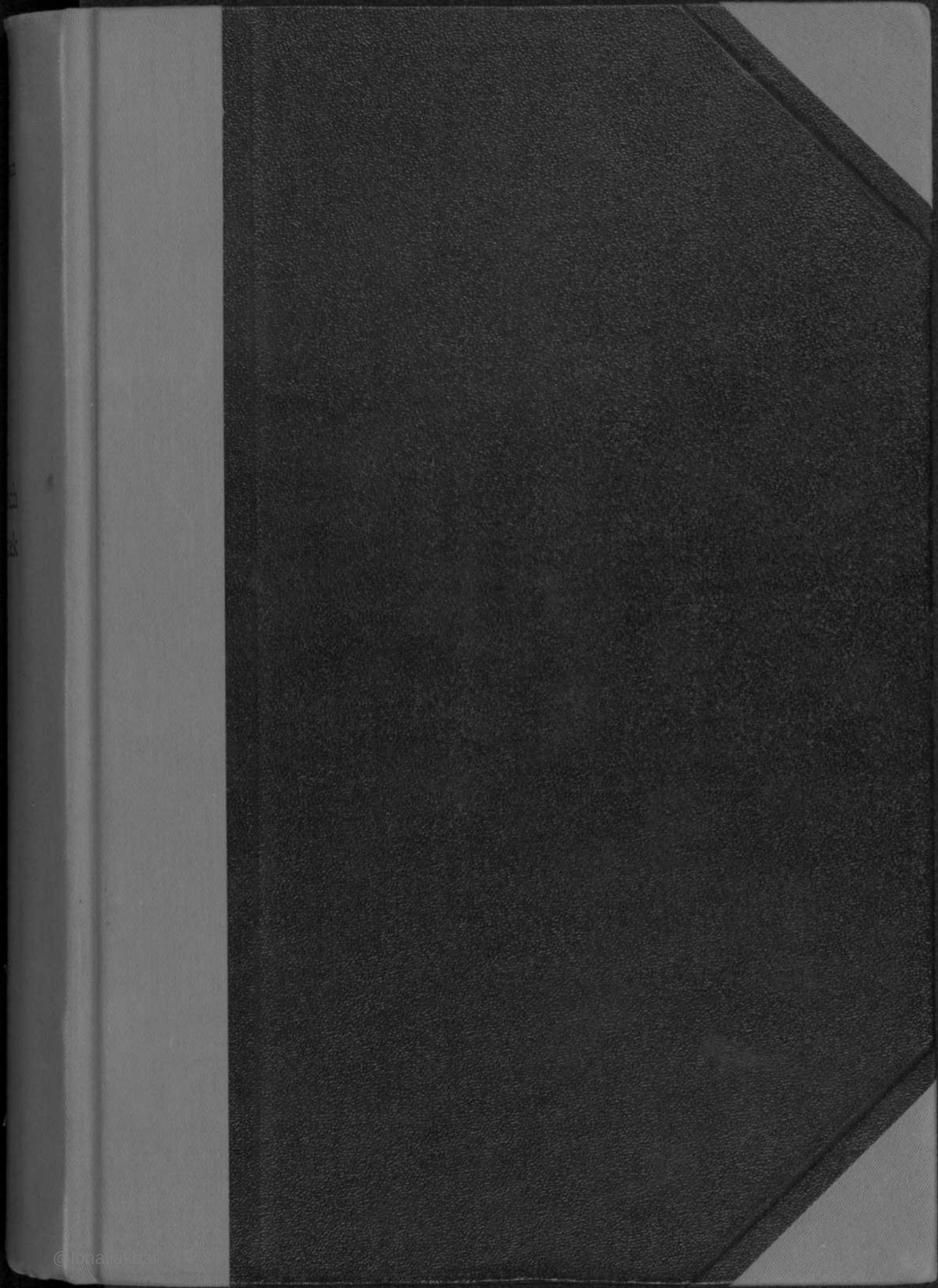

NIET UITLEENEN

~~3237~~ 02.

L2

OOST.

6g.

ATD

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0054 3642

Afjehsch-Nederlandsch Woordenboek

R. A. De Haan, Dordrecht

Nederlandsch-Afjehsch Register

Dr. G. W. J. Dage

Uitgegeven op last der Directie

Vol. II

10 APR. 1935

Atjèhsch-Nederlandsch Woordenboek

door

R. A. Dr. Hoesein Djajadiningrat

met

Nederlandsch-Atjèhsch Register

door

Dr. G. W. J. Drewes

Uitgegeven op last der Regeering

Deel II

LANDSDRUKKERIJ — 1934 — BATAVIA

Afbeelding van de Woudendood

1877

R. A. de Heer van Oudekerk

1877

Nederlandsche Letteren

1877

Dr. G. W. J. van der

Uitgegeven op last der Regent

M.

MA I, of ma', (de tweede vorm geldt soms voor fijner, en is in sommige uitdrukkingen niet of weinig gebruikelijk), moeder (2de en 3de pers.), (ook) oude vrouw, moedertje, (2de en 3de pers., in het Toenòngsch in deze beteekenis ma' niet gebr.); ma' wa, ma' rajeu' (of verkort tot jeu'), tjoet ma (hierin ma' niet gebr.), tante (oude zuster of nicht, cousine, van vader of moeder, ook echtgenoot van een ouderen broeder of neef, cousin, van vader of moeder); tjoet ma, (ook) stiefmoeder, (2de pers.), = ma oe j, (3de pers.); ma' dè', ma' tjoet, ma' tjé (verkorting van keutjé, Mal. ketjil), (dial.) ma' lét (of lōt), tante (jongere zuster of nicht van vader of moeder, ook echtgenoot van een jongeren broeder of neef van vader of moeder); ma' mòm, tè' of dè', zoogster; ma' seuboet, aangenomen moeder; (Pedirsch) ma ha (verkorting van toeha), of samengetrokken tot maha, grootmoeder, (ook) oude vrouw, grootmoedertje; ma wang, ook samengetrokken tot mawang, vader en moeder, ouders, (ook) voorouders, (in hik., zie wang II); ma dja (niet ma'), of madja, zie i.v. dja; ma oe bat, medicijnvrouw, vrouwe-

lijke doekoen; keutjhi' eumbah, teungkoe ma (niet ma'), zie i.v. keutjhi'; han djan hōj ma, zelfs den tijd niet hebben om moeder te roepen, om de moeder aan te roepen, (gezegd van iets, dat zeer snel gebeurt); gata teungeut ta'éh pansan, djiba ploë-ëng oe manjang han djan lōn hej ma, gij slaapt een diepen slaap en hij nam (mij) zoo snel naar boven mee, dat ik niet eens tijd had om „moeder” te roepen, (Gadjah toedjōh oelèë; zie ook vbd. i.v. hōj I); malam njan neu'éh sadjan poetròë, beungòh oeròë djaga ma ha; 'òh djaga ni niba' teungeut, dji-leungò seungab oereu-ëng hana, dien nacht sliep hij samen met de prinses; den volgenden ochtend werd het grootmoedertje vroeg wakker, en toen zij wakker werd, hoorde zij niemand, het was erg stil, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder i.v. koe. Zie nang, nja'.

MA II, verkorting van teuma, zie aldaar.

MA III (Arab. mâ), wat, hetgeen, in ma siwa, zie siwa II, en matja'alah, zie aldaar.

MA IV; móema-ma, zie ma' II.

MA V, bijvorm van praefix meu in eene enkele uitdrukking, b.v. magoeni, zie i.v. goeni.

MA' I, zie ma I.

MA' II, (gew. in de me u-afleiding en met verdubbelden stam); moema'-ma', (in hik. voor het rijm ook) moema-ma, stagneerend, tot de boorden reikend (van water in b.v. eene rivier, een sawah), (verder) flikkerend, glanzend, stralend (van het gelaat van b.v. vreugde, strijdlust); ië moema'-ma' lam kroëng, han djeuët tadjä', het water staat erg hoog in de rivier, (de kreek), ge kunt niet gaan; ngòn ië moeka ta'e u moema'-ma', bandoem gala' geudja' prang Tjina, men zag hun gezichten stralen (van strijdlust), zij waren allen verheugd, dat zij tegen de Chineezzen zouden strijden, (Banta Beuransah; zie verder den uit hetzelfde werk i.v. maba geciteerden regel); radja indra habéh haba, moeka moema-ma Lila Indra, toen de vorst der indra's gesproken had, glansde het gelaat van L. I., (Tjah Koebat).

MA' III, zie mat II.

MA'ANI (Arab. mrv. ma'ânî), beteekenissen, begrippen, (als techn. term bekend in de volgende uitdrukkingen:) sipheuët ma'ani (Arab. çifât al-ma'ânî), de (zeven) begripsattributen (van Allah, nl. de macht, de wil, het weten, het leven, het hooren, het zien, het spreken), en (èleumèë) ma'ani (Arab. 'ilm al-ma'ânî), (Arab.) rhetorica; neubeuët mantè' ngòn m'a'ani, that bakeuti radja nanggròë, hij studeerde logica en rhetorica

met groote toewijding, de (jonge) koning, (Goemba' Meuih.). Zie ma'na, ma'na wia h, sipheuët.

MABA, vragen, aanmoedigen, aansporen om mede te gaan, mede te doen, medenemen, medevoeren; neumaba Si Gam oe peukan, vraag G. mee naar de markt te gaan, neem G. mee naar de markt; ban sibla-ih dròë oelèëbalang, meungnjò ba' prang han peuë maba, geen van de elf oelèëbalangs behoefde aangespoord te worden, wanneer het een krijgstocht gold, (Banta Beuransah; deze regel volgt op den regel, aangehaald i.v. ma' II); han djeuët tanggòh pi meung si'at, hò njang hadjat angèn maba, zelfs een oogenblik uitstel is niet mogelijk, de wind voert ze (de wolken) mee, waarheen hij wil, (Noen Parisi).

MABO', bedwelmd, beschonken, dronken, (ook) in extase; mabò' bang, zie i.v. bò'bang; mabò' bakòng, bedwelmd door het gebruik van tabak; mabò' darah, een wee gevoel hebbende, flauw door het zien van bloed; mabò' (la'ò t), zeeziek; mabò' pineung, bedwelmd door het gebruik van pinang; mabò' tjandoe, bedwelmd door het gebruik van opium; zie verder vbd. i.v. ka'a'-ka'oeë', klò. Poemabò', bedwelmen, dronken maken.

MA'BOET (Arab. ma'bôed), gediend, aangebeden, (van Allah

gezegd); zie vbd. i.v. keunan II, khoet.

MAD (Arab. madd), verlengings-teeken van de alif, (in de Arab. orthographie).

MADA; moemada, genoeg, voldoende, toereikend (fijn voor séb); mamèh-mamèh bòh meudoeròë, di goenòng Paròë poeti' keulangsa; balé bè' meu'é' oe seu-ramòë, balé di sinòë, ka moemada, zoet zijn vruchten met dorens, op den berg P. (vindt men) keulangsa-knoppen; laat ons maar niet in de voorgalerij komen, laat ons maar hier (buiten) blijven, dat is voldoende, (pantōn); kaja pi kòn gasiën pi han, baranggadjan 'òh moemada, rijk was hij niet, maar arm ook niet, hij had steeds genoeg (om van te leven), (Tamim Ansa); zie ook vbd. i.v. kamè II. Poemada, voldoende maken, als voldoende beschouwen, genoeg hebben aan, toekomen met, zich tevreden stellen met; meung han meuteumeungeungkōt raja, tapoemada deungòn karéng, als men geen grooten visch kan krijgen, moet men zich met kleine gedroogde vischjes tevreden stellen, (Tambéh toedjōh blaïh); si'oeròë si'aneu' njan koepadjōh, njan lōn padjōh lōn poemada, elken dag at ik één pitje (van den granaatappel), dat was het voedsel, waarmede ik mij tevreden stelde, (Toedjōh kisah); han koelakèë lé, ja Ra-

bi, njang ka tabri lōn poemada, ik vraag niets meer, o Heer, wat Gij mij geeft, daar heb ik genoeg aan, (ibid.). Vgl. pada II.

MADAH (Arab. madh), (in hik.), loftuiting, eulogie, (ook) raad, (verder en gebruikelijker) gedicht, gezang, pantoen (inz. Maleische); ban pòteuleungò seumah moemeunan, reumbang that padan meuntròë bri madah, toen de vorst die woorden hoorde, (vond hij dat) de minister een zeer juisten raad gaf, (Diwa Sangsaréh); jōh njan Banta neukheun pantōn, meu'alōn-alōn madah radja, B. reciteerde toen pantoens en golvend klonken de zangen van den vorst, (Dioe Plinggam). Moemadah, gedichten, pantoens reciteeren; boerōng diwata lheuëh moemadah, jōh njan oebah meula'én roepa, nadat de diwata-vogel pantoens gereciteerd had, nam hij eene andere gedaante aan, (Tjah Koebat).

MADANG, het uit grove mazen bestaande deel van een net, (bij een djeuë en njaréng het onderste deel, bij een poekat, zie aldaar).

MADAT (Arab. mada'd), geestelijke of lichamelijke versterking (in deze beteekenis in de mystiek), bastion, stellage tribune, (verder het gebruikelijkst, aanvankelijk euphemistisch) met tabak, of andere bladeren bereide opium; (ook) e.s.v. plant, zie adat III; madat, ja tjhèh,

versterking, o meester, (uitroep bij mystieke godsdienstoefeningen); kakeu dji'é' oe ba' ma dat, djikhōdeumat saré doemna; ka dji-doeë' ba' peureumadani, diba' kroesi njang that meulia, (de vorstenzonen) begaven zich op de tribune en be-wezen hulde (aan den vorst, die daar gezeten was); zij zetten zich vervolgens neer op tapijten, op zeer kostbare zetels, (Nabi Oesoeih). Moemadat, van bastions voorzien, met bastions; opium rooken, opium schuiven; hana djoedi ngòn moemadat, doemna ra'jat me'u'agama, er werd niet gedobbel en er werd geen opium geschoven, al het volk hield zich aan den godsdienst, (Indra Bangsawan). Zie apioen, tjandoe.

MADÉKA, zie meureudéka.

MADEUËNG (uit deumadeu-ëng van dadeuëng), zich bij het vuur warmen of drogen, (inz. van eene kraamvrouw, die gedurende 40 à 44 dagen na hare bevalling op eene rustbank moet liggen, waarvoor vuur in een oven voortdurend wordt onderhouden; dient om de opeenhoping van vochten in haar lichaam te bestrijden; zie ook i.v. dapoe); ban lheuëh madeuëng ka na si nja', han tòm lōn dja' keunōë keunan, ik heb pas de periode van de kraamroosting achter den rug, ik heb een kindje, zoo ga ik nooit uit, (Plandō' Kantjé). Poemadeuëng, bij het vuur warmen

of drogen, zich laten warmen of drogen. Zie salè.

MADI, eene van de 4 soorten van sperma, waaruit de mensch ontstaat; zie manikam.

MADIKA, (samengetrokken vorm van meureudéka in:) Madika phōn, eig. de eerste vrije, en Madika seuneu-lheuëh (ook wel habéh), eig. de laatste vrije, onderwet-sche namen van resp. de 5de en 6de maand van het Moh. jaar; zie i.v. boeleuën.

MADINAH (Arab. madīnah), stad, (in hik.), Medina (verkort uit madīnat an-nabī, de stad des Profets), wordt verder als persoonsnaam gebruikt; Dja Madinah, zie i.v. dja.

MADJA I, (uit ma en dja) zie i.v. dja en ma I; hadih madja, zie i.v. hadih.

MADJA II, zie roemadja.

MADJADI (Arab. madjâzî), overdrachtelijk, oneigenlijk, niet-wezenlijk, (tegenover haki-ki, wezenlijk), (in hik.); neu-ingat nē'mat le radja bri, ba' madjadi hana tara; ba' hakikat niba' Alah, meunan leumah lam rasia, hij dacht aan de vele, weergaloos vele gunstbewijzen, die, oneigenlijk gezegd (practisch gesproken), de vorst hem had verleend, want in wezen (in laatste instantie) waren die gunstbewijzen (natuurlijk) van Allah afkomstig, aldus dacht hij in zijn binnenste, (Meudeuha'); zie ook vbd. i.v. hakiki, en zie madjat.

MADJAJ, Daja'sch, maar in Groot-Atjeh ook wel gebruikt, voor toempōj, zie aldaar.

MADJAT (Arab. madjâz), overdrachtelijke, oneigenlijke uitdrukking, het niet-wezenlijke, (tegenover ha k i k a t), (in hik.); njang boeët radja niba' madjat, ba' h a k i k a t h a n s ò è l a' é n; peurintah njòë boeët Halarat, meunan kasat dalam di h é n, die daad (de marteling) kwam alleen in oneigenlijken zin van den vorst, in wezen was ze eene beschikking van niemand anders dan van den Heer, dat hield hij in zijn binnenste voor oogen (waardoor hij met gelatenheid de marteling doorstond), (Goemba' Meuñh). Zie madja-di.

MADJÉT, mannel. persoonsnaam, verkorting van Abdōmadjét (Arab. 'Abdoelmadjîd), dat ook tot Dōmadjét wordt verkort.

MADJEUË, e.s.v. fret, (roofdier).

MADJEUNOEN, of meudjeunoen, ook meudjeunoeng (Arab. madjnoên), door een boozen geest bezeten, onzinnig, krankzinnig, verwaasd, (meer in hik.); pòtjoet Ahmatka madjeunoen, h a n t a d j e u è t k h e u n s i k r a' h a b a; taprèh si'at 'òh djan manèh, meung ka poeléh tabòh keu radja, prins A. is niet goed bij zijne zinnen, men durft geen woord tot hem te zeggen; wacht een oogenblik tot hij (weer) vriendelijk gestemd is, als hij hersteld is, zullen we hem tot koning ver-

heffen, (Gadjah toedjōh oelèë). Zie djoenoen.

MADJI; madji reu'ōh, roode hond (huiduitslag), ook badjé' p a n a i h genoemd, (zie badjé').

MA'DJOEDJA, zie djoet.

MA'DJOEJ (Arab. ma'zôêl), afgezet (van den vorst), ontroond; afzetten, onttroonen; radja Sarah bah tama'-djoej, bah tagantòë la' é n radja laten we vorst S. afzetten, laten we hem door een anderen vorst vervangen, (Noen Parisi). Poema'djoej, = ma'djoej (verb.).

MADJOEN (Arab. ma'djoen), algemeene naam voor versterkende middelen, verschillend in samenstelling naar gelang van het doel, waarvoor het dient (zooals bestrijding van geslachtelijke impotentie, van pijnlijk gevoel in de gewrichten enz.).

MADJOESI (Arab. madjoesi), of kaphé madjoesi, Magiër, aanhanger van het Parzisme, (bekend uit de godsdienstige Wet, wordt gedacht als ongeloovige, die erger in ongelooft is dan de Jood en de Christen, doordat hij geen „schriftbezitter”, geen belijder van een openbaringsgeloof is, en in het algemeen als ongeloovige in den laatsten zin; zie vbd. i.v. madoe II); wordt ook gebezigd voor masōsé, zie aldaar.

MADJOET, zie djoet.

MA'DJOET, zie djoet.

MADOE I, ook madzoe (Skr. madhu), honig; ië madoe,

id.; zie vbd. i.v. *harisa*, en zie *lilén*.

MADOE II, mede-echtgenoot (i.e. iem.'s later gehuwde echtgenoot) ten opzichte van de vrouw, met wie hij eerder is getrouwd, ook in het algemeen de vrouwen ten opzichte van elkander, die met denzelfden man getrouwd zijn), (verder) medeminnares, vijandin, medeminnaar, vijand; *geupeudoeë' madoe lagèë seu-noengkèë*, hij houdt zijne vrouwen bij elkaar (lett. zet haar neer) als (de steenen van) eene treeft, i.e. hij weet zijne vrouwen met elkaar te laten harmonieeren, (eig. alleen, wanneer iem. drie vrouwen heeft, zooals eene treeft uit drie steenen bestaat); *ja Ilahi wa ja Rabi, kaphé Madjoesi la'nat raja; tabri beu'é' koepentalō, koepōh madoe kaphétjilaka*, o Allah, o Heer, geef, dat ik de vervloekte ongeloovigen overwinne, dat ik de vijanden, de rampzalige ongeloovigen versla, (Malém Dagang). Moemadoe, eene mede-echtgenoot, medeminnares enz. hebben; zie vbd. i.v. *gèt*. Poemadoe, (aan zijne vrouw) eene mede-echtgenoot geven, (bij zijne vrouw) eene tweede of meer vrouwen nemen; *djipoemadoe bè' sakét até, beutatoekré dascutō radja*, wanneer hij (uw echtgenoot, de vorst) eene tweede of meer vrouwen neemt, wees dan niet gegriefd, houd rekening met de gebruiken onder de vorsten, (Djoe-han Meusapi).

MADON, e.s.v. plant met dorens, groeit aan het zeestrand of in het bosch, wordt ook wel voor omheining gebruikt; zie vbd. i.v. *djlōng*.

MADZOE, zie *madoe I*.

MA'Ê, mannel. persoonsnaam, verkorting van *Êseuma'è*, Arab. *Is-mâ'il*.

MAGOEËN, zie i.v. *tagoeën*.

MAGOENI, zie i.v. *goeni*.

MAHA, (uit *ma en ha*), zie i.v. *ma I*, en *ha II*.

MAHABÖT, zie *mahböt*.

MAHBÖT, ook *mahaböt* (Arab. *mahbôeb*), geliefde, vriend, (gebruikt als betiteling van slaven).

MAHÊ (Arab. *mâhir*), kundig (inz. in de gewijde wetenschappen, in het Qorânlezen), bekwaam, bedreven, ervaren; *gōbnjan mahê that lam èleumèë pikah*, hij is erg kundig in de wetgeleerdheid; *mahê kitab*, goed thuis in de gewijde wetenschappen; *rèt ba' goenōng ba' gèt pawang, mangat reudjang ba' rèt raja; piléh pawang njang that mahê, na bè' meusië niba' rèt gata*, op den weg door de bergen moet ge een bekwaren gids nemen, opdat ge spoedig op den grooten weg komt; kies een zeer ervaren gids uit, opdat ge niet van den rechten weg afwijkt, (*Mènhadjōj abidin*).

MAHKOM (Arab. *mahkōem*), partij in een proces, personen, die direct of indirect als partij in een proces betrokken zijn, inz. gedaagde, (lett. over wien door den

den rechter geoordeeld moet worden); *gata han djeuët keusa'si si mahkōm*, ge kunt geen getuige van eene der partijen zijn; zie verder vbd. i.v. *meuda'i*.

MAHMOET, (Arab. *Maḥmūd*), mannel. persoonsnaam, veelal *Mamōt* uitgesproken.

MAHRADJA (Skr. *mahārāja*), grootvorst, (oudtijds) titel van rijksgrooten en hofdignitarissen, zooals Mahradsja Sri Mahradsja, Mahradsja Lila, van verschillende functies en verschillend gezag, (de Mahradsja Sri Mahradsja van medio de 17de eeuw onder eene koningin was „genoechsaem Conineck”), (later ook) titel van den inner der schatting ter Oostkust (*mahradsja mangkoeboemi*) en van den inner der schatting ter Westkust (*mahradsja mangkoebeusi*), (thans) titel van het landschaps-hoofd van Lhō' Seumawè, ook *mahradsja mangkoeboemi* genoemd; wordt door Atjèhers wel verklaard als te betekenen *mbah radja*, vader van den vorst, (vgl. *nè'*, *pòlém*).

MA'IDAH (Arab. *ma'ida*), maag; *hana eumpeuën ma'ida*, (mijne) maag heeft (nog) geen voer, (zegt men, wanneer men b.v. 's morgens om 9 uur nog niets gegeten heeft). Zie *proeët*.

MAYH, eene kleine Atjèhsche gouden munt, (dezelfde als *deurenham*), waarin thans nog belooningen of bijdragen, die volgens de adat gegeven moeten

worden, worden uitgedrukt, zooals de *ha' gatib*, *ha' teuleukin*, voor beide 1 *maih* (zie i.v.), de bijdrage van genoodigden tot een bruiloftsfeest, 1 of 2 *maih*, en ter Oostkust ook het loon voor het beplanten van een rijstveld en hiernaar ook de uitgestrektheid van het voor 1 *maih* loon beplante of te beplanten veld, zoodat het woord er tevens als vlaktemaat wordt gebezigd; *samaih*, een *maih* = 4 *goepang* = $\frac{1}{4}$ *reung-gét Atjèh*; *ba' maih-maih*, ook *mamaih*, en *meuih-meuih*, e.s.v. doornstruik, die veel langs omheiningen groeit, met kleine gele welriekende bloemen, die in het hoofdhaar worden gestoken, en stinkenden bast, (zie i.v. *boerōng I*), wordt ook *ba'rōm* (*-rōm*) genoemd. *Poemaih*, (weinig gebr.) betalen (eig. met *maih*); *pròë haj maté bè' tagoendah*, *bahlé koepoemaih kamòë kaja*, ge behoeft u niet bezorgd te maken, wanneer hij dood gaat; ik zal (den bloedprijs) wel betalen, ik ben rijk, (Noeboët Nabi; deze regel volgt op den eersten i.v. diët uit hetzelfde werk aangehaalden regel). Zie *meuih*.

MA'IN, mannel. persoonsnaam, verkort uit *Abdōmoe'in*; zie vbd. i.v. *gō-gō I*.

MAJ (Arab. *mâl*), in *bòjtaj maj*, zie i.v. *bòjt*, en vgl. *meuë*.

MAJAKANI (Skr. *mâyika*); *bòh majakani*, galnoot van Klein-Azië, via Britsch-Indië aan-

gevoerd, (Jav. madja'an), behoort tot de aweuëh peuët plōh peuët.

MAJÉDIN (Arab. Moehjiddîn), mannel. persoonsnaam.

MAJÉT, zie manjèt.

MAJI, (weinig gebr.; Arab. mîl, staafje voor het aanbrengen van oogzwartsel?), oogzwartstel, (gew. seureuma, zie aldaar).

MA'JOE (Jav. mba'joe), Javaansche vrouw, (ook verstaan) Maleische vrouw, (en in het alg.) Maleisch; padoempadoem, hé adòë teungkoe, in òng Ma'joe roesa' doem rata; njang djeuët le roesa', wa'tèë dji-soerōt, beudé di likōt ban oedjeuën raja, vele Javaansche vrouwen (vrouwen der soldaten) werden, broertje, teungkoe, gewond; zij werden gewond, omdat, toen zij vluchten, het achter haar kogels regende, (Prang Gōmpeuni).

MAKAH, Mekka, wordt iboe of in òng nanggròë, de moeder der steden genoemd; wordt verder als vrouwel. persoonsnaam gebezigd; beureukat Makah in òng nanggròë, asaj boemòë sigala dōnja, door den zegen van (de heilige stad) Mekka, de moeder der steden, het begin der geheele wereld, (Meudeuha'); zie ook vbd. i.v. mataih; glima Makah, zie glima.

MAKAM (Arab. maqām). plaats, verblijf, woonplaats; wordt ook als mannel. persoonsnaam gebezigd; ba' makam geutanjòë hana, bij ons (i.e.

waar we wonen) is het er niet; Makam Ibrahim, de staanplaats van I., (een heilige steen bij de Ka'bah, waarop de aartsvader Abraham bij den herbouw van de Ka'bah stond om het bovenste gedeelte te kunnen metse-len; zie vbd. i.v. mataih); zie verder vbd. i.v. djeumalōj, éntoe, loca.

MAKAN (Mal. id.), treffen, dra-gen, (van een schot, een vuurwapen); voor het rijm ook = makeuën, (zie vbd. i.v. kanoeri, lawan); kakeu makan bōh beudé, het gewerschot (eig. kogel) heeft getroffen, is raak. Meunakan, uitwerking, draagwijdte (van een schot), (ook) diepgang (van een vaartuig); djeu'ōh t h a t meunakan, (het geweer b.v.) draagt zeer ver. Makanan, alle eetwaar buiten de rijst, (Peldirsch inz.) snoeperij, lekkernij, zoetigheid, (in Groot-Atjeh djoeadah en peunadjōh); zie vbd. i.v. lakōb, linōng. Zie awa', makeuën.

MAKANAN, zie i.v. makan.

MAKÈÈ, zie i.v. Makò.

MAKÉN I, eene citrussoort met kleine, bultige, zure vruchten (bōh makén), die in de kookkunst worden gebruikt.

MAKÉN II, ook, doch minder, mangkén, nog (gevolgd door een comparatief), des te, te meer, nog meer; makén djrōh, des te beter; tjré ngòn Paréh meukawén ngòn pòtjōet, makén djipoeboeët niba' njang ka, van P. gescheiden en hertrouwd met u,

prins, doet zij dat (misdraagt zij zich) nog meer dan te voren, (Noen Parisi); sigala dëndajang djidja' seumah, peunòh limpah ngòn ië mata; makén poetròë bè' takheun lé, tòë-tòë maté toembō' dada, al de hofjuffers namen eerbiedig (van hem) afscheid en vloeiden over van tranen; nog erger was het met de prinses gesteld, het is niet meer te beschrijven, zij stierf bijna, terwijl zij zich op de borst sloeg, (Diwa Akañh); zie ook vbd. i.v. gōj; makén ... makén, (of) hò ... makén, hoe ... hoe; makén lōn bōh makén poeléh, prang njòë paléh makén raja, hoe meer (toovermiddelen) ik plaats, hoe meer (de vijand) zich herstelt, hoe heviger deze ongelukkige strijd wordt, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. malém.

MAKEUËN, (fijn voor) eten (inz. van rijst), zijn maal doen, maaltijden; teungòh neumakeuën, hij (de teungkoe b.v.) is bezig te eten; zie ook vbd. i.v. gloembang. Meunakeuën, eten (subst.), spijs, voedsel; dja' peuhasé bōh kajèë oeteuën, njang meunakeuën binatang kra, ga boschvruchten zoeken, die tot voedsel van apen dienen, (Banta Beuransah). Zie makan, padjōh.

MAKÒ, Macao; soetra Makò, Chineesche, uit Macao ingevoerde zijde; Tjina Makò Tjina Makèë, ba' meurèë-rèë keunòë djiba, laat hij Chi-

neezen uit Macao en Makèë (klankverandering van Makò, met de bedoeling uit Macao en andere plaatsen) hier bij drommen brengen, (Malém Diwa).

MALA, uitgebloeid, verwelkt, verflenst, (zie i.v. koentjōb en vgl. lajèë); (ook) flauw brandende, bijna uitgaande, (van vuur, vgl. mala b); boengòng meuloe njòë ka mala, hana gèt lé, deze melatibloem is al verwelkt, is niet goed meer; inòng njan lagèë boengòng ka mala, die vrouw is als eene verwelkte bloem, (van eene oude vrijster gezegd); poetròë teusi njòm radja tanjòng, tamsé boengòng gòh lòm mala, de prinses glimlachte op de vraag van den vorst, als eene bloem, die nog niet verwelkt (die nog frisch) is, (Meudeuha'); apoej ka mala, het vuur gaat bijna uit.

MALAB, (weinig gebr.; Mal. malap), flauw brandende, flauw schijnende, (van vuur of licht), bot (van een mes); „masa djinnòë hana peungeuñh, takalòn deuñh alam dōnja; ada' dilèë sittrang bandrang, boeleuën, toean, malab rata; masa djinnòë ka moebalé”, radja sidé' ba' oelama, „nu was (in den droom de zon) niet helder, kon men de wereld niet duidelijk zien; anders schijnt ze zeer helder en is het de maan, heeren, die erg flauw schijnt; nu was het (in den droom) juist omgekeerd (en scheen de maan

helderder)”, de vorst vroeg aan de geleerden naar de beteekenis ervan, (Pha Soeasa). Vgl. lab lab II, mala.

MALA'IH, lui, traag, vadsig; zie sprkw. i.v. beutah, en da'wa. Poemala'ih dròë, zieh lui gedragen, (opzettelijk) luieren, doen of men lui is. Zie beu'ò.

MALA'IKAT (Arab. malâ'ikah, mrv. v. malak), engel, (ook) de geest van een doode, (verder) zaliger, wijlen; mala'ikat a-jah lôn, wijlen mijn vader; zie verder vbd. i.v. 'èseumat, gra'-groe', hat, leubèh. Zie Djébra'i, 'Èdra'i, Ésrapi I, Mika'i, malingkan II, en vgl. aroeah.

MALA'IRI, zie malòëri.

MALAKAT (Arab. malakah, bezit), een of ander voorwerp, waarmede men allerlei tot stand kan tooveren, toovermiddel, tooversteen; „gètkeu lôn brin jòë malakat, peuë njang hadjat hasé pinta”, ... malakatba' oeram lidah, reu'òh-reu'ah ba'djihila; ... „wa'tèë, aneu', tameuhadjat, hōj malakat bè' taloepa”, „goed, ik zal u den tooversteen geven, waarmede men al wat men wenscht vervuld kan krijgen”; ... de tooversteen zat aan den wortel van de tong (van de naga), en hevig zweetend trok hij (Banta Ahmat) hem er uit; ... „wanneer gij, mijn zoon, iets wenscht, vergeet dan niet den wondersteen boven wierook te houden”, (Banta Ahmat).

MALAM, avond, nacht (de tijd

van zonsondergang tot zonsopgang, wordt beschouwd als de eerste helft van een etmaal en bij den daarop volgende dag te behooren); malam Seunanjān, de avond of de nacht van i.e. vóór Maandag, Zondag-avond of nacht; malam njòë, gisteravond, vannacht (den laatstverloopen nacht), (ook) deze avond; euntreu' malam, aanstaande avond of nacht, hedenavond, hedennacht; malam singòh, de avond of de nacht van morgen, morgenavond; malam beureu'at, zie beureu'at; malam doea plòh toedjòh, de nacht van den 27sten n.l. van de maand Ramalan, de vastenmaand, wordt in Atjèh van de laatste vijf onevene nachten dier maand, in eene waarvan volgens de Moh. schriftgeleerden de hemelsche Qorān door Allah werd nedergelaten en die daarom als gezegend worden beschouwd en door vromen met het verrichten van vrome werken worden doorgebracht, als de waarschijnlijkste nacht van die gebeurtenis beschouwd en het levendigst gevierd met het afsteken van vuurwerk, het ontsteken van lichten en het geven van kanoeri's; malam gatja, een der drie feestavonden vóór den bruilofts-avond, waarop de bruid met gatja wordt getooid, (zie i.v. gatja); teungòh malam, middernacht; simalam beungòh, den ganschen nacht; malam ka djoela, (lett. de malam is al laat) het is al laat in den avond, in den

nacht; malam pi padja
tòë ka beungòh, barō
leumah lam tjoeatja, het
schemerde reeds, de morgen
brak bijna aan, het begon reeds
helder te worden, (Nabi Oesoeih);
zie verder vbd. i.v. darōih,
djeuëm, dòm, klam.

MALANG, ongeluk, tegenspoed
(uitgaande van eene persoon of
zaak, en waarvan men af kan
komen door zich van die persoon
of zaak te ontdoen); ongelukkig,
onfortuinlijk (ook van zaken ge-
zegd), ongeluk aanbrengend, te-
genspoed veroorzakend; bōih
malang, het ongeluk, de oor-
zaak ervan wegwerpen, (b.v.
van een meisje, dat maar geen
huwelijksaanzoek krijgt, door
een versleten broek van haar in
eene rivier of op een drie-, of
viersprong weg te werpen); lōn
ka malang, ik ben onfortuin-
lijk geweest, (zegt b.v. een koop-
man, die weinig of niets verkocht
heeft); malang gòb-gòb, de
anderen krijgen er tegenspoed
van, (zegt men tot een naakten
jongen, omdat het malang
beteekent, wanneer men op reis
iem.'s ontbloote schaamdeelen te
zien krijgt); oentōng teu-
ngòh malang, de fortuin is
(hem) juist niet gunstig; ma-
lang djaròë, eene ongeluk-
kige hand hebbende, (van b.v.
een visscher of een jager, die
weinig of niets vangt); boe-
bèë malang, eene ongeluks-
fuik (waarmede men nooit wat
vangt); bitkeule that
ra'jat maté, prang njòë
sabé malang raja; me-

han, pòtjoet, neubōih
malang, han meunang
prang si'oemoe na,
er sneuvelen waarlijk heel ve-
len van het volk, dit is een
erg ongelukkige oorlog, en in-
dien gij, prins, de oorzaak van
het ongeluk niet wegwerpt, zult
ge uw leven lang den strijd niet
winnen, (Noen Parisi); zie ver-
der vbd. i.v. ma'ripat.

MALÈ, onvruchtbaar (zoowel van
van vrouwen als van mannen ge-
bezigd), kinderloos; zie vbd. i.v.
geulindan. Zie euë II,
òng.

MALÈ, zie malòë.

MALÉ' (Arab. malik), koning,
(in hik.); mannel. persoonsnaam,
verkort uit Abdōmalé'; kali
malikōn adé, zie kali.

MALÈÈ, verlegen, bedeesd, be-
schroomd, beschaamd, zich belee-
digd gevoelende, schaamte-, eer-
gevoel hebbende, (ook) ontzag
hebbende, schroom voelende; ver-
legen enz. zijn, zich verlegen
enz. gevoelen, zich schamen,
schaamte hebben, schromen, ont-
zag hebben; verlegenheid enz.;
malèë mata, = malèë, (eig.
verlegen om anderen aan te kij-
ken, zie vbd. i.v. lang); ma-
lèë sikhān, tōb oelèë
leumah badan, half be-
schaamd, het hoofd bedekt, maar
zichtbaar het lichaam, (spotrijmp-
je op misplaatste schaamte, ook
schertsend gezegd tot b.v. een
verlegen kind; in het laatste ge-
val zegt men ook:) ka talō, ka
talō, manò' phō beukah
oelèë, ka malèë, ka ma-
lèë, tjò' djeu'èë padò'

moeka, verloren, verloren, de haan laat al een klagend geluid hooren en zijn kop is aan flarden, verlegen, verlegen, haal eene wan om (je, zijn, haar) gezicht te bedekken; *pròë haj geuta'-di hadapan, alamat keukeurasan brani raja; patōt njan tatoeëng keumeulintèë, oereuëng malèë bië' moebangsa*, als hij van voren een houw heeft gekregen, dan is het een teken van onverschrokkenheid en groote dapperheid; zoo iemand kan men tot schoonzoon nemen, iemand met schaamtegevoel en van een goed ras, (Tadeukiratō rakin-din); *keu oereuëng lakòë beuthat tamalèë, bè' sòh djoerèë, wahé oereuëng moeda, gij, jonge vrouwen, hebt schaamte voor uwe mannen, opdat het binnenvertrek niet leeg zal zijn, (doordat ge uitgaat, terwijl uwe mannen ver weg zijn), (Hik. Rantò); bè' tatakōt bè' tamalèë, na sadjan kèë lakèë doe'a*, wees niet beangst, koester geen schroom (om den aanval te doen), ik ben bij u om voor u te bidden, (Malém Dagang); *njò di Atjèh djih geumalèë, meung njan ngòn kèë han koetaba*, wel in Atjèh koestert men voor hem ontzag, maar hier bij mij (in Pidië) vrees ik hem niet, (Pòtjoet Moe-hamat); *djibeudòih malèë*, (zijn) schaamte-, eergevoel kwam op; zie ook vbd. o.a. i.v. *alèë, hèë, loeëng, loepa. Poemalèë*, (Pedirsch) *seu-*

malèë, verlegen enz. maken; zie vbd. i.v. *bangkét. Meun alèë*, schaamte, schande, smaad, (ook fijn voor) schaamdeelen (van mannen en vrouwen); *tōb meunalèë*, de schande bedekken; *goena pèng ngòn tōb meunalèë*, het geld dient om de schande te bedekken; *toentoet meunalèë*, wraak zoeken te nemen voor aangedanen smaad; *oelōnteudja'toentoet poetròë, meunalèë kamòë ka ba' Tjina*, ik zoek de prinses terug te winnen en den smaad te wreken, die de Chineezen mij aangedaan hebben (door haar mij te ontrooven), (Banta Beuransah).

MALÈH (Arab. *malîh*), mooi, schoon, (in hik.); *salèh dan pasèh dan malèh, bangsa pōn leubèh lam 'alam*, (hij was) vroom, welsprekend, knap van uiterlijk, en uit het op de wereld aanzienlijkste geslacht gesproten, (Mò'lōt Nabi).

MALÉHAN, zie i.v. *seumeuléh*.

MALÉM (Arab. *mo'e'allim*, meester, leermeester), eenigszins gestudeerd, eenigszins kundig in de godsdienstwetenschappen, (duidt een graad van godsdienstige kennis aan, hooger dan *leubè* en lager dan *além*), (in hik. ook) kundig in bovennatuurlijke dingen, in toover-, wichekunsten, (in deze beteekenis vooral in eigennamen, zooals Malém Dagang, Malém Diwa, zie ook i.v. *landa*), (verder gelijk de niet samengetrokken vorm *mo'e'além*), stuurman, loods;

oereuëng malém, iemand, die eenige studie van den godsdienst gemaakt heeft; makén kaja makén kriët, makén malém makén ma'siët, hoe rijker hoe gieriger, hoe geleerder hoe zondiger, (sprkw., gezegd van een malém, die geen vromen levenswandel heeft; zie ook vbd. i.v. djahé); kaja barō han mèë tameu'oetang, malém barō han mèë tameugoerèë, van iem., die pas rijk geworden is, moet men geen geld te leen vragen, een nieuwbakken schriftgeleerde moet men niet tot leeraar nemen, (sprkw.); bōh tjeukò' malém, zie bōh rōm-rōm; keupeuë goena kapaj raja, meung ka hana malém ngòn sarang, waartoe dient een groot schip, als de stuurman en de bootsman er niet zijn, (Radja Bada). Zie moe'além.

MALEULOEM (Arab. m a z l o e m), onderdrukt, verdrukt, (in hik.); na neu'inseuëh oereuëng maleuloem, pakrima'loem doem peu-kara, of hij (de vorst) deernis had met de verdrukten, hoe hij in al die zaken bekend stond, (Meudeuha').

MALI I, quitte, gelijk, vereffend, (van eene schuld, eene zaak van weerwraak); boeët njòë kòn ka mali, keudéh ka tapòh, keunòë ka tapòh, deze zaak is immers al afgedaan (in deze zaak zijt ge immers al quitte), ginds hebt ge geslagen, hier hebt ge geslagen.

MALI II (Arab. m â d h î), het perfectum, (in de Arab. spraak-kunst); zie vbd. i.v. lamè.

MALIKAN, zie malingkan II. MALIKÖN, zie malé'.

MALINGKAN I (Mal. melainkan), uitgezonderd, behalve, slechts, alleen, maar; zie vbd. i.v. kiblat, kihanah, koephō, lapang, lari.

MALINGKAN II, ook malikan (Arab. malak), engel, in malingkan mawòt (Arab. malak al-maut), de engel des doods, (zie 'Édra'i).

MALÒ, gomlak, lakhars (wordt gebruikt voor het rood verven van garens), (ook) allerlei kunstmatige kleurstoffen van Europeeschen oorsprong in poedervorm, aniline-kleurstof; malò sidòm, m. kajèë, m. keumoedja, (Pedirsch naar den vorm ook) m. tjampli boeta, het inheemsche gomlak, (wordt beschouwd als het afscheidingsproduct van eene mierensoort, sidòm malò, en daarom ook è' sidòm genoemd); malò keumoenjan, eene minderwaardige soort, met allerlei vuile bestanddeelen vermengd; malò bit, ook m. Kléng, m. peu-kan, het, vooral uit Pegoe, ingevoerde lakhars, (het afscheidingsproduct van de lakschildluis); malò Siam (eig. Siameesche malò), uit Europa ingevoerde poedervormige kleurstof, (wordt ook gebruikt voor het rood kleuren van den drank seureubat noeri); malò blati, vloeibare aniline-verf; ië malò, gomlakoplossing; è' malò, be-

zinksel van gomlak, (waarmede amuletten worden omwikkeld, zie i.v. bha).

MALÔË, of malè (Mal. malai), snoer van bloemen of juweelen, (waarmede in hik. vaak mooie ooren worden vergeleken); gloen-joeëng, toean-koe, pang-kèë malòë, han tòm poetròë meunan roepa, hare ooren, heer, zijn (als) een hoop aaneengeregen bloemen, nog nooit is er zoo'n prinses geweest, (Tjah Koebat); gloenjoeëng, hé pò, moepang-kèë malòë, han tòm poetròë njan djròh that roepa, hare ooren, o heer, waren als een hoop aaneengeregen bloemen, nog nooit was er zoo'n schoone prinses geweest, (Diwa Sangsaréh).

MA'LOEM (Arab. ma'loem), geweten, bekend, (ook) erkend, aanvaard, ingestemd met, (verder) vergeven; wetende, bekend zijnde met, erkennende enz.; wordt ook wel verbaal gebruikt: weten enz.; lōn han djeuēt lōn dja', ka ma'loem dròëneu, (of ka ma'loem ba' dròëneu), ik kan niet gaan, het is u bekend (waarom); lōn hana that ma'loem, neupoema'loem lé dròëneu, ik ben er niet goed mee bekend (ik weet het niet goed), licht gij mij in; bri ma'loem, bekend maken, kennis, te kennen geven, (zie vbd. i.v. lageuëm); njang patōt mèë gantòë ajah, moebōh kaliphah Tjoet Banta moeda; la'-én neubōh hana ma'loem, ba' kamòë doem namiët

sròëpada, dien wij ter vervanging van (u) den vader als opvolger behooren aan te stellen, is de jonge prins Banta; indien gij een ander aanstelt, dan stemmen wij, dienaren van Uwe Majesteit, er niet mede in, (Gadjah toedjōh oelëë; zie ook vbd. i.v. kira); preuboeëtan njòë ka geuma'loem, salèh sòë dja' kheun oe ba' radja, (de vorst) weet al wat ge gedaan hebt, misschien is iemand het hem gaan zeggen, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. doem, kiblat, maleuloem. Poema'loem, bekend maken, kennis, te kennen geven, laten weten, inlichten, onderrichten, vergeven; njankeu koepengah, wahé noedjoem, tapoema'loem takalōn koetika, dat (dien droom) leg ik u voor, o wichelaars, kijkt uwe wichelboeken na en licht (mij over de betekenis ervan) in, (Gadjah toedjōh oelëë); djindòë koedja' ba' ahalōn noedjoem, koejoeë poema'loem èleumèë dōnja, ik ga nu naar de wichelaars om mij in de wereldsche wetenschappen te laten onderrichten, (Noeboeët Nabi); Radja Moeda dji-hej ampōn, meu'alōn-alōn ngōn ië mata; „ampōn, toean-koe, meuri-bèë ampōn, tapoema'loem oelōn, namiët njang hina, R. M. riep om vergiffenis, terwijl zijne tranen neerstroomden; „vergiffenis, heer, duizendmaal vergiffenis, vergeef mij, uwen nederigen dienaar”,

(Malém Dagang). Vgl. ma'-roeih.

MALOËRI, voor den sandja' ook mala'iri, eene groote boomsoort met welriekende bloemen, en bladeren, die op die van den seureuba ra'sa gelijken doch langer zijn, (vaak in pantoenen en wiegeliederen) dō ida idi, ōn gatja ngòn ōn malòëri; ba' oedéb sinja' lōn neubri, na dji-poedjòë Toehan Rani, d.i.i., gatja-, en malòëri-bladeren; (God) geve, dat mijn kindje in leven blijft, opdat het later den Heer, die Zich Zelf genoeg is, kan loven, (wiegelied); ōn gatja moeda-moeda ōn djeumpa ōn mala'iri; peuë oebat lōn hantjō rasa, meung tan gata, e poetròë ti, jonge gatja-, djeumpa-, en mala'iri-bladeren; wat voor middel is er tegen, dat ik mij verbrijzeld gevoel, wanneer gij er niet zijt, o prinses, mijne meesteres, (Indra Bangsawan).

MALÒJLIENG, Mandailing; Bata' Malòjlieng, Mandailing-Batak.

MAM, of ma-ma-ma, aanduiding van het eten, ook van het drinken tegenover kinderen, die pas beginnen te spreken.

MAMA, of mama' (Mal.), oom, tante, (meest in hik.); beureukat Andah mama Nabi, Sahbat Ansaridoem seureuta, door den zegen van Hamzah, den oom van den Profet, en van al (des Profeten) Metgezellen en Helpers, (Prang Meuké');

„koedja' kheun ba' toean Atikah'', ka neupeugah oeba' mama, (de jonge Mohammad zeide:) „ik zal het eerst aan Vrouwe Atikah (hier de vrouw van Aboe Talib) zeggen'', en hij zeide (het) aan zijne tante, (Noeboeët Nabi); djimoepaké addè ngòn adoeën, mama ngòn keumoeën djimeuda'wa, broeders kraakelen onder elkaar, en ooms en neven twisten met elkander, (Soerat keuriman Sèh Salèh); padoeën mama, zie padoeën. Zie oema I.

MAMA', zie mama.

MAMAÏH, zie i.v. maïh.

MAMAT, mannel. persoonsnaam, (samentrekking van Moehamat); Si Mamat meukeumat lam ba' djagōng, asèë kab mirah poenggōng, M. is aan eene maïsplant blijven haken, een hond heeft hem gebeten en zijn achterste is rood (van bloed), (rijmpje om iem., die M. of Moehamat heet, te plagen). Zie mat II.

MAMBANG, e.s.v. geest, (in hik., zie i.v. dinoe); mambang koenèng, zie bambang I. **MAMÈH**, zoet, (fig.) vriendelijk, lief, (syn. van manèh met dit, echter niet streng doorgevoerde, verschil in spraakgebruik, dat mamèh meer van vloeistoffen en minder in figuurlijken zin wordt gebezigd dan manèh); ië mamèh, siroop; oelèë mamèh, zie i.v. dadéh; bōh kroeët mamèh, zie kroeët; oe mamèh (ook manèh), zie i.v. oe I; leuma' mamèh,

zie i.v. leuma'; zie verder vbd. i.v. barang II, djeureungèh, kandji, kreuëng, lawan, mada, mangat. Poemamèh, zoet, lief maken.

MA'MEUGANG, of oeròë ma'meugang (uit Atj. mat en Mal. megang, lett. de dagen van het grijpen?), de drie dagen van algemeene drukte vóór het begin van de vastenmaand, doordat er veel vee geslacht wordt en elk huisgezin vleesch inslaat, (de eerste drie dagen heet oeròë peutrôn, de dag van het naar beneden brengen, n.l. van slachtvee uit de Bovenlanden, de tweede oeròë poepò', de dag van het laten vechten, i.e. van het onderzoek en het verhandelen van het slachtvee, en de derde oeròë seumeusië, de slachtdag), (ook) de drie, met dezelfde namen onderscheiden en om soortgelijke reden drukke dagen vóór den feestdag na de beëindiging der vastenmaand — oeròë raja (Poeasa) — en vóór den feest-, en offerdag bij de beëindiging van de haddj-ceremoniën — oeròë raja Hadji; zoo noodig onderscheidt men die drie soorten ma'meugang-dagen als resp. ma'meugang Poeasa, ma'meugang oeròë raja (Poeasa), en ma'meugang oeròë raja Hadji.

MAMEUNG I, gauw, snel, vlug; zie vbd. i.v. keutjha'.

MAMEUNG II, suf, suffend (zoos als iem., die pas opgestaan en nog niet goed wakker is), in de

war, verward, van streek, verbijsterd, (door b.v. verdriet, liefde); mameung-mameung lôn saré, ban lôn beudòih éh, ik voel mij nog heelmaal suf, ik ben pas opgestaan; meung ka ba' oe, han ba' pineung, hana mameung lôn keu gata; di dônja kôn trôih akhirat, di lôn sah that a lôn gata, als het eenmaal een klapperboom is, is het geen pinangboom, (zeide Malém Diwa tot Dalikha, toen deze, die hem eerst „jongere broeder” had genoemd, door hare moeder op het verkeerde hiervan gewezen, daar zij daardoor geen vrouw van hem zou kunnen worden, hem met „oudere broeder” aansprak), ik raak niet in de war ten opzichte van u; in dit leven tot in het hiernamaals zijt gij, wat mij betreft, voor goed mijne oudere zuster, (Malém Diwa). Poemameung, suf enz. maken; poemameung-mameung dròë, zich mameung gedragen, doen of men mameung is. Vgl. mangu.

MA'MOE (Arab. ma'moe), welvarend, voorspoedig, bloeiend (van eene stad, een land), overvloedig, in overvloed (van b.v. levensmiddelen, bezittingen), rijk; nanggròë ma'moe lagi aman, tan reuën-mareuën mara baja, het land was welvarend en het was er veilig, vrij van alle soorten gevaren, (Goemba' Meuih); oereuëng lam koeta padé ma'moe, han é' talō taprang koeta, de lieden binnen de vesting

hebben padi in overvloed, we zullen hen niet tot overgave kunnen dwingen, (Meudeuha'); *lagi alêm deungòn ma'moe*, *that meutjeuhoe* radja Sang Nata, verder was hij geleerd en rijk, hij was zeer beroemd, vorst S. N., (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. lawa; *bòjtan ma'moe*, zie i.v. *bòjt*. Poema'moe, welvarend enz. maken; *radjala'én njang ta'lō'* keunan, *peuramèpeukan poema'moe* banda, andere vorsten, die aan hem onderworpen waren, maakten de markten levendig en de havenplaatsen welvarend, (Banta Beuransah).

MA'MOEM (Arab. *ma'm* ^œ *m*), hij, die de *çalât* onder leiding van een *imâm* verricht; aldus de *çalât* verrichten; zie vbd. i.v. *imeum*.

MAMOH, kauwen; zie vbd. i.v. *keureukab-keureukoeb*, *koelōm*; *mamòh gigdè*, op de tanden knarsen, knarse-tanden; zie vbd. i.v. *krèt*. Zie *djakeuën*.

MAMOT, zie Mahmoet.

MAMPLAM (Tam. *mâmpa-ram*), mangga; variëteiten; *bòh mamplam bòh manò'*, b. m. *leusōng*, b. m. *oe*, b. m. *rimèë*, b. m. *saka*, b. m. *sròë-kaja*, b. m. *tjanggè*.

MAMPLEUË (Mal. *mempelai*, uit Tam. *mâppillai*, bruidegom), een bruidegom in optocht met muziek begeleiden naar het huis der bruid voor de ontmoeting met de bruid (hetgeen des avonds omstreeks 9 uur of later

geschiedt en gew. nadat het huwelijkscontract in den loop van den dag of een paar dagen tevoren is gesloten, zelden vóór de sluiting van het huwelijkscontract, die alsdan na aankomst ten huize der bruid, vóór de ontmoeting van den bruidegom met haar, plaats heeft), (ook wel) als bruidegom in optocht begeleid worden; *euntat*, ook wel *ba* of *mè mampleuë*, = *mampleuë* in de eerste opgegeven beteekenis; *trōn mampleuë*, = *mampleuë* in de tweede opgegeven beteekenis; *kamòë oeròë njdè* *hasé moemampleuë*, *mi-peugah djindè oeba'* Meukoeta, wij zijn vandaag gereed om den bruidegom in optocht te begeleiden, dat deelen wij nu Uwer Majesteit mede, (Boeda' Meuseukin); 'òh *djan neumampleuë oe Banda Koelam*, *neungoej peukajan niba' hamba*, wanneer gij als bruidegom in optocht begeleid wordt naar B. K., zult gij kleeren van mij (n.l. die ik gemaakt heb) dragen, (Tjintaboehan); *gètkeu sindè tatrōn mampleuë*, *tatoeëng keunòë deungòn boenda*, het best is, dat ge van hier uit als bruidegom in optocht vertrekt, en dat ge uwe moeder hier brengt, (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd. i.v. *keuboeë*, *lintō*.

MAMPOEYH (Mal. *mampoes*), dood, verrekt, gecrepeerd.

MAN I (Arab. *man*), wie, (vragend en betrekkelijk, gew. in den laatsten zin gebezigd in den vorm:) *si man*, degene die, iem. die, en *si man njan*, zoo iem., (in hik. en door geleerden); *sòë njang tèëbat oeba'* Toehan, meusé *si man njang han dèësa*, wie zich tegenover den Heer bekeert, is als iemand, die geen zonden heeft, (*Mènhadjōj abidin*); *sòë njang dja'dja' sadjan kaphé, djih pi sabé sabòh pangkat*; *si man njan pi ka djeuët keu kaphé, sabab sabé dji-beurangkat*, wie met ongeloovigen omgaat, behoort tot dezelfde klasse als zij; zoo iemand is ook een ongeloovige, omdat hij altijd samen met ongeloovigen gaat, (*Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat*). Zie *aladi*.

MAN II (Hindi *man*), eene gewichtseenheid, varieerend van 2 tot 160 Eng. ponden, (in hik.); *njankeu radja njang palawan, siribèë man meung brat tjō'ma*, dat was een vorst, die een held was, het gewicht van zijne knots alleen bedroeg duizend *man*, (*Banta Beuransah*).

MA'NA (Arab. *ma'nâ*), beteekenis, zin, bedoeling, verklaring, uitlegging, (van een Arab. tekst, een raadsel, droom, beeldspraak, teeken enz.); *bōh ma'na*, de beteekenis enz. opgeven, verklaren, uitleggen; *lapaj ma'na*, tekst en verklaring (inz. Arab. tekst en Mal. vertaling van een godsdienstig geschrift), de woor-

den en de zin; *'òh lheuëh neubeuët soerat bandoem, habéh moephōm lapaj ma'na*, toen hij den brief geheel gelezen had, begreep hij de woorden en den zin ervan volkomen, (*Pòtjoet Mochamat*); zie verder vbd. i.v. *itjarat, lahé, loempòë*. *Moema'na*, eene beteekenis enz. hebbende, verklaard; *adjajéb sōbeu-hanalah, taleungò lōn kisah radjaradja; basa Arab dilèë lapaj, poeëh takeunaj gòh lōm moema'na; doedòë niba' njan basa Djawòë, sòë han toepeuë han meugoena; teuma lōn karang basa Atjèh, mangat sarèh na meung biasa, o wonderlijke dingen, Gode zij lof, hoor mij vertellen van koningen; aanvanke-lijk was de tekst (van het verhaal) in het Arabisch en moeilijk te verstaan, doordat hij nog geen verklaring (Mal. vertaling) had; vervolgens kwam er eene Maleische vertaling van, maar wie geen Maleisch verstaat, heeft er niets aan; nu stel ik (het verhaal) in het Atjèhsch op, opdat het duidelijk zal zijn en men zich ermede vertrouwd kan maken, (*Poetròë Bahrén*). *Poema'na*, de beteekenis enz. te kennen geven, verklaren, uitleggen; *ajah-teu aneu' mèë bōh tabi, habéh lahé neupoe-ma'na*, uw vader, mijn kind, kan (van uw droom) eene uitlegging geven, hij zal dan alles duidelijk verklaren, (*Nabi Oesoëih*); zie verder vbd. i.v. *koesoeih*.*

MANAIH, mannel. persoonsnaam, verkorting van Abdōmanaïh (Arab. 'Abdoemanâf).

MA'NAWIAH (Arab. ma'nawijjah); sipheuët ma'nawiah (Arab. ġifât ma'nawijjah), de met de zeven sipheuët ma'ani (zie aldaar) samenhangende attributen van Allah, n.l. het machtig zijn, het wilende zijn enz., (in de dogmatiek).

MANDA', steelring eener kris, (tusschen het gevest en het lemmet); djambangdji meuih sarōng pira', doelang manda'dji soeasa, het breede bovendeel van de scheede (der kris) was van goud en de scheede zelf van zilver, de handbeschermers en de steelring waren van soeasa, (Noen Parisi).

MANDAH (Gaj.), dial. voor brandang, zie aldaar.

MANDANG (uit Mal. memandang), staren, staroogen (van b.v. een stervende, verbaasde, iem., die in gedachten is verzonken), aanstaren; mata mandang, staroogend (van b.v. een stervende); djròh that roepa sinja' poetròë, oereuëng nanggròë habéh mandang, de jeugdige jonkvrouw was zeer schoon en iedereen in het land staarde haar vol verbazing aan, (Goemba' Meuih); barō neuthèë boeët lam loempòë, mandang lalòë pòteu radja, pas begreep de vorst, dat het een droom was geweest en hij bleef in gedachten verzonken staren, (Indra Bangsawan). Moeman-

dang, aan het staren, staroogen zijn; ka moemandang, hij ligt al (met gebroken oogen) te staren, (zegt men van een stervende); doem radja-radja hireuën moemandang, neukalòn sa'tian radja miga, al de vorsten stonden vol verbazing te staren, toen zij de wondermacht van den koning der wolken zagen, (Dioe Plinggam). Zie pandang.

MANDÉ; idja mandé, zie i.v. idja I.

MANDJA, verwend door, door verwenning gehecht aan, de lieveling van (ba'); aneu' njan mandja that ba' madji, dat kind wordt erg verwend door, is de lieveling van zijne moeder; keureuna sabab njang moepeusan, aneu' koe njan biasa mandja, de reden waarom ik u dat op het hart druk, is, omdat mijne dochter gewend is aan toegeeflijkheid, (Tjah Koebat; zie den tweeden, uit hetzelfde werk i.v. halōih aangehaalden regel, die aan den hier geciteerden onmiddellijk voorafgaat). Poemandja, toegeven, verwennen. Zie loe, oetjè.

MANÈ, e.s.v. boom (Mal. halaban), van welks hout, dat hard en duurzaam is, o.a. huisstijlen, ploegen, djeungki, pagaaien worden vervaardigd, en waarvan het blad als geneesmiddel o.a. tegen oogziekten wordt gebezigd; ba' manè tapeugòt keu rang, bangkoeang manjeum keu tika; teutapi salèh han reum-

bang, lōn keumarang
gòh biasa, maak van manè-
stammen tusschenstijlen van een
huis, vlecht bangkoeang-
bladeren tot eene mat; maar mis-
schien is (dit dichtwerk) niet
goed, ik ben nog niet gewend
dichtwerken samen te stellen,
(Noen Parisi); padé manè,
zie padé.

MANÈ', koraal, kraal; snoer kora-
len, collier van koralen; manè'
keutoemba, gouden koraal
in den vorm van korianderzaad,
(of) collier van zulke koralen
(ook talòë gham genoemd);
manè' lō'lō', parel, paarle-
moeren koraal, halssnoer van
dergelijke koralen; manè'
meuīh, gouden koraal, collier
van dergelijke koralen; manè'
meureudjan, zie meureu-
djan; manè' meuseukrah,
zie meuseukrah; manè'
rōli, snoer van kleine gla-
zen koraaltjes van verschillende
kleur, (o.a. gebruikt als franje
aan een ajoe-ajoe, randver-
siering); sō' manè', koralen
aaneenrigen; kasab sō' ma-
nè', zie kasab; inòng ma-
nè', hanger (b.v. een eumpèt,
goekèë rimoeëng of pa-
wōn) aan een collier van kra-
len; manè' sitalòë, een
snoer koralen, (ook) snoer van
louter koralen; manè' ma-
nòë, e.s.v. plant, waarvan de
bladeren of takken met bladeren
eraan bij het „verkoelen” (zie
i.v. sidjoeë') gebruikt wor-
den. Moemanè', met kralen.
MANÈH, zoet, (fig.) vriendelijk,
innemend, lief, liefelijk, lieftal-

lig, bevallig, bekoorlijk, (over het
verschil in spraakgebruik met
mamèh zie aldaar); akan
tjina manèh, zie akan;
awé si manèh, zie i.v.
awé; koelét manèh, zie
i.v. koelét; djaròë ma-
nèh, zie i.v. djaròë; itam
manèh, zie i.v. itam; na-
rit manèh, vriendelijke, lie-
ve, vleierende woorden; manèh
moeka, met een vriendelijk
gezicht; zie verder vbd. i.v. kan-
dji, leuma', madjeunoen.
Poemanèh, zoet enz. maken;
middel (amulet, tooverformule)
om er bekoorlijk uit te zien,
(wordt b.v. aan eene bruid ge-
geven); habéh djibri doe'a
poemanèh, sabab gaséh
hana matjam, zij gaf vólle-
dig (de djén aan de prinses)
eene tooverformule om er bekoor-
lijk uit te zien, want zij hield ont-
zaglijk veel van haar, (Goemba'
Meuīh); zie ook vbd. i.v. ha-
jaké. Zie nèh II.

MANEU', samentrekking van
meu'aneu', zie i.v. aneu'.

MANG, neiging hebbende om even
te lachen, glimlachend, (b.v. bij
het hooren van wat een kind
zegt); meugnjà taleungò
naritaneu' njòë, é' mang
atéteu, njang kòn-kòn
djipeugah, als men dit kind
hoort praten, dan is het om te
glimlachen, hij zegt zulke dwaze
(grappige) dingen. Poemang,
neiging doen krijgen om te la-
chen, doen glimlachen; kah
tjeudaīh thatba' kapoe-
mang até gòb, wat kun je
goed anderen laten glimlachen.

MANGAMBALI, e.s.v. stof, van kleeid, (alleen uit hik. bekend); djeunèh soepi ngòn mangambali, 'òjnòn banati han treukira, allerlei soorten wollen stoffen en m., en 'ò.b.-doeken in ontelbare hoeveelheid, (Malém Dagang).

MANGAT, aangenaam (inz. van smaak, ook van geur, geluid, gevoel), smakelijk, lekker, heerlijk, behaaglijk, prettig, (ook) gemakkelijk, gunstig; (verder) opdat, ten einde, (zie vbd. van de laatste beteekenis o.a. i.v. awō III, beungka, dalèh, 'eu, karat, klaji, ma'na); mangat bè', opdat niet, (zie i.v. bè'); mangat that bōh panaih njòë, deze nangka is erg lekker; ië mangat, zie i.v. bangdōë; mangat that haba njan, dat verhaal (of bericht) is erg prettig om aan te hooren, (zie ook vbd. i.v. 'eu); mangat bèë, soe, rasa, geurig, welluidend, smakelijk (of prettig, aangenaam voor het gevoel); ka djirasa mangat, hij vindt het al prettig, (b.v. om ergens te wonen); mangat asdōë, zich lekker, prettig gevoelende, (zie vbd. i.v. mandōë), (ook euphemistisch voor) onlekker, onwel, ongesteld, ziek, (inz. van kleine kinderen gebezigd; zie vbd. i.v. apèt-apòt, en zie ook i.v. hareukat); hana moeban-ban hana meukri-kri, ka teukeudi imeum Loeëngbata; imeum Loeëngbata ka mangat asdōë, boeët kaphé pindōë hékeumat

dōnja, plotseling, zonder eenige aanleiding — het was eenmaal zoo voorbeschikt — werd de imeum van L. ziek, dat was het werk van de booze ongeloovigen, van hunne zwarte kunst, (Prang Gōmpeuni); hana mangat badan, onlekker, onwel, ongesteld; mangat até, tevreden, zonder zorgen, vergeenoegd, gerust van hart, (zie vbd. i.v. dasah, djan, meunatang); hana mangat até, zich gegriefd, ongerust gevoelende; ngōn mangat, goedschiks, vrijwillig, uit eigen beweging, in vriendschap, (zie vbd. i.v. djan, en zie meunangat); sakét mangat, ook, doch minder, mangat sakét, het aangename en het onaangename, lief en leed, voor- en tegenspoed, het voor en tegen, gemakkelijk of moeilijk; han é' oerdōë malam koelet, mangat sakét pi koerila, kan het overdag niet, dan zal ik (hem) des nachts vervolgen (aanvallen), ik ben bereid voor- en tegenspoed te aanvaarden, (Malém Diwa; zie ook vbd. i.v. ingat, en sakét); zie verder vbd. o.a. i.v. djan, gamat I, hò, karōt, keuë, kilat, koetjhoeë', kōteubah, la'sin. Poemangat, lekker, smakelijk maken, aangenaam, gunstig stemmen, kalmeeren, gerust, tevreden stellen; sōë poe-mangat até goerēë, labameuteumēë doea peukara; laba djindōë laba doedōë, doea nanggrōë labadji na, wie zijn leeraar

tevreden weet te stellen, zal tweeërlei winst behalen, winst thans en winst in het hierna-maals, in beide levens zal hij winst behalen, (Mēnhadjōj abidin); moeboebagòë poetròë poemangat, poeléh dèēlat mamèh iē moeka; radja poeléh niba' amarah, neujoë pang-gé pantaïh noedjoem doemna, de vorstin sprak allerlei kalmeerende woorden en de vorst herwon zijne bedaardheid en keek weer vriendelijk; toen hij van zijne woede bekomen was, beval hij snel de wiche-laars te roepen, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. reungat. Meunangat, het aangename, genietingen, genoegens, voorspoed, tevredenheid; ngòn meunangat, = ngòn mangat; keu dōnja njòë han lōn ingat, keu meunangat han kheunda'-nja, ik denk niet aan deze wereld, ik begeer hare genoegens niet, (Poetròë Peukisōn); bè' meung taleungò keu meunangat, beuta'ingat dilam dada, luister niet alleen naar wat aangenaam is, wees in uw binnenste gedachtig (aan des vorsten bevelen), (Pòtjoet Mochamat); ada' han djibri di meunangat, di seunakét pi koerila, indien hij (zijne dochter) niet goedschiks geeft, dan ben ik ook bereid hem zulks kwaadschiks te laten doen, (Pha Soeasa).

MANGEU, in hik. ook als Maleisch, mangoe, (gew. verdubbeld

en in de teu-afleiding:) teumangeu-(mangeu), suf, verwezen voor zich starende of zich bewegende, (van b.v. verbazing, droefheid, slaapdrunkenheid); teumangeu-mangeu ban beudòih éh, (hij is nog) suf (nog slaapdrunken, hij is) pas opgestaan; sigala ra'jat hireuën teumangeu, han tò m sòë eu moemeunan roepa, al het volk stond van verbazing verwezen te kijken, nog nooit had iemand zulk eene gedaante gezien, (Diwa Akaïh); mateu, aneu', teumangeu-mangeu, gata tan lé, bidjèh mata, uwe moeder, mijn zoon, blijft verwezen achter, nu gij, lieveling, er niet meer zijt, (Malém Dagang); ra'jat pandang teumangoemangoe, hana ban lakoe dilèë njang ka, het volk staarde (den vorst) met verbazing aan, omdat hij voordien nooit zoo was geweest, (Meudeuha'). Zie sangeu, en vgl. ma-meung II.

MANGGOE, of mangkoe (Mal. mongkor, moenggoer), draagstoel, zetel, (gew. van eene bovennatuurlijke soort; in hik.); ka neutjita teumpat teureubang, trōihlé reudjang manggoe katja, hij concentreerde zijne gedachten op het te voorschijn komen van een zetel om te vliegen en weldra kwam er een glazen stoel, (Tjah Koebat).

MANGKAT, sterven; gestorven, (alleen van vorsten gebezigd).

MANGKĒN, zie makén II.

MANGKEUËNG; djangkékng, of tjangkékng-mangkeuëng, zie i.v. tjangkékng.

MANGKÔ'; toembang mangkò', zie aldaar.

MANGKOE, zie manggoe.

MANGKÔË, zie i.v. tjam-tjam-tjòë.

MANGKOEBEUSI, zie i.v. mahradja.

MANGKOEBOEMI, rijksbestuurder, eerste minister, (in hik., zie vbd. i.v. éseuteumi), (verder) een ambtstitel, zie i.v. mahradja.

MANGKÖNG, groote kom zonder oor, van aardewerk of porcelein, voor o.a. vleesch en groenten, (zie vbd. i.v. djòm, lindōng); mangkōng dō'sa, zie i.v. sangkoe; mangkōng poetéh sabōn, witporceleinen kom. Zie tjangbōng.

MANGKRI; barangkri-mangkri, zie i.v. kri.

MANGOE, zie mangu.

MANGÔEH, zie mangdōih.

MANGÔHTA, of mangdōhta, en mangdōjta, manggistan.

MANGÔIH, ook mangdōeh, = moesang mangdōih, zie i.v. moesang; bōh pineung mangdōih, zie i.v. pineung; ōn seukè mangdōih, zie i.v. seukè.

MANGÔHTA, zie mangdōhta.

MANGÔJTA, zie mangdōhta.

MANI (Arab. maní), teelvocht, sperma, wordt ook opgevat als eene der vier soorten van sperma, waaruit de mensch ontstaat, (zie i.v. manikam); verder als vrouwel. persoonsnaam gebezigd.

MANIAGA, of meuniaga (Mal. berniaga), handel; handel drijven, handelen in; han padoemna laba meuneugòë, na di djaròë maniaga, in den landbouw zat niet veel winst, daarom hielden zij zich met den handel bezig, (Pòtjoet Moehamat); oereuëng maniaga, handelaar; kapaj dila'ot prahō lam kroëëng, djiteubiët tamōng dja' maniaga, zeeschepen en rivierprauwen voeren (de haven) in en uit om handel te drijven, (Djoehan Meusapi).

MANIKAM, ook ma'nikam (Mal. uit Tam. m̃anikkam), robijn, edelsteen, (in hik., zie vbd. o.a. i.v. kirè II), (verder) levenskiem, het sperma, dat de eigenlijke levenskiem bevat en het karakter van den mensch bepaalt; manikamdji hana gèt, zijn manikam was niet goed, (zegt men van een deugniet); wadi, madi, mani, manikam, de vier soorten sperma, waaruit de mensch ontstaat, (door sommigen verklaard als te beteekenen het sperma, dat resp. waterig, geelachtig, wit is en dat de levenskiem bevat).

MA'NIKAM, zie manikam.

MANJA', of aneu' manja', zuigeling, zeer jong kindje, (zie vbd. i.v. koea, kra); peunjakét manja', zie peunjakét. Poemanja' dròë, zich als een klein kind gedragen.

MANJAM I, bloemtros, bloemkolf, (van palmen, inz. van den pinang-, en kokospalm); patah, of moepatah manjam,

(lett. als een gebroken pinangbloemtros), golvend en krullend, (van het haar); *ō' di oelèë patah manjam, leubat itam niba' badja*, haar haar was golvend, dik en zwarter dan tandenzwartsel, (Tamim Ansa); *mat manjam*, een manjam vasthouden, e.s.v. sjamanistische séance, gew. door vrouwen of meisjes gehouden, waarbij de deelneemsters ieder een nog niet ontloken *manjam*, die door verwarming bij het vuur soepel is gemaakt (*geulajoe*), en na bestrijking met allerlei welriekende zaken, in een witten doek is gewikkeld, vasthouden en gezamenlijk zekere liederen zingen onder leiding van eene deskundige, een medium (*djeundjang*, of *goerèë djén*), totdat de *manjam*'s vanzelf gaan springen; degenen, die ze vasthouden, springen dan mee onder het aanroepen van *Poetròë Boensoe* (de uit het hemelrijk afkomstige vrouw van *Malém Diwa*), of van *Poetròë Beuloekéh* (Arab. *Bilqis*, de koningin van Saba), totdat ten slotte, bij nederdaling van de aangeroepen geesten, de *djeundjang* bezielt, en de overigen meer of minder in extase geraken (*meudatèë*, of *dò'*); de uitvoering wordt gegeven bij wijze van spel of om verborgen dingen b.v. de oorzaak en het geneesmiddel eener ziekte, de gezindheid van een geliefde enz. te weten te komen; men denkt alsdan bij het vasthouden van de *manjam*, waarop men *breuëh-padé*

gestrooid heeft, voortdurend aan hetgeen men te weten wil komen, en het antwoord daarop maakt men op uit de *pantōn*'s, die het medium, de *djeundjang*, in bezielden toestand reciteert; dit heet *sé manjam*, of *sé ba' manjam*, bij het *mat manjam* zijne gedachten op iets of iem. concentreeren.

MANJAM II, een goudgewicht; 1 *manjam* = 24 *saga* = 1/16 *boengkaj*.

MANJANG, hoog; hoogte; boven; *tanòh manjang*, hooge grond, heuvel, berg, (vooral te gebruiken, wanneer men op zee is, zie i.v. *gadjah*); *oeròë ka manjang*, de zon staat al hoog aan den hemel; *asa manjang*, zie *asa II*; *oe manjang*, naar boven, naar boven toe; *di manjang*, van boven, in de hoogte; *peunjakét di manjang*, zie i.v. *peunjakét*; *meujoeb manjang*, hoog en laag, op en neer, (zie vbd. i.v. *gōga*); zie verder vbd. i.v. *djana*, *gan-toeng*, *joeb I*, *lang*, *linténg*, *ma I*, *mat I*, *meunaròë*. *Moemanjangmanjang*, om het hoogst iets doen, wedijveren in hoogte, (b.v. zijn vlieger om het hoogst oplaten en laten staan). *Poemanjang*, hoog of hoger maken of houden; zie vbd. i.v. *joeb I*. *Meunanjang*, hoogte; zie vbd. i.v. *labō*. Vgl. *panjang*.

MANJA'PAJÉT, of *meunja'pajét*, *Madjapahit*; *Madjapahitsch*, (wordt gezegd van

geluk aanbrengende blanke wapens, inz. krissen); *kréh* mata manja'pajét zie i.v. *kréh*; I; neumat peudeu-ëng njang até jèë, niba' oelèë djoegi tapa; oedjōng toeah meunja'pajét, ba' meusakét poebla baja, hij hield een zwaard in de hand van het haaieliver-model, met een gevest in den vorm van het beeld van een asceet en eene gelukaanbrengende, Madjapahitsche lemmerpunt, die in moeilijke omstandigheden tegen gevaren beschermde, (Goemba' Meuih).

MANJÈN (uitspraak van Mal. main), spelen, (in hik. en in sommige uitdrukkingen in de spreektaal, zooals manjèn mata, met de oogen coquetteeren, blikken van verstandhouding geven). Zie meuih.

MANJÈT, ook, doch minder, majét (Arab. majjit), lijk (van menschen, inz. van Mohammedanen); zie vbd. i.v. hò, kiseuëh, lōb I, en vgl. bangké.

MANJEUM, dial. v.d. Westkust manjoem, vlechten (van fijner vlechtwerk dan bleuët, van b.v. biezèn of pandanbladeren tot b.v. een zak, eene mat, nadat het materiaal na droging soepel gemaakt is door het met een stuk dun gesneden bamboe, peunjeukoeët, te strijken, geuseukoeët, en in een kruisverband van ongeveer eene handbreedte is opgezet, geulaja); manjeum tika, eene mat vlechten; manjeum eumpang, een zak vlechten; manjeum òn keutoepèt, een

zakje voor keutoepèt vlechten; zie ook vbd. i.v. manè. Meunanjeum, het vlechten, vlechtwijze, vlechtwerk; neudoeë' meunanjeum, zitbankje voor de weefster. Vgl. bleuët, laja, lhō' II, reuë', rō' I.

MANJÒ (Ned.), majoor.

MANJOE, nevendak ter vergroo-ting van een huis, ter zijde aangebracht.

MANJOEM, zie manjeum.

MANJÒH, sterk (hartstochtelijk of weemoedig) verlangende, (ook) zulk een verlangen opwekkende, aangenaam, weemoedig aandoende, heerlijk; (verder) aangenaam gestemd, vergenoegd, tevreden; meuhan koeteumèë, aneu', poetròë, maté kamòë dalam doeka; atékoe manjòh boekòn boebarang, njeum koe-pandang nantiasas, als ik de prinses niet krijg, mijn zoon, dan zal ik van verdriet sterven; mijn hart verlangt hevig naar haar, ik heb het gevoel alsof ik haar steeds voor mij zie, (Meudeuha'); dji'éh pi han geunab malam, manjòh deundam dji han tara, ook kon zij des nachts nooit slapen, doordat zij zoo hevig en innig (naar hem) verlangde, (Tjah Koebat); manjòh meutjén Pòtjoet Moehamat sangatsangat keu Pò Bén-tara, Prins M. brandt van verlangen om u, Heer B. te ontmoeten, (Pòtjoet Moehamat); lagèë manjòh soeara mangat, printah Halarat

Toehan Asa, de melodie was aangenaam en de stemmen heerlijk, zoo was de beschikking van den Eenigen Heer, (Meudeuha'; deze regel volgt op den eersten i.v. lagèë uit de Meudeuha' geciteerden regel); oentōng di dōnja tjit mangat that ta'éh, eungkale lapéh manjòh meurasas, zoolang ge op aarde zijt, slaapt ge heerlijk op opeengestapelde matten, aangenaam voor het gevoel, (Prang Gōmpeuni); Oesoeih dja'lé reudjang-reudjang, geupeutamōng oe'ba' radja; ban radja eu that manjòh até, neulakèélé ba' na hoeda, O. (door den vorst ontboden) ging snel en werd bij den vorst binnen gebracht; toen de vorst hem zag, voelde hij zich voldaan en hij vroeg aan den scheepskapitein (O. eenige dagen in het paleis te laten), (Nabi Oesoeih); zie verder vbd. i.v. djròh, gloembang. Poemanjòh, manjòh maken. Vgl. lanjòh.

MANÒ', kip, hen, haan; manò' agam, haan; manò' inōng, hen; inōng manò', zie i.v. inōng; aneu' manò', kuiken; manò' meua'neu', kloek, klokken; manò' peulōt, of peuneulōt, of sabōng, vechthaan, (waarvan de kwaliteiten beoordeeld worden naar o.a. den stand en de kleur van de schubben der pooten, de kleur der veeren, den vorm van den kam); manò' bawō', soort kip met „bakkebaarden”, met

fijne haartjes onder aan den kop; m. beutina, een haan, die er als eene hen uitziet; m. biréng, zie biréng; m. djala', zie djala'; m. djantan, zie djantan; m. goenantan, zie goenantan; m. kleuët, eene niet mak te krijgen soort boschhoen, met zwaarder geluid dan de m. oeteuën, (ook in het algem.) eene schichtige kip; m. meunila, parelhoen, (ook) kip met witte veeren en overigens (snavel, pooten, vel, vleesch) blauwachtig zwart (lambajōng); m. oeteuën, kleine te temmen soort boschhoen, (vgl. m. kleuët), (ook) e.s.v. roodkleurig insect, dat op suikerrietbladeren voorkomt, (fig.) iem., die min of meer menschen schuw is; m. pilèh, zie pilèh; m. pindè', kriekip; m. seudōng, zie seudōng; m. Siam, of m. oedé, eene kippensoort, die schraal in de veeren zit; m. soera' boelèë, eene kippensoort, waarvan de veeren verkeerd staan, krulkip; m. tjapendeuëng, een vechthaan met een zeker, op een zwaard gelijkend teeken op de borst; m. Tjina, eene soort kip met lange veeren aan de onderpooten; wa'tèë djitrōn manò', de tijd, dat de kippen afdalen, i.e. de tijd dat de dag aanbreekt; bōh manò', kippenei, (ook) eivormige verdikking aan een reuntjōng-gevest, (zie verder i.v. bōh); sapoemanò', zie i.v. sapoe; lagèë manò' keumaròm, sabé dji-doeë' di roemòh, hij is als

eene broedhen (die altijd in haar nest zit), hij zit altijd thuis; zie verder vbd. i.v. geunjië, en koekoeë'; manò' gadjah, kalkoen; manò' djroeën, zie i.v. djroeën; ba' lidah manò', zie i.v. lidah; boelèë manò', zie leupōh. Moemanò'-manò'-kapaj, „haantje in 't schip" spelen, e.s.v. kinderspel, wordt gespeeld door twee partijen elk onder een hoofd (nang, eig. moeder), van eene der partijen wordt een der kinderen naar voren gebracht, onder een doek verborgen, de nang der andere partij vraagt: peuë kapaj njan (wat is dat voor een schip), antwoord van de nang van het verborgen kind b.v. kapaj Inggréh (een Engelsch schip), of kapaj blati (een Europeesch schip), vraag weer: peuë djipeudiëng (wat voor lading heeft het), — antw.: (op Inggréh rijmend) tapéh (klapperschillen), of (op blati rijmend) goetji-goe-tji (aarden potten), — vraag: la'én niba' njan, wat nog meer, — antw.: of eene opsomming van allerlei zaken of dadelijk, wat altijd het slot is: nasabòh manò' agam, nog een haan, (of met zinspeling op de kleur van den doek, waaronder het kind is verborgen, of van het kleed, dat hij draagt b.v. manò' poetéh of itam, een witte, zwarte haan), — tjoe batajoeë koekoeë', laat hem eens kraaien, — koekoeë', oelōn, kraai, mijn haan (eig. die-naar), dan bootst het verborgen

kind hanengekraai na en de nang der tegenpartij moet raden wie het is; naar gelang hij goed of mis raadt, gaat het kind als „dood" (maté) naar de tegenpartij over of blijft het bij zijne partij; het raadspel gaat zoo beurtelings door; de partij, die op de nang na dood is, verliest het spel.

MANOE, halfrijp, (alleen van de tamarindevrucht gezegd); bōh mè manoe, eene halfrijpe tamarindevrucht.

MANÒÈ, zich baden, een bad nemen; manòë djoenoeb of hadaïh (rajeu'), zie i.v. djoenoeb en hadaïh; manòë oeròë raja, zie i.v. oeròë; manòë peuët plōh peuët, het bad 44 dagen na de bevalling bij het bōïh dapoe, (zie i.v. dapoe); manòë Raboe abéh, zie i.v. raboe; zie verder vbd. i.v. geutang, goeha, kawén, kramat, lhōn. Poemanòë, Pedirsch seumanòë, baden, een bad geven, wasschen; poemanòë bakaj, een lijk voorlooppig wasschen, (in afwachting van de ritueele wassching door deskundige personen); poemanòë manjët, een lijk ritueel wasschen, (zie vbd. i.v. hoeëh, kroëët, en zie ook i.v. ië); beungòh-beungòh neuseumanòë, na mangat asòë reudjang raja, des ochtends baadde zij (het kind), opdat het zich lekker zou voelen en spoedig groot zou worden, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. koeloeëténg, meulia.

Meunanòë, het baden, bad; ië meunanòë, badwater; teumpat meunanòë, badinrichting, badhuis, badplaats, badkuip; ië meunanòë tjit ka hasé, geupoemanòëlé poetròë moeda, het badwater was al gereed en de jeugdige prinses werd dadelijk gebaad, (Gadjah toedjöh oelëë); neukalòn batèë that meutjakab, geutoerab peuët sagòë lingka; teumpat kroeët njan ngòn beuda' njòë, ba' meunanòë oereuëng indra, hij zag er steenen, netjes gemetseld aan alle vier zijden, en ginds eene plaats voor kroeët-citroenen, hier eene plaats voor poeder, dienende voor het bad der hemelnimfen, (Malém Diwa).

MANÒEH, zie manòih.

MANOERA I, of meunoera (Skr̥t. mayūra), pauw, (in hik.); sabòh treu' goeliga djeuët keu meura', lam talam pira' sang manoera; ... lalòë oelōn koedoeë' sinan, koe'eu piasan meura' manoera, de derde wondersteen werd een pauw, en de pauw stond op een zilveren presenteerblad; ... ik zat daar in gedachten verzonken, kijkende naar het schouwspel van den (dansenden) pauw, (Gadjah toedjöh oelëë; deze regels volgen op den i.v. goeliga II uit hetzelfde werk aangehaalden regel).

MANOERA II, of meunoera (Mal. manoera, mendora), e.s.v. Siameesche tooneel, of

dansuitvoering, vertoond bij optochten; iem., die daaraan deelneemt; (bij of als bij zulk eene uitvoering) dansen en springen, (in hik.); habéh teukeudjōt oereuëng dalam, soeara kiam sang keureudja; teukeudjōt radja deungòn poetròë, leuën meuligòë sang manoera, de lieden in het paleis schrokken, er was (buiten) een lawaai alsof men feestvierde; de vorst en de vorstin schrokken, op het voorplein van het paleis was het alsof men eene manoera-uitvoering gaf, (Gadjah toedjöh oelëë); le that bangòn keulakoean, djipoematjam si manoera, veelsoortig waren de bewegingen, die de manoera-uitvoerders op allerlei wijzen maakten, (ibid.); djigrōb keudéh djigrōb keundë, ra'jat sinaròë habéh soebra; Radja Moeda beudòih leugat, djidja' lihat boeë manoera, (de apen) sprongen her- en derwaarts en al het apenleger maakte daarbij veel lawaai; R. M. stond toen snel op om naar de dansende en springende apen te kijken, (ibid.).

MANOERA III, of meunoera, hofdame, hofjuffer, (in hik.); na meung gala' sigala déndajang, na meung bimbang sigala manoera, opdat al de hofjuffers (van hem) zouden houden, opdat al de hofdames steeds (aan hem) zouden denken, (Diwa Sangsaréh); padoemna manoerang beudjabatan, la'

én sikeulian biti prawira, talrijke hofdames, die eene functie hadden, en verder alle hofjuffers, (ibid.).

MANOESIA, of ma'noesia, ook manoetjia, ma'noetjia (Skr. manusya), mensch, (tegenover andere wezens zooals beesten, djén's enz.); oelōn kōn djén, ni sambinōē, oelōnteu njōē ma'noesia, ik ben geen djén, lief moedertje, ik ben een mensch, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. klala, loeat, lōm. Zie énsan, oereuēng.

MA'NOESIA, zie manoesia.

MANOETJIA, zie manoesia.

MA'NOETJIA, zie manoesia.

MANŌIH, ook mandōēh, eene zwarte soort orang oetan; (ook) mensch (in de taal van b.v. gōgasi's in verhalen); haj poetrōē, pat sang-sang nabēē mandōih, o prinses, waar is het of het naar een mensch ruikt, (Haba Si Meuseukin). Zie kra, mawaïh.

MANSŌ, dial. Mansoe, mannel. persoonsnaam, (Arab. Mançoer).

MANSOE, zie Mansō.

MANTE, e.s.v. boschmensch, naakt en over het geheele lichaam behaard, levende in de bergen, (alleen bij name bekend en vaak als beeld gebruikt van iem., die geheel verbluft is); pakōn, tjoe-tjō, tahe gante, misé mante trōn di rimba; beudōih, tjoe-tjō oelēē-balang, kalōt patjang ka'é' koeta, waarom, mijn kleinzoon, staat ge verbluft en verwezen te kijken als een bosch-

mensch, die uit het woud (in de bewoonde wereld) is neergedaald; vooruit, mijn kleinzoon, mijn oelēē-balang, trek de versperringen uit en bestijg de vesting, (Malém Dagang; op deze regels volgt de regel i.v. malēē geeiteerd); habéh bandoem tahe gante, misé mante akaj hana, allen stonden verbluft en verwezen te kijken als verbijsterde boschmensen, (Gadjah toedjōh oelēē); zie ook vbd. i.v. meukat.

MANTÈ' (Arab. mantiq), logica; zie vbd. i.v. ma'ani.

MANTÉGA, of meutéga (Port. manteiga), boter.

MANTJA' (Mal. mentjak), op Maleische wijze met dolk of mes schermen, een schermdans uitvoeren, (bij wijze van vermaak); meu'èn mantja', id.; oereuēng Boegéh mantja' siwaïh, oereuēng Keudah meu'èn panika, Boegineezen voerden den mantja'-dans met dolken uit, en lieden van K. den panika-dans, (Noen Parisi); oereuēng Padang meu'èn mantja', djidja'-dja' meu'èn panika, Padangers voerden den mantja'-dans uit, zij stapten al schermende, (ibid.). Zie panika, silè'.

MANTJANG, eene manggasoort, (Mal. embatjang); boengōng mantjang, zie i.v. boengōng; deut mantjang, zie i.v. deut.

MANTJEUË, ook mantjeuh, slecht ondeugend, onhebbelijk, baldadig, (van kinderen); mantjeuë that boeëtdjih,

djitōh è' ba' gòb dja', wat haalt hij onhebbelijke streken uit, hij deponeert zijne excrementen waar menschen moeten passeeren. Poemantjeuë, ondeugend enz. maken; poemantjeuë dròë, zich ondeugend enz. gedragen.

MANTJEUH, zie mantjeuë.

MANTJONG, spits toeloopend, puntig; idōng mantjōng, een spits toeloopende neus.

MANTONG, nog, (in deze betekenis gewoonlijk geplaatst vóór het woord waarbij het behoort), slechts, alleen, maar, zoo maar, (in dezen zin steeds ná het woord, dat het nader bepaalt, geplaatst); mantōng le, of le mantōng pēng ba' gata, hebt ge nog veel geld bij u; mantōng sakét oelèë, gòh lòm poeléh, (ik heb) nog hoofdpijn, het is nog niet over; sakét oelèë mantōng, la'én hana sakét, (ik heb) alleen hoofdpijn, verder mankeert (mij) niets; mantōng teukoe di kantō jōh dròëneu wòë boenòë? — mantōng, was de teukoe nog op het kantoor, toen u zooeven naar huis ging? — (ja, hij was er) nog; bri keulōn boe mantōng, geef mij maar rijst; han lōn blòë njòë, lōn meuteumeung mantōng, ik heb dit niet gekocht, ik heb het zoo maar verkregen, (b.v. gevonden, cadeau gekregen); zie verder vbd. o.a. i.v. ateuëh, djoenoeb, doem, geuroetèn. Vgl. lòm, meung II, sadja, tjit.

MANTRŌIH (Ned.), matroos; sikin mantrōih, zie sikin. Zie klasi.

MAPÉT, samentrekking van meupét in boeleuën mapét, naam van de 11de maand van het Moh. jaar; zie dōjka'idah.

MARA (Skr. m̐ra), beletsel, verhinderings, (zie vbd. i.v. bè'), (verder) gevaar, ramp, onheil, ongeluk, leed, letsel; han peuë mara, er is niets tegen, het is niets, er dreigt geen onheil, (zie vbd. i.v. khan I, kòm); mara baja, allerlei gevaren, rampen, (zie vbd. i.v. ma'moe); koeta mara, zie i.v. koeta; toela' mara, of, meer, sanggamara, (lett. afwering van rampen, gew. als een samengesteld zelfst. nw. opgevat) onheilafweerder, (een gebed, eene amulet, een schild enz.), (verder) uitgebeitelde planken aan den voor-, of achterstevan van een schip, (oorspronkelijk ter afwering van onheilen); doe'a sangga mara, een gebed ter wering van onheilen; di teungòh taman koelam sabòh, geutoerab djròh deungòn katja; katja poetéh katja oengoe, teuma geudjampoe sanggamara, midden in den lusthof bevond zich een vijver, omgeven met mooie glazen wanden, van wit glas, paars glas, en tevens met wat ter wering van onheilen diende, (Diwa Akañh); peudeuëng djilaloe keunòng ba' badan, silab

theuntangan ngòn sanggamara, het zwaard sloeg door en trof hem op het lichaam, doordat hij zijn onheilafweerder (zijn schild) verkeerd hield, (Djoehan Meusapi); pageuëdjiteuma that meuteuntèë, niba' batèë sanggamara, de ommuring ervan (van den lusthof) was verder zeer stevig, vervaardigd van onheilafwerende steenen, (Tjah Koebat); tabōh di oelèë Akidatōj oemoe, tabōh di ikoe Toela' mara, plaats aan den voorstevē de „Akidatōj oemoe” (naam van een klok), en aan den achterstevē de „Toela' mara” (ook naam van een klok), (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. bla. Moemara, met beletselen, gevaren enz., belet, verhinderd, door eene ramp getroffen, gewond; bè' tagaséh bè' tasajang, aneu' tajang han moemara; meunan peureuman diba' Toehan, geunantòë bidjian njan tapoela, heb geen genegenheid, heb geen medelijden, snijd uw zoon in stukken zonder u te laten belemmeren (of er is geen onheil van te duchten); aldus is het bevel van den Heer ter vervanging van het zaad, dat ge reeds geplant hebt, (Asaj djeuët padé); padoem lawét neukeura djeuën, sapeuë pi tan na moemara, geruimen tijd was hij aan de regeering zonder dat er eenig ongeval gebeurde, (Malém Dagang); trōih oe-ba' hat nam plōh oeròë,

radja doea dròë ka moemara; loeka Tidān Tjah ngòn Agasan Tjah, oeròë njān teupèh radja njān doea, na zestig dagen (strijd) kregen beide vorsten een ongeluk; zoowel T. Tj. en A. Tj. werden gewond, beide vorsten werden op dien dag getroffen, (Tjah Koebat); lhèë gò dji-ta' meu'adòë-adòë, moe-da samlakòë hana moemara, drie keeren achtereenvolgens gaf hij houwen, maar de schoone jongeling kreeg geen letsel, (Diwa Akaih).

MARAH, verkorting van amarah, zie aldaar.

MARANG, zie barang II.

MARANGGA, zie barang II.

MARÈH (Arab. mari'), slokdarm; meung hana poetōih haleukōm ngòn marèh, han djeuët tapadjōh, wanneer (bij het slachten) de luchtpijp en de slokdarm niet zijn doorgesneden, mag men (het vleesch) niet eten.

MARI; padé mari, zie i.v. padé.

MARIKAN, Amerika; Amerikaansch; ka djimarit basa Marikan, zie i.v. basa I; idja Marikan, zie i.v. idja I.

MA'RIPAT (Arab. marifah), de hoogste graad van kennis in de mystiek, onmiddellijke kennis van God, (zie vbd. i.v. kiët), de diepste kennis (in occulte wetenschappen); grondig, door en door kennen; ma'ripat beusòë, kennis van het geheimste wezen van het ijzer,

(waardoor men onkwetsbaarheid verwerft); tama'ripat doem beukeunòng, roekōn limòng taparé'sa; printah 'è'tikeuët doem ba'reumbang, na bè' malang oedéb lam dōnja, zorg, dat ge alle (godsdiensplichten) grondig kent, stel u op de hoogte van de vijf zuilen van den Islām; voer Gods geboden richtig uit en wees zuiver in de leer, opdat ge niet als een rampzalige op aarde verkeert, (Poe-trōë Peukisōn).

MARIT, spreken (inz. over ernstige zaken of op plechtige wijze, doch ook over koetjes en kalfjes en in algem. zin), babbelen, praten; peuë boeët di sinan? — hana sapeuë, marit-marit mantōng, wat doet ge daar? — niets, we babbelen maar; zie verder vbd. o.a. i.v. bantah, basa I, bra-bròë, brakah, djahé, geureuba, jèë, kheunda', kiëw. Teumarit, besproken; zoo maar sprekende. Vgl. kheun, peugah i.v. gah, toetō, en zie narit.

MA'ROEH, zie ma'roeih.

MA'ROEIH, ook ma'roeh (Arab.

ma'roéf), bekend, vermaard, (ook) kennende, wetende, thuis in, (verder) voegzaam, gepast, goed, (meer in hik.); lōn ka ma'roeih ba' gampōng njan, ik ben in dat dorp al bekend, (ken den weg er al); lōn hana that ma'roeih, ik ben er niet erg goed mee bekend; djih njang ma'roeih djeuëb-djeuëb gampōng,

pat na inòng tjeudaïh roepa, hij was in elk dorp thuis (en wist) waar er mooie vrouwen waren, (Noen Parisi); nama poelò geukheun Poe-lò Meuih, meunan ma'roeih djimeunama, het eiland werd het Gouden Eiland genoemd, onder dien naam stond het bekend, (Tamim Ansa); njang na sipadan oereuëng Moekim Toedjōh, geudoebang njang ma'roeih meurandéh paja, die hun gelijk waren, waren de lieden van de VII Moekims, dat waren (ook lieden met) vermaarde zwaarden, aan den overkant van het moeras, (Pòtjoet Moehamat); keu aneu' radja sikoeereuëng plōh toedjōh, ban njang ma'roeih oelōn seureuta, aangaande de 97 prinsen sluit ik mij aan bij hetgeen u goed dunkt, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. dròë, matan. Poema'roeih, bekend maken; zie vbd. i.v. koesoeih. Vgl. ma'loem.

MARŌT; karang-marōt, en karōt-marōt, zie i.v. karang en karōt.

MASA I (Skr. māsā, maand), tijd, tijdstip, tijdperk, maandston-den; tijdens, ten tijde dat, ten tijde van, toen; jōh masa njan, te dien tijde, op dat tijdstip; masa mantōng oedéb ajah lōn, toen mijn vader nog leefde; ba' sabōh masa, op zekeren tijd, eens; meung ka lōn dja' Pò Meukoeta, simasa kan lé lōn ri-

wang, als ik eenmaal ging (ten strijde trok), Majesteit, dan trad ik nooit terug, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. biléh, dam I; ka tō' of trōih masa, de voorbeschikte tijd (inz. het stervensuur) is gekomen, (zie vbd. i.v. kri); teuka masa, ook eu masa, de maandstonden hebben, (zie hé I); teuka masa, (ook) de voorbeschikte tijd komt, het stervensuur nadert, (zie vbd. i.v. larab); „neujoeë paré'sa pòtjoet meutieuën, salèh pa-doem boeleuën han teuka masa"; teuma geuseu'ot lé Tjintaboehan, „siboелеuën, toean, han lōn eu masa"; ... pò bi-dan djaròë neuseu'ōn: „toeankoe ampōn, ka meugisa; ka paté' tanjōng keu haj meutieuën barō siboелеuën hana masa", „(de vorst) heeft mij gelast te onderzoeken of gij in positie zijt, prinses, hoeveel maanden hebt ge geen maandelijksche reiniging gehad"; Tj. antwoordde toen: „eene maand, vrouw, heb ik geen reiniging gehad"; ... de vroedvrouw legde hare handen op haar hoofd (en zeide:) „t. a., ik ben terug; ik heb de prinses gevraagd omtrent hare zwangerschap, zij heeft pas eene maand geen reiniging gehad", (Tjintaboehan). Moemasa, bepaald ten aanzien van den tijd, door een tijd begrensd; zie vbd. i.v. kadim.

MASA II, zie matja.

MA'SA, zie matja.

MASA', Pedirsch tasa', gaar, rijp, (van kleuren:) donker; boe ka masa', de rijst is al gaar, (zie verder i.v. boe I); aweuëh masa', zie i.v. aweuëh; minjeu' masa', zie i.v. minjeu'; pō'-jè-jè, masa' boe, masa' goelè, masa' reudjang-reudjang, sinja'tjoet dang lōn peulalè, p.-j.-j., (z.v.a. klapjes-in-de-handjes) laat de rijst gaar worden, laat de soep gaar worden, laten ze gauw gaar worden, terwijl ik het kleintje sus, (liedje, waarbij men met de handjes van een kind klapt); boe pi tasa' eungkōt pi hasé, neubeu'oeëtlé keu Malém Diwa, toen de rijst gaar en de visch klaar was, diende zij snel voor M. D. op, (Malém Diwa); bōh kajèë glé masa' di ba', hana sōë tjò' oereuëng hana; keu lōn sidròë bit ka djeula', lōn geutoela' di atana, vruchten hangen in de bergen rijp aan den boom, maar niemand is er om ze te plukken; (mijne schoonmoeder) heeft werkelijk genoeg van mij en tracht mij uit het paleis te verwijderen, (Malém Diwa); mirah masa', donkerrood. Poemasa', gaar maken, koken, rijp maken, rijp laten worden; peutasa' id. inz. van olie, (ook in Groot-Atjeh; zie vbd. i.v. lajoe, klò'); lheuëh njan neu-meu'oeë sabōh pita', neu-poemasa' njang ka tанда, daarop ploegde hij een vak van het veld, dat met teekens

was afgepaald, en liet (de padi) er rijpen, (Toedjōh kisah).

MASA'ALAH (Arab. mas'alah), vraagstuk, quaestie, (inz. van godsdienstigen aard), (ook in het algem.) quaestie ter oplossing, probleem, stelling, onderwerp eener discussie; oelōnteu ikōt imeum Hanapi ba' masalah njòë, mèë peukawén aneu' njang tjoet, njang hana koe ngòn dja, oelōnteu 'è'ti-kenët koeat dali Hanapi, ik volg den Hanafitischen imām in deze quaestie, het is geoorloofd een minderjarig kind uit te huwelijken, dat vader noch grootvader heeft, ik ben overtuigd van de kracht der Hanafitische argumenten, (formule bij het balé' meudeuhab op het punt van huwelijken, zie meudeuhab); masalah njòë hana sòë é' peuglaïh, niemand kan deze quaestie oplossen; han tòm geuprang gòb ngòn masalah, 'oedjōb seumeu'ah teukabōria;...di gòb pile masalah, hana geupeugah meusé di gata, zij hebben nooit iemand met godsdienstige quaesties bestreden, (dat getuigt van) zelfbehagen, roemzucht, verwatenheid en praalvertoon; ... anderen kennen ook vele godsdienstige quaesties, (die zij u zouden kunnen voorleggen), maar zij deelen ze niet mede (loopen er niet mee te koop) zooals gij, (sadati-verzen); zie verder vbd. iv. ibarat, ilah.

MASA'ILA, of masailaj, naam van een, bij het godsdienstonderwijs veel gebruikt, Maleisch werkje over de eerste beginselen van de Moh. plichten-, en geloofsleer, in den vorm van een catechismus, voluit Masa'il al-moebtadi li ichwān al-moebtadi.

MASA'ILAJ, zie masaila.

MASALAN (Arab. mathalān), bij voorbeeld, (door gestudeerden gebezigd).

MASAM, zuur, (fig.) zuur (van het gezicht), onaangenaam, norsch, boos; bōh masam, eene zure vrucht, (ook) de beenderen onder de oogen; bōh kroeët masam, eene zure kroeët-soort; masam-keu'-euëng, of masam-peuda-ih, zuur-heet, zie vbd. i.v. goelè; masam-keu'-euëng, (ook) naam van een tweekleurig (b.v. groen en donkerpaars) gestreept patroon, gew. van broeken; loeue masam-keu'-euëng, broek van zulk een patroon; masam-masam-boea(i)h, zuurzoet; masam moeka, met een zuur, norsch gezicht; zie verder vbd. i.v. djeureungèh, hoekōm. Poemasam, zuur enz. maken. Vgl. asam.

MASÉ, zie misé.

MASÉN, zout, hartig, ziltig, brak, piëtig, (ook fig.) vol geest, zinrijk, (verder) scherp, onaangenaam, bitter, (van woorden, ook van een strijd); eungkōt masén, gedroogde, gezouten visch; ië masen, zout, brak water; lethat bangòn tabōh lakoean, manjòh-manjòhanteubiët soeara; soe-

ara tabeuë ngòn masén, hana bandéng ngòn tapéusa, ge weet u op allerlei manieren te gedragen en uwe stem aangenaam te doen klinken; ze klinkt nu eens flauw dan weer pittig, er is niets waarmede ze vergeleken zou kunnen worden, (Gadjah toedjōh oelèë); djinòë lōn bōh lagèë la'én, sangsang masén niba' beuklam; sang-sang mangat niba' njang ka, hé sèëdara, beudjròh tapham, ik zal nu eene andere zangwijze gebruiken, ze lijkt pittiger dan die van gisteravond; ze lijkt aangenamer dan de tot dus ver gevolgte, o broeders, begrijpt dit alles goed, (Goemba' Meuñh); ban djileungò haba masén, djiseu'òt radja djén Pra'na Lila; „kalèë, hé dio'e, hana katoesòë, kaleungò djinòë koepengah nama, toen hij die onaan-gename woorden hoorde, antwoordde de djén-vorst P. L.: „indien gij, dio'e, niet weet wie ik ben, luister nu dan, ik zal u mijn naam zeggen, (Diwa Akañh); teudoeë' haba njan djinòë la'én, makén masén niba' njang ka, tot zoover dit verhaal, nu over iets anders (een ander gevecht), dat nog bitterder was dan het verhaalde, (Pòtjoet Moehamat); zie ook vbd. i.v. kò I. Poemasén, zout enz. maken; tabeuë ranoeb bakōng poemasén, njang that lōn tjhén tjit keugata, als de sirih (die ge aanbiedt) flauw smaakt, dan zal de

tabak er wel een pittigen smaak aan geven, (dat is mij onverschillig) ik verlangde alleen naar u, (Indra Bangsawan).

MASÉNG, afzonderlijk, apart, ieder afzonderlijk; masén g-m aséng, ieder afzonderlijk, ieder op zichzelf; masén g(-maséng) geutanjòë na bagian dròëteu, we hebben ieder ons eigen deel; toe an poetròë neudja' maséng, neudja' ampeuëng djamèë teuka, de prinses ging apart de aankomende gasten tegemoet, (Nabi Oesoeñh); zie verder vbd. i.v. bagi, djeumba, loebeuëng, loelōñh. Zie aséng.

MASEUTOELI, of meutoeli (Mal. mastoeli), e.s.v. stof, van dikke zijden garens geweven, en van Voor-Indische herkomst; soetra maseutoeli, zulk eene soort zijde.

MA'SIËT (Arab. ma'cijah), ongehoorzaamheid (inz. jegens Allah, ook jegens den Profeet en den vorst), zonde, zondig bedrijf, verzet; ongehoorzaamheid enz. plegen, zondigen, zijne godsdienstplichten verwaarloozen; ongehoorzaam, goddeloos, opstandig; ada' tama'siët gata keu Toehan, neupoemasō' toe an lam noeraka, indien gij jegens den Heer ongehoorzaam zijt, dan zal Hij u in de hel doen gaan, (Poetròë Peukisōn); baranggasòë ma'siët keu soeloetan, si'oelahan ma'siët keu ambia, wie jegens den sultan ongehoorzaam is, is als ware hij onge-

hoorzaam jegens den Profeet, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. 'a m a j, b õ h II, d j a h é, k e u d j õ t, m a l é m, t a ' a t.

MASO' (Mal. masoek), binnen-, ingaan, behooren tot, (in hik. en mod.); zie vbd. i.v. l i n t e u ë n g. P o e m a s õ', doen binnengaan enz.; zie vbd. i.v. m a ' s i ë t. Zie t a m õ n g.

MASOË (Ned.), marechaussee, ook badoesi en madjoesi genoemd; zie vbd. i.v. l i n g k a, en zie m a d j o e s i.

MAT I, grijpen, pakken, vatten, vasthouden, in de hand houden, houvast hebben aan, vertrouwen op, vat hebben op, uitwerking hebben op (van b.v. eene betoo-vering), aansteken, infecteeren (van eene ziekte), gezag voeren, heerschen over, besturen; m a t d j a r ò ë, de hand grijpen, geven, of vasthouden, (zie vbd. i.v. d j a r ò ë, m è t-m ò t); m a t g a j a m, zie g a j a m; m a t m a n j a m, zie m a n j a m I; m a t n e u r a t j a, zie n e u r a t j a; d j e u ë t g e u m a t p è n g, (hij, zij) kan goed met geld handelen, kan goed financieren; o e r e u ë n g m a t t a l l ò ë, iem., die het touw vasthoudt, i.e. eene vrouw in barensnood, (omdat eene vrouw gedurende de baring een aan de zolde-ring vastgebonden touw in de hand houdt om zich daaraan te kunnen optrekken), (ook) koo-per en verkooper van een buffel of koe, (omdat zij bij de sluiting van den koop ieder een eind vasthouden van het touw, dat door den neus van het dier is ge-

stoken); d j i m a t b a' g ò b, (die ziekte) slaat op anderen over, is besmettelijk, (zie d j a n g k é t); n j a n p i s a b ò h p o e t r ò ë k r a m a t, d j e u ë t h é k e u m a t t r é b d j i t a p a; a p o e j h a n t o e t õ n g, i ë h a n d j i m a t, p e u ë n j a n g h a d j a t p e u n ò h p i n t a, dat was eene prinses met wondermacht, die toovermiddelen kende, want zij had lang ascese beoefend; vuur verschroeide haar niet en water had op haar geen vat, en wat zij wenschte werd vervuld, (Banta Beuransah); n j a n g d o e ë' d i l o e a m a t k e u r a d j e u ë n, D j e u m a l õ j A l a m d i G a m p õ n g D j a w a, die buiten (het paleis) verblijft heeft het gezag over het koninkrijk in handen, D j. A. t e G. D j., (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. i d a n i d a n, k e u m a t, k e u n õ n g, l i p a t, l o e m b a, l o e n g k è, m a t j a m. M o e m a t, de handeling m a t verrichten, (ook) zich vasthouden, zich vastklampen, zich houden aan, zich verlaten op (b a'), (verder) el-kander vasthouden, m a t met meerv. subject, (in de laatste twee beteekenissen ook m o e m a t-m a t, en m a t-m o e m a t); t e u m p a t m o e m a t, zie i.v. d j e u n g k i; k a k e u l a p è h a n d j e u ë t d j i m o e m a t, d j i d j a' p e u' o e b a t o e d a l a m r i m b a, (de pooten van den tijger) waren verlamd, zoodat hij er niets mee kon grijpen, en hij ging in het woud medicijnen zoeken, (Plan-

dō' Kantjé); lheuēh lōn tanōm teuma lōn lihat, ba' peundapat boeēt lōn njangka; éntja Alah ka djimoemat, beureukat kramat oereuēng pò doe'a, nadat ik het toovermiddel) begraven heb, ben ik er naar gaan kijken en naar de ervaring, die ik ermede reeds heb opgedaan, zal het, zoo God wil, door den zegen en de heiligheid van wien het gebedsformulier afkomstig is, reeds zijne uitwerking hebben, (Noen Parisi; deze regels volgen op de regels met peukeunōng uit de N. P. i.v. keunōng geciteerd); njòë ba' gaki lōn tamoeamat, beudòih leugat na taboengka, hier, houd u vast aan mijne voeten, sta gauw op dan kunnen we vertrekken, (Tammim Ansa; zie ook vbd. i.v. lampōng); sòëkeu dji-nòë njang taharab, ba' sòë tamoeamat geutan-jòë njang na, op wien moeten we nu onze hoop vestigen, aan wien moeten we allen ons houden, (Tjah Koebat; zie ook vbd. i.v. hoekōm); gèt koe'iēm dròë koepeurasat, koemoemat ba' Toehan Asa; sòë na oentōng manjang pangkat, na meureutabat djeuēt keu radja, het is beter, dat ik zwijg en hunne karakters bestudeer (n.l. van de twee prinsen, uit wie de vorst een opvolger moest kiezen), en mij verder verlaat op den Heer den Eenige; wie het geluk heeft een hoogen

rang te bereiken zal de vorstelijke waardigheid erlangen, (Indra Bangsawan); moemat djaròë, (elkander) de hand geven; dja' moemat djaròë ngòn gòbnjan, ga hem de hand reiken; (zie verder vbd. i.v. hōreumat). Poemat, laten grijpen enz.; poemat djaròë, (elkander) de hand laten reiken, (met elkander) verzoenen; neupoemat djaròë lé Nabi Soelòjman, teutab aman han lé da'wa, de profeet Salomo verzoende hen met elkander (stichtte vrede tusschen hen) en toen bleef het rustig (tusschen hen), zij voerden geen trijd meer, (Tjah Koebat). Neumat, handvat, (zie vbd. i.v. langaj), gebied, gezagssfeer, ressort, (zie vbd. i.v. deunngè'). Meunoemat, iets, b.v. leuning, waaraan men zich vasthoudt, (zie vbd. i.v. djeungki). Vgl. keumat.

MAT II, ook Ma', verkorting van Moehamat, vooral in dubbele namen: Mat, of Ma' Amin. Zie mamat.

MATA, oog, (bij overdracht of vergelijking) wat geacht wordt op een oog te gelijken, zooals een gemonteerde edelsteen, oogvormige opening, maas, waterwel, knoest (in hout), het scherp, de punt, (bij uitbreiding) het lemmet, het ijzer van wapens of werktuigen, (verder) eene kleine gewichtseenheid voor het wegen van goud en van opium, gelijk gesteld met $\frac{1}{8}$ manjam; mata itam, het zwart van het oog, pupil; mata poetéh,

oogwit, (zie sprkw. i.v. hoe-
kōm); aneu' of bidjèh
mata, oogbol, (fig.) fieveling,
oogappel; boelèë mata,
wimpers, (zie verder i.v. kreu-
ëh); broeë' mata, oogkas,
(ook) e.s.v. zeevisch met groote
oogen, (zie djeunara); ië
mata, tranen; ikoe mata,
de buitenhoeken der oogen, (zie
verder i.v. keureuléng,
lantjō'); poekdè mata,
de holte in de binnenhoeken der
oogen; mata timòh, witte
korrel op het zwart van het oog,
conjunctivitis, (zie ook bōh
leuë' i.v. leuë' I); kalòn
ngòn mata oelèë (dròë),
met eigen oogen, met het phy-
sieke oog zien; takalòn
Alah Ta'ala harōih, ba'
dali akaj pi harōih ba'
dali nakaj pi harōih
tjit, teutapi hana njang
teumeung kalòn dalam
dōnja njdè deungòn ma-
ta oelèë, malingkan na-
bi Mochamat, het zien van
Allah den Verhevene is mogelijk,
zoowel op grond van verstande-
lijke als van schriftuurlijke argu-
menten, maar het is niemand
gegeven, behalve den profeet M.,
Hem op deze wereld met zijn
physieke oog te aanschouwen,
(Beukeumeunan; zie verder vbd.
i.v. mè'reuët); di keuë, of
meukeuë, of di nab ma-
ta, voor zijn oogen, voor zijn
neus, in zijn aangezicht, (zie vbd.
i.v. gah, keuë); trōih ma-
ta, helderziend; zie verder uit-
drukkingen en samenstellingen
met mata (oog) i.v. balé',

blòë, eu, euntèë II, ka-
mèng, kléb, leumò,
teumeung; mata oer-
ròë, zon; mata oeròë
é', rijzende zon, voormiddag, het
Oosten, (zie ook oeròë); boe-
ngòng mata oeròë, zon-
nebloem; mata boeleuën,
maand, (alleen bij het tellen van
maanden, zie boeleuën); ma-
ta euntjiën, de steen van
een ring, (zie verder eun-
tjiën); eumpoeng mata,
kas waarin een edelsteen is ge-
vat, ringkas; mata djeuë,
maas van een werpnet; mata
doea, lhèë reutōih, on-
derdeelen van een sleepnet met
200, 300 mazen, (zie poekat);
mata tarèn, oog van een
strik; mata kakab, zie ka-
kab; mata oe, kiemgat,
(ook) kiemstengel van een klap-
per; oe sabòh mata, klap-
per met slechts één kiemgat,
(zeldzaam, wordt als amulet ge-
bruikt); mata panjòt, zie
panjòt; mata seunoeng-
kèë, zie seunoengkèë;
eumpang mata poenòë,
zie eumpang; mata kreu-
ëng, gaatjes in de schelp van
schelpdieren, die belletjes in het
water veroorzaken, (ook) die wa-
terbelletjes zelf; mata ië, wa-
terwel, (zie vbd. i.v. lam ba-
jōng); mata kroeëng,
bron eener rivier; mata ka-
jèë, kwast, knoest in hout; ma-
ta teubèë, triëng, knoo-
pen, verdikkingen tusschen de
geledingen (atōt) van suiker-
riet-, bamboestengels; mata
tjoemoeët, het oog van eene

puist; mata angèn, zie i.v. angèn; mata tjéng, maastrepen op den weegstok eener Chin. unster, (zie ook tanggam); mata (meer lidah) neuratja, de evenaar eener weegschaal; mata sikin, reuntjōng, peudeuēng, enz., het lemmet, inz. het scherp van een mes, een dolk, een zwaard, (zie ook vbd. i.v. habeusah); mata toemba', de punt, het ijzer van eene lans; zie verder vbd. i.v. bliōng, geunoekoe, goelōng, gò-gadjòë, kawé, koebè', langaj, peungoeké; mata-mata, uitkijk, spion, (zie vbd. i.v. nandang); simata(-mata), geheel en al, eenig en alleen, louter, uitsluitend, volstrekt, absoluut, (meer in hik.); meung kōn poetròë njan han lōn meukawén, meung ngòn la'én hareuēm simata, als het niet met die prinses is, trouw ik niet, elke andere vrouw beschouw ik als voor mij volstrekt verboden, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. ilah, koemeun. Moemata, een of meer mata's hebben; met een of meer mata's; euntjiën moemata, een ring met een of meer steentjes; la'én niba' njan karōnja Toehan, teubiët sinanië moemata; ... niba' batèë kareuēng poetéh, ië djeureungèh sinan mata, door Gods genade kwam daar verder eene waterwel te voorschijn; ... uit een witten rotssteen was er eene bron met hel-

der water ontsprongen, (Poetròë Peukisōn); simoemata, = simata-mata, (zie vbd. i.v. kōn, matan). Poemata, van een of meer mata's voorzien.

MATAÏH (Arab. maṭâf), plaats voor den omgang om de Ka'bah, met marmer belegde ruimte rondom dat heiligdom, (in hik. en aan hadji's en gestudeerden bekend); beureukat Makah dan Ka'bah, beureukat Mataïh dan Makam, door den zegen van (de heilige stad) Mekka en van de Ka'bah, door den zegen van de plaats eromheen en van den steen van (den profeet) Ibrâhîm, (Mò'lôt Nabi). Zie tawaïh II.

MATALIÖN (Ned.), medaillon, (mod.).

MATAN (Arab. matn), tekst (van den Qorân, van een Arab. godsdienstig geschrift); taleungò koepuhaba Nabi Oesoeïh, sit that ma'roeïh doem oelama; keureuna teuseuboet dilam matan, ajat Koeroe'an simoemata, hoor mij vertellen van den profeet Jozef, alle schriftgeleerden kennen het verhaal, omdat ervan gewag gemaakt wordt in den tekst van den Qorân, volledig in Qorân-verzen, (Nabi Oesoeïh); hana dapat lōn moewajang, kitab neupham soerah doem beusôt; Arab Dja-wòë sit that tadjam, meung matan neungiëng ngòn likôt, ik mag (met u) niet gekscheren, gij zijt iemand,

die (Arab.) godsdienstige geschriften en de (Mal) verklaringen door en door kent; in de Arabische en in de Maleische taal zijt gij zeer kundig, (Arab.) teksten alleen ziet (leest) ge met uw rug er naar toe gekeerd (kent ge van buiten), (Plandō' Kantjé); *p a k r i m a t a n m e u n a n s o e r a h*, iradat Alah kamòë doea, zooals de tekst is, zoo dient de commentaar te zijn (i.e. we voegen ons naar uwen wil), van Allahs wil zijn wij beiden afhankelijk, (Indra Bangsanwan; zie den eersten i.v. linteuëng uit hetzelfde werk aangehaalden regel, die op den hier geciteerden volgt).

MATANG (dial. van de Oostkust), hooger gelegen terrein te midden van eene vlakke of moerassige streek.

MATÉ, dood (op natuurlijke of geweldadige wijze, van menschen, dieren en planten, bij overdracht ook van levenlooze zaken, b.v. van den wind, van een medeklinker waarop geen klinker volgt, van een kogel aan het eindpunt van den schotsafstand, verder in verschillende spelen ter aanduiding, dat men de tegenpartij aan de beurt moet laten komen of niet meer mag meespelen), gestorven, overleden, gesneuveld, verdord; (ook wel verb. gebruikt) sterven, den dood ingaan; *m a t é a g a m i n ò n g t a n ò m*, *m a t é i n ò n g a g a m t a n ò m*, sterft de man, dan zorgt de vrouw voor de begrafenis (i.e. de begrafeniskosten), sterft de vrouw, dan zorgt de man voor de begrafenis, (adat-

regel; eerst bij onwil of onvermogen wordt de regel van de Moh. Wet toegepast, dat de begrafeniskosten ten laste van den boedel komen); *m a t é s i k h a n*, half verlamd (van het lichaam), (ook in het alg.) voor de helft, half dood; *m a t é b ò h*, impotent; *k a m a t é a n g è n*, de wind is al gaan liggen; *d j e u è m l ò n m a t é*, mijn horloge staat stil; *i è m a t é*, laagste stand van de eb, het tijdperk van de laagste eb; *t a n ò h m a t é*, onvruchtbare grond; *k o e è m a t é*, vaste knoop (die niet of moeilijk los kan); *t e u t j e u d i t m a t é t a p e u s a r è h*, *k o e r e u è n g l e u b è h h a r a i h b è ' n a*, spreek de verdubbelde en de vocaallooze consonanten duidelijk uit, laat er geen letter meer of minder zijn, (Akeubarō Karim); *b a ' k a p a j a p o e j d j i p e u l h e u è h m e u r e u j a m*, *o e R o e n d é n g*, *t o e a n*, *m a t é b ò h l i l a*, ze schoten op de oorlogsschepen kanonnen af, en de kogels reikten, heer, tot R., (Prang Meuké'); *A t j è h n g ò n P i d i è r i l a d j i m a t é*, *d j i p e u s a ' p r i s è d o e m d j i r a t a*; *A t j è h n g ò n P i d i è t h a t b e u r a n i*, *r i l a d j i m a t é o e g a k i k o e t a*, de lieden van (Groot-) Atjèh en van Pedir waren bereid om te sterven en drongen allen met hunne schilden op; de lieden van A. en van P. gedroegen zich zeer dapper en waren bereid om tegen den voet van de vesting op te rukken en den dood in te gaan, (Pòtjoet Moe-

hamat); zie verder vbd. o.a. i.v. alamat, awō III, bagi, bah, balé', balèë, baréh, beukaj, bibeuë, blòë, bila, dana, dapoe, djheut, doca, eungkhé, giléng, joem, kaphan, koeë I, koelat, kri, lakèë, lansahit, lhoet, loelōih, malang, rila, tjahit, tjatō II. Poematé, dooden, ombrengen, maté maken; ta'ikat djaròë gaki ngòn badan, tadjō' poentjanjan keunòë oe ba' kèë; na lōn poematé keunòë oe ateuëh, na meung bè' lheuëh gata lam pangkèë, (het dwerg hert zeide tot den olifant:) bind (zelf) uwe handen, voeten en lichaam vast, en reik de uiteinden (van de lianen, waarmede de olifant zich vast moest binden) hier aan mij over, dan zal ik ze hier boven stevig vastknoopen, opdat ge niet uit den stapel (omgewonden lianen) los zult raken, (Plandō' Kantjé); plandō' jōh njan djipoematé dròë, koeja peutòë neudja' peunjata, het dwerg hert deed toen net alsof hij dood was, en de oude man ging naar hem toe om zich ervan te vergewissen, (Plandō' Kantjé). Meunaté, dooding, dood, (ook) begrafeniskosten, (van afgeschoten kogels) waar ze neervallen, schotsafstand, (verder) het teeken in het Arab. schrift, dat een consonant als vocaalloos aanduidt (Arab. djamah); bè' tatakōt keumeunaté, taprang ka-

phé le that pahla, weest niet bang voor den dood, in den strijd tegen ongelooovigen wacht u veel loon in het hiernamaals, (Banta Beuransah); paditna habéh keumeunaté lakòë, hoeveel hebt ge voor de begrafenis van uw man uitgegeven; di meunaté bōh meureujam, tanòh dji'oendjam 'òh-'òh dada, waar de kanonkogels neervielen, daar werd de grond tot zelfs borsthoogte opgewerkt, (Meudeuha'); simeunaté bōh meureujam, teudòng jōh njan di panglima, tot op een schotsafstand (naderden zij) en toen bleven de aanvoerders staan, (Noen Parisi).

MATJA, of ma'tja, ook, doch minder masa, ma'sa (Arab. mahsjar), gew. padang matja, de vlakte waarop het laatste oordeel plaats zal hebben; rajat di ma'tja toelòë gloenjoeëng, djileungò meudeungòng soe aranoeraka, de op de plaats des oordeels verzamelde menigte raakt dan doof door het hooren van het gebrom van de hel, (Toedjōh kisah); zie verder vbd. i.v. gala', hisab.

MA'TJA, zie matja.

MATJA'ALAH (Arab. mâ sjâ' Allâh), hetgeen God wil, door Gods wil, (wordt gew. gebezigd in den zin van:) verbazing (eig. over het gewrocht van Gods wil); verbaasd, verbazend, ontzettend, ontzaglijk, verschrikkelijk; ba'njeum até nanggròë karam, boemòë pilham ba'njeum rasa; matja'alah

teukeudi Pò, kilat sèsò hana reuda, het was alsof het land weg zou zinken en alsof de wereld zou vergaan; het was de wil, de beschikking van den Heer (of verschrikkelijk was de beschikking van den Heer), bliksemflitsen schoten in verschillende richtingen zonder ophouden, (Indra Bangsawan); padoem taman indah-indah, matja'alah ateuëh hamba, (hij ging) door vele schoone tuinen, die de verbazing van den mensch wekten, (ibid.); roepa pi gèt matja'alah, tjahja limpah ban meu' oeròë, zijn uiterlijk was ontzettend schoon, zijn glans verspreidde zich als de stralen der zon, (ibid.).

MATJAM, soort, monster, staal, model, wijze, manier; (in hik. ook) = poematjam; matjam kah, zoo'n soort als jij, (uitdrukking van geringschatting, vgl. bië', koedòë); ajat la'én oelōn matjam, bè' misé ban lagèë njang ka, ik zal de verzen anders rijmen, opdat ze niet gelijk aan de vorige zullen zijn (niet eentonig zullen zijn), (Banta Ahmat); matjam-matjam, allerlei soorten, op allerlei wijzen, (ook) iets op allerlei wijzen doen of probeeren, allerlei vormen aan iets geven; lah piha' djeuët lōn mat kalam, lōn matjam-matjam patōt haba, omdat ik toch kon schrijven, probeerde ik op allerlei wijzen een passend verhaal samen te stellen, (Gadjah toedjōh oelèë);

han, hana, tan, of boekōn matjam, mateloos, bovenmatig, buitengewoon, (zie vbd. i.v. goendja' I, li I, manèh, mè I); zie verder vbd. i.v. laraih. Poematjam, een vorm geven, fatsoeneeren, op allerlei wijzen iets doen of probeeren; zie vbd. i.v. manoera II.

MA'TJHŌ' (Arab. ma'sjôeq), verliefd, verrukt, (in hik.); soeka tjitadèëlat toeankoe, dalam keuleumboe ngòn poetròë moeda; atjhé' matjhō' soeka'an gala', keureuna meuroempa' eumpiëng ngòn goela, de vorst verlustigde zich met de jonge prinses binnen de gordijnen; beiden waren verliefd en verrukt, verheugd en blijde, zij waren als eumpiëng met suiker vermengd, (Djoehan Meusapi).

MAWAÏH, (Mal. mawas), eene groote soort aap, orang-oetan.

MAWAÏH, (andermans rijstveld) bewerken (met zijn eigen buffel, ploeg enz.) voor de helft van den oogst, (andermans vee) onderhouden voor de helft van de te werpen jongen; deelbouw, halfwinning; leumò gòb lōn mawaïh, ik onderhoud andermans runderen tegen de helft van de te werpen jongen. Poemawaïh, (zijn rijstveld) in deelbouw in bewerking geven, (zijn vee) laten onderhouden tegen de helft van de te werpen jongen; leumò lōn ka lōn poemawaïh ba' Si Poelan, ik heb mijn runderen door N. N. laten onderhouden tegen de helft

van de te werpen jongen. Zie aboeën, bagi, doea, laba.

MAWAREUDI, of mawardi, ook ma'wareudi, ma'wardi (Arab. mâ' ward), rozenwater; minjeu' mawareudi, rozenolie; djiba lam njan mawareudi, djisi-boelé djeuëb angèëta, zij bracht daarin rozenwater en begoot daarmede het geheele lichaam (van den bewusteloozen vorst), (Banta Beuransah); meung seulamat ba' alōn njōë, lōn seumanōë ngōn ma'wardi, als hij van dit gevaar behouden afkomt, zal ik hem met rozenwater baden, (Indra Bangsawan). Zie mawò.

MA'WAREUDI, zie mawareudi.

MAWARDI, zie mawareudi.

MA'WARDI, zie mawareudi.

MAWÒ; ië mawò, rozenwater, (zie vbd. o.a. i.v. lhab I, loemò); boengōng ië mawò, roos; djambèë ië mawò, zie djambèë. Zie mawareudi.

MAWÒT (Arab. maut), de dood, het voorbeschikte stervensuur; (ook wel) dood (adj.); malingkan mawòt, zie malingkan II; meu ka mawòt, han djeuët tapeusië, als het stervensuur daar is, kan men het niet ontwijken; baranggahò, neukheun, taploeëng, mawòt tjit toeëng njawōng gata; balé talōb lam peutōë beusōë, mawòt sidrōë teumèë gata, waarheen gij

ook vlucht, zegt Hij (Allah), de dood zal toch uw leven nemen; al gingt gij in eene ijzeren kist, de dood zal u vinden, (Malém Dagang; paraphrase van Qor. IV 80, begin); toeanteu Andahjōh njan mawòt, lam prang Oehoet djeuët teukeudi, onze heer Hamzah sneuvelde toen, het was voorbeschikt, dat hij in den slag bij Oehoed zou vallen, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. loepōt. Zie adjaj.

MBAH, zie eumbah.

MBÈ', ook eumbè', het geluid van eene geit, geblaat, (zie rijmpje i.v. oej), (Daja'sch) geit, (verder) zeker vakje van de hinkelbaan, (zie i.v. eungkhé). M o e m b è'-m b è', blaten. Poembè'-mbè', laten blaten; bè' kapoembè'-mbè' kamèng, laat de geit niet zoo blaten.

MBEUE, ook eumbeuë; teumbeuë-mbeuë, onbuigzaam, onverzettelijk, koppig; Aboe Djeuhajthat teumbeuë-mbeuë, katakaieweü han djikira, Aboe Djahl is erg koppig, we hebben hem al achternagezet, maar hij geeft er niets om (laat zich er niet door afschrikken), (Noeboëet Nabi).

MBÖH, zie mbōih.

MBÖIH, of eumbōih, ook heumbōih, en mbōh, blazen (ook bij het belezen), aanblazen (van b.v. vuur), wegblazen (van b.v. stof), waaien (van den wind); kambōih apoej, bè' lōn, blaas het vuur aan, opdat het niet uitga; mbōih

a b è è, asch, stof wegblazen;
 m b ö i h b o e, rijst door blazen
 afkoelen; a d a t h a n d j e u ë t
 t a m e u d o e ' a, t a m b ö i h
 m b ö i h m a n t ö n g, als ge
 geen gebeden kent (om iem. te
 belezen), blaas dan maar wat;
 a n g è n t a d j a m t h a t d j i m
 b ö i h, wat blaast de wind sterk,
 wat waait het hard; a p o e j
 d j i m b ö i h m e u ' a l ö n - a l ö n,
 n a b a n t o e p h e u n n a
 p h a i h n a g a, de n a g a ' s
 spuwden vuur bij golven en hun
 adem was als een stormwind,
 (Boeda' Meuseukin); r i d j i t e u
 m è è h a b é h d j i p ö h, n a
 p h a i h d j i ' e u m b ö i h t e u
 b i ë t b i s a, ze doodden die ze
 ontmoetten, (want) met den
 adem, dien ze met kracht uitblie
 zen, kwam gif te voorschijn, (i
 bid.). M o e m b ö i h (m b ö i h), de
 handeling m b ö i h verrichten.
 Zie p r ö i h, (dat in Groot-A
 t j è h gebruikelijker is).

MBÖN, of e u m b ö n, dauw; i è
 m b ö n, dauwwater (wordt als
 versterkend middel gebruikt om
 er b.v. vechthanen door inwrij
 ving mee sterk te maken, de ge
 neeskraft van medicijnen te be
 vorderen door ze een nacht in
 den dauw te laten staan), dauw
 druppel; i è m b ö n k a d j e u
 ë t, versteende dauwdruppel,
 (als hoedanig eene heldere steen
 soort wordt beschouwd, die als
 talisman wordt gebruikt). P o e m
 b ö n, aan den dauw blootstel
 len, in den dauw laten staan; t a
 p o e m b ö n b a k ö n g n j a n,
 laat die tabak in den dauw staan.

MBÖNG, of e u m b ö n g, opgebla

zen, verwaand, verwaten, inge
 beeld, op anderen neerziende;
 m b ö n g t h a t p ö n j a n, k a '
 i d a h t j e u d a i h d r ö è d j i,
 wat is dat baasje verwaand, hij
 verbeeldt zich, dat hij alleen knap
 is; S i A m a t e u m b ö n g,
 t j ö ' a l è è s a ' l a m p o e n g
 ö n g, A. is een verwaande vent,
 haal een stamper en duw dien in
 zijn gat, (spotrijmpje op iem., die
 verwaand is); n a r i t m b ö n g
 h a b a s i o e, p e u d e u ë n g
 l a d j o e d j i k e u l o e a, (toen
 de prinses Rochön A' la) die ver
 waten en ironische woorden hoor
 de, trok zij snel haar zwaard uit
 de scheede, (Banta Beuransah).
 P o e m b ö n g d r ö è, zich op
 blazen, zich verwaand gedragen.
 Zie b h ö m I.

MBÖT-MBÖT, of e u m b ö t - e u m
 b ö t, fontanel (van het hoofd).
 M o e m b ö t - m b ö t, (zooals de
 fontanel van een klein kind)
 zich op en neer, zich golvend be
 wegen, (van b.v. een uitge
 spreid kleed, dat door den wind
 bewogen wordt, of waaronder een
 diertje kruipt, ook van het dier
 tje zelf, van grashalmen door den
 wind); p e u ë n j a n g m o e m
 b ö t - m b ö t l a m i d j a, wat
 kruipt er onder het kleed, dat
 het kleed zich op en neer be
 weegt. P o e m b ö t - m b ö t, op
 en neer doen gaan, doen golven.
 Zie o e b ö n - o e b ö n.

MÈ I, brengen, mede-, wegbrengen,
 nemen, medenemen, dragen, (ook)
 in den schoot dragen, zwanger
 zijn van, (verder fig.) dragen,
 verdragen, bestand zijn tegen;
 h ö t a m è l ö m, waar wilt ge

het nog heen brengen, (ook uitdrukking voor:) wat hebt ge er (nog) aan; mè ajat, zie i.v. ajat; mè boe, zie i.v. boe I; mè mampleuë, zie mampleuë; mè-mè dabeuëh, koopwaren rondventen; boe-brang la'én teuka keunan, djimè makanan ban njang reusam; djimè eungkōt peuë meuteumeung, oedeuëng oedeuëng ngōn deut mantjang, andere otter-wijfjes kwamen daar (bij het otter-wijfje, dat pas een jong had gekregen), en brachten (als geschenken) allerlei voedsel mede overeenkomstig hare gebruiken; ze brachten visch mede, voor zoover ze die hadden kunnen krijgen, zooals garnalen en deut mantjang's (Plandō' Kantjé); padoem lawét poetrōë hamè, aneu' neumè pi keuloea, na eenigen tijd, dat de prinses in gezegende omstandigheden was, kwam het kind, dat zij droeg, ter wereld, (Poetrōë Peukisōn); ba hja kiamat han é' tamè, pi ha' peuët nè teuka sé'sa, de rampen bij de wederopstanding zijn niet te dragen, want van vier kanten tegelijk komen de pijnigingen, (Poetrōë Peukisōn); zie verder vbd. i.v. ba II, brat, karè, me u I. Moemè, de handeling mè verrichten, mè met meerv. subject, zwanger zijn (van); zwanger, (zie boenténg); beuneurat saban geunoelam sabé, tamoe-mè-mè, pò, sineusa,

eene zwaarte gelijkelijk, eene vracht gezamenlijk moet gij, heeren, onder verwanten dragen, (Pòtjoet Moehamat); N ka moe-mè that, de zwangerschap van N is al zeer ver gevorderd; Aminah boeleuën phōn moe-mè, leumah lam loempòë trōih Adam; neukheun: „gata tamoe-mè, Aminah, nabi njang meugah tan matjam”, in de eerste maand, dat A. zwanger was, verscheen haar Adam in den droom, die tot haar zeide: „A., gij draagt een kind in uw schoot, dat een profeet van buitengewone beroemdheid zal worden, (Mò'lōt Nabi); zie ook vbd. i.v. krōt-kreuët. Poemè, laten mè, of mè met versterkte beteekenis; barang sòë keumeung dja' ba' Djoechan Aripin, djihkeu, toean, njang poemè haba, wanneer iemand bij Dj. A. wilde komen, dan was hij het, heer, die het bericht daarvan bracht (hem aandiende), (Tjah Koebat); sòë njang leungò na njeum toenjè, angèn poemè le ban roepa, wie (die geluiden) hoorde, kreeg het gevoel alsof zijne ooren tuitten, zoovele soorten (geluiden) werden door den wind meegevoerd, (Indra Bangsawan). Neumè, hetgeen men draagt enz., geschenk, dat men meeneemt of meebrengt, wanneer men ergens een bezoek brengt, (inz. voor eene kraamvrouw, ook voor kinderen); njòë neumè gòb, dit is een geschenk van de menschen (dat de menschen mij

brachten); *peuë taba keu neumè*, wat zullen we als geschenk meenemen. *Meuneumè*, een geschenk medenemen of medebrengen; *keu peuë meuneumè-neumè*, adat *han meuneumè pi djeuët*, waartoe geschenken mede te nemen (of mede te brengen), zonder geschenken kan het ook wel. Zie *ba II*.

MÈ II, tamarinde, (zie raadsel i.v. *klaji*); *bòh mè papeuën*, eene groote, lange soort tamarindevrucht; *boengòng mè*, tamarindebloem, (ook) geelroode kleur of glans van *soeasa*; *ka djibeudòih boengòng mè*, of *ka moeboengòng mè*, er is al een geelroode glans op gekomen, heeft al eene geelroode kleur gekregen, (van b.v. een *soeasa*-armband); *aneu' mè*, zie i.v. *aneu'*.

MÈ III, zie *mèh*.

MÈÈ, kunnende, in staat zijnde, mogende, behoorende, moetende, mogelijk, geoorloofd, behoorlijk, voegzaam, passend; *han mèë lōn leungò*, ik kan het niet aanhooren; *boekòn that sa'ti aneu'indra njòë*, *meuribèë bagòë mèë djeuët roepa*, deze jonge *indra* heeft buitengewone wondermacht, hij kan duizenden verschillende gedaanten aannemen, (Tjah Koebat); *han mèë han*, niet anders kunnende, volstrekt moetende; *meung that gala' keu-soeka'an*, *tjit han mèë han teuka bala*, als men al te uitgelaten van vreugde is,

zal men stellig door eene ramp getroffen worden, (Tjah Koebat); *mèë na mèë tan*, mogelijk wel, mogelijk niet, (zie vbd. i.v. *dja'éh*); zie verder vbd. i.v. *ha'I, iblih, krang, loelō-ih, loepa, loet I, malém, ma'na, masaa'lah*. Vgl. *djeuët, harōih*.

MÈEDJOET, zie *mòdjoet*.

MÈELA, zie *mòla*.

MÈELANA, zie *mòlana*.

MÈELÔÈ (Arab. *maulaj*), mijn Heer, mijn Meester, (in hik. en litanieën); *ja Sòjdi, ja Mèë-lòë, oelōnteu njòë hambagata*, o mijn Heer, o mijn Meester, (i.e. Allah), ik ben uw slaaf, (Tamin Ansa); zie verder vbd. i.v. *hō*.

MÈELÔT, zie *mòlōt*.

MÈH, ook *mè*, vooral indien er *nòë* op volgt, waarmede het ook vaak samengetrokken wordt tot *mènòë*, komt alleen in den imperatief voor, gew. zonder, maar ook wel met een pronominaal praefix: geef, geef hier, geef op, geef aan, reik aan, laat eens; *mèh keu lōn koepiah lōn*, reik mij mijne muts aan; (ta)*mèh lōn kalōn*, laat mij het eens zien; *mèh nòë, da, badjèë kamòë, bè' pòda dròë tameuseunda*, geeft mijn baadje hier, zusters, maakt geen grapjes, zusters mijn, (Malém Diwa); *hé toeantjoet mèh joem minjeu'*, *hò kamiëng dja' koe'eu kasiba*, hei, kleine heer (dwerg-hert), geef op den prijs van de olie, waar wil je heen, dat ik je

van den weg af zie slaan, (Plan-dō' Kantjé); adat njò, aneu', boelōh kamat, mēh lōn peugèt boelōh beungga; ... peuë goendah kah djaròë poerèë, kamēh ba' kēë koe'eu roepa; mēh koepugèt, aneu', beudjròh, ka'eu koebōh boengòng rika; mangat kajōbnjang dji-meusoe, aneu' teungkoe, mēnòë sigra, als het boelōh-bamboe is, dat je in je hand hebt, laat ik dan, mijn jongen, er eene fluit van maken; ... wees niet bang, omdat ik uitslag aan mijne handen heb, laat mij het bekijken; laat ik er, mijn jongen, eene mooie fluit van maken, je zult zien, dat ik er versieringen in zal snijden; en je zult dan op eene fluit blazen, die klinkt, geef het (bamboe) gauw hier, mijn jongen, mijn teungkoe, (Malém Diwa); lōn pi gala', hé peulandō', tabri dōë, ò', mēh lōn tjoeba, ik zou er ook graag (op willen spelen), o dwerghert, geef het mij dan, toe, laat ik het eens probeeren, (Plan-dō' Kantjé); zie ook vbd. i.v. boebō.

MÈH-GAMÒH, zie i.v. mēh-mòh.

MÈH-MÒH, druk in de weer, zich reppend, met veel drukte (iets doen), het druk hebbende; mēh-gamòh, id., (voor den sandja'); mēh-mòh saré, han tòm na djiteumèë doeë', hij is zoo druk in de weer, dat hij geen oogenblik gelegenheid heeft om te zitten; Lidam 'Arian

talō sabé oeròë akhé watèë asa; Noen Parisi njang seumoepòh, 'Arian mēh-mòh ba' theunpanta, L. en 'A. verloren steeds (bij het moepanta), en het was laat in den namiddag; N.P. was het, die (als winnaar met de knikkers op hunne enkels) schoot, 'A. had het druk met het voorhouden van zijn enkel, (Noen Parisi); Teungkoe Malém trōn di roemòh, ploëëng mēh-gamòh dalam rimba; neuploëëng ladjoe handjan neukalòn, meukōng madòn boebébé pha, T. M. stormde het huis uit en rende snel het bosch in; hij rende blindelings door en stootte zich het hoofd tegen madòn-stammen, als dijen zoo groot, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. ka'èh-ka'òh. Moemēh-mòh, druk in de weer zijn, zich reppen, zich haasten, jachten; bè' tamoe mēh-mòh, djeuēt ngòn pleuheuën, ge behoeft niet zoo te jachten, het kan kalmpjes gebeuren. Poemēh-mòh, tot haast aanzetten, jachten; poemēh-mòh dròë, zich reppen, (ook) net doen of men zich rept, druk in de weer is; zie vbd. i.v. hōh. Zie dēh-dòh, gamēh-gamòh.

MÈHRAB, ook mèrab (Arab. mihrâb), de naar de kiblat, naar den Mekkaanschen tempel gerichte nis in een bedehuis, plaats voor den imeum.

MÈHRAM, ook, doch minder, Moeharam (Arab. Moeharram), naam van de Iste maand van het

Moh. jaar, (de gebruikelijkste benamingen zijn Asan-Oesén, en Atjoera, zie aldaar en zie i.v. boeleuën).

MÈN I (Eng.), mail; kapaj mèn, mailboot.

MÈN II (Eng. of Ned.), mijl; nakeu lhèë mèn djara' midan, doem soeka'an ateuëh goeda, de vlakte was ongeveer drie mijlen wijd, en zij reden allen vergenoegd te paard erdoor heen, (Èëia toedjöh).

MÈN III, tijd, oude tijd; han ta toedjan mèn, den tijd weet men niet, (het is heel lang geleden); djameun mèn, zie i.v. djameun.

MÈN IV; idja mèn-mèn, zie i.v. idja I.

MÈNHOT, verkorting van Arab. Minhâdj at-tâlibîn, titel van een bekend compendium van de Moh. plichtenleer.

MÈNÔË, zie i.v. mèh.

MÈNSA (Arab. minsjâr, zaag), naam van eene wijze van gemeenschappelijken diké of ratéb (eig. dzikr minsjârî, zaagd zikr), ontleend aan de vergelijking, dat daarbij de stem zóó door de „plank des harten” moet gaan als de zaag door de houten plank; inz. wordt onder ratéb mènsa verstaan eene zeer luidruchtige variatie van den ratéb Saman, die vooral in de vastenmaand bij het pentamat darōih (zie i.v. darōih) in de meunasah wordt gehouden; di oereuëng Atjèh (var.: oereuëng Pasè) meu'èn dabōih, meugeuroepōh ngòn rapana; ratéb Sa-

man, Meulabari, djimeu-diké lagèë mènsa (var.: geumeutjakri ratéb mènsa), de Atjèhers (var. de lieden van Pasè) voerden (n.l. bij eene feestviering) het zelfverwondingsspel uit en maakten veel lawaai met hunne tamboerijnen; zij voerden daarbij den ratéb Saman uit en droegen het reciet op Malabaarsehe en op zaag-wijze voor, (var. ze droegen den zaagratéb voor), (Noen Parisi); ladōm ra'jat that teumakōt, djanan djiseuboe Alah Ta'ala; ... le that ra'jat ka djiratéb, ladōm ratéb lagèë mènsa, deels werd het volk (aan boord) angstig te moede, en zij riepen toen Allah den Verhevene aan; ... velen van het volk zongen litanieën, sommigen op de mènsa-wijs, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. meulabari. Zie ratéb.

MÈNSÒH (Arab. mansôeh), afgeschaft, opgeheven, (van eene vroegere openbaring of gewijde traditie door eene latere), (ook) afgelegd, afgedankt, buiten gebruik gesteld, (van oude zaken, b.v. oude kleeren); (verder ook) afschaffen, afleggen, afdanken; bè' lé di kah kaseumah oeròë, bè' kapoedjòë Nabi Moesa; agama Moesa kakeu mènsoh, sabab Moehamat lahé njata, je moet niet meer de zon aanbidden, en niet den profeet Mozes verheerlijken; de godsdienst van Mozes is immers afgeschaft door

de geboorte van Mohammad, (Malém Dagang); njòë ka gòb mèn sòh, dit (kleed b.v.) is door anderen afgedankt.

MÉRAB, zie mèhrab.

MÈ'REUET (Arab. m'irâdj), (Mohammads) hemelreis, i.e. de tocht van M. op het gevleugelde paard Boera', vergezeld van den engel Gabriël, eerst naar Jeruzalem en vandaar naar den hemel in den nacht van (i.e. vóór) den 27sten Radjab, die daarom door vromen aan het voordragen van beschrijvingen van die hemelreis wordt gewijd; (ook verb.) de hemelreis verrichten, ten hemel reizen; jōh njān neu-mè'reuēt oe langèt toe-djōh oelē Panghoelēē, hinggā neu'eu Pò geuta-njòë ngòn mata oelēē, toen reisde onze Voorganger naar den zevenden hemel, zoodat hij onzen Heer met zijne lijfelijke oogen zag, (Nalam Tjēh Mardoe-kí); zie ook vbd. i.v. iman.

MÈT, of mèt, Pedirseh en Toenòngsch ook mòt; moemèt, eene lichte beweging makende, zich even bewegende, zich verroerende; moemèt-mèt, lichte bewegingen makende, trillende; lhèë gò neuprō-ih poetròë ba' tala', moemèt sinja' leungò angèëta, drie keeren blies zij op het voorhoofd van de (gedoode) prinses en deze bewoog zich even en haar lichaam schudde, (Djoehan Meusapi); dji-seu'òt djén: „dòë ka teungeut hana moemèt ba' koepandang”, de djén ant-

woordde: „ge slaapt wel, want ik zag u geen vin verroeren”, (Plandō' Kantjé); mata lōn moemèt-mèt, mijne oogen (n.l. oogleden) trillen, (een ongunstig voorteeiken); hireuēn teutjeungang han djeu-ēt djimarit, njang na moemèt-mèt aneu' mata, (de hofjuffers) stonden stokstijf van verbazing en konden niet spreken, alleen hare oogen bewogen zich (bij het volgen van wat Diwa Akañh deed), (Diwa Akañh); oerat moemèt-mèt, kloppende ader, slagader; zie verder vbd. i.v. 'è'tikañh, gamèt II, geudèb, leunjab, minèt. Poemèt (-mèt), doen moemèt(-mèt); djipoemèt-mèt oedjōng sajeuēb, sigò djitōb sigò djiboeka, (de wondervlinder) bewoog zijne vleugels op en neer, die hij nu eens sloot dan weer opende, (Tjah Koebat). Vgl. keumèt, mèt-mòt, reumèt.

MÈT, zie mèt.

MÈT-MÒT, zich door elkander bewegende (van eene groote menigte), krioelend, krieuvelend, kriebelend; mèt-mòt oelat doem, het krioelt heelemaal van wormen; lōn mèt-mòt ban sabòh badan, ik voel een gekriebel over mijn heele lichaam; 'òh saré trōih ra-jat meukatòë, dja' mat djaròë Boengsoe moe-da; lheuēh mat djaròë doem djidòng tjòt, hana mèt-mòt saré rata, toen de duizenden lieden aange-

komen waren, gaven zij der jeugdige prinses B. de hand, en nadat zij dat gedaan hadden, stonden zij allen rechtop en onbeweeglijk, (Malém Diwa). Poemèt-mòt dròë, zich voortdurend bewegen, voortdurend in beweging, ongedurig zijn. Vgl. mèt.

MEU I, of me-u-meu, prijzen, ophefelen, opvijzelen, (dat, bedoeld of onbedoeld, heillooze gevolgen heeft); sòë njang me-u-meu aneu' kèë, ba' moewòë keu dròëdji, moge, wie mijn kind prijst, (het kwade gevolg van) het prijzen zich tegen hemzelf keeren; pakòndjimeu kamènggeutanjòë, peuë na abéh peunoela djih, waarom vijzelt hij onze geit op, heeft ze soms zijne aanplanting opgevreten; sakét keunòng me u, ziek wijl geprezen, als gevolg van het prijzen; kan é' djimè me u, hij kan geen ophemeling verdragen, (is er niet tegen bestand, ondervindt er de kwade gevolgen van); zie ook i.v. breuëh.

MEU II, voor lipklanken moe, tot praefix verkorte vorm van keumeung, zie keumeung I.

MEU III, voor lipklanken moe, tot praefix geworden accentlooze vorm van meung, zie meung I.

MEU IV, accentlooze vorm van kamòë, als prae-, en suffix en zelfstandig gebruikt, zonder nadruk, in het 1ste geval vóór lipklanken moe, in het 1ste en 3de geval ook mi, in het 2de en 3de geval ook meuh; zie kamòë.

MEU V, voor lipklanken moe, en in eene enkele uitdrukking ma, of mi, (magoeni, mijoeb), praefix met verschillende betekenissen, overeenkomende met Mal. ber, deels ook met Mal. meng, doch met verbaal gebruik van de daarmede gevormde afleidingen, indien in de beteekenis eene handeling wordt gevoeld, anders als bijv. nw. gebezigd; de grondbetekeningen met betrekking tot het stamwoord zijn in de volgende hoofdgroepen in te deelen:

1. voor zelfst. nw.:

a. een voortbrengen of bezit, een voorzien zijn; me u' aneu', een kind baren, krijgen of hebben; moebinòë, eene vrouw hebben; meulakòë, een man hebben, (ook) paren; meurakan, een vriend hebben, bevriend zijn; moemoesòh, vijandschap toedragen; meudjaroë, meugaki, handen, voeten hebben; moebadjèë, een baadje hebben of dragen; meuleumbéng, eene werplans hebben of dragen; meu'akaj, verstand hebben, verstandig; moeprangeuj, een (zeker) karakter hebben; meugah, beroemd; moebala, een ongeluk krijgen, door een ramp getroffen; meusoe een geluid hebben of voortbrengen; moembè'mbè', blaten; moebòh, vruchten voortbrengen, hebben, of dragen; meudoeròë, dorens hebbende, gedoornd; moeboengòng, bloemen hebbende, gebloemd; meugoena, nut hebbende, nuttig; meudjan,

een (bepaalden) tijd hebbende, bepaald ten aanzien van den tijd; meukri, eene wijze hebbende, bepaald ten aanzien van de wijze;

b. een gelijken op, een nabootsen, een zich aanstellen, ook optreden als; meu'aneu' djalang, op een hoerekind gelijken; moebòh goeda, op paardentestikels gelijkende; meu'ité' manòë, op eene badende eend gelijkende; meukeunoenèng, geelachtig; meugòb-gòb, zich als een vreemde gedragen, elkander als vreemden beschouwen; moemànò'manò'kapaj, haantje in het schip spelen; meu'eungkòt-eungkòt, vischje spelen; meu'oelanda, zich als een Hollander aanstellen; meukoe-li, als koeli werken;

c. een gebruik maken van, zich bezighouden met; meugoeda, te paard rijden, (ook) een paard bezitten; meula-jeuë, zeilen, per schip vertrekken of reizen, (ook) van zeilen voorzien; meudarat, meula'òt, over land, over zee gaan; meuladang, meulam-pōih, een ladang, een tuin aanleggen, bewerken, (ook) een ladang, een tuin hebben; meu'awé, meudama, rotan, hars in het bosch zoeken, inzamelen; moemadat, opium schuiven, (ook) van bastions voorzien; meuloembé, met loembé-vruchten spelen, i.e. hinkelen;

d. bij, (voor woorden, die eene maateenheid aanduiden, en vaak met verdubbeld stamwoord);

meukatòë, bij kati's; meu'ila, bij ellen; moeboeleuën-boeleuën, in maanden, maanden lang; meuthōn-thōn, jaren lang; meu'eumpang, bij zakken, zakken vol;

2. voor voornaamwoorden:

a. pers. vnw.: een gebruik maken van, een bezigen, (gew. met verdubbeld stamwoord); meukah-kèë, de pers. vnw. kah en kèë bezigen; meugata, meukah-kah, meukèë-kèë, meulōn-lōn, meudjih-djih, sprekende zich van de pers. vnw. gata, kah, kèë, lōn, djih bedienen;

b. vragende vnw.: een bepaald, bekend zijn: meusòë, bekend wie; moepeuë, bekend wat; meutòh, bekend welke;

c. aanwijz. vnw.: een gelijken op, (alleen voor de ouderwetsche vormen nòë, nan, déh); meunòë, meunan, meudéh, zooals deze, die, gene; op deze, die, gene wijze;

3. voor telwoorden:

a. bij, (vaak met verdubbeld stamwoord); moeplōh-plōh, bij tientallen; meuribèë, bij duizenden; meula'sa, meukatòë, bij tien-, bij honderduizenden;

b. een gezamenlijk doen of verdeelen; meudoea, met zijn tweeën iets doen, (ook) met zijn tweeën deelen, in tweeën deelen; meule-le, met z'n velen iets doen;

4. voor bijv. nw.:

a. een worden, een zich maken, zich gedragen, vaak door reflexieve werkw. weer te geven;

meu'itam, zwart worden, zich zwart maken; meugèt, meudjròh, goed worden, zich (met elkander) verzoenen; meudjheut, (elkander) kwaad gezind zijn; meulawét, het lang maken; meuleungkab, zich gereed maken; meudjeu'òh, zich verwijderen; meukoe-kòh, zich versterken; meukreuëh, zich koppig gedragen, zich verzetten; meuhè', moepajah, zich moe maken, zich moeite geven;

b. een wedijveren, (gew. met verdubbeld stamwoord); meudilèë-dilèë, om 't eerst iets doen; meuleubèh-leubèh, (in het een of ander) trachten de meerdere van een ander te zijn; moemangan-g-mangan-g, om het hoogst iets doen; meurajara-ja, om het grootst iets doen;

c. een zich bezighouden met; meu'itam-poetéh, dobbelen met een muntstuk, dat zwart en wit is gekleurd, kruis of munt spelen;

5. voor bijw. (weinig):

a. een bekend, bepaald zijn; moepat, bekend waar; meuhò, bekend waarheen; (pat en hò worden echter ook als zelfst. nw. gebezigd);

b. eene versterking; moemeunòë, moemeunan, moemeudéh, bijvormen van meunòë, enz., worden ook opgevat als samenstellingen van meunòë enz. met meu als accentlooze vorm van meung (slechts);

6. voor voorzetsels, (weinig): een bepaald zijn; meu'èt, bepaald hoe kort, hoe ver enz.; meu'òh, bepaald hoe ver, geregeld; ('èt en 'òh worden echter ook als zelfst. en bijv. nw. gebezigd);

7. voor werkw.:

a. meervoudig subject, met of zonder wederkeerige beteekenis, soms met de beteekenis van een wedijver, vaak met herhaald of, in hik., geredupliceerd stamwoord; meudoeë', gezamenlijk bijeenzitten; meudòng-dòng, gezamenlijk staan; meu'-eu(-eu), met z'n velen kijken, elkander zien, aankijken; moepòh, elkander slaan, vechten; meuloembaloemba, meuleuloemba, wedijveren in snelheid; moeploeëng-ploeëng, om het hardst loopen;

b. het verrichten van de handeling, het bezig zijn ermede; in deze beteekenis komt het praefix meu naast of in de plaats van het infix eum voor; het infix eum wordt achter den eersten medeklinker van het stamwoord ingevoegd, (met het praefix peu gevormde werkw. veranderen dan soms, vooral in het Pedirseh de pin s); is het stamwoord eenlettergrepig, beginnende met een medeklinker, dan geschiedt de invoeging van eum na reduplicatie; is het stamwoord eenlettergrepig, beginnende met eene combinatie van medeklinkers, zooals dr, kl, kr, lh, pr, tr, tjh, dan heeft de invoeging van eum na of zonder reduplicatie van den

eersten medeklinker plaats, (de uit *sl* of *tjl* ontstane combinatie *lh* krijgt hierbij haar oorspronkelijke vorm terug); het infix *eum* is niet gebruikelijk en wordt dus steeds door het praefix *meu* vervangen, wanneer het stamwoord met een klinker, een *b*, *h*, *m*, *n*, *r*, of *w* begint; of verder in een bepaald geval de *meu*-, dan wel de *eum*-afleiding gebruikelijker is, hangt van het spraakgebruik af; behoudens de reeds genoemde vaste toepassing van het praefix *meu* is over het algemeen de *eum*-afleiding gebruikelijker, omdat de vorm met *meu* ook andere beteekenissen kan hebben, (zie *meu* II-IV en *meu* V 7 a en c); deze *meu*- en *eum*-afleidingen kunnen, waar ze de handeling op den voorgrond plaatsen, gew. niet door een object gevolgd worden; *meudjéb*, of *djeumeudjéb*, aan het drinken zijn, een dronk nemen; *meudja'*, of *djeumeudja'*, aan het loopen zijn; *meudròb*, *deumeuròb*, of *deumeudròb*, aan het vangen zijn; *keumeuklò*, met de nagels krabben; *keumeukòh*, aan het snijden zijn, oogsten; *seumeulòh*, bij fakkellicht iets zoeken, (van *lhòh*); *tjeumeulò*, padi dorschen, (van *lhò*); *keumalòn*, naar een schouwspel kijken, waarzeggerij verrichten; *keumaròm*, aan het broeden zijn; *leumeungò*, of *meuleungò*, aan het luisteren zijn; *poemoebloë*, Pedirsch *seumoeblòë*, aan het verkoopen zijn; *meu'eu*,

aan het kijken zijn; *moebalòt*, aan het wikkelen zijn;

c. verleden deelw. van transitieve werkw.; *meudròb*, gevangen; *meukòh*, gesneden; *meutaboe*, uitgestrooid.

MEU', vonk; *meu' siki*n, de vonken uit een houwer, (als men er op iets hards mee hooft); *meu' oeròë*, de vonken, stralen van de zon, (zie vbd. i.v. *matja'alah*); *meu' mata*, lichtflikkeringen voor de oogen, (wanneer men b.v. in schel licht heeft gekeken, of een slag op zijn hoofd krijgt, zie vbd. i.v. *keutèë*); *oebé meu'*, zoo groot als een vonkje, een greintje, (fig. en gew. met eene ontkenning); *meung oebé meu'*, *toeankoe*, *hana djiingeuri*, *han djitém bri Ra'na Keumala*, hij koestert geen greintje angst (voor u), *toeankoe*, en hij wil (de prinses) R. K. niet geven, (*Diwa Akaih*); *hana meutoepeuë walah bélah*, *gata pò ajah Keureuma Diwa*; *hana teusawò meung oebé meu'*, *gata njò aneu' peudoe-ka keukanda*, ik wist bij God niet, dat uw vader K. D. is; geen vonkje gedachte kwam in mij op, dat gij een zoon zijt van mijn ouderen broeder, (*ibid.*); zie verder vbd. i.v. *leuntahleuntò*. Moemeu', vonken verspreidend, stralen schietend; *han é' lòn pandang lam oeròë*, *moemeu'-meu' mata-mata*, ik kan niet naar de zon kijken, ik krijg er lichtflikkeringen van voor mijne oogen.

MEU'AH, zie *meu'aïh*.

MEU'AÏH, ook *meu'ah* (Arab. *moe'âfah*) vergeving, vergiffenis, verschooning, excuus, verlof; *meu'aïh ba' Alah*, *ngòn meu'aïh ba' Nabi*, (vraag) vergiffenis aan Allah en aan den Profeet, (of) vergeving is bij Allah en bij den Profeet, (zegt men b.v. tot iem., die vergiffenis vraagt); *lakèë meu'aïh*, vergiffenis, excuus vragen, (ook) verlof vragen te mogen vertrekken, afscheid nemen; *ba' radja han lakèë meu'aïh*, *wòë djiminah la-djoe boengka*, zij gingen heen zonder van den vorst afscheid te nemen en keerden onmiddellijk naar hunne landen terug, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *dèësa*, *djra I*, *kōn*, *loengkòb*, *meudjeulih*. *Moemeu'aïh*, elkander vergiffenis vragen, of schenken; „doemna geutanjòë tamoeu'aïh, boebaj chianah tameuseunda; jōh njan bandoem moemat djaròë, „meu'aïh geutanjòë barang dèësa”, „laten we elkander vergiffenis vragen voor onze tekortkomingen en boosaardigheden, (zij het ook) in scherts gezegd”; daarop reikten zij elkander de hand, (zeggende:) „vergifenis voor al onze zonden”, (Nabi Oesoëih). *Poe-meu'aïh*, vergiffenis schenken, vergeven, excuseeren, verlof geven te gaan; zie vbd. i.v. *dèësa*, *laloë*, *loeta*. Zie *ampōn*. MEUB, verdwenen, weg; *gadòh meub*, spoorloos verdwenen.

MEUDABAH, e.s.v. zeevisch.

MEUDA'I (Arab. *moeddai*), aanklager, eischer in een proces; *gòb njan ban lhèë lōn bōh misé*, si meuda'injan ban tiga; *lōn kheunda' piké deungòn Bahrōn*, njan si mahkōm geukheun nama, (ik kan de zaak niet met hen bespreken, want) ik kan hen alle drie met de eischers in een proces vergelijken; om erover met B. te beraadslagen (zou ook niet gaan, want) hij is als de gedaagde te beschouwen, (Noen Parisi).

MEUDAKARA, zie *moedjaka-rah*.

MEUDAKARAH, zie *moedjaka-rah*.

MEUDALI, zie *meudeuli*.

MEUDAN, goed opgegroeid en nagenoeg volwassen.

MEUDANG, eene boomsoort (Mal. *medang*) met goed en gemakkelijk te bewerken hout, dat bij den scheeps-, en huisbouw wordt gebruikt; variëteiten: m. *adè*, m. *ara* (waarvan het hout het best is), m. *bajoe*, m. *bōh manò'*, m. *djeumpa*, m. *gambé*, m. *keureunjaj*, m. *kladi*, m. *koenjèt*, m. *loengkè*, m. *lōn*, m. *phoej* (met licht hout, gebruikt voor dobbers van netten), m. *soeriën*, m. *tampoe*, m. *t(eu)rawah*; *meudang teulō meudang trawah*, *keu papeuën taplah ban sineuna*, *splijt* (zaagt) m. *teulō*, (Mal. *telor* voor *bōh manò'*), en m. *trawah*-stammen tot planken, (*Tadeukiratō*

rakidin); *tajoeë djikòh papeuën soesōn*, *adat tan la'én meudang djeumpa*, gelast hen voor de prauwen planken te zagen, zoo er geen andere boomsoorten zijn, uit m. dj-stammen, (*Malém Daggang*); *triëng beutōng taplah keu boesoe*, *meudang tampoe taplah keu bara*; *meureubō' mantōng han meulakoe*, *meung tan*, *teungkoe*, *oereuëng plara*, split *beutōng-bamboe* tot een pijl en een m.t.-stam tot een huisbalk; eene duif (i.e. eene vrouw) alleen, *teungkoe*, dat gaat niet, als er niemand is, die haar verzorgt, (*Banta Ahmat*); zie ook vbd. i.v. koeli I.

MEUDÉH, ouderwetsch en in hik. ook *moemeudéh*, op gene, op die wijze, zoo, aldus; *zodanig*, *dusdanig*, (slaat op hetgeen in betrekking tot de 3de, soms tot 2de pers. wordt gedacht, staat tegenover *meunòë*, op deze wijze, wanneer twee wijzen tegenover elkaar gesteld worden); *meudéh meunòë pi djeuët*, het kan zoowel op gene als op deze wijze, zus of zoo, het is even goed; *lōn kheun meunòë djikheun meudéh*, ik spreek zus en hij zoo, i.e. hij spreekt mij tegen, of spreekt over iets anders dan ik; *lōn kheun meunòë djipeugah meudéh*, *djeuët that kabōh tambéh kapeuna da'wa*, ik zeg zus en hij zegt (antwoordt) zoo, ge zijt wel vaardig in het maken van opmerkin-

gen en het opperen van tegenwerpen, (*sadati-vers*); *takheun meudéh djikheun meunòë*, *djeuëb-djeuëb sagòë djibōh da'wa*, zegt ge zus, dan zegt hij zoo, op elk punt maakt hij eene tegenwerping, (*Pòtjoet Mochamat*).

MEUDEUBA (Arab. *moedabbar*), een bij uiterste wilsbeschikking van den meester vrijgelaten slaaf, (*Moh. wettelijke term*).

MEUDEUHAB (Arab. *madzhab*), richting in de Moh. plichtenleer, ritus, rechtsschool; *meudeuhab Tjapi'i*, *Hanapi*, *Maliki*, *Hambali*, de *Sjafi'itische*, *Hanafistische*, *Mâlikitische*, *Hanbalitische* ritus, (de vier *madzhab's*, die thans in den orthodoxen Islâm bestaan en als gelijkwaardig worden beschouwd); *balé' meudeuhab*, (op een bepaald punt) van ritus veranderen, een anderen ritus volgen, inz. verstaan: het volgen van den *Hanafitischen* ritus bij het uithuwelijken van minderjarige maagden, die geen vader noch grootvader van vaderszijde hebben, wijl zulks volgens den *Sjafi'itischen* ritus, waartoe de *Atjèher* behoort, niet, doch volgens den *Hanafitischen* ritus wel mogelijk is, en de adat het vroege uithuwelijken van meisjes verlangt, (zie de formule voor het *balé' meudeuhab* i.v. *masa'alah*). Zie *teukeulit*.

MEUDEUKOE (Arab. *madzkar*), vermeld, medegedeeld, (komt zelden voor).

MEUDEULI, of *meudali* (Mal. *medali*), e.s.v. blaasinstrument, (alleen uit hik. bekend); *dji jō b soelēng deungōn bangsi*, soe *han sakri lagdē Siam*; *dangdimoeimeudeuli seukati*, soe *meu-i-i tangō kiam*, ze bliezen op s- en b.-fluiten de Siameesche wijs op onbeschrijfelijke wijze, en klagend luidruchtig hoorde men het geluid van de d., m. m. en s., (Goemba' *Meuīh*); zie ook vbd. i.v. *dandi*.

MEUDEULO EJ (Arab. *madlūl*), aangewezen, bewezen; het bewezene, (ook) het thema *probandum*, de te bewijzen stelling; zie vbd. i.v. *asab, dali*.

MEUDJAKARAH, zie *moedjakarah*.

MEUDJAN (Jav. *medjen*), dysenterie. Zie *seuloemang*.

MEUDJEUDOEB (Arab. *madjdzāb*), door God bezielde, waanzinnig door Godsvereering, (in de mystiek), (verder) doordringende, doorgedrongen (in het hart), volkomen begrepen; *oe-reuēng meudjeudoeb*, een door God bezielde; *bandrōēneu peugah*, *meudjeudoeb lē ba' até lōn*, zoodra gij het zeidet, drong het in mijn hart door; *ka meudjeudoeb ba' até geuh*, het is in zijn gemoed doorgedrongen.

MEUDJEULIH, ook *meug(e)ulih* (Arab. *madjlis*), bijeenkomst, gezelschap, college, raad, (verder) gewoonten, instellingen, regelingen, (ook) recht, belasting.

(vgl. *adat II*); (voorts) wellevend, welgemanierd, ordentelijk, beschaafd; *adat reusam meudjeulih nanggrōē, njan pi ragōē neukeureudja*; *hōreumat meudjeulih doem neutoekri, teurentib Nabi Sōjdén Mōsentapa*, ook de gewoonten, gebruiken en instellingen van het land leefde hij op kundige wijze na; hij kende alle vormen van eerbetoon en wellevendheid, en de ordeningen van den Profeet, den uitverkoren Meester, (*Meudeuha'*); „*meudjeulih, toean, ba' nanggrōē njōē, tabridi kamōē wasé koeala*”; *na-hoeda tamōng djibri keuradjat, meudjeulih adat sitahé sipeuha*, „de regeling van dit land, mijnheer, is, dat gij ons havenbelasting moet betalen”; de scheepskapitein voer toen den riviermond binnen, na het gevorderde havenrecht ten bedrage van een *tahé* en een *peuha* voldaan te hebben, (*Nabi Oesoēh*); *koereuēng meudjeulih kamōē doesōn, meu'aīh ampōn ba' Meukoeta*, wij zijn onbeschaafd en minder bekend met de vormen, moge Uwe Majesteit ons daarvoor verontschuldigen en vergeven, (*Dioe Plinggam*); zie verder vbd. i.v. *bōjbana, iblih, kandjaj, meuhakamah, teurentib*.

MEUDJEUMAJ (Arab. *moedjmal*), vereenigd, verzameld, bijeen, samengevat, geresumeerd, (fig.) eensgezind, eendrachtig,

eenstemmig, (ook) intiem zijnde met (ngòn); wordt ook wel opgevat als eene me u-afleiding van een stamwoord djeumaj, dat dan gebezigd wordt in de beteekenis van vereenigen, verzamelen, samenvatten enz., (zie vbd. i.v. bòjt); moepasaj-pasaj, hana meudjeumaj, in hoofdstukken verdeeld, niet beknopt samengevat, (fig.) verdeeld, niet eensgezind; kakeu oentōng soerat awaj, hana meudjeumaj ngòn ajaheunda; malingkan keukanda lōn harab si-dròë, gaséh keu kamòë njang tan tjèëdara, het is eenmaal mijne lotsbestemming, van den aanvang af voor mij geschreven (voorbeschikt), dat ik met mijn vader niet eensgezind (of niet vereenigd) zou blijven; zoo bouw ik alleen op u (mijn echtgenoot), heb medelijden met mij, die geen broeders heb, (Diwa Akaïh); pakòn gata hana meudjeumaj ngòn tjèëdara, waarom zijt gij niet eensgezind met uw broeder; zie verder vbd. i.v. iman.

MEUDJEUMOEË' (Arab. madj-moe'), vereenigd, verzameld; verzameling van verschillende onderdeelen; (kitab) meudjeumoeë', een compendium, een kort begrip van verschillende onderwerpen, ontleend aan verschillende werken; (minjeu') meudjeumoeë', e.s.v. reukolie, samengesteld uit verschillende bestanddeelen, uit Mekka ingevoerd.

MEUDJEUNOEN, zie madjeunoen.

MEUDJEUNOENG, zie madjeunoen.

MEUDJRA, richten (van een kanon, zelden van een geweer), aanleggen, mikken, (ook) zich richten naar, aanhouden op; beudòih ganè meudjra meureujam, djimat toenam doemdji rata, (de kanonniers) stonden op, laadden en richtten de kanonnen en namen allen eene lont in de hand, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. gigèh; jōh njan neudja' moeda samlakòë, mata oeròë ka neumeudjra; na padoem tréb neudja' ninan, meuteumeung oetan rimba raja, toen vertrok de schoone jongeling, zich naar de zon richtende; na eenigen tijd vandaar geloopen te hebben, trof hij een groot woud aan, (Tjah Koebat); baloeëm meudjra, munitiezak, (fig.) onkwetsbaarmakende uitrusting, onkwetsbaarheidsmiddel, (gebeden, tooverformules); neutjò' beudé mat oe djaròë ngòn keurapòë baloeëm meudjra, hij greep een geweer en nam een patroontasch en een munitiezak in de hand, (Malém Diwa); doe'a baloeëm meudjra, een onkwetsbaarmakend gebed, (inz. bij het zelfverwondingsspel, zie vbd. i.v. goelōng).

MEUË (Arab. mál, goed, zaak); haleuë meuë, zie i.v. haleuë en jat.

MEU'EN, spelen (met, op), zich

vermaken, zich verlustigen, zich vermeien, wandelen, een spel, een dans uitvoeren, (ook) hantee-ren (van wapens); na neu-meu'èn keunòë teukoe doemna, zijt ge allen her-waarts komen wandelen, teu-koe's, (begin van een formeel gesprek); in òng meu'èn, lichtekooi; rinjang oetōih geumeu'èn panah, moe-balaïh-balaïh hana reu-da, die pijl en boog vaardig hanteerden, beschoten elkander daarmee zonder ophouden, (Di-wa Sangsaréh); meu'èn koe-tjapi Meulajoe Keudah, mantja' siwaïh aneu' Rawa, Maleiers van K. speel-den op de koetjapi, en lieden van Atjèh's Westkust voerden een schermdans met dolken uit, (Noen Parisi); njankeu teumpat poetròë dja' meu'èn, meusoeka'an deun-gòn aneu'eunda, dat (die lusthof) was de plaats, waar de prinses zich met haar zoon placht te vermeien en te verlustigen, (Diwa Akaïh); meu'èn mata, waarin de oogen zich verlustigen, een lust voor de oogen, (ook) oogjes geven, met de oogen co-quetteeren, (in de laatste aan het Mal. ontleende beteekenis meer manjèn mata); djéh na goeda diteungòh blang, gala' koepandang meu-èn mata, daar hebt ge een paard op het veld, ik vind het een genot om naar het beest te kijken, dat een lust voor de oo-gen is, (Tjah Koebat); meu-èn moeda, een minnarijtje

hebben, liefdehandel drijven, (ook in het algem.) zich aan verma-ken overgeven, plezier, pret ma-ken; geumoepiasan geu-nab oeròë aneu' meun-tròë keunan teuka; ha-na si'oeròë Banta soe-rōj, até lalòë meu'èn moeda, elken dag vierden zij feest, kwamen daar de zonen der ministers; geen enkelen dag had B. zorgen, hij ging geheel in ver-maken op, (Gadjah toedjōh oe-lèë); djidja' keudéh dji-dja' keunòë, diseuramòë meu'èn moeda, (het kind) liep her- en derwaarts en maakte pret in de galerij, (Malém Diwa); zie verder vbd. o.a. i.v. bam-bang I, dadoe, djameun, djeunadah, geuma, keumi-di, mantja', moerè. Moe-meu'èn, de handeling meu'èn verrichten. Poemeu'èn, laten spelen, spelen met, bespelen; poemeu'èn aneu', met een kind spelen; poemeu'èn moeda, = meu'èn moeda, met versterkte beteekenis, (zie vbd. i.v. lalòë); oereuëng Deuli oereuëng Lang-kat poemeu'èn dab ngòn reubana, lieden van D. en van L. speelden op kleine en groote tamboerijnen, (Noen Pa-risi); patkeu koebri ga-ta tameutjang, bōh até bintang poemeu'èn ma-ta, waar zou ik toelaten, dat ge gingt vechten, hartje, ster, die tot wellust van het oog strekt, (sadati-vers); zie verder vbd. i.v. kheuë. Meuneu'èn, spel, vermaak, speelgoed; si ge u-

nab ba' kajèë geupeulheuëh tjitjém, keumeu-neu'èn poetròë moeda, in alle boomen (in den lusthof) had men vogels losgelaten tot vermaak van de jeugdige prinses, (Diwa Akaih); simeuneu-èn, speelkameraad; „Alah ngòn Nabinjang nasadjang, haj Tjintaboehan, deungòn gata”; moemeunankeudjikheun lé poetròë geutawan, sabab simeuneu'èn sabé moeda, „Allah en de Profeet zullen met u zijn, o Tj.”; aldus zeiden de (andere) buit gemaakte prinses, want zij waren speelkameraaden van Tj. en even jong als zij, (Tjintaboehan; hierop volgen de regels geciteerd i.v. dagang); zie verder vbd. i.v. ilat.

MEUGAT, een ambtstitel, (ook) titel van aanzienlijke personen, (in hik.); meuntròë waki boedjang meugat, teumara'jat han treukira, m.w., b. en m., en verder volk in ontelbare hoeveelheid, (Indra Bangsawan).

MEUGEULIH, zie meudjeulih.

MEUGHEUROEJ, zie meureuroej.

MEUGLIH, zie meudjeulih.

MEUGÔE, bebouwen, (bouwland, sawah) bewerken, landbouw drijven; oereuëng meugòë, landbouwer; meugòë oemòng bagilhèë, (andermans) sawah bewerken voor 1/3 van den oogst; pangoe-lèë hareukat, pò, ba' meugòë, la'én doedòë doemtakira, de voornaamste brood-

winning, heeren, ligt in den landbouw, aan al het andere kunt ge eerst daarna denken, (Pòtjoet Moehamat). Meuneugòë, landbouw, veldarbeid, bebouwing, het object of het resultaat ervan; pangoe-lèë hareukat meuneugòë, de meester der broodwinning (de beste broodwinning) is de landbouw, (sprkw., schertsend laat men er soms aan voorafgaan of er op volgen: pangoe-lèë boeleukat toempòë, de meester van klee-frijst is toempòë-koek, i.e. klee-frijst smaakt het best met toempòë); meungnjò tapadjòh breuëh meuneugòë, koe-lét di asòë sang meuroea, meungnjò tapadjòh breuëh di peukan, koelét di badan sang boengòng djeumpa, als men zelf verbouwde rijst eet, heeft men eene huid (zoo grof) als die van een leguaan, als men op de markt gekochte rijst eet, heeft men eene huid (zoo fijn) als eene tjempakabloem, (spotrijmpje op landbouwers); toedjòh la'sa blandja geubri, la'én lagi oemòng meuneugòë, zeventig duizend had hij hun aan geld gegeven, en bovendien nog bouwland, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. maniaga.

MEUH, zie me IV, en kamòë.

MEUHA (Skr. mahâ), groot, zeer, uiterst, (alleen in samenstellingen zooals:) meuhameulia, zeer verheven, zeer vereerd, (gezegd van God, van den vorst, ook van den goeroe); halé

ngòn kandreuën doemna ra'jat, karōnja Halarat njang meuhameulia, al de menschen zullen (op de vlakte waar het laatste oordeel plaats zal hebben) aanwezig zijn op een rijdier, dank zij de genade van den Zeer Verhevene, (Toedjōh kisah); zie verder vbd. i.v. lheuëh; meuhasoetji, allerreinst, (van God gezegd; zie vbd. i.v. beug i, djaròë); meuhadjana, zie aldaar. Zie ook mahradja.

MEUHA, ook meuhaj (Arab. mah r), bruidschat, huwelijks-gift (van den bruidegom aan de bruid), (in hik., en verder door geleerden gebezigd in technische uitdrukkingen zooals:) meuhamisé (Arab. mah r al-mith l), een naar omstandigheden passende bruidschat, i.e. een bruidschat, die, wjl niet bij het huwelijkscontract vastgesteld, daarna bepaald moet worden overeenkomstig den stand, de jeugd, de schoonheid enz. van de bruid; lheuëh njan Meudeuha' neudjō' dina: „njòë peuë meuhadiba' kamòë"; bapa Ê-meura' kaboej sigra, trimòng dapa dina sinaròë, daarop gaf M. (hem) de goudstukken, (zeggende:) „hier is mijne huwelijks-gift"; de vader van Ê. nam de huwelijks-gift, al de goudstukken snel aan, (Meudeuha'). Zie dapa, dji-namèë.

MEUHADJANA (Skr. mahâ-yâna, groote reis), zeer uitgestrekt, onoverzienbaar, (van eene vlakte), (in hik.); meunòë

djikheun oelèëbalang, didalam blang meuhadjana, de op de uitgestrekte vlakte verzamelde oelèëbalangs spraken als volgt, (Malém Dagang).

MEUHAJ, ook meuhaj, duur, hoog in prijs, schaarsch; pakōn meuhaj that tapoeblòë boebiri njòë, waarom verkoopt ge dit schaap zoo duur, waarom vraagt ge zooveel voor dit schaap; zie verder vbd. i.v. keu II, kisah, krantjang. Poemeuhaj, duur of duurder, schaarsch of schaarscher maken, een hoogen prijs vragen, in prijs doen stijgen.

MEUHAJ, zie meuha en meuhaj.

MEUHAKAMAH, of moehakamah (Arab. mah kama h), rechtbank ter berechting van godsdienstige zaken, (in hik.); meudjeulih meuhakamah, id., ingesteld door toedoen en onder leiding staande van Habib Abdōrahman, (zie i.v. habib); adat meuhakamah, zie i.v. adat II.

MEUHA KOETA, zie meukoeta.

MEUHALABI (Arab. moehalla-bijjah), e.s.v. Arabisch gerecht van zoete brij, (alleen bij name bekend en gebezigd, behalve in hik., ter aanduiding van iets bijzonder lekkers, gew. in de uitdrukking:) idja kaseumiri, peunadjōh meuhalabi, (het is als) een Cachemirsche kleed en een meuhalabi-gerecht, (gezegd bij wijze van lof over een geschenk aan den gever); moeda bangsa-

wan ateuëh koeroesi, makeuën meuhala bi dalam tjeurana, een jonge edelman zit op een stoel meuhala bi uit een koperen schotel te eten, (Tjah Koebat).

MEUHALIGÔÊ, zie meuligôê.

MEUHAMEULIA, zie i.v. meuh a en meulia.

MEUHASOETJI, zie i.v. meuha en soetji.

MEUHON (Mal. *mohon*), (beleefd, nederig) verzoeken, vragen, smeeken; ook als mann. persoonsnaam gebezigd; meuhon ampōn, vergiffenis vragen, (ook) vraag excuus, pardon, met uwe permissie, (gezegd b.v. tot den vorst of den oelëbalang, als men wil spreken); meuhon dròë, verlof vragen te mogen gaan, afscheid nemen; djitrōn hana djimeuhon dròë, wòë oe nangròë doem-dji rata, zij daalden (uit het paleis) zonder (van den vorst) afscheid te nemen en gingen allen naar hunne landen terug, (Indra Bangsawan); meuhon rahmat ba' Pòteu Alah, genade vragen aan Allah; zie verder vbd. i.v. lheuëh.

MEUIH, goud; gouden; meuih keureutai h, bladgoud; meuih meuntah, gedegen, onvermengd goud, (zie vbd. i.v. keuloeloe, tjeudai h); meuih oerè, stofgoud, zuiver goud; meuih Atjèh, Atjèhsch goud, i.e. goud van 22 karaat; meuih Blanda, Hollandsch goud, i.e. goud van 14 of 18 karaat; mita meuih, goud zoeken; inòng meuih, een

stuk gouderts, dat min of meer de gedaante heeft van een levend wezen en deswege als talisman wordt bewaard voor den zege-nenden invloed op de verdere goudwinning; meuih pira', goud en zilver, i.e. geldelijk vermogen, geldmiddelen, schatten; meuih pira' tan breuëh padé han, meunan oentōng di lōn sidròë, geldmiddelen heb ik niet, levensmiddelen evenmin, zoo is eenmaal mijn lot, (Hik. Rantò); ië meuih, verguldsel; reung gét meuih, gouden dollarstuk; aneu' meuih, zie i.v. aneu'; ba' meuih-meuih, zie i.v. mai h. Moemeuih, goud hebben, van goud voorzien (zijnde). Poemeuih, van goud voorzien. Zie mai h.

MEUIH-MEUIH, steeds door bijten, naar alles happen, alles bijten, (van b.v. een opgejaagd dier, fig. ook van iem., die geen uitweg weet); djikeumeung ploeëng han sahò lheuëh, meung djimeuih-meuih hò njang hawa, hij wilde vluchten, doch kon in geen enkele richting ontkomen, hij hapte slechts naar alle kanten, waarheen hij wilde, (Noen Parisi). Zie njeuih.

MEUJ I, zeker onderdeel, vak van een sleepnet, (zie i.v. poekat); meuj nam, meuj limòng, het vak van resp. 600, en 500 mazen van een poekat; dja' tasrat meuj tapeugèt poekat, bè' lalè that mita oentōng, laten we meujnetten knopen en een poekat

maken, laten we niet al te nalatig zijn in het zoeken van levensonderhoud, (Plandō' Kantjé).

MEUJ II; talòë meuj, drijftouw van een spinnewiel, (zie i.v. djeureukha).

MEUJ III; tanòh meuj, ook tanòh Makah genoemd, wijl uit Mekka afkomstig, e.s.v. roode aarde, die men voor den zegen een doode op het hoofd legt.

MEUKAT, verkoopen (inz. van koopwaren in het klein), rondventen; peuë tameukat njan di gata, wat verkoopt ge daar, vent ge daar rond; oe-reuëng meukat aweuëh, drogist; meungnjò hana tameukat lé gata, hana sòë toepuë rasia njan, als gij het niet rondgebazuind had, zou niemand dat geheim weten; meukat njawòng, zijn leven wagen, op het spel zetten, (zie vbd. i.v. arōng); meukat oentōng, alles aan het lot overlaten, op goed geluk af de wijde wereld ingaan, rondtrekken, het erop wagen, zijn leven wagen; jōh masa njan, teungkoe pajōng, meukat oentōng djih bandoea; djiteubiët blang tamōng gampōng, dara-ih djoerōng pageuë boega, toen gingen zij beiden, geëerbiedigde teungkoe, op goed geluk af de wijde wereld in, door vlakten en door dorpen, door ingangen van boega-omheiningen, (Indra Bangsawan); „salèh geutanjòë geupòh maté, han tatoekré ngadab

radja; geutanjòë Meureudoe tahe gante, oepamamante trōn dirimba"; „tapabanbah, adòë pajōng, tameukat oentōng tatrōn ba' radja", „misschien worden we gedood, (want) we weten niet hoe men zijne opwachting bij den vorst moet maken; wij lieden van M. zijn als verblufte en onthutste boschmenschen, wanneer zij uit de boschen (in de bewoonde wereld) zijn neergedaald"; „wat kunnen we eraan doen, geliefde broeders, laten we het aan ons lot overlaten en naar den vorst gaan", (Malém Dagang). Meuneukat, hetgeen rondgevent wordt, koopwaar; kapaj meuneukat, koopvaardijship; zie verder vbd. i.v. djana.

MEUKEUSOET (Arab. maqæd), doel, oogmerk, bedoeling, voornemen, plan, wensch; bedoelen, ten doel hebben, zich ten doel stellen, wenschen; hasé, of trōih meukeusoet, zijn doel bereikende of bereikt hebbende, (zie vbd. i.v. keunan II); peuë meukeusoetdji tō' keunòë, wat is zijne bedoeling met hier te komen, wat komt hij hier doen; lōn meukeusoet meunan, zoo bedoel ik het, (of) ik ben van plan zoo te doen; tameukeusoet meung areuta, ngòn sèédara le that reunggang, gij zijt alleen bedacht op gewin, dat heeft u van uwe broeders verwijderd, (Radja Bada); zie verder i.v. 'itjarat, peusoena.

MEUKEUTOB (Arab. maktôb, beschreven); koepiah meukeutôb, zie i.v. koepiah.

MEUKHEULOE' (Arab. mach-lâq), schepsel; zie vbd. i.v. mim.

MEUKOETA, ook meungkoe-ta, en, in hik., meuhakoeta (Skr. makuṭa), kroon, (verder) vorst, (Uwe, Zijne) Majesteit; Meukoeta Alam, naam, waaronder de Atjèhsche vorst Iskandar Moeda, gereg. 1607 — 1636 n. Chr., in de traditie bekend staat, (zie i.v. a dat II); meukoeta dōnja, vorst der wereld; zie verder vbd. o.a. i.v. kambam, koelah III, lheu-ëh, mampleuë, masa I, meuleuha.

MEUKRÖH (Arab. makrôh), godsdienstig afkeurenswaardig, niet bepaald verboden, doch te vermijden, (in welk geval men in het hiernamaals beloond wordt); njan meukrôh tapadjôh, het is afkeurenswaardig om dat te eten; zie verder vbd. i.v. gèt, joeb I. Poemeukrôh, afkeurenswaardig verklaren, als zoodanig beschouwen.

MEULABARI, Malabaarsch; Malabaar, (vooral bekend in namen van zangwijzen bij rapa'i, of ratéb-uitvoeringen, vandaar ook wel verbaal gebezigd in den zin van:) eene zangwijze, een ratéb op Malabaarsche wijze voordragen, uitvoeren; haloea Meulabari, zie i.v. haloea; lagèë Meulabari, Malabaarsche zangwijze, (zie i.v. lagèë); ratéb Meulabari, Mala-

baarsche ratéb; sabòh kapaj djimeurapa'i, satoe lagi ratéb mènsa; njang sabòh treu' djimeulabari, satoe lagi lagèë raja, op het eene schip voerde men een ratéb uit met tamboerijnen-begeleiding, op het andere een ratéb mènsa; op weer een ander schip voerde men een Malabaarschen ratéb uit en op nog weer een ander schip een ratéb op de „grootte wijze", (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. mènsa, meunadjat.

MEULABÖH, naam van eene plaats ter Westkust van Atjèh, o.a. bekend als plaats van herkomst van modellen van baadjes en vaartuigen, en van melodieën; badjèë tjòb Meulaböh, zie i.v. badjèë; djalō Meulaböh, zie i.v. djalō; lagèë Meulaböh, zie i.v. lagèë.

MEULAJOE, Maleisch; oereu-ëng Meulajoe, Maleier; basa Meulajoe, Maleische taal; badjèë Meulajoe, zie i.v. badjèë; lagèë Meulajoe, zie i.v. lagèë. Zie djawdèë, ma'joe.

MEULAKA, Malaka (op het Maleische schiereiland); böh Meulaka, aan het Maleisch ontleende naam van böh rōm-rōm, zie aldaar.

MEULARA, zie meunara II.

MEULARAT (Arab. madharah), shade, nadeel, nood, moeilijkheid, moeilijke omstandigheden, zorgen, last; in nood enz. verkeerende; hana meularat ateuëh geutanjòë, dat is voor ons geen moeite, dat

brengt ons niet in zorgen; njòë djeuët keu meularat gòb, dit zou voor de menschen lastig zijn; sabab gentanjòë meularat gòb, ter wille van ons zouden anderen in moeilijkheden geraken; ada' hana meularat, panè geudja' ba' gata, hoe zou hij bij u komen, als hij niet in nood verkeerde; zie verder vbd. i.v. amilan, meunapa'at, meusapé. Zie laloerat.

MEULASAH, zie meunasah.

MEULEUHA (Arab. moezhar, gemanifesteerd, beroemd gemaakt), manifestatie, openbaring (van Allah's wil of macht), zegen (van Allah, ook van een persoon); beroemd, vermaard, bekend, een grooten naam hebbende (in gunstigen en ongunstigen zin), verbreid, bekend geworden (van nieuws, van zaken); teukeudirōlah meuleuha koe drat, trōih ban hadjat pinta doe'a, door Gods beschikking, Zijne macht openbarende, werd zijn in zijne gebeden geuite wensch vervuld, (Meudeuha'); ngòn meuleuha Pòteu Alah ngòn meutoeah doe'a Meukoeta, door den wil van Allah, onzen Heer, en door den zegen van Uwer Majesteits gebeden, (Indra Bangsawan); oe nanggròë Kabò trōih djilangkah ngòn apoeah meuleuha gata, naar het land K. zijn zij heelemaal (om te studeeren) geweest, dank zij den zegen van uwen naam, (Noen Parisi); gòb njan meuleuha that, die

man is zeer vermaard; boeët njan ka meuleuha ban sabòh gampōng, die kwestie is al in het heele dorp bekend.

MEULEU'OEN (Arab. mal'ân), vervloekt. Zie la'in, la'nat.

MEULIA (Skr. mūlya, prijs, waarde), waardigheid, aanzien, eerbied, luister; waardig, eerbiedwaardig, eerbiedwekkend, in aanzien, aanzienlijk, luisterrijk, verheven, eervol, waardevol, op prijs gesteld; harab meulia, zie i.v. harab; tanòh meulia, verheven, heilige grond, i.e. Mekka, (zie vbd. i.v. éntoe); lheuëh seumanòë soetji badan, geubri peukajan njang that meulia, nadat men hem had gebeden en gereinigd, gaf men hem luisterrijke kleeren, (Meudeuha'); meulia that pò njan, (spottend) wat is dat baasje verwaand; zie verder vbd. i.v. gasiën, hōreumat, kroë I, lagèë. Poemeulia, eerbied bewijzen, met onderscheiding behandelen, vereeren, verheerlijken, eeren, op prijs stellen, hoogschatten; zie vbd. i.v. goetèë. Zie èëla.

MEULIGOE, in hik. ook wel meuhaligòë, en meunigòë (Tam. mâligai, of mâñigai), paleis, vorstelijk verblijf; ook als vrouwel, persoonsnaam gebezigd; zie vbd. i.v. jakōb. Zie aseutana, dalam.

MEULILA I, staal; soorten: m. è' goeda, m. pineung roeë', m. sikoereuëng; koeta landang tapeuteugòh, beudé ngòn bòh doem tapeuna;

meulila *tjoeëh ngòn koesani*, *ladōm bagi meulila è' goeda*, versterkt de grensvestingen, voorziet ze van geweren en kogels, van gegoten staal en Chorasaaansch ijzer, en geeft aan sommige è' g-staal, (*Meudeuha'*); *bakōng meulila*, zie i.v. *bakōng*; zie verder vbd. i.v. *keutabkeutoeb*, *krèb-kròb*, *lapéh*.

MEULILA II, of *meunila*. (*Manilla*, of Skrt. *mahânîla*, donkerblauw); *ité' meulila*, *keupoela meulila*, *manò' meunila*, zie onder het eerste woord der samenstelling.

MEULINEUM, ook *meunineum*; *ba meulineum*, ongeveer eene maand na het *mè boe* (zie i.v. *boè I*), met zoetigheden en vruchten als geschenken een tweede bezoek brengen, (van eene schoonmoeder aan eene zwangere schoondochter).

MEULINTÈE, ook *beulintèe*, *beunintèe*, schoonzoon, schoondochter, (3de pers.; in de 2de pers.: *sinja'*, tot ouderen ook *pò nja'*, of anders de persoonsnaam); zie vbd. i.v. *koddòë*, *malèë*. *Moemeulintèe*, een schoonzoon of schoondochter nemen of hebben, een kind uithuwelijken; *ba' meu'aneu' sithōn-thōn lhèë*, *ba' moemeulintèe sithōn-thōn doea*, moogt gij kinderen krijgen jaarlijks drie, moogt gij kinderen uithuwelijken jaarlijks twee, (zegenspreuk over den bruidegom).

MEULION, zie *milén*.

MEULISAN, ook *meunisan*, suikerstroop; *meulisan teubèë*, suikerrietstroop; *meulisan djō'*, uit arènsap gekookte stroop; zie verder sprkw. i.v. *lawan*, *lawét*.

MEULOE, *jasmijn*, *melati*; *meuloe broeë'*, eene groote soort *jasmijn*, (*Mal. katjapiring*); *meuloe tjoet*, of *meuloe Tjina*, ook kortweg *meuloe* genoemd, de gewone *melati*; *boengōng meuloe*, *jasmijnbloem*, (ook) naam van een haarsieraad, zie i.v. *boengōng*; *moeboengōng meuloe*, als *jasmijnbloemen*, (gezegd van het schuim der golven); *ië di oelèë moeboengōng meuloe*, *kapaj meutaboe di la'ot raja*, het water voor den boeg wierp schuim op als *jasmijnbloemen* en de schepen waren als uitgestrooid over de groote zee, (*Malém Diwa*); *boengōng soenténg meuloe broeë'*, zie i.v. *boengōng*; zie verder vbd. i.v. *kōntōm*, *lakoe*, *lō I*.

MEULOEE', e.s.v. vliegende eekhoorn, (wordt als eene groote soort vleermuis beschouwd, het dier kan echter niet vliegen en voedt zich met klappers). Zie *kloeang*, *lhōng*, *loentïë*, *keutjoebōng II*, *toepè*.

MEULOEEUE', eene groote boomsoort met sterk riekende vruchten (*bòh meuloeeuë'*), die met *santan* en suiker worden gegeten; *aneu' meuloeeuë'*, pit van die vrucht; zie vbd. i.v. *djakhò*.

MEUNADJAT (Arab. *m o e n â - d j â h*, intiem gesprek met God), bidden, zich met een gebed richten (tot God, ook wel tot heiligen, inz. des nachts), een gebed uitspreken, litanieën zingen, (schertsend ook in het algem.) zingen, muziek, lawaai maken, (gezegd van b.v. spelende kinderen, ook van Qorân reciteerende lieden); *djoela malam poetròë seumajang*, *djilakèë toelōng ba' sampōreuna*; *poetròë meunadjat*, *neulakèë rahmat*, *ba' seulamat njang si-djahtra*; ... *sigala èëlia doem keuramat*, *poetròë meunadjat neulakèë doe'a*, diep in den nacht verrichtte de prinses eene godsdienstoefening en smeekte (God) om hulp, dat (haar verminkte gemaal weer) gaaf mocht worden; de prinses bad en smeekte om genade voor (zijn) welzijn en (zijn) voorspoed; ... tot alle heiligen richtte de prinses zich met haar gebed, (Gadjah toedjōh oelèë); Banta leungò narit mala'ikat, *djimeunadjat ba' Alah Ta'ala*: „Ja Ilahi, Pò lōn, ja Rabbi, Pò lōn tabri ban lōn pinta”, B. hoorde de woorden van den engel en bad tot Allah den Verhevene: „o Allah, mijn Meester, o Heer, mijn Meester, vervul mijn wensch”, (Gadjah toedjōh oelèë); *dōe' ba' koeboe keumiët djeurat*, *ban njang adat radjaradja*; *padoem oereuëng beuët ngòn meunadjat*, *di ba'*

djeurat geulakèë doe'a, zij zaten bij het graf (van den pas gestorven koning) en waakten overeenkomstig het gebruik ten aanzien van vorstelijke dooden; velen reciteerden den Qorân, zongen litanieën of zegden gebeden op bij het graf, (Banta Beuransah); *sabòh sagòë njang meunadjat*, *sabòh teumpat njang meunalam*; *sabòh sagòë meulabari*, *ra'jat beureuhi dara agam*, in eene groep zong men (bij het peutjitjabfeest van een koningskind) litanieën, op eene andere plaats zong men *nalām's*; in weer eene andere groep voerde men den Malabaarschen *rat é b* uit, en allen, jonge meisjes en jonge mannen, waren in verrukking, (Kamarō Daman); *teuma djitanjōng oelé siti*: „*peuë meusoe, ni, mangat soeara*”; *ni peugahlé teuma leugat*: „*djimeunadjat pawang roesa*”, de prinses vroeg toen: „wat is het, grootmoedertje, dat zoo'n aangenaam geluid maakt”; het grootmoedertje zeide toen snel: „het is de hertenjager, die musiceert (fluit speelt)”, (Malém Diwa).

MEUNAN, ouderwetsch en in hik. ook *moemeunan*, op die wijze, zoo, aldus; zoodanig, dusdanig, (slaat op hetgeen in betrekking tot de 2de pers. wordt gedacht, en op hetgeen reeds gezegd of geschied is; zie *nan II*); *bè' tamarit meunan*,

spreek niet zoo; kōn meunan, het is niet zoo, (of) is het niet zoo; meunan ban, op zoodanige wijze, (vaak gebruikt als stopwoord aan het slot eener uiteenzetting) zóó zit de zaak in elkaar; oereuēng meunan boeët, iemand van zulk eene handelwijze, van zulk een gedrag; zie verder vbd. o.a. i.v. bandéng, djeuēt, leukhamleukhoem, mangeu. MEUNANG, winnen, overwinnen, zegevieren; meung lōn meunang (of meung meunang lōn), lōn bri keu gata, als ik win, zal ik (de winst) aan u geven; meunang ba' nasib, ba' ratéb, het winnen in den nasib, in den ratéb, (van een sadati-troep in een wedkamp); oelèē meunang barat, begin van den Westmoesson; oelèē meunang timoe, begin van den Oostmoesson, (zie ook salah-salōh); zie verder vbd. i.v. malang. Poemeunang, doen winnen enz.; ja Ilahikoe, ja Rabi, ba' Alah bri kaboej pinta; neupoe-meunang kawōm mò'min, njang njò oereuēng asòē tjeuroega, o mijn God, o mijn Heer, Allah geve, dat mijn wensch vervuld worde; dat Hij het geloovige volk, dat later waarlijk het paradijs zal bewonen, (over de ongeloofigen) doe zegevieren, (Diwa Sangsaréh; hierop volgt de regel aangehaald i.v. karam); zie verder vbd. i.v. loerōng, tiwaïh. Meuneunang, winst, overwinning, zege.

MEUNAPA'AT, ook meuneupeu'at, in de spreektaal meest moepa'at of moepeu'at (Arab. manfa'ah), nut, voordeel, baat; hana moepeu'at sagaj boeët kah, wat je doet is absoluut nutteloos, (euphemistische uitdrukking tegen een deugniet); meunapa'at geutoeēng meularat geusiba, njankeu njang sah bidja'sana, nemen wat nut geeft en ontwijken wat schade berokkent, zoo doet een waarlijk verstandige, (Djoehan Meusapi); haba lōn njòē sang adjeumat, le that moepeu'at sòē tém pakòē, dit verhaal van mij is als een talisman, die veel nut geeft aan wie ervan gebruik wil maken, (Hik. Rantò); zie verder vbd. amilan, djana, hajaké.

MEUNAPÈ', zie moenapè'.

MEUNAPHÈ', zie moenapè'.

MEUNARA I, of mōnara (Arab. manârah), minaret; meunara toedjōh bōh, de zeven minaretten, n.l. van de heilige Mekkaansche moskee, die zeven minaretten heeft; beureukat meunara ban toedjōh bōh, beureukatsoethōh bandoem lingka, door den zegen van de zeven minaretten, en van het dak geheel rondom, (i.e. van de Mekkaansche moskee), (Noen Parisi); zie ook vbd. i.v. hidjé.

MEUNARA II, ook meulara; deupa meunara, zie i.v. deupa.

MEUNARŌ, (uit beunarō van b a r ō), bruid, jonggehuwde

(vrouw), echter alleen in eenige staande uitdrukkingen: *toeëng meunarō*, dial. *toeëng dara barō*, eene jonggehuwde vrouw formeel uitnoodigen tot een bezoek aan hare schoonouders, (hetgeen eenige maanden na het huwelijk door hare schoonmoeder geschiedt onder medeneming van een geldgeschenk en eenige gezellinnen uit haar dorp, welke uitnoodiging eerst eenigen tijd daarna door eene door de schoonmoeder gezonden vrouw herhaald moet worden, voordat er, weer na verloop van tijd, aan gevolg wordt gegeven); *wōē ba' meunarō*, terugkeeren (van de jonggehuwde) van dat eerste bezoek aan hare schoonouders, (hetgeen weer met zekere plechtigheid gebeurt, onder begeleiding van een groot aantal lieden van het dorp haars mans, en uit haar eigen dorp in optocht tegemoet gekomen); *brō'-brō' si meunarō*, *atra gōb brō' tabajeuē njang barō*, hoe leelijk eene bruid ook zij, (haar tooisel vergoedt hare leelijkheid), het goed van een ander zij (oud en) leelijk, betalen moet men (wanneer men het weg of stuk gemaakt heeft) voor een nieuw ding, (i.e. men moet het met iets nieuws vergoeden).

MEUNARÔÊ, of *beunarōē* (Mal. *bandari*), kok, hoofd van eene voorname keuken, (in hik.; verder oudtijds) titel van een hoofd in het Pedirsche: *Pangoelèē Meunarōē* (oorspronkelijk naar de taak om den Atjèhschen soeltan bepaalde

levensmiddelen te bezorgen; vgl. vbd. i.v. *moehikoen*); *ka'aka'oe* dalam *meuligōē*, *oereuëng meunarōē dji-nōē takira*; *hasélé idang doem teudōng-dōng*, *tjarōng-tjarōng manjang 'ōh dada*, het was een geweldig rumoer in het paleis, maar laten we nu onze aandacht schenken aan de koks; de schalen gerechten waren spoedig klaar en stonden opgestapeld, knap opgemaakt, hoog tot de borst reikende, (*Gadjah toedjōh oelèē*). Zie *bandari*.

MEUNASABAT (Arab. *moenāsabah*), evenredigheid, goede proportie, gelijkvormigheid; wel geëvenredigd, goed geproportionneerd, bij elkaar passend (b.v. van een bruidspaar wat uiterlijk, stand, gegoedheid enz. betreft), gelijkvormig, passend, geschikt; *meunasabat misè ngōn djanggōt*, snor en baard waren welgeëvenredigd, pasten bij elkaar; *gōb njan meunasabat that geumeukawén*, die man heeft een zeer passend huwelijk gedaan; *tinggaj tjoet abang ngōn Halarat*, *meunasabat gōb eu roepa*; *dja' geutanjōē tinggaj tjoet abang*, *ba' lōn meunan njang meurasa*, blijft gij, broeder, bij Zijne Majesteit, men zal het zoo passender vinden; laten wij gaan en blijft gij, broeder, achter, dat is mijn gevoelen, (Noen Parisi).

MEUNASAH, ook *meulasah*, *beunasah*, en *beulasah*

(Arab. *madrasah*, onderwijs-inrichting), op stijlen, als een woonhuis doch zonder indeeling in vertrekken en gangen gebouwd dorpsbedehuis, dienende, niet alleen voor godsdienstige doeleinden, zooals godsdienstonderwijs, godsdienstoefeningen (echter niet voor den Vrijdagsdiensst), het sluiten van huwelijken, maar ook tot nachtverblijf voor volwassen jongelingen en mannen, die niet in het dorp getrouwd zijn, zoo wel van het dorp zelf als vreemdelingen, en tot vergaderplaats van de dorpsbewoners, (ook) bedehuis bij een heilig graf of van een godsdienstleeraar, (zie *sprkw. i.v. kambam*), (ter Oostkust verder) dorp, (in Groot-Atjeh *gampōng*); *meunasah sagòë* dorpsbedehuis, gew. kortweg *meunasah* genoemd; *teungkoe meunasah*, ook *teungkoe sagòë*, meest kortweg *teungkoe* genoemd, de dorpsautoriteit, (zie *sprkw. i.v. keutjhi'*), die voor de godsdienstige aangelegenheden heeft te zorgen, zooals het onderhoud van het dorpsbedehuis, de godsdienstoefeningen aldaar, in-ning van *djakœt* en *pitrah*, het sluiten van huwelijken, begrafenisplechtigheden, wijding van godsdienstige maaltijden, godsdienstonderwijs enz., (zijne godsdienstige kennis staat echter, doordat het ambt veelal op een zoon of naasten bloedverwant van den overleden functionaris overgaat, niet gunstig bekend, en zoo heeft *meunasah* in sommige uitdrukkingen, ook

in de uitdrukking *teungkoe meunasah*, indien gebezigt ter onderscheiding van andere met *teungkoe* betitelde godsdienstkenners, eene ongunstige beteekenis gekregen, b.v.) *lagèë oetōih meunasah*, *boeët han djeuët*, *peugah haba tjeudaïh*, als een *meunasah*-ambachtsman, het ambacht verstaat (hij) niet, maar praten (kan hij) goed, (*sprkw.*). Zie *déah*.

MEUNATANG, bijvorm van *binatang*; *asòë oeteuën gala'dji that*, *dji'eu Tjah Koebat arōng rimba*; *mangatkeu até meunatang oeteuën*, *habéh bandoem djilakèë doe'a*, de woudbewoners waren zeer verheugd, dat zij Tj. K. door het woud zagen gaan; de dieren waren zeer voldaan en ze baden alle (voor Tj. K.), (Tjah Koebat).

MEUNDRA, zie *mindra*.

MEUNENG I, e.s.v. zeevischje.

MEUNENG II, bijvorm van *baneng*, zie aldaar.

MEUNEU, zie *meuneung*.

MEUNEUNG, in de spreektaal veelal *meuneu*, bijvorm van *beuneung*; vormt inz. samenstellingen met namen van kleuren met de beteekenis van: een weinig, min of meer, overhellende naar; *meuneung idjō*, meer *meuneuidjō*, groen-, of blauwachtig; *meuneu'itam*, zwartachtig; *meuneubirō*, blauw-, of paarsachtig; *meuneumirah*, roodachtig; *meuneupoetéh*, wit-

achtig, ook doch minder moe-
peunoetéh; daarentegen
meukeunoenèng gebruike-
lijker dan meuneukoenèng,
geelachtig.

MEUNEUPÉU'AT, zie meuna-
pa'at.

MEUNEURI, bijvorm van beu-
neuri, gave, geschenk, (zie
bri).

MEUNG I, of meu, voor lipklan-
ken moe, zelfs, slechts, (voor
telw. ook) ongeveer, een stuk of;
indien, als, zoo, (in deze betee-
kenis vaak versterkt door njò:
meungnjò, of meunjò eig.
indien waarlijk, ook door ada':
ada' meung); opdat, (in
deze beteekeenis meestal voorafge-
gaan door na: na meung);
(tjit) meung sabòh, slechts
een; meung lhèë bòh,
slechts drie, (of) een stuk of
drie; meung bè', of moebè',
indien niet onverhoopt, indien ten
minste niet, zoo slechts niet,
(ook) opdat ten minste niet; bè'
meung, of na meung bè',
opdat ten minste niet; meuhan,
zie i.v. han, en vbd. ook i.v.
manjòh; zie verder vbd. v.d.
beteekenis zelfs, slechts, o.a. i.v.
aleuham, amèng, an, an-
tara, bè', bidja', daja I,
deungkèng, ékeutieuë,
gaséh, geutoet, goeda,
goerèë, gra', ingat, ja-
kin, mangat I; v.d. beteeke-
nis indien o.a. i.v. adeulò,
an, babah, beuët, beusòt,
beutah, daja I, dalèh, da-
rōih, dhab-dhab, eung-
kòt, gadè I, galéng, gra',

griët, hoeë, ingat, irang
I, mata; v.d. beteekeenis opdat
o.a. i.v. adjéb, gidoeë', ma'-
na, maté.

MEUNG II, of meu, voor lipklan-
ken moe, verkorting van keu-
meung, zie keumeung I,
en vbd. verder i.v. loena'.

MEUNGAB, e.s.v. geest, die zich in
de gedaante van eene kat ver-
toont vooral in den droom, en
ook wel als de geest eener kat
wordt beschouwd; zie vbd. i.v.
beusèë.

MEUNGKAJ, bijvorm van beung-
kaj, zie aldaar.

MEUNGKHÉ, zie i.v. eungkhé.

MEUNGKLÈH, (van een ongebr.
grondwoord klèh met nasalen
voorslag), afgezonderd, apart, af-
gescheiden, (van eene vrouw ook:)
aan de zorgen haars mans over-
gedragen, uitgezet, (zie peung-
klèh); pakòn meungklèh
that (djidoë'), waarom
(zit hij) zoo afgezonderd; dji-
peudòng roemòh meung-
klèh niba' roemòh gòb,
hij bouwt een huis afgezonderd
van de huizen der anderen; ka
meungklèh, zij is al aan de
zorgen haars mans overgedragen;
zie verder vbd. i.v. linggang.
Poemeungklèh, of, meer,
peungklèh, afzonderen, apart
zetten of leggen, afscheiden, (van
een vrouw:) aan de zorgen haars
mans overdragen, (hetgeen door
den vader na de djandji dji-
namèë, zie i.v. djinamèë, op
plechtige wijze na een kanoeri
geschiedt ten overstaan van de
dorpsautoriteiten en andere getui-
gen onder opsomming van hetgeen

hij haar medegeeft); *peungklèh dilèë batjoet*, zonder eerst wat (b.v. eten voor mij) af; *ka neupeungklèh aneu' dròëneu*, hebt u uwe (getrouwde) dochter al aan de zorgen van haren man overgedragen. *Poemeungklèh*, (ook) aan het *peungklèh* zijn.

MEUNGKOETA, zie *meukoeta*.

MEUNGNJŌ, zie *meung I*.

MEUNGŌH, gelijken op, veel hebben van; *Si Gam djimeungòh dròëneu*, G. lijkt op u; *na tamsé ban keudidi tanòh*, *meunan meungòh*, *wahé adé'*; *ladōm oereuëng njang hantoei*, *djikhéun keudidi tjitjém té'té'*, (de *té'té'*-vogel) is als een *keudidi*, wanneer hij zich op den grond bevindt, zoo lijkt hij, o broertje; en sommige menschen, die een *té'té'*-vogel niet kennen, houden hem voor een *keudidi*, (*Plandō' Kantjé*).

MEUNIAGA, zie *maniaga*.

MEUNIGŌË, zie *meuligòë*.

MEUNILA, zie *meulila II*.

MEUNIMANG, ook *meunimbang* (Mal. *menimbang*), rechtvaardig, billijk, redelijk, (van hoofden, huisvaders); *N meunimang that*, N is zeer rechtvaardig. Zie *timang*.

MEUNINEUM, zie *meulineum*.

MEUNISAN, zie *meulisan*.

MEUNJA'PAJÉT, zie *manja'pajét*.

MEUNJEU', zie *minjeu'*.

MEUNJŌ, zie *meung I*.

MEUNŌË, ouderwetsch en in hik. ook *moemeunòë*, op deze

wijze, zoo, aldus; dusdanig, zoo-danig, (slaat op hetgeen in betrekking tot de 1ste pers. wordt gedacht, en op hetgeen nog gezegd moet worden of nog geschieden moet); zie vbd. i.v. *meudéh*, dat bij tegenoverelkaarstelling tegenover *meunòë* wordt gebezigd, en *meuhadjana*. Zie *nòë*.

MEUNOEA, bijvorm van *beunoea*, zie aldaar.

MEUNOERA, zie *manoera I-III*.

MEUNŌM, e.s.v. waterhoen met rooden kam en roode oogen, wordt met netten (*njaréng*) gevangen, (de naam wordt verklaard als eene afkorting van *seumeunòm*, omdat die vogel snel tusschen het riet aan rivieroeveren of tusschen de padi op sawahs weg kan duiken, zie *seunòm*).

MEUNTA I (Skr. *matta*), woedend, razend, dol; *gadjah meunta*, een dolle olifant; *gòb njanteungòh meunta*, die man is razend, is aan het razen; zie verder vbd. i.v. *tadjō*.

MEUNTA II (Skr. *mantha*), schuim, vuil, (in de samenstelling:) *meunta batèë*, lett. steenschuim, i.e. eene harsachtige substantie, behoorende tot de *aweuëh peuët plōh peuët*, o.a. gebruikt als versterkend middel en beschouwd als het residu van water, dat over rotsen stroomt.

MEUNTA'-MEUNTE, treuzelend, weifelend; *peuë meunta'-meunte sinan*, *hanta-dja' ladjoe*, waarom staat ge

daar te treuzelen en loopt ge niet door. Zie ita'-ite, en vgl. meunta'-meunté.

MEUNTA'-MEUNTÉ, nu eens wel dan weer niet, ongeregeld, niet op vaste tijden; djibri tè' keu aneu' meunta'-meunté, hana meu'atōran, ze zoogen hare kinderen niet op vaste tijden, ongeregeld; lōn dja' oe mōn meunta'-meunté, ik ga ongeregeld af. Vgl. meunta'-meunte.

MEUNTAH, of meutah, rauw, onrijp, ongekookt, ongaar, (van zijde of garen:) nog onverwerkt, (van goud:) onvermengd; aweu-ēh meutah, zie aweuēh; beuneung, soetra meutah, zie onder het eerste woord; meuih meutah, zie meuih en sprkw. i.v. tjeudaīh; zie verder vbd. i.v. kla II. Poemeutah, rauw enz. laten, niet gaar koken; pakōn kapoemeutah boe, waarom heb je de rijst niet goed gaar gekookt.

MEUNTEUE, zie moenteuē.

MEUNTOEJ, moederloos; zie vbd. i.v. doet-doe-apoej, jatim, oej.

MEUNTRA, zie mintra.

MEUNTRÔE (Mal. uit Skrt. mantri), raadsman, minister, (in hik.), (verder) titel van hoofden in de onderhoorigheden van het vroegere Atjèhsche soeltanaat. Zie keudjroeën, peudana.

MEU'OEE, ploegen, beploegen; meu'oeē blang, een veld beploegen; padoem aweuēt ka tameu'oeē, hoeveel vakken hebt ge geploegd; zie verder

vbd. i.v. leulah, masas'. Meuneu'oeē, ploeging, ploeggereedschap, vore; plōih meuneu'oeē, (de tijd van) het losmaken van het ploeggereedschap, rusttijd van den ploeger en zijne buffels, i.e. omstreeks 10 u. v.m.; keubeuē meuneu'oeē, ploegbuffel.

MEU'OENGKI, ook moengki, en, met beperkter gebruik, mōngké (Arab. moenkir, ontkennend), ontkennen, (b.v. eene schuld), breken (van eene belofte), loochenen, verloochenen, afvallig worden, opstandig zijn jegens; djimeu'oengki (of djimoengki) oetangdji, hij loochent zijne schuld; „panè oereuēng, haj ma, teuka ba' kēē, koe'eu ri tjagēē sang roepa kra"; ... „njankeu lakōēkeu sabōh rōē, pakōn djindōē di kah katjeula; haj aneu', bē' kameu'oengki, ba' Alah ba' Nabi kameudēēsa", „waar komt die man vandaan, moeder, die bij mij gekomen is, hij ziet er uit, vind ik, als een beer, als een aap"; ... (de moeder antwoordde:) „dat is je man van vroeger, waarom bespot je hem; verloochen hem niet, mijn kind, want dan bega je zonde tegenover Allah en den Profeet", (Malém Dagang); bit njō, pōtjoet, hana moengki, haba Dang Siti Meungeureuna Tjahja; hana batjoet beusalahan ban habaran Dang Tjahja Lila, het is inderdaad waar, prin-

ses, het is niet gelogen, wat D.S. M. Tj. heeft bericht; het bericht van D. Tj. L. wijkt in geen enkel opzicht van de waarheid af, (Di-wa Akaïh); boek òn na ga-la' ba' lōn soerat, hana hadjat dalam dada; teu-tapi soerōh oelēēba-lang, geujoeë, abang, paki hina; da'wa han djeuēt moengki han ban, soesah jōh njan dalam dada, het was niet uit eigen aandrift, dat ik dit werk schreef, ik had er geen behoefte aan; maar het was in opdracht van den oelēēbalang, die mij, broeder, den arme nederige daartoe gelastte; tegenstribbelen kon ik niet, en om (de eenmaal gegeven belofte) te breken (of om niet te gehoorzamen), dat ging heelemaal niet, zoo zat ik in moeilijkheid, (Meudeuha'); meung djeuēt tapeugah njang meutanjōng, njò bit reumbang agama gata; Nabi Mochamat njò bit nabi, han meu'oengki kamòē njang na, indien gij op onze vragen een antwoord kunt geven, (zeiden de Joden tot 'Oemar), dan is uw godsdienst inderdaad de ware; dan was de „profeet” M. inderdaad een profeet en zullen wij hem niet loochenen, (Èëlia toedjōh; hierop volgen de regels geciteerd i.v. meureuroej); mōngké keu Alah, keu Nabi, keuradja, keu goerèē, keu agama, God, den Profeet, den vorst, den leeraar, den godsdienst verloochenen, God

enz. afvallig worden, (de vorm mōngké gew. alleen in uitdrukkingen als deze); si'oelah an djimōngké keu Nabi, imeum Nawawi ampoe-nja kata, (zoo iemand is) als ware hij van den Profeet afvallig geworden, aldus heeft imâm (de schriftgeleerde) N. gezegd, (Meudeuha'; zie den i.v. ma'siët aangehaalden regel, waarop de hier geciteerde volgt); zie verder vbd. i.v. karam. Zie ingkeuē.

MEU'OENTÈÈ, zie moentèē.

MEURA', pauw; ook gebezigd als vrouwel. persoonsnaam; meura' diwangga, hemelsche pauw, wonderpauw, (in hik.); habéh bandoem keunan meutamōn, djidja' kalōn meura' diwangga; lōm sigò treu' meura' moepantōn, déndajang hireuën ban sineuna, (de hofjuffers) stroomden er naar toe om den wonderpauw te zien; de pauw zong nog eens pantoens, en al de hofjuffers waren verbaasd, (Tjah Koebat); ba' (boengōng) meura', e.s.v. heester (Mal. boengamerak), waarvan de bladeren, fijngewreven en vermengd met òn keusab tjoet, òn keusab rajen' en water, als hoestdrank worden gebruikt, en die verschillende vormen heeft, welke naar de kleur der bloemen worden onderscheiden: boengōng meura' poetéh, b.m. koenèng, b.m. mirah. Zie manoe-ra L.

MEURABA (Arab. moerabbab),

confituren (van b.v. tjeureumòë-vruchten, notemuskaat, arènvruchten, gember).

MEURAH, titel van territoriale hoofden in den legendarischen tijd vóórdát Atjèh een soeltanaat was, wordt nog gedragen (doch als vrouwel. titel, of als vrouwel. en mannel. persoonsnaam) door geslachten, die hunne afstamming van die hoofden afleiden, verder ook gegeven aan andere legendarische voorname personen of heiligen, en aan den olifant; Toe an Meura(h)sab, (samentrekking van Meura h Sahé b), naam van een Voor-Indischen heilige (Qâdir Walî Qâhib), begraven te Nagore aan de kust van Koromandel, aan wien ook in Atjèh geloften en kanoeri's, spec. op den 10den van de maand Kanoeri bôh kajèë, die als sterfdag van den heilige geldt (kanoeri tō' thōn Toe an Meurahsab), en door Klinganeezen, worden gewijd; pò, ook toe an meura h, betiteling van den olifant, (vooral op zee, zie i.v. gadjah en verder vbd. i.v. groe').

MEURAHÈ', of moerahè' (Arab. moerâhiq), bijna volwassen, (Moh. wettelijke term, verder in hik.); keureuna radja mantông tjoet tèt', gòh meurahè' peunòh bitjara, want de vorst was nog jong, hij was nog niet volwassen en had nog geen rijp oordeel, (Meudeuha'); Noen Parisi eu Sibajan, tamsé intan oeròë timpa; dji'é' rasa ka meurahè', teuka atjhé'

dalam dada, N. P. zag S., die als een door de zon beschenen diamant geleek, en het gevoel van een volwassen jongeling kwam in hem op, liefde kwam in zijn hart, (Noen Parisi).

MEURAH SAB, zie i.v. meura h.

MEURANDÉH, (aan, naar) gene zijde, (aan, naar den) overkant (van een water, b.v. eene rivier, een moeras, de zee); meura ndéh la'òt, aan, naar gene zijde der zee; di meura ndéh, aan of van den overkant; oe meura ndéh, naar den overkant; zie verder vbd. i.v. leupa i h, ma'roe i h, moeléh. Zie déh, en vgl. bladéh, meura nòë.

MEURANG, zie i.v. barang II.

MEURANGGA, zie i.v. barang II.

MEURANÔE, (aan, naar) deze zijde (van een water, b.v. eene rivier, een moeras, de zee). Zie bla nòë, meura ndéh, nòë.

MEURANTÉ, eene groote soort boom, die hars (dama) en goed timmerhout oplevert, (Mal. meranti); variëteiten: meura nté boengòng, m. itam, m. loengkè, m. minjeu', m. mirah, m. poetéh, m. saga.

MEURAPÉT, zie i.v. apét.

MEURA'SA, naam van een dorp bij Koetaradja, vroeger bekend om zijne steenhouwerskunst, (ook) naam van den Moekim ervan; batèë Meura'sa, te M. bewerkte steen, inz. grafsteen, (bekend als fraai); geutoe rab mòn bata sabé, batèë meu'oe k é pheuët Meura'sa, ze metselden den put geheel met gebakken steenen en met steenen versierd met Meura'sa.

ra'sa'sch beitelwerk, (Noen Parisi).

MEURASAB, zie i.v. meurah.

MEUREUBŌ, e.s.v. boom (Mal. merbau), die hard en sterk timmerhout levert; variëteiten: meureubō 'asan, m. ië, m. loengkè.

MEUREUBŌ', e.s.v. duif (Mal. ketitiran), die als vechtvoegel of van wege hare gelukaanbrengende eigenschappen wordt gehouden; een meureubō', die o.a. roept „thō(r) koetoempō” d.i. droog stapel ik op (n.l. de padi), geeft voorspoed, klinkt het geluidi „thō(r) geudōng”, d.i. droog (i.e. leeg) het pakhuis, dan brengt het dier armoede aan; meureubō' radja, eene zeldzame witte soort meureubō'; toeah meureubō', toeah siblah (of sabōh) nanggrōë, is de meureubō' een geluksmeureubō', dan is de helft van (of heel) het land in voorspoed, (sprkw.); zie verder vbd. i.v. meudang. Zie koea I, koetroe.

MEUREUDÉHKA, zie meureudéka.

MEUREUDÉKA, ook meureudéhka, madéka, madika (Mal. merdehéka), vrij (van slavernij, van dienst, van gebondenheid, ook wel van straffen), onafhankelijk, ongebonden; (in hik. ook) = poemeureudéka; oereuëng meureudéka, vrije, vrij man; asōë meureudéka, zie i.v. asōë; teungkoe, tabri

ngōn hareuganjōë, namiët meunjōë moemeureudéka, teungkoe's, geeft den slaaf voor dezen prijs, we willen hem vrijlaten, (Nabi Oesoëih); takeumiëng eu oereuëng meureudéka, oereuëngnjang hankeunòng noeraka; ta'eu oereuëng njang meunoentoet, oereuëng teungōh beuët dinaboelama; djidja' meunoentoet sabōh langkah, sabōh madinah mideuën tjeuroega; beungōh pi ampōn seupōt pi ampōn, mala'ikat kheun geumeureudéka, wilt ge vrije (begenadigde) lieden zien, lieden, die niet getroffen zullen worden door hellestraffen?, ga dan de lieden zien, die zich op de godsdienstwetenschappen toeleggen, lieden, die aan het studeeren zijn bij schriftgeleerden; elke stap, dien zij ten behoeve van hunne studie doen, beteekent eene plaats op de vlakke in het paradijs; des ochtends en des avonds is vergiffenis hun deel, en de engelen zeggen, dat zij vrijgesteld worden (van straffen), (Toedjōh kisah). Poemeureudéka, vrij maken, vrij laten, bevrijden, verlossen, onthefpen (van hetgeen bindt, van kwellingen); poemeureudéka drōë, zich vrij maken, of zich als vrij gedragen. Zie madika.

MEUREUDJAN, ook djeureudjan (Arab. mardjân), bloedkoraal; manè' meureu-

djan, id., (of) een collier van bloedkorallen.

MEUREUDOE (Skr. *mṛdu*), zacht, liefelijk, aangenaam (inz. van een geluid), (meer in hik.), (verder) naam van een landschap ter N.-O.-kust van Atjeh; *habéh meuhimpōn doem oelèë-balang*, *geupèh geundrang meureudoe soeara*, al de oelèëbalangs waren verzameld en men sloeg op *geundrang's* eene aangename melodie, (*Pòtjoet Moehamat*). Zie *meureudoeati*, *meureudōm*.

MEUREUDOEATI, naam van een *gampōng* in Koetaradja, oudtijds bewoond door lieden van den Soeltan en berucht om de ongerechtigheden, die er heerschten; *kōn gampōng Meureudoeati di sinòë*, het is hier niet (je bent hier niet in) de kampong M., (zegt men wel eens tot eene scheldende vrouw).

MEUREUDOET (Arab. *marḍ*), verstooten, afgewezen, niet aanvaard, (in godsdienstige termen); *iman meureudoet*, (door God) niet aanvaard geloof; *sigala kawōm meureudoet zèndè'*, *pasè' moenapè' jōh lam dōnja*, al de (door God) verstooten lieden, die ketters, zondaren en schijn geloovigen waren, toen zij op aarde verkeerden, (*Toedjōh kisah*).

MEUREUDOM, bijvorm van *meureudoe*, (in hik., vooral in eigennamen); *Tjah Koebateubiët doea ngòn poetròë*, *geundrang moe-*

boenjòë meureudōm soeara, Tj. K. kwam met de prinses te voorschijn, en *geundrang's* klonken met liefelijke tonen, (*Tjah Koebateubiët*); *Meureudōm Boenga*, vrouwel. persoonsnaam, (in hik.).

MEUREUGASEUTOEA (Mal. uit Skrt. *mṛgasatva*), alle mogelijke dieren; *ba' malam njan hana geumeu'éh geuprèh meung moeréh oeròë padja*; *na sikeudjab doedòë niba' njan, meusoe sikeulian meureugaseutoea*; *manò' djikoekoeë' di ateu'éh boebōng*, ..., dien nacht sliepen zij (al feestvierende) niet en wachtten zij maar tot de ochtend begon te gloren; een oogenblik daarna klonken de geluiden der dieren; hanen kraaiden op de daken, ..., (*Diwa Akaïh*).

MEUREUGOH, stevig gebouwd, krachtig, sterk, fors, flink, kloek, (gew. van mannelijke dieren, ook wel van manspersonen); *teuma teuka asèë meureugōh*, *badan leusōh na sideupa*, toen kwam een groote en stevige hond, die wel een vadem hoog was, (*Noen Parisi*); *geuprang ngòn gadjah njang meureugōh*, *ra'jat pi trōih oe gaki koeta*, ze streden op krachtige olifanten en het volk kwam aan den voet van de vesting, (*Meudeuha'*); *manò' raja njang meureugōh dalam keureupōh poetròë moeda*, de groote, stevige haan in het kippenhok van de jeugdige prin-

ses, (Pha Soeasa); *nidéh pi agam ninðë meureugôh*, seun *sireutôih tjô'ma seuba*, aan gene zijde gedroegen zij (de strijders) zich mannelijk (koen), aan deze zijde manhaftig (kloek), en bij honderd tegelijk werden ze door de knotten vernietigd, (Meudeuha').

MEUREUHALAH (Arab. *marḥalah*), dagreis, (afstandsmaat), (in kitabs en hik.).

MEUREUHOM (Arab. *marḥôm*), wien genade geschonken moge worden, wijlen, zaliger, (door beschaafden alleen van vorsten bezigd, door minder ontwikkelenden ook van anderen); *adat pôteu meureuhôm*, zie i.v. *adat II*; *pôteu meureuhôm barô*, wijlen de onlangs overleden vorst.

MEUREUJA, ook *meuria*, sago palm, die, wanneer hij volwassen is en sago levert, ook *ba'sa gèë* genoemd wordt; de bladen worden als dakbedekking (zie *boebông*) gebruikt, de geschubde vruchten worden gegeten; *boengông sisé' meureuja*, zie i.v. *boengông*. Zie *roemia I*.

MEUREUJAM I, ook *meuriam*, kanon, geschut; *meureujam koedò'*, kanon met korten loop, mortier; *meureujam priô' apoej*, mortier met wijden mond, (oudtijds, naar men vertelt, aan den mond der Atjèhrivier aanwezig, en ook *meureujam meutalam* geheeten, omdat het achterstuk op een *talam*, een koperen schotel, gelek); *meureujam teureula'*,

achterlaadkanon; *kakeu dji-mè meureujam teureula'*, *koeta pipa' seun-seun sideupa*; *ka djipeulheueh meureujam koedò'*, *aneu'dji sidjòt oe dalam koeta*, ze voerden achterlaadkanonnen mee en de daarmede beschoten versterking kreeg bij elk schot eene bres van een vadem lengte; ze vuurden mortieren af, waarvan de kogels schuin binnen de versterking vielen, (Prang Meuké'); *bôh of aneu' meureujam*, kanonskogel; *reung-gét meureujam*, zie i.v. *reung-gét*. *Moemeureujam*, van geschut voorzien. *Poemeureujam*, met een kanon, schieten of beschieten; zie vbd. i.v. *leu'a*.

MEUREUJAM II, vrouwel. persoonsnaam, Arab. *Marjam*.

MEUREUKA (Mal. *moerka*), toorn, vloek (van God, den vorst, den leeraar, de ouders), ongenade, (ook) het rampzalige gevolg ervan, ongeluk, onheil; (verder) door zulk een vloek of onheil getroffen, vervloekt, vloekwaardig, ellendig, rampzalig, (meer in hik., in de spreektaal gew. slechts in de *teu*-afleiding); *keunông meureuka*, getroffen door den toorn, den vloek (van God enz.), door een ongeluk; *pakôn dji'éh ba' teumpat geutanjòë*, *hantthè keudròë aneu' meureuka*, waarom slaapt hij op onze plaats, dat ellendige kind weet zijne plaats niet, (Tjah Koebat); *teuma oeleuë denngôn meura'*, *djih pidji*

dja' saré meureuka, verder gingen ook de slang en de pauw (uit het paradijs), ze waren eveneens door Allah's toorn getroffen, (Asaj djeuët padé); neupeurab ba' Dioe Plinggam, neupeugdè jōh njan han é' djaga; jōh njan poetròë kakeu djimòë, teu'ingat sidròë salèh meureuka, zij ging naar D. P. toe en wekte hem, doch hij was niet te wekken; de prinses weende toen, bij zichzelf denkende, dat hij wellicht door een vloek was getroffen, (Dioe Plinggam); boe maté doem si meureuka Alah beuhabéh gadòh ië raja ba, mogen al die door God gevloekten dood gaan, mogen zij allen door een watervloed worden meegesleurd, (Nabi Oesoeih). Poemeureuka, toornen op, vervloeken, met zijn ongenade treffen; boematé radja koetō' Alah, oereuëng han salah djipoe-meureuka, moge die door Allah gevloekte vorst sterven, die een onschuldig mensch met zijne ongenade heeft getroffen, (Nabi Oesoeih). Teumeureuka, = meureuka (adj.) of keunòng meureuka; oelōn toean ka teumeureuka ba' pòteu, ik ben in ongenade gevallen bij den vorst; zie verder vbd. i.v. darōhaka, lakoe.

MEUREUKAB (Arab. markab), vaar-, of voertuig, (in hik.).

MEUREUROEJ, of meugheuroej (Arab. maghrâ'r), ver-

dwaald, op een dwaalweg geraakt, misleid, (in hik.); laman han djeuët njan tapeugah, njò bit han sah agama gata; nabi Moehamat njò boekòn rasoej, njò meureuroej tipèë daja, indien gij (onze vragen) niet kunt beantwoorden, (zeiden de Joden tot 'Oemar) dan is voorwaar uw godsdienst niet de ware; dan was voorwaar de profeet M. geen Godsgezant, doch een verdwaalde, die leugen en bedrog pleegde, (Èëlia toedjōh; zie het citaat uit hetzelfde werk i.v. meu'oengki).

MEUREUSAJ (Arab. moersal), (door God) gezonden (ter verkondiging van eene openbaring), Godsgezant, (in godsdienstige geschriften); beukeumeunan nabipina doea peukara, na nabi njang meureusaj, na njang kòn meureusaj; beukeumeunan nabi njang meureusaj, ma'noesia njang neupeutrōn oelé Alah Ta'ala oeba' toean njan hoekōm njang neujoëë 'amaj keudròëneu seureuta neujoëë peutrōih keu oereuëng njang la'én, ... dan nabi njang kòn meureusaj ma'noesia njang na neupeutrōn oelé Alah Ta'ala oeba' toean njan hoekōm njang neujoëë 'amaj meung keudròëneu, hana neujoëë peutrōih keu oereuëng njang la'én, nu, er zijn twee soorten profeten, er zijn profeten,

die Godsgezanten zijn en die geen Godsgezanten zijn; nu, een profeet, die Godsgezant is, is een mensch, aan wien Allah de Verhevene eene Wet openbaart, die Hij hem gelast zelf na te leven en tevens aan anderen over te brengen, ... en een profeet, die geen Godsgezant is, is een mensch, aan wien Allah de Verhevene eene Wet openbaart, die Hij hem gelast alleen zelf na te leven, niet aan anderen over te brengen, (Beukeumeunan).

MEUREUTABA', of *meutaba'* (Arab. *moetabbāq*), gew. roeti *meureutaba'*, e.s.v. Arabisch plat gebak van tarwemeel.

MEUREUTABAT I (Arab. *martabah*), graad, trap, rang, waardigheid; *meureutabat toedjōh*, de zeven graden van het Zijn, i.e. de zeven stadia van de ontwikkeling der schepping uit het Zijn van Allah, (in de mystiek); zie verder vbd. i.v. *kaliphah*, mat I.

MEUREUTABAT II, zie *moetabat*.

MEUREUTAT (Arab. *moertadd*), afvallig (van het Moh. geloof); afvallige, geloofsverzaker; (ook gebruikt bij wijze van verwensching) vervloekt, verduiveld, ellendig; *oereuēng meureutat* 'è'tikeuēt *sallah*, *meusé Alah takheun doea*, een afvallige is iemand, die een verkeerd geloof heeft, b.v. wanneer men zegt, dat er twee Goden zijn, (*Akeubarō Karim*); *si meureutat*, de ellendeling; *éh*, *tjilaka oedjeu-*

ën njòë, *ka meureutat*, ach, die vervloekte regen, het is ellendig.

MEUREUTJIT (Arab. *moersjid*), geestelijke leidsman, (in de mystiek).

MEUREUTJOE, top, kruin (van b.v. een berg, een gebouw), toren, uitkijk, (ook) met goed bedekte stellage aan het hoofdeinde van een pronkbed; *tamēh meureutjoe*, middenstijl van b.v. eene moskee, waarop de top van het dak rust; *meureutjoe alam*, (eig. de kruin der wereld) paleis, vorstelijk verblijf, (ook) toren, troonzaal of speciaal voor den vorst bestemd vertrek van een paleis, (in hik.); *saréseuleusòë peukajan poetròë*, *dalam meuligòë geupeu'é* landja; *laloe geupeutamōng oe meureutjoe alam*, *sinan makam teumpat neuradja*, toen men met het tooien van de prinses gereed was, bracht men haar in het paleis; vervolgens geleidde men haar naar de *meureutjoe alam*, dat was de plaats waar de vorst als zoodanig troonde, (*Gadjah toedjōh oelëë*); zie verder vbd. i.v. *lampoe I*; *boengòng meureutjoe*, zie i.v. *boengòng*.

MEURIA, zie *meureuja*.

MEURIAM, zie *meureujam I*.

MEUROEA, leguaan; *lagèë lidah meuroea*, als de (gespleten) tong van een leguaan, (gezegd van een onbetrouwbaar persoon, die eene dubbele tong heeft); zie verder vbd. i.v. *linòng*, *meugòë*.

MEUROEAH (Arab. moeroew-wah), mannelijke deugd en roem, mannelijkheid, manhaftigheid; gadòh meuroeah, zijn naam van een flink man, zijn goeden naam, (ook) zijn moed, zijne dapperheid verliezende of verloren hebbende; didalam Pidië hana lawan, han sipadan doem Béntara; bit le la'én njang meudjabatan niba' soeloe-tan pòteu radja; 'òh rōh Keumangan habéh gadòh ah, gadòh meuroeah ban sineuna; bit na taleungò di loea babah tjangkla', koetòb koeta' djitjali-tra; sadjan meuhadab Béntara Keumangan, sa-peuë pit an lé meugala; klòngònlidah han djeu-ët djimarit, jòkeu atòt-dji ban geumpa, in Pedir was er geen wedergade, geen gelijke van den Béntara (van Keumangan); wel waren er velen, die bij den soeltan, onzen vorst eene functie bekleedden; maar wanneer zij in K. kwamen, verloren zij allen hunne flinkheid en manhaftigheid; wel hoorde men hen buiten veel praats hebben en zeggen „ik zal (hem) steken, ik zal (op hem) houwen”; maar zoodra zij zich tegenover den Béntara van K. bevonden, was al hun fut weg, waren zij stom en konden zij niet spreken, terwijl hunne gewrichten als eene aardbeving schudden, (Pòtjoet Mochamat).

MEUROEMANI, e.s.v. stof, (in hik.); djeunèh meusroe meuroemani, idja daradji moeplōh banggla, verschillende soorten meusroe, en meuroemani-stoffen, en tientallen balen daradji-kleeden, (Malém Dagang).

MEUROENGGOE (Mal. merangoe), e.s.v. muziekinstrument, e.s.v. trom, (in hik.); soeléng tambō geundrang meuroenggoe, djròh meulakoe hana tara, fluiten en verschillende soorten trommen klonken onvergelykelyk schoon, (Diwa Akaïh).

MEUROENÒÈ, zie i.v. roenòè.

MEUSABAH (Arab. mrv. masâ-bih), of bōh meusabah, rozenkrans, (zie vbd. i.v. dilèë); aneu', of bidjèh meusabah, de koralen van een rozenkrans; ië bōh meusabah, water waarin een rozenkrans heeft gelegen, (wordt als geneeskrachtig beschouwd, wanneer de rozenkrans van een heilige of een vereerden vrome afkomstig is). Zie teuseubèh.

MEUSAPÉ, of moesapé, ook meusapi (Arab. moesâfir), reiziger, (inz. die behoeftig is en deswege aanspraak heeft op ondersteuning uit de dja-keuët); reizen, rondtrekken, vreemde landen bezoeken (inz. voor studie); oereuëng neuhoekōm atōtoerōn, njang teuka phōn dilèë moela; doedòë moekim dilèë meusapé, hoekōm neubré di sinan djoe-ga; sabab meularat geu-

dja' djeu'ōh, hoekōm poetōih reudjang leungka, hij sprak recht over de menschen in geregelde volgorde, wie het eerst kwam, kwam het eerst aan de beurt, en eerst de reizigers, daarna de ingezetenen, want de reizigers hadden de last van verre reizen; hij gaf zijne beslissingen op de plaats zelf, zoodat de zaken spoedig klaar waren, (Meudeuha'); njankau boedjang Radja Parisi, neujoëë meusapi oeba' gata; neujoëë kalōn toean poetrōë, meugah djeuëb nanggrōë pha soeasa, dat zijn boden van vorst P., die de vorst gelast heeft naar u te reizen, die hij gelast heeft u, prinses, te zien, omdat gij in alle landen bekend zijt als de prinses met de soeasa-dijen, (Pha Soeasa); zie verder vbd. i.v. goerèë, krintji. Zie sapa II.

MEUSAPI, zie meusapé.

MEUSAWARAT, zie meutjavarat.

MEUSÉ I, zie misé.

MEUSÉ II (Arab. Miṣr), Egypte.

MEUSÉB, ook moeséb (Ned.), muziek, muziek-, inz. blaasinstrument; jōb meuséb, muziek maken (met blaasinstrumenten); meusoe deungōn geundrang poeprangan, gōng ngōn tjanang meuséb bioela, verder klonken oorlogstrommen, gongs en bekkens, en vioolmuziek, (Djoehan Meusapi).

MEUSEWARAT, zie meutjavarat.

MEUSÉM, zie misé.

MEUSÉN I, zie misé.

MEUSÉN II (Ned.), machine, (mod.); meusén tjeumeutjōb, naaimachine, (zie kilang).

MEUSÉNG, zie misé.

MEUSEUDJIDÉN, zie i.v. meuseudjit.

MEUSEUDJIT, ook seumeudjit, meuseugit, seumeugit (Arab. masdjid), moskee, bedehuis waar de Vrijdagsdienst wordt verricht; meuseudjidén haram (Arab. masdjid al-haram), de heilige moskee te Mekka; meuseugit raja, groote moskee, (met welken naam moskeeën aangeduid worden, welke stichting aan den vorst Meukoe-ta Alam wordt toegeschreven, zooals de moskee ter hoofdplaats, d.i. de meuseugit raja bij uitnemendheid — zie vbd. i.v. habib, en zie i.v. bōjt —, de moskee te Indrapoeri, Sigli, Samalanga), (ook) het door een oelëëbalang bestuurde gebied om de moskee ter hoofdplaats heen; Panglima Meuseugit Raja, titel van den oelëëbalang van dat gebied. Zie déah, meunasah.

MEUSEUGHÖJ, zie meuseurōj.

MEUSEUGIT, zie meuseudjit.

MEUSEUHAB, in hik. ook meuseuhah (Arab. maḥaf), boek, inz. het Heilige Boek, de Qorân, (in hik. ook) wichelboek; wahé noedjoem njang ahlōlah, hé siah teungkoe panita; ... tatjoeba en lam meuseuhah, Sa-

ngirah mantông hòjat na; bandoea dròë na lòm oemoe, pakri lakoe oe-bat hana; ... djindòë pa-kri tjoeba lihat, dalam soerat tapeunjata, o gij wichelaar die een Godsman zijt, o heilige, o schriftgeleerde; ... kijk eens in uw boek na, of aan (de zieke) S. nog leven is beschoren; of aan beiden (aan haar en haren eveneens zieken echtgenoot) nog leven is toebedeeld, en wat er gedaan moet worden, daar er geen medicijn voor is; ... hoe moet het nu, kijk eens uwe geschriften in en zeg het mij, (Indra Bangsawan).

MEUSEUHAH, zie meuseuhab.

MEUSEUKAH, zie meuseukrah.

MEUSEUKAT, de stad Maskat aan de Golf van Oman, waarnaar genoemd worden e.s.v. gebak en een ratéb, zie i.v. haloea en ratéb. Zie ook meuseukét.

MEUSEUKÉ (Arab. moesjkil), moeilijkheid, zwaarigheid, bezwaar, last; moeilijk, zwaar, bezwaarlijk, lastig, (ook) moeilijk te krijgen, schaarsch, zeldzaam; Alah, boeët njòë meuseuké that ba' tapiké, o wat is deze zaak moeilijk te overdenken (moeilijk om er eene oplossing voor te vinden); bôh driën ka meuseuké, de doerians zijn al schaarsch geworden; beudé di la'ot that meuseuké, le that meuri rajat binasa, de schoten van de zee uit veroorzaakten veel nood, velen gingen duidelijk

daardoor te gronde, (Noen Parisi); pakôn, teungkoe, tatôt beudé, peuë meuseuké sinòë gata, waarom, teungkoe, hebt ge schoten gelost (en ons daarmee opgeroepen), wat voor moeilijkheid is er hier bij u, (Pôtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. boebaj.

MEUSEUKÉT; badjèë meuseukét, zie i.v. badjèë. Zie meuseukat.

MEUSEUKI (Mal. meski), al (in toegevende bijzinnen), hoezeer, hoewel, zij 't, ware 't ook, (vaak met tjit, toch, in den nazin); meuseuki han djeuët, tadjá' tjit, al kunt ge niet (meedoen b.v.), ge moet toch komen; zie verder vbd. i.v. karòm, lawan, loetò; meuseuki ... meuseuki, of meuseuki ... gèt, hetzij ... hetzij, of ... of, zoowel ... als; meuseuki na meuseukitan, ba' reudjang tarawang gata keunòë, of (hij) er is, of niet, ge moet gauw hier terug komen; zie verder vbd. i.v. ilah. Zie ba' that i.v. bah, en bôh II.

MEUSEUKIN (Arab. miskîn), arm, (vaak versterkt door gasiën); lôn oereuëng gasiën-meuseukin, ik ben een arme drommel; zie verder gasiën en paki.

MEUSEUKÖT, biscuit (gebak); meuseuköt gambé, Eng. gem-biscuit; meuseuköt mensaka, Eng. combination-biscuit.

MEUSEUKRAH, of meuseukah, gouden muntvormige ver-

sierselen (ook wel bôh deureuham genoemd), aan een snoer, gew. afgewisseld met gouden kraaltjes (b.v. in den vorm van djeuramani-vruchtjes), als halsketting door kinderen gedragen, (ook) zulk een halsketting; manè' meuseukrah, zulk een collier van afwisselend gouden bewerkte schijfjes en kraaltjes; inòng meuseukrah, hanger (b.v. een eumpèt, een gemonteerde tiggernagel, goekèë rimoe-ëng) aan een manè' meuseukrah.

MEUSEUROET, zie meutjeuroet.

MEUSEURŌJ, of meuseughōj

(Arab. masjghœl), bekommerd, bezorgd, van iets vervuld en voor niets anders aandacht hebbende, verhinderd, afgehouden; „pakòn loepa ka'ibadat, pakòn kah that darōhaka”; „ja Toehankoe, koereuëng that makanan, that bit gasiën lagi papa; djeuët meuseurōj meubadat, njankeu sabab keureuna papa”, „waarom vergat ge uwe godsdienstplichten te vervullen, waarom overtradt ge zoo (mijne) geboden”; „Heere, wij hadden zoo'n gebrek aan dagelijksch brood, wij waren erg arm en behoeftig; zoo werden we door zorgen afgehouden van het vervullen van onze godsdienstplichten, onze behoeftigheid was de oorzaak (van ons verzuim), (Toedjōh kisah). Zie soerōj.

MEUSEUTA', de kleinere lappen

van het uit verschillende lappen bestaande inzetstuk (soedja) in het kruis eener Atjèhsche broek, (verder) inzetstuk van den zak van een sleepnet, (zie poekat).

MEUSEUTAJ (Mal. mistar, van Arab. mistarah), lineierplankje, (een met draden bespannen plankje om op ongelijnd papier lijnen te krijgen door het papier erop te drukken).

MEUSEUTI I, eene lengtemaat; simeuseuti, = de lengte van de breedte der dichtgesloten hand + die van den zijwaarts gestreken duim; padoem-padoem ngòn oeròë toetōng, hě pòtjoet pajōng di padang matja; oeròë pi taré' sihaïh simeuseuti, njòë Toehan bri neukarōnja, hoe brandt de zon, o geëerde heer, op de vlakte van het laatste oordeel; de zon brandt fel (op eene hoogte van) een el en een meuseuti, zoo is des Heeren genade, (Prang Gōmpeuni).

MEUSEUTI II (Mal. mesti), moettende, verplicht, (mod.); djinòë meuseuti tamè, nu moet ge (het) meebrengen.

MEUSEUTŌJ (Ned.), pistool, revolver; zie vbd. i.v. laraïh.

MEUSI, zie meusri.

MEUSOEÏ, of meusoewi, ook bôh of koelét meusoëi, massoibast, behoort tot de aweu-eh peuët plōh peuët, en wordt gew. met ganti gebruikt; njòë gòh lòm na ganti meusoëi, hier is nog

geen ganti en meusoeï in gedaan; zie ganti.

MEUSOEWI, zie meusoeï.

MEUSRA (Skr. *micra*), wordt als eene *meu*-afleiding van een stamwoord *sra* opgevat, zie aldaar.

MEUSRÉB, zie moesréb.

MEUSRI, ook *meusi*, gew. *sira meusri*, salpeter; *mita meusri ngòn oebat beudé, ka djijoeë péhlé djeuëb-djeuëb banda*, ze zochten salpeter en kruit (om vuurwerk te maken) en men liet ze op alle plaatsen fijnwrijven, (*Banta Beuransah*); *saka meusri*, zie *saka*.

MEUSROE, *es.v.* fijne stof, (in *hik.*); *meusroe diwangga, es.v. meusroe*, (in *hik.*); zie vbd. *iv. euntjhō', langèt, meuroemani*.

MEUTABA', zie *meureutaba'*.

MEUTABAT, zie *moetabat*.

MEUTAH, zie *meuntah*.

MEUTALA'AH, of *moetala'ah* (Arab. *moetâla'ah*, beschouwing), overdenken, bepeinzen, nadenken over (eene moeilijke kwestie), (ook) stil en aandachtig lezen, bestudeeren (van een boek); *prèh kamòë meutala'ah dilèë*, wacht, ik zal er eerst over nadenken; *meutala'ah kitab*, een *kitab* bestudeeren.

MEUTAWATÉ, of *moetawaté* (Arab. *moetawâtir*), eene traditie, die in elke generatie door verscheidene personen is overgeleverd (*techn. term.*), (verder) ordelijk en naar waarheid, juist, betrouwbaar, (van een be-

richt, een verhaal); *narit meutawaté*, juiste woorden, betrouwbaar bericht; *peuë geutanjông neudja wenuëblé, meutawaté doem sibeuna*, de vragen (van de grafengelen) beantwoordt hij snel en op ordelijke en juiste wijze, (*Poetròë Peukisôn*); *oereuëng njang benët ahalōj tapeusé, meutawaté geutjalitra*, degene, die (het verhaal van Jozef) uit den *Qorân* voordroeg, was een kenner van de *Qorân*-exegese en hij vertelde het verhaal op geordende wijze, (*Nabi Oesoeih*).

MEUTEULA', zie *môteula'*.

MEUTIA, zelden *meutiara* (Mal. *moetia, moetiara*), parel; zie vbd. *iv. hajaké, karang, koewiën*. Zie *lō'lō'*.

MEUTIARA, zie *meutia*.

MEUTJAHADAH, of *moetjahadah* (Arab. *moesjâhadah*), geestelijke aanschouwing van God (in de mystiek); in den geest aanschouwen, met den geest beschouwen, in de gedachte voor oogen houden, de aandacht gericht houden op (*oeba'*); aandachtig; *neupeu'ampōn lōn ja Rabi, peutang pagi lōn binasa; gloen joeëng mata lōn lam salah, meutjahadah oeba' hawa*, schenk mij vergifenis, o Heer, des avonds en des ochtends loop ik in mijn verderf; mijne ooren en mijne oogen zondigen steeds, ze zijn steeds gericht op begeerten, (*Meudeuha'*); *'òh saré trōih doem oe*

dalam, ngadab djoen-
djōng an radja meugah;
djidōng di joeb pra'na seumah,
djoen-djōng titah meutjahadah,
toen zij in het paleis kwamen,
maakten zij hunne opwachting
bij den geëerden, beroemden
vorst; zij stonden beneden bij het
wachtpaviljoen en wachtten aandachtig
de vorstelijke bevelen af, (Banta Ahmat);
poetròë marit meutjahadah
deungòn siah njang lam rimba,
de prinses sprak vol aandacht met den
heilige in het woud, (Banta Ahmat);
silawét, toeankoe, lōn di nanggròë
aséng, han tòm gigéng keu sròëpada;
geunab oeròë lōn meutjahadah,
sang leumah doeli sròëpada,
zoolang ik in den vreemde vertoefde,
heb ik nooit een gevoel van wrevel
jegens Uwe Majesteit gehad; elken
dag wijdde ik mijne gedachten
(aan u), zoodat het mij was alsof
ik Uwe Majesteit zag, (Meudeuha');
meung na meunan tameutjahadah,
tèëhit siphah na ba' gata,
indien ge aldus in de geestelijke
aanschouwing van God opgaat,
dan is Gods eenheid in u, (omvat ze u),
(Ma'ripat); zie verder vbd. i.v. katjah,
kèt-kòt.

MEUTJAWARAT, ook meutjèëwarat,
meusawarat, en meusèëwarat (Arab. moesjâwarah;
wordt wel eens opgevat als eene meufleiding
van een stam tjawarat), raadpleging,
beraadslaging, overleg;

raadplegen, beraadslagen, overleggen;
ban lhèë gòb njan meutjawarat, oeba'
teumpat njang seuninja, die drie mannen
beraadslaagden op eene stille plaats,
(Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. mita.

MEUTJAWÉ (Arab. moesjâwir, raadplegende), wordt als eene meufleiding
van tjawé opgevat, zie aldaar.

MEUTJEUHOE, ook meuseuhoe (Arab. masjhœr), bekend,
richtbaar, vermaard, befaamd, beroemd,
(wordt ook opgevat als eene meufleiding
van een stam tjeuhoe); boeët njan ka
meutjeuhoe ban sabòh gampōng, die zaak
is al in het heele dorp bekend; zie verder
vbd. i.v. lakab II, leumoeëng, ma'moe.
Peutjeuhoe, bekend, richtbaar, beroemd
maken. Zie meutjeuhoerah.

MEUTJEUHOERAH (Arab. vrouwel. vorm van masjhœr), in hik.
ter wille van het rijm voor meutjeuhoe;
kradjeuën loeaïh amat sangat, timoe barat
meutjeuhoerah, (zijn) rijk was zeer
wijdgestrekt en beroemd in het Oosten
en in het Westen, (Goemba' Meuïh).

MEUTJEURÉ', zie moesréb.

MEUTJEUROET, ook meuseuroet (Arab. masjrœt),
hetgeen aan eene voorwaarde gebonden,
van eene voorwaarde afhankelijk is;
(ook) bedoeling, zin, (van iem.'s woorden);

meuhana tjarat hana hasé meutjeuroet, wanneer de voorwaarde er niet is (niet vervuld wordt), dan komt wat daarvan afhangt niet tot stand, (sprkw.); meung na tjarat deungòn meutjeuroet, tjit hasé boeët njang tanjòng gata, wanneer de voorwaarden en hetgeen daarvan afhangt aanwezig zijn, dan zal pas uw vragen zin hebben, (sadati-vers); peuë meutjeuroet narit njan, wat is de bedoeling van die woorden; radja leungò poetròë kheun meunan, teukhém teusinjom Bahrôn Indra; radja toepuë meutjeuroet kalam, Bahrôn Soeloetan dalam rasia, koning B. I., die woorden van de prinses hoorende, glimlachte; soeltan B. begreep de verborgen bedoeling harer woorden, (Djoehan Meusapi).

MEUTOELI, zie maseutoeli.

MĪ I, zie oemi.

MI II, zie me u IV en V.

MI' I, (Pedirsch) de borsten eener vrouw. Zie abin, dè', mòm, tèt' I.

MI' II (Mal. mik), polsslagader, pols. Zie nadi.

MIBÒ, ook keumibò, seumibò, e.s.v. waterplant, die zeer snel groeit en zich verbreidt; ba' meu'aneu', ba' meutjoetjò, meusé mibò dalam paja, moogt gij kinderen en kleinkinderen krijgen, (zoo snel) als de mibò-struik op moerasgrond (zieh voortplant),

(zegenspreuk over den bruidegom).

MIDA, zie moemida.

MIDAN I (Arab. mizân), de goddelijke weegschaal, waarop 's menschen goede en booze werken worden afgewogen, (theologische term), (in de spreektaal verder het meest bekend in de beteekenis van:) leerboek, hoofdzakelijk paradigma's bevattende, voor het leeren van de Arabische flexie; djabaj Koebéh di nanggròë Makah, di padang Areupah le pia-san; beuneugaséh keulôn, hé ja Alah, neupeuleupaïh niba' midan, de berg Qoebais staat bij de stad Mekka, op de vlakte van Arafah hebben (tijdens den haddj) vele optochten plaats; heb, o Allah, mededoogen met mij en bevrijd mij van (de afweging mijner daden op) de weegschaal, (Tambihō nisa); bintang midan, de Weegschaal (sterrenbeeld).

MIDAN II, in hik. ter wille van het rijm voor mideuën, en verder de plaatsnaam Medan.

MIDEUËN (Mal. médan, van Arab. maidân), plein, openbare plaats, plein voor een paleis, strijdperk, oorlogsveld, slagveld; zie vbd. i.v. gantòë, keudè, lawala, meureudéka; mideuën (of midan) beulagi, plein voor het kaatsspel, vroeger te Oelèë Lheuë; meuseugit mideuën beulagi, de moskee van Oelèë Lheuë; mideuën prang of poeprangan, oorlogsveld; mideuën ra-

dja, koninklijk plein, plein voor het paleis, (ook) kampplaats, oorlogsveld, (zie vbd. i.v. gataj, gra', inseuën, kalō', leunjab, lihé); balè mideuën, zie i.v. balè; gigòë mideuën, zie i.v. gigòë. Zie glanggang.

MIDJA (Mal. médja), tafel, (mod.); ha' midja, gerechtskosten.

MIDJAB (Arab. mîzâb), de goot van den Mekkaanschen tempel, ook seulōran Ka'bah genoemd.

MIË, of minjië, kat; mië kiwiëng ikoe, kat met een knoop in den staart, (helpt later den verzorger op de vlakke van het laatste oordeel door hem b.v. water te brengen ter lessching van kwellenden dorst); mië panjang ikoe, langstaartige kat; mië oeteuën, boschkat; mië òng groote kater; mië trang, groote, diefachtige en gevaarlijke kat of kater, (alleen als uitdrukking om kinderen bang te maken of in vergelijkingen); bè' le-le that kalakèë eungkōt, treu'teuka mië trang, vraag niet te veel visch, straks komt er een groote kater (om er van mee te eten); moeka-moeka lagèë mië trang, of lagèë mië padjōh aneu', (je) heele gezicht ziet er uit als dat van een gulzige kater (of) als dat van eene kat, die haar jongen opgevreten heeft, (zegt men van een kind met een smerig gezicht van het snoepen); lagèë mië manòë oe kroëëng,

als eene kat, die zich in de rivier baadt, (gezegd van iets, dat zeer zelden gebeurt, b.v. van het bezoek van iem. die zeer zelden komt); lagèë mië meuteumèë panggang, als eene kat, die gebrad vindt, (gezegd van iem., die zijn verlangen, gew. in ongunstigen zin, in vervulling ziet gaan); bè' oe ba' mië tadjō' tikōih, bè' ba' moesōh tabrí rasia, ge moet geen muizen aan eene kat geven en geen geheimen aan een vijand mededeelen, (Meudeuha'); ka'ōjpeukab mië, zie i.v. kab; zie verder vbd. i.v. khoeëng; mië moeboe'ō', of mië raja oelèë, resp. eene kat met hoofdhaar, of eene kat met een groot hoofd, (schertsende uitdrukkingen ter aanduiding van een kind, de eerste uitdrukking van een meisje, de tweede van een jongen, wanneer men een kind ervan verdenkt visch, vleesch of snoepgoed stilletjes genomen te hebben); alèh ka djitjō' lé mië raja oelèë, misschien heeft eene kat met een groot hoofd het (vleesch b.v.) genomen; dama mata mië, zie i.v. dama; oelèë ikoe mië, heft als de (geknoopte) staart van eene kat, (naam van een daarop gelijkend heft van een zwaard); ikan mië, e.s.v. zeevisch; oelat mië, zie sangkadoe; pih mië, zie pih; rambōt è' mië, zie rambōt. Moemië, katten houden. Zie akeuba, meungab.

MIENG I, wang, kinnebak, (ver-

der) kant (eener riviermonding); bōh miēng, het vleezige deel van de wang, wangkwabbe; koe'-eu djiŋgiēng ngòn ikoe miēng, djikeureulēng ngòn ikoe mata; di a-teuēh kòn trōih oe gaki, sang pantjoeri pampang mata, ik zag, dat hij tersluiks en zijdelings (naar mij) keek (en mij) van het hoofd tot de voeten (opnam) als een dief met verreikenden blik, (Malém Dagang); miēng kroeëb, en ōn miēng kroeëb, zie i.v. kroeëb; zie verder vbd. i.v. barōh, lhō' I. Moemiēng, wangen hebben, op wangen gelijken; moemiēng kroeëb, zie i.v. kroeëb.

MIÈNG II, verkorting van keumiēng; zie keumeung I en vbd. i.v. mēh.

MIET, klein, jong, in aneu' miēt en aneu' miēt moeda, zie i.v. aneu'.

MIGA (Skrt. megha), wolk, (wordt vaak gecombineerd met a wan, vooral als naam van een siermotief, zie vbd. i.v. larat, leusōh), wordt verder gebezigd als mannel. persoonsnaam; zie verder vbd. i.v. mandang.

MIJOEB, zie i.v. joeb I.

MIKA'I (Arab. Mīchā'il), de aartsengel Michael. Zie Djēbra'i, 'Ēdra'i, Ēsrapi.

MILÉ' (Arab. milk), bezit, eigendom; pò milé', eigenaar; sòë pò milé' njòë, wie is de eigenaar hiervan, van wien is dit; zie verder vbd. i.v. djalah, langgéh. Moemilé', bezit hebben, de eigenaar zijn,

bezitten; ka na moemilé', (hij) heeft al wat, heeft al eenig bezit; gaséh sajang oelé gata keu barang-gasòë njang dalam boemòë, soepaja neugaséh sajang keu gata oelé Toehan njang moemilé' barang-gasòë njang dalam langèt, hebt medelijden met wie op aarde is, opdat met u medelijden zal hebben de Heer, tot Wiens bezit behoort al wie in den hemel is, (Beukeumeunan; niet geheel juiste vertaling van Arab. irḥamā man fī 'l-ardhi, jarḥamkoem man fī 's-samā'i; ten rechte: de Heer, die in den hemel is). Poemilé', in bezit nemen, in eigendom verwerven, zich toeëigenen; hana oelōn kheunda' poemilé', boekòn goendé' njò tjèëdara, ik ben (echter) niet van plan om (haar, de gevangen genomen prinses) tot mijn bezit te maken, zij is geen bijzit, maar inderdaad eene zuster (voor mij), (Malém Dagang); meugah oe ba' Taléb Djamiah, taman njang indah ka gòb poemilé', het werd aan T. Dj. bekend, dat de mooie lusthof door anderen in bezit was genomen, (Djoechan Meusapi).

MILÉN (Eng.), of meuliōn (Ned.), millioen; hana sòë toedoem, na doea lhèë milén, niemand weet hoeveel, er zijn wel twee, drie millioen; sikoereuēng meuliōn njang mat seunampang, oe teungòh padang dji-

dja' rada, negen millioen waren met geweren bewapend en zij rukten het slagveld op, (Dioe Plinggam). Zie joeta.

MILŌN (Mal. miloen), e.s.v. bovennatuurlijk wezen, wordt soms in vogelgedaante voorgesteld, (in hik.); radja mambang soerōt batjoet, jōh njan ka djeuēt milōn toekangka; ta'eu oelèē niba' beusdōē, teuma poeddōē keu aneu' mata; sisé' niba' nilam poelam, peuseupa ragam ngōn meutia; boelèē sajeuēb kilō-kilōwan, meuribèē ban sinan roepa; ikoe niba' dameuroet njang idjō, hibat lakoe hana tara, de vorst der mambang's ging een weinig achteruit en werd een milōn toekangka; men zag zijn hoofd van ijzer en robijnen als zijne oogen; de schubben van zijne pooten waren van allerlei veelkleurige edelgesteenten en parelen; de veeren zijner vleugels schitterden op duizenden wijzen; zijn staart was van groen smaragd en zeer ontzagwekkend waren zijne gedragingen, (Tjah Koebat).

MILŌN, e.s.v. klimop, van de bladeren wordt wel een weinig in sommige goelè's gemengd, overigens nutteloos; di lōn oentōng misé milōn, meung tatoeēng ghōn poetjō' moeka, mijn lot is als dat van den milōn-klimop, men hecht alleen waarde aan het

stekuiteinde (i.e. aan een klein deel) ervan, (Banta Ahmat).

MIM (Arab. mīm), de 24ste letter van het Arab. alphabet; mim meuseuneupét beusdōē, de letter mim heeft den vorm van eene ijzeren nijptang, (zie i.v. hidja); ban haraīh Moehammad njata, doem angèēta meukheuloe' Rabi; ban oelèē mim oelèē énsan, njata badan misé ha'i; ban mim akhé proeēt njata'an, misé daj kan doea gaki, als al de letters van (het woord) Moehammad zijn de lichaamsdeelen van de schepselen onzes Heeren; als de begin-mim is het hoofd van den mensch, als de ha het lichaam; als de laatste mim is de buik, en als de daj de twee beenen, (Ratéb inòng).

MIMBA, zie bimba.

MIMBANG, bijvorm van bimbang, zie aldaar.

MINAH, van plaats veranderen, zich verplaatsen, verhuizen, weggaan; minah keudéh bè' tadoeē' di sinōē, verplaats je (ga) gindsheen, zit niet hier; zie verder vbd. i.v. lidanglidang, meu'aīh. Moeminah, de handeling minah verrichten; van plaats veranderd, verhuisd, veranderd (in het algem.), gewijzigd, veranderend; hana moeminah hana teutab, hana teumpat Toehan Asa, de Heer, die Eenig is, verplaatst zich niet, maar blijft ook niet op dezelfde plaats, Hij is niet aan eene plaats gebonden, (Akeubarō Karim); oereu-

ëng meung ka moeminah ba' teumpat, hana mangat, wanneer iemand van plaats (van woning, van woonplaats) is veranderd, voelt hij zich niet prettig; meunankeu djandji ba' Pòta'lah, han moeminah sikléb mata, zoo wordt het door Allah, den Heer vastgestelde (stervensuur) geen oogenblik gewijzigd (vervroegd of verlaat), (Pòtjoet Moehamat); peuë njang djikheun hana moeminah, han tò m péteunah soelét teuka, wat hij zegt is nooit bezijden de waarheid, nooit heeft hij kwaad gesproken of gelogen, (Meudeuha'). Poeminah, verplaatsen, wegbrengen, (meer pinah, en poeminah als afleiding daarvan met infix eum). Teuminah, onopzettelijk verplaatst, er toe gekomen om te verhuizen, weg te gaan; boendë oereuëng dja' oe kantō doem han djibri tamōng, di lōn teuminah landja, zooveen gingen menschen naar het kantoor en niemand werd binnengelaten, ik ging toen direct weg. Zie pinah.

MINAT (Mal. minat), begeeren, verlangen, behagen vinden in, genegenheid voelen voor, (in hik.); masa lōn minat pakōn han tatém, 'òh ka na la'én keu peuë lōm gata, waarom wildet ge niet, toen ik u begeerde, waartoe dient ge nog, nu ik een ander heb, (pantōn); di lōn, hé ma, hana hadjat, hana lōn minat keu areuta, ik ben, o moe-

der, daartoe niet van plan, ik begeer geen rijkdommen, (Banta Ahmat); salèh djidja' toeëng keunòë Tjah Koebat, that koeminat koe kalōn roepa, misschien komt hij Tj. K. hier brengen, ik ben erg verlangend hem te zien, (Tjah Koebat); kōn lōn peugèt soeka ngōn gala', tjit minat that keu tjèédara; sabab hana karangan meunòë, sigala nanggròë han sapat na, ik vervaardig (deze hika-jat) niet voor mijn eigen genoegen of plezier, maar alleen uit genegenheid voor mijne broeders; want een werk als dit bestaat niet, het is in geen enkel land te vinden, (Djoehan Meusapi). Moeminat, begeerte, verlangen koesteren; begeerd. Poeminat, doen begeeren, begeerte opwekken.

MINDRA, of meundra (Mal. mendera), e.s.v. hofjuffers, (in hik.); makén samlakòë hana tatoekri, gila beureuhi siti dan mindra, hij werd er nog schooner door, zoo onbeschrijfelijk schoon, dat de verschillende hofjuffers gek van verliefdheid werden, (Diwa Akaih).

MINÈT (Ned.), minuut, (mod.); djarōm minèt, minuut-, (ook) secondewijzer; soe minèt, het getik van den seconde-wijzer; hana teungent meung siminèt, babah moemèt-mèt batja doe'a, zij sliepen geen minuut, terwijl hunne lippen zich voortdurend

bewogen, doordat zij gebeden prevelde, (Noen Parisi).

MINGKHĒ, zie i.v. eungkĕ.

MINJEU', ook meunjeu', olie, vlocibaar vet; minjeu' angèn, zie i.v. angèn; m. ata, zie ata II; m. boengòng, haarolie; m. brō', stinkende olie, i.e. ongekookte, uit gerot klappervleesch (pi oe) gepers-te olie, die men o.a. voor lampen gebruikt; m. dòjtoen, zie dòj-toen; m. gaïh, zie m. tanòh; m. ië kreuëh, zie i.v. ië; m. kajëë poetéh, kajoepoetih-olie; m. keubaj si'oeròë, zie i.v. keubaj; m. keumoe-njan, zie i.v. keumoenjan; m. kòntò, e.s.v. balsem, o.a. voor wonden gebruikt, ook ge-noemd minjeu' siriboe goena, olie van duizendvou-dig nut; m. leuté', of reuté', door het uitkoken van versehe santan (klappermelk) verkre-gen olie, (voor het bereiden van spijzen gebezigd); m. lilén, haarolie, verkregen door minjeu' brō' op te koken in dampen van fijngehakte reuk-stoffen zooals benzoë, aloë- en sandelhout, welriekende grassen enz., (zie oekōb); m. masa', met wat rijst, pisangschillen en uien gekookte minjeu' brō', die door die bewerking haren stank verliest en na verwijdering van de toevoegsels geschikt wordt voor braadolie, (de meest ge-bruikelijke olie voor het bereiden van spijzen); m. meudjeu-moeë', zie i.v. meudjeu-moeë'; m. nawaih, ricinus-olie; m. oe, klapperolie; m.

sapi, tot vet ingekookte room van buffelmelk, (uit Voor-Indië ingevoerd, Eng. ghee); m. sim-plah, de olie, die zich uit het klappervleesch, dat men laat rotten (pi oe), afscheidt, vóór-dat men het in de zon laat dro-gen, (wordt als geneesmiddel ge-bezigd); m. siriboe goena, zie m. kòntò; m. tanòh, of m. gaïh, aardolie, petroleum; boe minjeu', met minjeu' sapi toe bereide rijst; peuklò' minjeu', zie i.v. klò'. Moe-minjeu', olie hebben; geolied, met olie besmeerd, bevuild. Poe-minjeu', oliën, met olie insme-ren, inwrijven, vermengen, olie doen in.

MINJIE, zie mië.

MINÒM (Mal. minoem), drinken, (in hik., mod., en in den techn. term:) gadjah minòm, zie i.v. boengkōih; zie verder vbd. i.v. mintra. Minòman, drank.

MINÒMAN, zie minòm.

MINTAN (Arab. mintân), gew. badjèë mintan, zie i.v. ba-djèë.

MINTRA, of meuntra (Mal. mentera, uit Skrt. mantra), tooverspreuk, toover-, wonder-middel, betoovering, tooverij; be-tooveren, met tooverij bewerken, (in hik.); bōh mintra, een toovermiddel plaatsen, aanwen-den; keunòng mintra, door tooverij getroffen; titah beu-ginda ba' meuntròë oe-lëëbalang: „niba' oelōn na sabòh mintra; adat tabōh lam makanan, a-dat taminòm lé gata

njang na; teuma keubaj koeat ngòn toebōh, hana djipadjōh oelé sinjata; atawa taploeëng hana pajah, njankeu pa'idah oebat hamba; lòm djitakōt oelé lawan, baranggadjian han tataba, de vorst zeide tot de ministers en legerhoofden: „ik heb een wondermiddel; indien gij het in uw eten doet of het drinkt, dan wordt ge onkwetsbaar en krachtig van lichaam; zullen wapens geen uitwerking op u hebben; of wordt ge niet moede, indien ge snel loopt, dat is het nut van mijn middel; ook wordt ge dan gevreesd door de vijanden, terwijl gij te geener tijd vrees voor hen gevoelt, (Blantasina); teuma djipeugah djikheun teupat: „koebōh hékeumat ngòn koemintra, daarop zeide hij rechtuit: „ik zal toovermiddelen aanwenden en tooverkunsten in werking stellen, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. lhab II.

MIRAH, rood, ros, bruin, roodgloeïend; bōh manò' mirah, zie i.v. bōh; iē babah mirah, zie i.v. iē; ranoeb sigò mirah, zie ranoeb; oedeuëng mirah kaki, mirah ikoe, zie i.v. oedeuëng; eungkōt mirah mata, e.s.v. zeevisch; tjitjém mirah mata, e.s.v. waterhoen; lalat mirah roeëng, zie i.v. lalat; tjitjém mirah roeëng, eene zeer kleine soort vogel met roode veeren op den rug, die zich met de vruchten

van den seumaloe (e.s. parasiet) voedt (van daar ook tjitjém seumaloe genoemd) en door het loozen van de pitjes op andere boomen er dien parasiet op doet ontstaan, die die boomen doodt, (ook doch minder dan lalat mirah roeëng gebezigd van) een lasteraar; beusdō mirah, roodgloeïend ijzer; 'dōh lheuēh neumarit doea lhēē patah, oerōē pi mirah lé hò sindja, toen zij twee drie woorden gesproken hadden, gloeide reeds de avondzon en viel allengs de schemering in, (Tjah Koebat); mirah moeka, rood van gelaat, (van boosheid of schaamte; vgl. vbd. i.v. goemira); aneu' mirah, een pasgeboren kind; aneu' proemōhdji geurampaīh, aneu' mirahdji ka gòb ba, hunne vrouwen en kinderen werden geroofd, hunne pasgeboren kinderen werden meegenomen, (Noen Parisi); meungnjò doemnan kata' balaīh, ada' aneu' mirah pidoemnantega, als ge alleen op die wijze terughouwt, zulk eene kracht heeft ook een pasgeboren kind, (Dioe Plinggam); angèn mirah, zie i.v. angèn.

MIRAHPATI, ook mirapati (Mal. merpati), de gewone huisduif, (ook) e.s.v. veelkleurig oplegsel ter versiering van kussen-, en gordijnranden, (zie tjradi); „di mirahpati djikheun ja hoe, ja hoe, njan, hé teungkoe, salèh peuē ma'na"; „njan

djisrapa oereuëng toe-
ëng wasé, njang toeëng
adat glé wasé koeala'',
„de duif roept ja hoe, ja hoe,
wat is daarvan wel de beteeke-
nis, o teungkoe''; „ze vervloekt
de lieden, die belastingen vorde-
ren, belasting op boshproducten
en havenrechten'', (Èëlia toe-
djöh); òn gaki mirahpati,
e.s.v. kruid, waarvan de blade-
ren als groente worden genuttigd.
MIRAMANI, bijvorm van bira-
mani, zie aldaar.

MIRAPATI, zie mirahpati.

MIRIË', weervogel (op Java ma-
njar), die in groote boomen
kunstige, peervormige nesten
maakt en zich met padi voedt;
ka djiba'e meugeureu-
tjië', misé mirië' oeròë
sindja, zij weeklaagden luid-
ruchtig als het getjilp van wever-
vogels tegen den avond, (Banta
Beuransah).

MIROEE', e.s.v. klimplant, waar-
van de bladeren als geitenvoer
worden gebruikt.

MISÉ, ook meusé, en, doch min-
der, masé, meusém, meusén,
meuséng (Arab. mithl), gelij-
kenis, vergelijking, parabel, beeld-
spraak, spreekwoord, spreuk; als,
zooals, gelijk, bij voorbeeld, als-
of; vergelijken, eene gelijkenis
maken, beschouwen als, gelijk-
stellen; bōh misé, eene verge-
lijking, gelijkenis maken, verge-
lijken, (zie vbd. i.v. meuda'i);
narit misé, beeldspraak, zin-
beeldig verhaal, parabel; sa-
peuë sapò narit misé,
le that ta'wi meudjoe-
lō' basa, ieder vertelde eene

gelijkenis, waarop veel verklarin-
gen volgden om de beteeke-
nis te doorgronden, (Gadjah toedjöh oe-
lëë); meuha misé, zie meu-
ha, (in deze uitdrukking uitslui-
tend de vorm misé gebruikelijk);
adat tamisé lōn teu-
bōihsan, ngòn euntjiën
njan séb hareuga, als ge
mij als eene slavin beschouwt,
dan is de koopprijs voldoende
met dien ring, (Noen Parisi);
djakalèë meunan, wahé
adòë, bē' tamisé dròë oe-
reuëng raja, als het zoo is,
o broertje, dan moet ge u niet
gelijkstellen met aanzienlijke lie-
den, (Meudeuha'); jōh njan
poetròë neumisé keu-
dròë, neukheun meunòë
dalam tjinta: „lōn tam-
sé bōh silam adè, ba' han
moepat teuka han meun-
nè; adat maté han sòë
sanggròh, adat gadòh
han sòë mita'', toen maak-
te de prinses van zich zelf eene
vergelijking en zeide in hare ge-
daachte (of in hare droefheid):
„ik ben als de vrucht van een
silam adè, de plaats van den
boom is onbekend en ze komt
zonder dat men weet van waar;
als ik sterf, zal niemand mijn
naam roepen (over mij weekla-
gen), als ik verdwijnt, zal nie-
mand mij zoeken'', (Poetròë
Peukisōn); zie verder vbd. o.a.
i.v. batjé, boelat, da' II
dilèë, djama', djamaj,
dò' II, éseubat, geumeu-
réb, hisab I, hò, koekō,
loelōn, lòm, lōn II, masa'-
alah, mibò. Moemisé, tot

gelijkenis hebben, gelijken; vergeleken. Poemisè, = misè (verb.); bit pi harōih takalòn Allah Ta'ala, teutapi han djeuèt tapoe misè ngòn sabòh-sabòh misè, hana meuteumpat ba' sabòh-sabòh teumpat, sit meung hireuènteu mantòng, maar, al is het mogelijk Allah den Verhevene te aanschouwen, ge moogt die aanschouwing niet vergelijken met eenige andere waarneming, want Allah is niet aan eene plaats gebonden, gij hebt u er alleen over te verbazen, (Beukeumeunan). Zie misèuë, tamsé.

MISÈ, snor, knevel, (ook) de uitstekende, op eene snor gelijkende lijnen van eene hinkelbaan, (zie i.v. eungkhé); meureubōng misè, zie i.v. reubōng, en vbd. i.v. kè I. Moemisè, eene snor hebben, dragen; gekneveld; djihka moemisè, hij heeft al eene snor; han moemisè han meudjanggōt, doem njan santeut moeda-moeda, zij hebben snor noch baard en zijn allen even jong, (Toedjōh kisah); zie verder vbd. i.v. koepiah. Poemisè, van eene snor voorzien, eene snor aanbrenge.

MISEUE (Arab. mithâl, voorbeeld, gelijkenis), wordt in dezelfde beteekenissen gebruikt als misè (zie aldaar), doch minder als verbum.

MIT, Pedirsch nit, weinig, gering, zeldzaam, zelden; pakòn mit that tabri ranoeb di

lōn, waarom geeft ge mij zoo weinig sirih; mit na oereuēng sinan, er zijn daar weinig menschen, (of) er is daar zelden iemand; zie verder vbd. i.v. boebaj, breuēh. Moemitmit, iets om het minst doen. Poemit, weinig, minder maken, verminderen. Neumit, weinigheid, geringheid, zeldzaamheid; sineumit-neumit, op zijn minst, minstens, hoe weinig ook. Zie dit.

MITA, zoeken, trachten te vinden, te verkrijgen, te verwerven, opzoeken, opsporen; han tòm mōn mita tima, de put zoekt nooit den emmer, (sprkw., d.w.z.) een huwelijksaanzoek gaat nooit van de zijde der vrouw uit, het is van de zijde des mans, dat men de eerste stappen tot een huwelijk moet doen; tjabeuēng djimita ba', aneu' rajat djimita radja, de takken zoeken den stam (tot steun, steunen op den stam), de onderdanen (steunen op) den vorst (het hoofd), (sprkw.); mita awé, rotan zoeken, in het bosch inzamelen; mita pèng, geld zoeken (te verdienen, te leenen, of geld, dat men verloren heeft); mita raseuki, den kost, zijn brood (zoeken te) verdienen; 'òh trōih keunòë tameutjèëwarat, tamoepakat mita bitjara, als zij hier aangekomen zijn, zullen we erover confereeren en be-raadslagen om een middel daartoe te vinden, (Diwa Akañh); zie verder vbd. o.a. i.v. arōng, basò, bé I, bibeuēh, da-

lèh, èleumèë, goetèë, i-lah, meuj I, misé, moehanaïh, moentèë. Moemita, de handeling mita verrichten, aan het zoeken enz. zijn, levensonderhoud zoeken, den kost(trachten te) verdienen, mita met meerv. subject; dja' moemita djeuëb-djeuëb nanggròë, geunab oeròë hana reuda; é' siroemòh trôn sirangkang, boekòn sajang poetròë moeda; ... ba' piha' tan wali karōng, djeuëb-djeuëb gampōng meura-baraba; tjoebakeu na karōng wali, panè djibri dja' moemita, zij ging elken dag zonder ophouden in alle steden levensonderhoud zoeken; zij ging huizen en hutten in en uit, deerniswekkend was de jonge prinses; ... doordat zij geen verwanten had, zwierf zij zielig door alle dorpen; hadde zij verwanten, hoe zouden die toestaan, dat zij zelf haar levensonderhoud zoekt, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. kalōt, leupeuë.

MÒ I; aneu' mò, stiefkind. Zie oej.

MÒ II, e.s.v. hars, door Klinganeezen ingevoerd, behoort tot de a-weuëh peuët plōh peuët.

MÒ', trosgierst (op Java djawa-woet), wordt opzettelijk gezaaid, voor vogelvoeder gebruikt, ook als pap door mensen gegeten; ië boe mò', met suiker en santan tot pap gekookte trosgierst; zie ook vbd. i.v. doe-khòn.

MÒDJEUBÉ (Arab. moedjbir); wali mòdjeubé, dwingende wali, i.e. de bloedverwant, die volgens de Moh. Wet bevoegd is eene vrouw, zolang zij nog maagd is, zonder hare toestemming en tegen haren wil uit te huwelijken, n.l. de vader en de grootvader van vaderszijde, (zie i.v. meudeuhab).

MÒDJEUTAHÉT (Arab. moedjtahid), schriftgeleerde, die in staat wordt geacht zelfstandig uit de gewijde teksten wetsregelen vast te stellen, (Moh. wettelijke term); tjarat radja na tatoekri, kheun Nawawisiblaïh peukara; ... keulimòng Koeréh keunam mòdjeutahét, keutoedjōh sabét brani njata, weet, dat de voorwaarden voor een vorst (hoofd van den Moh. staat), volgens (den wetgeleerde) Nawawi elf in getal zijn; ... ten vijfde (moet hij) Qoeraisjiet (zijn, tot den stam Qoeraisj behooren), ten zesde moedjtahid, ten zevende werkelijk dapper, (Meudeuha').

MÒ'DJIDAT, ook mò'djizat (Arab. moe'djizah), wonder, mirakel, wondermacht (van profeten, lett. hetgeen den tegenstander tot de erkenning van zijne onmacht brengt); beureukat mò'djidat Nabi Moehamat, beutammat soerat njang lōn moela, moge door den zegen van de wondermacht van (onzen) Profeet M. dit geschrift, dat ik begonnen ben, voleindigd kunnen worden, (Tjah Koebat).

Mò'DJIZAT, zie mò'djidat.

MòDJOET, of mèëdjoet (Arab. *maudjâd*), bestaande, aanwezig zijnde, De (Eenig) Bestaande (epitheton van Allah); *njang na mòdjoet njòë*, dit is alleen aanwezig, (b.v. van iem.'s geringe nalatenschap); *njang djinòë la'én meukeusoet, ja Mòdjoet neutoelōng hamba*, nu een ander verlangen, o Gij, die bestaat, help mij, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. *iman, leungò I*.

MOE I, zie *meu II—V*.

MOE II, bloeikolf, bloemtros, pluim (van b.v. klapper, pinang, rijst), (ook) tros (van vruchten, b.v. van klapper, pinang, pisang); *moe oe, pineung*, enz., klapper-, pinangbloemtros; *pisang sabòh moe*, een tros pisang; *oelèë, oedjōng moe*, begin, uiteinde van een tros, de vruchten, die aan het begin, aan het uiteinde van den tros zitten, (zie vbd. i.v. *lhòh*); *moe njang sabòh tangké dji meuih, njang sabòh ta'eu tangké soeasa*, de eene tros (pinang) heeft een gouden steel, en van den anderen ziet ge den steel van *soeasa*, (Malém Diwa); *Siti Hawa wòë oe gampōng, padé toedjōh moe neuba sama*, S. H. ging naar het dorp terug en nam zeven pluimen padi mee, (Asaj djeuët padé). Vgl. *tjanè'*.

MOE III, (dial. v. *Peulanggahan* bij Koetaradja), moeder, (2de en 3de pers.); *moe rajeu'*, of

nè' moe, grootmoeder, (2de en 3de pers.).

MÒÈ, huilen, schreien, weenen; *mòë-mòë si meukawén, khém-khém si geupòh*, het quasi-huilen van iem., die trouwt, het quasi-lachen van iem., die ter dood wordt gebracht, (sprkw., gezegd van iem., die niet meent wat hij zegt); zie verder vbd. o.a. i.v. *djoenoen, drō-drō*, 'i-i, sō' II. *Moemòë(-mòë)*, aan het huilen enz. zijn, *mòë* met meerv. subjeet, onder elkaar weenen; *pòteu radja teungòh moemòë-mòë, tō'lé poetròë Sinaran Tjahja*, de vorst was aan het weenen, toen de prinses S. Tj. kwam, (Diwa Akaih); zie verder vbd. i.v. *goemòë*. *Poemòë*, aan het schreien maken, (van b.v. een kind, ook van iem., die op condoleantiebezoek komt, = *poeba'e*, zie i.v. *ba'e*). *Teumòë*, onwillekeurig weenende, aan het huilen geraakt; *oereuēng njang kalòn that weuēh até, sit teumòëlé trō iē mata*, de lieden, die (haar) zagen, kregen een gevoel van deernis en stortten onwillekeurig tranen, (Poetròë Peukisōn). Zie *njabab', phō*.

MOEA, of *moeah*, geluk hebbende, voorspoedig in alles, (ook) overvloedig, uitermate; *kajamoea*, schatrijk; *limpahmoea*, zie i.v. *limpah*; *meuseuki beuhe silagòë na, benthat moeba ba' geudoebang; meungtanakaj boebé seuma, keu*

p'euë goena beuthat toengang, al is men verbazend dapper, al heeft men geluk met het zwaard, al is men volhardend, wat voor nut heeft het, indien men geen greintje verstand heeft, (Radja Bada); radja Si Oedjoet kaja moeah, moedaj oeroepah sangat that bha, vorst S. O. is schatrijk, en bezit ontzaglijk veel kapitaal, (Malém Dagang). Vgl. moeë.

MOE'AH, zie moea.

MOE'AKADAH, ook moe'akat (Arab. moe'akkadah, moe'akkad), vast, (meest in:) soenah moe'akkadah, of soenat moe'akat, een vast (godsdiensdig) gebruik, een door de Moh. Wet aanbevolen gebruik, waarvan het verzuimen als be- respelijk geldt.

MOE'AKAT, zie moe'akkadah.

MOE'AKHIRIN (Arab. moeta'achchirîn), het laatst, ten slotte, (in hik.); habéh ka geulhôm kapaj njang la'én, moe'akhirin Tjakra Dōnja, men liet al de andere schepen te water, en het laatst de Tj. D. (naam van een wonderschip), (Malém Dagang).

MOE'ALAH, zie moe'alaih.

MOE'ALAIH, of moe'alah (Arab. moe'allaf), bekeerling, tot den Islâm bekeerde, (heeft recht op een aandeel in de dja-keuët, dat hem ook nooit wordt geweigerd, geniet verder groote veiligheid, daar het als eene bijzonder groote zonde geldt een bekeerling te dooden of te berooven).

MOE'ALAM (Arab. moe'azzam), geëerd, verheven, (in hik. en brieven); maka meutoetō Meukoeta Alam, soeloe-tan moe'alam ateuëh dōnja, toen sprak M. A., de op de geheele aarde geëerde soeltan, (Malém Dagang).

MOEALAT (Arab. moewâlâh), ononderbroken opeenvolging (b.v. van het reciet bij de seumajang), geregeld beloop, draad van een verhaal, (in hik.); tamat haba boeët keuriman, Sa'it Boerian lōn tjalitra; ngōn Sibajan oelōn seuboet, kada batjoet 'd h moemada; meung bē' poetōih moealat, hana moepat gadōh poentja, het verhaal van den brief is geëindigd, ik vertel nu van S. B. en maak tevens van S. melding, doch slechts een weinig, voorzoover het voldoende is, opdat ten minste de draad van het verhaal niet afgebroken rake, en het einde niet spoorloos verdwijne, (Noen Parisi).

MOE'ALÉM (Arab. moe'allim), leeraar, goeroe, (verder) stuurman, loods; tadja' oe goenōng Manikam Halam, na sidrōë moe'além sa'ti raja; ... sigala aneu' radja dioe mambang, doem sibirang paringōntjin-dra; djidja' meugoerēë bandoem keunan, keureuna toean njan meugah djeuëb dōnja, ga naar den berg M. H., daar is een leeraar met groote wondermacht; ... al de vorstenzonen der d., m., p.

en tj. gaan daar in de leer, want die heer is over de geheele wereld bekend, (Diwa Akāh); zie verder vbd. i.v. lhōh, en zie malém.

MOEBADÉ (Arab. m o e b a d d z i r), verkwistend; verkwister, (Moh. wettelijke term en in hik.); d i o e r e u ē n g Djroeë' kaja moebadé, doea lhèë tahé djiblòë sië goeda, de lieden van Djr. waren rijk en verkwistend, ze kochten paardenvleesch voor twee drie tahé, (Hik. Goeda).

MOEBALAGHAH, of m o e b a l a r a h (Arab. m o e b ā l a g h a h), overdrijving, uiterste zorg; met overdrijving enz. doen, (in geschr.); 'òh lheuēh djaròë tasrah babah, moebalaghah soenat poela, na het wasschen van de handen spoelt men (bij de ritueele reiniging) met den uitersten zorg den mond, dit is ook (alleen) aanbevelenswaardig, (Akeubarō Karim).

MOEBALARAH, zie moebalaghah.

MOEDA, jong, jeugdig, (van vruchten:) jong, onrijp, (van kleuren:) licht, bleek; wordt als wisselwoord gebezigd van patah, gebroken, van een tak waarop men zit ter voorkoming, dat de tak doorbreekt, en van poetōih, gebroken van een touw, wanneer men op zee is, omdat het bezigen van het woord poetōih ongeluk veroorzaakt; ajah moeda, zie i.v. ajah; aneu' miēt moeda, zie i.v. aneu'; proemōh moeda,

jonge vrouw, later gehuwde vrouw bij polygamie; radja moeda, zie i.v. radja; boeleuēn moeda, zie i.v. boeleuēn; è' moeda djadi, zie i.v. djadi; meu'èn moeda, zie i.v. meu'èn; ba' simoeda-moeda, es.v. boom, die jeugd en kracht geeft, wanneer men de vruchten eet, (in hik.); teukeudirōlah I-lahōn Ha', meuteumèë ba' simoeda-moeda; bòh pi masa' djròh seumeulōh, bajeuēn padjōh sigrasigra; 'òh saré tròë bajeuēn padjōh, djingiang toebōh djròh thatroepa; jōh masagòh djipadjōh bòh njān, pidjoeët badan meukeutina, door de beschikking van Allah, den Reële trof (de bajeuēn) een simoeda-moeda-boom aan; de vruchten waren rijp en mooi glanzend en de bajeuēn at er snel van; toen hij verzadigd was, zag hij dat zijn lichaam er zeer mooi uitzag, terwijl hij, toen hij nog niet van die vruchten gegeten had, mager en uitgeteerd van lichaam was, (Noen Parisi); mirah moeda, lichtrood; ka moeda talòë sa'ōh, het ankertouw is gebroken. Zie balia, wangsī, en het opp. toeha.

MOEDAH, gemakkelijk te doen of te krijgen, licht; boeët njòë hana moedah, dit werk is niet gemakkelijk; zie verder vbd. i.v. linōng, raseuki; moeda h-m o e d a h a n (Mal.), drukt een wensch uit, naar te ho-

pen is; ngòn toelōng Toe-han Malikōn Alam, moe-dah-moedahan neukarō-nja; boeët njang soeka djeuët keu moed'ah, ngòn toelōng Alah 'azza wa djalla, met den hulp van den Heer, den Koning der werelden zal — moge Hij ons dien hulp geven — wat moeilijk is gemakkelijk worden, met den hulp van Allah, die groot en verheven is, (Tjah Koebat). Poemoedah, gemakkelijk maken, vergemakkelijken, licht tellen, licht opnemen; meung na bagi niba' Allah, neupoemoedah boeët njang soeka, als Allah het (ons) toebedeelt, dan maakt Hij (voor ons) gemakkelijk wat moeilijk is, (Banta Beuransah); beuthat soenggōh tapourintah, bè' tapoemoedah koereuēng plara, bestuur met ernst, neem (de zaken) niet licht op, zoodat ge er te weinig zorg aan besteedt, (Meudeuha').

MOEDAH-MOEDAHAN, zie i.v. moedah.

MOEDAJ (Mal. modal uit Tam.), kapitaal, bedrijfskapitaal, vermogen; zie vbd. i.v. moea, en zie het meer gebruikelijke pangkaj. Poemoedaj, van kapitaal voorzien, kapitaal verstrekken.

MOEDAKARAH, zie moedjakarah.

MOEDÉ', stroomopwaarts gaan, zich naar de bovenlanden begeven, het binnenland ingaan; zie vbd. i.v. lagdë, lingkō'; moedé' ili, stroomop- en af-

waarts gaan; zie vbd. i.v. lari. Poemoedé', stroomopwaarts, naar de bovenlanden laten gaan of brengen; lōn moepoemoedé' djalō, ik wil eene kano stroomopwaarts brengen.

MOEDÉM (Arab. moe'addzin, muezzin), besnijder (van knapen); ha' moedém, zie i.v. ha' I.

MOEDJAKARAH, ook meudjakarah, moedakarah, meudakara(h) (Arab. moedzâkarah; wordt ook opgevat als eene meu-afleiding van djakarah, en dakara), onderhoud, gesprek, praatje, gedachtenwisseling, discussie; zich (met elkander) onderhouden, converseeren, babbelen, boomen, vertellen, confereeren, discuteeren; peuë tamoe djakarah sabé, wat hebt ge toch altijd te vertellen; tadjá' keunðë mangat tamoe djakarah haba djameun, kom hier, dan zullen we elkander oude verhalen vertellen; njðë keugantðë tamoe djakarah, balé lōn kisah sabðh prang radja, ter vervanging van een gezellig praatje zal ik u hier vertellen van den strijd van een vorst (oelëëbalang), (Prang Meuké'); nanjang meusoeët masa'alah, moedjakarah sabé moeda, er waren jongelieden, die diepzinnige quaesties te berde brachten en daarover discuteerden, (Diwa Sangsaréh); seureuta neukheun narit sipatah: „djindë maté kah koe-pòh keu bila"; radja

milōn moedjakarah:
„kōn matjam kah keu-
miēng pōh phana”;
sipatah sahō meuseu’ōt
sambōt, tjō’ma neubōt
ateuēh koepala, tegelijk
zeide hij de woorden: „nu sterf
je, ik zal je als offer der wrake
dooden”; de milōn-vorst repli-
ceerde: „niet eene soort als jij zal
mij dooden”; na aldus een enkel
woord gewisseld te hebben hief
hij (de milōn-vorst) zijne knots
tot boven zijn hoofd op, (Diwa
Sangsaréh); zie verder vbd. i.v.
moerakabah.

MOEDJÊÊ, e.s.v. heester (Jav. no-
dja), waarvan de bladeren ge-
bruikt worden voor het rood
kleuren van vlechtmateriaal.

MOEDJŌ (Mal. moedjoer), ge-
luk hebbende, gelukkig, voorspoe-
dig, in alles slagende, (minder
gebr. dan loerōng, zie aldaar).

MOEÊ, veel in aantal of volume
toenemend, zich vermenigvuldi-
gend, zwellend, toegenomen, ge-
zwollen, talrijk, overvloedig, krie-
lend; reudjang that moeë
mand’ lōn, mijne kippen zijn
erg snel in aantal toegenomen;
breuēh njōë ‘ōh tata-
goeën moeë, sikaj man-
tōng ka séb, deze rijst zwelt
erg, wanneer ge haar kookt, een
kaj alleen is al voldoende; goe-
tēē moeë saré ba’ oelēē-
dji, het krioelt van luizen op
haar hoofd; aneu’ sidadoe
moeë saré, het wemelt van
soldaten; areutadji moeë,
hij heeft een overvloed van bezit-
tingen. Vgl. moea.

MOEÊ’, in den mond werpen (van

b.v. rijstkorrels, zooals, naar de
Atjehers zeggen, de Javanen
doen); bē’ kamoeë’ breu-
ēh, djikab gigdōlē oelat,
je moet geen rauwe rijstkorrels
in den mond werpen, je tanden
worden daardoor door wormen
opgevreten (je krijgt daardoor
wolf aan de tanden); ‘ōh lheu-
ēh kajoeë poela reu-
teuē’, habéh kamoeë’
doem kaseuba, nadat je
mij gezegd hebt om katjang’s te
planten, heb je ze alle in je bek
geworpen en verslonden, (Plan-
dō’ Kantjé); adat meunan,
toeankoe drōē, neudjō’
keundōē eumpiēng meu-
lila; jōh njan djimoeë’
Eumpiēng Beusdōē, soe-
ara gigdōē ban glanteuē
raja, als het zoo is, heer, geef
mij dan stalen eumpiēng’s
(koekjes); E. B. wierp ze toen in
den mond en het geluid van zijne
tanden (bij het kauwen) klonk
als hevige donderslagen, (Goem-
ba’ Meuīh). Poemoeë’, in den
mond laten werpen; poemoeë’
breuēh, rauwe rijstkorrels in
den mond laten werpen, inz. als
godsoordeel, nadat de rijstkorrels
belezen zijn, de schuldige onder
de verdachten zal dan de rijst niet
kunnen inslikken.

MOEEN, puist, uitslag op het ge-
zicht; moeën sira, kleine
puistjes; moeën gadjah,
groote puisten.

MOEENG, zie leumoeëng.

MOEGÊ, vischopkooper, (die de
vangst van een poekat aan
het strand van den pawang,
den visschersbaas, op crediet op-

koopt om ze weer te verkoopen hetzij zelf op de markt, hetzij door tusschenkomst van kleinere moegè's), (ook) het beroep van moegè uitoefenen, moegè zijn; moegè d a l a m, visch-opkoopeer, die rechtstreeks van den p a w a n g p o e k a t visch opkoopt; moegè l o e a, onder-m o e g è, die van een moegè d a l a m visch koopt voor wederverkoop; r a g a m o e g è, eene groote soort vischmand, (zooals die van moegè's); p a k r i k a h é' k a p o e m a d j ō h s a b é l a g è è d j e u n g k i m o e g è, hoe kun je altijd maar eten als de djeungki van een moegè (altijd padi te verwerken heeft); n a t a m s é b a n m o e g è s e u p ō t, b è' b r ō' e u n g k ō t o e r ò è s i n d j a; n e u p l o e ō n g l a d j o e t r ō i h o e g a m p ō n g, o e l è è b o e k ō n g k o e p i a h h a n a, (zoo snel) als een visch-opkoopeer tegen den avond, uit vrees, dat de visch intusschen bederft, wijl de avond al schemert, rende hij door naar het dorp, blootshoofds, zonder muts, (Noen Parisi); k a j a g ò b n j a n n i b a' g e u m o e g è, hij is rijk geworden van het opkooopen van visch.

MOEGLĒ, een geneeskrachtige wortel (Mal. boenglai), behoort tot de a w e u ē h p e u ē t p l ō h p e u ē t.

MOEGRĒB (Arab. maghrib), het Westen, zonsondergang, tijd van zonsondergang, godsdienst-oefening van dien tijd; s e u m a j a n g m o e g r é b, gods-

diênstoefening van den zonsondergang, (te verrichten zoodra de zonnenschijf aan den horizon is verdwenen en zoolang de schemering duurt); o e r ò è k a m o e g r é b, het is al moegréb-tijd; d i s r é b s a b ō h, d i m o e g r é b s a b ō h, een in het Oosten, een in het Westen, (zegt men b.v. van iem. die twee vrouwen in ver van elkaar staande huizen heeft); zie verder vbd. i.v. g e u l i n t j é e n l e u l a h, en zie g a r e u b i a h.

MOEHADAĪH (Arab. m o e h d a t h), geschapen; schepping, (in geschr.); r ò h m o e h a d a ĩ h b o e k ò n k a d i m, 'è'tikeuēt ba' k ò n g, t è è l a n r a d j a, de geschapen ziel is niet eeuwig, neemt dat goed in uw geloof op, edele vrienden, (Ma'ripat).

MOEHAKAMAH, zie m e u h a k a m a h.

MOEHAMAT, (Arab.) Moehammad, wordt vaak verkort tot M a m a t e n M a t (zie i.v.), behalve als naam van den profeet M.

MOEHANAĪH (Arab. m o e c h a n n a t h) laf, lafhartig, gemeen, (in hik.); p a k ò n o e l ō n t a k e u m e u n g p a n a h, t h a t m o e h a n a ĩ h l a g ò è g a t a; b i t t a k a l ò n b a d a n k o e h i b a t, h a n a s a p a t k o e m è a n g k a r a; o e l ō n t e u n e u j o e ē o e l é T j a h K o e b a t, n e u j o e ē m i t a p a t T o e d j ō h B o e d j a n g g a, waarom richt gij uwe pijlen op mij, ge zijt waarlijk laf; al is mijn uiterlijk, naar ge ziet, vreeswekkend, nergens bega ik willekeurigheden; ik ben door Tj. K.

gelast de plaats te zoeken van de Zeven Boedjang's, (Tjah Koebat).

MOEHARAM, zie mèhram.

MOEHIKOEN (Arab. moehiqq), die het gezag heeft over, de zorg heeft voor, (in hik.); di Tjòt Ba' Koeloe keutjhi' Seuboën, njang moehikoën bawang halia, te Tj. B. K. is er keutjhi' S., (wiens hulp ik zal vragen), die de zorg heeft voor uien en gember, (Pòtjoet Moehamat; op eene andere plaats staat: ma neupanggé keutjhi' Seuboën, njang mèë dja' toeëng bawang halia, vervolgens ontbood hij k. S., die de bevoegdheid had uien en gember in te zamelen; vgl. meunaròë).

MOEJANG (Mal. mojang), overgrootvader, overgrootouders, voorouders, (weinig gebr.); tjah ngòn moejang djimoe bantah, djimeuseunòh sabab areuta, achterkleinkinderen zullen met hunne overgrootouders twisten en vechten om geld en goed, (Asaj djeuët padé).

MOEKA, aangezicht, gelaat, gezicht, voorkant, voorzijde, bladzijde, oppervlakte, (van blanke wapens:) het hol uitgeslepen gedeelte, dat de platte zijde van het lemmer soms vertoont, (van sirih en peper, ook wel van andere klimplanten zooals milòn:) stengeluiteinde, stek, (zie bidjèh, eungkoe); wordt verder als hulptelwoord voor keudè gebezigd; moekadji gèt that, zij ziet er erg lief uit;

lòn, hé radja, bè' kapeukeudjòt, hana lòn takòt doem moeka gata, ge moet niet trachten mij, o koning, te doen schrikken, iemand met jouw uiterlijk (iem. als jij) vrees ik niet, (Dieoe Plinggam); balé' moeka, zie i.v. balé'; bri moeka, vriendelijk, toegelovend zijn; paléng moeka, zie i.v. paléng; tilé' moeka, zie i.v. tilé'; doea moeka, met twee aangezichten, dubbelhartig; akhé geu'opat sigeunab nanggròë, geukheun geutanjòë doea moeka, ten slotte zal men in alle landen kwaad van ons spreken en zeggen, dat wij twee aangezichten hebben, (Diwa Akañh); keureuna moeka, om gezien te worden, uiterlijk vertoon, ter wille van de menschen, van de wereld; tapoeboeët ibadat keureuna Alah, bè' boebé drah keureuna moeka, vervul uwe godsdienstplichten ter wille van Allah, en voor geen greintje ter wille van de wereld, (Akeubarō Karim); moeka teubaj, zie i.v. teubaj; ië moeka, gelaatsuitdrukking, (zie vbd. i.v. djahét, gloembang, klat I, lahé, mangat, sròt); zie verder vbd. van moeka (aangezicht, gelaat) i.v. adén, dangki, djahét, hiram, koelat; moeka rèt, de plaats waar het dorpspad op den grooten weg uitloopt, (zie ook babah rèt); moekalada, ranoeb, peper-, sirihstek, (zie ook i.v. milòn); keudè sabòh

moeka, één winkel. Moemoeka(-moeka), den persoon aanzien, partijdig; meuligòë ba' sa, toeanke, tapeugèt, sigentoe tè' bè' moemoeka, maak (voor haar), toeanke, eenzelfde paleis (als het onze), wees er niet in het geringste partijdig in, (Gadjah toedjōh oelëë); hoekōm toeanke moemoeka-moeka, hana beuna keu pò milé', uw vonnis, heer, is partijdig, het is niet juist, het is ten gunste van den eigenaar (der runderen), (Plandō' Kantjé).

MOEKADAM (Arab. moeqaddam), boekje, dat een djoeih (een van de 30 deelen) van den Qorân afzonderlijk bevat.

MOEKADÉH (Arab. maqdis), of bōjtān moekadéh (Arab. bait al-maqdis), Jeruzalem, de heilige tempel aldaar.

MOEKADÉM (Arab. maqâdim, schaapspooten), e.s.v. gekruide soep van schapen- of geitenvleesch (inz. van de pooten); zie vbd. i.v. boebiri.

MOEKAH, minnaar, amant (inz. van eene getrouwde vrouw), minnares; peuë kakalōn moekahkeu, heb je soms je minnaar gezien, (zegt eene moeder wel eens tot hare dochter, die hare bevelen onoplettend uitvoert); batō' hōj moekah, zie i.v. batō'; zie verder vbd. i.v. arat. Moemoekah, een minnaar, minnares hebben, eene liaison hebben, overspel, ontucht plegen; zie vbd. i.v. gasi. Poemoekah, eene liaison laten aanknoopen, overspel, ontucht

doen plegen, tot overspel, ontucht aanzetten; kamòë njang na keudoeka'an, djipoemoekah ban sabòh dōnja;... kamòë tjré-bré deungōn lakòë, sabab si njòë barantjana, wij zijn allen in ellende gedompeld, doordat hij iedereen tot minnehandel heeft gebracht; ... we zijn van onze mannen gescheiden door het kwaad, dat deze kerel heeft gesticht, (Noen Parisi). Zie dina II.

MOEKALAH, zie moekalaïh.

MOEKALAÏH, ook moekalah (Arab. moekallaf), volwassen en in het bezit van zijne verstandelijke vermogens, op wien dientengevolge de verplichting tot naleving van de godsdienstige voorschriften rust, (Moh. wettelijke term); preutama ésculam keudoea moekalaïh, neukheun han sah kaphé ngōn gila, ten eerste Moslim, ten tweede volwassen en in het bezit van zijne verstandelijke vermogens; niet geldig, zegt hij (Nawawi), is (het imamaat van) een ongeloovige en een krankzinnige, (Meudeuha'; deze regel volgt op den eersten van de i.v. mōdjeutahét aangehaalde regels).

MOEKALAPAH (Arab. moechâlafah), oneenigheid, verdeeldheid, tweedracht, disharmonie, verschil, afwijking; oneenig, verdeeld, in tweedracht, in disharmonie, verschillend, afwijkend; gata bè' moekalapah ngōn tjèëdara, ge moet niet in oneenigheid met uwe broe-

ders leven; asòë nanggròë moekalapah, tan meusabòh doem bitjara, de inwoners van het land zijn verdeeld en niet censgezind in hunne overleggingen, (Tadeukiratō rakidin); ba' le, toean koe, sajang ngòn gaséh, nanggròë doea bòh bè' lé moeparé; na bè', toean koe, moekalapah, na bè' moebantah bè' lé moebalé', heb genegenheid en medelijden, heer, opdat de twee landen niet meer van elkaar gescheiden zullen zijn (door een huwelijksband vereenigd zullen worden), opdat ze niet in oneenigheid en twist zullen geraken, heer, en opdat we (van ons huwelijksaanzoek) niet (onverrichterzake) weer terugkeeren, (Diwa Sangsaréh).

MOEKAMAJ (Arab. moekamal), ook moekamè (Arab. moekammil); Sidi Moekamaj of Moekamè, naam, waaronder de Atjèhsche vorst Alaédin Kha (Alâ' ad-din Qahhâr), gereg. ± 1537—1568 n. Chr., in de traditie bekend staat.

MOEKARAM (Arab. moekaram), geëerd, geëerbiedigd, vereerd, (in hik.); sòjdén moekaram Nabi Moehamat, leubèh pangkat niba' njang na, onze vereerde heer, de Profeet M., die boven allen in in rang uitsteekt, (Meudeuha'); maka beukata Meukoe-ta Alam, dèëlat moekaram di ateuëh dōnja, toen sprak M. A., de op de geheele aarde geëerbiedigde Majesteit, (Malém Dagang).

MOEKARANAH (Arab. moeqâranah), vereeniging, verbinding, gelijktijdigheid (van twee zaken of handelingen); vereenigd, verbonden, gelijktijdig, (in hik.); aléh Alah kheun ngòn babah, moekaranah dalam dada, terwijl ge de eerste letter van het woord Allah (in Allâhoe akbar bij de ritueele godsdienstoeffening) met den mond uitspreekt, doet ge het tegelijkertijd in uw hart (Akeubarō Karim).

MOEKHALAPÉ, juichen, schreeuwen, (in hik.); têng-tông tjanang tam-toem beudé, bangòn misé dōnja karam; djireunta' ngòn djihōj saré, moekhalapé sabòh ragam, bekkenslagen klonken en ge-weerschoten knalden, dat het was alsof de wereld verging; de menschen riepen en schreeuwden tegelijk en juichten op ééne wijze, (Goemba' Meuih).

MOEKIM (Arab. moeqîm), hij die naar de desbetreffende bepalingen der Moh. Wet als een op eene plaats gevestigd inwoner geldt, ingezetene van eene plaats, (Moh. wettelijke term in verband met de bepalingen omtrent den Vrijdagsdienst), (verder) kring eener Vrijdagsmoskee, bestuurs-ressort, staande onder een imeun en veelal een onderdeel vormende van een oelëbalangschap, ook op zich zelf staande; Limông Moekim Mòn Tasië', oelëbalangschap bestaande uit 5 moekim's met de hoofdplaats Mòn Tasië'; Lhèë Moekim

Keureukōn, ook kortweg Moekim Lhèë genoemd, oelëëbalangschap bestaande uit drie moekim's met een hoofd, dat oorspronkelijk den titel Teukoe Keureukōn voerde; Moekim Loeëngbata, een zelfstandige moekim; nanggròë doea kroëëng, limòng moekim (ook limòng meuseugit), het land met twee rivieren en vijf moekims's (vijf Vrijdagsmoskeeën), aanduiding van het landschap Daja; zie verder vbd. i.v. meusapé. Zie oelëëbalang, sagòë.

MOELA I (Mal. id. uit Skrt. mûla), begin, aanvang oorsprong, grond, oorzaak; beginnen, aanvangen, (meer in hik.); moela phōn(-phōn), in den beginne, allereerst; sinan moela phōn geupeudo e' pakat, Pòtjoet Moehamat aneu' radja, daar was het, dat in den beginne de vorstenzoon prins M. eene bijeenkomst belegde, (Pòtjoet Moehamat); e' moela djadi, zie i.v. djadi; zie verder vbd. i.v. babat, djawòë, koerangan, mò'djidat. Zie phōn.

MOELA II, (Skrt. mûlaka), lobak, e.s.v. ramenar; (raadsel:) gadéng gadjah lam tanòh, peuë, — (opl:) bòh moela, olifantstanden in den grond, wat zijn dat, — lobaks.

MOELAM; awé moelam, zie i.v. awé.

MOELÈ, of koenjèt moelè, e.s.v. kurkuma, behoort tot de aweuëh peuët plòh peuët.

MOELÈ'; òn moelè'-moelè', zie i.v. tjam-tjam-tjòë.

MOELÉH (Jav. moelih), terugkeeren, teruggegeven worden; terug, teruggekeerd, teruggegeven, (in hik.); tabri, teungkoe, peukajan poetéh, ngòn koemoeléh oelam tjeuroega, geef mij, teungkoe, witte kleeren om naar het paradijs terug te keeren, (i.e. om in die kleeren gekleed als geloofsmartelaar te sneuvelen en in het paradijs opgenomen te worden), (Malém Dagang); neupòh tjò'ma ba' la'òt njan, thòlè jòh njan sikoetika; ... leupaìh Tjah Koebat oe meurandéh, ië pi moeléh misé njang ka, hij sloeg op die zee met zijne knots en de zee werd onmiddellijk droog; ... toen Tj. K. aan den overkant was gekomen, keerde het water tot zijn vorigen staat terug, (Tjah Koebat); beukit areutateu ka moeléh, peuë lòm dalèh neutheun tjèédara, indien uw goed al terug is, wat voor reden hebt ge dan nog om hun (van diefstal van dat goed verdachte) broeder aan te houden, (Nabi Oesoëih). Zie poeléh.

MOELIENG, e.s.v. boom (Jav. melindjo), waarvan de vruchten en bladeren als groente worden genuttigd, en de bast tot touw wordt gevlochten; moeliëng agam, eene soort, die geen vruchten geeft; moeliëng inòng, eene soort met vruchten; euntjiën bòh moeliëng, zie i.v. euntjiën.

MOELŌ' (Arab. moelk, en moeloe', mrv. v. malik), koninkrijk, koningschap, koning, (in hik. en titels); zie vbd. i.v. akeulém, katib II. Zie malé'.

MOELOIH, e.s.v. zout-, en zoetwaterisch, (Mal. bandang).

MOELŌT, zie mōlōt.

MOEMANDŌ, zie poepeuté'.

MOEMANG, duizelig, draaierig; duizeligheid, draaierigheid; (fig.) niet wetende wat te doen, ten einde raad, radeloos; moemangoelèë, id.; zie vbd. i.v. larang. Poemoemang, duizelig enz. maken.

MOEMANJÈH, zie moemida.

MOEMEUDÈH, zie meudéh.

MOEMEUNAN, zie meunan.

MOEMEUNJÈT, zie moemida.

MOEMEUNŌE, zie meunōë.

MOEMEUT, eene kleine soort kip-peluis. Zie hama.

MOEMIDA, ook doch minder moemanjèh, en moemeunjèt (Arab. moemajjiz; de vorm moemida wordt echter opgevatt als eene meu-afleiding van mida, dat weer als een bijvorm van bida wordt beschouwd, en wordt in eene ruimere beteekenis gebruikt dan de twee andere vormen), tot de jaren des onderscheids gekomen, waarvoor de Moh. Wet als normaal den leeftijd van 7 jaar aanneemt, op welken leeftijd men kinderen tot de galât en andere ritueele handelingen moet beginnen aan te sporen, (Moh. wettelijke term), (verder in het algem.) met onderscheidingsvermogen, met oordeel des onderscheids, (in de

laatste ruimere beteekenis gew. alleen de vorm moemida, of moebida); gòh lòm moemida (of moemanjèh, moemeunjèt), hij (zij) is nog niet tot de jaren des onderscheids gekomen; pakòn meunan boeët gata hana moemida (of moebida) sagaj, salah ngòn beuna tapeusa, waarom handelt ge zoo zonder oordeel des onderscheids, en vereenzelvigd ge kwaad met goed. Zie bida, tameunjèt.

MOEMOENAH (Arab.), Maimoenah, vrouwel, persoonsnaam, vaak verkort tot Moenah.

MOENAH, zie mōëmoenah.

MOENAPÈ', of moenaphè', meunap(h)è' (Arab. moenâfiq), huichelaar, hypocriet (in zake het geloof), schijn-geloo-vige; zie vbd. i.v. meureudoet.

MOENAPHÈ', zie moenapè'.

MOENDAM, groote, koperen of zilveren, meloen-, of komvormige drinkwaterkan met langen, wijden hals, (in Oelèë Lheuë kadah genoemd); (verder) groot, zwaar, vet, (van dieren, en alleen attributief, niet praedicatief gebruikt); moendam bawang si'olaïh, of m. meuroesō', meloenvormig geribde waterkan; moendam oeëh, gladde, niet geribde waterkan; gadjah moendam, zie i.v. gadjah; roeëng meusé ban gadjah pidjoeët, leupi' proeët ban keubeuë moendam, de rug (der reuzin) was als die van een mageren

olifant en de plooiën van haar buik waren als die van een grootten, vetten karbouw, (Goemba' Meuih).

MOENDJÈ, zie moenjè.

MOENDJÉNG, wijde, holle cylinder van gebakken aarde, thans ook wel van cement, ter hoogte van één l h o e ë', dienende om een put van binnen te bekleeden; seuraja peutrōn moendjéng, velen om hulp vragen om gezamenlijk moendjéng's (in een put) neer te laten. Moemoendjéng, van moendjéng's voorzien, daarmede bekleed; mōn moemoendjéng koelam meutoe-rab, doem meutjakab di rōt raja, de putten waren van moendjéng's voorzien, en de vijvers waren gemetseld, aan de groote wegen was alles in orde, (Meudeuha'). P o e m o e n d j é n g, met moendjéng's bekleeden.

MOENDJONG, zie moenjōng.

MOENDŌ (Mal. moendoer), achteruitgaan, terugtrekken, wijken, (mod.). Zie soerōt.

MOENDŌ', e.s.v. kapmes met gebogen lemmet, concave snede en kromme punt, dient voor het kappen van struikgewas, het hakken van takken met bladeren voor geitenvoeder, ook voor het openhakken van klappers.

MOENGKI, zie meu'oengki.

MOENGKOEËH, zie boengkoëh.

MOENJÈ, ook moendjè, e.s.v. boom met wrange, zuurzoete vruchten, (Mal. k e m a n g).

MOENJONG, ook moendjōng, vooruitstekend (van den mond, snuit), met een vooruitstekenden mond of snuit, snuitvormig; la-gèë moeka tikōih, moenjōng that, als de snuit van eene muis, erg vooruitstekend; pō moenjōng, aanduiding van de muis.

MOENTADARAH, zie moetadara-h.

MOENTAH, zie moetah.

MOENTÈÈ, ook moetèë, meu'-oentèë (inz. Toenōngsch, daarbuiten, zooals in Koetaradja echter ook bekend), padi stampen; djidja' mita oepah moentèë, habéh malèë poetrōë moeda; „sōë na, pō ma, oepah tōb padé, keu kamōë geubri doem njang soeka'', zij ging verdiensten zoeken met het stampen van padi, de jeugdige prinses schaamde er zich niet voor; „wie heeft, moedertje, padi te stampen tegen loon, dat hij mij naar zijn believen wil geven'', (Boeda' Meuseukin); toeëng ië moentèë, water (als loon) voor het padistampen aannemen, (uitdrukking voor: met zwaar werk weinig verdienen, slavenarbeid verrichten); peue na moedah, pō ma badan, tabri makanan keu aneu'eunda; bahlé koe-toeëng ië moentèë, peue njang na mèë tabri, pō ma, geef aan mijn kindje, lief moedertje, wat er aan voedsel gemakkelijk te vinden is; laat ik daarvoor tegen water als loon pa-

distampen, geef, moedertje, wat u goed dunkt, (Boeda' Meuseukin); tabakoe keudéh, addòë pangoelèë, koetoeëngië moentèë oenanggròë gata, neem mij gindsheen mee, geëerde broeder, ik zal in uw land als padistampster dienst kunnen doen, (Malém Dagang); eumpang moentèë, zie i.v. eumpang; eungkōt moentèë, eene kleine soort zeevisch, (zoo genoemd, omdat ze springt als padikorrels bij het stampen).

MOENTEUË, of moeteuë, ook meunteuë, dial. moentoej, eene djerooksoort, waarvan de zeer zure vrucht gebruikt wordt bij het bereiden van spijzen; moenteuë gadjah, eene groote soort; moenteuë padé, eene kleine soort, (de bladeren worden in de sambal gebruikt); moenteuë manèh, eene zoete, minder zure soort; asam bōh moenteuë, het zuur van de moenteuë.

MOENTOEJ, zie moenteuë.

MOEPA'AT, zie meunapa'at.

MOEPAKAT (Arab. moewâfaqah; wordt als eene meuf-leiding van pakat beschouwd), zie pakat.

MOEPARÉ' (Arab. moefâriq), scheidende, uiteengaande; uiteengaan, verdeeld, oneenig zijn, (in hik.); zie vbd. i.v. moekalapah, en zie moeparikah, para', parië'.

MOEPARIKAH (Arab. moefâraqah), scheiding, verdeeldheid, oneenigheid, verschil, afwij-

king; verdeeld, oneenig, het oneens zijn, verschillen, afwijken; Angòn B moeparikah sabé, A en B zijn het altijd met elkaar oneens; bandoea gata djinòë koepengah, bè' moeparikah misé njangka; misé dilèë meunandjinòë, ban lhèë geutanjòë tameutjèédara, (het dwerghert zeide tot den tijger en het rund:) ik zeg nu aan u beiden, ge moet geen oneenigheden meer hebben zooals nu gebeurd is; laat het nu weer zijn zooals vroeger, en laten we met ons drieën als broeders leven, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. haraïh I, en zie moeparé', para', parië', prangkang.

MOEPASAJ (Arab. moefaqçal; wordt beschouwd als eene meuf-leiding van pasaj), zie pasaj.

MOEPEU'AT, zie meunapa'at.

MOEPEUTI I (Arab. moeftî), wet-, schriftgeleerde van gezag; moeftî zijn, adviezen geven op het gebied van den godsdienst, waaraan gezag wordt toegekend; (ook in het algem.) advies, aanwijzing, bevel; adviezen enz. geven; sòë moepeuti, wie is de moepeuti, wie geeft aanwijzingen, wie regelt de zaak; Toeanteu Ali tanjông leugat, Nabi Mochamat bri moepeuti; teungòhteungòh geumoepadan, trōn peureuman niba' Rabi, onze heer A. stelde snel allerlei vragen en de Profeet M.

gaf zijne aanwijzingen; toen zij zoo aan het beraadslagen waren, kwam er eene openbaring van den Heer, (Radja Bada); Radja Bada bri moepeuti, plandō' kantjé seu'ōn sabda, R. B. gaf zijne bevelen en het slimme dwergheert nam ze eerbiedig in ontvangst, (Radja Bada); lōn njòë radja ba' soekèë dangki, njang bōh moepeuti dalam andara, ik ben de vorst van de dangki-stammen, die in het luchtruim heerschappij voer, (Djoehan Meusapi). Zie peutoea I.

MOEPEUTI II, zie oepeuti.

MOEPHŌM (Arab. mafhōm; wordt ook opgevat als eene meuaflleiding van phōm), begrepen, duidelijk, goeddunkend; begrijpende, begrepen hebbende; kamoe phōm ba' lōn, of lōn ka moephōm, het is mij al duidelijk, ik heb het al begrepen; hōm, haj tjoetda, hōm, ban njang moephōm ba' gata sidròë; oelōnteu njòë gata hoe kōm, ban njang ma'loem meunan djindòë, ik weet het niet, zuster, ik weet het niet, ik laat het aan uw goeddunken over; ik onderwerp mij aan uw oordeel, zooals het u goed dunkt, zoo gebeure het nu, (Goemba' Meuih); zie verder vbd. i.v. hōm, ma'na. Poephōm, begrijpelijk, duidelijk maken, laten begrijpen. Vgl. ma'loem, ma'roeih, en zie pham.

MOERAH, goedkoop, mild, milda-

dig, grootmoedig, barmhartig; moerah até grootmoedig, barmhartig; moerah djarròë, mildadig; zie verder vbd. i.v. kisah. Poemoerah, goedkoop, goedkooper maken; tapoemoerah batjoet, pakri njang meuhaj that, laat van den prijs wat vallen, hoe kan het zoo duur zijn.

MOERAHÈ', zie meurahè'.

MOERAKABAH (Arab. moerâqabah), concentratie van de gedachten op God, ook wel op den Profeet of een heilige, zóó dat men den in de gedachte aanschouwde werkelijk meent te zien (mystieke term), meditatie, inwendig gebed; mediteeren, innerlijk bidden, (verder in het algem.) overdenken, piekeren; meunan, tèëlan, moerakabah, Toehan gaséh njan keu gata; njeum tadoeë' dalam Ka'bah, sadjan siah ngòn oelama; njeum tasima' moedjakarah, njeum ba' siah tabeuët gata; meunan moerakabah geutanjòë 'awam, di oereuëng além leubèh a'la; njeum ngòn Toehan baranggadjan, dròë sit geutan leumah njata; si'oelahan tapandang dròë, ngòn alam njòë sang gòh lòm na; sang njang ma'loem lam èleumèë, tapandang kajèë lam bidjinja; meunan moerakabah ahalōj soephi, sikoereuëng pié njan

doem keureudja, zoo, vrienden, moet ge (bij de vereering van den Profeet en van heiligen) uwe gedachten (op hen) concentreren, en de Heer zal u zoo genadig zijn, dat ge het gevoel hebt, alsof ge in de K. zat met die heiligen en geleerden, alsof ge hen hoordet spreken, alsof ge de lessen van die heiligen aanhoordet; aldus is (de uitwerking van) de gedachtenconcentratie van ons, leeken, van geleerde lieden is ze nog verhevener; men heeft dan het gevoel alsof men steeds met den Heer ware, al is Hij niet duidelijk zichtbaar; (of zelfs) alsof men Hem aanschouwde, en alsof deze wereld nog niet bestond; alsof men zag wat men (slechts) in zijne wetenschap weet, zooals den boom in het zaad (waaruit hij nog moet ontstaan); zoo is de gedachtenconcentratie van ingewijden in de mystiek, die al de negen handelingen (op het pad der mystiek) verrichten, (Akeubarō Karim); lam aseutana boengòng padé, neu-beuët sabé Koeroe'an raja; moerakabah deungòng liké, até halé keu Rabana, in het paleis reciteerde de padibloem (de schoone jonge man) voortdurend den grooten Qorân; hij ging op in meditatie en vroom reciet, met zijn hart gericht op den Heer, (Goemba' Meuih); doedòë niba' njan moerakabah keu Pôteu Alah Toehan Asa; teuma neusroe oe-ba' goerèë, Paréh lakèë barang pinta; sigalara'

jat doem leuëng djaròë, Paréh sidròë njang beuët doe'a, vervolgens (na de patihah voor den Profeet) wendde hij (Paréh) zich in een inwendig gebed tot Allah den Eenigen Heer; daarna riep hij zijne leeraren aan en bad om vervulling van zijne wenschen; al het volk hief de handen omhoog, terwijl P. een gebed uitsprak, (Noen Parisi); prèh lōn moerakabah, laat ik er even over piekeren.

MOERÈ, in hik. voor het rijm ook moeròë, wijze, manier, handelwijze, streken, kuren; b'è' kapeuleumah moerè, je moet geen streken, kuren laten zien, uithalen; meu'èn doea seun moerè, malam djeuët keu tikōih, oeròë djeuët keu toepè, twee wijzen spelen, des nachts eene muis zijn en des daags een eekhoorn, (sprkw. voor:) een dubbel leven leiden, eene dubbele rol spelen, van twee wallen eten, misleiden, (ook gebezigd zonder het tweede deel, dat meer voor het rijm dient, of:) meu'èn doea moerè; timoe barat dja' lakèë sabi, doea moerè djikeureudja; barang sòë meu'èn doea moerè, datang roedi datang hina, in het Oosten en in het Westen gaan zij bijdragen voor den heiligen oorlog vragen, maar zij eten daarbij van twee wallen (gebruiken die bijdragen niet voor den heiligen oorlog en heulen met de gōmpeuni); maar wie aldus van twee wallen eet, vervalt ten

slotte in heerdienst en vernedering, (Tadeukiratō rakidin); Dja wa djitipèë ngòn meù'èn moerè, djiranté lihé ngòn djibri blandja, de Javanen hebben zij beetgenomen door eene dubbele rol tegen hen te spelen, zij gaven hun geld, maar legden daarbij een ketting om hun hals, (Tadeukiratō rakidin); teuma seu'ōtlé koeja njòë: „le that moeròëteu di gata”, de oude man antwoordde toen snel: „gij (dwerghert) hebt veel streken”, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. lalè, en zie moeròë.

MOERÉH (samentrekking van meù'oeréh), dageraad, ochtendschemering; glorend (van den ochtend); wordt verder als vrouwel. persoonsnaam gebezigd; oeròë ka moeréh, de ochtend begint al te gloren; lagèë moeréh, zie i.v. lagèë; zie verder vbd. i.v. galah, koenoet, meureugasentoea, en zie oeréh.

MOEREUËT (Arab. moerâd), bedoeling, beteekenis, zin, (in geschr. en in fijne taal); peuë moereuët narit njan, wat is de bedoeling van die woorden, wat hebben die woorden te beduiden; haba baréngteusòm moereuët, djitoepeuë meukeusoet sigra-sigra, van zinspelingen, van woorden met een verborgen zin, weet hij steeds onmiddellijk de bedoeling te vatten, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. kōn.

MOERI I; idja moeri, e.s.v.

fijne, uit Voor-Indië geïmporteerde stof.

MOERI II (Mal. id. uit Perz. m^œri), e.s.v. klarinet, (in hik.); zie vbd. i.v. dandi, meudeuli.

MOERIB, ook, doch minder, moerit (Arab. moerîd), leerling (inz. van een godsdienstleeraar, eene godsdienstschool), discipel, student; aneu' moerib, = moerib in betrekking tot den leeraar of de school; ka djipiōh sinan si'at, dji'eukeu teumpat na doem tjeuroega; ngòn aneu' moerib peuët limōng reutōih, tōë ngòn djeu'ōh keunan teuka, hij rustte daar (in de meunasah van den godsdienstleeraar) even uit en zag dat de plaats eruit zag als het paradijs, met vier-, vijfhonderd studenten, die daar van heinde en verre waren gekomen, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. apit.

MOERIT, zie moerib.

MOERŌ' (Pedirsch), radeloos, wanhopig, ergens het hoofd bij verliezende, (ook) het land hebbende, uit zijn humeur, kregelig; é' moerō' atéteu, het is om kregelig te worden, of om je hoofd te verliezen, (zegt men b.v. wanneer men steeds door gezeur bij zijn werk wordt gestoord); lōn misé ban boengōng gloempang, sòë njang pandang djeuët keu gígéng; bèë dji that khiëng ngòn brō' boesō', djeuët keu moerō' oereuëng njang la'éng, ik

ben als eene gloempang-bloem, wie haar ziet raakt geërgerd, ze geeft een verschrikkelijken stank en bedorven lucht af, zoodat men er uit zijn humeur door geraakt, (Plandō' Kantjé); djih lam toenoe até moerō', poetròë doem trō' lam djitampa, hij was steeds uit zijn humeur en in eene landerige stemming, en de prinsessen (zijne vrouwen) waren uitgeput, doordat hij haar steeds klappen gaf, (Banta Beuransah; deze regel volgt op den regel i.v. euntjho' geciteerd); jōh njan paki goendah até han djeuēt piké soesah han ban; „areutakoe tan meungsiboēsō', peuëkeu koedjō' beunajeuë oetang; keureuna njòë até moerō' salèh hò tō' lōn, hé Toehan'', de arme man raakte toen zeer gedrukt (door den eisch tot betaling van genoten etensgeur), hij kon er niets op vinden en verkeerde in groote verlegenheid; „ik bezit zelfs geen boesō', wat moet ik dan ter voldoening van die schuld geven; ik voel mij hier wanhopig door, waar moet ik wel terecht komen, o Heer'', (Plandō' Kantjé).

MOERÒÈ, door, van wege, wegens; doordat, omdat; verder in hik. ter wille van het rijm = moerè, zie aldaar; moeròë sinjan geutanjòë tjilaka, door hem hebben we tegenspoed gekregen; moeròë sabab djigaséh that, djipeutoerōt barang peuë haba, omdat

hij erg veel (van haar) hield, gaf hij aan al hare woorden gehoor, (Tjah Koebat); moeròë djih moeda badan koeat, kamòë leumòh that badan toeha, doordat hij jong is, is hij krachtig van lichaam, terwijl ik zwak ben, doordat mijn lichaam al oud is, (Meudeuha'); hana pahla oeròë doedòë, moeròë lakòë djipeuhina, zij zal (voor het verrichten van die aanbevelenswaardige godsdienstoefening) in het hiernamaals geen loon krijgen, doordat zij daarbij haar echtgenoot met geringschatting behandelt (door er niet eerst zijne toestemming voor te vragen), (Hik. Peudeuëng).

MOERÖH, zie i.v. oeròh.

MOERÖNG, e.s.v. boom met onsterk hout (Mal. kélor), waarvan de vruchten (bòh moerōng) en de bladeren (ōn moerōng) in goelè worden gebruikt; moerōng bit, de gewone moerōng; moerōng kléng, Bat. Mal. daoen kartoe; kajèë-kajèë lagèë ba' moerōng, ook het hout is (zwak) als dat van den moerōng-boom, (sprkw. gebesigd van eene slechte kans); poetéh-poetéh boengòng moerōng, poetéh meukeupōng talòë kroeëng Raba (of: poetéh boengòng trōng di poetjō' kroeëng Daja); beukah tjawan lōn gantòë mangkōng, 'òh rajeu' lōn lōn lawan gata (of: mangat até lōn 'òh teuka gata,

of: 'òh rajeu' gata), wit, geheel wit zijn de bladeren van de moerōng-boomen langs de Raba-rivier (of: hoe wit moerōng-bladeren ook zijn, witter zijn de trōng-bladeren bij den oorsprong van de Daja-rivier); als een kommetje breekt, zal ik eene groote kom ervoor in de plaats geven, als ik groot ben, zal ik u weerstaan (of: ik ben tevreden, als gij komt, of: als gij groot zijt), (pantōn); meugeutah moerōng, gelijkend op moerōng-gom, (gezegd van suiker, die men tot stroop kookt, wanneer ze dikkleverig begint te worden, zie ook i.v. keunjang); bōh moerōng, (ook) e.s.v. zeevisch, iets kleiner dan de moetabat doch met een langeren bek; ōn moerōng, (ook) klaveren (van het kaartspel, zie sikoe-pan); tjitjém moerōng, e.s.v. vogel met langen snavel; moeka meutjitjém moerōng, een gezicht gelijkend op (dat van) een moerōng-vogel, (gezegd van een menschezicht, dat smal en langwerpig is en eene puntige kin heeft).

MOESA (Arab. Mōsâ), Mozes; agama Moesa, de godsdienst van Mozes, de Joodsche godsdienst, (wordt soms voorgesteld als eene zoonanbidding, zie vbd. i.v. mēnsòh, en zie jahoedi).

MOESALA (Arab. moeçallâ), plaats voor de seumajang, bidmatje, bidkleed, (gew. een matje, een geitevel, of, voor meer dan een persoon tegelijk, een lange lap wit goed, welke voor-

werpen in de meunasah aanwezig zijn); tika moesala, bidmatje; tjab moesala, donkere vlek op het voorhoofd, z.g. ontstaan door het veelvuldig verrichten van de seumajang, (in werkelijkheid kunstmatig aangebracht); zie verder vbd. i.v. djab I, koetjhoeë', la-élahaa-élahah. Zie soedjadah.

MOESAMA (Arab. moesjahhamah), gefarceerd, gevuld met gehakt vleesch, eieren, rozijnen, etc., (gew. van een gebraden hoen, manò' moesama); lōn peugèt (of lōn tagoeën) manò' moesama, ik maak (kook) eene gevulde kip klaar.

MOESANG, koffierat; soorten: m. boelōh, geeft geen geur af; m. djeubeuët, civetkat, (die het civet levert); m. mangòih, geeft geur af als pandan; pineung moesang, zie pineung; timòn moesang, zie timòn. Zie mangòih.

MOESAPAT (mod.), door het Ned.-Ind. Gouvernement ingestelde inheemsche rechtbank, gevestigd in elke bestuursonderafdeeling en bestaande uit het Europ. onderafdeelingshoofd als voorzitter, een Inl. schrijver van hem als officier van justitie, de districtshoofden (in rechtstreeks bestuurd gebied) of de landschapshoofden (in zelfbestuursgebied) als leden en een Moh. schriftgeleerde als adviseur. Zie meusapati.v. pat.

MOESAPÉ, zie meusapé.

MOESARA, belasting (op veld-, en boschproducten); ampōn, toe-

ankoe, meuribèë katòë, keu pakòn kamòë neu-seuranta; tòh siré kroë-ëng njang meusoegang, tòh siré blang tan moesara, vergeving, heer, duizenden malen vergeving, waarvoor hebt gij ons laten oproepen; welke rivier pleegt verzet, welk veld brengt geen belasting op, (i.e. waar is men in opstand tegen u), (Malém Diwa; overigens gebruikelijke vraag in hik, wanneer het volk is opgeroepen); ba' si-plōh glōng djitoeëng siglōng, siplōh ambōng sabōh moesara, van elke tien bossen (rotanhoepels) nam hij één bos, van elke tien manden één mand als belasting, (Pòtjoet Mochamat).

MOESÉB, zie meuséb.

MOESÉM (Mal. moesim, uit Arab. mausim), moesson, jaargetijde, seizoen, bepaalde tijd voor iets, (in hik. ook in het algem.) tijd; moesém timoe, m. barat, Oost-, Westmoesson; moesém timoe tapèt koe-lat, moesém barat takoeëh reubōng, moesém timoe tahareukat, moesém barat wòë oe gampōng, in den Oostmoesson zamelt men paddenstoelen in en in den Westmoesson delft men bamboespruiten op, in den Oostmoesson gaat men op verdienste uit en in den Westmoesson keert men naar zijn dorp terug; moesém khoeëng, droge tijd; moesém oedjeuën, regentijd; moesém pitjé' (of kòt) blang, de tijd, dat de velden

„nauw” (d.w.z. voor het vee gesloten) zijn, i.e. de ± 8 maanden durende tijd van het oogenblik, dat de padi gezaaid wordt tot dat ze geoogst is, gedurende welken tijd men het recht heeft om andermans vee, dat men op zijn rijst veld aantreft af te maken of te verminken; moesém loeaïh blang, de tijd, dat de velden „wijd” zijn (d.w.z. voor menschen en dieren open staan), i.e. de ± 4 maanden durende tijd, dat de velden braak liggen, (zie ook i.v. keunōng); moesém bōh kajèë, vruchtentijd; moesém meuglajang, de tijd, dat men vliegers oplaat; moesém sakét, de tijd, dat er ziekten heerschen; tameuroenòë pi han tatém, tabōih moesém roegòë raja, leeren (godsdiens studeren) wil men ook niet, en zoo verknoeit men tot eigen groote schade zijn tijd, (Banta Beuran-sah); zie verder vbd. i.v. abeueëngabeueëng, dōng.

MOESÖH, vijand (in het algem.); moesöh moepeusaka, erf-vijand; zie verder vbd. i.v. mië. Moemoesöh, (elkander) vijandig gezind zijn, vijandschap toedragen, in vijandschap leven; lōn moemoesöh ngòn djih, ik leef in vijandschap met hem; di lōn han lōn dja' oe Glé Poetōih, Atjèh moemoesöh deungòn Daja, ik ga niet naar G. P. (in Daja), (de lieden van) Atjèh en Daja zijn vijanden van elkaar, (sati-vers). Poemoesöh, vijandschap stichten; la'lém jatim

njòë hò katrōīh, tiēb-tiēb soelét noeraka padjōh; peusoena gōb dji-poemoesōh, makan riba kiké bachin (Arab. bachīl), hier in de hel, die hen verslindt, komen de onderdrukkers van weezen, de leugenaars, de lasteraars, die tusschen anderen vijandschap stichten, de woekeraars en de gierigaards, (Tja'é Hadat).

MOESRÉB, of meusréb, zelden meutjeuré' (Arab. masjriq), Oosten, (de meest voorkomende vorm is de verkorting sréb, zie aldaar).

MOETABAKAH (Arab. m o e t â b a q a h), overeenstemming, harmonie; overeenstemmend, in overeenstemming, harmonieërend, navenant, passend, (meer in hik.); prangeuj pi gèt roepa tjeudaīh, moetabakah nan ngòn roepa, zij was goed van inborst en knap van uiterlijk, en haar naam was in overeenstemming met haar voorkomen, (Noen Parisi); 'òh dji-marit moetabakah, reumèh babah manèh rasa, als zij spraken, was alles in onderlinge overeenstemming, een vriendelijke mond en liefelijke woorden, (ibid.).

MOETABAT, of meutabat, ook meurentabat, e.s.v. zeevisch, (van dezelfde soort als doch kleiner dan de nggeu'nggeu', en grooter dan de bōh moerōng).

MOETADARAH, of moentadarah, ook wel moe(n)tah darah, (zeer grof, boos woord

voor:) eten, vreten; njòë, moetadarah, hier, vreet; kasaling bōh laboe katië' bōh birah, oereuëng han lèt moetadarah bè' kapoemeulia, slingert de (als geschenken voor den vorst medegebrachte) l a b o e-vruchten weg, en smijt de birah-knollen neer, en bewijst geen eer aan wie er toch niet van vreten wil, (zeide de booze schriftgeleerde Dja Pakèh tot de lieden van Meureudoe, toen hij door soeltan Meukoeta Alam, tot wien hij met de lieden van M. gekomen was, werd genegeerd), (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. loerōng.

MOETAH, ook moentah, braken, overgeven, afgeven (van gekleurde weefsels bij het waschen), verkleuren, (vgl. oebah); moetah darah, bloed spuwen, (ook) vreten, (in de laatste beteekenis gew. moetadarah, zie aldaar); moetah-tjirét, braking met diarrhee, cholera; moentah naga, zie i.v. boengkoeëh; zie verder vbd. i.v. a'oeë', ka'a'-ka'oeë'; idja njòë hana djimoetah, dit kleed verkleurt niet (indien men het wascht). Poemoetah, doen braken, aan het braken brengen.

MOETAKABIRIN (Arab. mrv. moetakabbirīn), zich zelf verheffend, trotsch, verwaand, opgeblazen; moetakabirīn that gōb njan, wat is die man verwaand.

MOETALA'AH, zie meutala'ah.

MOETALÉB, mannel. persoons-

naam, verkorting van Abdōmoetaléb (Arab. 'Abdoe 'l-moettalib), gew. verkort tot Taléb.

MOETAWATÉ, zie meutawaté.

MOETÈÈ, zie moentèè.

MOETEUE, zie moenteuë.

MOETJAB, zie oetjab.

MOETJAHADAH, zie meutjahadah.

MOETJARAPAH (Arab. moesjarrafah), vereerd, verheven, edel, (in hik.; verder als bijnaam van Mekka); diké lisan la-élaha-élalah, nama kalimah lôn tjalitrah; kalimah moetjarapah, kheun siteungòh doa blaïh nama, de diké met de tong is (het uitspreken van) de geloofsbelijdenis, (van) het Woord, waarvan ik de (verschillende) namen zal vertellen; (het heet) het Verheven Woord, volgens sommigen heeft het twaalf namen, (Ma'ripat).

MOETJRE' (Arab. moesjrik), polytheïst, ongeloovige; veelgoderij, ongeloof, (in geschr.); Alah Ta'ala bit-bit hana neupeu'ampôn dèësa kaphé moetjré' dan neupeu'ampôn dèësa njang la-én niba' kaphé moetjré', Allah de Verhevene zal werkelijk niet vergeven de zonde van den ongeloovige, die veel goden aanbidt, en zal wel vergeven alle andere zonden dan die van veelgoderij, (Beukeumeunan); „pintō langèt peuë keu koentji", djaweuëb Ali neukheun: „tjeuroega, moetjré' bélah njankeu koentji, hé Jahoedi, la-

én hana'", „wat is het slot van de hemelpoort (dat de hemelpoort sluit)", Ali antwoordde: „het slot van het paradijs is het toevoegen van goden aan Allah (is veelgoderij), o Jood, niets anders", (Êëlia toedjöh).

MOETOE I (Mal. matoe, uit Tam. mattu), graad van eene tiendeelige schaal om goud te wegen, (ook) karaat, (fig.) gehalte, allooi, waarde; meuih siplōh moetoe, goud van 10 moetoe, i.e. het fijnste goud, zuiver goud; la'sana meuih siplōh moetoe, patōt keu djoedō intan preumata, gelijk goud van 10 moetoe (van het zuiverste gehalte), passend om een stel te vormen met diamanten en juweelen, (sprkw. voor) bij een schoonen man past eene schoone vrouw: kah bè' kamoepaké ngòn kèë, hana sabé moetoe ngòn kah, sabab kah teumòn gòb, jij moet met mij geen ruzie maken, ik ben niet van hetzelfde allooi als jij, want jij bent een slaaf; zie verder vbd. i.v. lakoe, en vgl. krat.

MOETOE II (Mal. moetoe, uit Tam. muttu), parel, (in hik.); zie vbd. i.v. geunggam, hambō, keumala.

MOETOE III (Mal. moetoe), verstomd, sprakeloos, (van b.v. verbazing), (in hik.); geubōh peukajan alat keuradjeuën, sòë njang kalòn habéh doem moetoe, men deed haar vorstelijke kleederen aan en wie haar zag raakte ver-

stomd van verbazing, (Diwa Sangsaréh).

MÒH, verkorting van roemòh in joeb en likòt mòh, zie joeb I en likòt.

MÒHRÉM (Arab. mahram), persoon van andere kunne, met wie men wegens te nauwen graad van bloedverwantschap niet mag trouwen; (iem., elkander) in verboden graad bestaande, (Moh. wettelijke term); njang phōn geugantoeng, aneu', ba' ò', sabab soentō' peuleumah dròë; ba' oereuëng lakòë njang kōn mōhrém, hankéudjitém njandjitōb dròë, in de eerste plaats, mijn kind, worden (in de hel) de vrouwen bij de haren opgehangen, die zich steeds laten zien aan mannen, die haar niet in den verboden graad bestaan, en zich tegenover hen niet willen sluieren, (Tambéh toedjōh blaïh).

MÒHTASA (Arab. moehtaç a r), samenvatting, resumé, compendium; samenvatten, bekorten, beknopt, kortelijk vertellen, (in hik.); han lōn peugah lé haba peukajan, 'òh nòë, toean, lōn mōhtasa, ik zal niet verder doorgaan met de beschrijving van zijne kleeding, ik bekort die, heer, tot zoover, (Tjah Koebat).

MÒHTADJEUEB, zie mōseutadjeuëb.

MÒLA, ook mèëla (Arab. maulâ), heer, patronus (van een vrijgelaten slaaf; Moh. wettelijke term); boekōn oelōn oereuëng pantjoeri, boekōn lari niba' mōla, ik

ben geen dievegge en geen slavin, die van haar heer is weggelopen, (Meudeuha'). Zie mèëlòë, mōlana.

MÒLANA, ook mèëlana (Arab. maulânâ), onze Heer, (i.e. God, de Profeet, ook de vorst); zie vbd. i.v. habibi, koe-koeë', en zie mèëlòë, mōla.

MÒ'LOT, ook mōëlōt, mèëlōt (Arab. maulôd, eig. maulid), geboorte, nl. de geboorte van den Profeet Mohammad (mò'lōt Nabi), (verder) de herdenking van die gebeurtenis, de maand, waarin die herdenking plaats heeft, nl. de maand Rabi'ōj awaj, d.i. de geboorte-, tevens sterfmaand van den Profeet (beide gebeurtenissen hadden volgens de traditie op den 12den dier maand plaats); kanoerimò'lōt, gemeenschappelijke maaltijd, voorafgegaan door eene door een of meer deskundigen uit eene of meer levensgeschiedenissen van den Profeet in verzen of berijmd proza gehouden voordracht (beuët rawi), gevolgd door een gemeenschappelijk reciet van heilbeden voor en lofprijzingen van den Profeet (liké mò'lōt), waarbij telkens een regel door den leider wordt aangegeven (radat) en door de overigen herhaald of beantwoord (seu'ōt), en besloten met een gebed, (wordt gemeenschappelijk dorpsgewijze in de meunasah van het dorp of door afzonderlijke personen gegeven op of na den 12den der maand Mò'lōt, of in de twee daarop volgende maanden; der-

gelijke voordrachten uit de levensgeschiedenis van den Profeet, gevolgd door een gemeenschappelijken maaltijd, worden ook bij andere gelegenheden gegeven, zooals bij het peutjijtjab-feest van een kind; men spreekt dan echter gew. niet van mò'lōt, maar van marhaban naar het in het gemeenschappelijke reciet telkens terugkeerende Arab. woord marhabân, i.e. heil!); Adòë Mò'lōt, (ook Mò'lōt teungòh, d.i. jongere broeder van M., of middelste M.), Mò'lōt seu-neulheuëh (ook Mò'lōt akhé, d.i. laatste M.), resp. namen van de op de Mò'lōt maand volgende maanden Rabi'ōj akhé en Djamadō awaj, wjl de herdenking van de geboorte van den Profeet ook nog in die maanden plaats heeft, en hiernaar weer wordt Rabi'ōj awaj ook wel Mò'lōt phōn, de eerste M., genoemd.

MÒM, borst (eener vrouw of van een wijfjesdier), uier, speen, (verder) knop (van een schild); (de borsten) zuigen; bri mòm, de borst geven, zoogen; lhaïh mòm, spenen; ië mòm, zog, melk; aneu'rimoeëng wòë ba' rimoeëng, beuthat djimòm ba' ma'noesia, een tijgerjong keert tot de tijgers terug, ook al heeft hij de borsten van een mensch gezogen, (Tadeukiratō rakidin; sprkw. z.v.a. de natuur verloochent zich niet, de natuur is sterker dan de leer); zie verder vbd. i.v. djoedjoeët. Moemòm, met borsten

enz.; aan het zuigen zijn. Poemòm, zoogen, de borst geven; lheuëh poemanòë ka dji-poemòm, teusinjòm sinjòm boeda' barō na, na het kind gebaad te hebben gaf zij het de borst en het pas geboren wicht glimlachte, (Boeda' Meuseukin); oereuëng poemòm, zoogster, min. Zie abin, dè', mi' I, tè' I.

MÒ'MIN (Arab. moe'min), geloovig; geloovige; (ook) goedhartig, goed, weldadig, mildadig; bit njò Teukoe geutanjòë mòm'min that até, penë njang talakèë reudjanglé geubri, onze Teukoe is inderdaad zeer mildadig, wat men hem ook vraagt, hij geeft het dadelijk; bè' tapoe-poetōih silat rahim, até ba' mòm'min keu oereuëng doemna, verbreek geen betrekkingen van vriendschap en bloedverwantschap en wees goed voor alle menschen, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. djròh, katjah, meunang.

MÒMKÉN, zie mòngkén.

MÒN, put, waterput; dja' oe mòn, naar achter gaan, zijne behoefte doen; dja' oe mòn rajeu', eene groote behoefte doen; dja' oe mòn tjoet, eene kleine behoefte doen; mòn ië (tabeuë), zoetwaterput; mòn eungkòt, vischput, i.e. uitgediepte plaats in een sawah, voorzien van takken en bladeren om de visch te lokken, die men later vangt door den put uit te schep-
pen, (ook) diepe plaats in een moeras, waarin visschen zich ver-

zamelen; *tjeupham-tjeuphoom* neublōh *paja*, *sròb* 'òh *dada pi neu'* iēm *dròë*; *hingga ka sròt lam mòn eungkōt*, *djikeumiēng* 'oeēt *oelé boeja*, met plonzende geluiden waadde hij door het moeras, zakte er in tot zijne borst, maar gaf geen kik; totdat hij in een vischput viel en een krokodil hem wilde verslinden, (*Plandō'* *Kantjé*); *mata oerōë lam mòn*, de zon in den put, i.e. staat in het zenith; zie verder sprkw. i.v. *mita*, *tangkoelō'*. Zie *moendjéng*.

MÒN-MÒN, verkouden; verkoudheid; zie vbd. i.v. *batō'*, *krò-krò*.

MÒNARA, zie *meunara* I.

MÒNG-MÒNG, e.s.v. slagbekken, in grootte tussehen de *tjanang* en de *gōng* in staande, en dienende voor bekendmakingen, om b.v. volk op te roepen, om in godsdienstscholen, waar geen trom (*tambō*) aanwezig is, de *seumajan*-tijden bekend te maken; *geutheun aréng lingka oeteuën*, *geupèh mòng-mòng geulét lingka*, men heeft (om den tijger te vangen) netten om het bosch gespannen, op bekkens geslagen en het bosch omsingeld, (*Noen Parisi*).

MÒNGKA (Arab. *moenkar*), verloochend, verboden, verwerpelijik, slecht, verdorven, goddeloos; (verder) naam van een der twee grafengelen, die den doode in het graf over zijn geloof onderfragen en hem, bij ongunstige

bevinding, kastijden, ook *Mòngkarōn*, wordt echter gew. met den anderen grafengel in één adem genoemd, n.l. *Mòngkawanaki*, of *Mòngkarōnwana(ng)ké* (Arab. *Moenkar wa Nakîr*), *Moenkar en Nakîr*, (zie ook *teuleukin*); *sigala mòngka bandoem geuteugah*, *soerōh Alah neujoeë keureudja*, al wat slecht (met den godsdienst in strijd) was werd tegengegaan, hij (de vorst) beval (allen) *Allahs* geboden na te leven, (*Prang Gōmpeuni*); *sabab tinggajama bèn ma'roeih* (Arab. *amr bi 'l-ma'rœf*), *hana sòë teugah boeët njang mòngka*, doordat het aansporen tot het goede achterwege wordt gelaten en niemand het slechte tegengaaf, (*Tadeukiratō rakidin*; deze regel volgt op den regel geciteerd i.v. 'am). Vgl. *mòngké*.

MÒNGKARŌN, zie i.v. *mòngka*.

MÒNGKARŌNWANAKÉ, zie i.v. *mòngka*.

MÒNGKARŌNWANANGKÉ, zie i.v. *mòngka*.

MÒNGKAWANAKI, zie i.v. *mòngka*.

MÒNGKÉ, zie *meu'oengki*.

MÒNGKÉN, ook wel *mòm kén* (Arab. *moemkin*), mogelijk, gebeurlijk, doenlijk; *hareutòë mòngkén sah doea ban*, *mèë na mèë tan ba' keukira*, de beteekenis van *mòngkén* (n.l. in de dogmatiek) is, dat iets bij redelijk denken op twee wijzen opgaaf, dat het zoo-

wel bestaan als niet bestaan kan, (Akeubarō Karim). Zie dja'éh.
MŌPEULĒH (Arab. moe flis), die in staat van faillissement verkeert, failliet, insolvent, (Moh. wettelijke term).

MŌSEULIHAT (Arab. maḡlaḡah), wat heilzaam werkt, goede raad, middel, (ook) list; heilzaam, nuttig, doeltreffend; ka lōn peugah haba njang mōseulihat, han djipatéh, ik heb hem een goeden raad gegeven, maar hij heeft er niet naar geluisterd; oereuēng mōseulihat, iem., die goeden raad weet te geven, die overal raad voor weet; djimita rōt njang mōseulihat, mita pakat djitham radja; bè' Meudeuha' radja panggé, meunan piké ba' djikira; keunōng pakat reumbang ilah, Wadihirah han lé haba, zij (de vier goerèë's) zochten een weg, die tot hun doel zou leiden, en overlegden met elkander om te beletten, dat de vorst M. zou ontbieden, dat was het doel dat zij beoogden; toen zij het eens waren geworden en het middel juist bleek, sprak (vorst) W. niet meer (over Meudeuha'), (Meudeuha').

MŌSEULIMA (Arab. moeslimah), Moslimsche, (in geschr.); harab oelōn keu Pōteu Alah, keu Rasoelōlah sadjan seureuta; doe dōë niba' njan keu tēhlan njang mōseulimin ngōn mōseulima, ik stel mijne hoop op onzen Heer Allah

en tevens op Allahs Gezant; vervolgens op mijne Moslimsche broeders en zusters, (Tamim Ansa). Zie mōseulimin.

MŌSEULIMIN (Arab. mrv. moeslimin), Moslim, (tijdens den Atjèh-oorlog inz.) strijder in den heiligen oorlog; den heiligen oorlog voeren; pakri lalōē ngōn toeēng taheulé, peuseutèt kanoeri ba' oereuēng kaja; keu prang sabi hana meuseubōt, tapeuseutōt keu proeēt sadja; mōseulimin dalam miduēn prang, di gata bimbang keu proeēt sadja, hoe kunt gij (vromen) u steeds bezig houden met het tegen loon reciteeren van taheulé's en met het afloopen van kanoeri's bij rijke lieden; aan den heiligen oorlog denkt gij in het geheel niet, gij streeft alleen na den buik te dienen; de strijders voor de heilige zaak bevinden zich op het oorlogsveld, en gij denkt alleen aan uw buik, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. balé', mōseulima, oegah. Zie éseulam.

MŌSEUTAB'ILŌN (Arab. moestafiloen), naam van een Arabischen versvoet (dubbele jambe), die regelmatig een zesde of vierde deel vormt van het in het Atjèhsch nagebootste radjazmetrum; zie vbd. i.v. baréh en zie verder nalam en radjat.

MŌSEUTADJEUĒB, ook mōih-tadjeuēb (Arab. moestadjâb), verhoord, vervuld (van eene bede), uitwerking hebbende,

probaat (van een genees-, of too-vermiddel); toelōng Alah beureukat Moehamat, deungōn keuramat doe-li meukoeta; kaboej mōseutadjeuēb niēt toe-ankoe, siribēē lakoe lōn peudaja, met de hulp van Allah, den zegen van (den Profeet) M. en door de heiligheid van Uwe Majesteit zal uw wensch verhoord en vervuld worden, ik zal daartoe alle mogelijke (eig. duizend) middelen aanwenden, (Diwa Sangsaréh); oebat mōseutadjeuēb, een probaat middel.

MÖSEUTA'EB, of mōseuta'it (Arab. moesta'id d), klaar, gereed, toegerust, compleet, (in hik.); meuseundi-seundi roepa peukajan, mōseuta'ēb ngōn alat sinjata, rijk geschakeerd was zijne kleeding en hij was daarbij volledig met wapens uitgerust, (Dioe Plinggam).

MÖSEUTAHĀ' (Arab. moestaḥaq), als waardig beschouwd, waardig, geschikt, passend, waar, waarachtig, inderdaad, (in hik.); moemeunōē teuseuboet haba, hé saḥbat, soeloe-tan Ahmat radja mōseutaha', als volgt, o vrienden, luidde het bericht (de brief) van soeltan A., den waardigen vorst, (Diwa Sangsaréh); pakri patōt, aneu', ngōn laja', peuē mōseutaha' takeureudja; boenda radja ngōn éseutiri, peuē mēē tabri pakri tahta, wat is nu, mijn zoon, behoorlijk en

gevoeglijk, wat past ons te doen; wat behooren we aan de moeder en de gemalin van den vorst te geven, hoe is de regel, (Meudeuha'); hana sidrōē djeuēt bōh talōē, pandé sinarōē han tō' djoega; adat djeuēt djibōh lé Meudeuha', bit mōseutaha' bidja'sana, niemand kan (door dien edelsteen) een koord halen, geen van al de smeden is erin geslaagd; indien M. dat kan doen, dan verdient hij inderdaad knap genoemd te worden, (Meudeuha'); ngōn taman njōē pana 'ōh djara', deungōn mōseutaha' tatjoe-ba kata, hoe ver is (die berg) van dezen lusthof afgelegen, zeg het eens naar waarheid, (Diwa Akañh).

MÖSEUTAHÉ (Arab. moestaḥil), onmogelijk, ongerijmd, absurd; hareutōē mōseutahé hana patōt, toetō karōt han mēē boeka; njang mōseutahé, wahé taléb, lawan wadjéb taparé'sa; meusé hana takheun Toehan, ngōn bah-roen njan takheun njata, de beteekenis van onmogelijk (in de dogmatiek) is (tevens) ongepast, is eene averechtsche bewering, die men niet mag uiten; het onmogelijke, o studeerende, is het tegengestelde van het noodwendige, ga het goed na; zooals het beweren, dat de Heer niet bestaat, of dat Hij in den loop des tijds is ontstaan, (Akeubarō Karim; de eerste regel zonder hareutōē wordt ook als

sprkw. gebezigd: wat absurd is, is ongepast, zottepraat behoort men niet te uiten); oereuëng lakòë njang pahlawan, di gata, toean, takheun dara; narit mōseutahé njan tapeugah, hana loelōih ba' bitjara, een man, die een held is, noemt gū, mijnheer, eene maagd; absurde woorden hebt ge daar gezegd, die met het gezond verstand in strijd zijn, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. bingòng, wadjéb I.

MÖSEUTA'IT, zie mōseuta'èb.

MÖSEUTAKA, of mōseutaki, e.s.v. hars, door Klinagneezen en uit Mekka ingevoerd.

MÖSEUTAKI, zie mōseutaka.

MÖSEUTA'MAJ (Arab. moesta'mal), gebruikt, (bekend als godsdienstige term in de uitdrukking:) ië mōseuta'maj han sah tangoej, „gebruikt water” mag men niet (voor de rituele reiniging) gebruiken; ië mōseuta'maj gòb ngoej dilèë, ba' peureulèë njang ka geuba; lagi koereuëng doea koelah, njankeu han sah angkat poela, „gebruikt water” is water, dat een ander eerder heeft gebruikt voor eene rituele reiniging, die hij noodig had, en dat minder dan twee koelah bedraagt, het is

niet geldig om uit zulk water weer wat te gebruiken, (Akeubarō Karim).

MÖSEUTAPA (Arab. moeṣṭafâ), uitverkoren, (gezegd van den Profeet Mohammad); wordt verder als mannel. persoonsnaam gebezigd; nabi mōseutapa, sòjdén mōseutapa, de uitverkoren profeet, de uitverkoren meester, i.e. Mohammad; adat meung batjoet pi han meu'oebah, toelōng Alah beureukat Mōseutapa, ik zal niet in het geringste (van uw wil) afwijken, (en hoop op) de hulp van Allah en den zegen van den Uitverkorene, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. iman, meudjeulih.

MÖSEUTIKA (Mal. moestika), steenachtige substantie, gevonden in levende wezens, b.v. in den kop van een slang, in een visch, of in vruchten, (gebruikt als amulet).

MÖT, zie mèt.

MÖ'TABA (Arab. moe'tabar), met wien rekening wordt gehouden, gerespecteerd, ontzien, geëerbiedigd, geacht, (in hik.); lòm ngòn meugah lagi meutjeuhoe, mō'taba sigala ratoe di Tanòh Djawa, verder was hij vermaard en beroemd, en werd hij door alle vorsten op Java geëerbiedigd, (Tjintaboehan); njang keudoea sòjdina Oema, that mō'taba ba' agama, de tweede was onze heer 'Oemar, met wien in godsdienstige zaken rekening werd gehouden, (Mèn-hadjōj abidin).

MÔ'TAMAT (Arab. moe'tamad), waaraan men zich te houden heeft, als gezaghebbend erkend, gezaghebbend, (van eene leer op godsdienstig gebied, op het gebied van de Moh. Wet), (verder) beslist, besloten, bepaald; kawōj mō'tamat, de gezaghebbende leer; pakri njang kamō'tamat preuboeëtan njan, hoe is in die zaak beslist; 'òh mō'tamat radja piké, neubeudòihlé doeë' beusila; manasi'atlheuëhniba' njan, ba'soeloetan djabatōh sabda, toen de vorst tot een besluit van zijne overdenkingen was gekomen, richtte hij zich (uit de liggende houding) op en ging met gekruiste beenen zitten; een oogenblik daarna gaf hij zijne beslissing te kennen, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. nasihat.

MÔTEULA', of meuteula' (Arab. moe'tlaq), algemeen, generaal, zonder eenige restrictie, volstrekt, absoluut, onbeperkt; waki môteula', generaal gevolmachtigde; ië môteula', water zonder eenige essentiele restrictie, i.e. water, dat wettelijk absoluut geschikt is voor de ritueele reiniging; hareuëm môteula', volstrekt verboden; areuta môteula' dròëdji, of areuta dròëdji môteula', zijn eigen onbeperkte eigendom; areuta njòë môteula' lōn briken gata, ik geef dit aan u zonder eenige restrictie; Alah Ta'ala kaja môteula', peuë njang kheunda' neuka-

rōnja, Allah de Verhevene is rijk in onbeperkten zin, Hij kan geven wat Hij wil, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. naphi. Poemôteula', iets zonder eenige restrictie doen, zonder eenige restrictie geven.

MPÊE, zie eumpèë I en II.

MPIE, zie eumpië.

N.

NA, zijnde, bestaande, zich bevindende, er zijnde, aanwezig, voorhanden, geboren; dient verder om te kennen te geven dat, of te vragen of iets een feit is, gebeurt of gebeurd is, ter bevestiging, ter versterking van hetgeen men zegt, dus z.v.a., doch soms minder sterk dan: inderdaad, werkelijk, wel, ja; (voorts) opdat, (wordt in deze beteekenis vaak gevolgd door meung, zie i.v. meung I); na sidròë aneu' miët gasiën ngòn meuseukin, er was eens een doodarme jongen; na di roemòh, (hij, zij, het) is thuis; na oereuëng di roemòh? — na, kamòë, is er iemand thuis? — ja, ik; tan nananana, niba' tan balé keu na, (schertsende sprkw. voor:) liever iets dan niets; na ha' gata sireunggét, hebt ge een rijksdaalder bij u; ka na lakòë, zij heeft al een verloofde, een man; na njang ..., na njang ..., er zijn (waren) er die ... er zijn (waren) er die, sommigen ... anderen; gata njang na, gij die aanwezig zijt, gij allen; doemna, allen;

hana (uit *han* en *na*), zie i.v.;
ka na aneu' het kind is al
geboren, d.w.z. de verlossing is
gebeurd, of (hij, zij enz. heeft) al
kinderen; *aneu' ban* (of *ba-*
rō) *na*, een pasgeboren kind;
peuë thōn na drōëneu,
in welk jaar bent u geboren; *na*
lōn masa geumpa raja,
ik werd geboren tijdens de groote
aardbeving; *na tapadjōh*
siē? — (bij bevestigend ant-
woord:) *na*, hebt ge vleesch ge-
geten? — ja, (terwijl *tapadjōh*
siē?, eet, d.w.z. lust ge, of wilt
ge vleesch eten, en bij bevesti-
gend antwoord: *lōn padjōh*,
of *meu han*, stellig, doch niet:
na); *na sakét batjoet*,
het doet wel, het doet werkelijk
een beetje pijn, (terwijl *sakét*
batjoet, het doet een beetje
pijn); *na neukeumeung*
dja', wilt ge inderdaad gaan,
wilt ge gaan; *ba' na djiteu-*
ka, láát hij komen, (sterker in
beteekenis dan *ba' djiteu-*
ka); *na neuteuka, teukoe*
doemna?, — *na kamōë*
oelōntoean, zijt gij allen ge-
komen, teukoe's?, — wij zijn hier,
om U te dienen, (begin van eene
formeele verwelkoming en toe-
spraak); *toeëng na*, iets
zonder ernst, onverschillig doen,
voldoende achten, dat men doet
wat men doen moet doch zich
niet bekommeren om de wijze
waarop; *keunam oereu-*
ëng pantjoeri seuma-
jang, djimoe wajang
poera-poera; *hana sam-*
pōreuna roekoeë' soe-
djoet, Toehan Ma'boet

djipeuseunda; *djeuët*
sara doeë' *djeuët sara*
dōng, djiseumajang
meung djitoeëng na, ten
zesde (nl. van de categorieën
mensen, die in een bepaald ge-
deelte van de hel komen) de
„steler van de *seumajang'*”,
die de *seumajang* voor de
grap, voor den schijn verricht;
hij doet de buiging en de pros-
ternatie niet naar behooren, en
drijft zoo den spot met den Heer,
den Aangebedene; zoo verricht
hij de *seumajang* zittende
of staande op onverschillige wij-
ze, het voldoende achtende dat
hij het doet, (*Tambéh toedjōh*
blaïh; zie ook vbd. i.v. *kradō*);
zie verder vbd. o.a. i.v. *boe II*,
da'wa, di I, gōb, kadim,
krabat, maleuloem, mēē,
mintra, moekaram,
mōngkén, en van de beteeke-
nis opdat o.a. i.v. *'adjab, ilah*,
loelōih, mandē, ma'ripat,
maté, nabsi. Meuna, een zijn
hebbende, bepaald ten aanzien
van het zijn, (slechts in een paar
uitdrukkingen): *meuna'ët, oe-*
bé, oe bit, 'ōh, zie onder het
tweede woord; *meuna meu-*
tan, soms wel soms niet, ongere-
geld; *njankeu sabab djeu-*
ët lōn soesah, boe lōn
padjōh meuna meutan,
dat (de dood van mijn man) is de
reden, waarom ik verdriet heb en
(zelfs) ongeregeld eet, (*Plandō'*
Kantjé); zie verder vbd. i.v.
keutina. Peuna, doen zijn,
doen ontstaan, in het leven roe-
pen, er doen zijn, maken of ver-
klaren dat iets er is, leveren, tot

stand brengen, verwekken, veroorzaken; *peuë hareutdë woedjêd?*, — na dzat Allah Ta'ala, bit pina kôn ngôn geupeuna, wat betekent *woedjêd* (het bestaan van Allah)?, — Allahs wezen bestaat, maar al bestaat Het, het is niet doordat Het tot zijn is gebracht, (Beukeumeunan); *reunggét lôn ba' tapeuna singòh*, zorg dat mijn geld er morgen is; *njang tan tapeuna, njang hana tō' tapeutō'*, zorg, dat er zij wat er niet is, en dat toereikend zij wat niet toereikend is, (sprkw. voor) zorg dat al het noodige (b.v. voor een feest) aanwezig zij; *njang na bè' tapeutan, njang tan bè' tapeuna*, verklaar niet het bestaande voor niet bestaand en het niet bestaande voor bestaand, i.e. vertel geen leugens (sprkw.); zie verder vbd. i.v. *gèt, goesa, kheunda', kōseumat, meudéh, meulila I. Teuna*, er zijnde (als toestand gedacht; slechts in een paar uitdrukkingen gebruikelijk); *tabōh ba' teuna batjoet treu', pakôn mit that*, doe er iets meer bij (zoodat het er is, zoodat er iets is), waarom is het zoo weinig; *meung keuteuna*, = *meung keuneuna*. *Neuna*, het bestaan, het aanwezig zijn, het „er zijn”, (slechts in een paar uitdrukkingen); *meung keuneuna*, (ook *teuna*) slechts zooveel, of zoo, dat men kan zeggen „het

is er”, „het gebeurt”, doch meer niet, i.e. slechts weinig, slechts zoo zoo; *poemòm aneu' padjōh oebāt, ië pi han that meung keuneuna*, zij (nl. de kinderlooze vrouw van Malé kaja, die Malém Diwa in de gedaante van een pasgeboren kind in den buik van een walvisch had gevonden en vervolgens deed alsof zijzelf het kind ter wereld had gebracht) zoogde het kind, nam medicijnen in, maar zog kwam er niet veel uit, slechts zooveel, dat het er was, (Malém Diwa); *ban sineuna*, alle, allen, alles; zie vbd. i.v. *'adjab, bōih, kiamat, meura'*.

NA'AM (Arab. na'am), ja, (in hik. en door quasi Arabisch sprekkenden gebezigd); *seu'ot Jahoedi djikheun: na'am, han peuë, meutém ban kheun gata*, de Joden antwoordden: „ja, het is goed, we willen doen wat ge zegt”, (Eëlia toedjōh).

NAB, voorzijde, front; voor; (verder) vrouwelijk schaamdeel; *dinab*, voor, in het front, ten aanhooren van, van voren, (zie vbd. i.v. *linteuëng, meureudéka*; wordt verder samenge trokken en als stamwoord behandeld, zie *dinab*); *dinab mata*, zie i.v. *mata*; *oenab*, naar voren, voorwaarts, (zie vbd. i.v. *lang*); *likōt-nab*, voor en achter; *'òh saré trōih meuteumeung nab, djipòh lé Koebāt ateuëh ra'sasa*, voor den reus aangekomen sloeg K. op hem, (Tjah

Koebat); *b è' k a p e u h a h n a b*, zet je kutje niet open, (zegt men tot een meisje, dat met de beenen uit elkaar zit); *n a b m a t e u*, je moeders kut, (scheldwoord); *b r o e ë' n a b*, Venusheuvel. *M e u n a b - n a b*, met de voorzijde naar elkander toegekeerd, zich tegenover een ander of tegenover elkander bevindende, elkander aankijkende, van aangezicht tot aangezicht; *t r ò - ì h o e m i d e u ë n t e u d ò n g m e u n a b - n a b*, beuginda Tjah Koebat neumeusabda, op het oorlogsveld gekomen en tegenover (zijn volk) staande sprak vorst Tj. K., (Tjah Koebat); *t i m p l a' g ò b m e u n a ð - n a b d i k e u ë m a t a*, iemand in zijn gezicht verwijten zeggen; *p e u ë n j a n m e u n a b - n a b*, wat zitten jullie daar elkander aan te kijken. *P e u n a b*, de voorzijde, het aangezicht toekeeren naar, front maken, zich wenden tot, zich zetten, zich stellen, zich bevinden tegenover; *b è' p e u n a b g ò b p a d j ò h b o e*, sta niet voor iemand, die bezig is te eten; *p e u ë t a p e u n a b d i s i n a n*, *p a k ò n h a n t a d j a' k e u n ò ë*, wat staat ge daar aan te kijken, waarom komt ge niet hier; *p e u n a b t j ò t*, vlak voor het top punt, nl. de zon, i.e. tusschen 11 en 12 u.v.m.; *o e r ò ë k a d j i p e u n a b t j ò t*, de zon bevindt zich al voor, nadert al het top punt, het is al bijna middag; *r a d j a b r a n g k a t n a b o e b a r a t*, *n e u p e u n a b k i b l a t n a n g g r ò ë r a j a*, de vorst

vertrok in westelijke richting, in de richting van het groote land, (Pha Soeasa); *p o e t r ò ë d j i d o e ë' n i b a' t i n g k a b*, *d j i p e u n a b b a' M a l é m D i w a*, de prinses zat aan het venster te kijken (eig. met het gelaat gewend) naar M. D., (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. *k e u ë*. *M o e p e u n a b*, of *p o e m e u n a b*, aan het *p e u n a b* zijn, zich voor iem. bevinden, voor iem. staan of zitten, zijne opwachting maken bij; *m o e p e u n a b*, (ook) = *p e u n a b* met meerv. subject, elkander *p e u n a b*; „*a s a l a m o e a l ò j k ò m*, *h é a n e u' d r ò ë*, *k a t ò' k a m ò ë*, *a n e u'*, *b a' g a t a'*”; „*w a a l ò j k ò m s a l a m w a r a h m a t ò l a h*, *r a j a t o e a h k a m ò ë n j a n g n a'*”; *n a s i d j a m ò n g n e u d o e ë' n g a d a b*, *n e u m o e p e u n a b n g ò n b é n t a r a*, „vrede zij over u, mijn zoon, (zeide de schriftgeleerde Teung-koe Rambajan), hier zijn wij, mijn zoon, bij u gekomen”; „ook over u zij vrede en Gods genade (antwoordde de *b é n t a r a* van Keumangan), zeer gelukkig zijn wij allen (dat gij gekomen zijt)”; een oogenblik daarna zat de schriftgeleerde tegenover den *b é n t a r a*, van aangezicht tot aangezicht, (Pòtjoet Moehamat); *d o e m d é n d a j a n g d j i p o e m e u n a b*, *d j i d o e ë' n g a d a b b a n s i n e u n a*, al de hofjuffers maakten hare opwachting en zaten voor (de prinses), (Tjah Koebat).

NABATAT, of natbatat, bijvorm van *l a t b a t a t*, zie aldaar;

masa keuradjeuën Nabi Soelòjman, ta'lō' si-keulian hiweuën nabatat; trōih ba' angèn njang han meusipheuët, binatang tjoet sidòm lalat, toen de profeet Salomo als koning heerschte, waren alle dieren, was al wat bestond tot zelfs de wind, die geen gedaante heeft, en kleine dieren zooals mieren en vliegen, aan hem onderworpen, (Tambéh toedjōh blaïh).

NABEUËT I (Perz. nabât), kandjsuiker, ook saka nabeuët, en meest saka batèë genoemd; wordt verder als vrouwel. persoonsnaam gebezigd.

NABEUËT II (Arab. noeboewwah) in bahrōnabeuët, zie i.v. bla en zie verder noeboeët.

NABI (Arab. nabî), profeet, inz. de profeet Mohammad; nabiōlah, Allah's profeet, (zie vbd. i.v. loengkòb); zie verder vbd. i.v. ladém, meureusaj. Meunabi, tot profeet hebben, de leer volgen van; sòë njang na tém seumajang djeumeu'at, njò Moehamat djimeunabi; sòë njang han tém seumajang djeumeu'at, kheun Moehamat, kòn oemati, wie aan den gemeenschappelijken Vrijdagsdienst deel wil nemen, heeft inderdaad M. tot profeet; „wie niet aan den Vrijdagsdienst deel wil nemen, behoort niet tot mijne gemeente”, heeft M. gezegd, (Tambéh toedjōh blaïh).

NABIŌLAH, zie i.v. nabi.

NABSI, of napeusi (Arab. nafs),

ziel, persoon, zelf; eigen, persoonlijk; bandoem djinòë maséng-maséng nabsi-nabsi, ieder denkt tegenwoordig alleen aan zijn eigen ik, aan zichzelf; djakalèë djaweuëb djimeu'oengki, oetang nabsi djimeuda'wa; neulakèë sa'si doea siblah, na sabét sah ban djida'wa, indien (de gedaagde de vordering) ontkende en zelf de betaling van eene schuld als tegeneisch stelde, dan eischte (Meudeuha') van elke partij twee getuigen, opdat hunne vorderingen vast kwamen te staan, (Meudeuha'). Vgl. nabsoe.

NABSLAH, of napeusiah (Arab. nafsijjah); sipheuët nabsiah, zie sipheuët.

NABSOE, of napeusoe (Arab. nafs), sterk verlangen, begeerte, lust, hartstocht; raja that nabsoe, met eene sterke begeerte, (gezegd van iem. met eene sterke zinnelijke begeerte, of van iem., die naar wat boven zijne krachten gaat streeft); nabsoe that gòb njang geumeudja' keunòë, die man verlangt erg hier te komen; nabsoe amarah, zie i.v. amarah; hawa nabsoe, zie i.v. hawa I; zie verder vbd. i.v. klambé, kōléha', léumië', lōë II. Meunabsoe, verlangen, begeeren; zie vbd. i.v. doem. Peunabsoe, doen verlangen, begeerig maken. Vgl. nabsi.

NADA I (Arab. nadzr), gelofte; nada lōn ba' Teungkoe di Koeala si'idang boe

koen jèt, mijne gelofte is een idang gele kleefrijst aan T.d.K. te offeren; peulheuëh nada, eene gelofte vervullen, inlossen; zie vbd. i.v. lheuëh. Meunada, eene gelofte doen, afleggen; masa geumeuhòn aneu' ba' Toehan, poetròë ngòn soeloetan neumeunada, de vorst en de vorstin hadden eene gelofte gedaan, toen zij den Heer om een kind smeekten, (Meudeuha'). Zie ka'ōj.

NADA II, zie nadra.

NADA', in hik. ook nadeu'a (Arab. naz'), doodsstrijd, zieltoeging; op sterven, op zijn uiterste liggend, zieltoegend; sakét nada', zeer ernstig ziek, op sterven liggend; sidròë Ansa teungòh nada', djimeukheunda' thatkeugata; ban neuleungò meunan djipeugahlaloe neubendòih sigra-sigra; beuddòih Oema sadjan Nabi, neutamònglé ba' oereuëng nadeu'a, „een Anjaar ligt op sterven en verlangt erg naar u"; onmiddellijk nadat (de Profeet) hem die woorden had hooren zeggen, stond hij op; tegelijk met den Profeet stond 'Oemar op en zij gingen naar den man, die op sterven lag, (Tambéh toedjòh blaìh); ngòn nadeu'a hana bagòë, neupòh-pòh dròë han ban poebla, zij lagen hevig te zieltoegen en sloegen daarbij op vreeselijke wijze zich zelven, (Indra Bangsawan).

NADEU'A, zie nada'.

NADI (Mal. id., uit Skrt. nâḍi), polsader, pols. Zie mi' II, oer-rat.

NADJIH (Arab. nadjis), onrein volgens de Moh. Wet (zooals menschelijke en dierlijke uitwerpselen, bloed, bedwelmende dranken, honden, zwijnen en doode dieren, die niet ritueel geslacht zijn), verontreinigd (door aanraking met eene onreine zaak), (ook) onrein (van het hart, van godsdienstig verboden handelingen, zie vbd. i.v. kaleubi, khabih); onreinheid, vuiligheid; nanggròëneu njòë, toeankoe, thatkeu nadjih, teuleubèh khabih tjeuma leuta; silawét teubòihsan, toeankoe di sinòë, nanggròëneu njòë that binasa, uw land, heer, is erg onrein, is meer dan vuil en vies (door de aanwezigheid en gedragingen van Oesoëih); daarom gaat het, zolang de slaaf, dien ge gekocht hebt (i.e. Oesoëih) hier is, zoo ellendig met uw land, (Nabi Oesoëih); keunòng nadjih, in aanraking geweest met iets onreins, verontreinigd; oedalam mòndjitië' nadjih, that bit khabih oereuëng di loea, in de putten hebben ze vuiligheid geworpen, ze zijn erg vies, de lieden buiten (de vesting, i.e. de belegeraars), (Pòtjoet Moehamat). Meunadjih, verontreinigd, bevuild; zie vbd. ligan. Peunadjih, verontreinigen, bevuilen.

NADRA, of nada; papa-nadra, (in hik.) doodarm, zie i.v. papa.

NA'ÉB (Arab. nâ'ib), plaatsvervanger, vertegenwoordiger, stedehouder, (in hik.); raja tjèë-kah le angkatan, oereuëng peuët njan na'éb radja, in het bezit van eene groote macht en van veel volgelingen waren die vier lieden de plaatsvervangers van den vorst, (Noen Parisi).

NAGA (Skr. nâga), draak, fabelachtige slang, (in hik. en bij het berekenen van een gunstig tijdstip voor eene onderneming, zie vbd. i.v. larab); naga goentala, zie goentala; moentah naga, zie i.v. boedèë, en boengkoeëh; ba' sisé' naga, e.s.v. varen met fijne, op naga-schubben gelijkende bladeren (ōn sisé' naga), die als geneesmiddel tegen wonden worden gebruikt; ba' tjoela naga, e.s.v. varen met lange, op het uitwas van een naga-kop gelijkende bladeren (ōn tjoela naga), die als geneesmiddel worden gebruikt; neunaga, ook naga, de houten, die over de geheele lengte van eene prauw aan den binnenkant langs de boorden boven de geugadéng's (ribben) zijn bevestigd en waarop eventueel de roeibanken of het dek rusten. Meunaga, met naga's, met afbeeldingen ervan; alam meunaga pika teudōng, gōng ngōn geundrang meusocara, de standaards met afbeeldingen van naga's stonden al geplant, en gongs en trommen lieten zich hooren, (Tjah Koebat).

NAGASARI (Mal. id.), e.s.v. boom met mooie bloemen, gew. djeumpa gadéng genoemd, zie i.v. djeumpa.

NAGATAROE (Mal. id.), e.s.v. beteldoos, (in hik.); poean dji-meunan nagataroe, neutjò' sigapoe neupoemelia, de beteldoos heette nagataroe en zij namen er (ieder) eene sirihpruim uit om er eer aan te bewijzen, (Diwa Akañh); didalam poean nagataroe, indah that lakoe moepreumata, in eene nagataroe-beteldoos, die mooi bewerkt en met edelgesteenten bezet was, (ibid.).

NAHI (Arab. nahj), verbod, gew. in de samenstelling amahahi, godsdienstige geboden en verboden, zie vbd. i.v. ama I, en bida.

NAHO, onkwetsbaar, (in hik.); dalam mata mèë gògadjòë, radja pindòë nahò raja, men zou in zijne oogen kunnen zagen (het zou hem niet deren), de schelm van een vorst was absoluut onkwetsbaar, (Banta Beuransah); oereuëng toenōng le keubaj njangtō', doempanjang ō' nahò raja, onder de lieden van de Bovenlanden zijn er velen, die geheel onkwetsbaar zijn, zij dragen allen lang haar en zijn volstrekt onkwetsbaar, (Pòtjoet Moehamat).

NAHOE (Arab. nahw), spraak-kunst, inz. de Arabische spraak-kunst; èleumèë nahoe le beurakah, èleumèë pikah le èëlia, de wetenschap

der spraakkunst geeft veel gezwets, de plichtenleer levert heiligen, (sprkw. ter bespotting van lieden, die zich op hunne geringe kennis van de Arab. spraakkunst, zonder veel kennis van de Arab. wetgeleerde werken, laten voorstaan).

NAHOEDA, of lahoeda (Perz. nâchoedâ), kapitein, tevens eigenaar van een schip, zeevarend handelaar, chef van eene prauw; zie vbd. i.v. kleuëng, meudjeulih.

NA'IM (Arab. na'im); djana-tō na'im, zie i.v. djanatō.

NA'IN; meugeuratan na'in, erg, geheel en al verroest. Vgl. keuta'in.

NAKAJ I (Arab. naql), traditie, (in godsd. geschr.); dali nakaj, bewijs, argument ontleend aan den Qorân of de gewijde traditie, schriftuurlijk bewijs of argument, (naast dali akaj, verstandelijk argument of bewijs); zie vbd. i.v. mata.

NAKAJ II (Mal. nakal), stout, lichtzinnig (van eene vrouw), (mod.).

NAKAT (Arab. naqd), munt, geld, (in hik.); habéh neupeungoej oe ba' poetròë, djròh sambinòë hanatara; ada' nakat tamsé intan, hana lawan poetròë rimba, (de vorstin) liet al (die juweelen) door (hare schoondochter) de prinses dragen, zoodat deze er onvergelykelijk schoon uitzag; als het eene munt was, dan was het er eene van diamant, onvergelykelijk schoon was de in het woud ge-

vonden prinses, (Poetròë Peukisōn).

NAKÉ, zie i.v. môngka.

NAKI, zie i.v. môngka.

NALA I, ook nangla (Skr. nala, e.s.v. riet), e.s.v. graangewas, (gezaaid voor kippenvoer, gepoft in een aarden of ijzeren pot ook door menschen gegeten; met het openbarsten van nala-korrels bij het poffen wordt in hik. vaak het geknetter van geweervuur vergeleken, en met nalahalmen eene groote menigte van b.v. masten, volk, opgerichte lansen); soe ara beudé meuteutalèh, boenjòë beureutéh bidjèh nala, de gewerschoten aan weerskant knetterden als het openbarsten van nala-korrels, die men poft, (Pòtjoet Moehamat); miduën peunòh doem seu leusa', leumbéng toemba' doem ba' nangla, het plein was vol, tjokvol (van volk) en hunne werpspiesen en lansen geleken nalahalmen, (Malém Diwa).

NALA II (Arab. nazar), beschouwing, overweging; beschouwen, overwegen, (in hik.); (verder) een woord, een zin na het spellen der letters recht door lezen, (vgl. laloe, landja); deungòn nala beuginda pandang, habéh reumbang djeuëb djeuëb peukara; habéh ma'loem awaj ngòn akhé, poetròë hamè neuthèë ka na, met aandacht bekeek de (wondermachtige) vorstin (de bij haar gebrachte doode prinses) en alles werd haar dui-

delijk; zij begreep wat er gebeurd was van het begin tot het einde, en wist, dat de prinses in gezegende omstandigheden verkeerde, (Djoehan Meusapi); ka l heu ë h tahidja, tjoeba nala, ge hebt het al gespeeld, probeer het eens door te lezen.

NALA III, zie nila II.

NALAM (Arab. nazm, poëzie), Atjèhsch gedicht in eene een Arabisch metrum, met name het radja z-metrum, nabootsende versmaat, waarbij, daar het Atjèhsch geen vaste quantiteit der syllaben kent, de zwaarte van het accent de lengte der syllabe in het Arabisch (van het radja z-metrum bestaan de versvoeten uit dubbele jamben) vervangt; (die versmaat wordt bij voorkeur gebezigd voor godsdienstige geschriften, zoo wordt in hik. onder nalam ook verstaan:) geestelijk lied, (maar ook) pantoen; (in hik. voorts ook naar eene andere beteekenis van Arab. nazm:) regeling, ordening; zie vbd. van nalam-regels o.a. i.v. baréh, m'è'reuët, (uit resp. de Nalam djawòë sipheuët doea plòh van Teung-koe Ba' Djeuleupè, en de Nalam Tjèh Mardoeki, beide naar radja z-trimeter), en i.v. moesòh (uit de Tja'é Hadat, naar radja z-dimeter), en zie verder mòseutabìlòn, radjat, en vgl. sandja'; poetròë sapa radja ngòn pantòn, meu'atò toeròn lam tirè rawa; tja'é pantòn madah ngòn nalam, dalam soeka'an poetròë

ngòn radja, de prinses verwelkomde (in haar droom) in haar bed met tule-gordijnen den vorst met pantòn's, tja'é's, madah's en nalam's in geregelde opeenvolging, en beiden verheugden zich, (Djoehan Meusapi); sòë tan peutjakab peukakaìh prang, misé angkatan radja njang lingka; ... tan djipeusabé ngòn radja njang la'én, atòran nalam djeuëb peukara; sòë tan peusabé deumikian, djitoeëng nanggròë njan akhé masa, wie (onder de vorsten) geen oorlogsmateriaal in gereedheid houdt, gelijk aan de krijgstoerusting van de vorsten der omliggende landen; ... in al die zaken geen gelijke regeling en ordening als de andere vorsten heeft, wie zich niet aldus in gelijke mate toerust, diens land zal ten slotte (door anderen) genomen worden, (Tadeukiratò rakidin). Meunalam, nalam's voordragen; zie vbd. i.v. kari, meunadjat.

NALÉH, eene slechts in naam bestaande inhoudsmaat, waarmede bij het meten van hoeveelheden ongepelde of gepelde rijst, ook wel van andere zaken, zooals peper, kruit wordt gerekend, (1 naléh = 16 arè = 8 gantang = 1/10 goentja); wordt ook gebezigd als vlaktemaat ter aanduiding van de oppervlakte van een rijstveld, dat met een naléh zaaipadi (sinaléh bidjèh) is te beplanten, verder als telwoord n.l. 16, inz. van

kinderen gezegd, en soms als gewichtseenheid aanduidende het gewicht van 1 naléh gepelde rijst (breuëh); ka tō' sinaléh djimeu'aneu', hij heeft het zestiental kinderen bereikt, (in welk geval het 16de kind als djakeuët weggeven moet worden, zie i.v. djakeuët); masa' boe sinaléh breuëh, zie i.v. boe I; mè naléh, een naléh, n.l. rijst brengen, (i.e. het brengen van geschenken door eene schoonmoeder aan eene schoondochter, die voor de eerste maal zwanger is, wanneer het minder gegoede lieden zijn; zie mè boe en mè dangdang, i.v. boe I en dangdang); talakèë oe-bat limông naléh, koe-peuleumah gaséh koe-bri sigoentja, gij vroegt vijf naléh kruit, ik liet u mijne genegenheid zien en gaf u een goentja, (Pôtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. keumba. Meunaléh, bij naléh's.

NALEUËNG, gras, (ook) onkruid; wordt als beeld van veelheid gebezigd; grassoorten: n. awé of awō (kleverig, met lange halmen), n. blanda of padang (wordt als paardenvoer gebruikt), n. djagōng (voor veevoeder), n. djoelō' (zie i.v. djoelō'), n. geunoeë (zie i.v. geunoeë), n. goemè, n. ikoe goeda, n. kabat (sterk), n. kōmkōma, n. lakōë (de alang-alang), n. manèh (welriekend, met roode halmen, wordt door vrouwen in het haar gestoken, of in haarolie gedaan), n. manèh oe

(welriekend met witte halmen, iets minder geurig dan de n. manèh), n. meunta (Batav. Mal. kasoeran, geliefkoosd voedsel van paarden), n. oelèë seungkō (met fijne bladeren en knollen, die op den kop van den seungkō gelijken), n. pi-sang (met roodachtige stengels, dient voor geitenvoer), n. roesa (met korte halmen), n. sambō (zie i.v. sambō), n. seumisé', of seumiséb (met puntige bladeren, wordt als onheilafwerend middel om den pols gedragen), n. sira (groeit in de nabijheid van zout water), n. tjeukō; zie verder pha-tjanggoeë', tjeumoe-tjōt; hidjō-hidjō naleuëng tjeukō, hidjō-birō naleuëng kōmkōma; meunan djikheun boengōng koendō, kheunba' Teungkoe Banta moeda, „groen is de n. tj. en zeegroen de n.k.”; aldus zeide de koendō-bloem (de prinses) tot den jeugdigen T. B., (Banta Ahmat); ra'jat le that tam-sé naleuëng, ladōm oe-reuëng ladōm binatang, zijn leger was zoo talrijk als gras-sprietjes en bestond deels uit menschen, deels uit dieren, (Radja Bada); siwaïh naleuëng, zie i.v. siwaïh II. Meunaleuëng, met gras, onkruid begroeid; neumeu'oeë njòë meunaleuëng djéh, padjan saléh meuteumeung poela, ploegde hij hier, ginds kwam het onkruid (weer) op, wanneer zou hij het

wel tot planten brengen, (Asaj djeuët padé).

NAM, zes.

NAM-NAM, of sinam-nam, e.s.v. boom met knoestigen stam, waaraan de eetbare rinsche vruchten groeien, (Mal. nam-nam).

NAMA I (Skr. nâma), naam, reputatie, faam, (in deftige taal en in hik.); zie vbd. i.v. hōj I, kandjaj, masén. Meunama, een naam hebben, heeten; van naam, befaamd; nam reu-tōih nam plōh oereuëng njang peungeuròë, oereuëng njang gentoesòë doem meunama, zeshonderd zestig kloeke kerels, mannen, die men kende, allen lieden van naam, (Pôtjoet Moeamat); zie verder vbd. i.v. ma'roeih. Zie nan I.

NAMA II, zie i.v. laman I.

NAMEULAH (Arab. namlah), mier, (in hik.); „teuma na sidròë proenòë kawōm, boekòn djeunèh djén ma'noesia”; „njankeu sidòm Nabi Soelōjman, nameulah geubōh nan, hé panita”, „verder (zeiden de Joodsche schriftgeleerden) was er een, die de gemeente onderrichtte, en het was geen djén noch een mensch”; „dat was (antwoordde Ali) de mier van den profeet Salomo, „nameulah” geheeten, o schriftgeleerden”, (Eëlia toedjōh). Zie sidòm.

NAMEUNG, samentrekking van na en meung, zie i.v. meung I en na.

NAMIET, ook lamiët, slaaf, dienaar, slavin, dienaar; zie vbd.

i.v. loerōng, ma'loem, meureudéka. Meunamiët, slaaven hebben. Peunamiët, tot slaaf enz. maken, als slaaf enz. beschouwen; zie vbd. i.v. hamba, ngiëng, njampang.

NAMOEË', afkorting van teunamoeë', zie i.v. tamoeë'.

NAN I, naam; naar den naam van een persoon vragende bezigt men sòë of peuë, naar dien van eene zaak alleen peuë; sòë (of peuë) nan oereuëng njan, hoe heet die man; peuë nan barang njòë, hoe heet dit voorwerp; hana lōn toesòë (of toepeuë) nan oereuëng njan, ik weet den naam van dien man niet; hana lōn toepeuë nan barang njan, ik weet den naam van dat voorwerp niet; (zie ook vbd. i.v. ambat-ambat, bimarān, dròë); bōh (ook, doch meer in hik. rasi) nan, een naam geven; balé' nan, den naam veranderen, (b.v. van een ziekelijk kind om hem van zijn gesukkel af te helpen, heeft ook een ongunstigen zin en wordt bij wijze van eed gebezigd:) djeuët tabalé' nan lōn, meunjòkòn ban lōn kheun, ge moogt mijn naam veranderen, als het niet is zooals ik zeg. Meunān, een naam hebben, heeten; lajeuë keuradjeuën Meukoeta Alam, radja djimeunan Éseukanda Moeda, tijdens de regeering van M. A., den E. M. geheeten vorst, (Malém Dagang). Peunān, een naam geven, noemen,

heeten; zie vbd. i.v. djaròë, oedjōb. Zie gla II, nama. NAN II, oude vorm van njan, komt alleen in samenstellingen voor, t.w. blanan, (b)oebé nan, ditnan, djanan, doemnan, 'ètnan, hinan, keunan, meunan of moe-meunan, ninan, oebitan, 'òh nan, rèt nan, roenan, ròtnan, sinan, zie onder die woorden of het eerste deel ervan, en njan.

NANA, aanspreekwoord tot Klinganeezen, die ouder zijn dan de spreker. Zie ama IV.

NA'NA' (Arab. na'na'), munt (plant), waarvan de bladeren voor den geur in de thee worden gedaan.

NANDANG, bijvorm van landang, zie aldaar; neujoëë peukoekōh ngòn koeta nanggròë, sabab doedòë neuthèë na bahja; neujoëë peugèt ngòn koeta nandang, neubōh oereuëng keu mata-mata; neujoëë kawaj lingka nanggròë, malam oeròë bè' silab mata, hij liet de vestingen van het land versterken, omdat hij wist, dat er gevaar dreigde; hij liet (aan de grenzen) in de vreemde landen vestingen aanleggen en plaatste er lieden op den uitkijk; hij liet de grenzen van het land dag en nacht nauwlettend bewaken, (Djoehan Meusapi). Zie ook tandang.

NANG, moeder; wordt gew. van dieren gebezigd, van menschen geldt het als grof, en komt het,

zonder geringschattende beteekenis, alleen in spreekwijzen (zie vbd. i.v. koesōt), en in de literatuur (zie vbd. i.v. loerōng) voor, en meest in de samenstelling nang apā, of nang eumbah, ouders, (zie vbd. i.v. apa, en i.v. gamat I, gentib, leubèh), en verder in kinderspelen met de beteekenis van hoofd, leider, leidster, (zie vbd. i.v. manò', radja); in het dialect van Boeëng wordt het woord gebezigd in namen van dorpen in den zin van vestiging, zooals elders lam (Nang Tjoet, Nang Barō, enz.); kamèng njòë tòh nang, waar is de moeder van deze geit.

NANGGRI, zie nanggròë.

NANGGRÒÈ, in hik. voor het rijm ook nanggri (Mal. negeri, uit Skrt. nagari), stad, plaats, land, rijk, staat, landstreek, gewest, landschap, gebied van een oelèëbalang; nanggròë asaj, land van oorsprong, het oorspronkelijke land, (oppos. van rantò, zie aldaar); aneu'nanggròë, landskind, (zie ook i.v. boemòë); iboe of inòng nanggròë, zie Makah; doea nanggròë, de twee werelden, i.e. deze en de andere wereld, (of) land en water, (zie vbd. i.v. doea, mangat); zie verder vbd. o.a. i.v. keukaj, nandang. Meunanggròë, een land enz. hebben, tot een land enz. behooren, in een land enz. thuis hooren; oereuëng meunanggròë ngòn meudagang djeuëb-djeuëb rangkang saré gabra,

lieden (n.l. studenten afkomstig) van de streek zelf en van buiten hielden zich in elk huisje (van de onderwijsinrichting van Teungkoe Rambajan) op luidruchtige wijze bezig (met hunne studies en godsdienstoefeningen), (Pòtjoet Moehamat; zie de i.v. moerib aangehaalde regels, waarop de hier geciteerde volgt).

NANGKÉ, zie i.v. môngka.

NANGLA, zie nala I.

NANGSADJA, de twee sterren oostelijk van de bintang paròë.

NANGSAT, bijvorm van langsat, zie aldaar.

NANJAN, verkorting van seunanjian (Maandag), gebruikt als mannel. persoonsnaam.

NANOÏ, zie danòh.

NANTI, zie lanti.

NANTIASA, ook neutiasa, seunantiasa, en seuntiasa (Mal.), steeds, aanhoudend, voortdurend, (meer in hik.); zie vbd. i.v. leungò I, manjòh.

NAPAKAH (Arab. nafaqah), onderhoud, levensonderhoud, (inz. dat men volgens de Moh. Wet aan zijne vrouw, en, zoo noodig, aan een bloedverwant in de rechte lijn heeft te verschaffen); napakah lahé, n. batén, het openlijke, het innerlijke (aan de vrouw verstrekte of te verstrekken) levensonderhoud, i.e. levensonderhoud, en echtelijke gemeenschap; radja adat neupeuladém, napakah batén sama rata; napakah oeròë napakah malam, bè' soerōjlan poetròë doemna, de vorst legde zich

(ook) de gewoonte op om (aan zijne zeven gemalinnen) in gelijke mate het „geheime levensonderhoud” te geven; (zoo gaf hij allen gelijkelijk) het „levensonderhoud van den dag en het levensonderhoud van den nacht” (i.e. levensonderhoud en echtelijke gemeenschap), opdat de prinsessen zich niet bedroefd zouden maken, (Pha Soeasa; zie den uit hetzelfde werk i.v. bajōh aangehaalden regel, die aan de hier geciteerde regels voorafgaat); ma lōn ngòn doe toehaneu that, lōn hareukat hana tara; lōn goebeuë kamènglōn toëng oepah, keu napakah dròëneu doe a, mijne ouders waren zeer oud en ik deed alle moeite om voor hen wat te verdienen; ik hoedde geiten en trok daaruit loon om hun beiden levensonderhoud te verschaffen, (Èlîa toedjōh). Meunapakah, levensonderhoud hebben, middelen hebben om aan zijne vrouw levensonderhoud te verstrekken; meunjò hana tameunapakah, balé bè' tameukawén, als ge geen middelen bezit om aan uwe vrouw levensonderhoud te verstrekken, dan moet ge liever niet trouwen. Peunapakah, levensonderhoud verstrekken; sèn meung keu lili sroenètan, pakriban lōn peunapakah inðng, zelfs een cent voor het koperen stuk van eene klarinet bezit ik niet (i.e. ik bezit geen rooden duit), hoe zou

ik eene vrouw kunnen onderhouden.

NAPEUSI, zie *nabsi*.

NAPEUSIAH, zie *nabsiah*.

NAPEUSOE, zie *nabsoe*.

NAPHAÏH (Arab. *nafas*), adem, ademhaling, ademtocht; *hana lé naphaïh*, (hij heeft) geen adem meer, is dood; *peulheuëh naphaïh*, ademhalen, adem scheppen, (zie vbd. i.v. *hangeub*); *peulheuëh naphaïh rajeu'*, een zucht slaken, zuchten; *soeët of taré' naphaïh*, een zwaren ademtocht slaken, moeilijk ademen, hijgen; *soeët naphaïh*, (ook) sterven; *teusoeët naphaïh-naphaïh lôn pajah that*, ik hijg ervan, zoo moe ben ik; *theun naphaïh*, den adem inhouden; *tatheun naphaïh jôh masa njan*, *tan gra' tjèëtan lé ba' gata*, houd op dat oogenblik, (bij den *diké*) uw adem in, dan zal de duivel u niet meer beroeren (*Ma'ripat*); zie verder vbd. i.v. *hè-hè*, *mbôih*. *Meunaphaïh*, adem hebben, ademhalen, ademen; *hana lé meunaphaïh*, hij ademt niet meer, is dood; *hana meunaphaïh sagaj*, (gezegd van zaken, b.v. koopwaren, van een werk:) het gaat er slecht mee, er zit geen schot, geen gang in. Zie *oengkab*.

NAPHI (Arab. *nafj*), ontkenning; ontkennen, (mystieke term); *diké naphi-éseubat*, het ontkennings-bevestigings-reciet, i.e. de formule *lâ ilâha illâ 'llâh*, er is geen god dan

Allah, die uit eene ontkenning — er is geen god — en eene bevestiging — dan Allah — bestaat; *tanaphi, handi tèëlan, masa takheun la élahah*; ... *tanaphi, tèëlan, tiëb Toehan*, dat *njang la'én Alah Ta'ala*; ... *peuë ta'éseubat ba' kalimah, masa élalalah kita kata*; ... *njang ta'éseubat Dat njang môteula'*, *wadjéb oedjoet Alah Ta'ala*, gij ontkent, vrienden, wanneer ge *la élahah* zegt, ... ge ontkent, vrienden, (het bestaan van) elken heer, (van) elk wezen buiten Allah den Verhevene; ... wat bevestigen we, wanneer we van het belijdeniswoord *élalalah* zeggen; ... wat we bevestigen is (het bestaan van) het absolute Wezen, het noodwendige bestaan van Allah den Verhevene, (*Ma'ripat*).

NAPIRI (Perz. *nafiri*), bazuin, (in hik.); zie vbd. i.v. *'è-è*, *koe-tjapi*.

NAPÖH, ook *lapöh*, eene groote soort *plandö'* (dwerghert).

NARANGËN, zie *larangën*.

NARASEUTOE, zie *narawaseutoe*.

NARAWASEUTOE, ook *naraseutoe* (Mal. *narwastoe*), *nardus*, (in hik.); *meuligan toebôh deungôn deuboe*, *sang naraseutoe ngôn tjeunana*, het stof, waarmee zijn lichaam bevuild was, leek *nardus* en sandelhout, (*Meudeuha'*); zie verder vbd. i.v. *deuroe*.

NARI, ook, doch minder, tari (Mal. tari), dansen (van krijgs- en andere dansen), huppelen, (van b.v. dieren); zie vbd. i.v. beureuhi, lagèë, lila II. Meunari, de handeling nari verrichten, aan het dansen zijn, een dans uitvoeren, nari met meerv. subject; si meunari, de dansende, danser, danseres, (inz. de knaap of de vrouw, die bij een hareubab-, of viool-orkest al dansende pantōns zingt); aneu' radja doem meunari, timoeë beureuhi ta'eu roepa, al de prinsen dansten en liefde of geestdrift kwam op bij wie naar hen keken, (Meudenha'). Peunari, laten dansen, dansen met; adòë angkat djipeunari, sabōng djoedi madat pina, ze lieten hunne schandknappen dansen (of dansten met hunne schandknappen), anderen hielden hanengevechten, dobbelden of schoven opium, (Noen Parisi); tjō'ma ngòn peudeuēng djipeunari, banseusoëe dalam tantra, ze dansten met hunne knotsen en hunne zwaarden als windmolens temidden van het leger, (Radja Bada); zie ook vbd. i.v. hit.

NARIT, (uit meunarit van marit) hetgeen gezegd is, wordt of zal worden, het gezegde, het gesprokene, het spreken, praat, woord, mededeeling, bespreking, afspraak; kah bè' le that narit, je moet niet te veel praatjes maken; tandra kōng narit, en penkōng narit, zie i.v. kōng I; narit sipa-

tah, een enkel woord, (zie vbd. i.v. moedjakarah); zie verder vbd. o.a. i.v. balé', barang II, boebaj, deungkéng, djaweuëb, kabòm, kah, misé, oedjōng, pansieë.

NASAB, ook neusab (Arab. nasab), familiebetrekking, verwantschap, geslacht, (gew. in de uitdrukking): sinasab, van hetzelfde geslacht, bloedverwant; keureuna kamòë tjèëdara sinasab, pakri hanlōn harab ba' adé'eunda, want wij zijn beiden broeders uit hetzelfde geslacht, hoe zou ik geen vertrouwen in mijn jongeren broeder stellen, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. doeë'.

NASÉ; ië nasé, zie inasé.

NASÉB, zie nasib I.

NASEUBAH (Arab. niṣbah), houding, handelwijze, gedrag; meunan naseubah oereuēng njang djròh, zoo is de houding van een behoorlijk mensch, zoo gedraagt zich een behoorlijk mensch; pi'é dōnja ngòn naseubah, teungkoe peugah keulōn sigra; teumpat lōn doeë' ngòn beudjalan, ba' tidōran pakri roepa, vertel mij gauw, teungkoe, hoe men op de wereld moet handelen, hoe men zich moet gedragen, hoe ik moet zitten of loopen, hoe ik moet slapen, (Noen Parisi).

NASEUCHAH, zie neuseukhah.

NASEUKAH, zie neuseukhah.

NASEUKHAH, zie neuseukhah.

NASEURANI, of nasrani, en verkort tot s(eu)rani (Arab. naṣrānī), Christen; Christelijk; zie sprkw. i.v. éh I.

NASEUTJAJA, zie nétjaja.

NASIB I, ook naséb (Arab. naṣīb), deel, lot, fortuin; ka nasib, zoo is eenmaal (mijn) lot; zie verder vbd. i.v. oekō.

NASIB II (Arab. naṣīb, minnedicht), het begroeting-, en vraag-en-antwoord-reciet, waarmede bij een ratéb de dans-met-zang-uitvoeringen bij wijze van pauze worden afgewisseld, en dat uit pantōns, verhalen, en quasi-wetenschappelijke vragen en antwoorden in sandja'-vorm bestaat, (zie vbd. van nasib-verzen uit den ratéb sadati i.v. geutang, mas'alalah, meutjeuroet); kisah oedjōng nasib, zie i.v. kisah. Meunasib, nasib-verzen voordragen.

NASIHAT (Arab. naṣīḥah), raadgeving, goede raad, vermaning; raad geven, vermanen; hana djileungò nasihat gòb, hij luistert niet naar den raad van anderen; taleungò-keu djinòë koenasihat njang mò'tamat sigala dōnja, luistert nu, ik geef u eene vermaning, die (wijl van den Profeet afkomstig) voor de geheele wereld van kracht is, (Soerat kriman Sèh Salèh); zie verder vbd. i.v. hoe kōm, ingat.

NASOEHA (Arab. naṣḥah), oprecht, (gew. in de uitdrukking:) tèëbat nasoeha, oprecht berouw,

NASRANI, zie naseurani.

NATBATAT, zie nabatat.

NAWA', verkorting van seunawa', zie i.v. sawa'.

NAWAÏH, zie nawaïh.

NAWAÏH, ook nawaïh, ricinusplant; wordt als een voorloopig grafteeken, voor dat men de grafsteenen plaatst (poela batèë, ze i.v. batèë) aan het hoofd- en voeteneinde van een graf geplant; het sap (geutah nawaïh) wordt tegen kiespijn en de bladeren als wrijfmiddel tegen schurft of in de roekd' siawan gebruikt; uit de zaden wordt de ricinusolie (minjeu' nawaïh) gewonnen; zie ook djoelab.

NAWONG, (Mal. naoeng), lommer, schaduw, beschutting, bescherming, (in deftige taal en in hik.); Si Moehamat di kamòë hana meukeunòng, di kamòë pi nawòng di Gampōng Jawa, die M. bevalt mij niet, ik heb mijne bescherming (bij den vorst) te G. Dj., (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. lindōng. Meunawòng, beschutting, bescherming zoeken, zich in of onder de schaduw stellen; djimeunawòng joeb kajèë njan, djipadjōh makanan kajèë tjeuroega, hij zet zich in de schaduw van dien boom neer en eet van de vruchten van dien paradijsboom, (Toedjōh kisah). Peunawòng, beschaduw, belommeren, beschutten, beschermen; tjitjém teureubang djeuët keupajōng, djipeunawòng nabimeu-

lia, de vogels in de lucht dienden tot zonnesherm en beschaduwden den verheven profeet, (Tambéh toedjöh blaïh).

NDAB, zie eundab.

NDIË, of eundië, oendië, nië, eene inhoudsmaat voor b.v. rijst, zout, komt alleen in verbinding met si (één) voor in de vormen sindië, soendië, sinië, = $\frac{1}{2}$ blakaj ($\frac{1}{4}$ kaj); lōnsindië boe hana abéh lawét njòë, ik kan in den laatsten tijd (door ziekte) geen ndië rijst opmaken.

NDJË', of eundjè', en njè', geluid, waarmede men schapen en geiten roept.

NDONG, zie eundong.

NÈ, richting, kant, plaats vanwaar, (in den stamvorm meer in hik, in de spreektaal alleen in enkele uitdrukkingen, zooals:) doem nè, van alle kanten, njòë, njan, djéh nè, van hier, van daar, van ginds, van dezen, van dien, van gindschen kant, barangganè, onverschillig van waar; koetjéng itam hoe meuj tikōih, andjéng meureugōh dji hoe meuj roesa; hana lōn takōt, teukoe, keu moesōh, djéh nè dji'ōh njòë hò lōn teuka, eene zwarte kat achtervolgt eene muis, een groote hond achtervolgt een hert; ik ben niet bang, teukoe, voor vijanden, van ginds uit de verte ben ik heelemaal hierheen gekomen, (pantōn, ter uitdrukking, dat men zich door geen afstand of gevaren laat weerhouden om zijn doel te bereiken); ngōn

dji soera' ramèramè, dji'é' le nè ban silingka, onder gezamenlijk gejuich drongen zij van vele kanten rondom op, (Radja Bada); teuma dji-seu'ōt lé Tjah Koebat, djipeugah pat nè dji-teuka, daarop antwoordde Tj, K. en hij zeide van waar hij kwam (afkomstig was), (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. lhōng I, mè I. Meunè, bepaald, bekend ten aanzien van de herkomst, van bekende her-, of afkomst; bè' tameurakan ngōn oereuëng hana meunè, — pakōn takheun hana meusòë rakan lōn, oereuëng meunè, gampōng moepat, nan meusòë, ga niet om met iemand van onbekende (van duistere) afkomst (iem. van niets), — waarom zegt ge, dat mijn vriend een obscuur persoon is, zijne afkomst, zijne woonplaats en zijn naam zijn bekend; salèh gata keumeung keudji, narit han meunè njan taboeuka, ge wilt misschien te schande gemaakt worden, dat ge ongegronde (ongepaste) woorden uit, (Dioe Plinggam); meunè 'èt, oebé, oebit, 'òh, zie onder het tweede woord; han of hana meunè-nè, zonder dat men weet (wist) vanwaar, van alle kanten; zie verder vbd. i.v. boekōn, misé.

Panè, vanwaar, waarvandaan (vragend en betrekkelijk), wordt verder gebezigd ter uitdrukking van wat men onmogelijk acht, van ongeloof of stellige ontkenning, z.v.a. hoe zou het kunnen

(dat), hoe zou ..., hoe komt ge er aan of er bij (panèl), het mocht wat, welneen, (zie vbd. van deze beteekenis i.v. a s a b, d j a h é, g o e t è è, k o e r é n g, l i k é, m i t a); p a n è g a t a, waar komt ge vandaan; p a t b o e g a m p ō n g p a n è n a n g g r ò è; n a m a t e u s ò è g e u h e j g a t a, waar is uwe woonplaats, waar is uw land (van herkomst), en hoe heet gij, (Pha Soeasa); p a n è - p a n è, vanwaar (onbepaalder dan p a n è), onverschillig van waar, van alle kanten; L i l a ' i n d r a t h a t b i t s a ' t i, p a n è - p a n è r a ' j a t d j i t e u k a, L. heeft werkelijk eene groote wondermacht, van alle kanten dagen zijne onderdanen op, (Tjah Koebat); p a n è ' è t, o e b é, o e b i t, 'ò h, zie onder het tweede woord.

S a n è, (van) ééne richting, kant, plaats; g ò b n j a n s a n è b a n d o e a, zij zijn beide van dezelfde plaats; h a n a s a n è, niet van ééne richting of plaats, (of) van geen plaats, nergens vandaan; n a s a n è t r e u', er is nog eene richting, enz.: „t a ' é' k e u n ò è, a d ò è, s i ' a t, n a p e u è p a k a t d i l ō n n g ò n g a t a"; „s o e d j ò è s a n è d j e u r e u k h a s a n è, t a l e u n g ò t è d i g a t a d a", „kom een oogenblik hier boven, broertje, ik heb wat met u te bespreken"; „van één kant (komt) het stalen asje, van één (een anderen) kant het spinnewiel, en gij, zuster, hebt maar het t è - geluid (het gesnor van het spinnewiel) te hooren, (i.e. ik zal voor al wat

ge wenscht zorgen), (Pòdi Amat); s a b ò h s a n è, ieder van één kant, van alle kanten; o e r e u è n g t e u k a s a b ò h s a n è, n a n g g r ò è p i r a m è l e u b è h b a' n j a n g k a, er kwamen menschen van alle kanten, zoodat het in de stad levendiger was dan voordien, (Banta Beuransah).

T o e n è, weten vanwaar, de af-, herkomst weten; a m p ō n, toeankoe, meuribèè a m p ō n, seumah oelōn p a t j a j n j a n g h i n a; h a n m e u t o e n è s a b ò h r i n d a n g, d i p a n t é k r o e è n g m i è n g k o e a l a, vergeving, heer, duizenden malen vergeving, uw nederige dienaar deelt u mede, dat er aan den kant van de rivier bij de monding eene (reusachtige) kiel van een schip ligt, waarvan we de herkomst niet weten, (Malém Dagang); t o e n è ' è t, o e b é, o e b i t, 'ò h, zie onder het tweede woord. P e u t o e n è, de her-, afkomst doen weten, zeggen vanwaar.

N È', grootvader, grootmoeder, oudoom, oudtante, (2de en 3de pers.), ook gebruikt als aanduiding of betiteling van oude vrouwen in het algem., en voorts van den tijger, wanneer men zich in het bosch bevindt; n è' a j a h, a j a h n è', k o e n è', grootvader, oudoom; onder de oudooms en oudtantes onderscheidt men nader: n è' w a, n è' t j h i' (ouder dan grootvader of grootmoeder), n è' t j o e t, n è' m o e d a, en, alleen voor oudtante, n è' t é h (jonger dan groot-

vader of grootmoeder), en onder de jongere broeders of zusters van grootvader of grootmoeder: *nè' tjoet* of *nè' lōt* (de jongste van hen), en *nè' ngòh* (de oudere), welke nadere onderscheidingen vooral van oudtantes, minder van oudooms worden gebezigd; (*tjèēdara*) *sabòh nè'*, neef, nicht, (cousin, cousine); *nènè'*, of *ninè'*, *nènda*, *ninda*, *nènènda*, of *ninènda* (Mal.) = *nè'*, (gew. in hik.); *nè'-nè'* (zelden), overgrootouders; *nè'-moejang* (Mal.), voorouders; *nè' peungandjō*, zie *peungandjō*; *peulheuēh ka'ōj ba' djeurat nè'*, zie i.v. *boerōng I*, en *srabi*; *Teukoe Nè'*, titel van de oelēēbalangs van Meura'sa en van de IX Moekims van de sagòe der XXV Moekims, die oudtijds, naar de verklaring luidt, de zinnebeeldige grootvaders van den Atjèhschen soeltan waren. Zie *datō'*, *dja*, *gòb*.

NĒĒBAT, zie *noebat*.

NĒH I, zindelijk, proper, net, rein (ook in fig. en ritueelen zin), kieskeurig, vies van al wat vuil lijkt; *nèh oedeuēng è' ba'* (of *di*) *oelèē*, *nèh asèē è' ba'* (of *di*) *moeka*, hoe zindelijk eene garnaal ook zij, zij heeft drek in haar kop, hoe zindelijk een hond ook zij, hij heeft drek op zijn gezicht (doordat hij onder den *goeha* pleegt te zitten, wanneer iem. zijne behoefte doet), (sprkw. ter bespotting van iem., die overdreven kieskeurig is, of ter uitdrukking van twijfel

omtrent het berouw van iem. van slechten levenswandel); zie verder sprkw. i.v. *binòē*. *Meunèh*, zindelijk enz. zijn, zich zindelijk enz. gedragen. *Peunèh dròē*, = *meunèh* doch opzettelijker, (of) zich kieskeurig aanstellen.

NĒH II, verkorting van *manèh*, gebruikt als aanspreekwoord tot kinderen, ook wel gebruikt als bijnaam, z.v.a. liefje, schatje. Zie *ni I*.

NĒ'MAT (Arab. *ni'mah*), gunstbewijs, weldaad, welzijn, voorspoed, geluk, zaligheid, genot, heerlijkheid, lekkernij; zeer lekker, heerlijk, zalig; *nè'mat Toehan*, Gods weldaden; *balaneusaba nè'mat neutjoe kō Adidōn Rapōtolōng hamba*, beproevingen droeg hij geduldig, en bij voorspoed dankte hij den Verheven Vergever voor de aan Zijn dienaar betoonde hulp, (Meudeuha'); *nè'mat gòb han é' djikalōn*, hij kan het geluk van een ander niet zien, kan niet zien, dat de zon in het water schijnt; *nè'mat thatateuēh dji*, wat heeft hij het heerlijk; (*bòh laboe iē*) *tjeuroega nè'mat*, (paradijsheerlijkheid) e.s.v. lekkernij, vervaardigd van *bòh laboe iē*, suiker en eieren; zie verder vbd. i.v. *djan*, *koephō*, *madjadi*, *tjoe kō*.

NĒNDA, zie i.v. *nè'*.

NĒNÈ', zie i.v. *nè'*.

NĒNĒNDA, zie i.v. *nè'*.

NĒNG, verkorting van *hanèng* (zie aldaar), gew. gebezigd in den

zin van: zindelijk, frisch, (van menschen, ook van dieren).

NĒNG-NĒNG-BŌJ, beginklanken zonder beteekenis van wiegelieden, bij het zingen waarvan men het kind een glinsterend voorwerp (zie bōj III) voorhoudt dat men heen en weer beweegt; nèn g-nèn g-bōj, si nja' tjoet lōn ba' raja sang-gōj, n.-n.-b., moge mijne kleine meid eene groote haarwring krijgen; nèn g-nèn g-bōj, si koenèng raja sang-gōj, djidoeë' joeb ba' pisang, sō' soebang ka moeblōj-blōj, n.-n.-b., Koenèng (met eene lichte huidskleur) heeft eene groote haarwring, zij zit onder een pisangboom en doet oorkrabben aan, die erg schitteren.

NĒSEUPOE (Arab. niçf), de helft, (in hik. inz. verstaan: de tweede helft van den nacht); nèseupoe Tja'ban, de nacht van het midden van de maand Tj., (meer malam beureu'at genoemd, zie beureu'at); lōn na loempòë, toean-koe, beuklam, nèseupoe malam ka rab padja, ik heb, heer, van nacht een droom gehad, in de tweede helft van den nacht toen de ochtend bijna aanbrak, (Noen Parisi); nèseupoe akhé lheuëh siteu-ngòh, poetròë beudòih meusampeuna, in de laatste helft van de den nacht, wanneer middernacht voorbij was, stond de prinses op om te bidden, (Poetròë Peukisōn).

NĒTJAJA, ook naseutjaja (Mal. uit Skrt. niçaya), stel-

lig, gewis, (in deftige taal en in hik.); zie vbd. o.a. i.v. imeum.

NEU I; talòë neu, ook talòë ineum genoemd, touw, gevlochten uit vezels, gewonnen uit de binnenzijde van den hoofdnerf van een klapperblad (dada oe), en gebruikt om het juk van een ploeg met het handvat te verbinden (talòë dham, of t.ling-gang, zie i.v. langaj), en om bij het klimmen in een klapperboom om de voeten, tot steun hiervan, geslagen te worden.

NEU II, pers. vnw. v.d. 2de en 3de pers., enkelv. en meerv., optredende als praefix voor werkwoordstammen (als subject), als suffix achter werkwoorden (als object), en achter zelfst. nw. (als bezittel. vnw.), en, zelfstandig gebruikt (als subject) bij algeheele afwezigheid van nadruk, in het 2de en 3de geval ook wel in den vorm: neuh; het heeft als vollen vorm: dròëneu, (zie aldaar); na neukeumeung dja', wilt gij (of wil hij) werkelijk gaan; dròëneu ka neudja', hij is al gegaan; han djipatéhneu, hij gelooft u (hem) niet; njòë atraneu, dit is uw (zijn) eigendom, dit is van u (van hem); han é' neu, hij wil niet. Peuneu, tegenover of over iem. sprekende het pers. vnw. neu gebruiken; njang patôt kapeudjih bè' kapeuneu, van wien je djih moet gebruiken moet je niet neu zeggen.

NEU III, praefix, dat, naast het infix eun, zelfst. nw. vormt van werkwoordstammen, bijv. nw. en,

doch minder, van telw. en bijw., met de beteekenis, indien het het stamwoord een werkw. is, van de onbepaalde wijs als zelfst. nw., van de wijze, het object, het resultaat van de handeling of het middel waarmede de handeling geschiedt, en, indien het stamwoord eene andere woordsoort is, van een abstract begrip, van eene hoedanigheid of een toestand; het praefix *neu* wordt met uitsluiting van het infix *eun* gebezigd, indien het stamwoord met een klinker, een *h*, *l*, *n*, *ng*, *nj* of *r* begint, en indien het stamwoord een eenlettergrepig en met *b*, *d*, of *m* beginnend woord is; het infix *eun* wordt ingevoegd achter den eersten medeklinker van het stamwoord; is het stamwoord een lettergrepig, dan wordt de eerste medeklinker eerst gerepliceerd (soms tevens gewijzigd, b.v. *g* in *k*); begint het eenlettergrepige stamwoord met eene combinatie van medeklinkers zooals *bl*, *br*, *dr*, *kl*, *kr*, *lh*, *pl*, *pr*, *sr*, *tjr*, *tr*, dan wordt het infix *eun* ingevoegd of na reductie van den eersten medeklinker of direct er achter, zooals bij meerlettergrepige stammen, waarbij de uit *sl* of *tjl* ontstane combinatie *lh* haar oorspronkelijken vorm terugkrijgt; of, indien de afleiding gevormd wordt, het praefix *neu* of het infix *eun*, dan wel beide worden gebezigd, hangt, behalve in de boven vermelde gevallen, waarin uitsluitend het praefix *neu* gebruikt mag worden, van het spraakgebruik af; *ne u'é*, stijging; *ne u'*-

ikat, het binden, band; *ne u-hōj*, de wijze of het resultaat van het berooken; *ne uhidja*, het spellen, spelling; *ne ulaja*, de wijze van het opzetten van een vlechtwerk; *ne ungoej*, de wijze van zich te kleeden, kleding; *ne unjoeë*, onderdeel van het voetstuk van een spinnewiel; *ië neuradja h*, belezen water; *ne u ba*, *ne u m è*, hetgeen medegenomen of medegebracht wordt, geschenk; *ne udoeë*, zitting, onderstel, voetstuk; *be unantoe*, hulp; *ke unaròm*, broedsel; *pe uneugèt*, maaksel; *ke uneukòh*, meer *ne ukòh*, de wijze of het resultaat van het snijden; *tje uneutjòb*, meer *ne utjòb*, naaisel; *be uneulòë*, of *be uneublòë*, Pedirsch *se uneublòë*, aankoop, inkoopsprijs, (van *blòë*); *be uneuri*, gift, (van *bri*); *tje uneulò*, de wijze of het resultaat van het *lhò* (dorschen); (van bijv. nw.) *ne ugèt*, ook *ke uneugèt*, goedheid, (van *gèt*); *dje uneu hent*, of *ne u d j h e u t*, slechtheid; *ke unoen è ng*, geelheid; *me unanjan g*, hoogte; *se uneul(h)eu ë h*, einde, (ook) *ne ulheu ë h* in *ke uneulheu ë h*, ten slotte, (van *lheu ë h*); (van telw.) *ne ulhèë*, *ne ulimò ng*, de herdenking van een doode op den 3den, resp. 5den dag na zijn overlijden; (van bijw.) *se uningòh*, de dag volgende op dien waarvan gesproken wordt, (van *singòh*, morgen).

NEU', afkorting van aneu' als hulptelwoord, zie i.v. aneu'.

NEUBŌ', afkorting van seuneubō', zie aldaar.

NEUDJEU, zie leudjeu.

NEUHAIH (Arab. nahs), onheil, ongeluk; onheilbrengend, ongelukkig, (gew. van dagen gebezigd); oerðē neuhaīh, ongelukkige dag, ongeluksdag; dji-nðē, pòtjoet, lōn meutanggōh, dang lōn prēh trōīh doea plōh doea; oerðē njðē peuēt oerðē boeleuēn, koetika geukheun neuhaīh raja, nu, prins, vraag ik uitstel, ik wil tot den 22sten wachten; het is vandaag de 4de der maand, die, naar men zegt, een groote ongeluksdag is (voor eene krijgsonderneming), (Noen Parisi).

NEUHEUN (afgekorte vorm van teuneuheun uit theun, zie aldaar), vischvijver, gemaakt door den dijk (teunamba') van eene zoutwaterkreek (kroe-ēng) met eene buis (grōng-grōng) door te steken, het uitstroomende water in eene uitgegraven diepte op te vangen en hierin takken en bladeren te doen.

NEUKOEË; ba' sineukoeë bōh, zie i.v. tingkoeë.

NEULAJAN, zie leulajan.

NEULEUE', oude aarden pot (blangōng), die, door scheuren en barsten niet meer voor het eigenlijke doel te gebruiken, gebezigd wordt voor het roosteren of poffen van geraspten klapper, kruiden, djagoeng, katjang enz.; bij overdracht of vergelijking ook

gezegd van andere oude versleten zaken; beukah neuleuē' tabajeuē blangōng, breekt een oude pot, dan betaalt men voor een nieuwen, i.e. men moet wat men van een ander stuk gemaakt heeft, hoe oud het ook zij, met iets nieuws vergoeden, (zie eene dergelijke sprkw. i.v. meunarō); meung njð meunan tablðē reuteuē', dalam neuleuē' tabōh sigra; teuma talheue njan ba' rangðē, ngòn si'oerðē timðhlé landja, als het zoo is (als ge naar mij wilt luisteren), koop dan katjangs en doe ze gauw in een ouden pot; rooster ze vervolgens tot ze croquant zijn, dan zullen ze (als ge ze plant) in een dag opkomen, (Plandō' Kantjé); ka djeuēt keu neuleuē', het is al „een oude pot” geworden, (zegt men b.v. van een versleten kleed).

NEUNAGA, zie i.v. naga.

NEUNŌH, zie neunðih.

NEUNŌIH, ook neunðh, blok ter opsluiting van misdadigers en krankzinnigen, (gew. bestaande uit een balk met een of twee gaten, waarin een of beide voeten of handen worden gestoken); in het blok sluiten, (in deze beteekenis, als verbum ook het stamwoord: nðh); dalam neunðih kasrōng gaki, si nja' ti ka teungeut njidra, steek hare voeten in het blok, het meisje slaapt vast, (Malém Diwa); zie ook vbd. i.v. lheuēh; ka geuneunðih, of ka geunðh, = ka geupasðē lam

neun òih, men heeft (hem) in het blok gesloten. Meuneun òih, in het blok gesloten. Peuneun òih, = neun òih (verb.). Zie pasōng I.

NEUPÖH, zie leupōh.

NEURAKA, zie noeraka.

NEURATJA, ook noeratja, nòratja (Mal. neratja), weegschaal, balans voor het wegen van goud; òn neuratja, de schalen van eene weegschaal; lidah (ook wel mata) neuratja, het tongetje, de naald eener weegschaal; plō' neuratja, doos waarin het weegschaaltje van een goudsmid geborgen pleegt te worden; hana sahò talō ngòn meunang, sabé timang lidah neuratja, geen van beiden dolf het onder spit of behaalde de zege, zij waren tegenover elkaar als de schalen eener weegschaal, wanneer het tongetje in evenwicht is, (Djoehan Meusapi); mat neuratja, de weegschaal in handen houden, i.e. de macht hebben, de heerschappij, het bewind voeren, heerschen; Koebat ngòn Misé peutimang nanggròë, bandoea dròë mat neuratja; sabòh geubōh peudana meuntròë, njang sidròë geubōh keu radja, K. en M. regeerden over het land, gezamenlijk voerden zij beiden het bewind; de eene was tot rijksbestuurder, en de andere tot vorst aangesteld, (Radja Bada); neuratja beu sabé, radja beu adé, de weegschaal zij zuiver, de vorst zij rechtvaardig,

(sprkw.); zie verder sprkw. i.v. boengkaj I.

NEUSAB, zie nasab.

NEUSEUCHAH, zie neuseukhah.

NEUSEUKAH, zie neuseukhah.

NEUSEUKHAH, ook neuseuchah, neuseukah, naseuchah, naseuk(h)ah (Arab. noeschaah), manuscript, exemplaar, dat men overschrijft of bewerkt, origineel; teumpat geusalén djinòë lōn peugah, niba' neuseukhah kali radja, ik zal nu vertellen waaruit dit afschrift werd gemaakt, het was uit het exemplaar van den rechter des konings, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. hah I, hikajat, kheuët, oebah.

NEUTIASA, zie nantiasa.

NGA, eene ficussoort met lange luchtwortels, die veel in gambōng's, vooral op ziltigen grond groeit; de vruchten worden door peureuléng's gegeten (zie vbd. i.v. deungkéng), het hout wordt als brandhout gebezigd of tot rijststampers vervaardigd.

NGA-NGA (Mal. id.); meunganga, wijd open staande (van den mond, de oogen), zich hoog verheffende, (in hik.); 'òh ka neuwalé ba' pineung, djibeudòih mameung tjòt meunganga, toen hij den (door zijn gebed omgevallen) pinangboom met de armen omvatte, verhief de boom zich weer snel overeind, hoog in de lucht reikend, (Malém Diwa).

NGAB-NGAB I; me u-, meer te u-
n g a b-n g a b, begeerig, inhalig,
schraapzuchtig; t e u n g a b-
n g a b t h a t k e u p è n g, wat
(is hij) begeerig naar geld.

NGAB-NGAB II, steken (van pijn
in de beenderen), eene stekende
pijn veroorzaken; d j i n g a b-
n g a b s a b é l a m t o e l e u-
è n g, het steekt (mij) steeds in
de beenderen. M e u n g a b-
n g a b, stekend, pijnlijk; A l a h,
g a k i l ò n m e u n g a b-n g a b
l a m t o e l e u è n g, a l è h k a
s a n è k a b, o, wat heb ik eene
stekende pijn in mijne beenen,
misschien ben ik door een s a n è
(e.s.v. geest) gebeten.

NGABŌ, de nevelen (van den och-
tend, inz. op zee); n g a b ō s o e-
b ò h, of n g a b ō b e u n g ò h,
de nevelen tegen zonsopgang.
(ook verstaan:) de tijd kort voor
zonsopgang.

NGADA, aanhouden, aandringen
(bij het vragen of roepen), (in
hik.); T i S a' a d a h b e u d ò ì h
r e u d j a n g, d j i s i m p a n l é
t e u p ō n g k a h w a; d j i k e u-
m i è n g é' o e r o e m ò h d r ò è,
P ò R e u s a m h e j l ò m d j i-
n g a d a; „h é p ò n j a' b è'
t a' é' l e u g a t, t a p r è h s i'-
a t n a p e u è h a b a'', T. S.
stond snel op, borg de koffie (die
zij onder het huis aan het stam-
pen was) vlug op en wilde in huis
stijgen, de Koppelaar riep weer
en dringender: „zuster, stijg niet
zoo snel in huis, wacht een oog-
blik, ik heb u wat te zeggen'',
(Noen Parisi).

NGADAB (Mal. m e n g h a d a p),
met de voorzijde toegekeerd zijn

naar, gericht zijn naar, zich be-
vinden tegenover, zijne opwach-
ting maken bij; k a d j i n g a-
d a b r a d j a, hij heeft reeds
zijne opwachting bij den vorst ge-
maakt; zie verder vbd. i.v. l a-
g è è, m e u t j a h a d a h, n a b.
M e u n g a d a b, de handeling
n g a d a b verrichten, aan het
n g a d a b zijn, n g a d a b met
meerv. subject; o e r ò è n j ò è
o e r ò è m e u n g a d a b, het is
vandaag audiëntiedag. P e u n g a-
d a b, iem. tegenover een ander
stellen, (twee lieden) tegenover
elkander stellen, (om hen b.v. te
confronteeren, of om hen met
elkander te verzoenen). Zie h a-
d a b.

NGADOE (Mal. m e n g a d o e), te-
genover elkaar stellen, (van b.v.
wonderkrachten, zie vbd. i.v. a-
t j h é'), voorbrengen; n g a d o e
d r ò è, zijne zaak voorbrengen,
over zijne omstandigheden kla-
gen, wat men op het hart heeft
mededeelen; o e b a' I n d r a
d j i n g a d o e d r ò è, b ò t d j a-
r ò è s a r a m e u h a b a: „a m-
p ò n d è è l a t l ò n m e u k a-
k a t ò è, l ò n k h e u n d a' w ò è
s a w e u è b o e n d a'', zij brach-
ten hun wensch bij I. voor en zei-
den, terwijl zij hunne handen op-
hieven: „vergeving, door ons
geëerbiedigde Majesteit, wij zou-
den naar onze landen terug wil-
len gaan om onze moeders te be-
zoeken'', (Indra Bangsawan). Zie
a d o e.

NGAH, zie n g ò h.

NGAMŌ' (Mal. m e n g a m o e k),
onstuimig aanvallen, verwoed
strijden, (in hik.); p r i s è d i

wië peudeuëng di oe-neun, lakoedji ban gadjah meunta; ka dji-ngamò' sabòh sagòë, ngòn ra'jat dròëdji bangsa indra, met een schild in de linker-, en een zwaard in de rechterhand gedroeg hij zich als een razende olifant; met zijn volk van indra's viel hij onstuimig eene afdeeling (van het vijandelijke leger) aan, (Tjah Koebat). Meungamò', aan het ngamò' zijn, eene verwoesting, een bloedbad aanrichten, ngamò' met meerv. subject; jōh njan meungamò' doemna ra'jat, prang makén that niba' njang ka, toen viel al het volk met onstuimigheid aan en de strijd woedde heviger dan tevoren, (Tjah Koebat).

NGANDJŌ, zie peungandjō.

NGANGKĒE, bijvorm van angkèë, zie aldaar.

NGARŌIH, door eene zee-engte, zee-passage gaan, (in hik.); 'òh teudōng ië ka djingarrōih, seun sireutōih seun sila'sa; ladōm tamōng rèt Arōih Tjoet, ladōm soedjoet rèt Arōih Raja, toen het water wat stil stond (de stroom minder sterk was) gingen ze (met hun schepen) door de zee-passages bij honderd, bij tienduizend tegelijk; sommigen gingen door de Surat-passage, anderen gingen met de schepen voorovergebogen door de Cederpassage, (Banta Beuran-sah).

NGĒ-NGŌ, schichtig, schuw of steelsgewijs om zich heen of ach-

terom kijkende; ngè-ngò lagèë mata pantjoeri, schuw om zich heen kijkende als een dief; mata ngè-ngò sabé oe likōt, koejoet teumakōt até lam dada, schichtig keken zij (de vluchtenden) telkens achterom met angst en vrees in hun hart, (Djoehan Meusapi).

NGĒNG-NGĒNG, gonzen (van eene muskiet), zeuren, zaniken; dji-ngèng-ngèng, (de muskiet) gonst, hij zanikt. Meungèng-ngèng, aan het gonzen, zaniken zijn. Peungèng-ngèng, laten gonzen, zaniken; bè' tapeungèng-ngèng aneu' miët, tadjō' sabòh, laat het kind niet zoo zaniken, geef hem er een. Zie hèn-g-hèng.

NGĒU, kool (verkoold hout, verkoolde klapperdop enz.), (nog niet geheel verbrande) asch; ngeu kajeë, houtskool; ngeu batèë, (eig. verkoolde steen, i.e.) steenkool, (ook) sintel; ngeu arōn, verkoold arōn-hout, (geeft zeer groote hitte, zie sprkw. i.v. arōn); ngeu broeë', kool van klapperdoppen, (geeft zeer groote hitte, zie sprkw. i.v. arōn, wordt o.a. gebruikt om edel metaal te smelten, en om den ijzeren ketting te verhitten, dien men bij het rapa'ispel om den hals doet, waarbij men de volgende, half Arab., half Atj. bezweringsformule reciteert: koebna ja naroe, koenibardan wasalaman ala ébrahim, wahé ranté ba'reudjang sidjoeë', wahé ngeu broeë' ba' reu-

djang mala, laat ons onge-
hinderd, o vuur, wees koud en
vrede zij over Ibrahim, o ketting,
koel gauw af, o kool van klapper-
dop, brand gauw uit); ngeu
bangka, zie i.v. bangka;
ngeu roekò', (brandende)
asch van een sigaar.

NGEUDÉH, angstig, bang, (in
hik.); toean poetròë bè'
meung pansan, ngeudéh
dji tan doemnan taga,
laat staan dat de prinses in zwijm
zou vallen, zij gevoelde zelfs geen
angst bij al die donderslagen,
(Tjah Koebat); kareuëng
tadjam meuleulapéh,
meutaréh ban patjang
soeda; Pari Indra hana
ngeudéh, dji'é' keudéhlé
bandoea, scherpe rotssteenen
lagen er verspreid in vele lagen en
richtingen als de puntige staken
en voetangels eener versperring;
P. en I. waren echter niet bang
en gingen dadelijk door naar bo-
ven, (Indra Bangsawan). Vgl.
ngeuri.

NGEULÖH (Mal. mengeloeh),
zuchten, (in hik); karoe di
darat karoe di la'öt, ka
keubit ngeulöh gadòh
bitjara, in verwarring te
water en te land zuchten ze en
zijn ze werkelijk radeloos, (Ta-
deukiratō rakidin).

NGEUN-NGEUN, mompelen, brom-
men (wanneer men b.v. zacht
spreekt, zacht en onduidelijk den
Qorân reciteert); peuë ta-
ngeun-ngeun simalam
soentō', han teungeut
gòb-gòb, wat zitten jullie den
heelen nacht te brommen, dat an-

deren er niet van kunnen slapen.
Meungeun-ngeun, aan het
mompelen, brommen zijn, een
brommend geluid maken; sòë
djéh meungeun-ngeun,
wie zit daar te brommen; dji-
beuët djimeugeun-ngeun,
hij reciteert brommende den Qor-
ân. Vgl. djangeun, ngòm-
ngòm.

NGEURANG, kreunen, kermen,
schreeuwen, (in hik); ngòn
ië mata that bit ngeu-
rang, plandō' reudjang
jōh njan djimeusoe:
„bè' lé goendah that
doeka'an, dòë tapaban
kheunda' Toehankoe'',
met tranen in de oogen kermde
hij hevig en het dwergheert zeide
toen snel: „maak u niet zoo
bezorgd en bedroefd, wat kunnen
we er aan doen, het is eenmaal
de wil van den Heer'', (Plandō'
Kantjé). Vgl. geumeurang
i.v. grang.

NGEURÉB, schreeuwen, gillen, (van
pijn, van smart, angst), (in hik.);
oereuëng njang maté
la'èh iman, èleumèédji
tan njang sampōreuna;
misé kamèng geuploeë'
oedéb, meunan djingeu-
réb sangat sé'sa, iemand
die sterft met een zwak geloof
en zonder behoorlijke kennis, is
als eene geit, die levend gevild
wordt; zoo schreeuwt hij van de
pijn, (Toedjōh kisah); zie verder
vbd. i.v. koentjōb. Vgl. geu-
meuréb.

NGEURÉN, vergramd, geërgerd,
wrevelig, spijtig, ijverzuchtig, ja-
loersch; zich vergrammen, zich

ergeren, wrevelig enz. worden of zijn; *kané' djikalòn, ngeurén*, hij kan het niet zien of hij wordt jaloersch; *aneu' radja tō' meureutōih, poetròë sabòh pakri bitjara; beukit koetoeëng lamle sabòh, kèë djeuët tōh-mah djeuëb-djeuëb radja; djeuët weuëh até teuma la'én, koetakōt ngeurén masam moeka*, er zijn honderden prinsen gekomen en er is maar eene prinses, wat moeten we doen; als ik uit die velen een (tot schoonzoon) neem, dan kom ik in verdenking bij al de vorsten, dan worden de andere (prinsen) verdrietig en ben ik bang, dat zij jaloersch en boos zullen worden, (*Boeda' Meuseukin*); „*ada' na kheunda' kakeumeung oedéb, gèt kata'lō' koeba ba' radja*”; ... *ngeurén até Taléb Ali, neupeurablé ba' si tjilaka*, „als je het verlangen koestert om te blijven leven, dan doe je goed door je te onderwerpen, en dan zal ik je bij den vorst brengen”; ... T.A. (die woorden hoorende) geraakte in toorn en trad op den ellendeling toe, (*Moehamat Napiah*); *ngòn malaïh that hareukat kan djeuët, bitjara ngeut até that sang-séng*; ... *doemnan kada djeumba ba' Toehan, adé' tēëlan, bè' that tangeurén*, verder ben ik (de dichter van de hikajat) lui, eene broodwinning kan ik niet zoeken, ik ben bot van verstand en ongedu-

rig van aard; ... zoo is eenmaal het mij door den Heer toebedeelde lot, ergert u dus, broertjes en vrienden, niet te veel over mij, (*Plandō' Kantjé*; zie den i.v. 'awam aangehaalden regel, die aan de hier geciteerde regels voorafgaat).

NGEURI, (Mal. *ngeri*), ijzen, huiveren (van vrees), bang zijn, vreezen; angstig, bang, (in hik.); „*kakeu lōn pòh Tjintaboehan, éseutiri Toe an Radén Moeda*”; „*òh djileungò haba Peulambaji, até ngeuri jò angèëta*, „ik heb Tj., de gemalin van R.M., gedood”; toen (de vrouw van Peulambaji) die woorden van hem hoorde, werd het haar bang te moede en beefde haar lichaam, (*Tjintaboehan*); zie verder vbd. i.v. *meu'*.

NGEUT, dom, aartsdom, stompzinnig, onnoozel, idioot; *keureuna kamòë ngeut ngòn bingòng, djindë pi neupeutoeri keu kamòë doemna*, want we zijn dom en in de war, wil ons nu dus bekend maken hoe (hij) er uit ziet; *roepa le ngeut lagilèh-lòh, lōn takōt tidjòh ði ròt raja*, hij zag er erg dom uit en keek onnoozel om zich heen, zoodat ik bang was, dat hij het onderweg zou verliezen, (*Noen Parisi*); zie verder vbd. i.v. *karang, ngeurén. Peungeut*, voor den gek houden, beetnemen, om den tuin leiden, misleiden, bedriegen, oplichten; zie vbd. i.v. *kamèng; peungeut dròë*, zichzelf

voor den gek houden, (of) zich dom houden, zich van den domme houden. Moepungeut, voor den gek gehouden, misleid, bedrogen; boeëtnjòë ka moepungeut, er is in deze zaak bedrog gepleegd, deze zaak is door bedrog in de war gestuurd. Poepeungeut, voor den gek laten houden, laten bedriegen enz. Peuneungeut, bedrog, misleiding, oplichting; lōn ka keunōng peuneungeut, ik ben bedrogen, opgelicht.

NGGANG, zie eunggang.

NGGEU, water, (in de kindertaal).

NGGEU'-NGGEU', e.s.v. zeevisch, s.v. geep.

NGGÖT; meunggōt-nggōt, of meunggōt-meunggōt, op en neer gaande (zooals de kop van een trippelend viervoetig dier); „balé tadjā' reudjang-reudjang, na meung tariwang bè' djan djoela"; plandō' di keuë roesa di likōt, meunggōt-meunggōt lam blang raja, „laten we nu gauw gaan, opdat we vroeg terug kunnen zijn"; het dwerghert voorop en het hert achter hem, liepen zij trippelend met den kop op en neer gaande door het grote veld, (Plandō' Kantjé). Zie leunggōt, reunggōt.

NGIENG, zien, aanzien, omzien naar, kijken, aankijken, gadeslaan, bezichtigen; neungiëng keu lōn meung siblah mata, zie eens met één enkel oog naar mij om, i.e. heb eens een beetje belangstelling voor, medelijden met mij; raja ngiëng,

veel belangstelling, veel medelijden hebbende; seu'ōt Abeudōj Mō'min: „toeankoe ampōn namiët Meukoe-ta; ka neutém peuna-miët lōn meuseukin, tjit raja ngiëng ba' sròëpa-da; meung neutém toeëng si gasiën meuseukin", pòteu neukhém ban neuleungò haba, A. M. antwoordde: „heer, vergeving voor uw dienaar; gij hebt uw wil te kennen gegeven den armen slaaf (mijn zoon) tot uw dienaar te willen maken, gij hebt wel veel medelijden (met hem), indien gij den armen drommel (als zoon) wilt aannemen", de vorst lachte toen hij die woorden hoorde, (Gadjah toedjōh oelèë); lagi garib ngōn meuseukin, ba' rajeu' ngiëng kawōm hana, bovendien is (zij hier) vreemd en zij is arm, heb medelijden met haar, zij heeft (hier) geen verwanten, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. hēh, hirōb, hō'-hō', hōh, leupoe', loeta, moeda. Meungiëng (-ngiëng), elkander zien, aankijken, ngiëng met meerv. subject; sinan neudoeë' meutjeutjindrëng, ka neumeungiëng sabé meulia, daar zaten zij naast elkander, en keken elkander aan, beiden even vol luister, (Tjah Koebat); djibeudōih abèë seupōt-seupeuët, hanku na djeuët tameungiëng mata, stofwolken verhieven zich zoodanig, dat het

stikdonker was en men elkander niet kon zien, (Moehamat Napiah). *Peungiëng*, laten zien. *Neungiëng*, het zien, gezicht, bezichtiging, het geziene. Zie *eu*. **NGIGÔË** (Mal. *mengigal*), dansen, met den staart pronken, (van een pauw), (in hik.). *Meungigôë*, de handeling *ngigôë* verrichten; *sara djinari deungôn meungigôë*, *djibeu'oeët djarôë sajeuëbdji doea*, (de twee wonderpauwen kwamen) al dansende en met den staart pronkende, en als armen hieven zij hunne beide vleugels omhoog (tot een *seumah*), (Diwa Akaïh).

NGILOE (Mal. idem), slee, eggig (van de tanden), pijnlijk, (van een gevoel in de beenderen), (fig.) angstig, beangst; *paté' meung peugah takôt ngôn ngiloe*, *salèh toean koe han neurila*, ik zou het u wel willen zeggen, maar ik voel angst en vrees, dat gij, heer, er misschien niet in zult toestemmen, (Diwa Sangsaréh).

NGILOË (Mal. *mengilau*), schaterend, (van lachen), (in hik.); *'òh geuleungò habaran poetrôë, teukhém ngilôë Bibi' Siganda*, toen B. S. de woorden van de prinses hoorde, lachte zij schaterend, (Diwa Akaïh).

NGIRAB (Mal. *mengirap*), slaan, klapperen, (van de zeilen door tegenwind of gebrek aan wind); *lajeuë ka djingirab-ngirab*, de zeilen klapperen.

NGKLEH, zie *meungklèh*.

NGKONG, zie *eungkông*.

NGÔ, verkorte vorm van *deungò*, zie aldaar en *leungò I*; zie vbd. i.v. *lapaj*, oeb.

NGÔ', zie *nò'*.

NGÔB, onder water, ondergelopen, overstroomd, in-, ondergedompeld (in water of eenige andere vloeistof), (ook) overstrooïend, boordevol; (fig.) geen raad wetend, ten einde raad, radeloos; *padé kangòb lam blang*, de padi staat heelemaal onder water op het veld; *iè lhō' that, ngòb galah*, het water is erg diep, een vaarboom verdwijnt er heelemaal in; *'òh lōn blōh, kangòb (oelèë)*, toen ik erin stapte, ging ik kopje onder; *neuloempòë, haj pò, reulôih meuligòë, ngòb ngôn nanggròë teuka iè raja*, hij (de vorst) droomde, o heer, dat zijn paleis ineens stortte, dat er eene overstrooming kwam en het geheele land onderliep, (Prang Gômpeuni); *ladôm kangòb ta'eu 'òh teu'òt, ladôm ka rôt kangòb 'òh dada*, sommigen zag men (in het moeras) tot aan de knieën in het water, anderen vielen erin tot aan de borst, (Prang Gômpeuni); *'òh lōn piké boeët sinjan, é' ngòb atéteu*, als ik over zijn gedrag nadenk, dan is het om radeloos te worden; *iè sikaj boe sikaj, ngòb djantōng gadòh akaj*, een kaj water, een kaj rijst, het hart loopt onder en men weet geen raad, (sprkw., gezegd tot iem. die veel eet). *Peungòb*,

onder water zetten, onderzetten, onderdompelen, overstroommen, doen overstroomen; dja-kalèë meunan meung bè' lambat, ingatingat karam dōnja; dikèë meung tréb ingat keudròë, koepeungòb nanggròë ngòn ië raja, als het zoo is, (goed), als het maar niet lang duurt, (want) denk erom, dan zal de wereld vergaan; als het lang duurt, denk erom, dan zal ik het land onder water zetten, (Boeda' Meuseukin). Vgl. apōih.

NGÖB-NGÖB, of ngòt-ngòt, kloppen (van eene wond, van het hoofd bij hoofdpijn), steken (van pijn); djingòb-ngòb (of djipeungòb-ngòb) that oelèë lōn, het steekt mij erg in het hoofd. Meungòb-ngòb, aan het ngòb-ngòb zijn; loe-ka lōn sakét that malam njòë, meungòb-ngòb that, mijne wond deed mij van nacht erg zeer, ze klopte erg. Peungòb-ngòb, = ngòb-ngòb met versterkte beteekenis.

NGÖE, zie ngòj.

NGOEJ, gebruiken, gebruik maken, zich bedienen van, aantrekken, aandoen, aanhebben, dragen, (van kleedingstukken of sieraden), (verder) leenen van (ba'), te leen hebben; nalōn ngoej reunggét ba' Si Poelan, ik heb van N. N. geld geleend; neubri lōn ngoej, geef het mij te leen, (of) laat mij het gebruiken; Radja Moeda han djeuët ngoej lé, ka geupadjōh gadji ba' Toean

Beusa, R. M. is niet meer te gebruiken (met R. M. is niets meer aan te vangen, aan R. M. heeft men niets meer), daar hij traktement geniet van den T. B. (den Gouverneur van Atjeh), (sadati-vers); zie verder vbd. van de beteekenis gebruiken o.a. i.v. beungka, bha, drèh-drèh, dreuëb-dreuëb, hajaké, likat, loetò', en van de beteekenis leenen sprkw. i.v. oetang. Meungoej, zich kleeden, zich aankleeden; ka lheuëh djimeungoej, heeft hij zich al aangekleed; ngoej-meungoej, elkander wederkeerig leenen; zie verder vbd. i.v. dreuëb-dreuëb. Peungoej, laten gebruiken enz., kleeden, aankleeden, uitleenen, te leen geven; ka geupeungoej lintō barō, badjèë idjō kasab soetra, men kleedde den bruidegom met een groen, met gouddraad versierd, zijden baadje, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. nakat; ka lōn peungoej sabòh reunggét keu Si Poelan, ik heb aan N. N. een rijksdaalder geleend. Poemeungoej, de handeling peungoej verrichten; bè' tapoemeungoej keudéh keundèë, leen niet overal wat uit; zie verder vbd. i.v. oeram. Teungoej, gebruikt, gedragen, geleend; ka lheuëh teungoej, het is al gebruikt. Neungoej, het gebruiken, de wijze van zich te kleeden, leening, het geleende; Si Poelan gèt that neungoej geunab

oeròë, N. N. is elken dag zeer mooi gekleed.

NGOH, ook wel ngah, verkorting van teungòh in verwantschapsbenamingen; ajah ngòh of ngah, nè' ngòh, zie onder het eerste woord.

NGOJ, of ngòë, bijvorm van ngòn (zie aldaar), gebezigd in hik. voor het rijm en ook wel door oude vrouwen; zie vbd. i.v. adeurang, loempang. Zie deungòj.

NGOM, eene biezensoort, grooter dan de baròm, aan den top in drieën vertakt en met witte vlekjes aan den voet, gebruikt voor het vlechten van matten en zakken; (raadsel:) gaki dji soepa', goemba'dji lhèë òn, djeuëb-djeuëb djoe-rông djiteumeung tamòng, djeuëb-djeuëb inòng na djihawa, hij heeft witte vlekken aan den voet en drie haarlokken, hij krijgt toegang tot elk dorpspad en elke vrouw houdt van hem, — (oplossing:) ngòm. Zie baròm, daròh.

NGOM-NGOM, mompelen, brommen, (van zacht pratende menschen), gonzen (van stemmen); pakòn kamarit kangòm-ngòm (of kapeungòm-ngòm), waarom spreek je zoo brommend. Meungòm-ngòm, een brommend, gonzend geluid maken; djimarit meungòm-ngòm beuklam, ngòn sòë djimarit, hij sprak vannacht zacht brommend, met wien sprak hij. Peungòm-ngòm, = ngòm-ngòm

met versterkte beteekenis. Vgl. ngeun-geun.

NGON, metgezel, makker, kame-raad, volgeling; (voorzetsel:) met, en, voor, door; ngòn lòn hana, pakri lòn dja', mijn makker is er niet (of ik heb geen makker), hoe kan ik gaan; ngòn (padjòh) boe, wat bij de rijst behoort, toespis, (zie ook lawan, teumòn); hana ngòn boe sapeuë, er is niets geen bijgerecht bij de rijst.

Als voorzetsel duidt ngòn aan:

1. een begeleiding, gezelschap, voorzien zijn, gelijktijdigheid, vergelijking, tegenoverelkaarstelling; ngòn Si Poelan han djeuët lòn meurakan, met N. N. kan ik niet omgaan; ngòn sòë djimarit, met wien spreekt hij; wië ngòn oeneun, links en rechts; ngòn badjèë, met een baadje aan; ngòn hana, of hana ngòn, zonder, zonder dat; dja' ngòn reudjang, ga met spoed, loop vlug; njòë ngòn njan sa tjit, dit is met dat gelijk; ngòn lòn rajeu' gata, met mij vergeleken zijt gij groot, gij zijt grooter dan ik; zie verder vbd. i.v. khém, kiwiëng, linggang, masén, ngigòë;

2. het middel waarmee, ook de oorzaak waardoor iets geschiedt; djipòh ngòn kajèë, hij sloeg met een stuk hout; ngòn beureukat apoeah dròëneu, met of door uw zegen; maté ngòn peunjakét ta'eun, gestorven ten gevolge van, aan cholera; dja'

ngòn gaki, ngòn goeda, te voet, te paard gaan; zie verder vbd. i.v. moerè, na;

3. een doel, eene bestemming, indien gevolgd door een werkwoord; ngòn blòë ië teu-bèë, of ranoeb, (geld) voor het koopen van suikerrietsap, van sirih, (uitdrukkingen voor: fooi); njòë pèng ngòn tablòë (of blòë) idja, hier is geld om kleeren te koopen; hana ngòn patròë, er is niets om mee te soldeeren; keureuna njang doea plòh njan na neubri dali ngòn tatoeridji, njang la'én niba' njan hana neubri dali ngòn tatoeridji, want voor die twintig (eigenschappen van Allah) heeft Hij (Allah) bewijzen gegeven om ze te kennen, voor de overige eigenschappen heeft Hij geen bewijzen gegeven om ze te kennen, (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. eumbah, kaphan, kroe I, masén, moeléh;

4. nadruk op het daarop volgende woord, dat subject, object of bepaling kan zijn; in verzen vaak ook zonder nadruk, alleen ter wille van de maat; panè djidja' djingoej ngòn bòh roe, ngòn djeuëm, ngòn ngòn djimè, waar komt hij vandaan, dat hij bòh-roe-versierselen aan zijn sirihzak en een horloge met ketting draagt en volgelingen bij zich heeft; ka djidja' ba' Toeana Beusa djimè ngòn-ngòn soerat, hij is met de brieven naar den Gouverneur gegaan; teu-

biët ngòn ië mata, tranen kwamen te voorschijn; ngòn malam njòë, vanavond nog; ngòn sidròëdjì, geheel alleen; djipòt ngòn angèn djilinggang ngòn kajèë, seupòt, hé sampèë, glab-goelita, een hevige wind stak op, zoodat de boomen heen en weer slingerden, en het werd, o broeders, stikdonker, (Prang Meuké'); djipeurajalé ngòn badan, ngòn si'at njan meu'oebah roepa, hij deed zijn lichaam zwellen en op hetzelfde oogenblik veranderde zijne gedaante, (Diwa Akaïh);

5. (in het Toenòngsch vaak), naar, = oe; dja' ngòn blang, ga naar het veld.

Meungòn, een metgezel enz. hebben; hana meungòn-ngòn, zonder metgezellen, met geen enkelen metgezel. Peungòn, vergezellen, begeleiden; panglima lhèë brat that langkah, seutòt Parésah han kèëwasa; tjit sikhán ròt njang na djipeungòn, lheuëh njan djiploeënglé djigoeda, de drie panglima's gingen met loome schreden, zij waren niet in staat P. (op den gevaarlijken tocht) te volgen; zij vergezelden hem dan ook slechts tot halverwegen, en vluchtten daarna weg zoo snel als een paard, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. koe-kòh. Poemeungòn, de handeling peungòn verrichten; zie vbd. i.v. plé II. Zie deungòn, ngòj.

NGÔT-NGÔT, zie ngòb-ngòb.

NI I, (verkorting van nini), oude vrouw, besje, grootmoedertje, (meest in hik. en vaak dienst doende als:) minnebode, (zie koebajan), (verder) stamvader, voorvader, voorouders, (dial. Westkust ook:) aanspreekwoord tot, aanduiding van kinderen, z.v.a. liefje, schatje, (vgl. nèh II); inòng njòë djeuët keu ni, deze (oude) vrouw kan wel als minnebode fungeeren; zie verder vbd. i.v. dja, loeëh, loelōih, meunadjat, noe; pòni, = ni (oude vrouw, voorvader, zie vbd. i.v. dja, lingkang), (verder) aanduiding van de pokkengeest, gedacht als eene oude vrouw in het geestenrijk, die met korrelachtige voorwerpen gooit, welke op het lichaam van de menschen de pokken doen ontstaan, (zie plawa).

NI II, voorzetsel, aanduidende de plaats vanwaar, of den tijd sedert wanneer: uit, van, van ... af; komt meest voor in het samengestelde voorzetsel niba', (zie i.v. ba' II, en vbd. ook i.v. kroei, lhòh, lihé), ook in nilam (zie i.v. lam I), en in de samengestelde bijwoorden ninòë, ninnan, nidéh, van hier, van daar, van ginds, (zie onder die woorden); ni phōn tjoet kòn, van kleins af. Zie di I.

NIBA', voorzetsel, samengesteld uit ni en ba', zie ba' II en ni II.

NIBO, bijvorm van mibò, zie aldaar.

NIBONG, ook libōng, eene palmsoort (Mal. niboeng), waarvan het duurzame, zwartbruine hout

voor huisstijlen en, in latten gespleten, voor vloeren en zolderingen wordt gebruikt; si nibōng, naam van donkerbruine honden, (zie asèë); boelèë nibōng, e.s.v. schaaldier ter grootte van eene pinagnoot, met lange, scherpe, broze stekels, (Mal. boeloe babi).

NIDA (Arab. nidâ'), geroep; roepen, (in hik.); meunandji-meuhej geunab oeròë, Toehan sidròë djaweu-ëb hana; geunabkeu oemoe peuët ribèë thōn, peureuman trōn djaweuëb nida, aldus roepen zij (in de hel) elken dag, maar de Heer antwoordt hun niet; na vierduizend jaren komt er een antwoord van den Heer op hun geroep, (Poetrōë Peukisōn).

NIDÉH, van ginds, van gindschen kant; staat tegenover ninòë; zie ni II en déh, en vbd. i.v. gram-groem, meureugōh.

NIE, zie ndië.

NIEH, Nias; Niasch; Niasser, (volgens een populair verhaal stammen de Niassers af van eene wegens eene afzichtelijke huidziekte naar dat toen nog onbewoonde eiland verbannen prinses, die van haar hond, dien men haar tot gezelschap mede had gegeven, een zoon kreeg en vervolgens met dien zoon trouwde, toen hij, volwassen geworden, met een van zijne moeder medegekrepen ring op zoek naar de voor hem bestemde vrouw, aan wie die ring moest passen, door het door geen andere menschen bewoonde eiland rondzwervende zijne moeder we-

dervond, aan wie de ring paste; dit verhaal vindt men in allerlei opvattingen en uitdrukkingen weerspiegeld, zooals in het zeggen, dat de Atjèhers de kennis van de geneeskracht van den *peundang*-wortel van de Niassers gekregen hebben, wier stammoeder met dien wortel hare ziekte genas, in de uitdrukking *koerab Niëh*, zie i.v. *koerab*; *lagèë Niëh* *moebloëë' mata*, met gezwollen oogen als een Niasser, b.v. van het huilen; *Niëh keumoedèë*, *oeròë bèë boej malam bèë asèë*, zie i.v. *keumoedèë*; vroeger werden Niassers veel als slaven gebruikt; *djimarit lagèë Niëh ban geudajōng*, hij spreekt (n.l. Atjèhsch) als een pas aangevoerde Niasser (Niasche slaaf), i.e. gebrekkig, (sprkw.).

NIËT (Arab. *nijjah*), bedoeling, intentie (die men voor elke ritueele handeling moet formuleeren; ook in het algemeen;) voornemen, plan, (verder) wensch (inz. ter vervulling waarvan men eene gelofte aflegt, zie vbd. i.v. *mòseutadjeuëb*), gelofte; (verb.) de bedoeling formuleeren om eene bepaalde ritueele handeling te verrichten, (zie vbd. i.v. *imeum*), zich voornemen, van plan zijn, (zie vbd. i.v. *kaleuboe*), (ook) denken aan, (verder) beschouwen als, zich verbeelden, zich voorstellen dat, het gevoel hebben alsof, in gedachte doen; *niët seumajang*, *poeasa*, enz., het voornemen (formuleeren) om een *seuma-*

jang te verrichten, om te vasten; *peulheuëh niët*, eene gelofte inlossen; *niët lōn lōn keumeung dja' oe Oelèë Lheuë singòh*, ik heb het voornemen om morgen naar O. L. te gaan; *niët gata hana gèt tadjā' keunòë*, *kadang na peuë-peuë ta-keumeung tjò'*, gij zijt hier niet met goede bedoelingen gekomen, misschien wilt ge iets wegnemen; *meungnjò lōn niët keu djih*, *reudjang meuteumèë*, als ik aan hem denk, dan ontmoet ik hem gauw daarna; *meungnjò na arat-teu oeròë doedòë*, *tapeusan kamòë reudjang meuteuka*; *meungnjò tapeusan oelōnteu sidròë*, *tateupō' djaròë taniët keukanda*, als ge u later in nood bevindt, ontbied mij dan en ik kom dadelijk; als ge mij wilt ontbieden, klap dan met de handen en denk daarbij aan mij, (Djoehan Meusapi); *taniët namiët njang ka tablòë*, *lōn njòë sidròë peunoelang ba' én*, beschouw mij als een slaaf, dien gij gekocht hebt, (of) als een slaaf, dien gij van uwe voorvaderen als erfstuk gekregen hebt, (Plandō' Kantjé); *oeteuën seuma' lōn niët padang*, *goenòng manjang lōn niët nanggròë*, onbegaanbare bosschen beschouw ik als vlakten, hooge bergen als steden, (als ik eenmaal ten strijde trek), (Goemba' Meuih); *panah ngòn tjō'mapina keunòng*, *dji-*

niët srôt boengòng ba' meuseunda, ook door pijlen en knotsen werd hij getroffen, maar hij beschouwde ze als bloemen, die bij het schertsen (met jonge maagden) op hem vielen, (Díwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. da-bōih, lōb I. Meuniët, aan het niët zijn, de handeling niët verrichten, eene gelofte afleggen, niët met meerv. subject; doe a lhèë oeròë hana neutebiët, poetròë neumeuniët misé dara, twee drie dagen kwam hij niet (uit de slaapkamer) te voorschijn, hij deed met de vorstin alsof zij pas getrouwd waren, (Diwa Akaïh).

NIKAH (Arab. nikâh), huwelijk; huwen. Meunikah, huwen, trouwen. Peunikah, laten trouwen, in den echt verbinden, het huwelijkscontract sluiten; lōn peunikah gata ngòn ..., aneu' ..., njang ka djiwakilah oe ba' lōn (ngòn djinamèë ...), — lōn trimòng nikahdji (ngòn djinamèédji ...), ik verbind u (zegt de huwelijks sluit, de teungkoe) in den echt met ..., dochter van ..., die mij daartoe gemachtigd heeft (tegen een bruidschat van ...), — (waarop de bruidegom onmiddellijk antwoordt:) ik neem haar huwelijk aan (tegen een bruidschat van ...), (gebruikelijke formuleering van het huwelijkscontract); poetròë Tjahja, hé meutoeah, lōn peunikah deungòn gata; Banta Ahmat seu'òt pantaih: lōn meunikah toean poetròë,

„prinses Tj., o gelukkige, verbind ik in den echt met u"; B. A. antwoordde snel: „ik treed met de prinses in den echt", (Banta Ahmat; zie de uit hetzelfde werk i.v. kōteubah aangehaalde regels, die aan de hier geciteerde voorafgaan); zie verder vbd. i.v. adé, wakilah.

NILA I (Mal., uit Skrt. nīla), indigo, (in hik.); mata poetéh misé intan, mata itam misé nila, het wit harer oogen was als diamant en het zwart als indigo, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. gloembang. Zie nilakandi.

NILA II, komt in hik., ook in den vorm nala en lila, voor in verbinding met anggara of angkara, met de beteekenis van een mythisch, vliegend dier; ladōm ateuëh ra'ta teureubang, ladōm pasang nila anggara, sommigen zaten in vliegende wagens, anderen reden op n.a.'s, (Djoehan Meusapi); njang radjaradja oelèëbalang, bandoem pasang lila angkara, de oelèëbalang's reden op l.a.'s, (Dioe Plinggam); panahneunjan djeuët keu nala angkara, djidja' mita naga njang boenòë, zijn pijl werd n.a.'s, die op de vermelde naga's af gingen, (Diwa Sangsaréh).

NILAKANDI (Mal. id.), saffier, (in hik.); meukoeta niba' nilakandi, roepa sipeureuti naga njang raja, hunne kronen waren van saffier,

in den vorm van een grooten draak, (Tjah Koebat).

NILAM I, patchoeli (Mal. *nilam*), waarvan de welriekende bladeren (*ōn nilam*) in haarolie of in kussens en matrassen worden gedaan en ook als geneesmiddel worden gebruikt; *nilam boej*, eene variëteit, die niet welriekend en verder nutteloos is. Vgl. *ba' ië kreuëh* i.v. *ië*.

NILAM II (Mal. uit Perz. *nīlam*), saffier, (in *hik*.); *tjahja seu-meulōh misé intan*, *matadji ban nilam keumala*, de glans (van den vogel) schitterde als diamant en zijne oogen fonkelden als saffier, (Djoehan Meusapi); *nilam poelam*, allerlei edelgesteenten; zie vbd. i.v. *milōn*.

NILAM III, voorzetsel, samengesteld uit *ni en lam*, zie *ni II*, en *lam I*.

NILŌ; *prisè nilō*, zie i.v. *prisè*.

NINAN, van daar, van dien kant; zie *ni II* en *nan II* en vbd. i.v. *inasé*, *leupaïh*.

NINDA, zie i.v. *nè'*.

NINĒ', zie i.v. *nè'*.

NINĒNDA, zie i.v. *nè'*.

NINGKŌJ, (afkorting van *seuningkōj* van *singkōj*), eene lengtemaat: *siningkōj*, de afstand van den top des middelvingers van den eenen horizontaal zijwaarts gestrekten arm tot den elleboog van den dubbel gevouwen, eveneens horizontaal zijwaarts gehouden anderen arm.

NINI, voorvader, stamvader, (gew. van Adam gezegd, zie vbd. i.v.

noe), (ook) vadertje, moedertje; *datoe nini*, voorouders.

NINŌĒ, van hier, van dezen kant; zie *ni II* en *nōē*, en *nidéh* en vbd. i.v. *gram-groem*, *meureugōh*.

NIPAH, dial. *lipah*, *nipapalm*; levert sap op (*nira nipah*), waarvan soms suiker (*goela nipah*), maar vooral azijn (*tjoeka nipah*) wordt gemaakt, de bladeren worden voor dakbedekking gebezigd en voor het inwikkelen van tabak tot sigaretten (*roekō'*); *dilēē*, *adé'*, *djandji bè'oebah*, *misé ōn nipah angèn timpa*, in de eerste plaats, broertje, moet men zich aan afspraken houden en niet zoo beweeglijk (veranderlijk) zijn als *nipabladeren* in den wind, (*Pòtjoet Moehamat*).

NIPÉH, zie *lipéh*.

NIPHAÏH (Arab. *nifâs*), nabloeding van eene kraamvrouw, kraamzuivering; *darah niphāïh*, bloed, dat na eene bevalling uitkomt; *inōng njan mantōng (lam) niphāïh*, die kraamvrouw heeft nog nabloedingen; *manōē niphāïh*, het bad na de kraamzuivering; zie verder vbd. i.v. *galéb*.

NIRA, of *ië nira*, zoet, ongegist palmsap, verkregen door insnijding in den bloemsteel van palmgewassen (*arèn-*, *nipa-*, ook *cocospalm*, resp. *nira djō'*, *nira nipah*, *nira oe*); zie verder vbd. i.v. *la'sana*, *leuma'*. Zie *toea'*.

NIRAN (Arab. mrv. *nîrân*), vuur, vagevuur, hel, (in *hik*.); *neupeutamōng lōn lam*

djanah, bè' neubri rōh dalam niran, laat mij in het paradijs gaan, laat mij niet in de hel terecht komen, (Tambihō nisa).

NIRĒH, eene in vloedbosschen voorkomende boomsoort (Mal. nirih), waarvan de bast gebruikt wordt voor het tanen van netten en touwen, en om zwarte weefsels kleurhoudend te maken.

NIRŌ, zie nirōh.

NIRŌH, ook lirōh, en, doch minder, nirō, lirō, lotsbedeeling, lotsbestemming (meest in gunstigen zin), geluk, fortuin, (gew. verbonden met oentōng), ook als slavinnenaam gebezigd; meung na oemoe nirōh oentōng, als (ik) nog mocht leven en het geluk mocht hebben, bij leven en welzijn; nirōh oentōng oerōē doedōē, meuteumēē lōn wōē oe-ba' gata, mocht het mij beschoren zijn, dan zal ik later bij u terugkomen, (Meudeuha'); adat na toeah nirōh ngōn oentōng, Toehan toelōng di dalam bahja, als (mij) geluk beschoren is, zal de Heer (mij) uit gevaren helpen, (Djoehan Meusapi); beu Toehan bri nirōh oentōng, beu neutoelōng njang sidjatra, moge de Heer (ons) geluk geven, moge Hij (ons) voorspoedige hulp verleenen, (Indra Bangsawan); kadangkadang nirōh oentōng, teubiēt njawōng toebōh reulé, als het lot het mocht beschikken, stort het lichaam ineen

en verdwijnt het leven, (Noen Parisi). Vgl. rōh.

NISA (Arab. mrv. nisā'), vrouw, (meer in hik.); ba' si'oerōē teukeudi Halarat, lōn meusahbat sidrōē nisa; lōn meusahbat ngōn oereuēng binōē, djrōhsambinōē hana tara, op een dag door de beschikking van den Heer raakte ik bevriend met eene vrouw; raakte ik bevriend met eene vrouw, die onvergelykelijk schoon was, (Meudeuha').

NISAB (Arab. niṣāb), de minimum-hoeveelheid van volgens de Moh. Wet djakeuēt-plichtige zaken (in Atjèh inz. verstaan van padi), waarvan djakeuēt geheven mag worden.

NISAN (Perz. nisjân), grafteeken, inz. aan het hoofd- en voeteneinde van een graf, (bestaande, als voorloopig teeken, uit een levenden ricinustak of een stuk hout, en, als definitief teeken, een riviersteen, batèē oedéb, of een bewerkten steen), grafsteen; kajèē nisan, hout, dat als grafteeken wordt gebezigd; batèē nisan, grafsteen; nisan agam, grafsteen voor mannen, bestaande uit een vier-, zes-, of achzijdigen opstaanden steen, in de laatste twee gevallen gew. zich naar boven verbreedend, en met een punt- of kroonvormige versiering (koelaha-kama) er boven op, de zijden vaak met inscripties en arabesken versierd; nisan inōng, grafsteen voor vrouwen, plat-vierzijdig met zijwaarts uitstaande vleugels bij den top, die soe-

bang's, oorkrabben, genoemd worden, (zie ook i.v. batèë); balé' nisan, de grafsteen (n.l. de hoofd-, en voetsteen) omwisselen, (middel ter voorkoming, dat eene door eene boerōng gestorven vrouw zelf eene boerōng wordt, zie i.v. boerōng I).

NIT, zie mit.

NJA' I, (afkorting van manja'), aanspreekwoord tot kinderen, wordt ook gebezigd, zoowel in de 2de als in de 3de pers., vóór de eigennamen der kinderen (nja' Gam, nja' Patimah), en, uit genegenheid of beleefdheid, vóór eigen-, en beroepsnamen van volwassenen, die niet op titels zooals teukoe, teungkoe of tjoet nja' aanspraak kunnen maken (Nja' Moehamat, Nja' Leubè), en verder als eigennaam, (Teukoe Nja' Banta); si nja', „het kleintje”, lieve, lieveling, aanduiding van de eigen kinderen, kleinkinderen, schoonzons of schoondochters (zie vbd. i.v. dō di, lintō, madeuēng, malòëri, en zie meulintèë), ook wel van vreemden (zie vbd. i.v. mandang, mèt); ma si nja', de moeder van het kleintje, aanduiding van de eigen vrouw; nja' tjoet, = nja' doch fijner of meer genegenheid uitdrukkende, en voor meisjes of jonge vrouwen, (nja' tjoet Oebit, fijner dan nja' Oebit, zie verder vbd. i.v. masa'); tjoet nja', titel van dochters van oelèëbalang's, ook wel gegeven aan echtgenooten van oelèëbalang's,

die geen oelèëbalangsdochters zijn; pò nja', wordt gebezigd tegen jonge vrouwen, welke wat ouder zijn dan die men met nja' tjoet aanspreekt, b.v. oudere schoondochters, zie ook vbd. i.v. ngada; nja' ti, aanduiding van een meisje, of van de eigen dochter, (zie vbd. i.v. neunòih).

NJA' II, moeder (2de en 3de pers., in Oelèë Lheuë het gebruikelijke woord voor moeder). Zie ma I. NJAB I, of njhab, e.s.v. kruisnet, van totebel, bestaande uit een vierkant, geknoopt net, dat aan vier bamboes bevestigd zit, die boven samenkomen en door middel van een touw met den steel zijn verbonden; njab Tjina, eene zeer groote soort kruisnet, waarvan de hoeken op in den grond geplante staken rusten, ook djeureumaj genoemd, zie aldaar. Meunjab, met een njab visschen. Vgl. ali I.

NJAB II, zie njòb.

NJAB-NJAB, of njèb-njèb; meunjab-njab, op en neer zwiepen, (van b.v. een bruggetje onder het gaan); ba' teugòh, meunjab-njab, (loop) voorzichtig, (het bruggetje) zwiept.

NJABA'; meunjaba', weeklagen, jammeren over een doode, waarbij men den doode met liefkoozende woorden aanroept en diens deugden prijst, zooals eene vrouw doet bij den dood van een kind, van een harer ouders, een broeder of zuster, echter niet van haren echtgenoot als zijnde in strijd met de vrouwelijke schaamte; sòë meunjaba', wie jam-

mert daar over een doode. Vgl. ba'e, mòë, phō I.

NJALA (Mal. id.), vlam, (meer in hik.). Meunjala, ontvlammen, vlammen; meunjeunjala (in hik.), = meunjalanjala, steeds vlammen, in alle richtingen vlammen; zie vbd. i.v. lhiët.

NJAMAN, (Mal. id.), gezond, zich lekker, behaaglijk gevoelend, hersteld van eene ziekte, (in hik.); nakeu oemoe doea boeleuën, poetròë njaman ka seureupa; poetròë djinh niba' sakét, neujoeë seutèt bandoem radja, na twee maanden was de prinses beter en was (de ziekte) weg; toen de prinses van hare ziekte genezen was, liet (haar vader) al de vorsten komen, (Tjah Koebat); neuböh ië kroëët teuma lheuëh njan nakeu njaman Malém Diwa, zij waschte hem met kroëët-water en toen voelde M. D. zich behaaglijk, (Malém Diwa).

NJAMPANG I, ook djampang, jampang, mogelijk, wellicht, bijgeval, het zou kunnen zijn dat, ingeval, als eens, zoo soms; njampang-njampang, id., doch onbepaalder, (verder) nu en dan, een enkelen keer; sinjampang, terwijl juist; peuë boëët tamè pajōng? — njampang oedjeuën, waarvoor neemt ge een pajoeng mee? — het mocht eens regenen; padjan tadjaja' oe Padang? — njampang na blandja, wanneer gaat ge naar P.? — als ik eens de mid-

delen daartoe heb; tapeugèt djambō di sinòë sabòh, njampang tadjaja'dja'djeuët tasinggah tadoëë', laten we hier een hutje maken, als we eens op reis gaan, kunnen we hier aanleggen om uit te rusten; njampang-njampang djidja' keunòë, nu en dan komt hij hier; zie verder vbd. i.v. koetroe, kroe I.

NJAMPANG II, ook djampang, jampang (Mal. menjampang, voorthelpen); meunjampang, hulp vragen, (in hik.); deungòn krabat waréh di gampōng, bè' teulansōng tamarit gata; ngòn peuleuheuën bè' krang-tjeukang, oereuëng meunjampang peuë njang hana; oereuëng gasiën djidja' meulakèë, meuseuki walèë breuëh padénja; ba' reudjang tabri, wahé sambinòë, baranggasòë bè' tilé' moeka, spreek uw mond niet voorbij tegenover verwanten in de gampōng, spreek bedaard en niet onaangenaam; aan lieden, die u vragen waar zij gebrek aan hebben, aan arme lieden, die u wat vragen, al ware het beras of padi, moet ge, schoone, snel het gevraagde geven, wie het ook zij, zonder aanzien des persoons, (Djoehan Meusapi). Peunjang pang, hulp verlenen, helpen, zich ontfermen over; peuë namoedah tapeudjampang, tapeu'oetangdji bè' deuë' tròë, help hen (uwe bureu) met wat ge gemak-

kelijk kunt geven, of geef hun geld te leen, opdat zij geen gebrek lijden, (Tambéh toedjōh blaīh); adat na gaséh toeankoe ngōn sajang, neupeu-djampang kamōē njōē doea; neupeunamiēt kamōē doea drōē, boeēt barangpeuē neuseuraja, indien gij, heer, genegenheid en medelijden hebt, ontferm u dan over ons beiden; maak ons beiden tot uwe dienaren, wier diensten gij voor onverschillig wat voor werk kunt inroepen, (Tjah Koebat).

NJAN, aanwijzend voornaamwoord, slaande op personen of zaken, die in betrekking tot de 2de pers. worden gedacht, die reeds vermeld zijn, op hetgeen reeds geschied is: dat, die; wordt zoowel zelfstandig als bijvoegelijk gebruikt; in het eerste geval staat het gewoonlijk voorop in den zin, in het tweede geval staat het achter het woord of de woorden, waarbij het attributief behoort, behalve in bijwoordelijke verbindingen met ban, bé, (b)oebé, 'èt, hō, nē, oe bit, 'ōh, pat; bijwoordelijk gebezigd en alsdan gewoonlijk voorop in den zin staande beteekent het: daar, dan; njan hana gèt, dat is niet goed; njan atrateu, dat is van u, (of) daar is wat van u is; roemōh njan, dat huis; si djih njan, of si njan, die „hij”, die kerel, die vent; njan! (aan het slot van iem.'s woorden en gerekt uitgesproken), dat is het, zie je, daar heb je het!; jōh njan, te dien tijde,

toen; njan ban, op die wijze; meungnjō koepōh ba'tangkoera', njan barō djitoepēuē keudrōē, als ik hem op zijn kop sla, dan pas kent hij zijne plaats. Zie nan II, en vgl. djéh, njōē.

NJANG, nadrukwijzer, die zoowel op een woord als op een volzin kan slaan, waaraan het voorafgaat: wat betreft, wat aangaat; vervult de functie van het lidwoord van bepaaldheid, van het bepaling aankondigend en het betrekkelijk voornaamwoord; njang kan echter niet door een voorzetsel voorafgegaan worden; wanneer de constructie een voorzetsel vereischt, zoo ook wanneer het betrekkelijk vnw. in den tweeden naamval staat, bezigt men, indien de duidelijkheid zulks vereischt, in den betrekkelijken bijzin een op het antecedent terugslaand pers. vnw., waarvoor dan het voorzetsel wordt geplaatst, of dat als bezittel. vnw. dienst doet; njang peuneugah meunan, njang boeēt hōm, het gerucht is zoo, de werkelijkheid weet ik niet; njang oelōn hana oelōn toepeuē, wat mij betreft, ik weet het niet; njang gèt tadja' djinōē, het beste is dat ge nu gaat; djeuēt lōn dja'? — njang ba' lōn djeuēt, kan ik gaan? — wat mij betreft, goed; njang tōh koe gata? — njang panjang, welke is je vader? — de lange (of langste); njang barōē, wat gisteren betreft, (of) die, dat van gisteren; oereuēng njang toe-

ha, een oude man, (oereuëng tocha, ouderling); oelèëbalang njang mat nanggròë njòë, de oelèëbalang, die over dit landschap heerscht; njang mat nanggròë njòë oelèëbalang, die over dit landschap heerscht, is een oelèëbalang; oereuëng njang ka geupòh, de man, dien men gedood heeft; lōn njang hana geutoepeuë asaj (lōn), ik, wiens afkomst men niet kent; oereuëng njang katabripèng (keudjih), de man, aan wien ge geld gegeven hebt; zie ook vbd. van njang als nadrukwijzer i.v. isib III, keu III, khèb, langkah, lōm, moerah.

NJANGKÉT, zie djangkét.

NJANJI (Mal. njaī), huishoudster, bijzit, (mod.).

NJANJÒÈ (Mal. njanji), lied, zang; zingen. Meunjanjòë, aan het zingen zijn, al dansende pantoens zingen, njanjòë met meerv. subject; jōh njan bidoeën doem meunjanjòë, mangat boenjòë hana tara, al de danseressen zongen toen met eene onvergelykelijk schoone stem, (Meudeuha'). Zie pantōn.

NJARÉNG I, e.s.v. drijfnet, vierhoekig van vorm, aan den bovenkant voorzien van dobbers (lampōng) en aan den benedenkant van loodjes (batèë peulham), dat men verticaal in het water spant, zoodat de visschen, die men soms opzettelijk opjaagt, er tegenaan zwemmen en erin verward raken, (ook) zulk een net,

dat men op een sawah of veld spant om vogels te vangen (njaréng tjitjém), (in hik. verder) een dergelijk net als oorlogstuig; (verb.) in zulk een net drijven, met zulk een net vangen; theun njaréng, een njaréng spannen; „pakri tadròb Bangta Beusiah”, rajat goendah han treu bagòë; meung kōn tanjaréng deungōnta'ilah, meung han pajah doem geutanjòë”; keunōng njaréng Bangta Beusiah, djidròb pantaïh djibōh talòë, „hoe kunnen we B. B. vangen”, vroeg het volk zich met bezorgdheid af, „indien we hem niet met eene list in een net drijven, anders is het eene zware taak voor ons allen”; B. B. werd in een net verstrikt, en snel grepen ze hem en bonden hem vast, (Banta Beuransah). Meunjaréng, een njaréng hebben, met een njaréng vogels of visschen vangen, een njaréng spannen; ada' tajoeë djalan hareukat, tajoeë moepoekat djidja' meunjaréng; barang peuë boeët hana moepakat, tajoeë seumoerat djidja' meugaséng, indien men hem verdiensten laat zoeken en met een zegen laat visschen, dan gaat hij met een drijfnet visschen; al wat hij doet is in strijd met wat men hem zegt, laat men hem schrijven, dan gaat hij met een tol spelen, (Tambéh toedjōh blaïh). Zie dawò, madang.

NJARÉNG II (Mal. *njaring*), duidelijk, helder, luid (van de stem), (in geschr., en door kitab-kenners gebezigd); tabeü-ët ba' njaréng soe ba-tjoet, lees wat luider.

NJATA (Skr. *niyata*), zeker, gewis, vast, werkelijk, gebleken, klaarblijkelijk, duidelijk, goed bekend, openbaar, zichtbaar, te voorschijn gekomen, ter wereld gekomen, geboren; (in hik. ook) = *peunjata*; boeët njan ka njata ba' lôn, die zaak staat voor mij vast, is mij duidelijk, ik ben er goed bekend mee, ben er zeker van; Djoe han Meusapi soeka that até, neu'eu éseutiri boeda' ka njata; oemoel hêë boeleuën boeda' lam kandōng, poetròë tanglōng hawa sië roesa, Dj. M. was zeer verheugd, toen hij zag, dat zijne (beide) gemalinnen duidelijk een kind onder het hart droegen; toen hare zwangerschap drie maanden ver was, kregen de schoone prinsessen lust in herte-vleesch, (Djoe han Meusapi); teukeudirōlah njan keu Ahmat, teuka aneu' miët doem barō na; ... siseun njata ngōn Ahmat jatim, malam seunanjan doem keuloea, door Gods beschikking kwamen bij A. (i.e. den pas geboren, lateren profeet Mohammad) kleine kinderen, die ook pas geboren waren; ... ze waren tegelijk met den vaderloozen A. geboren, op (denzelfden) Zondagavond ter wereld gekomen, (Noe boeët Nabi); djinòë

ka rab njata dadjeuë, boeët ka tjhō'-tjheuë' lam dōnja, de Antichrist zal nu weldra verschijnen, alles gaat op de wereld verkeerdt; sipeurenti teuseuboet dalam Koeroe'an, njòë peuë, tèëlan, sabòh lōn njata, zooals in den Qorân wordt vermeld, hieronder, vrienden, maak ik een (van die Qorânverzen) bekend, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. moerakabah, mò-seutahé, noe. *Peunjata*, zeker, duidelijk, bekend maken, verklaren, uitleggen, uiteenzetten, openbaren, te voorschijn, ter wereld doen komen, (ook) zekerheid (trachten te) krijgen, zich vergewissen, informeeren, navraag, onderzoek doen naar; teuma geuraba ba' proeët poetròë deungōn djaròë neupeunjata; saré ka njata ba' keunalan, bit lhèë boeleuën proeët-neu raja; ..., zij betastte toen met hare handen den buik van de prinses om zich (van hare zwangerschap) te vergewissen; toen het haar volgens hare kennis gebleken was, dat de prinses inderdaad drie maanden zwanger was, ..., (Diwa Akāih); lōm djitanjōng oelé boedjang ba' Malém Dagang djipeunjata; „patkeu djinòë dèëlat meukatòë, takheun lam talòë radja Goeha”; maka seu-neu'ot Malém Dagang, tanjōng boedjang djipeunjata; „djéh lam ka-paj moebadjèë pira’,

neukeumeung peudja' oe Poelò Roedja'', de bode vroeg verder, nader informeerende, aan M. D.; „waar is nu Zijne Majesteit de vorst van G., van wien ge zegt, dat hij in boeien is gekluisterd?"; toen antwoordde M. D., op de vraag van den bode duidelijk bescheid gevende: „daar op het schip met de zilveren huid, (onze vorst) wil hem naar P. R. (Sumatra) medenemen'', (Malém Dagang); habéh keutjhi' doemna ra'jat, trôn hidajat Alah peunjata, aan alle dorpshoofden en aan al het volk heeft Allah eene ingeving geopenbaard, (Nabi Oesoëih); jōh masa njan laloe meugah Toean Aminah aneu'neu ka na; laloe meugah ba' Abdō Moe-taléb, boeda' lam proeët Toehan peunjata, toen werd het bekend, dat het kind van A. geboren was; daarop werd het A. M. bekend, dat de Heer het kind in den schoot (van A.) ter wereld had doen komen, (Noeboeët Nabi); zie verder vbd. i.v. khiaj, la-élaha-élalah, lisan, maté, meuseuhab.

NJAWA, zie njawòng.

NJAWÒNG, in hik. ook njawa (Mal. njawa), leven, levensgeest, ziel; ka habéh, ka poetōih of ka teubiët njawòng, dood, gestorven, (zie vbd. i.v. nirōh); tjò', toeëng of taré' njawòng, het leven nemen, (met den doodsengel tot subject, zie vbd. i.v. kalōt, lheuëb, mawòt); pòh njawòng, dooden; na

dèësa tjoet, na dèësa raja, misé tapòh njawòng gòb ngòn hana sibèuna, er zijn kleine en er zijn groote zonden zooals het dooden van een mensch zonder gerechten grond, (Beukeumeunan); peulheuëh njawòng, het leven redden, (zie vbd. i.v. djeulaih); meukat njawòng, zie i.v. meukat; bila njawòng, zie i.v. bila; oetang njawòng, zie i.v. oetang; njawòng darah, zie i.v. darah; talòë njawòng, zaadstreng, testikels, het mannelijk schaamdeel, (eig. touw der ziel, wijl eene doodelijke plek van den man); djitrôn talòë njawòng, aderbreuk, verzakking der testikels; njawòng meungnjò agam ba' bòh, meungnjò inòng ba' tè', het leven zit bij den man in de schaamdeelen, bij de vrouw in de borsten; zie verder vbd. i.v. iréh, lagi II, leubéng. Meunja-wòng, leven hebben, leven; njang meunja-wòng bandoem maté, mawòt hasé bandoem rata, al wat leeft, zal sterven, de dood staat ervoor klaar, (Indra Bangsawan; het eerste deel van den versregel is eene algemeen gangbare sprkw.). NJÈ', zie ndjè'.

NJÈB-NJÈB I; meunjèb-njèb, week, zacht aanvoelende; boe leukat njòë leumië', meunjèb-njèb, deze kleefrijst is zacht, voelt week aan.

NJÈB-NJÈB II, steeds hetzelfde herhalen, zaniken, zeuren. Meun-jèb-njèb, de handeling njèb-

njèb verrichten, aan het zanken, zeuren zijn, zeurend; babah kah meunjèb-njèb that, ka kapeugah sigò ka sèb, njòë sabé kanjèb-njèb, wat ben je een zeurkous, je hebt het al gezegd en dat is voldoende, en nu zeur je maar door.

NJÈB-NJÈB III, zie njab-njab.

NJÈH, zie njhèh.

NJÈN I, halfrijp, (alleen van de pinang gebezigd); pineung njèn, eene halfrijpe pinangnoot. Zie djoureukat.

NJÈN II, zie oenjèn.

NJEUH, zie njeuìh.

NJEUÌH, of njeuh, ook jeuuh, knabbelen, kluiven aan, afknabbelen, afkluiven, peuzelen, oppeuzelen; asèë teungòh dji-njeuìh toeleuëng, de hond zit aan een bot te knabbelen; bòh mamplam ka dji-njeuìh lé aneu', het kind heeft aan de mangga gekloven; seu'òt plandò' teuma di ateuëh: „peuë han kanjeuìh kapeusira”; rimoeëng teumakòt jòh masa njan, djiploeëng reudjang ma djigoeda, het dwergghert boven in den boom antwoordde (voor den bok, hem toeroepende:) waarom peuzel je hem (den tijger) niet op en zout je hem niet in”; de tijger werd toen bang en vluchtte snel weg, als een paard rennend, (Plandò' Kantjé). Meunjeuìh, afgeknabbeld, afgekloven; pakòn sië njòë habéh meunjeuìh-njeuìh, waarom is er aan dit vleesch

geknabbeld. Peunjeuìh, laten knabbelen enz.; peuë kapeunjeuìh ba' asèë njan, wat heb je daar aan den hond te knabbelen gegeven. Zie meuìh-meuìh.

NJEUM, dial. njoem, gevoel, gewaarwording, smaak, gevoelen, meening, verbeelding; alsof, als ware, men zou denken dat; (ba') njeum lòn, naar mijn gevoel, mijn smaak, mijne meening; njeum pò njan njang that meugah, njang la'één hana, dat baasje verbeeldt zich erg beroemd te zijn en dat geen ander het is; zie verder vbd. o.a. i.v. alamtarakòj, deuìh, geudoeëb, keunjèt, keutam-keutoem, koetika, lèt I, leumah, manjòh, moerakabah. Meunjeum, het gevoel hebbende, voelende, meenende, een zekeren smaak hebbende of gevende, smakende naar; tjoeba tarasa, na meunjeum sira, proef het eens, proeft ge er zout in; adat, aneu', meunjeum teumakòt, bahlé tasoeròt, pò panglima, indien gij, mijn zoon, vrees gevoelt, trek u dan liever terug, heer panglima, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. inseuëh. Peunjeum, voelen, proeven, ondervinden, (ook) overdenken, nadenken, piekeren over; peunjeum njan dilèë, denk er eerst over na; tjoeba peunjeum boeët djaròë kèë, pakri lagèë tjoeba peuras, voel eens de kracht van mijn arm, voel eens hoe die is, (Diwa A-

kaïh); sakét mangat habéh lôn peunjoem, sikeulian doem bahja sé'sa, voor- en tegenspoed beide, alle rampen en kwellingen heb ik ondervonden, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. lahé. Toe-njeum, het gevoel, de gewaarwording, den smaak van iets kennen, voelen, proeven, ondervinden; hana geutoenjeum hê' badan, hij kent geen lichamelijke vermoeidheid, hij weet van geen moeheid; peuë na haloean peurasa keunôë, mangat lôn toe'òh toenjeum penrasa, (spottend tot een tegenstander:) laat mij eens proeven wat voor geschenken gij bij u hebt, opdat ik den smaak ervan ten volle proeve, (Djoehan Meusapi). Peutoenjeum, laten proeven, enz. Teunoenjeum, het kennen van het gevoel enz. van iets, gevoel, smaak, ondervinding; teunoenjeum lôn koe-reuëng sira goelè njôë, naar mijn smaak zit er te weinig zout in deze goelè. Zie rasa.

NJHAB, zie njab I, en njòb.

NJHÉH, ook njèh, schaaf; schaven; tanjhèh ba' saré, schaaf het goed vlak. Meunjhèh, eene schaaf hebben ermede werken, aan het schaven zijn, de handeling njhèh verrichten.

NJHÔB, zie njòb.

NJHOËË, zie njoeë.

NJIDRA, of njindra, ook indra (Skr. nidrâ, slaap), vast slapende, in diepen slaap, (in

hik.); zie vbd. i.v. koelè', leunjab, lingkōng.

NJINDRA, zie njindra.

NJÔ, ja, jawel, inderdaad, werkelijk, waarlijk; vormt met meung, indien, eene vaak voorkomende verbinding, waarin de beteekenis van njò te loor is gegaan, tenzij er de nadruk op wordt gelegd, (zie meung I); njòkeu meunan lagèë dròëneu kheun, ja, het is zooals ge zegt; zie verder vbd. i.v. leungò I, mēh, meunang, meu'oengki, meu-reuroej, nabi, oekō. Peun-jò, ja zeggen op, bevestigen; njangkòn-kòn, bè' tapeun-jò, ge moet geen ja zeggen op wat niet waar is. Vgl. bōh II.

NJÔB, of njhòb, ook nj(h)ab, dompelen, steken (in water of eenige andere vloeistof), in-, onderdompelen; in-, ondergedompeld, gezonken, onder water; kanjòb idja njan, steek dat kleed in het water; bè' kanjòb djaròëkeu lam ië njan, steek je vinger niet in dat water; didalam ië neu-njòb-njòb badan, hij dompelt zich telkens in het water, (Plandō' Kantjé); prahō njan le that djipeudiëng, kanjòb leupéh-leupéh, wat hebben ze die prauw zwaar beladen, zelfs het boordbeslag zit onderwater. Meun-jòb, = njòb (adj.), zinkend; djéh idja dròëneu ka meun-jòb ba' ië, uw kleed daarginds zinkt in het water.

NJÔË, aanwijzend voornaamwoord, slaande op personen of zaken, die

in betrekking tot de 1ste pers. worden gedacht, die nog vermeld moeten worden, op hetgeen nog komen moet (behalve in eene enkele uitdrukking zooals malam njòë): deze, dit; wordt zoowel zelfstandig als bijvoegelijk gebruikt; in het eerste geval staat het gewoonlijk voorop in den zin, in het tweede geval staat het achter het woord of de woorden, waarbij het attributief behoort, behalve in bijwoordelijke verbindingen met ban, bé, (b)oebé, 'èt, hò, nè, oe bit, 'òh, pat; bijwoordelijk gebezigd en alsdan gew. voorop in den zin staande beteekent het: hier, nu; in vergelijkingen en tegenstellingen staat het tegenover djéh, (zie aldaar); njòë roemòh lōn, dit, (of) hier is mijn huis; roemòh lōn njòë, dit huis van mij; si djih njòë, of si njòë, deze vent (hier); ba' at njòë, op dit oogenblik; malam njòë, deze avond, (ook) gepasseerde nacht; njòë pèng, hier (is, heb je) geld; njòë ban, op deze wijze. Zie nòë, en vgl. djéh, njan.

NJOEE, of njhoeë, uitsteken, uitstrekken, (inz. van de beenen); bè' kanjoeë (gaki) wātēē tapadjōh boe, panjang tē', zit niet met uitgestrekte beenen, als je eet, je krijgt er later lange borsten van, (zegt men tot een meisje). Meunjoeë, met uitgestrekte beenen zitten. Peunjoeë, = njoeë met versterkte beteekenis, of laten njoeë. Teunjoeë(-njoeë), uitgestrekt, lang uit, uitstekend; bè' tadoeë' teunjoeë, zit

niet met uitgestrekte beenen; le thatoereuēng maté, teunjoeë-njoeë, er lagen vele dooden, overal uitgestrekt; eungkōt abéh teunjoeë-njoeë, iēka thō, de visschen liggen allemaal stijf uitgestrekt, het water is opgedroogd; babah teuhah na ban aloeë, takalōn teunjoeë-njoeë boelēē mata, zijn openstaande mond geleek eene kreek, en zijne oogharen zag men lang uitsteken, (Malém Dagang). Neunjoeë, het uitsteken, het uitstrekken, het uitgestrekte, inz. de lange arm van het T-vormige voetstuk van een spinnewiel, (zie i.v. djereukha).

NJOELŌ, in de volle lengte uitgestrekt langzaam voortglijden of voortkruipen (van b.v. slangen, kruipplanten, ook van menschen), zich aldus laten glijden; njòë lōn njoelō lam kroēēng, hier (kijk eens), ik laat mij in de rivier glijden; zie verder vbd. i.v. lintjeuēt. Meunjoeelō, de handeling njoelō verrichten; voortgegleden, voortgekropen; ba' pi' kamunjoeelō ba' lampōih gōb, de pi'-stengel is in den tuin van een ander voortgekropen.

NJOEM, zie njeum.

NJOENGKÉT, bij vorm van djoengkét, zie aldaar.

NJOEREUEH, zie tjoereuēh.

NJOERŌ', (Mal. menjoeroek, zich bukkend verstoppen), overhellend naar (keu), de zijde kiezend, aan de zijde staand van, onderworpen aan (oeba'), (in hik.); ba' siblah kroēēng

siblah rambat, njoerō'-
keu ra'jat oe Gampōng
Djawa; ba' siblah kroe-
ēng njoerō' sabé, rila
djimaté rôt Pòteu Moe-
da, aan den eenen kant van de
rivier, aan de eene zijde had het
volk de partij van (Soeltan Djeu-
malōj Alam te) G. Dj. gekozen;
aan den anderen kant had het
volk de partij gekozen van, en
was het bereid te sterven voor
Radja Moeda, (wien de verdre-
ven Soeltan Djeumalōj Alam den
troon betwistte), (Pòtjoet Moeha-
mat); padoem na kaphé
njang ka ta'lō', njang ka
njoerō' oe ba' gata, hoe-
veel ongeloovigen zijn er, die zich
aan u onderworpen, zich aan u
overgegeven hebben, (Malém Da-
gang).

NJOERONG (Mal. menjorong,
voortduwen), voort-, sterk stroo-
mend, (van water), (in hik.); sa-
bòh peunjakét di Djam-
bō Ajé, that taré' iē ban
bòh lila; iē teureudjōn
teungòh ilé, misé bòh
beudé tadjam raja;
meung tadjemeurang
teungòh njoerōng, ha-
béh teupeukōng lam-lam
bangka, een van de (drie) ge-
varen (eig. ziekten, rampen) is te
Dj. A., waar het water zoo snel
stroomt als een kanonskogel; het
water stroomt zoo sterk naar be-
neden, dat het zoo snel gaat als
een geweerkogel; als men over-
steekt, terwijl het water zoo sterk
stroomt, dan stoot men zijn hoofd
tegen de bangka-stammen,
(Malém Dagang).

NJONJA (Mal. uit Port.), getrouw-
de vrouw van Europeaan of Chi-
nees.

NJOT-NJOT, schudden, laten wip-
pen; bè' kanjòt-njòt dheu-
ēn, abéh rôt bòh kajèē,
schud niet aan den tak, al de
vruchten vallen af. Meunjòt-
njòt, aan het schudden zijn;
geschud, schuddend. Peunjòt-
njòt, = njòt-njòt met ver-
sterkte beteekenis, (of) laten
njòt-njòt.

NÒ', ook ngò', heimelijke bedoe-
ling naast die welke men voor-
geeft, bijbedoeling; gòb njòē
geumarit la'én, nò'geu
la'én, deze man spreekt anders
dan zijne bedoeling is; lōn
dja' ban teupat, hana
lōn toepuē gòb njan
la'én nò', ik ging den rechten
weg op, niet wetende dat die man
eene andere bedoeling had (dan
die hij had voorgegeven); na
nò', er is eene heimelijke bedoe-
ling bij, er steekt wat achter.

NOE (Arab. nœr), licht, (inz. in
mystieken zin); wordt ook als
eigenaam gebezigd; langèt
toedjōh boemòē toe-
djōh, hoe seumeulōh
ngòn noe Rabi, de zeven he-
melen en de zeven werelden glan-
zen van het licht onzes Heeren,
(ratéb inòng); noe Moeha-
mat, het licht van Mohammad,
i.e. het profeten-licht, dat vóór
alle dingen werd geschapen en
van profeet tot profeet overging
tot Mohammad, (ook noe boeët
of noe boeët nabi ge-
noemd); lagi didalam ma'-
loemat Toehan, doem si-

keulian gòh lòm njata; jòh njan neupeudjeuët noe Moehamat, bandrang samat noe njang seu-dia; ... teuma neupeudjeuët Nabi Adam, njang phōn ni lam nanggròë dōnja; ... keunan neupeutrōn noe Moehamat, printah Halarat Tochan Asa; sinan neukeubah noeboeët nabi, oe-ba' ni ni Adam ngòn Hawa; ... neupinah ninan teuma ba' la'én, meusalénsalén noeboeët meulia, alles was nog in de wetenschap des Heeren, niets was nog naar buiten geopenbaard; toen schiep Hij het licht van Mohammad, het eeuwige licht, dat alles verlichtte; ... vervolgens schiep Hij den profeet Adam, den stamvader (van allen) op deze wereld; ... daar (in hem) deed Hij het licht van Mohammad nederdalen, aldus beschikte de Eenige Heer; daar in onze stamouders Adam en Eva liet Hij het profetenlicht; ... vervolgens bracht Hij het vandaar in een ander over, zoo ging het verheven profetenlicht telkens van den eenen (profeet) in den anderen over, (Noeboeët Nabi).

NòĒ, oude vorm van het aanw. vnw. njòë, alleen voorkomende in de verbindingen: blanòë, (b)oebé nòë, boenòë (uit ba' nòë), ditnòë, djeunòë (uit djan nòë), doemnòë, 'èt nòë, hinòë, keunòë, mè(h)nòë, meunòë of moe-meunòë, meuranòë, ninòë, oe-bitnòë, 'òhnòë,

rètnòë, ròtnòë of roenòë, sinòë, (zie onder die samengestelde woorden of het eerste deel der samenstelling). Zie njòë, en vgl. nan II, déh.

NOEBAT, ook, doch minder, nèëbat (Perz. nobat, groote keteltrom) komt in hik, voor als naam van eene overigens onbekende soort muziekinstrument, (in deze beteekenis ook gelezen: noebeuët, ter onderscheiding van de volgende algemeen bekende beteekenis, n.l.) kanon, dat voor het oproepen van volk, bij bekendmakingen en feestelijke gelegenheden werd afgeschoten, (tijdens het soeltanaat behoorde het tot de prerogatieven van den soeltan om den zonsdondergang door een noebat-schot in den Dalam aan te geven en dergelijke schoten op feestdagen zooals op den oeròë raja Poeasa te laten lossen); meusoe noebat ngòn napiri, meusoe dangdi ngòn noegara, verder klonken noebat's en bazuinen, klonken dangdi's en noegara's, (Meudeuha'); geutōt beudé meureujam noebat, jòh njan geudèëlat Malém Moeda, men loste geweer-, en kanonschoten en M. M. werd ingehuldigd, (Pòdi Amat); lheuëh niba' njan geutōt noebat, seuran-ta ra'jat toean Béntara; lhèë gò geutōt beudé meureujam, djitrōn tjoeram ra'jat lingka, daarop loste de heer B. noebat-schoten om het volk op te roepen; na drie schoten kwam het

volk snel van alle kanten toestroomen, (Pòtjoet Moehamat).

Vgl. sambang I.

NOEBEUËT, zie i.v. noebat.

NOEBI (Arab. Noebî), Nubiër, wordt tot de oereuëng a-beusi gerekend, zie a-beusi.

NOEBOEËT (samentrekking van Arab. nœr a-nnoebœw-wah), of noeboeët nabi, het mystieke licht der profetie, dat ook noe Moehamat, het licht van M., genoemd wordt, zie i.v. noe; Hikajat Noeboeët, of Noeboeët Nabi, titel van eene hikajat, voornamelijk verhalend van de wonderen, waarmede Mohammads geboorte en zijn leven tot zijn optreden als Godsgezant gepaard gingen. Vgl. nabœuët II.

NOEDJOEM (Arab. mrv. noedjœm), sterren, figuren in wichelboeken om de gelukkige en ongelukkige tijdstippen voor eenige onderneming na te gaan, om toekomstig geluk of ongeluk te voorspellen, wichelboek, astrologie, wichelarij, astroloog, wichelaar; beuginda teuingat keu Diwa Akaïh, neuboekeka pantaïh soerat koetika; njata neupandang oebe' noedjoem, leumah neukalòn moeda balia, de vorst dacht aan D. A. en opende toen snel zijn wichelboek; duidelijk zag hij de figuren en helder zag hij den jongen man, (Diwa Akaïh); ò-leumèë noedjoem, astrologie, wichelkunst, wichelarij; ahlōj of ahlōn noedjoem,

wichelaar, astroloog, waarzegger; zie verder vbd. o.a. i.v. bageuë, keunòng, latipah, lhōh, ma'loem, mangat, meuseuhab, oerat.

NOEËB, bukken (b.v. wanneer men iets van den grond opraapt, zich achter iets verbergt, of op iets of iem. loert), in gebukte of gebogen houding loeren op, bespieden; tanoeëb ba' djab ba' tanōh, bè' keunòng bōh beudé, buk laag tegen den grond, anders wordt ge door een geweerkogel getroffen; djinoeëb moesōh, hij loert op den vijand. Meunoeëb, de handeling noeëb verrichten; in gebukte houding; djidja' piléh meunoeëb-noeëb, zij loopt in gebukte houding (gevalen vruchten of bloemen) oprappende, (of) loopt zich telkens bukkende om (vruchten of bloemen) op te rapen. Peunoeëb, laten bukken. Zie eundab.

NOEGA, kleine houten hamer, waarmede men o.a. bij het beitelten op den beitel slaat, of houten pennen ergens indrijft; balé' noega, zie i.v. balé'.

NOEGARA I (Perz. naqârah), keteltrom, pauk, (in hik.); ngòn tjeuratjab pi ka ramè, geupaloelé ngòn noegara, bekkenslagen klonken luidruchtig en verder werd er op pauken geslagen, (Malém Dagang); zie ook vbd. i.v. koe-tjapi.

NOEGARA II (Mal. negara), stad, land, (in hik.).

NŌEH, zie nōih.

NOEMBŌJ, zie noemōj.

NOEMOJ, ook noembōj (Mal. nomor, uit Ned.), nummer; ook gebezigd in den zin van: prima, van prima kwaliteit, ook noemōj sa; njan noemōj, (of noemōj sa), dat is prima.

NOEN (Arab. نَـن), de 25ste letter van het Arab. alphabet; (verder) naam van den visch (ikan Noen), die den profeet Jonas (Oenōih) opslokte, (en in de cosmogonie) naam van den visch, waarop het rund (leumō) staat, dat de aarde op zijne hoorns draagt; noen moemata poenōë, de letter noen gelijk op een duivenoog, (zie i.v. hidja).

NOENTOET; meunoentoet (Mal. menoentoet), naja-gen, streven naar, trachten te verkrijgen (inz. van kennis, wetenschap), studeeren, (meer in hik.); zie vbd. i.v. gigēh, linteuēng, meureudéka. Zie toentoet.

NOERAKA, ook neuraka, en nōraka (Mal., uit Skrt. naraka), hel, vagevuur; noeraka djahnam, id.; noeraka hawiah, een der namen van de hel (Arab. hâwiah), de afgrond van de hel; oereuēng salah tapoebeuna, Alah Ta'ala tilé' doeddōë; tjit na teumpat njan geukeubah, noeraka hawiah keunan gepasōë, stelt ge lieden, die ongelijk hebben, in het gelijk, Allah de Verhevene zal later naar u omzien; er is eene plaats, waar ge geplaatst wordt, n.l. de hawiah, (de afgrond van de hel),

daar wordt ge in gedaan, (Plan-dō' Kantjé; deze regels volgen op de i.v. arōn aangehaalde regels); zie verder vbd. i.v. ha' I, lalè, limba', loepōt, loerōng, ma'siët, matja.

NOERATJA, zie neuratja.

NOERI (Mal. noeri), eene rood-, en bontkleurige soort papegaaï, (zie i.v. diwata, en vbd. i.v. leungkōng); seureubat noeri, zie i.v. seureubat.

NOEROT; meunoerōt (Mal. menoeroet), volgen, gehoorzamen; volgens, (in hik. en sprkw.); zie vbd. i.v. krang, la'én. Zie toerōt.

NÖGRAH, zie anōgreuha.

NÖGREUHA, zie anōgreuha.

NÔH, zie i.v. neuuōih.

NÔH (Arab. نوح), Noach.

NÔIH, of nōëh, e.s.v. inktvisch met korte vangarmen, (zie grita); nōih toereuë', eene kleine soort; nōih tjanggoeë', eene grootere soort; badja nōih, het zwarte vocht, dat de inktvisch afscheidt.

NÖKEUTAH (Arab. noeqtah), punt, stip, diacritische punt. Zie tité'.

NÖL, (Ned.) nul, zero, (mod.). Zie òt.

NÖNA (Mal. id.), ongehuwde dochter van Europeanen of Chineezzen, jong meisje, juffrouw; reunggét nōna, zie reunggét.

NÖRAKA, zie noeraka.

NÖRATJA, zie neuratja.

NÖSEUPIPA (Eng. newspaper), dagblad, courant, (dial. Oostkust).

NÖT (Eng. banknote); òn

nòt, bankbiljet; òn nòt si-plōh (roepia), een bankje van tien gulden. Zie wang I.

NÔTARÉH, (Ned.) notaris, (mod.).

NTEÈ, zie euntèë I en II.

NTJIEN, zie euntjiën.

NTJIT, zie euntjit,

NTJONG, ook o e n t j ò n g; meuntjòng-ntjòng, of meuntjòng-meuntjòng, waterig, met weinig vleesch of groente (van goelè), (verder) naakt, half naakt; djitagoeën goelè meuntjòng-ntjòng, zij heeft de goelè waterig gekookt; ladōm djiploeëng meuntjòng-meuntjòng, siloeuë mantòng idja pi hana, sommigen vluchtten half naakt, alleen met eene broek aan, zonder lendekleed, (Prang Gōmpeuni). Peuntjòng-ntjòng, waterig, slap maken (van goelè); bè' kapeuntjòng-ntjòng katagoeën goelè, je moet de goelè niet zoo waterig koken.

NTOEE', zie euntoeë'.

O.

Ō, uitroep ter uitdrukking van verbazing, van schrik, (verder) klanknabootsing van gejuich; ō ma, o moeder! (uitroep bij schrik of verbazing); ō mā, raja leupaīh, o moeder (wel verbazend), wat is het groot! Meu'ō (-ō), o, o roepen, (van b.v. gejuich, geweën), luid juichen, luid weenen; mideuën teutab prang meuhoebō, soera' meu'ō-ō dalam koeta, op het slagveld woedde de strijd

voort en in de vesting juichten ze luidruchtig, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. geuman-dō. Zie a-ō.

Ō, uitroep ter uitdrukking van instemming, bevestiging, of een begrijpen: o, ja, goed, zoo, o ja; met dien uitroep reageeren, 'ò zeggen (op); 'ò-'ò, (ook) geluid van gekerm, van gebulk; 'ò, tapeugah landja, ja, zeg het verder, (ga door); na sabòh tinggaj, — 'ò, er is een achtergebleven, — o ja; peuē njang tapeugah ba' djih, dji'ò mantòng, op wat gehem zegt, antwoordt hij maar met ja (met o). Meu'ò(-'ò), 'ò(-'o)-geluiden maken, kermen, kreunen, bulken, (ook fig.) bulken van het geld, van rijkdommen: pakòn kah boenòë meu-'ò-'ò, peuē kaloempòë, waarom kreunde je zooeven, wat droomde je; sigò neureuté' peudeuëng di djaròë, nam toedjòh teupipòë teutië' lam djoenga; adat han djipadjòh pi meu'ò-'ò, saré kaleumòh djeuët keulasa, bij elke slaande beweging, die hij met zijn zwaard maakte, werden er zes, zeven (vijanden) neergeslagen en tussehen de versperringen geworpen, die, ook al werden zij niet verwond, toch kermden en slap en lam werden, (Pòtjoet Mochamat); oereuëng njanteungòh dji'é' atra 'òh meu'ò-'ò, de rijkdommen van dien man zijn zoo aan het toeneemen, dat hij ervan bulkt. Zie 'eu.

ō', I, hoofdhaar; ō' è', het eerste, bij de geboorte aanwezige hoofdhaar, nesthaar (dat bij de eerste hoofdschering — zie *peutji-tjab* i.v. *tjitjab* — wordt afgeschoren); *panjang* ō', met lang haar, (wordt als een kenmerk van dapperheid beschouwd, zie vbd. i.v. *nahò*); *oebé* of *oebit* ō', zoo groot (zoo klein) als een haartje, i.e. een klein beetje; *atra na oebit* ō', *pakri lōn bri ken gata*, ik heb maar een klein beetje, hoe kan ik u er van geven; *sakét oebé* ō' *kamòë sabé*, van een beetje pijn huil je maar steeds door; *sakét tō'* *oedjōng* ō', pijn tot in de haartoppen, (gezegd van hevige, doordringende pijn); *iē oedjōng* ō', water, waarin men de uiteinden van het eigen hoofdhaar heeft ingedoopt en uitgewrongen, (door vrouwen als drank gebruikt tegen betoovering). *Meu'ō'*, haar hebben. Zie *boe'ō'*.

ō' II, uitroep om iem. in de verte te roepen, of als antwoord op een ver geroep, of wanneer men verborgen is, ook uitroep, wanneer men op iets aandringt; zie vbd. i.v. *mèh*. Zie *a'-ō'*, en *oe'*.

ō', beslapen, (zeer grof woord); *si geu'ō' ma(k e u h)*, jij, wiens moeder (door anderen) beslapen wordt, (scheldwoord). *Meu'ō'*, den bijslaap uitoefenen. *Peu'ō'*, laten beslapen, laten dekken (van een dier). Zie *p a b*.

ō'-ō', klanknabootsing van gestotter, korte keelgeluiden van

een bok. *Meu'ō'-ō'*, dergelijke geluiden maken.

OE I, klapper, kokospalm (*b a' oe*), kokosnoot (*bòh oe*); soorten: *oe apoej* (zie *oe mirah*), *oe da d é h* (met brokkelig vrucht vleesch, op Java *kelapa poean* of *kopjor*), *oe gadéng* (met ivoorkleurige vruchten, op Java k. *gading*), *oe idjō* (met, ook in rijpen toestand, groene, groote vruchten, op Java k. *idjō*), *oe kaphō* (met vrucht vleesch, dat zacht blijft en niet geraspt kan worden, op Java k. *kenari*), *oe kè* (met kleine vruchten, op Java k. *poejoeh*), *oe manèh* of *mamèh* (met zoeten bolster, op Java k. *manis*), *oe mirah*, ook *oe apoej* (met, ook in onrijpen toestand, roodbruine, groote vruchten, de wortels worden gebruikt als middel tegen *kajab*, op Java k. *mèrah*, zie verder beneden eene andere beteekenis van *oe mirah*), *oe reutōih* (met zeer kleine vruchten, die in dichte trossen hangen); in den groei van de klappervrucht onderscheidt men de volgende stadia: *poe-ti' oe* (als vruchtknop), *oe gròh* (wanneer het kiemwit nog waterachtig is), *oe seudang teukroet* of *sikroet* (wanneer het vrucht vleesch nog week is en gemakkelijk afgeschraapt kan worden), *oe mengloenjoeëng kamèng* (wanneer het vleesch „op geiten-ooren gelijkt”, i.e. al wat vaster geworden, doch nog zacht is), *oe moeda* (ook in het algem.

jonge klapper), *oe pateuën* (wanneer er zooveel water in zit, dat men het kan drinken, het water smaakt dan ietwat ziltig), *oe sigò gli'*, of *oe moeboengòng djeumpa* (wanneer er zooveel water in zit, dat het bij schudden te hooren is, of wanneer de bast eene geelachtige kleur heeft als een tjempakabloem), *oe masa'* (wanneer de vrucht rijp is), *oe rië'* (overrijp met een verdroogden bast), *oe timòh* (kiemende kokosnoot); verder onderscheidt men: *oe leungò* (wanneer men bij het schudden het water hoort klotsen), *oe klò* (wanneer bij het schudden geen geluid wordt gehoord, doordat de noot geheel met water is gevuld), *oe liëm* (waarin geen of zeer weinig vleesch zit), *oe boeleuën ta'* („waaraan de maan een slag heeft toegebracht”, i.e. zonder water en met verschrompeld vleesch, doch aan den buitenkant gaaf en normaal), *oe sabòh mata*, (met één kiemgat, wordt van wege de zeldzaamheid als amulet gebruikt); *oe tjeunoelé'*, ook *oe tjeunoengké*, copra; *oe mirah*, in stroop gekookte of met roode suiker vermengde geraspte klapper, ook *oe boeleukat* genoemd, wjl speciaal met kleefrijst gegeten, (zie i.v. *leukat*, zie eene andere beteekenis van *oe mirah* boven); *oe poetéh*, in water gekookte geraspte klapper, wordt ook met kleefrijst gegeten; *boelèë oe*, vezels aan den dop van een geschilden klapper; *manò'*

boelèë oe, kip met veeren van de kleur van de vezels van een rijpen klapper, donkerbruin; *dada oe*, zie i.v. *dada*; *pi oe*, zie *pi* III; *oe dara*, jonge, nog geen vruchten dragende klapperboom; *Poelò Oe*, (klappereiland) naam van een eiland, vulgo Simaloer; *biëng oe*, zie i.v. *biëng*. *Meu'oe*, klappers hebben, met klappers (begroeid, beplant); *poelò njan djeuët takheun meu'oe bandoem*, dat eiland is, kan men zeggen, geheel met klappers beplant. Zie *klambé*, *pawòh djeunggi*.

OE II, voorzetsel, aanduidende de richting waarheen: naar; echter niet vóór persoonsaanduidingen, waarvoor men *oe ba'*, in de spreektaal gew. verkort tot *ba'*, bezigt (zie i.v. *ba'* II); *oe roemòh*, *oe Atjèh*, *oe ateuëh*, naar huis, naar Atjèh, naar boven; *lôn keumeung dja' oe ba'* (niet: *oe*) Si Poelan, ik wil naar N. N. gaan.

OE', uitroep om iem. in de verte of iem., van wien men niet weet waar hij zich bevindt, te roepen, (het antwoord is dan *ò'*); met zulk een geroep (de uitroep zelf ook *oe'oe hoe*) roepen; *tjoe ba ta'oe' pat oereuëng njan*, roep eens *oe'*, waar is die man; *oe' sagòë djéh meuhej sagòë njòë*, *kiam boenjòë djeuëb-djeuëb nanggròë*, ginds een geroep, hier een geroep, overal is er een lawaai, (Akeubarō Karim). *Meu'oe'*, een *oe'*-geroep doen

hooren, uit de verte roepen. Zie
ō II.

OE, gew. verdubbeld 'oe-'oe, het
geluid van b.v. de zee, een storm-
wind, kanonschoten, gejuich, ge-
huil, gegons van een zwerm
bijen, van eene groote menigte,
van biddende mensen, van
gongs, bazuïngeschal, oorsuizing-
gen, enz. *Meu'oe(-'oe)*, zulk
een geluid maken, loeien, bulde-
ren, bruisen, suizen, gonzen,
brommen; *Lilakandi mōē*
meu'oe-'oe, *poetrōē ba'e*
tjeumōng roegha, prinses
L. weende luid, zij weeklaagde en
schreide van verdriet, (Indra Bang-
sawan); *Meudeuha' ngōn*
radja keumiēt koeboe,
ra'jat meu'oe-'oe lakēē
doe'a, M. en de vorsten hielden
de wacht bij het graf (van den
pas gestorven koning) en gon-
zend klonk het bidden van de me-
nigte, (Meudeuha'); zie verder
vbd. i.v. 'e-ō, *geureudoe*,
groem (onverdubbeld), *hō*,
koejoet. *Peu'oe-'oe*, luid
of opzettelijk 'oe-'oe-geluiden
maken, zulke geluiden nabootsen;
djipeu'oe-'oe lé ngōn ba-
bah: „Alah, Alah ka ma-
té kēē”, quasi-weeklagend riep
(het dwergheert): „Allah, Allah,
ik ga dood”, (Plandō' Kantjé).
Vgl. 'è-è-è.

OE I, oprakelen, spreken over (ge-
dane zaken, dooden, afwezige
personen of zaken); *boeēt*
njang ka dilēē bē' ta'ōē
lé, gedane zaken moet ge niet
weer oprakelen; *oereuēng*
njang ka maté keupeuē
ta'ōē sabé, waartoe spreekt

ge steeds over iem., die al dood
is. *Meu'ōē*, de handeling *ōē*
verrichten, *ōē* met meerv. sub-
ject. *Peu'ōē*, laten oprakelen,
in herinnering brengen. *Teu'*
ōē, opgerakeld; onwillekeurig
denkende aan en sprekende over.
Vgl. a j, *goē*.

OE II, e.s.v. welriekenden heester,
die voor omheiningen wordt ge-
bruikt, met zuurzoete vruchten
(*bōh òē*), die gegeten worden;
bōh oē, (ook) naar die vrucht-
jes gevormde kraaltjes van goud
of zilver, collier van zulke kraal-
tjes; zie verder vbd. i.v. *seu-*
reulōē.

OEA'-OEA', zie *wa'-wa'*.

OEANG, zie *wang I*.

OEB, klanknabootsing van een dof-
fen slag of stoot; *nidéh moe-*
bab ninōē moeboeb,
meung tangō oeb boeēt
Teungkoe Baba, ginds
klonk een doffe slag, hier klonk
een doffe slag, men hoorde slechts
de slagen, die T. B. uitdeelde,
(Pòtjoet Moehamat). *Meu'oeb*,
een *oeb*-geluid maken.

OEBA I, losrollen, loswinden (van
een touw, van garen); losgewon-
den, losgeraakt, loszittend (van
opgewonden, ook wel van ge-
draaid touw); *ta'oeba talōē*
glajang ba' bagaiñ, *an-*
gèn taré' that, wind het
vliegertouw snel los, de wind is
erg sterk; *talōē sa'ōh hana*
gèt djipoeta, *oeba*, het
ankertouw is niet goed opgewon-
den, het zit los. *Meu'oeba*, aan
het loswinden zijn; losgewonden.
Peu'oeba, laten *oeba* (verb.),
of *oeba* (verb.) met versterkte

beteekenis. Teu'oeba, losgewonden, losgeraakt.

OEBA II, dial. van Meulabōh oebò, looistof, tannine; oeba poek at, looistof om een treknet sterker te maken.

OEBA', samengesteld voorzetsel, zie i.v. oe II en ba' II.

OEBAH, veranderen, wijzigen, anders maken, afwijken van, verplaatsen, verleggen; veranderend (intransit.), veranderd, anders wordende of geworden, verplaatst, verlegd, verschietende (van eene kleur), verkleurende, verschoten, verkleurd; bè' ta'oebah (of bè' oebah) ban njang takheun, wijk niet af van (laat het niet anders zijn dan) wat ge gezegd hebt; baranggasòë oebah djandji, pagé ba' titi itam moeka, wie zijn woord breekt, zal op den dag des oordeels bij de brug (over de hel) een zwart gezicht hebben, (Akeubarō Karim; een overigens algemeen bekend gezegde); tasalén kitab njòë bè' ta'oebah (of bè' na oebah) sapeuë, oebé naseukah meunan tasoerat, maak een afschrift van dit werk zonder er iets van te veranderen, schrijf het precies volgens het origineel over; rèt oe gampōng njan ka geu'oebah, de weg naar het dorp is verlegd; idja njan reudjang that oebah, wat verschiet dat kleed gauw; Toehan sidròë hana oebah, alleen de Heer verandert niet, is onveranderlijk; han oebab ban, niet verschillend van,

geheel gelijk aan, (zie vbd. i.v. lam I); zie verder vbd. i.v. lèt, koelét, madah, nipah. Meu'oebah, veranderend (intransit.), veranderd, anders wordende of geworden, verlegd; zie vbd. i.v. keubah, ngòn. Peu'oebah, = oebah (transit.) met versterkte beteekenis. Neu'oebah, verandering, wijziging, verlegging; kitab njan hana that le neu'oebah, dat werk heeft niet veel veranderingen (bij het afschrijven b.v.) ondergaan.

OEBAJANG, bijvorm van boebajang, zie aldaar.

OEBAT, middel voor of tegen iets, medicijn, genees-, heel-, toovermiddel, (verder) kruit, buskruit; oebat deumam, middel tegen koorts; oebat (sakét) oelèë, (sakét) mata, middel tegen hoofdpijn, tegen zeere oogen; oebat bè' meu'aneu', anti-conceptioneel middel; oebat bōih aneu', abortief middel; oebat teuga, middel om sterk te worden, versterkingsmiddel; oebat tjoet, medicijn voor zuigelingen en kleine kinderen, (tegen kinderziekten, zooals peunjakét manja', peunjakét di manjang, enz.); oebat rajeu', aanzienlijk geneesmiddel, i.e. bloedlating door middel van laatkoppen, (de naam ontleend aan de overlevering, dat het middel door den Profeet aanbevolen zou zijn); makoe na koe koe na, kèë maté lam ië oebat, tjlam-tjloem tjlam-tjloem, ik had eene

moeder, ik had een vader, en ik stierf (verdronk) in medicijnen, plans-plons, plans-plons, (woorden van den djén, ontstaan uit een doodgeboren hoerekind; wanneer men door zulk een djén wordt bespuwd, seumbō, dan krijgt men glaseuē, e.s.v. jeuk-verwekkende huidziekte en het beste middel daartegen is bespuwing door een hoerekind); aneu' oebat, patiënt; kitab oebat(-oebat), boek over medicijnen, amuletten, bezweringen enz.; oebat beudé, buskruit; oebat blajat, blanda of peungala', fijn, Europeesch kruit; oebat aneu' bajam, fijne soort kruit; oebat meureujam, grove soort kruit, zooals voor kanonnen; zie verder vbd. van de beteekenis medicijn i.v. até, baloeēm, lagōē, mintra, ma I, oedjōb, van kruit i.v. naléh, sabōng IV. Meu'oebat, medicijnen, kruit hebben, met medicijnen werken, medicijnen gebruiken, zich cureeren, zich (laten) behandelen; met geneesmiddelen behandeld; oereuēng meu'oebat, geneeskundige, medicijnmeester, (of) zieke, die om geneesmiddelen vraagt, zich laat behandelen; ba' meu'oebat plandō' kantjé, mōē meu'i-i sakét han ban, bij het gebruiken van geneesmiddelen hield het looze dwergheert klagend, want het deed hem veel pijn, (Plandō' Kantjé). Peu'oebat, medicijn toedienen, cureeren, behandelen, kruit ergens in doen, met kruit vullen; sōē

teungkoe peu'oebat, geunab oerōē neudja' ba' gampōng njan, wien behandelt ge, teungkoe, in dat dorp, dat ge er elken dag heen gaat; zie verder vbd. i.v. mat I.

OEBÉ, ook boebé, grootte, omvang; zoo groot, zoo klein als, zooveel, zoo weinig als, zooals, overeenkomstig; oebénōē, nan, déh, of oebé njōē, njan, djéh, of njōē, njan, djéh oebé, van deze, die, gene grootte; oebé glé oebé goenōng, zie i.v. gadjah; djimarit oebé-bé la'ōt, (uitdrukking voor:) hij overdrijft erg, hij snijdt geweldig op; eungkōt oebé-bé (raja), zulke groote, zeer groote vischen; oebé drah, hama, koemeun, meu', seuma, zie onder het tweede woord; oebé(-bé) na, zooveel als er is, als er zijn, overeenkomstig de werkelijkheid; djipeugah oebé-bé na, hij spreekt overeenkomstig de waarheid; oebé njang (of oebé ban) lōn kheun, meunan ba' tapoeboēt, doe zooals ik u gezegd heb; meuna of meunè oebé, bepaald ten aanzien van den omvang, bepaald hoe groot, hoe klein, hoe veel, hoe weinig, hoe; pana of panè oebé, van welken omvang, hoe groot, hoe klein, enz.; rajeu' that geudōng njan, — panè oebé, — hana meunè oebé lé, dat (steen) huis is zeer groot, — hoe groot, — het is niet te zeggen hoe groot, (er is niets om het mee te vergelijken); toe-

nè oebé, den omvang weten, weten hoe groot, enz.; na ta-toenè oebé aneu' njan, weet ge hoe groot dat kind is. Zie bé I, oebit.

OEBEUT, zie oebit.

OEBI, cassave, maniok, ook oebi kajèë of oebi Poelò (wijn oorspronkelijk uit Poelò Pinang) genoemd; sagèë bōh oebi, het zetmeel van de cassave-knollen; teupōng bōh oebi, cassavemeel.

OEBIRI, zie boebiri.

OEBIT, ook boebit, dial. Oost-kust oebeut, klein; zoo klein als; wordt verder als vrouwel. persoonsnaam gebezigd; oebit nōë, nan, déh, of oebit njōë, njan, djéh, of njōë, njan, djéh oebit, zoo klein als deze, die, gene; panè of pana oebit, hoe klein; meuna of meunè oebit, bepaald ten aanzien van de kleinheid; toenè oebit, weten hoe klein; oebit ō', zie i.v. ō' I; zie verder vbd. i.v. lansahit. Meu'oebit, iets op kleinen voet, op sobere, eenvoudige wijze doen, het zuinig aanleggen; drōëneu oereu-ëng kaja, pakōn keureu-dja njōë neumeu'oebit, gij zijt een rijk man, waarom legt ge het bij dit feest zoo zuinig aan. Peu'oebit, klein, kleiner maken. Zie tjoet, en vgl. oebé.

OEBŌ, zie oeba II.

OEBŌ-OEBŌ (Mal. oeboer-oeboer), e.s.v. phosphoresceerende zeekwal; pajōng oebō-oebō, staatsiepajoeng met een afhangenden rand van franjes, (in hik.).

OEBŌE, het onderste deel van een stam, waar hij het dikst is en de wortels beginnen, inz. van den klapper-, en pinangboom; ba' oe njan takōh ba' oebōë, hak dien klapperboom bij den oebōë om. Vgl. oekheuë, oembi, oetōm.

OEBŌIH (Ned.), overste.

OEBŌN (Mal. oeboen-oeboen), fontanel, kruin van het hoofd, hoofd, (in deze beteekenissen ook verdubbeld); (verder) op het hoofd nemen, eerbiedig in ontvangst nemen (van bevelen), eerbiedigen, vereeren; ma neugoe-soeë' tjōm di oebōn, Béntara trōndi atana, daarop streek zij (de stiefmoeder van Béntara Keumangan dezen, die van haar afscheid nam) over het hoofd, kuste hem daarop, en de Béntara daalde vervolgens uit het paleis, (Pòtjoet Moehamat); ateuëh oebōn-oebōn oelōntoean, (ik neem uw bevel) op mijn hoofd, i.e. ik zal eerbiedig aan uw bevel gehoorzamen, (antwoord op een bevel of verzoek van een meerdere); na boe kamōë, pòtjoet koe'oebōn, pòtjoet koeseu'ōn ateuëh djeumala, ja ik ben hier, o prinses, die ik eerbiedig, o prinses, die ik vereer, (Banta Beuransah). Meu'oebōn, op het hoofd genomen, geëerbiedigd, vereerd, geliefd; meu'oebōn (-oebōn), (eig. zich op en neer bewegend als de fontanel van een kind) zich op en neer of heen en weer bewegend, schuddend, (in hik.; in deze beteekenis ook meu-hoebōn-hoebōn, vgl. hoe-

bō); wahé aneu' nja' meu'-
oebōn, taleungò lōn
kheun ba' gata, o mijn zoon,
mijn geliefde jongen, hoor wat ik
u zeg, (Banta Ahmat); habéh
djipòh dròë doem na
teumōn, leupoe meuhoe-
bōn na doem geumpa, al
de dienaressen sloegen zichzelf
(van verdriet), zoodat het vrou-
wenvertrek schudde als ware er
eene aardbeving, (Pòtjoet Moe-
hamat). Zie mbōt-mbōt.

OEDÉ; manò' oedé, zie i.v.
manò'.

OEDÉ' (Mal. oedip), e.s.v. zee-
visch, meer eungkōt mirah
mata genoemd.

OEDÉB, ook, doch minder hoe-
déb, leven; levend, opkomend
(van b.v. planten, de zon, den
strijd); herlevend, levendig, aan
(van vuur); het leven; kamòë
meu'oedéb oereuëng bi-
nòë, han djeuët disinòë
moebōh panglima, ik leef,
geboren als eene vrouw (i.e. ik
ben eene vrouw), ik kan hier
geen krijgsoverste aanstellen,
(Malém Dagang); ka maté
gòb njan? — han, man-
tòng oedéb, is die man al
gestorven? — neen, hij is nog in
leven; neubri keu lōn oe-
déb maté, geeft mij (het kind)
in leven en dood, (of) neubri
keu lōn oedéb, 'òh maté
poelang keu dròëneu,
geeft het mij in leven, sterft het,
dan geef ik het u terug, (zegt de
grootmoeder van moederszijde
van een moederloos geworden
kind, wanneer het door zijne wa-
li's wordt opgevraagd; in het

eerste geval hebben de wali's, bij
inwilliging van het verzoek, geen
recht om bij overlijden van het
kind het lijk op te eischen, zie
i.v. lakèë); binatang oe-
déb doe a nanggròë,
amphibie; djròh that ta-
nòh lampōih njan, gèt
that oedéb peunoela, de
grond van dien tuin is uitstekend,
wat er geplant wordt komt mooi
op; apoej han djitém oe-
déb, het vuur wil niet aan;
blah mata oeròë oedéb,
de kant, waar de zon opkomt, het
Oosten; oeròë pi asa tō'
goeda poetéh, oedéb lé
baréh toeha ba' njang
ka, in den namiddag kwamen de
witte paarden (de Hollanders) en
het geweervuur herleefde, hevi-
ger dan voor dien, (Prang Gōm-
peuni); oedéb njang keu-
kaj, het eeuwige leven; zie ver-
der vbd. o.a. i.v. bōh II, ka-
phan, ma'ripat, ngeurén.
Pau'oedéb, ook samengetrok-
ken tot poedéb, doen of laten
leven, levend maken, in leven la-
ten, onderhouden, houden (van
dieren), laten groeien (van b.v.
zijn baard, van planten), kwee-
ken, aanmaken (van vuur), doen
herleven, levendig doen zijn; di
tanòh Nata geupeu'oedéb
boera', ngòn njan teung-
koe dja' nanggròë adara,
zij onderhoudt te Natal een boe-
ra' (ge vleugeld paard), daar-
mee moet ge, teungkoe, naar het
hemelrijk gaan, (Malém Diwa);
peu'oedéb geudoebang
seun-seun siribèë, maté
meuteuntèë ra'jat pha-

na, zij vielen met hunne zwaarden aan bij duizend tegelijk, en telkens sneuvelden er (massa's) van het (vijandelijke) volk, (Pò-tjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. a p o e j, g e u s o e ë n, kléng.

OEDÉH, (uit voorzetsel o e en déh), gindsheen (alleen bij aansporingen gebezigd), kom, laten we, ook oedéhta (uit oedéh en vnw. ta); oedéh geuta-njòë, laten we gindsheen gaan; oedéh ta'éh, ka djoela, laten we gaan slapen, het is al laat; oedéhta geutanjòë, laten we gindsheen gaan.

OEDÉHTA, zie i.v. oedéh.

OEDEUËNG, garnaal, kreeft; oedeuëng la'ot, zeegarnaal; oedeuëng kroëng, garnalen, die in rivieren en zoutwaterkreken voorkomen; oedeuëng darat, garnalen, die in rivieren en moerassen voorkomen, (ook: eetbare sprinkhanen, zie i.v. daroeët); oedeuëng k a p a j, geïmporteerde gedroogde garnalen; soorten van garnalen en kreeften: oedeuëng breuëh (in rivieren en moerassen), o e. d j a m b è ë (zeegarnaal), o e. g a l a h (groot, in zoutwater), o e. g e u d ò' (in zoet-, en zoutwater, met groote scharen), o e. 'ië' (zeegarnaal, wordt aan kinderen gegeven als middel tegen bedwateren), o e. i t a m (zie o e. w a t), o e. k e u t è b (klein, in strandmoerassen, maakt knippende geluiden), o e. l i p é h (in zoetwater), o e. m i r a h g a k i (zeegarnaal), o e. m i r a h i k o e

(zeegarnaal), o e. r a m a (in zoetwater), o e. r e u k i ë h (klein, in zoetwater), o e. s o e t r a (klein, in moerassen), o e. t i m a (groot, te zeekreeft, waarvan de schaal, die, gekookt, eene roode goudkleur ook o e. i t a m (zeer groot, opgehangen), o e. w a t, naar de kleur ook o e. i t a m (zeer groot, zwartachtig, in zoet-, en zoutwater), zie verder b a r é n g II, g a t h e u ë', s a b è ë, en sprkw. i.v. k o e p i a h, en n è h I; a w é o e d e u ë n g, zie i.v. a w é; b o e n g k ò' o e d e u ë n g, zie i.v. b o e n g k ò'; r a d j a o e d e u ë n g, e.s.v. vogel met langen snavel, die zich met garnalen voedt, welke hij vangt door van eene loerplaats in een boom of op een staak dicht bij den waterkant er snel op af te schieten en ze, al duikende, weg te pikken, e.s.v. ijsvogel. M e u' o e d e u ë n g, garnalen hebben, garnalen vangen; zie vbd. i.v. k o e k ò.

OEDJA (Mal. oedjar), spreken, zeggen, (in hik.); k ò n, t o e a n k o e, m e u' o e d j a t a n, k ò n m o e p e u t a n r a d j a d o e m n a, heer, het is niet, dat wij willen zeggen, dat al die vorsten niet bestaan, het is niet, dat we hen weg willen cijferen, (Tjah Koebat).

OEDJEUËN, ook, doch minder, hoedjeuën, regen; in hik. ook = p e u' o e d j e u ë n; d j e u ë b- d j e u ë b o e r ò ë s a b é d j i t ò h o e d j e u ë n (of s a b é n a o e d j e u ë n), elken dag regent het; d j é h p a d é k a k o e ë t r e u d j a n g, k a b a s a h a b é h o e d j e u ë n

tōh, haal de padi ginds gauw weg, ze wordt heelemaal nat geregend; oedjeuën rinté', of o.e. soetra, motregen, stofregen, (zie ook geureumeuïh II, 'ië' sidòm); oedjeuën soetra taploeëng sakét lam pha, *han* taploeëng basah idja, het motregent, als men hard loopt, dan krijgt men pijn in de dijen, als men niet hard loopt, dan krijgt men een nat kleed, (rijmpje bij motregen); o.e. raja, o.e. leubat, een zware, dichte regen; o.e. bōh-bah, stortregen; o.e. ploëëng, plotselinge regen van korten duur, regenvlaag; o.e. leu'-iët, een regentje van den heelen dag; o.e. toendjaj, aanhoudende regen; o.e. keunòng sa, zie i.v. keunòng; o.e. panaïh, fijne regen gepaard met zonneschijn, kermis in de hel, (de djén's vechten alsdan in de lucht met elkaar, en het is daarom gevaarlijk voor kinderen om buiten te zijn); pèh broeë' lakèë oedjeuën, en seumajang lakèë oedjeuën, zie i.v. broeë' en seumajang; ië oedjeuën, regenwater; ië oedjeuën malam Djeumeu'at, regenwater, gevallen op een Donderdagavond, (wordt als geneeskrachtig beschouwd, wanneer het lang niet geregend heeft); moesém oedjeuën, regentijd; zie verder sprkw. i.v. geumeuréb, pirang; oedjeuën abèë, aschregen; o.e. batèë, hagel, regen van steenen; moemeunòë ban gòn beuginda neu-

kh eun: „ta j o e ë o e d j e u ë n d e u n g ò n s i n j a t a”; teuma dji'oedjeuën sigala kawōm, meuhimpōn doem sigala radja; bè' antara badanneuroessa', *han* djitém pipa' meung poentja idja, de vorst sprak aldus: „geeft last om een regen van wapens (op hem) te laten nederdalen”; al het volk en al de verzamelde vorsten lieten toen een regen (van wapens op hem) neer; maar niet alleen bleef zijn lichaam onverlet, zelfs de slip van zijn kleed bleef ongeschonden, (Blantasina); tji-tjém oedjeuën, huiszwaluw. Peu'oedjeuën, laten regenen op, beregenen, een regen (van b.v. steenen) laten neerdalen op; peu'oedjeuën ngòn batèë, met steenen beregenen. OEDJō, klappertor, (die zich met palmiet en jonge bladeren van den klapper voedt); zie i.v. goeë. OEDJōB, ook 'oedjōb (Arab. 'oedjb), zelfbehagen, zelfgenoegzaamheid, ijdelheid; met zich zelf ingenomen, ijdel, (vaak samen genoemd met de ondeugden ria, seumeu'ah, teukabō, zie vbd. i.v. dam II, masa'alah); beukeumeunan njang geupeunan oedjōb, tapeuleumah ibadatteuniba' gòb, seureuta tapiké ibadatteunjanleubèhniba' digòb atawa simata-mata leubèh, welnu, wat oedjōb wordt genoemd, dat is dat men zijne vroomheid aan anderen laat zien en tevens meent, dat zijne vroom-

heid voortreffelijker is dan die van anderen of absoluut de voortreffelijkste is, (Beukeumeunan); ma'na oedjōb teutjeu-
ngang keu dròë, binasa, adòë, ta'at gata; ... oebat oedjōb peuhina dròë, geunab oeròë gata hina, de beteekenis van oedjōb is het zich verbazen over zich zelf (over eigen voortreffelijkheid), uwe godvruchtige werken, o broertje, gaan daardoor te niet; ... het middel tegen oedjōb is, dat ge uzelf vernedert, dat ge elken dag u nederig gedraagt, (of u nederigheid inprent), (Mènhadjōj abidin); zie verder vbd. i.v. karōt.

OEDJÔË, toetsen, op de proef stellen, beproeven, onderzoeken; toets, toetsing, proef, beproeving, onderzoek, het middel of het resultaat van eene toetsing, van een onderzoek; oedjōë meu-ih, goud toetsen; batèë oedjōë, ook batèë meu'oedjōë, en b. neu'oedjōë, toetssteen: oereuëng tap oedjōë, ta'oedjōë dilèë, iem., dien men wil prijzen, moet men eerst toetsen, i.e. men moet iem. niet te gauw prijzen, (sprkw.); ngòn badan gèt ban geu'oedjōë, di djaròë manjènan radja, zijn lichaam was schoon als ware het met den toetssteen getoetst en in zijne hand hield hij een vorstelijk speeltuig (een wonderinstrument), (Indra Bangsawan); masamaté nabi Adam, han neuthèë toean Siti Hawa; Alah peuleumah sa-

bòh oedjōë, mata oeròë neu'eu goerahna, toen Adam stierf, wist Eva het niet; Allah liet toen een teeken zien, (Eva) zag n.l., dat de zon verduisterde, (Toedjōh kisah); tatōt beudé, Malém samlakòë, takalòn oedjōë tatjoeba djoega, los een geveerschot, o schoone M., om te zien hoe dat uitwerkt, om te probeeren (hunne plannen) te doorgronden, (Malém Dagang); salèh rōh waréh gatan gòn kamòë, lōn kalòn oedjōë sang tjèëdara, misschien zijt ge nog familie van mij, naar uw uiterlijk te oordeelen lijkt ge een verwant, (Dioe Plinggam). Meu'oedjōë, de handeling oedjōë verrichten; getoetst, beproefd, onderzocht. Ne u'oedjōë, het toetsen enz., de wijze ervan, het middel ervoor.

OEDJOET, in de theologie ook woedjoet (Arab. woedjôd), het bestaan, het zijn, het wezen, het geheele wezen, (ook) het geheel eener zaak; lōn toean oedjoet dròë lōn ba' dròëneu, mijn geheele wezen is in uwe handen, vertrouw ik u toe; meungnjò meunan, oedjoet ba' lōn tjit, als het zoo is, komt alles op mij neer; si'oedjoet, al, alle, alles; teuma teupiké oedjoet di lōn, sòë soeët lam kandōng ajah boenda, verder dacht ik aan mijn bestaan, wie heeft mij uit den schoot mijner moeder getrokken, (Eëlia toedjōh); djipiké keu oentōng djiteu'òh keu

oedjoet, „Alah haj ma'boet tinggaj gata", zij dacht aan haar lot, en bracht zich haar bestaan te binnen, (en riep:) „o Allah, o aangebedene, Gij alleen zijt onvergankelijk", (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. hakiki, langgam, na, naphi.

OEDJONG, ook, doch minder, hoe djong, uiteinde, uiterste punt, einde, punt, spits, top, kaap, landtong, uitlooper, hoek, (verder) slot, besluit, afloop, (ook) bijbedoeling, toespeling, zinspeling, (voorts) rente, interest; oedjong kalam, sikin, punt van eene pen, van een mes; oedjong kajèë, punt of het smalle einde van een stuk hout, top van een boom; oedjong glé, uitlooper van een berg; oedjong lampōih, hoek van een tuin; oedjong reunggét, rente van geld; zie verder vbd. o.a. i.v. ampōng, boeët, boegam, kisah, koenò, lōih L, ō' I. Meu'oedjong, een oedjong hebbende, met eene punt enz., (ook) op een oedjong gelijkende, puntig, spits (toeloozend), scherp, uitstekend; reunggét meu'oedjong, rentegevend geld; n a r i t meu'oedjong, woorden, waar iets achter steekt, bedekte aanduiding, zinspeling; meu'oedjong that oe la'ōt poelō njan, dat eiland steekt zeer scherp in zee. Peu'oedjong, een oedjong maken aan, puntig maken, aanpunten, op interest uitzetten; kalam njòë tapu'oedjong ba' lantjō,

maak aan deze schrijfpennene scherpe punt; peu'oedjong reunggét, geld op interest uitzetten. Zie oeram.

OEDÒ I (Menangkab. id.), aanspreekwoord tot Maleiers van Sumatra's Westkust, die iets ouder zijn dan de spreker, broeder; oedò, tamè keunòë katiang goeréngteu, broeder (verkooper van aardnootjes), kom met uwe aardnootjes hier.

OEDÒ II, ook 'oedò (Arab. 'oedzr), geldige verontschuldiging, verhindering; verhinderd, (verder) oud en zwak, afgeleefd, ziek, (door geletterden en in hik. gebezigd); gòbnjan ka toeha, le that oedò, bè' neutoeëng keu boeloeëng, hij is al oud, heeft daardoor veel verhinderingen, neem hem niet kwalijk (dat hij b.v. niet komt); teungkoe oedò, han djeuët neulangkah keunòë sabab na oereuëng maté di gampōng, de teungkoe is verhinderd, hij kan niet hier komen, omdat er iemand in zijn dorp gestorven is; geutanjòë ka oedò, we zijn al oud en zwak; lōm ngòn badan pi that la'èh, lagi seupōt ka ngòn mata; njan ngòn koelét pi that keundò, that bit oedò doem angèëta, verder was zijn lichaam zwak van ouderdom en zijne oogen waren reeds verduisterd; zijn vel hing slap neer, het was heelemaal een afgeleefd lichaam, (Nabi Oesoëih).

OEE, in de brokken blijvende stecken, met een brok in de keel,

met eene prop in de keel, niet door de keel kunnende krijgen, (ook) in de keel blijvende steken, (van groote brokken of van wat stroef is, een samentrekken-den smaak heeft; ook fig.); A-lah, lōn oeë that, tabri ië reudjang, o, ik heb een brok in de keel, geef mij gauw water; meung takeu-meung padjōh bōh meureuja, tapirét ngòn gaki dilèë, meung kōn meunan meuhat oeë, als men eene meureuja-vrucht wil eten, moet men die eerst met den voet uitdrukken, anders kan men die niet door de keel krijgen; reukoeëng pi oeë narit han draih, peunōh limpah ngòn ië mata; weu-ēhken dji’é’ tō’ ba’ takoeë, handjeuēt sapeuē meusoeara, er zat hem een brok in de keel en zijne woorden waren niet duidelijk, terwijl zijne tranen overvloediden; zijne ontroering was hem tot in de keel gestegen en hij kon ten slotte geen geluid uitbrengen, (Noen Parisi); narit pi oeë hana lé draih, peunōh limpah ngòn ië mata, zijne woorden bleven hem in de keel steken en kwamen er niet duidelijk meer uit, terwijl zijne tranen overvloediden, (Noen Parisi); oeë gapah, in zijn vet stikkend (ook als scheldwoord), erg vet (van b.v. geastreerde bokken of hanen, ook van eene vrouw); inōng njan ka oeë gapah, hané’ meu’aneu’ lé, die vrouw is al te vet, zij kan geen kinderen meer

krijgen; meusabab ngòn oereuëng dja’ tjang, djih tjit hilang ka oeë gapah, doordat bovendien menschen waren gekomen om op hen te hakken, waren zij (de olifant en de neushoorn, die van het vechten uitgeput waren) dood, gestikt in hun vet, (Plandō’ Kantjé); oeë bōh, e.s.v. visch, die in zoutwaterkreken voorkomt, (vol kuit, vandaar de naam). Peu’oeë, maken, dat iem. in de brokken of iets in de keel blijft steken. Vgl. hoeë’, teusrō’ i.v. srō’.

‘OEE I; ōn ‘oeë, levend klapperblad; ōn ‘oeë poetéh, jong, lichtgeel klapperblad. Zie boe-beuë.

‘OEE II; aneu’ ‘oeë, (Toenōngsch en Pedirsch, in Groot-Atjeh echter ook bekend), buf-felkalf, jonge karbouw. Zie ‘è’, wè’ en pè II.

‘OEE III; meu’oeë, zie aldaar.

OEE’ I, witte houtworm, (komt behalve in hout ook voor in padikaf en in drogen koeienmest); Pòtjoet Oeë’, naam als prins van den Atjèhschen soeltan Alaé-din Djoehan Tjah (gereg. van 1736—1760 n. Chr.), naar men zegt, van wege zijne witte huidskleur. Meu’oeë’, waarin die wormen voorkomen, vol houtwormen zittend.

OEE’ II, gew. verdubbeld oeë’-oeë’, het geluid van braken, van kokhalzen. Meu’oeë’-oeë’, dat geluid maken, kokhalzen, braken. Peu’oeë’-oeë’ dròè, opzettelijk kokhalzen, doen alsof men

braken moet. Zie a'oeë', ka'a'-ka'oeë'.

OEËH, afgesleten (van metalen, steenen of houten voorwerpen, zooals munten, eene huistrap, enz., ook fig. en in het algem.): glad, effen, kaal; reunggét njòë ka oeëh that, karab gadòh patōng-patōng, deze rijksdaalder is al erg afgesleten, de kopstempel is bijna verdwenen; aneu' reunjeun roemòh gòb njan abéh oeëh, le that oe-reuēng é'trōn, de sporten van de huistrap van dien man zijn heelemaal afgesleten door de vele menschen, die zijn huis in- en uitgaan; kheuēt hana gèt koereuēng tadjam, sabab kalam ka oeëh sagòë; lōn miēngrantjōng hana sikin, meulila tan peugèt han sòë, het schrift is leelijk, niet erg fijn, omdat de punt van de schrijfpennen afgesleten was; om die aan te punten, daarvoor had ik geen mes, staal was er niet en er was ook niemand om een mes te maken, (Nabi Oesoëh); krandam, moendam oeëh, zie onder het eerste woord; oeëh oelèë, kaalhoofd; rèt oeëh, een veel begane weg; meung bè'tabòih rèt oeëh, als ge maar niet den beganen weg verlaat, (meest fig. i.e. de adat, wat volgens de adat gepast is); boeët diloea rèt oeëh, wat van de adat afwijkt, onbehoorlijk is; oeëh gaki-gaki, de voeten zijn heelemaal afgesleten, (van iem., die veel

uitgaat, veel reist). Peu'oeëh, afslijten, glad, effen, kaal maken.

OEËM, omarmen, met een of beide armen omvatten, een of beide armen slaan om, met den arm over iem. heen liggen, (een kind) in de armen houden, (ook) met de vleugels overdekken (van b.v. eene kloek hare kiekens); ta'oeëm lōn si'at, lōn sidjoeë' that, omarm mij even (leg even uw arm om of over mij heen), ik heb het erg koud; bantaj oeëm, of b. neu'oeëm, zie i.v. bantaj; oeëm dapoe, om den oven zitten, (fig.) steeds thuis, bij moeders pappot blijven; manò' njan teungòh dji'oeëm aneu'dji, die kip ligt met hare vleugels over hare kiekens. Meu'oeëm, omarmd, enz.; elkander omarmen enz.; di kah ka'éh sinan mantōng meu'oeëm ba' kōng meung si'at bè'djlaih, gij ligt daar maar, elkander stevig omarmende om vooral niet van elkaar los te raken, (Plandò' Kantjé; deze regel volgt op den eersten i.v. djòm geciteerden regel). Neu'oeëm, omarming, omvatting. Vgl. roegoeëm, wa II.

OEËT, wrijven, schuren (met b.v. zand, water of alleen met de hand om vuil, roest te verwijderen), (het vuil) afwrijven, afschuren; dja'srah tjawan, ka'oeët ba' gléh, ga de kopjes wasschen en wrijf ze goed schoon; oeët sikin, een mes afwrijven, schuren; neu'oeët asòë gléh ngòn kalang, leumah gloem bintang

joem sipeuha, hij wreef (onder het baden) zijn lichaam schoon, zoodat de sterrevlekken op zijn lichaam ter waarde van een peuha (spottend: zijne kostbare sterrevlekken) zichtbaar werden, (Malém Diwa); oeët kalang, het lichaamsvuil afwrijven, (zie vbd. i.v. khōih). Meu'oeët, de handeling oeët verrichten; gewreven, geschuurd, afgewreven, afgeschuurd; elkander schoonwrijven.

'OEET I, slikken, inslikken, opslokken, verslinden, verzwelgen; 'oeët oebāt, medicijnen (b.v. pillen) slikken; 'oeët asab, den rook inhaleeren (bij het rooken); sigò 'oeët, één keer slikken, een slok, een haal, een trek (bij het rooken of opium schuiven); ba' boemòë 'oeët lōn, moge de aarde mij verzwelgen, (een eed); zie verder vbd. i.v. beudé II, daïh I, klat I, koelōm, lambōng I, mōn. Meu'oeët, de handeling 'oeët verrichten, elkander 'oeët; geslikt, ingeslikt enz.; han djeuët lōn meu'oeët, sakét lam reukoeëng, ik kan niet slikken, ik heb pijn in de keel; oeleuë meu'oeët, (twee) slangen, die elkander (bij den staart) hebben willen opslokken, (vindt men zulke doode slangen, dan droogt en bewaart men ze als peugawè, ze veranderen op den duur in steen of ijzer). Peu'oeët, laten slikken enz.; tapeu'oeët oebāt keu aneu'teu, laat je kind medicijnen slikken. Teu'oeët, bij ongeluk, onopzettelijk ingeslikt;

lōn.teu'oeët aneu' seu-toej, ik heb bij ongeluk een seutoej-pit ingeslikt. Zie peureulan.

'OEET II, gew. verdubbeld 'oeët-'oeët, klanknabootsing van een piepend geluid. Meu'oeët-'oeët, zulk een geluid maken, piepen; beh kaleungò njòë koepengah, treu' 'òh teuhah babah bioela; kasa' djaròë ban doea blah, ba' é' leupaïh singkèë gata; lheuëh njan teuma bè' kasoeëts-oeët, kaprèh meu'oeët-'oeët djimeusocara, (het dwergheert zeide tot den tijger:) goed, luister dan, ik zal het je zeggen, wanneer straks de mond van de viool opengaat (i.e. de ruimte tusschen twee tegen elkaar schurende boomstammen), steek dan je beide handen er in, zóó dat je ellebogen vrij staan; trek ze dan er niet meer uit, wacht tot er een piepend geluid zich laat hooren, (Plandō' Kantjé). Peu'oeët-'oeët, een piepend geluid laten maken, laten piepen. Zie 'at-'oeët.

OEGAH, beangst, angstig, bezorgd, ongerust, (meer in hik.); gadòh kilat teuka seupòt, thatteumakòt pònahoe-da; até oegah jò ngòn atòt, ië mata sròt meuleuloemba, toen de bliksemschichten verdwenen waren, kwam er duisternis en de scheepskapitein werd erg bang; het werd hem angstig te moede, zijne leden

beefden en zijne tranen vielen bij stroomen neer, (Banta Ahmat); oereuëng mōseulimin hana oegah, seuboet kalimah djipoemeusra, de strijders voor de heilige zaak werden niet angstig, zij reciteerden de geloofsbelijdenis, waarmee zij (hun hart) geheel doordrenkten, (Prang Meuké'); ra'jat maté that barōlah, jōh njankeu oegah doem peutoea, het volk sneuvelde bij massa's en toen werden de hoofden ongerust, (Pōtjoet Moe-hamat); zie verder vbd. i.v. djoeara.

OEGAHRI (Mal. oegahari), middelmatig, matig, gewoon, gemiddeld, (in hik.); „haba oereuëng nataba sidrōë, that samlakōë indah roepa"; „roepa, toeankoe, oegahri ra'jat, han tjit gèt that, toeankoe, roepa"; „ik heb gehoord, dat ge een jongeling meegebracht hebt, die zeer knap en zeer schoon van uiterlijk is"; „zijn uiterlijk, heer, is gewoon als dat van een man uit het volk, het is niet zoo bijzonder schoon, heer", (Nabi Oe-socēh).

OEGÖB, zie hoegōb en oekōb.

OEGÖH, (dial. van Daja en van de Oostkust, verder in hik.), verwaand, hoogmoedig, opgeblazen, fier, trotsch, (ook in den zin van) statig, prachtig, indrukwekkend; lōn leungō gata narit krang-tjeukang, lōn tajoëë riwang han djan paré'sa; di gōb narit bè' that girang, pajoe ngōn

sagang ba' sadjan doea; meunan njang gèt, wahé adōë djrōh, bè' that oegōh gata beukata, (tot een tegenstander in den strijd:) ik heb u beleedigende woorden hooren zeggen, ge hebt mij n.l. bevolen om terug te keeren zonder u den tijd voor een onderzoek te gunnen; men moet niet al te onstuimig praten, men moet, indien men iemand tegen wil houden, het met paaiende woorden doen; zoo zou het goed voor u zijn, o beste broeder, ge moet niet al te hoogmoedig spreken, (Djoehan Meusapi); d o e m meuloengkè oegōh-oegōh, hana teulhōh loengkè lagi, alle (herten) hebben al een gewei, en zien er statig uit, geen is er, dat nog aan het wisselen van horens is, (Goemba' Meuīh); panglima prang oegōh-oegōh, pahlawan djrōh teuga-teuga, trotsche aanvoerders en schoone, krachtige voorvechters, (Indra Bangsawan). P e u' o e g ò h drōë, zich verwaand enz. gedragen.

OEÏH, uitroep ter aansporing van een hond, b.v. op jacht: voort! Meu'oeīh(-oeīh), zulke geluiden maken; (ook) zeer snel, met eene suizende vaart, (van een voortsnellenden hond); dji-seutèt meu'oeīh-oeīh, (de hond) zette met eene suizende vaart (het beest) achterna. Peu'oeīh, met oeīh (een hond) aansporen, aanhitsen; bè' tapeu'oeīh asèë, djikab

aneu' gòb, hits den hond niet aan, (straks) bijt hij het kind van een ander.

OEJ, gew. ma oej, stiefmoeder (bij polygamie ook: de vrouw of vrouwen van den vader buiten de eigen, nog levende moeder); mbè'-mbè' kamèng meuntoej, geunaséh oej kan padit na; di kenë ajah djibri seupah, di likòt ajah djibritoeba; koelakèè boe djibri abèè, koelakèè eungkòt djibri kajèè, ba' matékeu kèè sadjan ngòn ma, mbè'-mbè' blaas (klagend) het moederlooze geitje, de liefde van eene stiefmoeder is niet erg groot, in tegenwoordigheid van vader geeft zij (mij) eene uitgekauwde sirihpruim, achter zijn rug geeft zij (mij) vergift, vraag ik rijst, dan geeft zij asch, vraag ik visch dan geeft zij hout (slagen), moge ik met moeder sterven, (rijmpje op verwaarloosde, moederlooze kinderen, of op klagend geblaas van een geitje); zie verder vbd. i.v. haleuë.

OEJÒ', dikke modder, modderlaag, modderpoel; paja njan lhò' that oejò', dat moeras heeft eene diepe modderlaag. Meu'-oejò', met eene dikke modderlaag, eene dikke modderlaag vormend; a dé n roe m ò h njan 'ò h meu'oejò', de vuilnisbelt van dat huis is een dikke modderpoel.

OEJÖNG, heen en weer schommelend, slingerend, niet in evenwicht, (van een schip, van een mensch bij duizeligheid), (ook

fig.) niet in evenwicht, niet in overeenstemming, niet passend; di dalam até radja peureumpoean, patòtkeu ngòn njan Ra'na Keumala; meung ngòn la'én that bit oejōng, hana meutanggōng koereuēng gèt roepa, de vorstin dacht in haar binnenste: „bij hem past inderdaad R.K.; met een ander zou hij geen passend paar vormen, een minder goed uiterlijk zou niet bij hem passen, (Diwa Akaiñ). Zie lia, reujang.

OEKA; broeë' of bōh oeka, granaat, (projectiel); kapaj koenèng peudiēng bōh baréh, kapaj poetéh peudiēng bōh oeka, op het gele schip hadden ze geweerkogels en op het witte schip granaten geladen, (Prang Gōmpeuni). Zie bōh beureutōh. OEKAM, angel (van bijen, wespen, enz.), (ook) gevaarlijke doorn, puntige staak; oekam oenòë, srabè, angel van eene bij, eene wesp; oekam goekèë, punt van den nagel, (vgl. sirat); tjoengké gaki lōn batjoet, mangat djiteubiët oekam, peuter even in mijn voet om te maken dat de angel eruit komt. Meu'oekam, met angels, met dorens; (fig.) een doorn in het vleesch hebben, een hinderlijken vijand hebben, (met elkaar) in vijandschap leven; singòh beungòh lōn teubiët keudròë, doem geutanjòë sigala doemna; mangat reu-

djang ba' preuboeëtan, bè' meu'oe kam meunðë that lama, morgen ochtend zal ik zelf (in het strijdperk) verschijnen, laten we dat allen doen, opdat we de zaak (den strijd) spoedig ten einde brengen en niet zoolang een doorn in het vleesch hebben, (Djoehan Meusapi); sinanku phōn, sòjdi, meu'oe kam, geutanjòë djitham oelè radja, daar, heer, zouden we het eerst een doorn (vijand) krijgen, zouden we door den vorst (van Asahan) tegengehouden worden, (Malém Dagang).

OEKÉ, uitbeitelen, in-, uitsnijden, graveeren (in hout, metaal, steen of aardewerk); beitel-, snij-, graveerwerk; ta'oe k é k a j è ë njòë batjoet, snij wat figuren in dit hout; gèt that oe k é, zeer mooi uitgebeiteld, gesneden, gegraveerd; oe k é b i n t é h tjoelè' sipōt, ban leuë' meulōt ngòn tjémpala; ladōm oe k é poeta talðë, geurō' ban peutðë bangòn kreunda, in de wanden sneed men figuren in den vorm van slakken en van duiven vechtend met t j é m p a l a's; andere figuren hadden den vorm van gedraaide koorden, ineengestrengeld tot figuren als lijk-kisten, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. kalō'. Meu'oe k é, de handeling oe k é verrichten; uitgebeiteld, enz., met beitel-, snij-, graveerwerk versierd; oetōih meu'oe k é, houtsnijder; zie verder vbd. i.v. meura'sa. Teu'oe k é, uit-

gebeiteld, enz. Ne u'oe k é, de wijze of het resultaat van het uitbeitelen enz., beitel-, snij-, graveerwerk. Zie tjoelè', tjoeng k é.

OEKŌ, meten, de maat nemen, af-, uitmeten, van pas maken; maat, (fig.) lotsbedeeling; ta'oe k ō ba' gèt, meet het goed uit, maak het goed van pas; oe k ō s i k i n, een blank wapen meten, (om de deugdelijkheid, het al of niet aanbrengen van geluk vast te stellen, zie vbd. i.v. gadjah); s i k i n n j ò ë h a n a g è t oe k ō, deze s i k i n heeft geen goede maten, i.e. is niet deugdelijk, brengt geen geluk aan; gèt that oe k ō roe m ò h n j ò ë, dit huis is zeer goed uitgemeten, i.e. is goed om erin te wonen, geeft voorspoed, doordat bij het bouwen op de juiste wijze rekening is gehouden met de koetika, den bodem, enz.; n a s i b o e n t ō n g b a g i a p a l é h, oe k ō geuroehé oepat ngòn tjeula, heeft men een ongelukkig lot toebedeeld gekregen, dan wordt men in ongunstigen zin besproken, belastend en gelaakt, (Djoehan Meusapi); s i'oe k ō, bij elkaar passend, (gew. van man en vrouw); A n g ò n B s i'oe k ō t h a t, A en B passen zeer goed bij elkaar; b i t s i k o e p h o e n j ò s i'oe k ō, n j ò d j o e d ō S a n g i r a h m o e d a, de jeugdige S. is waarlijk eene in alle opzichten passende partij (voor u), (Indra Bangsawan). Meu'oe k ō, de handeling oe k ō verrichten;

gemeten. Ne u'o e k ō, meting. Oekōran (Mal.), maat. Zie sipat.

OEKÖB, ook oegōb, met wierook berookten, met geurige dampen laten doortrekken, inz. van olie (oekōb minjeu') om er geurige haarolie (minjeu' lilén) van te maken, (zie i.v. minjeu'); oekōbidja, een kléed met wierook berookten, (meer ganggang, hōj). Me u'o e k ō b, de handeling oekōb verrichten; met wierook berookt. Zie ganggang, hōj II.

OEKÖH (Arab. woeqâf), het vertoeven, n.l. te 'Arafah (eene der haddj-ceremoniën), of op de vlakte van het laatste oordeel (padang matja); vertoeven, de haddj-ceremonie te 'Arafah verrichten; zie vbd. i.v. djeumeurah.

OEKÖRAN, zie i.v. oekō.

OELA', terugstroomen, (van water, wind door eene belemmering), terugvloeien, (ook het gevolg:) overvloeien, overloopen, (verder) terugkeeren, terugspringen, terugkaatsen, (ook) braken, uitbraken; ië oela', water, dat b.v. tengevolge van eene afdamming terugstroomt; gloeimbang oela', terugvloeiende golven; angèn oela', wind, die b.v. door een berg terugwaait, reflexwind; djitheunkeu ië teungdōh teurendjōn, handjeuët djitrōn oekoeala; oela'keu ië ka oe toenōng, ngōbkeu gampōng nanggrōë raja, (de naga) hield het naar

beneden stroomende water tegen, zoodat het niet naar de monding der rivier door kon stroomen; het water stroomde terug, den bovenloop op, en al de dorpen en groote steden liepen onder, (Boeda' Meuseukin); keunōng ateuēh prisè sa'ti, radja pari oetōih theun sangga; tjō'ma oela' ateuēh prisè, koeta nanggrisiblah seureupa, op het wonderschild van den parivorst, die (den slag) handig pareerde, neergekomen, sprong de knots terug op de vesting van het land, die voor de helft ineentortte, (Djoehan Meusapi); oela'-oela' até, misselijkheid, onpasselijkheid, misselijk, onpasselijk; bè' ka'oela' sinan, je moet niet daar braken. Me u'o e k ō b, de handeling oela' verrichten, aan het oela' zijn (ook) toevlucht zoeken b.v. voor een vaartuig op eene plaats, waar men tegen den wind beschut is; ië raja that lam kroëng ka me u'o e k ō b, het water staat erg hoog in de rivier, het is over het land gevloeid (buiten de oevers getreden). Pe u'o e k ō b, doen terugstroomen enz., uitbraken, toevlucht, beschutting geven. Te u'o e k ō b, = me u'o e k ō b, doch meer onopzettelijk of als toestand. Zie oela'-alé' en vgl. oelang. OELA'-ALÉ', draaiend, veranderlijk, onbetrouwbaar; Si Poelan oela'-alé' that narit, handjeuët tamat sagaj, N. N. is erg onbetrouwbaar in zijn spreken, ge kunt volstrekt niet

op hem aan. Zie oela', oepa'-apé'.

OELAH, wijze, manier, vorm, gedaante, soort; tamè keunòë si'at pantaïh, lôn eu oelah pakri roepa, breng (het kind) gauw even hier, ik wil zien hoe het eruit ziet, (Banta Ahmat); peunjakét rim-bale that oelah, badeuë' gadjah djeuët tapoebla, de gevaren in het woud zijn velerlei, neushorens en olifanten kan men (ten minste) afweren, (Banta Beuransah); di binèh kroeëngrèt binèh blang, koeta reuntang sabòh oelah, (laat) aan den rivieroe-ver langs het veld, aan een kant eene verschansing (opwerpen), (Banta Ahmat); bah ke u doemnan sabòh oelah, la'én kisah lôn tjalitra, tot zoover eene wijze (een deel), ik zal nu een ander verhaal vertellen, (Banta Ahmat); hana oelah, er is geen wijze voor te vinden, onmogelijk, onbeschrijfelijk, bovenmatig; si'oelah(-oelah), in hik. ook si'oelahan, gelijk, als, alsof, als ware, (zie vbd. i.v. bah, loemò, ma'siët); zie verder vbd. i.v. bandéng, langkah. Meu'oelah, eene wijze enz. hebbende, bepaald ten aanzien van de wijze, enz.; ki'iëng tjoet tè' ta'-eu seudang, raja oe manjang djròh meu'oelah, haar middel was een weinig smal, passend om te zien, zich naar boven verbreedend, schoon van vorm. Peu'oelah dròë, zich gedragen, zich doen voorkomen.

OELAÏH, partjes, waarin sommige vruchten, zooals uien, de pom-pelmoes (bòh giri), zijn verdeeld, (zie nader i.v. pansa); moendam bawang si'oelaïh, zie i.v. moendam. Meu'oelaïh(-oelaïh), in dergelijke partjes verdeeld, (ook) geribd van meloen-vormig geribde voorwerpen, (verder in het algem.) in stukken; gadjah beungèh boekòn boebarang, kajèë dji-goentjang djiplah sigra; kajèë djiplah sò-beuhalalah, meu'oelaïh-oelaïh boebébé raja, de olifant werd ontzettend boos en schudde aan den boom, dien hij snel in stukken spleet; op vreezelijke wijze spleet hij het hout in groote stukken, (Gadjah toedjòh oelèë).

OELAJA, hermaphrodiet; triëng oelaja, zie i.v. triëng. Zie darè, kōnsa.

OELAM I, rauwe plantaardige toespijs bij de rijst, zooals bladeren en peulvruchten, rauwe groente; (als) rauwe toespijs, rauwe groente eten; boe oelam of samengetrokken boelam zie i.v. boe I; peuë ta'oelam boe-nòë gata tapadjòh boe, wat voor rauwe groente hebt ge zooeven bij de rijst gegeten. Meu'oelam, rauwe groente voor of bij de rijst hebben; met rauwe groente.

OELAM II, voorzetsel, samengesteld uit oe en lam, zie lam I en oe II.

OELAMA, of 'oelama (Arab. 'oelamâ', meerv. van 'âlim), schriftgeleerde, wetgeleerde van

gezag, (duidt een hooger graad van geleerdheid aan dan além, zie aldaar; wordt verdraaid tot oelat ma bij bespotting van iem., die zich ten onrechte voor een oelama uitgeeft of als zoodanig wordt beschouwd); zie verder vbd. i.v. leungò I, ma lab.

OELANDA (Port. olanda, Holl. lijnwaad), Hollandsch; Hollander; O e l a n d a p o e l a l a b o e, zie i.v. laboe. Meu'oelanda, op een Hollander gelijken, zich als een Hollander gedragen, aanstellen. Peu'oelanda dròë, zich als een Hollander aanstellen. Zie blanda.

OELANG, terugkeeren, terugkomen, teruggaan, herhalen, opnieuw doen, overdoen; keer, herhaling (b.v. door den leerling van de door den leermeester gegeven verklaring van een tekst); t a d j a' o e m e u r a n d é h, seupòt-seupòt ba' ta'oelang keunòë, ga naar den overkant (van het water), maar kom in den namiddag terug; ka'oelang lòm keudéh, ga er weer heen; geudja'oe waréh geukheun reudjang, teuma geu'oelang geutoeëng kamòë, hij is naar zijne verwanten gegaan, en zou, zeide hij, gauw terugkomen om mij te halen, (Meudeuha'); dja-kalèë djipentréb seumajang, nasentjaja wadjéb djih dji'oelang teuma ië seumajang, wanneer zij de seumajang niet dadelijk verricht, dan is zij verplicht daarvoor zich weer ritueel

te reinigen, (Beukeumeunan); njankeu isim ta'oelang-oelang, dat is eene gebedsformule, die ge steeds moet herhalen, (Prang Sabi van Teungkoe di Tirò); kitab ka tréb han sòë kalòn, djeuët keu seugòn ba' ta'oelang, al lang heeft niemand het boek ingekeken, zoodat men ertegen opziet om het weer op te slaan, (Plandò' Kantjé); siblét oelang neu'apajlé, that trang até aneu' soeloe-tan, na één keer herhalen (van wat de leermeester zeide) kende hij het van buiten, de soeltanszoon was zeer vlug van begrip, (Kamarò Daman; deze regel volgt op de i.v. loemeu-ih geciteerde regels); zie verder vbd. i.v. òkat, wòë. Meu'oelang, de handeling oelang verrichten; meu'oelang-oelang, telkens terugkeerend, heen en weer, bij herhaling, herhaaldelijk, telkens herhaald; meu'oelang-aléng, heen en weer in verschillende richtingen, heen en weer kruisend; peunjakét meu'oelang-oelang, eene telkens terugkeerende, eene chronische ziekte; ka padoem gò lòn dja' meu'oelang-oelang, han é' sagaj meuteumèë, hoeveel keeren ben ik er al niet geweest, ik heb het volstrekt niet kunnen krijgen; narit bè' meu'oelang-oelang, je moet niet telkens hetzelfde zeggen; djibōh talòë meu'oelang-aléng, djipeutjangtjéng meudjratrata, ze bonden hem (den tijger)

touwen om in verschillende richtingen, ze bonden hem vast zoodat hij aan alle kanten vastgestrikt zat, (Nabi Oesoëih). *Peu'-oelang*, doen terugkeeren, terugbrengen, laten herhalen. *Teu'-oelang(-oelang)*, = *meu'-oelang(-oelang)* doch meer onopzettelijk of als toestand gedacht. Zie *poelang*.

OELANG-ALENG, zie i.v. *oelang*.

OELAT, rups, worm, made; *oelat moeboelèë*, (harige) rups; *oelat b(eu)lintjeh*, e.s.v. rups, die lange, jeukverwekkende haren heeft en ver kan springen, en waarmede beweeglijke kinderen, die heen en weer springen, worden vergeleken; *kahlagèë oelat blintjeh*, *katadjō keudé katadjō keunòë*, je bent als eene blintjeh-rups, je rent maar heen en weer; *oelat geuti*, zie i.v. *geuti II*; *oelat raseutōng*, oe. *sangkadoe*, zie onder het tweede woord; *oelat soetra*, zijderups, (vaak alleen *oelat* genoemd; *plara oelat*, zijderupsen kweeken; *breuëh oelat*, verschrompelde pop van eene zijderups; *djeureukha oelat*, zie i.v. *djeureukha*); *oelat tanòh*, e.s.v. kleine, harige, donker gekleurde en giftige rups, die in den grond, in paarden- of hondendrek voorkomt; *oelat è'*, worm in dierlijke uitwerpselen; *oelat gigòë*, tandworm, die beschouwd wordt kiespijn en tandziekten te veroorzaken, (zie i.v. *gigòë*, *moeë'*); *oelat eungkōt*, wormen in den

visch; *oelat breuëh*, rijstworm; *oelat padé*, padirups; *oelat panaïh*, worm in de nangka; zie verder vbd. i.v. *kanoeri*. *Meu'oelat*, met rupsen enz., vol rupsen enz. zittende; *loeka-loeka ka meu'oelat*, zijne wonden zitten vol wormen; *sira meu'oelat beusòë tikōih kab*, het zout zit vol wormen, het ijzer is door muizen opgevreten, (uitdrukking van ongelooft, van iets onmogelijks, vgl. vbd. i.v. *euntèë I*); zie verder vbd. i.v. *keudò*. *Peu'oelat*, ergens wormen in laten opkomen, of de wormen erin laten.

OELÉ, of *oeléh* (Mal. *oléh*), in deftige taal en in geschriften gebezigd voor *lé* als agensaanwijzer, zie *lé*, en vbd. o.a. i.v. *likōt*, *mè'reuët*, *meunadjat*, *mintra*, *mòn*.

OELÈ, spuwen, braken, uitspuwen, uitbraken; *pahlawan oelè seupah lam djaròë*, *ada' tapasòë peunòh bétra*, de *pahlawan* spuwde de uitgekauwde *sirihpruimen* in zijne hand en men zou er eene prauw mee kunnen vullen, (Pha Soesa); *le that djihirōb rajat di padang*, *dji'oelè jōh njan oela'ōt raja*, (de *naga-vorst*) slurpte zeer velen van het volk op de vlakte op, die hij vervolgens in de groote zee uitspuwde, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. *koelōm*. *Meu-*, of *teu'oelè*, uitgespuwd. *Peu'oelè*, laten uitspuwen.

OELÈÈ, hoofd, kop, wat voor-, of bovenaan is, gevest, heft, room

(van melk), begin, kant, zijde, voorste, voornaamste, leider; (verb.) hoofd, leider zijn, voorgaan; teuhah oelèë, met ontbloot hoofd; sakét oelèë, hoofdpijn; oebé njang narit dròëneu ateuëh oelèë kamòë, al wat ge zegt (gezegd hebt), nemen we op ons hoofd, i.e. zullen we gehoorzaam opvolgen; kalòn ngòn mata oelèë, zie i.v. mata; mië raja oelèë, zie i.v. mië; tjitjém raja oelèë, zie brikhië'; oelèë prahō, voorsteden van eene prauw; oelèë sikin, heft van een mes; oelèë reunjeun, zie i.v. reunjeun; dapoe oelèë, talòë oelèë, zie i.v. glajang; oelèë soerat, hoofd van een brief; oelèë idang, de grootste van de idang's; oelèë idja, het hoofd of de hoofden van een kleed, i.e. de versierde, gew. met gouddraad gestikte breedtezijde(n) van een langwerpige kleed; di oelèë njòë ka keumeukòh, oelèë djéh gòh lòm djipoela, aan dezen kant (van het veld) zijn ze al aan het oogsten (van de padi), aan den anderen kant hebben ze nog niet (eens) geplant, (Pòtjoet Moehamat); di oelèë njòë mè oelèë djéh, angkòt habéh doem areuta, ze brachten al hunne waren van den eenen kant (der winkels) maar den anderen, alles borgen ze weg, (Pòtjoet Moehamat); oelèë dadéh, o.e. mamèh, zie i.v. dadéh; oelèë ië, zie

i.v. keudab, (ook) begin (van een werk); ba' geumoeprang boekòn that ragòë, tjit tjeudaìh dròë goena biasa; meunjò oelèë ië tjit neu'oendō, 'òh ka keundō neuseutèt landja, hij was erg handig in het oorlog voeren, en was daarin van zelf knap en ervaren geworden; in het begin (van de gevechten) week hij terug, en als (de vijand) verslapt, dan achtervolgde hij hem (viel hij hem aan), (Prang Gòmpeuni); oelèë 'ië', zie i.v. 'ië'; oelèë (meunang) barat, o.e. (meumang) timoe, begin van den West-, van den Oostmoesson; aneu' oelèë bara, zie i.v. aneu'; oereuëng oelèë, zie i.v. oereuëng; oelèë rintah, zie i.v. rintah; oelèë kawan, hoofd van een troep, van eene kudde (karbouwen b.v., d.i. de karbouw, die de kudde altijd voorgaat); oelèë padé, zie i.v. padé; oelèë babah, begin, bron van praatjes, van kwaadsprekerij; oelèë ili, stroomopwaarts en afwaarts, op en neer, heen en weer, af en aan, in en uit, in tegengestelde richting, in verschillende richtingen; bè' kamòë, haj nja', lòn ajōn, dji'é' djitrōn oelèë ili, huil niet, mijn kindje, ik wieg je en de wieg gaat heen en weer, (wiegeliëd); goerab ngòn bétra hana khali, oelèë ili moeplōh la'sa, schoeners en driemasters voeren zonder ophouden ten getale van dui-

zenden (de haven) in en uit, (Indra Bangsawan); tingkoeë a-neu' oelèë ili, mita raseuki peuë halé na; dja' baranghò éh barangpat. kan lé teumpat roemòh tangga, met haar kind op de heup liep zij overal heen om levensonderhoud te zoeken, onverschillig wat, indien het er maar was; zij ging overal heen en sliep overal, daar zij geen tehuis meer had, (Banta Beuransah); ranoeb oelèë ili, zie i.v. ranoeb; hana lōn toepat oelèë ili, (ook oelèë ikoe), ik weet heg noch steg (kop noch staart), weet van niets af; oelèë ikoe, kop en staart, voor- en achtersteven, heen en weer; oelèë ikoe Meugat djiploeëng, djitjò' teulampōng kajèë raja, M. rende naar den voor- en den achtersteven heen en weer, en nam een groot stuk hout voor reddingsboei, (Diwa Sangsaréh); geu'oelèë keudròëgeu, hij is zelf hoofd, gaat zelf voor. Meu'oelèë, een oelèë hebben of dragen; daarvan voorzien (zijnde); idja meu'oelèë, een kleed met een hoofd, met eene versierde breedtezijde; ië meu'oelèë, hoogste stand van den vloed, tijdperk van den hoogsten vloed, (zie paseuëng); arè meu'oelèë, zie i.v. arè; zie verder vbd. i.v. keu'iëng. Peu'oelèë, van een oelèë voorzien (b.v. een kleed), een oelèë aanbrengen aan, tot oelèë maken. Teu'oelèë-oelèë, alle perken te buiten gaande, buiten-

sporig (verwaand b.v.); teu'-oelèë-oelèë that pò njan, dat baasje gaat alle perken te buiten (in zijne verwaandheid). Zie oelèëbalang, pangoe-lèë.

OELÈĒBALANG, legerhoofd, krijgs-overste, (in deze, oorspronkelijke, beteekenis alleen in hik., zie vbd. o.a. i.v. pandang, pangkaj), territoriaal hoofd, landschapshoofd, (wordt ook, als voornaamste territoriaal hoofd, radja genoemd, zie vbd. i.v. haj II, hinggā, lhō' I, lingkōng, oeram); werd verder oudtijds door den soeltan bij wijze van gunst als titel gegeven aan hofdignitarissen, en aan gezaghebbers binnen het eigenlijke soeltansgebied of in de onderhoorigheden, welke oelèëbalang's in onderscheiding van de gewone, echte oelèëbalang's genoemd werden oelèëbalang Pòteu, oelèëbalang van onzen Heer (den Soeltan); wordt ook als liefkoozingswoord tegenover jongens of jongelieden gebezigd; (verb.) oelèëbalang zijn, als zoodanig optreden, fungeeren; oelèëbalang tjoet, kleine oelèëbalang's, (titel van hoofden, die aan een anderen oelèëbalang ondergeschikt zijn, b.v. van twee hoofden in het landschap Tjoenda, die onder het landschapshoofd, met den titel van keudjroeën, staan); doeë' oelèëbalang prèh wasé, doeë' teungkoe prèh taheulé, doeë' geutanjòë prèh maté, het wachten van den oelèëbalang is op be-

lastingpenningen, dat van den teungkoe op taheulé-gelden en dat van ons op den dood, (sprkw.); gòbnjan ka leubèh siplōh thōn geu'oelèëbalang lam nanggròë njān, hij is al meer dan tien jaar oelèëbalang in dat landschap. Meu'oelèëbalang, een oelèëbalang hebben, op een oelèëbalang gelijken, zich als zoodanig gedragen. Zie nanggròë, moekim.

OELÉH I, zie oelé.

OELÉH II, ongebruikelijk stamwoord van moeléh en poeléh, zie aldaar.

OELEUE, slang; soorten: oeleuë arè (in oude, verlaten grachten, meudjén, het zien van zoo'n slang veroorzaakt den dood), o.e. bintiëng (huist in paggers, niet erg giftig, gaat, naar men zegt, groot geworden, naar zee en wordt een naga, zie verder vbd. i.v. djawi), o.e. birang (zie birang I en biram I), o.e. boengòng (lang en groen, niet giftig, huist in boomen), o.e. brōih (donker gekleurd, zwaar vergiftig, huist in vuil, komt ze in huis, dan zal er spoedig iemand sterven), o.e. daréh (huist in boomen, die meudjén zijn, zie vbd. i.v. koelat), o.e. ië (grijs met witten buik, gifig doch bijt zelden menschen, huist in het water, in rivieren, moerassen enz. en voedt zich met visch), o.e. leumboe (zeer groot, huist in rivieren), (o.e.) lhan (zie lhan), o.e. matéikoe (kan over dag zich niet voortbewegen, wjl de staart dan b.v. om een boom ge-

kruld zit, heeft een zeer giftigen beet, die alleen te genezen is door oplegging van de hersens van zulk eene slang), (o.e.) naga (zie naga), o.e. oe (huist in klapperboomen, zeer giftig), (o.e.) seudōng (zie seudōng), o.e. tikōih (aast op muizen, voor den mensch ongevaarlijk), o.e. tjintramani (zie tjintramani), o.e. tjoeala (zie tjoeala); barah oeleuë, zie barah I; si'oeleuë-oeleuë, e.s.v. touwladder, waarlangs de honigzoeker in een woudreus naar het bijennest klimt, bestaande uit in den woudreus geslagen houten pennen (paténg), aaneenverbonden door middel van een klimstengel. Meu'oeleuë, slangen hebben, slangen herbergen, op eene slang gelijken.

OELI, (zachtjes) kneden (van b.v. klei, was), dooreenmengen (van b.v. meel met eieren); (verder) schroevendraaier; meungnjò hana gèt ta'oeli, djeuët keu wah, als je het niet goed kneedt, dan barst het (later) open. Meu'oeli, aan het kneden zijn; gekneet. Vgl. kamè I. OELIË'-OELIËN, zie oeliën-oeliën.

OELIËN-OELIËN, in de spreektaal gew. oelië'-oeliën; meu'-oeliën-oeliën, aldoor durend, eindeloos, waar geen einde aan komt, (van handelingen, van uitwendige ziekten, niet b.v. van koorts); pakòn kapadjōh boe meu'oeliën-oeliën, tréb that, waarom doe je zoo eindeloos lang over je eten, wat duurt het lang (voordat je klaar

bent); poerèë lōn meu'-oeliën-oeliën, tréb that gadòh, er komt geen eind aan mijne poerèë-wond, het duurt zoolang voordat ze verdwijnt (geneest). Peu'oeliën-oeliën, geen eind aan iets laten komen, laten voortduren; bè' kapeu'oeliën-oeliën boe aneu', ban si'at njòë lōn bri, laat er een eind komen aan het eten van het kind, ik heb hem pas een oogenblik geleden rijst gegeven.

OELIM, eene groote soort boom, waarvan de bast gebezigd wordt voor het roodbruin verven of tannen van weefsels en netten, de bladeren als oelam bij de rijst worden gegeten, en het hout soms voor huisstijlen wordt gebruikt; wordt ook klat genoemd, zie klat III; lhab oelim, met kleurstof van den oelim-bast, i.e. roodbruin kleuren of gekleurd.

OELŌ'-OELŌ'; oelŌ'-oelŌ' dròë, wedijveren met, trachten minstens de gelijke te zijn van (ngòn), trachten iem. te overtreffen, iem. den loef af te steken, (gew. in minder gunstigen zin, b.v. in het stuk slaan van geld); gata bè' ta'oelŌ'-oelŌ' (of tapeu'oelŌ'-oelŌ') dròëteu (of, 't gebruijkt, bè' tameu'oelŌ'-oelŌ') ngòn aneu' oereuëng kaja, di djih le atra koe, atrateu pat, jij moet niet trachten de gelijke te zijn van iemand, die een rijken vader heeft, zijn vader heeft veel bezittingen, en waar zijn jouw bezittingen.

Meu'oelŌ'-oelŌ', = oelŌ'-oelŌ' dròë, (verder) met elkander wedijveren, trachten elkander te overtreffen, elkander den loef af te steken; djimeukeureudja meu'oelŌ'-oelŌ', ze gaven een feest, daarbij trachtende elkander te overtreffen. Peu'oelŌ'-oelŌ' dròë, = oelŌ'-oelŌ' dròë, doch opzettelijker. Vgl. toelŌ'.

OELŌ'-OELŌ', onnadenkend, onbedachtzaam, onbezonnen, onbesuisd, heethoofdig, heetgebakerd; oelŌ'-oelŌ' that si njan, 'òh djileungò narit meung oebé boe'ò' djeu-ëtlé keu paké, boeët batjoet djipeuraja, wat is die vent heetgebakerd, om een onbeduidend woord maakt hij ruzie, eene futiliteit blaast hij op; penlandŌ' kheun: „bè' meukarat, koepu'ing at dji-nòë ba' gata; dòë koe'-eukah oelŌ'-oelŌ', kateumeung seukò' lagèë raja; kateumeung pèh baranggapat, kòn ba' poe-sat pat njang hawa'', het dwergghert zeide (tot den tigger, die graag op de door het dwergghert bewaakte gong van Salomo, t.w. een wespennest wilde slaan:) „ik druk u nu op het hart: niet te gehaast; want ik weet, dat jij heethoofdig bent, je wilt (natuurlijk dadelijk) eene hevige wijs beuken, maar luk raak slaan, overal waar het je lust, in plaats van op den slagknop'', (PlandŌ' Kantjé); oelŌ'-oelŌ' bajeuë oetang, (sprkw. voor:) in hoo-ge mate oelŌ'-oelŌ'; oelŌ'-

oelò' dròë, zich oelò'-oelò' gedragen. Meu'oelò'-oelò', of teu'oelò'-oelò', = oelò'-oelò'-oelò', doch meer als resp. handeling, en toestand gedacht, (niet erg gebruikelijk). Peu'oelò'-oelò', beetnemen, voor den gek houden, er in laten loopen, (vgl. peungeut); peu'oelò'-oelò' dròë, = oelò'-oelò' dròë, doch opzettelijker, zich oelò'-oelò' aanstellen.

OELOE I, drachtig, zwanger (van viervoetige dieren, ook van krokodillen en leguanen, en verder van de haai en loelòh-visch, van menschen zeer grof); keubeuë njan reudjang-reudjang that oeloe, die karbouw is telkens gauw drachtig. Peu'oeloe, drachtig, zwanger maken; ka djipeu'oeloe inòng gòb, hij heeft de vrouw van een ander zwanger gemaakt. Zie boenténg.

OELOE II, vieren (van touw), uitvieren, uitpalmen; dji'oeloe talòë sa'òh, hij viert het ankertouw; manjang that dji'oeloe glajangdji, wat viert hij zijn vlieger hoog; oeloe dròë, zich lang uitstrekken, zich voortbewegen, (van b.v. eene slang, zie vbd. i.v. lèt-lèt). Meu'oeloe, de handeling oeloe verrichten, aan het vieren zijn, oeloe met meerv. subjeet; gevierd.

OELŌN, slaaf, dienaar, slavin, dienaars, (wordt in deze beteekenis weinig gebruikt, meest in hik. en gew. van den mensch ten opzichte van Allah, of van een gediens- stig wonderdier met spraakver-

mogen); wordt het meest gebezigd als beleefd pers. (en bezittel) vnw. v.d. 1ste pers. enkelv. en meerv. (in het laatste geval, zoo noodig, verduidelijkt door toevoeging van doem of bandoem), : ik, mij, mijn, wij, ons; oelōnteu, eig. uw dienaar, en oelōntoean, eig. mijnheers dienaar, worden eveneens als pers. vnw. v.d. 1ste pers. gebezigd en zijn beleefder of nederiger dan oelōn; in zeer nederige taal wordt er nog aan toegevoegd, vooral aan den beleefdsten vorm oelōntoean: njang aneu', of aneu' meu'ih of teumòn dròëneu, die uw onderdaan, (of) uw halve slaaf (of) uw slaaf ben; zie verder vbd. van oelōntoean o.a. i.v. djeumala, kiblat, langkah, en zie voorts lōn I; pò ngòn oelōn, heer en dienaar; haj Dja pajōng Dja Madinah, oelōn Alah teu-gòh seutia, o geëerbiedigde Dja, o Dj. M. o dienaar van Allah met onwankelbare trouw, (Malém Dagang); hé oelōn, bè' kadja' sadjan, 'òh koepusan ba' kateuka, (tot een dankbaren kiekendief:) mijn dienaar, volg mij niet, maar kom, wanneer ik u ontbied, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. likōt, manò'. Meu'oelōn, een dienaar, dienaren enz. hebben, het pers. vnw. oelōn gebruiken; narit meu'oelōn, woorden, waarin het pers. vnw. oelōn wordt gebezigd, beleefde taal. Peu'oelōn, tot dienaar maken, als dienaar beschou-

wen; gaséh sajang toe-
ankoe ampōn, ba' neu-
tém peu'oelōn kamòë
doea, heb genegenheid en me-
delijden, o heer, en wil ons bei-
den tot uwe dienaren maken;
(Malém Dagang); peu'oelōn
dròë, zich tot dienaar maken,
(of) zich met het pers. vnw. oe-
lōn aanduiden; gòbnjan
geumarit ngòn geuta-
njòë geupeu'oelōn dròë-
geu, hij bezigt, met ons spreken-
de, van zich zelf het pers. vnw.
oelōn, i.e. spreekt beleefd te-
gen ons. Zie pò I.

'OEM, het geluid van b.v. een
schot, een zwaar voorwerp, dat
neervalt, een omvallenden boom.
Meu'oem, zulk een geluid ma-
ken. Peu'oem, zulk een geluid
laten maken. Zie 'am'oem,
toem.

OEMA I, gew. doeën oema,
tante van vaderszijde, (eig. oude-
re, maar ook jongere zuster van
den vader); zie padoeën ma-
ma.

OEMA II (Mal. hoema), bouw-
land, akker, (in hik.). Meu'o-
ema, bouwland bewerken, land-
bouw drijven; djimoetjab
ateuëh oereuëng njang
meugòë, ateuëh doem
sòë njang meu'oema; A-
lah-Alah, sōbeuhanalah,
that bit leubèh njang
meu'oema, zij (de engelen)
spreken (gebeden) uit voor hen,
die landbouw drijven, voor allen,
die bouwland bewerken; Allah,
Allah, lof zij Allah, zij die land-
bouw drijven, munten waarlijk
(boven anderen) uit, (Asaj djeu-

ët padé). Zie meugòë, oe-
mòng.

OEMA III (Arab. 'Oemar), man-
nel. persoonsnaam, naam van den
2den chalief, den 2den opvolger
van Mohammad.

OEMANAT, zie amanat.

OEMANG, gew. verdubbeld oe-
mang-oemang, luchttrillin-
gen ten gevolge van zonnehit-
te; oeròë njòë taré' that
oeròë, takalōn oedjeu-
ōh leumah oemang-o-
mang, (hò njang tapan-
dang meu'oemang-o-
mang), de zon schijnt vandaag
erg fel, als men in de verte kijkt
(overal waar men heen kijkt),
ziet men de lucht trillen. Meu'-
oemang-oemang, trillend
(van de lucht). Teu'oemang-
(oemang), trillend; dalam a-
té keumang teu'oemang,
boekōn boebarang soe-
ka tjita, zijn hart ging open
en trilde van vreugde, hij was
buitengewoon verheugd, (Diwa
Sangsaréh). Vgl. oembang.

OEMAT (Arab. oemmaḥ), gemeen-
te, belijders van één profeet, ge-
loovige(n); oemat (nabi)
Moehamat, de gemeente van
(den profeet) M., volgeling(en)
van de leer van M.; zie verder
vbd. i.v. iman en zie oemati.
OEMATI (Arab. oemmatî), mij-
ne gemeente, (in geschr.); zie
vbd. i.v. nabi.

OEMBA' (Mal. ombak), golf.
Meu'oemba', golvend; gèt
that ië idja njòë, meu'-
oemba'-oemba', wat een
mooien golvenden (schitteren-

den) glans heeft dit kleed. Zie gloembang.

OEMBANG (Mal. id.); oembangan, of oembang-oembangan, dobberend, slingerend, zwevend, op en neer gaand, (in hik. en gew. fig.); hetgeen op en neer gaat, zweeft, zwevend rijder of voertuig; sabab poetròë Badi'ōn Djamé, oentōng lōn misé oembang-oembangan, om prinses B. Dj. gaat mijn lot op en neer als een dobber (heb ik heel wat wederwaardigheden moeten beleven), (Diwa Sangsaréh); mabō' beureuhi oembang-oembangan, djikeumiēng pandang moeda bālia, dronken van liefde en (met) popelend (hart) verlangde zij den jongen man te zien, (Djoehan Meusapi); keumang ngōn alam oembangan koe-nēng, ra'jat irēng meuribèë la'sa, met ontplooiden, golvende (wapperende) gele vlaggen begeleidde het volk (hem) ten getale van duizenden, (Dioe Plinggam); geupeu'é' poetròë dalam oembangan, ban lhèë sadjan aneu' deungōn tha, men liet de prinsessen in een zwevenden draagstoel stijgen, alle drie gezamenlijk met hare schoonmoeder, (Djoehan Meusapi). Meu'-oembang-oembang, dobberend, slingerend, zwevend, golvend; geubōh gantjéng naga teureubang, meu'-oembang-oembang ban lhèë tangga, men deed (haar) een gantjén g-col-

lier om in den vorm van (drie) vliegende draken, die alle drie als het ware zweefden, (Tjah Koebat). Vgl. oemang.

OEMBI, ook oemi, het onderste, dikste deel van schijnstammen, zooals van den pisangboom; oembipisang, pisangtronk, (wordt wel aan koeien als voedsel gegeven). Vgl. oebòë, oetōm.

OEMET, e.s.v. moerasslak, die veel in goelè gegeten wordt; wordt ook sipōt blang genoemd.

OEMEUIJ, eene zeer kleine soort zoutwaterkrab, die in ledige schelpen huist; leeft aan den oever van zoutwaterkreken, wordt niet gegeten.

OEMI I, zie oembi.

OEMI II (Arab. oemmî, mijne moeder), moeder, (2de en 3de pers.); in Pedir het gewone woord hiervoor en vaak verkort tot mi. Vgl. ōmi sébeujan.

OEMOE, ook wel 'oemoe (Arab. 'oemr), leven, leeftijd, levensduur, levenseinde, tijd, tijdruimte, tijdstip; (verder) tijdens, gedurende, na afloop van, na, over; oemoe geutanjòë si'oe-ròë simalam, ons leven duurt een dag en een nacht, i.e. is kort, we kunnen elk oogenblik sterven; meung na oemoe Pòteu Alah bri, thōn njòë lōn meung dja' oe hadji, als Allah mij leven schenkt, wil ik dit jaar (naar Mekka) ter bedevaart gaan; padoem na oemoe aneu' njān, hoe oud is dat kind; dōnja njòë, potjoet, akhé that oemoe, han mèë ta-

leungò haba peusoena, de wereld, prins, loopt tegen haar eind, men moet niet luisteren naar de lasterpraatjes (waar ze nu vol van is), (Pòtjoet Moe-hamat); zie verder vbd. van de beteekenis leven i.v. habéh, landjoet, lawét, lawi; ka tō' oemoe, (hij) is al volwassen, (of) zijn levenseinde is gekomen, hij is gestorven; zie verder vbd. i.v. dampéng; na oemoe lhèë oeròë lōn di sinan teuma lōn wòë, ik bleef daar drie dagen en ging toen naar huis terug; oemoe tjòt oeròë lōn tō' oe roe-mòh, op het tijdstip van den middag kwam ik thuis; balé bè' neudja', e teungkoe ampōn, oemoe sithōn teuma lōn gisa, gaat gij maar niet mede, mijne heeren, na een jaar keer ik immers terug, (sadati-vers); zie verder vbd. van de beteekenis tijd, gedurende i.v. djeuēm, kamanl, landa, larang, loepōt, nida, njāman, oepah; si'oemoe, van denzelfden leeftijd of duur, (of) gedurende den tijd dat, zoolang als; lōn ngōn djih si'oemoe, ik ben van denzelfden leeftijd als hij; si'oemoe lōn, of si'oemoe oedéb lōn, of si'oemoe lōn oedéb, zoolang als ik leef; si'oemoe lōn doeë' sinòë, ka lhèë dròë radja, zoolang als ik hier woon, zijn er hier drie radja's (oelèëbalangs) geweest.

OEMOEM, zie oemòm.

OEMOM, zelden oemoe m (Arab.

oemôm, algemeenheid), alge-

meen, onbepaald, niet op bepaalde personen slaande, vaag, (van woorden); in het algemeen zeggen, (zieh) tot allen richten, allen bedoelen, (meer door geletterden gebezigd); ta'oemòm sigò bandoem, zeg het ineens in het algemeen aan allen, (b.v. om te komen). Meu'oemòm, = oemòm (adj.); narit meu'oemòm, hana teuntèë, vage praatjes, die niet zeker zijn; narit gata meu'oemòm that, hana trang sagaj, uwe woorden zijn erg vaag, in het geheel niet duidelijk; ada' na djitjò', adòë meutoeah, keupeunajah njeum han hawa; keuseuneubōih njeum han hadjat, gòbnjan kaja that le areuta'; 'òh dji-leungò toetō meu'oemòm, ka teusinjòm Boengsoe moeda, „indien (een mijner kameraden uw kleed) genomen heeft, zusje, wie heil beschoren zij, dan zal hij, denk ik, geen belooning voor de moeite (om het terug te geven) begeeren, noch zal hij, denk ik, afkoopgeld wenschen, want (mijne kameraden zijn) heel rijk en (hebben) veel bezittingen"; toen de jeugdige (prinses) Boengsoe (uit het hemelrijk) die in algemeene termen gestelde woorden (van Malém Diwa, die zelf haar kleed verborgen had en dien zij er ook van verdacht) hoorde, glimlachte zij, (Malém Diwa). Peu'oemòm, algemeen maken.

OEMONG, nat rijstveld, sawah, een door dijkjes omsloten vak in een

rijstveld, (vgl. blang); oemòng ië oedjeuën, van regen afhankelijke sawah; o.e. ië (of meuië) peuneu'ë', van levend water voorziene sawah; o.e. lhō', sawah in eene terreininzinking; o.e. meusandéng, van regen afhankelijke sawah, die hooger gelegen is dan andere sawahs in de buurt; o.e. paja, moerassawah, in een moeras aangelegd; o.e. teurata', van levend water voorziene terrasvormige sawahs; o.e. tiréh, sawah op poreus terrein; o.e. tjòt, sawahs op hoog terrein; zie verder boeëng I; oemòng ië boe, sawah voor rijstewater, i.e. sawah, die ten behoeve van een meunasah tot wakeuëh (vrome stichting) is gemaakt voor de rijstebrij, die in de vastenmaand als voorloopig ontnuchteringsmaal gemeenschappelijk in de meunasah wordt genuttigd, (zie i.v. kandji); o.e. sara, sawahs, door vroegere soeltans tot wakeuëh gemaakt ten behoeve van de moskee ter hoofdplaats (Koetaradja); oemòng rōh, braakliggende sawah; oemòng masa', reeds beploegde en van water voorziene sawah, gereed om beplant te worden; han mèë tapatéh oereuëng binòë, teubòih geutanjòë han meugoe-na; oepama ië ba' oemòng masa', babah tjangkla' that tjéntjala; djipòt angèn djibeu-dòih gloembang, ban sabòh blang saré rata, we moeten niet naar eene vrouw luis-

teren, we worden dan maar bedorven en worden tot niets nut; haar welbespraakte mond is beweeglijk als het water in een voorbeplanting gereed staanden sawah; als het waait, ontstaan er golven in, die zich over het geheele veld voortbewegen, (Pòtjoet Moeamat); oemòng sipita', een klein vak sawah; oemòng sijō', een grooter vak sawah, (zie jō' I); poeboeët oemòng, een sawah bewerken; boeët oemòng, belasting op den rijstoogst; ngòn boeët oemòng doem pat njang na, ngòn moesara doem sagaj blang; habéh katoeëng doem simoea, dikèë hana meung sigoe-pang, voorts de belasting op den oogst van sawahs, overal waar die zich bevinden, en de belasting op alle veldproducten, dat alles innen julie, ik krijg er geen goepang van, (Radja Bada, deze regels volgen op den i.v. keuradjaat aangehaalden regel); poepipa' oemòng, sawahs verbrokkelen, i.e. geërfde sawahs geheel of gedeeltelijk verkoopen; langgéh oemòng, zie langgéh. Meu'oemòng, sawahs hebben of bewerken, landbouw drijven; amaj mò'min njang meu'oemòng, Toehan trimòng doem barang na, de werken van den geloovige, die landbouw drijft, worden alle door den Heer aangenomen, (Asaj djeuët padé; deze regel volgt op den i.v. leubèh geciteerden regel). Vgl. ladang, oema II.

OEMPAIH, zie eumpaih.

OEMPAMA, zie oepama.

OEMPEUEN, bijvorm van eumpuën, zie aldaar.

OEMPOE, zie eumpoe.

OEMPÔÊ, zie eumpôê I.

OENA', ook, doch minder, hoena' (Mal. oenak), doren, doornige takjes, (verder) kleine soort fuik van dorens met een steen bezwaard en aan een touw vastgebonden, (fig) moeilijkheden; lōn ka srōt lam oena', ik ben in moeilijkheden geraakt; 'òh lheuēh tatoela' gòb njan lam oena', tadjā' di gata, nadat ge dien man in moeilijkheden hebt gebracht, bent ge weggegaan, (hebt ge hem in den steek gelaten).

OENAB I, zie oenam.

OENAB II, voorzetsel, samengesteld uit oe en nab, zie i.v. nab, en oe II.

OENAM, ook, doch meer in de kindertaal, oenab, e.s.v. schelpdier, heeft eenigszins den vorm van een hareubab, leeft in zoutwaterkreeken, wordt gegeten, (vgl. Mal. oenam).

OENDA-ANDÉ, scharnier, (inz. van eene kist); (verder) heen en weer geslingerd, in opschudding, her- en derwaarts zwervend; peutòë njòë hana lé oenda-andé, ka reulòih ba' djiseumpòm, deze kist heeft geen scharnieren meer, ze zijn stuk gegaan, doordat men met de kist gesmeten heeft; nanggròë Atjèh, toean, goeja-gajé, oenda-andé sangat gōga, het Atjèhsche rijk, heer, is in verwarring, in op-

schudding, in hevige beroering, (Pòtjoet Moehamat). Meu'oenda-andé, van een scharnier voorzien, (verder) = oenda-andé (adj.); malōn pitan doe lōn han lé, tréb kamaté sabòh masa; 'òh lheuēh njan lōn meu'oenda-andé, keumari keunòë ba' gata, ik heb geen moeder en geen vader meer, zij zijn lang geleden gestorven; daarna heb ik her- en derwaarts gezworven, tot ik hier bij u gekomen ben, (Indra Bangsawan).

OENDANG-OENDANG I, pinanglatten op geplette bamboe's, (gebruikt als wand gew. van kippenhokken en geitenstallen, ook van huizen), wand van zulk materiaal; keu peuë ba' pinneung njan? — keu oendangoendang, waartoe dient die pinangstam? — om er oendangoendang van te maken.

OENDANG-OENDANG II, overwegen, overdenken, nadenken over, nagaan, (een plan) beraamen, zich voornemen; overweging, gedachte, inzicht, plan, voornemen; boenòë koe-doeë' ma koepiké, salèh maté gata ngòn boeja; ka boenòë kòn koe'oendangoendang, boeja meunang talō gata, ik heb zooeven (over de zaak) zitten nadenken, ge zult wel door den krokodil moeten sterven; van zooeven af heb ik (de zaak) overwogen, en de krokodil heeft (m.i.) gelijk en gij ongelijk, (Plandō' Kantjé); didalam

at é dji'oendang-oendang, *han lé djipandang* Diwa La'sana, in haar binnenste dacht zij, dat zij D. L. niet meer zou zien, (*Diwa Akañh*); *prang njòë, pòtjoet, oelōn kalōn, hana oereuëng sòë bitjara; hana oereuëng oendang-oendang, sang prang wajang goeroe hana*, in dezen oorlog, prins, is er, naar ik zie, niemand die er raad in schaft; er is niemand, die de plannen beraamt (i.e. de koetika's raadpleegt en de tijdstippen voor den aanval enz. vaststelt), het is net als een oorlog voor de grap, er is geen geestelijke leidsman bij, (*Noen Parisi*); *habéh ka neupham thōn ngòn bintang, oendang-oendang prang gisaran naga*, hij ging na het jaar, de sterren en de beweging van den draak voor het beramen van het kriegsplan (*Pòtjoet Mochamat*); *oendang-oendang prang reubōt, oendang-oendang è' geuntōt*, het voorspel van een oorlog zijn rooftochten, veesten zijn de voorboden van eene ontlasting, (schertsend gezegde); (*ba'*) *oendang-oendang lōn han djeuët tapoe boeët meunan*, mijns inziens kan men het zoo niet doen.

OENDANG-OENDANG III (Mal. id.), wetten, verordeningen, (mod.).

OENDI, ook oeni, overhellend (van eene weegschaal), (fig.) niet opwegend, niet opgewassen, terugwijkend, terugtrekkend,

het afleggend, het onderspit delvend, het verliezend, (in den strijd, in een proces enz.); (in hik. ook als Mal.) lot; *oendi that keudéh*, (de weegschaal) helt erg naar dien kant over; *tantra éseulam lenjang oendi, jōh njan djilari ploëng lam rimba*, van het leger der Mohammedanen dolven velen het onderspit (of weken velen terug) en zij vluchtten toen het bosch in, (*Tjintaboehan*); *radja toedjōh blañh djikalōn sa'ti sangat oendi han sabé padra; até sakét hana ngòn sakri, sabab sa'ti han lheuēh baja*, de zeventien vorsten zagen, dat het product van hunne wondermacht het erg aflegde (tegen dat van den vijand) en er niet tegen opgewassen was; zij waren zeer vergramd, wijl het product van hunne wondermacht niet aan het gevaar ontkwam, (*Djoe-han Meusapi*); *bahkeu doeddōë teuma tadja', 'òh ka djara' kaphé ka oendi*, laten we later gaan, wanneer de ongeloovigen een eind zijn teruggetrokken, (*Prang sabi*); *poe-tròë kalōn prang ka oendi, dji'é' meuritipahlawan doemna*, de prinses zag, dat de vijand terugweek en dat al hare voorvechters in rijen opdrongen, (*Pha Soeasa*); *boeang oendi*, het verschil laten loopen (b.v. bij een ruil), niet te nauwkeurig rekenen, (ook) het lot werpen; *boengòng oendi, lot; keunòng oendi*,

door het lot getroffen; zie vbd. i.v. keureuk òih.

OENDIË, zie ndië.

OENDJA, in den grond geplante staak of ingeheide paal, staket-sel van zulke staken of palen, (b.v. tot steun van een djang, zie aldaar, rondom een lhòm, zie lhòm II, of als verschansing), paalschans; met kracht in den grond steken, slaan of heien, (in hik. ook met wapens) steken; oendja djang, de staken van een djang; oendja agam, zware in den grond ingeheide palen; poela oendja djidjlòng patjang, soeda keunarang meutjoe-la-tjoela, ze heiden palen in den grond, en plantten puntige staken en aaneengeregen voetangels, die naar boven staken, (Malem Diwa); ta'oendja ka-jèë njan ba' lhō', sla dat hout diep in den grond. Meu'oendja, voorzien van een staketsel; in den grond geslagen; de handeling oendja verrichten; elkander steken (in de laatste beteekenis gew. meu'oendja-oendja); doedòë niba' njan deungòn kandra meu'oendja-oendja sabé padra, daarna staken zij elkander met dolken en waren (ook toen) tegen elkaar opgewassen, (Diwa Akaïh; deze regel volgt op den i.v. lōb geciteerden regel); njang meutoemba' sabé meutoemba', djimeurada' meu'oendja-oendja, lansknachten stredden met lansknachten en staken elkander met even groote kracht,

(Tjah Koebat). Vgl. oendjam. OENDJA', schudden, in beweging brengen, door elkander bewegen; bè' ka'oendja' ië abéh tjeukòë, breng het water niet in beweging, het wordt heelemaal troebel. Meu'oendja' (-oendja'), schuddend (intransit.), zich heen en weer bewegend; bè' kadja' meu'oendja'-oendja' roemòh, loop niet zoo, dat het huis ervan schudt. Vgl. antja'-antja'.

OENDJAM, loodrecht en met kracht in den grond steken, slaan of heien, (in hik. ook) met kracht steken, slaan (met een wapen), (verder het omgekeerde:) naar boven werken, opwerken, op-, omwroeten; tamèh titi njan lhō' that geu'oendjam, men heeft de palen van die brug erg diep in den grond geheid; ditoenòng na gadjah agam, djikeumeung oendjam ba' mè moeda; ba' mè kan reubah, gadéng pi patah, njankeu gadjah barō meunta, er was in de bovenlanden een mannetjesolifant, die een jongen tamarindeboom om wilde wroeten; de tamarindeboom viel echter niet om, terwijl de slaggtanden (van het beest) braken, dat was een jonge dolle olifant, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. maté. Meu'oendjam, in den grond gestoken, geslagen, enz.; de handeling oendjam verrichten, oendjam met meerv. subject, elkander (met een wapen) steken of slaan; teudòng ròt wië

keutjhi' Pò Kalam, geu-
doebang meu'oendjam
oenab Béntara, links stond
k. P. K. en de zwaarden (der
vijanden) sloegen naar den Bén-
tara, (Pòtjoet Moehamat); saré
ka trōih njan oe dalam,
ka neumeu'oendjam sa-
bé peutoea, toen zij binnen
(de vesting) waren gekomen,
hieuwen zij, de aanvoerders on-
derling, op elkander, (ibid.). Vgl.
oendja.

OENDŌ (Mal. oendoer), achter-
waarts gaan, terugwijken, terug-
trekken, retireeren, afdeinzen;
bòh koendō didalam ta-
ba' takoea' taklò' até;
ta'oendō seun-seun sita-
pa' tatoela' bè' na leu-
mah ri, eene waskalebas op een
presenteerblad, maak die open en
haal het hart (het binnenste) er
uit; trek voet voor voet terug en
stoot af zóó, dat het niet be-
speurd wordt, (pantōn, met de
bedoeling, dat men van iem., van
wien men niet meer houdt, met
wien men niet meer kan om-
gaan, zich ongemerkt moet los-
maken); narit ka leupaīh,
han djeuēt lōn oendō
lé, ik heb het eenmaal gezegd, ik
kan mij niet meer terugtrekken;
dji'oendō ladjoe, gòh
lòm djipeutaré' (of dji-
peukreuēh), hij wijkt maar
steeds terug (geeft maar steeds
toe), hij wil nog niet streng op-
treden, (hem aanpakken); zie
verder vbd. i.v. oelèë. Meu'-
oendō, de handeling oendō
verrichten; zie vbd. i.v. koerah

II. Peu'oendō, doen oendō.
Zie moendō.

OENEU, grillen, kuren, nukken,
kapsies; gata bè' le that
oeneu ngòn lōn, je moet
tegenover mij geen kuren ver-
koopen. Meu'oeneu, zich nuk-
kig gedragen, kapsie maken;
nukkig; e leumò njòë da-
wō' djimeu'oeneu sabé.
hei, dit rund maakt altijd kap-
sies. Peu'oeneu dròë, =
meu'oeneu, doch sterker of
opzettelijker.

OENEUN, rechter, rechts, naar
rechts (= oe oeneun); oe-
neun roemòh lōn na si-
ba' gloempang raja,
rechts van mijn huis staat een
grootte gloempang-boom;
djaròë oeneun, rechter-
hand; teu'òt oeneun bè'
wië djithèë, meunan la-
gèë boeni rasia, laat de
linkerknie het van de rech-
terknie niet weten, zoo ver-
borgen moet een geheim zijn,
(Meudeuha'); tatjò'keu, pò-
tjoet, langkah oeneun,
Moehamat kheun lang-
kah tjeuroega, begin den
stap met den rechtervoet, prins,
(onze profeet) M. heeft gezegd,
dat het een hemelsche (geluk
aanbrengende) stap is, (Pòtjoet
Moehamat); zie verder vbd. o.a.
i.v. ngamò', oengië', oeng-
ka b. Meu'oeneun, naar
rechts, aan den rechterkant;
dja' meu'oeneun, naar
rechts gaan, rechts afslaan, rechts
houden. Peu'oeneun, naar
rechts laten gaan, rechts richten
of houden, iets met de rechter-

hand doen; simadōn oetōih djipeutheun, poewiē peu'oeneun goena biasa, de simadōn was kundig in het pareeren, naar links en naar rechts was hij er ervaren in, (Djoehan Meusapi). Zie wiē.

OENG I, (iem. in zijn gezicht) prijzen, ophemelen, vleien (gew. om hem tot het een of ander aan te zetten en zoo:) aanzetten, aanhitsen; ophemeling, vleierij, aanhitsing; gōb njan oereuēng sapéh, djipatéh that oeng, het is een onnoozele vent, hij luistert erg naar vleierij; djimè oeng, hij houdt van, is gevoelig voor vleierij; sinjan meung hana ta'oeng, hana djitém poeboeët boeët njan, als ge hem niet prijst, dan zal hij dat werk niet willen doen. Meu-, of teu'oeng, geprezen, geveleid, aangehitst; meu'oeng, (ook) de handeling oeng verrichten, er mede bezig zijn; meung ka meu'oeng (of teu'oeng), ka geu'iēm, als hij geprezen wordt, dan is hij stil (is niet meer boos b.v.). Peu'oeng, = oeng, doch opzettelijker.

OENG II, (tot een spits toelopen-den hoop) opstapelen, ophoopen (van b.v. klappers, aarde), om of boven iets zulk een hoop maken, opstapelen; keu peuē ka'oeng tanōh njan, peuē kakeumeung poela, waarvoor hoop je die aarde op, wat wil je planten; ka'oeng peureudēēdji, mangat poeléh sakétdji, stapel aarde (mest) om den stam (van dien

boom) om te maken dat hij van zijne ziekte geneest. Meu'oeng, opgestapeld, met een stapel eromheen of erboven op; de handeling oeng verrichten; oe njang ka meu'oeng njan ba' tatamah batjoet treu', doe op die klappers, die opgestapeld liggen, er nog wat bij; arè meu'oeng, zie i.v. arè. Peu'oeng, = oeng met versterkte beteekenis. Teu'oeng, opgestapeld.

OENGGAIH (Mal. oenggás), vogel, meest gebezigd van een wondervogel, (in hik., verder in de uitdrukking:) euntjiēn oenggaih deureuma, zie i.v. euntjiēn; seu'ōt noeri oenggaih ragōē: wahé poetrōē bintang dōheura, de papegaai, de knappe vogel antwoordde: „o prinses, o Venusster”, (Dioe Plinggam).

OENGGAJ, hefboom (b.v. bij diepe putten), wat als een hefboom werkt of bewogen wordt, zwen-gel; als een hefboom op en neer bewegen, wippen; (tjén g) oenggaj, e.s.v. primitieve unster; djitém lōb, han, oenggaj batjoet, wil het erin, niet, wip het dan wat op en neer.

OENGGŃJ-OENGGŃJ, franje, beweeglijke versiering, (in hik. ook) vaandel, standaard; boengōng oenggŃj-oenggŃj, of oenggŃj-oenggŃj boengōng meuīh, e.s.v. haarsieraad, bestaande uit eene gouden bloem bevestigd aan een veerend steeltje, zoodat ze bij de gering-

ste beweging heen en weer trilt;
zie verder vbd. i.v. *keupōj*.

OENGIE', (iets) heen en weer bewegen (om het los te maken of in te werken), wrikken, inwerken, (al of niet gevolgd door *dròë*;) zich in- of loswerken, zich bewegen, zich verroeren; *meung hana ta'oengië'*, *panè é' djitamòng*, alsge het (b.v. een stuk hout) niet heen en weer beweegt, dan kan het immers er onmogelijk in; *bè' tasa' lōn, han djeuët meung lōn oengië' lé*, dring niet zoo tegen mij op, ik kan mij niet eens meer verroeren; *oeba' oeleuë plandō' peurab*: „tjoeba griwat kareuté' *dròë*”; *dji'oengië' dròë wië ngòn oe-neun, ba' keutapang njeum teupipòë*, het dwerghert ging naar de (vastgebonden) slang toe (en zeide:) probeer eens je te bewegen, je uit te strekken”; (de slang) bewoog zich naar links en naar rechts, dat de keutapangboom (waaraan ze vastzat) leek alsof hij ineen zou storten, (*Plandō' Kantjé*). *Meu'oengië'*, heen en weer bewogen; de handeling *oengië'* verrichten. *Peu'oengië'*, = *oengië'* met versterkte beteekenis. Vgl. *oeriëng*.

OENGKA, de grijze gibbon. Zie *kra*.

OENGKA-OENGKA, zie *eungka'eungka'*.

OENGKA'-OENGKA', zie *eungka'eungka'*.

OENGKAB, benauwde, moeilijke

ademhaling, zware ademtocht; *peulheuëh oengkab*, een zwaren ademtocht slaken, benauwd adem halen; *si njan han djeuët meung dji-peulheuëh oengkab lé*, *djitoenggèë lé gòb wië ngòn oe-neun*, die kerel kan geen adem meer halen (heeft het erg benauwd), hij wordt links en rechts om zijne schulden gemaakt; *soeët oengkab*, den laatsten adem uitblazen, sterven. *Meu'oengkab*, benauwd ademen, zwaar adem halen, hijgen (van b.v. een stervende), naar adem snakken, op apegapen liggen, naar lucht happen; *eungkōt njan mantòng oedéb*, *mantòng meu'oengkab-oengkab*, die visch leeft nog, hij hapt nog naar lucht; *'òh saré kòng ka dji'ikat*, *djigeuriwat hana é' lé*; *hana meung djeuët djimeu'oengkab, waki peurab djitanjònglé*, toen (de geureuda) stevig vastgebonden was en zich niet meer kon verroeren, en zelfs bijna geen adem meer kon halen, ging het dwerghert naar hem toe en vroeg, (*Plandō' Kantjé*); *hana sidròë djeuët meu'oengkab, teudoeë' seungab teukabbibi*, geen een durfde een ademtocht te loozen, iedereen zat doodstil met de lippen op elkaar, (*Radja Bada*). Zie *naphaïh*.

OENGKI I, overhoop halen, door-eengooien, rommelen, (b.v. wanneer men iets zoekt), oprakelen; *pakòngata ta'oengki da-*

beuëh gòb, peuë tamita, waarom haalt ge andermans goederen overhoop, wat zoekt ge; ka lōn oengki ban sabòh peutòë, hana meuteumèë, ik heb de heele kist overhoop gehaald, ik heb het niet gevonden; haj aneu', bè' ka'oengki seunanggōj koe, kind, breng mijne haarwring niet in de war, (door er b.v. de bloemen uit te halen); boeët njang ka dilèë bè' lé ta'oengki, wat gebeurd is moet ge niet meer oprakelen. Meu'oengki, overhoop gehaald enz.; de handeling oengki verrichten.

OENGKI II, wordt soms als stamwoord beschouwd van meu'oengki (Arab. moenkir), zie meu'oengki.

OENGKÔ'; meu'oengkò'-oeng-kò', stokoud, gew. toeha meu'oengkò'-oengkò'.

OENGOE (Mal. id.), paars; zie vbd. i.v. mara.

OENI, zie oendi.

OENJAT, zie hoenjat.

OENJÈN, verkort njèn, Pedirsch oenjòn, (gew. verdubbeld), hetzelfde herhalen, steeds hetzelfde zeggen, herkauwen, oprakelen, zaniken; bè' ka'oenjèn-oenjèn narit njan sabé, han mèë koeleungò lé, zanik er niet telkens over, ik kan het niet meer aanhooren. Meu'oenjèn-oenjèn, steeds herhaald, opgerakeld; de handeling oenjèn-oenjèn verrichten. Peu'oenjèn (-oenjèn), = oenjèn (-oenjèn) doch opzettelijker.

OENJON, zie oenjèn.

OENÔ', ook, doch minder, Ho en ò' (Arab. 'Oenâq), zuster en vrouw van Qâbil (Kaïn), moeder van 'Oedj (Atj. 'Oet), wordt in Arab. profetengeschiedenissen voorgesteld met nagels, waarmede zij putten in de aarde kon graven en boomen kon vellen; in het Atjèsch evenals 'Oet gebezigd als beeld van zeer groote lengte van een mensch; oereuëng njan panjang lagèë Oenò', die man is zoo lang als Oenò'. Vgl. oenò'-oenò' en 'Oet.

OENÔ'-OENÔ', ook, doch minder, ho en ò'-ho en ò' (Arab. 'oenoeqân 'oenoeqân, bij troepen, of 'Oenâq?), snel en met het hoofd min of meer voorovergebogen steeds door loopen zonder zich om iets te bekommeren; djidja' dji'o en ò'-o en ò' (of djidja' meu'o en ò'-o en ò') sidròëddji ladjoe, hana takòt sapeuë, hij liep met het hoofd voorovergebogen steeds door in zijn eentje (door het bosch b.v.) zonder voor iets bang te zijn. Meu'o en ò'-o en ò', de handeling o en ò'-o en ò' verrichten. Peu'o en ò'-o en ò' dròë, = o en ò'-o en ò' met versterkte beteekenis. Vgl. o en ò'.

OENÔË, ook, doch minder, hoe n òë, bij, honigbij; o en òë gadjah, de gewone honigbij; o en òë broeë', eene kleinere soort honigbij; in òng o en òë, bijenkoningin; eumpoeng o en òë, bijennest, (ook) beugelkrop van een geweer, (zie i.v. beudé I); sarang o en òë,

honigraat; ië oenòë, honig, (zie ook madoe I); pèt oenòë, bijennesten uithalen; èleumèë (pèt) oenòë, de wetenschap, de kunst, met gebeden en andere formules (doe'a oenòë), om bijennesten uit te halen; pawang oenòë, iem., die op de hoogte is van de èleumèë oenòë en bij het zoeken en uithalen van bijennesten de leiding heeft; lagèë oenòë kleuëng ta', als bijen, die door een kiekendief zijn aangevallen, (vergelijking van verwarring onder eene groote menigte menschen); zie verder vbd. i.v. kawén, loelōih. Meu'oenòë, bijennesten zoeken en uithalen. Zie si'oeleuë-oeleuë i.v. oeleuë en paténg.

OENÒH, zie Oenòih.

OENÒH, zie oenòih.

OENÒIH, of Oenòh (Arab. Jânâs), mannel. persoonsnaam, de profeet Jonas.

OENÒIH, ook oenòh, en oenòsan, ijzeren plaatje met gaatjes van verschillende grootte, waardoor men metaaldraad, zilver-, of gouddraad trekt (soeët), trekplaat. Zie dawè, en vgl. hoe-nòh.

OENÒSAN, zie oenòih.

OENTA (Mal. id.), kameel. Meu'oenta, kameelen hebben, op een kameel rijden.

OENTÈÈ; meu'oentèë, zie moentèë.

OENTIE, dial. oentiëng, streng (tezamen gedraaide of gewonden draden); tot zulk een streng maken; padoem joem soetra

njan si'oentië, wat kost die zijde per streng. Meu', of teu'oentië, tot een streng, tot strengen gewonden; meu'oentië(-oentië), bij strengen; kasab meu'oentië, zie i.v. kasab.

OENTIENG, zie oentië.

OENTJONG, zie ntjông.

OENTONG, lot, lotsbestemming, lotsbedeeling (gunstig of ongunstig), fortuin, geluk, voorspoed, voordeel, winst, noodlot, ongeluk, tegenspoed; (verder) misschien, mogelijk; zoolang als, ten tijde dat, toen, ten tijde van, tijdens, (in de laatste beteekenissen van bijw. en voegw. van tijd soms verkort tot tōng); di gòb oentōng ban timòn broeë', dang geudoeë'-doeë' teuka areuta; dilōnoentōng ban timòn phang, ban sagaj blang meureuraba, anderen hebben een lot als dat van den watermeloen, terwijl zij (niets) zitten (te doen), vloeit hun geld toe; ik daarentegen heb een lot als dat van de komkommer, (ik zwerf door de wereld rond, zooals de komkommer) over het heele veld voortkruipt, (Poepò' leumò; een overigens algemeen bekend gezegde); oentōng gèt, o.e. mangat, o.e. sidjoeë', een gelukkig lot, voorspoed; oentōng djheut, o.e. malang, o.e. peudéh, een ongelukkig lot, tegenspoed; nam oentōng gèt ngòn oentōng djheut, ta'è'ti-keuët Toehan peuna, ten zesde moet ge het geloof belijden, dat de Heer zoowel goed als

kwaad schept, (Akeubarō Karim); peulheuēh oentōng, zijn lot, zijn leven (trachten te) redden, aan een gevaar (trachten te) ontkomen, (zie vbd. i.v. lheuēh); meukat oentōng, zie i.v. meukat; pasang oentōng, zie i.v. pasang; peusa' oentōng, zie i.v. sa'; zie verder vbd. van de beteekenis gelukkig of ongelukkig lot, lotsbestemming i.v. klōng, mat I, meudjeumaj, meuīh, nirōh, oedjoet, van de beteekenis voordeel i.v. lawala, meuj I; oentōng hòhò keukan-da peureugi, han lé keumbali keunòē neugisa, (neem ons mee, want) misschien gaat ge, we weten niet waarheen, en komt ge niet meer hier terug, (Djoehan Meusapi); „oentōng njò Radja Djoehan Meusapi, njang kalawihana meuhòka”; meunan piké doem oelèēbalang, djisoedjoet lòm reudjang bandoem ba' radja, „misschien is deze werkelijk Vorst Dj. M., die zoo lang spoorloos weg is geweest”; aldus dachten al de oelèēbalangs en zij bogen zich snel ter aarde voor den vorst, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. van de beteekenis zoolang, toen i.v. blanēu', dédé, dōdi, laja, manjòh. Meu'oentōng, een zeker lot hebben, voorspoed, voordeel genieten, tegenspoed hebben; di kèē di nanggròē that meu'oentōng, daraīh moepajōng moepreuma-

ta, in mijn land geniet ik veel weelde, de poorten (van mijn paleis) zijn overwelfd met edelstenen, (Malém Dagang); keupeuēt djijoeētameusabōng, that meu'oentōng djalan gata, ten vierde laat hij (de duivel) u hanengevechten houden en die weg brengt u veel voordeel op, (Hik. Rantò). Peu'oentōng, tot oentōng geven, als oentōng bepalen.

OENTŌT, waterzuchtige swelling van het onderbeen hebbende, (zie sprkw. i.v. boerōt en laja'), (bij overdracht ook van andere zaken:) met eene of meer verdikkingen, met knobbels, knobbelig, knoestig; kajèē oentōt, knoestig hout, een stam met verdikkingen; sinampang oentōt, vuursteengeweer met een laadstok, die aan het onderinde dik eindigt; soetra oentōt, knobbelige zijde. Meu'oentōt (-oentōt), met verdikkingen, knobbelig, knoestig; pakònkagampōj soetra meu'oentōtoentōt, waarom heb je de zijde met knobbels (niet gelijk) opgewonden. Peu'oentōt, met knobbels, knobbelig, niet gelijk maken; bè' kapeu'oentōt karawōt triēng, ba' boelat, snijd de stukjes van den bamboestengel niet zoo af, dat er knobbels aan blijven, doe het zoo, dat hij mooi rond wordt.

OEPA, met de handen wrijven (van b.v. het hoofd, het lichaam bij het baden), tusschen de handen wrijven of rollen (van b.v. geneeskrachtige bladeren), poetsen;

goesoeë' pilhèë sampōh pilhèë, oepa oelèë kroëët beurata, het wrijven van het lichaam moet (bij het ritueele bad) drie malen geschieden en het afvegen eveneens, en het hoofd moet gelijkmatig met kroëët-water gewreven worden, (Akeubarō Karim); adat pòtjoet sò' di até, tatjò' aneu' beudé ta'oepa-oepa, indien gij, prins, wantrouwen koestert, laten we dan een gewerkogel nemen en dien tus-schen de handen wrijven (om er een eed op te doen), (Pòtjoet Moeamat). Meu'oepa, de handeling oepa verrichten, zich het hoofd, het lichaam wrijven; gewreven, gerold; zie vbd. i.v. *gring-gra'*, *kha'khi'*. Teu'oepa, gewreven, gepoetst; ban teukeudjòt djibeudòih-lé, peurab ba' baté meu-ih teu'oepa, zoodra zij wakker werd, stond zij op en ging naar de kom van gepoetst goud, (Indra Bangsawan). Vgl. oepam, oepië.

OEPA'-APÉ', draaiend, onbetrouwbaar, op verschillende wijzen onwaarheid sprekend; narit kah oepa'-apé' that, han djeu-ët koemat sagaj, jij zit erg te draaien, ik kan absoluut niet op je woorden aan. Zie oela'-alé'.

OEPAH, betaling voor verrichten dienst, werkloon, loon, vergoeding; betaling, loon geven voor verrichten dienst; oepah leu-ëng tika, zie i.v. leuëng; toeëng oepah, loon trekken, tegen loon werken, (zie vbd.

i.v. *napakah*); boebeuë' djò' boebeuë' nipah, geujoeë boeët geubri oepah, haren van arèn, haren van nipa, laat men iemand werken, dan geeft men hem loon, (sprkw.); tadjà' toeëng gòb sit ta'oepah, keu peunajah ban njang kira, neemt men anderen in dienst, dan moet men hun toch een redelijk loon geven voor hunne moeite, (Radja Bada). Meu'oepah, loon krijgen; beloond, met, tegen loon. Peu'oepah, loon geven, tegen betaling iets laten verrichten, loon uitbetalen, beloonen, vergoeden; doemnan lòn peu'oepah djih, han tjit djitém poeboeët, zooveel loon heb ik hem willen geven, toch wilde hij het niet doen; lòn peu'oepah tjah oeteuën njan ngòn sireutòih reung-gét, ik heb dat bosch voor honderd rijksdaalders open laten kap-pen; meungnjò tabòh Malém Dagang, tapeu'oepah prang nanggròë Meulaka, indien ge M. D. (tot aanvoerder) aanstelt, dan moet ge hem beloonen voor den strijd tegen M., (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. lheuëh. Peumoepah, poemoepah, of seumoepah, de handeling peu'oepah, verrichten, iem. tegen loon iets laten verrichten, iem. in loondienst nemen; namenteumeung oereuëng seumoepah, djimeutang-gòhoemoelhèë oeròë; 'òh tròih lhèë oeròë oepah djibri, djimeudjandji

ngòn lōn baròë, ik heb iemand gevonden, die (mij werk tegen) loon wil geven, hij heeft om drie dagen uitstel gevraagd; over drie dagen zal hij, zoo heeft hij met mij afgesproken, het loon geven, (Tambéh toedjōh blaīh). Oepahan, loondienst, loondienaar, loontrekker; oereuēng oepahan, loondienaar, loontrekker. Zie peunajah i.v. pajah.

OEPAHAN, zie i.v. oepah.

OEPAYH (Mal. opas), oppasser, bode, politieagent, (mod.); zie vbd. i.v. larang.

OEPAM (Mal. id.), polijsten, glanzen, poetsen, (in deze beteekenis meer in hik., zie v.b. i.v. bha' II, in de spreektaal gew. in de fig. beteekenis:) op nauwgezette, op overdreven wijze verzorgen, zorg dragen voor, vertroetelen, het aangenaam maken; peuë ka'oepam-oepam aneu' si'oeròë soentō', wat vertroetel je het kind den heelen dag; gèt that dji'oepam lakòëdji, zij zorgt erg goed voor haar man, zij maakt het haar man erg aangenaam; peuë boeët di djoerèë, ka'oepam bòh lakòëkeu, wat doe je in de slaapkamer, zit je den ... van je man te liefkoozen, (zegt men wel eens tegen een meisje, dat in de slaapkamer zit te hokken); oepam peukajan, roemòh, de kleeren, het huis goed verzorgen; oepam-oepam dròë, zijn lichaam, zich zelf goed verzorgen. Meu'oepam, de handeling oepam verrichten; gepolijst, verzorgd. Peu'oepam, = oepam

met versterkte beteekenis. Teu'oepam, gepolijst, geglansd, enz.; zie vbd. i.v. hilam. Vgl. oepa. OEPAMA, minder oempama (Skr. upamā), gelijkenis, vergelijking, beeldspraak, bij voorbeeld; vergelijken; lōn njòë djeuēt ta'oepama glang lam oeròë taré', men kan mij vergelijken met een worm in de brandende zon; zie verder vbd. i.v. meukat, oemōng. Peu'oepama, = oepama, (verb.).

OEPAT I, misprijzing, laking, scherpe afkeuring, kwaadsprekerij, achterklap; misprijzen, laken, afgeven op, enz.; beukeumeunan njang djimeunan oepat, takheun sidròë-sidròë oereuēng deungòn narit njang djeuēt keu sakét atédji, gèt di nab gèt di likòtdji, gèt takheun ngòn lidah-teu, gèt tatoenjò' ngòn djaròë, gèt taklèb ngòn matateu, gèt ta'anggò' ngòn oelèëteu gèt ngòn atéteu, bandoem peukara njan oepat nandji, welnu, wat oepat heet, d.i. dat ge omtrent iemand iets te kennen geeft, dat voor hem grievend is, hetzij dat ge het doet in zijne tegenwoordigheid, hetzij achter zijn rug, hetzij dat ge het in woorden uitdrukt, hetzij dat ge het met eene vingerwijzing doet of met een blik van de oogen, of met een knik van het hoofd dan wel (alleen) in uw hart, dat alles heet oepat, (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. karòt, khale', moeka. Meu'oepat, de

handeling o e p a t verrichten, er mede bezig zijn; k o e a t t h a t d j i m e u ' o e p a t, hij houdt er erg van om op anderen af te geven. Zie t j e u l a.

OE PAT II, dubbelbelasting, oudtijds door de oelëëbalangs geheven, ten bedrage van 1% van het verspeelde bedrag; (ook) vergoeding z.g. voor de verbruikte olie, door den eigenaar van de dubbelloods gevorderd van de winners ten bedrage van 2% der winst; d j i t j ò ' o e p a t d j o e d i, hij heft dubbelbelasting.

OEPATI, zie o e p e u t i.

OEPÉH, zie p a t i o e p é h.

OEPEUSÉ (Ned.), officier, (mod.).

OEPEUTI, of o e p a t i, ook m o e p e u t i (Mal. o e p e t i, uit Skrt. u t p a t t i, opbrengst), schatting, eijns, tribuut, (in hik.); o e p e u t i t r ô i h d o e m g e u ' e u n t a t, w a s é d a r a t n g ò n k o e a l a, al de schattingen werden opgebracht, al de belastingen van het land en van de riviermondingen, (Indra Bangsawan); d o e m n a r a d j a g e u ' e u n t a t m o e p e u t i, a n e u ' g e u b r i k e u s r ò è p a d a, al de vorsten brengen schatting op en geven (als zoodanig) hunne dochters aan Uwe Majesteit, (Diwa Sangsaréh).

OEPIË, tusschen de vingers draaien of rollen (van b.v. een draad om er een punt aan te draaien), tusschen de handen rollen, wrijven, met de handen uitwrijven; (raadsel:) g e u ' o e p i ë - o e p i ë g e u b ô h i ë g e u s a ' l a m p o e n g g ô n g, men draait het tusschen de vingers, doet er wat

vocht (i.e. speeksel) op en steekt het in het gat, (oplossing: een draadje, dat men door het oog van eene naald wil steken); p a k ò n k a ' o e p i ë m a t a k e u, waarom wrijf je je oogen uit. M e u ' -, of t e u ' o e p i ë, tusschen de vingers gedraaid, gerold enz.; m e u ' o e p i ë (ook) de handeling o e p i ë verrichten. P e u ' o e p i ë, = o e p i ë met versterkte beteekenis, of laten o e p i ë. Vgl. o e p a.

OERA, e.s.v. klimplant, waarvan de stam gebruikt wordt om er g e u ë t (randhoepel van een schepper, een net enz.) van te maken en de bast om stoffen donkerblauw te verven.

OERA-OERA, overwegen, overleggen, overdenken, nadenken over, denken, meenen, gissen, raden. uitdenken, bedenken, verzinnen; overweging, overleg, meening, gevoelen, gissing, bedenksel, verzinsel; b a r a n g g a p e u ë b o e ë t t a ' o e r a - o e r a d i l è ë, men moet elke zaak eerst overwegen; h ò k a b o e d j a n g n j a n g p e u ë t p l ô h p e u ë t, s ò ë n j a n g n a d j e u ë t o e r a - o e r a; s ò ë k e u n j a n g n a b i d j a ' t j a n g k l a ' d j i n ò ë k a d j a ' m e u s e u r a n t a, waar zijt gij, boden, vier en veertig in getal, wie is in staat met overleg te werk te gaan; wie is gevat en welbespraakt, laat die nu de oproeping verrichten (de oelëëbalangs oproepen voor den strijd), (Malém Dagang); h a n a s a h d j i p e u h a s é n a m a A l a h T a ' a l a o e l é h s i d r ò è - d r ò è

oereuëng deungòn dji'-
oera-oera mantòng, ma-
lingkan ba' njò nama
njang djitoeëng niba'
Koeroe'an atawa hadih,
het is niet geldig, dat iemand na-
men van Allah den Verhevene
verzint door er alleen over na te
denken (men mag namen van Al-
lah niet uitdenken), maar het
moeten werkelijk namen zijn, die
men aan den Qorân of de traditie
ontleent, (Beukeumeunan); ba'
oera-oera lôn hana gêt
boeët meunan, naar mijne
meening is zulk eene handelwijze
niet goed.

OERAH, zie oeraïh.

OERAÏH, ook oerah, en, doch
minder, hoera(i)h, (het hoofd)
besprenkelen, een weinig vochtig
maken (met water, waarin ver-
schillende geneeskrachtige blade-
ren zijn fijngewreven, en dat men
een nacht in den dauw heeft la-
ten staan; die besprenkeling ge-
schiedt, wanneer men last heeft
van een warm gevoel in het
hoofd, van duizeligheid, of
den haargroei wil bevorderen);
di lôn singòh beungòh
lôn keumeung oeraïh oe-
lèë, seu'oeëm that, han
é' lôn ba lé, ik wil morgen
vroeg mijn hoofd met kruidenwa-
ter bevochtigen, ik heb er zoo'n
warm gevoel in, dat ik het niet
langer kan uithouden. Me u'-
oeraïh, met kruidenwater be-
sprengeld, bevochtigd; de hande-
ling oeraïh verrichten.

OERAM, begin, oorsprong, wat
het dichtst bij den oorsprong
is, het onderste deel, het dikste

deel (van b.v. een boomstam, tak,
stok), wortel, (fig.) hij die met
het een of ander begonnen is of
het een of ander leidt, aanlegger,
aanstichter, leider, hoofd; oe-
ram ba' kajèë, voet van
een boom; oeram sikin, het
deel van een mes, dat het dichtst
bij het heft is; oeram gigòë,
het onderste deel der tanden;
oeram lidah, tongwortel;
oeram ô', haarwortel; oeram
pha, het bovenste deel der dijen;
oeram boeët, begin (ook
aanlegger) van een werk; gòb-
njan njang oeram ba'
poemeungoej, hij is de eer-
ste geweest, die (die kleeren)
droeg, (die zich zoo kleedde);
dji h njang oeram dji-
maba aneu' lôn, hij is de
hoofdschuldige, die mijn kind
heeft meegetroond; sa da ti
njan gòbnjan njang oe-
ram, hij is het hoofd van die
sadati's; han djeuët, toe-
ankoe, laman keu oeram,
han é' meutham tjèëda-
ra njang na, ik, heer, kan
geen leider zijn, ik kan mijne
broeders niet weerhouden (heb
over hen geen gezag), (Pòtjoet
Moehamat); saban oeram
ngòn oedjōng, het begin en
het einde zijn gelijk, (fig.) het is
zoo lang als het breed is, het
maakt geen verschil; phōn ba'
oeram trōih ba' oedjōng
(of poentja), van het begin
tot het einde; phōn ba' oe-
ram trōih ba' poentja,
poetròë Tjahja njang
hareutòë, prinses Tj. vertel-
de alles van het begin tot het

einde, (Banta Ahmat); toepat oeram oedjōng (of ikoe), het begin en het einde weten, alles afweten, geheel op de hoogte zijn, (vaak met eene ontkenning:) van niets af weten, niets van iets weten of begrijpen, ten einde raad zijn; blandja koesoe-roeng timoe barat, djeu-ët keu asab angèn bawā; radja-radja oelèë-balang, han é' djigeung-gam keura'jat njang na; oeram ikoe hana koe-toepat, prang makén that niba' njang ka, het geld, dat ik (den hoofden) in het Oosten en in het Westen toegeschoven heb is in rook vervlogen en door den wind meegevoerd; de radja's, de oelèëbalangs hebben hun volk niet in hunne macht; ik ben ten einde raad, (want) de oorlog is heviger geworden dan tevoren, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. ampōng, kalam I, khèh, koenò, lhò', lōih I, malakat. Vgl. pang-kaj, en het oppos. oedjōng.

OERAT, ader, zenuw, spier, pees, vezel, draad (van vleesch of hout), nerf, lijn (van b.v. de hand); wordt verder als hulptelwoord gebezig voor draden, (zie i.v. beuneung), omhalen van opgewonden garen (zie i.v. ireu-ën), koorden, kettinkjes (zie i.v. keu'iëng), voren, lijnen, ook voor personen (zie vbd. i.v. boelat, habéh); oerat djaròë, de aderen, spieren, of lijnen van de hand; kalòn oerat djaròë, de lijnen van de hand bekijken, (bij de waarzeggerij);

oerat gaki, de aderen, spieren van den voet, of lijnen van de voetzool; oerat lhèë, „de drie slagaderen”, de carotiden, (die bij de ritueele wijze van slachten, volgens sommigen, ook doorgesneden moeten worden, evenals de slokdarm, marèh, en de luchtpijp, haleukōm); oerat moemèt-mèt, kloppende ader, polsslagader; oerat roeëng, ruggestreng; oerat thoe, Achillespees; sakét (lam) oerat, -pijn in de spieren; peukeu'òt oerat, de spieren doen samentrekken, (zie vbd. i.v. keumat); sakét meukoeë oerat, reumatiek, (zie vbd. i.v. koeë I); teuplòih oerat, ontspanning der spieren en zenuwen, het aangename gevoel ten gevolge daarvan, (zie vbd. i.v. kròt-kreuët); sië njòë oerat doem, dit vleesch is een en al pees; oerat kajèë, houtvezel; oerat òn kajèë, nerven van een blad; oerat boemòë, of oerat dōnja, de aderen der aarde, (bij de wichelarij, en in fig. uitdrukkingen); ka keu'òt oerat boemòë, zie i.v. keu'òt; é' oe glé dja' kòh rangginòë, poewòë keu kamòë keu pha djeureukha; meung ka djeuët tadja', dalém, joeb oerat boemòë, koesòm ba' lakòë koebri keu gata, ga naar het gebergte om rangginòë-hout te hakken en breng het bij ons voor den stijl van een spinnewiel; wanneer gij, broeder, onderaardsche wegen kunt bewandelen,

dan verberg ik u voor mijn man en geef (mij) aan u, (pantōn); sit that além èleumèè noedjoem, habéh djitoe-doem oerat dōnja, hij was erg kundig in de wichelarij en kende al de aderen der aarde, (Banta Beuransah); ba' ahalōj noedjoem èleumèè pala', oereuëng njang toepat oerat dōnja, (zij hebben zich gewend) tot astrologen en astronomen, lieden, die de ligging van de aderen der aarde kennen, (Tadeukiratō rakidin); beuneung si'oerat sapeuë, draden van verschillende soort, van verschillende kleur, (onheil afwerend); euntjiën si'oerat sapeuë, een ring, samengesteld uit verschillende metalen, (onheil afwerend). Meu'oerat, oerat's hebbende, met oerat's.

OERÈ, ook, doch minder, hoerè, uitspreiden, verspreiden, uitstorten, uitstrooien, verstrooien (van den inhoud van iets, van b.v. rijst, van de ingewanden), (ook wel als Mal. oerai) losbinden, losmaken (van wat geknoopt is b.v. de haarwring), (fig.) uitweiden over, in bijzonderheden vertellen, spreken over; djiteu meuna' dji'oerè bië' gōb doem, njang ka maté djiteu'òh, als zij scheldt, dan weidt zij over de geheele familie van een ander uit, (zelfs) dooden brengt zij ter sprake; dji'oerè proeët-proeët djih ba' lōn, hij heeft zelfs zijne ingewanden voor mij uitgestald, i.e. hij heeft zijn hart bij mij uitgestort; me u-

ih oerè, stofgoud. Meu', of teu'oerè, uitgespreid, verspreid, enz.; meu'oerè, (ook) de handeling oerè verrichten, oerè met meerv. subject; habéh beukah banggla aweuëh, ka meureunteuëh djira haleuba; ka meuhoerè njan ngòn bawang, han sōë sajang lé keu lada, al de balen kruiden gingen stuk, fenegriekzaad raakte uitgestort, uien raakten verstrooid en om de peper bekommerde zich niemand meer, (Nabi Oesoëih); proeët doem poetōih habéh meu'oerè, poelang peureugi lam noeraka, met een gescheurden buik, waaruit de ingewanden te voorschijn komen, loopen zij in de hel heen en weer, (Akeubarō Karim). Peu'oerè, = oerè met versterkte beteekenis.

OERÉH, streep, lijn, kras, schrap, lichtstreep aan den hemel (zie vbd. i.v. padja), tooverstreep, magische lijn, toovercirkel, schets, afdeeling van een geschrift, hoofdstuk; lijnen trekken, eene ruwe schets maken, met enkele lijnen schetsen; sabé oeréh, gelijk van lijn, (fig.) tegen elkander opwegend, opgewassen; hana keunòng oetōih neutangkéh, sabé oeréh oereuëng njan doea; sabé bidja' deungòn ragōë, bandoea drōë oetōih raja, hij werd evenmin getroffen, hij pareerde op vaardige wijze, die twee lieden waren tegen elkander opgewassen; zij waren even schrander en

bekwaam, beiden waren zeer kundig (in het schermen), (Dioe Plinggam); oeréh Alah, oeréh Moehamat, oeréh teumpat siplōh lapéh koeta beusdōē, éntja Allah beureukat goerèē pò lōn peukaboēj doe'a, door den toovercirkel van Allah, den toovercirkel van M., den toovercirkel, die de plaats is van (gelijk is aan) eene vesting met tien lagen ijzeren ommuringen, zoo Allah wil zal door den zegen van mijn leeraar mijn gebed verhoord worden, (uit eene formule ter bezwering van de boerōng); oeréh La'seumana, zie i.v. la'seumana; haba poetrōē kakeu habéh, la'én oeréh oelōn rika, het verhaal omtrent de prinses is hiermede ten einde, ik zal nu eene andere schets maken (een ander verhaal schetsen), (Banta Ahmat); takōh seukè manjeum tika éh, beugèt ta'oeréh jōh talaja; ada' na toeah poetrōē tjoet lipéh, meuteumèē éh sibantaj doe'a, snijdt pandanbladeren af om er eene slaapmat van te vlechten, en zet de strepen goed op, wanneer ge het vlechtwerk begint; indien de kleine, fijne prinses geluk heeft, dan zal het haar te beurt vallen, dat zij (met u) samen op één kussen slaapt, (Goemba' Meuih; vgl. vbd. met oeréh i.v. laja); zie verder sprkw. i.v. langgéh. Meuo'eréh, met strepen, gestreept, getrokken (van lijnen, een toovercirkel), geschetst; in

de beteekenis met lichtstrepen aan den hemel, glorend (van den dageraad) wordt gew. de samengetrokken vorm moeréh gebruikt, zie aldaar. Vgl. tjoeréh.

OERÉNG, (weinig gebr.) hellend, scheef (van eene prauw); bè' tadoeë' ba' binèh, djeu-ët keu oeréng djalō, zit niet aan den kant, de kano ligt er scheef door. Meuo'eréng, = oeréng, (gew. fig. in:) narit meuo'eréng-oeréng, scheeve, i.e. onaangename woorden, standjes. Peuo'eréng, doen hellen. Vgl. singèt.

OERÈT, dial. b.v. van Pedir: oeròt, kruip-, klim-, slingerplant, lianè, struik met buigzamen stam, stengel van eene kruipplant enz., buigzame stam van een struik; (verb.) bij het visschen met een njaréng de visschen tegen het net opjagen door middel van een langen buizamen stengel, een langen rottan b.v., dien twee personen, ieder aan een einde ervan, in het water op en neer bewegen; oerèt eungkōt, visschen op dien wijze tegen een net opjagen, opdrijven; oerèt dadéh, oe. palèē, oe. ta'sigò, soorten van lianen, waaruit caoutchouc gewonnen wordt; oerèt blang, op velden groeiende soort kruipplant; oerèt daneun, zie daneun; zie verder vbd. i.v. lata, en sprkw. i.v. lilét. Meuo'erèt, met kruip-, en klimplanten begroeid; kruipen (van planten), oerèt's zoeken, de handeling oerèt eungkōt verrichten.

OEREUEH, (onkruid) met de hand uittrekken, uithalen; lōn dja' oereuēh naleuēng lam padé, ik ga onkruid tussehen de padi met de handen uittrekken; oereuēh padé, de stoppels van de reeds getrapte (gedorschte) padi met de handen uithalen en de padi er telkens tussehen uit op een hoop laten vallen. Meu-, of teu'oereuēh, met de handen uitgetrokken, uitgehaald; meu'oereuēh, (ook) de handeling oereuēh verrichten.

OEREUEŅG, mensch, persoon, individu, iemand die, volgeling, de menschen, men; wordt, evenals manoesia, ook gebezigd in tegenstelling tot dieren, (zie vbd. i.v. lisé', naleuēng), kan, anders dan gòb (zie aldaar), in min of meer minachtenden zin gebruikt worden en dient soms als bepaling achter een zelfstandig nw. alleen ter versterking van het begrip; oereuēng oelèë, oe. peuteungòhan, oe. i-koe, (gebruikelijke indeeling van de gampōng-bevolking naar rang en welgesteldheid, t.w.) de hoofden en aanzienlijken (zoals oelèëbalangs, imeums, voornamen schriftgeleerden, vermogende lieden, en hunne naaste verwanten), de middelmatigen, de middenstand (zoals lagere adat-, en godsdienstautoriteiten, gelijk de keutjhi', de teungkoe, en eenigszins welgestelde lieden), de smalle gemeente; oereuēng rajeu', de grooten, de aanzienlijken, (het oppos.) oereuēng tjoet, ook oe. oe-bit, of oe.

meujoeb, oe. reundah, de kleine luiden; oereuēng rajeu', (ook) volwassen persoon; oereuēng meu'asaj, iem. van adel, van goeden huize; oereuēng gèt, oe. djròh, of oe. patòt, nette, behoorlijke menschen, (van goeden huize, van goede positie, van goed gedrag); oereuēng le, de menigte de massa, de gemeenschap, (verder) de Pleiaden, (zie i.v. bintang); balè oereuēng le, openbaar gebouw, op gemeenschappelijke kosten opgericht; oereuēng bala, het volk, de onderhoorigen van een oelèëbalang; oereuēng iréng, oe. sadjan, volgeling (van b.v. een oelèëbalang); oereuēng (di) dapoe, oe. lam roemòh, dienstbare, bediende; oereuēng koereuēng, afstammeling van slaven; oereuēng toeha, zie i.v. toeha; oereuēng tjhi', zie i.v. tjhi'; oereuēng Atjèh, Atjèher; oereuēng Toenòng, Bovenlander; oereuēng Baròh, Benedenlander; oereuēng além, een schriftgeleerde; oereuēng poemoebeuët, iemand, die onderwijs geeft in het Qorânreciet; oereuēng meukat aweuēh, iem., die kruiden verkoopt, drogist; oereuēng ba rèt, gids; oereuēng lakòë, manspersoon, man; oereuēng bindòë, vrouw; oereuēng teukoe, volgeling van den teukoe; oereuēng kheun, de menschen zeggen, men zegt; sòë oereuēng njan, wie is die man; peuë

oereuëng njan, wat is dat voor een mensch; binatang oereuëng kah, je bent een echt beest; beulaga oereuëng, een echte slaaf, (bij schelden); pantjoeri oereuëng, een echte dief, een groote boef, (zie sprkw. i.v. koepiah, en leubè); oereuëngoereuëng, menschvormige vogelverschrikker (ter verjaging van rijstvogels, zie ook peunjakōt); oereuëngoereuëng mata, (naar het Mal.), pupil van het oog. Meu'oereuëng, met menschen, door menschen bewoond; volgelingen hebben.

OERI I, e.s.v. rooden uitslag, gelijkend op muskietenbeetjes en voorkomende op de wangen, den rug en de dijen; als men dien uitslag krijgt, dan is het een teeken, dat men dik wordt; Si Poelan timòh oeri, N. N. heeft oeri gekregen. Meu'oeri, dien uitslag hebben; djih dawō' meu'oeri sabé, hij heeft altijd oeri-uitslag.

OERI II (Mal. id.), bloedstremsel, dat na de nageboorte volgt, alleen bekend in de opsomming oeri bari kentoeban darah, vier zaken, die bij de geboorte van een kind te voorschijn komen, welke opsomming in doe'a keubaj (onkwetsbaarheidsformules) voorkomt, zonder dat men weet wat oeri en bari beteekenen.

OERI III, in hik, wel eens voor oeròë ter wille van het rijm.

OERIENG, heen en weer bewegen (van iets, dat men in een gat duwt, van eene prauw op het droge, die

men vooruit wil duwen), (ook in het algem.) verroeren, van zijne plaats brengen, (van iets dat vast zit, moeilijk te bewegen is); han djeuët meung ta'o eriëng, men kan het zelfs niet verroeren. Meu'o eriëng, heen en weer bewogen; de handeling oeriëng verrichten, zich verroeren; han djeuët meung tameu'o eriëng, men kan zich zelfs niet verroeren, (van de volte b.v.). Vgl. oengië'.

OEROE, nadoen, naäpen, nabootsen, nabauwen, (van iem.'s taal of spraak inz. om hem belachelijk te maken); bè' ka'oeroe gòb, doe anderen niet na. Meu'oeroe, de handeling oeroe verrichten; bè' kameu'oeroe, teusoeët lidah (of geusoeët lidahkeulé Pòteu Alah), je moet (anderen) niet nabauwen, dan krijg je eene uitgetrokken (hangende) tong (of dan wordt je tong door Allah uitgetrokken). Peu'oeroe, = oeroe met versterkte beteekenis, of laten oeroe; 'òh tamarit, djipeu'oeroe geutanjòë, als wij spreken, bauwt hij ons na.

OERÒÈ, dag, over dag, zon, wordt ook gebezigd ter aanduiding van den tijd van den dag en van het weer; oeròë njòë, deze dag, heden; oeròë djéh, die dag, op dien dag, laatst, onlangs; oeròë raja, feestdag, inz. de feestdag bij de beëindiging van de vastenmaand, (zie poeasa, en zie verder i.v. hadji); manòë oeròë raja, het bad, dat men des morgens op den feestdag

bij de beëindiging van de vastenmaand neemt; oeròë lhèë, oeròë limòng, enz., zie i.v. kanoeri; padoem oeròë boeleuën njòë, de hoeveelste van de maand is het nu; ba' sikoereuëng oeròë boeleuën leumah, op den negenden der volgende maand; oeròë na lôn oeròë Seunanjān, mijn geboortedag is Maandag, ik ben op een Maandag geboren; oeròë maté, sterfdag; oeròë malam, dag en nacht, over dag en des nachts; si'oeròë simalam, een dag en een nacht, een etmaal, (zie ook vbd. i.v. oemoë); si'oeròë njòë, of, samengetrokken, soeròë njòë, deze eene dag, (Peldirsch:) heden, nu; maté soeròë njòë han djeuët singòh, bè' tadjinòh takòt keu baja, wie voorbeschikt is heden den dood te vinden, zal niet morgen sterven, ge moet dus geen vrees koesteren voor gevaaren, (Malém Dagang); si'oeròë seupòt of si'oeròë soentò', den ganschen dag; si'oeròë-oeròë, elken dag, dagelijks; si'oeròë keu (in hik. ook ba') si'oeròë, van dag tot dag, van den eenen dag tot den anderen; djimentanggòh si'oeròë keu si'oeròë, hij vraagt van den eenen dag tot den anderen uitstel; mata oeròë, zon; boengòng mata oeròë, zonnebloem; ba' boengòng mata oeròë, de plant zonnebloem; boengòng oeròë, de stralen der ochtendzon, (ook gebezigd als liefkoo-

zingswoord, zie vbd. i.v. keudji); meungnjò na tjahja oeròë, gadòh tjahja boeleuën, waar de zon schittert, gaat de glans der maan te loor, (sprkw.); oeròë é', rijzende zon, voormiddag; oeròë trôn, dalende zon, namiddag; oeròë mirah, avondrood; bè' kadja' lam oeròë, loop niet in de zon; taré' that oeròë oeròë njòë, wat schijnt de zon fel vandaag, wat is het vandaag warm; oeròë djipét djibleut sabé, han djeuët tameu'adèë, de zon speelt telkens verstopper-tje, men kan niets buiten te drogen leggen; pana 'òh oeròë, hoe hoog staat de zon, hoe laat is het; pakòn 'òhnòë oeròë barò kateuka, waarom kom je zoo laat (op den dag); 'òh ka oeròë hana lé djih di roemòh, zoodra het dag is, is hij niet meer thuis; oeròë ka poetéh, de dag is aangebroken; oeròë ka seupòt, het is al donker, al avond; djéh oeròë keumeung oedjeuën, kijk, het ziet er daar uit of het zal regenen, het ziet er daar betrokken uit; zie verder vbd. van de beteekenis dag o.a. i.v. doedòë, hò, ma'meugang, neuhāih, van de beteekenis zon i.v. galah, keudjang, koelét, lōleumat, mēnsòh, meurahè', mōn, oepama, tjòt, van mata oeròë i.v. beukah, lawan, lé-lé, mata. Meu'oeròë-oeròë, dagen lang; meu'oeròë-oeròë lôn prèh djih, hana

é' tō', dagen lang wacht ik op hem, hij komt maar niet; meu'oeròë boeleuën, bepaald ten aanzien van den dag der maand, gedateerd.

OEROEË', kuil, gat, uitholling; koeëh oeroeë', een kuil graven; oeroeë' oereuëng maté, kuil die tot graf dient, grafkuil (waarin het lijk nog niet begraven is); oeroeë' gatò' of panta, kuilen voor het knikkeren, (zie gatò', en vbd. i.v. lhō' I); oeroeë' tjoeka', kuiltjes voor het tjoeka'-spel; oeroeë' teubèë, gat om suikerriet te poten. Meu'oeroeë', met kuilen, enz.; tanòh meu'oeroeë' naleuëng tan lé, boeët bōh beudé meu'oëë lingka, de grond was vol kuilen en gras was er niet meer door de geweerkogels, die er, als het ware, rondom ploegden, (Noen Parisi). OEROEÏH I, ook, doch minder, hoeroe(ï)h (Mal. oeroes), toelichten, duidelijk uiteenzetten; tjoëba oeroeïh ba' trang peukara njan lé gata, zet gij die zaak eens duidelijk uiteen.

OEROEÏH II, ook, doch minder, hoeroe(ï)h (Arab. 'oerf), gewoonte, gebruik, zedè, adat; gèt, haj pòtjoet, balé lōn peudeuïh, pakri njang oeroeïh oereuëng lam dōnja, goed, prinses, laat mij dan (uw gezegenden toestand) bekijken zooals het onder de menschen gebruikelijk is, (Tjintaboehan; deze regel volgt op de twee eerste versregels van de uit het

zelfde werk i.v. masa I aangehaalde passage).

OEROEPAH (Arab. 'oerfijjah), door het gebruik geijkt, gebruikelijk, (in hik.); moedaj oeroepah, geldelijk vermogen, kapitaal, (zie vbd. i.v. moea).

OEROET, ook, doch minder, hoe-roet, uithalen, uittrekken, (van garen uit een kluwen, van op een klos gewonden touw, van haren), afwinden; bè' ka'oeroet ò' barang gapat, haal je haren niet zoo maar overal uit, (d.w.z. loszittende haren na de haarwong losgemaakt te hebben); ka'oeroet talòë ba' abéh, haal het touw heelemaal uit, wind den klos heelemaal af. Meu'oeroet, uitgehaald, afgewonden; de handeling oeroet verrichten; meu'oeroet-oeroet, een sliert, eene lange, onafbroken reeks vormen; in lange reeksen; la'én dilikōt meuhoeroethoeroet, kapaj Si Oedjoetle that tenka, ongerekend die daarachter in lange reeksen aankwamen, ontzaglijk veel schepen kwamen van S. O. opdagen, (Malém Dagang).

Vgl. haroeth-haroet, oeba I. OERÒH, uitnoodigen, inviteeren (tot een feest, een kanoeri, hetgeen gebeurt onder aanbidding van sirih, waarmede degene die met het overbrengen der uitnoodiging is belast rondgaat en waarvan ieder der genoodigden een blaadje neemt), (Pedirsch en in hik. ook) roepen, ontbieden, uitroepen, noemen; dji'oeròh ban sabòh moekim, hij heeft de heele moekim uitgenoodigd; ba'

lōn hana tō' geu'oeròh
 lé gòbnjan, mij heeft geen
 invitatie van hem bereikt; dji'-
 oeròh(-oeròh) toeah, hij
 roept (bazuïnt zijn) geluk uit, i.e.
 snoeft op (zijn) geluk, n.l. bij
 een gevecht, een wedstrijd, ook
 een dierengevecht, waarbij men
 dan op de veine van zijn beest
 snoeft om het dier aan te
 moedigen, (in dezen zin oeròh
 ook in Groot-Atjèh gebruikelijk);
 saré poetéh sabòh-sabòh,
 dji'oeròh: „sòë na di
 rangkang”; koeja jōh-
 njan ka neubeudòih:
 „sòë meu'oeròh di loea
 sinan”, toen het licht begon
 te worden, riep (het dwergghert):
 „wie is er in de hut”; de oude
 man stond toen op (en antwoord-
 de:) „wie roept daar buiten”,
 (Plandō' Kantjé); hé oereu-
 ëng moeda njang roepa
 djròh, sòë geu'oeròh na-
 ma gata, hé jonge man met
 het schoone uiterlijk, hoe is de
 naam waarbij gij wordt genoemd,
 (Blantasina). Meu'oeròh, of,
 samengetrokken, moeròh, =
 oeròh, (ook) de handeling oe-
 ròh verrichten, (verder) oe-
 ròh met meerv. subj., elkander
 oeròh, (in de laatste beteeke-
 nissen gew. verdubbeld meu'-
 oeròh-oeròh); pakòn, toe-
 ankoe, neuomoeròh oelōn,
 hò neusoerōn neuseura-
 ja, waarom, heer, hebt ge ons
 ontboden, waarheen wilt ge ons
 gelasten, waartoe wilt ge onze
 hulp vragen, (Tjah Koebat);
 djéh ka tō' oereuëng
 moeròh, daar komen de uitnoo-

digers aan; djimeu'oeròh-
 oeròh toeah, zij snoeven te-
 genover elkaar op hun geluk; zie
 ook vbd. i.v. krèh-kròh.

OERONG, smalle vallei, ravijn,
 bergkloof; meutjangrimoe-
 ëng meusōng-abōng, da-
 lam oerōng ka djitië'
 dròë, we hieuwen op den tijger
 in het wilde weg, en het dier
 wierp zich in het ravijn, (Tam-
 béh toedjōh blaïh).

OEROT, masseeren (van b.v. eene
 zwangere vrouw om het kind in
 de juiste ligging te brengen, van
 ledematen om de spieren in orde
 te brengen), (ook) met de hand
 kneden, uitdrukken van pi oe,
 (verder) strijken (van den baard,
 den knevel); oerōt pi oe,
 rottend klappervleesch kneden
 om de olie er uit te drukken;
 oerōt djanggōt, misè, zich
 den baard, den knevel strijken.
 Meu', of teu'oerōt, gemas-
 seerd, gekneed, gestreken; meu'-
 oerōt, (ook) de handeling
 oerōt verrichten; 'òh ka
 lheuëh meu'oerōt badan
 lōn ka mangat batjoet,
 nu ik gemasseerd ben, voel ik me
 wat prettiger; oereuëng
 meu'oerōt, masseur, masseuse,
 (zie i.v. djahueë').

OEROT, zie oerèt.

OESÉ I, of hoesé, eene hooge
 grassoort (ba' oesé) met wel-
 riekenden wortel (oekheuë
 oesé, Mal. akar wangi),
 dien men in Pedir veel in den
 hoofddoek draagt.

OESÉ II (Mal. oesir), weggagen,
 nazetten, (mod. en in hik.).

OESÉN (Arab. Hoesein), mannel. persoonsnaam, naam van een van de twee kleinzonen van den Profeet Mohammad; Asan-Oesén, zie i.v. asan II en boeleuën.

OESEUENG, oud (in den zin van:) lang geleden geplukt of geoogst, lang bewaard, overjarig, (gew. van padé, breuëh en pinangnoten), (fig.) oud (in den zin van:) proefhoudend gebleken, beproefd, gewend, vertrouwd met, geoefend, ervaren; tabri lōn blōë padé oeseuëng meung sinaléh, sabab di lōn han djeuët lōn padjōh breuëh barō, verkoop mij ongeveer een naléh overjarige padi, want ik kan geen nieuwe rijst eten; la'én pi le njang geubileuëng, oeseuëng-oeseuëng bië' Tjoelia; keutoepōng beusdē di djarōē peu-deuëng, njang bië' oeseuëng doea la'sa, verder waren er veel, die beroemd en ervaren (in den strijd) waren, lieden van het Klinganeesche ras, (uitgerust met) ijzeren helmen en zwaarden, ervaren krijgers, een twintigduizendtal, (of beproefde zwaarden, een twintigduizendtal), (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. keu'euëng. Vgl. oetō'.

OESUHA (Mal. oesaha, uit Skrt. utsāha), inspanning, arbeid, moeite die men voor iets doet, zorg, verzorging; zich inspannen, moeite doen voor, werken aan, verzorgen, zorgen voor, passen op; meung kōn ngōn oeseuha drōëneu,

han é' meusampé, wanneer u er zich niet voor inspant, zal het niet kunnen slagen; gèt oeseuha gèt neubalaïh, njang djheut neukeubah lam noeraka, wie goed doet wordt door Hem (Allah) met goed beloond, wie kwaad doet, wordt in de hel gedaan, (Akeubarō Karim; deze regel volgt op de regels, geciteerd i.v. keuë); keulimōng sikin oelēē djih lapan sagōē, njan pina lhēē plōh oerōē pandé oeseuha, ten vijfde (behoort tot de kenteekenen van een bruidgom) een zwaard met achthoekig gevest waar de smid wel dertig dagen aan gewerkt heeft; a-neu' njan di phōn tjoet kōn lōn njang oeseuha, dat kind heb ik van kleins af verzorgd; oeseuha keubeuē, lampōih, karbouwen, tuinen verzorgen. Teu'oeseuha, verzorgd. Peuroesahan (Mal. peroesahaan), arbeid, moeite, bearbeiding, werk, daad.

OESI; prisē oesi, zie i.v. prisē.

OESŌ, of 'oesō, oetj hō, 'oetj hō, ook oesoelj (Arab. 'oesj r), tiend, tiendheffing; oesō glé, of oeteuën, belasting op boschproducten ten bedrage van een tiende deel; oesō koeala, tolgeld om de monding van eene rivier binnen te varen; oereuëng moepapeuën ngōn peurahō, keunan doem oesō ban sineuna; oereuëng meukajēē ngōn mita lilen, keunan teuseulém

oesò doemna, lieden met planken en prauwen brachten allen daar hunne tienden; lieden, die uit de bosschen hout haalden en was inzamelden, leverden daar hunne tienden af, (Pòtjoet Moeamat; deze regels volgen op den i.v. moesara geciteerden regel); zie verder vbd. i.v. keura-djat.

OESòĒ, ook, doch minder, hoesòĒ, in vruchtbaarheid achteruitgegaan (van een land, zoodat men het tijdelijk verlaat en braak laat liggen, ook van planten, zooals peper), verlaten, braak gelaten; meuteumeung lampōih njang ka oesòĒ, djipōih djindòĒ djih ban tiga; oereuēng pò njan hana hirò lé, teubèĒ ka maté ban sineuna; natjit tinggaj tjeudiēng-tjeudiēng, peulandō' ngiēng djipeunjata, ze troffen een tuin aan, die reeds verlaten was, en daar hielden alle drie (dieren) stil; de eigenaar bekommerde zich niet meer om den tuin, al het suikerriet was dood gegaan; alleen uitspruitsels van het gesneden suikerriet waren er nog en het dwerghert ging er rondkijken om zich (van den toestand) te vergewissen, (Plan-dō' Kantjé); lada ka oesòĒ, overoude, en weinig vruchten leverende peper. Peu'oesòĒ, verlaten, braak laten liggen.

OESOEĒ, zie oesoeĒh.

OESOEĒH, of OesoeĒh (Arab. Jæsœef), mannel. persoonsnaam; nabi OesoeĒh, de profeet Jozef.

OESOEJ I (Arab. oecœl, mrv. v. ael), beginselen, grondslagen, (inz. van het Moh. geloof), geloofsleer; èleumèĒ oesoej, ook, doch zelden, oesoelōdin (Arab. oecœl ad-dîn), de wetenschap van de grondslagen van den (Moh.) godsdienst, de Moh. geloofsleer; kitab oesoej, een werk over de Moh. geloofsleer; asaj-oesoej, zie i.v. asaj. Vgl. aseuli, aseuliah.

OESOEJ II, zie oesò.

OESOELODIN, zie i.v. oesoej I.

OESONG, ook, doch minder, hoesong, (in een draagstoel, op eene draagbaar) dragen, met velen tegelijk dragen; draagstoel, draagbaar: jōh njandjidja' reudjang-reudjang, ka djidja' toeēng rahéb toeha; 'òh saré trōih njanoegampōng, ka dji'oesōng pantaĒh sigra, toen vertrokken zij snel om den ouden monnik te halen; toen zij in zijn dorp kwamen namen zij hem vlug in een draagstoel mee, (Noeboeēt Nabi); geubeu'oeēt manjèt teuma geuhoesōng, dji'eu doem kawōm toeha moeda, men neemt (dan) het lijk op en draagt het vervolgens weg, terwijl de verwanten, oud en jong, dat zien, (Toedjōh kisah); makeuēn pi lheuēh idang geu'oesōng, erakan pajōng, oe roemòh landja, toen het eten afgeloopen was, werd de (groote) idang, geliefde kameraden, (weer) in huis gedragen, (Prang Gômpeuni); poe-

tròë geupeudoëë' dalam oesōng, geuba oe gampōng pantaih sigra, men liet de prinses in een draagstoel plaats nemen en bracht haar snel naar de gampōng. Meu'oesōng, (in een draagstoel, op eene draagbaar) gedragen; de handeling oesōng verrichten. Oesōngan (in hik.), = oesōng, (zelfst. nw.).

OESÖNGAN, zie i.v. oesōng.

'OET (Arab. 'Oedj), zoon van Oenò' (Arab. 'Oenâq), een reus van ontzaglijke afmetingen, die de aarde deed schudden wanneer hij liep, en visch roostte door die tegen de zon te houden, leefde tot in den tijd van Mozes; onder de Atjèhers algemeen bekend als beeld van eene groote gestalte; raja oebé 'Oet, (hij is) zoo groot als 'Oet; raja gaki lagèë 'Oet, met voeten zoo groot als die van 'Oet; aneu' of aneu' tjoetjò 'Oet, afstammeling van 'Oet, (gezegd van iem., die buitengewoon groot van gestalte is). Zie oenò'.

OETA-OETA (Mal. oetar-oetar), e.s.v. klein, rond schild, (in hik.); di oereuëng Pidië prisè oesi, di oereuëng Atjèh oeta-oeta, de lieden van Pedir droegen oesi-schilden en de lieden van (Groot-)Atjèh oeta-oeta, (Pötjoet Moeamat).

OETA', hersenen, brein, (wordt niet alleen als zetel van het verstand maar ook van het geluk beschouwd); Si Poelan teungòh peunòh oeta', N. N. is in zijne gelukkige dagen, ver-

keert in voorspoed; meung na toeah dalam oeta', barang hò tadjà' tjit lheu-eh mara, indien men geluk heeft, dan ontkomt men, waarheen men ook gaat, aan alle gevaren, (Tjah Koebat); peunòh oeta', (ook) schrander, met onderscheidingsvermogen; aneu' gòh lòm peunòh oeta', handjeuëttatoeëng keu boeloëng, een kind, dat nog geen oordeel des ondersheids heeft, men kan het hem niet kwalijk nemen; sòh oeta', leeghoofd, dom, onnoozel, ontoerekeningsvatbaar, (ook) ten einde raad (doordat alles tegen loopt), in ongelukkige omstandigheden; moepoeséng oeta', de kluts kwijt, in de war, (ook euphemistisch voor) gek, krankzinnig; oeta' toeleuëng, of oeta' lam toeleuëng, merg; zie verder vbd. i.v. loek at. Meu'oeta', hersens hebben; met hersens, met merg.

OETAMA (Mal. uit Skrt. uttama), uitstekend, voortreffelijk, de beste, de voornaamste, (in deftige taal en hik.); zie vbd. i.v. ka'idah.

OETANG, ook, doch minder, hoe-tang, schuld, geldschuld; soer at oetang, schuldbewijs, schuldbekentenis; doeë' oetang, zie i.v. doeë'; geutheun (keu) oetang, ge-gijzeld voor schulden; lòn na oetang ba' djih, ik ben hem geld schuldig; Si Poelan oetang silingka ki'ëng (of oe. sadoem ngòn ò', ook oe. apōih oelèë), N. N.

zit tot over de ooren in de schuld, (lett. heeft om zijn geheele middel schulden, of heeft schulden zooveel als haren, of zit tot over zijn hoofd in de schuld); roe-mòh tiréh, aneu' poerèë, oetang geutoenggèë, een lek huis, kinderen met framboesia en schulden waarom gemaand wordt, (sprkw. ter uitdrukking van tegenspoed, soms wordt er nog aan toegevoegd: lam mōn srōt asèë, en in den put is een hond gevallen, — waardoor het water onrein is geworden); oetang hana geutoenggèë, schulden, waarom niet gemaand wordt, d.w.z. de door Allah opgelegde verplichtingen, godsdienstplichten; lōn meudja' bajeuë oetang hana geutoenggèë, ik wil eene schuld gaan betalen, waarom niet gemaand wordt, (zegt men wel eens, wanneer men een verplichten seumajang wil verrichten); oetang napuët peukara, oetang njawōng, oetang darah, oetang djandji, oetang pèng, er zijn vier soorten van schulden: schuld wegens doodslag, schuld wegens verwonding, schuld wegens belofte en geldschuld, (sprkw.); habéhkeu haba oetang djandji, aneu' beudésoempahseutia, uit is het verhaal van de (wederkerige) belofte, van het bij een geweerkogel zweren van (wederkerige) trouw, (Pòtjoet Moehamat); oetang mara, op zich genomen verplichting ter afwering van eene ramp, gelofte, (in hik.);

boe ka asé dalam idang, kanoeri sinan lheuëh oetang mara, de rijst werd in een idang opgediend en er werd daar een kanoeri gehouden ter vervulling van de gelofte, (Gadjah toedjōh oelèë); ngoej poelang, oetang bajeuë, geleend goed geve men terug, eene schuld betale men, (sprkw.); oetang meutanggōh harōih, bajeuë wadjéb, uitsel van betaling eener schuld is geoorloofd, maar betalen is verplicht, (sprkw.); zie verder vbd. i.v. lap a j. Meu'oetang, (geld) te leen vragen, krijgen of hebben, eene schuld aangaan, zich in schulden steken, schulden maken, (geld) schuldig zijn; lakèë meu'oetang, (geld) te leen vragen; djimeu'oetang silingka ki'iëng, hij steekt zich tot over de ooren in schulden; si meu'oetang, de schuldenaar, debiteur; zie verder sprkw. i.v. malém. Peu'oetang, (geld) te leen geven, (uit-) leenen; inschuld, vordering, credit; neupeu'oetang (keu) lōn siplōh reung-gét, leen mij tien rijksdaalders; si peu'oetang, de schuldeischer, crediteur; oetang peu'oetang, uit- en inschulden, schulden en vorderingen, debet en credit; oetang bajeuë, peu'oetang toenggèë, eene schuld betale men, eene inschuld vordere men; zie verder vbd. i.v. njampang II.

OETARA (Mal., uit Skrt. uttarâ), het Noorden; Noordelijk; oetara teupat of bit-bit,

vlak Noord; zie verder i.v. barat, timoe.

OETEUËN, ook, doch minder, hoe-
teuën, bosch, woud, wilder-
nis; wild, in het wild levende of
groeïende (van dieren, en plan-
ten), onbeschaafd, ongemanierd,
onbehouwen (van menschen); o-
teuën sigendoe', oerwoud,
(lett. woud, waarin sigendoe'-
apen leven); asèë, boej, ma-
nò' oeteuën, wilde hond (jak-
hals), wild zwijn, boschhoen; ra-
noeb oeteuën, wilde sirih;
oereuëng oeteuën, han
djitoepeuë adat, een on-
beschaafd mensch, hij kent geen
manieren; tabeuë masén
bè' peuë neukheun, ka-
mòë oeteuën adat hana,
of het (opgediende eten) flauw of
zout smaakt, wees zoo goed er
niets van te zeggen (het voor lief
te nemen), wij zijn onbeschaafd
en hebben geen manieren (weten
niet hoe het hoort), (Gadjah
toedjöh oelèë); zie verder sprkw.
i.v. da'wa. Meu'oeteuën,
met bosch begroeïd, verwilderd;
lampōihdji meu'oeteuën
saré, hana tò'm djitjah,
zijn tuin is heelemaal eene wilder-
nis geworden, hij heeft er nooit
in gekapt. Peu'oeteuën, met
bosch laten begroeïen, eene wil-
dernis laten worden, laten ver-
wilden; lampōih ban-
doem abéh tapeu'oeteu-
ën, pakòn hana tatjah,
je laat den tuin heelemaal ver-
wilden, waarom kap je hem niet
schoon. Zie rimba.

OETJAB, uitspreken, opzeggen,
(van de Moh. geloofsbelijdenis,

van gebeden), (verder) oproepen,
opontbieden, uitnoodigen, (met
een oelèëbalang, in hik. ook met
een vorst als subject); oproep,
opontbieding, uitnoodiging, (door
een oelèëbalang of vorst); seu-
reuta dji'oetjab doea
kalimah, la-élaha-élalah
han tò'm loepa, terwijl hij
daarbij de geloofsbelijdenis op-
zegde, de woorden er is geen god
buiten Allah, die hij nimmer ver-
gat (op te zeggen), (Malém Da-
gang); lōn keumeung dja'
ba' oetjab, ik ga naar (vol-
doe aan) den oproep van den
oelèëbalang (voor een werk of
een feest). Meu'oetjab, meest
samengetrokken tot moetjab,
= oetjab, (verder) de hande-
ling oetjab verrichten; meu'-
oetjab, (ook) uitgesproken, op-
geroepen; habéhkeu sabda
doeli halarat, djikrah-
keu ra'jat sagaj dōnja;
... ladōm geujoeëdjidja'
moetjab, njan ngōn
goerab maséng djeum-
ba; ka djitamōng sigala
nanggròë, pat moe-
boenjòë njang na radja,
nadat de koning zijne bevelen ge-
geven had, ging men het volk
van alle streken oproepen; ...
sommigen hadden den last gekre-
gen om, in groepen verdeeld, per
schip de oproeping (uitnoodiging)
te verrichten, en zij gingen naar
alle landen, waar zij vernamen
dat er een vorst was, (Nabi Oe-
soeih); zie verder vbd. i.v. ha',
oema II. Oetjapan, (in hik.)
= oetjab (zelfst. nw.); „wa-
hé, tjoetjò pò tjoetjò

pajōng, hò kamè bòh gadōng ngòn keutila; hò boe kamè, tjoetjò badan, pat oetjapan siré radja'', (var. keureudja); „boekòn moemè keu oetjapan, peuseumbahan keu Pò Meukoeta'', „o kleinkinderen, geliefde kleinkinderen (zeide Dja Madina tot de lieden van Meureudoe), waarheen neemt ge die gadōng-en keutila-vruchten mee; waarheen neemt ge ze toch mee, geliefde kleinkinderen, welke oelèëbalang heeft u opgeroepen'' (var. waar is er een feest of werk, waarvoor ge opgeroepen zijt); „we nemen ze niet mee omdat we (door een oelèëbalang) opgeroepen zijn, maar om ze aan te bieden aan onzen Heer, den koning'', (Malém Daging). Vgl. sabda, titah.

OETJAPAN, zie i.v. oetjab.

OETJÈ, verwend, vertroeteld, bedorven door verwenning, (van een kind); oetjè that pò njan, sisoeëb boe sikra' oelèë è, wat is dat baasje verwend, bij elken hap rijst moet hij een stukje st ... hebben, (bespotting van een verwend kind). Peu'oetjè, verwennen, bederven. Zie loe.

OETJHŌ, of 'oetjhō, zie oesō.

OETŌ', met korte, recht naar beneden gebogen, soms los hangende horens (van een buffel), (verder) oud, (meest fig. in den zin van:) ervaren in eenig beroep, bekwaam, aan iets gewend, verslaafd; keubeuë oetò', een karbouw met korte, recht naar beneden gebogen horens; han é'

talawan gòbnjan, oe-reuëng ka oetò', ge kunt niet tegen hem op, hij is er ervaren in, (het is eene oude rot); Si Poelan njan ka djeu-ët keu banggi oetò', ka teugian raja, N. N. is een verslaafde opiumschuiver geworden, zijn trek erin is onbedwingbaar (hij kan er niet meer buiten). Vgl. oeseuëng.

OETŌIH, bedreven (inz. in een ambacht), (in het algem.) kundig, knap, vaardig, handig, ervaren; kunde, vaardigheid; ambachtsman, handwerker, inz. timmerman; oetōih batèë, metseelaar, steenhouwer; oetōih beusòë, of oetōih pandé beusòë of pandé beusòë, smid; oetōih kajèë, of oetōih roemòh, timmerman; oetōih (of pandé) meuih, goudsmid; oetōih meu'oe-ké, houtsnijder, graveerder; oetōih (of pandé) teumaga, kopersmid; oetōih teumoeang, metaalgieter; oetōih marit, iem., die goed spreekt, redenaar; oetōih that dji-marit, hij spreekt erg goed; oetōih that geupeutimang nanggròë, hij bestuurt het land zeer kundig; neu joeë peusahò doemna oetōih, njang ri pantaïh ba' meuroengka, hij liet al de ambachtslieden verzamelen, al die vaardig waren in het opzetten van een huis, (Nabi Oesoeih); zie verder vbd. i.v. igiën, ilah, larab, meu'èn, meunasah, oeneun, oeréh, pajoe, patròë. Peu'oetōih

dròë, zich aanstellen als kundig in het een of ander, zich voor kundig, voor een ambachtsman uitgeven. Zie tjaròng, tjeudaìh.

OETōM, het onderste deel van een stam, waar hij het dikst is, inz. van een bamboestam. Zie oebòë, oembì.

OH, uitroep van afkeuring, (ook) het geluid van gezucht, van gekreun (van b.v. een zieke); òh, bè' meunan tapeulakoe, ach, ge moet niet zoo doen. Meu'òh-òh, zuchten slaken, zuchten, kreunen; sòë sakét di roemòh koeleungò meu'òh-òh, wie ligt er thuis ziek, dat ik gekreun hoor. Peu'òh-òh dròë, opzettelijk, quasi zuchten of kreunen; meung sakét oebé ò' pi kapeu'òh-òh dròëkeu, om een beetje pijn kreun je erg.

'òH, lengte, hoogte, afstand, duur, grens, (weinig gebr. als zelfst. nw., meer als voorzetsel:) tot, tot aan, (en als voegw. :) tot, totdat, als, wanneer, nu, toen; njòë, njan, djéh 'òh, of 'òh njòë, nan, déh, (Pedirsch) 'òh njòë, njan, djéh, van deze, die, gene lengte of hoogte (van ruimte of tijd), tot hier, daar, ginds, tot zoover; 'òh njòë oeròë, 'òh njòë malam, zoo laat op den dag, in den avond (als het nu is); lōn peungòn gata (tō') 'òh peukan mantòng, ik zal u alleen tot de markt vergezellen; djitjarōt lōn 'òh that lagòë na, hij heeft mij ontzettend (lett. tot hevig toe) uitgescholden; 'òh lheuëh, tot het

klaar is, nadat; 'òh lheuëh tabeuët gata ba' tō' keunòë, als je klaar bent met het Qorânreciet, kom dan hier; 'òh lheuëh njan, toen dat afge-loopen was, daarna, vervolgens; 'òh ban, of, doch meer in hìk. en ouderwetsch, 'òh saré, dadelijk nadat, zoodra als; 'òh na, indien aanwezig, (ook) = pa' 'òh na; zie verder vbd. van 'òh als voorzetsel of voegwoord o.a. i.v. grōh II, hat, khōb, khō-ìh, kintjoeëng, leunggō', minat, mò'tamat, ngòb, oesōng. Meu'òh, bepaald (eig. ten aanzien van de lengte, hoogte enz.), vastgesteld, vaststaande, geregeld, ordelijk, in orde, in het reine, in harmonie; lōn gòh lōm meu'òh lōn keumeung boengka, het staat nog niet vast dat ik vertrek; boeët njan meung ka meu'òh, gata ba' tō' keunòë, als die zaak al vast staat (of in orde is), moet ge hier komen; gòbnjan hana meu'òh (hat) geuwòë, meudjan beungòh meudjan seu-pōt, hij komt ongeregeld thuis, soms komt hij 's morgens, soms tegen den avond; keukaja'an Alah hana meu'òh hingge, Allahs rijkdom is onbegrensd; bè' tapeulakoe boeët njang hana meu'òh, doe geen dingen, die niet in orde zijn, doe geen onbehoorlijke, verkeerde, dwaze dingen; lōn ngòn proemòh njòë sabé hana meu'òh, ik leef met mijne tegenwoordige vrouw altijd in oneenigheid. Peu'òh, bepa-

len, vaststellen, begrenzen; boe-
ët njan ba' na neupeu-
'òh hat, bè' djeuët keu
paké oeròë doedòë, stel
die zaak vast (lett. bepaal de
grenzen van die zaak), opdat ze
later niet tot getwist zal leiden.
Poemeu'òh, de handeling
peu'òh verrichten.

Pa'òh (na), of pana 'òh
(na), of panè 'òh (na), ook
verkort tot 'òh na, hoe (wat be-
treft de lengte, de hoogte enz.), hoe
lang, hoe ver, hoe hoog, tot waar,
tot wanneer, (vaak gevolgd door
een woord, dat lengte, hoogte, duur,
grens enz. beteekent); pana 'òh
na tadja', tot hoever zijt ge
gegaan; pana 'òh oeròë, hoe
hoog staat de zon, hoe laat is het;
pana 'òh malam, hoe laat is
het, (als het avond is); pana
'òh na panjang kajèë
njan, hoe lang is dat hout; pa-
na 'òh na manjang, lhō',
djara', tréb, hoe hoog, hoe
diep, hoe ver, hoe lang (van duur);
zie verder vbd. i.v. hat, mō-
seutaha', oeròë.

Sa'òh, (van) ééne, dezelfde
lengte, hoogte enz., even ver, even
lang enz., (ook) op eene, op dezelf-
de wijze, evenzoo, eveneens, gelijk;
gòb njan sa'òh that akaj
doeageu, zij zijn erg één van
zin, die twee; toetō djih
hana koetoe'òh, djih pi
sa'òh toetō hamba, ik be-
greep zijne woorden niet, en hij
evenmin de mijne, (Tamim Ansa);
hana sa'òh, niet even ver enz.,
(of) in het geheel niet ver enz.,
op geen wijze.

Toe'òh, de lengte enz. of de

wijze kennen, weten hoe, hoe lang,
enz. ook hoeveel, weten, door-
gronden, begrijpen; boeët njan
hana lōn toe'òh hat, ik
ben van die zaak niet op de hoogte,
(weet niet hoever ze gaat, wanneer
ze klaar zal zijn, hoe het er mee
staat); akajdji ka lōn
toe'òh, ik ken zijne streken door
en door; tabeue deungōn
masén ka lōn toe'òh,
zoowel wat flauw als wat hartig
smaakt heb ik geproefd, (i.e. ik
heb lief en leed, voor- en tegen-
spoed ondervonden); ra'jat
maté han sòë toe'òh,
meureujam pòh ngōn
sinjata, hoeveren er van het
volk door de kanonnen en andere
wapens gedood werden wist nie-
mand, (het was ontelbaar), (Indra
Bangsawan); ada' han ta-
prang kamòë djinòë,
oeròë doedòë lōn prang
gata; mangat tatoe'òh
Tjahi Boediman, ma-
ngat tatoeban aneu'
dōnja, indien gij mij nu niet
beoorloogt, dan zal ik u later be-
oorlogen, opdat gij wetet hoe Tj.
B. is, opdat gij (mambang-
vorst) wetet hoe een kind van de
aarde (een mensch) is, (Dioe
Plinggam); zie verder vbd. i.v.
njeum. Peutoe'òh, doen
weten, op de hoogte brengen.
Teunoe'òh, ook (vooral Pe-
dirsch) seunoe'òh, het weten,
kennis. Vgl. 'èt I.

'òJNòN (Arab. 'ain, oog, in ver-
binding met een volgend woord),
komt in hik. in een paar samen-
stellingen voor: 'òjnòn ba-
nat(i), (Mal. 'ainoelba-

nat), e.s.v. kostbare stof, (zie vbd. i.v. langèt, mangambali); 'òjnòn na'im, bewoner van het paradijs; beureukat Nabi 'òjnòn na'im, beureukat isim koentji tjeuroega, door den zegen van den Profeet, den bewoner van het paradijs, door den zegen van de formule, die den sleutel geeft tot den hemel (i.e. de Moh. geloofsbelijdenis), (Meudeuha'); maka beukata Meukoe-ta Alam, 'òjnòn na'im asòè tjeuroega, toen zeide (vorst) M.A., die in het paradijs moge verblijven, (Malém Dagang).

òKAT (Arab. auwqât, mrv. v. waqt), tijd, tijdstip, oogenblik, (in hik.); ta'oelango-oelang lhèè-lhèè kali, takheun sabé djeuëb-djeuëb òkat; keubadjikan teuka bateuë gadòh, Alah bòih njang bateuë leugat, herhaal (die Arab. woorden) telkens drie keeren, en zeg ze elk oogenblik op; (de woorden die beteekenen) het goede komt, het ijdele verdwijnt, Allah werpt snel het ijdele weg, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat).

òKEUTI (Arab. oechti, mijne zuster), zuster, (aanspreekwoord tot eene oudere zuster, bij afkorting: ti).

òLA, zie èëla.

òLI-òLI (Mal. oeli-oeli), fluitje van padistengel, (zie wa III), het geluid ervan. Meu'òli-òli, op zulk een fluitje blazen. Peu'òli-òli, òli-òli-geluiden maken; djijòb wa djipeu'òli-òli, é' toenjèteu, hij blaast op

een padifluitje òli-òli-geluiden, dat je ooren ervan tuiten.

òLIA, zie èëlia.

'òMEURAH (Arab. 'oemrah), ook hadji 'òmeurah, de kleine bedevaart te Mekka, (bestaande uit dezelfde ceremoniën, die bij den haddj te Mekka zelf worden verricht).

òMI SÉBEUJAN (Arab. oemm aḡ-ḡibjân, eig. moeder der kinderen), (bij de Arabieren) e.s.v. kinderduivelin, die den dood van zuigelingen veroorzaakt door o.a. het zog der moeder te doen opdrogen, in Atjèh beschouwd als eene boerōng, (zie boerōng I); djakalèè djingoej oelè inòng madeu-ëng, han lé boerōng keunan teuka; han lé Òmi Sébeujan, meuteumeung meunan dalam sabda, indien ze (n.l. de amulet, bevattende de namen der zeven slapers van Ephesus) door eene vrouw in de kraam wordt gedragen, dan zal er geen boerōng meer bij haar komen, geen O. S., aldus vindt men onder de woorden (van den Profeet) vermeld, (Èëlia toedjōh).

òN, blad, (bij overdracht of vergelijking) wat op een blad gelijkt, bladvormig is; wordt verder als hulpelwoord gebezigd voor bladeren en daarop gelijkende voorwerpen; òn kajèè, boomblad; òn moerōng, blad van de moerōng-plant, (ook) klaveren van het kaartspel; òn boebōng, atap, (in sommige uitdrukkingen alleen met òn aangeduid, zie i.v. gò, tjòb); òn

goelè, kandji, bladeren gebruikt bij de bereiding van goelè, van kandji; òn roekò', wat voor den omslag van een roekò' dient, zooals pisang-, of nipablad, of papier; òn sikoepan, Europ. speelkaarten, (zie sikoepan, en vbd. i.v. kintjoeëng); òn aweuë', het blad van een lepel; òngloe-njoeëng, oorschelp; òndjeureukha, de latten of vleugels van een winder, van een spinnewiel, (zie djeureukha); òn neuratja, de schalen van eene weegschaal; si'òn ranoeb, één sirihblad; si'òn keureutaïh, een blad papier; zie verder vbd. i.v. keubeuë, lingkang. Meu'òn, een blad, bladeren hebben, ervan voorzien, met de bladeren eraan; teubèë meu'òn, suikerrietstengels met de bladeren eraan, (zie i.v. teubèë).

ONG I, (van vrouwen:) niet gewild, door den man verwaarloosd, in den steek gelaten, verlaten, (van viervoetige dieren:) onvruchtbaar (geworden), geen jongen hebbende of er geen meer kunnende voortbrengen, (mië òng echter: groote kat of kater), (van voorwerpen:) bot, stomp; haj dara, ba' òng keu, hé maagd, moogt ge zonder man blijven, (of) later door uw man verlaten worden, (scheldwoord). Peu'òng, òng maken, ongetrouwd laten, verlaten (van eene vrouw), onvruchtbaar maken, stomp, bot maken; bè' kapeu'òng sikinlôn, maak mijn mes niet bot. Zie euë II.

ONG II, (gew. verdubbeld), brommend of gonzend geluid van b.v. een vlieger met een bromtoestelletje (deung òng). Meu'òng-òng, brommend, gonzend. Peu'òng-òng, laten brommen of gonzen. Zie deung òng.

ONG, (gew. verdubbeld), het geluid van b.v. het geschreeuw van wilde dieren. Meu'òng-òng, zulk een geluid maken; rimoeëng gadjah deung òn loetōng, doem meurōn-rōn meudilèë-dilèë; deung òn soeara that meu'òng-òng, boe ngōn eungkōng kawan tjagèë, tijgers, olifanten en slankapen renden in groote troepen (naar den eenigen vijver, die tijdens de droogte nog water bevatte) om het hardst en met veel gebrul en geschreeuw, zoo ook lang- en kortstaartige apen en troepen beren, (Plandō' Kantjé). Peu'òng-òng, die geluiden maken. Zie ang-ōng.

ðSEUBAH (Arab. 'aṣabāh), manlijke verwanten in de mannelijke lijn, agnaten; ðseubah keudròë (Arab. 'aṣabāh binafsihi), agnaten door zich zelf, d.w.z. agnaten van een erflater, die als zoodanig erven, (in onderscheiding van:) ðseubah lé oereuëng la'én (Arab. 'aṣabāh bin-l-ghairi), door een ander tot 'aṣabāh gemaakt, d.w.z. vrouwelijke verwanten, die tegelijk ervende met agnaten door dezen (b.v. dochters door zoons van den erflater) als 'aṣabāh tot de erfopvolging worden geroepen, en ðseubah ngōn oereuëng la'én (A-

rab. 'aḡabab ma'a 'l-ghairi), 'aḡabab met een ander, d.w.z. vrouwelijke verwanten, die samen ervende, door die samenkomst (zooals dochters met volle zusters van den erflater) tot de erfopvolging worden geroepen als waren zij 'aḡabab, (alle Moh. Wettelijke termen).

ÖSEUMAN (Arab. 'Oethmân), mannel. persoonsnaam, in de spreektaal vaak verkort tot Seuman, naam van den 3den Charlie, den 3den opvolger van Mohammed.

ÖT (Eng. nought), nul, zero. Zie nöl.

'ÖT-'ÖT, binnensmonds praten, brommen, pruttelen, al brommend zaniken, (van b.v. een kind, dat om iets zanikt); peuë ka-'öt-'öt sabé, wat zanik je toch altijd. Meu-'öt-'öt, de handeling 'öt-'öt verrichten, een brommend, pruttelend geluid maken; peuë tapoemeugah meu-'öt-'öt, hana trang lön leungò, wat zegt ge daar brommend, ik kan het niet duidelijk verstaan. Peu-'öt-'öt dròë, = 'öt-'öt doch opzettelijker. Vgl. 'eut-'eut.

P.

PA I, accentlooze vorm van het vragend vnw. peuë in eenige samenstellingen, t.w. paban, padit, padjan, padoem (padoeb), pa'ët, pahit, pakòn, pakri (pakré), pana, panè, pangòn (pangòë, pangòj), pa'òh, zie onder het tweede deel der samenstelling. Zie poe I.

PA II, afkorting van apa in hik. en in padoeën, patjoeën, patjoet, zie onder die woorden; boemeutoeah, hé aneu' djròh, djéh 'òh oeròë tjré deungòn pa, heil u, mijn waarde zoon, lang zijt ge van uw vader weg geweest, (Radja Bada).

PA' I, strik, valstrik (om vogels en andere dieren te vangen, in hik. ook als oorlogstuig, verder fig.); Si Poelan ka keunòng pa', N. N. is in een valstrik geraakt, is erin geloopt, is erbij; ka djipeugèt (of djibòh) pa' keu dròëdjì, hij heeft zich zelf een valstrik gespannen, is door eigen schuld erin geloopt, in moeilijkheden geraakt; djitië' ngòn djrat njan pa' beusòë, adoeën poetròë djimeung singkla, zij wierpen ijzeren strikken om daarmee de broeders van de prinses te vangen, (Goemba' Meuih); zie verder vbd. i.v. keundō.

PA' II, (Ned.) pacht, (mod.); pa' gadè, Gouvernementspandhuis; pa' tjandoe, opiumpacht, opiumkantoor, waar het Gouvernement opium verkrijgbaar stelt.

PAB, (grof voor) vleeschelijke gemeenschap hebben met, beslapen; si geupab binòë (Keuh), jìj, wiens vrouw (door anderen) beslapen wordt, (scheldwoord); zie verder vbd. i.v. bab. Moepab, de handeling pab verrichten, den bijslaap uitoefenen, (verder) interrompeerend, storend in de rede vallend, tegensprekend; narit gata moepab that, ge valt ander-

ren hinderlijk in de rede met uwe woorden; zie verder vbd. i.v. arab, aréh. Poepab, laten beslapen, (tegensprekend) in de rede vallen; poepab narit, (iem.) in de rede vallen. Zie 'ò', sra', en vgl. pra'-proe'.

PABAN, zie ban I en pa I.

PABRÉ', (Ned.) fabriek; pabré' ië batèë, ijsfabriek.

PADA I (Mal., uit Skrt. pada, voet, plaats), Uwe, Zijne Majesteit, in laman pada, soms verkort tot manpada, of mpada, of alleen pada, verbasterd tot nama pada, pers. vnv. van de 1ste pers. enkelv. en meerv. tegenover den vorst, (zie laman I), en in sròë-, sri-, of sipada, (zie onder die woorden); (verder) voorzetsel van plaats of tijd: in, op, bij, (weinig gebruikelijk, het meest in de uitdrukking:) pada haj, terwijl toch, hoewel toch, intusschen. Moepadapada, ook moepoepada, bepaald (ten aanzien van den tijd), van tijd tot tijd, nu eens wel dan weer niet, (in hik.); han koepatéh koetika Soelòjman, koetika njan moepoepada (var. moepadapada); koeseutèt koetika Sòjdina Ali, oeròë barangriprang neurada, ik geloof niet in de koetika-methode van Salomo, (volgens) die methode is (men) aan bepaalde tijden gebonden; ik volg de koetika-methode van onzen Heer Ali, die (volgens zijn koetika) ten allen tijde den strijd kon beginnen, (Malém Dagang); na nam boeleuën

poetròë ka tan, koepad-jòh makanan moepadapada, in de zes maanden dat de prinses weg is, heb ik (van verdriet slechts) nu en dan voedsel tot mij kunnen nemen, (Poetròë Peukisōn).

PADA II (Mal. id.), voldoende, toereikend, genoeg, bevredigend, gelijk, (in hik.); ban peuët saban radja papah, hana tiwaïh batjoet pada, de vorst behandelde alle vier (prinsessen) op dezelfde oplettende wijze, geen minder attent dan de anderen, (Gadjah toedjòh oelèë); tajoeë teumeuròh ba' njang aman, tamoebisan njang sipada, laat iets in bewaring geven daar waar het veilig is, kies voor uwe kinderen schoonouders, die uws gelijken zijn, (Tambéh toedjòh blaïh). Moepada, voldoende enz. zijn. Poepada, voldoende enz. maken, voldoende enz. achten, genoeg nemen, zich tevreden stellen met; han koelakèë lé, ja Rabi, njang ka tabri koepoepada, ik zal u, o Heer, niets meer vragen, ik zal mij tevreden stellen met wat Gij mij gegeven hebt, (Toedjòh kisah). Vgl. mada, padan II, padra.

PADAM I (Mal. id.), uitgebluscht, uitgedoofd, (in hik.); zie vbd. i.v. itam.

PADAM II (Mal. id., uit Skrt. padma), lotus, e.s.v. vuurrood edelgesteente, (in hik., gew. in de uitdrukking:) mirah padam, vuurrood; peureumòësoeri hana kalam, mirah pa-

dam ngòn ië moeka, de vorstin zeide geen woord, maar haar gelaat was vuurrood (van woede), (Tjintaboehan).

PADAN I, raad, middel, list, misleiding, verleiding; bepraten, trachten over te halen, verleiden, misleiden, om den tuin leiden, verschalken, voor den gek houden; pakri padan, wat raad, wat moeten we doen, (zie ook vbd. i.v. lawan, mada h); bōh padan, raad geven, eene list aanwenden, misleiden, bepraten, (zie vbd. i.v. leung gō'); keunōng padan, door eene list getroffen, misleid, verleid, bepraat; bè' that kagoendah, ajōhé rakan, djeuēt koe padan Toe an Beusa, maakt u niet al te bezorgd, o makkers, ik kan den Gouverneur wel om den tuin leiden, (Prang Gōmpeuni); meunan haba dilèë geukheun, wahé adoeën, kōn lōn padan, aldus luidt, naar men vertelt, het oude verhaal, o broeders, ik houd u niet voor den gek (door maar wat te verzinnen), (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. djra I. Moepad an, middelen beraamen, overleggen, beraadslagen; tadja' panggé djin dē Teukoe Asan, tamoe padan pakri bitjara, ganu T. A. roepen, dan zullen we overleggen wat we moeten doen, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v. moepeuti I. Poemadan, de handeling padan verrichten; si poemadan, de verleider. Peunadan, het bepraten, ver-

leiding, misleiding; djipatéh peunadan gōb, hij luistert naar de inblazingen van anderen, laat zich door anderen bepraten.

PADAN II (Mal. id.), gelijke, partuur, portuur, wedergade, (in hik.); sipadan, of sabé padan, een portuur voor, opgewassen tegen, passend bij, tegen elkander opgewassen, bij elkander passend, (zie vbd. i.v. balōh, ma'roeih, meuroeah); hanna of tan padan, niet opgewassen, niet gelijk, (ook) geen gelijke, geen wedergade hebbende, weergaloos, buitengewoon; ban lhèë radja tiwaïh sa'tian, hana padan ngòn Nilapeudjangga, alle drie vorsten legden het met hunne wonderkrachten af, zij waren niet opgewassen tegen N., (Tjah Koebat); padang loeaïh hana padan, gala', toean, pasang goeda, de vlakke was weergaloos uitgestrekt, en het was aangenaam, heer, om er paard te rijden, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. hò. Moepad an, een gelijke enz. zijn, opgewassen zijn, elkanders gelijke enz. zijn, tegen elkander opgewassen zijn, het tegen elkaar kunnen opnemen; in overeenstemming, passend, van pas, geschikt; koe'eu that sa'ti ngòn pahlawan, salèh moepad an lōn ngòn gata, ik zie, dat ge eene groote wondermacht hebt en zeer dapper zijt, misschien zullen we het tegen elkaar kunnen opnemen, (Tjah Koebat); koe'eu that gèt keulakoean, sit moepad an njan ngòn

roepa, ik zie, dat ge u wel gedraagt (in den strijd), zooals het past bij uw (schoone) uiterlijk, (Tjah Koebat); narit moepadan haba meusambōt, reudjang lagōt até pakòë, een passend woord, een geschikt gezegde gaat er bij de menschen gauw in en wordt ter harte genomen, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. kikèh. Vgl. pada II, padra, wadan.

PADANG, boomlooze vlakte, open veld; (plaatsnaam) Padang ter Sumatra's Westkust; oereuëng Padang, iemand uit Padang, Menangkabauer; timoe padang, zie i.v. timoe; padang matja, zie matja; padang radja, koninklijk veld, slagveld, (vgl. mideuën); dji'é' kandreuën djitreubangan, leugat oepadang radja njang raja; djitjang oereuëng tantra di mideuën, han tatoedoem njang maté phana, hij steeg op zijn rijdier en vloog snel naar het groote slagveld; hij hieuw op de menschen op het veld en ontelbaar velen sneuvelden, (Djoehan Meusapi); bramòë padang, zie i.v. bramòë; koelat radja padang, zie i.v. koelat; òn radja padang, de gekartelde en roode bladeren van e.s.v. struik (ba' radja padang), die als geneesmiddel tegen wonden worden gebruikt; zie verder vbd. i.v. kheun, larang, loeta, padan II. Moepadang, zich naar de vlakte, naar het slagveld begeven, uitrukken; han

tòm geuteubiët geutém moepadang geumoeprang doem didalam koeta, zij wilden nooit te voorschijn komen en naar het slagveld trekken, doch bleven binnen de vesting den strijd voeren, (Pòtjoet Moehamat).

PADÉ, padi, rijst (als plant, in den halm of in den bolster); padé blang, p. paja, p. ladang, op sawahs, in moerassen, op ladangs gekweekte rijst; padé awaj, padi, die vroeg wordt uitgezaaid, i.e. laatrijpe padi; padé akhé, padi, die laat wordt uitgezaaid, i.e. vroegrijpe padi; padé teungòh, padi, die in groeisnelheid tussehen de p. akhé en de p. awaj in staat; padé teunaboe, of padé doeë', gezaaide padi, i.e. padi die men verkrijgt door het zaad dadelijk op den akker, en niet eerst in een kweekbed, uit te zaaien; padé peunoela, geplante padi, i.e. padi, die men verkrijgt door het zaad eerst in een kweekbed uit te strooien en vervolgens de zaaiplantjes (padé seuneulōng) op den akker over te planten (poela); in de groeistadia van de padi onderscheidt men: padé manja' (de zuigelingen-periode, wanneer de plantjes bladeren beginnen te krijgen), p. dara (de maagdelijke periode, wanneer de blaadjes gaan uitstoelen), p. meueuntjiën (de stengel krijgt ringen van fijne haartjes op de plaatsen waar de blaadjes uitschieten), p. boelat ba' (de stengel, tevoren plat, is rond geworden),

p. boenténg (de padibloesem is bevrucht), p. sròh (begint in de aren te schieten), p. meu'-ië tjoet (de aren beginnen zachte, waterige korrels te krijgen), p. meu'ikoe mand' (de aren gaan op een hanestaart gelijken, i.e. gaan zich buigen), p. meu'asòë (de aren krijgen vaste korrels), p. boeleuën peunòh (in den vollen wasdom als de volle maan), p. koe-nèng (geel doch nog niet volkomen rijp), p. masa' (rijp om geoogst te worden), p. roengkò' (overrijp, de halmen geheel gebogen, niet meer te oogsten); soorten van padi: padé adō paja (ladangpadi, met gele, langwerpige korrels), p. bō (met een zwarte tampō', onderscheiden in:) p. bō tjoet, p. bō rajeu', p. bō sòm bōh (de moe naar beneden en de bladeren naar boven gericht), p. boengòng kareuëng (ladangpadi), p. boengòng pineung (ladangpadi), p. boengòng slimèng (roode korrels), p. brè (met zoo goed als looze aren, zie ook p. mari), p. daroe geureubang (ladangpadi, met uitgespreide korrels), p. gatja (wit), p. goerang (roodachtig), p. hòë of hòj (wit), p. itam ië (ladangpadi, gele aren met eene donkere kleur bij den steel), p. leukat (kleefrijst, zie soorten hiervan i.v. leukat), p. manè (de korrels zijn bij het dorschen moeilijk uit de aren te trappen, onderscheiden in:) p. manè tjoet, p. manè rajeu',

p. manjam oe (ladangpadi, met aaneengesloten korrels), p. mari (die van zelf opkomt op een akker waar men geoogst heeft, wordt, van wege de zeldzaamheid, als geneesmiddel gebruikt, dial., b.v. Pedirsch, = p. brè), p. meuloe tjoet en rajeu' (soorten van ladangpadi), p. oelèë gadjah (met groote korrels), p. pasèh (ladangpadi, ook p. seulasi genoemd), p. rasi (donkergekleurde, zwarte padi), p. reunté' (rood, onderscheiden in:) p. reunté' bit, p. reunté' boengòng slimèng, p. reunté' karaïh, p. reunté' Meulabōh, p. reunté' meureuja, p. reunté' sigeupaj (zwelt sterk, indien gekookt), p. sajoe (zie p. si'ajoe), p. seulasi (zie p. pasèh), p. si'ajoe of sajoe (ladangpadi), p. sihari (of si'ari) banoen (witte korrel doch roode bolster), p. sihari Wòjla, p. teungkoe Salèh (ladangpadi); geïmporteerde soorten: padé kapaj (van overzee in het algem.), p. Keudah (uit Kedah), p. Poelò (uit Poelò Pinang); poephōn padé, de padi beginnen, i.e. het rijstveld inwijden door vóór het zaaien of het uitplanten van de zaailingen een bijeengebonden bos van takken met bladeren van de pineung, manè' manòë en sisdjoeë', na indooing ervan in meelwater (teupōng taweuë) en al dan niet na besprenkeling ermede van het rijstveld, midden in het veld te plan-

ten; inòng padé, moeder der padi, i.e. een zevental zaaiplantjes (padé seuneulōng), genomen uit wat er in het kweekbed overblijft na de overbrenging der zaailingen naar het plantveld, en geplant in een hoek of in het midden van het plantveld voor den zegen; oelèë padé, hoofd of begin der padi, i.e. een zevental padipluimen (moe), voor den zegen één dag vóór den oogst genomen uit de nabijheid van de inòng padé van het veld, en, in een witten doek gewikkeld, ergens in huis opgehangen, om, wanneer het weer planttijd is, met de zaadpadi vermengd te worden, (zie vbd. i.v. moe II); padé gasaj of geunasaj, in bosjes gebonden padi; padit na meuteumeung padé thōn njòë, hoeveel padi hebt ge dit jaar geoogst, (men mag van padi niet het woord doem of afleidingen ervan gebruiken, zie i.v. dit, en doem); wasé padé, padibelasting, (oudtijds door den soeltan geheven van op geirrigeerde velden verbouwde padi, ten bedrage van 1 naléh padi van elke naléh zaad, dat uitgezaaid werd, lam sinaléh bidjèh sinaléh padé); ajeuëm padé, middel ter sussing van de padi, d.w.z. rotantouwen, van een wachthuisje op het rijstveld uit over het veld gespannen met oude lappen en droge pisangbladeren eraan opgehangen, om, door er telkens aan te trekken, de rijstvogels te verjagen, (ook ajeuëm toelō genoemd, vgl. verder peunjakōt); boe-

ng òng padé, padibloem, wordt ook als liefkoozingswoord gebezigd, (zie vbd. i.v. moerakabah); breuëh padé, zie i.v. breuëh en vbd. i.v. aneu', meuih; sigò padé, één rijstjaar, i.e. de tijd tusschen twee opeenvolgende planttijden van padi; sipadé, één rijstkorrel, (als gewichtseenheid voor stofgoud gebezigd en verder fig. voor:) een greintje, een ziertje, een millimeter, een beetje, een oogenblik; sipadé brat, één rijstkorrel zwaar, (van stofgoud); meung sipadé han lōn bri dja-ra', meung sitapa' han lōn brigisa, ik laat (u) zelfs geen millimeter (u van mij) verwijderen, ik laat (u) zelfs geen voetstap (van mij) weggaan, (Dioe Plinggam); piōh si'at meung sipadé, djimeuhejlé „keundè reudjang", hij had nauwelijks een oogenblik uitgerust of (het dwerghert) riep: „kom gauw hier", (Plandō' Kantjé); manò' malèë keupadé, eene kip, die voor padi verlegenheid (schroom) gevoelt, (sprkw., gezegd van iem., die begeerte voor iets koestert en schaamte of onverschilligheid ervoor voorwendt); bintang padé, zie i.v. bintang. Moepadé, padi hebben. PADÈ', (vgl. Men. id.), compact, massief, kort en stevig van bouw, (van personen); (verb.) in gereedheid brengen en houden, (van een kanon om het af te vuren, eig. aanstampen van de lading); gòbnjan badan padé', hij is massief, kort maar stevig van lichaamsbouw; meureujam ka

geupadè', de kanonnen zijn al in gereedheid gebracht, staan al geheel gereed (om afgevuurd te worden). Peunadè', het in gereedheid brengen, in gereedheid gebracht, klaar; meureujam peunadè', gereed staande kanonnen (om afgevuurd te worden). Vgl. djasa, kasè'.

PADÈÈ, belemmerd, belet, verhindert, beperkt, (ook) belemmerend, te kort, te weinig (van b.v. geld, kapitaal), verduisterd, ondergegaan (van de zon), (verder) verongelukt, vernietigd, verdelgd, gedood, dood, te niet gegaan; lōn padèè that, ka thō iē, ik ben erg belemmerd (in mijn sawaharbeid), het water is opgedroogd; hana padèè sagaj ba' tapoemoela, we hebben in het geheel geen belemmeringen bij onzen veldarbeid; hana padèè, (ook) zonder ophouden, (in deze beteekenis meer padòë); pèng njòë padèè that, hana tō' lōn blòë sapeuē, dit geld is erg ontoereikend, ik kan er niets voor kopen, (zie ook vbd. i.v. lasa); la'én hana bè' talakèë, lōn njòë padèè, abang gata, meer (dan den gegeven ring) heb ik niet, vraag dus niets, ik, uw oudere broeder, bezit niet veel, (Noen Parisi); moewòë ajat misé dilèë, na bè' padèè ba' lōn kira, de verzen keeren weer tot het vorige (rijm) terug, opdat ik niet belemmerd worde (in de war rake) bij het opstellen (van deze hikajat), (Plandō' Kantjé); balé tadjaja' gata dilèë, lōn ka padèè

ka moebaja, gaat gij maar vooruit, ik heb een beletsel, een ongeluk (een doorn in mijn voet) gekregen, (Plandō' Kantjé); salèh gèt neupiōh tocan koe dilèë, oeròë padèë kakeu djoela; keureuna oeròë njòë kakeu seupōt, koetika pawōt Pò Meukoeta, het is misschien beter, dat u eerst uitrust, heer, (want) de zon gaat al onder, het is al laat; het wordt al donker, de tijd is al ver gevorderd, o Majesteit, (Tjah Koebat); njòëkeu sabab hana ibadat, seumajang djeumeu'at kajém padèë, dit is de reden, waarom zij hunne godsdienstplichten verwaarloozen, en dat de Vrijdagsdienst vaak (door hen) wordt verzuimd, (Tambéh toedjōh blaīh); djipōh ngòn kajèë dji-sròm ngòn batèë, rajat le padèë patah ngòn loeka, zij sloegen met een stuk hout, wierpen met steenen en velen van het (vijandelijke) leger verongelukten, werden gebroken of verwond, (Tjah Koebat); agam maté inòng balèë, kaphé padèë peudeuēng seuba, de mannen onder de ongelooovigen kwamen om, vernietigd door zijn zwaard, zoodat hunne vrouwen als weduwen achterbleven, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. djoekhòm. Moepadèë, = padèë; moepadèë-padèë, onduidelijk ziende of onduidelijk zichtbaar, wazig, (vgl. moepa-nèë-pa-nèë); moepadèë-padèë that mata lōn, han djeuēt lōn beuēt meung

batjoet, ik zie alles erg wazig, ik kan niets lezen; zie verder vbd. i.v. dieuëng. Poepadèë, belemmeren, beletten enz.; bè' that ta'adeuëb oelōn toeān, bè' toeān lōn ta-peusé'sa; barangkri ta-poepadèë-padèë, oelōn sitrèë maté hana; tata-goeēn timah sabòh blangōng, taplè lam reu-koeēng na meung phana, pijnig en martel mij niet al te erg; hoe gij mij ook tracht te vernietigen, ik, uw vijand, zal toch niet dood gaan; om te maken dat ik sterf moet ge een pot lood koken en dat in mijn keel gieten, (Malém Dagang).

PADIAH, ook peudiah (Arab. fid-jah), boete, zoengeld wegens verzuimde godsdienstplichten (zooals het vasten, de seumajang), bestaande uit eene bepaalde hoeveelheid van het graan des lands of geld, aan de armen te geven; djibri padiah poeasa, hij betaalt boete voor het niet vasten; padiah seumajang manjèt, zoengeld voor de door een doode verzuimde godsdienstoefeningen.

PADIT, zie i.v. dit.

PADJA (Arab. fadjr), dageraad, ochtendschemering, (zie vbd. i.v. kalam I, kilat, lōn II, malam, nèseupoe); padja gadjah of kidéb (Arab. al-fadjr al-kâdzib), het bedriegelijke gloren van den ochtend, dat weer door duisternis wordt gevolgd, de valsche ochtendschemering; padja sadè', (Arab. al-fadjr aḡ-ḡâdiq),

de echte ochtendschemering; awaj wa'tèë 'itjha apabila gadòh tjapa' njang mirah dan akhéddji 'òh teubiët padja sadè', ja'-ni oeréh njang that djeumeureulang meulinteuëng ba' binèh langèt njang si oe moesréb, dan padja kidéb mantōng dalam wa'tèë 'itjha, dan moereuët deungōn padja kidéb oeréh njang panjang ba' boedjoe langèt, lheuëh njan klam si'at, 'òh lheuëh klam njan teubiët padja sadè', njankeu awaj wa'tèë soebòh, de tijd voor de avondgodsdienstoefening begint, wanneer het avondrood is verdwenen, en eindigt, wanneer de echte dageraad aanbreekt, d.w.z. wanneer eene heldere lichtstreep zich in het Oosten aan den hemel in de dwarste vertoont; de valsche ochtendschemering behoort nog tot den tijd voor de avondgodsdienstoefening, en met valsche ochtendschemering wordt bedoeld eene lange lichtstreep overlangs aan den hemel, die gevolgd wordt door een oogenblik duisternis, waarna de echte ochtendschemering aanbreekt, alsdan begint de tijd voor de ochtendgodsdienstoefening, (Beukeumeunan).

PADJA' (Mal. padjak), bijvorm van badja' II, zie aldaar.

PADJAN, zie i.v. djan.

PADJÖH, eten, opeten, maaltijden, nuttigen, gebruiken, genieten, vreten, opvreten, (van menschen en

dieren, bij overdracht van zaken:) verslinden, verteren (zie vbd. i.v. koeroe'an, kréh I, moesōh, pageuë), uitwerking hebben, indringen, pakken, (van b.v. werktuigen of wapens, genees-, of toovermiddelen, van het verstand, (zie vbd. i.v. beusdōë, lambōt, loelōih, loet, mintra, 'ò); padjōh boe, rijst eten, (de gewone uitdrukking voor:) zijn maal gebruiken, ook padjōh of boe alleen; padjōh boe beungdōh, ontbijten; padjōh boe seupōt, middagmalen, (zie verder i.v. boe I); padjōb ranoeb, sirih gebruiken, (zie vbd. i.v. gapoe, kabat, ranoeb); padjōh oebat, medicijnen gebruiken, innemen; padjōh gadji, traktament genieten, (min of meer geringschattend, zie vbd. i.v. ngoej); padjōh riba, rente van zijn geld genieten, (zie vbd. i.v. laba); padjōh poekdōë, den coïtus uitoefenen; padjōh poenggōng, paederastie uitoefenen; padjōh até, het hart opeten, (fig. uitdrukking van woede voor:) dood slaan, tot moes slaan, (ook wel gezegd om kinderen bang te maken:) koepadjōh atékeu, ik zal je tot moes slaan; djipadjōh até keudrōëddji, hij eet zijn eigen hart op, i.e. hij wordt van nijd, van afgunst, van verdriet verteerd; keumoedōë njdōë hana djipadjōh, tjoet that, dit roer pakt niet, het is te klein; hana djipadjōh ba' (of lé) akaj (of bitjara), het gaat er bij het ver-

stand niet in, het verstand kan het niet vatten, i.e. het is in strijd met de rede, is onaannemelijk, absurd, (zie i.v. akaj, en vbd. i.v. loelōih); zie verder vbd. i.v. é' II, è', ha' I. Moepadjōh, gegeten, genuttigd, enz.; padjōh met meerv. subject. Poe padjōh, laten eten enz., te eten geven. Poemadjōh, de handeling padjōh verrichten, bezig zijn met eten enz., (zie vbd. i.v. lōë I). Peunadjōh, hetgeen wordt gegeten enz., spijs, voedsel, prooi, inz. lekkernijen, gebakjes, zoetigheden, snoepgoed; peunadjōh thō, droge gebakjes (die bewaard kunnen worden); peunadjōh basah of leumië', zachte koekjes (die niet voor bewaring geschikt zijn, ook dabeuëh peukan genoemd, zie i.v. dabeuëh); zie verder vbd. i.v. boeta I, kroë I. Zie djoeadah, makeuën.

PADŌ' I, werpen bij e.s.v. spel met geldstukken of kemiri-noten, waarbij de spelers eerst om de beurt b.v. een geldstuk van een zekeren afstand in een kuiltje werpen (padō') om uit te maken wie vervolgens het spel zal beginnen; hij wiens geldstuk in of het dichtst bij het kuiltje is terechtgekomen, begint met al de geldstukken der spelers van den afgesproken afstand in het kuiltje te werpen (padō'); de geldstukken, die in het kuiltje terechtkomen zijn voor hem en met een ervan moet hij naar een der buiten het kuiltje gebleven geldstukken, door de andere spelers

aangewezen, werpen (p ò h); raakt hij het, dan zijn ook al die andere geldstukken voor hem en begint men het spel op nieuw met een nieuwen inzet; mist hij het, of heeft hij bij den worp met al de geldstukken geen enkel in het kuiltje gekregen, dan komt een andere speler aan de beurt, enz.; lōn padō' han rōh, lōn pōh han keunōng, doe ik een worp (bij het padō'-spel), dan krijg ik er geen in het kuiltje, doe ik een „slag" (bij het zelfde spel) dan raak ik het niet, (sprkw. voor: ik heb pech, alles loopt mij tegen; soms voegt men er nog aan toe:) patéh leuē' inōng, djiba peusoena, luister ik naar mijne wijfjesduif (i.e. mijne vrouw), dan blijkt het gestook te zijn. Moepadō', aan het werpen zijn, het padō'-spel spelen.

PADŌ' II, zie paroeē' II.

PADŌ', afschutten, verschuilen, verbergen, dekken, aan het gezicht onttrekken, het vrije uitzicht belemmeren, uitsluiten (van de erfopvolging), beschutten, beschermen; afgeschut, verscholen, enz.; afschutting, dekking, versperring, beschutting, bescherming; Deulima Rawan dja' padō' drōē, doeē' ba' sagōē likōt keuta; poetrōē meusōm doeē' meusilēē, sabab meulin-tēē keunan teuka, D. R. ging zich verschuilen en zette zich in een hoek achter eene rustbank neer; de prinses stelde zich verdekt op, omdat haar schoon-zoon daar kwam, (Noen Parisi);

tapadō' lōn niba' sisat, niba' soerat njang tji-laka, behoed mij (o Heer) voor dwaling en voor eene opteekening van slechte daden (n.l. door een der wachtengelen Kiraman Katibin), (Akeubarō Karim); bōh beudé pōnabān oedjeuēn, padō' boeleuēn sang goerahna, de geweerkogels vlogen door de lucht alsof het regende en de maan werd er door verborgen als ware er eene eclips. (Tamin Ansa); rab oe langèt djeu'ōh boemōē, ba' até drōē lōn njeum rasa; boemōē dōnja rab ka padō', bān bōh manō' leumah boenta, ik had bij mijzelf het gevoel alsof we dicht bij den hemel waren, zoover was de aarde verwijderd; de aarde was bijna uit het gezicht, en zag er uit rond als een kippenei, (Tamim Ansa); zie verder vbd. i.v. bah, djalaj, lindōng I, loebeuēng, malēē. Moe-, of teupadō', aan het gezicht onttrokken, verborgen, verscholen, beschut; moepadō', (ook) zich verbergen, beschutting, eene schuilplaats zoeken. Poepadō', = padō' (verb.) met versterkte beteekenis. Poemadō', de handeling padō' verrichten; bē' tapoe-madō' di sinan, sta daar niet in den weg (van hetgeen ik zien wil). Peunadō', dekking, beschutting, bescherming, schuilplaats.

PADŌĒ, (dial. van Daja:) opgehouden, genezen, (gew. van eene wond); verder gew. met eene ont-

kenning en meer in hik.: *han* of *hana padòë* zonder ophouden, aanhoudend, onophoudelijk, voortdurend; *loeka lôn ka padòë*, mijne wond is al genezen; *hana padòë sagaj oedjeuën*, het regent aanhoudend; zie verder vbd. i.v. *geutjang*, *kada*, *kha'khi'*.

PADOEB, bijvorm van *padoem*, zie i.v. *doem*.

PADOEBAWA, verzorgen, verplegen, (meer in hik.); zie vbd. i.v. *brat*, *lagèë*.

PADOEËN (samengetrokken uit *pa en adoeën*), of, meer, *padoeën mama*, oom van vaderszijde, (eig. oudere, maar ook jongere broeder van den vader); *njang dja' keunòë doem njan padoeën*, *njankeu adoeën di ajaheunda*, die hier komen zijn allen uwe ooms, d.w.z. oudere broeders van uw vader, (Nabi Oesoëih); *Moehamat neudja' sadjan Abaïh, njan ngòn Andah padoeën mama*, Mohammad ging samen met 'Abbâs, evenals Hamzah een oom van hem van vaderszijde, (Noeboeët Nabi); *keutjhi' moepakatlé ngòn kawôm, aneu' keumoeën padoeën mama*, de *keutjhi'* beraadslaagde met zijne agnaten, met zijne neven en ooms van vaderszijde, (Noen Parisi). Vgl. *adoeën oema*, i.v. *oema I*.

PADOEKA, of *peudoeka* (Mal., uit Skrt. *pâdukâ*, sandaal), aanduiding van aanzienlijke personen, U Edele, Zijne (Hare) Edelheid, (in hik. en brieven);

zie vbd. i.v. *kaleuboe*, *kō-léha'*.

PADOEM, zie i.v. *doem*, en *pa I*.

PADRA, gelijk, (tegen elkander) opgewassen, niet onderdoend (voor elkander), een portuur voor (*ngòn*), elkanders portuur; *sabé padra, hana tiwaïh sahò*, (zij zijn) tegen elkaar opgewassen, de eene doet het voor den anderen niet onder; *Angòn B hana padra*, A en B zijn niet elkanders portuur; *oeròë ngòn malam tahoe kôm sabé, oedéb ngòn maté tahoe kôm padra*, de dagen en de nachten zijn voor ons (door de ellende in de belegerde vesting) gelijk (eig. beschouwen we als gelijk), leven en dood eveneens, (Pôtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. *hò*, *kada*, *katja'*, *oendi*, *oendja*. *Moepadra*, gelijk, tegen elkander opgewassen zijn. Vgl. *pada II*, *padan II*.

PA'È, gekko; *meung ka lhèë (peuët) gò, djimeusoe pa'è, ka teungòh malam*, wanneer de gekko drie (vier) keeren geluid heeft gegeven, dan is het al middernacht; zie verder vbd. i.v. *boéré'*. Zie 'èt-è, *tèt-tè*.

PA'ÈT, zie i.v. 'èt I, en *pa I*.

PAGAB, den pas afsnijden, zich in den weg stellen, tegenhouden, omsingelen, insluiten, achtervolgen en trachten den pas af te snijden of in te sluiten; *peuë djipagab?* — *keubeuë*, wat trachten ze te omsingelen? — een karbouw; zie verder vbd. i.v. *djrabat*, *griët*, *lintaïh I*.

Moe-, of teupagab, tegengehouden, omsingeld, ingesloten; ka moepagab lōn ba' lōn ploëng, ze hebben mij toen ik vluchtte den pas afgesneden. Poe-pagab, den pas laten afsnijden, laten omsingelen, omsingelen met; poepagab oereuëng ngōn asèë, iemand met honden achtervolgen en omsingelen. Poemagab, de handeling pagab verrichten; takalōn oereuëng poemagab di blang, kijk de menschen bezig zijn wat op het veld te omsingelen. Peunagab, achtervolging, omsingeling, insluiting.

PAGALŌ, gew. boepagalō, ook goepagalō, zie i.v. boe I, (ook zonder kleeftijst maar alleen sirih versierd met echte en papieren bloemen enz. wordt aldus genoemd); zie vbd. i.v. la'én.

PAGÉ, later, de dag des oordeels, hiernamaals; adat talō geuprang nanggròë njòë, maté geutanjòë teumeureuka; pagé djan neuwòë Radja Si Oedjoet, geutanjòë neulhoet neutoeëng njawa, wanneer deze stad zich (aan den vijand) overgeeft, dan zullen we door den toorn van den vorst getroffen worden en het toch met den dood moeten bekoopen; als later vorst S. O. terugkeert, zal hij ons van alles berooven en ons leven nemen, (Malém Dagang); oeròë pagé, oordeelsdag; zie verder vbd. i.v. djamah, loerōng, oebah.

PAGEUĒ, omheining, ommuring, omwalling, heining, haag, palissa-

de, wal; omheinen, ommuren, omwallen, omringen; pageuē lampōih, roemòh, omheining van een tuin, van een huis-erf; pageuē koeta, palissadeering, omwalling van eene versterking; inōng pageuē, de stijlen van de poort eener omheining; tjitjém pageuē, e.s.v. klein vogeltje, dat graag in heggen vertoeft; pageuē padjōh padé, de omheining (van het rijstveld) verteert de padi, (sprkw. voor) zich vergrijpen aan toevertrouwd goed, zich aan misbruik van vertrouwen schuldig maken, (ook) in opstand komen tegen wien men dank en eerbied verschuldigd is, tegen den vorst, (verder gezegd van) iets ongehoords, iets absoluut onbehoorlijks of absurds, (zie ook i.v. paleuēt, en roesō'); hana patōt, aneu', meunan preuboeētan ateuēh radja; misé roesō' djithō' até, padjōh padé pageuē lingka, zulk eene handelwijze tegenover den vorst, mijn zoon, is niet gepast, (ge doet dan) als de rib, die (zooals het spreekwoord zegt) tegen het hart stoot, als de omheining, die de padi verteert, (Noen Parisi): na tòm roesō' djithō' até, na tòm padé pageuē seuba, heeft ooit eene rib tegen het hart gestooten, heeft ooit eene omheining de padi opgevreten, (Pòtjoet Mochamat): na bagòë boeleuēn djipageuē bintang, na tam-sé intan lingka meutia, (zij was) als de maan, omringd

door sterren, als een diamant met parelen eromheen, (Tjintaboe-han); zie verder vbd. i.v. lang-gam, loej, mara, prang. Moepageuë, omheind, om-muurd, omringd; zie vbd. i.v. t j a r a'. Poepageuë, eene omheining enz. maken om, van eene omheining enz. voor-zien; b è' tapoepageuë r èt g ò b d j a', maak geen haag over een weg, waarlangs de menschen gaan. Poemageuë, de hande-ling pageuë verrichten. Peu-nageuë, ge wijze van omheinen enz., omheining enz.

PAGOE (Men. id.), zolder, zolde-ring, (dial. Westkust; in Groot-Atjèh para).

PAH-PÖH, zie k a p a h-k a p ò h, en vgl. p ò h.

PAHIT, wat schort eraan, hoe gaat het er mee; zie hit en p a I.

PAHLA, of pala (Mal. pahala, uit Skrt. phala, vrucht, loon), loon voor goede werken, loon in de andere wereld, hemelsch loon; o e r e u ë n g m i t a p a h-l a, iem., die naar zulk loon streeft; p a l a r a j é h, p a l é h r a j a, (waarin rajéh alleen voor het rijm, z.v.a.) wat he-melsch loon, een groot ongeluk, (gezegde ter bespotting van een schijnvrone, die het achter de mouw heeft, of van het een of ander dat men moet doen en waarvan men geen loon doch alleen last verwacht); zie verder vbd. i.v. m a t é, m o e r ò è. Moe-pahla, waarop hemelsch loon staat, verdienstelijk; d j i n ò è t a l e u n g ò s a b ò h r i w a j a t, n j ò è p a l i l a t n j a n g m o e-

p a h l a, luister nu naar eene overlevering over een verdienste-lijk werk, waarop hemelsch loon staat, (Asaj djeuët padé).

PAHLAWAN, ook p a l a w a n (Mal. pahlawan, uit Perz. p a h l a w â n), held, dapper strij-der, voorvechter, (in hik. en ei-gennamen); zie vbd. i.v. d j o e-h a n, m a n II, m ò s e u t a h é, o e g ò h, p a n d a n g.

PAHNA, zie p h a n a.

PA'IDAH (Arab. fâ'idah), nut, voordeel, (ook) bedoeling, (ver-der) voordeeltje, geschenk; n a g e u b r i p a ' i d a h g a t a t a-d j a' b a' t e u n g k o e b a-r ò è, heeft men u iets gegeven, toen gij gisteren naar den teung-koe moest gaan; p e u ë p a ' i-d a h d j i t e u k a k e u n ò è, wat voor bedoeling heeft hij met hier te komen; zie verder vbd. i.v. a m i l a n, b e u d e u ë n g, k ò I, l a l a t, l e u p a i h, m i n t r a, p a n j a n g. M o e p a ' i d a h, nut, voordeel opleverend, nut hebbend, nuttig; h a n a m o e-p a ' i d a h, k e u p e u ë t a p o e-b o e ë t, het heeft geen nut, waar-voor zullen we het doen. Zie m e u n a p a ' a t.

PAIH I, of p h a i h, (Ned.) pas, reispas, (mod.); s o e r a t p a-i h, id.

PAIH II, of p h a i h; m o e p a i h-(-p a i h), zich verspreidend, door-dringend, (van een geur); b a n-t a j t i r è b o e l o e t b a s a h, b è è m o e p a i h-p a i h m a b ò' g i l a, de kussens en gordijnen waren doornat (van parfum) en de geur was zoo doordringend,

dat men er dronken en gek van werd, (Noen Parisi).

PA'IKŌ, e.s.v. vogel met aan den rug en het begin der vleugels roode, en overigens gele veeren, wordt wel in kooien gehouden; zie vbd. i.v. p a n t ō n. Zie i.v. b a r è è - b a r è è.

PAJ I (Mal. p a l), laveeren, tegen den wind, tegen de golven in zeilen; b a r a n g d o e m b a k a t h a n a d a w ō', d i d j i h d j i' a n g g ō' d j i p a j l a n d j a, hoeveel golven er ook waren, (de schepen) bekommerden er zich niet om, ze zeilden er tegen in met den voorsteven op en neer gaande, (Banta Beuransah). M o e p a j (-p a j), de handeling p a j verrichten, p a j met meerv. subject.

PAJ II (Mal. p a l, uit Ned.) paal, (afstandsmaat), (mod.).

PAJA, moeras, drasland, sawah in een moeras aangelegd. M o e p a j a, met moerassen, op een moeras gelijkend, moerassig, drassig; k a m o e p a j a j o e b m ò h, de grond onder het huis lijkt op een moeras, is drassig. P o e p a j a, tot een moeras maken of laten worden, op een moeras doen of laten gelijken, drassig maken of laten worden; p a k ò n t a p o e p a j a j o e b m ò h g a t a, waarom hebt ge den grond onder het huis drassig gemaakt. Vgl. b o e è n g. I.

PAJAH, erg moe, zwaar vermoeid, afgemat, uitgeput, (ook) zeer moeilijk, lastig, zwaar, afmattend (van lichamelijken of geestelijken arbeid), zwaar, ernstig (van eene ziekte); moeite, last; l ō n p a j a h t h a t o e r ò è n j ò è,

g e u j o e è d j a' d j e u' ō h t h a t, ik ben vandaag erg moe (heb het vandaag erg vermoeiend gehad), men heeft mij erg ver laten gaan (eene verre boodschap laten doen); b o e è t n j a n p a j a h t h a t, dat werk is erg zwaar, erg lastig; S i P o e l a n s a k é t k a p a j a h t h a t, N.N. is ernstig ziek; zie verder vbd. i.v. a m i l a n, a n e u', b a n d é n g, l e u n j o e è', m i n t r a, n j a r é n g I, p e u è. M o e p a j a h, zich moeite geven, zich moeite getroosten, moeite doen, zich inspannen; zie vbd. i.v. k o e a h, l e u b è h. P o e p a j a h, moe maken, vermoeien, zwaar, moeilijk maken: p o e p a j a h d r ò è, zich vermoeien, het zich moeilijk maken, zich moeite geven, zich inspannen. P e u n a j a h, vermoeienis, moeite, inspanning, (verder) loon voor genomen moeite, voor bewezen dienst, fooi; n j ò è p e u n a j a h d r ò è t e u, ziehier de belooning voor uwe moeite, uw fooi; h a n a l ō n t o e è n g p e u n a j a h, ik neem geen belooning, geen fooi aan; zie verder vbd. i.v. l h e u è h, o e m ò m, o e p a h. Vgl. h è'.

PAJANG, sleepnet, (hetzelfde als p o e k a t, doch gebruikt in volle zee en niet van het strand uit uitgezet en naar het strand toe ingehaald; men vischt met de p a j a n g gedurende een klein gedeelte van het jaar, wanneer de s o e r è - visch zich in scholen dicht bij de oppervlakte van het water vertoont; wie zulk eene school visschen het eerst ziet, heft een jubelkreet aan, en krijgt, wanneer een ander ze vangt, er de helft

van); hōj pajang, (naar den jubelkreet van den pajang-visscher:) jubelen, jodelen. Moepajang, met de pajang vissechen; dja' koetimang poeti' koembang, bōh até nang ajeuëm djaròë; beudjeuët aneu' tamoe-pajang, beutapawang poekat keudròë, kom, laat ik je op mijne armen wiegen, mijn koembang-knop, moeders hartepit en speelkameraad; moogt ge, mijn kind, later in staat zijn met de pajang te vissechen en moogt ge zelf aan het hoofd van de poekat-visschers staan, (Banta Beuransah).

PAJÉH, platdrukken, plat trappen, klemmen, (verder: visch, gew. gedroogde visch na fijngewreven te zijn) met kruiden mengen, in een pisangblad wikkelen en roosten, (gekookte kleefrijst) met suiker en klappermelk mengen, in een pisangblad wikkelen en roosten; bē' kapajéh (of poepajéh) è', ga niet je st... plat drukken, (zegt men tot een kind, dat, na zijn gevoeg gedaan te hebben, met zijn achterste over iets heen wrijft); eungkōt pajéh, visch met kruiden in een pisangblad gewikkeld en geroost; boepajéh, kleefrijst met suiker en klappermelk in een pisangblad gewikkeld en geroost; zie sprkw. i.v. bisan. Moepajéh, platgedrukt, getrapt op, geklemd; è' moepajéh ngòn gaki, met den voet platgetrapte st...; lōn moepajéh ngòn ba' kajèë, ik ben door een boom gedrukt, geklemd; moepajéh-

péh, geheel, van alle kanten platgedrukt. Poepajéh, platdrukken, pajéh met versterkte beteekenis. Teupajéh, bij ongeluk platgedrukt, getrapt op: lōn ka teupajéh è', ik heb bij ongeluk op st ... getrapt. PAJOE, troosten, opbeuren, in eene goede stemming brengen, sussen, bepraten, paaien, vleien; troost, opbeuring, vleierij; tapajoe bē' djimòë sabé, troost haar, opdat zij niet steeds door weent; tapajoe mangat djitém, bepraat hem opdat hij wil; keureuna soeara meutoerōt pajoe, gèt that lakoe mamèh rasa, want zijne stem klonk aanhoudend vleierend, vriendelijk en aangenaam voor het gevoel, (Pòtjoet Mochamat); narit pajoe, troosten-de, sussende, vleierende woorden; bōh pajoe, = pajoe (verb.); Djoechan Meusapi oetōih bōh pajoe, tjoet poetròë meuloe hana lé haba, Dj. M. wist zeer handig sussende woorden te spreken en de lieve prinsessen, de meuloe-bloemen zeiden niets meer, (Djoechan Meusapi); zie verder vbd. i.v. oegòh. Moepajoe, getroost, opgebeurd enz.; troostend, opbeurend enz.; narit gata moepajoe that, uwe woorden zijn zeer vleierend; ngòn soeara moepajoe that djipoemangat até radja, met eene sussende stem bracht hij den vorst in eene goede stemming, (Tjah Koebat). Poemajoe, de handeling pajoe verrichten; tjeudaïh that

tapoemajoe, ge zijt erg knap in het paaien. Zie bajōh.

PAJONG, pajoeng, staatsie-, regen-, of zonnescherm, (wordt o.a. geopend gehouden boven de doodkist van voornamen personen, wanneer die grafwaarts wordt gedragen; oudtijds was het dragen van een pajoeng alleen geoorloofd aan vorsten, vrouwen van oelëbalangs, bruiden en bruidegoms), (wordt verder gebezigd in den zin van:) geëerbiedigd, geliefd, (zie vbd. hiervan i.v. meukat, oelōn, oetjab); pajōng Tjina, of pajōng keureutaih, Chinesche, papieren pajoeng; pajōng iram (iram), zie i.v. iram II; pajōng oebō-oebō, zie oebō-oebō; idja pajōng, zie i.v. idja I; labang pajōng, zie i.v. labang. Moepajōng, een pajoeng hebben, dragen, boven zich geopend hebben, (ook) op een pajoeng gelijken, zich als een pajoeng vertoonen, als een pajoeng over iets heen hangen, iets overschaduwē; lintō moepajōng, een bruidegom, boven wien een pajoeng geopend wordt gehouden, (zegt men nog wel schertsend van iem., die met een pajoeng boven zich loopt); ban silingka meureujam meukeupōng, asab moepajōng ateuēh koeta, aan alle kanten (werden) kanonnen (afgevuurd) en de rook hing als een pajoeng boven de vesting, (Noen Parisi); teuma teuka awan moepajōng, djipeutoedōng Ahmat moeda, toen kwam er eene wolk, die als een pajoeng den jeug-

digen A. overschaduwē, (Noeboe-ët Nabi); zie verder vbd. i.v. iram II, karang, lintuēng, oentōng. Poepajōng, (als) met een pajoeng overschaduwē, beschutten; geuta n jō ē n j a n g m a' s i ē t 'adeuēb that toetōng, h a n s ò ē p o e p a j ō n g 'amajteu hana, wij, zondaren, zullen (op den oordeelsdag) zeer van de zonnehitte te lijden hebben, er zal niemand zijn om ons te beschutten, (want) er zijn van ons geen goede werken, (Prang Gōmpeuni); di gōb oentōng na ban reubōng, l e s ò ē p o e p a j ō n g n a n a n g a p a, anderen hebben een lot als dat van de bamboespruit, er zijn velen, die hen beschutten, (want) ze hebben nog ouders, (Poepō' Leumō).

PAKAJ (Mal. pakal), breeuwen, kalfaten, waterdicht maken (van eene prauw met werk van gleuēm, geplozen boomwol, kalk en olie of hars, zie dama, en gala II); prahō njan ka lheuēh geupakaj, die prauw is al gebreeuwd. Moepakaj, gebreeuwd, gekalfaat. Poemakaj, de handeling pakaj verrichten. Zie tampaj.

PAKAT (als stamwoord beschouwd van moepakat uit Arab. moewâfaqah), overleg, beraadslaging, samenspreking, bespreking, bijeenkomst om te beraadslagen, conferentie, het resultaat ervan, afspraak, overeenstemming, plan; (ook wel, doch zelden verb.) overleggen, in overleg treden, beraadslagen; hana

djadèh pakat, het overleg is niet doorgestaan, (of) is op niets uitgelopen; peudoëë' pakat, eene bijeenkomst beleggen, (zie vbd. i.v. doeë', moela I); mita pakat, te rade gaan, in overleg treden, raad, overeenstemming zoeken, een plan beraamen, (zie vbd. i.v. mōseulihat); habéhkeu pakat teugòh djandji, ka geu'élé santeut rata, nadat zij beraadslaagd hadden en onderling eene hechte afspraak hadden gemaakt, drongen zij eensgezind en gelijkelijk in den strijd op, (Pòtjoet Moehamat); sipakat, ook sapeuë, of sabòh of santeut pakat, een van zin, eensgezind, eendrachtig, in harmonie, in overeenstemming (met een ander of met elkander); Angòn B hana sipakat, A en B zijn niet eensgezind; santeut pakat doemdji saré, djibeuddòihlé doemdji rata, toen zij het onderling eens waren geworden, stonden zij allen op, (Nabi Oesoëih); zie verder vbd. i.v. geunab, liké, nè. Moepakat, overleggen, beraadslagen, eene bespreking houden, confereeren, het eens trachten te worden, het eens zijn, eensgezind, eendrachtig zijn; in overeenstemming, in harmonie; zie vbd. i.v. dèēlat, djeumen-ah, I, épeutika, hōreureumat, mita, njaréng I, pakdè, patòt. Poepakat, laten overleggen, het eens doen worden, doen overeenstemmen, doen instemmen. Teupakat, in overleg getreden.

PAKÉ, schelden, razen, kijven, standjes maken; gekijf, ruzie, twist, gevecht; bōh neutjarōt bōh neupaké, kadròb da ti kapoewòë da, of zij tiert of raast, je moet mijne zuster vasthouden en naar huis brengen, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. loerōng, oelò'oelò', 'òh. Moepaké, kijven, krakeelen, twisten, vechten, zie vbd. i.v. gandra, gandra, mama, en hier beneden. Poepaké, doen twisten, doen vechten, tot twist opstoken, twist zaaien; 'adeu-ëb ba' toebōh hana reuda, inòng peusoena poepaké lakdè; misé asèë koeat moepaké ngòn barangsdè asdè nanggrdè, met aanhoudende lichamelijke kwellingen (in de hel) zijn de vrouwen, die met lasterpraatjes hare echtgenooten tot twisten aanzetten, en zelf als honden ervan hielden om met een ieder in het land ruzie te maken, (Tambéh toedjōh blaïh); sabab paléh plandō' kantjé djipoepaké badeuë' ngòn gadjah; djih njan doea djimoepaké, hana piké sabé tjèëkah, doordat het ellendige looze dwerghert den neushoorn en den olifant tegen elkander had opgestoot, waren die twee aan het vechten gegaan zonder te bedenken, dat zij beiden even machtig waren, (Plandō' Kantjé). Teupaké, in twist geraakt; ka teupaké, hana djimarit lé, ze zijn met elkaar in oneenigheid geraakt, ze spreken niet meer met

elkander. Poemaké, de handel-
ling paké verrichten; koeat
that poemaké gata, ge-
zigt erg sterk in het schelden.

PAKĒH (Arab. faqīh), wetge-
leerde, schrift-, godgeleerde, (in
hik., zie vbd. i.v. kanoeri,
krah, lheuēh); wordt verder
als eigenaam gedragen door de
oelëëbalangs van Pidië: Teunkoe
of Teungkoe Pakēh Pidië.

PAKHŌ', tegen iets stooten, tegen
elkaar stooten, rijmen, in verzen
brengen, in dichtmaat opstellen;
rhytme, rijm; lōn meung pa-
khō' antō' kalam, lōn
reusam sabōh tjalitra,
ik wil woorden in verzen brengen,
een verhaal in dichtmaat behande-
len, (Noen Parisi); keunōng
pakhō', het rhytme treffend,
goed van rhytme, (zie vbd. i.v.
lagèë), (ook) juist, gepast zoo-
als het behoort; njan hana
keunōng pakhō', dat is
niet gepast, (van woorden of han-
delingen); koereuēng pa-
khō' haba han keunōng,
keureuna bingōng akaj
bitjara, de verzen zijn ge-
brekkig en het verhaal loopt niet
goed, want (ik ben) dom en raak
gauw in de war, (Banta Ahmat).
Moepakhō', gestooten (van
b.v. het hoofd, wanneer men in
het donker loopt, of indut), (fig.)
bijeengestoken (van de hoofden,
en in het algem.:) bijeen (zittend,
liggend, staand), (verder) har-
monisch, eene harmonie vormen-
de, met elkaar harmonieerende,
goed gerangschikt; lōn moe-
pakhō' (of teupakhō') oe-
lèë ngòn tamèh, ik heb mij

het hoofd tegen den paal gestoo-
ten; doeë' moepakhō'
(oelèë), met de hoofden bijeen-
gestoken zitten, bijeenzitten;
bandoem oelama moe-
pakhō' oelèë, bandoem
meurèë-rèë trō ië mata,
al de schriftgeleerden zaten bij-
een (bij het sterfbed van Teung-
koe di Tirò) en allen stortten tran-
nen bij stroomen, (Prang Gōm-
peuni); béhtra ngòn lan-
tjang ka mentadjō', ka
moepakhō' oemiēngkoe-
ala, al de schepen en lan-
tjang-prauwen waren, op poot-
stokken gelijkend, aan den rand
der riviermonding bijeen, (Di-
wa Sangsaréh); bantaj soe-
sōn kasab meurō', diba'
tampō' intan preumata;
ka dji'atō djrōh moepa-
khō', boengōng tadjō'
até soeka, pronkkussens, met
gouddraad geborduurd en dia-
manten en edelgesteenten aan bei-
de uiteinden, waren mooi en har-
monisch gerangschikt en met
bloemen aan stokjes versierd,
zoodat het een lust was om ze te
zien, (Banta Ahmat); neuma-
rit doem moepakhō', na
ban meureubō' trōn di
adara, hij sprak passende woor-
den, (die zoo welluidend klon-
ken) als (het geluid van) een
meureubō', die uit de lucht
neerdaalt, (Pòtjoet Moehamat);
gèt that moepakhō' ra-
pa'i malam njòë, sa that
djibōh lagèë, de tamboe-
rijnen klinken van avond erg
harmonisch, ze slaan de wijs er
erg gelijk op. Poepakhō', =

pakhō' (verb.) met versterkte beteekenis, *moepakhō'* doen zijn. *Teupakhō'*, bij ongeluk gestooten. Vgl. *antō'*, *patjō'* II.

PAKI (Arab. *faqîr*), arme, behoeftige, bedelaar, (gew. in verband met den godsdienst gedacht: behoeftigen, die men bij wijze van boetedoening spijzigt, een behoeftige, die trouw zijne godsdienstplichten vervult, een vrome, die zich uitsluitend op den godsdienst toelegt en geen middel van bestaan heeft, iem. die „behoefte heeft” aan God of Gods genade, iem., die vrijwillig afstand gedaan heeft van zijne wereldsche goederen); arm, behoeftig; *oereuëng paki*, arme, behoeftige; *paki meuseukin*, arm en behoeftig, armen en behoeftigen, (twee categorieën van personen, die recht hebben op een aandeel in de *djakeuët*, waarbij de Sjafi'itische leer onder een *paki* verstaat iem. die in behoeftiger omstandigheden verkeert dan een *meuseukin*); *peudjamèë paki*, armen spijzigen, (in Atjèh b.v. wanneer men zijne verstooten vrouw terugneemt); zie verder vbd. i.v. *kala IV*, *krah*, *lari*, *meu'oengki*, *moerō'*. *Moe-paki*, als een *paki* leven, den bedelstaf aannemen; *kamòë meusabda meudja' moe-paki*, *tòhkeu piké doemna gata*; *gatakeu patōt geunantòë kamòë*, *peutimang nanggròë alam dōnja*, (de vorst zeide tot de oelèëbalangs:) wij willen (aan u) zeggen, dat we den bedelstaf willen

aannemen, wat is nu uw oordeel: het is (o.i.) gepast, dat gij ons vangt in het besturen van het geheele rijk, (Nabi Oesoeih; zie verder den regel i.v. *kandòë* geciteerd, die op de hier aangehaalde regels volgt).

PAKOE I, varen, (plant): *pakoe bit*, de gewone varen, (eetbaar); *pakoe gadjah*, eene groote varensoort, (wordt als geneesmiddel gebruikt tegen *barah lam proeët*, ontsteking in den buik).

PAKOE II, tot touw draaien, twijpen (van reeds met de hand tot strengen gedraaide vezels, b.v. *boelèë djō'*, of *tapéh*, resp. *arèn*, of klappervezels, door zulk eene streng, die op een aan beide uiteinden van eene inkeping voorzien stuk hout, ook *pakoe* genoemd, is opgewonden om eene tweede streng, die met een der uiteinden ergens aan vast is gebonden, van de *pakoe* af te slingeren, en vervolgens dezelfde bewerking te herhalen van het andere uiteinde der vastgebonden streng uit, zoodat men een touw van drie strengen verkrijgt); *dilōn hanlōn dja' oe Panté Pakoe*, *han é' lōn pakoe tapéh peunoeta*, ik ga niet naar P. P., ik kan geen touw draaien van klappervezels, (lett. ik kan tot strengen gedraaide klappervezels niet twijpen), (sadati-vers, bevattende een woordenspel met *pakoe*). Zie *bi-beuë*, *djalòë*, *sréng*, *wéng*.

PAKÒÈ (Mal. *pakai*), gebruiken, gebruik maken, van, (meest in hik. en in figuurlijken zin:) zich ten nutte maken, ter harte nemen;

asaj èleumèë, aneu', ta-
moepakat, tameusantent
ngòn oelama; djakalèë
gèt njan tapakòë, njang
roegòë bè' takeureudja,
het begin van alle kennis, mijn
zoon, ligt hierin, dat men geleer-
den raadpleegt, met hen overleg
pleegt; wat goed is neme men dan
ter harte, en wat tot schade leidt
volge men niet, (Pòtjoet Moeha-
mat); zie verder vbd. i.v. meun
ap'aat, padan II. Zie
ngoej.

PAKÒN, zie i.v. kòn II, en pa I.

PAKRÉ, dial., en in hik. voor pa-
kri, zie i.v. kri, en pa I.

PAKRI, zie i.v. kri, en pa I.

PALA (Mal. id., uit Skrt. phala,
vrucht), muskaatnoot, notemus-
kaat, (bòh pala, komt in de
aweuëh peuët plòh peu-
ët voor); ba' pala, muskaat-
boom; boengòng pala, foe-
lie; tjitjém pala, zie tjém-
pala; zie verder pahla.

PALA' (Arab. falak), hemelbol,
hemelsche sfeer; èleumèë pa-
la' (Arab. 'ilm al-falak),
sterrenkunde, astronomie, (vooral
opgevat als hulpwetenschap van
de tijdrekenkunde en van de wi-
chelarij, zie vbd. i.v. oerat);
pala' dja'pa sadé', naam
van zekere wichelboekjes naar de
wichelmethode, (zie i.v. dja'pa).

PALAKAH, zie peuleukah.

PALAM, door middel van een spij-
ker of eene houten pin uitslaan,
uithameren, (van b.v. een spijker
of houten nagel, die niet met eene
nijptang is te vatten en uit te
trekken); tapalam, hamer (den
spijker b.v.) eruit (door b.v. aan

den tegenovergestelden kant een
spijker aan te brengen en hierop
te hameren). Teupalam, (op
de aangegeven wijze) eruit gesla-
gen. Peunalam, de wijze van
het palam, de spijker of houten
pin om te palam.

PALANG-PALÉNG, of balang-
baléng, kettingkogel, draaiende
kanonskogel, (die in de lucht draait
en boomen velt); bòh, of aneu'
palang-paléng, id.; lheuëh
meureujam Asèë Kèng-
Kèng, palang-paléng keu
aneu'nja; keunòng ba' oe
poetōih meukhan, pa-
geuë teureuban habéh
phana, afgevuurd werd het ka-
non De Keffende Hond, geladen
met kettingkogels; en klapperboo-
men, daardoor getroffen, braken in
tweeën, en verschansingen storten
ineen en werden vernietigd, (Noen
Parisi).

PALANG-PALÒÈ, zie paléng-
palòë.

PALAWAN, zie pahlawan.

PALÈÈ I, ijzeren hamer (vroeger
alleen in gebruik bij ijzer-, en
goudsmiden); met zulk een hamer
slaan, hameren. Moepalèë,
zulk een hamer hebben, er mede
werken, slaan; ermede geslagen.

PALÈÈ II; ba' palèë, e.s.v.
liaan, ook ba' soesoe genoemd,
die caoutchouc (geutah pa-
lèë, of geutah soesoe)
levert.

PALÉH, ongelukkige lotsbedeeling,
ongeluk, ramspoed; tot ongeluk
voorbeshikt, ongelukkig, rampza-
lig, ellendig, vervloekt, verdoemd
(vaak als verwensching gebezigd,
ook zonder dat men er iets kwaads

mee bedoelt, zie echter paliëng, en verder vbd. i.v. anò, bië', bingkaïh, biōh, bira, dangki, dara, hò'hò', paké), (ook) ongeluk aanbrengend; kaphé paléh, vervloekte ongeloofige, (scheldwoord); si paléh, de ellendeling, het ongelukskind; paléh tjilaka meutoeah moebagia, ellendig, ongelukkig, gelukkig, voorspoedig, (zegt men bij het meten van een blank wapen, door de breedte van zijn duim op het lemmet af te meten, om te zien of het al dan niet deugdelijk is, geluk of ongeluk aanbrengt, zie ook tjéntjala), (of) ellende, ongeluk enz., dat alles komt van God en niet van ons (ba' Pòteu Alah, kòn ba' geutanjòë); oereuëng moepoesa oeleuë, paléh sakeuë tō' an toeha, iemand met een haarwervel op het voorhoofd is voor ongeluk bestemd tot in zijn ouderdom, (sprkw.); paléh blang han djeuët padé, paléh glé han djeuët nala, is de akker ramspoedig (i.e. rust er geen zegen op), dan gedijt de padi niet, is de berg ramspoedig, dan gedijt de nala niet, (of) ramspoe-dig is de akker, waar de padi niet gedijt, enz., (sprkw., het tweede deel alleen voor het rijm); zie verder sprkw. i.v. lakdè, oekō, paleuëng. Poepaléh, ongelukkig maken, paléh noemen, verwenschen.

PALÉNG, (zieh) wenden, keeren, af-, omwenden, omdraaien; paléng dròë, zich wenden, zich af-, omwenden; paléng moe-

ka, het gelaat wenden, af-, omwenden, (fig.) ontrouw, afvallig worden, afvallen; tapaléng mata gògadjòë, buig de tanden van de zaag om, stel de zaag (die b.v. niet goed meer pakt); djiteuka di likòt peuleuheuën-leuheuën, djitoembō' di roeëng Sali Diwa; Sali Diwa jōh njan teukeudjōt, djipaléng oe likòt pantaïh sigra, hij kwam stilletjes van achteren en gaf S. D. een stomp op den rug; S. D. schrok toen en keerde zich snel om, (Diwa Akaïh); dan soenattat kala saleuëm njang phōn tapaléng si ròt oeneun, dan soenat tat kala saleuëm njang keudoea tapaléng si ròt oe wië, en het is aanbevelenswaardig, dat men, wanneer men de eerste heilbede (bij de beëindiging van de seumajang) uitsprekt, het hoofd naar rechts en bij het uitspreken van de tweede heilbede naar links wendt, (Beukeumeunan); wië ngòn oeneun hana djipaléng, até gigéng didalam dada, hij keek noch naar rechts noch naar links, (want) in zijn binnenste was hij ontstemd, (Tjintaboehan); sipeureuti haj Keudjroeën Kandang, keudjōndjōngan paléng moeka; paléng keu Alah paléng keu Nabi, si meu'oengki darōhaka, zooals K. K., die van Uwe Majesteit afvallig is geworden, en (aldus ook) Allah en den Profeet

is afgefallen, de goddelooze en opstandige, (Noen Parisi; zie verder vbd. van paléng moeka i.v. gigéng, goena, linteuëng); lajeuë paléng, zie i.v. lajeuë. Moepaléng, gewend, gekeerd, af-, omgewend, omgedraaid; zich wendend enz.; takoeë moepaléng moekaneu itam, bandanneu leumbam djipeu'é' bisa, zijn hals was gedraaid en zijn gezicht was zwart, zijn lichaam was blauw van vergift, dat er zich in verspreidde, (Pòtjoet Moehamat); keusiplōh moepaléng dadateu niba' kiblat, ten tiende (is de seumajang niet geldig), wanneer uwe borst van de kiblat is afgekeerd, (Beukeumeunan); ada' tajoeë peu'é' tajeuën, srōt di reunjeun reubah moepoenggéng; „reunjeun boelat moebalé'-balé', poeëh that ta'é' moepaléng-paléng''; ba' tajoeë boeëtle that da'wa, beunjeum tatampa boemoe-paléng, als men haar een watervat in huis laat brengen, dan rolt zij onderste boven van de trap: (en beweert dan:) „de sporten van de trapladder zijn ook rond en draaien, (wanneer men erop trapt), natuurlijk is het lastig om al draaiende de trap op te klimmen''; wanneer men haar iets laat doen, dan heeft zij er altijd wat tegen in te brengen, zoodat men neiging gevoelt om haar een klap te geven, dat haar gezicht ervan omdraait, (Tambéh toedjōh blaïh); zie verder vbd. i.v.

héng. Teupaléng, (bij ongeluk, toevallig) omgewend, enz., zich omwendend enz.; teupaléng batjoet Êseutat Moehébat, Sikandawi loempat pantaïh sigra; djitōbba' dada teumbōih oe roeëng, djeumeuloeëng-djeumeuloeëng boelat mata, E. M. keek bij ongeluk even ter zijde en S. deed snel een sprong en stak (hem zijn dolk) door de borst en den rug heen, zoodat hij staroogend op den grond spartelde, (Diwa Akaih). Vgl. palang-paléng, paléng-palôë.

PALÉNG-PALÔË, ook palang-palôë, schots en scheef, her- en derwaarts, door elkander, in verwarring, in opschudding; misé prahō tan keumoedōë, paléng-palôë angèn timpa, (het volk in de vesting was in rep en roer) als prauwen zonder roer, die door den wind door elkander worden geslingerd, (Noen Parisi); doem djipōh drōë paléng-palôë, randō-randōë ngòn ië mata, allen sloegen zich zelve in groote verwarring, terwijl zij van tranen overvloedden, (Meudeuha').

PALÉT, wikkelen, winden, slingeren om, omwikkelen, omwinden, omstrengelen, zich winden, zich kronkelen om, omkronkelen; omwikkeling, omwinding, omslingering; neungoej idja sō' ngòn badjèë, palét di oelèë tangkoelō' raja, hij deed zich een kleed om, trok een baadje aan en wond om zijn

hoofd een grooten hoofddoek, (Malém Diwa); *djipalét* *djaròë oelikòt*, hij strengelde zijne handen achter zich ineen; zie verder vbd. i.v. *keutjoela-keutjoelöë*, *koepiah*. Moe-, of *teupalét*, gewikkeld om, omwikkeld enz.; *bè'* *moepalét* *gaki kadoeë'*, zit niet met de beenen in elkaar gestrengeld, b.v. met het eene been over het andere. *Poepalét*, doen of laten wikkelen om enz. *Peunalét*, omwikkeling, wat omgewikkeld is; *di likòt njan idja peunalét*, doem *siblét-blét* *ikat dada*, daarachter waren (personen met) omgewikkelde kleeden, die bij allen in een slag om de borst waren gewikkeld, (*Pòtjoet Moehamat*). Zie *blét* II, *lilét*, *palòt*.

PALÈT-PALÒT, heen en weer dobberend, her- en derwaarts geslingerd, onrustig, gejaagd, zenuwachtig druk, onrustig druk, in verwarring, in rep en roer, verward; *ma tinggaj sidéh di la'òt*, *palèt-palòt reujeuë'* *tampòë*, moeder bleef alleen achter ginds in zee her- en derwaarts dobberend door de golven meegevoerd, (*Tambéh toedjòh blaìh*); *takalòn djisoera'* *that meutaga*, poetjat *moeka plandò'* *soeang*; *waki djiploeëng palèt-palòt*, *ka meusinthòb aneu'* *djalang*, men hoorde (de slakken) een donderend gejuich aanheffen en het ongelukkige dwergghert (dat met eene slak om het hardst liep doch door de

slakken werd beet genomen) werd bleek; het dwergghert rende, zich gejaagd reppende, en zakte (van uitputting) neer, dat hoerejong, (*Plandò' Kantjé*); *oereuëng di dalam saré tèt-tòt*, *palèt-palòtoereuëng lam koeta*; *djitjò'* *batèë ka ròh kajèë*, *peuë djiteu-mèë djisròm oeloea*, de lieden in de vesting waren allen in rep en roer en in zenuwachtige verwarring; wilden zij een steen nemen dan grepen zij een stuk hout, maar al wat ze vonden wierpen zij naar buiten (naar de belegeraars), (*Pòtjoet Moehamat*); *alòh-alah apè-ta pòt palèt-palòt doem oelama*, zuchtend, onrustig en zenuwachtig (zochten) alle wetgeleerden (naar eene oplossing van de hun voorgelegde kwestie), (*Noen Parisi*; zie den hierop volgende regel, geciteerd i.v. *édjeuma'*); *sigala ra'jat han djeuët djimarit*, *palèt-palòt ngòn soeara*, het (gevluchte) volk kon niet spreken, verward (van angst en gejaagdheid) klonken hunne stemmen, (*Boeda' Meuseukin*); zie verder vbd. i.v. *kablat-kablòt*.

PALEUËNG, kaal, haarloos, (ook gebezigd met het haar als subjeet); *oelèë ka paleuëng*, (zijn) hoofd is kaal geworden; *ò'-ò'* *ka paleuëng*, (hij heeft) al zijn haar verloren; *blanda njang ka rajeu'-raju'* *paleuëng oelèë*, Hollanders, die hoog geplaatst zijn, zijn kaalhoofdige, (wordt beschouwd als een teken van een groot verstand);

oelèë paleuëng seu'ōn tapéh, oelèë paléh seu'ōn sira, kale kruin van het dragen van klapperbast, (alleen) een ongeluksvogel draagt zout op zijn hoofd (om het rond te venten), (rijmpje gezegd bij het zien van een kaalhoofdige, of door kinderen tegen speelmakkers, die wegens het verliezen in een spel boos weggaan).

PALEUËT I, palm van de hand, handpalm, zool van den voet, voet-zool; paleuët djaròë, handpalm; paleuët gaki, voet-zool; sipaleuët, een handbreed, de breedte van de handpalm, n.l. van de vier vingers zonder den duim, (lengtemaat); sabòh paleuët, een handpalm vol, n.l. zooveel als men op de geopende hand kan houden, (inhoudsmaat; zie tjeukoeë); oebé paleuët, ter breedte (lengte) van eene handpalm, (van b.v. eene ruimte, een stuk goed, dat men als weinig voorstelt; zie vbd. i.v. laweuët I); ladōm kòh lhèë ladōm kòh peuët, ladōm sipaleuët meung djirasa, sommigen sneden drie, anderen vier (suikerrietstengels) af, anderen weer proefden slechts een stuk zoo lang als eene handpalm breed is, (Pòtjoet Mochamat; zie verder vbd. van sipaleuët i.v. bla); njang mòseutahé oe ba' akaj, khileuëh boebaj tabitjara; na tò m paleuët djipòh tapa' dròë, na tò m gigòë djikab djoengka, om te overwegen wat voor het verstand onaanne-

melijk is (wat absurd is) is verkeerd en dom; heeft ooit eene handpalm zich zelf geslagen, heeft ooit een tand de kaak gebeten, (Pòtjoet Mochamat; zie soortgelijke spreekwijzen i.v. pageuë, roesō'); zie verder vbd. i.v. boendi, djeuëm. Zie tapa'.

PALEUËT II, litteeken. Zie tjaleuët.

PALIËNG, opzettelijke vervorming van paléh bij schertsende verwensching, wjl het niet goed is om iem. voor paléh te schelden, ook al bedoelt men het niet kwaad; haj aneu' paliëng, hé, ongelukskind. Vgl. tjila, tjilakeuë'.

PALIKAT, of idja palikat, e.s.v. geruit katoen, oorspronkelijk alleen afkomstig van eene gelijknamige plaats op de kust van Coromandel, wordt als sarong gedragen; palikat Djeureuman, (Duitsche) namaak-palikat; palikat Kléng, de echte, Klinganeesche palikat. PALILAT (Arab. fadhilah), voortreffelijkheid, bijzondere verdienstelijkheid; Hikajat palilat oeròë Atjoera, titel van een hikajat over de voortreffelijkheid van den Asjoeradag; zie verder vbd. i.v. pahla.

PALIMBANG, zie peulimbang.

PALOE (Mal. id.), slaan op; slag, (in hik. en gew. gebezigd van het slaan, het spelen op slaginstrumenten); geupaloe gōng geupòh geundrang, meusoe-ara tjanang hareudamana, er werd op gongs en op geundrang's geslagen, en er klonken tjanang's en ha-

reudamama's, (Meudeuha'); doempœuë lagèë siseun paloe, that meu'oe-oe taleungò soeara, allerlei wijzen werden tegelijk gespeeld, zoodat men een geweldig lawaai hoorde, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. likha.

PALÒÈ, (een plotseling, of door eene onbekende of geheimzinnige oorzaak teweeggebracht) ongeluk, zulk eene stoornis, belemmering, teleurstelling, (onbekend of geheimzinnig) gevaar; door zulk een ongeluk enz. getroffen, verongelukt, er bij, gestoord, teleurgesteld, mislukt, mis, verijdel, (zie i.v. bakò); pakòn toekoe doeli halarat, adé'eunda lihat poetjat ië moeka; njang ka han tòm meukalòn meunðë, peuë na palðë ateuëh adé'eunda, waarom, heer, Majesteit, zijt gij, naar ik zie, zoo bleek; nooit heb ik u te voren zoo gezien, wat voor ongeluk is mij overkomen, (waardoor uwe ontevredenheid is opgewekt), (Djoehan Meusapi); ta-keumiëng boengka djindè sikarang, oerðë han reumbang keunðng koe-tika; lòn takòt soesah djiteuka palðë, keureuna rèt tawðë lam rimba raja; le that palðë djiteuka loepòt, djén peukaròt sisat lam rimba, om nu te vertrekken, daarvoor is de dag, het tijdstip niet goed; ik ben bang, dat we dan moeilijkheden en stoornissen krijgen, want de weg, dien we voor den terugkeer moeten nemen, gaat door

groote wouden, en daar zijn veel gevaren, waardoor we ons doel kunnen missen, djén's kunnen ons op een dwaalspoor brengen, waardoor we in het woud den weg kwijt raken, (Djoehan Meusapi); djindè keukanda niba' lōntoean, pakri njang reumbang ateuëh djeumala; keureuna lōn pi ka neuba keunðë, batjoet palðë peukajan hana; han lé alat ting-gaj sibarang, oentōng na prang lam harōhara, en nu, broeder, zal ik gehoorzamen aan wat gij goed oordeelt, want gij hebt mij hier gebracht; alleen is er eene kleine belemmering, ik heb n.l. geen wapens; ik heb geen wapens meer, die zijn alle tijdens den strijd in de verwarring achtergebleven, (Djoehan Meusapi); 'òh djimeuhej, pò, taiëm drðë, wahé poetrðë njang boediman; meung taseu'òt, hé sambinðë, djadèh palðë gata sinan; han lé gata, boengòng koembèë, djeuët keu batèë meugra' pi han, wanneer (de djén) u roept, o meesteres, zwijg dan, o edele prinses; wanneer ge antwoordt, o schoone, dan verongelukt ge daar, dan zult ge, o pas ontloken bloem, niet meer bestaan, dan zult ge een onbeweeglijke steen zijn, (Goemba' Meuih); ada' oedéb lōn han palðë, na lōn toesðë singòh loessa, opdat, ik, indien ik mocht blijven leven en niet (in den

strijd) verongelukken, u in het vervolg zal kennen, (Indra Bangsawan). Moepalòë, = palòë (adj.); Si Poelan ka moepalòë, N. N. is verongelukt, is er bij (b.v. is gesnapt); boeët njan ka moepalòë, die zaak is mislukt, is misgegaan; siri gampōng njang moepalòë, sirinanggròë njang moebantah, met welke gampōng is het mis, welk landschap is in verzet gekomen, (Banta Ahmat; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. hareutòë). Poepalòë; in het ongeluk, in het verderf storten, te gronde richten, ten val brengen, doen verongelukken, doen mislukken; ka djipoe-palòë aneu' gòb, hij heeft eens anders kind ongelukkig gemaakt, (inz. verstaan een meisje buiten echt zwanger gemaakt); djeuheut pié oeleuë tjilaka, na tò m koeja djimeung poepalòë, de vervloekte slang had een vals karakter, zij had toch den ouden man (wien ze dank verschuldigd was) te gronde willen richten, (Plandō' Kantjé); koeta toedjōh ka djipoepalòë, oereuëng nanggròë ka djiboengka, ze hadden de zeven vestingen ten val gebracht (bij verrassing ingenomen) en de menschen van het land (die in die vestingen waren) waren vertrokken (gevlucht), (Malém Diwa). Poemalòë, Pedirsch seumalòë, ongeluk medebren-gend, tot ongeluk leidend, (en mitsdien verboden), noodlottig

(door het overtreden van zulk een verbod); bè' kaŋjoekō ō' watèë malam, poemalòë, (of djeuët keu palòë), scheer je haar niet af in den avond, het leidt tot ongeluk; bè' takalòn meunalèë proemòh gata, meung-njò ta'éh sadjan, poemalòë, kijk niet naar het schaam-deel van uwe vrouw, als ge bij haar slaapt, het leidt tot ongeluk; sakét seumalòë sabab oereuëng maté, of sabab boengòng, ziek (doodgegaan) tengevolge van het overtreden van het verbod om (in de nabijheid) niet over dooden te spreken, of om geen bloemen te dragen, (gezegd van zijderupsen, die door die verbodsovertredingen sterven); hinggā meunan padoem oeròë, teuka sidròë noedjoem toeha; neudja' eu radja deu-ngòn poetròë, peuë poe-malòë han tò m njang ka, zoo duurde het eenige dagen, tot dat er een oude wiehelaar kwam; hij kwam naar den vorst en de prinses (die vreeselijk ziek waren) kijken, of er iets verbodens was overtreden, dat zoo iets nooit te voren was voorgekomen, (Indra Bangsawan).

PALÖH I, ook balōh, het houten geraamte, het lichaam van eene trom of tamboerijn, (geudoem-ba', geundrang, rapa'i); sipalōh, (fig.) passend bij, bij elkander passend; oereu-ëng marit sabé keudròë-dròë, bit djròh poetròë

ngòn Radén Moeda; njò sipalōh patōt sipadan, na bagdèë intan ngòn meutia, de menschen zeiden tot elkander: „ze zijn werkelijk schoon, de prinses en R. M.; ze passen waarlijk bij elkaar, zijn waarlijk elkanders partuur, ze zijn als een diamant en eene parel”, (Tjintaboehan). Moepalōh, van een palōh voorzien zijnde, daarop gelijkende; loeng-kè moepalōh rapa'i, horens, die op den hoepel van eene tamboerijn gelijken, (van karbouwenhorens, die zoodanig naar boven omgebogen zijn, dat de punten bijna elkaar raken). Zie balōh.

PALOH II, laagte, dal, ravijn, (in hik.); zie vbd. i.v. geuroegōh.

PALONG, voederbak (voor het vee, bestaande uit een uitgeholden boomstam). Moepalōng, op een voederbak gelijkende; djalo moepalōng, eene op een voederbak gelijkende kano, i.e. niet diep genoeg uitgehold.

PALOT, omwikkelen, om-, ineenstrengelen, (het stamwoord is weinig gebruikelijk, meer in het Toenongsch). Moepalōt omwikkeld, om-, ineengestregeld, verward; moepalōt ngòn ō', met of in het haar verward, (van b.v. vechtende vrouwen); panglima tanjōng: „pakri djeuēt srōt”, „talòë moepalōt srōtlé landja”, de panglima vroeg: „hoe heeft hij (overboord) kunnen vallen”, „hij raakte in het touw verward, (werd er geantwoord) en viel toen (overboord), (Gadjah

toedjōh oelèë); ra'jat moeprang moepalōt-palōt, ban leuë' meulōt ngòn tjémpala, het volk vocht in een handgemeen als eene duif met een kwikstaart, verwarde kluwens vormende, (Radja Bada). Vgl. balōt, palét.

PAMŌ, of pamoe (Mal. pamoe), e.s.v. damaseersel op blanke wapens. Moepamò, gedamaseerd. Zie koerè, lamòt.

PAMOE, zie pamò.

PANA I, zie phana.

PANA II, zie i.v. na en pa I.

PANAH (Mal. id.), pijl, boog, pijl en boog; met een boog schieten of beschieten; aneu' panah, pijl; zie verder vbd. i.v. meu'en, moehanaïh. Moepanah, pijl en boog dragen, daarmede gewapend zijn. Zie boesoe I.

PANAÏH I, nangka; panaïh beureuka, nangka met mooi hard vleesch, (de beste soort); panaïh boebō, nangka met zacht vleesch, (zie pantōn i.v. boebō); doeròë panaïh, zie i.v. doeròë; tjang panaïh, nangka fijnhakken, (fig.) zwetsen, zwammen, kletsen, boomen.

PANAÏH II (Mal. panas), in oedjeuën panaïh, (zie i.v. oedjeuën), en in keupanaïhsan (Mal. kepanasan), hitte (i.e. ongeluk) aanbrengend, (zie vbd. i.v. sidjoeë', tjén-tjala). Vgl. paneuïh.

PANAM (Mal. pandam), mengsel van hars met was en olie gekookt, gebruikt om messen in het heft te bevestigen en om in goud figuren in te drukken.

PANDA' (Mal. *pandak*) in *papeuën panda'*, korte planken, n.l. ter dekking bij een stormloop, bij de bestorming van eene vesting, e.s.v. stormdak, (in hik.); *ka djipeusa' ngòn koeta dja'*, *papeuën panda' ngòn koeta mara*, zij drongen op met (onder beschutting van) „wandelede forten”, van „korte planken” en van „beschuttingen tegen gevaar” (verschillende soorten van stormdaken), (Pötjoet Moehamat); *ka djipeusa' ngòn koeta dja'*, *papeuën panda' papeuën koera*, (Goemba' Meuih; *papeuën koera*, ook e.s.v. stormdak).

PANDANG, zien, kijken (naar), aanzien, aankijken, aanschouwen, beschouwen, bekijken, blikken, (fig.) op het oog hebben, het oog richten op, verwachten; *pandang dōnja*, de wereld aanschouwen, i.e. leven, (ook) het oog op de wereld, op het wereldsche gericht houden; *han koeploeëng lé ba' siseun njòë*, *séb ka doemnòë moepandang dōnja*, ik zal dezen keer niet meer vluchten, ik heb nu genoeg de wereld aanschouwd (geleefd), (Pötjoet Moehamat; zie ook sprkw. i.v. *loedah*); *peuë tapandang ba' kamòë*, wat verwacht ge van mij; zie verder vbd. o.a. i.v. *déndang*, *kli'*, *lawan*, *lisé'*, *manjòh*, *moerakabah*, *moerò'*, *oemang-oemang*, *oendang-oendang* II. Moepandang, gezien, gekeken, aangezien enz.;

de handeling *pandang* verrichten, naar elkander zien, elkander aankijken; *bè' moepandang ateuëh lōn sabé*, kijk niet voortdurend naar mij; *pakòn kamoe-pandang-pandang*, waarom kijken jullie elkander aan; *teungòh-teungòh neupeusimban*, moepandang *ngòn Radja Bada*, terwijl hij bezig was (zijne wapens) in gereedheid te brengen, kregen hij en R. B. elkander in het oog, (Radja Bada). *Teupandang*, toevallig gezien, toevallig ziende; *lōn dja' oepeukan boenòë*, *teupandang sidròë inòng gèt that*, ik ging zooeven naar de markt, en zag eene zeer mooie vrouw. Poemandang, de handeling *pandang* verrichten; *bè' kapoemandang oeateuëh*, kijk niet zoo naar boven. Pandangan, het zien, gezicht, uitzicht, aanschouwing, beschouwing, inzien, inzicht, (in deftige taal en in hik.); *ba' pandangan paté' sikeulian*, *that pahlawan oelèë balang kra*, naar wij allen gezien hebben, zijn de aanvoerders der apen zeer dappere krijgers, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. *loeta*. Zie *kalòn*, *mandang*.

PANDANGAN, zie i.v. *pandang*.

PANDE I, smid, (ook wel) pottenbakker, (zie vbd. i.v. *keuleup a'keuleupò'*); smeden; *pandé beusòë*, *pandé meuih*, ijzer-, goudsmid; *dapoe pandé*, smidse; ië

pandé beusòë, water, waarin de smid het gloeiende ijzer afkoelt, (geldt voor geneeskrachtig); teungòh djipandé beusòë, hij is bezig ijzer te smeden; zie verder vbd. i.v. lapè, oeseuha. Moepandé, smid zijn, aan het smeden zijn; sòë moepandé gampōng njan, wie is in dat dorp de smid. Poepandé, = pandé (verb). met versterkte beteekenis, kloppen als een smid. Poemandé, de handeling pandé verrichten. Zie oetōih, pandòë.

PANDÉ II (Men. pandië, onnoozel, dom), in Pa' Pandé, de Onnoozele, (e.s.v. Uilenspiegelfiguur).

PANDITA, zie panita.

PANDJĒ', ook pandjèt, panjè', panjèt, sprongsgewijze klimmen of beklimmen, (zooals apen doen), (ook) springen; eungkōng ka djipandjè' ba' oe, de aap is al in den klapperboom geklommen; pandjè' keundèlikè' keudéh, Tjina rab habéh ban silingka, hij sprong hierheen, hij sprong daarheen en de Cineezen in de omgeving waren bijna geheel weggevaagd, (Gadjah toedjoh oelèë; deze regel volgt op het tweede citaat uit hetzelfde werk i.v. likè' I). Moepandjè', beklommen; klimmend in; peuë djéh moepandjè' pandjè' tjōng kajèë, wat klimt daar boven in den boom. Poepandjè', laten klimmen, laten beklimmen. Poemandjè', de handeling pandjè' verrichten.

PANDJĒT, zie pandjè'.

PANDJI (Mal. id.), vlag, banier, (in hik.); ba' na neugaséh toeankoe ngòn sajang, neukheunda' meuna wōng joeb pandji njang 'akè', moogt gij, heer, genegenheid en medelijden hebben, hij (onze vorst) wil zich onder de bescherming van uwe agaten banier stellen, (Diwa Sangsaréh). Zie poepandji.

PANDJŌĒ, ook panjòë; ba' pandjòë, kapokboom, ook ba' gapeuëh pandjòë genoemd; gapeuëh pandjòë, kapok; meudoeròë pandjòë, zie i.v. doeròë; meulila bōh pandjòë, e.s.v. staal; sabda joeë tjò' meulila bōh pandjòë, peuët-peuët sagòë meulila raja, (de vorst) beval b.p.-staal te nemen, groote, vierhoekige stukken staal, (Pòtjoet Moehamat); zie verder i.v. lada.

PANDŌĒ (Mal. id.), gids, geleide, (ook bij het gaan naar voornamen personen); sòë pandoe, wie zal (ons) geleiden, introduceeren.

PANDŌĒ (Mal. pandai), bekwaam, knap, kundig, bedreven, (meer in hik.); pandòë meu'èn silè', kundig in het schermen, bedreven in de schermkunst; djinòë tadjō' ba' oereuëng pandòë, tajoeë proenòë èleumèë panika, laten we (hem) nu aan een kundig man (schermmeester) toevertrouwen om hem in de schermkunst te laten onderrichten, (Tjinta-boehan); djidōng di nab oereuëng doea dròë, that bit pandòë djimeu-

soe ara, (de pauw) ging voor de twee mannen staan en sprak zeer knap, (Tjah Koebat). Zie pandé I.

PANĒ, zie i.v. nĕ, en pa I.

PANĒĒ I (Mal. panau), witte vlekken op het lichaam, die ook en meer gloem en leukie genoemd worden, zie aldaar.

PANĒĒ II, ook panië; moe panĕĕ-panĕĕ, niet goed kunnen zien, wazig, beneveld van gezicht (door b.v. schel licht, damp, ook door vrees of ontzag), (ook gebezigd van het object:) onduidelijk zichtbaar, zich als een schim vertoonend; mata lōn moe panĕĕ-panĕĕ, hana deuih lōn keumalōn, mijne oogen zijn beneveld, ik kan niet goed zien; rindang teudoe ka di panté, ban aneu' glé meunan raja; boekōn boebarang moe panĕĕ-panĕĕ, njeum njeum han mēē ta'eu roepa, de (geheimzinnige) scheepskiel lag op den rivieroever uitgestrekt en was zoo groot als een kleine berg; ze zag er zoo ontzagwekkend uit, dat men het gevoel had er niet naar te kunnen kijken, (Malém Dagang); sang oereuēng meu'ēn ba' boeleuēn reudĕĕ, moe panĕĕ-pānĕĕ hana that njata, (de strijdenden) waren (door den rook) als lieden, die bij flauw maanlicht spelen, wazig, niet duidelijk zichtbaar, (Djoechan Meusapi). Zie moe padĕĕ-padĕĕ i.v. padĕĕ.

PANEU', kort, te kort, laag; badjĕĕ paneu' (of 'ĕt) sa-

paj, een baadje met korte mouwen; lōn paneu' that, (fig.) ik heb het erg krap, zit op zwart zaad; djalang poengō kira paneu', na tōm boeēt aneu' hantarila, eene slechte, idiote, kortzichtige vrouw, is men ooit zoo misnoegd geweest over hetgeen zijn eigen kind gedaan heeft, (Tjintaboehan); beuēt paneu' panjang, (den Qorân) reciteeren met inachtneming van de korthed en de lengte der syllaben, i.e. (den Qorân) reciteeren volgens de regelen voor het Qorânreciet (tadjoeit); paneu' tasambat, panjang talipat, is het te kort, dan lassche men er een stuk aan, is het te lang, dan vouwe men het om, (sprkw. voor) alles passend, van pas maken, den middelweg houden; meung that manjang takeumeung é', sit djeuēt paneu' niba' njang ka; barang peuē boeēt bè' that leubĕh, sama teungōh sadarana, als men al te hoog wil stijgen, dan komt men juist lager dan te voren terecht; men moet iets nooit overdrijven, doch in alles den middelweg houden, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. panjang. Moe paneu', kort, korter, te kort worden, het kort maken. Poe paneu', kort, korter, te kort maken, verkorten, bekorten. Zie 'ĕt I.

PANEUÏH (Mal. panas), warm, warm aanvoelend (van het lichaam), koortsig; badandji paneuïh beuklam, zijn lichaam voelde vannacht warm

aan; *deumam paneuïh*, zie i.v. *deumam*; zie verder vbd. i.v. *patah*. Vgl. *panaïh* II.

PANG, (afkorting van *panglima* met eene lagere beteekenis), onderaanvoerder (meer Toenongsch), wordt verder gebezigd als betiteling van iemand, wiens kundigheden in oorlog of gevecht gebleken zijn (*Pang Gam*), en als liefkoozings-, en spotwoord; *keureuna sabab tjoet Radén pang*, Alah Toehan njang peulara, want R., onze held, werd door Allah, den Heer, beschermd, (*Tjintaboehan*); *pang katja'*, zie i.v. *katja'*.

PANG, klanknabootsing van een slag of klap; *sidéh barō meung djikatja' tjang*, *di sinòë panglé didada*, de andere maakte pas eene beweging om een houw te geven en hij gaf hem een klinkenden slag op de borst, (*Malém Diwa*). Zie *peung*.

PANG-PEUNG, (freq. van *peung*), klanknabootsing van slagen of klappen. Zie ook *bang-beung*.

PANG-PÔË, heen en weer gaande (van b.v. golven), heen weer geslingerd, (meest fig.) tureluursch van het her-, en derwaarts gaan; *é' pang-pòë teu saré, tadjá' mita kan é' na*, het is om tureluursch te worden, als men iets zoekt en het is maar niet te vinden.

PANG-PÖNG, klanknabootsing van slagen, (minder gebruikelijk dan *pang-peung*); *tjō'ma beusòë geuseudòë pang-pōng*, *djikli' bandoem ranggōng awin* (Arab. 'a-

wil), ze worden (in de hel) met ijzeren knotsen geslagen, dat ze allen luid en jankend schreeuwen, (*Tja'é Hadat*).

PANGA, het hout, dat midden in eene prauw geplaatst wordt om de boorden uiteen te houden en tevens als zitplaats te dienen.

PANGÈ, e.s.v. boom, uit welks zaden olie wordt gewonnen, (Mal. *kepajang*).

PANGÉLAN (Mal-Jav. id.), prins, (titel, die vroeger alleen aan sommige mannelijke afstammelingen in de rechte lijn van de Soeltans werd gegeven).

PANGGANG, tussehen een gespleten stok geklemd of aan een spit geregen boven het vuur roosteren, (van eene opengespalkte kip, vleesch of visch); wat op die wijze is geroosterd; (ook) rooststok, braadspit, speet; *tapanggang sië njòë*, rooster dit vleesch; *manò' panggang ateuë h boe koen jèt*, geroosterde kip op gele rijst, (als beeldspraak, z.v.a.) zooals het behoort, passend, bij elkander passend; *rōh ba' mië trang koedjō' panggang*, *boekòn alang that sangsara*, ik heb, zonder het te weten, gebraad gegeven aan een dieftachtiger kater (hier: mijne vrouw aan een schurk toevertrouwd), het spijt mij nu ontzaglijk, (*Meudeuha'*); *lagèë mië meuteumèë panggang*, zie i.v. *mië*; zie verder vbd. i.v. *lawò'*. Moepanggang, een panggang hebben; aan een spit geroosterd, als aan een spit geroosterd; *rōt tjōng oe*

moepanggangateuëhba' keudoendōng, uit een klapboom gevallen en in een keudoendōng-boom blijven hangen, (als aan een braadspit). Poepanggang, laten panggang. Poemanggang, de handeling panggang verrichten.

PANGGÉ (Mal. panggil), roepen, ontbieden, (van den vorst); zie vbd. i.v. kreuëh, laloerat, mangat, mōseulihat. Teupanggé, geroepen, ontboden; teupanggé keu (ook oe) rahmatōlah, geroepen tot Allah's genade, i.e. sterven, gestorven, (zie vbd. i.v. keubah).

PANGHOELÈÈ, zie pangoelèè.

PANGKAJ, (Mal. pangkal), de middelen voor eenige onderneming, geldmiddelen, kapitaal, bedrijfskapitaal, voorschot, (ook) leeftocht, (verder) hoofd, aanvoerder, leider, regelaar, (van b.v. een krijgstoelt, een sadati-troep); (verb.) hoofd enz. zijn, aanvoeren, leiden, regelen; pangkaj ngòn laba, kapitaal en winst (of interest); peutoeha pangkaj, voorschotverstrekker (aan peperplanters); teupat keu pangkaj, akaj keu laba, eerlijkheid leidt tot (het verkrijgen van) kapitaal, schrandeheid tot winst, (of) eerlijkheid als kapitaal, schrandeheid als interest, (sprkw.), i.e. als men betrouwbaar is, kan men wel een beginkapitaal krijgen, om winsten te behalen moet men slim zijn, (of in het algem.) eerlijk duurt het langst; doe alhèè bōh banténg njang

ka sarat, djeunèh meuneukat pangkaj njang neuba, twee, drie banténg's waren volgeladen en allerlei koopwaren nam hij als beginkapitaal mee, (Pòtjoet Moehamat); talakèè wōè oenanggròè Pidië, pangkaj koebringòn beulandja, gij vroegt naar Pedir terug te mogen gaan en ik gaf u de middelen ter bestrijding der kosten, (Pòtjoet Moehamat); njòè keu pangkaj oeròè doedòè, dit dient tot leeftocht voor later, i.e. na den dood, (gezegd van vrome werken); pangkaj sadati, leider van een sadati-troep; han lé toean koe tapangkaj prang, ra'jat katan seungoeë dōnja, er is niets meer, heer, om oorlog mee te voeren, er zijn geen menschen meer, het geheele land is leeg, (Pòtjoet Moehamat); oelōnteu njòè tjoet agam seudang, hantōm lam prang poeròè njang ka; bè' antara moepangkaj prang, meung meukalòn pi sitan na, ik ben een nog jonge man en heb tot dus ver nog nooit aan een oorlog deelgenomen; laat staan dat ik een strijd zou kunnen leiden, ik heb er zelfs nooit een gezien, (Pòtjoet Moehamat); di sinòè hatlé tapangkaj prang, oelèëbalang soerōt oedéhta, houd op met hier den strijd te regelen, overste, laten we gindsheen terugtrekken, (Malém Dagang). Moepangkaj, kapitaal enz. hebben; (in eene enkele uitdruk-

king ook:) beginnend; gata na t a m o e p a n g k a j, t a m e u n g m e u k ō n s i n g ō n l ō n, hebt gij kapitaal en wilt ge met mij in compagnie handelen; n a r i t m o e p a n g k a j, het Atjèsch van een beginneling, taal waaraan men den vreemdeling hoort die Atjèsch spreekt. P o e p a n g k a j, van een kapitaal voorzien, kapitaal voor-schieten; S i P o e l a n k a l ō n p o e p a n g k a j l i m ō n g p l ō h r e u n g g é t, ik heb N. N. een kapitaal van 50 rijksdaalders voorgeschoten. P a n g k a l a n (Mal. id.), aanleg-plaats voor vaartuigen, landings-plaats. Zie m o e d a j, p o e k ò', en vgl. o e r a m.

PANGKALAN, zie i.v. p a n g k a j.

PANGKAT, rang, waardigheid, klasse, trap, laag, terras, verdieping; zie vbd. i.v. l a ' s i n, m a n I, m a t I, m o e k a r a m. M o e p a n g k a t, een rang hebben, eene waardigheid bekleeden; m o e p a n g k a t (-p a n g k a t), in rangen, klassen ingedeeld, uit lagen, verdiepingen bestaande; o e r e u ē n g m o e p a n g k a t, iemand van rang; o e r e u ē n g m o e p a n g k a t - p a n g k a t, de menschen zijn in rangen, in klassen ingedeeld, ieder heeft zijn deel.

PANGKĒĒ, in den gebogen arm dragen, (zoo dat de vracht tus-schen den boven- en den beneden-arm wordt vastgehouden, o.a. de gewone wijze van het dragen van brandhout door vrouwen, zie vbd. i.v. g a p i ē t), op den arm dragen, (in hik. ook als Mal.

p a n g k o e) op den schoot ne-men of houden, (zie vbd. i.v. l i g a n, en bij vergelijking ook van dieren, zie vbd. i.v. k r o e j), (verder) een armvol, (en in het algem.) hoop, stapel, vracht; g o e n ō n g m e u l a j a n g k a n t r ō i h o e b o e m ò ē, m e u n a n k e u p r ò ē g e u t j a l i t r a; m a l a ' i k a t m e u r e u r i b è ē, k a d j i p a n g k è ē b o e k é t r a j a, de berg zweefde in de lucht en kwam niet op den grond neer, aldus luidt het verhaal; (want) duizenden engelen (hadden hem opgevangen en) droegen den grooten berg op de armen, (Moeamat Napiah); p a n g k è ē k e u m o e d ò ē, een samenstel van drie staken, waar-in het roer van een d j a l ō g e s t o k e n w o r d t, roerstut, stuur-vork, (zie r a n g g a i h III); t j ò ' k a j è ē s a b ò h p a n g k è ē, haal een armvol brandhout; b o e ' ō ' d i o e l è ē p a t a h m a n j a m, b è ē b a n b o e n g ō n g m e u l o e t j i n a; n e u l e d j i t e u m a n a s i p a n g k è ē, m o e m e u n a n k e u l a g è ē g e u p e u h a b a, haar haar was golvend en had den geur van melatibloemen; verder was het weelderig (lett. de hoeveelheid bedroeg een armvol), aldus werd van haar verteld, (Diwa Sangsaréh); m e u n g n j ò m e u n a n w a k i s e u ' ō t, t a d j a ' t j ò ' o e r ò t m e u n g l h è ē b ò h p a n g k è ē, als het zoo is, antwoordde het dwerghert, ga dan ongeveer drie vrachten li-nen halen, (Plandō' Kantjé); zie

verder vbd. i.v. malòë, maté. Moepangkèë, op den arm gedragen, op den schoot gehouden; op een pangkèë gelijkend; peuë tamè njan moepangkèë-pangkèë, wat draagt ge daar armen vol; srôt lôn tjōng oe, ada' kôn moepangkèë ateuëh ba' mamplam, ka maté lôn, ik viel uit een klapperboom en als ik niet door een mangga-boom was opgevangen, zou ik dood zijn; moepangkèë malòë, zie i.v. malòë; moepangkèë keumoedòë, zie i.v. djim I. Poepangkèë, op den arm laten dragen, op den schoot laten nemen. Peunangkèë, ook peulangkèë, het pangkèë, arm als plaats waarop men iets draagt, schoot; lôn geumè-mè lam peunangkèë, masa dilèë gòh na gata, ik werd op den arm gedragen (was een klein kind), toen gij nog niet geboren waart, (Noen Parisi). Pangkoean (Mal., in hik.), = peunangkèë, en leumoëng, zie vbd. i.v. leumoëng.

PANGKOEAN, zie i.v. pangkèë.

PANGKONG; teupangkong, voorover, onderste boven (val-lend); Radja Moeda dji-grōb lambōng, djita' rantjōng Radja Djawa; badan poetōih ka teupangkong, soera' meudeungōng dalam koeta, R. M. deed een hoogen sprong en gaf in schuine richting naar beneden een houw op den Javaan-

schen vorst, die in tweeën voor-over viel, en een luid gejuich weerklonk in de vesting, (Malém Diwa).

PANGLIMA (Mal. id.), overste, aanvoerder, hoofdman, hoofd (zie vbd. o.a. i.v. maté, oedéb, oegòh, pangòn, en sprkw. i.v. tjoealè), (verder) titel van het hoofd van een der drie z.g. hoe-ken of zijden (sagòë) van Atjèh, i.e. van een der drie groote federaties van oelèëbalangschappen, en van sommige op zich zelfstaande oelèëbalangschappen (panglima Meuseugit raja, oudtijds: panglima Pidië); (verb.) panglima worden of zijn, als zoodanig fungeeren; panglima sagòë, sagi-hoofd, de voor-naamste oelèëbalang van een sagi; panglima Doea plōh doea, p. Doea plōh nam, p. Teungòh lhèë plōh, het hoofd van resp. de sagi (federatie) der XXII, XXVI en XXV Moekims; Panglima Pòlém, (eig. Heer Oudere Broeder), titel van het hoofd van de sagi der XXII Moekims, (wjl hij oudtijds de zinnebeeldige oudere broeder van den Atjèhschen soeltan was, vgl. mahradja en Teukoe Nè' i.v. nè'); ajoe-han ékhoean Atjèh lhèë sagòë, djeuëb-djeuëb sagòë sabòh panglima, o broeders, Atjèh bestaat uit drie sagòë's en aan het hoofd van elke sagòë staat een panglima, (Tadeukiratō rakidin; zie verder de hierop volgende twee regels, resp. geciteerd i.v. ka'idah en

bi'at); panglima prang, krijgsoverste, aanvoerder in den oorlog, titel van den bekleeder van zekere waardigheid, vroeger door den oelëëblang aangesteld onder schenking van een sikin panjang en een reuntjōng, en gekozen uit degenen, die zich als krijgsman hadden onderscheiden; panglima kawōm, hoofd van een geslacht, (zie i.v. kawōm), (verder) betiteling van den tijger; djideungò rhòb lé rimoeëng meureugōh, ka djipeutrōih keunan landja; teungōh djidja' djipeuteupat, ka meuhadab binatangrimba; panglima kawōm kalònpò meurah, peunòh limpahngòn ië mata, een groote tijger hoorde hem (den olifant) luid schreien en ging snel naar hem toe; terwijl hij recht (op het geluid) af ging, kwamen de beide woud dieren opeens voor elkaar te staan en de tijger zag den olifant overvloeiend van tranen, (Pha Soeasa); panglima lhō' of p. la'ōt, zie i.v. lhō' I; meungnjò bit-bit tatoeëng poetròë, dròë njan doedòë neupanglima, indien gij werkelijk die prinses wilt veroveren, dan wil hij den strijd leiden, (Malém Diwa). Zie pang. PANGŌĒ, zie pangòn.

PANGOELĒĒ, ook panghoelèë (Mal. penghoeloe), heer, hoofd, meester, voorganger, (betiteling van den Profeet Mohammad en van sajjids, mannelijke afstammelingen van den Profeet, in hik. ook van andere profeten

en verder in de beteekenis van heer in het algem. gebezigd, zie vbd. i.v. lhòh, loengkòb, moentèë; de algem. beteekenis van hoofd ook nog in eenige titels van funeties), (verder in spreekwoorden van zaken en handelingen:) hetgeen voorafgaat, het voornaamste, de grondslag; na hadjat batjoet keu Pangoelèë, we hebben hier eene kleinigheid voor den Profeet, (zegt men bij de aanbieding van wat gele kleeftijst aan den teungkoe met het stilzwijgende verzoek om er een gebed over uit te spreken, b.v. wanneer men een meisje besnijdt, hetgeen stilletjes gebeurt); kanoeri Pangoelèë, = kanoerimò'lòt, (zie i.v. mò'lòt); zie verder vbd. i.v. mè'reuët; Pangoelèë Meunaròë, zie i.v. meunaròë, en vbd. i.v. leumoeëng; pangoelèësidé', (lett. hoofd van het onderzoek), titel van een hoofd te Meulabòh, dat vroeger aan het hoofd stond van Poelò Oe; pangoelèëboeëtba' na piké, na meung hasé barang keureudja, aan elk werk ga een nadenken vooraf (z.v.a. bezin eer ge begint), opdat het doel bereikt worde, (Plandō' Kantjé); pangoelèëakaj geukheun piké, beuna tjawéngòn bitjara; ... 'òh meusapat akajngòn piké, reudjanghasédoemkeureudja, aan een toe te passen middel moeten, zegt men, nadenken, overleg en beraad voorafgaan; ... indien het middel met de over-

denkingen strookt, dan zal het doel spoedig bereikt worden, (Noen Parisi); *pangoelèë* ibadat *ròë* seumajang, *bè'* wajang-wajang *ta-keureudja*, het begin (de grondslag) van alle devotie is toch de ritueele godsdienstoefening, verricht die dus zonder geksheiden (met ernst), (*Akeubarō Karim*); zie verder *sprkw. i.v. meugòë*.

PANGÒJ, zie *pangòn*.

PANGÒN, in hik. en ouderwetsch ook *pangòë*, *pangòj*, met wat, waarmede, hoe, (uit *ngòn* resp. *ngòë*, *ngòj*, en den accentloozen vorm van *peuë*, zie *pa I*); *meuka beudé patah meukhan*, *pangòn* (var. *ngòn peuë*) *talawan prang Meulaka*, als de geweren in stukken gebroken zijn, waarmede zult ge dan M. beoorlogen, (*Malém Dagang*); *han moemoeprang deungòn ra'jat, sròt meureutabat kamòë radja*; *pangòn koemoeprang* (var. *koe-paban moeprang*) *hana lawan, hana padan pò panglima*, ik wil niet strijden tegen onderdanen, mijne waardigheid als vorst zou (daardoor) verlaagd worden; hoe zou ik dus strijden, heer overste, waar er geen gelijke tegenstander is, (*Malém Dagang*); *pangòë koedjéb ië njampang-njampang grah, sòë bōh ba' babah djaròëkoe hana*, hoe moet ik drinken, als ik eens dorst heb, wie zal het water aan mijn mond

brengen, ik heb geen handen, (*Poetròë Peukisōn*).

PANGSA, zie *pansa*.

PANGSAN, zie *pansan*.

PANGSIÈ, zie *pansië*.

PANIÈ, zie *panèë II*.

PANIKA (Mal. *pendékar*), kundig, meester in het schermen, (ook wel gebezigd in den zin van) *pawang* (iem., die bedreven is in het vangen van wilde dieren, jager, zie vbd. *i.v. kadja*); *meu'èn panika*, schermen, een schermdans uitvoeren, (zie vbd. *i.v. likè' I, mantja'*); *èleumèë panika*, schermkunst, (zie vbd. *i.v. pandòë*). Zie *silè'*.

PANITA, ook *peunita*, zelden *pandita* (Mal. *pandita*, uit Skrt. *pañḍita*), geleerde (zoo wel op Mohammedaansch als op niet-Moh. gebied), god-, schriftgeleerde, godsdienstleeraar; *panita Jahoedi*, rabbijn; *panita Naseurani*, pastoor, predikant; zie verder vbd. *i.v. kambam, lindōng I, meuseuhab, nameulah*.

PANJANG, lang; *sipanjang rèt*, den geheelen weg langs; *ban sipanjang*, over de geheele lengte, geheel en al; *sipanjang*, de lange; *panjang narit*, lang van stof; zie verder vbd. o.a. *i.v. akaj*, 'ala, *badjèë, djaròë, langkah, linteuëng, miëng I, panéu', sikin*. *Moepanjang*, het lang maken, lang van stof zijn, wijdloopig zijn, lang over iets doen; *hana pa'idah neumoepanjang, lōn patéh han kheun keu-*

kanda, het heeft geen nut om lang te spreken, ik geloof uwe woorden toch niet, (Noen Parisi). Poepanjang, lang, langer maken, verlengen, rekken, lang of langer doen duren; lòm pi bateuë seumajang tasadja tamah roekôn pèli atawa tapoe panjang roekôn njang paneu', verder is de seumajang ongeldig, wanneer ge de essentiele verrichtingen opzettelijk vermeerderd of ze rekt, waar ze kort behooren te duren, (Beukeumeunan); sangkira kôn lôn takôt djla', sit that gala' lôn poepanjang, indien ik niet bang was, dat men (de lezer) er beu van zou worden, zou ik er echter wel graag over willen uitweiden, (Prang sabi van Teugkoe di Tirò; deze regel volgt op den i.v. kindang III geciteerden regel). Teupoepanjang, lang, langer gemaakt, verlengd, gerekt. Peunanjang, lengte, over de geheele lengte; zie vbd. i.v. kisah.

PANJÈ', zie pandjè'.

PANJËT, zie pandjè'.

PANJÛÈ, zie pandjòè.

PANJÛT, pelita, ouderwetsche lamp, bestaande uit een open, kom-, of stervormig oliereservoir, waarin minjeu' brō' wordt gedaan en eene pit van gedraaid katoen (daïh) wordt gelegd, (indien het reservoir stervormig is, dan wordt in elk der 5, 7, 9, of 11 uitstekende gleuven, mata, waaruit de stervorm gew. bestaat, eene pit gelegd), (ook) moderne petroleumlamp, en in

het algem. lamp, (ter onderscheiding van de ouderwetsche lamp ook lampoe of panjòt lampoe genoemd); panjòt tanòh, p. teumaga, pelita van aarde, van koper; panjòt bòh peuté', p. broeë' kreuëng, pelita, waarvan het oliereservoir uit een halven papajadop, uit de schaal van een schaaldier bestaat (gebruikt om bij feestelijke gelegenheden, b.v. in den malam doea plòh toedjòh veel lichten te kunnen ontsteken); panjòt tjoelòt of tjoelèt, aarden, theepotvormige pelita met een tuit voor de pit; panjòt tjirië', koperen, theepotvormige pelita, (uit Pinang ingevoerd; in de theepotvormige pelita's wordt ook petroleum gebrand); panjòt lim òng mata, toedjòh mata enz., stervormige pelita met vijf, zeven enz. uitstekende gleuven; panjòt dònng, staande pelita, staande lamp; panjòt gantoeng, p. lhat, hang- of wandpelita, hang- of wandlamp, (die aan de zoldering of aan den wand wordt opgehangen); hana djilawan panjòt, hij kan geen lamplicht verdragen, (sprkw., gebezigd van iem., die erg verlegen, erg bleu is); hana lakoe hana patòt, panjòt tatòt dalam oeròè, het gaat niet, het is niet gepast, dat men in het zonlicht eene lamp aansteekt, (sprkw. gebezigd van iets, dat geen zin heeft, absoluut nutteloos is), (Basa Djawòè); zie verder sprkw. i.v. boeta I. Moepanjòt, eene

lamp hebben, eene lamp gebruiken; met eene lamp; *bè' tamoe panjòt, hana minjeu' malam njòë*, gebruik geen lamp, er is van avond geen olie. *Poe panjòt*, van eene lamp voorzien, met eene lamp verlichten, bijlichten; *keunòë kapoe panjòt, hana leumah koemeureundang*, licht (mij) hier met eene lamp bij, ik kan bij het braden niet goed zien.

PANSA, ook *pangsa*, vakjes, waarin sommige vruchten, zooals de doerian, de granaatappel, verdeeld zijn en waarin de pitten met het vruchtvleesch eromheen zitten, (ook) het deel, aan weerskanten waarvan zulk een vakje zit, (verder) de geheele inhoud van zulk een vakje, (te onderscheiden van *oelaïh*, d.z. de partjes, waarin vruchten als uien, de pompelmoes, de manggistan, ook de doerian verdeeld zijn en die, als ze nog aan elkaar zitten, aan den buitenkant groeven vertoonen, die de scheidingslijnen zijn van de *oelaïh's*; bij de doerian zijn het de in elke *pansa* naast elkaar liggende pitten met het vruchtvleesch, die *oelaïh's* vormen, elke *oelaïh* bestaande uit eene pit met het daaromheen zittende vruchtvleesch, terwijl zulk eene reeks van in een *pansa* zittende pitten met het vruchtvleesch ook *pansa* genoemd wordt), (verder ook wel in het algem.) vakje. *Moepansa(-pansa)*, in vakjes verdeeld; *bòh deulima moepangsapangsa*, di

pangsa bidji njang mirah; *boekòntoeankoe lòn tilé' bangsa, samalah djoega darah njang mirah*, de granaatappel is in vakjes verdeeld en in elk vakje zitten de roode pitten; ik let niet, heer, op edele afkomst, van alle menschen is het bloed toch gelijkelijk rood, (*Goemba' Meuih*). *Poepansa*, in vakjes verdeelen.

PANSAN, ook *pangsan*, bewusteloos, buiten kennis, in onmacht, in zwijm (vallend of gevallen), bezwijmd, (ook, gew. met, maar ook zonder *teungeut* of *éh*) in diepen slaap; zie vbd. i.v. *dasah, hè-hè, loengkeuëng, ma I, ngeudéh*. *Poepansan*, in zwijm, in diepen slaap doen vallen; *doe'a poepansan*, tooverformule om menschen in zwijm of in diepen slaap te doen vallen, (b.v. van dieven om rustig hun slag te kunnen slaan); *poepansan dròë*, doen alsof men in zwijm, in diepen slaap ligt.

PANSIË, ook *pangsië*, zinspelen, ironisch spreken, bedektelijk verwijten, een steek onder water geven; *djipansië keu* (of *ateuëh*) *lòn*, hij zinspeelde op mij; *narit pansië*, zinspeling, ironische woorden, bedekt verwijt, steek onder water; *tadja' oe Daja singgah oe Pidië, takòh naleuëng ië keu eumpeuën goeda*; *narit moepantòn han lòn toekri, narit moepansië lòn toehò poentja* (of *sakét sibeuna*), gij gingt naar D. en deedt P.

aan, (in tegengestelde richting gelegen), ge sneedt watergras voor paardenvoer; woorden in pantōn versta ik niet, maar van zinspelingen weet ik waarop ze doelen, (of zinspelingen, ironische woorden doen erg pijnlijk aan), (pantōn). Moepansië, zinspelingen, toespelingen, bedekte verwijten maken, ironisch spreken, steken onder water geren; té'té' agam leungò moemeunan, han moeban-ban sakét lagòë é'; sabab djileungò narit moepansië, oeram moepoetië, oedjōng moebalé', de mannetjes-té'té', die woorden hoorende, voelde zich diep gegriefd, want het waren ironische woorden, die hij hoorde, waarvan het begin gedraaid en het einde gekeerd was, (i.e. waarvan de wezenlijke, verwijtende bedoeling geheel anders was dan de geuite, prijzende bewoordingen), (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. ka'idah. Poe-pansië, toespelingen, ironische opmerkingen laten maken; b'è' tapoepansië (keu) gòb dja', laat geen ironische opmerkingen maken over voorbijgangers. Peunansië, zinspeling, toespeling, ironische opmerkingen; le that peunansië ba' gata, wat hebt ge veel ironische opmerkingen te maken. Zie baréng I, kajét.

PANSIÖN, (Ned.). pensioen, (mod.); djipadjōh pansiōn, hij geniet pensioen, leeft van zijn pensioen.

PANTA; b'òh panta, e.s.v. knikker, = b'òh gatò', zie gatò'; theun panta, = theun gatò', (zie vbd. i.v. mèh-m'òh); ban b'òh panta, gelijk een (afgeschoten) knikker, (beeld van snelheid, zie vbd. i.v. lajeuë I); zie verder vbd. i.v. lh'ò' I. Moepanta, = meugatò'.

PANTA', induwen, instoppen, instooten, instampen, inslaan, indrijven; dja' panta' boe (lam proeët), ga rijst in (je maag) stoppen, (grof voor) ga eten, ga vreten; meung djeu-ët ba' batèë labang tapanta', baranghò tadjaja' han lé moemara, als ge een spijker in een steen kunt slaan, dan zullen u geen rampen meer kunnen treffen, waarheen ge ook gaat, (want dan blijkt uwe ascese haar doel bereikt te hebben), (Banta Beuransah). Moepanta', ingeduwde, ingestopte, enz.; in-, door-dringend, in-, doorgedrongen; de handeling panta' verrichten, panta' met meerv. subject; l'heuëh njan geupeu-l'heuëh Lada Sitjoepa', b'òh moepanta' oe Gampōng Djawa, daarop werd het kanon L. S. afgevuurd en de kogel drong door tot G. Dj., (Pòtjoet Moehamat); dalam garōt lōn ka meusa', doeròë moepanta' djeu-ëb-djeuëb goekèë, ik werd in het struikgewas geduwd en dorens zijn in al mijne nagels doorgedrongen, (Plandō' Kantjé); aneu' miët teungòh

djimoepanta'(-panta'), de kinderen zijn bezig rijst naar binnen te slaan. Poepanta', = panta' met versterkte beteekenis, of laten panta'. Teupanta', ingeduwd, ingestampt, ingestopt, ingeslagen, in-, doorgedrongen; bè' ka'é' kajèë, srôt, teupanta' kajèë lam poenggōng, klim niet in een boom, als je valt, dan dringt een tak in je aars. Poemanta', de handeling panta' verrichten; aneu' njòë koeat that poemanta', wat kan dit kind vreten! Peunanta', wat ingeduwd enz. wordt, (inz. grof voor) voedsel, voeder, vreten; geutanjòë tapoewòë peunanta' keudjih, kan lèt djipadjōh, we hebben vreten voor haar thuis gebracht en zij kan het niet door hare keel krijgen (lust-het niet); dawō' djidja' mita peunanta', peuë meuroempa' bōh djambèë kléng, hij (de aap) moet altijd vreten zoeken, (en vreet) wat hij maar vindt, zooals dj. kl., (Plandō' Kantjé). Vgl. lanta'.

PANTAIH, snel, vlug, rap, gezwind, (in hik. ook als Mal. pantas:) vaardig, behendig, bedreven, (zie vbd. i.v. oetōih); pantaïh ban kilat, snel als de bliksem, bliksemsnel, (zie vbd. i.v. kilat, lōn II); pantaïh tiwaïh, zeer snel, zeer vlug enz.; nipidjitrōn keudéh oe bawah, pantaïh tiwaïh lé djigisa; laloe dji'é'lé oe roemōh, keudéh gadōh sigrasigra, het oude vrouwtje daalde

gindsheen naar beneden (uit het huis), en keerde zeer snel terug, vervolgens steeg zij weer in huis en verdween er snel in, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. o.a. i.v. lōb I, mangat I, paléng, peuët. Moepantaïh, zich haasten, spoed maken, snel loopen; moepantaïh-pantaïh, om het vlugst iets doen, om het hardst loopen. Poepantaïh, tot spoed aanzetten, versnellen, snel of sneller doen loopen, bespoedigen, spoed maken met; tapoepantaïh batjoet tadjā', loop een beetje vlug of vlugger. Zie bagaih.

PANTANG, een verbod, dat men volgens de adat in het algemeen of volgens bepaalde voorschriften, b.v. bij eene kuur ter verkrijging van onkwetsbaarheid of van genezing van ziekten, in acht heeft te nemen, en overtreding waarvan heillooze gevolgen, resp. mislukking van wat men beoogt, medebrengt; onder zulk een verbod staande, verboden, (ook gebezigd van iets, dat men volstrekt weigert te doen), (verder) zich onthoudend van; (verb.) zich onthouden van, zich eene onthouding, een dieet opleggen, voor zich verboden achten, ontzien, duchten, vreezen; pantang toedjōh oeròë, zevendaagsche verbodsperiode, (gedurende welke allerlei is verboden, b.v. in de vastenmaand om gedurende de eerste week markt te houden, na een kanoeri la'ōt om in de eerste 7 dagen met een poekat te visschen, bij eene kuur ter verkrijging van

onkwetsbaarheid om b.v. zure
spijzen te gebruiken, enz.); dji-
pantang (of djipoepan-
tang) toedjōh oeròë, hij
heeft zich eene onthouding van 7
dagen opgelegd; gata tapa-
djōh oebat ba' na pan-
tang, ge moet bij het gebruiken
van geneesmiddelen ook het bij-
behoorende dieet in acht nemen;
bè' kaseumampōh ma-
lam, pantang, je moet niet
in den avond vuil wegvegen, dat
is verboden; poetròë njang
lōntjò' pantang lōnpoe-
lang, meunghana hilang
njawòng lam dada, het
is voor mij verboden (i.e. ik wei-
ger volstrekt) de prinses, die ik
genomen heb, terug te geven, in-
dien het leven nog niet uit mijn
lichaam is verdwenen, (Dioe
Plinggam); ada' keubaj pi
hana pantang, 'òh ka
neutjang habéh phana,
al waren ze onkwetsbaar, voor
hem was dat geen beletsel, en als
hij dezulken een slag gaf, dan
gingen zij toch dood, (Dioe Pling-
gam); jōh njan soenggōh
that djimoeprang, hana
pantang ba' that ba' ra-
dja; han tilé' moeka
barangsòë djipòh, djeu-
ët keu tanòh hilang
doem njawa, toen streed hij
met kracht, niemand ontziende,
zelfs geen koningen; zonder aan-
zien des persoons sloeg hij een
ieder neer, tot gruis, (Djoehan
Meusapi); nakeu sidròë
Ali Mòreutala, ada'
sila'sa han koepantang,
er is toch slechts één A. M., maar

al waren er tienduizend, we zou-
den hen niet duchten, (Radja
Bada). Moepantang, zich
eene onthouding, een dieet opleg-
gen, verbodsbepalingen in acht
nemen; peuë oebat tapa-
djōh njang djeuët ta-
moepantang, wat voor ge-
nees- (of andere) middelen neemt
ge in, dat ge een dieet in acht
neemt. Poepantang, = pan-
tang (verb.) met versterkte be-
teekenis, of laten pantang,
eene onthouding, een dieet opleg-
gen, voorschrijven. Teupan-
tang, opgelegd, voorgeschre-
ven, (van eene onthouding, een
dieet), verboden. Peunanan-
tang, het verboden zijn, wat
verboden is; bōh djantōng
peunantang keu djih,
pisangbloemknop is voor hem iets
verbodens.

PANTÉ, met zand of steenen be-
dekte oever van eene rivier of
meer, ook wel van de zee, die bij
hoog water grootendeels onder-
loopt, zandoevers, strand; zie vbd.
i.v. keureusé', nè, panèë
II. Moepanté, zulk een oever
hebben; met zulk een oever;
kroeëng njan gèt that
moepanté, sabé that, die
rivier heeft een zeer mooien zand-
oever, die zeer gelijkmatig is. Zie
pasi I.

PANTÈN, zie pantòn.

PANTÉNG-PANTEUENG, overal
verspreid, in alle richtingen gaan-
de, (ook van een enkelv. sub-
ject); asòë nanggròë a-
béh djiboengka, sigala
dōnja panténg-panteu-
eng, al de inwoners van het land

zijn vertrokken en hebben zich over de geheele wereld verspreid, (Tambéh toedjōh blaīh); djipò a neu' panténg-panteuëng, keunōng oereuëng doem oe loea, de kogels vloegen in alle richtingen en troffen de lieden buiten de vesting, (de belegeraars), (Pòtjoet Moehamat); ada' na oedéb seu-lamatnja wōng, panténg-panteuëng djeuëb-djeuëb dōnja, als mij dan leven beschoren zou zijn, zou ik her- en derwaarts, overal verzeild zijn geraakt, (Noen Parisi). Zie teupeulanténg i.v. lanténg. PANTEUË, stellage, stelling, rek (van hout of bamboe, waarop b.v. onder het huis het gekloofde brandhout wordt bewaard, of waarop de vrouw bij het poemeukroej, zie i.v. kroej, staat), (verder) voederbak voor vee, krib, (bestaande uit eene kist op pooten), (dial. van de Ooskust) rustbank, slaapbank; tadjā' tjò' eumpeuën keubeuë, tabōh lam panteuë, ga voeder voor de karbouwen halen en doe het in de krib; panteuë (ba') laboe, stellage, waaroverheen men de pompoen laat groeien; neulōb oe joeb panteuë laboe, neukeumiëng ngò doempēuë haba, hij kroop onder eene laboe-stellage om alles (ongemerkt) te hooren, (Noen Parisi). Zie prataīh.

PANTJA I (Mal. id., de hand met de uitgestrekte vijf vingers, uit Skrt. pañca, vijf), de rechterhand tegen die van een ander

houden, de vingers in elkaar slaan en dan naar de tegenovergestelde zijde drukken, (e.s.v. krachtspeel), (ook) geteekend kruis ter afwering van booegeesten (zie silang); komt verder in samenstellingen voor, waarin van de oorspronkelijke beteekenis van vijf weinig of niets is overgebleven, zooals pantja'indra enz., zie i.v.; meu'ēn pantja, het krachtspeel pantja spelen. Moepantja, elkander pantja (verb.); kruisvormig, kruiselings; teungōh djimoepantja, ze zijn bezig de kracht van elkanders handen te beproeven. Peunantja, het pantja, de wijze ervan; kreuēh that peunantja djih, kan é' lōn lawan, hij drukt erg krachtig met zijne hand, ik kan niet tegen hem op.

PANTJA II, met een straal spuiten, uitspuiten, uitstralen, doen spatten; djipantja (ook pantjé) 'iē', hij urineert met een straal, i.e. hij urineert staande; djipantja (of poepantja) iē ngōn babah, ngōn boembah, hij spuit water uit den mond, met eene brandspuit. Moe-, of teupantja, gespoten, uitgespoten, spuitend, uitstralend, spattend, gespat; zie vbd. i.v. grang, gring, hoe-nōh, loekat. Poepantja, = pantja met versterkte beteekenis.

PANTJA'INDRA (Mal. id., uit Skrt. pañcendriya), de vijf zinnen, zintuig, (ook) hemel-, windstreek, (vooral in de koetika-leer); nababadanpan-

tja'indra limòng, pham beukeunòng oelé gata; peurasan ngòn lidah peuntjiòm ngòn idòng, peuneungò ngòn gloen-joeëng peunglihat ngòn mata; limòng peuseuntòh deungòn tangan, asé bilangan pantja'indra, het lichaam heeft vijf zinnen, onthoud ze goed; de smaak met de tong (als zintuig), de reuk met den neus, het gehoor met de ooren, het gezicht met de oogen, en ten vijfde het gevoel met de handen, dat zijn compleet de vijf zinnen, (Akeubarō Karim); kakeu neutjò' téh ngòn kitab, neukalòn peuët pantja'indra; pantja'indra lapanhabéh keuma'ih, pantja'indranam bla'ih neu'eu koetika, hij nam zijne wichel, en andere boeken en bekeek daarin de vier hemelstreken; ook aan de hand van de acht en de zestien hemelstreken bekeek hij volledig de tijdstippen, (Pòtjoet Moehamat, uit twee redacties). Zie hawa'ih.

PANTJALOE GAM (Mal. pantjalogam), samengesteld uit verschillende (eig. vijf) metalen, (verder in het algem.) van verschillende soorten, veelsoortig, (inz. van kleuren), (in hik.); ladòm poean meuih ladòm poean pira', that meuhala' poetéh sapha; ladòm poean pantjalogam, poeddè ngòn intan meutiara, sommige beteldoozen waren van goud, andere van zilver

met een zeer helder witten glans; andere weer waren van een mengsel van verschillende metalen (of veelkleurig, wijl) bezet met allerlei edelgesteenten, diamanten en parelen, (Diwa Aka'ih); ta'eu boengòng poetéh itam, pantjalogam seundi wareuna, men zag witte, zwarte bloemen, bloemen van allerlei kleur, (Gadjah toedjòh oelèë); habéh timòh bandoem saré, djeuët keupadé ban sineuna; ladòm poetéh ladòm itam, pantjalogam ta'eu wareuna, alles kwam als padip, deels wit, deels zwart van kleur, men zag ze van allerlei kleuren, (Asaj djeuët padé); padoem-padoem njan ngòn alam, pantjalogam planggi Tjina, (met) vele vaandels van veelkleurige Chineesche planggi, (Tjah Koebat); poelië' pineung pantjalogam, masa' plah nam moeda plah doea, zij schildte pinangnoten van allerlei kleur (of soort), waarvan zij de rijpe in zes en de onrijpe in twee stukken sneed, (Malém Diwa); idja pinggang meuseuleupò', seunanggojò' pantjalogam, het lendekleed (der bruid) was gebloemd en de haarwrong was veelkleurig (door de versierselen), (Banta Ahmat). Zie pantjawareuna.

PANTJAPEUNAWA, of balè pantjapeunawa, wachthuisje aan weerskanten van eene paleispoort, of bij den ingang van

eene markt; 'òh saré trōih babah pintō, meusoea-ratambō gambang wangs-a; djipèh tambō djijōb soeléng, geuniréng pantjapeunawa, toen (de stoet) bij de poort (van het paleis) gekomen (was), klonken er trommen en g.w., werd er op trommen geslagen en op fluiten geblazen, ter zijde in de wachthuisjes, (Noen Parisi); Pòteu brangkakani Dalam, lhèc bōh alam sadjan neuba; siteuntangteuntang peukan Lam Lhōng, djipaloe gōng di pantjapeunawa, de vorst vertrok uit het paleis met medeneming van drie vaandels; (toen hij) ter hoogte van de markt van L. Lh. (kwam), werd er in het wachthuisje op gongs geslagen, (Pòtjoet Mochamat).

PANTJAPEUREUSADA (Mal. pantjapersada), vorstelijk badhuis met verdiepingen en vervoerbaar, staatsiebadkoets, (in hik.); Diwa Akaïh geudja' poemanòë deungòn poetròë Ra'na Keumala; geubabandoeaka'ōj geupeulheuēh, geupeudoeē' diateuēh pantjapeureusada; poetròë ngòn radja keunan geupen'ē', geu'ara' oetasé' Indra Seuloeka, men ging D. A. en de prinses R. K. baden ter vervulling van eenē gedane gelofte; men liet hen plaats nemen in eene staatsiebadkoets, beiden, de prinses en den vorst liet men daarin stijgen, en men begeleidde hen

toen in optocht naar de zee I. S., (Diwa Akaïh).

PANTJARONA, zie pantjawareuna.

PANTJAWAREUNA, ook pantjarona (Mal. pantjawarena), veelkleurig, (vooral van hanen), veelsoortig, van allerlei soort, (eig. vijfkleurig); panah neupeulheuēh niba' teureukaïh, djipò pantaïh dalam hawa; na sikedjab djitrōn angèn, badè toepheun pantjawareuna, hij liet den wonderpijl uit den koker los, de pijl vloog snel de lucht in en een oogenblik daarna staken er stormwinden, orkanen, allerlei soorten winden op, (Tjah Koebat). Zie pantjaloegam.

PANTJÉ, spuiten, (minder gebruikelijk dan pantja, gew. in pantjé 'iē', zie pantja II).

PANTJOERI (Mal. pentjoeri), steler, dief, (bij vergelijking:) iem., die iets als een dief, steelsgewijze, of roef roef, achteloos doet, (verder) boef, schavuit; (ook verb.) stelen; peusah pantjoeri, eig. den dief verifieeren, i.e. het feit van den diefstal constateeren, hetgeen vroeger door den oelèebalang in loco, gew. bij het lijk van een verslagen dief, aan de hand van adatregels (zie i.v. jat) geschiedde, en waardoor, indien het feit door den oelèebalang vastgesteld werd met de uitspraak „bōh, meungnjò meunan siddjih njansiē keubeuē-keu, haleuē tapadjōh", i.e. „goed, als het zoo is, dan is

die (gedoode) vent (als) buffel-
vleesch, geoorloofd is het dat men
het eet'', gevolgd door eene be-
vestiging door de onderlingen
(zie de formule i.v. hōj I), de
familie van den verslagen dief
geen recht had om weerwraak te
nemen; pantjoeri inòng,
iem., die ongeoorloofde liefdesbe-
trekkingen heeft of zoekt met
andermans vrouwen of ongehuw-
de dochters, scharrelaar; pan-
tjoeri oereuëng, menschen-
dief, (gew. verstaan:) groote
boef, (zie i.v. oereuëng, en
vbd. i.v. koepiah, leubè);
pantjoeri seumajang,
iem., die de seumajang roef
roef, of achteloos doet, (zie vbd.
i.v. na); bintang pantjoe-
ri, Venus als avondster, (omdat
de dieven dan hun werk verrich-
ten, zie bintang); djimeu-
sabōng ngòn meudjoe-
di, djipantjoeri ngòn
meudina, zij houden hanenge-
vechten, dobbelen, stelen en ple-
gen ontucht, (Soerat keuriman
Sèh Salèh); zie verder vbd. i.v.
miëng I, plara. Moepan-
tjoeri, op een dief gelijken;
moekadji moepantjoeri,
hij ziet er als een dief uit. Zie
tjoeë.

PANTJONG (Mal. pantjoeng),
punt, spits. Moepantjōng,
puntig, spits toeloopend. Zie
mantjōng.

PANTJÖRAN (Mal. pantjoe-
ran), goot, dakgoot, afvoerka-
naal, (ook) waterval, inz. bij de
bron eener rivier; patna geu-
teumeung kroëëng pan-
tjōran, geupeusinggah

keunan poetròë ban-
doea; sigala dëndajang
dja' pèt boengòng, doem-
na inòng moeda-moeda,
waar ze (op hunne reis) eene ri-
vier met een waterval aantreffen,
daar pleisterden ze met de twee
prinsessen; al de hofjuffers, alle
jonge vrouwen gingen dan bloe-
men plukken, (Tjah Koebat). Zie
salōran.

PANTÖN, tweeregelig vers in san-
dja'-metrum (zie sandja'),
waarvan niet alleen de eindletter-
grepen der regels, maar, behou-
dens variaties, ook de eindletter-
grepen van den 4den en den 6den
voet van beide regels op elkaar
rijmen, (in een gedicht in san-
dja'-metrum moeten anders al-
leen de 4de en 6de voet van den-
zelfde regel op elkaar rijmen),
en waarvan voorts de eerste re-
gel alleen dient voor het rijm en
geen beteekenis heeft, althans be-
hoeft te hebben, die ter zake
dient of verband houdt met die
van den tweeden regel, waarin
de zin van het vers uitsluitend is
gelegen; in dezen vorm, in onder-
scheiding van pantōn Meu-
lajoe, ook wel pantōn A-
tjèh genoemd, worden liefdesui-
tingen, spreuken, spotternijen,
wiegeliederen, enz., kortom aller-
lei stemmingen, gevoelens en
gedachten epigrammatisch ge-
goten, (zie vbd. van pan-
tōn's o.a. i.v. boebō, djoe-
dō, dōdi, keutoepōng I,
khèh, koelat, laja, la-
wan, leupië, leusōh,
lheuëh, loenih, meudang.

moerōng, nè, oendō, oer-
rat, oeréh, pansië, waar
de eerste regel van de pantōn
nagenoeg gelijkloidend is aan den
eersten regel van de pantōn
i.v. leupië, peuë); kheun
pantōn, pantōns reciteeren;
pantōn nasihat, of pan-
tōn peu'ingat, pantōn die
een raad, eene vermaning bevat,
spreukdicht; pantōn meuka-
rang, aaneengeregen pantōns,
d.w.z. eene reeks van twee of
meer pantōns, waarvan elke vol-
gende couplet een of meer halve
versregels (naar de Mal. metriek:
heele versregels) van de vooraf-
gaande couplet bevat, (o.a. als
gesprek in pantōnvorm gebezigd;
(vbd. van pantōn meuka-
rang:) pa'ikō mirah ba-
hō, tjémpala pò meuha-
ja' dōnja; seumah sa-
leuëm niba' nè' peungan-
djō, geunjoeë lakèë lin-
tō ba' kamòë doemna;
(antwoord: teukoe kheun:)
pa'ikō mirah bahō, teu-
tapi djipò oe Blang
Pangòë; teukoe peugah
saleuëm oelōntoean keu
nè' peungandjō, teukoe
kheun lintō hana ba'
kamòë, een pa'ikō met roode
schouders, een kwikstaart vliegt
dat de wereld ervan schudt; eer-
biedige groetenis van grootmoe-
der peungandjō, zij draagt
ons allen op den bruidegom (van
u) te verzoeken; (antwoord: u
zeide, teukoe) een pa'ikō met
roode schouders, maar die is ge-
vlogen naar Bl. P.; teukoe, breng
onze groetenis over aan grootmoe-

der peungandjō, zeg, teukoe,
dat bij ons geen bruidegom is,
(gesprek bij het formeel vragen
om den bruidegom); lòm dji-
soerat pantōn meuka-
rang, sabab that rawan
até lam dada; ... boenga
tjempaka baoenja ha-
roem, ditanam orang di-
dalam kota; memandang
roepa bertemoe beloem,
hati didalam sangat
bertjinta; ditanam o-
rang didalam kota, ma-
ridiboeat meraksikain,
hati didalam sangat
bertjinta, kepada niat
tidak jang lain, verder
schreef hij (in den brief) aaneen-
geregen pantōns, want hij was
zeer mistroostig; ... eene geurige
tjempaka-bloem wordt in eene
vesting geplant; gezien (heb ik u
alleen, doch) nog niet ontmoet,
(daarom) is mijn hart bedroefd;
(de bloem) wordt in eene vesting
geplant, geef haar hier om een
kleed welriekend te maken; mijn
hart is bedroefd, en mijn verlan-
gen is op geen ander gericht (dan
op u), (Noen Parisi); pantōn
Meulajoe, Maleische pantōn,
d.w.z. Maleisch of Maleisch met
Atjèhsch vermengd, gegoten in,
al of niet door het Atjèhsche
metrum beënvloeden, Maleischen
pantōnvorm, die hierin van den
Atjèhschen vorm verschilt, dat,
naar Atjèhsche metriek, behalve
de eindlettergrepen der twee
versregels, alleen de eindletter-
grepen van den 4den voet van
beide regels op elkaar dienen te
rijmen, omdat naar Maleische

metriek, die de pantoen in den gebruikelijksten vorm in vier regels verdeelt (elke regel corresponderende met een halven regel van het Atjèhsche vers) alleen vereischt wordt, dat de regels om den anderen rijmen. Moe-pantōn, pantōns, wiegeliederen voordragen, zingen; manja' barō na neubōh lam ajōn, dëndajang moepantōn dja' lōn dōda, zij legde het pasgeboren kind in de wieg en de hofjuffers zongen pantōns „kom, ik zal je in slaap zingen”, (d.w.z. zongen wiegeliederen), (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. alèh I, meura', pansie. Poepantōn, in pantōnvorm brengen, behandelen. Teupantōn, in pantōnvorm gebracht, in pantōns ge-, of bezongen.

PANTŌN, ook, doch minder, pantèn, dal, vallei, laagte, vlakte (in de nabijheid van een berg); lada pantōn, peper, die in de vlakte is geplant; zie verder vbd. i.v. leupōn.

PA'ŌH, zie i.v. 'òh, en pa I.

PAPA (Mal. id., uit Skrt. pāpa, laag, slecht), arm, behoeftig, elendig, (zie vbd. i.v. krang, meuseurōj); papana d(r)a, doodarm, (in hik.); radja tannjōng: „panè ra'jat, djih gasièn that papana dra”; „han meutoenè, toean-koe dròë, ra'jat meukatoë didalam koeta”, de vorst vroeg: „waar heeft hij volk vandaan, hij is arm, doodarm”; „we weten niet waarvandaan, heer, maar er zijn duizenden

menschen in de vesting”, (Boeda' Meuseukin).

PAPA', zie i.v. pa'pa' I.

PA'PA' I, ook papa', klanknabootsing van een klepperend geluid; kleppen, kleppen (met), laten kleppen; (verder) een eekhoornverschrikker van hout met houten belletjes eraan, dien men in vruchtboomen hangt en door aan het daaraan bevestigde touw te trekken van tijd tot tijd laat kleppen om de eekhoorns te verschrikken, (vooral in deze beteekenis ook papa', en zulk een eekhoornverschrikker wordt ook geureugha' genoemd); pa'pa' sajeuëb pò teureubang, oe Asahan teureudjōn dròë, (de bajeuën) vloog klapwiekend op en snelde naar A., (Noen Parisi); bè' kapa'pa' ngòn sarōng peudeuëng, lōn kōn oereuëng takōt keutaga, klep niet met je zwaard in de scheede, ik ben niet iemand, die voor donderslagen bang is, (Dioe Plinggam); geutjò' babah peugèt keu papa', geutjò' tangkoera' keu broeë' bioela, hij nam den bek (van het geslachte paard) om er een eekhoornverschrikker van te maken, en hij nam den schedel voor eene vioolkas, (Hik. Goeda). Zie pra'pra'.

PA'PA' II; Bata' Pa'pa', Pakpak-Batak.

PAPAĤ, verzorgen, verplegen, goed zorgen voor, met zorg, met voorzichtigheid behandelen, (zoowel van personen als van zaken, b.v. van een gevallen in den strijd,

van een zieke, ook: zorgvuldig vasthouden en steunen om hem te dragen of te helpen zich op te richten en te loopen, van een gevuld vat: bij het dragen zorgvuldig vasthouden, opdat er niets uit vloeie); *gèt that djipapah dròëdji*, zij verzorgt zich zelf zeer goed, (b.v. van eene vrouw haar lichaam door b.v. een doelmatig dieet in acht te nemen, van eene maagd door zich niet aan vreemde mannen te vertoonen); *ban djikalòn aneu' manja'*, *misé boeda' njang barō na*; *djitjò' ninan teuma djisrah*, *ka djipapah bōh lam idja*, toen zij (in den opengesneden walvisch) een klein kind zag, dat een pas geboren kind leek, nam zij het er uit, waschte het en wikkelde het zorgvuldig in een kleed, (Malém Diwa); *sakét pithat han treu papah*, *Sangirah djimòë han padòë*, de ziekte was zoo hevig, dat men niet wist hoe die te behandelen, en (de zieke prinses) S. weende steeds door, (Indra Bangsawan); *jōh njan geutjò'lé geupapah*, *ka geupinah sigra-sigra*, dadelijk nam men hem (den gevallen Pangoelèë Meunaròë) toen op, ondersteunde hem zorgvuldig en bracht hem snel weg, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. *krè'-krò'*, *la'nat*, *pada II*. Moe-, of *teupapah*, verzorgd, verpleegd, enz. Poemapah, de handeling papah verrichten. PAPAN, = papeuën ter wille van het rijm (zie vbd. i.v. ka-

phan), en in enkele termen bij het *tjatō*-spel, (zie i.v. *tjatō II*).

PAPEUEN, plank, bord; papeuën *tjatō*, bord voor het *tjatō*-spel; papeuën *seumoe-rat*, schrijfbord; papeuën *raja*, de groote op de *peunoea* rustende plank ter weerszijde van eene prauw, waarboven ligt de papeuën *tanam*, dan de papeuën *poepisang*, en eindelijk de papeuën *taré'* (de rechte plank, terwijl de andere eenigszins gebogen zijn); papeuën *khōb*, zie i.v. *khōb*; papeuën *panda'*, en papeuën *koera*, zie i.v. *panda'*; *bōh mè papeuën*, zie i.v. *mè II*; *doeë' sipapeuën*, bij elkander zitten, inz. om iets te bespreken, de hoofden bij elkaar steken, (eig. op eene plank zitten); *lheuēh njan beudōih Parésah Soeri*, *teumpat soenji neudja' mita*; *lhèē panglima djidja' sadjan*, *doeë' sipapan peuēt seureuta*; *lheuēh geumeudoeë' peuēt sipapeuën*, *Parésah kheun ba' panglima*, daarop stond P. S. op en ging eene stille plaats zoeken; de drie panglima's gingen met hem mee om met hun viere te beraadslagen; toen zij met hun viere bij elkander zaten, zeide P. tot de panglima's, (Noen Parisi). Moe-papeuën, planken hebben, ze vervoeren, erin handelen; met planken; zie vbd. i.v. *oesō*.

PARA I, de dwarsbovensloven onder de nok van een Atjèsch huis

als bewaarplaats van allerlei voorwerpen, ook zonder dat er eene zoldering is aangebracht, (verder) zolder, ook voor bewaarplaats, gevormd door een zoldervloer (aleuë para), b.v. eene horde, op die dwarsbalken te leggen, gew. alleen op de gedeelten naar de dakvlakken toe, zelden op het midden; boeëng para, zolderruimte, (de ruimte, begrensd door de aleuë para en het dakvlak); titi para, het middengedeelte van de dwarsbovensloven tusschen de zoldervloeren (aleuë para); zie verder vbd. i.v. krèh-kròh, lapéng, loelôn.

PARA II, pottenbakkersschijf (van gebakken aarde op cylindrischen voet, gò).

PARA III; ba' para, de rubberboom, de hevea, die de para-rubber (geutah para) levert.

PARA' (Arab. farq), scheiding, onderscheid, verschil; scheiden, onderscheiden, zich afscheiden, verschillen, afwijken; gescheiden, verschillend; njòë ngòn njan le that para', tusschen dit en dat is een zeer groot onderscheid; la'én para' niba' dilèë, la'én lagèë niba' njang ka, (het is) een groot verschil met vroeger, (het is) eene andere wijs dan in het verleden, (sprkw.); hoekōm tjara' ka tatoeban, hoekōm Koeroe'an bè' meuriba; ban lam hadih bè' tapara', meunan laja' ateuëh hamba, de voorschriften van de godsdienstige wet kent ge reeds, wijk niet af van

de voorschriften van den Qorân, en wijk niet af van hetgeen de gewijde traditie voorschrijft, aldus behoort de mensch zich te gedragen, (Mènhadjōj abidin); neujoeë toeëng aneu'eunda Noerōn 'Asikin, sabab that meutjhén tréb ka para', hij draagt (ons) op zijne dochter N. A. te halen, want hij verlangt erg naar haar, doordat hij reeds lang van haar gescheiden is, (Diwa Sangsaréh). Moepara', zich (van elkander) afscheiden, afwijken, verschillen; gescheiden, verschillend; keupada adé'eunda Soeloetan Ahmat, sampòë kiamat bè' lé moepara', (mijne groetenis) aan mijn jongeren broeder S. A., (mogen wij) tot den dag der opstanding toe niet meer van elkander gescheiden worden, (Diwa Sangsaréh). Poepara', afscheiden, scheiden, doen verschillen; djipoepara' lakòë ngòn binòë, hij heeft scheiding veroorzaakt tusschen man en vrouw. Teupara', gescheiden, afgescheiden. Zie moeparikah.

PARAÏH I, gelijk maken, van oneffenheden ontdoen, (van b.v. een mes, dat schaaardig is); (verder) het afleggend, overwonnen; sikin lōn lōn joeë paraïh mata batjoet, sabab na tjoemèh, ik heb mijn mes een beetje gelijk laten slijpen, omdat er schaarden in waren; hò paraïh?—hana sahò paraïh, aan welken kant heeft men het afgelegd?—aan geen van beide kanten.

PARAIH II (Arab. faras), paard, (in hik.); manò' koekoeë' peuë djipeugah, hih-hih paraïh peuë kheun goeda, als een haan kraait, wat zegt hij dan, en als een paard hinnikt, wat zegt het paard dan, (Èëlia toedjöh).

PARANG, hakmes, kapmes, (inz. om hout te kappen); soorten: parang bakōng (met concave snede en puntig uiteinde), p. boegò' (met concave snede en stomp uiteinde), p. dapoe (keukenhakmes, als hoedanig verschillende soorten parang worden gebruikt, het woord wordt ook gebezigd als geringschattende uitdrukking voor: vrouwelijke bediende, dienaress), p. geudang (zie p. ikoe linōng), p. ikoe linōng (met een naar het boogvormige uiteinde zich verbreedend lemmet, vroeger ook wel p. geudang genoemd), p. leunté' (met een opwaarts gebogen lemmet), p. poeténg (zonder heft), p. poentōng (zonder punt), p. sadeuëb (een minder gebruikelijke naam voor moendō', zie aldaar), p. teupat (met recht lemmet), p. tjandōng (met recht lemmet en kleine kromme punt aan het uiteinde, wordt vooral voor het openkappen van bosschen bij ontginningen gebruikt); peuë taharab keulōn, lōn parang dapoe gòb, wat verwacht ge van mij, ik ben maar eene dienaress van een ander; jèë parang, zie i.v. jèë; katjang parang, zie i.v. katjang. Moeparang, een

kapmes hebben, daarmede gewapend zijn, er mede werken; met een kapmes. Poeparang, met een parang hakken of kappen; zie vbd. i.v. lawò'.

PARÉ', gracht, greppel, sloot, uitgraving in den grond, loopgraaf; dōnja djindōë ka moebalé', dalam paré' djidoeë' boeja; dalam la'ōt kanlé reujeuë', dalam abeuë' that geuloera, de wereld staat nu op haar kop, in greppels huizen krokodillen; op zee zijn er geen golven meer, maar in de moerassen aan de kust is er eene hevige branding, (Pòtjoet Moehamat); meukoerō' paré', zie i.v. koerō'; zie verder vbd. i.v. lakoe, lanam, leuboëë II. Moeparé', van eene gracht enz. voorzien; koeta moeparé', eene versterking, voorzien van eene gracht.

PARÈH (Mal. paras), uiterlijk, voorkomen, (in hik.); Toehan bri aneu' oereuēng lakòë, that samlakòë hanatara; ilō' paréh tamsé boeleuën, pandang hireuën oelé mata, de Heer schonk hem een zoon, die ongemeen knap van uiterlijk was, schoon was als de maan, zoodat men met verbazing naar hem keek, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. peungeuròë.

PARÈH, winnen, overwinnen, zegevieren, (minder gebruikelijk dan meunang); oereuēng binòë bandoem habéh lōn parèh di tanòh Djawa; bè'keu njang le meung sidròë tan, ban Tjinta-

boehan takalòn roepa, ik heb alle vrouwen op Java veroverd, maar geen was er — laat staan dat er veel zouden zijn —, die zulk een schoon uiterlijk had als Tj., (Tjintaboehan).

PARÉSA (Mal. periksa, uit Skrt. parīkṣā), onderzoek, navraag; onderzoeken, navragen, nagaan, nakijken; zie vbd. i.v. lan II, lé, ma'ripat, massa I, mōseutahé, oegòh. Moe-, of teuparé'sa, onderzocht, nagegaan, nagekeken. Zie sasat, sidé'.

PAREUSAH (Arab. farsach), eene afstandsmaat, (Perz. farsang); zie i.v. joedjana, en peureusangga.

PARI (Perz. parī), e.s.v. bovennatuurlijk wezen, geest, (in hik.); zie i.v. dinoe, en verder vbd. o.a. i.v. lanti, moe'além, oela'.

PARIE' (Arab. fâriq, onderscheidend), onderscheid, verschil, scheiding, breuk, oneenigheid; onderscheiden, scheiden, verschillen, afwijken van; hana parië' njòë ngòn njan, er is geen onderscheid tusschen dit en dat; tabeuë masén bè' peuë neukheun, kamòë oereuëng hana biasa; nama ngòn roepa hana parië', koereuëng meudjeulih pò meukoeta, of het flauw of zout smaakt, wees zoo goed er niets van te zeggen, wij zijn lieden, die onervaren zijn (in het onthalen van vorsten); onze namen verschillen niet van ons uiterlijk, alles is (bij ons

even) onbeschaafd, o Majesteit, (Gadjah toedjōh oelëë); hana djiparië' teumòn ngòn pò, men maakte geen onderscheid tusschen slaaf en heer; keumeunangan Aboe Baka geukheun sidië', njang Nabi kheun sikeulian han neuparië', naar aanleiding van zijne zege (n.l. in het herstellen van het door het hemelvaartsverhaal — zie mè'reuët — geschokte geloof van zijne mede-geloovigen in Mohammad) werd Aboe Bakar de „waarheid-lievende" genoemd, omdat hij nooit afweek van (steeds geloofde in) hetgeen de Profeet zeide, (Akidatō Awam van Tjèh Mar-doeki). Moeparië', zich afscheiden, onderscheiden zijn, verschillen, oneenig zijn; bè' tamoe parië' ngòn tjèëdara, ge moet niet in oneenigheid leven met broeders. Poeparië', van elkander scheiden, of doen verschillen, oneenigheid, verdeeldheid veroorzaken; tapoe parië' inòng ngòn agam, scheidt vrouwen en mannen van elkander. Zie moeparé', moeparikah, para'.

PARISI (Perz. pârîsî), Pers; Perzisch; zie vbd. i.v. kawôm.

PARŌ, heesch, schor; zie vbd. i.v. kli'. Poeparò, schor maken; poeparò dròë, zich schor schreeuwen, praten, (of) doen alsof men schor is.

PARŌ-PARŌ, (van een b.v. op eene mat geteekend dobbelveld om met dobbelsteenen te spelen:) de horizontale scheidingslijn, waar-

boven eene reeks van zes vakjes, resp. gevuld met 1 tot 6 stippen (m a t a), en waarbeneden twee groote, leege vakken (b a n d a), van elkaar gescheiden door eene vertikale, midden door het dobbelveld getrokken lijn, zich bevinden; t ò b b a' p a r ŏ - p a r ŏ, op die lijn inzetten, d.w.z. op het gedeelte ervan, dat een vakje met m a t a van een b a n d a scheidt, (zet men b.v. in op het gedeelte van de p a r ŏ - p a r ŏ, dat het vakje met 1 m a t a scheidt van de eerste b a n d a, dan wint men driemaal zijn inzet, wanneer de geworpen dobbelsteen met het vlak met 1 oog naar boven komt te liggen; is de uitkomst van den worp 2 of 3 oogen, dan wint men niets doch verliest zijn inzet ook niet, omdat die nummers aan den kant van de eerste b a n d a staan; neemt men dan zijn inzet terug, of verplaatst men dien, dan heet het l a r i, zie i.v.; men verliest zijn inzet, wanneer de uitkomst van den worp 4, 5, of 6 oogen is, welke nummers tot de tweede b a n d a behooren; zoo kan men t ò b b a' b a n d a, op een der twee groote leege vakken inzetten, en krijgt dan eenmaal zijn inzet uitbetaald of verliest zijn inzet, naar gelang de uitkomst van den worp al dan niet een der drie nummers, die bij de b a n d a behooren, waarop men ingezet heeft, aanwijst, en t ò b b a' m a t a, op een der zes vakjes met m a t a inzetten met zesmaal zijn inzet tot winst, wanneer het nummer uit-

komt, anders verliest men zijn inzet).

PARŏ', opstoken, oppoken, (van vuur door met het brandhout te poken); d j a' p a r ŏ' a p o e j, ga het vuur opstoken. M o e -, of t e u p a r ŏ', opgestookt, opgepookt.

PARŏĖ, rog, (waarvan de huid, gedroogd, als schuurpapier gebruikt wordt om hout glad te schuren); soorten: p a r ò ě b i n t a n g, p. d j o e h a n g, p. k l e u ě n g, p. ō n, p. p a r a n g (de staart wordt wel als stok gebruikt); l i p a t i s e u ě n g p a r ò ě, zie i.v. l i p a t; t i n g k a b i s e u ě n g p a r ò ě, zie i.v. i s e u ě n g; b i n t a n g p a r ò ě, zie i.v. b i n t a n g; zie verder vbd. i.v. l e u m b a m.

PARŏĖĖ' I, e.s.v. kap of hoed, vervaardigd van peperhuisvormig gevouwen pinangbladscheede, (wordt bij regen opgezet, of gebruikt om er visch of boschproducten in te dragen of aarde in te verplaatsen). M o e p a r ŏ ě Ė', zulk eene kap hebben, dragen. Zie d j r o e k h ŏ, s a r ŏ ě Ė'.

PARŏĖĖ' II, of p a r ŏ ě Ė' k a w é, doorboorde houten klos voor het opwinden van hengeltouw, ook p a d ŏ' genoemd; zie i.v. k a w é.

PARŏĖJ, jongere schoonbroeder of schoonzuster, (n.l. jongere broeder, resp. jongere zuster van den echtgenoot of de echtgenote, of de echtgenoot, resp. echtgenote van eene jongere zuster, resp. jongeren broeder; in het laatste geval spreekt men de(n) p a r ŏ Ė j met a d é' of d é' aan, in het eerste geval met denzelfden naam, dien

de echtgenoot(e) pleegt te gebruiken; paroej wordt niet in de 2de pers. gebezigd); „pakòn tapeugòë lôn, hé poe-tròë", „teuka paroej dròë Malém Diwa", „waarom hebt ge mij gewekt, prinses", „uw schoonbroeder M. D. (hier: aangenomen jongere broeder van Ti Dalikha, die tot haar echtgenoot spreekt) is gekomen", (Malém Diwa); njang di adoeën djita' adòë, njang di paroej ta' toemoeda, (in hunne verdwazing) hieuwen oudere broeders op jongere, en jongere schoonbroeders op oudere, (Radja Bada); sibang paroej, zie i.v. sibang. Zie toemoeda.

PAROH I, wegjagen, verjagen. opjagen, op-, aandrijven, aanzetten, aansporen, jagen op, nazetten, achtervolgen, vervolgen; Nabi neuploeëng keunan neuminah, sabab djiparoh lé kaphé tjèetan, de Profeet vluchtte daarheen, omdat hij door de duivelsche ongeloovigen vervolgd werd, (Tambihō nisa); lôn heunda' dja' meuramiën, dalam oeteuën paroh roesa, ik wil mij gaan vermaken, in het bosch op herten jagen, (Dioe Plinggam); keukang djitaré' goeda djiparoh, saré reujōh djidja' hana, hij zette zijn paard aan, terwijl hij de teugels inhield, zoodat hij wel veel lawaai maakte maar niet vooruit kwam, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. hōh, kēh, peuēt. Moepa-

rōh, weggejaagd, verjaagd, enz. Poeparoh, = paroh met versterkte beteekenis, of laten paroh. Poemaroh, de handeling paroh verrichten; asèë poemaroh, jachthond, (inz. voor drijfjachten).

PAROH II (Mal. paroeh), bek van een vogel, snavel; zie vbd. i.v. djoedah, lhōh.

PAROT, litteeken; parot plawa, litteeken eener pok, pokput; zie verder vbd. i.v. leukab, lhōh. Moeparot, een litteeken hebben; met litteekens; moeparot ban sabōh badan, ntjit gōb tjang, met litteekens over het geheele lichaam, de sporen van de houwen van de menschen. Zie laweu-ët I.

PAROT, ook peureudji (Arab. fardj), vrouwelijk schaamdeel, (fijn voor poekòë); zie vbd. i.v. kha'da.

PASA', pin, nagel, stift, bout; di gōb oentōng na ban goemba', le sōë gala' djipeulara; di lôn oentōng na ban pasa', dalam gla' doem tjèëdara; waréh gampōng han mēē djikalōn, dalam djiteugōn rō'rō' masa, anderen hebben een lot als dat van eene haarlok, die velen gaarne laten groeien; ik heb een lot als dat van eene pin, die men steeds ergens in wil drukken, zoo beu zijn, als het ware, mijne eigen verwanten van mij, dat ze mij niet kunnen zien, (Poepō' Leumō). Moepasa', van eene pin enz. voorzien, met eene pin enz.; beu-

dé moepasa', e.s.v. handvuurwapen met eene pin(?); padoem-padoem meuseutōj beudé moepasa', greusa'-greusoeë' wië oeneunlingka, talrijke pistolen en andere handvuurwapens knetterden links en rechts, aan alle kanten, (Pòtjoet Moehamat). Zie paténg.

PA'SA (Mal. paksa, Skrt. pakṣa, o.a. de helft van eene maanmaand), tijd of gelegenheid, die voor het een of ander gunstig of het meest geschikt is, gunstige, voorspoedige tijd, (ook) buitenkans; gunstig (van den tijd, van eene gelegenheid, van den wind); (verder mod.) dwang; dwingen; gèt that pa'sa tatjò' sa'ōh, het oogenblik is zeer gunstig om het anker te lichten; thōn njòë gèt that pa'sa geutanjòë meugòë, wat hebben we dit jaar een gunstig jaar voor den landbouw; hana pa'sa lé, (of ka gadòh pa'sa), ka akhé, de gunstige tijd is voorbij, het is te laat; jōh na pa'sa, toen de tijd er gunstig voor was, toen er gelegenheid voor was, (zie vbd. i.v. griët); djipòh ngòn kajèë djisròm batèë, ri meuteumèë habéh djiseuba; djidjé b darah djipadjōh oeta', that bit gala' meuteumèë pa'sa, zij (de ra'sasa's) sloegen met boomstammen en wierpen met steenen en verslonden die zij (van het vijandelijke leger) te pakken kregen; zij dronken hun bloed en aten hunne her-

sens, en waren erg blij zulk eene buitenkans gekregen te hebben, (Diwa Akañh); (angèn) pa'sa, gunstige wind. Moe-, of teupa'sa, gedwongen, (mod.).

PASAH (Arab. fāṣḥ), huwelijksontbinding door den rechter (kali) op in de Moh. Wet omschreven gronden; een huwelijk aldus ontbinden of laten ontbinden, scheiden of zich laten scheiden van; ka djipasah lōn, zij heeft zich van mij laten scheiden; nikah njan ka geupasah, dat huwelijk is (door den rechter) ontbonden; bahlé djidja' bè' that goendah, bah koepasah bidjèh mata; koepouka wén la'én, aneu', di kah, bahlé leupañh pò boeja seuba, laat hem maar gaan, wees niet bedroefd, ik zal je huwelijk (door den kali) laten ontbinden, lieveling, en ik zal je, mijn kind, met een ander laten trouwen, laat het baasje, dat door krokodillen opgevreten moge worden, maar weggaan, (Hik. Rantò); zie verder vbd. i.v. bōjnah. Moe-, of teupasah, ontbonden (van een huwelijk), gescheiden. Poemasah, de handeling pasah verrichten; djidja' poemasah, zij gaan (naar den kali) om zich te laten scheiden.

PASAJ (Arab. faṣl), hoofdstuk, afdeeling, paragraaf, artikel, onderwerp, kwestie, zaak; ter zake van, betreffende; ka keumañh pasaj njan, teuma pasaj djéh pakri, dat hoofdstuk (of die kwestie) is klaar, hoe

is verder dat andere hoofdstuk (of die andere kwestie); *peuë pasaj*, wat is de kwestie, waar hebben jullie het over; *peuë pasaj geupòh Si Poelan*, wat was de kwestie, dat men N.N. geslagen heeft, waarom heeft men N.N. geslagen; *maséng-ma-séng doem ngòn kapaj*, *sabòh pasaj njang ngòn béhtra*, zij gingen allen groeps-gewijs per schip, en eene afdeeling ging met een driemaster, (Nabi Oesoëh). *Moepasaj*, in hoofdstukken enz. verdeeld, (ook voor Arab. *moefacçal*), (fig.) verdeeld, onderling oneens; zie vbd. i.v. *iman*, *meudjeumaj*.

PASANG, stijgen, rijden (op een dier), berijden, (in hik. ook als Mal. *pasang*;) spannen, aanbrengen, aan-, afsteken, afvuren, afschieten; (verder) paar, span, koppel; *pasang (ateuëh)* goeda, te paard stijgen of rijden; *kan é' lôn pasang*, ik kan niet rijden; *njang pah-lawan meugah-meugah ateuëh gadjah doem djipasang*, de aanvoerders, allen beroemd, reden op olifanten, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. *goentala*, *nila II*; *pasang oentōng*, of *pasang toeah*, alles aan het lot overlaten, het op zijn geluk laten aankomen, het erop wagen, zijn leven wagen, in de waagschaal stellen; *dòng ba' toeah pasang oentōng*, *Toehan toelōng leupaïh bahja*, (ik) liet het op (mijn) geluk aankomen en waagde het erop (eig.

ik stond op mijn geluk en reed op mijn fortuin) en door de hulp des Heeren kwam (ik) behouden uit het gevaar, (Indra Bangsawan); *neupeusa' toeah neupasang oentōng*, *leugat neudajōng oe ba' bétra*, hij waagde het erop en roeide (de kapotte kano) snel (door de branding) naar het schip, (Banta Beuransah); *sabab koemè titah ajah*, *koepasang toeah koelawan gata*, omdat mijn vader het mij opgedragen heeft, waag ik het mij met u te meten (Tjah Koebat); *pò-teu radja meuhej boedjang*: „*tabōh teupang pò nahoeda*”; *boedjang peurab ka djiteupang*, *ka djipasang diba' dada*, de vorst riep een ordonnans (en zeide:) „bind den scheepskapitein aan een dwarshout” (voor eene strafoefening); de ordonnans trad op hem toe en bond hem aan een dwarshout, dat hij ter hoogte van zijne borst aanbracht, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. *lageuëm*; *soebang sipasang*, een paar oorkrabben; *goeda sipasang*, een span paarden. *Moe*, of *teupasang*, bereden, gespannen, aangebracht enz.; *rijdend*; *djih srōt*, *teupasang ateuëh kajèè*, hij viel en kwam schrijlings op een tak terecht; *djitōtkeu diën doem teupasang*, *bagòë bintang lam atana*, al de kaarsen werden aangestoken en geleken sterren in het paleis, (Banta Beuransah). *Poepasang*, laten rijden, (op een

paard b.v.) zetten. *Peunasang*, de wijze van het *pasang*, het dier waarop gereden wordt, rij-dier, wat aangebracht enz. is; *ban saré trōihoe teun-gòh mideuën*, goeda *pi djiploeëng meuleuloem-ba*; *maséng-maséng goe-da peunasang*, doem *si-keulian oereuëng moe-da*, zoodra ze in het open veld kwamen, begonnen de paarden, waarop de jongelieden gezeten waren, om het hardst te rennen, (*Diwa Sangsaréh*).

PASÈ, naam van eene landstreek aan de Oostkust; *reupoen Pasè*, zie i.v. *reupoen*. Zie *salasari*.

PASÈ' (Arab. *fâsiq*), zondig (iem., die eene groote zonde heeft begaan of zich voortdurend aan kleine zonden schuldig maakt), van zondigen levenswandel, zijne godsdienstplichten verzuimend; *adat tamita njang hana pasè'*, *hana*, indien men iemand zoekt, die niet zondigt, dan vindt men er geen; zie ook vbd. i.v. *meureudoet*. Zie *bangsat*.

PASÈH (Arab. *façîh*), welsprekend, wel ter tale, eene duidelijke, zuivere uitspraak hebbende (inz. van het Arabisch); *pasèh lidah*, id.; *neubeuët pasèh that*, hij reciteert den *Qorân* met eene zeer zuivere Arabische uitspraak; *pasèh that dji-marit basa* 'Arab, hij spreekt zeer zuiver Arabisch; *keureuna lôn leungò haba sahèh*, *djimarit pasèh ban ma'noesia*, want ik heb

het stellige verhaal gehoord (het is mij verzekerd), dat hij (de apenkoning) als een mensch de taal der menschen spreekt, (*Tjah Koebat*); *lidah pasèh la-ram meureudoe*, 'òh *dji-meusoe ban bioela*, met eene zuivere uitspraak en een liefelijken toon, klonk hare stem, wanneer zij sprak, als eene viool, (*Tjintaboehan*); zie verder vbd. i.v. *leungkōng*, *malèh*, *phoej*. *Poepasèh lidah*, (zich) oefenen om eene goede uitspraak (inz. van het Arabisch) te krijgen. Vgl. *pasihat*.

PASÉT (Arab. *fâsid*), bedorven, verkeerd, niet in den haak en dientengevolge ongeldig (van rechtshandelingen, gew. gebezigd van een huwelijkscontract); *bederven*, ongeldig maken, in de war sturen; *nikah pasét*, een ongeldig huwelijk; *bè' tapasét*, *haj sèédara*, *hadjat tjoet da lôn haj adòë*, stuur, o broeder, het plan van uwe zuster (van mij) niet in de war, o broertje mijn, (of stel mij niet te leur in mijn verlangen om u n.l. uit te huwelijken), (*Goemba' Meuñh*).

PASEUËNG, opkomend (van het water, ook van vocht in hygroscopische stoffen zooals zout), *was-send*, vochtig wordend of geworden; *vloed*, hoog water; *ië ka paseuëng*, het water is gewassen, de vloed is opgekomen; *ië paseuëng*, vloed, hoog water, (zie vbd. i.v. *koekoeë'*, *laloë*, en vgl. *ië meu'oelèë* i.v. *oelèë*, en *ië maté* i.v. *maté*); *sira ka paseuëng*

doem, het zout is heelemaal vochtig geworden. Moepaseuëng, opkomend als de vloed; moepaseuëngsoerōt, als eb en vloed, komend en verdwijnend, voor- en achteruit, af en aan; meung sadjan trōih, adōē, oela'ōt, moepaseuëngsoerōt geungadab gata, nauwelijks waart ge, broeder, in (de Atjèhsche) zee (i.e. voor de Atjèhsche haven) gekomen, of de menschen kwamen als eb en vloed (bij stroomen beurtelings) hunne opwachting bij u maken, (Malém Dagang).

PASI I, zeestrand, kust, (ook) zee, (dial. van Daja:) rivieroever; anōē pasi, strandzand; eungkōt pasi, zeevisch; ka oe pasi, (hij is) naar het strand (gegaan), (zegt men b.v. van iem., die den terugkeer van visschers wil afwachten); zie verder vbd. i.v. kanoen, pawō', peudjam. Moepasi, met een strand.

PASI II, ook basi, het harde bestanddeel in een ettergezwel, dat men eruit moet drukken; tjoe-moeēt lōn gōh lōm teubiēt pasi, de pasi in mijne puist is er nog niet uit.

PA'SI (Mal. paksi, uit Skrt. pakṣi), vogel, (in hik.); silawét keukanda meudoeē' di sinōē, hana sidrōē njang na teuka; bè' antara oereuēng meutoe-ri, sabōh pa'si kan tōm teuka, zoolang ik hier zit, is er hier niemand geweest; laat staan dat ik een mensch gezien zou

hebben, zelfs een vogel is hier nog nooit geweest, (Tjah Koebat).

PASIHAT (Arab. faṣāḥah, wel-sprekendheid); moepasihat, beschaafd, welgemanierd, beleefd, minzaam; kadam lakōē djrōh peutimang, oerōē malam dalam tah-ta; neudoeē' neudōng moepasihat, narit beureukat ngōn djoe-dōnja, zij diende haar echtgenoot op voortreffelijke wijze, ordelijk zorgde zij dag en nacht voor hem; of zij zat of stond, het was steeds welgemanierd, en zegenrijk was wat zij tot haar echtgenoot zeide, (Noen Parisi); lōm ngōn narit moepasihat, doemna ra'jat até soeka, bovendien sprak hij altijd op minzame wijze, zoodat al zijne volgelingen van hem hielden, (Dioe Plinggam).

PA'SINA (Mal. paksina), Noord, het Noorden, links, linkerkant, (in hik.); meunang panah Kaseuna Pari, soera' ramē blah pa'sina, de wonderpijl van K. P. had de zege behaald en een luid gejuich klonk aan den linkerkant, (Diwa Akañh).

PASOE, aarden pot in den vorm van een omgekeerden afgeknotten kegel (d.w.z. de opening grooter dan de bodem), gew. gebruikt bij de suikerfabricatie om het suikerrietsap van de pers (wēng) op te vangen en om de gekookte suikerstroop in te laten stollen (voor dit laatste wordt een pasoe gebruikt met een gat in den bodem, waarop als zeef iniēm is gelegd,

zoodat het vocht eruit kan druipen en de stroop kan stollen).

Moepasoe, bij pasoe's.

PASÔË, samengetrokken uit *peu'-asòë*, zie i.v. *asòë*, en vbd. ook i.v. *kadam*, *koelam*, *neunòih*, *noeraka*.

PASÔKAN, ook *peusoe kan* (Mal. *pasoe kan*), afdeeling (van een leger), troep (soldaten), bende; *lhèë pasôkan djiprang koeta, maséng djeumba kôn banbaròë*, drie afdeelingen vielen de vesting aan, andere dan die van den dag te voren, want iedere afdeeling had hare eigen taak, (Banta Ahmat). Moepasôkan, in afdeelingen verdeeld, bij troepen; *lòm ngôn tantra teudông meureuntang, moepasôkan maséng doem djeumba*, verder (zie ik) soldaten in rijen geschaard en in afdeelingen verdeeld, (Djoehan Meusapi).

PASÔNG I, blok ter opsluiting van misdadigers en krankzinnigen, (hetzelfde als *neunòih*, zie aldaar); in het blok sluiten. *Poe-pasông*, = *pasông* (verb.); zie vbd. i.v. *kawé*. Vgl. *pasông II*.

PASÔNG II, e.s.v. sieraad, bestaande uit twee ronde, ruitvormige of zeshoekige gouden platen (*innông pasông*), die (door rijke kinderen) op borst en rug gedragen worden en met elkaar verbonden zijn door een gouden of soeasa-ketting (*talòë pasông*), welke over de schouders, onder de armen door, kruiselings over borst en rug hangt, (is de

ketting dubbel en met kleinere gouden platen van denzelfden vorm als de twee hoofdplaten voorzien, dan heet het sieraad *simplah*, zie aldaar). Vgl. *pasông I*.

PAT, waar (vragend bijw. v. plaats, vraagt, in tegenstelling tot *hòka*, zie i.v. *hò*, naar de plaats van personen of zaken met de gedachte, dat ze niet pas van plaats veranderd zijn), (verder onbepaald betrekkelijk bijw. v. plaats) alwaar, waar ook; wordt ook wel gebezigd in den zin van: ach wat, het mocht wat, (zie vbd. i.v. *laloë*); (voorts) plaats, gelegenheid; *njòë, njan, djéh pat*, op deze, die, gindsche plaats, hier, daar, ginds; *doempat*, of *djeuëb pat*, overal, op alle plaatsen; *barang(ga)-pat*, onverschillig waar, zoo maar overal, (zie vbd. i.v. *oelè, oelò'-oelò'*); *patla'éen*, (op) eene andere plaats, ergens anders; *hòka gata?* — *njòë pat*, waar zijt gij? — hier; *pat neukeubah*, waar hebt ge het gelaten, opgeborgen?; *pat njang djidoeë*, waar hij zit (of woont); *pat boetathèë kamòë djén asaj*, *tòh peungeunaj tjoebanjata*, van waar (hoe) weet gij, dat ik eigenlijk een *djén ben*, (uit) welk herkenningsteeken (hebt ge het opgemaakt), leg het eens uit, (Meudeuha'); *loekaba' toebôh lhèë plôh lhèë pat*, toean *poetròë mat ba' angèëta*, op drie en dertig plaatsen aan uw lichaam waart ge gewond, en (mijne ge-

malin) de vorstin verpleegde u zelf (lett. raakte uw lichaam aan), (Pòtjoet Mochamat); *hinalōn-toean tjit doea pat, dōnja akhirat keu noeraka*, ik ben op beide plaatsen (in beide levens) onaanzienlijk, zoowel in dit, als in het leven hierna, waar de hel mijne bestemming zal zijn, (Prang Meuké'); *ranoeb djimeujoem sipeudòë sireunggét, tablòëtan pat, ta'eutan na*, sirih kost een dollar per ris (van 50 bladeren) en men kan ze bovendien nergens koopen, nergens zien, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. *amilan, goegōb, lambat, lhōng I, nè, oetjab, pantjōran, pataroeli, patròë*. *Moepat*, bepaald ten aanzien van de plaats, eene bepaalde of bekende plaats hebbende, bepaald of bekend of gebleken waar; *moepat-pat*, op bepaalde plaatsen, hier en daar; *basa Atjèh na moepat-pat*, *njangle meuhat basa 'Arabi*, hier en daar Atjèhsch, maar het meest toch Arabisch, (Radja Bada); *boelèë mirah djròh meukilat, plang moepat-pat poetéh wareuna*, de veeren (van den vogel) waren mooi glanzend rood met witte vlekken hier en daar, (Dioe Plinggam); *hana moepat*, onbekend waar, (of) niet op de geschikte, de juiste plaats; zie verder vbd. i.v. *aneu', bakat II, da' II, djrat, hò, larat, misé,*

moealat, nè, 'òh. Poepat, de plaats bepalen, bepalen waar. *Sapat*, (op) eene, dezelfde plaats; *batjoet sapat*, op of van elke plaats een weinig; *teudjoemah niba' kitab Arab, batjoet sapat asaj poentja; ladōm lam hadih ladōm lam tapeusé, ladōm lam tarèh radja-radja; tamsé manè' si'aneu' sapat, geusō' meu'ikat sabòh poentja*, vertaald uit verschillende Arabische werken, uit elk een weinig, uit het begin of uit het einde; sommige (stukken) uit traditieverzamelingen, andere uit Qorâncommentaren, andere weer uit geschiedenissen van koningen; als kralen, telkens eene, zijn ze aaneengeregen en vereenigd tot één snoer, (Tadeukiratō rakidin); *doeë' sapat*, bijeenzitten, inz. om te beraadslagen, (zie vbd. i.v. *doeë', hò, enlatipah*); *sapat treu'*, nog eene plaats, nog ergens; *hana sapat*, niet op eene plaats, (of) op geen enkele plaats, nergens, (zie vbd. i.v. *baja I, bla, gala II, hikajat, linteuëng, minat, moehana ih, pawō'*). *Meusapat*, bijeenkomen, zich verzamelen, vergaderen, beraadslagen, zich voegen bij, overleggen met (*ngòn*); *bijeen*, (ook) eensgezind, in overeenstemming, in harmonie, (door misverstand heeft men van Nederlandsche zijde van dit woord het woord *moesapat* gemaakt, dat thans door de Atjèhers is overgenomen in de daaraan toegekende beteekenis van recht-

bank, zie i.v.); Teungkoe Malém neu'é' leugat, neu-meusapat deungòn pò da; 'òh meusapat doem sinaròë, mentoetō poetròë Ti Dalikha, T.M. ging snel aan boord om met zijne zusster overleg te plegen; toen zij over alles beraadslaagd hadden, zeide prinses T.D., (hierop volgt de regel geciteerd i.v. lingkang), (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. pangoelèë, pawō'. Peusapat, verzamelen bijeenbrengen, bijeen laten komen, het met elkaar eens doen worden; oetōih that djipeusapat pèng, hij kan goed geld verzamelen.

Toepat, weten waar, de plaats weten; tatoepat roemòhdji, weet ge waar zijn huis staat; kan lōn toepat sapat, ik weet volstrekt niet waar, ik weet heg noch steg; zie verder vbd. i.v. bakat II, kiëh, koe-tōb, oeram, oerat, peurintah. Pentoepat, laten weten waar, de plaats doen weten, aanwijzen; rimoeëng tanjōng: tōh dōë poesat, tapeutoepat lōn eu roepa, de tijger vroeg: „waar is dan de slagknop (van de gong), wijs mij dien aan, opdat ik weet hoe hij er uit ziet”, (Plandō Kantjé). Teunoepat, het weten waar iets zich bevindt, het weten van de plaats.

PATA, sluis, (ook) watergang, i.e. plaats, waarlangs uit eene rivier of kreek water in een vijver, een vischvijver kan stroomen en die bij laag water droog ligt, (of) van een bruggetje voorziene afvoer-

geul, aangelegd over een weg, die overstroomd pleegt te worden, om bij overstrooming het water af te laten vloeien.

PATAH I, gebroken, geknakt, doorgebroken, afgebroken, verbroken, (ook) afgebroken, opgehouden (van een spel, een strijd, ook van de koorts); wordt verder als hulpwoord gebezigd voor woorden; beudé patah, zie i.v. beudé I; patah of moepatah manjam, zie i.v. manjam; zie verder vbd. o.a. i.v. djoe-dah, krè'-krò', loekat, padèë, sprkw. i.v. 'ala, soengkab, en het wisselwoord moe-da; djoedi, prang ka patah, het spel, de strijd is opgehouden; hana djitém patah paneuïh saga j aneu' njan deumam, de koorts van dat kind wil maar niet ophouden; (narit) sipatah, een enkel woord, (zie vbd. i.v. kada, kheunda', lah II, mirah, moedjaka-rah; een ander woord sipatah zie i.v. sikoepan); patah-patè, versterking van patah, in stukken, in gruzelementen, patah met meerv. subject; oedjeuën sinjata patah-patè, keunòng prisè nilō raja; Meurentjoe Singa pi amarah, dji'euka patah doem sinjata, de als een regen neerdalende pijlen braken in stukken op het groote schild, en M. S. werd toornig, toen hij al de pijlen gebroken zag, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. leupeuët. Moepatah, gebroken, brekend, gelijkend op

iets dat gebroken is, uit woorden bestaande, met woorden; moepatah manjam, zie i.v. manjam; kalam Toehan han moepatah, hana haraih han soeara, de spraak des Heeren bestaat niet uit woorden, noch uit letters noch uit klanken, (Akeubarō Karim). Poepatah, breken (transit.), af-, doorbreken, verbreken. Patahan, takje, stek, (inz. van sirih en peper, en gew. in de afleiding:) moepatahan, vertakt, in de loten schietend; ranoeb lōn ka moepatahan, djeuēt tātjò' tapoela hò la'én, mijne sirihplant heeft zich al vertakt, ge kunt haar stekken en er gens anders planten.

PATAH II (Arab. fath, of fathah), teeken voor de a-vocaal in het Arab. schrift, ook baréh di ateuëh genoemd; van dat teeken voorzien, dat teeken aanbrengen; zie vbd. i.v. ajat, baréh.

PATAH-PATĒ, zie i.v. patah I.

PATAHAN, zie i.v. patah I.

PATALIŌN (Ned.), bataljon, (mod.); takalōn sidadoe habéh meurōn-rōn, limōng pataliōn oe kapaj landja, men zag vijf bataljons soldaten in rijen marcheeren en vervolgens aan boord gaan, (Prang Gōmpeuni).

PATAM, belegsels, beslag ter versiering, (in hik., in de spreektaal alleen in:) patam dhòë, ook alleen patam, gouden voorhoofdsband, (behoort tot het toilet van de bruid, zie vbd. i.v. gampōj, peuneu-

pi); (in hik. verder verb.) beleggen, beslaan, van een belegsels of beslag voorzien; ateuëh koeroesi meuih geupatam, ngòn dëndajang moeda-moeda, (zij zaten) op met goud beslagen stoelen, omringd door jonge hofjuffers, (Noen Parisi). Moepatam, belegd, beslagen; moepatam (dhòë), met een voorhoofdsband; dhòë moepatam keunōng rantjōng, hidōng ban tjeumbōj meutia, om haar voorhoofd was een voorhoofdsband aangebracht, met het puntige uitsteeksel precies midden op het voorhoofd, en haar neus geleek eene pareldoos, (Indra Bangsawan); meuligdōenjan that larab indah, doem meutatah moepreumata; ra'na moetoema'nikam, poedòë moepatam ngòn meutia, dat paleis is uitermate schoon, het is heelemaal bezet met edelgesteenten, het is belegd met allerlei kostbare steenen en parelen, (Printah Salam).

PATAN, plaatsnaam in Voor-Indië; oereuëng Patan, iem. uit Patan, Voor-Indiër, gekenmerkt door een grooten tulband en gew. geen Moslim; seureutang ngòn Kléng, oereuëng Patan, taba sadjan sibalé' mata, ook Klinganeezen en lieden van Patan, neem die goochelaars mee, (Diwa Sangsaréh).

PATANILAM; idja patanilam, e.s.v. Voor-Indisch batikdoek, met versierde randen en

gew. geel middenstuk (k o e n è n g t e u n g ò h), wordt als schouderdoek gedragen; zie vbd. i.v. leukab, en zie atjèkarròm, pateunòm.

PATARA'NA, of peutara'na (Mal. *peterana*, uit Skt. *prastarana*), staatsiezetel, eerezetel, (in hik); doem sileungkapan ka habéh lheuëh. geupeudoeë' di ateuëh patara'na, toen men met hare uitdossing gereed was, liet men haar (de bruid) op een staatsiezetel plaats nemen, (Diwa Aka-ih); teudòngkeu gadjah moebalōhan, geubōhlé jōh njan ngòn patara'na, er stond een olifant gereed met een huisje op zijn rug en een staatsiezetel werd er toen in geplaatst, (Nabi Oesoeih).

PATAROELI (Ned.), patrouille; patrouilleeren, (mod.); pat na tjalò' pat na lingkōng, djeuëb-djeuëb gampōng habéh djimita; silajeuë njan beungèh han sakri, djipataroeli ban sagaj dōnja, in alle boschjes, in alle bochten, in alle dorpen, overal zochten zij (de soldaten van de Gōmpeuni) hem (Teukoe Asan); zij waren toen zeer vertoornd en patrouilleerden het heele land af, (Prang Gōmpeuni).

PATÈ, in een blad (gew. pisangblad), een stuk papier of goed dicht vouwen, aldus inwikkelen, inpakken, (van b.v. visch, bōh soenti, sirih, ook kopergeld); aldus gevormd pakje; ranoeb patè, ingepakte sirih, pakje sirih; njan pisang ngòn ra-

noeb patè, dja'keu tamè keu Radja Moeda; takheun oelōn kheunda' meusahbat, Radja Ahmat keunan lōn ba; ba' djeuët keu namiët hambateubōihsan, meunan, toean, tatjalitra, daar hebt ge pisang en pakjes sirih (hier: bescheidenheidshalve voor ranoeb dōng, zie i.v. ranoeb), ga ze bij R. M. brengen en zeg, dat ik met hem vriendschap wil sluiten en (mijn kleinzoon) R. A. bij hem wil brengen, opdat hij een dienaar, een slaaf (i.e. een schoonzoon) van hem moge worden, breng dat, mijnheer, aan hem over, (Malém Diwa); keukeubah sidéh tjōng seukè, koepatè djròh that koebalōt, ik heb (mijn hart) ginds in een pandanboom opgeborgen, ik heb het in een blad gevouwen en goed omwikkeld, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. koelah I. Moepatè, (in een pisangblad enz.) dichtgevouwen, gewikkeld, ingepakt; peuë njan moepatè lam idja gata, wat zit daar in uw kleed gewikkeld. Poematè, de handeling patè verrichten. Peunatè, de wijze of het resultaat van het patè, het middel daarvoor, verpakking, pakpapier, pakje; tòh peunatè, lōn keumeung patè, waar is het blad (het papier, het goed) om het in te pakken, ik zal het inpakken.

PATÉ' I (Mal. *batik*), batik, batikwerk; gebatikt; idja paté', gebatikt kleed; tangkoelō'

paté', gebatikte hoofddoek; paté' Peutawi, Javaansch (eig. Bataviaansch) batikwerk; ladōm djingoej paté' Peutawi, di ateuēh aleupinjang tjòb Djawa, sommigen droegen Javaansche batiks en hadden eene muts op met Javaansch borduursel, (Tjintaboe-han).

PATÉ' II (Mal. patik), slaaf, pers. vnv. v.d. 1ste pers. enkelv. en meerv., gebezigd tegenover den vorst of in zeer nederige taal, (meer in hik.); zie vbd. o.a. i.v. lheuēh, pandang.

PATÉH, gelooven, vertrouwen, vertrouwen stellen in, luisteren naar, ooren hebben naar, gehoorzamen, (ook wel van zaken); djipatéh inōng, hij luistert naar eene (zijne) vrouw, (zegt men van een pantoffelheld); keumocdōē njōē hana djipatéh, dit roer luistert (d.w.z. pakt) niet, de prauw luistert niet naar het roer; zie verder vbd. o.a. i.v. ban I, bri, djajéh, geusò', kreuēh, oemōng, oeng I, pada I, padan I, padō' I, panjang. Poematéh, ook (meer Pedirsch) seumatéh, de handeling patéh verrichten; volgzaam, gehoorzaam; zie vbd. i.v. kreuēh.

PATÉNG, pen, pin, nagel, stift, (b.v. de houten pennen, waarmee men eene ter droging uitgespreide huid in den grond vaststeekt, de houten pennen, ook pasa' genoemd, die de honigzoeker in een boom slaat om er e.s.v. ladder van te maken, zie si'o eleuē-o eleuē i.v. oe-

leuē, de houten pennen tusschen de touwtjes van het lichaam van een tamboerijn om het leer strakker te spannen, zie ook badjōē); (verb.) insteken, inplanten, inslaan, (van eene pin of in het algem. van iets puntigs); boengōng lawang doem djipaténg, di geuniréng bakōng meulila, zij stak er kruidnagelen in (n.l. in de sirih, die zij bezig was te schikken) en plaatste op zijde gedroogde tabaksbladeren, (Banta Ahmat); ladōm ba soerat dalam boelōh, poera peuleumah ba' djaga-djaga; battjoet silab djikeureuléng, reuntjōng djipaténg ateuēh dada, sommigen nemen een brief mee in een bamboekoker en laten dien kwansuis aan den wacht zien; blikte deze, minder op zijne hoede, even zijwaarts, dan planten ze hun dolk in zijne borst, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. goendjè. Moepaténg, ingestoken, ingeplant, in iets stekend (intransit.), in iets blijvende zitten; elkander steken, (in deze beteekenis gew. moepaténg-paténg); kréh ngòn toemba' doem moepaténg, ba' goeni Kléng doem meutjoela, de kris-sen en pieken, op de jutezakken der Klinganceezen gevallen, bleven er in zitten en staken naar boven uit, (Noen Parisi); njang mat leumbéng sama leumbéng, moepaténg-paténg lam-lam mata, lansknechten streden met lansknechten en

staken met hunne lansen elkander tot zelfs in de oogen, (Dioe Pling-gam); zie verder vbd. i.v. leum-béng.

PATEUËN, halfrijp, bijna rijp, (gew. van eene cocosnoot gezegd en fig. van een leubè); zie vbd. i.v. leubè, en o e I.

PATEULÖN (Ned.), pantalon, waaronder wordt verstaan een mannenbroek, voorzien van eene klep met knoopjes. Zie siloeuë.

PATEUNÖM; idja pateunöm, e.s.v. batikdoek met gew. roodbruin fond, oorspronkelijk afkomstig uit Negapatnam, wordt gew. als schouderdoek gedragen. Zie atjèkaröm, patanilam.

PATHIEB, verbergen, verstoppen, bedekken, (doch slechts zoo, dat het te merken is, dat men iets verbergt of verborgen houdt), (ook) bedekken, dichtstoppen (van een lek, een gat men een voorloopig middel, b.v. door de hand er tegen te houden), (verder fig.) bedekken (van b.v. iem.'s fouten), verborgen houden; peuë njan kaphiëb-pathiëb lam idja, wat verberg je daar in je kleed; lön pathiëb ië, ik stop het lek (eig. het water) dicht; lön pathiëb bè' gòb toepuë, ik bedek (b.v. zijne fouten) om te maken, dat anderen ze niet weten. Moepathiëb, verborgen, bedekt, enz. Poepathiëb, = pathiëb met versterkte betekenis, of laten pathiëb.

PATHOEË', ook bathoeë', pikken (van vogels), bijten (van slangen); ka djipathoeë' lé manò', lé oeleuë, eene

kip heeft hem gepikt, eene slang heeft hem gebeten; ri meutjeunggōt leumah tangkoera', ka djibathoeë' bidjèh mata, van alle (naga's), die met den kop zichtbaar (uit de zee) naar boven kwamen, pikten zij (de kiekendieven) de oogen uit, (Boeda' Meuseukin). Moepathoeë', gepikt, gebeten; elkander pikken of bijten; djimoepathoeë' djimeutjòh-tjòh, misé goeròh taleungò soeara, ze beten en pikten elkander en het geluid, dat ze daarbij maakten, klonk als dondergerommel, (Tjah Koebat). Poepathoeë', (elkander) laten pikken of bijten; bè' tapoepathoeë' manò' gòb, laat andermans hanen elkander niet pikken. Poemathoeë', de handeling pathoeë' verrichten. Peunathoeë', de wijze of het resultaat van het pathoeë'. Zie patò', tjòh.

PATI I, zie poepati.

PATI II, in patigeuroedoe, zie geuroedoe.

PATI III, of bati, in pati (of bati) oepéh, ook, doch minder, oepéh (alleen, zonder pati, of bati), pinangbladscheede (seutoeë'), ontdaan van de harde, stijve buitenschil, dient om er iets in te wikkelen; zie kroebōih en i.v. poelië'.

PATIGEUROEDOE, zie geuroedoe en pati II.

PATIHAH ook fatihah (Arab. fâtiḥah), het eerste hoofdstuk van den Qorân, (ook, n.l. bij het onderwijs in het Qorânreciet, aleuham of aleuhamdoe,

en, inz. in de magie, a j a t t o e d j ò h, de zeven verzen, genoemd); dat hoofdstuk reciteeren; beuët patihah, het eerste hoofdstuk van den Qorân reciteeren, (gebruikelijk aan het einde van een gebed); patihah patikabòm (of patikaròm), singòh-singòh tabri lòm (of ba' na lòm), (schertsend gezegd, wanneer eene tractatie afgehoopen is, wanneer de koek op is, patikabòm eene schertsende verdraaiing van patihah, z.v.a.) het is op, geef morgen maar weer zoo iets, (of laat er morgen maar weer zoo iets zijn); wahé teungkoe bè' neuwòë dilèë, tapeunab goerèë talakèë doe'a; neuleuëng djaròë bandoea blah, neupatihah neubeuët ngòn doe'a, o teungkoe's, gaat nog niet naar huis, zet u tegenover den goeroe en spreekt een gebed uit; spreidt beide handen (ten gebede) uit, reciteert de fâtiyah en een gebed, (rapa'i-vers); zie verder vbd. i.v. idjab.

PATIKALA, e.s.v. plant, waarvan de gestampte vruchten een bestanddeel van de keutanggi vormen.

PATIMAH (Arab. Fâtimah), vrouwel. persoonsnaam, naam van eene dochter van den Profeet, moeder van Asan en Oesén; roempôt (of roempoeët) Patimah (Mal. roempoet P.), roos van Jericho, (wordt in water gedaan, dat aan eene barendende te drinken wordt gegeven

om de bevalling te vergemakkelijken).

PATIOEPÊH, zie i.v. pati III.

PATISAH, e.s.v. gebak in den vorm van een dubbel gevouwen flensje, vervaardigd van deeg van rijstemeel, water, suiker en eieren, en in vet gebakken.

PATJA', insteken, inplanten, (van b.v. eene speer of dolk in iem.'s lichaam of in iets anders); (verder) spit, braadspit, speet; dji-patja' toemba' di teungòh leuën, hij stak eene speer midden op het voorerf; sië sabòh patja', eene speet vleesch. Moepatja', ingestoken, ingeplant, vastzittend, in iets stekend (intransit.); reuntjōng ka srôt moepatja' ba' gaki, de dolk viel en bleef in den voet steken; zie verder vbd. i.v. keupa' II. Poepatja', = patja' met versterkte beteekenis of laten patja'. Teupatja', = moepatja', doch meer onopzettelijk of als toestand, (fig.) stokstijf; Ra'na Goemira teudōng teupatja', teukhém gala' ngòn Ra'na Goempita, R. Goemira stond stokstijf (te kijken naar den vluchtende vijand) en barstte in een lach uit met R. Goempita, (Tjah Koebat). Peunatja', de wijze of het resultaat van het patja', (verder) houten spullen, dienende om bamboeklossen met opgewonden garen er op te steken, (ook tjatja' en aneu' lôt, zie i.v. lôt I, genoemd); talhat soetra ba' peunatja', steek den klos zijde op de klosspil.

PATJAH, wordt gebezigd van een persoon of zaak, die, aanvankelijk iets bijzonders hebbende, eene speciale eigenschap, eene speciale bestemming b.v., die bijzonderheid door de eene of andere oorzaak heeft verloren, b.v. van eene persoon, die, aanvankelijk een vroom en ingetogen leven leidende, met alles meedoet, van een bosch, dat eerst gevreesd werd, doordat er djén's in huisden, van een druk beganen weg, waarvan aanvankelijk weinig gebruik werd gemaakt, van een speciaal gebed, dat aan velen of iedereen bekend is geworden, van een geheim, dat uitgelekt is, van kleeven, die aanvankelijk door bepaalde personen of voor eene bepaalde gelegenheid, b.v. voor feesten gedragen, algemeen of alledaagsch geworden zijn, enz., z.v.a. zijne bijzondere eigenschap of bestemming verloren hebbende, algemeen, publiek, gewoon, alledaagsch geworden; ka patjah gòb njan, die man (die vroeger zoo vroom en ingetogen leefde) doet nu met alles mee, (eet en drinkt alles, neemt aan vermaken deel enz.); oeteuën njan ka patjah, (of ka djipoepatjah), hanna lé meudjén, dat bosch is al gewoon, al toegankelijk geworden (of gemaakt, al opengekapt b.v.), er huizen geen geesten meer; patjah that roemòh njan, doemsòë djidjeuët é', dat huis staat erg open voor het publiek, iedereen durft daar zoo maar binnen te komen; doe'a njan dilèë

geurasia, djinòë hana geurasia lé ka patjah, dat gebed (toovergebed b.v.) hield hij eerst geheim, nu houdt hij het niet meer geheim, het is aan anderen bekend gemaakt; ka patjahrasia, het geheim is al uitgelekt. Moepatjah, = patjah, aldus worden. Poe-patjah, patjah maken.

PATJAJ (Mal. patjal), slaaf, dienaar, pers. vnw. v.d. 1ste pers. enkelv. en meerv., vaak gevolgd door njang hina, (in hik. en nederige taal); zie vbd. i.v. nè.

PATJANG, versperring, palissade van aangepunte bamboestaken, in hik. ook van ijzer (patjang beusòë), bamboestaak tot versperring; boelòh djikòh djiglòng keu patjang, ladòm rakan djitjoej soeda, ze sneden bamboe's af en staken ze als versperring in den grond, anderen, vrienden, punten voetangels aan, (Prang Meuké'); zie verder vbd. i.v. lōt I, manté, ngeudéh, oendja. Moepatjang, van eene palissade voorzien zijnde, door eene palissade versperd. Zie djoenga, soeda.

PATJAT, kleine springbloedzuiger, (vooral in het woud, op den grond of in het gras); patjat dawōn, eene grootere soort patjat, die in boomen zit.

PATJÈ, eene der gepulveriseerde specerijen, die men op het kleed strooit, waarin een lijkwikkel wordt. Moepatjè, met patjè bestrooid. Poe-patjè, daarmee bestrooien.

PATJIIH (Voor-Indisch patjis), e.s.v. uit Voor-Indië ingevoerd spel, dat gespeeld wordt op een kruisvormig bord (papeuën patjih) of lap (roedja patjih), met een groot rond vak (boengòng rajeu' of dala m) op het kruispunt, terwijl de vier armen in drie in de lengte loopende rijen van kleine vierkante vakjes (tapa') zijn verdeeld, waarvan een paar op elken arm van een kruisvormig teeken voorzien zijn en boengòng genoemd worden; het spel kan gespeeld worden door twee tot vier personen, die ieder aan een der uiteinden van de kruisvormige papeuën of roedja patjih plaatsnemen en in de middelste tapa', die aan de boengòng rajeu' grenst, 4 kleine kegelvormige, gew. van hout of pinangnoot vervaardigde pions (pawōih) plaatsen; om beurten werpen ze dan 7 schelpjes (aneu' of bidjèh patjih) uit de hand neer; elke worp heeft de waarde van een zeker aantal punten, naar gelang van het aantal schelpjes, die met de opening naar boven komen te liggen; in vier gevallen geeft een worp recht op een nieuwen worp (meu'adòë, heeft een jongeren broeder), doch meer dan drie achtereenvolgende worpen mag dezelfde speler niet doen; die vier worpen heeten resp. barah (alle 7 schelpjes met de opening naar boven, de waarde hebbende van 14), tih (6 schelpjes met de opening naar boven, waarde: 30), patjih (5 schelpjes met de opening

naar boven, waarde: 25) en tjòka(h) (geen enkel schelpje met de opening naar boven, waarde: 7); na elken worp verplaatst de speler een zijner pions (pawōih) over het door den worp aangegeven aantal vakken (tapa') in eene bepaalde richting (eerst door de middenvakken naar zich toe, vervolgens rechtsom door alle randvakken en eindelijk door alle middenvakken heen naar het ronde hoofdvak, de boengòng rajeu'); komt hij in een vak terecht, waarin zich reeds een pion van een anderen speler bevond, dan moet deze dien pion naar het uitgangspunt, de begintapa', terugbrengen; alleen in de boengòng genaamde vakken kunnen meer dan een pion blijven staan; de winner is hij, die zijne 4 pions het eerst in het hoofdvak, de boengòng rajeu' heeft gebracht; patjih inòng, zie i.v. geuti II; broeë' patjih, schelp, waarmee men goederen of kasabloemen glad strijkt (grōh). Moepatjih, het patjih-spel spelen; moepatjih inòng, zie i.v. geuti II.

PATJŌ I, bamboekoker, (om water in te halen of te bewaren, om arènstap bij het tappen in op te vangen, in de Bovenlanden veel gebruikt om water uit de rivier te halen en in Daja bij den voet van de huistrap geplaatst om zijne voeten te wasschen voordat men het huis ingaat, in Groot-Atjèh wordt daarvoor een goetji gebruikt met een klapperdop, broeë' als schepper); patjō'

si'atōt, een patjō' van eene geleding. Moepatjō', een patjō' hebben; kokers vol. Zie geuligië', griëb-griëb II. PATJŌ' II; moepatjō', tegen elkaar stooten (intransit.), tegen elkaar in gaan; zie vbd. i.v. goetjōh, keubō'. Vgl. pakhō'. PATJŌ' I, houten grendel, (o.a. gebruikt voor de afsluiting van tuinen). PATJŌ' II, waterleiding, kraan van een arthesischen put; ië patjō', water uit een arthesischen put. PATJOE (Mal. id.), aanzetten, aansporen, (van een paard, een rijder); 'òh djikalòn lé Tjah Koebat, na ban kilat djipatjoe goeda, toen Tj. K. dat zag, spoorde hij zijn paard aan, dat bliksemsnel vooruitschoot, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. langga. PATJOEËN, ook koe patjoeën, stiefvader. Zie pa I. PATJOET, oom (jongere broeder van vader of moeder, 2de en 3de pers.); wordt ook wel als vaste bijnaam gegeven (Patjoet Dōlah); zie pa I en tjoet, en verder ajah en apa. PATJRÊT, bamboespuiter, waarmede men vroeger den vijand met peperwater (ië tjampli) bespoot, thans nog wel gebruikt om sirihranken met water te besproeien; daarmede spuiten of bespuiten. Moepatjrêt, gespoten, bespoten, spuitend. Vgl. tjrêt. PATŌ', ook batō', pikken (van vogels), bijten (van slangen); (verder) haan van vuurwapens (in deze beteekenis meest de vorm patō'); zie vbd. i.v. dhō'-dhō',

klō'. Moepatō', gepikt, gebeten; elkander pikken of bijten; van een haan voorzien; beudé moepatō', geweer met haan, voorlaadgeweer. Zie pathoeë', tjatō'.

PATŌNG, beeld, afbeeldsel (van mensch of dier), kop (van eene munt, ook radja genoemd), pop (van b.v. pisangstam als kinderspeelgoed); patōng beurala, afgodsbeeld, (zie vbd. i.v. beudeuëng); moeka patōng, masker; pēng patōng, zie pēng; reunggét patōng, zie reunggét; zie verder vbd. i.v. oeëh. Moepatōng, een patōng hebben; met een patōng. Zie gamba, peuta, poetrèt.

PATŌT, behoorlijk, betamelijk, gepast, voegzaam, passend, geschikt, redelijk, behoorende, dienende te ..., (zie vbd. o.a. i.v. hē', laja' leubèh, lōb II, malèë, oereuëng, pageuë, paki, palōh I, panjōt, pawang); (ook doch minder gebruikelijk) = poepatōt; meujoeb manjang djrōh neupatōt, toetō karōt han neuboeka, zoowel naar de laagte als naar de hoogte maakte hij alles passend (i.e. hij behandelde laag- en hooggeplaatste personen op passende wijze) en nooit zeide hij iets, dat niet op zijne plaats zou zijn, (Gadjah toedjōh oelèë); Tjah Koebat ngoej ngòn peukajan, djipatōtlé jōh njan lé poetrōë doea, Tj. K. kleedde zich aan en de twee prinsessen zorgden, dat de kleeding passend was,

(Tjah Koebat). Moepatōt, behoorlijk enz. zijnde, bij iets passende, met iets in overeenstemming zijnde; overeenstemming zoeken, overleg plegen, beraadslagen; boe-
 ët njdë moepatōt that, deze handeling is zeer behoorlijk; gèt that siga' hana lawan, moepatōt peukajan ba' angèëta, hij zag er onvergelykelyk keurig uit en zijne kleeding stond hem goed, (Tjah Koebat); djindë njang patōt doem geutanjdë, tamita akaj ngòn bitjara; tamopatōt tamopakat, tameutjèë warat doem na gata, wat we nu allen dienen te doen is raad zoeken en trachten hier iets op te vinden; gaat ge dus allen met elkander overleg plegen, beraadslagen en u beraden, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. leuma'. Poepatōt, passend enz. maken, zorgen, dat iets passend enz. zij, passend enz. oordeelen, als zoodanig beschouwen; zie sprkw. i.v. laja'.
 PATRA, metaalboor, (bestaat uit een houten heft, dat van boven met lood is bezwaard en van onder van eene punt is voorzien, die in metaal kan boren, en omwonden is met een touw, waarmede men met de hand de boor draait, terwijl een ander haar vasthoudt).

PATRAH I (Arab. fatrah), of djameun patrah, het tijdsverloop tussehen twee opeenvolgende profeten, inz. tussehen Jezus en Mohammad.

PATRAH II, ook penteurah (Skr. patra, vleugel); boe-

rōng of tjitjém patrah, eene in hik., met name in de Kisa hiweuën voorkomende soort vogel, waarvan men overigens geen voorstelling heeft.

PATRÒÈ, soldeeren, (ook fig.); tapatròë ba' reudjang euntjiën lōn, ge moet mijn ring gauw soldeeren; pat njang reunggang hasé djipatròë, toean poetròë Intan Keumala; até njang sakét reudjanglé poeléh, sabab aréh oetōih bitjara, de prinses I. K. wist aaneen te hechten wat eene scheur vertoonde; door haar inzicht en haar raadgeenas spoedig wie ziek van harte was, (Djoehan Meusapi); peureuman Alah dalam Dabō, limōng dròë, teungkoe, njang djròh roepa; ... njankeu peuët dròë oereuëng lakdë, misé geupatròë doem angèëta, volgens Allahs woord in de psalmen Davids zijn er, teungkoe, vijf personen van schoon uiterlijk geweest; ... dat zijn er vier van het mannelijk geslacht geweest, wier lichaamsdeelen als aan elkaar gesoldeerd waren, (Pha Soeasa). Moepat-ròë, gesoldeerd; de handeling patròë verrichten. Poepat-ròë, laten soldeeren. Poemat-ròë, de handeling patròë verrichten. Peunatròë, soldeering, soldeersel.

PAWAKĒH (Arab. al-fawâkih), titel van een veel gebruikt Arabisch grammatisch werk, (een commentaar op de Djeuroe-

m i a h) van 'Abdallâh ibn Almad al-Fâkihi, gest. 1564 n. Chr., (naar het eerste woord van den titel). PAWANG, iemand, die kundig is in een vak waarvoor eene bijzondere, geheime wetenschap met de noodige gebedsformules wordt vereischt, inz. op het gebied van het vangen van dieren en het vinden van den weg in wouden en op zee, dierenvanger of bezweerder, jager, gids, stuurman (zie vbd. i.v. gōt), leidsman, leider, baas; (verb.) pawang zijn, leiden, regelen, zorg dragen voor; pawang boeja, p. gadjah, p. oenōë, p. roesa, iem., die de kunst verstaat om krokodillen, olifanten te bezweren en te vangen, om bijennesten op te sporen en uit te halen (zie ook i.v. oenōë), om herten te vangen, (zie vbd. i.v. meunadjat); njankeu pawang njang that aréh, gadjah habéh djitrōn keudrōë, dat was een zeer kundige olifantenvanger, tot wien de olifanten van zelf (uit het bosch) neerdaalden, (Pôtjoet Mochamat); pawang poepokat, p. sampān, hoofd, gew. tevens eigenaar van die twee soorten visschersprauwen; pawang oeteuën, kenner van den weg in een bosch, gids, (zie vbd. i.v. mahè); teukoe pawang, bijnaam van den tijger, (zie i.v. rimoeëng); djih patōt mèë panglima prang, é' djipawang sabōhkoeta, hij is geschikt voor aanvoerder, hij is in staat om aan het hoofd van eene vesting te staan, (Pôtjoet Mochamat); ha-

na sidrōë djeuët bantahan, djrōh neupawang doem peukara, niemand durfde zich tegen hem te verzetten, want hij regelde alle zaken op voortreffelijke wijze, (Gadjah toedjōh oelëë); lōn ngōn boenda han sōë pawang, ba' piha' tan ngōn sēë. dara, niemand is er om voor mij en voor moeder te zorgen, doordat we geen verwanten hebben, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. pajang.

PAWE (Mal. pawai), optocht, wat tot een plechtigen optocht behoort, (in hik. verder) e.s.v. kostbare, metalen kom (voor sirih, of water); ranoeb pawè (Peldirsch), sirih bij eene bruiloft in optocht meegevoerd, (bestaande uit aan klapperbladribben geregen sirihbladeren en pinangnoten op kunstige wijze gestoken in een pisangstam); ladōm tatang deungōn pawè, ngōn srahgaki Banta Moeda, sommigen droegen op de palm der hand eene kostbare kom (met water) voor de ceremonieele voetwassing van B. M. (den bruidegom), (Gadjah toedjōh oelëë).

PAWEUE, maag van slachtvee, pens, (wordt gegeten en verder o.a. gebruikt voor het overtrekken van het klankbord van een hareubab); paweuë teubaj, de dikke, bovenste maag; paweuë lipéh, de dunne, onderste maag; idja paweuë, handdoek, grof linnen voor handdoeken, (zie ook toeala).

PAWIRA, of prawira (Mal. perwara en perwira, Skrt. pravara, pravira, uitnemend, verheven), hofjuffer; schoon, (in hik.); teungòh djipeunablédéndajang, doem sibarang moeda pawira, voor hen waren hofjuffers gezeten, allen jong en schoon, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. manoera III.

PAWŌ', omtrek, omgeving, gebied, plaats, plek, kring, groep; (in hik. ook verb.) eene plaats geven, zorgen voor; pattadoeë? — lam pawō' njan, waar woont ge? — op die plaats, (in dat dorp); njankeu nanggròë loeah sangat, mideuën pi gèt pawō' rata, dat was eene zeer uitgestrekte stad met mooie pleinen en eene vlakke omgeving, (Nabi Oesoeih); hajadé' tjoet boengong keumang, oebat njeum sang lam pawō' njòë; kòndi meujoeb kòndi manjang, e tjoet bintang tapham keudròë, o zusje, (pas) ontloken bloem, het geneesmiddel is, meen ik, in dezen omtrek; het is niet boven, en het is niet beneden, o kleine ster, ge begrijpt het zelf wel, (Goemba' Meuih); hana sapat ta'eu masa' sigala pawō' han djeuët poela, nergens zag men (het veld) gereed voor beplanting, op geen enkele plek kon geplant worden, (Asaj djeuët padé; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. naleuëng); mantòng djih njan sinan di pasi, oelèë ili

djeuë-djeuëb pawō', hij (het dwergheert) bevond zich nog op het strand en liep daar rond, alle plekken doorsnuffelende, (Plandō' Kantjé); geumè sadjan ra'jat njang ta'lō', maséng pawō' meudjeumba-djeumba, ze namen al de onderhoorige volken mee, in groepen ingedeeld, (Diwa Sangsaréh); keu aneu' jatim neugaséh that, keunan meusapat ba' Radja Moeda; doem neu pawō' gèt that indah, sabab nang eumbah di djih hana, hij gevoelde veel medelijden voor de weezen, die daar bij hem, den R. M. zich verzamelden; hij gaf hun eene goede plaats (zorgde zeer goed voor hen), omdat zij geen ouders hadden, (Gadjah toedjoh oelèë); zie verder vbd. i.v. loebeuëng.

PAWŌH (Mal. paoeh), e.s.v. wilde eetbare mangga, (meer in hik.); idōngdji tamsé pawōh dilajang, badandji keumang djròh han tara, haar neus gelek op een plakje mangga, en haar lichaam ontplooidde zich zeer schoon naar boven toe, (Djoehan Meusapi, waarin neus fout voor wangen, waarvoor de gebezigde vergelijking in de Maleische litteratuur vaak voorkomt); pawōh djeunggi, in hik. ook pawōh raja, Maladivische cocosnoot, waarvan de inhoud als geneeskrachtig wordt beschouwd en de dop als sirihschaal of waterschepper wordt gebruikt, wordt door de zee aangespoeld, de onbekende boom wordt

voorgesteld in het centrum der zee (poesat la'ōt) te groeien; ië njan ilé nidéh ninòë, gram-groem bagòë sang rapana; njanku geukheun poesat la'ōt, oedjōngdji srōt ba' pawōh raja; lingka ba' pawōh ië moepoeséng, han tadjeuēt ngiēng bagòë djeureukha, het water stroomde van alle kanten toe en maakte een geluid als tamboerijnen; die plaats was, naar men vertelt, het middelpunt der zee, en al het water kwam op den grooten pawōh-boom uit; rondom dien boom draaide het water in de rondte als een spinnewiel, zoodat men er niet naar zou durven kijken, (Gadjah toedjōh oelèë); lagèë pawōh sidjeunggi, zie i.v. lagèë.

PAWŌIH (Mal. paoes), walvisch, (verder) e.s.v. pion bij het patjih-spel, (zie i.v. patjih); adat tadjā' ba' seulamāt, ba' jèë peuseungab ba' pawōih seuba; „Alah, Allah, dalém teungkoe dròë, gèt that neuleuēng djaròë neulakèë doe'a, „indien ge gaat (ter bedevaart), moge het u dan voorspoedig gaan, mogen haaien u doen verdwijnen, walvissen u verslinden”; „Allah, Allah, broeder, mijn teungkoe, ge heft uwe handen dan wel tot een fraai gebed op!”, (sadati-verzen); zie verder vbd. i.v. likōt en zie déndén II.

PAWŌN (Eng. pound), pond, gouden munt, (wordt o.a. gebruikt als borstspeld of als hanger aan

een collier, zie i.v. manè'); pawōn Inggréh, pond sterling; pawōn Éseutambōj, het Turksche pond; pawōn reunggét, p. roepia, p. seekoe, p. tali, p. keutèb, gouden munt ter grootte van een rijksdaalder, een gulden, een halven gulden, een kwartje, een dubbeltje; meuih pawōn, goud van, of verkregen door omsmelting van een gouden muntstuk, inz. van het Engelsche pond. Moe-pawōn, goudgeld hebben; met een gouden muntstuk (als hanger b.v.).

PAWŌT I (Arab. faut, het verlopen van den tijd?), ten einde loopend, vergevorderd, (van den dag, wanneer het namiddag is, of tegen den avond loopt, ook van den leeftijd), (verder) slinkend, verminderend, weg-, samentrek-kend, geslonken, verminderd, weg-, samengetrokken, (gew. van het vet van een veehdier, dat men door training verwijderd, van de boorden van eene nieuwe prauw, ook van de voeding of het voedsel); (verb.) het vet van een veehdier door training verwijderen, (een veehdier) trainen, zich beperking, onthouding van spijs en drank opleggen; peuë lòm, a-dòë, tasanggōj ō', oeròë pawōt karabasa, waartoe nog, zusje, het haar op te maken, het is al laat, het is bijna tijd voor de namiddaggodsdienstoefening, (Gadjah toedjōh oelèë); keureuna oeròë pi kakeu seupōt, makén pawōt rab ka sindja, want het is al namiddag, en het wordt steeds

later en nadert de avondschemering, (Diwa Akañh); oemoe toeankoe that ka pawōt, tōē ka trōih hat pō meukoeta, uw leeftijd, heer, is al zeer vergevorderd, en is reeds dicht zijn einde genaderd, (Nabi Oesoēih); zie verder vbd. i.v. padēē; djalō lōn ka pawōt binēh, hana gēt thō lōm, de boorden van mijne kano hebben zich samengetrokken, het hout was nog niet goed droog; gēt that djipawōt, ze trainen (het beest) erg goed (ontwikkelen zijne spieren goed door het overtollige vet te verwijderen); oerōē malam lamibadat, até saba that ban njang kada; beungōh oerōē trōn beudjalan, mita makanan peuē halé na; beungōh djidja' wōē 'ōh seupōt, kajém pawōt toeēng poeasa, dagen nacht deed hij zijne devotie en hij droeg met berusting hetgeen het lot hem toebedeelde; vroeg in den morgen ging hij van huis om voedsel te zoeken, onverschillig wat het was; vroeg in den morgen begaf hij zich op weg en hij kwam thuis als het bijna avond was, vaak legde hij zich onthouding op en vastte, (Gadjah toedjōh oelēē; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. salihin).

PAWŌT II, (een bootje met eene roeispaan) wenden; wordt verder ook wel gebezigd in den zin van kawōt, zie aldaar.

PAWŌT III (Mal. paoet), vastgeklemd, vastgehouden; gew. in

de uitdrukking sangkōt-pawōt, zie i.v. sangkōt.

PÈ I; bōh pè, katrol, takel, hijschblok; djigari peutōē ngōn bōh pè, de kisten worden met eene katrol geheschen.

PÈ II; aneu' pè, kalf, (jong eener koe). Vgl. 'oeē II.

PÈ III, of koepiah pè, pet, lage muts; zie vbd. i.v. koepiah en vgl. phèb.

PÈ-PÈ; si pè-pè, boeman (waarmee men stoute kinderen bang maakt); treu' lōntawō' si pè-pè, straks roep ik den boeman. Moepè-pè, spartelend, trillend, bevend; eungkōt njan mantōng moepè-pè, mantōng oedéb, die visch spartelt nog, hij leeft nog; teupèh djarōē 'ōh moepè-pè, (ik heb mij) op (de) hand geslagen, dat ze er van beefde.

PÈ' I, (met de vlakke hand) slaan, kloppen; djipè' ba' oelēē, hij sloeg (mij) op het hoofd; pè'-pè', zachtjes kloppen (op het hoofd b.v.). Vgl. leupè'.

PÈ' II, gew. verdubbeld pè'-pè', vrouwelijk schaamdeel, (meest van kleine meisjes).

PÈ'-PÒ', het geluid van b.v. het vallen van kleine vruchten, van het klappen van heen en weer gaande soebang's; zulke geluiden makende; bōh djambēē rōt pè'-pò', de djamboe's vallen ploffend (bij hoopen) neer; djita' teupeuēn meugeuroentjang, pè'-pò' soebang lèt-lòt mata, zij sloeg met de weeflade, dat alles schudde, hare oorkrabben klaptten en de steentjes ervan flikkerden,

(Malém Diwa; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. goen-dja' II).

PĒB, zie phèb.

PĒB-PĒB, zie pèt II, en pōt II.

PĒH, fijnwrijven, fijnstampen, (met een steenen wrijfrol op een liggenden steen); pĕh lada, peper fijnwrijven; k o e p ĕ h tangkoera'keu, ik zal je schedel fijnstampen; zie verder vbd. i.v. lajoe, loeti, meusri; moepajéh-pĕh, zie i.v. pajéh; meutindéh-pĕh, zie i.v. tindéh. Moe-, of teupĕh, fijngewreven; moepĕh (ook), = poemoepĕh, de handeling pĕh verrichten; zie vbd. i.v. arab. Neupĕh, of peuneupĕh, de wijze of het resultaat van het pĕh, het middel daarvoor; batèë neupĕh, de liggende wrijfsteen, ook batèë lada (zie vbd. i.v. lirang), en, doch minder, (ma of inòng) batèë moepĕh of poemoepĕh genoemd; aneu' batèë neupĕh, of aneu' batèë lada, de steenen wrijfrol, wrijfcylinder. Zie pipĕh.

PĒH, slaan, kloppen, bekloppen, tikken, stooten, aanstooten, aanraken, pletten, smeden; pĕh gōng, op eene gong slaan, (zie verder vbd. van slaan op, bespe-len van muziekinstrumenten o.a. i.v. alōn, dageundōng, hareubab, hareudama-ma, hoebō, mòng-mòng, pantjapeunawa); pĕh pĕng, geld slaan; pĕh beusòë, ijzer smeden; pĕh sikin, een mes smeden; pĕh pira', meuih, zil-

ver, goud smeden of pletten; pĕh timah, lood pletten; neupĕh tjirië' kanèt blangòng, peuë njang keunòng neupeuroepa, hij klopte (maakte in de pottenbakkerij) ketels, potten en pannen, al wat hij kon bewerkte hij, (Meudeuha'); pĕh broeë' lakèë oedjeuën zie i.v. broeë'; pĕh djō', een arènbloemtros bekloppen om palmwijn te winnen, (zie vbd. i.v. la'sana); pĕh dadéh, zie i.v. dadéh; pisang pĕh, e.s.v. lekkernij, vervaardigd van halfrijpe pisang, geroosterd, geplet en vervolgens met stroop overgoten, (vgl. dial. pisang teupĕh hier beneden); pakòn tapĕh lōn? — hana lōn sadja, teupĕh keudròë, waarom stoot ge mij aan? — ik deed het niet opzettelijk, ik stootte onwillekeurig (tegen u). Moepĕh, geslagen, geklopt enz.; de handeling pĕh verrichten, pĕh met meerv. subject, het dobbelspel spelen, dat ook meuitam-poetéh genoemd wordt, (zie i.v. itam); djaròëddji moepĕh babah moepantōn, sang geu'ajōn ba' peurasas; ladōm goesoeë' ladōm sampōh, hinggajajōh teupét mata, met hare handen klopten zij (de hofjuffers) zachtjes (op zijn lichaam), terwijl zij met haar mond pantōns zongen, en hij had het gevoel alsof hij gewiegd werd; sommigen wreven hem zachtjes, anderen streelden hem, totdat hij dommelig werd en zijne oogen dicht vie-

len, (Noen Parisi); teupèh moepèh, zie beneden. Poe-pèh, laten slaan enz., elkander laten slaan, met elkander laten vechten, (van b.v. kinderen). Teupèh, geslagen, geklopt enz., (meer onopzettelijk of als toestand), aangeraakt, getroffen, geraakt, (fig.) in conflict geraakt, onaangenaamheden hebbende; peudeuëng teupèh, een zwaard van gesmeed ijzer; pisang teupèh, (dial. Westkust) e.s.v. lekkernij van rijpe pisang, fijngevreven met suiker en santan, (vgl. pisang pèh); basa Meulajoe pisang teupèh, basa Atjèh pisang teutjoetja; bè' lé teukoe meutoelèh-lagèh, salèh-salèh malam ka djoela, in het Maleisch (d.w.z. de taal van de Westkust) heet pisang teupèh wat in het Atjèhsch pisang teutjoetja heet; spreekt niet langer tegen, teukoe's, de avond is misschien al ver gevorderd, (pantōn); ka teupèh lōn ngōn djih, ka gadōh ië seu-majang, ik heb haar (mijne vrouw b.v.) bij ongeluk aangeraakt, mijne ritueele reinheid is weg; inōng njan ka teupèh ngōn gōb, die vrouw (dat meisje) is door een vreemden man aangeraakt, i.e. is geen maagd meer; lōn na teupèh batjoet ngōn Si Poelan, ik heb met N. N. onaangenaamheden gehad; doea djih njan meugaséh-gaséh, han tōm teupèh oerōë malam, die twee hadden elkan-

der lief en hadden nooit, geen dag en geen nacht, onaangenaamheden met elkander, (Plan-dō' Kantjé); teupèh moepèh, elkander aanrakend en stootend, tegen elkander stootend en botsend; teupèh moepèh deungōn teukeudi, bè' Alah bri oelōntoean sadja, ba' rajeu' meu'-aïh diba' teukoe doem-na, mocht er (doordat we ons in uw midden begeven) gestoot en gebots onstaan naar de voorbeschikking — Allah verhoede dat wij het met opzet zouden doen —, dan verzoeken wij u allen, teukoe's, zeer om vergeving, (waarop dan als antwoord volgt:) teupèh moepèh deungōn teukeudi, moebè' ngōn gaki kamōë rila, gestoot en gebots naar de voorbeschikking, als het maar niet met de voeten gebeurt, aanvaarden we gaarne, (rhetorische beleefdheidsformules); zie verder vbd. i.v. mara, phoej. Poemoepèh, de handeling pèh verrichten. Neupèh, de wijze of het resultaat van het pèh; gèt that neupèh beusōë njōë, dit ijzer is goed geslagen, gesmeed. PÈH-PÈH, het geluid van de rustige ademhaling van een slapende. Moepèh-pèh, dat geluid maken, rustig ademhalen; gata si-keudjab ka moepèh-pèh, gij slaapt in een oogenblik in. PÈJ (Ned.), veer, (van b.v. een horloge, wagen), (mod.). Zie boesoe II, sipring. PÈ'LI (Arab. fi'li), wat de daad, de verrichting betreft, ten aanzien

van de handeling, (in geschr.); zie vbd. i.v. kòli, panjang. PÈNG, of pèng, dollarcent, halvestuiverstuk, 2½ centstuk, (verder) geld; pèng Pōt, ook wel Pōr, Straitsdollarcent, (lett. Singapoersche dollarcent), ook genoemd pèng patōng (wijl met 's vorsten beeltenis); pèng bitjah, of pèng tjoet, klein geld; pèng rajeu', groot geld; bōih pèng, geld stuk slaan, verkwesten; lōn hana pèng, ik heb geen geld; zie verder sprkw. i.v. malèë. Moepèng, geld hebben, geld bezitten; oereuēng moepèng, iem., die geld heeft, iem. van geld. Zie doeét.

PÈNG, zie pèng.

PÈNG-PÈNG I, es.v. schaaldier, dat in zoutwaterkreken aan de wortels van bangka-boomen voorkomt en gegeten wordt; zie vbd. i.v. koeëb.

PÈNG-PÈNG II; moepéng-péng, in stukken, (= meukeupéng-keupéng); beukah moepéng-péng, in stukken gebroken.

PÈNG-PÔNG, gekwaak van kikvorschen; kwakend. Zie pōng.

PÈNGSÈ, zie pènsè.

PÈNSÈ, of pèngsè, ook kènsè (Eng. pencil), potlood.

PÈSÈ (Mal. pèsér), halvecent, (mod.).

PÉT, sluiten (van de oogen), schuilen (van de zon, zie vbd. i.v. oerōë); pét mata, de oogen sluiten, (ook om zich in te spannen, te vermannen, zijne gedachten te concentreeren, zie vbd. i.v. gantjéng II, en verder i.v. lōn II). Moepét, gesloten; de

handeling pét verrichten; moepét-pét, algemeene naam van kinderspelen, door jongens en meisjes in den avond bij manschijn gespeeld, waarbij eene der twee spelende partijen eerst de oogen dicht moet houden of een der spelers geblinddoekt wordt en waarvan men verschillende soorten heeft; moepét-pét-gajéb, schuilevinkje spelen, waarbij eenige kinderen zich verschuilen en andere, die eerst de oogen dicht gehouden hebben, hen moeten zoeken en het voldoende is, dat ze een der verscholenen vinden, waarna de rollen worden omgekeerd; moepét-pét-kō, verstoppertje en krijgertje spelen, waarbij degenen, die zich verstopt hebben, moeten trachten een boe, een doel, waarvoor b.v. een boom dient, te bereiken zonder getikt te worden door den speler, die de oogen dicht hield, terwijl de anderen zich verstopten, en hen vervolgens moet zoeken en tikken; de naam is ontleend aan den uitroep kō van de zich verbergenden, wanneer ze eene schuilplaats gevonden hebben, of aan het vraag-en-antwoord-spel, dat er tusschen de twee partijen soms plaats heeft, n.l. pét-pét-kō, — kō-kō-lō; peuë boe (wat is de rijst), — ōn moendjè (moendjè-bladeren); peuë eungkōt (wat is de visch), — tjitja' la'ōt (zeehagedis); sōë sië (wie is het vleesch), — Si Adōt; sōë padjōh (wie eet het), — Da Reupaïh, (reupaïh beteekent grijpen); tōh

koedròb (wien zal ik vangen), — baranggari (onverschillig wien); tòh wali (wie is de wali), — kajèë raja (een groote boom); pat si Nja' Téh (waar is Nj. T.), — di meurandéh (aan den overkant); peuë djipò' (wat weeft ze), — loeuë koedjri (eene Goedjeratsche broek); keu sòë djibri (aan wien wil ze die geven), — keulakòë kah (aan je man); pat lakòë (waar is mijn man), — tjōng tingkab (boven op het venster); peuë djipeudab (waarmee dekt hij het dak), — boebōng meureuja (met meureuja-bladeren), enz. (soms verzint men nog meer van zulke korte rijmpjes), tot dat de zich verbergenden roepen „a s i" (klaar); moepét-pétraba, de oogen dicht houden en tasten, volgt gew. op het meutjra'-tjra'-sigoe-loepa', of meu'èn tjra'-tjra' sigoe-loepa'; dit spel, genoemd naar de woorden, die een der spelers, de nang, daarbij opdreunt, wordt als volgt gespeeld: een der kinderen gaat in gebogen houding zitten en de andere spelers, behalve de nang (de „moeder"), leggen hunne handen met de palm naar boven gekeerd op zijn rug; de nang gaat met een steentje of iets dergelijks (aneu' of bòh) beurtelings over die geopende handen onder het opdreunen van het volgende rijmpje: tjra'-tjra'-sigoe-loepa', dang koe-tjra' dang djiloempat,

teuka oeleuë poentōng ikoe, djipeulakoe lé Da Mada, ngè-ngò, pat bòh, beudòih mita, (tjr.-tjr.-sig., terwijl ik met dit rijmpje bezig ben, springt het weg, dan komt eene slang met een verminkten staart, maar zuster M. grijpt in, kijk om je heen, waar is het „steentje", sta op, zoek het); met de laatste woorden laat de nang het steentje in de hand van een der kinderen achter, die nu allen hunne handen sluiten; het kind in gebogen houding richt zich op en raadt wie het steentje in de hand heeft; raadt hij goed, dan komt die andere in zijne plaats; raadt hij mis, dan moet hij weer in gebogen houding gaan zitten en begint het spel op nieuw; raadt hij 7 malen achtereen mis, dan wordt hij geblinddoekt en moet een van de kinderen, die zich intusschen om hem heen geplaatst hebben, betasten en raden wie het is; raadt hij goed, hetgeen uiteraard niet zoo moeilijk is, dan komt het betrokken kind in zijne plaats; een variant hierop is het moepét-pét-sòm, dat gew. op het meujtra'-tjra'-indrèng of meu'èn tjra'-tjra'-indrèng volgt; dit laatste spel wordt op dezelfde wijze gespeeld als het meu'èn tjra'-tjra'-sigoe-loepa', alleen het rijmpje, dat daarbij door de nang opgedreund wordt, is anders en is grootendeels onbegrijpelijk, n.l. tjra'-tjra'-indrèng, koe-poelang koepeuranténg, sini radja sini meunini,

datō' peundang è' glang sara midéng, koeteubō' koeteubéng, beulati beulati kléng, beurana' radja soetra, si tawōn maniaga, anta antoe adé' silam boensoe, patalam bidō' patalō' aliali, neung koeneung-neung, pèt pineung mirah-mirah, tjōt ranoeb sikoereuëng ōn, djarōë poentōng pisang patah, ngèngò, pat bōh, beudōih mita; het kind, dat raden moet waar het steentje is, wordt dan, wanneer hij zeven malen achtereen mis geraden heeft, geblinddoekt en met een stuk hout in de hand door de nang her- en derwaarts geleid, waarbij hij het hout moet laten vallen; is hij voldoende van de wijs gebracht, dan wordt hem de blinddoek afgenomen en moet hij het hout zoeken en daarmede trachten een der kinderen, die zich intusschen verstopt hebben, een tik te geven; degene, die het eerst wordt getikt komt in zijne plaats. Poepét, (de oogen) laten sluiten. Teupét, gesloten, dicht gevallen, (van de oogen); poetrōë sakét sinan teu'éh, mata teupét hana haba, de prinses lag daar ziek, met de oogen gesloten en zwijgend, (Gadja toedjōh oelëë); zie verder vbd. i.v. pèh.

PÈT I, dial. v.d. Oostkust pèt, plukken, inzamelen, lezen, (van vruchten, bloemen, bladeren, ook van b.v. paddenstoelen, bijjennesten, en van aren, halmen, die men

met een glém een voor een afsnijdt); zie vbd. i.v. beungkaj, laboe, moesém, oenòë, pantjōran. Moepèt, geplukt; de handeling pèt verrichten, pèt met meerv. subject. Poepèt, laten plukken; bè' tapoepèt oe ba' eungkōng, djimeulajeuë, laat geen klappers door een aap plukken, de boom wordt er onvruchtbaar door. Poemoepèt, de handeling pèt verrichten. Peuneupèt, of neupèt, de wijze of het resultaat van het pèt, plukking, pluk; paditna peuneupèt gata, hoeveel hebt ge er geplukt.

PÈT II; moepèt-pèt, ook moepèb-pèb, zie pōt II.

PÉTEUNAH, of peuteunah (Arab. fitnah), gestook, kuiperij, intrige, lasterlijke betichting, laster, kwaadsprekerij; kwaad stoken, kuipen, intrigeeren, lasterlijk betichten, lasteren, kwaad spreken; djibōh péteunah keu (of ateuëh) gōb, hij kuilt tegen anderen, beticht anderen op lasterlijke wijze; le that péteunah ba' djih, er gaat veel gestook van hem uit, hij intrigeert erg; le that péteunah keu (of ateuëh) djih, er wordt veel kwaad over hem gesproken, er wordt veel tegen hem geïntrigeerd; aneu' ngòn nang djipéteunah, djimoebantah ngòn sêëdara, dochter en moeder belasteren elkander, broeders leven met elkander in onmin, (Soerat keuriman Sèh Salèh); zie verder vbd. i.v. kawōm, minah.

Moepéteunah, lasterlijk beticht, gelasterd; de handeling péteunah verrichten.

PEU, voorvoegsel, dat van verschillende woordsoorten werkwoorden vormt met eene causatieve, of factitieve, of, indien het stamwoord een verbum is, versterkt actieve grondbeteekenis; in sommige gevallen heeft de afleiding de beteekenis van een naamwoord gekregen, en duidt dan aan het middel om de door het stamwoord uitgedrukte handeling te verrichten, of het door het stamwoord uitgedrukte doel te bereiken, of alleen eene versterking van het stamwoord, (in deze beteekenis heeft men soms eene vorming naar het Maleisch, n.l. peu met den neusklank, naast ontleeningen van aldus in het Maleisch gevormde woorden); het voorvoegsel peu luidt voor lipklanken poe, en in het Pedirsch voor den lipneusklank m gew. seu, in overeenstemming met de met het infix eum gevormde woorden, beginnende met een p, (meest zijn het met het prefix peu gevormde werkwoorden), die in het Pedirsch de p gew. in s veranderen, (b.v. seu meugòt voor poe meugòt van gòt, seu matéh van patéh, seu malòë van palòë); van een werkwoord kan de peu-afleiding alleen gevormd worden, indien het een stamwoordelijk werkwoord is; de beteekenis hoort soms echter meer bij eene meu-afleiding van het stamwoord; verder kan de beteekenis intransitief zijn, o.a. doordat

waar de peu-afleiding met hare causatieve beteekenis de geëigen-de vorm is om door toevoeging van dròë reflexieve werkw. weer te geven, er peu-afleidingen zijn, waarbij dròë soms of altijd achterwege wordt gelaten; ook kan de beteekenis, behalve „doen” „veroorzaken”, of „maken”, soms zijn „beschouwen als”, „oordeelen”, en met dròë „opzettelijk doen”, „doen alsof”, „zich aanstellen”; van naamwoorden gevormd kan de afleiding bovendien beteekenen „voorzien van”, „aanbrengen”, „gebruik maken van”;

1. van stamwoordelijke werkwoorden:

a. beteekenis: doen of laten, of de handelingen verrichten met; peudja', doen gaan, in beweging brengen; peudoëë', doen zitten, neerzetten; peudòng, doen staan, oprichten, tot staan brengen; peu'éh, doen liggen, laten slapen, neerleggen; poeb-euët, laten lezen, onderwijzen in het Qorânreciet; peukab, laten bijten, laten vastzitten, laten vechten van bijtende dieren (bij meukab); peulòt, laten vechten van vogels, (bij meulòt); poepòh, laten slaan, (meer) laten vechten van menschen, (bij moepòh); peutoe-pat, de plaats doen weten; peulangoëë, laten zwemmen, zwemmen met, zwemmende brengen;

b. beteekenis: versterking; poeba, = ba; peudieuëng, = dieuëng; peudjō', = djō', doch meest in overdrachtelijke

beteekenis; *peudjō' dròë*, zich geheel overgeven, zich toevertrouwen; *peuleungò*, luis-teren naar, (ook: laten hooren);

c. intransitieve beteeckenis; *peudja'*, opdringen, (met weglating van *dròë*, waarnaast *peudja' dròë* voorkomt); *peuteuka*, zich begeven naar, naar toekomen, (*peuteuka dròë* minder gebruikelijk);

d. nominale beteeckenis; *poe-pōt*, blaasbalg, (naast: weg laten waaien, of bewaaien); *peurasa*, het gevoel, de smaak, (ook laten voelen, of proeven met intensieve beteeckenis); *peurawōt*, e.s.v. mes; *peulanta'*, laadstok, heiblok, (ook: *lanta'* met versterkte beteeckenis, en laten *lanta'*); *peungapét* zie i.v., (van *apét*); *peunjampōh*, (als het Mal., naast, regelmatig Atjèhsch gevormd) *seunampōh*, bezem; *peuneungò*, gehoor, *peunganjòh*, pagaai, (beide aan het Maleisch ontleend);

2. voor zelfst. nw.:

a. beteeckenis: maken tot, beschouwen, erkennen als, verklaren tot, noemen; *peunamiët*, tot slaaf maken, als slaaf beschouwen; *peukawan*, tot een troep maken, samenvoegen; *peukawand ròë*, zich tot een troep vereenigen, zich bij een troep voegen; *peulawan*, tot partij, partuur maken; *peuradja*, tot vorst maken, als vorst erkennen; *peuradja dròë*, zich tot vorst verheffen, zich als vorst gedragen; *peu'oland*

dròë, zich als een Hollander gedragen, aanstellen;

b. beteeckenis: voorzien van, aanbrengen, maken, doen in, bij, op; *peukoeta'*, van vakken voorzien, in vakken verdeelen; *peulada*, peperen, met peper bestrooien; *poeminjeu'*, ergens olie in doen, oliën; *poepanjòt*, met eene lamp verlichten, bijlichten; *peutalòë*, een touw omdoen, met een touw binden; *peu'oe djeuën*, beregenen; *peu'angèn*, aan den wind blootstellen; *peuhinga*, begrenzen;

c. beteeckenis: gebruiken (van een instrument, wapen), van iets het gebruik maken, waarvoor het bestemd is; *poebeudé*, *poeboesoe*, *poemeureu-jam*, met een geweer, een pijl, een kanon schieten of beschieten; *poeparang*, met een hakmes hakken;

d. intransitieve beteeckenis; *peu'agam*, met kracht optreden, (eig. zich vermannen; verder ook: laten dekken, behoorende bij *meu'agam*); *peudada*, met kracht voortdringen; *poebeudé*, met een geweer schieten, (zie verder sub e);

e. nominale beteeckenis; *peulampōng*, dobber, (= *lampōng*); *peungana'*, zie i.v.;

3. voor bijv. nw.:

a. beteeckenis: maken, beschouwen als, verklaren, noemen; *peugèt*, goed, in orde maken, (ook in het algem.) maken, (verder) verzoenen, (behoorende bij *meugèt*); *peudjheut*, iem. een slechten naam bezorgen; *peu-*

dja j é h, als een nul beschouwen; p e u h a r e u ë m, als verboden verklaren; p e u r a j a, groot, grooter maken; p e u r a j a d r ò ë, zich opblazen, zich verheffen; p e u k l ò d r ò ë, zich stom houden; p e u t e u n t è ë, vaststellen; p e u t e u b ò i h, bederven, verknoeien, (van den van b ò i h afgeleiden vorm t e u b ò i h); p o e m a l è ë, Pedirsch s e u m a l è ë, verlegen maken;

b. intransitieve beteekenis; p e u r a b, p e u t ò ë, naderen, dichter bij komen;

c. nominale beteekenis; p e u l a r é h, p o e m a n è h, middel (amulet) om koopwaren gewild te maken, om er bekoorlijk uit te zien.

4. voor voornaamwoorden:

a. pers. vnw.: gebruiken, aanduiden, noemen; p e u d j i h, p e u n e u, iem. met het pers. vnw. d j i h, n e u aanduiden; p e u k a h k a h, iem. met het pers. vnw. k a h aanspreken; p e u k è ë k è ë d r ò ë, zich zelf met het pers. vnw. k è ë aanduiden;

b. vragende vnw.: bepalen, vaststellen; p e u s ò ë, vaststellen wie (behoort meer bij m e u s ò ë); p o e p e u ë, vaststellen wat;

5. voor telw.: maken, beschouwen als, noemen; p e u s a, als een beschouwen, (gew.) vergelijken; p e u s a b ò h, een, eensgezind maken; p e u d o e a, tot twee maken, een tweede bijvoegen; p e u t o e d j ò h, tot den zeven den maken; p e u d i t, weinig, minder maken; p e u l e, veel, meer maken;

6. voor bijw.: maken, vaststellen; p o e p a t, vaststellen waar, de plaats bepalen, (p a t ook subst.); p e u s i g r a, spoed maken met, bespoedigen;

7. voor voorzetsels, en voegw.: vaststellen, bepalen; p e u h i n g a, bepalen tot hoever, begrenzen, (h i n g a ook subst.); p e u ' ò h, vaststellen, (behoort meer bij m e u ' ò h, en ' ò h ook subst.).

PEU'ARA, zie p l a r a.

PEUBOELA, zie p e u r e u b o e l a.

PEUDA, e.s.v. vischgelei, verkregen door a w ò -, of b i l é h-vischjes ongeveer een maand in pekeltelaten rotten, (p e u d a a w ò, p e u d a b i l é h), wordt, na toevoeging van i ë a s a m (een mengsel van fijngesneden lombok, uien, h a l e u b a, b ò h k o e j o e ë n, ò n k r o e ë t, b a ' s r e u ë), rauw of gekookt als toespijs bij de rijst gegeten; (tot) p e u d a maken; o e r e u ë n g m e u k a t d o e m m e u s e u ë h s e u ë h, l a d ò m a w e u ë h d j i r a h a l e u b a; l a d ò m k e u m a m a i h n g ò n t e u r o e b ò ', a s ò ë e u n g k ò t b r ò ' k a g e u p e u d a, verkoopers zaten in rijen, sommigen verkochten specerijen (zooals) fenegriekzaad; anderen stokvisch, gezouten vischkuit en visch die tot p e u d a was gemaakt, (Pha Soeasa); p e u d a D i w a, uit Diwa (de Malediven en de kust van Koromandel) in vaten ingevoerde vischgelei; zie verder sprkw. i.v. b i l é h. Zie b o e d è ë.

PEUDAB, dekken, eene dakbedekking aanbrengen, (ook: het ge-

raamte van een vlieger) met papier beplakken; *peudab roemòh*, een huis (met *nipah*-, of *meureuja*-bladeren, met zinken platen, met pannen) dekken; *peudab boebōng*, eene dakbedekking aanbrengen, (zie vbd. i.v. *pét*, *peudòë*); *roemòh tiréh han sòë peudab*, *ajahkeu that boeta até*, het huis is lek, en niemand is er, die het dekt (herstelt), je vader (die ons heeft verlaten) is koppig dom, (Hik. *Rantò*); *peudab glajang* het geraamte van een vlieger met papier beplakken. *Moe*-, of *teupeudab*, gedekt, bedekt, beplakt. *Poe-meudab*, de handeling *peudab* verrichten. *Peuneudab*, de wijze of het resultaat van het *peudab*, dekwerk, rangschikking van de dakbedekking; *gèt that peuneudab roemòh njòë*, dit huis is zeer mooi gedekt.

PEUDAIH, heet van smaak, scherp op de tong (van specerijen, te sterk gepeperde spijzen), een heeten smaak in den mond, een brandend gevoel op de tong hebbende; zie vbd. i.v. *banda*. *Moependaïh*, zich een heeten smaak, een brandend gevoel bezorgen. *Poepeudaïh*, heet maken, sterk peperen, een brandend gevoel bezorgen; *poepeuadaïh dròë*, = *moependaïh*. Zie *keu'euëng*, en vgl. *peudéh*.

PEUDANA (Mal. *perdana*, uit Skrt. *pradhāna*, voornaamste, hoofd), eerste minister, rijksbestuurder, gew. *peudana*

meuntròë, (in hik.); zie vbd. i.v. *neuratja*.

PEUDATI, tweewielige kar, affuit van een kanon, (verder) de dubbele deur van een winkel (*keudè*), die uit eene boven-, en eene onderdeur bestaat.

PEUDAWI, zie *beudawi*.

PEUDÉH, een brandend gevoel veroorzakende, branderig, stekend, bijtend, pijnlijk, (van b.v. eene wond, van de oogen door aanraking met peper, of rook, of van slaap, verder vaak fig.), (ook) een brandend gevoel hebbende; *peudéh that mata, rōh tjamplic*, (ik heb) een brandend gevoel in het oog, het kwam bij ongeluk in aanraking met lombok; *lagi mata pika peudéh*, *minjeu' habéh dalam katja*, bovendien doen mijne oogen pijn (van het tot laat in den nacht schrijven) en de olie in de flesch is al op, (*Banta Ahmat*); zie verder vbd. i.v. *klam*; *peudéh até*, pijn in het hart, (ook) e.s.v. leverziekte, (zie i.v. *bajōng*); *nanggròë loeaïh han é' tadja'*, *peudéh tapa' sakét lam pha*, het is eene uitgestrekte streek, die niet te doortrekken is, men zou er een brandend gevoel in de voetzolen en pijn in de dijen van krijgen, (*Pötjoet Mochamat*); *koebri keu djih adeuëb peudéh*, *phōn njang paléh seumajang hana*, ik zal hun pijnlijke straffen geven, ten eerste den ongelukkigen, die de *seumajang* niet verrichten, (*Tambéh toedjōh blaïh*); *na-*

rit peudéh, stekende, grie-
 vende woorden; oentōng
 peudéh, zie i.v. oentōng.
 Moepeudéh, zich een brand-
 dend, pijnlijk gevoel bezorgen,
 (fig.) zich veel moeite geven,
 zich afmatten, zwoegen; pakōn
 tamoepeudéh lé gata,
 boeët gòb, waarom mat ge u
 zoo af, het is toch eens anders
 zaak; njankeu poetròë
 njang that geumaséh,
 djitém moepeudéh teu-
 gòh seutia, dat was eene
 prinses, die mededoogen met an-
 deren had, die zich moeite voor
 anderen wilde getroosten, en
 wier trouw onwankelbaar was,
 (Gadjah toedjōh oelèë). Poe-
 peudéh, een brandend, pijnlijk
 gevoel bezorgen, pijn veroorza-
 ken, doen steken; bè' tapoe-
 peudéh mata lōn, doe mijn
 oogen geen pijn. Peuneudéh,
 hetgeen een brandend, pijnlijk
 gevoel veroorzaakt, pijn, smart,
 moeite, inspanning; njankeu
 salah nabiōlah, ba' Pò-
 teu Alah, han neurila;
 Pòkoe Toehankoe
 toeëng peuneudéh, sa-
 bab that gaséhneu keu
 hamba, dat was de fout van
 Allahs profeet (Dawōt), waarme-
 de onze Heer Allah geen genoe-
 gen nam; onze Meester, onze
 Heer legde hem (daarom) eene
 bestraffing op, omdat Hij Zijn
 dienaar lief had, (Tambéh toe-
 djōh blaïh); djileungòhaba
 moemeunan, goeranta-
 keu toean ban sineuna;
 maséng-maséng tjò' keu
 peuneudéh, na meung

meutjéh doem peutoea,
 toen zij die woorden hoorden,
 heer, werden zij allen strijd-
 tig; ieder spande zich in, opdat
 zijn hoofd zich (van de andere
 hoofden) zou onderscheiden, (Pò-
 tjoet Moehamat). Vgl. peu-
 daïh.

PEUDEUE, maag, krop van vogels.

PEUDEUENG, gebogen zwaard
 met ééne snede, sabel, (altijd
 spits toeloozend en met min of
 meer convexe snede, behalve de
 peudeuëng òn djō'); de
 peudeuëng's worden onder-
 scheiden en genoemd naar de
 plaats van herkomst of naar den
 vorm van het gevest, soms ook
 naar den vorm van het lemmet;
 peudeuëng (H)abeusah,
 Abyssinische sabel, e.s.v. zware
 sabel, (zie i.v. habeusah);
 p. Peusangan, Peusangan-
 sche sabel, e.s.v. kromme sabel;
 p. Siam of Siēm, Siameesche
 sabel, krom, vroeger afkomstig
 uit Siam; p. Troeki, Turksche
 sabel; p. oelèë ikoe mië,
 sabel met een gevest, dat op den
 geknootten staart van eene kat
 gelijkt, (ook genoemd p. oelèë
 boeëteungeut, met
 een gevest dat op een slapenden
 aap gelijkt); p. oelèë meu'-
 apét, met een gevest met korf,
 (naar de staafjes, onder den
 korf, die het lemmet klemmen);
 p. oelèë patōng, met een ge-
 vest als een menschenbeeld; p.
 oelèë tapa' goeda, met
 een gevest als een paardenhoef;
 p. oelèë toempang beun-
 teuëng, met een gevorkt ge-
 vest; p. sabòh, doea of

lhèë koerō', met een, twee of drie bloedgeulen; p. tjoealè, met een lemmet als een zeeaal; p. ōn djō', e.s.v. rapier, (zie kasò'); zie verder vbd. i.v. manja'pajét; balè peu-deuëng, zie i.v. balè. Moe-peudeuëng, eene sabel dragen, ermede gewapend zijn, ermede strijden; op eene sabel gelijkend; njang moepeu-deuëng sabé moepeu-deuëng, djikòh reupang poetōih doea, die met eene sabel gewapend waren strede met lieden met hetzelfde wapen en ze hieuwen elkander in twee stukken in horizontale richting, (Tjah Koebat); ka geumeuta' geumoepeudeuëng, teubiët oereuëng doem oeloea, ze hieuwen met sabels op elkander en al de menschen kwamen naar buiten, (Pòtjoet Moehamat); sikin njang gèt that moepeudeuëng, dat mes heeft mooi den vorm van eene sabel. Poepeudeuëng, met eene sabel houwen, sabelen, nedersabelen; koepoepeu-deuëng ba' moekakeu, ik zal je met eene sabel op je gezicht slaan; dawō' kadoe simalam soentō', areuta gòbtjò' hankakira; keu peuë goena asèë badjeuëng, koepoepeu-deuëng niba' moeka, je doet niets anders dan den heelen nacht liggen, dat eens anders bezit gestolen werd, daar bekommerde je niet om; waartoe dient zoo'n vervloekte hond, ik zal je

op je gezicht sabelen, (Noen Parisi).

PEUDEUNA, groote verglaasde aarden pot, (dien men vaak voor bedehuizen, déah's en meunasah's, ter bewaring van water aantreft); zie vbd. i.v. peureulan.

PEUDEUNDANG, e.s.v. klimplant met fraai wijnroode vruchten, die van binnen zwart zijn en stinken, (vandaar in vergelijkingen gebesigd van lieden, die uiterlijk mooi schijnen, doch innerlijk, in werkelijkheid verre van fraai zijn, en verder van de kleur van doeken:) wijnrood, donkerkarmijnrood; koe'eu di loea ban bòh peudeundang, sajang di dalam asòë-dji brō', van buiten zie ik (haar mooi) als eene peudeundang-vrucht, jammer, dat zij evenals die vrucht van binnen leelijk is, (Hik. Rantò); idja peudeundang, donkerkarmijnrood kleed, (thans zeldzaam); zie vbd. i.v. djoehang.

PEUDIAH, zie padiah.

PEUDIENG, beladen (inz. van een vaartuig), laden, inladen; peudiëng prahō, eene prauw beladen; peudiëng meuneukat lam prahō, koopwaren in eene prauw laden; zie verder vbd. i.v. lheuëh, njòb, oeka. Moe-, of teupeudiëng, beladen, geladen, ingeladen. Poemeudiëng, Pedirsch seumeudiëng, de handeling peudiëng verrichten; prahō djipeudiëng djiprèh rakét, djiprèh teubiët di koeala; rakét pi ka

geupoemeudiëng, ngòn déndajang sadjan seu-reuta, ze laadden de prauwen en wachtten tot het vlot uit de riviermonding te voorschijn kwam; het vlot waren ze al aan het laden geweest met hofjuffers, die (met de prinses) medegingen, (Boeda' Meuseukin). Peuneudiëng, lading, vracht, ballast.

PEUDIWAKAN (Mal. *pedéwakan*), e.s.v. Boegineesch vaartuig, (in hik.); *padoem djông ngòn peudiwakan djinèh Siam ngòn Keumoedja*, vele jonken en peudiwakan's en allerlei soorten Siameesche en Kambo-dja'sche prauwen, (Malém Dagang).

PEUDJA, borax, (behoort tot de aweuëh *peuët plōh peuët*); *peudja boe*, borax in kristallen, dient o.a. om te soldeeren; *peudja toeleuëng*, borax, dienende om, fijngewreven en met water vermengd, als wrijf-middel tegen dikke beenen en rheumatisme gebruikt te worden, of om met wat zout in ië *boe neuléng* gedaan te worden als middel om dik te worden, (zie i.v. *boe I*).

PEUDJABDJAB, zie *peudja-djab*.

PEUDJADJAB, ook *peudjab-djab*, e.s.v. ouderwetsch vaartuig, aan de Oostkust in gebruik; zie vbd. i.v. *koeëb*.

PEUDJAM, uit het gezicht, verdwenen, weg, (ook van iem., in diepen slaap); *djipeuteubiët lōn di roemòh, djipò gadòh* dalam hawa;

djipò oerðë kan lé malam, rab ka peudjam boemòë dōnja, hij nam me mee uit het huis en vloog (met mij) weg de lucht in; toen hij overdag, toen het geen nacht meer was, vloog, was de aarde bijna uit het gezicht verdwenen, (Tamim Ansa); *kapaj Oelandanjang rab pasi, tapoebeudé bè' tataba; njang di la'òt talét ngòn sampān, Oelandā peudjam djiploeëng djigoeda*, beschiet zonder genade de schepen der Hollanders, die dicht bij het strand zijn, en zet de schepen, die in volle zee zijn, met prauwen na, dan zullen de Hollanders snel uit het gezicht vluchten, (Tadeukiratō rakidin); *dja' beura-doe ateuëh tilam, teungeut peudjam saphan-sapha*, (de vorst) begaf zich ter ruste en viel in diepen slaap, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. *da' II. Poepeudjam*, uit het gezicht doen verdwijnen, weg maken, doen verdwijnen; *atranjan ka djipoepeudjam lé djih*, hij heeft dat ding weg-gemaakt; *bè' kapoepeudjam dròëkeu, hò kaploeëng*, je moet niet verdwijnen, waar snel je heen.

PEUDÔË, aaneenrijgen (van stapeltjes van 5 of 10 sirihbladeren tot rissen van 10 stapeltjes), (fig.) opstellen (van een geschrift, een verhaal), rangschikken, regelen, ordenen; (subst.) ris van tien met pisangbast (*seuloempoeë'*) aaneengeregen stapeltjes (*soe-sōn, seupéh, of leupéh*) van

5 of 10 sirihbladeren, (1 peudòë = 10 soesōn, en 1 soesōn = 5 ōn, in Pedir 10 ōn); ranoeb sipeudòë, eene aldus gevormde ris sirihbladeren, (zie vbd. i.v. pat); djipeudòë ranoeb, zij maakt zulke rissen sirihbladeren; niba' piké oelōnteu sidròë, bah lōn peudòë la'én basa; bahlé lōn peugèt keu hikajat, na meung mangat sòë njang batja, bij mijzelf dacht ik: laat ik (dat verhaal) in eene andere taal opstellen; laat ik er eene hikajat van maken, opdāt men het aangenaam zal lezen, (Djoehan Meusapi); bah keu doemnan, wahé pòlém, djindòë la'én oelōn peudòë, tòt zoover (dit gedeelte van het verhaal), broeder, ik zal nu iets anders opstellen (vertellen), (Banta Ahmat); soesōn peudòë, (sirihbladeren) opstapelen en de stapeltjes aaneenrijgen, (fig.) ordenen, regelen; oelèëbalang peueùt peutimang nanggròë, soesōn peudòë bandoem peukara, de vier oelèëbalangs bestuurden het land en regelden alle zaken, (Djoehan Meusapi); soesōn peudòë bitjara prang Keudjroeën Kandang ngòn Moesala, K. K. en M. overlegden en regelden den strijd, (Noen Parisi). Moepeudòë, tot eene ris aaneengeregen, opgesteld, gerangschikt; bij rissen; geupendab boebōng djròh moepeudòë, sabòh djaròë sang geudjangka, de dakbedekking was mooi

gerangschikt, als ware ze met denzelfden vinger afgepast, (Malém Diwa); didalam lhō' na koeangkang, ta'eu tihang djròh moepeudòë, in de baai lagen Chineesche vaartuigen, waarvan de masten den indruk maakten goed gerangschikt te zijn, (Banta Ahmat). Poepeudòë, laten peudòë. Teupeudòë, tot peudòë's geregen, gerangschikt. Poemeudòë, de handeling peudòë, verrichten. Peuneudòë, de wijze of het resultaat van het peudòë.

PEUDOEKA, zie padoe ka.

PEUDOELI (Mal. perdoeli, uit

Arab. foedhâli, bemoeiziek), zich bemoeien met, zich bekommeren om, zich gelegen laten liggen aan, geven om, zorgen voor, verzorgen; hana lōn pseudoeli, ik bemoei mij er niet mee, het kan me niet schelen; peue pseudoeli gata, wat kan het u schelen, wat gaat het u aan; oereuëng pseudoeli boeët gòb, meukeumat ikoe, lieden, die zich met andermans zaken bemoeien, raken er ten slotte in betrokken; naleuëng awé timòh diglé, ba' bramòë di binèh pasi; beureudjang rajeu' hé bòh até, boemeusampé lōn pseudoeli, awé-gras groeit in het gebergte, en bramòë aan den kant van rivieroevers; word gauw groot, lieveling, en moge ik je naar wensch kunnen verzorgen, (Banta Ahmat). Moepseudoeli, waarmee men zich bemoeit, waaraan

men zich gelegen laat liggen, verzorgd.

PEUË, dial. v. Pedir en de Oostkust *poeë*, van Daja *poej*, wat, (vragend en onbepaald betrekkelijk, vraagt naar den naam zoo-wel van zaken als van personen, zie *nan I*; wordt ook gebezigd ter uitdrukking van verwondering of ergernis in vragen of uitroepen, en ter versterking of alleen ter inleiding van eene vraag), welk, alwat, wat!, waartoe, waarvoor, hoe zou het; (ook) wat (onbep. vnw.), iets, (verder) zaak, soort; *peuë njan*, wat is dat; *peuë tapeugah*, wat zegt ge; *keu peuë*, waarvoor, waartoe; *ngòn peuë*, waarmee; *peuë sabab*, wat is de reden, waarom; *peuë boeët*, vaak samengetrokken tot *poeboeët*, wat doet (ge, hij inz.), wat is er, waarvoor, waartoe, (zie vbd. i.v. *boeët*, *eumpèë I*, *goentō*, *lingkōng II*); *peuë sakét*, wat voor ziekte, wat scheelt (hem); *peuë oereuëng gata*, wat voor mensch zijt gij, wie zijt gij, (zie ook i.v. *oereuëng*); *keu peuë goena*, tot welk nut, waarvoor, (zie vbd. i.v. *peudeuëng*); *peuë tatoeri gòb njan*, kent ge dien man (soms); *peuë lòm*, wat nog, waartoe nog, (zie vbd. i.v. *lòm*, *pawōt II*); *peuë han*, of *hana*, hoe zou ... niet, natuurlijk, in hooge mate; *peuë hanapajah*, *ka djidja' beungòh kòn tō' an seupōt hana piōh*, hoe zou hij niet moe zijn, hij heeft van den morgen tot den avond geloopt zon-

der te rusten; *ròt déh ròt nòë ra'jat le maté*, *peuë han bangké meuteutimpa*, aan beide kanten vielen er velen van het volk, hoe zouden de lijken zich niet op elkaar stapelen, (en de lijken stapelden zich geweldig op elkaar), (*Meudeuha'*; zie verder vbd. i.v. *boe-njòë*, *djamè'*); *peuë njang*, wat is het dat, (of) al wat, hetgeen, (zie vbd. i.v. *leungò*, *pèh*); *njòë peuë*, wat is dit, (of) hier is iets, hier is wat, hier is het, hier, (zie vbd. i.v. *meuha*, *njata*); *na peuë*, er is wat, er is iets; *na peuë sròt di boebōng boenòë*, er is zooeven iets van het dak gevallen; *na peuë lōn tanjōng*, er is iets, dat ik vragen wil, ik heb wat te vragen, (zie verder vbd. i.v. *ngada*); *moebè' na peuë mara*, indien er niet onverhoopt eene verhindering komt, (zie i.v. *bè'*); *han koetuka jōh masanjan*, *tjit koethèë han na peuë mara*, ik kwam toen niet, (want) ik wist dat er toch in het geheel geen gevaar dreigde, (*Tjah Koebat*); *bè' peuë neukheun*, zeg (er) niets (van), maak (er) geen aanmerkingen (op), neem het niet kwalijk, (zie vbd. i.v. *oeteuën*, *parië'*); *hana* of *han peuë*, er is niets, er is niets geen ..., (zonder meer gebruikt:) het is niets, er is niets tegen, er is geen bezwaar tegen, (zie vbd. i.v. *lapé'*, *na'am*), (verder, indien gevolgd door een werkw.) er is niets om te,

niet te ..., (ook) behoeft niet, niet noodig, (in deze beteekenis ook wel gevolgd door een zelfst. nw.); *han peuë salah*, er is niets verkeerd in, er is niets tegen, het is niets, (zie vbd. i.v. *bah*); *han peuë mara*, er is niets geen gevaar, het is niets, (zie vbd. i.v. *khan I*); *hana peuë lôn bri keu gata*, ik heb niets om u te geven; *padoempadoem meuïh meutatah*, *han peuë peugah han é' hingga*, groote hoeveelheden goud, met edelgesteenten bezet, niet te zeggen hoeveel, niet te schatten, (Banta Ahmat); *abéh haba han peuë peugah lé*, *abéh piké dalam dada*, het verhaal is ten einde, (ik heb) niets meer te zeggen, al mijne gedachten zijn geuit, (Tambéh toedjöh blaïh); *roepa indah han peuë tanjông*, *tamsé boengông meuloe tjina*, zijn uiterlijk was schoon, men behoeft er niet naar te vragen, (i.e. was onbeschrijfelijk schoon), het geleeke op eene jasmijnbloem, (Meudeuha'); *ada' agam han peuë langoeë*, *ië pi sit deuë leumah andë*, een man zou er niet behoeven te zwemmen, het was er toch zoo ondiep, dat het zand op den bodem zichtbaar was, (Tambéh toedjöh blaïh); *langèt tan beukah boemòë tan beusôt*, *panè poetròë srôt na doem boelan*; *han peuë panjòt adatseupôt*, *nab ngòn likôt ta'eu saban*, de hemel is niet gebarsten en in

de aarde is geen opening gekomen, vanwaar is die prinses, zoo schoon als de maan, dan toch gevallen (plotseling gekomen); zij zou (door haar glans) geen lamp noodig hebben, als het donker is, en van voren en van achteren ziet zij er even (schoon) uit, (Goemba' Meuïh; zie verder vbd. van *han peuë* i.v. *ba II*, *dallèh*, *katjah*, *latbatat*, *mabab*, *peungeuròë*); *barang(ga) peuë*, alwat, onverschillig wat, al, (zie vbd. i.v. *moeròë*); *le peuë*, vele dingen, vele soorten, velerlei, allerlei; *keureuna oelôn meuteumeung lam oeteuën*, *le peuë djikheun di likôt gata*, want ik ben iemand, die in het bosch is gevonden, achter uw rug, (als ge weg zijt) zullen de menschen allerlei (praatjes) vertellen, (Poetròë Peukisôn); *doem peuë*, allerlei, alles, alle, (zie vbd. i.v. *blah*, *bōh I*, *latèh*, *paloë*); zie verder vbd. van de beteekenis zaak, soort i.v. *jat*, *krabat*, *lhòh*, *linông*, en van de beteekenis wat (in de verschillende schakeeringen) o.a. i.v. *basa I*, *biōh*, *deumba*, *djanèng*, *harōih*, *hihi*, *ita'ite*, *ja'ni*, *kheunda'*, *lawan*, *leungò*, *peuka'*. *Moepeuë*, bepaald, vaststaande, (eig. wat het is, inz. de reden, de grond); *djideungkang-deungkang gòb ngòn hana moepeuë sabab*, hij snauwt anderen af zonder eenige reden; *djinòë lôn seuboet*, *wahé tèëlan*, *bandoem koe-*

ta njan moepeuë nama, ik zal nu, vrienden, al die vestingen met de namen opnoemen, (Malém Dagang); weuëh that até hana bagòë, narit djoedō dròë Radja Moe-da; han moepeuë ba' han moepeuë oedjōng, lōn neutjeungōm salah hana, zij was ontzaglijk bedroefd, doordat de woorden van haar gemaal R. M. noch wat het begin noch wat het einde vaststonden (i.e. doordat haar gemaal slechts zelden tot haar sprak); „hij laat mij links liggen, zonder dat ik iets verkeerd gedaan heb”, (Gadjah toedjōh oelëë); hana moepeuë-peuë djipōh lōn, hij heeft mij zonder eenige reden geslagen; djikheun hikajat han moepeuë-peuë, haba dadjeuë doem boeët dōnja, ze vertellen maar raak hikajats (zonder eenige basis, zonder eenige bron), verdorven verhalen, alles ter wille van de wereld, (Meudeuha’); di lōn han lōn trōh meungnjō meunan, han moepeuë-peuë nan ateuëh hamba; gètkeu tatjō’ njan areuta njòë, tatrōh keudròë pat njang hawa, als het zoo is, dan wil ik ze niet bewaren, anders valt de schijn, zonder reden, op mij; neemt gij deze dingen maar en bewaart gij ze zelf waar ge wilt, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. djan, doem. Poepuë, bepalen, vaststellen.

Sapeuë, (van) eene, dezelfde soort, gelijk, eensgezind, een-

drachtig, (volgend op een woord, dat eveneens het voorvoegsel sa of si heeft:) van elke soort of elke zaak een of iets, telkens iets anders, verschillend; (verder) iets; mirahpati djidōng ateuëh doeë, djikheunda’ samoeëlé siwaïhteuka; meung gōh lōm tjré oelëë ngōn takoeë, koe-seutèt sapeuë djandji ngōn gata, eene duif zat op de nok van het dak, een toeschietende roofvogel wilde haar grijpen; zoolang mijn hoofd niet van mijn nek gescheiden is, blijf ik in vast verbond u volgen, (pantōn); sisapeuë, (versterking van sapeuë), eensgezind, eendrachtig; sapeuë pakat, id., (zie vbd. i.v. basa I, doeë’); sapeuë narit, hetzelfde zeggende, eenstemmig; batjoet sapeuë, van elke soort een weinig, van alles wat; sabōh sapeuë, van elke soort een, van alles een, ieder een, ieder wat; sikrè’ sapeuë, van elke soort een stuk, verschillende stukken; si’atōt sapeuë, elk stuk iets anders, (zie vbd. i.v. keu’iëng); si’oerat sapeuë, elke draad, elke vezel anders, van verschillende draden, (zie vbd. i.v. oerat); si’at sapeuë, elk oogenblik iets anders, (zie vbd. i.v. anèn); lōn tanjōng sabōh masalah, djinòë tapeudjlaïh oelégata; sapeuë-sapeuë rasia mèë tapeugah, na mèë tasaiha ba’ oereuëng lingka, ik heb u eene vraag voor te leggen, lost

die nu op; mag men eenig geheim zeggen, infuisteren aan zijne omgeving, (Meudeuha'); hana sapeuë (na), er is niets; hana of han sapeuë, niets, (zie vbd. i.v. batjé, keutoeëb II, ngòn, oeë, peuë'). Meusa-peuë, samenkomen, zich vereenigen, zich verzamelen, overleggen, beraadslagen, het eens zijn of trachten te worden; njang sikoereuëng Abdō Rahman, aneu' 'Ophén lam tjalitra; éntoe Nabi toe an Koesòë, sinan meusa-peuë dròë neu doea, de negende (van de vrienden van Mohammad) was 'Abdarrahmân, zoon van 'Auf volgens de traditie; in Qoeçaj, den voorvader van den Profeet, kwamen beiden (beider geslachtslijsten) samen, (de Profeet en 'Abdarrahmân stamden beiden van Qoeçaj af), (Mènhadjōj abidin); meunan narit bandoea dròë, djimeusa-peuë bandoea bitjara, aldus spraken zij beiden, terwijl zij met elkander overlegden, (Gadjah toedjōh oelëë). Peusa-peuë, vereenigen, verzamelen, laten beraadslagen, het met elkander eens doen worden, doen overeenstemmen.

Toepeuë, weten (wat, de zaak, de soort), kennen, (het meest algemeene woord voor weten); hana lōn toepeuë sapeuë, ik weet niets, ik weet van niets af; zie verder vbd. o.a. i.v. basa I, bōseutan, euntah, hareutòë, hiëm, hoeë', hōm, itjarat, ka'idah, meukat, meutjeu-

roet, moereuët. Meutoepeuë, geweten, gekend, bekend. Peutoepeuë, doen weten, doen kennen. Teumoepuë, kennis hebben; njang beudiri lagi kaja oedéb sidròë, kèëwasa kheunda' njang teumoepuë doem tiëb-tiëb tjhòë, Die door Zichzelf bestaat, rijk is, alleen bestaat, macht en wil heeft, Die van alle dingen kennis heeft, (n.l. Allah), (Akidatō awam). Teunoepuë, kennis, wetenschap. Zie leupeuë, pa I.

PEUË', uitstorten, gieten, uit-, weggieten, weggooien, (inz. van water, zie vbd. i.v. eumpeuë' I), (fig.) verkwisten, verspillen, wegsnijten (van geld); djindòë djipeuë' dama teunagoeën, ra'jat tjōn-broeën krōt ngòn moeka, nu gieten ze (de belegerden) kokende hars uit, en de lieden (die de vesting bestormen) vertrekken en verwringen hunne gezichten, (Pōtjōet Moehamat); peuë' pèng, geld verkwisten; oeròë malam sit djitimpla', abéh tapeuë' di gata areuta, dag en nacht verweet zij hem: „ge verkwist al uwe bezittingen”, (Tambéh toedjōh blaïh); peunjakét teukabō misé badeuë', habéh djipeuë' ta'at gata, de ziekte „verwatenheid” is (zoo schadelijk en krachtig) als een neushoorn, ze smijt al uwe godvruchtige oefeningen weg, (maakt ze vruchteloos), (Mènhadjōj abidin). Moe-, of teupeuë', uitgestort, enz.; moepeuë'(-peuë') =

peuë' met meerv. subject, elkan-
 der begieten; lhèë bōh geu-
 pét Bangta lihat, teu-
 doeë' gèt that teu-
 pat bandja; doea peu-
 nōh iēdji tjoetjō,
 njang sabōh thō kan
 sa peuë na; djimoe-
 peuë'-peuë' bandoea bōh,
 meung sitidjōh kan rōh
 dalamnja, B. zag drie water-
 vaten mooi recht gerijd staan;
 twee ervan waren vol water en
 het water vloeide eruit, het der-
 de was leeg, er zat niets in; de
 twee (volle) goten het water in
 elkander uit, maar geen druppel
 viel in het ledige vat, (Banta
 Beuransah; een visioen met de
 beteekenis: sabé kaja dji-
 moebri-bri, njang paki
 hana sa peuë na, de rijken
 bevoordeelen elkander en de ar-
 me blijft arm). Poepieuë', =
 peuë' met versterkte beteeke-
 nis, of laten peuë'; kapoe-
 peuë' iē ba' moeka djih,
 smijt water in zijn gezicht. Poe-
 moe peuë', de handeling
 peuë' of poepieuë' ver-
 richten; pakōn kapoe-
 moe peuë' sabé di kah,
 idja kamè idja ga-
 dōh, sikin kamè sikin
 gadōh, waarom smijt je toch
 altijd alles weg, neem je een
 kleed mee, dan is het kleed weg,
 neem je een mes mee, dan is het
 mes weg. Vgl. preuë', seu-
 peuë'.

PEU'É', zie peu'ët, (verder peu-
 afleiding van é').

PEUENG, wormpjes (in vleesch, in
 krengen, waarop vliegen gezeten

hebben); tōh peuëng, zulke
 wormpjes doen ontstaan, (zie
 vbd. i.v. langōng; verder plat
 voor) kinderen fokken; lagèë
 Pò Lam Seupeuëng, hò
 njang geumeukawén hò
 njang geutōh peuëng,
 als het baasje van L. S. (alleen
 voor het rijm), waar hij trouwt,
 daar fokt hij kinderen, (gezegd
 van iem., die in verschillende dor-
 pen trouwt, kinderen krijgt, maar
 verder om zijne vrouw en kinde-
 ren zich niet bekommert). Moe-
 peuëng, met wormpjes erin.

PEUËT, vier, (een sacramenteel
 getal; een vierdeelig geheel heeft
 eene bijzondere beteekenis, in
 viertallen worden vooral spreek-
 woorden en spreekwijzen gaarne
 uitgedrukt, zie vbd. o.a. i.v.
 beunteuëng, binōë, boe-
 mōë, gadè I, 'inasé, jat,
 kawōm, oetang, en zie ook
 lhèë); meudeuhab pi
 peuët sahbat pi peuët,
 boekōn 'adjab Alah ka-
 rōnja, het aantal meudeu-
 hab's bedraagt vier en de vrien-
 den (van den Profeet) waren ook
 vier in getal (n.l. de eerste vier
 opvolgers van Mohammad), won-
 derbaarlijk zijn Allah's genade-
 bewijzen, (Mènhadjōj abidin);
 peuët blaïh, veertien, (een
 geijkt getal in èleumèë peu-
 ët blaïh, zie i.v. èleumèë);
 peuët plōh, veertig, (ook
 een sacramenteel getal); hing-
 ga sampdèë peuët plōh
 oerōë, Eumpiëng Beu-
 sōë ka trōih pinta, toen
 E. B. 40 dagen (ascese had beoe-
 fend) werd zijn wensch vervuld,

(Goemba' Meuïh); *peuët plōh* *peuët*, vier en veertig, (eveneens een sacramenteel getal, dat in verschillende uitdrukkingen wordt gebezigd, zie vbd. i.v. *aweüh, èëlia, manòë*); *jōh njandjibeudòih ròt* *Kroeëng Peuët Plōh* *Peuët, djeumeurang* *handjeuëtkroeëngthat* *raja*, daarop begaven ze zich op weg langs de Kr. P. P. P. (naam eener rivier in het Pedirsche), maar de rivier oversteken durfden ze niet, want het water stond erg hoog, (*Pòtjoet Moehamat*). *Moepeuët blah*, ventre à terre rennen, (eig. met vier pooten), (ook fig.) al zijne krachten inspannen; *pòteu neu'é' ateuëh gadjah, neuparōh pantaïhlé neugoesa; gadjah djiploeëng djimoepeuët blah, djitamòng leupaïh oe leuën atana*, de vorst steeg op zijn olifant en dreef het beest snel met den prikkel aan; de olifant rende ventre à terre en liep het voorerf van het paleis op, (*Pòtjoet Moehamat*). *Poepeuët*, tot een viertal maken, in vier deelen.

PEU'ÉT, ook *peu'é'*, zenden, meegeven, (b.v. een brief, groeten, geld om iets te koopen, bij verkorting ook met hetgeen gekocht moet worden als object); *peu'éf soerat*, een brief zenden; *geupeu'et saleuëm keudròëneu*, hij zendt u zijne groeten; *na neudja' oe peukansingòh, lōn peu'éf sirangòn ranoeb, hana si*

ra sagaj di roemòh, gaat u morgen naar de markt, ik wil u vragen om zout en sirih te koopen (geld meegeven om enz.), er is thuis absoluut geen zout. *Moepeu'et*, gezonden, meegegeven; *moepeu'et(peu'et)*, elkander iets zenden. *Teupeu'et*, gezonden, meegegeven. *Poe-meu'et*, de handeling *peu'et* verrichten, eene boodschap meegeven. *Peuneu'et*, wat gezonden wordt, zending, meegegeven boodschap; zie vbd. i.v. *kiparat*. Vgl. *peusan*.

PEU'EUËT, zie *poe'euët*.

PEUGAGA, Indische waternavel, (e.s.v. kruid, Mal. *penggaga*, waarvan de bladeren, *ōn peugaga*, als groente worden genuttigd).

PEUGANTI, ook *peugantòë*, *peunanti*, het dunne touw van de *kawéranggōng* dat zich aansluit aan de *pilah*, (zie i.v. *kawé en pilah*).

PEUGANTÒË, zie *peuganti*, (en verder i.v. *gantòë*).

PEUGAWÈ, onkwetsbaar makende amulet, die den vorm heeft van het een of ander dier, dat, volgens het volksgeloof, in ijzer of ander metaal is veranderd, vandaar ook genoemd *adjeumat ka djeuët*, gedaanteverwisselingamulet, (zie o.a. i.v. *oeët I, sangkadoe*), ook gezegd van als amulet gebruikte voorwerpen, die in ijzer zijn veranderd, (zie *bahrōnabeuët* i.v. *bha*, en verder i.v. *djadi, mbōn*), (fig. van personen, z.v.a.) wonder, juweel; *neutjò' peugawè na si'arè, kakeu neuplè lam*

baloeëm raja, hij nam peugawè's, wel ter hoeveelheid van een arè, en goot ze in een grooten zak, (Malém Diwa); maka tjit narit doem aneu' miët, djikheun ba' Ahmat peugawè dōnja, toen zeiden de kinderen tot A. (den lateren Profeet Mohammad), het wonder der wereld, (Noeboët Nabi); roepa tamsé ban mata oerōē, njankeu poetrōē peugawè dōnja, haar gelaat schitterde als de zon, dat was eene prinses, die een juweel was, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. hajaké. Moepeugawè, een peugawè bezitten, dragen; met een peugawè.

PEUGAWŌĒ (Mal. pegawai), beampte, ambtenaar, (mod.).

PEUGISARAN, zie i.v. gisa I.

PEUHA, ook, doch minder, pha; sipeuha, een vierde n.l. van 1 tahé, 1 kwart-tahé, bij huwelijks giften echter: $\frac{1}{5}$ tahé, (zie i.v. djinamèë); zie vbd. i.v. bajang, meudjeulih, oeët, en zie verder pha I.

PEUHARA, zie plara.

PEUKA' (Mal. pekak), hardhorig, doof; peuë gata ka peuka', hana taleungò lōn tawō', ben je soms doof, dat je niet hoort, dat ik je roep; zie verder vbd. i.v. klò, en zie het meer gebruikelijke beungka' I.

PEUKAJAN (Mal. pakajan), kleeding, kleedij, (inz.) sieraden, versierselen, (ook) wapenrusting, wapens, tuig; peukajan dara barō, kleeding der bruid,

bruidstōoi; peukajan lintō, bruigomstōoi; peukajan siseun (of sigò) trōn, ook peukajan siseun (of sigò) salén, een volledig stel kleederen; zie verder vbd. i.v. alat, lhòh, lōb II, palōē. Moepeukajan, kleederen enz. hebben of aanhebben; gekleed, getooid, uitgedost, uiterust, getuigd; ka meuhimpōn doemna koenangan, déndajang, toean, toeha moeda; sitrata doem moepeukajan, meudjeulihdji, toean, hana tara, al de hofjuffers, heer, oude en jonge, waren al verzameld; ze waren allen mooi uitgedost, en waren, heer, buitengewoon beschaafd van manieren, (Nabi Oesoëih).

PEUKAKAĪH (Mal. perkakas), werktuig, instrument, gereedschap, gerei, benodigdheden; kakeu asé peukakaĪh prang, lōm neurawang oe Lam Bada, toen hij zijne oorlogstoerusting bijeen had, keerde hij naar L. B. terug, (Prang Gōmpeuni). MoepeukakaĪh, werktuigen enz. hebben, ervan voorzien zijn. Zie alat.

PEUKAN, markt, marktplaats, (waar groenten, sirih, vruchten, bloemen, koekjes enz. verkocht worden); peukan Atjèh, de markt en de omgeving ervan te Koetaradja; boengōng peukan, e.s.v. jasmijn, (eig. markt-bloem, wijl die bloemsoort gew. op de markt te krijgen is, Mal.

boenga pekan; zie vbd. i.v. boengòng, keumeung II); dabœuēh peukan, zie dabœuēh; zie verder vbd. o.a. i.v. adat II, deunè, haria, peu'ët.

PEUKARA (Mal. perkara, uit Skrt. prakâra), soort, zaak, kwestie, geschil, geding, onderwerp, punt, geval; ter zake van; peuē peukara, wat is de zaak, de kwestie, wat voor eene zaak hebt ge; keunòng peukara, in eene zaak betrokken, beticht; zie verder vbd. o.a. i.v. binòë, koebōj, krabat, langgéh, maleuloem, mōdjentahét, oepat I, oetang, pawang, peudòë. Moepeukara, eene zaak, een geschil hebben, van allerlei soorten.

PEUKASA (Mal. perkasa, uit Skrt. prakâsa), kloek, flink, moedig, dapper, (in hik. en in eigennamen); zie vbd. i.v. khoe-loe', lahé.

PEUKASAM (Mal. pekasam), visch of vleesch, in water gekookt met lombok, zout, citroen en kurkuma; in het dial. van de Westkust (aan het Men. ontleend) ook = djroeë' elders; peukasam eungkōt, p. sië, visch, vleesch op de aangegeven wijze klaar gemaakt; peukasam driën, = djroeë' driën.

PEUKOELA, zie keupoela.

PEUKROEJ, zie i.v. kroej.

PEULADANG, of piladang, e.s.v. struik, waarvan de bladeren in de roekò' siawan, en, met kalk tusschen de handen

fijngewreven, als geneesmiddel tegen wonden worden gebruikt.

PEULAHRA, zie plara.

PEULAJARAN, zie i.v. lajeuë I.

PEULANA, zie plana.

PEULANDŌ', zie plandō'.

PEULANGGAHAN, zie peu-nang-gahan.

PEULANGKAH, bijvorm van beulangkah, zie blangkah.

PEULANGKÊË, zie i.v. pang-kêë.

PEULARA, zie plara.

PEULEUE', zie pileuë'.

PEULEUHEUEN, of pleuheuën (Mal. perlahan), langzaam, zachtjes, stilletjes, kalmpjes aan, bedaard, voorzichtig, behoedzaam; peuleuheuën-peuleuheuën, of peuleuheuën-leuheuën, id.; ngòn peuleuheuën, op langzame, bedaarde enz. wijze; djisangka lhō' ië teureudjōn, peuleuheuën djitrōntakōt binasa, hij dacht, dat het snel stroomende water diep was, en hij daalde er voorzichtig in af, bang, dat hij verongelukken zou, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. mēh-mōh, njampang II, paléng.

PEULEUKAH, of palakah, ruim (van een vaartuig); barang njòë tapeudoeë' lam peuleukah, leg deze goederen in het ruim.

PEULEUNTÉ', zie i.v. peuté' I.

PEULEUNTŌNG (uit Mal. pentoen-g), knuppel, knots.

PEULEU'ŌH, zie pleu'òh.

PEULEUPEUE', ook, doch zelden, beuleubeuë', bladsteel van palmsoorten (klapper-, pinang-,

arèn-, meureuja-, nipah-palm), ook van den pisang en van de leuboeë (Mal. kladī); peuleupeuë' djō', arènbladsteel, (zie voor het gebruik o.a. alèë, kreunda); idōng peuleupeuë' oe, een neus als een klapperbladsteel, i.e. een groote, platte neus.

PEULIMBANG, of Palimbang, Palembang; gapeuëh Peulimbang, zie i.v. gapeuëh; idja P., zie i.v. idja I.

PEULINGGAM, zie plinggam.

PEULINTÈ, zie plintè.

PEULISI (Ned.), politie, politie-agent, (mod.). Zie poeléh II, roedò.

PEULOEDAHAN, zie i.v. loedah.

PEULOEMADANI, zie peureumadani.

PEULOEMAN, zie peunoeman I en II.

PEULOEMPANGAN, zie i.v. loempang.

PEULOEMPOEE', zie ploempoeë'.

PEULOENGKEUE, zie peunoengkeuë.

PEULOENTONG, zie i.v. poentōng.

PEUMATA, zie peureumata.

PEUMOEPAH, samengetrokken uit poemeu'oe pah, zie i.v. oepah.

PEUMOERAÏH, zie keumoeraïh.

PEUNADEUEN, zie peungadeuën.

PEUNAGA (Mal. penaga), (dial. Westkust) e.s.v. boom, in Groot-Atjeh boenòt genoemd, zie aldaar.

PEUNAMA, zie peureunama.

PEUNANGGAHAN, ook peulanggahan, planggahan, tijdelijke verblijfplaats, pleister-, kampeerplaats, (inz. van groote lieden, wanneer ze b.v. een picknick houden, een krijgstoet ondernemen); dèëlat neutengòh njan oe darat, neupeugèt teumpat di Djhō Lama; neupeugèt teumpat that moepadan, peunanggahan balatantra, de koning ging toen aan wal en liet daar te Djh. L. eene plaats in gereedheid brengen; hij liet eene plaats in gereedheid brengen, die zeer geschikt was om er met het leger te kampeeren, (Malém Dagang); sabda ta-peugèt peunanggahan, teumpat singgahan radja-radja, (de vorst) zeide: „brengt eene plaats in gereedheid, passend voor een tijdelijk verblijf van vorsten”, (Nabi Oesoëih).

PEUNANTI, zie peuganti.

PEUNAPAT, of peundapat, (Mal. pendapat), bevinding, ervaring, weten, gevoelen, begrip, (in hik. en mod.); teungòh neudoeë' toean poetròë, teuma tō' sidròë oereuëng gila; salèh panè toeankoe dji-teubiët, han trōih peunapat laman sròëpada, terwijl de prinses daar gezeten was, kwam er een krankzinnige aan; van waar hij mogelijk gekomen was, heer, dat wisten we niet, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. mat I. Vgl. d a p a t.

PEUNATOE (Mal. *menatoe*), waschman, bleeker, (mod.). Zie *doebi*.

PEUNAWA (Mal. *penawar*), middel, dat vergiften, betooveringen, „krachteloos”, i.e. onschadelijk maakt, tegengift, (ook) voorbehoedmiddel ertegen, (verder in het algem.) genees-, of voorbehoedmiddel van eene bijzondere, min of meer geheimzinnige kracht, (fig.) iets, dat eene weldadige uitwerking heeft op het gemoed, op het gevoel; *njang koepèt ba' djeu-ët keu oe bat, njang tinggaj ba' djeuët keu peunawa*, wat ik pluk worde medicijn, wat achterblijft behoede tegen booze invloeden, (zegt men bij het plukken van geneeskrachtige bladeren bij wijze van tooverformule); *ië peunawa*, belezen water, dat als geneesmiddel te drinken wordt gegeven; *ōn radja peunawa*, e.s.v. plant (Mal. *lidah boeaja*), waarvan de vleezige bladeren, gesneden, met water en suiker vermengd en daarna in den dauw gezet, als middel tegen hitte in den buik worden ingenomen; zie verder vbd. i.v. *hajaké, krōt-kreuët*.

PEUNDAB, samentrekking van *peu'eundab*, zie i.v. *eundab*.

PEUNDANG, e.s.v. geneeskrachtigen wortel (Mal. *gadoeng tjina*), die o.a. door Klinganeezen wordt ingevoerd en tot de *aweuëh peuët plōh peuët* behoort, (verder) e.s.v. plant (Mal. *gadoeng*), waar-

vaan de bladeren o.a. in de roekò' siawan worden gebruikt en die ter onderscheiding van den *peundang*-wortel ook *peundang djalang* genoemd wordt; de *peundang*-wortel wordt als panacee gebezigd tegen allerlei te vergeefs met andere middelen bestreden ziekten, vooral tegen slepende ziekten en uitputting der krachten; het afkooksel van den wortel, dat daarbij gebruikt wordt, moet echter vervaardigd zijn door een deskundige, die over de geheime wetenschap daarvoor beschikt; verder moet men daarbij eene bepaalde kuur ondergaan; de kennis van de geneeskracht van den *peundang*-wortel zouden de Atjehers aan de Niasers ontleend hebben, (zie i.v. *niëh*); *inōng peundang*, een *peundang*-wortel, die min of meer den vorm van een levend wezen heeft en als van bijzonder heilzame kracht bij wijze van amulet wordt bewaard. Moe-
peundang, eene *peundang*-kuur ondergaan, *peundang's* hebben; met *peundang's*.

PEUNDAPAT, zie *peunapat*.

PEUNDÉNG, gordelplaat van goud, zilver, of soeasa, vaak met edelgesteenten bezet; *talōë peundéng*, gordelband, bestaande uit vierkante plaatjes van edel metaal, onderling door kettinkjes of snoeren verbonden en van voren gesloten door een *peundéng*, (behoort tot den bruidstooi). Moe-
peundéng, een *peundéng* hebben, of dragen.

PEUNDJARA, of *peunjara*, in hik. ook *peuntjara* (Mal. *pendjara*, Skrt. *pañjara*, kooi), gevangenis, kerker, (meer in hik.); *bōh lam peundjara*, in de gevangenis stoppen, kerkeren. Zie *béntjara*, *glab*.

PEUNDJOERÉ', of *peunjoe-ré'*, gemeen, slecht, snood; snoodaard, schelm, deugniet, booswicht; *peundjoeré' that djih*, hij is erg gemeen.

PEUNDJOERONG, zie *peunjoe-rōng*.

PEUNÈ, platte, aarden schotel, (als dagelijksch etensbord gebruikt door vrouwen en kinderen). *Moeppeunè*, aarden schotels hebben; daarop gelijkend; *moeka moeppeunè*, een op een aarden schotel gelijkend gezicht, i.e. plat.

PEUNÈNG, duizelig, draaierig, (al of niet met hoofdpijn); *adat sakét peunèngoelèë*, *sadjan panghoelèë neu-meudjaga*; *neubōh oe-bat patnjang sakét*, *lòm neutjeupét djeuëb ang-gèëta*, indien ge hoofdpijn hadt en duizelig waart, dan waakte de vorst bij u; hij legde medicijnen op, waar ge pijn hadt, en masseerde bovendien al uwe lichaamsdeelen, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. *lawan*.

PEUNEUNGO (Mal. *pendengar*), het gehoor, (een der vijf zinnen); zie vbd. i.v. *pantja'indra*.

PEUNEUPI, (van een huis:) gevelplank tegen de koppen der dakgordingen, welke met pennen

daardoorheen schieten, dienende om de vaste ligging der gordingen te verzekeren, (in hik. meer algem.) boord, rand, (Mal. *tepi*); *toela' angèn eumpoeng mirahpati*, *ba' peuneupileuë' banggoena*, de sluiting van de driehoekige gevelopening onder het dak was (in den vorm van) een *mirahpati*-nest, en op de randplanken ervan waren *banggoena*-duiven (gegraveerd), (Malém Diwa); *soera' reujōh* *doem keulasi*, *ka djikarië dalam sampān*; *ka dji'atō ba' peuneupi*, *djikoentjiba' tamèh tihang*, onder luid geschreeuw en gejuich heschen de matrozen (de kanonnen) op de schepen; ze stelden ze bij de boorden op en legden ze vast aan de masten, (Banta Ahmat); *boengōng patam djawareudi*, *meuīh peuneupi saleuë' naga*, een voorhoofdsband met bloemversieringen van glazuursel en een gouden rand in den vorm van een draak, (Indra Bangsawan).

PEUNEUSA, zie *peusa*.

PEUNG, klanknabootsing van een slag. *Moeppeung*, zulk een geluid makende; *'ōh saré rab djibōt peudeuëng*, *djita' moeppeunglé di moeka*, nauwelijks wilde hij zijne sabel opheffen of zij gaf hem (met de hare) een klinkenden slag op het gezicht, (Malém Diwa). Zie *leupeung*, *pang-peung*.

PEUNGABA, hitte, die door iets b.v. de zon uitgestraald wordt,

stralende warmte, (fig.) ontzag, dat iem. anderen inboezemt, prestige, gezag dat van iem. uitgaat, vrees, die iem. anderen inboezemt; warmte uitstralend, warm, ontzag of vrees inboezemend; radja neudja' oe teungòh padang, mata oeròë trang seu'oeëm peungaba; goeda leumòh han lé djidja', sangat that bha' keureuna oeròë kha, de vorst reed de vlakte op, de zon scheen helder en straalde groote warmte uit; het paard (van den vorst) kon van de slapte niet meer loopen, was geheel buiten adem, doordat de zon erg fel scheen, (Djoehan Meusapi); „wahé aneu' tangké até, wandsiré keupanglima"; „toeankoe ampōn tangiëng keudròë, njang na peungeuròë ngòn peungaba", „o, mijne geliefde kinderen, welke wandi (wie van u, wandi's) zal de aanvoerder zijn"; „heer, kijkt U zelf uit naar (kiest U zelf uit) dengene, die een flink voorkomen en prestige heeft", (Pòtjoet Mochamat); adjeumat peungaba, amulet, waardoor men anderen ontzag, vrees inboezemt.

PEUNGADEUËN, ook peunda-deuën, het gedeelte van een huis, waar de seulasa (e.s.v. balkon aan de voorzijde van een huis) zich bevindt, het afdak boven de seulasa, (ook) de seulasa zelf, balkon, veranda, vensterbank; leuë' Moesalapi na sabòh, tatjoeba poepòh tapeukoea; lōn

ngiëng teulhat di peungadeuën, teungkoe ampōn dja' oedéhta, M. heeft ook eene duif, laten we (de onze) daartegen aanhitsen en laten koeren; ik heb gezien dat (de duif van M. in eene kooi) opgehangen is aan het afdak boven het balkon, (Noen Parisi); rèt peungadeuën neugròb oe boemòë, peudeuëng di dja-ròë oedéb mata, langs het balkon sprong hij naar beneden op den grond, terwijl hij met zijn zwaard zwaaide, (Noen Parisi); balè peungadeuën, zie balè; gigòë peungadeuën, zie gigòë.

PEUNGADOEAN (Mal. pengadoean), aanklacht, vordering, eisch, (mod.); peu'é' peungadoean, eene aanklacht indienen, (bij den rechter) eene vordering (tegen een ander) instellen. Zie adoe.

PEUNGALA' (Mal. penggalak), (eig. middel om vuur op te stoken), stuk hout om als brandstof gebruikt uitgeperst suikerriet op te doen flikkeren, (oudtijds:) op het vuur gezet en brandend gehouden stuk hout om het kruit in het zundgat van een kanon of geweer te doen ontbranden, e.s.v. lont; djitòt beudé hoe peungala', njeum djeuët tadja' sang na soea, ze vuurden geweren af, dat de lonten als fakels vlamden, waardoor men (in de duisternis) zou kunnen loopen, (Tamim Ansa); oebat peungala', zie i.v. oebat.

PEUNGANA', in alèë peungana', geundrang peungana', talòë peungana', zie resp. i.v. alèë, geundrang, langaj. Vgl. ana'.

PEUNGANDJA; sipeungandja, een oogenblik, eene korte wjl, (in hik.); ban Banta leungò nahoeda kheun, laloe hireuën sipeungandja, toen B. die woorden van den scheepskapitein hoorde, stond hij een oogenblik verbaasd, (Banta Ahmat).

PEUNGANDJÖ, of nè' peungandjō, ook wel verkort tot nè' ngandjō, oude vrouwen, die de bruid en den bruidegom gedurende de bruiloftsdagen en de eerste dagen na het huwelijk ter zijde staan, (eig. geleide, vgl. Mal. pengandjoer); zie o.a. i.v. leuëng, pantōn.

PEUNGANJÖH (Mal. pengajoeh), schepriem, pagaai; peunganjōh doea òn, dubbele schepriem, (met een blad aan beide einden).

PEUNGAPÉT (Mal. pengapit, eig. die zich ter weerszijden van iets of iem. bevinden), de twee jonge vrouwen, die tot gezelschap van eene bruid dienen, (in hik. meer algem. b.v.) iem. die in den strijd naast een ander staat, strijdmakker, adjudant, begeleider; peungapét loenah, of papeuën peungapét, of alleen peungapét, de twee bodemplanken in de lengte over de kiel van een vaartuig geslagen; dara barō, lintō, lhèë ngòn peungapét, eene bruid, een bruidegom en ten

derde gezelschapsdames (vormen een volledig stel), (sprkw.); Malém pangkaj prang teungòh meusakét, maté peungapét toean panglima, Malém (Dagang), de aanvoerder in den strijd, bevond zich juist in moeilijkheid, de (trouwe) strijdmakker van den krijgsoverste (n.l. Panglima Pidië) was gesneuveld, (Malém Dagang). Zie apét.

PEUNGARAT, of peungeurat, band van leer of rotan, geslagen om de twee staande blokken van de pers (peuneurah), waarmede reeds met de hand uitgedrukte pi oe nogmaals wordt uitgeperst, en dienende om er tusschen in de wiggen (badjòë) in te slaan, die die blokken naar elkaar toe doen knijpen, (zie i.v. klah), (verder) kabel, waarmede men vaartuigen aan den wal vastmeert, (ook talòë peungarat); talhòm sa'òh bōh peungarat, teungòh leugat maniaga, gij werpt het anker uit, meert het vaartuig vast en gaat gauw aan wal om handel te drijven, (Banta Ahmat). Vgl. arat, karat.

PEUNGAROE, groote, platte, houten lepel om iets om te roeren.

PEUNGASÖH (Mal. pengasoeh), of inòng peungasōh, verzorgster, voedster, gouvernante, kindermeid, (in hik.); zie vbd. i.v. ka'a'-ka'oeë'. Zie asōh.

PEUNGAT, met suiker, kokosmelk en andere ingrediënten, zooals kaneel, pandanbladeren, stoven (van vruchten, zooals pisang, ga-

dōng), (ook) sausen (van tabak, n.l. met stroop, keumoengan en andere ingrediënten); tapeungat pisang njòë, stoof deze pisang met suiker en klappermelk; pisang peungat, aldus gestoofde pisang, (zie i.v. leukat); bakōng peungat of teupeungat, gesauste tabak. Teupeungat, gestoofd, gesaust. Vgl. seurawa.

PEUNGAWA, zie peunggawa.

PEUNGÈSÈ', ook peungisè', peungeusò', strijkstok van eene viool, (zie bioela, hareubab). Zie geusò'.

PEUNGÈT, aangebrand (van rijst); boe ka peungèt, de rijst is aangebrand; bèë (boe) peungèt, lucht van aangebrande rijst. Poepeungèt, laten aanbranden; bè' kapoepeungèt boe, laat de rijst niet aanbranden.

PEUNGEUÏH, helder, licht, klaar, duidelijk, (ook) schoon (niet of niet met onkruid begroeid); ka peungeuïh lōn eu, ik zie al helder; oeròë ka peungeuïh, het is al licht, de dag is al aangebroken, (of) de zon schijnt weer, (zie ook vbd. i.v. malab, peungeuròë); boeleuën peungeuïh, heldere maan, (zie vbd. i.v. euntèë II); peungeuïh mata, helder van blik, duidelijk kunnende zien; gloenjoeëng lōn hana peungeuïh lé, mijne ooren hooren niet scherp meer; peungeuïh até, helder van verstand, vlug van begrip, (zie vbd. i.v. loemeuïh); oeteuën njan ka peungeuïh

geutjah, dat bosch is schoon gekapt; moesém peungeuïh blang gèt tapoela timòn, in het jaargetijde dat het veld schoon is (na den padi-oogst) is het goed om komkommers te planten. Poepeungeuïh, helder enz. maken; pakòn hana tapoepeungeuïh lampōih, waarom hebt ge den tuin niet schoon gemaakt, (van onkruid gezuiverd). Zie trang.

PEUNGEULÉT, katoenen gordelband, waarvan een gedeelte zakvormig is genaaid voor het bewaren van geld.

PEUNGEULIEH, amulet, waardoor men niet door kogels getroffen kan worden, (vgl. Mal. pelias); als zulk eene amulet gelden b.v. een aneu' beudé meudjadi (zie i.v. djadi), een awé sōngsang (zie i.v. awé), een oe sabòh mata (zie i.v. mata en oe I); men mag een peungeuliëh echter alleen dragen, wanneer men ten strijde trekt, anders weert ze voorspoed af, brengt ze tegenspoed aan; vandaar dat men tegen iem., die juist te laat komt om aan een maaltijd deel te nemen, wel schertsend zegt: peuë na tangoej peungeuliëh, draagt ge soms een peungeuliëh; Radja Intan tadjam peungeuliëh, beudé meutapih dalam hawa, R.I. had een scherpe (krachtige) peungeuliëh, de geweerkogels werden daardoor in de lucht afgeweerd, (Pha Soeasa). PEUNGEUNAJ, zie i.v. keunaj, en vbd. i.v. boebaj, en pat.

PEUNGEURAH, zie i.v. krah.

PEUNGEURAT, zie peungarat.

PEUNGEURÔË, flink, kloek, indrukwekkend, (inz. van het uiterlijk); ladôm tjahja ban mata oerôë, peungeuîh peungeurôë hibat roepa, sommigen (der engelen) schitteren zoo helder als de zon en zijn kloek en indrukwekkend van uiterlijk, (Toedjôh kisah); Pôtjoet Moehamat meungoej that peungeurôë, peukajan di asôë joem sibahra, P. M. was zeer indrukwekkend gekleed, zijne kledij had wel de waarde van een bahra (goud), (Pôtjoet Moehamat); „wahé aneu' Panghoelêë Meunarôë, that peungeurôë tameuhaba"; „han peuë peungeurôë, Toe an Meugat, keureuna adat that meutoeka"; „mijn zoon, P. M., ge spreekt wel zeer kloek"; „niets geen kloekheid, Heer M., want het gaat hier om averechtsche manieren", (Pôtjoet Moehamat); ilô' paréh djrôh samlakôë, soe ara peungeurôë bidja'sana, hij is schoon, knap van uiterlijk, heeft eene indrukwekkende stem en is schrandder, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. nama I, peungaba.

PEUNGEUSA', opeenstapeling van donkere wolken; djipeu'é' peungeusa', er komen zware wolken opzetten. Vgl. sa'.

PEUNGEUSÔ', zie peungèsè'.

PEUNGGAWA, ook peungawa (Mal. poenggawa, uit Skrt. puṅgava), hoofd, rijksgröote,

ambtenaar, (in hik.); tadja' sapa oereuëng barô trôih, tamè njang oetôih ba' meuhaba; tamè peungawa njang tjeureudé', peungawa tasé' oetôih meuhaba, ga de pas aangekomen gasten verwelkomen en neem lieden mee, die goed kunnen praten; neem schrandere ambtenaren mee, ambtenaren van de kust (de benedenstreken), die goed kunnen spreken, (Tjintaboehan).

PEUNGGOELONG, kettingboom van een weefgetouw, (zie teupeuën, tjakah), (verder) de gordingen van een dak, die de daksparren dragen, (zie i.v. goelōng).

PEUNGIKAT (Mal. pengikat), binder, bindmiddel, iets waarmede of waaraan men iets anders vastbindt; zie vbd. i.v. peungila en zie ikat.

PEUNGILA (Mal. penghéla, vgl. Atj. hila), middel, waarmede of waaraan men iets trekt, (fig.) geheim aantrekkingsmiddel (amulet of tooverformule), aantrekkingsvermogen, liefde verwekkend middel, (of Mal. penggila) geheim middel (amulet, tooverformule) om iem. gek (inz. van liefde) te maken, om liefde te verwekken, (vgl. peungila i.v. gila en vbd. i.v. hajaké); bè' lalè toeankoe neu-joeë beureudjang, neu-joeë pèh labang moeplôh (var. meung lhèë) bangsa; labang pajōng labang peungikat, njang leubèh (var. raja) that

labang peungila, laat niet na, heer, snel tientallen (var. een drietal) soorten spijkers te laten vervaardigen; spijkers met een grooten kop, spijkers om er iets aan vast te binden, en het meest (var. en zeer groote) spijkers om er iets aan te trekken, (Malém Dagang); tja hja moeka that bit reumèh, dji-beudôih manèh ngòn peungila, haar gelaat straalde vriendelijkheid uit, en hare liefталigheid en aantrekkelijkheid waren (door hare kleedij) toegenomen, (Tjintaboehan); doeë' teutoendō' hana lé kalam, si'olah ban oe-reuëng njang gila; ngòn ië mata trō han padòë, sajang that poetròë keunōng peungila, zij zat zwi-gend met neergebogen hoofd als eene getroubleerde, terwijl hare tranen voortdurend neervloeiden, beklagenswaardig was de prinses, zij was door (haar droom als door) eene liefdesbetoovering getroffen, (Djoehan Meusapi); doe'a peungila ngòn peunoeléh, doe'a peugaséh bandoem tadjam, gebeden ter betoovering en ter verkrijging van herstel uit betoovering, gebeden om genegenheid op te wekken, alles kende zij zeer nauwkeurig, (Goemba' Meuih); zie verder vbd. i.v. phō I.

PEUNGILÔË (van kilòë), iets, waarmede men slaat of houwt, (in hik.); lagi bidja' deungòn kreuëh djaròë, peudeu-ëng peungilòë ban lidah naga; le that djitjang

tantra di padang, hana sòë lawan peuët dròë panglima, bovendien waren ze kundig en hadden eene krachtige hand, de zwaarden, waarmede zij hieuwen, waren (zoo beweeglijk) als drakentongen; zeer velen van het (vijandelijke) leger hieuwen zij op het slagveld neer, niemand was tegen die vier panglima's opgewassen, (Djoehan Meusapi).

PEUNGIMBÔJ, e.s.v. geheime wetenschap of geheim middel (amulet, tooverformule), waardoor men onkwetsbaar wordt, doordat al wat treft zijne kracht verliest, zware voorwerpen licht, en scherpe wapens stomp worden; peungimbōj gapeuëh, p., waardoor alles zoo licht wordt als kapok; peungimbōj tjitjém, p., waardoor men zoo licht wordt, dat men zeer ver en zeer hoog kan springen, bijna als een vogel kan vliegen; keubaj peungimbōj, onkwetsbaar door peungimbōj; peudeuëng toemba' habéh toempōj, djeuët peungimbōj tadjam doe'a, sabels en pieken werden stomp (als ze hen troffen), doordat ze de peungimbōj-wetenschap kenden en krachtige gebeden hadden, (Meudeuha'); soer-rat hajaké sang peungimbōj, habéh toempōj alat sinjata, de (zeven) hajaké werken (wanneer men ze als talisman draagt) als eene peungimbōj-amulet, alle wapens worden bij het treffen stomp, (Hajaké toedjōh).

PEUNGISE', zie peungèsè'.

PEUNGKLÈH, zie i.v. meungklèh.

PEUNGOEKÉ, of mata peungoeké, werktuig om te graveeren. Zie oeké, peunjoe-lé', peunjoengké, peunjoerè'.

PEUNIAGA'AN (Mal. perniagaan), handel, koophandel, (mod.).

PEUNIBEUË, bijvorm van beunibeuë, werktuig (aan beide uiteinden gespleten bamboelatje) om touw te draaien; zie bibeuë.

PEUNINGAJ, zie peuninggaj.

PEUNINGGAJ, of peuningaj, ook peuninggalan (Mal. peninggal, peninggalan), nalatenschap. Zie tinggaj.

PEUNINGGALAN, zie peuninggaj.

PEUNITA, zie panita.

PEUNJABÉT, zie i.v. jat, en zie sabét.

PEUNJAKÉT (Mal. penjakit), ziekte, kwaal, (ook) ramp, gevaar, (zie vbd. van de laatste beteekenis i.v. bangòn, njoe-rōng, oelāh); teupat djeuët keu oebāt, soelét djeuët keu peunjakét, eerlijkheid wordt medicijn, bedrieglijkheid eene ziekte, (sprkw. z.v.a.) eerlijk duurt het langst; peunjakét di manjang, ziekten van boven, d. w. z. ziekten veroorzaakt door in het luchtruim huizende geesten, (zie i.v. rambaloej, ramboej); peunjakét djheut, de booze ziekte, i.e. melaatsheid, (zie boedō'); peunja-

két gadjahan, ook wel alleen gadjahan, e.s.v. ziekte, die tot de peunjakét di manjang behoort en zich des nachts (vandaar ook genoemd peunjakét teungòh malam) plotseling openbaart, volgens sommigen, in een gevoel van beklemdheid boven den navel gevolgd door bewusteloosheid, volgens anderen, in eene hevige diarrhee gepaard met braken; Meudeuha' seu'ot: „teukeudi Toehan, lōn gadjahansakétraja; njankeu sabab njang lambat trōih, sakét toebōh hana tara'', M. antwoordde: „ik kreeg door des Heeren beschikking (i.e. plotseling) hevige gadjahan-ziekte, dat is de reden, waarom ik lang op mij heb laten wachten, ik heb vreeselijke pijn gehad'', (Meudeuha'); peunjakét manja', zuigelingenziekte, i.e. stuip, (behoort tot de peunjakét di manjang, en wordt ook sakét dròë genoemd, wijl elk kind den aanleg voor deze ziekte „in zich zelf'' heeft); peunjakét salén-malén of toerōnmoerōn, overerfelijke ziekte; zie verder i.v. djangkét, langkòt, oelang, peuë'. Moepeunjakét, eene ziekte hebben; moepeunjakét djheut, ook wel alleen moepeunjakét, de booze ziekte, de ziekte hebben. Zie sakét.

PEUNJAKŌT, ook peunjakōt toelō, menschvormige vogelverschrikker (ter verjaging van rijstvogels); zie oereuëngoe-

reuëng i.v. oereuëng, en vgl. ajeuëm padé. Zie takôt.

PEUNJAMAN, zie piaman.

PEUNJAMON (Mal. penjamoen), struikroover. Zie samon.

PEUNJAMPA', of talòë peunjampa', het met eene katrol aan den mast van een vaartuig vastzittende touw, dat dient om het daaraan verbonden zeil op en neer te laten; 'òhsarédeuïh njata geu'e u, geupeutrôn lajeuë geuplòih peunjampa', toen ze (het land) duidelijk zagen, gingen ze de zeilen strijken en maakten de hijschtouwen los, (Diwa Sangsaréh).

PEUNJAMPÖH, bezem; soorten: peunjampöh boelèë djō' (van arènzevels), p. dheuën limèng (van limèng-takjes), p. ibōih (van ibōih), p. manjam oe (van klapperbloemtros), p. poeréh òn djō' (van arènladnerven), p. poeréh òn 'oeë, of alleen p. poeréh (van klapperladnerven), p. tapéh (van klapperzevels, tussehen een gespleten hout geklemd). Zie sampöh.

PEUNJARA, zie peundjara.

PEUNJARAM, of pinjaram, e.s.v. dunne, ronde koekjes, vervaardigd van meel en stroop, in olie gebakken; daroeët kléng peunjaram, zie i.v. daroeët.

PEUNJARÉNG, filter, zeef. Zie saréng.

PEUNJAREUENG, vak van 160 grove mazen in beide vleugels van

een poekat; zie i.v. poekat, en vgl. djareuëng.

PEUNJARI, zie peunjeuri.

PEUNJARÖ', gew. aneu' peunjaro', ophalers van een weefstoestel, wanneer men het weefsel met goud-, of zilverdraad doorweeft. Zie sarō' I.

PEUNJEUHA, e.s.v. grooten boom met vruchten, waarvan de pitten sterk laxeerend werken, (Mal. katimahar); aneu' peunjeuha poetròë padjōh, teuka biōh pidjoeët raja, de prinses had peunjeuha-pitten gegeten, en had daardoor hevige diarrhee gekregen, waardoor zij erg vermagerd was, (Pha Soeasa); zie verder i.v. djoelab. Zie tjeuha.

PEUNJEUKOEËT, een op een vouwbeen gelijkend bamboezen werktuig om vlechtmateriaal (b.v. pandanbladeren, biezen) glad te strijken en lenig te maken; leubèh koereuëng na siboeleuën han tòm neuma-keuën Malém Diwa; proeëtneu lipéh sang peunjeukoeët, badan pidjoeët asòë hana, gedurende ongeveer een maand had M.D. niets gegeten; zijn buik was daardoor zoo dun geworden als een peunjeukoeët, en zijn lichaam was zoo vermagerd, dat het vel over been was, (Malém Diwa). Zie seukoeët.

PEUNJEUNGANG, zie i.v. tjeungang.

PEUNJEURÉNG, of peunji-réng; bōh peunjeuréng, gewichten, dienende voor het in-

eendraaien van draden; zie i.v. dang I. Zie sréng I.

PEUNJEURI, ook peunjari, snel (lopend), vlug, gezwind, (in hik.); ka meudjō-djō goe-da tidjinjang peunjari ba' meuloemba, snelle paarden, die bij wedrennen vlug liepen, waren reeds in dichte drommen bijeen, (Nabi Oesoëih); goe-da sabòh njang peunjeuri, moedé' ili hana reuda, (variant van den eersten der twee uit de Noen Parisi i.v. lari geciteerde regels, waar peulari voor peunjeuri); ladōm geudja' ateuëh titi, njang peunjeuri sikléb mata, sommigen, die (door hunne goede werken) snel kunnen gaan, loopen in een oogwenk over de brug (over de hel), (Toedjōh kisah).

PEUNJIË, zie pinjië.

PEUNJIRÉNG, zie peunjeuréng.

PEUNJOEKÉ, zie peunjoengké.

PEUNJOEKŌ, gew. sikin peunjoekō, scheermes. Zie tjoe-kō.

PEUNJOELÉ', werktuig om te graveeren. Zie tjoele'.

PEUNJOENANG, of peunjoendang (Men. panjondang), iem., die voor een ander werk verricht, die hulp verleent, (ook) die ongevraagd zijn raad of zijne diensten aanbiedt, gediensstige, (in hik.); bahlé maté oelëëbalang, keu peunjoe-nang djipeusoena, mogen die oelëëbalangs dood gaan, ze belasteren iemand, die gediensstig

is (n.l. Oesoëih), (Nabi Oesoëih); 'òh sadian lheuëh neuseumajang, teuka peunjoenang narit rantjana, (var. peusoena); teuka sidròë oereuëng lakdèë poebidja' dròë oeoba' radja, toen (de vorst) de seumajang verricht had, kwam er (bij hem) een gediensstige met gestook (tot iets waardoor de krijgstoet opgehouden zou worden, n.l. om visch te vangen), kwam er een man, die aan den vorst zijne schrandereheid (zijne kennis) wilde toonen, (Malém Dagang).

PEUNJOENDANG, zie peunjoe-nang.

PEUNJOENGKÉ, ook peunjoe-ké, werktuig om te graveeren; mata peunjoengké, id. Zie peungoeké, peunjoe-lé', peunjoerè', en zie tjoeengké.

PEUNJOENGKÉT, iets, b.v. een stuk hout, dat men onder een zwaar of vastzittend voorwerp brengt om het voort te bewegen of op te lichten. Zie soengkét.

PEUNJOERÉ', zie peundjoe-ré'.

PEUNJOERÈ', werktuig om te graveeren; zie peungoeké, peunjoelé', peunjoengké, en zie tjoeerè'.

PEUNJOERIÉNG, zie seunoe-riéng.

PEUNJOERŌNG, of peundjoe-rōng, hoek, uitstekende punt, (in hik.); koeta nanggròë loeaïh han sòë, ban peuet sagdèë doem silingka; sabòh peunjoerōng ba'

sabòh peunjoerōng toe-
djōh oeròë ploëng oe-
reuëng teuga, de vesting
van het land was ontzaglijk uit-
gestrekt, de afstand van hoek tot
hoek langs de vier zijden van
den omtrek was zeven dagen
gaans, wanneer een krachtig man
snel liep, (Meudeuha'); neu-
loempòë apoej peuët
peunjoerōng lingka
gampōng nanggròë ra-
dja, hij had gedroomd, dat er
vuur brandde aan alle vier hoe-
ken van de koninklijke gam-
pōng, (Meudeuha').

PEUNÒ, e.s.v. boom (op Java ka-
kasan), wordt als meudjén
beschouwd.

PEUNÒ', weeflade, lade of sabel
van een weefgetouw, dienende
om den inslag aan te drijven, en
bestaande uit een platronden
stok, vervaardigd van een sterke
houtsoort, gew. nibōng-, of
djrò'-hout, aan het eene einde
aangepunt, om hem gemakkelijk
tusschen de opgeheven en neerlig-
gende draden van de schering in
te kunnen steken, en aan het
andere einde gew. opwaarts ge-
bogen; peunò' kasab, eene
kleine soort weeflade voor het
aandrijven van ingeweven me-
taaldraad; zie verder vbd. i.v.
leumbam.

PEUNOEAE, de twee planken van
eene prauw, die de peunga-
pét (zie aldaar) omvatten, (ver-
der in hik.) e.s.v. dolk, ge-
lijk gesteld met siwaïh, (eig.
tweede of bijwapen, Mal. pen-
doea); sabda toean koe
neujoeë dja' kamòë, neu-

joeë toeëng kréh ngòn
peunoea, de vorst heeft mij
bevolen hierheen te gaan om zij-
ne kris en zijn dolk te halen,
(Nabi Oesoëih); Teungkoe
Malém eu poetròë mòë,
neutjò' oedjaròë lé peun-
oea; ban djikalòn oe-
léh poetròë neumeung
tòbdròë Malém Diwa; ...,
T. M. nam, toen hij de prinses
zag weenen, snel een dolk; zoo-
dra de prinses zag, dat M. D. zich
dood wilde steken, ..., (Malém
Diwa).

PEUNOEMAN I, ook peuloe-
man, aarden watervat (voor
drinkwater), porceleinen water-
pul; batèë peunoeman, id.

PEUNOEMAN II, ook peuloe-
man, (Mal. pendoman),
kompas; peunoeman até
ba' gèt tangiëng, na
meung reudjang tō' oe
banda, let goed op uw innerlijk
kompas, opdat ge spoedig de (gees-
telijke) haven bereikt, (Mènha-
djōj abidin).

PEUNOENDŌ', geheim middel om
iem. tot onderwerping te brengen,
inz. zeepaardje, waarvan het
vleesch, fijngemaakt en belezen, als
liefde verwekkend middel te eten
wordt gegeven, (zie ook i.v.
roendō'); (verder) boven-
schoot van een zeil, ook talòë
peunoendō' genoemd, (vgl.
klat II). Zie toendō'.

PEUNOENGKEUË, of peu-
loengkeuë, ook toeng-
keuë, schaal, platte schotel, gew.
van metaal, dienende tot onder-
legger, gew. van een moendam.

PEUNÒH, vol, gevuld, boordevol,

(ook met datgene, waarmede iets gevuld is, tot subject:) vullend, (fig. ook) vervuld, voldaan aan, (zie vbd. i.v. mat I); oemòng ka peunòh (ngòn) ië, of ië ka peunòh lam oemòng, het rijstveld is al vol water; peunòh limpah, overvol, overvloeiend, (zie vbd. i.v. limpah, panglima); boeleuën peunòh, volle maan; peunòh akaj, zie i.v. akaj, en vbd. i.v. lèh-lòh; peunòh bitjara, = peunòh akaj doch minder gebruikelijk, (zie vbd. i.v. meurahè'); peunòh oeta', zie i.v. oeta'; zie verder vbd. i.v. damòh, nala I. Moepeunòh, zich vullen, vol loopen, zich tot eene volte ophoopen; poe boeët tamoepeunòh di roemòh gòb, wat doen jullie bijeen te komen in het huis van een ander. Poepeunòh, vullen, vol maken, vervullen, voldoen aan; ban njang takheun han koe bantah, koepoepeunòh nabsoe gata, ik zal mij niet verzetten tegen wat ge gezegd hebt, ik zal aan uw wensch voldoen, (Tjah Koebat). Teupoepeunòh, gevuld, vol gemaakt, vervuld.

PEUNTAT, samentrekking van peueuntat, zie i.v. euntat.

PEUNTJARA, zie peundjara.

PEUNTJIOM (Mal. pentji-oem), de reuk, (een der vijf zinnen); zie vbd. i.v. pantja'-indra. Zie tjōm.

PEU'OH, of breuëh peu'òh, e.s.v. lekkernij, vervaardigd van padé tjeudiëng (padi-uit-

spruitsel) of padé moeda (jonge padi), geroosterd (geu-lheuë) en vervolgens gestampt; (verder peu'òh van 'òh, zie aldaar).

PEURADÈ; awé peuradè, zie i.v. awé.

PEURADJA, of pradjā (Skr. prajā, echtgenoot?), waargenomen teeken, visioen, droomgezicht, dat het een of ander voorspelt, inz. een aanstaand huwelijk van een meisje, ook dat b.v. eene aanwijzing geeft omtrent het al of niet aanbevelenswaardige van hetgeen men wil doen, verschijning of droom met eene beteekenis, voortteeken van een huwelijk; peuradja euntjōng sréng oebé tjoe-péng teuka lakòë, peuradja euntjōngdjō' poe-téh ò' han é' teuka lakòë, eene verschijning in een sréng-boom voorspelt het opdagen van een echtgenoot als een schaamplaatje, eene verschijning in een arénboom voorspelt, dat er tot in de grijsheid geen echtgenoot zal komen opdagen, (schertsend rijmpje); sit meunan adat ba' oereuëng djameun, ban lakòë kheun han djeuët da'wa; djitakōt salah meureuka doedòë, oereuëng binòë njang gèt peuradja, zoo was toch de adat onder de menschen in den ouden tijd, wat de man zeide durfde de vrouw niet tegen te spreken; zij was bang waarmede verkeerd te handelen en den daarop rustenden vloek op zich te laden, de vrouw n.l. met

goede voorteekenen van haar huwelijk, (Djoehan Meusapi); peuradja roemòh njòë hana gèt, de voorteekenen (bij den bouw, bij het aankopen) van dit huis zijn niet goed geweest, (gezegd van een huis, dat geen geluk aanbrengt); zie verder vbd. i.v. ambat.

PEURAHÖ, zie prahö.

PEURAKAN, of peura'kan (Mal. perarakan), optocht, al wat daartoe behoort, versierde stelling, versierde baar, draagzetel; ranoeb peurakan, sirih, kunstig geranschikt op eene met gekleurd papier, gekleurde papieren bloemen, roodgekleurde eieren enz. versierde stelling om in optocht aangeboden te worden, b.v. bij eene bruiloft; di oelèëbalang djimè alangan, boe peurakan teubèë oe moeda; de oelèëbalangs brachten (ter eere van het peutjitja feest bij den vorst) een optocht mede van suikerrietstokken, rijst op eene versierde baar en jonge klappers, (Tjintaboehan); peurakan djròh bangòn soendoesén, timoeë meutjhén ta'eu roepa; meutjat ië meuih peureuda teureubang, gala' tapandang indah roepa; sireutöih sa radja oesöng peurakan, djinèh piasan hantreu kira, de lijkbaar met de lijkst erop was schoon en zag er uit als fijne zijde, zoodat weemoed opkwam bij wie er naar keek; ze was met fijn verguldsel overdekt

en zag er schoon uit, zoodat het een lust was er naar te kijken; honderd en een vorsten droegen de lijkbaar, terwijl er nog allerlei, ontelbare soorten versierde zaken in den stoet medegingen, (Meudeuha'; deze regels volgen op den i.v. djeunadah geciteerden regel); zie verder vbd. i.v. keumpé, la'én. Zie ara' I, en vgl. piasan.

PEURA'KAN, zie peurakan.

PEURANA'KAN (Mal. peranak an), van gemengd bloed, (mod.); aneu' peurana'kan, iem. van gemengd bloed; pineung peurana'kan, zie i.v. pineung.

PEURANDJAT, ook peurantjat, keurandjat (Mal. perandjat); teupeurandjat, opgeschrikt, opschrikkend, opspringend van schrik, (meer in hik.); nakeu si'at njan djipandang, djipeugdè reudjang doeli ajaheunda; radja piteukeudjöt teukeurandjat, djiploeëng leug at Banta moeda, na zijn (slappenden) vader een oogenblik aangekeken te hebben, wekte hij hem snel; de vorst schrok wakker en sprong van schrik op, terwijl de jonge B. snel weg liep, (Gadjah toedjöh oelèë).

PEURANGEUJ, of prangeuj, p(eu)rangdè (Mal. perangai), aard, geaardheid, karakter, inborst, natuur, (ook) gewoonte, handel en wandel, gedrag; pakòn keukanda oebah prangdè, hana ban poerdè dilèë njang

ka; adat baranghò neubeurangkat, 'òh lheuëh neusantab moemeunan njang. ka; njòë meukalòn that teudhab-dhab, oelõnteu han srab oebah peurasa, waarom, mijn gemaal, verandert ge van gewoonte en doet ge anders dan ge tot dusver placht te doen; indien ge ergens heen wildet gaan, dan deedt ge het na gegeten te hebben, zoo placht ge te doen; en nu zie ik u erg gehaast, ik voel mij niet gerust, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. binòë, hasat, langkòt, lèt, moetabakah. Moepeurangeuj, een aard enz. hebben, zich gedragen; beukeumeunan njang neujoë oelé Nabi ba' geutanjòë, tamoepeurangeuj misé peurangeuj dròëneu, welnu, wat de Profeet ons bevolen heeft, dat is, dat we ons gedragen zooals hij zich gedroeg, (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. kra. Poepeurangeuj, een aard enz. geven; hana neupoepeurangeuj oelé Pòteu Alah keu hambaneu njang ka trōih ba' meureutabat wali malingkan moerah até dan gèt peurangeuj, onze Heer Allah geeft aan zijn (gewonen) die naar geen karakter, dat de hoogte bereikt van den rang van heilige, Hij geeft hem alleen een mild hart en een goed karakter, (Beukeumeunan).

PEURANGKANG, zie prangkang.

PEURANGÒË, zie peurangeuj.

PEURANGSÉH, zie prangséh.

PEURANSÉH, zie prangséh.

PEURANTJAT, zie peurandjat.

PEURA'OEN, zie pra'oen.

PEURASAH, zie peurasat.

PEURASAN, zie piasan.

PEURASAT, of prasat, in hik.

voor het rijm ook peurasah (Arab. firâsah), gelaatkunde, physiognomiek, karakterkunde, (in dezen zin ook èleumèë peurasat), (verder) het daarmede verkregen resultaat, iem.'s innerlijk, afgeleid uit zijn uiterlijk en zijne gedragingen, (ook) uiterlijk, (voorts) voorwendsel, uitvlucht; (verb.) iem.'s karakter bestudeeren, op zijn uiterlijk en zijne gedragingen letten om zijn karakter eruit af te leiden, (zie vbd. i.v. mat I); neukalòn roepa Diwa Akaïh, gèt peurasah, hana tara, zij zag, dat het uiterlijk van D. A. ongewoon schoon was, (of op een ongewoon schoon innerlijk wees), (Diwa Akaïh; zie de hierop volgende regels, geciteerd i.v. oejōng); le that peurasat, (hij heeft) altijd uitvluchten. Vgl. kiapah.

PEURATAÏH, zie prataïh.

PEURAWÈH (Mal. perawis), omslag, omhaal van woorden, franjes, (in hik.); hanlé meuseuboet habameuligòë, le that bagòë peurintah radja; hana meukheun habéh-habéh, le peurawèh lam tjalitra, we zullen niet verder vertellen van het paleis, de vorst had voor den

bouw ervan allerlei bevolen; we zullen er echter niet volledig van vertellen, anders zou het verhaal te veel franjes hebben, (Diwa A-kaïh); haba peukajan bah sidoemnan, taleungò la'-én meutjalitra; hana lōn soerat habéh-habéh, panjang peurawèh le bitjara, tot zoover slechts de beschrijving van de kleedij (der prinses), luister, ik zal iets anders vertellen; ik beschrijf (die kleedij) niet volledig, omdat het te veel omhaal, te veel gepraat zou geven, (Tjah Koebat). Vgl. teurawèh.

PEUREUBA, welgemanierd, beschaafd, beleefd (in het spreken), (weinig gebruikelijk); sada peureuba aneu' njan, dat kind is bedaard en beleefd; Leubè (of Hatib) Peureuba, zie i.v. boerōng I, Moe-peureuba, zich welgemanierd enz. gedragen, beleefd spreken; op welgemanierde wijze; teureutib meudjeulih soempan santōn, narit pò-oelōn moepeureuba, op nette, welgemanierde, beschaafde wijze sprak zij beleefd met pò en oelōn (dengene tot wien zij sprak met pò, „heer” en zichzelf met oelōn aanduidende), (Tjintaboehan).

PEUREUBOEËTAN, of preuboeëtan (Mal. perboeatan), handeling, handelwijze, daad, zaak, (fijn voor boeët, zie aldaar); zie vbd. i.v. mò'-tamat, pageuë.

PEUREUBOELA, ook peuboela, bedrog, leugen, huichelarij;

liegend, bedriegend, huichelend, leugenachtig, bedriegelijk, huichelachtig; njankeu, hé pò, ka lōn peugah, kōn beurakah ngōn peureuboela, dat, heer, wat ik gezegd heb, is geen gezwets, is geen leugen, (Plandō' Kantjé; deze regel volgt op het citaat i.v. haraïh I); ban peuët gata sòm peunjakét, boekōn soelét that peureuboela, gij alle vier hebt eene ziekte verborgen gehouden, gij zijt erg bedrieglijk en erg huichelachtig, (Meudeuha').

PEUREUDA, bladmetaal, bladkoper, bladzilver, bladgoud, klatergoud, loovertje, (gebruikt om b.v. bloemversieringen te maken op een sangè, als versiering aan de randen van eene zit-, of slaapmat, om sirih voor b.v. het mò'-lōt-feest te versieren), verguldsel; ië peureuda, verguldsel, (van mindere kwaliteit dan ië meuih en ië peureuda teureubang), (ook) loovertje; bōh di poetjō' boengōng gisa, ië peureuda djipeulajang, aan den top (van de kunstig opgemaakte sirihbladeren) plaatste zij draaiende bloemen met loovertjes, die zij liet zweven, (Radja Bada); (ië) peureuda teureubang, verguldsel van de beste kwaliteit, bladgoud; lheuëh njan geutjat ngōn peureuda teureubang, sòë njang pandang até soeka, daarop werd (de balè) met fijn verguldsel verguld, en het was een lust om er naar te kij-

ken, (Meudeuha'); zie ook vbd. i.v. *peurakan*.

PEUREUDAMI, uitroep, waarmede men schertsend of scheldend een Klinganees of in het algem. een Voor-Indiër roept, (verklaard als nabootsing van een Klinganeesch woord); Soelòjman marit ba' Banggali: „hia peureudami, hia tjilaka", S. zeide tot de Benggaleezen: „hé peureudami, hé ellendelingen", (Noen Parisi).

PEUREUDEË, het onderste deel van den stam van planten, stoel, stronk, (fig.) begin, grondslag, basis; *peureudèë* oe, *pisang*, het onderste deel van den stam van een klapperboom, van een pisangboom; *peureudèë triëng*, bamboestool; *padoem peureudèë na tapoela ranoëb*, hoeveel stammen (stekken) sirih hebt ge geplant; zie verder vbd. i.v. *koe-troe*, *la'sana*; 'òh *nòë habéh peurintah* 'è'tikeuët, *peureudèë boeët ngòn sah poedjòë*, zooveel over de geloofsleer, die de basis is van de (godsdiensstige) verrichtingen en van de geldigheid van de lofprijzingen (van Allah), (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. *salasari*. Vgl. *ba' I*, *oebòë*, *oembi*, *oeram*, *oetōm*, *phōn*.

PEUREUDJI, zie *paròt*.

PEUREUDOEÏH, of *peureudōih* (Arab. *firdaus*), paradijs; *djanatōj peureudoeih*, id.

PEUREUDOÏH, zie *peureudoeih*.

PEUREUGI (Mal. *pergi*), gaan, heengaan, vertrekken; *poe-lang peureugi*, heen en weer gaan; Si Poelan *poe-lang peureugi* oe *Poelò Pinang*, N. N. gaat heen en weer naar Poelò Pinang; zie verder vbd. i.v. *lam I*.

PEUREUJA, of *peuria*, e.s.v. klimplant met bultige, op komkommers gelijkende vruchten, (Mal. *peria*); *peureuja phét*, eene variëteit, waarvan de vruchten in sambal of sajoer worden gegeten en de bladeren niet worden gebruikt; *peureuja saka*, eene variëteit, waarvan de bladeren als sajoer worden gegeten en o.a. in gebakken eieren worden gedaan; *peureuja la'òt*, eene aan het strand en rivieroever groeiende boomsoort, die niets met de bovengenoemde twee *peureuja*-soorten gemeen heeft en waarvan de bladeren, fijngewreven en in water gedaan, gebruikt worden om lijders aan pokken gedurende drie achtereenvolgende dagen mede te baden (zie ook i.v. *ië*), en waarvan het hout als brandhout gebruikt wordt.

PEUREUKAH (Arab. *firqah*), troep mensen, groep, gezelschap, (in hik); 'òh *takalòn that meutjèëkah*, *ba' doeë' peureukah oelèë-balang*; ... *sòë njang kalònteuhah babah*, *djròh that indah balè koembang*, het was een machtig gezicht, de plaats waar de *oelèëbalangs* zaten; ... wie er naar keek, deed het met open mond, zoo

schoon was dat audiëntiepaviljoen, (Radja Bada).

PEUREULA', e.s.v. boom, waarnaar het gelijknamige landschap ter Oostkust is genoemd; zie vbd. i.v. tja' I.

PEUREULAN, inslikken, opslokken, verslinden; *han djeuët takeubah peunadjōh hinōë, tō' si Gam djipeureulan*, ge kunt hier geen koekjes laten liggen, als G. komt, dan verslindt hij (alles); *lagèë lhan, djipeureulan barangapeuë*, (hij is), als een python, hij slokt alles op, (gezegd van iem., die inhalig is); *misé sidòm eu meunisan, njeum djipeureulan ngòn peudeuna*; *proeët pi han trōë djih pi maté, meutindéh bangké ban sineuna*, gelijk mieren, die suikerstroop zien en denken die met pot en al op te kunnen slokken; verzadigd raken ze niet, maar wel gaan ze dood en hunne krengen stapelen zich op, (Hik. Rantò; sprkw., gebezigd van lieden, die door hunne aardse begeerten ten verderve worden geleid). Moepeureulan, ingeslikt, opslokt, verslonden; de handeling peureulan verrichten, peureulan met meerv. subjeet. Zie 'oeët I.

PEUREULÈÈ, ook wel naar het Mal. *peureuloe* (Arab. *fardh*), plicht, verplichting, godsdienstplicht, verplichte godsdienstoefening; verplicht, geboden, noodig, noodzakelijk, dringend; tot een plicht, eene ver-

plichte godsdienstoefening maken, als zoodanig opleggen, voorschrijven; *peureulèë 'in, p. kipajah*, zie onder het tweede woord; *peureulèë da'ém*, eene voortdurende verplichting, voortdurend verplicht, steeds moetende, aanhoudend, steeds door; *meu'é' meutrōn peureulèë da'ém, hinggaladém neupoemeusra*, (de door *peungimbōj* onkwetsbare Leubè Peureuba) ging (door de kogels getroffen) aanhoudend op en neer (de lucht in en weer naar beneden), zoodat hij genoodzaakt was zich geheel (van zijn onkwetsbaarheidsgebed) te vervullen, (Pòtjoet Moeamat); *seumajang peureulèë*, verplichte godsdienstoefening; *hana peureulèë tadjā' keunan*, het is niet noodig, dat je daarheen gaat, je hoeft er niet heen te gaan; *jōh masanjan Pògentanjōë neupeureulèë, ateuëh Nabi deungòn oemat limòng plōh wa'tèë*, te dien tijde had onze Heer den Profeet en diens volgelingen voorgeschreven om vijftig malen per etmaal eene godsdienstoefening te verrichten, (Nalam Tjèh Mardoekei); zie verder vbd. i.v. *lheuëng*. Moepeureulèë, zich iets ten plicht stellen, ernst met iets maken, werk van iets maken; *meungnjō hana tamoepeureulèë, han tō' tadjā'*, als ge het niet met ernst doet, dan komt ge er niet. Poepeureulèë, = peureulèë (verb.); *geupoepeureulèë*

lé Toehan limòng wa'-
tèë seumajang, de Heer
heeft (ons) voorgeschreven om
vijf malen per etmaal eene gods-
dienstoefening te verrichten.

PEUREULÉNG, eene kleine, zwarte vogelsoort met roode oogen, (zie vbd. i.v. galéng), ze komen gewoonlijk in groote troepen voor en maken dan veel geraas, waarom ze vaak als beeld van lawaai gebruikt worden (zie vbd. i.v. deungkéng, keunòng), ze voeden zich met nga-vruchten, en doen nga-boomen ontstaan door de zaden met hunne uitwerpselen op een boom te laten vallen; peureuléng pandjòë, id.; hana inòng njang na soepi, meunan Nabi neumeusabda; sòë njang na eu peureuléng poetéh, ni phôn djandéh awaj dōnja; hingga sampòë an kōmdian, njang na hilam ge'europa; meung tateumeung peureuléng poetéh, inòng njang salèh dapat djoega, er is geen vrouw, die heilig is, zoo heeft de Profeet gezegd; wie heeft ooit een witten peureuléng gezien, van oudsher, van het begin der wereld af heeft die vogel er glanzend zwart uitgezien en hij zal zoo tot den jongsten dag blijven; als ge een witten peureuléng vindt, dan pas zult ge ook eene vrome vrouw aantreffen, (Noen Parisi); keutoesa peureuléng sabòh binasa bajeuën koereuëng sa sireutōih, door één

peureuléng werden 99 bajeuën's in het verderf gestort, (sprkw. ontleend aan een verhaal, volgens hetwelk een verdwaalde peureuléng in een boom, waarin bajeuën's huizen, excrementen loosde, waardoor een arme drommel langs de uit die uitwerpselen ontstane luchtwortels van den nga-boom in den boom kon klimmen en vogellijm kon uitzetten om de bajeuën's, die den peureuléng gastvrijheid hadden verleend, te vangen; gebezigd van iem., die b.v. door zijn laster over een heel dorp ongeluk brengt, of z.v.a.) een rotte appel in den mand maakt al het gave fruit te schand; sireutōih sa radja djikeumiëng pòh, sabab sabòh peureuléng tjilaka; sabab djipatéh Brahman Kajoeti, djikeumiëng taki radja njang na, hij wil 101 vorsten dooden, omdat er een ellendige peureuléng is; omdat hij luistert naar B. K., wil hij op al de vorsten een aanslag doen, (Meudeuha', met eene zinspeling op het boven vermelde spreekwoord van den peureuléng en de 99 bajeuën's).

PEUREULO', met een door geweld of bederf ontstaan gat erdoorheen, (b.v. een dak waardoor een klapper is gevallen, eene prauw door het stooten tegen eene klip of van ouderdom, een wand door het knagen van eene muis, een gespannen doek of vliegerpapier), zulk een gat krijsend; (verb.) zulk een gat in iets maken,

(slaan, knagen enz.); glajang ka peureulò', er is een gat in den vlieger; kadjipeureulò' lé tikōih, muizen hebben er een gat in geknaagd; zie verder vbd. i.v. boera. Moe-, of teupeureulò', waarin een gat is gekomen of gemaakt, geslagen, (geknaagd, enz.). Poepeureulò', = peureulò' (verb.) met versterkte betekenis, of laten peureulò'.

PEUREULOE, zie peureulèë.

PEUREULŌNG, afgrond, diepe kuil, diepte, (inz. in eene rivier of moeras); lōn boenòë rōh lam peureulōng, rab maté, ik kwam zooeven in eene diepte terecht en was bijna dood. Zie djeureulōng.

PEUREUMADANI, ook p(eu)loemadani, tapijt; peureumadani Êseutamboj, Turksch tapijt; zie verder vbd. i.v. madat; ba' peureumadani, e.s.v. klimplant met harige bladeren en met bloemen, die bij ontluijing wit zijn en vervolgens rood worden, groeit tegen paggers aan. Zie lahoeri.

PEUREUMAN (Perz. farmân), last, bevel, woord (van Allāh, in hik. ook wel, doch zelden, woord van een vorst of vorstenzoon), openbaring; djanankeu Diwateumaneuseu'ot, leumah leumbot boenjòë peureuman, toen antwoordde D., terwijl zijne woorden zacht en vriendelijk klonken, (Diwa Sangsaréh); le that hadih peureuman, wat (kent, citeert hij) veel tradities en Qorân-verzen, (zegt men van iem., die

altijd plaatsen uit de gewijde traditie of den Qorân aanhaalt); na tō' peureuman ba' kah kapeulakoe meunan, heb je soms eene openbaring gekregen, dat je zoo handelt, (spottend); zie verder vbd. van de betekenis Gods woord of bevel i.v. kōjpiët, leubèh, leungò I, mara, moepeuti, nida, patròë. Moepeureuman, bevelen, spreken, zeggen, (van Allah of een vorst), openbaren; lheuëh njan Toehan neumoepeureuman, jōh masa njan neumeusabda, daarop sprak de Heer, Hij zeide toen, (Toedjōh kisah).

PEUREUMATA, ook preumata, peumata, poemata (Mal. permata), edelgesteente, juweel, (in hik., zie vbd. i.v. diwata, moetoë I); idja peureumata, e.s.v. gespikkelde stof. Moepeureumata, bezet, versierd met edelgesteenten; zie vbd. i.v. ambéng, deunè, diwangga, hambì, lindōng I, nagataroe, oentōng, patam.

PEUREUMEUN; djameun peureumeun, in of uit zeer oude tijden, vanouds, van oudsher; djameun peureumeun hana meunòë, toehankamòë habéh phana, van overoude tijden af is nog nooit zoo iets gebeurd, al mijne goden zijn vernietigd, (Poetròë Peukisōn).

PEUREUMÒÈ (Mal. permai), schoon, fraai, bevallig, bekoorlijk; verder ook wel gebruikt als

verkorting van peureumôësoeri, (in hik.); oerôë malam dawō' neumôë, ma poetrôë peureumôësoeri; teudoeë' haba di peureumôë, ma poetrôë Sangirah Siti, dag en nacht weende zij steeds door, de moeder der prinses, de vorstin; maar laten we het verhaal van de vorstin, de moeder van prinses S. S. laten rusten, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. la'sana.

PEUREUMÔËSOERI (Mal. permaisori, uit Skrt. paramesvari, opperheerscheres), vorstin, gemalin van den vorst, (in hik.); zie vbd. i.v. keuntjana, leukang, peureumôë.

PEUREUMPIËNG, zie pri mpiëng.

PEUREUNAH, ooit, immer, (ook) gewoon, gewend, ervaren, (verder) gebruikelijk, gepast, behoorlijk; gewoonte, gebruik; han tòm peureunah oelōn kalōn, ik heb het nog nooit gezien; han tòm peureunah djaméun kōn, het is van vroeger af nog nooit voorgekomen; zie verder vbd. i.v. gañ; takrah toekang njang that meugah, lagi peureunah goena biasa, roep timmerlieden op, die vermaard zijn en ervaren en bedreven zijn in hun vak, (Malém Dagang); goena njang gèt bè' djheut balañ, han tòm peureunah dilèë njang ka, men vergelde goed niet met kwaad, dat is van ouds nooit gebruikelijk

(behoorlijk) geweest, (Noen Parisi); di lōn tamsé keusoemba mirah, sit lam peureunah ngōn lhab idja; meungnjō meudja weuëb ngōn moebantah, peukajan njang indah djeuët keu roedja, ik ben als de roode keusoemba-kleurstof, die immers alleen gebruikt wordt om doeken te kleuren; als ik antwoord en tegen spreek, dan wordt een mooi kleed een (waardelooze) lap, (Tjinta-boehan). Moep e u n a h, zich behoorlijk, verstandig gedragen; behoorlijk, verstandig, (inz. gebezigd van kinderen); lagèë oereuëng tjhi', moep e u n a h ba' djimarit, (het kind) spreekt verstandig als een oude man.

PEUREUNAMA, ook peunama (Mal. poernama, Skrt. pūrnamā), vol (van de maan); volle maan, gew. boeleuën peureunama, (meer in hik.); jōh njan djipeugah ba' Patimah Tjham, roepa ban boeleuën teungōh peunama, hij zeide toen aan P. van Syrië: hij (*Abdallah) ziet er uit als de maan, wanneer het volle maan is, (Noe-boeët Nabi); Banta kalōn sidrôë poetrôë, roepa sambinôë ban peureunama, B. zag eene prinses, schoon van uiterlijk gelijk de volle maan, (Gadjah toedjōh oelèë). Moep e u n a m a, volwaardig, van afkomst, (gezegd van iem., die een erfelijk ambt bekleedt mede op grond van zijne af-

komst, b.v. van een oelëëbalang, wiens voorvaderen van geslacht tot geslacht oelëëbalang's zijn geweest); kòn oereuëng moepeureunama, (of kòn oereuëng peureunama), (hij is) niet iemand van afkomst, (zegt men geringschattend b.v. van een nieuwbakken oelëëbalang, die niet van oelëëbalangs afstamt, wanneer hij b.v. slecht handelt).

PEUREUSANGGA, of peusangga (Mal. persangga, Perz. farsang), eene afstandsmaat, = pareusah, zie aldaar en i.v. joedjana, (in hik.).

PEUREUSÉH, helder, onbewolkt (van den hemel), zindelijk, rein, zuiver, schoon, frisch; langèt peureuséh that malam njòë, wat is de hemel helder van avond; asabka peureuséh djiba pôt lé angèn, de rook is weg, door den wind weggewaaid; ba' gaki reunjeun na boengòng poetéh, djambèë beureutéh boengòng ka mala; 'òh keunòngmbôn barō poeléh, leubèh peureuséh niba' njangka, bij den voet van de huistrap ligt eene witte bloem, eene bloem van de dj. b., die al verwelkt is; als ze door den dauw wordt bevochtigd, dan zal ze pas weer opfleuren en er frisscher uitzien dan te voren, (pantōn); inòng njan peureuséh that, die vrouw ziet er zeer frisch uit; oereuëng njan wareunadji doem poetéh lagi peureuséh ngòn ië moeka, die lieden

(n.l. de heiligen) hebben (op de vlakte des oordeels) eene reine kleur en eene heldere gelaatsuitdrukking, (Toedjōh kisah); geubriken geutanjòë ngòn peureuséh moeka, hij heeft het ons met een vriendelijk gezicht gegeven; até njang poetéh, moekanjang peureuséh, een zuiver hart en een vriendelijk gezicht, (geijkte zegswijze).

PEUREUSEN (Ned.), present, geschenk, fooi, (mod.).

PEUREUTA, zie beureuta.

PEUREUTAMA, of preutama, putama (Mal. pertama, Skrt. prathama), eerste, voornaamste, ten eerste, in de eerste plaats, (in deftige taal en hik.); zie vbd i.v. gadè I, keupōng, khōh I.

PEUREUTAWI, of putawi, peureuteuwi, puteuwi (Mal. pertiwi, Skrt. prthivī, aarde), wordt gebezigd van mythische, fabelachtige dieren, (in hik.); ladōm gidoeë' singa putawi, siteungòh ri diateuëh naga, sommigen zaten op fabelachtige leeuwen, anderen op draken, (Diwa Akāh); teudoeë' diateuëh leumò putawi, hibat han sakri lakoe roepa, gezeten op een fabelachtigen stier, en zeer ontzagwekkend van uiterlijk, (ibid.). Vgl. putalabajoe.

PEUREUTEUWI, zie peureutawi.

PEUREUTJAJA, zie putjaja.

PEUREUTJAJA'AN, zie i.v. putjaja.

PEUREUTJÉ', spatten, sprenken, bespatten, besprenken; kapereutjé' ië ateuëh bakōng, of kapereutjé' bakōng ngòn ië, sprenkel water op de tabak, besprenkel de tabak met water; doedòë dji-peureutjé' ngòn ië mawò, ka djitaboe djeuëb angèëta, vervolgens besprenkelden ze (hem) met rozenwater, en strooiden (de boengòng rampòë) over zijn geheele lichaam, (Tjah Koebat). Moe-, of teupeureutjé', gespat, spat-tend, bespat, besprenkeld; zie vbd. i.v. keupō. Zie rintjé'.

PEURIA, zie peureuja.

PEURIMPIENG, zie primpieng.

PEURINTAH, of printah, bevel, last, order, voorschrift, beschikking, leer, ordening, regeling, bereddering; bevelen, gelasten, ordenen, regelen, beredderen, beschikken, besturen; sòë pò peurintah, wiens bevel, ordening is dit, (ironisch, wanneer iets niet goed gedaan is); plandō' kalòn ban peurintah, oelèë neukeubah djitoepat ka, het dwergheert zag al hunne beredderingen, en wist waar ze den kop (van den geslachten hond) hadden geborgen, (Plandō' Kantjé); gata sidròë nama Allah, tapeurintah njawòng badan, Gij alleen heet Allah, Gij beschikt over ('s mensen) leven en lichaam, (Meunadjat); Meudeuha' peurintah manjètsoeloetan, sipeureuti ban teureutib ra-

dja, M. zorgde voor het stoffelijk overschot van den soeltan overeenkomstig de vereischten bij het overlijden van koningen, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. khòjlé, la-élaha-élalah, madjat, manjòh, ma'ripat, moedah, peurawèh, peureudèë. Moepeurintah, bevelen, gelast, geordend, geregeld, beredderd; de handelings peurintah verrichten. Zie rintah.

PEURISÈ, zie prisè.

PEUROEA, zich bekommeren om, zich gelegen laten liggen aan, zorgen voor; soera' deumpé' that bit reujòh, beukit na goeròh han sòë peuroea, het gejuich en geschreeuw was zeer luidruchtig, als er dondergerommel was geweest, dan zou niemand er zich (door het lawaai) om bekommerd hebben, (Tjah Koebat); maséng-maséng doem meuhòn dròë, adoeën adòë han sòë peuroea, ieder smeekt (op de vlakte des oordeels) voor zich zelf (verlossing), niemand bekommert zich om zijn broeder, (Toedjòh kisah); wahé aneu' poetròë Keubòn, taba ngòn lòn namiet toeha; djeuët sòë peuroea manò' moentèë, sòë plah doedjèë reudjang djoela, o mijn kind, prinses K., neem mij als oude dienaars mee, opdat er iemand zal zijn, die voor de kippen en voor het padi stampen zorgt, die brandhout klooft dag en nacht, (Noen Parisi). Vgl. pseudoeli.

PEUROEMEUN, of poeroemeun, proemeun, zich bemoeien met, (meest in gunstigen zin:) belangstellen in, zijne aandacht schenken aan, acht geven op, (inz. van kinderen, die naar hetgeen ouderen doen kijken en er vragen over stellen om er wat van op te steken); belangstellend; belangstelling; *keu peuë tapeuroemeun haj gòb*, waarvoor bemoeit ge u met eens anders zaak; *ba' na peuroemeun keu batjoet keu boeët gòb*, *ba' na djeuët sa-peuë*, je moet een beetje belangstelling hebben voor wat anderen doen, opdat je iets kent.

PEUROEMÒH, of proemòh (uit *pò roemòh*, meesteres van het huis), huisvrouw, echtgenoot; *ka na peuroemòh*, (hij heeft) al eene vrouw, (ook: is) al verloofd, (zie ook i.v. *lakòë*). Zie *binòë*, en i.v. *roemòh*.

PEUROESAHAN, zie i.v. *oeseuha*.

PEUSA, ook wel *peuneusa*, borstboom van een weefgetouw, (eene in doorsnede vierkante houten lat, waaromheen het reeds afgeweven gedeelte van het weefsel geleidelijk wordt gewikkeld); *aneu' idōng peusa*, latje, waaromheen een der einden van de schering is gewonden, bevestigd in eene gleuf in het midden van de *peusa* middels twee rotanlatjes (*aneu' apét*), die met door den borstboom gestoken penmen (*gantjéng peusa*) zijn vastgezet, (soms wordt onder de *aneu' apét*

ook verstaan de *aneu' idōng peusa*); zie verder vbd. i.v. *lōih I*, en zie i.v. *sa*.

PEUSAKA, erfenis, nalatenschap, erfdeel, erfstuk, erfgoed; (wordt verder gebezigd in den zin van:) een op een geheimzinnigen samenhang berustend gevolg, zulk een gevolg medebrengend, tot gevolg hebbend, leidend tot; *toeëng peusaka*, erven; *padoem na peusaka digata meuteumèë ba' oereuëng tjhi'teu maté*, hoeveel hebt ge bij het overlijden van uw vader aan erfenis gekregen; zie verder vbd. i.v. *areuta*, *aséng*; *aneu' njan hana gèt peusaka*, dat kind heeft geen „goed erfdeel”, (zegt men van een slecht kind, dat b.v. niet naar zijne ouders luistert); *djeuëb-djeuëb malam tabeuët Jasin*, *peusaka moerah raseuki*, lees iederen avond het hoofdstuk Jasin (van den Qorân), het leidt er toe, dat ge gemakkelijk in uw levensonderhoud kunt voorzien; *dròë sit soenat tameuteumèë deungòn djamèë peusaka kaja*, het is immers een verdienstelijk werk om gasten te ontvangen (en te onthalen), men wordt er rijk door, (Banta Beuransah); *bè' tamoeprang sama darat*, *bè' tameukōseumat ngòn sabé bangsa*; *keureuna prang njan peusaka malang*, *teudòng oetang peusaka papa*, voert geen oorlog onder landgenooten en twist niet onder

rasgenooten; want zulk een strijd leidt tot ongeluk, tot schulden en tot armoede, (Tadeukiratō raki-din); zie verder sprkw. i.v. krang. Moepesusaka, erfelijk, erf-, (in samenstellingen); moesōh moepesusaka, erfvijand; bè' tameugòt ngòn Oelanda kaphé, moesōh sabé moepesusaka, laten we ons niet verzoenen met de Hollanders, ze zijn voor immer onze vijanden, (Prang sabi); peunjakét lōn njòë ka moepesusaka, deze ziekte van mij duurt al heel lang. Zie een ander peusaka i.v. saka.

PEUSALÉNAN, zie i.v. salén.

PEUSAM, warm (minder dan heet, b.v. nog niet kokend van water), een weinig warm, lauw, (ook) vochtig (van transpiratie), uitbrekend (van zweet, doch niet zoo, dat het afvloeit); g ò h djoe, peusam, het kookt nog niet, het is (pas) warm; meung doem peusam mantōng kapouseu'oeëm, als het slechts lauw is, warm het dan op; oeròë ka peusam, de zon is al een beetje warm, (± halfacht des morgens); ladōm reu'ōh nameung peusam, ladōm, tèëlan, thō angèëta, bij sommigen (van de op de vlakte des oordeels verzamelde menigte) reikt het (opgehoopte) zweet tot den navel, en bij anderen tot de borst; anderen weer zijn alleen vochtig van transpiratie, en sommigen, vrienden, hebben (zelfs) een droog lichaam, (Toedjōh kisah). Poepeusam, een weinig warm enz.

maken, of laten worden. Zie seu'oeëm, toetōng.

PEUSAN I, eene boodschap, eene commissie opdragen, medegeven, laatste beschikkingen treffen, (iem. iets als boodschap, als uitersten wil) op het hart drukken, (ook) eene boodschap overbrengen, (verder) bestellen, laten komen, ontbieden; tapeusan Si Poelan keunòë sikeudjab, breng de boodschap aan N. N. over om even hier te komen; zie verder vbd. i.v. niët, oelōn. Moe-, of teupeusan, als boodschap opgedragen, op het hart gedrukt, ontboden; moepusan(-peusan), elkander boodschappen opdragen, iets op het hart drukken. Poemeusan, de handeling peusan verrichten, inz. zijne laatste beschikkingen maken, zijn uitersten wil kenbaar maken, (van een stervende); zie vbd. i.v. leunjab. Peuneusan, boodschap, opdracht, uiterste wil, bestelling, het opgedragene, het bestelde; peuneusan lōn ba' trōih oe-ròë njòë, laat mijne boodschap vandaag overgebracht worden, laat mijne bestelling vandaag bezorgd worden; taleungòkeu, aneu', moepeuroenòë, peuneusan lōn njòë bè' tabalé', luister, mijn kind, naar de lessen, die ik je mee wil geven, en wijk niet af van hetgeen ik je op het hart zal drukken, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. loepa.

PEUSAN II, zie poepeusan.

PEUSANGGA, zie *peureusangga*.

PEUSANGKA; *djalō peusangka*, zie i.v. *djalō*.

PEUSEUMAHAN, zie i.v. *seumah*.

PEUSEUMBAHAN, zie i.v. *seumah*.

PEUSEUMEN, of verkort *seumèn*, (Ned.) *passement*, *galon*, (mod.). *Moepouseumèn*, met *passement*, *gegalonneerd*; *koepioeih moepouseumèn*, pet met (gouden) *passement*.

PEUSEUPA (Mal. *poespa*, Skrt. *puṣpa*), bloem, (in hik., meest met de beteekenis „veelsoortig”, inz. van kleuren, „veelkleurig” in de volgende samenstellingen:) *peuseuparagam*, veelkleurig, (inz. van steenen, edelsteen), allerlei edelgesteenten; *peuseupara'na*, veelsoortige juweelen, allerlei edelgesteenten; *peuseupawareuna*, veelkleurig; *taman kōntōm peuseupa beureuhi*, *djibeudōih sri Keumala Indra*, de lusthof was vol bloemknoppen en ontloken bloemen, die de zinnen streelden, en een glans kwam over (het gelaat van prinses) K. I., (Tjah Koebat); *lapéh njang lhèë batèë roekham*, *peuseuparagam han sabòh sa*, de derde ommuring (van het versterkte paleis) was van marmer van verschillende kleuren, niet een van kleur, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. *milōn*.

PEUSEUPARAGAM, zie i.v. *peuseupa*.

PEUSEUPARA'NA, zie i.v. *peuseupa*.

PEUSEUPAWAREUNA, zie i.v. *peuseupa*.

PEUSEUTARI, ook *beuseutari* (Mal. *bestari*), knap, kundig, bedreven, (in hik.); *pan-taīh ta'eu ban radjawali*, *that peuseutari radja indra*; *that bit oetōih lam poeprangan*, *roepa pi*, *toean*, *hibat raja*, men zag hem zoo snel als een arend, hij was zeer kundig, de *indra*-vorst; hij was zeer bedreven in den strijd, en zijn uiterlijk, mijnheer, was bovendien zeer ontzagwekkend, (Tjah Koebat); *sigala bidoeën njang peuseutari*, *beudōih meunari njang moeda-moeda*, de kundige en jonge danseressen stonden op om te dansen, (Diwa Akaīh); zie verder vbd. i.v. *pitah*.

PEUSIENG (Mal. *persiang*), in kleine porties snijden (van slachtvee na de slachting) en het vuil verwijderen, schoonmaken (van vleesch, visch, groente); *talheuë oe tapéh ngōn aweuëh*, na *meung tapadjōh treu' 'òh sindja*; *bah lōn dja' sië djindōë reudjang*, na *tapeusieng oeléh gata*, rooster geraspten klapper en wrijf kruiden fijn, dan kunnen we straks tegen den avond (van het beest) eten; ik zal het nu gauw gaan slachten, dan kunt ge het schoonmaken, (Plandō' Kantjé). *Moë-*

of teupeusiëng, schoon gemaakt. Poemeusiëng, Pedirsch seumeusiëng, de handeling peusiëng verrichten. Peuneusiëng, de wijze of het resultaat van het peusiëng; gléh that peuneusiëng eungkōt njòë, deze visch is zeer goed schoongemaakt.

PEUSOEKAN, zie pasōkan.

PEUSOENA (Perz. foēsânâ, toovenaar, bedrieger), laster, kwaadsprekerij, kuiperij, kwaad stokerij; lasteren, belasteren, kuipen, kwaad stoken tegen; beukeumeunan njang djimeunan peusoena tapinah narit sidròë-dròë oereuëng oeba' oereuëng njang la'én hana sapeuë tameukeusoet malingkan 'òh takeumiëng ba' djimoebantah oereuëng njan doea, welnu, wat peusoena heet, di. wanneer ge iemands woorden aan een ander overbrengt met geen andere bedoeling dan dat ge die twee personen met elkaar in twist wilt doen geraken, (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. bōh II, moesōh, oemoe, padō' I, peunjoenang.

PEUTA (Mal. peta), teekening, afbeelding, nabootsing, kaart, (in hik. en mod.); (in hik. in stofnamen;) met figuren, gebloemd; meudjandjan rōh bahrōn radjat, moepatpat bahrōn tawila; meudjan keunōng 'arōj bajan, meudjandjan han sabé

peuta, nu en dan komen (de verzen) overeen met het (Arab.) radjaz-metrum, en hier en daar met het (Arab.) tawil-metrum; soms is het (Arab.) metrum goed getroffen, maar soms is de nabootsing niet gelijk, (Indra Bangsawan); pajōng soetra meutjeuradi, ngōn dajdari peuta diwangga, de pajoeng was van zijde met veelkleurige afhangende randen van gebloemd goudbrokaat, (Meudeuha'); idja dareudari peuta dareuba', geupeugèt niba' nanggròë Tjina, een kleed van gebloemd goudbrokaat van Chineesch maaksel, (ibid.).

PEUTAH, val, knip om muizen, ook andere dieren (zie vbd. i.v. kambam) te vangen, bestaande uit eene veerkrachtige opstaande gespleten bamboelat (pleunté'), een strik of „wortouwte" (talòë tjoeët oft alòë tjeukië'), waarin een houtje (aneu' euntò') bevestigd zit, en een bamboeknip (euntò'), die den weg verspert en den pleunté' doet springen.

PEUTALABAJOE, of peuteulabajoe (Skrt. pātāla, onderwereld), e.s.v. mythischen vogel, (in hik.); djipeudjeuët dròë keu peutalabajoe, indah that lakoe dji'eu roepa; boelèë dji ban tjeureumèn indah that, meukilat-kilat djiploeëng tjahja; djipeureundah dròë oe nab Tjah Koebat, laloe djiloem-

pat Lila'indra; saré dji'é' peutalabajoe, djiba pò ladjoe oe adara, hij veranderde zich in een peutalabajoe, schoon van uiterlijk, met veeren, die schitterden als een mooie spiegel; hij bukte zich voor Tj. K. en Lila'indra (i.e. Tjah Koebat) sprong op hem; nauwelijks was hij op den peutalabajoe gestegen, of deze vloog snel met hem de lucht in, (Tjah Koebat). Zie bajoe, en vgl. peureutawi.

PEUTAMA, zie peureutama.

PEUTARA'NA, zie patara'na.

PEUTAWI I, Batavia; Bataviaansch; paté' Peutawi, zie i.v. paté' I.

PEUTAWI II, zie peureutawi.

PEUTÉ' I, doen veeren, iets ombuigen, overhalen, spannen, of aan iets, dat gespannen is, trekken en het vervolgens terug doen springen door het los te laten, (zooals men b.v. doet met den haan van een geweer om te schieten, met over eene plank gespannen, zwart gemaakt garen om er strepen op te krijgen, met het tokkelen van snaren, enz.), aftrekken, afschieten, tokkelen, (ook) aftappen (van bloed); peuté' aneu' panah, een pijl afschieten; peuté' beudé, een geweer aftrekken; lhèè gò lōn peuté', han djitém lōb, driemaal heb ik het afgetrokken, maar het wil niet afgaan; meung gòh habéh sasat sidé', han neupeuté' beuneung doea, als hij (eene zaak) nog niet grondig had

onderzocht, liet hij de twee gespannen draden niet los (i.e. veldde hij geen vonnis), (Banta Ahmat); peuté' gambōih, op eene eiter tokkelen; peuté' darah, bloed aftappen, aderlaten, (door met een fijn mesje in de adertjes van een afgebonden lichaamsdeel even te steken); lōn joeë peuté' oelèë, ik laat mij op het hoofd wat bloed aftappen. Moepeuté', omgebogen, overgehaald, gespannen en losgelaten; terugspringen (van veerende voorwerpen), veeren. Peuneunté' (zelden, gew.) peuleunté', of pleunté', algemeene naam van veerende instrumenten om dieren te vangen, inz. e.s.v. vogelknip, bestaande uit een in den grond geplant veerend stuk bamboe (gò pleunté' of de eigenlijke pleunté') en op eenigen afstand daarvan twee bamboestokken, waarvan een gespleten is en die met elkaar door een touwtje verbonden zijn, in het midden waarvan een strik (talōë tjoeët) hangt, welks koord over een stukje bamboe of hout (euntō'), dat in de spleet van een der staande bamboestokken vastzit, loopt naar den gò pleunté', (strijkt een vogel op het touw tusschen de twee opstaande bamboes neer, dan springt de euntō' uit de spleet, de gò pleunté' veert naar boven en de vogel raakt b.v. met zijne pooten in den aange trokken strik gevangen, zie ook i.v. peutah), (ook) e.s.v. kaptult door kinderen als speeltuig gebruikt, (verder) muskietenlar-

ve (wijn ze zich als veerend in het water beweegt, zie preuën); meurentōih roesanjang keunòng panah, meuri-bèë oenggaïh njang keunòng pleunté', honderden herten waren door pijlen getroffen en duizenden vogels in knippen gevangen, (Diwa Sangsaréh); wahé proempoeën moedanjang bajé', sang peuleunté' djoedō gata, o jonge en schoone vrouw, uw echtgenoot (de bochelaar) is (zoo krom) als een gespannen peuleunté', (Meudeuha'). Vgl. peuleunté' van leunté'.

PEUTÉ' II, papaja; panjòt bōh peuté', zie i.v. panjòt; bōh peuté' rambèë, de mannelijke papaja, die aan een langen steel aan den boom hangt; bōh peuté' bit, de gewone papaja met korten steel.

PEUTÉH, zwartsel, verkregen door eene met een rauw kippenei besmeerde pisangbladnerf boven eene lamp te houden, en gebruikt bij het andam; bōh peutéh, dat zwartsel aanbrengen, smeren.

PEUTEUË', zich aan de kim vertoonen, even boven de horizon verrijzen, (van de maan, ook wel van de zon); boeleuën ka djipenteuë', de maan vertoont zich al aan de kim; goekoeë' manò' peuteuë' boeleuën, beukah tajeuën madja seumeu'òb; toeankoe doea sindë neu-makeuën, dilōn dja' oe leuën dja' sapa gòb, tot de hanen kraaiden en de maan

opkwam, tot het watervat brak is het oude vrouwtje aan het stoomen (van spijzen) geweest; gaat gij met u beiden hier eten, ik ga naar het voorerf om menschen te verwelkomen, (Tjinta-boehan, pantōn); tamsé oeròë beukah ban peuteuë', meunan seunaleuë' poetròë djdòh roepa, gelijk de pas ter kimme gerezen zon, zoo was het beeld van de schoone prinses, (Djoehan Meusapi). Moepeuteuë', zich aan de kim vertoonen, (ook) zich aan de oppervlakte vertoonen, (van santan en vetdeeltjes van goelè leuma', die bij de bereiding niet goed is omgeroerd); met zulke zichtbare vetdeeltjes, (vgl. meueumpiëng ara i.v. eumpiëng); pakòn goelè moepeuteuë' (of kapoepeuteuë'), waarom drijft het vet, de santan boven in de goelè (heb je de santan boven in de goelè laten drijven). Poepeuteuë', laten peuteuë', of laten moepeuteuë'.

PEUTEULABAJOE, zie peutalabajoe.

PEUTEUMOEËN, (Mal. pertemoean), lotsbestemming tot een huwelijk, voorbeschikt huwelijk, voorbeschikte echtgenoot(e); hanapeuteumoeën, het is niet voorbeschikt om tot een huwelijk te komen, (zegt men b.v. wanneer alles reeds afgesproken is en het huwelijk toch niet door gaat); ranté peuteumoeën, de zinnebeeldige keten tusschen twee personen, die voor-

beschikt zijn een echtpaar te vormen; langkah raseuki peuteumoeën mawòt handjeuëttapeusië, onze (voorbeschikte) schreden (lotgevallen), levensonderhoud, huwelijk, en levenseinde kunnen we niet ontwijken, (sprkw.; in deze reeks van vier woorden zegt men ook peutoeman voor peuteumoeën; die vier woorden worden ook gebezigd om een gelukkigen dag te berekenen voor b.v. de eerste stappen voor een huwelijksaanzoek, door ze b.v. op het getal der dagen van de maand af te tellen); langkah raseuki peuteumoeën mawòt, njan pi ban peuët sòë thèë hana, onze schreden, ons levensonderhoud, ons huwelijk en ons levenseinde, die vier dingen weet niemand, (Noen Parisi); bè' kadòng, aneu', rèt peuteumoeën, kadòng rèt adoeënnensa sèëdara, verwacht niet, mijn kind, dat ge hem tot echtgenoot zult krijgen, beschouw hem als een ouderen broeder, (Pòdi Amat); meugah oereuëng di nanggròë Tjham seutèt peuteumoeën di ateuëh dōnja; neukheunda' meudjoe-dō ngòn Abeudōlah, Pòteu Alah njang peulahra, het gerucht ging, dat het iemand uit Syrië was, die den voor haar bestemden echtgenoot op de wereld zocht, die met A. wilde trouwen en die onder de hoede van Allah stond, (die haar hare huwelijksbestemming

had geopenbaard), (Noeboeët Nabi); doea dròë sawami njang ka maté, meunan teukeudi Alah Ta'ala; adat na oentōng niba' Toehan, njan peuteumoeën Ahmat moeda, twee echtgenooten had zij (Kattidjah) achtereenvolgens door den dood verloren, aldus had Allah beschikt; waar haar een gelukkig lot door den Heer was toebedeeld, zou zij de echtgenoot van den jongen A. (den lateren Profeet Mohammad) worden, (Noeboeët Nabi).

PEUTEUNAH, zie péteunah.

PEUTEUNGÒHAN, zie i.v. teungòh II.

PEUTEURAH, zie patrah II.

PEUTEUWI, zie peurentawi.

PEUTJAJA, in deftige taal ook peurentjaja, (Skr. pratyaya), geloof, vertrouwen; gelooven, vertrouwen; hana djipentjaja keu geutanjòë, hij vertrouwt, gelooft ons niet; hana lōn peutjaja haba gòb, ik geloof niet aan andermans verhalen; zie verder vbd. i.v. djajéh, hoebatan, keudidi, koeat I, lakoe, pi'é. Moepentjaja, geloofd, vertrouwd; vertrouwen hebben. Peurentjaja'an (Mal. kepertjajaan), betrouwbaar, geloofwaardig, vertrouweling.

PEUTJRÒ', nazetten, achtervolgen; djipentjrò' pantjoeri, ze zetten een dief na. Moe-, of teupeutjrò', nagezet, achtervolgd; moepeutjrò' (-peutjrò'), elkander nazetten. Poepentjrò', laten

nazetten. Poementjrò', de handeling peutjrò' verrichten; Ra'nageumira dji-tjeumentjang, ra'jat djiploeëng meuleuloemba; ... Ra'nageumira teungòh poementjrò', kameroempò' ngòn Lila'indra, R. hieuw er op in en het (vijandelijke) volk vluchtte om het hardst weg; ... R. achtervolgde hen en kwam tegenover L. te staan, (Tjah Koebat).

PEUTòĒ (Tamil peṭṭi), kist, koffer; peutòĒ òng, kast, (ook) eene groote kist, waarvan de voorwand uit twee openslaande deurtjes bestaat; peutòĒ panjang, of p. raja, lange of groote kist om kleeren, matten enz. in op te bergen; peutòĒ beuët, of p. meunjanjòĒ, (in hik.) tooverkist, die muziek maakt, (mod.) gramfoon; neupeu'ët sabòh peutòĒ meunjanjòĒ keu poetròĒ Deulima Rawan, manjèn-manjènan aneu' radja, hij gaf eene „zingende kist", een vorstelijk speeltuig mee voor prinses D. R., 's vorsten gemalin, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. *groem*. MoepeutòĒ, eene kist hebben; bij kisten. Een ander peutòĒ, zie i.v. tòĒ.

PEUTOEA I (Arab. fatwâ), uitspraak (van een schriftgeleerde over eene kwestie op godsdienstig gebied); eene uitspraak geven, beslissen, vaststellen; geubri peutoea lé teungkoe A, teungkoe A heeft er eene uitspraak over gegeven;

sòĒ peutoea masa'alah njòĒ, wie heeft over deze kwestie eene uitspraak gegeven; zie verder vbd. i.v. koesoeih. Vgl. moepeuti I.

PEUTOEA II, zie i.v. toeha.

PEUTOEGÉH, Portugees; Portugeesch, (bekend uit hik., zonder dat men er eene preeieze voorstelling van heeft); ra'jat dji-krah doem moebala', si radja dja' kaphé pindòĒ; Tjina Djawa ngòn Peutoegéh, bandoem habéh njang neumat dròĒ, overal waar de booze, ongeloovige vorst kwam, riep hij het volk in grooten getale op; Chineezzen, Javanen en Portugeezzen, allen, die tot zijn onderhoorigen behoorden, (Banta Ahmat). Zie preunggi.

PEUTOEHA, zie i.v. toeha.

PEUTOEMAN, zie i.v. peuteumoeën.

PHA I, dij (van menschen en dieren), bout, achterbout (van dieren), scharpoot (van kreeften en krabben), opstaande stijl, stut, poot (van voorwerpen); phalikòt, achterdij, achterbout (van een dier); pha keuë, of phatangeun, voorbout (van een slachtdier); phamanò', kippenbout, (ook) e.s.v. in zoutwaterkrekken levend en eetbaar schaaldier met eene zeer harde, zwarte schaal; phatjanggoeë', kikkerdij, (ook) e.s.v. welriekend gras, dat men in het haar doet; Sa'it beudòih reudjang-reudjang, bidjèh mamplam djitròh sigra; dalam plō' triëng

pha peurataih, Sa'itkeubah keunan landja, S. stond snel op om de manggapit op te bergen; hij borg haar vlug op in een bamboekoker, n.l. in den poot van eene rustbank, (Noen Parisi); sipha, een vierde, n.l. van een tahé, (in deze beteekenis gew. peuha, zie aldaar); zie verder vbd. van pha van menschen o.a. i.v. aléh, aseutapiroekoeët, hanta, lhōng I, peudéh, van dieren i.v. geuriba, van voorwerpen i.v. djeureukha, ilang, reunjeun. Moepha, van een pha voorzien, met pooten.

PHA II (Arab. fâ), de gewone Atjèsche uitspraak van de 20ste letter van het Arab. alphabet; zie fa.

PHA' I, bijvorm van bha' I, zie aldaar.

PHA' II, geluid van een slag, pats; sidéh barō meung dji-siga', di sinòë pha'lé di moeka, nauwelijks werd aan den anderen kant eene beweging (om aan te vallen) gemaakt, of pats werd van dezen kant een slag op het gezicht gegeven, (Malém Diwa). Moepha', dat geluid makende; beudé neulhiët lheuëh neutimba', keunōng moepha' papuën bétra, ze vuurden de geweren af na ze gericht te hebben en met hoorbare slagen troffen de kogels de planken der schepen, (Goemba' Meuih).

PHA'-PHOE', freq. van pha' II, en phoe'.

PHA'IH, zie pa'ih I en II.

PHAJ I, ook faj (Arab. fa'l, voor-teeken, voorspelling), zekere methode van geluksberekening, b.v. om te weten te komen of op een voorgenomen huwelijk zegen zal rusten, of eene verloren zaak teruggevonden zal worden enz.; èleumèë phaj, de wetenschap van die geluksberekening; phaj Koeroe'an, of phaj Kalamōlah, geluksberekening berustende op den Qorān, op Allahs Woord, b.v. door, na het uitspreken van een gebed en een niët (intentie-formuleering) den Qorān op goed geluk af open te slaan, vervolgens 7 bladen om te slaan, en dan op de 1ste of de 7de letter van den 7den regel te letten en de beteekenis van die letter, welk geluk of ongeluk ze aanbrengt, in de soerat phaj (boekje of tabel bij die berekeningen gebruikt, ook alleen phaj genoemd) na te kijken; phaj dja'pa sadé', eene aan Dja'pa Sadé' toegeschreven wichelmethode, (zie dja'pa); boeka phaj, in een phaj-boek naslaan, eene geluksberekening verrichten. Moephaj, eene geluksberekening maken; teungkoe moephaj si'at keuanéu' lōn, teungkoe, maak eens eene geluksberekening voor mijn kind, (b.v. of het huwelijk dat ik voor haar wil sluiten goed zal zijn). Zie téh I.

PHAJ II, bijvorm van paj I, zie aldaar.

PHAM (Arab. fahm), begrip, verstand, geest, kennis, inzicht; begrijpen, beseffen, verstaan,

kennen, verstand hebben van, onthouden; njòë njang da-ran njòë njang agam, Meudeuha' bri pham oeba' hamba, dit is het wijfje, dit is het mannetje, zoo heeft M. mij doen weten, (Meudeuha'); „toe-ankoe ampōn hana tō' pham, malingkan Toe-han Pò njang Asa"; „si-nankeu, sabda, kamòë meusrah dròë, ba' talòë njang keukaj baka," „heer, onze kennis schiet te kort (we weten niet waarmede dit alles moet eindigen), alleen de Heer, de Eenige Meester weet het"; „aan Hem juist, zeide de vorst, vertrouwen we ons toe, aan de bestendige, eeuwige koord (klampen we ons vast), (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. beusòt, haraïh I, khiaj, kiapah, leumah, masén, mata n, oend an go en dang II, pantja'indra, pa-wò'. Moephām, begrepen, beseft, enz.; (ook) overleggen, beraadslagen; ka moephām ba' gata, hebt ge het begrepen; teungòh geumoe-phām koetikā ngòn teungkoe, hij is bezig met den teungkoe over de goede en slechte tijden te overleggen; Atjèh ngòn Pidië ka meuhimpōn, habéh geumoe-phām doem peutoea; saré ka lheuëh geumoepadān, geuseutèt bandoem pò-teu radja, de lieden van (Groot-)Atjèh en van Pedir waren bij elkaar gekomen en al de hoofden beraadslaagden met el-

kander; toen zij met hunne beraadslagingen gereed waren, volgden zij allen den koning, (Pòtjoet Moehamat). P o e-phām, doen begrijpen, enz., begrijpelijk maken. Vgl. moe-phōm.

PHAM-PHOEM, klanknabootsing van vallende personen of zaken; ra'jat maté han sòë toe-doem, reubah p h a m-phoem ban silingka, ontelbaar velen sneuvelden er van het volk, ploffend vielen zij aan alle kanten neer, (Radja Bada).

PHANA, ook pana, pahna, en fana (Arab. fanâ', het vergaan), vergankelijk, vergaan, dood, vernietigd, verdelgd, vernield, (als mystieke term) opgaand, opgegaan (in Allah), verzinkend, verzonken in mystieke extase, (vooral in de mytieke beteekenis wordt de vorm fana gebezigd); (in hik. ook verb.) = poephana; 'òh ka hasé tama'ripat, fana keu dat Toehan Asa, indien ge de ware Godskennis bereikt hebt, dan gaat ge op in het Wezen van den Eenigen Heer, (Mènhadjōj abidin); geufana dròë njan oeba' dat, hana ingat keu ma siwa, hij doet zichzelf opgaan in het Wezen (van Allah) en denkt aan niets anders, (Mènhadjōj abidin); nanggròë njang phana, het vergankelijke land, i.e. de wereld, het aardse leven; pòh phana, dooden, (zie vbd. i.v. moedjakarah); maté phana, dood, gestorven, (zie vbd. i.v. bibeuë,

gòm, padang); zie verder vbd. i.v. geureuboe', padèë, palang-paléng, peureumeun. Moephana, opgaan (in Allah). Poephana, dooden, om het leven brengen, vernielen, verdelgen, vernietigen, doen vergaan, doen opgaan (in Allah); zie vbd. i.v. djamè', ilah.

PHANG, Pahang, (op het Maleische schiereiland); tim òn phang, zie i.v. tim òn; tjang-goeë' phang, zie i.v. tjang-goeë'.

PHANG-PHÔË, bijvorm van pang pòë, zie aldaar; han djidjeuët dja' lé sigentoe, ië paja djoe reujeuë' phang-phòë, zij durfde geen stap verder te doen, het water van het moeras kookte en golfde heen en weer, (Goemba' Meuih).

PHAT, ook (meer dial.) phòt; maté sigò phat, met één slag, ineens, terstond dood. Moephath, met één slag, terstond dood gaande; sajang takalòn boebiri moepò', ladōm teusoeët loengkè-loengkè, ladōm na njang patah, na njang matélé sinan moephath-phath, het is een zielig gezicht om die rammen te zien vechten, bij sommige zitten de horens los, bij andere zijn ze gebroken, andere weer gaan terstond dood; lheuëh neupoe-djòë Alahahat, neusròm leugat hana reuda; keunòng batèë doem moephath-phath, kaphé la'nat le that binasa, nadat hij

(de Profeet) Allah, den Eenige had geloofd, wierp hij (de stee-nen) snel en zonder ophouden (naar den vijand); door de stee-nen getroffen gingen velen van de vervloekte ongeloovigen met één slag dood, (Radja Bada).

PHÈB, ook pèb, laag, niet ver opwaarts reikend, (van b.v. een dak, waarvan de vlakken een zeer stompen hoek vormen, van een gebouw met zulk een dak of dat in het algemeen niet hoog is, van eene muts); boebōng njòë phèb that, dit dak is erg laag, (zie het oppos. sidjòt); balè phèb, een laag open gebouw; koepiah phèb, eene lage muts, (vgl. pè III).

PHÈË, klanknabootsing van een kletsenden slag of val. Moephèë, dat geluid makende; neusoeët peudeuëng neuta' moephèë, keunòng di oelèë poetōih doea, hij trok zijn zwaard uit en gaf er een kletsenden slag mee, (de naga) op den kop getroffen brak in tweeën, (Banta Beuransah); trōih lōm angèn patah kajèë, srōt lōn moephèë lam koeala, toen kwam er weer een wind opzetten, de tak brak en ik viel kletsend in de riviermonding, (ibid.).

PHÉT, bitter van smaak; gal, galblaas, (ook) het vleezige deel van de hand tusschen duim en wijsvinger, (fig.) eer-, schaamtegevoel; laboe phét, zie i.v. laboe; phét koelét, met eene bittere huid, (fig. uitdrukking voor) onvatbaar voor ziekten.

gezond blijvend; *boephét* koelét mangat asòë, *ba'* é' seulesòë soerat lōn rika, moge ik gezondheid en welzijn genieten, moge ik dit geschrift tot voltooiing kunnen brengen, (*Djoehan Meusapi*); *geutjò'* boelèë ngòn soea pidjét, *geutjò'* phét keu oebat loeka, hij nam de manen (van het geslachte paard) om er eene toorts voor (het verdrijven van) wandluizen van te maken en hij nam de gal voor geneesmiddel tegen wonden, (*Hik. Goeda*); *sòë njang talō bah koesoe-ra'*, *si raja oeta'* malèë boebé drah; *sit hana phét meung boebé padé, han é'* sabé Teukoe Kalipah, wie het aflegt, (zeide het dwergheert, den neushoorn en den olifant, die met elkander vochten, tegen elkander ophitsende), zal ik uitjouwen, die met den grooten kop (i.e. de olifant) heeft maar een schijntje schaamtegevoel; hij heeft geen eergevoel zooveel als een padikorrel, hij kan niet tegen den kalipah (i.e. den neushoorn) op, (*Plandō'* Kantjé); *gah ban gadjah sië ban piti, phét di gaki sa ngòn roesa*, zijn roem is (zoo groot) als een olifant, maar zijn lichaam (zijne kracht) is als dat (die) van een rijstvogel, en zijn eergevoel zit in zijne voeten gelijk bij het hert, (dat alleen maar kan vluchten), (*Malém Diwa*); *djéh 'òh lawét koepentoela'*, *han tatém dja'*, *hé sròëpada*; *narit simbéng han*

tatoepeuë, phét di geunoeë djoedō radja; 'òh nan lawét koepenukeudji, *phét di gaki meusé roesa*, zoo lang reeds heb ik u aangezet om (den dood van mijn vader) te gaan (wreken), maar gij hebt steeds niet willen gaan, o Majesteit; ironische woorden begrijpt ge niet, ge hebt uw eergevoel in uwe hielen, o koninklijke gemaal; zoo lang reeds heb ik u vernederende woorden toegevoegd, maar uw eergevoel zit in uwe voeten evenals bij het hert, (*Malém Dagang*; in eene andere redactie komt in dit verband een gelijkkluidende versregel voor als de boven uit den *Malém Diwa* geciteerde met het verschil, dat hij i.pl.v. *sa ngòn roesa* heeft *malèë hana*, gij hebt geen schaamtegevoel); *tapeukawén ngòn inòngroempét, tabitjah phét oëlōnteu njòë*, ge hebt mij met eene vrouw laten trouwen met doorgescheurde oorrellen, ge hebt mij beschaamd gemaakt, (*Goemba' Meuih*); zie verder vbd. van *bitjah phét i.v. bitjah. Poephét*, bitter maken.

PHEU, naar de schil (een weinig bitter en samentrekkend) smakend, (van b.v. *bòh giri*).

PHEUËNG, de beenen wijd uit elkander zetten, of houden (bij het staan, loopen, zitten, liggen); *djidòng djipheuëng di keuë gòb*, hij staat voor anderen met de beenen uit elkaar. Moe-, of teupheuëng, wijdbeens; *dòng teupheuëng*

gaki, wijdbeens staan. Poe-pheuëng, uit elkaar houden, uitslaan (van de beenen); bè' kapoepheuëng gaki, houd je beenen niet zoo uit elkaar.

PHEUËT, beitel, beitelwerk; beitelten; p h. goelōng, of p h. poeta, beitel met hollen bek, guts, (dient om ronde gaten uit te beitelten); pheuët tja', beitel met vierkanten bek, hak-, steekbeitel; tajoeë mè bliōng batji galang, tajoeë mè labang ngōn pheuët poeta, laat dissels, kleine en breede bijlen brengen, laat spijkers en gutsen brengen, (Malém Diwa); ië pheuët poeta, water, waarin men eene guts heeft gelegd, (wordt tegen buikkramp gedronken); pheuët Meura'sa, zie i.v. meura'sa; teuma neutjō' bahrōnabeuët, kan loet geupheuët lam-lam mata, daarop nam hij zijne bahrōnabeuët-amulet, die hem onkwetsbaar maakte, ook al beitelde men in zijn oog, (Malém Diwa; zie ook vbd. i.v. bha, waar voor lōt te lezen loet). Moe-, of teupheuët, gebeiteld, in-, uitgebeiteld; moepheuët, (ook) = poemoe-pheuët, of poemeuheuët, de handeling pheuët verrichten, aan het beitelten zijn, beitelwerk verrichten; neudjō' peudeuëng oelèë teupheuët, mata oebé bleuët panyang lhèë deupa, hij gaf hem een zwaard met een gevest, dat met beitelwerk versierd was,

en met een lemmer, dat zoo breed was als een gevlochten klapperblad en drie vadem lang was, (Malém Diwa); sabōh oetōih boeët poemeuheuët, kajèë djirapat djrōh han tara, een der timmerlieden verrichtte beitelwerk en hij verbond de houten mooi aan elkaar, (Nabi Oesoeih). Peuneu-heuët, of peuneupheuët, de wijze of het resultaat van het pheuët; gèt that peuneuheuët batèë itam, oeké di dalam doem meuroepa, de zwarte steen was zeer mooi uitgebeiteld, aan den binnenkant waren er allerlei figuren in gegraveerd, (Tjah Koebat).

PHIË', eene denkebeeldige geldsoort; siphie', = $\frac{1}{2}$ boesō'.

PHIËH I; bōh phiëh, testikel, (meer van dieren, van menschen grof); kah hana bōh phiëh, hana malèë, je hebt zeker geen testikels, dat je geen eergevoel hebt.

PHIËH II, zie priëh.

PHILAH (Arab. fidhdhah), zilver; zilveren, (in hik.); zie vbd. i.v. dahan.

PHO I, zang en dans, gepaard met zelfkastijding, bij een sterfgeval in het sterfhuis, waarvan de wanden voor een deel weggenomen zijn, uitgevoerd door jonge vrouwen, gew. een paar dagen na het overlijden, (vooral ter Westkust van Atjeh; de liederen bestaan uit pantōn's, die vaak onkuische liefdesliederen zijn); zulk een zang en dans uitvoeren, dansen en treurliederzingen,

(ook wel, niet als rouwplechtigheid, maar als feestvermaak:) dansen en pantōn's zingen; ada' maté gata dileupoe, lhèë oeròë koejoeë phō kilòë dada, indien ge in het vrouwenvertrek (i.e. thuis) sterft, dan zal ik gedurende drie dagen (jonge vrouwen) laten dansen en treurliederen laten zingen, en zichzelf op de borst laten slaan, (Pòtjoet Moehamat); manjèt pi trōih ka geupeu'éh, geulheuëng bintéh ban silingka; ... siteungòh ri ka djiba'e, siteungòh phō leumpah dada; ò' di oelèë teugeureubang, djilinggang ateu'éh keureunda; é' siribèë trōn siribèë, le that djamèë ra'jat teuka; nanggròë Pidië phō meugoentjang, di Atjèh prang makén raja, het lijk (van Pangoelèë Meunaròë) kwam (in zijn huis) aan en werd er neergelegd, terwijl men in de wanden (van het vertrek) tuschenopeningen maakte (de wanden voor een deel wegnam); ... deels weeklaagden zij (zijne verwanten), deels zongen zij onder het dansen treurliederen, zich daarbij op de borst slaande; met loshangend haar dansten zij, wiegelende en met de armen zwaaiende, om de lijk-kist heen; bij duizenden kwamen en vertrokken de gasten, al het volk kwam toestroomen; terwijl men aldus in Pedir treurliederen zong, dat het land ervan schudde, woedde in (Groot-)Atjèh de strijd steeds

heviger, (Pòtjoet Moehamat); habéhtjoekōb doemseuleusòë, boengka djinòë Banta moeda; asòë meuligòë doem habéh mòë, djipòh-pòh dròë ban simoea; ada' ma poetròë han peuë peugah, rasa njeum beukah djitoembō' dada; di ajaheunda sabòh lagèë, djiplah badjèë antō' koepala; bahkeu doemnan haba ba'e, ban lagèë phō aneu' Rawa, toen alles compleet en gereed was, vertrok de jeugdige B.; de vrouwen in het paleis begonnen toen allen te weeklagen en zich zelf te slaan; wat de vorstin, de moeder van den prins deed, is niet meer te beschrijven, zij stompte zich op de borst, dat zij het gevoel kreeg alsof hare borst stuk ging; de vader van den prins deed weer wat anders, hij scheurde zijn baadje stuk en stootte zijn hoofd (tegen al wat hard was); tot zoo ver het verhaal van het weeklaag, dat het rouwbedrijf van lieden van de Westkust geleek, (Gadjah toedjōh oelèë); lam meuligòë ra'jat that le, inòng moephō mangat soeara; ateu'éh koelét djimeunari, soe sang bangsi boelōh beungga; badan leumòh sapaj leuntō, djihaja' phō han ngòn peusa; sadjan langkah sigò linggang, ajōn soebang blèt-blèt mata; djihadi phō soe that mangat, le hékeumat ngòn

peungila; ... doemna oe-reuëng tahe gante, lalòë ba' phō joeb atana, in het paleis bevonden zich zeer veel menschen, vrouwen dansten er en zongen pantōn's met eene heerlijke stem; ze dansten op huiden en hare stemmen klonken als fluiten van boelōh beungga; met hare lenige lichamen en veerkrachtig doorbuigende armen voerden zij de dansbewegingen uit op onvergelykelijke wijze; bij elken stap zwaaiden zij met de armen, en flikkerden de steentjes van hare door die bewegingen schommelende oorkrabben; zij zongen de pantōn's met eene heerlijke stem, zij hadden veel geheime middelen om de toeschouwers te bekoren; ... al de menschen stonden geheel verbluft en geboeid naar die zang-, en dansuitvoering onder het paleis te luisteren en te kijken, (Noen Parisi, deze uitvoering hier bij een huwelijksfeest); zie ook vbd. i.v. malèë. Moephō, de handeling phō verrichten, (zie vbd. boven). Poephō, eene phō-uitvoering laten geven of geven ten behoeve van; manjèt dji-poephō, men geeft eene phō-uitvoering voor een doode. Vgl. ba'e, mòë, njaba'.

PHO II; biëng phō, zie i.v. biëng.

PHOE', ook poe', het geluid van een slag of klap; djaròë tjaba' hana padan, tjawan pingan le tjeuleungga; teuma djiteumeung toengòë apoej, leugat dji-sangsoej moeka maha;

phoe' dibahō phoe' di oelèë, phoe' di singkèë phoe' di moeka; „maté aneu' geukòh oelèë, ka toetōng kèë sirimoeëng seuba'', (het kind) kwam overal met zijne handen aan, zoodat er veel kommen en schotels braken; toen vond hij een gedeeltelijk afgebrand stuk hout en sloeg er zijne grootmoeder rechts en links mee op het gezicht; pats op den schouder, pats op het hoofd, pats op den elleboog, pats op het gezicht; „moge het kind dood gaan, moge zijn hoofd afgehouden worden, ik ben heelemaal verschroeid, (riep de grootmoeder), moge het kind door een tijger verslonden worden'', (Malém Diwa). Moephoe', een phoe'-geluid makende; Malém dji'é' misé seusoëé, djitjang kaphé han ban poebla; moephoe' di djoengka moephoe' di keunèng, meung 'òh tangiëng poetōih keudoea, M. drong in den strijd voort als een windmolentje en hieuw verwoed op de ongeloovigen; pats op de kaken, pats op de wenkbrauwen, als men maar even keek, werd men in tweeën gehouwen, (Malém Dagang). Zie leupoe', pha' II, pha'-phoe'.

PHOEJ I, licht, niet zwaar, niet drukkend, (ook fig., verder fijn voor:) verlost, bevallen, (van het lichaam gezegd fig. :) zich lekker, zich aangenaam gevoelende, gezond; proemòh teukoe Aka phoej, de vrouw van teu-

koe A is reeds bevallen; ba' Allah bri trōih ban hadjat, beutamat soerat njang lōn moela; ba' phoej toebōh mangat asòë, Toehan sidròë bri seuntèësa, Allah geve, dat (mijn) doel bereikt worde, dat ik dit geschrift, dat ik begin, voltooi; moge mij daarvoor gezondheid, welzijn geschonken worden, moge de Eenige Heer mij rust geven, (Noen Parisi); phoej djaròë, eene vaardige hand hebbende, i.e. in staat of steeds bereid om met zijne hand iets goeds te verrichten, b.v. eenig werk te doen, anderen te helpen, de hand voor eene begroeting uit te steken, wat te geven, naarstig, vaardig, behulpzaam, hulpvaardig, voorkomend, mild; ba' phoej djaròë ba' trang até, ba' meusampé ban lōn pinta, moge mijne hand (hier: mijne pen) vaardig zijn en mijn geest helder blijven, moge mijn wensch (om deze hikajat te schrijven) vervuld worden, (Dioe Plinggam); djaròë ba' phoej lidah ba' pasèh, até b' teupèh ngòn oe-reuëng lingka, wees voorkomend, spreek behoorlijk, en zorg dat ge ook innerlijk niet in conflict komt met uwe omgeving, (Djoehan Meusapi); phoej iman, zie i.v. iman. Poe-phoej, licht, lichter maken, verlichten; lōn poephoej gòb, brat dròë, ik maak het anderen gemakkelijk, maar heb het zelf zwaar.

PHOEJ II, zie poej I.

PHŌM, zie moephōm.

PHŌN, begin, aanvang, oorsprong, oorzaak; in het begin, aanvanke-lijk, eerst, ten eerste; (de, het) eerste; phōn-phōn, = phōn met versterkte beteekenis; zie vbd. i.v. aneu', awaj, di I, djawdòë, la'sana, leumoe-ëng, madika, mè II, moela I, mò'lòt, ni II, paléng, peudéh, peureudèë, peureuléng. Moephōn, een begin hebben; zie vbd. i.v. kadim. Poephōn, een begin maken met, beginnen, aanvangen, het eerst doen; ngòn béseumélah oelōn poephōn nalam djawdòë, ladōm Arab ladōm Atjèh lōn hareutdòë, met béseumélah vang ik dit „Maleische leer-dicht" aan, dat ik deels in het Arabisch deels in het Atjèsch opstel, (Nalam djawdòë sipheuët doea plōh van Teungkoe Ba' Djeuleupè); poephōn blang, poephōn padé, zie i.v. blang, padé. Teuphōn, of teupoephōn, begonnen, aangevangen. Peunoephōn, begin, aanvang, eersteling; peunoephōn padé, = oelèë padé, zie i.v. padé.

PHÔNG, met een luchtje eraan, bedorven riekend; sië leumò njòë ka phông, kan lèt tapadjōhlé, dit rundvleesch riekt al bedorven, het is niet meer te eten. Poephông, laten rieken, laten bederven; pakòn tapoephông sië, kanta'-adèë, waarom hebt ge het

vleesch laten bederven, en hebt ge het niet in de zon gedroogd.

PHOT, zie *pha t*.

PI I, nadrukswijzer, nadruk leggende op het woord waarop het volgt, en overeenkomende met het Mal. *poen*: ook, zelfs, nu, wel; kan ook alleen dienen om het onderwerp in den zin aan te duiden; zie vbd. o.a. i.v. *an, bè', bit, dèësa, hò, laboe*.

PI II, e.s.v. in zilte moerassen groeiende, grove varen, waarvan de stam gebruikt wordt voor omheiningen van putten, (Mal. *piai*); zie vbd. i.v. *koeta*.

PI III, ook *pië', plië'*; *pioe*, door broeiing tot gisting gebracht klappervleesch, rottend of gerot klappervleesch, waaruit *minjeu' brō'* wordt vervaardigd; wanneer de olie eruit geperst is, wordt het (ook *pioe* genoemd) o.a. met allerlei kruiden als toespis bij de rijst gegeten; zie verder i.v. *klah, peungarat, prah*, en vbd. i.v. *linòng*.

PI', samenvattende naam van luf-fasoorten, (Mal. *ketola*, Batav. Mal. *ojong*): *bòh pi' galah* (lang), *bòh pi' meusagòë* (met uitstekende ribben), *bòh pi' minjeu'* (glad en komkommervormig), *bòh pi' oeleuë* (slangvormig gekronkeld, wordt rauw, in stukken gesneden, met geraspten klapper als *sambaj* gegeten), *bòh pi' tjanggoeë'* (kort); *koenèng boengòng pi'*, e.s.v. gele kleur, (naar de kleur van de *pi'*-bloem); zie verder *pantōn* i.v. *djoedō*.

PIA, zie i.v. *bawang*.

PIALA, klein kommetje of potje, met of zonder deksel; *piala kawa*, koffiekommetje; *piala sira*, zoutvaatje.

PIAMAN, ook *peunjaman* (Mal. *pindjaman*); *piaman toedjōh*, de zeven door God aan den mensch „geleende” attributen, n.l. *koedrat* (macht of kracht), *iradat* (wil), *èleumèë* (kennis, verstand), *hòjat* (leven), *sama'* (gehoor), *basa* (gezicht), en *kalam* (spraak); *‘òh saré tjréròhba' toebōh*, *hantjō loelōh djasat kita*; *habéh moewdèë piaman toedjōh*, *tinggaj toebōh han kòn goena*, wanneer de ziel van het lichaam is gescheiden, dan gaat het lichaam geheel te niet; dan zijn alle zeven geleende attributen (tot Allah) teruggekeerd en blijft het lichaam nutteloos achter, (Ma'ripat); *ka habéh oemoe han lé raseuki*, *ka trōih djandji Alah Ta'ala*; *ka trōih adjaj sampdè ngòn tanggōh*, *piaman toedjōh geutjò' ba' hamba*; *‘òh ka geutjò' piaman toedjōh*, *tinggaj toebōh han kòn goena*, het is dan eenmaal voorbeschikt, dat mijn leven dra zal eindigen, dat er voor mij geen levensgelegenheid meer zal bestaan, dat de door Allah voor mij vastgestelde tijd, het laatste uur dra daar zal zijn, dat de mij op deze wereld gegeven tijd nu ten einde loopt en dat de zeven geleende attributen weer van mij

teruggenomen zullen worden; en als de zeven geleende attributen teruggenomen zijn, blijft het lichaam nutteloos achter, (Tjin-taboehan).

PIASAN, ook peurasan (Mal. perhiasan), versiersel, (in deze beteekenis alleen in hik.; de gewone beteekenis is:) feest (inz. met muziek, optochten, vuurwerk en illuminatie), feestelijke optocht, wat tot een feest of optocht behoort, vermakelijkheid, vermaak, schouwspel, volksvermaak, volksfeest; *ba dan itam rajeu' kan ban, le piasan ba' djih roepa; oelèë ban leumò keulakoean, babah djih ban bibioenta; doea gadéng dalam babah, misé gadjah lakoe roepa*, het lichaam (van den *djén*) was zwart en ontzagelijk groot, en had allerlei (vreemde) versierse-len; het hoofd was als de kop van een stier, de mond had lippen als die van een kameel; in den mond zaten twee slag tanden als die van een olifant, (Tamim Ansa); *geusië keubeuë meuri bèë-ribèë, radja peudja mèë ra'jat doemna; meudjeudjeunèh doem piasan, boenjòë-boenjòë-jan meusoeara*, er werden duizenden karbouwen geslacht, de vorst onthaalde al het volk; er werden allerlei soorten vermaken gegeven, en allerlei soorten muziek deden hare toonen hooren, (Meudeuha); *peudoeë' piasan*, een feest geven, feest vieren; *pa doem-pa doem*

djipeudoeë' piasan, meusoeaka-soeka'an *sabé moeda*, ze gaven talrijke feesten en maakten als jonge lieden onder elkaar pret, (Gadjah toedjöh oelèë); *piasan poepò' boebiri*, het volksvermaak om rammengevechten te houden; zie verder vbd. i.v. *dja', gōj, keuë, ma-noera I, midan I, peurakan*. Moepiasan, een feest geven, feest vieren, een optocht houden; *siteungòh ri djimoepiasan, ara'ara'kan sadjan panglima*, sommigen hielden een optocht samen met den krijgsoverste, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. *meu'en*.

PIB-PIB, e.s.v. door Klinganeezen ingevoerde aarden of metalen fluit; *jōb pib-pib*, op zulk eene fluit blazen; *lagèë pib-pib*, zie i.v. *lagèë*. Moepib-pib, op zulk eene fluit blazen.

PIDIË, Pedir; Pedirsch; Pedirees; *Pidië pròm tapè diroe-ëng*, Pedireezen laten gegiste rijst op hun rug broeien, (bespotting van lieden van Pedir, die gegiste rijst als teerkost plegen mee te nemen, en verder als gierig bekend staan, zie sprkw. i.v. *boe I*); zie verder vbd. o.a. i.v. *oeta-oeta, pham, phō I, sanggōj*.

PIDJÉT, wandluis, (huist veel in slaapmatrassen en bedgordijnen, is, naar men zegt, bang voor de lucht van paardenhaar, zie vbd. i.v. *phét*, en wordt als beeld van geniepigheid en lafheid gebezigd); *tapòh pidjèt tatjōm*

bèë, tapòh goetèë takheun heuh, doodt men eene wandluis dan ruikt men stank, doodt men eene hoofdluis, dan zegt men heuh, (uitroep z.v.a. ik heb je), (sprkw. met de betekenis: dat pleegt een mensch te doen, of z.v.a. gewoonte is eene tweede natuur); *djamò' goetèë lhèë ngòn pidjèt*, muskieten, hoofd-, en ten derde wandluizen (zijn drie soorten dieren, die een mensch hinderen en die men zonder genade mag doden); *bè' lagèë oereuëng ba pidjèt*, wees niet als iemand, die (alleen) wandluizen brengt, (zegt men schertsend tegen iemand, dien men als logé wat langer wil houden); *geusoeën lagèë pidjèt*, laf als eene wandluis, (zie vbd. i.v. *geusoeën*); *soelét lagèë pidjèt*, geniepig, gemeen als eene wandluis. *Moepidjèt*, met wandluizen, vol wandluizen zittend; *taharab keukleumboe, kleumboe moepidjèt, taharab keuteungkoe, teungkoe pi soelét*, we hoopten op het gordijn, het gordijn bleek ook wandluizen te hebben, we hoopten op den teungkoe, de teungkoe bleek ook onbetrouwbaar te zijn, (sprkw.).

PIDJOEËT, mager, schraal, vermagerd; *dilèë teumbōn that, djinòë ka pidjoeët*, vroeger erg dik, thans mager; *riōh that lagèë oereuëng sië keubeuë pidjoeët*, lawaai als van lieden, die een mageren karbouw slach-

ten, (en om het weinige vleesch twisten); zie verder vbd. i.v. *keutina, loerōh, moeda, peunjeuha, peunjeukoeët*. *Poepidjoeët*, mager maken of laten worden. *Peunidjoeët*, magerheid.

PIË' I, zie **pi III**.

PIË' II, (dial. *basa handeuë*), borsten, (van mannen en vrouwen).

PI'É (Arab. *fi'l*), daad, handeling, handelwijze, gedrag, aard, karakter, (ook) werkwoord; zie vbd. i.v. *beugi, lah I, lamè* (werkwoord), *moerakabah, naseubah, palòë*. *Moepi'é*, handelen, zich gedragen, een zeker karakter hebben, van zekeren aard zijn; *lheuëh dji moentah teuma dji'oeët, radja njòë han djeuët tapeutjaja; meunjò meunan djimoepi'é, radja njòë han lé koepu-radja*, wat hij uitgebraakt (gezegd) heeft, slikt hij weer in, we kunnen dezen vorst niet vertrouwen; als hij zich zoo gedraagt, dan wil ik hem niet meer als vorst erkennen, (Noen Parisi).

PIËB, Toenōngsch *poeëb*, zuigen, in-, opzuigen, zuigen aan, rooken, schuiven; *ië ka dji piëb lé tanòh*, de grond heeft het water al opgezogen; *piëb mòm of tè'*, aan de borst zuigen; *tapiëb beukam sigò*, zuig eens aan den laatkop, neem (mij) eens bloed af; *piëb grò'-grò'*, eene Turksche pijp rooken; *piëb roekò'*, (een sigaar, een strootje) rooken; *piëb tjandoe*,

opium schuiven; zie verder vbd. i.v. leupeuët. Moepiëb, in-, opgezogen; de handeling piëb verrichten, Poepiëb, laten zuigen, in, op laten zuigen; tapoeapiëb aneu', laat het kind zuigen; tapoeapiëb tè' keu aneu', geef het kind de borst. Poemoepiëb, de handeling piëb of poepiëb verrichten. Peuneupiëb, of neupiëb, de wijze of het resultaat van het zuigen, zuiging. Zie djiëb, djoedjoeët, isab, sriëb.

PIÈNG; bôh piêng, verkorting van bôh loepiêng, zie loepiêng.

PIËT, luis, vloo, (grooter dan goetè en meer op dieren levend; van sommige soorten, zooals de piët of goetè gadjañ, olifantsluis, wordt gezegd, dat ze in ijzer veranderen, in welk geval ze als peugawè worden beschouwd); piët asèë, boej, keubeuë, leumò, manò', honden-, varkensvloo, karbouwen-, runderluis, kippenvloo; piët angèn, eene kleine soort piët, die ook op den mensch leeft, (zie vbd. i.v. leupi'); soelét lagèë piët, geniepig, gemeen als eene luis; ikan piët, e.s.v. zeevisch. Moepiët, luizen hebbende, vol luizen zittende.

PIGÒ, Pegu, Pegunees; toeròt nabsoe baranggahò, na ban Pigò tan agama, zij gaven aan hunne lusten toe als heidensehe Peguneezen, (Indra Bangsawan).

PIH, interjectie om katten weg te

jagen; pih mië, weg, kat; òn pih mië, kruidje-roer-mijniet, (vgl. Jav. pis koe-tjing).

PIHA', kant, zijde, richting, windstreek, partij, familiebetrekking, (verder) reden, om reden, van wege, door, doordat, omdat, (ook ba' piha'); peuët piha', de vier zijden, de vier windstreken; ban doea blah piha' ka geumeutém, beide partijen willen al, hebben zich al bereid verklaard; njang pò piha', de eigenaar, de rechthebbende, (wordt door sommigen beschouwd als eene verwarring met ha', zie vbd. i.v. la'sana); ngòn magata dilōn karōng, deungòn ampōn njan sèédara; rèt ma rèt koe doea piha', kajém lōn dja' masamoe da, aan uwe moeder ben ik van moederszijde verwant, en van (uw vader) den vorst ben ik eene nicht; zoowel van moeders-, als van vaderskant (ben ik dus aan u verwant), en toen ik jong was, ging ik vaak naar hen toe, (Noen Parisi); peuë rōh piha' djih ngòn dròëneu, in welke famliërelatie staat hij tot u, wat is hij van u; ngòn magata lōn rōh piha', kajém lōn dja' dilèë jōh moeda, ik ben aan uwe moeder verwant, en vroeger, toen ik jong was, ging ik vaak naar haar toe, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. krabat, en van de redengevende beteekenis van piha' of ba' piha' i.v. bieuë, jakin, lawin, loerōng,

matjam, mè I, mita, pa-wang. Moepiha', partij kiezen, zich aan iem.'s zijde stellen, aan iem.'s zijde staan; moepiha'(-piha'), in partijen verdeeld, bij groepen, aan verschillende zijden; oelōntoean hana moepiha' keudéh keunòë, oelōntoean dōng di teungòh, ik behoor noch tot deze noch tot gene partij, ik ben neutraal. Zie arah I, awa', euntang, teuntang.

PIKAH (Arab. fiqh), plichtenleer, Mohammedaansche Wet; èleumèë pikah, de wetenschap der plichtenleer, wetgeleerdheid; kitab pikah, werk over de plichtenleer; malém pikah, wetgeleerde; zie verder vbd. i.v. mahè, en sprkw. i.v. nahoe. Zie poekaha.

PIKÉ (Arab. fikr), gedachte, overdenking, overpeinzing, overweging, beraad, overleg; piekeren, denken, nadenken, overdenken, bedenken, uitdenken, zich bedenken, zich beraden, overpeinzen, bepeinzen, overwegen, overleggen; bah lōn piké dilèë, laat mij er eerst over nadenken; asaj breuëh niba' padé, pangoelèë piké doea lhèë oeròë, de oorsprong van de rijst is de padi, het begin (van elk werk) zij een nadenken van twee drie dagen, (sprkw., zie verder soortgelijke sprkw. i.v. pangoelèë, en lantja); han peuë piké, niet te overwegen, niet te bedenken, ondenkbaar, ontzaglijk, (zie vbd. i.v. ba II); zie verder vbd.

o.a. i.v. ariët, bidja', halōih, khiaj, meuda'i, moerō', mòseulihat, oedjōb, peuë. Moepiké, aan het denken enz. zijn, overleg plegen, piké met meerv. subjeet, met elkaar overleggen, onder elkaar beraadslagen; moepiké ngōn toe an poetròë, ngōn sambinòë Kandi Lila, hij (de vorst) pleegde overleg met de vorstin, de schoone K. L., (Indra Bangsawan); doeë' meutamōn di gaki glé, geumoepiké doem peutoea; oelèëbalang doem meutjèëwarat, „pakri pakat djinòë taboengka", bijeengezeten aan den voet van den berg beraadslaagden al de hoofden onder elkander; al de oelèëbalangs overlegden met elkander (over de vraag:) „wat zullen we doen, zullen we nu weggaan", (Banta Beuransah); zie verder sprkw. i.v. dja'. Teupiké, overdacht, overwogen; denkend aan (plotseling of als toestand), op de gedachte komend of gekomen, in gedachten verzonken; ka teupiké ba' até lōn, ik heb er al in mijn binnenste over nagedacht, ik heb al iets bedacht; zie verder vbd. i.v. bajeuën III, khò', oedjoet. Poemiké, de bezigheid piké verrichten; peuë é' tapoemiké sabé gata, hanatadjaweuëb, hoe kunt ge maar steeds aan het overwegen zijn, en geen antwoord geven; oereuëng poemiké, iemand, die nadenkt, alles rijpelijk overweegt; di djalang

njan hana poemiké, mata atédji ka boeta, die slechte vrouw handelt zonder nadenken, haar geestesoog is blind, (Tjintaboehan). Pikéran (Mal. pikiran), gedachte, overweging, oordeel, inzicht, begrip; 'èt of paneu' pikéran, kortzichtig, zonder doorzicht; panjang pikéran, met doorzicht, ruim denkend; pitjé' pikéran, bekrompen, kleindenkend, kortzichtig; lagèë oereuëng hana pikéran, als iemand zonder verstand, als een zinnelooze, krankzinnige.

PIKÉRAN, zie i.v. piké.

PIKŌJ, dragen, (van eene zware vracht aan een draagstok of met velen tegelijk); pikol, (eene gewichtseenheid; 1 pikōj = 100 katōë, zie katōë I); 1 pikōj Atjèh, = 100 katōë Atjèh, = $\pm 97\frac{1}{2}$ K.G.; 1 pipōj Tjina, = 100 katōë Tjina, = ± 65 K. G.; na tòm gaki djipikōj drōë na tòm gigōë djikab djoengka, heeft ooit een been zich zelf gedragen, heeft ooit een tand de kaak gebeten, (Pòtjoet Moehamat; sprkw. voor iets absurds; zie soortgelijke sprkw. i.v. paleuët). Moepikōj, gedragen; pikōj met meerv. subject; bij pikols.

PILADANG, zie peuladang.

PILAH, de lus van een kawé ranggōng (zie i.v. kawé), die aan de linggang vastzit.

PILEH, kiezen, uitkiezen, verkiezen, uitzoeken, lezen, bijeenzamelen, oprapen van vele voorwerpen, zooals gevallen vruchten of bloe-

men, (techn.) uitzoeken van de kettingdraden van een weefgetouw voor het inweven van figuren van goud- of zilverdraad, (ook) kasab-figuren inweven, (zie i.v. tjakò); piléh boengōng, bloemen uitzoeken of oprapen; ra'jat pi maté that barōlah, ta'eukeu darah ban ië raja; toedjōh oerōë manjèt geupiléh, habéh han habéh sabé mantōng na, het volk sneuvelde bij massa's en men zag het bloed vloeien als een watervloed; gedurende zeven dagen hield men zich zonder ophouden bezig met de lijken op te rapen (weg te halen) en nog waren er, die er lagen, (Pòtjoet Moehamat); piléh boelèë, (fig.) kieskeurig zijn, (b.v. in de keuze van een schoonzoon, zie vbd. i.v. hò); zie verder vbd. i.v. karòm, mahè. Moepiléh, gekozen, uitgekozen, enz.; de handeling piléh verrichten, piléh met meerv. subject. Poemiléh, de handeling piléh verrichten; oereuëng of inōng poemiléh, de deskundige oude vrouw, die de kettingdraden voor het inweven van kasab-patronen uitzoekt, die kasab-patronen in een kleed weeft. Peuniléh, de wijze of het resultaat van het piléh, het keizen enz., keus, keur, uitverkoren, gekozen, uitgekozen enz.; tjakò peuniléh, zie i.v. tjakò; bakōng peuniléh, zie i.v. bakōng; djiba pahlawan njang peuniléh, bandoem habéh ba-

latantra, hij nam uitgezochte voorvechters mee en verder het geheele leger. Piléhan, gekozene, uitgekozene, uitgezochte; na toedjōh bōh moekim njang moemeunan, roemōh piléhan doem geusadja, er waren zeven moekims, die zoo waren, met eene keur van woningen, die als het ware opzettelijk uitgezocht waren, (Pòtjoet Moehamat).

PILÈH, bont, n.l. met witachtige en ertusschen door roodachtig gele rug-, en halsveeren, en vleugels, die aan den buitenkant roodachtig geel en aan den binnenkant donker bruin zijn, (van hoenders, inz. van vechthanen); mand' pilèh, een vechthaan met zulke veeren; soorten: pilèh aneu' djō' (met zwarte nagels en sporen), pilèh awō moeda, pilèh sangkalōë.

PILÈT, met de duimen uiteenwrijven of uiteenhalen, (zooals de haren bij het luizen, ook met goetèë tot object), (verder) met de handen aan iets komen, aan iets knoeien, dooreenhalen, (fig.) uitpluizen; pilèt goetèë, luizen; kapilèt nabkeu mantōng, je zit alleen in je schaamdeelen te luizen, (zegt men scheldend tot een meisje dat niets uitvoert); peuë kapilèt sinan, wat voer je daar uit, wat scharrel je daar; njan han é' lōn padjōh lé, ka djipilèt-pilèt lé aneu' manja', ik kan dat niet meer eten, kinderen zijn er met hunne handen aan geweest; djipilèt mateu, hij pluisst uwe moeder

uit, i.e. vertelt allerlei leelijks van uwe moeder. Moepilèt, uiteengewreven, dooreengehaald, uitgeplozen. Poemilèt, de handeling pilèt verrichten. Vgl. pileuë', pilië'.

PILEUË, weer instortend of ingestort (van een herstellenden of pas herstelden zieke), op nieuw ziek wordend of geworden; bè' kadja' lam oeròë, treu' pileuë, loop niet in de zon, straks word je weer ziek. Moepileuë, weer instorten, op nieuw ziek worden; bè' kamoepileuë lam oeròë, je moet niet weer ziek worden door in de zon te loopen. Poepileuë dròë, zich weer ziek maken.

PILEUË', ook peuleuë', leuë', uiteendoen (van b.v. hoog gras of struikgewas, waar men doorheen wil loopen), uiteenschuiven, uiteenhalen; tapileuë' naleuëng batjoet, doe het gras een beetje uiteen; 'òh saré trōih djileuë' rangkeuëm, djindòë kram-kroem djileuë' djoenga, nadat ze de versperring van dorens uiteen hadden gehaald, haalden ze de palissadeering met krakende geluiden omver, (Pòtjoet Moehamat). Moe-, of teupileuë', uiteengeschoven, uiteengehaald, uiteengescheurd; lōn teugantōih, teupileuë' koelét gaki, ik stootte mijne voeten, dat de huid openscheurde. Poemileuë' de handeling pileuë' verrichten. Vgl. pilèt.

PILEUT, ook piloet, leut, loet, ontvellen, (het vel van het

lichaam, van een lichaamsdeel) aftrekken, afhalen; bè' kapileut koelét gaki, trek de velletjes niet van je voeten af. Moe-, of teupileut, ontveld, afgescheurd (van het vel); ka teupileut koelét oelèë lōn, mijn hoofd is ontveld. Vgl. lhoet.

PILIË', iets tusschen zijne vingertoppen houden om het te bekijken (b.v. een kleed), met zijne vingers aan iets komen, aan iets plukken; zie vbd. i.v. leubéng. Moe-pilië', ter hand genomen en bekeken. Poemilië', de handeling pilië' verrichten; peuë kapoemilië' sabé lam djoerèë, wat scharrel je daar steeds in de slaapkamer. Vgl. pilèt.

PILO', ontwricht, scheef (van de voeten), (ook) het gebrek hebbende, dat men, ten gevolge eener ziekte of verwonding, op den buitenkant van een zijner voeten of van beide voeten, of met scheeve voeten op zijn teenen loopt; Si Poelan boendèë reubah, ka pilò' gaki-gaki, N. N. is zoo even gevallen, dat zijne voeten heelemaal ontwricht zijn; é' pilò' gaki-gakiteu, het is om je voeten te ontwrichten, (zegt men van een verren tocht); djikhém 'òh pilò', hij lacht, dat zijne voeten ervan scheef staan, hij lacht tot omvallens toe; si pilò', iemand met het gebrek, dat hij op den buitenkant van zijne voeten of op zijne teenen loopt. Moe- of teupilò', ontwricht, pilò' geworden. Poe-

pilò' dròë, doen alsof men pilò' is.

PILOE, verblind, duizelig, (in hik. ook als Mal. piloe:) aangedaan, geroerd, meewarig; piloethat oelèë lōn oeròë njòë, taré' that oeròë, ik voel mij vandaag erg duizelig, de zon schijnt zoo fel; sòë njang kalōn piloepiloean, keulakoean Lila'indra, wie de gedragingen van L. (met zijne schitterende kleeding) zag, raakte verblind, (Tjah Koebat; deze regel volgt op den tweeden i.v. patōt uit den Tj. K. aangehaalden regel); Badi'ōn Djami keunōngkhama, that bit piloe hana tara, B. Dj. geraakte onder den invloed van den wijn en voelde zich zeer duizelig, (Diwa Sangsaréh); „meung sitapa' han lōn tém tjré, oedéb maté sadjan seureuta"; ban neuleungò lé Diwa Akaïh, piloe dan beulaïh meudjampoe soeka, „zelfs een voetstap wil ik niet (van u) scheiden, ik wil in het leven en in den dood (met u) samen zijn”; toen D. A. (die woorden van de prinses) hoorde, voelde hij ontroering en medelijden, vermengd met vreugde, (Diwa Akaïh).

PILOET, zie pileut.

PINAH, verhuizen (transit.), verplaatsen, over-, wegbrengen, wegruimen, veranderen, wijzigen, (ook) overzetten, vertalen; basa Atjèh njòë tapinah ba' basa Meulajoe, zet dit Atjèhsch in het Maleisch over; zie verder vbd. i.v. bantah

(sprkw.), gra', kōj, noe, papah, peusoena. Moe-, of teupinah, verhuisd, verplaatst, enz.; moepinah, (ook) pinah met meerv. subject. Poeminah, de handeling pinah verrichten; teungōh oe glé ra'jat barōlah, djipoeminahba ploëng areuta; ladōm bakeubeuēdeungōnleumò, ladōm, haj pò, baloeēm idja, het volk vluchtte bij massa's het gebergte in, hunne bezittingen medenemende; sommigen voerden karbouwen en koeien mee, anderen, heer, zakken met kleeren, (Banta Beuransah). Zie minah.

PINDÈ' (Mal. péndék), kort, klein, (van menschen en dieren, meest in:) manò' pindè', krielkip.

PINDÔË, boosaardig, kwaadaardig, slecht, boos, snood, ellendig, (ook in niet-ongunstigen zin:) schelmsch, schalksch, ondeugend, (meer in hik., en gew. attributief gebruikt); leupaïh Ahmat deungōn ma dròë, tjitjém pindòële bitjara; dalam sarōng djiteubiët dròë, djipeutòë ba' goetji raja, toen A. met zijne moeder weg was, haalde de schalksche vogel (die eene nimf in vogelgedaante was) allerlei ondeugende streken uit; (de nimf) kwam uit haar omhulsel te voorschijn en ging naar het groote watervat toe (om een bad te nemen), (Banta Ahmat); djitadjolé dalam kawan, beungèhdji ban rimoeëng

pindòë, hij stortte zich op de (vijandelijke) troepen, woedend als een kwaadaardige tijger, (Goemba' Meuïh); zie verder vbd. i.v. gantòë, kapéta, mangat, nahò, peutoegéh. Vgl. bisòë.

PINEUNG, pinang, betel-, arekalm, betel-, arekanoot; soorten: pineung banggi of bangdòë (groot en welriekend, zeldzaam, wordt als geneesmiddel gebruikt), p. bit (gewone, kleine soort), p. Malém Diwa of p. siba (zeer groote soort), p. mangdòih of p. moesang (welriekend, zeldzaam), p. peurana'kan (bastard-p. banggi, alleen de schil welriekend, de kern niet), p. poetéh (met witte kern); in de groeistadia van de pinangnoot onderscheidt men: pineung manjam (als vruchtknop), p. moeda (als jonge vrucht met groene schil), p. njèn of p. meutangkōb até (halfrijp, als het gaatje in de kern bijna dicht is), p. djereukat (in een verder stadium van halfrijpheid, als de schil gelig begint te worden), p. masa' (geheel rijp); naar de wijze van behandeling: pineung ganggang (met wierook geurig gemaakt, zie ook hōj II, ra'si), p. plah (rijp met de schil gehalveerd, vervolgens gedroogd en van de schil ontdaan), p. roeë', ook p. boelal (geheel rijp, eenige maanden in de schaduw gedroogd om daarna van de schil ontdaan te worden, zie vbd. i.v. gandòë), p. tjang (onrijp van de schil ont-

daan, daarna in kleine stukken gesneden en vervolgens gedroogd); pineung moeda, (ook) e.s.v. eetbaar schelpdier, gelijkend op eene jonge pinangnoot, (verder) boengòng pineung moeda, e.s.v. siermotief, (zie i.v. boengòng), en bòh pineung moeda, e.s.v. van pinangvormig versiersel aan den sirihdoek, (zie i.v. boengkōih); lhèë kra' pineung masa', drie stukjes rijpe pinang, (die men soms bij het uitspreken van drie verstootingen een voor een aan zijne vrouw overhandigt, en zoo symbool van eene onherroepelijke, driemaalige verstooting, zie taleuë'); njòë ranoeb thō na sabòh tjrië', pineung poeti' na sabòh doea; ranoeb oeteuën pineung bòh awé, 'òh thō tangké koereuëng rasa, hier is een stukje droge sirih, en een paar pinangknoppen; de sirih is wilde sirih en de pinang (als) rotanvruchten, als de steel droog is, is de smaak flauw, (uitdrukkingen van bescheidenheid), (Banta Ahmat); meulila pineung roeë', zie i.v. meulila I. Moepineung, pinangs hebben.

PINGAN, bord, schotel, schaal, (groot, van porcelein); pingan dè, plat bord; pingan lhō', diep bord; tjawan pingan, zie i.v. tjawan. Moepingan, een bord, borden hebben; met een bord, borden vol.

PINGGANG, om het middel vasthechten, (zich een kleed) om-

doen, om het middel dragen; pinggang idja, zich een kleed omdoen, een lendenkleed dragen; idja pinggang, ook alleen pinggang, heupdoek, lendenkleed, (geldt als een kenmerk van de Atjèhsch-Mohammedaansche kleedij, zie ook i.v. seuloeeuë; jongens en meisjes beginnen het over de broek heen te dragen van ongeveer hun achtste, resp. zesde jaar af, nadat ze, na de periode van algeheele naaktheid, tevoren alleen met eene broek hebben rondgelopen, zie vbd. i.v. kab, kōng I en hierbeneden; mannen laten het lendenkleed, in de Benedenlanden, tot even boven de knieën met schuinen benedenrand afhangen, in de Bovenlanden tot beneden de knieën met eene lange slip in het midden, zie pintjōng; vrouwen dragen het, in de Benedenstreken, tot op de voeten, en, in de Bovenstreken, iets hooger); idja sipinggang, één enkel lendenkleed, niet meer dan men om zijn middel heeft, (of) een kleed slechts zoo lang, dat men het maar eens om het middel kan winden, een lap; djimeugètlé reudjang-reudjang, idja pinggang meukoeë doea, zij sluiten dan snel vrede en gaan een vast verbond aan, (lett. knopen hunne heupdoeken twee aan twee aan elkaar vast, zie eene dergelijke en meer gebruikelijke uitdrukking i.v. koeë en pintjōng), (Tadeukiratō rakidin); neutjò' pinggang nawa' soengkét, peu'é' djahét

ngòn ië moeka, zij nam een lendenkleed en een schouderdoek met gouddraad doorweven om de schoonheid van haar gelaat te verhoogen, (Malém Diwa); dji-
ngoej idja siheulè si-
pinggang, boekòn lé sa-
jang aneu' miët moeda,
zij droeg een lap als lendenkleed,
deerniswekkend zag het jonge
kind er uit, (Diwa Akāh); zie
verder vbd. i.v. joeb I, kadōt,
plang. Moepinggang,
zieh een lendenkleed omdoen,
een lendenkleed dragen; ladōm
aneu' oelëëbalang, barō
moepinggang moeda-
moeda, deels waren het kinde-
ren (zonen) van oelëëbalangs,
jonge lieden, die pas een lenden-
kleed droegen, (Tjintaboehan).
Poepinggang, (een ander)
een lendenkleed omdoen, een len-
denkleed laten dragen; tapeu-
sō' loeeuë hana djilōb
lé, tapoepinggang gòh
lòm djilōb, om (hem, haar
alleen) eene broek te laten dra-
gen, staat het niet meer, en om
(hem, haar) een lendenkleed te
laten dragen staat het nog niet,
z.v.a. te klein voor een tafellaken,
te groot voor een servet.

PINGKÒ, schraal, (inz. van ge-
wassen en van vruchten, ook
wel van menschen en dieren),
niet welig, klein blijvend, niet
willende groeien of gedijen; bōh
panaīh pingkò, hana a-
sōë, een schrale nangka, er zit
geen vleesch in; sinjan ping-
kò that, han é' raja, die
jongen blijft maar klein, hij wil
niet groeien. Poepingkò,

schraal doen worden, klein laten
blijven. Zie kò II.

PINGKOEJ, opwippen (van het
achterkwartier), zich voorover
buigen met het hoofd lager dan
het achterkwartier, aldus staan
of knielen, (zooals bij de proster-
natie bij de seumajang, of
zooals kleine kinderen doen, die
daarbij tussehen de beenen door
kijken); djipingkoej
poenggōng ateuëh lōn,
hij heeft zijn achterkwartier te-
genover mij opgewipt, heeft zijn
achterste naar mij toegedraaid,
(teeken van minachting); bè'
kapingkoej, tamōng
angèn, sta niet voorover met je
derrière in de hoogte, de wind
dringt in (je buik); poela
pingkoej, voorover duikelen,
over het hoofd buitelen, een sal-
to mortale maken; poepoela
pingkoej, voorover laten dui-
kelen, enz. Moe-, of teuping-
koej, opgewipt (van het achter-
kwartier), met het hoofd voor-
over en het achterkwartier in de
hoogte opgewipt. Poeping-
koej, laten pingkoej; bè'
tapoepingkoej dròë,
= bè' tapingkoej, doch
opzettelijker, (of) laat niet toe,
dat men zijn achterste naar u
toedraait.

PINGKÒM, met de(n) nagel(s)
van de(n) duim(en) plat-, stuk-,
dooddrukken, (inz. van luizen);
pingkòm goetèë, luizen
aldus dood drukken; maté a-
neu' tjoet na ri sidòm,
'òh koepingkòm han me-
da'wa, ge zult sterven, gij jon-
gen zoo klein als eene mier, (zei-

de de geureuda tot Malém Diwa), ge zult geen kik geven, als ik u met den nagel plat druk, (Malém Diwa); zie verder vbd. iv. kroej. Moe-, of teupíngkòm, voorover-, omval-lend, omslaand, voorover-, ombui-telend, tuimelend, omtuimelend, voorover-, omgeval-len, omgesla-gen, enz.; leumòh lōn reu-bah 'òh teupíngkòm, ik was zoo zwak, dat ik omviel; meunan djikheun lōn djitròm-tròm, teupíng-kòm-píngkòm di ateuēh batēē, zoo zeide hij, terwijl hij mij aanhoudend trappen gaf, zoo-dat ik telkens op de steenen om-tuimelde, (Plandō' Kantjé). Poe-píngkòm, voorover, om doen vallen, om doen buitelen enz. Poemingkòm, de handeling píngkòm verrichten.

PINJARAM, zie peunjaram.

PINJÈT, drukken op, neer-, plat-drukken; platgedrukt; bē' ka-pinjèt bantaj, druk het kussen niet plat; ka pinjèt, al neergedrukt, (van b.v. een vechtende door zijn tegenstan-der). Moe-, of teupin-jèt, neer-, platgedrukt. Poepin-jèt, = pinjèt (verb.) met versterkte beteekenis of laten pi-njèt. Poemin-jèt, de han-deling pinjèt verrichten.

PINJIË, of peunjië, zeeschild-pad; soorten: pinjië blim-béng (groot, de eieren hanji), p. karaïh (klein, de eieren smakelijk), p. tōng-tōng (grootste soort, de eieren lang-werpig en hanji); bōh pi-njië, schildpadei; zie verder

vbd. iv. lisi. Vgl. banèng, keukoera, lantoej I.

PINJOË, pluizen, uitpluizen, (van gapeuēh, de pitten en onrein-heden verwijderen); tapin-jòē ba' gèt gapeuēh njòē, pluis deze kapok goed uit. Moe-, of teupin-jòē, geplozen, uitge-plozen; moepin-jòē, (ook) de handeling pin-jòē verrichten, pin-jòē met meerv. subject. Poepin-jòē, = pin-jòē met versterkte beteekenis, of laten pin-jòē; peuē kapoe-pi-njòē di kah inòng, tréb that, wat zit je toch uit te pluizen, meisje, dat het zoo lang duurt. Poemin-jòē, de han-de-ling pin-jòē verrichten; da-wō' ngòn teupeuēn la-lòē ngòn ireuēn, peu-engeuēh boeleuēn djipoe-min-jòē; doeē' meutoem-pō' pōh beurakah, haba djipeugah meudéh meu-nòē, ze houden zich steeds bezig met weven of met het opwinden van garen en pluizen kapok uit (zelfs) in den maneschijn; ze zit-ten bijeen en kletsen over alles en nog wat, (maar aan God den-ken ze niet), (Akeubarō Karim).

PINTA I, bede, wensch (tot God gericht, zelden tot een mensch); bidden, smeeken, vragen, wen-schen; ka tō' (ban) pinta, (zijn) wensch is vervuld; lōn pinta ba' Toe-han ba' na aneu' agam, ik bid den Heer, dat ik een zoon moge krijgen; hala pinta, zie i.v. hala; paléh pinta, kwade, ramp-zalige wenschen uitend of koesterend, (ook gezegd van iem., die

verwenschingen of beleedigende woorden uit of van een ander overbrengt); Si Oedjoet leungò meunan hareutòë, si aneu' bisòë ka beungèh raja; „Alah haj djoedò oereuëng binòë, pakòn meunòë paléh pinta; mangat koedoeë' lam meuligòë, djijoeë dja' djindòë djalang meureuka, S. O., de schelm, die woorden hoorende, werd zeer boos, (en zeide:) „Allah, mijne gemalin, waarom spreekt ge zulke rampzalige wenschen uit; terwijl ik heerlijk in het paleis zit, wil de vervloekte slechte vrouw mij (ten strijde) laten gaan, (Malém Dagang; deze regels volgen op de i.v. phét geciteerde regels); ... geukheunkeugata toeancoe asèë, geupròh-pròh oelèë pò meukoeta"; dami djileungò kaleuëm moemeunan, radja Asahan beungèh raja; jòh njan djimarit meugeurantang: „kah haj boedjang paléh pinta; han mèë tabòh lé djih keu boedjang, aneu' djalang geusoeën raja, ... hij noemde u, heer, een hond, en hij zeide uw hoofd te zullen vermorzelen, Majesteit"; toen de vorst van A. die woorden hoorde, werd hij zeer boos; hij zeide toen snauwend: „jij, ordonnans, bent iemand, die rampzalige wenschen koestert; men mag hem niet meer als ordonnans laten fungeeren, dat hoerekind is een lafaard", (Malém Dagang);

zie verder vbd. i.v. darah, kasat, lakèë, malakat, mat I, meuleuha, meunadjat, meunang, peuët, phoej I. Moepinta, de bezigheid pinta verrichten, een gebed uitspreken, Gods hulp inroepen; Malém Dagang djimeunadjat, keu Toehan that djimoepinta: „ja Ilahi wa ja Rabi, Toehankoe tabri koeat kèëwasa", M. D. sprak een gebed uit, vurig bad hij tot den Heer: „o mijn God, o mijn Heer, geef mij kracht en macht", (Malém Dagang); adat meunan pò djōndjōngan, oe ba' Toehan tamoe pinta; tameuhòn toelōng niba' Alah, éntja Alah ba' sidjatra, als het zoo is, geëerbiedigde heer, bid dan tot den Heer (om een zoon te krijgen); roep Allah's hulp in, opdat, zoo Allah wil, vrede over u kome, (Tjintaboehan).

PINTA II (Mal. pintar), knap, kundig, slim, (mod.).

PINTEUT; moe-, of teupinteut-pinteut, telkens bijna voorover vallend, waggelend, (zooals een beschonkene); 'òh tōn beudòih, teupinteut-pinteut, toen ik opstond, waggelde ik, (van b.v. duizeligheid). Poepinteut-pinteut, doen waggelen, telkens bijna voorover doen vallen.

PINTJÉ, afgescheiden, afgeraakt, afgezonderd, op zich zelf staande; lōn ka pintjé ba' rakan, ik ben van mijne vrienden afgeraakt, ik heb mij van

mijne vrienden afgescheiden; bè' pintjé-pintjé, niet van elkaar gaan; Alah, pintjé that pèng njòë, hò tamè, meung ië kawa han meuteumèë, ach, wat staat dit geldstuk op zich zelf, waar moet je ermee heen, zelfs een kop koffie is er niet voor te krijgen, (zegt men als men weinig geld over heeft); njan meureutabat „ta'ajōn awaj'', ninankeu asaj njang peureutama; „a'jansabitah'' tamsé tjeureumèn, lahé ngòn batén di sinan njata; pintjé niba' Woe-djoet moehaj, ninankeu asaj doem barang na, dat was het stadium (in de scheping) van „de eerste zelfbepaling'' (van Allah), daarin lag het eerste begin (van de manifeste wereld); de (nog slechts in de wetenschap van Allah) „vaststaande afzonderlijke dingen'' waren als een spiegel (van het absolute Zijn), waarin alles, naar het uiterlijk en het innerlijk, reeds (in kiem) geschapen was; ze waren al afgescheiden van het onkenbare Zijn (d.i. het primaire, absolute Zijn, van welks bestaan of niet-bestaan het verstand zich geen voorstelling kan vormen), daarin lag het begin van al wat bestaat, (Toedjōh kisah). Moe-pintjé, zich afscheiden, van elkaar gaan. Poepintjé, afscheiden, van elkaar doen gaan; ka lōn poepintjé dròë lōn, ik heb mij (van hen) afgescheiden.

PINTJŏ', eene in Groot-Atjeh onbe-

kende soort van zure tjeunittjah, zie i.v. tjitjah, (vgl. Mal. pentjoek).

PINTJŌNG, punt, slip van het lendenkleed, (het bij het dragen aan den voorkant afhangende gedeelte van het lendenkleed, zie pinggang); meukoeë, ook wel meu'ikat pintjōng, de slippers van elkaars lendendoeken aan elkaar vastknoopen, vastbinden, (beeldspraak voor:) iets gezamenlijk vastberaden ondernemen, elkander steeds bijstaan, lief en leed met elkander deelen, eendrachtig zijn; seun njòë, pòtjoet, ban njang oentōng, tamen'ikat pintjōng ta'é' koeta; laman di nab gata dilikōt, bè' tatakōt dja' oedéhta, ditmaal, prins, zullen we het op ons lot laten aankomen, laten we de slippers van onze lendendoeken aan elkaar vastbinden (laten we het gezamenlijk vastberaden wegen) om de vesting te bestormen; ik ga voorop en gij volgt mij, wees niet bang, laten we gaan, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. koeë.

PINTŌ, deur, poort, ingang, toegang; wordt verder als hulptelwoord voor keudè (winkel) gebezigd, (zie ook moeka); gata aneu' oemoe barō, 'òh pintō gòh lōm lōn baba, je bent nog erg jong, mijn jongen, ik heb je zelfs nog niet tot de deur gebracht, (Banta Ahmat; zie ook vbd. i.v. ampeuët); pintō khōb, zie i.v. khōb; pintō raja, groote poort, hoofdpoort van een

paleis of stad; pintō rêt, deur, poort, die op een weg uitkomt, tot een weg toegang geeft, deur van eene omheining; pintō pageuë, deur van eene omheining, (zie daraïh); pintō rimba, ingang van een bosch, waar een boschpad begint; gata na keudè padoem bōh pintō, hoeveel winkels hebt ge; zie verder vbd. i.v. larang. Moepintō, eene deur, enz. hebben; na moepintō bilé', heeft de kamer eene deur. Poepintō, van eene deur enz. voorzien, eene deur enz. aanbrengen; tapoepintō ba' gèt roemōh njan, breng aan dat huis goede deuren aan.

PIŌH I, rusten, rust nemen (ook in den zin van: zijn ambt neerleggen), uitrusten, ophouden, stilhouden; neupiōh, rust uit, (zegt men ook in den zin van: ga zitten, tot een gast); piōh dròë, = piōh; geulhōm sa'ōh geupiōh dròë, beungōh oeròë leumah dōnja, ze wierpen het anker en hielden daar stil, toen het ochtend was, zagen ze het land, (Malém Diwa); hana piōh, zonder ophouden, steeds door; djara' siseun (of sigò) piōh, (eene afstands aanduiding) zoover als men gewoonlijk aan één stuk door loopt, (of rijdt, zie vbd. i.v. lawa, en zie i.v. hè'); zie verder vbd. i.v. dami, larang, lōi h I, oesòë, padèë, peuë. Moepiōh, de handeling piōh verrichten, piōh met meerv. subjeet; hana sahò talō meunang,

pahlawan doea sabé sa; 'òh hané' lé geumoepiōh, teubiët reu'ōh banië raja, geen van beiden overwon of dolf het onderspit, de twee helden waren aan elkander gewaagd; zoodat zij niet konden uitrusten, en hun zweet als een watervloed vloeide, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. leusōh, loelōi h. Poepiōh, laten rusten, rust laten nemen, pensionneeren, doen op-, stilhouden. Teupiōh, rustend, rust nemend enz., tot rust, tot stilstand komend of gekomen; 'òh saré trōi h ba' teumpat Sangsaréh, di sinan teupiōh radja ngòn ra'jat, toen ze op de verblijfplaats van S. aankwamen, hielden de vorst en zijn gevolg stil, (Diwa Sangsaréh). Poemiōh, de handeling piōh verrichten. Peuniōh, rust, rustplaats, rustpunt, pause (bij het Qorân- of hikajatreceit, in de rede), caesuur, (zie wakaïh); teumpat peuniōh, rustplaats; njang di djoerōng balèkoe toedjōh, teumpat peuniōh njampang gòb teuka, aan de paden (voor mijn paleis) heb ik zeven wacht paviljoens, waar menschen, als ze komen, uit kunnen rusten, (Malém Dagang); peuniōh ajat le peuë matjam, le peuë ragam, hé tjèédara, de rustpunten in de versregels zijn van verschillende soorten, van verschillende wijzen, o broeders, (Plandō' Kantjé).

PIŌH II, vieren, (van een touw, van b.v. een vlieger); tapiōh

landjataldöë glajang ba' leuboe, vier gauw het vlieger-touw, zóó dat de vlieger hoog stijgt. Moe-, of teupiōh, gevierd.

PIPA, groot vat, waterton van een schip, (mod. ook) pijp, leiding; pipa roekò', sigarenpijpje; pipa ië, waterleiding.

PIPA', geschonden, verminkt, beschadigd, gebroken, verbrokken, in stukken, met gaten; (ook verb.) een stuk afbreken, afscheuren, afnemen, (van eetwaren); pipa' eungkōt, een stuk van een visch afnemen; blangōng pipa', een pot waar een stuk van den rand af is; padé geutanjōë ka pipa', ka djikab lé tikōih, onze padi is beschadigd, muizen hebben ervan gegeten; djimeudring-dring that meusa'sa', moeka pipa' han djikira, zij duwden en verdrongen elkander, en bekommerden er zich niet om of zij daarbij aan hun gezicht letsel kregen, (Gadjah toedjōh oelèë); pipa' até, met gebroken hart, bedroefd, hartzeer hebbend, gegriefd; pipa' areuta, bè' pipa' até, laten de bezittingen geschonden (beschadigd, voor een deel verloren) zijn, als men maar geen hartzeer heeft; boekōnkeudeuīhlōn eu si nja', até lōn pipa' sigeunab hari, ik zie u, mijn kindje, zeer duidelijk voor mij, mijn hart is elken dag van verdriet vervuld, (Indra Bangsan); adat siroemōh pi sang djara', até pipa'

rō'rō' masa; sabōh rahmat sabōh la'nat, hana mangat djih njan doea, al woonden ze in hetzelfde huis, ze zouden zijn alsof ze ver van elkander waren, want ze zouden steeds een onaangenaam gevoel in hun hart hebben; de eene is begenadigd, de andere is vervloekt, die twee zullen zich tegenover elkaar niet prettig gevoelen, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. deuda', groei, leu'a, meureujam I, oedjeuën. Moe-, of teupipa', = pipa', (adj.). Poepipa', schenden, verminken, beschadigen, breken, afbreken, afscheuren, verbrokkelen; poepipa' oemōng, zie i.v. oemōng. Vgl. pipèt.

PIPÉ, geheel vol, boordevol, tot de boorden reikend; ië lam kroeëng 'ōh pipé saré, het water in de rivier reikt heelmaal tot de oevers. Poepipé, geheel, boordevol vullen, tot de boorden laten reiken, geheel vol laten lopen; bè' kapoepipé ië lam goetji, vul de kan niet zoo boordevol met water.

PIPÉH (Mal. pipis), = péh, (zie aldaar); gò of kajèë pipéh, hart-, of eivormige wrijfplank, (waarop met een steenen wrijfrol b.v. speerijen worden fijngevreven).

PIPÈT, dial. Oostkust pipòt, een stuk afbreken (van iets hards of brokkeligs, b.v. van een gebak, pleister van een muur), vaneenrijten (van b.v. gebraden kip); peulandō' trōn ateuēh bimba, peurab landja

ba' sagòë koelah; dji-tjò' gapoe teunoerab bata, djiraba dji'eunjang basah gapoe meu'ië ban lheuëh geutòb, djipipòt ba' njang geukeubah, het dwerghert daalde van den preekstoel af en ging snel naar den hoek waar de waterbak zich bevond; hij wilde pleisterkalk nemen en tastte (in de duisternis) naar natte kalk; de kalk, die pas gestampt (en met water vermengd was) was nog vochtig en (het dwerghert) brak van de kalk, die men achtergelaten had, een stukje af, (Plandō' Kantjé). Moepipèt, afgebroken, vaneengereten; peunadjōh njòë ka moepipèt bandoem, van al deze koekjes zijn stukjes afgebroken. Vgl. pipa'.

PIPÒË; teupipòë, neer-, ineengezakt, ineengestort, neergeslagen, in gedoken houding, gebogen, ineengekrompen, neer-, ineenzakkend, ineenstortend; neupòh goenòng ma ngòn djaròë, ka teupipòë leumah rata, hij sloeg den berg met zijne hand en de berg stortte ineen, zoodat het terrein er weer vlak uitzag, (Moehamat Napijah); ladōm keunòng di tangkoera', ka teukeupa' sinan teupipòë, sommigen werden (met de knots) op het hoofd getroffen en stuiptrekkend zakten zij ineen, (Goemba' Meuih); 'òh teukeudjōt ba' meuloempòë, doeë' teupipòë wét ngòn sila, toen hij uit zijn droom ontwaakte ging

hij in gebogen houding zitten met den eenen voet op de andere dij, (Banta Ahmat); teuma seupōtlé ngòn oeròë, pò samlakòë leuboej mata; teuma teungeutlé teupipòë, ka neutōb njòë ngòn idja soetra, het liep toen tegen den avond en de schoone jongeling kreeg slaap; weldra sliep hij ineengekrompen (met opgetrokken beenen en gebogen hoofd) in, en (zijn vermomde vader Malém Diwa) dek- te hem toe met een zijden kleed, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. 'ò, oengië'.

PIPÒT, zie pipèt.

PIRA', zilver: zilveren; pira' seuntagi, zie seuntagi; ië pira', zilverbad, zilverkooksel; meuïh pira', zie i.v. meuïh; Meuseuma Rimba toean njan djimeunan, hatib djōndjōngan meukoeta dōnja; ka geubōh lam lòh pira', han moebalé' njankeu nama, die heer heette M.R. en was de „prediker” van Zijne Majesteit, de kroon der wereld, (van den vorst van Atjeh); zijn naam was op eene zilveren plaat gegraveerd en kon dus niet veranderen, (hij had in die functie van den soeltan eene aanstelling op eene zilveren plaat gekregen), (Pòtjoet Moehamat).

PIRANG, opgehouden, ophoudend (inz. van den regen), bedaard, bedarend, opgeklaard, opklarend. (van het weer); pat oedjeu-ën njang han pirang, siri prang njang han

reunda, waar valt er regen, die niet ophoudt, waar wordt er strijd gevoerd, die niet eindigt, (sprkw. voor:) aan alles komt een eind, of z.v.a. na regen komt zonneschijn; deumpé' soera' hana pirang, meugoe-tjōh prang padang Anta, ze schreeuwden en juichten zonder ophouden en voerden een verwoeden strijd op de Antavlake, (Indra Bangsawan); tantra moesōh hana pirang, baniē pasang (= paseu-ēng) ladjoe teuka, het vijandelijke leger kwam zonder ophouden als een watervloed toestroomen, (Indra Bangsawan). Zie préng.

PIRÉNG (Mal. piring), schotel, bord, (gew. in) piréng katta, glazen schoteltje voor zout of zoetigheid, en piréng peutōē meunjanjōē, gramofoonplaat, (mod.). Moepiréng, schoteltjes hebben; schotels vol. Zie tjiépé.

PIRÉT, uitdrukken, uitknijpen, uitpersen, drukken; pirét oebat, het vocht uit een in een stuk goed gewikkeld geneesmiddel drukken; pirét proeët, op den buik drukken (van b.v. een lijk om het vuil eruit te persen); zie verder vbd. i.v. oeë. Moe-, of teupirét, uitgedrukt, uitgeknepen, enz.; ladōm oereuēng ka moepirét, teubiët tjirét djiseutèt pha, sommigen raakten (in het gedrang) zoo in de knel, dat waterig vuil uit hen werd geperst en langs hunne dijen afvloeide, (Gadjah toedjōh oelëë); zie verder vbd. i.v. klah.

ATJEHSCH-NEDERLANDSCH-WOORDENBOEK Deel II.

Poepirét, = pirét met versterkte beteekenis, of laten pirét. Poemirét, de handeling pirét verrichten. Vgl. pitjét. PIRO, meer pirò-pirò, laveeren; djiilhōm alam djibōt sa'ōh, lajeuē djibōh banlhèē rata; djibali-balinjoesōj rantò, djitrōn pirò oe koeala, de vlaggen werden (als sein) neergehaald, en de ankers werden gelicht, en op alle drie schepen werden de zeilen geheschen; ze laveerden naar de kust toe, ze laveerden naar de riviermonding, (Noen Parisi). Moepirò-(pirò), de handeling pirò-(pirò), verrichten.

PIRÒ', of birò', zie i.v. tjeukò'.

PIROEËT, fijn, niet grof, tener, klein; aneu' piroeët, een fijn kindje; plandō' kalòn bōh tjampli mirah, djihej „pò reundah di sinōē gata; njōē kapadjōh bōh sipiroeët, mangat proeët-proeët peungeuīh dada''; tjanggoeë' kalòn mirah-mirah; mangat leupaīh ba' djikira, het dwerg-hert zag roode lomboks en riep: „korte (bijnaam van den kikvorsch), kom hier; hier, eet van „de fijne vruchtjes'' (i.e. lomboks), je krijgt er een aangenaam gevoel van in je maag en een helderen geest''; de kikvorsch zag de roode vruchtjes en dacht dat ze zeer lekker zouden zijn, (Plandō' Kantjé).

PIROEIH (Arab. fîrôez), turkoois; turkooizen; euntjiën

(mata) piroeïh, een turkooizen ring.

PIRŌT, zie i.v. irōt.

PISANG, banaan, pisang; soorten:
 p. abèë (Mal. p. kepok), p. abèë kléng (een grootere vorm van de voorgaande), p. abin (Batav. Mal. p. gembor, wordt bij liefde-, en feestgaven gebruikt, b.v. bij een doe'a seulam at met keumeung, bōh glima en boengōng peu-kan aan den teungkoe gegeven), p. ambōn (zie p. brat), p. batèë (zie p. beum), p. beum of beung, ook genoemd p. meu'aneu', en, als Mal., p. batèë (Mal. p. batoe, of p. bidji, met veel pitten), p. boeë (Mal. p. karoh, groeit op bergen, voor menschen oneetbaar), p. boeja (Mal. p. seriboe?), p. boengōng (klein, langwerpig, aromatisch), p. brat, ook wel naar het Mal. p. ambōn (Mal. p. ambon), p. djarōm (Mal. p. djaroem, zeer dun en zoet), p. gadōng, p. kapaj ook p. tōng (groot), p. keumala (kleiner dan p. maïh, zoet), p. klajoe (zie p. kleuëng), p. klat (Mal. p. kelat, heeft een samentrekkenden smaak, wordt als middel tegen bloeddiarrhee gebruikt, zie biōh, en aan zuigelingen te eten gegeven; ajōh, radja, ajōh, pisang klat oebatiōh, komaan, radja, komaan, p. klat is een middel tegen diarrhee, — kinderrijmpje —, zie verder vbd. i.v. klambé), p. klat barat (zie p. talōn), p. kleuëng, ook p. klajoe of

seulajōh geheeten (Mal. p. tandoek), p. koedangdi (Mal. p. rotan), p. lidi of p. sididi, p. maïh (Mal. p. mas), p. meu'aneu' (zie p. beum), p. moeda sitali, in het dial. v.d. Westkust p. radja sitali genoemd (Mal. p. soe-soe), p. moendam, p. noe (klein, aromatisch als de p. boengōng), p. oedeuëng (zie p. soeasa), p. oeteuën (algem. naam van wilde soorten), p. radja sitali (zie p. moeda sitali), p. radja talōn (grootte soort p. talōn), p. roesa, p. seulajōh (zie p. kleuëng), p. seumatoe of teumatoe (klein, zoet, wordt als zuigelingenvoedsel gebruikt), p. sididi (zie p. lidi), p. soeasa, ook wel naar het Mal. p. oedeuëng genoemd (Mal. p. oedang, met roode schil), p. talōn, in het dial. v.d. Oostkust p. klat barat geheeten (Mal. p. radja), p. teumatoe (zie p. seumatoe), p. triëng (geel, aromatisch), p. wa' (Mal. p. radja Siam); peuë pisang dilèë masa', welke soort pisang wordt het eerst rijp, (raadsel met de bedoeling: peuë pisang dilèë ma sa', welke soort pisang geeft de moeder het kind het eerst in, opl.: p. seumatoe); pisang kamèng pò', pisang, waartegen geiten gestooten hebben, (bescheidenheids-halve gezegd van de pisang, die men aanbiedt); pisang keumbeuë of meukeumbeuë, zie i.v. keumbeuë; pisang si'ikat, of sikat, of sisikat,

afdak (tegen een huis aangebracht), aan-, uitbouwsel; neu-joeë peugèt pisang sikat, djimeunan madatba' doeë' radja; teumpat tjoeekō ō' ba' kōh goekèë, teumpat keumawaj that mentahta, hij (de vorst) liet (aan de vesting) een aanbouwsel aanbrengen, madat (bastion, tribune) geheeten en dienende tot zitplaats van den vorst, waar hij zich het haar liet scheren, zich de nagels liet afknippen, eene goed ingerichte plaats tevens voor den wacht, (Malém Dagang); pisang teuseubèh, zie i.v. teuseubèh; bōh pisang, pisangvrucht, (ook) biceps, (zie ook sapaj); ikan pisang, e.s.v. zeevisch, van dezelfde soort als, doch grooter dan de ikan lham. Moepisang, pisang hebben; met pisangs. Vgl. poepisang.

PISÈT, schillen (van vruchten, waarvan de schil gemakkelijk afgetrokken kan worden, zooals van de pisang), pellen, afschillen, afpellen; pisèt pisang, pisang schillen, de schil om-, en aftrekken; pisèt bōh, de voorhuid achterwaarts trekken, zoodat de glans penis ontbloot wordt. Moe-, of teupisèt, geschild, gepeld, enz.; aneu' ban teupisèt, een pasgeboren kind, (gew. fig.); kah aneu' ban teupisèt, bè' le narit, je bent nog nat achter de ooren, je moet niet veel praat hebben. Poemisèt, de handeling pisèt verrichten.

PIT; moepit, e.s.v. bikkelspel, zie i.v. simbang.

PITA (Mal. id., Port. fita), lint, band, (mod.). Moepita, een lint hebben of dragen; met een lint. Poepita, van een lint voorzien, een lint aanbrengen. Zie kitan.

PITA', afgeschoten, afgeperkt deel (van een huis, eene kamer, eene prauw of schip op het dek of in het ruim, van een sawah, een tuin, eene doos of kist), vak, perk, bed (van een tuin); Noerōn 'Asikin tamōng lam bétra, neumeuseuninja didalam pita', N. A. begaf zich aan boord van het schip en ging in een afgeschoten deel uitrusten, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. masa', oemōng. Moepita'(pita'), in vakken verdeeld; roemōh njòë moepita'-pita', dit huis is in vakken verdeeld. Poepita', in vakken verdeelen, vakken aanbrengen.

PITAH (Mal. pétah), welbespraakt, welsprekend, (in hik.); poetròë neudoeë' diateu-ēh balè, dëndajang ramè teungōh pōh tjakra; moebagòë-bagòë geu'ikat boengōng, oereuēng ka'-indreuēn pitah peuseutari, de prinses zat in het paviljoen, terwijl de hofjuffers druk schertsten; zij (de prinses en de hofjuffers) maakten ruikers in allerlei vormen, de lieden van het hemelrijk waren welbespraakt en kundig, (Diwa Sangsaréh).

PITAM, zware duizeling (zoodat men een oogenblik zijn bewustzijn verliest, b.v. bij het gaan omvalt), toeval, flauwte; djilhab

pitam, door eene duizeling bevangen worden, eene flauwte krijgen; beukeumeunan oereuëng njang teuka poengò atawa teuka pitam di awaj wa'tèë misé hoekōm oereuëng bindë njang teuka hé atawa ni phaïh di awaj wa'tèëtjit, welnu, voor iemand, die krankzinnig wordt of een toeval krijgt in het begin van den tijd (voor een seumajang) gelden dezelfde bepalingen als voor de vrouw, die ook in het begin van den seumajang-tijd menstruatie of eene kraamzuivering krijgt, (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. koetika. Poepitam dròë, doen alsof men een toeval krijgt, aan pitam lijdt.

PITÉH (Mal. pitis), e.s.v. klein Chineesch muntstuk, gebruikt bij een zeker hazardspel, (hiervoor ook andere geldstukken of fiches). Moepitéh, e.s.v. hazardspel (spelen), waarbij een der spelers bankhouder (oereuëng mat pitéh, ook patjah pitéh geheeten) is en telkens uit 120 pitéh eene handvol neemt, terwijl de overige spelers op 1, 2, 3, of 4 inzetten; de door den bankhouder gegrepen hoeveelheid pitéh wordt door 4 gedeeld, en zij, die op het cijfer hebben ingezet, dat de rest der deeling (waarbij de rest 0 als 4 beschouwd wordt) vertegenwoordigt, krijgen van den bankhouder eenmaal hun inzet uitbetaald, terwijl de inzetten op de drie andere cijfers voor den bankhouder zijn.

PITI, e.s.v. rijstvogeltje, (beeld van

vlugheid); teuga pi that até brani, pantaïh ban pitihana njang sa, hij was sterk en moedig, en was zoo snel als een piti, niemand was hem gelijk, (Malém Diwa); banneudeungò meunan pakat, neuloempat hareuga piti, toen hij (Ali) die woorden hoorde, sprong hij (zoo snel) als een piti, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. phét.

PITJAH, bijvorm van bitjah, zie aldaar.

PITJARA, bijvorm van bitjara, zie aldaar.

PITJÉ', nauw, eng, niet ruim, (vaak in fig. zin); teumpat pitjé', eene nauwe plaats; djih pitjé' that até, hij is erg eng van gemoed, i.e. is erg gauw aangedaan, maakt zich gauw ongerust, (ook) is gierig, helpt niet gauw anderen; pitjé' pikéran, zie i.v. piké; moesém pitjé' blang, de tijd, dat de velden „nauw” zijn (zie i.v. moesém), gedurende welken tijd het verboden is om de „doorboring der oorlellen” (tòb gloenjoeëng) van een meisje te verrichten, omdat de gaten „nauw” (pitjé') zouden blijven, of om grafsteenen op een graf te plaatsen (poela batèë), omdat de doode het in zijn graf benauwd zou krijgen (pitjé' koeboe); djalan hareukat djeuëtken pitjé', ili moedé' hana djalan; meuneukat keudè hana sòë blòë, soesah kamòë keudoeka'an, de weg om wat te verdienen was (door de

onrust) eng geworden, er was daarvoor (eigenlijk) geen weg, noch in het binnenland noch aan de kust; niemand was er, die de koopwaren in de winkels kocht, zoodat ik zeer verdrietig was, (Kamarō Daman). Poepitjé', eng, enger maken.

PITJÉT, uitdrukken, uitknijpen, plat drukken, drukken, knijpen, (ook) masseeren; pitjét tjoemoeët, eene puist uitdrukken; pitjét danòh, etter uitdrukken; pitjét doeròë, een in het vleesch ingedrongen doorn uitdrukken; ban djideungò toetò seungkòë, njeum katoelòëlam teulinga; moeka beungèh até sakét, doem geupitjét ba' angèëta, toen hij die stekende woorden hoorde, kreeg hij een gevoel alsof zijne ooren doof werden; toorn kwam over zijn gelaat, in zijn hart voelde hij eene stekende pijn, het was hem alsof in zijn lichaam werd geknepen, (Radja Bada); peuë tjit goena lōn neupeu'oeédéb, gèt neupitjét na meung phana, waarvoor zoude ge mij dan laten leven (zeide het dwerghert tot den olifant); het zou beter zijn, indien ge mij dood druktet, (Plandō' Kantjé). Moe, of teupitjét, uitgedrukt, uitgeknepen, enz.; moepitjét, (ook) = poemitjét, de handeling pitjét verrichten; dji'éh sadjan gòb njang raja, aneu' tjilaka proeët ka bitjah; ka teubiët è' ba' moepitjét, è' tjirét

khiëng han ban peugah, (wie is) de ellendeling, die, samen slapende met de grooten, buikloop heeft gekregen, die in de verdrukking dunne ontlasting heeft gekregen, die zoo geweldig stinkt, (Plandō' Kantjé). Poepitjét, = pitjét met versterkte beteekenis, of laten pitjét. Vgl. pirét, tjeupét.

PITÒ', ook sitò', e.s.v. paardenvlieg, ook djamò' gadjah genoemd; soelét lagèë pitò', gemeen als eene paardenvlieg, (zie ook i.v. soelét).

PITRAH (Arab. fitrah), godsdienstige belasting, die ieder Moslim bij het einde der vastenmaand voor zich en de zijnen heeft op te brengen (in Atjèh gew. voldaan op den ochtend van den oeròë raja Poeasa, en door voorname personen ook voor hunne volgelingen, rakan), ten bedrage van eene bepaalde hoeveelheid van het graan des lands (in Atjèh gesteld op eene hoeveelheid gepelde rijst van 2 arè meu'oeng per persoon), en ten bate van dezelfde categorieën van personen, aan wie de djakeuët ten goede moet komen, (in Atjèh gew. aan den teungkoe meunasah gegeven, van wien men soms de benoodigde hoeveelheid rijst koopt om die vervolgens als pitrah aan hem te overhandigen); wordt ook genoemd djakeuët toebōh (Arab. zakât al-badan), de „naar het lichaam", i.e. per hoofd berekende djakeuët; njòë pi-

trah lōntoean doea (lhèë enz.) dròë oereuëng njang Toehan poewad-jéb dalam thōn njòë lōn bri (of djō') keu teungkoe, hier geef (overhandig) ik u, teungkoe, mijne pitrah voor twee (drie enz.) personen, die de Heer mij ten plicht heeft gesteld voor dit jaar, (gebruikelijke formule bij de overhandiging van de pitrah); seumajang keu pitrah, godsdienst oefeningen verrichten ter wille van de pitrah, (spottend van een niet onbaatzuchtigen vrome gezegd). Moe-pitrah, pitrah opbrengen, geven. Poepitrah, vooriem. pitrah opbrengen; ka lheu-ëh neupoepitrah (keu) Si Gam, hebt u voor Gam (onzen zoon) al pitrah opgebracht.

PLAB-PLOEB, of blab-bloeb, klanknabootsing van b.v. vruchten, die in het water ploffen, of van menschen, die door het water waden; zulke geluiden makende. Vgl. *plam-ploem*.

PLAH, (in tweeën) splijten, klieven, klooven, opensplijten, openen, eene opening maken (inz. in een dam of dijk om het water door te laten, ook b.v. in een pagger), doorsteken (van een dijk), open rijten, stuk scheuren (van b.v. kleeren), (ook) deelen (in de rekenkunde); plah doedjèë, brandhout klooven, (zie vbd. i.v. peuroea); plah oe, een klapper in tweeën splijten, openhakken; geuplah (ook geupeuhah) babah, geubri

raseuki, men heeft eenmaal een mond gekregen, men zal dus ook wel te eten krijgen, (eig. Hij, n.l. God, heeft bij den mensch eenmaal een mond geschapen, Hij zal hem dus ook wel te eten geven), (sprkw.); nanggròë Teubéng nanggròë Sri Mideuën dilèë dileu-ën djeuët keu paga; lheuëh njan geuplah koeala Toekaïh, ië-dji leupaïh oe koeala; geuplah teuneulòb Blang Mè Poengéng, gampōng Teubéng djeu-ët keu rata, in het landschap T., in het landschap S. M. was het vroeger (zelfs) op de huiserven moerassig; daarop maakte men eene uitmonding in zee van de T.-rivier, zoodat het water naar de riviermonding kon afvloeien; men stak den dijk van Bl. M. P. door en (het terrein van) gampōng T. werd vlak (en droog), (Pòtjoet Mochamat); boeët tjèédaga ba' blòë poeblòë, oetōih pandòë bidja'sana; ba' meu'angka plah bagian, siribèë djalan sabòh angka, in het bedrijf van den handelaar, in het handel drijven was hij zeer kundig, bedreven en knap; (zoo ook) in het cijferen, in het deelen, hij verrichte duizenden bewerkingen met één cijfer, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. angèn, awé, badjèë, gadjah, geunang, meudang, oelaïh, pantjaloegam, phō I. tjé'. Moe-, of teuplah, gespleten, gekleefd, enz.; pakòn

ka moeplah loeëng ië njan, waarom is die waterleiding doorgestoken. Poemeulah, de handeling plah verrichten; soearamisé glanteuë poemeulah, sōbeuhanalah that goeranta, het geluid (van hun geschreeuw) klonk als inslaande bliksemslagen, ze waren ontzaglijk strijdlustig. (Diwa Akaih). Peuneulah, de wijze of het resultaat van het plah; kajèë peuneulah, (voor brandhout) in stukken gekloofd hout.

PLAM-PLOEM, ook blambloem, het geluid van b.v. groote vruchten, zooals klappers, die in het water vallen, van menschen, die zich in het water storten; zulk een geluid makende. Vgl. plab-ploeb.

PLANA, of peulana (Mal. pelana), zadel, (ook eene mat of een bultzak als zoodanig gebruikt); maséng-maséngateuëh kandran, gadjah balōhan goeda plana, ieder reed op een rijdier, op een olifant met een huisje erop, of op een paard met een zadel. (Meudeuha'); aneu' plana, clitoris, (zie tét). Moeplana, een zadel hebben; met een zadel, gezadeld.

PLANDŌ', of peulandō', e.s.v. dwergheert, (bekend om zijne listen en held van dierenfabels; zie kantjé); akaj plandō', met dwergheertstreken, (gezegd van iem., die veel listen en streken heeft); ba' plandō', e.s.v. aan rivieroever groeienden struik, waarvan de bladeren in de sam-

baj en als geneesmiddel worden gebruikt en de vruchten door kinderen worden gegeten. Zie napōh.

PLANG, bont, gevlekt, gestreept; vlek, streep; goeda plang, een bont paard (zie vbd. i.v. lhōng I, lintō), ook als plaag naam gebezigd tegen jongens, wier penis gevlekt, vuil of zwerend is; bè' padjōh oe, plang bōh, eet geen klapper, je krijgt er een gevlekten penis van, (tot een pas besneden jongen); plang-pléng, of plang-pleut, ook plang-ploet, versterking van plang, geheel bont, kakelbont, geheel gevlekt of gestreept, (zie vbd. i.v. léng); idja plang, ook wel alleen plang, een gestreept kleed, (door het ikatten van de draden); djippinggang plang teuneun pira', djisawa' teuneun soeasa, zij droeg een gestreept kleed met inslag van zilverdraad en een schouderdoek met inslag van soeasa-draad, (Tamim Ansa); idja plang Lambhoe', een kleed met een gestreept patroon naar het dorp Lambhoe' genoemd; plang planggi, of plang ramè, veelkleurig bont of gestreept; plang roesa, gestreept en met figuren als pijlschijven in de banen; plang tjilèt, gestreept en met smalle streepjes in de banen; plang toedjōh loempat, gestreept met „zeven-sprongen-patroon", veelkleurig gestreept; zie verder vbd. i.v. linteuëng, pat.

PLANG-PLÉNG, zie i.v. plang.

PLANG-PLEUT, zie i.v. plang.

PLANG-PLOET, zie i.v. plang.

PLANGAN I, de planken, die de openingen, ontstaan door het verschil in hoogte der vloeren van een Atjèhsch huis (van de sramdòë's en de djoerèë), sluiten.

PLANGAN II, zie blangan.

PLANGGAHAN, zie peunanggahan.

PLANGGI, of peulanggi, veelkleurig, (gew. van doeken door beschildering met veelkleurige anilineverven); idja planggi, ook alleen planggi, een veelkleurige doek, veelkleurig kleed, (wordt o.a. aan een kind te dragen gegeven ter vervulling van een bimarān, verder als schouderdoek gebruikt); plang planggi, zie i.v. plang; gantjéng peundéng djeuramani, meuih planggi intan poedòë, een gantjéng-borstsieraad, eene gordelplaat, een djeuramani-collier van goud, veelkleurig door diamanten en andere edelsteentjes, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. pantjaloe gam. Moeplanggi, een planggi-kleed hebben; van planggi gemaakt, op planggi gelijkend, veelkleurig; ta'e u alam djéh meuriti, moepeulanggi idja soetra, zie ginds de vaandels in rijen geplaatst, vaandels van veelkleurige zijde, (Noen Parisi).

PLANGKAH, bijvorm van blangkah, zie aldaar.

PLARA, ook peulara, peu-

lahra, (Toenòngsch en Pedirsch:) peu'ara, of peu'hara, (Mal. pelihara, uit Skt. parihara, verbergings), verzorgen, zorgen voor, oppassen, passen op, onderhouden, er op na houden, fokken, kweken, opkweken, hoeden, behoeden, beschermen, beschutten, beveiligen, bewaren, handhaven, waken voor of over, sparen, ontzien; radja Djiran Meudeuha' printah, dalam papah ngòn peulahra; radja Djiran nabankana', teuma Meudeuha' tamsé bapa; ... meunankeu haj radja ngòn Meudeuha', tamsé kana' peulahra ma; tamsé koelét plara asòë, tamsé djaròë plara mata; tamsé pageuë plara taman, tamsé badan plara njawa, vorst Dj. stond onder het toezicht, onder de zorgen en bewaking van M.; vorst Dj. was als het kind en M. als de vader; ... zoo was de verhouding tussehen den vorst en M., de laatste was als de moeder, die haar kind verzorgt, als de huid, die het vleesch beschermt, als de hand, die de oogen beschut, als de pagger, die den tuin, en als het lichaam, dat de ziel omschut, (Meudeuha'); kitab hadih kiéh édjeuma', hoeköm sara' neupeulahra, hij waakte voor de handhaving van de godsdienstige wet, met hare vier grondslagen: het Boek (de Qorân), de traditie, de kiéh en de édjeuma', (Meudeuha'); beukeumeunan, taplara

agama, dan taplara manoesia, dan taplara areuta, dan taplara bangsa, dan taplara akaj, dan taplara malèë, bandoem peukara njan wadjéb ateuëh geutanjòë; beukeumeunan keulakoean taplara agama bè' takaphé, dan keulakoean taplara manoesia bè' tapòh sidròë-dròë oereuëng deungòn hana si-beuna dan bè' tapeuloe-ka sabòh-sabòh angèëta-dji, dan keulakoean taplara areuta bè' tapeuhasé areuta deungòn tapantjoeri dan tameureubòt, dan keulakoean taplara bangsa bè' tapeuhasé aneu' deungòn tameudina, dan keulakoean taplara akaj bè' tapadjòh dan tadjéb sapeuësapeuë njang dji-ba oe-ba' mabò'teu misé ara' dan toea' dan koelat radja padang, dan keulakoean taplara malèë bè' tatoekaïh sidròë-dròë oereuëng deungòn takheun dji-meudina, nu, zorg voor den godsdienst, zorg voor den mensch, zorg voor het eigendom, zorg voor het ras, zorg voor den geest, zorg voor het schaamtegevoel, dat alles is voor ons een plicht; nu, zorg voor den godsdienst is, dat we niet in ongeloof vervallen, zorg voor den mensch is, dat we niet een mensch dooden of eenig lichaamsdeel van hem verwonden

zonder eene gerechte oorzaak, zorg voor het eigendom is, dat we ons niets verschaffen door diefstal of roof, zorg voor het ras is, dat we geen kinderen verwekken door ontucht te plegen, zorg voor den geest is, dat we niets eten of drinken, dat ons bedwelmt zooals arak, gegiste palmwijn, en koelat radja padang, en zorg voor (het sparen, het ontzien van) het schaamtegevoel (van anderen) is, dat we niet iemand van ontucht beschuldigen, (Beukeumeunan); lōn iēm dròë hana lōn bantah, bè' marah tjoetjò djōndjōngan; lōn peulahra até teungkoe, meutjeuhoe kramat han ban, ik zweeg en sprak hem niet tegen, opdat hij, een afstammeling van den geëerbiedigden (Profeet), niet boos zou worden; ik ontzag het gevoelen van den teungkoe, die als zeer heilig vermaard stond, (Kamarō Daman); plara manò', kippen houden; plara oelat, zijderupsen kweeken; zie verder vbd. i.v. ampoe I, haleukōm, hikajat, ka'idah, kira, lagèë, lakèë, meudang, moedah, pang, passa', peuteumoeën. Moe-, of teuplara, verzorgd, opgepast, enz.

PLATA; eungkōt plata, e.s.v. zeevisch.

PLAWA, dial. van de Westkust plaweuë, pokken, pokziekte. (euphemistisch genoemd sakét boengòng kajèë, sakét pò ni, sakét pò djròh, of

sakét gèt, zie verder i.v. kaja, keumeung II, ni I, peureuja); plawa katja, waterpokken; sakét plawa, de pokziekte hebbende; si Poe-lan sakét plawa, N. N. heeft de pokziekte; bōh plawa, pok, pokpuist; bōh plawa, vaccineeren, (mod.).

PLAWEUË, zie plawa.

PLĒ I, teelbal; padoem-padoem keunōng di plé, le that maté meureutōih la'sa, velen werden in hunne teelballen getroffen, er sneuvelden honderdduizenden, (Malém Diwa). Zie i.v. keumiròë, krèh II.

PLĒ II, eene kleine soort aap, die zijn gezicht bij het zien van een mensch achter zijn arm verbergt; lagèë plé dja' poemeungòn, als een aapje, dat als geleider dient, (zegt men van een kind, dat zijne moeder overal heen volgt). Zie kra en vgl. plé I.

PLĒ, langzaam uitgieten, uitstorten; ië sigeupét geuplè ba' oelèë, doea kra' kajèë geubōh keu tanda, ze goten eene kruik water uit aan het hoofdeinde (van het graf) en plaatsten twee stukken hout als grafteekens, (Poepò' Leumè); di Atjèh kòn trōih oe Pasè, misé geuplè ra'jat teuka, van (Groot-) Atjèh af tot Pasè toe stroomen de menschen toe alsof ze langzaam worden uitgegoten, (Pò-tjoet Mochamat); zie verder vbd. vbd. i.v. la'sana, lintjeuët, padèë, peugawè. Moe-

plè, uitgegoten, uitgestort; de handeling plè verrichten, plè met meerv. sujet. Poeplè, laten uitgieten, (of) plè met versterkte beteekenis.

PLĒN, samentrekking van pleu-lén, zie i.v. lōn II.

PLEU, wrijven, af-, schoonwrijven, wrijvende wasschen; pleu kalang ba' gléh, wrijf het lichaamsvuil goed af (bij het baden); pleu sabōn ba' idja, wrijf zeep over het kleed heen; inōng njan ka dji-pleu lé Arab, hò tamè lōm, die vrouw is al door een Arabier afgewreven (bedoeld: beslapen), wat wilt ge nog met haar doen; zie verder vbd. i.v. hoeëh, kroëët. Moe-, of teupleu, gewreven, afgewreven, (ook) geschaafd, ontveld; moepleu, (verder ook) de handeling pleu verrichten, pleu met meerv. subject, elkan-der pleu, (in de laatste beteekenis meer moepleu-pleu); ka moepleu koelét lōn, ka meudarah, mijne huid is geschaafd, er komt bloed uit; siteungōh ri na njang djimòë, teupleu asòë peudéh rasa, sommigen huil-den, doordat ze door schaving van de huid eene branderige pijn voelden, (Diwa Akañh; deze regel volgt op den i.v. goemòë geciteerden regel). Poepleu, laten wrijven, pleu met versterkte beteekenis, ontvellen, schaven.

PLEUËN I, zie preuën.

PLEUËN II, lichter van huidskleur, blanker, (alleen in vergelijkin-

gen); pleuën aneu' geu-
tanjòë batjoet niba' si
njan, ons kind is iets lichter
van huidskleur dan dat meisje.
PLEUHEUËN, zie peuleuheu-
ën.

PLEUNTE', of peuleunte', zie
i.v. peuté' I.

PLEU'OH, of peuleu'oh, ge-
drag, handelwijze, aard, karakter,
(gew. in ongunstigen zin); dji-
seutèt pleu'oh ajahdji,
hij volgt de handelwijze van zijn
vader, hij heeft een aardje naar
zijn vaartje; meung 'oh tan
kèë meundè pleu'oh, me-
hat gòb pòh rō'-rō' ma-
sa, indien ge zoo handelt, terwijl
ik er niet ben, zult ge zeker
steeds slaag van de menschen
krijgen, (Plandō' Kantjé); ehé
oereuëng deungò hika-
jat, toeëng ibarat hé
tjèëdara; njang gèt ta-
toëng njang djheut ta-
bòih, ba' peuleu'oh njang
tjilaka, o menschen, die naar
deze hikajat luisteren, trekt er
leering uit, o broeders; neemt het
goede aan en verwerpt het slech-
te op het gebied van gedragin-
gen, die noodlottig zijn, (Noen
Parisi). Moepleu'oh, zich ge-
dragen, zekeren aard hebben;
pakòn kamoepleu'oh
meunan, waarom gedraag je
je zoo.

PLIË', zie pi III.

PLINGGAM, of peulinggam,
(Mal. pelinggam), gekleurd,
veelkleurig marmer. (in hik.):
batèë plinggam, id.; dji-
pèh batèë tanòh saban,
batèë plinggam koe-

nèng roepa, ze klopten de
steen en maakten den grond
gelijk, marmersteen van eene
gele kleur, (Indra Bangsawan);
geutoerab batèë peu-
linggam, ië meudjè-
djèmdjèròh moemata, (de
vijver) was ommuurd met veel-
kleurig marmer en het water bor-
relde erin op uit eene schoone
bron, (Indra Bangsawan); teu-
doeë' di ateuëh keuta
plinggam, ngadab lé si-
keulian bitipawira, zij
was gezeten op eene bank van
veelkleurig marmer, terwijl al de
hofjuffers zich voor haar bevon-
den, (Diwa Akañh).

PLINTÈ, of peulintè, fatterig,
aanstellerig in de kleeding; la-
dōm djitòb peuët hò
goendjè, njang peulin-
tè sikoereuëng pi na,
sommigen maakten hunne hoof-
doeken op met vier slippen in
verschillende richtingen, de fat-
terigen hadden er zelfs wel ne-
gen, (Pòtjoet Moehamat). Moe-
plintè, zich fatterig gedragen,
kleeden; pakòn kamoe-
plintè that kah, waarom
kleed jij je zoo fatterig. Poe-
plintè dròë, = moeplin-
tè, doch opzettelijker, zich fatterig
aanstellen.

PLISA, zie i.v. katjang.

PLŌ', algemeene naam van kleine
voorwerpen, dienende om iets
droogs of nats in te bergen of te
bewaren: doos, koker, bus, vaas-
je, potje, fleschje; plō' ba-
kōng, tabaksdoos; plō' da-
weuët, inktkoker; plō' ka-
lam, pennenkoker; plō' mi-

n j e u', oliefleschje of potje; l é m p l ō', eig. broeder koker, (gezegd van een domoor, of fut-looze); zie verder vbd. i.v. b e u - k a m, n e u r a t j a, p h a I. Moeplō', eene doos enz. hebben; bij doozen enz.

PLOEË', van het vel, van de huid, van den bast, van de schil ont-doen, villen, het vel afhaken, afstroopen, (ook fig.); k a m ò ě k a h a b é h d j i p l o e ě' l é s i m e u r e u b ō t, we zijn door roovers geplunderd; zie verder vbd. i.v. n g e u r é b. Moe-, of t e u - p l o e ě', gevild, afgestroopt; moeploeë', (ook) de handeling ploëë' verrichten, ploëë' met meerv. subject.

PLOEËNG, zich snel voortbewe-gen, snel loopen (varen, rijden, vliegen), rennen, wegrennen, er van door gaan, wegllopen, weg-snellen, vluchten, wegvluchten, (verder) zich verspreiden (van een glans, van lichtstralen), stralen schieten, stralen, glanzten; k a d j e u ě t d j i p l o e ě n g, (hij) kan al snel loopen, (zegt men van een kind ter aandui-ding van zijn groeistadium, van zijn leeftijd); p a d j ō h b o e l a g è ě o e r e u ě n g p l o e ě n g, eten als een vluchteling, i.e. ge-haast; b a p l o e ě n g, vluchten met, op de vlucht medenemen, wegvoeren, schaken; zie verder vbd. o.a. i.v. b e u r e u t ō h, g e u t i b, g o e d a, g r o e i h, k e u l o e l o e, l é t I, l o e m b a, m i n t r a, m o e g è, o e d j e u - ě n, p a r ō h I, p a s a n g, p e u - d j a m, p e u n j o e r ō n g, p e u - r a n d j a t, p e u t a l a b a j o e,

p e u t j r ò', p i n a h. Moe-ploeëng, snel loopen enz. met meerv. subject, om het hardst loopen enz., (in de laatste betee-kenis meer moeploeëng-ploeëng); l e u p a i h d j i - l o e m p a t b a' o e l è ě k o e - r ō n g, d j i m o e p l o e ě n g - p l o e ě n g n g ò n p a n g l i - m a; 'ò h s a r é r a b n g ò n R a d j a S i O e d j o e t, k a p h é l a' n a t t a n a g a m a, h i j (R a - d j a R a d é n) sprong snel naar den voorstevan, om het hardst ren-nende met den panglima (Ma-lém Dagang), tot zij tegelijk dicht bij vorst S. O. kwamen, den ver-vloekten ongeloovige, die geen godsdienst had, (Malém Da-gang). Poeploeëng, snel la-ten loopen, enz., wegllopen met, wegvoeren; 'ò h m e u s i m - p r e u ě m a t a o e r ò ě, s a m - l a k ò ě d j a' p o e p l o e ě n g g o e d a, z o o d r a d e z o n h a r e stralen verspreidde, ging de schoone jongeling snel te paard uit (eig. liet hij het paard ren-nen), (Indra Bangsawan). Teu-ploeëng, snel loopende, ren-nende, enz., (plotseling, onwille-keurig of als toestand gedacht); b a n d o e m t a k a l ò n d j i - l o e m p a t - l o e m p a t, d j i - m e u g r ō b - g r ō b b a n s i n e u - n a; r i n j a n g t e u k a d o e m t e u p l o e ě n g - p l o e ě n g, d j i - d j a' t o e l ō n g n j a n s o e - k è ě k r a, m e n z a g z e (de apen) allen zich met sprongen bewe-gen; al de apen, die kwamen, kwamen rennende om hulp te verleenan, (Tjah Koebat). Poe-menloeëng, de handeling

ploeëng verrichten; sòë poe-meuloeëng meugroeb-groeb, wie liep daar hoorbaar (als geweersalvo's) weg. Peu-neuloeëng, de wijze van het ploeëng, vlucht, (fig.) gezag, macht, machtsbevoegdheid; han é' sòë seutèt peu-neuloeëng Si Gam, niemand kan G. in het rennen bijhouden.

PLÒEH, zie plòih.

PLOEMADANI, zie peureumadani.

PLOEMPOEË', zie seuloempoeë'.

PLŌH I, tiental; siplōh, tien; doea (lhèë enz.) plōh, twintig (dertig enz.); djimeu'-aneu' hanateudōh, hinggatō' plōh hanareuda, ze (de koe) kreeg aanhoudend jongen, steeds door tot ze tientallen bedroegen, (Ēēlia toedjōh). Moeplōh(-plōh), tientallen, bij tientallen; zie vbd. i.v. gapoe, lōn II, peungila.

PLŌH II (Mal. peloe), zweet, (gew. in de uitdrukking:) (ngòn) tité' plōh, alét reu'ōh, zie i.v. alét, en hareukat.

PLŌYH, ook plòëh, losmaken (van een knoop, van iets, dat vastgeknoopt, omwikkeld, omwonden, omgewonden is), losknoopen, loswikkelen, loswinden, ontrollen, ontvouwen, ontwikkelen (ook fig.), uiteenzetten, oplossen; plòih mas'alalah, een vraagstuk oplossen, uiteenzetten; plòih idja, siloeëuë, tangkoelō', zijn lendenkleed, broek, hoofddoek losmaken; plòih tika, eene mat ontrol-

len; „kaprèh tanggōh meung lhèë oeròë, si-plōh koegantòë boelōh beungga"; „meung ba'tadoeë' bè' tabeudōih, djinòë taplōih poelang areuta"; ... teuma neuplōih baloeëm di djarròë, neudjō' gantòë njang djrōh roepa, „wacht een dag of drie, dan zal ik je tien bamboefluiten in de plaats (van de stuk gemaakte) geven"; „maak nu, zooals ge daar zit zonder op te staan (d.w.z. onmiddellijk) los (n.l. uw reiszak) en geef eene andere (fluit) terug"; ... hij maakte toen zijn reiszak los en gaf ter vergoeding eene mooie (fluit), (Malém Diwa); neuplōihkeu soerattidalam lipat, neueu riwajat sabdaradja, hij vouwde den brief open en zag (las) het verhaal van den prins, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. hambō, koeë I, larang, meu'oeë, peunjampa', poerò. Teuplōih, losgemaakt, losgeraakt; teuplōih oerat, met ontspannen spieren of zenuwen, een aangenaam gevoel hebbende ten gevolge daarvan, (zie vbd. i.v. krōt-kreuët); zie verder vbd. i.v. lirèn. Poemeulōih, de handeling plòih verrichten. Peuneulōih, de wijze of het resultaat van het plòih; sòë pò peuneulōih talòë njòë, wie heeft dit touw losgemaakt.

PLŌN, samentrekking van peulōn, zie i.v. lōn II.

PÒ I, heer, meester (inz. gebezigd van God en van den soeltan), meesteres, baas, eigenaar, eigenares, bezitter, bezitster, (spottend of geringschattend:) heerschap, baasje; ook aanspreekwoord tot vrijgelaten slaven of slavinnen; geeft aan verwantschapsaanduidingen een fijneren vorm, wordt verder in titels (ook van dieren) gebezigd, en duidt vóór plaatsnamen personen aan naar hunne herkomst of plaats van inwoning, (al of niet spottend); Pò teu, onze Heer, i.e. God, of de soeltan; Pò teu Allah, of samengetrokken Pò ta'lah, onze Heer Allah, (zie vbd. o.a. i.v. k a r a h, k a w ō m, m e u l e u h a, p e u r a n g e u j, p e u t e u m o e ě n, en van Pò alleen i.v. h a r a ĩ h I, h a t, m e u n a d j a t, p e u r e u l ě ě, p h a m); pò t e u r a d j a, onze heer de koning, Zijne Majesteit de koning, (zie vbd. i.v. a d a t II, m e u r e u h ō m, o e l ě ě b a l a n g, p h a m); pò o e l ō n, mijn heer, mijn meester, (zegt b.v. een slaaf van zijn meester sprekende, ook gebezigd als nederig aanspreekwoord, behalve tot God of den vorst, tot b.v. een oelëëbalang:) mijnheer, ook t o e a n k o e p ò; d r ò ě n e u n j a n g pò o e l ō n, gij, die mijn meester zijt, (nederig aanspreekwoord); o e l ō n pò, (eig. de slaaf van mijnheer) nederige aanduiding van zichzelf, ik, wij; s i g a l a r a ' j a t p a g é m e u h i m p ō n, pò n g ò n o e l ō n h a n a b i d a, al het volk zal op den oordeelsdag verzameld

worden zonder onderscheid van heer en slaaf, (Banta Beuransah; zie ook vbd. i.v. p a r i ě'); n a r i t pò o e l ō n, beleefde, beschaafde taal, (den toegesprokene met pò, heer, meesteres, en zichzelf met o e l ō n, dienaar, dienares aanduidende, zie vbd. i.v. p e u r e u b a); pò d i, zie pò d i; pò l a m p ō ĩ h, de eigenaar van den tuin, (zie vbd. i.v. o e s ò ě); l a m p ō ĩ h n j ò ě o e l ō n n j a n g pò, of o e l ō n n j a n g pò l a m p ō ĩ h n j ò ě, ik ben de eigenaar van dezen tuin, deze tuin is van mij; o e r e u ě n g pò k e u r e u d j a, degene, die het feest geeft, gastheer; s i g a l a p a r i k ě ě pò h o e k ō m, k a k o e k h e u n b a n o e b a' g a t a, al de p a r i's staan onder mijn gezag, nu heb ik u mijn staat gezegd, (gezegd wie ik ben), (Diwa Akaĩh); s ò ě pò, vaak met accentverlies van s ò ě samengetrokken tot s e u p ò, of s o e p ò, wie is de eigenaar, van wien, wiens; s e u pò k i t a b n j ò ě, van wien is dit boek, (zie verder vbd. i.v. d j a, p e u r i n t a h); s a p ò, (volgend op een woord eveneens met het praefix s a of s i) ieder, elk; s a b ò h s a p ò, ieder een; s a p e u ě s a p ò, ieder iets, ieder wat, (zie vbd. i.v. m i s é); n e u p a d j ō h r a n o e b s i g a p o e s a p ò, j ō h n j a n m e u t o e t ō t o e a n B é n t a r a, zij gebruikten ieder eene sirihpriem en toen sprak de heer Béntara, (Pòtjoet Moehamat); pò d a l o e p a, h a n s w o r s t, (zie d a l o e p a, en verder vbd. van eene spottende of ge-

ringschattende beteekenis van pò o.a. i.v. èëla, mbōng, peu-ëng, talō); da pò, tjoet pò, of pò da, oudere zuster, (2de en 3de pers., pò da ook aanduiding van oudere slavinnen of vreemde oudere vrouwen, zie i.v. da I en tjoet); habéh haba pò da bidan, landja neurawang ba' radja Sang Nata, nadat de vroedvrouw met hare navraag klaar was, ging zij naar vorst S. N. terug, (Tjinta-boehan); pò dja, zie i.v. dja; pò lém, zie i.v. lém en panglima; pò lōt, zie i.v. lōt III; pò ma, of ma pò, moeder, ook beleefd aanspreekwoord tot oude vrouwen; wahé ma pò, ma teungkoe dròë, doe'a keu kamòë, pò ma, ba' gata, o moeder o mijne teungkoe (leermeesteres), bid voor mij, o moeder, (Pòtjoet Moehamat); pò ni, zie i.v. ni I en plawa; pò nja', zie i.v. nja' I; pò radja, (dial. basa handeuë') oom (oudere broeder van vader of moeder); pò tjoet, titel (2de en 3de pers.) van prinsen en prinsessen van het Atjèhsche vorstenhuis, ook van kinderen uit het huwelijk eener prinses met een niet-vorstelijk persoon, en ter Noord- en Oostkust aanspreekwoord tot oelëëbalangs en hunne vrouwen en kinderen; pò meurah, zie i.v. meurah; pò reundah, zie i.v. reundah; pò teumpat, eig. heer van de plaats, i.e. geest of gevreesd dier, b.v. tijger, die ter plaatse huist, ook van menschen, (zie vbd. i.v. poe'euët); pò

Djambòë, de man van Dj., (held van een hikajat roe-hé); zie verder sprkw. i.v. peu-ëng, talō. Moepò, een pò hebben, bepaald ten aanzien van den pò, bekend wie de pò is; djih njang ma'roeih djeuëb-djeuëb gampōng, pat na inōng tjeudaïh roepa; moepò aneu' moepò proemòh, lam djirawòh djeuëb-djeuëb tangga, hij wist in elk dorp waar er eene knappe vrouw woonde; hij wist dan van wien zij eene dochter of van wien zij eene vrouw was, want hij liep steeds alle huizen af, (Noen Parisi); toean-koe, kamòë teupeulanténg di nanggròë, ka trōih keundòë ba' meukoeta; aneu' han moepò tjoetjò han meusòë, geunab nanggròë hina dina, heer, ik ben een zwerveling, die hier in uw land verzeild is geraakt en bij Uwe Majesteit terecht is gekomen; van wien ik een kind ben en van wien ik een kleinkind ben is niet (is niemand) bekend (ik ben iemand van onbekende afkomst), als een onaanzienlijke heb ik in alle landen rondgezworven, (Nabi Oesoeih); bè' hé adòë tamarit meunan, a dat dalam prang moepò-pò djeum-ba, gij moet niet zoo spreken, o broeder, in den oorlog heeft ieder zijn deel (zijne taak), (Djoehan Meusapi).

Toepò, den pò weten, weten wie de heer, de eigenaar is; atra njan hana lōn toe-

pò, ik weet niet van wien dat ding is. Peutoepò, den pò doen weten, zeggen wie de heer, de eigenaar is.

PÒ II, vliegen; ba pò, wegvliegen met, in de lucht meevoeren; keureutaïh ka djiba pò (of ka djipoepò) lé angèn, het papier is door den wind meegevoerd; zie verder vbd. i.v. djeureulang, panténgpanteuëng, pantjawareuna, pa'pa' I, peudjam, peutalabajoe. Moepò, vliegen (met meerv. subject). Poepò, laten vliegen, wegvliegen met, in de lucht meevoeren, oplaten (van vliegers); tadjaja'oeblangpoe-pò glajang, tadoeë' dirangkang ta'oeloe talòë; tatangah oe langèt na tjahja bintang, lōn ngiëng oe rangkang tjahja moeka addòë, ga naar het veld om een vlieger op te laten, ga in een hutje zitten en vier van daar uit het touw; richt men zijne blikken hemelwaarts, dan ziet men het licht der sterren, kijk ik naar het hutje, dan zie ik den glans van het gelaat van mijn broertje, (bedoeld: addòë angkat), (panton); zie verder i.v. glajang.

PÒ' I, e.s.v. Chineesch dobbelspel; djoedipò', id.; meue'pò', dat spel spelen.

PÒ' II, gew. verdubbeld pò'-pò', met de vlakke hand slaan, klappen, zachtjes kloppen; pò'-pò' djaròë, in de handen klappen; djipò'-pò' djaròë dji-grōblambōng, radja Ba-

harōn teuma djaga, zij klapte in de handen en maakte hooge sprongen, en vorst B. werd toen wakker (van het lawaai), (Noen Parisi); pò'-pò' idja, goed bij het wasschen zachtjes op eene waschplank of een steen kloppen. Vgl. pò', pò'-jè-jè, teupò'.

PÒ', stooten, stooten tegen, tegen iets aankomen, (met het hoofd) reiken tot, aanstooten, aanraken; (ook min of meer als voorzetsel:) tot aan; Si Poelan djipò' lé leumò, N. N. is door een rund gestooten; pò' kambam, zie i.v. kambam; pò' teupeuën, (eig. met de lade van het weefgetouw stooten, den ketting aandrijven), weven, (zoo ook, bij verkorting, pò' alleen); pò' idja, een kleed weven; kawé brō', han djitém pò' eungkōt, een leelijke hengel, de visschen willen niet aanbijten; sambat pò', twee touwen b.v. aan elkaar vastbinden door met een der einden van elk der touwen om het andere touw een knoop te leggen en de touwen uiteen te trekken, zoodat de knopen tegen elkaar „stooten”; ‘òh djidōng joeb mōh, pò' aleuë, als hij onder het huis staat, komt hij met zijn hoofd tegen den huisvloer aan; ië beuna raja that, rab pò' aleuë, het water stond bij de overstroming zoo hoog, dat het bijna tot den huisvloer reikte; djidja' pò' oe glé, hij liep tot aan den berg; pò'-pò', (met de vlakke hand) zachtjes slaan, kloppen; pò'-pò'

ba' bōh poenggōng, mangat reudjang teungeut, klop (het kind) zachtjes op zijn achterste, dan slaapt het gauw in; zie verder vbd. i.v. keu'euëng en vgl. pō' II. Moepō', gestooten, stootende tegen, reikende tot, tegen elkaar stooten, (met elkaar) vechten (van dieren, die stooten); moesém angèn moepō', de tijd van „tegen elkaar stootende” winden, i.e. de kentering; zie verder vbd. i.v. phat. Poepō', doen stooten tegen, doen reiken tot, tegen elkaar laten stooten, (met elkaar) laten vechten, (verder) vermenigvuldigen (in de rekenkunde, bij de wichelarij); poepō' boebiri, rammen met elkaar laten vechten, rammengevechten houden; poepō' leumò, runderen met elkaar laten vechten, stierengevechten houden; oeròë poepō', zie i.v. ma'meugang; poepō' bidjèh keupoela, zie i.v. keupoela; poepō' bōh krèh, zie i.v. krèh II; poepō' baté, de sirihschalen tegen elkaar stooten, (gebeurt soms op een geanimeerd bruilofstfeest om de genoodigden op te wekken hunne geschenken in die sirihschalen te doen, te teumeuntoeë'); poepō' angka, rekenkundig vermenigvuldigen, wichelen. Teupō', (bij ongeluk) gestooten, stootende tegen, reikende tot, geweven; oelèë lōn sakét that, teupō' ba' tamèh, mijn hoofd doet erg pijn, ik heb het bij ongeluk tegen den huisstijl

gestooten; idja njan ka lheuëh teupō', dat kleed is al geweven. Poemoepō', de handeling pō' verrichten, stootend, geneigd tot stooten; keubeuë njan poemoepō' that, die karbouw stoot, houdt erg veel van stooten. Neupō', of peuneupō', de wijze of het resultaat van het pō', het middel daarvoor; kreuëh that neupō' keubeuë njòë, deze karbouw stoot erg hard; idja njòë hanna gèt neupō', dit kleed is niet goed geweven; leumò peuneupō', vechtstier.

PŌ'-JĒ-JĒ, beginwoorden van een klapjes-in-de-handjes-spel; zie i.v. masa'.

PŌ'-KŌ-KŌ, zie kò-kò.

PŌDA, (samentrekking van pō en da), zie da I en pō I.

PŌDALOEPA, (samentrekking van pō en daloepa), zie daloepa.

PODI, (samentrekking van pō, heer, en di, verkorting van Arab. sidi, mijnheer), heer, (gew. voor eigennamen); Pōdi Amat, naam van een held eener hikajat roehé. Zie di II, en pō I.

PŌDJA, (samentrekking van pō en dja), zie i.v. dja en pō I.

POE I, accentlooze vorm van peuë in poeboeët, zie i.v. boeët en peuë, en vgl. pa I.

POE II, vorm van het praefix peu voor lipklanken, zie i.v. peu.

POE', zie phoe'.

POEAN I, blad of schaal op voet, waarop men glazen, vingerkom-

metjes en andere bakjes, bij feestelijke gelegenheden ook sirih met toebehooren plaatst, (in hik:) vorstelijke beteldoos, (zie vbd. i.v. koelōm, nagataroe, pantjaloegam).

POEAN II (Mal. id., titel van vrouwen van aanzien), titel van vrouwelijke afstammelingen van den Profeet, wordt ook als eigenaam gebezigd; Adja Poean.

POEASA (Skr. upavāsa), het vasten, de (verplichte Moh.) vasten, vastenmaand; vasten; poeasa peureulèë, het verplichte vasten; poeasa boeleuën Rameulan, of poeasa lhèë plōh, het verplichte vasten gedurende de maand Rameulan, gedurende de dertig dagen van die maand; poeasa soenat, het onverplichte, aanbevelenswaardige vasten, (zie vbd. hat); poeasa Atjoera, het onverplichte vasten op den Atjoera-dag; poeasa nam, het onverplichte vasten gedurende 6 dagen, volgende op den oeròë raja Poeasa, (van den 2den tot en met den 7den Tjawa j); poeasa ka'ōj, vasten ten gevolge eener gelofte; toeëng poeasa, vasten, (zie vbd. i.v. loej, pawōt I); boeleuën Poeasa, de Vastenmaand, (de 9de maand van het Moh. jaar); oeròë raja Poeasa, de feestdag bij de beëindiging van de vastenmaand, (de 1ste Tjawa j); lhèë seun poeasa, drie keeren vasten, i.e. drie Vastenmaanden, drie jaren, (zie vbd. i.v. karang); dan wadjéb djipoeasa

boeleuën Rameulan siboeleuën sineutō' dan siboeleuën treu' doedòë niba' njan teuma djibileuëng lapan blaïh oeròë djipoeasa lhèë oeròë akhé lapan blaïh, en zij (de vrouw onder bepaalde omstandigheden) is verplicht om gedurende de geheele maand Rameulan te vasten en daarna nog eene maand en vervolgens achttien dagen te tellen en aan het einde daarvan drie dagen te vasten, (Beukeumeunan). Poe-poeasa, laten vasten, honger laten lijden.

POEBOEËT, (samentrekking van peuë en boeët), zie i.v. boeët en peuë.

POEDÉB, (samentrekking van peu' oedéb), zie i.v. oedéb.

POEDÉNG, e.s.v. geneeskrachtigen heester, die voor omheiningen wordt gebruikt.

POEDI (Mal. poedi, Tam. po di, poeder), een mengsel van metaalgruis met borax (peudja) om goud en zilver te soldeeren; daarmede soldeeren, (ook) mengen, door elkander mengen; (verder ook wel) = poedòë; djipoedi meuïh, hij soldeert goud met poedi; tapoedi sakalam haloea Meuseukat, meng suiker in de h. M. (e.s.v. zoetigheid); idja poedi, kleed met „diamantgruismotief” (ruitjes en streepjes). Moepoedi, gesoldeerd, gemengd.

POEDJA (Skr. pūjā, vereering), vereeren (van geesten, ook van b.v. heiligen om hunne booze in-

vloeden af te weren, door b.v. een kanoeri te geven en een bord met spijsen als offer op de plaats, waar de geest verondersteld wordt te huizen, te deponeeren, of er eene kip te slachten), offeren aan, bezweren, (ook, doch meer in hik.) vereeren (van bovennatuurlijke wezens om in het bezit te komen van wonderkrachten), ascese verrichten, (of) tooverformules opzeggen, zijne wondervermogens in werking stellen, daarop zijne aandacht concentreeren (om iets tot stand te brengen), (verder) vereeren, eeren (van menschen); *kalōn poedja djén*, ik heb den *djén* al bezworen, hem al offers gebracht; *Moebadi Tjahja kalōn moemeunan, djiteupō' tangansa'ti dji poedja; deungōn karōnja Toehankoe Rabi, teukagōgasioemideuēnradja*, toen M. Tj. dat zag, klapte hij in de handen en concentreerde zijne aandacht op zijn wondervermogen; door des Heeren gunst kwam toen een reus op het slagveld, (*Djoehan Meusapi*); *sigaladōnja that meutjeuhoe, barat timoe doemgeupoedja*, hij is over de geheele wereld beroemd en wordt overal, in het Westen en in het Oosten, vereerd, (*Indra Bangsawan*). *Moepoedja*, vereerd, bezworen. *Poemoedja*, de handeling *poedja* verrichten.

POEDJI-POEDJIAN, zie i.v. *poedjōë*.

POEDJŌË, prijzen, loven, verheerlijken, aanbidden, (inz. van Al-

lah); lof, lofprijzing; *meuseuki oedjōë atawa poedjōë, habéh djitoepuë doem barang na*, zoowel lof als blaam (eig. onderzoek en lof), alles hoort (het lijkt, de doode), (*Mènhadjōj abidin*; zie ook *sprkw. i.v. oedjōë*); zie verder vbd. i.v. *lhòm I, malòëri, mèn sòh, peureudèë, phat. Moë*, of *teupoedjōë*, geprezen, geloofd, verheerlijkt; *moepoedjōë*, (ook) de handeling *poedjōë* verrichten, elkander prijzen, (in de laatste beteekenis meer *moepoedjōë-poedjōë*). *Poemoedjōë*, de handeling *poedjōë* verrichten. *Peunoedjōë*, lof, loftuiting. *Poedji-poedjiaan*, (*Mal. id.*), loftuitingen, inz. de uit complimenten bestaande inleiding van een brief bij wijze van adres, (verder) vol lof, prijzend; *Si Poelan poedji-poedjian that keuproemòh*, N. N. is vol lof over zijne vrouw.

POEDŌË (*Mal. poedi, Tam. podi*), diamantgruis, edelsteentjes, inz. robijnen; zie vbd. i.v. *koe aròë, koewiën, lé-lé, milōn, pantjaloegam, planggi*. Zie *poedi*.

POEË, zie *peuë*.

POEËB, buis, pijp, waterleiding (van bamboe, van een uitgeholden *arēnstam* of van ijzer, b.v. om het water van de eene zijde van een weg naar de andere, of van eene rivier naar een sawah te leiden, ook in den muur eener versterking om tevens tot schietgat te dienen); (verder, meer

Toenòngsch) = *piëb*, zie aldaar; *tabōh poeëb*, leg eene buis aan; *ka lheuëh djipoeëb tè'*, (het kind) heeft al gezogen, al de borst gehad; *djitjò' addèdji oeleuë tjòh*, saré mèh-mòh *djipoeëb bisa*, hij nam zijn door de slang gebeten broertje en zoog haastig het gif uit, (Noen Parisi); *meunan-meunankeu doem ra'jat*, *njang moemadat djipoeëb gandra*, zoo deed al het volk, de opiumschuivers rookten (bij gebrek aan opium) *gandra*, (Pha Soeasa). *Moepoeëb*, van eene waterleiding voorzien zijnde, eene waterleiding hebbende, (Toenòngsch) = *moepiëb*; *hana moepoeëb rèt njan*, die weg heeft geen waterbuis. *Poeepoeëb*, van eene waterleiding voorzien, (Toenòngsch) = *poeipiëb*; *rèt njòë ka geupoeepoeëb*, deze weg is al van eene waterbuis voorzien.

POEËH, verzadigd, bevredigd, voldaan, genoeg van iets hebbende, tot verzadigens toe, uit alle macht, (verder) moeilijk, lastig, zwaar; *ka poeëh grah*, de dorst is al verzadigd; *ka poeëh reuha'*, aan de begeerte is voldaan; *poeëh até*, bevredigd, voldaan, (zie vbd. i.v. *daja I, isab*); *meung gòh lòm poeëh keumaloean*, *dami Toehan kan lé koe gisa*, wanneer de schande nog niet is gewroken, zal ik, bij God, niet terugkeeren, (Diwa Akaïh); *boeët njòë poeëh that*, dit werk is zeer moeilijk; *koe-*

ta geutamba' geukoeëh paré', *poeëh that ta'é'* *geubōh soeda*, de versterkingen zijn van wallen en grachten voorzien, waarin voetangels zijn geplaatst, zoodat ze zeer moeilijk te beklimmen zijn, (Pòtjoet Mochamat); *sabòh-sabòh oelōn atō*, *bè'* *meuroengkho ba' karangan*; *meung le lapéh rōh meudjampoe*, *sòë njang deungò poeëh djitoeban*, ik deel (dit verhaal) in afdeelingen in, opdat het zich niet tot een hoop opeen zal stapelen; als de lagen (episoden) talrijk zijn, zouden ze dooreen kunnen raken, en degene, die er naar luistert, zou moeilijk kunnen begrijpen, hoe ze in elkaar zitten, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. *landang*, *leuboeë II*, *ma'na*, *paléng*, *prè'-prè'*. *Moepoeëh*, zich verzadigen, zich bevredigen; *ka lheuëh kamoeepoeëh kadja' oepeukan*, heb je je al verzadigd aan, heb je al genoeg van het gaan naar de markt. *Poeepoeëh*, verzadigen, botvieren, bevredigen, voldoen aan, stillen, lesschen; *poeepoeëh grah*, zijn dorst lesschen; *nabsoe dilōn*, *dalém*, *oe Paelò Pinang*, *oe roemòh panyang lōn poepoeëh hawa*, mijn verlangen, broeders, is naar P. P. om in een publiek huis mijne lusten te bevredigen, (sadativers); *teuma di radjan gòn peureumòësoeri*, *neupoepoeëh até neutjōm bandoea*, de vorst

en de vorstin kusten (hem) toen tot verzadigens toe, (Tjinta-boehan); ri njang meuteumeung djipòh maté, poe-poeëh até djibalaïh goe-na, ieder, dien hij tegenkwam, doodde hij, hij vierde zijn wraak-lust bot, (Diwa Akaïh).

POE'EUËT, of pe'u'eüet (Arab. foe'âd), gemoed, binnenste, innerlijk, geest, (ook) gedachte, meening; (in hik. ook verb.) bedenken, uitdenken; ka leu mah dalam poe'eüet, het is (hem) in zijn binnenste al duidelijk geworden, hij ziet het al in, hij is al op eene gedachte gekomen; meulintaïh dalam poe'eüet, in de gedachte opkomen; si njan hana poe'eüet keu geutanjòë, hij heeft geen gedachten voor, denkt niet aan ons, (of) hij is ons niet wel gezind; (ba') poe'eüet lôn, hana, naar mijne meening, niet; leukang até niba' poe'eüet, ada' djeuët beusa-bòh kaphan, mijn hart was (door den dood van mijne moeder) als het ware van mijn binnenste losgeraakt, indien het mogelijk ware geweest, zou ik in één lijk-kleed met haar begraven willen zijn, (Kamarò Daman); meung gòh tajoeë beuët keu oe-reuëng pò teumpat, han djeuët meukarat tapa-djòh dilèë; meung tapa-djòh meuhatsakét proeët, meunan poe'eüet ba' peunjeum kèë, als ge (over de gevangen visschen) nog geen gebed hebt laten uitspreken ter eere van den eigenaar van de

plaats, dan moogt ge ze niet eerst eten; als ge het doet, dan krijgt ge zeker buikpijn, zoo is mijne meening, (Plandò' Kantjé); walah bélah keureuna Toe-han, haba njòë kòn lôn peuhaba; boekòn koe-poe'eüet ngòn akaj dròë, kòn koepeugèt ngòë bi-dja'sana; naritkoe njòë niba' Nabi, kòn meung tjakri kòn koepeuna, bij Allah, bij den Heer, ik heb dit verhaal niet verzonnen, ik heb het niet zelf in mijn binnenste met mijn eigen verstand bedacht, ik heb het niet uit bekwaamheid vervaardigd; deze woorden van mij zijn van den Profeet afkomstig en geen louter gezwets, dat ik zelf verzonnen heb, (Soerat kriman Sèh Salèh); zie verder vbd. i.v. pòt II.

POEGA, planten (inz. van peper), aanleggen (van b.v. een peper-tuin), ontginnen, (fig.) beginnen, aanvangen, entameeren, onderne-men (inz. van iets, dat afgeloopen, gestaakt scheen, waarmede men zich niet meer bemoeide), opnieuw beginnen enz., opnieuw doen opkomen; poega lada, peper planten; poega lampòih, een (peper) tuin aanleggen; poega paké, een twist beginnen, verwekken; ka dji-peugèt ngòn poepalèh, djinòë djadèh prang djipoe ga, ze vervaardigden uitkijktorens, want nu zouden ze inderdaad oorlog voeren, (Malém Dagang); ban baròë sa lheuëh inòng tjang aneu' Soelòjman sipa'

tampa; djita' ngòn peu-
nò' alèè djeungki, lapè
gaki patah ngòn pha;
gòh lòm djeunòh loeka
asòè, lòm oeròè njòè boe-
ët kapoega, het is pas eergis-
teren geweest, dat vrouwen (op
jou) hakten, dat de dochter van
S. (jou) schoppen en klappen gaf,
dat ze (jou) met weefladen en
rijststampers sloegen, zoodat (je)
beenen lam werden en (je) dijen
braken, en vandaag, terwijl (je)
wonden nog niet genezen zijn,
ben je weer met je bedrijf
(van koppelaar) begonnen, (Noen
Parisi); zie verder vbd. i.v. ha-
bib. Moepoega, geplant, be-
gonnen, enz. Poemoega, of
(meer Pedirsch) seumoega,
de handeling poega verrichten,
tuinen, inz. pepertuinen aanleg-
gen, tuinbouwbedrijf uitoefenen,
tuinarbeid verrichten, peper plan-
ten; teuma djikheun
oeba' rimoeëng: di si-
nòè tadòng tapoemoe-
ga; oeba' gata djinòè
koepugah, hana pajah
lé tapoela; njang na pa-
jah tjit ta'eumpòè, teu-
bèè njòè bapa kèè poela;
aman di sinan djih njan
ban lhèè djipoega teu-
bèè dji'oeseuha, hij (het
dwerghert) zeide toen tot den
tijger: „laten we hier blijven en
den (verlaten suikerriet-)tuin
verzorgen; u zeg ik nu: we be-
hoeven niet meer te planten, we
hebben alleen te wieden, dit sui-
kerriet heeft mijn vaders-
geplant"; daar bleven dan de drie
dieren en verzorgden den sui-

kerrietaanplant, (Plandō' Kan-
tjé). Zie poela I.

POEHA', bijvorm van boeha',
zie aldaar.

POEJ I, ook phoej, manshooge
stapel van padibossen; ada' na
kajèè koetamòn oebé
poej, koebōh apoej hoe
meunjala; teuma koelōb
lam apoej njan, maté
sinan kèè binasa; niba'
maté lam tangan Djiran,
gètkeu sinan han that
sé'sa, indien er hout was, dan
zou ik het opstapelen tot eene
hoogte van een padistapel, ik zou
het in brand steken, zoodat de
vlammen oplaaiden; vervolgens
zou ik in dat vuur gaan en daar
sterven; liever dan in de macht
van Dj. te vallen, zou ik daar wil-
len dood gaan, dat zou niet zoo-
veel martelingen geven, (Meudeu-
ha'). Moepoej, opgestapeld,
bij stapels, Poepoej, opsta-
pelen.

POEJ II, zie peuë.

POEJÖH, e.s.v. kwartel, (die als
vechtvogel wordt gebruikt);
poejōh meulōt, vechtende
kwartels, (ook) naam van een
siermotief in de houtsnij-kunst,
(verder) naam van twee tegen-
over elkaar staande sterren in den
staart van den Schorpioen.

POEKA, bijvorm van boeka, zie
aldaar.

POEKAHA, of pòkaha (Arab.
foeqahâ', mrv. v. faqîh),
Moh. wet-, rechtsgeleerde; èleu-
mèè poekaha, wet-, rechts-
geleerdheid; zie verder vbd. i.v.
lapaj, en zie pakèh, pikah.
POEKARA (Arab. foeqarâ',

mr̄v. v. faq̄ir), armen, behoeftigen, (in hik.; zie pak̄i); geubentrōn idja meukeukoeddōë, geupeudjarōë keu poekara, stukken goed bij twintigtallen werden naar beneden gebracht (uit het huis) en aan de armen gegeven, (Pòtjoet Mochamat).

POEKAT, sleepnet, zegen, waarmee men in zee vischt, bestaande uit een grooten, 50 à 60 vadem (deupa) langen zak (euntoeng), aan den kant van de opening (babah euntoeng) bevestigd aan twee, ± 400 vadem lange en ± 4 vadem breede vleugels; de zak is van natuw geknoopt touw vervaardigd met een vierkant inzetstuk (meuseuta') aan de boven- en benedenzijde en loopt in twee zakvormige horens uit, waarvan de grootste poentjōng of koentjōng en de kleinste ali heet, terwijl de plaats, waar de poentjōng en de ali in elkaar en in de euntoeng overgaan, teumpœuën ië heet; de vleugels bestaan uit verschillende vakken, waarvan de mazen groter zijn naar gelang ze zich verder van de euntoeng bevinden en waarvan die met de kleinere mazen van touw en die met de grootere van arēnvezels (djō') vervaardigd zijn; die vakken heeten in de volgorde van de euntoeng af: meujnam met 600 mazen, meujlimōng met 500 mazen, iseueñg met 400 mazen, zich bevindende aan weerszijden van een tjapēng geheeten vak met 50 mazen, vanwaar tot aan het ein-

de van de mata doea reutōih eene 5 mazen breede baan (madang) loopt, (na het iseueñg-vak:) mata lhèë reutōih met 300 mazen, mata doea reutōih met 200 mazen, peunjareueñg met 160 mazen, waarvan het einde oelèë seuneuboeët heet en omgeven wordt door een 7 grootē mazen lang vak (ba'), en door een vak van 14 mazen (djō'; onder djō' wordt ook verstaan het geheele gedeelte van den vleugel, dat van arēnvezeltouw is vervaardigd en uit groote mazen bestaat, terwijl het verdere, van gewoon touw geknoopte gedeelte met kleinere mazen asōë wordt genoemd), ten slotte oelèë tjroëë', het laatste vak, dat van eene lus voorzien is om het trektouw van rotan aan te bevestigen; het trektouw aan den vleugel, die zich aan de zijde van de ali (van de euntoeng) bevindt, heet lamat en het trektouw aan den anderen vleugel roendō'; bij het uitzetten van de poekat wordt de lamat aan het strand vastgehouden, terwijl de roendō' met het net, dat in eene wijde bocht wordt neergelaten, meegaat om weer aan land te worden gebracht; de aanhechting der vakken heet pratjaj, de grens waar de mazen na de ba' minder worden klib en de randen der vleugels lambōng; aan de bovenpees van de vleugels, die bij het inhalen van de poekat als trektouw dient (kadja lampōng), zijn dobbers

(lampōng) van gabōih-hout bevestigd, onderscheiden in lampōng seupét (aan beide einden vastzittende, platte dobbers, ten getale van meer dan 25), en, er tusschen in, 1 à 4 lampōng agam (mannelijke, peervormige dobbers); aan de benedenpees (kadja batèë) hangen steenen en/of looden zinkers (batèë); ook aan de euntoeng zijn boven de opening (babah euntoeng) en de uitloopers (alien poentjōng) dobbers (galōng) bevestigd; de personen, die in twee rijen, resp. aan de lamaten de roendō', de poekat, achterwaarts loopende, aan land trekken, hebben om het middel een rotanband (tjoea-jé) gebonden, die met eene lus (prambōt) aan het trek-touw is bevestigd; zoodra de achterste in de rij ver genoeg het strand is opgegaan, maakt hij den rotanband los om hem voor aan de rij weer aan het trektouw te bevestigen; het woord poekat wordt verder verbaal gebezigd met de beteekenis van: met een poekat vangen, (verder) opzettelijk of met ernst, met inspanning zoeken, trachten te vinden of te verkrijgen; sampān poekat, of lantjang p., ook prahō p., prauw, waarmede men met een sleepnet vischt; pawang poekat, hoofd, gew. tevens eigenaar van eene poekat-prauw en toebehooren, die op de hoogte moet zijn niet alleen van de techniek, maar ook van de èleumèë, de geheime wetenschap, met bijbe-

hoorende bezwerings- en andere formules, van de zegenvisscherij; awa' poekat, bemanning van eene poekat-prauw; taré' poekat, een sleepnet aan land trekken, (fig. zie i.v. salòb); lethat geupoekat eungkōt, ze hebben heel veel visch met de poekat gevangen; peunjakét kapoekat-poekat, je hebt ook opzettelijk eene ziekte gezocht, (zegt men b.v. tot een kind, dat ziek geworden is door in den regen te spelen); meung-njò tapoekat, teuntèë meuteumèë, als ge goed zoekt (of u inspant), zult ge het zeker vinden (of verkrijgen); meungka tapoekat tapeuroeléh, meusuki habéh gadòh njawa, wanneer men zich voor iets inspant, dan zal men het zeker verkrijgen, ook al zal men daarbij zijn leven verliezen, (Tjah Koebat). Moepoekat, met een poekat visschen; zie vbd. i.v. njaréng I. Zie pajang.

POEKEUË I, geheim bedwelmend middel door dieven toegepast om rustig hun slag te kunnen slaan, (als zoodanig middel wordt b.v. beschouwd de punt van een lichaamsdeel, van b.v. den penis, of de tong, van een doodgeboren kind; de daarmede bedwelmde persoon valt in diepen slaap of gehoorzaamt aan de bevelen van den dief, geeft hem b.v. op diens verzoek de sleutels); (verb.) met zulk een middel bedwelmen; doe'a poekeuë, tooverformule om zulk eene bedwelmning te veroorzaken; keunōng

poekueë, door zulk eene bedwelming getroffen; ba' simalam Toehan teukeudi, teuka pantjoeri djitjò' areuta; djibōh poekueë dalam makanan, keu asèë njan djibri sigra; 'òh djipadjōh asèë mabō', pantjoeri tjò'lé areuta, op zekeren nacht kwam er door Gods beschikking een dief om die goederen te stelen; hij deed een bedwelmd middel in het voedsel van den waakhond en gaf het hem snel; toen de hond het gegeten had, werd hij bedwelmd en snel nam de dief de goederen, (Noen Parisi; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. klò); goerèë moepakat mita pantjoeri, njang djoehari goena biasa; njang djeuët hékeumat èleumèë djitoekri, djipantjoeri that biasa; njang djeuëtdjipoekueë oereuëng pò milé', njang djeuët djitaré' di nab mata, de (vier) goeroe's kwamen overeen om een dief te zoeken, die kundig en bedreven was, die de geheime middelen kende en in het stelen ervaren was, die in staat was den persoon, bij wien hij stal, met geheime middelen te bedwelmen en de goederen voor diens oogen weg te halen, (Meudeuha'). Moepoekueë, bedwelmd. Poemoekueë, de handeling poekueë verrichten, tooverbedwelming aanwenden, ermede werken; oereuëng poemoekueë, iemand, die dat middel aanwendt.

POEKEUE II, e.s.v. zeevisch met eenigszins gele rugvin, (eene groote soort van soerè).

POEKIË', opentrekken, verwijden (van eene spleet door de randen vaneen te trekken, b.v. van de oogen door de oogleden van elkaar te trekken), openzetten, openen (van de oogen); opengetrokken, verwijd, enz.; poekië' mata, de oogen opentrekken. Moe-, of teupoekië', opengetrokken, verwijd, opengezet, geopend; ban teupoekië' of ban poekië' mata djilakèlélé boe, zijne oogen zijn nauwelijks geopend (hij is nauwelijks op), of hij vraagt om rijst. Poepoekië', = poekië' met versterkte beteekenis of laten poekië'. Poemoekië', de handeling poekië' verrichten.

POEKÒ' (Mal. pokok), hoofdzaak, grondslag, (ook doch zelden) kapitaal; (verder) als maar, zoo slechts, mits; tapeugah njang poekò' mantòng, vertel maar de hoofdzaak (waarop het neerkomt); poekò' meung na pèng, doem peuë meuteumèë, als er maar geld is, dan is alles te krijgen. Moepoekò', (tot) hoofdzaak hebben, kapitaal hebben. Poepoekò', kapitaal verstrekken. Vgl. asaj, pangkaj.

POEKÒÈ, vrouwelijk schaamdeel; padjōh poekòë, zie i.v. padjōh; poekòë mata, zie i.v. mata; zie verder vbd. i.v. poetéh.

POEKOELA, bijvorm van peu-koela, = keupoela, zie aldaar.

POEKŌJ (Mal. poekoel), slaan, vermenigvuldigen (in de rekenkunde), berekenen; slag, vermenigvuldiging, berekening; toeléh-moeléh boeët bajaran keumaïh reudjang sikléb mata; siplōh kapaj sigò poekōj, hana tjawōj dalam dada, de beeijferingen van de betalingen kwamen in een oogenblik gereed; van tien schepen maakte hij eene vermenigvuldiging zonder in de war te raken, (Noen Parisi). Poekōlan, vermenigvuldiging, berekening; njang mat soerat Pòtjoet Dalam, ba' poekōlan poepōh angka, die de boeken bijhield voor de beeijferingen en berekeningen was P. D., (Noen Parisi).

POEKŌLAN, zie i.v. poekōj.

POELA I, planten (van gewassen), in den grond steken (van voorwerpen, b.v. stokken, palen), verder fig.; poela kajèë, oe, triëng, padé, boomen, klappers, bamboe, padi planten; poela batèë, zie i.v. batèë; poela pingkoej, zie i.v. pingkoej; teutahe teudòng dara ngòn agam, di dalam padang misé geupoela, (de gògasi's) man en vrouw stonden verbluft op het veld als in den grond geplant, (Djoehan Meusapi); aréh pi that bidja' han ban, keubadjikan le neupoela, (zij is) zeer kundig en bui-

tengewoon schrander, en zij verricht veel goede daden, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. moeë', naleuëng, oelèë, pawō', poega. Moepoela, geplant; moepoela oelèë, onderste boven, met het hoofd naar beneden; Si Gam srōt moepoela oelèë, G. viel onderste boven, met het hoofd naar beneden; dawō' pah-pōh peugah lagèë, moepoela oelèë lam ië masén, terwijl hij (het dwerg-hert) druk bezig was met allerlei te zeggen, viel hij onderste boven in het zoute water (in zee), (Plandō' Kantjé). Poepoela, doen planten, onderste boven doen buitelen; poepoela pingkoej, zie i.v. pingkoej. Teupoela, geplant; padéka teupoela, de padi is al geplant. Poemoela, Pedirsch seumoela, de handeling poela verrichten; zie vbd. i.v. basò, padèë. Peunoela, hetgeen geplant is, aanplant; padé peunoela, zie i.v. padé; kalam oeteuën sama teungòh, lōneu damòh ngòn peunoela, (ik was) midden in een bosch en zag er veel planten, (Tamim Ansa; deze regel volgt op de regels, geciteerd i.v. poeléh); zie verder vbd. i.v. oedéb.

POELA II (Mal. poela), wederom, opnieuw, ook, eveneens, (in hik.); zie vbd. i.v. moebalaghah.

POELA-POELÔË, druk in de weer, zich in alle richtingen bewegend, in verwarring, zenuwachtig

druk, heen en weer gaande (zwevende, zwerfende enz.), (van velen of van iem. in zijn eentje); saré mēh-mòh poela-poelòë, boeë sinaròë deungòn loetōng; apōh-apah hana bagòë, sabé keudròë meusigōng-sigōng, al de apen en de slankapen repten zich druk en gejaagd (bij het poekat-visschen), zoodat ze tegen elkander stootten en botsten, (Plandō' Kantjé); tjeungeu' keudéh tjeungeu' keundòë, poela-poelòë lamatana; habéh dēndajang tjoelat-tjoelòë, djitoembō' dròë leumpah dada, de hofjuffers keken hier en keken daar en gingen in het paleis gejaagd heen en weer; zij waren allen in groote verwarring en sloegen en stompten zich op de borst, (Tjah Koebat); Beuginda Tjah Koebat ka srōt keudròë, poela-poelòë di adara; nakeu oemoe toedjōh oeròë srōt lam apoej moedabalia, Vorst Tj. K. viel (na den apeurét, die hem in de lucht had meegevoerd, gedood te hebben) van zelf en zweefde in de lucht eenzaam heen en weer; na zeven dagen viel de jonkman in (eene zee van) vuur, (Tjah Koebat); peuëkeu oentōng keu kēë sidròë, badankoe njòëtan bagia; koe-moemat keudéh pi seu-loeroet, poetōih seuning-kroeët apōn mata; lōn meusintoeë keudéh keundòë, poela-poelòë tentab

lam rimba, wat zal het lot van mij alleen zijn, er schijnt mij geen geluk beschoren te zijn, houd ik mij hieraan vast, dan glijd ik af, doordat de band breekt en teleurstelling is dan mijn deel; of ik hieraan dan weer daaraan tracht te hangen, ik blijf in het bosch in mijn eentje heen en weer gaan, (Gadjah toedjōh oelèë). Zie tjoelata-tjoelòë.

POELAM (Mal. poelam, Tam. pavalam, bloedkoraal, marmer), eene onbekende, alleen in hik. genoemde soort edelsteen; nilam poelam, allerlei edelgesteenten, (in hik.; zie vbd. i.v. milōn).

POELAN (Arab. foelân), aanduiding van eene bepaalde persoon of zaak, die men niet nader kan of wil noemen, een zekere, die en die, dinges, N. N.; Si Poelan, dinges, N. N., (3de pers.); oe-ba' koeboe malam Djeumeu'at, meuhōn rahmat ngōn neumeuhej: „wahé Poelan aneu' Poelan, njòëkeu rakan-teu sabòh ròë”, hij ging op een Donderdagavond naar het graf en bad om genade (voor den doode) terwijl hij riep: „o Dinges, zoon van Dinges, hier is iemand, die eens uw vriend was”, (Tambéh toedjōh blaïh); djijoeë mè oe glé ba' kroëëng poelan, dalam oetan teumpat pari, zij liet (de kist met de pasgeboren kinderen erin) naar het gebergte brengen en in eene zekere rivier in een bosch, waar pari's huisden, afdrijven, (Goemba' Meuñh);

poelan-poelén, dit en dat, allerlei, nu dit dan weer dat; tjawan pingan poelan-poelén, schotels en borden en allerlei; djimarit poelan-poelén, hij vertelt allerlei, (of) nu eens dit, dan weer dat; meunòë poelan meunòë poelén, nu eens dit (zus), dan weer dat (zoo). Zie anò.

POELAN-POELÉN, zie i.v. poelan.

POELANG, teruggeven, vergoeden, vergelden, (ook) geven, schenken, (verder) terugkeeren; (zie vbd. van de beteekenis teruggeven, i.v. boebō, boedjang, oetang, pantang, plòih); lòm meusabda oelé soeloetan: „keureudja njòë toean gòh habéh leungka; keureuna sabab lōn meung poelang nanggròë, keu Radén Meuntròë balé djiradja; njankeu haj pòlōn peuningat, doemna ra'jat bè' tabri djigisa"; „éntja Alah, djidjaweuëb reudjang, han moepoelang hé Meukoeta", verder zeide de soeltan: „dit feest, heeren, is nog niet ten einde, want ik wil (nog) het rijk aan R. M. schenken, opdat hij als koning heersche; daar wilde ik, heeren, u attent op maken, laat het volk niet naar huis terugkeeren"; „zoo Allah wil, antwoordden zij snel, zullen we niet naar huis gaan, o Majesteit", (Tjintaboehan); poelang goena, een dienst of wederdienst bewijzen, (ook ironisch, zie i.v. goena);

poelang sakat, een kwaad (b.v. ziekte), dat door iem. met toovermiddelen is veroorzaakt, op hem (den veroorzaker), eveneens met toovermiddelen, doen teruggaan; poelang balèë, (eig. als weduwnaar terugkeeren), zie i.v. balèë; poelang beukaïh, kindsch worden of geworden, (ook) ijlen (van een stervende); poelang pangkaj, het kapitaal (alleen) is teruggekeerd, (alleen) met terugkeer van het kapitaal, i.e. zonder winst, quitte; poelang peureugi, zie i.v. peureugi; poelang keu rahmatōlah, tot Allahs genade terugkeeren, i.e. sterven; 'òh lheuëh djibri djitjò' poelang, sang bintang akaj radja, als hij (de vorst) iets gegeven heeft, neemt hij het weer terug, de vorst gedraagt zich als een beest, (Noen Parisi). Moepoelang, teruggegeven, gegeven, teruggekeerd; elkander teruggeven, enz.; padoem oeròë njang moemeunan, poelang moepoelang doemna areuta; teuma teutabba' Katidjah, toean Atikah neu joeë teuka, gedurende eenige dagen gingen al die goederen aldus heen en weer, en bleven toen ten slotte bij K., die vrouwe A. liet komen, (Noeboëet Nabi). Poemoelang, de handeling poelang verrichten, een geschenk, geschenken geven; djanankeu radja neupoemoelang, doem sibarang asòë

atana; idja badjèë doem njang halōih, meukasab meuih simoemata; ..., toen deelde de vorst geschenken uit aan al de bewoners van het paleis; fijne kleederen, geheel doorweven met gouddraad; ... (Nabj Oesoëih); adeurang dji-nòë djipoemoelang, djibri sa'tian keu Lila'indra; ..., de adeurang-vorst gaf toen geschenken, hij gaf wonderkracht aan L.; ..., (Tjah Koebat). Peunoelang, teruggave, vergoeding, vergelding, geschenk (inz. van ouders bij hun leven aan hunne kinderen, en van de schoonmoeder aan hare schoondochter, wanneer deze na haar eerste bezoek, zie i.v. meunarō, huiswaarts keert), erfstuk, (geschenk van geslacht op geslacht); keubeuë peunoelang, vrouwelijke buffel, die eene schoonmoeder als traditioneel geschenk ter gelegenheid van het eerste bezoek van hare schoondochter aan deze geeft en die niet geslacht mag worden doch alleen voor de fokkerij moet dienen, in zooverre het geschenk niet alleen voor den vorm wordt gegeven en in werkelijkheid bij de schoonmoeder terug wordt bezorgd; zie verder vbd. i.v. dja, niët.

POELÉH I, weder in den vorigen toestand teruggekeerd, hersteld, genezen (van eene ziekte), bijgekomen (uit eene bezwijming), onttooverd, bedaard, gekalmeerd (na boosheid), opgefleurd, (ook gebezigd in den zin van:) gezond, er goed uitziende, bloeiend,

gedijend, (van menschen, dieren en planten, ter voorkoming van keunòng me door het gebruik van een prijzend woord, zie ook i.v. breuëh); (in hik. verder verb.) = poepoeléh; lheuëh njan djipoeléh mintra hékeumat, dja-galé Koebat Lila'indra, toen hief hij de betoovering op en K. L. ontwaakte, (Tjah Koebat); djitamòng oe mideuëndja'poeléh prang, djisoeët peudang djilila-lila, hij ging het slagveld in om den strijd te doen herleven, trok zijn zwaard uit en dans-te al springende, (Diwa Sangsaréh); 'òh lheuëh pangsan gadòh ingat, poeléh si'at laloe djaga; lōn pi poeléh mata peungeuïh, lōn kalòn deuïh ka lam rimba, een oogenblik nadat ik mijn bewustzijn had verloren, kwam ik weer bij en ontwaakte; toen ik bijgekomen was en weer helder zag, zag ik duidelijk, dat ik mij in een bosch bevond, (Tamim Ansa); meung ka poeléh kah, of peunjakét kah, als je beter bent, als je ziekte genezen is; òn sipoe-léh, bladeren van eene zekere plant, die men in het water doet waarmede men ziekelijke kinderen baadt; poeléh that badandji, wat ziet hij er goed (gezond) uit; zie verder vbd. i.v. èëlia, ékeutieuë, krōt-kreuët, leuta, makén II, mangat, patrōë, peureuséh. Poepoeléh, weder in de vorigen toestand doen terug-

keeren, terugbrengen, herstellen, onttooveren, eene betoovering opheffen, enz. Teupoeéléh, weder in den vorigen toestand teruggekeerd, teruggebracht, enz. Peunoeléh, herstel, genezing enz., herstellingsmiddel, onttooveringsmiddel, tegengif; zie vbd. i.v. peungila.

POELÉH II (Eng. police), politie, politieagent, (dial. v.d. Oostkust). Zie peulisi.

POELÉN, zie i.v. poelan.

POELÉT I, naar buiten ombuigen of omvouwen (van den rand of de punt van een voorwerp, b.v. van den rand van eene muts), binnenste buiten keeren; poelèt binèh, den rand ombuigen, omvouwen; poelèt oedjōng, de punt ombuigen of omvouwen; bōh of broeë' poelèt, en ratéb poelèt, zie i.v. ratéb. Moe-, of teupoelèt, omgebogen, omgevouwen.

POELÉT II, (Ned.) epaulet, gouden rand om b.v. eene pet of muts als distinctief, (mod.); ka dji'é' poelèt, hij is in distinctieven, i.e. in rang gestegen.

POELI, weg, verdwenen, afgenomen, (inz. van eene kleur, van de sporen ervan); gatja di djaròë kantòm poeli, badja di bibi kantòm reuda, het henna-kleursel van (uwe) handpalmen verdwijnt nooit, het zwartsel van (uwe) lippen (tanden) verbleekt nooit, (i.e. steeds maakt ge toilet door uwe handpalmen met henna en uwe tanden met zwartsel te kleuren), (Malém Diwa); poepō' dioelèë gōh lōm poeli, panè

koebri, aneu', taboengka, het papje op je fontanel is nog niet heelemaal weg (i.e. je bent nog een kind), hoe zou ik je, mijn zoon, toestaan om weg te gaan, (ibid.).

POELIË', schillen (inz. van vruchten met eene min of meer harde schil, zooals klappers, pinangnoten, bōh giri), afstroopen, af trekken (van b.v. de huid van een paling, van de vezels van eene vezelplant); poelië' pineung, pinangnoten schillen, (zie vbd. i.v. krèt, pantjaloegam); poelië' koelét leudjeu, een paling het vel afstroopen. Moe-, of teupoelië', geschild, afgestroopt. Poemoelië', de handeling poelië' verrichten. Peunoelië', de wijze of het resultaat van het poelië'; toeë' peunoelië', Daja'sch voor patioepéh, zie i.v. pati III.

POELÔ, eiland, (zonder meer gew. verstaan:) Poelô Pinang, (zie vbd. i.v. beuneung, padé). Moepoelô, met een eiland of eilanden, zich als een eiland vertoonend; djitië' sa'ōh sabōh sahò, ka moepoelô ateuëh koeala, (de schepen) wierpen op verschillende plaatsen het anker en geleken eilanden bij de riviermonding, (Banta Beuransah).

POELÔT, of haloea poelôt, zie i.v. haloea.

POEMALÔË, zie i.v. palòë.

POEMATA, zie peureumata.

POEMATANG, ook seumatang (Mal. pematang), dijkje tuschen sawahs of velden, (in hik.);

leupaïh dileuën ladjoe
oe blang, seutòt poema-
tang ateuëng raja, het
huiserf verlatende ging hij het
veld in en volgde de groote dij-
ken, (Malém Diwa; een versre-
gel, die, met kleine variaties,
meermalen in hikajats voorkomt).

POEMEURI, zie i.v. bri, en (re-
gelmatig) i.v. ri.

POEMOEP AH, (samentrekking van
poemeu'oe pah), zie i.v. oe-
pah.

POEMOERAIH, zie keumoe-
raïh.

POEMPA, (Ned.) pomp, inz. lucht-
pomp; pompen, oppompen, (van
b.v. een fietsband). Moepoem-
pa, eene pomp hebben; met eene
pomp, opgepompt. Zie boem-
ba, goemba.

POEMPRÈT, spuit; met eene spuit
spuiten.

POEN, zie pōn I.

POENAH, (zeer grof voor:) dood,
gecrepeerd, (ook) dood (van
planten), (verder) op, verkwist,
verbrast; Si Poelan ka
poenah, N. N. is al dood; ba'
kajèë lōn ka poenah
doem, al mijne boomen zijn
dood. Poepoenah, dood
doen gaan, doen crepeeren, op-
maken, verkwisten, verbrassen;
oebébé na areuta abéh
djipoepoenah lé aneu'
paliëng, alle bezittingen zijn
door het ellendige kind opge-
maakt.

POENDJÖT, ook poenjōt,
in een doek inpakken door de
vier punten van den doek sa-
men te nemen en samen te hou-
den of te binden, zóó dat ze bo-

ven de hand of den band uitste-
ken, in een aldus gevormden zak
dragen, zulk een zak vormen, de
punten van een doek tot zulk een
zak samenpakken, de uiteinden
van een kleed, waarin iets
gewikkeld is, b.v. van een
kleed, waarin een lijk is gewik-
keld, tot een punt samenbinden,
de opening van een zak tot een
punt dichthouden of binden;
peuë tapoendjōt lam i-
dja, wat draagt ge daar in een
(op de aangegeven wijze tot een
buidel gemaakt) doek; ta-
poendjōt babah eum-
pang, bind de opening van den
zak (tot een punt) dicht; boe-
rōng poendjōt, zie i.v.
boerōng I. Moepoendjōt,
tot een zak met eene punt ge-
vormd (van een doek), in zulk
een zak ingepakt, ingewikkeld,
(ook) zich aldus vertoonend, in-
eengedoken, ineengezakt, ineen-
gekronkeld; sangat gigéng
di dalam até, naganjang
sa'ti djipòh ngòn tjō'-
ma; tjō'ma djilaloe me-
meutoerōttoerōt, reu-
bah moepoendjōt di mi-
deuën radja, in zijn bin-
nenste zeer vertoornd sloeg hij
met zijne knots op den machti-
gen draak; de knots ging her-
haalde malen door de lucht en
(de draak) zakte op het slagveld
ineen, (Djoehan Meusapi).

POENDÒ', dolk, mes; Ébrahim
Moesala reugam peu-
deuëng, poendò' meulin-
teuëng ba' keu'iëngnja,
É. M. hield zijn zwaard in de
hand, terwijl een dolk uit zijn

gordel stak, (Noen Parisi).
Moepoendò', een dolk dragen.

POENÈ, zie poenòë.

POENGGAH, pretentius, veel pretenties hebbende (inz. ten aanzien van spijzen, er den neus voor optrekkende); poengah that gòb njan, atradji mantòng njang leubèh, atra gòb hana gèt, wat veel pretenties heeft die man, alleen wat hij heeft, is voortreffelijk, dat van anderen is minderwaardig. Poepoengah dròë, zich pretentius gedragen.

POENGGA, (meer dial. v.d. Westkust) steenkool; soorten: poengga batèë (beste soort), ploengkè (mindere soort, bruinkool), p. òn kajèë (minste soort, brokkelt gemakkelijk af). Zie ngeu.

POENGGAH, lossen, ontschepen, uitladen; poenggah asòë prahō, de lading eener prauw lossen. Moe-, of teupoenggah, gelost, ontscheept, uitgeladen. Poemoenggah, de handeling poenggah verrichten.

POENGGANG-POENGGÉT, schommelen (van eene prauw), heen en weer zwikkend, heen en weer waggelend (van b.v. iemand, die mank loopt); prahō njòë poenggang-poenggét, deze prauw schommelt; pakòngata tadja' poenggang-poenggét, waarom loopt ge heen en weer waggelende. Zie poenggét, toenggang-toenggét.

POENGGÉNG; moepoeng-géng, omslaand (van b.v. eene

prauw), omvallend, omgeslagen, omgevallen, onderste boven of op de zijde liggend of gelegd (van b.v. eene prauw, die men schoon maakt); Beuginda Tjah Koebat gloeëng di ba' keu'iëng, ka moepoeng-géng hana haba, Vorst Tj. K. gaf hem een trap tegen het middel en hij viel om en gaf geen kik, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. paléng. Poepoeng-géng, doen omslaan, onderste boven keeren, doen omvallen, op de zijde leggen. Teupoeng-géng, = moepoeng-géng doch meer onopzettelijk, plotse-ling, of als toestand gedacht; ka djihah babah dji'eumbōih ngòn naphaïh, that meutaga ngòn soeara; prahō radja teupoeng-géng timoeë lham, ladōm karam habéh binasa, (de draak) zette zijn bek open en blies, terwijl hij daarbij een geluid maakte als dondergerommel; de schepen der vorsten sloegen om, sommige zonken en kwamen weer boven, andere zonken en gingen geheel te gronde, (Boeda' Meuseukin); habéh hantjō brandang padé, habéh reulé brandang sira; habéh kéngkeuëng brandang karéng, habéh teupoeng-géng breuëh meugoentja, al de bergplaatsen van padi werden verbrijzeld, al de bergplaatsen van zout stortten in; al de bergplaatsen van gedroogde vischjes raakten door elkander en rijst raakte bij goentja's uitgestort, (Malém Da-

gang); meuteumeung bangké sabòh that raja, di data sinan teu poenggéng, ze vonden een zeer groot kreng, dat daar op de vlakke op zijne zijde lag, (Plandō' Kantjé); aneu' ngònkoe hana moepakat, nanggròë ka rab keumiéng teupoenggéng, vader en zoon harmonieeren niet met elkaar, het land ligt bijna onderste boven, (Toedjòh kisah); peunòh mòngka dalam nanggròë, geunab oeròë meutamah landja; oebé agama bandoem teupoenggéng, oereuëng além lalòë tapa, het land was vol verdorvenheid, die met den dag toenam; de godsdienst lag onderste boven, de geleerden hielden zich alleen bezig met in afzondering te leven, (Tadeukiratò rakidin); zie verder vbd. i.v. lèh-lòh.

POENGGÉT, of, meer, moepoenggét, hinkend met zijn achterste scheef omhoog; pakòn moepoenggét gata tadjaja' — sakét lam pha, waarom hinkt ge met uw achterste omhoog? — ik heb pijn in mijne dij. Poepoenggét dròë, opzettelijk aldus loopen. Zie poenggang-poenggét, toenggét.

POENGGOE', e.s.v. nachtuil, katuil, (die, volgens een algemeen bekend volksverhaal, op de maan verliefd is en „koeut, koeut" roept, i.e. „stijf, stijf", van vermoeidheid na mislukte pogingen om de maan te bereiken);

gatakoetamséngònkoulakoean, oepama ban boeleuën peunama; lòn ban poenggoe' moemeu nankeu tamsé, rindoe até meung keugata, vergelijk ik u met de volle maan, dan ben ik in de vergelijking de katuil, mijn hart verlangt alleen naar u (zooals de katuil naar de maan verlangt), (Tjintaboehan); sòë njang kalòn até mabò', misé poenggoe' rindoe keuboelan, wie (haar) zag werd dronken van verliefdheid, zooals de katuil verliefd is op de maan, (Banta Ahmat).

POENGGONG, achterdeel, achterste, bil, anus (van mensch of dier), het onderste deel, onderkant, bodem (van b.v. eene flesch, een kopje, een glas, een mand), onderstuk (van een geudoemb a'), het gesloten einde van eene fuik (poenggōng boebèë), oog van eene naald (poenggōng djarōm, zie raadsel i.v. oepië), onderende van eene vrucht (het verst van den steel af), versiering op het middengeelte van een kleed (vgl. asòë, oelèë); bòh poenggōng, bil; padjòh poenggōng, zie i.v. padjòh; peuleumah poenggōng, zijn achterste laten zien, (teeken van diepe verachting); zie verder vbd. i.v. mamat. Moepoenggōng, een poenggōng hebben, met een poenggōng.

POENGÒ, gek, krankzinnig, waanzinnig, zinloos, dol (ook van verliefdheid, vreugde, verdriet,

woede); krankzinnigheid, enz.; poengò aneu' boeleuën, (lijdende aan) aanvallen van eenige soort krankzinnigheid bij het begin der maand, (zie ook i.v. lhab II); poengò boej, (lijdende aan) „varkenswaan-zin”, i.e. e.s.v. vallende ziekte, epilepsie, waarbij men als een varken knort en schuim op den mond krijgt; dilōn 'òh leu-mah aneu' boeleuën, akaj hireuën gila teuka; teuka poengò boej baranggadjā, sit ka meunan rō'rō' masa, wat mij betreft, wanneer de nieuwe maan zich vertoont, raak ik verbijsterd en krijg ik een aanval van krankzinnigheid; ik word dan steeds door „varkenswaan-zin” bevangen, zoo gebeurt het telkens, (Meudeuha'); poengò pòh gòb, gevaarlijk krankzinnig, („anderen willende dooden"); poengò òn kroesōng, onstuimig, gauw opstuivende, gauw dol of verzot rakende, b.v. reeds bij het hooren over het een of ander; poengò koereuēng sa sireutōih, er zijn 99 (d.w.z. vele, allerlei) soorten van dolheid; poengò keu (dial. ook ba') inōng, dol op eene vrouw. Moepoengò, zich dol maken, dol worden of zijn; bè' tamoeipoengò keu inōng njān, maak je niet dol op die vrouw. Poepoengò, gek maken; doe'a poepoengò, tooverformule om iem. gek te maken; poepoengò dròë, zich gek maken of houden, zich aan-

stellen of men gek is. Teupoe-poengò, gek gemaakt.

POENJIË, met de vingers wrijven, uit-, fijnwrijven, knijpen; kapoenjië tjāmpli lam eungkōt, wrijf lombok in de visch, meng fijngevreven lombok in de visch; poenjië mata, de oogen uitwrijven; koepoenjië (ba') phakeu, ik zal in je dij knijpen; doemnan radja neupoenjië phét, djiploeēng bit-bit makén landja; hantjit dji-tém até sakét, djiploeēng meugriët lōb lam koeta, hoe de vorst ook op hun eergevoel werkte (eig. in hun eergevoel kneep), ze vluchtten nog harder; ze wilden zich maar niet gegriefd gevoelen, ze vluchtten haastig de vesting in, (Indra Bangsawan). Moe-, of teupoenjië, gewreven, enz. Poemoe-njië, de handeling poenjië verrichten.

POENJò, verfrommelen, verkreukelen, verwarren, in wanorde brengen; bè' kapoenjò idja, verfrommel het kleed niet; Si Amat ka djipoenjò lam naleuēng lé Si Moe-sa, A. is door M. in het gras „verfrommeld”, i.e. (bij het vechten) in het gras neergedrukt en door elkaar geschud. Moepoenjò, verfrommeld, verkreukeld, enz., (ook) ineenzak-kend, ineengezakt; moepoenjò(-poenjò), elkander verfrommelen, iets van elkander verfrommelen; idja njòë ka moepoenjò, dit kleed is al verfrommeld; hané' djidoë'

lé, 'òh tapeudoeë', moepoenjò, hij kan niet meer zitten (of van een voorwerp: staan), als men hem laat opzitten (neerzet), zakt hij ineen; djimoe-poenjò-poenjò ŏ', ze verfrommelden elkander de haren, ze grepen en hielden elkander bij de haren vast, (van vechtenden). Teupoenjò, verfrommeld.

POENJŏT, zie poendjŏt.

POENŏĚ, ook poenè (Mal. poenai), e.s.v. duif, (gebr. in:) mata poenŏĚ of poenè, (eig. duivenoogen), openingen in voor het overige gesloten vlechtwerk, (van b.v. een mand, zie i.v. eumpang, raga), en moemata poenŏĚ, gelijkend op een duivenoog, (zie i.v. noen).

POENTEUT, eene aan rivieroever groeiende soort wilthoutboom, waarvan de bladeren, rauw, als toespis bij de rijst worden gegeten, (Mal. poetat).

POENTI, zie poentŏĚ.

POENTJA, begin, oorsprong, oorzaak, (ook) uiteinde, punt, slip, (voorts) Daja'sch = sagŏĚ, hoek, zijde; oelŏn poephŏn ngŏn nama Alah, aseuliah lŏn bŏh poentja, ik begin (dit geschrift) met (het aanroepen van) Allah's naam, hiermede begin ik allereerst, (Banta Ahmat); asaj poentja njan niba' kah, patŏt salah kah, hé boebrang, het begin is van jou uitgegaan (jij bent de oorzaak geweest), jij, otter, dient dus in het ongelijk gesteld te worden, (Plandŏ' Kantjé); zie verder vbd. i.v. boegam, kalŏ', en

van de beteekenis uiteinde enz. i.v. gigèh, maté, moealat, oedjeuën, oeram, pansie, pat. Moepoentja, een poentja hebben.

POENTJEUĚ', kegelvormig mandje van gevlochten bili-bast of boelŏh, ook wel van palmbladeren, dienende om kleefrijst en sommige aardvruchten en koekjes in gaar te stoomen.

POENTJIE, ook boentjiĚ, strontje, zweertje op het oog, (om het te genezen neemt men een gedeeltelijk afgebrand stuk hout, toengŏĚ apoej, roept, des avonds op de huistrap staande, „ŏlém meurandéh, tatjŏ' poentjiĚ tapoelang biléh, o broeder van den overkant, neem het strontje weg en geef biléh-vischjes terug'', en smijt het hout weg, dit doet men drie achtereenvolgende avonden); lŏn ka timŏh poentjiĚ (ba' mata), ik heb een strontje (op het oog) gekregen; koepiah poentjiĚ, zie i.v. koepiah. MoepoentjiĚ, een strontje hebben; lŏn ka moepoentjiĚ, ik heb een strontje.

POENTJŏNG, zie koentjŏng, en i.v. poekat.

POENTŏĚ, bovenarmband, (bij groot toilet door vrouwen aan den bovenarm over het baadje heen gedragen); zie ikaj II. MoepoentŏĚ, zulk een bovenarmband dragen.

POENTŏĚ, ook poenti, e.s.v. boom met groote ronde vruchten, waarvan het uitgewrongen sap met suiker een verfrisschenden drank geeft en die, naar men zegt,

kropgezwel doen ontstaan, wanneer men ze van de pit afzuigt, (zie i.v. djoedjoeët, tjoe-gòng).

POENTONG, afhouden, afkappen, afhakken, afknotten, verminken; afgehouden, afgekap, afgeknot, verminkt, doodlopend (van een pad); lheuëh njangeupoentōng siblah sapaj, gaki tinggaj njan ban doea, daarop werd hem een arm afgehouden, terwijl zijne beide beenen hem gelaten werden, (Meudeuha'); habéhkeu poetōih meu'ampōng-ampōng, misé geupoentōng kajèë raja, in stukken gehouwen drevén ze (de draken) in zee, gelijk in stukken gehakte groote boomstammen, (Boeda' Meuseukin); kamè gògadjèë ngòn beuliōng, kadja' poentōng kajèë keu bétra, neemt zagen en dissels mee en hakt en zaagt stammen tot (materiaal voor) schepen, (Banta Beuran-sah); poentōng takoeë han lōn bri, al moet mijn nek afgehouden worden, ik zal het niet geven; si poentōng, de verminkte, (zonder voet b.v., ook gebezigd van iem., die aldus is geboren); reuntjōng oelèë poentōng, dolk met een gevest, waarvan het uiteinde een afgeknotten vorm heeft, stomp is; phōn neutamōng ba' djoerōng poentōng, daraih moepajōng moepoe-ta gisa; leupaïh ninan neutamōng ladjoe, trōih leuën leupoe toean Béntara, eerst ging hij een

dorpspad in, dat dood liep op eene poort, waarboven zich een draaiende pajoeng bevond; die liep hij door en hij kwam op het voorerf van het verblijf van den heer B., (Pòtjoet Moehamat); zie verber vbd. i.v. a sèë, b adjèë, kalimah, parang, pōng, siloeëuë. Moepoentōng, afgehouden, enz.; (met iem. of met elkander) breken, in twist of vijandschap gera-ken, in onmin geraken of leven; bè' tamoeupoentōng ngòn tjèëdara, ge moet niet met een broeder breken. Teupoentōng, afgehouden, enz. Poemoentōng, de handeling poentōng verrichten. Peunoentōng, ook peuloentōng, het resultaat van het poentōng, hetgeen afgehouden enz. is, afgehouden stuk, verminkte; ta'eu di nab na ban peunoentōng, takalòn ba' roeëng meusi-réb boeja; ... gloenjoeëng siblah na boebé djeu'èë, binatang asèë han sòë djeuët ngiëng moeka; matadji siblah na boebè raga, takalòn oegah leumpō' angèëta, zag men hen (de gògasi's) van voren, dan leken zij verminkten, zag men hen van achteren, dan zag men hun rug met uitsteeksels als die van een krokodil; ... zij hadden één oor zoo groot als eene wan, niemand dorst die hondsehe beesten aan te kijken; zij hadden één oog zoo groot als een mand, als men naar hen keek, dan werd men angstig en voelde zijne lede-

maten slap worden, (Djoehan Meusapi); ta'eu di nab ban peuloentōng (var. na ban poentōng), ta'eu di roe-ēng that meuragam; ... njan geukheun djén siblah abin, beutajakin wahé tèēlan; mōmdji sabōh hana doea, ngò tjè-ēdara inōng agam, van voren gezien gelek zij eene verminkte, van achteren gezien, zag zij er zeer eigenaardig uit; ... dat was degene, die genoemd werd „de djén met één borst”, weest er zeker van, o vrienden: zij had één borst en niet twee, luistert, zusters en broeders, (Goemba' Meuñh).

POE'OEE', eene wilde mantjang-soort. Zie kandéh, mantjang.

POE'OJ (Arab. meerv. fo'e'oe' van fi'āl), handeling, verricht door twee personen, inz. verstaan: geslachtsomgang, (in geschr.); malañh tatjrōng iē siti-ma, njang na geuma meung poe'oj dròë, (dat zijn de gevolgen), indien men te lui is om een emmer water (voor het mandòë djeunabat) te putten, maar wel van geslachtsomgang houdt, (Tambéh toedjōh blañh).

POEPALANG, ook koepalang, heining, schutting (van bleuēt, ba' pi, ook hout, inz. om een put als afschutsel voor badenden, ook rondom of voor een huis); di leuēn roemōh geubōh poepalang, hireuēntapandang gèt han tara, op het voorerf van de

huizen was eene schutting aangebracht, die wonderbaarlijk en onvergelykelijk schoon was, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. hang, koeta, krang. Moe-poepalang, eene schutting hebbende, van eene schutting voorzien; zie vbd. i.v. ladōm.

POEPALÈH, ook koepalèh, verheven wachthuisje, uitkijk (boven de deur van voornamen huizen, boven de poort van het erf van zulke huizen, boven eene dorpspoort, of boven de poort en aan de hoeken van de wallen van vestingen), uitkijktoren, tevens plaats voor het geschut; sabda: „beudé doem tapoeprèh, djeuēb poepalèh sagdō koeta, (de vorst) zeide: „houdt de geweren in gereedheid op de uitkijken op al de hoeken van de vesting, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. poega. Moe-poepalèh, van een poepalèh voorzien zijnde.

POEPANDJI, wit goed, ter omhulling van den hoofdsteen (salōb batèë) van een heilig graf of reeds als zoodanig gebezigd, (bij de vernieuwing van zulk een omhulsel bewaart men den ouden lap of een stukje ervan als amulet, vooral voor kinderen), (verder) wit vlaggetje bij heilige graven geplaatst, (in hik. ook in het algem.) vlag, banier, vaandel; njdō poepandji Teungkoe Andjōng, dit is een lapje van het omhulsel van den grafsteen van T. A.; teuma di oelèë geubōh poepandji, mangat geutoerikoeboe èēlia, daarop omhulden ze den

hoofdsteen met wit goed, opdat men het graf zou onderkennen als dat van een heilige, (Poepò' Leumò); zie verder vbd. i.v. gada-gada, hadjat. Moepoe-pandji, van een poepandji voorzien zijnde. Vgl. pandji. POEPATI, ook pati, het uitgewrongen vocht van fijngestamp-te en met een weinig water aangemengde, geneeskrachtige bladeren, kruiden, wortels, of vruchten, (gebruikt als geneesdrank); tapeugèt poepati òn kajèë keu lōn, maak voor mij een drankje van geneeskrachtige bladeren, (door die bladeren fijn te stampen, met wat water te mengen en het vocht uit te wringen); poepati koenjèt, oe idjō, zulk een drankje vervaardigd van koenjèt, van groenen klapper.

POEPEUSAN, in hik. ook peusan, eene groote, geelroode soort duizendpoot, die zeer giftig is.

POEPEUTÉ', ook boepeuté', eene groote soort zeevisch, ook moemandò genoemd.

POEPISANG, ook boepisang, horizontale beleglatten op de keukindang (de langsplancken boven de voetlijst van den wand van een Atjèhsch huis), (verder) de twee planken van eene prauw boven de papeu-ën tanam, (zie i.v. papeu-ën).

POEPŌ, ook poepoe, (Mal. poepoe), graad van verwantschap in de zijlijn; tjèëdara of sampèë sipoe-pò, neef of nicht, (cousin of cousine); sampèë sipoe-pò ngòn toean

poetròë, ban doea dròë tjoetjò Beuginda, (die twee vorsten) zijn neven van de prinses, zij zijn beiden (evenals de prinses) kleinkinderen van Z.M., (Tjah Koebat); aneu' sipoe-pò, broeders-, of zusters-kind; tjoetjò sipoe-pò, kleinkind van een broeder of zuster; bandoea sahbat Diwa Akaïh, lagi meutamah sitjèëdara; sitjèëdara doea poepoe, meunan, toeankoe, geupenhaba, beiden zijn vrienden van D. A., en bovendien aan hem verwant, zij zijn van hem neven in den tweeden graad, aldus, heer, heeft men bericht, (Diwa Akaïh).

POEPŌ I, welriekend smeersel voor de huid, (gebruikt als blanketsel, of als middel tegen verbranding door de zon of tegen rheumatische aandoeningen). Moepoe-pō, met zulk een smeersel be-meerd, zich daarmede insmeren, blanketsel gebruiken. Poepoe-pō, met zulk een smeersel insmeren.

POEPŌ II, vol, boordevol, tot de boorden reikende; oedjeuën raja baròë 'òh poepō ië lam koelam, het heeft gisteren zoo hard geregend, dat het water in den vijver tot den rand reikt; pakòn poepō that tabōhië lam geupét, waarom hebt ge het vat zoo boordevol met water gevuld; jōh njan djipeulheuëh panah njang sa'ti, Djoechan Meusapi oetōih theun sangga; keunòng prisè apoej meudjeureulang, oela'

di sinan ka djeuēt iē raja; peunòh iē poepō di dalam padang, trōih lamawantapandangroepa, daarop schoot hij een wonderpijl af, maar Dj. M. ving hem vaardig op; de pijl trof zijn schild, zoodat er vuur uit vlamde, kaatste terug en werd een watervloed; het water overstroomde geheel het slagveld en leek tot de wolken te reiken, (Djoehan Meusapi). Poepoe-pō, boordevol vullen, tot de boorden doen reiken. Zie pipé. POEPŐ', papje van allerei fijnge-stampte en fijngevreven, met een weinig water aangemengde geneeskrachtige bladeren, kruiden, en wortels, dat men een zuigeling op de fontanel oplegt, (als middel tegen ziekten en booze invloeden), of door oplegging als geneesmiddel tegen hoofdpijn, buikpijn, wonden aanwendt; zulk een papje opleggen; tatjoeba tji meungnjò tadjeuēt, meukòn lōn pōh ba' poepō' mateu bōh, probeer het eens, als je durft, als ik je dan geen slag geef (i.e. ik zal je dan een slag geven) op (de plaats) waar je moeder je papjes oplegde, i.e. op je hoofd; zie verder vbd. i.v. goemba', poeli. Moe-poe-pō, van een papje voorzien, gepapt.

POEPOE, zie poepō.

POEPŌH, stevig, dik, zwaar, (in hik.); neuloempōē leumò siseun toedjōh, badandji poepōh sit doem raja, (de vorst) heeft gedroomd van zeven runderen tegelijk, die

alle stevig en groot van lichaam waren, (Nabi Oesoēih). (Een ander poepōh zie i.v. pōh).

POEPRANGAN, zie i.v. prang.

POEPRŌT, e.s.v. worm, die zich in ziltigen grond ophoudt en als aas voor de vischsoorten blaneu' en ikan gapah wordt gebruikt.

POERA I, doen alsof, iets voor de leus, voor den schijn, kwansuis doen, zich houden alsof, voorwenden, veinzen, (gew. verdubbeld), (verder) stel eens, gesteld; bit takalòn na djimoeprang, bè' geukheuntan meung djitoeēng na; hana deungòn soenggōh até, doemdji saré dji-poera-poera, wel zag men hen strijden, maar zij deden het zoo maar, alleen ter voorkoming, dat men zou zeggen, dat zij niet streden; zij deden het niet wezenlijk, doch allen alleen voor den schijn, (Diwa Akañh); di djih dji-wiët ranténg kajèë, dji-poera hanthèë oereuēng teuka, (de apen) braken takjes stuk en deden alsof ze niet wisten, dat er menschen kwamen, (Tjah Koebat); boeët njan poera-poera mantòng, die kwestie is maar voorgewend, is niet gemeend; poera lōn radja, gata meuntròë, gesteld dat (laten we doen alsof) ik een koning was en gij de minister waart; zie verder vbd. i.v. lika', na, paténg, pōt I. POERA II, verkorting van Singapoera in papeuën poera, Singapoersche planken, (van onsterk hout). Zie pōr, pōt III.

POERA'-POERANDA (Mal. *p o r a k-p e r a n d a*), geheel stuk geslagen, in stukken, in gruzelementen, (in hik.); *h a n t j ò l o e l ò h h a n a s a p e u ë l é*, *h a b é h s a r é p o e r a ' p o e r a n d a*, verbrijzeld en vermorzeld, zoodat er niets van overbleef, geheel in gruzelementen, (Diwa *A-kaïh*).

POERÈÈ, e.s.v. besmettelijke huidziekte, (die zich vooral in den mond, den neus, aan den anus of de voeten openbaart en bij kleine kinderen), framboesia: soorten (meest genoemd naar den vorm): *p o e r è è b o e*, *p. d j a g ò n g*, *p. k a r ò m* (zie i.v. *k a r ò m*), *p. k r a*, *p. l a d a*, *p. ò n* (groot, maar dun), *p. t j a n g g o e ë*' (met puntige uitsteeksels); *p o e r è è d i i d ò n g*, uitslag op den neus, (beeldspraak voor) schande, die voor iedereen zichtbaar is, (b.v. een niet deugende zoon); *p o e r è è s i n g k è è*, uitslag aan den elleboog, (men zegt, dat men dien krijgt, wanneer men iets, dat men aan een ander gegeven heeft, terugvraagt); zie verder vbd. i.v. *l a ' l a ' I*, *l a w ò*', *l o e l o e t I*, *o e t a n g*. *M o e p o e r è è*, *p o e r è è*-uitslag hebben.

POERÉH, nerf van een palmblad, (van den arènpalm ook) de pennen tusschen de harige vezels tegen den stam bij de bladscheeden; *p o e r é h ò n ' o e ë*, nerf van een klapperblad, (zie i.v. *p e u n j a m p ò h*); *p o e r é h ò n d j ò*', nerf van eene arènblad, (zie i.v. *p e u n j a m p ò h*); *p o e r é h d j ò*', de pennen tus-

schen het harige bekleedsel van den arènstam, (o.a. gebruikt als schrijffen, zie i.v. *k a l a m II*, als teekenstift, zie i.v. *l o e k é h*, als leeswijzer bij het Qorânonderwijs); *p o e r é h d j ò*' *K o e r o e ' a n t a m a t*, *p o e r é h ' a t s o e m p a j b o e b è è*, met eene arènpenn (die zwart en leelijk is) leert men den Qorân tot het einde reciteeren, de nerven van 'a t b l a d e r e n (die mooi ivoorkleurig zijn) dienen (slechts) om de opening van eene fuik dicht te stoppen, (sprkw., gebezigd van b.v. iem. van goede afkomst en goed uiterlijk die tot niets nut is, of van leelijke, maar nuttige, en mooie, maar nuttelooze zaken): zie verder sprkw. i.v. *g e u n j i ë*.

POERIEH, bamboeladder, bestaande uit een enkelen bamboe, waaraan de stukken van de takken gelaten zijn om ze als sporten te doen dienen; *m è n g ò n p o e r i ë h s a d e u ë k e u n a n*, *n e u ' é ' j ò h n j a n o e r e u ë n g t o e h a*, de oude man nam een bamboeladder, plaatste dien ertegen aan en klom erin, (Noen *Parisi*).

POERÒ, een vroeger bij mannen in gebruik zijnde breede katoenen gordel, waarvan een der uiteinden eene soort zak vormde, die als geldbeurs diende en vóór den buik werd gedragen, e.s.v. *g o r d e l b e u r s*, geldzak; *' ò h n e u l e u n g ò n j a n b a n t o e t ò*, *n e u p l ò i h p o e r ò M a l é m D i w a*; *k a k e u n e u t j ò*' *m e u i h s i b o e n g k a j*, *k a n e u t i n g g a j k e u n i t o e h a*,

toen M. D. die woorden hoorde, maakte hij zijne gordelbeurs los; hij nam er een boengka j goud uit en liet het bij de oude vrouw achter, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. karōng I.

POERŌ; teupoerō, uiteenval-
lend, uiteenspattend, ineenstor-
tend, ineenzakkend, uiteengeval-
len, uiteengespat, ineengestort,
ineengezakt; kateupoerō a-
wih nè'koe, de awih (buidel)
van mijn grootvader ((grootmoe-
der) is uiteengevallen, (zegt men
wel, wanneer de awih, die men
draagt plotseling losraakt en de
geheele inhoud naar beneden
valt); neuta' Oesé keu-
nōng bahō, meu' teupoe-
rō na sigoentja, hij gaf
(den onkwetsbaren) Oesé een
houw, trof hem in den schouder
en vonken spatten uit ter hoeveel-
heid van een goentja, (Dioe
Plinggam); neupōh ngōn
tjō'ma goenōng hantjō,
teupoerō ka djeuēt keu
anōē, hij sloeg met zijne knots
de bergen stuk, die tot zand in-
eenstortten, (Goemba' Meūih);
peudeuēng ngōn tjō'ma
misé ban geurō, na njeum
teupoerō nanggrōē an-
dara, de zwaarden en knotsen
leken (in het strijdgewoel) alsof
ze werden uitgegoten en het was
alsof het hemelrijk ineen zou
storten, (Djoehan Meusapi); zie
verder vbd. i.v. gandra.

POERŌĒ, te voren, vroeger, het te
voren, vroeger gebeurde of ge-
bruikelijke, (in hik); adat di-
lèē kōn ajaheunda toe-
ban, han djeuēt keu la-

wan lōn ngōn gata; keu-
reuna djameun masa
poerōē, doea bōh nang-
grōē hana bida, indien ik
het van het begin af aan gewe-
ten had, dan zouden wij, ik en
gij, geen tegenstanders van el-
kaar geworden zijn; want onze
twee landen zijn van vroeger af
aan één (in vriendschap) geweest,
(Diwa Akañh; deze regels volgen
op de twee achtereenvolgende
regels, geciteerd i.v. meu');
ba' simalam neumeu-
loempōē, han tōm poe-
rōē dilèē njang ka, op
een nacht droomde hij wat hij
nog nooit tevoren had gedroomd,
(Pōtjoet Moehamat); Sangi-
rah that sakēt mata,
keumōng rajaniba' poe-
rōē, de oogziekte van S. was
zeer verergerd, hare oogen wa-
ren nog gezwollener dan tevoren,
(Indra Bangsawan); zie verder
vbd. i.v. gisa I, pangkaj,
peurangeuj.

POEROEAN (Mal. peroean),
ra (aan den mast van een schip);
djibōh lajeuē lhèē poe-
roean, hij heesch de zeilen
met drie raas, (Noen Parisi).

POEROEMEUN, zie peuroe-
meun.

POERŌN, hoop droog vuil (van
afgevallen of afgekapte bladeren
en takken, splinters van omge-
hakte boomen, samengeveegd om
verbrand te worden), (ook) het
vuur van een dergelijken in
brand gestoken vuilnishoop, (ver-
der) dooreengemengde hoop van
rijpe en onrijpe peper of koffie-
boonen; (verb.) schoonkappen en

schoonmaken door het overgebleven vuil te verzamelen en te verbranden, (verder) peper of koffie rijp en onrijp plukken; oereuëng tōt poerōn, menschen, die droog vuil verbranden, inz. die een bosch openkappen en schoonmaken door het afval te verbranden; tōt ba' poerōn, in het vuur van zulk een vuilnishoop branden, verbranden; poerōn lada, kawa, rijpe en onrijpe peper, koffie dooreengemengd; ladang kamōë ka lheuëh moepoerōn, we hebben onze ladang al schoongemaakt; lada geutanjōë gèt tapoerōn sigò, ba' that meuië la'ōt, djinōë joem meuhaj, laten we onze peper eens plukken, rijp en onrijp, ook al is ze „groen als zeewater”, de prijzen zijn nu hoog. Moepoerōn, opgehoopt (van droog vuil), schoongekapt, schoongemaakt, bij hoopen, rijp en onrijp geplukt (van peper, koffie). Vgl. rōn.

POESA, haarwervel, spiraalvormige draaiing in het haar (bij menschen b.v. op de kruin van het hoofd, ook op andere plaatsen, zooals bij de slapen, bij den nek, wijst, evenals bij dieren, in bepaalde gevallen op eene bepaalde geaardheid, op een bepaald lot, op het aanbrengen van geluk of ongeluk), (ook) spiraalvormige lijn in de huidrimpels (van b.v. de vingertoppen, de punt van de tong, heeft gelijksoortige betekenissen als haarwervels); a dat na toeah poesa djarōë, keudéh oe sagōë tatoe-

ëng bila, indien er geluk zit in de lijnen van uwe vingertoppen, gaat dan in gindsche richting om wraak te nemen, (Pòtjoet Moehamat); Samsi Miga seu'ōt pantaïh: bè' that goendah hé ajaheunda; harab keukeubaj hana oereuëng ta', kalòn boeët si nja' djarōë gèt poesa; ada' keunòng niba' tangkoera', ada' han roesa' oeta' keuloea, S. M. antwoordde snel: „maak u niet al te ongerust, o vader; hoop op ((mijne) onkwetsbaarheid, waardoor niemand mij bij het houwen letsel kan toebrengen, kijk naar wat uw zoon zal doen, wiens vingers goede lijnen hebben; indien zijne hand een schedel treft, dan zullen, zoo die schedel niet verbrijzeld wordt, de hersens eruit te voorschijn komen, (Dioe Plinggam); gèt that poesa lidah djih, peuë njang djilakèë ba' Pòt eu Alah reudjang tō', zijne tong heeft mooie lijnen, wat hij God bidt wordt gauw vervuld; poesa ba' dhōë, haarwervel boven op het voorhoofd (bij vrouwen een teken van eene bazige natuur); poesa ba' gaki, kronkellijn in de huidrimpels van den voet, (teeken, dat men onvermoeid kan loopen, bij eene vrouw, dat zij van uitgaan houdt); poesa ba' roeëng, kronkellijn in de huidrimpels op den rug, (teeken van een langslaper, van een luienaar); poesa goeda, de haarwervels van een paard, (ook) =

poesa ba' dhòë; poesa oeleuë, slangvormige haarwervel boven op het voorhoofd, (bij mannen een teeken, dat hij tot ongeluk is voorbestemd, zie i.v. paléh); poesa rimoeëng, de haarwervels van een tijger, (ook) haarwervel achter de ooren, (bij menschen en viervoetige huisdieren een teeken, dat ze een tijger ter prooi zullen vallen); poesa ikeuën, zie ikeuën; zie verder vbd. i.v. goendjè, lhōng I. Moepoesa, een poesa hebben; gèt that moepoesa goe da njan, dat paard heeft zeer mooie haarwervels; zie verder vbd. i.v. paléh.

POESAT, navel, middelpunt, centrum, slagknop (van een gong), zundgat; talòë poesat, navelstreng; kòh poesat, de navelstreng afsnijden; (ha') kòh poesat, of lapé' poesat (eig. onderlaag van den navel), belooning (aan de vroedvrouw gegeven) voor het afsnijden van de navelstreng; ka srōt poesat, de ingedroogde rest van de afgesneden navelstreng is afgevallen; (tjèëdara) sitangké poesat, volle broeder of zuster, (ook) tweelingbroeder of zuster; poesat dōnja, het middelpunt der aarde, i.e. Mekka; zie verder vbd. i.v. djeuë, lhiët, lipat, oelò'oelò', pawōh. Moepoesat, een poesat hebben, met een poesat.

POESÉNG, in de rondte draaien (transit.), rondwentelen, (ook) rond iets heen plaats en of gaan,

rondgaan; poeséng pèng, een cent op zijn kant rond draaien; bè' kapoeséng dròë, zit niet te draaien, (tot een kind gezegd); djipoeséng-poeséng dròëdji ngòn inòng, zij draaien met vrouwen in de rondte, (van den Europeeschen dans gezegd); boengòng lawang doem djipaténg, djipoeséng ngòn bakōng meulila, zij stak er kruidnagelen in (n.l. in de sirih, die zij rangschikte) en plaatste er gedroogde tabaksbladeren om heen, (Banta Beuransah); ka abéh lōn poeséng ban sabòh gam-pōng, hana lōn teumèë, ik ben het geheele dorp rondgegaan (heb het heele dorp afgezocht), ik heb (hem) niet gevonden. Moepoeséng, in de rondte draaien (intransit.), rond draaien, rondgaan; neutjang kaphé meukeuliléng, moepoeséng bagòë djeureukha, hij hieuw in het rond op de ongeloofigen, ronds draaiende als een spinnewiel, (Radja Bada); ladōm djitòb soerang-saréng, moepoeséng ateuëh djeumala, sommigen wonden hun hoofddoek in verschillende richtingen om hun hoofd, (Pòtjoet Moehamat; deze regel volgt op den i.v. plintè geciteerden regel); angèn moepoeséng, ronds draaiende wind, wervelwind; ië moepoeséng, draaikolk, maalstroom; moepoeséng oelèë, draaierig, duizelig; moepoeséng oeta', zie i.v. oeta'; zie verder

vbd. i.v. keutoepèng, pa-wōh. Poemoeséng, de handeling poeséng verrichten.

POESOE I, mierenhoop, aardhoop, heuveltje; teuma neu'eu oereuëng koeëh poesoe, teumanjòng teungkoe: „peuë boeët gata”; „kamòë, teungkoe, meukoeëh poesoe, moepòh kamoeë na lhèë goentja”, vervolgens zag hij lieden, bezig in een aardhoop te graven, en hij vroeg: „wat doet ge daar”; „we graven een mierenhoop uit, teungkoe, en dooden de witte mieren, die wel ter hoeveelheid van drie goentja's bedragen”, (Malém Diwa). Moepoesoe, vol mierenhoopen.

POESOE II, zie hoese II.

POESŌNG, of hoēsōng, zuchtige zwelling van den buik; die ziekte hebbende, gezwollen (van den buik); (verder) verhevenheid van den bodem der zee, eener rivier, van een moeras of sawah, die niet of slechts even boven het wateroppervlak uitsteekt, zandbank, ondiepte; poesōng batèë, zuchtige zwelling van den buik, waarbij de buik hard is; poesōng angèn mirah, zwelling van den buik, veroorzaakt door angèn mirah, (zie i.v. angèn); proeët poesōng, gezwollen buik; Si Poelan ka poesōng, N. N. heeft een gezwollen buik gekregen; bè' tadoeë' lam angèn, poesōng, zit niet in den wind, ge krijgt er een gezwollen buik van; le that poesōng paja

njòë, dit moeras heeft zeer veel ondiepten; di lōn kan lōn doeë', dalém, sidéh nanggròë Eundjōng, gam-pōng poesōng le ba' banka, ik wil, broeders, te E. niet wonen, het is een gam-pōng (met moerassig terrein) vol oneffenheden, waarop veel banka-boomen groeien, (sadativers). Moepoesōng, vol poesōng's. Poepoesōng, met toovermiddelen poesōng-ziekte veroorzaken, bezorgen.

POET, eene inhoudsmaat; sipoet (1 poet), = $\frac{1}{2}$ ndië, = $\frac{1}{8}$ kaj.

POETA, draaien (transit., inz. van touw, of wat als touw gedraaid wordt), ineendraaien, omdraaien, in de rondte draaien, winden, opwinden (van een horloge), draaien met (zijne woorden), verdraaien (van woorden); poeta talòë, touw draaien, (ook) naam van een versieringsmotief in den vorm van een gedraaid koord, (zie i.v. boengòng, en vbd. i.v. oeké); bòh poeta talòë, de spiraalvormig gewonden vruchten van e.s.v. heester, die als geneesmiddel worden gebruikt en tot de aweuëh peuët plōh peuët behoren, (Jav. kajoe oelet-oeletan); poeta misè, aan de snor draaien, (zie vbd. i.v. lalè); Alah, proeët lōn sakét that, djipoetapoe-ta, o, wat heb ik een pijn in den buik, ik heb er krampen in; teuma seu'ót poetròë Tjahja, djiseurapa geunab oeròë; „bië' abeudi wa-

ba poeta, lakòë kèë dra rimoeëng tasòë'', prinses Tj. antwoordde toen, verwen-schingen uitsprekende zooals zij elken dag deed: „slaafachtige ke-rel, moge de pest je ineendraaien, moge mijn man je geeselen, moge een tijger je nederslaan'', (Banta Ahmat); bakōng poeta, zie i.v. bakōng; haloea poeta, zie i.v. haloea; si-poeta alam, de geheele wereld rond, over de geheele wereld. Moepoeta, draaien (intransit.), in de rondte draaien, gedraaid, ineengedraaid, omgedraaid, gewonden, opgewonden, verdraaid; pakōn gata tadoeë' moepoeta-poeta, waarom zit ge zoo te draaien; narit kah moepoeta-poeta, 'òh lheuëh meudéh meundòë, 'òh lheuëh meundòë meudéh, jij draait met je woorden, nu is het zus dan is het zoo; dja' moepoeta-poeta, rondgaan, rondwandelen; zie verder vbd. i.v. beudé I, poetië. Poepoeta, in de rondte doen draaien, rond doen gaan, (ook) poeta met versterkte beteekenis; pakōn tapoepoeta lōn ban sabòh gampōng, waarom laat ge mij het heele dorp rond gaan, brengt ge mij overal in het geheele dorp. Teupoeta, gedraaid, ineengedraaid, om-, rondgedraaid, gewonden, opgewonden; zie vbd. i.v. bakōng. Poemoeta, de handeling poeta verrichten. Peunoeta, de wijze of het resultaat van het poeta; talòë njòë gèt that peunoeta,

dit touw is zeer mooi gedraaid; zie verder vbd. i.v. bakōng, gleuëng, koelat, pakoe II, soetra. Zie poetië.

POE'TA, of pō'ta, pò'ta (Mal. pō'ta), uitmuntend in goede hoedanigheden, voortreffelijk, bekwaam, (in hik., en pantōn's); seekèë panglima njang dja' sadjan, njang analan lagi poeta, de panglima's, die medegingen, waren beproefde en voortreffelijke lieden, (Gadjah toedjōh oelèë); hana patōt geutanjòë meusië-sië, teukoe pi ahli kamòë pi pò'ta, wij behooren elkander niet te ontwijken, gij, teukoe, zijt kundig en ik ben bekwaam, (2de helft van een pantōn).

POETEH, wit, licht van huidskleur, blank, grijs (van het haar), glorend (van den ochtend), (fig.) rein, zuiver, oprecht; eungkōt tjabéh poetéh asòë, oereuëng poetéh tabeue poekòë, de tjabéh-visch heeft wit vleesch, eene vrouw met eene lichte huidskleur heeft een smaakloos ..., (plat rijmpje); poetéh idjō, groenachtig blank, (geldt als eene schoone huidskleur); poetéh koe-nèng, geelachtig blank, (geldt eveneens als eene schoone huidskleur); poetéh ò', met grijze haren, grijsharig, (zie vbd. i.v. peuradja); poetéh si'ōn-ōn, hier en daar grijs; poetéh djalië', zie djalië'; poetéh sabōn, wit als zeep, glanzend wit, (zooals wit porcelein, zie vbd. i.v. mang-

kōng); mata poetéh, het wit van het oog, (zie sprkw. i.v. hoekōm); poetéh mata, met grijsachtige oogen, (van den blanke, den Hollander gezegd), met een blank lemmet, (fig.) beschaamd, onteerd, zijne eer verliezende of verloren hebbende; oemoe lhèë oeròë dji-moeprang sabé, le that maté bië' poetéh mata, gedurende drie dagen werd er aanhoudend gestreden en velen van de „witoogen” (de Hollanders) sneuvelden, (Prang Gōmpeuni); niba' poetéh mata balé poetéh toeleuëng, bah teugageuëng di mideuën radja, beter dan zijne eer te verliezen is het om te sterven en op het slagveld te blijven liggen, (Dioe Plinggam); maséng-maséng doem mat alat, peudeuëng njang that poetéh mata, ieder nam een wapen in de hand, een zwaard met een zeer blank lemmet, (Nabi Oesoëih); teudōng sipa'i doea lapéh, seunampang poetéh toemba' rata, de soldaten stonden in twee rijen geschaard, allen (bewapend met) „witte” geweren (gew. verstaan: mariniersgeweren, zie i.v. beudé I) en lansen, (Noen Parisi); saré beungòh poetéh oeròë, beudòih sinaròë bandoem kawōm, zoodra de ochtend begon te gloren, stond de heele troep (dieren) op, (Plandō' Kantjé; zie ook vbd. i.v. oeròh); lada poetéh, zie i.v. lada; minjeu' kajèë

poetéh, zie i.v. minjeu'. até poetéh, zie i.v. peureuséh; zie verder vbd. i.v. itam. Moepoetéh, wit worden, zich wit maken; bè' kamoe-poetéh, abéh teubòih teupōng, maak je niet wit, al het meel wordt bedorven, (tot een kind, dat met meel speelt). Poepoetéh, wit maken, zuiveren, reinigen; lheuëh njan teuma djipoepoetéh, malò djipéh dji-lhab soetra, daarop reinigde zij de zijde, wreef lakhars fijn en kleurde de zijde, (Malém Diwa). Peunoetéh, witheid, enz.; moepeunoetéh, witachtig, grijsachtig.

POETÉNG, puntig uiteinde van iets, dat in eene daarvoor bestemde holte komt, (zooals van een mes in het heft), stift, pen (ter bevestiging of verbinding), uitsteeksel, (ook) overgebleven stompje; poeténg sikin, reuntjōng, de in het heft stekende punt van een mes, van een dolk; poeténg bliōng, uitsteeksel van een dissel, (zie i.v. bliōng); angèn poeténg bliōng, wervelwind; parang poeténg, zie i.v. parang; lōn meung tjōt langèt ngòn poeténg sadeuëb, panè é' djeuët seunambat hana, ik wil den hemel afrukken met de stift van een grasmes, dat is immers niet mogelijk, waar er geen verlengstuk voor bestaat, (Djoehan Meusapi); poeténg tamèh, het uiteinde van een stijl, waar deze in een balk steekt; poeténg tè',

tepel; poeténg roekò', een stompje sigaar. Moepoeténg, met een poeténg; zie vbd. i.v. kawōih.

POETI', knop, (bloem of vrucht in de eerste ontwikkeling, ook knop van het deksel van een suiker-, of trekpot); poeti' boengòng, of boengòng poeti', bloemknop; poeti' bòh, of bòh poeti', vruchtknop, zeer jonge vrucht; poeti' oe, of oe poeti', vruchtknop van den klapper, zeer jonge klapper; zie verder vbd. i.v. lidah, mada, pajang, pineung, poetië. Moepoeti', knoppen hebben, in knoppen schieten; teungòh djimoepoeti', (de boom) is bezig in knoppen te schieten.

POETIË, (syn. van poeta, met eene minder sterke beteekenis), draaien (transit), ineendraaien, omdraaien, in de rondte draaien, winden, draaiend knijpen, afdraaien (b.v. eene vrucht van den steel), verdraaien (van eene zaak, van woorden); koepoetië ba' phakeu treu', straks knijp ik je in de dij, (zie ook vbd. i.v. blië). Moepoetië, draaien (intransit.), in de rondte draaien, gedraaid, ineengedraaid, omgedraaid, enz.; gata tamarit le that pansië, oeram moepoetië oedjōng moepoeta, gij spreekt veel in toespelingen, waarvan het begin gedraaid en het einde gewenteld is, (i.e. waarvan de bedoeling zoo geheel anders is dan de geuite woorden), (Gadjah toedjōh oelëë; zie ook

vbd. i.v. pansië). Poepoetië, laten poetië, of poetië met versterkte beteekenis; bè' tapoepoetië bòh njang poeti', laat de vruchten, die nog in den knop (nog zeer jong) zijn, niet afdraaien, of draai de vruchten, die nog in den knop zijn, niet af. Teupoetië, gedraaid, ineengedraaid, enz. Poemoetië, de handeling poetië verrichten. Peunoetië, de wijze of het resultaat van het poetië; zie vbd. i.v. bakōng.

POETJA', top, kruin, koepeltje of torentje op een gebouw; poetja' oelëë, goenōng, ba' kajëë, kruin van het hoofd, van een berg, van een boom; poetja' Seulawaïh meuhapithapit, poetja' seu-meugit meugisagisa; tameukawén ngòn inōng oebit, tawòë ba' keubit na reudjang raja, de top van den S. gaat heen en weer, de top van de moskee draait in het rond; zijt ge getrouwd met een klein meisje, dan moet ge haar ijverig bezoeken, opdat zij gauw groot zal worden, (pantōn). Moepoetja', met een poetja'. Zie keumoentja'.

POETJAT, bleek, verbleekt, flets; zie vbd. i.v. koelat, palèt-palòt, palòë. Poepoetjat, bleek maken.

POETJŌ', spits, punt, top, spruit, loot, scheut, puntige blad-, of driehoekvormige versiering van goud (om b.v. het gevest van een reuntjōng, om oorkrabben), of van gouddraad (in weefsels, gew. met eene nadere bepaling),

(fig. in bepaalde uitdrukkingen) eigen belang; wordt verder gebruikt als hulpetelwoord voor voorwerpen, die geacht worden op een boomscheut te gelijken, zooals strengen zijde, opgerolde brieven, geweren; (voorts) e.s.v. geneeskrachtigen wortel (Jav. poetjoek), die in de aweu-eh peuët plōh peuët voorkomt; koekeumiëng dōng hana kajèë, ië meurèë-rèë ngōb poetjō' oe, om mij ergens neer te zetten, (zeide de geureuda), er zullen geen boomen meer zijn, het water zal tot over de toppen der klapperboomen stroomen, (Plandō' Kantjé); poetjō' djeuë, zie i.v. djeuë; poetjō' kroëng, oorsprong, bovenloop eener rivier, (zie vbd. i.v. loengkië'); poetjō' arōn, naaldboomscheut, (verder) naam van een daarop gelijkend versieringsmotief van weefsels, (zie i.v. idja I, en hierbeneden); poetjō' pakoe, varenspruit, (verder) naam van een daarop gelijkend versieringsmotief van weefsels; poetjō' reubōng, bamboespruit, die als groente wordt gegeten, (verder) naam van een daarop gelijkend verbieringsmotief van gouddraad in weefsels, of van goud in goudwerk en waarnaar inz. de keutab-armband (zie keutab I) genoemd wordt, (zie verder i.v. boengōng, sawè'); ingat keu poetjō' drōëdji mantōng, alleen aan zijn eigen belang, aan zichzelf denken; oereuëng peu-

glaih poetjō', iemand, die alleen zijn eigen belangen behartigt, een egoïst; talakèë beudé, aneu', limōng poetjō', meureujam koejoeë djō' lapan keu gata, gij vraagt mij, mijn zoon, vijf geweren, ik liet u (uit genegenheid voor u) acht kanonnen geven, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. milōn. Moe-poetjō', met een poetjō', met een poetjō'-versiering; moepoetjō' reubōng niba' djarōë, moepatam dhōë indah roepa, zij droeg poetjō'-reubōng-armbanden om hare armen en een mooien voorhoofdsband, (Dioe Plinggam); ladōm geubripeudeuëng meutampō', sikin moepoetjō' ladōm idja; ... ladōm idja moepoetjō' arōn, ladōm-ladōm idja plang roessa, hij (de vorst) gaf aan sommigen (van de oelëëbalangs) een sabel met eene versiering boven op het gevest, of een zwaard met eene poetjō'-versiering om het heft, aan anderen doeken; ... aan sommigen doeken met poetjō'-arōn-versiering aan anderen plang-roessa-doeken, (Goemba' Meuih).

POETJONG, e.s.v. grijzen reiger, (Mal. poetjoeng).

POETOE I, e.s.v. lekkernij, die den vorm heeft van vermicelli en met eene saus van eieren, suiker en water, of soms met klappermelk gegeten wordt; poetoebroëë', eene soort poetoë, waarvan de meelpijpjes fijn zijn;

poetoe kléng, met dikkere meelpijpjes; leusōng poetoe, de vorm met gaatjes, waaruit het poetoe-beslag (met water aangemengd meel) geperst wordt.

POETOE II, ringvinger; zie i.v. djaròë.

POETOH, zie boetōh.

POETOH, gebroken, afgebroken (van wat lengte of duur heeft, of als zoodanig wordt gedacht, zooals een touw, — zie ook moeda —, een lid van het lichaam, van het leven, woorden, gejuich, hoop, betrekking van vriendschap of verwantschap), stuk (getrokken, geslagen, gehouwen, gescheurd, enz.), geëindigd, afgedaan, uitgemaakt, vastgesteld, beslist; hana poetōih, niet gebroken enz., zonder onderbreking, onophoudelijk, aanhoudend; ka poetōih njawōng, gestorven; ka poetōih narit, het verhaal is afgebroken of afgeloopen, de bespreking is afgebroken of beëindigd, het is al uitgemaakt; zie verder vbd. i.v. asa IV, djing, geunta II, geunténg (sprkw.), geutib, giléng, gloera (van gejuich), gra' (fig. van até), keutoeb, kiët, krèt, lingkang (sprkw.), loeëng, loekat, meūsapé (van hoekōm), moealat, oerè, peudeuëng, phèë, phoe'. Moepoetōih, de betrekkingen (met iem. of met elkander) verbreken, (met iem. of met elkander) breken; zie vbd. i.v. keureudja, krabat. Poepoetōih, bre-

ken, af-, verbreken, beëindigen, afdoen, uitmaken, vaststellen, beslissen; tapoepoetōih joem, stel den prijs vast; zie verder vbd. i.v. harab, mō'min. Keupoetōsan, of keupoetōihsan, (Mal. kepoetoesan), einde, afloop, beslissing, (verder) met iets ten einde zijnde, aan het einde van iets geraakt; ba' oeròë njòë keupoetōsan, boekòn sajang asòë kleumboe, op dezen dag zal ik aan het einde (van mijn leven) raken, wat heb ik eene deernis met (u) het sieraad van mijn bed, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. hoekōm.

POETRA (Mal. poetera, Skrt. putra), zoon (van een vorst), vorstelijk kind, (in hik., verder) kind in boemòë poetra, zie i.v. boemòë; bandoem gata tamoe pajah, bannjang leumah tapeuhaba; keuhaj oelōn oe ba' masa njòë na lōm kamòë meuteumèë poetra, (de vorst zeide tot de wichelaars:) doet gij allen moeite (voor mij) en vertelt mij wat uwe bevinding is ten aanzien van mij, zal ik nu nog een kind krijgen, (Diwa Akaïh). Moepoetra, een kind hebben, krijgen of baren; siplōh boeleuën meungandōng rimbét, poetròë pi sakét keumeung moepoetra, na tien maanden den last (de zwangerschap) gedragen te hebben kreeg de vorstin weeën, de voorbode dat zij het kind ter wereld zou brengen, (Diwa Akaïh).

POETRÈT, (Ned.) portret, photo, beeltenis, (mod.). Zie gambā.

POETRÒË (Mal. poeteri, Skt. putrī), prinses, vorstin; wordt ook als eigennaam gebruikt; (verder) vrouw bij het kaartspel, (zie i.v. sikoe pan); zie voorts i.v. koelat, en tamèh. Moepoetròë, eene prinses hebben, op eene prinses gelijken; moepoetròëmanòë, (lett. op eene badende prinses gelijken), kuiltjes in de wangen hebben, met kuiltjes (van de wangen); miëngdji moepoetròëmanòë, hare wangen hebben kuiltjes, (zie loeëb).

PŌH, slaan, dooden; slag; (ook) vermenigvuldigen (b.v. bij het wichelen, zie vbd. i.v. larab); pòh ba' maté, slaan tot de dood erop volgt; pòh maté, dood slaan, een einde laten nemen, dood laten lopen, (zie vbd. i.v. lhòb II); pòh dròë, zichzelf slaan, of dooden; prahō djipòh lé gloembang, de golven slaan tegen de prauw; padit pòh, hoe laat (is het); pòh lapān, acht uur; pòh apoej, zie i.v. apoej; pòh brakah zie i.v. brakah, en vbd. i.v. pinjòë; pòh lawa, zie i.v. lawa; pòh tjakra, zie i.v. tjakra I; zie verder vbd. o.a. i.v. mòë (sprkw.), pidjét (sprkw.), plara, pleu'òh, poesoe I. Moepòh, geslagen, gedood; de handeling pòh verrichten, pòh met meerv. subject, elkander slaan, vechten (van b.v. mensen). Poepòh, laten slaan of dooden, met elkander laten vechten,

(zie vbd. i.v. peungadeuën), (ook) vermenigvuldigen; poepòh angka, vermenigvuldigen, (zie vbd. i.v. angka, poekōj). Teupòh, geslagen, gedood, (onopzettelijk of als toestand). Poemoepòh, ook, meer Pedirsch, seumoepòh, de handeling pòh verrichten, (ook) uitwerking hebben (van een wapen, zie vbd. i.v. èëla), (verder) geneigd tot slaan, gauw slaande; sòë seumoepòh sòë njang geupòh, tapeugah tòh oelégata, wie is het (in dat raadsel), die slaat en wie, die geslagen wordt, zeg, wie elk van die twee is, (Meudeuha'); aneu' poemoepòh, een kind, dat gauw slaat, van slaan houdt; zie verder vbd. i.v. latja', mèh-mòh. Neupòh, het slaan, slag, het dooden, dooding.

PŌH, zich bemoeiende, zich bezig houdende met (ngòn), zich druk makende over (andermans zaken); lōn teungòh pōh ngòn boeët Si Poelan, ik ben juist bezig met het werk van N. N.; peuë pōh gata boeët gòb, waarvoor bemoeit ge u met, maakt ge u druk over andermans zaken; lōn hana pōh, ik bemoei er mij niet mee. Poepōh, zich (opzettelijk) bemoeien met, zich gelegen laten liggen aan; adat na hadjat keu oereuëng djeu'òh, beugèt tapoepōh bè' leupaïh boengka, indien gij zin hebt in iemand, die van verre gekomen is, dan moet ge u aan hem gelegen laten lig-

gen, opdat hij niet weer vertrekke, (Goemba' Meuih, 2de helft van een pantōn). Vgl. pah-pōh.

POH-POENōH, of pōh-po en òh-po en òh, uitroep ter afwending van een eventueel onheil, b.v. wanneer men spreekt of hoort spreken over eene gevaarlijke ziekte zooals de ta'eun, z.v.a. God beware ons ervoor!

PōJA, (samentrekking van pō en ja), oude man, oudje, vadersje. Zie ja II, pō I en vgl. koeja.

PōKAHA, zie poekaha.

PōLĒM, (samentrekking van pō en lēm), oudere broeder (zie lēm en pō I), titel van het hoofd van de sagi der XXII Moekims (zie i.v. panglima), liefkoozend woord tot een kleinen jongen, (dial., b.v. Daja'sch:) aanspreekwoord tot den man eener oudere zuster.

PōLōKō, zie bōlōkō.

PōLōT, (samentrekking van pō en lōt), zie i.v. lōt III en pō I.

PōMA, (samentrekking van pō en ma), zie i.v. pō I.

PōN I, of poen, (Ned.) pond, (gewichtseenheid), (mod.).

PōN II (Mal. poen), in hik. en door geletterden wel eens gebezigd voor Atj. pi, zie pi I, en vbd. i.v. leunjab.

PōNG; bōh pōng, afkorting van bōh keutoepōng, zie keutoepōng I; hō djipeunabdoem meutjron-tjron, djita' rantjōng doea-doea; badan poetōih oelē poentōng, meusé bōh pōng toepè seuba, waarheen hij front maakte, daar wer-

den ze (de vijanden) neergeslagen, hij hieuw hen telkens in schuine richting in tweeën; hunne lichamen werden in tweeën geslagen, of hunne hoofden werden afgehouden, zoodat ze neervielen als oude, door eekhoorns uitgevreten kokosnoten, (Banta Ahmat).

PōNG, het geluid van eene groote soort kikvorsch; tjanggoeë' pōng, zie i.v. tjanggoeë'. Zie pēng-pōng, prō.

PōNG-PōNG, het geluid van b.v. het stampen in het rijstblok. Moepōng-pōng, zulk een geluid makende; zie vbd. i.v. keutoepōng I.

PōNI, (samentrekking van pō en ni), zie i.v. ni I, en pō I.

Pō'Ō', spook, boeman (waarmede men kinderen bang maakt); roepa lagèë pō'Ō', een uiterlijk als dat van een pō'Ō', (gezegd van een woest en vreeswekkend uiterlijk). Zie blō' I.

PōPEUĒ, zie sōseuē.

PōR, zie pōt III.

PōT I, zie pèt I.

PōT II; anggō pōt, Portwijn, (mod.).

PōT I, wind maken, blazen (van den wind), waaien, met een waai-er bewaaien; angèn djipōt meu'oe-oe that oerōē njōē, wat loeit de wind vandaag, (zie ook vbd. i.v. oemōng); haba angèn pōt een los gerucht; tapōt badan lōn, toetōng that, waai mij wat koelte toe, het is erg warm, (zie ook vbd. i.v. hangeub); pōt drōē, zich koelte toewaaien, zich waiende

verkoelen; ba pōt, wegwaaien; keureutaīh njan ka angèn ba pōt, dat papier is door den wind weggewaaid, (zie ook vbd. i.v. ba II). Moepōt, gewaaid, be-, toe-, weggewaaid; de handeling pōt verrichten. Poepōt, laten waaien, in de lucht meevoeren (van den wind), wegwaaien, laten wegwaaien, (ook) pōt met versterkte betekenis, (verder) blaasbalg; dji-poepōt keureutaīh ba' angèn, hij laat papier door den wind wegvoeren, gooit papier in de lucht om het door den wind mee te laten voeren; bē' ta poepōt moeka lōn, sidjoeē' that, waai mijn gezicht geen koelte toe, ik heb het koud; 'òh lheuēh makeuēn pajōng nanggròē, tidō poetròē poera-poera; ateuēh keuta beutidōran, seumeunga ban poepōt tjina, na gegeten te hebben deed de prinses, de pajoeng van het land, alsof zij sliep; op eene rustbank lag zij en hare ademhaling geleek het blazen van een Chineeschen blaasbalg, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. keumang. Poemoepōt, de handeling pōt of poepōt verrichten, (fig.) alles verkwisten, verkwistend zijn; aneu' poemoepōt, een verkwistende zoon.

PŌT II; moepōt-pōt, ook moepèt-pèt, en, doch minder, moepèb-pèb, mopperen, pruttelen, morren, knorren; ... gadòh akaj lōn lam poe'euēt, kan sapeuē djeuēt 'òh tan gata'; Ahmat Bang-

ta that moepōt-pōt, teu-maseu'ōt aneu' naga: „bè' tamòē lé dalém pajōng, ta'ingat keu lōn kheunda' gisa'', ... ik weet geen raad en kan niets doen, als gij weg zijt''; B. A. mopperde erg en toen antwoordde de jonge draak: „ween niet meer, geliefde broeder, denk aan mij, die naar huis terug moet gaan'', (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. brèt-bròt, geutjang, keuē. Poepōt-pōt dròē, = moepōt-pōt, doch opzettelijker.

PŌT III, ook pōr, (verkorting van Singapoer in) pèng pōt, zie i.v. pèng.

PŌ'TA, zie poe'ta.

PŌ'TA, zie poe'ta.

PŌTJOET, (samentrekking van pò en tjoet), zie i.v. pò I.

PRA-PROE, (freq. van proe), het geluid van b.v. het telkens door de lucht snorren van b.v. werpspiesen, van het telkens opvliegen van vogels; soeara leumbéng tangò pra-proe, meusé toelō wòē lam rimba, men hoorde de werpspiesen snorren als het telkens opvliegen van naar het bosch terugkeerende rijstvogeltjes, (Pha Soeasa).

PRA', het geluid van een klap in de handen, van een slag met de vleugels (van b.v. vechtende henen); een klap in de handen, een slag met de vleugels geven, aanvliegen; dja' lōn timang pra', meura' ka djiwòē oe glé; ba' reudjang rajeu' gata hajnja', tadjja' toeëng ajah di dalam

glé, kom, laat ik je wiegen, pra', de pauw is naar het gebergte teruggekeerd; word gauw groot, mijn kind, om je vader uit het gebergte te kunnen halen, (Tjintaboehan); manò' njan djipra' ateuëh geutanjòë, die kip vloog ons aan. Moepra', een klap in de handen, een slag met de vleugels geven, elkander aanvliegen, met de vlerken slaan, (verder) zich verspreiden (van een glans, eene witte kleur), helder; poetéh moepra', helder wit, geheel wit, blank, glanzend; tabeudòih sinan tadjá' lhèë tapá', leumahlé moepra' tanglōng raja, staat ge daar op en gaat ge drie stappen verder, dan ziet ge den helderen glans van eene groote lantaarn, (Diwa Sangsaréh); paré' lhō' djoe-rōng meutamba', rêt pi moepra' neutubiët landja, de grachten waren diep en de dorpspaden waren opgehoogd, de weg was open en vrij en snel liepen zij naar buiten, (Malém Diwa); silama kilat dròë djihaja', silama soebòh poetéh moepra'; ..., zoolang als het weerlicht flikkert, zoolang als de dageraad een glanzend schijnsel heeft; ..., (Tja'é Hadat); angèn pi djitrōn lòm makén kheuë, leumah lajeuë poetéh moepra', de wind stak nog heviger op en de zeilen waren tot in de verte helder zichtbaar, (Diwa Sangsaréh); beudòih poetéh moepra', ka djisawa' ladjoengòn

idja, de schoone, blanke prinses stond op en deed zich vervolgens een schouderdoek om, (Djoehan Meusapi). Zie keupra'.

PRA', het geluid van het met kracht uitkomen van dunne ontlasting, (zooals bij buikloop met veesten, bij kippen), ook van het scheuren van b.v. een kleed; uitwerpselen uitstorten; manò' njan djipra' è' barangapat, die kip stort overal hare uitwerpselen uit. Moepra', een pra'-geluid makende, met zulk een geluid uitkomende; peulandō' kheunlé meuteu'òh: peuë meuròh-ròh di kah ba' poenggōng; batjoet leungò 'òh kamengra', teubiët moepra' 'ië' meusinthōng, het dwerghert zeide, (den kikvorsch) toeroepende: „waarom vloeit er vocht langs je achterste; als jij je maar even beweegt, komt er met een pra'-geluid urine te voorschijn, (Plandō' Kantjé); idja lōn ka moepra' beukah, mijn kleed is, rits, gescheurd. Vgl. pra'-pri' pra'-prò'.

PRA'-PRA', e.s.v. klepper (kinder-spielgoed), vervaardigd van een pisangbladsteel, ontdaan van het blad en aan weerskanten, door er insnijdingen in te maken, voorzien van kleppen, die men laat kleppen door er met de hand langs te strijken of den bladsteel heen en weer te bewegen. Moepra'-pra', met zulk een klepper spelen. Vgl. pa'-pa' I.

PRA'-PREUE', zie prō'-preuë'.

PRA'-PRI', gescheurd, aan flarden; pakòn kangoejidja

ka pra'-pri' ka beukah, waarom draag je een kleed, dat al heelemaal stuk is. Vgl. pra'. PRA'-PRÒ', (freq. van pra', en prò'), het geluid van veesten (met dunne ontlasting), van het uitstorten van dunne uitwerpselen door eene kip, van het breken van eieren, van twijgen; pra'-prò' djitōh geuntōt, hij laat aanhoudend veesten; pra'-prò' teutōb gakiteu tadja' lam doerōë njōë, met krakende geluiden krijgt men dorens in de voeten bij het gaan door deze doornige struiken.

PRA'-PROE', (freq. van pra', en proe'), het geluid van het telkens slaan met de vlerken (van vechtende hanen), van gelijktijdige slagen op meer dan eene tamboerijn, van het breken van potten, ook van aanhoudend, er op los gepraat; pra'-proe' djipèh rapa'i, ze slaan telkens gelijktijdig op tamboerijnen; pra'-proe' beukah kanèt blangōng, aanhoudend breken er potten en pannen; bè' pra'-proe' kamarit hana gōb ngoej, praat niet zoo er op los, terwijl er toch niemand naar luistert. Poep-ra'-proe', die geluiden maken, er op los praten, telkens woorden er tusschen door gooien, in de rede vallen; wa'tèë oereuēng toeha marit, djipoep-ra'-proe' lé djih, terwijl oude menschen praten, valt hij hun telkens in de rede. Zie prè'-prò'.

PRADJA, zie peuradja.

PRA'É (Arab. meerv. farâ'idh, vaste erfportiën), erfportie, erf-

deel, erfenis, nalatenschap; de erfportiën vaststellen, verdeelen (van eene nalatenschap, ook wel van andere zaken); èleumèë pra'é, (Arab. 'ilm al-farâ'idh), de wetenschap der erfportiën, het Moh. erfrecht; ha' pra'é, zie i.v. ha' I; weuë' pra'é, eene nalatenschap verdeelen; pra'é lōn gōh lōm lōn trimōng, ik heb mijn erfdeel nog niet ontvangen; atra njan bandoem ka lheuëh geupra'é, die boedel is al geheel verdeeld; idang njōë ka kamōë pra'é, we hebben deze idang's al verdeeld.

PRAH, persen, uitpersen, uitdrukken, uitwringen, melken; pra hoe, gerot klappervleesch met eene pers persen, de olie eruit persen, (zie vbd. i.v. lagèë); prah minjeu', olie uit gerot klappervleesch persen; prah ië abin, melk uit de uiers (van b.v. eene karbouw) drukken, (zie vbd. i.v. rabin); prah keubeuë, eene karbouw melken; prah oebat, medicijn met de hand uitdrukken (om het vocht ergens in te laten vloeien, zie vbd. i.v. bleut); prah idja, (meer djeupat idja), een nat kleed uitwringen. Moe-, of teuprah, geperst, uitgeperst, enz.; moeprah, (ook) de handeling prah verrichten, prah met meerv. subject. Poeprah, laten prah, of prah met versterkte beteekenis; pakōn tapoeprah ba' gōb keubeuë gata, waarom laat ge uwe buffels door anderen melken.

Poemeurah, de handeling prah verrichten. Peuneurah, de wijze, het object, het resultaat van het prah, het middel daarvoor, pers, (zie i.v. badijōë, klah, peungarat, en ook vbd. i.v. lagèë); leumō peuneurah, melkkoe. PRAHŌ I, ook peurahō, prauw, vaartuig, schip, inz. eene bepaalde soort van vaartuig, met eene driehoekige ruimte (dagoe) aan den voor- en achtersteven, eene overdekte plaats (tjroeboŋg) op den achtersteven, en een los roer, dat telkens naar de lijzijde van den achtersteven wordt overgebracht; prahō meutjapēng, eene prauw met twee roeren aan weerszijden van den achtersteven; prahō salahsalah, eene groote soort prauw, die thans niet meer bestaat; zie verder vbd. o.a. i.v. lheuēh, oesō, peudiēng, poeng-géng. Moeprahō, eene prauw hebben, per prauw gaan, op eene prauw gelijken.

PRAHŌ II, ook peurahō, (Ned.) vrouw bij het kaartspel, (zie i.v. sikoepan).

PRAJ: idja praj, uit Siam ingevoerde zwarte zijden doek, zoowel door vrouwen (als slendang), als door mannen (over den schouder, in de plaats van een baadje) gedragen.

PRAM. e.s.v. lichten huiduitslag, (beschouwd als begin van eene huidziekte); zulk een uitslag hebbende; lōn ka pram ban sabōh badan, ik heb een lichten uitslag over het geheele lichaam.

PRAMBŌT, verbindingstouw aan verschillende zaken, b.v. aan de kawé ranggōng (zie i.v. kawé), aan de tjoeajé om dien band aan de trektouwen van een poekat te bevestigen. PRA'NASEUMAH, zie i.v. branda, en vbd. i.v. meutjahadah.

PRANG, oorlog, krijg, kamp, strijd, veldslag, gevecht; oorlog aandoen, oorlog voeren, beoorloggen, bestrijden, bevechten, aanvallen, kampen, strijden (tegen); prang pageuë, (eig. gevecht tegen paggers), zinnebeeldig gevecht bij de adat meulangga (zie i.v. langga), (ook) oorlogje, twisten met vechtpartijen tusschen twee gampōngs; kajèë prang oelat, (eig. het hout waar de rupsen strijden), droge takkenbossen, waarheen men de uitgebroeide zijderupsen overbrengt om ze zich te laten inspinnen; zie verder vbd. o.a. i.v. bitjah, gadjah, goeroe, landa, leula, maba, maté, 'òh, pagé, panglima, pangòn, pirang (sprkw.), sabi. Moeprang, de handeling prang verrichten, prang met meerv. subject, elkander prang; zie vbd. o.a. i.v. djròh, larab, la'sin, lawan, oelèë, padang, palōt, pangòn, pantang, peusaka, poera I. Poeprang, laten prang, of prang met versterkte beteekenis, (ook) prang met (het een of andere wapen); bah koejoeë dja' oe Tasé' Idjō. koelakèë bantoe oe ba'

naga; bah tapoeprang sabé rakan, tapeulawan saré naga, wacht, ik zal iemand naar T. I. (de Groene Zee) laten gaan, ik zal hulp vragen aan den draak aldaar (aan mijn vriend den draak); we zullen ze (de draken) door soortgenoten laten bestrijden, we zullen draken tegenover draken stellen, (Boeda' Meuseukin); kakeu teudòng ngòn koeta reuntang, lòm geupoeprang meusé njang ka; geusoeròt ninan oe Babah Toedjòh, makénthat djeu'òh niba' njang ka, de lange verschansing was opgeworpen, maar zij werden wederom aangevallen als tevoren; zij trokken van daar nog verder terug naar B. T., (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. landang. Poeprangan, het oorlog voeren, het strijden, strijd; kan mèëtatjeumaròt dalam poeprangan, keunòng beudé ba' babah, men mag in den strijd (tijdens het vechten) niet schelden, men wordt dan door een kogel in den mond getroffen; zie verder vbd. i.v. alat, meuséb, peuseutari.

PRANG-PRING, (freq. van *pring*), het geluid van b.v. vallende glazen en borden, van het tikken op metaal; sròt tjipé doem beukah *prang-pring*, al de borden vielen en braken met ringkelende geluiden.

PRANGEUJ, zie *peurangeuj*.

PRANGKANG, ook *peurangkang*; moeprangkang, in

oneenigheid, in twist geraken of geraakt zijn, het oneens zijn, een meningsverschil, oneenigheden hebben, (wordt door sommigen beschouwd als eene verbastering van moeparikah); lòn ka moeprangkang ngòn gòb djéh, ik heb met dien man oneenigheden gehad. Poeprangkang, in twist doen geraken.

PRANGÔË, zie *peurangeuj*.

PRANGSÉH, ook *pranséh*, *peurangséh*, *peuranséh*, Fransch; Franschman, (meer in hik., zonder dat men er eene precieze voorstelling van heeft); oereuëng la'òt (var. oereuëng Iëroepa) Inggréh Pranséh Tjati Peutoegéh oereuëng Blanda; Tjina Pigoe oereuëng Patan ngòn 'Arian maniaga, lieden van overzee (var. lieden uit Europa), Engelschen, Franschen, Tjati's, Portugeezen, Hollanders, Chineezen, Peguneezen en lieden uit Patan dreven handel met 'A., (Noen Parisi).

PRANSÉH, zie *prangséh*.

PRANTJÔT, e.s.v. kwaadaardige puist, die vooral onder den oksel, of aan den binnenkant van de dij voorkomt, negenoog, (beeldspraak voor) iem., die zich bij anderen opdringt, zich overal indringt, of die sluw, gemeen, kwaadaardig is; indringerig, sluw, gemeen, kwaadaardig; si njòëlagèë prantjôt, pat njang meugapiët keunan djidoeë', deze vent lijkt wel een prantjôt, waar het nauw is, daar gaat hij zitten:

akaj si njòë prantjōt that, deze kerel is zeer gemeen. Moeprantjōt, een prantjōt hebben, op een prantjōt gelijken, zich indringerig, gemeen gedragen; Si Poelan moeprantjōt that, N. N. is erg indringerig, gemeen. Poeprantjōt dròë, zich indringerig, gemeen gedragen of aanstellen.

PRA'OEN, of Peura'oen (Arab. Fir'aun), Pharao, (beeld van bedriegelijkheid, slechtheid, gemeenheid), bedrieger, snoodaard, booswicht, boef; bedriegelijk, gemeen, snood; lagèë Pra'oen, als P., (gezegd van een snoodaard); akaj sinjan pra'oen raja, zijn aard is erg gemeen; teuma seuōt asòë roemòh: „sòë njang moeròh malam djoela; han tò m oereuëng teuka malam, salèh si djih njan pra'oen raja; adat kòn oereuëng dja' pantjoe ri, si beudawi soelét raja", de bewoonster van het huis antwoordde: „wie roept (daar buiten) zoo laat in den nacht; niemand komt ooit in den nacht, die kerel is misschien een boef; indien het niet iemand is, die komt stelen, is het zeker een gemeene bedrieger", (Gadjah toedjòh oelèë). Moepra'oen, op Pharao, een boef gelijken, zich als een boef gedragen.

PRASAT, zie peurasat.

PRAT, het sap in de buitenste schil van den citroen, inz. wanneer het uitspat, b.v. bij het persen van den citroen; naar dat sap

smakend, wrang, (ook) ransig, garstig (van bedorven olie, van daarmede gebakken eetwaren, zie khië), (fig.) stuursch, norsch; bè' rōh prat, zorg dat het sap (van de schil) er niet in spat; koelét oeròë njang phét ngòn prat, njang masam that teuma asòë, de buitenste schil was bitter en wrang, en het vruchtvliesch was zeer zuur, (Meudeuha'); panglima prang djoengkat-djoengkat, moeka prat-prat mirah mata, trotsche krijgsaanvoerders met norsche gezichten en roode oogen, (Indra Bangsan). Moeprat, met vocht van citroenschil bespat, daarnaar smakende. Poeprat, met vocht van citroenschil bespatten, daarnaar doen smaken, wrang of ransig maken. Peuneurat, wrange, ransige smaak; moepeuneurat, min of meer zulk een smaak hebbende.

PRATAÏH, ook peurataïh, zit-, rust-, slaapbank, verder ook gebruikt in dezelfde beteekenissen als panteuë, (zie aldaar); neulōb oe joeb prataïh leumò, neudja' deungò doemp euë haba, hij kroop onder eene veekrib om alles (ongemerkt) te hooren, (Noen Parisi; var. van den i.v. panteuë geciteerden regel); zie verder vbd. i.v. pha I.

PRATJAJ, naad, aaneenhechtingsplaats (van b.v. twee vakken van een poekat, zie aldaar), bilnaad; poekat njòë poetōih ba' pratjaj, dit sleepnet is stuk aan den naad.

PRAWIRA, zie pawira.

PRAWŌT, zie i.v. rawōt.

PRÈ-PRŌ, ook brè-brò, het geluid van veel geritsel, van brekende takjes, van het telkens opvliegen van sprinkhanen, enz.; djitamòng doem oelampōih teubèë, meung djilakèë pi sit hana; na doem meurikiëh oelat geurentò, saré prè-prò ban oelat soetra, zij gingen allen een suikerriettuin in zonder er eerst vergunning (aan den eigenaar) voor te vragen; het was een gekrioel en geritsel als dat van zijderupsen, (Pòtjoet Moehamat; hierop volgt de eerste i.v. paleuët I geciteerde regel).

PRÈ'-PRÈ', sprenkelen, druppelen (transit.); het geluid ervan; taprè'-prè' ië, sprenkel er water op. Moepre'-prè', druppelen (intransit.); het geluid ervan makende; di djih teungòh djiloeëm oedeuëng, ba' reuleuëng djidòng meusilèë; moepre'-prè' oedjeuën tan leu'euëng, poeëh deuïh oedeuëng, wahé sampèë, hij (de reiger) was bezig op garnalen te loeren en stond verscholen aan den oever; het druppelde aanhoudend, zoodat de garnalen moeilijk te zien waren, o verwanten, (Plandō' Kantjé). Teuprè'-prè', gesprenkeld, gedruppeld.

PRÈ'-PRŌ', ook brè'-brò', het geluid van het aanhoudend vallen van kleine voorwerpen zooals keutels, ook van onafgebroken, er

op los gepraat; narit djih prè'-prò' that, hij praat er maar op los, ratelt onafgebroken. Poepre'-prò', er op los praten, telkens in de rede vallen. Zie pra'-proe'.

PRÈH, wachten, af-, opwachten, wachten op; zie vbd. i.v. dahòh, lintō, oelèëbalang (sprkw.), peudiëng, plōih. Moepre'h, aan het pre'h zijn, pre'h met meerv. subject, elkander pre'h (in de laatste betekenis gew. moepre'h-pre'h). Poepre'h, laten pre'h, af-, opwachten met, in gereedheid houden, op de wacht, in hinderlaag leggen (van personen, van geschut, zie vbd. i.v. poepalèh), (ook) pre'h met versterkte betekenis; djibri soerat ba' radja dangki, seureutalé djikeumiëng gisa; radja dangki poepre'h si'at: „piōh hé sahbat dilèë gata'', hij gaf den brief aan den dangki-vorst en wilde dadelijk terugkeeren; de dangki-vorst vroeg hem echter een oogenblik te wachten (met de woorden:) „vriend, rust eerst uit'', (Djoehan Meusapi): neubeudōih ninan hana sòë poepre'h, koeala Atjèh neudja' tjang Tjina, vandaar ging hij verder, zonder dat iemand (van de Gōmpeuni) hem opwachtte, en ging naar de riviermonding van de Atjèh-rivier om Chineezers te doden, (Prang Gōmpeuni). Teupre'h, aan het pre'h zijnde, wachtende, enz., (als toestand): toeankoe ampōn neuleu-

ngò lôn kheun, limòng dròë oereuëng teuprèh di loea, heer, hoor wat ik zeg, er zijn vijf personen, die buiten wachten, (Diwa Akaïh); gèt-keu neuwòë dilèë meung si'at, neudja' ngadab doeli beuginda; soepaja bè' beuginda teuprèh-prèh, na meung sarèh 'òh wòë keukanda, het is beter, dat gij eerst voor een oogenblik naar huis gaat, en uwe opwachting gaat maken bij den vorst, opdat de vorst niet steeds op u wachte, opdat het hem duidelijk blijke, wanneer gij teruggekeerd zijt, (Tjah Koebat). Teupoeprèh, op de wacht, op de loer, in hinderlaag gelegd, in gereedheid gehouden; ka teupoeprèh oereuëng, keumoeraïh, er zijn al menschen, donderbussen op de wacht gelegd. Poemeurèh, of poemoepèrèh, de handeling prèh verrichten.

PRÉNG, syn. van pirang, zie aldaar.

PRÈNG-PRÈNG, ook *brèng-brèng*, het geluid van slagen op tamboerijnen. Moepèrèng-prèng, dat geluid makende; lipé h moepèrèng-prèng, erg dun, erg fijn, zoo dun dat men er doorheen kan zien.

PRÈT, het geluid van een veest. Zie *prèt-prèt*.

PRÈT-PREUT, zie *prèt-prèt*.

PRÈT-PRÒT, ook *prèt-prèut*, (freq. van *prèt*), het geluid van veesten, (ook) van ratelend en zinledig gepraat, (zie *brèt-brèt*); djitò h geuntòt prèt-

prèt lagèë keuleudè, hij laat aanhoudend hoorbare veesten als een ezel; bangòn tjanggoeë' djigròb *prèt-prèt*, djisoedjoet keudéh ba' poetròë, in de gedaante van een kikvorsch sprong (de tooverring), veestgeluiden makende, naar de prinses toe en boog voor haar, (Goemba' Meuih).

PREUBOEËTAN, zie *peureuboeëtan*.

PREUË, fijne regendruppels, die b.v. door een raam inwaaien, of na eene regenbui bij eene windvlaag van een boom afwaaien, zulk een fijne regen, inwaaiende regen; aldus inregenend, in-, afwaaiend (van den regen); keureutaïh basah keunòng preuë, het papier is nat door ingewaaide regendruppels; djipòt preuë, de regen waait in; han djeuët tadoeë' hinòë, preuë, we kunnen hier niet zitten, de regen waait hier in.

PREUË', uitstorten, (het stamwoord gew. alleen in:) boengòng preuë'(-preuë'), e.s.v. haarsieraad, (zie i.v. boengòng, lett. uitgestorte bloempjes). Moepreuë', uitgestort, nedervloeiend, (inz. van tranen); poetròë kalòn oeoba' aneu', trō lé moepreuë' ië mata tité', de vorstin keek naar haar kind (hare dochter, die op het punt stond te vertrekken) en hare tranen vloeiden neer, (Diwa Sangsaréh); La'sa-nadiwa kalòn aneu', ka moepreuë'-preuë' ngònië

mata, L. zag zijn kind (zijne dochter) en zijne tranen vloeiden bij stroomen neer, (Tjah Koebat); djitaré' di likōt Tjintaboehan, Radén boediman até kagila; 'òhtrōih Radén neutaré' toereuë', poetrōë moepreuë' até lam dada, hij trok Tj. (die bezig was te weven) van achteren, de verstandige R. was gek (van liefde); toen R. den spoelkoker wegtrok, schrok de prinses hevig, (lett. verstaan: stortte het bloed in haar hart), (Tjintaboehan). Zie prō'-preuë', en vgl. peuë', prië'.

PREUËN, ook pleuën, e.s.v. ingewandsworm, donkerrood van kleur, ter grootte van een rijstkorrel en voorkomende in de ingewanden van runderen, (verder) muskietenlarve, (ook djeunté' en pleunté' genoemd); peunjakét preuën, e.s.v. veeziekte met veel preuën's in de ingewanden; siboeleuën oebé preuën, doea boeleuën oebé lada, lhèë boeleuën ka meusipheuët, peuët boeleuën djeuët keu ma'noesia, na eene maand is het zoo groot als een ingewandsworm, na twee maanden zoo groot als eene pepervrucht, na drie maanden heeft het (menschelijke) vormen, en na vier maanden is het een mensch, (gezegd van de ontwikkeling van het kind in den moederschoot).

PREUMATA, zie peureumata.

PREUMPIËNG, zie primpïëng.

PREUNGGI, bewoner van Coromandel, (ook evenals Mal. pe-

rangki) Europeaan, inz. Portugees, Europeesch, Portugeesch; siki preunggi, e.s.v. groot Eurpeesch mes; tjipé preunggi, e.s.v. bord.

PREUT, spuwen, uitspuwen, (met den mond) spuiten, uitspuiten (uit den mond van b.v. water, waarmede men den mond spoelt, van water om eene wond schoon te maken, van belezen water of sirihspog bij de behandeling van een zieke), bespuwen, (met de mond) bespuiten; (ook) het geluid ervan, of een daarop gelijkend geluid; bè'tapreut ië ateuëh lōn, spuw geen water op mij uit; bè'tapreut badjèë lōn, bespuw mijn baadje niet (met sirihspog b.v.); 'òh sadjan trōih keunan ka rab, preut neuloempat siseun doea, zoodra zij dicht bij (het schip) gekomen waren, sprongen zij beiden, hoep, (op het schip), (Banta Beuran-sah). Moepreut, uitgespuwd, uitgespoten, bespuwd, bespoten; een preut-geluid makende; de handeling preut verrichten, preut met meerv. subject, elkander preut, (in de laatste beteekenis meer moepreut-preut). Poepreut, laten preut, of preut met versterkte beteekenis.

PREUTAMA, zie peureutama.

PRIË', scheuren, vaneenscheuren, verscheuren, stuk scheuren, uitrafelen (van b.v. vezels); soerat djiprië' djitië' oe la'ōt, radja meureubōt tan agama, hij verscheurde den brief en wierp dien in zee, (ter-

wijl hij zeide:) „een goddelooze roovertorst”, (Malém Dagang; hierop volgt de regel, geciteerd onder *meu'aneu' i.v. aneu'*); *boengòng prië'*, e.s.v. haarsieraad, (zie i.v. *boengòng*, lett. gescheurde bloempjes). *Moeprrië'*, gescheurd, vaneengescheurd, enz. Zie *tjrië'*.

PRIËH, ook *phiëh*, blazen (tegen), snuiven (van katten, runderen, slangen bij boosheid), (ook van menschen:) met den neus blazen, uitsnuiven (van b.v. een beestje uit den neus), uitsnuiten; *djipriëh lé mië*, de kat blaast; *djipriëh ië idòng*, hij snuit zijn neus uit. *Moeprriëh*, de handeling *priëh* verrichten; uitgesnoven, uitgesnoten. Zie *hiëh*, *tjriëh*, en vgl. *béureusén*, *bòih*.

PRIËN, klein blijvende, niet willende groeien; si Gam *priën that*, *han djitém raja*, G. blijft erg klein, hij wil maar niet groot worden. Zie *boekrië'*.

PRIMAN, (Jav. *préman* uit Ned.) vrijman, ambteloos; *Teukoe Oema oereuëng priman*, *nanggròë pítan di djih djiboengka*, T. O. is een vrijman, hij heeft geen gebied (is geen landschapshoofd) en is vertrokken, (*Prang Gômpeuni*).

PRIMPIËNG, ook *peurimpïëng*, *p(eu)reumpiëng*, de slapen van het hoofd, de zoomen rechts en links van een zeil, (verder) e.s.v. in stoelen groeiend gras, dat veel als buffelvoer wordt gebruikt; *primpiëng reudeuëb*, jonge da-

dap-spruit, (gebruikt als geneesmiddel tegen hoest).

PRING, het trillend geluid van metalen of glazen voorwerpen, zooals blanke wapens, tegen elkaar, van het slaan op tamboerijnen; *oelèë djéh meu-grang oelèë njdèë meu-gring*, *meung tangò pring geudoebang meutimpá*, ginds een gekletter, hier een geknetter en men hoorde slechts met één slag de zwaarden op elkaar vallen, (*Pòtjoet Moehamat*). *Moepring*, een *pring*-geluid makende. Zie *bringbring*, *prangpring*, *pringproe'*.

PRING-PROE', het geluid van zekere wijze van slaan op tamboerijnen; dat geluid makende. Zie *pring*, en *proe'*.

PRINGKHEUT, de vetachtige punt aan het achterste van eene kip of vogel. Zie *printjoeën*.

PRINTAH, zie *peurintah*.

PRINTJÉ', ook *printjét*, *printjeut*; *aneu' printjé'*, hagel, schiethagel; *printjé' manò'*, e.s.v. struik met kleine vruchtjes als hagelkorrels (*bòh printjé' manò'*), waarvan de bladeren (*òn printjé' manò'*), die groot zijn, gebruikt worden om rook te wekken; *bòh printjé' manò'*, (ook) de twee korrelvormige verhevenheden op de *printjoeën* van eene kip. Vgl. *rintjé'*.

PRINTJÉT, zie *printjé'*.

PRINTJEUT, zie *printjé'*.

PRINTJOEËN, stuit; *toeleuleuëng printjoeën*, stuit-

been; printjoeën mand', de stuit, de vetachtige punt aan het achterste van eene kip, (zie pringkheut).

PRINTJONG, bijvorm van printjōng, zie aldaar.

PRIŌ'; priō' apoej (Mal. perioek api), mortier, bom, granaat; bōh priō' apoej, bom, granaat; meureujam priō' apoej, mortier, (zie i.v. meureujam I).

PRISÈ, ook peurisè, (Tam. paricai), schild (verdedigingswapen, gew. rond van vorm); prisè awé, rotanschield, (klein, van smalle rotanreepen om hoepels gevlochten); prisè beusdè, pira', teumaga, van ijzer, zilver, koper, (klein, de twee eerste soorten in hik., de koperen schilden werden vroeger alleen door oelèëbalangs en volgelingen van den soeltan gedragen); prisè kajèè, van hout, en groot; prisè koelét paròè, van roggevel, (zie vbd. i.v. leulantah); prisè nilō, van karbouwenhuid, (groot, ook wel kleine soorten, zie vbd. i.v. patah I); prisè oesi, zeer groot, (oudtijds inz. een wapen der Pedireezen); „peuë djeunèh djéh oelèëbalang Pidië", „prisè oesi rajaraja"; „pakri é' djimat njan di djaròè, njan bagdè boebé-bé raja"; „toeankoe ampōn, sit ka raghòè, lam djaròè goena biasa", „wat zijn dat voor dingen, die de oelèëbalangs van P. bij zich hebben", „het zijn groote oesi-schilden"; „hoe kunnen zij

die hanteeren, ze zijn zoo groot"; „zij zijn het eenmaal gewend, heer, zij zijn ervaren en bedreven in het hanteeren ervan", (Pòtjoet Moeamat; zie ook vbd. i.v. oeta-oeta); prisè meudè', schild met koperen ster-, of halfbolvormige knoppen erop, (een in het midden en 4, 6, ook wel 8 eromheen); zie verder vbd. i.v. lhō' II, maté. Moeprisè, een schild dragen, met een schild gewapend; zie sprkw. i.v. hareuga.

PRÒ, het geluid van eene groote soort kikvorsch (tjanggoeë' prò, zie i.v. tjanggoeë'), (naar het geluid ook) eene groote trom, het geluid ervan; prò, — toean, — nabakōng, — han, — lōn dja' blòè, — bè', — pakri tjit, — hōm, (woorden, die men legt in het concert, dat prò-kikvorschen maken:) prò, — heer, — is er tabak, — neen, — zal ik gaan koopen, — doe het niet, — hoe dan, — ik weet het niet; dji-seupòt prò geujōb soeléng, maséng-maséng doem laseuka, de verschillende legerafdeelingen sloegen op groote trommen en bliezen op fluiten, (Pòtjoet Moeamat). Moeprò, een prò-geluid makende, op eene groote trom gelijkende; proeëtdji moeprò, zijn buik gelijkt op eene groote trom. Zie pōng.

PRÒ' I, door de pokken geschonden, pokdalig, mottig; moeka prò' lagèè è' keubeuë oedjeuën seumpōm, een

mottig gezicht als een hoop bufeldrek, waarop regendruppels gevallen zijn.

PRÒ' II, (komt in een paar staande uitdrukkingen voor en wordt beschouwd als synoniem van *seumangat*); *gadòh prò'*, verbijsterd, zinneloos, radeloos, ten einde raad, geheel terneergeslagen; *até that weuëh gadòh ngòn prò'*, *seumangat djitjò'* *ilang teuga*; *teuga ilang gadòh akaj*, *kakeu dawajingat hana*, van ontroering is zij zinneloos geworden, hare ziel is weggenomen en hare krachten hebben haar begeven; hare krachten hebben haar begeven, en haar verstand heeft zij verloren, zij is getroubleerd en is haar besef kwijt, (*Gadjah toedjöh oelëë*); *ban sabòh badan sang geujò'-jò'*, *ka gadòh prò'* *Waki asèë*, zijn geheele lichaam beefde (van uitputting) alsof het heen en weer werd geschud, hij was geheel terneergeslagen, het hondsche dwerghert, (*Plandò' Kantjé*); *oereuëng keumawaj ka gadòh prò'*, *oeleuë peutjrò'* *ban sineuna*, al de wakers vluchtten radeloos, achtervolgd door de slang, (*Tjah Koebat*); *ròt prò'*, in zwijm gevallen (bij b.v. hevigen schrik of angst), hevig geschrikt. Vgl. *proe'*.

PRÒ', het geluid van b.v. het breken van een ei, van het ruw neerzetten of stuk slaan van eene tamboerijn; *teuma geudjò'* *ninòë nidéh*, 'òh *ban neupeh han soeara*; *neukeu-*

bah njan la'éen neutjò', 'òh *sigò prò'* *neupeudoeë'* *sigra*, men overhandigde hem van verschillende kanten (eene tamboerijn), maar als hij erop sloeg, gaf (de tamboerijn) geen geluid; hij zette ze dan neer en nam eene andere, zoo zette hij ze telkens met een *prò'*-geluid snel neer, (*Malém Diwa*). Zie *pra'-prò'*.

PRÒ'-PREUË', ook wel *pra'*, *preuë'*, bij stroomen neervloeiend, (van tranen); *teuma poetròë marit ngòn aneu'*, *trō lé prō'-preuë'* *ngòn ië mata*; „*taleungòkeu hé aneu'* *meutoeah*, *gata hana eumbah bidjèh mata'*”, toen zeide de prinses tot haar zoon, terwijl hare tranen bij stroomen neervloeiden: „luister, o gezegend kind, ge hebt geen vader, o lieveling”, (*Diwa Akañh*). Zie *preuë'*.

PRÒ'-PRÒ', zie *ra'-ra'*.

PROE, ook *proeëh*, het geluid van b.v. het opvliegen van een vogel, van het plotseling opstaan, plotseling grijpen of rukken; *Malém Panjang silab mata*, *proeëh djihila tjò'ma oe djaròë*, M. P. keek een oogenblik verkeerd en met een ruk ontnam (*Sipa Alam*) hem zijne knots, (*Malém Diwa*). *Moeproë*, een *proe*-geluid makende; *dji grōb lambōng djipò moeproë*, *boelèë ikoe sikhana hana*, (de getroffen geureuda) sprong op en vloog ruischend op

met een verminkten staart, (Malém Diwa). Zie *pra-proe*.

PROE', het geluid van b.v. het breken van een pot, van het vallen van een hoop faeces, (ook) praatjes, bluf; *raja proe'*, veel praatjes hebbende, praatjes makende. *Moepro'e*, een *proe'*-geluid makende; *peuë njan moepro'e*, *alèh beukah kanèt*, wat maakt daar een *proe'*-geluid, misschien is er een kookpot gebroken; *moepro'e proe' loerōh bōh kajèë*, met ploffende geluiden vallen er vruchten af; *boe'ō' lōn loerōh moepro'e-proe'*, mijne haren vallen bij massa's uit. Zie *pra-proe'*, *pring-proe'*, *proe'-bring-bring*, en vgl. *broe'*, *prò' II*.

PROE'-BRING-BRING, het geluid van zekere wijze van slaan op tamboerijnen. Zie *brō'-brèng-brèng*, *pring-proe'*.

PRŌĒ (Mal. *peri*), wijze van doen of van zijn, toestand, gesteldheid, omstandigheid, toedracht, kwestie, zaak, (syn. van *haj*), (ook) = *adat pròë* (zie beneden), (verder) woord, raad, overleg, middel, dat men beraamt (syn. van *bitjara*); (ook wel verb.) zeggen, raad schaffen, van meening zijn; *Geuntasoeara teudōng keudròë*, *djikalōn pròë aneu' radja*; *ban toedjōh plōh djieu oe manjang*, *meulajang-lajang di adara*, G. stond alleen en keek naar wat de vorstenzonen deden; hij zag hen alle zeventig naar boven vliegen en in de lucht zweven, (Tjah Koe-

bat); *'òh lheuëh neumeu-ngoëj alat peukajan*, *tamsé intan pròë oepama*, toen hij zich aangekleed en met sieraden getooid had, geleek hij, als het ware, een diamant, (Banta Beuransah); „*tajoeë seutèt oelōn keunòë, tòh siri pròë, pò Béntara*”; „*njang lōn seutèt teung-koe keunòë, soerat njòë hana sòë batja*”, ge hebt mij hier laten komen, wat is de kwestie (wat is er aan de hand), heer B.”; „*ik heb, teungkoe, u laten komen, omdat er niemand was om dezen brief te lezen*”, (Pòtjoet Moeamat); zie verder vbd. i.v. *goemòë*, *pangkèë*; *pròë haj*, = *pròë* (wijze, toestand), (ook) = *pròë* = *adat pròë*, of *adat pròë haj*, ingeval, voor het geval dat, indien, als, wanneer; *tjoeba kalōn pròë haj Si Poelan*, kijk eens hoe het met N. N. staat; *oereuëng njan bandoem kheun meunòë*, *didalam loempòë djeuëb malam*: „*hé Aminah, pròë aneu' na, Moeamat nama beutapham*”, al die personen, die haar (Aminah) telkens des nachts in den droom verschenen, zeiden: „o A., indien het kind (dat ge in den schoot draagt) geboren wordt, weet dan, dat zijn naam M. zal zijn”, (*Mò'lōt Nabi*); *Tjintaboehan pi gaséh*, *Radén pi sajang*, *adat pròë intan han tren hareuga*, Tj. had R. lief en R. had Tj. lief, indien ze diamanten waren, dan

zouden ze eene onschatbare waarde hebben, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. keubah, lagèë, maïh, malèë; njang koemeuhej, toean poetròë, meukheunda' lakèë pròë oeba' gata, ik heb u geroepen, prinses, omdat ik u om raad wil vragen, (Malém Dagang); toedjōh malam toedjōh oeròë lōn mita pròë sabōh daja, gedurende zeven dagen en zeven nachten heb ik getracht een middel, eene list te vinden (Meudeuha'); jōh njan djimarit sabé keudròë-dròë: „tòh pakri pròë geutanjòë njang na; Lila'indra han é' maté, baranggakri tabitjara", toen beraadslaagden zij onder elkander en zeiden: „wat moeten we nu doen; L. is niet te dooden, wat we ook verzinnen", (Tjah Koebat); peuë tatanjōng, aneu', ba' kamòë, ban njang tapròë oelé gata, waarom, kind, vraagt ge het aan mij, laat het zijn zooals gij het goed oordeelt (Pha Socasa). Moepòë, bepaald (eig. ten aanzien van de wijze van doen of van zijn, van den toestand), vastgesteld, vaststaande, geregeld, ordelijk, in orde, precies, zooals het behoort, behoorlijk; (verder) spreken, praten, babbelen, keuvelen, beraadslagen, overleggen; ba' tasadja tadja' keudròë, tapeugah ba' moepòë haba adé'eunda, ga expres zelf (naar hem) toe, en breng de woorden van zijne echtgenoot

(van mij aan hem) precies over, (Tjintaboehan); peureulèë manòë han djisasat, la-dōm tjahdat pītan moepòë, ze vragen geen inlichtingen omtrent de voorschriften van het (ritueele) bad, sommigen kennen zelfs de geloofsbelijdenis niet behoorlijk, (Akeubarō Karim); Alah Toehan pakri padan, gaki tangan bandoem hana; koepu'oebat hana moepòë, han é' moewòë misé njang ka, Allah, Heer, wat moet ik doen, zijne voeten en handen zijn er niet; behandelde ik hem met medicijnen, het zou toch niets geven, hij zou niet tot zijn vorigen toestand terug kunnen keeren, (Gadjah toedjōh oelèë); geunab malam neumoepòë-pròë, meuseunda goerò ngòn poetròë moeda, elken nacht keuvelde hij met de jonge prinses, met haar schertsende en gekheid makende, (Tjintaboehan); lheuëhniba' njan teuma doedòë, Jadét moepòë meukeukira; Moeroean Hakim peu-gah lagèë: „peusahò kajèë meungsila'sa; ..., daarop beraadslaagde en overlegde J. (met de zijnen); M. H. gaf toen den raad: „breng hout bijeen, een tienduizend stuks, ..., (Moehamat Napijah). Poepòë, (den toestand, de gesteldheid) vaststellen, preciseeren, duidelijk maken, beschrijven, zeggen, mededeelen, spreken over, bespreken, beraadslagen over, overleggen; tamèh 'araïh leungò lōn poe-

pròë, na sikatòë doea blaïh la'sa, ..., luister, ik zal nu de stijlen beschrijven van Allahs troon, het aantal bedraagt honderdduizend plus twaalf maal tienduizend, ..., (Masa djenët dōnja); gata tawòë bandoem oe nanggròë, tādja' poepròë dilèë ba' radja; Djoechan Meusapi takheun ka gadòh, hana meuhò didalam rimba, gaat gij allen eerst naar de stad terug om aan den vorst te berichten, dat Dj. M. in het bosch spoorloos verdwenen is, (Djoechan Meusapi); peuë tala-kèë, aneu' bōh até, Alah peusampé nabsoe gata; ... peugah, intan, njan ba' kamòë, na koepoepròë hadjat gata, wat wilt ge vragen, mijne geliefde kinderen, Allah vervul de uw verlangen; ... zegt het aan mij, lievelingen, opdat ik het overlegge, (Gadjah toedjōh oelèë); habéh-keu tjawé doem neupoepròë, ba' djalan meuneugòë ngòn poela lada, alles in zake den landbouw en de pepercultuur overlegde en besprak hij (met hen), (Pòtjoet Moehamat).

PROEË, Toenòngsch proej, strooien, bestrooien; djiproeë oe-bat ba' loeka, of djiproeë loeka ngòn oe-bat, hij strooide medicijnen op de wond, hij bestrooide de wond met medicijnen. Moe-, of teuproeë, gestrooid, bestrooid; pakòn abèë moeproëë a-teuëh boe, waarom is er

asch op de rijst gestrooid. Poe-proeë, laten proeë, of proeë met versterkte beteekenis.

PROEËH, mazelen; sakét (timòh) proeëh, mazelen, die ziekte hebbende.

PROEËT, buik, maag, darm, ingewand, (van kromme, gebogen boomstammen, b.v. van een klapperboom:) de holle kant, (verder) streng garen van 16 of 20 draadjes, (siproeët, = 16 of 20 cerat, zie i.v. ireuën I); proeëtrajeu', maag; proeëttjoet, ingewanden, darmen, (ook) onderbuik; proeëtpanjang, dunne darm; proeëtè', dikke darm; proeëtdòë, blinde darm; raja proeët, dikbuikig, (ook) zwanger; proeëtmeu'arè bakōng, met een op een tabaks-arè (zie i.v. arè) gelijkenden buik, of proeëtsoeloe, met een rechten buik, (gezegd van iem., die veel kan eten, of erg veel gegeten heeft); peu'é' proeët, den onderbuik opduwen, (inz. van eene vrouw na eene bevalling); boe sabòh proeët, een maal rijst, (zooveel als een persoon voor een maal noodig heeft, zie vbd. i.v. asèë); sabòh proeët, (ook) van dezelfde moeder, (verder) 1 streng garen; nabineukheun: kah, toean-tjoet, bansabòh proeët akajkeu njan, de profeet zeide: „jij, kleine mijnheer (i.e. dwerghert), je heele buik zit vol listen, (Plandō' Kantjé; zie ook vbd. i.v. djén I); boeëtgatakeuproeët, ge han-

delt ter wille van uw buik, i.e. om uw buik te vullen, om eigen gewin, ge denkt alleen aan u zelf, (zie ook vbd. i.v. mòseulimin); zie verder vbd. i.v. aseutapiroekoeët, iblih, peunjeukoeët, pitjët, poeta; proeët djaròë, (Arab. baṭn of bāṭin alkaff), binnenzijde van de hand met inbegrip van de vingers, handpalm; beukeumeunan njang peugadòh ië seumajang peuët peukara, ... keupeuët teupèh koebōjatawaba bah doebōma'noesia deungòn proeët djaròë, gèt koebōj dròë gèt koebōj gòb, gèt doebō dròë gèt doebō gòb, welnu, er zijn vier zaken, die de rituele reinheid te niet doen, ... ten vierde, wanneer men met de binnenzijde van de hand in aanraking komt met de schaamdeelen of den anus hetzij van zichzelf hetzij van een ander, (Beukeumeunan); proeët gaki, (Arab. bāṭin aḡābi' al-qadam), onderkant van de teenen, (zie vbd. i.v. djab I, waar proeët in te lasschen vóór doea gaki); talòë proeët, zie i.v. glajang. Moeproëët, een proeët hebben, (ook) zwanger, (vgl. badan); ba' oe njan moeproëët oe roemòh, die klapperboom is naar het huis toe gebogen. Zie boetoen, ma'idah, paweuë, en vgl. roeëng.

PROEIH, zie proe.

PROEJ, zie proeë.

PROELEË, stel van twee trommen (geundrang), indien compleet, met nog eene kleinere trom (geundrang ana'), gew. ter begeleiding van de sroenè (zie i.v. geundrang en sroenè); djipèh ngòn geundrang meula'sa proelèë, gōng meuribèë tambō meula'sa, ze sloegen op duizenden geundrang-stellen, duizenden gongs en tambō's, (Meudeuha'); toedjōh proelèë ili geundrang, gōng ngòn tjanang kan treukira, zeven geundrang-stellen gingen mede, en ontelbare gongs en tjanang's, (Pòtjoet Mochamat).

PROEMEUN, zie peuroemeun.

PROEMÒH, zie peuroemòh.

PROËMPOEËN (Mal. perempoean), vrouw, (in hik., zie vbd. i.v. peuté' I), (verder) e.s.v. avondvlinder, zie i.v. galòh.

PROENDÒ', zie i.v. roendò'.

PROENÒË, zie i.v. roenòë.

PRÒH, stuk slaan, verbrijzelen, vermorzelen, verpletteren; pròh oe, een klapper stuk slaan; dji-pròh geudōng djitjò' asòë, djipròh peutòë tjò' areuta, zij (de plundersaars) sloegen de pakhuizen stuk en haalden den inhoud weg, zij sloegen de kisten stuk en namen wat erin zat, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. pinta I. Moe-, of teupròh, stukgeslagen, verbrijzeld, enz.; moepròh, (ook) de handeling pròh verrichten, pròh met meerv. subjeet; pakòn kamoepròh

sabé, waarom sla je alles stuk, (uit boosheid b.v.); zie verder vbd. i.v. leu'a. Poepròh, laten pròh, of pròh met versterkte beteekenis; bè' tapoepròh kanèt ba' aneu', laat het kind geen potten stuk maken. Poemeuròh, of poemoepòh, de handeling pròh verrichten.

PRŌIH, blazen (ook bij bezweringen of het belezen van b.v. zieken, zie vbd. i.v. mèt), blazen op, in of uit, aan-, in-, op-, uit-, wegblazen; prōih soempit, in of door een blaasroer blazen, (ook e.s.v. betooveringswijze, waarbij men geutah ibōih door een blaasroer of kokertje blaast en waardoor de betooverde dood gaat); taprōih mata lōn si'at, alèh ka dji tamōng abèè alèh peuë, blaas even in mijn oog, er is iets in gekomen, misschien asch, misschien wat anders, (zie ook vbd. i.v. brōih); prōih apoej, vuur aanblazen, (ook) vuur uit den mond blazen; kah, kaprōih apoej, moeprōih abèè ateuëh gōb doem, jij blaast vuur aan en asch wordt op anderen geblazen, jij doet bij het aanblazen van vuur asch op anderen stuiven; boelōh prōih apoej, bamboekoker om vuur aan te blazen; djiprōih apoej dalam babah teubiët mirah hoe meunjala, (de twee naga's) bliezen vuur uit hun bek, dat vlammend rood eruit spoot, (Tamim Ansa); djikeumeung prōih ië ateuëh Ahmat, djimarit

pantaïh moeda balia; ..., (de naga) wilde (uit zijn bek) water op A. blazen (spuiten) en de jongeling zeide toen snel; ... (Gadjah toedjōh oelèè); Émeura' tjò' djambèè anòë neuprōih, lheuëh njan neupadjōh teuma si-dròë, È. raapte de (door Meudeuha' uit den boom naar beneden geworpen) djamboe op, blies het zand weg en at vervolgens de vrucht alleen op, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. keumbōng. Moe-, of teuprōih, geblazen, enz., (zie vbd. boven); moeprōih, (ook) de handeling prōih verrichten, prōih met meerv. subject. Poeprōih, laten prōih, of prōih met versterkte beteekenis; bè' tapoeprōih apoej ba' aneu'teu, treu' toetōng, laat niet je kind het vuur aanblazen, straks brandt het zich. Poemoeprōih, de handeling prōih verrichten. Zie jōb, mbōih.

PRŌM, kunstmatig rijp maken (van onrijpe vruchten door ze in iets, b.v. een doek, te wikkelen, en aldus, eenigszins van de lucht afgesloten, te laten liggen), laten broeien (van b.v. tabak door inwikkeling in pisangbladeren, van padizaadkorrels door inwikkeling in een pisangblad om ze na broeiing op het kweekbed uit te zaaien, ook van padi-aren door ze opgestapeld te laten om te maken dat de korrels bij het dorschen gemakkelijk van de aren loslaten, van vruchtvrleesch van den klapper om het tot gis-

ting, tot pi oe over te laten gaan, van gezouten vleesch voor- dat men het in de zon droogt); (fig.) laten liggen, bewaren, (van iets, dat men b.v. behoort te gebruiken of terug te geven); ta- pròm bòh mamplam, maak de mangga's kunstmatig rijp; 'òh ka lheuēh geupròm doeā lhèē oeròē teuma geu'adèē, nadat men (het gezouten vleesch) twee drie dagen heeft laten broeien (om het zout goed in te laten dringen), droogt men het in de zon; zie verder vbd. i.v. Pidiē. Moe-, of teupròm, bewaard (van vruchten om ze rijp te laten worden enz.), een tijd gelegen hebbende; siē njan ka tréb that moepròm, pakòn han ta'a dèē, dat (gezouten) vleesch ligt al heel lang bewaard, waarom droog je het niet; atra lōn ka padoem tréb moepròm ba' gòb njan, han geutém poelang, dat eigendom van mij is al heel lang bij dien man, hij wil het maar niet teruggeven. Poepròm = pròm. Poemoepròm, de handeling pròm verrichten.

R.

RA (Arab. rā'), de 10de letter van het Arab. alphabet; ra mōe- parang tarah badjòē, of moeparang nanggròē, de letter ra heeft den vorm van een tarah badjòē (e.s.v. kapmes), of van het kapmes des lands, (zie i.v. hidja); kasat ta'araj teuma ta'ajōn (eig. ta'ajén) lhèē meuhim-

pōn ba' aléh ra, de bedoe- ling om een seumajang te verrichten, de vermelding, dat het een verplichte seumajang is, en vervolgens de aanduiding welke seumajang het is, die drie zaken moeten (in de gedachte) tegelijk aanwezig zijn bij (het uitspreken van) de formule, die met een aléh begint en met een ra eindigt, (i.e. bij de takbîrat al- iḥrām bij het begin van de seumajang, i.e. bij het uit- spreken van het begin tot het einde van de formule Allāhoe akbar, Allah is groot, welke formule met een aléh begint en met een ra eindigt), (Akeubarō Karim; deze regel volgt op den regel geciteerd i.v. djangka, en gaat vooraf aan den regel, aan- gehaald i.v. moekaranah).

RA-RA; meura-ra, onvast, slin- gerend, (van eene prauw door b.v. te zwaren bovenlast), (fig.) ang- stig; prahō ka meura-ra, de prauw ligt al onvast; geu- pòh tambō geutōt me- reujam, oereuēng di da- lam até meura-ra, (de bele- geraars) sloegen op de trommen en schoten de kanonnen af, en de lieden binnen de vesting wer- den angstig te moede, (Meudeu- ha'). Peurara, onvast, ang- stig maken. Zie lia.

RA', zie sra'.

RA'-RA', e.s.v. plant, ook prò'- prò' genoemd; krandam bòh ra'-ra', zie i.v. kran- dam.

RAB, dichtbij, nabij, genaderd, bijna, op een weinig na; kara b, gòh

lòm rab, (van eene pas gehuwde maagd gezegd:) zij is al, zij is nog niet ontmaagd; tabri lōn éh, ma, meusi'at, moebarō rab boelèë mata, moedertje, laat mij een oogenblik slapen, slechts zóó dat de ooghaartjes even elkaar naderen, (i.e. slechts eventjes), (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. djab I, keumba, lintaïh I, pawōt I, peudjam, peung, poenggéng, preut. Meurab, elkander naderen, dicht bij elkander komen, (verder) samen eten (uit één bord, één idang); meurab boe, samen uit denzelfden schotel eten, (inz. eene bruiloftsceremonie, waarbij bruid en bruidegom uit denzelfden schotel moeten eten, hetgeen in werkelijkheid slechts in naam geschiedt); bandoem radja njang meurab si'idang, djròh moepadan hana tara, al de vorsten, die gezamenlijk uit één idang aten, waren gelijkelijk weergaloos schoon, (Diwa Akaïh); „hé radja bajeuën keundë dja' makeuën, sadjan oelōn tameurab doea"; ... „dilōn ka lheuëh, toeankoe, boenōë, neumeurab ngòn poetrōë nameurasa; han djeuët neumeurab, toeankoe, ngòn kamōë, hana sibagōë ngòn Meukoeta; ... „o koning der bajeuën's, kom hier en laten we beiden samen eten"; ... „ik heb reeds gegeten, heer, zoo even, eet gij samen met de prinses, opdat het u zal smaken; met mij kunt

ge, heer, niet samen eten, ik ben geen gelijke van Uwe Majesteit; ..., (Gadjah toedjōh oelèë); sampani ngòn naga ka djimeurab, djimeukabkab di adara, de sampani en de naga waren elkander reeds genaderd, en ze beten elkander toen in de lucht, (Tjah Koebat). Peurab, nader, dichterbij brengen, ergens naar toe brengen, bij elkander brengen, (fig.) verzoenen, (verder, eig. met verzwegen drōë) nader, dichterbij, dichtbij komen, naderen, naar iem. of iets toe komen, op iem. toetreden, naar toe gaan; pantaïh geupeurab peutōë keunan, neuboekareudjang peutōë katja, snel bracht hij daar de glazen kist en opende die dadelijk, (Gadjah toedjōh oelèë); oereuëngnjandoe anjang tepèh até tapeurab lòm, die twee personen, die met elkander in conflict zijn geraakt, moet ge weer met elkander verzoenen; peurab drōë, naderen, (opzettelijker dan peurab alleen); zie verder vbd. van peurab, naderen, enz., i.v. gab III, loeat, meureuka, ngeurén, oengië', oengkab, oepa, pipèt.

RABA, tasten, tastend zoeken, betasten, bevoelen; zie vbd. i.v. larang, pipèt. Meuraba, de handeling raba verrichten. (ook en dan gew. in den vorm:) meurabaraba, in hik. ook meureuraba, zwerven, rondzwerven, rond dwalen, rond dolen; zie vbd. i.v. mita, oentōng.

Peuraba, doen tasten, laten betasten, (een blinde b.v.) helpen tasten, (ook) doen zwerven, enz., of zwerven, ronddwalen met; njankeu haba, hé djōndjōngan, masa laman djén peuraba; jōh dji-bapòlōn di sinòë, djeu'ōh nanggròë-padoem lama, dat is, o geëerbiedigde heer, het verhaal, toen een djén met mij rondzwierf; toen hij met mij van hier wegvloog naar verre landen en gedurende vele jaren, (Tamin Ansa).

RABA', aan flarden, gescheurd, opengereten; (verder) een stuk van eene versleten mat, vierkant of rond gesneden, om er laken op te naaien voor tampō' bantaj (zie i.v. tampō' en bantaj), in het Toenōngsch lapéh genoemd; (verb.) een raba' maken, eene mat daarvoor versnijden; idja-idja lōn karaba', mijne kleeren zijn reeds gescheurd; djaròë lōn karaba' keunōng doeròë, mijne handen zijn door dorens opengereten; djiraba' tampō' bantaj, zij maakt raba' voor tampō' bantaj. Meuraba', gescheurd, opengereten. Peuraba', scheuren, openrijten.

RABANA (Arab. Rabbânâ), onze Heer, Allah; zie vbd. i.v. katjah, keunan II, lakòë, lakòë, lantjōng. Zie Rabi.

RABANI (Arab. rabbânî), betrekking hebbende op, behoopende bij den Heer (Allah), goddelijk, (meest gebruikt in de mys-

tiek en als epitheton van mystieke leeraars:) koetobōn rabani, zie i.v. koetōb.

RABÉ, weiden, laten grazen en daarbij (het dier) aan een touw leiden, (fig.) aan het touwtje, in zijne macht hebben; lōn dja' rabé leumò oe blang, ik ga mijn rund op het veld weiden; baranggapēuē njang meunja wōng, agaminōng doemdji saré; hana sidròë njang nasilab, malingkan mawòt sit djirabé, al wat leeft, mannen, vrouwen, allen heeft de engel des doods zonder falen in zijne macht, (Tambéh toedjōh blaïh); njang keutoedjōh daja tjèetan, gèt that padan si tjilaka; meunòë djisé oe ba' até, djirabé djeuëb-djeuëb koe-tika: „beukit bagia gata tèëlan, adaj Toehan han meutoeka; han meularat tinggaj ta'at han peuë poeboeët peuren-lèë gata; ..., het zevende middel, dat de duivel toepast, is, dat hij, de vervloekte, u op slimme wijze tracht te misleiden; het volgende blaast hij u in het hart, elk oogenblik trachtende u daarvoor in zijne macht te krijgen: „indien u geluk beschoren is, vriend, — en het door den Heer vastgestelde stervensuur verandert niet —, dan schaadt het u niet om Gods geboden na te laten en is het niet noodig, dat ge uwe godsdienstplichten naleeft; ..., (Mènhadjōj abidin). Meurabé, geweid, weiden (intransit.),

grazen, (fig.) rondloopen, rondtrekken; panè kadja' meurabé-rabé keudéh keunòë, waar kom je vandaan, je loopt maar overal rond, (b.v. tot een kind gezegd). Peurabé, = rabé, laten grazen, (fig.) den vrijen teugel laten; hawa nab-soe han ékheutieuë, ka djibieuë djipeurabé; hò njang djidja' hawa nab-soe seutèt ladjoe han djipiké, hij deed niets tegen zijne lusten, hij liet ze begaan en vierde er den vrijen teugel aan; waarheen zijne lusten hem voerden, daarheen volgde hij ze onmiddellijk zonder na te denken. (Noen Parisi).

RABÉT, haken in (van een doorn in b.v. een kleed), vasthouden, (ook) scheuren, openrijten (van een kleed, van de huid door dorens); (verder, doch minder gebr.) dorens, doornige takken, doornig struikgewas; idja lōn djirabét lé doeròë, een doorn heeft mijn kleed gescheurd; plandō' kalōn kaleumah ra'jat, oe dalam rabét djiteureubang; dalam garōt Waki loempat, meukarat that djikalōn oerang, toen het dwerg-hert het volk zag, vloog hij de dorens in; in een doornig kreupelbosch sprong hij gehaast bij het zien van die menschen, (Plandō' Kantjé; hierop volgt de tweede i.v. djantang geciteerde regel). Meurabét, blijvende haken, gescheurd, opengereten; idja lōn meurabét ngòn doeròë, lōn sang-

ka ka beukah, mijn kleed bleef aan een doorn haken, ik dacht dat het stuk ging; di lōn gakikoe pi sakét, meurabét ngòn doeròë awé, mijne voeten doen pijn, ze zijn opengereten door rotandorens, (Plandō' Kantjé). Peurabét, laten rabét, of rabét met versterkte beteekenis.

RABI (Arab. Rabbî), mijn Heer, Allah; zie vbd. o.a. i.v. keumba, leuhoe, madoe II, meunadjat, meunang, pinta I. Zie Rabana.

RABIAH, zie i.v. srabi.

RABIN, bijvorm van abin, zie aldaar; sòë é' peuna ië mòm rimoeëng, poetròë djitoeënglé djipoewòë; njanku oebat njeum meuroeeuëng, sòë teumeung rabin rimoeëng njòë; ..., wie (van u) tūgermelk kan verschaffen, die neme de prinses en brenge haar naar zijn huis (i.e. krijgt haar tot vrouw); want dat is het geneesmiddel, dat, naar men meent, haar verlichting zal geven; wie die tūgermelk verkrijgt, ..., (Indra Bangsawan); di djaròë boelōh siroeaïh, ka djiprah rabin kamèng njòë, met een bamboekoker in de hand molk hij de geit, (ibid.).

RABI'ŌJ AKHĒ (Arab. Rabbî al-âchîr), de 4de maand van het Mohammedaansche jaar; zie verder i.v. boeleuën en mō'lōt.

RABI'ŌJ AWAJ (Arab. Rabbî al-awwal), de 3de maand van het Mohammedaansche jaar; zie

verder i.v. boeleuën en mò'-lòt.

RABò, e.s.v. riet, dat langs rivieren en moerassen groeit en voor wanden van geitenhokken, staken, waartegen men de katjang laat groeien, en stokken voor vuurwerk wordt gebruikt; meung-njò han djeuët njan tamengòë, bandoem nang-gròë tjangkèng-mang-keuëng; agam sahò inòng sahò, lam-lam rabò dja' mita kreuëng, indien men den akker niet kan bewerken, dan is het geheele land in verwarring; de mannen en de vrouwen verspreiden zich in verschillende richtingen en gaan zelfs het rabò-riet in om (eetbare) schelpdieren te zoeken, (Tambéh toedjòh blaìh); boengòng apoej djeuëb-djeuëb geudòng, djeuëb-djeuëb gampòng triëng djimita; blangòng beukah djipeusahò, djitjah ba' rabò peungeuìh pa-ja, elke goedang werd met vuurwerk gevuld, men zoekt daarvoor bamboe in elk dorp, verzamelde kapotte potten, en sneed rabò-riet af, zoodat de moerassen schoon werden, (Banta Beuran-sah; deze regels volgen op den regel geciteerd i.v. meusri).

RABò', eene week, sponsachtige substantie, die men bij palmen op de plaats, waar de bladsteel aan den boom zit, aantreft, zwam, tondel; rabò' djò', zwam van den arènpalm, (wordt als tondel gebruikt, zie i.v. khèb); rabò' oe, zwam van den cocospalm;

rabò' kajèë, zaagsel, schaafsel, (zie soeë); plò' rabò', tondeldoos. Vgl. abò'.

RABOE (Arab. Arbi'â'), Woensdag; oeròë Raboe, id.; Raboe abéh, de laatste Woensdag, n.l. van de maand Sapha, (een feestdag, waarop men zich met gewijd water baadt — manòë Raboe abéh —, of gewijd water drinkt, een gemeenschappelijken maaltijd of aan het strand een picknick houdt, omdat, naar eene algemeen in de Moh. wereld verbreide opvatting, die maand zwanger is van onbeil en men dus reden tot dankbaarheid en vreugde heeft, wanneer men den laatsten Woensdag dier maand zonder ongelukken heeft bereikt); sigò Raboe, eene week van Woensdag tot Woensdag, (eene telling vooral gebezigd als periode van afzondering).

RABOÈÈ, zie raboeët-oëë.

RABOÈÈ-TOÈÈ, (versterkte vorm van raboeë, dat ook, doch minder, gebruikelijk is), verward, door elkander, in de war, in verwarring; verwarring, verwarde toestand, warboel, alles door elkander, van alles; aseutapiròlah han moepeuëpeuë, habéh raboeë geutanjòë toeha, God almachtig, om eene nietige kwestie worden wij, ouderen, (door hem) in verwarring gebracht, (Noen Parisi; deze regel volgt op den regel i.v. eumbah geciteerd); boethò mantònglòn bri, han djeuët padjòh raboeë-toeë, ik geef je alleen droge rijst, je mag niet van alles eten, (tot

iem., die dieet moet houden, b.v. eene kraamvrouw en alsdan onder boe thō verstaan alleen rijst met keumamaīh); bē' neu'ingat keudéh keundē, iblih peulalōē hana laba; meung neu'ingat doem raboeë-toeē, gadōh teunoepēuē sang oereuēng gila, ge moet niet hieraan dan weer daaraan denken, dan wordt ge door den duivel in beslag genomen en dat geeft u geen voordeel; als ge aan alles door elkaar denkt, dan raakt ge, als een krankzinnige, uw verstand kwijt, (Gadjah toedjōh oelē); goerēē banlhēē ngōlōn peugah misé oelah oereuēng gila; dja' han meuhō toeēng han moepēuē, ka raboeë-toeē ba' bitjara, hoor mij vertellen van de drie goeroe's, zij waren als krankzinnigen; zij gingen zonder te weten waarheen en deden grepen zonder te weten waarnaar, zij waren geheel in de war door het piekeren (over de hun opgegeven vraag), (Noen Parisi). Meuraboeë-toeē, = raboeë-toeē (adj.); bē' tamarit meuraboeë-toeē, spreek niet zoo verward. Peuraboeë-toeē, in de war, in verwarring brengen, verwarren, dooreenwarren, door elkander doen; bē' tapeuraboeë-toeē oebāt, war de medicijnen niet dooreen, of gebruik geen verschillende medicijnen door elkaar.

RABŌJ, zie Rabōn II.

RABŌN I, een mengsel van allerlei bladeren, uien, ook beenderen,

hoorn enz., dat men verbrandt om met den rook ziekten, inz. kinderziekten (peunjakét drōē), ook b.v. kippenziekten te verdrijven, (ook) een mengsel van bladeren, dat men kookt om het als geneesmiddel te gebruiken; (verb.) met rabōn berooken (b.v. een ziek kind, een kippenhok, waarin de kippen telkens doodgaan); iē rabōn, aftreksel van allerlei geneeskrachtige bladeren; djarōē gakidjika lapè, geupeu'é' salè geu'oeseuha; boeēt peuroemōh teungkoe keudjroeēn, geubriiē rabōn ngōn iē sira; toedjōh oerōē dji'é' salè, poeléh lapè gadōh loeka, zijne armen en zijne beenen waren lam geslagen en hij werd op eene rustbank boven een zacht vuur geplaatst en verzorgd; door de bemoeienis van de vrouw van den keudjroeēn kreeg hij een aftreksel van rabōn en eene oplossing van zout; nadat hij zeven dagen boven een zacht vuur verwarmd was, was zijne lamheid genezen en waren zijne verwondingen verdwenen, (Noen Parisi); tarabōn aneu' gata, mangat gadōh peunjakét, berook uw kind met rabōn, opdat zijne ziekte verdwijne. Meurabōn, met rabōn beroekt; de handeling rabōn verrichten. Peurabōn, (met een toovermiddel) iem.'s oogen benevelen, (waardoor men voor den betooverde onzichtbaar wordt of hem willoos onder zijn invloed krijgt, hem blindelings aan zijn

wil kan laten gehoorzamen), biologeeren; (ook) het toovermiddel daartoe; è l e u m è ë, doe'a peurabōn, de geheime wetenschap, de tooverformule om te peurabōn; l h è ë seun djibeuët doe'a peurabōn, gadjah djitrōn dalam singkla; boekōn 'aréh Panglima Keudah, djidrōb gadjah deungōn mintra, drie keeren reciteerde hij zijn peurabōn-gebed en de olifanten kwamen (als) geboeid (uit het bosch) naar beneden; P. K. was buitengewoon kundig, hij ving olifanten met behulp van tooverformules, (Pòtjoet Moehamat).

RABŌN II, of Rabōj (Arab. Rabb, Heer, gevolgd door eene bepaling), Heer, Allah; kali Rabōn Djalé, zie i.v. kali; ingat soerōh Rabōn alamin, djimeunan din agamateu njòë, weest gedachtig aan het bevel van den Heer der werelden, aan onzen godsdienst, die „din" heet, (Prang Sabi); deungōn toelōng Rabōn kiram, hadjat tam oelōn moepinta; ... deungōn toelōng Rabōn 'èdat, trōih hadjat lōn njang lōn pinta, ik bid, dat door de hulp van den Heer, die milddadig is, mijn doel verwezenlijkt moge worden; ... moge met de hulp van den Heer, die verheven is, de wensch, dien ik koester, vervuld worden, (Noen Parisi).

RABŌNG, de ruimte ter zijde, het zijerf van een huis.

RABŌNG-RABŌNG, ondoordacht, luk raak spreken, maar wat zeggen (zonder dat men precies weet wat men zegt, van de zaak, waarover men spreekt, op de hoogte is), kletsen; pakōn karabōng-rabōng, njang hana katoepeuë kapeugah mantōng, waarom praat je maar luk raak, je praat over dingen, waar je niets van weet. Meurabōng-rabōng, de handeling rabōng-rabōng verrichten, rabōng-rabōng met meerv. subject.

RADA, zie gada, en vbd. ook i.v. karat, milén, pada I.

RADA', aandringen, sterk aansporen, jachten, (ook) steken (met een puntig voorwerp, vgl. roeddò'); bè' karada'-rada', dring niet zoo aan. Meurada'-(rada'), iets met aandrang, jachtend doen, (verder) elkander steken; pakōn tameulakèë meurada'-rada' that, waarom vraagt ge (het) zoo met aandrang, waarom dringt ge er zoo op aan (op betaling b.v.); zie verder vbd. i.v. oendja, roeddò'. Peurada', = rada' met versterkte beteekenis.

RADAT (Arab. raddâd, herhaler, wedergever), degene, die bij een gemeenschappelijk reciet (meuliké, meuratéb, meuseulaweuët, zie ook i.v. mò'lōt) telkens een regel van een vers of een refrein reciteert, waarop de overigen in koor den regel herhalen of daarop antwoorden, of die alleen telkens eene zangwijze (zooals bij den ratéb sadati) aangeeft, die

door de anderen wordt overgenomen en voortgezet, voorganger in een gemeenschappelijk reciet, voorzanger; als zoodanig optreden, voorgaan in een gemeenschappelijk reciet, voorzingen.

RADJA (Skr. *râja*), koning, vorst, heerscher, (zie o.a. vbd. i.v. *bah*, *mòdjèntahét*), (ook) landschapshoofd, *oelëëbalang*, (zie vbd. i.v. *haj II*, *hingga*, *lhō' I*, *lingkòng*), (in sommige spelen) winner (zie i.v. *gatò'*), (verder) kop, beeldenaar van eene munt, (van voorwerpen verder) het voornaamste, zoo b.v. aas van het kaartspel (zie i.v. *sikoe pan*), een van de twee stijlen in het binnenvertrek (*djoerèë*) van een Atjèhsch huis (zie i.v. *tamëh*), de paddenstoel, die bij betoovering het onheil aanbrengt (zie i.v. *koe-lat*), zie verder vbd. i.v. *djaròë*, *hajaké*; komt verder in planten- en dierennamen voor, zie vbd. i.v. *boengòng*, *koe-lat*, *oedeuëng*, *padang*, *peunawa*, *písang*, *tjirië'*; (verb.) koning enz. zijn, tronen, regeeren, heerschen; *radja radjòt*, *radja meureubòt*, (het eerste deel alleen voor het rijm, lett. een koning als een geknoopt zakje, of de koning, de grootste onder de geknoopte zakjes) een koning (*oelëëbalang*) die rooft, (sprkw., zie verder sprkw. i.v. *mita*, *neuratja*); *radja moeda*, jonge *radja*, kroonprins, onderkoning; *aneu' radja*, vorstenkind, prins, prinses; *radja inòng*, koningin, vorstin; *beuneung radja timòh*,

zie i.v. *beuneung*; *Radja Oemòng*, naam van het groote veld, dat vroeger aan den Dalam (het verblijf van den Atjèhschen soeltan ter hoofdplaats van Atjèh) grensde, (zie i.v. *tjé'-bré'*); *laman katan*, *toeankoe*, *ra'jat lam nanggròë*, *ba'sòë*, *toeankoe*, *njan taradja*, indien er, heer, in het land geen menschen meer zijn, over wie zult ge dan, heer, als koning heerschen, (*Pòtjoet Moehamat*); zie verder vbd. i.v. *meureutjoe*, *poelang*. *Meuradja*, een *radja*, tot *radja* hebben, als *radja* erkennen, (ook) zich als een *radja* gedragen, (verder) = *radja* (verb.) met meerv. subject: *kan djimeuradja radja Atjèh*, *djimeuradja datò' aneu' Rawa*; *meunan-keu bandoem djimoepakat*, *djitheun keuradjat oesoej radja*, zij wilden den vorst van Atjèh niet als vorst erkennen, zij, de lieden van de Westkust, erkenden als hoofd (alleen) hunne adathoofden; zoo hadden zij onderling afgesproken en hielden de aan den vorst (van Atjèh) toekomende haven- en andere rechten achter, (*Pòtjoet Moehamat*); *tatjoe ba tanjòng oe ba' gògasi*, *keu Djoe han Meusapi dji-tém meuradja*, vraag eens aan de (twee) *gògasi's*, of zij Dj. M. als vorst willen erkennen, (*Djoe han Meusapi*); *teuma meutoetò radja ngòn poetròë: aneu' geuta-njòë sèt that kaja; kaja*

pithat meugah *han sabé*, geutanjòë *han lé é' ta-meuradja*, de vorst zeide toen tot de vorstin; „onze dochter is zeer rijk (machtig) geworden; zij is zeer rijk en weergaloos be-roemd geworden, we kunnen niet aan de regeering blijven (moeten ten behoeve van haar abdiceeren), (*Pha Soeasa*); *meuradja lila*, (*Mal. meradja léla*), den Mahrادja *Lila* spelen, i.e. den baas spelen, eigendunkelijk optreden, zich willekeurigheden veroorloven, (zie i.v. *mahradja*); *meuradja-radja bisé'* (ook *lisé'* of *sisé'*), e.s.v. fluister-, of raadspel, gespeeld zoowel door jongens als meisjes, waarbij de kinderen zich in twee gelijke partijen splitsen, ieder onder een hoofd (*nang*), terwijl tussehen de partijen een onzijdige *radja*, soms voor de contrôle bijgestaan door een of meer *meunt ròë's*, plaats neemt; de *nang* van eene der partijen deelt, al dan niet na overleg met de eigen partij, fluisterend aan den *radja* mede, wie van de partijgenooten naar voren zal treden (*trōn*), en de *nang* van de andere partij moet dan, al dan niet na overleg met de eigen partij, raden wie het is; raadt die *nang* mis, dan blijft het kind in kwestie in zijne eigen partij, raadt zij goed, dan gaat het kind als dood naar de andere partij of naar den *radja* over; de partij, die op de *nang* na dood is, verliest het spel. *Peuradja*, tot *radja* uitroepen, als *radja* beschouwen, erkennen;

zie vbd. i.v. *goeba-gabé*, *pi'é*; (een ander *peuradja*, zie aldaar). *Neuradja*, koningschap, *radja*-schap, heerschappij. Zie *keuradjeuën*, *roemadja*.

RADJAB I, ook *Ra'djab* (Arab. *Radjab*), de 7de maand van het Mohammedaansche jaar; zie i.v. *boeleuën* en *kanoeri*.

RADJAB II, zie *radjat*.

RA'DJAB, zie *Radjab I*.

RADJAH, gebed, tooverspreuk, bezweringsformule, (die bij het belezen met blazen wordt uitgesproken, of, opgeschreven, als amulet dient, in het laatste geval ook bestaande uit teekeningen en figuren); daarmede belezen, bezweren, betooveren; *lōn kheun beudé han lé bingkaih*, *ka lōn radjah lōn bōh mintra*, ik heb gezegd, dat de geweren niet meer af zullen gaan, omdat ik ze bezworen en betooverd heb, (*Noen Parisi*); *wahé beusi*, *beusi bélah*, *pakōn di kah darōhaka*; *njòë koeradjah ngòn doe'a dròë*, *ba' toempōj beusòë ba' tadjam doe'a*, o ijzer, ijzer bij God, waarom zijt gij weerspannig; thans bezweer ik u met uw eigen gebed, stomp zij het ijzer en scherp het gebed, (vers uit het *rapa'i*-spel). *Meuradjah*, belezen, bezworen, de handeling *radjah* verrichten; zie vbd. i.v. *labō*. *Peuradjah*, laten *radjah*, of *radjah* met versterkte beteekenis. *Neuradjah*, belezing, de wijze of het resultaat van het *radjah*; ië *neuradjah*, be-

lezen water; mèn gòn oebāt
bōh neuradjah, sakét
pajah that ba' njang ka,
men bracht medicijnen aan en ap-
pliceerde belezen geneesmiddelen,
maar zij (de zieken) werden nog
zieker dan tevoren, (Indra Bang-
sawan); zie verder vbd. i.v.
rampòt.

RADJALŌJ, zie ridjalōj.

RADJAM (Arab. radjm), steeni-
ging; steenigen; ban djileu-
ngò sabda soeloetan,
teuma geuradjam si tjil-
laka; lheuēh geuradjam
teuma geuteupang, doe-
dōē geugantoeng peu'é'
tjōng soela, toen zij het be-
vel van den soeltan hoorden, stee-
nigden zij den ellendeling; nadat
ze hem gesteengd hadden, bon-
den ze hem met zijwaarts ge-
streckte armen aan een dwarshout
vast en hingen hem vervolgens
gespietst op, (Gadjah toedjōh
oelēē).

RADJAT, ook radjab (Arab.
radjaz), naam van eene Arabi-
sche versmaat, in haren regelma-
tigsten vorm bestaande uit 6 of
4 (elk halfvers uit 3 of 2) voe-
een van dubbele jamben (zie mō-
seutabilōn), in het Atjèhsch
nagebootst in den nalam (zie
aldaar) en gebezigd als benaming
van den regelmatigsten vorm
van het Atjèhsche metrum (san-
dja'), bestaande uit 8 maten
per halfvers, of 8 voeten per vers-
regel, (zie i.v. baréh); bah-
rō, bahrōj of bahrōn ra-
djat, het radjaz-metrum.

RADJAWALI (Mal. id.), ook si-
waïh radjawali, e.s.v. roof-

vogel, arend of valk, ook opge-
vat als een groote soort siwaïh,
(in hik.); zie vbd. i.v. peuseu-
tari.

RADJAWAREUDI, ook ladja-
wareudi, djawareudi,
tjawareudi, glazuursel, e-
mail, (wordt aangebracht in
bloemversieringen van gouden
sieradiën); bōh radja wa-
reudi, glazuursel aanbrengen;
zie verder vbd. i.v. peuneupi.
Meuradjawareudi, met
glazuursel versierd; meura-
djawareudi boelēē, teu-
doeē' di oelēē toedjōh
keumala, de veeren (van den
wondervogel) waren met gla-
zuursel versierd en op den kop
zaten zeven juweelen, (Tjah Koe-
bat).

RADJOENA, ook Randjoena
(Mal. Radjoena, Skrt. Arju-
na), naam van een held, den der-
den van de Pandawa's, in het hel-
dendicht Mahābhārata, geldt als
een toonbeeld van heldhaftigheid
en schoonheid, (in hik.); khoe-
loe' siga' that analan,
misé badan sang Ra-
djoena, hij is schoon van voor-
komen, van gestalte, heeft een li-
chaam als R., (Tjah Koebat); zie
verder vbd. i.v. tjéntjala.

RADJONGAN, zie randjō-
ngan.

RADJŌT, of baloeēm radjōt,
een geknoopt of gebreid zakje
met een koordje om de opening,
dat bij het ophangen van het zak-
je de opening van zelf toehaalt,
veel ter Westkust in gebruik om
er uien, gambir enz. in de winkel-
tjes ten verkoop in op te hangen,

in Groot-Atjèh gebezigd om er kopergeld of zaken, die anders licht weggenomen worden, in op te bergen en op te hangen; zie vbd. i.v. koedjoeëm. Meuradjōt, zulke zakjes hebben, in zulke zakjes gedaan, zulke zakjes vol.

RADŌT, stoppen, lappen, verstelen, (van b.v. een gescheurd kleed); karadōt idja kèë si'at, verstel mijn kleed even. Meuradōt, gestopt, gelapt, versteld; de handeling radōt verrichten.

RAGA, mand, korf, (van gevlochten bamboe, rotan, biezen, klapper- of arènbladeren, ook arènvezels), (verder) holle bal van gevlochten rotan (gebruikt bij e.s.v. voetbalspel); raga djō', mand van arènvezels met groote mazen en dienende om gras in te vervoeren; raga reuleuët, vischmandje van biezen; raga doea lapéh, mand van eene dubbele laag gevlochten klapperbladeren; raga mata poenòë, van gevlochten rotan met rijen gaten in het midden, (zie ook i.v. eumpang); raga meutakoeë, van rotan met een trechtervormigen hals, (gebruikt bij het vissen van kleine vischjes, zooals garnalen, om de gevangen visch in te doen); raga meutangké, met hengsels; raga meutoetōb, met deksel; raga eungkōt, vischmand; raga moegè, eene groote soort vischmand, (in gebruik bij vischkoopers); raga naleuëng, grasmand; sipa' raga, e.s.v. voetbalspel (spelen), waarbij de spe-

lers een in de hoogte opgeworpen hollen bal van gevlochten rotan door schoppen zwevend trachten te houden en waarbij niet gewonnen of verloren wordt. Meuraga, een mand hebben of dragen; manden vol, bij manden; hòka gata Pahlawan Oetò', bè' tatjò' ranoeb meuraga, waar zijt gij, P. O., houd op met sirih bij manden te nemen, (Pha Soeasa). Peuraga, in een mand, in manden doen; zie vbd. i.v. beuleunta'.

RAGAB, zich in een dichten kring om iets heen bevinden, dicht omringen, omsingelen; bè' karagab panjòt lagèë dagalōh, zit niet zoo om de lamp heen als dagalōh's (die om eene lamp vliegen); singòhteuma radja meutjakab, djioeë ragab oeiba' koeta; ra'jat teutah ka peunòh blang, oelèëbalang ngòn peutoea; dji'è'keu lingka ka meurèë-rèë, soera' meu'èë-èë reujōh gabra, den daarop volgende dag maakte de vorst zich gereed en gaf bevel in een gesloten kring tegen de vesting op te rukken; het veld was vol van volk, oelèëbalangs en andere hoofden; ze rukten in dichte drommen op om de vesting heen en schreeuwden daarbij op luidruchtige wijze, (Boeda' Meuseukin). Meuragab, in een dichten kring bijeen zitten of staan; toean poetròë di sinan rab, neudoeë' meuragab ngòn oereuëng toeha, de prinses zat daar dichtbij, in een kring zittende

met de oude vrouwen, (Diwa A-kah). Vgl. p a g a b.

RAGAM, wijs (van een gezang, eene voordracht, muziek), zangwijze, melodie, toon, aria, (ook) wijze van doen, manier van handelen, gedrag, air, kuur, (verder) soort, kleur, tint; (verb.) eene bepaalde melodie zingen, voordragen of spelen, bezingen, (in dichtmaat) beschrijven, vertellen, een vorm geven, zich aanstellen, zich gedragen, doen alsof, den schijn, het air aannemen alsof; *peuë ragam boenòë oereuëng djéh jōb bangsi*, welke wijs blies die man zooveel op de fluit; *meugah djameun ragam Tō' Wi*, *djinòë Pang Ali njang leubèh goera*; *djameun djinòë Pang Ali Pieu-ëng*, *Lém Amat Lam Weu-ëng njang na keumeung sa*, vroeger was beroemd de zangwijze van T. W., nu is het die van P. A., die het levendigst is; tegenwoordig is het de zangwijze van P. A. van P., en daaraan bijna gelijk is die van L. A. van L. W., (Malém Dagang; zie verder vbd. i.v. kahwa, kirè II, lèt, moekhalapé, piōh I); *gata le that ragam*, je hebt veel kuren; *ragam-ragam njò*, *ragam-ragam kòn*, nu eens schijnt hij het te zijn dan weer niet, ik zou zeggen van ja dan weer (aan de wijze van doen, aan den vorm te zien) van niet; *hana malèë meung sigeutoe*, *njang le ta'eu meunan ragam*, zij hebben geen ziertje schaamte-

gevoel, zoo ziet men de meesten zich gedragen, (Banta Ahmat); *djikalòn lipat ragam Héndi*, *Tjoet Bajan toerigeutoenè teuka*; *Tjoet Bajan sambōtlé ngòn soerat*, *djiplòih lipat ma djiboeka*, Tj. B. zag, dat de brief op Hindoesche wijze was gevouwen, en begreep wat het voor een brief was en van wien hij kwam; zij nam den brief snel aan, ontvouwde hem en maakte hem open, (Noen Parisi); *koelét poetéh koenèng ragam*, *lakoe matjam boengòng djeumpa*, hare huidskleur was blank met eene gele tint zooals die van eene *djeumpa*-bloem, (Indra Bangsawan; zie verder vbd. i.v. leukab); *habéh habaseungab kalam*, *lōn ragam njang boeët keureudja*, het onderhoud was toen ten einde, en ik zal nu van het feest vertellen, (Noen Parisi); *geuragam mantòng geukheun geubri*, *teutapi hana trōih*, hij zegt maar, dat hij het wil geven, maar hij zal het niet doen; zie verder vbd. i.v. lagèë. *Meuragam*, bepaald ten aanzien van den ragam, met een bepaalden ragam, eigenaardig, passend, gepast, mooi, schoon, melodieus, welluidend; *na sikeudjab doedòë niba' njan*, *leumah goenòng djròh hantara*; *namagoenòng njan that meuragam*, *Ma'nikam Alam geubōh nama*, een oogenblik daarna zag hij

een berg, die weergaloos schoon was; de naam van dien berg was zeer passend, men noemde hem M. A. (het juweel der wereld), (Diwa Akañh); neubri ikat keu'iëng njang meuragam, di oelèë, toean, moepreumata, zij gaf hem een mooien gordel, die aan den kop, heer, met edelstenen bezet was, (Noeboeët Nabi); zie verder vbd. i.v. poentōng. Peuragam, = ragam (verb.) met versterkte beteekenis; peuë tapeuragam-ragam dròë, di lōn hana lōn takōt, waartoe stel jij je zoo aan, ik ben toch niet bang. Zie lagèë, laram.

RAGHòĒ, zie ragòë III.

RAGOE, ook rigoe (Mal. ragoë), verward, in de war, verbijsterd (van droefheid, liefde, door hartstochten), bedroefd, verliefd, verzot; Si Poelan ragoë that até keu inōng njan, keu djoedi, N. N. is erg verliefd op die vrouw, is erg verzot op het dobbelen; boekòn sajang boengōng meuloe, poetéh mentaboe dalam tika; òh koe'ingat boekòn ragoë, pakòn, teungkoe, lōn han taba, wat jammer van de witte meuloe-bloemen, ze liggen over de mat verspreid; als ik aan mijn toestand denk, dan raak ik geheel verbijsterd, waarom hebt gij, teungkoe (mijn echtgenoot), mij niet (in den dood) meegenomen, (Radja Bada; pantōn). Meuragoë, in de war enz. raken of zijn; oeròë njòë rōh me-

ragoe that até lōn, alèh peuë sabab, ik ben vandaag erg in de war, ik weet niet wat de reden ervan kan zijn. Peuragoë, in de war enz. maken; bè' tapeuragoë teungòh lōn poemoeboeët, breng mij niet in de war, ik ben met iets bezig.

RAGòĒ I, gist, zuurdeeg, (wordt vervaardigd van rijstemeel, dat men, na toevoeging van allerlei ingrediënten en water, in een pisangblad gewikkeld eenige dagen laat broeien; wordt ook als geneesmiddel gebruikt); ragòë tapè, gist om tapè te maken; ragòë Tirò, Tiròsche, eene op speciale wijze bereide soort gist. Meuragòë, met gist vermengd; boe tapè ka lheu-ëh meuragòë (of tapeuragòë), is de voor tapè bestemde rijst al met gist vermengd (hebt ge ... al met gist vermengd). Peuragòë, gist ergens aan toevoegen, met gist vermengen.

RAGòĒ II, de gekleurde of van gouddraad vervaardigde strepen van een weefsel, gestreept patroon; ragòë dōng of teudōng, staande, overlangsche strepen; ragòë éh, of teu'-éh, liggende, overdwarse strepen; peuë bië' ragòë tablòë idja boenòë di peukan, wat voor strepen heeft het kleed, dat ge zooeven op de markt gekocht hebt; ... keudoeaidja njang meuseunoedjòë, geusaleuë' ragòë ba' awan miga, ... ten tweede (behoort tot de kenmerken van een bruidegom), dat zijn kleed met

gouddraad is gestikt, als strepen opgezet bij een wolkenfloerspatroon, (gesprek bij het formeel vragen om den bruidegm). Meuragòë, gestreept, met gestreept patroon; kòn idja meuragòë lòn blòë, ik heb geen gestreept kleed gekocht. Peuragòë, strepen aanbrengen, van strepen, van een gestreept patroon voorzien; ba' gèt ta-peuragòë idja njan, voorziet dat kleed van mooie strepen.

RAGÒÈ III, ook raghòë, mak, tam, gedresseerd, gewend, ervaren, knap, kundig, bekwaam, behendig, handig; peudeuëng sinjata doem njang koeat, goeda ta'ikat doem njang ragòë, (zoekt) stevige zwaarden en wapens, en tuigt paarden op, die goed gedresseerd zijn, (Prang sabi); keureuna silab kòn meung sidròë, oereuëng njang ragòë pi na loepa, want fouten maakt iedereen (lett. niet slechts één persoon), ook hij, die in iets ervaren is, vergeet soms wel iets, (Pötjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. kia, krèh-kròh, lheuëng, meudjeulih, oelèë, oeng-gaïh, oeréh, prisè. Peuragòë, temmen, dresseeren, gewennen, oefenen, bekwaam enz. maken.

RAH, zie srah.

RAHÉB (Arab. rāhib), monnik, kluizenaar, (in hik.); zie vbd. i.v. oesōng.

RAHEUNG, met den kop omhoog grijnzen (van b.v. een buffel), met het hoofd min of meer zij-

waarts-achterover en met den mond half open zitten of liggen, aldus staren, suffen (van een mensch); takalòn keubeuë djéh djiraheung, kijk, die karbouw daar grijnst met den kop omhoog geheven; peuë taraheung di sinan sabé, wat zit je daar steeds met open mond te suffen. Meu-, of teuraheung, met het hoofd min of meer zijwaarts-achterover en met den mond half open; dji'éh meuraheung (of teuraheung), hij slaapt met het hoofd zijwaarts-achterover en met den mond half open. Peuraheung, doen raheung, in den toestand van meuraheung brengen of laten; bè' kapeuraheungg aneu', draag (of leg) het kind niet zoo, dat het hoofd zijwaarts-achterover met open mond hangt.

RAHIM I (Arab. raḥīm), barmhartig, goedertieren, genadig; barmhartigheid, enz., (gew. van Allah, ook wel van b.v. den vorst); djakalèë na rahim seureuta rahman keulaman patjaj njang hina; paté' peusila toean-koe ampōn oe dalam gampōng hamba njang toeha, indien gij genadig en goedertieren zijt jegens mij, uw nederigen dienaar, dan zou ik Uwe Majesteit willen verzoeken in het dorp van Haren ouden dienaar te komen, (Diwa Akaïh). Zie rahman, rahmat.

RAHIM II (Arab. raḥīm), uterus, baarmoeder, verwantschap, (in geschr.); 'òh teutab ma-

ni lam rahim nang, mala'ikat tanjông ba' Alah Ta'ala: „ja Ilahi wa ja Rabi, nôteupah pakri kheunda' gata'', wanneer het mannelijk zaad in den uterus van de vrouw is gekomen, dan vraagt de engel aan Allah den Verhevene: „o mijn God, o mijn Heer, wat is Uw wensch ten aanzien van dien druppel'', (Ma'ripat); silat rahim, (ook in de spreektaal) zie i.v. silat.

RAHMAN, ook raman (Arab. raḥmān), barmhartig, goedertieren, genadig; barmhartigheid, enz., (gew. van Allah, ook wel van b.v. den vorst); zie vbd. i.v. rahim I.

RAHMAT, ook ramat (Arab. raḥmah), barmhartigheid, goedertierenheid, genade, (inz. van Alah; zie vbd. i.v. lheu-ëng, limpah, meuhôn, meunadjat, pipa', poel-an); ra(h)matôlah (Arab. raḥmatôlâh), Allahs genade; zie vbd. i.v. panggé, poelang.

RAHMATÔLAH, zie i.v. rahmat.

RAHŌ I, groote soort puist, buil, gezwel, (kan op verschillende deelen van het lichaam voorkomen, doch vooral op rug of hoofd). Meurahō, dergelijke puisten hebbende.

RAHŌ II, zie rahōb II.

RAHŌB I, met de hand over het gezicht strijken; rahōb moeka (ngôn djaròë), of rahōb djaròë (ba' moeka), met de hand over het gezicht strijken; 'òh lheuëh geumeudoéa, geurahōb

djaròë, als men (met opgeheven handen) een gebed uitgesproken heeft, strijkt men met de handen over het gezicht; Tjah Koebat teukeudjōt niba' pansan, dji-beudōih jōh njan dji-rahōb moeka, Tj. K. schrok wakker uit zijn diepen slaap, richtte zich op en streek met de handen over het gezicht, (Tjah Koebat); rahōb ië ba' moeka, water met de hand over het gezicht strijken. Peurahōb, laten rahōb, helpen te rahōb, of rahōb met versterkte beteekenis.

RAHŌB II, ook Rahō (Skr. Râhu), naam van een demon (djén), die bij eclipsen de zon of de maan verslindt, eclipsedemon; boeleuën, mata oeròë ka Rahōb kab, de maan, de zon is verduisterd, (bij eclipsen; zie raadsel i.v. koe-lat); gèt ngôn djeuheut doem neutoeban, goerana boelan neupham ma'na; boeleuën Rahōb kab geumpa boemòë, meudjan oeròë teuka ië raja, hij kent al wat goed en kwaad is en begrijpt de beteekenis van maansverduisteringen; als er eene maaneclips is, komt er eene aardbeving, doet ze zich op bepaalde dagen voor, dan komt er eene overstroming, (Meudeuha'). Zie goerahna.

RAHSIA, zie rasia.

RA'I (Arab. râ'î, hoeder, heerscher), heerschen (over), (in deze beteekenis zelden, gew.) oproepen tot eenige verrichting;

han djeuët tadoeë' lam gampōng njòë, geunab oeròë geura'i geutanjòë, geujoeë boeët, geulakèë blandja, we kunnen in dit dorp niet blijven wonen, elken dag roept men ons op om ons te laten werken en om geldelijke bijdragen van ons te vragen; ka geura'i oereuëng dja' seumajang djeumeu'at, men heeft reeds menschen opgeroepen om den Vrijdagsdienst te verrichten. Vgl. ra'jat.

RAJA, groot (lett. en fig.), volwassen (zie vbd. i.v. poetja'), belangrijk, aanzienlijk, hevig, (verder) grootelijks, hevig, zeer erg, (vgl. rajeu'); badan raja, een groot lichaam; mië raja oelèë, zie i.v. mië; tjitjém raja oelèë, zie i.v. brikhië'; raja oelèë, (fig.) koppig, stijfhoofdig; raja proeët, zie i.v. proeët; raja até (fig.), blij, verheugd; raja that até lōn, 'òh meuteumeung teumanjang gadòh njòë, ik was erg blij, toen ik dit, dat weg was, terug vond; oereuëng raja, iem., die groot van gestalte is, (ook wel) aanzienlijke, (zie vbd. i.v. misé); teukoe raja, de groote teukoe, (betiteling van den tijger, zie vbd. i.v. adeulò); badè raja, een hevige storm; ië raja, watervloed, overstroming, (zie vbd. o.a. i.v. ngòb, poepō II); meuseugit raja, groote moskee, hoofdmoskee, (zie verder i.v. meuseudjit); nanggròë raja, een groot land, groote stad; rèt raja, groote

weg, heerweg; oeròë raja, feestdag, (zie verder i.v. oeròë, poeasa, hadji); baròë sa raja, loesa raja, zie resp. i.v. baròë, loesa; dèësara raja, groote zonde, (zie vbd. i.v. krabat, liwat, rasoeat); beungèh raja, erg boos, (zie verder vbd. i.v. lanténg, leugableugoeb, loelōn, poeròë, pra'oen). Meuraja, iets op grooten voet, grootscheeps doen, in grootte wedijveren, iets om het grootst doen; bè' tameuraja-raja, geutanjòë gasiën, ban lakoe gasiën, laten we het niet grootscheeps aanleggen (b.v. een feest), wij zijn arm, laten we dus doen zooals het armen past. Peuraja, groot of grooter maken of doen worden, vergrootten, verheffen, groot brengen, doen opgroeien, als groot, belangrijk beschouwen, grooter, erger voorstellen, opblazen; beukeumeunan njang meukrōh dalam seumajang..., tapeuraja soerat ba' teumpat njang kōn raja dan tapeutjoet soerat ba' teumpat njang kōn tjoet dan tapeuraja soerat di likōt imeumten, nu, afkeurenswaardig tijdens de seumajang is ..., dat men een Qorânhoofdstuk luide reciteert, waar men dat niet behoort te doen, of een Qorânhoofdstuk zachtjes reciteert, waar men dat niet behoort te doen, of dat men (bij eene gemeenschappelijke seumajang) achter den voorganger luide een Qorânhoofdstuk

reciteert, (Beukeumeunan); neupeulara beungòh seu-pòt, phôn niba' tjoet neupeuraja, hij verzorgde hem des morgens en des avonds en bracht hem groot van klein af, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. ngòn, oelò'-oelò'; peuraja dròë, zich opblazen, zich verheffen, zich trots gedragen. Neuraja, grootte, grootheid, volle wasdom, belangrijkheid, grootschheid, aanzien, hoogmoed, hoovaardigheid; oelèë neuraja, begin van den wasdom, (gedurende welke periode de mensch zeer bevattelijk is voor allerlei ziekten); Pòteu peudjeuët sabòh tji-tjém, neuraja dji ban han é' kira, onze Heer heeft (in de hel) een vogel geschapen, waarvan de grootte ontzaglijk is, (Hik. Peudeuëng); 'òh trōih djiba gata oe nanggròë, bè' tatjò' dròë keu neuraja; bè' tapeudjeuët misé di nanggròë, ngòn lakòë bè' bantah da'wa, als hij (uw echtgenoot) u in zijn land gebracht heeft, gedraag u dan niet hoogmoedig; gedraag u (zelfs) niet als in (uw eigen) land, en verzet u niet tegen uw echtgenoot, (Djoehan Meusapi; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. phoej I); zie verder vbd. i.v. beudòih.

RA'JAT (Arab. ra'ijjah), onderdanen, onderhoorigen, volk, krijgsvolk, leger, (zie vbd. o.a. i.v. larang, la'sa, la'sin, lawin, palòt); aneu' ra'jat, id.,

onderdaan, onderhoorige, (zie vbd. i.v. mita). Vgl. ra'i.

RAJÉB, zie gajéb, en vbd. i.v. ridjalōj.

RAJÉH, gezamenlijk op iets aanvallen, (van b.v. dieren op een krenge, van lieden, die iets willen koopen om het onderling te verdeelen of weer te verkoopen), onder elkander verdeelen, iets koopen om het weer te verkoopen; bangké kamèng ka djirajéh lé asèë, de honden zijn op de doode geit aangevallen; atra njan abéh djirajéh lé si meureubòt, al die goederen zijn door roovers geroofd en onder elkander verdeeld; tarajéh bòh timòn, verdeelt de komkommers onder elkaar. Meurajéh, de handeling rajéh verrichten; bòh tablòë sabòh raga bòh driën, tamEURAJÉH batjoet-batjoet sapò, laten we samen een mand doerians koopen en ze onder elkander verdeelen; breuëh meuhaj, bandoem djitaré' lé oereuëng meurajéh, de rijst is duur, de opkoopters hebben ze heelemaal naar zich toegehaald (opgekocht). Peurajéh, = rajéh met versterkte beteekenis.

RAJEU', groot (fig. en lett.), volwassen, (zie vbd. i.v. babah, moerōng, pra'), belangrijk, aanzienlijk, (syn. van raja, in sommige uitdrukkingen wordt echter uitsluitend raja, in andere weer uitsluitend rajeu' gebezigd, verder wordt rajeu' niet bijwoordelijk gebruikt in den zin van: erg, zeer); boengōng

rajeu', zie i.v. patjih, (boengòng raja, e.s.v. bloem, zie i.v. boengòng); pèng rajeu', zie i.v. pèng; oereuëng rajeu', aanzienlijke, volwassene, (zie i.v. oereuëng); Teukoe Rajeu', wordt als eigennaam gebezigd, gew. ter onderscheiding van een Teukoe Tjoet, een jongere van hetzelfde geslacht; ba' rajeu' meua'ih, wees vergevingsgezind, (zie vbd. i.v. pèh); rajeu' até, gegriefd, boos, kwalijk nemende; bè' neutoeëng keurajeu' até, neem het niet kwalijk; poetròë nam dròë lam bén-tjara, ampōn dèësa ba' oeròë njòë; bè' rajeu' até, Pò Meukoeta, idinlōn ba poetròë keunòë, schenk aan de zes prinsessen, die in den kerker zijn, vandaag vergiffenis; wees niet vertoornd, Majesteit, sta mij toe, dat ik die prinsessen hier breng, (Dioe Plinggam). Meurajeu', groot, grooter worden, iets op grooten voet, grootscheeps doen, wedijveren in grootte, om het grootst doen; bè' tameurajeu', takanoeri batjoet mantōng, laten we het niet op grooten voet doen, laten we maar alleen een kleine kanoeri geven. Peurajeu', groot, grooter maken of doen worden, vergrooten, verheffen, groot brengen, doen opgroeien, als groot, belangrijk beschouwen, grooter, erger voorstellen; dji-tōt panjòt peurajeu' da'ih, mangat leumah dji'eu roepa, zij stak eene lamp aan, draaide het licht op (lett.

maakte de pit grooter), opdat zij haar uiterlijk duidelijk (in den spiegel) zou kunnen zien, (Noen Parisi); peurajeu' dròë, zich opblazen, zich verheffen, zich trots gedragen. Neurajeu', grootte, grootheid, volle wasdom, belangrijkheid, aanzien, grootschheid, hoogmoed, hoovaardigheid; oelèë neurajeu', = oelèë neuraja, (zie i.v. raja).

RAJOEËNG, (eene groote of zware vracht met velen tegelijk of alleen) wegdragen, vervoeren, transporteren, weghalen, wegslepen; di oereuëng toenōng djiploeëng oe glé, dja' tjò' awé doedjèë djirajoeëng, de lieden van de Bovenlanden gaan naar de bergen om rotan te halen en brandhout te vervoeren, (Tambéh toedjōh bla'ih); roesa' maté han sòë rajoeëng, darah ban kroëëng lam blang raja, niemand haalde de gewonden en gesneuvelden weg en het bloed stroomde op het groote slagveld als eene rivier, (Indra Bangsawan); bangké keubeuë njan ka djirajoeëng lé rimoeëng, die doode karbouw is door den tijger weggesleept. Meurajoeëng, weggedragen, vervoerd, enz.; de handeling rajoeëng verrichten; peuë njan meurajoeëng-rajoeëng? — oereuëng pinah roemòh, wat wordt daar door zoovelen getransporteerd? — het zijn menschen, die een huis verplaatsen.

RAKA'AT (Arab. rak'ah), eene afdeeling van de ritueele godsdienst-oefening (seumajang), bestaande uit eene opeenvolging van verschillende houdingen van het lichaam met de daarbij te reciteeren formules; zie vbd. i.v. kiparat.

RAKAB (gevormd uit Arab. moerakka b), samenvoegen, samenvatten, samenstellen, samenemen; 'Ajan 'Adeunan, aneu' Ralab, oelōn rakab (var. lōn peusapat) sabōh haba; bangsa sabé roepa saban, kantiwaihsan lhèē seureuta, 'Ajan, 'Adeunan en de dochter van R. vat ik in ééne beschrijving samen (var. id.); (want) zij waren van even hooge afkomst en van even schoon uiterlijk, geen van de drie deed het voor de anderen onder, zij waren alle drie gelijk, (Noen Parisi). Meurakab (Arab. moerakka b, doch beschouwd als eene meu-afleiding van rakab), samengevoegd, samengesteld, enz., (ook) natuur, aard; djahé meurakab (Arab. djahl moerakka b, de owetendheid van een ingebeelde), onwetend en ingebeeld, onwetend en niet genegen om wat te leeren.

RAKAM (Arab. raqm), schrijven, beschrijven, (ook) drukken (van een boekwerk), (verder) borduren, met filigraan, met cantillewerk versieren; lheuēh njan teuma lōn mat kalam, bah lōn rakam keureutaīh sapha; lōn tjò' da'weuēt mirah ngōn itam, oelōnteu rakam seun-

seun sibandja, vervolgens nam ik eene pen in de hand om schoon wit papier te beschrijven; ik nam rooden en zwarten inkt en schreef regel voor regel, (Djoe-han Meusapi); boengōng soenténg meuīh geurakam, roembōē intan blèt-blèt mata, een bloemvormig oorsieraad van cantillegoud, met diamanten hangertjes, die erg schitterden, (Noen Parisi). Meurakam, geschreven, beschreven, geborduurd, met cantillewerk versierd; de handeling rakam verrichten; djidjō' badjèē soekleuēt itam, kalimah meurakam meukasab roema; nama Allah doem meusoerat, da'weuēt kasab ngōn geurika, zij gaf (hem) een baadje van zwart laken, waarop de geloofsbelijdenis met roema-gouddraad was geborduurd; het was geheel beschreven met Allah's naam (met het woord Allah), met gouddraad als inkt en vooraf geteekend, (Noen Parisi); di E-seutambōj djimeurakam, oereuēng Adjam djimeurika, Turken hielden zich (op de levendige markt) bezig met borduren en Perzen met het teekenen van figuren op goed en andere stoffen, (Pha Soesa).

RAKAN, genoot (deelgenoot, vennoot, speel-, studie-, reisgenoot, enz.), gezelschap, makker, kameraad, vriend, (verder) volgeling, dienaar (van een hoofd, een oelèëbalang): lōn ngōn gōbnjan sirakan, ik en hij zijn genooten (vennooten enz.) van elkaar;

zie verder vbd. o.a. i.v. kè I, koetroe, nè, poelan, prang, ratéb. Meurakan, een of tot genoot enz. hebben, omgaan, verkeereren met (ngòn); meurakan aneu' miët, een knaap of knapen tot vriend of vrienden hebben, i.e. (beschaaft voor) paederast zijn, aan paederastie doen; zie verder vbd. i.v. nè. Peurakan, tot genoot enz. maken, doen of laten omgaan.

RAKET, zie rakòt.

RAKÉT, vlot, (gew. vervaardigd van naast elkaar geplaatste en door rotanbanden aan elkaar verbonden bamboe's); zie vbd. i.v. peudiëng. Meurakét, op een vlot varen of vervoerd worden, op een vlot gelijkende; natadja' meurakét boenòë, gingt ge zoeeven met een vlot; didalam la'òt moemeurakét, padoem lawét meutandang disa, we voeren op zee op een vlot en trokken zoo geruimen tijd rond, (Diwa Sangsaréh); adjeumat, ikaj meurakét, zie i.v. adjeumat, ikaj II. Peurakét, tot een vlot maken, met een vlot vervoeren; sòë peurakét boenòë kajèë balò' njan, wie heeft zoeeven die balken tot een vlot gemaakt, of als vlot of met een vlot vervoerd.

RAKIBAH (Arab. raqîbah), het woord, waarmede een blad van een handschrift of gedrukt werk begint, geplaatst onder den laatsten regel van het voorgaande blad bij wijze van „bladwachter", om de volgorde der bladen

aan te geven; (verder) vrouwel. persoonsnaam; sabab lalè lōn na si'at, lōn ngiëng kitab ateuëh bara; habéh meuseupeuë' si'ōn sahò, angèn ba pò lōn dja' mita; teungòh lōn eu ba' rakibah, ma dja' peugah dalém di loea, want ik ben een oogenblik nalatig (tegenover u) geweest, ik heb n.l. op den zolderbalk een boek gezien, waarvan de bladen, in verschillende richtingen verspreid, door den wind werden weggevaaid, ik heb die toen bijeen gezocht, en ik was juist bezig de rakibah's na te gaan, toen het moedertje kwam zeggen, dat gij, broeder, buiten waart, (Noen Parisi).

RAKŌT, Pedirsch raket, dial. Westkust reukòt, vast, fortuinlijk (van de hand, waardoor men, wanneer men schiet, of b.v. met eene lans werpt, steeds treft, of veel vangt, wanneer men hengelt), eene vaste, fortuinlijke hand hebbende; gòb njan rakòt that djaròë, die man heeft eene zeer vaste hand; laddōm rakòt soempit tji-tjém, aneu' peureuléng dalam rimba, sommigen schoten in het bosch met vaste hand vogels, zooals peureuléng's, met een blaasroer, (Dioe Plinggam). Zie leuka, teupat.

RAKŌT-RAKŌT, zonder bepaalde reden verdenken, betichten, belasteren; pakòr gata tarakòt-rakòt (ken) gòb, waarom beticht gij een ander, zonder

dat ge er reden voor hebt? Meurakōtrakōt, de handeling rakōtrakōt verrichten, Peurakōtrakōt, laten rakōtrakōt, of rakōtrakōt met versterkte beteekenis.

RALAT, zie galat.

RALEB, zie galéb.

RALEUË, ook lareuë, reuleuë, uitspreiden, uitstrooien, (van eerst tot ontkieming gebracht padizaad op een moerassig kweekbed); taboe raleuë, id.; wië ngòn oe-neun beudé tadjam, njang di manjang meunan djoega; misé oemòng taboe raleuë, srōt meusiseuë ban silingka, links en rechts vlogen de geweer-kogels en boven eveneens; ze vielen overal verspreid in het rond evenals padizaadkorrels bij het uitstrooien ervan op een moerassig kweekbed, (Noen Parisi); lheuë raleuë, zie i.v. lheuë I.

RALI (Arab. rādhī), tevreden, vergenoegd, voldaan; tevreden zijn, genoegen nemen, welgevallen hebben, (in hik.); sabda radja ba' Meudeuha': natrōih kheunda' aneu' di gata; natateumèë, aneu', éseutiri, ban njang rali nabsoe gata, de vorst zeide tot M.: „is uw wensch vervuld, mijn zoon; hebt gij, mijn zoon, eene vrouw gekregen, die aan uw verlangen beantwoordt, (Meudeuha'); Toehan sidròë ka neurali, além pakilakèë doe'a, de Heer Zelf had welgevallen (in den pasgeboren twee-

ling), en de vromen en behoeftigen zonden gebeden (voor hen) op, (Indra Bangsawan).

RAM, e.s.v. boom met kleine zwarte eetbare vruchten, (zie i.v. soedjoet); beudé bōh ram, e.s.v. proppenschieter, (kinderspeelgoed van bamboe met een houtje als schietstok en onrijpe ram-vruchten als kogeltjes).

RAMA; biëng, oedeuëng rama, zie i.v. biëng en oedeuëng.

RAMAH I, ook ramaïh, goed bekend, familiaar, vertrouwelijk omgaande met (ngòn), vertrouwd, gemeenzaam; meung kòn tatōb ngòn tanòh tja', han lōn bri dja', teungkoe, gata; naleuëng di leuën gòh lòm bitjah, gòh lòm ramah lōn ngòn gata, als ge mij nog niet met aardplakken hebt bedekt, (i.e. als ik nog niet dood ben, zoolang ik leef), zal ik u, teungkoe, niet laten vertrekken; het gras op het voorerf is nog niet (door uwe voeten) stuk getrapt (i.e. gij zijt hier nog niet lang), ik ben nog niet goed met u bekend, (Malém Diwa); niba' haba lōn teureudjoe-mah, oelōn pinah njang ka biasa; lōn bōh gantòë njang ka ramah, mangat moedah sòë njang batja, het (aangehoorde) verhaal breng ik nu over in den gebruikelijken vorm, in een vorm, waarmede men vertrouwd is (n.l. den hikajat-vorm), opdat men het gemakkelijk zal kunnen lezen, (Djoechan Meusapi). Meura-

ma h, zich goed bekend, zich vertrouwd maken, op gemeenzamen voet (trachten te) verkeerden met; ... reung ka h-reung ka h deung ònt jag èë, moeplòh rib èë sinan lam glé; Waki sinan han djiminah, djimeuramah sigala bé, ... reung ka h- apen en beren, duizenden dieren huisden op dien berg; het dwerghert bleef daar, ging er niet vandaan en ging met den heelen boel op gemeenzamen voet om, (Plandò' Kantjé); han sòë proenòë ba' seumoemah, tjiť ka tjeudaìh ban leuë' tjintra; tjiť ka dilèë poetròë meuramah, ba' seumoemah goena biasa, niemand gaf haar aanwijzingen bij het maken van den seumah (voor haar bruidegom), zij was er al kundig in, als eene duif in eene kooi (als eene tamme duif); de prinses had er zich al eerder vertrouwd mee gemaakt, zij was gewend om een seumah te maken, (Banta Beuransah). Peuramah, goed bekend, vertrouwd, op gemeenzamen voet brengen met; tapeuramah dròë ngòn oereuëng njan, tracht met dien man op gemeenzamen voet te komen.

RAMAH II, zie ramaìh I.

RAMAÏH I, ook ramah, kneden, masseeren, uitknijpen, met de hand uitpersen; ramaìh oe, of ramaìh santan, klappermelk uit geraspten, met wat water gemengden klapper met de hand drukken; peurab koenangan djidoeë' keu-

nan, ramaìh, toean, radja moeda, de hofjuffers gingen daar dichtbij zitten, en masseerden, heer, den jeugdigen vorst, (Dioe Plinggam); meung 'òh koebeudòih meuhat koetjitjah, koeramaìh ba' djeuët keu teupōng, als ik opsta, zal ik je zeker nog fijn snijden en je kneden tot je zoo fijn wordt als meel, (Plandò' Kantjé). Meuramaìh, gekneet, gemasseerd, uitgeknepen; de handeling ramaìh verrichten.

RAMAÏH II, zie ramah I.

RAMAJ (Arab. raml, geomantie), de benodigdheden van een waarzegger, van een wichelaar, inz. zijn wichelboek; wichelen, het wichelboek raadplegen; boekaramaj, of kalòn ramaj, het wichelboek opslaan, nakijken, wichelen; ka djiraramaj, hij heeft al zijn wichelboek (erover) geraadpleegd.

RAMALAN, zie Rameulan.

RAMAN, zie rahman.

RAMAT, zie rahmat.

RAMATOLAH, zie i.v. rahmat.

RAMBALOEJ I, e.s.v. kwade geesten, die soms op apen gelijken (zie i.v. boeë), door het lucht ruim vliegen, vergezeld van een zwerm luid schreeuwende giré'-vogels (zie giré' en djawòh), en ziekten (peunjakét di manjang) aanbrengen; rambaloej tanòh, r. la'òt, r. dōnja, aard-, zee-, wereldrambaloej, (soorten van rambaloej's); peunjakét rambaloej, door die geesten veroorzaakte ziekte;

meung ka maté ba' ram-baloej, kan mēë djigoej lé sinjata, wanneer men voorbeschikt is om door ram-baloej's te sterven, zal men niet door wapens omvergeslagen worden, (Pòtjoet Moehamat); ladōm njang ploeëng ta'eu lam glé, padoem njang maté ram-baloej seuba, sommigen zag men naar de bergen vluchten en velen van hen stierven, verslonden door ram-baloej's, (Prang Gōmpeuni).

RAMBALOEJ II, e.s.v. heester met ronde dikke bladeren, veel geplant in paggers.

RAMBANG, aanleggen, richten, mikken (op); rambang-ram-bang, in het wilde weg, nu eens hierop dan weer daarop aanleggen, iets op goed geluk af doen, (b.v. een net nu eens hier dan weer daar uitwerpen, een stok hier en daar in het water steken om de plaats van een voorwerp te vinden); laloe neumat beudé oedjarōë, neurambang njōë gloempang raja; kakeu poetōih dheu-ën geuloempang, keunōng boebajang ateuëh Béntara, hij (Pòten Djeumalōj) nam vervolgens een geweer in de hand en mikte op een grooten gloempang-boom; een tak van dien boom brak en de schaduw ervan ging over den B., (Pòtjoet Moehamat); laloe djitjō' panah njang la'én, njang sa'tian niba' njang ka; djirambang oe ateuëh Geureuda Ba-

joe, keunan ladjoe panah djiteuka, hij nam toen een anderen pijl, die meer wonderkracht had dan de vorige; hij legde dien aan naar boven op G. B., en snel ging de pijl daarheen, (Diwa Akaiñ); kleuëng djisama meuleulajang, di djih djirambang bidjèh mata, de kleuëng's zweefden in de lucht en schoten (op de draken), op hunne oogen mikkende, (Boeda' Meuseukin); lōn tië' djeuë lōn rambang-rambang kadang rōh eungkōt, ik werp het net hier en daar uit in de hoop dat er een visch in gevangen wordt. Meurambang, de handeling rambang verrichten, rambang met meerv. subject; djitōtkeu beudé doem djimeurambang, le that keunōng ba'djimeudjra, zij legden allen hunne geweren aan, schoten en troffen door hun mikken zeer velen, (Boeda' Meuseukin). Peurambang, laten rambang of rambang met versterkte beteekenis.

RAMBAT, doorgang, doorloop tusschen de voor- en achtergalerij (sramōë reunjeun en sramōë likōt) van een Atjèhsch huis, (zie vbd. i.v. kō I), (verder) afdeeling (van b.v. een verhaal, van menschen), partij; teudoeë'keu haba siblah rambat, djeunōë lōn sambat njang keudoea, laten we dit deel van het verhaal laten rusten, ik zal nu eene tweede afdeeling erop laten volgen,

(Prang Meuké'); zie verder vbd. i.v. njoerō'.

RAMBATOE, ook lambatoe, e.s.v. boschduif, roodbruin van kleur, veel aangetroffen op de eilanden langs de Westkust. Vgl. rampoeneu.

RAMBÈÈ I, de uitstekende franje, de franjeachtige rand van een kleed (rambèè idja), die niet tot het kleed is samengeweven, (verder) de rand van een dak (rambèè boebōng); idja mantōng ba' rambèè, gòh lòm lheuēh djipò', het kleed zit nog in de franjes (heeft nog franjes), het is nog niet afgeweven; oereuēng seumoedjòē kasabmbōn, oereuēng tjòb òn awé geudjangka; geutanjòē tadōng ba' rambèè boebōng, salèh srōt iē mbōn ateuēh djeumala, men borduurt met gouddraad, glinsterend als dauw, men naait bladeren (i.e. maakt atap) en meet het rotan daarvoor af; wij staan onder den rand van het dak, misschien vallen er dauwdruppels op ons hoofd, (pantōn uit het gesprek bij eene bruiloft tusschen den ouderling van de gampōng der bruid en dien van de gampōng des bruidegoms; op deze pantōn, waarmede de gastheer bij de gasten aandringt om in huis te komen, wordt geantwoord met de pantōn, geciteerd i.v. peureuséh); iē rambèè boebōng, langs den dakrand afgevoeld water, (geldt als geneeskrachtig); bōh peuté' rambèè, zie i.v. peu-

té' II. Meurambèè, met een franjeachtigen rand, (van een kleed).

RAMBÈÈ II, e.s.v. boom (Mal. rambai) met eetbare, op doekoe's gelijkende zuurzoete vruchten (bōh rambèè).

RAMBEUÈ, eene eetbare soort zeevisch, onderscheiden in rambeuë bintang, r. boedjoe, r. boelōh, r. hadji (met een sik als een hadji), r. itam, r. òn panaīh (met een ovalen vorm als een nangkablad), r. simeureuda', r. tité'.

RAMBIDEUÈN, zie ramideuën.

RAMBOE, meetlijn, meettouw (om b.v. stijlen in eene rij te plaatsen, om op gelijke rijen te poten); met zulk een meettouw afmeten, afzetten; talòē ramboe, = ramboe (sūbst.); hoeē ramboe, het meettouw trekken; glajang djiramboe ban sabōh blang, de vlieger meet het heele veld af, (spottend gezegd van een vlieger, die niet omhoog wil stijgen, maar laag over het veld heen en weer zweeft). Meuramboe, met een meettouw afgemeten, de handeling ramboe verrichten.

RAMBOEIH, zie ramboej.

RAMBOEJ, ook, doch minder, ramboeih; meuramboej, met zijne schaduw over iets heen gaan, met zijne schaduw raken, over iets heen vliegen, (inz. van ziekte veroorzakende geesten), zijne schaduw laten zien, zich even vertoonen, (ook) plotseling ziek geworden, doordat men een geest (b.v. een rambaloej)

over zich heen gekregen heeft; njang seuneulheuēh la'ōt apoej, toetōng rangòē djeuēt keu badja; meung tjitjém han djeuēt meuramboej, toetōng rangòē misé sira, ten slotte is er eene vuurzee, waar men verschroeid, verdroogd en (zoo zwart als) tandenzwartsel zou worden (als men er door heen zou willen gaan); een vogel kan er zelfs niet over heen vliegen, of hij raakt verschroeid, verdroogd en wordt (zoo fijn als) zout, (Banta Beuransah); toeankoe ampōn, doeli djōndjōngan, oeleuē teureubang pajah tasangga; meungnjò meuramboeih ba' djiteureubang, peukasa hilang njawòng keuloea, heer, geëerbiedigde Majesteit, het is moeilijk om de vliegende (wonder-)slang te weerstaan; als ze over u heen vliegt, verliest ge uwe kracht en uw leven, (Djoe-han Meusapi); lam Kroeëng Darōj na sanè apoej, han djeuēt meuramboej oe-reuëng binasa, in de Darōj-rivier is een vuur-sanè, dien mag men met zijne schaduw niet raken of men is verloren, (sada-ti-vers); Dōjpakha beusòē seureulòē, misé apoej hoe meunjala; hana djan rab trōih djipeutòē, ban meuramboej ka binasa, Dōjpakha (het zwaard van Ali), van voortreffelijk ijzer, vlamde als vuur; (de vijand) kon nauwelijks dicht bij komen, als hij zich maar even in de nabijheid ver-

toonde, was hij verloren, (Radja Bada); hé Parésah han djeuēt peurab takeumiëng lihat koeta radja; 'òh meuramboeih geutanjòē keunan, baréh seunampang meuteutimpa, hé P., ge kunt er niet dichtbij komen om de vorstelijke vesting te bekijken; als we ons daar maar even vertoonen, zullen er geweerkogels op ons regenen, (Noen Parisi); djih meuramboej, hij is plotseling (door een geest) ziek geworden.

RAMBOENÈ (Mal. ramboenai), middelmatig groot, van passende grootte, (in hik.); roepa pigèt meudjeulih basa, lagi moeda ngòn sambinòē; badan pigèt reun-dah ramboenè, djigra' bibi djibōt djaròē, zij zag er goed uit en was beschaafd van manieren, bovendien was zij jong en schoon; haar lichaam was mooi, klein maar van passende grootte, zij bewoog hare lippen en hief hare handen (tot een seumah) op, (Tambéh toedjōh blaïh).

RAMBŌNG, de karetboom (Mal. ramboeng), die den inheemschen rubber (geutah ram-bōng) levert; zie vbd. i.v. ling-kōng II.

RAMBŌT, de ramboetan; ram-bōt leukang, ramboetan-soort, waarvan het vleesch van de vrucht gemakkelijk van de pit kan worden afgenomen, (ook) e.s.v. visch, (zie i.v. tamban); ram-bōt è' mië, ramboetan-soort, waarvan het vleesch niet

van de pit afgenomen kan worden.

RAMÈ, met zijn velen, talrijk, dicht bevolkt, druk bezocht, druk, levendig; oereuëng ramè, vele menschen gezamenlijk, de menigte, het publiek, (zie vbd. i.v. bla); Taléb Djamiah radja sa'tian, ramè angkatan tamsé keureusé', T. Dj. is eene vorstin, die wonderkracht bezit, en haar leger is zoo talrijk als het zand der zee, (Djoehan Meusapi); ramè nan eungkōt, talrijk zijn de namen van vischsoorten; beuët ramè, met zijn velen gezamenlijk (den Qorân) reciteeren; zie verder vbd. i.v. koekoeë', lhō' I, nè, pitah. Meuramè-(-ramè), met zijn velen iets doen; meung kōn tameuramè-ramè han é' tabōt, als we het niet met ons velen doen, zullen we het niet kunnen oplichten; djimeuramè-ramè djimat poetrōë, doem sinarōë njang soekēē kra; toean poetrōë hana daja lé, djikeupōng ramè lé radja kra, al de apen trachtten toen gezamenlijk de prinses te grijpen; de prinses kon niets meer doen, omsingeld als zij was door den apenkoning en zijne volgelingen, (Tjah Koebat). Peuramè, maken, dat het ergens druk is, levendig maken, levendig doen zijn, verlevendigen; takheun saleuëm keu oelēēbalang Pasè, tajoeë peuramè oe Gam-pōng Djawa, breng mijne groeten over aan de oelēēbalangs

van P., en laat hen te G. Dj. (komen om den strijd) levendig (te) maken, (i.e. om mij daar in den strijd te helpen), (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. ma'moe.

RAMEULAN, ook Ramalan, Ramoelan (Arab. Ramadhân), de 9de maand van het Mohammedaansche jaar; zie i.v. boeleuën.

RAMEUNÈ, uitvluchten, drogredenen, verzinsels; gatalethat rameunè, wat hebt ge veel uitvluchten; rameunè Seunagan, Seunagansche drogredenen, (gezegd van iem., die veel drogredenen, uitvluchten weet te bedenken).

RAMEUNG, ook ameung, vaag, niet duidelijk zichtbaar; rameung-rameung, hana deuïh, vaag, niet goed zichtbaar; idja rameung, fijn, doorzichtig kleed; lheuëh njan geubōh idja rameung, leulangèt meulinteuëng tirè meulingka, daarop werden (in de lijkkamer, waar de rouwplechtigheden, zooals het moephō, gehouden zouden worden) fijne gordijnen opgehangen, in de dwarste aan de zoldering en rondom de kamer, (Pòtjoet Moehamat). Meurameung, onduidelijk zichtbaar zijn, zich onduidelijk vertoonen; na deuïh meurameung-rameung, het is wel zichtbaar, maar onduidelijk.

RAMIDEUËN, ook rambideuën, lam(b)ideuën, damideuën, spin; ramideuën soetra, eene groote soort spin,

die haar web in boomen spint; ramideuën tjoet, eene kleine soort, die haar web aan dakspanten spint.

RAMIËN, op een picknick, op eene buitenpartij slachten en nuttigen, (b.v. eene geit, ramiën kamèng). Meuramiën, met zijn velen zich in de openlucht vermaken, zich vermeien, spelemeien, picknicken, eene buitenpartij houden, eene jachtpartij houden, een pleiziertocht maken; tadjaja' meuramiën oe p as i, laten we aan het strand gaan picknicken; zie verder vbd. i.v. disa, parōh. Peuramiën, laten meuramiën, gaan meuramiën met, uitnoodigen om te meuramiën; sòè tadjaja' peuramiën singòh, wie gaat ge morgen voor den picknick uitnoodigen.

RAMOELAN, zie Rameulan.

RAMPA', breedgetakt, schaduwrijk, met een rijken bladerdos, dicht (van het loof, ook van het haar), in de breedte uitgestrekt, breed uitlopend, (ook) overvloedig (van eene kleedij, van bezittingen), rijk; rampa'-rampa' siròn di Tandjōng, teumpat sawa' gōng djan oeròè raja; ikaj disapaj ban sarang boerōng, sinja' digampōng meuhat ka gòb ba, breedgetakt zijn de siròn-boomen te T., en men hangt er de gongs aan als het een feestdag is; met een bovenarmband als een salanganennest is het meisje (de geliefde) in de gampōng zeker al door een ander weggevoerd,

(pantōn); ada' tatém bri ngòn peukajan, tamsé alat prang peudeuëng ngòn tjō'ma; sikin ngòn rintjōng beudé seunampang, meuseutōj alat prang aneu' miët moeda; 'òh ka rampa' tabri peukajan, gala' toean djiseutèt gata, als ge hun ook eene uitrusting wilt geven, zooals oorlogswapens, b.v. sabels, knotsen, zwaarden, dolken, geweren, pistolen, (kortom) oorlogswapens van jonge lieden, als ge hun eene overvloedige uitrusting geeft, zullen ze u, heer, gaarne volgen, (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. barèë-barèë, reugéh, rindang II. Peurampa' dròè, zich rampa' maken, zich breed vertakken, zich uitstrekken, breed uitloopen, zich uitdossen.

RAMPAGÒÈ, pinangschaar, (verder) de touwen of dwarslatten, die de palen van eene palissadeering of afdamming (djeuneurōb) aan elkaar verbinden en bij elkaar houden, (ook) palissadeering, afdamming, (verder) muizenval (rampagòè tikōih); rampagòè kléng, eene groote soort pinangschaar; rampagòè toenōng, eene kleine soort pinangschaar; rampagòè meuklah, pinangschaar met oplegsel van goud, soeasa of zilver om de handvatsels; rampagòè meutjitjém, pinangschaar, waarvan de kop den vorm van een vogel heeft; toean tabōh ngòn oendja agam, beuthat ta'oen-

djam bè' meuriba; toe-an tabōh ngòn rampagòë, reuban tapeudòë doem beurata, heeren, plaatst (voor de afdamming) stevige palen en heit ze goed (in den grond), opdat ze niet afwijken; verbindt ze, heeren, aan elkaar en rijgt de omgevallen palen netjes aaneen, (Pòtjoet Moehamat); geutjò' bliōng deungòn galang, djinòë geuteubang kajèë njang raja; Pòteu joeë lhòb boekòn lé goetië, geupeugèt rampagi (voor het rijm voor rampagòë) peuët pantja'indra; jōh masanjan geupeulakoe, kajèë geupeudoe na peuët-peuët deupa, daarop namen ze dissels en bijlen en hakten groote boomen om; de vorst liet aan vier kanten (eig. windstreken) eene palissadeering maken met stevig gedraaide verbindingstouwen; men voerde dat bevel toen uit, en legde naast elkaar stammen van vier vadem lengte, (Malém Dagang). Meurampagòë, met eene pinangschaar, met verbindingstouwen of latten, met eene palissadeering, (ook) door middel van eene betooverde pinangschaar een schuldige (b.v. een dief) aanwijzen, (e.s.v. godsoordeel). Peurampagòë, (aan eene palissadeering) rampagòë aanbrengen, van eene palissadeering voorzien, door middel van het meurampagòë (iem. als den schuldige) aanwijzen; djannan djilhòb doemna rajat, djipeurampagòë

peuët pantja'indra, daarop maakte het volk (van de boomstammen) eene afdamming, die ze aan vier kanten aanbrachten, (Malém Dagang). Zie gattjéh.

RAMPAH, zie rampaïh.

RAMPAÏH, Toenōngsch rampah, met geweld nemen, zich onrechtmatig toeëigenen, rooven, berooven, buit maken, plunderen; toeankoe, ra'jat that barōlah, laman djirampaïh doem tròm tampa, heer, (klaagden de Klinganeesche kooplieden), uwe ontzaglijk talrijke volgelingen hebben allen ons beroofd en ons daarbij getrapt en geslagen, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. mirah. Meurampaïh, met geweld genomen, geroofd, enz.; de handeling rampaïh verrichten. Peurampaïh, laten rampaïh, of rampaïh met versterkte beteekenis; pakòn tapeurampaïh inōng inōng, waarom hebt ge zelfs vrouwen beroofd (of laten berooven). Rampasan, of rampaïhsan, (Mal. rampasan), buit, roof, plundering, (in hik. ook) = rampaïh; hanakeu pakòn mirampasan, han djeuët keu kaphan areuta radja; adat rampasan ba' oereuëng kaphé, tabagilé le peukara; njan rampasan prang ngòn éseulam, hakoe adam djeuët keu dèësa, (degenen, die niet mee wilden plunderen, antwoordden:) het heeft geen nut om te plunderen,

we kunnen van de buit ons geen lijkkleed verschaffen, want die goederen zijn het eigendom van den vorst; ging het om het plunderen van ongeloovigen, dan zouden we den grooten buit dadelijk kunnen verdeelen; maar hier is het een buitmaken in een strijd tegen mede-Moslims, van het eigendom van mede-geloovigen en dat is zonde, (Pòtjoet Moehamat).

RAMPĀHSAN, zie i.v. rampa paĩh.

RAMPANG, broos, brokkelig, sprokkelig, licht breekbaar, (van b.v. metaal, dat bij het slaan met den hamer gauw barst of breekt), (fig.) lichtgeraakt, vlug met booze woorden, stekelig, scherp; Radja Kheunda' meunan kata, djikeuloea narit rampang; „keu peuë djeu-ët le pahlawan raja, kèë lam gòb tjeula hana reunggang; keu peuë goena koemeuseutia, meungnjò hana katém meutjang; ..., aldus sprak R. Kh., scherpe woorden (tot zijne volgelingen) uitende (en als volgt voortgaande:) „waarvoor heb ik groote voorvechters, wanneer anderen mij steeds beschimpen; waarvoor betoon ik trouw, wanneer gij niet (voor mij) wilt strijden; ..., (Radja Bada). Vgl. rapòh.

RAMPASAN, zie i.v. rampa paĩh.

RAMPĒH, snoeien, afsnoeien, (door snijden, knippen, kappen enz.) gelijk maken (van b.v. eene omheining van heesters, van den rand van een atapdak, van den

rand van ponyhaar); karam-péh peunageuë ba' sabé, snoei de omheining goed gelijk af; tarampéh batjoet andam si inòng, snijd het ponyhaar van het meisje een beetje gelijkmatig af; Toe an Meugat Pò Mat that bit 'aréh, le that reuntéh datō' toeha; neu'é' kajèë ka neureuntéh, habéh neurampéh tjabeu-ëng njang na, Heer M. P. M. was zeer kundig, de oude heer wist (ter inleiding) over allerlei te spreken (voordat hij ter zake kwam); wanneer hij in een boom klom, snoeide hij eerst de takken af, (Pòtjoet Moehamat; hierop volgt de regel i.v. lhō' I geciteerd). Meurampéh, gesnoeid, afgesnoeid, gelijk gemaakt, (ook) de handeling rampéh verrichten, (ook) scheren, strijken langs, rakelings langs iets gaan, aldus even raken, (verder) even geraakt (door iets, dat er langs scheert), door schuring gekwetst, gekneusd, geschramd; ka meurampéh-rampéh rab keunòng, (ge) gaat er rakelings voorbij, raakt het bijna, (zegt men b.v. tot iem., die een raadsel bijna raadt); Si Poe lan keunòng aneu' beudé ba' takoeë, hana that, meurampéh batjoet, N. N. is door een geweerkogel aan zijn hals getroffen, maar niet erg, (hij) is alleen een beetje geschramd, (de kogel is er alleen langs gestreken). Vgl. rata b I.

RAMPĒNG, tenger, fijn, dun, smal (van een middel), (ook) fijn,

doorzichtig (van stoffen); zie vbd. i.v. keumang.

RAMPHEUË', gebroken, afgebroken, brekend, (van puntige voorwerpen, van staken); koeta batèë pi é' talō, patjang hantjō rampheuë' soeda, zelfs steenen versterkingen kunnen (daarmede) ingenomen worden, palissaden worden (erdoor) vernietigd en voetangels gebroken, (Banta Beuransah); soeda njang brō' habéh patah, njang teugōh sah rampheuë' rata, oude voetangels braken, (maar ook) de nog stevige gingen kapot, (Pòtjoet Moehamat). Zie t a m p h e u ë'.

RAMPÒË, allerlei dooreen, allerhande, van alles wat, (gew. van bloemen en bladeren); boengòng rampòë, verschillende soorten fijngesneden en dooreengemengde bloemen; tjang boengòng rampòë, allerlei bloemen fijnsnijden tot boengòng rampòë; teuma djitaboe boengòng rampòë, doem sinaròë si'anika, daarop strooiden zij fijngesneden dooreengemengde bloemen van allerlei soort, (Tjah Koebat); roekōn goelè le that rampòë, hana paddòë lam neupoela, aan groenten plantte hij steeds door allerlei soorten, (Plandō' Kantjé); goelè rampòë, zie i.v. goelè; narit rampòë, allerlei woorden, allerlei niet-ernstige gesprekken. Zie rampòn. RAMPOEËT, of roempoeët, snel grijpen, snel weggrijpen, af,

weg-, ontrukken; ada' meung kōn lōn rampoeët sikin, rōh djitōb Si Poelan, als ik hem het mes niet ontruk had, had N. N. (mij) gestoken; ban djikalōn boerōng teureubang, djidròblé reudjang pantaïh sigra; ngòn djaròë wië reudjang djiroempoeët, laloe djioeëtlé ngòn sigra, toen hij (de ra'sasa-vorst) den vogel (voor zich) zag vliegen, ving hij hem onmiddellijk; hij greep hem snel met de linkerhand en slikte hem dadelijk in, (Diwa Akaïh). Meurampoeët, gerukt, afgerukt, enz.; de handeling rampoeët verrichten.

RAMPOEÏH, veel verbruikend, (van iem., die b.v. onnoodige inkoopen doet, veel geld verteert, of b.v. veel kleeren verslijt, verder van zaken, zooals van eene lamp, die veel olie verbruikt), koopgraag, koopziek, verkwis-tend, sleetsch; o ereuëng njan rampoeïh that ba' djimat pèng, dat mensch verkwist erg veel geld; panjòt njòë rampoeïh that, reudjang that abéh minjeu', wat verbruikt deze lamp veel olie, de olie erin is erg gauw op. Peurampoeïh, maken, dat iem. of iets rampoeïh wordt; bè' kapeurampoeïh panjòt, maak de lamp niet rampoeïh, (door er b.v. een strootje aan aan te steken, want men gelooft, dat daardoor de lamp rampoeïh wordt).

RAMPOENEU, groene boschduif

(Mal. poenai); soorten: ram-poeneu bangsi (met een mooi geluid), r. bè (voedt zich vooral met bè-vruchten), r. gádén g (met geelachtigen snavel), r. dawōn (geheel groen, met groenen snavel), r. tanòh. Vgl. rambatoe.

RAMPÒN, allerlei dooreen, allerhande, van alles wat, (van bloemen, bladeren, groenten, gebakjes, b.v. verschillende soorten bloemen, die men tussehen seumanga-bloemen aan een snoer rijgt; zulk een snoer bloemen wordt door vrouwen in het haar gedragen bij feestelijke gelegenheden); tablòë rampòn-rampòn, koop allerlei soorten, van alles wat, (van b.v. gebakjes, vruchten, bloemen, enz.); goelè rampòn, zie i.v. goelè. Zie rampòë.

RAMPÒNG, zie roempòn g.

RAMPÒT, (met een voorwerp, b.v. een kleed, iets, b.v. beestjes op de tafel, muskieten) wegwaaien, tegen iets waaien, aanwaaien, met eene waaiende beweging slaan naar, tegen of op, aldus weg-, of afslaan, (b.v. vleermuizen met een kleed, vruchten aan den boom met een staak), (verder) „wegwaaien” van eene door een djén „aangewaaide” ziekte (peunjakét meurampòt), i.e. zulk eene ziekte (trachten) weer (te) doen verdwijnen, hetgeen gew. door eene oude vrouw geschiedt, die daartoe achtereenvolgens zeven zaken, n.l. een waterschepper (tjinoe), een lepel (aweüë), een pottenonderlegsel (reungkan), een rood pi-

nanblad, een kala-blad, eene versleten broek en eene wan (djeu'èë), elk zevenmaal onder plechtige telling tot (gerekt uitgesproken) toedjōōh over het hoofd van den patiënt zwaait en na de zwaaiing buitenshuis werpt, terwijl de patiënt daarbij tegenover de geopende huisdeur zit; rampòt seumantōng, naar vleermuizen met b.v. een kleed slaan, ze aldus wegslaan; Pòteu beudòih neu-rampòt poenggōng, narit njang sirōng rōh neukata, ..., de vorst stond op, streek zijn achterdeel af en zeide stekelig, ..., (Malém Dagang); rampòtroeangngòn neuradjah, mòseutadjabah tan meung sidròë, met „bewaaiing”, met reiniging van vochten, met belezing, geen een heeft er (bij de behandeling van de zieke) succes mee gehad, (Indra Bangsawan). Meurampòt, weggewaaide, enz., aangewaaide door een djén, i.e. zonder naspeurlijke oorzaak plotseling ziek geworden; (verder) de handeling rampòt verrichten; Si Poelan sakét meurampòt, N. N. is plotseling ziek geworden (door een geest aangewaaide); tapababah kheunda' Alah, sakét soesah kòntasadjah; gata meurampòt ba' djén kaphé, bè' takheun lé meunan haba, wat is er aan te doen, het is eenmaal de wil van Allah, ge zijt zorglijk ziek geworden niet door uwe schuld, ge zijt „aangewaaide” door een on-

geloovigen djén, zeg zulke dingen niet meer, (Noen Parisi); ladōm teuka peunjakét meurampòt, doem sagaj ròt rimba raja, sommigen zijn door de meurampòt-ziekte overvallen, die men op alle paden in een groot bosch kan krijgen, (Malém Dagang). Peurampòt, laten rampòt of rampòt met versterkte betekenis.

RAMSŌM, of ransōm, (Ned.) rantsoen, vivres, proviand, mondvoorraad, (mod.); jōh njan ramsōm han lé djidjeu-ët dja', bandoem groeba' le that binasa; kaphé Lam Poelò that soe-sah até, hana tō' lé ramsōm djiba, de grobaks met levensmiddelen durfde men toen niet meer te laten gaan, want vele ervan waren vernield; de ongelooovigen te L. P. bevonden zich in grooten nood, want er werd hun geen proviand meer gebracht, (Prang Gōmpeuni).

RAMTAKA, zelden rantakaka (Mal. rantakaka), e.s.v. geschut, geweer, (in hik.); geutōt beudé han sōē toekri, peumoeraih balingōn ramtaka, ..., ze schoten ontelbare soorten geweren af, p.b. en r. ..., (Meudeuha'); koe-létnéu djloeëna ban minjeu', habéh teusireu' bōh ramtaka, zijn vel was (door zijne tooverformules) zoo glad alsof het geolied was, zoodat de geweerkogels er steeds op afgleden, (Pòtjoet Mochamat).

RAN, drukken, persen, (zooals bij

een moeilijken afgang, van eene vrouw bij eene bevalling), uitdrukken, uitpersen; bè' that karan, treu' teubiët loebō-loebō, pers niet zoo hard, straks puilt je endeldarm er nog uit; manò' reudjan, djiran è' baranggapat, eene loslijvige kip, ze perst overal hare uitwerpselen uit. Meuran, eene ziekte, waarbij men telkens urineeren moet, de koude pis; die ziekte hebbende. Peuran, = ran met versterkte betekenis. Zie tran.

RANA; meurana, langdurig, slepend (van eene ziekte), kwijnend, uitterend, uitgeteerd, (van een zieke); sakét lōn 'òh meurana, mijne ziekte is slepend geworden, ik ben zoo ziek, dat ik wegkwijn. Peurana, doen verkwijnen, uitteren (transit.); padoem boeleuën djipeurana lōn peunjakét njòë, hoeveel maanden al doet deze ziekte mij wegkwijnen. Zie djana.

RA'NA (Mal. ratna, Skrt. id.), juweel, edelgesteente, (in hik.); zie vbd. o.a. i.v. hambō, keumala, patam, peuseupa.

RANAB, tegen den grond liggend, tegen den grond geslagen, getrapt, gewaaid, enz., neergeslagen, neergetrapt, neergeveld, omgewaaid enz., (van b.v. menschen in den strijd, van boomen, van padihalmen of hoogstaand gras, van eene omheining, zie vbd. i.v. keuë, leula), (verder) tot stilstand, tot rust gebracht, stil, doodsch, leeg; kamòë, pòtjoet, oepama seusoëé,

tjit lam sabé angèn timpa; teudōh angèn djih pi seungab, tjit lam ranab meugra' hana, ik, prins, ben als een windmolentje, dat steeds draait wanneer de wind ertegen waait; is de wind echter gaan liggen, dan staat het ook stil, en beweegt het zich niet, (i.e. ik ben geheel afhankelijk van een ander, van u), (Gadjah toedjōh oelèë); di lōn oentōng na ban seusoëé, dalam sabé badè timpa; angèn pi teudōh djih pi seungab, nja wōng pi ranab mala' ikat ba, mijn lot is als dat van een windmolentje, waartegen steeds de stormwind blaast; gaat de wind liggen, dan komt het tot stilstand, zoo zal (wanneer mijn ongelukkige lot eindigt) ook mijn leven eindigen en door den doodsel engel genomen worden, (Poe-pò' Leumò); han neutoehò peulheuēh nap haāh, alōh-alah sidròē sadja; neumeung peugah ba' oelèēbalang, sidròē pi tan na bitjara; hò njang neungiēng hò neupeunab, peungeuīh ranab han sapeuēna, hij (de vorst) wist niet waar hij verlichting van zijne zorgen moest zoeken, in zijn eentje slaakte hij zuchten; om er met de oelèēbalangs over te spreken, er was toch geen onderhen, die raad kon schaffen; waarheen de vorst ook keek, waarheen hij zich ook wendde, hij zag slechts eene open en ledige ruimte, waar er niets was, (hij zag geen uitkomst), (Noen

Parisi). Peuranab, tegen den grond doen liggen, tegen den grond slaan, enz., tot stilstand, tot rust, tot doodschheid brengen; tapeuranab pageuē, haal de pagger omver; doe'a peuranab, toovergebed om iem. in diepen slaap te brengen, (dievenmiddel).

RANDÈ, ook landè, en in hik. ter wille van het rijm soms randòë, met zijn velen oplichten, ondersteunen en zachtjes voortbewegen, (van b.v. een zieke, gewonde); Si Poelansa kèt baròë reubah dipeukan, geurandè geupoe wòë oe gampōng, N. N. werd gisteren op de markt ziek en viel, en men heeft hem met zijn velen opgenomen en naar zijn gampōng thuis gebracht; Lila'indra é' meuligòë, déndajang randòë oe ateuēh keuta, L. steeg in het paleis, de hofjuffers ondersteunden hem en brachten hem naar een zetel, (Tjah Koebat). Meurandè, ondersteund en voortbewogen; de handeling randè verrichten; meurandè-randè, in hik. ook meureurandè, elkander ondersteunen, (ook) zich moeilijk voortbewegen, zich voortsleepen; „tò h boe ra'jattu, dalém dròë, gata sidròë koe'eu ngòn goeda"; „ra'jatinggaj doem sagaj bé, meureurandè di rèt raja", „waar zijn uwe volgelingen, broeder, ik zie u alleen met uw paard"; „mijne volgelingen zijn allen achter gebleven, zij sleepen

zich voort op den grooten weg'', (Nabi Oesoëih). *Peurandè*, laten *randè*, of *randè* met versterkte beteekenis.

RANDI, of *rani*, e.s.v. fijne zijden stof; *randi* Siam, *randi* Tjina, Siameesche, Chineesche *randi*; *boengkōih*, *idja randi*, een zakdoek, een kleed van *randi*; *ikat keu'iëng raninjang hidjō*, *sangat taheta'euroepa*, een gordel van groene *randi*, verbazingwekkend om te zien, (*Diwa Sangsaréh*).

RANDJA', zich in allerlei richtingen bewegen, (van b.v. iem., die zich uit iets, b.v. uit de boeien, tracht los te werken), zich op en neer bewegen (van een schip op de golven), spartelen, dansen (van een schip); *randja' dròë*, id.; *bah djirandja' randja' dròë*, *panè lheu-ëh*, laat het (b.v. een vastgebonden rund) maar spartelen, het komt toch niet los; *pa'sa pi gèt kapaj djidja' djirandja' dalam ië masén*, de wind woei gunstig en het scheepje danste op het zilte nat, (*Plandō' Kantjé*; deze regel volgt op den i.v. *limba' geciteerden regel*).

RANDJALÈÈ, e.s.v. zeevisch met groote oogen; *pò randjalèè*, *mata doea ka djeuët keu lhèè*, een baasje als een *randjalèè*, zijne twee (groote) oogen zijn drie geworden, (rijmpje, b.v. ter bespotting van iem. met groote oogen).

RANDJANÈT, (Eng. *engineer*?), conducteur (van een spoortrein);

gritan apoej meugeu-dèt-geudèt, *djidòng randjanèt ba' glaïh doea*; *seupò si nja' djéh seu-nanggōj singèt*, *pawōn moemèt-mèt di ateuëh dada*, de spoortrein beweegt zich schuddend voort, de conducteur staat in de tweede klasse; van wien is dat meisje ginds, dat hare haarwring ter zijde van het hoofd draagt en op wier borst een gouden hangertje trilt, (*pan-tōn*).

RANDJŌ, ook *ranjò*, houten of bamboezen krib in eene rivier om het afspoelen van den oever tegen te gaan. *Meurandjò*, (eig. gelijkend op de bamboe's van eene krib), op eene rij, gerij; *oereuëng doeë' meurandjò-randjò*, *tika doeë' sabòh sapò*, (raadsel:) menschen, die op eene rij zitten, ieder op eene zitmat, (opl.: de zuilen van een huis, die elk op een steen rusten); *kapaj djidòng doem meurandjò*, *sa ngòn poelò di la'òt raja*, de schepen lagen op eene rij als eilanden in de groote zee, (*Malém Dagang*); zie verder vbd. i.v. *doeë'*. *Peurandjò*, op eene rij plaatsen, rijen, eene rij vormen.

RANDJOENA, zie *Radjoena*, en i.v. *tjéntjala*.

RANDŌ, iem. beschaamd maken door het uitschreeuwen van wat hij verkeerd doet, uitjouwen, (ook) aldus plagen (zonder kwetsende bedoeling); *gata hana akaj, bië' njan gòb randō*, *hana malèè*, jij hebt geen

karakter, terwijl men je zoo uitjouwt, schaam jij je niet. Meurandō, de handeling randō verrichten, elkander randō; djimeuseuēt-seuēt meudilèë-dilèë, basah badjèë basah idja; reujōhkeu soera' randō meurandō, aneu' miët pile djimeuseunda, de talrijke jongelui trachtten (toen zij in den vijver wilden zwemen) elkander het eerst met water nat te gooien, zoodat hunne boven- en benedenkleeren nat werden; zij juichten en schreeuwden daarbij, elkander uitjouwend en met elkander stoeiende, (Diwa Sangsaréh).

RANDŌ-RANDÉ, zie randō-randòë.

RANDŌ-RANDŌË, ook randō-randé, neervloeiend, neerdruppelend, rollend, (van tranen); zie vbd. i.v. paléng-palòë. Meurandō-randòë, = randō-randòë, (ook) stroomend (van eene menigte), achter elkaar gaande, (eig. gelijkend op neerdruppelende tranen); namplōh déndajang geujoeë dja' dilèë, njang panghoelèë lam atana; dilikōt njantoean poetròë, ban mata oeròë limpah tjahja; ... landja neudja' toean poetròë, meurandō-randòë sabé moeda, zestig hofjuffers, die aan het hoofd stonden van het paleis, liet zij vooruit gaan; achter haar ging de prinses, wier glans zich als de stralen der zon verspreidde; ... vervolgens ging

de prinses, achter elkander liepen zij, allen even jong, (Tjan Koebat; weggelaten de regel, geciteerd i.v. peuseupa).

RANDŌ', ook ranō', landō'; kamèng randō', niet gecastreerde geitebok.

RANDŌË, zie randè.

RANG, de tuschenstijlen van een Atjèhsch huis, die niet op den grond, maar op de dwarsbalken van den huisvloer rusten en tot het dak reiken, zooals vensterbalken, wandstijlen enz.; lōn lagèë rang di ampeuët, ta'é' tatrōn tamat, ik ben als de stijlen, die op den drempel rusten, of ge (het huis) in stijgt of afgaat, ge grijpt ze vast, (sprkw., i.e. ik ben altijd tot uwe beschikking, ik doe wat ge wilt); zie verder vbd. i.v. manè.

RANGGAÏH, in hik. ter wille van het rijm soms ranggeuëh, ij, dun (van het haar, van de bladeren van een boom, van een weefsel, van eene oorspronkelijk dichte menigte), wijd uiteen (van b.v. de bloemen van een kleed), (ook doch meer in hik., als Mal. ranggas:) ontbladerd, bladerloos, dor, verdord; bladerlooze, dorre tak; ranggaïh boengòng idja, de bloemen van het kleed liggen wijd uiteen; meungnjò kajèë meueumpoeng kleuëng, ranggaïh tjabeuëng han djan si'at, als in een boom een nest van een kiekendief zit, dan raken de takken in een oogenblik ontbladerd en verdord, (Tambéh toedjōh blaïh); ka djingamò' wië ngòn oe-

neun, reubah meutamòn meuteutimpa; hò dji-peunab habéh ranggeu-éh, énsan peungeuĩh le njang pana, hij (de apenaan-voerder) sloeg verwoed links en rechts, en de menschen vielen bij hoopen op elkaar; waarheen hij front maakte, daar werden de gelederen der menschen gedund en weggevaagd, velen van hen sneuvelden, (Tjah Koebat); leumbéng ngòn toemba' misé ranggaĩh, dalam darah meutjoela-tjoela, de werpspiesen en de lansen (van de gesneuvelden) leken dorre takken, die boven het gevloeide bloed uitstaken, (Diwa Sangsaréh); toenggōj poepandji gèt that lagèë, misé ba' kajèë di dalam rimba; alat sinjata si-peureuti ranggaĩh, hoe meuseureulah tjahja meukoeta, de vaandelstokken leken mooi op boomstammen in een bosch; de wapens waren als bladerlooze takken, terwijl de glanzende kronen schitterden, (Diwa Akaĩh); papeuēn ranggaĩh, roerplank, roerstut, waarop het roer bij prauwen rust, ook lha' keumoe-dòë of pangkèë keumoe-dòë genoemd; eungkōt ranggaĩh, eene eetbare, groote soort zeevisch.

RANGGEUEH, zie ranggaĩh.

RANGGILÉH, zie i.v. blangan en rangkiléh.

RANGGINÒÈ I, e.s.v. boom; zie vbd. i.v. oerat.

RANGGINÒÈ II, vrouwel. per-

soonsnaam, inz. van eene vrouwelijke djén, die onder de aarde huist; peuë meugōb-gōb di joeb boemòë, Siti Rangginòë djirawé soetra; meung gōh lòm meutangkōb langèt ngòn boemòë, mantōng kamòë lam djaròë gata, wat is het voor een gedreun onder de aarde? het is S. R., die zijde windt; zoolang hemel en aarde zich niet sluiten, zal ik in uwe handen blijven, (pantōn).

RANGGOEJ, (dial. v.d. Westkust), schaaf; schaven. Zie njhèh.

RANGGŌNG I, hoornen instrumentje aan zekere soort hengel, (kawé ranggōng, zie i.v. kawé).

RANGGŌNG II, groot (van omvang); poetéh koenèng panjang ranggōng, badan teumbōn moeka raja, (hij was) geelachtig licht van huidskleur, lang en groot, dik en met een groot gezicht, (Noen Parisi); roekò' ranggōng, zie i.v. roekò'.

RANGGŌNG III, ook rangōng, janken, huilen (van een hond); gejank, gehuil; zie vbd. i.v. pang-pōng. Meuranggōng, de handeling ranggōng verrichten. Zie rawōng.

RANGKAB, (dial. v.d. Westkust) kegelvormige bamboekorf, dien men als val gebruikt om vogels te vangen door dien te laten vallen, wanneer op den met rijstkorrels bestrooiden grond vogels zijn neergestreken, (ook) kegelvormige bamboekorf om er kippen, b.v. eene kloek met de kie-

kens, onder te zetten (rangkab manò', zie ook seureukab), (verder) een soortgelijke korf, waarin men bladeren doet en dien men in het water neerlaat om visch te vangen, (rangkab eungkōt), (in hik. ook) ijzeren kooi als een rangkab; (verb.) met zulk een korf vangen; doedòë teuma djeu-ët keu rangkab beusòë, djikheunda' jò dròë hana kèëwasa; teuma dji-djloeëng pi han patah, amankeu sah lam peundjara, daarop werd (de wonderpijl) eene ijzeren, kegelvormige kooi, hij (de daarin gevangen Wiransina) wilde die stuk schudden, maar was daartoe niet bij machte; vervolgens trapte hij ertegen, maar de kooi brak niet, zoo bleef hij in de kooi gevangen, (Tjah Koebat).

RANGKAJAN, geraamte (van mensch of dier, ook wel van een voorwerp, b.v. van een vlieger, maar van een huis of vaartuig meer roengka), gebeente; raja that rangkajan gòb njan (of goedanjan), asòë hana, die man (dat paard) is zwaar van gebeente, maar heeft geen vleesch; rangkajan glajang, het geraamte van een vlieger.

RANGKANG, hut op stijlen, huisje, (waar mannen tijdelijk zonder hunne vrouwen verblijven, b.v. op een ladang, ook waar de studenten van eene godsdienstschool verblijf houden); zie vbd. i.v. khirab, krang, mita,

nannggròë, oeròh, pò II, teungkoe.

RANGKEUËM, versperring van dorens en doornige takken, (b.v. om eene vesting, op een weg, om den stam van een klapperboom ter voorkoming dat men erin klimt, in een vischvijver ter voorkoming dat men daarin met een net vischt); zulke eene versperring aanbrengen, ervan voorzien; tarangkeuëm rèt bè' gòb tamòng, plaats eene doornige versperring op den weg, opdat de menschen er niet in kunnen komen; zie verder vbd. i.v. pileuë'. Meurangkeuëm, van een doornige versperring voorzien zijnde, met eene doornige versperring. Peurangkeuëm, = rangkeuëm (verb.); kalōn peurangkeuëm boenòë teumpat oereuëng meudjeuë, ik heb zooeven de plaats, waar men gewoonlijk netten uitwerpt, van eene doornige versperring voorzien. Vgl. kareuëm.

RANGKILÉH, ook ranggiléh, e.s.v. boom, (zie i.v. blangan, en gahroe); boekòn sajang ba' ranggiléh, bòh pi habéh plandō' seu-ba; Alah djoedō njang lōn gaséh, ngòn sòë lōn éh 'òh tan gata, wat jammer van den ranggiléh-boom, de vruchten zijn allemaal door dwerggherten opgevreten; o, mijn echtgenoot, van wien ik zoo veel houd, met wien moet ik slapen, wanneer gij er niet zijt, (Banta Ahmat).

RANGKILOEËB; awé rangki-
loeëb, zie i.v. awé.

RANGÒË, goed droog gebakken, ge-
braden of geroosterd, croquant,
erg droog (door vuur-, of zon-
nehitte), verdroogd, verschroeid,
verzengd, (ook fig.); tareun-
dang eungkōt njòë
ba' rangòë, bak deze visch
croquant; talheuë kawa
ba' gèt rangòë, roost de
koffie goed droog; padé njòë
rangòë that dji'adèë,
deze padi is erg droog in de
zon gedroogd; aneu' sèë-
daga djileungò moemeu-
nan, han moeban-ban a-
tédji rangòë; ... djipeu-
gah ba' peutoea gam-
pōng: ka radja toeëng
milé' kamòë, de koopmans-
zoon die woorden hoorende voel-
de plotseling zijn hart als ver-
zengd; ... hij zeide aan het hoofd
van zijn gampōng: „de vorst
heeft mijn bezit (vaderlijk erf-
deel) genomen”, (Plandō' Kan-
tjé; deze regels volgen op de on-
der meueuntèë i.v. euntèë
I geciteerde regels); zie verder
vbd. i.v. neuleuë', ram-
boej. Peurangòë, croquant,
rangòë maken.

RANGŌNG, zie ranggōng III.

RANI I, of gani (Arab. ghanî),
rijk, machtig, (als epitheton van
Allah:) die Zich Zelf genoeg is,
die geen ander noodig heeft, ter-
wijl ieder ander Hem noodig
heeft, (wat i.v. gani staat hier-
naar te verbeteren); zie vbd. i.v.
malòëri.

RANI II, zie randi.

RANJŌ, zie randjò.

RANŌ', zie randō'.

RANOEB, betel, sirih; soorten:
ranoeb bit of r. djatòë
(de echte of gewone sirih, waar-
van twee variëteiten worden on-
derscheiden n.l. r. idjō, en r.
koenèng, met resp. groene en
gele bladeren, verder naar de
streek of plaats van herkomst on-
derscheiden: r. toenōng, r.
Boekét Karang, enz.), r.
keulaséh of seulaséh
(geurig, wordt als geneesmid-
del gebruikt, zie verder vbd. i.v.
krang, tambang I, tawō),
r. lawang (van minder goede
kwaliteit, zie vbd. i.v. tam-
bang I, tawō), r. oedeuëng
of, in het dial. v.d. Westkust, r.
tawō maté (groeit tegen een
„dooden” staak op, terwijl de
overige soorten eene levende
steunplant hebben), r. oeteuën
(wilde soort, zie vbd. i.v. pi-
neung), r. tō (gelijkt op de r.
seulaséh); onderscheiding
van de bladeren: r. karakab
(zie i.v. karakab), r. seu-
leupōng (zie i.v. seuleu-
pōng), r. teupat oerat of
meuteumèë oerat (sirih-
bladeren, waarvan de zijnerfen
elkaar aan weerszijden van de
hoofdnerf raken, worden als too-
vermiddel gebezigd), r. trōn
(met benedenwaarts geboden sten-
geltop, de bladeren worden bij be-
zwingen, o.a. als onttooverings-
middel, gebezigd); naar de wijze
van opmaking onderscheidt men:
ranoeb batang (zie i.v.
batang), r. dōng („staan-
de sirih”, i.e. lange rissen sirih-
bladeren sierlijk geschikt in den

lossen hollen voet van een dālōng en om een daarin geplaatsten houten standaard, en versierd met er tussehen geplaatste pinangnoten en gekleurde gekookte eieren, de r. dōng wordt bij een verlovingsgeschenk, als r. peurakan, of als r. gatib aangeboden), r. gapoe (zie i.v. gapoe), r. goekēē kamēng (driehoekig gevouwen, in den vorm van een geitenhoef), r. keureutōih (opgerold in den vorm van eene geweerpatroon om het gemakkelijk in een koebè' te kunnen doen), r. lipat (gevouwen, zie de verschillende wijzen van vouwen i.v. lipat), r. oelēē ili (in telkens tegengestelde richting gerangschikt), r. patè (zie i.v. patè); naar het doel, waarvoor de sirih aangeboden wordt: ranoeb baté (in een koperen of zilveren bakje met een fraai kleedje erin, aangeboden bij eene uitnoodiging tot b.v. een kanoeri), r. è' (spottende benaming van de sirih, die een bruidegom aan de jongelingschap van de gampōng zijner bruid des morgens vroeg in de meunasah uit moet deelen, omdat die uitdeeling plaats heeft op een tijd, dat men zijn gevoeg gaat doen), r. gatib of r. nikah (huwelijkssirih, opge maakt als r. dōng, bij de sluiting van een huwelijkscontract van bruidegomszijde door diens volgelingen aangeboden om onder de toeschouwers verdeeld te worden), r. kōng narit of kōng haba, (zie i.v. kōng), r. pawè (zie i.v. pawè), r.

peurakan (zie i.v. peurakan); alat of dabeuēh ranoeb, de ingrediënten van eene sirihpruim; boengkōih ranoeb, zie i.v. boengkōih; peugèt ranoeb, eene sirihpruim klaarmaken; padjōh ranoeb, sirih kauwen; iē ranoeb, zie i.v. iē; ranoeb sigapoe, eene sirihpruim, (zie verder i.v. gapoe en vbd. ook i.v. koetroe, pò I); tjèh ranoeb sigapoe, zie i.v. gapoe en tjèh; ranoeb sigò mirah, de duur van het fijnkauwen van eene sirihpruim, (ook) eene sirihpruim, (zie vbd. i.v. klaji); sigò of siseun padjōh ranoeb, de duur van het kauwen van eene sirihpruim; ranoeb sipeudòë, zie i.v. peudòë; tapadjōh boe meung bè' reubah, tapadjōh ranoeb meung bè' moentah, gij eet rijst alleen om niet (van zwakte) neer te vallen, gij kauwt sirih alleen om niet (van weeheid) over te geven, (gezegd tot iem., die, b.v. van verdriet, weinig eet en weinig sirih kauwt); ba of mè ranoeb, sirih brengen, i.e. r. dōng bij een verlovingsgeschenk aanbieden, (zie i.v. kōng); dja' bri ranoeb, sirih gaan aanbieden, i.e. een officieel bezoek brengen, (b.v. aan eene pasgetrouwde vrouw, wanneer zij voor het eerst bij hare schoonouders tijdelijk verblijft); ngòn blòë ranoeb, (iets) om sirih te koopen, i.e. geldgeschenk, dat men iem., b.v. den keutjhi', aanbiedt bij

een verzoek om hulp of voor be-
toonde hulp; ranoeb kara-
kah, pineung toepè rō
ba' lōn tan djoedō pa-
nè djiteuka, waar moeten
zelfs leelijke sirihbladeren of af-
gevallen, door eekhoorns aange-
vreten pinangnoten vandaan ko-
men, nu ik geen man heb, (klaagt
eene vrouw bij den dood van
haar man); djaròë ranoeb,
de takjes van eene sirihplant;
moeka ranoeb, stengeluit-
einde, stek van eene sirihplant.

RANÒM, ook reunòm, mooi don-
ker van kleur, (van b.v. stoffen,
van sommige vruchten als ze rijp
of overrijp zijn), (verder) vrien-
delijk, zacht, innemend (van ge-
laatsuitdrukking); mirah ra-
nòm, mooi donkerrood; ban
si'anika bōh kajèë ma-
sa', habéh sagaj ba' han
meugoena; bōh kajèë
njang indah masa di-
lèë, djinhè bōh kajèë
djabéb keureuma; njan
pi ranòm masa' tangké,
doem sagaj bé hana ta-
ra, alle soorten vruchten hingen
nutteloos rijp aan den boom;
allerlei voor dien tijd zeer ge-
waardeerde vruchten, zooals dru-
iven en dadels, hingen overal en
in overvloed donker van kleur en
rijp aan de stengels, (Nabi Oesoe-
ih); bibi ranòm (var. itam),
gigòë mirah, sang meuih
meuntah djiploeëng tjah-
ja, hare lippen waren mooi don-
ker (var. zwart) van kleur en
hare tanden rood, en de glans er-
van verspreidde zich als die van
zuiver goud, (Noen Parisi); di

sinankeu Pòteu neuseu-
manjam, mamèh ranòm
ngòn ië moeka, daar troon-
de de vorst met een vriendelijk
en innemend gelaat, (Tjintaboeh-
han).

RANSÒM, zie ramsòm.

RANTAKA, zie ramtaka.

RANTAM I, ook reuntam, met
zijn velen gezamenlijk slachten
en onder elkander verdeelen,
(van b.v. een op gemeenschappe-
lijke kosten gekochten karbouw);
peuë tapeugah sabé di
sinòë lagèë oereuëng
rantam keubeuë pidjoe-
ët, wat zitten jullie hier steeds
te praten als menschen, die een
mageren karbouw verdeelen.
Meurantam, de handeling
rantam verrichten, rantam
met nadrukkelijk meerv. subject;
peuët plōh oeròë peuët
plōh malam geumeuran-
tam tamsé keureudja;
keubeuë leumò han treu
peugah, kamèng bahrō-
lah ité' angsa; makeu-
ën minòm ra'jatsinaròë,
geubōh gantòë aneu' ra-
dja, gedurende veertig dagen en
veertig nachten slachtten en ver-
deelden zij als bij een (huwelijks-)
feest karbouwen, koeien zonder
tal, en geiten, eenden en ganzen
in ontzaglijke hoeveelheden; al
het volk at en dronk tijdens (de
feesten van) de huldiging van
den prins als vorst, (Meudeu-
ha').

RANTAM II, ook reuntam,
praatjes, bluf, gesnoef; pōh
rantam, praatjes maken, veel
praats hebben, bluffen, snoeven,

opsnijden; Alah, pò njòë njang na tjit meung rantam mantòng, boeët ba' that bè' na, ach, dit baasje heeft alleen veel praats, maar daden, die laat hij waaien; panglima prang njang mat angkatan, raja rantam boeëtdji hana; wa'tèë tajoeë dja' prang sitrèë, sakét oelèë peunèng koepala, de krijgsoversten, die aan het hoofd van de troepen staan, hebben wel veel praats, maar doen niets; wanneer men hen tegen den vijand laat oprukken, dan hebben zij opeens hoofdpijn of duizelingen, (Tadeukiratō rakidin); Parisi deungò Sa'it Boerian djipòh rantam rajaraja; teungòh djipeugah haba mamplam, djeuët keu meunang doea la'sa, P. hoorde S. B. geweldig snoeven; (hij hoorde hem) vertellen van (de weddenschap met) de mangga, waardoor hij twintigduizend had gewonnen, (Noen Parisi). Meurantam, praatjes maken, veel praats hebben, bluffen, snoeven, opsnijden.

RANTÉ, ketting, keten, boei; ketenen, boeien, vastbinden; keunòng ranté, in boeien geslagen, gevangen genomen, veroordeeld (van b.v. een misdadiger); si ranté, of si meuranté, kettingganger, dwangarbeider; sawa' ranté, ook wel tōt ranté, zich gloeiende ketens om de schouders slingeren, (bij het meudabōih, het zelfverwon-

dingsspel, zie i.v. dabōih); oereuëng Djawa djitōt ranté, Meulabari djitjoeelé' mata, Javanen brandden ketens (en slingerden die zich om de schouders) en Malabaren staken zich in de oogen, (bij allerlei uitvoeringen tijdens een feest), (Malém Diwa); ranté boej, zie i.v. boej; ranté peuteumoeën, zie i.v. peuteumoeën; zie verder vbd. i.v. djén, moerè, rawé. Meuranté, geketend, geboeid, van ketens voorzien, met ketens; bōh meuranté, van een ketting voorziene kogel, kettingkogel; boengòng meuranté, zie i.v. boengòng; krandam meuranté, zie i.v. krandam. (Een ander meuranté, zie aldaar).

RANTÉ'-RANTOEË', ook rinté'-rintoeë', overal, aan alle kanten hangende, overvloedig (van hangende zaken, zooals sieraden, vruchten aan een boom); peukajan ranté'-rantoeë' kan tatoepeuë sat lé, de sieraden hangen aan alle kanten (rijk beladen met sieraden), zoodat men ze niet meer van elkaar kan onderscheiden.

RANTÉNG, takje, twijg, (ook) dorre takjes, sprokkelhout; zie vbd. i.v. lawin, poera I.

RANTJA', knap (ook van uiterlijk), bekwaam, kundig, inz. wel ter tale, welbespraakt, gevat in het antwoorden, (verder als Mal. rantjak) levendig, opgewekt; gōbnjan rantja' that babah, die man is zeer welsprekend, gevat, kan goed praten;

Gaga' Soeara sangat that rantja', djitoedjan peudja' wa'tèë djisangga, G. S. was zeer kundig (in den strijd), hij wist wanneer hij naar voren moest dringen, wanneer hij een slag pareerde, (Djoe-han Meusapi); bandjikalòn moeda samlakòë, tamsé oeròë tjahja moeka; ... toean poetròë sangat that gala', sabab rantja' ngòn samlakòë, toen zij den (in slaap getoooverden) schoonen jonkman, wiens gelaat als de zon schitterde, zag; ... was de prinses zeer verheugd, omdat hij zoo knap en schoon was, (Dioe Pling-gam); lagèë rantja', eene levendige wijs, (zie i.v. lagèë); zie verder vbd. i.v. keuroe-mòng.

RANTJAB (Mal. rantja p); scherp, (van een wapen of werktuig); wetten, slijpen.

RANTJANA (Skr. racana, samschikking, volvoering), intrigue, kuiperij, gestook, (zie vbd. i.v. moekah, peunjoe-nang), (verder) betoovering, tooverij, toovermiddel, zwarte kunst; keunòng rantjana, getroffen door intrigues, (of) door tooverij; rantjana dōnja, de vreeselijkste soort tooverij; jōh njanteukeudjōt moeda samlakòë, sidjoeë' asòë neupeura-sa; meunjeum ba' peurasa kameula'én, kaneuthèë djén bōh rantjana, toen schrok de schoone jonkman wakker en hij voelde dat zijn lichaam koud was; hij voel-

de zich geheel anders en hij wist toen, dat een djén hem betoo-verd had, (Tjah Koebat); bandoem djinòë neujoeë tèëbat, neupeutjahdat bandoem rata; njankeu sabab njang djeuët djibantji, teuma djibri rantjana dōnja, allen liet hij (Teungkoe Tirò) toen tot inkeer komen, en allen zonder onderscheid liet hij de geloofsbelijdenis opzeggen; daarom haatte men hem en gaf men hem ten slotte eene vreeselijke soort toovermiddel in (waardoor hij plotseling stierf), (Prang Gōmpeuni).

RANTJANG I, bijvorm van lantjang, zie aldaar.

RANTJANG II, eene groote soort mand, waarin kippen worden verkocht.

RANTJANG III, houten pen, die men in hout drijft.

RANTJONG, schuin aangepunt (zooals b.v. eene schrijffen van poeréh djō', of eene ganzepen), schuin afgesneden of afgehouden, spits toeloopend (zooals versieringsmotieven, zie vbd. i.v. boegam, patam, of mooi gevormde vingers); schuin aanpunten (zie vbd. i.v. oeëh), schuin afsnijden, houwen of afhouden; sapaj boelat na ban soedjòë, aneu' djaròë sang geuteumpa; oedjōng rantjōng oeram keumang, seunang-seunang doem geudjangka, hare armen waren rond als spin-stokjes en hare vingers waren als gesmeed; ze waren aan het be-

gin breed en liepen spits toe, en waren aan elkaar geproportionneerd alsof ze aan elkander waren afgepast, (Tamim Ansa); Simbōj Akasanjōhnjanta' sajōng, poetōih rantjōng keunōng ba' dada, S. A. gaf een houw in schuine richting, en hij (de tegenstander), op de borst getroffen, werd schuin in tweeën gehouwen, (Djoehan Meusapi); tatjoeba tjō' toean poetrōē, kōkōh djarōē koerantjōng pha, probeer eens de prinses te nemen, ik zal je de handen afkappen en de dijnen in schuine richting afhouden, (Dioe Plinggam); ta' rantjōng, in schuine richting houwen, een slag in schuine richting geven, (zie vbd. i.v. kalèh, lambōng I, pangkōng, pōng). Meurantjōng, schuin aangepunt enz., spits toeloopend, puntig uitlopend; zie vbd. i.v. lhōng I. Peurantjōng, laten rantjōng, of rantjōng (verb.) met versterkte beteekenis. Teurantjōng, schuin aangepunt, afgesneden of afgehouden; di babah rēt ba' oe teusi-rōng, triēng teurantjōng sadjan geupoela, aan de toegangen (tot de versterking) plaatsten ze schuin aangepunte klapperstammen en schuin aangepunte bamboe's, (Prang Gōmpeuni).

RANTO, kust, kuststreek van de eene riviermonding tot de andere (zie vbd. i.v. pirō), inz. kuststreek, de woeste streken van de Westkust van Atjeh en de peper-

kolonies aldaar, (verder in het algem.) vreemde streek; rantō barat, r. timoe, Westelijke, Oostelijke kuststreek van Atjeh; Rantō Panjang, naam van eene plaats ter Oostkust in het landschap Peureula'; rantō doea blaīh, de twaalf rantō's, i.e. de woeste streken der Westkust; Hikajat Rantō, titel van een hikajat, die het lot van de peperplanters ter Westkust beschrijft. Meurantō, (van Groot-Atjeh uit) naar de Westkust gaan, aldaar verblijven of rondtrekken, (in het algem.) rondtrekken in vreemde streken zonder vast verblijf, rondzwerfen; aneu' lōn ka djimeurantō, hana digampōng, mijn zoon is naar vreemde streken vertrokken (b.v. om zijn brood te verdienen), hij woont niet in de gampōng; kamōē kōn meugampōng, meurantō, we zijn geen gampōngbewoners (hooren in deze gampōng niet thuis), we zijn rondtrekkenden.

RAPA'I, tamboerijn, (de naam is ontleend aan het gebruik van het instrument bij de zelfverwondings spelen, zie dabōih, welke als speciale oefeningen van de mystieke orde, waarvan de heilige Aḥmad Rifâ'i, gest. 1182 n. Chr., de stichter was, de Rifâ'ijjah-orde, werden beschouwd; wordt verder bij andere gemeenschappelijke dikirs gebruikt), (verder) gemeenschappelijke dikir, ratéb, waarbij men op tamboerijnen slaat, dikiruitvoering van de Rifâ'ijjah-orde, rapa'i-

spel, zelfverwondingsspel onder het slaan op tamboerijnen; djeu-
 ëb-djeuëb malam na rapa'
 pa'i di meunasah, er is
 elken avond een gemeenschap-
 pelijke dikir met tamboerijnen
 in de meunasah; zie verder
 vbd. i.v. dabōih, kali-
 phah, pakhō', palōh
 I. Meurapa'i, op tamboe-
 rijnen slaan, een ratéb met
 tamboerijnen-begeleiding uitvoe-
 ren, het rapa'i-spel, het zelf-
 verwondingsspel met tamboerij-
 nen uitvoeren; zie vbd. i.v.
 meulabari, en vbd. van
 rapa'i-verzen o.a. i.v. dabōih,
 djalalah, goelōng, khōj-
 lé, la'nat, ngeu, patihah,
 radja. Zie dab I, rapana.
 RAPANA, ook, doch zelden, als
 Mal., reubana, tamboerijn,
 (syn. van rapa'i, doch minder
 gebruikelijk, soms eronder ver-
 staan eene kleinere soort dan
 rapa'i); zie vbd. i.v. lirang,
 mēnsa, meu'ën, pawōh.
 Meurapana, op tamboerijnen
 slaan, een tamboerijnenspel uit-
 voeren; sabōh sagōë ba
 hikajat, sabōh teumpat
 meurapana, op de eene plaats
 werd uit hikajats voorgedragen,
 op de andere speelde men op
 tamboerijnen, (Goemba' Meuih).
 RAPAT, goed sluitend, goed aan-
 eensluitend (van b.v. timmer-
 werk), aaneen, dicht bijeen, (zie
 sprkw. i.v. djab I); goed laten
 sluiten, aaneen laten sluiten, zich
 aaneen laten sluiten, bijeenbren-
 gen, eensgezind doen zijn, verzoe-
 nen; zie vbd. i.v. lari, pheu-
 ët, roengga I. Meurapat,

de handeling rapat verrichten;
 ladōm oetōih ba' meu-
 rapat, hana tjabat oe-
 roeë' beuleubaïh, sommi-
 gen waren kundig in het aaneen
 laten sluiten (van het timmer-
 werk), en de gaten in de daklat-
 ten maakten zij zonder fouten,
 (Goemba' Meuih). Peurapat,
 = rapat (verb.) met versterkte
 beteekenis; doem neusidé'
 habéh sasat, neupeura-
 pat oereuëng njan doea,
 hij onderzoekt alles, ging alles
 grondig na, en verzoende die
 twee (twistende) lieden met el-
 kander, (Gadjah toedjōh oelëë).
 RAPÉT; boeleuën meura-
 pét, zie i.v. apét.
 RAPEUËNG, e.s.v. visch; zie i.v.
 blaneu'.
 RAPEULAH, zie gapeulah.
 RAPHA, zie gapha.
 RAPHOE, zie gaphoe.
 RAPHOEË', e.s.v. schurft, die meest
 aan de beenen voorkomt en snel
 te genezen is.
 RAPILIN, zie gapilin.
 RAPŌ, bijvorm van raphoe, zie
 aldaar en vbd. i.v. nē'mat.
 RAPŌH, broos, bros, brokkelig,
 knappend, croquant, (fig.) licht-
 geraakt, vlug met booze taal, ste-
 kelig, scherp, (vgl. rampang);
 narit gata rapōh that,
 uwe woorden zijn erg stekelig,
 ge zijt erg vlug met scherpe
 woorden; neutagoeën boe
 eungkōt neureundang,
 na rapōh toelang ma-
 ngat rasa, zij kookte rijst en
 bakte visch tot de graten heerlijk
 croquant waren, (Malém Diwa);
 ranoeb koenèng pi-

neung rapōh, sabōh boengkōih sinandikeuë, een zak gele sirih en (door droging) brosse pinangnoten (had zij) daar voor zich, (Noen Parisih); zie verder vbd. i.v. boengka II. Peurapōh, broos enz. maken, (ook) door een toovermiddel rapōh maken; zulk een toovermiddel; jōh njan neubeuët doe'a peurapōh, ranté loerōh djeuët keu sira, toen reciteerde hij eene peurapōh-tooverformule en de ketens (waarmede hij geboid was) vielen van zijn lichaam af en werden zoo fijn als zout, (Dioe Plinggam); peurapōh narit, zich niet beheerschen, scherpe woorden uiten.

RASA I (Skr. rasa), gevoel, smaak, gewaarwording, gevoelen, meening, (zie vbd. i.v. leubèh, meura h è', padò', pineung); voelen, proeven, smaken, gewaar worden, ondervinden, meenen, van meening zijn, (zie vbd. i.v. hirōb, koeah, lōm, mangat, njeum, paleuët I, raseuki). Meurasa, voelende, proevende, smakende, ondervindende, meenende; gevoeld, geproefd, gesmaakt, ondervonden, gemeend, smake-lijk, aangenaam (voor het gevoel, den smaak), gepast, passend; panglima kheunteuma meunòë: pakri poetròë njang meurasa; seu'ot poetròë han lōn bri prang, poetròë soeang bè' djihawa, de panglima vroeg vervolgens: „hoe denkt ge, prinses, erover”, (wat

is naar uw oordeel het best); de prinses antwoordde: „ik geef geen toestemming om ten strijde te trekken, laat hij eene ongeluk aanbren- gende prinses niet begeeren”, (Malém Diwa); keureuna Beuginda radja meudèëlat, lōn poeboeët dinab hana meurasa; boekōn tjeurentja djeuët keu salah, si'oelah-oelah darōhaka, want Uwe Majesteit is een eerbiedwaardige vorst, het zou niet passend zijn, indien ik het vóór U deed; het zou niet weinig laakbaar van mij zijn, ik zou mij aan eene fout, bijna aan majesteitsschennis schuldig maken, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. manjōh, meunasa bat, rab. Peurasa, laten rasa, of rasa (verb. en subst.) met versterkte beteekenis, (verder naar het Mal.) de smaak (als een der vijf zinnen, zie vbd. i.v. pantja'indra); ka lōn peurasa keu djih, ik heb het hem al laten voelen; habéh-keu narit doem neubringat, sakét mangat neupeurasa, hij maakte hem aan alles indachtig, zoowel het on-aangename als het aangename liet hij hem voelen, (Pòtjoet Moe-hamat); zie verder vbd. i.v. lahé, leulah, njeum, pèh, peurangeuj, rantjana. Peurasa'an, (Mal.), meening, gevoelen; (ba') peurasa'an lōn, naar mijne meening. Zie njeum, ra'sa I.

RASA II, zie ra'sa.

RA'SA I, ook rasa (Skr. rasa), kwik, kwikzilver, (dat o.a. als on-

kwetsbaar makend middel wordt beschouwd); oereuëng peutamòng ra'sa keubaj, of ra'sa salèh, iem. die deskundig is op het gebied van het doen indringen (n.l. door inwrijving gepaard met eene bepaalde kuur) van kwik in het menschelek lichaam om het onkwetsbaar te maken.

RA'SA II (Skr. *rakṣā*, bewaking, wacht); balè' ra'sa, (eig. wacht paviljoen), zie i.v. balè.

RA'SASA, ook ré'sasa, reu'sasa (Skr. *rākṣasa*), demon, reus, booze geest, (in hik.); zie vbd. i.v. lōn II, nab. Zie boeta II, gògasi.

RASEUDÈN, (Ned.) resident, (mod.); ka geutamòng keudéh oe bèntèng, ba' raseudèn geupeugah haba, zij gingen toen naar het fort om den resident te spreken, (Prang Meuké').

RASEUÈNG, middelmatig groot (van het lichaam), middelmatig van gestalte en daarbij weinig veranderend, zich goed houdend, jong blijvend; badan djih raseuëng, han oebit, han raja, haar lichaam is middelmatig groot, zij is niet klein, maar ook niet groot; gata raseuëng that, thōn djéh lōngngiëng ditnantjit, gij verandert maar niet, toen ik u voor zooveel jaren zag, waart ge ook zoo klein; padé raseuëng, oude doch nog goede padi, overjarige padi, (vgl. oeseuëng).

RASEUKI (Arab. *rizq*), levensonderhoud, middel van bestaan,

kostwinning, levensmiddelen, voedsel, (ook) lot, fortuin, winst, voordeel; mita raseuki, levensonderhoud, een middel van bestaan, voedsel zoeken, (zie vbd. i.v. oelèë); han tòm mipa-djōh aneu' nabi, doemmi saré di lam rimba; sòë njang padjōh aneu' nabi, lhèë boeleuën raseuki han djirasa, (de tijger zeide:) wij allen in het bosch hebben nog nooit een kind van een profeet opgegeten; (want we weten:) wie een kind van een profeet opeet, zal gedurende drie maanden geen voedsel proeven, (Nabi Oesoëh); toeah moebagi-bagi, raseuki meudjeumba-djeumba, (lett. het geluk is in deelen en de fortuin in groepen verdeeld, i.e.) ieder heeft zijn geluk en zijne fortuin, (sprkw.); ka habéh raseuki, (lett. het levensonderhoud is op, de fortuin is geëindigd, i.e.) gestorven, (vgl. vbd. i.v. piaman); raseuki banggi, buitenkansje, onverwacht voordeeltje; zie verder vbd. i.v. hinggā, lawala, peuteumoeën (sprkw.), plah (sprkw.). Meuraseuki, levensonderhoud enz. krijgen of hebben; zie vbd. i.v. boeja.

RASEULÈ, ruitvormig stukje metaal als versiering op onderwetsche sieraden.

RASEUTŌM I; bōh raseutōm, e.s.v. bloemknop (Jav. *padma sari*), die als medicijn wordt gebruikt en in de awenēh peuët plōh peuët voorkomt.

RASEUTOM II, zie raseutōng.
 RASEUTONG, of raseutōm, eene kwaadaardige soort zweer in den neus, die, naar men zegt, ontstaat door den beet of het eitje van eene kleine soort rups, ook raseutōng of oelat raseutōng genoemd, die gaarne in seukè-bloemen zit.

RASI (Mal. rasi, gesternte, Skrt. rāgi, teeken van den dierenriem), door middel van een wichelboek een passenden, geluk aanbrengenden naam voor een kind zoeken, (een naam) geven, noemen, heeten, (ook) passen, geluk aanbrengen (van een naam), eene gunstige uitwerking hebben, baten (van b.v. een geneesmiddel), aarden; soerat rasi, wichelboek voor het geven van een naam; rasi nan, een naam geven, noemen, heeten, (zie ook i.v. nan I, en vbd. i.v. leumoeëng); hana djirasi (of hana meurasi) nan njòë, tabalé' la'é, deze naam past (hem) niet (brengt hem geen geluk aan), ge moet hem veranderen; oebat oeròë djéh hana djirasi (of hana meurasi) ba'lōn, dat geheesmiddel van onlangs heeft mij niet gebaat; hana djirasi (of hana meurasi) djidoëë' sinòë, hij kan hier niet aarden. Meurasi, passend, geschikt, geluk aanbrengend, eene gunstige uitwerking hebbende, batende, aardende; teuma neubōh nan that meurasi, Boediman Kandé roepa sambinòë, daarop gaf zij (haar pas gebo-

ren kind) een bij haar schoone uiterlijk zeer passenden naam, n.l. B. K. (i.e. wijs en helder als eene lamp), (Dioe Plinggam). Peurasi, laten rasi, of rasi met versterkte beteekenis; peuë tapeurasi nan, wat voor naam zullen we (hem) geven of laten geven.

RA'SI (Mal. raksi), met wierook berooken, boven wierook houden, aldus parfumeeren, (van b.v. kleeren, pinang, tabak; syn. van ganggang en hōj, doch minder gebruikelijk). Teura'si, met wierook beroekt, geparfumeerd; minjeu' teura'si, geparfumeerde klapperolie, (als haarolie gebruikt, syn. van minjeu' lilén, zie i.v. minjeu'); bakōng teura'si, geparfumeerde tabak.

RASIA, ook rahsia, roesia (Skrt. rahasya), geheim, geheimenis, verborgenheid, geheim, verborgen bedoeling, het binnenste, het innerlijk, (ook als technische term in de mystiek, vertaling van Arab. sirr, geheimenis, het diepste innerlijk, de menschelijke ziel in de diepste beteekenis, zie ook Atj. sé), (verder) droom, droomgezicht, droombeeld; (adj.) verborgen, geheim; (verb.) verborgen, geheim houden, (ook) een geheim mededeelen, iets in vertrouwen zeggen, openbaren; la dōm ma'ripat geukheun lhèë bagi, até daki, ròh rasia; ... ma'ripat rasia ta-wadjōh keu Toehan, oeròë malam hana loepa, volgens sommigen zijn er drie

soorten van kennis (van God), die met het zuivere hart, die met den geest en die met het diepste innerlijk; ... kennis (van God) met het diepste innerlijk (wordt verkregen door) de gedachten op den Heer te concentreeren en Hem dag en nacht nimmer te vergeten, (Ma'ripat); na sikeudjab piōh di sinan, teungeut Hōkeuman pangsan raja; Hōkeuman Alam jōh njan pangsan, teukeudi Toehan leumah rasia; na njeum teuka oereuēng binōē, roepa bagōē bintang dōheura, een oogenblik nadat hij daar was gaan uitrusten, viel H. in diepen slaap; in zijn diepen slaap kreeg H. A. toen door Gods beschikking een droom; hij zag in den droom eene vrouw komen, wier uiterlijk zoo schoon was als (de ster) Venus, (Dioe Plinggam); toean poetrōē aneu' djōndjōngan, oe ba' lamaneurasia; neukheun toean koe neukanoeri, ka'ōj djandjingōn èēlia, de prinses, Uwer Majesteits dochter heeft mij eene vertrouwelijke boodschap medegegeven; zij zeide, dat gij, heer, een kanoeri moet geven (ter vervulling van) eene gelofte van haar tegenover de heiligen, (Banta Beuransah); njan Djébra'i jōh njan marit, haba njang bitneurasia, toen sprak (de aartsengel) Gabriël, de waarheid openbarende (aan den profeet Adam), (Asaj djeuēt padé); zie

verder vbd. i.v. kianat, kiblat, madjadi, meutjeuroet, miē (sprkw.), oeneun (sprkw.), patjah, peuē.

RASO', houten of bamboezen stokken, die de nokbedekking van dubbelgevlochten klapperbladeren aan het dak bevestigen, ook tjoetjō' of tjeunoetjō' of tjeunoelō' doeē genoemd, (zie i.v. doeē), (verder) weefstokken voor het overbrengen van de schering van het scheerraam naar het weefgetouw, (verb.) de schering aanbrengen, op het weefgetouw ordenen, (zie vbd. i.v. euntjhō').

RASOEAT (Arab. rasjwah), geld om iemand om te koopen, ook dat men b.v. iemand geeft voor het bezorgen van eene vrouw, met wie men ongeoorloofden omgang wil hebben; njang toeēng rasoeat 'è'tikeu-ētdji salah, njankeu njang sah raja that dēssa, wie zich laat omkopen, heeft eene valsche gezindheid en is stellig een groot zondaar, (Pōtjoet Moehamat); bi ē' padjōh rasoeat, een (verachtelijke) kerel, die zich laat omkopen, (of) die anderen vrouwen bezorgt.

RASOEJ (Arab. rasōel), gezant (Gods), inz. de Profeet Mohamad; rasoeolōlah (Arab. rasōeloe 'l-lâh), Allahs gezant, i.e. de Profeet Mohammad, (zie vbd. i.v. iman); soenat rasoej, zie i.v. soenat; tjahdat rasoej, zie i.v. tjahdat; zie verder vbd. i.v.

meureuroej, en vgl. meureusaj.

RASOELŌLAH, zie i.v. rasoej.

RAT, of rhat, zie srat.

RATA, vlak, effen, gelijk, gelijkelijk, gelijkmatig, ganschelijk, overal, allemaal, alles, allen zonder onderscheid; tanòh rata, vlak land, effen terrein; *handjeu-ët, aneu', ta'éh sinòë, oe-reuëng binòë peunòh rata*, ge kunt, mijn zoon, hier niet slapen, het is hier overal vol vrouwen, (Malém Diwa; deze regel volgt op den i.v. loelōih geciteerden regel); zie verder vbd. i.v. lipat, maté, oepa, pakat, pawō', peukajan, plah, poetéh. Meurata, iets gelijkelijk, met z'n allen doen, zich over alles of allen uitstrekken, zich overal verspreiden (van b.v. een glans); tameurata bandoem, laten we het met ons allen doen (b.v. allen eene bijdrage geven); meungnjò dagangan ba meunekat, balé ta'angkat tameurata; barang meunekat tapeusahò, djeunèh malò njan ngòn soetra; adat meukat tjawan pingan, tablòë toe-an, doemteu rata, als het kooplieden (van overzee) zijn, die koopwaren aanvoeren, lost met u allen dan (de koopwaren); brengt ze bijeen, (zooals) de soorten lakhars en zijde; indien zij potten en pannen verkoopen, koopt gij, heeren, met u allen er dan van, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. lang. Peurata, vlak, effen, gelijk maken,

effenen, nivelleeren, over één kam scheren, gelijk behandelen, geen onderscheid maken tusschen, iets over allen uitstrekken; ba'-ba' lam oeteuën bandoem djipeurata lé angèn, al de boomen in het bosch zijn door den wind omgewaaid; goekèëkoe tadjam boekòn boebarang, habéh neureupang neupeurata, mijne zeer scherpe klauwen (zeide de tijger) hebben zij afgesneden en gelijk gemaakt, (Nabi Oesoeih); habéh bandoem djipeusanteut, beutthat pòtjoet ngòn silaba; namiët ngòn pò han meuri lé, boeët si kaphé djipeurata, allen scheren zij over één kam, zelfs prinses en slaven; wie slaaf is, wie heer, het is niet meer te onderscheiden, de ongeloovige nivelleert alles, (Prang sabi); lheu-éh njan poetròë neukanoeri, peudjamèë paki ngòn oelama; ngòn pahlawan doem sinaròë, toean poetròë neupeurata, daarop gaf de prinses een kanoeri en onthaalde de behoeftige vromen, de geleerden, als ook de voorvechters, over allen zonder onderscheid strekte zij haar onthaal uit, (Pha Soeasa); zie ook vbd. i.v. bajōh.

RA'TA (Skr. ratha), wagen, zetel, gew. van eene bovennatuurlijke soort, (in hik.); zie vbd. i.v. atō, kangka, nila II.

RATAB I, gelijk maken, (snijden, scheren, snoeien enz., van b.v. eene omheining, den rand van

een dak); teungòh djiratab pageuë, hij is bezig de omheining gelijk te snijden. Meuratab, gelijkgemaakt, de handeling ratatab verrichten. Vgl. rampéh.

RATAB II (Mal. ratap), rouwklacht; weeklagen, jammeren (over een doode), (meer in hik.); tangèh ngòn ratatab moebagòë-bagòë, reujòh boen-jòë dalam atana, zij huilde en jammerde op allerlei wijzen en maakte een groot rumoer in het paleis, (Diwa Akaïh). Meuratab, de handeling ratatab verrichten. Vgl. ba'e, mòë, njaba', phō I.

RATAH, eene bij de rijst behoorende toespijs, zooals vleesch, visch, groenten, eten zonder rijst; ratah eungkōt, visch eten zonder rijst. Meuratah, zonder rijst gegeten, (van eene bij de rijst behoorende toespijs), de handeling ratah verrichten, ratah met meerv. subject. Zie seungeu (dat gebruikelijker is).

RATÉB (Arab. râtib), e.s.v. godsdiensttoefening, bestaande in het gemeenschappelijk opdreunen van godsdienstige formules, zooals de geloofsbelijdenis, lofprijzingen van Allah en Zijn Gezant, of van vrome liederen, al of niet gepaard gaande met bepaalde lichaamsbewegingen of met tamboerijnenbegeleiding, (verder) het gemeenschappelijk of beurtelings opdreunen van wereldsche liederen onder het uitvoeren van dansbewegingen; (verb.) een ratéb uitvoeren,

litaniën, vrome liederen zingen, (zie vbd. i.v. mènsa); ratéb broeë', zie r. poelèt; r. doeë', een in zittende houding uitgevoerde ratéb (bij den r. sadati, en den r. poelèt, zie ook i.v. lagèë); r. dōng, een in staande houding uitgevoerde ratéb (bij het sadati-spel); r. goeloehét, zie r. koeloehét; r. Hadat, naar den Hadramitischen heilige al-Haddâd, (zie i.v. hadat); r. hoeb-bahilō, = r. mènsa; r. inōng, vrouwen-ratéb, bestaat uit stichtelijke liederen, (ook hadien tjakri genoemd, zie vbd. ervan i.v. kandé); r. koeloehét of goeloehét, = r. mènsa; r. lhō', zie r. poelèt; r. likò', zie r. poelèt; r. mènsa, zie i.v. mènsa, en vbd. ook i.v. meulabari; r. meulabari, zie i.v. meulabari; r. meuseukat, naar de plaats Mascate, (zie vbd. i.v. djambia); r. poelèt, ook r. broeë', r. tjoeë', r. lhō', en r. likò' genoemd (zie i.v. lhō' II en likò'), een wereldsche ratéb, evenals de ratéb sadati gew. uitgevoerd door twee concurrerende partijen, elke partij bestaande uit een of meer „voorzangers” (radat) en 8 à 20 „gezellen” (rakan), die in hoofdzaak liefdespantōn's zingen, terwijl zij daarbij in zittende houding allerlei harmonische bewegingen met de armen maken en o.a. met houten ringen, die den vorm van een afgesneden trechtermond hebben (bòh poelèt, of broeë' poelèt,

of tjoeè' poelèt geheeten), manoeuvreeren of op kleine tamboerijnen slaan, welk reciet, dat ook door afzonderlijke muzikanten met groote tamboerijnen wordt begeleid, evenals bij den ratéb sadati afgewisseld wordt door nasib-, en kisahvoordrachten (zie i.v. kisah en nasib II), waarbij niet gesticuleerd of met voorwerpen gespeeld wordt; r. rapa'i, bij het rapa'i-spel; r. sadati, zie i.v. sadati; r. saman, zie i.v. saman; r. taheulé, zie i.v. taheulé. Meuratéb, een ratéb uitvoeren, de handeling ratéb verrichten, ratéb (verb.) met meerv. subject; zie vbd. i.v. glét. Peuratéb, eene ratéb-uitvoering laten houden, vrome liederen zingen voor; tapeuratéb aneu' gata, bè' djimòë, zing wat vrome liederen voor uw kind, dat het niet huile. Vgl. liké, seulaweu-ët.

RATÈÈ, niet goed wijs, niet goed bij zijn zinnen, niet recht bij zijn positieve (zoodat men wartaal spreekt), half gek, (b.v. van verdriet, van verliefdheid); oemoe moeda mantòng that koembèë, sòë eu ratèë hilang bitjara, zij was jeugdig, zelfs nog zeer jong van leeftijd, en wie haar zag, werd halfgek en radeloos, (Djoehan Meusapi); sòë njang kalòn le njang ratèë, le njang seudèë poengò gila, wie haar zag werd (door hare schoonheid) vaak half gek, idioot of krankzinnig, (Malém Diwa);

binatang paléh hana akaj, sang ka dawaj seudèë ratèë; boebajang dròë di baròh glé, han djipiké oeròë ba' oelèë, het ellendige beest had geen hersens, het leek verbijsterd van zinnen, idioot, half gek; zijne eigen schaduw onder den berg (hield hij voor een anderen tijger), zonder te bedenken, dat de zon boven zijn kop stond, (Plandō' Kantjé). Meuratèë, niet goed wijs zijn, zich zoodanig gedragen. Peuratèë, half gek maken; peuratèë dròë, zich half gek maken, of zich zoodanig gedragen, zich als zoodanig aanstellen. Vgl. datèë, dèë.

RATÉN-RATÉN, of rateuën-rateuën, (iets of allerlei) nemen in het wilde weg (zonder te letten op wat men neemt, b.v. bij het plukken van bloemen of bladeren), luk raak nemen; teuma neutjò' ratén-ratén, ngoej njang la'én idja gasa, daarop nam zij zonder uit te kiezen een ander kleed (uit de kist) en trok het, een grof kleed, aan, (Malém Diwa; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. groem).

RATEUËB, ook reuteuëb, hier en daar, overal aangaan, rondtrekken, rondloopen; peue boeëttarateuëb djeuëb-djeuëb teumpat, waarvoor ga je overal aan. Meurateuëb, de handeling rateuëb verrichten, rateuëb met meerv. subject; kamèng abéh dji-meurateuëb doem lam lampōih gòb, de geiten

loopen overal rond in den tuin van een ander. *Peurateuëb*, laten *rateuëb*.

RATEUËN-RATEUËN, zie *ratén-ratén*.

RATJÖN (Mal. *ratjoen*), gift, vergift; *boengòng ratjôn*, bloem van de *gandaroesa*-plant. Zie *bisa*, *toeba* I.

RATOE (Mal.-Jav. id.), vorst, koning, (in hik.); zie vbd. i.v. *mò'taba*.

RATÖH, onafgebroken over iets of over allerlei praten, ratelen over, kletsen, zwammen over; *djiratōh doempuë*, *njang kòn-kòn djipeugah*, zij kletst aan een stuk door over alles en nog wat, en zegt dingen, die niet waar zijn; *djiratōh òn kajèë rimba*, zij kletst over alles en nog wat, (lett. over de bladeren in het bosch); *narit ratōh*, allerlei kletspraatjes. *Meuratōh*, de handeling *ratōh* verrichten, *ratōh* met meerv. subject, (ook) = *meusadati*, (zie i.v. *sadati*); *habéh narit ni meuratōh*, *teungkoe lajōh dalam dada*, toen het oude vrouwtje met haar onafgebroken geratel (met haar einde-loos verhaal) klaar was, was de *teungkoe* slaperig geworden, (Noen Parisi).

RAWA I, *tule*, gaas, (ook) de van *rawa* vervaardigde staart van een vlieger (zie i.v. *glajang*); *tulen*; *tirè rawa*, *tulen gordijn*, (zie vbd. i.v. *nalām*).

RAWA II (Men. *Rao*), naam van een landschap in het Noorden van de residentie Sumatra's

Westkust, grenzende aan de residentie Tapanoeli, (in het Atjèhsch gew. verstaan:) de Westkust van Atjèh, waar de bevolking van Menangkabausche afstamming is, (verder) iemand, lieden van de Westkust, ook *aneu' Rawa*, (zie ook i.v. *aneu'* en *djamèë*, en vbd. i.v. *radja*); *Rawa meu'ikoe*, gestaarte *Rawa*, (minachtende aanduiding van lieden van de Westkust, met zinspeling op *rawa*, *tulen* staart van een vlieger, zie *rawa* I, en zie verder i.v. *aneu'* en het antwoord van *Rawa*-lieden i.v. *tjalōng*); *bahkeu doemnòë ngòn basa Atjèh*, *bah lōn peusarèh ngòn basa Rawa*; *pinggang rampéng dandanja bidang*, *beusambōt poela lihé njang djeundjang*; ... tot zoover in het Atjèhsch, laat ik het nu verder in het *Rawa'sch* (i.e. *Maleisch*, vermengd met *Atjèhsch*) zeggen; (uw) middel is *tenger* en (uwe, eig. hare) *borst* breed en daarop volgt een rechte, slanke hals; ..., (*Tjintaboehan*).

RAWA III (Men. *rao*, Mal. *rawa*), eene wilde duivensoort; *leuë' ngòn rawa mirahpati*, *han é' kheun kri ngòn langkoebèë*, (er waren verder) de duivensoorten l, r. en m., ontelbare soorten en voorts *snippen*, (*Plandō' Kantjé*).

RAWA', iets op goed geluk af, in het wilde weg doen, (b.v. *schieten*, *werpen*, *nemen*), (ook) *rond-scharrelen* en van allerlei *nemen* (b.v. *vruchten* van *andermans*

boomen); *djisròm djirawa'rawa'*, *hana djitoe-pat takat pat oereuëng pattjitjém*, hij gooit maar op goed geluk af (met steenen b.v.) zonder te weten in welke richting zich een mensch of een vogel bevindt; *beudé rawa'*, een schot in het wilde weg, (b.v. des nachts van eene vesting uit om den vijand te verschrikken); *panè kadja' rawa' boenòë kòn*, waar heb je van zooeven af rondgescharreld; *bòh kajèë habéh djirawa' lé aneu' miët*, de vruchtboomen zijn allemaal leeg geplunderd door kinderen. *Meurawa'(-rawa')*, de handeling *rawa'(-rawa')* verrichten, *rawa'(-rawa')* met meerv. subject; *meurawa'rawa'djeuë b-djeuëb djoerōng*, door alle dorpspaden rondscharrelen. *Peurawa'(-rawa')*, laten rondscharrelen, rondscharrelen met; *bè' kapeurawa'rawa' adòëkeu lam-lam oeteuën*, ga niet met je broertje overal rondscharrelen tot zelfs in het bosch.

RAWAN, zie *raweuën*.

RAWANG, plassen aan de kust, strandmeertje; *eungkōt rawang*, visch, die in dergelijke plassen voorkomt; *bè' tablōh lam rawang, lhō' that*, ga niet in het meertje, het is er erg diep. Zie *brawang*.

RAWATOE I, een in verhalen voorkomende vogel van boven-natuurlijke soort, ook *diwatoe* genoemd; vgl. *diwata*.

RAWATOE II, e.s.v. plant, die ook

en meer *maïh-maïh* genoemd wordt, (zie i.v. *maïh*); *ladōm seulanga ladōm rawatoe*, *ladōm gahroe timòh moebandja*, deels waren het *seulanga*-, deels *rawatoe*-, deels *gahroe*-planten, die er in rijen groeiden, (*Poetròë Peukisōn*); *ròt toenōng boengōng rawatoe*, *ròt baròh*, *teungkoe*, *peukoela djawa*, aan den Zuidelijken kant groeiden *rawatoe*-bloemen, en aan den Noordelijken kant, *teungkoe*, *p-dj-boomen*, (*Malém Diwa*).

RAWÉ, in hik. ter wille van het rijm soms *rawòë*, winden, op-, of afwinden (van zijde, zie vbd. i.v. *rangginòë II*), spinnen (van een web), in het water met een langen stok of iets dergelijks rondtasten om iets te zoeken, dat erin gevallen is, dreggen, (fig. vaak verdubbeld) in zijne gedachten wenden en keeren, overdenken, overwegen, (een gedicht b.v.) in zijne gedachten samenstellen, fantaseeren, (ook) uiting geven aan allerlei in zijn binnenste woelende (droevige of booze) gedachten, lamenteeren, razen, (verder) heen en weer gaan, woelen, onrustig, ongerust zijn (van de gedachten, het gemoed); *ramideuën teungòh djirawé glabaïh*, de spin is bezig haar web te spinnen; *sa'òh lōn ka poetōih boenòë*, *lōn keumeung dja' rawé singòh*, (het touw van) mijn anker is zooeven gebroken, ik zal morgen er naar gaan dreggen; *dì gòb geukarang*

deungòn awé, ladōm geuranté deungòn talòë; di lōn lōn karang dalam até, lōn rawé-rawé lam dada dròë, anderen stellen iets samen van rotan en binden het soms vast met een touw; ik, ik stel iets in mijn binnenste samen, het in mijzelf overdenkende, (Hik. Rantò); oemoelimòng thōn lōn piké-piké, lōn rawé-rawé lōn kira-kira, gedurende vijf jaren heb ik (over dit) werk nagedacht, heb ik het overwogen en overdacht, (Prang Gōmpeuni); hana panjang oelōn rawé, soesah até oelōn peudòë, ik zal niet lang hierover fantaseeren, (want) het is lastig om het dan in dichtmaat op te stellen (eig. aaneen te rijgen), (Goemba' Meuih); meunan-meunandoem djirawé, weueh até Sangirah moeda, zoo gaf hij uiting aan al zijne weemoedige gedachten, en de jeugdige (prinses) S. kreeg medelijden (met hem), (Indra Bangsawan; deze regel volgt, met één regel ertusschen, op de regels, geciteerd i.v. oendandé); djirawé-rawé (of meurawé-rawé) até lōn, hana mangat, mijn hart is onrustig, ik voel mij niet gerust. Meurawé, de handeling rawé verrichten; meunan leumah dalam até, djimeurawé malam oeròë; sampòë piké dalam poeuët, wòë radja tjoet teuma doedòë, op dat denkbeeld was zij gekomen, nadat zij er dag en nacht over nagedacht had; toen

zij tot een besluit was gekomen, kwam de jonge koning terug, (Goemba' Meuih); kheunda' peutjré oereuëng doea, pakri daja ngòn poepalòë; teuma leumah dalam dihé, dalam batén djimeurawòë; Lila Banggoena lōn peukawén, deungòn la'é, poetròë sinòë, zij wilde die twee personen van elkander scheiden en zocht naar een middel om dat ongeluk teweeg te brengen; in haar binnenste erover nadenkende kwam de gedachte in haar op: „ik zal L. B. met een ander, met eene prinses van hier laten trouwen”, (Goemba' Meuih); pò nahoda è' moebalòt, that moepòt-pòt meuseurapa; Bangta Ahmat kadjitjaròt, è' moebalòt dalam idja; ... Ahmat teudoeë' kèh-kèh koedé, njang meurawé pò nahoda, de scheepskapitein had (van angst) zijne broek bevuild, en hij mopperde en vloekte; hij schold B. A. uit, terwijl zijn kleed vol uitwerpselen zat; ... A. bleef stil zitten, zijne schurft krabben, de, terwijl de scheepskapitein steeds door raasde, (Banta Ahmat); teuingat-ingat meurawé-rawé, salèh maté lōn djoedò hana; ..., zij dacht steeds (aan haar echtgenoot), en gaf uiting aan allerlei droevige gedachten (zeggende:) misschien ga ik dood, terwijl mijn echtgenoot er niet bij is, ..., (Tjintaboehan); djeureukha meurawé, zie i.v. djeureukha;

zie verder vbd. i.v. gòë. *Peurawé*, laten *rawé*, ongedurig, ongerust maken.

RAWÉT; *boengòng* (poeti') *rawét*, naam van een versieringsmotief; *teubiët tamòng boengòng rawét*, *lheuëh moepalét teuma hana*, b.r.-motieven gingen in en uit, eerst ineengestrengeld en vervolgens niet, (Noen Parisi; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. *kalō'*, en gaat vooraf aan den regel, geciteerd i.v. *boegam*).

RAWEUËN, ook *rawan* (Mal. *rawan*), verstrooid, aan iets anders denkende dan waaraan men bezig is, van streek, verbijsterd, bezorgd, aangedaan, bedroefd, mistroostig; *sòënjang kalòn raweuënkeu até*, *di até-até di mata-mata*, wie haar (de schoone, gevangengenomen prinses *Tjintaboehan*) zag, raakte van streek en verloor haar niet meer uit het hart noch uit het oog, (*Tjintaboehan*); *ta'iëm, adé'eunda, bè' tamòë lé, raweuënkeu até kaleuboe keukanda*, weest stil, zusjes (vrouwtjes), weent niet meer, mijn hart raakt daar door bedroefd, (*Tjah Koebat*): *proemòh toelòt poetròë Tjoet Awan, njang leubèh rawan sinan soeloe-tan*, de jongste gemalin heette prinses *Tj. A.*, bij haar verstrooide de soeltan zich het liefst, (*Di-oë Plinggam*); *geudja' peureutjé' ië rawan, Tjoet Arian meudjeulih rasa*, men besprenkelde hem (den uit

zijne bezwijming bijgekomen *Arian*) met water tegen verbijstering (bezwijming) en *Tj. A.* voelde zich weer behoorlijk, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. *pantōn*. *Peuraweuën*, verstrooien, van streek brengen, verbijsteren, bezorgd enz. maken.

RAWEUËT I, met de vingers bij wijze van kam door het haar over het hoofd strijken, aldus (het haar) naar achteren of naar boven strijken; *karaweuët ò' oe ateuëh, bè' meusoej-soej*, strijk je haren naar boven, laat ze niet zoo verward staan. *Meuraweuët*, gestreken (van de haren), de handeling *raweuët* verrichten.

RAWEUËT II, heen en weer, op en neer gaan (van de gedachten, van het hart, bij weifeling, ongerustheid, onzekerheid tusschen hoop en vrees), onbestendig, ongedurig, onrustig, ongerust, onzeker zijn; *djiraweuët até lōn keudéh keundòë*, mijn hart gaat heen en weer, wordt heen en weer geslingerd door allerlei gedachten, is onrustig. *Meuraweuët*, de handeling *raweuët* verrichten, (ook) overal aanloopen, rondtrekken, rondloopen, rondscharrelen; *até lōn meuraweuët that, hana seunang*, mijn hart is erg onrustig, ik voel mij niet gerust; *meuraweuët djeu-ëb-djeuëb gampōng*, door alle dorpen trekken, in alle dorpen rondscharrelen.

RAWI (Arab. *râwî*), in hik. ter wille van het rijm soms *rawdòë*, verhaler, verteller, overleveraar,

(ook) verhaal, vertelling, overlevering, traditie, episode, geschiedenis; (verder) verhalen, vertellen, overleveren, een verhaal, een hikajat samenstellen; meunan riwajatsabòh rawi, meunòëlagisabòh bagòë, zoo (als even vermeld) luidt eene overlevering van een overleveraar, eene andere overlevering luidt als volgt, (volgt eene godsdienstige traditie van gelijke strekking), (Prang sabi); beuët rawi, een verhaal lezen, inz. de levensgeschiedenis van den Profeet voordragen, (zie i.v. mò'lōt); panjang rawi, het verhaal is lang, lang van verhaal, lang van stof, (ook) eene lange geschiedenis hebbende, een lang leven achter den rug hebbende, met veel ervaring, van veel ondervinding, iem., die veel heeft beleefd en daardoor veel levenswijsheid bezit; meunòë bangòn haba soerat, lōn hikajat meungsibandja; ... 'òh lōn peugah panjang rawi, han lōn toekri njang moemada, de brief luidde als volgt, — ik zal er echter maar in een paar regels van vertellen; ... als ik er een lang verhaal van maak, dan weet ik niet wat voldoende is, (Noen Parisi); trōihlé teuka keutjhi' Abō', oereuëng njang lhō' panjang rawi; djikheun ka tō' pòtjoet Banta, sadjan neuba ngòn si nja' ti; meunan djikheun djipeuhaba, oereuëng toeha panjang rawi, toen

kwam k. A., iemand met veel inzicht en van veel ondervinding; hij zeide: „prins B. is aangekomen en heeft de prinses medegebracht”; aldus zeide hij, de oude man van veel ondervinding, (Banta Ahmat; zie ook vbd. i.v. lhō' I); maséngroepa hanasaban, poetéhitam mirahsròë-bròë; han é' kirabōh teuladan, bahkeudoemnasabòh rawòë, zij hadden allen verschillende gedaanten, waren niet gelijk, waren wit, zwart, rood; het was een mengelmoes van kleuren, waarvoor geen voorbeeld (ter vergelijking) is te bedenken; tot zoover slechts deze episode, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. dalang, keubòih, lambat.

RAWÒE I; meurawòë, verward, in de war, van de wijs, van streek; meurawòë that djimarit, wat spreekt hij verward. Peurawòë, in verwarring, enz. brengen; bè' tapatéh ma'na loempòë, djén peurawòë (var. peura-boeë, op eene andere plaats in eene soortgelijken zin: poewawòë), teungkoe, gata, hecht geen beteekenis aan een droom, het is een djén, die u, teungkoe, van de wijs wil brengen, (Malém Diwa); hé, poetròë tjoet, ingat keudròë, djipeurawòë (var. djipoewawòë) gata, intan, wees op uwe hoede, kleine prinses, (een djén) zal u van de wijs trachten te brengen, lieveling, (Goemba' Meuih). Vgl. rawòh.

RAWÒÈ II, zie rawé.

RAWÒÈ III, zie rawi.

RAWÒH, overal aanleggen, overal aanloopen, afloopen, ronddolen, rondtrekken, in alle richtingen doorkruisen, (fig.) uitweiden, wijdloopig zijn, (verder) onrustig ongedurig zijn; sòë pò leumò njan djirawòh-rowòh lam lampōih gòb, van wien is die koe, die in een andermans tuin rondloopt; zie verder vbd. i.v. lisi, pò I; hana goe-na panjang rawòh, djarròë keubōih lōn karang njòë, het heeft geen nut om (hierover) lang uit te weiden, mijne vingers zouden maar verdoofd raken bij het samenstellen van dit verhaal, (Goemba' Meuih); até lōn djirawòh-rowòh sabé, hana seunang, mijn hart is voortdurend onrustig, ik voel mij niet gerust. Meurawòh, de handeling rawòh verrichten; inōng njòë han tòm na di roemòh, sabé djidja' meurawòh, deze vrouw is nooit thuis, altijd gaat zij uit en loopt overal heen; oeròë pi beungòh djimeurawòh, djeuëb-djeuëb roemòh na djiteuka, zodra de ochtend aanbrak, ging hij uit en liep alle huizen af, (Noen Parisi); geunab oeròë a-seutapirōlah, kakeuleupaïh kalam kamòë; sabab até djimeurawòh, batjoet meuteu'òh sikra' boenòë, elken dag — ik vraag God er vergeving voor — schrijft onze pen (onwillekeurig) door; omdat het hart onrustig is, heb-

ben we zooveen slechts een stuk vermeld (van wat vermeld moet worden en waarop we nu terugkomen), (Tambéh toedjōh blaïh). Peurawòh, laten rawòh of rawòh met versterkte beteekenis; meungnjò panjang tapeurawòh, han keu é' djròh oelōn peudòë, als we te veel uitweiden, kan ik (de hikajat) niet mooi in elkaar zetten, (Goemba' Meuih). Vgl. rawòë I.

RAWONG, luidkeels en ranggerekt roepen (zooals een hond huult), janken; geroep, gejank; tarawōng Si Poelan, roep N. N. luidkeels. Meurawōng, de handeling rawōng verrichten, luidkeels en langgerekt schreeuwen, huilen, janken, maanblaffen; peuë tameurawōng lagèë asèë, wat huil je als een hond; soeara tjagèë ngòn soe loetōng djimeurawōng hana reuda, beren en slankapen schreeuwden zonder ophouden, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. reumbōng. Zie drōih, ranggōng III.

RAWÒT, iets, zooals rotan, bamboe, hout, in de lengte gelijk snijden, besnijden (door er de ruwe kanten of dunne stukjes van af te snijden), kleine stukjes afsnijden, in kleine stukjes snijden; sapaj boelat doem geurawòt, aneu' djaròët tjoet doem geudjangka, hare armen waren rond als waren ze met een mes gelijkgesneden, en hare vingers waren klein en als aan elkaar afgestapt, (Malém Diwa); lheuëh djirawòt pi-

neung moeda, djibōh teuma boengōnglawang, nadat zij jonge pinangnoten in kleine stukjes had gesneden, plaatste zij er kruidnagelen bij, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. oentōt. Meurawōt, de handeling rawōt verrichten, rawōt met meerv. subject. Peurawōt, of prawōt, ook srawōt, mes, dat dient om te rawōt, met een kort lemmet en krommen steel. Teurawōt, gelijkgesneden, afgesneden, in stukjes gesneden; bōh slimēng keu asam eungkōt, keumamaīh teurawōt geulawō' sira; lōn dja' di gampōng tjit ka moepatōt, djakalēē seupōt pīlōn rila, slimēng-vruchten dienen als zuur bij de bereiding van visch, afgesneden stukjes gedroogde stokvisch worden met zout vermengd; dat ik uit mijn dorp gekomen ben, is niet meer dan gepast en al wordt het laat, ik neem er genoeg mee, (pantōn).

RĒ, zie ri.

RĒ, de achting of het vertrouwen van anderen door eigen schuld verliezende of verloren hebbende, niet meer in tel, niet meer gelust, niet meer gewild, iets waarvoor men weinig of niets voelt, (ook) geen achting, geen vertrouwen meer hebbende, niet meer lustende, weinig of niets voelende, weinig of geen lust hebbende (om iets te doen), (iets) zonder enthousiasme, slapjes, lusteloos (doen); Si Poelankarē, hana sōē

leungōlé naritdjih, N. N. heeft het vertrouwen van de menschen verloren, niemand luistert meer naar zijne woorden; boeēt njan rē ba' atēlōn, ik voel niets voor die zaak; atēlōn rēlōn keumeung dja' ba' oereuēng njan, ik heb weinig lust om naar dat mensch te gaan; rē that djipoeboeēt boeēt, njeum-njeum é', njeum-njeum han, hij werkt met zoo weinig lust, dat het is alsof hij aarzelt of hij het wel doen zal of niet; peuē rē that djimeuratéb, hana goera, waarom voeren zij den ratéb zoo slapjes uit, er zit geen levendigheid in. Peurē, maken, dat iemand de achting of het vertrouwen van anderen verliest, niet meer in tel is, dat iets niet meer gewild wordt, (verder) op slappe, lusteloze wijze (iets) doen; bē' kapeurē boeēt, kabōh ba' reudjang-reudjang, werk niet zoo slapjes, doe het vlug.

RĒ' I, leelijk (van uiterlijk, van gedrag, van karakter), niet fraai, ongunstig, aanstootelijk, slecht; rē' roepa, prangōē, akaj, leelijk van uiterlijk, van aard, van gedrag; ta'é' oeglédja' kōh seumantō', peureubah poetjō' bladéh aloeē; roepa lōn pi rē', peukajan lōn pi brō', balé lōn dja' doeē' teumpat seungoeē, ga naar het gebergte seumantō'-hout kappen, laat den top van den boom neerkomen aan de overzijde van de kreek; mijn uiterlijk is lee-

lijk, mijne kleederen zijn versleten, laat mij op eene eenzame plaats gaan zitten (of wonen), (pantōn); pakri kajoeë peugala sawè' ba' djaròë, rè' ba' oereuëng nanggròë malèë that mata, hoe kun je je armbanden willen laten verpanden, dat staat leelijk bij de lieden in het land, we zullen ons er erg voor moeten schamen, (sadati-vers). Peurè', leelijk maken; pakòn tapeurè' dròë gata, waarom maakt ge u leelijk. Neurè', leelijkheid, slechtheid; sineurè'-neurè' boeët, meuteumèë oentōng batjoet, hoe leelijk het werk ook zij, men verdient er toch wat mee.

RÈ' II, zie rèt I.

RÈB-RÈB; meuréb-réb, vloeïend, neerstroomend (van tranen), met neerstroomende tranen; Keureuma Wanda habéh narit, boenda meuréb-réb ngònië mata, toen K. W. gesproken had, vloeiden de tranen zijner moeder, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. léb-léb. Peuréb-réb, (tranen) doen vloeien, doen weenen.

RÈÈ, (gew. verdubbeld) klankna-bootsing van het gedruisch van b.v. den vloed, eene overstrooming, windvlagen, het vliegen van een of meer vogels, van kogels, van neervallende steenen, van het stroomen van een groote menigte, van tranen, of woorden; komt gew. in de meu-afleiding voor. Meurèë(-rèë), suizend, loeiend, snorrend, in dichte drommen, in grooten getale (zich

voortbewegende), bij stroomen, stroomend, (eig. rèë-rèë-geluiden makende); bè' kamarit meurèë-rèë, spreek niet zoo ratelend; djitōt beudé seun siribèë, bōh meurèë-rèë seun sila'sa, zij schoten geweren af bij duizend tegelijk en de kogels snorden bij tienduizend tegelijk, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. djoendrōng (onverdubbeld), klōng, kōng I, leubamleuboem, makò, pakhō', poetjō', ragab, reuët, reula.

RÈH-RÈH, bijvorm van drèh-drèh, zie aldaar.

RÈ'IDÈ, meer meurè'idè, verzwakt, uitgeteerd (door ziekte), wegwijnend; gòbnjan (of badangeu) ka meurè'idè, hana djitém poeléh lé, hij (zijn lichaam) is al uitgeteerd, hij zal niet meer kunnen genezen.

RÈN-RÈN, met vele omwindingen, al dan niet stevig, binden, vastbinden, met vele omwindsels omwinden; zie het syn. karè(-karè).

RÉNG, zie sréng.

RÉ'SASA, zie ra'sasa.

RÈT I, ook rè', ròt, en soms, (vooral indien gevolgd door nòë, nan, déh:) roe, weg, pad, gang, richting, kant, zijde, (fig.) weg, uitweg, gelegenheid, middel, wijze, reden; (verder) langs, in de richting, aan den kant van; bè' kadoeë' ba' rèt, le that gritan, zit niet op den weg, er gaan zeer veel rijtuigen voorbij; bè' kadoeë' ba' rèt gòb dja', zit niet waar ande-

ren moeten passeeren; rèt raja, groote weg, heerweg; babah rèt, zie i.v. babah; oereuëng ba rèt, gids; bè' keunan rèt toean koe brangkat, akhé sisat dalam rimba; beukit toean koe seutèt rèt wië, hana sapeuë na meung rimba; beukit toean koe brangkat rèt oeneun, le di sinan meuteumeung bala; beukit tadjà' rèt njang teupat, le meularat toean koe njawa, heer, sla niet dien weg in, want dan zult ge ten slotte in het bosch verdwalen; indien gij, heer, den weg links volgt, dan zal er niets zijn dan het bosch; indien gij den weg rechts inslaat, dan zult gij daar vele gevaren ontmoeten; indien gij den weg recht voor u uit gaat, dan zult gij met uw leven in vele moeilijkheden geraken, (Tjah Koebat); neuta' rèt wië neusangga rèt oeneun, di teungòh mideuën meugeugisa, hij sloeg hem van links en (zijn tegenstander) pareerde den slag van rechts en zij draaiden op het slagveld in de rondte, (Dioe Plinggam); rètnòë, rètnan, rètdéh, of ròtnòë, ròtnan, ròtdéh, of roenòë, roenan, roedéh, in deze, die, gene richting, aan (of naar) dezen, dien, genen kant, naar hier, daar, ginds, hierlangs, daarlangs, gindslangs; ròtdéh bè' tadòng ròtnòë bè' tadòng, takalòn mantòng, toean, di gata, (var.: ròtdéh ròt-

nòë bè' tapeungòn, meung takalòn séb meung doe'a), sta niet aan gindschen kant en sta niet aan dezen kant (kies geen partij tusschen mij en mijn vijand, houd u neutraal), kijkt gij, heer, slechts toe, (var.: voeg u bij geen van beide partijen, kijk slechts toe, en het is voldoende als gij voor mij bidt), (Pòtjoet Mochamat; zie verder vbd. i.v. bòh, ha-hi, keutang-keutling, peuë, en zie roenòë); njang roetoenòng njang roe baròh, in de richting of aan (naar) den kant van de bovenlanden (of het Zuiden) en in de richting of aan (naar) den kant van de benedenlanden (of het Noorden), (zie vbd. i.v. rawatòe II); haj Meudeuha' leungò kamòë, tòh rèt djinòë moepòh gata; keubadjikan le keu kamòë tabri, tòh rèt koebantji di lòn keu gata, o M., hoor ons aan, welke reden bestaat er voor ons om u te doden; gij hebt mij vele diensten bewezen, welke reden bestaat er voor ons om u te haten, (Meudeuha'); rèt talòë kroëng radja neudja', ra'jat meusa'sa' meuribèë la'sa, de vorst nam den weg langs de rivier en in dichte drommen gingen de duizenden volgelingen, (Dioe Plinggam); rakan doea blaïh leungò sabda meunan, djiteureubang rèt lam hawa, zijne twaalf volgelingen, dat bevel hoorende, vloegen op, den weg door de lucht nemende, (Dioe Plinggam); zie

verder vbd. o.a. i.v. hò, mò seu-
lihat (fig.), oeëh (lett. en
fig.), paléng, peuët, peu-
teumoeën (fig.), rampòt.
RÈT II, ook ròt, vreten, (van
grasetende dieren), grazen; goe-
da rèt naleuëng, het paard
vreet gras; zie verder vbd. i.v.
ka m è n g (sprkw.), k è h.
Meurèt, de handeling rèt ver-
richten; keubeuëgata djéh
pat, teungòh djimeurèt,
daar is uw karbouw, hij is bezig
te grazen; leumò pi jòh
njan lheuëh djimeurèt,
djiwòë ba' sèt misé
njang ka, het rund keerde,
nadat het gegraasd had, als
steeds naar zijne gewone plaats
terug, (Plandò' Kantjé). Peu-
rèt, laten grazen, vreten of op-
vreten; pakòn tapeurèt
padélòn boenòë lé gata,
waarom hebt ge zooeven mijn
padi laten opvreten.

REU'AH, doodop, uitgeput, afge-
mat, vermoeid, buiten adem, hij-
gend, zuchtend (ook van b.v. de
warmte); tamoe pi ò h oe
dalam khimah, geuta-
njòë reu'ah tjit lheuëh
rada, laten we in de tent gaan
uitrusten, we zijn doodop van
het strijden, (Diwa Sangsaréh);
maséng akoe kheun a-
neu' dròë, hoekòm me-
nòë ngòn bitjara; njang
njò aneu' djimoepajah,
balé reu'ah pi djidaja,
ieder (van die twee vrouwen) be-
weert, dat het kind van haar is,
dan moet de beslissing van de
volgende overweging uitgaan:
degene, aan wie het kind werke-

lijk toebehoort, zal zich voor hem
moeite willen getroosten; ook al
zal zij zich moeten afmatten, zij
zal het voor hem klaar trachten
te spelen, (Meudeuha'); reu'-
ò h-reu'ah, zie i.v. reu'ò h.
Peureu'ah, uitputten, afmat-
ten; peureu'ah dròë, zich
afmatten, of zich als afgemat
aanstellen.

REUBA, omgehakt kreupelhout (op
een terrein, dat men aan het ont-
ginnen is), takken en dorens (ter
versperring van b.v. een weg),
versperring; ta' reuba, kreu-
pelhout omhakken, (bij het ont-
ginnen van een terrein); hing-
ga tròih oe binèh la'òt,
neutjang bab-boeb neu-
lét landja; ladòm ting-
gaj dalam la'òt, meusang-
kòt di ateuëh reuba, tot
de kust toe achtervolgde hij hen,
terwijl hij met doffe slagen op
hen sloeg, sommigen bleven (in
hunne vlucht naar de schepen)
in de zee achter, doordat zij aan
versperringen van takken bleven
haken, (Goemba' Meuih); sa-
deuë reuba, (eig. dorens ter
versperring tegen iets aan plaat-
sen), eene belemmering in den
weg leggen, inz. verhinderen,
dat er op een ander weerwraak
genomen wordt, zich voor de
bloedschuld van een ander aan-
sprakelijk stellen; A geusa-
deuë bila B, A heeft zich
aansprakelijk gesteld voor de
bloedschuld van B; han leu-
mah goena Pòteu Djeu-
malōj, masa sabòh ròë
geupeulara; teuteukala
prang Gloempang Pa-

jōng, gata geu'oesōng
oe Gampōng Djawa; teu-
teukala prang Toedōh-
moedōh, bila doca plōh
geusadeuē reuba; harō'
sagaj bēnanggrōē Pidiē,
gata geupeusiē niba'
baja (var. bila), zijt gij de
weldaden van vorst Dj. vergeten,
hoe hij eens voor u zorgde; ten
tijde van den krijg van Gl. P.
liet hij u (gewond) wegdragen
naar (zijn paleis te) G. Dj.; ten
tijde van den krijg van T.-m. (of
onderlinge betichting) verhinder-
de hij de weerwraak van de
„twintig”; overal in het land P.
was er geharrewar en hij bevee-
ligde u voor onheilen (var. voor
weerwraak), (Pòtjoet Moeha-
mat); han ta'ingat goena
djameun, masageu-
theun geusadeuē reuba,
zijt gij zijne vroegere weldaden
vergeten, toen hij (de vorst) te-
genhield, dat op u weerwraak ge-
nomen werd en zich daarvoor
aansprakelijk stelde, (ibid.); boe
reuba, zie i.v. boe I.

REUBAH, om-, neervallend, hel-
lend (van een voorwerp, dat niet
recht staat), neerhangend, han-
gend, (van b.v. de borsten eener
vrouw), om-, neergevallen; reu-
bah tjòt, reubah leuhō,
zie i.v. leuhō; mòm-mòm ka
reubah, panè lòm dara,
hare borsten hangen al, hoe zou
zij nog maagd zijn; zie verder
vbd. o.a. i.v. dja', goelé, goe-
mòē, linteuēng, paléng,
pham-phoem, poendjòt,
randè, ranggaïh, ranoeb
(sprkw.); reubah-reubōh,

neer-, of omvallend (van vele
personen of zaken, of herhaalde
malen van één persoon of zaak,
zie ook reubōh-reubah);
ranoeb djireuēt tawō
djikōh, reubah-reubōh
meuteutimpa, de sirihblade-
ren trokken zij stuk en de steun-
boomen hakten zij om, zoodat ze
op elkaar neervielen, (Pòtjoet
Moehamat); wiē ngòn oe-
neun meuhaja' oelèē, mi-
sé kajèē angèn timpa;
oe nablíkòt reubah-reu-
bōh, njeum djipadjōh
sòē njang teuka, zijn hoofd
ging heen weer, naar links en
naar rechts als een boom, waar-
tegen de wind waait; hij (de ge-
ketende djén) viel telkens voor-
over en achterover, en leek alsof
hij ieder die kwam wou opeten,
(Tamim Ansa); reubah-lim-
pah, telkens neer-, of omvallend,
waggelende en vallende; Bang-
ta beudòih dōng-dōng
reubah, sang-sang pajah
lakoe roepa; phaneuloe-
ka hana neupeugah, neu-
takòt marah inòng geu-
reuda; lòm neubendòih
lòm pi reubah, 'òh ban
leumah inòng geureuda;
„aneu', pakòn reubah-
limpah, si'oelah-oelah sa-
két dalam pha", B. stond
op, maar hij stond nog niet goed
of hij viel neer, alsof hij overver-
moeid was; hij vertelde niet van
de wond in zijne dij, daar hij bang
was, dat de geureuda boos
zou worden; weer stond hij op
en weer viel hij neer; zoodra de
geureuda dat zag, (vroeg zij:)

„mijn zoon, waarom valt ge telkens, het is net of gij pijn hebt in uwe dij’’, (Banta Beuransah). Peureubah, doen om-, of neervallen, vellen; meuteumeung lé kajèë djatòë, teuma doedòë djipeureubah, zij vonden spoedig djatiboomen en velden die vervolgens, (Goemba’ Meuñh; zie verder vbd. i.v. rè’ I); peureubah dròë, zich laten neervallen, (ook) zich neerleggen, zich neervlijen (om te slapen); peureubah dròë sadeuë oe-lèë oe-ba’ kajèë dalam rimba, zij vlijde zich (daar) neer en steunde met het hoofd tegen een boomstam in het bosch, (Poetròë Peukisōn); ‘òh lheu-èh makeuën peureubah dròë, beungòh oeròë peutang-peutang, nadat hij (de oude man) gegeten had, vlijde hij zich neer (ging hij slapen), ofschoon het nog vroeg, nog namiddag was, (Plandō’ Kantjé).

REUBAN I, losgeraakt (van eene afdamming), ontworteld, neergeveld (van een boom); abéh reuban teunamba’ njòë, deze afdamming is geheel losgeraakt; zie verder vbd. i.v. rampagòë en zie teureuban.

REUBAN II, eene soort kooi met klep, waarin men een lokvogel plaatst, om vogels te vangen.

REUBANA, zie rapana.

REUBEUËNG, zie roebeuëng.

REUBOH-REUBAH, telkens neervallend, telkens vallend, (zie ook reubah-reuboh i.v. reubah), (verder) neervloeiend, neerstroomend, (van tranen; vgl.

bōh-bah, reudjōh-reudjah); ‘òh djidja’, reubōh-reubah, als hij loopt, dan valt hij telkens; habéh dëndajang pidoem goendah, reubōh-reubah ngòn ië mata; Ra’napati djigoe-lé dròë, tjoela-tjoelòë Moehébat Tjahja; ... si-dròë dëndadjang sabōh lakoe, han tatoehò peutjalitra, ook al de hofjuffers waren bedroefd en schreiden stroomende tranen; R. wentelde zich rond op den vloer en M. Tj. ging zenuwachtig heen en weer; ... eene andere hofjuffer deed weer wat anders, zoodat men niet van allen zou kunnen vertellen, wat zij deden, (Tjah Koebat; weggelaten een regel, die i.v. keubōih is geciteerd). Peureubōh-reubah dròë, opzettelijk telkens vallen en weer opstaan, zich telkens neerwerpen.

REUBOH, in water koken (zonder kruiden, zonder eenig toevoegsel, alleen soms wat zout; wordt echter niet gebezigd van het koken van rijst, zie tagoeën); reubōih bōh manò’, eieren koken; sië reubōih, alleen met wat zout in water gekookt vleesch. Meureubōih, in water gekookt; de handeling reubōih verrichten.

REUBONG, uitspruitsel, jonge spruit, (inz. van bamboe, verder van suikerriet, pisang, alang-alang, kala, enz.; wordt vaak als beeldspraak gebezigd voor jong, jeugdig, beginperiode, gew.

tegenover triëng voor volwas-
sen, latere periode); poetjō'
reubōng, zie i.v. poetjō';
njòë na, pòtjoet, reu-
bōng teubèë poeti' ka-
jèë bōh oe moeda, hier hebt
ge, prinses, (hier bieden we u
aan) jonge spruiten van suiker-
riet en jonge vruchten, jonge
klappers, (Malém Diwa); jōh
di reubōng han é' ta-
ngiëng, 'òh djeuët keu
triëng makén seulala,
toen hij nog een jonge spruit was
(nog een kind was), kondet gij
hem (uit ontzag) niet aankijken,
nu hij een bamboe (volwassen)
is, is zijn aanblik nog scheller
voor u (zijt ge nog banger voor
hem), (Pòtjoet Moehamat; zie
ook vbd. uit hetzelfde werk i.v.
lingkō'); masa di reu-
bōng han é' djingiëng,
'òh djeuët keu triëng
hana kèëwasa, als jonge
spruit (in het begin) konden zij
al niet zien, bamboe geworden
(nu, in een verder stadium van
den oorlog) hebben zij in het ge-
heel geen macht, (Tadeukiratō
rakidin); zie verder vbd. i.v.
leusōh, moesém. Meureu-
bōng, uitspruitsels hebben; op
uitspruitsels (van bamboe) gelij-
kend, (gew. gezegd van eene op-
komende snor, en van korte, recht
naar boven uitstekende horens
van een karbouw); oemoe Sa-
'it doea plōh thōn, ban
meureubōng misè doea,
S. was twintig jaar oud, zijne
snor was pas begonnen hier en
daar als bamboeuïtspruitsels op

te komen, (Noen Parisi); zie ver-
der vbd. i.v. kè I.

REUBŌT, met geweld nemen, ont-
nemen, ontrukken, ontvoeren,
rooven, berooven; roof, beroo-
ving; reubōt gōb, iemand
berooven, ontvoeren; reubōt
atra gōb, andermans goederen
rooven; zie verder vbd. i.v. li-
kōt, oendang-oendang II
(sprkw.), reusam. Meureu-
bōt, de handeling reubōt
verrichten, reubōt met meerv.
subjeet, elkander reubōt, om
het eerst trachten te bemachtig-
en; oereuëng of si meu-
reubōt, roover; doem peüë
boengōng na di sinan,
keusoe'ka'an asòë atana;
doem déndajang gala'-
dji that, djimeureubōt
boengōng djeumpa, alle
soorten bloemen waren daar aan-
wezig en de vrouwen van het pa-
leis waren zeer verheugd; alle
hofjuffers waren zeer verheugd,
en zij grepen om het eerst naar
de djeumpa-bloemen, (Tjah
Koebat); zie verder vbd. i.v.
plara, prië', radja (sprkw.).
REUDA, opgehouden, bedaard, ge-
luwd, verminderd, afgenomen,
(in hevigheid), tot rust gekomen,
uitgerust, ophoudend, bedarend,
luwend, verminderend, afnemend,
(van wind, regen, strijd, rumoer,
ziekte, hartstochten, enz.); „koe-
leungò, haj doe, na ta-
mè djamèë, tapeuteu-
mèë, doe, lé gata"; „ka-
prèh, aneu', meureuda
djamèë, koepenteumèë
deungòn gata", „ik heb
gehoord, vader, dat ge een gast

meegebracht hebt, breng mij, vader, met hem in kennis"; „wacht slechts, mijn kind, tot de gast uitgerust is, dan zal ik hem met u in kennis brengen", (Pòdi Ammat); zie verder vbd. i.v. karām, karat, pirang (sprkw.), poeli; hana reuda, zonder ophouden, aanhoudend, voortdurend, steeds door; zie vbd. i.v. lalè, lari, leun joeë', p h a t, r a w ō n g. Peureuda, doen ophouden, doen bedaren enz.; Alah, neupeureuda peunjakét batjoet, o Allah, doe de ziekte een weinig afnemen.

REUDEË, verduisterd, verdonkerd, als met een floers overtrokken, bewolkt, niet helder, flauw, dof, somber, duister, (van een glans, een lichtschijnsel, van b.v. de maan, de oogen); boeleuën peungeuñh pika reudèë, ka djiseubèë lé goerana, de heldere maan werd duister, eene eclips overdekte haar; reudèë boeleuën malam njòë, de maan schijnt vanavond niet helder (doordat de lucht betrokken is b.v.; zie ook vbd. i.v. panèë II); meusé dameuroet klat boelèë, habéh reudèë tjahja njang na, de glans van de haren (van den apenkonning) was als die van smaragd en verduisterde elken anderen glans, (Tjah Koebat); misé boengòng njang ka lajèë, meunan reudèë gadòh tjahja, gelijk eene verwelkte bloem, zoo was de glans (van zijn gelaat) dof geworden en verdwenen, (Noeboeët Nabi);

badan leumòh tjahja lajèë, mata reudèë han that njala, zijn lichaam was slap geworden en zijn glanzend gelaat verflenst, zijne oogen waren dof geworden en glinsterden niet, (Noen Parisi); malam djoela mata reudèë, lōn bōh lagèë meudoeë'-adòë, als het laat in den nacht wordt, dan raken de oogen als met een floers overdekt, terwijl ik steeds doorga met de versregels op elkaar te laten volgen, (Indra Bangsawan). Peureudèë, verduisteren, verdonkeren, dof enz. maken.

REUDEUËB, e.s.v. boom, (Mal. d e d a p, op Java dadap; wordt geplant als omheining van een tuin of gampōng, en als steunboom van de peper-, of sirihplant; de bladeren worden als geneesmiddel gebruikt); soorten: reudeuëb boenta, of r. minjeu' (weinig of niet gedoornd, wordt gebezigd als steunboom van de peper-, of sirihplant), r. meudoeròë, ook r. poerèë, of r. djalang genoemd (sterk gedoornd), r. sangkoeloeëh, (zie verder i.v. reuhat); primpjeng reudeuëb, zie i.v. primpjeng; maté reudeuëb maté lada, (tot) de dadapboom en de peperstruik doodgaan, i.e. langen tijd, (gezegd van b.v. eene langdurige afwezigheid, een lang wegblijven); wa'tèë tadja', maté reudeuëb maté lada, hana ta'ingat aneu' di roemòh, als ge uitgaat, dan duurt het tot

de dadapboom en de peperstruik doodgaan, en denkt ge niet aan uwe kinderen thuis.

REUDJAN, ook *ridjan*, telkens urineerende, vaak moetende urineeren (zonder dat het eene ziekte behoeft te zijn), (van kippen:) vaak drek loozende, loslijvig; *gataka reudjan*, si'at-at dja' tōh 'ië', hebt ge last van telkens te moeten urineeren, dat ge elk oogenblik gaat wateren; zie verder vbd. i.v. *ran*. *Peureudjan dròë*, maken dat of net doen alsof men telkens moet urineeren.

REUDJANG, ook *ridjang*, vlug, snel, gauw, spoedig, (ook) vroeg, niet laat; *tateuka ba' reudjang batjoet*, kom wat vroeg; *meung ka takheun bè' meutoeka*, *meuseuki phana njawōng hilang*; *meung ka leuhō han djeuēt asa*, *meung ka djoela han djeuēt reudjang*, hebt ge iets eenmaal gezegd, dan blijve het daarbij, ook al zoudt ge uw leven moeten verliezen; wat (op) *leuhō*-tijd (gesteld) is, worde niet (tot) *asa*-tijd (verschoven), wat laat (op den dag gesteld) is, worde niet vroeg (gedaan), (*Radja Bada*); *reudjang djoela*, vroeg en laat, dag en nacht, aldoor, voortdurend, steeds; *até goerèë até nang mbah dalam geupapah reudjang djoela*, steeds droegen zij zorg, dat hun leeraar en hunne ouders tevreden over hen waren, (*Noen Parisi*; zie verder vbd. i.v. *idang*, *peuroea*); zie verder vbd. van

de beteekenis vlug, spoedig o.a. i.v. *bimaran*, *djoela*, *lambat*, *poelang*, *rè*. *Peureudjang*, haast, spoed maken met, met spoed, vroeg doen; *tapeureudjang keunòë tagisa*, haast u hier heen terug te komen; *tapeureudjang boeët njan*, maak haast met die zaak. *Neureudjang*, vlugheid, snelheid, enz.; *sineureudjang* (-*reudjang*), of *seuneuridjang* (-*ridjang*), op zijn vlugst, op zijn vroegst.

REUDJŌH-REUDJAH, neerdruppelend, neervloeiend, neerstroomend, (van tranen), (meer in hik.); *toean poetròë jōh njan goendah*, *reudjōh-reudjah ngōnië mata*, de prinses werd toen zeer bedroefd en hare tranen stroomden neer, (*Tjah Koebat*; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. *dilèë*). Vgl. *djōh-djah*, *reubōh-reubah*.

REUDŌ', bewolkt, bedekt door wolken, betrokken, regenachtig, dreigend (van de lucht), niet helder, (ook fig.) bewolkt, betrokken, somber (van het uiterlijk); *regenwolk*, donkere wolk; *ditoenōng reudō' that*, *kadang singōh teuka ië raja*, in de bovenstreken ziet het er zeer betrokken uit, misschien komt er morgen eene overstroming; *reudō' kameulinteuëng*, *ka'angkōt reudjang padé*, er zijn regenwolken dwars aan den hemel, haal gauw de padi (die in de zon te drogen is gelegd) weg; *reudō' meugantoeng* (of *ara' gantoeng*),

meuhat teuka oedjeuën, teutapi hana tréb, si-keudjab, wanneer er losse regenwolken hangen, dan valt er zeker regen, maar niet lang, slechts een oogenblik; reudō' balèë, donkere wolk, betrokken lucht, die weer opklaart zonder dat er regen valt; ta' reudō', (eig. op wolken hakken), babbelen, kletsen, beuzelpraatjes houden (en niets uitvoeren); meung broeë' teugòm han é' ta-boeka, dja' ta' reudō' keudéh, zelfs een omgekeerden halven klapperdop kun je niet opnemen (zelfs zoo iets gemakkelijks kun je niet doen), ga maar ginds babbelen; boeleuën reudō', de maan is bedekt door wolken, schijnt niet helder; pakòn gata reudō' that moeka, lagèë keumeung oedjeuën, waarom ziet ge er zoo somber uit als de lucht wanneer het wil regenen; reudō'-reudòm, zwaar bewolkt, zeer somber; zie verder vbd. i.v. gòm, kandōng, koeët (sprkw.), reuën-mareuën. Peureudō', betrokken, somber maken. Vgl. balòm, reudòm.

REUDÒM, donker, somber, betrokken (van de lucht, het gelaat), blauw, bont en blauw (van het lichaam door b.v. slagen); toebōh sakét badan reudòm, lōn djigidōng ba'-ba' oelèë, mijn lichaam deed er pijn van en werd bont en blauw, en hij trapte zelfs op mijn hoofd, (Plandō' Kantjé; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. pingkòm); geu-

tōt beudé saré gam-goem, la'ōt pi reudòm oemba' gloera, men loste schoten (aan boord), dat het er op zee donker van werd en de golven onstuimig werden, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. gòm. Peureudòm, donker, somber enz. maken; peureudòm ië moeka, het gelaat doen betrekken. Vgl. balòm, reudō'.

REUË, of rheuë, zie sreueë.

REUË-REUË; meureuë-reuë, neervloeiend, neerstroomend (van tranen), neerhangend (van verwarde haren), verward, in de war (van het haar, van garen; vgl. roej-roej), over den grond slepend; ban nabi leungò narit Si Kamba (Keumbauë), lòm meureuë-reuë ngòn ië mata, toen de profeet de woorden van K. had gehoord, vloeiden zijne tranen neer, (Nabi Oesoëih). Peureuë-reuë, doen meureuë-reuë.

REUË', vlechten, ineenvlechten, ineenstrengelen, (n.l. in de lengte over en door elkaar slaan, zooals bij het vlechten van het hoofdhaar, niet kruiselings in de dwarste zooals bij het vlechten van eene mat); reuë' ò', haar vlechten; reuë' talòë, touw vlechten, (b.v. twee of drie rotanstengels of reepen over en door elkaar slaan tot een koord); reuë' boengòng, stelen van bloemen ineenvlechten. Meureuë', gevlochten, enz.; de handeling reuë' verrichten, zich ineenstrengelen; pa doem-padoem maté lam abeuë', djimeureuë'-reuë' sama

rata, vele (krokodillen) gingen dood in de (drooggelegde) zoutwaterplassen en lagen overal (als het ware) ineengestregeld, (Malém Dagang). Teureuë', gevlochten, ineengevlochten, ineengestregeld; peudeuëng teureuë' oelèë, een zwaard, waarvan het gevest met gevlochten metaaldraad is omwonden.

REU'EH, zich inspannen, moeite doen (om iets te vinden, te verkrijgen, tot stand te brengen), zoeken, trachten te vinden, te krijgen, klaar te spelen, (ook) zich forceeren, met moeite iets doen (syn. van reutò', zie aldaar); tareu'èh barangapat, ba' é' meuteumeung, zoek het onverschillig waar, maar zóó dat ge het krijgt; meung njan han é' tareu'èh, zoo iets alleen kun je niet klaar spelen. Meureu'èh, de handeling reu'èh verrichten. Peureu'èh dròë, = reu'èh met versterkte beteekenis.

REUËH-MAREUËH, allerlei, allerehande, van alles; reuëh-mareuëh djipoemadjòh, peuë han sakét proeët-dji, hij eet ook van alles, hoe zou hij geen buikpijn krijgen; peuë meuneukat tapoe-wòë di Poelò? — hanalòn topeuë peugah, reuëh-mareuëh, na batjoet sapeuë, wat voor koopwaren hebt ge van Poelò (Pinang) meegebracht? — ik kan ze niet allemaal opnoemen, allerlei soorten, van alles wat. Zie reuën-mareuën.

REUËN; meureuën-reuën, stroomend (van tranen, ook wel, meer ter wille van het rijm, voor meurōn-rōn, van eene groote menigte); meureuën-reuën ië mata, de tranen stroomen neer; ra'jat djidja' doem meureuën-reuën, dja' lam oeteuën doem tjoet raja, de menschen, jong en oud, stroomden naar het bosch toe, (Malém Diwa).

REUËN-MAREUËN, allerlei, allerehande, van alle soorten, (gew. in ongunstigen zin, b.v. allerlei gevaren, ziekten, zorgen, belemmeringen, wilde dieren, en meer in hik.; in de spreektaal meer reuëh-mareuëh, zie aldaar); teudōh reujeuë' seungab toepheun, han lé reuën-mareuën meukeukeuba, de storm bedaarde, de golven kwamen tot rust en de vele soorten gevaren verdwenen, (Banta Beuransah); dilōn até that reuën-mareuën, misé boeleuën teungòh goerahna; misé oeròë ka reudō' tōb, sit klam-kabōt glab-goelita, mijn hart zit vol zorgen en het is er donker als de nacht bij maansverduistering, als de dag, wanneer de zon door regenwolken wordt bedekt, het is er volkomen donker, stikdonker, (Banta Ahmat); ladōm djiploeëng dalam oeteuën, meusangkōt reuën-mareuën doem ba', dada (var. beukahidja), sommigen vluchtten het bosch in en bleven met hunne borst aan allerlei hin-

dernissen haken, (var. bleven aan allerlei hindernissen haken, zoodat hun kleed stuk ging), (Malém Dagang); moeròë djidoeë' binèh oeteuën, le reuën-mareuën dji'eu roepa, doordat hij aan den rand van het bosch woont, ziet hij allerlei (dieren), (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. lanteuën, ma'moe.

REUËNG, droog, op-, uit-, verdroogd, (van b.v. een ouden pot door het vuur, van den grond in het droge jaargetijde, van het haar, van spijzen), verzengd, aan-gebrand, bijna van de hitte gebarsten; bè' kadòng lam oeròë, reuëng tangkoe-ra'keu, sta niet in de zon, je hoofd raakt uitgedroogd; 'òh reuëng saré boe'ò' lòn, hana minjeu', mijn haar is heelemaal droog geworden, ik heb geen olie (om het er mee te smeren); eungkòt ka reuëng ba' dapoe, de visch raakt in de keuken aan-gebrand; dipoe-tjò' goenòng na sabòh koelam, ië meudjiëm-djiëm khoeëng keumarèë; teumpat la'én thò habéh reuëng, meung tan oedjeuën hana lagèë, op den top van een berg bevond zich een vijver, waarin in den drogen tijd, wanneer door langdurige droogte andere plaatsen geheel uitgedroogd waren, het water uit den bodem bleef opborrelen, (Plandò' Kantjé). Zie tjreuëng.

REUËT, af-, uit-, stukrukken, af-, uit-, stuktrekken; sara dji-

kheun djireuët ngòn ò', ngòn djitoembò' leumpah dada, terwijl zij dat zeide, rukte zij zich de haren uit het hoofd en sloeg en stompte zich op de borst, (Banta Ahmat); toembò' dada djireuët ngòn oelèë, mòë meurèë-rèë Waki Boejong, het dwergghert stompte zich op de borst, trok zich de haren uit het hoofd en weende stroomende tranen, (Plandò' Kantjé); dénda-jang doem djireuët-reuët dròë, habéh dji-mòë tjeumòng roegha, al de hofjuffers trokken zich de haren uit het hoofd, en huilden zeer verdrietig, (Indra Bangsanwan); lheuëh njan djireuëtlé ngòn talòë ban doea dròë siseun dji-boengka, vervolgens trokken ze (de twee stieren) de touwen (waaraan ze waren vastgebonden) stuk, en gingen tegelijk met hun beiden weg, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. reubah. Meureuët, af-, uit-, stukgerukt enz.; de handeling reuët verriichten, elkander reuët; meureuët-reuët ò', elkander de haren uittrekken. Peureuët, laten reuët; bè' tapeureuët talòë ba' aneu' miët, laat het kind het touw niet stuktrekken.

REUGAM, met de hand omklemmen, in de gesloten hand vasthouden, in de vuist houden; reugam djaròë, de vuist ballen, (o.a. bij inspanning); soekèë 'adeurang djireugam djaròë, dilèë doedòë me-

leuloemba; dji'eu oenab geutjang di roeëng, ra'jat djiploeëng djipét mata, de 'adeurang's bal-den de vuist en liepen achtereenvolgens om het hardst weg; voor zich uit kijkende kregen zij van achteren slagen en zij vluchtten met gesloten oogen, (Tjah Koebat); sireugam, zooveel als eene hand omvatten kan, eene handvol, eene vuistvol; sireugam arat, precies eene handvol, zóó dat er niets meer bij omvat kan worden; djitjò' tanòh na sireugam, teuma djisròm ba' la'òt raja, hij nam eene handvol aarde en wierp die vervolgens naar de groote zee, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. diwaj III, khòb, poendò'. Meureugam, de handeling reugam verrichten, reugam met meerv. subjeet, elkander met de hand vasthouden, (verder) zich krampachtig sluiten, (van de hand); leumah geu'eu boengòng oeròë, oe ba' poetròë geudja' tjoeram; 'òh trōih keunan moemat djaròë, sidéh sinòë geumeureugam, zij zagen de schoone prinses en stroomden naar haar toe; bij haar gekomen drukten zij haar van alle kanten de hand, (Goemba' Meuih); meureugam djaròë meugantjéng gigòë, ka meulòë-lòë ngòn soe ara, zijne handen waren krampachtig gesloten en zijne tanden op elkaar geklemd, terwijl zijne stem lallend klonk, (Pòtjoet Moehamat). Peureu-

gam, laten reugam, in de hand stoppen; padoem na geupeureugam tabeuët ba' roemòh njan beuklam, hoeveel (geld) heeft men u in de hand gestopt voor het reciteeren (van den Qorân, van gebeden) in dat huis gisterenavond; radja peutoenjò' njan ma'nikam, neupeureugam oe ba' goerèënja, de vorst liet dien edelsteen zien en liet hem door zijne goeroe's in de hand houden, (Meudeuha'). Neureugam, de wijze van het reugam, gesloten hand, vuist; peuë lam neureugam gata, wat hebt ge in uwe vuist.

REUGÉH, of rigéh, achteruitgaande, afnemende, interende (van het lichaam, van bezittingen), vermagerende, uitterende, wegwijnende, verarmende, achteruitgegaan, afgenomen, ingeteerd, enz., geruïneerd, (verder) een weinig gescheurd (van het lemmet van b.v. een mes), een weinig schaadig, (zie rigét, tjoe-mèh); oeròë malam han tò m neu'éh, badan that reugéh leumòh angèëta, dagen en nachten sliep hij niet en zijn lichaam was zeer vermagerd en verzwakt, (Tjintaboehan); badan pidjoeët asòë rigéh, lam tika éh beudòih hana, met een vermagerd en uitge-teerd lichaam blijven zij op de slaapmat liggen, (Hik. Rantò); meung sidoeët hana tiréh, djeuët keu reugéh lém sabanda, niet één duit (van de havenrechten) lekte door, zoodat broeder havenmeester ver-

armde, (Noen Parisi); niba' rampa' makén reugéh, até peudéh dawō' gígéng, in plaats van rijk wordt hij armer, terwijl hij van spijt steeds slecht geluimd is, (Tambéh toedjōh blaīh); zie verder vbd. i.v. balaīh, djajéh.

REUGHA' I, in massa, in menigte, bij massa's, bij hoopen; reugha' thatoereuēng maté, de menschen stierven bij massa's.

REUGHA' II, verkorting van geureugha', zie aldaar en i.v. pa'pa' I.

REUHA', begeerte, verlangen, lust, (gew. in de uitdrukking:) ka poeēh reuha', aan de begeerte is voldaan, of is aan (uwe) begeerte voldaan, (b.v. door eene vrouw tot haar man gezegd, die haar kind slaat; hebt ge het kind genoeg geslagen).

REUHAB, doodsbed benevens de daarop liggende kleeren van den overledene, (men laat die kleeren, ook reuhab genoemd, bestrooid met bloemen, op het doodsbed liggen gedurende 44 of 100 dagen van het oogenblik af dat de lijkstoet het sterfhuis verliet, en geeft ze vervolgens als seudeukah aan de lieden, die voor het heil van den doode den Qorân reciteerden of verkoopt ze), (ook) lijkbaar; op eene lijkbaar leggen; bē' tōē keunan ba' reuhab, kom niet daar dichtbij het doodsbed met de kleeren, (b.v. tot een kind gezegd); ra'jat pihasé ka keumaīh pakat ka geureuhab Radén Moeda; doemna laseuka ngiréng sadjan,

doem sikeulian njang peutoea; radja Sangnata sadjan reuhab, ilé meudrab-drab ngòn iē mata; dami neupandang reuhab djeunadah, rasa njeum beukah beusōt dada; 'òh lheuēh radja manjèt neutjōm, reuhab geu'oesōng oe gampōng Siri Batara; radja neudoeē' di ateuēh reuhab, di sinan sapat ngòn aneu'eunda; sabōh reuhab oereuēng lhèē drōē, Radén ngòn poetrōē lhèē ngòn radja, toen het volk aanwezig en het overleg afgelopen was, legde men (het lijk van) R. M. op de lijkbaar; al het volk ging mede, benevens al de hoofden; vorst S. ging tegelijk met de lijkbaar, terwijl zijne tranen neervloeiden; toen hij de lijkbaar in den stoet zag, kreeg hij het gevoel alsof zijne borst (zijn hart) doorboord werd; nadat de vorst het lijk gekust had, droeg men de lijkbaar weg naar het verblijf van Zijne Majesteit; de vorst zat op de lijkbaar, samen met het lijk van zijn zoon; op één lijkbaar bevonden zich drie personen: R., zijne (eveneens doode) gemalin en ten derde de vorst, (Tjinta-boehan); tādja'ngòntapa', aneu', tawōēngòn roeēng, salèh reuhab toeēng, Pò Béntara, gevertrekt op uwe beenen, mijn zoon, (maar) ge komt (vrees ik) op uwen rug terug, eene lijkbaar zal u misschien gaan halen, Heer B., (Pòtjoet Moehamat); reuhab

Oesén, de lijkbaar van Hoesin, i.e. wat als zoodanig wordt voorgesteld in den optocht bij de Asan-Oesén-feesten, (zie i.v. asan II en djeunadah).

REUHANG, wrang, samentrekkend van smaak, (ook fig.) wrang, zuur, stuursch; bōh troeëng khiërasadjireuhang, een tr. kh. heeft een wrangen smaak; lōn misé oegahri mantjang, sikra' é' sang tapadjōh njòë; meung le singké djampoe reuhang, meunan, abang, hikajat njòë, ik kan (deze hikajat) vergelijken met eene mantjang-vrucht, waarvan men wel een stukje kan eten; maar wanneer men er veel van eet, dan krijgt men een slee gevoel in de tanden vermengd met een samentrekkenden smaak in den mond, zoo is, broeder, deze hikajat, (Goemba' Meuih); meung njò njang boeët dèëlat djeunoelang, lōn han reuhang masam moeka, als het een bevel (eig. werk) van Uwe geëerbiedigde Majesteit is, zal ik geen stuursch of zuur gezicht zetten (om eraan te gehoorzamen), (Indra Bangsawan).

REUHAT, allerlei jeukverwekkende zaken, ook tooverformules, (die jeukende wondjes veroorzaken, wanneer men ze in iemands kleeren doet); (verder) ba' reuhat, eene doornachtige soort dadap-boom; oelat reuhat, eene alleen op den ba' reuhat voorkomende soort rups, die zich met de bladeren ervan voedt en waarvan de haren ergen jeuk

verwekken; djibōh reuhat ba' Si Poelan, men heeft N. N. met jeukverwekkende zaken bewerkt, hem jeukende wondjes bezorgd. Peureuhat, met jeukverwekkende zaken bewerken, jeukende wondjes bezorgen; pakōn tapeureuhat gōb, waarom hebt ge een ander jeukende wondjes bezorgd.

REUHIË', of rihië', niet dicht geweven of gevlochten (van b.v. een weefsel, eene zeef met groote gaten), ijl, doorzichtig, grof, wijd uit elkaar (van b.v. tanden); zie vbd. i.v. aja', gigōë (sprkw.). Peureuhië', ijl enz. maken; bē' kapeureuhië' kapō' idja, weef het kleed niet ijl, niet losjes.

REUHOEM, zie reuhoeng.

REUHOENG, ook reuhoem, opening (ook van het lichaam, van bv. den neus, den aars enz.), gat, spleet, reet, holte, kuil; (ook) met eene opening of openingen, enz., eene opening of openingen enz. hebbende; hōka idja njang reuhoeng njan, lōn keumeung tampaj, waar is dat kleed, dat een gat heeft, ik zal het lappen; hé boerōng Si Antōng, goemba' keu mirah, roeëngkeu reuhoeng, gakikeu meudarah, hé, b. S. A., de haarbos op de kruin van je hoofd is rood, je rug heeft een gat, je voeten zijn bebloed, (bezweringsformule van de boerōng); zie verder vbd. i.v. gigōë, idōng, loej. Peureuhoeng, van eene opening enz. voorzien, eene opening enz. maken in; bēhtra beu-

sōttikōih peureuhoeng, iē djitamòng hana bagòë, het schip is lek, muizen hebben er een gat in geknaagd en het water stroomt met kracht naar binnen, (Tambéh toedjöh blaïh).

REUJA, of *ria* (Arab. *ri'ā'*), vertoon van vroomheid, van geleerdheid, praalvertoon, (in deze betekenissen meer *ria*, zie verder i.v. oedjōb); (verder) uitbundige vreugde, luidruchtigheid; uitbundig, uitgelaten van blijdschap, luidruchtig; *beukeumeunan njang geupeunan ria*, *tapoeboeët amaj seureuta takasat na meung leumah ba' ma'noesia*, nu, wat *ria* genoemd wordt, dat is, dat men vrome werken verriicht met de bedoeling, dat de menschen ze zullen zien, (*Beukeumeunan*; zie verder vbd. i.v. *masa'alah*); *pakòn gata reuja that oeròë njòë, peuë-peuë salèh bala keumeung teuka*, waarom zijt ge vandaag zoo uitgelaten vroolijk, wat voor ongeluk zal er wel komen, (volgens het volksgeloof volgt op uitbundige vreugde droefheid); zie verder vbd. i.v. *gam-goem*. *Meureuja* (-*reuja*), uitgelaten van blijdschap zijn, luidruchtig zijn, zich luidruchtig vermaken; *tjit ka meureuka doem geutanjòë, njankeu boenòë tameureuja*; *balaïh takhém meuhat tamòë, meunan haj adòë njang ka njang ka*, wij zijn stellig door eene straf van hoogere machten getroffen, omdat wij zooeven

uitgelaten van vreugde waren; op gelach volgt beslist gehuil, zoo, zusjes, is het altijd geweest, (*Banta Beuransah*); *njankeu sabab neujoë meureuja, tanda radja keusoe ka'an*, daarom liet de vorst (het volk) vroolijk feest vieren, ten teeken, dat hij blijde was, (*Kamarō Daman*). *Peureuja dròë*, zich erg vroolijk, luidruchtig gedragen, zich aldus aanstellen.

REUJANG, of *riang*, slingerend (van een vaartuig door b.v. te zwaren bovenlast of te ronden bodem). *Peureujang*, doen slingeren. Zie *lia*.

REUJEUË I, of *rieuë*, Spaansche reaal, dollar, rijksdaalder, (vooral Toenòngsch voor *reunggét*, zie aldaar); zie vbd. i.v. *khoet*.

REUJEUË II, het geluid van het roepen uit de verte, iemand aldus roepen. *Meureujeuë*, zulk een geluid maken; *sòë salèh meureujeuë di blang*, wie roept daar toch in de verte op het veld.

REUJEUË', of *rieuë'*, golven, inz. op het strand brekende golven, branding; *reujeuë' bitjah*, op het strand brekende golven; *gigòë reujeuë'*, de getande rand van de op het strand gebroken golven en van het daar door nagelaten spoor, (verder) naam van een daarop gelijkend versieringsmotief, b.v. aan den onderrand van broekspijpen; zie verder vbd. i.v. *klam*, *palèt-palòt*, *paré'*, *phang-phòë*, *reuën-mareuën*.

REUJÖH, of *riöh*, rumoerig, la-

waaierig, luidruchtig, luidklin-
kend; rumoer, herrie, lawaai, ge-
raas; zie vbd. o.a. i.v. goempi-
ta, khab, parōh I, peu-
neupi, pidjoeët, ragab,
randō, ratah II; reujōh-
reundah, (Mal. rioehren-
dah), versterking van reujōh,
(in hik.); saré meuteumèë
djimeureupaïh, reujōh-
reundah taleungò soea-
ra, zoodra ze (de twee wonderpij-
len) elkander ontmoetten, wor-
stelden ze met elkaar zóó, dat
men een geweldig lawaai hoorde,
(Diwa Akaïh); reujōh-reun-
dah dalam oeteuën, boe-
njòë toepheun badè ra-
ja, er was in het bosch een ge-
raas, alsof er een hevige storm-
wind woei, (Tjah Koebat). Me-
ureujōh, lawaai, herrie maken;
sòë meureujōh-reujōh
boenòë dileuën, wie maak-
te zooeven op het voorerf zulk
een rumoer; bè' tameureu-
jōh ngòn sèédara, maak
geen herrie (ruzie) met een broe-
der. Peureujōh, lawaai, her-
rie veroorzaken, lawaai, herrie
maken over; peureujōh
dròë, lawaai maken (opzettelij-
ker dan meureujōh), doen
alsof men herrie maakt; hajpò
ma, bè' tapeureujōh, ta-
leungò deuïhlōn meuha-
ba; djinòë tamasō' aga-
ma éseulam, na bè' karam
lam noeraka, moeder, maak
geen rumoer (over uwen gesneu-
yelden echtgenoot), luister nu
goed naar wat ik zeg; ga tot den
Islām over, opdat ge niet in de
hel zult verzinken, (Gadjah toe-

djōh oelèë); zie verder vbd. ka-
mòë.

REUKAH (Mal. rekah); me-
reukah, opengebarsten (van
b.v. vruchten), doorgebroken,
aangebroken (van den dageraad,
van de zon), (in hik.); gigòë-
dji na ban glima me-
reukah, hoe meuseureu-
lah meutjaja-tjaja, hare
tanden geleken (de pitten van)
een opengebarsten granaatappel
en hadden een schitterenden
glans, (Tjintaboehan; eene gelief-
koosde vergelijking); padja
meureukahsiblah timoe,
djiteubiët samsoe oe-
ròë pi padja, de dageraad
brak in het Oosten door, de zon
kwam op, het werd ochtend, (Di-
wa Akaïh); zie verder vbd. i.v.
khoeloe'.

REUKAM, pijnlijk, eene stekende
pijn veroorzakende, stekend, zulk
eene pijn voelende, (fig.) stekend,
grievend, gegriefd, haat, wrok
koesterende; stekende pijn; reu-
kam lam gaki, mata,
proeët, (eene) stekende pijn
(hebbende) in de voeten, in de
oogen, in de maag; bè' pa-
njang that soesōn peu-
dòë, mata lōn tjeukòë
pi that reukam; bit njò
reukam, hé sèédara, lōn
meudjaga oeròë malam,
laat ik deze hikajat niet te uit-
voerig maken, (want) mijne oo-
gen doen zeer van den slaap;
waarlijk, broeders, mijne oogen
doen zeer van het opblijven dag
en nacht, (Banta Ahmat); doem-
na oereuëng ka djitrōh
dam keu Boerian doem

peutoea; meunankeu haj
oelèëbalang, até reu-
kam doemgeu rata, al de
hoofden koesterden wrok tegen
B.; zoo was het met de oelèëba-
langs gesteld, zij haatten hem al-
lemaal, (Noen Parisi); bè' ta-
keumiëng peuna kōseu-
mat, poelang ngòn ma-
ngat poetròë moeda; ga-
tangòn kamòë bè' djeuët
keu reukam, bè' moeban-
tahan singòh dan loesa,
gij moet geen twist willen zoeken,
geef de prinses vrijwillig terug,
opdat het niet tot eene vijand-
schap tusschen u en mij kome,
opdat we hierna niet met elkaar
(over haar) zullen trijden, (Dioe
Plinggam).

REUKIËH, of rikiëh, oneffen,
ruw, niet glad; (verder, gew. ver-
dubbeld) wriemelen, rommelen,
tastend zoeken, scharrelen, wur-
men; papeuën njòë man-
tòng reukiëh, gòh lòm
sabé djinhèh, deze plank
is nog oneffen, nog ruw, ze is nog
niet glad geschaafd; djireu-
kiëh-reukiëh ban sabòh
roemòh, hij scharrelt het ge-
heeel huis door; djireukiëh-
reukiëh dròëdji, hana
pajah tajoeë meuroenòë,
hij scharrelt zoo'n beetje zelf
(houdt er zich zelf mee bezig),
men hoeft het hem niet te laten
leeren, (b.v. het lezen van Ara-
bisch schrift); oedeuëng
reukiëh, eene kleine garnalen-
soort, (aldus genoemd, omdat
men die al tastende in het water
langs den rivierkant vangt); zie
verder vbd. i.v. goejagajé.

Meureukiëh, de handeling
reukiëh verrichten, reukiëh
met meerv. subject, oneffen zijn,
oneffenheden vertoonen; peuë
meureukiëh ba' pha ga-
ta, wat zijn het voor oneffenhe-
den op uwe dij; zie verder vbd.
i.v. prè-prò. Zie geutoeë,
reukoeët.

REUKOEËNG, hals, keel, strot,
luchtpijp; talòë reukoeëng,
halsband, halssnoer, (n.l. van
zwart garen of een stukje goed
als adjeumat, indien van edel
metaal: talòë takoeë); reu-
koeëng leuë', zie i.v. leuë'
I; reukoeëng roengiët,
zie i.v. roengiët; sakétlam
reukoeëng, pijn in de keel
(hebbende); raja reukoe-
ëng, eene groote keel, eene wijde
luchtpijp hebbende, (gezegd van
iem., die aan één stuk door kan
schelden of schreeuwen, zie vbd.
i.v. hōb-hōb); zie verder vbd.
i.v. ilé, katja, koelat, loe-
lōih, oeë, padèë.

REUKOEËT, stroef, niet glijdend,
ruw, niet glad; ta'oeët ba'
reukoeët, meung man-
tòng djla gòh lòm gléh,
wrijf het zoo, dat het stroef
wordt, als het nog glad is, is het
nog niet schoon. Peureukoe-
ët, stroef maken. Zie reukiëh.

REUKÒT, zie rakòt.

REULA, over den grond laten sle-
pen, tot den grond laten reiken,
laag neer laten hangen, op den
grond laten liggen; bè' kareu-
la idja ba' tanòh, laat je
kleed niet over den grond slepen;
bè' kareula koeroe'an
teumpat gòb dja'-dja',

laat den Qorân niet liggen op eene plaats, waar menschen over heen loopen; pòh reula, dansen, (in hik.); 'òh lheuëh beudé ateuëh Nja' Peukan, ta'eu djilinggang djipòh reula, toen een schot op Nj. P. werd gelost, zag men hem wiegelend dansen, (Noen Parisi); geupeu'é' lintō oe seuramòë, oereuëng binòë djipòh reula, men leidde den bruidegom binnen in de voorgalerij en vrouwen voerden een dans uit, (Malém Diwa). Meureula, over den grond slepen, tot den grond reiken, laag neerhangen, neervallen, op den grond liggen; bè' meureula idja lōn ba' tanòh, laat mijn kleed niet over den grond slepen; djibōt toengòë ka djigoelam, oedjōng meureundam neu'eu meureula; djibeu'oeët oedjōng ka djigoelam, teuma oeram mantōng meureula, hij nam een gedeeltelijk afgebrand stuk hout op den schouder, (Banta Beuransah) zag het eene einde ervan naar beneden zakken en tot den grond reiken; toen nam hij dat einde op en zette het op zijn schouder, maar het andere einde sleepte vervolgens over den grond, (Banta Beuransah); djanggōt misè han peuë kheun kri, trōih oe gaki ka meureula, zijn baard en zijn snor zijn niet te beschrijven, ze reikten tot zijne voeten, sleepten over den grond, (Tamim Ansa); printah Allah Toehan asa, lheuëh

njan teuma reubah kajèë; ateuëh kaphé doem meureula, habéh boengka doem meurèë-rèë, door de beschikking van Allah, den eenigen Heer vielen toen de boomen om; ze vielen alle op de ongeloovigen neer, met wortel en al bij massa's omvallende, (Radja Bada); ba' braleuën ditēungòh leuën, meureula dheuën oe tjōng seulasa; tréb-trébsiblét djameunsiseun, bahkeu 'òh leuën ka moemada, een braleuën-boom staat midden op het voorerf, de takken hangen neer tot de zitplaats boven aan de huistrap; na lange tusschentijden komen we één keer, na langen tijd één maal, laat het voldoende zijn, dat we tot het voorerf komen, (pantōn). Peureula, laten meureula, laten siepen enz. Teureula, slepend, tot den grond reikend, laag neerhangend, neervallend, neerliggend; djeuëb-djeuëb pintō lōn teudjoenoen, djeuëb-djeuëb reunjeun lōn teureula, bij elke deur sta ik voor mij uit te staren, bij elke trap val ik neer, (Banta Ahmat).

REULA', zie reuleuë'.

REULÉ, instortend, ineinstortend, ineenvallend, ineenzakkend, brekend, vervallend, in verval rakend, ingestort, ineengestort, ineengevallen, enz.; até lōn njeum sangsang ka reulé, njeum boematé lōn beusadjan, ik had (door den dood van mijne moeder) het ge-

voel, alsof mijn hart ineen was gestort, alsof ik niets anders verlangde dan dat ik met haar samen ware gestorven, (Kamarō Daman); hoekōm gadōh adat reulé, agama tan lé boebé seuma, de goddelijke wet verdwijnt, de adat vervalt, van den godsdienst resteert er geen ziertje, (Prang sabi); zie verder vbd. i.v. loengkōb, nīrōh, poenggéng, reuleuē'. Peureulé, doen instorten, ineen doen storten, enz., stuk maken. Zie reulōih.

REULÈ; me-, of teureulè, verdoofd, bedwemd; nasikeudjab doeë' di balè, meunjeum lalè leuboej mata; kakeu teungeut Bangta teureulè, hana meunè beudawi teuka; goeda djihoeë areuta djimè, Bangta lalè teungeut njindra, een oogeblik nadat hij in dat open gebouw was gaan zitten, voelde B. zich soezerig en slaperig; hij viel in diepen slaap en toen kwam er plotseling een boef, die het paard en het geld van B. wegnam, terwijl B. vast bleef slapen, (Banta Beuransah).

REULÉ', (een tak, een bamboe-, suikerrietstengel) afkappen, n.l. van de uitstekende deelen ontdoen, (ook: de uitstekende deelen) afkappen; reulé' tjab euëng, een tak afkappen, (van de twijgen en bladeren ontdoen, zoodat men een stok overhoudt); reulé' teubèë, triëng, een suikerriet-, bamboestengel afkappen, (van de bladeren en dorens

ontdoen); reulé' doerōë, de dorens van b.v. een tak afkappen. Meureulé', afgekapt; de handeling reulé' verrichten.

REULÉH, (dial. v.d. Westkust), eene pandansoort, die in Groot-Atjèh seukè bangkoeang genoemd wordt; zie i.v. bangkoeang en seukè.

REULEUÈ, zie raleuë.

REULEUÈ', ook reula'; meureuleuè', in-, ineentorstend, ineenvallend, in-, ineengestort, ineengevallen; oerōë malam Malém djimoeprang, meureuleuè' patjang reulé ngòn soeda, M. (Dagang) streed dag en nacht, de versperringen stortten ineen en de voetangels braken, (Malém Dagang); koeta Peunajōng phōn meureula', jōh njan geuhaja' koeta Meura'sa, het eerst viel de vesting te P., toen schudden zij aan de vesting te M., (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. girang.

REULEUËNG, hooge, steile oever of kust, de hoog opstaande wand ervan; djeumeurang pi lheuëh teungōh reuleuëng, dji'eu oereuëng leumah hana, toen hij de rivier overgestoken was, klom hij den hoogen oever op en zag dat er geen mensch te bekennen was, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. prè'prè', reuntang. Meureuleuëng, gelijkend op een hoogen oever, op den hoog opstaanden wand ervan, gerijd, op eene rij, in dichte rijen; koe'eu batèë raja boebé-

bé, ka djeuët keuglé tamòn meureuleuëng, ik zie zulke groote steenen opgestapeld als een berg, als een hooge oever, (Plandō' Kantjé); pagēuē njang kòng doem meureuleuëng, handjantimpeuëng neupeudada, over sterke wallen, die op hooge oevers geleken, stapte hij (in zijne vlucht) in een oogenblik met een krachtigen sprong, (Banta Ahmat); 'òh trōih lintō dji-dja' ampeuëng, djidòng meureuleuëng rajat moebandja, toen de bruidegom, dien men in optocht had afgehaald, aankwam, stond het volk in dichte rijen geschaard, (Banta Beuransah); bitpidœmnanka tengageuëng, dji'é' meureuleuëng le lagdœna, ofschoon er zoovelen op het slagveld uitgestrekt lagen, drongen er toch nog zeer velen in dichte rijen op, (Radja Bada).

REULEUËT, eene lange, sterke biezensoort, waarvan men manden vlecht; zie i.v. raga.

REULIËNG; teubèë reuliëng, zie i.v. teubèë.

REULOEJ, schaduw, (fig.) beschutting, bescherming; na reuloej di joeb ba' asan njan, er is schaduw onder dien asan-boom; ... dèësa mō'-min oemat Moehamat, dèësa rajat ateuëh dōnja; sireuloej langèt seunabé boemdœ, ampōn kamdœ, ja Rabana, (vergeef) ... de zonden van de geloovigen, van de gemeente van M., de zonden van alle menschen op

de aarde, zooveel als er door den hemel overschaduwd worden, zooveel als er zich op de geheele aarde bevinden, schenk ons allen, o Heer, vergiffenis, (Meudeuha'; de tweede versregel ook geciteerd i.v. bé I, de vertaling aldaar hiernaar te verbeteren); asdœ reuloej, zie i.v. asdœ; zie verder vbd. i.v. rindang II. Meureuloej, schaduw zoeken, zich in de schaduw bevinden (loopen, staan, zitten, liggen), uitrusten, (fig.) beschutting zoeken bij, zich onder de bescherming stellen van (oeba'); neubri lōn meureuloej batjoet joeb pajōng drdœneu, laat mij ook een beetje in de schaduw staan van uw pajoeng; adat taboeka, adœ, pajōng njdœ, djeuët tameureuloej bansineuna; oerdœngdōn oedjeuën han keunōng lé, njankeu sa'ti koebri keugata, indien ge dezen pajoeng openzet, broeder, dan kunt gij allen er beschutting onder vinden, dan wordt ge niet meer door de zonnestralen noch door den regen getroffen, dat is de wonderkracht van wat ik u geef, (Tjah Koebat); djipōt angèn menteupoej-teupoej, oereuëng poemeukroej dijoeb keupoela; ka teukoe meulangkah ba' kamdœ njang meuntoej, teukoe meureuloej oe ateuëh tika, de wind waait krachtig rukkend, men zuivert padi onder een keupoelaboem; gij hebt, teukoe's, tot ons, moederloozen, willen komen, rust,

teukoe's, nu uit op de mat, (pantōn); keureuna aneu'eunda dagang piatoe, sindōë meureuloej oeba' ajah-eunda, want ik ben een onderlooze vreemdeling, die hier bij u bescherming is komen zoeken, (Djoehan Meusapi). Peureuloej, beschaduwen, overschaduwē, beschutten, beschermen; haj ma, toetōng dalēm lam oerōë, tapeureuloej oelē gata, moeder, (zeide het geureuda-jong tot zijne moeder), mijn broeder (n.l. Banta Beuransah) heeft het warm in de zon (ligt in de brandende zon te slapen), beschaduw hem, moeder (Banta Beuransah); radja Ahmat djimeung tōt lam apoej, tapeureuloej oelē gata, men wil vorst A. verbranden, bescherm hem, (Gadjah toedjōh oelēë).

REULŌH, (naar iets) stooten, steken, (tegen iets aan) stooten, doorstooten, doorsteken; sōë reulōh dijob mōh, wie stoot daar onder het huis tegen den vloer; tareulōh triēng keu patjō', tadjaga bè' teumbōih, doorsteek (de tusschenschotten van) een bamboe om er een waterkoker van te maken, en pas daarbij op dat je niet den bodem (het onderste tusschenschot) doorsteekt; 'ōh peu-geuīh boeleuēn njōë lōn peugah, lōn djireulōh lé oereuēng moeda, als het heldere maan was, — dit zeg ik u —, (zeide het oude, weggeworpen rijstblok), werd er in (mij) gestooten door jonge lie-

den, (Plandō' Kantjé; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. keutang-keuting). Meureulōh, gestooten, gestoken; de handeling reulōh verrichten, elkander reulōh.

REULŌIH, Toenōngsch reulōh, ineen doen storten, omverhalen, afbreken, sloopen, vernielen, stuk slaan, breken, verbreken, doen afbrokkelen, in de war sturen, verijdelen; (ook) ineenstortend, ineenvallend, ineenzakkend, afbrokkelend, vervallend, in de war rakend, (verder) ineengestort, ineengevallen, ineengezakt, enz; djireulōih geudōng djiplah peutōë, djikalōn asōë peuē na areuta, zij sloegen de pakhuizen stuk, spleten de kisten open en keken wat er in zat, (Pōtjoet Moehamat; var. van den regel, geciteerd i.v. prōh); njōë pi tatoeēng djéh bè' tabōih, seutia djrōh poetrōë boemōë; njang pakat lōn bè' tareulōih, meung sabōh meukawén sindōë, gij neemt hier (in het hemelrijk) eene prinses, zonder de andere (de prinses der aarde, die gij reeds gehuwd hebt) te verstooten, de prinses der aarde, die immers trouw is van karakter; verijdel mijn plan niet, gij zult hier toch slechts eene prinses huwen, (Goemba' Meuih); 'ōh ta'ingat até-teu reulōih, 'ōh tateu'ōh até loeka, als men (aan haar ellende) denkt, dan breekt het hart, als men erover spreekt, dan krijgt men eene wonde in het hart, (Poetrōë Peukisōn); zie ver-

der vbd. i.v. *ambang, dja j, gèt, hang, kōng l, ngòb, rō'*. *Peureulòih*, laten *reulòih*, of *reulòih* (verb.) met versterkte beteekenis.

REULONG, verkorte vorm van *djeureulōng*, zie aldaar.

REUMADJA, zie *roemadja*.

REUMBANG, juist, precies, zuiver, goed, waar, passend, geschikt, gunstig (van een tijdstip); *tjòt reumbang*, precies verticaal, precies in het zenith, (zie i.v. *tjòt* en vbd. i.v. *keuloebōng*); *aneu' gata tapeutōh è' ba' reumbang lam goeha*, ge moet uw kind precies boven de opening in den vloer zijne behoefte laten doen; *nanggròë Pidië reumbang peuët sagòë, oelèëbalang peuët dròë njang mat neuratja*, het land *Pedir* is juist vierhoekig en vier oelèëbalangs voeren daar de heerschappij, (*sadati-vers*); zie verder vbd. i.v. *asèë, gra', laja', lang, limbang, mada h, manè, ma'ripat, meu'oengki, mòseulihat, nala II, palòë, ridjalōj*. *Peureumbang*, juist, precies, in de goede richting stellen, doen treffen, goed, passend, in orde maken, passen (transit.), verbeteren, als juist, goed, enz. beschouwen, juist, enz. noemen of achten; *njampang gala', hé doe, keu soebang, pakri koepureumbang djaròëkoe hana*, als ik eens graag oorkrabben wil dragen, hoe moet ik, vader, ze passen, ik heb geen handen, (*Poetròë Peukisōn*); *pat njang*

salah tapeureumbang, lōn soerat, abang, di Aneu' Paja, waar er eene fout is, verbeter die dan, ik schreef (deze hikajat), broeder, te A. P., (*Goemba' Meuñh*); zie verder vbd. i.v. *laja'* (sprkw.).

REUMBOE, dial. *basa h andeuë'* voor *geumbō*, zie aldaar.

REUMBONG, (grof voor:) buik, kont; *njòë njang djeuët djimeurawōng, si raja reumbōng akaj hana*, hij kan alleen maar schreeuwen, de domme dikbuik, (*Plandō' Kantjé*; scheldwoord tegen den kikkorsch); *ka djitōh reumbōng*, (grof voor:) hij heeft zijn gevoeg gedaan, heeft gescheuten; *peuë kapeugah, reumbōngkeu*, wat zeg je, je kont? (i.e. je kletst, ik geloof er niets van; zie ook vbd. i.v. *asèë*).

REUMÈH I, vriendelijk, minzaam, innemend; *reumèh that moeka, babah djih*, zij heeft een erg vriendelijk uiterlijk, spreekt erg vriendelijk; zie verder vbd. i.v. *hèh, moetabakah, peungila*. *Meureumèh*, vriendelijk enz. zijn, zich vriendelijk enz. gedragen; *tameureumèh* (of *tapeureumèh dròëteu*) *ngòn gòb, bè' djoengkat*, wees vriendelijk tegenover de menschen, wees niet verwaand. *Peureumèh*, vriendelijk maken, stemmen; *peureumèh dròë*, zich vriendelijk gedragen of aanstellen.

REUMÈH II, e.s.v. riviermossel, die zich aan steenen langs den oever

vasthecht en, gestoofd, wordt gegeten; sireumèh, een denkbeeldig geldstuk, gelijkgesteld met $\frac{1}{2}$ pèsè, gebruikt ter aanduiding van eene zeer geringe waarde in uitdrukkingen als: meung sireumèh hana pèng lōn, ik heb absoluut geen geld, heb geen cent op zak.

REUMÈN, schitterend, stralend, prachtig; ba' babahrèt geubōh tjeureumèn, teumpatingèn toean Siti; 'òh tjòt oeròë djipòt angèn, djròh that reumèn ba' peuneupi, bij den ingang van den weg, waar de pinses zich placht te verlustigen, was een spiegel geplaatst, en als de zon in het zenith stond en de wind woei, dan schitterde de gevelplank (van het paleis door den weerschijn van den draaienden spiegel), (Goemba' Meuih); dhòëdji litjén na ban tjeureumèn, njang that reumèn ikoe mata, haar voorhoofd was glad als een spiegel en zeer schitterend was haar blik, wanneer zij ter zijde keek, (Tjah Koebat); moekaleusōhta'eu reumèn, sang tjeureumèn koelét asòë, zijn gelaat was slank en zag er stralend uit, en als een spiegel was zijne huid, (Goemba' Meuih; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. djahét); neubri tjeuroega djanatōj adeunèn, teumpat reumèn soeka tapandang, Hij (de Heer) geeft (den geloovige eene plaats in) het paradijs, eene schitterende plaats, een lust om te zien,

(Prang sabi van Teungkoe di Tirò).

REUMÈT, (gew. verdubbeld) zachtjes op en neer bewegen, op en neer trekken, (van den hengel in het water om te maken dat de visch het aas ziet bewegen); tareumèt-treumèt kawé, trek den hengel zachtjes op en neer.

REUMIËB, ingedrukt, ingedeukt, platgedrukt; idōng reumiëb, een ingedrukte neus, (al of niet van nature); keumoeraih reumiëb, een ingedrukte donderbus, i.e. met een ovalen mond, of een donderbus, die een deuk heeft gekregen; zie verder vbd. i.v. gapiët. Peureumiëb, indrukken, indeuken, platdrukken.

REUMÒ', verbrijzeld, vermorzeld, vergruisd, inwendig gekneusd; (verder) allerlei lekkers, lekker-nijen; Si A djipòh lé Si B 'òh reumò' oelèë, A is door B geslagen, dat zijn hoofd inwendig gekneusd is; zie verder vbd. i.v. klah; Alah, gata padjōh reumò' oeròë njòë, hana tabri keu lōn, o, jij eet vandaag allerei lekkers zonder mij er iets van te geven. Peureumò', verbrijzelen, vermorzelen, vergruizen, inwendig kneuzen; pakòn tapeureumò' oelèë aneu' gòblé gata, waarom heb je het hoofd van een andermans kind heelemaal gekneusd.

REUMÒN, murw, bont en blauw (van b.v. slagen), pijnlijk, een pijnlijk gevoel hebbende (ten gevolge van slagen); reumòn

that asòë lōn, bē' tamat-mat, mijn lichaam doet erg pijn (van slagen), kom er niet aan; makén djipòh ladjoe that-that, poetéh loemat reumòn asòë, zij sloeg haar nog heviger door, zoodat de fijne blanke (prinses) bont en blauw werd, (Goemba' Meuih). Vgl. leumòn.

REUMONG, e.s.v. zeevisch, geelachtig van kleur, zoo lang als een vinger en eetbaar.

REUMOT, Toenongsch voor reumèh (mosselsoort), zie reumèh II.

REUMPAH, (Pedirsch) e.s.v. reukwerk, bestaande uit een dooreengekneet mengsel van fijn gewreven welriekende bloemen, knollen van het geunoeë-gras en geurige olie, ook in schijfjes gesneden, die keuleumba' (zie ook aldaar) genoemd worden, (verder als Mal.) reumpah-reumpah, kruiden, drogerijen, specerijen.

REUMPAN, gew. meureumpan, keurig, netjes, statig, ordelijk, goed gerangschikt, gerijd, in rijen, in geregelde volgorde, achtereenvolgend; kadoeë' ba' meureumpan, bē' kèt-kòt, singèt, zit netjes en niet telkens in eene andere houding en scheef; sòë dja' djéh meureumpan that lagèë oelèëbalang, wie gaat daar zoo statig als een oelèëbalang (met gevolg en al); hana meureumpan sagaj ba' djipoemeudoeë', zij bergt de dingen nooit eens ordelijk op; ba' djimeungoej meureumpan that, zij kleedt

zich erg netjes; ta'eudjidòng djròh meureumpan di hadapan pòteu radja, men zag hem (den jongen nagakoning) keurig in de houding staan voor Zijne Majesteit, (Banta Ahmat); oereuëng Goerantjang pi that goerangsang, dji'é' meureumpan han doea tji-ta, de lieden van G. waren ook zeer strijd lustig, ordelijk en eensgezind drongen zij op, (Djochan Meusapi); Radja Intan kapajle that, meusé kilat pantaïh raja; takalòn dji'é' ka meukawan meureumpan ban kawan kadra, de schepen van R. I. waren zeer talrijk en zoo snel als de bliksem; men zag ze gezamenlijk opdringen, in rijen als eene school kadra-visschen, (Pha Soeasa); djipeutadjo teuma poenggōng lam ba' roengkōm doeròë meureumpan, hij (de aap met een in zijn derrière gestoken rotandoorn) stortte zich (uit wanhoop) met zijn derrière neer op een roengkōm-boom met rijen van dorens, (Plandō' Kantjé); ngòn ië mata trō meureumpan, Sangirah han reudadjimòë, daarbij vloeiden hare tranen bij stroomen neer, S. weende zonder ophouden, (Indra Bangsawan). Peureumpan, ordenen, rangschikken, rijen.

REUNDAH, laag, kort, klein (van gestalte), laag (van stand), nederig, onderdanig; pòreundah, de korte, (bijnaam van den kik-

vorsch in verhalen, zie vbd. i.v. piroeët); oereuëngreundah, zie i.v. oereuëng; zie verder vbd. i.v. ramboenè. Meureundah, zich bukken, zich nederig gedragen, zich vernederen. Peureundah, laag, lager maken, nederig maken, vernederen; peureundahdròë, zich bukken, zich nederig gedragen, zich vernederen; zie vbd. i.v. pentalabajoe.

REUNDAM, dial. ook eundram, dompelen, in-, onderdompelen (in eene vloeistof en daarin houden of laten), in water of eene andere vloeistof zetten, weken, te weken zetten; geureundam boengònglamminjeu' ò', men dompelt bloemen in haarolie; zie verder vbd. i.v. lòn. Meureundam, gedompeld, in-, ondergedompeld, enz.; zich (in het water) dompelen, zich in-, onderdompelen, in het water gedompeld staan of zitten, zich in het water afkoelen, (verder) ondergaan (van hemellichamen), naar beneden zakken, verzinken; idja lònka meureundam lam ië, mijn kleed is al in water gedompeld; keubeuëteungòh djimeureundam, de karbouw is bezig zich in het water af te koelen, staat in het water gedompeld; zie verder vbd. i.v. keunòng, reula. Peureundam, laten reundam of reundam met versterkte beteekenis.

REUNDANG, bakken in olie of vet, braden, fruiten; gebakken, gebraden, gefruit; baksel, gebrad; reundang eungkòt, visch

bakken, (zie i.v. rapòh); eungkòt reundang (of teureundang), gebakken visch; keumamaïhreundang, zie i.v. keumamaïh; zie verder vbd. i.v. lari. Meureundang, de handeling reundang verrichten; sidròëtjèédagakaja hansabé, minjeu' sapi ngòn meureundang, er was eens een koopman, die zeer rijk was, hij gebruikte m.s. om (spijzen) te braden, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. panjòt. Peureundang, laten reundang of reundang met versterkte beteekenis. Teureundang, gebakken, gebraden, gefruit.

REUNÈ', glinstering, glimmende kleur, (zooals die van vlekjes klappermelk of olie of vet in goelè, van de witte spikkels van de halsveeren van eene duif, ook van edelsteentjes), (ook) glinsterende vlekjes of spikkels; ka djieuëtkeutimah matadji manè', gadòh reunè' han lé tjahja, het juweel (van den ring) was in lood veranderd en had zijn glinsterenden glans verloren, het schitterde niet meer, (Noen Parisi); goelè leuma' njan ka djibeudòih reunè', in die vette goelè zijn de vetvlekjes al opgekomen (drijven al boven); boelèë reunè', glinstervereen, gespikkelde halsveeren (van b.v. eene duif); reunè' leuë', de gespikkelde halsveeren van de tortelduif, (ook) naam van een daarop gelijkend siermotief, (zie ook i.v. boengòng, en leuë'

I); zie verder vbd. i.v. djamè'. Meureunè', glinsterend, met glinsterende vetvlekjes of spikkels, gespikkeld; boelèë takoeë meureunè'-reunè', misé akè' aneu' mata, de halsveeren (van den wondervogel) waren glinsterend gespikkeld, en zijne oogen waren als agaatsteen, (Tjah Koebat); goelè meureunè', sajoer met glinsterende vetvlekjes, vette, glinsterende sajoer.

REUNGAIH, eene zeer groote soort woudboom (Mal. rengas), beschouwd als meudjén.

REUNGAT, gebarsten, gescheurd, met een barst, met eene scheur, (fig. v. het hart) gegriefd, gekrenkt, gesmart, smartelijk, bedroefd; sikin, kanèt njan ka reungat, dat mes, die pot heeft al een barst; djarōm halōih tjòb adjeumat, djarōm loemat ngòn tjòb badjèë; padoemna é' tapoemangat, atékoe reungat boeleuën dilèë, eene fijne naald dient om amuletten in te naaien, eene fijne naald dient om kleeren te naaien; hoe gij mij ook tracht te sussen, gij hebt mij de vorige maand gegriefd, (Plandō' Kantjé; een bekende pantōn); toean poetròë até reungat, Banta Ahmat djitrōn landja; Banta Ahmat kakeu leupa-ih, madji soesah poengò gila, de prinses was (door het afscheid) zeer bedroefd en (haar zoon) B. A. ging snel (het huis) af; toen B. A. vertrokken was, was zijne moeder (als) gek

van bezorgdheid en verdriet, (Banta Ahmat). Meureungat, zich gegriefd of bedroefd gevoelen, zich iets aantrekken, breken, gebrouilleerd raken of zijn met (ngòn); bè' tameureungat ngòn tjèédara, ge moet niet breken met een broeder. Peureungat, een barst of barsten veroorzaken in, laten barsten, (fig.) grieven, leed aandoen. Zie reuta', tjrah.

REUNGÈÈ, zie reungië.

REUNGÈT, e.s.v. zeer kleine vliegjes, die ook krimoeë genoemd worden, zie aldaar.

REUNGGAJONG, e.s.v. op velden groeiende plant met fraaie witte bloemen.

REUNGGANG, niet aaneensluitend, niet sluitend, met eene tusschenruimte, niet dicht, wijd uit elkaar, (fig.) (van elkander) verwijderd, verkoeld, (ook) met een tusschentijd, met tusschenpoozen, (gew. met eene ontkenning); (verder) tusschenruimte, scheur, spleet, tusschentijd, verwijdering; bintéh njòë reunggang, de planken van dezen wand sluiten niet goed aaneen; hana reunggang, zonder tusschenruimte, aaneensluitend, zonder tusschentijd, zonder tusschenpoozen, onafgebroken, aanhoudend; barangadoem ri tamaba, dji-meuda'wa hana reunggang, op welke wijze men hen ook (tot den heiligen oorlog) aanspoort, zij maken steeds tegenwerpingen, (Prang sabi; zie ook vbd. i.v. rampang); zie verder vbd. i.v. meukeusoet, patròë, rigét. Meureunggang,

ruimte maken, een weinig uiteen-
gaan, (van elkander) verwijderd
raken; *bè' t a m e u r e u n g -*
g a n g n g ò n t j è è d a r a, gij
moet niet verwijderd raken van
een broeder, laat er geen verwij-
dering komen tusschen u en uw
broeder. *P e u r e u n g g a n g*,
eene tusschenruimte, eene ope-
ning maken, verwijderen, ruimte
maken, eene weinig (van elkaar)
verwijderen, verwijderd houden,
afhouden, een tusschentijd laten
verloopen, bij tusschenpoozen
doen; *t a p e u r e u n g g a n g*
(*dròë*) *b a t j o e t*, *t e u n g k o e*
k e u m e u n g t a m ò n g, gaat
een beetje uiteen (maakt wat
ruimte), de *teungkoe* wil naar
binnen gaan; zie verder vbd. i.v.
l h ò n g I; *p e u r e u n g g a n g*
dròë, = *meureunggang*.

REUNGGÉT, ook *ringgét*, mat,
dollar, rijksdaalder, (ook in het
algem.) geld (van eenige waar-
de); *reunggét Atjèh*, de
Atjèhsche dollar, i.e. de zilveren
Spaansche dollar, Spaansche mat,
(„Atjèhsch” genoemd, wijl vroe-
ger het voornaamste en meest ge-
wilde betaalmiddel in Atjèh),
ook genoemd *r. meureu jam*,
pilaardollar, eig. kanonnendollar,
naar de daarop voorkomende,
voor kanonnen gehouden zuilen
van Hercules, en verder onder-
scheiden in *r. (Atjèh) patōng*
o e b i t, met kleine beeltenis, i.e.
met beeltenis van Ferdinand VII,
en *r. (Atjèh) patōng r a -*
j e u', met groote beeltenis, i.e.
met beeltenis van Karel III of
Karel IV; *r. B l a n d a*, Holland-
sche, i.e. Nederlandsch-Indische

rijksdaalder, ook genoemd *r. b a -*
r ò, nieuwe rijksdaalder, en *r.*
n ò n a, naar de afbeelding van de
Koningin der Nederlanden; *r.*
b o e r ò n g, vogeldollar, i.e. A-
merikaansche dollar, ook Mexi-
caansche dollar, welke laatste
muntsoort ook genoemd wordt *r.*
t j a b m a t a o e r ò è, (beide
namen naar de op de munten
voorkomende afbeeldingen); *r.*
b r a n (g) s a h, in Arabië gang-
bare en daaruit bekende Fran-
sche rijksdaalder, (van Arab. *f a -*
r a n s a, Frankrijk); *r. m e u ï h*,
dubloen; *r. t j i è n*, Japansche
yen; zie verder vbd. van de be-
teekenis geld i.v. *b o e n g ò n g*,
l a b a. *Meureunggét*, geld
hebben. Zie *reujeuë I*.

REUNGGÛT, buigen, neer-, voor-
overbuigen, (inz. van het hoofd,
van het bovenlijf); *reunggõt*
(*oelèë*), *reunggõt (dròë)*,
het hoofd, het lichaam, zich voor-
overbuigen; *p a w a n g s o e -*
d j o e t b a' o e l è è t e u' ò t,
s a d j a n d j i r e u n g g ò t b a'
P h a S o e a s a, de schipper boog
zich neer voor de knieën (van
den vorst) en boog tevens voor
(prinses) *P h. S.*, (*Pha Soeasa*);
ò h d j i r e u n g g ò t k a t e u -
k e u d j ò t, *d j i h o e m e u j d i*
l i k ò t b a n g e u r e u d a, als
hij zijn hoofd maar even voorover-
boog, dan schrokken zij (en lie-
pen snel weg), en dan achtervolg-
de hij hen als een *geureuda*,
(*Malém Diwa*). *Meureung-*
g ò t, buigen (intransit.), zich
vooroverbuigen, naar beneden
gaan; voorover-, neergebogen;
m e u r e u n g g ò t - r e u n g g ò t,

op en neer buigen, op en neer zwiepen, op en neer gaan, (zooals het hoofd en het bovenlijf van lieden, die een poekat aan land trekken, of een boom door den wind); b'è' antara Bangta seu 'ōt, meureunggōt han boelèë mata, laat staan dat B. antwoord gaf, zijne (bovenste) wimpers gingen niet eens naar beneden, (i.e. hij knipte niet eens met zijne oogen), (Banta Ahmat); meung gaki hana djan djibōt, ban meureunggōt djih ka lajèë, zij hadden nauwelijks den tijd om hunne beenen op te tillen, pas bogen zij zich voorover (om weg te loopen) of zij vielen dood neer, (Radja Bada); takalòn oereuëng taré' poekat meureunggōt-reunggōt, kijk de menschen het sleepnet aan land trekken met hun bovenlijf op en neer gaande; si njan panjang that, 'ōh djidja' meureunggōt-reunggōt lagèë nggang, die kerel is zoo lang, dat hij, wanneer hij loopt, met zijn bovenlijf op en neer gaat als een steltlooper (met zijn hals); angèn kreuëh that, ba' kajèë 'ōh meureunggōt-reunggōt, wat waait het hard, de boomen zwiepen ervan; dji-peukòng geunoeë ka jò teu'ōt, meureunggōt-reunggōt ngòn angèëta, zij trachten (zich vermannende) kracht in hunne hielen te brengen (ze stevig op den grond te houden), maar hunne knieën beefden en hun bovenlijf ging op en neer, (Pòtjoet Mochamat). Peureung-

gōt, laten reunggōt, of reunggōt met versterkte beteekenis, buigen, voorover-, neerbuigen; kapeureunggōt tjabeuëng njan keukèë, buig dien tak naar mij toe. Zie leugōt, leunggōt, nggōt.

REUNGIË, ook reungèë, stinkend, eene vieze lucht afgevende, (zooals een vuile modderpoel, nabgebleven stank van afgewasschen ontlasting); peuëtjittapeugah katasrah, njòë mantòng lagòë bèë reunggië, hoe kun je zeggen, dat je het reeds afgewasschen hebt, het stinkt er nog naar; bèë reunggië, bèë tjeukō, zie i.v. bèë; zie verder vbd. i.v. lidò'.

REUNGKAH, of reungkah-reungkah, e.s.v. zwartharigen slankaap met witten buik, (de naam naar het geluid); zie vbd. i.v. ramah I, en zie kra.

REUNGKAN, onderlegger voor potten en pannen, n.l. vlechtwerk van jonge klapper- of arènbladeren, waarop men van het vuur afgenomen potten en pannen plaatst.

REUNJAH, nat, drassig, slijkerig, (van den grond waar b.v. na eene regenbui een plas is gevormd, ook van b.v. den vloer waar veel water is gemorst); pakòn taplèië di sinan, abéh reunjah aleuë roemòh, abéh reunjah joeb mòh, waarom giet je daar water uit, de vloer wordt er heelemaal nat van, en de grond onder het huis wordt er heelemaal drassig van; ilé darah misé ië kroeëng, darah oereuëng ngòn

darah goeda; reunjah-
keu padang ka meuleu-
hòb, meudjandjan sròb
'òh oeram pha, het bloed
vloede als het water eener rivier,
het bloed van de menschen en
van de paarden; het (slag-)veld
werd drassig en modderig en de
menschen zakten soms tot het bo-
venste deel hunner dijen in de
modder, (Diwa Akañh). Peu-
reunjah, nat, drassig maken;
bè' tapeureunjah joeb
mòh, maak den grond onder het
huis niet drassig.

REUNJEUN, trap, ladder, inz. huis-
trap; aneu' reunjeun, de
sporten eener ladder; pha reu-
njeun, de boomen eener lad-
der, stijlen eener trap, (zie vbd.
i.v. kra' II); gaki reu-
njeun, voet van eene trap, van
de huistrap; oelèë reu-
njeun, bovineinde van de trap-
stijlen, bovengedeelte van de huis-
trap; doeë' ba' oelèë reu-
njeun, boven de huistrap zit-
ten, (verboden voor eene zwan-
gere vrouw, daar zij dan eene
moeilijke bevalling zou krijgen,
zie verder vbd. i.v. riwang);
talòë reunjeun, traptouw,
(gew. koperen) trapketting, be-
vestigd aan het dak boven de
huistrap en waaraan men zich
vasthoudt bij het opgaan van
de trap, (zie vbd. i.v. keu-
tjrang-keutjring); sra-
mòë reunjeun, zie i.v. sra-
mòë; loedah reunjeun
(sprkw.), zie i.v. loedah; reu-
njeun dagoe, trapladder bij
peperplukkers in gebruik; zie
verder vbd. i.v. lawa, paléng.

REUNJÒ', opheffen en vervolgens
laten neerploffen of ruw neerzet-
ten (van b.v. een zak rijst bij het
vullen om de rijst goed in den
zak te laten zakken, den inhoud
van den zak compact te maken),
ruw heen en weer trekken of
schudden, ruw weg-, van zich af-
zetten; kareunjò' ba' that,
mangat le tamòng, laat
(den zak) telkens goed neerplof-
fen, opdat er veel (rijst b.v.)
in ga; pakòntareunjò' a-
neu' gòb hana meukòn-
kòn, waarom zet ge eens anders
kind zonder reden zoo ruw van
u af. Meureunjò', neerplof-
fend, neergeploft, ruw neer-, weg-
gezet, heen en weer getrokken of
geschud; de handeling reunjò'
verrichten; teusireu' lòn
ba' titi boendè, 'òh rōh
meureunjò' landja lam
kroeëng, ik gleed zooeven op
de brug uit, zóó dat ik vervolgens
in de rivier neerplofte.

REUNÒ, zie reunoeë.

REUNÒË, zie reunoeë.

REUNOEË, ook reunòë, reu-
nò; meureunoeë, eene lange,
onafgebroken reeks vormende,
zóó dat de afzonderlijke onder-
deelen, b.v. door den afstand, niet
goed te onderscheiden zijn, in
lange rijen, veel (van wat eene
reeks vormt), zich (in de verte,
of in halve duisternis) onduide-
lijk, vaag vertoonend (van b.v.
eene bergreeks, kuststrook; in
den laatsten zin meer meureu-
nò, en meureunòë); Koe-
ala Ndjōng kòn trōih
Oendè, djitrōn meureu-
nòë sagaj dōnja, van K.

Ndj. af tot Oe. toe kwamen al de menschen in lange reeksen toestroomen, (Pòtjoet Moehamat); dji'é' meureunoeë misé sidò m, la'é n mantò ng teungò h teuka, zij kwamen in lange rijen als mieren opdringen, terwijl anderen nog aan kwamen zetten, (Noen Parisi); wa'tèë djiploeë ng gèt meureunoeë, gritan apoej njang le hareuga, als ze zich voortbewogen, vormden ze eene mooie reeks, die kostbare spoortreinen, (Radja Bada); trōih ka djidja' bi nèh soengò è, dji'eu meureunò è pisang meusisi; mirah-mirah dji'eu pi sang, djimeung djeu meurang han djitoe kri, aan den oever eener rivier gekomen zag hij in de verte (aan den overkant) reeksen pisangs in trossen hangen; hij zag de pisangs rood (van rijpheid), hij (n.l. het dwerghert) wilde oversteken, maar wist niet, hoe hij het aan moest leggen, (Plandō' Kantjé); djiteumeuna' meureunoeë saré, zij scheldt, dat de woorden eene onafgebroken reeks vormen, (aan één stuk door). Peureunoeë, eene lange, onafgebroken reeks laten vormen, tot eene lange reeks aaneenschakelen; keu peuë tapeureunoeë narit panjangpanjang, waarvoor maakt ge het verhaal zoo lang, waarvoor ratelt ge er zoo lang over.

REUNÒM, zie ranò m.

REUNÒNG, staak, lange stok, om b.v., en alsdan voorzien van een

haak of een krom mes, vruchten of bladeren van den boom mee af te trekken, of om kippen van de padi, die in de zon ligt te drogen, mee weg te jagen, (zie i.v. gawang); tamita reunòng ngòn sambat djarò è, tapengèt aweuë' bè' toetòng djarò è, tamen' aneu' bè' pajah drò è, men zoekt een staak om zijne hand langer te maken, men maakt een lepel om zijne hand niet te branden, men heeft kinderen om niet zichzelf te vermoeien, (sprkw., zie ook i.v. aweuë'); njò è na, adò è, ranoebtoenòng, hareukat reunòng reudeuëb lawa, hier hebt ge, zusje, sirih uit de Bovenlanden, die met een staak is geplukt en tegen een dadap-boom (als steunplant) op groeide, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. lawa, loetjò t. Meureunòng, een staak hebben, met een staak iets doen, bezig zijn; sò è dilikò t mò h meureunòng greunòng, wie is daar achter het huis met een staak bezig. Peureunòng, met een staak af trekken, stooten, slaan; han djeuët lòn pèt bò h njan, — tapeureunòng han djeuët, ik kan die vruchten niet plukken, — kun je het niet met een staak doen; bè' kapeule haba, koepeureunòng ba' moekakeu, maak niet te veel praatjes, ik zal je anders met een staak op je gezicht geven.

REUNTA', bluf, gebluf, gesnoef, (inz. op zijne kundigheden en zijn

geluk in een strijd of wedstrijd, of op de voortreffelijkheden en het geluk van zijn vechtdier om zichzelf, resp. zijn vechtdier aan te moedigen); luid snoeven (tegenover tegenstanders, ook tegenover kameraden), snoevend, aansporend, uitdagend roepen, aansporen, aanhitsen, uitdagen; pòh reunta', bluffen, snoeven, opsnijden, snoevend, aansporend, uitdagend roepen; reunta' mantòng, het is slechts bluf; 'òh teuka doe makén gala', djireunta'-reunta' djilila-lila, toen zijn vader gekomen was, was hij nog geestdriftiger (in den strijd) en al dansende snoefde hij luidkeels, (Malém Diwa): poelang reunta', zie i.v. tjatō II; zie verder vbd. i.v. moekhalapé. Meureunta', de handeling reunta' verrichten, reunta' met meerv. subject, tegenover elkander; peuë tam eureunta' sabé, wat zit je toch aldoor te snoeven; eungkòng lam eumpōih meugala'-gala', djimeusoera' sabérakan; djimeugrōbgrōb meusoera'-soera', djimeureunta' soebraalam, in den tuin vermaakten zich de apen onder elkaar, springende, schreeuwende en tegenover elkaar snoevende, dat de wereld ervan daverde, (Plandō' Kantjé).

REUNTAH, overrijp, (van padi, zoodat bij het snijden de korrels afvallen en de aren afbreken); padéka reuntah, de padi is al overrijp. Vgl. roengkò'.

REUNTAM, zie rantam I en II. REUNTANG, spannen, uitspannen, in de lengte uitstrekken, op eene rij plaatsen; rij, gelid, reeks, (verder) borduurraam; reuntang talòë, een touw spannen; lam roeeuëng njan geureuntang kandé, peungeuïh sabé koetaalam, in de tusschenruimten (tusschen de stijlen) had men lampen in rijen opgehangen, zoodat het in de vorstelijke stad overal helder was, (Kamarō Daman); hana poetōih djitrōnladjce, ra'jatle han poetōih reuntang, zonder ophouden kwam het volk snel toestroomen, talrijk, in eene onafgebroken reeks, (Radja Bada); djijōb soeléng ngòn napi, djipeunarialam radja; djipen'é' sireuntang-reuntang, oelèëbalang padoem radja, men blies op fluiten en bazuinen, en men danste met de koninklijke vaandels; telkens in eene rij kwamen daarmede de oelèëbalangs en vele vorsten opdringen, (Meudeuha'); kawé reuntang, zie i.v. kawé; koeta reuntang, zie i.v. koeta, en vbd. i.v. prang; zie verder vbd. i.v. djrat. Meureuntang, gespannen, uitgespannen, in de lengte uitgestrekt, zie in de lengte uitstrekkend, op eene rij, gerijd, in rijen; trōih ka djidja' oe ba' binèh kroëng, dji'eu reuleuëng djròh meureuntang; reuleuëng rata ngòn djeu'òh that, seunipat

mata tapandang; djika-kalònsipōtdibinèh panté, meuatō saré doem meureuntang, hij (het dwergheert) kwam aan den oever eener rivier en zag, dat de oever hoog en mooi recht uitgestrekt was; die hooge oever was effen en strekte zich recht uit zoover als het gezicht reikte; op den lagen zandoevers zag hij slakken, als het ware opzettelijk geschaard in eene lange rij, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. ambang, lhōng I, linteueṅg, loemba, pasōkan.

REUNTÉ', zie rinté'.

REUNTÉH, ook rintéh, snoeien, afsnoeien, (de uitstekende, hinderlijke, overvloedige takjes, bladeren enz.) verwijderen; (vaak fig.) allerlei inleidende woorden voordat men tot de zaak zelf komt, overvloedige woorden, omhaal van woorden, franjes, beuzelpraat; tareuntéh pageuē ba' sabé, snoei de omheining gelijk af; ta'reuntéh, snoeien, bezig zijn met snoeien; bè'thatle (of panjang) reuntéh, hana geutoeṅg narit kah, maak niet te veel omhaal van woorden, men luistert dan niet naar wat je zegt; Leubè Déah that tjeureudé', piké lisé' le bitjara; phōn neupengah haba reuntéh, neuprèh manèh moeka radja; dji'eu radja ka teusinjom, djitamahlòm batjoethaba; jōhnjankeu phōn beudōih Leubè, ranoeb patè djidjō' sigra, L. D. was zeer slim, was schran-

der en had veel vernuft; eerst (voordat hij het huwelijksaanzoek waarmede hij belast was, voorbracht) praatte hij over koetjes en kalfjes, in afwachting, dat de vorst vriendelijk zou kijken; toen hij den vorst zag glimlachen, voegde hij nog wat bij zijne verhalen en stond toen op om de sirih (voor het huwelijksaanzoek) aan te bieden, (Malém Diwa); haba reuntéh bè' lé di sinōē, keureuna kamōē gòh biasa, hier (aan het slot van de hikajat) geen franjes meer, want wij zijn (in de kunst) nog niet bedreven, (Goemba' Meuih; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. reumbang); zie verder vbd. i.v. rampéh.

REUNTEUËH, zie reunteuët.

REUNTEUËN, op-, tegenhouden, belemmeren; belemmering; bè'tareunteuën boeët njan, houd die zaak niet op, niet tegen. Meureunteuën, op-, tegenhouden, belemmerd; boeët njan meureunteuën ba' djih, die zaak is door hem opgehouden. Vgl. lanteuën.

REUNTEUËT, in hik. voor het rijm soms reunteuëh, met geweld, met een ruk trekken, af-, uit-, weg-, stukrukken. Meureunteuët, met geweld, met een ruk getrokken, af-, uit-, weg-, stukgerukt; de handeling reunteuët verrichten, reunteuët met meerv. subject, elkander reunteuët; kamèng ka le Toehan bri djeuët, djimeureunteuët sara djiwōē; keunan keunōē dji-soeroebeuët, njankeu

poeëh djeuët oelōn poe-wōë, de geiten, die de Heer in aantal heeft doen toenemen, trekken (mij) bij het naar huis gaan telkens met een ruk mee, doordat ze onstuimig nu eens hierheen dan weer daarheen rennen; daardoor is het voor mij lastig om ze naar huis te brengen, (Indra Bangsawan); b a n d o e m d j i t a m ō n g l a m b a b a h b e u d é, meureunteuët s a g a j b é p a t j a n g m e u l i l a, alle (olifanten) gingen tegen de geweerschoten in, en al de stalen palissaden (van de vesting) werden door hen stuk gerukt, (Gadjah toedjōh oelèë); lōn b o e n ò ē lōn t i ē ' k a w é, d j i t j ò ' l é e u n g k ō t ' ò h m e u r e u n t e u ë t k a w é, ik wierp zooeven een hengel uit en een visch greep hem zoo, dat de hengel uit mijne hand werd weggerukt; zie verder vbd. i.v. k l a h.

REUNTJAM, vol wonden, schrammen of scheuren, (verder) krabbelig (van een schrift); reuntjam keunōng tjang, vol houwonden, op verscheidene plaatsen door houwen getroffen; d j i k a l ò n B a n t a p a n t a i h b a n k i l a t, h a n d j a n d j i l i h a t k e u n ō n g a n g è ë t a; keunōng badan doem ka reuntjam, boekōn boe-barang that geumeunta, (de olifant) zag, dat B. zoo snel als de bliksem was, nauwelijks kreeg hij hem in het oog of hij werd door een slag getroffen; zijn lichaam was vol wonden en hij trilde hevig (van woede), (Gadjah toedjōh oelèë; deze re-

gels volgen op den regel, geciteerd i.v. kilè' l); h a n a g è t k h e u ë t, reuntjam saré, het schrift is niet mooi, het is erg krabbelig. Peureuntjam, vol wonden enz. maken; p a k ò n t a p e u r e u n t j a m i d j a g ò b l é g a t a, waarom heb je eens anders kleed vol scheuren gemaakt.

REUNTJÉ', zie rintjé'.

REUNTJONG, of rintjōng, dial. ook lintjōng, Atjèhsche dolk (met ééne flauw gebogen snede), rentjong, (wordt gew. naar den vorm of de versiering van het gevest onderscheiden:) reuntjōng oelèë d a n d a n (zie i.v. d a n d a n), r. o e l è ë g a d é n g (met een ivoren gevest), r. o e l è ë k a b h a (zie i.v. k a b h a), r. m e u ' o e l è ë m e u i h (met een geheel met goud overtrokken gevest), r. o e l è ë p o e n t ō n g (met een afgeknot, soms kolfvormig, soms gevorkt en van eene bladkrul voorzien gevest), r. o e l è ë m e u s a r o e ë ' o e l a t (met een op zekere soort cocon gelijkend gevest), r. o e l è ë m e u t j a n g g è (met een knievormig gebogen gevest, meest voorkomende vorm), r. m o e p o e t j ō ' (met eene poetjō'-versiering om het gevest, zie i.v. p o e t j ō '), r. m e u s a l ō b o e l è ë (met een geheel of gedeeltelijk met goud omwikkeld gevest), r. m e u s a r ō n g a n (met een gevest, waarvan de omgebogen punt met goud is bekleed). Meureuntjōng, een rentjong hebben, dragen, er mede gewapend zijn; j ō h n j a n

teukoe neu'é' sadjan, ngòn-ngòn rakan bandoem panglima; rakan doea blaïh, hé rakan pajōng, bandoem meureuntjōng soekèë panglima, toen ging de teukoe (Teukoe Oema) mede (met den kapitein) aan boord, tegelijk met zijne volgelingen, allen panglima's; twaalf in getal waren zijne volgelingen, o geliefde vrienden, allen gewapend met een rentjong en behorende tot de panglima's, (Prang Gômpeuni).

REU'OH, zweet; zweetend, bezweet; le that lōn teubiët reu'oh, ik zweet erg; tjò' reu'oh, een zweetbad nemen of laten nemen, (ter verdrijving van langdurige koortsen, de patiënt wordt daarbij onder eene deken geplaatst met vóór zich, mede onder de deken, een pot met een dampend afkooksel van slimèng-, en moenteuë-bladeren); soeët reu'oh, zich bezweet maken (door werken of op andere wijze), zich bezweeten; tité' plōh alét reu'oh, zie i.v. alét, en hareukat; madji reu'oh, zie i.v. madji; sigò reu'oh, één keer zweeten, (eene tijds-, ook afstands-aanduiding, n.l. zoo lang, werken b.v., of zoo lang, zoo ver loopen, dat men ervan zweet); djitjeumatò' sigò reu'oh, hij is aan het omspitten van den grond geweest, tot hij bezweet raakte; reu'oh-reu'ah, ook reu'oh-reu'euët, hevig zweetend, geheel bezweet, doornat van zweet; gadjah tamba' pantaïh-pantaïh,

reu'oh-reu'ah djeuëb-djeuëb boelèë, de olifant werkte snel aan de afdamming, en al zijne lichaamshaartjes raakten doornat van zweet, (Plan-dō' Kantjé; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. hōh); koengiëng gata reu'oh-reu'euët, peuë meukeu-soet tadjā' mita, ik zie, dat gij geheel bezweet zijt, wat zoekt gij, (Banta Ahmat); zie verder vbd. van reu'oh i.v. peusam, piōh, en van reu'oh-reu'ah i.v. gògadjòë, hō'-ha', malakat. Meureu'oh, zweeten, bezweet zijn, zich bezweeten, zich in het zweet werken, zich moeite geven, getroosten; neup eu'idin ka neumeureu'oh keu lōn, ik dank u, dat u u voor mij moeite hebt willen getroosten. Peureu'oh, doen zweeten; peureu'oh dròë, zich bezweeten, zich in het zweet werken, zich moeite geven.

REU'OH-REU'AH, zie i.v. reu'oh.

REU'OH-REU'EUËT, zie i.v. reu'oh.

REU'ON, bijvorm van beureu'ò n, (inz. opborrelend van kokend water, waarin rijst wordt gekookt); zie beureu'ò n.

REUPAIH, met geweld grijpen, vatten, pakken, vastgrijpen, beetpakken, overweldigen, (euphemistisch voor:) verkrachten (van eene vrouw); manò' ka djireupaïh lé tjeurapè, de kip is door een wezel gepakt; salang keubeuë joem limōng plōh, é' koereupaïh koepoephana, zelfs een karbouw, die vijftig dollar

waard is, (zeide de tijger), kan ik pakken en dooden, (Plandō' Kantjé; deze regel volgt op den i.v. geuti II geciteerden regel); meunòë djikheun dalam djinari: koeteumèë takki Meudeuha' ngòn radja; 'òh trōih djidja' oe Pantjalarah, koejoeë reupaïh Meudeuha' ngòn radja; koejoeë boenòh doea boematé, koebòh bangké oe tjōng soela, al dansende zeide hij: „ik zal er nu in slagen M. en den vorst in een valstrik te lokken; wanneer zij te P. komen, zal ik hen laten grijpen; ik zal hen beiden laten dooden en hunne lijken laten spietsen, (Meudeuha'); njang kheun poetròë gata salah, tadjā' reupaïh poetròë tawa, de prinses heeft u ten laste gelegd, dat gij haar beetgepakt en omarmd hebt, (Noen Parisi). Meureupaïh, met geweld gegrepen enz.; de handeling reupaïh verrichten, reupaïh met meerv. subject, elkander reupaïh, worstelen, vechten (zonder wapens); zie vbd. i.v. goemòë, leuhò I, reujòh.

REUPANG, horizontaal, recht, gelijk snijden, afsnijden, afhakken, afhouden, afvijlen (van de tanden), in horizontale richting gelijkmaken; ka geupeulheu-èh bòh meuranté, kajèë sabé habéh phana; keunòng ba' oe ngòn geuloempang, doem geureupang poetōih doea, zij schoten kettingkogels af, waar-

door al de boomen omvielen; klapper-, en geuloempang-boomen, die getroffen werden, braken in tweeën alsof ze recht afgehouden werden, (Pòtjoet Moehamat; zie verder vbd. i.v. lingkang, rata); kòh reupang, = reupang, gelijk snijden, enz., (zie vbd. i.v. peudeuëng), (fig.) den naasten prijs vaststellen; joem kòh reupang, naaste prijs, (waarop niet meer afgedongen kan worden); ka lōn kòh reupang limòng plōh (reunggét), ik heb den naasten prijs al gezegd, vijftig rijksdaalders. Meureupang, horizontaal, gelijk gesneden, afgesneden, enz.; de handeling reupang verrichten, reupang met meerv. subject; lheu-èh disinan keunòng ba' pinggang, ka meureupang poetōih doea, (aan den slag) aldaar ontkomen, werd hij in zijn middel getroffen en in tweeën doorgesneden, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. griët. Peureupang, laten reupang, of reupang met versterkte beteekenis; sòë peureupang ba' pisang njòë, wie heeft dezen pisangboom laten afhouden.

REUPŌ', snel opgroeiende (van kinderen), flink uit de kluiten gewassen; reupō' that Si Poelan, reudjangrajen', wat groeit N. N. snel op, wat is hij gauw groot geworden.

REUPOEN, bluff, snoeverij, grootspraak, gezwets, geklets; pòh reupoen, bluff slaan, bluffen,

snoeven, zwetsen, opsnijden, kletsen; reupoen Pasè, ook reupoen Seunagan, Paseische, Seunagansche bluf, (gezegd van iem., die veel opsnijdt); gatale that reupoen, wat hebt ge veel bluf, wat snijdt ge veel op; rimoeëng gadjah badeuë' ngòn tjagèë: pakòn keu kèë narit meu'oedjōng; ada' kòn nà kamòë doeal hèë, boeë ngòn himbèë djipeugah reupoen; babah mantōng ta'eu njang na, soeara teumataleungò ang-ōng; ba' beurakah njan taharab, hana sapat piké keu oentōng, de tijger, de olifant en de beer (zeiden:) waarom (maakt hij, het dwerghert) toespelingen op ons; als wij met ons tweeën of drieën er niet waren, (dan kwam er niets van het poek at-visschen terecht), die kleine grijze apen en die gibbons (doen niets dan) zwetsen; je ziet alleen, dat ze een bek hebben, (ze hebben alleen veel praats), en je hoort alleen hunne stemmen door elkander schreeuwen, als het op kletsen aan komt, kan men op hen rekenen, maar om iets te gewinnen, daar denken ze niet aan, (Plandō Kantjé). Meureupoen, = pòh reupoen.

REUSA', collectieve naam van zekere boomen (Mal. resak, of rasak) met duurzaam hout, waarvan men o.a. roeispanten, armen eener vlerkprauw vervaardigt.

REUSAB, e.s.v. woudstruik, waarvan de bladeren wel eens als ge-

neesmiddel, o.a. tegen siawan, worden gebruikt.

REUSAB, doorgesiepeld, opgezogen (van water, vocht door b.v. den grond), verdwenen, weg, onzichtbaar, doorsiepelend, sieperend, verdwijnend; abéh reusabië, 'òh rō ba' tanòh njòë, het water siepert in dezen grond geheel weg, als men het erop uitgiet; panè tadja' 'òh reusab, ka padoem oe-ròë hana keunòë, waar zijt ge geweest, dat ge onzichtbaar en verscheidene dagen hier niet geweest zijt; sòë njang maté dalam prang sabi, di ateuëh titi ban kilat padja; han djan takalòn pimeungsikeudjab, leupaìh ka reusab oe lam tjoeroega, wie in den heiligen oorlog sneuvelt, zal bliksemsnel over de hellebrug gaan; in een oogwenk zal hij in het paradijs verdwijnen, (Prang Gōmpeuni). Meureusab, doorsiepelen, sieperen, opgezogen worden, verdwijnen, weg, uit het gezicht, onzichtbaar raken; njang trōh kanèt barō, reudjang meureusab, wie een nieuwen pot bezit, in diens pot raakt gauw (vocht) opgezogen, (sprkw., gebezigd van of tot iem., die eene zinspeling op zich zelf toepast, doordat hij zich schuldig gevoelt, z.v.a.) wien de schoen past, trekke hem aan. Peureusab, doen doorsiepelen, opzuigen, doen verdwijnen, weg maken; pakòn kapeureusab, areuta gòb, waarom heb je

wat van een ander is wegge-
maakt. Vgl. leusab.

REUSAM (Arab. rasm, gewoonte, schrift), gewoonte, gebruik, manier, de gebruiken van afzonderlijke streken of van enkele personen, wereldsche, afkeurenswaardige, slechte gebruiken of manieren, wereldsche vermaken, verdorvenheden, slechtheden, ondeugden, (verder) schrift; schrijven, beschrijven, vertellen, opstellen (inz. in dichtmaat); adat niba' Meukoeta Alam, reusam niba' éntoegata, de instellingen (van het land) zijn afkomstig van M. A., de gebruiken van uwe voorouders, (Pötjoet Mochamat); beureukat kramat Meukoeta Alam, adat ngòn reusam ninan njata; sòë témpa téh adat ngòn reusam, oereuëng njang pham moebagia, door den heiligen zegen van M. A. zijn de instellingen en de gewoonten des lands sedert hem duidelijk geworden, (door hem ingevoerd); wie de instellingen en gewoonten des lands volgen wil, is iemand, die inzicht heeft en voorspoed zal genieten, (Pötjoet Mochamat); hoekōm reusam doea ngòn adat, moela teumpat niba' radja; soerōh radja Meukoeta Alam, adat ngòn reusam neujoë keureudja; sòë njang amaj adat ngòn reusam, oereuëng njan tapham moebagia, de bepalingen van de inzettingen, alsmede van de gebruiken van het land zijn afkom-

stig van den vorst; vorst M. A. is het geweest, die die inzettingen en gebruiken liet opvolgen; wie naar de inzettingen en de gebruiken van het land handelt, dien gaat het, begrijp dit wel, voorspoedig, (Meudeuha'); beuta'ingat, teungkoe, keulōn, meu'aīh ampōn namiëtteu sah; koereuëng batjoet reusam doesōn, akhé ngòn phōn kan gèt oelah, wil, teungkoe, mijner gedenken en mij, die werkelijk uw dienaar ben, vergiffenis schenken, indien ik, door mijne dorpsche manieren, in iets te kort schiet, indien aan het begin of aan het einde (van deze hikajat) iets niet behoorlijk is, (Goemba' Meuih); bōh ara-iri, iē paseuëng soerōt, tadoeë' di nanggrōë gōb, bannjang reusam meunan toerōt, de ara-iri-vrucht, het water rijst en daalt; verblijft gij in eens anders land, dan moet gij u voegen naar wat er gebruik is, (sprkw., ara-iri alleen voor den klank; zie verder vbd. i.v. ba II, hoekōm, mē I, en zie ook i.v. adat II); meulisan didalam tjawan, bōh ramboetan mirah koelét; njang na neuba bè' neukheuntan, panè reusam neu-meusoelét, suikerstroop in een kopje, een ramboetan, rood van huid; zeg niet, dat hij er niet is, dien gij immers zijt komen brengen, wat is dat voor manier zoo te jokken, (pantōn bij het formeel vragen om den bruidegom, voortzetting van de pan-

tōns, geeiteerd i.v. pantōn); rakandji na doea lhèë plōh, doem djipadjōh peuē njang hawa; peuseutèt reusam sabōng djoedi, takimaki reubōt pi na; adòë angkat dji-meugeundrang, njang boeët reusam doempēuē pi na, hij had twintig à dertig kameraden, die maar aten waar zij trek in hadden, (i.e. geen verboden spijzen kenden, in het algem.: hunne lusten volgden); zij hielden zich met allerlei slechtheden bezig, zooals hanengevechten, dobbelspel, bedriegerijen, zelfs rooverij, met paederastie en geundrang-spel, met alle mogelijke verdorvenheden, (Noen Parisi); lōn ka trōih reusam lōn poeboeët, of bandoem reusam ka lōn poeboeët, ik heb alle mogelijke ondeugden beoefend; (zie ook vbd. i.v. batō', ngada); aseuma Alah beutareusam, tasé, tèëlan, soerat ba' dada; lapaj Alah njang teusoe-rat, da'weuët pira' poetéh sapha, schrijft, vrienden, den naam van Allah, het woord Allah in gedachte in uw hart met zilverwitten, glanzenden inkt, (Akeubarō Karim); teudoeë' haba tjahi alam, lōn reusam oereuēng njang teuka; phōn beungōh kōn soe meureujam, loea dalam hana tara, ..., laten we het verhaal van den vorst laten rusten, ik zal nu vertellen van de lieden, die aankwamen; van den ochtend af klonken kanonschoten,

zoowel buiten als binnen de versterking, op onbeschrijfelijke wijze, ..., (Noen Parisi; zie verder vbd. i.v. antō', pakhō'); ba' reusam, eene varensoort (Mal. resam), waarvan de stengels o.a. worden gebruikt om er pennen voor het schrijven van Arabisch schrift (kalam reusam, zie i.v. kalam II) van te snijden; pat njang le reusam, waar zijn er veel reusam's, (raadsel met woordspeeling van reusam, gewoonte en varen, antw.: lam oeteuēn, in het bosch). Meureusam, gewoonten, bepaalde gewoonten, ondeugden hebben, zich werlds, lichtzinnig gedragen; geschreven, beschreven; aan het schrijven zijn; inōng meureusam, eene wereldsche, coquette, lichtzinnige vrouw, eene vrouw die los van zeden is; gaki djaròë han ba' Toehan, hana badan misé hamba; hana poetéh hana itam, han meureusam oe ba' kita, handen en voeten heeft de Heer niet, Hij heeft geen lichaam zooals de mensch; Hij is noch wit, noch zwart, Hij is voor ons niet te beschrijven, (Akeubarō Karim). Peureusam, tot gewoonte maken, oefenen.

REU'SASA, zie ra'sasa.

REUTA', kleine, niet doorlopende barst (in b.v. aardewerk, porcelain, glas, diamant), aderen (in blanke wapens, ook in kogels, die de deugdelijkheid, het al of niet aanbrengen van geluk aangeven), lijnen (in de hand met gelijksoortige beteekenis als de aderen van

blanke wapens), (fig.) krenking, breuk; gebarsten, gekrenkt, gebroken, gebrouilleerd; reuta' aléh, ader in een blank wapen, die den vorm heeft van de Arab. letter aléh; reuta' goekèë, ader in een blank wapen, die den indruk maakt met den nagel te zijn ingekrast; reuta' paléh, ongeluk aanbrengende aderen; lōn tjit ka meunan reuta', mijne lijnen zijn eenmaal zoo, i.e. zoo is eenmaal mijn lot; ka reuta' ngòn tjèédara, gebroken, gebrouilleerd met een broeder; si-, ook seureuta', gelijk, gelijkelijk, even, in dezelfde mate, op denzelfden tijd, tegelijk; ma djidja' tjò' poetjō' kajèë, laloe dji-seubèë patnjang tanda; moeda-moeda doem sireuta', na meung gala' até bapa, daarop ging hij (het dwerghert) bladeren halen en deed (plantte) ze vervolgens in den grond op de plaatsen waar er teekens waren (van de door hem opgegraven katjangs); het waren alle even jonge bladeren, opdat de (door het dwerghert voor den gek gehouden) oude man blij zou zijn, (Plandō' Kantjé); pakòn kan djitém meugòë sireuta', na meung meuhaja' padé paja, waarom willen zij niet tegelijk het veld bewerken, opdat er (overal) in de moerassen wuivende padihalmen zullen zijn, (Pòtjoet Moeamat; deze regel volgt op den eersten i.v. oelèë geciteerden regel). Meureuta', barsten, aderen hebben, zich

gekrenkt gevoelen, breken (met); bè' tameureuta' (até) ngòn tjèédara, ge moet met een broeder niet breken. Peureuta', doen barsten, barsten veroorzaken, doen breken met (ngòn).

REUTÉ', met kracht uitslaan (van b.v. den arm, wanneer men er iets van af wil schudden, of een slag met een zwaard doet), met kracht van den arm afschudden, (met een wapen) slaan, ermede een slag geven, (ook) uitrekken, uitstrekken (van de armen, de beenen), (verder) uitschudden (van b.v. nat haar om er de druppels uit te gooien), sprenkelen, besprenkelen; neubeudòih, pòtjoet, neutjoeba dōng, neureuté' tangan gaki doca, sta op, prins, probeer eens te staan, rek uwe beide armen en beenen uit, (Gadjah toedjōh oelèë); reuté' dròë, zich uitrekken, zich uitstrekken; reuté' dròë na meung teuplòih krawat, zich uitrekken om de stijfheid van het lichaam (de samengetrokken spieren) te ontspannen, (zie verder vbd. i.v. oengië'); reuté' peudeuēng, eene slaande beweging met een zwaard maken, met een zwaard slaan, (zie vbd. i.v. 'ò); limpeuēn dji'é' ba' djaròë lōn, adat kòn reudjang lōn reuté', ka djikab, een duizendpoot was op mijne hand gekropen, als ik hem niet vlug van mij had afgeschud, had hij mij gebeten; tareuté' ië ba' bakōng, bè' thō, besprenkel de tabak met

water, dat ze niet droog worde; minjeu' reuté', zie i.v. minjeu'. Peureuté', laten reuté', of reuté' met versterkte beteekenis; geupeureuté' ië mawò kaseutoeri, hana tatoekri bèë meudroe-droe, (het bruidspaar) werd met rozenwater vermengd met muscus besprenkeld, waarvan de geur onbeschrijfelijk heerlijk doordringend was, (Diwa Sangsaréh). Vgl. peureutjé', seuté'.

REUTEUË', algemeene naam voor peulvruchten, behalve de katjang (zie aldaar) genoemde soorten; reuteuë' bangbang, = katjangseupat, (zie i.v. katjang); r. bit, ook r. panjang genoemd, de gewone lange katjang met lange peulschillen, (Mal. katjang pandjang); r. blanda, eene variëteit van de katjang parang, (zie i.v. katjang); r. moeboelèë, zie r. sigoentja brat; r. doeë', ook als Mal. r. idjō genoemd, = Mal. katjang hidjau; r. sigoentja brat, ook r. moeboelèë genoemd, de sojaboon, (Mal. katjang kedelé of k. boeloe); r. idjō, zie r. doeë'; r. jèë, met houtachtigen stam, geen kruipplant; r. koembòb, met bolle peulen, groeit in het wild; r. leuë', groeit in het wild, een geliefkoosd voedsel van de leuë'-duif; r. loelōn, = Mal. katjang mérah; r. panjang, zie r. bit; r. poetéh, met witte boonen; r. timòh, = Mal. taugé, (kiemplantjes van de r.

doeë'); reuteuë' doeë' reuteuë' loelōn, njang idjō ōn katjang plisa; bè' neukeubah, toean-koe ampōn, beukah até lōn, teutjrië' keu doea, r.d., en r.l., groene bladeren heeft de k. pl; laat (mij) niet achter, heer, mijn hart zal er door breken, in tweeën scheuren, (Goemba' Meuñh; de eerste regel komt vaak in pantōns voor, met variaties in den tweeden regel, b.v. nateu keunòë, teukoe ampōn, oelōn seu'ōn ateuëh djeumala, zijt gij hier gekomen, heer, dan zal ik u op mijn hoofd dragen, i.e. u eerbiedig gehoorzamen, of: 'òh meuroempò' adé' deungònlōn, misé tanglōng di gampōng Tjina, als ik u, zusje (of broertje), ontmoet, dan schijnt gij voor mij als eene lantaarn in het Chineesche kamp).

REUTEUËB, zie rateuëb.

REUTò', iets wegens zwakte bij ziekte of herstel van eene ziekte langzaam en met moeite (kunnen) doen, b.v. zitten, staan, gaan, spreken, zich daartoe inspannen; é' djidoeë' djireutò' batjoet-batjoet, hij kan met eenige inspanning zitten, hij kan met inspanning een beetje zitten. Meureutò', de handeling reutò' verrichten; tameureutò'-reutò' batjoet-batjoet, span u zachtjes in. Peureutò' dròë, = reutò' of meureutò', doch opzettelijker, zich forceeren; tapeureutò' dròëteu batjoet, bè' ta'éh, makén that, span u wat

in (om op te zitten), blijf niet liggen, dan wordt het erger. Vgl. *reu'èh*.

REUTŌIH, honderd, honderdtal; *sireutōih*, een honderd; *doe-a, lhèë*, enz. *reutōih*, twee, driehonderd, enz., (zie ook i.v. *soekèë*); *koereuëngsasi-reutōih*, 99, (heeft in een paar geijkte uitdrukkingen de betekenis van veel, velerlei, zie vbd. i.v. *peureuléng*, *poengò*, soms *sireutōih sa*, 101, zie vbd. i.v. *peureuléng*); *oe-reutōih*, zie i.v. *oe I. Meureutōih(-reutōih)*, in *hik*. ook *meureureutōih*, honderden, bij honderden; zie vbd. i.v. *krōng*, *ngeurén*, *peuté' I*, *roekōn*.

RHA', zie *sra'*.

RHAB, zie *sra b*.

RHAT, zie *sra t*.

RHÉNG, zie *sréng I en II*.

RHEUË, zie *sreuë*.

RHIËB, zie *sriëb*.

RHIËT, zie *sriët*.

RHŌ', zie *srō'*.

RHŌB, zie *srò b*.

RHOËËNG, zie *sroeëng*.

RHOËJ, zie *sroej*.

RHŌH, zie *srò h*.

RHŌM, zie *sròm*.

RI, ook *ré*, (ouderwetsch voor:) wijze, manier, uiterlijk, gedaante, voorkomen, vorm, schijn, (zie vbd. i.v. *boerōng I*, *oendō*, *reunggang*); (wordt verder en meer gebruikt in den zin van:) gelijk, als, naar, (voorts) het geheel, het totaal, allen die, ieder die, alwie, al wat, alles wat, alle, (ook) wie, wat (uit eene beperkt gedachte hoe-

veelheid), welk, (vgl. *sirī*); *ba'ri*, *ba'ri roepa*, *ba'roepa ri*, *ba'rilagèë*, of *ba'rila-koe*, naar de wijze van zijn of van doen, naar het uiterlijk, den schijn (te oordeelen), naar het voorkomt, naar het schijnt; *meun-an lakèë asòë nang-gròë*, *ba'ri djinòë kaboejpinta*; *oelah bangòn rab é' talō*, *oelōnten oendō oe loea koe-ta*, zoo bidt de bevolking van het land, en het schijnt, dat nu hunne bede verhoord zal worden, het ziet er uit of de vesting weldra zal vallen, ik ben (daarom) er uit gegaan, (*Meudeuha'*); *ba'ri roepa Si Poelan*, naar het uiterlijk te oordeelen is het N. N., het schijnt wel N. N. te zijn; (zie verder vbd. i.v. *lakoe*, *ri-wang*); *kawèh reudjang kahriasèë*, *akhékoeteu-mèë koepoephana*, ga gauw weg, jū (met een uiterlijk) als een hond, anders zal ik ertoe komen je te dooden (*Boeda' Meuseukin*; zie verder vbd. i.v. *meu'oengki*); *geupoebeudépiri-ritan*, *djipeusa'badan keuramtaka*, zij werden beschoten, maar deden alsof er niets was (bekommerden er zich niet om), zij drongen voort tegen de (kogels der) geweren in, (*Pòtjoet Mochamat*; deze regel volgt op de i.v. *maté* geciteerde regels); *na ri*, gelijk, als, (zie vbd. i.v. *leumoeëng*, *pingkòm*); *sieungòh ri*, sommigen, een deel, deels, (zie vbd. i.v. *gada-gada*, *lambōng I*, *lhòh*, *phō I*, *piasan*, *pleu*);

ri na ri abéh, alles wat er is, gaat op, wat er ook is, het gaat op; ri srōt aneu' dalam kawan, beureutōh sinan bōh broeë' oeka, al de granaten, die onder de troepen vielen, ontploften daar, (Noen Parisi; zie verder vbd. i.v. mbōih, pa'sa); Lidam 'Arian pi ba' neubri, lōn peugah ri neudja' mita; aneu' Ralab di 'Arian, teuma Lidam aneu' Dja'pha, geef (evenals mij het door mij verlangde meisje) ook aan (mijne vrienden) L. en A. (eene vrouw), ik zal zeggen wie, dan kunt gij er moeite voor doen: de dochter van R. voor 'A., en voor L. de dochter van Dj., (Noen Parisi; zie verder vbd. hierbeneden); ri njang, ook njang ri, allen die, alwie, alwat, alle, degene die, (ook) wie, wat, welke; sigala meuntrōë tapeusapat, njang ri rajat Boelia'-indra, verzamelt al de meuntrōë's, al de onderhoorigen van B., (Tjah Koebat); koereuëng lhèë sireutōih radja dja' keunōë, oeba' nanggrōë njōë ngadab beuginda; neukheunda' moeminang toean poetrōë, salah sidrōë ri njang soeka; sōë na oentōng deungōn toeah, keudjih rōh sah poetrōë moeda, 97 vorsten zijn hierheen, naar dit land gekomen om hunne opwachting bij den vorst van het land te maken; zij wenschen naar de hand van de prinses te dingen; degene, onverschillig wie, in wien

zij behagen vindt, degene, wien dat geluk ten deel valt, hem zal de prinses ook werkelijk (i.e. zonder verzet van de overigen) toebehooren, (Diwa Akaïh; zie verder vbd. i.v. kiamat, lantjōng, ploeeëng, poeëh); barang(ga)ri, onverschillig wie, wat, of welke, wie, wat, welke ook, een iegelijk, een ieder, elk, ieder, alle; walèë la'én keulōn neubri, barang-garihanarila, indien gij mij eene andere (tot vrouw) geeft, dan zal ik haar, wie het ook zij, niet accepteren, (Noen Parisi); barangri radja han é' dampéng, han sōë bandéng Diwa La'sana, geen enkel vorst kon naast hem (op ééne lijn met hem) gesteld worden, niemand evenaarde D. L., (Diwa Akaïh); njang na éseulam barangri nanggrōë, beutrōih haba njōë neujoeë poeba, hij heeft gelast deze boodschap over te brengen naar elk land, waar er Mohammedanen zijn, (Soerat kriman Sèh Salèh; zie verder vbd. i.v. linteuëng, pada I, pét). Meuri, bepaald (ten aanzien van de wijze, van het uiterlijk), eene bepaalde wijze, een bepaald uiterlijk hebbende, vaststaande, bekend, duidelijk waarneembaar, te onderkennen, te onderscheiden, te herkennen, te tellen; meuri (-ri), afzonderlijk te onderscheiden, te tellen, weinig; na meuri euntjit teutōb boe-nōë, is er een spoor te zien van den steek van zooeven; Atjèh njōë ka hana meuri lé,

ka lagèë nanggròë gòb, ons Atjèh is niet meer te herkennen, het ziet er uit als een ander-mans (vreemd) land; meuri si, ook samengetrokken tot meurisi, partijdig, zich partij stellende, iem.'s partij trekkende, (eig. bepaald ten aanzien van de partij, te herkennen wat betreft de partij); boeët gata meurisi that, teugòë oereu-ëng dròë tapoebeuna, gòb tapeusalah, gij handelt erg partijdig, omdat het uwe lieden zijn, stelt gij hen in het gelijk, en anderen stelt gij in het ongelijk; meuri-ri oereu-ëng njang djeuët tamòng keunan, de menschen, die daar binnen durven gaan (b.v. in dat gevaarlijke woud) zijn te tellen, i.e. er zijn slechts weinig menschen, die daar binnen durven gaan, (zie ook vbd. i.v. boekòn); ma'na makam, tèëlan, teumpat, maséng meuhat ka na bida; ka meuri pò meuri oelōn, meuri Toehan meuri ham-ba; ... ka meuri haleuë njan ngòn hareuë, njang wadjéb doem soe-nat poela, de beteekenis van (Arab.) „makam”, vrienden, is plaats, (d.w.z.) ieder heeft vast zijn eigen, hem onderscheidend kenmerk; de heer is van den slaaf te onderscheiden, de Heer van den mensch; ... wat geoorloofd is, is bepaald en wat verboden is, is bepaald, zoo ook wat verplicht en wat aanbevelenswaardig is, (Ma'ripat); dji-beudòih dhōj tanòh teu-

reubang, oeròë teungòh trang ka padam tjahja; kan lé meurilawan ngòn kawan, raja that prang hana tara, stofwolken vlogen opwaarts en verduisterden de helder schijnende zon; vriend en vijand waren niet meer van elkaar te onderscheiden, de strijd woedde onzettend hevig, (Dioe Plinggam); djinòë, toean-koe, bè' lé na soesah, radja toedjōh blaīh kamòë theun sangga; mangat neukalōn Djoechan Meusapi, soepaja meuri singòh dan loesa, nu, heer, maak u niet meer bezorgd, de zeventien vorsten zal ik wel weerstaan, dan zult gij (mij) Dj. M. zien en zal (zult gij) in het vervolg bekend zijn (weten), hoe hij is, (Djoechan Meusapi); talòë binèh kroeëng njang genkheun sa'ti, njankeu meuri Teukoe Nè' Meura'sa, langs de zoutwaterkreek zetelt hij, dien men onoverwinnelijk noemt, hij is bekend als T. N. van M., (sadati-vers); zie verder vbd. i.v. lhòh, meuseuké, rata. Peuri, bepalen, vaststellen, aanwijzen, aantoonen, doen kennen, doen uitkomen, te kennen geven, uiten; tajoeë dji-peuri oelé Meudeuha', tòh oeram ba' tòh oedjōngnja, zeg hem door M. te laten aanwijzen, welk einde (van dat hout) het onder-, welk het bovineinde is, (Mendeuha'; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. brat); Toehan peutoe-njò' ba' mala'ikat, dali

moepat poetròë lam rimba; neupeuri boekét neupeuri teumpat, ba' mala'ikat di langèt dōnja, de Heer duidde den engel nauwkeurig de plaats in het bosch aan, waar de prinses zich bevond; Hij wees den engel in den hemel den berg en de plaats aan, (Poetròë Peukisōn); ... toedjōh la'sa radja lam djaròë, sirí djinōë njang na soeka; njankeu haba, aneu' bòh até, beutapeuri oe-ba' boenda, ... zeventig duizend vorsten staan onder de opperheerschappij (van uw vader), in wien van hen nu hebt gij behagen; dat is het, lieveling, wat ik u moest zeggen, wijs moeder (mij) aan (wien gij wilt hebben), (Pha Soeasa); njang djheut neusòm njang gèt neupeuri, radja ahali djròh paré'sa, het slechte (van anderen) verborg hij, het goede deed hij uitkomen, zoo deed de kundige vorst, die de zaken op voortreffelijke wijze onderzocht, (Gadjah toedjōh oelèë). Poe-meuri, de handeling peuri verrichten; oedjōng ngòn oeram tapoemeuri, beukeu han tabri siribèë dina, ge moet (van dit hout) het boven- en het onderinde aanwijzen, zoo ge het niet kunt doen, moet ge duizend goudstukken geven, (Meudeuha').

Sari, (zelden, en alleen met eene ontkenning); hana sari, geen enkel (van een zeker bepaald aantal, van b.v. eene verscheidenheid om uit te kiezen);

ri njang gala' gata? — hana sari, waarin hiervan hebt ge zin (wat wilt ge hiervan hebben)? — (in) geen enkel; hana lōn toeri sari, ik ken (hier) niemand; zie verder de afleidingen saré en siré (siri) onder die woorden.

Toeri, (de wijze, het uiterlijk) kennen, (het gewone woord voor:) persoonlijk kennen, persoonlijk bekend zijn met, (zie vbd. i.v. djamè', kintja), (verder) onderkennen, onderscheiden, herkennen; tadeungò lōn, teungkoe abang, tipèë tjèëtan na tatoeri; tipèë tjèëtan le that bagòë, na sidròë-sidròë oereuëng toeri, luistert naar mij, broeders teungkoe's, opdat gij de listen des duivels zult kunnen onderkennen; de listen des duivels zijn zeer veelsoortig en een hoogst enkele kan ze onderkennen, (Prang sabi); ka meuroempò' saré brani, djéh geutoeri njòë meunama, toen ontmoetten zij elkander, de lieden, die even dapper waren, dezen van algemeene bekendheid, genen van naam, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. boerōng I, kheuët, kiparat, meungòh, ngòn, poepandji, ragam. Meutoeri, gekend, bekend, onderkend, enz., kennende, bekend zijnde met (ngòn), enz.; de handeling toeri verrichten, toeri met meerv. subject, elkander toeri; na meutoeri gata ngòn gòbnjan, kent gij hem? Peutoeri, doen kennen, bekend

maken, kennis doen maken, in kennis brengen; oereuëng njang barō meuroenòë, èleumèë njòë han dji-toekri; han trōih akaj èleumèë njòë, meung kòn na sòë njang peutoeri, iemand, die pas onderrecht geniet, kent deze wetenschap niet, en hij kan deze wetenschap niet begrijpen, indien er niet iemand is, die ze aan hem bekend maakt (hem daarin onderrecht geeft), (Asaj noe Moehamat); zie verder vbd. i.v. ngeut. Teunoerí, kennis, bekendheid met, onderkenning, herkenning.

RIA, zie reuja.

RIANG, zie reujang.

RIBA I (Arab. ribâ), woeker, interest, rente; toeëng, padjōh riba, rente nemen, interest genieten, woeker drijven; bè' ta-toeëng riba, hana gèt neem geen rente, het is niet goed; zie verder vbd. i.v. kiké, laba. Meuriba, rente nemen, woeker drijven, rente geven, afwerpen. Peuriba, (geld) op interest uitzetten, tegen rente uitleenen, woeker drijven; sabab na malèë djeu'ōh teugah, boeët njang salah han keureudja; até moerah di oereuëng njan, arentadji han djipeuriba, doordat hij schaamtegevoel heeft, houdt hij zich ver van wat verboden is en doet hij niet wat verkeerd is; zoo iemand is milddadig, hij leent zijn geld niet tegen rente uit, (Mendeuha'). Zie boengòng, laba.

RIBA II; meuriba, verlegd, ver-

plaatst; afwijken (van de juiste plaats, den juiste stand, de juiste richting, van de waarheid, het recht, van een bevel, eene afspraak, enz.), in strijd zijn of handelen (met de waarheid enz.), scheef staan, ontrouw worden, afvallen, avvallig worden; tjaba' raja lòm ngòn tjeureudé', beunda njang han é' doem meuriba; 'òh ka meuteumeung beunda njang brat-brat, djitjò' leugataré' hila, hij (de knaap) kon met zijne handen nooit van iets afblijven en was daarbij zeer slim; zoo raakten voorwerpen, die hij niet kon (opnemen), verlegd; als hij zware voorwerpen vond, dan trok en rukte hij eraan, (Gadjah toedjōh oelèë); hana sapeuë, toeankoe, padan, lōn eu rangkang that meuriba; doempouë moeba moepoudoeë' di joeb mōh, meu'eu roemōh brō' lagòë na, (de teruggekomen bodde zeide:) ik heb niets bijzonders te rapporteeren, heer, ik zag een zeer bouwvallig hutje, en alles wat ik er moest brengen, heb ik in de ruimte onder het huis geplaatst, toen ik zag, dat het huis zeer oud en vervallen was, (Gadjah toedjōh oelèë); koetika digòb han digeutanjòë, misé oeròë meuriba-riba, de gunstige tijdstippen voor anderen zijn niet dezelfde als die voor ons, ze zijn telkens anders, zooals de zon telkens van stand verandert, (Pòtjoet Moehamat); siri moekim sòë pò neu-

mat, peugah ba' teupat bè' meuriba, welke moekin is het en wiens gebied, zeg het overeenkomstig de waarheid en niet strijdig ermede, (Mendeu-ha'); areuta gòb bè' taseu-nòh, tahoe kòm ba' djròh bè' meuriba, maak u niet meester van andermans eigendom, en spreek goed recht, wijk niet van het recht af, (Gadjah toedjòh oelèë); pakòn boe, teungkoe, tatòt beudé, nanggròë siré njang ka meuriba, waarom, teungkoe, hebt ge geweerschoten gelost (om ons op te roepen), welk landschap is afvallig geworden, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. labang, para', rampagòë, roebouët. Peuriba, doen meuriba, verleggen, verplaatsen, doen afwijken, van richting doen veranderen, in eene andere richting brengen; pakòn tapeuriba oelèë, waarom brengt ge den kop (van de prauw) in eene andere richting.

RIBA III (Mal. riba), schoot; op den schoot nemen of houden, (in hik.); jòh njan meutamah ngòn soeka até, boeda' neutjòlé ka neuriba, zijne vreugde nam toen toe, en snel nam hij het (pasgeboren) kind op den schoot, (Diwa Akañh). Riba'an (Mal. id.), schoot; meugoelé-goelé dalam riba'an, misé ka pangsan ta'eu roepa, hij rolde op den schoot (van de prinses) en leek buiten kennis te zijn geraakt,

(Diwa Akañh). Zie leumoe-ëng.

RIBA'AN, zie i.v. riba III.

RIBANG, vastbinden, (van een touw, van een zeil aan mast of ra); taribang lajeuë ba' gèt, bè' teuplòih, bind de zeilen goed vast, dat ze niet los raken. Meuribang, vastgebonden; de handeling ribang verrichten. Peuribang, laten vastbinden. Teuribang, vastgebonden.

RIBÈÈ, duizend, duizendtal; siribèè, een duizend; doea, lhèë enz. ribèè, twee-, drieduizend, enz. Meuribèè(-ribèè), in hik. ook meureuribèè, duizenden, bij duizenden; zie vbd. i.v. lagèë, ma'loem, nè, pangkèë, peuté' I, piaasan, rèt I. Zie riboe.

RIBOE (Mal. riboe), duizend, in minjeu' siriboe goena, zie i.v. minjeu'. Zie ribèè.

RIBŌT, storm, (verder) lawaai, rumoer; djibendòih ribōt, een storm komt opzetten; ribōt raja beuklam, abéh reubah ba' kajèë doem, er woei van nacht een hevige storm, alle boomen zijn omgewaaid; angèn ribōt, stormwind; peuë ribōt that di roemòh, wat is het voor een lawaai in huis; zie verder vbd. i.v. krè-krò, lōt I. Zie badè, toepheun.

RIDJALŌJ, of radjalōj (Arab. ridjâl, gevolgd door eene bepaling), in ridjalōj rajéb, de verborgen man (eig. mannen), en ridjalōj pala', de man aan het hemelgewelf, (figuren bij

de berekening van een gunstig tijdstip voor eene onderneming, in de koetika-leer); singòh beungòh wa'tèë soebòh, koetika djròh tamòng koeta; djinòë, pòtjoet, gòh lòm reumbang, naga lajang gòh meugisa; ridjalōj rajéb mantòng di kiblat, teungòh neu-hadab oe toengara; singòh beungòh neuwòë oe timoe, djeuët talaloe dalam koeta, morgenochtend bij het aanbreken van den dag is het tijdstip gunstig om de vesting in te trekken (te bestormen); nu is het tijdstip, prins, nog niet gunstig, de „zwevende draak” is nog niet gekeerd; de „verborgen man” bevindt zich nog in het Westen, met het ge-laat naar het Zuid-Oosten ge-keerd; morgenochtend vroeg keert hij naar het Oosten terug en dan kunt ge de vesting intrekken, (Noen Parisi); koetika li-mòng bintang toedjòh, djipeuròh ngòn pantja'-indra; ridjalōj pala' djipeusapat djitakat keureuléng naga, de „vijf tijdstippen” en de „zeven sterren” deed zij met de windstreken samenvallen; „den man aan het hemelgewelf” vereenigde zij ermede en zij richtte zich naar den zijwaartsehen blik van den „draak”, (Malém Diwa).

RIDJAN, zie reudjan.

RIDJANG, zie reudjang.

RIDJÒH, zie roedjòh.

RIË', geheel (rijp en) droog, geheel verdroogd, (van vruchten, zóó

dat men ze als zaad kan gebruiken); djagōng, oe, reu-teuë' rië', geheel droge maïs, klapper, peul. Peurië', geheel droog laten worden, geheel laten verdrogen; kapeurië' oe njòë, bè' kapèt-pèt, ba' djeuët keu bidjèh, laat deze klappers geheel verdrogen, pluk ze niet, laat ze tot zaadnoten dienen.

RIËB, zie sriëb.

RIEB-RIËB; awé riëb-riëb, zie i.v. awé.

RIËT, zie sriët.

RIËT-APIËT; meuriët-apiët, in de engte, in het nauw gebracht, in de klem zittend, in groote verlegenheid, in nood verkeerend, (ook) in de engte, in het nauw brengend, benauwend, beklemmend; jōhnjankeu prang sangat meugriët, meuriët-apiët ra'jat doemna, de strijd woedde toen zeer hevig, en al het volk had het zeer benauwd, (Pha Soeasa); oetang lōn ka meuriët-apiët, mijne schulden benauwen (mij) erg.

RIEUË, zie reujeuë I.

RIEUË', zie reujeuë'.

RIGAB, zie seurigab.

RIGÉH, zie reugéh.

RIGÉT, een weinig gescheurd, beschadigd (van het lemmet van b.v. een mes, in mindere mate dan tjoemèh), een weinig 'schaardig, (verder) geschramd, (fig.) gekrenkt, gegriefd, in conflict, gebrouilleerd; areuta gadòh beu'é' poelang, djih bè' reunggang ngòn tjèëdara; pakri bangòn njang bè' irang, ba' é' poelang

tabitjara; ... 'òh djipoe-
lang deungòn sakét,
djeuët keu rigét ngòn
tjèédara, het weggeraakte
ding (de gouden knikker) moet
teruggegeven kunnen worden,
maar zóó, dat hij (die het genomen
heeft) niet van zijne kameraden
verwijderd raakt; hoe moet men
het aanleggen, dat hij (die onbe-
kende dader) niet beschaamd
wordt gemaakt en toch dat ding
teruggeeft; ... als hij het (na on-
derzoek) gedwongen teruggeeft,
dan raakt hij (natuurlijk) met
zijne kameraden gebrouilleerd,
(Noen Parisi). Meurigét, een
weinig schaardig worden, eene
scheur, eene schram krijgen, ge-
schramd raken, in conflict, ge-
brouilleerd raken; bè' antara
poetōih koelét, meuri-
gèt hana angèëta; meung
sigeutōe hana sakét, gèt
that koelét meutheun
raja, laat staan, dat zijne huid
(door de houwen) kapot zou
gaan, schrammen kreeg ze zelfs
niet; hij voelde zelfs geen ziertje
pijn, zijne huid was er zeer goed
tegen bestand (was onkwets-
baar), (Radja Bada). Peuri-
gét, een weinig scheuren,
schrammen, gebrouilleerd doen
raken.

RIGOE, zie r a g o e.

RIHAJ (Arab. riḥāl, mrv. v.
raḥl), Qorân-lessenaar, om er
den Qorân bij het reciet op te
leggen, bestaande uit twee, uit
één stuk hout gesneden, dikwijls
met fraai snijwerk versierde
planken, die ongeveer in het
midden om elkaar draaibaar zijn,

en als een vouwstoeltje openge-
zet en toegeslagen kunnen wor-
den (rihaj meurō'), of uit
twee afzonderlijke planken, beide
ongeveer in het midden van eene
diepe insnijding voorzien, waar-
door ze in elkaar geschoven en
uit elkaar genomen kunnen wor-
den (rihaj meukab), of ook
uit twee, ongeveer in het midden
om een stokje draaibare recht-
hoekige ramen, vervaardigd van
bamboelatten of van bladstelen
van den sagopalm; k a p e u-
k a b r i h a j, schuif (de plan-
ken van) den lessenaar (n.l.
rihaj meukab) in elkaar.
Peurihaj, tot een rihaj
maken, den vorm van een rihaj
geven, inz. gezegd van sirihbla-
deren, die men in een schotel
(baté) zoodanig rangschikt, dat
ze op een opengezette rihaj
gelijken (peurihaj ranoeb).

RIHAN I, e.s.v. heester (Mal. ke-
mangi) met welriekende blade-
ren (ōn rihan), die o.a. in de
boengòng rampōë en de
roekò' siawan gebruikt wor-
den; bèëneu pi harōm di
Nabi, niba' kaseutoeri
dan rihan, de geur van den
(pasgeboren, lateren) Profeet
(Mohammad) was welriekender
dan die van muscus en van ri-
han-bladeren, (Mò'lōt Nabi).

RIHAN II, bundel van 4 strengen
(proeët) garen.

RIHEUT, of ringeut, ook ri-
ngoet, snuffelen (zooals een
hond doet), opsnuiven (van een
geur, dien men b.v. tracht terecht
te brengen of plotseling merkt),
ruiken, beruiken, besnuffelen; a-

sèë njan djirih^heut bèë roessa, die hond ruikt de lucht van een hert; lōn rih^heut (bèë) bōh driën, ik ruik (de lucht van) eene doerianvrucht. Meurih^heut, opgesnoven, geroken, besnuffeld; de handeling rih^heut verrichten.

RIHIË', zie reuhië'.

RIHŌJ, verkorting van Arab. ar-rīḥ al-aḥmar (Atj. angèn mirah, zie i.v. angèn) in de uitdrukking doe'a rihōj, gebedsformule ter bezwering van de angèn-mirah-ziekte.

RIHŌT, of ringòt, door den neus sprekende, (ook) met een kapotten neus, (in mindere mate dan roehòt, zie aldaar); zie vbd. i.v. boeta I ((sprkw.). Peurihòt, maken, dat iemand rihòt, wordt; peurihòt dròë, zich rihòt maken, opzettelijk door den neus spreken. Zie tjhòt.

RIKĀ (Skr. rekḥā, lijn, schets), schetsen, teekenen (van een ornament op doek, hout, steen, of aardewerk als voorbereidend werk bij het aanbrengen van kleur-, borduur-, applicatie-, snij-, of beitelwerk-versieringen), styleeren (van figuren, van bloemversieringen), versieren (met ornamenten, snijwerk enz.), ornamenteeren, bewerken, (verder) schetsen, samenstellen, opstellen (van een verhaal, een dichtwerk), in woorden uitbeelden, beschrijven, (ook en dan gew. verdubbeld) overwegen, overdenken, overpeinzen, wikken en wegen; schets, teekening, ornament, gestyleerde versieringen, opstel, beschrijving, overweging; boengōng ka

lheuēh lōn rika, lōn pheuēt gòh lōm, het ornament heb ik al geschetst, maar ik heb het nog niet ingebeiteld; papeuēn bintéh peunòh oeké, rindoe até ladat mata; geubōh rika le that bagòë, hireuēn lalòë pandang mata; lheuēh njan geutjat moebagòë-bagòë, rika geupasòë doem wareuna, de planken voor de wanden werden met snijwerk gevuld, dat in het hart allerlei verlangens opwekte en voor de oogen een genot opleverde; men bracht er vele soorten versieringsmotieven aan, die de oogen verbaasden en boeiden; vervolgens verfde men ze op verschillende wijzen, vulde men de (ingesneden) figuren met alle mogelijke kleuren, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. kalō', mèh, oeréh, phét, rakam. Meurika, geschetst, gestyleerd, versierd, bewerkt, samengesteld, beschreven, overwogen; de handeling rika verrichten; kajèë rampa' gòt idjōōn, meuhimpōndoem ma'-noesia; njang salah Toehan peu'ampōn, sabab lōn han tòm meurika, een breedgetakte boom met mooie groene bladeren, waar al de mensen zich onder verzamelen; moge de Heer (mij) vergeven wat (in deze hikajat) verkeerd is, want ik heb nog nooit tevoren eene hikajat samengesteld, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. kalō', rakam. Peurika, laten rika, of rika met versterkte

beteekenis. Teurika, geschetst, versierd, bewerkt; sarōng teurika, eene bewerkte scheede.

RIKIÊH, zie reukiêh.

RILA (Arab. ridhâ), tevredenheid, welbehagen, welgevallen, genoegen, toe-, instemming, bereidheid, aanvaarding, berusting; tevreden zijn met, behagen, welbehagen, genoegen vinden of hebben in, genoegen nemen, vrede hebben met, toe-, instemmen, bereid zijn, aanvaarden, accepteren, dulden, berusten in; (ook als adj. gebruikt) tevreden zijnde met, enz.; lakèë rila, (iem.'s) toe-, instemming vragen, (ook) vergeving, kwijtschelding van eene schuld vragen; Si Poelanjimeu'oetangba' lōn na lhèë plōh reung-gét, teuma kamaté teuka waréh dja' lakèë rila, hana lōn peurila, kapadoem gò dja' lakèë teuma djindòë ka lōn peurila, N. N. was mij 30 rijksdaalders schuldig, toen stierf hij en zijne erfgenamen kwamen om kwijtschelding van die schuld vragen, ik gaf die kwijtschelding niet, maar zij kwamen er telkens om vragen en nu heb ik die gegeven; oereuëng djébara' han neutém bri, oereuëng meudjoe-di han neurila, hij wilde niet toestaan, dat men sterken drank dronk, en hij duldde niet, dat men dobbelde, (Meudeuha'); rila gata tameukawéu ngòn lintō A, geeft gij uwe toestemming tot uw huwelijk met

den bruidegom A, (vraagt men de bruid vóór de sluiting van het huwelijkcontract); zie verder vbd. i.v. bah, djadjam, djeumalōj, djoeòn, hōm, kala IV, kōn II, loetò', mangat, ngiloe, paneu', pèh, peudéh, rawōt, ri, rintah. Meurilarila, ten opzichte van elkander met iets genoegen nemen, iets met elkander in der minne schikken, iets van elkander accepteren, iets elkander niet kwalijk nemen, iets elkander kwijtschelden, vergeven. Peurila, = rila (verb.) met versterkte beteekenis, kwijtschelden, toestaan, afstaan; zie vbd. boven. Keurila'an, deftige vorm van rila (subst. en adj.). Vgl. rali.

RIM, gewoon, gelijk aan de groote massa, niet erboven uitstekend; njang na loembaïh Teukoe A sidròë oereuëng, njang la'éu rim bandoem, Teukoe A was (in die vergadering b.v.) de eenige, die wat beteekende, de overigen waren gewoon.

RIMAN, eene palmsoort met haarachtige zwart-gele vezels, ook riman genoemd, die men beschouwt als oorspronkelijk de haren eener prinses, die in eene riman-plant veranderde, en die men in het woud aantreft, meest daar waar het water eener rivier over steenen stroomt, (verder) de zwarte haarachtige vezels, die men door kloppen wint uit het vleezige deel van den voet van een arèn-bladsteel, en waarvan men mutsen vlecht en vischlijnen

vervaardigt, nader aangeduid als *riman djō'*; *koepiah riman*, muts, gevlochten van *riman djō'*, van de bastvezels van den arènpalm.

RIMBA (Mal. *rimba*), groot bosch, woud, oerbosch, oerwoud; *ōn kajèë rimba*, de bladeren van de boomen van een woud, (in een paar uitdrukkingen gebezigd voor:) allerlei kletspraatjes, allerlei nonsens, (zie i.v. *ratōh*, *roehé*); zie verder vbd. o.a. i.v. *keunòng larat*, *mante*, *palòë*, *rèt I*. Zie *oeteuën*.

RIMBAÏH I (Mal. *rimbas*), e.s.v. krommen dissels voor het effen hakken van hout. Zie *bliōng*.

RIMBAÏH II; *meurimbaïh*, met zijne schaduw over of langs iets heen gaan, met zijne schaduw raken, zijne schaduw laten zien, rakelings langs iets gaan, zich even vertoonen; *bè' meurimbaïh keunan*, *teungkoe teungòh padjōh boe*, ga niet daarlangs, de teungkoe is bezig te eten; *disinòë barō meusinggah*, *ban meurimbaïh kaseureupa*; *toeanteu Ali pantaihan sòë*, *neuseudòë seunseun sila'sa*, nauwelijks kwamen zij van den eenen kant aanloopen, of zij werden, zoodra zij zich vertoonden, neergeveld; (want) onze heer Ali was ontzaglijk vlug en hij sloeg hen bij tienduizend tegelijk neer, (*Radja Bada*); *moetjahadah gata keu Alah*, *na meunglimpah iman gata*; *taprang nabsoe*, *leungò lōn peugah*, *bè' meurimbaïh keu*

ma siwa, houd uwe aandacht gericht op Allah, opdat ge van geloof overvloeit; bestrijd uwe hartstochten, opdat, — luister naar wat ik zeg —, opdat uwe gedachten zelfs niet even naar iets anders toe gaan dan Allah, (*Mènhadjōj abidin*). Vgl. *ramboej*.

RIMBANG I; *meurimbang*, e.s.v. spel met halve klapperdoppen (spelen), waarbij men zijn halven klapperdop achterwaarts schopt naar den op zekeren afstand opgezette van zijne tegenpartij; raakt men dien zeker aantal malen, dan mag men den daardoor overwonnen tegenstander met de ruwe buitenzijde van zijn dop even over de hand schuren; het spel wordt gew. door twee jongens tegen elkander gespeeld.

RIMBANG II, e.s.v. plant met groene, eetbare vruchten.

RIMBAT, de op korte, boven de boorden eener prauw, gew. bij den voorsteven, uitstekende stokken rustende houten, waaraan met eene rotanlus de riemen bevestigd zitten, (verder) boord, zijde, kant, partij, afdeeling (van b.v. een verhaal; vgl. *rambat*); *wa'tèë sangkaj angèn djidajōng*, *keumoeddòë dòng lé djihila*; *soenggōh dajōng siblah* (lees: *doea blah*) *rimbat*, *sigò djihoenjat siplōh deupa*, wanneer er tegenwind was, (werden de zeilen gestreken en) werd er geroeid en getrokken aan (gemaneuvreerd met) het staande roer; aan beide

boorden werd er met kracht geroid en bij elken ruk ging (de prauw) tien vaden vooruit, (Noen Parisi); teudoeë' keu haba siblah rimbat, lōn hikajat njang keudoea, laten we deze eene afdeeling van het verhaal laten rusten, ik zal nu eene tweede afdeeling vertellen, (Meudeuha'; vgl. vbd. i.v. rambat).

RIMBÉT (Mal. rimbit, overladden), last, zwangerschap, (in hik.); zie vbd. i.v. poetra.

RIMBŌJ; awé rimbōj, en awé rimbōj padé, zie i.v. awé.

RIMÊÊ; bōh mamplam rimêê, zie i.v. mamplam.

RIMOEËNG, tijger; wordt, inz. wanneer men zich in het bosch bevindt, aangeduid met datō', oude, gōb, een ander, nê', grootvader, of pōteumpát, de heer van de plaats, en verder, meer in verhalen, met panglima kawōm, het kawōm-hoofd, (zie vbd. i.v. panglima), teukoe pawang, de baas, of teukoe raja, de groote teukoe, (zie vbd. i.v. adeulō); wordt, meest naar de kleur, onderscheiden in: rimoeëng bangka (met eene vaalbruine kleur), r. boelōh (eene kleine soort, tijgerkat), r. Daja (Daja'sche tijger, bekend als kwaadaardig, zie vbd. i.v. djoeah, en van Daja wordt speciaal gezegd, dat er veel tijgers huizen, zie vbd. i.v. agaīh, ook: weer-tijger), r. koeën (eene kleine soort, tijgerkat), r. koeréng batèë (zwartgestreept, panter),

r. koeréng djeumpa (geelgestreept, koningstijger), r. koeréng panèë (gevekt, panter); moeka-moeka lagèë rimoeëng koeën, het heele gezicht ziet er uit als dat van eene tijgerkat, (zegt men van een kind met een vuil gezicht, van het snoepen, of anderszins); anen' rimoeëng, tijgerjong, (zie sprkw. i.v. koeréng, en mōm); abin rimoeëng, tijgermelk, (geldt als zeer geneeskrachtig, zie vbd. i.v. rabin); goekèë rimoeëng, tijgernagel, (wordt als hanger gebruikt, ook collier met zulk een hanger, zie i.v. goekèë, en manè'); misè rimoeëng, tijgersnor, snorhaar van een tijger, (geldt als een zwaar vergift, zie vbd. i.v. koelat); biniët, boemèë, goeroe, poesa rimoeëng, zie onder het eerste deel der samenstelling; rimoeëng lalat, zie i.v. lalat; zie verder vbd. i.v. larab, poeta. Meurimoeëng, een tijger hebben; door een tijger bewaakt (van b.v. een heilig graf), door tijgers bewoond; op een tijger gelijken; meurimoeëng-rimoeëng, „tjigertje spelen”, naam van e.s.v. belegeringsspel met verschillende variaties, en van e.s.v. damspel, nader onderscheiden in: meurimoeëng-rimoeëng-dò', e.s.v. belegeringsspel, waarbij de eene partij met twee of, naar gelang van de lijnen-figuur, die men gebruikt, drie stukken (rimoeëng) en de andere partij met 23, resp. 15 stukken (kamèng) speelt, en

in beide gevallen doorgespeeld wordt tot de „tjigers” ingesloten (dò) of al de „geiten” verslagen zijn, (en) meurimoeëng-rimoeëng-peuëtplōh, e.s.v. damspel, waarbij ieder speler met 40 stukken speelt.

RIN, zie ring.

RINDANG I (Mal. id.), kiel, (ook) romp van een vaartuig, (verder) de uitstekende latten langs eene prauw, waarop men loopen kan; oemoe doea plōh oeròë djipeugèt rindang, hasé ngòn tihang tjoeckōb goentia, gedurende twintig dagen werkten zij aan den (van zelf gekomen, door een geloovigen djén bezielde) scheepskiel (of scheepsromp) en het schip was klaar, voorzien van masten en kajuiten, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. nè, panèë II.

RINDANG II, met een rijken bladerdos, weelderig gebladerd, bladerrijk, lommerrijk; di teungòh boekét kajèë sibā', dheuëndji rampa' rindang raja, midden op den berg stond een boom, die breedgetakt en bladerrijk was, (Tjah Koebat); dileuënpeukanba' geuloempang, gèt that rindang reuloejlingka, op het marktplein stond een gloempangboom met een rijken bladerdos, zoodat er rondom (den stam) schaduw was, (Noen Parisi).

RINDŌ (Port. renda), kant, boordsel, kantwerk, galon, passement; rindò koepiah, gouden passement om eene muts;

rindò badjèë, van gouddraad gevlochten randversiering van een vrouwenbaadje. Meurindò, met kant versierd, met een boordsel enz.

RINDOE, vurig verlangende, erg begeerende, hunkerende, reikhalzende, smachtende; vurig verlangen, sterke begeerte; até lōn rindoe that keu djih, mijn hart verlangt erg naar haar, om haar te zien; zie verder vbd. i.v. djoedō, koemang, poenggōe' (sprkw.), rika; rindoe-deundam, versterking van rindoe; geukeumiëng prang Radja Wadirah, njang that meugah hana tara; peuët plōh oeròë peuët plōh malam, rindoe-deundam meuseusoeka; geuseumeusië radja meudjamèë, ra'jat meue'è-è-è la djoe teuka, zij wilden den zeer beroemden vorst W. beoorlogen; gedurende veertig dagen en veertig nachten vierden zij verheugd en hunkerend (naar den strijd) feest; er werd vee geslacht, de vorst gaf een feestelijk onthaal en het volk kwam bij stroomen aanzetten, (Meudeuha'). Meurindoe; boelōh meurindoe, een van gaatjes voorzien bamboe, die, aan den wind blootgesteld, een klagend geluid geeft, (in hik. ook) e.s.v. tooverfluit, die van zelf alle mogelijke tonen voortbrengt; mat di djaròë boelōh meurindoe, mangatsoe hanngòn tapeusa; bangòn lagèë moeplōh lakoe, mabō'

rindoe pòteu radja;
phōn meuo e'oe ngōn
meugō-gō, bangōn tam-
bō dilèë moela; ..., hij
(de jongeling in den droom van
den vorst) hield in de hand eene
tooverfluit, die een overgelijke-
lijk schoon geluid voortbracht,
met tientallen melodieën, waar-
door de vorst door een smachtend
verlangen werd bedweld; eerst
klonk er een roffellend en romme-
lend geluid alsof er op trommen
werd geslagen; ..., (Indra Bang-
sawan); soearadji lagèë
boelōh meurindoe, hare
stem klinkt als eene tooverfluit,
(zegt men van eene liefelijke
stem). Peurindoe, vurig
doen verlangen, enz.

RING, ook rin, bijvormen van
dring, zie aldaar.

RINGEUT, zie riheut.

RINGGÉT, zie reunggét.

RINGKAT, ook ringkòt, een
weinig mank loopende, een wei-
nig kreupel, (zooals wanneer man
een zeeren voet heeft; zie ring-
khè'); ringkat ba' dji-
dja' Si Poelan 'òhlheuëh
keunōng beudé, N. N. loopt
een beetje kreupel, nadat hij door
een geweerkogel (in zijn voet)
getroffen is. Peuringkat,
een weinig kreupel maken; peu-
ringkat dròë, zich een wei-
nig kreupel maken, of zich een
beetje kreupel aanstellen.

RINGKHE', mank, kreupel gaan,
loopen, (sterker dan ringkat);
djiringkhè', hij loopt kreupel;
ka ringkhè' gakidji, hij heeft een kreupelen voet ge-
kregen. Meuringkhè', de

handeling ringkhè' verrich-
ten, mank loopen; djidja'
meuringkhè', hij loopt
mank. Peuringkhè', kreupel
maken; peuringkhè'
dròë, maken dat, of doen alsof
men kreupel loopt. Vgl. eung-
khé, tjapië', tjingkhè'.

RINGKÒT, zie ringkat.

RINGOET, zie riheut.

RINGÒT, zie riheut.

RINJÒH, zie roenjòh.

RINTA', zie rintah'.

RINTAH, uitvoeren, verrichten,
regelen, beredderen, zorgen voor,
(in de spreektaal inz. gebezigd,
indien het eene vrouw geldt, van
het huishouden, de bereiding van
spijsen, en, indien het een man
betreft, van een feest, de ont-
vangst van gasten); verrichting,
werk, aangelegenheid, regeling,
ordening, bereddering, zorg; gèt
that djirintah doem-
peuë peunadjòh, zij
zorgt heel goed voor alle moge-
lijke spijsen; oetōih that
djirintah djamèë, hij is zeer
handig in den zorg voor de gas-
ten, zorgt heel goed voor de gas-
ten; oelèërintah, die aan het
hoofd staat van de regeling van
een feest, opperceremoniemees-
ter; rintah sië, boe, enz.,
zorgen, de zorg voor het slachten,
voor de rijst, enz. (bij een feest);
sòë pòrintah, wiens werk,
wiens bereddering (is dit), wie
heeft dit gedaan, (ironisch ge-
zegd, wanneer iets niet goed is
gedaan); siblaïh sabab,
wahé taléb, seumajang
bateuë, beuta'ingat, wa-
hé oemat, pròë gòb soe'

euë; phōn tamarit walèë ba' dit sabòh haraih, doea teuma boeët njang banja' gata rintah, elf oorzaken zijn er, o studeerenden, waardoor de seumajang nietig wordt, onthoudt ze goed, o geloovigen, voor het geval anderen u er vragen over stellen: ten eerste, dat gij (tijdens de seumajang) spreekt, al is het weinig, al is het slechts één woord, ten tweede, dat gij meer dan eene verrichting (buiten de bewegingen van den seumajang) doet, (Nalam sipheuët doen plōh van Teungkoe Ba' Djeuleupè); ... „boemòë peusoempah boekòn boebarang, tanòh neujoeë toeëng han djirila"; lheuëh njan Mika'i neujoeë rintah, neujoeë toeëng tanòh oelam dōnja, (de aartsengel Gabriël zeide tot den Heer:) ... „de Aarde heeft (mij) hevig verwenscht en wilde de aarde, die Gij gelast hebt te nemen, niet afstaan"; toen gelastte Hij (de Heer) den aartstengel M. om het bevel uit te voeren, om naar de wereld aarde te gaan halen, (Toedjōh kisah; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. dōseuta). Meurintah, uitgevoerd, geregeld, enz.; de handeling rintah verrichten, rintah met meerv. subject. Peurintah, laten rintah of rintah met versterkte beteekenis. Zie peurintah.

RINTANG, verandering, belemmering, beletsel; meung bè' na

peuë rintang, éntja Allah trōih lōn lōn teuka singòh keunòë, wanneer er niets tusschenbeide komt, zal ik, zoo God wil, morgen zeker hier komen; zie verder vbd. i.v. labaih. Meurintang, eene verandering hebben, verhinderd. Peurintang, verhinderen, belemmeren, beletten; peurintang dròë, zich zelf verhinderen, het zich druk maken, zich wegens eene verandering verontschuldigen, eene verandering voorwenden; pakòn tapeurintang dròë gata, hanata teuka beuklam, waarom hebt gij u (wegens verandering) verontschuldigd om van nacht te komen.

RINTÉ', ook reunté', en roenté spat, spikkel; gespikkeld; kleuëng, oedjeuën, padé rinté', zie onder het eerste deel der samenstelling; boelèë rinté', gespikkelde veeren.

RINTÉ'-RINTOEË', zie ranté'-rantoeë'.

RINTÉH, zie reuntéh.

RINTHA', ook rinta', rukken (aan), uit-, weg-, losrukken, met een ruk, met geweld trekken aan, uit-, weg-, lostrekken; tjoebarintha' lé gata, é' poetōih, ruk er eens aan, kan het stuk gaan; ka geureubōt dagang peukan, habéh simpan doempheuë njang na; doemna dagang meuthé-goeblé, doem seusoëé geurinha' idja, de (Klinganeesche) kooplieden op de markt werden allen geheel geplunderd; al de kooplieden waren

in rep en roer, als windmolentjes draaiden zij rond, doordat aan hunne kleeren werd gerukt, (Pò-tjoet Moehamat; deze regels volgen op den tweeden i.v. oelèë geciteerden regel); zie verder vbd. i.v. leuba'. Meurinth'a', gerukt, uit-, weg-, losgerukt, enz.; de handeling rintha' verrichten, rintha' met meerv. subjeet, elkander rintha'; tjagèë pi djiploeëng rimoeëng pi sadjan, doea djih njan meuhila-hila; djimeukoeë ikoe masa djidja', meurinth'a'-rintha' djinòë sigra, de beer zette het op een loopen en de tijger eveneens, terwijl ze daarbij aan elkander trokken, (want) zij hadden, erheen gaande, hunne staarten aan elkaar vastgebonden, zoodat zij nu snel aan elkander rukten, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. lòë II. Peurinth'a', laten rintha', of rintha' met versterkte beteekenis.

RINTJÉ', ook reuntjé', spatten, sprenkelen, bespatten, besprenkelen; spat, sprenkel; tarintjé' ië ateuëh bak'ōng, besprenkel de tabak met water. Meurintjé', bespat, besprenkeld, gespat, spattend; de handeling rintjé' verrichten; bè' meurintjé' ië ateuëhlōn, laat het water niet op mij spatzen. Peurintjé', laten rintjé', of rintjé' met versterkte beteekenis; (verder ook) hagel, ook aneu' peurintjé', genoemd, (zie printjé'). Teurintjé', gespat, spattend, be-

sprekeld, bespat; ka lheuëh teurintjé' boenòë, (de tabak) is zooeven al (met water) besprenkeld. Vgl. peureutjé'.

RINTJOE; meurintjoe, in de war gestuurd, verijld, (van eene zaak inz. door kwaadsprekerij, door gestook). Peurintjoe, in de war sturen, verijdelen, doen mislukken; boeët njan ka djipeurintjoe lé Si Poelan, die zaak is door N. N. verijld.

RINTJONG, zie reuntjōng.

RIŌH, zie reujōh.

RIPE, bijdrage (voor een gemeenschappelijk doel, voor b.v. een kanoeri, een picknick, den bouw van een bedehuis, een gemeenschappelijk te betalen boete of bloedprijs, den heiligen oorlog, enz.); djidja' tjò' ripè, hij gaat bijdragen innen; padit neubōh (of neupeukeunōng) ripè ateuëhlōn, hoe groot is de bijdrage, die u mij oplegt; lōn pi rōh lam ripè, ik behoer ook tot degenen, die eene bijdrage moeten leveren; beudōih panglima, dja' lakèë ripè, mita sabi ba' kawōm njang na, staat op, kawōm-hoofden, gaat bijdragen voor den heiligen oorlog vragen aan de leden van uwe kawōm's, die er zijn, (Tadeukiratō rakidin). Meuripè, bijdragen geven, gezamenlijk geld bijeenleggen; zie vbd. i.v. koeë. Peuripè, eene bijdrage opleggen, heffen; teukoegeupeuripè kamòë, pakat geukeumeung sië keubeuë meung doea bōh, de teukoe

heeft ons eene bijdrage opgelegd, hij wil een stuk of twee karbouwen (op gemeenschappelijke kosten) slachten.

RIRA'; meurira', achterblijven, achteruitgaan, wijken, uit-, achteruit-, afwijken, terugtrekken, retireeren, zich terugtrekken, zich onttrekken; tantra ra'jat bandoea piha', meurira' oe likōt radja; lapang ra'jat di hadapan, leumah sikeulian doea blah tantra, de legers aan beide kanten trokken achter hunne vorsten terug; het veld vóór (tussen) hen was toen leeg en beide legers waren duidelijk te zien (te onderscheiden), (Tjah Koebat); ... djrat meulila leumbéng kapa', djipeusa' keunan sinaròë; keudéh keunòë han meurira', maté roesa' na doem oenòë; njang oedéb djimoeprang sabé, njang maté sinan teupipòë, ... met stalen strikken, met werplansen en werpspiesen drongen zij allen daarheen voort; zij konden zich in geen enkele richting terugtrekken en vielen bij massa's dood of gewond neer als bijen; die in het leven bleven streden steeds door, de gesneuvelden lagen daar ineengestort, (Goemba' Meuih); ma'na tasròm ja'ni poebeudé prang ngòn kaphé tameuroenòë; ba' koetaran tateumimba', bè' meurira' keudéh keunòë, de beteekenis van (uit een boog) „werpen" (in de aangehaalde traditie) is (met een ge-

weer) „schieten", leert het om in den strijd tegen de ongeloovigen van een loerpunt uit (op hen) te (kunnen) schieten, en niet heren derwaarts af te wijken, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat; op deze regels volgt de regel, geciteerd i.v. roenòë). Peurira', achter laten blijven, achter zich laten, laten terugtrekken, enz.; pakòn kadja' ladjoe-ladjoe kapeurira' tjoet nja' di likōt, waarom loop je zoo snel door en laat je tj. nj. achter je.

RISA, of bòh risa, eeltachtig gezwel aan den voet, aan den enkel, (naar men zegt, o.a. het gevolg van veel seumajang-verrichten, en te genezen door er met een kaj, een halven klapperdop, op te slaan, wanneer het dondert en bliksemt, wa'tèë na glanteuë). Meurisa, zulk een gezwel hebben, met zulk een gezwel; gaki lōn ka meurisa, ik heb een risagezwel aan mijn voet.

RISEË (Mal. risau), bandeloos, ongebonden, inz. loopsch, gaarne uitgaande (van kinderen), (ook, meer in hik.) wrevelig; aneu' risèë, tatham, hana djipatéh, djidja' tjit, een bandeloos kind, of je het hem verbiedt, hij luistert er toch niet naar, hij gaat toch; Bansa-wan that hieruën risèë: „pakri lagèë njòë lōn boengka; rèt han meuhò, nè' pangoelèë, nè', peuë lagèë njan lōn boengka, B. (zeide) verbaasd en wrevelig: „hoe moet ik ver-

trekken, geëerde grootmoeder (r'és'sa), ik ken den weg niet, grootmoeder, hoe moet ik gaan'', (Indra Bangsawan). *Peurissèë*, bandeloos enz. maken; *peuë gata tapeurissèë-rissèë aneu' lōn tamaba-maba*, waarvoor wilt ge maken, dat mijn kind van uitgaan houdt door telkens te trachten hem mee te troonen.

RISEH-RISEH, in de nabijheid van iem. komen of blijven, om iem. heen draaien, (wanneer men b.v. een verzoek wil doen, doch er niet goed voor den dag mee durft komen, vergeving wil vragen, in de gunst van dien persoon wil komen of blijven); *peuë boeët tarisèh-risèh keunòë gata*, *peuë tameunabsoe*, wat doet gij hier rond te draaien, wat wilt ge hebben. *Meurissèh-risèh*, de handeling *risèh-risèh* verrichten. *Peurissèh-risèh dròë*, = *risèh-risèh* doch opzettelijker; *bè' tapeurissèh-risèh dròë ba' lōn*, hana gala' lōn, draai niet voortdurend om mij heen, ik houd er niet van. *Teurissèh-risèh*, = *risèh-risèh* (meer als toestand); *lah na geutém bri poetròë Atjèh*, *teurissèh-risèh gata ngòn radja*, omdat de vorst (van Atjèh) u eene Atjèhsche prinses heeft willen geven, draait gij voortdurend om hem heen, (Malém Dagang).

RISI I, bevoelen, betasten (van b.v. een doek, een zak om te weten wat er in zit), tasten (van een blinde), (fig.) nieuwsgierig na-

pluizen, nauwkeurig nagaan; *hò tarisi keunan*, wat wilt ge daar betasten, waar wilt ge daar tastende heengaan; *risi boeët gòb*, andermans zaken (nieuwsgierig) napluizen. Vgl. *lisi*.

RISI II, samentrekking van *ri en si* in *meurisi*, zie i.v. *ri en si III*.

RITI, rij, gelid, (komt gew. in de *meu*-afleiding voor). *Meuriti*, gerijd, op eene rij, in rijen; zie vbd. i.v. *oendi*, *planggi*.

RITIÈNG, syn. van *bili*, zie aldaar.

RIWAJAH, zie *riwajat*.

RIWAJAT, voor het rijm ook *riwajah* (Arab. *riwâjah*), verhaal, geschiedenis, overlevering, traditie; verhalen, vertellen, overleveren, (in geschr.); *teudoë' Bangta dilèë si'at, lōn riwajat keunahoda*, laten we (het verhaal van) B. even laten rusten, ik zal nu vertellen van den scheepskapitein, (Banta Ahmat); *tatoelōng lōn njang riwajah, rahmat Alah njang sidjahtra*, o Allah, help mij, die (dit verhaal) vertel, schenk mij genade en vrede, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *pa'la*, *plòih*, *rawi*. Vgl. *rawi*.

RIWANG, terugkeeren, wederkeeren, terugkomen, zich terugtrekken; terugkeer, keer; *padoem gò riwang lōn dja' lōn*, hoeveel keeren wel ging ik heen en weer; *kawé riwang*, zie i.v. *kawé*; zie verder vbd. i.v. *lang*, *nggōt*, *peukaka'ih*, *pò I*, *roempa'*, *roempang*.

Meuriwang, terugkearend, terugkomend; zich keeren tot of tegen, riwang met meerv. subject, (verder) met een sleephengel (kawé hoeë, toenda of riwang, zie i.v. kawé) visschen; meuriwang-riwang, telkens terugkeerende, heen en weer gaande; ama ba'adœe doedòë nîba' njan, kisah lôm meuriwang keu Teukoe Oema, hierna keert het verhaal weer terug tot T. Oe., (Prang Gômpeuni); keu oereuëng peutoenjò' ateuëh boeët gèt, pahla oereuëng seutèt keunan meuriwang, wie op het goede wijst, tot hem zal het loon van dengene, die het nastreeft, terugkeeren (hem zal ook het loon van dengene, die dat goede verricht, ten deel vallen), (Prang sabi van Teungkoe di Tirò; vertaling van Arab. mandalla 'alâ cheirin, falahoe adjroe fâtilihi); sangiëla'ô't masô'soengòë, meunankeun jòë lôn teuladan; meun'é' meutrôn hana soenjòë, keunan-keunòë meuriwang-riwang, met het water der zee, dat eene rivier in-, (en uit-)stroomt, vergelijk ik deze (collectie dwergvertalingen); (de golven en zoo ook deze verhalen) rijzen en dalen zonder ophouden en keeren telkens hier en ginder terug, (Plandô Kantjé); (zie verder vbd. i.v. rōh); meuriwang-riwang narit, telkens op hetzelfde terugkomen, (ook) tegenspreken; bē' kadœe' ba' oe-

lèë reunjeun, koekah ka leupaïh dja' meuriwang, zit niet boven de huistrap, je vader is met een sleephengel gaan visschen, (i.e. hij zal niets vangen, er zal geen zegen op zijn werk rusten, als je boven de huistrap zit; het zitten op die plaats is ook in andere gevallen verboden, zie i.v. reunjeun). Peuriwang, doen of laten terugkeeren, keeren, wenden, omwenden, terugbrengen, teruggeven, terugkeeren met; radja Atjèh tapeuriwang, tatoeëng poelang Atjèh beusa, brengt den vorst van A. terug, en herneemt Groot-Atjèh, (Radja Bada); „ba' rilakoe njò kapaj prang, gèttariwang oe ba' radja"; djipeuriwang oelèë sampān, moedé' jōh njan djiwòë landja, „het schijnen werkelijk oorlogsschepen te zijn, laten we tot den vorst terugkeeren"; zij wendden den voorsteven van hunne sloep om en gingen snel terug de rivier op, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. lang. Teuriwang, teruggekeerd, teruggebracht, teruggegeven, gekeerd, gewend, omgewend; ba' é' teuriwang prahō njan keunòë, laat (b.v. door uwe geheime wetenschap) die prauw hierheen terug kunnen keeren.

RIWAT I; boengông riwat, e.s.v. bloem, van jasmijn, (gew. in hik.); pòten radja sidéh teutab, boengông riwat dalam koeta, de vorst bleef ginds, terwijl de riwatbloem (de prinses) zich in de ves-

ting bevond, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. leumbam.

RIWAT II, zie roeat.

RŌ, uitgieten, uitstorten, storten (van b.v. tranen), doen uitvlocien, uitstrooien; (ook) uitgegoten, uitgestort, gestort, uitgestrooid, uit-, wegvloeiend, uit-, neerstroomend (van b.v. den regen, tranen), neer-, afvallend, neer-, afgevalen; tarō ië oe joeb, stort het water uit naar beneden (het huis); ië ka rō, het water is uitgestort, uitgevloeid; meung han tapatéh koetham siseun njòë, tateumèë lah dròë tarō ië mata, als gij dezen keer u niet door mij laat tegenhouden, dan zult gij spijt ondervinden en tranen storten, (Pòtjoet Mochamat); ada' djimeu'adèë abéh rō padé, djimeurawé patah soedjòë, als zij (padi) in de zon gaat drogen, dan raakt al de padi uitgestort (vermorst), spint zij (zijde), dan breekt het spinstokje, (Tambéh toedjōh blaïh; deze regel volgt op den eersten i.v. roegòë geciteerden regel); moesōh le that na doem geurō, pahlawan le rajaraja, de vijanden kwamen in grooten getale aanrukken alsof zij uitgegoten werden, talrijke voorvechters van groote gestalte, (Indra Bangsawan); sara neudja' ië mata trō sang manè' rō poetōih talòë, onder het loopen vloeiden hare tranen neer als de kralen van een collier, waarvan het koord gebroken is, (Dioe Plinggam; zie ook vbd. i.v.

dilèë); zie verder vbd. i.v. goemòë, keu'iëng, koekō, léng, leunjoeë', limba', poerō, ranoeb, reusab. Meurō, = rō (adj., uitgegoten, uitgestort, enz.); bandoemoereuëng binòë habéh oe barōh, hana teudōh oe koeala; maséng-maséng dja' euntat lintō, ra'jat meurō-rō oe koeala, al de vrouwen dalen zonder ophouden naar de kust, naar de riviermonding af; ieder brengt haar bruidegom (echtgenoot onder het vertrekkende krijgsvolk) weg, het volk gaat bij stroomen naar de riviermonding toe, (Malém Dagang). Peurō, laten rō, of rō (verb.) met versterkte betekenis. Teurō, uitgegoten, uitgestort, gestort, enz.; zie trō.

RŌ', inschuiven (van b.v. den grendel van eene deur, van den sluitboom van een stal), ineenschuiven, in elkaar steken, in elkaar zetten, in elkaar doen grijpen, ineenstrengelen, bijeenbrengen, (ook) sluiten, opsluiten, grendelen; (verder) de door de stijlen heen stekende langsondersloven van een Atjèhsch huis; (voorts) aan één ruk door, gansch, geheel (gezegd van eene uitgestrektheid van ruimte of tijd), alle, ieder, elk, (in de laatste betekenissen gew. verdubbeld, en alleen gebezigd van tijds-, en ruimteaanduidingen, niet van b.v. menschen of dieren); rō' pintō, de deur grendelen; rō' weuë, den stal met den sluitboom sluiten; rō' peutòë, de planken van eene kist in elkaar zetten, (ook) eene

kist grendelen, met een grendel-slot sluiten; rō' talòë, touwen of de stukken van een gebroken touw zonder knoop aan elkaar hechten, in elkaar draaien; sòë me'u'aneu' oereuëng binòë, gòh na lakòë mantòng dara; misé tatrōh mata intan, gòh na batang ba' rō' mata; intan geutrōh dalam peuti, geukarè ikat ngòn soetra; lheuëh njang geubōh lam keulandan, geupa-sòë lampentòë raja; geubōh koentji geurō' peutòë, geu'éh pi tòë geuniréngnja; sòë me'u'aneu' oereuëng binòë, ka na lakòë mantòng moeda; ban oereuëng plara binatang, ba' hiawan asòë dōnja; lōn tamsé ban keubeuë leumò, beutahirò reudjang djoecla; tabōh talòë sō' ba' idōng, ikat ba' kòng barang masa; 'òh ka malam tarō' lam weuë, ta'eupageuë beukòng lingka; tatōb neurō' tapèh badjòë, ta'éh beutòë sadarana, wie eene dochter heeft, die nog niet getrouwd, nog maagd is, zij als iemand, die een diamant bezit, waarvoor hij nog geen montuur heeft om hem in te zetten; hij beware den diamant in eene kist, hij omwikkele hem (eerst) met zijde, doe hem vervolgens in eene cassette, en de cassette in eene groote kist, sluite de kist door middel van een grendel-slot en slape er naast; wie eene

dochter heeft, die reeds getrouwd, doch nog jong is, zij als iemand, die runderen van de dieren der wereld houdt; ik vergelijk (dit geval) met (het houden van) karbouwen en koeien die men dag en nacht verzorge; men doe een touw door hun neusgaten en binde ze steeds stevig vast; des avonds sluite men ze in een stal op en men kijke na of de omheining eromheen stevig is; men doe de sluitboomen dicht, drijve er (ter bevestiging) wiggen bij in, en men slape niet te ver er vandaan, (Noen Parisi); ada' maté, aneu' di djoe-rèë, koemoeëng oclèë koerō' keureunda, indien gij, mijn zoon, thuis sterft, dan zal ik uw hoofd op mijn schoot nemen en zal ik eene lijk-kist voor u in elkaar zetten, (Pòtjoet Moehamat); njang hana gèt bandoem djiplòih, lheuëh djireulòih djirō' teuma, wat (zij van haar toilet in den spiegel) niet goed (zag), maakte zij weer los en na het uit elkaar gehaald te hebben, zette zij het weer in elkaar, (Noen Parisi); salang oe-bit gòh lòm rajeu', ra'jat djirō' doem kaliphah, terwijl hij nog klein, nog niet volwassen is, kan hij al volk bijeenbrengen als een landsheer, (Banta Ahmat); (zie verder vbd. i.v. oeké); Si Parét trōn panita batō', rèt roeeuëng rō' ka djilhòm dròë, Parét (de muis) sprong, toen de panita'' (in zijn slaap) hoestte naar beneden en verdween in de ruim-

te langs de langsondersloven, (Banta Beuransah); ka geumeutjang that meukeubō', sikhan oeròë rō' hana reuda, zij hieuwen toen verwoed op elkander een halven dag door zonder ophouden, (Pòtjoet Moehamat; zie ook vbd. i.v. euntjhō'); boeëtneu rō' oeròë njan blòë-poeblòë, hana padòë neutoeëng laba, haar dagelijksch werk was den ganschen dag door handel drijven en steeds maakte zij winst, (Noebocët Nabi); rō'-rō' masā, steeds door, (of) telken male, telkens, (zie vbd. i.v. hat, koendjōng, lam I, pasā', pipa' pleu'òh, poengò); dawō' djimoeprang geunab oeròë, rō'-rō' nanggròë djeuët binasa, elken dag doen zij niets anders dan vechten, zoodat alle landen te gronde gaan, (Toedjōh kisah). Meurō', ingeschoven, gegrendeld, gesloten, opgesloten, ineengeschoven, in elkaar gestoken, in elkaar gezet, ineengestrengeld, in elkaar grijpend, in elkaar gewerkt, bijeengebracht, samenkomend, ineensluitend, (in elkaar) passend, (met elkaar) kloppend, harmonieerend, eendrachtig; (ook) de handeling rō' verrichten, rō' met meerv. subject; rihaj meurō', zie i.v. rihaj; paré' loeaïh tagrōb han tō', patjang meurō' soeda djoenga, eene breede gracht, waarover niet te springen was, en eene versperring van in elkaar gewerkte palissaden, voetangels en puntige staken, (Malém Di-

wa); di phōn beungòh trōih an seupòt, bandoem meurō' keunanteuka, van den ochtend tot den avond kwamen zij (zijne vrienden) daar allen eendrachtig bijeen, (Gadjah toedjōh oelèë; zie de hieraan voorafgaande regels, geciteerd i.v. meue'n); njò njòë aneu' Radja Tampō', meunan meurō' ba' neukira, deze (knaap) is inderdaad de zoon van R. T., aldus was de slotsom van zijne gedachten (terwijl hij den knaap gadesloeg), (Malém Diwa); roepa pi djròh prangeuj ilō', doempue meurō' sapeue haba, zijn uiterlijk was schoon en zijn karakter was mooi, alles was bij hem in onderlinge harmonie, (Gadjah toedjōh oelèë); meurō' pakat, beraadslagen, met elkander overleggen; ka djipiōh na sabòh at, djimeurō' pakat mita bitjara, toen rustten zij een oogenblik uit om met elkander te overleggen en raad te zoeken, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. kabōih, pakhō'. Peurō', laten rō', of rō' (verb.) met versterkte beteekenis, (verder) doen of laten meurō', meurō' maken; Banta geumaséh ngòn analan, djipeurō' rakan gèt that siba; hana sidròë na djeuët bantah, lagi tjeudaïh ngòn bidja'sana; hò njang djidja', keunan meurōn-rōn, djeuëb-djeuëb doesōn keunan teuka, B. was (jegens de menschen) zeer welwil-

lend en handig en hij verzamelde eendrachtige vrienden (om zich heen), die hij zeer vriendelijk behandelde, zoodat niemand van hen hem tegen durfde spreken; bovendien was hij knap en verstandig; waarheen hij ging, daarheen gingen zijne kameraden bij drommen mee, van elk dorp kwamen zij bij hem, (Gadjah toedjōh oelèë); Teungkoe Hadji Bén peurō' padan, hò rèt taprang djeumba di gata, T. H. B. hield (krijgs-)raad (en vroeg:) „van welken kant wilt gij den aanval op u nemen'', (Prang Meuké'); zie verder vbd. i.v. geunab. Neurō', gren del, schuifbout, schuifboom, in-schuifbare sluitboom; keubeuë lam weuë maté di blang, boekòn sajang teuhah neurō', de karbouw uit den stal is op het veld doodgegaan, hoe jammer, de sluitboom van den stal blijft nu openstaan, (hier: hoe jammer, dat uw echtgenoot ver van huis, in het woud is gestorven), (Hik. Rantò; zie ook vbd. boven); tjitjém pèh neurō', = tjitjém pèh weuë, (zie i.v. weuë en vbd. i.v. kenta'-kento').

RÒ'; badjèë rò', zie i.v. badjèë.

RÒ'-RÒ', ook lò'-lò', het geluid van b.v. het slurpen van eenden; slurpen, opslurpen, (verder) zaggend snijden (van b.v. vleesch met een bot mes), aldus slachten, (fig., en alsdan gew. lò'-lò') op onbeleefde wijze door de menschen heen loopen, ergens ruw binnen komen, (in het algem.)

onbezonnen, ondoordacht te werk gaan; ité' djirò'-rò' djeu'a, de eenden slurpen in de natte mestvaalt; bè' kaparōh dilèë, dang djirò'-rò' eumpeuën, jaag ze (de eenden) niet eerst weg, ze zijn bezig voedsel op te slurpen; rò'-rò' keubeuë, een karbouw slachten; pakòn kalò'-lò' barang-gahò, njan pat gòb, waarom loop je overal door heen, daar zitten immers menschen. Meurò'-rò', de handeling rò'-rò' verrichten, een slurpend geluid maken; peuë soe meurò'-rò' likòt roemòh, wat is het voor een slurpend geluid achter het huis, (als eenden, die in het water slurpen).

RÒB, zie sròb.

ROE I; ba' roe, (Mal. eroe), = ba' arōn, (zie i.v. arōn); bòh roe, de vrucht van dien boom, (ook) een daarop gelijkend versiersel aan de uiteinden van een sirihdoek, (zie i.v. boeng-kōih).

ROE II, zie i.v. rèt I.

RÒÈ I, zie dōè II, en vbd. ook i.v. boerōng I, keumala, pangoeleë, teukeudi.

RÒÈ II, verkorting van oeròë in de uitdrukking sabòh ròë, (op) zekere(n) dag, toentertijd, vroeger, voorheen, eenmaal, eens, (in hik.); kheunda' Toehankasabòh ròë, njang poetròë keudjœdō gata, het is eenmaal door den Heer beschikt, dat die prinses uwe echtgenoot zal worden, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. geulintjé, kabōng II, la-

ba, me'u'oengki, poelan, reuba.

ROEAH, uitgieten, uitstorten (van b.v. padi peper, zout uit een zak), (ook) uitpakken, uithalen (van b.v. kleeren uit eene kist); idja lam peutòë njan taroeah bandoem, pak al de kleeren in de kist uit. Meuroeah, uitgegoten, uitgestort, uitgehaald, uitgepakt; de handeling roeah verrichten, roeah met meerv. subject; hana lalè proeët meuroeah, beutéh patah proeët meureuë-reuë, (de inhoud van) hun buik vloeit er steeds uit, hunne kuitzen zijn stuk en (de inhoud van) hun buik stroomt eruit, (n.l. van lieden in de hel, die tijdens hun leven geld tegen rente uitleenden), (Tambéh toedjöh blaïh; deze regel volgt, met een regel ertuschen, op den regel, geciteerd i.v. lab a). Peuroeah, laten roeah, of roeah met versterkte beteekenis; tapeuroeah bandoem keudéh lada njòë, laat deze peper daarginds geheel uitstorten.

ROEAÏH (Mal. roeas), geleding, (van bamboe, suikerriet), (in hik.); zie vbd. i.v. rabin. Zie atòt.

ROEANG, wegdoen, ontdoen, verwijderen, (inz. van vuile vochten uit het lichaam), van vuile vochten reinigen, (b.v. een lijk, een zieke, zie vbd. i.v. rampòt, en vgl. Mal. roeang). Meuroeang, weggedaan, enz.; de handeling roeang verrichten, (verder) krachteloos, geen uitwerking meer hebbende, (van eene tooverformule, geheime weten-

schap, b.v. onkwetsbaarheidsformule, doordat ze aan iedereen bekend is geworden of doordat men er mee gespeeld heeft, zie tam-païh); tjoeba tjita' kèë, — han djeuët takheun meunan, meuroeang, probeer eens mij een houw te geven, (zegt iem. met een onkwetsbaarheidsgebed om dit op de proef te stellen), — ge moogt zoo iets niet zeggen, (het gebed) zou er krachteloos door worden.

ROEAT, ook riwat, knevelen, uitzuigen, geld afpersen; knevelarij, afpersing; djiroewat oereuëng mangat teubiët blandja, hij dwingt de menschen tot het doen van uitgaven, hij perst den menschen geld af; peuë hankaja Teukoe N. njan, geuroeat aneu' nanggròë geunab oeròë, hoe zou die T. N. niet rijk zijn, hij knevelt zijne onderhoorigen dagelijks. Meuroeat, gekneveld, enz.; de handeling roeat verrichten.

ROEBAH (Arab. rabâh, e.s.v. kat-achtig dier; roebbâh, bavian), jakhals, (in hik.); tatém leungò njan lôn peugah, sabòh roebah njan srigala, wilt gij luisteren naar wat ik u zal vertellen van een roebah, d.i. een jakhas, (Kisah hiweuën); zie verder vbd. i.v. keureukōih.

ROEBÉ', e.s.v. boom (Mal. bi-doeri), onderscheiden in roebé' pasi, waarvan de vruchten boomwol leveren en het sap gebruikt wordt om in den voet ingedrongen dorens of splinters te

verwijderen, en roebé' kajèë, waarvan het lichte hout o.a. voor dobbers wordt gebruikt; boengòng roebé', bloem van die plant, (ook) naam van daarop gelijkende versieringen van een gordel, (zie i.v. keu'iëng); idja roebé', zie i.v. idja I.

ROEBÉNG I, verhooging van gew. nipah-bladeren langs de boorden van vaartuigen om het inslaan der golven tegen te gaan, (Pedirsch ook) aangezette lap aan een kleed, zoom van een gordijn; (verb.) eene verhooging aanbrenge(n) (aan de boorden van een vaartuig), de boorden verhoog(en), aanzetten (van een lap); geubōh roebéng tingkab le that, hireuën ra'jat pandang mata, voor de vele vensters werden smalle gordijnen aangebracht en het volk keek er met verbaasde oogen naar, (Meudeuha'); geubōh ranoeb soerang-saréng, bagòë geuroebéng papeuën béhtra, zij rangschikte de sirih (in den schotel) in telkens omgekeerde richting, op de wijze van planken ter verhooging van de boorden van een vaartuig, (i.e. zóó dat de sirihbladeren buiten den rand van den schotel uitstaken), (Malém Diwa). Meu-, of teuroebéng, van eene verhooging der boorden, van een aangezetten lap enz. voorzien zijnde; prahō meuroebéng, eene prauw met eene verhooging der boorden. Zie ampéh.

ROEBÉNG II, (meer dial.), schelden, uitschelden; patōt ta-seuëb di nab mata, boeët

beulaga sang binatang; di gòb njang na geupeulara, njòë digata taroebéng nang, past het om hen in hun gezicht uit te schelden en hen aldus als slaven en buffels te behandelen; anderen verzorgen (hunne ondergeschikte hoofden), en gij scheldt hen op grievende wijze uit, (lett. scheldt hunne moeders uit, zegt beleedigende woorden van hunne moeders), (Radja Bada); njankeu aneu' alama tjlaka, hana reuda lam gòb roebéng, dat zijn de teekenen van een ongelukskind, en de menschen schelden hem steeds uit, (Tambéh toedjōh blaïh; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. goetjōh).

ROEBEUËNG, ook reubeuëng, diagonaal patroon (van een vlechtwerk, van een kleed), de diagonalen van een patroon; roebeuëng dōng, staande, verticale diagonalen; roebeuëng éh, liggende, horizontale diagonalen; gèt that roebeuëng idja njòë, dit kleed heeft een mooi diagonaal patroon; djim anjeum tika salah roebeuëng, ada' djimadeuëng toetōng asòë, gaat zij eene mat vlechten, dan zet zij het diagonale patroon verkeerd op, droogt zij zich bij het vuur, dan brandt zij zich, (Tambéh toedjōh blaïh). Meuroebeuëng, met een diagonaal patroon; tika meuroebeuëng, eene mat met een diagonaal patroon. Peuroebeuëng, een diagonaal pa-

troon aanbrengen, daarvan voorzien.

ROEBEUËT, in de war brengen, verwarren; verwarring; bè' karoebeuët (of kapeuroebeuët) lōn, kalakèë sabé, breng mij niet in de war door er steeds om te vragen, maal mij niet aan het hoofd; é' roebeuët koe saré, het hoofd loopt mij om, (van zorgen b.v.). Meuroebeuët, in de war, in verwarring, verward, onvast, onzeker, weifelend, verstrooid, onrustig, aan allerlei denkende; diba' dada keunōng boesoe bleuët, ka meuroebeuëtsrōtoeboemōë, hij werd in zijne borst door een pijl getroffen en in verwarring viel hij op den grond neer, (Sōjdina Oesén); padoemlawét dja' lam oeteuën, trōih moeboeleuën lam beuloeka; langkah meuroebeuët dja' ngōn gaki, si'aneu' roedji kanton neurasa, langen tijd zwierf zij in het bosch, maanden lang liep zij door het keupelhout; met onvaste schreden liep zij voort, (want) geen korreltje rijst had zij in al dien tijd geproefd, (Poetrōë Peukisōn); teutabba' até tatèëwakaj, nabsoeakajbè' meuriba; bè' meuroebeuët keunan keunōë, tjōëtan pindōë le peuë djiba, vertrouw standvastig op God, laten uwe begeerten en gedachten u niet daarvan afbrengen; laten ze niet naar allerlei andere dingen gaan, (want) de booze satan heeft ve-

lerlei middelen (om u te verleiden), (Asaj djeuët padé); beutata'majngōnta'è'tikeuët, bè' meuroebeuëttieu ngōn dōnja, handel (naar deze boodschap) en hecht er geloof aan, laat u niet door de wereld verstrikken, (Soerat kriman Sèh Salèh); zie verder vbd. i.v. lapaj. Peuroebeuët, = roebeuët (verb.), meuroebeuët maken.

ROEBIËH (Arab. oerbijjah, gezin), vrouw, echtgenoot, (ook wel) minnares, die men met de echtgenoot gelijkstelt, (dial. v.d. Westkust en Daja).

ROEBÖH (Mal. roeboeh), instortend, ineensstortend, ineensvallend, ingestort, ineengestort, ineengevallen, (in de spreektaal inz. gebezigd van drogen grond en van droog gebak:) ingezakt, losgeraakt, verbrokkeld, verkrui-meld, inzakkend, losrakend, enz.; (ook verb.) doen instorten, verbrokkelen, verkruimelen, in stukjes snijden (van b.v. al te droog geworden wadjéb, e.s.v. gebak, om het weer met water aan te mengen en zacht te maken); koepandang kajèë, kajèë pōn patah; koepandang batèë, batèë pōn beukah; koepandang goenōng, goenōng pōn roeböh; koepandang la'ōt, la'ōt pōn teudōh, ik kijk naar de boomen, en de boomen breken; ik kijk naar de steenen, en de steenen gaan in stukken; ik kijk naar de bergen, en de bergen storten in; ik kijk naar de zee, en de zee wordt rustig,

(bezweringsformule van de boerōng); seupét koeét ka roebōh bandoem, de s.k. (e.s.v. droog gebak) is heelemaal verkruid. Meuroebōh, instortend, ineenslootend, enz. Peuroebōh, laten roebōh, of roebōh (verb.) met versterkte beteekenis.

ROECHAM, zie roekham.

ROEDA I (Mal-Port. roda), rad, wiel, scheprad (van een raderstoomboot), schijf; roeda di geuniréng, zijwiel, zijrad; roeda poenggōng, achterwiel, achterrader; kapaj djibōt ka ngòn sa'ōh, apoej pi djibōh meugisa roeda, het schip lichtte het anker, het vuur werd aangemaakt, en de raderen wentelden zich, (Prang Gōmpeuni). Meuroeda, met een rad, met raderen.

ROEDA II, verleiden, misleiden, op een verkeerd spoor, van de wijs brengen, (gew. met den duivel of een djén tot subject); ka djirroeda lé djén, een djén heeft hem misleid.

ROEDAH, zie loedah.

ROEDÉH, zie i.v. rèt I.

ROEDI I, verlies, schade, tegenspoed, ongeluk, pech, ramp, onheil, moeilijkheden, zorgen; verlies, schade lijdende, tegenspoed, pech hebbende, in moeilijkheden, in zorgen zittende, ongelukkig, rampspoedig, verongelukt; talō meunang han neutokri, meunang banggit talō Bangta; Bangta ka rōh djindōe roedi, han sapeuē lé na areuta; njankeu pasaj

boeëtan djoedi, ngòn si'atlé djeuët keu papa, hij wist niet meer of hij verloor of won, (maar het slot was dat) de (dobbende) opiumschuivers wonnen en B. verloor; B. was toen blut geworden, hij bezat niets meer; zoo gaat het bij het dobbelen, in een oogenblik wordt men arm, (Banta Beuransah); ka gra' Alah keu oelōn sidrōē, hanalheuēng oerōē didalam bahja; sabé soentō' didalam roedi, sabab le bantji niba' tjèédara, het is eenmaal door Allah ten aanzien van mij beschikt, dat ik steeds, zonder zelfs één dag tusschenpoos, in moeilijkheden verkeer; ik heb steeds tegenspoed, omdat mijne familie een ergen hekel aan mij heeft, (Djoehan Meusapi); djindōē gata keunōng roedi, lōn pōh maté boeëtsalahan; keureuna gata boeëtteu salah, meung han lōn pōh, 'ajéb lōn, toe an, een ongeluk zal u nu treffen (het zal u slecht met u vergaan), ik zal u dooden wegens uw wangedrag; omdat gij u misdragen hebt, zou het voor mij eene schande zijn, indien ik u niet doodde, Mevrouw, (Dioe Plinggam); kajém that roedi kamōē malang, gadōh bintang lam atana, wat heb ik toch een tegenspoed, ik, ongelukkige, nu is mijne ster uit het paleis verdwenen, (Banta Beuransah); djiteupō' djarōē doea blah tangan, djeuët di padang la'ōt njang raja; ...

tantra blah radja Djoe-han Meusapi, le that njang roedi dalam ië raja, hij klapte in de handen, en de vlakte werd eene groote zee; ... velen van het leger van vorst Dj. M. verongelukten in den watervloed, (Djoe-han Meusapi); lōn teungòh roedi, peuë njang lōn mat hana djeuët, ik heb pech, al wat ik aanpak, mislukt; zie verder vbd. i.v. djana en moerè, waar roedi ook als rampen op te vatten.

ROEDI II (Mal. rodi), last van overheidswege (hetzij in werk hetzij in geld), heerdienst, belasting, (mod.); zie vbd. i.v. djana en moerè. Meuroedi, heerdienst verrichten; oereuëng meuroedi, die heerdienst verricht, heerdienstplichtige.

ROEDJA, doek, (waardelooze) lap, overschot van een kleed, lapje (om b.v. den opiumpijp schoon te maken, zie vbd. i.v. djoe-djoeët), vod, lomp, (zie vbd. i.v. peureunah, roeja-roejòë); roedja patjih, zie i.v. patjih; Poelò Roedja, Sumatra, (zie vbd. i.v. njata).

ROEDJI (Mal. id.), rijst, alleen in de uitdrukking si'aneu' roedji, een korreltje rijst, (gew. met eene ontkenning, en in hik.); hanasababngòn keureuna, djih han haba malam oeròë; ... poemadjòh han si'aneu' roedji, djinòë pakri wahé meuntròë, zonder eenige oorzaak

zwijgt hij dag en nacht; ... eten doet hij zelfs geen korreltje rijst, hoe moet het nu, o meuntròë's, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. roebœuët.

ROEDJOEË' (Arab. roedjâ'), doen terugkeeren, terugnemen (van eene door eene herroepelijke verstooting verstooten echtgenoot), herstellen (van eene aldus ontbonden huwelijk), (verder) zich wenden tot (inz. om vergeving te vragen), vergiffenis vragen, (ook) zich verzoenen, vrede hebben, instemmen, ingenomen zijn met; inōng njankalōn roedjoeë' teuma, ik heb die (verstooten) vrouw weer teruggenomen; ka djiroedjoeë' nikah, hij heeft het (door eene herroepelijke verstooting ontbonden) huwelijk hersteld, heeft zijne verstooten vrouw teruggenomen; njang ha' patòt hoekōm tjara', taroedjoeë' ba' kheun Rabana, wendt u inzake voorschriften van de goddelijke wet tot het Woord des Heeren, (i.e. den Qorân), (Tadeukiratō rakidin); ka geuroedjoeë' ba' oelèëbalang, hij heeft aan den oelèëbalang vergeving gevraagd; roedjoeë' meu'asòë, vergeving vragen onder aanbidding van een geschenk (in geld); roedjoeë' sòh, vergeving vragen zonder aanbidding van een geschenk; hatlé, dalém, taseu'ōn djaròë, boekōn-kamòë meureutabat radja; ... keudéh, dalém, mèë taroedjoeë',

Pòteu neudoeë' lam Tja-kra Dōnja, scheid uit, broeder, met uwe handen op uw hoofd te houden (om vergeving te vragen), ik ben niet iemand van vorstelijke rang (ben de vorst niet); ... ginds, broeder, moet gij vergeving vragen, onze vorst zit op den Tj. D., (naam van het vorstelijke schip), (Malém Dagang); lheuëh njan djipeugèt meuseugit lam nanggròë, djipoe-boenjòë nama radja; ... sòë njang han dja' seu-majang djeumeu'at, djibōh lam glabsimoeanja; roedjoeë'keu até oereu-ëng lam nanggròë, ban doem poedjòë ateuëh Oelanda; ... malingkan oereuëng njang naiman, djitoepeuë boeët njan tipèë daja, daarop bouwden zij (de Hollanders) in het land eene moskee en lieten die onder den naam (als het werk) van den vorst van het land doorgaan; ... wie niet den Vrijdagsdienst verrichtte, stopten zij in de gevangenis; de bevolking van het land was er zeer mee ingenomen en allen prezen de Hollanders; ... alleen die (het ware) geloof hadden, begrepen, dat het eene bedrieglijke list was, (Tadeukiratō rakidin). Meuroedjoeë', tot elkander terugkeeren, zich (met elkander) verzoenen. Peuroedjoeë', tot elkander doen terugkeeren, (met elkander) verzoenen.

ROEDJÒH, ook ridjòh; meuroedjòh(-roedjòh), vloeien,

druppelen, druipen, af-, uitvloeien, afdruppelen, afdruipe, (van b.v. bloed uit eene wond, van snot uit den neus); leumò ka djita' meuroedjòh-roedjòh darah ba' pha, men heeft het rund een houw gegeven, het bloed druipt van de dij af; Si Poelan meuroedjòh-roedjòh ngòn darah, ngòn ië idōng, N. N. druipt van het bloed, van snot. Vgl. djòh-djòh.

ROEDÒ', steken (met een meer of minder puntig voorwerp, b.v. met eene lans, een stok, een vinger), prikken; djiroedò' lam mata lōn, hij heeft mij in mijn oog gestoken. Meuroedò', gestoken, geprikt; de handeling roedò' verrichten, elkander roedò', (fig.) onstuimig door alles heen loopen, iets blindelings, wild, onbezonnen, in het wilde weg doen, (ook) erin loopen, beetgenomen, (b.v. bij een koop); di sidéh leumbéng di sinòë toemba' djimeuroedò' teuntang dada, van den eenen kant met werplansen en van den anderen met speren gewapend staken zij elkander in de borst, (Diwa Akañh); bè' kadja' meuroedò', reubah, loop niet zoo wild, je valt; djimarit meuroedò'-roedò', hana djan dji'ingat lé até, djikheun ladjoe, hij spreekt maar in het wilde weg, gunt zich niet den tijd om na te denken, maar flapt alles er dadelijk uit; sabab meurada'-rada', ka meuroedò' lōn, door het jachten ben ik erin ge-

loopen, er bekaaid afgekomen. *Peuroedò'*, laten *roedò'*, of *roedò'* met versterkte beteekenis, (verder) er in laten loopen, beetnemen; *bè' tapeuroedò'* *dròë gata*, laat u niet beetnemen. *Teuroedò'*, gestoken, geprikt, (fig.) onstuimig, wild, blindelings, onbezonnen, in het wilde weg; *teuka djidja'* *moebantjhòt-bantjhòt*, *teuroedò'-roedò'* *mata boeta*, en nu liep hij wippende en als een blinde door alles heen (waardoor ik van zijn rug viel), (*Plandò' Kantjé*) Vgl. *roesōh*.

ROEDOEÏH, eene klewangsoort met rechte of nagenoeg rechte snede, ook *gliwang pèh Lam Triëng* genoemd, wordt, evenals andere klewangsoorten, zonder scheede gedragen; *roedoeïh teubaj oedjōng*, zie *geureupōh II*; *roedoeïh tjoealè*, met een smal, nagenoeg over de geheele lengte even breed lemmet, (lett. als een zee-aal). *Meuroedoeïh*, een *roedoeïh* hebben, dragen, ermede gewapend zijn. *Peuroedoeïh*, met een *roedoeïh* slaan. Zie *gliwang*.

ROEDOEJ, slap neerhangend, (van b.v. de natte veeren van eene kip, die in den regen heeft gestaan, ook van b.v. den kop van een haan, die door een anderen haan verslagen is); *djih ka habéh roedoej boelèë*, zijne veeren hangen heelemaal slap neer.

ROEË' I, geheel droogg, verdroogd, (van vruchten, zooals de pinang, maïs enz., zóó dat men ze als zaad kan gebruiken, niet van den

klapper, waarvoor inz. *rië'* gebezigd wordt, verder ook wel van oude menschen); *pineung*, *djagōng roeë'*, droge pinang, maïs, (zie ook i.v. *pineung*); *toeha roeë'*, oud en verschrompeld, stokoud, (van een mensch). *Peuroeë'*, geheel droog laten worden, laten verdrogen.

ROEË' II, verkorting van *oreeë'*, zie aldaar.

ROEËNG, rug (van mensch of dier, ook van voorwerpen, zooals van het lemmet van een blank wapen, van een boek, verder van een gebogen boomstam: de convexe kant, zie het oppos. *proeët*); *dja' ngòn tapa' wòë ngòn roeëng*, op de beenen heengaan en op den rug terugkeeren, i.e. ten strijde trekken en dood thuisgebracht worden, in den strijd sneuvelen, (het eerste deel wordt soms achterwege gelaten); *lōn dja' ngòn tapa' bah lōn wòë ngòn roeëng*, *hana sòë dja' toeëng nanggròë Doea plōh doea*, ik zal op mijne beenen vertrekken en op mijn rug terugkeeren (ik zal strijden tot ik sneuvel), niemand is (mij in) de **XXII** Moekims komen halen, (woorden van *Panglima Pòlém* tot den soeltan van *Atjèh*), (*Prang Gōmpeuni*; hieraan gaat vooraf de regel, geciteerd i.v. *loedah*); *bah poetéh tapa'* (lees: *mata*), *bah poetéh toeleuëng*, *lōn wòë ngòn roeëng bè' keudji nama*, laten mijne oogen en mijne beenderen wit worden (i.e.

laat ik op het slagveld sneuvelen), laat ik op mijn rug terugkeeren, opdat mijn naam niet geschandvlekt worde, (Poepò' Leumò; zie verder vbd. i.v. reuhab); asòë roeëng, zie i.v. asòë; lalat en tjitjém mirah roeëng, zie i.v. mirah; toeleuëng roeëng, ruggegraat, (ook) nokbalk van een huis, (verder) de verticale bamboe van een vlieger, (zie i.v. glajang); dan takheun ... (volgt Arab. formule), teuteukala tjòt toeleuëng roeëng, dantabeudòih niba' roekoeë', vervolgens zegt ge ..., wanneer uwe ruggegraat rechtop staat, gij uit de buiging (bij de seumajang) weer overeind staat, (Beukeumeunan); reubahkeu ba' oe ka meulinteuëng, patah toeleuëng roeëng njan ngòn bara, de klapperboom viel dwars (op het huis van Pangoe-lëë Meunaròë), en de nokbalk en de bovenslooven braken, (Pòtjoet Moehamat); djinòë tawèh seun-seun sidròë, ting-gaj ma doedòë ateuëh roeëng dōnja, nu gaat gij één voor één weg en moeder blijft alleen achter op den rug der aarde, (Pòtjoet Moehamat); roeëng djaròë, de rug van de hand.

ROEËT, vast of vaster aan-, samen-trekken, aan-, toehalen (van b.v. een band, een kleed om het middel, van een touw, waarmee een aantal dingen bijeen-gebonden zijn), stevig of steviger binden, vast-, dichtbinden;

roeët ba' kòng, trek het stevig aan; taroeët idja, siloeëuë, trek je kleed, je broek stevig, (of) steviger aan; oerèt pi raja oebé-bé ba' oe, djiroeët ladjoe ba' oelèë até, de lianen, zoo dik als klapperstammen, bond (de geureuda) zich snel vast om de borst, (Plandò' Kantjé); geuroeët kaphan teuma ba' gaki, teuma geuroeëtlé trōih oe dada, men bindt vervolgens het lijkkleed om de voeten (van den doode) vast en bindt het verder vast tot de borst toe, (Toedjōh kisah); djibeu-dōih dōng teuma reudjang, djiroeët ping-gang djimat sinjata, hij stond snel op, trok zijn lendenkleed vaster aan en nam een wapen in de hand, (Tjah Koebat). Meuroeët, vast of vaster aange-trokken, enz. Peuroeët, laten roeët, of roeët met versterkte beteekenis, helpen met roeët; tapeuroeët idja si nja' ba' kòng, help het meisje haar kleed steviger aan te trekken.

ROEËT-TABOEËT; meuroeët-taboeët, in wanorde, verward (van b.v. garen, touw, verder van eene groote menigte:) door elkander wemelend, warrelend, krioelend; beuneung njòë abéh meuroeët-taboeët, dit garen is heelemaal verward; pahlawanle thatboeng-ka sadjan, doea milén ba' tjalitra; la'én niba' njan mantòng di likòt, meuroeët-taboeët teu-

ngòh teuka, heel vele dapperen vertrokken mede (met de prinses), naar het verhaal luidt, twee miljoen in aantal; achter hen kwamen er nog anderen, door elkander wemelend, aanzetten, (Pha Soeasa); Pahlawan Oetò' njang dja' dilèë, njan peureudèë pahlawan doemna; pahlawan la'én dja' di likòt, meuroeët-taboeët hana tara, vooraan ging P. Oe., dat was de voornaamste der voorvechters; de andere voorvechters liepen achter hem, als een ontzaglijke warrelklomp, (ibid.).

ROEEUËNG, tusschenruimte, (tusschen b.v. de stijlen van een huis, de spanten eener prauw), tusschenvak, het ruim (van een schip), tusschenopening, bres, door-, toe-, uitgang, ruimte, (fig.) gelegenheid, verruiming, verlichting (van b.v. eene ziekte); roemòh lhèë roeeuëng, een huis met drie tusschenruimten tusschen de in de diepte staande rijen stijlen, dus met vier in de diepte staande rijen stijlen, met drie roeeuëng's in de breedte; roemòh limòng roeeuëng, een huis met zes in de diepte staande rijen stijlen, of met zes stijlen op elke in de breedte staande rij, (elke in de diepte staande rij telt, wanneer men de niet altijd aanwezige, en niet over de geheele breedte van de sramòë likòt aangebouwde roemòh dapoe buiten rekening laat, steeds 4 stijlen; in de diepte zijn er dus steeds drie roeeuëng's, vandaar dat men

bij het aanduiden van de grootte van een huis alleen met het varieerende aantal roeeuëng's in de breedte rekening houdt); roeeuëng gigòë, tusschenruimten tusschen de tanden; ië djitamòng oe dalam roeeuëng, pajahkeu oereuëng djimat boemba, het water sloeg in het ruim, en de lieden, die de pomp hanteerden, hadden eene zware taak, (Diwa Sangsaréh; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. linggang); pòlém, neubri roeeuëng sadati tamòng, lòn dja' djō' boengòng pò sadatia, broeders, geeft wat ruimte, dat de sadati binnen (naar het midden) trede, ik wil aan heer sadati (n.l. van de tegenpartij) bloemen geven, (sadati-vers); tabri roeeuëng koeteubiët ninòë, meugriët kamòë dalam koeta, geef (mij) ruimte om hier uit te trekken, we verkeerden in de vesting in grooten nood, (Pòtjoet Mochamat); djilakèë roeeuëng djitamòng leugat, hinggatrōih ba' lam koeta radja, hij vroeg toegang (aan den wacht), ging snel naar binnen tot hij bij het versterkte verblijf van den vorst kwam, (Djoehan Meusapi); meungna roeeuëng djeuët lòn teuka ba' dròëneu, als ik gelegenheid heb, zal ik bij u komen; zie verder vbd. i.v. reuntang, rō', saloe'. Meuroeeuëng, ruimte maken, uiteenwijken, eene tusschenruimte, opening, bres krij-

gen of hebben, met eene tussehen-ruimte, opening, (fig.) gelegenheid krijgen of hebben, verlichting geven, verlicht, verminderd (van b.v. eene ziekte); *ba' poe-prangan han tò m dji-ploeëng, meung gò h meuroeeuëng dji'é' landja*, in den strijd ging hij nooit op de vlucht, drong hij steeds op tot men voor hem uiteenweek, (Noen Parisi); *jò h njan djimeu-drò b sinan di mideuën, habéh meuroeeuëng tan-tra doem njang na*, toen pakten zij elkaar daar op het slagveld beet, en al het krijgsvolk week uiteen, (Djoehan Meusapi); *hò njang djipeunab habéh meuroeeuëng, han meulinteuëng gagah peukasa*, waarheen zij zich wendden, daar kwam er eene opening (in het vijandelijke leger), niemand kon zich tegen hunne kracht en dapperheid te weer stellen, (Diwa Akaïh); *dji-soeët peudeuëng dji-tjang di roeëng, njeum meuroeeuëng beukah doea*, hij trok zijn zwaard uit en gaf hem (zijn tegenstander) een houw op den rug, dat deze dacht dat zijn lichaam in tweeën ging, (Malém Diwa); *meuïh ngòn pira' njang djiseunò h, djeuëb-djeu-ëb joeb mò h habéh dji-mita; patna dji'eunjang meuroeeuëng, saré kéng-keuëng djidja' raba*, goud en zilver (alleen) was het, dat zij (de plundersaars) trachtten te bemachtigen; waar zij maar eene

opening zagen, daar graaiden zij in, door elkander (Pòtjoet Moehamat); *peunjakét ka meuroeeuëng*, de ziekte is al verminderd; zie verder vbd. i.v. rabin. *Peuroeeuëng*, ruimte maken (opzettelijker dan *meuroeeuëng*) of laten maken, doen *meuroeeuëng*; *tapeuroeeuëng, tjoetjò, ròt oe pintò, koekemiëng joeë lalò aneu' djeumpa*, laat ruimte maken (doortocht geven) aan de poort, mijn kleinzoon, ik wil mijne slavingen daar door heen laten gaan, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. arat.

ROEGÈ, dial. ook *roegéh*, roeren in (b.v. wat men kookt), poken in (vuur), rommelen, peuteren in (b.v. de ooren), omroeren (inz. v. rijst), dooreenroeren, oppoken; *bè' karogè ngeu, panè é' hoe*, pook niet in de kolen, hoe zouden ze kunnen opvlammen; *roegè gloenjoeëng*, in de ooren peuteren; *meung-njò hana bankoepeugah*, dalam babahkoe tarogè, als het niet gebeurt zooals wij zeggen, moogt gij in onzen mond poken, (Radja Bada); *lheuëh dji tagoeën pantaïh-pantaïh, breuëh han patah ba' djiroegè*, toen zij de rijst snel had gekookt, waren de korrels bij het omroeren niet gebroken, (Meudeuha').

ROEGÈH, zie *roegè*.

ROEGHA, verdriet, leed, droefheid, smart; verdrietig, bedroefd; verdrietig zijn, weenen, weeklagen; *roegha that até lòn*, ik

voel mij erg verdrietig; Radja Moeda trōih oe leuēn meuligòë, djileungò poetròë teungòh dji-roegha, R. M. kwam op het voorerf van het paleis aan, en hoorde de prinses weklagen, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. kabōng II, leusōh, 'oe, reuēt. Peuroegha, verdrietig maken, verdriet aandoen, verdrieten, doen weenen; djipeuroegha até lōn si'oeròë soentō', den heelen dag maakt hij mij verdrietig, verdriet hij mij.

ROEGÒÈ, verlies, nadeel, schade (ook fig.), afbreuk, (verder) uitgaven, onkosten, inz. nuttelooze; verlies, nadeel enz. lijdende, (ook) verlies enz. gevende, medebren-gende, daartoe leidende, nadeelig, schadelijk; laba roegòë, winst en verlies; lōn ka roegòë, ik heb verlies geleden, heb onkosten moeten maken; barangpeuë djimat han meulaba, soentō' masa dalam roegòë, niets van wat zij aanpakt, brengt voordeel op, steeds leidt het tot verlies, (Tambéh toedjōh blaïh; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. rō); leubèh ha' goerèë niba' nang mbah, meung ka salah meuhat roegòë; salah ba' goerèë meung kamaté, han oebatlé, hé aneu' dròë; beukit na, aneu', sinan tatèëbat, meung tan meuhat dalam roegòë, de rechten van den leeraar zijn van hoogere orde dan die der ouders, en indien gij een misslag jegens hem begaat,

dan zult gij er zeker schade van ondervinden; voor een misslag jegens den leeraar bestaat er na den dood geen medicijn meer, o mijn zoon; indien gij u eraan schuldig maakt, mijn zoon, moet gij onmiddellijk berouw betoonen, zoo niet, dan is het in uw nadeel, (Tambéh toedjōh blaïh); keureuna sabab maneu poetròë, haba njang roegòë dilèë neukata; njankeu sabab até han seunang, han tòm simalam neudòm oe ba' ma, doordat zijne moeder, de vorstin woorden had gesproken, die hem schade (leed) hadden gedaan, was zijn hart niet gerust en bracht hij geen nacht bij zijne moeder door, (Tjinta-boehan); zie verder vbd. i.v. adeuna, gadòh, moesém, pakòë. Meuroegòë, verlies enz. lijden, uitgaven doen, onkosten maken, ten koste leggen, spendeeren, uitgeven, besteden; geutanjòë tablòë dabauēh njòë tameuroegòë-roegòë, laten we deze koopwaren koopen, er gezamenlijk wat voor uitgeven; teuka tabib dja' peu'oebat, areuta le that neumeuroegòë, een geneesheer kwam om hem te behandelen en heel veel geld gaf hij daarvoor uit, (Tambéh toedjōh blaïh); adat han séb, pòtjoet, siplōh katòë, bah tameuroegòë meung sibara, als tien kati (goud) niet voldoende is, prins, laten we dan een bara eraan spendeeren, (Pòtjoet Moehamat). Peuroegòë, verlies enz. be-

rokkenen, veroorzaken, toebren-
gen, uitgaven laten doen, onkos-
ten laten maken, op kosten jagen,
laten spendeeren, verspillen, ver-
kwisten; *lōn djipeuroegòë*
lé Si Poelan, N. N. heeft
mij nadeel berokkend; zie verder
vbd. i.v. *ama'*. *Neuroegòë*,
verlies enz., het lijden van verlies
enz., het doen van uitgaven; *bè'*
tatjhén-tjhén keu neu-
roegòë, Alah gantòë
ngòn sababnja; deungòn
sabab soerat hikajat,
neubri beureukat ba' a-
reuta, ge moet er niet tegen op
zien om (ter behaling van winst)
onkosten te maken, Allah zal ze
u vergoeden van wege deze hika-
jat (over de *èëlia toedjōh*,
de zeven heiligen, indien als
amulet gebezigd); vanwege hier-
van schenkt Hij zegen aan uwe
goederen, (*Èëlia toedjōh*).

ROEGOEËM, omarmen (zóó dat
men de omarmde tegen zich aan
drukt), in zijne armen drukken
of houden, omhelzen; zie vbd. i.v.
groeih, harò'. *Meuroe-*
*goeë*m, omarmd, omhelsd; de
handeling *roegoeë*m verrich-
ten; *aneu' lōn hana lōn*
peukawén dilèë, tjoet
that, meung lam meuroe-
*goeë*m *ma djih gòh lòm*
lheuëh, ik wil mijn kind niet
eerst uithuwelijken, zij is nog erg
klein, zij is nog niet eens aan de
omarmingen van hare moeder
ontwassen. *Peuroegoeë*m,
laten *roegoeë*m, of *roe-*
*goeë*m met versterkte beteeke-
nis. *Neuroegoeë*m, omar-
ming, omhelzing; *dalam neu-*

*roegoeë*m *lōn djitjò',* ter-
wijl ik het met de armen omvat-
te, nam hij het weg.

ROEHÉ, ongunstig, spottend, boos-
aardig spreken over, in een
kwaad, bespottelijk daglicht stel-
len, kwaadspreken van, allerlei
praatjes, allerlei leelijks vertellen
van, fantaseeren (van een ver-
haal, van nonsens); *peuë ta-*
roehé keu gòb, hana ta'
ingat keu oentōng dròë-
teu, waarvoor vertelt ge allerlei
praatjes van anderen, en denkt
ge niet aan uw eigen lot; *dji-*
roehé òn kajèë rimba, zij
vertelt allerlei kletspraatjes, al-
lerlei nonsens, (zie ook i.v. *ra-*
tōh); *Si Kambanjan pa-*
kòn tabré, djigoebeuë
lé kamèng gata; hanta-
takōt gata keudji, doem
gòb roehé kamòë radja;
djoedō gata goebeuë ka-
mèng, poetéh koenèng,
han takira, waarom staat
gij toe, dat die K. uwe geiten
hoedt; zijt gij niet bang dat gij
er een leelijken naam door krijgt
en dat al de menschen allerlei
leelijks van mij, den vorst (uw
vader), vertellen; gij houdt er
geen rekening mee, schoone, dat
het uw echtgenoot is, die de gei-
ten hoedt, (Indra Bangsawan);
isib maté niba' koe-
ploeëng, ba' Alah toeëng
sinòë lam glé; 'ajéb keu-
dji keu lōn sidròë, si-
gala nanggròë lam dji-
roehé, liever sterf ik dan dat
ik zou vluchten, laat Allah (mijn
leven) hier in dit gebergte ne-
men; smaad en schande zouden

(indien ik vluchtte) mij ten deel vallen en in alle landen zou ik bespottelijk gemaakt worden, (Plandō' Kantjé); poetròë djō' ranoeb dalam baté, djisambōtlé pō samlakòë; „ranoeb oeteuën kamòë lam glé', han meusampé rasadjin jòë; toean koe bè' sakét até, bè' neuroehé 'ajéb kamòë'', de prinses bood sirih in een schotel aan, die de schoone jonkman snel aannam; „het is wilde sirih, want ik woon (hier) in de bergen, en de smaak is niet goed; maar wees er niet door gegriefd, heer, en spreek er niet over, het zou eene schande voor mij zijn, (Goemba' Meuih); hikajat roehé, eene korte hikajat, die eigen of anderer lotgevallen, een werkelijk of gefingeerd voorval op humoristische wijze behandelt om eene bepaalde persoon of categorie van personen in een bespottelijk daglicht te stellen of alleen om den hoorder te vermaken, spotdicht, humoreske op rijm; haba roehé, humoreske, (niet of slechts voor een klein deel op rijm); zie verder vbd. i.v. djheut, oekō. Meuroehé, de handeling roehé verrichten, roehé met meerv. subjeet; meung geunantòë ta-meuroehé, gètkeu bahlé njòë tabatja, in plaats van beuzelpraatjes te houden is het wellicht beter dat gij deze (hikajat) leest, (Tamim Ansa). Peuroehé, laten roehé, of roehé met versterkte beteekenis; bè' tapeuroehé keu'ajé-

pan gòb, spreek niet spottend over de schande van anderen.

ROEHI (Arab. roehî, of roehijj), mijne ziel; wat met de ziel samenhangt, (in geschr.), verder ook alleen ter wille van het rijm voor ròh, (zie ròh I); zie vbd. i.v. gareubiah.

ROEHÒ', zie loehò'.

ROEHÒJ, zie i.v. ròh I.

ROEHÒNG, ook roehòt, zonder neus, met een geheel kapotten, b.v. afgehakten of weggezworen neus (b.v. een lupuslijder), geheel kapot, weggezworen (van den neus); ba' roehòng lōn, moge ik geen neus hebben (als het niet waar is b.v.), (een eed); ka roehòng idōng, (zijn) neus is weggezworen. Peuroehòng, roehòng maken. Vgl. rihòt, roempōng.

ROEHÒT, zie roehòng.

ROEJ-ROEJ; meuroej-roej, in eene aaneengeschakelde reeks, in reeksen, bij drommen, bij massa's, bij stroomen, (ook) slap neerhangend, verward, in wanorde (van lange, slappe voorwerpen, b.v. haren, lange bladeren, slap neerhangende vlaggen); djiploeëng sabòh njang meu'apoej, la'éen meuroej-roej seutèt doemna; na limōng plōh njang meuroej-roej, gritan apoej ba ploëëng landja, zette zich eene, die van vuur voorzien was, in beweging, dan volgden al de andere (wagens) in eene aaneengeschakelde reeks; er waren er wel vijftig, die in eene aaneengeschakelde reeks door de van vuur voorziene

wagen mee werden gevoerd, (Radja Bada; zie ook vbd. i.v. roe-mòh); ta'eukeura'jat dji-trôn meuroej-roej, koeta Tjòt Seutoej neukeupōng landja, men zag het volk bij drommen toestroomen en hij (Teungkoe Tirò) omsingelde (met hen) onmiddellijk de versterking Tj. S., (Prang Gômpeuni); aneu' panah njan djeuët keu apoej, dji-trôn meuroej-roej dalam kawan kra, die pijl veranderde in vuur, dat op de apentropen neerstroomde, (Dioe Plinggam); kapaj lajeuë ngòn kapaj apoej, keunan meuroej-roej dja' mania ga, zeilschepen en stoombooten stroomden daar naar toe om handel te drijven, (Djoehan Meusapi); ladôm djiteumèë na si'atôt, njang di likôt han sapeuë na; djikalòn meung òn na meuroej-roej, ba' han sapeuë na lé roepa, sommigen vonden nog wel eene geleding (suikerriet), maar die achteraan kwamen, vonden niets meer; zij zagen alleen de bladeren (van het afgesneden riet) in wanorde (liggen), maar van de stengels was niets meer te bekennen, (Pòtjoet Moeamat; deze regels volgen op den eersten i.v. paleuët I aangehaalden regel). Peuroej-roej, doen meuroej-roej. Vgl. reuë-reuë, toej-toej.

ROEJA-ROEJÔË, aan flarden, overal gescheurd, vol scheuren, haveloos; ladôm meuhej nang ladôm adòë, roeja-

roejòë beukah idja, sommigen (onder de verwarde menigte) riepen hunne moeder, anderen hun zusje, terwijl hunne kleeren aan flarden gescheurd waren (Gadjah toedjòh oelèë); lagi garib that meuseukin, lòm ngòn gasiën hana areuta; ngòn peukajan roeja-roejòë, that-keu bra-bròë roedja-roedja, (hij is) bovendien een arme zwerver, behoeftig, zonder eenig bezit; zijne kleeren zijn overal gescheurd, hangen slordig aan voden, (Pòtjoet Moeamat); zie verder vbd. i.v. roengkôm I.

ROE'JAH (Arab. roe'jah), het zien, het waarnemen van de nieuwe maan, (ter vaststelling van het begin der maand, wordt inz. in acht genomen bij de vaststelling van het begin en van het einde der Vastenmaand).

ROEJOEB, of goejoeb (Arab. ghoejâb), het verbergen, het verborgene, heimelijke, onzichtbare, het innerlijk, (in hik.); Allah neuthèë lahé roe-joeb, doempœuë boeët meukheuloe' njang na, Allah kent zoowel het onverborgene als het verborgene, kent alle handelingen van alle schepselen, (Noen Parisi).

ROEKAM, zie roengkôm I.

ROEKEUË', zie roekheuë'.

ROEKHAM, ook roecham (Arab. roechâm), marmer; marmeren; batèë roekham, marmersteen, marmer, (zie vbd. i.v. peuseupa).

ROEKHEUË', ook roekœuë',

verkwistend, kwistig, verspillend, in het wilde weg; bè' roekheuë' that tabòih atra, ge moet uw geld niet zoo kwistig wegsnijten; bè' roekheuë' that narit, wees niet zoo kwistig met je woorden, spreek niet zoo in het wilde weg, flap er niet alles uit. Peuroekheuë', verkwistend maken, (ook) verkwisten; bè' kapeuroekheuë' dròë-keu, tō' an rajeu' teuma meunan, maak jezelf niet verkwistend (wees niet verkwistend), dan blijf je het, wanneer je volwassen bent.

ROEKò', sigaar, sigaret, strootje; roekò' ranggōng, of r. tjroeb, (grootte) sigaar; r. keureutaïh, ook r. poetéh, r. sèt (Shagg), sigaret; r. ōn, strootje (met nipah-, ook arèn-, of pisangblad als omhulsel); r. gandja, zie i.v. gandja; r. keumoengan, strootje met benzoë en andere welriekende zaken zooals salasaribast, kruidnagelen in het binnengoed en gew. arènblad als omhulsel; r. siawan, zie i.v. siawan; piëb roekò', (eene sigaar enz.) rooken. Meuroekò', eene sigaar enz. hebben, rooken; zie vbd. i.v. harò'.

ROEKOEË' (Arab. roek^h), de buiging bij de seumajang; dan sikoereuëng-koereuëng roekoeë' tatoendō' hingga djabdoea palenët djaròë oeoba' oelèë teu'ōt, en het minimum-vereischte bij de buiging is, dat gij u (met uw bovenlijf) zóó vooroverbuigt, dat

de handpalmen tegen de knieën rusten, (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. joeb I, koeoet, lèt-lòt, na.

ROEKŌN (Arab. roekn), hoek, zuil, pijler, hoeksteen, grondslag, grondbeginsel, essentialia, essentieel bestanddeel, hoofdelement, (verder) al wat bij iets behoort, benoodigdheden, stel, soort, familie, geslacht, het geheel, alle, allerlei, allerlei soorten, (ook) op het stuk van, wat betreft, aan; roekōn éseulam, de zuilen, de hoofdvoorschriften van den Islām, ook roekōn limōng genoemd, wijl vijf in getal; roekōn limōng bè' tatinggaj, njankeu beukaj tawòë ba' Alah, verzuimt niet de vijf hoofdvoorschriften van den Islām na te leven, de naleving ervan levert u den leeftocht voor den terugkeer tot Allah, (voor den dood), (Plandō' Kantjé; zie ook vbd. i.v. ma'ripat); roekōn seumajang, de essentiele bestanddeelen van de ritueele godsdienstoefening, ook roekōn lhèë blaïh genoemd, wijl dertien in getal, (zie vbd. i.v. kōli); (zie verder vbd. i.v. éseubat, hambō, hidjé, panjang); hana tō' roekōn, lōn bōh oebé-bé njang na mantōng, de bestanddeelen (van deze medicijn b.v.) zijn niet compleet, ik heb alleen wat er aanwezig was er in gedaan; roekōn-roekōn kawa, al wat bij de koffie behoort, de daarbij behoorende gebakjes; ka abéh roekōn njòë, is het hiermede uit (met deze bij-

spijzen b.v.); roekōn blah bitjah, al wat breekbbaar is, glas-, en aardewerk, potten en pannen; ban sabōh roekōn, het geheele stel, de heele santenboetiek, de heele boel; keunankeu dilèë doem tariwang, oedéh taprang radja diwa; balé maté toeha paléh, tapeu habéh roekōn diwa, laten we eerst daarheen terugkeeren, laten we ginds den vorst der diwa's bestrijden; laat die ellendige oude sterven, laten we al de diwa's uitroeien, (Tjah Koebat); deuë' tapadjōh reu'ōh tamanòë, njan lam peutòë roekōn idja; peuë njang heunda' takeumiëng ngoej, tatjò' keudròë peuë njang hawa, eet, wanneer gij honger hebt, neem een bad, wanneer gij transpireert (het warm hebt), daar in de kist zijn allerlei soorten kleeren; neem zelf wat gij wenscht te gebruiken, (Malém Diwa); di kèë di nanggròë thatkaja moeah, moedajoeroepah han koetohòba; meung roekōn meuih meureutōih geudōng, meung di joeb andjōng meuribèë goentja, in mijn land heb ik rijkdommen in overvloed, bezit ik kapitalen, waar ik geen raad mee weet; aan goud alleen heb ik honderden pakhuizen, onder het bijgebouw alleen duizenden goentja's, (Malém Dagang; hierop volgt de regel, geciteerd i.v.

krōng); zie verder vbd. i.v. rampòë.

ROELEUË, e.s.v. rond schepnet, Daja'sch voor ali, (zie ali I); badjèë roeleuë, nethemd, netje.

ROELEUËT, bijvorm van reuleuët, zie aldaar.

ROEMA (Mal. roma, Skrt. roman); boelèë roema, de fijne haartjes op het lichaam; ban neuleungò seumah ra'jat, doeli halarat oebah ië moeka; seureuta amarah piteuka sadjan, keu oereuëng poeboeët njan beungèhneu raja; meunjala-njala misé apoej, djibeudò ihlé sroej boelèë roema, zoondra de vorst de mededeeling van het volk hoorde, veranderde hij van gelaatskleur; tegelijkertijd kwam toorn in hem op, hij was zeer vertoornd op degenen, die dat gedaan hadden; hij vlamde als vuur en zijne haren rezen te berge, (Diwa Akañh; zie verder vbd. i.v. lhiët); kasab roema, zie i.v. kasab.

ROEMADJA, of reumadja, (Mal. remadja, Jav. roemadja), bijna volwassen, bijna huwbaar, aankomend, (van een jongeling of meisje), (in hik.); roemadja poetra, of verkort madja poetra, id., (in hik.); oemoe pi barō roemadja seudang, makén thatsajangpoetròë moeda; teungòh gala' sigala peungasōh seunsreu' ka neublōh oeteuën beuloe-ka, hij was nog jong, in den leef-

tijd van aankomenden jongeling, en (zijne moeder) de jeugdige prinses was des te meer met hem begaan; al zijne verzorgsters hielden juist veel van hem, en nu ging hij onverwacht heen, de bosschen en het kreupelhout in, (Diwa Akaïh; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. h ò'-ha', waar meuh ò'-ha' te verbeteren in meuh ò'-meuha'); pipidji misé paw òh dila-jang, oemoe pi seudang madja poetra, hare wangen geleken op afgesneden plakjes mangga, en zij was nog jong, bijna huwbaar, (Diwa Sangsaréh).

ROEMAN I (Mal. roman), uiterlijk, gedaante, voorkomen, (vaak gebezigd van een beteekenisvol uiterlijk, duidend op eene voorbestemming tot geluk of ongeluk, verder geringschattend:) tronie, (meer in hik.); oelèëdjil h èë djaròëdji nam, hibat roeman hana tara, hij had drie hoofden en zes armen hij had een zeer vreeswekkend uiterlijk, (Diwa Akaïh); sikoereuëng boeleuën dalam nanggròë njan, teukeudi Toe-han njata aneu'eunda; meuhaja' nanggròë meugoentjang alam, tanda roeman toeah bahgia, toen zij negen maanden in dat land was, kwam door de beschikking des Heeren haar kind ter wereld; het land schudde, de wereld beefde, ten teeken, dat het kind een voorkomen had tot geluk en voorspoed voorbestemd te zijn, (Djoehàn Meusapi; zie verder vbd. i.v. an, ilat); Alah, ma-

nò' njan salah roeman, ach, die haan heeft een verkeerd uiterlijk, i.e. is geen goede vechthaan. Peuroeman, een uiterlijk geven, fatsoeneeren.

ROEMAN II (Arab. roemân), granaatappel, granaatappelboom, (in hik.); neupoela keureuma njan ngòn roeman, njandjimeunandlima wanta, hij plantte dadels en roeman's, dat zijn vruchten, die dl. w. genoemd worden, (Asaj djeuët padé); peuë na moedah bòh-bòh kajèë, teubèë-teubèë ngòn bòh roeman, (eet daar in den tuin) wat gemakkelijk (te nemen) is, vruchten, suikerriet, granaatappels, (Plandò' Kantjé).

ROEMBA', ook roembè' (Mal. rombak), omverhalen, uiteenrafelen, te niet doen, (fig.) uiteenrafelen (van b.v. eene rede-neering), te niet doen (van b.v. eene afspraak), in de war sturen, verijdelen, in duigen doen vallen; pakòn taroemba' boeët njòë lé gata, batjoetsalah tasoendè'lé ba' teukoe, waarom hebt ge die zaak in de war gestuurd, er mag geen kleine fout begaan worden of gij werkt ons bij den teukooe tegen. Meuroemba', omvergehaald, uiteengerafeld, enz.

ROEMBÈ', zie roemba'.

ROEMBÉNGAN, uitdragerswinkel; lòn blòë ba' roembéngan, ik heb het in een uitdragerswinkel gekocht.

ROEMBEUËT, pluim (van b.v. eene plant, eene muts enz.), kwast, franje (van b.v. een

kleed); roembœuët sidjalòh, de pluim van de sidjalòh-plant, (een fijn wolachtig uitspruisel van den wortel, dat bij laag water boven komt); ta'eukeu roembœuët ban boengòng keunarang, meukrawang intan meutia, men zag de franjes (van den staatsiepajoeng) als aaneengeregen bloemen, met eene à jour-versiering van diamanten en parelen, (Gadjah toedjòh oelèë). Meuroembœuët, met eene pluim, enz., als eene pluim enz. Peuroembœuët, van eene pluim enz. voorzien.

ROEMBI, of roemi; kandji, kasab roembì, zie onder het eerste deel der samenstelling.

ROEMBOE, uitvluchten, drogredenen, bezwaren; ba' gata tjit le that roemboe, lòn kheun meunòë takheun meudéh, gij hebt altijd uitvluchten (bezwaren), zeg ik zus dan zegt ge zoo. Meuroemboe, uitvluchten, enz. hebben, te berde brengen. Zie rameunè.

ROEMBÔË, ook roemòë (Mal. roembai), franjes, (van kant, zijde, gouddraad, enz. aan b.v. een bedgordijn), kwastjes, hanger-tjes; neungoej tangkoe-lō' hana bandéng, meu'-anténg-anténg roemòë meutia, hij gebruikte een hoofddoek, die zonder wederga was, behangen met franjes van parelen, (Pötjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. rakam. Meuroembòë, met franjes.

ROEMI, zie roembì.

ROEMIA I, (Mal. roembia), de sagopalm, = meureuja, zie aldaar.

ROEMIA II, zie roeminja.

ROEMINJA, ook roemia (Arab. mēmiâ), e.s.v. aardpek, uit Arabië ingevoerd en gebruikt als geneesmiddel, o.a. om dik te worden of in madjoen.

ROEMÔË, zie roembòë.

ROEMOH, huis, woonhuis, woning, vertrek van een huis, vak (in sommige spelen, zie i.v. eungkhé, tjatō II); roemòh lhèë, limòng roe-euëng, zie i.v. roeeuëng; roemòh dapoe, zie i.v. dapoe; roemòh gritan (apoej), station, halte; kakeu neudoeë' lam gritan apoej, ta'eu meuroej-roej djidja' landja; 'òh saré tō' di roemòh gritan, neutrōnlé jōh njan Teukoe Oema, hij nam toen plaats in den trein, dien men vervolgens als een langen sleep zag vertrekken; in het station angekommen ging T. Oe. toen uit den trein, (Prang Gômpeuni); roemòh panjang, publiek huis, bordeel, (zie vbd. i.v. poeëh); aneu' roemòh, of meer aneu' lam roemòh, bediende; oereuëng roemòh, vrouw, (gezegd door een man tegenover anderen van zijne vrouw sprekende, wanneer zij nog geen kind heeft); oereuëng lam roemòh, bediende, huisbediende; asòë roemòh, gezin, huisgezin; siroemòh, in hetzelfde huis wonende, huisgenoot; tji-

tjém roemòh, zie i.v. tji-tjém. Zie mòh.

ROEMPA', of roempò', (iem.) in den weg treden, zich in den weg stellen, (iem. onderweg) aanhouden, (iem.) tegemoet gaan, (ook) achterop loopen, trachten in te halen, (gew. met vijandige bedoelingen); djiroempa' teungòh lōn dja', hij hield mij aan, terwijl ik liep; bè' tabri lé djipoemeutjrò', oedéh taroempò' Lila'indra, laten ze met de achtervolging ophouden, laten we ginds L. tegemoet gaan, (Tjah Koebat); Lila'indra teungòh dja' leugat, neukalōn ra'jat doem ka teuka; Lila'indra teukhém gala', seuronta neukheu ba' Ra'nageumira; „radja toedjōh plōh thatakeuma', geutanjōē djiroempa' di rèt raja''; „beukit meunandja' tariwang, oedéh tamoeprang hajkeukanda'', terwijl L. snel (uit de vesting) liep, zag hij het (vijandelijke) volk aankomen; hij lachte verheugd en zeide tot R.: „de zeventig vorsten zijn erg dom en ingebeeld, zij treden ons op den grooten weg tegemoet''; „als het zoo is, laten we terugkeeren en ginds den strijd aanbinden, o broeder'', (Tjah Koebat); djidja' roempa' radja lapān dròē, djimè doea dròē radja ra'sasa; ... saré meuteumeung djimoepranglé, meungadoe sa'ti gagah peukasa, zij gingen de acht vorsten tegemoet

en namen twee ra'sasa-vorsten mede; ... zoodra zij elkander ontmoetten, bonden zij den strijd aan, en maten zich met elkander in bovennatuurlijke kracht, moed en dapperheid, (Diwa Akañh); aneu' si roempa' tjò', jū, die weggenomen moge worden door wat je in den weg komt, (verwensching, verstaan: een kwade geest, ook wel het een of ander gevaarlijk dier). Meuroempa', zie elkander in den weg stellen, elkander in den weg treden, elkander tegemoet gaan, (ook in het algem.) elkander ontmoeten, tegenkomen, of (iem. of iets) onderweg ontmoeten, tegenkomen, aantreffen, vinden, (al of niet toevallig); zie vbd. i.v. ma'tjhō', panta', peutjrò', ri, reuteuē'. Peuroempa', laten roempa', of laten meuroempa', (verder) e.s.v. snelzeilend schip, waarmede men dus andere schepen kan inhalen; neuleungò oereuēng bang oeròē djeumeu'at, neuploeēng leugat neudja' sidròē; trōih neuteungòh sabòh data, neu'eu teuka rimoeēng pindòē; ... ja Rabi, ja Toehankoe, peuē boe lakoe tabri keu kamòē, ... ba' preuboeētan njang geuma gata, tapeuroempa' di rèt sitrèē; ..., hij hoorde iemand den gebedsoproep tot den Vrijdagsdienst uitroepen en ging er snel alleen heen; toen hij eene vlakte opliep, zag hij een boozen tijger aankomen; ... „o Heer, o mijn

Heer, wat geeft Gij mij nu; ... terwijl ik iets wil verrichten, dat U welgevallig is, laat Gij mij een vijand (eene belemmering) in den weg komen, ... (Tambéh toedjōh blaīh); *tapeuroempa'* *dròëteungòn* Si Poelan, *meungnjòtameungmeulajeuë*, ga naar N. N. toe (spreek er met N. N. over), als ge eene zeereis wilt doen; *ladōmboengka ngònpeuroempa'*, *njangladōmdja' ngòn sikoena*, sommigen vertrokken met een snelzeilend schip, anderen gingen met een schoener, (Malém Diwa).

ROEMPANG, niet gaaf, ontbrekend, geschonden (van een gebit, ook wel van de tanden van b.v. een kam, eene zaag, verder van korrels van de pepervrucht), tanden missend; *ō'ka poetéh gigòëka roempang*, *dja'tariwanglōntakōtphanna*, (uwe) haren zijn al wit en (uw) gebit is niet gaaf meer, keer terug, ik ben bang, dat gij (door mijne hand) zult sterven, (Dioe Plinggam); *trōīh'òhrambat sampòëdatang*, *meuteumeung ngònpeungandjōsidròë*; *oereuëngtoeha inòngroempang*, *teudòngba'rangmata lalòë*, tot den doorloop (van het huis) gekomen ontmoeten zij (de bruidegom en zijne geleiders) eene *peungandjō*, eene oude vrouw, die tanden miste en die met afgetrokken blik bij den deurpost stond, (Indra Bangsawan); *lethat roempang thōn*

njòëbòhlada, de peper heeft dit jaar zeer veel ledige korrels; zie verder vbd. i.v. *laja'* (sprkw.). *Peuroempang*, *roempang* maken. Vgl. *roempòng*.

ROEMPÉT I, doorgescheurd (van de voor het dragen van eene oorkrab doorboorde oorlel van eene vrouw, van het oog van eene naald), met eene doorgescheurde oorlel (van eene vrouw), met een doorgescheurd oog (van eene naald); *inòngroempétbè'tameukawén*, *hana meutoeah*, trouw niet met eene vrouw met eene doorgescheurde oorlel, zij brengt geen geluk aan; zie verder vbd. i.v. *keutoeb, phét*. *Peuroempét*, doorscheuren, eene doorgescheurde oorlel bezorgen; *bè'tapeuroempét gloenjoeënglōn*, ge moet mijne oorlel niet doorscheuren.

ROEMPÉT II, e.s.v. struik, waarvan de bladeren, die aan den achterkant op schuurpapier gelijken, gebruikt worden om hout glad te schuren; (verb.) glad schuren; *teungòhdjiroempét oelèësikin*, hij is bezig het heft van een mes glad te schuren. *Meu-*, of *teuroempét*, glad geschuurd; *meuroempét*, (ook) de handeling *roempét* verrichten.

ROEMPÒ', zie *roempa'*.

ROEMPOEËN, e.s.v. op moerassige plaatsen groeiende kruipplant, waarvan de bladeren en stengels als groente worden gegeten, (Mal. *kangkōeng*).

ROEMPOEËT I, zie *rampoeët*.

ROEMPOEËT II, zie roempōt.

ROEMPŌNG, in hik. ook als Mal.:

rampōng, (een oor of beide ooren, eene lip of beide lippen, een neusvleugel) missend (ten gevolge van eene gewelddaad, van b.v. een slag met een scherp werktuig), geschonden, afgehouden, afgesneden, afgescheurd (van de ooren enz.), (ook) geschonden, afgebroken (van de punt van een mes), met afgebroken punt; (verder verb.) sehenden, afhouden enz. (van de ooren enz.), afbreken (van de punt van een mes); djinōë, teukoe, keupeuë djeuët lôm, lôn ka roempōng bibi hana, waartoe, teukoe, kan ik nu nog dienen, ik heb nu geen lippen, (Noen Parisi); gloenjoëëng oeneunneujoëë roempōng, meunan bangôn djatōh sabda, hij gelastte zijn rechter oor af te snijden, aldus luidde het bevel van den vorst, (Noen Parisi); sikin roempōng, een mes met afgebroken punt. Peuroempōng, laten roempōng, of roempōng (verb.) met versterkte beteekenis. Teuroempōng, geschonden, afgesneden enz. Vgl. roehōng, roempang.

ROEMPŌT, ook roempoeët (Mal. roempoet), in roempōt Patimah, zie i.v. Patimah.

ROENAN, zie i.v. rêt I.

ROENDÉNG, e.s.v. boom.

ROENDŌ, (Mal.-Port. ronda), patrouille, politie, politieagent, (dial. v.d. Westkust).

ROENDŌ', gebogen, neergebogen

(zooals eene volle aar), voorovergebogen; zich neer-, vooroverbuigen, het hoofd vooroverbuigen, het bovenlijf vooroverbuigen (van b.v. iem., die een stap wil doen en weg wil gaan, en zoo ook:) weggaan, vertrekken, in-, binnengaan; (verder) een van de twee trektouwen van een sleepnet, (zie i.v. poekat); pantjoeri leungò kata Si Boengkō', pantaïh djiroendō' djitoeëng sigra; „balé bè' oepah koepeudjeumeurang, keunōë reudjang gata koeba'', toen de schavuit de woorden van den Bochelaar hoorde, boog hij snel het hoofd, nam (het verzoek) snel aan; „laat het maar zonder loon zijn, dat ik u (de rivier) overzet, kom maar gauw hier, dan zal ik u meenemen, (Meudeuha'); neutjō' ngôn djeuë doea lhèë poetjō', radja roendō' neudja' landja, de vorst nam twee, drie werpnetten, boog zich voorover en ging snel heen, (Pha Soeasa); neujoëë moetjab doea kalimah, poedjōë Alah Toehanasa; teuma bandoem ka djimasō' ka djiroendō' ba' agama, hij liet hen de twee zinnen, de lofprizing van Allah den eenigen Heer (i.e. de Moh. geloofsbelijdenis) uitspreken en allen gingen toen aldus tot den (Moh.) godsdienst over, (Malém Diwa); ka djipoewōë lé ngôn sambō', ka djiroendō' oe koeala; djiteungōhlé njan oe darat, djiwōë leugat ba'

sròëpada, zij werden met eene sloep teruggebracht, die koers zette naar de riviermonding; zij gingen toen aan wal en keerden snel naar den vorst terug, (Nabi Oesoëih); kapaj di lhō' ka djiroendō', rab meutadjō' ngòn miëng koeala; jōh njan geunteungōh doemgeu saré, oesō pi geubré keu Radja Moeda, het schip in de reede liep reeds met den boeg recht in den wal en lag bijna aan den oever van de riviermonding gemeerd; toen (dit gebeurd was) gingen allen aan wal en boden de schatting aan den R. M. aan, (Pòtjoet Mochamat). Meuroendō', de handeling roendō' verrichten, zich vooroverbuigen, neerbuigen, neergebogen; naga seunòm teuma oela'ōt, ba' oe meuroendō' ba' Ahmat moeda; Ahmat kalòn simoe toedjōh bōh, njan njang teugōh seumeulōh tjahja, de draak dook toen in zee en de (door hem bewaakte) klapperboom boog zich voorover naar den jeugdigen A. toe; A. zag een tros van zeven groote vruchten, die zeer sterk glansden, (Gadjah toedjōh oelëë). Peuroendō', doen roendō', neer-, vooroverbuigen, enz.; (ook) geheim middel om iem. fig. het hoofd te doen buigen, (verder) zeepaardje, (in deze beteekenis ook proendō', zie ook peunoendō'). Vgl. reunggōt, toendō'.

ROENEU, e.s.v. boom, (Mal. no-

nan g), waarvan de ronde vruchten een slijmig vocht inhouden, dat als lijm wordt gebezigd, voor b.v. het beplakken van vliegers, en waarvan het hout gebruikt wordt voor jukken en voor ribben van prauwen; roeneu ba-deuē', eene roeneu-variëteit.

ROENGGA I, uit de voegen, uit het verband, los geraakt, niet sterk in zijn deelen samenhangend, niet stevig, niet hecht, (van b.v. een huis, eene kast, ook van het lichaam); peutōë dōng ka roengga, hana kōng lé, de kast is uit hare voegen geraakt, ze is niet sterk meer; ka roengga badanteu meungnjō na aneu', je lichaam is niet stevig meer, als je kinderen hebt, (zegt eene vrouw van b.v. zich zelf); „di pat aneu' lōn bōh oebāt, tōh pat teumpat sakét gata'...; 'Ajan Sibajanteuma seu'ōt: „djeuëb-djeuëbātōt lōn ka roengga'', „waar, mijn kind, moet ik medicijnen opleggen, waar hebt ge pijn'';... 'A. S. antwoordde toen: „al mijne gewrichten zijn losgeraakt'', (Noen Parisi); Djoe-han Meusapi oetōih hékeumat, djeuët djirapat pat njang roengga, Dj. M. was kundig en bezat wondermacht, hij kon wat uit zijne voegen was geraakt weer aaneen doen sluiten, (Djoe-han Meusapi, hier: eene verdrietige troosten). Peuroengga, uit de voegen, uit het verband rukken.

ROENGGA II (Mal. rengga), huisje op een olifant tot zit-

plaats, (in hik.); gadjah dji-dòng di leuën meuligòë, Ahmat djindòë trōn tjōng roengga, de olifant stond op het voorerf van het paleis stil en A. steeg uit het huisje op den rug van het dier, (Gadjah toedjōh oelèë). Meuroengga, met een huisje op den rug, gezadeld, opgetuigd, (van een olifant); hingga trōih ba' malam peuët blaïh, geupeungoej gadjah njang meuroengga, (de verschillende feestelijkheden duurden) tot op den avond van den veertienden een olifant met een huisje op zijn rug werd opgetuigd (voor den bruidegom), (Gadjah toedjōh oelèë). Peuroengga, van een huisje voorzien, ermede optuigen.

ROENGGA III (Mal. rongga), gat, opening, holte, (in hik.); peureulèëdjī nam bina-sa limōng, taleungò beukeunōng koetjalitra; preutama keuloea nadjih énsan, niba' djalan doea roengga, zes in getal zijn de vereischten ervoor (n.l. voor de geldigheid van de ritueele reiniging, den woe-loeë'), en vijf (de gevallen), waardoor ze te niet gaat, luister goed, ik zal ze u vertellen; ten eerste, wanneer er onreinheden van den mensch te voorschijn komen uit de twee openingen van het lichaam (n.l. anus en schaamdeel), (Akeubarō Karim).

ROENGGEŅG (Mal.-Jav. rong-géng), publieke dansmeid.

ROENGIËT, ook roeniët, e.s.v.

boktor, die zich in reudeuëb-boomen ophoudt; reukoeëng, of takoeë roengiët, (eig. hals van de boktor), naam van eene versiering om het gevest van reuntjōng's en sikin's, bestaande uit een getand koperen ringetje, dat de verbinding van het gevest met de kling bedekt. Zie daniët.

ROENGKA, geraamte (van een huis, een schip, ook wel van een mensch), gebinte, gebeente; het geraamte opzetten, in elkaar zetten, (een huis, eene prauw) in elkaar timmeren; peudōng roengka, het geraamte (van een huis) opzetten; neu'eukeu roemòh doem talòë kroëng, ka brō' boebōng tinggaj meung roengka, hij zag huizen langs de rivier, waarvan het dak ingevallen en alleen het gebinte overgebleven was, (Banta Beuransah; zie ook vbd. i.v. ambang); loerōih asòë ka teuga-geuëng tinggaj toeleu-ëng njan ngòn roengka; tinggaj roengka Banta Beuransah, asòë ngòn darah ilé lam goeha, zijn vleesch ging los en alleen de botten van zijn geraamte bleven daar liggen; alleen het geraamte van (den door een tooverkogel getroffen) B. B. bleef over, zijn vleesch was met zijn bloed in eene grot gevloeid, (Banta Beuransah); roemòh ka dji-roengka, het geraamte van het huis is al opgezet; ma di toekang peugèt roemòh, pat njang reulòih doem

djiroengka, verder repareerden de timmerlieden het huis en zetten de gebinten, waar ze losgeraakt waren, weer in elkaar, (Noen Parisi); doea thōn Walét sadjan toekang, doem sibirang djeuët djiroengka; prahō ngòn kapaj djeuët djitoe-kang, djipeugèt koeang-kang njan ngòn béhtra, twee jaren bleef W. bij den scheepstimmerman, en hij kon alles timmeren; prauwen en schepen kon hij timmeren, koeang-kang's en groote soorten schepen kon hij maken, (Pra'oen). Meuroengka, opgezet, in elkaar gezet (van het geraamte van een huis, een schip), getimmerd; de handeling roengka verrichten; zie vbd. i.v. oetōih.

ROENGKÉNG I, of roeng-khéng, tot armoede vervallen, zeer arm geworden, tot den bedelstaf gebracht; lōn ka roeng-kéng, ik ben zeer arm geworden. Peuroengkéng, tot armoede doen vervallen, tot den bedelstaf brengen. Zie brihië'.

ROENGKÉNG II, of roeng-khéng, eene eetbare soort slak, die in zoutwater leeft.

ROENGKHÉ, ook roengkhō, bijeen-, samenbinden, aaneenrjigen (van b.v. bloemen); wat bijeengebonden is of bijeenbindt, tros, bundel, snoer, geslacht, stam, afstamming, gemeenschappelijke stamvader; siroengkhé, aan één tros, aan één snoer (gebonden), van één geslacht, van dezelfde afstamming; teuma djiroengkhō bōh pa-

wōh djeunggi, dji'ikat ba' gaki inòng geureuda, daarop bond hij de Maladvische cocosnoten bijeen en bond ze vast aan een der pooten van de vrouwelijke geureuda, (Gadjah toedjōh oelëë); njòë-keu kisah karangan barō, bah lōn roengkhō meung sibandja; badaj sigapoe ranoeb ka thō, bah lōn atō ba' tjèëdara, dit is een verhaal, dat nieuw samengesteld wordt, dat ik tot een enkelen regel aaneenrjig en samentisch (i.e. in dichtmaat opstel) voor de vrienden in plaats van hun eene sirihpruim met droge sirihbladeren aan te bieden, (Tamim Ansa); tòh tjit, adòë, karōng wali, tòh tjit roengkhé kawōm gata, wie zijn dan, broertje, uwe agnaten en cognaten, hoe is dan de afstamming van uw geslacht, (Malém Diwa); njang keulimòng sòjdina Taleuha 'Oebòjdōlah nama bapa; toean Ka'ab éntoe Nabi, ninan roengkhé sòjdina Taleuha, de vijfde (van de metgezellen van den Profeet) was heer Talha, wiens vader 'Oeheidallāh heette; van des Profeten voorvader Ka'b stamde heer T. af, (Mènhadjōj abidin); la'én neusajang habéh tjré-bré, gadòh roengkhé doem tjèëdara, met de anderen had hij medelijden, indien zij verspreid zouden raken en de broedersband weg zou zijn, (Nabi Oesoeih); tjit siroengkhé ngòn toean

poetròë, ajahneu sidròë
 rōh tjèédara, zij was van
 dezelfde afstamming als de prins-
 ses, de vaders waren broeders van
 elkander, (Tjintaboehan); a joe-
 han ékhoean, Atjèh ngòn
 Pidië, oereuëngsiroeng-
 khé sabòh bangsa, o broe-
 ders, lieden van A. en P., lieden
 van dezelfde afstamming, van het-
 zelfde ras, (Tadeukiratō rakidin);
 rakan pi djròh sabé-sa-
 bé, bandoem dji saré
 sang geudjangka; oe-
 moe barō sang siroeng-
 khé, meureubōng misè
 moeda-moeda, zijne volgelin-
 gen waren allen even knap van
 uiterlijk en leken aan elkander
 afgestapt te zijn; zij waren allen
 even jong als spruiten van één
 stam en hadden opkomende snor-
 ren, (Radja Bada); ban boe-
 ngòng keunarang sabé-
 sabé, sang siroengkhé
 pandé teumpa, zij waren
 als aan een snoer geregen bloe-
 men, als een snoer door den
 smid gesmeed, (Gadjah toedjōh
 oelèë); zie verder vbd. i.v. ha-
 jaké, kè I. Meuroeng-
 khé, bijeen-, samengebonden,
 aaneengeregen, ineengestengeld,
 dicht bijeen, dicht op elkaar, in
 bundels, in trossen, bij hoopen,
 (verder) bij elkander behooren,
 bij elkander passen; ba' meu-
 aneu' ba' meuroengkhé
 meusé padé dalam paga,
 moogt gij kinderen krijgen, dicht
 op elkaar volgend zooals padi op
 moerasgrond dicht op elkaar
 groeit, (zegenspreuk over den
 bruidegom); djidoeë' meu-

roengkhō, zij zitten dicht
 bijeen; leumbéng kapa'
 doem meuroengkhō, han
 djeuët ta'eu misé djeun-
 drang, hunne werplansen en
 werpspiesen vormden dichte rijen,
 men kon ze niet zien (niet onder-
 scheiden), ze geleken padistoppels
 op het veld, (Radja Bada; deze
 regel volgt, met één regel ertus-
 schen, op den regel, geciteerd i.v.
 reuntang); bahrōj ra-
 djablōn toeëng boehoe,
 bangōn atō meunan roe-
 pa; 'òh taleungò sang
 meuroengkhō, sang meu-
 djoedō doea-doea, ik neem
 als metrum het radja z-metrum
 (tot voorbeeld), zoo ziet de rang-
 schikking (der versregels) er uit;
 als men er naar luistert, dan ma-
 ken ze den indruk, alsof ze (n.l. de
 halfverzen) twee aan twee aan-
 eengeregen zijn en bij elkaar be-
 hooren, (Djoehan Meusapi); ni-
 déh peutjrò' di sinòë
 peutjrò', djimoepò' ka
 djimeuroengkhé; nidéh
 santō' ninòë santō', ka
 moepakhō' djròh meu-
 roengkhé, van beide kanten
 renden zij (de twee buffels) op
 elkaar toe en toen zij tegen el-
 kaar stootten, raakten de horens
 in elkaar gestengeld; van beide
 kanten gaven ze een opwaart-
 schen stoot met hunne horens en
 als deze tegen elkaar stootten,
 raakten ze mooi ineengestengeld,
 (Plandō' Kantjé); 'òh lheuēh
 meulakèë iē mata trō,
 teu'éh meuroengkhō lé
 bandoea; 'òh lheuēh dji-
 ma' teuma doedòë, mata

oeròë pi ka padja, nadat zij (de vorst en de vorstin) met stroomende tranen (om een kind) gebeden hadden, gingen zij samen in echtelijke vereeniging slapen; nadat zij gemeenschap hadden gehad, werd het vervolgens ochtend, (Banta Ahmat); meung na aneu' oereuëng lakòë, nakeu binòë njang djoe-dōnja; peuneudjeuët Toehan sit meudjoedō, sit meuroengkhō doea-doea, als men een zoon heeft, dan is er eene vrouw, die voorbestemd is zijne echtgenoot te worden; de schepselen van den Heer worden bij paren geschapen, behooren twee aan twee bij elkander, (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. poeëh. Peuroengkhé, laten roengkhé, of roengkhé (verb.) met versterkte beteekenis; aleukisah oeba' lintō, bè' poeëh atō bah sikhankhan; bè' meudjampoe tapeuroengkhō, poeëh lōn atō ba' lōn karang, het verhaal (wendt zich nu) tot den bruidegom, het wordt stuksgewijs verteld om de samenschikking ervan niet moeilijk te maken, om te voorkomen, dat het bij de aan-eenrijging dooreen zou raken, dan zou het voor mij moeilijk zijn om het samen te schikken, (Banta Ahmat).

ROENGKHÉNG, zie roengkéng I en II.

ROENGKHŌ, zie roengkhé.

ROENGKHŌM, ook roengkò'm, bespringen, zich werpen op, op (iem. of iets) afspringen, met

vaart recht op aanrennen, aanloopen, aanvaren, tegen aan slootten, botsen; ba' rimocëng roengkhò'm, moge een tijger (mij) bespringen, (een eed); ban saré rab lōn dji-roengkhò'm, pantaïh lōn lhò'm dròë oe loea, toen hij (de djén) dichtbij gekomen was, sprong hij op mij af, en ik wierp mij snel naar buiten, (Tamim Ansa). Meuroengkhò'm, elkander bespringen, met kracht tegen elkander aanrennen, aanloopen, aanvaren, stooten; lōn meuroengkhò'm ngòn Si Poelan dalam djoerōng, ik liep op het dorpspad tegen N. N. aan. Peuroengkhò'm, laten roengkhò'm, of laten meuroengkhò'm. Teuroengkhò'm, besprongen, met kracht aange-rend enz. tegen; teuma dji-beudòih djikeumiëng ploëëng, dji'eu inòng doem angkara; moeka teuroengkhò'm lé Pò Reusam, di Ma Linggam ka djihila; Tjoetda Poetéh mat ba' aki, reubah meugoelé ka teuhanta, P. R. stond op en wilde vluchten, toen hij al de vrouwen zoo nijdig zag; hij botste met zijn gezicht tegen (iets) aan, M. L. trok hem, Tj. P. greep hem bij zijn voet, hij viel om en lag op den grond uit-gestrekt, (Noen Parisi). Vgl. djoekhò'm, doegò'm.

ROENGKŌ', zie roengkò'.

ROENGKŌ', ook wel roengkò', geheel voorovergebogen (van ouderdom), geheel neergebogen

(van overrijpe padi), (ook wel verhaal gebezigd); *padé ka roengkò'*, of *ka dji-roengkò'*, de padi is geheel neergebogen van overrijpheid, (zie ook i.v. *padé*); *gòbnjan boengkō' 'òh roengkò'*, die man is zoo krom, dat hij heelemaal voorovergebogen is; *meu'èn moeda trōih an roengkò'*, *mantòng harò' boengòng djeumpa*, tot zij van ouderdom voorovergingen, stelden zij zich dartel aan als jonge menschen en bleven zij belust op een *djeumpa*-bloempje (een jong meisje), (Indra Bangsawan; zie de hieraan voorafgaande regels, geciteerd i.v. *keundō*). *Meuroengkò'*, = *roengkò'*. *Peuroengkò'*, doen *meuroengkò'*, *roengkò'* maken, of laten. Vgl. *reuntah*.

ROENGKōB, of *roengkoeëb*, bovenwaarts naar elkaar toe gebogen, (van de horens van een rund, minder sterk dan *moepalōh rapa'i*, zie i.v. *palōh I*), met zulke horens; *loengkè roengkōb*, bovenwaarts naar elkaar toe gebogen horens. Zie *roengkōm II*, en vgl. *roengkōb*.

ROENGKōB, (door beschadiging) omgebogen, verbogen, aldus beschadigd, (van metalen voorwerpen, van b.v. den rand van goudwerk), (fig.) tot armoede vervallen, arm geworden; komt verder als bijvorm van *loengkōb* (zie aldaar) voor; *lōn ka roengkōb*, *abéh areuta*, *hana sapeuë lé*, ik ben arm

geworden, al mijne bezittingen zijn op, ik heb niets meer. *Meuroengkōb*, ombuigen (intransit.), omgebogen, verbogen raken, tot armoede vervallen; *habéh meuroengkōb ngòn bara indréng*, *reulōih geugaséng laré' djawa*, de zij-architraven raakten (door den omgevallen klapperboom) geheel verbogen, en de op Javaansche (of Maleische) wijze gedraaide, peervormige versierse-len gingen stuk, (*Pòtjoet Moehamat*; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. *roeëng*). *Peuroengkōb*, ombuigen, verbuigen, tot armoede doen vervallen.

ROENGKOEëB, zie *roengkōb*.

ROENGKōM I, ook als *Mal. roekam*, e.s.v. sterk gedoornden boom met eetbare zoetzure vruchten; de stam en de takken worden, b.v. in den oorlog, als versperring gebruikt, (van daar ook) doornige versperring (eig. van *roengkōm*-stammen en takken, vgl. *rangkeuëm*); *peukajan djròh roejaroeljòë*, *keunòng doeròë roengkōm raja*, hare mooie kleeren werden aan flarden gescheurd door de dorens van den grooten *roengkōm*-boom, (*Malém Diwa*); *tjò' ngòn parang dja' lam rimba*, *djidja' mita doeròë roekam*; *'òh ka hasé doem dji rata oe koeala dji mètjoeram*; *ta'eudjidja' doem meurōn-rōn*, *ladōm seu'ōn djoenga patjang*, zij namen een kapmes en gingen naar het bosch om dorens (door-

nige stammen en takken) van roekam-boomen te zoeken; toen zij ze verkregen hadden, namen zij ze bij stroomen mee naar de riviermonding (om er eene versterking aan te leggen); men zag hen bij stroomen gaan, sommigen droegen (de voor) palissaden en versperringen (bestemde stammen en takken) op hun hoofd, (Banta Ahmat); ladōm maté keunōng rantjōng, ladōm oentōng keunōng soeda; ... ladōm tjapië' keunōng roengkōm, ladōm oentōng batèë timpa, sommigen gingen dood door de puntige staken (van de versperring), anderen door de voetangels; ... sommigen werden kreupel door de doornige versperring, anderen werden door steenen getroffen, (Meudeuha'); digoekèë djarōë djeuët keuroengkōm, meutamōn tamōn meukeukeuba; digoekèë gaki, wahénja' ti, leungò lōn kheun kri, djeuët keu soeda, de nagels van de handen worden dan eene versperring van hoopen en stapels dorens, en de nagels van de voeten worden, — o prinsesje, luister, ik zal het zeggen — voetangels, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. reump an.

ROENGKŌM II, bovenwaarts naar elkaar toegebogen, (van de horens van een rund), met zulke horens; syn. van roengkōb, zie aldaar.

ROENGKŌM, zie roengkōm.

ROENIËT, zie roengiët.

ROENJŌH, ook rinjōh, in elkaar frommelen, verfrommelen, verkreukelen, (zoo dat het berderft); (ook) verfrommeld, verkreukeld; boengōng abéh djiroenjōh-roenjōh lé sinōng, de bloemen zijn allemaal door het meisje verfrommeld; ban tablōë tangkoelō', ka roenjōh, ge hebt den hoofddoek pas gekocht en hij is al verfrommeld. Meuroenjōh, verfrommeld, verkreukeld. Peuroenjōh, laten roenjōh, of roenjōh (verb.) met versterkte beteekenis.

ROENŌĒ, (uit roe en nōë), zie i.v. rèt I. Meuroenōë, leeren (van den leerling), onderricht ontvangen, studeeren, zich oefenen in, aanleeren; zie vbd. i.v. karōm, karōt, keuleupa'-keuleupò', lindōng I, reukiëh, ri, rira'. Peuroenōë, ook proenōë, leeren (van den leeraar), oefenen in, onderwijzen, onderrichten, opvoeden, dresseeren, aanwijzingen geven, op de hoogte brengen van, terechtwijzen, vermanen; (ook) onderwijs, onderricht, opvoeding, enz.; proenōë goeda djeuët tameuta', tameu'euntjō' beuthat ragōë, dresseert uw paard, opdat ge (al rijdende) kunt hounen en slaan, opdat (het beest) daaraan gewend rake, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat; deze regel volgt op de regels, geciteerd i.v. rira'); koereuëng proenōë (of geuproenōëlé) koengōn madjih, njankeu djeuët meunan, hij heeft te weinig

terechtwijzingen (opvoeding) van zijne ouders gekregen, daarom is hij zoo geworden; zie verder vbd. i.v. karōt, nameulah, panddòë, ramah I; peuroenòë dròë, zich zelf onderrichten, oefenen, aanleeren.

ROENTÉ', zie rinté'.

ROENTJANG, dooreengooien, dooreenschudden, dooreenmengen; taroentjang keumama-ih mangat meudjampoe, schud de stokvisschen dooreen, opdat ze dooreengemengd raken, (n. l. voor de weging); didá-lam bakōng meulila, gapoelaga doem djiroentjang, er binnen (tusschen de gerangschikte sirihbladeren) plaatste zij bladeren tabak en mengde er cardamom dooreen, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. keutoembœ I.

ROENTŌH (Mal. roentoeh), in-, ineenstortend, in-, ineengestort, vervallen, afgebroken, vernield; (ook) doen in-, ineenstorten, afbreken, omverhalen, sloopen, vernielen; nanggròë lōn roentōh koeta lōn reulòih, ra'jat lōn pòh deungòn radja, ik zal het land ineen doen storten, de vestingen vernielen, het volk en den vorst dooden, (Dioe Plinggam); adat radja djameun dilèë, boeët sitrèë geuroentōh doemna; koeta-koeta bandoem geuroentōh, beuthat koekōh toerab bata, al de instellingen van vroegere vorsten worden door den vijand vernield; al de vestingen worden gesloopt, ook

al zijn ze sterk en met baksteen gemetseld, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. kréh I.

ROENTŌN, afrukken, aftrekken, afrissen, (inz. van vruchten, rijp en onrijp); bè' taroentōn toeha moeda bandoem, trek niet alles (alle vruchten), rijp en onrijp door elkaar, af. Meuroentōn, afgerukt, afgetrokken, afgerist; de handeling roentōn verrichten; sòë meuroentōn njān, habéh bōh kajèë doem, wie is daar aan het afrukken van vruchten geweest, ze zijn heelemaal op. Peuroentōn, laten roentōn, of roentōn met versterkte betekenis.

ROEPA (Skr. rūpa), uiterlijk, voorkomen, gedaante, vorm, schijn, (ook) soort, wijze; zie vbd. o.a. i.v. ban I, bangòn, gah, goendja' II, mè I, moeda, moetabakah, parèh, parië', peureunama, randi, ri, rō', roejroej, roengkhé. Meuroepa, een uiterlijk enz. hebben, het uiterlijk aannemen van, zich voordoen, zich vertoonen (als), zichtbaar, te zien zijn; hana gèt tameuroepa lagèë eungkōng, het is niet goed om je als een aap voor te doen; goeda rajéb poetròë tahe, han teusawō di nab mata; toenòng barōh han dji-laloe, barat timoe han meuroepa; teumpat dji-dòngsinan rajéb, siklab-sikléb han meuhòka, het paard was verdwenen, en de

prinses stond verbaasd en begreep niet, hoe het voor haar gezicht plotseling kon verdwijnen; het was noch naar het Zuiden noch naar het Noorden gegaan, en was noch in het Westen noch in het Oosten te zien; op de plaats waar het stond was het in een oogwenk spoorloos verdwenen, (Indra Bangsawan); padoem lawét djidja' mita, djinòë meuroepa plandō' kantjé; waki sinan hana haba, rimoe-ënglandja djipeurablé, geruimen tijd hadden zij (de twee tijgers) het dwerghert gezocht en nu was het daar te zien; het dwerghert zat er zwijgend en de tijgers gingen snel naar hem toe, (Plandō' Kantjé); meunan meunjeum pawang piké, dalam atédji meuroepa; „salèh njò aneu' poetròë Djaliman”, ingat meunan pawang koeala, aldus dacht de poekat-baas en in zijn binnenste kreeg de gedachte vasten vorm: „wellicht zijn ze werkelijk de kinderen van prinses Dj.”, aldus dacht de poekat-baas van de riviermonding, (Pha Soeasa); zie verder vbd. i.v. bè', pheuët. Peuroepa, een uiterlijk enz. geven, vormen, fatsoeneeren, scheppen, (soms voor) peuroepa dròë, een uiterlijk enz. aannemen, van gedaante verwisselen; ada' hana siploh sipheuët, alam han djeuët neupeuroepa, als (Allah) die tien eigenschappen niet had, had Hij de wereld niet kunnen scheppen, (Akeuba-

rō Karim); 'amaj salèh njang na sadjan, djidja' peungòn sadjan gata; Toehan peuroepa 'amaj njang djròh, bangòn Oesoëih di nab gata, alleen uwe vrome werken zullen (na den dood) bij u zijn en u vergezellen; de Heer geeft aan uwe goede werken de gedaante van een persoon (zoo schoon) als (de profeet) Jozef, staande voor u, (Mènhadjōj abidin); ladōm poetéh ladōm itam, le that matjam djipeuroepa, sommige (der schepen) waren wit, andere zwart, vele vormen had men eraan gegeven, (Pha Soeasa); zie verder vbd. i.v. ban I, pèh.

ROEPIA (Skr. rūpya), ropij, gulden, guldenstuk, (in hik. ook) zilver, zilveren; kangka jōh njan djipeulheuëh boesoe, rōt meutaboe boengòng roepia; boengòng meuìh ngòn boengòng intan, lòm srōt, toean, ië tjeunana, de kangka schoot toen een pijl af, en er viel een regen neer van zilveren, gouden en diamanten bloemen; ook viel er, heer, een regen van sandelhout-water, (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd. i.v. joem, nòt, pawōn.

ROERŌH, zie loerōh.

ROESA, hert, (beeld van lafheid, zie i.v. phét); dja' aréng, taròn of tham roesa, op de hertenjacht gaan met netten en strikken, hiermede herten gaan vangen; pawang roesa, zie i.v. pawang; roesa djam-

pō', eene hertensoort; roesa djampō' meuteumeung jōh njan, ma djipadan sigra-sigra; „tadja' ngòn lōn tadja' meurèt, naleuëng gèt-gèt moeda-moeda'', (het dwerghert) trof toen een djampō'-hert aan en begon hem snel te bepraten: „ga met mij mee grazen, mooi en jong gras'', (Plandō' Kantjé); oelèë loengkè roesa, gevest als een hertenhoorn, (naam van eene gevorkte soort gevest van zwaarden); bintang, naleuëng, pisang, plang roesa, zie onder het eerste deel der samenstelling. Meuroesa, op herten jagen, op de hertenjacht gaan. Djoechan Meusapi piōh di sinan, leupaïh rakan bandoem meuroesa; ting-gaj meuhat sinan sam-lakdè, ra'jat sinaròë dja' hoemeuj roesa, Dj. M. ging daar uitrusten, terwijl zijne volgelingen weggingen om op herten te jagen; de schoone jongeling bleef daar dus achter, terwijl al het volk herten ging achtervolgen, (Djoechan Meusapi); zie verder vbd. i.v. salasari.

ROESA', beschadigd, geschonden, bedorven, vervallen, versleten, gehavend, gewond, verwond, stuk, vernield, in de war geloo-pen, verijld; inōng njan hana gèt lé, ka roesa' badan, die vrouw is niet mooi meer, haar lichaam is al verval-len; thōn njòë lōn mania-ga, le roesa', ik heb dit jaar met veel schade handel gedreven;

boeët njan ka roesa', djipeuroesa' lé Si Poe-lan, die zaak is in het honderd geloo-pen, N. N. heeft haar in de war gestuurd; roesa' até, be-droefd, gegriefd; zie verder vbd. i.v. leupa'-leupoe', ma'joe, oedjeuën, poesa, rajoe-ëng, rira'. Peuroesa', roe-sa' maken, beschadigen, beder-ven, enz.

ROESIA, zie rasia.

ROESŌ', rib (van mensch of dier), (verder bij overdracht of vergelij-king) de uit verschillende soorten stof of uit eene zelfde soort stof van verschillende kleur bestaande banen van een gordijn (roesō' tirè), de dwarslatten, die de staande planken van een huiswand aan elkaar verbinden, zijlatten van eene lijk-kist (zie vbd. i.v. gra'-groe'), ribbels van eene Atjèhsche muts, van een moen-dam, dikke, hoofdnerf van een blad, flank, zijde van een vaar-tuig; roesō' panjang, roe-sō' paneu', de lange, de korte ribben; roesō' wië, roesō' oeneun, de linker-, de rechter-ribben, de linker-, de rechter-flank; toeleuëng roesō', rib, hoofdnerf van een blad; roesō' djithō' até, de rib stoot tegen, in het hart, (gezegd van iets ongehoords, van iets absoluut onbehoorlijks of ab-surds, zie soortgelijke zegswijzen i.v. paleuët I, en pageuë); njan hajaneu' Panghoe-lèë Meunaròë, djipòh kamòë, pò béntara; ... koecharab keu roesō',

aneu' roesō' djithō' até,
 ka trōih djandji Alah
 Ta'ala, o, dat is mijn zoon P.M.
 hij wil ons dooden, de heer bēn-
 tara; ... ik vertrouwde op
 mijne ribben, en mijne ribben,
 mijn zoon, stooten mij nu in het
 hart, het door Allah den Verhe-
 vene vastgestelde tijdstip (ster-
 vensuur) is voor mij aangebro-
 ken, (Põtjoet Moehamat; zie ver-
 der vbd. i.v. pageuë); roesō'
 keubeuë, karbouwenribben,
 (ook) naam van een daarop ge-
 lijkend patroon of versieringsmo-
 tief, bestaande uit eene zigzaglijn
 met scherpe hoeken, gelijkend op
 de ikoe kloeang-, en poe-
 t jō' - reubōng-motieven;
 angèn di roesō', zie i.v.
 angèn; zie verder vbd. i.v.
 klah, koerō', linteuëng.
 Meuroesō', met roesō', ge-
 ribd, geribbeld; idja me-
 roesō'-roesō', een kleed,
 bestaande uit banen van ver-
 schillende kleur of van verschil-
 lende soorten stof; moendam
 meuroesō', zie i.v. moen-
 dam.

ROESÖH, (met iets puntigs) ste-
 ken, (verder) in het wilde weg,
 overal doorheen lopen, (vgl.
 roedò'), (ook als Mal.) in
 wanorde, in opschudding, in on-
 rust; verwarring, opschudding,
 onrust; boengapeukanba-
 nja' di peukan, boenga
 djeumpa doea siplōh;
 didalam hantjō diloea
 seugan, até didalam ba-
 gòë geuroesōh, „marktbloe-
 men” zijn veel op de markt

te krijgen, djeumpa-bloemen
 slechts twee op de tien (bloemen);
 innerlijk verbrijzeld, uiterlijk af-
 keerig, het hart binnenin is als
 met iets puntigs gestoken, (een
 gegriefd hart uit zich in afkeer),
 (Plandō' Kantjé; pantōn); dji-
 roesōh baranggahò wa'tèë
 djidja', hij loopt overal door
 heen, als hij gaat; djiroesōh
 di keuë-keuë gòb, hij loopt
 rakelings voor de menschen;
 koemaba rètédéh rètnòë
 djidja', kreuëh tangkoe-
 ra' koeat meuda'wa; bah
 karasa kablōh leuhòb,
 takalòn sròb na 'òh-òh
 pha; adat tadjā' talòë
 Kroeëng Barō, leugatlé
 ladjoeoe Peukan Toeha;
 djeunòë keunòë djidja'
 roesōh, hané' tablōhleu-
 hòb raja, (de ouderen onder
 het volk mopperden:) ik heb hun
 gezegd gindschen weg te nemen
 en zij zijn dezen weg gegaan, die
 koppige kerels, die altijd tegen
 moeten spreken; nu zul je
 door de modder moeten bag-
 geren, je zult zien, dat je tot
 zelfs je dijen erin zakt; als je
 langs de Kr. B. was gegaan, dan
 had je snel door naar P. T. kun-
 nen gaan; nu zijn ze in het wilde
 weg hierheen gegaan, en dit uit-
 gestrekte moddermoeras is niet
 te doorwaden, (Põtjoet Moe-
 hamat). Peuroesōh, in ver-
 warring, in opschudding enz.
 brengen; peuroesōh nang-
 gròë, een land in opschudding
 brengen; peuroesōh dròë,
 in het wilde weg lopen, (ster-

ker of opzettelijker dan roe-sōh).

ROETI, brood, beschuit, biscuit, gebak; roetileungòng, e.s.v. gebak van sesamzaad; roeti meureutaba' zie i.v. meureutaba'; roeti oe, e.s.v. gebak van klapper in den vorm van damschijven; roeti djaròë, e.s.v. gebak in den vorm van vingers; roeti reung-gét, e.s.v. gebak in den vorm aan rijksdaalders; zie verder vbd. i.v. latbatat. Meuroeti, brood enz. hebben.

ROETOE, eene groote soort kruik of kan van aarde of porcelein, om er b.v. olie of bōh soenti (roetoe bōh soenti) in te bewaren.

RŌH, bij toeval, bij ongeluk, of voorbedachtelijk, gelukkigerwijze ergens in vallende, komende, geraakende, ergens terechtkomende, belandende, juist treffende, samen-vallende, te pas komende, passende, overeenkomende, vallende onder, behoorende tot, toevallende, er toe, erbij komende, uitvallende, er op uit loopende, uitkomende, (soms te vertalen door:) bij toeval, zonder opzet, bij ongeluk, door een gelukkig toeval, bij geluk, op goed geluk af, bovendien, eenmaal, toch eenmaal, (verder) in den bloede bestaande, verwant; ka rōh djaròë lam reuhoeng kajèë, (mijne) hand is bij ongeluk in het gat van het hout geraakt; na rōh lam oeroeë', hij is in het gat terechtgekomen, (zegt men b.v. bij het knikkeren van den knikker,

dien men in het gat gegooïd heeft); le that eungkōt rōh lam poekāt, wat zijn er veel vischen in het net terechtgekomen; rōh teupèh, hanalōnsadja, ik heb u bij ongeluk geraakt, ik heb het niet opzettelijk gedaan; dji-moeboeët oebé-bé rōh, hana ngòn pikéran, hij werkt op goed geluk af, zonder erbij na te denken; neumeusipheuët ngòn iradat njang keusiplōh, neupeuteuntèë doem peuneudjeuët kòn ban njang rōh, ten tiende heeft Hij (Allah) als attribueert den „wil", waarmede Hij eerst vaststelt al wat Hij scheppen wil, (Hij schept) niet op goed geluk af, (Nalam Tjèh Mardoeki); beukeumeunan ka tabitjara-bitjara ba' wadjéb neupeuna atawa wadjéb neupeutan, atawa mòseutahé neupeuna atawa mòseutahé neupeutan, bandoem peukara njan kan djitém rōh oe ba' akajten, beukeumeunan, njòkeuharōih ba' Pòteu Alah neupeuna alam njòë atawa neupeutan, welnu, gij hebt nu overwogen ten aanzien van de „noodwendigheid" (voor Allah) om (de wereld) te scheppen of niet te scheppen, en ten aanzien van de „onmogelijkheid" (voor Hem) om (de wereld) te schepen of niet te scheppen, dat dat alles niet bij het verstand in kan (ongerijmd is), welnu, dan is het

ten aanzien van onzen Heer Allah „mogelijk” geweest deze wereld te scheppen of niet te scheppen, (Beukeumeunan); *dj i k e u - meung kheun to eankoe ampōn, rōh djikheun ōn abeuën-abeuëng*, hij wilde t.a. zeggen, maar hij bracht uit (van gejaagdheid en uitputting) *ōn ab.-ab.*, (Diwa Sangsaréh); *meudéh han rōh meunòë han keunòng, njang leu-bèh tjaròng radja ban teuka; oelōn peukawén djinòë ngòn poetròë*, didalam soenjòë bè' na keureudja, in gene richting zal het niet goed uitvallen, in deze richting zal het niet treffen, (hier: strijd zal er, hoe ook, komen), maar de bekwaamste is de pas gekomen koning; ik zal hem nu met de prinses laten trouwen, in stilte, zonder feest, (Djoehan Meusapi); *hana rōh tatjoekō ō' malam*, het is niet goed om des avonds het haar te scheren, (het is verboden op straffe van ongeluk); *lah ka rōh lōn dja' lōn tamòng ba' roemòh njòë*, nu ik toch eenmaal gegaan ben, wil ik in dit huis binnentreden; zie verder vbd. o.a. i.v. *atōt* (sprkw.), *geutang, ka'a-ka'ō, khèh, leunjoeë', loelōih, meuroeah, niran, panggang* (sprkw.), *peudéh, peuë', peureulōng, peuta, poeëh, ragoe, rampòt, reunjò', ri, ripè, roedi I, trōh* (sprkw.), en van de beteekenis verwant i.v. *kōj*,

oedjòë, piha', roengkhé. Meurōh, zich steken in, zich inlaten, zich bemoeien met, zich gelegen laten liggen aan, deelnemen, meedoen, van de partij zijn; *katém meurōh meuën*, wil je meespelen; *katém meurōh kah lam boeët njòë*, wil jij in deze zaak van de partij zijn; *njankeu adeuëb djinòë karasa, njang that bisa keu kah meuriwang; sabab katrōh le areuta, han kakira keu blandja prang; ada' ngòn blandja katém meurōh, sabòh toedjōh keu kah geupoelang*, daar hebt ge de straffen, die voelt ge nu (in de hel), de giftigste keeren zich tegen u, omdat gij vele schatten bezat zonder u om de kosten van den (heiligen) oorlog te bekomen; indien gij (aan den heiligen oorlog) deel hadt willen nemen door er kosten aan te besteden, dan zou u het zevenvoudige ervan teruggegeven worden, (Prang sabi van Teungkoe di Tirò). *Peurōh*, doen *rōh*, ergens in doen vallen, doen komen, doen geraken, enz.; *peurōh dròë*, zich ergens doen *rōh*, (ook) = *meurōh* (doch opzettelijker), zich opdringen, zich ongevraagd inlaten met enz.; *peurōh-rōh dròë lagèë eungkōt lam tjawan*, zich opdringen, zich ergens in steken als een visch in een schotel, (gezegd van iem., die zich in iets, in een gesprek b.v.,

ongevraagd mengt, zonder van de zaak verstand te hebben); djinòë pi, aneu', ban peurintah, keu Diwa Akaïh hoekōm gata; hana ajaheunda peurōh dròë sadjan, lawan ngòn lawan djih ngòn gata, en nu, mijn zoon, laat ik de zaak aan uw goedvinden over, en de kwestie ten aanzien van D. A. aan uwe beslissing; ik, uw vader, zal mij er niet mee inlaten, hij en gij zijn elkanders portuur, (Diwa Akaïh); ja Toehankoe, djilakèë ampōn, soerōh djiseu'ōn ateuēh djeumala; dalam tjeuroegaba'neupeurōh, neupeudjeu'ōh niba'noeraka, o Heer, zij vragen U om vergeving (van hunne zonden), en Uwe bevelen dragen zij op hun hoofd; dat Gij hen het paradijs moogt doen binnengaan en verre moogt houden van de hel, (Mènhadjōj abidin); ka djitjò' lhèë djilhòmsiplōh, keumiēng peurōh lagèë rapana, toen haalde zij (bij het kletsen op het water) er drie slagen uit tegen tien, die zij erop liet neervallen, zij wilde het rythme met dat van tamboerijnslagen overeen doen komen, (Malém Diwa; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. gloembang); zie verder vbd. i.v. lagèë, ridjalōj.

RÒH I (Arab. *rāḥ*), ziel, geest, levensbeginsel; peuē gata lagèë oereuēng hana lé ròh, wat kijkt gij toch als

iemand, die geen ziel meer heeft, i.e. wezenloos, b.v. van verbaazing; roehōj (Arab. *rāḥ*, gevolgd door eene bepaling) in b.v. roehōj koedoeïh, zie i.v. koedoeïh; zie verder vbd. i.v. lheuēh, moehadaïh, pīaman, rasia. Zie aroeah. RÒH II, braak liggend, onbebouwd, (ook) droog (van het hoofdhaar, dat lang niet geolied is); oemōng pi ka ròh han sòë hirò lé, djitrōn ba' kaphé agam ngòn dara, de rijstvelden liggen braak, niemand bekommert er zich meer om, de menschen, mannen en vrouwen, zijn allen naar de ongelooovigen gegaan, (Prang Gōmpeuni); pòh ròh, een met onkruid begroeiden braakakker schoonkappen; ò' ròh, droog haar. Peurōh, braak laten liggen, onbebouwd laten, droog, ongeolied laten (van het haar); pakōn tapeurōh oemōng gata, hantameugòë, waarom laat gij uw sawah braak liggen en bebouwt gij hem niet.

RÒH III; meurōh, slordig, onverzorgd, (van b.v. een werk); meuròh-ròh, naar beneden vloeiend, langs iets afvloeiend (van vocht), laag en slordig afhangend, over den grond slepend (van kleeven); boeët dji meurōh that, zijn werk is erg slordig; meuròh-ròh djipadjōh ranoeb, zij (een klein meisje b.v.) kauwt sirih, dat het speeksel haar uit den mond vloeit; alam geuglòng teungòh

geulilét, teubiët tjirét meuròh-ròh ba' pha, zij hebben hunne standaards in den grond geplant en zijn bezig de vlaggen om te winden, terwijl (van angst) dunne ontlasting langs hunne dijen afvloeit, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. pra'.
 Peuròh(-ròh), doen meuròh(-ròh); pakòn kapeuròh-ròh ië babah ba' aleuë, waarom laat je je speeksel op den vloer afvloeien.

RÖIH (Ned.), roos; ië rōih, rozenwater, (deftig, en in hik.); deungòn ië rōih Beutawī, ba' koeroesingòn ba' tingka, voorts Bataviaasch rozenwater, gesprenkeld op stoelen en matten, (Noen Parisi). Zie mawò.

RÖJ (Ned.), rol, liniaal, lijn. Meurōj, een liniaal, lijnen hebben; keureutaīh meurōj-rōj, geliniceerd papier.

RÖJRAT, zie gōjrat.

RÖLI; manè' rōli, zie i.v. manè'.

RÖM, zie sròm.

RÖM I (Arab. Rôm, Griek), Turk, Turkije, Turksch; nanggròë Rôm, Turkije, het Turksche rijk; radja Rôm, de sultan van Turkije. Zie Êseutam-bōj, Toeroeki.

RÖM II, verkorting van hirôm, geurig, welriekend, (in hik. en in een paar hieronder volgende namen); idōng, toeanke, misé kōntôm, bèëdji that rôm niba' boenga, haar neus, heer, is als een bloemknop en haar geur welriekender

dan die van bloemen, (Tjah Koebat); ba' rôm(-rôm), e.s.v. doornstruik met gele welriekende bloempjes, ook ba' maīh-maīh genoemd, zie i.v. maīh; bōh rôm-rôm, e.s.v. ronde koekjes van ketan-, of rijstemeel met suiker, in water gekookt en vervolgens in geraspten klapper gerold, ook genoemd bōh peukhém teungkoe, of bōh tjeukò' malém, of, aan het Mal. ontleend, bōh meulaka.

RÖM III, zie rōng I.

RÖN, (met de hand schuivende, of vegende, drijvende) tot een hoop bijeenbrengen (van b.v. rijst op een bord, vuilnis, eene menigte menschen of dieren), tot een hoop bijeen-, samenschuiven, bijeenvegen, bijeen-, samendrijven, (ook) drijven, voortdrijven (van eene menigte); rōn boe, rijst met de hand bijeenschuiven (zooals men bij het eten doet); rōn brōih, vuil bijeenvegen; rōn kamèng lam weuë, geiten in een stal drijven; jōh njan neutebiët Nabi Adam, leumò pi neurōn sigra-sigra; neutjrab leumò reudjang-reudjang, Djébra'i pi teudōng halé njata, toen kwam de profeet A. te voorschijn en dreef snel de (twee) runderen bijeen; hij spande ze vlug voor den ploeg, terwijl Dj. erbij stond, zichtbaar voor hem, (Toedjōh kisah); geurōnkeura'jat oe padang ma'tja, habéhkeu boengkadoem barangna, de menschen worden naar de vlakte des oordeels

samengedreven, en allen gaan er heen, (Toedjōh kisah); beungòh ngòn oeròë bandoem djihimpōn, kēdēh djirōn oe Glé Bata, vroeg in den ochtend werden zij allen (al de soldaten) verzameld, en naar Gl. B. gedreven (gevoerd), (Prang Gōmpeuni). Meurōn, zich verzamelen (van eene groote menigte), samen-, bijeen-, toestroomen; meurōn-rōn, stroomen (van een groote menigte), bij stroomen, bij menigten, bij drommen, in rijen achter elkaar; kiam 'a'oe doemna ra'jat, meurōn meusapat ba' poetròë moeda, met heel veel lawaai en getier stroomde het volk bijeen bij de jonge prinses, (Dioe Plinggam); makén djipòh makén meuhimpōn, sigò meurōn keunan teuka, hoe meer er van hen gedood werden, hoe meer er anderen zich verzamelden en in één stroom daarheen oprukten, (Malém Dagang; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. djròm); zie verder vbd. van meurōn-rōn i.v. badja' I, kōng I, ōng, pataliōn, rō', roengkōm I. Peurōn, laten rōn, of rōn met versterkte beteekenis; peurōn-rōn, doen of laten meurōn-rōn, verzamelen, doen samenstroomen, doen stroomen, (ook) aanhoudend peurōn, (of) iets doen, zoodat men meurōn-rōn; peurōn brōih, vuil bijeenvegen of bijeen laten vegen; djipeurōn-rōn na-

rit le leupaïh, hij liet ontzaglijk veel woorden over zijne lippen vloeien, hij sprak aan een stuk door; nabimeu'oeë ban sagaj dōn, neupeurōn-rōn leumò doea, de profeet (Adam) ploegde over de gansche wereld, de twee runderen steeds door voortdrijvende, (Asaj djeuët padé); meungnjò dji'é' djisrang-abrang, ië beurawang doem keusoemba; meungnjò dji'é' djipeurōn-rōn, patah oelōn poetròë djiba, wanneer zij in het wilde weg oprukken, dan zal het water in de strandplassen er rood uitzien als keusoemba (van hun bloed); wanneer zij in dichte rijen oprukken, dan zal ik (zeide het bezielde geweer) breken en de prinses zal door hen weggevoerd worden, (Malém Diwa; deze regels volgen op den i.v. lhi geciteerden regel). Vgl. poerōn.

RŌNG I, of rōm (Mal. roeng) in balè rōng, zie i.v. balè.

RŌNG II, zie srōng.

RŌT, zie srōt.

RŌT, zie rèt I en II.

S.

SA I, (telwoord) één, (bijv. nmw.) één, eensgezind, dezelfde, hetzelfde, gelijk; (verder) gelijke, wedergade, even, om het even; wordt voorts als voorvoegsel gebezigd zoowel in de beteekenis van één als van gelijk, even, (in deze beteekenissen komt naast sa het voorvoegsel si voor; wan-

neer sa, en wanneer si wordt gebezigd, is niet onder een regel te brengen); *sireutōih koereuēng sa*, zie i.v. *reutōih*; *bileuēng sa*, een voor een, stuk voor stuk tellen, (bij vergelijking) iets zeer langzaam doen, (verder) als één, als eenig, gelijk tellen, beschouwen; 'òh *sadjan trōih ba' peutoea*, *djibileuēng sa reudjang-reudjang*; ... *seun-seun sabòh reujeuē djibòh*, *trōih peuët reutōih socara kiam*, zodra hij bij het hoofd kwam telde hij dadelijk (de rijksdaalders) één voor één neer; ... stuk voor stuk liet hij de rijksdaalders (in de kan) vallen met klinkende geluiden tot vierhonderd toe, (*Plandō' Kantjé*; zie verder vbd. i.v. *koe-tjhoeë*); *djiseumoerat lagèē djibileuēng sa*, hij schrijft alsof hij (de letters) één voor één telt, i.e. zeer langzaam; *ka neujoē seutèt ngòn Malém Poetéh*, *geudoe-bang meutjéh geubileuēng sa*, hij liet ook M. P. halen, het uitmuntende zwaard, dat als eenig (als onvergelykelyk) werd beschouwd, (i.e. die onvergelykelyk was in de hanteering van het zwaard), (*Pòtjoet Moehamat*); *di gampōng Lam Baroeëh Tandi Pò Keumèh*, *ngòn Malém Poetéh geubileuēng sa*, uit het dorp L. B. was er T. P. K., die als gelijke (in dapperheid) werd beschouwd van M. P., (*Pòtjoet Moehamat*); *la-élahaha-élahah*,

koeseumah Alah han sa doea, er is geen god buiten Allah, ik aanbid Allah, wien geen tweede gelijk is, (*Meudeuha'*); *sòē njang kalòn até beureuhi*, *boediadari njang keumiēng sa*, wie (haar) zag, ontbrandde in liefde, (alleen) eene hemelnymf zou haar evenaren, (*Dioe Plinggam*); *hanalōnbantjipimeung sidròē*, *doem sinaròē ba' oelōn sa*, ik heb aan geen (van u) een hekel, gij zijt allen voor mij gelijk, (zijt mij allen even lief), (*Dioe Plinggam*); *sòē njang teubiët Sa'it joeē tjang*, *inòng agam barangri sa*, S. had gelast ieder, die (uit de vesting) te voorschijn kwam, neer te houden, om het even wie, hetzij een man hetzij eene vrouw, (*Noen Parisi*); *bandoem radja njan djimoeprang*, *hana reunggang oeròē malam sa*, al die vorsten streden zonder ophouden, zoowel overdag als des nachts, (*Tjah Koebat*); *sa ngòn*, gelijk met, gelijk aan, (zie vbd. i.v. *phét, randjò*); *hana ngòn sa*, zonder gelijke, zonder wederga, weergaloos, onvergelykelyk, buitengewoon; *oeròē teungòh trangdjeuët keumalam*, *raja that prang hana ngòn sa*, de klaarlichte dag werd (door den strijd) duister als de nacht, de strijd woedde ontzettend hevig, (*Dioe Plinggam*); (zie verder vbd. v.d. betekenis) gelijk i.v. *keureu-*

dja, moeka, pakhō', piōh, piti); sabōh, een, (van menschen, dieren en zaken, daarentegen sidrōē, si'oerat, enz.); samaïh, een maïh, (daarentegen siboesō', sireung-gét, enz.); sabèë, van gelijken geur; sajoem, van denzelfden prijs, (daarentegen siroemōh, siroengkhé, enz.); sabōh sapò, ieder één; sabōh sapèuë, van elke soort één; zie verder vbd. van sa-afleidingen i.v. ban I, bé I, dit, djan, doem, 'èt, hò, kòn II, kri, nè, 'òh, pat, peuë, pò I, ri, saré. Meusa, gelijk zijn aan, gelijken op; ngòn sambinòë hana lawan, meusa bintang ateuëh hawa, en zij was weergaloos schoon, zij geleek eene ster aan den hemel, (Gadjah toedjōh oelèë). Peusa, tot één maken, vereenzelvigen, gelijkmaken, gelijkstellen, vergelijken, collationneeren (van een afschrift met het origineel); tapeusa njan ngòn njòë, tòh njang gèt, vergelijk dat met dit, welk is mooier; han ngòn tapeusa, onvergelijkelijk, zonder wedergade, (zie vbd. i.v. masén, phō I, rindoe); bè' tapeusa-sa, stel ze volstrekt niet gelijk, (zegt men tusschen haakjes, wanneer men eene vergelijking maakt, eene oneerbiedige of huiveringwekkende, waarvan men noodlottige gevolgen vreest); peusa-doea, plechtig een-twee tot gerekt uitgesproken zeven tellen bij bezweren, (zie b.v. i.v. ram-

pòt), aldus tellende bezweren, (verder bij vergelijking) iets „een, twee”, roef roef afdoen, iets vlug doen; han djan meung kapeusa-doea, ka kapeutrōn, je hebt nauwelijks den tijd een twee te tellen, of je hebt (den pot b.v.) al (van het vuur) afgenomen; peuë katagoeën goelè, meung masa' han é', hareuga kapeusa-doea mantōng, is dat nu goelè koken, ze is niet eens gaar kunnen worden, het is net of je het roef roef gedaan hebt; zie verder vbd. van peusa i.v. grantang, moemida, sama II, en zie ook peusa. Neusa, het een zijn (inz. van afstamming), verwantschap, verwant; sineusa, van dezelfde afstamming, verwant; hòkagata, wali ngòn karōng, tapeurab ba' lōn, wahé neusa, waar zijt gij, mijne agnaten en cognaten, komt bij mij, mijne verwanten, (Malém Dagang); neumeu'aneu' sikoereuëng dròë, adoeën ngòn addòë sabōh boenda; ... njankeu aneu' sikoereuëng dròë, neumeu-kawén doedòë neumeu'aneu' doea; ka neubōh nan Oesoeïh sidròë, Boeniamin sidròë, addòë sineusa, hij (de profeet Ja'akōb) had negen kinderen, allen van ééne moeder; ... (volgen de namen der kinderen); dat waren zijne negen kinderen, vervolgens trouwde hij weer en kreeg twee kinderen; het eene

kind noemde hij Oe. en het andere, den jongeren broeder van dezelfde afstamming (moeder) B., (Nabi Oesoeih); zie verder vbd. i.v. mè I, peuteumoeën. SA II; meusa, schuilen, zich ver-
 schuilen, zich verbergen, beschut-
 ting, dekking zoeken; ra'jat
 djiploeëng peulheueh
 oentōng, mita ateuëng
 ba' djimeusa, de troepen
 vluchtten om hun leven te bergen
 en zochten een dijk, waar zij be-
 schutting konden vinden, (Noen
 Parisi); tingaj meung ra-
 dja njang piléhan, la'én
 sikeulian habéh djimeu-
 sa, alleen de dapperste vorsten
 bleven (op het slagveld), de
 overigen (vluchtten en) zochten
 eene schuilplaats, (Diwa Akaïh);
 ōn keutoep ōng njang
 that raja, djeuët tameu-
 sa sang seuladang, zijne
 oorlellen waren ontzaglijk groot,
 men zou er onder kunnen schui-
 len als onder een afdak, (Radja
 Bada); zie verder vbd. i.v. lam-
 bōng I. Zie sè.

SA', indoen, instoppen, vol vullen,
 volstoppen, insteken, induwen, in-
 proppen, instampen, dringen, in-
 op-, voort-, verdringen; dja'
 sa' naleuëng lam raga,
 ga gras in de mand stoppen;
 tasa' bantaj, vul het kussen
 (met kapok); bè' tasa' dròë-
 teu keunòë, dring niet hier-
 heen op; zie verder vbd. i.v.
 groenggōng, lingkang,
 loena', mbōng, 'oeët II, oe-
 pië, pisang. Meusa', inge-
 daan, ingestopt, vol gevuld, enz.,

propvol, nauw, opeengedrongen;
 meusa'-sa', elkander op-,
 voort-, verdringen; 'Arian soe-
 rōt batjoet-batjoet,
 trōih ba' balōt bangla
 idja; han djeuët soerōt
 lé ka meusa', djitōb
 djita' ban silingka, 'A.
 week stap voor stap terug, totdat
 hij bij balen katoen terecht kwam;
 hij kon toen niet meer achteruit-
 wijken, zat in het nauw en men
 stak en sloeg naar hem van alle
 kanten, (Noen Parisi; zie de
 hierop volgende regels i.v. sam-
 bōt); (zie verder vbd. i.v. isèt,
 lèt, panta', en van meusa'-
 sa' i.v. dring, pipa', rèt I,
 sagōb); meusa'-gara', ver-
 sterking van meusa'(-sa'),
 dicht opeengedrongen, tjokvol;
 oereuëng dipeukan meu-
 sa'-gara', de menschen verdron-
 gen elkander op de markt, de
 markt was propvol menschen.
 Peusa', laten sa', laten indoen
 enz., dringen, in-, op-, voortdrin-
 gen met, (verder) sa' met ver-
 sterkte beteekenis; meung é'
 seulam at niba' bahja
 njòë, oelōn neupoeblòë
 neutoeëng hareuga; ada'
 han lagōt keumeuïh
 ngōn pira', bahlé neu-
 peusa' keuhambasahja,
 als ik aan dit gevaar kan ont-
 komen, moogt gij mij verkoopen
 en den prijs nemen; kan ik niet
 tegen goud of zilver verkocht
 worden, dan moet gij mij maar
 tot uwe eigen slavin maken,
 (Djoehan Meusapi; zie de hierop
 volgende regels i.v. sòë); ha-

béh ka djibòih doem ampélan, djipeusa'keu badan djipeusandra, zij verlieten allen de versterkingen en drongen met hun lichaam op, waagden hun lichaam eraan, (Pòtjoet Mochamat; zie ook vbd. i.v. ri); Banta tamòng lam oeteuën djaj, gadòh akaj sikoetika; akaj gadòh piké singkat, djidja' leugat djipeusa' dada, B. ging het dichte woud in en wist een oogenblik geen raad; hij wist geen raad, zijn denken schoot tekort, vervolgens ging hij snel verder, en drong onverschrokken voort, (Gadjah toedjöh oelèë); peusa' gigéng, zie i.v. gigéng; peusa' njawòng, zijn leven op het spel zetten, wagen, zich ergens door heen trachten te slaan, door een gevaar heen trachten te komen, met den dood worstelen, (zie vbd. i.v. gatjoeë); peusa' oentōng, of peusa' toeah, zijn lot, zijn geluk op het spel zetten, het erop wagen, zijn leven wagen, (zie vbd. i.v. pasang); peusa' teuga, met kracht op-, voortdringen (zie vbd. i.v. langga); zie verder vbd. i.v. maté, panda', rira'. Teusa', ingedaan, ingestopt, gevuld, enz. Vgl. gasa', sa'-da', seuleusa', seusa', sra'.

SA'-DA', of sa'da', sada', in het nauw gebracht, in moeilijkheid, in nood zittend, ten einde raad, radeloos; sada'sada', in het nauw brengen, sterk aandringen,

aanzetten, iets met aandrang doen; djinòë, bapa, lōn ka sa'-da', pòtjoet neudja' ka neuboengka; lōn, haj bapa, njan that pōpeuë, han djeuët sapeuë lōn bitjara, oom, ik zit nu in groote moeilijkheid, de prins is vertrokken; ik ben daarom, oom, erg in de war, ik weet absoluut geen raad, (Noen Parisi); meung ka han geutém bri, bè' kasada'-sada' lakèë, als hij het eenmaal niet wil geven, moet je er niet zoo op aandringen. Peusa'-da', in het nauw, in moeilijkheid brengen, sterk aandringen bij, iets met aandrang doen, dringen, op-, voortdringen, voortdrijven, aanzetten; hana tatoeëng djipeusa'-da' tjit, al wil je het niet nemen, hij dringt er toch op aan, dringt het je toch op; djipeusa'-da' djijoeë ladjoeladjoe, hij drijft en spoort je maar steeds aan (om het te doen); lōn peusa'-da' até, lōn dja' sidròë lōn, ik dwong mijzelf (vermande mijzelf) om er alleen heen te gaan; djipeusa'-da' djiblòë maté, na bè' keudji 'ajéb boenjòë, zij drongen voort, opzettelijk den dood zoekende, opdat er geen schande over hun naam zou komen, (Radja Bada). Vgl. da' III, da'-da', sa', seuda'.

SA'-GARA'; meusa'-gara', zie i.v. sa'.

SA'AT, of sa'at (Arab. sâ'ah), oogenblik, tijdstip, (in deze be-

teekenis gew. verkort tot at, zie aldaar en vbd. ook i.v. rō'), (verder) zandlooper; hana gèt sa'at, bè' tādja', het tijdstip is niet goed, ge moet niet ver- trekken; ba' napiké meung sisa'at, djeuët keu oebat keu peunawa, denk een enkel oogenblik na (voordat gij han- delt), dat strekt tot medicijn en tegengift, (Plandō' Kantjé).

SA'AT, zie sa'at.

SAB, plotseling, opeens, ineens; sigò sab, id., (ook) een oogen- blik, eens, (fijn voor si'at); neuteuka keunòë sigò sab, komt u eens hier. Vgl. hab.

SABA (Arab. çabr), geduld, lijd- zaamheid, lankmoedigheid, gela- tenheid, berusting; geduldig, lijd- zaam, lankmoedig, gelaten, be- rustend; geduldig enz. zijn, dul- den, met gelatenheid dragen, be- rusten, verdragen; saba misé galagarō, phét that teungkoe, ba' tarasa; teutapi djeuët akibat djih, madoedjinèh meun- nan rasa, geduld, teungkoe, is als galagarō, het smaakt erg bitter, maar de uitslag heeft een smaak als honig, (sprkw., z.v. a.) geduld overwint alles; gòb njan saba that, die man is zeer geduldig; zie verder vbd. i.v. kala IV, nè'mat, pawōt I, salah. Meusaba, geduldig enz. zijn, zich geduldig enz. be- toonen, gedragen, geduld oefenen, saba met meerv. subject, tegen- over elkander saba; tameu- saba-saba, gèt, laten we (te- genover elkander) geduld oefe-

nen, dat is goed. Peusaba, ge- duldig enz. maken, tot geduld brengen; peusaba dròë, zich geduldig houden, betoonen; ta- peusaba dròë batjoet, bè' talawan tjèédara, ië tata' han poetōih, houd u een beetje geduldig, stel u niet te weer tegen een broeder, als men in water houdt, gaat het toch niet stuk.

SABAB (Arab. sabab), reden, oorzaak, grond, motief; om re- den, ter oorzaak van, wegens, door, door toedoen van, om, ter wille van; omdat, doordat, aan- gezien; zie vbd. o.a. i.v. goe- nantan, jat, oedò II, poe- lang, rintah, roedji, roe- gòë. Meusabab, eene reden enz. hebben, met reden; plan- dō' seu'ōt; pakòn salah, beuna leupaïh habateu njan; keureuna boeët na meusabab, kòn ngòn djoengkat gata gi- rang, het dwergheert ant- woordde: „waarom zoudt gij ongelijk hebben, wat gij gezegd hebt is zeer juist; want wat gij deedt had eene reden, gij deedt het niet uit laatlunkendheid of brooddronkenheid, (Plandō' Kantjé); tapòh oelōnten han meusabab, hana sapat koemeudèësa, gij slaat mij zonder reden, ik heb volstrekt niets misdreven, (Nabi Oesoëih); zie verder vbd. i.v. oëë. Peusabab, veroorza- ken, oorzaak, aanleiding geven tot, tot oorzaak maken, als reden, als oorzaak beschouwen of opge-

ven, verantwoordelijk stellen; seu'õt Banta: koepesababbanlhèë, bè'takheunkèë moemoeka-moeka, B. antwoordde: ik beschouw u alle drie als de oorzaak ervan (stel u alle drie ervoor verantwoorde-lijk), opdat gij niet zult zeggen, dat ik partijdig ben, (Gadjah toedjōh oelèë). Zie sababiah.

SABABIAH, (fijn voor:) reden, oorzaak; ter oorzaak van, door toedoen, door middel van, door, ter wille van, om; doordat, omdat; djakalèë kòn toelōng Alah, sababiah teukagata; hanalélōnsinòë di dalam, ka teureuban ië raja ba, indien Allah (mij) niet had geholpen, doordat gij gekomen zijt, zou ik mij niet meer hier in het paleis bevinden, maar door den vloed (den opstand) zijn meegevoerd en verzwolgen, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. apoeah. Zie sabab.

SABAYH, zie tjabaïh.

SABAN I, zie i.v. ban I, en sa I.

SABAN II; bōh saban, klieren achter de ooren of onder de wang, (vooral bij kleine kinderen).

SA'BAN, zie Tja'ban.

SABANDA, of sahbanda, ook tja(h)banda (Perz. sjâh bandar), havenmeester; zie vbd. i.v. reugéh.

SABAT, zie sahbat.

SABDA (Skr. ḡabda), woord, gezegde, bevel, (inz. van vorsten en profeten, ook wel van Allah); zie vbd. i.v. leupoe, moe-
peuti I, mō'tamat, peu-

nangghan, pham, samat. Meusabda, spreken, zeggen, bevelen; zie vbd. i.v. ingat, langkah, nab, peureuléng, peureuman (van Allah), poelang.

SABDOE, zie sadoe.

SABÊ, zie i.v. bé I, en sa I.

SABÊË, eene zeer kleine soort zee-garnaal, waarvan men blatjan maakt. Zie baréng II, oedeuëng.

SABÉT (Arab. thâbit), vaststaande, vast, zeker, stellig, waar, werkelijk, inderdaad; sabét!, inderdaad; sabét (njò) meunan, inderdaad is het zoo; sabét ban dròëneu kheun, hana meutoeka, het is inderdaad zooals u zegt en niet anders; sabét njò meunan, hé toe an imeum, ban njang takheum keunòng haba, het is inderdaad zoo, heer imeum, zooals gij zegt is het volkomen juist, (Pòtjoet Mochamat); beuna salah wahé taléb, thèë sabét Alah Ta'ala, of dit juist is of niet, o studeerenden, weet in waarheid (alleen) Allah de Verhevene, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. mōdjéutahét, nab-si. Meusabét, bevestigd, vastgesteld. Peusabét, bevestigen, vaststellen, als juist beschouwen, verklaren. Peunjabét, bevestiging, middel ter vaststelling (van een misdrijf, zie i.v. jat). Seunabét, bevestiging, vaststelling, Vgl. éseubat, seubat.

SABEUËH, zie seubeuëh.

SABI I (Arab. *sabîl*), weg, inz. verkorting van *sabilêlah*, of *sabilôlah* (Arab. *sabîl Allâh*), in hik. ook *sabila*, de weg Gods, i.e. de heilige oorlog, (ook) verkorting van *ha' sabi*, het voor den heiligen oorlog bestemde deel van de *djakeuët*, bijdrage voor den heiligen oorlog, (zie vbd. i.v. *moerè, ripè*); *taprang kaphé sabilôlah*, *soerôh Allah takeureudja*, bestrijdt de ongeloofigen „op den weg Gods”, voert Gods bevelen uit, (Prang *sabi*); *djinôë teuma kalôn oelang ba' haba prang nan sabila*, nu kom ik verder terug op het verhaal omtrent den oorlog, die de strijd op den weg Gods heet, (Prang *sabi*); *prang sabi*, heilige oorlog, (zie vbd. i.v. *laweuët I, reusab*); *ébeunoe sabi*, (Arab. *ibn as-sabîl*), reiziger, (aan wien eene uitkeering uit de *djakeuët* moet worden gedaan, wanneer hij het, godsdienstig geoorloofde, doel van zijne reis niet zonder ondersteuning kan bereiken). Vgl. *djalan*.

SABI II (Arab. *ṣabî*), knaap, kind, minderjarige, (in geschr.); *seunda moewajang di Nabinḡôn nisa sabi meudjan-djan*, van tijd tot tijd schertste de Profeet met vrouwen en kinderen, (*Mô'lôt Nabi*).

SABILA, zie i.v. *sabi I*.

SABILÊLAH, zie i.v. *sabi I*.

SABILÔLAH, zie i.v. *sabi I*.

SABO I; *idja, lajeuë sabō*, zie i.v. *idja I*, en *lajeuë I*.

SABO II (Mal. *saboer*), zie (onder eene menigte, in het strijd-gewoel) mengen, storten, op iem. of iets afstormen, (in hik.); *ra'jat soenggōh kawaj saré, gamèt beudé teudōng rata; meung dji-prèh-prèh teuhah pintō, tjit djisabō keunan landja*, de lieden hielden allen oplettend de wacht en stonden met den vinger aan den trekker van hun geweer; zij wachtten slechts tot de poorten (van de vesting) opengingen om onmiddellijk er op af te stormen, (Noen Parisi).

SABON (Arab. *ṣâbūn*), zeep; inzeepen, met zeep wassen; (verder, waarschijnlijk naar de daarbij gevormde afscheiding:) gonorrhoe, (ook *sabōn djén* genoemd); *sabōn lilén*, waschzeep; *sabōn mangat bèë*, welriekende zeep, toiletzeep; *sabōn tjeureumèn*, glycerinezeep; *poetéh sabōn*, wit als zeep, inz. gezegd van wit porcelein; *mangkōng, tjawan poetéh sabōn*, kom, schotel van wit porcelein; *pakōn kantasabōn* (of *tapeusabōn*) *aneu'teu*, waarom wasch je je kind niet met zeep; *sakét sabōn*, gonorrhoe, die ziekte hebbende. *Meusabōn*, zeep hebben, gebruiken, met zeep. *Peusabōn*, laten *sabōn*, of *sabōn* (verb.) met versterkte beteekenis.

SABONG I, tegenin vliegen, vechten (van hanen), daarbij achteruit-

wijken om vervolgens den tegenstander aan te vliegen, (ook van menschen in den strijd), (ook) tegen elkaar in laten vliegen, laten vechten, een hanengevecht houden, (verder van kruit, vuurwerk, medicijnen) de bestanddeelen in de juiste verhouding bijeenbrengen en mengen, dooreenmengen, (fig. van het leven) op het spel zetten, in de waagschaal stellen, wagen; *manò' sabōng*, vechthaan, (zie vbd. i.v. *koe-koeë'*); *ba ploëng sabōng*, op de vlucht gaan, wegvluichten, (niet definitief, maar om zich vervolgens weer te weer te stellen), reculeeren, (van een haan, ook wel van een mensch, zie vbd. i.v. *lansōng*); *teuma djitamōng djeuëb-djeuëb gampōng*, *djeuëb-djeuëb djoerōng djidja' mita*; *Teukoe Asan soelét that sabōng*, *djeuëb-djeuëb gampōng neulingkalinka*, (de soldaten) gingen toen ieder dorp in en zochten alle dorpspaden af; (maar) T. A. was zeer listig in het reculeeren, hij trok om de dorpen heen (en bleef er buiten), (Prang Gōmpeuni); (zie verder vbd. i.v. *reusam*); *lōn dja' sabōng oebat boengōng apoej*, ik ga het kruit voor vuurwerk mengen; *oebat lōn toepeuë, teutapi hana lōn toedoem sabōng*, ik ken de medicijn wel, maar ik weet niet in welke hoeveelheden ik de bestanddeelen moet mengen; *njang seunòm intan*

dalam la'ot, wa'tèë dja' tjò' sabōng njawa, wie naar een diamant op den bodem der zee duikt, stelt zijn leven in de waagschaal, wanneer hij dien diamant gaat nemen, (Tadeukiratō rakidin; zie verder vbd. i.v. *gah, linteuëng*); *sabōng-meunjabōng*, (Mal. *saboeng-menjaboeng*), tegen elkander in vliegen, tegen elkander in gaan, (in hik.); *sabōng-meunjabōng teubiëtlé kilat, njeum kiamat boenjòë soeara*, bliksemschichten flikkerden tegen elkaar in, en door het geluid van de donderslagen leek het alsof de wereld verging, (Tjah Koebat). *Meusabōng*, de handeling *sabōng* verrichten, hanengevechten houden, tegen elkaar in vliegen, enz.; *oereuëng meusabōng*, lieden die bezig zijn hanengevechten te houden, of die hiervan een beroep, eene vaste bezigheid maken, (zie verder vbd. i.v. *oentōng, pantjoeri*); *Tjoet Moehamat dōng di joeb pajōng*, *beudé meusabōng hana reuda*, prins M. stond onder een pajoeng, terwijl de gewaerschten zonder ophouden tegen elkaar in klonken, (Pòtjoet Moehamat). *Peusabōng*, laten *sabōng*, of *sabōng* met versterkte beteekenis; *peusabōng manò'*, hanen laten vechten; *peusabōng njawōng*, zijn leven op het spel zetten. *Teusabōng*, gemengd, dooreengemengd, (van kruit enz.).

SABŌNG II, gew. m'eusabōng, op den buik liggen met de voeten achterwaarts omhoog of daarbij de voeten op en neer bewegend, (brengt, wanneer een kind het doet, volgens het volksgeloof den dood van den vader of de moeder teweeg); b'è' kameusabōng (of b'è' ka'éh meusabōng), maté makeu (of koekou), lig niet op je buik met je voeten omhoog, je moeder (je vader) zal daardoor sterven.

SABŌT; a w'é sabōt, zie i.v. a w'é.

SABTOE (Arab. sabt), Zaterdag, gew. oeròë Sabtoe.

SAD, (Arab. çâd), de 14de letter van het Arab. alfabet; sad me'u'idōng talòë, de sad gelijk op eene lus in een touw. Zie hidja.

SADA, ook sa hda, zonder gebrek, gaaf, ingetogen, zedig, braaf, fatsoenlijk, welgemanierd, beschaafd, (ook) bedaard, rustig, kalm, (verder) het juiste midden houdende, matig, middelmatig; geurasi nan Noen Parisi, hanasakrisihatsada, het kind, dat zeer gezond en gaaf van lijf en leden was, kreeg den naam van N. P., (Noen Parisi); geu'eusihat deungòn pi'é boekòn boebaj djròh that sada, men zag, dat hij gezond van geest en van lichaam was, niet stompzinig, (doch wel) schoon en welgemanierd, (Banta Beuransah); dja' ngòn kawōih lhèë meureuntang, bantaseudang dja' ngòn sada; njeum han bitjah sidòm ba' rèt, doemnan-

keu gèt langkah geuba, zij liepen geschoeid, gedrieën op eene rij, de jonge borsten, zij liepen bedaard, zóó dat zij, als het ware, geen mier op den weg zouden vertrappen, zoo zorgvuldig namen zij hunne stappen, (Noen Parisi); hoekōm adé hanatjatjat, naritsihat deungòn sada, zijne beslis-singen waren rechtvaardig en feilloos, en hij sprak steeds op behoorlijke en beschaafde wijze, (Indra Bangsawan); sadapeureuba, zie i.v. peureuba. Peusada dròë, zieh sada gedragen, zieh zoodanig aanstellen. Vgl. sadarana.

SADA', zie sa'-da'.

SA'DA', zie sa'-da'.

SADARAHNA, zie sadarana.

SADARANA, ook sadara'na, sadarahna, en sidara(h)-na, sidara'na (Skt. sâdhâ-rana, gewoon, algemeen), het juiste midden, den middelweg houdende, niet te, niet overdreven, tusschenbeide, tamelijk, middelmatig, matig, (ook) bedaard, kalm, rustig, ingetogen, (vgl. sada); lambatpihanreudjangpihan, peuteungòhan sadarana, (zij liepen) niet langzaam, en niet snel, zoo tusschenbeide, (Tjintaboehan); leumah dji'eusiboengkō' dja', hanthatdjara' sadarana, hij zag den Boche-laar loopen, niet erg ver weg, op een tamelijken afstand, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. apōh-apah, paneu', rō', saneub. SADARA'NA, zie sadarana.

SADARIAH (Arab. *ṣadrijjah*), of *badjèë sadariah*, Arabisch vest, wambuis zonder mouwen.

SADATI, dansjongen, die in het gelijknamige spel, ook *ratéb sadati* genoemd, de hoofdrol vervult; *ratéb sadati*, een wereldsche *ratéb*, gew. uitgevoerd door twee concurrerende partijen, elke partij bestaande uit een, soms meer fraai uitgedoste dansjongens (*sadati*), en 15 à 20 „oudere broeders” (*abang, adoeën*, meest *dalém*, of *lém sadati*), waarvan sommigen als *radat* fungeeren, en allen onder leiding van een leidsman (*ba'*, *oelèë*, *pangakaj*, of *tjhèh*), (zie onderdeelen van het spel i.v. *kisah, lagèë, nasib II, ratéb*). *Meusadati*, eene *sadati*-uitvoering geven of laten geven; zie vbd. i.v. *éng-éng*. Zie *saman*.

SADATIA, ter wille van het rijm voor *sadati*; zie vbd. i.v. *roe-euëng*.

SADÈ', of *sadè'* (Arab. *ṣâdiq*), oprecht, waar, (meest gebruikelijk in de uitdrukkingen:) *dja'pasadé'* (ook *sidé'*, *sidië'*, doch gew. niet *sadè'*), zie i.v. *dja'pa*, en *padja sadè'* (gew. niet *sadé'*), zie i.v. *padja*.

SADÈ' I, zie *sadé'*.

SADÈ' II, gaarne kleedingstukken of sieraden van een ander te leen vragen, gaarne met geleende veeren pronken; *peuë njang na idja gòb*, *djisadè'lé si'at*, wat er aan kleeren van een ander

is, vraagt zij direct voor een oogenblik te leen; *pò sadè'*, iemand, die gaarne kleeren of sieraden van een ander leent, die gaarne met geleende veeren pronkt. *Peusadè'*, = *sadè'* met versterkte beteekenis.

SADÈ' III, (gew. verdubbeld) iets slecht afwerken, slordig oplappen. *Peusadè'-sadè'*, laten *sadè'-sadè'*, of *sadè'-sadè'* met versterkte beteekenis; *pakòntapeusadè'-sadè'*, *hanna tapeugèt ba' gèt*, waarom hebt ge het zoo maar opgelapt, hebt ge het niet goed gerepareerd.

SADEUË, tegen iets doen leunen, doen steunen, ergens tegenaan plaatsen; *bè'tasadeuë dròëteuba' lōn*, *bratthāt*, leun niet tegen mij aan, je bent zwaar; *kajèë njan tasadeuë keunan*, zet dat hout daar tegenaan; *sadeuë reuba*, zie i.v. *reuba*, (waar in het eerste vbd. *reuba*, dat uitgevallen is, in te lasschen tusschen *geusadeuë en bila*); zie verder vbd. i.v. *poeriëh, reubah*. *Meusadeuë*, tegen iets aan leunen of steunen, tegen iets aan geplaatst; *bè'tameusadeuë ba' lōn*, leun niet tegen mij aan; *bantaj meusadeuë*, zie i.v. *bantaj*. *Peusadeuë*, laten *sadeuë*, of *sadeuë* met versterkte beteekenis. *Teusadeuë*, tegen iets aan leunende of steunende, tegen iets aan geplaatst, (als toestand gedacht); *teusadeuë ba' tamèh*, tegen den paal aan geplaatst. *Seuna-*

deuë, het sadeuë, leuning, steun, stut; bantaj seuna-deuë, zie i.v. bantaj.

SADEUËB, e.s.v. krom en eenigszins getand mes, dienende om gras of padi te snijden, ook om bladeren en takken af te kappen; sadeuëb kòh naleuëng, grasmes; sadeuëb kòh padé, of sadeuëb keumeukòh, padimes; sadeuëb ikoe manò', e.s.v. sadeuëb, die den vorm, de buiging heeft van een hanestaart; sadeuëb pèh toenòng, e.s.v. sadeuëb van Bovenlandsch maaksel of model, krommer dan andere soorten, dient om padi te snijden; sadeuëb poeklat, naar het dorp van herkomst; sadeuëb kawét, om bladeren van boomen af te snijden voor geitenvoer, (ook kawét tjòt eumpeuën kamèng genoemd, zie i.v. kawét); sikin sadeuëb, om kreupelhout of struiken te kappen; parang sadeuëb, zie i.v. parang; (zie verder vbd. i.v. poeténg); toeleuëng sadeuëb, sleutelbeen. Meusadeuëb, een sadeuëb hebben, daarop gelijkend; zie vbd. i.v. fa. Peusadeuëb, met een sadeuëb snijden; kadjeuët tapeusadeuëb padé lōn, mijn padi is al met een sadeuëb af te snijden. Vgl. glém II.

SADIT, zie i.v. dit, en sa I.

SADJA, ook sahaja (Mal. sehadja, sadia, Skrt. sâdhya, te volbrengen, volbrenging), iets opzettelijk doen, het toelleggen op, (ook) in gereedheid

brengen of houden, uit-, toerusten, (vgl. seudia); met opzet, expres, voorbedachtelijk, willens en wetens, (verder) slechts, alleen, maar; hana lōn sadja, ik deed het niet met opzet; sadja lōn bajeuë, ik zál het betalen, (zegt men met nadruk op „zal” b.v. tot iem., die herhaaldelijk om betaling maant); (zie verder vbd. i.v. langkah, panjang, pèh, piléh, pròë, rampòt); dji-toepeuë sadjana, hij weet alleen dat het er is, i.e. hij heeft er niet voor te zorgen, anderen zorgen dat het er is; badjèë lōn lōn toepeuë sadja lheuëh, ik wil alleen weten, dat mijn baadje klaar is, (hoe, daar moet gij voor zorgen); zie verder vbd. i.v. lheuëng, lhiët, ranab. Meusadja, de handeling sadja verrichten; met opzet gedaan, in gereedheid gebracht of gehouden, uit-, toegerust; lōn meusadja lōn dja' keunòë, ik ben hier opzettelijk (met eene bedoeling) gekomen; kamòë dja' meusadja that, wij gingen compleet toegerust (met wapens en leeftocht); oelōn geuba ploeëng keunòë sidròë, peuë koetoepeuë brikeugata; adat meusadja teuka di nanggròë, boengòng djaròë koemèkeugata, ik ben hierheen met geweld gevoerd, wat zou ik u kunnen geven; als gij daartoe expres in mijn land wilt komen, zal ik u wel iets kunnen aanbieden, (Tjah Koebat); toeanteu Ali pang-

lima prang, goeda teu-reubang ka meusahdja, heer A. was de aanvoerder van den strijd, een vliegend paard stond voor hem gereed, (Radja Bada). Peusadja, = sadja (verb.) met versterkte beteekenis.

SADJADAH, zie soedjadah.

SADJAN, zie i.v. djan, en sa I.

SADJÖH, vast, beslist, zeker, vast-besloten; lönkasadjōhaté keuinōng njan, ik heb al besloten met die vrouw te trouwen. Zie djadjam.

SADŌ, met eene laag metaal of email bedekken, vergulden, verzilveren, emailleeren, eene laag metaal of email aanbrengen, overheen leggen; sadō-sādō, zich onder anderen mengen, zich bij anderen aansluiten; djisadō ngōn(ië)meuīh, of djisadō (ië)meuīh, hij bedekt het met verguldsel, legt er verguldsel overheen, verguldt het; dji'euboelèē djampoe-bawō, sanggeusadōngōnmeutia, zij zag dat de veeren (van den bajeuën-vogel) van verschillende kleuren waren en dat ze leken alsof ze met parelen waren belegd, (Malém Diwa); tasadō-sadō ba'gòb, sluit u maar bij anderen aan. Meusadō, met eene laag metaal of email bedekt. Seunadō, de wijze of het resultaat van het sadō, het middel ervoor; gètthat seunadō euntjiēn njòë, het verguldsel van dezen ring is zeer mooi; geupeudoë' koeroesi doem meu'atō, meuīh seunadō

(var. meusadō) iëpeureuda, er werden stoelen geplaatst en gerangschikt, stoelen, die met fijn verguldsel verguld waren, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. boekōt.

SADŌE, ook sabdoe (Arab. sjadd), naam van het verdubbelingsteeken in het Arab. schrift, verdubbeling van eene consonant; ba'banjanhana sadoe (of meusadoe) sapeuë, er is boven die (letter) ba volstrekt geen verdubbelingsteeken, die ba behoort volstrekt niet dubbel uitgesproken te worden. Meusadoe, een verdubbelingsteeken hebben; banjanhana meusadoe, die ba heeft geen verdubbelingsteeken; ra meusadoba'ba, ateuēh baréh, rabb, ra met (gevolgd door) een verdubbelingsteeken op een ba, en boven een streepje (is) rabb. Zie teuseudit.

SADOEB, zie i.v. doem, en sa I.

SADOEM, zie i.v. doem, en sa I.

SA'É I, of sa'é, ook tja'é, tja'é, en si'é, si'é, tji'é, tji'é (Mal. sja'ir, Arab. sjir), gedicht, vers, (n.l. Maleisch, of Arabisch gedicht of vers, ook wel Atjèhsch gedicht, dat eene bewerking is van een Mal. of Arab. origineel, zie vbd. i.v. hadat; de uitspraak met tj wordt inz. op Arab. gedichten of verzen toegepast); zie vbd. i.v. klèb, nalam. Meusagé, een vers, verzen reciteeren; oelama paki djimeutja'é, soeléng bansingōn bioela, de geleerden en de vromen reciteerden (Arabische en Ma-

leische) verzen, en werden geac-compagneerd met fluiten en violen, (Malém Dagang). Peusa'é, in dichtmaat samenstellen, dichten. SA'É II, of sa'é, tja'é, tja'é (Arab. sja'ir), gerst, (in hik.); la'én níba' njan gandōm ngòn sa'é, meusadjan lé ba' keureuma, verder tarwe en gerst, samen met dadelpalmen, (Diwa Akañh).

SA'É, zie sa'é I en II.

SA'ÉT, zie i.v. 'èt, en sa I.

SAGA, e.s.v. slingerplant (Mal. saga kenderi), waarvan de zaden (aneu' saga, weegboontjes), die steenhard en blinkend rood zijn met eene zwarte plek om den navel, gebruikt worden voor het wegen van goud (1 saga-boontje = $\frac{1}{24}$ manjam), of, fijngestampt, met het goudsoldeersel worden vermengd, en waarvan de bladeren (ōn saga) als geneesmiddel tegen hoest, en als ingrediënt van de kandji ōn kajèë (zie i.v. kandji) worden gebezigd; awé saga, zie i.v. awé.

SAGAJ, geheel, gansch, alle, volstrekt, absoluut; (doem) sagaj bé, overal, (op) alle plaatsen, alle streken, (zie vbd. i.v. bé I, boenjòë, djab I, randè, randòm, reuba, reunteuët); njankeu sagaj, dat is alles, daar is het mee uit, dat is het alleen; bè' tadja' sagaj-sagaj, ge moet volstrekt niet gaan; zie verder vbd. i.v. 'amaj, dōn, inseuëh, leukang, meunapa'at rampòt, randòm, reunoëë.

SAGANG, tegenhouden, weerhouden, weren, afweren, weerstaan; tegenhouding, enz.; „b è'k e u, pò ma, tabōh sagang, meudja' lam prang bè' tasangga"; „pakri boe, aneu', han koesagang, hana reumbang meutoka bandja'', „houd mij niet tegen, moeder, om ten strijde te trekken, verbied het mij niet"; „hoe zou ik u, mijn zoon, niet tegenhouden, (wat gij u voorneemt) is niet goed, is verkeerd, (Pòtjoet Mochamat); Talé b Djamiah hana sòësagang, rajasa'tian hana sòësangga, niemand was in staat T. Dj. te weerstaan, zij bezat eene groote wondermacht, niemand kon het tegen haar opnemen, (Djoe-han Meusapi); nanggròë Meulabōh kaneusagang, teubèë ngòn pisang kangeubridjiba, hij hield (het verkeer met) M. tegen en stond niet toe, dat men er suikerriet en pisang bracht, (Prang Meuké'); zie verder vbd. i.v. klób, koemang, linteuëng, oegòh. Meusagang, tegengehouden, weerhouden, enz.; zie vbd. i.v. dagang. Peusagang, laten sagang, of sagang met versterkte beteekenis. Vgl. soegang.

SAGÈÈ, sago, merg van inz. den sagopalm, zetmeel van knolgewassen; sagèë djō', merg van den arènpalm; sagèë meureuja, merg van den sago-palm, sago; sagèë (bòh) oebi, zetmeel van cassave-knol-

len; sagèë breunè, of breunè sagèë, paarsago; sagèë reungkan, sago in ovaalvormige pakjes; sagèë tampéng, sago in cylindervormige pakjes; ba' sagèë, zie i.v. meureuja; ië boe (of gew. samengetrokken tot) i boe sagèë, sago gekookt met suiker en santan.

SAGHI, of sari (Arab. *ṣaḡhīr*), klein, minderjarig, (in geschr.); zie vbd. i.v. kabi.

SAGÖB, nevel, mist, damp; dji-beudöih dhōj djipōngōn abèë, hana lagèë seupōt déah; sang goerana boeleuën reudèë, na sang lagèë sagōb Seula-waīh, stofwolken stegen op (door het gevecht van den olifant met den neushoorn) en vloegen opwaarts, zoodat het in het bedehuis (waar de dieren zich bevonden) erg donker werd, de maan als door eene eclips verduisterd raakte, en de stofwolken op de nevelen om den S. geleken, (Plandō' Kantjé). Meusagōb, beneveld, verduisterd, bedekt, bewolkt, met nevels, nevelachtig, mistig; oeròë njòë meusagōb that, het is vandaag erg mistig; awajsoebōh prang djipeudja', meusa'sa' ra'jat meula'sa; meusagōb blang padang seupōt, ban la'ōt Anta Beuranta, van den ochtend af voerden zij strijd en de tienduizenden lieden verdrongen elkan- der; het veld was met stofwolken bedekt, de vlakte was donker ge-

lijk de zee van A. B., (Indra Bangsawan).

SAGÒÈ, punt, spits, hoek, kant, zijde, afdeeling, groep, streek, gewest, dorp; (verb.) in beslag nemen (inz. gezegd van rijstvel- den door een oelëebalang wegens fictieve vergrijpen, ook van an- dere zaken), zich toeëigenen, zich meester maken van; lhèë sa- gòë Atjèh, de drie zijden of hoeken, de drie gewesten van Atjèh, (zie i.v. Atjèh, en pang- lima); panglima sagòë, zie i.v. panglima; Atjèh ngōn Pidië oereuëng peuët sagòë, Pangoelèë Meunaròë toean bénta- ra, A. en P., de lieden van „de vier hoeken”, (i.e. gewesten, n.l. Pidië), P. M. de heer béntara, (Pòtjoet Moehamat; zie ook vbd. i.v. reumbang); peuët sa- gòë, vierhoekig, vierhoek; peu- ët sagòë timang, of ti- mang peuët sagòë, vier- kantig, vierkant; peuët sa- gòë gampōng, de vier hoe- ken van het dorp, i.e. het geheele dorp; meunasah, teung- koe sagòë, dorpsbedehuis, dorpsteungkoe, (zie i.v. me- nasah, en vbd. i.v. salé-ala); areuta neujoëë tjò' roemòh neujoëë tōt, sòëhanikōtsabdaradja; ada' peutoea njang mat sagòë, neubōh geunan- tòë la'én njang moeda, laat de goederen weghalen en de huizen verbranden van wie het vorsteljk bevel niet wil gehoor- samen; is het een hoofd, dat over een gewest gezag voert, dan moet

gij hem door een jonger lid van zijne familie vervangen, (Dioe Plinggam); kro e se u m a n g a t, a d ò è u ò h a t é, b è' A l a h b r i k a m ò è p e u h a m b a; k o e n i è t g a t a l a p a n s a g ò è, n a s ò è g a n t ò è m a t n e u r a t j a, h e i l u, m i j n g e l i e f d e j o n g e r e b r o e d e r, A l l a h v e r h o e d e d a t i k u t o t d i e n a a r z o u m a k e n; i k b e s c h o u w u a l s (e e n d o l k m e t e e n) a c h t k a n t i g (g e v e s t, i. e. a l s e e n z e l d z a a m e n k o s t b a a r e r f s t u k), o p d a t e r i e m a n d z a l z i j n, d i e m i j i n d e h e e r s c h a p p i j z a l o p v o l g e n, (P ò d i A m a t); (z i e v e r d e r v b d. i. v. b o e n g ò n g, l a t a, m a n ò è, m e u d é h, m e u n a d j a t, o e è h, p e u n j o e r ò n g, p i p è t, p o e s a, s a m p ò h); o e m ò n g n g ò n l a m p ò i h, d a l é m, n e u p o e b l ò è, b l a n d j a a d ò è d j i k e u m e u n g b o e n g k a, — o e m ò n g n g ò n l a m p ò i h h a n k o e d j e u è t p o e b l ò è, k o e t a k ò t g e u s a g ò è l é p e u t o e a, — n e u t j ò m b a' t e u' ò t s e u m b a h b a' g a k i, a s a j b a' g e u b r i a r e u t a b a' g a t a, v e r k o o p, b r o e d e r, r i j s t v e l d e n t u i n, t o t r e i s g e l d v o o r u w b r o e r t j e, d a t v e r t r e k k e n w i l, — r i j s t v e l d e n t u i n d u r f i k n i e t v e r k o o p e n, i k v r e e s, d a t h e t h o o f d z e d a n z i c h z a l t o e è e i g e n e n, — k u s h e m o p d e k n i e, m a a k e e n s e u m b a h b i j z i j n e v o e t e n, o p d a t h i j t e n m i n s t e h e t g e l d a a n u g e v e, (g e s p r e k - k i s a h u i t d e n r a t é b s a d a t i); m e u n g l ò n s i d r ò è l h è è s e u n n e u r a m p a i h, l h e u è h m a t é e u m b a h b a p a h a m b a; r a' j a t

g o e n d a h n j a n d i n a n g - g r ò è, k a j é m n e u s a g ò è h a n a r e u d a, m i j a l l e e n h e e f t h i j d r i e m a a l b e r o o f d, n a d a t m i j n v a d e r i s g e s t o r v e n; d e m e n s c h e n i n h e t l a n d z i j n z e e r b e d r o e f d, v a a k, z o n d e r o p h o u d e n n e e m t h i j w a t v a n h e n i n b e s l a g, (M e u d e u h a'). M e u s a g ò è, m e t e e n p u n t e n z., h o e k i g, k a n t i g; i n b e s l a g g e n o m e n. P e u s a g ò è, m e t e e n p u n t e n z. m a k e n, h o e k i g, k a n t i g m a k e n.

SAGŌN, of se u s a g ō n, e. s. v. l e k k e r n i j, b e s t a a n d e u i t e e n d r o o g g e b a k k e n m e n g s e l v a n r i j s t e m e e l, g e r a s p t e n k l a p p e r e n s u i k e r, g e w. g e d a a n e n v e r k o e c h t i n p a p i e r e n k o k e r t j e s.

SAH (Arab. *ṣāḥḥ*), w e t t e l i j k (v o l g e n s d e M o h. W e t), v a n k r a c h t, w e t t i g, g e l d i g, a u t h e n t i e k, e c h t, w a a r, w a a r a c h t i g, w e r k e l i j k, j u i s t, s t e l l i g, d e u g d e l i j k, o p g a a n d e, a f d o e n d e, d e f i n i t i e f, v o o r g o e d; h a n a s a h s e u m a j a n g, d e s e u m a j a n g i s n i e t g e l d i g; t a n d a t a n g a n s a h, e e n e h a n d t e e k e n i n g, d i e e c h t (n i e t v a l s c h) i s; k a g e u b r i s a h k e u l ò n, h i j h e e f t h e t m i j d e f i n i t i e f g e g e v e n; z i e v e r d e r v b d. i. v. *h ò n g* I I I, *i l a h*, *j a t*, *k o e t i k a*, *m a m e u n g* I I, *m e u n a p a' a t*, *m e u r e u r o e j*, *m o e k a l a i h*, *r a m p h e u è*, *r a n g k a b*, *r a s o e a t*, *r e u s a m*, *r i*, *s a l a h*, *s a l é*. P e u s a h, w e t t i g, g e l d i g e n z. m a k e n o f v e r k l a r e n, a l s w e t t i g e n z. b e s c h o u w e n, v e r i f i e e r e n, d e w e t t i g d e i d, d e g e l d i g h e i d e n z. o n d e r z o e k e n, i n o r d e m a k e n, h e r -

stellen; peusah pantjoeri, zie i.v. pantjoeri; beukit njò meunan ban kapeugah, dja' kapeusah kapeunjata, als het is zooals gij zegt, ga het dan verifieeren en vaststellen, (Tjah Koebat); pat njang koereuëng beutata mah, beutapeusah doemna gata, waar er (in deze hikajat) iets ontbreekt, voegt het er bij, maakt het in orde, gij allen (die de hikajat leest), (Noeboeët Nabi). Vgl. sahèh, sihat.

SAH, zie saih.

SAH-SÖH, zie sōh-sah.

SAHBANDA, zie sabanda.

SAHBAT, ook sabat (Arab. ḡāḡib), vriend, makker, gezel, metgezel; sahbat Nabi, de gezellen van den Profeet, (zie ook vbd. i.v. mama, peuët); Si Poelan ka djeuët keu sahbat ngòn lōn, N. N. is met mij bevriend geworden; ngòn tōj raja toengkat, ngòn kōj raja sahbat, een stok is meer (waard) dan een huisbalk, een vriend meer dan een bloedverwant, (sprkw.); sabab ka teuka sahbat seuboet, até njang tjoet djindōē ka raja, doordat zijn vertrouwde vriend gekomen was, was zijn mismoeidige hart blijde geworden, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. gantōē, leuma', poepò. Meusahbat, bevriend zijn, vriendschap sluiten met (ngòn); zie vbd. i.v. aman, nisa, patè.

SAHDA, zie sada.

SAHDAN, zie tjahdan.

SAHDAT, zie tjahdat.

SAHDJA, zie sadja.

SAHÉB (Arab. ḡāḡib), metgezel, vriend, heer, eigenaar; komt gew. alleen in hik. voor in uitdrukkingen als sahibōj of sahibōn hikajat (Arab. ḡāḡib al-hikâjah), of sahibōj, sahibōn kisah (Arab. ḡāḡib al-qicḡah), de eigenaar i.e. de samensteller van het verhaal, de verteller, de auteur; meunan kata sahibōj kisah, teutapi Alahthèë sibeuna, aldus vertelt de verteller, maar Allah weet de waarheid, (Meudeuha'); zie verder i.v. meurah.

SAHÈH (Arab. ḡāḡib), wettig, geldig, echt, waar, juist, vaststaand, stellig; ka sahèh Si Poelan ka maté, het staat vast, dat N. N. gestorven is; prangnjōē, hajpò, beuna sahèh, hana rōt wèh, wahè adōē; hadih Nabi oelōn peusahèh, hana rōt wèh, wahé adōē, deze oorlog, heeren, is waarlijk wettig (i.e. is waarlijk een heilige oorlog volgens de Wet), er is geen weg, broeders, om er aan te ontkomen; ik heb de traditie van den Profeet nagegaan, (of ik heb het aangetoond aan de hand van de traditie van den Profeet), er is geen weg, broeders, om er aan te ontkomen, (Prang sabi); ta moepakat doem beusabèh, Blang Pasèh tadja' toeëng koeta, maakt eene vaste afspraak om de vesting te

Bl. P. te gaan veroveren, (Radja Bada); kamòë djeu'òh boekòn lé sahèh, sidéh di Atjèh Poelò Roedja, wij komen van werkelijk erg ver, van Atjèh ginds op Sumatra, (Malém Dagang, var.: kamòë, boedjang, sidéh di Atjèh, nama sahèh di Poelò Roedja, wij komen, bode, van A., dat is de ware naam (van ons land) op Sumatra); zie verder vbd. i.v. pasèh. Peusahèh, wettig, geldig, enz. maken, achten of verklaren, vaststellen, verifiëren, nagaan, onderzoeken; tapeusahèhkeunjòë, tabriatawa han, stel het eens vast, geef je dit of niet; tadja' kalòn ba' oereu-ëng Atjèh, tapeusahèh radja Goeha; meungnjò aneukoe ka lam ranté, boedjang tawòélé keunòë sigra, ga onder de Atjèhers kijken en onderzoeken of het juist is, dat de vorst van G. daar is; als mijn zoon (de vorst van G.) inderdaad in boeien geslagen is, kom dan, bode, gauw hier terug, (Malém Dagang). Vgl. sah, sihat.

SAHIBŌJ, zie i.v. sahéb.

SAHIBŌN, zie i.v. sahéb.

SAHJA, of saja (Mal. sahaja, saja, uit Skrt. sahâya, vriend, helper), slaaf, dienaar, (in geschr.); zie vbd. i.v. sa'.

SAHNEUT, zie saneub.

SAHŌ, zie i.v. hò, en sa I.

SAHRA, zie sarah III.

SA'I, (thuis) hokken (b.v. uit schaamte, van een jonggehuwde),

hokvast, huiselijk zijn; djih ka djisa'i di roemòh, hij hokt thuis, hij is huiselijk geworden.

SA'I (Arab sa'j), het loopen tusschen de heiligdommen Cafâ en Marwah te Mekka, behoorende tot de ceremoniën van den haddj; geudja' diarah koeboe Nabi, tawaïh sa'i hadji 'òmeurah, laten ze ter bedevaart gaan naar het graf van den Profeet en de omgangen om de Ka'bah, den loop tusschen Cafâ en Marwah, den haddj en de 'oemrah verrichten, (Plan-dō' Kantjé).

SAIH, ook sah, fluisteren, in-, toefluisteren; zie vbd. i.v. goe-soeë', lambat, peuë. Meusaïh, gefluisterd, in-, toegefluis-terd; de handeling saïh verrichten; meusaïh (-saïh), onder elkander fluisteren, elkan-der iets in-, toefluisteren; sa-bab koesië gloenjoëng siblah, ba' djimeusaïh doempœuë haba; djingò narit ngòn geuloenjoe-ëng, reudjang ma'loem barang pinta, ik heb gelast één oor van hem af te snijden, omdat het daar is geweest, dat men hem allerlei toefluisterde; met zijne ooren hoorde hij de woorden van anderen aan en hij begreep snel wat men (van hem, den koppelaar) verlangde, (Noen Parisi). Peusaïh, laten saïh, of saïh met versterkte beteeke-nis.

SAJ I, aanvullen, dicht of dicht-er maken (van tusschenruimten, inz. tusschen padihalmen, waar te dun

is gezaaid of halmen zijn dood gegaan), bijstoppen, bijvullen, dichten; *saj padé*, padi bijplanten (waar b.v. te dun is gezaaid); *njòë pat loeaïh-loeaïh*, *pakòn hana kasaj*, hier staan ze (de padihalmen) wijd uit elkaar, waarom vul je de ruimten niet aan; *tajoeë peuteugòh soeda patjang*, *ba' njang djarang dji-saj rata*, laat de palissaden en voetangels hechter maken en overal aanvullen, waar ze wijd uit elkaar staan, (Meudeuha'). *Meusaj*, aangevuld, dicht of dichter gemaakt, bijgeplant, gedicht, bijgestopt, bijgevuld; de handeling *saj* verrichten. *Seumeusaj*, de handeling *saj* verrichten. *Seuneusaj*, of *neusaj*, de wijze of het resultaat van het *saj*, hetgeen gebruikt wordt om te *saj*, aanvulling, aanvulsel. Vgl. *sòj*.

SAJ II (Perz. *sjâl*), sjaal, eene fijne soort doek, (meer in hik.); *saj béseumi*, zie i.v. *béseumi* II; *ikat keu'iëng meuseuleupò*, *seureuban djidjò' saj Banggala*, men gaf hem een gebloemden gordelband, en als tulband een Bengaalsche *saj*, (Banta Beuransah); *djeunèh saj bannìngòn saj kaseumi*, *kan sòë toekri indah roepa*, allerlei soorten s.b., en s.k.-doeken, die onbeschrijfelijk schoon waren, (Noeboeët Nabi); *djitòb tangkoelò' saj Meulajoe*, *mirahdji hoemisé keusoemba*, hij sloeg zich

als hoofddoek om het hoofd een Maleische *saj*, waarvan de roode kleur vlamde als *keusoemba*, (Prang Meuké').

SAJA I, e.s.v. plant met geneeskrachtigen wortel, (Mal. *boeng-lai*).

SAJA II, zie *sahja*.

SAJA', Toenòngsch voor *aja'* (zeef, zeven), zie aldaar.

SAJAB, in plakken snijden, (van b.v. vleesch, mangga); eene plak afsnijden (van b.v. vleesch van het lichaam van een veroordeelde, oudtijds één der prerogatieven van den soeltan van Atjèh). *Meusajab*, in plakken gesneden, afgesneden (van eene plak); de handeling *sajab* verrichten; *bè' meusajab djaròë-keuh*, zorg, dat je (bij het afsnijden van plakjes mangga b.v.) niet in je hand snijdt, (eig. vleesch van je hand afsnijdt). *Teusajab*, in plakken gesneden, (bij ongeluk) afgesneden; *bè' kasië njan, teusajab djaròë*, snijd dat niet in plakjes, je snijdt je in de hand. Vgl. *lajang* II.

SAJANG, medelijden, deernis, medegevoel, genegenheid, liefde; medelijden enz. hebben, begaan zijn met, genegen zijn, iets jammer vinden; medelijdend, jammer!, (ook) jammerlijk, zielig, deerniswekkend, beklagenswaardig; zie vbd. o.a. i.v. *boekòn*, *koelòm*, *loempang*, *mara*, *mita*, *oèrè*, *peudeundang*, *peungila*, *pinggang*, *rò'*, *roemadja*, *roengkhe*, *sambé*. *Peusajang*, = *sajang* (verb.) met versterkte

beteekenis; zie vbd. i.v. dalèh. Seunajang, het medelijden enz. hebben, de wijze, de uiting ervan.

SAJÉN, ook sèn (Eng. sign), teeken; teekenen; tanda sa-jén, handteekening.

SAJÉNG, gelijktijdig (afvaren, rijden, loopen), gelijk op, naast elkander, op eene rij (varen enz.); (ook) concurrerend, wedijverend; geutanjòë ba' sa-jéng, laten we gelijktijdig (afvaren b.v.), (of) gelijk op gaan. Meusajéng, gelijktijdig afvaren enz., gelijk op, naast elkander, op eene rij varen, rijden, gaan, met elkander concurreren, wedijveren; prahō njan dji-meusajéng, die prauwen varen gelijk op. Peusajéng, laten meusajéng; tapeusajéng ngòn prahō lōn, sòëladjoe, laat (uwe prauw) met de mijne gelijktijdig afvaren, welke gaat sneller.

SAJÉT (Arab. sajjid), titel van mannelijke afstammelingen in de mannelijke lijn van Mohammads kleinzoon Hoesein, een zoodanige afstamming van den Profeet; zie i.v. habib, en zie di II, wandi.

SAJEUEB, vleugel, vlerk, wiek, (bij vergelijking) wat daarop gelijk, zooals de zwemvin van een visch, de vleugels van een spinnewiel, het schepvormige uitsteeksel van zekere soort ploegschaar, het horizontale hout van een vlieger, enz.; badjèë sajeuëb seumantōng, zie i.v. badjèë; sajeuëb djeureukha, zie i.v. djeureukha;

talòë, toelœuëng sajeuëb, zie i.v. glajang; zie verder vbd. o.a. i.v. keupa' II, keupō. Meusajeuëb, een vleugel, vleugels enz. hebben, gevleugeld; langaj meusajeuëb, zie i.v. langaj; badjèë meusajeuëb-sajeuëb, een baadje met wijde mouwen.

SAJŌB (Mal. sajoep), door den verre afstand onduidelijk voor gehoor of gezicht; oedjeuën piteukarinté'-rinté' srōt, taga pi sajōb boenjòë soeara, er viel een fijne regen neer en dondergerommel liet zich in de verte onduidelijk hooren, (Tjah Koebat).

SAJŌNG I, in schuine richting slaan, houwen, snijden; schuin in schuine richting, (van een slag enz.); pakōn sajōng kasië idjanjòë, waarom heb je dit kleed schuin gesneden; pōh sajōng, in schuine richting slaan, (b.v. met een tol); ta' sajōng, in schuine richting houwen, (zie vbd. i.v. rantjōng); (zie verder vbd. i.v. kalèh, lawa); sajōng-meusajōng, op elkander in schuine richting slaan, houwen, (in hik.); teumadjimeuta' deungōn peudeuëng, sajōng-meusajōng hana reuda, daarop hieuwen zij op elkander met een zwaard, zonder ophouden sloegen zij op elkander in schuine richting, (Diwa Aka-ih). Meusajōng, in schuine richting geslagen, gehouwen, gesneden; de handeling sajōng

verrichten, *sajōng* met meerv. subject, elkander *sajōng*. Vgl. *sirōng*.

SAJONG II, bij zeewater, dat men bij de bereiding van zout aan het uitkoken is, telkens, als het wat verminderd is, wat zoetwater bijvoegen om fijn zout te verkrijgen; *kasajōng lōm*, doe er weer wat zoetwater bij. *Meusajōng*, bijgevoegd (van zoetwater bij zeewater bij den zoutaanmaak), aangelengd (van het zeewater).

SAKA (Perz. *sjakar*), suiker; *saka djō'*, arënsuiker; *saka batèë*, ook *saka nabeuët*, kandijsuiker; *saka meusri*, of *saka poetéh*, fijne, witte suiker; *ië saka*, suikerwater, gew. met citroensap (sap van den *bòh koejoeën*); *timòn saka*, zie i.v. *timòn*. *Meusaka*, suiker hebben; gesuikerd; *djibri ranoeb ngòn makanan*, *sikeulian bië'* *meusaka*, hij geeft sirih en eterij en allerlei soort zoetigheden, (Prang *sabi*); zie verder vbd. i.v. *meuseukōt*. *Peusaka*, van suiker voorzien, suiker doen in, op, bij, suikeren; *tapeusaka peunadjōh njòë ba' manèh*, doe in dit gebak suiker, dat het zoet wordt; zie verder vbd. i.v. *eumpiëng*. Vgl. *goela*.

SAKAJ, slaan, kloppen (met iets hards op iets hards), afrossen, afranselen; *geusakaj ngòn tjō'ma batèë*, *beukah oelèë ka djeuët doea*, zij werden met eene steenen knots geslagen, zoodat hun hoofd in

tweeen brak, (Tambéh toedjōh *blāih*); *èleumèë batjoet kansapeuë djeuët*, *oepama pheuët toempōj mata*; *that geusakaj beukah oelèë*, *ada' kreuëh kajèë patah mata*, kennis heeft hij (de afschrijver van dit geschrift) in geringe mate, waardoor hij niets kent, hij is te vergelijken met een stompen beitel; slaat men er te hard op, dan gaat het heft stuk, en als het hout hard is, breekt ook het ijzer, (*Pòtjoet Mochamat*); *sòë hana kheun seumah lōn-toean*, *ateuëh oereuëng njan keunòng deunda*; *djih geusakaj areuta geurampaïh*, *meung kòn seumah saleuëm djiba*, wie niet (tegen hem) zeide: s.l.t. (i.e. hem niet op eerbiedige wijze aansprak), werd beboet; de persoon zelf werd afgerost en zijne goederen werden in beslag genomen, indien hij hem niet eerbiedig groette, (*Noen Parisi*). *Meu*, of *teusakaj*, geslagen, afgerost. *Seumakaj*, de handeling *sakaj* verrichten, een pak slaag geven. *Seunakaj*, de wijze van het *sakaj*, het slaan, enz., slag, (ook) werktuig om er een slag mee te geven, hamer.

SAKAN, zie *seukan*.

SAKAT, betooveren; betoovering, (meest gebezigd in de uitdrukking:) *poelang sakat*, zie i.v. *poelang*.

SAKÉT, smartelijke gewaarwording, ziekte, krankheid, kwaal, ongesteldheid, pijn, wee, barens-

weeën, kwelling, smart, krenking, leed, kommer, zwaarigheid, moeilijkheid, moeite; eene smartelijke gewaarwording voelende, ziek, krank, ongesteld, pijn, de weeën enz. hebbende, in de kraam liggende, (ook) pijn veroorzakende, pijnlijk, verdrietend, kwetsend, grievend, moeite, moeilijkheid gevende, moeilijk; sakét boengòng kajèë, sakét pò ni, sakét pò djròh, sakét gèt, euphemistische aanduidingen van de pokziekte, (zie i.v. plawa); sakét dròë, zie i.v. peunjakét; sakét oelèë, hoofdpijn, (of) hoofdpijn hebbende; sakét até, hartzeer, krenking, (of) hartzeer hebbende, gekrenkt, gegriefd, vergramd, spijtig, wrokkig, (zie vbd. i.v. até (sprkw.), lagòë (sprkw.), lahé, madoe II, oendi, oepat I, patròë, pitjèt, poenjië, roehé); sakét è' sakét 'ië', zie i.v. è'; habéh narit dalam soerat, sakét mangat neupoebida; njang sakét hana neupengah, njang indah doem neutjalitra, al de woorden in den brief (legde hij uit), daarbij echter onderscheid makende tussehen wat aangenaam en wat onaangenaam was; het onaangename zeide hij niet, het mooie vertelde hij geheel, (Pòtjoet Moehamat); keuradjeuën di dōnja oebah oebah, meudjan soesah meudjan soeka; meudjan sakét meudjan mangat, meudjannè'mat meudjan bala, het koningschap op aarde

is aan wisselingen onderhevig, het geeft soms zorgen, soms vreugde, soms smartelijke, soms aangename ervaringen, soms genot, soms rampen, (Meudeuha'); zie verder sakét mangat i.v. mangat en vbd. ook i.v. adaj, njeum, rasa I; deungòn sakét, met pijn, met dwang, met geweld, kwaadschiks, (zie vbd. i.v. djan, rigét); zie verder vbd. van sakét o.a. i.v. awōih, ba II, dalèh, djan, goesoeë', keunòng, pajah, pansieë, poetra, rabét, roengga I. Meusakét, in moeilijkheid, in nood verkeerende, het moeilijk, zwaar hebbende, (ook) in moeilijkheid, in nood brengende, moeilijkheden, onaangenaamheden gevende, moeite, last veroorzakende, moeilijk, lastig, bezwaarlijk, (ook) zeldzaam, schaarsch, moeilijk te krijgen of te vinden; (verder) het zich of elkander moeilijk, onaangenaam maken; geutanjòë keudròë-dròë bè' tameusakét, laten we het elkander niet onaangenaam maken; ngòn makanan that meusakét, kamòë talét bidjèh mata, en voedsel is (hier in de vesting) moeilijk te krijgen, doordat gij, mijn lieveling, ons belegert, (Pòtjoet Moehamat); ba' sabòh boekét oe ba' sabòh boekét, rèt meusakét lam oeteuën raja, (zij gingen) van den eenen berg naar den anderen, langs moeilijke wegen door groote wouden, (Tjah Koebat); tajoeë dja' bantoe

njan Tjah Koebat, prang meusakét ngòn Boelia'-indra, laat (hen) Tj. K. helpen, hij heeft een zwaren strijd met B., (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. binòë, djra I, karat, manja'pajét, peungapét. Peusakét, sakét maken, ziek maken, pijn doen, pijnigen, kwellen, enz.; peusakét dròë, zich sakét houden; peusakétaté gòb, iem. grieven; ladôm, e teungkoe, djipeusakét dròë, na reudjang djipoewòë oe-ba' koeta, sommigen (onder de soldaten), o teungkoe, hielden zich ziek, opdat zij gauw naar de vesting teruggebracht zouden worden, (Prang Gômpeuni); datō' inòng peusakét dròë, éh teupipòë ba' tika toeha; aneu' manja' djipoe-manòë kakeu djimòë meukoea-koea, de vrouw van den datō' deed alsof zij in de kraam moest en legde zich ineengekrompen op eene oude mat neer; zij baadde (vervolgens) het (gevonden) kind, dat toen schreeuwde, (Malém Diwa). Seunakét, het sakét zijn, de soort van ziekte enz., de wijze van kwellen enz., het pijnlijke, moeilijke, grievende; seunakét njòë sihé hoebatan, niba'njan adòë Boera'sa, deze ziekte is door tooverij veroorzaakt door de jongere zuster van (den gedooden) B., (Indra Banggsawan); zie verder vbd. i.v. mangat. Keusakétan, (Mal. kesakitan), door ziekte

enz. getroffen, ziekte enz., (meer in hik.); neutakòt maté lam tangan Djiran, keusakétan djipeusé'sa, hij was bang om in de macht van Dj. te sterven, die hem (vreesde hij) smartelijke folteringën zou doen ondergaan, (Meudeuha'). Zie peunjakét.

SAKEUË, iets opzettelijk, in weerwil van b.v. een verbod, tegen beter weten in, toch doen; opzettelijk, in weerwil van alles, toch; Si Poelan boeët barangapeuë djisakeuë-sakeuë, N. N. doet alles opzettelijk; paléh sakeuë, ongelukkig in weerwil van alles, tot ongeluk voorbestemd, (zie vbd. i.v. paléh). Peusakeuë, = sakeuë (verb.) met versterkte betekenis; boebèë boebeuë, makén takheun makén djipeusakeuë, eene fuik, een verdroogd klapperblad, hoe meer men hem vermaant, des te opzettelijker doet hij het, (de eerste twee woorden alleen voor het rijm); habéh blang djitamòng djoeròng, djeuëb-djeuëb gampòng meurabaraba; ba' masanjan djipeusakeuë, ada' weuë keubeuë pi djirila, na de velden gingen zij de dorpspaden in, door alle dorpen zwerven zij rond; in dien tijd namen zij met elke soort onderdak genoegen, al ware het ook een buffelstal, (Prang Gômpeuni). Zie keuë, kò I.

SAKI (Skr. sakhi, vriend, genoot), aanduiding van de 1ste persoon, gew. als bepaling van

een persoonlijk voornaamwoord en meest gevolgd door *njang hina*, z.v.a. uw dienaar, (in hik. en plechtige spreektaal); *ampōn toeankoe meuribèë ampōn, njòë pat oelōn saki njang hina*, vergeving, heer, duizendmaal vergeving, hier ben ik, uw onderdanige dienaar, (Malém Dagang).

SAKIA, e.s.v. vlechtwerk van klapperblad, dat als onderlegger wordt gebruikt, ook als mand door de aan beide kanten van de hoofdnerf gevlochten bladvinen bijeen te naaien; wordt ook *seutia* genoemd.

SAKŌN, zie i.v. *kōn* II, en *sa* I.

SAKRI, zie i.v. *kri*, en *sa* I, en vbd. ook i.v. *oendi*.

SALA, e.s.v. den of spar, die in de Bovenlanden voorkomt; het hars houdende hout wordt, in stukken gehakt, voor verlichting, bij wijze van fakkel gebruikt; *sala djeulatang*, eene uitheemsche sala-soort, waarvan het hout voor masten van vaartuigen en kisten wordt gebruikt; zie verder vbd. i.v. *koeëb*.

SALAH, fout, feil, vergissing, dwaling, onjuistheid, verkeerdheid, verkeerde, slechte handeling, mislag, misdaad, kwaad, zonde, schuld, beschuldiging, veroordeeling, straf, inz. geldstraf, boete; eene fout enz. begaande of begaan hebbende, beschuldigd, veroordeeld, gestraft, beboet, fout (adj.), verkeerd, onjuist, mis, slecht, zondig, schuldig; ook, doch meer in hik., = *peusalah*; *han peuë salah*, er is niets verkeers in, er is niets

tegen, er is geen bezwaar, het is niets, (vaak gebruikt als stopwoord); „*pakri boe haba waki meutoeah, teungkoe siah keunòë teuka*”; „*éntja Alah, teungkoe, han peuë salah, teungkoe pakèh trōih keunòë teuka*”, „heil u, heer gemachtigde, wat voor bericht (brengt gij), komt de schriftgeleerde hier”; „zoo God wil, teungkoe, er is geen bezwaar, de wetgeleerde zal hier komen”, (Pòtjoet Mochamat; zie verder vbd. i.v. *bah*); *keunòng salah*, veroordeeld, gestraft, beboet, (zie vbd. i.v. *boengkaj*); *oereuëng salah*, iem., die iets misdreven heeft, gestrafte; *Toeansalah nama*, de heilige, wiens naam verkeerd is, (aanduiding van een heilig graf aan den voet van een berg in Lam Pisang, dat alleen het geslachtsdeel van den heilige heet te bevatten en daarom ook genoemd wordt *Toeandi bōh*, zie i.v. *di* I); *seureuba salah*, alles verkeerd, niets is goed, dit niet goed, dat niet goed, niet wetende wat te doen, doordat men alles verkeerd vindt, (zie ook *salah seumalah*); *di dalam até seureuba salah, han bannubah di dalam dada*, in zijne overwegingen liep alles verkeerd uit, hij wist niet waartoe hij moest besluiten, (Diwa Akañh); *bōh seureuba salah*, de vrucht „alles is verkeerd”, (eene naar den vruchtnaam *bōh seureuba ra'sa* gevormde uitdrukking, waaraan

men soms ter verduidelijking toevoegt:) *ta pa djōh maté ma*, *ha n ta pa djōh maté mbah*, eet men ervan, dan sterft de moeder, eet men er niet van, dan sterft de vader; *poetròë meusé bōh seureuba salah*, *pa djōh maté ma ha n pa djōh maté mbah*, de prinses was als (had zij) de vrucht „alles is verkeerd”, die den dood van de moeder ten gevolge heeft als men ervan eet en den dood van den vader als men er niet van eet, (i.e. zij wist niet van zij doen moest), (*Poetròë Peukisōn*); *oelōnteu tamsé bōh seureuba salah*, *ha n ba n lōn bah poebitjara*; *adat ha n koedja’ keunōng péteunah*, *raja salah niba’ boenda*; *adat lōn, adé’, lōn dja’ djeunòë*, *sajang keu poetròë boeleuēn peureunama*, ik ben als (had ik) de vrucht „alles is verkeerd”, ik weet niet wat ik doen moet; als ik niet ga, dan word ik door kwaadsprekerij getroffen en laad ik eene groote schuld op mij tegenover mijne moeder; en als ik, geliefde, nu ga, dan heb ik deeris met (u) de prinses, die als de volle maan is, (*Tjintaboehan*); *salah-malah*, met vele fouten, vol fouten, wemelend van fouten, (in hik.); *salah-malah karang-marōt, bè’ tatja-rōt lōn, tjèédara*, (indien de verzen) vol fouten en gebreken zijn, geef dan niet op mij af, broeders, (*Banta Ahmat*; deze regel volgt op den eersten i.v. *antō’* geciteerden regel); *sa-*

lah(-salah)-sari, telkens anders, telkens verwisselend (van kleeren b.v.); *idja djingoej salah-salah-sari*, zij draagt telkens andere kleeren, verwisselt telkens van kleeren; *salah sidròë*, de een of ander, onverschillig wie, (zie vbd. i.v. *ri*); *ha n neusalah njang ha n patōt, that neutakōt keu Rabana*, hij veroordeelde niemand, die geen veroordeeling verdiende, (want) hij was zeer godvreezend, (*Banta Ahmat*; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. *dèesa*, en gaat vooraf aan den regel, aangehaald i.v. *peuté’ I*); *na njang dji-tangkéh na njang dji-salah*, *moebalaïh-balaïh hana reuda*, sommige (slagen) pareerden zij, andere ontweken zij, zonder ophouden sloegen zij op elkander, (*Diwa Akaïh*); *salah-salah*, ook *sala-salah*, e.s.v. prauw, (zie i.v. *prahō I*); *salah-salōh*, of *salah-malōh*, de overgang van den eenen moesson tot den anderen, de kentering, (zie ook i.v. *oelèë*), (ook) tijd van onrust, van onveiligheid, woelige tijd; *moesém salah-salōh*, id.; *angèn salah-salōh*, kenteringwinden; zie verder vbd. van *salah* i.v. *gaséh* (*sprkw.*), *idin*, *kiparat*, *kōn*, *meureuka*, *meurentat*, *meutjahadah*, *moemida*, *poentja*, *rasa I*, *reupaïh*, *riba I*, *rika*, *roedi I*, *roegòë*, *roeman I*, *sabab*, *sabét*, *salòb*, *salōran*, *sama II*. *Meusalah*, verzwikt,

verstuikt, verrekt, ontwricht; lōn ba' lōn dja' boenòë reubah meusalah gaki, toen ik zooeven liep, viel ik en verzwikte mijn voet; banggi seumeungeub meuhah-meuhah, hingga meusalah djoengka-djoengka, de opiumschuiver gaapt met wijd open mond, zoo dat de kaken uit het lid raken, (Noen Parisi). Peusalah, doen missen, ontwijken (van b.v. een slag), als eene fout aanrekenen, de schuld geven aan, in gebreke stellen, ten laste leggen, beschuldigen, in het ongelijk stellen, veroordeelen, straffen, beboeten; jōh njan djipòh lé Nilapati, Tidan Tjah loempat lé pantaìh sigra; djipeusalah pòh Nilapati, ka djipeusië niba' mara, toen gaf N. hem een slag, maar T. Tj. sprong snel weg; hij deed den slag van N. missen en ontquam aldus aan eene ramp, (Tjah Koebat); ba' hakikat boeëtan Alah, bè' neupeusalah goerèë doemna, in wezen is het Allah's werk geweest, geef er niet de schuld van aan de (vier) goerèë's, (Meudeuha'); neumita rèt neupeusalah, teuma neurampaìh doem areuta, hij zoekt (steeds) wegen om (den menschen) iets ten laste te leggen, om vervolgens hunne bezittingen in beslag te (kunnen) nemen, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. ri. Seumalah, de handeling salah verrichten, b.v. eene boete opleggen; salah (of

salōh) seumalah, dit verkeerd dat verkeerd vindende, niet wetende wat te doen, door- dat men alles verkeerd vindt, (zie ook seureuba salah); dalam até salōh seumalah, han ban neubah poebitjara, in haar binnenste was zij radeloos, zij wist niet wat zij doen moest, (Poetròë Peukisōn); neukeumiëng poeboeët salah seumalah, neutakōt salah akhé masa; han neupōeboeët neumeung iëm dròë, teuka roegdòë lòm njang raja, deed hij het, — het zou, hoe ook, naar zijne meening, verkeerd uitloopen, — dan vreesde hij achteraf verkeerd gehandeld te hebben; deed hij het niet, en hield hij zich stil, dan zou hem (vreesde hij) een nog grooter verlies treffen, (Noen Parisi). Seunalah, het salah zijn, verkeerdheid, schuld, zonde; djikeumeung peugah boeëtan mambang, djitakōt han keunòng ban njang kata; „akhé djiteumèë moewòë seunalah, geutanjòë sah teumeureuka'', om mede te deelen, dat het het werk van een mambang was, zij vreesden, dat hunne mededeeling niet goed opgenomen zou worden; „het zou dan er op uitloopen, dat de schuld op ons werd gegooïd en dat de ongenade van den vorst ons voor goed zou treffen'', (Boeda' Meuseukin); lagi saba barang seunalah, theun amarah di lam dōnja, verder betoonde hij ge-

duld voor alle verkeerdheden en bedwong hij zijn toorn, toen hij zich op aarde bevond, (Toedjōh kisah); koekarōnja ban kameuhōn, koepu'ampōniboengōnbapa; koepu'ampōn barang seu-nalah, koepu'ampōn di kah barang dēesa, (de Heer zeide:) ik schenk u waar gij om bidt, ik vergeef uwen ouders al hunne schulden, en ook u vergeef ik uwe zonden, (Toedjōh kisah). Keusalahan, (Mal. kesalahan), = salah (subst., ook adj., zie vbd. i.v. kihanah, kōn).

SALAH-MALAH, zie i.v. salah.

SALAH-MALŌH, zie i.v. salah.

SALAH-SALŌH, zie i.v. salah.

SALAH-SARI, zie i.v. salah.

SALALA, zie i.v. salé-ala.

SALAM, zie i.v. saleuēm.

SALANG I, e.s.v. bordenhanger, t.w. een van rotan, touw of ibō-ih-bladeren gevlochten mandje, voorzien van touwtjes of van een houten haak, dienende om een schotel, een pot enz. met eten in op te hangen, ten einde den inhoud tegen gedierte te beveiligen.

SALANG II, zelfs, ook, terwijl nog: zie vbd. i.v. reupaīh, rō'.

SALASALAH, zie i.v. salah.

SALASARI, ook, doch minder, sarasari, e.s.v. wilde liaan (Mal. poelasari) met welriekenden bast (koelét salasari), die tot de aweuēh peuēt plōh peuēt behoort, (verder) oude naam van Pasè; Salasarinama dilèë, tan meuteuntèë keuradjeu-ën radja; Salasari masa

dilèë, sinan peureudèë phōn agama; doedòë dji-bōh gla nanggròë Pasè, nan han meukri khabih raja; hinga datang trōih oeròë njòë nan han moepuē djibōh nama; geupeunan Pasè asaj dilèë, nama asèë djimeuroesa, S. was de oude naam, toen er nog geen koninkrijk gevestigd was; S. was oudtijds de plaats, waar het eerst de (Moh.) godsdienst (op Sumatra) wortel schoot; later gaf men er den naam P. aan, een onmogelijke, erg vieze naam, die tot nu toe gebleven is; de eraan gegeven naam P. was n.l. oorspronkelijk de naam van een hond, waarmee de men op herten jaagde, (Pò-tjoet Mochamat; het laatste slaat op eene bekende overlevering).

SALASILAH, ook saleusilah, salsilah (Arab. silsilah), ketting, onafgebroken reeks van leeraren, langs welke eene mystieke leer zich heeft voortgeplant, geestelijke geslachtsboom, lijst van koningen, geslachtslijst, (ook) reeks van gebeurtenissen, geschiedenis; (verb.) de geschiedenis van iem. of iets vertellen, in volgorde vertellen, (in hik.); „sidròë poetròë doemnan toenangan, pakri djeuēt meunan tjoeba tjalitra”; teuma dëndajang pi djipeugah, habéhsalsilah djitjalitra; „masa jōh tjoet toean poetròë, djeuēb-djeuēb nanggròë oereuēng teu ka;... „éene prinses en zooveel

verloofden, hoe is dat zoo gekomen, vertel het eens'; toen vertelde de hofjuffer de geheele geschiedenis in volgorde: „toen de prinses nog klein was, kwamen er van alle landen lieden (om haar te vragen);..., (Tjah Koebat); *bahkeu 'òhnan lōn salsilah, lōn poewòë kisah asaj moela*, laat ik tot zoover (dit stuk) vertellen, ik laat het verhaal nu tot het begin terugkeeren, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. *latipah, sampeuna. Meusalsilah*, een *salasilah* hebben; in eene reeks, in volgorde, geregeld; „*ada' njò gata aneu' soeloetan, pakòn lam oetan tadoeë' lam goeha*”; *poetròë jōh njan lōm neupeugah, meusalsilah neutjalitra*, „indien gij werkelijk een kind van een soeltan zijt, waarom woont gij dan in het bosch in eene grot”; de prinses sprak toen weer en vertelde in volgorde de gebeurtenissen, (*Poetròë Peukisōn*).

SALAT (Arab. *ḡalât*), ritueele godsdienstoefening, (zelden gebruikt, men zegt gew. *seumajang*, zie aldaar).

SALAWALĒ, ook *salō'alé* (Arab. *ḡallā'aleih*), doet de *ḡalât* over hem (den Profeet), formule, die degenen die aan een bruidegomsoptocht deelnemen in koor uitschreeuwen, eerst als antwoord op de formule „*Allahoemmâ ḡalli 'alâ sajjidinâ Moehammad*”, i.e. o Allah, doe de *ḡalât* over onzen Heer Moe-

hammad, door één der „ouderlingen” van de *gampōng* uitgeroepen, zoodra de bruidegom buiten het huis van zijne ouders treedt, en vervolgens telkens luidkeels herhaald gedurende den tocht naar het huis der bruid; (verb.) *salawalé* roepen; *djéhka djisalawalé*, daar roept men al *salawalé*, (daar komt de bruidegomsstoet aan); „*Ibat neubal hēē bōh karaih, seulawenēt pantaihlé neubatja*; „*Allahoemmâ ḡalli 'alâ sajjidinâ Moehammad, beuseulamat oereuēng doea*”; *ra'jatsen'ōt*, „*salawalé*”, *lheuēh lé beudé raja-raja*, „I. nam drie sirihdoozen mee, en sprak snel de zegenspreuk over den Profeet uit: „O Allah, doe de *ḡalât* over onzen heer M., moge het met deze twee menschen (bruidegoms) spoedig gaan”; de menigte antwoordde daarop „*salawalé*”, en tegelijk werden schoten uit groote geweren gelost, (Noen Parisi); *keusikoereuēng masaneudja' neuhōj salawalé, neuhōj saré doem rata-rata*, ten negende (behoort tot de kenmerken van den bruidegom), dat, toen gij vertrokt, gij allen te zamen *salawalé* riept, (gesprek bij het formeel vragen om den bruidegom); zie verder vbd. i.v. *lagèë. Meusawalé, salawalé* roepen; *ramè that oereuēng meusawalé*, men roept erg druk *salawalé*. Zie *salé-ala*.

SALĒ, boven een zacht vuur plaat-

sen (op b.v. eene rustbank, ook salè genoemd, van iem. met wonden om deze uit te laten drogen), boven smeulend vuur op een rekje uitdrogen, roosten, rooken, (van b.v. pisang, copra, enz.); pisang salè, geroekte pisang; Si Poelan rōttjōng oe, djinòë ka geusalè, N. N. is uit een klapperboom gevallen en wordt nu met verwarming boven vuur behandeld; peu'é' salè, op eene rustbank boven smeulend vuur plaatsen; njang roesa' geupeu'é' salè, njang maté geutanòm landja, de gewonden werden op eene rustbank boven een zacht vuur geplaatst, en de gesneuvelden werden dadelijk begraven, (Noen Parisi; zie verder vbd. i.v. rabōn I). Meusalè, zich boven een zacht vuur op eene rustbank plaatsen, verwarmen; meung kōn tameusalè tréb poeléh, als ge u niet boven vuur verwarmt, zal het lang duren voor ge geneest. Peusalè, laten salè, of salè (verb.) met versterkte beteekenis.

SALÉ' (Arab. sâlik), die den weg bewandelt, welke tot Allah voert, beoefenaar der mystiek, aanhanger eener mystieke leer; mystiek, (gew. verstaan: kettersche mystiek); oereuëng salé', aanhanger van eene (kettersche) mystieke leer, (zie i.v. aléh); èleumèë salé', (kettersche) mystiek; salé' Seunagan, Seunagansche mystiek, (berucht als kettersche mystiek door de werkzaamheid van den aldaar gevestigden, om-

streeks 50 j. geleden gestorven leeraar Habib Seunagan, die o.a. als geloofsbelijdenis geleerd zou hebben: la-élaha-élalah, habib njòë sah badan Nabi, er is geen god dan Allah, deze Habib — n.l. Habib Seunagan, en habib hier gebezigd in den zin van Gods geliefde, niet van sajét — is waarachtig het lichaam des Profeets).

SALÉ-ALA, ook saléwala, salé-alòë, luid geschreeuw, getier, rumoer, lawaai; met luid geschreeuw, enz., rumoerig, lawaai-erig, (ook) hevig, geweldig, ontzettend, (naar de formule seu-leulōh — of salala — salém wa alòjhém, eene verbastering van Arab. ǧallā 'llāhoe 'aleihi wasallam, Allah doe de ǧalât over hem en schenke hem vrede, welke formule door de deelnemers aan den trawèh-dienst in de Vastenmaand luid wordt uitgeschreeuwd in antwoord op de zegenspreuk over den Profeet, — Allahoemmâ ǧalli 'alâ sajjidina Moehammad, o Allah, doe de ǧalât over onzen Heer M. — die de voorganger na elk paar van de 10 paren rakat's, waaruit de trawèh-dienst bestaat, uitroept; of ook naar het luidruchtige salawalé-groep bij een bruidegomsopocht, zie i.v. salawalé); rimoeëng deungò haba moemeunan, djikli' jōhnjan salé-ala, toen de tijger die woorden hoorde, schreeuwde hij op ontzettende wijze, (Plandō' Kan-

tjè); saré meuteumeung soekèë adeurang, ka dji-meutjang salé-ala, toen de a deurang-groepen elkan-der ontmoetten, hakten zij op elkander op hevige wijze, (Tjah Koebat); njang na ramè baranggapat, 'òh ka tō' hat trōih ba' gantōë; boeleuën Tja'ban jōh Rameulan, ramè jōh njan salé-alôë; poeasa pi lheuëh pitrah hasé, ma teudoeë' lé meunasah sagòë, wel is het overal druk (in de dropsbedehuizen), wanneer de tijd daarvoor weer gekomen is; in de maand Tj. en in de maand R. is er veel rumoer; maar wanneer de vastenmaand voorbij, en de pitrah betaald is, dan laat men de dorpsbedehuizen weer aanstonds (leeg) staan, (Akeubarō Karim); toedjōh peutōë pantjoeri tjō', asèë mabō' salé-alôë; asèë mabō' tan soeara, pantjoeri landja poewōë peutōë, zeven kisten nam de dief weg, terwijl de hond (die ze bewaakte) hevig bedwelmd was (door het ingegeven toovermiddel); de hond was zoo bedwelmd, dat hij geen geluid kon voortbrengen, en de dief nam snel de kisten mee naar huis, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. leumbam.

SALÉ-ALÔË, zie salé-ala.

SALÈH I, wellicht, misschien, mogelijk, wel (vermoeden of onzekerheid uitdrukken), toch, toch wel (als nadruk bij eene vraag of uiting van onzekerheid), (soms te

vertalen door:) kunnen, mogen, zullen, ik weet niet, (in de spreektaal meest alèh, zie alèh II); salèh na, salèh hana, misschien (of mogelijk) is het er, misschien (mogelijk) niet; peuë salèh salah lōn, wat heb ik toch misdreven; peuë salèh riōh dipeukan, wat kan dat toch wel voor een rumoer zijn op de markt; haba lōn njōë tréb ka dja-meun, masakeuradjeuën salèh tōh nabi, dit verhaal van mij (dat ik vertel) is zeer lang geleden voorgevallen, tijdens de heerschappij van ik weet niet welken profeet, (Goemba' Meuih); zie verder vbd. o.a. i.v. beulaga II, hò, mirahpati, pèh, peunapat, pra'oën, reujeuë II, roepa.

SALÈH II (Arab. çâlih), vroom, godsdienstig, godvruchtig, deugdzzaam, rechtschapen; wordt verder als mann. persoonsnam gebezigd; peukajan poetél. lagèësalèh, njeum-njeum pakèh ba' riroepa, in het wit gekleed als een vrome, men zou, op het uiterlijk afgaande, zeggen, dat hij een schriftgeleerde was; salèh that gòb njan, teutapi hana malém, die man is erg vroom, maar hij is niet geleerd; amaj salèh, vrome werken, (zie vbd. i.v. roepa); zie verder vbd. i.v. gōseuti, malèh, peureuléng, ra'sa I. Zie salihan, salihin.

SALÉM, zie i.v. salé-ala.

SALÉN, verwisselen (van b.v. klee-

ren), het een door het ander vervangen, overdragen, schenken, ten geschenke geven, overgieten, van het eene in het andere gieten of overbrengen, over-, afschrijven, een afschrift maken van, overzetten, vertalen; (verder) geschenk, schenking, (inz. van kleederen, sieraden of wapens); *teungòh djsalén peukajan*, hij is bezig zich van kleeren te verwisselen, zich te verkleeden, (ook) kleederen te schenken; *tasalén lam tajeuën*, giet het in het vat over; *masa dilèë bandoem meuhimpôn*, *djipeuloerōnglé Djeundran Boeta*; *oelèëbalang bandoem djsalén*, *njankeu djeuët djitém toendō'* koepala, vroeger kwamen zij bijeen en de (aan een oog) blinde Generaal (i.e. Generaal v.d. Heyden) was tegenover hen zeer toegevend; hij gaf geschenken aan alle oelèëbalangs, en daarom wilden zij hun hoofd buigen, (Prang Gōmpeuni); *peukajan siseun* (of *sigò*) *salén*, ook *salén* (of *peukajan*) *siseun* (of *sigò*) *trōn*, een compleet stel kleederen, (als geschenk); *ahlōn noedjoem neubri salén*, *habéh siseun trénleungkab doemna*, aan ieder der wichelaars schonk hij een compleet stel kleederen, (Diwa Akaïh); *djibri salén meuih keurawang*, *boengakarangle hareuga*, hij schenkt kleeren met cantille-werk van goud en bloemversieringen van hoge waarde,

(Prang sabi); *keu Agaïh Peudana djiba salén*, *doea sadjan Lila Meungeureuna*; *la'én niba' njang doem sikeulian*, *peusalénan radja-radja*, hij gaf geschenken aan A. P., samen met L. M.; verder gaf hij aan alle vorsten geschenken, (Tjah Koebat); (zie verder vbd. i.v. *basahan*, *djoegi*, *leungkab*, *neuseukhah*, *oebah*, *samat*); *salénmalén*, telkens *salén*, wederkeerig *salén*, elkander een geschenk geven, (zooals b.v. bruid en bruidegom doen, zie beneden), (verder) van ouder tot kind, van geslacht tot geslacht overgegaan, erfelijk (van b.v. eene betrekking), overgeërfd, overerfelijk (van b.v. eene ziekte, zie i.v. *peunjakét*); *djitjò' sinan mè hò la'én*, *salénmalén hanareuda*, hij nam het (het snel opgroeiende *naga-jong*) van daar weg en bracht het ergens anders heen, zonder ophouden deed hij het telkens van plaats verwisselen, (Banta Ahmat); *salénmalén peutimang nanggròë*, *trōih andjinòë dinanggròë Djawa*, van geslacht tot geslacht hadden zij tot dus ver over het rijk op Java geheerscht, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. *djatbadjat*. *Meusalén*, van kleederen verwisselen, zich verkleeden, verwisseld, veranderd, overgedragen, overgegaan, overgegoten, overgezet, overgeschreven; *habéh haba peureuman Halarat*,

neujoeë penteubiët dala
 lam tjeuroega; jōh njan
 meusalén Nabi Adam,
 tinggaj peukajan dalam
 tjeuroega, toen de Heer ge-
 last had hem (Adam) uit het
 paradijs weg te laten gaan, ver-
 wisselde de profeet A. van klee-
 ren, en liet ze (zijne oorspronke-
 lijke klee ren) in het paradijs ach-
 ter, (Toedjōh kisah); Geun-
 tasoeara djitjita hé-
 keumat, habéh ra'jat oe-
 bah roepa; seekèë indra
 ka meusalén, doem me-
 la'én lakoe roepa, G.
 bracht met zijne gedachte een
 toovermiddel in werking, en het
 volk veranderde van uiterlijk;
 de indra's veranderden van
 uiterlijk en zagen er anders uit,
 (Tjah Koebat); njankeu ra-
 dja di nanggròë njan,
 ajah poetròë Phang
 djoedō radja; dilèë toe-
 an Radja Radén, djinòë
 meusalén ba' pòteu ra-
 dja; djinòë djeuët keu
 tha Meukoeta Alam, ra-
 dja djimeunan Esekanda
 Moeda; sabab meutoe-
 ka ngòn Radja Radén,
 oereuëng gèt batén teu-
 gòh seutia, dat was de vorst
 van dat land, de vader van prin-
 ses Ph., de gemalin van den vorst
 (van Atjèh); aanvankelijk was
 hij de schoonvader van R. R.,
 toen was hij het van onzen vorst;
 hij was de schoonvader geworden
 van M. A., den E. M. geheeten
 vorst, doordat deze met R. R.,
 den man van rechtschapen in-
 borst en hechte trouw, (van echt-

genoote) had verwisseld, (Ma-
 lém Dagang); meusalén-sa-
 lén, zich telkens verkleeden,
 telkens verwisseld, telkens, van
 geslacht tot geslacht overge-
 gaan, overgeërfd, (zie vbd. i.v.
 é n, n o e). P e u s a l é n,
 laten s a l é n, of s a l é n
 (verb.) met versterkte beteeke-
 nis; (ook) = salén (subst.);
 geupeusalén Panglima
 Keudah, tangkoelō' mi-
 rah idja plang roesa, hij
 schonk aan P. K. een rooden
 hoofddoek en een plang-roe-
 sa-kleed, (Pòtjoet Moehamat);
 nanggròë ngòn asòë A-
 lah peusalén, keu radja
 la'én njang peudòng a-
 gama, het land en de inwoners
 schenkt Allah dan aan een ande-
 ren vorst, die voor de handha-
 ving van den godsdienst zorgt,
 (Tadeukiratō rakidin); beugin-
 da Tjah Koebat sambōt
 ta'lém, djibri peusalén
 njang meulia, vorst Tj. K.
 nam zijne eerbetuiging aan en gaf
 hem een kostbaar geschenk,
 (Tjah Koebat). Peusalénan,
 (Mal. persalinan), = pe-
 usalén (subst.), (in hik., zie vbd.
 boven). Teusalén, verwisseld,
 overgegoten, overgezet enz.
 Seumalén, de handeling sa-
 lén verrichten. Seunalén, de
 wijze of het object, het resultaat
 van het salén, schenking, ge-
 schenk, (inz. een volledig stel
 kleederen, zooals b.v. een bruide-
 gom ze op den zevenden avond na
 het huwelijk aan zijne bruid geeft,
 welk geschenk den dag daarop
 door de bruid met eene schenking

van eveneens een volledig stel kleederen wordt beantwoord, die de bruidegom dadelijk aan moet trekken, of een wapen, dan wel een stel kleederen en een stel wapenen, gelijk door een oelèë-balang bij de aanstelling van een panglima kawōm aan dezen worden gegeven, verder ook schenking van eene geheime wetenschap); la dōm toedjōh oeròë barō lheuēh kawén, meung idja seunalén gōh lōm mala, sommigen waren pas zeven dagen getrouwd, de hem door zijne bruid geschonken kleederen waren nog niet eens verflenst, (Malém Dagang); djitjò' sabòh panah sa'tian, seunalén njan niba' radja, hij nam een wonderpijl, een geschenk van den vorst, (Dioe Plingam).

SALEUBI, zie sōleubi.

SALEUBIAH (Arab. salbijjah); sipheuēt saleubiah, zie i.v. sipheuēt.

SALEUË', naar een model of voorbeeld namaken, afbeelden, nateekenen, modeleen, (ook) gelijken op, slachten; model, patroon, vorm, afbeelding, teekening, gelijkenis, vergelijking; aneu' njan djisaleuē' roepa dròëneu, dat kind lijkt op u; roepa pidjròh thatsamlakòë, bangòn poetròë njang ka boengka; meunan bangòn keulakoean, poetròë Saleumidan saleuē' roepa, hij (het pas geboren kind) was schoon, was zeer knap van uiterlijk, en geleek op de prinses, die vertrok-

ken was; zoo zag hij er uit, hij geleek op prinses S., (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. lōt I, peuneupi, ragòë II. Meusaleuē', naar een model nagmaakt, afgebeeld, nage-teekend, gemodeleerd. Seumaleuē', de handeling saleuē' verrichten. Seunaleuē', model, voorbeeld, patroon, vorm, afbeelding, teekening, beeld, gelijkenis, vergelijking; tapeugèt banseunaleuē', bè' meu'oebah, maak het precies als het model, wijk er niet van af; seunaleuē' roepa doem binatang, doem sibarang meureugasautoea, (figuren) in den vorm van dieren, van alle mogelijke beesten, (Tjah Koebat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. pheu-ët); kheunda', toekankoe, geukeumiēng tipèë, meunan lagèë ba' lōn kira; poetròë, toekankoe, oepama leuē', meunan seunaleuē' ba' bitjara; oepama leuē' tjintra ngòn dròb teumòn, meunan bangòn ba' lōn kira, men wil u, heer, een valstrik spannen, dat is, naar ik denk, hun opzet; de prinses, heer, is, — zoo is, naar mijne meening, de gelijkenis — als de duif in eene kooi, die dient om eene andere duif te vangen, zoo is het geval, naar wat ik ervan denk, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. peuteuē'.

SALEUËM (Arab. salâm), vrede, heil, heilbede, vredewensch, heilgroet, groetenis, groet (naar de

daarbij gebruikte Arab. formule, waarin men den vorm *salam* behoudt, zie i.v. 'alòjka, en 'alòjkōm), heilbede bij de beëindiging van de *seumajang* (zie vbd. i.v. *paléng*), (ook) die heilbede uitspreken, de *seumajang* beëindigen, den heilgroet brengen; *neukheun saleuēm lōn keugòb njan*, breng mijne groeten aan hem over; *bri saleuēm*, een groet brengen; *djimoebri saleuēm*, zij begroeten elkander; *dja' moebri saleuēm ngòn gòb*, ga de menschen begroeten, (zie ook vbd. i.v. *hō-reumat*); *seumah saleuēm*, eerbiedige groet, (zie vbd. i.v. *sakaj*); *Oesoeih seumajang doea raka'at*, *seumajang hadjat neulakèè doea*; *lheuēh neusaleuēm angèn pi teudōh*, *gadōh ngòn tōhpeun meugloera*, Oe. verrichtte een *seumajang* van twee *raka'at*'s, een *seumajang* ten einde om vervulling van zijn wensch te bidden; toen hij de *seumajang* beëindigd had, was de wind bedaard en de storm met het woelen der golven verdwenen, (Nabi Oesoeih).

SALEUSILAH, zie *salasilah*.

SALÉWALA, zie *salé-ala*.

SALI, quitte, gelijk, vereffend (van b.v. eene schuld, eene zaak van weerwraak, een twist, ieder heeft b.v. al een klap gegeven), gelijk op; *boeët njan ka sali*, *bè' moepaké lé*, die zaak is (voor u beiden) al gelijk (gij zijt in die zaak al quitte), twist niet

langer; *toeka sali*, gelijk op ruilen, (zonder bijbetaling). Zie *mali I*.

SALIB, den bast of schil afnemen, aftrekken (inz. van bamboe), een stuk huid aftrekken, afscheuren, afsnijden, gedeeltelijk villen, ontvellen, openrijten; *djisalib oelèè-oelèè*, men vilde zelfs de hoofden, (zooals de *Kōmpeuni*, naar de *Atjèhers* aanvankelijk dachten, bij gevangenen deed); *kawiët djaròë kasalib djoengka*, *that tjilaka si paléh njan*, breekt zijne pooten stuk en rijt zijne kaken open, het is een ellendige beroerling, (*Plandō' Kantjé*). *Meusalib*, afgenomen, afgetrokken, enz. (van den bast, de huid). *Peusalib*, laten *salib*, of *salib* met versterkte beteekenis. *Teusalib*, = *meusalib* (meer bij ongeluk of als toestand); *oelèè lōn kateusalib batjoet ba' geutjoe-kōō'*, er is een stukje vel van mijn hoofd afgesneden, toen mijn haar werd afgeschoren.

SALIHAN, (verbogen vorm van Arab. *ṣāliḥ*), ter wille van het rijm of de maat voor *salèh*, (zie *salèh II*); *makaseuneu'ōt Meukoeta Alam*, *radja salihan adé raja*, toen antwoordde M. A., de vrome en zeer rechtvaardige vorst, (*Malém Dagan*). Zie *salihin*.

SALIHIN, (verbogen vorm van het meerv. v. Arab. *ṣāliḥ*), ter wille van het rijm of de maat voor *salèh*, (zie *salèh II*); *bit pi gasiën that salihin*, *lagi jakin ba' aga-*

ma, al was hij arm, hij was zeer vroom, en wijdde zeh geheel den godsdienst toe, (Gadjah toedjōh oelëë; zie de hierop volgende regels i.v. pawōt l); ngōn salihin até geumaséh, boeët pi that gléh tjeu moeroe hana, verder was zij vroom, had een medelijdend hart, was zuiver in hare handelingen en was niet jaloersch van karakter, (Gadjah toedjōh oelëë). Zie salihan.

SALIN, of saling, af-, wegslingeren, van zich af slingeren, met een krachtigen zwaai wegwerpen, wegsnijten; tasalin djeuë oe teungōh lhō', werp het net uit midden in de diepte; pakōn tasalin aneu' gōb, 'ōh meugoelé-goelé, waarom hebt ge eens anders kind van u afgeslingerd, dat het rondwentelt; ië pi habéh geupét neusalin, han djan tangiēng beukah doea, toen het water op was, slingerde zij het vat weg, dat zoo snel wegvloog, dat men het nauwelijks kon zien, en in tweeën brak, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. moetadarah. Meu-, of teusalin, af-, weggeslingerd, enz. Peusalin, laten salin, of salin met versterkte betekenis. Seumalin, de handeling salin verrichten. Seunalin, de wijze van het salin, het wegslingeren, enz. Zie halin.

SALING, zie salin.

SALŌ'ALĒ, zie salawalé.

SALŌB, omhulsel, omkleedsel, omwikkeling, bekleedsel, belegsels, overtrek, omslag, sloop; omhul-

len, omkleeden, omwikkelen, bekleeden, beleggen, overtrekken; salōb batēē, omhulsel van wit goed om een grafsteen, een grafsteen met wit goed omhullen, (zie i.v. poepandji); salōb bantaj, kussensloop, een kussen overtrekken; salōb bōh panāih, vlechtwerk van klapperblad, waarmede de nangkavruucht aan den boom wordt overtrokken om haar tegen beesten of bederf te beveiligen, eene nangkavruucht met zulk een vlechtwerk overtrekken; salōb djarōē, handschoen; salōb gaki, kous; salōb soerat, omslag voor brieven, enveloppe; zie verder vbd. i.v. lhōh. Meusalōb, van een omhulsel enz. voorzien, met een omhulsel enz., omhuld, omkleed, enz.; doemna peunadjōh habéh djibōt, biē' meusalōb den ngōn goela, alle mogelijke lekkernijen discht hij op, van die soorten die met suikerwerk belegd zijn, (Prang sabi); zie verder vbd. i.v. kawōih, reuntjōng. Peusalōb, laten salōb, of salōb (verb.) met versterkte betekenis. Seusalōb, = salōb (subst.), of de wijze van het salōb; zie vbd. i.v. krang.

SALŌB, ook silōb, op-, openslaan, oplichten, (van een gordijn, een kleed, dat iets bedekt of dat naar beneden hangt door het van onderen op te lichten); djiboe-ka idja salōb kloebōng, ladjoe neutōng lé Teukoe Paja; 'ōh neukalōn aneu' kamaté, neuseum-

pòm dròë lé tjōng seu-
lasa, men opende het kleed,
lichtte het dekkleed op, (waar-
mede de doode bedekt was), en
T. P. stootte zijn hoofd (tegen
den deurpost) en wierp zich op
de zitplaats boven aan de huistrap
neer, toen hij zag dat zijn zoon
dood was, (Prang Gōmpeuni);
geudja' ladjoe geumè
panjòt, teuma geusilòb
kleumboe katja; ban geu-
silòb leumah geu'eu, da-
rah mentaboe ateu'eh da-
da, snel liep hij er met eene lamp
heen, en sloeg het fijne gordijn
open; zoodra hij het gordijn open-
sloeg, zag hij, dat het bloed (van
de gedooide slang) over de borst
(van de slapende vorstin) ver-
spreid was, (Noen Parisi; hierop
volgt de regel geciteerd i.v. tam-
pang); Oesoeih silòb
peukajan ba' toebōh, hoe
seumeulōh oe adara, Oe.
lichtte zijne kleeren van zijn li-
chaam op, en een schitterende
glans steeg ten hemel, (Nabi Oe-
sueih). Meu-, of teusalòb, op-,
opengeslagen, opgelicht, (teu-
salòb meer bij ongeluk of als
toestand); salah tangkéh
prisè teusalòb, pantaïh-
lé djitòb lé Tjahdan Di-
wa; keunòng ba' dada
teumbōih oe roeëng,
djeumeuloeëng-djeu-
menloeëng boelat mata,
hij pareerde mis, zoodat zijn
schild opensloeg (en zijn lichaam
ontbloot raakte), en snel bracht
Tj. D. hem een steek toe; hij
werd in de borst getroffen en tot
in zijn rug doorboord, en gaf

spartelend den geest, (Diwa A-
kaïh). Seumalòb, de hande-
ling salòb verrichten, (verder)
e.s.v. bruiloftsceremonie, ook ta-
ré' poekát (eig. een sleepnet
aan land trekken) genoemd,
waarbij de bruidegom in de
djoerèë en de moeder der
bruid in de sramòë li-
kòt een lang kleed (idja
seumalòb), door ieder van
hen aan een der uiteinden vast-
gehouden, heen en weer trekken,
tot de bruidegom het loslaat.

SALOE'; meusaloe', mokken,
pruilen, geërgerd zijn, zich erge-
ren, zich boos maken; meusa-
loe' ba' ië roeeuëng, zich
om eene kleinigheid, om niets
boos maken, ergeren, (eig. om
het water in het ruim van eene
prauw); zie verder vbd. i.v. ki-
sè'. Peusaloe' dròë, zich
ergeren, zich boos maken, (of)
doen alsof men pruilt, geërgerd
is. Vgl. saloeën.

SALOEËN, ook, doch minder, sa-
loeëng, stil (zonder beweging,
of zonder geluid) zijn, zwijgen,
zwijgende boos zijn, mokken, prui-
len, (fig. ook van b.v. een klap-
perboom, en van levenlooze din-
gen); ka djisaloeën djeu-
ëm lōn, kan djitém dja'
lé, mijn horloge staat stil,
(doordat er iets aan mankeert),
het wil niet meer loopen; ka
djisaloeën ba' oe, 'òh
dji'é' lé eungkòng, de klap-
perboom pruilt (i.e. wil geen
vruchten meer dragen), nadat hij
door een aap is beklommen; sa-
loeën-maloeën, telkens stil
zijn enz., tegenover elkander

mokken, pruilen; lheuëh njan wakipeugah padan: deungò kaman kah njòë bandoem; ban njang koe-kheun bandoem rakan, bè' bantahan saloeën-maloeën, daarop deelde het dwerghert zijn plan mede: „luistert dan, jullie allen; verzet je niet, vrienden, tegen hetgeen ik zal zeggen, en mokt er ook niet over”, (Plandō' Kantjé).

SALOEËNG I, e.s.v. bamboefluit, bestaande uit een recht stuk bamboe, in het midden voorzien van een tusschenschot van b.v. sagomerg en ter weerszijden daarvan van eene opening; tusschen deze twee openingen loopt eene ondiepe gleuf, die door een omwindsel van klapperblad is bedekt, zóó dat de door het mondstuk geblazen luchtstroom door de aan den kant van het mondstuk zich bevindende opening naar buiten gaat, onder het klapperblad door loopt en door de tweede opening weer in de fluit treedt; zes gaatjes aan het uiteinde van de fluit regelen verder den toon.

SALOEËNG II, zie saloeën.

SALŌH-SEUMALAH, zie i.v. salah.

SALŌRAN, ook seulōran, silōran, en sanōran, seu-nōran, sinōran, goot, afvoergoot (van b.v. gespleten en uitgehouden arènstam om b.v. uit eene kookplaats vuil water, of bij een put het gebruikte water af te voeren), afvoerbuiss, afvoerleiding, waterleiding; salōran Ka'bah, zie i.v. midjab; ajōhé pòtjoet, ampōn ka-

mòë, seunoerōn njòë ba' Lila'indra; oelōnteu kheunda' marit sipatah, beunangòn salah meung bè' meureuka; oelōnteu njòëtamsésalōran, peuë tajoeë kheun meutjalitra, vergeef mij, o prinses, ik ben door L. gezonden; ik heb u een enkel woord te zeggen, of het juist is of verkeerd, laad uw toorn niet op mij; ik ben (slechts) als eene afvoergoot (die het water maar doorlaat), ik breng over wat men mij gelast te zeggen, (Tjah Koebat). Meusalōran, van eene goot enz. voorzien, met eene goot enz.; djeuëb-djeuëb sagòë meusalōran, ië djipeutrōn ba' pantja-peureusada, elke hoek was van eene afvoerleiding voorzien, die het water in een badhuis deed neerstroomen, (Tjah Koebat).

SALSILAH, zie salasilah.

SAM I (Arab. Sām), Sem.

SAM II, zie Tjham.

SAM III, komt in verbinding met binòë en lakòë in hik. voor met de beteekenis van schoon, mooi; zie sambinòë, en samlakòë; (ook in samarani, Mal. semberani?).

SAMA I, afvliegen, afschieten op (zooals een roofvogel op zijne prooi, ook van b.v. kogels), vliegende aanvallen, (trachten te) grijpen, aanvliegen, (ook) op zijne vleugels zweven, in het rond zweven, zwevende rondvliegen, (in de laatste beteekenissen veelal verdubbeld); leugat djisama toean poetròë,

ladjoe djiba pò oe nang-gròë diwa, snel greep (de geureuda) vliegende de prinses en vloog met haar weg naar het land der diwa's, (Dioe Plinggam); djisama doem ateuëh oelèë, le njang lajèë ngòn ië moeka, ze (de kogels) vlogen over de hoofden en velen verschoten van ge-laaitskleur, (Pòtjoet Moeamat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. rèë); zie verder vbd. i.v. koeah, lajang I, ram-bang. Meusama, afgevlogen, afgeschoten op, aangevlogen, gegrepen; de handeling sama verrichten, elkander sama; di sinòë kleuëng di sinan siwaïh, sòë njang pan-taïh djimeusama (var. djiseumama); sòë njang tiwaïh djadèh talō, sòë njango oendō meuhat hi-na, aan dezen kant een kleu-ëng, aan genen kant een siwa-ih, welke van de twee zal het snelst op den anderen afvliegen; die het in snelheid onderdoet, zal zeker den nederlaag lijden; en die zich terugtrekt, zal stellig smaad ondervinden, (Meudeu-ha'). Peusama, doen of laten sama. Seumama, de handeling sama verrichten; njang bië' tjitjém djeu-ët seumama, siwaïh ra-dja kleuëng teureubang, soorten vogels, die vliegende kon-den aanvallen, (zooals) siwaïh radja en vliegende kleu-ëng's, (Radja Bada); pleu-heuën tadōng wië ngòn oeneun, keureuna peu-

deuëng heunda' seuma-ma; djikeumiëng djéb darah oereuëng, njòë-keupeudeuëng Goenōng Miga, blijft voorzichtig links en rechts staan, want (mijn) zwaard wil (op zijne prooi) afvliegen; het wil menschenbloed drinken, dit is het zwaard uit G. M. (Dioe Plinggam); hibat lakoe boe-kòn boebarang, oelah tapandang misé geureu-da; 'òh djingiëng wië djingiëngoeneun, lakoe djih ban geureuda seu-mama, zij zagen er zeer ontzag-wekkend uit, en geleken geu-reuda's, als men naar hunne gedragingen keek; als zij naar links en naar rechts keken, leken zij geureuda's, die in de lucht rondzweefden, (Tjah Koebat). Seunama, de wijze van het sama. Zie samoeë.

SAMA II, in sommige uitdrukkin-gen ook sama' (Skr. sama), gelijk, even, evenzeer, mede (in b.v. medemensch, medegaan), gelijkelijk, tegelijk, samen, teza-men; samaklaji, of samala-jji, zie klaji; samaloem-ba, zie i.v. loemba; sama teungòh, ook sama' teu-ngòh, juist in het midden, mid-den in, op, (ook) het juiste mid-den, middeweg; sama teu-ngòh rèt, in het midden van den weg, midden op den weg, halfweg, (zie verder vbd. i.v. paneu', poela I); sama-sama, gezamenlijk, gelijkelijk iets doen, mededoen, mede (plus een werkw.), (ook) gezamenlijk, even, mede (plus een zelfst.

nmw.); wapheuët Andah goenòng djabaj Hoet, djara' batjoet meuhan padoemna; wapheuët Andah neukeunda' poewòë, boekét djimòë djisama-sama, Hamzah sneuvelde bij den berg Oehoed, een weinig ervan daan, maar niet veel; toen H. gesneuvelde was, wilde (de Profeet) hem medenemen, en de berg weende (met den Profeet) mee, (verzen uit het rapa'i-spel); zie verder vbd. van sama i.v. lòm, moe II, peusaka, reuë'. Peusama, gelijk maken, gelijk stellen, gelijk achten; barang peuë boeët takeureudja, banneuratja tapeutimang; walèë salah boeët aneu'eunda, tapeusa ngòn oereuëng landang; bandoea si tapeusama, bè' takira raja panjang, bij al wat ge doet, moet ge als eene weegschaal het evenwicht bewaren (i.e. rechtvaardigheid betrachten); al is het een zoon van u, wanneer hij verkeerd gehandeld heeft, moet ge hem met een vreemde gelijkstellen; ge moet beide partijen gelijk achten en niet de eene grooter of langer rekenen dan de andere, (Radja Bada); neupeusama dròë banoereuëng njan, hanaoebah ban kawōm indra, hij maakte zich aan die lieden gelijk en verschildte (uiterlijk) niet van de indra's, (Diwa Akañh).

SAMA III (Arab. samâ'), hemel, (in geschr.); zie vbd. i.v. aroeah.

SAMA' I, looien, tanen (van dierenhuid, netten, touwen), in looistof, in een aftreksel van allerlei bastsoorten doopen, met taan verven, (ook) looistof, taan, (verder) reinigen (van b.v. vaatwerk, waaraan een onrein dier zooals een hond of een varken gelikt heeft) door het eenmaal met zand te wrijven en vervolgens zes malen met water af te spoelen, (eene onreinheid) aldus wegnemen; djisama' talòë kawé, hij taant het hengeltouw, (zie verder vbd. i.v. kab); sigala oereuëng habéh geuthèë, geupadjōhasèë, oelé koeja;... koeja jōhnjan neudja' sama' proeët, moentah a'oeë' gòb bandoea, al de menschen kwamen te weten, dat de oude man hondenvleesch had gegeten;... de oude man ging toen zijne maag reinigen, en hij, als ook zijne vrouw, beiden braakten, zoo dat men het kon hooren, (Plandō' Kantjé). Meu-, of teusama', gelooïd, getaand, met zand en water gereinigd. Peusama', laten sama', of sama' met versterkte beteekenis. Seumama', de handeling sama' verrichten.

SAMA' II (Arab. sam'), gehoor, vermogen om te hooren, (inz. als een der attributen van Allah); zie vbd. i.v. leungò I, en zie ook i.v. piaman.

SAMA' III, zie sama II.

SAMAKLAJI, zie klaji.

SAMALAJI, zie klaji.

SAMAN (Arab. Sammân), verkorting van den naam van den als heilig vereerden mystieken

leeraar Moehammad Sammân (gest. te Medina in 1720 n. Chr.); wordt verder als mannel. persoonsnaam gebezigd; tarikat Saman, de door Moehammad Sammân gestichte mystieke orde, (zie ook Samani-ah); lôn dja' toeëng tarikat Saman, ik ga mij laten inwijden in de tarikat van Sammân; ratéb Saman, e.s.v. ratéb, waarvan de herkomst aan Moeh. Sammân wordt toegeschreven en die zich kenmerkt door groote luidruchtigheid en bewegelijkheid bij de uitvoering (zie ook i.v. mènsa), wordt ook door vrouwen uitgevoerd, (zie i.v. hadi). Meusaman, den ratéb Saman uitvoeren, (ook wel verstaan:) den ratéb sadati (die als eene verbastering van den ratéb Saman wordt beschouwd) uitvoeren; siteungòh ridjimeusaman, djikheun „din-din Alah hé ja”, sommigen voerden den ratéb Saman uit en riepen: „din-din Allah hé ja”, (Malém Dagang).

SAMANIAH (Arab. sammâniyah), oft tarikatsamaniah, de door Moehammad Sammân gestichte tarikat, (zie Saman).

SAMARANI, (Mal. semberani), of goeda samarani, e.s.v. paard in verhalen, wordt als zeer snel, vurig en moedig voorgesteld, (volgens het volksgeloof wordt iem., die onbetaalde schulden nalaat, welke ook door zijne nabestaanden niet worden vereffend, op den dag des oordeels een

goeda samarani, dienende tot rijdier van zijne schuldeischers); toedjōh la'sa goeda samarani, pantaïh han sabé di ateuëh dōnja, zeventig duizend samarani-paarden, die op de aarde weergaloos snel waren, (Tjah Koebat); goeda njan doem samarani, gagah brani ngòn peukasa, die paarden waren alle samarani-paarden, krachtig, dapper en flink, (Tjah Koebat). Zie sam III.

SAMAT, compleet, volledig, geheel, voltallig, geheel en al, aan alle kanten, rondom, overal, (in hik., komt vaak gecombineerd met leungkab voor); oe ba' Toehan leungkab samat, sakté mangat doem barang na, bij den Heer is alles volledig, lief en leed, alles is aanwezig, (Akeubarō Karim); teutab poetròë lam ibadat, hana ingat sikeulian; neuthèë Alah ngòn Moehamat, la'én samat phana simpan, zoo wijdde de prinses zich geheel der vroomheid toe, en dacht aan niets anders; zij was zich alleen van Allah en (den profeet) M. bewust, al het overige was voor haar geheel in het niet verzonken, (Goemba' Meuih); doedòë niba' njan beuginda soeloetan, neusalén sikeulian meuntròë béntara; oelèëbalang sigala ra'jat, leungkab samat toeha moeda, daarop gaf de soeltan geschenken aan al de meuntròë's, béntara's, oelèë-

balangs, aan al het volk, aan allen zonder uitzondering, oud en jong, (Diwa Akaïh); djaweu-ëb Meudeuha' sabda soeloetan: hana djalan rôt lheuëh baja; toenòng barōh timoe barat, leungkab samat sitrèë lingka; malingkan timòh boelèë badan, ta-teureubang rôt adara, M. antwoordde op de woorden van den soeltan: „er is geen weg om aan het gevaar te ontkomen; in het Zuiden, in het Noorden, in het Oosten in het Westen, aan alle kanten rondom bevinden zich vijanden; alleen indien er veeren aan ons lichaam opkwamen, zouden we door de lucht kunnen vliegen, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. noe.

SAMATARAN, zie simeuntaran.

SAMBAJ, een mengsel van gesneden eetbare bladeren, bloemen, of vruchten, ook keumamaïh met zout, Spaansche peper, al of niet geroosterden, geraspten klapper, uien en bōh slimèng of bōh soenti, gebruikt als toespis bij de rijst; (verb.) sambaj maken (van); sambaj òn peugaga, boengòng kala, timòn, enz., sambaj van peugaga-bladeren, van kala-bloemen, van komkommers, enz.; sambaj rampòn-rampòn, van verschillende soorten bladeren; péh sambaj, s. fijn wrijven, maken; tasambaj sigò keumamaïh njòë, maak eens sambaj van deze keumamaïh. Meusambaj, tot

sambaj gemaakt, met sambaj, sambaj hebben, de handeling sambaj verrichten. Peusambaj (zelden), laten sambaj, of sambaj (verb.) met versterkte beteekenis. Seumambaj, de handeling sambaj verrichten. Seunambaj, de wijze of het resultaat van het sambaj (verb.).

SAMBANG I, kanonschot als tijd-tijdsein, (in den soeltanstijd gedurende de vastenmaand omstreeks 4 uur in den morgen gelost ten teeken, dat de tijd van het sawō verstreken, de tijd voor het vasten angebroken was, later: avond- en morgenschot van de Kōmpeuni), kanon, dat als tijdsein werd afgeschoten, (in hik. ook als Mal.) de ronde doende, de wacht houdende; ka geutōt sambang, handjeuët padjōh lé ranoeb, het morgenschot is gevallen, ge moogt geen sirih meer kauwen, (de tijd voor het vasten is begonnen); 'òh saré hasé sileungkapan, djitōt sambang beudé raja; djibōh oebat doea koejan, Radja Intanphōnkeureudja; djitrōnkeu ra'jat djeuëb-djeuëb nanggròë, radja sinaròë habéhteuka, toen alles gereed was, werd een groot kanon, dat met twee koejan kruit geladen was, afgeschoten, ten teeken, dat de feesten (ter viering van het huwelijk) van R. I. een aanvang namen; het volk kwam van alle landen toestroomen en al de vorsten kwamen aan, (Pha Soeasa); dila'-

ōt djidōng kapaj sambang, djidōng kapaj prang ateuēh koeala, ver in zee lagen de wachtshepen en bij de riviermonding de oorlogsschepen, (Prang Gōmpeuni). Vgl. noebat.

SAMBANG II, nieuwe honigraat, (ook) verlaten bijennest; djipō oenōē tinggaj sambang, djiwēh dagang seu-ngoēē banda, als de bijen wegvliegen, blijft het nest verlaten achter, als de vreemde kooplieden vertrekken, is het in de stad stil (is er weinig vertier), (Banta Beuransah; een bekend gezegde).

SAMBANG III, aanvliegen (van een vogel), elkaar aanvliegen, de bewegingen daartoe maken; si'at djeu'ōh ka djiteureubang, teuma djisambang moewōē ban njang ka, een oogenblik vloog hij weg, vervolgens keerde hij terug om (zijn tegenstander) aan te vliegen, (Djoehan Meusapi).

SAMBAT, aan iets verbinden, toevoegen, (zoodat het er een verlengstuk van vormt), verlengen, aanzetten (van b.v. een stuk goed aan een kleed), aan-, vasthechten (van b.v. een touw aan een ander touw), lasschen, aanlasschen (van b.v. hout, metaal); sambat pō', zie i.v. pō'; sambat seutia, trouw betoonen, zich, zijn leven opofferen, in den dood volgen; 'ōh lheuēh lōn maté trōih Radén Meuntrōē, teuma geupōh drōē sambat seutia, (de weer tot leven gebrach-

te Tjintaboehan vertelde:) toen ik dood was, kwam R. M. aan, die daarop zich zelf doodde uit innige gehechtheid aan mij, (Tjintaboehan); meungnjō keukanda neudja' rada prang, Keumala Intan sadjan seurenta; ada' maté sinan di mideuēn, hanpeuē gōb kheunsambat seutia, indien gij ten strijde trekt, dan wil K. I. (i.e. ik) met u medegaan; indien zij daar op het slagveld sterft, zal niemand er wat van kunnen zeggen, want zij heeft zich dan (voor haar echtgenoot) opgeofferd, (Djoehan Meusapi); sambat waréh, familie (van elkander) worden (door elkaars kinderen met elkaar te laten trouwen), (ook) de banden van verwantschap versterken, nauwer toehalen, (van verwanten, die elkaars kinderen met elkaar laten trouwen; vgl. sprkw. i.v. bisan); zie verder vbd. i.v. paneu' (sprkw.), rambat, reunōng (sprkw.). Meusambat, verbonden, toegevoegd, aangezet, aan-, vastgehecht, gelascht, aangelascht; hana gèt, idja meusambat, het is niet mooi, het is een kleed met een aangehecht stuk; roemōh njōē meusambat ngōn roemōh djéh, dit huis is met dat huis verbonden; han meusambat deungōn 'alam, tjré pi sit han nantiasa, (Allah) is noch met de wereld verbonden, noch ooit daarvan gescheiden, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. goesoeē'. Peusam-

bat, laten sambat, of sambat met versterkte beteekenis. Teusambat, verbonden, toegevoegd, aangezet, enz. Seumambat, de handeling sambat verrichten. Seunambat, verbonden, toegevoegd, aangezet, aangehecht, aangelascht stuk, toevoegsel, verlengstuk, aanzetsel, aanhechtsel, lasch, aanbouw-sel; tamat hikajat Dioe Plinggam, habéh habaran radja-radja; la'én hana seunambat neuseukhah, 'òh nòë soedah habéh haba, hiermede is de geschiedenis van D. P., het verhaal van koningen geëindigd; er is geen toevoegsel van het origineel (ik heb aan het origineel niets toe te voegen), het verhaal is hiermede ten einde, (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. poeténg. Vgl. sambōng, seumōng.

SAMBÉ I, wagen, in de waagschaal stellen, op het spel zetten, er voor over hebben, (van het leven); di Teungkoe Hadji geuprang rèt toenòng, geusambé njawòng geubantoe radja, T. H. zou van de Bovenlanden uit den aanval ondernemen, hij had zijn leven er voor over om den radja (oelèë-balang) te helpen, (Prang Meuké'); wa'tèë na boeët dji-sambé njawa, doea goe-na han tasajang, als er werk is (als het er op aankomt), wagen zij hun leven (voor u), maar ondanks hunne twee deugden (dat zij u met raad en daad bijstaan) draagt gij hun geen ge-

negenheid toe, (Radja Bada; hierop volgen de regels, geciteerd i.v. roebéng II). Meusambé, gewaagd, in de waagschaal gesteld, enz.; sambé met meerv. subjeet.

SAMBÉ II (Mal. sambil), tegelijkertijd, tevens, onderwijl, terwijl; sambé-sambé, iets tegelijk met iets anders doen, iets onder de hand doen, er bij waarnemen; njang keubithana wa'tèë lōn, tapi lōn sambé-sambé tjit peugèt, eigenlijk heb ik geen tijd, maar ik zal het toch tegelijk met andere dingen maken.

SAMBINÒÈ, schoon, mooi, bekoorlijk, lief, (van vrouwen, fig. ook van b.v. een verhaal), (in hik.); ama ba'adoe njòë njang doedòë, that sambinòë niba' njang ka; tamsé intan deungòn poedòë, tamsé poetròë deungòn radja; sòë njang deungò mangat boenjòë, meudoeë'-addòë sang bi'oela, verder nu, wat hierop volgt is veel mooier dan het voorgaande, het is als diamant tegenover diamantgruis, als eene prinses tegenover een vorst; wie er naar luistert, hoort dat het mooi klinkt, dat de klanken op elkaar volgen als die van eene viool, (Radja Bada); (zie verder vbd. o.a. i.v. dindéng I, manoe-sia, nakat, nisa, peureunama); sam-sambinòë, meerv. van sambinòë; proc-mòh radja sikoereuëng dròë, sam-sambinòë moe-

da seudang, de vorst had negen gemalinnen, die allen schoon, jeugdig, in den bloei der jaren waren, (Dioe Plinggam). Vgl. samlakòë.

SAMBŌ, vischgraatvormig boordsel van zijde, garen of gouddraad over de naden der pijpen van eene broek of de boorden van een jas; zulk een boordsel aanzetten, ervan voorzien; naleuëng sambŌ, e.s.v. gras, waarvan de vischgraatvormige aartjes op een sambŌ-boordsel gelijken; tasambŌ siloeuënlōn sigò, maak een sambŌ-boordsel aan mijne broek. MeusambŌ, van een sambŌ-boordsel voorzien, met zulk een boordsel; siloeuë meusambŌ (ngòn) kasab, eene broek met een boordsel van goudraad langs de naden der pijpen. PeusambŌ, laten sambŌ, of sambŌ (verb.) met versterkte beteekenis, TeusambŌ, van een sambŌ-boordsel voorzien. SeumambŌ, de handeling sambŌ verrichten.

SAMBŌ' I, sloep, bootje, schuitje; sambŌ' apoej, stoomsloep; zie verder vbd. i.v. loengkòb, roendō. MeusambŌ', eene sloep hebben, met eene sloep gaan, per sloep.

SAMBŌ' II, zie tjambŌ'.

SAMBŌNG (Mal. samboeng), lasschen, aanlasschen, aanhechten, verlengen, (inz. gebezigd van de stengen van den mast van een vaartuig); raja that kapaj njan, lhèë pat djisambŌng tihang, dat schip is erg groot, de mast is op drie plaatsen aan elkaar gehecht, (heeft drie

stengen). MeusambŌng, gelascht, aangelascht enz., van een verlengstuk, van eene steng voorzien. Vgl. sambat, seumōng. SAMBŌT, aannemen (van b.v. een brief, een groet, ook van het aanbod bij de sluiting van een contract, zie beneden), in ontvangst nemen, ontvangen, inhalen (van b.v. gasten), beleefd of plechtig te gemoet gaan, opvangen, grijpen, overnemen, reageeren op, beantwoorden; sambŌt seumah, den beleefden groet van iem. aannemen, erop reageeren; ka neusoedjoet diba' teu'ot, boendaneu sambŌt ngònië mata, hij prosterneerde zich voor de knieën zijner moeder en deze greep hem met tranen in de oogen, (Pòtjoet Moehamat); sambŌtdjamèë, de gasten beleefd ontvangen, verwelkomen; tië', lōn sambŌt, werp het toe, ik zal het opvangen; 'Arian kalòn han djeuët soerōt, ma neusambŌt doem sinjata; meu'èn panika djaròë doea blah, 'Oeroepiah dilèë adja, toen 'A. zag, dat hij niet verder achteruit kon wijken, ving hij (de stooten en slagen met) de wapens op; hij schermde met zijne beide handen, zooals 'Oe. het hem had geleerd, (Noen Parisi; deze regels volgen op de i.v. sa' geciteerde regels); dji-sambŌtlé dalam béhtra, misé taga soe meureu-jam, onmiddellijk werden ze (de schoten uit de vesting) aan boord der schepen beantwoord, en de kanonschoten klonken als donder-

gerommel, (Banta Ahmat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. lageuëm); meuseu'ōt sambōt, zie i.v. seu'ōt; zie verder vbd. i.v. keumpé, lheuëh, ragam, roehé, salén. Meusambōt, aangenomen, in ontvangst genomen, enz., (verder) passend (bij), gepast, in overeenstemming (met); tarikat njan meusambōt-sambōt, die tarikat is door den eenen leeraar aan den anderen overgedragen (onderwezen), heeft eene aaneengeschakelde reeks van leeraren, die haar hebben voortgeplant, (lett. is telkens door een leeraar in ontvangst genomen); siga' lakoe njan moepatōt, gèt meusambōt deungòn roepa, (gij) gedraagt u zeer gepast, in overeenstemming met uw uiterlijk, (Tjah Koebat; deze regel volgt op den laatsten uit den Tjah Koebat i.v. padan II aangehaalden regel); deungòn peukajan gèt meusambōt, sit njò patōt ba' angèëta, en zijne kleeding stond hem goed, zij paste bij zijn lichaam, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. padan II. Peusambōt, doen aannemen, in ontvangst laten nemen, enz., vormelijk te koop aanbieden (bij het sluiten van een contract van koop en verkoop van b.v. runderen, tuinen, rijstvelden, in het algemeen van zaken van waarde, zie ook i.v. bakōng), leveren, overleveren, overgeven, overdragen, overhandigen; keubeuë njan gòh lòm geupeusambōt, die karbouw is nog niet

vormelijk te koop aangeboden, het contract omtrent den koop en verkoop van dien karbouw is nog niet formeel gesloten; djipeusambōt ngòn teubōihsan, preudjandjian ngòn nahoeda; „oelōnkoe njòë djindèë koepoeblòë, koepudjaròë oe-ba' gata"; ... „oelōnteu blòë namiëtteu njòë, rila kamòë bri hareuga"; ... nahoeda sambōtlé teubōihsan, tadjakeu toean doemna gata, hij bood toen den slaaf vormelijk te koop aan, aldus het contract met den scheepskapitein sluitende: „dezen slaaf van mij verkoop en overhandig ik nu aan u"; ... „ik koop dezen slaaf van u, en stem erin toe den prijs te betalen"; ... de scheepskapitein nam snel den slaaf in ontvangst, (en zeide:) „gaat nu, heeren, gij allen", (Nabi Oesoeih); aneu'koe poetròë koe'euntat oe la'ōt, koepesambōt keu radja naga, ik heb mijn kind, de prinses, naar zee gebracht en overgeleverd aan den koning der naga's, (Boeda' Meuseukin; zie de hierop volgende regels, geciteerd onder peulawan i.v. lawan). Seumambōt, de handeling sambōt verrichten.

SAMÈ, mat van aaneengeregen nipah-, bangkoeang-, of andere bladeren om voorwerpen tegen regen te beschutten. Vgl. kadjeuëng.

SAMLAKÒÈ, schoon, knap van uiterlijk, (van mannen), (in hik.; zie vbd. o.a. i.v. hò, laloë, ma-

ra, oegahri, paréh, peun-geuròë, saleuë'); sam-samlakòë, meerv. van samlakòë; bandoemdji saré sam-samlakòë, teuma doea dròë likòt beugin-da, zij waren allen even knap van uiterlijk, en twee van hen stonden achter den vorst, (Diwa Akaih). Vgl. sambinòë.

SAMOEË, vliegende grijpen (zooals een roofvogel zijne prooi, verder inz. gezegd van een geest ten opzichte van een mensch of diens ziel), afvliegen, afschieten op, onverhoeds aanvliegen, wegvooien, wegrooven; (ook het gevolg van zulk een aanval van een geest:) een zenuwtoeval krijsende, zijn bewustzijn verliezende, bewusteloos, verbijsterd; bitradja mat hana djitoe-peuë, ka raboeë-toeë samoeë raja, ofschoon de vorst haar vasthield, was zij er niet van bewust, zij was geheel in de war en verbijsterd, (Gadjah toedjoh oelèë; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. hantjō, waar vóór angèëta in te voegen jò, dat uitgevallen is); zie verder vbd. onder sapeuë i.v. peuë. Zie sama I, samòn.

SAMOEË', (meer dial. v.d. Westkust), veel, buitengewoon, ontzaglijk veel, als bedolven onder de veelheid (van b.v. eene winst, eene vangst), (vgl. tamoeë'); Si Poelan njan samoeë' that djiteumeung hareukat djiboengka gònjòë, die N. N. heeft op deze reis ontzaglijk veel verdiend; lemeuteumeung eungkòt,

samoeë'-samoeë', we hebben veel visch gevangen, ontzaglijk veel. Seumamoeë', = samoeë' (meer als toestand gedacht); seumamoeë' that gònjòë meuteumeungeungkòt, we hebben dezen keer ontzaglijk veel visch gevangen. Seunamoeë', zie i.v. tamoeë'.

SAMÒN, wegrooven, wegpakken, (inz. gebezigd van een geest, die een mensch of diens ziel wegpakt, vooral bij het doorwaden van rivieren of kreken, bij het nemen van een bad daarin of in zee; ook het gevolg ervan:) een zenuwtoeval krijsende, zijn bewustzijn verliezende, bewusteloos, verbijsterd, (zie ook samoeë), (voorts als Mal. samoen) struikrooverij plegen, rooven, berooven, (bij vergelijking): bedriegen, afzetten; ka djisamòn lé baloeëm beudé, een b.b. (c.s.v. watergeest) heeft hem weggepakt; babah kroeëng Darōj, Radja Oemòng taré' ganòng raja brahla; hana sidròë oereuëng na djisamòn, meuligòë geupeudòng keuradjeuën radja, de monding van de Darōj-rivier en het Radja-Oemòng-veld zaten vol booze geesten en demonen; maar ze roofden geen enkele persoon weg, toen men er het vorstelijke paleis oprichtte, (Pòtjoet Mochamat). Meusamòn, weggeroofd, weggepakt, geroofd, beroofd, de handeling samòn verrichten. Zie peunjamòn.

SAMPA', metalen (gew. zilveren of soeasa) beslag aan het heft of de schacht van wapens om de verbinding met het ijzer, steelring, (verder als Mal. sampak) ingestoken, ingedreven tot het handvat, (fig.) doorgedrongen, gekomen tot, (voorts) geheschen (van een zeil); (ook) insteken, indrijven tot het handvat, hjeschen (van een zeil); sampa' gliwang, steelring van een klewang; geumè ngòn idang ladjoe geudja', hingg sampa' dalam koeta, zij begeeft zich, schalen met gerechten medenemende, onmiddellijk op weg, tot zij in de vesting aankomt, (Prang sabi); ka djisampa'lé ngòn lajeuë, angèn pi kheuë landjoet pa'sa, men heesch toen de zeilen en de wind woei krachtig en gunstig, (Nabi Oesoëih). Meusampa', van een metalen beslag, een steelring voorzien, tot het heft ingestoken, geheschen; ladōm neubri gliwang meusampa', ladōm laja' tjeumbōj soeasa, aan sommigen gaf hij een klewang met een sampa', aan anderen, naar het paste, eene doos van soeasa, (Goemba' Meuñh).

SAMPAN, e.s.v. sloep, licht vaartuig, veelal smaller en korter dan een prahō, met slechts één mast en één roer, wordt gebruikt als visschersvaartuig of als handelsvaartuig voor het vervoer van goederen; sampan poekat, zie i.v. poekat; di Teukoe neuwōë keudéh rèt

darat, ramsōm dji'eun-tat ngòn sampan djiba, de Teukoe keerde over land terug, terwijl de levensmiddelen met een sampan werden verzonden, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v. kreuëh, riwang. Meusampan, een sampan hebben, ermede gaan, vervoeren; per sampan; zie vbd. i.v. lheuëh.

SAMPANG I, vernis, vernissen (van b.v. de houten scheeden van wapens); ba' sampang, e.s.v. boom (Mal. id.), waarvan het hars als vernis wordt gebruikt; djisampang sarōng sikin, hij vernist de scheede van een sikin. Meu-, of teusampang, gevernist. Seumampang, de handeling sampang verrichten.

SAMPANG II, klaar, af, voltooid, afgedaan, uitgemaakt, beëindigd, genoeg; af-, uitmaken, afdoen, voltooiën, beëindigen; ka sampang, het is klaar, of zoo is het genoeg; njòë lōn kheunba' dròëneu sampang narit, ik zeg u dit als mijn laatste woord, (ik kom er niet meer op terug, het is er mee afgedaan). Peusampang, laten sampang, of sampang (verb.) met versterkte beteekenis; tapeusampang djinōë, maak het nu af, of uit. Teusampang, af-, uitgemaakt, afgedaan, voltooid, beëindigd.

SAMPANI, e.s.v. mythisch dier, voorgesteld als gevleugeld en als een vijand van naga's, (in hik.); jōh njan djeuëtlé keu

sampani, indah han sabé oelèédji doea; bandoem oelèë meuradja-wareudi, reukoeëng meuseundimanè' meutia; jōh njan sampani djipò leug-at, oe ateuēh Koebat Lila'indra, hij veranderde toen onmiddellijk in een sampani, weergaloos schoon van uiterlijk, met twee koppen; de koppen waren geheel met glazuursel versierd en de hals was afwisselend bezet met kralen en parelen; de sampani vloog toen snel op K. L. af, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. rab.

SAMPÉ, (behalve in eene enkele uitdrukking minder gebruikelijk dan de me-afleiding), bereikt (van een doel), vervuld (van een wensch), voldoende, (mod., naar Mal. sampai, ook:) tot, tot aan; sampé (ook sampòë) meukeusoet, hadjat, zijn doel bereikende of bereikt hebbende, zijn wensch vervuld ziende; sampé (meer sampòë) antoecha, tot in den ouderdom. Meusampé, tot het einde toe, bereikt (van een doel), vervuld (van een wensch), voldoende, toereikend, aan zijn doel beantwoordende, geschikt, bevredigend, tot voldoening strekkend, geslaagd, succesvol, slagende, naar wensch, volmaakt, volkomen, in orde, voldaan, bevredigd; kaja meuih hana meusampé, kaja padé meusamporeuna, (of meusampeuna), rijkdom aan goud is niet voldoende, rijkdom aan padi is volmaakt, (is een zegen), (sprkw.); ada' geu-

bri ka meusampé, lam han pakré tòh bitjara, indien zij het gaven, zou het in orde zijn, maar zoo niet, wat dan, wat zou hij moeten doen, (Noen Parisi); „lōn deungò haj pò na tapòh kaphé, padoem na beudé tateumèë lé gata''; „bit haj ajah lōn dja' meusampé, siplōh kra' beudé meutjeureupa'', „ik heb gehoord, baas, dat gij ongeloovigen hebt gedood, hoeveel geweren hebt gij daarbij verkregen''; „inderdaad, vader, heeft mijn tocht succes gehad, tien achterlaadgeweren (heb ik buit gemaakt)'', (Prang Gōmpeuni); didōnja kōntrōih djan pagé, boemeusampé hambateu njòë, moge het (o Allah) van deze wereld af tot de andere toe Uwen dienaar hier naar wensch gaan, (Hik. Rantò); tadōngkeu pòtjoet gata sindèë, tagaséh keu kamòë pò meukoeta; gaséh pòtjoet ba' meusampé, trōih an pagé silamalama, blijf hier, prins, en wees ons genegen, geëerbiedigde heer; wees ons steeds genegen, prins, tot het einde, tot het leven hiernamaals toe, (Nabi Oesoeih); tamoe pajah han meusampé, akhé pagé dalam sé'sa, gij geeft u moeite voor niets, (want) later in het leven hiernamaals zult gij straffen ondergaan, (Poetròë Peukisōn); njankeu keubajtan meusampé, han é' djimè bòh ramtaka, dat is eene soort onkwetsbaarheid, die niet

geslaagd is, men is er niet door bestand tegen geweerkogels, (Pòtjoet Moehamat); 'òh lōningat keu djoedō dròë, meuteutalòë trō ië mata; 'òh lōningat han meusampé, 'òh lōn piké han meurasa, als ik aan mijn echtgenoot (die er niet meer is) denk, dan stroomen mijne tranen onafgebroken neer; als ik aan hem denk, dan heb ik een onbevredigd gevoel, als ik over hem pieker, dan kan ik het niet beseffen, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. barréh, habibi, kroe I, lagòë, oeseuha, pseudoeli, phoej I, roehé. Peusampé, doen meusampé, doen bereiken, voldoen aan, vervullen, enz.; é' tapeusampé (of tapeusampòë) ban nabsoe lōn, kunt gij aan mijn verlangen voldoen; zie verder vbd. i.v. pròë. Zie sampòë.

SAMPÈÈ, (uit sa en mpèë, van dezelfde voorouders), bloedverwant (van vaders-, of moederszijde), broeder, zuster, neef, nicht; sampèë pi tan karōng bië' pi han, ngòn sabab njan poetròë hina, noch van vaders-, noch van moederszijde heb ik verwanten, daarom ben ik eene nietswaardige prinses, (Malém Dagang); aneu' keumoeën siplōh taleungò lōn kheun kri, bandoem saré moepeuëpeuë nama; Dika Indra sidròë geupeunan, Ali Biram teuma njang doea; Moerōm Dangki nama njang lhèë, njan

sisampèë gòbnjan sèëdara, zijne tien neven (broederskinderen), hoor mij hen opnoemen, want van allen zijn de namen bekend; een heette D. I., de tweede A. B., M. D. was de naam van den derden, die drie waren van één vader, waren broeders, (Djoehan Meusapi); di lōn Kamba keupoetròë njan, meunòëkeu ban hé Oenan dròë; sèëdara sampèë sipoepò, Keumala sròë di lōn sidròë; ... kaleungò, hé Oenan Kamba, lōn tjalitranjang ma poetròë; ma poetròë Diwa Keumala, sèëdara deungòn ma kamòë, tegenover die prinses, K., sta ik in de volgende verwantschapsverhouding, o Oe.; wij zijn nietten van elkaar, de luisterrijke (prinses) K. en ik; ... luister, Oe. K., ik zal u vertellen (hoe het in elkaar zit), de moeder van prinses D. K. is n.l. eene zuster van mijne moeder, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. ngòn, prè'-prè', poepò.

SAMPEUNA, ook seumpeuna, en (door den invloed van sampōreuna:) sampōna (Skrt. sampanna), gezegend, zegen, geluk aanbrengend; zegen, zegening, heil; kréh sampeuna, zie i.v. kréh I; hana gèt sampeuna, zonder zegen, (gezegd van b.v. iets dat gedaan wordt zonder dat men daarvoor het gunstige tijdstip heeft afgewacht, of van een kind, dat niet deugen wil; zie ook vbd. i.v. lhōng II); toeëng sam-

peuna, zegen ontleenen, den zegen vragen; la'én niba' njan padoem pa'idah, lam salasilah lahé nja-ta; lôn bōh sinðē toe-ëng beureukat, batjoet sapat toeëng sampeuna, verder ligt er veel nut in de kennis van de geschiedenis van koningen; ik maak er hier melding van om er zegen aan te ontleenen, om er, uit elke plaats een weinig, heil uit te verkrijgen, (Meudeuha'); aleukisah moela lôn soerat, lôn toeëng beureukat deungòn sampō-na; lôn toeëng beureukat deungòn idjadah, deungòn apoeah goerèë hambaba, ik begin dit verhaal te schrijven met den zegen (dit begrip in vier verschillende woorden uitgedrukt) van mijn leermeester te vragen, (Dioe Plinggam; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. phoej I). Meusampeuna, zegenen, bidden; (ook) gezegend, waar zegen op rust, zegen aanbrengend; djipreuë' ateu-ëh moeda samlakðë, seu-reuta meundë djimeusampeuna; „ba' seulamatsri meuligðë, moeda samlakðë ngòn poetròë moeda; ba' keukaj baka dalam keuradjeu-ën”, meunan djikheun meusampeuna, zij strooide (de bloemen) over den jeugdigen en schoonen (bruidegom), terwijl zij hem als volgt zegende: „moge het u, den luister van het paleis, wel gaan, u, jeugdige en schoone (bruidegom) met de jeugdige

prinses; moogt ge tot in lengte van dagen de heerschappij voeren”, aldus sprak zij, hem zegende, (Blantasina); ‘òh tō’ neumat lham oe djarðë, pò samlakðë meusampeuna; „ja Ilahi waja Rabi, Pòkoe tabri ban lôn pinta, toen de schoone jongeling de schop met zijne handen gegrepen had, bad hij: „O Allah, o Heer, mijn Heer, verhoor mijne bede, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. hadjat, langkah, nèseupoe, sampé (sprkw.), seubèë.

SAMPEUNI (Ned.), of anggō sampeuni, champagne, (mod.).

SAMPÒÈ (Mal. sampai), komende of gekomen tot, aankomende, aangekomen, bereikende, bereikt (ook van een doel), vervuld (van een wensch), voleindigd, volbracht, klaar, voldoende, toereikend; tot, tot aan, (vgl. sampé); sampðë an, tot, tot aan, (zie vbd. i.v. koelét, peureuléng, sampé); beu Toehan bri mangat asðë, ba' é' sampðë hadjat ngòn pinta, moge de Heer (mij) gezondheid schenken, moge (mijne) bede verhoord, (mijn) wensch vervuld worden, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. galah, hat, idjab, khi-rab, khoet, ladoeni, lajeuë II, para', peuët, piaman, rawé, roempang. Meusampðë, = sampðë, doch minder gebruikelijk. Peusampðë, doen komen tot, doen bereiken, brengen, volbrengen, voleindigen, vervullen, vol-

doen aan, toereikend maken; „beukit meunan padoem oeròë, njang é' sampòë trōih kabawa”; djiseu'ōtlé djikheun meunòë: „toedjōh oeròë trōih oetangga”; ‘Isa Pari lōm joeë leugat: „bè' tréb lambat beutrōih sigra”; djiseu'ōtlé: „lōnpeusampòë, ngòn lhèë oeròë meunan lama”, „als het zoo is, in hoeveel dagen kunt gij (hem) dan thuis brengen”; hij (de djén) antwoordde aldus: „in zeven dagen (zal hij) thuis zijn”; ‘I. P. gelastte hem vlugger te gaan: „doe er niet lang over, laat hij er gauw zijn”; hij antwoordde toen: „ik zal hem er brengen binnen drie dagen”, (Tamim Ansa); djimoepakat ngòn sèédara: „dja' oedéhta seutèt djinòë; djinòë tapò dalam awan, Pòkoe Toehan njang peusampòë”, de broeders beraadslaagden onder elkander: „laten we gindsheen gaan en (haar, de zuster) volgen; laten we door de lucht vliegen, onze Heer moge ons ons doel doen bereiken”, (Goemba' Meuih); peuë njang meukeusoet Alah peusampòë, Toehan sidròë balaih goena, moge Allah uw wensch vervullen, moge de eenige Heer het u vergelden, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. sampé.

SAMPŌH, vegen, af-, op-, uit-, wegvegen, af-, uit-, wegwischen, wegvagen, afdrogen, wrijven of

strijken langs of over, smeren, streelen; sampōih brōih, vuil op-, wegvegen; sampōh ië, water afvegen; sampōh reu'ōh, het zweet afdrogen; sampōh labō, verf smeren, verven; sampōh djaròë, de handen afvegen, afdrogen; sampōh tangan, (Mal. sapoe tangan), zakdoek; sampōh tangansabōh di djaròë, ban peuët sagòë bōh roe meutia, in de hand hield hij een zakdoek, met bōh roe-versieringen van parelen aan de vier punten, (Tjah Koebat); djinòë matékoe ië sampōh, njawòng toebōh hantjō leubō, ik zal nu sterven, weggevaagd door den watervloed, mijn leven en mijn lichaam zullen geheel vernietigd worden, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. khaléh, lhōh, lila I, oepa, pèh, sawiët, seudò. Meusampōh, geveegd, af-, op-, uit-, weggeveegd, enz., (ook) aangeraakt door het vegen enz. van een ander, gestreken, strijkende langs; na keunòng dròëneu, — hana, meusampōh batjoet, heb ik u geraakt, — neen, het is even langs mij gestreken; zie verder vbd. i.v. leusōh. Peusampōh, laten sampōh, of sampōh met versterkte beteekenis. Seumampōh, de handeling sampōh verrichten, (zie vbd. i.v. pantang). Seunampōh, bezem, (zie peunjam-pōh).

SAMPŌNA, zie sampeuna.

SAMPŌNG, e.s.v. groeiziekte (die

zich gew. driemaal openbaart), die ziekte hebbende; sampòng tjoet, die groeiziekte tegen de sexueele rijpheid; sampòng peuteungòhan, die ziekte als men volwassen is; sampòng rajeu', die ziekte bij geheelen afloop van den groei; sampòng koenèng, groeiziekte, die o.a. tot verschijnselen heeft geelheid en verdroging van de huid; manòë sampòng, baden met water, waarin men 44 verschillende soorten bladeren heeft gedaan, na afloop van de sampòng-ziekte; Si Poelan ka sampòng, N. N. heeft al de sampòng-ziekte gehad.

SAMPŌREUNA (Skr. sampurna), voltooid, voleindigd, volbracht, vervuld (van een wensch), verhoord (van eene bede), volkomen, volledig, voltallig, compleet, perfect, onberispelijk, waar niets aan ontbreekt, gaaf, geheel naar behooren, behoorlijk, (in deftige taal en in geschr.; in hik. ook:) = peusampōreuna; ja rasoelōlah, peureuman Alah, pinta Abdōlah Toehansampōreuna; hadjat Abdōlah ka neukaboej, sabab Rasoej that meulia, (de engel Gabriël zeide:) „o Gezant Gods, Allah heeft beslist de bede van (den heilige) A. te verhoo- ren; den wensch van A. te vervullen ter wille van Zijn verheven Gezant, (Kisah Hadat); zie verder vbd. i.v. gadè I (sprkw.), jat, la'sana, meunadjat, na, ngeuréb. Meusampō-

reuna, = sampōreuna (adj.), doch minder gebruikelijk; zie vbd. i.v. sampé. Peusampōreuna, voltooien, voleindigen, volbrengen, vervullen, verhooren, volmaakt, volledig enz. maken. Vgl. sampōna.

SAMSI I, of boelèë samsi, e.s.v. haarachtige vezels van eene zeeplant, door Chineezen ingevoerd en gebruikt als hengel-touw om kleine visschen te vangen; talòë samsi, zulk een touw.

SAMSI II, zie samsoe I.

SAMSI III, zie tjamtji.

SAMSOE I, ook samsi (Arab. sjams), de zon, (ook) glans, schittering, (in hik.); wordt verder, vooral de vorm Samsi, als mannel. persoonsnaam gebezigd; wareuna boelèë bandja-meuroet njang idjō, indah that lakoe ta'eu roepa; djisina samsoe gilang-goemilang, that djeumeureulang dji-ploeëng tjahja, de kleur van hunne haren was groen als smaragd en schoon om te zien; de glans ervan straalde schitterend, een zeer heldere glans ging ervan uit, (Tjah Koebat); samsoe wankama, de zon en de maan; samsōj, of samsōn kama, de zon en de maan, (of) de glans van de maan; 'òh lheuëh meungoej moeda bangsawan, roepaneu bansamsōn kama, toen de edele jonkman aangekleed was, zag hij er (zoo schitterend) uit als de zon en de maan, (men verstaat er gew. al-

leen onder: prachtig, schitterend), (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. kama, reukah.

SAMSOE II (Mal. samsjoe), Chineesche arak.

SAMSÖJ, zie i.v. samsoe I.

SAMSÖN, zie i.v. samsoe I.

SANA; òn sana maki, of (samengetrokken) sanamaki, sennebladeren, (ingevoerd door Klinganeezen en gebruikt als purgeermiddel).

SANA', aandringen, met aandrang doen (inz. van eene vraag of een verzoek); meungnjò hana trang taleungò, pakòn hana tasana', als ge het niet duidelijk gehoord hebt, waarom hebt ge er niet op aangedrongen (het nog eens te zeggen). Meusana', de handeling sana' verrichten; aangedrongen, met aandrang; pakòn di kah kalakèë meusana'-sana', waarom vraag je zoo met aandrang.

SANAH, ook sanat (Arab. sanah), jaar, (in geschr.).

SANAM (Arab. çanam), afgodsbeeld, afgod, (in hik.); agama kaphé bè' lé ta'ikòt, pagé geutòt lam noeraka; bè'keu taseumah patōng sanam, gadòh iman dalam dada, volg niet meer den afgodendienst der ongeloovigen, ge zult dan later in de hel verbrand worden; vereer geen afgodsbeelden, het ware geloof verdwijnt daardoor uit uw hart, (Pha Soeasa).

SANAMAKI, zie i.v. sana.

SANAN I, (uit sa en nan), denzelfden naam hebbende, van den-

zelfden naam, gelijk in naam; (raadsel:) ba' si sanan, òn si sanan, ba' oedjōng bōh meula'én nan, de boom heet si sanan, de bladeren heeten si sanan (i.e. de boom en de bladeren hebben denzelfden naam), maar de punt van de vruchten heeft een anderen naam, (oplossing: pisang, want men zegt ba' pisang, en òn pisang, maar de punt van den bloemtros heet bōh djantōng).

SANAN II, vrouwel. persoonsnaam.

SANAT I, zie sanah.

SANAT II, zie seunat.

SANDANG, iets onder den arm aan een over den schouder geslagen touw, band, riem of bandelier dragen, (zooals eene sabel, een geweer); wordt ook als mannel. persoonsnaam gebezigd; kamarati beudé sihaïh, ba' kapilah doem djisandang, in eene afdeeling droegen zij korte geweren van 1 haïh lengte aan een riem over den schouder, (Radja Bada; zie verder vbd. i.v. kandreuën); Tjoet of Dja of Tō' Sandang, naam van een der vier kawōm's of soekèë's, waarvan de Atjehers heeten af te stammen, (aldus geheeten, doordat, volgens eene volksoverlevering, de stamvader van dien kawōm, een onaanzienlijk man uit Lampanaïh in de XVII Moekims, den soeltan van Atjeh, toen deze op een tocht ter handhaving van zijn gezag over Pidië te Lampanaïh door hevigen dorst gekweld geen drinken kon krijgen, uit de

kwelling verlost door hem melk te brengen in een bamboekoker, patjō', dien hij aan een touw over den schouder droeg, sandang, en vervolgens met zulk een aan den schouder gedragen bamboekoker en een om het hoofd gewonden wit klapperblad als herkenningsteekens aan het hof kwam, waar de soeltan hem en zijnen nakomelingen tot belooning eer en gunst bewees; daarom, zegt men, placht de Kali Malikōn Adé, die tot den kawōm Tjoet Sandang behoorde, bij de inhuldiging van nieuwe soeltans een wit klapperblad onder den hoofddoek, en eene donderbus, — ter vervanging van den bamboekoker van zijn stamvader — aan een lederen riem over zijn schouder te dragen; zie verder i.v. soekèë); sandang lajeuë ana', de planken, ééne aan elke zijde van eene prauw, boven de papeuën taré' (zie i.v. papeuën), waaraan de zeiltouwen worden vastgemaakt; sandang lajeuë rajeu', de planken, die door de geugapa genoemde planken van de sandang lajeuë ana' gescheiden zijn. Meu-, of teusandang, gedragen aan een over den schouder geslagen touw enz.; beudé meusandang ba' bahō, een geweer aan een riem over den schouder gedragen. Peusandang, laten sandang; tapeusandang beudé ba' lōn, laat mij het geweer dragen. Seunandang, wat aan een over den schouder geslagen touw

enz. gedragen wordt; neumat toengkat mè seunandang, neu'arōng blang gampōng nanggròë, met een stok in de hand en (een belzak) aan den schouder trok hij door velden, dorpen en steden, (Meudeuha').

SANDÉNG, rek, wandrek om allerlei voorwerpen op te zetten, bestaande uit eene horizontaal tegen den huiswand of in de ruimte tusschen het dak en den niet tot het dak toe opgetrokken huiswand aangebrachte, deels buiten den huiswand uitstekende plank; (verder, gew. in de meu-, en peu-afleidingen ook als Mal. sanding) naast, vlak bij; pintōgeu njan koentji didalam, hana trōih pham djeuēt djiboeka; dëndajang djipò' loe-euë'sandéng, djikeureu-léng leumah mata; leumah djikalōn teungent mantōng, teuma djirirwang oeba' radja, de deur was van binnen gesloten en de hofjuffer wist niet hoe haar te openen; zij stootte haar hoofd tegen (het uitstekende gedeelte van) het wandrek en wierp door de opening (waarin het rek zat) een zijdelingschen blik (naar binnen); zij zag toen duidelijk, dat (de prinses) nog steeds sliep, en keerde vervolgens naar den vorst terug, (Tjah Koebat); mirahpatina sabōh, djitōh bōh ba' oelèë sandéng; boekōn sajang sinja' geupōh, seuliséh ba' oedjōng leumbéng, er is

eene duif, die eieren legt op het uiteinde van het wandrek; hoe jammer, zij hebben naar mijn liefje geslagen, maar zij is aan de punt van de werpspies ontkomen, (pantōn); zie verder vbd. i.v. lapéng. Meusandéng, van een wandrekje voorzien, met een wandrekje; (verder) vlak bij, naast (iets anders), naast elkaar; zie vbd. i.v. oemōng. Peusandéng, vlak bij, naast (iets anders of elkaar) plaatsen; ka geupeusandéng lintō, men heeft den bruidegom al naast de bruid geplaatst.

SANDJA' (Arab. sadj', rhythmisch en rijmend proza), rythme, rijm, dichtmaat, metrum, inz. het Atjèhsche metrum, waarin elke versregel uit twee hemistichia, elk van 8 maten van een of meer lettergrepen, of 4 voeten van 2 maten (dus de geheele versregel uit 16 maten of 8 voeten) bestaat met het accent op de tweede van elk paar maten, voorts het eerste hemistichium en de eerste helft van het tweede hemistichium (dus de 4de en de 6de voet van den geheelen versregel) in de eindlettergrepen op elkaar rijmen, terwijl bovendien de eindlettergreep van elken versregel op die van den volgenden rijmt; om afwisseling te verkrijgen wijzigt men het rijm in het midden of aan het einde der versregels, of laat men op de eindlettergreep van den 4den voet, niet de eindlettergreep maar de eerste maat van den 6den voet, of ook wel, in navolging van het Mal. vers, de eindlettergreep van den 8sten voet

(dus de 2 hemistichia op elkaar) rijmen, (dit laatste zelden, zie een vbd. ervan i.v. kōng I uit de Goemba' Meuih; zie verder baréh, nalam, pantōn, radjat, taw i), (verdere beteekenis van sandja':) ordening, schikking, voeging; hana keunōng sandja', het rythme of het rijm is niet goed, het vers loopt niet goed, (ook) het past niet, het staat niet (van b.v. een kleedingstuk, van hetgeen men zegt); ta'eu djigrōb sandja' keunōng, langkah limōng langkah tiga, men zag haar (de danseressen) mooi rhythmisch springen en den vijf-, en den driestappendans uitvoeren, (Goemba' Meuih); zie verder vbd. i.v. lageuēm. Meusandja', geordend, welgeordend, rhythmisch, gelijkmatig, gepast, passend, keurig, mooi, netjes; geubri idja that meusandja', neudōng pira' teuneun soeasa, hij gaf hem een zeer mooi kleed, waarvan de schering van zilver en de inslag van soeasa was, (Malém Dagang); sōë keura-djeuën dilèë nanggrōë njōë, peugah ba' kamōë sōjdi oelama; oelōnteu kalōn meusandja' that, njōkeu teumpat radja-radja, van welken vorst is deze plaats vroeger de residentie geweest, zeg het mij, heer schriftgeleerde; ik zie de plaats zoo keurig, echt eene plaats voor vorsten, (Malém Dagang); geutōt meureujam that meusandja', soera' me-

haja' dji'é' panglima, welgeordend werden de kanonnen afgeschoten en een daverend gejuich klonk, terwijl de panglima den strijd inging, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. breumbōng.

SANDRA, pand (fig., vgl. Mal. sander a), offer, overgave, (zelden, gew. in de peu-afleiding gebezigd); djibeudòihkeudoem ba' Diwa Keu'indran, njawōng badan djidjō' sandra: „toean-koe peunamiët doemna kamòë, ngòn-ngòn nang-gròëmilé' digata'', zij stonden toen allen voor D. K. op, en gaven hem hun lijf en hun leven te pand (gaven zich geheel aan hem over:) „heer, maak ons allen tot uwe slaven, en beschouw ook ons land als uw bezit'', (Boeda' Meuseukin). Peusandra, op het spel zetten (fig. en lett.), te pand zetten, wagen, in de waagschaal stellen, aanbieden, overgeven, geven, offeren, opofferen; djakalèë han séb doemnan tampén, areuta la'énlōn peusandra, als die inzet (voor de weddenschap) niet voldoende is, dan zal ik nog meer op het spel zetten, (Noen Parisi); areutadji habéh han sapeuélé, djidjō' keudjoe-di djipeusandra, wat hij bezat was op, hij had niets meer, hij had alles aan het spel geofferd, (Pra'oén); adat han séb meuih lam peutòë, blang gampōng njòë tapeusandra; djakalèë habéh blang ngòn gampōng, padé lam

krōng tapeusandra, indien het goud in de kist niet toereikend is, offer dan deze velden en gampōng op; als veld en gampōng op zijn, offer dan de padi in de schuren op, (Pòtjoet Moe-hamat); digòb geumèngòn deureuham, geutanjòë badan tapeusandra, anderen brengen goudstukken (als geschenken) mee, wij bieden onze lichaamskracht (onze arbeid) aan, (Tjah Koebat); teungkoe joeë boeët barang-gapeuë, adat neupoe-blòë kamòë rila; meunan narit panglima peugah, njawōng darah djipeusandra, „gij kunt ons, teungkoe, elk werk opdragen, en indien wij ons wilt verkoopen, zullen wij er ook genoeg mee nemen''; aldus spraken de panglima's, hun leven en hun bloed aan hem overgevend, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. sa'.

SANDRŌNG, ingaan (inz. van een geest in een persoon om b.v. door tusschenkomst van dien persoon de oorzaak en de geneeswijze van eene ziekte te openbaren), varen in, tegen iets ingaan, indringen, zich door iets heen (trachten te) slaan, (ook) tevergeefs trachten in of door te dringen, stuiten, gestuit, tegengehouden worden; ka djisandrōng lé djén, de geest is al in (hem) gevaren; iblih pileka meuhimpōn, djisandrōng ba' oedjōng até, duivels zijn er in grooten getale bijeen om in den top van uw hart in te dringen, (Noen Parisi); 'òh ka

habéh ra'jat lalō, neu-joeë tōblé pintō koeta; Dadjeuë pi trōihlé dji-sandrōng, ra'jat djikeu-pōng di loea koeta, als al het volk door de poort is ge-gaan, beveelt hij de poort der vesting te sluiten; dan komt de Antichrist, tracht binnen te dringen, en belegert vervolgens de vesting, (Toedjōh kisah); la-man han, pòtjoet, tami-ta bantoe, han é' tala-loe oe Gampōng Djawa; han é', pòtjoet, njan ta-sandrōng, taré' geudoe-bang Wandi Lila, indien gij, prins, geen hulp zoekt, zult gij niet tot G. Dj door kunnen dringen; gij zult er niet tegen in kunnen gaan, prins, W. L. heeft een krachtig zwaard, (Pòtjoet Moehamat). Meusandrōng, de handeling sandrōng verrichten, sandrōng met meerv. subject; tegenin gegaan, ingedrongen, gestuit; kakeu geulét doem geuhoedōm, geumeutjië' 'am-'oem gadjah meunta; geutheun toemba' ka meusandrōng, gadjah djiploe-ëng meugeugisa, zij trachten hen van alle kanten te omsingelen, en de wilde olifanten schreeuwden op hevige wijze; zij stuitten telkens op de gevelde lansen en vluchtten in alle richtingen ronddraaiende, (Pòtjoet Moehamat).

SANÈ I, e.s.v. watergeest, die vooral in dood hout, dat op het water drijft, huist, en welks beet eene stekende pijn in de beenen, ge-

volgd door verlamming veroorzaakt, (zie vbd. i.v. lasa, ngab-ngab II, sarah I, sareuë'); sanè apoej, vuursanè, eene roode en zeer kwade soort sanè, (zie vbd. i.v. ramboej); lam Radja Oemōng na sanè Tjé'bré', baranggasòë taré' gadòh bitjara, in de R. Oe. is de sanè Tj., hoe sterk iemand ook zij, hij geraakt (tegenover dien sanè) ten einde raad, (sadatī-vers); radjah sanè, beweringsformule tegen den sanè. Meusanè, door een sanè bewoond, waar een sanè in huist; kajèë njan meusanè, in dat hout huist een sanè.

SANÈ II, zie i.v. nè, en sa I.

SANEU', zie saneub.

SANEUB, of saneut, ook saneu', sahneut; meusaneub, ordelijk, netjes, keurig, welgeordend, in orde, passend, gepast, geschikt; djih meusaneub that, zij is zeer ordelijk, zeer netjes (op hare kleeren, haar huis enz.); dji'eu roepa that peungeuròë, peukajan di asòë sadarana; dji'eu peukajan that meusaneub, teumpat djidoeë' di ateuëh goeda; dji'eu mòseuta'ëbngònalatprang, doem sibirang alat sinjata, zij zagen, dat hij er kloek uitzag en, op een paard gezeten, niet overmatig rijk, maar wel passend gekleed was; zij zagen, dat hij compleet met oorlogstuig, met alle soorten wapens was toegerust, (Tjah Koebat);

neupoela gadōng ngòn keumili, neupoela tjamplic deungòn lada; maséng-maséng doem meusaneub, neupoela ranoeb meugeuganda, hij plantte g. en k., hij plantte tj. en peper; elke soort welgeordend, en hij plantte sirih in verschillende rijen, (Asaj djeuët padé); tamita teumpat njang meusaneub, sinantapeudoeë' dilèë Banta, zoek eene geschikte plaats om daar (den dooden en verminkten) B. eerst neer te leggen, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. hajeuë'. Peusaneub, ordenen, schikken, rangschikken, in orde brengen; kōn haba prang njang lōn seutèt, narit njang gèt gata sèëdara; gata bandoem lōn meu'aneu', tapeusaneub ajah lōn teuka; ... pat njang hana gèt doem tapeudjrōh, bè' geuteu'òh malèë mata, (de vorst zeide tot de opgeroepen oelèëbalangs:) het is niet om over een oorlog te beraadslagen, dat ik u heb laten komen, het is voor een vreedzaam overleg voor u, gebroeders, onder elkander; ik beschouw u allen toch als mijne zoons: brengt nu alles in orde, mijn (schoon-)vader zal hier komen; ... maakt in orde wat niet goed is, opdat men er niet van zal spreken, zoo dat we ons moeten schamen, (Gadjah toedjōh oelèë); beudōih teuma Habib Nada, neudja' tjò' landja baté sigra; laloe

djipasòélé ngòn ranoeb, djipeusaneub lheuëh lé leungka, H. N. stond toen open ging snel een sirihschotel halen; zij deed er vervolgens sirih in, rangschikte die en was er spoedig mee klaar, (Gadjah toedjōh oelèë).

SANEUT, zie saneub.

SANG I, als, gelijk, evenals, alsof, den schijn hebbende van, als ware; zie vbd. o.a. i.v. keuloe-loe, lheuëng, lisé', loepōt, lō'lō', manoera II, meugòë, meunapa'at, pèh, peunjeukoeët, pipa', reuhang, riwang; sangsang, versterking of verzwakking van sang; zie vbd. o.a. i.v. mandōih, masén, reubah, sé.

SANG II (Mal. id.), betiteling van goden, vorsten en dieren in verhalen; meura' meunari dalam talam pira', ta'eu djidja'dja' sang manoera, de pauw danste op het zilveren presenteerblad, men zag den pauw er parmantig stappen, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. manoera I, reuhab.

SANGAT I (Mal. id.), zeer, erg, hevig, in hooge mate, uitermate, (in geschr.); zie vbd. i.v. lambōng I, ngeuréb, sarat I, saré.

SANGAT II, zie sangè' I.

SANGÈ I, e.s.v. spijzendeksel, afgeknot kegelvormig of halfrond en vervaardigd van gevlochten of aaneengenaaide pandan-, of nipahbladeren, al of niet kleurig versierd, dienende om op een dalōng met spijzen geplaatst

te worden, (zie i.v. idang); sangè Daja, eene fraai bewerkte soort sangè, van deels gekleurde en deels ongekleurde pandanbladeren met gekleurde draden er doorheen en goudblad en gekleurde stukjes katoen of flanel er onder gewerkt, afgeknot kegelvormig, in Daja vervaardigd, en gebruikt bij feestelijke gelegenheden; sangè gampōng, eenvoudige, onversierde soort sangè, halffrond van vorm. Meusangè, een sangè hebben, ermede toegedekt.

SANGÈ II, zie sangè' I en II.

SANGÈ' I, of sangè, ook sangat (Arab. sa'ah), in sangè' limò, (eig. de vijf tijdstippen), de avondschemering, (dial. v. d. Westkust); bè' kameu'èn watèè sangè' limò, speel niet tijdens de avondschemering. Zie sindjakala i.v. sindja.

SANGÈ' II, ook sangè (Men. sangi', sap uit de schil van een limau), in sangè' limò, e.s.v. extract van citroenolie met andere oliën vermengd, gebruikt om het lichaam te parfumeeren, (dial. v.d. Westkust).

SANGEU; teusangeusangeu, verbaasd opkijkende, verbijsterd, met open mond kijkende, aanstarende, voor zich uit starrende; peuë di kah teusangeusangeu, lagèè aneu' ka gadòh toeah, wat sta je met open mond te starren als een kind, dat verbijsterd van zinnen is. Peusangeusangeu dròë, (opzettelijk) verbijsterd kijken, kijken alsof men verbaasd is.

SANGGA, aan-, af-, tegen-, weerhouden, beletten, belemmeren, stuiten, weren, afweren, opvangen (van een slag), pareeren, het opnemen tegen, zich meten met, weerstaan, zich te weer stellen, zich verzetten tegen; afweer, weerhouding, belemmering, weerstand, verzet, (verder) e.s.v. bovenarmring, gedragen ter hoogte van den elleboog onder den ikaj geheeten armring en dezen als het ware tegenhoudende, ondersteunende, wordt ook ikaj meutampō' genoemd, (zie i.v. ikaj II); sangga gòb dja', iemand onder weg aan-, tegenhouden, iem. beletten te gaan; keureuna oelōn ka moepalòë, aneu' lōn sidròë ka gòb sangga; ka djireubòt ba' dja' manòë, tinggaj njang addè a ka djiba, want mij is een ongeluk overkomen, een van mijne kinderen is door iemand aangehouden en ontvoerd, toen zij een bad ging nemen, de jongere zuster is achtergelaten, de oudere is medegenomen, (Dioe Plinggam); sangga mara, zie i.v. mara, en vbd. ook i.v. laréh; theun sangga, versterking van of pleonastisch voor sangga, (zie vbd. i.v. oela', poepō II, ri); zie verder vbd. van sangga i.v. kiké, linteuëng, ramboej, rantja', rèt I, sangang. Meu-, of teusangga, aan-, af-, tegengehouden enz.; 'òh djipòh lōn meusangga ateuëh kajèë boenòë, toen hij mij zooeven

sloeg, werd de slag door een stuk hout opgevangen.

SANGGAMARA, zie i.v. mara en sangga.

SANGGĒNG, hellend, scheef (inz. van het hoofd of een hoofddeksel, ook van b.v. een vaartuig), met een scheefstaand hoofd; sanggĕng that koepiah, (zijne) muts staat erg scheef; sanggĕng that akaj, met scheeve, i.e. slechte, slinksche streken. Peusanggĕng, doen hellen, scheef doen staan. Zie gĕng.

SANGGŌ', of sanggoeë', tanggō', ook wel anggōj, e.s.v. schepnet, bevestigd aan twee op de wijze eener schaar aan elkaar verbonden bamboestelen (gò), waarvan de uiteinden door een draad (kadja) aan elkaar zijn verbonden om het te wijd openen te beletten, dient inz. om garnalen te vangen; met zulk een net vangen; djisanggō' oedeuĕng, hij vangt met een sanggō' garnalen. Meusanggō', een sanggō' hebben, met zulk een net vissen, garnalen vangen. Seumanggō', de handeling sanggō' verrichten, er mede bezig zijn.

SANGGOEE', zie sanggō'.

SANGGŌJ, haarwring, wat daarop gelijk (van b.v. een bliōng, zie aldaar); opbinden, opmaken (van het haar); ō' oereuĕng Barōh meukroesōng boengōng, ō' oereuĕng Toenōng sanggōj bōh goeda; ō' oereuĕng Pidiēmeudjrabbattjeukēh, ō' oereuĕng Atjēh meukipaīh Tjina, de haarwring

van de vrouwen van de Benedenlanden gelijk op een peperhuisje voor bloemen (i.e. loopt puntig uit), die van de vrouwen van de Bovenlanden heeft den vorm van een paardenpenis (i.e. als eene worst van achteren afhangend); de haarwring van de vrouwen van Pedir gelijk op het windsel van de punt van een dissel (i.e. met eene uit de omwinding uitstekende punt en op zijde van het hoofd gedragen), die van de vrouwen van Groot-Atjēh gelijk op een Chineeschen waaier (i.e. dubbel, in twee deelen gescheiden, vandaar ook sanggōj teuplah genoemd, en midden op het hoofd gedragen); oelēē gēt sang bōh beureumbang, sanggōj tjatjang di koepala, haar welgevormde hoofd geleek op eene beureumbang-vrucht en hare haarwring stond recht op het hoofd, (Indra Bangsawan); sanggōj dhōē, of s. keuē, haarwring op het voorhoofd; sanggōj koedō', haarwring achter op het hoofd; sanggōj tjōt, of s. poetja' oelēē, haarwring op de kruin van het hoofd; sanggōj singēt, haarwring op zijde van het hoofd; tjeukam sanggōj, zie i.v. tjeukam; tjoetjō' sanggōj, zie i.v. tjoetjō'; djisanggōj ō' soerangsarĕng, djisoentĕng boengōng doemlingka; beungōh djisa' seupōt djisōj, seunanggōj ban linteuĕng bara, zij draagt hare haarwring in verschillende richtingen gewonden,

met bloemen rondom ingestoken; des ochtends en des avonds steekt zij er nieuwe bloemen in en hare haarwrong is (zoo groot) als de dakbalk van een huis, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. goendjè, pawōt I. Meusanggōj, eene haarwrong dragen, opgebonden, (van het haar). Teusanggōj, in eene wrong opgebonden, (van het haar). Seumanggōj, de handeling sanggōj verrichten. Seunanggōj, de wijze of het resultaat van het sanggōj, haarwrong; zie vbd. boven en i.v. pantjaloe gam, randjanèt.

SANGGÒNG, of soenggòng, loos, ledig (van padiaren, zoodat de halmen rechtop staan), looze aren hebbende; wordt verder gebezigd als scheldwoord tegen paarden (omdat ze geen horens hebben) en tegen vrouwen, (als verwensching, dat zij geen man of geen kinderen mogen krijgen); abéh sanggòng padélōn, hana bōh, al mijn padi heeft looze aren, heeft geen korrels; beukit han meunan dji-trōng geusòng, padésoenggòng han tjit djeuët toeëng, als dat niet het geval is, dan komen er geusòng's (om de padi op te vreten) en de aren zijn dan ledig en ge kunt de padi toch ook niet nemen, (Tambéh toedjōh blaīh); wahé Amat kamat ba' kōng, binatang soenggòng loengkèdji hana, A., houd het stevig vast, het vervloekte beest dat geen horens heeft,

(Hik. Goeda; gezegd van een paard, dat men wilde slachten); inòng soenggòng, verwenscht wijf!

SANGGRÒH, roepen, aanroepen, (in hik.); teuma neusanggròh kleuëng ngòn toepè, moebhō' até djih ban doea; kleuëng teureubang djiboengkale, mita toepè dalam rimba; moeròësabab dilèëdjandji, djan neupanggé si-seun doea, vervolgens riep hij (Malém Diwa) den kiekendief en den eekhoorn aan en beide dieren voelden hun hart kloppen; de kiekendief vloog onmiddellijk weg om den eekhoorn in het bosch te zoeken, want het was tevoren afgesproken, dat wanneer (Malém Diwa) hen ontbood, het beiden tegelijk zou gelden, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. misé.

SANGKA (Skr. ṣaṅkā), vermoeden, verdenking, argwaan, onderstelling, meening, gedachte; vermoeden, verdenken, wanen, meenen, denken; sangka sòë, denken „wie zou het zijn”, niet weten wie het is; Alah, lōn sangka sòë, pada haj si A njang ka tatoeri digeutanjòë, ach, ik wist niet wie het was (die b.v. buiten kuchte, of in het donker kwam aanzetten) en het blijkt A te zijn, dien wij kennen; bahlé djeunòë oelōn soedjoet, haj ma pòtjoet salah waham; han lōn toeri gata sidròë, lōn sangka sòë matalōn klam; mata seu-

pōt lōn lam oeròë, han lōn toepuë tameukalam, (de prinses dacht bij zichzelf:) laat ik mij nu voor haar (de djén) prosterneeren, (en zeide, na op het vragen van de djén geen antwoord gegeven, doch door geweend te hebben:) „o geëerde moeder, het was eene misvatting van mij; ik wist niet dat gij het waart, ik wist niet wie het was, (want) mijne oogen zijn verduisterd, zijn verblind door de zon, ik wist niet, dat gij (tot mij) spraakt”, (Goemba' Meuih); sangka waham, verdenking, kwaad vermoeden, verdenken; bè' tasingka waham gōb, ge moet anderen niet (zonder grond) verdenken; zie verder vbd. i.v. leubè (sprkw.), peuleuheuën. Meusangka, vermoed, verdacht; een vermoeden enz. koesteren; bè' meusangka waham ba' gōb, koester geen verdenking tegen anderen.

SANGKA', met de hand wegslaan, afweren (van b.v. een slag of iets dat toegeworpen wordt); (ook) belet, verhinderd, tegengehouden, (= seungka', zie aldaar); (verder) bamboezen mand, waarin men kippen eieren laat leggen en uitbroeden, broedmand, (vgl. sangkeuë'); pakōn tasingka' ateuēh lōn bōh awō njòë, waarom hebt ge dezen awō-bal naar mij toe geslagen; tjoeroe sangka', zie i.v. tjoeroe. Peusangka', = sangka' (verb.) met versterkte beteekenis.

SANGKADÉ', (dial. v. Pidië) e.s.v.

sprinkhaan, = daroeët goe-noekoe, zie i.v. daroeët.

SANGKADOE, of oelat sangkadoe, eene groote, aschkleurige, langharige soort rups, (in Boeëng van wege de lange haren oelat mië, katterups genoemd), die, volgens het volksgeloof, in ijzer of ander metaal kan veranderen en alsdan den drager onkwetsbaar maakt, (zie i.v. peugawè).

SANGKAJ, of singkōj, tegen, ongunstig (van den wind), tegenwind; handjeuëttameulajeuë, angèn sangkaj that, we kunnen niet uitzeilen, de wind is erg tegen; zie verder vbd. i.v. rimbat.

SANGKAKALA (Mal. id., Skrt. gañkha, trompetschelp, en kâla, tijd), bazuin, (inz. ter verkondiging van den dag der opstanding), (in hik.); njankeu oeròë keusoedahan, phana sikeulian doem peukara; ba' Êsrapi peureuman Halarat, neujoë jōb meuhatsangkakala, dat is de laatste der dagen, waarop alles vergaat; dan beveelt de Heer (den aartsengel) Ê. om op de bazuin te blazen, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. klib-klib.

SANGKALAN, (Toenongsch), zitbankje voor de weefster, (= neudoeë' meunanjeum, zie i.v. manjeum).

SANGKALASA, e.s.v. vliegende hagedis, waarvan het spuwsel, naar men zegt, op het lichaam van den mensch spikkels (boeré') en in het oog blindheid veroorzaakt;

ta'eu pidjoeët njanngòn badan, sipeureuti ban sangkalasa, men zag haar lichaam zoo mager als dat van een sangkalasa, (Tjah Koebat). SANGKALŏĕ; pilèh sangkalŏĕ, zie i.v. pilèh.

SANGKEUĕ', mandje van rotan, boelŏh, klapperblad, of bili voor verschillende doeleinden, b.v. om rijst in te wassen, opgeveegd vuil in te doen, ook voor broedplaats van kippen, (zie beuleunta', sangka').

SANGKILAT (Mal. sengkélat), ongewassen, zich nog niet gewassen hebbende na het doen van zijne behoefte; èleumèè sangkilat, e.s.v. onkwetsbaarheidswetenschap, ter verkrijging waarvan men gedurende zekeren tijd zich, na het doen van zijne behoefte, niet met water mag wassen.

SANGKILOĕĕ, jonge batjé-visch.

SANGKIŏ', ook sangkioet, tangkioet, e.s.v. schoffel met knievormig gebogen blad, inz. door peperplanters gebruikt om in hunne tuinen onkruid weg te hakken; hana djeuët lé lŏn keumarang, djarŏĕ tjeukang hé tjèĕdara; djarŏĕ batat djeuĕb-djeuĕb atŏt, lŏn mat sangkioet lampŏih lada, ik kan niet meer schrijven, want mijne vingers zijn stijf geworden, o broeders; al de gewrichten van mijne vingers zijn stijf geworden, doordat ik in een pepertuin den sangkioet gehanteerd heb, (Banta Ahmat).

SANGKIOET, zie sangkiŏ'.

SANGKIRA, als, indien, ingeval, voor het geval dat, (meer in hik.); adat sangkira, id.; ada' sangkira leubèh si'oerŏĕ doea, bè' djeuët keu beungèh, mocht het een of twee dagen langer duren, word dan niet boos; zie verder vbd. i.v. diwaj III, panjang, sawŏ III.

SANGKOE, groote porceleinen kom, die bij groote kanoeri's gebruikt wordt om er vleesch en derg. in te doen, wordt ook mangkŏng dŏ'sa genoemd, (verder) eene combinatie van twee potten, waarvan de bovenste in den bodem gaatjes heeft, dienende om kleeffijst in gaar te stoomen.

SANGKOEDŏNG, hoed van pinangbladscheede of bladeren, (dial.). Vgl. djroekhŏ, saroeĕ'.

SANGKOELOĕĕH; reudeuĕb sangkoeloĕĕh, zie i.v. reudeuĕb.

SANGKŏT, aanhaken, aan of om iets haken, aan iets ophangen, (ook) haken, op eene bepaalde wijze opnaaien (van gouddraad); (ook) gehaakt, vastgehaakt, aangehaakt, belemmerd, tegengehouden, vastzittende; belemmering, verandering, hinderpaal; han é' lŏn dja' keudrŏĕ, lŏn sangkŏt djarŏĕ ba'takoeĕ gŏb, ik kon niet alleen lopen, ik sloeg (eig. haakte) mijne armen om iemands hals; tasangkŏt badjèĕ lŏn sigŏ ba' seu-neulat, hang mijn baadje eens aan den haak op; até hana koemè keunŏĕ, jŏh boe-

nòë sidéh koesangkōt, ik heb mijn hart niet hierheen meegenomen, ik heb het zooeven ginds opgehangen, (Plandō' Kantjé; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. patè); djisangkōt kasab, zij naait gouddraad (op laken b.v., zoodanig, dat de draden aan elkaar haken, eene soort van haakwerk vormen); tjòb sangkōt, op sangkōt-wijze naaien; ië lam gampōng han lé sangkōt, 'òh ka djisoerōt aneu' naga, het water (der rivier) bleef niet meer in de gampōng staan, toen de jonge naga was afgetrokken, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. ilat; sangkōt-pawōt, aan allerlei blijvende haken, door allerlei op-, tegengehouden, verhinderd, in allerlei beslommeringen, zorgen zittende; dilōn djinòë han djeuēt lōn boengkalé, keureuna kasangkōt-pawōt geutanjòë ngòn aneu', ik kan nu niet meer op reis gaan, we hebben nu kinderen, die daarvoor een beletsel zijn; ladōm rōt la'ōt ladōm rōt darat, maséng-maséng meuhat doem meudjeumba; le that ra'jat sangkōt-pawōt, le that dilikōt mantōng peutoea, sommigen gingen over zee, anderen over land, allen in bepaalde groepen verdeeld; velen van het volk en vele hoofden bleven nog, door allerlei belemmerd, achter, (Pòtjoet Moehamat); lagi napakah na beungòh tan seupōt, sangkōt-pawōt sa-

bòh masa; njankeu sabab keusoeakaran, pakri padan, ja sòjdina, levensonderhoud heb ik verder, indien ik het des morgens heb, des avonds niet, ik heb nu allerlei zorgen; daarom zit ik in moeilijkheid, wat moet ik doen, o heer, (Tamim Ansa); teu'ingatkeu ma didalam glé, njan pi até djeuēt keugila; teu'ingat addèdji di la'ōt, njan pi ka srōt ngòn ië mata; Banta Ahmatsangkōt-pawōt, ië mata srōt meuleuloemba; teu'ingatkeunòë até peudéh, teu'ingatkeudéh até loeka, dacht hij aan zijne moeder in het gebergte, dan was het alsof hij gek zou worden; dacht hij aan zijn broertje (het naga-jong) in zee, dan vloeiden zijne tranen neer; zoo maakte B. A. zich in deze en in gene richting bezorgd, en bij stroomen vloeiden zijne tranen neer; dacht hij in deze richting, dan kreeg hij een schrijnend gevoel in het hart, dacht hij in gene richting, dan kreeg hij het gevoel van eene wonde in het hart, (Banta Ahmat). Meusangkōt, gehaakt aan of om, aan-, vastgehaakt, opgehangen, belemmerd, tegengehouden, blijvende haken of hangen; zie vbd. i.v. keu'i, reuba, reuën-mareuën. Peusangkōt, laten sangkōt, of sangkōt (verb.) met versterkte beteekenis; tapeusangkōt kajèë njang na lam kroeëng, laat het hout in de rivier aan iets haken (dat het niet afdrijve).

Teusangkōt, = meusangkōt (doch meer onopzettelijk of als toestand); neumarit ngòn leumah leumbōt, gaséh teusangkōt toean peudana; didalam até peudana meuntròë, bit njò aneu' njòë bidja'sana, hij sprak rustig en beleefd, en de rijksbestuurder kreeg een gevoel van genegenheid voor hem; in zijn binnenste dacht de rijksbestuurder, „deze knaap is inderdaad zeer verstandig”, (Diwa Akañh). Seumangkōt, de handeling sangkōt verrichten. Seunangkōt, het haken enz., belemmering, ver hinder ing, (ook) plaats om iets aan vast te haken, om iets aan op te hangen, haak. Sangkōtan, (in hik.), = sangkōt (adj.), of seunangkōt; zie vbd. i.v. kiët.

SANGKŌT-PAWŌT, zie i.v. sangkōt.

SANGKŌTAN, zie i.v. sangkōt.

SANGSARA (Mal. id. Skrt. sam-sâra), leed, verdriet, spijt, zorg, kommer; leed enz. hebbende, (deftig en ouderwetsch, en in hik.); zie vbd. i.v. panggang. Peusangsara, leed enz. aandoen.

SANGSÉNG, ongedurig, onrustig (van geest, van aard, gew. van een deugniet gezegd), met veel streken; sangséng that akaj aneu' njòë, wat is dit kind ongedurig, wat heeft het veel streken; zie verder vbd. i.v. ngeurén. Peusangséng dròë, zich ongedurig ge-

dragen, allerlei streken uithalen; peusangséng akaj, id.

SANGSOEJ, zie sangsōj.

SANGSŌJ, ook sangsoej, verward, in de war, (van b.v. garen, het haar), (fig. ook) radeloos, niet wetende wat te doen; (verder) = peusangsōj; sangsōj that ō', hana djisoe-gōt, (hare) haren zijn erg verward, zij heeft ze niet gekamd; teudoeë' si'at njòë bè'keu sangsōj, leungòkeu njòë teungkoe radja, we laten dit een oogenblik rusten, opdat het (verhaal) niet in de war rake, luister nu naar het volgende, geëerde teungkoe, (Indra Bangsawan); pòteu soesah até sangsōj, neumeuka'ōj keu aneu'eunda, de vorst was zeer bezorgd (over zijne zieke dochter), was radeloos, en deed voor (het herstel van) zijne dochter eene gelofte, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. phoe'. Meusangsōj, in de war enz. rakende of geraakt; ladōm djitòb tangkoe-lō' meusangsōj, goendjè meukeupōj moepajōng tjina, sommigen strikten hun hoofddoek op verwarde wijze, waarbij de slippen boven bijeenkwamen als een Chineesche pajōeng, (Pòtjoet Moeamat; var.: ladōm djitòb tangkoe-lō' sangsōj, goendjè meukeupōj ateueh koe-pala, sommigen strikten hun hoofddoek op verwarde wijze, waarbij de slippen boven op het hoofd bijeenkwamen). Peusangsōj, in de war, in verwarring

brengen, verwarren, radeloos maken; ō'dji njang djòm djipeusangsōj, badjèë di asòë djeuët keu roedja, hare glad gestreken haren bracht zij in de war, en de klee-ren, die zij droeg, scheurde zij aan flarden, (Noen Parisi; zie var. i.v. sangsōt). Zie sangsōt.

SANGSŌT, ook tjangtjōt, verward, in de war, (van b.v. haren), (fig. ook) radeloos, niet wetende wat te doen; ō'dji tjangtjōt habéh sangsōj, badjèë di asòë djiplah doea, hare haren waren in de war, waren geheel verward en de klee-ren aan haar lichaam scheurde zij in tweeën, (Noen Parisi; var. van den i.v. sangsōj geëteerden regel); han tòm kamòë moemeura-djah, pakri ilah tajoeë bantōt; sit han tòm gòb koepu'oebat, bitsoesah that atékoe sangsōt, ik heb nog nooit iemand belezen, wat moet ik doen, dat gij mij puisten wilt laten bezweren; ik heb immers nooit een zieke behandeld, ik zit waarlijk in moeilijkheid, ik weet niet wat ik doen moet, (Plandō' Kantjé). Meusangsōt, in de war enz. rakende of geraakt. Peusangsōt, in de war, in verwarring brengen, verwarren, radeloos maken. Zie sangsōj, en vgl. koesōt.

SANI (Arab. thānī), de tweede, wordt in persoonsnamen gebezigd, ook zonder dat er van een eersten en tweeden van denzelfden naam sprake is; Êseu-

kanda Sani, Iskandar de Tweede, soeltan van Atjèh van 1636—1641 n. Chr., opvolger van Êseukanda Moeda; Abdōlah Sani, een mannel. persoonsnaam.

SANIEN, in eene periode van tegenspoed, van pech verkeerende, tegenspoed, pech hebbende; geutanjòë teungòh saniën, peuë njang tameukat djiteuka roegòë, wij verkeereren juist in eene periode van tegenspoed, waarin wij ook handel drijven, wij lijden verlies.

SANJEUM, ook sanjoem, (uit sa en njeum, of njoem), aangenaam (van smaak, gevoel, gedachte), smakelijk, lekker, rustig (van het hart), vast, standvastig, vast besloten, (ook) hecht, stevig; lōn padjōh boe sanjeum that, ik heb erg lekker gegeten; sanjeum rasa sira lam goelè, hana tabeuë hana masén, het zout in de goelè smaakt juist goed, het is niet flauw en het is niet zout; hana sanjeum até lōn keumeung dja' oe peukan, ik heb nog niet vast besloten om naar de markt te gaan, ik verkeer in onzekerheid of ik naar de markt zal gaan of niet; ka'ikat ba' sanjeum, bind het stevig vast. Peusanjeum, aangenaam enz. maken.

SANJOEM, zie sanjeum.

SANOEBA RI, zie sinoebari.

SANŌRAN, zie salōran.

SANSIŌN I, ook tansiōn, (Ned.) station van spoor of tram, (mod.); zie ook i.v. roemòh.

SANSIÖN II, bijvorm van pansi-
ōn, zie aldaar.

SANTAB (Mal. santap), eten, nuttigen, (van vorstelijke personen); lheuēh neusantab boe lam idang, ranoeb lam poeangeubōt sigra, nadat zij (de prinses) van de rijst in de opgedischte schotels had gegeten, werd er snel sirih in eene vorstelijke beteldoos opgediend, (Diwa Akañh); zie verder vbd. i.v. peurangeuj. Seumantab, de handeling santab verrichten, maaltijden, maatlid houden; òh lheuēh seumantab ranoeb soedah, poetròë Saleubiah ma beukata, nadat hij (de vorst) gegeten had en sirih had genomen, sprak prinses S. tot hem, (Noen Parisi). Seunantab, ook (als Mal.) santapan, eten, spijs.

SANTAN, kokosmelk (uitgeperst sap van, met een weinig water vermengd, geraspt klapper-vleesch); met klappermelk vermengen, toebereiden; oelèë santan, het eerste uitgeperste sap van geraspt klappervleesch; zie verder vbd. i.v. lawan (sprkw.). Meu-, ook teusan-tan, met klappermelk vermengd, toebereid; bōh driënteusant-an, e.s.v. vla van doerianvleesch en klappermelk. Peusantan, met klappermelk vermengen, toebreiden, klappermelk ergens bij doen.

SANTAPAN, zie i.v. santab.

SANTEUT, gelijk, onderling gelijk, onderling overeenkomende in, even, inz. gelijk in hoogte, even

hoog als, ter hoogte van, tot aan, reikend tot, (en) eensgezind, het onderling eens, (verder) gelijkelijk, gezamenlijk; ba' santeut bandja, laat de rij gelijk zijn, (zit b.v.) op eene gelijke rij; santeut dōng, zoo hoog of zoo lang als iemand lang is, wanneer hij staat; santeut kōh arè, volkomen gelijk, (zooals een arè rijst, die van boven afgestrekken is); doemna geutanjōë até santeut badan, peuneudjeuēt Toehan, hé tjèëdara; roesa' até roesa' badan, meunankeu, toean, keu oepama, wij allen, schepselen van den Heer, hebben een hart, dat met het lichaam overeenstemt (in correlatie staat), o broeders; is het hart gebroken, dan is het lichaam ook gebroken, zoo kan men het, heeren, in beeld brengen, (Pra'oēn); ada' na' amaj-teunjang salèh, di gata leubèh geubri tjeuroega; meungnjò 'amaj di gata djheut, hana santeut geukarōnja, indien er vrome werken van u zijn, dan zal u eene verheven plaats in den hemel gegeven worden; indien uwe werken slecht zijn, dan zult gij niet zoover komen dat u gunstbewijzen worden gegeven, (Toedjōh kisah); ngōn Sangnata sabé pangkat, santeut meurentabat di ateuēh dōnja, hij was met S. gelijk in rang, even hoog in waardigheid in deze wereld, (Tjintaboehan); djibōt djaròë santeut bahō, sang leuē' idjō

njang ka ragòë, zij hief hare handen (tot een seum b a h) op tot de hoogte van hare schouders, (kundig) als eene gedresseerde groene duif, (Banta Ahmat; zie ook vbd. i.v. lambōng I); santeut oelèë, tot de hoogte van het hoofd, (of) aaneengesloten, zóó dat de hoofden ééne rij vormen, (van b.v. krijgsvolk, dat tegen eene vesting stormloopt); ta'eu dji'é' santeut oelèë, doem meurèè-rèè-rèè djiprang koeta, men zag hen aaneengesloten opdringen en in rijen de vesting aanvallen, (Malém Diwa; zie ook vbd. i.v. djoendrōng); santeut pakat, zie i.v. pakat; ampōn, toeankoe, meuri-bèë ampōn, santeutkeu oelōn paté' njang hina; toeankoe, njang keunōng neukeumiēng bōh nan, bankeunalōn laman sròëpada; ..., vergeving, heer, duizendmaal vergeving (zeiden de wichelaars na de wichelboeken geraadpleegd te hebben), wij, uwe onderdanige dienaren, zijn het onderling al eens geworden; indien gij, heer, (uw zoon) een naam wilt geven, dan is het, naar onze bevinding bij de raadpleging van de wichelboeken, goed, dat gij ..., (Diwa Sangsaréh); jōh njan meulingka koeta-dji njan, santeut oelōn ban sineuna; teungòh tjakabmeukeumeungta-mōng, leum a h meungiēng blah toengara; ..., toen omsingelden wij de vesting, wij allen gezamenlijk; toen

we gereed waren om binnen te gaan, zagen wij in het Zuid-Oosten ..., (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. di I, keutina, misè, pakat. Meusanteut, gelijk zijn, eensgezind zijn, het onderling eens zijn of (trachten te) worden, onderling overleggen, overleg plegen, iets eensgezind, gezamenlijk doen; njang trōīh kamòë meudja' keunòë, adoeën adòë doeminanja; djimeusanteut doemdji saré, kamòë djipeutjré ba' ajah-eunda, ik ben hier terecht gekomen door het onrecht, dat al mijne broeders tegen mij hebben begaan; zij hebben samengespannen om mij van mijn vader te scheiden, (Nabi Oesoeih); zie verder vbd. i.v. pakòë. Peusanteut, gelijk maken of beschouwen, over één kam scheren, op gelijke hoogte houden, eensgezind maken, het onderling eens doen worden; ... dantapeudoeë' doea djaròë ba' doea pha dan tapeusanteut sigala aneu' djaròë binèh oelèë teu'òt ..., plaats verder (bij de koe'oe't, de zittende houding bij de seumajang) uwe beide handen op uwe beide dijen en houd daarbij al uwe vingers (d.w.z. uitgespreid) ter hoogte van de knieën ..., (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. rata. Seunanteut, gelijkheid (in hoogte enz.), gelijke (b.v. lieden, die in eene geslachtslijst op dezelfde hoogte staan), (verder) maat, maatstok,

model, (eig. middel om iets aan iets anders gelijk te maken).

SANTŌ', op-, of zijwaarts stooten (tegen), een op-, of zijwaartschen stoot geven, (van een karbouw, een rund); *keubenē santō' jō'*, de karbouw stoot tegen het juk (om het af te slaan); zie verder vbd. i.v. *roengkhé*. *Meusantō'*, op-, of zijwaarts gestooten, een op-, of zijwaartschen stoot gekregen hebbende, aldus stootende, (verder) elkan- der *santō'*, (fig.) in conflict geraten, in onmin leven; *bè' ta-meusantō' sabé tjèédāra*, gij moet onder broeders niet met elkaar in onmin leven; *moeka-moeka meusantō' jō'*, het heele gezicht is tegen het juk gestooten, (gezegd van een leelijk gezicht, of van b.v. een huilend of pruillend kind); *moeka-moeka meusantō'* (of *meusantōt*) *tét*, 'dèh na kah breuēh-breuēh meusakét, meungnjò aneu' meutoeah, breuēh pi moerah, arè pi raja, jij stootte (bij je geboorte) zelfs met je gezicht tegen den kittelaar, en nadat jij geboren bent, is ook de rijst schaarsch geworden, als je een gezegend kind was, dan zou de rijst goedkoop zijn en in groote maten toegemeten worden, (gezegd tot een kind, dat niet wil deugen). *Seumantō'*, de handeling *santō'* verrichten.

SANTŌ', hindernis, belemmering, verandering; belemmerd, gestuit, tegen iets aan gestooten, tegengehouden, (ook) telkens op- houdende, haperende, hikkend,

niet vlot, hortend en stootend, (bij het spreken, het lezen, *Qorânreciet*, enz.); *na santō' ba-tjoet*, er is eene kleine hinder- nis, verandering; *teumpat njang rata peungeuīh hana santō'*, een effen, open terrein zonder hindernissen; *meung kōn santō' ba' ba-tèē njan, tō' keudéh*, als hij (b.v. een weggeworpen steen) niet tegen dien steen was gestuit, was hij tot ginds gekomen; *santō' that ba' djibenēt, lagèē kamèng é' batèē, hana landja*, zijn *Qorânreciet* gaat zoo hortend en stootend als eene geit, die tegen steenen op klimt, het gaat niet vlot; *santō'-santō' that djimarit, tréb-tréb dji'iemlé*, wat spreekt hij hikkend, telkens zwijgt hij eene poos; *hana santō' lōn ba kalam, leumah reudjang didalam até*, ik kan (bij het samenstellen van deze hikajat) zonder haperen de woorden vinden, ze komen snel in mijne gedachte op, (Noen Parisi). *Meusantō'*, = *santō'* (adj.); *meusantō' gaki*, met zijn voet tegen iets aan ge- stooten. *Peusantō'*, hinder- nissen aanbrengen, leggen op, aan, belemmeren, stuiten, tegen- houden, iets met horten en stoo- ten, hikkend doen, (in de laat- ste beteekenis gew. met verdub- belden stam); *peusantō' dròē*, zich opzettelijk belemme- ren, stilhouden, blijven staan; *bè' kapeusantō' rèt*, leg geen hindernissen op den weg; *djipeusantō' dròēdji*

ba' roemòh njan, hij bleef bij dat huis staan; peuë njan kadja' kapeusantò'santò', waarom blijf je daar telkens stil staan onder het loopen.

SANTOEE, zie sintoeë.

SANTON, beschaafd, beleefd, welgemanierd, (komt gew. in verbinding met soempān voor, zie aldaar).

SANTOT I, e.s.v. heester, die o.a. van zelf in pas ontgonnen bosschen opkomt, met kleine, zure, harige vruchten.

SANTOT II, zie i.v. santō'.

SA'OH, anker; ankeren; bōih, labōh, lhōm of tiē' sa'ōh, het anker werpen, laten vallen, (zie vbd. i.v. peungarat, piōh I, poelò); bōt, taré' tjò' of ook wel leukang sa'ōh, het anker lichten, (zie vbd. i.v. leukang, lingkang, pirò, roeda I); trōih djeuēb-djeuēb lhō' geumoepiōh, geusa'ōh di miēng koeala, in elke baai hielden zij stil en ankerden aan de kanten der riviermonding, (Pòtjoet Moehamat). Meusa'ōh, ankeren, voor anker liggen; zie vbd. i.v. barōh. Peusa'ōh, laten ankeren.

SA'OH, zie i.v. 'òh, en sa I.

SAPA I, aan-, toespreken (ter meer of minder plechtige verwelkoming), verwelkomen, welkom heeten, begroeten, (ook wel) groeten (als subject: de gast, dege- ne die ergens komt); verwelkoming, begroeting; dja' sapa djamèë, de gasten gaan verwelkomen; ba' piha' meu- djeulih Pòtjoet Moeha-

mat, neubri hōreumat ka neusapa; „na teu keu- nòë, toean Pangoelèë Meunaròë, na teu keu- nòë, toean Béntara'', min- zaam als prins M. was, bewees hij hem eer en verwelkomde hij hem beleefd: „zijt gij gekomen, heer P. M., zijt gij gekomen, heer B.'', (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. nalam, peungga- wa, peuteuë'. Meu-, of teu- sapa, verwelkomd, begroet. Peusapa, laten verwelkomen, laten begroeten. Seumapa, de handeling sapa verrichten; (verder) plotseling ziek gewor- den (doordat men door een geest, door de ziel van een doode is „aangesproken'', b.v. bij het be- zoeken van diens graf), inz. ver- suft, bewusteloos, (ook, met of zonder teungeut:) vast sla- pende, in diepen slaap, (vgl. pan- san); 'òhsadjāntrōihoe- ba' pintō, meung taleu- ngò tjre djiseumapa; beu'oeët djaròë 'òh oe- lèë bahō, sapa lintō poe- tròë moeda; „na teu keu- nòë, toean koe ampōn, djaròë lōn seu'ōn ateu- ēh djeumala'', toen zij, de jeugdige prinses tot de deur kwam, hoorde men alleen de woorden van hare lippen vloeien, die zij bij de verwelkoming sprak; zij hief hare handen (tot een seumbah) omhoog tot ha- re schouders en begroette den bruidegom: „zijt gij gekomen, t.a., ik houd mijne handen voor u op mijn hoofd'', (Banta Beuransah); 'òh saré trōih djibōt

djaròë, oereuëng binòë djiseumapa; moebri saleuëm na sidjamòng, laloe meutanjòng oereuëng moeda; atédji kreuëh deungòn beuhe, keu oereuëng le han djikira, toen zij, de jonge vrouw, dichtbij gekomen was, hief zij hare handen (tot een seumbah) op en groette; een oogenblik nadat zij den heilgroet gebracht had, deed zij eene vraag; zij was vrijmoedig en dapper, en bekommerde zich niet om de (bij den vorst verzamelde) menigte, (Tamim Ansa); (zie verder sprkw. i.v. boeta I); Si Poelan seumapa, boenòë djidja' ba' djeurat, N. N. is door den geest van een doode aangesproken, (is plotseling ziek geworden), hij is zooveel naar een graf geweest; ban doea dròë sinan djidòm, ka tròë tjeupòm taré' até; rimoeëng pi teungeut ka seumapa, ban doea hana ingat lé, de twee tijgers sliepen daar, nadat zij zich verzadigd, zich zat gegeten hadden; ze sliepen beide zeer vast en waren van niets meer bewust, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. gatjhéb.

SAPA II, ook sapra, sapara (Arab. safar, reis, safara, reizen), reizen, trekken, rondtrekken, zich ergens heen begeven, vertrekken; reis, zwerftocht, (in hik.); labang pajòng sabòh meuteumeung, djitjò' mameung lé wakila; landja djidja' djipeureugi, trōih ba' pandé

djisapara, het dwerghert vond een spijker met een kop en raapte hem snel op; daarop ging hij gauw weg en begaf zich naar een smid, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. landjoet. Meusapa, de handeling sapara verrichten, zich op reis begeven, aan het reizen zijn, rondtrekken; padoem lawét djidoeë' di glé, teuma dji'ili meusapara, nadat (het dwerghert) eenigen tijd in het gebergte had vertoeft, daalde hij naar de vlakte af om rond te trekken, (Plandò' Kantjé). Zie meusapé.

SAPA III, zie sapha II.

SAPAJ, de arm, (zie vbd. i.v. bòh, lhōng I, poentōng, rantjōng, rawōt), (bij overdracht of vergelijking:) wat daarop gelijkt, zooals de mouwen van een kleedingstuk (zie i.v. badjèë), de armen van eene vlerkprauw (zie i.v. bidō'), de as of latten van een djeureukha (zie aldaar), enz., (verder) bosje garen (1 sapaj, = 10 proeët), (fig.) rechterhand, steun; teudoeë'keu haba di oereuëng binòë, Pangoe-lèë Meunaròë meutjalitra; njankeu wadinjang that meugah, sapaj kaliphah pòteu radja, we laten het verhaal van de vrouw rusten en vertellen nu van P. M., dat was een grootwaardigheidsbekleeder, die zeer beroemd was, de rechterhand van den koning, (Pòtjoet Mochamat); phōn ba' kali goerèë gentanjòë, lheuëh njan ba' meuntròë

sapaj radja, eerst bij den kali, onzen leermeester, vervolgens bij den minister, de rechterhand van den vorst, (Banta Beuransah). Meusapaj, een sapaj hebben; bij bosjes, (van garen).

SAPAN-SAPA, zie saphan-sapha.

SAPARA, zie sapa II.

SAPAT, zie i.v. pat, en sa I.

SAPÉ', (dial. v.d. Westkust), eene waringin-soort met wrange eetbare vruchten, (op de Westkust aangetroffen).

SAPÉH, ook saphéh (Arab. safiḥ), niet goed wijs, mal, onwijs, dwaas, zot; inòng seudèë sapéh alang, marit reudjang peuë njang hawa, het (oude) vrouwtje was niet goed wijs, een weinig mal, en flapte er snel uit wat haar in de gedachten kwam, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. oeng I. Peusapéh, dwaas noemen, voor dwaas houden, (meest gebezigd in de beteekenis van:) kwalijk nemen, ten kwade duiden; bè' neupeusapéh narit aneu' miët, neem de woorden van een kind niet kwalijk; peusapéh-sapéh dròë, zich onwijs aanstellen, mal doen.

SAPÉNG, of sapéng-sapéng, ook sisapéng, naast elkander, aan elkaars zijde, aan de zijde van, op eene rij met (ngòn), (gew. in hik.); Tjah Koebat dja' doea sisapéng, sadjan dji'iréng biti pawira, Tj. K. (en de prinses) liepen samen naast elkander, terwijl de hofjuffers hen volgden, (Tjah

Koebat); zie verder vbd. i.v. jakōb, léng.

SAPEUË, zie i.v. peuë, en sa I. SAPHA I (Arab. Ġafar), de 2de maand van het Moh. jaar, wordt ook boeleuën djén genoemd (zie i.v. djén I, en ook Raboe); wordt ook als vrouwel. persoonsnaam gebezigd.

SAPHA II, of sapa (Arab. ġafâ), zuiver, schoon, helder, klaar, glanzend, (van eene witte kleur, komt vaak verbonden met poetéh voor), (in hik.); alat njang phōn tanòh soetji, keudoea bagi ië njang sapha, ten eerste dient als middel (voor de ritueele reiniging) zand, dat rein is, en ten tweede water, dat helder is, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. ha-ha, lō, pantja-loegam, rakam, reusam. Zie saphan-sapha.

SAPHAN-SAPHA, of sapan-sapa, geheel schoon, geheel gezuiverd, geheel open (van een terrein), absoluut leeg, geheel en al vernietigd, uitgeroeid, geheel verdwenen, geheel weg, (ook) in diepen slaap; ka djitjah oetenuën, ka abéh saphan-sapha, het bosch is al schoon gekapt, het is heelemaal schoon; neukalòn padang that bit loeaïh, soeka dasah hana tara; si'ōn naleuëng hana di sinan, dalampadang njansaphan-sapha; pasidji poetéh meusé gapeuëh, blang pi peungeuïh meuhadjana, hij zag eene zeer uitgestrekte vlakte en ging bij den aanblik er-

van in vreugde en verbazing op; geen grassprietje groeide er, de vlakte was geheel schoon; ze bestond uit zand dat wit was als kapas, en strekte zich wijd open uit, (Diwa Akaïh); toedjōh bōh moekim ra'jat habéh, tahoeckōm gléh saphansapha; taniët ting-gaj meung oereuëng binōë, oereuëng lakōë kaséb dōnja, het volk van zeven Moekims was tot den laatsten man gesneuveld, men kon die streken als geheel ontvolkt beschouwen; men kon zeggen, dat alleen de vrouwen overgebleven waren en dat de mannen geheel uitgeroeid waren, (Pötjoet Moehamat); lhèë oerōë lhèë malam peulajaran, peudjam daratan saphansapha, na drie dagen en drie nachten zeilen was het land geheel uit het gezicht verdwenen, (Malém Dagang); wa'tèë geupengōë Tjintaboehan, oereuëng pi tan sinan meung sidrōë; teungōh soenji saphansapha, ra'jat teuhanta doem sinarōë toen hij (Béntara Indra) Tj. (uit den dood) wekte, was er niemand bij tegenwoordig; het was toen juist doodstil, al de menschen lagen uitgestrekt te slapen, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. peudjam, sè.

SAPHÉH, zie sapéh.

SAPI (Mal. id.), in minjeu' sapi, zie i.v. minjeu', en vbd. i.v. reundang.

SAPÒ, zie i.v. pò I, en sa I.

SAPOE I, beneveld, wazig (van de

oogen), wazig ziende, niet goed kunnende zien, (ook wel, doch zelden:) vaag, onduidelijk, (van b.v. een handschrift); sapoe mata, wazig ziende; sapoe manō', nachtblind, (zie boeta larangan, i.v. larang); sapoe djampō', dagblind; kheuët njōë sapoe that, dit schrift is erg onduidelijk.

SAPOE II (Mal. id.), gew. in sapoe tangan, zakdoek, (zie ook i.v. sampōh); njang mat kipaïh preumata poedōë, djipōt samlakōë moeda balia; si rêt oeneun djih njan djidōng, sapoe tangan sadjan djiba, een (van de volgelingen) hield een met edelgesteenten bezetten waaier in de hand en waaide den schoonen jonkman (den bruidegom) koelte toe; hij stond aan de rechterzijde van hem en had ook een zakdoek (voor den bruidegom) bij zich, (Diwa Akaïh).

SAPOEJ, of seupoej, (al of niet verdubbeld, Mal. sepoi-sepoi), zacht, aangenaam, liefelijk, (van den wind, in hik., wordt soms verward met meuteupoej-teupoej, zie i.v. teupoej); Djoechan neubeuët sabōh hékeumat, batō' ra'jat ban sineuna; ra'jat Tjah Koebat habéh batō', bandoem teusrō' mirah mata; lōm neutamah keusa'tian, djitrōn angèn sapoej basa; lādōm batō' ra'jat Tjah Koebat, siteungōh teungeut habéh njidra, Dj.

reciteerde eene tooverformule, en al het volk hoestte; al het volk van Tj. K. hoestte, zóó dat zij zich verslikten en roode oogen kregen; hij (Djoehan) voegde er nog wat bij van zijne wondermacht, en er woei een zachte en aangename wind; het volk van Tj. K. bleef deels hoesten en viel deels in diepen slaap, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. diroej, gasoej, loej.

SAPŌT (Mal. sapoet), bedekken; Daja'sch voor seulimbōt, (zie aldaar). Meusapōt, bedekt, toegedekt.

SAPRA, zie sapa II.

SARA I, ook sira, iets tegelijk met iets anders doende, tegelijkertijd, onderwijl, ondertusschen, terwijl, al (gevolgd door een tegenwoordig deelwoord); b'è tapoemadjōh sara dōng, je moet niet staande eten; tōh 'ië' sara dōng, staande urineeren; zie verder vbd. i.v. lhōm I, liké, na, reuët, reunteuët, rō.

SARA II, vrome stichting van sawahs of tuinen ten behoeve van een bedehuis, (vgl. Mal. sara, onderhoud); oemōng sara, tot vrome stichting gemaakte rijstvelden, inz. die ten behoeve van de hoofdmoskee van het rijk, waarvan de stichting aan vroegere soeltans werd toegeschreven. Zie wakēuēh.

SARA III, lading van eene prauw, (ook) de eenheid, waarin de lading verdeeld wordt; sara teureubang, bovenlading (waarvoor geen huur wordt betaald

en die bij noodweer over boord geworpen mag worden).

SARA IV (Arab. Sârah), vrouwel. persoonsnaam.

SARA V, zie sarah III.

SARA', zie tjara'.

SARAB, denken, meenen, vermoeden, houden voor, zich verbeelden; lōn sarab lhō' ië, ik dacht dat het water diep was; ... djeunōēnjang gèt peugah sōēnan, ada' maté badan na meusōēnama''; ... „pakri bah han malèë babah, that beurakah narit gata; kasarab matélōn dimideuēn, njang djeuët kakheun leupaīh haba'', ... zeg nu maar hoe je heet, opdat, wanneer je sterft, je naam bekend zal zijn''; ... „hoe is het mogelijk dat jū je niet schaamt om zoo te zwetsen; denk je, dat ik op het slagveld zal vallen, dat jū je mond zoo voorbij praat'' (Dioe Plinggam); „tamè keunōē oelōn bawa, pakri roepa tōh mè keunōē''; „kasarab tan njeum teudjalō', meudjeuët koetjō' djeuët koepoewōē; oe-ba' gata han koedjeuët bri, meuteumeung bangké toewōteu keunjōē'', (de hond zeide:) „geef (den tooversteen) hier, laat mij hem meenemen, hoe ziet hij er uit, geef hem hier''; (de kat antwoordde:) „dacht je, dat ik mij er niet bezorgd over zou maken; als ik hem heb kunnen nemen, kan ik hem ook thuis brengen; aan jou durf ik hem niet geven, als je (on-

der weg) een kring aantreft, dan vergeet je dit ding", (Banta Beuransah).

SARAH I, ondiepe plaats in eene rivier, ondiep gedeelte van eene rivier, (waar gew. het water sterk stroomt), stroomversnelling; oelèë, ikoe sarah, het begin, het einde van eene ondiepe plaats in eene rivier, van eene stroomversnelling; tadjam that ië ba' sarah, wat stroomt het water snel op de ondiepe plaats; ... ba' oeroeë' lhō' ba' tanōh tjrah, ba' ië sarah teupi soengdōë, (meukrōh is het om zijne behoefte te doen) ... in een diepen kuil, in eene spleet van den grond, op eene ondiepe plaats aan den kant van eene rivier, (Akeubarō Karim); batèë sarah, groote, vlakke rotssteen, die gew. den bodem van eene stroomversnelling vormt; k atjō' batèë sarah, haal maar een rotssteen uit eene stroomversnelling (als je kunt), (in boosheid gezegd, tegen iemand, die om geld, b.v. om betaling van eene schuld zeurt, terwijl men geen geld heeft). Meusarah, eene ondiepe plaats hebbende, daarin huizende; narit gata ria teukabō, ta'aga' talō oelōn ngōn gata; njōë pi sabōh seudōng njang bisa, oelèë tantra Beureuma Keumala; njang ka keundōë han sōë djeuēt lintaïh, sanè meusarah nanggrōë Lam Tjahja, het is overmoedige praterij wat gij zegt, denkt

gij, dat ik het tegen u zal afleggen; deze hier is een giftige seudōng-slang, en het hoofd van het leger van B. K.; niemand, die hier komt, zal hem voorbij durven loopen, hij is een sanè, die in eene (gevaarlijke) stroomversnelling in het land L. Tj. huist, (Djoehan Meusapi).

SARAH II (Arab. çarf), flexie (in de Arab. spraakkunst); phōn-phōn lōn beuēt ba' kitab sarah, teuseuréh peuēt blaïh ba' lōn tjō' poentja, eerst bestudeerde ik het boek der flexie, met de veertien vormen der vervoeging (van het Arab. werkwoord) begon ik, (sadati-vers). Zie teuseuréh.

SARAH III, ook sara, sahra (Arab. saḥḥārah), e.s.v. kist, waarvan het deksel voor de helft opengaat en die door Mekka-gangers wordt gebruikt.

SARAHKATA, zie sarakata.

SARAKATA, ook sarahkata, tarakata, en ook wel arakata, een door den soeltan van Atjèh (ook wel door een prins of kroonpretendent) in een bepaalden vorm uitgevaardigd stuk, waarbij wettelijke regelingen, rechten en verplichtingen werden vastgesteld, of voorrechten werden toegekend, of een hoofd werd aangesteld of erkend, of eene oproeping werd gedaan, enz., vorstelijk besluit, vorstelijk, prinselijk schrijven, vorstelijk edict, handvest, aanstellings-, of erkenningsoorkonde, (als model dienden vooral de sarakata's, waarvan de herkomst aan Soeltan Meukoeta Alam wordt toegeschre-

ven, en die adatregelingen bevatten); soerat sarakata, id.; jōh njan neumarit toean Hakim Pò Minat, di hadapan ra'jat doem peutoea: „oelōnteu njang trōih keunōē langkah, oelōn ba wakilah aneu' radja; soerat njōē niba' Pòtjoet Moehamat, neujoē peutrōih doem peutoea; ... adatnagaséh deungōnsajang, neujoē bantoe prang oe Gampōng Djawa''; habéhkeu narit Hakim Pò Minat, neudjōlé soeratsarakata, daarop nam heer H. P. M. het woord voor het volk en al de hoofden: „ik ben hier gekomen als gemachtigde van een koningszoon; deze brief is van prins M., dien hij mij gelast heeft aan alle hoofden over te brengen; ... indien gij genegenheid en medelijden voor hem gevoelt, vraagt hij u hem te helpen tegen G. Dj. ten strijde te trekken''; toen H. P. uitgesproken was, overhandigde hij den prinselijken brief, (Pòtjoet Moehamat); neulakēē langkah teungkoe oe barōh, keureuna ka trōih sabda radja; soerat, teungkoe, geumè di Atjèh, han sōē sarèh sarakata, hij (Pangoelē Meunarōē) vraagt u, teungkoe, om beneden (bij hem) te komen, omdat er een schrijven van den vorst (ten rechte: van een vorstenzoon) is gekomen; men heeft, teungkoe, een brief uit Atjèh gebracht en er is niemand om het

vorstelijke schrijven uit te leggen, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. kaleuēng.

SARANG I (Mal. id.) vogelnest, (alleen gebezigd voor:) de bekende eetbare vogelnestjes, ook sarang boerōng, of sarang tjitjém genoemd, die o.a. in Lampoe' Oeë' in Groot-Atjèh, en in Kloeang op de Westkust worden gevonden en als versterkend middel worden gegeten, (verder bij vergelijking in een paar uitdrukkingen:) wat daarop gelijk; sarang poetéh, eene witte soort eetbare vogelnestjes; sarang djagat, eene minder witte soort; sarang itam, eene donkergekleurde soort; tjitjém sarang, salangaan, (die de eetbare vogelnestjes levert); sarang oenōē, honigraat; hana gèt djibeudōih sarang tjoetjō njōē, dit tjoetjō-gebak is niet als een vogelnestje opgekomen, d.w.z. het deeg ervan is niet goed gerezen, zoodat het geen gaatjes heeft; zie verder vbd. van sarang boerōng i.v. rampa'. Meusarang, eetbare vogelnestjes hebben, met eetbare vogelnestjes, daarop gelijkend; ka meusarang keukaraīh njōē, dit keukaraīh-gebak gelijk al op een vogelnestje, (zooals het wezen moet).

SARANG II (Mal. serang), bootsman, hoofd van de matrozen op een niet-Atjèhsch schip; zie vbd. i.v. malém.

SARASARI, zie salasari.

SARAT I, volgeladen, volbeladen,

volgepropt, geheel gevuld, tjokvol, (verder fijn voor:) hoogzwanger; *prahōka sarat*, de prauw is al volgeladen, (zie ook vbd. i.v. *pangkaj*); *proeët lōnka sarat*, mijn buik is al vol; *kajèënjansarat that bōh*, die boom is zwaar beladen met vruchten; *toenōng barōh djitrōn ra'jat*, *mideuënsarat han peuë kira*, van de boven-, en de benedenlanden kwam het volk toestroomen, en het plein (voor het vorstelijk paleis) was tjok en tjokvol, (Banta Ahmat); *toedjōh oerōë sinan teutab*, *paja sarat djih karaja*; *pō Ahmat tjō' mē hōla'én*, *sangat djitjhén aneu' naga*, zeven dagen bleef (het naga-jong) daar, en het moeras raakte geheel gevuld, doordat het beest weer grooter geworden was; de kleine A. nam het ervandaan en bracht het ergens anders, hij hield erg veel van het naga-jong, (Banta Ahmat); *inōng njangka sarat that*, die vrouw is al hoogzwanger. *Peusarat*, vol laden, zwaar beladen, vol proppen, geheel vullen; *teuma la'én sigala ra'jat*, *geupeusarat sambō' raja*; *asōë kapaj asōë darat*, *geupeusapat lam sampan doemna*, verder werd al het volk in groote sloepen geladen; zoowel het scheepsvolk als het krijgsvolk te land werd in al de sloepen verzameld, (Gadjah *toedjōh oelēë*); *'ōh djileungō radja meutoetō*, *dji'ili*

ladjoe oe koeala; *teuma dji'é' doem oe la'ōt*, *dji-peusarat kapaj doemna*, toen zij den vorst hadden hooren spreken, gingen zij onmiddellijk naar de riviermonding; vervolgens voeren zij de zee in en vulden al de schepen vol, (Malém Diwa).

SARAT II, zie *tjarat*.

SARÉ, in hik. voor het rijm ook wel *saré'*, (uit *sa en ré* = *ri*, lett. op dezelfde wijze, van denzelfden vorm, van hetzelfde uiterlijk, terwijl *sari* in eene andere betekenis wordt gebezigd, zie i.v. *ri*, en *sa I*), gelijk, effen, vlak, gelijkmatig, in dezelfde mate, gelijkelijk, even, tegelijk, gezamenlijk, te zamen, allen, alles zonder onderscheid, altogader, geheel en al, heelemaal (in de spreektaal vaak gebezigd om iets sterk, overdreven uit te drukken); (verder) met dat, zoodra (als), (onmiddellijk) nadat, toen; *taman njan teumpat Taléb Djami ah*, *sangat indah intan meutjoelé'*; *radja pari djidja' doeë' keunan*, *ngōn radja mambang doeadji saré'*, die lusthof was het plezierverslijf van T. Dj. en was zeer schoon, versierd met ingezette diamanten; de *pari*-vorst ging daar toen zitten, samen met den *mambang*-vorst, (Djoehan Meusapi); *'ōh saré'*, tot gelijk, tot tegelijk, tot heelemaal, enz. (zie vbd. i.v. *ploeëng*), (of) = *saré* (voegw.), met dat, zoodra (als), enz., (zie vbd. i.v. *lambōng I*, *mètmòt*, *piōh I*, *roemōh*, *sam-*

bang I, sapa I, en van saré alleen in dezelfde beteekenis i.v. khoeloe', langgam, reu-jōh, roempa'); zie verder vbd. van saré in de andere beteekenissen o.a. i.v. blah, doea (gelijksoortige sprkw. als i.v. kaphan), hōj I, kaphan (sprkw.), lan II, lanteuën, leugaleugeu, mameung II, mèt-mòt, moeë, njhèh, oeteuën, prang, rabé, reu-ëng, reunoëë, reuntang, ri, roeeuëng, roendō', roengkhé, sabō II, salawalé, samlakòë. Meusaré, iets gelijkelijk, gezamenlijk doen, nastreven; boeët moepu'at tameusaré, doeddōë pagé pahlakeudròë; sipeureuti ban hadih Nabi, wahé akhi leungòkeu njòë; ... tajoeë oereuëng boeët keubadjikan, sirasa, tèëlan, tapoeboeët keudròë, laten we gezamenlijk het goede nastreven, het loon zal in het latere leven aan ieder van ons toebedeeld worden, zooals het in de traditie van den Profeet (in het van den Profeet overgeleverde gezegde) luidt, luistert hiernaar, o broeders: ... (volgt de traditie in het Arab., waarop als vertaling:) wanneer gij iemand iets goeds laat verrichten, dan is het net, alsof gij, vrienden, dat goede zelf verriicht, (Hik. Rantò; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. séh). Peusaré, gelijk enz. maken, effenen, nivelleeren, gelijk behandelen, over alles of allen uitstrekken, gezamenlijk

doen of laten doen; jōh njan manjèt geupeutamoeë' lam koeboe, teuma geupeudoe sigrasigra; dilèë geuseubèë oeba' gaki, geupeusaré bandoem rata, dan wordt het lijk in het graf neergelaten en er snel in de volle lengte neergelegd; de kuil wordt dan van het voeteneinde af dichtgevuld, tot hij heelemaal dicht is, (Toedjōh kisah). Vgl. rata, sabé onder bé I.

SARÉ', zie saré.

SARÈÈ, zacht maar koud (van den wind); angèn sarèë, een zachte, koude wind; djipōt angèn sarèë, oereuëng balèë meuseurapa, als er een koude wind waait, dan uit eene weduwe (of een weduwnaar) verwenschingen, (omdat niemand haar, hem verwarmt), (sprkw. ter bespotting van zulk een persoon, of om te kennen te geven, dat het niet goed is om weduwe of weduwnaar te blijven).

SARÈH, zie tjaréh.

SARÈH (Arab. ḡarîḥ), duidelijk (gemakkelijk te verstaan, te begrijpen, te hooren, te zien), helder, zuiver (van eene uitspraak), duidelijk blinkend of gebleken; (ook) = peusarèh, (meer in geschr.); haba djawòë lōn peu'atjèh, mangat sarèh gala' tabatja, (mijn doel is om) een Maleisch verhaal in het Atjèhsch over te zetten, opdat men het gemakkelijk en met genoegen zal lezen, (Dioe Plinggam; zie verder vbd. i.v. ma'na, prèh, toenòë); meuteumeung sidròë oereuëng

salèh, that bit gigèh peu-
gah haba; malém han
that lagi gigèh, oelōn-
teu sarèh haba radja;
oelōn tanjōng haba Beu-
ransah, tjit neupeugah
neupeuhaba, ik ontmoette
een vromen man, die met ijver
verhalen kon vertellen; hij was
niet erg geleerd, maar was ijve-
rig, en ik informeerde bij hem
naar verhalen over koningen; ik
vroeg hem over het verhaal van
B., en hij vertelde het mij, (Ban-
ta Beuransah; zie verder vbd.
i.v. sarakata). Peusarèh,
duidelijk maken, duidelijk zeggen,
uitspreken, doen uitkomen, laten
blijken, verduidelijken, verklaren,
uitleggen, uiteenzetten, (ook) na-
vraag doen, navragen, informee-
ren, inlichtingen inwinnen, vra-
gen, onderzoeken; peuë keu-
badjikan didjihleubèh,
neupeusarèh meuleungò
njata, wat voor meerdere ver-
diensten heeft hij, leg het eens
uit, opdat ik het duidelijk hoore,
(Meudeuha'); keudéh tadjā'
oe nanggròë Atjèh, ta-
peusarèh djandji njang
ka, ga nu gindsheen naar A., en
informeer naar de vroegere af-
spraak, (Prang Meuké'); zie ver-
der vbd. i.v. dalèh, maté, ra-
wa II.

SARÉNG, zeef (voor vloeistoffen
en natte waren), filter, filtreer
(bestaande uit o.a. een doekje, of
het harige bekleedsel van den blad-
voet van kokospalmen, iniëm),
leksteen; zeven, ziften, filtreren,
doorzijgen, (ook fig.) ziften, mug-

genziften, haarkloven, haarfijn
uitpluizen, op alles iets aan te
merken hebben, kwade bedoelin-
gen achter iets zoeken, kwalijk
nemen, zich aantrekken; san-
tan njan tasaréng ba'
gèt, filtreer die kokosmelk goed;
handjeuëts sikra' tameu-
toetō, barangga hò pi
djisaréng, ge kunt geen
woord zeggen, in welke richting
ook, of zij zift het, (zoekt er aller-
lei achter), (Tambéh toedjōh bla-
ih; deze regel volgt op den i.v.
hén g aangehaalden regel); toe-
ëng saréng, = saréng
(fig.); lōn koereuëng hō-
reumat, bè' neutoeëng
saréng, ik ben niet erg beleefd
geweest, neem het mij niet kwa-
lijk, zoek er geen kwade bedoe-
ling achter; lōn marit keu
gòb, pakòn gata toeëng
saréng, ik sprak tot iemand
anders, waarom trekt gij het u
aan. Meu-, of teusaréng,
gezeefd, gezift, gefiltreerd; (fig.)
gezift, enz.; meusaréng(-sa-
réng), = saréng (fig.) met
meerv. subject, ten opzichte van
elkander saréng; taleungò
koepugah oereuëng bi-
nòë, haba njòë bè' meu-
saréng-saréng; lagi hana
djeuët keu oepat, hana
meuhat Atjèh ngò n
Klén g, hoort mij nu vertellen
van de vrouw (hoe zij is), maar
zoekt er geen kwade bedoelingen
achter; het is ook niet als kwaad-
sprekerij bedoeld, en slaat niet
stellig op eene Atjèhsche of eene
Klinganeesche, (Tambéh toedjōh

blaïh). Seumaréng, de handeling saréng verrichten. Seunaréng, de wijze van het saréng, het middel hiervoor, zeef, filter, (of) het resultaat ervan; ië seunaréng, gefiltreerd water. Zie peunjaréng. SAREUË', een onzichtbare vogel, die maar één poot zou hebben en dien poot bij het vliegen naar boven gericht zou houden, en des nachts door zijn geluid (*kèt-kèt*) een dief of eene ramp aankondigt, en over een zuigeling vliegende het kind ziekte, inz. diarrhee bezorgt, (bij het hooren van dat geluid klopt men op de deur en zegt: *wèh keudéh beudjara'*, ga weg gindsheen, ver weg, of gaat men zijn vee bewaken, en beschermt eene moeder haar zuigeling, zie beneden), (verder) het geluid, dat eene kip maakt als ze gelegd heeft, of een haan maakt, wanneer men hem b.v. met een stok slaande wegjaagt, (verklaard als te gelijken op het geluid van den sareuë'-vogel); è' sareuë' lingkië, diarrhee-ontlasting van een zuigeling, doordat een sareuë'-vogel over hem gevlogen is, (ter voorkoming daarvan houdt de moeder van een zuigeling, bij het hooren van het geluid van dien vogel, hare handen omgekeerd boven den buik van haar kind). Meusareuë', waar een sareuë'-vogel in huist, door dien vogel bewoond, (ook) een sareuë'-geluid maken, kakelen; *ba' njan ka meusareuë'*, in dien boom huist een sareuë'-vogel. Seumareuë', een sa-

reuë'-geluid maken; *manò' 'òh djitòh bòh djiseumareuë'*, eene kip maakt een sareuë'-geluid (kakelt), als ze gelegd heeft; *manjang-manjang goenòng Seula-waïh, koelam di ateuëh sanè seumareuë'*; *lòn doeë' pi salah lòn dònng pi salah, até lòn bitjah oepama reujeuë'*, hoog is de S.-berg en boven op dien berg bevindt zich een meer, waar watergeesten sareuë'-geluiden maken; of ik zit of ik sta, het is even verkeerd (i.e. ik heb rust noch duur), mijn hart is uiteengespat als eene gebroken golf, (Noen Parisi, *pantòn*). Vgl. *sawa*.

SARI I, zie *saghi*.

SARI II, in *salah*-(*salah*)-*sari*, zie i.v. *salah*.

SARIPAH, ook *tjariphah* (Arab. *sjarifah*), titel van vrouwelijke afstammelingen van den Profeet, (zie *adja*); wordt verder, doch alleen in den vorm *Saripah*, gebezigd als vrouwel. persoonsnaam.

SARŌ' I, insteken (van b.v. eene haarnaald in het haar), inbrengen, (techn.) de scheringdraden door den weefkam halen, wanneer men de schering naar het weefgetouw over wil brengen, den weefkam tussehen de schering aanbrengeu, de schering ordenen en naar het weefgetouw overbrengen, (in deze techn. beteekenis ook *rasō'*), (verder ook) = *teusarō'*; *tjeukam sanggōj lòm djisarō', ngòn minjeu' ō' that*

bèë-bèëwan, verder werd een tj. s. (e.s.v. haarnaald) in hare haarwring gestoken, en de olie, waarmede het haar ingesmeerd was, rook zeer geurig, (Banta Ahmat); itam sarō' poetéh, zwart met witte strepen, (als het ware met wit er tus-schen door gestoken); aneu' sarō' (kasab), = aneu' peunjarō', (zie peunjarō'); tjitjém saweü lheuëng si'oeròë, adja poetròë njang boedi-man; bè' djeuët sarō' ngòn moepalòë, „ingat keudròë wahéintan”, de (hemelsche) vogel bezoekt om den anderen dag de schrandere prinses om haar (in den gods-dienst) te onderrichten, opdat zij niet zou dwalen en in het verderf zou loopen, „denk om uzelf, o ju-weel”, (Goemba' Meuih). Meu-, of, meer, teusarō', ingesto-ken, ingedrongen, ingeraakt, (ook) bij vergissing ergens terechtge-komen, verdwaald geraakt of ra-kende, (ook fig.) gedwaald, dwa-lende, zich vergissende of vergist hebbende; teusarō' (ngòn) doeròë, een doorn (b.v. in den voet) gekregen hebbende; lōn kateusarō' gaki, ik heb iets (b.v. een doorn, een splinter) in den voet gekregen; lōn kateu-sarō' roemòh gòb, ik ben bij vergissing in het huis van een ander terechtgekomen; rimoe-ëng dja'lé keunan 'òh tòë, „bè' rab keunòë, hé tjilaka; hana ka'eu njan tangkoelō', teusarō'-sa-rō' mata boeta; 'òh teu-

gidòng meuhah beukah, ka'eu koepengah treu' ba' radja, de tijger ging daar-heen (naar het dwergghert toe) en toen hij dichtbij gekomen was, (zeide het dwergghert:) „kom hier niet dichtbij, ongelukkige; zie je niet, dat er een hoofddoek ligt, je wilt maar als een blinde door alles heen loopen; als je er op trapt, gaat hij zeker stuk, en dan zul je zien, dat ik het dan aan den koning zeg, (van wien die hoofddoek is, dien ik moet bewa-ken), (Plandō' Kantjé); njan kateusarō' batjoet, daar-in (heeft hij zich) een beetje vergist. Pensarō', laten sa-rō', of sarō' met versterkte be-teekenis; tapeusarō' boe-bèë lam naleuëng, steek de fuik maar tussehen het gras in. Seumarō', de handeling sarō' verrichten. Seunarō', de wijze, het object of het resul-taat van het sarō'.

SARŌ' II, een weinig scheel, loensch; mata djih sarō', hij ziet een beetje scheel. Zie djoelëng.

SAROEË', kegelvormig hoofddek-sel, vervaardigd van pinangblad-scheede, wordt ook gebruikt als mand, om er b.v. visch in te doen, (verder, gew. saroeë' oelat:) groote, langwerpige cocon van eene bepaalde soort rups, dien men als middel tegen koude pis (meuran) gebruikt door hem in den buikband te dragen, (ook wel) cocon van andere rupssoor-ten, behalve van de zijderups, (zie loelōn); 'òh banteuka matjé' Limpah, meuhah-

meuhah lakèë bōh goe-da; jōh njan geubōh da-lam saroeë', ië pi geu-peuë' mangat gadōh gla, toen tante L. kwam, vroeg zij hijgend de testikels van het (geslachte) paard; zij deed ze toen in een saroeë', en goot er water bij, opdat de glibberigheid ervan zou verdwijnen, (Hik. Goeda); saroeë' keureutōih, zie i.v. beudé I. Meusaroeë', een saroeë' hebben of dragen; meusaroeë' oelat, op eene zekere soort cocon gelijkende, (zie vbd. i.v. reuntjōng).

SARŌM I, zie sarōng I.

SARŌM II, zie tarōng.

SARŌM, rommel, rommelzooi. Meusarōm(-sarōm), een rommel vormen, als eene rommelzooi op een hoop liggen; tapoeblòë, bè' meusarōm-sarōm, verkoop die dingen, dat ze niet als een rommel op een hoop liggen.

SARŌNG I, ook sarōm, omhulsel, overtrek, hoës, scheede, helm (het vlies dat soms het hoofd van een kind bij de geboorte omgeeft, en dat, volgens het volksgeloof, een teeken is van onkwetsbaarheid van het kind, vooral wanneer het vlies uit zeven lagen, sarōng toedjōh lapéh, bestaat, of wanneer eene daarin gestoken kokosnoot, die aan het ontkiemen is, niet met de kiem er door heen breekt, het vlies wordt dan later bij gelegenheid van de besnijdenis van het kind aan hem in verbranden vorm te eten gegeven), (verder) lade van een geweer, (zie i.v. beudé I); sarōng dja-

ròë, handschoen; sarōng gaki, kous; sarōng soerat, enveloppe, (in deze uitdrukkingen ook salōb); sarōng oeleuë, de afgelegde huid van eene slang; sarōng sikin, scheede van een mes of zwaard; keubaj sarōng, van nature onkwetsbaar, doordat men met den helm geboren is; keubaj sarōng han djitém loet, mèëkeu tapheuët dalam mata, van nature onkwetsbaar, zoodat geen enkel wapen hem kwetsen kon, en men hem zelfs in de oogen kon beiten (zonder dat het hem deerde), (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. djamprōng, lhòh, manda', pindòë, rika. Meusasarōng, omhuld, overtrokken, een sarōng hebben; aneu' meusarōng, een met den helm geboren kind. Peusarōng, omhullen, overtrekken, van een sarōng voorzien. Sarōngan, = sarōng, (in hik., en in de spreektaal in eene enkele uitdrukking in de meu-afleiding; zie vbd. i.v. reuntjōng).

SARŌNG II, woord, waarmee men de beo (tiōng) aanspreekt, en dat men dien vogel het eerst leert nazeggen.

SARŌNG III, zie tarōng.

SARŌNGAN, zie i.v. sarōng I.

SASA (Mal. id., Skrt. sâhasa, kracht, geweld), krachtig,forsch, stevig, hecht, sterk; dji'eu palawan raja panjang, han djeuët tangiëng diba' moeka; dji'eu sidròë niba' sidròë, that peungeuròë sasa-sasa, hij zag krijgers,

die groot en lang waren en die men niet vlak in de oogen kon zien; hij keek hen een voor een aan en zag, dat zij allen kloek en stevig waren, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. a m p é l a n, t o e b é (onder b é I).

SASAT, onderzoeken, nagaan, navragen, nauwkeurig informeerden, na-, uitvorschen, naspeuren, doorzoeken, doorsnuffelen; onderzoek, navraag, enz., (wordt vaak gecombineerd met sidé', zie i.v. sidé' I); k a l ō n s a s a t, h a n a m e u t e u m è è, ik heb het al nagegaan, ik heb het niet gevonden; h a b é h g e u r e u b ō t o e r e u ē n g m e u k a t, g e u s a s a t g e u t o e ē n g a r e u t a, zij hebben al de kooplieden geplunderd, alles doorzocht en hunne bezittingen genomen, (Pòtjoet Mochamat); s a s a t - m a s a t, allerlei onderzoeken enz., onderzoekingen verrichten; b o e è t l a m s i d é' s a s a t - m a s a t, n j a n g n j ò t a' t n e u k e u r e u d j a; b a r a n g h o e k ō m h a b é h s a s a t, n e u t a n j ò n g p a t a s a j m o e l a, in het onderzoeken en nagaan van kwesties betoonde hij waarachtige gehoorzaamheid aan Allah; elk vonnis sprak hij na een grondig onderzoek uit, na de zaak van het begin af nagevraagd te hebben, (Meudeuha'); zie verder vbd. van s a s a t i.v. p e u t é' I, p r ò è, r a p a t. M e u -, o f t e u s a s a t, onderzocht, nagegaan, nagevraagd, enz. P e u s a s a t, laten s a s a t, o f s a s a t m e t v e r s t e r k t e b e t e e k e n i s. S e u m a s a t, de handelings s a s a t verrichten; b é n t a -

r a s e u m a s a t, zie i.v. b é n t a r a.

SA'SI, ook t j a ' s i (Skr. s â k ṣ i), getuige, getuigenis; é' o f d ò n g s a ' s i, als getuige optreden, voorkomen, verschijnen, aanwezig zijn, (d ò n g slaat meer op de aanwezigheid van iemand als getuige); p e u ' é' o f p e u d ò n g s a ' s i, een getuige of iemand als getuige oproepen, voorbrengen, nemen. M e u s a ' s i, een of meer getuigen hebben, (ook) getuigen, getuigenis afleggen. P e u s a ' s i, bij, van iets getuige zijn, als getuige bijwonen, kennis nemen van, bevestigen; t a p e u s a ' s i n j ò è, neem als getuige hiervan kennis. Zie t j a h é t, t j a h i t, t j o e h o e t.

SAT, (alleen in de uitdrukking:) h a n t a t o e p e u è s a t (l é), men weet niet wat er zoo al is, men kan ze niet stuk voor stuk opnoemen, men kan ze niet van elkaar onderscheiden, (van b.v. eene rijke kleeding met veel juweelen, ook van een rommel); h a n t a t o e p e u è s a t, d o e m p e u è n a, men kan ze niet stuk voor stuk opnoemen, alles is er; zie verder vbd. i.v. r a n t é' - r a n t o e è'.

SA'TI (Skr. ç a k t i), bovennatuurlijke krachten en vermogens, wonderkracht, wonder-, toovermacht, (ook) het product van toovermacht, wonder-, toover-; (verder) bovennatuurlijke krachten en vermogens bezittende; r a d j a t o e d j ō h b l a ï h p e u l h e u è h s a ' t i, t e u k a g ò g a s i m e u r i b è è l a ' s a, de zeventien vorsten lieten hunne wondermacht los (stelden die in

werking), en duizenden gògasi's kwamen te voorschijn, (Djoe-han Meusapi); zie verder vbd. o.a. i.v. kōseumat, karang, lagèë, mèë, oendi, padan II, poedja, poepō II, reuloej, ri, roempa', seunda. Meusa'ti, boven-natuurlijke krachten enz. bezitten, (ook) zich (met iemand of met elkander) meten in boven-natuurlijke kracht; si'oeròë sireutōih pahlawan 'adi, djilawan meusa'ti di adara; padoempadoem radja djilawan meusa'ti, djimeungadoe sa'ti poetròë adara; habéh talō doem sikeulian, han sòë lawan poetròë moeda, dagelijks met honderd voorvechters en krijgers hield zij een wedstrijd in wondermacht in de lucht; met talrijke vorsten mat zij zich in wondermacht, liet zij de wonderkrachten tegen elkaar uitkomen, de hemelprinses; allen werden verslagen, niemand kon de jeugdige prinses weerstaan, (Tjah Koebat). Keusa'tian, in hik. ook sa'tian, = sa'ti; zie vbd. o.a. i.v. grōb, lawa, mandang, salén, sapoej. SATIBATI (Skr. satyavati, trouw, vrouwel. persoonsnaam), medelijden, deernis, genegenheid; medelijden enz. hebbende, (in hik.); bè' taweuëh-weuëh keu kamòë maté, raseuki han lé di ateuëh dōnja; ada' na gaséh satibati, takanoeri talakèë doe'a, betreur mij niet, wanneer ik sterf, want dan is mij geen

leven op aarde meer beschoren; indien gij genegenheid en medelijden (voor mij) gevoelt, geef dan een kanoeri en bid (voor mij), (Hik. roehé).

SATOE (Mal. id.), een, eerste, (gebezigd bij persoonsnamen ter onderscheiding van een anderen persoon van denzelfden naam, verder in hik.); Teukoe Asan satoe, (ter onderscheiding van een anderen Teukoe Asan, die dan T. Asan doea genoemd wordt).

SATÒH, verzorgen (van een zieke, een kind, ook van dieren en planten), verplegen, zorg dragen voor, opvoeden, (in hik.); Pòteu Djeumalōj Alam meuseuboet keu ajah, toean poetròë sah meuseuboet boenda; masa sakét, pòtjoet, geusatòh (var. masa gadōh pòteu satòh), masa teubòih geupeulara, vorst Dj. A. noem ik mijn vader en de vorstin noem ik voor altijd mijne moeder; toen ik ziek was, prins, heeft zij mij verzorgd (var. toen er in mijn land beroering was, heeft de vorst voor mij gezorgd), toen ik gewond was, heeft zij mij verpleegd, (Pòtjoet Moehamat); ng ò n m o e b o e d h ò è d j r ò h neusatòh, aneu' sabòh doem geusadja, verder was hij wellevend, want (zijn vader, de vorst) had hem goed opgevoed, had aan hem, zijn eenige kind, opzettelijke zorgen besteed, (Gadjah toedjōh oelèë); lim ò ng boeleuën padé djeuët kòh, djisatòh lé poetròë

intan, na vijf maanden kon de padi, verzorgd door de schoone prinses, geoogst worden, (Goemba' Meuih). Meusatòh, verzorgd, verpleegd enz. Peusatòh, laten satòh, of satòh met versterkte beteekenis.

SAWA, e.s.v. bescherm-, of waakgeest (Mal. penoenggoe), die met zijn geluid den mensch voor den naderenden dood, voor onheilen enz. waarschuwt, en zich in de gedaante van een dier (b.v. een tijger, een krokodil) kan vertoonen, (ook) het geluid van dien geest. Meusawa, waar zulk een geest in huist, door zulk een geest bewoond, (ook) een sawa-geluid maken; kajèë njan meusawa, in dien boom huist een sawa; ba' beuringèn han lé meudjén, kajèë la'én ka meusawa, in waringin-boomen huizen geen djén's meer, in andere boomen daarentegen sawa's, (i.e. alles in de wereld is nu omgekeerd), (Pòtjoet Moeamat); bè' tala-wan Djoecha Alam, lōn takōt karam hékeumat gata; bè' lé tadōng njang gèt dja' ploeëng, bè' talinteuëng sanè meusawa, neem het niet op tegen Dj. A. (i.e. mij), ik ben baŋg, dat uwe toovermacht te gronde zal gaan; blijf er niet staan, het best is, dat ge wegvluicht, treed een sanè, die sawa-geluiden maakt, niet in den weg, (Djoechan Meusapi). Vgl. sareuë'.

SAWA', over iets heen slaan, over of aan iets hangen, ophangen, inz. over den schouder slaan of dra-

gen (van een kleed of doek); teuma neutië' lé keukapa', ka neusawa' ba' reukoeëng goeda, vervolgens wierp hij een zadel over den rug van het paard, (Malém Diwa); ba' gaki reunjeun geu'-atō batèë, geudjlōng kajèë ba' sawa' tima; meudja' di gampōng tjit ka meuteuntèë, na moemè badjèë han djamò' seu-ba, onderaan de huistrap rangschikt men steenen (om er de voeten op te wasschen), en steekt men een stuk hout in den grond om er een emmer aan op te hangen; wij zijn uit ons dorp met een bepaald doel vertrokken en hebben een baadje aan, zoodat we (hier buiten staande) niet door muskieten opgevreten zullen worden, (gesprek bij eene bruiloft); djisawa' boengkōih ranoeb, hij slaat, of draagt een sirihdoek over den schouder; sawa' idja, een kleed over den schouder slaan, zich een schouderdoek omdoen, een schouderdoek dragen, (zie vbd. i.v. hajeuë', kab, plang, pra'); idja sawa', schouderdoek, slendang; sawa' kaleuëm, zich met het overbrengen van eene boodschap, een bevel belasten, eene boodschap, een bevel overbrengen, (zie vbd. i.v. kaleuëm); sawa' ranté, zie i.v. ranté; zie verder vbd. i.v. groe', rampa'. Meusawa', over iets heen geslagen, opgehangen, over den schouder geslagen, gedragen. Peusawa', laten sawa', of sawa' met versterkte

beteekenis; tapeusawa' sinja' sikeudjab, laat het meisje even een slendang omdoen, doe het meisje even een slendang om. Seumawa', de handeling sawa' verrichten. Seunawa', ook verkort tot nawa', iets om er iets anders over heen te slaan of aan op te hangen, b.v. een bamboe of gespannen touw, waaraan men kleeren te drogen hangt, of een kapstok, (ook) het object van het sawa', inz. schouderdoek, slendang, (ook idja seunawa' of nawa' genoemd); seunawa' djibòih pinggang djitjrië', ka djikli'kli' djitjeum òng roegha, zij wierpen hare schouderdoeken weg, scheurden hare lendenkleeren stuk en schreeuwden en schreiden zeer bedroefd, (Banta Beuransah).

SAWABI (Arab. çawâb), juistheid, waarheid, het juiste, het ware; juist, waar, goed, (in geschr.). Peusawab, goed, in orde maken, rechtzetten, goedachten, goedkeuren, rechtvaardigen; maka djipiléh oereuëng éseulam, limòng plòh oereuëng njang moebitjara; beulandja djibriken oereuëng njan, makeuën minòm sadjan Oelanda; doeë' di sinan barang-gadjan, keu ahli oereuëng njan lòm beulandja; harab peusawab barang peurintah, hingga djeuët peugah narit rasia, daarop zochten zij (de Hollanders) vijftig Mohammedanen (lieden van het land) uit, die schran-

der waren; zij gaven dien lieden salaris en aten en dronken samen met hen; zij zaten steeds bij hen en ook aan hunne familie gaven zij geld; zij hoopten, dat zij hun bestuur zouden rechtvaardigen en dat zij hun zelfs geheimen zouden mededeelen, (Tadeukiratō rakin).

SAWAB II (Arab. thawâb), belooning (voor vrome werken), hemelsch loon, (in geschr.).

SAWAMI, zie soeami.

SAWAN, stuipen, (meest peunja-két dròë genoemd); aneunjan sakét sawan, dat kind heeft stuipen. Meusawan, stuipen hebben.

SAWANG (Mal. id.), plassen aan de kust, aan de kanten van zoutwaterkreken, die bij eb afzonderlijk staan, (in hik., sprkw. en geografische namen, anders gew. brawang, zie aldaar); lōn njòë misé bōh keutapang, djeuëb-djeuëb sawang lam ië masén, ik ben als de keutapang-vrucht, die men in elken plas bij de kust in het zoute water vindt, (i.e. ben een arme zwerver), (Plandō' Kantjé; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. abeuëng-abeuëng); zie verder vbd. i.v. lasa. timòn.

SAWARAT, zie tjawarat.

SAWÉ, zie tjawé.

SAWÈ', e.s.v. armband of armketting, bestaande uit eenige rijen kettinkjes, bevestigd aan eene groote slotplaat, behoort tot het bruidstoilet en wordt om den benedenarm of den pols gedragen; soorten: sawè' boengòng

keupoela, met gouden tandjoengbloemvormige schakeltjes en een slot, dat uit twee trapeziumvormige platen bestaat, (wordt meestal alleen om den linkerpols gedragen); sawè' bōh goembœu', met een slot als een adjeumat meurakét; sawè' broeë' tjidōih, met een slot, dat den vorm heeft van den ruggesteun van de weefster; sawè' poetjō' reubōng, ook alleen poetjō' reubōng en keutab genoemd, zie keutab I, en poetjō'; zie verder vbd. van sawè' i.v. rē' I. Meusawè', een sawè' hebben of dragen.

SAWEUE, bezoeken, opzoeken, naar iets of iem. gaan zien, omzien; saweuë leumò lam weuë, naar de runderen in den stal gaan zien; na teu keunòë, toean koe dròë, dja' saweuë kamòë, patjaj njang hina, zijt gij gekomen, heer, om uwe nederige dienaressen te bezoeken, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. ngadoe, sarō' I; saweuë-maweuë, telkens of elkander saweuë; djih lawét that ba' roemòh ni, sang hana pseudoeli geutanjòë doea; ka siboeleuën djih tapeusòm, mèë tapeukalòn oe ba' radja; saweuë-maweuë tjit han tòm tan, mèëken, toean, keunòë taba, zij is al erg lang bij het grootmoedertje, het is net of zij zich niet om ons beiden bekommert; al eene maand houdt gij haar daar verborgen, gij behoort haar nu

aan den vorst te vertoonen; elkander bezoeken doen wij ook nooit, het past nu, mevrouw, dat ge haar hier brengt, (Gadjah toedjōh oelèë). Seumaweuë, de handeling saweuë verrichten, een bezoek brengen. Seunaweuë, het saweuë, bezoek; Banta Ahmatsah kamaté, teuka seunaweuëlé njan oe tangga; laloe djidja' sidròë oereuëng, trōih oe leuën roemòh raja, er kwam toen bezoek bij hem thuis om te zien of B. A. werkelijk dood was; er kwam iemand, die het voorerf van het groote huis opliep, (Gadjah toedjōh oelèë).

SAWEUEB, syn. van sabab, zie aldaar.

SAWI I, zie seusawi.

SAWI II, zie i.v. soedjoet.

SAWIET, met de vingers schrapen (van b.v. rijst op een bord om die tot de laatste korrel op te eten, ook fig. van b.v. bezittingen), bijeen-, af-, op-, uitschrapen, schoon opmaken; djipadjōh boe sampōh sawiët, hij heeft de rijst schoon opgegeten, (lett. die met de vingers bijeenvegende en bijeen-schrapende opgegeten); boeka sampōh sawiët, de rijst is schoon op; sawiët reu'ōh, zweet afschrapen, afvegen (door met de vingers b.v. langs het voorhoofd drukkende te strijken); areuta peusaka kabéh djisawiët lé djih, hij heeft de nalatenschap geheel naar zich toegehaald. Meusawiët, geschraapt, bijeenge-

schraapt, enz. Seumawiët, de handeling sawiët verrichten.

SAWŌ I (Arab. saḥr), de maaltijd, die tijdens de Vastenmaand vóór het aanbreken van den dag, omstreeks 4 uur, wordt gebruikt; wa'tèë sawō, de tijd voor dien maaltijd; padjōh boe sawō, dien maaltijd gebruiken. Meusawō, den sawō-maaltijd gebruiken; hana tameusawō malam njòë, gebruikt gij vannacht geen sawō-maaltijd.

SAWŌ II (Arab. taḡawwūr, verbeelding, voorstelling, naar de Atjèhsche uitspraak teusawō, vervolgens beschouwd als eene Atjèhsche teu-afleiding van sawō), zich verbeelden, zich voorstellen, fantaseeren, denken, meenen, er voor houden; verbeelding, fantasie, voorstelling, gedachte, meening; „gòh lòm oentōng djoedō kamòë, toean poetròë koe-reuëng bitjara; si meuseukin di djih gala', kamòë njang tjangkla' kan meugoena; njankeu poetròë hana boedhòë, tandjitoesòë njang meulia; gèt ngòn djeuheut tan djitoeban, djisawō soeloetan ba' keukira'', (de vorstenzonen zeiden:) „het is nog niet gegeven, dat de prinses de echtgenoot van (een van) ons wordt, zij heeft nog geen oordeel des ondersheids; dien armen drommel heeft zij lief, en wij, keurige mensen, hebben in hare oogen geen waarde; dat is

eene prinses zonder begrip, die menschen van aanzien niet kan onderkennen, die aanzienlijken en onaanzienlijken niet van elkaar kan onderscheiden, en (een onaanzienlijke) in hare verbeelding voor een soeltan houdt'', (Boeda' Meuseukin); wahé poetròë bè' lé peuë sawō, hat lé ba'e beudòih taboengka, o prinsessen, scheidt uit met allerlei (akeligheden) te fantaseeren, houdt op met te weeklagen, staat op en laten we vertrekken, (Banta Beuransah). Meu-, of, meer, teusawō, verbeeld, voorgesteld, gefantaseerd, in de gedachte gevormd of opgekomen, gedacht, gemeend, er voor gehouden, (ook) zich verbeeldende, zich voorstellende, op de gedachte komende, denkende, enz.; meusawō ba' akaj lōn, het is in mijne gedachte opgekomen, (of) ik kan mij er eene voorstelling van vormen; hana teusawō bōh toelō oebé raga, het is (of was) ondenkbaar, dat een ei van een rijstdiefje zoo groot is (of zou zijn) als een rotanbal (sprkw., gezegd van iets, dat men onmogelijk acht, of van iets dat onmogelijk werd geacht en voorgekomen is); teusawō radja jōh njankeudròë, loempòë sabòh ròë njankeu ma'na, de vorst dacht toen bij zich zelf, dat dat de beteekenis was van den droom, die hij eens had gehad, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. meu', roepa, seu'-meu', wadjéb I. Peusawō, = laten sawō, of sawō (verb.) met versterkte betee-

kenis; peue tapeusawō ba' atéteu, waar denkt ge aan, waar peinst ge over.

SAWŌ III, roepen, ontbieden, antwoorden, beantwoorden, (in hik.); ganè meureujam toekang tambō, doem neusawō neubrihaba; sabda pilheuēh ba' soeloetan, meusoe meureujam moela-moela, de kanonniers, de trommelslagers, allen ontbood hij en hij deelde hun zijne bevelen mede; toen de vorst zijne bevelen had gegeven, klonken er eerst kanonschoten, (Noen Parisi); dji'eu teutōb babah pintō, kheunda' lalō tamōng landja; ka djimeuhejlé djisawō, meundō lakoele beukata; ..., hij zag dat de poort gesloten was, terwijl hij dadelijk door naar binnen wilde gaan; hij riep toen met luide stem, aldus zeggende: ..., (Indra Bangsawan); Indaran Diwa leungō soe ara geundrang, di teungōh padang ba' oereuēng teuka; titah radja ba' oelēēbalang, joeē sawō geundrang ragam dja' rada, I. D. hoorde het geluid van de trommen der aanrukkende vijanden op het veld; de vorst beval de oelēēbalangs daarop te antwoorden met trommelslagen, die het sein tot den aanval gaven, (Djoehan Meusapi); tjoeba tōt beudé, Malém samlakōē, takalōn oedjōē pakri djoega; sangkira na si radja Djhō, pantaīh djisawō beudé njang raja; adat,

pō Malém, djitalēh reudjang, djindōē tamoeprang talawan radja, los eens een schot, schoone M., laten we zien hoe de uitwerking ervan zal zijn; als de vorst van Djh. aanwezig is, dan zal hij er snel met een schot uit een groot geweer op antwoorden; indien hij, heer M., er snel op reageert, dan zullen we thans den strijd tegen dien vorst aanbinden, (Malém Dagang). Seunawō, geroep, ontbieding, antwoord, beantwoording, (ook) opgeroepene, ontbodene, beantwoorde; radja Baharōn panggé boedjang, ganè meureujam ngōn djamada; toekang soelēng toekang tambō doem seunawō neubrihaba, vorst B. riep de boden, degenen die met het laden en het afschieten der kanonnen belast waren, de fluitspelers en de trommelslagers, en aan al de ontboden gaf hij zijne bevelen, (Noen Parisi).

SAWŌ', e.s.v. schepnet, bestaande uit een zakvormig netje, bevestigd aan een hoepel met een steel, voor het vangen van kleine vischsoorten, wordt ook gebruikt om kapellen en insecten, zooals geusōng, te vangen; met zulk een net vangen, visschen; zie vbd. i.v. lhō'. Meusawō', een sawō' hebben, ermede visch of insecten, kapellen vangen. Seumawō', de handeling sawō' verrichten. SĒ (Arab. sirr), geheim, geheimenis, innerlijk, hart, geest, gedachte; zijne gedachten concentreren op (om b.v. daardoor iets

met zijne toovermacht te verschijn te roepen), voor den geest roepen, brengen of houden, in gedachte doen, inblazen, ingeven; kalam Toehan ba' Moehamat, sé Halarat njang areuti; njang rasia di Halarat ba' Moehamat kalam Rabi, het Woord des Heeren tot (den profeet) M., dat is de beteekenis van de geheimenis Gods; wat Gods geheimenis was, werd het Woord des Heeren tot M., (Asaj noe Moehamat); 'Arian Dangki jōhmasa njan poedjōë Toehan dalam dada; ingat keuteungkoe 'Oeroepiah, moetjahadah sang dimata; ... didalam sé ba' pandangan, leumah boebajang sabōh tanda; leumah wasiēt 'Oeroepiah, tanda leupaīh niba' bahja, 'A. D. loofde toen in zijn binnenste den Heer, en dacht daarbij zoodanig aan (zijn leermeester) t. 'Oe., dat deze als het ware voor hem stond; ... hij aansehoute in zijne gedachte eene schaduw, een teeken in opdracht van 'Oe., een teeken, dat hij aan het gevaar zou ontkomen, (Noen Parisi); neupeudoeë' djarōë ba' oelèë até, mantōng sé njan ngòn njawa, zij legde hare hand op het hart (van de bewusteloozen), er was nog geest, nog leven in, (Gadjah toedjōh oelèë); tasé Ka'bah deungòn até, sang-sang halé njeum di mata, concentreer uwe gedachten op de K., zóó dat ge het heiligdom voor uwe

oogen meent te zien, (Akeubarō Karim); peuë njang hadjat tasé lam até, habéh teukeusé ka koe'adja, wat gewenst, daar moet ge uwe gedachten op concentreeren (en uw wensch zal vervuld worden), hiermede heb ik u van alles onderrichtet en mijne plicht vervuld, (Gadjah toedjōh oelèë); seumajang sé, zie i.v. seumajang; sé (ba') manjam, zie i.v. manjam; zie verder vbd. i.v. lōn II, rabé, reusam. Meu-, of teusé, voor den geest geroepen, gebracht of gehouden, ingeblazen, ingegeven, voor den geest oprijzende of opgerezen, opkomende of opgekomen (van eene gedachte); meusé lam até lōn meunòë, deze gedachte is bij mij opgekomen; ma'siēt djarōë deungòn kaki, bè' na teusé lam até gata, laat er geen gedachte aan het zondigen met de hand of met den voet bij u opkomen, (Mènhadjōj abidin). Vgl. rasia.

SĒ, verschuilen, verstoppen, verbergen; sè-sè, sluipende langs iets gaan, langs iets sluipen (om niet gezien te worden); ngòngeu peuët plōh doem ka geusè, dalam djampè doem ka geuba, zijne veertig volgelingen heeft hij allen verscholen, hij heeft hen allen in een djampè-bosch gebracht, (Noen Parisi; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. rōh III); peuë kasè-sè ba' binèh pageuë, waarom sluip je daar langs de heg; ka neuhejlé sòë dibalè, neu-sè-sè neupeurab landja,

(de ré'sa sa) riep: „wie is daar in de balè'', en snel ging zij er sluipende naar toe, (Indra Bangsawan). Meusè, zich verschuilen, enz., schuilen, beschutting zoeken; na sikeudjab dji-tjeumeutjang, peungeu-ih lapang saphansapha; prang pi bitjah dji-ploeëng tjré-bré, ladōm djimeusè oelikōt radja, nadat zij een oogenblik er op in gehouwen hadden, was het slagveld vrij en geheel leeg; de vijanden waren verslagen en in alle richtingen gevlucht, deels hadden zij zich achter hunne vorsten verscholen, (Diwa Akāih). Zie sa II. SÈ-SÒ, of sèsò, heen en weer, heren derwaarts, in verschillende richtingen (gaande, schietende, vliegende enz., van b.v. vluchtende lieden, geweerkogels, bliksem-schichten, inz. van schichtig rondblickende oogen), links en rechts in het rond kijkende, schichtig rondblickende; mata sèsò lagèë oereuëng pantjoeri, als een dief schichtig rondblickende; aneu' beudé sèsò, de geweerkogels vlogen in alle richtingen; zie verder vbd. i.v. matja'alah. Peusè-sò, doen sèsò; peusè-sò dròë, druk heen en weer lopen, in verschillende richtingen gaan, (ook) links en rechts rondkijken; bè' tapeusè-sò dròëteu, djikheun lé gòb pantjoeri, kijk niet zoo schichtig om je heen, de menschen zullen denken, dat je een dief bent. Zie lèh-lòh, en vgl. sò II.

SÉ', (met een mes) schillen, afschillen, de schil afsnijden (van b.v. suikerriet, ananas), (met een scherp werktuig) af-, wegsnijden, af-, wegslaan, schoffelen (van gras, onkruid), aldus van onkruid zuiveren, schoonmaken, (fig.) met den grond gelijk maken, (ook) nauwkeurig onderzoeken, na-, uitvorschen, na-, uitpluizen; sé' teubèë, suikerriet afschillen, (zie verder vbd. sprkw. i.v. teubèë); sé' naleuëng, gras, onkruid wegsnijden, schoffelen; teumpatthat djròh meusiga' that, laseuka gala' djisé' doem rata; na sikeudjab doem ka peungeu-ih, ngòn djròh that deu-ih hana tara, de plaats was zeer mooi en passend, de soldaten waren er zeer mee ingenomen, en maakten haar geheel van onkruid schoon; na een oogenblik was alles schoon en mooi helder, (Gadjah toedjòh oelèë); meung la'én doem sagòë koebalé', habéh koesé' ngòn ngòn koeta, alle andere streken zal ik onderste boven gooien en al de vestingen met den grond gelijk maken, (Boeda' Meuseukin); barang peuë boeët sasat sidé', beutasé' taparé'sa, elke zaak moet ge nauwkeurig onderzoeken, moet ge goed napluizen en nagaan, (Gadjah toedjòh oelèë). Meu-, of teusé', geschild, afgeschild, enz. Seumeusé', de handeling sé' verrichten; bè' kaseumeusé' ngòn sikin njòë, je moet niet met dit mes schillen.

SÉB, toereikend, genoegzaam, voldoende, genoeg, noodig om toereikend te zijn, (ook) voltooid, voleindigd, (verder) uitgeroeid, verdelgd, dood, geerepeerd, (gew. met toevoeging van *ma*, moeder); *è leum èë séb*, de voleindigde wetenschap, i.e. de mystiek; *séb(-séb) han séb*, voldoende of niet voldoende, (ook) nooit toereikende, nooit klaar komende, lang durende, lang over iets doende, (lett. telkens klaar of bijna klaar zeggende, en telkens blijkende het niet te zijn); *boeët gata séb-séb han séb*, *lagèë è' tjirét teu biët sabé*, je werk komt nooit klaar, het is als diarrhee, die niet ophoudt; *ama ba'adoe séb-séb han séb*, *that 'adjajéb hana bagòë*; *djeuët keulambat lòm deungòn tréb*, *leungò*, *hé taléb*, *lôn hareutòë*, verder nu, — het verhaal duurt lang, want het is zeer wonderbaarlijk, daarom schiet het langzaam op en duurt het lang voor het ten einde is, — luistert, o studeerenden, ik zal het u uiteenzetten, (Banta Ahmat); *bè' kadja' keunan*, *séb makeu*, ga niet daarheen, dan ga je dood; zie verder vbd. van *séb* i.v. *breuëh*, *ilah*, *keupéng*, *misé*, *moeë*, *rèt I*, *roegòë*, *sandra*, *saphan-sapha*, *seu'*, *seuleu'ah*, *seuninja*. *Meuséb*, genoeg hebben aan, zich tevreden stellen met, (trachten) toe (te) komen met, voor lief nemen; *ba' tameuséb ngòn njan*, tracht daarmee toe te komen, neem dat voor lief; *dji-*

meuséb keudròëdji mantòng, hij heeft genoeg aan zich zelf, i.e. bemoeit zich niet met anderen, helpt niemand, vraagt ook niemand om hulp; *'òh teuka moesòh dja' prang nang-gròë*, *koemeuséb keudròë koelawan rada*, als de vijand mijn land komt aanvalen, heb ik aan mijzelf genoeg om tegen hem ten strijde te trekken, (Malém Dagang; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. *dawò'*). *Peuséb*, toereikend maken of doen zijn, zorgen, dat iets toereikend zij, aanvullen, completeeren, voldoende achten, volstaan, genoeg nemen, zich tevreden stellen met, voltooiën, voleindigen, uitroeien, verdelgen, dooden; *peuë njang han séb ba' tapeuséb*, wat niet toereikend is, zorg, dat het toereikend zij; *padjan tapeuséb*, (ook b.v.) wanneer betaalt ge de rest (van uwe schuld); *barang-gapeuë bè'keu tatjhén*, *tjit na la'én doedòë Toehan bri*; *beutapeuséb Nabi ngòn Toehan*, *lhèë sikarang ngòn prang sabi*, hecht u aan niets, de Heer zal u er later toch wat anders voor geven; laten de Profeet, de Heer, en, als derde in de trits, de heilige oorlog voldoende voor u wezen, (eig. volstaat, stelt u tevreden met den Profeet enz.), (Prang sabi); *bè' tapeuséb ngòn prang darat*, *la'òt ba' that tabitjara*, volstaat niet met te land oorlog te voeren, beraamt ook middelen voor een oorlog ter zee, (Tadeukiratō rakidin); *bè' ta-*

peuséb ngòn haba njan, han djimeu'iman doem-dji rata; ban njang la'-én doem tapeugah, salèh teulah boeëtdji njang ka, volsta niet met hun die tijding mede te deelen, want zij hebben het ware geloof niet; zeg hun ook al het andere, misschien zullen zij dan berouw krijgen over wat zij tot dus ver gedaan hebben, (Soerat kriman Sèh Salèh); bahkeu koedròb Moehamat Napiah, koepeuleumah oe ba' Meukoe-ta; balé koeba oedéb-oe-déb, han koepeuséb keun-òë koeba, ik zal M. M. wel gevangen nemen en aan Uwe Majesteit laten zien; ik zal hem levend (voor u) brengen, ik zal hem niet (eerst) dooden en (vervolgens) hier brengen, (Moehamat Napiah); ka djipadan lé aneu' badjeuëng, 'òh koeteumeung koepeuséb ma, dat hoerejong (n.l. het dwerghert) heeft (mij) heetge-noemen, (mopperde de tijger), als ik hem te pakken krijg, zal ik hem doodslaan, (Plandò' Kantjé). Neuséb, meer keuneuséb, hetgeen toereikend maakt of completeert, rest, (ook) het uiterste, einde, slot, laatste, resultaat; njòë keuneuséb idja, hier ter completeering van de kleeren, (of) dit is het laatste kleed; njang keuneuséb pakri, hoe is nu het slot, het resultaat. Zie mada, tjoe-kòb.

SÈB, (Ned.) chef, stationschef, (mod.).

SÈB; meuséb, zacht en gemakke-lijk snijdend (van een scherp mes, waarmede men b.v. koek snijdt), zacht indringend, heerlijk door-dringend (van een zachten wind in het lichaam, gew. met verdub-belden stam); tadjam meuséb, vlijmscherp; angèn njòë mangat that, meuséb-séb saré, wat waait het heer-lijk, de koelte dringt zacht in je lichaam; zie verder vbd. i.v. di-roej.

SEBEUJAN; ò misébeujan, zie aldaar.

SÈÈ, of, meer, sèè-sèè, het suizen-de geluid van eene snelle bewe-ging door de lucht, (bijvorm van hèè, zie aldaar). Meusèè (-sèè), dat geluid makende, sui-zende; meugriëtradjalōn eu lagèè, lōn patōt mèè tjeumeuti goeda; geureuda' goeda djigeura-dèè, meudhōj abèè oe andara; teuma dji-trōnlé meusèè-sèè, trō-ihlé meuhèè dalam tan-tra, ik zag, dat de vorst in nood verkeerde, zoodat ik mijn paard een zweepslag moest geven; het paard stormde met een romme-lend geluid voorwaarts, en stof-wolken vlogen de lucht in; daar-op daalde het suizend uit de lucht neer onder het (vijandelijke) le-ger, (Indra Bangsawan).

SÈEDAGA, zie tjèèdaga.

SÈEDARA, zie tjèèdara.

SÈEKAH, zie tjèèkah.

SÈEKAJA, zie srèkaja.

SÈEWARAT, zie tjawarat.

SÈGÈ, zie sigé.

SÈH, uitroep van verachting, ge-

ringschatting, afkeuring, spot, of hoon; akaj paneu' bitjara bingòng, pat han keunòng peugèt lé adòë; keureuna oelòn bitjara lipéh, bè' takheun séh keulòn sidròë, ik ben niet schrande en raak gauw de kluts kwijt, verbeter dus, broertje, wat (in dit werk) niet goed is, want mijn begrip is gering, en geef geen afkeuring te kennen over mij, (Hik. Rantò; hierop volgen de regels, geciteerd i.v. saré); „séh ka djimat oeba' toegkat, gòh lòm djimat niba' gaki"; boeja leungò narit moemeunan, djipeulheuëh njan djiraba gaki, (het dwergheert riep, toen de krokodil hem in het water bij den poot had gegrepen:); „séh, hij pakt mijn stok beet, hij heeft niet eens mijn voet beetgekreken"; de krokodil, die woorden hoorende, liet hem los, en tastte naar zijn poot, (Plandò' Kantjé); (tjitjém) séh-kèë, of séh-kèë, è.s.v. vogel, (aldus genoemd naar het geluid, dat hij maakt). Meuséh, een uitroep van verachting enz. uiten, met verachting enz., onvriendelijk spreken; zie vbd. i.v. barang II, waar meuséh te verbeteren in meuséh. Peuséh, met verachting, enz., onvriendelijk spreken tot.

SÉHKÈÈ, zie i.v. séh.

SÈKAJA, zie srèkaja.

SÈM, zie sèn I en II.

SÈN, zie sajén.

SÈN I, ook sèm, (Ned.) cent; si-

sèn, een cent; zie verder sprkw. i.v. napakah.

SÈN II, ook sèm, sèng, (Ned.), zink; zinken; boebōng sèn, zinken dak.

SÈNG, zie sèn II.

SÈ'SA, ook tjé'sa (Skr. çikṣā, leering, tucht), tuchtiging, straf, kastijding, foltering, marteling, pijniging, kwelling, zorg, moeite, moeilijkheid; folterend, pijnigend, kwellend, zorg gevende, moeilijk; (ook) = peusé'sa; sé'sa koeboe, de straffen in het graf; sé'sa that, wat eene kwelling, eene zorg, eene moeite; geusé'sa oereuëng njang han moeprang, toetōng badan peudéh asòë, (God) zal hen straffen, die niet aan den (heiligen) oorlog deelnemen, hun lichaam zal branden en smartelijke pijnen ondergaan, (Prang sabi); zie verder vbd. i.v. idjadah, loepōt, ngeuréb, njeum, poej I, sampé. Peusé'sa, straffen, folteringen doen ondergaan, tuchtigen, kastijden, folteren, martelen, kwellen, zorg geven, moeite bezorgen; zie vbd. i.v. adeuëb, glab, padèë, sakét.

SÈSÒ, zie sè-sò.

SÈT I, ook, meer Toenōngsch, sòt, vorig, voormalig, vroeger, van zoo even; vorige, oorspronkelijke toestand, of plaats; radja sèt, de vorige vorst; bè' areuta sèt, la'én, niet dat ding van zooeven, iets anders; tatém meukawén ngòn inòng sèt, wilt ge met uwe vorige vrouw hertrouwen; djidoeë' boengkō' tapéh, dji'éh

boengkō' tima, djidja' boengkō' teubòt, peunjakét sòt djiriwang teuma, hij zit zoo krom als de bast van eene kokosnoot, ligt zoo krom als een emmer, en loopt achterover gekromd, de oude kwalen komen terug, (sprkw. gezegd van iem., die tot zijne oude ondeugden, b.v. verslaaftheid aan spel of vrouwen, is vervallen, ook wel van iem., die een ouden vijand terugziet, of die, na langdurige scheiding, met zijne gewezen vrouw hertrouwt); moewòë ba' sèt, tot den vorigen toestand, tot zijne vorige of gewone plaats terugkeeren; zie verder vbd. i.v. rèt II, seupéh. SÈT II, bijvorm van pisèt, zie aldaar.

SÈT III, (Ned.) Shagg, sigaret; bakōng sèt, Shagg-, sigarettentabak; òn sèt, sigarettentabak; roekò' sèt, sigaret.

SÈT, verkorte vorm van isèt, zie aldaar.

SEU I, knagen, knabbelen aan (zooals bij het eten van maïs aan de kolf), afknagen, afknabbelen; zie vbd. i.v. 'eu (sprkw.). Meuseu, afgeknaagd, afgeknabbeld, waaraan geknabbeld is; de handeling seu verrichten. Peuseu, laten seu of seu met versterkte beteekenis.

SEU II, zie i.v. si I.

SEU III, zie teu II.

SEU', ook iseu', zich op zijn achterste voortbewegen, zich schuivende, al zittende of liggende verplaatsen, aldus plaats maken, opschuiven, opschikken; hé, toeankoe, seu' keudéh lòm,

bè' sròt lam kroënglōn meukoeta, (het dwergghert zeide tot den slapenden olifant:) heer, schuif nog wat dien kant op, anders val ik in de rivier, geërbiedigde heer, (Plandō' Kantjé; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. heuh-heuh); zie verder vbd. i.v. béseumélah. Meuseu', de handeling seu' verrichten, opgeschoven, opgeschikt, (fig.) een beetje afwijkend, verschillend, afgeweken; soenggōh ban takheun hanameu'iseu', toeankoe aneu' Blantadiwa, het is volkomen waar, heer, wat gij zegt, het is niet anders, gij zijt de zoon van Bl., (Blantasina); zie verder vbd. i.v. galōh. Peuseu', schuiven (transit.), verschuiven, (fig.) afwijken van, veranderen; tapeuseu' peutòë keundòë lòm, schuif de kist nog wat hierheen; wahéma pò, mateungkoe dròë, ba' lōn sidròë hana da'wa; hana djeuët lé oelōn oebah, ka lheuëh leupaïh sikra' haba; hana djeuët lé oelōn peuseu', haba njang séb dilèë séb ka, o moeder, geërbiedigde moeder, ik verzet mij er niet tegen (dat u mij wilt uithuwelijken); ik kan het niet meer veranderen, gij hebt het eenmaal gezegd; ik kan er niet meer van afwijken, wat al gezegd is, laat het gezegd blijven, (Banta Ahmat). Teuseu', opgeschoven, opgeschikt. Zie isèt.

SEU'-MEU', of seu'meu', lichtflikkeringen, sterretjes voor de

oogen, (wanneer men b.v. in schel licht gekeken heeft), zulke lichtflikkeringen hebbende, sterretjes voor de oogen ziende; *tjahja pajōng koenēng mirah, meudjeureulah meutjoeatja; poetéh koenēng hidjō birō, han djēuēt ta'eu seu'meu' mata*, de glans van de pajoengs, geel, rood, wit, groen, blauw van kleur, glinsterde en schitterde, zóó dat men er niet naar kon kijken, of men kreeg lichtflikkeringen voor de oogen, (Noen Parisi); *Lidam 'Arian mita sabé, han meuhò lé aneu' panta; bōh panta meuih han meuhò lé, oeròë akhé teuka sindja; han teusawō lam kéb badjèë, saré ban lhèë seu'meu' mata*, L. en 'A. zochten voortdurend naar den spoorloos verdwenen knikker, de gouden knikker was spoorloos verdwenen en het werd intusschen laat en bijna avond; zij kwamen niet op de gedachte, dat hij in den jaszak (van een hunner) terecht gekomen kon zijn, (en zij zochten) tot zij alle drie (de twee bovengenoemden en Noen Parisi) sterretjes voor de oogen zagen, (Noen Parisi). *Zie me u'.*

SEUBA I, de eerste, ruwe stamping (van padi, zie i.v. *koembaïh*); voor den eersten keer stampen; *ka lheuēh taseuba padé njan*, hebt ge die padi al gestampt. *Meu-*, of *teuseuba*, eenmaal gestampt. *Peuseuba*, laten *seuba*, of *seuba* met versterkte beteekenis. *Seumeu-*

ba, de handeling *seuba* verrichten. *Seuneuba*, de handeling *seuba*, de wijze of het resultaat ervan; *padé seuneuba*, eenmaal gestampte padi. Zie *sròh II*, (en vgl. *seuba II* en *seudòë I* en *II*).

SEUBA II, vreten, op-, uitvreten, verslinden, (gebezigd van dieren en demonen, grof van menschen), (bij overdracht:) vernielen, vernietigen, (ook met een levenloos subject); *teuma djibōh boe lam mangkōng, keudéh oe andjōng dja' kaseuba*, daarop deed men rijst in eene kom, (en zeide tot den knaap:) „ga ginds in het bijgebouw vreten”, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. *geureuda, krè'-krò', moeë', pa'sa, pasah, pawōih, phoe', pōng, ram-baloej I, rangkiléh, sawa', seun*, en vbd. van een overdrachtelijk gebruik i.v. *ha' I, kawét, meureugōh, padèë, pageuë. Meu-*, of *teuseuba*, opgevreten, verslonden, vernietigd, vernield. *Seumeuba*, de handeling *seuba* verrichten. Vgl. *seuba I* en *seudòë I* en *II*.

SEUBA'-SEUBŏ', (freq. van *seubō'*, zie aldaar), zich naar alle kanten verspreidende, in alle richtingen gaande (van geuren, geluiden en bewegingen), overal doordringende, rumoerig, roerig, onstuimig, onrustig, in opschudding, in rep en roer, druk in de weer; *di oeram ō' bèë seuba'seubō', di oedjōng ō' bèë sindjakala*, van het begin harer haren uit verspreidt zich

een doordringende geur, en van de toppen harer haren een geur van sindjakala, (Malém Daggang); hò njang tadjá' seuba'-seubō' aneu' miët miët mòë, waar je ook heen gaat, overal hoor je het lawaai van huilende kinderen; la'ot seuba'-seubō' that, han djeuët taboengka dji-nòë, de zee is zeer onstuimig, we kunnen nu niet vertrekken; ië meuhaja' tjeupam-tjeupoem, ka meulambōng dalam hawa; hanateutab seuba'-seubō', meukeukeubō' meuleuloemba, het water (der zee) was in heftige beweging, (de daarin vechtende naga's) plasten erin en sprongen de lucht in; ze waren zeer woelig en onstuimig, en vochten verwoed, met elkander in snelheid wedijverende, (Boeda' Meuseukin); nanggròë teungòh seuba'-seubō', het land is in rep en roer; Radja Meuseukō' seuba'-seubō', djihimpōn tō' ra'jat doemna, vorst M. was druk in de weer en verzamelde al de (aan hem onderworpen) volkeren, (Goemba' Meuih). Meuseuba'-seubō', (zelden), = seuba'-seubō'. Vgl. keuba'-keubō'.

SEUBAJ, verveeld, geërgerd, gehinderd, zich vervelende, zich ergerende, (ook) verdrietig, bezorgd, ongerust; verveling, ergernis, verdriet, bezorgdheid, ongerustheid; lōn seubaj that keu gòb njan, geunab oeròë djiteuka, hana

boeët, le that djimarit 'òh seubaj lōn, ik erger mij erg over dien man, hij komt elken dag (bij mij) zonder dat hij iets te doen heeft en praat zooveel, dat hij mij verveelt; djeuët keu seubaj oereuëng lingka, Alah haj radja, that moebiséng, zoodat de menschen rondom er door gehinderd worden en, o geëerbiedigde heer, zeer gemelijk worden, (Plandō' Kantjé; deze regel volgt op het eerste i.v. moerō' uit den Plandō' Kantjé aangehaalde vbd.); beudòih toean doem geutanjòë, bè' tréb sinòë na reudjang tagisa; ... keureuna até lōn that soerōjlan, Tjintaboehan lam atana; kadang hanlé Tjintaboehan, salèh ka tan ilang njawa; dalam até lōn that seubaj, gadòh akajngòn bitjara, (de zich op jacht bevindende Radén Meuntròë zeide:) „heeren, laten we opstaan, laten we hier niet lang blijven, opdat we spoedig naar huis kunnen keeren;... want ik maak mij bezorgd over Tj., die in het paleis achtergebleven is; misschien is zij er niet meer, misschien is zij gedood, in mijn binnenste ben ik erg ongerust, ben ik radeloos, (Tjintaboehan); njang nalōn tinggaj tjit meung beukaìh, keureutaìh ngòn asab dama;... haba plandō' njang na tinggaj, lōn toeëng seubaj oereuëng njang na, wat ik (bij mijn dood) na kan

laten is alleen een spoor van papier en inkt;... het verhaal van het dwergheert kan ik alleen achterlaten tot verveling van de menschen, (Plandō' Kantjé). Peuseubaj, vervelen, hinderen, ergeren, verdrieten, bezorgd, ongerust maken.

SEUBARŌH, bijvorm van poebarōh, zie i.v. barōh.

SEUBAT (Arab. thabât, volharding), vastbesloten, zeker, gerust, rustig, flink, (ook) met lust, lust, zin hebbende, van zins, (verder) prettig, aangenaam, smakelijk, met smaak; djimoeboeët seubat that, wat werkt hij flink, met lust; gètkeu djinòë tameudagang, hò njang simban ba' keukanda; kamòë doea ka moepakat, hò njang seubat ba' keukanda; walèë djinòë keukanda peureugi, di kamòë pi meuseureuta, laten we nu ergens gaan studeeren, waar het u, broeder, geschikt voorkomt; wij beiden hebben samen besloten om u, waarheen gij lust hebt u te begeben, ook al wilt ge thans vertrekken, te volgen, (Noen Parisi); „oelōnteu koewòë dilèë oegampōng, ada' na oentōng keunòë koeteuka”; ... seu'ot poetròë nasipatah: „han meu'obah ban kheungata; teutapi atékoe han seubat, keureuna tan moepat gampōng gata”, „ik ga eerst naar mijn gampōng terug, mocht ik geluk hebben, dan zal ik hier terug-

komen”; ... de prinses antwoordde: „ik verzet mij niet tegen wat gij zegt, maar ik voel mij niet gerust, want het is niet bekend waar uw gampōng ligt”, (Boeda' Meuseukin); poetròë makeuën pi han seubat, até goendah that dalam dada, de prinses at, maar zonder smaak, want in haar hart was zij zeer bedroefd, (Boeda' Meuseukin). Peuseubat, vaststellen, een vast besluit nemen, gerust stellen, aangenaam maken. Vgl. éseubat, sabét.

SEUBÈÈ, overstorten, bedelven, begraven, aanaarden, dempen, plempen, over iets opstapelen, overdekken, bedekken; lagèë mië seubèë è', als eene kat, die hare uitwerpselen met aarde bedekt, (sprkw., gebezigd van iem., die iets slechts tracht te verbergen, maar er niet goed in slaagt); 'òh lheuëh tanòm geupenteuleukin, geuleuëng amin meusampeuna; radja pika lheuëh geuseubèë, wòë meurèë-rèë rajat doemna, nadat de vorst begraven was, werd het teuleukin-gebed voor hem uitgesproken en zeide men er biddende amin op; toen de begrafenis van den vorst afgeloopen was, ging het volk bij stroomen terug, (Banta Ahmat); koelam di loea pi geuseubèë, oelah lagèë tanòh lama, de vijver buiten (de vesting) werd gedempt, zóó dat de grond weer als tevoren was, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. koeë',

reudèë, reuta', saré. Meuseubèë, overstort, bedolven, begraven, enz.; seubèë met meerv. subject; teungkoe Malém ka meuseubèë, rōh joeb boelèë sajeuëb geureuda, t. M. raakte bedolven onder de veeren van de vleugels van de geureuda, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. djeulaïh, khèh. Peuseubèë, laten seubèë, of seubèë met versterkte beteekenis. Teuseubèë, overstort, bedolven, begraven, gedempt, geplempt, overdekt, (meer bij ongeluk of als toestand); lōn dōë mōn, rōh teuseubèë idja lōn, ik dempte den put en mijn kleed raakte erin bedolven. Seumeubèë, de handeling seubèë verrichten. Vgl. dōë I.

SEUBÈT, zie seubèt.

SEUBEUEH, ook sabeuëh, groot en sterk,forsch (van lichaamsbouw); oereuëng Banggali seubeuëh that badan, de Benggaleezen zijn erg forsch van lichaamsbouw; sama seubeuëh sama seureulōë, radja doea drōë sabé padra, even forsch en even krachtig waren de twee vorsten tegen elkander opgewassen, (Diwa Akaih). Vgl. tjeubeuëh.

SEUBLÔÈ, zie i.v. blōë.

SEUBÔ, zie soebò.

SEUBÔ', zich naar alle kanten verspreidende, in alle richtingen gaande (van geuren, geluiden, bewegingen), overal doordringende, rumoerig, roerig, onstuimig, druk, druk in de weer, in rep

en roer, in opschudding; bèë bangké seubō' that, wat eene doordringende krengevlucht; meung njan, toekankoe, peuë tjit seubō', singōh tō' lōn poewōë keunōë, als het dat alleen is, heer, waarom maakt gij u er zoo druk over, morgen zal ik (den tooversteen) hier terugbrengen, (Banta Beuran-sah); na tamsé banoenōë kleuëng ta', ra'jat moe-ba-la' hana tara; ra'jat seubō' doem lam peukan, 'a-oe dagang deungōn Tjina, de ontzaglijk talrijke menigte geleek een zwerm door een kiekendief aangevallen bijen; het volk was in rep en roer op de markt, Klinganeezen en Chineezen schreeuwden door elkander, (Noen Parisi). Meuseubō', = seubō'; bèëdji harōm meuseubō'-seuba', bandoem gala' soekatjita, de geur ervan is welriekend en doordringend, en al de menschen zijn verheugd en blijde, (Toedjōh kisah; seubō'-seuba' ter wille van het rijm voor seuba'-seubō'). Peuseubō', doen seubō', rumoer maken, in rep en roer brengen, djidja' peuseubō' bèë geuntōt keunōë dang-dang gōb doeë', kawèh keudéh, hij komt hier terwijl men bijeen zit de lucht met zijn veest verpesten, ga weg gindsheen. Zie seuba'-seubō'.

SEUBOET, noemen, opnoemen, melden, vermelden, spreken, gewagen, melding, gewag maken,

vertellen van, uitspreken, aanroepen; gòbnjan ka lòn seuboet keu ma, ik noem haar (mijne) moeder, ben van haar een aangenomen kind; aneu' seuboet, aangenomen kind; sahbat seuboet, vertrouwde vriend, (zie vbd. i.v. sahbat); zie verder vbd. i.v. mènsa, moealat, oegah, peuë, peurawèh. Meu-, of teuseuboet, genoemd, opgenoemd, gemeld, vermeld, enz.; meuseuboet, (ook) = seuboet met meerv. subject, elkander seuboet; zie vbd. van teuseuboet i.v. kheuë, matan, njata.

SEUBON I, ook soebon, naam van den blaneu'-visch in een zeker stadium van zijn groei; zie i.v. blaneu'.

SEUBON II, lusteloos (uit luiheid of omdat men zich niet erg wel gevoelt), slap; seubon that asòë lòn, ik voel mij erg lusteloos, slap; 'òh tajoeë boeët sò'sò' seubon dji, takòt that keu pajah, als je hem iets laat doen, dan doet hij het aarzelend en lusteloos, hij is erg bang om moe te worden. Peuseubon dròë, zich lusteloos enz. gedragen.

SEUBOT, ook seubèt; meu-, of meer, teuseubot, denkende aan of over (keu), (zie vbd. i.v. mòseulimin); teuseubot-seubot, steeds denkende aan of over, steeds peinzende, mijmerende over, (gew. ondanks zich zelf); di lòn teuseubot-seubot sabé keu boeët

njan, ik moet steeds over die zaak denken, die zaak houdt steeds mijne gedachten bezig; é' teuseubot-seubot lam teuneungent, het is om er zelfs in den slaap aan te denken.

SEUDA', overvol, boordevol, (van vloeistoffen), (fig. van de hersens. van het verstand:) geen raad wetende, niets wetende te bedenken, ten einde raad, radeloos; ië ka seuda', ngòb teunamba', het water staat overvol (in de sawah's), de dijkjes zijn ondergelopen; akaj seuda' 'òh djipiké, gadòh tjawé haba poetròë; sangat lisé' boengong padé, dalam até radja sidròë; peuë njang koekheun djeuët djitalèh, 'akajleubèh pò sambinòë, de vorst was ten einde raad en wist niets meer te bedenken tegenover de woorden van de prinses; bij zichzelf daecht hij: „zij is zeer schrander, de padibloem, op al wat ik zeg weet zij een antwoord te geven, zij heeft bijzonder veel vernuft, de schoone meesteres, (Goemba' Meuih). Peuseuda', overvol enz. maken. Vgl. sada', seudòt.

SEUDADOE, of sidadoe, ook seureudadoe, (Mal. serdadoe), soldaat, (mod.); zie vbd. i.v. pataliòn. Vgl. seuledat, sipa'i.

SEUDALINGGAM, zie sidalinggam.

SEUDAN, zie seundan.

SEUDANG, passend, juist van pas, (ook) middelmatig, tusschenbei-

de, (verder) jong, jeugdig; tjoeba tangoej badjèë njòë, seudang ba' gata, trek dit baadje eens aan, past het je; pakri neubōh lōn panglima prang, badan lōn seudang gòh lōm raja, hoe zoude ge mij krijgs-panglima maken, mijn lichaam is jeugdig en nog niet volwassen, (sati-vers); Toehan peuteutab lam seumajang, ni phōn seudang trōih an tocha, moge de Heer (hen) standvastig doen zijn in het verrichten van hunne godsdienst oefeningen, van hunne jeugd af tot in hun ouderdom, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. doeë', oel, oelah, pangkaj, roemadja, sada, sambinòë. Peuseudang, passend, van pas maken; tapeuseudang badjèë njòë, njòë goeroeë', maak dit baadje van pas, het zit te ruim.

SEUDEÈ, niet goed wijs, mal, idiot, onnoozel, simpel, stompzinnig (zoodat o.a. gemakkelijk voor den gek te houden), (ook) niet goed bij zijn zinnen, bij zijn positieve (van b.v. zorgen, verdriet); habéh djimòë waréh sampèë, ladōm seudèë sangka gila, al zijne verwanten weenden (bij zijn lijk) en sommigen waren zoo buiten hun positieve, dat zij halfgek leken, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. ratèë, sapéh. Peuseudèë, seudèë maken, buiten zijn positieve brengen, (ook) voor den mal houden, (vgl. peungeut i.v. ngeut); pakōn kapeu-

seudèë gòb, hana kapeugah ban teupat, waarom houd je een ander voor den mal, en zeg je het niet ronduit; peuseudèë(-seudèë) dròë, zich niet goed wijs aanstellen, mal doen.

SEUDEUKAH, ook sideukah (Arab. *ḡadaḡah*), aalmoes, liefdegift, vrome gave, gunstbewijs, geschenk, (ook) goedgunstige beschikking; geubri seudeukah gasiën meuseukin, oereuēng gasiën jōh njan kaja, hij gaf aalmoezen aan armen en behoeftigen, zóó dat de armen toen rijk werden, (Meudeuha'); boenòë teuka A, geuba narit Teukoe B, geulakèë aneu' gēuta njòë keugòb njan, njan keuoelōntoeandja' peugah ba' Teukoe njang mbah oelōntoean, pakri na seudeukah Teukoe; — peuē na ba' lōn, pakri pakrinjang gèt ba' dròë neu njang pò aneu', zooeven is A gekomen om de woorden van Teukoe B over te brengen, n.l. om ons kind voor hem (n.l. zijn zoon) te verzoeken, dat is het, wat ik U, Teukoe, die mijn vader zijt, wilde komen zeggen, hoe is nu uwe goedgunstige beschikking, Teukoe; — wat heb ik er over te beslissen, het zij zooals u goed dunkt, die de vader van het kind zijt, (gesprek van den vader van een ten huwelijk gevraagd meisje met den keutjhi' van zijn gampōng). Meuseudeukah, een aalmoes of als aalmoes enz. geven, schenken,

goedgunstig beschikken; neu-meuseudeukah batjoet, neubri ië sigeutoet, wees zoo goed mij een beetje water te geven; teukoe waki tabri di lōn, 'òh é' apōn ba' lōn tjōm bèë; ka boenòë kōn lōn moepajah, ta-meuseudeukah oelèë-oelèë, (de olifant zeide tot het dwerghert, dat met al de door hem gevangen visschen in een boom was geklommen:) heer gemachtigde, geef mij er wat van, zoodat ik (niet) van verlangen versmacht bij het ruiken ervan; van zooeven af heb ik mij er moeite voor gegeven, geef mij er iets van, al waren het alleen de koppen, (Plandō' Kantjé).

SEUDIA, ook sidia (Mal. sedia, Skrt. sādhyā, te volbrengen), gereed, klaar, steeds, van ouds, (ook) steeds bestaande, eeuwig; (verder) gereed, klaar maken; dja' seudia boe, ga de rijst, het eten klaar maken, klaar zetten; deungōn sigala dajang sikeulian, lheuēh miba' njan ka seudia, en al de hofjuffers stonden toen (voor hem) gereed, (Diwa Akañh); la'én han sidròë njangnatoeban, malingkan Toehan njang seudia, verder wist niemand het, behalve de Heer, die eeuwig is, (Meudeuha'; zie ook vbd. i.v. noe); seudiakala, ook seudialama, steeds, immer, van ouds, vroeger, (in hik.); Sali Radja teuma djiriwang, ba' keunanjèkan seudialama, S. R. keerde vervolgens

naar het voertuig, waarop hij steeds reed, terug, (Diwa Akañh). Peuseudia, laten seudia, of seudia (verb.) met versterkte beteekenis. Teuseudia, klaar, gereed (gemaakt, gezet). Vgl. sadja.

SEUDIAKALA, zie i.v. seudia.

SEUDIALAMA, zie i.v. seudia.

SEUDIË' (Arab. ta'addiq, naar de Atjèhsche uitspraak teuseudië', beschouwd als eene teu-afleiding); meu-, of, meer, teuseudië', bevestiging, vast geloof, vast besluit of voornemen; bevestigende, vast geloovende, voor waar houdende, zich vast voornemende, (ook) de gedachte krijgende, op de gedachte komende, denkende; ékreuë ngōn lidah teuseudië' ngōn até, met de tong belijden, met het hart gelooven, (van de Moh. geloofsbelijdenis); ma'na kalimah na doea ban, taleungò tèēlan koetjalitra; sabōh lahé keudoea bātén lam kandōngan kalimah meulia; ma'na lahé oeiba' até, teuseudië' kaleubi iman nama, de beteekenis van de geloofsbelijdenis is tweeërlei, luistert, vrienden, ik zal het u zeggen; er is eene uiterlijke en er is eene innerlijke beteekenis van de verheven belijdenis; de uiterlijke beteekenis ligt in het hart en de innerlijke bevestiging daarvan heet geloof, (Akeubarō Karim); ja Toehankoe, neubri tèēphië', neubri teuseudië' dalam dada, o Heer, verleen (mij) hulp

en schenk (mij) geloof in het hart, (Mènhadjōj abidin); njang nateuseudië' lam atélōn meungnjò na oemoethōn di keuē lōn keumeung dja' oe hadji, ik heb het vaste voornemen om, als ik nog in leven ben, het volgend jaar naar Mekka ter bedevaart te gaan; teuseudië' ba' atélōn na hò oeròë njòë lōn keumeung dja', daar schoot mij te binnen, dat ik vandaag ergens heen wilde gaan; hana meuseudië' sagaj djih keugeutanjòë, hana djipeudoeli hana djiingat, hij denkt nooit aan ons, hij bekommert zich niet om ons en denkt niet aan ons.

SEUDIT, zie teuseudit.

SEUDJATRA, zie sidjahtra.

SEUDJOEË', zie sidjoeë'.

SEUDJÒT, zie sidjòt.

SEUDò, denken aan (keu), gedenken, beseffen, zich bewust zijn van, zich bezinnen op, zich te binnen brengen, zich herinneren, op de gedachte komen, (ook) weer opkomen, terugkomen, (van b.v. eene ziekte); njampangnjampang geutém seudò, meung bè' toewò akan hamba, mogelijk wil men wel eens (aan deze hikajat) denken, en dan zal men ten minste ook mij (den schrijver) niet vergeten, (Plandō' Kantjé); dali dat dali sipheuët, dali woe-djoet alam njang na; beuta'ingat bè' tatoewò, beuna taseudò ngòn bitjara, de bewijzen van (Allah's) zijn en eigenschappen, de

in de bestaande wereld liggende bewijzen van (Zijn) bestaan, onthoudt ze goed, vergeet ze niet, en beseft ze met begrip, (Akeubarō Karim); peuë njang takheun hana moeminah, han tòm salah ban takata; njankeu aneu' njang koeseudò, 'adjab toewò djandji njang ka, van wat gij zeidet werd nooit afgeweken, en nooit kwam uw woord verkeerd uit; dat is het, mijn zoon, waaraan ik denk, ik ben verbaasd, dat gij nu uwe vroegere belofte vergeten zijt, (Meudeuha'); ka djiseudò lòm peu-njakét oeròë djéh, han é' sigò poeléh, die ziekte van onlangs is weer opgekomen, ze heeft niet ineens kunnen genezen. Meuseudò, de handeling seudò verrichten, zich in gedachte bezighouden met, denken aan, seudò met meerv. subject; op of in de gedachte komende of gekomen, weer opgekomen; tréb ka meu'iëm han meuseudò, radja toewò keu moeda balia, geruimen tijd sprak de vorst niet meer over den jongen man (n.l. Meudeuha'), hij dacht niet meer aan hem, hij was hem vergeten, (Meudeuha'); laloe meuseudò adoeën adòë, „pakri geutanjòë piké doemna; keureuna Oesoeih kakeu gaddòh, tòh pakri bah tabitjara'', vervolgens beseften de broeders (dat Oesoeih weg was, en zeiden:) „wat zullen we nu doen, want Oe. is verdwenen, wat zullen we doen'', (Nabi Oesoeih).

Peuseudò, doen seudò, doen gedenken aan, in of op de gedachte brengen, doen beseffen, herinneren, ophalen, oprakelen, (ook) = seudò met versterkte beteekenis; bè' tapeuseudò lé boeët njan, haal die kwestie niet meer op. Teuseudò, (onwillekeurig) denkende aan, op de gedachte komende of gekomen, zich herinnerende, (ook) weer tot bewustzijn komende of gekomen, bijkomende of bijgekomen, (verder) weer opgekomen, te binnen schietende of geschoten, opgehaald, opgerakeld; teu'éh teuhanta hana ingat, keunòng hékēumat Boelia'indra; poetròë sampōh ngòn ië mawò, ka teuseudò Lila'indra, hij lag, in zijne volle lengte uitgestrekt, buiten bewustzijn, getroffen door de tooverij van B.; de prinses wreef hem met rozenwater en L. kwam weer bij, (Tjah Koebat); ka teuseudò lòm boeët njan, die kwestie is weer opgerakeld.

SEUDòÈ I, vreten, opvreten, verslinden, (van wilde dieren enz., grof van menschen); adat kòn neutòb geunab oeròë, gocha é' dòë ngòn toeleuëng njang na; doemnan peunadjōh si'oeròë-oeròë, badeuë' neuseudòë gadjah ngòn singa, indien zij (de gògasi) de beenderen (der opgevreten dieren) niet elken dag fijn stampte, dan zou de grot (waarin zij verbleef) door die beenderen dicht kunnen raken; zooveel was haar dagelijks-

sche voedsel, zij verslond neushorens, olifanten en leeuwen, (Banta Beuransah). Meuseudòë, opgevreten, verslonden, seudòë met meerv. subject. Vgl. seuba I en II, en seudòë II.

SEUDòÈ II, slaan, neerslaan; zie vbd. i.v. pang-pōng, rimba-ih II. Meuseudòë, geslagen, neergeslagen, elkander slaan; rèt déh keudjroeën rèt nòë meuntròë, djimeuseudòë kan ban poebla, aan den eenen kant keudjroeën's, aan den anderen kant meuntròë's, sloegen zij op elkander op geweldige wijze, (Banta Beuransah). Vgl. seuba I en II, en seudòë I.

SEUDòNG, ook teudōng, e.s.v. zwarte, giftige slang, (die, naar men zegt, een geluid voortbrengt als het gekakel van eene kip); soorten: seudōng abèë (aschkleurig), s. awé (zeer lang), s. aweuë' (met een grooten, lepelvormigen kop), s. poentōng ikoe (met een afgeknotten staart, zeer giftig); manò' seudōng, een zwarte vechthaan; manò' seudōng abèë, een aschkleurige vechthaan; zie verder vbd. van seudōng i.v. sarah I, seundh.

SEUDòT, prop-, stamp-, tjokvol, geheel vullend, dicht opeengepakt; tatkala njan beuginda seumanjam di balè, djingadab lé sigala radja; peundh seuleusa' dalam balè rōng, seudòt ngòn oereuëng meuntròë panglima, op dat oogenblik was de koning in het audiëntie-

paviljoen gezeten, terwijl al de onderhoorige vorsten hunne opwachting bij hem maakten; het audiëntiepaviljoen was vol, tjok en tjokvol mensen, vol meun-tròë's en panglima's, (Diwa Akaïh); seudòtkeu ra'-jat loea dalam, djidja' kalòn poetròë bandoea, het was binnen en buiten (het paleis) tjokvol mensen, die naar de twee prinsessen kwamen kijken, (Diwa Sangsaréh). Peuseudòt, propvol maken, tjokvol vullen, maken, dat het ergens tjokvol is. Vgl. seuda'.

SEUË-ABEUË, ook seue'-abeuë; meuseuë-abeuë, in alle richtingen verstrooid, overal verspreid, verward, door elkan-ker; teuka oeleuë na si-ribèë, doem meurèë-rèë ka djipeutdè; tjrapèpeutjrò' ka djihoe-meuj, meuseuë-abeuë doem djibòih dròë, toen stroomden er wel duizend slangen naar toe; de wezel rende er op af, en achtervolgde de slangen, die in alle richtingen vluchtten, (Noen Parisi); ze verder vbd. i.v. kiweuë. Peuseuë-abeuë, in alle richtingen verstrooien, verspreiden, verwarren, in de war, in wanorde brengen; bè' ka-peuseuë-abeuë njan, breng dat niet in wanorde.

SEUË'-ABEUË', zie seue'-abeuë.

SEUËB, (grof voor:) schelden, uitschelden, krenkende woorden uiten, uitvaren tegen; raja that beungèh datō' seungkòë, djiseuëb poetròë hanti-lé' moeka; hana teudōh

djimoepōt-pōt, ni tjeu-marōt meuseurapa, het nijdassige oudje was ontzettend boos en schold de prinses uit zonder rekening met haar te houden; zonder ophouden mopperde, schold en vloekte het oude vrouw-tje, (Gadjah toedjōh oelèë); seueëb ma, (lett. de moeder uitschelden, beleedigende woorden over de moeder uiten), hevig schelden, uitschelden, (zie vbd. i.v. limbang, roebéng II). Meuseuëb, gescholden, uitgescholden; meuseuëb(-seuëb), elkander uitschelden. Seumeuseuëb, de handeling seuëb verrichten.

SEUËH I (Arab. çaff), rij, gelid, reeks. Meuseuëh, op eene rij; meuseuëh(-seuëh), in rijen; teudōng meuseuëh di mideuën prang, pahlawan njang teuga-teuga, de krachtige voorvechters stonden in rijen geschaard op het slagveld, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. peuda. Peuseuëh, eene rij of rijen vormen of laten vormen; tapeuseuëh ba' gèt tadōng seumajang, ge moet rechte rijen vormen bij het verrichten van de seumajang.

SEUËH II (Arab. çæf), wol, wol-len kleed, (in hik.); seuëh soe-kaleuët 'òjnòn banat, bandoemngònalattatah preumata, doeken van wol, laken en 'òjnòn banat, en alle meubels bezet met edelstenen, (Diwa Akaïh).

SEUËNG, tent, loods, (voor b.v.

eene tijdelijke kookplaats of bergplaats van hout, eene sadati-uitvoering, gasten op een feest, die in het huis geen plaats kunnen vinden, ook veldverblijf op een krijgstoelt; oelèë seuëng, (fig.) de baas van het spul, (van b.v. een sadati-gezelschap); soeloeetan moe'alam neupeugèt seuëng, djitrôn oe-reuëng Samalanga; le that djimè boeah-bocahan, peuseumahan keu pôteu radja, de verheven soeltan had daar eene loods opgericht en de lieden van S. kwamen naar hem toe, en brachten zeer vele vruchten mee als geschenken voor den vorst, (Malém Dagan).

SEUËT, scheppen (van water), weg-, uit-, leegscheppen, hoozen, uithoozen; taseuëtië ba' prahō, hoos het water uit de prauw; dja' seuët mōn eungkōt, ga den vischput uitboozen (om de daarin aanwezige visschen te vangen); seuët pēng, geld verkwisten. Meuseuët-seuët, elkaar met water gooien; zie vbd. i.v. randō. Peuseuët, laten seuët. Seumeuseuët, de handeling seuët verrichten; kamōë seumeuseuët poela-poelōë, eungkōt han sapeuë habéh gōb ba, ik zou dan in mijn eentje druk aan het uithoozen (van den vischput) gaan en al de visch zou door een ander genomen worden, (i.e. ik zou mij dan voor niets moeite getroosten), (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd. i.v. ama'.

SEU'EUË; teuseu'euë, plotse-ling in een schaterlach uitbarstende, eene lachbui krijgende, het uitproestende, (bij het aanhooren van iets, bij het terugdenken aan het een of ander); lōn teuseu'euë lōn leungō' haba gōbnjan, ik proestte het uit, toen ik het verhaal van hem hoorde; pakōn di djih dji-khém, — kadang teuseu'euë haba boenōë, waarom lacht hij, — misschien heeft hij eene lachbui gekregen bij het denken aan het verhaal van zoo-even.

SEUGAN (Mal. segan), geen zin, tegenzin, afkeer hebbende, afkeurig; seugan that ba' atē lōn, ik heb er absoluut geen zin in; teuma seu'ōt toean poetrōë, seugan kamōë hé keukanda; han oelōn dja' oe nanggrōë Meusé, teutapi ba' bibi neu-meusabda, de prinses antwoordde toen: „o mijn gemaal, ik heb er geen zin in, ik wil niet naar Egypte meegaan”, maar zij zeide het alleen met den mond (i.e. zij meende het niet), (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. roesōh. Peuseugan, geen zin doen hebben, tegenzin doen krijgen, afkeurig maken. Vgl. seugōn.

SEUGANDA, zie soeganda.

SEUGEUDEU, zie sigeudeu.

SEUGEUDŌ, zie sigeudeu.

SEUGÒN, zich lusteloos, slap, niet wel gevoelende, (ook) geen zin, tegenzin hebbende; seugōn that asōë lōn, ik voel mij erg lusteloos, voel mij niet lek-

ker; zie verder vbd. i.v. oel ang.
Peuseugòn, seugòn ma-
ken. Vgl. seugan.

SEUHA', mannel. persoonsnaam,
(van Arab. Ishâq).

SEUHAB, met gouddraad versierd
zijden kleedje, dienende als dek-
kleed van een sangè, wordt in
voornamen huizen ook gebezigd als
dekkleed van de hoofdstijlen van
het huis (seuhab tamèh);
ha' boeka seuhab, (lett.
belooning voor het openen van
het dekkleed), geschenk, dat een
bruidegom aan zijne bruid geeft
na de eerste uitoefening der hu-
welijks-gemeenschap. Meuseu-
hab, een seuhab hebben, er-
van voorzien, ermede bedekt, toe-
gedekt; idang meuseuhab
eungkõt didalam, la'én
niba' njan djabéb keu-
reuma, met mooie kleedjes toe-
gedekte idang's, waarin zich
visch en verder rozijnen en da-
dels bevonden, (Goemba' Meu-
ih).

SEUHAJ, zorgeloos, slordig, nala-
tig, te kort schietende in; zorge-
loosheid, slordigheid, nalatig-
heid, tekortkoming, verzuim; Si
Poelan seuhaj that, N. N.
is erg zorgeloos; seuhaj that
boeët kah, wat handel je
toch zorgeloos; peutòë gata
hana takoentji, teukeu-
di gadòh baranggapeuë,
kòn seuhaj di atenuh
gata, ge hebt uwe kist niet afge-
sloten, als er iets uit wegraakt,
dan is het door uwe eigen nala-
tigheid.

SEUHOET, zie tjoehoet.

SEU'I, zich onlekker gevoelende,

een weinig koortsig, koude rillin-
gen hebbende; seu'i that a-
sòë, ik voel mij erg onlekker.

SEU'IËT, tam, mak, niet wild; bè'
tatakõt leumò seu'iët,
hana djipoemoepò', wees
niet bang, het is een tam rund,
het stoot niet; wahé tjoet
da, tadròb eungkõt njòë,
neukalònkeu njòë seu'-
iët lagòë na, zuster, laten
we deze visschen vangen, kijk, ze
zijn erg tam, (Djoehan Meusapi).
Peuseu'iët, tam maken, tem-
men; tapeuseu'iët-seu'iët,
bè' tapèh-pèh, je moet ma-
ken dat het (beest) mak wordt,
sla het niet.

SEU'Ĥ, klikje, restje, overschotje,
(van eten of drinken, b.v. op een
bord of in een kopje, ook van het
voedsel van dieren); tapadjòh
seu'Ĥ teungkoe, trang
até, eet de restjes van het eten
van den teungkoe, je krijgt er een
helder verstand van; oelòntoe-
an dja' keunòë, lòn dja'
mita boe seu'Ĥ dròëneu,
ik ben hier gekomen om restjes
van uw eten te vragen; seu'òt
oereuëng tjhi': hana oe-
bat sapeuë, djébië srah
djaròë dròëneu njang
na; leubèh niba' djébi
goesoeë' ba' toebòh, dji-
padjòh boe seu'Ĥ dròë-
neu njang na, de oude man
antwoordde: (het kind is) zonder
eenig geneesmiddel (genezen),
het heeft van het water gedron-
ken, waarmede gij allen uwe han-
den gewasschen hadt, het overge-
blevene over zijn lichaam ge-
smeerd, en de restjes van uw

eten gegeten, (Tadeukiratō raki-din). Meuseuīh, als klikje enz. overgebleven; bē' tadjéb iē njan, ka meuseuīh, drink dat water niet, het is het overschotje van een ander, (men heeft er al van gedronken); tamita oereuēng njangtan aneu' tjoet, njang that dahét di ateuēh dōnja; tjoetjōkoe njōē oereuēng leubēh, bē' njang meuseuīh han djirila, (Abdō Moetaléb zeide tot zijne verwanten:) zoekt iemand (eene vrouw), die geen zuigeling heeft en die geheel vrij van wereldschen zin is; deze kleinzoon van mij (n.l. de ouderlooze zuigeling, die de profeet Mohammad zou worden) is een door God uitverkorene, laat het geen vrouw zijn, die reeds een ander heeft gezogd, (mijn kleinzoon) neemt daar geen genoegen mee, (Noebœët Nabi). Peuseuīh, een klikje of als klikje enz. achterlaten, iets (van het eten of drinken) laten staan.

SEUKAN, ook sakan, ineengedrongen en stevig gebouwd, (syn. van deuna', zie aldaar).

SEUKANDA, mannel. persoonsnaam, verkorting van Esekanda.

SEUKAT, stroef, (inz. van iets, dat moeilijk of niet rondgedraaid kan worden, ook van een horloge, dat niet wil loopen); wēng njōē han djitém dja' lé, seukat that, deze molen wil niet meer draaien, is erg stroef.

SEUKATI, ook seekati (Mal.-Jav. sekati), eene zware soort

gamelan, die alleen bij bepaalde feestelijke gelegenheden wordt bespeeld, door den Atjèher gew. alleen als e.s.v. muziekinstrument gedacht, waarvan hij verder geen precieze voorstelling heeft, (in hik.); zie vbd. i.v. dandi, meudeuli.

SEUKÈ, pandanus, pandan; soorten: seukè bangkoeang (zie i.v. bangkoeang, en reuléh), s. bangòë, ook s. mangòih en s. moesang genoemd (met welriekende bladeren), s. moeboengòng, ook s. pasi genoemd (draagt bloemen), s. minjeu' (met soepele bladeren, die als vlechtmateriaal worden gebruikt, om er b.v. matten van te vlechten); doeròë seukè, zie i.v. doeròë; daroeët seukè, zie i.v. daroeët; zie verder vbd. i.v. oeréh.

SEUKEUË, of aneu' seukeuë, de twee, van eene lichte houtsoort, gew. van de bladnerf van den sagopalm vervaardigde linialen, een waarvan seukeuë teungòh heet, die dienen om den roller (seuroesō) van een weefgetouw op zijne plaats te houden en om eventueel de draden gemakkelijk te kunnen herstellen of ontwarren.

SEUKEUËM, het door het stampen losgelaten grove kaf van padi, dat door wannen wordt verwijderd, (wordt als veevoeder, als mest en als brandstof gebruikt, zie i.v. bangòë, seungam, en vgl. deuda', lhò'); zie vbd. i.v. karòm, leu'a; awé seukeuë, zie i.v. awé; labang

seukeuëm, zie i.v. labang. Meuseukeuëm, met padikaf bedekt, vol padikaf; è'è' ka meuseukeuëm, zelfs (zijne) uitwerpselen zitten vol kaf, (sprkw., gebezigd van iem. van veel ondervinding).

SEUKŌ', hard slaan, beuken, een slag geven; deungònpeudeu-ëng djih taseukò', tapeutjrò' bè' djan djihej ma, slaat hen met een zwaard en achtervolgt hen zóó dat zij geen tijd hebben om hunne moeder aan te roepen, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat); njang na meung tjit oelò'-oelò', koeteumeung seukò' deungòn batèë, (het dwerghert tot andere dieren:) alleen zijt gij heethoofdig, ik zal er nog toe komen u met een steen te slaan, (Plandò' Kantjé; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. eump'a'); zie verder vbd. i.v. oelò'-oelò'. Meuseukò', geslagen; meuseukò'(-seukò'), elkander slaan, elkander slagen geven. Teuseukò', geslagen, (meer bij ongeluk); boenòë lōn pōh manò', rōh teuseukò' oelèë aneu', ik sloeg zooeven (met een staak) naar eene kip en het hoofd van het kind werd bij ongeluk getroffen. Seumeukò', de handeling seukò' verrichten.

SEUKOEËT, afschrapen (van b.v. biesen, pandanbladeren om ze voor het vlechten glad en lenig te maken, zie i.v. manjeum), gladstrijken, lenig maken, (fig.) wegschrapen, onrechtmatig naar

zich toe schrapen, zich toeëigenen (van b.v. eene nalatenschap), (ook) wegvagen, uitroeien, verdelgen; seukoeët baròm, biesen gladstrijken en lenig maken; ka djiseukoeët lé wali areuta Si Poelan djéh njang maté, de nalatenschap van N. N., die onlangs gestorven is, is door zijne meer verwijderde verwanten weggeschraapt; na kaleungò Moehamat Napiah, bè' ka'oe-bah ban njang sabda; bè' kaseukoeët kawōm Jádét, si djih njan sabét koepoephana; njang na tinggaj kaphé doea dròë, lakòë binòë tjit njan sadja; bè'keu habéh si djih njan kapòh, na meung bè' sòh asòë noeraka, (de Heer zeide toen tot Moehamat Napiah:) „hoort ge mij, M. N., wijk niet af van hetgeen ik u zeg; roei het volk van J. niet uit, — hemzelf zal ik stellig verdelgen —, laat twee ongelovigen overblijven, slechts een man en eene vrouw; dood hen niet allemaal, opdat het in de hel niet leeg zal zijn, (Moehamat Napiah). Meu-, of teuseukoeët, afgeschraapt, gladgestreken, enz. Seumeukoeët, de handeling seukoeët verrichten. Seuneukoeët, de wijze of het resultaat van het seukoeët, het werktuig daarvoor (= peunjeukoeët, zie aldaar).

SEUKŌT, zie soekōt.

SEULABŌH, miskraam, ter wereld gekomen onontwikkelde vrucht. Meuseulabōh, eene miskraam hebben. Vgl. labōh, en zie i.v. srōt.

SEULADAN, zie teuladan.

SEULADANG, afdak (tegen b.v. een huis), open loods (zonder omwanding en gew. met één dakvlak, dient b.v. als stalletje waar men koopwaren ten verkoop uitstalt, of op het veld om de gesneden padi er onder op te stapelen); zie vbd. i.v. sa II. Meuseladang, een seuladang hebben, met, onder een seuladang.

SEULAJŌH; pisang seulajōh, zie i.v. pisang.

SEULALA, verblind (door schel licht, door een fellen glans), schemerachtig ziende, het schemert voor de oogen, (gew. met mata als subject of bepaling), oogverblindend, schel, (fig.) beschaamd, ontzag voelende, bevreesd; lōn han djeuēt lōn kalōn mata oerōē, seulala that mata, ik kan niet naar de zon kijken, het schemert mij voor de oogen; zie verder vbd. i.v. keutjrang-keutjring, reubōng. Peuseulala, verblinden, doen schemeren, pijnlijk aandoen (van de oogen door schel licht). Zie seumiloe II, silō II.

SEULALŌ, zie seulaloe.

SEULALOE, ook silaloe, seulalō, silalō, of laloe, lalō, eenvoudig, zonder verfraaiingen, niet weelderig, niet mooi, (zie ook i.v. laloe); idja pō'

laloe, een eenvoudig geweven, een grof kleed; roemōh seulaloe, een eenvoudig huis, (ook) = roemōh silari (zie i.v. lari). Meuseulaloe, = seulaloe; idja meuseulaloe (ook wel menlaloe), een zeer lang kleed van grof goed, dat door eene bruid gedragen wordt, om het middel bevestigd, tot bij den grond ahangend en naar boven over de schouders geslagen. Peuseulaloe, eenvoudig maken.

SEULAMAT, of silamat (Arab. salāmah), goede gezondheid, welzijn, welvaren, voorspoed, heil, behoud, redding, heil, gelukwensch; goede gezondheid enz. genietende, voorspoedig, behouden, gered, aan een gevaar ontkomen; wordt verder als mannel. persoonsnaam gebezigd, inz. als slavennaam; bri seulamat, goede gezondheid enz. schenken, (ook) gelukwenschen; meung na Alah bri seulamat, als Allah welzijn schenkt; lōn teuka ngōn seulamat, ik ben behouden aangekomen; zie verder vbd. i.v. dēēlat, doe'a, ingat (sprkw.), kiamat, la'nat, leumōh, panténg-panteuēng, pawōih, sa', salawalé, sampeuna, seu'ōn. Peuseulamat, welzijn enz. schenken aan, behouden, behoeden, redden, beveiligen; Pòteu Alah peuseulamat, la'én han djeuēt ma'noesia, onze Heer Allah (alleen) kan (ons) welzijn schenken, een mensch kan het niet, (Pòtjoet

Moehamat); *han hit toean-koe Alah peuseulamat, beuginda Tjah Koebat han binasa*, geen letsel zal vorst Tj. K. treffen, meesteressen, Allah zal hem behoeden, hij zal niet te gronde gaan, (Tjah Koebat).

SEULAMBA', zie i.v. *tamba'*.

SEULAMPÈÈ, ook *seunampèè*, *teulampèè*, *lampèè*, naar beneden openslaand paneel van den wand van een winkel, waarop de koopwaren worden uitgesteld, (ook) het daaraan aansluitende, naar boven openslaande deel van den wand; *djipeudoë' idja ba' seulampèè*, de kleedjes zijn op de *seulampèè* gelegd. *Meuseulampèè*, van een *seulampèè* voorzien.

SEULAMPONG, zie i.v. *lampōng*.

SEULANGA, zie *seumanga*.

SEULANGAT; *ikanseulangat*, e. s. zeevisch.

SEULANGKÉ, ook *seunangké*, *teulangké*, *teunangké*, tussenpersoon voor een huwelijk, (die, dikwijls nadat reeds zeer vertrouwelijke besprekingen tussen de wederzijdsche ouders hebben plaats gehad, het huwelijksaanzoek plechtig doch nog vertrouwelijk aan de ouders van het meisje overbrengt en verdere tussenkomst verleent, en die, daar het een post van vertrouwen is en oudtijds de *seulangké* den bruidegom moest vervangen, wanneer deze zich ter elfder ure terugtrok, een man van levens-

wijsheid en van gelijken rang en stand als de bruidegom moet zijn), huwelijksbemiddelaar, (ook) koppelaar; (verder) als huwelijksbemiddelaar, als koppelaar fungeeren, een huwelijksaanzoek overbrengen, (voor een ander, ook wel voor zich zelf) een huwelijksaanzoek doen, ten huwelijk vragen, omtrent een huwelijk polsen, koppelen; *ha' seulangké*, belooning van den huwelijksbemiddelaar, door de adat vastgesteld op een *reunggét* van elke *boengkaj* (25 *reunggét*) der huwelijksgift (*djeunamèè*); *sigala oereuëng njang meukeusoet poeboeët djeuheut ba' meudina*, *Asèè Gampōng* doem *teulangké*, *reudjang hasé djibitjara*, voor allen, die de zonde der ongeoorloofde liefde wilden bedrijven, fungeerde A. G. (de Dorpshond) als koppelaar, die dergelijke zaken snel wist te beklinken, (Noen Parisi; hierop volgen de regels, geciteerd onder *moepò* i.v. *pò I*); *le that agam teulangké keulōn*, *djilakèè meukawén han koerila*, zeer veel mannen hebben mij omtrent een huwelijk gepolst, maar ik heb alle aanzoeken afgeslagen, (*Printah Salam*); ... *keureuna meuntròè oemoe peuët blaïh thōn*, *gòh meukawén moeda balia*; *padoem na oereuëng geuseulangké*, *hana di até dji-seureuta*; *gata aneu'*

djitém di até, keu éseutiri meuntròë moeda, (de huwelijksbemiddelaar van Meudeuha' tot Émeura' bij het overbrengen van diens geschenken:) ... want de meuntròë is veertien jaar oud en de jonge man is nog niet getrouwd; velen hebben hem reeds over een huwelijk gepolst, maar met geen der voorstellen heeft hij zich in zijn binnenste kunnen vereenigen; in zijn binnenste wenscht de jeugdige meuntròë u, mijn kind, tot echtgenoot te hebben; (Meudeuha'). Meuseulangké, de handeling seulangké verrichten; neujoëë bajeuën meuteulangké, soerat neujoëë mè oeba' radja, hij gelastte den bajeuën-vogel als huwelijksbemiddelaar te fungeeren, en gelastte hem den brief over te brengen aan den koning (in het verre land), (Goemba' Meuih). Zie seuleungoej.

SEULASA I, ook silasa, e.s.v. balkon of veranda, n.l. uitstekende zitplaats bovenaan en ter weerszijden van de huistrap; boebōng seulasa, afdak boven de huistrap en de seulasa; zie verder vbd. i.v. reula, salòb. Meuseulasa, van een seulasa voorzien. Vgl. peungadeuën.

SEULASA II, ook silasa, (Arab. thalâthâ'), Dinsdag, gew. oeròë seulasa.

SEULASAH-SEULEUSEH, zie i.v. seuliséh.

SEULASÉH (Skr. tulasî), basilicum, balsemkruid (Mal. se-

lasi), waarvan de zaden (bidjèh seulaséh), in water gekweekt, een verkoelenden drank (ië seulaséh) geven, die o.a. als geneesmiddel tegen koorts (sakét paneuïh) gedronken wordt; ranoeb seulaséh, zie i.v. ranoeb.

SEULASI; padé seulasi, zie i.v. padé.

SEULATAN (Mal. selatan), zuiden, zuid, zuidelijk; seulitan teupat vlak zuiden; seulitan daja, zuidzuidwest; seulitan toengara, zuidzuidoost; angèn seulitan, zuidenwind.

SEULAWAÏH, ook Silawaïh, naam van twee hoge bergen in Atjèh, n.l. Seulawaïh Agam, de Goudberg, (ook alleen Seulawaïh genoemd), en Seulawaïh Inòng (of Dara), de Weesberg; bladéh Seulawaïh, (aan) gindsche zijde van de Seulawaïh, i.e. Pedir; oereuëng bladéh Seulawaïh, Pedirees, (geringschattende aanduiding door leden van Groot-Atjèh); boelèë sajeuëb beusòë koesani, badandji tamsé Seulawaïh Dara, de vieren van zijne vleugels waren van Chorasaaansch ijzer, en zijn lichaam was (zoo groot) als de Weesberg, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. poetja', sagōb, sareuë'.

SEULAWEUËT, ook silaweuët, en, vooral in de verbasterde beteekenissen, laweuët, (Arab. galawât), zegenspreuk over, sacramenteele heilbede voor den

Profeet, (n.l. de formule, die in haren kortsten vorm luidt *Alla-hoemmâ galli 'alâ sajjidinâ Moehammad*, zie i.v. *sala walé*), gebeden voor den Profeet, (ook) stichtelijke liederen, (inz. voorgedragen door vrouwen en meisjes, = *ratéb inōng*, verder, in Pidië, eene verbastering hiervan:) e.s.v. spel, uitgevoerd door een troep gew. van acht meisjes of jonge vrouwen onder eene leidster (*tjhèh*) tevens voorzangeres, en bestaande in het voordragen van allerlei quasi-godsdienstige en niet godsdienstige liederen onder het maken van dansbewegingen, wordt, evenals het *sadati*-spel, als wedstrijd uitgevoerd door twee troepen, die tegen elkaar uitkomen, (voorts) geklets, gezwets, gezwam; *bè' le that laweuët, han mèë koelengò*, zwets niet zoo, ik kan het niet aanhooren; zie verder vbd. i.v. *ladém, leupaïh, salawalé*. Meuseulaweuët, de zegenspreuk over den Profeet opzeggen, gebeden voor den Profeet reciteeren, stichtelijke liederen voordragen, het *laweuët*-spel uitvoeren, eene *laweuët*-uitvoering houden, kletsen, zwetsen, zwammen; *oentōng ka'éh hana kameuseulaweuët, djén peuët plōh peuët peukaroe gata*, (misschien) hebt ge, toen gij gingt slapen, geen zegenspreuk over den Profeet opgezegd, en hebben (daarom) 44 (i.e. vele) *djén's* u geplaat, (hebt ge een akeligen

droom gehad), (*Malém Diwa*; het is een algemeen volksgeloof, dat men van *djén's* droomt, wanneer men gaat slapen zonder de *seulaweuët* opgezegd te hebben); *sabòh sagòë meuseulaweuët, njang la-dōm beuët Koeroe'an raja*, eene groep droeg heilbeden voor den Profeet voor, anderen reciteerden uit den grooten *Qorân*, (*Goemba' Meuñh*). *Peuseulaweuët*, de *seulaweuët* laten opzeggen, leeren op te zeggen.

SEULÉNG, of *sléng*, het touw, dat men om kisten of pakken slaat om ze in een vaartuig te laden of ze eruit te lossen; voor dat doel met een touw omwikkelen, aldus laden of lossen. SEULEU'AH, zich inspannen, zich moeite geven, zijn best doen, doen wat in zijn vermogen is, de moeite nemen, trachten, pogingen doen (iets te verrichten, tot stand te brengen, te verkrijgen), streven naar; inspanning, moeite, poging; *wahé toepè njang meutoeah, kaseuleu'ah bōh pineung moeda; dja'lèh kapètnjankeu kamōë, kamè keunōë sit bandoea*, o gezegende eekhooren, doe moeite de jonge pinangnoten (voor mij) te verkrijgen; *ga ze voor mij plukken en breng ze beide hier*, (*Malém Diwa*); „*haj pōma, han djeuët han tatém, ban njang hoekōm niba' gata*”; „*kaman baléaneu koe'ilah, koeseruleu'ah*

nabsoe gata'', „o moedertje, ge moet willen, en ik laat aan u over (hoe ge het wilt aanleggen)''; „goed dan, mijn kind, ik zal trachten iets te verzinnen en mijn best doen om aan uw wensch te voldoen'', (Gadjah toedjöh oelëë); njòë lòm haba leungò lôn kisah, njòë lôn peugah bè' takhém-khém; dilèë kôn ka lôn seuleu'ah, lôn moepajah wahé pòlém, hier volgt nog een verhaal, luister, ik zal het vertellen en lach er niet om; van vroeger af aan heb ik mij ingespannen, heb ik moeite gedaan, o broeder, (om deze verhalen samen te stellen), (Plandō' Kantjé); lôn harab keu Alah ngôn keu Nabi, keubawah lagi keu teungkoe lōntoean; sébkeu doemnan haba lôn peugah, teungkoe seuleu'ah keu oelōntoean, ik hoop op Allah en op den Profeet en verder op u, mijn teungkoe; laat het tot zoover zijn, dat ik dit verhaal vertel en moogt gij, teungkoe, moeite voor mij doen, (n.l. door voor mij te bidden), (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. itjarat. Meuseuleu'ah, waarvoor men zich inspant of zich ingespannen heeft; de handeling seuleu'ah verrichten; neumeuseuleu'ah keu lôn sikra' narit djròh, wil eens de moeite nemen (wees zoo goed) mij raad te geven. SEULEUBI, zie sōleubi.

SEULEUDAN, of seuloedan, ook keuleudan, groote meteoor, verschietende ster, vuurbol, (beschouwd als een voor-teeken van het aanstaand overlijden van een grooten oelama, of, vroeger, van den soeltan); sròt seuleudan, er is een vuurbol door de lucht gegaan.

SEULEUDAT, (Ned. soldaat), zee-soldaat, marinier. Vgl. seudadoe.

SEULEUËNG, zie lheuëng.

SEULEUKIN, zie teuleukin.

SEULEUKOM, ook seuleukōng, teuleukōm, teuleukōng, e.s.v. bidsluier, door vrouwen gedragen bij het verrichten van de rituele godsdienstoefening (seumajang), en bestaande uit een witten doek, die zoodanig is genaaid, dat het hoofd met het haar eronder gaat en het gelaat eruit steekt, en die òf tot op de schouders hangt (seuleukōm tjoet), òf tot op den grond reikt en de voeten bedekt (seuleukōm raja, die ook over de kleine soort heen gedragen wordt), (ook) het onderdeel van het lijkkleed van vrouwen, dat als een bidsluier zoodanig om het hoofd wordt geslagen, dat alleen het gelaat onbedekt blijft, (verder) een als een bidsluier gedragen kleed; neutōb oelèë taré' seuleukōng, meukeuloe-bōng han leumah moeka, hij bedekte (er verder) zijn hoofd (mee), het kleed als een bidsluier er over heen trekkende en zich ermee omhullende, zóó

dat ook zijn gezicht niet te zien was, (Pötjoet Mochamat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. seulimbōt).

SEULEUKONG, zie seuleukōm.

SEULEULOH, zie i.v. salé-ala.

SEULEUNGEUJ, zie seuleungoej.

SEULEUNGOEJ, ook seuleungenj, teuleungoej, (voor een ander als seulangké, ook wel voor zich zelf) een huwelijksaanzoek doen, ten huwelijk vragen, de hand vragen; aneu' radja koereuēng lhèē sireutōih, maséng-maséng trōih ba' ajahenda; 'òh saré trōih djingadab ajah, moemeundë djipeugah doēmdji rata; tabridin toankoe keu kamòë, moeboengka oe nanggròëba'sabòhradja; nanggròë djimeunan Nagara Poeri, radja geurasi Beureuma Diwa; meudja' seuleungoej aneu' radja njan, poetròë djimeunan Lila Tjahja, de 97 prinsen gingen ieder naar zijn eigen vader; toen zij voor den vader kwamen, zeiden zij allen: „vergun ons, heer, naar een zeker land te vertrekken naar den koning van dat land; het land heet N. P. en de koning B. D.; wij willen de hand van de dochter van dien koning gaan vragen, de prinses, die L. Tj. heet, (Diwa Akaih). Meuseuleungoej, de handeling seuleungoej verichten. Zie seulangké.

SEULEUPŌ' I, ook teuleupō', bloemversiering (op stoffen, pa-

pier of metaal, resp. opgenaaid, gestikt, ingeweven, gedrukt, opgeplakt of opgelegd, al of niet in den vorm van eene seuleupō'- of seulipō'-bloem vgl. Mal. telepoek); boengōng seuleupō', id.; neumoebadjàē teuleupō' intan meukarang, boekōn boebarang indah roepa, hij droeg een baadje met bloemversieringen van samengeschikte diamanten, buitengewoon mooi, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. keunōng. Meuseuleupō', met bloemversieringen, gebloemd; meuteumeung Bangta ka meusiseuē', meuseuleupō' sang è' beusòë; dijoeb kajèē djieu teudoeē', seu'oeēm ngòn sidjoeē' han dji-toepeuē, zij vonden B. met mos bedekt, dat op zijn lichaam figuren vormde als roest op ijzer; zij zagen hem onder een boom zitten, van geen warmte of koude wetende, (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. pantjaloe-gam, saj II.

SEULEUPŌ' II, zie seulipō'.

SEULEUPONG, ook leupōng, gew. ranoeb seuleupōng, oud en grof, vaak gespikkeld sirihblad, dat aan den stam, niet aan een takje groeit, (wordt vaak uit bescheidenheid gebezigd ter aanduiding van de sirih, die men een ander aanbiedt); njòë na ranoeb leupōng paguē, ranoeb tabeuē tawō ba' boega, hier hebt ge oude, smakelooze sirih, afkomstig van den stam met een boega-

struik tot steunplant, die als pag-ger dient, (Indra Bangsawan); masa teungkoe ba' lôn karang, pajah thatreumbang ba' lôn peudòë; rōh njang toetōng sabé toetōng, njang seuleupōng meunnantjit adòë; njang karakab sama karakab, kan meutjakab gòb eu peudòë, toen ik, teungkoe, (deze hikajat) samenstelde, kostte het mij veel moeite om (de verzen) goed in elkaar te zetten; het zijn (indien het sirihbladeren waren) verschroeide bladeren, die aan eveneens verschroeide bladeren geregen zijn, zoo ook, broertje, oude aan oude, en slechte aan slechte bladeren; men ziet ze niet mooi aaneengeregen, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. kroei, lawa.

SEULEUSA', tjokvol, propvol, opeengedrongen, opeengepakt, elkander verdringend (van de volte), eng, nauw, (ook) dringend, krap (van den tijd), tijdnood hebbende; seuleusa' that, singòh meukeumeung boengka, de tijd is (daarvoor) wel erg krap, morgen vertrekken we; di peukan oereuëng seuleusa' that, kan djeu-ët meung tadjá', er was op de markt zoo'n opeengedrongen menigte, dat we er nauwelijks konden loopen; zie verder vbd. i.v. nala I, seudòt. Meuseuleusa', = seuleusa'. Peuseuleusa', seuleusa' maken. Vg. sa', seusa'.

SEULEUSÉH, zie seuliséh.

SEULEUSÒÈ, afgeloopen, geëin-

digd, beëindigd, afgedaan, voltooid, klaar, gereed, in orde gebracht, ontward (van b.v. eene zaak), beslecht, vereffend, geschikt, bijgelegd; (in hik. ook) = peuseuleusòë; toeankoe, peuë leumah loempòë, neuseuleusòë lapaj ngòn ma'na, heer, wat hebt gij gedroomd, leg de woorden en de beteekenis ervan uit, (Pòtjoet Moeamat); bahken doemnan lôn seuleusòë, lôn poewòë ba' pòtjoet Banta, laat ik het hierbij laten en (het verhaal) terug doen keeren tot prins B., (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. kòteubah, meurentjoe, phét, phō I. Meuseuleusòë, = seuleusòë (adj.). Peuseuleusòë, beëindigen, afdoen, voltooien, klaar, gereed maken, in gereedheid, in orde brengen, ontwarren, uitleggen, beslechten, vereffenen, schikken, bijleggen; Si Angòn Si B kageupeuseuleusòë, (de twist tussehen) A en B is al bijgelegd; lheuēh geukaphan geupeuseuleusòë, ladōm pasòë lam keureunda, als het lijk in een lijkkleed gewikkeld en in gereedheid gebracht is, wordt het soms in eene lijkkist gedaan, (Toedjōh kisah); la'én niba' njantapeuseuleusòë, tapiléh ra'jat dròë njang mèë taba, breng verder alles in orde en kies uit uwe onderhoorigen uit die gij kunt meeneemen, (Pòtjoet Moeamat).

SEULIGÒÈ, korte werpspies (van nibōng-, of pinanghout, ook wel van bamboe, soms met een

weerhaak aan de punt, o.a. gebruikt om er varkens mee te werpen, oudtijds als oorlogswapen); kreuëh lagèë seuligòë, zoo hard als een seuligòë; leumbéng kapa' ngòn seuligòë, ladôm tja'tjòë beusòë raja, (gewapend met) l., k. en s. (soorten werpspiesen), sommigen met groote ijzeren knotsen, (Radja Bada).

SEULIMBÖT, ook limböt, seulimöt, dekkleed, deken, omslagdoek; in een deken wikkelen, toedekken, inwikkelen, een omslagdoek omslaan; idja seulimböt, dekkleed, deken, omslagdoek; neuseulimböt bōta halōih, sō' siseun trōih teutōb angèëta, hij sloeg (zich) een kleed om van fijne bōta-zijde, zóó dat hij zijn geheele lichaam ermede bedekte, (Pötjoet Mochamat; zie den hierop volgenden regel i.v. seuleukōm); zie verder vbd. i.v. kadöt, koe'oe, lōb. Meuseulimböt, zich in een deken wikkelen, zich met een deken toedekken, zich inwikkelen, zich een omslagdoek omdoen; in een deken, een omslagdoek gewikkeld, toegedeckt; zie vbd. i.v. koentjōng. Peuseulimböt, = seulimböt (verb.) met versterkte beteekenis.

SEULIMÈNG, zie slimèng.

SEULIMÖT, zie seulimböt.

SEULIMPÖ', ook limpō', e.s.v. waterplant, waarvan de steel der bladeren, gedroogd en fijngesneden, een der ingrediënten vormt van de roekd' siawan. Vgl. seulipō'.

SEULINDAN, zie i.v. lindan.

SEULINDÖNG, zie lindōng I.

SEULINGKOEË, zie i.v. tingkoeë.

SEULINGKÖNG, of silingkōng, ook lingkōng, agar-agar.

SEULINGÖNG I, e.s.v. boom, waarvan de bladeren gebruikt worden om er visch in te wikkelen en te roosten (pajéh).

SEULINGÖNG II, aandachtig luisteren, aanhooren, toe-, afuisteren, luisteren naar; 'òh geutanjòë marit hana dji-seulingōngsagaj, njeum djileungò njeum han, als we spreken, luistert hij absoluut niet toe, je weet niet of hij het hoort of niet; na lōn seulingōng-seulingōng, tapi hana lōn leungò sapeuë, ik heb aandachtig geluisterd, maar ik heb niets gehoord; hana djitēm seulingōng, hij wil niet luisteren; zie verder vbd. i.v. hawaïh.

SEULINTEUËNG, zie i.v. linteuëng.

SEULINTÖNG, zie seumintōng.

SEULIÖ, of sliö, ook hliö, liö, siö, dommelig, sluimerig, slaperig, soezerig, indommelend, induttend, soezend, sluimerend, onvast slapende, ingedommeld, ingedut; seuliö that mata lōn, ik voel mij erg slaperig; ban seuliö (mata) lōn, djipeugdōëlé, nauwelijks was ik ingedut of ik werd gewerkt. Peuseuliö, dommelig enz. maken, laten indommelen enz., in slaap sussen; tapeuseuliö aneu' ba' reudjang, laat het kind gauw indommelen, sus

het kind gauw in slaap. Teu-seuliō, (onwillekeurig) indommelend of ingedommeld, ingedut enz.; bē' teuseuliō di keuē-keuē gōb, zorg dat ge voor de menschen niet indut.

SEULIPŌ', ook seuleupō', teulipō', e.s.v. waterplant (Mal. telépoeck) met groote witte bloemen met een rood hartje in het midden, (door sommigen geïdentificeerd met de djiëmdjië), e.s.v. waterlelie; geutjoelē' atōt geudōē ngōn tanōh, geupasōē peunōh iē dalamnja; teuma geutaboe bidjēh teulipō', timōh tarō' ladjoe raja; ... iē geutamah teulipō' panjang, santeut oedjōng boelōh raja, de tusschenschotten (van den langen bamboe) werden uitgepeuterd, (de bamboe) werd met aarde gevuld en er werd water in gedaan; vervolgens werd er teulipō'-zaden in gestrooid, en snel groeide er een scheut uit op; ... weer werd er water in gedaan, en de teulipō' werd zoo lang als de groote bamboe, (Meudeuha'). Vgl. seulimpō'.

SEULISÉH, ook seuleuséh, afwijkend, afgeweken, mis, ontkomen (aan eene ramp), bewaard, behoed (voor rampen), gespaard, behouden; afwijking, redding, behoud; seuliséh pham, verkeerd begrijpen, misverstaan, het mis hebben, misverstand; ba' seuliséh ba' bala njōē, (mogen we) voor deze ramp behoed worden; seuliséh, ja Alah, spaar (ons), o God; se-

lasah-seuleuséh, ba' keudéh djara' baja, (mogen we ervoor) bewaard, bewaard (blijven), gindsheen, ver weg verwijderen zich het onheil, (rijmpje ter afwering van een dreigend onheil); adjeumat seuliséh, amulet om voor rampen bewaard te blijven; seupeuē' beureutéh di ateuēh oelēē, doe'a neulakēē seuliséh baja, hij strooide geroosterde padikorrels over hunne hoofden en sprak een gebed uit om voor rampen bewaard te blijven, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. sandéng. Meuseuliséh, afwijken, mis gaan, ontkomen, van elkaar afwijken, verschillen, oneenigheden hebben (met elkaar); bē' tameuseuliséh piké ngōn tjēēdara, ge moet geen oneenigheden met broeders hebben. Peuseuliséh, doen afwijken, doen missen, ontwijken, doen ontkomen, behoeden, bewaren, behouden; neupeuseuliséh lé Alah, moge Allah (ons) behoeden.

SEULOEDAN, zie seuleudan.

SEULOEDANG, ook seunoedang, loedang, bloemscheede van palmgewassen, (ook) de uit den binnenkant ervan gewonnen vezels; seuloedang pineung, bloemscheede van den pinangpalm, de binnenvezels ervan, (zie i.v. ikat). Meuseuloedang, eene bloemscheede hebben, door eene bloemscheede omsloten.

SEULOEEUĒ, zie siloeuē.

SEULOEGŌT, moerassig kreupelbosch, (inz. aanduiding, min of

meer als eigennaam van) de streek bij den mond van de Atjèhrivier (wjl moerassig en dicht begroeid); 'òh leupaìh glé neutrôn lòm palōh, dalam seuloegōt rimba beuloeka, na (die) bergen overgetrokken te zijn daalde hij weer in vlakten af en trok hij door moerassige kreupelbosschen, wouden en kreupelhout, (Djoe-han Meusapi).

SEULOEKA, of siloe ka (Mal. seloka, Skrt. g l o k a), spreuk-dicht, (in hik.); lòm tjoet Bangta neukheun pantōn, meu'alōn-alōn madah seuloeka, prins B. reciteerde nog meer pantōn's, en golvend gingen de lof-, en spreukdichten, (Dioe Plinggam). Meuseuloeka, spreukdichten reciteeren; meusé lakoe oe-reuēng meunjeumbah, sa'é dan madah meuseuloeka, (de pauwen hieven hunne vleugels omhoog) als menschen, die een seumbah maakten, en ze reciteerden Maleische gedichten, lof-, en spreukdichten, (Diwa Akaih).

SEULOEMANG, (dial. v.d. Westkust), dysenterie. Zie meudjan.

SEULOEMAT, vliesje aan den snavel van een pas uitgebreed kien, vliesje of uitwas aan den kop van sommige slakken, dat, wanneer het dier in zijn huisje kruipt, de opening hiervan bedekt, (wanneer zulk eene slak geen seuloemat meer heeft, mag ze niet gegeten worden, is ze hareuēm, zie i.v. asèë).

Meuseuloemat, een seuloemat hebben.

SEULOEMPIT, zie i.v. soempit. SEULOEMPOEË', of sloempoeë', peuloempoeë', ploempoeë', loempoeë', schutblad, bladscheede, de afzonderlijke lagen van den pisangstam (seuloempoeë' pisang, waarvan men o.a. glōng's voor een idang maakt), (ook) vliesje, velletje (van b.v. een ei, om het vleesch van eene garnaal of kreeft), (verder) ooglid (seuloempoeë' mata); seuloempoeë' djagōng, djantōng, reubōng, schutblad van eene maïskolf, van de hartvormige punt van een pisangbloemtros, van eene bamboespruit; seuloempoeë' teubèë, triēng, bladscheede van een suikerriet-, bamboestengel; hana pajah tadja' oe nanggròë, ka dji'euntat dròë keunòë teuka; oereuēng Atjèh that meu'oentōng, sloempoeë' djantōng keunòë djiba; bit na djiba kapaj siribèë, sabòh kapaj kèë hana hareuga, we behoeven niet naar hun land te gaan (om hen te beoorlogen), zij komen zichzelf hier brengen; (spottend:) de Atjèhers hebben waarlijk geluk, zij komen hier met djantōng-bladen (van schepen, i.e. met notedopjes); al zijn het duizend schepen, waarmee zij komen, ze zijn niet zoo veel waard als één schip van mij, (Malém Dagang). Meuseuloempoeë', een seuloem-

poeë' hebben, met een seu-
loempoeë'.

SEULOENGKĒĒ, zie seu-noeng-
kĒĒ.

SEULOENGKEUĒ, zie teunoeng-
keuĒ.

SEULOENGKĒB, zie i.v. loeng-
kĒb.

SEULOENJĒ, zie i.v. toenjĒ.

SEULOENTĒNG, zie i.v. soen-
tĒng.

SEULOEROET, of soeloeroet,
afglijden, naar beneden glijden
(van b.v. iem., die in een boom is
geklommen, van een kleed), af-
zakken; djiseuloeroetreu-
djang-reudjang, hij gleed
snel naar beneden; zie verder
vbd. i.v. poela-poelĒ. Peu-
seuloeroet, af laten glijden,
af laten zakken; pakĒn ka-
peuseuloeroetidja, waar-
om laat je je kleed afzakken.

SEULOESĒH, of soeloesĒh,
toovermiddel om eene gemakke-
lijke baring te bevorderen, ook
om kisten of koffers zonder sleu-
tel te openen, of om eene graat,
die in de keel is blijven steken,
door te laten glijden, om hardlij-
vigheid te genezen, in het algem.
om eene verstopping op te hef-
fen of iets te ontsluiten of los te
maken; met zulk een toovermid-
del behandelen, belezen; doe'a
seuloesĒh, de daartoe dienen-
de tooverformule, ontsluitings-
gebed, (zie i.v. hoenĒh); iĒ
seuloesĒh, met eene seu-
loesĒh-formule belezen water,
(dat b.v. aan eene barende te
drinken wordt gegeven); toean-
ten AlibeuĒt seuloesĒh,
lheuĒh njan neuprĒih

ba' angĒĒta; deungĒn toe-
lĒng Toehan poetĒih,
habĒh loerĒih doem meu-
lĒa, onze heer A. sprak een
seuloesĒh-gebed uit en blies
vervolgens op zijn lichaam; door
de hulp van den Heer brak toen
en viel van zijn lichaam af het
(net van) staal, (dat de vijand
over hem had geworpen), (Radja
Bada); zie verder vbd. i.v. hoeĒ'.

SEULĒRAN, zie salĒran.

SEUMA, een microscopisch diertje,
dat in oude of belegen kleeren,
of in droog vuilnis opkomt en
voelbaar wordt, wanneer het op
het lichaam van den mensch
komt, (door droging in de zon
krijgt men het uit de kleeren),
zier; (b)oebé seuma, zoo
groot als een seuma, een zier-
tje, (vaak als beeld gebruikt
voor eene uiterst kleine hoeveel-
heid of voor iets heel kleins, of
onbeduidends, meest met eene
ontkenning); ngĒn neura-
ja boekĒn boebarang,
dĒnja djipandang oebé
seuma, en zijne grootte (n.l.
van den engel des doods) is ont-
zaglijk, hij ziet de aarde zoo klein
als een seuma-diertje, (Toe-
djĒh kisah); zie verder vbd.
i.v. irang I, moea, reulĒ.
Meuseuma, vol seuma's.
Vgl. koemeun, leubĒng.

SEUMA', dicht begroeid, vol struik-
gewas (zoodat onbegaanbaar),
(ook) vol droog vuilnis, vol rom-
mel, rommelig (van b.v. een huis),
(fig.) vol menschen, onbegaan-
baar door de volte; lampĒih
ka seuma', de tuin is dicht
begroeid met wild struikgewas, is

eene wildernis geworden; *seuma' that rêt, han djeuët tadja'*, de weg is vol struikgewas, we kunnen er niet doorheen gaan; *roemòh njòë seuma' that, dja' sampōh brōih*, dit huis zit vol vuilnis, veeg het vuilnis weg; *sadjan djidòng doem dilam lhō'*, *tihang seupōt doem ba' nala*; *la'én niba' njan talòë teumirang*, *boekòn boe-barang seuma' doem rim-ba*, als (de schepen) in eene baai lagen, was het er donker door de masten, die zoo talrijk waren als *nala*-halmen, en door de ontzaglijk talrijke wanttouwten leek het er een dicht en onbegaanbaar bosch, (*Pòtjoet Moehamat*); *na lhèë la'sala'én niba' njan ra'jat barōlah*, *han ta-toedoom peugah seuma' dōnja*, verder waren er wel dertigduizend menschen, het volk was ontzaglijk talrijk, men zou niet kunnen zeggen hoeveel er waren, de wereld was er vol van, (*Pòtjoet Moehamat*); zie verder vbd. i.v. *drang*, niët. *Meuseuma'*, = *seuma'*, of *seuma'* worden. *Peuseuma'*, *seuma'* maken of laten worden.

SEUMADEUËNG, bijvorm van *poemadeuëng*, zie i.v. *ma-deuëng*.

SEUMADJÖH, bijvorm van *poe-madjöh*, zie i.v. *padjöh*.

SEUMAH, of *seumah*, ook *seumbah*, betuiging van eerbied (bestaande in het opheffen van de samengelegde handen tot de hoogte van het hoofd of van de schouders, al naar gelang een man of

eene vrouw dat eerbiedige gebaar maakt, zie b.v. i.v. *djeumala*, *santeut*, *sapa I*), huldebetoont, eerbiedige groet, (ook) eerbiedige mededeeling onder het maken van een *seumah* aan een meerdere, b.v. een vorst (zie vbd. i.v. *nè*, *roema*); (verb.) een *seumah* maken, hulde betoonen, eerbied betuigen, vereeren, aanbidden; *seumah oelōntoean*, uws dienaars eerbiedige groet, (zegt b.v. een man uit het volk, wanneer hij een *oelèë*-balang nadert, waarop deze antwoordt:) *seumah keu Pò-teu Alah*, huldebetoont komt onzen Heer Allah toe; *seumah saleuëm*, eerbiedige groet, (zie vbd. i.v. *pantōn*, *sakaj*); *seumah soengkō*, zie i.v. *soengkō*; *branda seumah*, zie i.v. *branda*; *éh seumah djén*, liggen of slapen met de handen tusschen de beenen, (alsof men den *djén's* een *seumah* wilde brengen, eene wijze van liggen, die niet goed wordt geacht); *jasin*, *jasin*, *jasin*, *sah koe-seumah koe-seumi koe-seumah nama Toehan koe. j.*, *j.*, *j.*, (naam van het 36ste hoofdstuk van den *Qorân*), ik vereer oprecht den naam van mijnen Heer, (uit eene bezweringsformule van de *boerōng*, waarin *seumi* voor *seumah* alleen ter wille van het rhythme en het rijm); zie verder vbd. i.v. *beudeuëng*, *leumah-leumbōt*, *mènsòh*, *sagòë*, *sanam*. *Peuseumah*, aanbieden, eerbiedig overgeven, overbrengen,

overhandigen, eerbiedig mededeelen, berichten, spreken (tot); tātēm poeboeët keureuna Alah, koepouseumah ba' dja oelama (var.: koepesoempah ba' oelama), wilt gij om Allah's wil handelen (hier: tot den Islām overgaan), dan zal ik u aan grootvader-oelama overgeven, (var.: door den oelama laten beëdigen), (Malém Dagang); oeba' radja djipeuseumah: ampōn meuaīh pò meukoeta;..., hij zeide tot den vorst: „vergeving, Majesteit, vergiffenis; ..., (Dioe Plinggam); èleum èë peuseumah itam, en èleum èë peuseumah poetéh, soorten van tooverwetenschap om vijanden te verdelgen; zie verder vbd. i.v. lhab I, lheuēh. Peuseumahan, (Mal. persembahan), wat eerbiedig wordt aangeboden of medegedeeld, geschenk (aan b.v. den vorst), offer, bericht, mededeeling; maté peuseumbahan, in zwangerschap gestorven, (in welk geval aan de doode vergiving van zonden wordt geschonken); zie verder vbd. i.v. oetjab, seuēng. Seumoemah, ook seumeumah, de handeling seumah verrichten; oeròë seumoemah, de dag na den oeròë raja Poeasa, waarop men bij oudere bloedverwanten en oudere of aanzienlijke kennissen bezoeken van gelukwensching aflegt, en waarop vroeger de oelëbalangs in den omtrek van de hoofdstad hunne opwachting bij den soeltan maakten, (ook) de dag

van eene bruiloft (gew. de 3de dag), waarop het bruidspaar uit de djoerèë in de sramòë likōt komt en de aldaar verzamelde vrouwen met een seumah begroet; adòë seumoemah, de 2e dag na den oeròë raja Poeasa, waarop men eveneens bezoeken van gelukwensching aflegt; zie verder vbd. i.v. kablang-kablōt, ramah I. Seuneumah, de handeling seumah, het maken van een seumah, eerbiedige groet, huldebetoon, aanbidding, vereering, (ook) hetgeen men geeft aan iem., die den seumah-groet brengt, zooals geschenk van den bruidegom aan de bruid, wanneer deze hem een seumah brengt; teumadjiseumah diba' gaki, rasa njeum han lé dji'eu keukanda; Keureuma Wandasambōt didjaròë, seuneumah poetròë njang adé'eunda, zij maakte een seumah voor zijne voeten en had het gevoel alsof zij haar ouderen broeder (die ten strijde zou trekken) niet meer zag; K. W. naam de seumah van de prinses, zijne jongere zuster, met zijne handen aan, (Diwa Akaīh); neupeugah seuneumah lōntoean le-le that keu Teukoe, breng mijne vele eerbiedige groeten aan den Teukoe over. Vgl. débdéb.

SEUMAH, zie seumah.

SEUMAJANG, ritueele godsdienst-oefening; zulk eene godsdienst-oefening verrichten, eraan deelnemen; seumajang peureulèë, s. limông wa'tèë, s.

djeumeu'at, s. beureu'at, s. hadjat, s. soenat, s. tahadjoet, s. tahjeuët meuseugit, s. teuseubèh, s. trawèh, s. wité, zie resp. i.v. peureulèë, wa'tèë, djeumeu'at, beureu'at, hadjat (en vbd. i.v. saleuëm), soenat, tahadjoet, tahjeuët, teuseubèh, trawèh, wité; seumajang manjèt, lijkdienst, godsdiensttoefening voor een doode, wiens stoffelijk overschot daarbij wordt geplaatst vóór de rijen van hen, die aan den dienst deelnemen; s. oeròë raja Hadji, oeròë raja Pocasa, de dienst op die twee feestdagen; s. lakèë oedjeuën, godsdiensttoefening om regen te vragen, ter verkrijging van regen, (zie ook i.v. broeë'); s. goerahna, zie i.v. goerahna; s. sé, godsdiensttoefening, waarbij men de gebedsformules zachtjes opzegt, gew. verstaan: eene godsdiensttoefening over dag; s. dji-hé, godsdiensttoefening, waarbij men de gebedsformules luid opzegt, gew. verstaan: godsdiensttoefening des nachts; s. kala, zie i.v. kala IV; s. djama', samenvoeging van twee opeenvolgende seumajang's zooals leuhō en asa, of moegréb en isa door ze onmiddellijk achter elkaar te verrichten op resp. leuhō-, en moegréb-tijd, (onder bepaalde omstandigheden geoorloofd, zie verder i.v. djama'); ië seumajang, water voor de z.g. kleine ritueele reiniging (ter reiniging van de „kleine” hadaïh, zie aldaar en

woeloeë'), „kleine” ritueele wassching, (toestand van) ritueele reinheid, (zie vbd. i.v. oelang); toeëng ië seumajang, de „kleine” ritueele wassching verrichten, zich ritueel reinigen; peutoeëng ië seumajang, (een lijk na het poemanòë) de „kleine” ritueele wassching doen ondergaan, (niet verplicht, maar algemeen gebruikelijk); gadòh ië seumajang, het te niet gaan van de ritueele reinheid, (zie vbd. i.v. gadòh, koebōj, pèh); badjèë, idja seumajang, baadje, kleed (idja krōng of idja pinggang) voor het verrichten van de seumajang, (n.l. van vrouwen, die voor de seumajang hare gewone klee ren plegen af te leggen en afzonderlijke, daarvoor bestemde aan te trekken, die zij in eene bidmat, tika seumajang, bewaren, zie verder seuleukōm); dōng seumajang, staan om de seumajang te verrichten, de seumajang verrichten, er mede bezig zijn, (zie vbd. i.v. dōng, seuēh I); peudōng seumajang, de seumajang laten verrichten, leeren de seumajang te verrichten; kanoeri peudōng seumajang, godsdienstige maaltijd ter gelegenheid, dat een kind de seumajang's begint te verrichten; tinggaj seumajang, een seumajang of (de) seumajang's verzuimen, (ook fijn voor:) menstrueeren, de regels hebben, (zie hé I); beukeumeunan oereuëng njang

tinggaj seumajang deungòn teukeusé, wadjéb ateuëh djih djikala seumajang njan deungòn sigra-sigra, welnu, iemand, die uit nalatigheid een seumajang verzuimt, is verplicht die seumajang zoo spoedig mogelijk in te halen, (Beukeumeunan); djiseumajang kòn keureuna Alah, malingkan keureuna ilah, hij verriicht seumajang's niet om Allah's wil, maar uit arglist, (met oneerlijke bedoelingen), (gezegd van een schijnheiligen of baatzuchtigen vrome); zie verder vbd. i.v. kôteubah, na, nabi, peunjoenang, seudang. Peuseumajang, de seumajang verriichten voor (een doode), lijkdienst houden; peuseumajang manjèt, lijkdienst houden; 'òh saré lheuëh geupeuseumajang, geupeutamòng lam keureunda, nadat men (voor den doode) de seumajang had verriicht, werd (het lijk) in eene lijkst gelegd, (Malém Dagang).

SEUMALÈÈ, zie i.v. malèè.

SEUMALOE, e.s.v. zeer schadelijke parasietplant; tjitjém seumaloe, e.s.v. vogeltje, dat zich met de vruchten van dien parasiet voedt, ook tjitjém mirah roëng genoemd, (zie i.v. mirah); gata lagèè seumaloe, pat njang tadoeë', tapeusoesah gòb, gij zijt als de seumaloe-parasiet, waar gij u nederzet, veroorzaakt gij den menschen last.

SEUMALÒÈ, zie i.v. palòè.

SEUMAMBOE, ook seumamoe, knots, knuppel; njang pahlawan beuhe-beuhe, seumamoe boebé ba' pisan, de dappere voorvechters droegen knotsen zoo groot als pisangstammen, (Radja Bada); neutjò' toengkat ngòn seumamoe, soentiaboe didalam mata, hij (de schriftgeleerde) nam een staf, een knuppel, en een stok waarin een degen zat, (Malém Dagang).

SEUMAMOE, zie seumamboe.

SEUMAN, zie i.v. Oseuman.

SEUMANGA, of seunanga, seulanga, ook keunanga, e.s.v. boom (Mal. kenanga) met welriekende gele bloemen, die in het haar gedragen worden (zie i.v. rampòn); de bittere vruchten worden gebruikt om een kind te spenen door ze fijn te wrijven en op de tepels van de moeder te smeren, en het hout om er planken voor eene bank van te maken.

SEUMANGAT I, bewustzijn, levensgeest, ziel (die den mensch bij hevigen schrik kan verlaten en alsdan teruggeroepen dient te worden, zie i.v. kroe I, verder ook van zaken, gew. van padi); gadòh of sròt seumangat, de seumangat is verdwenen, is uitgevallen, (gezegd bij schrik of bij bezwijming, zie vbd. i.v. kli'); poewòè, tjò', of toëng seumangat, de (het lichaam ontvloden) seumangat terug doen keeren, terughalen, (hetgeen, gew. bij een kind, door eene deskundige oude vrouw ge-

beurt, die daarvoor bij brandenden wierook *pantōn*'s reciteert en het reciet afwisselt met het geroep *kroe seumangat*); *kroe seumangat*, zie i.v. *kroe* I. Vgl. *prò*' II.

SEUMANGAT II, bijvorm van *poe-mangat*, zie i.v. *mangat*.

SEUMANGGI, e.s.v. moerasplant; *ōn seumanggi*, de bladeren van die plant, (ook) een daarop gelijkend patroon.

SEUMANJAM (Mal. *semajam*), zitten (van den vorst), gezeten zijn, zetelen, tronen, (in geschr.); zie vbd. i.v. *lindōng* I, *ranōm*, *seudōt*.

SEUMANŌĒ, zie i.v. *manōē*.

SEUMANTŌ', een groote woudboom, die gew. als *meudjén* geldt, en waarvan het hout voor woning-, en scheepsbouw wordt gebruikt; zie vbd. i.v. *rè*' I.

SEUMANTŌNG, de gewone vleermuis; *seumantōng oelèē* *oe barōh*, eene vleermuis hangt met den kop naar beneden, (sprkw., gebezigd van iets, dat men een gewoon verschijnsel acht, gew. ter verontschuldiging van iets verkeerd); *sōē njang han silab*, *seumantōng oelèē oe barōh*, wie begaat nooit eens eene fout, eene vleermuis hangt altijd met den kop naar beneden; *badjèē* (*sajeu-ēb*) *seumantōng*, zie i.v. *badjèē*. Zie *kloeang*, *lhōng*, *loentiē*, *meuloeē*'.

SEUMARAN, roodachtig, lichtrood, (ook) voskleurig (van paarden); *seumaran poetjat*, rose; *siteungōh*, *toeankoe*, *djilhab seumaran*, *mirah*

dji ban boengōng raja, deels, heer, heeft hij ze (de hoofd-doecken) roodachtig gekleurd, rood als de *boengōng raja*, (*Pôtjoet Mochamat*); *ra'jat*, *toeankoe*, *njan disinan*, *goeda seuṃmaran peuēi blaīh la'sa*, er is daar volk, heer, met veertien *la'sa* voskleurige paarden, (*Mochamat Napiah*).

SEUMAT, vast-, insteken (van eene naald, eene speld), met eene speld vasthechten, (ook) rijgen, met wijde steken en losjes naaien; *djarōm njan taseumat ba'idja bè' gadōh*, steek die naald in een kleed, opdat ze niet wegraakt; *djarōm seumat* of *seumoemat*, speld. *Meu-*, of *teuseumat*, vast-, ingestoken, vastgespeld, geregen. *Peuseumat*, laten *seumat*, of *seumat* met versterkte beteekenis. *Seumoemat*, ook *seumeumat*, de handeling *seumat* verrichten. *Seuneumat*, de wijze of het resultaat van het *seumat*. Zie *tjeumat*.

SEUMATANG, zie *poematang*.

SEUMATÉH, zie i.v. *patéh*.

SEUMATOE; *pisang seumatoe*, zie i.v. *pisang*.

SEUMAWÈ, e.s.v. worm, die in sommige vruchten zooals *bōh giri* voorkomt.

SEUMBAH, zie *seumah*.

SEUMBILANG, ook *seumilang*, e.s.v. zeevisch met giftige stekels.

SEUMBŌ, spuwen, uitspuwen, bespuwen, (uit den mond, den bek) spuiten, sproeien, aldus bespuiten, besproeien, besprenkelen (b.v.

met fijngekauwde medicijnen ter bezwering van eene ziekte); zie vbd. i.v. boéré', djén I, lada. Meuseum bō, gespuwd, uitgespuwd, bespuwd, enz. Peuseum bō, laten seumbō, of seumbō met versterkte beteekenis. Seumeumbō, de handeling seumbō verrichten; njang meuradjah ngòn seumeumbō, doeë' meu'atō ban silingka, degenen, die de bezweringen en bespuwingen verrichtten, zaten geordend om (haar) heen, (Noen Parisi). Seuneumbō, de handeling seumbō, de wijze of het resultaat ervan, spuwsel, fijngekauwde medicijnen; zie vbd. i.v. labō.

SEUMBOEANG, zie seumoeang.

SEUMÈ, planten, (van zaden door ze in een kuiltje in den grond te doen); tabri bidjèh plisa meung siplōh neu', lōn keumeung seumè, geef een stuk of tien plisa-zaden, ik wil ze planten. Meu-, of teuseumè, geplant; bidjèh teuseumè, geplante zaden. Seumoeumè, ook seumeumè, de handeling seumè verrichten. Seuneumè, de wijze, het object of het resultaat van het seumè.

SEUMÈN, zie peuseumèn.

SEUMÈNG I, opgeruimd, vergenoegd, tevreden, (meest gebezigd in de peu-afleiding). Peuseumèng, vergenoegd, tevreden maken, opbeuren, opvroolijken, troosten; dilōn 'òh na aneu' sabōh, na teumpat peuseumèng até oeròë malam, nu ik een kind heb, is er iets, dat mijn hart dag en nacht tevreden

maakt; seupōt-seupeuët dalam koeboe, lōn han bapa lōn han iboe, sèëdara agam deungòn inòng, tan di oelōn sòë peuseumèng, ik lig in het graf in volslagen duisternis, zonder vader, zonder moeder, zonder broeders en zonder zusters, niemand is er, die mij troost, (Mèn-hadjōj abidin); hana hòl a'ér peuseumèng até, peutang pagé deungòn ië mata, er was overigens geen richting (uitweg) om (mijn) hart op te beuren, des morgens en des avonds (zat ik) vol tranen, (Djoe-han Meusapi).

SEUMÈNG II, zie teumèng.

SEU'MEU', zie seu'-meu'.

SEUMEU'AH (Arab. sa'm'a h), zucht om door de menschen „gehoord” en geprezen te worden, om zijne goede werken rond te bazuinen, zucht naar een goeden roep, roemzucht, (zie i.v. oedjōb), beukeumeunan njang geupeunan seumeu'ah tapoeboeët 'amaj takasat keureuna Alah, doedòë teuma 'òh lheuëh tapoeboeët tapeugah-peugah oeba' sigala ma'noesia seurenta takasat na meung leumah ba' djih, welnu, wat seumeu'ah genoemd wordt, dat is, dat ge goede werken verricht met de bedoeling ze om Allah's wil te verrichten, en dat ge vervolgens, nadat ge ze verricht hebt, ze aan iedereen vertelt met de bedoeling dat ze aan het licht komen, (Beukeumeunan); narit

njòë boekòn seumeu'ah, éleuham Alah leumah njata, (ik zeg) deze woorden niet uit zucht naar roem, maar omdat ze (mij) duidelijk door Allah ingegeven zijn, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. ma-sa'alah.

SEUMEUDIËNG, zie i.v. p e u - diëng.

SEUMEUDJEUËT, zie i.v. djeu - ët.

SEUMEUDJIT, zie meuseudjit.

SEUMEUGAH, bijvorm van poe - meugah, zie i.v. gah.

SEUMEUGIT, zie meuseudjit.

SEUMEUGÔË, zie i.v. gòë.

SEUMEUGÔT, zie i.v. gèt.

SEUMEUJOEB, zie i.v. joeb I.

SEUMEULAB, zie i.v. lhab I.

SEUMEULÄH, zie i.v. lhaïh.

SEUMEULÉH (Mal. sembelih), slachten, (meest gebezigd in de afleiding:) seumeuléhan, ook maléhan, slachtloon, n.l. het aan den dorps-teungkoe voor het ritueel slachten toekomende loon, bestaande uit een drie vingers breed stuk van den hals achter de ooren van het geslachte dier, (wordt ook wel in geld uitbetaald); ha' seumeuléhan, of ha' maléhan, id. Zie sië I.

SEUMEULÉHAN, zie i.v. seumeuléh.

SEUMEULEUË, zie i.v. lheuë II, (beteekenis ook:) zich overal verspreidende, in alle richtingen gaande, (in hik.); bôh beudé oela'ôt saré seumeuleuë (var. sōseuë), misé glanteuë meunan soeara, de geweerkogels vlogen in verschil-

lende richtingen over de zee, terwijl de schoten als bliksemslagen klonken, (Malém Dagang).

SEUMEULI, zie i.v. lhi.

SEUMEULIËT, zie i.v. lhiët.

SEUMEULÔ, zie i.v. lhò I.

SEUMEULÔ' zie i.v. lhô' II.

SEUMEULÔH, zie i.v. lhôh, en vbd. ook i.v. roendô', salòb.

SEUMEULÔNG, zie i.v. lhông II.

SEUMEUNGA, uitstralend (van warmte), drukkend (van het weer, de hitte), (verder) zwaar en hoorbaar ademhalende; apoejdjéh seumeunga keundë, (de hitte van) het vuur ginds straalt tothieruit; oeròë keumeung oedjeuën, seumeunga that, we krijgen regen, het is zeer drukkend; badan leumòh jò meutatat, lidah meulipat han soeara; mata teubleut idōng koembëë, gloenjoeëng lajèë ngòn seumeunga, zijn lichaam was (door de betoo-vering) slap geworden en beefde, zijne tong was omgevouwen, zodat hij geen geluid kon voortbrengen; zijne oogen waren openge-spalkt, zijn neus was half gesloten, zijne ooren hingen verlept neer en hij had eene zware ademhaling, (Malém Diwa); Banta neudoeë' ateuëh koeroesi, dëndajang ramè teungeut njidra; habéh teungeut doem sinaròë, pò maneupoetròë pika seumeunga, B. zat op een stoel, terwijl de hofjuffers met haar velen vast sliepen; allen sliepen en ook zijne moeder, de prinses, haalde hoorbaar adem, (was in

diepen slaap), (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. pōt I.

SEUMEUNGEUB, gapen, geeuwen; bē' taseumeungeub di keuē gōb, gaap niet vóór de menschen; zie verder vbd. i.v. hah-hōh, salah. Peuseumeungeub, doen gapen; peuseumeungeub dròë, opzettelijk gapen, doen alsof men gapen moet; pakōn tapeuseumeungeub dròë si'a'-at, waarom gaap je elk oogenblik.

SEUMEUSAN, bijvorm van poe-meusan, zie i.v. peusan I.

SEUMEUSIENG, zie i.v. peusieng.

SEUMI, zie i.v. seumah.

SEUMIBÒ, zie mibò.

SEUMILANG, zie seumbilang.

SEUMILÒ', paalworm; ka dji-lhab seumilò', het is door paalwormen aangetast.

SEUMILOE I, scherpe rand van gespleten bamboe of rotan, (ook) de daarvan afgesprongen of er nog gedeeltelijk aan vastzittende scherpe reepjes; (verder) met zulke randen of reepjes, nog niet afgestompt; boelōh njòë mantōng seumiloe, van dezen (gespleten) bamboe zijn de scherpe kanten nog niet weggenomen.

SEUMILOE II, verblind (door schel licht, door een sterken glans, gew. met mata als subjeet of bepaling), schemerachtig ziende, het schemert voor de oogen, schel, oogverblindend, (fig.) beschaamd, ontzag voelende, bevreesd; han djeuēt tangieng mata oeròë, seumiloe mata, men kan niet

naar de zon kijken het oog raakt er door verblind. Zie seulala, silò II.

SEUMINJÒÈ, bijvorm van poeminjòë, zie i.v. pinjòë.

SEUMINTONG, ook seulintōng, seunintōng, e.s.v. paarle-moerschelp.

SEUMIRAH, eungkōt of ikan seumirah, e.s.v. grooten zoet-watervisch, die ook opzettelijk wordt gekweekt; boekōn sajang ikan seumirah, apōh-apah keunōngiē toe-ba; oentōng di djeu'ōh neutém moepajah, 'òh sampòë soedah neukeumeung gisa, hoe beklagenswaardig zijn de seumirah-vischen, ze snakken naar adem in het (voor het vangen dier vischen) vergiftigde water; toen gij ver weg waart, hebt gij u veel moeite willen getroosten (om hier te komen), nu gij hier gekomen zijt, wilt gij weer terugkeeren, (Banta Ahmat).

SEUMIRANG, zie teumirang.

SEUMISÉ', naleuēng seumisé', zie i.v. naleuēng.

SEUMISÉB; naleuēng seumiséb, zie i.v. naleuēng.

SEUMOEANG, of Seumboeang, naam van eene hooge en lange bergketen in het gelijknamige landschap in de Gajō-landen, (van Daalen-gebergte?); in het dial. v.d. Oostkust ook gebezigd ter aanduiding van het zuiden; di toenōng njan Gampōng Seumboeang, meuteuntang ngòn goenōng raja; Goenōng Seumboeang njan djimeunan, ma-

njang han ban silagòj-na; raja manjang panjang leupaìh, tō' Pia-dah poetōìh hana, ten zuiden daarvan ligt het dorp S. tegenover een grooten berg; G.S. heet die berg en hij is ontzaglijk hoog; hij is groot, hoog en zeer lang, hij strekt zich onafgebroken uit tot P., (Hik. Gajò); geutjò' sa'òh geubòh lajeuë, angèn pi khuë reumbang pa'sa; beungòh-beungòh djipòt seumoeang, tjòt oeròë timang djipòt toengara, de ankers werden gelicht en de zeilen geheschen, terwijl er een stevige, gunstige wind woei; des morgens woei de wind uit het zuiden, en toen het precies middag was, uit het zuidoosten, (Malém Diwa).

SEUMOEBEUËT, zie i.v. beuët.

SEUMOEBLA, zie i.v. bla.

SEUMOEGA, zie i.v. poega.

SEUMOELA, zie i.v. poela I.

SEUMOEPAH, zie i.v. oepah.

SEUMOEPÒH, zie i.v. pòh.

SEUMOERAÌH, zie keumoera-
ìh.

SEUMÔNG, aan iets verbinden, toevoegen (zoodat het er een verlengstuk van vormt), verlengen, aanzetten, aan-, vasthechten, lasseschen, aanlasschen, (syn. van sambat); taseumông idja lôn, zet een stuk aan mijn kleed aan. Meu- of teuseumông, verbonden, toegevoegd, verlengd, aangezet, enz.; meuseumông-seumông, aan elkaar gehecht, (ook) van elkaar overnemen en aan elkander doorgeven, (van b.v. een bericht, of

een voorwerp om het op zijne plaats te zetten); beukeumeunan dali 'akeuli njang peutoenjò' na baka Allah Ta'ala, keureuna tapiké-piké deungòn 'akaj-teu, djakalèë kòn baka Pòteu Allah, naseutjaja kakeutan 'òhlheuëh naneu, djakalèë teuka tan 'òhlheuëh naneu, naseutjaja ka djeuët woedjoet Allah meuseumông deungòn tan; beukeumeunan woedjoet njang meuseumông deungòntan, woedjoet njang sah na sah tan, djakalèë woedjoet Allah sah na sah tan, njòkeu woedjoet bahroe, djakalèë njò woedjoet bahroe, kakeu hana kadim, welnu, het verstandelijke argument, dat de oneindigheid van Allah den Verhevene bewijst, is, dat ge redeneert, dat, indien onze Heer Allah niet oneindig was, Hij zeker in een niet-zijn zou overgaan na tot zijn te zijn gekomen, en dat, indien Hij in een niet-zijn zou overgaan na tot zijn te zijn gekomen, Zijn zijn verbonden zou zijn met een niet-zijn; welnu, een zijn, dat verbonden is met een niet-zijn, is een zijn, dat bestaan en niet bestaan kan, en indien het Zijn van Allah bestaan en niet bestaan kon, dan zou het een in den tijd ontstaan zijn wezen, en indien het een in den tijd ontstaan zijn was, zou het niet beginloos zijn, (Beukeumeunan). Peuseumông, laten seumông,

of *seum òng* met versterkte beteekenis; *tapeuseum òng* *gladjoe ngòn haba lòn*, voeg (aan het door u gezegde) toe hetgeen ik te zeggen heb. *Seum oe m òng*, ook *seumeum òng*, de handeling *seum òng* verrichten. *Seuneum òng*, verbonden, toegevoegd enz. stuk, aanzetsel, aanhechtsel, toevoegsel, verbinding, aanhechting, enz.

SEUMPEUNA, zie *sampeuna*.

SEUMPOEËNG, zie *soempoeëng*.

SEUMPÒM, neerwerpen, neergooien, neersmijten, neerkwakken, neersmakken; zie vbd. i.v. *gòm*, *kroenjòng II*, *lajèë*, *lambōng I*, *prò' I* (sprkw.), *salòb*. *Meuseumpòm*, neergeworpen, neergegoid, enz., met een smak neervallend, neersmakkend (intransit.); *lòn meuseumpòm boenòë*, *glathat*, ik viel zooeven met een smak neer, het was erg glad; *sròt oe tanòh lé meuseumpòm*, *kakeumeugòm inòng geureuda*, de wijfjesgeureuda viel (uit de hoogte) met een smak op den grond neer, en bleef er voorover liggen, ((*Malém Diwa*); zie verder vbd. i.v. *lòë II*. *Peuseumpòm*, laten *seumpòm*, of *seumpòm* met versterkte beteekenis. *Seumeumpòm*, de handeling *seumpòm* verrichten. *Seuneumpòm*, valblok, heiblok, valdeur (van een tijgerval, zie i.v. *biniët*); *leumbam oebé seuneumpòm*, *boeët han é'*, (jij bent al) zoo groot als een

heiblok, en (je bent nog) niet in staat om te werken.

SEUN, maal, keer; *seun njòë*, dit maal, (zie vbd. i.v. *pin-tjōng*); *siseun*, één maal, eens, ineens, (met meer nadruk dan *sigò*, zie vbd. i.v. *keutina*, *lheuēng*, *palo e*), één (van iets, dat terugkeert of terug kan keeren, van b.v. eene tijdmaat), (verder) geheel en al; *siseun njòë*, deze eene keer, deze keer; *siseun djeumeu'at sigò*, eens in de week; *siseundo ea*, beiden tezamen, tegelijk, samen met hun beiden, allebei; *jōh njan Tjah Koebat ngiēng ba' poetròë*, *djibasa wòë lam atana*; *teuma poetròë djimeuhòndròë*, *lheuēh njan djiwòë siseundo ea*, Tj. K. keek toen de prinses aan en gaf haar een teeken om naar het paleis terug te keeren; de prinses nam vervolgens afscheid (van hare ouders), en daarop gingen zij en Tj. K. samen naar huis, (Tjah Koebat; zie ook vbd. i.v. *preut*, *sanggròh*); *bansiseunlingka*, geheel rondom, (zie i.v. *lingka*); *siseun trōn*, of *siseun salén*, compleet, volledig, (van kleederen, zie i.v. *peukajan*, en *salén*); *siseun trōih*, geheel door, geheel en al; *dalam nanggròë ngòb siseun trōih*, *handjanteudōh badè piteuka*, het land liep geheel onder, en de storm woei zonder ophouden, (*Banta Beuransah*; zie verder vbd. i.v. *seulimbōt*); *koekoë' manò' siseun*, *doea seun*,

lhèë seun, zie i.v. *koekoeë'*; lhèë seun poeasa, drie keeren vasten, drie achtereenvolgende vastenmaanden, drie jaren, twee volle of twee à drie jaren, (zie vbd. i.v. *karang*); seun-seun (*sabòh*, *sidròë*, *batjoet*, enz.), elken keer, telkens (een, een weinig, enz.; zie vbd. i.v. *loeëng*, *rimbaïh II*, *roeëng*, *sa I*); seun lheuëh, zoodra, onmiddellijk nadat; seun lheuëh dji-leungò narit njan, beungèhlé, zoodra hij die woorden hoorde, werd hij boos; seun-sreu', seun-sreut, seun-treu', seun-teu', of seun-treut, opeens, eensklaps, plotseling, onverwachts, onverwacht; tiba-tiba teukeudirōlah, Teungkoe Koedrat Trah seun-sreut teuka, onverwachts, door Allah's beschikking kwam plotseling T. K. Tr., (Banta Beuransah); plandō' ngòn kamèngtjit disinan, bōh plangan teungòh dji-seuba; seuntreu' leumah djikalòn rimoeëng, dji-keumiëng ploeëng kamèngsigra, het dwergghert en de bok waren daar bezig plangan-vruchten te vreten; plotseling zagen ze den tijger, en de bok wilde snel wegluchten, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. van seun i.v. *moerè* (*sprkw.*), *piōh I* (*sprkw.*), *seureupa*, en van seun-sreu' i.v. *roemadja*. Vgl. *gò II*.

SEUNA', benauwd (in de borst), aamborstig, asthmatisch (in min-

deren graad dan *isa'*); seuna' that lam dada, *handjeu-ët lōn peulheuëh napha-ih*, wat heb ik het benauwd, ik kan geen adem halen; Si Poelan seuna' that, N. N. is erg asthmatisch; *peunjakét seuna'*, asthma.

SEUNAGAN, naam van een dorp en eene landstreek op de Westkust van Atjèh, komt in eenige uitdrukkingen met eene ongunstige beteekenis voor, (zie i.v. *rameunè*, *reupoen*, *salé'*).

SEUNAM, indigo (kleurstof, en kleur), indigoblaauw, met indigo gekleurd, indigokleurig; seunam banggala, Bengaalsche indigo; *djilhab ngòn seunam*, hij dompelt (het kleed) in, verft (het) met indigo; *boelèë idjō meusé seunam*, *boelèë itam meusé nila*, (de vogel had) blauwe veeren als indigo en zwarte veeren als donkere indigo, (Banta Beuransah); *idja seunam*, een indigo kleed.

SEUNAMAH, zie i.v. *tamah I*.

SEUNAMAKI, bijvorm van *sana-maki*, zie aldaar.

SEUNAMBA', zie i.v. *tamba'*.

SEUNAMOEË', zie i.v. *tamoeë'*.

SEUNAMPANG, of sinampang (Mal. *senapang*, Ned. *snaphaan*), (zoowel ouderwetsch als modern) geweer; seunampang doea laraïh, dubbelloopsgeweer; s. *meutjeureupa*, of s. *teureula'*, achterlaadgeweer; s. *oentōt*, zie i.v. *oentōt*; s. *poetéh*, zie i.v. *poetéh*; zie verder vbd. i.v. *milén*, *ramboej*, en zie *beudé I*. Meuseunampang, een

geweer hebben of dragen, met een geweer. *Peuseunampang*, met een geweer schieten, beschieten; zie vbd. i.v. *landang*.

SEUNAMPÈÈ, zie *seulampèè*.

SEUNAMPŌ', zie i.v. *tampō'*.

SEUNANG, kalm, op zijn gemak, rustig, gerust, tevreden, het aangenaam, het goed hebbende, (ook) in evenwicht (fig. en lett.), evenwichtig, in rust, in stilstand, stilstaand (van b.v. water, wind), onpartijdig, rechtvaardig, vast, recht, juist, precies, regelrecht, recht-door, rechthuis; *simalamsoentō'* *ta'èh seunang*, *keu seumajang han takira*, den geheelen nacht slapen we rustig en denken niet aan de *seumajang*, (*Èëlia toedjōh*); *seunang até*, gerust, tevreden, het aangenaam hebbende, (zie vbd. i.v. *roegdōë*); *kapaj djiploeëng djrōh thatseunang*, *dikoeangkang meuribariba*; *ta'eudi soelōb ploëëng meugeuniréng*, *teuma di banténg meugisagisa*, de groote schepen voeren zeer rustig voort, terwijl de *koeangkang's* telkens uit den koers afweken; de *soelōb's* zag men hellend voortgaan, en de *banténg's* telkens draaien, (*Banta Beuransah*); *preutama phōn srōm beuteupat*, *tapoe meuhat seunang djarōë*, ten eerste (is het verdienstelijk om u te oefenen) juist te werpen, u er in te oefenen, opdat de hand er vast in worde, (*Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat*); *seunang mata oerōë*, de zon

is in het zenith; *radja salèh hoekōm seunang*, *djrōh timang sang ōn neuratja*, de koning was vroom en zijn bestuur rechtvaardig, evenwichtig als de schalen eener weegschaal, (*Indra Bangsawan*); *nanggrōë ma'moe lagi aman*, *hoekōm seunang han tilé'* *moeka*, in het land heerschten welvaart en veiligheid, de rechtspraak geschiedde onpartijdig, zonder aanzien des persoons, (*Dioe Plinggam*; zie ook vbd. i.v. *koe'èh*); *ban poetrōë leungò haba déndajang*, „*bè' lé wajang kameuseunda*”; „*haj pòtjoet, kōn lōn moewajang, ban njang seunangoelōnpeuhaba*”, toen de prinses het bericht van de hofjuffer hoorde, (zeide zij:) „houd op met te schertsen”; „o prinses, ik scherts niet, ik vertel u wat waar is”, (*Banta Beuransah*); *seunang boenta*, precies rond; *seunang peuët sagōë*, precies vierkant; *barat bè' teupat timoe bè' seunang*, *sirōng goenténg tapaléng drōë*, (zit, wanneer ge uw gevoeg doet) niet precies naar het westen en ook niet precies naar het oosten (gekeerd), zit een tikje in schuine richting, (*Akeubarō Karim*); *boedjang teubiët reudjang-reudjang*, *djidja' lé seunang oe koeala*, de bode ging snel naar buiten en begaf zich regelrecht naar den riviermond, (*Nabi Oesoëih*); zie verder vbd. i.v. *linteuëng*, *rantjōng*. *Meu-*

seunang, zijn gemak nemen, het zich gemakkelijk maken, zich vergenoegen, rustig, gerust worden of zijn; wa'tèë djitoeëng nanggròë lé kaphé, doem-teu saré wadjéb tamoeprang; han djeuët ta'iem peuseungab dròë, doeë' lam nanggròë tameuseunang, wanneer het land door ongeloofigen in bezit wordt genomen, zijn wij allen verplicht strijd te voeren; wij mogen niet stil zitten, ons geruischloos houden en het ons, in het land wonende, gemakkelijk maken, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat). Peuseunang, seunang maken, gerust, tevreden stellen, vergenoegen, het aangenaam maken, in evenwicht brengen of houden, overeind zetten of houden, ophouden, in stand houden, handhaven, precies maken, juist doen treffen, recht vooruit gaan, regelrecht afgaan op, zich rechtstreeks begeven naar; peuseunang até, het (een ander of zichzelf) aangenaam maken; wa'tèë tamarit tapeuseunang napha'ih dilèë, als je spreekt, moet je eerst rustig ademhalen, (i.e. spreek niet gejaagd of higgend); hoekōm Alah tapeuseunang, tapeutimang bè' meuriba, houdt Allah's Wet in stand, houdt haar zoodanig overeind, dat ze niet van den rechten stand afwijkt, (i.e. zorgt, dat er niet van afgeweken wordt), (Banta Beuran-sah); oebé agama njang ka djoendrōng, tapeuseunang kada kèë wasa, tracht

naar vermogen overeind te zetten wat van den godsdienst overhelt (op instorten staat), (Tadeukiratō rakidin); 'òh ban leupa'ih ba' balè koembang, neupeuseunang oe balè raja, toen hij de b.k. voorbij was, ging hij regelrecht naar (recht in de richting van) de groote balè, (Malém Diwa); lheuëh njan djitrōn reudjang-reudjang, djipeuseunang ba' na hoeda, toen daalde hij snel (den berg) af en ging regelrecht naar den scheepskapitein, (Banta Beuran-sah).

SEUNANGA, zie seumanga.

SEUNANGAN, zie toenangan.

SEUNANGKÉ, zie seulangké.

SEUNANJAN, ook sinanjan (Arab. alithnein), Maandag, gew. oeròë seunanjan; wordt verder als mannel. persoonsnaam gebezigd, zie nanjan.

SEUNANTIASA, zie nantiasasa.

SEUNASÒÈ, zie i.v. tasòë I.

SEUNAT, ook sanat, e.s.v. Chi-neesch vaartuig; njang rèt la'ot prahō deungòn banténg, béntjalang ngòn seunat tjina, die over zee gingen, gingen per prahō, banténg, béntjalang, en Chineesche seunat, (Pòtjoet Moehamat).

SEUNATANG, zie i.v. tatang.

SEUNBREUN, ook, doch minder, sònbrōn, beneveld (van het gezicht, zooals wanneer men uit eene hel verlichte in eene minder verlichte omgeving komt, of ten

gevolge eener ziekte), schemerachtig ziende, (ook) verblind (door schel licht, door een schitterenden glans), oogverblindend, (verder) verward, in de war (van b.v. gedachten door rumoer); *seunbreun* that matadji, zijne oogen zijn zeer beneveld; *akè' jakōt* dan *poedòë*, dameuroet *deungòj* doem intan; *moéblé-blé seunbreun* dan *tjé'bré'*, *rètnankenéu' néu' djōndjōngan*, (de boomen van de hemelsche ladder waren bezet met) agaten, chrysolieten, robijnen, smaragden en diamanten, die oogverblindend schitterden en flonkerden; daarlangs nu steeg onze Aangebedene (i.e. de Profeet) ten hemel, (*Mò'lōt* Nabi); *sōnbrōn ja Alah*, *sōnbrōn ja Moehamat*, (mogen zijne oogen) beneveld (raken), o Allah, mogen ze beneveld raken, o M., (uit een doe'a *peurabōn*, zie iv *rabōn I*); *seunbreun até-até*, innerlijk geheel verward. *Peuseunbreun*, benevelen, verblinden, verwarren, in de war brengen; *boe'ō' di oelèë tjahja peuseunbreun*, wareuna itam meudjam-poe *tjahja*, haar haar had een oogverblindenden glans, was zwart van kleur en glanzend, (*Djoehan Meusapi*).

SEUNDA, scherts, kortswijl, grap, gekkernij, gekheid, gestoei, gespeel, (zie vbd. i.v. *bagòë*, *giléng*, *lawi I*, *sabi II*); *boekōn seunda*, geen gekheid,

bijzonder, uitermate, buitengemeen; *lōm pi boenda leungò haba gòb peugah*, *Diwa Akaïhboekōnseunda*; *gagah brani* that *teubileuëng*, *kansòëlinteuëng sa'ti peukasa*, verder heeft moeder de menschen hooren vertellen, dat D. A. buitengemeen dapper, moedig en beroemd is, en dat door zijne kracht en bovennatuurlijke vermogens niemand hem kan weerstaan, (*Diwa Akaïh*); *seunda-seundi*, (freq. van *seunda*), allerlei gekheid, allerlei grappen (makende), gescherts, gestoei, gespeel, telkens of aanhoudend stoeiende, spelende; *seunda-seundi*, *leupaïh seunda ka meuh-i-hi*, eerst gestoei en dan gehuil, (gezegd van kinderen); *seunda-meunda*, met elkaar schertsende, stoeiende, (in hik.); *teutab sapat ba' malam njan*, dalam soeka'an *seunda-meunda*, zij bleven dien avond bij elkander, vroolijk met elkaar schertsende, (*Tjintaboelan*). *Meuseunda*, schertsen, kortswijlen, gekscheren, grappen maken, stoeien, spelen; zie vbd. i.v. *bangkét*, *kada*, *kha'khi'*, *kia*, *kra*, *meu'aïh*, *pròë*, *randò*, *seunang*. *Peuseunda*, gekscheren, spelen, den spot drijven, den gek steken met, voor den gek houden, in de maling nemen; *beukeumeunan sigala kitab Alah wadjéb ateuëh geutanjòë ta'ètikeuët bandoem niba' Alah*, *bè'*

mara tapoewajang-wajang dan tapeuseunda-seunda, djakalèë sabòh haraìh sikali pōn, welnu, ten aanzien van alle boeken Gods (alle openbaringsboeken) zijn wij verplicht te gelooven, dat ze alle van Allah afkomstig zijn, en we mogen daarmee niet gekscheren of den spot drijven, al ware het ook maar met één letter ervan, (Beukeumeunan); takò poewajang toean poetròë, geunab oeròë tapeuseunda; di toean poetròë hana oebah, djoe-dōneu sah tjit meung gata, gij speelt opzettelijk met de prinses, elken dag neemt gij haar in de maling; de prinses daarentegen blijft standvastig, voor haar zijt gij alleen en voor goed haar aanstaande, (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd. i.v. na. Zie wajang.

SEUNDA-MEUNDA, zie i.v. seunda.

SEUNDA-SEUNDI, zie i.v. seunda.

SEUNDAN, of seudan (Mal. sedan), snik, (in hik.). Teuseundan-seundan, snik-kend; silama leupaìh Indra Bansawan, Lila Kandi teuseundan-seundan, zoo lang I. B. weg was, snikte L. K., (Indra Bangsawan).

SEUNDÊT, niet hecht bevestigen. losjes in elkaar zetten, losjes plaatsen, insteken, inschuiven, enz.; djipeugèt roemòh djiseundèt-seundèt papouën, ze hebben het huis ge-

bouwd door de planken maar losjes in elkaar te zetten; bè' kaseundèt (of bè' meuseundèt, of bè' kapeuseundèt) kapeudoeë', plaats (b.v. de bamboe's voor het vlondertje) niet zoo losjes. Meuseundèt, niet hecht bevestigd, losjes in elkaar gezet, enz., losjes zittende; djisa' tjoetjò' ò' meuseundèt, treu' rōt, zij heeft hare haarnaald los (in het haar) ingestoken, straks valt die; kraboe ka meuseundèt, rab leukang, (je) oorknop zit los, hij valt bijna af. Peuseundèt, laten seundèt, of seundèt met versterkte beteekenis.

SEUNDI (Mal. sendi, Skrt. sandhi), gewricht, geleding, scharnier, (verder) afwisseling (van kleuren of soorten, van b.v. bloemen, edelstenen, metaalsoorten), schakeering, kleurschakeering; (verb.) afwisselen, schakeeren met, in eene samenschatting verscheidenheid of schakeering brengen; seundi wareuna, kleurschakeering, afwisselend van kleur of soort, bont of rijk geschakeerd, (zie vbd. i.v. dja', pantjaloegam); teudoeë' si'at dilèë 'òhnòë, la'én dji-nòë lōn peuhaba; minjeu' rōìh lōn djampoe dji-nòë, ië mawò njòë minjeu' ata; lōn peusapat djròh han sakri, geuseundi boengòng seulanga, tot zoover eerst dit (gedeelte van het verhaal), ik zal nu iets anders vertellen; ik ver-

meng nu (als het ware) rozenolie met rozenwater en ata-olie; ik maak ze tot een mooi geheel, waarin afwisselend seulangabloemen worden gestoken, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. seuntagi. Meuseundi, gew. meuseundi-seundi, met geledingen, scharnieren, afwisselend, geschakeerd, afgewisseld; meuseundi-seundi pira' ngònsoeasa, mirah ngòn poetéh, afwisselend zilver en soeasa, rood en wit; zie verder vbd. i.v. mòseuta'èb, sampani.

SEUNDJA, zie sindja.

SEUNDRŌ, zie seuneurō.

SEUNEUBŌ', ook seunoebō'. neubō', ontginning in een bosch (inz. voor den aanleg van pepertuinen), peperplantage; peutoeha seuneubō', oudste, hoofd eener ontginning, eener peperplantage; aneu' seuneubō', deelnemer aan eene ontginning, peperplanter. Vgl. teubō'.

SEUNEUBŌIH, zie i.v. teubōih.

SEUNEUKA, zie i.v. teuka.

SEUNEULAB, zie i.v. lhab I.

SEUNEULAĪH, zie i.v. lhaīh.

SEUNEULAT, zie i.v. lhat I.

SEUNEULEUĒ, zie i.v. lheuē II.

SEUNEULEUĒH, zie i.v. lheuēh.

SEUNEULHEUĒH, zie i.v. lheuēh.

SEUNEULIĒT, zie i.v. lhiēt.

SEUNEULŌB, zie i.v. lhōb II.

SEUNEULŌH, zie i.v. lhōh II.

SEUNEULŌNG, zie i.v. lhōng II.

SEUNEUNGEUT, zie i.v. teungeut.

SEUNEUNGŌH, zie i.v. teungōh I.

SEUNEURĒB, zie i.v. tréb.

SEUNEURĒT, rand van dooreengevlochten metaaldraad of van een netwerk van witte zijde boven op een Atjèhsche koepiah.

SEUNEURŌ, ook seundrō, uitzet van een bruidegom, bruidegomskleederen, (ook) geschenk van een vorst, inz. bestaande uit kleederen of doeken, (in hik.); Roehōn A'la peukeumaīh dròë, mat di djaròë peudeuēng raja;... neumeungoej sang lintō barō, idja seuneurō kasabroe-ma, R. A. maakte zich gereed en nam een groot zwaard in de hand, ... zij was als een bruidegom gekleed, in bruidegomskleederen, met roema-gouddraad doorweven, (Banta Beuransah); kakeu geudjō' ngòn alamat, njan amanat neujoēē ba sabda; toedjōh blaīh bideuēng planggi Djeuhō, peuneu'ēt seuneurō djeuēb-djeuēb peutoea, toen werd aan hem (n.l. Hakim Pò Minat) overhandigd het teeken, dat hij (n.l. Pòtjoet Mochamat) hem had toevertrouwd om zijne woorden (aan de hoofden van Pasè) over te brengen, (n.l. een brief); (verder werden hem overhandigd) zeventien banen Djohorsche planggi-doeken als de (door den prins) gezonden geschenken voor al de hoofden, (Pòtjoet Mochamat).

SEUNEURŌN, zie i.v. trōn.

SEUNGA', ook sanga', het hoofd

in de hoogte heffen, met het hoofd in de hoogte geheven staan, (als een buffel, die verwonderd is of uit de verte zijn vijand aankijkt), aldus verwonderd of in de verte kijken; *hò kaseunga'*, waar kijk je zoo met opgeheven hoofd naar. *Meu-*, of *teuseunga'*, met het hoofd in de hoogte geheven staande, aldus verbaasd of in de verte kijkende; *pakòngata teuseunga'-seunga'* *lagèë keubeuë ban tamòng banda*, waarom staat gij zoo verbaasd met opgeheven hoofd te kijken als een buffel, die voor het eerst in eene stad komt. *Peuseunga' dròë*, = *seunga'* met versterkte beteekenis.

SEUNGAB, stil (zonder geluid of zonder beweging), geruischloos, doodsch, stil, tot bedaren, tot rust, tot stilstand gekomen; *dipeukankaseungab, hanalé oereuëng*, het is op de markt al stil, er zijn geen menschen meer; zie verder vbd. i.v. *djeungki* (sprkw.), *hareudamama, khab, lagèë, lingkang* (sprkw.), *loelōn* (sprkw.), *ma I, oengkab, ragam, ranab, reuën-mareuën*. *Peuseungab*, stil doen zijn, tot bedaren, rust, stilte, stilstand brengen, een einde doen nemen, beëindigen, dooden, verdelgen, doen verdwijnen; *tapeuseungab aneu' miët, gòb teungòh teumangkaj*, laten de kinderen stil zijn, men is bezig eene bezwering te verrichten; *peuseungab prang*, een strijd beëindigen; (zie verder vbd.

i.v. *pawōih*); *peuseungab dròë*, zich stil houden, (zie vbd. i.v. *seunang*). Zie *seungoeë*, en vgl. *iēm*.

SEUNGAM, de eigenaardige geur van b.v. een met *seukeuë* rook doortrokken aarden watervat, van in zulk een vat bewaard water, van koffieboonen, apenootjes of jonge padi, die men aan het roosteren is; zulk een reuk afgevende; *seungam that (bèë) iēnjòë*, dit water ruikt erg *seungam*. *Peuseungam*, een *seungam*-geur aan iets geven, aldus geurig maken; *pakòn han tapeuseungam geupét batjoet*, waarom hebt ge het watervat niet een beetje geurig gemaakt, (door het boven den rook van gebrand padikaf te houden, zie *bangòë*). SEUNGAT, angel (van bijen, wespen, schorpioenen, enz.); met den angel steken; (ook) e.s.v. stekend insect; *seungatoleuë*, eene kleine soort *seungat*-insect; *meungseungat dōng han djeuët, djimòëlé*, een *seungat*-insectje kan niet op zijn lichaam komen (zonder hem te steken), of hij huult, (gezegd van een kleinzeurig kind); *teuka kala njang peuët seungat, itam sangat njan ngòn bisa*, er kwam een schorpioen met vier angels, zeer zwart van kleur en giftig, (Pra'oën); *teubiët geumentòkabeukah eumpoeng, djiseungat rimoeëng ban sineuna*, de wespen kwamen te voorschijn, toen het nest stuk (ge-

slagen) was en staken alle den tijger, (Plandō' Kantjé).

SEUNGÈH, vriendelijk glimlachend, vriendelijk van gelaatsuitdrukking; gèt that gòb njan, 'òh ka takalòn ba' moeka, teuseungèhlé, die man is erg minzaam, als ge hem aankijkt, glimlacht hij vriendelijk; barang peuë neukheun di lòn han beungèh, makén teuseungèh manèh ië moeka, wat gij ook (van dit slechte dichtwerk van mij) moogt zeggen, ik zal er niet boos door worden, ik zal het glimlachend met een vriendelijk gezicht aanvaarden, (Dioe Plinggam); moekanjang poetéh kakeu manèh, teuseungèh-seungèh ngòn ië maeka, zijn blanke gelaat was opgeklaard en had eene vriendelijke uitdrukking gekregen, (Diwa Sangsaréh).

SEUNGEU, eene bij de rijst behorende toespis, zooals vleesch, visch, groenten, zonder rijst eten; aneu' njòë djiseungeu eungkòt mantòng, boe han djipadjòh, dit kind eet alleen de visch, de rijst eet hij niet; eumpeuë' seungeu, zie i.v. eumpeuë' I. Meuseungeu, zoo maar (zonder rijst) gegeten, opgegeten, (van bij de rijst behorende toespiszen). Peuseungeu, laten seungeu, of seungeu met versterkte betekenis. Seumeungeu, de handeling seungeu verrichten. Zie ratah.

SEUNGGŌ'; meuseunggō' (-seunggō'), of seumeunggō' (-seumeunggō'), snik-

kend, (in hik.); bandoem dji-mòë seumeunggō'-seumeunggō', djaròë dji-toembō' reulòih dada, allen weenden snikkend en stompten zich de borst stuk, (Gadjah toedjòh oelèë).

SEUNGKA I, de dwarshouten van eene prauw, die als roeibanken of dekbalken dienst doen; seungka peugang, het dwarshout, waarin de mast staat; keunòng reujeuë' djalō karam, bandoea lham meulangoeë-langoeë, teungòh djitjapòë papeuën seungka, rōh djirababa' keumoedòë, de djalō kwam in de branding en sloeg om, beiden (moeder en kind) zonken in het water en trachtten te zwemmen; terwijl zij spartelende de roeibanken trachtten te grijpen, kwamen hunne tastende handen bij het roer terecht, (Tambéh toedjòh blaïh); ngòn dëndajang-dji peuët blaïh dròë, ta'eu ngòn gigòë oebé seungka, met veertien hofjuffers, wier tanden zoo groot waren als roeibanken, (Goemba' Meuih).

SEUNGKA II, bijvorm van beungka, zie aldaar, en vgl. seungka' en beungka' II.

SEUNGKA', gezwollen, gespannen, strak (van b.v. den buik, die vol wind is, van een gezwel); een pijnlijk, gezwollen of beklemd gevoel veroorzaken; zwellen, spanning, beklemming; (ook) gezwollen (van water, dat niet weg kan stroomen), stilstaand, tegengehouden, (ook van eene menigte,

en verder van eene enkele persoon), belemmerd, verhinderd, tot staan gebracht; proeët lôn seungka' that oeròë njòë, mijn buik is vandaag erg gezwollen; tjoemoeët lôn djiseungka', mijne puist geeft een pijnlijk gespannen gevoel; njeum ka koeëut gaki djaròë, naphaïh lôn dòë seungka' dada, ik had het gevoel alsof mijne handen en voeten stijf waren geworden, alsof mijn adem geen uitweg had en mijne borst daardoor gezwollen was, (Noen Parisi); dj i'é' seungka' oelèë até, njeum ka maté sikléb mata, eene beklemming stijgt in mijne hartkolk op, het is net of ik aanstonds zal sterven, (Noen Parisi); ië ka seungka' lam blang, het water heeft zich op het veld opgehoopt; ra'jat dji'é' 'òh trōih makkan bōh meureujam dalam koeta; 'òhnan teudòng han djeuët lé dja', 'òhnan seungka' doem panglima, het volk rukte voort tot waar de kanonskogels uit de vesting neervielen; daar gekomen bleef het volk staan, het kon niet verder gaan en daar kwamen ook al de panglima's tot staan, (Noen Parisi); beuthat meugriët boeët teudhabdhab, beuthat arat na keureudja; meung hana païh han djeuët tadjā, meuhāt seungka' han djeuët sapra, al hebt ge haast door werk waar spoed bij is, al hebt ge dringend wat te

doen, als ge geen pas hebt, moogt ge niet gaan, wordt ge stellig tegengehouden en kunt ge niet op reis, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat); „wahé pòtjoet boengòng oeròë, leungò lôn kheun pròë sabòh kalam”; poetròë jōh njān pi teungòh dja', si'at seungka' han lé tjoeram; ... meunan djikheun poetéh litjén: „peuë haj dalém kamòë tatham”, „o prinses, bloem van den dag, luister, ik heb u een enkel woord te zeggen”; de prinses, die toen snel liep, stond een oogenblik stil; ... de fijne blanke (prinses) zeide: „waarom, broeder, houdt gij mij aan”, (Goemba' Meuih). Meuseungka', = seungka' (adj.), doch minder gebruikelijk. Peuseungka', doen zwellen, tegenhouden; djipeuseungka' ië, ze houden het water tegen, (b.v. door eene afdamming). Zie sangka', seungkòh.

SEUNGKÒ, e.s.v. moddervisch met twee stekels bij den kop, aan elken kant een, en aan elke zijde van den bek twee knevelvormige sprieten (djānggōt); djānggōt seungkò, (ook) eene grassoort, die op sawahs groeit; naleuëng oelèë seungkò, zie i.v. naleuëng; zie verder vbd. i.v. keudò (sprkw.).

SEUNGKÒË, stekende pijn (b.v. in de borst, in den buik, in het hoofd), stekend, eene stekende pijn veroorzakende, (ook fig.) stekend, grievend, stekelig, hatelijk, nijdasserg; djakalèë geu-

pèh deungòn santan, na njeum-njeum é' ta-makeuën tròë; ada' na lòm ngòn meunisan, han tatoedjan proeët-teu seungkòë, indien (die pisangs) met klappermelk vermengd worden, dan krijgt men zin om zich er aan te verzadigen; wanneer er nog suikerstroop bij wordt gedaan, dan heeft men, voordat men het weet, steken in den buik, (buikpijn), (Hik. Rantò); radja deungò dja-weuëb poetròë, that bit seungkòë dalam dada, toen de vorst het antwoord van de prinses hoorde, voelde hij eene stekende pijn in de borst, (was hij erg gegriefd), (Meudeuha'); haba prang lôn peugah djeunòë, makén seungkòë niba' njang ka, het verhaal van den oorlog, dat ik nu ga vertellen, betreft een strijd, die met nog grootere verbittering werd gevoerd dan de reeds vermelde, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. pitjét, seueb. SEUNGKŌH, gezwollen, opgezet (van den buik door winden, erger dan seungka'), een opgeblazen gevoel hebbende; ada' tajoe-ëdji poeasa, seungkŏh raja djikheun beuténg; „lôn sakét proeët até peudéh, han djeuët lôn éh meugeuniréng", als men haar gelast te vasten, zegt zij, dat zij een erg opgeblazen gevoel in den buik heeft, dat haar buik opgezet is; „ik heb pijn in den buik en steken in het hart, zoodat

ik niet op mijne zijde kan liggen", (Tambéh toedjōh blaīh).

SEUNGKŌM, fiksch, krachtig, stevig, forsch; sikin njòë seungkòm that, dit zwaard is erg stevig; seungkòm-seungkòm that djita', hana djipadjōh tjit, hoe forsch hij ook sloeg, (het wapen) drong niet door.

SEUNGŌ de na stamping van padi onontbolsterd gebleven padi-korrels (seungò breuëh), (verder) de grove zelfstandigheden, die na zifting van gestampte zaken, zooals meel, koffie, peper enz., achterblijven. Meuseungò, vermengd met niet goed gestampte bestanddeelen; (fig.) oneenigheden hebben, het land hebben; breuëh meuseungò, rijst, die met onontbolsterd gebleven padikorrels vermengd is; teupōng meuseungò, meel, vermengd met grove bestanddeelen; lôn na meuseungò batjoet ngòn gòb njan, ik heb oneenigheden met dien man gehad. Vgl. boebō', deuda'.

SEUNGOEË, stil, doodsch, eenzaam en verlaten, zonder of met weinig vertier, niet druk, (ook) weg, verdwenen (van wat drukte veroorzaakt); hò njang djingadab beuginda Tjah Koebat, seungoeë ra'jat sapan-sapa; hana sidròë njang djeuët peutòë, habéh djibòih dròë ban sineuna, waarheen vorst Tj. K. zich wendde, daar verdween het (vijandelijke) volk geheel; nie-

mand durfde hem naderen, allen vluchtten weg, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. pangkaj, rè' I, sambang II (sprkw.). Peuseungoeë, maken, dat het ergens stil, doodsch enz. is. Vgl. koesòng, seungab, sòh.

SEUNI (Mal. seni), dun, fijn, (in hik.); leungkab njawòng sigala toebòh, dagéng ngòn darah habéh meusra; sigala oerat njang seuni-seuni, habéh saré doem tjoet raja, het leven was geheel in het lichaam (van Adam) gevaren, was geheel doorgedrongen in zijn vleesch en in zijn bloed, in al zijne fijne aderen, in al de grove en fijne deelen van zijn lichaam, (Toedjöh kisah).

SEUNIBAJ, bos van afgesneden padihalmen, bestaande uit samengebonden gasaj's, (zie gasaj II).

SEUNIMANG, zie i.v. timang.

SEUNINGGAJ, zie i.v. tinggaj.

SEUNINGKOEË, zie i.v. tingkoeë.

SEUNINJA, ook, doch minder, seuninja, rustig, stil, vredig, (ook) eenzaam en verlaten; rust, stilte; gampōng njan seuninja that, mangat tadoeë', dat dorp ligt erg vredig, het is er prettig om te wonen; seuninja até, vredig, rustig gestemd; kalèë han é' meulawan njòë, hareuëm nanggròë séb doem njang ka; hankeu moewòë nanggròë Tadjah, meuseugit meukeubah

sah seuninja, indien wij hem niet kunnen weerstaan, zullen we ons land nooit meer betreden, zullen we niet meer terugkeeren naar het land T. en de moskee daar voor goed eenzaam laten, (Moehamat Napiah); masa dilèë teungòh djròh-djròh, meuseunòh-seunòh meutjò' hila; lòn pi moeda badan pi koeat, hana meung si'at na seuninja, vroeger toen ik er goed uitzag, (zeide de oude weggeworpen rijststamper) vocht men om mij en trok men om strijd aan mij; ik was ook jong en mijn lichaam was sterk, en geen oogenblik had ik rust, (Plandò' Kantjé; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. gadòh); zie verder vbd. i.v. meutjawarat. Meuseuninja, rusten, uitrusten, zich verpoezen; zie vbd. i.v. keuleupa'keuleupò', keumiët, pita'. Peuseuninja, rustig, stil, vredig doen zijn, naar eene rustige, stille plaats brengen, laten rusten, laten uitrusten; hankeu djidjeuët peuleumah oelèë, habéh djikatjèë bidjèh mata; ri njang djitjòh ka djiba ploëng, djitakòt gòb toeëng djipeuseuninja; sadjan habéh ka djipad-jòh, mangatkeu toebòh djimeuras, ze durfden hunne hoofden niet vertoonen, (want dan) vlogen (de kieken-dieven) op hunne oogen af; met de oogen, die ze uitgepikt hadden, vlogen ze weg en gingen, uit

vrees dat andere ze zouden nemen, naar eene rustige plaats; als ze die opgevreten hadden, voelden ze zich verkwikt, (Boeda' Meuseukin).

SEUNINTONG, zie seumin-tong.

SEUNITJAH, zie i.v. tjitjah.

SEUNJATA, zie sinjata.

SEUNOEBAN, zie i.v. ban I.

SEUNOEBÈÈ, zie i.v. bèè.

SEUNOEBŌ', zie seuneubō'.

SEUNOEDANG, zie seuloedang.

SEUNOEDJŌH, zie i.v. toedjōh.

SEUNOÈET, slaan (met iets, dat slap of buigzaam is, b.v. met een touw, eene zweep, een dun rotan-stokje); (ook) hetgeen daarvoor wordt gebruikt, zweep; djiseunoeët ngòn talòè, hij sloeg met een touw. Meuseunoeët, een seunoeët hebben, ermede geslagen, de handeling seunoeët verrichten. Teunoeët, met een seunoeët geslagen. Zie tjambō', tjeumentì.

SEUNOEHA, zie i.v. toeha.

SEUNOEHÒ, zie i.v. hò.

SEUNOEKA, zie i.v. toeka.

SEUNOEMBŌ', zie i.v. toembō'.

SEUNOEMPOÈÈ', zie seuloempoeë'.

SEUNOEMPRÈT, zie teuroempèt.

SEUNOENGKEÈ, ook teunoengkèè, seuloengkèè, teuloengkèè, loengkèè, noengkèè, treeft, drievoet, (inz. van steen, in zijn eenvoudigsten vorm bestaande uit drie als een driehoek geplaatste steenen,

waarop de kookpot wordt gezet); seunoengkèè batèè, steenen drievoet, (ter onderscheiding van:) seunoengkèè beusòè, e.s.v. kran, (zie aldaar); seunoengkèè sabòh mata, de eenvoudigste vorm van seunoengkèè van drie steenen, waarop men slechts één pot kan zetten; seunoengkèè doea, lhèè bòh mata, combinaties van seunoengkèè voor twee, drie kookpotten; zie verder vbd. i.v. madoe II (sprkw.).

SEUNOENGKEUÈ, zie teunoengkeuè.

SEUNOENJŌ', zie i.v. toenjò'.

SEUNOE'ÒH, zie i.v. 'òh.

SEUNOERAB, zie i.v. toerab.

SEUNÒH, wegpakken, weggrijpen, wegnemen, (trachten te) bemachtigen, zich meester (te) maken van, (inz. op onrechtmatige wijze), ontvoeren, schaken; zie vbd. i.v. kada, riba II, roeuëng. Meuseunòh, plukharen, vechten om, iets vóór een ander of van elkander trachten te bemachtigen, wedijveren om het bezit van, (ook in het algem.) wedijveren, trachten te overtreffen, de overhand te krijgen of een ander vóór te zijn, iets om strijd doen; pakòn djimoepaké? — meuseunòh inòng, waarom twisten zij? — zij vechten om eene vrouw; meunan njangle pagé damòh, djimeuseunòh areuta peusaka, zoo zullen later velen doen, ze zullen (onder broeders) vechten om erfgoederen, (Banta Beuransah);

jōhnjanken prang sabōng-meunjabōng, birangngònseudōngmeuseunòhbisa, toen vochten zij, tegen elkaar in stormende, (als) birang-, enseudōng-slangen, die elkander in giftigheid trachtten te overtreffen, (Dioe Plinggam); lōnbōhmiseuēmanò'ngònité', meuseunòhé' oeròëkasindja, beungòhdjidja'seupōtdjiwòë, hana sapeuēna meulaba, ik kan (mij zelf) vergelijken met kippen en eenden; wanneer de avond daalt, klimmen ze om strijd (in het hok); des ochtends gaan ze weg, tegen den avond komen ze terug zonder iets nuttigs verworven te hebben, (Hik. roehé); zie verder vbd. i.v. mōejang, seuninja. Peuseunòh, laten seunòh, of laten meuseunòh; bè'tapeuseunòhmeunan, tabagiba'gèt, laat (de kinderen) er niet zoo om vechten, verdeel het goed (onder hen). Seumeunòh, de handeling seunòhverrichten; han djeuēt tadjapiléh bōh driën malam njòë, seumeunòh, ge kunt van avond de (gevallen) doerians niet oprapen, men is dan bezig ze weg te pakken, (d.w.z. de tijgers zijn dan bezig de doerians weg te halen). Seuneunòh, de handeling seunòh, het resultaat ervan.

SEUNòM, duiken, onderduiken, zich onderdompelen, duiken naar, duikende zoeken; seunòmkareuēng, naar schelpdie-

ren duiken; sara seunòmtad jébië, al duikende drinkt ge water, laten we al duikende water drinken, (sprkw., z.v.a.) twee vliegen in één klap slaan; kapaj seunòm, duikboot, (mod.); keudéh lam lhō'taseunòm-seunòm, na meung gléh kalang ba'-ba'oelèë, (het dwergghert zeide tot den olifant:) ga ginds in de diepte telkens onderduiken, opdat het vuil, dat tot zelfs op je hoofd zit, verdwijne, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. koeëb, roendō', sabōng I. Meu-, of teuseunòm, gedoken, ondergedoken, ondergedompeld, verzonken, opgedoken, opgeduikeld; meu-, of teuseunòm-seunòm, telkens duikende, op en neer duikende, (inz. gezegd van een hevig stampend vaartuig); djeuëb-djeuëbsigònjang djikilòë, meuseunòmlamboemòëtoedjòh plōh haseuta; djitjò'ngòngoekèëteuma keunòë, lòm djikilòëmeusénjangka, elken keer dat (de slang met de knots) hem (den zondaar in het graf) een slag geeft, verzinkt hij zeventig el onder den grond; dan graaft (de slang) hem met hare nagels op en geeft hem weer als te voren een slag, (Akeubarō Karim); Teukoepitō'jōhnjanoe darat, kapaj pileugatangèntoepheunba; djipòhléangèhmeuseunòm-seunòm, lam la'òt Teunòmkaram landja,

de Teukoe bereikte toen den wal, en het schip werd spoedig door een stormwind meegevoerd; de wind sloeg ertegen, zóó dat het op en neer dook en vervolgens ter hoogte van T. omsloeg, (Prang Gōmpeuni). Peuseunòm, doen duiken, doen verzinken, onderdompelen, duiken met; teuma poetròë djimoepadan, djitjò' sikhan idja soetra; djitham kadra djigrōb pantaïh, ka leupaïh ba' njaréng idja; djipeuseunòm djipoebendōih, 'òh djiplōih han lé lam idja, de prinsessen verzonnen vervolgens een middel (om de kadra-visschen te vangen), en namen een zijden kleed; zij spanden het als net om de visschen op te vangen, maar deze sprongen eroverheen en ontsnapten aan het als net gebruikte kleed; zij dompelden het onder, maar als zij het ophaalden en openmaakten, zaten de visschen er niet meer in, (Malém Diwa): djipeuseunòm lōn lam la'ōt, seupeuēt-seupōt padoem lama, hij (de djén) dook met mij in zee, en bleef geruimen tijd daar in volslagen duisternis, (Tamim Ansa). Seumeunòm, de handeling seunòm verrichten; oereuëng seumeunòm, iem., die duikt, duiker. Seuneunòm, de handeling seunòm, het duiken, enz., (ook) hetgeen opgedoken, opgeduikeld wordt of is. Vgl. meunòm.

SEUNONG, drinkplaats van wilde dieren, inz. van wilde buffels,

(ook) de plaats waar visschen in de rivier zich plegen te verzamelen.

SEUNORAN, zie salōran.

SEUNTAGI (Mal. sentagi, koord), zilver van de beste kwaliteit, (in hik., gew. verbonden met pira', en meest gebezigd van koorden, touwen en derg., maar ook wel van andere zaken); Silat Geumिंगgangòn Simbōj Akaïhsan, neupasōē jōh njan dalam keumala; didalam tjeumbōj manè' seuntagi keunan keumbali bandoea radja, S. G. en S. A. deed zij toen in de tooverdoos; in de doos als een zilveren kraal (of van zilveren kralen) keerden die twee vorsten terug, (Djoehan Meusapi); ngòn kawōih pira' seuntagi, dilèē geubri ban toedjōh drōē, en schoeisel van zilver had hij hun, alle zeven, vroeger gegeven, (Radja Bada); talōē teumirang pira' seuntagi, ladōm djiseundi ngòn soeasa, de wanttouwen waren van zuiver zilver, sommige afgewisseld met soeasa, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. djaréng, kroentjōng.

SEUNTEESA (Mal. sentosa, Skrt. santosa, tevredenheid), rust, vreedzaamheid, veiligheid; in rust enz. verkeerende, rustig, vreedzaam, vredig, veilig; zie vbd. i.v. habéh, phoej I.

SEUNTIASA, zie nantiasa.

SEUNTOH, (Mal. sentoeh), aanraken, voelen; het gevoel (als een

der vijf zinnen), (in hik.); njang taseuntōh deungòn tanganan, geunab limòng tè-elan radja; nè'mat seuntōh gasa halōih, peurasa halōih deungòn gasa, hetgeen ge met de hand voelt, daarmee is het vijfstal (zinnen) compleet, o geëerde vriend; de gewaarwording van den gevoelszin is, dat ge bij de aanraking van iets grofs of iets fijns het als grof of fijn gevoelt, (Mènhadjōj abidin). Meuseuntōh, in aanraking, in contact komen, elkander aanraken, (fig.) (met een ander of met elkander) in botsing, in conflict komen; sinankeu, adé' toedōh-moedōh, djadèh meuseuntōh ngòn Lila Peukasa, daar was het, broertje, dat men elkander over en weer beschuldigde en in conflict kwam met L. P., (Prang Meuké'). Peuseuntōh, laten seuntōh, of seuntōh met versterkte beteekenis; (verder) het zintuig des gevoels, gevoelszin; zie vbd. i.v. pantja'indra.

SEU'òB, stoomen, gaar stoomen (van b.v. kleeftijst, djeumphān, enz.; zie ook poentjeuë', sangkoe). Meu-, of teuseu'òb, gestoomd, gaargestoomd. Seumeu'òb, de handeling seu'òb verrichten; zie vbd. i.v. peuteuë'. Seuneu'òb, de wijze of het resultaat van het seu'òb.

SEU'OE, zeer blijde, zeer opgewekt, uitgelaten, geestdriftig, vurig, onstuimig, opwekkend, aanmoe-

digend; groote blijdschap, opgewektheid, uitgelatenheid, geestdrift, enz.; seu'oe ngòn dapoe gòb, djoengkat ngòn rambat gòb, erg blijde met de keuken van een ander, trotsch op den doorloop van een ander, (sprkw., z.v.a.) met andermans veeren pronken; 'òhrōh nanggròë lam djaròë Meudeuha', ra'jat gala' hana tara; sabab leupaïh bahja Diwatoe, habéh seu'oe ra'jat doemna, toen het land in handen van M. was gekomen, was het volk zeer verheugd, want het was aan het van de zijde van D. dreigende gevaar ontkomen, zoo was al het volk erg blij, (Mendeuha'); sinòë that seu'oesidéh goeransang, di teungòh padang meu-èn sinjata, aan den eenen kant zeer vurig, en aan den anderen kant strijdlustig hanteerden zij op het slagveld hunne wapens, (Dioe Plinggam); keureuna naritdji that seu'oe, na gadòh koejoe bandoem radja, want zij spraken zeer geestdriftig, opdat de angst van al de vorsten zou verdwijnen, (Tjah Koebāt); apabila meuteumèë ngòn moesòh, geutanjòë gòh trōih dalam koeta; ba'tasoeròt bè' talaloe, bè' ngòn seu'oe peusa' teuga; balé tatoeëng deungòn mangat, njòë amanat lōn ba' gata, wanneer we den vijand ontmoeten, terwijl we nog niet in de vesting zijn

doorgedrongen, laten we dan terugwijken en niet voortgaan, laten we niet met onstuimigheid en geweld voortdringen; laten we (de vesting) op ons gemak bemachtigen, dit is mijne opdracht aan u, (Noen Parisi). Peuseu'oe, erg blij enz. maken, opwekken, aanmoedigen, levendig maken, verlevendigen; geupòh geundrang peuseu'oe prang, ra'jat girang han treukira, er werd op trommen geslagen om den strijd te verlevendigen en het volk streed met ontzaglijk veel vuur, (Meudeuha').

SEU'OEËM, warm, heet, (ook wel) brandend, scherp op de tong (gew. keueuëng of peudaïh), (fig.) boos, onheilaanbrengend; ië seu'oeë, warm water; seu'oeë asòë, warm van lichaam, (b.v. bij koorts); seu'oeë darah, warmbloedig, heet bloed hebbende, vurig, hartstoehtelijk, (van de jeugd); seu'oeë até, boos, gebelgd; mata seu'oeë, booze blik, het booze oog; seu'oeë djaròë, eene ongelukkige hand hebbende; geutanjòë limòng di djih tjit sidròë, akhé doedòë tareuldòih koeta; ba' sabòh tjampli padoemna keueuëng, han leubèh seu'oeë limòng aneu' lada, wij zijn met ons vijven en hij is alleen, ten slotte zullen we zijne vesting wel kunnen vernielen; hoe heet eeneombok ook zij, ze zal niet heeter zijn dan vijf peperkorrels, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v.

seuleupò', sidjoeë'. Peuseu'oeë, warm maken, warmen, opwarmen, op het vuur zetten, opzetten; neuprèh dilèë lòn peuseu'oeë ië batjoet, wacht eerst, ik zal wat (thee-, of koffie-) water opzetten; zie verder vbd. i.v. peusam. Vgl. teu'oeë.

SEU'ON, op het hoofd brengen, nemen, leggen, houden of dragen, (b.v. op het hoofd leggen van de handen, ten teeken van onderdanigheid en gehoorzaamheid, zie vbd. i.v. masa I, roedjoeë', sapa I), (fig.) eerbiedig in ontvangst nemen, gehoorzamen (van een bevel, zie vbd. i.v. landa, moepeuti I, rōh); zie verder vbd. i.v. paleuëng (spotrijmpje), roengkōm I. Meu-, of teuseu'on, op het hoofd gebracht, genomen, gelegd, enz. Peuseu'on, laten seu'on (iem. iets) op het hoofd leggen, boven het hoofd houden; peuseu'on Koeroe'an, iem. een Qorân-exemplaar op het hoofd leggen, (bij beëdiging); lheuēh njang geutjò' ngòn boeleukat, ban njang adat deureuhém dōnja; ngòn béseumélah tjit geupoephōn, geupeuseu'on ngòn sampeuna; „beuleumòh até ngòn seulammat, ba' meukeumat ngòn sidjahtra; ... tamsétoem pòë ngòn boeleukat, ba' moepakat poetròë ngòn radja"; peuseu'on pi lheuēh sampeuna simpan, peudjamoean radja-

ra dja, daarop nam zij, zooals gebruikelijk was, (met kurkuma geel gekleurde) kleefrijst; zij begon met de béseum élah te reciteeren, legde (of strooide de kleefrijst) op het hoofd (van de bruid) en zegende (haar aldus:) „moogt gij zacht van aard zijn en moge het u voorspoedig gaan, moogt ge steeds in vrede leven; ... mogen de prinses en de vorst bij elkander passen als toempòë en kleefrijst”; nadat het bestrooien met (geel gekleurde) kleefrijst en de zegening afgeloopen waren, werden de vorsten onthaald, (Meudeuha'; gew. is het niet peuseu'ōn, maar peusoenténg met geelgekleurde kleefrijst, zie i.v. soenténg); poetròë peuseu'ōn ngòn boe leukat, neutoeëng beureukat meusampeuna; „ja Ilahi Pòkoeja Rabi, Pòlōntabri ban koepinta; tabri aneu' lōn boemeutoeah, bè' djibantah ban njang sabda; ..., de vorstin strooide (geelgekleurde) kleefrijst op het hoofd (van haar zoon) om er zegen aan te ontleenen en bad: „o Allah, o mijn Heer, verhoor mijn wensch; geef mijn zoon geluk, moge hij zich niet verzetten tegen de woorden (zijner ouders); ..., (Pha Soeasa). Seu-meu'ōn, de handeling seu'ōn verrichten; zie vbd. i.v. djòh-djòh. Seu-neu'ōn, de handeling seu'ōn, de wijze, het object ervan, op het hoofd gedragen, eerbiedig aanvaarde last; han

djeuët lōn tjò', seu-neu'ōn ba' oelèë, ik kan het niet nemen, ik draag iets op het hoofd; njang printah Teukoe, seu-neu'ōn kamòë, wat gij, Teukoe, beveelt, aanvaarden wij eerbiedig, (zullen wij eerbiedig gehoorzamen); zie verder vbd. i.v. kōng I.

SEU'OT, (mondeling) antwoord, bescheid, (ook) refrein van een gemeenschappelijk reciet, (zie i.v. mò'lōt); antwoorden, antwoord geven, beantwoorden; zie vbd. o.a. i.v. beungka' I, palòë, rasa I, roengga I, sampòë. Meuseu'ōt, geantwoord, beantwoord, de handeling seu'ōt verrichten, seu'ōt met meerv. subject; meuseu'ōt sambōt, over en weer antwoorden, elkander beantwoorden, woorden wisselen, redetwisten, disputeeren; na meuseu'ōt gata meuhōjboenòë, werd er geantwoord, toen gij zooeven riept; bè' lé teukoe meuseu'ōt sambōt, lōn takōt seupōt malam ka djoela, laten we, teukoe's, niet meer redetwisten, ik ben bang dat het te donker wordt, want het is al laat in den avond, (uit een bruiloftsgesprek); toetō njang brat tapeulikōt, adat djitjarōt tadjā' landja; tatém, aneu', meuseu'ōt sambōt, ka djisoerōt tinggaj gata, als zij (uwe helpers) iets onaangenaams zeggen, moet ge er niet op reageeren (lett. moet ge het den rug toekeren), en indien ze schelden,

moet ge doorloopen; gaat gij met hen redetwisten, dan zullen zij zich terugtrekken en u, mijn zoons, alleen laten, (Pôtjoet Moe-hamat); *na sikeudjab teuma doedôë, beungdôh oerôë ka tjoeatja; manô' djikoekoeë' meuseu'ôt sambôt, meureuntang sagôb diandara*, een oogenblik daarna brak de dag aan en werd het licht; de hanen kraaiden, elkander beantwoordende, en eene nevelstreep werd aan den hemel zichtbaar, (Diwa Akañh); *tambô teuroempêt meuseu'ôt sambôt, alam dji bôt takalôn njata*, trommen en trompetten klonken tegen elkaar in, en de standaards werden opgeheven, zoodat men ze duidelijk kon zien, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. van *meuseu'ôt* i.v. *keu'ôt*, en van *meuseu'ôt sambôt* i.v. *moedjakarah*. *Teuseu'ôt*, beantwoord, geantwoord. *Seumeu'ôt*, de handeling *seu'ôt* verrichten, (ook) een geluid weerkaatsen, echo; *tamarit lam meuseugit, seumeu'ôt that*, als men in de moskee spreekt, wordt het geluid duidelijk weerkaatst. *Seuneu'ôt*, beantwoording, antwoord, bescheid; zie vbd. i.v. *njata*.

SEUPABRŌ', zie i.v. *seupah*.

SEUPAH, uitgekauwde sirihpruim, sirihkauwsel, (bij vergelijking:) wat daarop gelijkt (inz. in kleur), roode, roodbruine kleur, rood, roodbruin (als eene uitgekauwde sirihpruim); (verb.) sabbe-

len, aanbijten, (in het aas) bijten; *seupah teungkoe*, eene uitgekauwde sirihpruim van den teungkoe, (wordt als geneesmiddel gegeten, gelijk de kinderen die van de moeder opeten, zie ook vbd. i.v. *oej*); *seupah boeleuën*, eene roodbruine soort duizendpoot, die bij aanraking zich oprolt; *seupah boebrang*, uitkauwsel van een otter, (geringschattende uitdrukking voor een hoopje bedorven biléh-vischjes; vgl. *moetah boebrang* i.v. *boebrang*); *seupah brô'*, vaak samenge trokken tot *seupabrô'*, donkerbruin (als eene oude uitgekauwde sirihpruim, zie vbd. i.v. *biréng II*); *bôjdoeri seupah*, zie i.v. *bôjdoeri*; *paduem gôdjiseupah kawé lôn, leukang sabé*, verscheidene keeren heeft een visch mijn hengel aangebeten, maar is telkens weer losgeraakt; *darah ilé djamô' seupah, mata mirah ban aneu' saga*, hun bloed (n.l. van de verdiept naar het dansspel kijkende toeschouwers) vloeide door het bijten van sabbelende muskieten (zonder dat zij het merkten), en hun oogen waren zoo rood als *saga pitten*, (Noen Parisi).

SEUPA'I, zie *sipa'i*.

SEUPAJA, ook *soepaja* (Mal. *soepaja*), opdat, ten einde, (in deftige taal en in geschr.); zie vbd. i.v. *seupeuë'*.

SEUPAT, of *ikan seupat*, e.s.v. zoetwatervisch, die, gedroogd, gekookt of gebraden,

veel gegeten wordt, (zie sprkw. i.v. *keudò*); *katjang-seupat*, zie i.v. *katjang*.

SEUPATOE, ook *sipatoe* (Mal. *sepatoe*, Port. *sapato*), schoen, (mod.). *Meuseupatoe*, schoenen hebben, schoenen dragen. Zie *kawōih*.

SEUPÉH, stapel van 5 of 10 *sirihbladeren* (samengehouden met stukjes bast van den pisangstam, dergelijke stapeltjes worden aaneengeregen tot *peudòë*'s, zie aldaar), plooï, zoom (van naai-, borduur- of vlechtwerk); op elkaar leggen, opstapelen (van *sirihbladeren*, ook wel van andere zaken, die daardoor lagen vormen), zoomen, een rand vlechten; *ranoebsabòhseupéh*, een stapeltje van 5 of 10 *sirihbladeren*; *seupéhbabah eumpang*, *binèhtika*, een rand vlechten aan een mand, eene mat, (door de uitstekende reepen tot een rand te vlechten); *bahlélōnwòëba'njang awaj*, *lagèëasajhanlé meundòë*; *meungkònlōnwòëba'ragamsòt*, *meutapilòtōnhanmoepeuë*; *ladōmoebitladōmpoentōng*, *hanagètōnranoeblōn njòë*; *hané'reumbangba'lōnseupéh*, *ladōmkeudéhladōmkeundòë*, laat ik nu tot de eerste, de oorspronkelijke zangwijze terugkeeren en niet met deze zangwijze doorgaan; als ik niet tot de oorspronkelijke zangwijze terugkeer, dan zouden, (indien de versregels opgestapelde *sirihbla-*

deren waren), de bladeren, indien men ze uiteenhaalde, een slordigen stapel blijken te vormen; sommige zouden te klein zijn, andere zouden afgebroken punten hebben, mijne *sirihbladeren* zouden niet mooi zijn en ik zou ze niet goed opgestapeld hebben, sommige zouden in deze, andere in gene richting liggen, (Noen Parisi). *Meuseupéh*, opgestapeld, in stapeltjes gerangschikt, gezoomd, (fig.) zeer dicht opeen, opeengedrongen, (van b.v. eene menigte, eig. als *seupéh*'s *sirihbladeren*), als haring opeengepakt, in dichte drommen; *oereuēnglethat dipukan*, 'òh *meuseupéh*, er waren zeer veel mensen op de markt, het was eene opeengedrongen menigte; *sinanlethatkaphépaléh*, *meuseupéh djidoeë* 'lam koeta, daar zaten zeer velen van die vervloekte ongelovigen; zij zaten in de vesting opeengepakt als haring in eene ton, (Goemba' Meuih); *ta'eu kapajdoem meuseupéh*, *lajeuëpoetéh keunan djipeutòë*, men zag hunne schepen in dichte drommen met witte zeilen daarheen naderen, (Goemba' Meuih). *Teuseupéh*, opgestapeld, in stapeltjes gerangschikt, gezoomd. *Seumoepéh*, of *seumeupéh*, de handeling *seupéh* verrichten. Zie *leupéh*, *leupét*, *seupét*.

SEUPÉNG, e.s.v. boom, die brandhout levert.

SEUPÉT, tang, nijptang, pincet, nijper, knijper, schaar (van kreeften, krabben, schorpioenen enz.);

klemmen, knellen, knijpen, met eene tang aanvatten, uithalen; seupét pandé, nijptang van den goudsmid (om b.v. gloeiende kolen te verschikken, metaal in het vuur te houden); seupét eumpeuën, houtjes van een garnalennet, waartusschen het aas wordt geklemd; seupét peusoénat, pincet, gebruikt bij de besnijdenis; seupét koeét, e.s.v. oblie, (zie vbd. i.v. roebōh); seupét biëng, de knijpers van eene krab; djiseupét apoej, hij haalt vuur uit met eene tang. Meu-, of teuseupét, geklemd, gekneld, beklemd, beknelde, geknepen, met een tang aangevat; meuseupét, (ook wel) opeengepakt, zeer dicht bijeen; lōn meuseupét djarōē ba' pintō, mijne hand raakte tusschen de deur beklemd. Peuseupét, laten seupét of seupét met versterkte beteekenis. Seumeupét, de handeling seupét verrichten. Seuneupét, de wijze, het object of het resultaat van het seupét, (ook) het instrument daarvoor, tang, nijptang, (ook peunjeupét). Meuseuneupét, op eene nijptang gelijkende; zie vbd. i.v. mim. Zie djeupét, tjeupét.

SEUPEUË', ook seupreuë', strooien, uit-, verstrooien, verspreiden, bestrooien; seupeuë' bidjèh, zaaid uitstrooien; seupeuë' breuëh padé, met gepelde en ongepelde rijst, door-eengemengd, bestrooien, (zie i.v. breuëh); na doem geuseupeuë' ngōn beureu-

téh, kan djitém peudéh ba' angèēta, het was alsof hij met gepofte padi-korrels werd bestrooid, (de kogels) konden zijn lichaam geen pijn doen, (Pòtjoet Moeamat; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. ramtaka); zie verder vbd. i.v. seuliséh, timphië'. Meuseupeuë', gestrooid, uitgestrooid, verstrooid, verspreid, bestrooid, uiteengespat, vermorst, gemorst, zich verspreidend, uiteenspattend; pakōn meuseupeuë' boe doem, waarom is al de rijst vermorst; adat njō meunan, wahé rakan, oelōn toe an djeunōē trōm koeta, soepaja habéh doem meuleuë'-peuë', bah meuseupeuë' koeta radja, als het zoo is, vrienden, zal ik nu de vesting in elkaar trappen, opdat alles verstrooid rake, opdat de vesting van den vorst uiteenspatte, (Tjah Koebat); zie verder ybd. i.v. koe II (sprkw.), leuë'-ka-peuë', lintjeuēt, rakibah. Peuseupeuë', laten seupeuë', of seupeuë' met versterkte beteekenis. Teuseupeuë', gestrooid, uitgestrooid, verstrooid, enz., (onopzettelijk of als toestand). Seumeupeuë', de handeling seupeuë' verrichten. Vgl. peuë', preuë'.

SEUPEUËNG, e.s.v. boom (Mal. sepang), waarvan het hout (het sapanhout), door koking, eene roode verstof oplevert, en verder voor medicinale doeleinden wordt gebruikt, (zie i.v. koetjandén).

SEUPEUËT, zie i.v. seupōt.

SEUPŌ, of soepō, samentrekking van sōēpō, zie i.v. pō I, en vbd. ook i.v. geunteut, randjanèt.

SEUPŌ'; meū-, of teuseupō', voor zich uit starende (bij droefheid, radeloosheid, verbazing), in gedachten verzonken; patnjang djidoeë', pat meuseupō', Bangta dawō' poengō gila, waar hij zich neerzette, daar keek hij starend voor zich uit, B. was steeds (als) gek, krankzinnig (van droefheid), (Banta Ahmat); tinggaj waki di tjōng kajèë, toempang oelèë ka teuseupō', het dwergghert bleef alleen achter op het stukje hout (in volle zee), en zat met zijn kop op zijne pooten gesteund (radeloos) voor zich uit te staren, (Plandō' Kantjé); jōh njan teukeudjōt Hōkeuman Alam, neukalōn ka tan poetrōë moeda; teudoeë' teuseupō' toendō' oelèë, jōh njan ratèë radja moeda, toen schrok H. A. wakker en zag dat de jeugdige prinses (die hij in den droom had gezien) er niet meer was; hij zat met gebogen hoofd in gedachten verzonken, en de jonge vorst werd toen half zinneloos, (Dioe Plinggam); sōē njang kalōn hireuēn teuseupō', djikalōn poetjō' santeut doem bandja, wie (de versieringen van het paleis) zag, bleef er met verbazing naar staren, ziende hoe mooi gerijld de loten (van het houtsnijwerk) waren, (Djoehan Meusapi).

SEUPOEJ, zie sapoej.

SEUPŌH, beitsen, donkerkleurig maken (van gouden voorwerpen door ze in een daartoe dienend bad te plaatsen), (ook) op dergelijke wijze blinkend maken, harden (van voorwerpen van andere metaalsoorten), (verder) met gomlakwater (iē malō bit) verven, (van zijde); iē seupōh, of iē seuneupōh, bad om te seupōh, om goud donkerkleurig te maken, (bestaande uit een mengsel van water, citroensap, zout en een weinig zwavel, gekookt tot het begint te borrelen); seupōh Atjèh, Atjèhsche wijze van seupōh; seupōh Tjina, Chineesche wijze van seupōh (met iē meuih); gèt that djiseupōh, het is erg mooi gekleurd, blinkend gemaakt, met gomlakwater geverfd. Meuseupōh, donkerkleurig, blinkend gemaakt, met gomlakwater geverfd. Peuseupōh, laten seupōh, of seupōh met versterkte beteekenis. Seumeupōh, of seumoepōh, de handeling seupōh verrichten. Seuneupōh, de handeling seupōh, de wijze of het resultaat ervan, glans (door het seupōh); gèt that djibeudōiē seuneupōh, de glans komt goed te voorschijn; zie verder vbd. i.v. bajōh, lhōh.

SEUPŌT, donker, duister, verduisterd; duisternis, avond, tijd tegen zonsondergang, late namiddag; oerōē ka seupōt, het is al avond, (of) het wordt al avond; seupōt singōh, morgenavond; si'oerōē seupōt,

den geheelen dag; *beungdòh kòn tō' an seupōt*, van den morgen tot den avond, (zie vbd. i.v. *peuē, rō'*, en verder vbd. van de beteekenis: late namiddag of avond i.v. *lam I, moegè, pawōt I, raja, seunòh*); *boeleuën seupōt*, ('t is) donkere maan; *seupōt mata*, de oogen zijn verduisterd, zijn dof, doffe oogen hebbende, (ook fijn voor:) blind, (zie vbd. i.v. *leumbōt, oedò II, sangka*); *seupōt-seupeuēt*, in hik. voor het rijm ook *seupeuēt-seupōt*, (en voor het rythme ook gescheiden), verder *seupōttoelòë*, en *seupōt boeta*, volkomen donker, pik-, stikdonker; *lawan kawan han meuri lé, dji'é' leuboe seupōt toelòë*, vriend en vijand waren niet meer van elkaar te onderscheiden, het was stikdonker door het opgejaagde stof, (*Diwa Sangsaréh*); *klamkabōt seupōt ngòn seupeuēt, hansapeuēdjenēt doem preuboeētan*, stik en stikdonker, zoodat er niets gedaan kan worden, (*Plandō' Kantjé*; zie verder vbd. i.v. *glab, klam, ngiëng, seumèng I, seunòm*, en van *seupōt* alleen in de beteekenis van donker i.v. *boeleuën, geuntam, klam, lam I, rawōt, sagōb, seuma', seu'ōt*). *Peuseupōt*, donker maken, verduisteren, iem. het licht benemen, in het licht staan; *bè' kapeuseupōt lōn teungdòh seumoe-rat*, beneem mij het licht niet, ik ben bezig te schrijven.

SEUPÔT, slaan (met een stok, eene zweep of derg., vaak van slaginstrumenten); zie vbd. i.v. *ba'e, koedangdi, krawat, likha, prò. Meu-*, of *teuseupōt*, geslagen; zie vbd. i.v. *keun-jèt. Peuseupōt*, laten *seupōt*, of *seupōt* met versterkte beteekenis. *Seumeupōt*, of *seumoepōt*, de handeling *seupōt* verrichten.

SEUPREUË', zie *seupeuē'*.

SEURABÈ; *apam seurabè*, zie i.v. *apam*.

SEURABI, zie *srabi*.

SEURADÉN, of *siradén*, *tjeuradén*, vlekje in de iris van het oog, (geen ziekte). *Meuseuradén*, met zulk een vlekje; *mata meuseuradén*, een oog met een vlekje in de iris.

SEURAHÉT, zie *srahét*.

SEURAHÍ, zie *srahi*.

SEURAJA, ook *sraja*, de hulp inroepen van (gew. meer dan één persoon, ook wel van eene enkele persoon, inz. om gezamenlijk iets te doen, ook wel om hen of hem iets te laten doen, voorts niet tegen loon, maar alleen tegen verstreking van eten, b.v. bij rijst-, of tuinbouw), hulp vragen aan, de diensten inroepen van, oproepen; *wahé mapò, mateungkoe dròë, ra'jat meukatòë hò doe sraja*, o moeder, geëerbiedigde moeder, waarheen wil vader die duizenden lieden zenden, dat hij hen opgeroepen heeft (*Poetròë Bahrén*); *lah ka geujoeë oelé Teukoe, lōn peulakoe doem sika-da; lōn meung han tém hana mangat, tjit patōt*

that geuseuraja, daar de Teukoe mij eenmaal bevolen had (deze hikajat te schrijven), deed ik het naar de mate mijner krachten; om het te weigeren ware niet aangenaam geweest, het was toch ook niet meer dan gepast, dat hij mijne diensten inriep, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. moendjéng, njampang II, oeròh. Meuseuraja, de handeling seuraja verrichten, (ook) hulp, medewerking verleen; kamòë dja' meuseuraja ba' oemòng Si Poelan, wij gaan onze medewerking verleen op het rijstveld van N. N. Zie hoeroeb.

SEURAJOEËNG, zie srajoeëng.

SEURAMÒË, zie sramòë.

SEURAMPA', zie srampa'.

SEURAMPANG, zie srampang.

SEURAMPÈË, zie srampèë.

SEURAMPŌNG, zie srampōng.

SEURANGÈN, zie larangèn.

SEURANI, zie srani.

SEURANTA, zie sranta.

SEURAPA, ook srapa, (Mal. se-rapa, Skrt. çapa), vervloeking, verwensching, vloek, gescheld, (ook) onheil ten gevolge van eene vervloeking, of alleen ten gevolge van de ongunst of het ontbreken van den zegen van b.v. de ouders of den goeroe; (verb.) vervloeken, verwenschen, schelden, uitschelden; keunòng seurapa oereuëng tjhi', of goerèë, zie i.v. keunòng; bè' lé taseutèt Djeumalōj Alam, oereuëng makam leubèh meulia; tateumèë seurapa meuhat karam, djiteumèë lham Poelò

Roedja, laten we Dj. A. niet meer vervolgen, hij is iemand van verheven rang (n.l. een afstammeling van den Profeet); indien wij door zijn vloek (of door den vloek, die op onze handelingen tegenover hem rust) worden getroffen, zullen wij zeker te gronde gaan, en zal het kunnen gebeuren, dat het eiland Sumatra in de diepte verzinkt, (Pòtjoet Moeamat); bè' kapòh mië, djiseurapa, je moet eene kat niet slaan, ze vervloekt je, (i.e. het brengt ongeluk aan); zie verder vbd. i.v. djoedah, ilat, kroej, leubèh, mirahpati, poeta. Meuseurapa, de handeling seurapa verrichten, eene vervloeking, verwenschingen uitspreken, vloeken, schelden; zie vbd. i.v. goesoeë', keuë (kinderrijmpje), rawé, sarèë (sprkw.), seuëb.

SEURAPAH (Arab. sjarâfah, hoogheid), zelfverheffing, hoogmoed, trots, laatdunkendheid, opgeblazenheid, bluf, grootspraak, snoeverij, pocherij, opsnijderij; hoogmoedig, trotsch, laatdunkend, opgeblazen, bluffend, snoevend, pochend, opsnijdend; moebè' seurapah ngòn teukabō, siteungòh djeuëm tō', zonder grootspraak (eig. dat het geen snoeverij en grootspraak moge blijken), in een half uur (kom ik er b.v.); lōn leungò gata narit seurapah, sang aneu' mirah kamòë tasingka, gij spreekt, hoor ik, snoevende taal, gij denkt, dat ik een pas geboren kind ben, (Djoe-han Meusapi; zie den hierop vol-

genden regel, als tweede vbd. geciteerd i.v. djoeara). Meuseurapah, hoogmoedig zijn, zich verheffen, bluffen, snoeven, pochen.

SEURAPAT, of srapat, e.s.v. klimplant, waarvan de bast (koelét seurapat) in de geneeskunde wordt gebruikt en tot de aweuëh peuët plōh peuët behoort, en de ronde stengels als emmertouw worden gebezigd; oerèt seurapat boelat-boelat, tatjò' silipat keu talòë tima; adat njò gata oereuëng geudèëlat, padoem bōh tjarat gata taradja, de stengels van de seurapat zijn rond, neem een stuk dubbelgevouwen voor emmertouw; indien gij werkelijk iemand zijt, wien vorstelijke eer wordt bewezen, hoeveel voorwaarden zijn er om koning te zijn, (pantōn).

SEURAPI, of srapi, ook, doch minder, éseurapi, ésrapi (Perz. asjrafi, e.s.v. gouden munt), e.s.v. borstsierraad, bestaande uit, met kettinkjes aan elkaar verbonden, bewerkte, gew. stervormige gouden platen, waarvan de middelste (inōng seurapi) grooter dan de andere en gew. halvemaanvormig is, wordt middels een ketting om den hals gedragen. Meuseurapi, een seurapi hebben of dragen.

SEURAWA, of srawa, e.s.v. lekkernij, bestaande uit pisang of aardvruchten, zooals gadōng, gekookt met suiker, santan en wat meel of ketan, (volgens sommigen dezelfde lekkernij als pe-

ngat, volgens anderen heet de lekkernij seurawa, wanneer de saus dun, en peungat, wanneer de saus dik is); seurawa lhōng, e.s.v. seurawa met eieren er door heen geklutst, (zie lhōng III).

SEUREUBA (Mal. serba, Skrt. sarwa), alle, allerlei, (in hik.; in de spreektaal alleen in den naam van eene vrucht en in de uitdrukking seureuba salah); poetròë maritlé ngōn Banta: „tapeugèt seureuba keu ajaheunda”; Banta kaboej neupeugèt reudjang, sadjan sadjan ngōn adé'eunda; lheuëh geupeugèt seureuba masa', neubōh lam taba' njang soeasa; poetròë bōt boe dalam idang, makeuën sadjan sigò bandoea, de prinses zeide tot B.: „laten we allerlei klaar maken voor vader”; B. nam dat voorstel aan en ging snel samen met zijne zuster (spijsen) bereiden; toen alles klaar was gemaakt, deden zij het op een presenteerblad van soeasa, de prinses diende rijst in een idang op, en beiden gingen samen eten, (Gadjah toedjōh oelèë); seureuba jaman, granaatappel, (in hik.); tjōng deulima seureuba jaman, di leuën Sibajan rampa' seureulòë, (de bajeuën streek neer) in een mooi breedgetakten granaatappelboom op het erf van S., (Noen Parisi); bōh seureuba ra'sa, of s.rasa, ook alleen bōh seureuba, = Mal. boe-

ah nona; (bòh) seureuba salah, zie i.v. salah.

SEUREUBAN (Perz. sarband), tulband, (ook) lap onder het hoofd van een doode (zie i.v. kaphan); zie verder vbd. i.v. khōb, saj II. Meuseureuban, een tulband hebben of dragen.

SEUREUBAT (Arab. sjarbah, drank), ook iē seureubat, e.s.v. sorbet, bestaande uit een afkooksel van gember en ba'sreuē met suiker en een weinig peper; seureubat noeri, e.s.v. met malò Siam rood gekleurde seureubat; seureubat khama, sorbert van wijn, (in hik., zie vbd. i.v. khama).

SEUREUBŌ', stof, poeder, pulver, gruis, fijngestampte of fijngestooten ingrediënten (inz. van vergif); seureubō' bakōng, tabaksstof, poedervormige deeltjes van tabak; ka djipadjōh seureubō', of ka keunōng seureubō', hij heeft poedervormig vergif ingenomen, ingekregen, is door poedervormig vergif getroffen; djitjoelō' ikoe dalam goerdōē tjoe-ka, dji'é' oe para aneu' bisdōē; ba' seureubō' djilhab rata, djitrōn landja dja' seumeugdōē; dji-soeroeng ikoe lamidōng panita, seureubō' meutjoe-ka tadjam han sōē; dalam idōng keunōng seureubō', kakeu teusrō' aneu' bisdōē, de schelm (van eene muis) stak haar staart in den pot met azijn en klom (vervolgens) naar de zoldering; ze

stak (haar staart) in pulver (van peper) en ging snel naar beneden om (den panita) te wekken; ze duwde haar staart in den neus van den panita en het (peper-)pulver vermengd met azijn was zeer scherp; toen het in den neus kwam, proestte de schurk, (Banta Beuransah).

SEUREUDADOE, zie seudadoe.

SEUREUDAM (Mal. serdam), e.s.v. fluit, (in hik.); zie vbd. i.v. keukoepa' II.

SEUREUDANG, syn. van dang I, zie aldaar.

SEUREUGAB, zie seurigab.

SEUREUKAB, kegelvormige korf van bamboe, dien men als een stomp over eene kloek met kuis-kens, of over mestkippen heen zet; ba djèē seureukab, Europeesche vrouwenrok, (mod.). Meuseureukab, een seureukab hebben, eronder gezet. Peuseureukab, onder een seureukab zetten of houden; keu peuē tapeuseureukab manō' njan? — lōn keumeung siē, bè' djipadjōh è', waarom houdt ge die kip onder een seureukab? — ik wil haar slachten, en dat ze geen dierlijke uitwerpselen etc. Zie rangkab.

SEUREUKÈ, zeven, builen (van droge zaken); teupōng njan taseureukè ba' gèt, zeef dat meel goed. Meuseureukè, gezeefd, de handeling seureukè verrichten.

SEUREUKOE, slaan (van boven naar beneden zooals met een hamer), aldus een slag geven; ada' meung gōb énsan la'én.

hanadjitjhénaneu'hamba; ... hana djitjhén meung sigeutoe, djiseureukoe deungòn noega, als het een ander onder de menschen was geweest, (zeide de nagavorstin), dan zou hij geen medelijden met mijn kind gehad hebben; ... hij zou geen zierte medelijden met hem gehad hebben, en hem met een hamer (dood) geslagen hebben, (Banta Ahmat). Meuseureukoe, geslagen, de handeling seureukoe verrichten.

SEUREULAH (Mal. serlah); meuseureulah, schitterend, glinsterend, (in hik.); zie vbd. i.v. ranggaìh, reukah. Zie djeureulah.

SEUREULÈNG, in elkaar vlechten, (van een gebroken touw). Zie rō'.

SEUREULÒÈ, voortreffelijk, flink, kloek, stevig, krachtig, sterk, prachtig, schitterend, (in hik., en sprkw.); ada' itam pi kòn bòh ram, ada' poetéh pi kòn bòh òè; ada' itam pi kòn bië' dagang, ada' poetéh pi kòn seureulòè, al is het zwart, het is geen ramvrucht, al is het wit, het is geen òè-vrucht, al is zij donker van kleur, zij is geen Klinganeesche, al is zij licht van kleur, zij is niet van voortreffelijke (voornaam) afkomst, (gezegd van eene vrouw van eenvoudige, fatsoenlijke familie met een goed uiterlijk); njankeu radja njang seureulòè, aneu' nanggròè that neu'adja; baranggadjan neupeuroenòè, laba roe-

gòè pahla sé'sa, dat was een voortreffelijk vorst, die zijne onderdanen steeds onderrichtte in wat winst en verlies, hemelsch loon en helsche straf opleverde, (Banta Ahmat); trōìh oepadang blang seureulòè, loeaìh han sòè hana tara, hij kwam aan eene prachtige vlakte, die ontzaglijk wijd was, (Indra Bangsawan); koeta reulòìh pageuë beusòè, seureulòè koeta koeala, de vesting aan den riviermond, stevig met ijzer omheind, stortte ineen, (Goemba' Meuìh); lap éh njang toedjòh koeta poeddòè, djròh seureulòè ta'eu roepa, de zevende laag was eene verschansing van robijnen, schitterend om te zien, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. khoeloe', leusòh, ramboej, seubeuëh, seureulaba.

SEUREULÔNG, afgrond, ravijn, diepte (in b.v. eene rivier of moeras); namiët toeankoe peudéh oentông, djeuëb-djeuëb seureulông meusapara, uw dienaar, heer, (zeide het dwergheert) heeft een zwaar lot, door alle ravijnen zwerft hij rond, (Plandō' Kantjé); dalam abeuë' lam seureulông, djijoeë djamprông keunan dilèè, door diepten in zouwatermoerassen liet hij hem eerst gaan, (Plandō' Kantjé); zie djeureulông.

SEUREUMA, e.s.v. zwart poeder, waarmede vooral vrouwen zich de randen der oogleden zwart

maken, oogzwartsel; tjoelò', of tjeunoelò' seureuma, stift, waarmede men dat poeder op de oogranden strijkt; plō' seureuma, doos, waarin men dat poeder bewaart. Meuseureuma, niet seureuma bestreken, zwart gemaakt; mata meuseureuma, met seureuma bestreken oogen. Peuseureuma, met seureuma bestrijken, zwart maken. Zie maji, tjeula'.

SEUREUMPÈÈ, gezelschap voor eene reis, voor een bezoek bij een onbekende.

SEUREUMPEH; djalō seureumpéh, zie i.v. djalō.

SEUREUNGGA (Skr. çāraṅga, bij), ofsidōm seureungga, e.s.v. mier, (groot, rood van kleur en met een pijnlijken beet); makénlethat niba' njangka, ban seureungga ta'eu bagòë, zij waren nog talrijker dan tevoren en waren als seureungga-mieren om te zien, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. djròm. Meuseureungga, vol seureungga-mieren zittende, op die mieren gelijkende; djipadjōhtangké gandōm njang idjō, djheut that lakoe meuseureungga, ze aten de groene graanhalmen op, waren zoo schadelijk als seureungga-mieren, (Nabi Oesoëih; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. keutina).

SEUREUNGKANG; meuseureungkang, dwars liggende, zittende, of staande, den weg,

den doorgang versperrende, dwars in den weg; tjabeuëng raja meuseureungkang lam kroeëng, een groote tak ligt dwars over de rivier; roedja apioen dalam kipè, hana lalè djoedjoeët landja; ladōm geuoeët geupeureulan, ladōm, toean, leupaïh hana; meuseureungkang dalam reukoeëng, banggi badjeuëng gadòh bitjara, (of) zij zogen aanhoudend aan het opiumlapje, dat zij in hun geldtaschje bewaarden; sommigen slikten het (zelfs) in, en bij sommigen van hen, heer, ging het er niet door, maar bleef het in de keel steken, waardoor die vervloekte opiumschuivers dan radeloos werden, (Pha Soeasa; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. poeëb). Peuseureungkang dròë, zich (opzettelijk) in den weg stellen.

SEUREUPA, afgeloopen, geëindigd, op, weg, verdwenen, vernietigd, verwoest, verdelgd, neergeveld; koekeumeung djébië hawakoe that, salèh namangat djitém seureupa, ik wil het water (van die klappers) drinken, ik verlang er erg naar, misschien kan het mij verlichting geven, en kan daardoor (mijne ziekte) verdwijnen, (Gadjah toedjōh oelèë); awé beutò Bangtasambat, nahlèë seun brat ka seureupa; talòë ka trōihoe até boemòë, dja' trōn djeunòë dalém gaia, B. bond stengels van awé beutò

aan elkaar (en liet ze in de diepe grot neer), tot de lengte van drie mansvrachten erin verdween; „het touw is tot het hart van de aarde gekomen (zeide zijn jongere broeder), ga nu, broeder, (in de grot) dalen'', (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. *keuë*, *njam-an*, *oela'*, *rimbaïh* II. *Peuseureupa*, af doen loopen, beëindigen, op, weg maken, doen verdwijnen, vernietigen, verwoesten, verdelgen, neervellen.

SEUREUPÉH, scheuren krijgende, (van hoorn of hout, dat zich door den loop van de vezels niet in regelmatige stukken laat snijden).

SEUREUSAN, (Ned.) sergeant, (mod.).

SEUREUTA (Skr. *sârtha*, troep), samen, gezamenlijk, te zamen, in vereeniging, in gezelschap, tegelijk, tegelijkertijd, mede, tevens, benevens, met, terwijl; medegaan, mededoen, zich aansluiten bij, volgen, (ook fig.) akkoord gaan, instemmen met; zie vbd. o.a. i.v. *dja-j*, *kintja*, *koea* I, *ma'roeïh*, *moedjakarah*, *oedjōb*, *peudiëng*, *piloe*, *rahim* I, *rakab*, *reuja*, *rōema*, *sambat*, *sampeuna*, *seubat*, *seulangké*, *seumeu'ah*, *si* II. *Meuseureuta*, de handeling *seureuta* verrichten, *seureuta* met meerv. subject; *ra'jat ramè beudé pi tan*, *bit pimeunan bannjang soeka*; *bannjang ma'loem ba' samlakōë*, *doem sinarōë meuseureuta*, het volk is talrijk, maar er is geen en-

kel geweer, (beveel) desondanks naar uw goeddunken; zooals het u, schoone jonkman, goed voorkomt, zullen zij allen u volgen, (Banta Ahmat).

SEUREUTA', zie i.v. *reuta'*.

SEURIDÉNG, e.s.v. eetbaren visch, die zoowel in zoet als in zout water (in kreken) leeft.

SEURIGAB, of *sirigab*, *srigab*, *rigab*, ook *seureugab*, haastig, gehaast, gejaagd, jachtend, overhaastig, overijld; *trōih oe roemōh na sikeudjab*, *boenda pirigab magoeën ditangga*, een oogenblik nadat hij thuis gekomen was, ging zijne moeder haastig thuis rijst koken, (Boeda' Meuseukin); *taprèh si'at dang moepakat*, *bè' that rigab aneu' radja*; ... *bè' seurigab aneu' badan*, *na peuë lōn kheun sapeuë haba*, wacht een oogenblik voor een overleg, wees niet te gehaast, prins; ... wees niet gehaast, geliefde zoon, ik heb iets te zeggen, (Gadjah toedjōh oelëë); *peuë han asé djeunōë ba' tjakab*, *bè' seurigab wa'tèë taboengka*, laat wat niet klaar is, nu in gereedheid gebracht worden, opdat we ons niet behoeven te jachten, wanneer we moeten vertrekken, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. *dhab-dhab*. *Meuseurigab*, zich haasten, groote haast maken, jachten, zich haastig klaar maken, zich overhaasten, zich overijlen; *handjeuëttaprang meuseurigab*, *Tjina le that hékeumat dō-*

nja, ge moet niet te haastig den strijd aanbinden, de Chineezen hebben zeer veel krachtige toovermiddelen, (Banta Beuransah); pòteujōhnjan meurigab boengka, geumeulajeuë ka ngòn béhtra, de vorst haastte zich toen te vertrekken en zeilde weldra met een schip weg, (Boeda' Meuseukin); doe-dòë niba' njanna sikeudjab, geujoeë meurigab ra'jat doemna; geu'atō oereuëng limòng nam lapéh, beudé baréh meusocara, een oogenblik daarna liet hij al het volk zich haastig klaar maken; hij stelde de menschen in vijf zes rijen op en weldra klonken er geweersalvo's, (Diwa Sangsaréh). Peuseurigab, haasten, jachten (transit.), overhaasten, iets haastig, gehaast, overhaastig doen, met iets haast maken, vaart achter iets zetten, haastig gereed maken; peuseurigab dròë, = meuseurigab met versterkte beteekenis; djidajōng prahō djipeurigab, landja djipeurab dji'é' sigra, zij roeiden de prauwen met groote haast voort, naderden snel (de kust) en gingen vlug aan wal, (Boeda' Meuseukin); ladōmladōm djiteumoerab, maséng peurigab dilèë tjeuroega, sommigen (der engelen) waren bezig de muren op te trekken, ieder haastte zich om het eerst (het paleis in) het paradijs klaar te maken, (Toedjōh kisah); Tjah Koebateubiët oe loea leugat,

djijoeë meurigab sigaladja; oelèëbalang ngòn ra'jat peurigab dròë, singòh oeròë geutanjòë taboengka, Tj. K. ging snel naar buiten en beval al de hoofden zich haastig gereed te maken: „hoofden met uwe onderhoorigen, maakt u haastig gereed, morgen vertrekken we", (Tjah Koebateubiët).

SEURIKOEJ, of srikoej, e.s.v. boom, waarvan het hout voor scheepsbouw wordt gebezigd; djikòh keus rampèë ba' seurikoej, papeuën peungapét meudang ara, laten ze voor de kiel en seurikoej-stammen omhakken en voor de bodemplanken meudang ara-boomen, (Malém Dagang).

SEURINDÉT, of srindét, e.s.v. kleinen, groenen parkiet, (zie verder iv. diwata); tjitjém srindét babah meukoeét, gala' djitjeupét bòh padé moeda, de srindét heeft een krommen snavel, hij houdt ervan om jonge padi (met zijn snavel) af te knijpen; zie verder vbd. iv. diwata, klōng, lajang I.

SEURINGKÉT, ook teuringkét; lajeuë seuringkét, zie iv. lajeuë I.

SEURIPHIE', of sriphië', e.s.v. boom met luchtwortels, waarvan de vezels gebruikt worden om er een hareubab-strijkstok mee te bespannen.

SEURIWEUËN, of sriweuën, kippenhok of kippenloop, bestaande uit een bamboezen hok, resp. bamboezen of planken vloertje

zonder bedekking of afsluiting, buiten het huis tegen den wand geplaatst en van eene ladder voorzien, (ook) zulk een hok of loop voor eenden, (zie de aan kippen en eenden ontleende vergelijking i.v. seun ò h). Meuseuriweuën, in een seuriweuën verzameld, bij seuriweuën's; man ò'dji meuseuriweuën-seuriweuën, hij heeft kippen bij seuriweuën's.

SEURIWÒË, of sriwòë, e.s.v. roofvogel, (Gajōsch wau-wau?); neuta' poetōih doem tepipòë, sinan sinòë meuteutimpa; pòdji oetōih goeda ragòë, Bansawan njòë doem tjémpala; pantaïh pi that ban seuriwòë, djeu'òh pitòë trōih meuteuka; neutjeumeutjang ban seusoëé, oelah tamsé siwaih radja, Bansawan hieuw (de vijanden) stuk, zoodat zij ineenzakten en overal op elkaar vielen; hij was (op zijn paard zoo snel) als een tjémpala, (want) het paard was goed gedresseerd en de ruiter kundig; hij was zoo snel als een seuriwòë, van verre kwam hij (in een oogenblik) dichtbij; hij hieuw (om zich heen, draaiend) als een windmolentje, en was (zoo snel) als een siwaih radja, (Indra Bangsawan).

SEUROEBEUËT, of soeroebeuët, sroebeuët, snel, onstui-mig rennen, in snelle, in volle vaart gaan, voortrennen, voort-snellen, op iets of iem. af, toerennen, los stormen, zich stor-ten; djiseuroebeuët ba'

lōn, 'òh djileungò leu-mò, (het kind) rende snel naar mij toe, toen het eene koe hoorde (loeien); han djeuët, pòtjoet, tasroebeuët oe-keuë, hantatoepeuë geu-doebang meutimpa, prins, gij moet niet naar voren snellen, gij weet niet hoe de zwaarden neerkomen, (Pòtjoet Moehamat); gantòë lajeuë doea sa-jeuëb, djisoeroebeuët lam ië masén, in de plaats van zeilen dienden zijne beide vleugels en (het scheepje) snelde voort in het zilte water, (Plandō' Kantjé; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. alén); eumpang sira koe'eu joeb proeët, djimeung sroebeuët ateuëh hamba, ik zag een zoutzak onder zijn buik (n.l. van den bok), en hij wilde zich op mij storten, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. reunteuët. Meuseuroebeuët, de handeling seuroebeuët verrichten. Peuseuroebeuët, laten seuroebeuët. Teuseuroebeuët, (onwillekeurig) voortrennende of voortgerend, ergens op af stormende of afgestormd; narit teuseuroebeuët, onbedachtzaam uitgeflapte woorden, zijn mond voorbij pratende.

SEUROEDJA (Skr. saroja), waterlelie, lotus, (in hik.); beuginda teudoëë' di ateuëh manggoe, bangòn sanggōj kōntōm seuroedja, de vorst was op een zetel gezeten, die (daardoor) leek op eene haarwong met een lotus-

bloemknop erin gestoken, (Tjah Koebat).

SEUROEË', zie soeroeë'.

SEUROEGA, zie tjeuroega.

SEUROEKAN I, of sroekan, e.s.v. visch, die in zoet-, en in zoutwater leeft en gezocht is om de kuit.

SEUROEKAN II, of soeroekan, sroekan, diepte, afgrond, ravijn, (in hik.; vgl. Mal. sérokan); neudoeë' lam goeha sabòh seuroekan, meuteumèë sinan poetròë moeda, in eene grot op eene diepe plaats zittende, daar troffen wij de jeugdige prinses aan, (Poetròë Peukisōn); ampōn, toekankoe, hanken na lé, salèh kamaté dalam rimba; djeuëb-djeuëb soeroekan ka meutamōng, hana meuteumeung meudja' mita, vergeving, heer, zij zijn er niet meer, misschien zijn zij in het woud gestorven; wij zijn elk ravijn ingegaan, wij hebben bij het zoeken hen niet gevonden, (Èëlia toedjōh).

SEUROEMPÈT, zie teuroempèt.

SEUROENÈ I, of sroenè (Perz. soernai, klaroen), e.s.v. klarinet, waarvan het mondstuk bestaat uit twee, eene smalle stemspleet openlatende stukjes lontarpalmblad (lida h), bevestigd aan een kort koperen buisje (lili) met een concaaf gebogen plaatje van klapperdop, koper of uit een schelp gesneden, tot afsluiting van den mond (tōb baba h); het koperen buisje (lili)

is verder bevestigd aan een bamboekokertje (pha tjan g-goeë'), dat met twee lipjes steekt in eene houten buis, die aan de eene zijde één, en aan de andere zijde zeven ingebrande gaten (loeëng) heeft en zich naar het einde toe kelkvormig verwijdt, (zie vbd. i.v. 'è-è, napakah, tèt-è, en zie verder i.v. geundrang, proelèë); i-kan seuroenè, e.s.v. zeevisch, fluitbekvisch; sipōt seuroenè, zie i.v. sipōt.

SEUROENÈ II, of sroenè, e.s.v. heester, (Mal. seroenai); soorten: seuroenè meu'ang-gét, s. bidoeën (met eetbare bladeren), s. kaphé, s. mirah, s. seutawōn (met eetbare bladeren).

SEUROENGGOEË', zie sroeng-goeë'.

SEUROENÒË, of sroenòë, e.s.v. gedoornde kruipplant met mooie gele bloemen, die kleine meisjes als soebang's gebruiken, (zie i.v. lino t).

SEUROENÒH, of sroenòh; meuseuroenòh, orde in zijne zaken houdende, ordelijk, netjes, geregeld; inōng njān hana meuseuroenòh sagaj, die vrouw is in het geheel niet ordelijk, is erg slordig; boeëthana meuseuroenòh, werk, dat niet ordelijk toegaat, slordig werk. Peuseuroenòh, netjes maken, ordenen, regelen, ordelijk laten toegaan.

SEUROESÖ, zie teuroesö.

SEUSA, plaats maken (om iem. voorbij te laten gaan), op zij gaan, uitwijken; seusa b a-

tjoet, een beetje op zij! Peuseusa, laten seusa, of seusa met versterkte beteekenis; bè' tapeuseusa keunòë, wijk niet hierheen uit, dring niet hierheen op. Seuneusa, de handeling seusa, (ook) opvulsel (van b.v. kussens).

SEUSA', opeengedrongen, opeengepakt, elkander verdringend (van de volte), tjokvol, propvol, nauw, eng. Peuseusa', seusa' maken, opeendringen, opdringen, dringen; pakòn kapeuseusa' gòb keunòë, waarom dringt ge de menschen hierheen; peuseusa' lam sagòë, in een hoek dringen. Vgl. sa', seuleusa'.

SEUSAGŌN, zie sagòn.

SEUSAJ (Mal. sesal), spijt, berouw, wroeging, schuldbesef, zelfverwijt; spijt enz. hebbende; seusaj dròë, spijt enz. hebben, gevoelen, zelfverwijtingen maken; lōn ka seusaj that, ik heb er erg berouw over; bè' taseusaj dròëteu, heb er geen spijt van, maak u er geen verwijt van; peureumòësoeri dji-seusaj dròë, sara djimòë djileumpah dada, de vorstin had erg berouw, al weenende sloeg zij zich op de borst, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. kreuëh, tèëbat. Meuseusaj, spijt enz. hebben. Teuseusaj, waarvan men spijt heeft, spijt hebbende van, berouw hebbende over; njangkatabri, bè' teuseusaj lé, als ge iets weggeven hebt, moet ge er geen spijt van hebben.

SEUSAWI, of sisawi, ook sawi,

e.s.v. mosterdplant, waarvan de bladeren als groente worden gegeten, mosterdzaad; aneu', of bidjèh seusawi, mosterdzaad, (behoort tot de aweuëh peuët plōh peuët); bè', toean koe, meunan neukheun, kamòë gasiën hina dina; lōn, toean koe, kan sòë toeri, tamsé sawi teungòh dōnja, heer, spreek niet zoo, ik ben arm en erg onaanzienlijk; niemand kent mij, heer, ik ben als een mosterdzaadje, dat midden op de aarde ligt, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. lasa.

SEUSIAH, of aneu' seusiah, eene kleine vischsoort, die in moerassen voorkomt, tot de biléh-soorten gerekend wordt en daarom ook biléh paga genoemd wordt, (zie biléh).

SEUSIDJOEË', zie i.v. sidjoeë'.

SEUSOEË, zie i.v. soeé.

SEUSOERŌ', zie sisoerō'.

SEUT, of seut, wannen, (waarbij men de wan draaiend heen en weer schudt en de te wannen zaak, b.v. door stamping ontbolsterde padikorrels, naar den van zich af gelegen hoek, oedjōng, van de wan, djeu'èë, toe schudt en aldus, b.v. de breuëh van de seungò, afscheidt); seut breuëh, gestampte padi wannen. Meuseut, gewand. Seumeuseut, de handeling seut verrichten. Vgl. tampòë.

SEUT, zie seut.

SEUTANGGI, bijvorm van keutangi, zie aldaar.

SEUTAWŌN, e.s.v. plant met roode, rose of witte bloemen of wit met

een rood hartje in het midden, (Mal. setahoen); seuroe-nè seutawōn, zie i.v. seuroenè II.

SEUTÉ', met kracht uitslaan (van b.v. den arm of de vingers, wanneer men er iets van af wil schudden, zooals waterdruppels van de vingers na zijne handen gewaschen te hebben), met kracht afschudden, van zich af slaan, schudden, uitrekken, uitstrekken (van b.v. de armen), knippen (met de vingers), (door dergelijke bewegingen te maken) spatten, sprenkelen, (fig.) verstooten (van zijne vrouw); djiseuté' lōn, 'òh reubah, hij sloeg mij van zich af, dat ik omviel; bè' kaseuté' ië ateuëh kèë, spat het water (dat je van je vingers afschudt) niet op mij; 'òh lheuëh makeuën seuté' djaròë, marit poetròë ngòn oelama, nadat de schriftgeleerde gegeten, (zieh de hand gewaschen en de waterdruppels van) zijne hand afgeschud had, richtte de prinses het woord tot hem, (Malém Diwa); Kamarōn Biram kalōn moemeunan, djiseuté' tangan leugat oedōnja; na sikeudjab doedòë niba' njan, djitrōn oedjeuën ngòn badè raja, toen K. B. dat zag, schudde hij snel zijne vingers in de richting van de aarde, en een oogenblik daarna daalde er regen neer en stak er een hevige storm op, (Djoehan Meusapi); 'òh saré kōng ka djimoe-mat, djisròm leugat dalam rimba; ka djiseu-

té' lé ngòn ikoe, keudéh ladjoe dalam rimba, toen de krabben (de aan den staart van den koning der apen vastgebonden doeken) stevig gegrepen hadden, wierp (de apenkoning) ze snel in het woud; door zijn staart met kracht uit te slaan, vlogen de krabben het woud in, (Banta Beuransah). Meuseuté', met kracht uitgeslagen, afgeschud, van zich afgeslagen, enz., de handeling seuté' verrichten; badandji tjoet meusé toelō, wa'tèë djipò meuseuté'-seuté', zijn lichaam (n.l. van den té'-té'-vogel) is zoo klein als dat van een toelō, en wanneer hij vliegt, maakt hij knipbewegingen, (Plandō' Kantjé). Zie reuté'.

SEUTÈT, of, dial. van b.v. den Tonòng, seutòt, volgen, meegaan, achternagaan, achtervolgen, vervolgen, gaan langs, vloeien, afvloeien langs, najagen, nastreven, streven naar, zoeken te verkrijgen, te verwezenlijken ((b.v. wat men gedroomd heeft), luisteren naar, handelen naar, gehoor geven, gehoorzamen aan, (verder) laten komen, laten halen, zenden om, (of) halen, afhaken, kennis geven van iem.'s overlijden, (ook) zich verspreiden (van eene besmettelijke ziekte), besmetten; peunjakét njan ka djiseutèt ban sabòh gampōng, die ziekte heeft zich over het geheele dorp verspreid, heeft het geheele dorp besmet; Si Poelan ka maté, na tō' oereuëng seutèt (of na tō seunentèt) keunòë,

N. N. is gestorven, is er hier iemand gekomen om ervan kennis te geven; seutèt tòtò, den dokter halen of laten halen, (zie verder vbd. i.v. njaman, pròë, sa I, saneub); seutèt loempòë, zoeken te verkrijgen wat men gedroomd heeft, (zie vbd. i.v. bòih); zie verder vbd. van de beteekenis nastreven, zoeken te verkrijgen i.v. peuteumoeën, riwang, sidòm, en van de overige beteekenissen i.v. bagia, bé I, oelèë, pada I, peuë (onder sapeuë), pham, pirét, pleu'òh, ploeëng, rabé, rampa', rèt I, roej-roej, sampòë, seurapa, sinoebari, sinoerani. Meuseutèt, de handeling seutèt verrichten, seutèt met meerv. subjeet, elkander seutèt (gew. met verdubbelden stam), (verder) loopsch zijn, paren (van dieren), loopsch, besmettelijk (gew. met verdubbelden stam); peunjakét njan meuseutèt-seutèt, die ziekte is besmettelijk, (zie djangkét); asèë meuseutèt (of seumentèt), loopsche hond, de honden zijn loopsch, (zie vbd. i.v. ikoe, keunòng); seutèt meuseutèt, = meuseutèt-seutèt, elkander seutèt, telkens seutèt; „njampang-njampang koejoeë seutèt, salèh pat rèt djidja' mita"; „bè'-keu soesah seutèt-meuseutèt, salèh pat-pat kamòë hina; si'at sidéh si'at sinòë, keureuna kamòë meureuraba; tjit meuteuka han peuë seu-

tèt, kamòë meudja' oe-ba' gata", „voor het geval ik iemand u laat halen, waar moet hij u dan gaan zoeken"; „gij behoeft geen menschen om mij te zenden, ik, arme, weet niet waar ik mij zal bevinden; het eene oogenblik zal ik hier, het andere daar zijn, want ik zal rondzwerfen, en ik zal toch komen zonder dat ge mij laat halen, ik zal van zelf bij u komen", (Boeda' Meuseukin). Peuseutèt, laten seutèt, laten meuseutèt (b.v. laten paren), of seutèt met versterkte beteekenis (vooral in de beteekenis van: najagen van iets afkeurenswaardigs, toegeven aan ondeugden, volgen van zijne lusten); rajat Tjah Koebatka djisoeròt, djipeuseutòt lé rajat kra, het leger van Tj. K. trok terug en werd door het apenleger achtervolgd, (Tjah Koebat); lakèë idin adoeën adòë, pòteu djeunòë neumeusabda; „tadja' keu, aneu', peuseutèt langkah, Pòteu Alah njang peulara", de (drie) gebroeders vroegen aan den vorst verlof te mogen vertrekken, en de vorst zeide toen: „gaat, mijne zonen, en volgt uwe stappen (i.e. gaat waar het lot u heen voert), onze Heer Allah moge u behoeden", (Banta Beuransah); lam doea njang tòhkeunjang gèt, tapeuseutèt ri njang reumbang, wat is het best van die twee dingen, volgt hetgeen goed is, (Prang sabi van Teungkoe di Tirò); bè' tapeuseutèt, a-

neu', tjabōjtjōëtān, meureuka Toehan, aneu', keugata, geef geen gehoor, mijn zoon, aan de verzoeken van den duivel, de toorn des Heeren zal op u, mijn zoon, nederdalen, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. asèë (sprkw.), hawa I, lawala, mōseulimin, reusam. Seumeutèt, de handeling seutèt verrichten, (inz. van een geest, die iem. bij thuiskomst in huis volgt, te merken aan b.v. den geur van pandanbladeren, het plotseling uitgaan van eene lamp), (van dieren ook) loopsch (zijn), paren; aneu' njòë koeat that seumeutèt, dit kind moet (mij) altijd achternalooopen; tanda seumeutèt, een teeken, dat (anderen) zullen volgen, (d.i. dat er in het sterfhuys weldra een nieuw sterfgeval plaats zal hebben, wanneer bij de begrafenis van een doode eene aardkluit met veel geraas op de kist neerkomt); bèë òn seukè (of panjòt lōn) alamat na seumeutèt, de geur van pandanbladeren (of het uitgaan van eene lamp) is een teeken, dat (bij thuiskomst van iem.) een geest hem in huis is gevolgd; padoem lawét njang neularang, seumeutòt kleuēng doea sapat; teuma djitōh bōh djikaròmlé, mangat até ka seulamat, eenigen tijd, nadat (de profeet Salomo) verboden had (den kiekendieven overlast aan te doen), werd het (weer) paartijd voor die twee kiekendieven; vervolgens legde

(het wijfje) eieren, broedde erop en was blijde, dat alles goed was gegaan, (Tambéh toedjōh blaïh); zie verder vbd. boven. Seuneutèt, de handeling seutèt, het object of het resultaat ervan; lheuēh niba' njanteuma doedòë, teupanggé meuntròë ngòn panglima; panggékeu bandoem oelèëbalang, Keutjhi' Saman seuneutèt radja, vervolgens werden de meuntròë's en panglima's ontboden, werden al de oelèëbalangs ontboden, K. S. en allen, die de vorst had laten komen, (Prang Meuké'); zie verder vbd. boven.

SEUTEUMI, zie éseuteumi.

SEUTIA (Skr. satya), trouw, getrouw, loyaal, eerlijk; trouw (subst.), getrouwheid, loyaliteit, eerlijkheid; wordt verder als mann. persoonsnaam gebezigd, (zie ook tia); geumaséh papa, seutiamaté, of geumaséh paléh, seutia tjilaka, of seutia paléh, geumaséh tjilaka, genegenheid (resp. trouw) leidt tot armoede (resp. ongeluk), trouw (resp. genegenheid) tot den dood (resp. ellende), (of) genegenheid (trouw) tot in armoede (ongeluk), trouw (genegenheid) tot in den dood (in ellende), (sprkw.); sambat seutia, zie i.v. sambat; zie verder vbd. i.v. daki I, oelōn, oetang, peudéh, reulōih. Meuseutia, trouw enz. zijn, trouw enz. betoonen, trouw beloven, een verbond van trouw sluiten; Euseumoe Radja nama kamòë, ngòn

moeda samlakòë koe-
meuseutia, mijn naam is E.R.,
en ik heb met den schoonen jonk-
man een verbond van trouw geslo-
ten, (Diwa Akaïh); zie verder
vbd. i.v. rampang.

SEUTINGGEUË, zie éseuting-
geuë.

SEUTOEË', of sitoeë', bladschee-
de van den pinangpalm, (ook van
den nibōng-palm), waarvan
men o.a. emmers, waaiers (zie i.v.
kipaïh), en hoofddekseis (zie
djroekhō, saroeë') maakt;
zie verder vbd. i.v. kamēng
(sprkw.). Zie pati oepéh i.v.
pati III, toeë'.

SEUTOEJ, e.s.v. boom (Mal. sen-
toel) met eetbare zure of zuur-
zoete vruchten, de stam levert
hout voor huisplanken; meu'-
aneu'-aneu'-seutoej, e.s.v.
kinderspel, waarbij een der kinde-
ren moet raden in wiens hand van
de medespelers, die de handen ge-
sloten houden, een bepaald voor-
werp (aneu', b.v. een steentje)
zieh bevindt. Zie loem.

SEUTÔT, zie seutët.

SI I, (bij afwezigheid van nadruk,
b.v. als op drie of twee na laatste
lettergreep van een woord voor-
komende, ook:) seu, voorvoegsel
met de beteekenis van: een, de-
zelfde, hetzelfde, gelijk, even, ge-
heel, de gelijkheid, het geheel het
uiterste van iets, een superlatief,
op zijn (gevolgd door een super-
latief), (zie verder i.v. sa I, dat
als voorvoegsel in sommige betee-
kenissen met si overeenkomt doch
vóór andere woorden wordt ge-
bezigd; seu komt ook als bij-
vorm van sa en si voor, waar

het geen voorvoegsel is, b.v. seu-
dalinggam, seulamát,
seunamaki, naast sidaling-
gam, silamat, sanama-
ki); sikoereuēng, negen,
(n.l. één minder dan tien); si-
plōh, tien, (eig. een tiental);
sireutōih, een honderd, (eig.
een honderdtal); sidròë, een
(van personen), een persoon, al-
leen; si'ōn, een blad, (ook als
hulptelwoord); sikhān, een
stuk; si'oeròë, een dag, een ze-
kere dag, een heele dag; si'oer-
ròë soentō', den ganschen
dag; si'oeròë ba' si'oeròë,
van dag tot dag, van den eenen
dag tot den anderen; si'oeròë-
oeròë, elken dag, dagelijks, da-
gelijksch; sitjēdara, broe-
ders van elkander, gebroeders;
sirakan, elkanders kameraden,
met elkander als kameraden ver-
keerende; siroemòh, van, in
hetzelfde huis, huisgenoot, elkan-
ders huisgenooten, (zie vbd. i.v.
pipa'); neupadjōh boe
doea si'idang, sigala dén-
dajang soeka tjita, met
hun beiden aten zij uit één i-
dang, en de hofjuffers waren
zeer verheugd, (Tjah Koebat);
si'oemoe, van denzelfden, gelij-
ken leeftijd, (ook) zoolang als
(b.v. ik leef); silangoeë goe-
da, zooveel (bloed), dat een paard
erin zou kunnen zwemmen; si-
panjang rèt, den geheelen
weg langs; sineugèt(-neu-
gèt), het allerbest, op zijn best,
hoe goed ook; sineuridjang,
of seuneuridjang, op zijn
vlugst.

SI II, nadrukwijzer, nadruk leggen-

de op het daaropvolgende woord of den daarop volgende zin; drukt vaak geringschatting uit en wordt vooral voor schelduitdrukkingen, bij-, en eigennamen geplaatst, (vóór een bijv., of zelfst. nw. staande en een persoon aanduidende, wordt het gew. alleen in de 3de persoon gebezigd; in namen van dieren, planten of voorwerpen is het soms tot een onscheidbaar geheel met het daarop volgende woord geworden, b.v. *si geundōng, ōn sigeuntōt, sikeumbōng*); is dikwijls te vertalen met een lidwoord van bepaaldheid, een aanwijzend of een bepaling aankondigend voornaamwoord; *Si Boengkō'* (de geboehelde), *Si Bintang* (als persoonsnaam), *Si Poelan* (N. N.), *Si Ali*, (in de 2de pers. resp.: *Boengkō'*, *Bintang*, *Ali*, *Poelan!*, zie van het laatste vbd. i.v. *poelan*; zie daarentegen vbd. i.v. *lé*, sub 4); *si meureubōt*, de roover; *si inōng*, het vrouwtje, het meisje, (gebr. aanduiding van de eigen dochter); *si djih njan*, of *si njan*, die vent; *ba' si maté peuē na, njang takira ba' si oedéb*, wat is er bij den doode (of de dooden) (n.l. te verwachten), op den levende (de levenden) moet men rekenen; *si pantjoeri ka geudrōb*, men heeft den dief (de dieven) reeds gevat; *radja joeē peulheuēh si lam talōē*, *ikat djarōē ngōn angēē-ta*, de vorst gelastte den geboeide van de banden om zijne handen en zijn lichaam te ontdoen, (Meu-

deuha'); *ban djitjoekēh keunōng ngōn goekēē, plandō' asēē teukeudjōt raja; seurentadjikheun*: „*si hana akaj, dang koe-kawaj idang raja*”, toen hij (de tijger) hem (het dwerg-hert) met zijn klauw een tikje gaf (om zijne aandacht te trekken), schrok het hondsche dwerghert hevig op, terwijl hij zeide: „*domoor, ik ben bezig een groote idang te bewaken*”, (*Plandō'* *Kantjé*); *si geutjeukiē'*, (hij, zij, of jij), die geworgd moge worden; *si geupab binōē*, (hij, jij) wiens vrouw men beslaapt of moge beslapen; zie verder vbd. o.a. i.v. *alat, angkōb* (bezweringsformule), *boerōt* (sprkw.), *meuda'i, moekah, paléng, peutoegéh, siē II*. Vgl. *da II, njang, pō I*.

SI III, *kant*, zijde, richting, partij; *djidōng si geutanjōē*, hij staat aan onzen kant, behoort tot onze partij; *si oela'ōt*, aan den kant, in de richting van de zee; *sidéh, sinan, sinōē*, zie onder die woorden; zie verder vbd. i.v. *padja, paléng, ri* (onder *meuri*), *sama II, sapoe II*. *Meusi*, aan den kant (gaan) staan, de partij kiezen van, in de richting gaan van; *djimeusi ba' geutanjōē*, hij staat aan onzen kant, heeft onze partij gekozen.

SI IV, *borstelen* (van b.v. edel metaal, van de schering van een weefsel bij het oprollen ervan om den kettingboom), (ook) kammen; (verder) borstel, kam; *si teupeuēn*, de scheringdraden

borstelen; zie verder vbd. i.v. djeuroemeuīh. Meu-, of teusi, gekamd, geborsteld. Seumeusi, de handeling si verrichten.

SI V, zie sri II.

SIA I, verzengend, verschroeïend, brandend, verzengend heet, branderig, verschroeïd, verzengd; (ook) verzengen, branden, door branden soldeeren; sia that oeròë njòë, het is vandaag verzengend heet; sia that moeka keunòng oeròë, (zijn) gezicht is geheel verschroeïd door de zon; sia that djaròë lōn, toetōng boenòë, ik heb een branderig gevoel aan mijne hand, ik heb mij zooveen gebrand; tinggaj pò reundah padjōh tjampli, peudaīh bibi sangat sia, de „korte” (i.e. de kikvorsch) bleef achter en at van de tjampli's (die het dwergheert hem als heerlijke vruchten had aangepreft), zoodat hij zijne lippen erg brandde, (Plandō' Kantjé); sia batèë djeuë, de looden ringetjes van een net dichtsolderen, (door een warm gemaakt geldstuk erop te leggen). Peusia, verschroeien, verzengen, enz., (ook) laten verschroeien of verzengen; bè' kapeusia moekakeu, laat je gezicht niet zoo (door de zon) verschroeien.

SIA II, of, meer, sia-sia, nutteloos, onnut, ijdel, vergeefs, te vergeefs, voor niets; boeëtsiasia, nutteloos werk; kasia-sia pajah lōn, mijne moeite is vergeefs geweest; sia-sialōn meu'anēu' keu si njan,

sapeuë pi hana djitoe-rōt, ik heb hem voor niets als zoon, niets (van wat ik zeg) volgt hij op; na mangat até Taléb Djamiah, bè' sia pajah plara gata, opdat het voor T. Dj. aangenaam zal zijn, en opdat nu niet zal blijken, dat zij u voor niets heeft verzorgd, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. beu'aīh, karōt, kōléha'. Peusia(-sia), nutteloos enz. maken, als nutteloos enz. beschouwen, achteloos, gering-schattend of oneerbiedig behandelen; bè' tapeusia-sia koeroe'an, ga niet zoo achteloos, zoo oneerbiedig met een Qorân-exemplaar om.

SI'ADĒ-ADĒ, e.s.v. heester; zie adē II.

SIAH, ook tjiah (Arab. asj-jâch, mrv. v. sjeich), godgeleerde, schriftgeleerde (van hoo-gen rang), heilige, (in verhalen en sprkw., in de spreektaal gew. gebezigd als betiteling van gestorven groote heiligen); Siah Abdōkadé, zie Abdōkadé; (Teungkoe) Siah Abdōra'ōh, ook genoemd (Teungkoe) Siah Koeala, zie i.v. koeala; zie verder vbd. i.v. bah, haba, hoekōm, lan II, leubè (kinderrijmpje), leumah, meuseuhab, salah. Vgl. tjhèh, en além en oelama.

SIKAKAB, e.s.v. zeevisch, die ook in brak water leeft, (de bekende kakap).

SI'ALĒĒ-ALĒĒ I, (volgens sommigen) e.s.v. worm (oelat), die de wórtels van padi aantast en ziek-

te veroorzaakt, (volgens anderen) e.s.v. padiziekte, waarvan de oorzaak onbekend is en waartegen men als middel aanwendt het planten op het rijstveld van een rijststamper (alèè djeungki) van eene weduwe of gescheiden vrouw (inòng balèè), dien men stillietjes heeft weggenomen, (hoe meer de eigenares van den stamper bij het zoeken ervan scheldt, hoe krachtiger het middel werkt); keunòng si'alèè-alèè, door die ziekte getroffen, (van padi).

SI'ALÈÈ-ALÈÈ II, e.s.v. broodboom.

SI'ALÉT, of si'alét-alét, e.s.v. gras.

SIAM, ook Siēm, Siam, Siameesch; nanggròë Siam, (het land, het rijk) Siam; eungkōt Siam, gedroogde Siameesche visch; zie verder vbd. i.v. malò, manò', peudeuëng.

SIAMANG, e.s.v. langarmigen aap, de zwarte gibbon, (zie himbèë). Zie kra.

SI'ATJÈH-ATJÈH, zie i.v. Atjèh, en atjèh-atjèh.

SIAWAN, ook, doch minder, sriawan, e.s.v. kwaadaardige spruw, die zich openbaart in het ontstoken zijn van de slijmvliesen van mond of neus, in kiespijn, in een onaangenaam gevoel in den neus of in hoofdpijn, en het vroeg uitvallen of grijs worden van het hoofdhaar, het spoedige verlies der tanden, verzwakking van het gezicht en beschadiging van den neus ten gevolge kan hebben; die ziekte hebbende; roekò' siawan, e.s.v. medicinale sigaar, die

men als middel tegen de siawan-ziekte of tegen kiespijn rookt, en die uit een mengsel van allerlei fijngewreven geneeskrachtige bladeren, zooals van de adat, groepheuëng, keusab, nawa-ih enz., wat opium, en mò-hars bestaat; raja that siawan, (hij heeft) de siawan in ergen graad; gigòë djipadjōhlé siawan, de tanden zijn door de siawan-ziekte aangetast; ò' poetéh siawan padjōh, gigòë loerōh keunòng ra'sa, de haren zijn wit door de siawan, en de tanden uitgevallen door het gebruik van kwik, (spotrijmpje, gebezigd van iem., die al oud is en toch nog voor jong wil doorgaan).

SIAWANG, zie i.v. gadjah.

SI'AWEUË'-AWEUË', zie i.v. weuë'.

SIBA I, of tiba, of pineung siba (tiba), e.s.v. wilden pinangboom met groote vruchten, die hard zijn, niet bij de sirihpruim worden gegeten, doch als geneesmiddel of bij spelletjes (b.v. als bōh gatò') worden gebruikt, en waarvan de zoete schil wel door kinderen wordt gegeten; wordt ook pineung Malém Diwa genoemd.

SIBA II, (links, rechts van den weg) afslaan, een zijweg inslaan, uit den weg gaan, uit-, ontwijken, een uitweg, eene schuilplaats zoeken, (trachten te) ontkomen; tasiba-siba, bè' tadjā' teupat, wijk telkens naar links en naar rechts uit, loop niet rechtuit; 'òh tō' gata bladéh meuseugit, tasiba (of tapeu-

siba) oeneun, aan den anderen kant van de moskee gekomen moet ge rechts afslaan; maséng-ma-séng doem mita bateu-ëng, mita ateuëng hò djisiba, ieder zocht een omgevallen boomstam of een dijk, waar hij eene schuilplaats kon zoeken, (Pòtjoet Moehamat); ban djikalòn ka gèt pang-san, djibeudòih sinan keudéh djisiba, toen (het dwerghert) zag, dat (de olifant) vast sliep, stond hij op en ging aan de andere zijde van hem liggen, (Plandō' Kantjé; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. heuh-heuh, en vervolgens de regel, aangehaald i.v. seu'); zie verder vbd. i.v. lheuëh (onder peulheuëh), mèh, meunapa'at. Peusiba, laten siba, of siba met versterkte beteekenis. Zie sibè.

SIBA III, sprenkelen, besprenkelen, besproeien, (in hik.); „djindòë poetròë tabōh oebat, bè' lé lambat dja' tasiba; ië njang leubèh tangoej keudròë, bōh ba' poetròë djoedō gata"; Bansawan sampōh lé ngòn djaròë, peudjéb doeddòë misé njang ka, „pas het geneesmiddel nu op de prinses toe, talm niet langer, besprenkel haar ermee; gebruik het water, dat overgebleven is van hetgeen gij zelf hebt gebruikt, voor de prinses, uwe echtgenoot"; B. streek (het water) met de hand (over de prinses) en gaf haar ervan te drinken, zooals men te voren met

hem had gedaan, (Indra Bangsanwan). Zie siboe.

SIBAJA-BAJA, zie i.v. baja II.

SIBAN; moebalé' siban, zie i.v. balé', en zie ban I.

SIBANG, oudere schoonbroeder of schoonzuster, n.l. de echtgenoot, resp. echtgenoot, van eene oudere zuster, resp. ouderen broeder, of oudere broeder, resp. oudere zuster van den echtgenoot of de echtgenoot, (weinig gebr., gew. teumoeda, zie aldaar, wel gebr. in den term:) sibang paroej, aangevende de betrekking van aanverwantschap tusschen twee personen, wier echtgenooten zusters of broeders zijn, aangetrouwde zwager of zwagerin; nan geu'o eròh Malém Pannjang, njankeu sibang Malém Diwa, zijn naam was M. P., dat was de schoonbroeder van M. D., (i.e. de echtgenoot van M. D.'s aangenomen oudere zuster Ti Dalikha), (Malém Diwa); Si A ngòn Si B sibang paroej, A en B zijn sibang paroej's, (zijn met twee zusters getrouwd).

SIBARANG, zie i.v. barang II.

SIBARÈÈ-BARÈÈ, zie i.v. barèè-barèè.

SIBÈ, rechts of links afslaan, ergens heen zwenken (inz. om niet gezien te worden), een zijweg ingaan, eene schuilplaats zoeken, (weinig gebr.); di pasi joeb peureudèë seukè, djisibè pat njang na seupōt, op het strand onder een pandan-stam, waar het donker was, daar zwenkte hij heen, (Plandō' Kantjé; zie den hieraan voorafgaan-

den regel i.v. goegōb, en den erop volgende regel i.v. bē I). Vgl. bē I, siba II.

SIBEURANTO, e.s.v. platte, stekelige vrucht (Mal. *seperantoe*), die als drogerij in de geneeskunde wordt gebruikt en tot de *aweuēh peuēt plōh peuēt* behoort.

SIBO', ook *hibō'*, zich bemoeien, zich inlaten met, (meest met eene ontkenning of in eene vraag); *peuē sibō' kah*, waar bemoeit gij u mee, wat gaat het u aan, wat kan het u schelen; *ada' meung gōb han koedjinōh, ba' Alah pōh, peuē sibō' kēē; njōēken gata dōē that koegaséh, njeum bē' loerōh meung si'ōn boelēē*, als het een ander was, dan zou ik geen zin hebben (om hem te helpen), laat Allah hem dooden, wat zou het mij kunnen schelen; maar nu zijt gij het, van wien ik erg veel houd, tegenover u heb ik het gevoel, dat ik zelfs het uitvallen van één haartje van u zou voorkomen, (*Plandō' Kantjé*).

SIBOË, (met water) begieten, besproeien, (water) gieten, uitgieten, sproeien, (oneigenlijk ook:) strooien, bestrooien (met b.v. kogels); *siboe ba' kajēē, djeurat*, een boom, een graf (met water) begieten; *siboe iē ba' djeurat*, water op een graf gieten; *boekōn sajang koekalōn laboe, teungōh geusiboe maté poetjō'*; *boekōn sajang koekalōn teukoe, teungōh lōn briboe taleuē'*

ka geudjō', (of *maté teusrō'*), hoe jammer, ik zie een laboe-plant, terwijl men ze begiet, sterft haar uitspruitsel; hoe jammer, ik zie Mijnheer, terwijl ik hem rijst voorzet, verstoot hij mij, (of: verslikt hij zich dood), (*pantōn*); *Oesoeih teudōng ka teupiké, neutjrōng-lé iē sabōh tima; lheuēh njan neusiboe oe ba' gaki, sidjoeē' sagaj bé doem angēēta*, Oe. bleef staan en dacht na, vervolgens putte hij snel een emmer water (uit den put); daarop goot hij (het water) over zijne voeten, en zijn geheele lichaam frische ervan op, (Nabi Oesoeih); *meusé la'ōt njan tasiboe, meusé garoe tabōh boenga*, (het zou zijn) als begoot men de zee met water, als parfumeerde men reukhout met bloemen, (i.e. het zou zijn als zond men uilen naar Athene), (*Prang sabi*); *'ōh saré lheuēh beudé ba' Teungkoe, ta'endjisiboe baréh Blanda*, zoodra de geweren van den kant van den Teungkoe afgeschoten waren, zag men (de kogels) gestrooid over de gelederen der Hollanders, (*Prang Gōmpeuni*); zie verder vbd. i.v. *mawareudi*. *Meu*, of *teusiboe*, begoten, besproeid, gegoten, enz. *Seumiboe*, ook *simiboe*, de handeling *siboe* verrichten. *Seuniboe*, ook *siniboe*, de handeling *siboe*, begieting, besproeiing, bestrooiing.

SIBOË, liefderijk verzorgen, behandelen, oppassen, troetelen, liefkoo-

zen, vleien; ... that tréb kamòë njan di sinòë, ba' gèt kasibòë djoedōkeu radja; bè' meudhōt-dhōt meugeurantang, gata da-gang bidjèh mata, ... (ik ga nu naar mijn land terug), ik ben hier al te lang, zorg goed voor uw koninklijken gemaal; spreek nooit barsch of bits (tegen hem), gij zijt hier eene vreemde, lieveling, (Gadjah toedjōh oelèë); ... koeut djaròë ba' tjeu-moepét, bahō sakét lōn bandoea; sidoemnan haj oelōn sibòë, ba' lakòë kan leumah goena, ... mijne handen zijn stijf geworden van het masseeren (van mijn man) en mijne beide schouders doen er pijn van; zoo liefderijk verzorg ik mijn echtgenoot, maar hij ziet mijne toewijding niet, (Noen Parisi); walèë meuseukin aneu' nanggròë, gèt neusibòë tan meuriba; gèt neusibòë ngōn neutimang, hoekōm seunang aneu' miët moeda, ook voor de armen onder de landskinderen zorgde de jonge man (de jonge vorst) goed, niet anders (dan voor de anderen); hij zorgde en waakte goed voor hen, zijn bestuur was rechtvaardig, (Gadjah toedjōh oelèë); pòteu djō' ba' peudana meuntròë, neujoeë sibòë dji'oeseuha; meun-tròë poela bōh kajèë njan, timòhlé, toean, ba' pi raja, de vorst gaf (de zeldzame vrucht) aan den eersten minister en gelastte hem er goed voor te zorgen; de minister plant-

te de vrucht, en weldra, heer, groeide er een groote boom uit op, (Gadjah toedjōh oelèë); 'òh nankeu tahe Pangoelèë Meunaròë, gèt that sibòë aneu' radja; hana é' lé meutoela' deungki, salén geubri keu Béntara, P. M. stond toen verbaasd van de vleierende woorden van den prins; hij kon er niets meer tegen in brengen, en (de prins) gaf den Béntara kleederen ten geschenke, (Pòtjoet Moehamat). Peusibòë, laten sibòë, of sibòë met versterkte beteekenis. Seunibòë, het sibòë, liefderijke verzorging, enz.; meung gèt seunibòë, kōn gèt djipoewòë, als de verzorging goed is (d.w.z. als de vrouw goed voor den man zorgt), dan zal hij immers ook veel (voor zijne vrouw) thuis brengen.

SIBŌN-BŌN, e.s.v. struik met roode bloemen, die op seuroenè-bloemen gelijken, en puntige bladeren, (komt vaak in pantōn's voor); ba' sibōn-bōn boengōng ka lajèë, lingka peureudèë boengōng ka mala; kan tōm moerib djilawan goerèë, pagé meuteumèë dalam noeraka, een sibōn-bōn-struik met verflenste bloemen, verwelkt liggen de bloemen om den stam heen; nooit mag een leerling zich tegen zijn leeraar verzetten, (want) dan zal hij later ter helle varen, (rapa'i-vers); zie verder vbd. i.v. koetroe.

SIDA (Skr. siddha, geleerde), kweekeling, helper van een gods-

dienstonderwijzer, die aan de jonge kinderen elementair Qorân-onderwijs geeft, doch zelf ook nog onderwijs ontvangt; wordt ook met teungkoe betiteld (teungkoe sida); sida-sida (Mal. id.), e.s.v. hofbeambten, (ook van Mal. sida, ontmand) eunuchen, (in hik.); si Aka djeuët keu sida di meunasah, A is al helper van den teungkoe in het bedehuis geworden; beukeunòng ngòn bahrōj radjat, beureukat goerèë deungòn sida, mogen (de verzen) met het radja z-metrum overeenkomen, door den zegen van mijn leeraar en zijne helpers, (Indra Bangsawan); habéh moepakat imeum ngòn hatib, goerèë ngòn moerib bileuë ngòn sida, al de imeum's en hatib's (der bedehuizen), al de leeraren en leerlingen, de bileuë's en de sida's beraadslaagden, (Pötjoet Moehamat); meuntròë oelèëbalang ra'jat meukatòë, la'én sinaròë sida-sida, ministers, oelèëbalangs, duizenden volk, en voorts alle hofbeambten (maakten hunne opwachting bij den vorst), (Diwa Akañh).

SIDA', het rotantouw, dat dient om eene tamboerijn strak te spannen door het tusschen het lichaam en het vel in te steken; tassa' sida' rapa'i ba' kreuëh, stop het rotan van de tamboerijn er stevig tusschen in. Meusida', een sida' hebbende, er mede strak gespannen. Peusida', van een sida' voorzien, er

mede strak spannen; ka lheuëh tapeusida' rapa'i, hebt, ge de tamboerijn al met een sida' strak gespannen.

SIDAB, kil, een kil gevoel hebben, (bij opkomende ongesteldheid, wanneer men zich niet erg lekker gevoelt); lōn sidab that asòë, ik voel mij erg kil. Peusidab, kil maken, een kil gevoel verzoorzaken, doen opkomen; oeròë njòë ka dji-peusidab badan lōn, (eene ongesteldheid) heeft mij vandaag een kil gevoel doen krijgen.

SIDADOE, zie seudadoe.

SIDALINGGAM, ook seudalinggam, menie, vermiljoen, (gebruikt om rooden inkt te vervaardigen en om lofwerk in huizen rood te kleuren); njang mirah sidalinggam, njang itam asab dama, het roode is vermiljoen (met rooden inkt geschreven), het zwarte is inkt (is met zwarten inkt geschreven), (van b.v. een handschrift).

SIDALOEPA, zie daloe pa.

SIDANG-ADÈ, zie silam-adè.

SIDANGGILA, e.s.v. djén, die zich vastklampt aan iem., die bloed verliest, inz. eene menstruerende of barende vrouw, ook een gewonde, en daardoor de bloeding verergert; ka djimat (of djilhab) lé sidanggila, (hij, zij) is door een sidanggila gegrepen (aangestast).

SIDARAHNA, zie sadarana.

SIDARANA, zie sadarana.

SIDARA'NA, zie sadarana.

SIDÉ' I, onderzoeken, nagaan, navragen, nauwkeurig informeeren, inlichtingen inwinnen, na-, uitvorschen, naspeuren, doorzoeken, doorsnuffelen; onderzoek, navraag, enz.; sidé' sasat, in hik. ook sasat sidé' (of gescheiden), onderzoeken en navragen, (versterking van sidé' of sasat; zie vbd. i.v. peuté' I, rapat, sasat, sé'); zie verder vbd. van sidé' i.v. bòj-bana, lapeuë, ligam, malab, pangoelèë. Seumidé', de handeling sidé' verrichten; Pòtjoet Peukan njang seumidé', peutrōn peu'é' dikoeala, P. P. was degene, die (de vrachten der schepen) naging en ze aan den riviermond uit-, en in liet laden, (Noen Parisi; zie den hieraan voorafgaanden regel, als tweede vbd. geciteerd i.v. poekōj). Seunidé', de handeling sidé', het onderzoeken, enz., onderzoek, enz.

SIDÉ' II, zie i.v. sadé'.

SIDÉH, ginds, ginder, aan gindschen kant, (die niet de mijne, de uwe of de onze is), van ginds afkomstig, gindsch; staat bij tegenover-elkaar-stellingen tegenover sinòë, (zie vbd. i.v. gam II, gram II, seu'oe); gata tadoeë' sidéh, bè' taminah, ga ginds zitten, en verplaats je niet; oereuëng sidéh, lieden van ginds, gindsche lieden; di sidéh, ginds, van ginds. Zie déh, en si III, verder hidéh.

SIDEU, hellend, (van b.v. een boom, of een weg), schuin, glooiend; ba' oenjan sideu oeroemòh, die klapperboom helt naar

het huis over. Meusideu, hellen, glooien, hellende, glooiende; bè' meusideutapeudoeë', zet het niet schuin neer. Peusideu, doen hellen, schuin doen staan, doen glooien; tapeusideu reunjeun, han djeu-ët ta'é', tjòt that, plaats de ladder (of de trap van het huis) schuin (schuiner), men kan er niet in klimmen, ze staat te steil.

SIDEUKAH, zie seudeukah.

SIDIA, zie seudia.

SIDIDI; pisang sididi, zie i.v. pisang.

SIDIÉ' (Arab. çiddîq), waarheidlievend, (bijnaam van den chalief Aboe Bakr, zie vbd. i.v. parië'); wordt verder gebezigd voor sadé', zie aldaar.

SIDJAHTRA, of sidjatra, seudjatra (Mal. sedjahtera), vrede, rust, welvaren, voorspoed, welzijn, heil, zegen; vredig, rustig, welvarend, voorspoedig, heilzaam, (meest in zegenwensen gebezigd); nateu keunòë aneu' teungkoe, sidjahtra pò ateuëh gata, zijt gij hier gekomen, mijn geëerde zoon, vrede zij over u, heer, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. kiëh, kroej, la'nat, leumòh, meunadjat, niròh, pinta I, riwajat, seu'ōn.

SIDJALÒH, of djidjalòh, e.s.v. boom, die meest aan een riviermond of aan den zoom van een vloedbosch groeit (zie i.v. roembœuët), en waarvan de bladeren in het water voor de lijkwasching worden gebruikt; de boom

draagt, naar men zegt, zelden of nooit vruchten, en wie eene vrucht ervan vindt, wordt rijk; sòë njang teumeung bòh sidjalòh, kaja, wie eene sidjalòh-vrucht vindt, wordt rijk; radja njòë meusé ba' djidjalòh, han tòm na bòh djitém meukeumat; neumeuhadjat keupoetròë djròh, haba lòn teubòih hana tròih kasat, de vorst is als een djidjalòh-boom, waaraan nooit vruchten willen hangen, (i.e. is onvruchtbaar, heeft geen kinderen); hij begeert nu u, schoone prinses, (maar) mijne woorden zijn vergeefs, mijn doel wordt niet bereikt, (Goemba' Meuih); ta'é' keunòë poeti' pisang sròh, boengòng sidjalòh seunimang ma, kom hier boven (i.e. in huis), o uitbottende pisangknop, o sidjalòh-bloem, mijn troetelkind, (Malém Diwa).

SIDJATRA, zie sidjahtra.

SIDJEUË, zweetend, uitslaand, (van voorwerpen ten gevolge van koude); sidjeuë that geupét njòë, dit vat zweet erg.

SIDJIN (Arab. sidjill), rol papier (waarop men schrijft), register, (in hik.); lah kalōn mat keureutaïh poetéh, da'wewët tidjòh rakam sidjin, daar ik eenmaal wit papier genomen had, viel de inkt ook en beschreef de rollen, (Tja'é Hadat).

SIDJOEË', ook seudjoeë', koud, koel, frisch, kil, het koud, het frisch hebbende, (ook) koude rillingen hebbende (van koorts),

huiverig, (fig.) kalm, aangenaam, tevreden, vredig, gelukkig, geluk, heil aanbrengend; ië sidjoeë', koud water; boe sidjoeë', koude rijst; lōn ka sidjoeë', ik heb het koud gekregen, heb koude rillingen gekregen; oeròë njòë sidjoeë' that, het is van dag erg koel, frisch, koud, (zie verder vbd. i.v. kram, leupie, seuleupō' I, siboe); sidjoeë' até, kalm, tevreden gestemd; sidjoeë' djaròë, eene gelukkige hand hebbende; sidjoeë' oentōng, een gelukkig lot hebbende, het aangenaam hebbende; mangat até ajah boenda, sidjoeë' mata oeròë malam, zijne ouders waren tevreden en het was hun dag en nacht een lust hem te zien (als opvolger van zijn vader), (Banta Ahmat); sidjoeë'-seu-oeë'm, koud en warm, koorts met koude rillingen, zulke koorts hebbende; sisidjoeë', of seusidjoeë', e.s.v. plant (Mal. tjakar itik), die als „verkoelingsmiddel" dienst doet. Mensidjoeë', koud of kouder, enz. worden, opfrissen, afkoelen (intransit.), zich afkoelen, zich koelte aanbrengen; djidja' meusidjoeë' dalam la'ot, toetōng oeròë tōt thō angèëta, zij gingen zich in de zee afkoelen, zij waren door de brandende zón verbrand en hun lichaam was verdroogd, (Boeda' Meuseukin). Peusidjoeë', koud of kouder, enz. maken of laten worden, afkoelen (transit.), verkoelen, op-, verfrissen, (fig.) kalm, aangenaam, enz. stemmen,

kalmeeën, troosten, onheilbren-
gende invloeden afweren, bezwe-
ren (inz. door besprenkeling met
teupōngtaweuë door middel
van e.s.v. wijwaterkwast, bestaan-
de uit takken, stengels en blade-
ren van planten met „verkoelen-
de”, i.e. onheilwerende werking,
zooals de sisidjoeë’, manè’
manòë, pineung, sikeu-
meu, ook bajam toebea, en
naleuëng sambō; aldus
„verkoeld” worden b.v. de bruid
op den andam-dag, het jongge-
trouwde paar na afloop der brui-
loftsfeesten, de hoofdstijlen van
een huis, dat pas opgericht is, of
waar eene bijzondere plechtigheid
plaats heeft gehad, het rijstveld
vóór het zaaien of het uitplanten
van de zaailingen, zie i.v. padé);
peusidjoeë’ boe, de rijst
afkoelen; peasidjoeë’ até,
iem. tevreden stemmen, kalmee-
ren, troosten; peasidjoeë’
djaròë, de handen verkoelen,
(fig. om eene vaste, gelukkige
hand te krijgen), (ook) geschen-
ken geven (aan iem., die eene
„verkoeling” heeft verriicht, b.v.
aan den teungkoe wanneer hij
een ziek kind genezen heeft);
peusidjoeë’ darah, zie
i.v. darah. Seunidjoeë’,
of sinidjoeë’, koelte,
(gew. in fig. zin) kalmte, vrede,
tevredenheid, geluk, heil, (ook)
iets, waarvan het bezit of het
dragen (zooals batèë glima)
geluk aanbrengt, of hetgeen dient
om te peasidjoeë’, om onheil
aanbrengende invloeden te we-
ren, (zooals het bosje bijeenge-
bonden planten, dat men bij het

poephōn padé, zie i.v. pa-
dé, op het rijstveld plant); lōn
‘òh lōn meukawén ngòn
inòng njòë, na meuteu-
meung sinidjoeë’ ba-
tjoet, sedert ik met deze vrouw
getrouwd ben, heb ik een beet-
je geluk (rust, vrede) gekregen;
glima gèt tangoej. sini-
djoeë’, intan hana gèt,
keupanaïhsan, een granaat-
steen is goed om te dragen, hij
brengt geluk aan, diamant (daar-
entegen) niet goed, die brengt on-
geluk aan. Meuseunidjoeë’,
geluk aanbrengend. Zie tjroe-
ëng.

SIDJÔT, ook seudjôt, doen hel-
len, schuin houden (om er iets
uit of van af te laten vloeien of
druppelen), aldus laten af-, uit-
vloeien, af-, of uitdruppelen, uit-
gieten; hellend, schuin, steil (van
b.v. het dak van een huis, zie
het oppos. phèb), in schuine
richting neervallend (b.v. een
kanonskogel); sidjôt tjipé,
een bord schuin houden om er
b.v. water van af te laten vloeien,
aldus water van een bord laten
afvloeien; sidjôt daweuët,
inkt (b.v. uit den eenen inktkoker
in den anderen) laten vloeien; si-
djôt breuëh, uit een pot,
waarin men rijst, breuëh, in
water heeft geweekt, het water
uit laten vloeien (om de rijst ver-
volgens tot meel te stampen);
roemòh njòë hana gèt,
sidjôt that, dit huis is niet
goed, het dak is zeer hellend; zie
verder vbd. i.v. goeha, meu-
reujam I. Meu-, of teusi-
djôt, schuin gehouden, uitgego-

ten, afgevoeid, enz. *Peusidjòt*, laten *sidjòt*, of *sidjòt* (verb.) met versterkte beteekenis; (ook) *sidjòt* (adj.) maken. *Seumidjòt*, de handeling *sidjòt* verrichten.

SIDÒM, mier; soorten: *sidòm apoej*, of *s. mirah* (rood, groot en bijtlustig), *s. boe*, of *s. saka* (de kleine, roode suikermier), *s. moeboelèè* (kan vliegen), *s. gadjah*, of *s. goeda* (groot en zwart, met een angel), *s. koea* (met een rood achterste, bijtlustig), *s. malò* (zwart, zie verder i.v. *malò*), *s. peutah*, of *s. itam* (zwart, bijtlustig, leeft onder den grond), *s. seureungga* (zie *seureungga*), *s. tjeungèh* (zwart en stinkend); *oereuëng lagèè sidòm di peukan*, het krioelt zoo van menschen op de markt, dat ze mieren lijken, (zie verder soortgelijke vergelijkingen i.v. *djrom*, *reunoeë*); *geutanjòè seutèt dōnja lagèè sidòm djipadjōh meulisan*, wij streven het wereldsche na zooals mieren suikerstroop verslinden, (i.e. gulzig en onverzadelijk met verderf tot gevolg, zie ook vbd. i.v. *peureulan*); *è' sidòm*, zie i.v. *malò*; *'ië' sidòm*, zie i.v. *'ië'*; zie verder vbd. i.v. *nameulah*, *sada*. *Meusidòm*, vol mieren zittende; *saka habéh meusidòm*, de suiker zit vol mieren. *Peusidòm*, ergens mieren op of in laten komen of laten zitten; *peusidòm mirah*, (iem.) roode mieren (b.v. op het gezicht) zetten.

SIË I, snijden (van b.v. goed om er kleeren van te maken, van papier, in een lichaamsdeel), af-, uitsnijden, (verder) slachten; (ook) vleesch (van een geslacht dier, zie i.v. *asòë*, en *eungkōt*), vleeschspijs; *sië keubeuë*, een karbouw slachten, karbouwen vleesch; *poewòë sië*, vleesch thuis brengen, i.e. een feestgeschenk voor den *oeròë raja Poeasa* (of *oeròë raja Hadji*) aan zijne vrouw geven, (naar de gewoonte, dat men tegen een dier feestdagen, waarop veel buffels geslacht worden, zie i.v. *ma'meugang*, vleesch thuis brengt, ook al bestaat het feestgeschenk alleen uit geld); *bè' kasië djaròë*, snijd je niet in je hand; *teungòh lōn sië badjèë*, ik ben bezig goed voor een baadje te snijden, (te knippen); zie verder vbd. van de beteekenis slachten i.v. *djamèë*, *hatam*, *lapah*, *peusiëng*, *piasan*, *pidjoeët* (sprkw.), *seureukab*, van de beteekenis vleesch i.v. *lajang I* (sprkw.), *lapah*, *moebadé*, *pantjoe-ri*, en van de beteekenis snijden, afsnijden i.v. *lajah*, *lajang II*, *lapah*, *leunggō'*, *saïh*. *Meu-*, of *teusië*, geslacht, gesneden, afgesneden, eene snee krijgende, of gekregen hebbende, (*teusië* als toestand of onopzettelijk); *keunòng boesoe bleuët ngòn ali-ali*, *ladōm meusië ladōm loeka*, getroffen door pijlen en slingerstenen kregen sommigen sneden, anderen verwondingen, (*Meudeuha'*; deze re-

gel is de weggelaten regel in het uit den Meudeuha' aangehaalde vbd. i.v. roengkōm I); zie verder vbd. i.v. kêt-kòt, lapah. Peusië, laten sië, (zelden). Seumeusië, de handeling sië verrichten; oeròë seumeusië, slachtdag, (zie i.v. ma'meugang); zie verder vbd. i.v. rindoe, sikin. Seuneusië, of neusië, de handeling sië, het resultaat ervan, snede, snit; sineusië, van één snit, (b.v. van hetzelfde stuk goed gesneden, of kleeven van één snit). Zie seumeuléh.

SIË II, uit den weg, op zij gaan, uitwijken, een zijweg inslaan; tasië, djéh inòng dja', ga op zij, daar komt eene vrouw aan; zie verder vbd. i.v. kōng I. Meusië, de handeling sië verrichten, (ook) afwijken, uit de richting gaan, scheef, niet recht, afwijkend, mis, ontkomen; meusië-sië, voor elkander uitwijken, elkander ontwijken, (ook) telkens meusië, (fig.) zijwegen inslaan, omwegen zoeken of maken, niet recht door en onbezonnen op zijn doel afgaan; djitimba' meusië, han keunòng, hij schoot een weinig uit de richting en trof niet; djeuëtlé ranté djitrōn lam awan, Dioe Indaran loempatlé sigra; leupaïh ranté meusië ba' badan, keunanoe padang ba' ra'jat doemna, (de wonderpijl) veranderde in een ketting en daalde uit de lucht neer, D. I. sprong snel op zij en ontsnapte aan den ketting, die misging en op het volk op het

veld viel, (Djoehan Meusapi); bandja meusië soesōn han djròh, han djitém rōh rapat sagòë, de regels zijn scheef en de samenschatting is niet mooi, de hoeken sluiten niet goed aan elkaar, (beeldspraak voor slechte verzen en slecht geschreven handschrift), (Nabi Oesoëih); adat koethèë meunòë toegang, Malém Dagang han koebōh panglima; meuhat koebōh Panglima Pidië, mangat meusië-sië mita bitjara, als ik geweten had, dat M. D. zoo eigenzinnig zou zijn (om tegen mijn wensch den strijd aan te binden), dan zou ik hem niet tot aanvoerder aangesteld hebben; dan had ik zeker P. P. als zoodanig aangewezen, die wel omwegen zou zoeken (of telkens uit zou wijken) om middelen te beramen, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. haraih I, mahè, poëta. Peusië, doen sië, of doen meusië, uit laten wijken, uit de richting laten gaan, doen afwijken, doen missen, mis doen gaan, (ook) wijken, uitwijken voor, ontwijken, ontkomen aan, zich onttrekken aan, (verder) doen ontkomen, onttrekken aan, afhouden van, beveiligen voor (niba'), apart, afzonderlijk houden, uiteenhouden; peusië oelèë prahō, houd den voorsteven af; hanakeunòng Ahmat Damhari, oetōih neupeusië tjō'ma raja, A. D. werd niet getroffen, hij wist behendig (den slag met) de groote knots te ontwijken, (Dioe

Plinggam); *bòh beudé si kaphé srôt dalam ië*, *mal'ikat peusië niba' bétra*, de geweerkogels der onge-loovigen vielen in het water, en-gelen deden ze de schepen (der Atjèhers) missen, (Malém Da-gang); *'òh han djitém Panglima Pidië*, *djioeë peusië la'én peutoea*, in-dien P. P. niet (tot aanvoerder aangesteld) wil (worden), laat hij dan een ander hoofd daarvoor aanwijzen (eig. afzonderen), (Ma-lém Dagang); *lōn han lōn peusië djandji gòb*, ik onttrek mij niet aan eene af-spraak met anderen, (zie ook vbd. i.v. *leupa'ih*); *ka padoem oeròë tapeusië-sië sabé*, hoeveel dagen al hebt ge het uit-gesteld, (hebt ge u er telkens aan onttrokken); zie verder vbd. i.v. *kawé*, *ma wòt*, *peuteu-moeën* (sprkw.), *reuba*, *sala-h* (onder *peusalah*). Poe-meusië, de handeling *peusië* verrichten; *siploh deupa oeneun ngòn wië*, *tapoe-meusië ba' tameudjra*, wijkt bij het mikken tien vade-men rechts of links van de juiste richting af, (Noen Parisi).

SIË I, klanknaboetsing van een snorrend of fluitend geluid, van b.v. een pijl of een kogel door de lucht; *sië-soeë*, ook *sa-sië*, freq. van *sië*, zulke geluiden ma-kende; *kilat beudé ta'eu sië-soeë*, *ban geulanteuë goerōh teuka*, men zag het vuur der geweren telkens flikke-ren en hoorde de kogels in alle richtingen vliegen als bliksemsla-

gen bij dondergerommel, (Indra Bangsawan). *Meusië(-sië)*, snorren, fluiten, *sië-geluiden* ma-ken; *jōh njan neupen-lheuēh panah njang sa'ti*, *djipò meusië-sië lam awan miga*, hij schoot toen een wonderpijl af, die snorrend door de wolken vloog, (Djoehan Meusapi). Vgl. *sèë*, *sè-sò*.

SIË II; *meusië-sië*, prikkelend (in den mond, van b.v. klapper-water, sodawater); *ië oe njòë meusië-sië*, *tadjam*, dit klapperwater prikkelt in den mond, is scherp.

SIË-SOEË, zie i.v. *sië I*.

SIË', (dial. v.d. Westkust), echtge-noot.

SI'É, zie *sa'é*.

SI'É, zie *sa'é*.

SIËB (Mal. *siap*), klaar, gereed, uitgerust, van het noodige voor-zien; *ka siëb*, klaar? (om te vertrekken); *roemōh njòë siëb that alat*, dit huis is zeer goed uitgerust. *Meusiëb*, zich klaar maken, zich uitrusten. *Peusiëb*, klaar maken, uitrusten.

SIEM, zie *Siam*.

SIËNG (Mal. *siang*), alleen in *peusiëng*, zie *aldaar*.

SIËT, lezen, nalezen, (van bij den oogst afgevallen en achtergeble-ven *padi-aren*), iets bij kleine hoeveelheden bijeenzoeken, bijeen-zamelen; *ka dja' siët padé*, ga de afgevallen en achtergeble-ven *padi-aren* lezen; *tjoeba tadjā' siët-siët*, ga ze eens bij elkaar zoeken. *Meu-* of *teu-siët*, gelezen, nagelezen, bijeen-gezocht. *Seumeusiët*, de han-

deling siët verrichten. Seu-neusiët, de handeling siët, het resultaat ervan; padé seu-neusiët lôn, de padi-aren, die ik bijeengezameld heb.

SIGA', houding, postuur, gestalte, manier van doen, gang, bewegingen; zich in postuur stellen, dreigen, de houding aannemen, bewegingen, aanstalten, toebereidselen maken (om het een of ander te beginnen, te doen); (verder) keurig, passend, netjes, ordelijk, in orde, mooi, sierlijk, parmantig, deftig, (inz. van houding, van gestalte, voorkomen); zie vbd. i.v. lagèë, lang, lanteuëh, loeëng, patōt, pha' II, radjoena, sambōt. Meusiga', = siga' (adj.) met meer algemeen gebruik; meusiga' that ba' djimarit, hij spreekt erg keurig; zie verder vbd. i.v. adeulò, katja', sé'. Peusiga', keurig, enz. maken; meuseugit reulòih doem neupeugèt, bandoem ba' rèt neutamba' rata; le that bangòn neupeusiga', sabab bidja' poetròë ngòn radja, vervallen moskeeën liet hij (de jonge vorst) herstellen, de wegen gelijkmatig ophoogen; heel vele zaken liet hij keurig in orde maken, want de vorst en de vorstin waren verstandig, (Goemba' Meuih).

SIGALA (Mal. segala), al, alle, geheel; dient ook alleen om een meervoud uit te drukken, (in deftige taal en in geschr.); zie vbd. i.v. lisan, loeat, loerōng, ramah I, roemadja, sa-

mat, seudia, seunda. Zie saga j.

SIGALŌH, e.s.v. klein insect, dat de padi in de keup ō' opvreet. Vgl. galōh.

SIGANDA, zie soeganda.

SIGANDAWAHĒT, zie i.v. gandawatra.

SIGANDAWATRA, zie gandawatra.

SIGARĒNG, e.s.v. kruipplant, waarvan de bladeren als groente worden gegeten.

SIGĒ, ook sègè, (Ned.) zegel, stempel, (verder) bewijs van verkoop van grond of, vroeger, van slaven, het recht, dat daarvoor kooper en verkoper aan den oelëbalang moesten betalen; la' sègè, plakzegel, (mod.); soerat sigé, brief of stuk, voorzien van een zegel of stempel; djijoeë karang soerat sigé, ba' mangkoeboemi Danta Diwa; ... Radja Djoehan Tjah sidròë geupeunan, oe ba' radja njan soerat geujoeë ba, hij gelastte den rijksbestuurder D. D. een brief samen te stellen, voorzien van het vorstelijke zegel; ... een (van hen) heette R. Dj. Tj., dien vorst liet hij den brief medenemen, (Diwa Akaih); keurentaïh sigé, gezegeld papier, (mod.). Meusigé, van een zegel voorzien, gezegeld.

SIGEUDĒU, of sigendō, ook seugeudeu, seugeudō, laadstok van een geweer of pistool.

SIGEUDŌ, zie sigendeu.

SIGEUDOE', eene kleine soort aap met witte oorlellen, (komt alleen

in het oerwoud voor); oeteuën sigeundoe', woud, waarin die apen voorkomen, i.e. oerwoud. Zie kra.

SIGEUNDONG, zie dageundong.

SIGEUNTOT, zie i.v. geuntot.

SIGOGÖ, zie goeroegoej, en gō-gō II.

SIGONG, dial. ook singgong, met den elleboog op zijde duwen of stooten, met den elleboog naar achteren stampen, (van dieren, inz. rammen:) met den kop zijwaarts stooten, een zijwaartschen stoot geven; hana meukōn lōndjisigong, zonder eenige reden heeft hij mij met den elleboog op zij geduwd. Meu-, of teusigong, met den elleboog op zijde geduwd, naar achteren gestompt, enz., (teusigong meer onopzettelijk); meusigong, (ook) elkander sigong, met den elleboog op zijde duwen (b.v. in een gedrang), enz., (fig.) ruzie maken, in onmin leven (met elkander of met een ander); bè' deungōn djih tameusigong, kantrōih reunōng ba' talawa, (var. van het i.v. lawa uit den Noen Parisi geciteerde eerste vbd., 2den regel); zie verder vbd. i.v. poela-poe-lōë. Peusigong, laten sigong, of laten meusigong, (van b.v. twee rammen, die men van dichtbij even tegen elkaar laat stooten, voordat men ze laat vechten). Seumigong, de handeling sigong verrichten; zie vbd. i.v. lawa. Vgl. singkōj I. SIGRA (Mal. segera, Skrt. çighra), snel, vlug, haastig, spoe-

dig, (in deftige taal en in geschr.); zie vbd. o.a. i.v. lia, lōb I, moe-da, rampoeët, roesa, seumajang. Meusigra, zich haasten, spoed betrachten. Peusigra, haasten, haast maken met, bespoedigen; zie vbd. i.v. kri (onder meukri).

SIH, uitroep, waarmee men karbouwen wegjaagt. Vgl. teuë II.

SIHAT (Arab. çihhah, gezondheid, goede staat), gezond, gaaf, ongeschonden, (meest gebezigd van den geestelijken staat, in fig. zin:) deugdzaam, braaf, net, fatsoenlijk, ingetogen, rechtschapen, vroom, (ook) verstandig (van taal b.v.); sihat akaj, braaf, verstandig; dji'angkèë dròëdjika soepi, meunan dali ta'eu roepa; sihat lakoe roepa salèh, toean koe patéh neupentjaja, zij gaf zich voor eene vrome en reine uit, zoo waren de teekens, die men zag; zij gedroeg zich ingetogen en zag er vroom uit, en gij, heer, geloofdet en trouwdet haar, (Noen Parisi; hierop volgen na eenige regels de regels, geciteerd i.v. peureuléng); jōh njan neumarit Pòtjoet Moehamat, narit njang sihatlé neuboeka, daarop sprak P. M. en het was verstandige taal, die hij sprak, (Pòtjoet Moehamat; hierop volgen raadgevingen); zie verder vbd. i.v. sada. Meusihat, zich deugdzaam enz. gedragen; bè' kapeutjèh-tjòh dròëkeu, kameusihat (of kapeusihat) batjoet, (tegen een kind:) wees niet zoo lastig,

gedraag je een beetje netjes.
Peusihat, deugdzzaam enz.
handelen.

SIHÉ (Arab. sihr), tooverij, magie, zwarte kunst; èleumèësihé, geheime tooverwetenschap, zwarte kunst; zie verder vbd. i.v. kihanah sakét.

SIHÉT, zie singèt.

SIKABOE, e.s.v. wilden kapokboom (Mal. kaboe-kaboe), waarin de honigbij gaarne nestelt.

SIKALI I (Mal. sekali), eenmaal, ten eenenmale, volstrekt; sikalipōn (Mal. sekalipoen), zelfs eenmaal, zelfs; djakalèë (of walèë) ... sikalipōn, indien zelfs, al ware het ook, ook al, (zie vbd. i.v. seunda, sikoetoe); sikali-kali handjibri, hij geeft het volstrekt niet.

SIKALI II, zie sikalilawa.

SIKALILAWA, ook sikali, (Ned.) klaveren (bij het kaartspel), ook ōn moerōng genoemd; zie i.v. sikoepan.

SIKANDAWAHÉT, zie gandawahét.

SIKANDAWATRA, zie i.v. gandawatra.

SIKAT; pisang sikat, zie i.v. pisang.

SIKATAN, e.s.v. vogel.

SIKATARÈH, (Ned.) secretaris, (mod.).

SIKAWÉT, zie i.v. kawét.

SIKAWÖT, (Ned.) schout, politieambtenaar, (wordt wel met kawöt, naar zich toetrekken, in verband gebracht).

SIKEULIAN, ook siklian (Mal. sekalian), al, alle, geheel, alles, allen, (meer in hik.); zie vbd.

i.v. lagi II, loemeuñh, loeta, parië', rira', sa II, samat, seudia, sikoetoe.

SIKEUMBÖNG, zie i.v. keumbōng.

SIKEUMEU, zie i.v. keumeung II.

SIKEUMEUNG, zie i.v. keumeung II.

SIKIË, e.s.v. schaaldier met stekelige schaal, leeft in zoutwaterkreeken, wordt gegeten.

SIKIN, (Arab. sikkīn), algemeene naam voor messen, ook van e.s.v. recht zwaard met één snede; sikin blati, zie i.v. blati; sikin lapān sagòë, e.s.v. langen, nagenoeg rechten dolk of kort zwaard met één snede en een in doorsnede achthoekig gevest, (zeer zeldzaam, wordt ook als beeld voor iets zeldzaams of kostbaars gebruikt, zie vbd. i.v. sagòë, behoort tot een volledig bruidegomstoilet, zie vbd. i.v. oeseuha); sikin lipat of meulipat, knipmes; sikin mantrōñh, matrozenmes, (zie sikin blati); sikin oelèë beusòë, mes met een ijzeren heft; sikin panjang, e.s.v. slagzwaard met één snede en een recht, nagenoeg over de geheele lengte even breed lemmet, wordt verder naar den vorm van het gevest onderscheiden, b.v. sikin panjang oelèë Peudada, oelèë Peusangan, oelèë Timoe, of oelèë toempang beunteuëng, met een gevorkt gevest, s. (p.) moepoetjō', met eene poetjō'-versiering om het gevest, s. (p.) meusaroë' oelat, met een gevest als eene

zekere soort cocon, s. (p.) meusarōngan, met een met goud overtrokken gevest; sikinpeunjoekō, scheermes; sikinpreunggi, zie i.v. preunggi; sikinseumeusiē, groot snij-, of slachtmes; sikin sipatōe, knipmes, waarvan het heft den vorm van een schoen heeft; sikin tjeumoelé', graveermes; sikin tjoet, zakmes, mesje (b.v. aan den boengkōih ranoeb). Meusikin, een sikin hebben of dragen.

SIKLAT, zie klat III.

SIKLIAN, zie sikeulian.

SIKOELA (Mal. sekolah), school, (mod.); dja' sikoela, (naar) school gaan. Meusikoela, school gaan, school hebben. Peusikoela, school laten gaan, op school doen; tapeusikoela aneu'teu, laat uw kind school gaan.

SIKOEMBÒB, zie i.v. koembòb.

SIKOENA (Eng. schooner), schoener, e.s.v. schip; zie vbd. i.v. roempa'.

SIKOENDŌ, (Ned.) seconde, (zes)tigste deel eener minuut, (mod.).

SIKOEPAN, of ōn sikoepan, (Ned.) schoppen (bij het kaartspel), (ook) kaart, speelkaart. Meusikoepan, of meu'èn sikoepan, kaarten, kaart spelen (met Europeesche kaarten), waarbij alle 52 kaarten worden gebruikt, waarvan een even aantal spelers elk 5 ontvangen; ieder speelt op zijne beurt uit en de anderen moeten op de uitgespeelde kaart kleur bekennen; wie het eerst al zijne kaarten kwijt is, wint den inzet; de namen der

kaarten zijn: (ōn) sikoepan (schoppen), sikalilawa of sikali of ōn moerōng (klaveren), siroentjiën(g) of t(eu)roentjiën(g), ook siloe(w)it, en da'imèn of dèēmèn (ruiten), en siloehò' (harten), radja (aas), hè (heer), poetròë of prahō (vrouw), simeugalang, sipatah of sipatò (boer), en voorts (ōn) tapa' siplōh, sikoereuëng enz. (mata), tien, negen, enz. Zie trōb.

SIKOEREUËNG, negen, (lett. een minder, n.l. dan tien); bintang sikoereuëng, zie i.v. bintang.

SIKOETOE (Mal. sekoetoe), deelgenoot, gelijke; een deelgenoot, gelijke hebbende, gelijk, (ook) samengaande (ten goede of ten kwade), in overeenstemming handelende, onder één deken liggende, harmonieerende; neumeukheunda' ngòn iradat, meunan sahbat tapeutjaja; ada' neumeukheunda' njan ngòn nabsoe, ka sikoetoe ngòn ma'noesia, wat Hij (Alah) wil, wil Hij met Zijn (attribuut) wil, zoo moet ge, vrienden, gelooven; indien Zijn willen een gevolg zou zijn van eene gemoedsaandrift, zou Hij gelijk zijn aan den mensch, (Akeubarō Karim); hana sidròë na sikoetoe, lam nanggròë Nakeusoe oepamanja, zij had in het land N. geen wedergade, met wie zij gelijkgesteld zou kunnen worden, (Meudeuha'); lhèëneu sadjan ngòn Beumaji

Dioe, djròh sikoetoe han tòm meuda'wa, gedrieën met B. D. harmonieerden zij erg met elkander, nooit hadden zij oneenigheden, (Diwa Akañh); bè' tapeutjaja oereuëng binòë, baranggapuë njang djikata; walèë beuna sikalipōn, bè' tjit tatoeëng tapeutjaja; djih sikoetoe deungòn tjòetan, tiëb-tiëb sikeulian sibitjara, geloof eene vrouw niet, wat zij ook moge zeggen; ook al is het juist (wat zij zegt), ge moet er toch niet naar luisteren of er op vertrouwen; zij is eene gelijke van (of ligt onder één deken met) den duivel; steeds en in alles stemt zij met hem overeen, (Noen Parisi). Peusikoe toe, tot deelgenoot, gelijke maken, een deelgenoot geven, gelijkstellen, doen samengaan, doen harmonieeren, zich doen aansluiten bij (ngòn); pakòn tapeusikoe toe dròë gata ngòn Si Poelan, waarom sluit gij u bij N. N. aan.

SIKRŌB, (Ned.) schroef, (ook) kurketrekker, (mod.); labang sikrōb, schroef; sikrōb boeka katja, kurketrekker om eene flesch te openen. Meusikrōb, van eene schroef voorzien; kraboe meusikrōb, oorknop met eene schroef. Zie sipōt.

SIKROET, bijvorm van teukroet in oe seudang sikroet, zie i.v. oe I, en zie kroet.

SILA I, gew. wét sila, den rechtervoet op het linkerdijbeen plaatsen, zitten met den rechtervoet op

het linkerdijbeen geplaatst en het linkerbeen onder het rechterbeen gevouwen of ook, b.v. op een stoel, met den linkervoet naar beneden hangend of op den vloer rustend, (ook wel omgekeerd: met den linkervoet op het rechterdijbeen, enz.), (geldt als eene onfatsoenlijke manier van zitten, als eene houding van een meerder tegenover een mindere; Mal.-Jav. silapanggoeng, terwijl het Mal.-Jav. sila is simpan, zie aldaar), (in hik. ook), met kruiselings onder het lijf geslagen beenen, d.i. op behoorlijke wijze, zitten, (= Mal.-Jav. sila); bè' kawét sila, zit niet op sila-wijze; gòb njan mbōng that, geudoeë' geuwét sila, die man is erg verwaand (beeldt zich heel wat in), hij zit (in tegenwoordigheid van anderen) op sila-wijze; seureuta beureusén meuhaja' badan, teudoeë' teusimpan wét ngòn sila; 'òh saré poeléh poetròë ba' pangsan, leumah neupandang pseudoeka ninda, zij niesde zóó dat haar lichaam schudde en zat meteen op behoorlijke wijze met gekruiste beenen; zoodra de prinses aldus uit hare bewusteloosheid was bijgekomen, werd zij hare grootmoeder gewaar, (die haar uit den dood had gewekt), (Djoehan Meusapi; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. mèt); zie verder vbd. i.v. pipòë. Meusila, op sila-wijze zitten of gezeten zijn; zie vbd. i.v. mò'tamat, (met het Mal. prefix ber, i. pl. v. Atj.

meu). Peusila, laten sila;
peusila gaki, de beenen op
sila-wijze plaatsen of houden.

SILA II (Mal. id.), gelief, gelieve,
(beleefde vorm voor een verzoek),
(meer in hik.); neusila, toean-
koe, landja neu'é' oer oe-
mòh paté' oereuëngtoeha,
gelieve, meesteres, gauw binnen te
komen in mijn huis, het huis van
eene oude vrouw, (Diwa Akañh).
Peusila, beleefd uitnoodigen,
verzoeken; zie vbd. i.v. rahim I.

SILA', opstroopen (van b.v. de
mouwen, de broek), optrekken
(van b.v. het lendenkleed); oe-
reuëng Tjina djitōh 'ië'
djisila' siloeuë, Chinee-
zen stroopen hunne broek op, als
zij wateren; sila' lam panté,
leupañh sila' leumah bōh
plé, (zijn kleed) optrekken aan
den zandoever, (het kleed wordt)
te ver opgetrokken en (zijne) tes-
tikels worden zichtbaar, (spot-
rijmpje); ta'eu djisila' dja-
ròë badjèë, mat di oelèë
peudeuëng ngòn chan-
dja, men zag hen hunne mouwen
opstroopen, terwijl zij met hunne
handen een zwaard of een dolk
omklemd hielden, (Diwa Akañh);
neusila' idja oe ba' keu'-
iëng, panah neutatang
oe adara, hij trok zijn kleed
tot zijn middel op en hield een
pijl op de handpalm in de hoogte
geheven, (Diwa Sangsaréh); zie
verder vbd. i.v. lapah. Meu-,
of teusila', opgestroopt, opge-
trokken. Peusila', laten si-
la', (de mouwen enz. van een an-
der) opstroopen, optrekken. Seu-

mila', de handeling sila' ver-
richten.

SILA'-LA', zie la'-la' II.

SILAB I, zijne aandacht er even
niet bij hebbende, even afgeleid,
niet oplettende, niet op zijne hoe-
de, (ook het gevolg ervan:) zich
vergissende, eene vergissing, eene
fout begaande, falende, verkeerd,
fout, foutief, mis, (fijn voor:)
vergeten; onoplettendheid, ver-
gissing; silab mata geuta-
njòë, ka djipadjōh eung-
kōt lé mië, we hebben even
niet opgelet, en de visch is door
de kat opgevreten; apam ha-
na oe, geunoekoehana gò,
silab mata teungkoe dji-
peulakoe barangga hō,
poffertjes zonder klapper, eene
kokosrasp zonder steel, als de
teungkoe (de godsdienstonderwij-
zer) even niet oplet, doen zij (de
leerlingen) wat zij willen (ha-
len zij allerlei kattenkwaad uit),
(sprkw., zie ook spotrijmpje i.v.
leubè); pat njang silab
beutapeugah, pat njang
salah tabōh tanda, waar
er (in dit werk) eene vergissing
is, zeg het, en waar er eene fout,
is, zet er een teeken bij, (Plandō'
Kantjé); zie verder vbd. i.v. ka-
rōt, loepōt (sprkw.), mara,
nandang, paténg, proe,
rabé, ragòë III, seuman-
tōng. Peusilab, iem.'s aan-
dacht afleiden, in de war maken,
zich doen vergissen, doen verge-
ten; bè' kapeusilab gòb
seumajang, leid iemand, die
bezig is de seumajang te ver-
richten, niet af.

SILAB II, bewerken, uitsnijden,

(ook) met goudblad beleggen. Meu-, of teusilab, bewerkt, uitgesneden, met goudblad belegd; gèt that teusilab poetjō' reuntjōng njòë, de poetjō'-versiering van deze reuntjōng is zeer mooi bewerkt.

SILAB III, zie silat I.

SILAGŌJNA, zie i.v. lagòë.

SILAM-ADÈ, ook silang-adè, sidang-adè, e.s.v. woudboom, waarvan de vruchten de rivieren afdrijven en gebezigd worden als beeld voor onbekende zwervelingen; lōntamsé bōh sidang-adè, habéh ië mè sagaj rimba, ik ben als de sidang-adè-vrucht, die door het water door alle bosschen wordt meegevoerd, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. misé.

SILAMAT, zie seulam at.

SILAMPARA, ook silangpara, e.s.v. ramboetan (Mal. poelasan), komt weinig voor.

SILAN (Perz. Sailân), Ceylon; batèë silan, Ceylonsche steen, i.e. e.s.v. pseudo-diamant, (meer batèë silōng, zie silōng); Parisisoeëteuntjiën silan, karang intan toedjōh mata, P. trok een ring uit, bezet met zeven Ceylonsche diamanten, (Noen Parisi); sabōh meuligòë sikoereu-ēng bilé', meutoerab akè' preumata silan, een paleis met negen kamers en muren van agaats, en Ceylonsche steenen, (Dioe Plingam). Zie similan.

SILANG (Mal. id.), gekruist, (inz. schuin gekruist), kruisvormig,

kruiselings; kruis, (inz. Bourgondisch kruis), kruisvormige versiering, (b.v. aan den buitenwand van een huis); kruiselings plaatsen; ta'ikat silang kajèë njan, bind die houten kruiselings aan elkaar; djipeudoeë' beudé dji-silang-silang, zij hebben de geweren kruiselings tegen elkaar geplaatst. Meusilang, gekruist, schuin gekruist, kruisvormig, van een kruis, eene kruisvormige versiering voorzien; gèt that meusilang roemòh njòë, dit huis heeft eene zeer mooie kruisvormige versiering; zie verder vbd. i.v. soeda.

SILANG-ADÈ, zie silam-adè.

SILANGPARA, zie silampara.

SILASA, zie seulasa I en II.

SILAT I (Arab. çilah), in silat rahim (Arab. çilat arrahim), banden, betrekkingen van bloedverwantschap, vaak verbasterd tot silabrahim, en meest gebruikt in de uitdrukking: bè' poetōih silat (of silab) rahim, of bè' poetōih silat, of, (waarschijnlijk door contaminatie met silab I), bè' silabrahim, welke uitdrukking gew. verstaan wordt als synoniem van bè' poetōih asa, opdat de hoop, de verwachting niet afgesneden worde, opdat men in zijne hoop niet teleurgesteld worde, en zelden in de betekenis van: opdat de betrekkingen van verwantschap niet verbroken worden; tadjō', haj, bè' (poetōih) silabrahim, hé, geef het (geef er wat van), opdat (ik, hij, enz.) niet teleurge-

steld worde; Sinaran Boe-leuën teuma peugah, geukeumeung lihat bè' poetōihasa; keureunaradja neukeumeung dja', bè' poetōihsilat apōn mata, S.B. zeide: „hij (de vorst) wil u zien, opdat hij zich niet wanhopig zal voelen, want de vorst wil vertrekken; dat hij niet teleurgesteld worde in zijne begeerte om u te zien, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. m'ò'min.

SILAT II (Mal. silat), zie silè'.

SILAWAÏH, zie Seula waïh.

SILAWEUËT, zie seula weuët.

SILÈ', ook, meer in hik., silat (Mal. silat), schermen, pareeren, (een aanval, slag, stoot enz.) ontwijken, ervoor uitwijken, op zijde springen; meu'èn silè', de handeling silè' verrichten, een schermdans uitvoeren; Kaseuma Indra pajah that keunòng, sabab tjaròng oetōihs panika; djisròm keunòë djisilè' keudéh, gadòh aréh Nila Peudjangga, K. I. was zeer moeilijk te treffen, omdat hij een zeer kundig schermer was; werd er iets in de eene richting naar hem gesmeten, dan week hij in de andere richting uit, en (zijn tegenstander) N. P. raakte ten einde raad, (Djoehan Meusapi); doem geutanjòë wòë ba' Allah, njang peurintah alam dōnja; akan maté han djan na bè', gadòh silè' níba' panika, wij allen zullen eens tot Allah terugkeeren, die de wereld bestiert; de dood zal onvermijdelijk en voordat men

het weet komen, (zelfs) een vol-leerd schermer zal hem niet kunnen ontwijken, (Mènhadjōj abidin). Meusilè', de handeling silè' verrichten; Dareugam Boega dji'é' leugat, landja djipeurab djikeumeung wa; Éseumoe Radja oetōihs meusilat, djipeulheueh tangkab Dareugam Boega, D.B. drong vlug naar voren, liep snel op hem toe, en wilde hem met zijne armen omvangen; É. R. week behendig uit en ontkwam aan de omklemming van D. B., (Diwa Akaïh). Vgl. kilè' I, mantja', panika.

SILÈÈ, = peusilèë, doch minder gebruikelijk, (wordt meest in de peu- of meu-afleiding gebezigd); ka sròt Moehamat Napiah njan oe boemòë, kaphé peutòë meuleula'sa; ka djibòh djrat meuribèë-ribèë, ka djisilèë gadjah meunta, M. N. viel (door een pijl getroffen) op den grond neer en bij duizenden kwamen de ongeloovigen op hem af, zij wierpen duizenden (stalen) netten over hem heen en overdekten ermede den wilden olifant, (den woesten krijger), (Moehamat Napiah). Meusilèë, zich verschuilen, zich verbergen, schuilen, eene schuilplaats, beschutting, bescherming zoeken; verscholen, verborgen, overdekt, bedekt, beschut; barang keureudja Toehan njang thèë, han meusilèë ba' Rabana, de Heer weet al wat men doet, niets is voor onzen Heer verborgen,

(Asaj djeuët padé); zie verder vbd. i.v. *lingkōng II*, *padò'*, *prè'-prè'*. *Peusilèë*, ver-
schuilen, verbergen, verstopp-
en, overdekken, bedekken, beschut-
ten, eene schuilplaats verleenen,
beschermen; *bè' Alah bri*
reubah boelèë, *neupeu-*
silèë niba' bahja, moge
Allah verhoeden, dat één haartje
(van hem) uitvalt, moge Hij
(hem) tegen rampen beschermen,
(Prang Meuké'); zie verder vbd.
i.v. *keumang*.

SILIE', smeren, strijken (van b.v.
olie, zalf als geneesmiddel, ook
van andere zaken, die vettig,
smerig zijn), insmeren; *tasilië'*
minjeu' ba' loeka, *bè'*
tjriët, smeer olie op (je) wond,
dan brandt ze niet; *bè' kasi-*
lië' ië idōng barangga-
pat, strijk je snot niet zoo ove-
ral op. *Meusilië'*, gesmeerd,
gestreken, ingesmeerd. *Peusi-*
lië', laten *silië'* of *silië'* met
versterkte beteekenis, (ook fig.)
bezoedelen, (in eene zaak) moeien,
betrekken, wikkelen; *ba' boeët*
njan bè' tapeusilië' lōn,
betrek mij niet in die zaak. *Seu-*
milië', ook *similië'*, de han-
deling *silië'* verrichten.

SILINGKOEË, zie i.v. *tingkoeë*.

SILINGKONG, zie *seuling-*
kōng.

SILIPAT (Eng. slipper), slof,
sandaal, (dial. v.d. Oostkust).
Meusilipat, sloffen hebben
of dragen.

SILÒ I, een touw, dat om iets be-
vestigd is (b.v. om een boom, die
dreigt om te vallen, om den hals
van een paard, dat weg wil loo-

pen) om iets anders heen slaan
(b.v. om een paal, om een boom)
om het vast te zetten of tegen te
houden, aldus vastzetten, tegen-
houden; *katheun hané'*, *ka-*
silò ba' ba' kajèë, kunt ge
het (b.v. het paard) niet tegen-
houden, sla het touw om een boom.
Meusilò, om iets heen gesla-
gen (van een touw waaraan iets
vastzit), aldus vastgezet, tegenge-
houden, (ook) hangen, zich vast-
klampen (aan iem., aan iem.'s
kleeren); *pakònkameusilò*
dilikòt gòb, waarom hang
je zoo achter aan iemands klee-
ren, (b.v. tegen een kind gezegd).
Peusilò, laten *silò*, of *silò*
met versterkte beteekenis; *ka-*
peusilò reudjang ba' ka-
jèë, zet den boom (die dreigt om
te vallen) vlug met een touw aan
iets anders vast. *Seumilò*, de
handeling *silò* verrichten.

SILÒ II (Mal. *silau*), weinig gebr.
syn. van *seulala* en *seumi-*
loe II, (zie aldaar).

SILOEEUË, of *seuloeëuë*, in de
spreektaal meest verkort tot *loe-*
euë, (Mal. *seloea*, Arab.
sirwâl), broek, pantalon; *si-*
loeëuë Atjèh, Atjèhsche
broek met laag neerhangend kruis
(*thōng*), zoowel door mannen
en jongens als door vrouwen en
meisjes gedragen, wordt verder
onderscheiden naar de daarop
aangebrachte versieringen, de
stof, de kleur, de plaats van her-
komst van het versieringspatroon,
of naar den vorm van het kruis
of van de pijpen, b.v. *siloeëuë*
balé' soedja (met omgekeerd
inzetstuk, waardoor het kruis

hooger zit), s. moebangbang (zie i.v. bangbang), s. gampōng (ouderwetsche soort, waarvan het kruis tot aan de voeten reikt), s. goekèëkamèng, en s. goekèëkamèngbét (zie i.v. goekèë), s. koedjreuët of koedjri (van grove zijde, eig. Goedjeratsche broek, zie vbd. i.v. pét), s. lambajōng (naar de kleur), s. Lambhoe', s. Lamsajōng (naar de plaatsen van herkomst van de versiering), s. loetōng meukasab (naar den naam van het kasab-patroon), s. masamkeu'eüēng (zie i.v. masam), s. doeā, lhèē neutjōb (met twee, drie naden aan de pijpen, de laatste is eene ouderwetsche soort), s. paneu' of s. poentōng (met korte pijpen, zie vbd. i.v. labaïh), s. panjang (met lange pijpen), s. peudeundang (naar de kleur), s. phagadjah (met nauw sluitende pijpen, die naar beneden wijd uitloopen, als die van eene matrozenbroek), s. plangplanggi, en s. plangtoedjōhloempat (zie i.v. plang), s. ragòëdōng, (zie i.v. ragòë II), s. tjham (naar de stof waarvan de broek gemaakt is); siloeuë Arab, Blanda, Tjina, Arabische, Europeesche, Chineesche broek; siloeuë pateulōn, zie pateulōn; sō' siloeuë eene broek aantrekken; soeët siloeuë, eene broek uittrekken; talòë loeuë, broekband, (ook) e.s.v. zeepoliep, die bij aanraking jeuk veroorzaakt; ka

kōngsiloeuë, zie i.v. kōng I; bōh loeuë, zie i.v. awō III. Meusiloeuë, eene broek hebben of dragen. Peusiloeuë, van eene broek voorzien, eene broek geven, een ander eene broek aantrekken.

SILOEHÒ', harten (bij het kaartspel); zie i.v. sikoepan.

SILOEIT, of siloeuit, ruiten (bij het kaartspel); zie i.v. sikoepan.

SILOEKA, zie seuloeka.

SILOEWIT, zie siloeit.

SILÔNG, of, meer, batèë silông, eene doorschijnende soort pseudo-diamant, ook batèë silan (zie i.v. silan) genoemd; silông blanda, kristal, (steen); mata poedòëladōm silông, ka djiseumpòm reulòih mata, (ringen) met edelsteen, sommige met silông's bezet, smeed zij neer, zoodat de steenen los raakten, (Noen Parisi).

SILÖRAN, zie salōran.

SIMA' (Arab. samâ'), aandachtig luisteren, hooren, aan-, toehooren, toeluisteren, (inz. naar iem., die uit den Qorân of uit de gewijde traditie reciteert, of tekst en uitleg van een godsdienstig geschrift voordraagt, ook van den rechter naar de getuigenis van een getuige), (ook) een leerling bij het Qorân lezen nagaan, naar zijn reeiet luisteren en het, waar noodig, verbeteren; tasima' ba' gèt, luister goed toe; teungkoe kheun, geutanjòë sima', de teungkoe spreekt (draagt voor, legt uit), wij hooren toe, (bij het godsdienst-

onderwijs); dalam meuseugit Ka'ab peugah, doemna sahat sima' rata, in de moskee vertelde K. (de traditie), terwijl al de gezellen (van den Profeet) toelisterden, (Poetròë Peukisōn); zie verder vbd. i.v. moerakabah. Peusima', laten sima'; peusima' aneu', een kind (bij het Qorân-onderwijs met een poeréh bijwijzend) voorlezen. Seumima', de handeling sima' verrichten.

SIMADŌN, e.s.v. fabelachtig wezen, dat vliegen kan, soms als een dier, soms als een ra'sasa voorgesteld, (in hik.); seupōt dōnja, gadōh trang-bandrang, panah lam awan djitrōn oe dōnja; djeaēt keu simadōn binatang oeteuën, hana peuë kheun hibat peukasa; ... simadōn meuteumèë ngōn geureuda sa'tian, sidéh lam awan djimoeprang doea; geureuda toedjōh sidròë djilawan, di dalam awan geuga'-goempita, overal werd het donker en verdween het heldere licht, de (afgeschoten) wonderpijl daalde op de aarde neer en veranderde in een simadōn, een wouddier, dat er zeer vreeswekkend en krachtig uitzag; ... de simadōn en de eveneens door toovermacht te voorschijn geroepen geureuda's ontmoetten elkander en zij bonden in de lucht den strijd tegen elkaar aan; tegen zeven geureuda's nam hij, de simadōn, het alleen op en met veel rumoer streden zij in

de lucht, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. djoerōng, oe-neun.

SIMBAN, aan het doel, aan de verwachting beantwoordende, geschikt, passend, in orde, gereed, klaar, uitgerust, (van voedsel:) smakelijk, lekker, (van de hand:) vast (b.v. in het schieten, werpen), gelukkig, (van wapens ook:) gemakkelijk in de hand, gemakkelijk te hanteeren, handig, (en zoo verder) stevig, krachtig, flink, mooi, (naar gelang van de zaak of de handeling waarbij het behoort); keudē njansimban that djipeudōng, ba' rèt ramè oereuēng dja', die winkel is op eene erg geschikte plaats opgericht, aan een weg, waar veel menschen passeeren; lōn padjōh boe simban that, ik heb erg lekker gegeten; gōb njan simban that djaròë, die man heeft eene erg vaste hand (in het schieten b.v.), of heeft eene erg gelukkige hand; sikin njòë simban that, dit mes is erg handig; „toean koe ampōn, kapaj dila'ōt, kapaj Si Oedjoet tihang soeasa”; „aneu' teungkoe Malém Dagang, prèh beusimban doemteu rata”, „heer, die schepen in de verte zijn de schepen van S. Oe. met soeasa-masten”; „maakt gij allen u dan gereed, mijn zoon M. D., om ze af te wachten”, (Malém Dagang); alat poeprangan doem beusimban, meung taprèh djan moesōh teuka, laat al het oorlogstuig in gereed-

heid gebracht worden, opdat we slechts de komst der vijanden hebben af te wachten, (Meudeuha'); nanggròë pi kòng koeta simban, njeum keunan hana peuë mara, de stad was sterk en de vesting geheel toegerust, men zou meenen, dat haar geen ramp zou kunnen overkomen, (Pòtjoet Moehamat); aneu' meureujam sit that simban, ladōm, toean, ban krōng dara, de kanonskogels waren zeer groot, sommige, heer, waren zoo groot als kleine rijstmanden, (Pha Soeasa); djisoeët peudeuēng ban òn pisang, peunanjang-dji ban ba' oe dara; Radja Lila djita' simban, peudeuēng meukhan djeuēt keu doea, hij trok een zwaard uit, zoo breed als een pisangblad en zoo lang als een jonge klapperboom; hij gaf R. L. daarmede een krachtigen slag en het zwaard brak in tweeën, (Banta Ahmat); saré djitrōn angèn ribōt, Tjah Koebbat djiba pōt oe adara; angèn pidjipōt that bit simban, keusa'tian Boelia'indra, toen de storm opstak, voerde hij Tj. K. mee de lucht in; de wind woei zeer krachtig, de wind door B.'s toovermacht te voorschijn geroepen, (Tjah Koebbat); zie verder vbd. i.v. ita'ite, seubat. Meusimban, zich gereed maken. Peusimban, simban maken, in orde, in gereedheid brengen, uit-, toerusten, gereed maken, gereed houden, enz.; dja'

tariwang ba' radja Tjham, tajoëë peusimban doem peukara; koeta nanggròë doem beukoekōh, kamòë moesōh moeprang koeta, gaat naar den vorst van Tjh. terug en laat hem alles in gereedheid brengen; laten de vestingen van zijn land stevig gemaakt worden, ik zal als vijand zijne vestingen komen aanvallen, (Pha Soeasa); djipeusimban ngòn peurisè, ka djitheunlé pantaïh sigra, hij hield zijn schild gereed, en ving snel daarmede (den slag met de knots) op, (Tjah Koebbat); koeja tjò'lé ngòn geudoebang, neupeusimban njanteuntangdhòë; doea blah djaròë neumat parang, oeleuē neutjang neukab ngòn gigòë, de oude man nam snel een kapmes en hield het ter hoogte van zijn voorhoofd gereed (hief het op tot de hoogte van zijn voorhoofd); met twee handen hield hij het kapmes vast en gaf, zijne tanden op elkaar klemmende, de slang een slag, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. pandang.

SIMBANG, iets opgooien en het daarna op de vlakke hand of in de vuist opvangen. Meusimbang, e.s.v. bikkelspel, dat meestal door meisjes en met verschillende variaties wordt gespeeld; men begint met ieder een gelijk aantal bikkels (aneu' simbang), bestaande uit steentjes, in te zetten; degene, die het eerst aan de beurt komt, neemt al die steentjes in de hand, gooit ze op

en vangt ze op den rug van de hand op, gooit vervolgens de op den rug van de hand opgevangen steentjes weer op en vangt ze in de vuist op; de aldus opgevangen steentjes zijn voor haar; nu moet zij de bij den eersten worp niet op den rug der hand opgevangen steentjes een voor een opnemen onder het opgooien van een iets grooter steentje (*katjō*'), dat zij tegelijk met het opgenomen steentje moet opvangen; de aldus opgenomen steentjes zijn voor haar; bij dit opnemen mag zij geen der andere steentjes aanstooten; gebeurt dit, dan is zij „dood” (*maté*); dood is zij ook, wanneer zij bij den eersten worp geen enkel steentje op den rug van de hand opvangt, of bij het opvangen van de steentjes in de vuist van de hand een of meer der steentjes laat vallen; is zij dood, dan komt een ander aan de beurt, die op dezelfde wijze met de rest der steentjes speelt, enz., totdat de steentjes op zijn; dan gaat men na, hoeveel steentjes ieder gewonnen heeft, waarbij men de steentjes bij tweetallen (*jō*') telt; dan zet ieder zooveel steentjes in als het kleinste aantal bedraagt, dat eene der speelsters gewonnen heeft, en begint men het spel opnieuw; degene, die niets heeft gewonnen, dus haar geheelen eersten inzet heeft verloren, kan het noodige aantal steentjes van een ander leenen; kan dit niet, doordat b.v. geen der speelsters zooveel steentjes over heeft of tot eene leening bereid is, dan zet degene, die de

meeste steentjes heeft, bij degene, die alle steentjes verloren heeft, een steentje, ten teeken dat zij uitgeschakeld is, (dat steentje heet *tampéng*, en het plaatsen ervan *bōh tampéng*, of *peutampéng*); zoo gaat men door, totdat eene der speelsters alle steentjes gewonnen heeft; variaties zijn: het *tjō' kawōt*, waarbij men de van den rug van de hand opgegooide steentjes niet op de vlakke hand moet opvangen, maar in hun val met de hand moet grijpen, en vervolgens bij het opnemen der niet op den rug van de hand opgevangen steentjes deze een voor een op moet gooien, op den rug van de hand opvangen, vervolgens weer opgooien en in den val met de hand grijpen; het *tjō' kléng*, waarbij men de op den rug van de hand opgevangen steentjes er voorzichtig van af laat glijden tot men er één overhoudt, en vervolgens bij het opnemen der neergevallen steentjes, het opgenomen steentje opgooit, en het op den rug van de hand opvangt onder het wegslingeren van het op den rug van de hand liggende steentje, dat dan voor de speelster is; het *moepit*, gew. door twee meisjes, gespeeld, waarbij de speelster de bij den worp op den grond gevallen steentjes tweemaal een voor een moet opnemen, vervolgens tweemaal bij tweetallen, dan tweemaal bij drietallen, enz. tot zooveel als er steentjes zijn min één; dan verstopt zij de steentjes, haalt er wat uit en laat, die steentjes in de gesloten hand houden-

de, de tegenpartij het aantal ervan raden; raadt deze mis, dan krijgt zij op de knie zooveel slagen als het getal, dat zij bij het raden genoemd heeft; raadt zij goed, dan krijgt zij die steentjes en tevens de beurt, die ook overgaat wanneer eene der te verrichten handelingen mislukt; zoo gaat het door tot alle steentjes op zijn; ook komt het voor, dat bij eene der vermelde wijzen van het *meusimbang* degene, die aan de beurt is, en „dood” gaat, niet alleen hare beurt verliest maar ook van ieder der anderen zeven slagen op de bovenhand krijgt, waarbij evenals bij sommige bezweringsmethoden op luide en plechtige wijze tot zeven wordt geteld; *é' that djimeusimbang* (of *djiseumimbang*) *aneu' miët njòë, ka tatham han djipatéh, boeët di roemòh han djipeudoeli*, dit kind (of deze kinderen) moet (moeten) altijd bikkelen, of men het haar verbiedt, zij luistert (luisteren) er niet naar, om het werk thuis bekommert (bekommeren) zij zich niet. *Seumimbang*, de handeling *simbang* of *meusimbang* verrichten.

SIMBAT, opnemen (van b.v. het lendenkleed om b.v. eenig werk gemakkelijker te kunnen doen, van een gordijn, enz.), optrekken, optillen; *simbat pintjông peukeumaïh dròë, neu'é' djeunòë pineung raja*, hij nam toen de slip van zijn lendenkleed op en maakte zich ge-

reed om in den grooten pinangboom te klimmen, (*Malém Diwa*); *Pòtjoet Moehamat neusimbatlé ngòn badjèë, poendò' di oelèë lé neuhila*, P. M. nam zijn baadje op en trok aan het gevest van zijn dolk, (*Pòtjoet Moehamat*); *tirè kleumboe ka djisimbat, dji'eu sapat oereuëng éh doea*, hij tilde het bedgordijn op en zag de twee samen slapen, (*Tjah Koebat*). *Meusimbat*, opgenomen, opgetrokken, opgetild; *ba' meusimbat oe ateuëh batjoet idja gata, bè' meutrèh-trèh*, neem je kleeft wat op, laat het niet zoo slepen. *Peusimbat*, laten *simbat*, of *simbat* met versterkte betekenis.

SIMBÉNG, zinspeling, ironie, bedekt verwijt; zinspelend, ironisch, (in hik.); *narit simbéng*, zinspelende, ironische woorden; zie vbd. i.v. *phét*.

SIMBŌ, spatten (transit.), sprenken, strooien, verspreiden; *bè' tasimbō ië ateuëh lōn*, spat geen water op mij. *Meusimbō*, gespat, gesprenkeld, enz., spattend (intransit.), zich verstrooiend, zich verspreidend; *dadang-dadang dagang meutoetō, ra'jat meusimbō oe Djoerōng Raja*, terwijl de Klinganeesche kooplieden spraken (hun beklag deden), verspreidde het krijgsvolk zich naar Dj. R., (*Pòtjoet Moehamat*); *meusadjan ngòn Imeum Lambarō, geudoebāng meusimbō wië oeneun*

lingka, samen met den imeum van L., terwijl rechts en links, rondom een regen van zwaardslagen viel, (ibid.); geupèh ngòn tambō meusimbōran, geujōbkeu, toean, sangkakala, men sloeg op trommen, dat het geluid zich overal verspreidde, en men blies, heer, op bezuinen, (ibid.; simbōran alleen in hik.). Pensimbō, laten simbō, of simbō met versterkte beteekenis. Seumimbō, de handeling simbō verrichten, (ook) spatten (intransit.); raja that bakat, 'òh djipòh seumimbō (of meusimbō) ië wateuëh, de golven gingen erg hoog, wanneer ze er tegen aan sloegen (tegen het schip b.v.), spatte het water hoog op.

SIMBOE, zie simoe.

SIMEUGALANG, boer (bij het kaarstpel); zie i.v. sikoepan, en zie galang.

SIMEUNTARAN, of simeutaran, ook samataran, (Mal. sementara), zoo lang als, onderwijl, inmiddels, intusschen; simeuntaran gòh, zoo lang (nog) niet, voordat; simeuntarannalōndisinòë, neutekateuka, kom eens van tijd tot tijd, zoolang ik hier ben; simeuntarangòhtrōihradja toedjōh plōh, dja' oedéh ba' trōih sigra-sigra, laten we gauw daarheen gaan, zoo lang de zeventig vorsten nog niet gekomen zijn, (Tjah Koebat).

SIMEUREULET, e.s.v. kwaadaardige buikziekte met een inwendig

gezwel, (ook) de djén, die die ziekte veroorzaakt, en de gedaante van eene slang kan aannemen, (verder) e.s.v. heester (ba' simeureulét), die op den ba' minjeu' kajèëpoetéh (kajapoetboom) gelijkt doch spitsere bladeren heeft, welke als geneesmiddel tegen de ziekte simeureulét worden gebezigd, en die verder twee vormen heeft, n.l. simeureulét agam, met langwerpige spitse bladeren, en simeureulét inòng, met minder spitse bladeren; ba' malam njanleumahpeunkét, simeureulét dalam paga; Parisi Soeloetan Lidam 'Arian, djihkeunjang tjang oeleuë raja; kamòë bandoem hantrōih èleumèë, hana sòë thèë na beurala; bè' antara dapat tatjang, meungtapandang boetamata; di Parisi Soeloetan Lidam 'Arian, njawòng badan djipeusandra, in dien nacht kwam er een ziekte-geest, de simeureulét uit het moeras; P. S., L. en 'A. waren het, die toen de groote slang in stukken hieuwen; geen van ons allen had er kennis van, niemand wist, dat er een ziekte-geest was gekomen; bovendien zouden wij niet alleen (die slang) niet in stukken hebben kunnen houwen, maar wij zouden reeds bij het zien ervan blind geworden zijn; P. S., L. en 'A. echter waagden er hun lijf en hun leven aan, (Noen Parisi). Zie simeureuloeëng.

SIMEUREULOËNG, (volgens sommigen) e.s.v. heester, gelijkend op den ba' minjeu' kajèë poetéh (kajapoetboom) doch met minder gekartelde bladeren, die met de òn simeureulét als geneesmiddel worden gebruikt, (volgens anderen) alleen eene klankwijziging van simeureulét, voorkomende in bezweringsformules; zie simeureulét.

SIMEUTARAN, zie simeuntaran.

SIMIBOE, zie i.v. siboe.

SIMILAN, e.s.v. edelsteen, v. pseudodiamant, (in hik.; vgl. silan); boengòngdji meuih bòhdji intan, bagòë similan niba' preumata, de bloemen ervan waren van goud en de vruchten diamanten, gelijk similan's van de edelsteen, (Tjah Koebat); meung ba'dji meuih bòhdji intan, bagòë similan pantjawareuna, de stammen ervan waren van goud en de vruchten diamanten, gelijk veelkleurige similan's, (Tjah Koebat).

SIMILIË', zie i.v. silië'.

SIMIMPAN, zie i.v. simpan.

SIMOE, ook, doch minder, simboe, in ba' sim(b)oe badeuë', e.s.v. riet (zie i.v. badeuë', wellicht genoemd naar soemboue badeuë', zie soemboue).

SIMOEÀ, of simoea (Mal. semoea, Skrt. samûha, menigte), al, alle, allen, alles, geheel, (in hik.); zie vbd. i.v. lintjeuët, oemòng, phō I, roedjoeë'.

SIMOEÀ, zie simoea.

SIMPAN, bergen, op-, wegbergen, ruimen, op-, wegruimen, wegzetten, wegleggen, bewaren, (ook) uit den weg ruimen, doen verdwijnen, vernietigen, verdelgen, verwoesten, een einde maken aan, beëindigen, het kort maken, beknoptheid betrachten, bekorten, (verder) de beenen kruiselings ineenvouwen, met kruiselings ineengevouwen beenen zitten, (geldt als eene behoorlijke wijze van zitten, vgl. sila l); (ook) op-, weggeborgen, op-, weggeruimd, uit den weg geruimd, vernietigd, verdelgd, weg, op, verdwenen, ten einde, geëindigd, afgeloopen, beknopt, bekort; kakeu goendah dagang-dagang, kadjisimpanasòë banda; ... ka geureubòt dagang peukan, habéh simpan doempueñjang na, de (Klinganeesche) kooplieden werden ongerust (door het talrijke krijgsvolk) en borgen al de koopwaren op; ... de kooplieden op de markt werden beroofd, alles wat er was werd weggeroofd, (Pòtjoet Moeamat; weggelaten de regel, geciteerd als 2de hik.-vbd. i.v. oelèë); njang la'én doem pòh tasimpan, meung sidròë njan bè'tinggaj na, de overigen moeten geheel verdelgen, laat er geen een van overblijven, (Indra Bangsawan); wië ngòn oeneun reubah peudeuëng, maté oereuëng meutimpatimpa; ri njang leumah oe hadapan, neusimpan ngòn sikléb mata, links

en rechts kwamen zijne zwaardslagen neer en de menschen vielen dood op elkaar neer; al wie zich voor hem vertoonde, ruimde hij in een oogenblik uit den weg, (Di-oe Plinggam); batjoet lōn bōh hadih peureuman, oelōn simpan bè' le sinōë, ik heb wat tradities en Qorân-plaatsen aangehaald, en heb daarbij beknoptheid betracht om er hier niet te veel van te citeeren, (Prang sabi); geusimpan (doea blah gaki), hij vouwt zijne beenen kruiselings ineen, zit met de beenen kruiselings ineengevouwen; djidoë' djisimpan gèt djitim-pōh, gadjah djipadjōh djilheueb-lheueb doea, zittende met de beenen kruiselings ineengevouwen of netjes in één richting achterwaarts gevouwen at hij (de gōgasi) olifanten, ze in tweeën scheurende, (Banta Beuransah); simpan idang diseuramōë, djeunōë poetrōë marit ngōn radja, toen de idang's uit de voorgalerij weggezet waren (i.e. na afloop van den maaltijd), richtte de prinses het woord tot den vorst, (Goemba' Meuñh); roemōh raja meugeuratān, ta'eu simpan ting-gaj meung roengka, groote huizen, van geuratan-balken voorzien, zag men verwoest, alleen het geraamte was er van overgebleven, (Pòtjoet Moeamat): ri njang talō ting-gaj badan, habéh simpan peuë na djiba, degenen, die (bij het dobbelen) verliezen

houden alleen hun lijf over, alles wat zij bij zich hadden, is op, (Prang sabi); beuthat habéh njawōng simpan, wadjéb talawan kaphé tjilaka, al moet ge het leven er bij verliezen, gij zijt verplicht om de ellendige ongeloovigen te bestrijden, (Prang sabi); poedjōë pi lheuëh seulaweuët simpan, djeunōë, haj toean, moela haba, na de lofprijzing (van Allah) en de zegenspreuken (over den Profeet) begint thans, o heer, het verhaal, (Tjintaboehan); pasaj njang peuët kakeu simpan, limōng, tèëlan, taleungō djeunōë, het vierde hoofdstuk is ten einde, luistert nu, vrienden, naar het vijfde, (Akeubarō Karim); habéh haba pakat simpan, hōj teubōihsan „keunōë mari”, nadat zij gesproken had en de beraadslaging geëindigd was, riep zij eene slavin: „kom hier”, (Goemba' Meuñh); njōë 'è'tikeuët njang that simpan lagi moedah, ba' si 'awam doem njang doengèë hana pajah, dit is eene (handleiding over de) geloofsleer, die zeer beknopt en gemakkelijk is, die voor den leek, voor den domme niet moeilijk is, ('Akidatō 'awam; vertaling van Arab. wa hadzihi 'aqîdatoen moechtaçarah, enz.); zie verder vbd. i.v. idaran, ngada, rintha', samat, seu'ōn. Meu-, of teusimpan, geborgen, op-, weggeborgen enz.; meusimpan, (ook) de hande-

ling simpan verrichten, simpan met meerv. subject; oereu-
 èng doeë' meusimpan-
 simpan, seureubansabòh
 sapò, menschen, die met kruiselings
 ineengevouwen beenen zitten, ieder met een tulband op,
 (raadsel, waarvan de oplossing is:
 eene rij klapperboomen); poe-
 tròë teudoeë'lé teusim-
 pan, neupoemeulia'anoereu-
 èng moeda, de prinses zette zich neer met kruiselings
 ineengevouwen beenen om den
 jongen man eer te bewijzen,
 (Diwa Sangsaréh; zie ook vbd.
 i.v. sila I). Peusimpan, laten
 simpan, of simpan (verb.) met
 versterkte beteekenis. Seumimpan,
 ook simimpan, de handeling
 simpan verrichten; zie vbd. i.v.
 keulandan. Seunimpan, de
 handeling simpan, de wijze, het
 object of het resultaat ervan; seun-
 impan gòb, pakòn tãtjò',
 waarom neemt ge weg wat een
 ander opgeborgen heeft.

SIMPANG, splitsing, vertakking
 van een weg of rivier, kruisweg,
 zijweg, zijrivier, kruispunt; een
 zijweg inslaan, afslaan, afbuigen
 (van een weg of rivier); simpang
 lhèë, peuët, drie-,
 viersprong; meung ta'apaj,
 aneu', soenggòh, kansa-
 hòròhlōn meulanglang;
 kãndjeuët lōn wòë, poetéh
 leusòh, meuhat lōn blòh
 djeuëb-djeuëb simpang,
 indien gij, mijn kind, (zeide
 de reuzin), ernstig (de toever-
 formule, die ik u nog niet ge-
 leerd heb) u in het geheugen

prent, dan zal ik (wanneer ge
 daarvan gebruik maakt) nergeus
 terecht kunnen komen, maar
 steeds rondzwerven; ik zal dan
 niet terug kunnen keeren, o blan-
 ke en slanke (prinses), ik zal stel-
 lig steeds zijwegen inslaan, (Goem-
 ba' Meuñh); kãnsapat lé
 njang na sagang, djeu-
 ëb-djeuëb simpang neu-
 bòh sangga; neupeudjò'
 aneu' oeiba' Alah, bãn-
 njang printah Toehan
 njang asa, er was geen plaats
 meer waar zij (de stiefmoeder
 van Pangoelëë Meunaròë) hem
 eene hindernis in den weg kon
 stellen, in alle richtingen had zij
 het reeds gedaan, (d.w.z. zij had
 al alle mogelijke bezwaren tegen
 zijn vertrek te berde gebracht);
 zij trouwde toen haar zoon aan
 Allah toe, aan de beschikking van
 den eenigen Heer, (Pòtjoet Moe-
 hamat); simpang boe-
 ngòng, gekruist, kruiselings
 (van slagen, zooals snoeren van
 bloemen over de borst gedragen
 worden), (in hik.); neuta'ba'
 roeëng simpang boe-
 ngòng, singkèë keunòng
 ngòn koepala, hij gaf hem
 kruiselings twee slagen over zijn
 rug, zóó dat zijne elleboogen en
 zijn hoofd getroffen werden,
 (Noen Parisi); tasimpang
 blah wië, sla links van den
 weg af. Meusimpang, zich
 splitsend, zich vertakkend, ver-
 takt, een zijweg inslaande, af-
 slaande; ba' rèt meusim-
 pang, daar waar de weg zich
 splitst. Peusimpang, doen
 vertakken, een zijweg maken, een

zijweg doen inslaan, af doen slaan. Teusimpang, een zijweg inslaande, afslaande; oelōn seu-tèt han meuteumeung, badan teusimpang djeu-ëb-djeuëb disa, ik zoek (de prinses) maar vind haar niet, terwijl ik door alle streken zwerf, (Diwa Sangsaréh).

SIMPÈ I, gew. gò simpè, steel-tje van pinang-, of nibōng-hout, met oude lappen omwonden en bevestigd in een bamboekokertje om zijde op te winden (boelōh geunampōj); oc-lèë oebé tapè, badan oc-bé arè, ikoe oebé gò simpè, 'òh djimeusoe 'iët-grè, de kop is als een bai tapè, het lichaam als een arè, de staart als een gò simpè, en als het (dier) geluid geeft, klinkt het 'iët-grè, (raadsel, waarvan de oplossing is: eene poes). Meusimpè, van een simpè voorzien, een simpè hebben.

SIMPÈ II (Mal. simpai), hoepel, band, beugel. Meusimpè, van hoepels enz. voorzien, met hoepels enz.

SIMPI, uit planken bestaande verhooging van de boorden van een vaartuig, (ook) aangezette rand, boord, zoom, (aan b.v. kussensloopen, matten); eene verhooging aanbrengen (aan de boorden van een vaartuig), de boorden verhoogen, een rand aanzetten; djibōh ranoeb dalambaté, djisoesōnlé pineungmoeda; djibōh ranoeb oelèë ili, ban geusimpi papeuën béhtra, zij deed sirih in een bakje en sta-

pelde er jonge pinangnoten op; zij rangschikte de sirihbladeren in telkens tegengestelde richting, op de wijze van planken, die men ter verhooging van de boorden van een vaartuig aanbrengt, (i.e. zóó dat de sirihbladeren buiten den rand van het bakje uitstaken), (Indra Bangsawan). Meusimpi, van een simpì voorzien, met een simpì. Peusimpi, laten simpì (verb.), of simpì (verb.) met versterkte beteekenis. Zie roebéng I.

SIMPLAH, ook simplaìh, kruiselings over iets heen slaan, kruiselings dragen (b.v. over schouders en borst), kruiselings om iets heen winden (d.w.z. zóó, dat de omwindingen min of meer kruiselings over elkaar geslagen worden), aldus omwinden; (ook) kruiselings over elkaar geslagen, aldus gedragen, omgewonden of omwonden; (verder) e.s.v. borstsieraad, bestaande uit zeshoekige bewerkte gouden platen, door kettinkjes onderling verbonden, en kruiselings over borst en rug gedragen; simplah meu'nōng, zulk een borstsieraad, waarvan twee platen, die bij het dragen midden op de borst en op den rug komen te hangen, grooter zijn dan de andere; ateuëh badjèë djibōh simplah, sangatindah poetròë Tjahja, zij trok een simplahborstsieraad over haar baadje aan, prinses Tj. zag er zeer schoon uit, (Banta Ahmat); idja simplah, een lang zijden kleed, dat, over het baadje heen, kruiselings over de borst wordt gedragen,

(bij het bruidstoilet); badjèë simplah meuih bôh dō'-ma intan, neungoej peukajan oereuëng Lam Tjahja, met een baadje aan voorzien van eene gouden kruisvormige versiering over de borst en van diamanten knopen, waren zij gekleed als lieden van L. Tj., (Djoehan Meusapi); tangkoe-lō' siglōng lheuëh neusimplah, neutòb koepiah meusroe diwangga, hij zette een koepiah op van meusroe diwangga, nadat hij er een hoofddoek kruiselings om heen had gewonden, (Malém Diwa); djingoej idja djisō' badjèë, dji-simplah oelèë ngòntjeumara, zij deed zich een kleed om, trok een baadje aan en omwond haar hoofd kruiselings met een tjeumara, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. beungkōng; minjeu' simplah, zie i.v. minjeu'. Meusimplah, kruiselings over of om iets heen geslagen, een simplah (borst-sieraad) dragen, een kruisvormig teeken dragen; meusimplah meuih radja wareudi, peunòh saré diba' dada, met eene simplah-versiering van goud met glazuursel gevuld, die hare borst geheel bedekte, (Nabi Oesoëih); ngònkawan weu' reungkah-reungkah, badeuë' ngòndjloeëh deungòn batjèë; ba' dada djròh that meusimplah, misé oelah roepa asèë, voorts weu', en reungkah-reungkah-apen, neusho-

rens, wilde geiten en batjèë-eekhorens, die over de borst mooie kruisvormige strepen hadden en op honden geleken, (Plandō' Kantjé). Peusimplah, laten simplah, of simplah (verb.) met versterkte beteekenis, een simplah-sieraad omdoen, ervan voorzien; beudòih ra'jat doem meukeumaïh, geupeusimplahidja dipinggang, het volk stond op om zich gereed te maken, zij wonden hun kleed kruiselings om het middel, (Radja Bada).

SIMPLAÏH, zie simplah.

SIMPRA', zich schrijlings zetten op, daartoe springen, schrijlings zitten, (zooals op een paard); teuma neuhoeë na lhèë tapa', ka neusimpra' ateuëh goeda, daarop trok hij het paard een drietal stappen voort en zette zich met een sprong er schrijlings op, (Malém Diwa; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. sawa'); lheuëh djisimpra' oe ateuëh roeëng, na doem boeleuën 'òh tapandang, toen hij zich schrijlings op den rug (van den tijger) had gezet, geleek hij de maan, als men naar hem keek, (Radja Bada). Meusimpra', schrijlings zittende, aldus gezeten.

SIMPREUË; meusimpreuë, zich verspreiden, (inz. van een glans, van de stralen der zon, ook van andere zaken), in alle richtingen gaan, spatten (van b.v. vonken); verspreid, verstrooid, uiteengespat; oedjeuën meusimpreuë, sabab angèn pôt, de regen verspreidt zich

(spat in huis b.v.) door den wind; tarō breuēh ba' meuta-mōn, bē' meusimpreuē, stort de rijst zoo uit, dat ze een hoop vormt en niet verspreid raakt; djililét kamòē diba' takoeē, ikoe meusimpreuē trōih ba' dada, ze (n.l. de slang in den droom) kronkelde zich om mijn hals en spreidde haar staart tot op mijne borst uit, (Tjah Koebat); tjahja mata oeròē meusimpreuē ban sabòh dōnja, de glans der zon verspreidt zich over de geheele wereld; meu' sinjata doem meusimpreuē, beusòē aleuē tjō'ma raja, uit de wapens, ijzeren staven en groote knotsen, spatten vonken naar alle kanten, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. gilab, leunté', ploeeŋg. Peusimpreuē, doen meusimpreuē, verspreiden, verstrooien, doen spatten.

SINA (Mal. sinar), lichtstraal, glans; stralen, glansen, (in hik.); zie vbd. i.v. samsoē I.

SINAM-NAM, zie nam-nam.

SINAMPANG, zie seunampang.

SINAN, daar, (bij u, op de zooeven bedoelde of genoemde plaats), aldaar, van daar afkomstig; di sinan, id.; zie verder vbd. o.a. i.v. dasah, djantang, lam I. Zie si III en nan II, en hinan.

SINANJAN, zie seunanjan.

SINARÒÈ, al, alle, geheel, allen, alles, (in hik.); zie vbd. o.a. i.v. manoera II, meuha, mōseutaha', pat (onder meu-

sapat), poela-poelòē, poetéh, rantam I, rata, rira', roesa, sa I, sambang I.

SINASÒÈ, zie i.v. tasòē I.

SINDANG, zie i.v. djala'.

SINDIÈ, zie i.v. ndiē.

SINDJA, ook sinja, seundja, (Skt. sandhyā, schemering), avondschemering, zons-
ondergang, schemeravond; sindjakala (Skt. sandhyākāla, schemertijd), id., (inz. gebezigd ter aanduiding van de avondschemering als den tijd, waarin de geesten rondwaren, zoodat het dan voor kinderen gevaarlijk is om buitenshuis te zijn; wordt ook, gew. om kinderen bang te maken, voorgesteld als e.s.v. geest, die kinderen, welke in de avondschemering zich buitenshuis bevinden, bijt, en verder gebezigd van een doordringenden geur, zie vbd. i.v. seuba'-seubō'); bē' kameu-
'ēnlé, teungòh sindjakala, treu' djikablésindjakala, speel niet meer (buitenshuis), het is al schemering, straks word je door den schemering-geest gebeten, (zie ook vbd. i.v. hantoe); zie verder vbd. van sindja i.v. adjaj, boeleu-
ën, hantoe, keuta'-keutō', koelat, lam I, loeëm, mirah, moegè, pawōt I, peusiēng, seunòh. Zie sangè' I.

SINDJAKALA, zie i.v. sindja.

SINÈ, tegen iem. aan leunen, tegen iem. aan zitten of liggen. Meusinè, de handeling sinè verrichten, tegen iem. aangeleund, enz.; zie vbd. i.v. kōng I. Peusinè, doen sinè. Zie deuneun.

SINEULEUEH, zie i.v. lheuëh.

SINEULHEUEH, zie i.v. lheuëh.

SINGA (Mal. id., Skrt. siṅha), leeuw, (in hik.); zie vbd. i.v. lōë II, seudōë I. Meusinga, een leeuw hebben, op een leeuw rijden; njang meusinga singa djipeukab, thatkeu 'adjab takalōn roepa, die op leeuwen reden, lieten de leeuwen elkander bijten en het was verbazingwekkend om ze te zien, (Diwa Akaïh; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. sipa').

SINGET, ook sihèt, naar één kant overhellend, op zijde hellend, scheef, (van b.v. een vaartuig, een huis, den schouder, van iem.'s houding, van eene muts op het hoofd, de haarwring); roemōh njan singèt that, dat huis staat erg scheef; sōë djéh singèt that koepiah, wie is dat daar met zijn koepiah zoo scheef op het hoofd; zie verder vbd. i.v. bahō, randjanèt, reumpan, sanggōj. Peusingèt, over doen hellen, doen hellen, scheef plaatsen, scheef houden; bē' kapeusingèt prahō, laat de prauw niet hellen; zie verder vbd. i.v. trōë.

SINGGAH, aandoen (van eene plaats), aanleggen, pleisteren, tijdelijk verblijven, aangaan, aankeeren, aanloopen; meung njō na neudja' oe peukan, neusinggah roemōh lōn si'at, als u naar de markt gaat, ga dan even bij mij thuis aan; zie verder vbd. i.v. bah, djan, leupië, njampang I. Meusinggah, de handeling sing-

gah verrichten, singgah met meerv. subject, aangegaan, aangelopen; pakri takheun njan koe'oebah, deuë' koe ngōn grah hana tara; oentōng sit ka keunōë meusinggah, ada' han pajah koedja' mita, hoe kunt ge zeggen, dat ik mijn woord gebroken heb, (zeide de slang tot den ouden man, die haar onder allerlei beloften uit den nood had gered en vervolgens door haar werd omslingerd), ik heb verschrikkelijken honger en dorst; gelukkig dat gij hier aangegaan zijt, anders zou ik mij nog moeten vermoeien om voedsel te zoeken, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. rimbaïh II. Peusinggah, laten aanleggen enz., aanleggen enz. met, onderweg aanreiken of afgeven, tijdelijk, voorloopig ergens brengen of laten; tapeusinggah djalō ba' panté njan, laten we met de prauw aan het strand daar aanleggen; britjit Toehan kōn sōë la'én, bē' tatjhén-tjhén, wahé adōë; ba' geutanjōë neupeusinggah, milé' Alah, pō samlakōë, de Heer en niemand anders heeft ze ook (n.l. de rijkdommen, die ge bezit) gegeven, wees er niet te erg op gesteld, o broertje; de Heer heeft ze alleen tijdelijk bij ons gelaten, ze zijn het eigendom van Alah, o schoone baas, (Tambéh toedjōh blaïh; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. kriët); zie verder vbd. i.v. pantjōran. Seuminggah, de han-

deling *singga h* verrichten; *hana djan lōn dja'* *seumingga h*, ik heb geen tijd om- (ergens, bij u enz.) aan te gaan. *Singga han*, aanlegplaats, tijdelijke verblijfplaats; zie vbd. i.v. *peunanggahan*.

SINGGAHAN, zie i.v. *singga h*.

SINGGAHSANA (Mal. *singga-sana*, Skrt. *siṅhâsana*), troon, vorstelijke zetel; zie vbd. i.v. *koekōh*, *langga*.

SINGGAM; *bōh singgam*, een cylindervormig stuk hout, dat in een zeker spel met een ander stuk hout wordt weggeslagen, (wordt vaak als beeld van snelheid gebezigd); *djibeu dōihlé dji'è'* *tadjam*, *ban bōh singgam pantaīh raja*, zij stonden op en rukten snel (tegen den vijand) op, zoo snel als weggeslagen *bōh singgam's*, (*Radja Bada*); *iē Djambō Ajé djrōh that tadjam*, *ban bōh singgam oe koeala*, het water van de Dj. A. stroomt zeer snel naar den riviermond toe, zoo snel als een weggeslagen *bōh singgam*, (*Malém Diwa*); zie verder vbd. i.v. *kheun*. *Meusinggam*, het spel met den *bōh singgam* spelen.

SINGGONG, zie *sigōng*.

SINGKAT, erg kort, te kort (van b.v. kledingstukken, van een der beenen, waardoor men mank loopt), niet lang genoeg, niet ver genoeg reikend, niet toereikend (fig. van b.v. geld), verkort, bekort, beknopt; (ook) verhin- dering, belemmering; (verder) door een toovermiddel verhinderen, dat iem. zijn doel bereikt, door betoo-

vering stuiten, tegenhouden, met dat doel betooveren; *si singkat*, die met één te kort been, de manke, (bijnaam); *singkat oemoe*, met een kort le- ven, voorbeschikt om kort te le- ven, (als een teeken daarvan geldt, wanneer het hoofdaar ver boven de ooren begint); *singkat that langkah lōn*, *lōn keumeung dja', tō' han*, het was mij niet gegeven er te komen (lett. mijn gang reikte niet ver genoeg), ik wilde er heen gaan, maar kwam niet zoover, (zie verder i.v. *langkah*); *meungnjō hana singkat sapeuē*, als er geen verhinde- ring, als er niets tusschenbeide komt; *meunōē haba dalam soerat*, *narit singkat batjoet haba*, de brief luidde, beknopt en in een paar woorden gezegd, als volgt, (*Indra Bangsa- wan*; zie verder vbd. i.v. *kali- mah*, *koeē I, sa'*, *singké*); *ka dji'amaj èleumèē hé- keumat*, *ka djisingkat Malém Diwa*;... *siploh oe- rōē 'amaj hékeumat*, *keu- nōng singkat Malém Di- wa*, hij stelde een toovermiddel in werking om daarmede M. D. (in zijn aanval) te stuiten;... tien dagen stelde hij het toovermiddel in werking, en M. D. was be- tooverd, (*Malém Diwa*; zie de hierop volgende regels, geci- teerd i.v. *seumeunga*); *teu- ma seu'ōt doemna ra'jat*: „*kamōē djisingkat di- lèē di blang*; *djimeuhōj ngòn soeara njang that*, *taprèh si'at djikheun*

reudjang; 'òh meuseu'-
 òt djeuët keu batèë, ha-
 na meuthèë meunan ma-
 tjam, de (onttooverde) lieden
 antwoordden: „zij (de djén)
 heeft ons vroeger (op onze reis)
 op het veld betooverd, zij riep
 ons met luider stem toe „wacht
 een oogenblik”, zoo sprak zij
 snel, en toen wij antwoord gaven,
 werden wij tot steen, wij wisten
 niet, dat het zoo zou loopen,
 (Goemba' Meuih). Peusing-
 kat, erg kort, te kort enz. ma-
 ken, verkorten, bekorten, verhin-
 deren; pakòn tapeusing-
 kat dròë tadjá', waarom
 loopt ge alsof ge mank zijt; zie
 verder vbd. i.v. langkah.

SINGKĒ, slee, eggig (van de tan-
 den door het eten van iets zuurs),
 wreed, een stroef gevoel in de
 tanden krijgende of hebbende.
 (fig.) scherp (van woorden), on-
 aangenaam, hatelijk, hoonend,
 grievend; singké that gi-
 gòë lòn padjòh bòh mè,
 ik heb erg sleeë tanden gekregen
 van het eten van tamarinde-
 vruchten, (zie verder vbd. i.v.
 reuhang); oeba' batèë
 dji'asah loengkè, gloe-
 njoeëngtoenjè gigòësing-
 ké, (de buffel) sleep zijne horens
 op een steen, zóó dat men (van
 het geluid) een pijnlijk gevoel in
 de ooren en in de tanden kreeg.
 (Plandò' Kantjé); ... njang
 gèt dja' wòë bè' le tja-
 kri, meung han maté ban-
 doea dròë"; ban djiden-
 ngò toetò singké, dji-
 beu'oeëtlé tjò'ma beusòë,
 ... het best is, dat ge rechtsom-

keert maakt en geen grapjes ver-
 koopt, anders gaat gij beiden
 dood"; toen zij die hoonende
 woorden hoorden, hieven zij snel
 hunne ijzeren knotsen omhoog,
 (Radja Bada); na hoed a
 kheun narit singké:
 „peuë éh sabé dikah
 Bangta; digòb geudoeë'
 geukeumawé, gata sabé
 éh teuhanta", de scheepska-
 pitein zeide scherp: „waarom lig
 je altijd, B., anderen zitten te
 hengelen en jij ligt maar steeds
 uitgestrekt neer", (Banta Ahmat);
 oemoe barō moeda a-
 lang, teungòh bimbang
 ba' meuseunda; toetò
 singké kalam singkat,
 ampōn dèëlat hé tjèë-
 dara, ik (de schrijver van deze
 hikajat) ben nog jong, ik ben in
 de jaren der jeugd en juist ver-
 zot op sehertsen; als mijne wo-
 den onaangenaam aandoen of te-
 kort schieten, vergeeft mij dan, o
 geëerde broeders, (Diwa Sangsa-
 réh); Tj oet Moe hamat
 meunjeumsingké, njeum
 han é' lé prang neurada,
 prins M. kreeg een onaangenaam
 (angstig) gevoel, en hij vreesde,
 dat hij den strijd niet zou kunnen
 voortzetten, (Pòtjoet Moe hamat;
 zie den hierop volgenden regel,
 geciteerd als tweede vbd. uit den
 Pòtjoet Moe hamat i.v. lōt I).
 Peusingké, slee enz. maken.
 SINGKĒĒ, elleboog; liëh sing-
 kèë, zijn elleboog likken, aflik-
 ken, (sprkw., gebezigd ten aan-
 zien van iets zeer begeerlijks, inz.
 wanneer men het niet kan krijgen
 of niet gekregen heeft, z.v.a.) er

met vinger en duim naar likken, (verder zegt het volksgeloof, dat men *meutoeah* is, wanneer men werkelijk zijn elleboog kan likken); *njan ka taliëh singkèë*, daar, nu kunt ge er met vinger en duim naar likken; *poerèë singkèë*, zie i.v. *poerèë*; *singkèë kloelang*, (lett. vleermuiselleboog), e.s.v. versieringsmotief, bestaande uit hoekvorimge figuren (minder scherp dan de *poetjō' reubōng*), gevormd door eene zigzaglijn, (Mal. *sikoe keloeang*); zie verder vbd. i.v. *loekkat*, 'oeët II, *phoe'*.

SINGKLA, (Mal. *sengkela*, Skrt. *gr̥ṇkhala*), boei, hand-, of voetboei, band (waarmede handen, voeten of pooten worden vastgebonden), strik; boeien, binden, vastbinden (van handen, voeten of pooten), strikken, verstrikken; *pakōn gata geubōh ranté, djaròë gaki geubōh singkla*, waarom zijt gij in ketenen geklonken, zijn uwe handen en voeten in boeien geslagen, (Tamim Ansa); *mala'ikat dra teuma djih njan, gaki tangan lōm neusingkla; neu'ikat kōngniba' dilèë, ditjōng kajèë misé njang ka*, de engel geeselde hem toen en boei-de zijne voeten en handen nog steviger; hij bond ze steviger dan te voren vast, en, evenals tevoren, boven in den boom, (Tamim Ansa); zie verder vbd. i.v. *déndang, kambam, pa' I, rabōn I. Meusingkla*, geboeid, in boeien geklonken, gebonden,

vastgebonden, verstrikt, verward geraakt (b.v. in een strik); *meuseusingkla*, (in hik.), = *meusingkla* met meerv. subject of met intensieve beteekenis; *bandjikalōn toeanteu Ali, djitië' ranté djabat meulila; kan djan neuwèh meung sipadé, keunōng lihé lé meusingkla*, zoo-dra zij onzen heer A. zagen, wierpen zij kettingen en stalen strikken over hem; hij had geen tijd om zelfs een stap uit te wijken en werd met zijn hals in de strikken gevangen, (Radja Bada); *kamòë doea manjèt lam bleuët, hò njang tasreuët meuseusingkla*, wij beiden zijn (als) een in een vlechtwerk van klapperblad gewikkeld lijk, waarheen gij het ook toeschuift, het blijft erin verstrikt, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. *glañh I. Peusingkla*, laten *singkla*, of *singkla* (verb.) met versterkte beteekenis; *ka'é' oe langèt, koepengan-dòë, katrōn oe boemòë, koepusingkla, di gaki na ranté beusòë, di djaròë na ranté teumaga*, stijg je ten hemel, ik schiet je met eene catapult, daal je naar de aarde af, ik boei je, aan je voeten eene ijzeren, aan je handen eene koperen keten, (uit eene bezweringsformule van de *boerōng*).

SINGKLÉT, winden, slingeren, binden om, omwinden, omslingeren, ombinden, in elkaar slingeren, strengelen, over elkaar slaan (van b.v. de beenen); *bè' kasing-*

klét gaki ka'é h, sla je beenen niet over elkaar, wanneer je ligt (slaapt); Banta Boensoe neupeukeumaïh dròë, peukajan ba' asòë neusingklét doemna; laloe neumoemat ba' talòë sa'òh, Banta loeròh oe la'òt raja, B. B. maakte zich gereed en bond al zijne kleeren om zijn lichaam; daarop hield hij zich vast aan het ankertouw en daalde in de groote zee neer, (Gadjah toedjòh oelèë); neutjò' adjeumat ka neupalét, neusingklét djeuëb djeuëb angèëta, hij nam zijne amuletten en wond en bond ze om al zijne ledematen, (Málém Diwa); meugisa moepalét singklét, ba' sabòh bét sabòh lagèë; la'én pasaj la'én kisah, lòn peugah kòn njang ka dilèë, (deze hikajat) draait in het rond en slingert zich in allerlei richtingen; elk vers heeft zijne eigen zangwijze en elk hoofdstuk bevat een ander verhaal, ik vertel niet wat reeds is gezegd, (Plandò' Kantjé). Meusingklét, gewonden, geslingerd, gebonden om, omwonden, enz.; éh meusingklét, liggen (of slapen) met de beenen over elkaar geslagen of in-eengestrengeld; meuseusingklét, (in hik.), = meusingklét met meerv. subjeet of intensieve beteekenis; djeunòë katròih sadeuëb kawét, meuseusingklét ngòn geulawa, toen vielen er (onder de belegeraars) kromme messen, vastgebonden aan projectie-

len, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. ikaj II. Peusingklét, laten singklét, of singklét met versterkte beteekenis.

SINGKŌJ I, met den elleboog zij-, of achterwaarts stooten of stompen; bè' tasingkōj gòb, stoot de menschen niet met uw elleboog. Meu-, of teusingkōj, met den elleboog gestooten, gestompt. Peusingkōj, laten singkōj, of singkōj met versterkte beteekenis. Seuningkōj, de handeling singkōj verrichten. Seuningkōj, de handeling singkōj, (verder, gew. verkort tot) ningkōj, eene lengtemaat, zie ningkōj. Zie sigōng.

SINGKŌJ II, zie sangkaj.

SINGKREUËT, ook singkroeët, met een om de voeten geslagen band (seuningkreuët) klimmen, beklimmen; é' tasingkreuët ba' oe njan, kunt ge met behulp van een seuningkreuët in dien klapperboom klimmen. Seuningkreuët, een in den vorm van een 8 om de beide voeten geslagen band, dienende tot steun bij het klimmen in een klapper-, of pinangboom, (zie ook talòë neu en talòë ineum i.v. neu); zie vbd. i.v. poela-poelòë.

SINGKROEËT, zie singkreuët.

SINGŌH, morgen (de dag volgende op heden), de volgende dag; singòh beungòh, morgenochtend; seupòt singòh, morgenavond, morgenmiddag; malam singòh, morgenavond, morgennacht; singòh loesa,

in de toekomst, later, in het vervolg, (eig. morgen en overmorgen; zie vbd. i.v. palòë, reukam, ri onder meuri); zie verder vbd. van singòh i.v. adja j (sprkw.), oeròë (sprkw.), seuringab. Meusingòh-singòh, telkens uitstellen, (eig. telkens morgen zeggen); é' tameusingòh-singòh sabé, je stelt het telkens uit. Peusingòh, (tot morgen) uitstellen. Seuningòh, den volgenden dag; seuningòh (niba') njan, den daarop volgenden dag.

SINIBOE, zie i.v. siboe.

SINIDJOEË', zie i.v. sidjoeë'.

SINIË, zie i.v. ndië.

SININGKOEË, zie i.v. tingkoeë.

SINJA, zie sindja.

SINJATA, ook seunjata (Skr. samyatta, gereed?), wapen; alatsinjata, wapentuig, (ook) penis; peukabsinjata, de wapens tegen elkaar slaan, de degens kruisen, de wapens hanteeren; njankeu oereuëng thattjeureubi, njang branipeuka'bsinjata, dat waren lieden, die zeer kundig waren en zeer dapper om de degens (met den vijand) te kruisen, (Pòtjoet Mochamat); meu'ën sinjata, met de wapens spelen, de wapens hanteeren, (zie vbd. i.v. seu'oe); zie verder vbd. o.a. i.v. kréh, mintra, patah, ragòë III, sambōt. Meusinjata, een wapen of wapens hebben of dragen, gewapend.

SINJHÖ', zie sinjò'.

SINJÖ', ook sinjhò', met kracht, met een smak neerzetten; si-

njò'-sinjò', telkens met een smak neerzetten en krachtig heen en weer schudden (van een zak om den inhoud ervan er goed in te doen zakken, ook van een kind, met wien men dat spelende doet). Meusinjò', krachtig, met een smak neergezet, de handeling sinjò' verrichten; meusinjò'-sinjò', telkens met een smak neergezet en heen en weer geschud, de handeling sinjò'-sinjò' verrichten, (ook) onder het loopen het lichaam op en neer bewegen en de voeten met kracht neerzetten, stampen, (verder) met rukken; djipendoeë' 'òh meusinjò', hij zette het neer, dat het neersmakete, hij zette het met een smak neer; bè' meusinjò'-sinjò' tadja', patah aleuëaleuë, loop niet zoo stampend, de vloer breekt er nog van; angèn meusinjò'-sinjò', rukwinden. Peusinjò', laten sinjò', of sinjò' met versterkte beteekenis; bè' tapeusinjò' aneu', haj, hé, je moet het kind niet zoo met een smak neerzetten.

SINJÖM, (Mal. senjoem); teusinjòm, glimlachende, meesmuilende, zie vbd. i.v. limpah, mala, meutjeuroet, mòm, oemòm, reuntéh); teusinjòm koelòm, zie i.v. koelòm.

SINJÖMAN (Mal. sioeman, bijgekomen uit eene bezwijming), zich lekker gevoelende, gezond, frisch, opgefleurd, florissant, (in hik.); djeuëb-djeuëbnanggròë njang ka lôn tamòng, hana meuteu-

meung keuseunangan; hingga trōih ba' nang-grdē radja njdē, hana si'oerōē njang na sinjōman; meutamah sakét niba' dilēē, moemeunan lagēē, adōē djōndjōngan, in geen der landen, die ik betreden heb, heb ik het aange-naam gehad; tot ik in het land van dezen vorst gekomen ben, heb ik geen dag mij lekker gevoeld; nu is mijn ellende nog grooter dan te voren, zoo gaat het met mij, lief zusje, (Diwa Sangsaréh); ampōn toeankoe meuribēē ampōn, neubri énsan balé ba' laman; oelōnteu bri boe roeti gandōm, na meung teumbōn reudjang sinjōman; teuma doedōē mangat tapadjōh, keureuna toebōhdji ka sinjōman, (de milōn-prinses zeide tot den milōn-vorst:) vergeving, heer, duizendmaal vergeving, geef dien (mageren) mensch maar aan mij; ik zal hem rijst en tarwebrood geven, opdat hij gauw dik en frisch worde; daarna kunt ge hem dan smakelijk opeten, want zijn lichaam is dan al opgefleurd, (Diwa Sangsaréh).

SINŌĒ, hier, alhier, op deze plaats, aan dezen kant, van hier, (staat tegenover sidéh, zie aldaar); di sinōē, id.; oereuēng sinōē, de menschen van hier, of van hier afkomstig. Zie nōē en si III, en hinōē.

SINOEBARI, ook sanoebari (Arab. çanaubarî, pijnappel-vormig), het pijnappelvormige,

i.e. het anatomische hart van den mensch, inz. als zetel van de lagere menschelijke eigenschappen, (vandaar:) menschelijke driften, hartstochten, (in hik. ook wel) pijnappel, pijnboom; njankeu, bapa, bē' meukarat, ba'ta'ingat meung sikoe-tika; pangoeleē boeēt ba' na piké, na meung hasé barang keureudja; 'òh ka djilhab sinoebari, han ingat lé dalam dada, daarom, vader-tje, moet men niet overhaastig handelen, moet men (voor elke handeling) zich een oogenblik bedenken; (het spreekwoord zegt:) bezin eer gij begint, opdat het doel bereikt worde; als de driften eenmaal opgekomen zijn, is men zijne bezinning kwijt, (Plan-dō' Kantjé); bē' kaseutèt sinoebari, han meukrikri djeuēt binasa, ge moet niet uwe driften volgen, dan gaat ge te gronde zonder dat ge het weet, (Malém Dagang; zie den hierop volgende regel, geciteerd i.v. sinoerani); djinnèh limò Indragiri, sinoebaringòn hēndeuba, (hij plantte) allerlei soorten Indragirische citroenen, pijnboomen en andijvie, (Asaj djeuēt padé). Zie sinoerani.

SINOERANI (Arab. noerânî, verlicht), het verlichte hart, goddelijke inspiratie, (staat tegenover sinoebari); aneu' kaseutèt sinoerani, beuna ngòn soetji lahénjatta (var. bē' kaloepa), volg, mijn zoon, uw verlichte hart, dan

ziet ge duidelijk wat goed en zuiver is, (var.: opdat ge niet uit het oog zult verliezen wat goed en zuiver is), (Malém Dagang; deze regel volgt op den i.v. sinoebari geciteerden regel).

SINORAN, zie salōran.

SINTA', zie sintha'.

SINTHA', ook sinta', rukken, met een ruk trekken (aan), naar zich toerukken; bè'tasintha'talòë, reubah gòb, ruk niet aan het touw, de menschen (die het vasthouden) vallen ervan om; Banta Ahmat sintha'talòë, djitaré'djinòë lé Lila'indra, B. A. rukte (als sein) aan het touw en L. haalde hem op, (Banta Beuransah); talòë sintha', zie i.v. langaj. Meusinthā', gerukt, getrokken; meusinthā'(-sintha'), om strijd, van weerskanten aan iets trekken; lōn rōh meusinthā'boenòë oe barōh, ik viel zooeven met een ruk naar beneden; tangoejidja bè'meusinthā'that oe ateuēh, draag je kleed niet zoo naar boven opgetrokken; djidròb tjō'ma meutaré'taré', meusinthā'sintha'sinandoea, beiden hielden de knots vast en trokken en rukten van weerskanten eraan, (Tjah Koebat). Peusinthā', laten sintha', of sintha' met versterkte beteekenis. Seumintha', de handeling sintha' verrichten. Zie rintha'.

SINTHOB, ook sintòb, met kracht nedersmakken, nederkwak-

ken (transit.), neder-, in-, aan-, vaststampen, heien, inheien; djeuneuròb njan tasinthòb ba'lhō', hei dien paal diep in den grond; tasinthòb tanòh mangat da', stamp den grond aan, opdat hij vast worde; djitadjōlé pò samlakòë, Eumpiēng Beusòë dji-dròb djiwa; ka djisinthòb dalam boemòë, trōīh 'òh takoeë si tjilaka, de schoone jongeling stormde snel op E. B. af, omving hem met zijne armen, en smakte hem met zulk eene kracht neer, dat de ellendeling tot zijn hals in den grond verzonk, (Goemba' Meuih). Meusinthòb, neder-gesmaakt, nedergekwakt, neder-, in-, vastgestampt, enz., (ook) nedersmakkend, nederkwakkend (intransit.), met een smak neerval-lend, neerzakkend; meusinthòb(-sinthòb), elkander nedersmakken; neutiē'peudeuēng neumeureupaīh, sabé gagah ngòn peukasa; meusinthòb-sinthòb keudéh keundòë, ngòb lam boemòë 'òh 'òh dada, zij wierpen hunne zwaarden weg en gingen met elkander worstelen, beiden even krachtig en even dapper; beur-telings smakten zij elkander neer met zulk eene kracht, dat zij telkens tot de borst in den grond verzonken, (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. palèt-palòt, sisòb. Peusinthòb, laten sinthòb, of sinthòb met versterkte beteekenis. Seuminthòb, de handeling sinthòb

verrichten. Seuninthòb, de handeling sinthòb, (ook) het middel daarvoor, heiblok, laadstok.

SINTHONG, ook sintōng, uit-, leegstorten; tasinthōng eumpang, mangat rōbrōih, stort den mand leeg, dat het vuil eruitvalle; tasinthōng brōih, stort het vuil uit; 'òh trōih oeblang djimè teupōng, ka dji-sinthōng dalam oeròë, toen zij met het meel op het veld gekomen was, stortte zij het in de zon uit, (Goemba' Meuih); oereuēngpakimangatoentōng, radja sinthōng doem areuta, arme lieden werden welvarend, de vorst stortte al zijne schatten (voor het volk) uit, (Goemba' Meuih); trōnkeura'jat nanggròë Amoet, Béntara Tjoet keupeutoea; habéhra'jat di Oelèë Glé Poentōng, doem geusinthōng trōih oe Moesa, voorts stroomde toe het volk van het landschap A. met B. Tj. tot hoofd, het leek alsof het volk uitgestort werd van Oe. Gl. P. af tot M. toe, (Pòtjoet Moehamat). Meusinthōng, uit-, leeggestort; zie vbd. i.v. *pra'*. Peusinthōng, laten sinthōng, of sinthōng met verstrekte betekenis. Seuminthōng, de handeling sinthōng verrichten.

SINTÒB, zie sinthòb.

SINTOEË, ook santoeë, trekken, hangen, zich vasthouden, zich vastklampen aan (ba');

bè' kasintoeë ba' idja kèë, hang niet zoo aan mijn kleed, (tot b.v. een kind gezegd); keunòë ta'é' ba' boelèë groeë, tasintoeë ba' boelèë soea, (de kleuēng zeide tot den eekhoorn:) kom hier, klim op mijne nekveeren en houd u daaraan (of aan mijn halsdons) vast, (Malém Diwa). Meusintoeë, de handeling sintoeë verrichten; trekkende, hangende, zich vasthoudende, zich vastklampende aan; meusintoeë-sintoeë, aan elkaar hangen; bè' kameusintoeë ba' talòë njan, treu' poetōih, hang niet aan dat touw, straks breekt het; dji'é' ba' kajèë meusintoeë-sintoeë tidji', zij klimmen in den boom (als) hingen zij aan elkander, (van b.v. eene reeks apen); zie verder vbd. i.v. poela-poelòë. Peusintoeë, laten sintoeë, (ook) om of over iets heen slaan, aldus vasthechten (van b.v. een touw); kapeusintoeë talòë njòë keudéh, sla dit touw ginds om iets heen, hecht het ginds vast. Seumintoeë, de handeling sintoeë verrichten.

SINTONG, zie sinthōng.

SIÒ, zie seuliò.

SIOE (Mal. sioer), rechts of links afwijkend, (fig.) ironisch, sarcastisch, (in hik.); narit sioe, ironische woorden, (zie vbd. i.v. mbōng).

SIPA', schoppen, trappen; schop, trap (met voet of poot); bōh sipa', zie i.v. awō III; sipa' raga, zie i.v. raga;

zie verder vbd. i.v. p o e g a, s o e n g k ò. M e u s i p a', geschopt, getrapt, de handeling s i p a' verrichten, elkander schoppen. P e u s i p a', laten schoppen, elkander laten schoppen; n j a n g m e u g o e d a d j i p e u s i p a', n a r i n g ò n m a n t j a' n j a n g p a n i k a, die te paard reden, lieten de paarden tegen elkander schoppen, die kundig in het schermen waren, schermten al dansende, (Diwa Akaïh; deze regel volgt op den regel, geciteerd i.v. s i n g a). T e u s i p a', bij ongeluk geschopt, getrapt. S e u m i p a', de handeling s i p a' verrichten; g o e d a n j a n k o e a t t h a t s e u m i p a', dat paard schopt erg gauw, is erg schoplustig.

SIPADA, zie s r ò è p a d a.

SIPA'l, ook s e u p a' i (Perz. s i p â h i), soldaat; r i n j a n g m o e d a k e u s i p a' i, k e u k e u l a s i o e r e u ã n g t o e h a, de jongen (maken zij) tot soldaat en de oudjes tot matroos, (Prang sabi); zie verder vbd. i.v. p o e t é h. Zie s e u r e u d a d o e.

SIPAT, (de lengte, hoogte of diepte) meten, af-, uitmeten, peilen, (fig.) berekenen, overwegen, (ook wel) beschrijven; (verder) maat, afmeting, peil, (fig.) berekening, overweging, beschrijving, (ook wel) gedaante, uiterlijk, (vgl. s i p h e u ë t); t a s i p a t i d j a n j ò è, p a d i t h a ï h, meet dit kleed, hoeveel el is het; d j i s i p a t t a n ò h, hij meet grond uit (voor het bouwen van een huis b.v.); d j i s i p a t i è, hij

meet, peilt de diepte van het water; h a n a s a p a t t j a t j a t b a' b a d a n, l e u b è h b a' i n t a n k e u m a l a b o e n g a; h a n é' l ò n p e u g a h k e u s i p a t t j o e t p o e t r ò è, 'ò h l a m m e u l i g ò è n e u k a l ò n r o e p a, er is geen enkele onvolkomenheid aan haar lichaam, het juweel van eene prinses is schooner dan een diamant; ik ben niet in staat haar uiterlijk te beschrijven, als ge in het paleis zijt, zult ge wel zien hoe zij er uit ziet, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. d a r a h (sprkw.). M e u-, of t e u s i p a t, gemeten, af-, uitgemeten, gepeild. S e u m i p a t, de handeling s i p a t verrichten. S e u n i p a t, maat, meting, afmeting, lengte, hoogte, diepte, middel om de lengte, hoogte of diepte van iets te meten, b.v. meettouw, meetlat; d a n a w a j w a' t è è a s a a p a b i l a l e u b è h b a j a n g b a t j o e t n i b a' s e u n i p a t, en de asa-tijd begint, wanneer de schaduw (der voorwerpen) iets langer is dan hunne (werkelijke) lengte, (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. r e u n t a n g. S i p a t a n, maat, meting, afmeting, (fig.) berekening, overweging, nadenken, (meer in hik.); b a r a n g p e u ë b o e ë t s a m p ò r e u n a' a n, h a b é h s i p a t a n n e u b i t j a r a, al wat hij deed, deed hij voortreffelijk, na rijpelijk nagedacht te hebben, (Meudeuha').

SIPATAH, boer (bij het kaartspel); zie i.v. s i k o e p a n.

SIPATAN, zie i.v. s i p a t.

SIPATò, boer (bij het kaartspel);
zie i.v. sikoepan.

SIPATOE, zie seupatoe.

SIPE I, (Ned.) cijfer. Peusipé,
becijferen, berekenen, uitrekenen,
(mod.). Zie angka.

SIPE II, (Ned.) cipier, (mod.).

SIPEUREUTI, of sipreuti (Mal.
seperiti), evenals, zooals, als,
gelijk, overeenkomstig, bijvoor-
beeld, als het ware, (zie vbd. i.v.
kasat, leupie, peurinta-
h, saré); hana of han-
ngòn sipeureuti, niet zoo-
als het behoort, niet naar behoo-
ren, niets bijzonders (vaak uit
bescheidenheid gezegd); tap-
adjōh ranoeb han ngòn
sipreuti, ranoeb lōn bri-
aneu' keugata, neem wat
siri, al is de siri, die ik u aan-
bied, mijn zoon, niets bijzonders,
(Tjah Koebat).

SIPEUSAN, = poepeusan, zie
aldaar.

SIPHAH, zie sipheuët.

SIPHEUËT, in hik. voor het rijm
ook siphah, (Arab. ġifah),
eigenschap, attriboot (van Allah),
hoedanigheid, gesteldheid, (ook)
gedaante, vorm; (verder) eene
voorstelling, een denkbeeld ge-
ven of vormen van de eigenschap-
pen, de hoedanigheid, enz. van iem.
of iets, beschrijven; sipheuët
doea plōh, de twintig eigen-
schappen of attributen van Al-
lah, (ook gebruikelijk als titel
van daarover handelende werk-
jes, van compendia der Moh.
geloofsleer); sipheuët na-
peusia, (Arab. ġifah naf-
sijjah), het wezensattriboot
van Allah, (n.l. het zijn, het be-

staan van Hem; zie vbd. i.v.
keureuna); sipheuët
saleubiah, (Arab. ġifât
salbijjah), de (vijf) ontken-
nings-, of negatieve attributen
van Allah; hareutōē si-
pheuët saleubiah naphi-
tapentan njang hanala-
ja' oeba' Alah Ta'ala, de
beteekenis van de „negatieve at-
tributen” (van Allah) is, dat men
daarmede ontkent, loochent wat
bij Allah den Verhevene (bij het
Godsbegrip) niet past, (d.w.z. de
attributen, die men uitsluitend
aan Allah toekent met ontken-
ning van het tegendeel, zooals
beginloosheid en oneindigheid),
(Beukeumeunan); sipheuët
ma'ani, (Arab. ġifât al-ma-
'ânî), de (zeven) attributen der
idee, de begripsattributen van Al-
lah; peuē hareutōē si-
pheuët ma'ani? — tiëb-
tiëb sipheuët njang
dōng ba' Dat, seureuta
djipoewadjéb oeba' Dat
padoempadoem hoekōm,
moereuët deungōn hoe-
kōm sipheuët ma'nawia-
h, wat is de beteekenis van „de
attributen der idee”? — dat zijn
de attributen, die in het Wezen
(van Allah) liggen en tevens
voor Allah's Wezen noodwendig
hoekōm's (beslissingen, uitin-
gen dier attributen) medebren-
gen, waarbij met hoekōm's de
sipheuët ma'nawiah be-
doeld worden, (Beukeumeunan;
zie verder i.v. ma'ani); si-
pheuët ma'nawiah, (Arab.
ġifât ma'nawijjah), de (ze-
ven) met de sipheuët ma-

‘āni samenhangende attributen van Allah; *h a r e u t ò ē s i p h e u ē t m a ‘ n a w i a h h a j n j a n g s a b é t b a’* Dat *s i l a m a n a* Dat seureuta *d j e u ē t t a k e u r e u n a d e u n g ò n s a b ò h s a b ò h k e u r e u n a*, moereuēt *d e u n g ò n k e u r e u n a s i p h e u ē t m a ‘ a n i*, de *s i p h e u ē t m a ‘ n a w i a h* zijn de „toestanden”, die aan het Wezen van Allah inhaerent zijn zoolang Zijn Wezen bestaat en voor elk waarvan men eene oorzaak kan stellen; met die oorzaken worden bedoeld de *s i p h e u ē t m a ‘ a n i*, (Beukeumeunan; zie verder onder *m a ‘ n a w i a h*); *d r ò ē n e u n j a n g s i p h e u ē t l ō n m e u ‘ a d o e ē n* (of *s i p h e u ē t a d o e ē n l ō n*), gij, dien ik tot ouderen broeder heb, (die mijn oudere broeder zijt); *a d a t d j e u ē t k ē ē s i p h e u ē t o e r e u ē n g l a k ò ē*, *b a l é m e u g a n t ò ē t j a h j a m a t a*, als ik in een man kon veranderen, (zeide de stiefmoeder van Pangoelē Meunarō tot dezen), dan zou ik in uwe plaats, lieveling, (ten strijde) gaan, (*P ò t j o e t M o e h a m a t*); *r a d j a n e u p l è d a l a m p a l e u ē t*, *p o e t é h s i p h e u ē t m e u s é s a k a*, de vorst goot (de medicijn) op zijne handpalm uit, ze zag er wit uit als suiker, (Noen Parisi); *m o e d a s a m l a k ò ē h i r e u ē n d a s a t*, *n e u k a l ō n t e u m p a t m e u s é t j e u r o e g a*; *k a n d j e u ē t t a s i p h e u ē t o e b a’ a t é*, *g a d ò h p i k é a k a j b i t j a r a*, de schoone jongeling was zeer verbaasd bij het

zien van eene plaats (zoo schoon) als het paradijs, (zoo schoon) dat men er zich geen voorstelling van kan vormen, dat men (bij eene poging daartoe) zijn verstand zou verliezen, (*D i w a A k a ï h*); zie verder vbd. i.v. *b i n g ò n g*, *h o e k ō m* (sprkw.), *l a ‘ s a n a*, *l o e a t*, *m e u t j a h a d a h* (in den vorm *s i p h a h*), roepa. *M e u s i p h e u ē t*, eene zekere eigenschap enz. krijgen of hebben; *p i n e u n g m a s a’ P a r é h p l a h - p l a h*, *t e u m a n e u k e u b a h a t e u ē h t i k a*; *n a t r é b s i ‘ a t k a m e u s i p h e u ē t*, *l ō n e u k a d j e u ē t k e u r o e p i a*, eene rijpe pinangnoot spleet P. in stukken en legde ze vervolgens op eene mat neer; na eenigen tijd kregen ze de gedaante van, werden ze, naar ik zag, tot guldenstukken, (*N o e n P a r i s i*); *a m p ō n*, *t o e a n k o e*, *m e u r i b è ē a m p ō n*, *b è’ d j ō n d j ō n g a n m e u s i p h e u ē t s o e b r a*; *k a t r ō ï h t e u k e u d i d j a n d j i A l a h*, *t a p a b a n b a h*, *p ò m e u k o e t a*, vergeving, heer, duizendmaal vergeving, maak geen misbaar; het door Allah vastgestelde tijdstip is (voor den doode) eenmaal gekomen, wat kunnen we eraan doen, Majesteit, (*D i w a S a n g s a r é h*); zie verder vbd. i.v. *d j e u ē t*, *h a r a ï h I*, *n a b a t a t*, *p r e u ē n*, *r ō h*.

SIPOE (Mal. id.), verlegen (meest uit zedigheid), beschaamd, (wordt vaak verbonden met *m a l è ē*); *t e u t a p i n a b a t j o e t m a l è ē s i p o e*, *k a n t ò m n e u ‘ e u m a ‘ n o e s i a*, maar zij was

een beetje verlegen, (want) zij had nog nooit een mensch gezien, (Diwa Sangsaréh; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. *simpan*); *djikeun kamòë si oereuëng binòë*, *djijoeë gantòë dròë ba' radja-radja*; *njankeu sabab malèë that sipoe*, *meulakèë bantoe ba' radja-radja*; *neubri idin oelōn brangkat*, *doe'a seulamata niba' keukanda*, hij zeide, dat ik eene vrouw (i.e. laf) ben, en dat ik mij door (andere) vorsten (in den strijd) moest laten vervangen; dat is de reden, waarom ik mij erg schaam om aan de vorsten hulp te vragen; staat mij toe, dat ik ga, bidt slechts, broeders, dat het mij goed moge gaan, (Djoehan Meusapi). *Peusipoe dròë*, doen alsof men verlegen is, zich verlegen aanstellen.

SIPOELÉH, zie i.v. *poeléh I*.

SIPŌT, slak, hoornslak, (verder, naar den vorm van het huisje eener slak:) schroef, stemschroef, sleutel van eene viool, (in deze oneigenlijke beteekenissen ook *seusipōt* en *sisipōt*, zie i.v. *bioela*, en vgl. *gaséng*), (ook) slakvormige versiering in snijwerk, (zie vbd. i.v. *oeké*); soorten van slakken: (meest naar den vorm van het huisje genoemd:) *sipōt bansi*, ook *s. tam bō* genoemd (groot en lang), *s. bidoeën*, ook *s. seuroenè* genoemd (als eene klarinet), *s. blang* (zie i.v. *oemèt*), *s. breuëh* (klein; al de genoemde

soorten worden gegeten; zie i.v. *asèë*, en *seuloemat*); *broeë' sipōt*, het huisje van eene slak; *ōn sipōt ba ploëëng*, eene grassoort met welriekende bladeren; *djitjò' bioela djiwéng sipōt*, *dji-mat peungeusò' peu'é tala*, hij nam eene viool, draaide de sleutels, nam den strijkstok in de hand en draaide de snaren op (stemde de viool), (Noen Parisi); *labang sipōt*, of *seusipōt*, schroef. Zie *abō*, *tjoeë II*. SIPRAJ, of *idja sipraj*, (Ned.) spreij, beddelaken.

SIPRÉNG, of *sipring*, (Eng. *spring*), veer, spiraalveer, (zie i.v. *béudé I*). Zie *pèj*.

SIPREUTI, zie *sipeureuti*.

SIPRING, zie *sipréng*.

SIRA I, zout (subst.), keuken-, tafelzout, (in het dial. van Daja ook) zout (adj., = *masén*); *djeuët keu sira*, tot zout geworden, (ook min of meer fig.) tot pulver, tot poeder geslagen, verpulverd, vermorzeld, (zie vbd. i.v. *keupéng*); *sira batèë*, grof zout; *sira boeta*, zie i.v. *boeta II*; *lantjang sira*, zie i.v. *lantjang*; *sira meus(r)i*, zie i.v. *meusri*; *batèë sira*, zie i.v. *batèë*; *naleuëng sira*, zie i.v. *naleuëng*; zie verder vbd. i.v. *euntèë I*, *oelat* (sprkw.), en zie ook i.v. *imeum*. *Meusira*, zout hebben, van zout voorzien, met zout vermengd, toebereid; *abèë meusira*, met zout en water vermengde asch van gebrande padistengels (voor het pekelen van eendeneieren). *Peusira*, van

zout voorzien, zout doen in, bij of op, met zout vermengen, toebereiden, zouten, inzouten; ka lheu-ēh tapeusira eungkōt njòē, hebt ge al zout bij deze visch gedaan; zie verder vbd. i.v. njeuñh.

SIRA II, zie sara I.

SIRAB (Mal.-Jav. sirap), houten dakbedekking, houten dakpan, (meest boebōng papeuën genoemd).

SIRABI, zie srabi.

SIRADÉN, zie seuradén.

SIRAHÉT, zie srahét.

SIRAM, besproeien, begieten, overgieten. Meusiram, de handeling siram verrichten, een bad nemen, zich baden (van vorstelijke personen); oeròē beungòh teuka padja, dja-ga radja sigò bandoea; landja neutrōn dalam koelam, neumeusiram poetròē ngòn radja; lheuēh neumanòē soetji badan, radja Soelòjman meusoeke-soeka, toen de ochtend aanbrak en het dag werd, ontwaakten de vorst en de vorstin beiden tegelijk; vervolgens begaven zij zich naar den vijver, en namen een bad; nadat zij zich gebaad en zich (na de echtelijke gemeenschap) gereinigd hadden, vermaakte zich vorst S., (Gadjah toedjōh oelèē). Peusiram, laten siram, of siram met versterkte beteekenis. Teusiram, besproeid, begoten, overgoten. Seumiram, de handeling siram verrichten.

SIRAMA; biēng sirama, zie i.v. biēng.

SIRANG, wijd uiteen, wijd (van b.v. de mazen van een net, van een vlechtwerk); wijde; njaréng njan sirang that (mata), lheuēh blaneu', dat net heeft erg wijde mazen, een blaneu' gaat er door heen. Peusirang, wijd maken, verwijden.

SIRAT I, rand, begin-, binnenrand; sirat gigòē, rand van het tandvleesch, grens tusschen het tandvleesch en de tanden; sirat goekèē, nagelrand, d.w.z. de binnenrand, waar de nagel buiten het vleesch, of de rand, waar de nagel buiten het nagelbed komt; teubiēt lam sirat goekèē dròē, tevoorschijn gekomen uit den eigen nagelrand, i.e. zelf, door eigen moeite, door eigen inspanning verworven, (zie vbd. i.v. areuta); sirat idja dameuroet njang koenèng, bangòn boengòng deulima wanta, de rand van het kleed bestond uit geelachtig smaragd, samengeschild in den vorm van d.w.-bloemen, (Tjah Koebat).

SIRAT II, of kitab Sirat, (verkorting van Arab. *ṣirāt al-moestaqīm*), „De rechte weg”, titel van een veel gebruikt Mal. werk over eenige voor de practijk van het godsdienstige leven belangrijke onderdeelen van de Moh. plichtenleer, in 1634 n. Chr. samengesteld door Noeroeddin ar-Rânirî; beuēt Sirat, dat werk bestudeeren.

SIRÉ, zie siril.

SIRÉ', zie tjhiré'.

SIRÉB, vin (van een visch), de min of meer vinvormige uitsteeksels,

de kam op rug en staart van een krokodil. Meusiréb, vinnen, vinvormige uitsteeksels hebben, (ook) op siréb's gelijken; zie vbd. i.v. poentōng, soeloe.

SIRÈN, zie siròn.

SIREU', of, meer, meu- en teusireu', glijdend, glippend, af-, uitglijdend, uit-, ontglippend, gegleden, geglipt, enz.; sireu', of meu-, teusireu' tjòt, even van het hoogtepunt afgegleden, naar het Westen neigende, (van de zon); ka sireu' (of teusireu') leuhō, (de zon) is al van haar hoogtepunt naar leuhō afgegleden, het is al leuhō-tijd; teungkoe misé pi' lōn peutawō, misé koendō lōn peulata; meusireu' tjòt reubah (var. djidōng) leuhō, pakōn djoedō han lé haba, (Malém Diwa, variant van de i.v. djoedō geciteerde pantōn, zie aldaar); litjén pi that sireu' lalat, ta'éh mangat djeuëb angèëta, (het tapijt) is zoo glad, dat eene vlieg erop zou uitglijden en het voor elk deel van het lichaam heerlijk is om erop te liggen, (Akeubarō Karim; zie ook vbd. i.v. kab, waar eene dergelijke vergelijking gebezigd wordt met den vorm teusireu'); radja marit neu-moewajang, neukira han kaboej pinta; neukira han neu-meu'aneu', narit meusireu' neu-meuseunda, de vorst zeide dat schertsende, niet denkende dat zijn gebed verhoord zou worden; hij dacht niet, dat hij nog een kind zou

krijgen, en schertsende liet hij zich die woorden ontvallen, (Gadjah toedjōh oelëë); teusireu' gleuëng, de armband glijdt langs den arm af, inz. aanduiding van een zoodanigen stand van de Pleiaden (bintang toedjōh), dat men bij het wijzen er naar den arm zoo hoog moet opheffen, dat de om den pols gedragen armband afglijdt, (de goede tijd voor het zaaien van padi is dan voorbij); ba' teugōh tadjā, gla that, teusireu', loop voorzichtig, het is erg glad, ge kunt uitglijden; zie verder vbd. van teusireu' i.v. ramtaka, reunjò'. Peusireu', laten glijden, laten uitglijden, enz.

SIRI I, ook, meer dial. van de Bovenlanden en van de Oostkust, siré, welk, welke, wie, wat, wat voor een, wat voor, (vraagt naar een persoon of zaak uit een beperkt gedacht aantal, wordt ook gebezigd in de betekenis van bepaling aankondigend en tevens betrekkelijk vnw., geldt in Groot-Atjeh als ouderwetsch en meer als een hik-woord, komt vaak verbonden met het syn. tōh voor); siringjang gèt, welke, welk, wat is het beste, de beste; njang siri aneu' dròë-neu, welk is uw kind, welk kind is het uwe; njang siri takeumeung tjò', welke wilt ge nemen; siri-siri (of siri-ri) takeumeung tjò', ta-tjò'keu, welke ge nemen wilt, neem die maar; zie verder vbd. i.v. khimat, lhō' I, loet I, moesara, palòë, peungaba, pirang (sprkw.), ri (on-

der peuri), riba II. Vgl. sòë, tòh.

SIRI II, e.s.v. zeevisch.

SIRI III, zie sri II.

SIRIDÉN, zie seuridén.

SIRIGAB, zie seurigab.

SIROENTJÏËN, ook siroentjiëng, t(eu)roentjiën(g), ruiten (bij het kaartspel); zie i.v. sikoepan.

SIROENTJÏËNG, zie siroentjiënen.

SIRÒN, of, dial., sirèn, e.s.v. lindeboom (Mal.-Jav. waroe); uit den bast van stam en takken wordt touw vervaardigd; zie vbd. i.v. rampa'.

SIRÔNG, niet in eene rechte lijn, niet recht, schuin, scheef, (fig.) niet rechttuit, niet rechtstreeksch, zijdelingsch, (van b.v. een blik, van woorden), met toe-, zinspelingen; (verb.) iets niet in eene rechte lijn, niet rechtstreeks, zijdelings doen; bè' sirông (of meusirông) tasië, ba'teupat, snijd (het kleed b.v.) niet scheef af, maar recht; idja sabòh sirông, een schuin afgesneden stuk goed, (bescheidenheidshalve gezegd van goed, dat men vraagt of geeft); boeëtdji sirông, hij gedraagt zich niet oprecht, niet zooals het behoort; neutjeumaròt sirông-sirông (var. meusirông-sirông), meutië' oedjông rōh ateuëhma, zij schold (het kind) met toespelingen, die op de moeder gemunt waren, (Malém Diwa); sirông goenténg, een tikje scheef, (zie vbd. i.v. seunang); sirông-mirông, telkens in schuine richting, schots

en scheef; leupaïh sinanoe Dama Toetōng, sirông-mirông oe Sama Doea, van daar vertrokken zij naar D. T., en telkens in schuine richting naar S. D., (Pòtjoet Moehamat); poetròë Malòëri kalòn bangòn radja teusinjom neusirông mata; ba' poetròë Malòërimata neusirông, deuïh ka moephôm djipoema'na, prinses M. zag, dat de vorst glimlachte en dat hij zijdelings naar haar keek; de vorst keek zijdelings naar prinses M., die duidelijk de beteekenis van dien blik begreep, (Gadjah toedjōh oelèë); koejanauta' hana reuda, di moekamoekaneusirông-sirông, de oude man hieuw (op den walvisch) zonder ophouden en gaf hem slagen in schuine richting tot op het gezicht, (Plandō' Kantjé). Meusirông, sirông gaande, (zie vbd. boven). Peusirông, sirông maken, doen loopen; tapeusirông ba' gèt idja njan, snijd dat kleed goed schuin af. Teusirông, sirông gemaakt, schuin afgesneden, enz.; zie vbd. i.v. rantjōng. Seunirông, schuine richting, schuinte, scheefheid, schuin afgesneden stuk. Vgl. sajōng. I.

SISAT, verdwaald, afgedwaald, niet op den rechten weg (ook fig., inz. van den godsdienst), verdwalende, afdwalende, dwalende, dolende; oereuëng sisat, een verdwaalde, (fig. van den waren godsdienst); djalan sisat, dwaalweg, dwaling; tabri beu-

rōh ateuēh ta'at, lōn iba-dat njan keugata; bē' tabri rōh djalan sisat, bē' tabri rab njang tjilaka, geve, (Heer), dat ik in gehoorzaamheid U diene, laat mij niet in dwaling geraken, laat mij niet in de buurt komen van wat rampzalig is, (Prang sabi; zie ook vbd. i.v. kōn II); zie verder vbd. i.v. larat, padò', palòë, rèt I. Meusisat, verdwalen, afdwalen, dwalen, dolen. Peusisat, doen verdwalen, op een dwaalspoor, op den verkeerden weg brengen, van den rechten weg afbrengen; zie vbd. i.v. keu III.

SISAWI, zie seusawi.

SISE' I, schub (van visschen, kruipende dieren, pooten van vogels enz., ook van vruchten als de meureuja-vrucht), schild, schilfer, (ook) schubachtige figuren aan den hemel; eungkōt of ikan sisé', e.s.v. zeevisch (die zoo genoemd wordt, wijl de soortverwanten, zooals de amboe-amboe, de poeue, de soerè, geen schubben hebben); ilat ba' sisé', zie i.v. ilat; sisé' meureuntang digaki langèt, oeròë pi teubiët kan lé padja, eene schubachtige streep teekende zich aan den horizon af, de zon kwam te voorschijn en het was geen schemering meer, (Diwa Akañh); ba' sisé' naga, zie i.v. naga; boengòng sisé', en boengòng sisé' meuria, namen van versieringsmotieven, (zie i.v. boengòng); zie ver-

der vbd. i.v. milōn. Meusisé', geschubd, met schubben, schubvormig; eungkōt djipeusiēng meusisé' mantōng, ze hebben bij het schoonmaken van de visch er nog schubben aan laten zitten; njang meusisé' kōn nagan njang moepajōng kōn radja, geschubd maar geen draak, met een pajoeng boven zich maar geen vorst, (raadsel, met de oplossing: ananas); langèt meusisé', de hemel ziet er geschubd uit, (een teken, dat er eene rijke vangst van zeevisch zal komen).

SISE' II; meuradja-radja-sisé', e.s.v. kinderspel, (zie i.v. radja).

SISEUË, uiteenleggen, uit-, vaneenspreiden (van b.v. padi, die te drogen is gelegd, om ze vlug en gelijkmatig droog te laten worden), (ook) in wanorde verspreiden, verstrooien, strooien; tasi-seuë padé, spreid de padi (die te drogen is gelegd) uiteen; tjò' breuēh koenjèt teupōng taweuë, teuma geusiseuë doem ateuēhnja, zij nam met kurkuma geel gekleurde kleefrijst en meelwater en strooide dat alles (ter zegening) over hem, (Noen Parisi). Meu-, of teusiseuë, uiteengelegd, uit-, vaneengespreid, verspreid, verstrooid, gestrooid; padé ka meusiseuë, de padi is al vaneengespreid; oe-reuēng maté doem meusiseuë, ladjoe oe keuë djiteureupa, de gesneuvelden lagen overal verspreid, en

(de nog levenden) stormden voort, (Indra Bangsawan); *te ubiët è* 'ië' doem meusi-seuë, *lam-lam pageuë* doeròë boega, (de menschen in rep en roer) vluchtten in alle richtingen tot zelfs in paggers van doornige boega-struiken, terwijl zij (van angst) in hunne broek poepten en waterden, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *raleuë*. *Peusiseuë*, laten *siseuë*, of *siseuë* met versterkte beteekenis. *Seumiseuë*, de handeling *siseuë* verrichten.

SISEUË', mos, wier. *Meusiseuë*, met mos, wier begroeid, bedekt, bemost; zie vbd. i.v. *leuë-kapeuë*, *seuleupō* **L**.

SISI, een kam pisangs, d.w.z. een kamvormig onderdeel van een tros (moe) pisangs; *pisang sabòh sisi*, één kam pisangs. *Meusisi*, kamvormig bijeen, bij *sisi*'s; *poeti' rambòt meukarang-karang*, *poeti' pisang meusisisisi*, jonge ramboetans groeien in bosjes bij elkander, jonge pisangs in kamvormige rijen; zie verder vbd. i.v. *reunoeë*. Vgl. *kra'* **II**.

SISIDJOEË', zie i.v. *sidjoeë'*.

SISIKAT; *pisang sisikat*, zie i.v. *pisang*.

SISIPŌT, zie i.v. *sipōt*.

SISŌB, (inz. in de modder, ook b.v. in het gras) duwen, steken, induwen, stoppen, (verder ook in het algem.) verstoppen, wegstoppen; *koesisòbkeu lam lhòb*, ik zal je in de modder duwen. *Meu-*, of *teusisòb*, (in de modder enz.) geduwd, ge-

stoken, gestopt, gezakt, weggezakt, (in het algem.) verstoppt, weggestopt; *neuprèh kaphéba' Peukan Seuneulòb*, *kaphé meusisòb doem lam paja*; ... „gata teuka sidéh di baròh, prang meugeuroepòh sòë panglima”; „Teukoe Ali njang prèh kaphé, le that maté meusinthòb lam paja”, hij (T. Ali) wachtte te P. S. de ongeloofigen af, maar de ongeloofigen waren allen in het moeras weggezakt; „gij komt van ginds van de Benedenlanden, wie leidt daar den strijd, die zoo hevig wordt gevoerd”; „T. A. is het, die de ongeloofigen opwacht, velen van hen zijn dood in het moeras neergesmaakt”, (Prang Gômpeuni); *ta'eukeu djiploeëng meusisòb-sisòb, lam-lam leuhòb djikarat landja*, men zag hen vluchten, al hunne krachten inspannende, doordat zij telkens in de modder wegzakten, (Prang Gômpeuni); *reubah teusoengkhò brahlatau loengkhòb*, *moeka meusisòb ba' boemòë dōnja*, het (groote) afgodsbeeld viel voorover neer, zoodat zijn gezicht in den grond drong, (Poetròë Peukisōn).

SISOEË, zie i.v. *soeé*.

SISOERŌ', of *seusoerō'*, ook *soerō'-soerō'*, e.s.v. veenmol, die zich met de wortels van den padihalm en de jonge spruitjes voedt.

SIT, zie *tjit*.

SITA I (Mal. id.), dagvaarden, beslag leggen op.

SITA II (Skr. *sita*, zilver, of *ḡita*, koud?), ijzer, staal, (in hik.); *hankeu é' lé djimat sita*, *ka bandoea keu'òt djaròë*; *geutië' peudeu-ëng ka bandoea*, *meudròb moewa sidéh sinòë*, zij konden het staal niet meer in hunne handen vasthouden, van beiden waren de handen (van het slaan) stijf geworden; beiden wierpen toen hunne zwaarden weg en zij grepen en omvatten elkander met de armen, (Goemba' Meuih).

SITÈ, e.s.v. wants, die in huiswanden zit, en den mensch bijt; *ada' sitè lam bintéh pi djitoepuë*, zelfs een sitè in den wand weet het, (sprkw. voor:) dat weet zelfs een kind.

SITI (Arab. *sittî*, mijne meesteres, mevrouw), vrouwel. persoonsnaam, vooral van Atjèhsche vrouwen van Arabische afkomst, (ook) betiteling van voornamen vrouwen, en van gevreesde geesten, in hik. ook van eene vorstin of prinses (zie vbd. i.v. *keutina*, *meunadjat*), (in hik. verder naar het Mal. :) hofjuffer, hofdame, (zie vbd. i.v. *mindra*); Toe an Siti, of Pòtjoet Siti, naam van eene gevreesde boerōng-vrouw, wier graf in Lambada (XXVI Moekims) ligt; zie verder vbd. i.v. *rangginòë II*, en zie *ti I*.

SITIMAMA, zie *titimama*.

SITÒ', zie *pitò'*.

SITOEBA MI, e.s.v. fabelachtig dier, gebezigd als rijdier, (in hik.);

ladōm gidoeë' sitoe-bami, *djén ngòn pari manggoe katja*, sommigen reden op *sitoebami's*, en *djén's* en *pari's* zaten in glazen draagstoelen, (Diwa Akaïh).

SITOEË', zie *seutoeë'*.

SITOELOË, zie i.v. *toelòë*.

SITRÈË (Mal. *seteroe*, Skrt. *ḡatru*), vijand (zoowel persoonlijke als landsvijand, ook Gods vijand, ook gezegd van voor den mensch schadelijke of gevaarlijke dieren, zie vbd. i.v. *roempa'a'*); *sitrèë Alah*, Gods vijand, (zie vbd. i.v. *kawōm*); zie verder vbd. i.v. *lintaïh I*, *padèë*, *rantam II*, *roentōh*, *samat*. *Meusitrèë*, vijanden zijn, in vijandschap leven; *nang ngòn aneu' djimeusitrèë*, *djimeukòh oelèë beukitrōh areuta*, moeder en kind leven met elkander in vijandschap en snijden elkaar het hoofd af, als het om bezittingen gaat, (*Tambéh toedjōh blaïh*). *Peusitrèë*, tot vijand maken, vijandschap doen ontstaan, in vijandschap brengen; *sabab péteunah niba' goerèë*, *djipeusitrèë kèë ngòn gata*, door hun gestook hebben de (vier) *goerèë's* vijandschap doen ontstaan tusschen mij en u, (*Meudeuha'*). Zie *moesōh*.

SIWA I, huur, pacht, huurgeld; huren, pachten; *siwa lampōih*, de huur van een tuin, een tuin huren; zie verder vbd. i.v. *ganaïh*. *Peusiwa*, verhu-

ren, verpachten; zie vbd. i.v. até (sprkw.).

SIWA II (Arab. siwâ, ander), in ma siwa, of ma siwalah, of ma siwanlah, een ander, iets anders dan God, al het andere buiten God; woedjoet hakiki di Pòten Alah, ma siwalah woedjoet poera, het ware zijn heeft (alleen) onze Heer Allah, al het andere buiten Hem heeft slechts een schijnzijn, (Ma'ripat); zie verder vbd. i.v. phana, rimbaïh II.

SIWAÏH I, e.s.v. dolk van Menangkabausch maaksel met één snede, flauw gebogen of nagenoeg recht lemmet en kromme punt; siwaïh meukrawang, een siwaïh met een à jour bewerkt en, voor de schittering, gew. over eene laag mica (abla') gelegd gouden bekleedsel van de scheede; neulhat diproeët siwaïh barat, oelèë tepatloengkè roesa, hij stak in zijn buikband een Menangkabauschen dolk met een recht gevest van hertenhoorn, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. mantja'. Meusiwaïh, een siwaïh hebben of dragen.

SIWAÏH II, e.s.v. roofvogel, (Mal-Jav. alap-alap); soorten: siwaïh naleuëng (klein, zie vbd. i.v. keutang-keuting), s. radja (groot, zie vbd. i.v. sama I, seuriwòë), s. radjawali (zie i.v. radjawali); zie verder vbd. i.v. peuë (onder sapeuë), sama I.

SIWALAH, zie i.v. siwa II.

SIWANLAH, zie i.v. siwa II.

SIWEUT, de kettingdraden voor een weefsel schikken en spannen, den ketting scheren, (ook in het algem.) scheren, spannen (van b.v. vliegertouw tusschen twee stijlen, waaromheen het telkens geslagen wordt, om het, voor de duurzaamheid, met geuti-bast in te wrijven), spinnen (van een web tusschen b.v. huisbalken), omspinnen (ook fig.), (verder) rondwaren (van b.v. den geest van een overledene in het sterfhuis gedurende 44 dagen na zijn dood); roemòh ramideuën siweut, een huis, waar spinnen webben spinnen, een huis vol spinnewebben, (gew. fig. gezegd van een eenzaam huis, of van een huis, waar, door b.v. den trots van den bewoner, nooit of zelden iemand op bezoek komt). Peusiweut, laten siweut. Seumiweut, de handeling siweut verrichten; djipeugèt ragòë tapè kandjeuët, djiseumiweut salah ragòë, als zij gist voor tapè bereidt, dan mislukt het, scheert zij den ketting van een weefsel, dan schikt zij de strepen van het patroon verkeerd, (Tambéh toedjöh blaïh; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. rō); kantòm koeploeëng pi meung batjoet, ba' seumiweut goena biasa, ik heb nog nooit een stap gezet om te vluchten, ik ben gewend om (den vijand) te omspinnen, (Banta Beuransah; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. koejoet). Seuniweut,

scheerraam, bestaande uit eene in twee vorken rustende, of aan een paar stijlen vastgebonden dwarslat (soedjòë), waaraan bevestigd zijn twee, langs de dwarslat verschuifbare, opstaande rondhouten (bòhseuniwèut), en daartusschen twee, ter weerszijden van de dwarslat min of meer schuins tegenover elkaar staande latjes (anèu'tjakò), waaraan de ophalers worden vastgemaakt, en nog een verticaal latje (anèu'idòng), dat de kruising in de draden doet ontstaan, voorts een halve klapperdop (broeë'tjakò), waarin een klosje garen (beuneungtjakò), (zie verder i.v. djangka, lōt I, patja', tjatja').

SIWÒ, links of rechts afslaan, eene andere richting, een zijweg inslaan; hòkasiwòkahboenòë, sadjansadjanngòn kèëteuma gadòh, welke richting ben je zooeven ingeslagen, je liep samen met mij en je verdween toen. Meusiwò, de handeling siwò verrichten; dja'meusiwò-siwò, links en rechts afslaande loopen. Peusiwò, links of rechts doen afslaan. Zie siba II.

SIWÒNG, kom of kolk in eene rivier, waar de rivier eene bocht maakt; djalōkakarāmlam siwòng, de kano is in de kolk omgeslagen. Zie leuntòng.

SLÉNG, zie seuléng.

SLIMÈNG, of seulimèng, en limèng, de blimbing (Mal. belimbing); bòh slimèng manèh, (Mal. belimbing

manis), de zoete blimbing, naar de in dwarse doorsnede vijfhoekigen vorm ook genoemd bòh slimèng meusagòë; bòh slimèng masam, de zure, op augurkjes gelijkende gladde blimbing, (Mal. belimbing boeloeh); zie verder vbd. i.v. rawōt, en zie soenti.

SLIŌ, zie seuliō.

SLOEMPOEË', zie seuloempoeë'.

SÒ I; me-, of teusò, gichelend, in een gegichel uitbarstende of uitgebarsten; b'è'me-sòdikèuëkèuëgòb, gichel niet voor de menschen; agamteusòinòngdjalang, bië'sigeutjanggeupoeblòëba, de mannen gichelden om de vrouwen, die zich als lichtekooien gedroegen, die verdienden neergehouden of verkocht te worden, (Indra Bangsawan). Peusòdròë, opzettelĳk gichelen. Zie geureusò, geusò.

SÒ II; sò-sò, snel zich in verschillende richtingen bewegen, schieten, wegschieten; hòkadjisò-sòbatjésidjabnjòë, waarheen is de batjé (s.v. visch) zoonet weggeschoten. Meusò-sò, de handeling sò-sò verrichten; djilōempatngòn goeda hidjō, meusò-sò oë dalam tantra, hij maakte met zijn groene paard een sprong en schoot in verschillende richtingen onder het (vijandelĳke) leger, (Indra Bangsawan); meusò-sò thatlam badanlōn, ik heb zoo'n kriebelend gevoel over mijn lichaam.

Peusò-sò, doen sò-sò; bè' kapeusò-sò dròë di keuë-keuë gòb, schiet niet zoo voor de menschen heen. Vgl. sè-sò.

SO' I, insteken, indoen, ergens door heen halen, ergens aan rijgen, aan-eenrijgen, ineenstrengelen, aantrekken, aandoen (van kleedingstukken of sieraden); sō' soe-bang, oorkrabben aandoen (eig. in de gaten der oorlellen steken, zie vbd. i.v. nêng-nêng-bōj); sō' boengòng, manè', bloemen, kralen aaneenrijgen, tot een snoer rijgen; kasab sō' manè', zie i.v. kasab; sō' eungkōt, sië, visch, vleesch aan een touwtje rijgen, (om het te dragen); sō' beuneungba' djarōm, een draad door eene naald halen; sō' badjèë, si-loe-euë, een baadje, broek aantrekken, (zie vbd. i.v. larat, loengkè, palét, simplah); sō' euntjiën, een ring aandoen, (zie vbd. i.v. khatam, lèt); zie verder vbd. i.v. rō', seulimbōt. Meu-, of teusō', ingestoken, ingedaan, ergens door heen gehaald, enz.; meusō', (ook) de handeling sō' verrichten, en meusō' (sō'), elkander steken; boengòng teusō', aaneengeregen bloemen; njang meutoemba' meuroedò'-roedò', ta-eudjimeusō'-sō' teuntangdada, die met lansen gewapend waren, staken elkander daarmede en men zag hen naar elkander steken ter hoogte van de borst, (Diwa Akaïh). Pensō', laten sō', een ander iets

aantrekken, aandoen, (of) laten aantrekken; teuma neupeusō' gleuëng di gaki, di bibi badjaka itam; peusō' badjèë toeanpoetròë, ba' djaròë ikaj meukarang, vervolgens liet hij (de vorst) de prinses voetringen aandoen, terwijl het zwartsel op hare lippen reeds zwart was; hij liet haar een (bruids)baadje aantrekken, en om hare armen à jour bewerkte ikaj's aanbren-gen, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. pinggang (sprkw.). Seumeusō', de handeling sō' verrichten. Neusō', de handeling sō', het resultaat ervan, het middel om te sō', inz. touwtje om visch of vleesch aan te rijgen, aan een touwtje geregen visch of vleesch.

SO' II; meusō'-so', of meusō'-meusō', snikken; teuma meuteumeung ngònpeulandō', meusō'-meusō' djimòëlagdòëé'; wakitanjòng sigra-sigra: pakòn roegha kah hé té-té', daarop ontmoette zij (het té-té'-wifje) het dwerghert, terwijl zij hevig snikte; het dwerghert vroeg snel: waarom ben je zoo bedroefd, hé té-té', (Plandō' Kantjé).

Sò' I, ergens in of tusschen gedrongen of geraakt, vastgelopen, op eene klip, op het strand gelocpen (van eene prauw); sò'-sò' (dròë), zich ergens in of tusschen werken, (van b.v. iem. in een kreupelbosch om zich b.v. te verschuilen, van een visch in de modder, van eene kip tusschen

iem.'s beenen), ergens in of tus-
schen dringen, insluipen, binnen-
dringen, binnensluipen; *prahō*
ka sò', de prauw is vastgeloop-
pen; *trōih* oe *darat ka*
djisò'-sò', *djitōh bōh di-*
dalam seupōt, op het strand
gekomen sloop ze (in het kreu-
pelboseh) en legde hare eieren op
een donker plekje, (*Plandō' Kan-*
tjé; zie den hieraan voorafgaan-
den regel, geciteerd i.v. *lisi*).
Peusò', ergens in of tusschen
dringen (transit.), vast laten loo-
pen, op eene klip, op het strand
laten loopen; *ka djipeusò'*
prahō oe *darat*, men heeft de
prauw op het strand laten loopen.
Sò' II, ook *tj h ò'* (Arab. *sjak k*),
twijfel, achterdocht, argwaan,
wantrouwen, verdenking, (ook)
weifeling, aarzeling; *twijfel*, ach-
terdocht enz. koesterende, twij-
felende, weifelende, aarzelende;
(wordt ook wel verbaal ge-
bruikt) *twijfelen*, enz.; *lōn*
sò' that até, *njeum*
djih tjò', ik koester sterke
verdenking, dat hij het genomen
heeft; *hana lé sò' didalam*
até, *oedéb maté sadjan*
keukanda, er bestaat bij mij
geen twijfel meer, ik wil met u
samen leven en samen sterven,
(*Djoehan Meusapi*; zie verder
vbd. i.v. *djalò'*, *khò'*, *oe-*
pa, *seubòn* II); *keu*
maté han é' tatoela',
han peuē tasò' ba' ma'-
noesia, den dood kan men niet
afweren, en men kan daaraan ten
opzichte van den mensch niet
twijfelen, (*Pòtjoet Moeamat*);
sò' sangka, versterking van

sò'; *meuteumeung ngòn*
Dioe Seumari, djimenta'
lé han sò' sangka, hij ont-
moette D. S. en zonder aarzelen
hieuwen zij onmiddellijk op el-
kander, (*Dioe Plinggam*); *wahé*
tèēlan adoeēn adòē, *leu-*
ngò haba njòē sabét beu-
na; *keureuna ba' hadih*
ngòn peureuman, bè' hé
tèēlan tasò' sangka, o
vrienden en broeders, luistert
naar dit verhaal, het is echt waar,
want het is aan de traditie en aan
Gods woord ontleend, koestert, o
vrienden, er geen twijfel over,
(*Toedjōh kisah*; zie verder vbd.
i.v. *deuīh*, *sòē* onder *meu-*
sòē); *sò'-mò'*, allerlei twijfelin-
gen koesterende, ongerust, be-
zorgd, vol zorgen. *Peusò'*, doen
twijfelen, doen verdenken, doen
aarzelen; *pakòn tapeusò'*
até sabé, waarom twijfelt ge
steeds.

Sò'-Mò', zie i.v. *sò' II*.

Sò'-SEUE', zie *sōseuē*.

SòBEUHA, ook *sōbeuhan*, aan-
duiding van de 15de *djoeīh*,
(ook *djoeīh teungòh*, de
middelste *djoeīh* genoemd),
van den *Qorân*, naar de eerste let-
tergrepen van het begin (*soeb-*
hâna 'lladzî asrâ bi
'abdihi leilân, *Qor. XV 1*);
gòh lòm tō' lōn beuēt
ba' sōbeuha, ik ben met het
lezen van den *Qorân* nog niet tot
de 15de *djoeīh* (tot de helft)
gevorderd, (als een kind bij het
*Qorân*onderwijs zoover is geko-
men, dan geeft de vader wat *boe*
leukat, pisang abin, si-
rih, een stuk wit goed, en eenig

geld aan den leeraar, die van de boeleuk at een hapje in den mond van het kind steekt terwille van den zegen, waarna het kind een seumah voor hem maakt).

SOBEUHAN, zie sōbeuha, en sōbeuhanalah.

SĒBEUHANALAH, ook wel verkort tot sōbeuhan, (Arab. soebhāna 'llāh), lof zij God, (vaak gebruikt als uitroep van verbazing, z.v.a.) God almachtig, (verder om een hoogen graad, eene hooge mate van het een of ander uit te drukken, z.v.a.) verbazend, ontzaglijk, buitengewoon, geweldig; ban pawang leungò Bangta peugah, sōbeuhanalah lé djibatja; han tòm koeleungò addòë mentoeah, njang na peugah sit meung gata, zoodra de hertenjager B. (den droom van zijn vader) had hooren vertellen, riep hij uit: „lof zij God (God almachtig), nog nooit had ik, gezegend broertje, zoo iets gehoord, gij alleen hebt mij zoo iets verteld”, (Banta Beuran-sah); ‘adjajéb sōbeuhanalah, wonderlijke dingen, lof zij God!, zeer wonderlijk, zeer wonderbaarlijk, (veel gebruikte, en min of meer zinledig geworden inleiding van een verhaal of hoofdstuk van een verhaal); ‘adjajéb sōbeuhanalah, djeunòë lōn kisah sabòh haba; haba djameun oelōn peugah, kōn beurakah ngòn peuboela, ik vertel nu een verhaal, dat zeer wonderbaarlijk is; het is een oud

verhaal, dat ik ga vertellen, en het is geen scherts noch jokker-nij, (Eseukanda Ali; zie verder vbd. i.v. ma'na); dilèë ‘adjajéb doedòë sōbeuhan, njòë karangan lōn meung moela, eerst (zeg ik) wonderlijk, vervolgens lof zij God, hier begin ik het verhaal, (Malém Diwa); ama ba'adoe, wahé taléb, ‘adjajéb ‘adjajéb lheuëh sōbeuhan, wijders, studeerenden, wonderlijk wonderbaarlijk, vervolgens lof zij God, (Banta Ahmat); zie verder vbd. van sōbeuhanalah i.v. geumeutjië', hikajat, kapilah, kira, koeardòë, oelaïh, oema II, plah.

SĒBEUHAT, zie tjōbeuhat.

SOE I, geluid, klank, toon, stem, spraak; raja that soe gòb njan, die man heeft eene erg luide stem; zie verder vbd. o.a. i.v. dhōt, krib-krib, phō I, sambōt. Meusoe, geluid geven, geluid maken, luiden, klinken, spreken; zie vbd. i.v. mèh, meunadjat, meureugaseutoea, ngeurang, pasèh. Peusoe, geluid laten maken, doen klinken; bè' tapeusoe babah malam-malam, ge moet in den avond niet fluiten. Zie soe ara.

SOE II, eene groote soort aal met platten staart en geelachtig van kleur, komt in zoutwaterkreken voor, wordt als e.s.v. slang beschouwd en niet gegeten; soe goeda, eene soort soe, die een giftigen beet heeft. Zie kirè I.

SOE III, verkorting van boeng-soe, (zie aldaar).

SÒĒ, wie (vragend vnw., wordt verder gebezigd om naar den naam van eene persoon, ook naar de verwantschapsverhouding te vragen, en voorts als onbepaald betrekkelijk, bepaling aankondigend en onbepaald vnw.): alwie, degene die, iemand die, iemand om te, iemand, (wordt ook gebezigd met betrekking tot dieren, levenlooze voorwerpen of handelingen, wanneer er sprake is van eene vergelijking tusschen twee of meer:) welk, welke, wat; sòĒ njan, wie is dat; sòĒ na sakét, wie is er ziek, (daarentegen: na sòĒ sakét, is er iemand ziek); sòĒ djipòh, wien heeft hij geslagen; roemòh sòĒ njan, wiens huis is dat; ngòn sòĒ takeumeung dja', met wien wilt ge gaan; sòĒ njang peugah haba njan, wie is het, die dat verhaal verteld heeft, wie heeft dat verhaal verteld; sòĒ nan gata, hoe is uw naam, hoe heet ge; sòĒteu, pòtjoet, keupoe tròĒ njan, djòndjòngan tapeuhareutòĒ, wat zijt gij, prinses, van (in welke verwantschapsverhouding staat gij tot) die prinses, leg het eens uit, o geëerbiedigde meesteres, (Indra Bangsawan; zie het antwoord, geciteerd i.v. sampèĒ); (zie verder vbd. o.a. i.v. béntara, dja, hōj I, lagèĒ, loet I, oeròh, pò I, pra'oen, sandja', sangka); sòĒ pòt reu'òh dalam keuleumboe, wa'tèĒ beuradoe doeli sròĒpada; wa'tèĒ neumanòĒ sòĒ srah

basahan, kana lōn toean namiĒt meukoeta, dan zal er iemand zijn om u achter het bedgordijn koelte toe te waaien, wanneer, gij, Majesteit, slaapt, en om uw badkleed te wasschen, wanneer gij eĒn bad neemt, want dan ben ik er als Uwer Majesteits dienaars, (Djoehan Meusapi; zie de hieeraan voorafgaande regels, geciteerd i.v. sa', en zie verder vbd. van de beteekenis iemand die, iemand om te, degene die, alwie, wie, o.a. i.v. até, boerōng I, kala IV, kalimah, kheuĒ, kri, lawan, lindōng, loeĒng, peuroea, poeĒh, reusam, ri, roedjoeĒ', sa I, sagòĒ, soegang); han sòĒ, of hana sòĒ, (er is) niemand die, niemand om te, niemand, (ook) weergaloos, onvergelykelijk, uitermate, buitengewoon, ontzaglijk, zeer; in de eerste beteekenis komen han (hana) en sòĒ ook gescheiden voor, b.v. han é' sòĒ ... (zie vbd. i.v. ploĒng), hana oereuĒng sòĒ ... (zie vbd. i.v. oendangoendang II), hana sidròĒ sòĒ ... (zie vbd. i.v. brat); hana sòĒ na, er is niemand aanwezig; hana sòĒ na sakét, er is niemand ziek; iĒ sititĒ' didalam paleuĒt, sòĒ oetōih djeuĒt manòĒ lam tjahja; njang mèĒ manòĒ Pò lōn sidròĒ, la'én han sòĒ manòĒ lam tjahja, éĒn druppel water in de handpalm, wie verstaat de kunst zich in den glans daarvan te baden; die zich vermag te baden is mijn

Heer alleen, anders baadt zich niemand in den glans, (rapa'ivers); zie verder vbd. van de beteekenis niemand die, niemand om te i.v. bagòë, dja' (onder peudja'), geutib, hoekōm (onder meuhokōm), lagèë, landa, linteuëng, oeëh, pajōng, pawang, peudab, peungilòë, peuroea, pitjé', rajoeëng, ri; in de beteekenis weergaloos enz. wordt de uitdrukking *han* (of *hana*) sòë, waarvan de bedoeling is „er is niemand, die in ... gelijk is”, gew. bijvoordelijk en ook bij de hoedanigheid of eigenschap van zaken gebezigd, minder bijvoeglijk en wordt soms versterkt door lé (meer), b.v. *hana sòë lé teu*, of, minder, *hana sòë teu lé pò njan*, men zou denken, dat dat baasje meent, dat er niemand anders bestaat buiten hem, i.e. dat baasje heeft eene ontzaglijke inbeelding, (zie verder vbd. van de beteekenis weergaloos enz. i.v. *lawan*, *peunjoerōng*, *seureubō'*, *seureulòë*); *le sòë ...*, (er zijn) velen die, velen om te, (zie vbd. i.v. *pajōng*, *pasa'*); *doem sòë*, allen zonder uitzondering, een ieder zonder onderscheid, (zie vbd. i.v. *oema II*); *sòë la'éñ*, iemand anders; *oelōnteu karang boengōng keu poetròë*, *geunab-nab oeròë sòë la'éñ hana*, ik maak elken dag ruikers voor de prinses, voor niemand anders, (Djoe-han Meusapi); *barangsòë*, of *baranggasòë*, alwie, wie ook, onverschillig wie, een ieder zon-

der onderscheid; *baranggasòë teungkoe njang beuët*, *bè' neu'oepat neutjeureutja*, wie van u, teungkoe's, (deze hikajat) leest, moet (mij) niet laken of misprijzen, (Tjah Koebat; zie verder vbd. i.v. *pan-tang*); *sòë-sòë*, versterking van *sòë*, wie en wie, wie ook, wie soms, wie toch, alwie; *sòë-sòë njang keumeung dja'*, wie zijn het allemaal, die willen gaan; *alèh sòë-sòë*, wie het geweest mag zijn, wie kan het toch geweest zijn?; *njòë ngòn njan sòë gèt*, wat is van dit en dat het beste, welke van deze twee (zaken) is de beste; *sòë le hareuga tjoet ngòn rajeu'*, *takheun beutō' kirakira*, welk (van deze twee paarden) heeft de meeste waarde, het kleine of het groote, zeg het zoo dat uwe schatting uitkomt, (Meudeuha'); *sòë gèt tadoeë' deungòn kamòë*, *deungòn tawòë oe la'ōt raja*, wat is beter, dat gij bij mij blijft of dat gij naar de groote zee terugkeert, (Tambéh toedjōh blaīh); *sòë gèt tadòng niba' taploeëng*, *tjoebata-kheun lōn leungò njata*, wat is beter, stand te houden of te vluchten, zegt het eens, zoo-dat ik het duidelijk hoor, (Banta Ahmat). *Meusòë*, bepaald, bekend wie, welke (het is), bekend, beroemd, vermaard; *hé Parésah sòë njang malang*, *peugah reudjang bè' sò' sangka*; *meungka meusòë djeuët ta-boeang*, *bè' paléh prang*

meureuraba, hé P., wie is het, die ongeluk aanbrengt, zeg het gauw, zonder aarzelen; als het al bekend wie het is, kunnen we hem verwijderen, opdat we niet zoo ongelukkig strijd voeren en rondtasten, (Noen Parisi); ba' ngiëng paté' tingkah lakoe, bit njò aneu' radja raja; kalèë kòn aneu' radja njang meusòë, panè trōih keunòë, pòtjoet, geuteuka, te oordeelen naar wat ik van zijn doen en laten heb gezien, moet hij inderdaad een zoon van een grooten koning zijn; indien hij geen zoon van een beroemden koning was, hoe zou hij ook, prinses, hier hebben kunnen komen, (Diwa Akañh); djipiléh njang meusòë-meusòë, djiteubiët dròë radjaraja; nalhèë reutōih oelèëbalang, njang toengang bandoem peukasa, hij zoekt de beroemdsten (onder de legeraanvoerders) uit, en hij wilde zelf ten strijde trekken, de groote koning; driehonderd legeraanvoerders, die koppig en dapper waren (zoekt hij uit), (Radja Bada); han (of hana) meusòë, niet bekend wie, onbekend, obscuur, van geen beteekenis, niets-, onbeduidend, nietswaardig, (ook) niet bestaande, onbestaanbaar, niemand; keupeuë goe-na kabéntara, meung-njò hana é' kamoeprang; hana meusòë koebri nama, bië' aneu' da seu'ōn idang, waarvoor zijt gij béntara's, indien gij niet in staat zijt om te vechten; aan niets-

waardigen heb ik rang en titel verleend, aan kinderen van slavingen, die idang's op haar hoofd dragen, (Radja Bada); kankeu meusòë njang soela kèë, koetakōt keu asèë ba' radja gata, die mij zal (laten) spietsen is eene onbekende grootheid (i.e. bestaat niet), en ik zou eerder voor een hond bang zijn dan voor uwen vorst, (Malém Dagang); nahoe-da kheun teuma doedòë, kan meusòë-sòë teumeureuka; bahlé koepòh kamansidròë, tadoeë' keudròë iëm di gata, de scheepskapitein zeide daarop (tot den stuurman, die, uit vrees voor noodlottige gevolgen, hem niet wilde helpen Banta Ahmat te dooden:) niemand zal er door den toorn der hemelsche machten getroffen worden; (als gij bang zijt om mee te doen), laat mij alleen hem dan dooden, blijft gij maar stil zitten, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. dangki, nè, pò I (onder moepò). Peusòë, vaststellen wie, welke: „waréh gata padoem bagòë, takheun djeunòë koeleungò njata”; „waréh kamòë doea bagòë, rèt déh rèt nòë bapan gòn ma”; Diwat oetanjòng: „tapeusòë-sòë, padoem bagòë piha' doea”, „hoeveel soorten verwanten hebt ge, zeg het nu, zoodat ik het duidelijk hoor”; „we hebben twee soorten verwanten, die van vaders-, en die van moederszijde”; D. vroeg: „stel ze nader vast, hoe-

veel soorten zijn er van beide kanten'', (Meudeuha').

- Toesòë, weten wie, welke, (een persoon, diens naam) kennen; zie vbd. i.v. loebeuëng, masén, nama I, palòë, sawō II. Meutoesòë, bekend wie, welke, bekend gemaakt, bekend (van een persoon, een naam); oereuëngdjameun geukheun toedjōh dròë, han meutoesòë geukheun nama, lieden in den ouden tijd, naar men zegt, zeven in aantal, wier namen, naar men zegt, niet bekend zijn (Èëlia toedjōh); ada' maté gata di padang, soepaja, toean, meutoesòë nama, opdat, indien gij op het slagveld sterft, bekend zal zijn, mijnheer, hoe uw naam is, (Djoehan Meusapi). Peutoesòë, bekend maken, doen weten wie, welke, (een persoon, diens naam) bekend maken. Teunoesòë, kennis van, bekendheid met (een persoon, diens naam). Vgl. siri I, tòh.

SÔË-GOEMÔË, of, meer, meusòë-goemòë, door elkander (van eene verwarde menigte), door elkander warrelend, in verwarring, een onontwarbaar kluwen vormende, om elkaar heen draaiende (van b.v. twee strijdenden), in verschillende richtingen om iets heen draaiende (van één persoon), (fig.) in verwarring, verward, in de war; meuteumeunglé doea piha', djimeutòb ta' meusòë-goemòë, de twee partijen ontmoeten elkander en door elkander warrelend staken en sloegen zij

naar elkander, (Goemba' Meuih); djipòh keudéh neu-grōb keunòë, meusòë-goemòë oereuëng doea, als (Geumpa Alam) in de eene richting sloeg, dan sprong (Meugat) in de andere, en zoo draaiden die twee om elkaar heen, (Malém Diwa); tjitjém djingüëng keudéh keunòë, njang na toengòë sikra' sadja; Banta Ahmat djikheun toengòë, meusòë-goemòë teungòh sindja; ka djipeutòë sinan djidòng, Ahmat roegoeëm sigra-sigra, de vogel (die in werkelijkheid eene hemelprinses was) keek hierheen en daarheen en zag, dat er slechts één tronk was; zij hield B. A. (die daar onbeweeglijk stond met de handen op het hoofd) voor een tronk en vloog in verschillende richtingen er om heen, terwijl de avond al schemerde; toen zij dichtbij gekomen was om er op neer te strijken, greep A. haar snel en drukte haar tegen zich aan, (Banta Ahmat); narit toeankoe meunan lagèë, lōn njang doengèë that sòë-goemòë; han trōih piké lōn, pangoelèë, tan èleumèë ngòn lōn pham njòë, zoo zijn, heer, uwe woorden, en ik, die dom ben en verward denk, vermag (de betekenis ervan) niet te doorgronden, ik bezit, heer, niet genoeg kennis om ze te begrijpen, (Goemba' Meuih). Zie goemòë.

SOEA I, toorts, fakkel (gew. van droge klapperbladeren, die met

enkele van zulke bladeren omwonden zijn, of van fijngestampte hars, *dama*, gedaan in een bamboekoker of in een omhulsel van pinangbloemscheede), (ook wel) = *peusoea*; *trōih* *oe gam-pōng tamōng ladjoe*, *matangēngō meusé soea*, tot het dorp gekomen liep hij het snel in, terwijl zijne oogen schichtig heen en weer flikkerden als eene fakkel, (Noen Parisi; zie eene dergelijke vergelijking i.v. *lèt-lòt*); zie verder vbd. i.v. *peungala'*, *phét*. *Meusoea*, eene fakkel hebben, dragen, ermede loopen; *njandoem boeleuēn peungeuīh djimeusoea*, de maan schijnt zoo helder en hij loopt met eene fakkel. *Peusoea*, met eene fakkel belichten; *tapeusoea eumpoeng manò' njòē*, le that koemeun, belicht dit kippennest met eene fakkel (om de mijten te verdrijven), er zitten zooveel mijten in, (vgl. vbd. met *soea* i.v. *phét*).

SOEA II, of *soea-soea*, (vecht-hanen) even aan elkaar vertoonen, even tegenover elkaar stellen om ze tegen elkaar aan te hitsen, aldus aanhitsen. *Meusoea*, zich even vertoonen, even zichtbaar worden; *njòē koepaban hépangoelèē*, meung *boelèē kan djeuēt meusoea*; *kandjeuēt leumah oedjōng djaròē*, *oetōih ragòē ba' djimeudjra*, wat kunnen we er aan doen, heer, zelfs een haartje van ons kan niet zichtbaar worden, zelfs een vingertop kan niet te zien zijn, zij zijn

erg kundig en bekwaam in het mikken, (Malém Diwa); *ri meuteumeung habéh djipòh*, *kanlheuēh sabòh meung ka meusoea*, zij sloegen allen neer, die zij ontmoetten, niemand ontkwam eraan als hij zich eenmaal had vertoond, (Diwa Akaīh); zie verder vbd. i.v. *landang*.

SOEA III; *boelèē soea*, het dons, de veeren aan den nek, den hals van vogels, (in hik. ook van mythische dieren); *aneu' geureudana doea bòh*, *teungòh timòh boelèē soea*, er zaten (in het nest) twee *geureud*-a-jongen, waarvan het dons aan den hals juist aan het opkomen was, (Banta Beuran-sah); *adat toeankoe neukeumeung wòē*, *neu'é' keunòē njang taboengka*; *neudoeē' neumat ba' boelèē groeē*, *neusintoeē ba' boelèē soea*, (de boerra' antwoordde:) indien gij, heer, terug wilt keeren, stijg dan hier op mij, dan zullen we vertrekken; ga op mij zitten en houd u vast aan mijne nekveeren, klamp u vast aan mijn halsdons, (Malém Diwa; zie ook vbd. i.v. *sintoeē*); *gaga' soea*, e.s.v. *fabelachtige kraai*, (in hik.); *ladōm diateuēh pa'simeulajang*, *ladōm*, *toean*, *gaga' soea*, sommigen zaten op zwevende vogels, anderen, heer, op *gaga' soea*, (Diwa Akaīh). Zie *groeē*.

SOEA', eene kreek, die bij laag water op zich zelf staat, door land van de zee gescheiden wordt;

plah soea', de strook land, die zulk eene kreek van de zee afscheidt, doorgraven om het water uit de kreek weg te laten vloeien en de visschen in de kreek te vangen; zie verder vbd. i.v. aja', kintja.

SOE'ADAH (Arab. sa'â dah), gelukzaligheid, gelukzalig, gelukzaligheid genieten, (in geschr.); oereuëng takoea djisoea'adah, that meutoeah akhirat dōnja, de godvruchtigen zullen gelukzalig zijn, zullen geluk genieten in het leven hiernaamaals, (Tambéh toedjōh bla'ih).

SOE'AJ (Arab. soe'âl), zie soe'eue.

SOEAKA (Skr. sevaka, afhankelijk, dienaar, Mal. séwaka of soekaka), onderkomen, huisvesting; onderkomen genietende, (vandaar:) ergens niets te zeggen hebbende, ergens geen recht op hebbende; kan é' lōn poebō'ih pintō njan, sabab lōn soekaka di sinōë, ik kan die deur niet weg laten halen, ik heb hier niets te zeggen; djinnōë geutanjōë soekaka di nanggrōë Atjèh, wij (Atjèhers) hebben nu in Atjèh niets te zeggen.

SOEAMI, ook sawami (Mal. soeami, Skrt. svâmi), (deftig voor:) echtgenoot, gemaal, (meer in de schrijftaal); zie vbd. i.v. kō I, peuteumoeën. Meusoeami, een echtgenoot, tot echtgenoot hebben, gehuwd zijn, huwen. Peusoeami, een echtgenoot, tot echtgenoot nemen of geven, huwen of doen huwen, nithuwelijken, (van eene vrouw);

di gata kamōë moepeusoeami, tapeu'éseutiri sampōë keu djaman, ik wil u tot echtgenoot nemen, neemt gij mij tot vrouw tot in lengte van dagen, (Diwa Sangsaréh).

SOEANG, ongelukkig in tegenspoed verkeerende, ellendig, rampzalig, ongeluk aanbrengend, ongeluks-, (vaak gebruikt als scheldwoord); oereuëng soeang, een ongelukkige of ongeluk aanbrengende persoon, ongeluksvogel; oereuëng teungōh soeang, iemand, die in eene periode van tegenspoed verkeert; djeunōë nanggrōë teungōh soeang, hana djeuët padé, het land verkeert nu in een tijd van tegenspoed, de padé gedijt niet; la'éñ niba' njan kan é' peugah, kaja limpah radja raja; teutapi malé aneu'neutan, radja soeang koe-reuëng bagia, behalve dat was er nog veel, te veel om op te noemen, de groote koning was zeer rijk; maar hij was kinderloos, de koning was (in dit opzicht) ongelukkig, was minder met geluk bedeed, (Pha Soeasa; zie ook vbd. i.v. soembang); dja'lèh kawèh, aneu' soeang, that bit soembang kah tjilaka, ga weg, jij ongelukskind, je bent waarlijk van God verlaten en rampzalig, (Pra'oen); oereuëng lakōë oereuëng binōë prang, boekōn soeang hana tara; boekōn 'ajéb keudji malèë, ka paléh kèë la-

wan ngòn dara, een man, die tegen eene vrouw oorlog voert, het is ontzettend ellendig, het is eene groote schande, het is onteerend en beschamend, het is een ongeluk voor mij, dat ik tegen eene maagd strijd, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. palèt-palòt, rasa I.

SOEARA (Skr. svara), geluid, klank, toon, stem, spraak, (in de spreektaal minder gebruikelijk dan soe, zie soe I); zie vbd. o.a. i.v. babah (sprkw.), dhòt, gam II, grang, groem, haraìh I, manoera II, meunadjat, paloe, patah I, singkat. Meusoeara, geluid geven of maken, klinken, luiden, spreken; zie vbd. o.a. i.v. draìh I, leungkōng, naga, 'oeët II, paloe, pandòë, pi-asan, seurigab.

SOEASA, eene alliage van goud, eene grootere hoeveelheid koper, en wat zilver, e.s.v. spinsbek, (veel gebruikt voor sieraden); spinsbekken, (zie vbd. o.a. i.v. gleuëng, hambì); soeasa krاندam, eene goede soort soeasa (zooals gebruikt voor krاندam's); soeasa soebō' lhèë, de beste soort soeasa, bestaande uit 1 gewichtsdeel goud op 3 gewichtsdeelen koper en zilver; soeasa soebō' nam, de minste soort, bestaande uit 1 gewichtsdeel goud op 6 gewichtsdeelen koper en zilver; pisang soeasa zie i.v. pi-sang.

SOEBANG, oorkrab, oorschijf (sieraad in den vorm van een kort klosje van goud, hoorn of ivoor

met een versierd voorvlak en gedragen in een in de oorlel gemaakt gat, zie ook kajèë gloen-joeëng i.v. gloen-joeëng), (verder bij vergelijking:) e.s.v. versiering aan grafsteenen van vrouwen (zie i.v. nisan), kort cylindervormig stuk, b.v. schijf van suikerriet (tusschen twee knopen afgesneden stuk), van komkommer, moot van een paling of aal; soorten van oorkrabben: soebang Atjèh (soort, die veel in Groot-Atjèh wordt gedragen), s. oereuëng Toenòng (oorkrabben van de lieden der Bovenlanden, grooter dan de soebang Atjèh), s. oereuëng Lhō' Tapa' Toean, (soort, die door de vrouwen van Tapa' Toean en omstreken wordt gedragen), s. boengòng driën (met eene op eene doerianbloem gelijkende versiering op het voorvlak), s. bōh eungkōt (met eene versiering in den vorm van het vischkuit-motief op het voorvlak), s. gadéng (van ivoor), s. loengkè (van hoorn), s. meutjintra (met eene vogelkooivormige versiering op het voorvlak, eene specifiek Pedirsche soort); tjitjém soebang, e.s.v. vogel met witte vlekken bij de ooren, die op oorkrabben gelijken; takòh leudjeun-jòë sisoebang, snijd van dezen paling eene moot af; zie verder vbd. i.v. beungka, phō I. Meusoebang, oorkrabben hebben of dragen, in cylindervormige stukjes, schijfjes, mooten gesneden, bij of in dergelijke stukjes; doem peuroemòh oe-

lèëbalang, njang meusoebang mantòng moeda, allen vrouwen van oelëbalangs, die oorkrabben dragen, (dus) nog jong zijn, (Prang sabi); toetō mamèhna doem saka, misé goela djō' meusoebang, (hij sprak) woorden, die zoo zoet waren als suiker, als arënsuiker in schijffjes, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. gapoe. Vgl. anténganténg, eunti'eunti', kra-boe.

SOEBÈ, e.s.v. gebonden soep of dunne pap, bestaande uit rijst, water, klappermelk (santan), zout, peper, garnalen, keuma-ih, uien, saga-bladeren, soms nog andere bladeren en fijn gesneden bōhkeutila, en klappervleesch; lagèësoebè, gelijk soebè, i.e. van alles door-een, ratjetoe.

SOEBLÈ, of soeblèh, veel grappjes makende, vol grappen zittende, grappig, koddig, mal, (van eene vrouw ook) belachelijk coquet, aanstellerig; soeblèthat si njòë, dit (kind b.v.) is erg grappig, zegt grappige dingen, babbelt grappig. Meusoeblè, grappjes maken, aanstellerig zijn. Peusoeblè dròë, zich grappig, zich coquet aanstellen.

SOEBLÈH, zie soeblè.

SOEBÔ, ook seubò, dik, mollig, (inz. van kinderen); soebò ië, papperig dik.

SOEBÔ', maateenheid, waarnaar inz. bij metaalmengsels, zooals de gewichtsdeelen koper samen met zilver in soeasa, en bij den ruil van waren, zooals één arè rijst

bij den ruil tegen zout, gelijk bij de strandbewoners voorkomt, wordt gemeten, alliage, (ook) mengsel van b.v. kleeftijst met gewone rijst (breuëh leukat en breuëh bit); allieeren, mengen; tabrisoebō', — han, doea lhèë djeuët, geeft ge mij voor één maateenheid (b.v. rijst) eenzelfde maateenheid (b.v. zout) i.e. geeft ge voor een arè rijst een arè zout? — neen, twee tegen drie, dat zou wel kunnen; padoemsoebō', hoeveel is de alliage; padoemtasoebō' soeasannjan, met hoeveel alliage maakt gij die soeasa; zie verder vbd. i.v. soeasa. Meusoebō', geallieerd, gemengd. Seumboebō', de handeling soebō' verrichten. Seunoebō', de handeling soebō', het allieeren, alliage.

SOEBÔH (Arab. goebh), de tijd voor de ochtendgodsdienstoeffening (seumajang soebôh, durende van het oogenblik, waarop de voor de seumajang 'itjha bestemde tijd eindigt tot het oogenblik, waarop de zon opgaat, zie vbd. i.v. padja), dage-raad, morgenstond; w'a't è ë soebôh, id., (zie vbd. i.v. dra-ih II); oeròëka soebôh, het is al soebôh, de dag breekt al aan; zie verder vbd. i.v. djeu-ëm, ridjalōj.

SOEBÔN, zie seubôn I.

SOEBRA, lawaai, leven, geraas, getier, rumoer, misbaar; lawaai enz. makende, luidruchtig; zie vbd. o.a. i.v. keunòng, koetjapi, kram-kroem, manoera II,

reunta', sipheuët. Meusoebra, lawaai enz. maken. Peusoebra, lawaai enz. veroorzaken, laten maken; peusoebra dròë, opzettelijk of hevig lawaai enz. maken.

SOECHALEUËT, zie soekaleuët.

SOECHLEUËT, zie soekaleuët.

SOEDA, e.s.v. voetangel (van aangepunt bamboe of gespleten pinangstam, in hik. ook van staal, o.a. gebezigd als versperring van eene vesting, ter bescherming van vruchtboomen, van tuinen); soedakangkōng, of soedameusilang, twee aan twee kruiselings over elkaar geplaatste voetangels; soeda boej, om varkens te vangen, door de soeda's achter de opening van een in het bosch gemaakten pagger te plaatsen, waartegen men de varkens opdrijft; soedarimoeëng, om tijgers te vangen, door boven de in den grond geplante soeda's eene geit op te hangen, zoodat de tijger, die naar de geit springt, in de soeda's valt; zie verder vbd. i.v. keutab-keutoeb, krèb-kròb, lampoc I, lhiët, ngeudéh, oendja, patjang, poeëh, rampheuë', reuleuë', rō' (onder meurō'), roengkōm I. Meusoeda, van voetangels voorzien, daarmee versperd.

SOEDAH (Mal. id.), afgeloopen, afgedaan, geëindigd, klaar, reeds, bereids, (in hik., zie vbd. i.v. djaròë, sambat, seumirah, verder gebr. in de uitdrukking:) oeròë keusoeda-

han, later, toekomst, (ook) de laatste der dagen, de jongste dag; bè' meuda'wa-da'wi oeròë keusoedahan, opdat (gij) er later niet over (zult) twisten; zie verder vbd. i.v. sangkakala.

SOEDAN, e.s.v. bovennatuurlijk wezen, van geest, (in hik.); angèn pi raja boekòn boebarang, paridansocdan le that binasa, de (door toovermacht tevoorschijn geroepen) wind woei buitengewoon hevig, en vele pari's en soedana's gingen te gronde, (Djoehan Meusapi).

SOEDÉB, insteken, doorheensteken, (verder) een versleten gedeelte van een vlechtwerk (b.v. mat of zak) herstellen door er met een bamboe bij wijze van naald reepen vlechtmateriaal (b.v. pandanbladeren of biezen) doorheen te steken, aldus bijmazen, (ook) figuren in een vlechtwerk aanbrengen door er op gelijke wijze gekleurde biezenreepen doorheen te steken; (verder) splinter; dji-soedéb tika, hij maast eene mat bij. Meu-, of teusoedéb, ingestoken, doorheengestoken, hersteld, bijgemaasd, met figuren versierd (van een vlechtwerk); lōnsakétthat, teusoedéb djaròë, ik heb erg pijn, ik heb mij (bij ongeluk) in de hand gestoken, ik heb iets (een splinter b.v.) in de hand gekregen. Peusoedéb, laten soedéb. Seumoedéb, of soemoedéb, de handeling soedéb verrichten.

SOEDEUËN, eene oebi-soort, (op Java oebi kelapa, of daarop gelijkend).

SOEDI, nauwkeurig vragen, onder-
vragen, informeeren, uitvragen.
uithooren; djisoedi gòb, hij
hoort de menschen uit; djisoedi
di asaj nang gròë, hij
vraagt nauwkeurig naar de plaats
van herkomst; sira tanjông
ma geusoedi, pòtjoet pa-
nè keunòë teuka, tegelijk
vroegen zij informeerend: „van-
waar, prins, zijt gij hier gekomen”,
(Pòtjoet Mochamat); lheuëh
njan Meudeuha' ma neu-
soedi, neutanjông kri
oeba' nisa, daarop begon M.
de ondervraging en vroeg aan de
vrouw hoe de zaak in elkaar zat,
(Meudeuha'); zie verder vbd. i.v.
soetji. Meu-, of tensoedi,
gevraagd, ondervraagd, enz. Peu-
soedi, laten soedi, of soedi
met versterkte beteekenis. Seu-
moedi, of soemoedi, de han-
deling soedi verrichten; ba-
jeuën boediman teuma
seumoedi, djitanjông
kri haba rasia; „geu-
tanjòë pi ka sampò-
reuna gaséh, haba djan-
déh tatjalitra”, de ver-
standige bajeuën hoorde toen
(de wijfjes-bajeuën) uit en
vroeg haar naar het geheim;
„we houden al volkomen van el-
kaar, vertel nu het verhaal van
onlangs”, (Meudeuha').

SOEDJA, het middenstuk van eene
Atjèhsche broek, dat uit twee aan
elkaar verbonden lappen, soms
met kleinere verbindingsstukken
(meuseuta'), bestaan, die het

kruis vormen, inzetstuk in het
kruis; loeeuë Blandahana
soedja, eene Europeesche broek
heeft geen inzetstuk in het kruis,
(volgens sommigen mag men zulk
eene broek niet bij het verrichten
van een seumajang dragen);
toedjòh oeròë toedjòh
malam, teungkoe peu-
djam dalam rimba; idja
han lé seuloeeuë han lé,
meutjrië' ngônawéting-
gaj soedja, gedurende zeven
dagen en zeven nachten was de
teungkoe weg in het woud, zijn
lendenkleed was weg, en zijne
broek was weg, stuk gescheurd
door rotandorens, alleen het mid-
denstuk van de broek was over-
gebleven, (Malém Diwa); zie ver-
der vbd. i.v. siloeuë. Meu-
soedja, van een soedja voor-
zien.

SOEDJADAH, minder sadjadah
(Arab. sadjdjâdah), bidmat-
je, bidkleed. Zie moesala.

SOEDJÔË I, borduren, stikken
(met kasab); ranimeusoed-
jòë sinan sabòh, roe-
pa that djròh hana ta-
ra; gamba geusoedjòë
sinan geupeudoeë' roe-
pa geusaleuë' poetròë
adara, men zette daar neer een
geborduurd stuk rani, dat er
zeer schoon uitzag; er was op ge-
borduurd de beeltenis van eene
hemelprinses, (Diwa Sangsaréh).
Meusoedjòë, geborduurd, ge-
stikt; idja pinggangplang
peulangi, seuloeeuë
geubri kasab meusoed-
jòë, een veelkleurig gestreept
lendenkleed had hij hem gegeven.

en eene broek met gouddraad geborduurd, (Radja Bada). Seumoedjôë, de handeling soedjôë verrichten; zie vbd. i.v. rambèë I. Seumoedjôë, borduursel, borduurwerk. Meuseumoedjôë, met borduurwerk versierd, met gouddraad gestikt; bantaj soesōn meuseumoedjôë, djeunèh bagòë doem piasan, leunkussens, met borduurwerk versierd, en allerlei andere soorten versieringen, (Kamarō Daman); zie verder vbd. i.v. ragòë II.

SOEDJÔË II, algemeene naam voor grootere of kleinere stokken, latten, staven, stangen, assen, klossen om er iets mee te steunen of op te plaatsen of deelen van een toestel mee te verbinden of er iets om te winden, enz., b.v. een verticaal onder een huis geplaatst hout, dienende om het huis eenigszins op te tillen, wanneer men b.v. den grondslag ervan wil versterken, en rustende op twee balken, waarvan de onderste boejen en de daarop liggende, waarmede de soedjôë opwaarts wordt gewipt, seunoengkét heet, de dwarslat van een scheerraam (zie i.v. siweut), de dwarslat met klosspillen, waarop de klossen met garen bij het opzetten van het scheerraam worden gestoken (zie i.v. sōt I), de verbindingslat van de tjakah's (zie aldaar), het asje of spinstokje van het spinnewiel (zie i.v. djereukha), kaardstokje, ijzeren staafje, waarmede het opium in de opiumpijp wordt gedaan; zie

verder vbd. i.v. gòë, loelōn, nè (onder sanè), rantjōng (als beeld van mooie armen), rō.

SOEDJOET (Arab. soedj@d), prosternatie (inz. bij de seumajang); zich prosterneeren, in het stof buigen, zich ter aarde nederbuigen, zich diep vooroverbuigen, (ook) naar beneden schieten (van een vogel, die op zijne prooi afschiet of ergens nederstrijkt), met den voorstevē voorovergebogen voortschieten (van een vaartuig); soedjoet sawi (Arab. soedj@d assahwi), de extra-prosternatie bij het begaan van een verzuim of vergissing (bij de seumajang); seumah soedjoet, zich prosterneerende een seumah maken, nederig groeten, nederige, eerbiedige groet; kajèë soedjoet, de boomen prosterneeren zich (n.l. in de richting van de kiblat), (gebeurt, naar men gelooft, in den qadar-nacht, in Atjèh den nacht van den 27sten Ramalan, zie i.v. malam, doch is alleen waarneembaar voor heiligen en tot groote dingen, tot geluk voorbestemde personen, weshalve jongelui in dien nacht wandelingen doen om z.g. „de zich prosterneerende boomen te zoeken”, dja' mita kajèë soedjoet, en het aantreffen van dat verschijnsel in vergelijkingen gebezigd wordt ter uitdrukking van een groot geluk; aan die soedjoet doen de ba'arōn ende ba'ram niet mee, weshalve het hout dier boomen, bestemd voor de hel, niet als brandhout voor de bereiding van spijsen ge-

bezigd mag worden); doem neutumeung kajèë soedjoet, meunan ba' hoet até mādja, het was alsof zij zich prosterneerende boomen aantrof, zoo voelde zich het oude vrouwtje in hare begeerlijkheid, (n.l. zoo gelukkig en blij met hetgeen haar was gegeven), (Noen Parisi; zie de hieraan voorafgaande regels, geciteerd resp. i.v. koedjoe-ëm, en loeëb); geureuda soedjoet djiklò' djiklōng, Alah toelōng han binasa; ... lheuëh niba' njan djiteureubang, lòm djiriwang ka dji-sama; djisoedjoet lòm djiklò' djiklōng, neubōtlé peudeuëng Malém Diwa, de geureuda schoot naar beneden en sloeg en krabde met hare klauwen, maar Allah stond (Malém Diwa) bij, die ongedeerd bleef; ... daarna vloog (de geureuda) weg, keerde weer terug en schoot (op M. D.) af; ze schoot weer naar beneden om met hare klauwen te slaan en te krabben, en M. D. hief snel zijn zwaard op, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. djab I, ha' I, koe'oet, lawa, lèt-lòt, ligān, na, ngarōih (van scheppen), oentōng, reunggōt, sambōt, tilawat, tjoekō II. Meusoedjoet, = soedjoet (verb.) met meerv. subject. Peusoedjoet, laten soedjoet. SOEDò', schop (om aarde, zand enz. op te nemen), e.s.v. schep van peuleupeuë' oe vervaardigd, waarvan men twee tegelijk gebruikt om, door ze naar elkaar

toe te scheppen, het vuil van buffels, koeien enz. op te nemen, (ook) e.s.v. schepnet om er kleine visschen mee te vangen; (verb.) met eene schop opnemen, met een schepnet scheppen, vangen, met eene schop uitgraven, op-, wegscheppen, (in het algem.) iets opnemen, optillen door er eerst iets anders onder te schuiven, (b.v. een slapend kind opnemen door eerst de handen en armen onder hem te schuiven); tasoe dò' è' leumò, schep de kociendrek met een soedò' op, weg; 'òh ka teungeutteuma neutjò', neusoedò' neumè ba' tika, toen (de knaap) ingeslapen was, nam hij (Malém Diwa) hem met zijne armen op en bracht hem naar eene mat, (Malém Diwa). Meu-, of teusoedò', geschept, op-, weg-geschept, opgenomen enz.; dja' meu-, of teusoedò'-soedò', met het bovenlijf op en neer zwiepende loopen, (eig. alsof men telkens iets op wou scheppen). Peusoedò', laten soedò'. Seumoedò', de handeling soedò' verrichten.

SOEDOE, of blangōng soedoe, aarden braadpan met steel. SOEë, afval, onbruikbaar overblijfsel, overschot, onbruikbaar bestanddeel, (b.v. vezels van eene vrucht); soeë gōgadjòë, zaagsel; soeë njhèh, afschaafsel; soeë kèh, afgebrand luciferstompje; soeë sagèë, hetgeen bij het filtreeren van sago op den doorzijgdoek achterblijft; soeë teubèë, uitgeperst of uitgekauwd suikerriet. Meusoëë,

met afval vermengd, met onbruikbare bestanddeelen; *boe njòë meusoeë*, deze (gekookte) rijst is met schillen vermengd, sommige korrels zijn niet goed ontbolsterd; *bòh mamplam njòë meusoeë*, deze mangga-vrucht zit vol vezels. Zie *abō'*, *keureumeuñh*, *rabō'*.

SOEÉ, draaien, keeren, ronddraaien, (intransit.); *glajang djisoeé sabé*, de vlieger draait steeds rond, maakt steeds buitelingen; *seusoeé*, of *sisoeé*, windmolentje, bestaande uit eene platte lat van hout of bamboe met eene spil in het midden, die aan een boom of paal wordt bevestigd, (wordt vaak in vergelijkingen gebezigd, zie vbd. i.v. *lam I*, *leungkōng*, *nari*, *phoe'*, *ranab*, *rintha'*, *seuriwòë*); *seusoeé bòh loembé*, windmolentje van eene *loembé*-vrucht; *boerōng seusoeé*, zie i.v. *boerōng I*; *lajeuë soeé*, zie i.v. *lajeuë I*. *Meusoeé*, de handeling *soeé* verrichten, (fig.) van gedachte, van gevoelen veranderen, eene andere gedachte krijgen, (met een woord als *até* tot subject of bepaling); *meusoeé ba' até lōn*, *hana djadèh lōn boengka*, ik ben van gedachte veranderd, mijn vertrek gaat niet door; *padoem-padoem seun neujoeë dja'* *kheun*, *teukeudi Toehan njangkèëwasa*; *jōhnjan Moehamat meusoeé até*, *kheunda' Rabi Toehan njang asa*, verscheidene keeren liet zij (Katidjah) het (haar

huwelijksvoorstel aan Moehamat) zeggen, totdat door de beschikking van den almachtigen Heer M. (die eerst niet in het voorstel wilde treden) van gedachte veranderde, zoo was eenmaal de wil van onzen Heer, die eenig is, (Noeboeët Nabi). *Peusoeé*, laten *soeé*, laten *meusoeé*.

SOEË', ongelukkig, tegenspoed, pech hebbende of aanbrengende, (gew. van één bepaald geval gebezigd); *lōn soeë' that oe-ròë njòë*, *lōn dja' keumawé*, *abéh poetōñh kawé*, *eungkōt meung sabòh han meuteumèë*, wat een pech heb ik vandaag gehad, ik ging hengelen en de hengel ging stuk en ik heb geen enkelen visch gevangen; *dja ròë soeë'*, eene ongelukkige, ongeluk aanbrengende hand, (b.v. wanneer men bij het schieten of smijten het gewenschte doel niet treft, of wanneer men wat men aanpakt laat vallen en breekt); zie verder vbd. i.v. *langkah*. SOEËB, mondvoll, hap, bete, (fig.) steekpenning, omkoopning; (verb.) met de hand in den mond stoppen, met de hand eten, een hapje eten, met de hand voeren; *sisoeëb*, een mondvoll, een hap, (zie vbd. i.v. *loe*, *oetjè*); *padjōh soeëb*, steekpenningen aannemen, zich laten omkopen; *soeëb boe*, rijst met de hand in den mond stoppen, rijst met de hand eten. *Meusoeëb*-(*soeëb*), *soeëb* met meerv. subject, om het vlugst met de hand eten, (van b.v. kinderen).

SOEËB I, long.

SOEËB II, zie i.v. tja tō II.

SOEËT, uittrekken (van iets, dat in of om iets anders zit, van wat min of meer vastzit, van b.v. kleedingstukken, sieraden, wapens uit de scheede), uitdoen, uithalen, te voorschijn halen, (ook) trekken (van goud-, of zilverdraad door eene trekplaat, zie o e n ò ï h), (verder) afzonderen, afscheiden, toedeelen, toekennen, geven (van het aandeel in de getaxeerde waarde of ook in den verkoopprijs, b.v. de helft, van een gemeenschappelijk bezit, b.v. een buffel, aan den mede-eigenaar, wordt ook geconstrueerd met het gemeenschappelijk bezit als object); soeët ba d j è ë, si lo e e u ë, si pa t o e, zijn baadje, broek, schoenen uittrekken; soeët e u n t j i ë n, so e b a n g, een ring, oorkrabben uitdoen, (zie verder vbd. van sieraden i.v. l h ò h, si l a n); soeët k r é h, p e u d e u ë n g, een kris, zwaard uit de scheede trekken, (zie verder vbd. van wapens i.v. a r a t, b o e ë m, b e u n g k ō n g, l i r a n g, p h è ë, p o e l é h I, r o e e u ë n g, s i m b a n); to e d j ō h o e r ò ë n e u b ō h l a m k a l o e ë t, t e u m a n e u s o e ë t b a n d o e m o e l o e a; „dja'lèh tawòë, pò, ba' teumpat, dja'lèh i b a d a t, pò, b è ' l o e p a, gedurende zeven dagen hield hij hen in afzondering ter boetedoening en haalde hen vervolgens te voorschijn; „baasjes, gaat nu naar je woonplaatsen terug, en vergeet niet je godsdienstplichten te ver-

vullen'', (Prang Gômpeuni; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. d j r a I); soeët d a w è, en soeët k a b a t, zie i.v. d a w è, en k a b a t; soeët n a p h a ï h, zie i.v. n a p h a ï h; soeët r e u ' ō h, zie i.v. r e u ' ō h; t a s o e ë t k e u l ō n, p a d o e m l a g ō t, m e u n g n j ò s i r e u t ō ï h l i m ò n g p l ō h s a p ò, geef mij mijn aandeel, hoeveel is het waard, als het honderd (rijksdaalders) is, dan ieder vijftig; b a h l é l ō n s o e ë t k e u g a t a, b a h l é b o e b i t k e u l ō n, goed, ik zal u uw aandeel geven (de helft van de getaxeerde waarde), laat ik dan maar weinig krijgen (als het minder opbrengt); zie verder vbd. i.v. o e d j o e t, ' o e ë t II, o e r o e (sprkw.). M e u, of, meer, t e u s o e ë t, uitgetrokken, uitgedaan, uitgehaald, enz., loszittend; m e u s o e ë t, (ook) zich afzonderen, zich afscheiden, (verder) soeët met meerv. subjeet, (zie vbd. van de laatste beteekenis i.v. m o e d j a k a r a h); s a r é h a b é h h a b a ' ò h n a n, n e u m e u s o e ë t l é j ō h n j a n t e u k o e b a n d o e a; n e u m e u s o e ë t t e u k o e k e u d é h b a' s a g ò ë, p o e t ō ï h l é d j e u n ò ë s i n a n b i t j a r a; b i t j a r a p i p o e t ō ï h, p ò t j o e t m e u t o e a h, h a b a s i p a t a h l a h é n e u b o e k a, toen zij tot zoover hadden gesproken, zonderden de twee teukoe's zich (van de overigen) af; zij zonderden zich in een hoek af en daar werden zij het met elkaar eens; toen zij het eens waren ge-

worden, gezegende prins, spraken zij ieder een enkel woord (tot de overigen), (Prang Gõmpeuni; zie verder vbd. i.v. hoe dõ m); ka l h e u ã h t e u s o e ã t k e u b e u ã n j ò ã, is de waarde van dezen karbouw al (onder de gemeenschappelijke eigenaars) verdeeld; zie verder vbd. van teusoeët i.v. j ò ã (sprkw.), n a p h a ã h, o e r o e (sprkw.), p h a t. Seum e u s o e ã t, de handeling soeët verrichten. Se u n e u s o e ã t, de handeling soeët, het uittrekken, enz.

SOE'EUË, in hik. voor het rijm ook s o e ' a j, (Arab. soe'âl), vraag, vraagpunt, probleem, ondervraging, (inz. ondervraging in het graf door de grafengelen Mõngkarõnwanangké); vragen, ondervragen; meung ka na s o e ' e u ã, n a d j a w e u ã b, als er eene vraag gedaan wordt, dan is er ook een antwoord op; s o e ' e u ã d j a w e u ã b, vragen en antwoord, dispuut, debat, disputeren, debatteren; s o e ' e u ã M õ n g k a r õ n w a n a n g k é, de vragen van, de ondervraging door (de grafengelen) Moenkar en Nâkir, (zie i.v. m õ n g k a); d i n a n g g r ò ã M a k a h A b o e D j e u h a j, h a n a s a g a j d j i t é m m e u ' i m a n; n e u p e u l h e u ã h l õ n n i b a ' s o e ' a j, n g ò n p a l e u l a j g a t a T o e h a n, in de stad Mekka woonde Aboe Djahl, die volstrekt weigerde het ware geloof te omhelzen; bevrijd mij, Heer, door Uwe genade van de ondervraging in het graf, (Tambihõn nisa); b a h

l õ n t a n j ò n g o e b a ' p o e t r ò ã, d j e u n ò ã l õ n s o e ' e u ã k o e p a r é ' s a, laat ik het aan de prinsessen vragen, laat ik haar ondervragen, (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. r i n t a h. S e u m o e ' e u ã, de handeling s o e ' e u ã verrichten; M õ n g k a N a k é n j a n g s e u m o e ' e u ã d a l a m d j e u r a t, R a k i b ' A t i t b o e ã t g e u t a n j ò ã d r ò ã n e u s o e r a t, (van de tien engelen, wier namen men moet weten, zijn) Moenkar en Nakir, die (den doode) in het graf ondervragen, Raqib en 'Atid, die onze handelingen opteekenen, (Nalam Tjeh Mareudoeki).

SOEGANDA, ook s e u g a n d a, s i g a n d a, e n s o e k a n d a, (Skr. sugandha, geur), e.s.v. heester met witte en roode welriekende bloemen, die men in het haar steekt.

SOEGANG, verhinderend, belemmering, verzet; p a k ò n t e u n g k o e l a m b a t d a t a n g, p e u ã n a s o e g a n g d i r ò t r a j a, waarom, teungkoe, hebt gij zoo lang op u laten wachten, wat voor belemmering hebt ge onderweg gehad, (Meudeuha'). M e u s o e g a n g, eene belemmering in den weg leggen, verzet plegen, zich verzetten, ruzie maken, twist zoeken, oneenigheden hebben, overhoopliggen; (ook) verhinderd, belemmerd, tegengehouden, verzet tegen; n a r i t m e u s o e g a n g, tegenspraak; k a h n e u k a l ò n g e u n a b o e r ò ã, s a b ò h s i d r ò ã k a h o e ã m e u r e u j a m; n j a n k e u s a l a h k a h s i n a r ò ã, n j ò k e u n a

s ò ě k a m e u n g m e u s o e -
g a n g, (het dwergehrt zeide tot
de slakken:) hij (de profeet Sa-
lomo) heeft u elken dag kanon-
nen zien sleepen, ieder één; dat
is de schuld van u allen, er is
stellig iemand, met wien gij ruzie
wilt maken, (Plandō' Kantjé);
„peuë boe sabab toean-
koe neumoepuang, peuë
meusoegang ngòn radja
kra''; „njang sabab
djeuët koedja' prang
keunòĕ, habéh nanggròĕ
djipoebinasa'', „waarom,
heer, wilt gij oorlog voeren, wat
voor oneenigheden hebt ge met
den koning der apen''; „de
reden, waarom ik hierheen ten
strijde ben getrokken, is, dat zij
(de apen) het geheele land ver-
nielen'', (Tjah Koebat); k a -
w é n n j a n k a m e u s o e g a n g
ba' keutjhi', dat huwelijk is
tegegehouden door, afgestuit op
den keutjhi'; p a k ò n
toeankoe saré gabra,
peuë boe sabda ka me-
usoegang; pakòn neuma-
rah doempentoea, meung
sikada gòh tamoeprang,
waarom, heer, maakt ge zoo'n
herrie, tegen welk bevel van u is
er verzet gepleegd; waarom
maakt gij u boos op de hoofden,
terwijl wij den strijd nog niet
eens begonnen zijn, (Radja Ba-
da); zie verder vbd. i.v. moesa-
ra. Vgl. sagang.

SOEGARA (Mal. segara, Skrt.
sâgara), zee, oceaan, (in hik);
zie vbd. i.v. lambōng.

SOEGHOJ, zie soerōj.

SOEGòĒ, e.s.v. tandenschuier, ver-

vaardigd van djoenggreuëh
of tjanè' van den klapper, of
van den wortel van eene uit-
heemsche boomsoort (ira', zie
aldaar), (ook) wat als zoodanig
wordt gebruikt, inz. een rolletje
tabak, of daarop gelijk, zooals
rolletje wit goed, waarmede men
den mond, de ooghoeken, de
neus, en oorgaten van een lijk
reinigt, of stomp van een ouden,
afgesleten bezem; (verb.) schoon-
maken (van de tanden met een
soegòĕ, tandenschuier of rol-
letje tabak, b.v. na het sirih-
kauwen), met een s o e g ò ě
langs de tanden strijken, als
soegòĕ gebruiken; b a k ò n g
soegòĕ, tabak om de tanden
schoon te maken, om er langs
de tanden mee te strijken; b a -
k ò n g s i s o e g ò ě, een rolletje
tabak (om de tanden schoon te
maken); k e u p e u ë p e u -
njampōh njan, tinggaj
soegòĕ treu', waarvoor dient
die bezem, er is maar een stomp
(als een tandenschuier) van over-
gebleven; soegòĕ gigòĕ, de
tanden schoonmaken (met een
tandenschuier of tabak); t a s o e -
g ò ě b a k ò n g h a n a p e u ë,
dat men met tabak langs de
tanden strijkt, hindert niet, (zegt
een liefhebber van tabak kauwen
bij het vasten). M e u s o e g ò ě, een
s o e g ò ě hebben, (zieh) ermede de
tanden schoonmaken, bestrijken,
de handeling soegòĕ verrich-
ten, (ook) met een s o e g ò ě
schoongemaakt, bestreken, (van
de tanden); n a t a m e u s o e -
g ò ě, hebt ge een tandenschuier,
hebt ge uwe tanden met een schui-

er schoongemaakt; doeë' lam bagan teuma sidròë, wië ngòn oeneun bè' tapandang; djaròë tangan bè' meusoegòë, nadjih keuloea bè' tapandang, ga vervolgens alleen in de bestekamer zitten, en kijk noch naar links noch naar rechts; schuier met uwe handen niet uwe tanden en kijk niet naar uwe uitwerpselen, wanneer ze te voorschijn komen, (Akeubarō Karim). Peusoegòë, (een ander) met een soegòë (de tanden) reinigen; peusoegòë manjèt, een lijk (de tanden enz.) met een rolletje wit goed reinigen. Teusoegòë, met een soegòë schoongemaakt. Seumoegòë, de handeling soegòë verrichten.

SOEGOT, kam, haarkam (om het haar te ordenen of van ongedierte te reinigen); kammen, uit-, schoonkammen; aneu' soegōt, de tanden van een kam; soegōt ka patah aneu', een kam waarvan er tanden gebroken zijn; soegōt ō', het haar kammen, haarkam; soegōt goetèë, de luizen uitkammen, het haar door kammen van luizen reinigen, eene fijne soort kam om het haar van ongedierte te reinigen; zie verder vbd. i.v. hambī, hat (onder meuhāt), loeëh, sangsōj. Meusoegōt, een kam hebben, gekamd, uit-, schoongekamd; meusoegōt-soegōt, elkander kammen, elkander het haar schoonkammen, van ongedierte reinigen, (verder, aanvankelijk wellicht naar de gewoonte, dat

vrouwen, die elkander het haar schoonkammen, achter elkander zitten, en vervolgens ingelascht het erbij gevoerde gesprek over soegōt's:) e.s.v. kinderspel, ook meutjò'-tjò'-aneu', kindertjes wegnemen, genoemd, gespeeld door meisjes, ook wel met kleine jongens, als volgt: de meisjes scharen zich in eene rij achter elkander, elk het kleed van haar voorgangster vasthoudende; de voorste in de rij wordt nang, de moeder genoemd, en als zoodanig fungeert een der grootste meisjes; een der medespelenden, die ook wel koe, de vader, wordt genoemd, staat apart, en tracht een der kindertjes achter de nang weg te nemen of alleen te tikken, waarbij zij door de nang wordt tegengehouden; degene, die weggenomen of getikt wordt, is „dood”, of moet buiten de rij z.g. gampōj soetra, zijdegaren opwinden; voordat het wegnemen of tikken der kindertjes geschiedt, heeft er eerst het volgende gesprek tusschen de nang en de koe plaats: soegōt, soegōt, soegōt (kammen, kammen, kammen), — padoem joem soegōt (wat kosten die kammen) — sikaj è', sikaj seukeuëm (een kaj vuil, een kaj kaf), — njòë joem soegōt (hier is de prijs van den kam), — hana lé soegōt, karōt lam la'ōt (er zijn geen kammen meer, ze zijn in zee gevallen), — tajoë tjò' kamèng (laat eene geit ze halen), — maté ka-

mèng (de geit is dood), — ta-joeë tjò' ba' gadjah (laat een olifant ze halen), — maté gadjah (de olifant is dood), enz., zoolang als de als koe spelende in denzelfden geest door wil gaan, totdat zij het gesprek verandert met b.v. djéh peuë euntjōng boebōng (wat ligt daar op het dak), — bōh laboena doea bōh (een paar laboe-vruchten), — tabri lōn sabōh (geef mij er een van), — atra pitjit sabōh (er is er eigenlijk maar een), — tabri lōn siblah (geef mij er de helft van), — atra pitjit siblah (er is er eigenlijk maar eene helft van), — tabri meung sitjoemèh (geef er een stukje van), — atra pitjit meung sitjoemèh (er is er eigenlijk maar een stukje), enz. tot b.v. het opnoemen van een deel van de schil en totdat de koe weer het gesprek verandert, b.v. djéh peuë euntjōng sandéng (wat ligt daar op het wandrek), — karéng na doea bōh (een paar gedroogde vischjes), — tabri lōn sabōh, — atra pitjit sabōh, enz., totdat de koe ten slotte, nadat een kleiner of grooter aantal andere zaken op dezelfde wijze is behandeld, eindigt met: peuë djéh dili kōt (wat heb je daar achter je), — aneu' meung doea bōh (een paar kinderen), — tabri lōn sabōh, — atra pitjit sabōh, enz., totdat eindelijk de koe zegt: *kan tabri pilōn*

tjò' (al geef je hen niet, ik zal hen nemen), waarop het eigenlijke roof-, of krijgertje-spel begint. Seumoegōt, de handeling soegōt verrichten.

SOEHOET, zie tjoe hoet.

SOEJ, rijzend, gerezen (van deeg, koek), dik (van het vrouwelijk schaamdeel); teungōh keumeung soej, (het deeg) wil juist rijzen; apam njansoej t h a t (djibeudōih), die apam-koekjes zijn erg goed gerezen. Meusoej-soej, (van vele zaken:) door elkander omhoogrijzen, overeind staan, (van b.v. vlammen, verwarde haren, en zoo:) verward, door elkander, in de war, in wanorde; ō' meusoej-soej, verwarde, ongekamde haren, (zie vbd. i.v. raweuët I); trōih djipò ba' la'ōt apoej, kameunjeum sroej boelèë roema; dalam awan ka meusoej-soej, seu'oeëm apoej oe adara, (de geureuda) bereikte al vliegende eene vuurzee, en voelde hare fijne lichaams-haartjes te berge rijzen, (want) tot in de wolken steeg de gloed van het vuur omhoog, (Banta Beuransah); ra'jat Kandang dji'é' meusoej-soej, koe-ta djigoej djilōt djoe-nga, de lieden van K. drongen bij drommen op, haalden de vesting omver, de versperringen uittrekkende, (Noen Parisi); tjrapè meuteumeung jōh njan ngòn oeleuë, ta'eu meusoej-soej djimoeprang doea, de wezels en de slangen ontmoetten toen elkan-

der, en men zag ze als een warreklomp met elkander vechten, (Djoehan Meusapi). Peusoejsoej, doen meusoejsoej; pakòñ kapusoejsoej tika éh, waarom heb je de slaapmat overhoop gehaald. Vgl. gasoej.

SOEJA', gescheurd, vaneengereten, (van b.v. een kleed); soeja' kambéng, met eene zoodanige scheur, dat een stuk er uit is en er bij hangt; idja lôn raja that beukah, soeja' kambéng, mijn kleed heeft eene groote scheur gekregen, zóó dat er een lap bij hangt.

SOEJÒ', afhangend (van de schouders), afhellend (van b.v. een huis); soejò' bahō, meukoerè beutéh, meutangkōb keunèng, mirahmata, met afhangende schouders, geaderde kuiten, aaneengegroeide wenkbrauwen, en roode oogen, (eene opeenstapeling van slechte teekens); roemòh njòë soejò' that keunòë, dit huis helt erg naar dezen kant af. Meusoejò', = soejò'.

SOEJONG, bijgieten, gieten bij, (inz. van water bij een gerecht, dat men bezig is te koken, ook bij zeewater, dat men aan het uitkoken is om zout te verkrijgen, vgl. sajong II), aanlengen, vermengen met meer (water); ië karabthō, dja' soejōng lôm, het water is bijna droog (opgekookt), ga er nog wat bijgieten; tasoejōng ngòn ië sidjoeë' dilèë, giet er eerst koud water bij. Meu-, of teusoejōng, bijgegoten, aan-

gelengd. Peusoejōng, laten soejōng, of soejōng met versterkte beteekenis. Seunoejōng, de handeling soejōng, het object of het resultaat ervan; ië seunoejōng, water, dat bestemd is om bij b.v. een gerecht bijgedaan te worden of dat er bijgedaan is.

SOEKA I (Skr. sukha), vreugde, blijdschap, genoegen, lust, welgevallen, welbehagen, goeddunken, believen, neiging, genegenheid; vreugde enz. hebbende, verheugd, blijde, vergenoegd, tevreden, genegen, bereidwillig, vrijwillig; (ook verb.) vreugde enz. hebben, genoegen nemen, tevreden zijn, behagen scheppen, ingenomen zijn met, gesteld zijn op, genegen zijn, houden van, goedvinden, gelieven; soekaaté, = soeka (subst. en adj.; zie vbd. i.v. pasihat, riba III); soekatjita, zie i.v. tjita; lôn soekathat keuinòng njan, keupisang, ik houd erg veel van die vrouw, van pisang; meungkasoeakarila dròëdjih keuinòng njan, peuëna, als hij eenmaal van die vrouw houdt en met haar genoegen neemt, wat is er dan nog (te zeggen); zie verder vbd. o.a. i.v. djan, gala', goeréh, keutangkeuting, loetò', moentèë, piloe, reumèn, ri (onder ri en peuri), sakét, seureuta. Meusoeika, of meusoeikasoeika, in hik. ook meuseusoeika, zich verheugen, zich vermaken, uitspanning genieten,

feest vieren, zich met elkander verheugen, vermaken, enz., (ook) van elkander houden; *bahlé keureudja teuma doe-dòë*, ta'euntat mampleuë tameusoeka, laten we daarna feestvieren, den bruidegom in optocht begeleiden en ons vermaken, (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd. i.v. *groem-gra'*, *rindoe*, *siram*. Peusoeka, verheugd, blijde enz. maken, verheugen, verblijden, opwekken, aansporen, lekker maken; *bahlé tapeusoeka gòbnjan*, mangat geutém, laten we hem lekker maken, opdat hij wil. Soeka'an, (in hik.) = soeka; zie vbd. i.v. *ma'tjhō'*, *seunda*. Meusoeka'an, of meusoeka-soeka'an, (in hik.) = meusoeka; zie vbd. i.v. *piasan*. Keusoeka'an, (Mal. *kesoekaän*, meer in geschr.), = soeka (subst. en adj.); zie vbd. i.v. *mèë* (sprkw.), *reubōt*, *reuja*.

SOEKA II (Mal. *soekar*), moeilijk, lastig, zwaar, bezwaarlijk; *boeët njòë soeka that tapoeboeët*, dit werk is zeer moeilijk uit te voeren; *kamòë seu'ōn barang titah*, soeka moedah di djeumala, wij nemen al uwe bevelen, of ze moeilijk of gemakkelijk uit te voeren zijn, eerbiedig op ons hoofd, (zullen er eerbiedig aan gehoorzamen), (Indra Bangsawan); *mirahpatisikawan toedjōh*, aneu' poejōh djipò meugisa; *kamòë teuka sidéh di dji'ōh*, soeka that lōn piōh lam

aseutana, een troep van zeven duiven, het jong van een kwartel vliegt draaiende; wij komen van ginter, van verre, het gaat bezwaarlijk (doordat we verhit zijn), dat wij binnenshuis uitrusten, (bruiloftsgesprek); zie verder vbd. i.v. *moedah*. Peusoeka, moeilijk enz. maken, het iem. moeilijk maken; *pakōn tapeusoeka gòb dja'*, waarom maakt ge het den menschen moeilijk om te gaan. Soekaran, of keusoekaran (Mal. *kesoekaran*), moeilijkheid, bezwaar, moeilijke, benarde omstandigheden, moeilijkheden, zorgen, (ook) in moeilijke, benarde omstandigheden zittende, moeilijkheden hebbende, in zorgen zittende, in nood; *meungnjò hana* (*sapeuë*) soekaran (of keusoekaran) *tō' lōn singòh*, wanneer er geen bezwaar zich voordoet (niets tusschenbeide komt), kom ik morgen; zie verder vbd. i.v. *gaséh* (sprkw.), *sangkōt*.

SOEKADANA, naam van eene plaats en landschap op Borneo, waarnaar genoemd e.s.v. diamant, Borneosche diamant, *intan soekadana*, ook wel alleen *soekadana*.

SOEKALEUËT, ook soekleuët, soechaleuët, soechleuët (Perz. *sagirlât*), laken, lakensch; zie vbd. i.v. *rakam*, *seuëh* II.

SOEKANDA, zie soeganda.

SOEKARAN, zie i.v. soeka II.

SOEKAT, (met eene inhoudsmaat) meten, uit-, toemeten, (van droge en natte waren, van b.v. padi,

rijst, peper, olie); *s o e k a t* padé, padi meten (b.v. na den oogst om erde *djakeuët* van af te zonderen); *djisoekat* *preumata sèédaga oeròë njan*, beurahman *sadjan sinan seureuta*; *lheuëh djisoekat ma dji'asah*, meunan *printah soerōh radja*, de koopman was dien dag bezig edelsteenen met een inhoudsmaat te meten, en de brahmaan voegde zich bij hem; na het meten sleep (de koopman de edelsteenen), zoo had de vorst hem gelast, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. *darah* (sprkw.). *Meu-*, of *teusoekat*, gemeten, uit-, toegemeten. *Seumoe-kat*, de handeling *soekat* verrichten; *beukeumeunan dèësa na doea peukara*, na *dèësa tjoet*, na *dèësa raja*, *meusé* *dankhianat ba' taseumoe-kat dan tamoebileuëng*,, welnu, er zijn twee soorten zonden: er zijn kleine en groote zonden, (van de laatste soort) b.v. bedrog bij het meten van droge of natte waren en bij het tellen,, (Beukeumeunan); *ar è ngòntōng boeët seumoe-kat* (var. *soekat-moe-kat i. pl.v. boeët seumoe-kat*), 'Arian sasat dalam banda; neupeusabé sabòh toelō', *tjoet ngòn rajeu'* doem neusangga, *arè's* en *tōng's*, al wat voor het meten van droge en natte waren diende, onderzocht 'A. in de havenstad; hij ijkte ze naar één maatstaf en verbood grootere of kleinere ma-

ten, (Noen Parisi). *Seunoe-kat*, de handeling *soekat*, het resultaat ervan, het middel daarvoor, inhoudsmaat.

SOEKATI, zie *seukati*.

SOEKÈÈ, kwart, vierendeel, vierde deel, (ook) deel, maal, keer, soort, klasse, groep, stam, geslacht, familie, lid van een stam, familielid; *Angòn B sabé malém*, — *panè*, *meung sisoekèë gòb djéhtan*, A is even geleerd als B, — hoe komt ge er bij, hij is het zelfs niet een kwart van hem; *nakeu oemoe sisoekèë boeleuën*, *siblét treu' eumpeuën njankeu njang na*, na ongeveer een kwart maand was er nog slechts voor een oogenblik voedsel over, (Banta Beuransah); *teungòh teungòh meutoetō lōn*, *angèn djitrōn bagaiñ raja*; *leubèh that kreu-ëh niba' dilèë*, *siplōh soekèë leubèh ganda*, terwijl ik aan het spreken was, stak er een hevige stormwind op, veel heviger dan tevoren, tienmaal zoo hevig, (Tamin Ansa; zie verder vbd. i.v. *lagèë*, *soeloe-tan*); *Si Poelan soekèë geutanjòë*, N.N. behoort tot onzen stam, tot ons geslacht, is familie van ons; *soekèë Dja of Tō' Batèë*, *soekèë Dja, Tjoet of Tō'* Sandang, *soekèë Imeum Peuët*, *soekèë Lhèë Reu-tōih*, namen van de vier stammen of geslachten, waarvan de *Atjèh*ers heeten af te stammen; (zie verder i.v. *kawōm*, en *sandang*); *soekèë Lhèë Reu-*

tōih ban aneu' drang, soekèë Dja Sandang djeura haleuba; soekèë Dja Batèë na batjoet-batjoet, soekèë Imeum Peuët njang gò'-gò' dō-nja, het geslacht Lh. R. is als de zaden van het drang-onkruid (d.w.z. onbeduidend, of talrijk, naar gelang van de soekèë, waartoe de verklaarder van het vers behoort), het geslacht Dj. S. als fenegriekzaagd (i.e. van een weinig meer nut, of geurig), het geslacht Dj. B. wel een weinige (n.l. in tel, of in aantal), het geslacht I. P. is het, dat de wereld doet schudden, (rijmpje op de verhouding tussehen de vier soekèë's); soekèë Lhèë Reutōih oelèëbalang, soekèë Dja Sandang djeuët keu radja, (de leden van) het geslacht Lh. R. zijn oelèëbalangs, (die van) het geslacht Dj. S. radja's (i.e. oelèëbalangs), (variant van den eersten regel van het voorgaande rijmpje op de verhouding tussehen de vier soekèë's); bōh katjang parang geureundang ngòn minjeu' sapi; kòn soekèë barang-barang, njòëkeu soekèë teukoe kali, k.p.-peulen, gebraden met rundervet; dit is niet het eerste het beste geslacht, dit is het geslacht van teukoe kali, (pantōn, met de beteekenis van eene zelfverheffing; de kali malikōn adé behoorde tot het geslacht Dja Sandang, zie i.v. sandang); zie verder vbd. i.v. adeurang, djeum-

ba I, kawōm, ploëng, ramè, reugam, reuntjōng, salén (onder meusalén). soeloetan, sōseuë. Meusoekekèë, tot een (groot, aanzienlijk) geslacht behooren, (verder, en gew.) meusoekekèë-soekèë, in hik. ook meuseu-soekèë, in soorten, stammen, groepen verdeeld, ingedeeld, gerangschikt; gòb njan bië' meusoekekèë, bē' tathō'-thō', hij is iemand, die tot een groot geslacht behoort, raak hem niet aan; prang njan that keubit niba' dilèë, meusoekekèë-soekèë meudjeumbadjeumba; hana geubri beudjampoeran, mita lawan njang sabé padra; djén sabé djén, parisabé pari, meungadoe sa'ti gagah peukasa, de strijd was heviger dan voor dien en werd in groepen, in afdeelingen gevoerd; zij mochten niet door elkander vechten, maar ieder moest een gelijken tegenstander zoeken; djén's met djén's en pari's met pari's maten zij zich met elkander in bovennatuurlijke vermogens, dapperheid en moed, (Diwa Aka'ih). Zie soekoe.

SOEKLA, in hik. voor het rijm ook soekleuë, volkomen zwart, met eene zwarte vlek; itam soekla, geheel zwart; manò' itam soekla, een geheel zwarte haan, (met zwarte veeren, zwarte pootschubben, en donker gekleurd vleesch, dat als geneesmiddel wordt gebezigd, terwijl het bloed gebruikt wordt om er

a djeumat's mee te schrijven); lidah soekla, eene tong met eene zwarte vlek, (geldt als een geluksteeken); lidah soekla sikhan itam, tanda roeman moebagia, zijn tong had eene zwarte vlek, was voor een deel zwart, een teeken, dat hij tot geluk was voorbestemd, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. loetò'. Meusokla, met zwarte vlekken, zwartachtig, vuil; meung na meunan, wahé tèëlan, soetji makanan hana tjeuma; makanan haleuë djeuët keu haleuë, han meusokleuë mangat rasa, als ge dat doet (d.w.z. die reinheidsvoorschriften opvolgt), vrienden, dan zijn de spijzen zuiver en niet vuil; geoorloofde spijzen moogt ge dan nuttigen, ze zijn dan niet verontreinigd en ze smaken goed, (Akeubarō Karim).

SOEKLEUË, zie soekla.

SOEKLEUËT, zie soekaleuët.

SOEKŌ, zie tjoekō II.

SOEKOE (Mal. id.), halvegulden, (mod.); sisoekoe, een halve gulden. Zie soekèë.

SOEKŌM, zie i.v. tangkoelō'.

SOEKŌN I, e.s.v. broodboom, waarvan de vruchten, die, jong, in de sajoer, en, rijp, met ië saka gekookt, gegeten worden, geen stekels en zaden hebben, (Mal. soekoen); até soekōn, e.s.v. net-, of ruitmotief van een borduursel, (eig. hart van de broodvrucht); zie verder vbd. i.v. koeloe.

SOEKŌN II (Arab. soekœn),

kalmte, rust, stilstand, (in hik.);

zie vbd. i.v. hareukat.

SOEKŌNG, zie toekōng.

SOEKŌT, ook seukōt (Arab. soekœt), stilzwijgen, stilte; zwijgend, stil, (in hik.); radja leungò seumah goerèë peuët, neu'iēm soekōt hana haba, toen de vorst die woorden van de vier goerèë's hoorde, bleef hij stil en zeide niets, (Meudeuha'); peunèng oelèë sòë eupitam, Tjah Pari njeum njawòng keuloea; ... gadòh piké akaj tadjam, soekōt kalam hana haba, wie haar (de schoone prinses) zag, kreeg hoofdpijn en duizelingen (van hare schoonheid), en Tj. P. had (bij het zien van haar) het gevoel alsof zijne ziel wegvlood; ... hij was de kluts kwijt, had zijn scherpe verstand verloren, bleef stil en zeide niets, (Indra Bangsawan).

SOEKREË, op iets of iem. af-, losstormen, bestormen, zich werpen, zich storten op, (in hik.); Malém dji'é' seun siribèë, landja dji-soekrèë ba' gaki koeta; sadjan dji-loempat Malém Dagang, meureuleuë' patjang seun sideupa, M. (Dagang) drong (in den strijd) op met duizend volgelingen tegelijk en stormde voorwaarts naar den voet der vesting; bij elken sprong, dien M. D. deed, stortten de versperingen over eene lengte van een vadem in, (Malém Dagang); naga djiloempat seun siribèë, djikeumiëng soe-

krèë a teuëh koeta, de draken sprongen bij duizend tegelijk, ze wilden op de vesting losstormen, (Boeda' Meuseukin); hinggā trōih ba' sabōh pantōn, meuteumeungri-moeëng sabōh njang raja; laloe djisoekrèë a teuëh Ahmat, panggang neutië' sigrasigra, totdat hij (Banta Ahmat), in een dal gekomen, een grooten tijger tegenkwam, die dadelijk op hem afstormde; snel wierp A. toen een stuk geraad weg, (Gadjah toedjōh oelëë).

SOEKREUËT (Arab. sakrat al-maut), doodsstrijd, stervensnood, zieltoging; in doodsstrijd verkeerend, zieltogend, op sterven, op zijn uiterste liggen; djipeusa' soekreuët djalan meunaté, kaphangeubridja bōta, zij zochten (in den strijd) den dood, men had hun reeds als lijkkleed bōta-stof gegeven, (Pötjoet Moeamat); teungōh soekreuët, (hij, zij) ligt op sterven; 'ōh trōih ba' hat njan tasoeckreuët, mala'ikat peuët jōh njan teuka, wanneer ge het oogenblik hebt bereikt, dat ge op sterven ligt, dan komen er vier engelen bij u, (Toedjōh kisah); djan njan djisoekreuët njang that pajah, apōh-apah di lam nadeu'a, dan gaat hij een zeer zwaren doodsstrijd in, en snakt, zieltogend, naar adem, (Toedjōh kisah).

SOELA (Mal. id., Skrt. çûla), gepunte staak om er een misdadiger mee te spietsen, spietspaal;

spietsen, empaleeren, (verder, gew. verdubbeld) verwenschen, uitvloeken, uitschelden, (wijl soela vaak in verwenschingen wordt gebezigd, eig. iem. toewenschen dat hij gespietst moge worden, vgl. geutjang); si geusoe-la, of si soela, de gespietste, de tot spietsen veroordeelde, (bij schelden:) (jij, hij, zij) die gespietst moge worden, galgebok; ba' gadjah plahkeu, hé soela, la'ōt raja keu ba' karam, moge een olifant je splijten, jij galgebok, moge je in eene zware zee vergaan, (Plandō' Kantjé); bē' tasoela-soela gōb, scheld de menschen niet uit, (eig. spreek tegen de menschen geen verwensching uit dat zij gespietst mogen worden); zie verder vbd. i.v. radjam, reupaïh, sōë (onder meusōë). Meu-, of teusoela, gespietst, verwenscht. Peusoela, laten soela, of soela met versterkte beteekenis. Seumoela, de handeling soela verrichten.

SOELAH, zie soelaïh.

SOELAÏH, ook soelah, kale inhammen in het voorhaar, gevormd door uitloopers van het voorhoofd rechts en links boven de slapen, rechts en links van de kuif, (geldend als een teken van geleerdheid); (verder) zonder schil (gew. gezegd van witte peper); oereuëng raja soelaïh (of oereuëng meusoelaïh), malém, iemand met groote kale inhammen in het voorhaar, is geleerd; lada soelaïh, witte peper, (die geen schil heeft, zie i.v. lada). Meusoe-

laïh, kale inhammen in het voorhaar hebben, met kale inhammen in het voorhaar.

SOELAM (Mal. id.), borduren, stikken, (weinig gebr.); pòteu neu'èh di ateu'èh tilam, kleumboe geusoelam tirè rawa, de vorst sliep in een ledikant met een geborduurd gordijn en een voorhangsel van tule, (Diwa Sangsaréh); 'òh meuroempò' sama pahlawan, soelam-meunjoelam peudeu'ng ngòn tjò'ma, toen de voorvechters elkander ontmoetten, gingen hunne zwaarden en knotsen tegen elkaar in als vormden ze een borduurwerk, (Djoehan Meusapi). Meusoelam, geborduurd, met borduursel. Seumoelam, de handeling soelam verrichten. Seunoelam, het borduren, borduursel. Zie soedjòë I, teukat, tjòb.

SOELÉNG, e.s.v. dwarsfluit, vervaardigd van de bamboesoort igeu'èh, ook wel van eene koperen pijp, aan het eene einde open en aan het andere gesloten door den knoop van de igeu'èh of door een propje sagomerg (seunoempaj meureuja), dicht bij het gesloten einde eene opening, waarin de speler blaast en naar het andere einde toe zes kleinere openingen voor de regeling van de tonen; wordt alleen bespeeld of in een orkest met eene handtrom (tambō) en twee koperen bekkens (tjanang); zulk een soeléng-orkest wordt o.a. gebruikt bij stierengevechten of vliegerwed-

strijden, bij alangan-optochten, piasan's, enz.; joebsoeléng, op eene dwarsfluit blazen, spelen. Meusoeléng, eene dwarsfluit hebben of bespelelen, daarop blazen, spelen. Seumoeléng, zie i.v. awé.

SOELÉT, liegende, bedriegende, misleidende, leugenachtig, bedrieglijk, onwaar, valsch, gemeen, geniepig, onbetrouwbaar, listig, sluw; leugen, bedrog, misleiding, onwaarheid, valschheid, enz.; (in hik. ook wel als Mal. soelit) moeilijk te vinden, te bereiken, te begaan (van b.v. een weg, een berg); Si Poelan soelét that, N.N. is erg onbetrouwbaar, is een groot bedrieger; soelét lagèë pidjét, of piët, of pitò', zie onder de drie laatste woorden; oereu'ëng njang soelét raja ilah, oereu'ëng njang malaïh raja da'wa, een bedrieger heeft veel listen, een lulak heeft altijd tegenwerpingen (als men hem wat laat doen), (Pha Soeasa; zie eene dergelijke sprkw. i.v. da'wa); Sama Sangga nama goenòng njan, koetròh di sinan sabab soelét that; goenòng njan soelét niba' njang la'én, koetròh di sinan djih koe'ikat; neukheun oe'ba' soeloetan Djalé, adé'ba' hasétadja'si'at; deungòn sigralé bareudjang, meung sòë la'én hana djitoepat, S.S. heet die berg, daar heb ik hem opgeborgen, omdat die berg moeilijk te bereiken is; die berg is

moeilijker te bereiken dan andere bergen, daar heb ik hem opgeborgen en vastgebonden; ... (de vorst) zeide (daarop) tot S. Dj.: „broeder, maak u klaar om een oogenblik te gaan; ga er snel heen, iemand anders zou die plaats niet weten te vinden”, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. van soelét in de gebr. beteekenis i.v. minah, moesōh, peunjakét (sprkw.), peureuboela, pra'oen, sabōng I, sōm II, trōh (sprkw.). Meusoelét, liegen, jokken, onwaarheid spreken, bedrog plegen; hana paīdah tameusoelét, doedòë sakét meung kanjata, het heeft geen nut om te liegen, men krijgt naderhand er (slechts) moeilijkheden door, wanneer (de leugen) aan den dag komt, (Boeda' Meuseukin; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. dōseuta); teumpat harōīh neumeusoelét, sit wadjéb neupoebila bahja, het was bij die gelegenheid oorbaar om te liegen, hij was toch verplicht om rampen te voorkomen, (Pòtjoet Moehamat; zie de hieraan voorafgaande regels, als eerste hik-vbd. geciteerd i.v. sakét); zie verder vbd. i.v. dōnja, reusam. Peusoelét, zeggen, beweren, dat iets gelogen enz. is, dat het een bedrog is, dat iem. een leugenaar, bedrieger is, voor leugen, bedrog, leugenaar, bedrieger uitmaken, een leugen noemen, heeten liegen; bè' tapeusoelét boe-

ët, narit lōn, maak wat ik gedaan, gezegd heb niet voor bedrog, voor leugen uit; narit si Moehamat, toeankoe, bit sakét, djipeusoelét kamòë toeha, de woorden van M., heer, waren werkelijk grievend, hij maakte mij, een ouden man, voor leugenaar uit, (Pòtjoet Moehamat). Seunoelét, het soelét zijn, leugen, bedrog, misleiding, enz.; djigaséh keu seunoelét, hij houdt ervan om te liegen.

SOELEUËNG, (een ander iets) in den mond stoppen, steken, brengen of doen (b.v. rijst, sirihkauwsel), voeren (van een kind), min of meer met geweld ingeven (van b.v. medicijnen, ook aan runderen); djitjò' eungkòt djibòih toeleuëng, radja soeleuëng boe keu poetròë, de vorst nam visch, verwijderde de graten en bracht der prinses het eten in den mond, (Banta Ahmat); ranoeb neupadjōh barō bitjah, soeleuëng seupah keu poetròë moeda, even kauwde hij de sirih fijn en stak het kauwsel in den mond van de jeugdige prinses, (Tjintaboehan); soeleuëng keubeuë, een karbouw (medicijn b.v.) ingeven. Meu-, of teusoeleuëng, in den mond gestopt, enz.; meusoeleuëng (soeleuëng), elkander (rijst, sirihkauwsel b.v.) in den mond stoppen. Peusoeleuëng, laten soeleuëng, of soeleuëng met versterkte beteekenis. Seumoeleuëng, de handeling soeleuëng ver-

richten. Seunoелеuëng, de handeling soелеuëng, het object ervan, wat daarvoor bestemd is; ranoeb seunoелеuëng, klaargemaakte, toebereide sirihpruim; ri njang tamòng doem geu'ampeuëng, ranoeb seunoелеuëng bandoem rata, allen, die (naden strijd in de vesting) terugkeerden, werden (door hunne vrouwen aan de poort) opgewacht, allen met klaargemaakte sirihpruimen, (Noen Parisi); rampa'rampa' moerōng di leuën, oereuëng kòh naleuëng keu eumpeuën oenta; meung na toeah poetròë tjoet meugleuëng, ranoeb seunoелеuëng keu pò meukoeta, breedgetakt zijn de moerōngboomen op het erf, iemand snijdt gras tot voer voor kameelen; indien de kleine prinses, die armbanden draagt, geluk heeft (hier bedoeld: indien ik geluk heb), zal zij (ik) voor zijne (uwe) majesteit sirihpruimen klaar mogen maken, (Goemba' Meuih).

SOELIË, pijp om lucht, ook stoom of rook door heen te blazen, zooals een blaaspijp, stoempijp, pijp van een blaasbalg; soelië apoej, blaaspijp, (gew. van bamboe, bij den goudsmid ook van koper, om vuur aan te blazen, om een vlam tegen het warm te maken metaal aan te blazen); soelië kapaj, pijp van een stoomschip. Meusoelië, een soelië hebben. Peusoelië, met een blaaspijp aanblazen.

SOELIË', = poelië' (zie aldaar);

(verder) verschillend, afwijkend (inz. van uiterlijk); soelië' pineung pantjaloegam, masa' plah nam moeda plah doea, (Indra Bangsawan; zie voor de vertaling i.v. pantjaloegam, waar een dergelijke regel, doch met poelië' uit den Malém Diwa is aangehaald); Si Poelan hana soelië' lagèë koedji, roepa hana oebah sagaj, N. N. lijkt precies op zijn vader, hij verschilt in uiterlijk in geen enkel opzicht van hem; hana soelië' bannjang geukheun, sa ngòn rimoeëng misé singa; sapeuë narit ban peuët saban, la'én padan djinòë takira, (olifanten en neushorens) wijken niet af van hetgeen hij zegt (gehoorzamen hem), evenals tijgers en leeuwen; alle vier diersoorten gedragen zich eensgezind op dezelfde wijze (tegenover hem), we moeten nu eene andere list (tegen hem) verzinnen, (Gadjah toedjòh oelèë). Meu-, of teusoelië', geschild, afgestroopt, ontveld; Ala h, lōn ka meusoelië' djaròë batjoet, ach, ik heb mij de hand een beetje ontveld. Peusoelië', laten soelië', of soelië' met versterkte beteekenis. Seumoelië', de handeling soelië' verrichten. Seunoelië', de wijze of het resultaat van het soelië'; oe seunoelië', geschildte klappers.

SOELŌ' (Arab. soelŏk), het bewandelen van den weg, die tot Allah voert, van het pad der mystiek, mystieke oefeningen,

mystiek; èleum èë soelō', mystieke leer, mystiek; sigala njang na oelama sinðë, hana sidrðë njang sampōreuna; meureutabat soelō' gðh djitoeri, peuë djeuët soephi siasia; ... sipeureuti èleum èë teungkoe kali, habéhlōn tji doem lōn tjoeba; han neutoepeuë èleum èë soelō', hana lōm tō' ba' èëlia, onder al de geleerden, die hier zijn, is er geen, die volmaakt is; zij kennen de trap der mystiek nog niet, waartoe dan een asceetisch leven te leiden, het is nutteloos; ... de kennis van den kali b.v. heb ik geheel onderzocht en op de proef gesteld; hij heeft geen kennis van de mystiek, hij is nog niet tot (den rang van) een heilige gekomen, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. lawala, soetji. Vgl. salé'.

SOELÖB, (Ned.) sloep, e.s.v. licht zeevaartuig, (in hik.); kapaj di la'ōt hana poetōih, trōih meureutōih han tōm reuda; padoem soelōb ngòn koeangkang, ladōm béntjalang ngòn tjoeninja, over zee kwamen onafgebroken schepen aan, bij honderden en zonder ophouden, soelōb's, koeangkang's, béntjalang's en tjoeninja's, (Meudeuha'); meusé soelōb deungòn banténg, sapéng-sapéng geueu roepa, (van een bij elkaar passend paar:) gelijk een soelōb en een banténg, die men naast elkaar ziet, (Malém Diwa; zie

den hieraan voorafgaanden regel i.v. balōh); zie verder vbd. i.v. seunang.

SOELOE, recht (van opstaande zaken, van b.v. een boomstam), rechte spruit of tak; (bij vergelijking of overdracht:) rechthout, recht door zee, oprecht, eenvoudig; ba' oe njðë soeloe that, deze klapperboom is zeer recht, (zie ook vbd. i.v. doe); soeloes-soelōh, versterking van soeloe; ba' kajèë soeloes-soelōh, kajèë tan bōh boengòngdji na; aneu' boebrangteutabkoepōh, hana sabōh sðë toeëng bila, (het dwergheert zong:) een boom met een geheel rechten stam, de boom heeft geen vruchten maar wel bloemen; ik heb het otterjong toch gedood, zonder dat iemand daarover wraak neemt, (Plandō' Kantjé); proeët soeloe, zie i.v. proeët; soeloe bajōng, rechte stengel van een bajōng-klimop, (verder) eene in hik. voorkomende soort versieringsmotief, opgevat als te gelijken op een bajōng-stengel, vermoedelijk echter ontstaan uit eene verkeerde lezing van Mal. soeloer batang, spiraalvormige versiering om b.v. een zuil; meugeugaséng soeloe bajōng, meudjeudjantōng salōb soeasa, het heeft tolvormige versieringen met soeloe-bajōng (met spiraalvormige banden), het heeft hartvormige versieringen met soeasa omhuld, (Malém Dagang); geubōh ngòn poetjō' soeloe bajōng,

djroh that meugoelōng ban pajōng tjina, (op het paleis) werd een top aangebracht met soelo-e-bajōng-versiering, mooi opgerold gelijk een Chineesche pajoeng, (Gadjah toedjōh oelèë); talōë soeloesi-rōn, touw vervaardigd van den bast van een rechten sirōn-stam oftak; ban (of oebé) soelo, rechthout, oprecht, recht door zee, eenvoudig, gewoonweg; ban soeloel-lahoe, (waarin lahoe geen eigen beteekenis heeft), versterking van ban soelo; dilōnlōndja' oebé soelo, narit pi oebé soelo, wat mij betreft, ik ga recht door zee en spreek ook rechthout; peulandō' kheun ampōn, toenkoe, ban njang soeloelabadjitan, het dwergheert antwoordde: „vergeving, heer, het is oprecht (gezegd), er zit geen voordeel (voor mij) in, (Plandō' Kantjé; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. proeët); 'ōh ta'ingat asōëteu koejoe, na ban soeloekiamat dōnja, als men daaraan denkt, dan wordt men angstig te moede, het was eenvoudig alsof de wereld verging, (Goemba' Meuh). Meusoelo, zich recht in de hoogte uitstrekken, recht zijn, recht door zee gaan; meusoeloebajōng, op een bajōng-stengel gelijkend, van eene soeloebajōng-versiering voorzien; geulabō tamèh meusoeloebajōng, geupeudab boebōng meusiréb boeja, de stijlen zijn met het soeloebajōng-

jōng-ornament geverfd, en de dakbedekking heeft versieringen in den vorm van een krokodillenkam, (hadi inōng). Peusoelo, zich recht in de hoogte laten uitstrekken, recht maken, iets recht, rechthout, oprecht doen, iets eenvoudig doen, aanleggen, (b.v. een feest); zie vbd. i.v. adat II (onder me'u'adat).

SOELOE-LAHOE, zie i.v. soelo.
SOELOE-SOELŌH, zie i.v. soelo.

SOELOEROET, zie seuloeroet.
SOELOESŌH, zie seuloesōh.

SOELOETAN (Arab. soeltān), sultan, vorst, heerscher, (soms beschouwd als tweede in de rangorde van heerschers); meureutabat radja nalhèë bagi, taleungdōlōn kheun kri oeba' gata; preutama moelō' keudoea soeloetan, keulhèë geubōh nan miran amira; njang keuradjeuën toedjōh akeulém, njankeu, pōlém, moelō' nama; tjaratmoelō' kawōm Nabi, tjaréh lagi oeureuēng meulia; meung kōn sajét han sah moelō', tapham beutō' bè' meutoekka; doea akeulém teumpat keuradjeuën, njangeupeunan soeloetan nama; adat handoea sabōh pi sah, meunan sahbat lam tjalitra; njang keuradjeuën akeulém siblah, njankeunjangsahaminama; adat han siblah sisoe-kèë nanggròë, njōë lōn

kheun pròë oe ba' gata; tjarat amiran deungòn soeloetan, han peuë, tè-elan, soekèë ambia; tjaréh pi sah la'én pi mèë, oe ba' goerèë tanjòng gata; njankeu njang lhèë meureutabat soeloetan, kaliphah Toe-han ateuëh dōnja, er zijn drie rangen van vorsten, luistert, ik zal u het onderscheid vertellen; ten eerste moelō', ten tweede soeloetan, ten derde die ami genoemd wordt; die over zeven wereldstreken heerscht, die wordt, broeders, moelō' genoemd; de voorwaarde voor een moelō' is, dat hij tot den stam van den Profeet behoore, dat hij een tjaréh zij, een persoon uit het verheven geslacht; als hij geen sajét is, is hij geen wettige moelō', begrijpt dat goed en verwisselt (die rangen) niet met elkaar; wiens rijk zich over twee wereldstreken uitstrekt, die wordt soeloetan genoemd; bedraag het aantal wereldstreken (van zijn rijk) niet twee, maar een, dan is (zijn soeloetanschap) ook wettig; zoo staat het, vrienden, in de overlevering; die over eene halve wereldstreek heerscht, die wordt ami genoemd; is het niet de helft, dan een vierde deel van een rijk; hier deel ik u de voorwaarde (ten aanzien van deze twee categorieën van heerschers) mee: de voorwaarde, vrienden, ten aanzien van een ami en een soeloetan is, dat zij niet tot den stam van den

Profeet behoeven te behooren; een tjaréh kan het wettig zijn, maar ook een niet-tjaréh, vraagt het maar aan uw leermeester; dat zijn de drie, die den rang van soeloetan hebben, van stedehouder des Heeren op deze wereld, (Meudenha'; min of meer naar de theorie van de Moh. Wet omtrent het imamaat); zie verder vbd. i.v. ma'siët.

SOELŌH (Arab. goelh), vergelijk, schikking; schikken, in der minne schikken, bijleggen; soelōh hoekōm, sabōhtakōh doea, eene (rechterlijke) beslissing is eene schikking, wanneer iets (de zaak in geschil) in tweeën wordt gedeeld, een vergelijk is, dat men iets halveert, (ook schertsend gezegd, wanneer men iets in tweeën deelt); boeët njòë ka geusoelōh, deze zaak is al in der minne geschikt. Meusoelōh, geschikt, bijgelegd, (ook) de handeling soelōh verrichten, eene schikking, een vergelijk treffen, vrede sluiten; zie vbd. i.v. lang. Peusoelōh, laten soelōh, of laten meusoelōh, of soelōh met versterkte beteekenis.

SOELOH (Mal. soeloeh), toorts, fakkel, (minder gebr. dan soea, zie soea I).

SOELŌIH (Arab. thoelth), derde deel; soelōih njang akhé, het laatste derde gedeelte (n.l. van den nacht, zie vbd. i.v. djeuëm); sisoelōih, een derde deel, een derde, (inz. van eene nalatenschap, welk deel voor meunaté, i.e. begrafenis-kosten met inbegrip van gods-

dienstige maatlijden enz. wordt gebruikt, wanneer de erflater geen beschikkingen over zijn vermogen heeft getroffen).

SOELŌJMAN (Arab. *Soeleiman*), Salomo; nabi Soelōjman, de profeet Salomo, (met wiens naam verschillende zaken in verband worden gebracht, zie vbd. i.v. *akè'*, *bliōng*, *keunōng* onder *keuneunōng*, *pada I, tapa'*); zie verder vbd. i.v. *nabatat*.

SOELŌNG (Mal. *soeloeng*), eersteling, eerstgeborene, oudste (kind), (weinig gebr.).

SOEMA, herstellende, genezende, hersteld, genezen, beter, (inz. van wonden); *ka soema batjoet*, (de wond) is een beetje beter.

SOEMBANG, waar geen zegen op rust, van God verlaten, ellendig, noodlottig, ongelukkig, ongeluks-, rampzalig, tegenspoed hebbende, (ook) wanklinkend, vals (van toon, van een muziekinstrument): *dji'é' tala han lé soembang, djibōh ragam lagèë Djawa*, hij draaide de snaren op, zoodat (de viool) niet meer valsch klonk, en speelde er eene Javaansche wijs op, (Noen Parisi; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. *sipōt*); *habéh deuë' ban sabōh dōnja, padé hana nanggrōë soembang*, het geheele land lijdt honger, er is geen padi, op het land rust geen zegen, (Radja Bada); *goendah radja ngòn oelèëbalang, agama soembang koereuëng tjahja*, de vorst en de oelèë-

balangs waren (bij den dood van Meudeuha') vol zorg en kommer, met den godsdienst zag het er somber uit, de glans ervan was verbleekt, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. *goetjōh*, *soeang*. *Peusoeembang*, *soembang* maken, maken dat er op iets of iemand geen zegen rust, enz.; *dji peusoeembang nanggrōë*, zij maken (b.v. door hun goddeloos gedrag), dat er op het land geen zegen rust.

SOEMBÉNG, niet in het midden, op zijde, scheef loopend (van eene spleet, scheur, insnijding, verwonding), met zulk eene spleet enz., aldus gespleten, ingescheurd enz., (ook) schaardig; *soembéng oelèë-oelèë*, zelfs het hoofd heeft op zijde eene scheur gekregen; *soembéng bahō*, aan eene der schouders verwond; *soembéng bibi*, met eene scheef ingescheurde lip, met eene hazenlip; *kajèë hana tepatoerat*, 'òh *taplah*, *soembéng*, het is hout, dat geen rechte draden heeft, als men het splijt, dan loopt de spleet scheef; *njankeu peudeuëngtinggajkeulōn*, *that sa'tian hana tara*; *handjitém patah deungòn soembéng, toempōj pi han tòm silama-lama*, dat is een zwaard, dat hij mij nagelaten heeft en dat buitengewone wonderkracht bezit; het zal nooit breken noch schaarden krijgen, het zal zelfs nooit bot worden, (Diwa Akaiñ). *Peusoeem-*

béng, soembéng maken;
bè' tapeusoembéng ka-
jèë, splijt het hout niet scheef.

SOEMBOE, ook soemoe, keu-
soembœ, hoorn van den rhi-
noceros, (soembœ ook wel,
doch zelden als Mal.) lampe-
pit, (zie daïh I); soembœ
badeuë', rhinoceroshoorn; ië
soembœ badeuë', water
waarin een rhinoceroshoorn is ge-
daan, (wordt als middel tegen
betoovering gebezigd); gadjah
beungèh matadji hoe ni-
ba' soembœ ka djimat
pantaïh, de olifant werd boos,
zijne oogen vlamden en hij greep
(den rhinoceros) snel bij den
hoorn, (Plandō' Kantjé).

SOEMBÔË, e.s.v. zeevisch zonder
schubben; zie i.v. krantjang.

SOEMOE, zie soembœ.

SOEMÔN (Arab. thoemn), acht-
ste deel, achtste, (inz. van een
djoeïh van den Qorân, ook van
eene nalatenschap); tabeuët
sabòh soemôn, lees een acht-
ste (van een djoeïh).

SOEMPAH, eed, godsoordeel, vloek,
vervloeking; vervloeken, verwen-
schen; da'wa sa'si, meu'-
oengki soempah, de eisch
(in een proces moet door) getui-
gen, de ontkenning (van den ge-
daagde door) een eed (bevestigd
worden), (regel van Moh. proces-
recht); keunòng soempah,
door een vloek getroffen; ting-
gajpoetròë sadjanajah,
radja soempah keu a-
neu'eunda; „djeunòë ka-
trôn keu oe boemòë, kah
soeròë njòë katjilaka”;

'òh saré lheuëh seurapa
ajah, roepa oebah diba'
njang ka, de prinses bleef al-
leen achter met haren vader, den
vorst, die vervolgens eene ver-
vloeking over haar uitsprak:
„daal nu naar de aarde af, gij zijt
heden eene vervloekte gewor-
den”; toen haar vader zijne ver-
vloeking had uitgesproken, veran-
derde haar uiterlijk, (Boeda'
Meuseukin); zie verder vbd. i.v.
ilat, jasin, oetang. Meu-
soempah, een eed afleggen,
zweren, zich aan een godsoordeel
onderwerpen; meusoempah
ba' (of ateuëh) koeboe
Teungkoe Andjōng, ba'
Koeroe'an, een eed afleggen,
zweren bij het graf van T. A.,
op den Qorân; Tamim Ansa
seu'òt pantaïh, neumeu-
soempah sigrasigra;
„dami Alah, hé djōndjō-
ngan, oelōnteu énsan
ma'noesia”, T. A. antwoordde
snel, terwijl hij zwoer: „bij Allah,
geëerbiedigde heer, ik ben een
mensch”, (Tamim Ansa); doem-
na geutanjòë tameu-
soempah, bè' sòë peugah
maté radja, laten wij allen
zweren, dat niemand (van ons)
zal zeggen, dat de vorst gestor-
ven is, (Pra'oen). Peusoem-
pah, een eed laten afleggen,
een eed afnemen of opleggen,
beëedigen, laten zweren, aan een
godsoordeel onderwerpen, (ook)
eene geloofsbelijdenis, de belij-
denis van het Moh. geloof laten
afleggen, (verder) soempah
(verb.) met versterkte beteeke-
nis; peusoempah ngòn

Koeroe'an, met den Qorân (boven het hoofd) beëdigen; peudeuëng seu'ot di lôn pantang, han djeuët lôn tjang soempah sentia; meungnjò keunòng poetròë mentoeah, oelôn patah meukhan doea; oelõnten ka djipeusoempah, dami Alah lapaj djiba, het zwaard antwoordde: „het is mij wegens een eed van trouw verboden (op haar) te hakken; als ik die gezegende prinses tref, dan breek ik in tweeën; men heeft mij daartoe laten zweren, en daarbij de woorden bij Allah gebezigd, (Banta Beuransah); 'alòjkôm salam warahmatôlah, neupeusoempah kamòë doemna; neupeuroenòë roekôn tjahdat, neupeutèëbat niba' dè-ësa, ook over u zij vrede en Allah's genade (antwoordde hij), neem ons allen de belijdenis af, leer ons al wat bij de geloofsbelijdenis hoort, bekeer ons van onze zonden'', (Nabi Oesoëih; zie ook vbd. i.v. seumah); zie verder vbd. i.v. rintah. Seunoempah, het zweren, het vervloeken, eed, vervloeking.

SOEMPAJ, stoppen (van een gat), dicht stoppen, instoppen, prop-pen, inproppen, kurken; reuhoengtasoempaj, beukah tatampaj, reuta' tadji-djaj, een gat stoppe men dicht, eene scheur lappe men op, een barst dichte men, (sprkw. voor:) men zorg dat alles hersteld worde, in orde zij; lôn, lôn toepuë gèt mantòng,

reuhoengtasoempaj, enz., ik wil alleen weten, dat het (dat alles) in orde is, als er gaten zijn, dat moet ge ze dichtstoppen, enz.; djisoempajidja lam babah, hij stopt een doek als eene prop in den mond; zie verder vbd. i.v. poeréh (sprkw.). Meu-, of teusoempaj, gestopt, dichtgestopt, ingestopt, gepropt, enz.; djidòng meusoempajsoempaj, zij staan opgepropt, de opening, den doorgang verstoppend. Peusoempaj, laten soempaj, of soempaj met versterkte beteekenis; bè' tapeusoempaj dròë ba' pintò, sta niet den ingang te verstoppen; tapeusoempaj katja, bè' rōië, doe eene prop in de flesch, dan vloeit het water er niet uit. Seumoempaj, de handeling soempaj verrichten. Seunoempaj, stop, prop; zie vbd. i.v. kakab, soelëng.

SOEMPAN, in hik. ook soepan (Mal. sopan), beleefd, welgemanierd, beschaafd; beleefdheid, enz.; zich beleefd enz. gedragen, inz. (wel door contaminatie met simpan) beleefd, met kruiselings ineengevouwen beenen zitten, de beenen kruiselings ineenvouwen; soempansantōn, beleefd, welgemanierd, beschaafd, (zie vbd. i.v. peureuba); poetròë marit deungòn soepan, doea tangan ateuëh djeumala, de prinses sprak beleefd met hare handen op haar hoofd, (Dioe Plinggam); laloe neudoeë' ka neu-

soempan, Tjintaboehan neumoeëng sigra, vervolgens ging hij met kruiselings ineengevouwen beenen zitten, en nam snel Tj. op zijn schoot, (Tjintaboehan); lòm ka neutjò' Tjintaboehan, neubōh lam soempan wét ngòn sila, voorts nam hij Tj. bij de hand en plaatste haar op zijn schoot, terwijl hij met kruiselings ineengevouwen beenen zat, (Tjintaboehan). Meu-, of teusoempan, kruiselings ineengevouwen (van de beenen), met kruiselings ineengevouwen beenen zittende; sadjan poeléh niba' pangsan, doeë' teusoempan wét ngòn sila, toen hij uit zijne bezwijming ontwaakte, ging hij met kruiselings ineengevouwen beenen zitten, (Banta Beuransah). Peusoempan, soempan laten zijn, laten soempan (verb.).

SOEMPIB, zie soempit.

SOEMPIËNG, of meusoempiëng, ingedrukt en min of meer scheef (van het hoofd, den schedel, een langwerpig gezicht), smal langwerpig en min of meer scheef (van een gezicht), met zulk een schedel, gezicht; bè' kapeu'éh aneu' meugeuniréng, 'òh rajeu', soempiëng (of meusoempiëng) lagèë bōh peuté' arat, leg een kind (zuigeling) niet (altijd) op zijne zijde, dan krijgt het later een scheef ingedrukt gezicht en hoofd als eene beknelde papaja-vrucht. Peusoempiëng, soempiëng maken of laten worden.

SOEMPIT, ook, doch minder, soempib, blaasroer (van i-geuëh, waardoor men leemen kogeltjes of aangepunte poeréh djō', zie dama', blaast); met een blaasroer schieten; prōih soempit, zie i.v. prōih; zie verder vbd. i.v. rakòt. Meusoempit, de handeling soempit verrichten, soempit (verb.) met meerv. subject, een blaasroer hebben; met een blaasroer geschoten. Peusoempit, laten soempit, of soempit (verb.) met versterkte beteekenis. Seunoempit, ook seu-loempit, blaasroer, (= soempit, zelfst. nw; zie vbd. i.v. loeta); aneu' seunoempit, leemen kogeltje, of pijltje, dat men door een blaasroer blaast; i kan seunoempit, de schuttervisch.

SOEMPOEËNG, ook seumpoeëng, e.s.v. op sawah's groeiend, kruipend kruid (Bat. Mal. orangaring), waarvan de bladeren gebruikt worden om vechtkregels (daroeët kléng) te voeren, en als geneesmiddel b.v. om de met een mesje kort geschraapte tong van een beo (tiōng) te genezen; bōh seumpoeëng, e.s.v. gouden knoopjes voor een baadje, in den vorm van seumpoeëng-vruchtjes, gedragen in een stel van vijf, waarvan het onderste knoopje een staartje (ikoe) heeft.

SOENAH, zie soenat.

SOENAN (Mal.-Jav. id.), vorstelijke titel, ook gebezigd in den zin van djoendjōngan, (zie i.v. djoendjōng), (in hik.);

keureuna badan ka lam
hoekōm, ban njang ma'-
loem, adé' soenan, want
ik ben in uwe macht, gij kunt
(met mij) naar uw goeddunken
handelen, geërbiedigd zusje, (Di-
wa Sangsaréh).

SOENAT, of, in Arab. uitdruk-
kingen en in hik. ter wille van
het rijm, soenah, (Arab.
soennah), uit godsdienstig
oogpunt verdienstelijk (niet ver-
plicht), aanbevelenswaardig, aan-
bevolen; verdienstelijke (niet ver-
plichte) enz. handeling, (ook)
gebruik, gewoonte, traditie, over-
levering, wijze van doen, voor-
beeld (van den Profeet), (verder,
en alleen in den vorm soenat:)
besnijdenis; boeët soenat,
hana peureulèë (of wa-
djéb), het is eene aanbevelens-
waardige, niet verplichte hande-
ling; seumajang soenat,
eene aanbevelenswaardige (niet
verplichte) godsdiensttoefening,
(zie vbd. i.v. liké); soenat
rasoej, baard, sik, (eig. de
soenat van Allah's Gezant,
van den Profeet; het dragen van
snor en baard of sik geldt als
een teeken van godsdienstigheid,
zie vbd. i.v. djanggōt en leu-
bè); neugentang djang-
gōt soenat rasoej, ta'eu
neuloej lam sinjata, hij
bond zijn baard (zooals de Pro-
feet er een droeg) op, en men zag
hem voortdringen tegen de wa-
pens (der vijanden) in, (Pòtjoet
Mochamat); „peuëdjé hjoeb
keuëngkeu meutoej-
toej”, „soenat rasoej, hé
tjilaka”, „wat is dat daar on-

der je kin, dat zoo fladdert”,
(vroeg de tijger aan den bok),
„dat is eene sik (in navolging
van den Profeet), ellendeling”,
(Plandō' Kantjé); zie verder
vbd. van soenat, of soenah
i.v. djeumeu'ah I, moe'aka-
dah, moebalaghah, pa-
lèng, peusaka, ri (onder
meuri), soerah, soeroeë',
soetji. Meusoenat, een
besnijdenisfeest vieren, besneden;
geundrang oereuëng
meusoenat, een geun-
drang-orkest van lieden, die
een besnijdenisfeest vieren; me-
soenat rasoej, een baard of
sik hebben, dragen. Peusoe-
n a t, als aanbevelenswaardig
(niet verplicht) beschouwen of
verklaren, (verder) besnijden;
peuët blét keureudja'-
an, pò, ba' nangeumbah,
leungò lōn peugah,
teungkoe radja; ... keu-
doea keureudja'an geu-
peusoenat, njan pi sah-
bat, ban njang kada, vier
keeren (in het leven), baas, heeft
er bij de ouders eene feestelijke
plechtigheid plaats, luister ik zal
het zeggen, geëerde teungkoe; ...
ten tweeden male is er eene fees-
telijke plechtigheid, wanneer men
besneden wordt, en zulks naar de
draagkracht (der ouders), (Hik.
Rantò); zie verder vbd. i.v. se u-
pét.

SOENDA', puntige ijzeren staaf of
puntige stok van nibōng-hout,
dienende om, in den grond gesto-
ken, op de punt ervan klappers
te stooten ten einde ze van den
bast te ontdoen, (ook) een wapen

(mes, sabel, zwaard), dat zóó gedragen wordt, dat het gevest schuin en ver uit den gordel naar voren steekt; (verb.) een klapper op een soenda' van den bast ontdoen, schillen, een wapen zoodanig in den gordel steken, dat het gevest schuin en ver naar voren steekt. Meusoenda', met behulp van een soenda' van den bast ontdaan, aldus geschild (van een klapper), op soenda'-wijze gedragen (van een wapen), (ook) vastgehaakt, blijvende haken aan b.v. een staak of puntigen tak, die als een soenda' uitsteekt; hò tadjá' meusoenda'-soenda' ngòn sikin, waar gaat ge heen, dat ge een sikin draagt, die met het gevest uit uw gordel steekt; idja lōn ka beukah meusoenda' ngòn kajèë, mijn kleed is gescheurd, doordat het aan een tak (stronk, staak) bleef haken. Seumoenda', de handeling soenda' verrichten; sòë seumoenda' boendèë, koelet oe meutamòn, wie is zooeven aan het schillen van klappers met een soenda' geweest, er ligt een stapel klapperschillen. Seunoenda', de handeling soenda', het resultaat ervan, (ook wel) = soenda' (subst.).

SOENDÈ', tegenwerken (door b.v. gestook, kwaadsprekerij), stoken, kuipen, intrigeeren tegen, daardoor in de war sturen, verijdelen; tegenwerking, gestook, gekuip, enz.; mita soendè', aanleiding zoeken om iets tegen te werken, om te stoken; zie verder vbd. i.v. roemba'. Meu-, of

teusoendè', tegengewerkt, in de war gestuurd, verijdeld. Peusoendè', laten soendè', of soendè', met versterkte betekenis. Seumoendè', de handeling soendè', verrichten; koeat that seumoendè', (hij is) erg sterk in het tegenwerken, stoken.

SOENDI, sterk hellend, naar beneden, omlaag (met of van het bovenste deel), onderste boven; sterk doen hellen, omlaag houden, onderste boven keeren, omkeeren; hana mangat sagaj ta'éh roemòh njòë, soendi that, het is heelemaal niet prettig om in dit huis te liggen (te slapen), het (de vloer) helt erg; bè' ta'éh soendi oelèë, ligt niet met je hoofd naar beneden; tamita (beuthat) tasoendi oelèë oe barōh, han é' meuteumeung, al zoekt ge het tot ge op uw hoofd gaat staan, ge zult het niet kunnen vinden (krijgen); oereuëng bhoeë' tasoendi, een drenkeling moet men met het hoofd omlaag houden; geubōh ranté di djarðë di gaki, oelèë geusoendi oela'ot raja; meusoendi oelèë dalam la'ot, radja Si Oedjoet adeuëb sés'a, men bond zijne handen en voeten met kettingen vast en liet hem (op het schip) met het hoofd naar beneden in zee hangen; met het hoofd naar beneden hangend werd vorst S. Oe. aan martelingen onderworpen, (Malém Dagang). Meu-,

ook teusoendi, ondersteboven gekeerd of hangend, omlaag naar beneden gekeerd of hangend (van het hoofd, van het bovenste deel van eenig voorwerp); teungkoe Malém badan leumòh, sama teungòh poetròë djiwa; djibòt oelèë bè' meusoendi, ka sròt gaki ka meureula; djibòt gaki ka sròt oelèë, mòë meurè-rèë ngòn ië mata, (al (vluchtende) hield de prinses (den bewusteloozen) teungkoe M., wiens lichaam slap was, om zijn middel vast; hief zij zijn hoofd op, opdat het niet omlaag zou hangen, dan vielen zijne voeten naar beneden en sleepten over den grond; nam zij zijne voeten op, dan viel het hoofd naar beneden, en (radeloos) schreide zij een vloed van tranen, (Malém Diwa); hò n j a n g d j i d j a ' s i d r ò ë g o e l a m , s i k i n d j i t a t a n g b a r a n g d j a n m a s a ; s i k i n p a n j a n g h a n d j e u è t m e u s o e n d i , m e u n a n d j a n d j i p ò p a n g l i m a ; m e u n g k a m e u s o e n d i t o e m p a n g b e u n t e u è n g , d a r a h o e r e u è n g b a ' d j i r a s a , w a a r h e e n h i j o o k g i n g , s t e e d s w a s e r i e m a n d , d i e z i j n z w a a r d (s i k i n p a n j a n g) o p d e n s c h o u d e r d r o e g o f h e t m e t d e p u n t n a a r b o v e n g e r i c h t i n d e h a n d h i e l d ; h e t z w a a r d m o c h t n i e t m e t d e p u n t n a a r b e n e d e n g e h o u d e n w o r d e n , z o o h a d d e h e e r p a n g l i m a b e p a a l d ; w a n n e e r (h e t z w a a r d m e t) h e t t o e m -

p a n g - b e u n t e u è n g - g e v e s t o n d e r s t e b o v e n w e r d g e k e e r d , d a n m o e s t h e t m e n s c h e n b l o e d p r o e v e n , (N o e n P a r i s i) . P e u s o e n d i , l a t e n s o e n d i , o f s o e n d i (v e r b .) m e t v e r s t e r k t e b e t e e k e n i s ; b è ' t a p e u s o e n d i a n e u ' , m e u s o e n d i a t é , m e n m o e t e e n k i n d (s p e l e n d e) n i e t m e t h e t h o o f d n a a r b e n e d e n h o u d e n , z i j n h a r t (z i j n g e m o e d) w o r d t e r d o o r o m g e k e e r d .

SOENDIË, zie i.v. ndië.

SOENDOESÉN, of sōndoesén, (verbogen vorm van Arab. soendoes, naar den in den Qorân voorkomenden vorm ervan), e.s.v. fijne groene zijde, of brocaat, (in geschr.); lheuëh poemanòë geubri salén, idja soendoesén oelé radja, nadat (de prinses) gebaad was, gaf de vorst haar een kleed van fijne groene zijde als wisselkleed ten geschenke, (Meudeuha'); tōb diateuëh idja soendoesén, halōih litjén djeunèh soetra, van boven werd (de lijkst) bedekt met een soendoesénkleed, van fijne gladde zijde, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. peurakan.

SOENGGŌH (Mal. soenggoeh), wezenlijk, werkelijk, waar, waarachtig, juist, inderdaad, in waarheid, echt, ernstig, met, in ernst, met ijver, ijverig, terdege, met kracht; ngònsoenggōh até, wezenlijk, echt, in allen ernst, terdege, (zie vbd. i.v. ië, poera I); soenggōh that djihareukat, hij zoekt met ernst, met ijver zijne broodwin-

ning; soenggōh toean
that bidja'kan, ngōn
boediman hanatara,
inderdaad zijt gij, heer, zeer
scherpzinnig en buitengewoon
schrand, (Meudeuha'); zie ver-
der vbd. i.v. geulawa, lakoe,
moedah, pantang, rimbat,
sabō II, seu', simpang,
soetji. Meusoenggōh, ernst
betrachten, zich inspannen, zich
beijveren, zijn best doen, zich
met ernst, met ijver toeleggen
op, zich wijden aan; pakōn
gata meusoenggōh that,
boeët gōb, waarom doet gij
er zoo uw best voor, het is eens
anders zaak. Peusoenggōh,
voor werkelijk, voor juist, ern-
stig enz. verklaren, ernst maken
of laten maken met, iets met
ernst, met ijver doen of laten
doen; peusoenggōh dròë,
= meusoenggōh (met ster-
kere beteekenis); mita beu-
soenggōh, wahé adòë,
blandja tawòë oenang-
gròë njang soetji; 'òh
meuhadabngōn Pòtallah,
hanaròt djlaìh teu, hiaj
akhi; meukōn tatém ma-
sa djindòë, peusoenggōh
dròë ba' prang kaphé,
zoekt met ernst, broertjes, teer-
kost voor uwe terugreis naar het
reine land; als ge voor onzen
Heer Allah verschijnt, is er geen
weg voor u, broeders, om nog
in het reine te komen, indien gij
niet nu u beijveren wilt om de
ongeloovigen te bestrijden, (Prang
sabi).

SOENGGONG, zie sanggong.

SOENGIÈ', e.s.v. visch met drie

stekels, op den nek en aan elke
zijde ervan, die menschendrek eet
en volgens het volksgeloof uit den
staart van een aneu' abië'
(zie i.v. abië') ontstaat; soe-
ngië' padjōh è', een men-
schendrek vretende soengië',
(scheldwoord voor een paederast,
ook alleen soengië').

SOENKAB, half, niet geheel ge-
broken (zóó dat de deelen nog
aan elkaar zitten), geknakt; tri-
ëng njan ka soengkab
(of meusoengkab), rab
patah, die bamboe is al ge-
knakt, is bijna gebroken; boe-
ët meudhab-dhab, ada'
kanpatah, teuntèësoeng-
kab, (het gevolg van) overhaas-
ting (is, dat) als iets niet breekt,
het stellig knakt, (sprkw. z.v.a.)
haastige spoed is zelden goed.
Meusoengkab, half brekend,
knakkend (intransit.), half ge-
broken, geknakt. Peusoeng-
kab, half breken, knakken (tran-
sit.).

SOENKÉT, (met een hefboom, of
met iets, b.v. een stok, bij wijze
van hefboom) opheffen, oplich-
ten, (met bewegingen als die met
een hefboom) in-, uit-, op-, los-
werken, (met dergelijke bewegin-
gen, n.l. door met eene pagaai het
water van zich af te duwen eene
kano) zoodanig sturen, dat de
steven naar links wendt, naar
links wrikken, (opp. van kabé,
zie aldaar), (verder, meer in hik.,
naar Mal. soengkít) bordu-
ren, stikken, (met gouddraad enz.)
doorstikt, doorweven; hané'ta-
soengkét, niet op te lichten,
enz., onverzetbaar, (fig.) onver-

zettelijk, onwrikbaar, onwankelbaar; leumò djisoengkét tanòh, het rund werkt (met zijne horens) den grond los; idja soengkét, (ook buiten hik.), met gouddraad enz. doorstikt, doorwerkt kleet, (wordt als hoofdbedekking en slendang gebruikt, zie vbd. i.v. djahét, pinggang). Meu-, of teusoengkét, opgeheven, opgelicht, uitgelicht, enz.; meusoengkét-soengkét, loszittend, (van b.v. een tand). Seumoengkét, de handeling soenkét verrichten. Seunoengkét, hefboom of wat als zoodanig wordt gebezigd; zie vbd. i.v. soedjòë II, en zie ook peunjoengkét. SOENGKHĀ, zie soengkō.

SOENGKŌ, of soengkhō (Mal. soengkoer), met het hoofd, met den kop voorovergebogen zich voortbewegen, aldus aanvallen (zooals een varken), wroeten, loswroeten; ka djisoengkō lé boej, aangevallen, losgewroet door een varken; seumah soengkō, als eerbetoon het hoofd diep vooroverbuigen, in het stof buigen, zich voor iem.'s voeten nederwerpen; 'Ajan Sibajan tanjòng ladjoe, seumah soengkō keupadanja; Parisi Soeloetangakimeugra'gra', neukeumeung sipa' ba' koepala, 'A. S. bleef aanhoudend vragen en wierp zich voor zijne voeten neer; P. S. bewoog zijne voeten, hij had neiging om haar een schop tegen het hoofd te geven, (Noen Parisi). Teusoengkō, voorover vallende,

voorover gevallen; si ranté djiploeëng teusoengkō-soengkō, ba'ba'bahōleu-hòb doem rata, de kettinggangers vluchtten, telkens voorover vallende, zoodat zelfs hunne schouders vol modder zaten, (Prang Gômpeuni); zie verder vbd. i.v. sisòb.

SOENGKŌB; meusoengkòb, voorover vallen, voorover gevallen; Pang Bén Oeròë rab meusoengkòb, Tjoet Dalam dròb pantaih sigra, P. B. Oe. viel bijna voorover, en Tj. D. ving hem snel op, (Noen Parisi). Peusoengkòb, voorover doen vallen.

SOENGLAB (Mal. soelap), goochelarij, goochelen, (mod.).

SOENGŌË (Mal. soengai), rivier, stroom, stroomgebied, (in hik., en in geograf. namen); Soengòë Raja, naam van eene plaats en van een landschap op de Oostkust; zie verder vbd. i.v. langoeë I, reunoëë, riwang, sarah I, sreueṅg.

SOENGSAṄG, ook sōṅsang, sōnsang, tegen het beloop in, tegen den draad in, ondersteboven, achterstevoren, averechts, in omgekeerde richting, van achter naar voren; awésoengsang, zie i.v. awé, en vbd. i.v. geutang; 'òh tabeuët Koel Hoe Allah soengsang, maté koelat radja padang, als men Koel Hoe Allah (Qor. CXII) in omgekeerde richting (van achter naar voren) reciteert, dan gaat de koelatra dja padang (eene zeer giftige soort paddenstoel) dood,

(heeft het vergift geen uitwerking).

SOENINJA, zie seuninja.

SOENJI, ook soenjòë (Mal. soenji, Skrt. çûnya), eenzaam, verlaten, stil, doodsch, ledig, vrij van; eenzaamheid, verlatenheid, stilte, enz.; hana soenji, niet eenzaam, enz., (ook) zonder ophouden, aanhoudend, (zie vbd. i.v. riwang); zie verder vbd. i.v. papeuën, rōh, saphansapha. Meusoenji, zich op eene eenzame, stille plaats, in de eenzaamheid terugtrekken. Peusoenji, eenzaam maken, stil doen zijn, (ook) zich stil houden, stil zijn; tapeusoenji batjoet, laat dat lawaai wat ophouden, (of) wees een beetje stil.

SOENJOE, ook soenjoeng, de hand uitstrekken om iets over te geven, overhandigen, aan-, overgeven, aan-, over-, toereiken, (ook) uitstrekken, uitrekken (van b.v. den hals), ergens in-, of uitsteken (van b.v. het hoofd, van den kop); djisidé' ba' oe-reuëng peuë njang nab-soe, blandja djisoenjoe djibri landja, zij informeerden bij de menschen naar wat zij begeeren en overhandigen hun dadelijk het geld daarvoor, (Tadeukiratō rakidin); talòë dagéng neupeukeundō, ka neusoenjoe keu geureuda, (Banta, die op de vliegende geureuda zat) maakte het touw met vleesch wat losser en reikte het over aan de geureuda, (Banta Beuransah); Ahmat soenjoe teuma

poetròë, tinggaj samla-kòë di dalam goeha; 'òh leupaïh oe darat toean poetròë, djikòh talòë ka srōt Bangta, A. (tot bij de opening van den kuil opgehaald met de prinses bij zich) reikte toen de prinses (aan zijn broeder) over, terwijl hijzelf, de schoone jongeling, achterbleef; toen de prinses op den beganen grond gekomen was, sneed (A.'s broeder) het touw door en B. (Ahmat) viel in de diepte, (Banta Beuransah); naga peurab ladjoe-ladjoe, oelèë djisoenjoe lam eumpoeng geureuda, de draak kwam snel naderbij en stak zijn kop in het nest van de geureuda, (Banta Beuransah); tasoenjoeng sigòé', reik een stel (atap) aan, (gezegd door iem., die zich op het dak bevindt, tot iem. beneden). Meusoenjoe, aan-, overgegeven, enz., uitgestrekt, zich uitstreckende, uitstekend, vooruitstekend, uitspringend; de handeling soenjoe verrichten; 'òh trōih ba' oedjōng glé meusoenjoe, leumah lé neu'eu sabòh goeha, toen hij aan een uitspringen hoek van een berg kwam, zag hij eene grot, (Banta Beuransah). Peusoenjoe, laten soenjoe, of soenjoe met versterkte beteekenis; lōm djitamah djipeusoenjoe, barattimoe djibri blandja; sireutōih ribèë reujeuë keu oelèë balang, sireutōih ribèë lōm keu radja-radja, dan stoppen zij

(den menschen) nog meer toe, in het westen en in het oosten geven zij hun geld, honderdduizend rajalen aan de oelëëbalang's en nogmaals honderduizend aan (andere) landschapshoofden, (Tadeukiratō rakidin). Vgl. soeroeng.

SOENJŌĒ, zie soenji.

SOENJOENG, zie soenjoe.

SOENOET, geslacht, generatie, (ook) jaren achtereen, steeds door, aanhoudend; soekèë pòteunjòë ka toedjōh seun soenoet, (of, doch minder goed geacht: katoedjōh soenoet), het geslacht van den tegenwoordigen vorst is al zeven generaties oud (aan de regeering); meunan miseuē ba' tapeusé, toebōh sabé djoendjōng sabda; masa tadoeë' dōng roekoeë' soedjoet, toebōh soenoet djikeureudja, die vergelijkingen worden in de commentaren (op de seumajang) gegeven, het lichaam gehoorzaamt daarbij steeds aan het Woord (des Heeren); bij het zitten, bij het staan, bij de buiging, bij de prosternatie doet het lichaam zulks aanhoudend, (Akeubarō Karim).

SOENTĒNG, achter of boven het (eigen) oor, aldaar in het haar steken; aldus gedragen of dienende om aldus gedragen te worden, (b.v. eene bloem, eene natuurlijke of eene gouden bloem); (ook) de ceremonie van het peusoenténg, (zie beneden); boengòng soen-

téng, en boengòng soenténg meuloe broeë', zie i.v. boengòng, en vbd. i.v. rakam; peuë njang gala' maséng-maséng, l a d ō m djisoenténg ba' teulinga, ieder nam (de bloemen) waarvan zij hield, en sommigen staken ze achter het oor, (Tjah Koebat; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. reubōt, en zie ook vbd. i.v. sanggōj); soenténg-moenténg, allerlei (bloemen, sieraden) achter het oor steken, de handelingen van de peusoenténg-ceremonie, (in hik.); teuma geubōt idang boe koenjèt, ba' sampōreuna gèt doe'a madja; sarélheuēh soenténg-moenténg, meutjandréngtjandréng la'én teuka, vervolgens werd een idang met door kurkuma geel gekleurde kleefrijst opgebracht om de zegenspreuken van de oude vrouw (over den teruggekeerden prins) volledig te maken; nadat de ceremonie van het achter de ooren strijken van door kurkuma geel gekleurde kleefrijst was afgelopen, werden andere (idang's met spijzen) bij paren opgediend, (Gadjah toedjōh oelëë). Meusoenténg, achter het oor gestoken, voorzien van eene achter het oor gestoken bloem, aldus eene bloem dragen; meusoenténg ma'nikam toedjōh siroengkhé, djròh kan sabé indah roepa, hij (de vorst) droeg achter de ooren een buitengewoon mooi

tooisel van zeven samengeschiedte juweelen, (Meudeuha'). *Peusoenténg*, (een ander eene bloem, een sieraad) achter de ooren steken, (een ander) door *kurkuma* geel gekleurde kleefrijst achter de ooren strijken, met door *kurkuma* geel gekleurde kleefrijst achter de ooren bestrijken, (voor den zegen, ter wering van booze invloeden, eene ceremonie, die bij verschillende gelegenheden plaats heeft; men doet zulks b.v. bij een bruidspaar, bij een van eene groote reis teruggekeerde persoon, enz.); *teumaneutjò'ngònboeleukat*, *neupeusoenténg leugat peudoeka aneu'eunda*; *bandoea sadjan deungòn soeri, njankue éseutiriradja moeda*; *hingga bandoea geumoebi'at, geupeusoenténg boeleukat doea dròë radja*; 'òh *lheuëh soenténgidja geusalén, djròh kan bandéng di ateuëh dōnja*, daarop nam hij (de vorst, die ten behoeve van zijn zoon van de regeering afstand deed) met *kurkuma* geel gekleurde kleefrijst en bestreek daarmee de zijn zoon achter de ooren, en zoo ook de prinses, de gemalin van den jongen vorst; beiden wilde hij tegelijk als vorst en vorstin inhuldigen en beiden bestreek hij met door *kurkuma* geel gekleurde kleefrijst achter de ooren; nadat de ceremonie van het *peusoenténg* afgelopen was, schonk hij hun een kleed, waar-

van er op de wereld geen wederga bestond, (Tjintaboehan). *Teusoenténg*, achter het oor gestoken; *nanjang panah djeuëtkeuboengòng*, *bandoem teusoenténg niba'teulinga*, er waren er, die pijlen afschoten, welke in bloemen veranderden, die alle achter de ooren gestoken werden, (Diwa Sangsaréh). *Seunoenténg* of *seuloenténg pisang*, vezel, draad verkregen uit den bast van een pisangstam, (wordt o.a. gebruikt als strik om garnalen te vangen); *seunoenténg aneu'ih*, ananasvezel, (o.a. gebruikt als *tjeumara*).

SOENTI; *bòhsoenti*, of *asamsoenti*, gedroogde en gezouten *bòhslimèng masam* (zure blimbing), gebruikt bij de bereiding van spijzen; *soenti bòhseutoej*, gedroogde en gezouten schil van de *seutoej*-vrucht, na verwijdering van de harde en droge oppervlakte (*koelet oeròë*); *soentihalia*, gedroogde en gezouten gember.

SOENTIABOE, e.s.v. *degenstok*, (het wapen van oude teungkoe's, zie vbd. i.v. *seumamboe*).

SOENTŌ, altijd door, steeds, voortdurend, telkens; *aneu'njandjimeu'èn si'oeròë soentō*, dat kind speelt den heelen dag door; *soentōmasa*, den geheelen tijd door, steeds, telkens, (zie vbd. i.v. *roegòë*); *njang seumoerat kanlōnpeugah, hamba Alah hina dina*; *soentō'soentō* *dalam salah, Alah Alah, ja*

Rabana, van den schrijver (of afschrijver dezer hikajat) vertel ik niet, het is een onaanzienlijke, nederige dienaar Gods, die steeds fouten (zonden) begaat, Allah, Allah, o Heer, (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd. i.v. hōb-hōb, roedi I.

SOE'òĒ, kort en dik, ineengedrongen, (ook gebezigd van eene naald:) kort en stomp, niets meer dan een stompje; han é' meung tatjòb, djarōm soe'òĒ saré, het is er niet mee te naaien, de naald is absoluut stomp; zie verder vbd. i.v. galéng (sprkw.).

SOEPA', witte huidvlekken op handen of voeten, (e.s.v. huidziekte, die toegeschreven wordt aan den beet van een djén of aan aanraking met door de zon verhit, of erg heet dan wel erg koud water; het is ook uit godsdienstig oogpunt afkeurenswaardig om zulk water voor de ritueele reiniging te gebruiken); met dergelijke huidvlekken; njanglhèëtjarat hasé meukrōh, takōt toebōh soepa' teuka; iē sidjoeë' that ngòn toetōng that, njan pi meuhat meukrōhdji na, het derde geval, waarin het afkeurenswaardig is (water voor de ritueele reiniging te gebruiken), wjl er vrees bestaat voor het opkomen van witte vlekken op de huid, is dat het water erg koud of erg warm is, zulk water (voor de ritueele reiniging te gebruiken) is afkeurenswaardig, (Akeubarō Karim); zie verder vbd.

i.v. laja' (sprkw.), ngòm (raadsel).

SOEPAJA, zie seupaja.

SOEPAN, zie soempān.

SOEPEU'AT, zie tjoepeu'at.

SOEPHI, ook soepi (Arab.

ḡāfi), wollen (stof), van wol, (in deze beteekenis alleen in geschr., zie vbd. i.v. mangambali, en zie seuëh II); (verder) soefi, beoefenaar der mystiek, aanhanger eener mystieke leer, mysticus, vrome en reine, asceet, heilige; soefisme, mystiek, mysticisme, ascetisme; vroom en rein, ascetisch, heilig, (ook wel) uiterlijk erg rein, erg zindelijk, gesteld op overdreven zindelijkheid; (verb.) de mystiek beoefenen, zich aan de mystiek wijden, vroom en rein, ascetisch leven; ahalōj soepi, lieden der mystiek, mysticus, soefi, (zie vbd. i.v. moerakabah); èleumèè soepi, mystieke wetenschap, mystieke leer, soefisme; pò ahalōj soepi, òn moerōng geusrah, è' nò' lam goetji, een rein baasje, moerōng-bladeren wast hij, maar in het watervat zit kippendrek, (bespotting van een schijnheilige of van iem., die quasi-zindelijk is); tan pa'idah tatheunnabsoe, addè teungkoe gòh lòm djeumba; gata gòh tō' lòm tasoephi, gata pòti, teungòh moeda, het is nutteloos om uwe hartstochten te bedwingen, het is, lief zusje, nog niet uwe taak; gij hebt nog niet den leeftijd bereikt om een vroom en rein leven te leiden, gij zijt,

lieve meesteres, juist in den bloei uwer jaren, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. bah, peureu-léng, sihat, soelō'.

SOEPI I, zie soepi.

SOEPI II (Mal. *sopi*, Ned. *zoopje*), jenever, cognac, brandy, likeur, borrel. Zie *djén* II.

SOEPÒ, zie seupò.

SOERA' I, juichen, schreeuwen, jubelen, toejuichen, met gejuich begroeten, met gejuich hoonen, uitjouwen; gejuich, geschreeuw, gejubel; zie vbd. o.a. i.v. *deumpé'*, *gloera*, *goempita*, *nè*, *palèt-palòt*, *phét*. *Meusoera'*, de handeling *soera'* verrichten, *soera'* met meerv. subject; zie vbd. i.v. *reunta'*. *Peusoera'*, laten *soera'*, of *soera'* met versterkte betekenis. *Seumoera'*, de handeling *soera'* verrichten. *Seunoera'*, de handeling *soera'*, de wijze van het *soera'*; *djimat peudeuëng ka djimeuta'*, *ngòn seunoera'* *meusé taga*, zij hielden hunne zwaarden in de hand en hieuen daarmede op elkander, terwijl het gejuich, dat zij daarbij aanhieven, als dondergerommel klonk, (*Diwa Sangsaréh*).

SOERA' II, tegen het beloop, tegen den draad in, in omgekeerde richting, averechts, omgekeerd, verkeerd, andersom, tegengesteld aan hetgeen gewoonlijk het geval is of plaats heeft, aan hetgeen als gewoonte of regel wordt beschouwd, tegen gewoonte of regel in; iets op die wijze doen; *soera' boelèë*, met verkeerd staande, opstaande veeren of

haartjes, (fig. gebezigd van iem., die alles verkeerd doet, wien alles tegenloopt, van een ongeluksvogel); *manò' soera' boelèë*, krulkip; *inòng soera' boelèë poekòë malang that raseuki*, eene vrouw met verkeerd staande schaamharen is tot een ongelukkig lot voorbeschikt, is eene ongeluksvrouw; *sinjan soera' boelèë*, *peuë njang djipeulakoe hana keunòng*, die vent is een ongeluksvogel, wat hij ook doet, het is niet goed, het lukt niet; *bè' soera' kasé' bòh mamplam*, je moet een mangga niet omgekeerd schillen, (d.w.z. tegen den loop der verzels in, of met het mes naar zich toe snijdende, wjl de gewone wijze van schillen is, dat men met het mes van zich af snijdt); *soera' that gòb njan meukawén*, die man heeft een precies „omgekeerd” huwelijk gedaan, (gezegd van het huwelijk van b.v. een man zonder afkomst met eene voorname vrouw, van een man, die klein van gestalte is, met eene groote, lange vrouw, van een jongen man met eene veel oudere vrouw); *bè' tasoera'*, (b.v. *bè' tatjoekò soera'*), *sakét*, doe het niet tegen den draad in (b.v. scheer niet tegen den loop der haren in), het doen pijn. *Peusoera'*, *soera'* maken, laten *soera'* (verb.), of *soera'* (verb.) met versterkte betekenis.

SOERAH (Arab. *ḡerah*, beeld, vorm, wijze), uitlegging (van de

beteekenis van het een of ander), verklaring, toelichting, commentaar, beteekenis, zin, bedoeling; uitleggen, verklaren, toelichten; (ook) wijze, manier, categorie, soort, geval, omstandigheid; *neubeuët lapaj deungòna soerah, saleuëm seumah doem peukara*, hij las den tekst (van den brief) voor, er tevens eene toelichting op gevende, op de bewoordingen van den groet, op alles (wat in den brief stond), (*Pòtjoet Mochamat*); zie verder vbd. i.v. *matan*; *ba' soerah*, op de wijze, onder de categorie (van), in, voor het geval dat, indien, voorzoover betreft; *ba' soerah tadja' oe peukan, paditna é' séb blandja*, indien gij naar de markt gaat, met hoeveel geld kunt ge dan toekomen; *dan wadjéb djiseumajang sineutō'neutō' ba' soerah seumajang peureulèë*, dan soenat djiseumajang sineutō'neutō' *ba' soerah seumajang soenat*, en zij (n.l. de vrouw, die zekere onregelmatige vloeiingen heeft) is verplicht de godsdienstoefeningen volledig te verrichten voorzoover deze verplicht zijn, en het is voor haar aanbevelenswaardig de godsdienstoefeningen volledig te verrichten, voorzoover deze aanbevelenswaardig zijn, (*Beukeumeunan*); *dantahoe kōm oereuëng binòë njan ba' doea soerah njang ka teuseuboet...*, en men rangschikke zulk eene vrouw onder de twee reeds ver-

melde categorieën ..., (*Beukeumeunan*). *Meusoerah*, uitgelegd, verklaard, toegelicht, van eene uitlegging voorzien; tegenover elkander allerlei uitleggen, met elkander redetwisten; *meung tatém patéh haba péteunah, tateumèë meusoerah sabé meunama*, indien er neiging bestaat om naar gestook te luisteren, dan komen menschen van naam er toe om met elkander te redetwisten, (*Pòtjoet Mochamat*). *Peusoerah*, laten *soerah* (verb.), of *soerah* (verb.) met versterkte beteekenis.

SOERAM (Mal. id.), verduisterd, (van een glans), somber, donker, (in hik.); *soeram tjahja kilat dilangèt, leumah moeblèt-blèt kilat sinjata*, de bliksemstralen aan den hemel werden verduisterd door de flikkeringen der wapens, (*Diwa Akañh*).

SOERANG-SARÉNG, in verschillende richtingen, in telkens tegengestelde richting gaande, schots en scheef, niet op eene rij, door elkander; *pakònkadja' soerangsaréng, dja'lèh iréng pòteu radja*, waarom loopen jullie door elkander, gaat achter onzen heer den vorst aan loopen, (*Plandō' Kantjé*); *meuseuki gaki soerangsaréng, asaj poeténg ba' rōh lam bara*, al loopen de pooten (de stijlen) schots en scheef, als de punten ervan maar in de daarvoor bestemde holten der horizontale balken komen, (*Pòdi Amat*; zie den hieraan

voorafgaanden regel i.v. beunteuëng); akaj soerang-saréng, valsche, slinksche streken, onoprecht karakter; zie verder vbd. i.v. poeséng, roebéng, sanggōj, soesōn. Peusoerang-saréng, soerang-saréng maken. Vgl. soeréng.

SOERAT (Arab. s̱erah), hoofdstuk van den Qorân, (een van de 114 hoofdstukken, waarin de Qorân is verdeeld), (verder) geschrift, het geschrevene (ook in den zin van het eenmaal vastgestelde lot, lotsbedeeling, lotsbestemming, zie vbd. i.v. meudjeumaj), schriftuur, geschreven stuk, brief, boek, letter van een geldstuk (zijde waarop het opschrift staat), op-, inschrift, inscriptie; schrijven, in-, opschrijven, te boek stellen, op-, aantekenen, beschrijven; soerat Jasin, titel van het 36ste hoofdstuk van den Qorân, (zie jasin); lapé' soerat, zie i.v. lapé'; soerat badan, pas, reispas; soerat koetika, zie i.v. koetika; soerat kriman, zie i.v. kriman; soerrattaleuë', zie i.v. taleuë'; zie verder vbd. i.v. draïh II, gantōë, karōt, meu'oengki, padō', peurawèh, poekōj, reusam, roegōë, sampeuna, ta'akhé. Meusoerat, geschreven, opgeschreven, enz.; een soerat hebben, een op-, inschrift bevatten; elkander (brieven) schrijven; peuëtjit meusoerat-soerat, meungnjò haba tòë, waartoe een brief te schrij-

ven, als het eene boodschap in de buurt is; lòh teusoerat ngòn basa djén, deuïh djikalòn Geuntasocara; ... neu'eu haba lam lòh meusoerat, geubōh hikajat asaj goeda, de plaat (op den rug van het paard) was beschreven (met een stuk) in de taal der djén's, G. zag het duidelijk; ... hij zag, dat in het stuk op de beschreven plaat de geschiedenis van het paard was vastgelegd, (Tjah Koebat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. blèt I, eerste citaat uit den Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. hajaké, rakam. Teusoerat, geschreven, opgeschreven, te boek gesteld, enz.; zie vbd. i.v. reusam, en boven. Seumoerat, de handeling soerat verrichten; zie vbd. i.v. bakaj, kireuëh, njaréng I, seupōt, soentō'. Seunoerat, de handeling soerat, de wijze of het resultaat ervan, schrift, handschrift, hand, in-, opschrift; gèt that seunoerat djih, zijn schrift is zeer mooi, hij heeft eene zeer mooie hand; ië seunoerat, water, waarin eene geschreven of geteekende amulet is gelegd, of waarmede eene op den bodem van een bord of kom geschreven vrome formule is afgewasschen, (wordt gedronken van wege de geneeskracht of heilzame eigenschappen). Meuseunoerat, van een in-, of opschrift voorzien, beschreven; batèë meuseunoerat, beschreven steen; ateuëh koentji meuseunoerat, lapaj

djroh that deungòn ma'na, op den sleutel was eene inscriptie aangebracht, die schoone woorden met eene schoone betekenis bevatten, (Tamim Ansa); bibidji, toean koe, manèhdji that, meuseunoe rat mèë tabatja, hare lippen, heer, zijn zeer lief, en bevatten lijnen, welke op eene inscriptie gelijken, die men zou kunnen lezen, (Tjah Koebat).

SOERATI, Suratte (plaatsnaam in Voor-Indië), van daar afkomstig; ité' soerati, zie i.v. ité'.

SOERÊ, e.s.v. tonijn of makreel (Mal.-Jav. tongkol); soorten: soerè djantōng (als de djantōng van een pisang), s. keumōng (groote soort), s. lipéh (dun), s. pandjòë (klein), s. timphië' (gelijkt op de s. pandjòë doch platter), s. tjoeroebò'; zie verder de soortverwanten i.v. sisé', en zie i.v. pajang.

SOERÉNG, of meusoeréng, niet in eene rechte lijn, scheef, niet rechtuit, niet rechtdoor, van de juiste richting afwijkend, zijwaarts, terzijde; bè' soeréng tapoela pageuë, plant de boomen van den pagger niet scheef, plant ze in eene rechte rij; pakòn soeréng tasië idja njòë, waarom hebt ge dit kleed scheef afgesneden; pakòn soeréng tadja', waarom loopt ge niet rechtdoor, gaat ge langs een omweg; akaj soeréng (of meusoeréng), een onoprecht, vals karakter, slinksche streken; neupòh panta hana teupat, sa-

bab aratoeròë sindja; Parisi pòh rōh meusoeréng, ròt geuniréng sròt bōh panta, Parisi schoot met een knikker niet in de juiste richting, wjl hij het gejaagd deed, omdat de avond al schemerde; hij schoot uit de richting en de knikker kwam ter zijde (van dengene, op wien hij schoot) terecht, (Noen Parisi; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. mèhmòh); toean poetròë ngiëng meusoeréng, keureuléng ngòn ikoe mata, de prinses keek zijwaarts, wierp een zijdelingschen blik (op hem), (Indra Bangsawan); sigala nanggròë sit moepakat, hana si'oerat na meusoeréng, alle streken komen (hierin) met elkander overeen, er is geen adertje, dat in richting afwijkt, (Tambéh toedjōh blaïh). Peusoeréng, niet in eene rechte lijn enz. maken, doen loopen. Vgl. sirōng, soerang-saréng.

SOEREUËN, (inz. gekleurde) lijn, streep of baan, (van b.v. stoffen, van het zonnespectrum), kleurschakeering; idja soereuën koenèng, mirah, een kleed met gele, roode strepen. Meusoereuën (-soereuën), met (kleurige) strepen of banen, (aldus) gestreept, (fig.) opkomend, opgekomen (van eene gedachte), op eene gedachte komende, een inval krijgende, (vgl. meugoeréh); mata oeròë meusoereuën-soereuën, de zon vertoont (voor het oog) strepen, eene schakeering van

kleuren (als men ernaar kijkt); meusoereuën ba' até jōh masanjan, neutjò'lé jōh njansigrasigra; djanan-keu neupadjōhlé bōh kheuleudi, neupadjōhlé meung neurasa, toen kreeg hij (Adam) de gedachte (om van de paradijsvrucht te eten), en nam haar snel; toen at hij van de paradijsvrucht, alleen om er den smaak van te proeven, (Toedjōh kisah).

SOEREUËT, te ver naar voren gaan of dringen, zich voor iemand dringen; bē' tasoereuët-soereuët oe keuēlōn, dring niet zoo voor mij naar voren. Meu-, of teusoereuët, te ver naar voren gedrongen, te ver gegaan, terecht of verzeild geraakt, ondoordacht geuit, uitgeflapt (van woorden); prahō teusreuëng mangat (of moedah) tasoerōt, narit teusoereuët siasia, eene vastgeraakte prauw kan men gemakkelijk weer vlot krijgen, ondoordacht gesproken (eenmaal gezegde) woorden in te trekken is vruchteloze moeite, (sprkw., zie soortgelijke sprkw. i.v. karōt, sreueṅg); pakat djandji hana ngōn kah, hégadjah plahrimoeṅg poeta; sikra' narit tan meusoereuët, pakri kadjeuët lōn kawa-wa, eene afspraak heb ik niet met jou gemaakt, jij, dien een olifant moge splijten, een tijger moge ronddraaien; zelfs één ondoordacht gesproken woord in die richting is niet over mijne lippen

gekomen, hoe heb je mij dan (in mijn slaap) durven omhelzen, (Noen Parisi); teusoereuët lidah teulantja djaròë, meu'aïh kamòë ja Rabana, vergeef ons, Heer, onze ondoordacht geuite woorden en onze ondoordacht (met de hand) verrichte handelingen, (Banta Beuransah); teukeudirōlah peurintah Toehan, geutrōn jōh njan sampòë oe dōnja; meusoereuët oe nanggròë Keusambōn Iram, ba' binèh padang neumeuseuni-nja, door de beschikking des Heeren kwam hij, uit de lucht naar de aarde nederdalende, terecht in het land K.I., en aan den kant van een open veld rustte hij uit, (Djoehan Meusapi). Peusoereuët, doen soereuët, doen meusoereuët. Zie sreueët.

SOERI I, kam (van het weefgetouw), weefkam, bestaande uit eene rij fijne bamboe-, of bilitanden (aneu' soeri), aan weerskanten geklemd tusschen dubbele dunne reepjes hout of rotan of arèbladnerf (lakòë soeri); wordt ook soeriteupeuën (weefkam) genoemd in onderscheiding van de soerikeureujaj, of soeritangkoelō', di. een toestel voor het vervaardigen van randsnoeren van goud-, of zilverdraad (keureujaj), bestaande uit een rooster van verticale staafjes van bamboe, horen of koper, alle in het midden van een gaatje voorzien en gevat in

een houten raamwerk, dat met twee pootjes op eene plank (neudoeë') rust tegenover een op dezelfde plank rustend stijltje waarop een bamboe koker is geschoven, of tegenover twee stijltjes waartusschen een horizontaal stokje, waarom een bamboekoker draaibaar is, bevestigd is; (verder) de dwarslatjes van een suikermolen, die dienen om de tusschen de perseylanders ingebrachte suikerrietstokken op hun plaats te houden, (zie i.v. wén g); boe soeri, zie i.v. boe I.

SOERI II, verkorting van peureum òësoeri, (in hik.); zie vbd. i.v. soenténg.

SOERIËN, e.s.v. boom (Mal. soerian), waarvan het hout voor huizen en vaartuigen wordt gebruikt, ook meudang soeriën genoemd.

SOERIËNG, meer seunoeriëng, of teunoeriëng, ook peunjoeriëng, schietpoel. Zie toereuë'.

SOERÒ, eene kleine soort fuik van klapperbladnerven, waarmee men inz. den batjé-visch vangt.

SOERÒ'SOERÒ', zie sisoerò'.

SOERÒË, samentrekking van si'oeròë, zie i.v. oeròë, en vbd. ook i.v. soempah.

SOEROEBEUËT, zie seuroe-beuët.

SOEROEË', ook seuroeë'; meuf of teusoeroeë', ergens (met de voeten) in of door heen zakkende, ergens in struikelende, misstappende (waardoor men naar beneden zakt of valt), in of door-

heen gezakt, gestruikeld, misgestapt; lōn ka teusoeroeë' lam lhō', ik ben in de diepte gezakt; peuë njan tapeugèt goeha ba'ba' rambat, 'òh teusoeroeë' gòb-gòb, waarom hebt ge in den gang eene opening in den vloer gemaakt, zoodat de menschen erin struikelen; lōn ka teusoeroeë' lam aleuë teubaj, ik ben door een dikken vloer gezakt, (dus waar men niet verwachtte er door heen te zullen zakken, sprkw. voor: ik ben bedrogen door iemand, dien ik vertrouwde); 'òh saré lheuëh njan tasrah gaki, soenat lagi sinan doe'a; „Toehankoe tabri teutab gaki, ateuëh titi ba' noeraka; oeròë teusoeroeë' sigalaphé, habéh meugoeilé lam noeraka", daarop wascht ge (bij de woeloeë') uwe voeten en het is aanbevelenswaardig daarbij het volgende gebed op te zeggen: „Heer, doe mij met vasten stap gaan over de brug over de hel op den dag, dat alle ongeloofigen er op misstappen en in de hel rollen", (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. langkah. Peusoeroeë', in of door iets heen laten zakken, enz.

SOEROEGA, zie tjeuroega.

SOEROEGOEJ; meusoeroe-goej, in wanorde, verward, (inz. van de haren); meusoeroe-goej-gōt, versterking van meusoeroegoej; djitjò' aneu' teuma djitingkoeë, ò' meusoeroegoej beudòih

ban tiga, zij nam haar kind op, droeg het op de heup en stond met verwarde haren op, tegelijk met de twee andere (prinsessen), (Gadjah toedjöh oelèë). Peusoeroegoej, in wanorde brengen.

SOEROEGOEJ-GÖT, zie i.v. soeroegoej.

SOEROEKAN, zie seuroekan II.

SOEROEKHÖ'; meusoeroekhö', verzameld, bijeengezameld, samen-, bijeengebracht, bijeen; kameusoeroekhö' lhèë-lhèë geupeudoeë', hij heeft haar alle drie samengebracht, (gezegd van iem. met drie vrouwen, die haar in harmonie in één huis heeft kunnen vereenigen, zegswijze ontleend aan de drie steenen van een seunoengkèë, zie ook i.v. madoe II). Peusoeroekhö', verzamelen, bijeenzamelen, samen-, bijeenbrengen; kapeusoeroekhö' doem keunòë joeb mòh, habéh seuma' doem, jij verzamelt alles hier onder het huis, het is hier een heele rommel geworden; teutab kaphé dji-doeë' dila'öt, djimeureuböt kan ban poebla; dji-tjò' béntjalang deungòn bidō', djipeusoeroekhö' keunan djiba, de ongeloovigen bleven op zee en roofden geweldig; zij maakten zich meester van béntjalang-, en bidō'-prauwen en verzamelden alles op die plaats, (Prang Gômpeuni).

SOEROENG, voortduwen, voortschuiven, (naar iem. of iets)

toeduwen, toeschuiven, (ergens) induwen, inschuiven, insteken, (ergens onder) duwen, schuiven, aan-, over-, toereiken, toestoppen (van b.v. geld om iem. om te koopen), aangeven, overhandigen; neulingka lé neukalòn ròt, leumah batjoet teuhah koeta; soeroeng oelèë neulōbladjoë, leumah dji'eu oeléh Tjina, hij liep om (de vesting) heen om een weg (waardoor hij naar binnen kon gaan) te zoeken, zag eene kleine opening in de omheining, stak er dadelijk bukkende zijn hoofd door heen, maar werd door de Chineezers (in de vesting) gezien, (Malém Diwa); bandjisoeroeng ikoe lam la'öt, biëng djimeureuböt djimat ba' idja, zoodra hij (de apenkoning) zijn staart in zee stak, grepen de krabben zich om strijd vast aan de (aan den staart vastgebonden) doeken, (Banta Beuransah; zie de hierop volgende regels i.v. seuté'); zie verder vbd. i.v. oeram, seureubō'. Meusoeroeng, voortgeduwd, voortgeschoven, toegeduwd, toegeschoven, enz.; idja pakòn meusoeroeng oe joeb, waarom is het kleed naar beneden geschoven, hangt het naar beneden (het huis). Peusoeroeng, laten soeroeng, of soeroeng met versterkte betekenis. Seumoeroeng, de handeling soeroeng verrichten. Seunoeroeng, de handeling soeroeng, de

wijze, het object of het resultaat ervan. Vgl. *soenjoeng, srōng*.

SOEROESĖ, zie *teuroesĖ*.

SOERĖH (Mal. *soeroeh*), bevel, gebod, opdracht, last, zending; bevelen, gebieden, opdragen, gelasten, zenden, (meer in geschr.); *tabri koe'amajpeuē tasoerōh*, *bè'tabri rōh lam keudjehatan*, geef, dat ik handele naar Uwe bevelen, en laat mij niet tot slechte handelingen vervallen, (Meunadjat); *peuē njangkoejoeē hō koesoerōh*, *ba'reudjang trōih keunōē kabā*, wat ik (jullie beiden) opdraag, waarheen ik (jullie) ook zend, zorgt, dat ge het spoedig hier brengt, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. *meu'oengki, mōngka, rabōn II, reusam, rōh, sabi I, soekati. Peusoerōh*, (Mal. *pesoeroeh*), bode, zending, gezant.

SOERĖJ, of *soeghōj* (Arab. *sjoeghl*), bezigheid, beslommering, bekommernis, kommer, zorg, hinder, droefheid; bezigheden, beslommeringen enz. hebbende, beziggehouden, in beslag genomen, bekommerd, bezorgd, bedroefd, (ook) beslommeringen, kommer enz. bezorgende of veroorzakende; *padoem pajōng ngōn oenggōjoeng gōj*, *até soerōj ladat mata*, (verder waren er) talrijke pajoengs met franjes, die (door hunne schoonheid) het hart bezighielden (de aandacht boeiden) en de oogen streelden,

(Meudeuha'); *djibeudōih abēē doem ka meudhōj*, *boekōn that soerōj seu-pōt mata*, stof vloog op, dat de oogen er erg door gehinderd werden en niet konden zien, (Moehamat Napiah); zie verder vbd. i.v. *lalōē, meu'ēn*; *soerōj-moerōj*, = *soerōj* met meerv. subject, van weerskanten *soerōj*, allerlei *soerōj*, (in hik.); *habéh djandji Pōtjoet Moehamat*, *djarōē neumoemat soempahseutia*; *nasikeudjab soerōj-moerōj*, *neumoemōēmōē trōiēmata*, nadat P. M. zijn eed had gezworen, gaven zij (Pōtjoet Moehamat en Pangoelēē Meunarōē) elkander de hand (ter bevestiging van) hun eed van trouw; in een oogenblik raakten zij beiden aangedaan en weenden stroomende tranen, (Pōtjoet Moehamat). *Soerōjlan*, (ook in de spreektaal gebruikt), = *soerōj*; *le that soerōjlan*, (ik heb) erg veel bezigheden, beslommeringen, enz.

SOERĖJLAN, zie i.v. *soerōj*.

SOERĖN, zenden (met of van eene opdracht), opdragen, gelasten, (ook) op-, voortdrijven, (in hik.); *ra'jat lam nang-grōē bandoem djisoerōn*, *meusé kamēng geulét oe data*; *kan djieuēt djikheun pakōn-pakōn*, *keunōng peudeuēng ateu-ēh koepala*, al de mensen van het land worden voortgedreven als geiten, die naar eene vlakte worden opgejaagd; ze

mogen niet naar de reden vragen, want dan krijgen ze zwaardslagen op hun hoofd, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. kaleuēm, oerōh. Seunoerōn, zending, opdracht, bode, zendeling; zie vbd. i.v. salōran.

SOEROT, achteruitgaan (ook om een aanloop te nemen, van b.v. vechtende rammen), achteruitwijken, terugwijken, (zich) terugtrekken, retireeren, aftrekken, vluchten, (verder van het water:) afloopen, zakken, dalen, vallen, (in hik. en sprkw. ook) = peusoerōt; iē soerōt, ebbe; iē teungōh soerōt, ka soerōt, het water is aan het zakken, is gezakt, (zie ook sprkw. i.v. reusam); zie verder vbd. i.v. beusōt, bilō', gandawatra (van vechten-de stieren), karōt (sprkw.), keutoepōng I, kisangkisēt, ma'joe, njeum, pangkaj, pascuēng, prang, sa', sambōt, sangkōt, seu'oe, seu'ōt, seutèt, soereuēt (sprkw.), sreueŋg (sprkw.), tagō II; soerōt-moerōt, telkens of beurtelings soerōt, (in hik.); han tōm meuleungō soerōt-moerōt, hana patōt moebōih nama, ik heb nooit van wijken willen hooren, het past mij niet om mijn naam te vergooien, (Tjah Koebat). Meusoerōt, de handeling soerōt verrichten, soerōt met meerv. subjeet; kaphé di keuē teukoe di likōt, meusoerōt-soerōt lam blang raja; toedjōh oerōē

neumoeprang sabé, le that maté sockèē Beulanda, de ongeloovigen vooraan en de teukoe achteraan, weken zij beurtelings voor elkaar terug op het groote veld; gedurende zeven dagen streden zij door en heel velen van de Hollanders sneuvelden, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v. ba II. Peusoerōt, doen soerōt, achteruit brengen, achteruitgaan enz. met, laten afloopen (van eene prauw), vlot maken; wat èē djipoepō' djipeusoerōt boebirisabé djeu'ōh bladéh blandē djeunara'siplōh deupa, wanneer ze de rammen tegen elkaar laten vechten, gaan ze met de beesten achteruit, aan beide kanten even ver tot een afstand van tien vadem; radja Tidān Tjah ngōn Agasan Tjah, radja toedjōh plōh bandoem loeka; djipeusoerōt oelé rakan, joeb alam Tjahi Midam bandoem djiba, vorst T. Tj., en A. Tj., en al de zeventig vorsten waren gewond; hunne volgelingen brachten hen (van het slagveld) weg, brachten hen onder het vaandel Tj. M., (Tjah Koebat). Teusoerōt, (onwillekeurig of gedwongen) achteruitgaande, achteruitwijkende, enz. of achteruitgegaan, enz.; peuēt gō dji'é' teusoerōt-soerōt, han treu dji'angkōt maté meukeuba, vier keeren drongen ze (tegen de vesting) op, telkens moesten ze terug-

wijken, terwijl de lijken, die ze niet weg konden brengen, zich opstapelden, (Prang Gômpeuni). SOESAH, moeilijkheid, verlegenheid, last, moeite, nood, zorg, kommer, droefheid; in moeilijkheid, verlegenheid, nood verkeerende, moeilijkheden, last, zorgen, verdriet hebbende, bezorgd, bekommerd, bedroefd, verdrietig, (ook) moeilijkheid, verlegenheid, last, moeite, verdriet bezorgende, moeilijk, lastig; hana soesah, niet moeilijk, enz., (ook) niet noodig, niet behoevende, (zie vbd. i.v. seutèt); zie verder vbd. o.a. i.v. goendah, lheuëh, meu'oengki, moerō', na, ramsōm, reungat, sangsōj, sangsōt. Meusoesah, zich last, verdriet bezorgen, zich moeite geven, moeite doen, zich moeilijk, bezorgd maken, tobben; bè'tameusoesahkeuboeët lōn, doe geen moeite voor mijne zaak, maak u niet bezorgd over mijne zaak. Peusoesah, moeilijkheden, last, moeite, zorgen, verdriet bezorgen, het (een ander) moeilijk maken; zie vbd. i.v. seumaloe. Keusoesahan, (Mal. kesoesahan), = soesah (subst., en adj. in de passieve beteekenis); lōn teungōh keusoesahan, ik verkeer in moeilijkheden, in verlegenheid, in zorgen. Vgl. sōh-sah.

SOESÖB, ergens onder steken, schuiven, stoppen, (b.v. van eene pinang-, of nibōng-bladscheede onder de atap van een dak om een lek te stoppen, wordt ook bij verkorting geconstrueerd met het

dak of het huis als object), (verder) op goed afgeteekende figuren met uitgeknipte gekleurde lapjes beleggen en den rand bestikken; tasoēsōbroemōh, ka tiréh batjoet, schuif (iets, eene pinangbladscheede b.v.) onder (het dak van) het huis, het lekt een beetje; pat tasoēsōbareuta lōn? — dijob tika, waar heb je mijn geld gestopt? — onder de mat. Meu-, of teusoesōb, ergens onder gestoken, geschoven, gestopt; ka lōn teumèë, meusoesōb job naleuëng, ik heb het gevonden, het was onder het gras gestopt; peuë tjit tadjā', dalém, tasrang-abrang, panè idja plang keundë taba; njdë batjoet treu', dalém, mantōng meusoesōb, mantōng teutōb djeundë lōn boekā, waarom, broeder, hebt ge rondgezworven zonder u om moeilijkheden te bekommeren, van waar hebt ge het plang-kleed hier gebracht; hier hebt ge nog wat, broeder, dat nog onder iets gestopt is, dat nog bedekt is en dat ik nu er uit haal, (Pòdi Amat). Soesōpan, of soesoeapan, het object van het soesōb, applicatiewerk met geborduurd rand.

SOESOE (Mal. id.), melk, (in dezen zin weinig gebr., zie vbd. i.v. harisa; gebr. in:) ba' soesoe en geutah soesoe, zie i.v. palèë II.

SOESOEË, los, niet vastzittend (van de mazen of knopen van een net, strik, zak); atōt, ma-

ta njaréng soesoë, de knopen, de mazen van het net zitten los.

SOESOEKAN, zie i.v. soesōb.

SOESOH, natuurlijke hanespoor, (ook) uitwas van vleesch (b.v. aan het oor); soesōh manò' njan tadjam lagèè tadjòè, de natuurlijke sporen van dien haan zijn zoo scherp als kunstsporen; soesōh ba' gloen joeëng, uitwas aan het oor. Meusoesh, sporen, een uitwas hebben, op sporen gelijkend; goekèè dji meusoesh, zijne nagels zijn zoo puntig als hanesporen.

SOESON, in eene zekere orde op, naast, achter of in elkaar plaatsen (b.v. siri-bladeren tot een stapel, planken tot eene prauw, woorden tot een verhaal of gedicht, enz.), opstapelen, in rijen opstellen, in elkaar zetten, samenstellen, vervaardigen, samenschikken, rangschikken, schikken, ordenen, regelen; stapel, (van siri: een op bepaalde wijze opge maakt stapeltje, zie i.v. peudòè, en vbd. i.v. keureutaih), laag, stel, samenstelling, samenschikking, schikking, ordening, regeling; (ook) opgestapeld, enz.; bantajsoeson, zie i.v. bantaj, en vbd. i.v. soedjòè I; sadjan rajat meureuri bèè, dja' kòh kajèè soeson bétra, tegelijk met duizenden lieden om boomen te kapen ter vervaardiging van schepen, (Malém Diwa; zie ook vbd. i.v. himpōn, meudang); lah ka mangat di geuloen joeëng, njankeulōn

toeëng soeson haba, doordat het eenmaal aangenaam in de ooren klonk, heb ik het genomen om het tot een verhaal samen te stellen, (Gadjah toedjōh oelèè; zie ook vbd. i.v. reukam, sië II); zie verder vbd. i.v. peudòè, simpī. Meusoeson, in eene zekere orde opgestapeld, in rijen opgesteld, in elkaar gezet, samengesteld, enz., stapels, rijen vormende, op, achter, naast elkander, lagen vormende of hebbende; badjèè meusoeson, zie i.v. badjèè; sidadoe djidja' meusoeson-soeson, de soldaten marcheeren in rijen achter elkander; meusoeson meutindéh lapéh, han é' habéh moewòè oelang, (dit verhaal van de streken van het dwergheert) is als een stapel van verschillende lagen, het is eindeloos, en keert telkens (tot het dwergheert) terug, (Plandō' Kantjé; zie de hiearaan voorafgaande regels i.v. lingkang, en de erop volgende regels i.v. riwang). Pensoeson, laten soeson, of soeson (verb.) met versterkte beteekenis; tapeusoeson ba' gèt, bè' soerang-saréng, ba' meusoeson, stapel ze netjes op elkaar, niet schots en scheef, laten ze een ordelijken stapel vormen. Seumoeson, de handeling soeson verrichten. Seunoson, de handeling soeson, de wijze of het resultaat ervan. SOESOPAN, zie i.v. soesōb. SOESOT I, ontveld; ontveling; djaròè lōn soesot that.

mijne hand is erg ontveld. *Peu-soesōt*, ontvellen.

SOESŌT II, slinkend, vermindrend, afnemend, geslonken, afgenomen, verminderd; slinking, afnemings, vermindering, spillage; *breuēh njòē makén soesōt*, deze (voorraad) rijst slinkt hoe langer hoe meer; *le that soesōt lada njòē*, deze peper heeft zeer veel spillage. *Peu-soesōt*, doen slinken, enz.

SOETHŌH (Arab. *soet* ^h, meerv. van *saṭṭ*), platdak, platform, (in hik.); zie vbd. i.v. *meunara I*.

SOETJI (Skr. *śuci*), rein (inz. zedelijk of ritueel rein), zuiver, louter, schoon, vrij van onreinheid of verontreiniging, onbevlekt, vlekkeloos, smetteloos, zondeloos, heilig, (verder) netto (van eene winst, verdiensten enz.); *meuhasoetji*, zie i.v. *meuha*; *beukeumeunan tjarat seumajang nam peukara*, ... *keupeuēt ba' nasoetji niba' hadaīh tjoet dan hadaīh rajeu'*; *keulimōng ba' na soetji badanteudan peukajanteu danteumpatseumajangteu niba' nadjih njang hana geupoemeu'aīh*, welnu, de voorwaarden voor (de geldigheid van) eene rituele godsdienstoefening zijn zes in aantal, ... ten vierde, dat ge vrij zijt van eene „kleine” of „groote” rituele verontreiniging van het lichaam; ten vijfde, dat uw lichaam, uwe kleederen en de plaats, waar ge de godsdienstoefening verricht, vrij zijn van

eene onverschoonbare onreinheid, (*Beukeumeunan*); *areutasoetji*, geld, bezit, waar geen smet aan kleeft, d.w.z. op godsdienstig volkomen geoorloofde wijze verkregen, (b.v. niet door geld op rente uit te leenen, niet door bedrog of diefstal, enz.); *soetji hareukat*, netto-verdiensten, zuivere winst; zie verder vbd. i.v. *djaròē, kaleubi, meulia, sapha II, sinoerani, siram, soekla, soenggōh, taharat. Meusoetji*, zich reinigen, zich zuiveren, zich louteren; *djeunòē lōn peugah tameusoetji, doea bagi koepenujata; soetji até sabōh bagi, niba' deungki deungōn ria*; ... *keudoea bagi soetji badan, alatdji njan doea peukara*, nu zal ik zeggen hoe gij u moet reinigen, er zijn twee soorten van reiniging die ik u duidelijk zal maken; ten eerste de reiniging van het hart van afgunst en vertoon van vroomheid; ... ten tweede de reiniging van het lichaam, waarvoor er twee soorten van middelen bestaan, (*Akeubarō Karim*; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. *sapha II*). *Peusoetji*, rein enz. maken, reinigen, zuiveren, louteren, (ook) het netto-bedrag berekenen, afzonderen, (verder) preciseeren, precies opgeven, precies, nader informeren; *wahé Alah, hé ja Sòjdi, neupeusoetji keulōn iman, o Allah, o mijn Heer, schenk mij een rein geloof, (Tambihōn nisa); oereu-*

ëng além dalam nang-gròë lalòë keudròë soelò' tapa; darah *djamò'* djipeusoetji, darah *babihan* djikira; boeët njang wadjéb loepa ingat, boeët njang soenat soenggòh djaga, de geleerden in het land houden zich steeds voor zich zelf bezig met mystieke en ascetische oefeningen; (verontreiniging met) muskietenbloed reinigen zij, maar om (die met) varkensbloed bekomenen zij zich niet; wat verplicht is (hier: het voeren van den heiligen oorlog), vergeten ze, wat aanbevelenswaardig is, daar waken ze met ijver voor, (*Tadeukiratò rakidin*); sòë njang hana peusoetji dròë niba' boedhòë njang tjilaka, ma dji-beudòih hawa nabsoe, sangat djisroe hana tara, wie zich zelf niet zuivert van noodlottige karaktereigenschappen, in hem zullen dan hartstochten opkomen, die hem sterk (ten kwade) aandrijven, (*Noen Parisi*); lheuëh njanteuma oelõnteu soedi, lòn peusoetji asaj moela; beukit njò djoedõnteu kamòë, pat boe nang-gròë ajah boenda, daarop vroeg ik (den in den droom verschenen jongen man), nader naar zijne afkomst informeerende: „indien ik werkelijk bestemd ben om uwe echtgenoot te worden, waar is dan het land uwer ouders”, (*Nabi Oesoeih*).

SOETRA (Skr. *sûtra*, draad), zijden draad, zijden stof, zijde; van zijde vervaardigd, zijden; oelatsoetra, zijderups, (zie ook i.v. oelat, en loelõn); bangbangsoetra, vlinder van de zijderups; soetragandaj, ruwe zijde, (direct van de cocons, na losmaking door koking, opgehaspeld); s. meukaj, of sleugat, ruwe zijde als handelsartikel; s. peunoeta, ineengedraaide zijde, (zie vbd. i.v. koelat); s. meuntah, ongekleurde zijde; s. keumba, de fijnste soort tweedraadszijde, die als ketting (*neudõng*) van weefsels wordt gebruikt; s. neudõng halõih, neudõng gasa, fijne, grove kettingzijde; s. teuneun halõih, teuneun gasa, fijne, grove inslagzijde; s. oentõt, knobbelige, grove zijde, (alleen als inslagzijde gebruikt); s. tjoeët, de zijde, die van de cocons, nadat de s. gandaj eruit is gehaald, met de hand wordt uitgetrokken; è'soetra, het vuil, dat aan de s. gandaj kleeft; matasoetra, knopen aan de zijde; tjò' matasoetra, de knopen uit de zijde halen, de sterk aan elkaar klevende zijde uitrafelen; djeureukhasoetra, zie i.v. djeureukha; soetramakò, zie i.v. makò; idja soetra, zijden kleding; oedjeuënsoetra, zie i.v. oedjeuën; zie verder vbd. i.v. keumba, oentõt. Meusoetra, zijde hebben, zijde winnen, zich met

de zijdecultuur bezighouden; djipeu'é' seumah peutoea nanggròë, „bah di kamòë moemeusoetra”; „adat meunan di gata djinòë, tinggaj teu sinòë hankeulôn ba; gata meukeubah di sinòë teumpat, tapeu'oedéb oelattasréngsoetra; natatoedoem adat tabri, hadji ba' hadji sitahé sipeuha”, een der (andere) landschapshoofden zeide (tot den ten oorlog trekkenden vorst:) „laat ons maar ons met de zijdecultuur bezighouden”; „als het zoo is, (antwoordde de vorst), blijft gij dan maar hier achter, ik zal u niet medenemen, ik laat u op deze plaats blijven om zijderupsen te kweken en zijde te twijnen; en weet ge hoeveel gij daarvan aan belasting moet opbrengen?, jaarlijks een peuha van elke tahé (waarde van de zijde)”, (Malém Dagang).

SòH, ledig, niet gevuld, zonder inhoud, loos, voos, hol, onbewoond; padé sòh, looze padi-aren; haba sòh, loos gerucht, kletspraat; badan sòh, ongewapend, zonder versierselen, zonder iets bij zich te hebben; zie verder vbd. i.v. batò', djaròë, gleuëng, malèë, roedjoeë', seukoeët. Peusòh, ledig enz. maken, ledigen, ledig laten; bè' tapeusòh roemòh, ba' na sòë tinggaj, laat het huis niet leeg, laat er iemand achterblijven; zie verder vbd. i.v. kanoeri. Poemeusòh, de handeling peusòh verrichten.

SòH, met de vuist slaan, stompen, boksen. Meusòh, met de vuist geslagen, gestompt, gebokst; (ook) elkander vuistslagen geven, elkander stompen, met elkander boksen; oereuëng djéh ka djimeusòh, die menschen daar geven elkander vuistslagen. Peusòh, laten sòh, of laten meusòh, een vuistgevecht, eene bokspartij laten houden, met elkander laten boksen. Seumeusòh, de handeling sòh verrichten.

SòH-SAH, voor het rijm ook sah-sòh, in moeilijkheden, zorgen verkeerende, bezorgd, bekommerd, bedroefd, (in hik.); ... nakeupat gata dja' peugah, hanlé sòh-sah keutjhi' ka na, ... dan is er iemand, bij wien ge de zaak kunt voorbrengen en zult ge geen moeilijkheden meer hebben, want er is dan een keutjhi', (Pòtjoet Moehamat); dalam atédji that sah-sòh, hana teudòh ingat keu addòë, in hun hart waren zij zeer bedroefd, zij dachten voortdurend aan hun zusje, (Goemba' Meuih). Vgl. soesah.

SòJ, ergens tusschen invoegen, (inz. om de tusschenruimte op te vullen, b.v. van padi tusschen gestorven padihalmen, van planten in een pagger, staken in eene versperring waar er openingen zijn), tusschen in planten, steken, zetten, schuiven, aldus aan-, opvullen, herstellen; sabda takalòn djoenga ngòn patjang, patnjang lapang tasòjrata, (de vorst) zeide:

gaat de staken en de palen (van de versperring) na en steekt er andere tussehen overal waar er openingen zijn, (Pòtjoet Moehamat); geupoela reudeuëb djareuëng-djareuëng, dala roeeuëng geusōjba' boega, ze plantten reudeuëb-boomen eenigszins wijd uit elkaar en in de tussehenruimten plantten ze boega-boomen, (Malém Diwa); ō' pī panjang djròh seunanggōj, lingka djisōjngòn preumata, haar haar was lang en in eene mooie wrong opgebonden, waaromheen (sieraden met) edelsteenen in het haar waren gestoken, (Tamim Ansa; zie ook vbd. i.v. sanggōj); tasōj geutanjòë sidròë-dròë, laten we ons ieder afzonderlijk tussehen anderen inschuiven; sōj eumpang, boebōng, tiréh, een mand, een dak, een lek (in een dak) herstellen. Meu-, of teusōj, ergens tussehen ingevoegd, tussehen ingeplant, enz. Seumeusōj, de handeling sōj verrichten. Seuneusōj, de handeling sōj, de wijze of het object ervan. Vgl. saj I.

SòJDA (verbogen vorm van Arab. sajjid), heer, meester, (in hik.); lòm sabòh treu' han gòt bangòn, sang teumòn peunamiët sòjda, en dan is er nog iets waarom het ongepast zou zijn, het zou zijn als wilde de slaaf zijn heer knechten, (Prang sabi; hierop volgt de regel, geciteerd i.v. siboe). Zie sòjdén, sòjdi, sòjdina.

SòJDÉN (Arab. sajjid, gevolgd door eene bepaling), heer, meester; zie vbd. i.v. deureujeuët, meudjeulih, moekaram. Zie sòjda, sòjdi, sòjdina.

SòJDI (Arab. sajjidī), mijn heer, mijn meester, heer!; zie vbd. o.a. i.v. mèëldòë, oekam, sandja', soetji. Zie sòjda, sòjdén, sòjdina.

SòJDILAH, verbastering, wel door contaminatie met sòjdina, van tjhòjlélah (Arab. sjai' lil-lâh), zie i.v. tjhòë.

SòJDINA (verbogen vorm van Arab. sajjidoenâ), onze heer, onze meester, heer!; zie vbd. i.v. djaròë, roengkhe, salawalé. Zie sòjda, sòjdén, sòjdi.

SòLEUBI, ook saleubi, seuleubi, (Arab. çoelb, çoelbī), ruggegraat, lendenen; toeleuëng sòleubi, ruggegraat, inz. stuitbeen, (zie keukitōng).

SòM I, e.s.v. bij Chineezzen verkrijgbaar middel om dik te worden, naar men zegt, e.s.v. worm; zie vbd. i.v. leupi', leupòm.

SòM II (Arab. sjoe'm), ongeluk, ellende, ongelukkige lotsbestemming; ongelukkig, ellendig, rampzalig, voor ongeluk geboren; ongelukkige, ellendeling, rampzalige, pechvogel, ongeluks-, (wordt ook wel schertsend gebruikt); bit aneu' sòm hana toeah, peuë kapeugah haj aneu' dròë, ge zijt waarlijk een ongelukskind, dat niet tot geluk is voorbestemd, wat zijn dat voor woorden, die ge daar zegt, mijn kind, (Goemba' Meuih); soelét

pi that pantjoeri sòm, Meudeuha' hoekòm si gòjbana, een groot bedrieger was die ellendige dief, en M. vonniste den schelm, (Meudeuha'); Meuloe teukhém ngòn Meureudòm, bitnjò that sòm gata pòma, Meuloe lachte met Meureudòm (om het zenuwachtige oude vrouwtje, dat alles verkeerd deed, en zeide:) „ge zijt waarlijk een pechvogel moedertje”, (Gadjah toedjòh oelèë).

SÒM, verbergen, verschuilen, verstoppen, verborgen houden, (een geheim) bewaren; (ook) het verborgene, geheim, (gew.. in de uitdrukking:) lam sòm, in het geheim, in stilte, heimelijk, steels-gewijs, tersluiks; djimeuka-wén lam sòm, hij is in het geheim getrouwd; zie verder vbd. van sòm i.v. basa I, laja, leupi', oerat, pét, peureuboela, ri (onder peuri). Meusòm, zich verbergen, zich verschuilen, zich verstoppen, (zie vbd. i.v. loej, padò'); meusòm-sòm, voor elkander verbergen; meusòm-sòm dròë, zich voor elkander verbergen, verstoppertje spelen; meusòm-sòm (euntjiën), e.s.v. spel, waarbij een der spelers een ring van touw onder een hoopje zand verbergt en de andere beurte-lings met een stok ernaar steken; degene, die hem met den stok eruit haalt, mag hem onder het zand verbergen. Peusòm, laten sòm, of sòm met versterkte beteekenis; zie vbd. i.v. saweuë. Teusòm, verborgen, verscho-

len, verstopt, verborgen gehou-den; zie vbd. i.v. moereuët. Seumeusòm, de handeling sòm verbergen; tjeudaïh that ba' djiseumeusòm, hij kan heel goed iets verbergen, een geheim bewaren.

SÒN, verkorting van énsòn, zie aldaar, (in hik.); e poetròë sòn indah roepa, 'òh tan gata lòn njòë pakri, o mijne schoone prinses, hoe moet het mij gaan, nu gij er niet zijt, (Indra Bangsawan).

SÒNBRÒN, zie seunbreun.

SÒNDOESÈN, zie soendoesén.

SòNG-ABòNG; meusòn g-abòng, (iets) in het wilde weg (doen), wild om zich heen (b.v. slaan, houwen), in alle richtingen door hindernissen (b.v. vluchten); neutjang kaphé meusòn g-abòng, ladòm poentòng takoeë ngòn pha, hij hieuw wild om zich heen op de ongeloovigen, en van sommigen van hen werden de hals en de dijen afgehouden, (Banta Beuransah); ladòm ra'jat ploëëng lam gampòng, djidja' kalònpatnameu-silèë; 'òh trōih oerèt da-lam djoeròng, meusòng-abòng ladòm seudèë, sommigen van het volk vluchtten naar het dorp om eene paats te zoeken waar zij zich konden verschuilen; op de dorpspaden gekomen verspreidden zij zich wild in alle richtingen, sommigen (als) idioten, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. oeròng. Vgl. srang-abrang.

SōNGSANG, zie soengsang.

SōNGSōNG, heen en weer schud-
den, (inz. in het water van b.v.
pas opgedolven katjangs om ze
schoon te maken); *tasōng-
sōng lam iē mangat gléh*,
schud ze in het water heen en
weer, opdat ze schoon worden;
djan djisōngsōng oelèē
*até, njeum ka maté i-
lang njawa*, als het in mijne
hartkolk begint te schudden, heb
ik het gevoel dat ik dood ga,
(Noen Parisi; zie den hieraan
voorafgaanden regel i.v. koeti-
ka). *Meusōngsōng*, heen
en weer geschud. *Peusōng-
sōng*, laten *sōngsōng*, of
sōngsōng met versterkte be-
teekenis.

SōNSANG, zie soengsang.

Sō'SAMA (Skr. *kṣama*, gedul-
dig), rustig, bedaard, kalm; rust,
kalmte, bedaardheid, (in hik.);
ngōnsō'sama, rustig, bedaard,
kalm; *lheuēh padjōh boe*
moeda samlakōē, dangki
kheun hareutōē ngōnsō'-
sama; bē' tadja'dja' keu-
déh keunōē, keureuna
taman njōē di adōē ra-
dja; ..., nadat de schoone jonge-
ling gegeten had, legde de *dang-*
ki hem alles rustig uit: „loop
hier niet rond, want deze lusthof
is van de jongere zuster van den
vorst; ...”, (Tjah Koebat); zie
verder vbd. i.v. *iblih*. *Meu-*
sō'sama, (iets) rustig enz., met
kalmte enz., op rustige enz. wijze
(doen); *sōē salēh njōēpoe-*
manōē kēē, hana lagēē
meusō'sama; pakōn ta-
rintha' alat di asōē, sa-

kétkoe njōē hana tara,
(de doode schreeuwt dan:) „wie
is het toch, die mij wascht, dat
hij het op zoo weinig kalme wijze
doet; waarom rukt gij mij de
kleeren van het lichaam, zóó dat
ik hevige pijn lijd”, (Toedjōh ki-
sah); zie verder vbd. i.v. *leu-*
ma'.

SōSEUĒ, ook *sō'-seuē'*, en als
syn. *kōkeuē, pōpeuē*, in
alle richtingen gaande, dooreen-
warrelend, door elkander, in ver-
warring, in de war (ook fig.);
beuteuka reudō' ngōn
geulanteuē, kilat sō-
seuē glab goelita,
mogen er donkere wolken op-
komen, donderslagen zich doen
hooren en in de dichte duisternis
bliksemflitsen in alle richtingen
schieten, (Malém Diwa); *sōē*
njang kalōn mata sō-
seuē, siribēē peuē sinan
meuri, wie ernaar (n.l. naar het
schoone paleis) keek, blikte met
zijne oogen naar alle kanten,
(want) duizenderlei dingen (ver-
sieringen) waren er te zien,
(Goemba' Meuih); *dji peugèt-*
lé bōh ngōn pageuē, ta'-
eu sōseuē seekēē *Dja-*
wa, zij richtten (de vesting) met
de omheining met snelheid op en
men zag de Javanen (die eraan
werkten) door elkander warrelen,
(Malém Diwa); *djinōē teu-*
seuboethaba boeda', kan
djitoehō dja' dalam rim-
ba; 'ōh djimeutjré deu-
ngōn oeleuē, kakeu sō-
seuē dalam rimba, thans
wordt verteld van den knaap, die
niet wist waarheen hij in het

woud moest gaan; nadat hij van (zijn vriend) de slang gescheiden was, liep hij in het woud in alle richtingen rond, (Boeda' Meuseukin); laman maté pò samlakòë, han sòë gantòë lé panglima; djih pí maté ra'jat kòkeuë, habéh pòpeuë sagaj dōnja, indien de schoone baas sterft, dan zal er niemand meer zijn om hem als aanvoerder te vervangen; hij is dan dood en het volk zal in verwarring geraken, de heele boel zal in de war raken, (Malém Daggang); agam inōng habéh pòpeuë, srōt siloeuë han djikira, mannen en vrouwen (vluchtten) in verwarring door elkander en bekommerden er zich niet om, dat hunne broeken afzakten, (Indra Bangsanwan); zie verder vbd. van sōseuë i.v. geureuba'geureuboe', seumeuleuë, en van pòpeuë i.v. sa'da'. Meusōseuë, = sōseuë, doch minder gebruikelijk. Peusōseuë, sōseuë maken, in verwarring, in de war brengen. Vgl. sa-sië (i.v. sië I), sè-sò, sië-soeë (onder sië I), siseuë, tjhō'tjheuë'.

SòT, zie sèt I.

SRA; meusra (Skr. migra, wordt echter als eene me-u-afleiding van sra opgevat), innig vermengd, overal goed doorgedrongen, opgelost, geheel opgenomen, doorvoeld, met groote intensiteit gevoeld (van eenige gewaarwording), doordrenkt, vervuld, doordrongen, goed voelende, doorvoelende; baloe njan hana

meusra sira, dat gezouten vleesch, daar is het zout niet goed in doorgedrongen; é' meusra tanòh, doemnòë oedjeuën, de grond lost er van op, zoo regent het; lōn ka meusra lam gampōng njan, ik ben in dat dorp al heelemaal thuis; lōn meusra that sakét njòë, ik voel deze ziekte (pijn) erg; meusra that lōn padjōh boe, ik heb erg lekker gegeten; meusra that djipòh, hij slaat op erg gevoelige wijze; 'òhka meusra oebat ba'badan, beureusén poetròë njan laloe djaga, toen de (ingewreven) medicijn in het lichaam was doorgedrongen, nieste de (bewusteloze) prinses en kwam bij, (Gadjah toedjōh oelèë); salèh njòë trōih ban njang nabsoe, ba'ri lakoe bèë that meusra, misschien (zeide de gògasi) wordt nu mijn verlangen (om een mensch te eten) vervuld, naar het schijnt is het zoo, zijn reuk ruik ik erg goed, (Gadjah toedjōh oelèë); djigaséh meusé aneu' tjoetjò dròë, makén si'oeròë gaséh meusra, hij hield (van hem) als van een echt kleinkind en met den dag werd zijne genegenheid (voor hem) intenser, (Diwa Akaïh); na njeum djitamōng meusra ba'até, mangat han sakré wahé tjèëdara, het was alsof het (n.l. het verhaal) overal in het hart doordrong, het was buitengewoon aangenaam (om er naar te luisteren), o broeders, (Djoehan Meusapi); kali-

mah rasoej kalimah tèë-hit, beuthat keubit ta-keureudja; 'òh ka meusra ma'na kalimah, asòë ngòn darah oebea' gata, met het woord over den Profeet en het woord over Gods eenheid (i.e. de geloofsbelijdenis) moet gij u met ernst bezighouden, tot de beteekenis ervan in uw vleesch en uw bloed is doorgedrongen, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. lhab II, seuni. Peusra, meer poemeusra, innig vermengen, overal goed doen doordringen, oplossen, of doen oplossen, geheel (doen) opnemen, doorvoelen, intens (doen) voelen, doen opgaan in, (zieh) doordringen, doordrenken, vervullen; zie vbd. i.v. kiblat, oegah, peureulèë.

SRA', of, in het dial. van de Oostkust, rha', en ra', (een minder beschaafd woord voor:) stijgen, klimmen in of op, tegen iets opklimmen, opklauteren, beklimmen, bestijgen, (ook) op-, voortdringen (tegen een weerstand in, b.v. in den strijd), (verder grof voor) beslapen (van eene vrouw); djisra' tjōng kajèë, hij klimt in een boom; njang situ- ngòh djisra'sra' bintéh, meutindéh-tindéh meutimpa-timpa, deels klauterden zij (de hofjuffers) tegen de wanden op (om den schoonen jongeling buiten het paleis te zien), op elkaar klimmende en op elkaar vallende, (Tjah Koebat); aneu' djisra' ma meulin-teuëng aleuë, een kind, wiens moeder, dwars op den vloer

liggende, wordt beslapen, (schelduitdrukking); zie verder vbd. i.v. béseumélah. Meusra', beklommen, bestegen, beslapen, de handeling sra' verrichten, sra' met meerv. subject; poetròëdjileungònaritboeda', djimòë meura'-ra' niba' njang ka, die woorden van den knaap hoorende, schreide de prinses nog heviger, (Boeda' Meuseukin). Peusra', laten sra', of sra' met versterkte beteekenis, of met verzwegen dròë, = sra'; peuëtapeusra' ladjoe, oereuëng ka peunòh, waarom dringt ge nog meer op (of dringt ge de menschen nog meer op), het is hier al vol menschen; hò djipeusra' Malém Dagang, habéh lapang kaphé tjilaka, waar M. D. opdrong, daar ontstonden openingen in de gelederen der vermaledijde ongeloovigen, (Malém Dagang). Vgl. é' I, sa'.

SRA'-SRŌ', onordelijk, wanordelijk, ordeloos, in wanorde, slordig; digampōnglōndjinòë sra'-srō' that, geunab malam na oereuëng tamōng, het is in mijn dorp nu een ordeloze boel, elken nacht komen er menschen binnen; sra'-srō' that boëtdji, zijn werk is erg slordig, hij gedraagt zich erg onordelijk. Vgl. tjhō'-tjheuë'.

SRAB, of, dial. van de Oostkust, rhab, gerust, vast overtuigd, zeker (van), vast besloten, vast van plan, een zeker voorgevoel hebbende, vertrouwen, fiducia hebbende (in), idee, zin hebben-

de (in), zijn zinnen gezet hebben-de (op); *srab até*, = *srab*; *lōn hana srab keu oereuēng njan*, ik heb geen fiducie in dat mensch; *srab até lōn meuteumèë*, ik heb een vast voor gevoel, ben er zeker van, dat ik het zal vinden (of krijgen); *Sa'adōj Manan neuleungò meunan, sra-neu jōh njan beudōih landja*, toen S. M. die woorden had gehoord, was zij gerust en stond snel op, (*Gadjah toedjōh oelèë*); *peutoea kheun „bè' le lagèë, keureuna kèë kōn aneu' badjeuēng”*; *meung ba' bibi ta'eu lahé, srabkeu até geureuda badjeuēng*, het hoofd (i.e. het dwerghert) zeide: „maak geen kapsies, (ik zal je niet voorliegen), want ik ben geen hoerejong” (geen schurk); alleen door die met de lippen uitgesproken (i.e. gehuichelde) woorden zag men, dat de schurk van een geureuda gerust werd, (*Plandō' Kantjé*; weggelaten de eerste van de twee uit den Pl. K. geciteerde regels i.v. *reuët*); *keunan até di lōn njang rhab, oereuēng lam glab djoedō lōn njòë*, daarheen gaat mijn vaste verlangen, naar den man in den kerker, die is mijn aanstaande echtgenoot, (*Goemba' Meuih*); zie verder vbd. i.v. *peurangeuj*. *Peusra b, sra b* maken, gerust stellen, zeker doen zijn, vertrouwen doen hebben, enz.; *peusrab até gòb*, anderen gerust

stellen, zin doen krijgen; *‘òh djileungò narit moe-meunan, njò bandji-kheun ba' keukira*; *ka djipeusrab niba' até, djipeulheuēhlé Lila'indra*, toen zij (de *djén*) die woorden (van *Lila'indra*) hoorde, dacht zij bij zich zelf „het is zooals hij zegt”; zij was gerust gesteld en liet L. los, (*Tjah Koebat*). Vgl. *sara b, sra b*.

SRAB, opzuigen, in zich opnemen, (van vocht); *iē njan ka dji-srab lé idja*, dat water is al door een doek opgezogen, is al met een doek opgenomen. *Meusra b*, opgezogen, opgenomen, ingetrokken, ingedrongen, intrek-kend, indringend, (van vocht). Vgl. *sra b*.

SRAB-SROEËB, het geluid van vlug en gulzig eten en daarbij smakken; *dji poem ad jōh sra b-sroeëb sra b-sroeëb, sikeudjab ka abéh*, hij eet vlug vlug en gulzig, in een oogenblik is hij klaar. *Peusra b-sroeëb*, die geluiden maken, op vlugge en gulzige wijze doen (n.l. eten); *pakōn kap ad jōh boe kap eu-sra b-sroeëb meunan, é' malèë ada' na gòb, lagèë aneu' han tòm rasa boe*, waarom eet je zoo vlug en gulzig, het is om beschaamd te worden als er een vreemde bij is, (je doet) als een kind dat nooit te efen krijgt.

SRABÈ, e.s.v. *wesp.*, die ronde nesten maakt; *radja sra bè*, wespkenoning, die nooit het nest

verlaat; asèë srah è, „wespenhondje” worden de twee wespen genoemd, die de wacht houden bij den ingang van het nest, wanneer de andere wespen uitgevlogen zijn, wordt ook gebezigd als scheldnaam van iemand, die, zonder rang of afkomst, zich aanstelt als b.v. een oelëëbalang; h a n a m e u' e u m p o e n g srah è, da', het lijkt niet op een wespennest, het is compact, (zegt men van een niet of slecht gerezen a p a m-koekje; vgl. meusarang i.v. sarang I). Zie koemoeròh.

SRABI, ook Seurabi, Sirabi, verklaard als verkorting van si Rabbiah, naam eener vrouw, die in een gevreesde boeròng is veranderd en wier graf in Tandjông, dichtbij Koetaradja ligt; als boeròng gew. aangeduid met Nè' Srabi, bij verkorting Nè' Bi, of naar hare laatste rustplaats Srabi Tandjông.

SRAH I, of, in het dial. van de Oostkust, r a h, wassen, af-, om-, uitwassen, wisschen, af-, uitwisschen, spoelen, af-, om-, uitspoelen; srah djaròë, zie i.v. djaròë; srah gaki, zie i.v. gaki en vbd. i.v. p a w è, s o e r o e ë'; ië srah djaròë, water waarmede iem. zijne handen gewassen heeft, (wordt als geneesmiddel gedronken, wanneer de persoon, die er zijne handen mee gewassen heeft een heilige is of iemand, tegenover wien eerbied is verschuldigd, zie vbd. i.v. seuïh); ië srah gaki, water

waarmede iemand zijne voeten gewassen heeft, (evenals ië srah djaròë als geneesmiddel gedronken, b.v. door eene barende vrouw het voetwaschwasser van den man om eene vlugge en voorspoedige bevalling te krijgen); srah ò', het haar wassen (inz. met water, waarin verbrand padistroot, k r o e ë t-vruchten en pandanbladeren zijn gedaan); srah oelèë, het hoofd wassen, (inz. van een kind bij een heilig graf als ceremonie bij het p e u t r ò n, zie i.v. trò n, of bij de besnijdenis, of wanneer het ziek geweest is); srah breuëh, rijst wassen; srah idja, een kleed wassen; srah adang ba' (of di) moeka, roet op het gezicht afwassen, (fig.) een smaad, eene schande uitwissen, met bloed afwassen; didalam aténeu geuloegeusah, pakri koerah adang di moeka; sòë njang é' pòh oereuëng njan ba' maté, keudjih koebri Ra'na Keumala, in zijn hart was hij (de vorst) zeer ongerust, „hoe kan ik dezen smaad uitwissen; wie dien man kan dooden, aan hem zal ik (de prinses) R. K. geven”, (Diwa Akaïh); meung ngòn, pòtjoet, neusrah babah, lah ka langkah oe gam-pōng dōnja, alleen om er uw mond mee te spoelen, prinses, omdat gij (hemelprinses) in een aardsch dorp gekomen zijt, (Malém Diwa; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. reubōng);

mië d jisrah moeka, de kat wischt (veegt) zich het gezicht (met hare pooten) af, (een voor-teeken, dat er gasten zullen komen); zie verder vbd. i.v. d é n d é n I (sprkw.), sòë, soep hi (spotrijmpje). Meu-, of teu- s r a h, gewassen, afgewas-schen, enz. Peusrah, laten srah, of srah met versterkte beteekenis; tadj a' peusrah è' aneu'teu, ga het st... van je kind afwasschen. Seumeu-rah, de handeling srah ver-richten; geusrah ngòn ië doea koelah, tjarat seu-meurah lhèë peukara, men wascht (vuil) af met wa-ter van (minstens) twee koe-lah, en de voorwaarden daar-voor zijn drieërlei, (Noen Parisi). Seuneur a h, de handeling srah, de wijze daarvan, (ook) waschwater; ië seuneur a h, reeds gebruikt waschwater.

SRAH II, of peusrah, over-geven, overlaten, toevertrouwen, (inz. aan Allah); gata lō n srah oe ba' Alah, njang peurintah doem peuka-ra, ik vertrouw u aan Allah toe, Die over alles beschikt, (Indra Bangsawan); aneu' koep eu-srah oe ba' Alah, ban peurintah Toehan asa, mijn kind, ik vertrouw u aan Allah toe, aan de bestiering van den eenigen Heer, (Nabi Oe-soeih); b è' ta peusrah ateuëh kami, teudeubi boeëtmeukeureudja; tan kèëwasa kamòë peugèt peureuboeët an njang binasa, (Heer), laat niet aan

ons over de regeling van onze daden; wij zijn niet bij machte om te herstellen wat eenmaal bedorven is, (Tadeukiratō raki-din); zie verder vbd. i.v. p h a m.

SRAH, zie sraih.

SRAHÉT, of seurahét, sira-hét, e.s.v. doornige plant, die voor paggers wordt gebruikt; njang lō b pageuë srahét pa-djō h, ladō m djiblō h roekam seuba, zij (van de vluchtelingen), die door paggers gingen, werden door srahét-dorens opgevreten, anderen wer-den door roekam-dorens ver-slonden, (Malém Dagang; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. reuën-mareuën).

SRAHI, of seurah i (Perz. g o e-r â h i), fleschje, flacon (inz. voor reukwerk).

SRAIH, of srah, t j r a h, t j r a i h, (gew. verdubbeld), klanknaboot-sing van een snelle beweging door de lucht of het water, (van b.v. pijlen door de lucht, van iem., die zeer hard loopt, van den wind, een snel zeilend schip). Meu-sraih (-sraih), dat geluid ma-kende, suizende, fluitende, snor-rende, gierende; Beurantawi tangkab pantaïh, dji-soeëtlé meusraih teu-ma djoemia, B. greep hem met eene snelle beweging en trok met eene suizende vaart zijn dolk uit, (Diwa Akaïh); reudjang djibalaïh djipeulheuëh panah, dji'é' meusrah-srah oe andara, snel ant-woordde hij met het afschieten van een pijl, die fluitende de lucht invloog, (Diwa Akaïh); ban

djileungò narit Malingkan Mawòt, Iblih pileugat lé djigoeda;..... Malingkan Mawòt pi that pantaïh, djiseutèt meumeusraïh-sraïh meuleuloemba, zoodra de Duivel die woorden van den Engel des Doods hoorde, rende hij snel weg;... de Engel des Doods liep ook snel en suizend achtervolgde hij hem, in snelheid met hem wedijverende, (Toedjōh kisah); landja djipeurab oebarakét, oe teungòh la'òt ka djihila; aneu' radja pi that gagah, djiseutèt meutjraïh-tjraïh rakét djiba, vervolgens nader den ze (n.l. de draken) het vlot (waarop de aan den drakenkoning overgeleverde prinses zich bevond), en trokken het de ruime zee in; de vorstenzonen (die op zich genomen hadden de prinses te bevrijden) waren echter dapper en achtervolgden (met hunne prauwen) met groote vaart het (door de draken) voortgetrokken vlot, (Boeda' Meuseukin). Peusraïh-sraïh, sraïh-sraïh-geluiden maken of laten maken of veroorzaken, met groote vaart voortbewegen of zich voortbewegen; laloe djiteubiët djipeutjraïh-tjraïh, that bit pantaïh djipeuteuka, vervolgens kwam hij te voorschijn en ging met groote vaart, zeer snel op (den vijandelijken voorvechter) af, (Diwa Akaïh).

SRAJA, zie seuraja.

SRAJOEËNG, ook seurajoeëng, druiplijn van een dak,

gootje, geultje in den grond onder den dakrand, ontstaan door het van het dak afgestroomde regenwater; ië rambèë boebōng rōt lam srajoeëng, het water van den dakrand valt in de srajoeëng; bè' kasrah gaki ba' srajoeëng, wasch je voeten niet (in het water) in de srajoeëng.

SRAJPADA, zie sròëpada.

SRAM, zie sram.

SRAM, ook sram, te berge rijzen, overeind (gaan) staan, (van de lichaamsharen bij schrik, vrees, koude, kitteling); ka djisram boelèë, of boelèë-boelèë kasram, of ka djibeudōih sram, de lichaamshaartjes staan overeind, kippenvel krijgen. Peusram, (de lichaamsharen) overeind doen staan, kippenvel doen krijgen; djipeusram boelèë, hij doet (mij) kippenvel krijgen.

SRAMÔË, of seuramôë, galerij (van een huis); sramôë reunjeun, trapgalerij, i.e. voorgalerij, waarin men, de huistrap opgaande, door de huisdeur komt en die van het overige gedeelte van het huis door een beschot is gescheiden, waarin eene opening, die door eene deur of door een gordijn wordt gesloten, toegang geeft tot de rambat (den doorgang naar de achtergelarij), dient tot zitkamer van de mannen; sramôë likōt, achtergalerij, die tot woonkamer der vrouwen en vaak tevens tot keukens dient en van waar men door eene deur toegang heeft tot het middenvertrek (djoeerèë);

sramòë Makah, de voorgalerij, het voorportaal van Mekka, (oude eernaam van Atjèh of van de hoofdplaats van het land, omdat oudtijds de bedevaartgangers uit den Indischen Archipel op de heen- of terugreis naar Mekka veelal Atjèh aandeden en er korter of langer vertoefden); zie verder vbd. i.v. k h a n I, m a d a.

SRAMPA', of se u r a m p a', plaats waar aan den stam van een boom een tak uitloopt, waar de stam zich in takken splitst, vertakking; di t o e a n t j o e t k a d j i t a k o t, landja djigrōb oe t j ō n g k a j è è; k a k e u d j i d o e è' b a' se u r a m p a', g a d j a h h a' h a' d i p e u r e u d è è;..., het dwerghert werd bang en sprong snel (van den rug van den olifant) in den boom (waaronder de olifant had geslapen); daar zat hij op eene vertakking van den stam, terwijl de olifant beneden bij den stam hem dreigend toeriep:..., (Plandō' Kantjé; zie den hierop volgende regel i.v. h a n t j ō).

SRAMPANG, of se u r a m p a n g, e.s.v. drietandigen harpoen, (ook) eene houten vork, meest met twee tanden, dienende tot stut van b.v. een stijl, dien men opricht, een boomstam, die dreigt om te vallen. M e u s r a m p a n g, van een s r a m p a n g voorzien, met eene houten vork gestut, (ook) op een s r a m p a n g gelijkend, gevorkt; zie vbd. i.v. l h a b I. P e u s r a m p a n g, met een harpoen schieten, werpen, met eene houten vork stutten, zulk een stut aanbrenge; t a p e u s r a m p a n g k a

j è è n j a n, b è' r e u b a h, stut dien boom met eene vork, dat hij niet omvalle.

SRAMPÈÈ, of se u r a m p è è (Mal. s e r e m p o e), kiel (van een schip); b a r ō d j i p e u g è t m e u n g se u r a m p è è, r i n d a n g d j i k a t j è è o e A t j è h l a n d j a, pas was de kiel (van het schip) vervaardigd, of die (bezielde) kiel snelde naar A. weg, (Malém Dagang); t j ō' b e u l i ō n g t a k ō h k a j è è, k e u se u r a m p è è p r a h ō r a j a; n j a n d o e m a r é h o e r e u ē n g d i l è è, l e è l e u m è è a k a j b i t j a r a, neem een dissel en kap een boom om om er eene kiel voor eene groote prauw van te maken; zoo kundig waren de menschen van vroeger, zij bezaten veel kennis, verstand en inzicht, (Pötjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. se u r i k o e j.

SRAMPONG, of se u r a m p ō n g, ook a n e u' s (e u) r a m p ō n g, jonge blaneu'-visch; zie i.v. b l a n e u'.

SRANG, het geluid van b.v. een vlieger in de lucht, die van een d e u n g ō n g is voorzien, van een vliegenden g e u r e u d a, van bekkenslagen; (ook) met zulk een geluid vliegen, door de lucht snorren, brommen, gonzen; s r a n g m a n j a n g, die hoog door de lucht snort, (bijnaam van den geureuda); p e u ē b o e è t k e u n ō è t o e h a p a l é h, k a w è h k e u d é h h é s r a n g m a n j a n g, wat doe je hier, oude ellendeling, scheer je weg, jij s r a n g m a n j a n g, (Plandō' Kantjé); d j é n a p e u

rét djiteureubang, ta'en meusrang-srang dalam hawa; ka meudeungòng bagòë glajang, djipò seunanglam awan miga; Banta neukheun keunòë tariwang, bè' rōh ta-srang la'én disa, de apeurét vloog de lucht in en men zag hem in de lucht met een snorrend geluid vliegen; het geluid klonk als het gebrom van een vlieger (met een deungòng), terwijl hij rustig door de wolken vloog; Bangta (die op hem zat) zeide: „keer terug, opdat ge niet uwe vlucht in eene andere streek terecht komt”, (Banta Beuransah). Meusrang(-sran), een brommend, gonzend geluid maken (bij het vliegen), met zulk een geluid vliegen, de handeling srang verrichten; njang na leungò soe meusrang-srang, na ban tjanang geupèh doea; meudjandjan meusoe tamsé geundrang, poetròë teureubang that geuloera, alleen het srang-srang-geluid (van de vliegende hemelprinsessen) was te hooren, dat klonk als slagen op een stel van twee koperen bekkens; soms klonk het als slagen op trommen, de prinsessen vlogen met veel geraas, (Tjintaboehan); zie verder vbd. boven.

SRANG-ABRANG, in het wilde weg, door alles heen gaan zonder zich om hindernissen of moeilijkheden te bekommeren, blindelings voortloopen, voortdringen,

voortrukken, rondzwerven, zich een weg door hindernissen banen; trōih dalam glé boengòng keumang, djisrang-abrang ladjoe djinòë; kan djitoe hō toenòng barōh, habéh djiblōh lam-lam doeròë, in het gebergte gekomen liep de pas ontloken bloem (de jeugdige prinses) in het wilde weg door; zonder van het zuiden of het noorden te weten (zonder besef van eenige richting) liep zij tot zelfs door doornig struikgewas, (Goemba' Meuïh); adat lam prang pilōn srang-abrang, bah maté di blang ngòn sabab gata, moest het in een strijd zijn (om u te vinden), ik zou mij er blindelings in begeven, laat mij dan maar op het slagveld sterven ter wille van u, (Tjintaboehan); zie verder vbd. i.v. rōn, soesōb. Teusrang-abrang, in het wilde weg, door alles heengaan- de of heengegaan, (onwillekeurig, of als toestand); waki jōh njandja' peureugi, oelèë ili teubiët djoe-rōng; baranggahò teusrang-abrang, mita djalan peudéh oentōng, het dwerghert ging toen heen, liep heen en weer (en vervolgens) het dorpspad uit; hij liep in het wilde weg overal heen, een uitweg zoekende uit zijn treurige lot, (Plandō' Kantjé).

SRANGGÖNG, aanduiding van den olifant, wanneer men op zee is, omdat het dan verboden is het

woord gadjah te bezigen; zie ook i.v. gadjah.

SRANI, of seurani, verkorting van naseurani, zie aldaar.

SRANTA, of seuranta, bekend maken aan of onder, omroepen (inz. onder het slaan op een bekken, b.v. gōng of mōng-mōng, tjanang, zooals vroeger namens den soeltan op de markt geschiedde op den eersten der drie oeròëma'meugang voor het begin der vastenmaand, onder het uitroepen van de woorden: doeaplōhnam, teungòhhlhèëplōh, doeaplōhdoea, sabdapòteu oeròënjòëgeupetrōn, singòhgeupoeppò', loesageusië, zesentwintig, vijfentwintig, tweentwintig, — d.w.z. lieden van de sagi's der XXVI, XXV en XXII Moekims, —, onze vorst heeft gezegd: heden brengt men het naar beneden, — n.l. het slachtvee uit de Bovenlanden —, morgen laat men het vechten, overmorgen slacht men het), oproepen, bijeenroepen (van volk); tasantaoereuënggampōng, maak het bekend onder, roep op de dorpsbewoners; zie verder vbd. i.v. lingkōng II, moesara, noebat. Meusranta, bekend gemaakt, opgeroepen, (ook) de handeling sranta verrichten, eene bekendmaking, oproeping verrichten; djeuëb-djeuëbgampōnggeumeu'oeròh, mōng-mōnggeupòhmeuseuranta, in elk dorp werd het volk bijeengeroepen, werd er op bekkens geslagen om het volk op te roepen, (Pòtjoet Mocha-

mat); zie verder vbd. i.v. oeraoera.

SRAPA, zie seurapa.

SRAPAT, zie seurapat.

SRAPI, zie seurapi.

SRAT, of, in het dial. van de Oostkust, rhat, rat, knopen (van een net, een band), breien; sratdjeuë, een net knopen; sratpoeléh, een strik leggen, strikken, (zoodanig, dat wanneer men aan een der uiteinden van b.v. het touw trekt, de strik losgaat); ta'ikat talòë bè' tapoematté, tasrat poeléh, bind (knoop) het touw niet geheel vast, maar strik het; zie verder vbd. i.v. meuj I. Meu-, of teusrat, geknoopt, gebreid; idjabadjèë bandoem meusrat, indah sangat hana ngònpeusa, het baadje en het kleed waren van allen gebreid en op onvergelykelyk schoone wijze, (Diwa Akañh). Peusrat, laten srat of srat met versterkte beteekenis. Seumeusrat, of seumeurat, de handeling srat verrichten; djarōmseumeurat, knoop, breinaald.

SRAWA, zie seurawa.

SRAWŌT, zie i.v. rawōt.

SRÉB, (verkorting van moesréb), Oosten; zie vbd. i.v. leulah, moegréb.

SRÉH; meu-, meer teusréh, (aan iets) denkende, zich (iets) herinnerende, eene gedachte krijgende, op de gedachte komende; teusréhba' of lamaté, ook teusréhaté, id.; boenòëteungòhlōnmaritmarit ngòn Si Poelan.

rōh teusréh (of meusréh) keu ajah lōn, zooeven, terwijl ik met N. N. praatte, dacht ik opeens aan mijn vader; 'òh kamaté habéh gaséh, han lé teusréh ingat keu goena, als men dood is, is het met de liefde uit, en denkt men niet meer aan de diensten (van anderen), (Noen Parisi); toe-an poetròë hana peuë kheun lé, tjoetjō sabé ngòn ië mata; didalam até moemeunòë teusréh, hana lé gaséh peudoeka ajaheunda, wat de prinses betreft, (haar verdriet) is niet meer te beschrijven, zij stortte voortdurend tranen; in haar hart dacht zij, dat haar vader niet meer van haar hield, (Diwa Akañh); teuma neupeurab keumeung dja' plah, 'òh rableumah neukheunna-ga; meunan teusréh dalam até, ploëng Tō' Malé neuwòë landja, vervolgens ging hij ernaar toe (n.l. naar hetgeen hij voor een liggenden boomstam had aangezien) om hem te splijten, maar toen hij dichtbij gekomen was, hield hij hem voor een draak; aldus dacht hij in zijn hart en snel liep Tō' Malé toen naar huis terug, (Malém Diwa). SRÈH, (gew. verdubbeld), klanknabootsing van een ritselend of ruischend geluid (van b.v. een langs den grond slepend kleed), geritsel, geruisch. Meusrèh (-srèh), ritselend, ruischend; peuë meusrèh-srèh lam ba' nipah, aneu' gadjah

sidjoedō doea; di gòb geudja' reu'ò h-reu'ah, di kèë dasah ateuëh goeda, (het dwerghert, op den stier rijdend, zong:) wat ritselt daar in het nipah-bosch, het zijn twee jonge olifanten; een ander loopt al zweetende, ik zit heerlijk te paard, (Plandō' Kantjé). Peusrèh-srèh, een ritselend, ruischend geluid maken of laten maken, doen ritselen, doen ruischen. SRÈKAJA, ook sèkaja, sèëkaja, sròëkaja, sròjkaja, e.s.v. lekkernij, vervaardigd van eieren samengeklutst met klappermelk (santan), suiker en kruiden, en in kopjes gaargestoomd; tjò' bòh manò' santan meunisan, bòh lam tjawan matatjoetja; tadjaja' peudoëë' lé ba' dapoe, 'òh seu'oeëm djoe masa' rata; 'òh tamakeuën, mangat han ban; geurasi nan njan srèkaja; meunan tamsé ba' teuladan, 'Ajan Sibajan lōn oepama, neem kippeneieren, klappermelk en suikerstroop, doe ze in een kop en kluts ze samen; ga (het klutsel) op het vuur zetten tot (het water om het gaar te stoomen) kookt en (het klutsel) gelijkmatig gaar is; als men het eet, is het buitengewoon heerlijk, en dat is wat srèkaja heet; zoo (bij die heerlijkheid van srèkaja) kan ik (de liefthalligheid van) 'A. S. vergelijken, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. karōt.

SRÉNG I, of, in het dial. van de Oostkust, rhéng, réng, draaien (transit.), om-, rond-, ineendraaien, ineenstrengelen, twijnen; sréng soetra, zijde twijnen, (zie vbd. i.v. soetra); sréng (of wéng) ba' pha siblah, (rotan) om eene dij (van een verdachte al ondervragende steeds vaster) draaien, (een oud middel om een inz. van diefstal verdachte tot bekentenis te brengen, zie ook i.v. a w é); sréng ba' pha, (ook) al draaiende in de dij knijpen; han é' djisréng loengkè, djimeungsréng òn gloenjoeëng, niet bij machte om horens om te draaien wil hij ooren omdraaien, (sprkw., gebezigd van iem., die een machtige niet aandurvende, zijn gemoed wil koelen aan, of b.v. geleden schade wil verhalen op minderen of machtelooszen). Meusréng, gedraaid, rondgedraaid, enz.; (verder) de handeling sréng verrichten, inz. e. s. v. dobbelspel spelen, waarbij een der spelers als bankhouder een muntstuk op zijn kant op een bord laat draaien (sréng pèng) en vervolgens met een klapperdop bedekt, waarna de andere spelers hun inzet doen in een van twee op den grond geteekende vakken, waarvan het eene patōng (kop, kruis), en het andere geudōng (letter, munt) genoemd wordt (of itam en poetéh, zie i.v. itam); degene, die in een vak heeft ingezet, dat overeenkomt met de zijde, waarmede het muntstuk, tot rust gekomen, bij opening van den klapperdop naar boven blijkt te liggen, krijgt een-

maal zijn inzet uitbetaald, terwijl degene, die in het verkeerde vak heeft ingezet, zijn inzet aan den bankhouder verliest. Peu-sréng, laten sréng, of sréng met versterkte beteekenis. Seumeusréng of seumeuréng, de handeling sréng verrichten; djeureukha seumeuréng, zie i.v. djeureukha. Zie peunjeuréng.

SRÉNG II, of, in het dial. van de Oostkust, rhéng, réng, eene kleine, zure citroensoort, die bij de bereiding van spijzen en als medicijn wordt gebruikt; meung-njò tameunabsoe keu bōh réng poetéh, beudōih bè' lé gata beukata, indien ge de witte kleine citroenvrucht (i.e. de blanke prinses) begeert, sta dan op en maak geen praatjes, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. peuradja.

SREU', zie sreut.

SREUË, of, in het dial. van de Oostkust, rheuë, reuë, eene welriekende grassoort (Mal. serai), die van wege den geur o.a. in gerechten wordt gedaan; bawang sreueë, zie i.v. bawang. Meusreuë, stoelen vormende, sterk uitstoelende, (eig. op sreueë-gras gelijkende, als sreueë-gras groeiende); ama ba'adōe meusapat-sapat, koereuëng mangat ba' tabatja; misé teubèë aneu' meusreuë, djeuët keu tabeueë koereuëng rasa, wijders, in afzonderlijke afdeelingen verdeeld laat het (verhaal) zich minder aangenaam lezen; het is als sui-

kerriet, waarvan de stengels stoelen vormen en waarvan het sap daardoor flauw, minder (zoet) van smaak is, (Goemba' Meuih).

SREUËNG, vast doen loopen, vast doen raken, doen stranden, op het strand werpen, aanspoelen, te ver doen gaan; ba' kajèë njòë ka djisreuëng léië oe darat, deze boomstam is door het water aan wal gespoeld. Meu-, of teusreuëng, vastgelopen, vastgeraakt, gestrand, te ver gegaan, terecht gekomen, verzeild geraakt, vastlopende, vastrakende, enz.; pa doem djiseupòt deungòn ikoe, prahō hantjōra'jat binasa; siteungòh ri meusreuëng oe darat, naga peuseutèt ban sineuna, verscheidene (prouwen) sloeg hij (de draak) met zijn staart, en de prauwen werden verbrijzeld, terwijl de bemanning te gronde ging; deels kwamen de prauwen op de kust terecht en de draak achtervolgde ze allemaal, (Boeda' Meuseukin); oemoe lhèë thōn 'òh lheuëh dji'oeët, pawōih pidjoeët maté phana; teuma hanjòt oelèë ili, meusreuëng oe pasi tanòh Djawa, drie jaren nadat de walvisch (Malém Diwa) had opgeslokt, stierf hij zeer vermagerd; vervolgens dreef hij heen en weer en werd op het strand gespoeld (van de kust) van Java, (Malém Diwa); habéh seungab djipòh oereuëng, kaphé ba-

djeuëng teuga han sòë; teubiët oeta' hantjō toeleuëng, trōih meusreuëng ba' djoedō poetròë, hij vaagde (op het slagveld voortdringende) de menschen weg, die vervloekte ongeloofige was buitengewoon sterk; hij sloeg hun de hersens in of verbrijzelde hun de beenderen, en kwam (ten slotte) voor denemaal der prinses terecht, (Goemba' Meuih); prahō teusreuëng moedah tasoeròt, narit han patòt b'è' taboe ka, eene vastgelopen prauw kan men gemakkelijk weer vlot krijgen (lett. terugtrekken), ongepaste woorden moet men niet uiten, (want hetgeen men eenmaal gezegd heeft, kan men niet gemakkelijk weer intrekken), (Pòtjoet Moehamat; sprkw., waarvan de tweede helft ook wel luidt): narit teusreuëng pantang tasoeròt (of tatoeròt), een eens gesproken (gegeven) woord mag men niet weer intrekken, (of een ongelukkig uitgevallen woord moet men niet gestand doen), (zie verder ook i.v. karòt, en soereuët, waar de gangbaarste vorm van de spreekwijze is geciteerd); rindang teusreuëng ateuëh poesōng, di pantékroeëng miëng koeala, de scheepskiel raakte vast op eene zandbank bij den oever van de rivier aan de monding, (Malém Dagang; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. srampèë); lōn ka teusreuëng

dalam anòë, ngònië boe-
 nòë tamòng koeala, ik ben
 (zeide de walvisch) in het zand
 vastgeraakt, zooeven met het
 water, dat de riviermonding in-
 stroomde, (Plandō' Kantjé); ha-
 na patōt lōn meudeung-
 ki, bè' Alah bri até teu-
 sreueŋg, het past mij niet
 om (tegenover u) nijd te koes-
 teren, Allah verhoede, dat mijne
 gevoelens op een dwaalspoor ge-
 raken, (Plandō' Kantjé); keu-
 lhèë bahla kajém
 geureubōt, djipeuta-
 kōt areuta djitoeëŋg;
 hana sapuë la'én teu-
 keulit, oe meuseugit
 han tòm na teusreuëŋg;
 han tòm djidja' oe me-
 seugit, han siblét rōh
 lam bileuëŋg, de derde ramp
 is, dat er vaak roovers zijn, die
 den menschen vrees aanjagen en
 hunne bezittingen nemen; zij
 denken aan niets anders (dan
 aan rooven), in de moskee ko-
 men zij nooit terecht; zij gaan
 nooit naar de moskee, nooit
 vallen zij onder het (voor den
 Vrijdagsdienst vereischte) aan-
 tal (moskeebezoekers), (Tambéh
 toedjōh blaïh); poetròë leu-
 mōh ban lheuëh madeu-
 ëŋg, salèh pat teusreu-
 ëŋg poetròë moeda, de
 prinses is nog zwak, zij is pas
 uit het kraambéd opgestaan, (en
 nu is zij weg), waar zal zij nog
 verzeild raken, (Poetròë Peuki-
 sōn). Seumeureuëŋg, ver
 of te ver voort-, doordringen,
 door alles heen gaan; neuteu-
 biët blang neudja' sabé,

trōih oe panté soengòë
 raja; djeumeurang
 kroeëŋg teungòh reu-
 leuëŋg, ra'jat seumeu-
 reuëŋg arōng rimba, hij
 (de vorst met zijn volk) trok de
 (groote) vlakke door, liep steeds
 voort en kwam aan den oever
 van eene groote rivier; hij stak
 de rivier over, klom den steilen
 oever op, en het volk trok (met
 hem) voort het woud in, (Pha
 Soeasa); sikhanoeròë dja'
 ka seumeureuëŋg, leu-
 païh ba' ploeëŋg ingat
 hana, een halven dag was hij
 voortgerend en ver gevlucht zon-
 der het te beseffen, (Plandō'
 Kantjé); bandoem rata
 djimat batèë, geureuda
 asèë djikli' seumeureu-
 ëŋg, al (de dieren) hielden een
 steen vast (om de vastgebonden
 geureuda te dooden) en de
 hondsche geureuda stootte
 doordringende kreten uit, (Plan-
 dō' Kantjé).

SREUËT, ruw voort-, toe-, weg-,
 van zich afschuiven, toewerpen;
 sreuet dròë, zich (in eene
 voortgaande beweging) neer la-
 ten vallen, zich werpen, zich
 nederwerpen; sreuet njan
 keunòë, schuif of werp dat
 hierheen; lōn oepama ma-
 njèt lam bleuët, hò
 njang tasreuët oelé
 gata; oelōn soeka ba-
 rang kheunda', ban
 njang gala' nabsoe
 gata, ik ben als een lijk, gewik-
 keld in een vlechtwerk van klap-
 perblad, ge kunt het voortschui-
 ven waarheen ge wilt; zoo neem

ik genoeg met wat ge wenscht, met wat ge wilt en begeert, ((Noen Parisi; zie ook vbd. i.v. singkla); djisreuët dròëdjih ateuëh lōn, hij wierp zich op mij (b.v. van schrik); laloe neu'é' njan oeroemōh, iē mata tidjōh rō oe dada; Banta sreuet dròë ateuëh koeroesi, teuka poetròë ti Lila geunta, vervolgens steeg Banta in huis, terwijl zijne tranen op zijne borst vielen; hij liet zich op een stoel neervallen en toen kwam prinses L., (Gadjah toedjōh oelēē). Peusreuët, laten sreuet, of sreuet met versterkte beteekenis. Teusreuët, voort-, toe-, van zich afgeschoven, toegeworpen, (ook) verzeild geraakt, terechtgekomen; boe teusreuët, eten, dat ruw toegeschoven wordt, (dat b.v. eene vrouw, die boos is, haar man toeschuift); kasab teusreuët, zie i.v. kasab; adé' lōn hò salèh teusreuët, lōn keu peuë djeuët sidròë sadja, waar zal mijn broertje terechtgekomen zijn, wat moet er van mij worden, wanneer ik alleen blijf, (Indra Bangsawan). Vgl. soereuët.

SREUT, of sreut', meest seun-sreut, seun-sreu', plotseling, opeens, eensklaps, onverwachts, onverwacht; teungōh landja moepu'é' prang. sreut ka teudōng koeta raja, terwijl wij in den strijd voortdrongen, stond er opeens eene groote vesting, (Boeda' Meu-

seukin); zie verder vbd. i.v. roemadja, seun.

SRI I, het essentiele, de quintessens, het werkzame, voedende bestanddeel van iets, (verder) kegelvormig middenstuk van eene gouden versiering (b.v. op het voorvlak van een soebang, boven op een tampō'koepiah); njang djeuët keu asdō kōnboe, sriboe, wat vleesch wordt (voedzaam is), is niet de rijst, maar het essentiele ervan; boe njdō hana sri, hana mangat, ka djitjō' lé oe-reuēng maté, deze rijst mist het essentiele bestanddeel, is daardoor niet lekker, (het essentiele) is door den geest van een overledene genomen.

SRI II (Skr. grī), of, in hik. voor het rijm en in samenstelling met pada: sròë (zie verder i.v. sròëpada), en in titels ook siri, glans, luister, heerlijkheid, schoonheid; wordt verder als titel gebezigd; dji'é' (of dji-beudōih) sri, er komt een glans (inz. van zinnelijke begeerte) op (zijn, haar) gelaat, (zie vbd. i.v. peuseupa); zie verder vbd. i.v. reuhab, sampèë, sampeuna. Meusri, met een glans, glanzend, schitterend; boekōn sajang boengōng oeròë, peungeuīh nanggròë ta'eu meusri-sri, hoe deerniswaardig was de bloem van den dag (de schoone prinses), door wie men het land helder en glanzend zag, (Goemba' Meuīh).

SIRI III, onbeslist, niet gewonnen en niet verloren, kamp op, gelijk

op, (van een gevecht, een spel, een wedstrijd, enz.); *sòë talō?*, — *hana talō*, *sri*, wie heeft verloren?, — niemand heeft verloren; het is onbeslist gebleven; *teuma moepō' ngōn Patō' Soeri*, *leumō geutjō' sri oerōë ka sindja*, vervolgens vocht hij (de stier) met (den stier) *P. S.*, en zij werden, na een onbeslisten strijd, van elkaar gescheiden, toen het tegen den avond liep, (*Poepō' Leumō*). *Peusri*, als onbeslist verklaren.

SRI IV, (verkorting van *srigala*), betiteling van den hond in verhalen; *teukoe sri*, id.; *asèë jōh njan ma djidja' lé*, *plandō' kantjé peugah haba*: „*hé teukoe sri*, *leungō lōn peugah*, *geumeung peunikah lōn lé koeja*; ..., de hond ging toen dadelijk naar het looze dwerg-hert toe, dat tot hem zeide: „*hé*, *teukoe sri*, de oude man wil mij laten trouwen"; ..., (*Plandō' Kantjé*).

SRIAWAN, zie *sia wan*.

SRIËB, of, in het dial. van de Oostkust, *rhiëb*, *riëb*, opsnuiven, door den neus ophalen, (ook) opzuigen, in zich opnemen, (van vocht); *sriëb ië lam idōng*, snuif water in je neus op; *bakōng sriëb*, snuiftabak; *tanōh njan djisriëb ië*, die grond zuigt water op. *Meu*, of *teusriëb*, opgesnoven, opgezogen. *Peusriëb*, laten opsnuiven, laten opzuigen; *peusriëb daïh*, aan eene lampepit laten zuigen, (fig.) voor den gek houden, iem. iets op de mouw spel-

den, (zooals men een opiumschuiver aan eene lampepit laat zuigen i. pl. v. hem opium te geven).

SRIËH, of *tjriëh*, snuiten (van den neus), uitsnuiten; *djisriëh ië idōng*, hij snuit zijn neus. *Meusriëh*, gesnoten, uitgesnoten; de handeling *sriëh* verrichten, zich snuiten, (ook) het geluid daarvan maken; *peuë soe njan meusriëh-sriëh*, wat is dat daar voor een geluid als van iemand, die zijn neus snuit. *Peusriëh*, laten snuiten. Zie *hiëh*, *priëh*.

SRIËT, of, in het dial. van de Oostkust, *rhiët*, *riët*, vallend (van het water), zakkend, verlopend, slinkend, afnemend, verminderend (ook van b.v. zwellingen, voorraden, legertroepen), afvallend (van het lichaam), gevallen, gezakt, verlopen, geslonken, enz.; *limōng oerōë sakét*, *ka sriët badan*, (hij is) vijf dagen ziek, en (hij is) afgevallen; *lam limōng oerōë mantōng ka sriët breuëh sigoentja*, alleen in vijf dagen is de voorraad rijst met een goentja geslonken, is er een goentja rijst opgemaakt; *oe-reuëng landang kantjit meugriët*, *niba' njan sriët ladjoe teuka*, de vreemde aanvallers geraakten echter niet in nood, in plaats van in aantal te verminderen, kwamen er steeds meer opdagen, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *ië*, *iët*, *koelam*. *Peusriët*, doen vallen, doen zakken, doen slinken, enz.

SRIGAB, zie seurigab.

SRIGALA (Skt. *ṛgāla*), jakhals (in verhalen), wilde hond, e.s.v. wolfshond, (die tot jachthond wordt afgericht); neubriasèè njang mirah boelèè, njang meuteuntèè hoe-meuj roesa; neubriasèè njang peunjari, toean-koe, neubri ngòn srigala, geef ons honden, die rool van kleur zijn, die zonder mankeeren herten nazetten; geef ons honden, die snel loopen, heer, en geef ons (afgerichte) wolfshonden, (Nabi Oesoëih). Zie sri IV.

SRIKOEJ, zie seurikoej.

SRINET, zie seurindét.

SRIPADA, zie sròëpada.

SRIPHIÈ', zie seuriphiè'.

SRIWEUËN, zie seuriweuën.

SRIWÒÈ, zie seuriwòè.

SRO', of, in het dial. van de Oostkust, rhō'; meusrō', kruisgewijs geweven, ingeweven, in-eengewerkt, (van goud-, of zilverdraad), aldus met goud-, of zilverdraad doorweven, (vgl. meurō' i.v. rō'); tangkoe-lō' meusrō', een met gouddraad kruisgewijs doorweven hoofddoek, (zie vbd. i.v. tampo'). Teusrō', iets in het verkeerde keelgat of in den neus krijsende, zoodanig dat men ervan hevig moet hoesten of proesten, zich aldus verslikkende, ten gevolge daarvan hoestende of proestende, zich verslikt hebbende; lōn ba' lōn padjōh boe boenòè teusrō', alèh sòè teu'òh, ik verslikte mij zooeven toen ik rijst at, wie zou over mij gesproken hebben,

(men gelooft n.l. dat wanneer men over een afwezige spreekt, deze zich verslikt, vandaar dat men bij het noemen van een afwezigen bloedverwant of vriend zegt:) ba' teusrō' manèh, moge hij zich zacht verslikken; lōn teusrō' ië, ik heb mij met water verslikt; djita-mòng boe lam idōng, keureuna njan djeuët teusrō', er kwam rijst in (zijn) neus, daarom proestte hij; oemoe teungòh malam teungkoe pi batō', takalōn keu teusrō' darah moeboera, te middernacht hoestte de teungkoe (in den slaap, nadat hij vergiftigde rijst had gegeten), men zag hem tot stikkens toe hoesten en stroomen bloed opgeven, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v. sapoej, seureubō', siboe. Peuteusrō', maken dat iem. zich verslikt, enz., zich laten verslikken; bè' tapeuteusrō' gòb, bè' tateu'òh-teu'òh sabé, laat een ander (die afwezig is) zich niet verslikken, spreek niet altijd over hem.

SRÒB, of, in het dial. van de Oostkust, rhòb, ròb, lawaai, leven, rumoer, misbaar, herrie; lawaai enz. makende, lawaaierig, rumoerig, luidruchtig; peuë sròb gata doem barangri, peuë pseudoeligata kira, waartoe maakt ge over alles herrie, wat kan het u schelen, waar bemoeit ge u mee, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. ban I (onder paban), loengkòb, panglima. Meusròb, la-

waai enz. maken. *Peusròb*, lawaai enz. doen maken, lawaai enz. veroorzaken; *peusròb dròë*, opzettelijk of hevig lawaai enz. maken.

SRòB, (in de modder, in het water) zakkende, gezakt, (ook) diepliggend, ingevallen, (van de oogen, van nature, door ziekte of bij norsch kijken, bij het fronsen der wenkbrauwen); *sròb mata*, met diepliggende, ingevallen oogen, met norschen blik, met gefronste wenkbrauwen; *hònjang tablòh ië la'òt pha'*, *dji-theun tapa' bè' sròb ga-ga*, waar ge ook in zee stapt, het water wordt (wanneer ge de *hajaké toedjòh* als amulet draagt) kalm en vast, en houdt uwe voeten tegen, opdat ge er niet in zakt, (*Hajaké toedjòh*; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. *beusòt*); zie verder vbd. i.v. *mòñ, reunjah, roesòh*. *Meusròb-sròb*, bedorven en week, muf, (van gebakjes, koekjes, ook van rijst); *peunadjòh njankameusròb-meusròb*, *han djeuët tapadjòh lé*, die koekjes zijn al bedorven, je kunt ze niet meer eten. *Peusròb*, (in de modder, in het water) laten zakken; *bè' tapeusròb dròë keunan, lhò' that*, laat u daar niet in zakken, (begeef u niet daarheen), het is daar erg diep; *peusròb-sròb*, laten bederven, (van koekjes).

SROE, (ouderwetsch en deftig, voorts in hik. voor:) uitnoodiging, oproeping, opdracht, boodschap (ook van Allah), ingeving,

inspiratie, bezieling, geestdrift, verrukking, (b.v. bij het zien van iets schoons, bij het hooren van muziek); roepen, aanroepen, oproepen, uitnoodigen, opdragen, ingeven, inspireeren, bezielen, in geestdrift brengen, verrukken, aandrijven; *natò' sroe*, is er eene uitnoodiging oproeping (tot u) gekomen; *peutò' sroeniba' oelèëbalang*, eene opdracht van den oelèëbalang overbrengen; *djeuëb-djeuëb nanggròë doem djibrisroe, djijoeë paloe gōng ngōn geundrang; habéh teuka doem meu-oe-oe, han djeuët ta'eu sang mirah blang*, (*Radja Bada*) liet in alle landen de menschen oproepen onder het slaan op gongs en trommen; zij kwamen allen aanzetten als een bruisende stroom, onafzienbaar zoo dat de velden er rood uitzagen, (*Radja Bada*); *habéh djibrisroe djeuëb-djeuëbsoeloetan, djijoeë jòh njan masò' tapa*, hij gaf aan alle vorsten opdracht om zich in boetedoening afte zonderen, (*Dioe Plinggam*); *teungòhlōnéh teungeut mangat, leumah alamat Toehan bri sroe; lōn loempòë nanggròë keumeung kiamat, gadòh ingat oelōnteu koejoe*, terwijl ik heerlijk sliep, zag ik een teeken, dat de Heer mij als ingeving gaf; ik droomde, dat het land zou vergaan en dat ik van angst mijn bewustzijn verloor, (*Plandò' Kantjé*); *dji'é' sroe 'òh takalòn inòng*

njan, verrukking komt in je op, als je die vrouw ziet; oereuëng njan seumah meulakoe, laloe djisroe ba' Hakoe Ta'ala; ... ja Toehankoe tagaséh kamòë, tapeuteubiët djinòë dalam noeraka, die lieden richten zich op gepaste wijze tot Allah den Verhevene en roepen tot Hem: ... o Heer, erbarm U onzer, laat ons nu uit de hel komen. (Toedjöh kisah); Malingkan Mawòt doeë' euntang oelèë, meunòë lagèë djisroe njawa: „na kaleungò njawòng njang keudji, amarah Rabi, kateubiët sigra'', de Engel des Doods zit ter hoogte van het hoofd (van den stervende) en roept de ziel toe: „hoor je, verachtelijke ziel, voorwerp van den toorn des Heeren, kom er gauw uit'', (Tambéh toedjöh blaïh); takalòn inòng njan é' djisroe, als men die vrouwt ziet, dan is het om verrukt te raken; zie verder vbd. i.v. moerakabah, soetji. Vgl. sroej. SRÒÈ-BANGÒÈ, door elkander, in wanorde, in verwarring, (in hik.); ta'eu djimeugròb sròë-bangòë, djimeugoemòë djilòt djoenga, men zag hen door elkander springen en als een verward kluwen de palen der versperring uitrukken, (Pòtjoet Mochamat).

SRÒÈ-BRÒÈ, mengelmoes, allegaartje, allerlei, allerhande, van alle soorten, van alles door elkander, een mengelmoes, een allegaartje vormende, vermengd (met andere

soorten); bè' kamarit sròë-bròë, spreek niet over alles door elkaar, spreek geen wartaal; oereuëng njan sròë-bròë, kòn oereuëng gèt, die man is van gemengd bloed (van b.v. Maleisch en Klinganeesch bloed, gew. verstaan:) van obscure afkomst, hij is niet van goede familie; breuëh sròë-bròë, gemengde rijst, (d.w.z. gewone met kleefrijst, of verschillende soorten door elkaar, of goed en minder goed ontbolsterde korrels); tannòm teunaman geunab oeròë, doempue sròë-bròë lam eumpōihnja, hij plantte elken dag allerlei soorten planten in zijn tuin, (Plandō' Kantjé; zie den hierop volgende regel i.v. rampòë); la'én niba' njan doempue sròë-bròë, le that bagòë makanan tjeuroega, behalve dat nog allerlei soorten, heel veel soorten hemelsche (i.e. heerlijke) eetwaren, (Tambéh toedjöh blaïh); aneu' mata na doem poedòë, boelèë sròë-bròë pantjawareuna, de oogen (van de wonderduif) waren als edelsteenen, de veeren van allerlei kleur, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. rawi. Peusròë-bròë, een mengelmoes van iets maken, doorenmengen, dooreenwarren, verwarren.

SROÈBEUËT, zie seuroebuët. SROÈÈ, mooi gaaf, niet gebroken, (van rijstkorrels, die tevens mooi wit en groot zijn); breuëh, boe sroeë, mooie (rauwe, ge-

kookte) rijst, zonder gebroken korrels.

SROEËNG, of, in het dial. van de Oostkust, *rhoeëng*, af-, uit-, wegnemen, uit-, weghalen, (inz. iets van het vuur afnemen); *tasroeëngboe*, neem de rijst (die al gaar is) van het vuur af; *sroeëngblangòng*, een pot van het vuur afnemen; *sroeëngboebèë*, eene (uitgezette) fuik lichten, weghalen; *sroeëngpadé lam leusòng*, padi uit het rijstblok weghalen; *sroeëngmanò' karòtlam mòn*, haal de kip, die in den put gevallen is, eruit. *Meu-*, of *teusroeëng*, af-, uit-, weggenomen, enz. *Peusroeëng*, laten *sroeëng*, of *sroeëng* met versterkte beteekenis.

SROEJ, dial. ook *rhoej*, te berge rijzen, overeind (gaan) staan, (van de lichaamsharen bij b.v. koude, angst, strijdlust, geestdrift), kippenvel krijgen, tintelen, (ook) in verrukking, geestdrift brengen, verrukken; geestdrift, verrukking, (vgl. *sram*, *sroe*); *ka djipeulheuëh boengòng apoej*, *ta'eumeuroej-roej dji'é' landja*; *adat tangiëng mata leuboej*, *djibeudòih sroej abéh djaga*, toen werd er vuurwerk afgestoken, dat in reeksen snel de hoogte inging; als men met slaperige oogen er naar keek, dan raakte men in verrukking en werd klaar wakker, (Banta Beuransah); *ladòmdjisroejkan gòn asdèë*, *djikab gigdèë meu'èn kandja*, sommigen waren zeer geestdriftig en op

hunne tanden bijtende schermde zij met hunne dolken, (Malém Dagang); *teungòhdjisroej lòn loempat-loempat, hana teu'ingat keu siagam; teuma teugidòng ba' lòn nari, ka teukeudi dòë tapaban*, terwijl ik geestdriftig (dansende) rondsprong, dacht ik niet aan den jongen (n.l. het otterjong); al dansende trapte ik daarop bij ongeluk op hem; zoo was het eenmaal voorbeschikt, wat kunnen we er dan aan doen, (Plandò' Kantjé; zie de hiearaan voorafgaande regels als eerste vbd. uit den Plandò' Kantjé geciteerd i.v. *lagèë*); zie verder vbd. i.v. *krang, roema, soej*.

SRÒÈKAJA, zie *srèkaja*.

SROEKAN, zie *seuroekan I en II*.

SROENÈ, zie *seuroenè I en II*.
SROENGGOEË', of *seuroeng-goeë'*, luchtpijp, (zie vbd. i.v. *kreuëh*), (verder) zeker onderdeel van een vlieger, zie i.v. *glajang*.

SROENÒÈ, zie *seuroenòë*.

SROENÒH, zie *seuroenòh*.

SRÒÈPADA, of *sròjpada*, *sripada*, *sipada*, en dial. *srajpada*, *tjròjpada*, *tròjpada*, *tòjpada*, Uwe, Zijne, Hare Majesteit, Uwe, Zijne, Hare Hoogheid; zie vbd. o.a. i.v. *kianat, lagèë* (onder *peulagèë*), *laman I, meutjahadah, roendò'*, *sòë*. Zie *pada I en sri II*.

SRÒH I, dial. ook *rhòh*, uitbottend, vruchtknoppen of vruchten beginnende te krijgen, (alleen ge-

bezigd van palm-, en rietgewassen, zooals klapper, suikerriet, padi, en van pisang), in de aren schietende; *padi lôn rab*, teuningòh, *ka sròh*, mijn padi schiet bijna in de aren, is bezig in de aren te schieten, heeft reeds aren gekregen; *limòng boe-leuën nabi di gampōng*, *padé di blang ka sròh* moeda; 'òh *saré sròh* teuma masa', toean Siti dja' saweuë aneu'eunda, vijf maanden bleef de profeet (Adam) in het dorp en de padi op het veld was toen begonnen in de aren te schieten; toen de padi aren had gekregen, werden deze rijp, en Siti (Eva) ging naar hare kinderen (uit wier lichaamsdeelen de padi was ontstaan) kijken, (Asaj djeuët padé); zie verder vbd. i.v. *padé*, *sidjalòh*.
 SRÒH II, dial. ook *rhòh*, (rijst, nadat ze gestampt en gewand is) voor de tweede maal stampen (om ze wit te krijgen), wit stampen, (verder) fijn stampen, vergruizen, verbrijzelen, vermorzelen (b.v. van het hoofd van een veroordeelde in een rijstblok, eene straf, die oudtijds alleen door den soeltan opgelegd mocht worden); *djisròh breuëh*, zij stampt rijst voor de tweede maal; *breuëh sròh*, wit gestampte rijst, (zie vbd. i.v. *djasa*); *toeleu-ēng gadjah neusròh sabé*, na boebé glé meutamòn bata, (de gògasi) stampte aanhoudend beenderen van olifanten fijn en de (daarvan vervaardigde) baksteenenvormden stapels als bergen, (Bau-

ta Beuransah; hieraan gaat vooraf de regel, geciteerd i.v. *euntjhō'*, en erop volgen de regels i.v. *seudòë I*); zie verder vbd. i.v. *kahwa*. *Meusròh*, voor de tweede maal gestampt (van rijst), wit, fijngestampt, vergruisd, enz.; *sròh* met meerv. subject, elkander vermorzelen; *panglima prang djimeusròh-sròh*, *hana sabòh tiwaïh lila*, de voorvechters trachtten elkander te vermorzelen, maar niemand deed voor een ander onder in bekwaamheid om te springen en te dansen, (Indra Bangsanwan). *Peusròh*, laten *sròh*, of *sròh* met versterkte beteekenis. *Teusròh*, voor de tweede maal gestampt (van rijst), fijngestampt, enz.; zie vbd. i.v. *koembaih*. *Seumeuròh*, de handeling *sròh* verrichten. *Seuneuròh*, de handeling *sròh*, de wijze of het resultaat ervan; *breuëh seuneuròh*, wit gestampte rijst. Zie *seuba I*, *tòb*.

SRÒJKAJA, zie *srèkaja*.

SRÒJPADA, zie *sròëpada*.

SRÒM, of, in het dial. van de Oostkust, *rhòm*, *ròm*, gooien, smijten, werpen (met, naar), weggooien, wegsmijten, wegwerpen; *djisròm boeja ngòn batèë*, hij gooit een krokodil met steenen; zie verder vbd. i.v. *diwaj III*, *geulawa*, *loeta*, *palèt-palèt*, *pa'sa*, *phat*, *reugam*, *rira'*, *seunang*, *seuté'*, *silè'*. *Meu*, of *teusròm*, gegooïd, gesmeten, geworpen, enz.; *meusròm* (-*sròm*), *sròm* met meerv. subject, om strijd werpen, elkander

werpen; *tameusròm-sròm* ateuëh tanda, na biasa teupat djaròë, werpt naar een doel, opdat uwe hand gewend en vast worde, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat; zie den hieraan voorafgaanden regel, geciteerd i.v. *seunang*, p. 741). *Seumeusròm*, of *seumeuròm*, de handeling *sròm* verrichten; *kajèë seumeuròm*, een veerend latje, waarmede men leemen kogeltjes wegschiet om rijstdiefjes te verjagen.

SRÒN, of, dial. *hròn*, e.s.v. bijl. gebruikt om hout te kloven. *Meusròn*, zulk eene bijl hebben, met zulk eene bijl.

SRŌNG, of, dial. van de Oostkust, *rōng*, inbrengen, indoen, insteken, inschuiven, instoppen, induwen; *srōng sikin lam sarōng*, een sikin in de scheede steken; *srōng lam glab*, in de gevangenis doen; *tasrōng apoej boe*, schuif het vuur (het brandhout) van de rijst (waarop de rijst gekookt wordt) naar binnen toe; *patōt neubōh dalam pasōng*, *patōt neusrōng dalam soela*, het zou gepast zijn, indien ge mij in het blok deedt, het zou gepast zijn, indien ge mij op eene spiets staakt, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *lipat*, *loerōng*, *neunōih*. *Meu*, of *teusrōng*, ingebracht, ingedaan, ingestoken, enz., (ook) samengedreven, samengedrongen, samengepakt, samengestroomd, bijeengekomen, (van eene groote menigte); *kata siteungòh boedjoe neutōng*, *ra'jat*

meusrōng wië oeneun lingka, volgens sommigen gaf hij in zijne volle lengte stooten met het hoofd onder de vijanden, die links en rechts om hem heen samengedrongen waren, (Pòtjoet Mochamat); *reungkah-reungkah ngòn keutjoe-bōng keunan teusrōng ba' radja kra*, ... *reungkah-reungkah*-apen, en *keutjoe-bōng*-eekhores waren daar bij den apenkoning samengestroomd, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. *jèë*. *Peusrōng*, laten *srōng*, of *srōng* met versterkte beteekenis. *Seuneurōng*, of *neurōng*, de handeling *srōng*, het object of het resultaat ervan, (verder) driehoekig kromhout bij voor-, en achtersteven van eene prauw, dienende om er meer stevigheid aan te geven, (zie ook i.v. *toeroeïh*); *eumpang neurōng* (of *seuneurōng*), zie i.v. *eumpang*; *ladōm ba ploeëng eumpang seuneurōng*, *ladōm oesōng patjō' nira*, sommigen vluchtten met sirihtaschjes, anderen droegen bamboekokers met *arènsap* weg, (Pha Soeasa). Vgl. *soeroeng*.

SRŌT, of *rōt*, naar beneden gevallen, af-, uit-, neergevallen, neergestort, neergekomen, (ook) te vroeg ter wereld gekomen (van eene onontwikkelde vrucht), ergens terecht gekomen, beland (zie vbd. i.v. *kòh*, *peuë*), (fig.) ontvallen, (ook met voordacht) uitgesproken (van woorden, zie vbd. i.v. *kada*, *lhō' II*), lager gekomen, verlaagd (in rang, zie

vbd. i.v. pangòn), verbleekt (van gelaatskleur), (verder) naar beneden vallende, af- uit-, neervallende, neerstortende, neerkomende, enz.; srōt tjōng kajèë, uit een boom gevallen; inōng njankasrōtaneu', die vrouw heeft eene miskraam gehad; srōt ië moeka, verschieten, verbleeken, (bij schrik, angst, misnoegen, woede); jōh njan Meudeuha' radja pandang tjahja hilang ba' ië moeka; srōt ië moeka radja Wadirah, neuleungò peuneugah Adjasan kata; radja poemeureuka Meudeuha' lam até, hana lahé leumah njata, M. keek toen den vorst aan en zag, dat de glans van zijn gelaat verdwenen was; vorst W. was verbleekt door het hooren van de woorden van A.; in zijn hart was hij op M. vertoornd, maar naar buiten bleek het niet, (Meudeuha'; zie verder vbd. i.v. klat I); zie verder vbd. van srōt o.a. i.v. aléh, keutoepōng I, krè-krò, latjab, le, leubam, leubam-leuboem, mōn, oena', paléng, palōt, pangkèë, pawōh, phèë, poesat, raleuë, rambèë I, roebœuët, roepia, sajōb, sangkōt, seu', seumangat I, seumpòm, soendi, soeréng, sōseuë, en van den vorm rōt i.v. léng, ngòb, panggang, roepia, seundèt, soegōt, sroeëng. Peusrōt, laten vallen, enz., gooien (op), afgooien, afdrijven

(van eene vrucht); peusrōt oereuëng ba' reunjeun, iemand van de trappen laten vallen, afgooien; peusrōtaneu', eene vrucht afdrijven, abortus opwekken; euntjiën didjaròë neupeurōtlé, idang hasé ta'eu teuka, hij gooide zijn ring van zijn vinger af en men zag opgemaakte idang's met spijzen komen, (Boeda' Meuseukin); habéh seuleusdèë ka neukalòn, neupeusrōtba' Toehan Pònjang asa; „éntja Alah, pòtjoet, kan peuë salah, mèë talangkah doeaplòh doea'', nadat hij alles (in de wichelboeken) had bekeken, liet hij (ten slotte de zaak) neerkomen op (den wil van) den Heer die eenig is: „zoo Allah wil, prins, dan kunt ge zonder bezwaar den tweentwintigsten vertrekken'', (Pòtjoet Mochamat).

T.

TA I, (Arab. t â'), de 3de letter van het Arab. alphabet; zie i.v. hidja.

TA II, verkorte en accentlooze vorm van de pers. voornaamwoorden v.d. 1ste en 2de pers. geutanjdèë en gata als voorvoegsel voor werkwoordstammen, drukt verder in vervoegde vormen van het werkwoord ook het onbep. pers. vnw. men en den imperatief uit; tadjā', wij gaan, gū gaat, men gaat, laten we gaan, ga (gaat); zie verder vbd. o.a. i.v. bantah (sprkw.), djā' (sprkw.), doeë' (sprkw.), la

ja' (sprkw.), salōran, soelét.

TA III, zie te u I.

TA (Arab. *ṭâ'*), de 16de letter van het Arab. alphabet, in de spreektaal meest als een gewone t uitgesproken; *ṭa meutjirië'* beusòë, (de letter) *ṭa* heeft den vorm van een ijzeren ketel. Zie i.v. *hidja*.

TA-TÊ, (freq. van *tê*), het geluid van b.v. vele *sroenè's*, die door elkander klinken; *soeléng tambō ngòn seuroenè, ta-tê* 'a-è boenjòë soebra, dwarsfluiten in een orkest met trommen en klarinetten klonken luid met *ta-tê*, en 'a-è-geluiden door elkander, (Indra Bangsawan).

TA', met een min of meer scherp werktuig, b.v. met een zwaard, een slag toebrengen of een tik geven, houwē, hakken (naar, op), kappen, doorhakken; duidt verder bij zeker dobbelspel met munten eene bepaalde ligging van de munten aan (zie i.v. *itam*); *ta' teupeuēn*, bij het weven den inslag met de weeflade aankloppen, (zie vbd. i.v. *pè'-pò'*); *lagèë oenòë kleuēng ta'*, zie i.v. *oenòë*, en vbd. i.v. *seubō'*; *goelata'*, zie i.v. *goela*; *sita'*, een tikje, een beetje, een weinig, nogal, tamelijk, (ook) gelijk, even, (lett. van één slag); *beudòih proemòh oelèë-balangnjangnatjaròng ba' meuhaba; toeha alang moeda sita', teungòh gala' dja' keureudja*, toen stond eene der oelèë-balang-vrouwen op, die kundig

was in het voeren van het woord, die nog niet oud, tamelijk jong was, en juist ervan hield om naar feesten te gaan, (Noen Parisi; zie ook vbd. i.v. *djoeara*); *haba njòë, toeankoe, panjang sita', meung bè' djeula' meutjalitra*, dit verhaal, heer, is een beetje lang, als gij er maar niet genoeg van krijgt, terwijl ik het vertel, (Tjah Koebat); *hana sahò keutiwasan, sabansaban agam ngondara; oemoe piseudang teungòh balèh, gaséh pi leubèh didalam dada; oemoe sadoem moeda sita', teungòh gala' ba' museunda*, de eene doet in geen enkel opzicht voor de andere onder, de jonge man en de jonge maagd waren in alle opzichten gelijk; zij waren beiden jong, juist in de jaren der puberteit, en koesterden in hun hart groote liefde; zij waren gelijk in leeftijd, even jong, en hielden juist veel van schertsen, (Diwa Sangsaréh); *meugah djameun Tō' Pang Bajoe, ngon laram soe sang biola; adat djindè na sita'ta' Leubè Banja' rab keumiēng sa*, vroeger was (om zijne zangvoordrachten) beroemd T. P. B., wiens stem als eene viool klonk; van den tegenwoordigen tijd is L. B. hem bijna gelijk, evenaart hem bijna, (Malém Diwa); zie verder vbd. van *ta' o.a. i.v. goentō, loepōt, peung, phèë, poega, poesa, rantjōng, saba* (sprkw.), *simban, sòë-goe-*

mòë, tadjam, tapa'. Meuta', de handeling ta' verrichten, ta' met meerv. subject, (op, naar) elkander houwen, hakken; djimeuta' tjang beungòh seupòt, hana loepòt djih bandoea, zij hieuwen en hakten op elkander van den ochtend tot den avond, en geen van beiden dolf het onderspit, (Banta Beuransah); meuta' tham, (lett. elkander of een ander tikken en tegenhouden, of houwen en pareeren), e.s.v. spel, dat ook meugalah-galah-panjang genoemd wordt (zie i.v. galah), (verder in het algem.) trachten tegen te houden, (trachten) elkander den pas af (te) snijden, schermen, achtervolgen, nazetten; poetròë Meuloë djeuët keuradjawali, keu mirahpati Roehòn A'la; djimeuta' tham hana sakri, djititi lam awan miga, prinses M. veranderde zich in een radjawalien R. A. in een mirahpati; de eene achtervolgde de andere op onbeschrijfelijke wijze, en zij gingen daarbij voorzichtig langs de wolken, (Banta Beuransah); djitjò' peudeuëng djimeuta' tham, peuleumah adjam di nab poetròë, zij grepen een zwaard en schermten ermede om hunne vaardigheid voor de prinses ten toon te spreiden, (Banta Ahmat); djimoepantòn djimeudéndang, djimeuta' tham meu'èn moeda, (de hofjuffers) droegen pantòn's voor en neurieden deuntjes, terwijl zij (dansende) elkander spe-

lenderwijs den pas trachtten af te snijden, (Banta Ahmat); habéh kiròh ban sabòh blang, geumeuta' tham peulét roesa, het geheele veld was in rep en roer, zij (n.l. de menschen, die aan het ploegen waren) achtervolgden het hert, en trachtten het den weg af te snijden, (Plandò' Kantjé; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. gasoej); zie verder vbd. van meuta' i.v. keureupa'-keureupoe', keureutam-keureutoem, leugableugoeb, leupa'-leupoe', peudeuëng, roenòë, sajòng I, soera' I. Peuta', laten ta', of laten meuta', met elkander laten vechten, (verder grof voor:) gaan (naar), hem smeren; djipeulòt leuë' djipeulòt tiòng, djipeutròm patòng djipeuta' singa; le that piasan ba' si kaphé, oereuëng meu'oengki keu agama, zij lieten duiven elkander pikken, zij lieten beo's elkander pikken, zij lieten poppen elkander schoppen en zij lieten leeuwen elkander slagen geven; zij hadden zeer vele soorten vermaken, die ongeloovigen, die lieden, die den waren godsdienst loochenden, (Malém Dagang); hò ka Si Agam? — alèh hò ka djipeuta', waar is A.? —, ik weet niet waarheen hij gegaan is. Teuta', gehouwen, gehakt, (bij ongeluk of als toestand); zie vbd. i.v. tarah. Teumeuta', de handeling ta' verrichten; djiteumeuta' di djih keudròë,

habéh geutanjòë djipoe-phana, (dat wonderkampmes) hakte er van zelf op los en velen van ons heeft het gedood, (Boeda' Meuseukin).

TA'TŌ, of tō'tō, het geluid van b.v. geklop of getik op hout, het slaan van kleppers, van den gang van iem., die een houten been heeft, zulk een geluid makende, klepperende, (verder) e.s.v. klepper van hout of bamboe, dien men in klapper-, en vruchtboomen of tusschen rijpende padi hangt om door het klepperend geluid, dat men door er met touwtjes aan te trekken er mee maakt, eekhorrens en vogels te verjagen, (ook) e.s.v. bel van bamboe of hout, die men buffels om den hals hangt, (ook) e.s.v. tong-tong, gew. van bamboe, die men b.v. in een meunasah heeft om de menschen op te roepen voor b.v. een kanoeri; peuë djéh ta'tō'-oereuëng pèh djō, wat is het daar voor een geklop?, het is iemand, die bezig is een arèn-bloemtros te bekloppen (om palmwijn te winnen). Meuta'tō, kloppende geluiden makende. Peuta'tō, kloppende geluiden maken of doen maken. Zie keuta'keutō, pa'pa' I.

TA'ADI, zie ta'di.

TA'AJÉN (Arab. ta'jîn), bepaling, beperking; bepalen, beperken nader aanduiden, in het bijzonder vaststellen; in het bijzonder, speciaal, uitsluitend, (in hik., en verder bekend als technische term uit de voorschriften omtrent de seumajang, meest in de volg-

orde:) kasat, ta'araj, ta'ajén, de bedoeling (om een seumajang te verrichten), de vermelding dat het een verplichte seumajang is, en de nadere aanduiding welke seumajang het is, (b.v. leuhō, enz.), (drie voorwaarden voor de geldigheid van een seumajang, zie ook vbd. i.v. ra); djeunèh poe-djòë sikeulian keu Toe-han 'azza wadjalla; poe-djòë lahé deungòn battén, énsan ngòn djén doem peukara; keumbali hana hò la'é, ta'ajén keu Pò lôn Gata, alle soorten en aller lofprijzingen zijn voor den Heer, die groot en machtig is; lofprijzingen, die tot uiting komen en innerlijk gedaan worden, lofprijzingen van menschen, van djén's, van alles keeren zich nergens anders heen dan uitsluitend tot U, mijn Heer, (Noen Parisi); areuta bōjtajmaj tan lam nanggròë, deungòn ripè djindòë tapeuhasé blandja; khoesoeih ta'ajén djameun sikarang, tapeugèt sampan prang lawanrada; meungtan talawan deungòn sampan, deungòn peuë hilang dila'ot Oelanda, geld in de schatkist van het land is er niet, brengt nu dus geld bijeen door vrijwillige bijdragen, vooral en in het bijzonder nu, om prauwen voor den oorlog te vervaardigen, (want) als ge niet met prauwen ten strijde trekt, waarmede zouden dan de Hollanders op zee verjaagd kunnen worden,

(Tadeukiratō rakidin). Zie ta'ajōn.

TA'AJŌN, (Arab. ta'ajjoen), zelfbepaling (van Allah), (mystieke term, wordt ook wel gebezigd voor ta'ajén als seumajang-term); zie vbd. i.v. pintjé, ra.

TA'AKHÉ, of ta'khé, (Arab. ta'chir), uitstel, opschorting; uitstellen, opschorten, tot later verschuiven; sòënjangta'akhé manòë djeunabat, djiprèhteubiët mata oeròë; geusoerat keu djih meuhat tjilaka, hé Abi Da, ingat keudròë'', (de Profeet zeide tot Aboe Dzarr:) wie het nemen van een ritueel reinigingsbad na de echtelijke gemeenschap uitstelt tot de zon opkomt, voor hem zal stellig een ongeluk worden opgeteekend (bestemd), denk er om, hé A. D., (Tambéh toedjöh blaïh).

TA'ALA, of ta'la, (Arab. ta'âla), verheven, de Verhevene, (van Allah gebezigd); zie vbd. o.a. i.v. ha' I, roesō', sabét, sroe, tanda.

TA'ARAJ (Arab. ta'arroedh), onderneming, verrichting, (bekend als technische term uit de voorschriften omtrent de seumajang, n.l.) de vermelding, dat men een verplichte seumajang verricht; zie vbd. i.v. ra, ta'ajén.

TA'AT (Arab. ta'âh), gehoorzaamheid (n.l. aan Allah), godvruchtigheid, vroomheid, godvruchtige werken, vrome handelingen; gehoorzaam, godvruchtig, vroom; gehoorzaam enz. zijn, gehoorzaam-

heid betoonen, een godvruchtig leven leiden, zijne godsdienstplichten getrouw naleven; si ta'at khém si ma'siët mòë, pagé doedòë djan paré'sa, de vrome zal lachen, en de onvrome huilen op den dag, waarop het onderzoek plaats zal hebben (i.e. op den dag des oordeels), (Akeubarō Karim); beu phoej toebōh asòë mangat, beu djita'at keu Rabana, mogen ze arbeidzaam zijn en gezondheid genieten, mogen ze den Heer gehoorzaamheid betoonen, (Tambéh toedjöh blaïh); zie verder vbd. i.v. karōt, lalè, lantjōng, oedjōb, peuë', rabé, sasat, sisat.

TAB, syn. van keutab III, zie aldaar en i.v. tab-toeb.

TAB-TIB, (freq. van tib), syn. van keutab-keutib (zie aldaar) en in de spreektaal gebruikelijker, geeft ook de drukte te kennen, die men maakt, wanneer men iets zoekt; peuë njan tabtib di roemòh, peuë na gadòh, wat is het daar voor eene drukte in huis, wat is er weg; é' tabtib tamoe mita, han é' na, ge kunt u er gek naar zoeken, het is niet te vinden. Peutabtib, tabtib-geluiden maken; bè' kapeutabtib dròëkeu di roemòh, keunòë katrōn, maak geen leven in huis, kom hier beneden.

TAB-TOEB, (freq. van toeb), syn. van keutab-keutoeb, (zie aldaar). Meutab-toeb, die geluiden makende; meutab-meutoeb (ook gescheiden), id., doch

met langere tusschenpoozen; *kan lé meutab kan lé meutob, meung taleungò groeb mantògnjangan*, het waren geen tab-, en toebgeluiden meer (het waren geen afzonderlijke geluiden van gewerschoten meer), men hoorde alleen het gedreun van salvo's, (Pòtjoet Mochamat). *Peutab toeb*, die geluiden maken of laten maken; *peuë kapeutab toeb njan di joeb mòh*, wat maak je daar voor tabtoeb-geluiden onder het huis.

TABA I, bieden, een bod doen, minder bieden dan gevraagd wordt, dingen, afdingen, (fig.) ontzag, vrees hebben, bang zijn voor, vreezen, (komt in deze beteekenis gew. met eene ontkenning voor, zie vbd. i.v. *lagi II, koea', malèë, mintra, peudjam*); *djitaba moerah-moerah that, panè é' djibri*, zij doet altijd zoo'n laag bod, hoe zouden ze het kunnen geven. *Meutaba*, geboden, gedongen, afgedongen, ontzien, gevreesd. *Peutaba*, te koop bieden, (ook in het algem.) aanbieden, vragen of iem. iets hebben wil, aanbevelen, aanprijzen; *djipadjōh boe hana djipeutaba keugòb*, hij eet zonder anderen te vragen of ze niet mee willen doen; *Alah Alah, haj teungkoetjoet, hana ranoeb, peuë lōn peutaba; geunantōë lōn bri ranoeb teulipat, peugèt hikajat keutjèëdara*, ach, ach, geliefde teungkoe's, ik heb geen sirih, wat moet ik u aan-

bieden; in plaats van gevouwen sirih aan te bieden, vervaardig ik voor u, broeders, een hikajat, (Banta Ahmat); *maséng-maséng peutaba dròë*, „mamèh kamòë that moedamoeda”; *toehamoedamarit keudròë*, „tatjò' kamòë, wahé Bangta”, elk (der vruchten aan den boom) bood (prees) zich zelf aan, „ik ben erg zoet en jong”; oude en jonge (vruchten) konden spreken, „neem mij, o B.”, (Banta Beuransah); *djipeutaba namiet sabòh, djikheun that djròh oereuëng binòë*, hij biedt eene slavin te koop, die hij als zeer mooi aanprijst, (Meudeuha'). *Teumaba*, de handeling taba verrichten; *teungòh djiteumaba*, hij is aan het afdingen.

TABA II, het 67ste hoofdstuk (soerat) van den Qorân, (naar de eerste twee lettergrepen van het aanvangswoord *tabâra-ka*); *djoeih taba*, de 29ste *djoeih* van den Qorân, (die met de *soerrat taba* begint, en ook, vooral ten behoeve van het godsdienstonderwijs, als afzonderlijk geschreven of gedrukt deeltje te krijgen is); *tabeuët taba peuglêh koeboe*, reciteer (bij een graf) Qor. LXVII om het graf rein te maken.

TABA' (Arab. *ṭabaq*), presenteerblad of schaal, zonder voet, gew. van hout (in hik. ook van b.v. *soeasa*), groot en rond van vorm, waarop men kleinere schaaltes en schotels met spijzen plaatst, of b.v. bij kanoeri's

rijst doet om die daarna in borden over te scheppen; njan boebé raja radja paléh, meung bôh beutéh peuët oereu-ëng wa; ... 'ôh takalôn oe ba' tala', tjoet tè' ta-ba' raja mata, zoo groot was die vervloekte vorst, alleen zijne knuten hadden den omvang van de omvademing van vier personen; ... als men naar zijn voorhoofd keek, dan zag men, dat zijne oogen vrij wat grooter waren dan een taba', (Banta Beuran-sah); zie verder vbd. i.v. langi, oendô, seureuba. Meuta-ba', een taba' hebben, op zulk een presenteerblad gelijkend, bij zulke presenteerbladen; moeka moeka meutaba', het geheele gezicht lijkt op een taba', (is groot, rond en plat).

TABAJ (Arab. tabl, trom, Mal. tabal), inhuldigen, installeeren (als vorst); tabaj keuradja, als vorst inhuldigen; bè' toeankoe reudjang keumbali, Radén Meuntribah tabôh keuradja; Radén Meuntrôë djinôë neutabaj, lheuëh njan neuwôë doeli meukoeta, heer, keer niet zoo spoedig (naar uw land) terug, laten we (eerst) R. M. tot vorst verheffen; installeer nu R. M. als vorst, daarna keert Uwe Majesteit (naar uw land) terug, (Tjintaboehan); batèë tabaj, ook batèë teunabaj, inhuldigungssteen, (waarop vroeger de soeltan bij de inhuldiging plaats nam). Teunabaj, inhuldigen, installatie.

TA'BÉ, zie ta'bi.

TABÉ' (Mal. tabik), groet, begroeting. Meutabé', groeten, elkander groeten, begroeten; 'ôh saré tō' njan oe Dalam, meuteumeunglé jōh njan ngôn Toe an Beusa; geumeutabé' moemat-mat djarôë, teuma geumoeprôë geumoebitjara, toen (Teukoe Ba'ët) in de kraton kwam, ontmoette hij den Gouverneur; zij begroetten elkander en gaven elkander de hand, vervolgens spraken en beraadslaagden zij met elkander, (Prang Gōmpenni).

TABÈ' (Arab. tâbi'), volger (n.l. van Mohammad, d.w.z. die tot de op hem volgende generatie behoorde), generatie, geslacht; tabbè' meutabbè' tjitka meunanan, van geslacht op geslacht is het zoo geweest; zie verder vbd. i.v. tabi'in. Meutabbè', van geslacht op geslacht. Zie tabi'in.

TABÈÈ; meutabbèë, Pedirsch voor meudabbèë, zie i.v. dabbèë.

TABÉNG, voorhangsel, gordijn van eenvoudige stof en onversierd, dienende ter afschutting van b.v. een zware zieke, van eene vrouw in de kraam, van een deel van de sramôëlikōtter voorkoming, dat de schoonzoon zijne schoonmoeder ziet, wanneer hij zich naar of uit de djoerèë begeeft. Meutabéng, van een afschutgordijn voorzien, door een gordijn afgeschut, afgescheiden, (fig.) met een waas bedekt, wazig (van de oogen); meutabéngthat mata lōn, mijne oogen zien erg

wazig. Peutabéng, van een afschutgordijn voorzien, met zulk een gordijn afschutten, zulk een gordijn aanbrengen; peuënjantapoutabéng-tabéng lé gata, wat schut ge daar met een gordijn af. Vgl. tirè.

TABEUË, flauw, laf, zouteloos, smaakloos, niet smakelijk (niet zout, niet zoet, niet zuur, niet heet genoeg, enz.), niet pittig van smaak, (van water:) zoet (niet zout), (van eene kleur:) flets, (fig.) zonder kracht, zonder pit, slap, geesteloos, (wordt ook in fig. zin vaak gebezigd in tegenstelling tot masén); ranoeb tabeuë, flauw smakende sirih, (zie vbd. i.v. seu-leupōng); ië tabeuë, zoet water, (zie ook vbd. i.v. kroë-ëng); tabeuë (ië) babah, een flauwen, fletsen smaak in den mond hebbende, (wanneer men naar iets hartigs of naar iets zuurs verlangt); tabeuë babah, fig. gezegd van iem., wiens woorden geen geloof vinden; tabeuë that moeka djih, wat ziet hij er flets uit; soe tabeuë that ba' djibeuët, wat reciteert hij met eene flauwe, lustelooze stem; awé tabeuë, zie i.v. awé; zie verder vbd. i.v. kò I, masén, oeteuën, 'òh (onder toe'òh, sprkw.), parië', poetéh (sprkw.), sanjeum, sreue. Meutabéuë, een zoetwaterbad nemen, nadat men b.v. in zee heeft gebaad, (= peutabéuë dròë). Peutabéuë, tabeuë maken, minder zout, zouteloos enz. maken, iets door toevoeging van zoet water van

zout water ontdoen, met zoetwater afwasschen; peutabéuë djeuë, een net (na gebruik in zee) met zoetwater afwasschen. Vgl. tawa, taweuë.

TABI, met de vlakke hand slaan, een klap geven, gew. gebezigd met de hand tot object, b.v. de eigen hand, wanneer die hand alles, dat men ermede aanvat, laat vallen.

TA'BI, ook, doch minder, ta'bé, (Arab. ta'bîr), uitlegging, verklaring (van een droom, van een meer of minder zeldzaam verschijnsel, van een voorteeke), beteekenis, zin (van een droom, enz.); uitleggen, verklaren; djeuët tata'bi loempòë, kunt ge droomen uitleggen; djeuët takalòn ta'bi loempòë lôn, kunt ge (in uw boek over droomuitlegkunde) de verklaring (de beteekenis) van mijn droom nazien; ta'bi geumpa, goerrana, verklaring, beteekenis van eene aardbeving, van eene eclips (als voorteeke); „njang geupét lhèë, teungkoe peugah kri, neukheun ta'bi njang sampōreuna”; „sabé kaja djimoebribri, njang pakihana sapeuëna; meunankeu pi'é énsan barangri, lahé ta'bi meunan njata”, „en de drie waternvaten (die ik gezien heb), zeg mij, teungkoe, de juiste beteekenis ervan”; „de rijken bevoor-deelen elkander en de arme blijft arm; zoo is de aard van ieder mensch, en dat is duidelijk de beteekenis (van de drie waternva-

ten, die gij gezien hebt), (Banta Beuransah; zie het citaat uit hetzelfde werk i.v. peuë'); zie verder vbd. i.v. ma'n a. Meuta'bi, eene beteekenis, een zin hebbende; meuta'bi-ta'bi, uitlegger (van droomen enz.) spelen; loempòë njanna meuta'bi, die droom heeft eene beteekenis. Peuta'bi, laten ta'bi, of ta'bi (verb.) met versterkte beteekenis.

TABI'AH, zie tabi'at.

TABI'AT, in hik., voor het rijm, ook tabi'ah, (Arab. ṭabī'ah), aard, karakter, inborst, gewoonte; hana sapat njang na tja-tjat, bōh tabi'at bōh ba' roepa, in geen enkel opzicht viel er iets (op haar) aan te merken, noch ten aanzien van haar karakter, noch ten aanzien van haar uiterlijk, (Noen Parisi); tabi'at Arab meunan lagèë, sabōh-sabōh soekèë djibōh panglima; tabi'at Toeroeki le that bilō', han djita'lō' njang la'én bangsa; tabi'at Parisi halōih tjeureudé', djibalé'balé' mita bitjara, het karakter der Arabieren is aldus, dat zij in elken stam een hoofd aanstellen; het karakter der Turken is, dat zij veel listen hebben en niet aan een ander ras onderworpen willen zijn; het karakter der Perzen is, dat zij fijn en slim zijn en eene zaak wenden en keeren, wanneer zij er eene oplossing voor zoeken, (Tadeukira-tō rakidin; van die drie volkeren heeten de Atjèh's af te stammen, zie i.v. kawōm). Meuta'bi-

a t, karakter, een zeker karakter hebben.

TABIB (Arab. ṭabīb), geneesheer, geneeskundige, medicijnmeester, medicijnman, doekoen (ook die b.v. door toovermiddelen wilde dieren vangt); teungkoe tabib, id., (zie vbd. i.v. keunòng onder teukeunòng); djibōh hékeumat Panglima Keudah, aréh bélah tabib raja, P. K. paste (om de wilde olifanten te vangen) een toovermiddel toe, hij was zeer kundig in geheime wetenschappen en een groot doekoen, (Pò-tjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. roegòë.

TABI'IN (Arab. verbogen vorm van ṭabī'în, meerv. van ṭabī'), volgers (n.l. van Mohammad, d.w.z. de op hem volgende generatie); tabè' tabi'in, id.; ja Toehankoe rahmat tabri, ateuëh nabi rasoej Gata; ateuëh waréh deungòn sahat, ateuëh oemat njang takoea; ... sigala tabè' tabi'in, njang mò'min deungòn tjoehada, o Heer, schenk genade aan den profeet, Uwen gezant, aan zijne familie en zijne gezellen, aan de godvruchtige belijders van zijn geloof; ... aan zijne volgers, die geloovig waren en die als geloofsmartelaren zijn gestorven, (Noen Parisi). Zie tabè'.

TABOE, zaaien, uitzaaien, strooien, uitstrooien, verspreiden, uitspreiden; taboe bidjèh padé, padizaad uitzaaien; taboe

doeë', uitzaaiing van padizaad dadelijk op den akker en niet eerst op een kweekbed; taboe seuneulōng, uitzaaiing van padizaad op een kweekbed om zaailingen te kweken, die later naar den akker overgeplant worden, (ook taboe raleuë genoemd, zie i.v. raleuë); boengōng taboe, zie i.v. boengōng; zie verder vbd. i.v. karéng, keunōng, leubōt, peureutjé', rampōë, seulipō'. Meu-, ook teutaboe, gezaaid, uitgezaaid, gestrooid, enz.; zie vbd. i.v. kōntōm, meuloe, ragoe, roepia, salōb. Pentaboe, latentaboe. Teumaboe, de handeling taboe verrichten; moesém meu'oeë rab teumaboe, oedjeuën timoe pi rab teuka, het was ploegtijd en bijna zaaitijd, en de tijd der Oostmoesson-regens naderde ook, (Plandō' Kantjé). Teunaboe, de handeling taboe, de wijze of het resultaat ervan; padé teunaboe, zie i.v. padé.

TABŏT (Arab. tâb^œt), kist, lijk-kist, de ark des verbonds (der Israëlieten), wordt gebezigd als syn. van djeunadah bij het Hasan-Hoesein-feest, (zie i.v. djeunadah).

TABSILI, of tapeusili, (Arab. tafçilî), in bijzonderheden, gedetailleerd, (in geschr.); hana wadjéb takeutahwi, tapeusili tapeunjata, men is niet verplicht ze te kennen, en ze in bijzonderheden te (kunnen) bewijzen, (Akeubarō Karim; zie den hieraan voorafgaanden

regel i.v. hingga). Zie tapeusé II.

TADAH, wat een hoofd aan zijne volgelingen (rakan) voor levensonderhoud geeft (waaronder ook sirih met ingrediënten en opium, en meest gebezigd in tijd van oorlog), onderhoudskosten, rantsoen; (ook) de handen ophouden om iets te ontvangen (b.v. een aalmoes), bedelen, (verder) de zeilen zoodanig opzetten, dat ze wind vangen, (vgl. Mal. tadah); theun tadah, de handen biddend ophouden voor een geschenk, voor een aalmoes, (ook) het rantsoen ophouden, niet geven; hané' lōn seutèt Teukoe A, mit that geubritadah, ik heb geen lust om Teukoe A te volgen (te dienen), hij geeft zeer weinig levensonderhoud; rakan sahbat bè' tadhōt-dhōt, leumah leumbōt ngōn tjèëdara; nadjigaséh bè' djitakōt, meunan njang gōt hé aneu'eunda; lagi djitém maté sadjan, keubātian sabab goena; njampang koereuēng tadah banggi, doem beutabri takeukira; ranoeb pineung gapoe bakōng, doem taboeloeēng rata-rata, (de vorst zeide tot zijne zonen:) snauwt uwe volgelingen en vrienden niet af, en weest vriendelijk tegenover uwe broeders, opdat zij genegenheid en geen vrees voor u koesteren, zoo is het goed, mijne zonen; zij zullen u dan in den dood willen volgen, en u toegewijd zijn als ge-

volg van uwe weldaden; mocht ge voor de opiumschuivers (onder hen) te weinig rantsoen hebben, verdeel het toch met overleg onder hen allen; sirih, pinang, kalk en tabak, alles moet ge gelijklijk onder hen verdeelen, (Pòtjoet Moehamat); *tatadah* (meest *tatheun*) *lajeuë blah wië*, zet de zeilen aan den linkerkant op. *Teumadah*, de handeling *tadah* verrichten. **TADI**, slaan (met een stok, een knuppel of iets dergelijks), knuppelen; zie vbd. i.v. *boelat*, *leumbam*. *Meutadi*, geslagen, elkander slaan; *bandjileungò djimeung tadi*, *radja dangki bôt tjô'ma beusòë*; *keudéh keunòë djimeutadi*, *bandoea si keubaj han sòë*, zoodra de *dangki*-vorst hoorde, dat (zijn tegenstander) hem een slag (met de knots) wilde geven, hief hij zijne ijzeren knots omhoog; van beide kanten sloegen zij op elkander (met hunne knotsen), maar beiden waren onkwetsbaar, (*Banta Ahmat*). *Teutadi*, geslagen (bij ongeluk, of als feit). *Teumadi*, de handeling *tadi* verrichten.

TA'DI, ook *ta'di*, *ta'adi*, (Arab. *ta'zîr*), oplegging van eene straf, waarvan de soort de rechter zelf mag bepalen (b.v. berisping, boete, gevangenisstraf, te pronkstelling, enz.), arbitraire correctie, (ook in het algem.) straf, bestraffing; eene straf opleggen, straffen, bestraffen; *ka keunòng ta'di lôn ba'* *Teukoe*, ik heb van den

teukoe straf (b.v. boete) gekregen; *kadang gata tapan-tjoeri*, *geuteumèë ta'di oelè radja*, misschien hebt ge diefstal gepleegd (dat ge zoo veel kostbaarheden bij u hebt), dan zal de vorst u nog straffen, (*Tjintaboehan*); *lheuëh geuta'di goerèë peuët dròë*, *ma geujoeë wòë meu'aïh dèësa*, nadat (de vorst) de vier *goerèë's* (door te pronkstelling) gestraft had, gelastte hij hen naar huis te gaan en vergaf hun hunne wandaden, (*Meudeuha'*). *Meuta'di*, gestraft, bestraft. *Peuta'di*, laten *ta'di*, of *ta'di* met versterkte beteekenis.

TA'DI, zie *ta'di*.

TADJAM, scherp (van b.v. messen, zwaarden), puntig (van b.v. pieken, klauwen), fijn (van een schrift), bijtend, prikkelend (van b.v. peper), (verder) snel (van eene beweging, van b.v. een stroom, van den wind, ook van een geluid), (fig.) scherp (van b.v. het gezicht, het verstand), scherpzinnig, kundig, vaardig (inz. in geheime wetenschappen), krachtig, eene snelle, krachtige uitwerking hebbende (van b.v. een gebed, eene tooverformule); (ook) het scherp, de scherpe zijde (van b.v. een mes); *tadjam that mata*, zeer scherp van lemmet, (fig.) zeer scherp van gezicht; *tadjam that keumalòn*, zeer scherp ziende; *natòm sikin djita' tadjam*, *meunantapham hé Béntara*, heeft ooit een zwaard op zijn eigen scherp gehouden, zoo moet ge het

begrijpen, o B., (Pötjoet Moehamat; gezegd van iets, dat men onmogelijk of ongehoord acht, zie de hieraan voorafgaande regels, uit eene andere redaetie geciteerd als tweede vbd. uit den Pötjoet Moehamat i.v. paleuët I); zie verder vbd. i.v. geulawa, larab, mbōih, ngeudéh, njoerōng, oeëh, raleuë, rata, seureubō', singgam, en van de fig. beteekenis i.v. hat, matan, peungeuliëh, peungila, peungimbōj, radjah, soekōt. Peutadjam, scherp enz. maken; zie vbd. i.v. tamphœuë'. Teunadjam, het scherp enz. zijn, scherpte, enz.; lagi halōih that titi njan, leumah pihan ta'eunjata; ngōn teunadjam amat sangat, misé kilat tadjam mata, verder is die brug (over de hel) zeer fijn, zóó dat ze niet duidelijk te zien is; voorts is ze buitengewoon scherp, zoo scherp als de bliksem, (Toedjōh kisah).

TADJI, zie tidji.

TADJÖ, rennen, snellen, voortrennen, voorts snellen, op iem. of iets afrennen, afstormen, toeren, toesnellen, toestormen, zich stormen, zich werpen (op), bespringen (zooals eene kat of een tijger doet); hō di ma tōb-tōb tadjō, waar gaat moeder toch heen, dat zij zoo rent, (zeft b.v. een kind tot zijne moeder); pahlawaneura'jat thatle, ka djitadjō ban bōh singgam, de voorvechters, het talrijke krijgsvolk ziende, renden op hen af zoo snel als (weggeslagen)

bōh singgam's, (Banta Ahmat); ka djitadjō hana sakri, sang boebiri teungōh meunta, hij (n.l. de walvisch) rende op hem (n.l. den draak) af op onbeschrijfelijke wijze als een dolle ram, (Banta Ahmat); „pakōn teu'ōtkeu meutō-tō", „koemeung tadjō ateuëh gata", „waarom (vroeg de tijger aan den bok), trillen je knieën?", „ik wil mij op je werpen" (antwoordde de bok volgens de instructies van het dwerghert), (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. dja j, goentō, groem, koemang, oelal, pindōë, sinthōb, tangilang. Meutadjō, de handeling tadjō verrichten, tadjō met meerv. subjeet; djiprēh reubah lintō barō, dji'eudjoedō reubah teuhanta; 'ōh ka reubah meutadjō-tadjō, 'ō' meuhambō bēë kōmkōma, zij (n.l. de hemelnymfen) wachten tot de bruidegom (n.l. de „strijder op den weg Gods") valt, tot zij zien dat de (haar als) echtgenoot toegewezene) uitgestrekt neerligt; is hij gevallen, dan snellen zij om het vlugst toe, de haren los en geurend naar kōmkōma, (Prang sabi). Peutadjō, laten tadjō, (ook) tadjō met; zie vbd. i.v. reumpān. Teutadjō, rennend, snellend, enz. gerend, gesneld, (meer onopzettelijk); pakōn tadjā' teutadjō-tadjō (of meutadjō-tadjō) lagēë oereuëng mabō', waarom loopt ge zoo tel-

kens voortsnellende (zoo zeilend) als een dronken man.

TADJō', poten, uitpoten (van b.v. padi bij den drogen rijstbouw, van maïs), (in het algem.) ergens insteken; (verder) al wat met een steel ter versiering of voor den geur in het haar wordt gestoken, zooals echte bloemen of op een steel gestoken kunstbloemen van verschillende gekleurde lapjes, (gew. boengòng tadjō', zie ook i.v. boengòng), (ook) de boven de boorden eener prauw uitstekende stokken, waarop de rimbat rust, (zie i.v. rimbat); Meudeuha' deungò meunan waham, neujoëë reundam padé sigra; kira-kira doea plōh koejan, doempadé njangeutadjō' rata; ateuēh koeta njang that reundah, timòh leumah padé oe loea; na ban tamsé padé ladang, ra'jat pandang di loea koeta, toen M. van zulk een vermoeden (der belegeraars) hoorde (n.l. dat er binnen de vesting geen rijst meer was), liet hij snel padi weeken ter hoeveelheid van ongeveer 20 koejan, al die padi werd vervolgens gepoot op eene versterking, die zeer laag was, zoodat de opgekomen padi van buiten te zien was als padi op een droog veld, zoo zag het volk buiten de vesting die padi, (Meudeuha'); ta'eu lhèēlhèē doem djitadjō', di tampō' toedjōh sibandja, men zag haar ze (n.l. de kruidnagelen) bij drietallen insteken (n.l. in de jonge pinangno-

ten), en op de tampō' zeven op eene rij, (Malém Diwa; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. labang); tadjō' meutia toedjōh sikarang, indah tapandang hana tara, eene haarnaald met zeven tot een geheel samengeschikte parelen, buitengewoon mooi om te zien, (Meudeuha'; zie verder vbd. i.v. pakhō'). Meutadjō', gepoot, ingestoken, (in hik. ook) op pootstokken gelijkende, als rijen pootstokken, (van b.v. de masten van schepen of de schepen zelf, van versterkingen); ta'eu koeta bandoem meutadjō', tanggòë Teupin Lhō' koeta moebandja, men zag de versterkingen als pootstokken op eene rij tot T. Lh. toe, (Prang Gômpeuni); zie verder vbd. i.v. pakhō', roendō'. Teutadjō', gepoot, ingestoken. Teumadjō', de handeling tadjō' verrichten. Teunadjō', de handeling tadjō', de wijze of het resultaat ervan; padé teunadjō', of padé tadjō', poot-, ladangpadi. Zie doegaj II.

TADJōĕ, stalen kunstspoor voor een vechthaan, (ook, meer in hik.) hanengevecht, plaats voor hanengevechten, (verder) halsslagader; tadjōĕ teupat, rechte kunstsporen; tadjōĕ boengkō', kromme kunstsporen; djambō, glanggang tadjōĕ (of meutadjōĕ), loods, plaats voor hanengevechten; djambō tadjōĕ djambō geundrang, doem sibarang njang boeët dèësa, lood-

sen waar hanengevechten gehouden worden, en loodsen waar geundrang-muziek wordt gemaakt, alle plaatsen waar zonde wordt bedreven, (Tambéh toedjōh blaīh); djeuēb-djeuēb djambō djimeugeundrang, djeuēb geulanggang ramètadjòë; djeuēb talòë kroëng djeuēb binèh blang, dja' meureuntang si meutadjòë; keunankeu bimbang doemna ra'jat, ba' moemadat ngòn meutadjòë, in elke loods wordt er op geundang's geslagen, op elke kampplaats houdt men zich druk bezig met hanengevechten; langs elke rivier, langs elk veld gaat een sliert van mensen, die hanengevechten gaan houden; in zulke zaken gaat het volk op, in opiumschuiven en hanengevechten, (Akeubarō Karim); ba ploëng tadjòë, op de vlucht gaan, wegvluchten, (van een vechthaan, fig. ook van een mensch, vgl. ba ploëng sabōng, i.v. sabōng); han, toean koe, lōn ba ploëng tadjòë, kōn biē' kamòë aneu' blaga, ik zal, meesteres, niet op de vlucht gaan, ik ben geen soort slavenkind, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. beuntō', soesōh. Meutadjòë, kunstsporen hebben, met kunstsporen, (ook) op kunstsporen gelijkend, (verder) hanengevechten houden, zich daarmee bezighouden; boelèë keunèng meutadjòë, wenkbrauwen, gebogen als kunstsporen van een haan,

(zie ook vbd. i.v. beuntō'); zie verder vbd. boven, en i.v. tarōh. Peutadjòë, van kunstsporen voorzien, kunstsporen aanbrengen, (ook) hanen (met kunstsporen) tegen elkaar laten vechten.

TADJOEIT, of tadjoeit, (Arab. tadjwīd), de regelen van het Qorânreciet, (n.l. omtrent de uitspraak van lange en korte syllaben, van verdubbelde medeklinkers, van de verbinding van klanken, enz.); beuēt ngòn tadjoeit, den Qorân reciteeren volgens de regelen van het Qorânreciet. Zie i.v. laloe, landja, paneu', teupat.

TADJOEWIT, zie tadjoeit.

TADJONG, of tadjōngan, (Mal. tadjōng), e.s.v. zijden weefsel, (in hik.); kakeu teudōng pajōng tadjōngan, alamat, toean, brangkat radja, de pajoengs van tadjōngan-zijde werden overeind gezet, ten teeken, dat de vorst zou vertrekken, (Nabi Oesoëih).

TADJONGAN, zie tadjōng.

TA'EUN (Arab. tât'œn), (eig.) pest, epidemie, (gew. verstaan:) cholera, (in de dagelijksche taal mag men het woord niet gebruiken zonder er pōh-poendōh, zie aldaar, bij te zeggen); ta'eun moentah tjirét, cholera, cholera-epidemie; keunōng ta'eun moentah tjirét, njan peunjakét maté radja, hij had cholera gekregen, dat was de ziekte, die den dood van den vorst had veroorzaakt, (Noen Parisi).

TAGA, dof, dreunend dondergerom-

mel, (in hik. ook als Mal. *tagar*) krakende donderslag, donderknaal, (verder) daarop gelijkende geluiden (bij b.v. gejuich); (verb.) zwaar dreunen, rommelen (van b.v. den donder); *djitaga di to en ò ng*, het rommelt in de Bovenlanden, (zie ook vbd. i.v. *landjoet*); zie verder vbd. i.v. *goendja'* II, *gram-groem*, *leutōih*, *ngendéh*, *pa'pa'* I, *sajōb*, *sambōt*, *soera'* I. *Meutaga*, zwaar dreunen, rommelen, donderen, als dondergerommel of als een krakende donderslag klinken; *meutagata-gata*, in hik. ook *meuteutaga*, bij herhaling *meutaga*, zwaar dreunen enz. (van vele geluiden); *dalam goen ò ng saré reujōh*, *dijeu'ōh ka meuteutaga*; *tam-tōem* 'am-oem *boen-jdōēkirōh*, *Boera'sablōh* *dalam rimba*, in het gebergte was er een hevig lawaai, er was een gedreun en gekraak in de verte; er klonken geluiden als gewe- en kanonschoten, het was (de reus) B., die door het woud (boomen brekende en stuk trappende) liep, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *geuntam*, *lanta'*, *palèt-palòt*, *poenggén*. *Peutaga*, een dreunend, donderend geluid maken of laten maken, (door b.v. op eene zware gong te slaan). Vgl. *tagō* II.

TAGO I, slaan (van boven naar beneden met een stok of iets dergelijks), zulk een slag geven; *koe-tagō ba' tangkoera'keu*, ik zal je (nog) op je kop slaan.

Meu-, of *teutagō*, aldus geslagen; *meutagō(-tagō)*, elkander aldus slaan. *Peutagō*, laten *tagō*, of *tagō* met versterkte beteekenis. *Teumagō*, de handeling *tagō* verrichten.

TAGO II; *meutagō*, dreunen, rommelen, (als dof dondergerommel); *soeara meureujam that meutagō*, *njeum ka goentō Poelō Roedja*, hevig klonk het geluid van het kanongebulder, het was alsof het eiland Sumatra ervan dreunde, (Pòtjoet Moehamat); *djisoe-rōtkeu kaphé keunōē Tjòt Hō-Hō*, prang *that meutagō tanggōē an sindja*, de ongeloovigen trokken terug naar Tj. H.-H., en het gedreun van den strijd duurde voort tot den avond, (Prang Gōmpeuni). Vgl. *gō-gō*, *taga*.

TAGOEËN, koken (in het algem., van water, spijzen, enz.); *tagoeën boe*, *eungkōt*, *iē*, *minjeu'*, rijst, visch, water, olie koken; zie verder vbd. i.v. *ghoeën*, *goelè*, *khaléh*, *kléng*, *kreuēh*, *leumiē'*, *moeē*, *padèē*, *sa I* (onder *peussa*), *tòb* (sprkw.). *Teumagoeën*, vaak verkort tot *magoeën*, de handeling *tagoeën* verrichten; *peunadjōh massa' neubri keu lōn*, *handjeuēt magoeën di rèt raja*, geef mij toebereide spijzen mee, ik kan onder weg niet koken, (Gadjah toedjōh oelèē); *kajèē magoeën*, zie i.v. *kajèē*; *magoeën lam proeēt*, inwendig koken, wrok koesteren, wrokken, mokken; *manèh*

bòh giri ba' oereuëng
 Lam Kroeët, manèh bòh
 kroeët ba' oereuëng
 Lhō' Nga; até lōn sakét
 badan lōn pidjoeët, ma-
 goeën lam proeët keu-
 loesa gata, zoet is de pom-
 pelmoes bij (of voor) de lieden
 van L. Kr., zoet is de kroeët-
 citroen bij (of voor) de lieden
 van Lh. Ng.; mijn hart is gegriefd,
 mijn lichaam is vermagerd, ik
 kook inwendig (ik wrok, mok)
 door toedoen van u, (pantōn);
 zie verder vbd. i.v. keudjōt.
 Teunagoeën, de handeling
 tagoeën, de wijze of het
 resultaat ervan; eungkōtteu-
 nagoeën, gekookte visch; zie
 verder vbd. i.v. kléng, peuë'.

TAHADJOET (Arab. tahadj-
 joed), of seumajang tah-
 hadjoet, een aanbevolen seu-
 majang in den nacht, die seu-
 majang verrichten.

TAHARAT (Arab. tahârah), ri-
 tueele reinheid, ritueele reiniging;
 sōëhantōerihoeekōmta-
 harat, kansoetjij djasat
 niba'tjeuma, wie de bepalin-
 gen omtrent de ritueele reiniging
 niet kent, diens lichaam zal niet
 vrij zijn van onreinheid, (Akeu-
 barō Karim).

TAHE, verbaasd, verbluft, onthutst,
 ontsteld, verbijsterd, verwezen;
 zie vbd. i.v. hambō, koekō,
 mante, roepa, sibōë,
 tala' II. Meutahē, ver-
 baasd, enz. zijn; meute-
 tahē (in hik.), = meuta-
 he-tahē, = meutahē met in-
 tensieve beteekenis of met meerv.
 subject; teudja' teudōng

meuteutahē, misé mante
 goenōng itam, (het volk)
 liep of stond verbaasd (te kijken)
 als mante's uit de donkere ber-
 gen, (Banta Ahmat). Peutahē,
 verbaasd, enz. doen staan, doen
 kijken; peutahē-tahē drōë,
 doen alsof men verbaasd enz. is.
 Teutahē, = tahē (meer plot-
 seling of als toestand); teuta-
 he-tahē (of meutahē-tahē)
 si njan lagèë aneu' ka
 gadōhtoeah, die jongen staat
 verwezen te kijken als een kind,
 dat niet wel bij het hoofd is; zie
 verder vbd. i.v. poela I.

TAHÉ I, taël, een goudgewicht (= 1/5 boengkaj), ook eene ge-
 wichtseenheid, waarnaar o.a. o-
 pium wordt gewogen (alsdan ge-
 steld op 1/16 katōë), wordt ver-
 der gebezigd als eenheid van va-
 rierende waarde bij de aandui-
 ding van hoeveelheden geld; 1
 tahé als huwelijksgift (tahé
 djinamèë of tahé hoeekōm),
 = 5 pilaardollars (reunggét
 Atjèh); 1 tahé als boete
 (tahé adat of tahé salah),
 = 4 pilaardollars; 1 tahé bij
 het dobbelen (tahé djoedi of
 tahé sabōng), = 4 pilaardol-
 lars; kah salah sitahé, jij
 bent met 1 tahé (4 pilaardollars)
 beboet; zie verder vbd. i.v. ba-
 jang, meudjeulih, moe-
 badé, soetra. Meutahé
 (-tahé), bij tahé's.

TAHÉ II (Arab. tahir), mannel.
 persoonsnaam.

TAHEULÉ, of tahlé, (Arab. tah-
 lîl), het vele malen achtereen-
 volgens reciteeren van de woor-
 den lâ ilâha illâ 'llâh (er

is geen god dan Allah, de eerste helft van de Moh. geloofsbelijdenis), hetgeen men inz. ten behoeve van het zieleheil van een doode laat doen door vrome lieden tegen geldelijk loon, (ook) loon voor het taheulé; (verder) taheulé verrichten, de formule lâ ilâha illâ ʾllâh vele malen achtereenvolgens reciteeren; ha' taheulé, loon voor het taheulé, (behoort de tot min of meer regelmatige inkomsten van den teungkoegampōng, aan wien men tegen ter handstelling van het loon gew. overlaat om voor het taheulé voor een doode te zorgen; zie sprkw. i.v. oelèëbalang); meuratéb taheulé, met zijn velen gezamenlijk taheulé uitvoeren; geutaheulé keusi maté, men voert taheulé uit voor een doode; peuë njang neujoeë oelé Toehan, barranggadjan neukeureureudja; ... ladōm teuseubèh ladōm teukeubi, ladōm taheulé keu Rabana, al wat de Heer beveelt, brengen zij (n.l. de engelen) ten uitvoer; ... sommigen reciteeren ter wille van den Heer de formule „lof zij Allah”, anderen de formule „Allah is groot”, anderen weer de formule „er is geen god dan Allah”, (Akeubarō Karim); britaheulé ngònseudeukah sigala siah ngòn oelama, hij gaf loon voor het taheulé (ter zegening van zijne onderneming) en aalmoezen aan alle god-, en schriftgeleerden, (Pòtjoet Moehamat); toeëng

taheulé, loon aannemen voor het taheulé, die formule tegen loon reciteeren, (zie vbd. i.v. mōseulimin); zie verder vbd. i.v. hatam, tahmit. Meutaheulé, de handeling taheulé verrichten, taheulé met meerv. subject.

TAHJEUËT (Arab. tahjijjah), begroeting, heilgroet; tahjeuët awaj, de eerste heilgroet, i.e. zekere formule, waarvan het reciet aanbevolen wordt bij het volbrengen van een tweetal rak'a'at van een seumajang; tahjeuët akhé, de laatste heilgroet, i.e. de formule, waarvan het reciet verplicht is aan het einde van een seumajang; seumajang tahjeuët meuseugit, de seumajang ter begroeting van eene moskee, i.e. een seumajang van 2 rak'a'at, onverplicht maar aanbevolen te verrichten, wanneer men in eene moskee komt.

TAHKIM (Arab. tahkîm), het machtigen door aanstaande echtgenooten van iemand, gew. den dorpsteungskoe, om als wali der vrouw het huwelijk te sluiten, wanneer geen agnaat van de vrouw voor haar als wali optreedt. Peutahkim dròë, zich door tahkim toevertrouwen aan (ba'), voor zich eene machtiging geven om een huwelijk te sluiten; lōnpeunikah gata ngòn Si Poelan, njang ka djipeutahkim dròëdji ba' oelōn, ik verbind u in den echt met N. N. (naam van de vrouw), die zich

door tahkim aan mij heeft toe-
vertrouwd.

TAHLÉ, zie taheulé.

TAHMIT (Arab. taḥmīd), het
opzeggen van de formule al-
ḥamdoe lillâh (lof zij Al-
lah); die formule opzeggen, aldus
Allah loven; teuseubèh tah-
mitsoentō' neubatja, ta-
heulé éseutareupa pi
han padòë, de woorden „soe-
bhâna 'llâh” en de woorden
„alḥamdoe lillâh” reciteer-
de zij voortdurend, en ook met
het reciet van „lâ ilâha illâ
'llâh” en „astaghfiroe 'l-
lâh” hield zij nooit op, (Poetròë
Peukisōn).

TAHRÉM (Arab. taḥrīm), ver-
boden verklaring, verbod; wa'-
tèë tahrém, de tijd geduren-
de welken het verboden is een
seumajang te verrichten, inz.
de tijd tegen zonsondergang, en
de tijd van zonsopgang, wanneer
men resp. niet meer de seuma-
jang asa en de seumajang
soebòh kan volbrengen zonder
de daarvoor vastgestelde tijden te
overschrijden; wa'tèë tahrém
pòteu teubiët (var. pò-
teu neutebiët teungòh
mentahrém), wa'tèë moe-
gréb teungòh sindja, te-
gen zonsondergang verliet de
vorst (de belegerde vesting), (om-
streeks) moegréb-tijd, toen de
avond schemerde, (Pòtjoet Moe-
hamat; zie den hierop volgende
regel i.v. seulimbōt). Meu-
tahrém, tahrém-tijd zijn, iets
in dien tijd doen.

TAHRÉT (Arab. taḥrīd), aan-
sporing, opwekking; aansporen,

opwekken, (in hik.); Toehan
soeròh sòjdén mòreusa-
lin tahrét mò'min ateu-
èh moeprang, de Heer heeft
den aanzienlijksten der Godsge-
zanten (i.e. den profeet Moham-
mad) bevolen om de geloovigen
aan te sporen ten (heiligen) oor-
log te trekken, (Prang sabi van
Teungkoe di Tirò).

TAHTA (Perz. taht), troon, ze-
tel, (ook) regeling, regel, orde-
ning, orde, methode, (meer in
hik.); koereuëng adjaran
niba' nangmbah, ba' peu-
rintah koereuëng tahta,
(zij) heeft te weinig lessen van
hare ouders gekregen, te weinig
orde geleerd van hunne bevelen,
(Noen Parisi); pranglam Pi-
dië, aneu', ngòn prang
lam Atjèh hana sabòh
lakoe tahta; pranglam
Atjèh, aneu', meu'amilan,
peutakian djimeukoeta,
oorlog voeren in P., mijn zoon, en
oorlog voeren in (Groot-) Atjèh
zijn niet gelijk in wijze en in me-
thode; in Atjèh, mijn zoon, voert
men oorlog met listen, verbergt
men zich listig achter verschan-
singen, (Pòtjoet Moehamat); zie
verder vbd. i.v. djahét, mò-
seutaha', pasihat. Meu-
tahta, tronen, zetelen, gezeten
zijn, tot troon, tot zetel hebben,
(verder) geregeld, geordend, ge-
regeld naar zekere orde, ordelijk;
Keureuma Wanda dili-
kōt njan, ra'ta sa'tian
djimeutahata, daarachter K.
W., gezeten in een wonderwagen,
(Diwa Akañh); maséng-ma-
séng geubri salén, oe-

lèëbalang doem, toean, toeha moeda; imeum ngòn keutjhi' han treu khimat, salén meuhat doem meutahta, aan ieder gaf hij geschenken, aan alle oelèëbalangs, heer, oude en jonge, aan imeum's en keutjhi's, aan talloozen gaf hij, natuurlijk naar zekere orde, geschenken, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. pisang. Peutahta, regelen, ordenen, schikken; neukalòn djròh pi'é boedhòë, malam oeròë djipeutahta; tanda soelét ngòn kianat, pakòn silab neu'eu roepa, gij meendet te zien dat zij goed van gedrag en van karakter was, doordat zij dag en nacht het zoo voor u schikte; waarom zoudt gij anders de teekens van haar bedrog en haar verraad misverstaan hebben, (Noen Parisi).

TA'IPAH (Arab. *ṭā'ifah*), groep, troep, (in hik.); ta'ipah mòseulimin njang moeprang sabi, soedah lahé toelōng Rabana, voor de Moh. troepen, die den heiligen krijg voeren, is de hulp van onzen Heer reeds gebleken, (Tadeukira-tō rakidin).

TAJEUËN, e.s.v. draagbaar watervat met min of meer ronden buik en uitstaanden mondrand, (waarmede water uit den put wordt gehaald om het in een goetji over te gieten of regenwater wordt opgevangen); tajeuën tanòh, aarden watervat; tajeuën teumaga, watervat van messing; tadjá' theun

ië sabòh tajeuën, ga eens een tajeuën (regen-)water opvangen; zie verder vbd. i.v. paléng, peuteuë'. Meuta-jeuën, een tajeuën hebben, tajeuën's vol. Peuta-jeuën (zelden), in een tajeuën doen of opvangen. Zie keutoejōng.

TAKAJ, (Ned.) takel, katrol; door middel van een takel, van eene katrol ophijschen; djeuëb djeuëb oeròë djitakaj tjintrá ngòn talòë oe tjōng kajèë njang leuboe, elken dag hijschen ze de kooi (met de duif erin) door middel van een touw om eene katrol in een hoogen boom.

TAKAT, richten (van b.v. een vuurwapen, een vaartuig), aanleggen, mikken, wenden, doelen, tot doel nemen, (ook) zich richten, in de richting gaan (van), zich begeven (naar), koers zetten; (verder) richting (waarin men mikt, waarheen men koers zet, zich begeeft, waar iets ligt), koers, doel; takat beudé, meureujam, een geweer, kanon richten; ba' moebeudé oetōih dji that, ban djitakat han meuriba, in het schieten was zij zeer kundig, waarop zij aanlegde, daar week (het schot) niet van af, (Banta Beuransah); teubiët lam koeta djidja' leugat, djitakat ba' koeta radja; trōih ba' koeta Sa'ib Meureudan, djihejoereuëng kawaj koeta, hij liep de vesting uit en begaf zich snel in de richting van de vorstelijke vesting; daar aan-

gekomen riep S. M. de wacht aan, (Dioe Plinggam); kamòë, pò ma, oereuëng meuseukin, ni lam oeteuën keunòë teuka; aneu'koetjoet pi na sidròë, takat kamòë oe ba' gata, (de prinses antwoordde:) ik ben, moedertje, eene arme vrouw, die hier uit het bosch gekomen is; ik heb ook een klein kind bij mij, en mijn doel was om bij u te komen, (Boeda' Meuseukin); bintang takat simalam, zie i.v. bintang; zie verder vbd. i.v. diwaj II, gōt, rawa', ridjalōj, tēbat.

TAKÈH, bezinksel van hetgeen men kookt of in olie of vet braadt, residu; takèh eungkōt, sië, bezinksel van met kruiden gekookte of gebakken visch, van met kruiden gekookt of gebraden vleesch; takèh oe, of takèh minjeu', residu van tot olie gekookte klappermelk (santan), (wordt bij de rijst gegeten). Meutakèh, vol bezinksel zittend, waaraan bezinksel kleeft; blangōng 'òh meutakèh saré, hana djisrah, de pot (of pan) zit vol bezinksel, ze hebben hem niet gewasschen.

TAKEUËN, bijvorm van dja keuën, zie aldaar.

TAKEUËNG; meutakeuëng, verdroogde sporen vertoonende van water, van vocht door afzetting van vuil of door inwerking van het vocht (b.v. een karbouw, die in een modderpoel gelegen heeft en niet afgewasschen is, veel gebruikte potten en pannen, die nooit goed gewasschen en ge-

schuurd zijn, het lichaam, wanneer men zich in zee heeft gebaad en zich niet met zoetwater heeft nagespoeld); (ook) afgezet, zich vastzettende, (van bezinksel); blangōng 'òh meutakeuëng saré, pakōn hanta'oeët ngōntapéh, de (kook-) potten zitten vol sporen van vuil, waarom schuur je ze niet schoon met klapperbast; sirakameutakeuëng, hana gèt djipeu'a poej, het zout heeft zich (boven aan den pot, waarin het zeewater tot zout wordt uitgekookt) vastgezet, het vuur is niet keuëng wordt, meutakeuëng, maken, dat iets meutakeuëng wordt, meutakeuëng laten; bè' kapentakēuëng badankeu, maak niet dat je lichaam (je huid) ruw wordt (van het zeewater).

TAKEULIT, zie teukeulit.

TAKEUWIM (Arab. taqwīm), almanak.

TA'KHÊ, zie ta'akhé.

TAKI, bedriegen, beetnemen, om den tuin leiden, misleiden, erin laten loopen, in een valstrik lokken, een valstrik spannen, listen gebruiken tegen, belagen, een aanslag doen op, door list zich meester maken van, bemachtigen; bedrog, misleiding, list, valstrik, belaging, aanslag; takilhōng galōng Daja, of Lhōng galōng taki Daja, Lhōngsche listen en Daja'sche beprattingen (welbespraaktheid om iem. te bepraten), of (de lieden van) Lh. bepraten, (de lieden van) D. bedriegen, (sprkw., gebezigd van iem., die anderen goed

kan bepraten en bedriegen); ta-ki Lhōng galōng Daja na ba' djih, Lh.'sche listen en D.'sche welbespraaktheid zijn bij hem aanwezig; taki-maki, versterking of meerv. van taki, op allerlei wijzen bedriegen, enz., elkander bedriegen, enz., allerlei bedriegerijen, listen, enz.; èleu-mèë poeprangan taki-maki, habéh doem kringòn bitjara, (hij kende) de wetenschap der krijgvoering, en der krijgslisten, alle manieren (om oorlog te voeren) en om oorlogsplannen op te maken, (Meudeuha'; zie ook vbd. i.v. reusam); zie verder vbd. van taki i.v. an, goeréh, kanoeri (sprkw.), kianat, peureuléng, reupaïh. Meutaki, bedrogen, beetgenomen, om den tuin geleid, enz., (ook) met listen, met bedrog, listig, bedrieglijk; boeët meutaki, eene listige, bedrieglijke handeling; djakalèë gata oereuëng Gōmpeuni, bè' meutaki taprang koeta, indien gij iemand van de G. zijt, bestrijd (mijne) vesting dan niet met listen, (Prang Gōmpeuni; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. kòn II onder pakòn). Peutaki, laten taki, of taki met versterkte beteekenis; 'òh kameuhej boeka pintō, teuhah ladjoe djeuëb-djeuëb koeta; djihej pintō dji-peutaki, oebat beudé djikheun hana, wanneer ze riepen om de poort te openen, dan ging dadelijk de poort van elke vesting open; als ze (om

opening van) de poort riepen, werden zij misleid en werd hun gezegd, dat er geen ammunitie (in de vesting) was, (Noen Parisi). Peutakian (in hik.), = taki (zelfst. nw.), (ook) op listige, bedrieglijke wijze, met list, bedrog, listig, bedrieglijk; djoe-dōkoe njòë njang dja' sadjan, peutakian le ba' gata, mijn man is deze, met wien ik loop (en niet gij), gij hebt wel veel listen, (Meudeuha'; zie den hierop volgende regel i.v. ban I onder toeban); zie verder vbd. i.v. tahta.

TA'KIT (Arab. ta'kid), of tèëkit, tòkit (Arab. taukid), corroboratie, versterking, (techn. term uit de Arab, spraakkunst); neubōh lapaj „inna" ken tèëkit, natathèë bitboekòn wajang, Hij (n.l. Allah) heeft het woord „inna" (waarlijk) gebezigd (n.l. in Qor. IX 112, te voren aangehaald), ter versterking, opdat gij goed zult beseffen, dat het geen scherts is, (Prang sabi van Teungkoe di Tirò).

TAKÒ', keep, kerf, inkeping, insnijding (b.v. in den stam van een klapperboom om er gemakkelijker in te kunnen klimmen, in een stam, die men als trap gebruikt), ingehakte of natuurlijke trappen (in hellend terrein), terras (van terrasvormig terrein), groef (in horens van een ram of karbouw), (fig.) rustpunt, hoofdstuk, afdeeling (van een verhaal); meung-njò hana takò', han djeuët sòë é', als er geen inkepingen in gemaakt worden,

kan niemand (in dien boom) klimmen. Meutakò', van kepen enz. voorzien, met kepen enz. Peutakò', kepen enz. ergens in aanbrengen, kepen enz. maken; kapeutakò'-takò' papuën njòë keu reunjeun manò', maak in deze plank inkepingen om die voor trap voor de kippen (naar het kippenhok) te laten dienen. Teunakò', inkeping, insnijding. Zie tanggam.

TAKOEA I (Arab. taqwâ), godsvrucht, godvruchtigheid, godvreezendheid, vroomheid; godvruchtig, godvreezend, vroom, godsdienstig; ma'na takoea tatinggaj hareuëm, njang wadjéb doem takeureudja, de beteekenis van godsvrucht is, dat men nalaat wat verboden is en doet al wat verplicht is, (Tambéh toedjöh blaïh); zie verder vbd. i.v. kana'ah, soe'adah, tabi'in.

TAKOEA II (Mal. tekoea); badjèë takoea, zie i.v. badjèë.

TAKOËË, hals, nek; talòë takoeë, halsband, halssnoer, collier, (gew. die uit op vruchten of bloemen gelijkende sieraden bestaat en niet uit kralen of daarop gelijkende sieraden, in welk geval men gew. van manè' spreekt, zie ook euntoeë'); talòë takoeë boengòng oe, collier, bestaande uit een snoer van op klapperbloemen gelijkende sieraden; talòë takoeë bòh tjeureumòë, collier, bestaande uit een snoer van op tjeureumòë-vruchten

gelijkende sieraden; bòh poeta takoeë, vrucht van den sago-palm, (aldus genoemd, wijl die vrucht, wanneer men haar eet, zeer stroef door het keelgat gaat, zie ook vbd. i.v. oeë); klah takoeë, zie i.v. klah; takoeë badjèë, kraag van een baadje; badjèë balé' takoeë, zie i.v. badjèë; takoeë roengiët, zie i.v. roengiët; zie verder vbd. i.v. djeundjang I, peuë (onder sapeuë), rampéh, simpreuë, sinthòb, sōngabōng. Meutakoeë, een hals hebbende, met een hals; zie vbd. i.v. raga. Peutakoeë, van een hals voorzien, een hals aanbrengen (aan).

TAKOENG, ondersteunen (inz. van het eigen hoofd met eene of beide handen bij b.v. verdriet, zorgen), met het hoofd, met de kin steunen op de hand, of op de knie of op iets anders; dalam neudoeë' neutakoeng oelèë, manjèt neupangkèë sadjan neuwa, hij (de vorst) zat met zijn hoofd op de hand steunende, terwijl hij met den anderen arm het lijk (van zijn zoon) op zijn schoot omvat hield, (Tjintaboehan); di si Parét sabòh lakoe, diba' ikoe djitakoeng dròë; „langoeë keudéh bè' le lakoe, beungèh teungkoe keu geutanjòë", (de muis) si P. (die met den hond en de kat over eene rivier zwom om hun meester Banta Beuransah een wondersteen terug te bezorgen) haalde de streek uit door op den

staart (van den hond) te steunen; „zwem gindsheen (zeide de hond), haal geen streken uit, anders wordt de teungkoe (de baas) boos op ons”, (Banta Beuransah). Meutakoeng, de handeling takoeng verrichten, zitten met het hoofd, met de kin op b.v. de hand of de knie steunend, met de hand onder de kin zitten; pakòn tamenteakoeng lagèë oereuëng soesah, waarom zit je met de hand onder de kin als iemand, die zorgen heeft. Peutakoeng, (het hoofd van een ander) ondersteunen; kapeutakoeng oelèëdji batjoet, bè' meutangah, ondersteun zijn hoofd (n.l. van het slapende kind) een beetje, dat het niet zoo achterover hangt. Vgl. toempang.

TAKŌT, bang, bevreesd, beangst, angstig; vrees, angst; bang enz. zijn, vreezen; takōt keu rimoeëng, bang voor tijgers; takōt keu pajah, bang voor moeilijkheid, bang om moe te worden, (gezegd van een luiaard, zie vbd. i.v. seubòn II); zie verder vbd. o.a. i.v. é' I, keudjōt, loeëh, loeëng, maté, mintra, nè, pa'pa' I, reubah, roehé, sagòë, sakét, salah, seuninja, sòë (onder meusòë), soepa', srampa', tadah, tapa'. Peutakōt, bang enz. maken, vrees, schrik aanjagen; tapeutakōt meung sikada, poerapoera takheuntatjang, maak hen een beetje bang, zeg voor de leus, dat ge hen neer zult houwen, (Radja Ba-

da); baranggadoem tapeutakōt, han teukeudjōt lōn lam dada, hoe gij mij ook bang tracht te maken, ik schrik er zelfs in mijn binnenste niet van op, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. sreueëng. Teumakōt, bang enz. (meer als toestand), vrees, angst koestrende, angstig te moede, vreesachtig; zie vbd. i.v. araiñ II, dhōt, geumpa, loepōt, mènsa, ngè-ngò. Zie peunjakōt.

TALA I, aan de zonnehitte blootstellen, in de zon zetten; bè' katala dròë (of kapeutala dròë, of kameutala) lam oeròë, stel je niet aan de zonnehitte bloot (door b.v. in de zon te spelen, te loopen, te zitten). Meutala, zich aan de zonnehitte blootstellen, in de zon zitten, loopen, enz.; teudoeë' joeb pajōng oereuëng doea dròë, la'én lam oeròë dji meutala, die twee lieden (n.l. Pòtjoet Moehamat en Pangoelèë Meunaròë) zetten zich onder een pajoeng neer, terwijl de anderen in de zon bleven zitten, (Pòtjoet Moehamat). Peutala, latentala of tala met versterkte beteekenis; geupeutala lam oeròë taré' Si Poelan oelé Teukoe, de teukoe heeft N. N. aan de heete zon blootgesteld, (bloot laten stellen). Vgl. treuën.

TALA II, een slag met een scherp wapen toebrengen, aldus slaan; koetala ba' oelèëkeuh ngòn gliwang, ik zal je met een klewang op je kop slaan.

Meutala, met een scherp wapen geslagen, elkander slaan.

TALA III (Mal. tala), stemmen (van een snaarinstrument, van eene viool, hareubab), de snaren opdraaien, (ook) spelen (op een snaarinstrument); talòë tala, snaar (van b.v. eene viool, hareubab); djitala (talòë) bioela, hij stemt eene viool; peu'é tala, de snaren (van b.v. eene viool) opdraaien, stemmen, (zie vbd. i.v. sipōt, en vgl. vbd. i.v. soembang); njan kakalōn radja Slimem, geujoeë giseng ba'kèëbioela; piha'tjeudaïhsababadjam, doempouë ragam djeuët koetala, dat zie je nu, vorst S. heeft mij bevolen op zijne viool te strijken, omdat ik knap en kundig ben en alle wijzen kan spelen, (Plandō' Kantjé).

TA'LA, zie ta'ala.

TALA' I, voorhoofd, (n.l. het bovenste deel; vgl. dhòë); boelèë tala', voorhoofdsharen (van een paard); poetéh tala', met eene bles (van een paard of buffel), bles; zie verder vbd. i.v. dja', mèt, taba'.

TALA' II, meer dan verzadigen, er genoeg van doen krijgen, volop geven, volop, naar hartelust trakteren, volop den kost geven (ook fig. b.v. aan de oogen), geheel toegeven (aan zijne lusten, hartstochten, driftten, woede), den vrijen teugel laten, botvieren, volop koelen, volop stillen; njòë koetala' gatangōneungkōt, hier geef ik u volop visch; tala'mata, zijn oogen den kost

geven, zijn oogen uitkijken, zich zat kijken; tala' hawa, nabsoe, zijn lusten, hartstochten botvieren; Bangtatahekateutjeungang, doemna inōng keunan mata; ... hana sigò Bangta meusoe, meung dji'eu djitala' mata, B. was verbaasd en verbluft, al de vrouwen hielden hare oogen op hem gericht; ... B. sprak geen enkelen keer, terwijl zij (de vrouwen) hem slechts aanstaarden en zich zat aan hem keken, (Banta Beuransah); le that maté kaphé pindòë, beudé disagòë meusoeara; ië koeala sabé tjeukòë, jèë ngōn paròë djitala' hawa, zeer velen van de booze ongeloofigen sneuvelden, terwijl van den hoek (der vesting voortdurend) geweerschoten klonken; het water in den riviermond was geheel drabbig geworden (van de daarin vallende kogels en doden), en haaien en roggen stilden naar hartelust hun honger (met de lijken), (Banta Beuransah); le that maté kaphé pindòë, jèë ngōn paròë meukeureudja; eungkōt la'ōt djitala' dròë, keutoean poetròë djilakèë doe'a, zeer velen van de booze ongeloofigen sneuvelden (door de hand der prinses), en haaien en roggen vierden feest; de vischen in zee vraten zich zat (aan de lijken der gesneuvelden) en zonden gebeden voor de prinses op, (Banta Beuransah); sah bitsoeka djimeugala', dji-

keumeung tala' meulin-tèë radja; dalam atédji han teudōh, sit dji-meung pōh meulintèë radja, (de vorstenzonen) waren werkelijk zeer blijde, zij zouden nu den schoonzoon van den vorst volop kunnen trakteren; (want) in hun hart verlangden zij zonder ophouden den schoonzoon van den vorst te dooden, (Boeda' Meuseukin.) Meu-, of teutala', meer dan verzadigd, zijne bekomst hebbende, botgevierd, volop gestild; kateutala' dròë-teu ngòn bōh driën, hebt gij u aan doerians verzadigd, hebt gij er uwe bekomst van. Peutala', laten tala', of tala' met versterkte beteekenis. Teumala', de handeling tala' verrichten.

TALAB (Arab. talab), het zoeken, onderzoek, het nastreven; * zoeken, onderzoeken, nagaan, nastreven, (in hik.); ama ba-'adoe la'én talab, ampōn harab oe ba' Asa; beu Toehan brin jòë mòseu-tadjab, pasaj ngòn bab doem beuleungka, nu verder een ander onderzoek (verhaal, hoofdstuk), en ik vraag hierbij vergeving aan, en vestig mijne hoop op Hem, die eenig is; de Heer geve, dat (mijne bede) verhoord worde en dat paragraaf en hoofdstuk (van dit verhaal) tot voltooiing mogen komen, (Indra Bangsawan). Zie taléb I.

TALAM, groot, rond presenteblad, ondiepe schotel van mes-sing, (in hik. ook van ander metaal, zie vbd. i.v. manoera I).

Meutalam, een talam hebben, daarop gelijkend, met, bij talam's; zie vbd. i.v. meureujam I.

TALARO' (Arab. tadharroe'), verootmoediging, ootmoed (voor God); ootmoedig; zich verootmoedigen, ootmoed betoonen, (in hik.); talarō'dji that keu Toehan sidròë, keu gata djimòë la wét djitjinta, hij is zeer ootmoedig voor den eenigen Heer, en hij weent voor u doordat hij steeds aan u denkt, (Poetròë Peukisōn).

TALÉB I (Arab. talib), zoeker, studeerende, student; (ook wel) zoeken, nastreven, (in hik.); wordt ook als persoonsnaam gebruikt; tadja' mita tjhòë njang garib, reudjang ngòn tréb han meuhingga; bit pi meunan sangka wadjéb, patōt taléb tadja' mita, (de vorstin zeide tot haar twee zonen, die afscheid van haar namen om de boelōh meurindoe, waarvan hun vader, de vorst, had gedroomd, te zoeken:) gij gaat iets ongewoons zoeken, en of het kort of lang zal duren is geheel onzeker; maar al is het zoo, het is, naar het voorkomt, eenmaal een plicht voor u om het te zoeken en te trachten het te verkrijgen, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. mòscutahé, rintah, sabét, séb, sōbeuhalah. Zie talab.

TALÉB II, zie i.v. moetaléb.

TALÈH, beantwoorden, antwoorden, reageeren op, terug-; talèh narit, woorden beantwoorden,

iets terugzeggen; talèh meureu jam, een kanonschot beantwoorden; talèh ta', terughouwen; pakòn tjarōt ka djitalèh, peuë na salèh djeuēt djidaja; di boenòë kòn han sòë seu'ōt, doem jò atōt dalam koe-ta, waarom schelden zij nu terug, wat voor list zouden ze kunnen verzinnen; zooveen gaf niemand antwoord, iedereen beefde in de vesting, (Mendeuha'); zie verder vbd. i.v. keupōng, sawō III, seuda'. Meutalèh, antwoord, geantwoord op, terugge; talèh met meerv. subjeet; meutalèh(talèh), in hik. ook meuteutalèh, elkander beantwoorden, op elkander antwoorden, elkander terug; tjoe-kōb koeta ban peuēt sagòë, disinòë djipeulheu-èh lila; ban djileungò ka meutalèh, kakeu beungèh doem lam béhtra, toen de vesting aan alle vier zijden klaar was, schoten zij van daar een kanon af; nauwelijks hoorden zij het aan boord der schepen, of zij werden boos en beantwoordden het schot onmiddellijk, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. nala I. Zie alèh I, kalèh.

TA'LÉM, of ta'lém, (Arab. ta'zīm), hoogachting, betoon van hoogachting, eerbetoon, eerbetuinging, eerbied, hulde, vereering; hoogachten, eeren, vereeren; tata'lém keu goerèë meuteumèë pa'idah, tata'lém keu nang mbah meuteumèë pahla (of areuta);

tata'lém keu Nabi meuteumèë tjoepeu'at, tata'lém Halarat meuteumèë tjeuroega, eert ge uw leer-aar, dan verkrijgt ge nut, eert ge uwe ouders, dan verkrijgt ge hemelsch loon (of goederen); eert ge den Profeet, dan verkrijgt ge zijne tussehenkomst, eert ge God, dan verkrijgt ge den hemel, (sprkw.); wadjé b geuta-njòëtata'lém Nabinjang salém sit bè' han, wij zijn verplicht den Profeet, die vrij van zonde was, te eeren, we mogen het niet nalaten, (Mò'lōt Nabi); zie verder vbd. i.v. salén (onder peusalén), teukeurém. Meuta'lém, hooggeacht, geëerd, vereerd; de handeling ta'lém verrichten, blijkt gevende van hoogachting, eerbiedig; kadoeë' ba' meuta'lém di keuë gòb, zit eerbiedig voor de menschen, (tot een kind gezegd); hō-reumat meuta'lém hana sakri, Beurahman Diwa Sa'ti gaséh meusra, B.D.S. bewees (den jongen prins) hulde op zeer eerbiedige wijze en vatte intense genegenheid voor hem op, (Diwa Akañh). Peuta'lém, laten ta'lém, laten meuta'lém, leeren te eeren, eerbiedig laten zijn, eerbied leeren, (ook) ta'lém met versterkte beteekenis; tapeuta'lém ba' gèt, laat (het kind) eerbiedig zitten; oeròë toedjōh leubèh djeumeu'at, meunan riwajat oereuëng além; oeròë djeumeu'at oeròë raja, meuseusoe-ka tapeuta'lém, van de ze-

ven dagen (der week) staat Vrijdag in aanzien bovenaan, zoo hebben geleerden overgeleverd; Vrijdag is een feestdag, dien men in vreugde moet eeren, (Tambéh toedjöh blaïh).

TA'LÉM, zie ta'lém.

TALEUË' (Arab. talâq), verstooting (van de vrouw door haar echtgenoot); verstooten; sitaleuë', doea taleuë', lhèë taleuë', gata sah sèëdara dōnja akhīrat, een taleuë', twee t.'s, drie t.'s, gij zijt (mij) volkomen als eene zuster in deze en in de andere wereld, (zegt een man bij het verstooten van zijne vrouw onder overhandiging aan haar van een stukje rijpe pinang bij elken taleuë', dien hij uitspreekt; zie ook i.v. pineng); soerat taleuë', verstootingsbrief, schriftelijke kennisgeving, die een man van de verstooting van zijne vrouw door tusschenkomst van een teungkoe aan de autoriteiten van zijn gampōng doet toekomen; bri, djō', of peusrōt taleuë', den talâq geven, overhandigen, laten vallen, i.e. zijne vrouw verstooten, (zie vbd. i.v. siboe); taleuë' radjeu'i, herroepelijke verstooting; taleuë' ba'én, onherroepelijke verstooting; taleuë' lhèë, drievuldige taleuë', (de in Atjeh meest voorkomende vorm van verstooting, waardoor het huwelijk dadelijk onherroepelijk wordt ontbonden); teubōih, of blōë taleuë', de verstooting loskopen, koopen, i.e. de vrouw koopt den taleuë' van

haar man, waarvoor gewoonlijk als prijs het dubbele van de djinamèë geldt; ka djitaleuë' proemōhdji, hij heeft zijne vrouw verstooten; taleuë'maleuë', herhaalde verstootingen, telkens verstooten, telkens over verstooten praten; gata geunab oerōë taleuë'maleuë' sabé, teutapi hana djadèh, gij spreekt elken dag over verstooten, maar komt er niet toe; zie verder vbd. van taleuë' i.v. doea, tambang I. Mentaleuë', verstooten (verleden deelw.). Pentaleuë', latentaleuë'. Teumaleuë', de handeling taleuë' verrichten, eene verstooting uitspreken; han tōm radja geuteumaleuë', sabé khoeloe' deungōn bala, nooit tevoren had een vorst eene verstooting uitgesproken (zijne gemalin verstooten), zulk een aard (zulk eene daad van een vorst) is aan eene ramp gelijk, (Noen Parisi).

TALEUËNG, e.s.v. zeevisch; soorten: taleuëng boengōng, t. djoecha (lang en rood van kleur, zie ook i.v. djoecha), t. koembang (klein), t. koenèng, t. tanda (gespikkeld), t. tapéh (vezelachtig).

TALI (Mal. id.); sitali, een kwartgulden, een kwartje, (mod., zie vbd. i.v. dōng); òntaliajé, de geurige bladeren van e.s.v. heester, die men o.a. in water, waarmede men kleeren wast, doet; òn (poepō') tali babi, de bladeren van e.s.v. heester, die als poepō' op de fontanel

van zuigelingen worden gebruikt.
Zie talòë.

TA'LI A'LI, neuriewoorden waar mede een pantōn soms ingeleid wordt; ta'li a'li ōn, of ta'li a'li eut, id.; lagèë ta'li a'li ōn, naam van eene zangwijs, (naar de neuriewoorden van het begin); ta'li a'li ōn, boe leukat dalam poetjō' ōn; oeròë ka kiamat, oereuëng binòë pat djitoeëng pantōn, t.a.ō., kleefrijst in een jong blad gewikkeld, het is reeds oordeelsdag, waar zullen de vrouwen pantōns gaan halen, (pantōn).

TALŌ, verliezende (bij een spel, een wedstrijd, een proces, een strijd, enz.), overwonnen worden, de, het afleggende, onderdoende, de mindere zijnde, het onderspit delvende, de nederlaag lijdende, verloren hebbende, overwonnen, verslagen, het afgelegd hebbende, in het ongelijk gesteld (van planten:) kwijnende, weggwijnende, verwelkende, geen vruchten voortbrengende, weggekwijnd, verwelkt, onvruchtbaar geworden, bedorven, vernield, (door eene geheimzinnige oorzaak of door den invloed van mensch, dier of plant, niet b.v. door ziekte, of door droogte), (wordt verder ook gebezigd van levenlooze zaken:) overwonnen, overmeesterd, ingenomen, tot een einde gebracht (van b.v. een oorlog, eene vesting, enz.); lōn ka talō nam reunggét ba' peulōt manò', ik heb met het laten vechten van hanen zes rijksdaalders verloren; bè' t a m e u d a'w a

lagèë pò Lam Dòm, talō bè' meunang han tòm, spreek niet altijd tegen als het baasje van L. D. dat nooit wil verliezen, maar nooit wint, (sprkw., gebezigd van iem., die altijd gelijk wil hebben, altijd in de contramane is; Lam Dòm alleen voor het rijm); bè' kapèt-pèt o e m o e d a, h a j, talō ba', hé, pluk geen jonge klappers, de boom kwijnt erdoor, (wordt erdoor onvruchtbaar); ba' pisang habéh talō, djirèt lé keubeuë, de pisangboomen zijn heelemaal vernield, (de bladeren) zijn opgevreten door karbouwen; zie verder vbd. i.v. beuna I, djoeara, hat, kanoeri (sprkw.), malèë (plaagrijmpje), ma'moe, mèh-mòh, neuratja, oendangoendang II, phét, piōh I, rampheuë', ri, roedi I, sama I, sarah I, simpan, tangilang. Peutalō, doen verliezen, overwinnen, het laten afleggen, laten onderdoen, de mindere doen zijn, enz.; neupeutalō kōmdian, boeët di Toehannjang kèëwasa; tjit kameunankheunda' Alah, 'òh lheuëh meugah tathèë hina, vervolgens deed Hij hem de nederlaag lijden, zoo doet de almachtige Heer, zoo is eenmaal de wil van Allah, na roem genoten te hebben ondervindt men vernedering, (Plandō' Kantjé; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. loerōng); beukit han koepentalō Ahmat, kèë keudji that

gadòh nama, (Aboe Djahl zeide:) als ik A. (i.e. den Profeet M.) niet overwin, zal mijn naam in smaad verloren gaan, (Noeboe-ët Nabi). Zie tiwaïh.

TALŌ', zie ta'lō'.

TA'LO', ook talō', ta'lō', (Arab. t'a'lloe q), afhankelijkheid, onderhoorigheid, onderwerping; afhankelijk, onderhoorig, onderworpen, (ook) behoorende tot (zie vbd. i.v. kōli); (ook verb.) onderhoorig zijn, zich onderwerpen, behooren tot, (zie vbd. i.v. ngeurén, tabi'at); zie verder vbd. i.v. khan II, lagèë, ma'moe, nabatat, njoerō', pawō'. Meuta'lō', = ta'lō' (verb.) met meerv. subject; bahlé geutanjōë tameuta'lō' ba' Kōmpeuni, laten we ons aan de K. onderwerpen. Peuta'lō', afhankelijk, onderhoorig maken, onderwerpen; panglima peuët drōë piké lamaté, Djoe-han Meusapiradjanjang raja; é' djipeuta'lō' djén ngòn soedan, la'én bina-tang sigala doemna, de vier panglima's dachten bij zich zelf: „Dj. M. is een machtig vorst, hij heeft djén's, soe-dan's, en verder dieren en alle mogelijke wezens onder zijn gezag kunnen brengen, (Djoe-han Meusapi).

TA'LO', zie ta'lō'.

TALŌĖ, touw, kabel, ketting, koord, snoer, lijn, band, snaar, (ook) stel van wat bijeengebonden of aaneengeregen is (b.v. kammen pangs, bloemen), snoer, krans, ruiker, (verder) rij, reeks (van b.v.

5, 6, of meer sawahvakken), (fig.) band, betrekking van bloed-, of aanverwantschap, (voorts) langs; talōë djō', t. moeliëng, t. siròn, t. tapéh, touw vervaardigd van arenvezels, moeliëng-, siròn-bast, klappervezels; talōë djarōë, polsketting; talōë gham, zie i.v. manè'; talōë djeuëm, t. glajang, t. grab, t. keu'iëng, t. keukang, t. klat, t. lihé, t. lihië, t. liwaj, t. loeuë, t. njawōng, t. peundéng, t. poesat, t. reukoeëng, t. reunjeun, t. takoeë, t. toedōng, zie onder het tweede deel der samenstelling; talōë linggang, de opstaande touwen, die den mast van een vaartuig rechtop houden, (ook) zeker touw aan een ploeg (zie i.v. langaj); poetōih tihang talōë linggang, doem geureupang seun sila'sa, de masten en de touwen braken (door de kogels), alsof ze bij tienduizend tegelijk recht afgesneden werden, (Malém Diwa); talōë hareubab, t. tala, zie onder het tweede woord; talōë njang han poetōih, touw, dat niet breekt, i.e. Gods leiding; tadōng ba' talōë njang han poetōih, blijf onder Gods leiding; talōë wali, of sabòh talōë, bloedverwantschap van vaderszijde, in de mannelijke lijn, agnaat; talōë karōng, bloedverwantschap van moederszijde, in de vrouwelijke lijn, cognaat; pakri bangòn aseuliah djeuëttapeugah keulōn bapa; si-

ri talòè tamoe waréh, pakrilapéh asaj moela, hoe zit het in elkaar dat gij tot mij „bapa” kunt zeggen; in welke verwantschapsbetrekking staan wij tot elkaar, hoe zijn de lagen (verhoudingen) in den beginne geweest, (Noen Parisi; zie ook vbd. i.v. bisan); talòè ië, zie i.v. ië; talòè kroeëng, langs de rivier, (zie vbd. i.v. rèt I, ri onder meuri, roengka I, roesōh, tadjòè, tamba’); rèt oe barōh teuma geu’ili, talòè pasi geumeusapra, daarop begaf hij zich naar de benedenlanden, en trok langs het strand verder, (Noen Parisi); dja’ talòè glé lam seuroekan, plandō’ sadjan poetròè lam rimba, de prinses ging door het bosch langs het gebergte en door ravijnen, terwijl het dwerghert met haar samen ging, (Poetròè Peukisōn); sitalòè, eene reeks, eene rij (van b.v. sawahvakken), een snoer, een ruiker bijeengebonden of aaneengeregen bloemen; sitalòè oemōng limōng nam bòh keubeuëng, een talòè sawahs bestaat uit 5, 6 vakken; padoem bòh talòè oemōng gata, uit hoeveel talòè’s bestaat uw sawah; tjoe-ba tatjò’ sabòh talòè, pakri tablòè djikheun gèt roepa; Meungindra Diwidjibeu’oeët djaròè, djitjò’ sitalòè njang gèt ba’ njang na; djipeuseumah keu toean poetròè, djitjò’ sitalòè karang djala, (de prinses zeide:) „neem

eens een snoer (van die bloemen), hoe kunnen we ze koopen, ze zegt, dat ze zoo mooi zijn”; M. D. hief hare handen omhoog (tot een seumah) en nam een snoer, dat het mooist was; zij bood het aan de prinses aan, zij had genomen een snoer, dat als een net ineengevlochten was, (Diwa Akañh); (boengòng) poeta talòè, e.s.v. klimplant met aan de punt gedraaide bloemen, (verder) ornament, dat op een gedraaid koord gelijkt, (zie verder i.v. boengòng, poeta, en vbd. ook i.v. toej-toej); zie verder vbd. van talòè o.a. i.v. beunò, dilèè, djantang, krandam, mat I, njata, rō, si II. Meutalòè een talòè hebben; van een talòè voorzien, gebonden, geketend, vastgebonden, vastgeketend, (verder) bij snoeren, in reeksen, in rijen bij stroomen, in eene aaneenschakeling, aaneengeschied, aaneengeregen, achtereenvolgens, (in de laatste beteekenissen gew. meutalòè, neutanjōng ook meuteutalòè), (ook) gelijkend op een talòè; geuba beurahman ba’ radja Djiran, talòè ikatan ba’ angèëta; radja kalòn si meutalòè, neutanjōng „sòè panè gata”, de brahmaan, met touwen en banden om zijn lichaam, werd voor vorst Dj. gebracht; de vorst, den geboeide ziende, vroeg: „wie zijt gij en waar komt gij vandaan”, (Meudeuha’); seureuta djimè ngòn boengòng djaròè, pisang meutalòè teubèè

oe moeda, tevens nam hij geschenken mee, aaneengeregen (kammen van) pisangs, suikerriet en jonge klappers, (Djoehan Meusapi); ra'jat le meutalòë arōih, seun sireutōih seun sila'sa, het talrijke krijgsvolk stroomde aanhoudend toe als de zee door eene zee-engte, bij honderden en bij duizenden tegelijk, (Indra Bangsawan); 'òh lhenüeh sahbat radja la'én, meusaléns-salén la'én radja; meunan-meunan meuteutalòë, trōih an djindòë hana reuda, na de gezellen (van den Profeet, d.w.z. de eerste vier chaliefen) kwamen andere vorsten, die telkens op elkander volgden; zoo ging het achtereenvolgens zonder ophouden door tot nu toe, (Meudeuha'); ban oedjeuën tōh meuteutalòë, é' ngòb nang-gròë ië raja han ban, gelijk een bij stroomen neervallende regen, waardoor het land door een grooten watervloed overstroomd zou kunnen worden. (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. krandam, sampé. Peutalòë, binden, ketenen, vastbinden, vastketenen; teuma djidròb djipeutalòë, dji'ikat poetròë lhèë khan idja, daarop grepen zij de prinses en bonden haar met drie doeken, (Malém Diwa). Teumalòë; talòë teumalòë, allerlei touwwerk, (zooals van een schip). Zie tali.

TALOEËM, (een grooten hap, een mondvul) in den mond nemen of houden, happen, ophappen, (ook)

slikken, inslikken, opslokken, verslinden; sigò taloeëm, één groote hap, een mondvul; djitaloeëm boe oebé-bé bōh tapè, hij neemt happen rijst zoo groot als ballen tapè; djitaloeëm lé baloeëm beudé, opgeslokt door een baloeëm beudé; ada' karōh lam babah rimoe-ëng, han djeuët djitaloeëm teubiët keundòë, al zou hij in den muil van een tijger terecht komen, de tijger zou hem niet kunnen verslinden, maar hij (n.l. het dwerg hert) zou (door zijne vele listen) toch weer eruit komen, (Plandō' Kantjé); salèh hò trōih dalam oeteuën, salèh ka djitaloeëm oelé naga, waar zou hij (mijn zoon) in het bosch terecht gekomen zijn, misschien is hij door den draak opgeslokt, (Boeda' Meuseukin). Meutaloeëm, gehapt, geslikt, ingeslikt, opgeslokt, verslonden; meutaloeëm bibi, als het ware met ingeslikte lippen, i.e. met ingehouden lach, (zie vbd. i.v. koelōm). Peutaloeëm, laten taloeëm.

TALŌN; pisang talōn, zie i.v. pisang.

TAM I, verkorting van itam, gebruikt als persoonsnaam.

TAM II (Arab. tām m, en tām m), geëindigd, voltooid, volbracht, vervuld, laatste, volmaakt, compleet; einde, slot, voltooiing, volbrenging, vervulling, volmaakt-heid, compleetheid, (in hik.); boeleuën njang toedjōh lōm sampòë, trōih Da-

wōt 'alòjhé salam; neukheunlé „gata tamoemè nabi njang akhé djaméun tam”, toen de zevende maand (van de zwangerschap van Aminah) voltooid was, verscheen haar de profeet D., vrede over hem, in den droom; hij zeide (tot haar): „gij draagt in uw schoot den profeet, die de laatste zal zijn tot het einde der dagen”, (Mò'lōt Nabi); zie verder vbd. i.v. rabōn II. Zie tamam, tammat.

TAM, of tham, klanknaboetsing van b.v. een geweerschot, een slag met een zwaard. Meutam, zulk een geluid makende; zie vbd. i.v. groeih, tam-toem.

TAM-TOEM, of tham-toem, klanknaboetsing van b.v. gewe-, of kanonschoten, van zwaardslagen, van het gekraak van omvallende boomstammen, enz.; zie vbd. i.v. moekhalapé, taga. Meutam-toem, dergelijke geluiden makende; meutam-meutoem (ook gescheiden of, in hik. voor het rijm, in omgekeerde volgorde), id., doch met langere tusschenpoozen; soeara beudé kan peue peugah, misé oelah badè raja; tan lé meutam tan lé meutoem, meungtangò groem seun sila'sa, het geluid der geweerschoten is niet te beschrijven, het was als het geluid van een zwaren storm; er waren geen afzonderlijke schoten meer te hooren, men hoorde alleen het dreunende geluid van het losbranden van tienduizend geweren tegelijk, (Pha Soeasa); 'òh

poetròë leungò meunan pakat, kameukarat meureujam raja; sinòë meutoem sidéh meutam, kapajdjilham leubèhla'sa, toen de prinses dien raad hoorde, haastte zij zich de groote kanonnen af te schieten; van dezen en genen kant (der vesting) bulderden de kanonnen en van de schepen (der vijanden) vergingen er meer dan tien duizend, (Malém Diwa). Peutam-toem, die geluiden maken. Zie keutam-keutoem, tam, toem.

TAMAH I, vermeerderen (transit.), bijdoen, bij-, toevoegen; zie vbd. i.v. klah, linteuëng (onder meulinteuëng), panjang, reuntéh, sah, sapoej, seulipō'. Meutamah, vermeerderd, bijgedaan, bij-, toegevoegd; vermeerderen (intransit.), toemen, aangroeien, er bij komen; (verder) bovendien, daarenboven, nog meer, (drukt ook alleen den vergrootenden trap uit); meuteutamah (in hik.), = meutamah met meerv. subject of intensieve beteekenis; dami poetròë leungò meunan peuneugah, meutamah soesah niba' njang ka, toen de prinses die woorden hoorde, werd zij nog bedroefder, (Tjintaboehan; zie ook vbd. i.v. sinjōman); zie verder vbd. i.v. poenggéng, poepò, riba III. Peutamah, laten tamah, of tamah met versterkte beteekenis; djeuëttapeutamah tapeukoereuëng, ge kunt er wat bij-, of afdoen, (gezegd b.v. wanneer de prijs van het

een of ander nog niet vastgesteld is). Te unamah, ook se unamah, vermeerdering, bij-, toevoeging, toeneming, bij-, toevoegsel, toegift; njang rôt nòë hana se unamah, njang meugah-meugah gòh lòm keuloea, aan dezen kant kwamen geen (nieuwe troepen) bij, de beroemde (strijders) waren nog niet te voorschijn gekomen, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. khatimah, waar se uneunamah te verbeteren in se unamah en in de vertaling huldebevijs in toevoegsel.

TAMAH II, verlaten of verwaarloosde en verwilderde of weer woest geworden ontgonnen boschgrond, het hout dat daarop is opgekomen; tamah tjoet of t. moeda, verlaten ontgonnen boschgrond, waar pas kreupelhout op gewassen is, (ook) het kreupelhout op zulk een grond; tamah rajeu', of t. toeha, verlaten ontgonnen boschgrond, waar hoog opstaand hout op gewassen is, (ook) het hout zelf; lampōih lōnka djeuët keutamah, hana sòë oeseuhalé, mijn tuin is woest (eene wildernis) geworden, er is niemand, die zich er nog om bekommert. Meutamah, verwilderen, weer woest worden, (van ontgonnen boschgrond); verwilderd, woest geworden, met kreupelhout begroeid; ka meutamah that lampōih njan, die tuin is erg verwilderd. Peutamah, laten verwilderen, weer woest laten worden.

TAMAH (Arab. tamah), uitwis-

sching, vernietiging; uitgewischt, vernietigd; uitwissen, vernietigen, (in hik.); habéh phanasipheuët abeudi, Halarratteudjalilamaténja; habéh tamaïh hamba Allah, masiwanlah leumah hana, zijn mensch-zijn is dan vernietigd, God heeft zich (aan hem) in zijn binnenste geopenbaard; het dienaar-zijn van Allah is uitgewischt, hij ziet niets anders dan Allah, (Ma'ripat).

TAMAM (Arab. tamâm), voltooiing, beëindiging, voleindiging, volmaaktheid, compleetheid; voltooid, geëindigd, voleindigd, volmaakt, compleet, (in hik.); zie vbd. i.v. lhèë, lisan. Zie tam II, tamat.

TAMAN I (Mal. id.), lusthof, bloementuin, (in hik., en verder als naam van den vroeger bij de Goenongan te Koetaradja behoorenden lusthof, zie i.v. goenong); zie vbd. i.v. larang, mara, peuseupa, plara, saré.

TAMAN II, zie tamban.

TAMAT (Arab. tamâmah), volmaakt, geheel, compleet, geëindigd, ten einde, voltooid, ten einde gebracht; einde, slot, beëindiging, voltooiing, voleindiging, (wordt inz. gebezigd van de voleindiging van het reciteeren van den Qorân); katamat dji-beuët Koeroe'an, hij heeft den Qorân reeds ten einde gericeerd, (gezegd b.v. van een kind bij het Qorân-onderwijs, in welk geval het kind door den leeraar „verkoeld” wordt, en welgestelde ouders een kanoeri geven, zie i.v. kanoeri); poemanòë

tamat, (een kind, dat bij het godsdienstonderwijs den Qorân uitgereciteerd heeft) baden wegens de beëindiging (van het Qorânreciet), (geschiedt door den onderwijzer met verkoelingsmiddelen, voor welke plechtigheid hij door den vader wordt beloond met een schotel kleeftijst, een stuk wit goed en wat geld); zie verder vbd. i.v. mō'djidat, moealat, phoej I, sambat. Meutamamat, den Qorân uitreciteeren, de plechtigheid naar aanleiding daarvan ondergaan; kalheueh djimeutamamat aneu' gata, heeft uw kind (bij het godsdienstonderwijs) den Qorân al uitgereciteerd. Peutamamat, eindigen, beëindigen, ten einde brengen, voltooiën, een einde maken aan, (ook) doen eindigen, enz., tamat-feest (feest naar aanleiding van de voltooiing van het reciet van den Qorân) vieren; peutamamat (beuët) aneu', het tamat-feest van een kind vieren; peutamamat darōih, zie i.v. darōih; kanoeripeutamamat Koeroe'an, en kanoeripeutamamat darōih, zie i.v. kanoeri; piōh ratéb neupeutamamat, moeribseu ngab bandoem rata, (de kali) maakte aan den ratéb een einde, en zijne leerlingen hielden er allen mee op, (Noen Parisi); ba' oeròë hamèh lōn peutamamat, phōn lōn soer rat ba' doea plōh sa, op een Donderdag heb ik (deze hikajat), begonnen op den een en twintigsten (dier maand), vol-

tooid, (Pòdi Amat). Zie tam II, tamam.

TAMBA', kunstmatig ophoogen (van den grond), aanhoogen, aanaarden, een dam, dijk aanleggen, afdammen, bedammen, bedijken, afdijken; tamba' joeb mōh, rêt, koeta, den grond onder een huis ophoogen, een weg ophoogen, eene verschansing opwerpen (eene vesting van wallen voorzien); zie verder vbd. i.v. lagèë, poeëh, siga'. Meutamaba', opgehoogd, aangehoogd, enz.; zie vbd. i.v. pra'. Peutamaba', laten tamba', of tamba' met versterkte beteekenis. Teumamba', de handelings tamba' verrichten; zie vbd. i.v. krah. Teunamba', ook seunamba', seulamba', ophooging van den grond, dam, dijk, verschansing, borstwering, wal, afdamming, bedamming, bedijking; talòë binèh kroeëng djipeugètseunamba', ba' ròt tadja' ba' oeteupoe-la, zij legden langs de rivier een dijk aan, waar men op kon loopen en waar (ter versteviging) klapperboomen werden geplant, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v. neuheun, reuban I, seuda'.

TAMBAN, ook taman, e.s.v. zeevisch, ook genoemd (tamban) ram bōt leukang, omdat het vleesch bij het koken van de graat loslaat, gelijk het vleesch van de ramboetansoort ram bōt leukang gemakkelijk van de pit loslaat.

TAMBANG I, spannen (van b.v. een touw), vastbinden en aan zijn

lot overlaten (van b.v. een buf-fel), (zijne vrouw) verwaarloo-zen, aan haar lot overlaten, maar haar niet willen verstooten, haar aanhouden; *tambang talòë*, *kabat*, een touw, ijzerdraad spannen (b.v. over een huis-erf); *tambang leumò*, eene koe vastbinden en zich verder niet om het beest bekommeren (het geen voedsel geven); *inòng geuta-leuë'* joem sigoepang, *inòng geutambang* joem sibara, eene verstooten vrouw is een goepang (i.e. weinig) waard, eene door haren man ver-waarloosde, maar aangehouden vrouw is een bara (i.e. veel) waard, (sprkw.); *ranoeb seu-laséh lawa poepalang*, *ranoeb lawang djilawa koeta*; *niba' tatalauë'* *bahlé tatambang*, *njam-pang-njampang tameu-ningiëng mata*, *seulaséh-sirih*, die tegen de schutting van een put opgroeit, *lawang-sirih*, die tegen eene versterking op-groeit; in plaats van mij te ver-stooten is het beter, dat ge mij verwaarloost maar aanhoudt, mo-gelijk kunnen we dan nog een en-kelen keer elkaar zien, (*pantôn*); *kawé tambang*, zie i.v. *kawé*. *Meutambang*, gespan-nen, vastgebonden en aan zijn lot overgelaten, verwaarloosd maar niet verstooten.

TAMBANG II, e.s.v. prauw, (waar-mede inz. het verkeer tusschen den wal en de schepen in de reede wordt onderhouden), (ook) passa-gegeld, overtochtskosten, vracht-loon; *padoem natambang*

(of *padoem geubōh*, *padoem geulakèë tam-bang*) *kapajnjòëoe Poe-lò Pinang*, hoeveel bedraagt het passagegeld (hoeveel leggen ze op, hoeveel vragen ze aan kos-ten voor overtocht) op dit schip naar P. P. Tambangan, = *tambang*; *tambangan moekò-moekò*, e.s.v. *tambangan-prauw*, in ge-bruik te Tapa' Toean; *di oelèëbalang ba' béntja-lang*, *ba' tambangan doem panglima*; *habéh bandoem ka oela'òt*, *prahō seupōt ateuëh koea-la*, de oelèëbalangs gingen in béntjalang's en de pangli-ma's in tambangan's; allen gingen de zee in, en het was don-ker (vol) van prauwen in de ri-viermonding, (Noen Parisi).

TAMBANGAN, zie i.v. *tam-bang II*.

TAMBÉH (Arab. *tanbîh*), ver-maning, waarschuwing, opmer-king; vermanen, waarschuwen, opmerken, de aandacht vestigen op, onder de aandacht brengen; *tambihō*, *tambihōj*, oft *tambihōn*, = *tambéh* (subst.) gevolgd door eene bepaling, (ge-bruikt, evenals *tambéh* al-leen, in titels van werken van godsdienstigen aard, b.v. *Tam-bihō nisa*, Vermaning der vrouwen, *Tambihōj énsan*, Vermaning des menschen, *Tam-bihōj rapilin*, Vermaning der onnadenkenden, *Tambéh toedjōh blaïh*, Zeventien vermaningen); *'òhnòë habéh sabòhtambéh*, *la'énnoeréh*

djinòë kira, tot zoover deze eene vermaning, overweeg nu een ander chapiter, (Akeubarō Karim); njankeu haba oelōn tambéh, meugaséh-gaséh sama keudròë; b'è' rōh hoe kōm ba' oelèëbalang, meunan njang reumbang wahé teungkoe dròë, dat breng ik onder uwe aandacht; weest elkander goed gezind, opdat ge niet de beslissing van een oelèëbalang behoeft in te roepen, zoo is het goed, o teungkoe's, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. meudéh.

TAMBI, aanspreekwoord tot geringe of jonge Klinganeezen. Vgl. nana.

TAMBIHŌ, zie i.v. tambéh.

TAMBIHŌJ, zie i.v. tambéh.

TAMBIHŌN, zie i.v. tambéh.

TAMBŌ, trom, zoowel de groote trom (i.e. een aan eene zijde met buffelhuid bespannen holle boomstam), waarop in eene moskee of een meunasah bij den aanvang der tijden voor de dagelijkse seumajang's wordt geslagen (ook tambō raja, t. meuseugit, of t. meunasah genoemd, zie ook i.v. mōng-mōng), als de kleine handtrom, trommel, (zie i.v. soelēng); tambō kajèë, tambō teumaga, houten, koperen trom (waarvan het lichaam van hout, van koper is); tambō meuneu'èn, speeltrom, handtrom; gò tambō, stok waarmede men op de tambō slaat, trommelstok; pèhtambō, op de tambō slaan, de trom

roeren, (zie vbd. i.v. lagèë); djéh ka djimètambō, kijk, die daar draagt eene trom, (gezegd van eene zwangere vrouw); zie verder vbd. i.v. leungò I, meuroenggoe, pantjapeunawa, rindoe, sawō III. Meutambō, eene trom hebben of dragen, op eene trom slaan.

TAMBŌJ I (Arab. tanboel), sirih, sirihbladeren (inz. in verdroogden toestand, zooals Atjèhsche Meklagangers ze bij zich hebben).

TAMBŌJ II (Mal. tamboel), toespijken bij dranken, nagerecht, (in hik.); lheuëh geupadjōh ranoeb lam poean, tambōj mindōman pi ka geuba, nadat zij sirih uit kostbare doozen hadden gebruikt, werden er dranken met toespijken gebracht, (Diwa Akañh).

TAMÈH, stijl, pilaar, zuil, deurpost; tamèh radja, en tamèh poetròë heeten de stijlen, die bij den bouw van een huis, het eerst en met zekere plechtigheid onder het opzeggen van gebeden en formulieren worden geplaatst, (zie ook i.v. keukoerah), en in het midden van het middenvertrek (djoerèë) komen te staan, waarvoor men zoo gaaf mogelijk hout kiest (de tamèh radja liefst uit eene degelijke houtsoort, waarvan de naam met koe i.e. vader, of dja, grootvader, begint, zooals koeli, djatòë, en de tamèh poetròë uit eene houtsoort, waarvan de naam met ma, i.e. moeder, zooals manè, begint).

en waarmede verder bij verschillende plechtigheden rekening wordt gehouden (bij eene bruiloft b.v. zit de bruidegom tegen de tamèh radja en de bruid tegen de tamèh poetròë); zie verder vbd. o.a. i.v. blida I, djeunèh, kaleuëng, lindōng I, meureutjoe. Meutamèh, van stijlen voorzien, met stijlen, (ook) op eene stijl gelijkend; zie vbd. i.v. adén (sprkw.).

TAMEUNJËT (Arab. tamjîz), onderscheidingsvermogen, de jaren des onderscheids; zie i.v. moemida.

TAMOEË', stappen, treden, gaan, zich begeven in (inz. in het water), instappen, binnentreden, ingaan; meunan kira dalam até, djitamoeë' lé soengòë raja, aldus dacht hij bij zichzelf en hij stapte de groote rivier in, (Meudeuha'); teuma djibōh ngòn lapé' doeë', djitamoeë' lam sampan raja, daarop plaatste zij een zadel (op het paard) en stapte (met het dier) in eene groote prauw, (Malém Diwa); jōh njan rajat djitamoeë' prang, djikōh adeurang seun-seun doea, toen begaf zich het leger (der indra's) in den strijd en zij hakten de adeurang's bij tweetallen neer, (Tjah Koebat); meulhoeë't amoeë', zie i.v. lhoeë'; zie verder vbd. i.v. gam I. Meutamoeë', gestapt enz. in, tamoeë' met meerv. subject: rōh meutamoeë' lam lhō', in de diepte gestapt, geraakt. Pea-

tamoeë', doen tamoeë', in-, binnenbrengen, indoen, ergens in neerlaten, ergens in stappen enz. met; zie vbd. i.v. saré. Teunamoeë', ook seunamoeë', en, afgekort, namoeë', de handeling tamoeë', de plaats van het tamoeë', (inz. verstaan:) modderpoel, waar karbouwen zich gaarne in begeven (zie koebang), (ook) naar eene rivier afgaand pad voor vee om het te laten drinken, (verder) diep door regens uitgesleten of door wilde dieren uitgetreden pad in de bergen; lagèë keubenē ban teungōh lam teunamoeë', als een karbouw, die pas uit een modderpoel is gekomen (i.e. vuil, gezegd van b.v. een kind, dat er erg smerig uitziet). Zie blōh, tamōng, en vgl. samoeë'.

TAMÒN, stapel, hoop; stapelen, opstapelen, ophoopen, bijeenbrengen, verzamelen, bijeenzamelen; zie vbd. i.v. poej I, reuleuëng. Meutamòn, gestapeld, opgestapeld, opgehoopt, bijeengebracht, bijeengezameld, verzameld, een stapel vormende, bijeen; (ook) zich opstapelen, zich ophoopen, bijeenkomen, zich verzamelen, ergens naar toestroomen; (verder) bij stapels, bij hoopen, stapels, hoopen vormende, (in de laatste beteekenissen meer meutamòntamòn, in hik. ook meuteutamòn); takalòn bangké meuteutamòn, meukeukawan meuteutimpa, men zag de lijken bij hoopen, bij groepen op elkander vallen, (Boeda' Meuseukin); dji-meutamòn 'ōh meusapat,

dji'é' leugat ban geula-wa, zij verzamelden zich tot zij bijeen waren, en rukten snel op, zoo snel als voortgeworpen projectielen, (Tamim Ansa); *han mēē tabōhiē* dalam mōn, *ka meutamōn teubiēt* mata, het zou ongepast zijn om water in een put te doen, waar het water uit eene opwellende bron reeds verzameld is, (Prang sabi; vergelijking van het geven van onderricht aan een geleerde); zie verder vbd. i.v. *blēt* I, *keuroemōn*, *meura'*, *piké*, *ranggaīh*, *roengkōm* I, *simplreuē*, *soenda'*, *srōh* II. *Peutamōn*, laten *tamōn*, of *tamōn* (verb.) met versterkte beteekenis. *Teumamōn*, de handeling *tamōn* verrichten. *Teunamōn*, stapeling, opstapeling, ophooping, bijeenzameling, bijeenbrenging, verzameling, hoop, stapel. Zie *toempō'*.

TAMONG, ergens in komen, gaan, zich ergens in begeven, binnenkomen, binnengaan, binnentreden, ingaan, inkomen, binnen-, instroomen, binnen-, invaren, inwaaien, enz., (fig.) toetreden, zich aansluiten (bij), zich laten opnemen (in), (verder) bezeten (doordat een geest in is gevaren); *inōng njankatamōng* (of *kateumamōng*, of *ka djitamōng djén*), die vrouw is bezeten, een geest is in haar gevaren; *tamōng éseula,m*, tot den Islām toetreden; *tamōng tarikāt*, zie i.v. *tarikāt*, en vbd. i.v. *hadat*; *geutanjōē tatamōng ba'imeum Hanapi*, wij sluiten ons aan bij den

Hanafitischen imām, (bij het *balé'* *meudeuhab*, zie i.v. *meudeuhab*, en *masa'alah*); zie verder vbd. o.a. i.v. *angèn*, *boeja* (sprkw.), *djamè'*, *gampōng*, *lindōng* I, *maniaga*, *pita'*, *poeléh* I, *poentōng*, *rasedèn*, *reuhoeng*, *reunteuēt*, *roeeuēng*, *sabōng* I, *seunga'*, *seuroekan* II, *sinjōman*, *sreuēng*, *tampaīh* (sprkw.), *tangga*. *Meutamōng*, ergens in gekomen, gegaan, enz., *tamōng* met meerv. subject. *Peutamōng*, laten *tamōng*, binnen laten komen enz., in-, binnenleiden, binnenbrengen, indoen, leggen in, binnenkomen met; zie vbd. i.v. *lōb* I, *manjōh*, *meureutjoe*, *niran*, *ra'sa* I, *seumajang*, *teukeuséh*. *Teutamōng*, ergens in gekomen, gegaan, enz. (zonder opzet of als toestand). *Teumamōng*, de handeling *tamōng* verrichten, (verder) bezeten, (zie boven). *Teunamōng*, de handeling *tamōng*, binnenkomst, intocht, ingang; *oelèē teunamōng*, die het eerst ergens binnenkomt, aan het hoofd staat van een intocht, van b.v. de bestorming en inneming van eene vesting; *njang dilèē toeēng koeta Peunajōng*, *oelèē teunamōng toe-an Béntara*, (die groep) heeft het eerst de vesting te P. ingenomen, en aan het hoofd ervan staat de heer B., (Pôtjoet Moeamat; zie den hieraan voor-

afgaanden regel i.v. teuka).
Zie tamoeë'.

TAMPA I, met de vlakke hand slaan, een klap, eene oorveeg geven, (ook wel:) een slag geven met b.v. eene knots; slag, klap, oorveeg; koetampa ba' miëngkeu, ik zal je een klap geven op je wang; „djakalèë kah Radja Lila, njòë koetampa deungòn tja'tjòë"; ban djileungò djimeung tampa, Radja Lila djibòt tja'tjòë; keudéh keunòë djimeutampa, radja Djawa pi that raghòë, „als jij R. L. bent, hier ik zal je een slag met mijne knots geven"; zoodra R. L. hoorde, dat (de Javaansche vorst) hem (met eene knots) wilde slaan, hief hij zijne knots omhoog; over en weer sloegen zij elkander, de Javaansche vorst was ook zeer vaardig (met de knots), (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. moerò', paléng, poega, rampaïh. Meutampa, geslagen, een klap, eene oorveeg gekregen; elkander slaan, elkander klappen geven; zie vbd. boven. Peutampa, latentampa. Teumampa, de handeling tampa verrichten; zie vbd. i.v. tapih. Teunampa, de handeling tampa, slag, klap, oorveeg.

TAMPA II, zie teumpa III.

TAMPAIH, onbelemmerd inwerkend (inz. van zon of wind), ongehinderd en fel schijnend, blakend, ongehinderd waaiend, inwaaiend, door dringend, (ook) waar de zon fel op schijnt, waar

de wind onbelemmerd waait of doordringt, open, onbeschat, onbeschaduwd, schaduwloos, (daarentegen van b.v. een gebed, toeverformule, geheim middel:) werkeloos, krachteloos geworden, zijne kracht verloren hebbende, geen uitwerking meer hebbende (wegens b.v. uitlekking van het geheim ervan, of wegens algemeene verbreiding), (verder) niet gevaarlijk meer (door geesten, van b.v. een bosch, eene plaats waar aanvankelijk geesten huisden), publiek geworden, door een ieder gebruikt, (van b.v. een weg, die eerst een particuliere weg was); oeròë pi tampaïh boekòn boebarang, hangèt toetōng hana tara; kansapat mèë tameusilèë, niba' oelèë lheuëng sideupa, de zon schijnt (op de vlakte des oordeels) buitengewoon fel, met zulk eene verzengende hitte, dat het naar brandlucht riekt; nergens kan men schuilen en de zon bevindt zich slechts één vadem boven de hoofden (der verzamelde menigte), (Toedjöh kisah; zie ook vbd. i.v. lindōng I); sibab' ba' kajèë hana timòh, blang seunang djròh loeaïh raja; lōn dja' ladjoe oeròë tampaïh, teuma leuma h kajèë raja, geen enkele boom groeide er, de vlakte was mooi vlak en zeer uitgestrekt; ik liep door, terwijl de zon fel scheen, vervolgens zag ik een grooten boom, (Tamim Ansa); 'òh saré rab oe peureudèë, neu-

tangai h t j o n g k a j è è
 hireuën mata; oeròë
 han tampa i h langèt han
 leumah, hireuën dasah
 kalòn mata, toen zij dicht
 bij den stam (van den breedge-
 takten en lommerijken boom) ge-
 komen was, keek zij naar boven
 in den boom en was erg ver-
 baasd; de zon scheen er niet door-
 heen en de hemel was er niet
 door heen te zien en zij ging in ver-
 bazing daarover op, (Tjintaboeh-
 an); d j i l e u n g ò b l a n g
 t a m p a i h a n g è n b a g a i h,
 d j i t a m ò n g g l o e n j o e
 è n g w i è d j i t e u b i è t
 gloenjoeëng oeneun, hij
 luistert (met een oor als) een
 open veld, waarover een snelle
 wind onbelemmerd waait, het (ge-
 sprokene) gaat het linker oor in
 en gaat het rechter oor uit,
 (sprkw. voor: het gaat bij hem
 het eene oor in, het andere uit);
 ngòn tingkab bandoem
 geupeuhah, angèn tam-
 pa i h keunan datang, de
 vensters waren alle opengezet,
 zoodat de wind er onbelemmerd
 in woei, (Radja Bada); bè' ta-
 bri doe'a lòn keubarang-
 gasòë, abéh tampa i h, ge-
 moet het gebed, dat ge van mij
 geleerd hebt, niet aan iedereen
 geven, het zal daardoor zijne
 kracht geheel verliezen; njang
 la'én doem han sampō-
 reuna, tampa i h doe'a ba-
 rang gasòë, alle andere (mid-
 delen) hebben geen uitwerking
 gehad, van ieder zijn de gebed-
 den krachteloos gebleken, (Indra
 Bangsawan); likōt Dalam

meudjén that, djinòë ha-
 nameudjén lé, ka tampa-
 i h, sabab ka djidoeë'
 Blanda, het terrein achter de
 (vroegere) kraton zat vol geesten,
 nu zijn er geen geesten meer, het
 is er nu mee uit, omdat Hollan-
 ders er zijn gaan wonen. Peu-
 tampa i h, tampa i h maken,
 als t a m p a i h beschouwen;
 bè' t a p e u t a m p a i h r è t
 lòn njòë, beschouw dezen weg
 van mij niet als een publieken
 weg. Zie roeang.

TAMPAJ, iets ergens op plakken,
 naaien, soldeeren enz. om een gat
 of scheur te bedekken, lappen,
 oplappen, verstellen; opgeplakt,
 opgenaaid, enz. stuk, opgezette
 lap; lhèë plōh tampa j i-
 dja dibadan la'én niba'
 njan hana sapeuë, een
 kleed met dertig opgezette lappen
 droeg hij om het lichaam, en ver-
 der niets, (Tambéh toedjōh bla-
 i h); zie verder vbd. i.v. dja j,
 reuhoeng, soempaj
 (sprkw.). Meutampa j, ge-
 lapt, opgelapt, versteld, met op-
 gezette lappen; zie vbd. i.v. loe-
 tō'. Peutampa j, laten
 tampa j. Teumampa j,
 de handeling tampa j verrich-
 ten. Teunampa j, de han-
 deling tampa j, het lappen
 enz.; gèt that teunampa j
 tajeuën njòë, wat is dit
 watervat goed gelapt.

TAMPANG, plat stuk of pakje (van
 b.v. lood, mertjon's), plak, dikke
 vlek, plakkaat; talakèë ti-
 mah, aneu', limòng plōh
 tampang, koejoeëdja' ti-
 mang keugata sibara,

gij vraegt mij, mijn zoon, vijftig plakken lood, en ik liet u een bara toewegen, (Pòtjoet Moehamat); di oeram ò' na boengòng tampang, oebé kaj keumang mata meutia, aan haar hoofdhaar was een plak (gouden) bloemen aangebracht, in ontloken vorm met steenen en parelen ter hoeveelheid van een kaj, (Malém Daging). Meutam pang, op een plak gelijkende, een plak vormende; bij plakken, bij pakjes, (in de laatste beteekenis gew. meutam pang-tampang); djitòt beudé Tjina meutam pang-tampang, habéh pèng mantòng, ze steken plakjes mertjons af, het kost maar geld; koedé 'òh meutam pang-tampang saré ba' phadji, de schurft vormt plakjes op zijne dij; ateuëh dada poetròë Seumbang, darah meutam pang bansabòh leu'a, op de borst van vorstin S. vormde het bloed eene heele plak, (Noen Parisi; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. salòb); oeròë goerahna itam meutam pang, la'òt meugloembang oemba' tjéntjala, de zon verduisterde en vormde eene zwarte plek, de zee kwam in sterke deining en de golven in hevige beweging, (Toedjòh kisah).

TAMPĒN, zie tampéng.

TAMPĒNG, ook tampén, (eig. wat men naast of tegenover iets zet), inzet, tegeninzet (bij een spel, weddenschap), gereed geld,

contanten om iets te koopen, (ook) portuur, evenknie, partij, (verder, deels naar Mal. tampin) zekere wijze van verpakking, pak, plak, (zie i.v. bakōng, sagèë); tampéng-tampéng, naast elkaar plaatsen, aan elkaar verbinden, aan elkaar hechten (b.v. lapjes tot een kleed); bōh of peudoeë' tampéng, een inzet plaatsen, inzetten; katampéngmand' njòë, is op dezen haan al ingezet; hana tampéng gòb njan blòë meuneukat, hij heeft geen contanten om goedere te koopen; hanatampéng tapeulhò, sabòh oebit sabòh rajeu', kòntampéngdji njan, ze zijn geen portuur voor elkaar om hen met elkaar te laten worstelen, de eene is klein en de andere groot, de eene is geen portuur voor den andere; tampéng-tampéng idja, lapjes aan elkaar naaien tot een kleed; zie verder vbd. i.v. sandra, simbang. Meutam péng, ingezet op, contant betaald; meutam péng-tampéng, naast elkaar geplaatst, aan elkaar verbonden; kalheueh meutam péng mand' njòë, is op dezen haan al ingezet. Peutam péng, inzetten, naast iets zetten, leggen, (den prijs van iets) neertellen, contant betalen; katapeutam péng taròh, hebt ge den inzet al geplaatst, hebt ge al ingezet; meung hané' tapeutam péng joem, keupeuë talakèë barang gòb njang meuhaj,

indien ge den prijs niet kunt neertellen, waarvoor vraagt ge dan dure goederen van anderen. Te un a m p é n g, inzet, con-
tanten om iets te koopen.

TAMPHEUË', niet puntig of afge-
rond, vlak afgeknot, afgestompt,
stomp, plat (van de billen); ta-
kò h b a' t a m p h e u ë', snijd
het vlak af. Me u t a m p h e u ë',
niet puntig geworden, stomp ge-
worden; p a k ò n k a r ò h
m e u t a m p h e u ë' k a j è ë
n j ò ë, b o e n ò ë l ò n j o e ë
p e u t a d j a m, waarom is dit
hout stomp geworden, ik heb zoo-
even gezegd om het aan te pun-
ten. P e u t a m p h e u ë', af-
stompen, vlak afknotten of af-
snijden; b è' t a p e u t a m-
p h e u ë', t a p e u t j i n t j o e,
maak het niet stomp, maak het
puntig. Zie r a m p h e u ë'.

TAMPŌ', bedeksel, kelk of kroon-
tje van eene vrucht, daarop gelij-
kende versiering, belegsels, opleg-
sel van goud of gouddraad (op
b.v. een koepiah, het gevest van
een wapen, de uiteinden van een
rolkussen); t a m p ō' m a n g ò j-
t a, o e, p i n e u n g, het kroon-
tje van een manggistan, klapper,
pinang; r e u d ō' d i g l é
o e d j e u ë n d i r i m b a,
p o e t i' m a n g ò j t a l e u-
k a n g d i t a m p ō'; l ò n
p r è h t e u k a h a n a t e u-
k a, l ò n p r è h r a d j a l h è ë
o e r ò ë s o e n t ō', de lucht is
bewolkt in de bergen en het re-
gent in het woud, eene jonge
manggistan is van het kroontje
losgeraakt; ik wacht op zijne
komst en hij komt maar niet, al

drie volle dagen wacht ik op den
vorst, (Goemba' Meuih); g a k i
n i b a' k a j è ë a r a n g, m e u-
k r a w a n g t a m p ō' m a n g ò j-
t a, de pooten (van den zetel)
waren van arang-hout en à
jour bewerkt met versieringen in
den vorm van het kroontje van
een manggistan, (Tjah Koebat;
zie ook vbd. i.v. t a d j ō'); t a m-
p ō' b a n t a j, oplegsels, van
gouddraad geborduurd en met
belegsels van zijde of andere stof-
fen van verschillende kleur, aan
de uiteinden van pronkkussens,
(zie i.v. b a n t a j, en vbd. i.v.
p a k h ō'); t a m p ō' k o e p i a h,
gouden kroontje, i.e. gouden ster-
vormige versiering met een knop
(sri) in het midden, op een k o e-
p i a h, (ook) een daarop gelij-
kend schaaldier, e.s.v. zeester;
t a m p ō' k o e p i a h l h è ë l a-
p é h, kroontje op een koepiah,
bestaande uit drie op elkaar lig-
gende en naar boven kleiner wor-
dende sterren; t a m p ō' k o e-
p i a h s a b ò h l a p é h, kroon-
tje op een koepiah met één
ster, of althans minder hoog dan
de voorgaande soort; t a m p ō'
p e u d e u ë n g, s i w a ï h,
kroon-, of knopvormige versiering
op het gevest van een zwaard,
van een dolk, (zie vbd. i.v. l a m-
p ò ë). M e u t a m p ō', voor-
zien van een t a m p ō', met een
t a m p ō'; s i w a ï h m e u-
t a m p ō', s i k i n m o e p o e-
t j ō', i d j a m e u s e u l e u-
p ō', t a n g k o e l ō' m e u-
s r ō', s a l è h h ò n j a n g e u-
k e u m e u n g d j a', met een
dolk met eene t a m p ō'-ver-

siering, en een zwaard met een poetjō'-ornament, met een gebloemd kleed en een met gouddraad doorweven hoofddoek, waar zou die daar wel heen gaan, (sprkw. voor: prachtig en volledig uitgedost); zie verder vbd. i.v. ikaj II, krandam, poetjō'. Peutampō', van een tampō' voorzien, een tampō' aanbrengen. Teunampō', ook seunampō', be-, oplegsel, opnaaisel; sababdjikheunpeukajanbrō', seunampō' rō' roedjatika, omdat zij gezegd had, dat zijne kleederen oud en leelijk waren, met ingevoegde opnaaisels van lappen eener mat, (Banta Ahmat).

TAMPOE, eene groote boomsoort, waarvan de bast gebruikt wordt om netten te verven, of kleeren donker te kleuren, en de bladeren wel eens om er uit te eten; blatjan na batjoet tē' (of beulatjan beulatjē'), lōn tipē' ba' ōn tampoe; bahlématé lōn ba' reudjang, bē' lōn pandang mata madoe, er is een klein weinig trasi (of beulatjan en beulatjē', het laatste woord alleen voor het rijm), ik smeer het op een tampoe-blad; laat mij spoedig sterven, opdat ik mijne mede-echtgenooten niet (meer) aanschouwe, (pantōn).

TAMPÒÈ, op en neer schudden, al schuddende op en neer bewegen, wannen (door de wan op en neer te schudden, vgl. seut, téng), schuddende of op en neer bewe-

gende mede voeren, medenemen (van iets door den wind, door de golven, door een haai); sabdadji peugèt aweuē' beusòë, mangat djitampòē teumò' dama, (de vorst) beval hen ijzeren lepels te verwaardigen om daarmede (koken-de) hars op en neer te schudden (te roeren) en op te scheppen, (Pòtjoet Moehamat); teudoeē' si'at haba poetròë, kamoeuwòë ba' radja nang-gri; dalam até doem geutampòë, ingat keu poetròë Tjah Keubandi, de geschiedenis van de prinses blijve een oogenblik rusten, het verhaal keere terug tot den vorst van het land (die op jacht was); het was hem alsof zijn hart op en neer werd geschud, doordat hij dacht aan prinses Tj. K., (Goemba' Meuih); tampòë breuēh, rijst wannen, (zie verder vbd. i.v. tòb); habéh maté bansinaròë, ka jèë tampòë dil'òt raja, zij zijn allemaal gesneuveld en door haaien in de groote zee meegevoerd, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. lajang I, lhō' II, palètpalòt. Meutampòë, op en neer geschud, op en neer bewogen, gewand, medegevoerd, medegenomen; peuē djéh meutampòë-tampòë angèn ba pōt, wat gaat daar op en neer (fladdert daar), door den wind meegevoerd. Peutampòë, laten tampòë, of tampòë met versterkte beteekenis. Teumampòë, de handeling tampòë verrichten; djiténg

indien ge den prijs niet kunt neertellen, waarvoor vraagt ge dan dure goederen van anderen. *T e u n a m p é n g*, inzet, constanten om iets te koopen.

TAMPHEUË', niet puntig of afgerond, vlak afgeknot, afgestompt, stomp, plat (van de billen); *t a k ò h b a' t a m p h e u ë'*, snijd het vlak af. *M e u t a m p h e u ë'*, niet puntig geworden, stomp geworden; *p a k ò n k a r ò h m e u t a m p h e u ë' k a j è ë n j ò ë*, *b o e n ò ë l ò n j o e ë p e u t a d j a m*, waarom is dit hout stomp geworden, ik heb zooeven gezegd om het aan te punten. *P e u t a m p h e u ë'*, afstompen, vlak afknotten of afsnijden; *b è' t a p e u t a m p h e u ë'*, *t a p e u t j i n t j o e*, maak het niet stomp, maak het puntig. Zie *r a m p h e u ë'*.

TAMPŌ', bedeksel, kelk of kroontje van eene vrucht, daarop gelijkende versiering, belegsels, opleg-sels van goud of gouddraad (op b.v. een koepiah, het gevest van een wapen, de uiteinden van een rolkussen); *t a m p ō' m a n g ò j t a*, o e, *p i n e u n g*, het kroontje van een manggistan, klapper, pinang; *r e u d ō' d i g l é o e d j e u ë n d i r i m b a*, *p o e t i' m a n g ò j t a l e u k a n g d i t a m p ō'*; *l ò n p r è h t e u k a h a n a t e u k a*, *l ò n p r è h r a d j a l h è ë o e r ò ë s o e n t ō'*, de lucht is bewolkt in de bergen en het regent in het woud, eene jonge manggistan is van het kroontje losgeraakt; ik wacht op zijne komst en hij komt maar niet, al

drie volle dagen wacht ik op den vorst, (Goemba' Meuih); *g a k i n i b a' k a j è ë a r a n g*, *m e u k r a w a n g t a m p ō' m a n g ò j t a*, de pooten (van den zetel) waren van arang-hout en à jour bewerkt met versieringen in den vorm van het kroontje van een manggistan, (Tjah Koebat; zie ook vbd. i.v. *t a d j ō'*); *t a m p ō' b a n t a j*, oplegsels, van gouddraad geborduurd en met belegsels van zijde of andere stoffen van verschillende kleur, aan de uiteinden van pronkkussens, (zie i.v. *b a n t a j*, en vbd. i.v. *p a k h ō'*); *t a m p ō' k o e p i a h*, gouden kroontje, i.e. gouden stervormige versiering met een knop (sri) in het midden, op een koepiah, (ook) een daarop gelijkend schaaldier, e.s.v. zeester; *t a m p ō' k o e p i a h l h è ë l a p é h*, kroontje op een koepiah, bestaande uit drie op elkaar liggende en naar boven kleiner wordende sterren; *t a m p ō' k o e p i a h s a b ò h l a p é h*, kroontje op een koepiah met één ster, of althans minder hoog dan de voorgaande soort; *t a m p ō' p e u d e u ë n g*, *s i w a ï h*, kroon-, of knopvormige versiering op het gevest van een zwaard, van een dolk, (zie vbd. i.v. *l a m p ò ë*). *M e u t a m p ō'*, voorzien van een *t a m p ō'*, met een *t a m p ō'*; *s i w a ï h m e u t a m p ō'*, *s i k i n m o e p o e t j ō'*, *i d j a m e u s e u l e u p ō'*, *t a n g k o e l ō' m e u s r ō'*, *s a l è h h ò n j a n g e u k e u m e u n g d j a'*, met een dolk met eene *t a m p ō'*-ver-

siering, en een zwaard met een poetjō'-ornament, met een gebloemd kleed en een met gouddraad doorweven hoofddoek, waar zou die daar wel heen gaan, (sprkw. voor: prachtig en volledig uitgedost); zie verder vbd. i.v. ikaj II, krandam, poetjō'. Peutam pō', van een tam pō' voorzien, een tam pō' aanbrengen. Teunampō', ook seunampō', be-, oplegsel, opnaaisel; sababdjikheun peukajan brō', seunampō' rō' roedjatika, omdat zij gezegd had, dat zijne kleederen oud en leelijk waren, met ingevoegde opnaaisels van lappen eener mat, (Banta Ahmat).

TAMPOE, eene groote boomsoort, waarvan de bast gebruikt wordt om netten te verven, of kleeren donker te kleuren, en de bladeren wel eens om er uit te eten; blatjan na batjoet tē' (of beulatjan beulatjē'), lōn tipē' ba' ōn tam pōe; bahlé maté lōn ba' reudjang, bē' lōn pandang mata madoe, er is een klein weinig trasi (of beulatjan en beulatjē', het laatste woord alleen voor het rijm), ik smeer het op een tam pōe-blad; laat mij spoedig sterven, opdat ik mijne mede-echtgenooten niet (meer) aanschouwe, (pantōn).

TAMPÔË, op en neer schudden, al schuddende op en neer bewegen, wannen (door de wan op en neer te schudden, vgl. seut, téng), schuddende of op en neer bewe-

gende mede voeren, medenemen (van iets door den wind, door de golven, door een haai); sabada djipeugèt aweuē' beusòë, mangat djitampòë teum ò' dama, (de vorst) beval hen ijzeren lepels te vervaardigen om daarmede (koken-de) hars op en neer te schudden (te roeren) en op te scheppen, (Pòtjoet Moehamat); teudoeē' si'at haba poetròë, kamoeuwòë ba' radja nanggri; dalam até doem geutam pòë, ingat keu poetròë Tjah Keubandi, de geschiedenis van de prinses blijve een oogenblik rusten, het verhaal keere terug tot den vorst van het land (die op jacht was); het was hem alsof zijn hart op en neer werd geschud, doordat hij dacht aan prinses Tj. K., (Goemba' Meuih); tam pòë breuēh, rijst wannen, (zie verder vbd. i.v. tòb); habéh maté ban sinaròë, ka jēë tam pòë di la'òt raja, zij zijn allemaal gesneuveld en door haaien in de groote zee meegevoerd, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. lajang I, lhō' II, palèt-palòt. Meutam pòë, op en neer geschud, op en neer bewogen, gewand, medegevoerd, medegenomen; peuē djéh meutam pòë tam pòë angèn ba pōt, wat gaat daar op en neer (fladdert daar), door den wind meegevoerd. Peutam pòë, laten tam pòë, of tam pòë met versterkte beteekenis. Teutam pòë, de handeling tam pòë verrichten; djiténg

teupōng djiteumampòë, kōnlōnsidròë la'én pīna, (de oude, wegge-
worpen wan zeide: toen ik nog
jong was, ...) wanden ze (met
mij) meel, wanden zij allerlei an-
dere zaken, en dat deden zij niet
alleen met mij, maar ook met an-
dere (van mijne soortgenooten),
(Plandō' Kantjé). Teunampòë,
de handeling tam-pòë, de
wijze of het resultaat ervan; gèt
that teunampòë breuëh
njòë, deze rijst is erg goed ge-
wand.

TAMPOELÉNG, harpoen (geheel
van ijzer of met een houten steel);
harpoeneeren, met een harpoen
werpen; geutòbeungkōt
ngōntampoeléng, men
werpt met een harpoen naar vis-
schen. Meutam-poeléng,
een harpoen hebben, met een har-
poen, geharpoeneerd; panèga-
ta meutam-poeléng njòë,
waar komt ge met een harpoen
vandaan. Peutam-poeléng,
laten tam-poeléng, of tam-
poeléng (verb.) met versterk-
te beteekenis; tapeutam-poe-
léng eungkōt siakab
djéh pat, werp met een har-
poen naar dien siakab-visch
daar.

TAMPOERÉH; lagèë tam-poe-
réh, naam eener melodie, (zie
i.v. lagèë).

TAMPŌNG, nokbedekking van ge-
vlochten klapperblad, ook van
hout, blik of zink, (ter slui-
ting van het dak waar de dak-
vlakken bij elkaar komen); (de
nok van een dak) bedekken met
gevlochten klapperblad enz., (ook)

herstellen (van een gescheurd net
door de stukken aan elkaar te
zetten of in de scheur een stuk te
zetten); bōh tam-pōng, eene
nokbedekking aanbrengen; tam-
pōng roemòh njòë hana
gèt, de nokbedekking van dit
huis is niet goed; tatam-pōng
roemòh, ka beukah
boebōng, breng eene nokbe-
dekking op het huis aan, het dak
is lek; tam-pōng poek at,
eene gescheurde zegen herstellen.
Meutam-pōng, voorzien van
een tam-pōng, met gevlochten
klapperblad enz. afgedekt (van de
nok van een huis), hersteld (van
een net). Peutam-pōng, la-
ten tam-pōng, of tam-pōng
(verb.) met versterkte beteekenis.
Teumampōng, de hande-
ling tam-pōng verrichten.
Teunampōng, de hande-
ling tam-pōng, de wijze of
het resultaat ervan, nokbedek-
king; teunampōng doeë
ka djiba pòlé angèn
beuklam, de nokbedekking is
van nacht door den wind wegge-
voerd. Zie djakhab II, dja-
phan.

TAMSE (Arab. tamthil), verge-
lijking, gelijkenis, parabel, beeld-
spraak, spreekwoord, spreuk;
vergelijken, beschouwen als, gelijk-
stellen; gelijk, als, zooals, bijvoor-
beeld, alsof; bōh tam-sé, eene
vergelijking maken, vergelijken,
door eene vergelijking, gelijkenis,
parabel aanduiden, (zie vbd. i.v.
lahé); zie verder vbd. o.a. i.v.
abeuëng-abeuëng, eum-
peuë' (sprkw.), gapoelaga,
goemtia, kamè II,

leuhoe, linteuëng, loe-rōng, meurahè', misé, moegè, poenggoe' (verb.), rō', salōran, srang, srèkaja, tadjō'. Peutamsé, = tamsé (verb.), of bōhtamsé. Zie misé, miseuë.

TAN, niet, neen, geen, niet aanwezig, niet voorhanden, niet bestaande, (komt in beteekenis en gebruik overeen zoowel met *hana* als met *hana*, zie aldaar); *tanna*, = *hana*; *kōn ka lōn peugah tan*, ik heb immers al gezegd van niet; *katan*, (hij) is er niet meer, (ook) is niet meer, is gestorven; *tan tōm*, nooit, (zie vbd. i.v. *krōt-kreuët*); *tanna oelōntoean toepeuë sagaj-sagaj*, ik weet er absoluut niets van; zie verder vbd. o.v. *iblih, moea, na* (sprkw. onder *na en peuna*), *oedja, paléng-palōë, pangkaj, pat, reulé, reusam, seumōng, sōn, ta-ajén, tanda, tang. Meutan*; *meuna meutan*, zie i.v. *na* (onder *meuna*). *Peutan*, maken dat iets niet aanwezig is of niet bestaat, als niet aanwezig of niet bestaande beschouwen of verklaren, loochenen, negeeren, wegcijferen; zie vbd. i.v. *na* (onder *peuna*), *oedja, rōh, sipheuët*.

TANADŌJ (Arab. *tanâzoel*, of *tanazzoel*), af, nederdaling; af, nederdalen, zich vernederen, (in hik.); *njang hambahandjeuët keu Rabi, meuseuki taraki makam 'a'la; njang Pōhandjeuët keu abeudi, meuseuki*

tanadōj Toehan kita, de dienaar (de mensch) kan geen Heer worden, al stijgt hij tot eene hooge plaats, en de Heer kan geen slaaf worden, al daalt onze Heer (tot den mensch) af, (*Mēnhadjōj abidin*).

TANAKÉH, of *teunakéh* (Arab. *tanqis*), vermindering, beleediging; verminderen, beleedigen, met geringschatting behandelen; beleedigd, geringgeschat, veracht, (in hik.); *oelōnteu kheun, aneu'*, narit sipatah, *beunangōn salah tabitjara; kamōë njang toeha, aneu', bè' that djajéh, bè' tanakéh ba' gata moeda*, ik wil u een enkel woord zeggen, mijn zoon, of het juist is of verkeerd, overweeg het (eerst); laat mij, die oud ben, in uwe oogen, mijn zoon, die jong zijt, niet al te onbeduidend en verachtelijk zijn, (*Pōtjoet Moehamat*).

TANAM, of *papeuën tanam*, zie i.v. *papeuën*; *talōë tanam*, de strengen van een paardentuig, (waarmede het voertuig wordt voortgetrokken).

TANDA, teeken, merk, bewijs, blijkpand, waarborg, stuk van overtuiging, kenteeken, kenmerk, voortteeken, omen, doel (voor schiet oefeningen), schietschijf; een teeken aanbrengen, merken; *tanda djarōë*, of *t. tangan*, ook *t. sajén*, handteekening, (zie vbd. i.v. *sah*); *tandahajat* (of *hōjat*), ook *tanda oedéb*, levensteeken, geschenk tot aandenken, souvenir; *hana sapheuë keu tanda ha-*

jat lōn malingkan soe-
rat njòë ngòn sikhan i-
dja, (ik kan u) niets anders als
levensteeken (sturen) dan dezen
brief en een kleed; tanda djih
maté lam djaròë hakim,
een teeken, dat zij (n.l. de proce-
deerende partijen) als een lijk zijn
in de handen van den rechter,
(gezegd van de ha' gantjéng,
zie i.v. gantjéng II); ta n-
da seumeutèt, zie i.v.
seutèt; i kan tanda,
e.s.v. zeevisch, die ook in zoutwa-
terkreken voorkomt, geelachtig
van kleur met zwarte vlekken
(tanda) rechts en links midden
op het lichaam; 'òh saré trō-
ih oe teung òh leuën,
leumah neukalòn sa-
bòh tanda; neupeuleu-
mah oelé Toehan, keu-
kaja'an Alah Ta'ala;
angèn pitanoedjeuën
pihan, ba' oe di leuën
reubah meutimpa, toen
hij (Pangoelëë Meunaròë bij zijn
vertrek uit zijne woning) op het
voorerrf kwam, zag hij een voor-
teeken zich openbaren; het werd
door den Heer geopenbaard, Zijn
rijkdom ermede te kennen geven-
de; terwijl het n.l. noch woei noch
regende, viel een klapperboom op
het voorerrf om en kwam (op het
huis) neer, (Pòtjoet Moehamat;
hierop volgt de regel, als eerste
vbd. uit den Pòtjoet Moehamat
geciteerd i.v. roeëng); zie ver-
der vbd. i.v. hoekōm, hōreu-
mat, kōng I, labang, reu-
ja, roeman I, sé, silab I,
soekla, sròm, tahta, tèë-
bat. Meutanda, voorzien

van een teeken enz. Peutan-
da, van een teeken, merk voor-
zien, een teeken aanbrengen,
merken, (ook) laten tanda
(verb.). Teumanda, de han-
deling tanda verrichten; sòë
teumanda salèh sinòë,
wie is hier toch aan het merken
geweest. Teunanda, de
handeling tanda, het resultaat
ervan, een aangebracht teeken.

TANDA' (Mal.-Jav. tandak), op
zijn Javaansch dansen; Jav. dans;
inòng tanda', dansmeid;
ramè mideuën that meu-
hala', njang tanda' di
oereuëng Djawa; sidròë
agam sidròë inòng, that
bit keunòng tanda' Dja-
wa, het was druk (van feestvie-
renden) op het uitgestrekte plein,
de Javanen dansten den Javaan-
schen dans, (telkens) één man en
één vrouw, en de dans was zeer
goed, (Tjintaboehan).

TANDAÏH, latrine, plee; la djoe
geuba oe ba' tandaïh,
poetròë tjeudaïh njang
djoe hari; poetròë geu-
bòh dalam bagan, sajang
intan Tjah Keubandi, ver-
volgens werd de knappe, kundi-
ge prinses naar eene latrine ge-
bracht en daar werd zij opgeslo-
ten, deerniswaardig was de lieve
Tj. K., (Goemba' Meuih).

TANDANG, zich ergens heen bege-
ven, bezoeken, trekken, reizen;
oelōn djinòë djimaba
moeprang, keunòë dji-
tandang si Lila'indra,
men heeft mij in een oorlog ge-
wikkeld, (doordat) L. hierheen is
getrokken, (Tjah Koebat); lōn

tandang glé lōn arōng blang, salèh, toean, han trōih hadjat, ik ben over bergen getrokken en door vlakten gegaan, en wellicht, heer, bereik ik mijn doel niet, (Goemba' Meuih); tandang disa, zie i.v. disa, en vbd. i.v. rakét. Meutandang, de handeling tandang verrichten, inz. voor zijn genoegten of zonder bepaald doel uitgaan, rondtrekken, rondreizen, spelemeien; lheuëh njandjitron aneu' djalang, djeuëb seuroekan djimeutandang, daarop daalde het hoerejong (n.l. het dwerghert) neer (uit den boom), en trok door ravijnen rond, (Plandō' Kantjé); katrōih keundōë oelōnteu meutandang, ka koe moeprang ngōn Boelia-indra, ik ben hierheen getrokken en heb den strijd aangeboden tegen B., (Tjah Koebat); ada' njò gata oereuëng meutandang, teungòh, toean, ta'eu disa; ada' njò gata kapaj poeprangan, gòh lōm, toean, leungka koeta, indien gij lieden zijt, die voor hun genoegten rondreizen, komt dan aan wal, heeren, en bezichtigt het land; indien het oorlogsschepen zijn, waarmede gij gekomen zijt, (wacht dan) heeren, de vestingen van het land zijn nog niet in gereedheid gebracht, (Gadjah toedjōh oelèë); neudja' meu'èn djeuëb geulanggang, neumeutandang dja' pòh panta, hij ging (met zijne kamera-

den) op alle speelplaatsen spelen, ging (b.v.) uit om te knikkeren, (Malém Diwa); pat na dji-leungò peumanjènan, teungeut dji han malam oeròë; ... njang rigasiën dja' meutandang, seunawa' pinggang roeja-roejòë, waar ze gemakkelikheden hooren, slapen ze dag en nacht niet; ... de armen gaan erheen, met gescheurde schouder-, en lendendoecken, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. tara.

TANDÉH (Arab. tanzîh), het verwijderen van hetgeen niet bij God, niet bij het Godsbegrip past, hiervan verwijderd, vrij, (in geschr.); ta'è'tikeuët Pògeutanjòë wadjébtandéh, niba'sipheuëtnjang han patòt doem beuhabéh, we moeten gelooven, dat het ten aanzien van onzen Heer noodwendig is, dat Hij geheel vrij is van alle eigenschappen, die niet bij Hem passen, (Nalam Tjèh Mareudoeki).

TANDI (Mal. tandil), intendant van het vorstelijk paleis, adjudant, bode, boodschapper; komt ook als titel van hoofden voor; hòka gata boedjang tandi, tamoeëng da ti lōn koeboengka, waar zijt ge, boden en boodschappers, houdt mijne (slapende) zuster op uw schoot, ik ga vertrekken, (Malém Diwa); adat tandi, zie i.v. adat II; zie verder vbd. i.v. teupat, waki.

TANDJA' (Mal. tandjak), zich in de hoogte verheffen, omhoog-

stijgen, (evenals é' ook:) op-, voortdringen (in den strijd), (in hik.), (verder van een zeil) zoodanig gemaakt of gespannen, dat het goed wind vangt; *bandjítandja' pòteureubang*, si'at datangoe Padang Oenta, nauwelijks was (het wonderpaard) omhoog gestegen en weggevlogen, of het kwam te P. Oe. aan, (Indra Bangsawan); 'òh djikalòn kamusoeròt, that moepòt-pòt radja pindòë; *dji joeë tandja'* (var. *peusa'*) *lòm dīlikòt*, *béntjalang bhòt kapaj sinaròë*, toen hij (zijne schepen) terug zag wijken, knorde de booze koning hevig; hij beval de *béntjalang's*, *bhòt's* en alle schepen in de achterhoede nog meer op te dringen, (Goemba' Meuih); *tataré' klat*, *mangat gèt tandja'* *lajeuë*, trek het klat-touw aan, opdat het zeil goed wind vange. *Meutandja'*, de handeling *tandja'* verrichten, *tandja'* met meerv. subject; *tapoeboesoe boemeutandja'*, na meung djara' nagaraja, schiet de pijlen hoog (of met kracht) de lucht in, opdat de groote draken op een afstand gehouden worden, (Boeda' Meuseukin; zie den hierop volgende regel i.v. boesoe I).

TANDJONG (Mal. *tandjoeng*), kaap, landtong, uitlooper van een berg, (meer *oedjōng*); komt verder als plaatsnaam voor, (zie vbd. i.v. *rampa'*, *srahi*).

TANDŌ', eene groote soort zeevisch, (verder ook wel doch zelden naar Mal. *tandoe k*) hoorn, (zie *loengkè*).

TANDRA, zie *tantra*.

TANG, klanknabootsing van b.v. een klinkenden slag met een zwaard. *Meutang*, zulk een geluid makende; *djimeukheunna djimeukheuntan*, *katō'* geudoebang *meutangba'* moeka, sommigen zeiden van wel, anderen zeiden van niet, en klinkende geudoebang-slagen kwamen op hunne gezichten neer, (Prang Meuké'); *sang-sang hareubab*, *sang-sang koedangdi*, *sang-sang meuti-ti*, *sang meutang-tang*, (die geluiden klonken) deels als het geluid van *hareubab's*, deels als dat van *koedangdi's*, deels als *ti-ti*, deels als *tang-tang*-geluiden, (Radja Bada). Zie *tang-ting*.

TANG-ILANG, ook *lang-ilang*; *meutang-ilang*, rondtollen, ronddraaien, in de rondte draaien, om elkaar heen draaien, dooreenwarrelen, in verwarring dooreenloopen, (fig.) verward, in de war, niet wetende wat te doen, radeloos, weifelend, draaierig, duizelig; *meusoeròtsoeròt meutang-ilang*, *meutang-koemangban sabòh glé*, (de twee vechtende buffels) gingen heen en weer, draaiden om elkaar heen en gingen zoo het geheele gebergte rond, (Plandō' Kantjé); *hansasahòtalō meunang*, *meutang-ilang peudeu*.

ëng tjō'ma, geen der beide partijen dolf het onderspit of behaalde de zege, de zwaarden en knotsen (waarmede zij sloegen) warrelden dooreen, (Goemba' Meuih; var. van den regel i.v. tang-koemang); djitadjōlé meutang-ilang, djimeukōng-kōng djimoewa-wa, zij renden (in de verwarring) door elkander, stootten tegen elkander of omarmden elkander, (Malém Diwa); Keumala Intan leungò sabdamoemeunan, djitoembō' badan pangsan teuhanta; Djoehan Meusapi ka meutang-ilang, sinan didalam meuligòë atana, toen K. I. die woorden (van Djoehan Meusapi) hoorde, sloeg zij zich op de borst en viel bewusteloos uitgestrekt neer; Dj. M. bleef daar radeloos in het paleis, (Djoehan Meusapi); mantōng djiwa ajah ba' keuiëng, meutang-ilang han djeuët neuboengka, zij bleef haar vader om zijn middel vasthouden, zoodat hij niet wist wat hij doen moest en niet kon vertrekken, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. lang. Peutang-ilang, doen meutang-ilang, doen rondtollen enz., rondtollen enz. met, verwarren, in de war brengen, doen weifelen. Zie ilang, lang en tang-koemang.

TANG-KOEMANG, ook lang-koemang; meutang-koemang, = meutang-ilang, zie i.v. tang-ilang; hana sahò pi naleukang, meutang-koe-

mang peudeuëng tjō'ma, geen der beide partijen liet los (week terug), en de zwaarden en knotsen (waarmede zij sloegen) warrelden dooreen, (Goemba' Meuih; var. van den regel i.v. tang-ilang); aman lintō dilèësi'at, dang-dangkeumaïh dalam atana; lam atana meulang-koemang, teudoeë' déndajang doem meulinka, men liet den bruidegom een oogenblik (in de balè gadéng) blijven, terwijl men zich in het paleis (voor de ontvangst) gereed maakte; in het paleis was er eene door-eenwarreling (van menschen), en de hofjuffers zetten zich in een kring neer, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. leugòt, tang-ilang. Peutang-koemang, = peutang-ilang. Zie koemang.

TANG-TING, (freq. van ting), klanknabootsing van rinkelende geluiden, van b.v. bellen, armbanden tegen elkaar; dergelijke geluiden makende; neutaré' ngòn keukang talòë, tang-ting boenjòë kiam gabra, hij trok aan de leidsels (van het paard), en een druk en luid gerinkel (van de belletjes) liet zich hooren, (Indra Bangsan). Peutang-ting, die geluiden maken of laten maken. Zie keutang-keuting.

TANGAH, oftangaïh, het aangezicht, de oogen opwaarts, ten hemel richten, opwaarts, naar boven kijken met het hoofd achterover, het hoofd achteroverhouden; zie vbd. i.v. pò II, tampaïh, ta-

waïh II, teukoej. Meutangah, met het gezicht opwaarts, naar boven gericht, met het hoofd achterover; pakòñ meutangah that ta'ikat keubeuë njan, waarom hebt ge dien buffel zoo met den kop naar boven gebonden; zie verder vbd. i.v. takoeñg, teukoej. Peutangah, opwaarts laten kijken, het gezicht opwaarts gericht laten houden, het hoofd achterover laten houden. Teumangah, de handeling tangah verrichten, in de houding vantangah, met het gezicht opwaarts, met het hoofd achterover (liggen, zitten, staan, loopen); djidòñg di joeb pra'na seumah, teumangah-mangah mata moeblè'-blè', (het dwergheert) stond beneden bij het wachtpaviljoen (waar de vorst gezeten was) en keek met flikkerende oogen naar boven, (Plandō' Kantjé).

TANGAIH, zie tangah.

TANGAN (Mal. id.), hand, (in hik., vaak in fig. zin, b.v. in den zin van macht, en in de spreektaal in een paar aan het Mal. ontleende uitdrukkingen:) moerah tangang, mild, milddadig, (ook moerah djaròë); sampòh tangang, zakdoek, (zie i.v. sampòh); tandatangang, handteekening, (zie i.v. tанда); tangang-tangang, steunhout, steunplank, schoor, (die b.v. eene plank, welke horizontaal tegen eene andere verticale plank is bevestigd van onderen, tegen de verticale plank steunend, stut); zie verder hik-

vbd. i.v. poej I, roedi I, sakét, seuntōh, singkla, soempan.

TANGÈH (Mal. tangis), gehuil, geweën; huilen, weenen, (in hik.); zie vbd. i.v. ratāb II.

TANGEUN, of gaki tangeun, voorpoot (van een viervoetig dier, ook gaki dikeuë genoemd); gaki tangeun papa' rambōt, gaki likōt tamèh seulasa, de voorpooten (van het geslachte paard nam zij voor) vogelverschrikker in een ramboetan-boom en de achterpooten voor stijlen van de seulasa, (Hik. Goeda).

TANGGA, huistrap, huis, woning, (verder) laag, verdieping, terras, (ook) afdeeling, hoofdstuk, paragraaf, (in hik.); roemòh tangga, huis, woning, (zie vbd. i.v. oelèë, en vantangga alleen in de beteekenis van huis i.v. koerō', ligan, pò I, sampòë, saweuë, seurigab); teumadjitamòng lam meuligòë, sadjan kamòë sama-sama; dji'é' la djoe leugat-leugat, trōih ba' pangkat sabòh tangga, daarop ging hij het paleis binnen samen met mij; vervolgens ging hij snel naar boven, tot hij op de eerste verdieping kwam, (Tamim Ansa); la-élaha-élalah, 'òhnòë soedah sabòh tangga; haba bajeuën 'òhnòë si'at, njòë lòn sambatla'én haba, er is geen god dan Allah, tot zoover (deze) eene afdeeling (van het verhaal); het verhaal over de bajeuën blijve voorloopig tot

zoover, ik vervolg het nu met een ander verhaal, (Noen Parisi); roekōn lhèë blaïh maséng pa'idah, djinòë lōn peugah seun sitangga, de dertien vereischen (voor de geldigheid van een seumajang) hebben ieder zijn eigen nut, ik zal het nu in aparte paragrafen mededeelen, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. oembang, tanggam. Meutangga(-tangga), uit lagen, verdiepingen, terrassen, afdeelingen bestaande, in afdeelingen verdeeld, terrasvormig; teudōng di dalam sabōh meuligōë, thatseureulōë meutangga-tangga, binnen (de vesting) stond een paleis, zeer prachtig en met verdiepingen, (Djoehan Meusapi); goenōng djimeunan Djabaj Haréh, toedjōh lapéh meutangga-tangga, de berg heete Dj. H. en bestond uit zeven op elkaar volgende lagen, (Tjah Koebat); ba'dji that raja hana bagōë, tjabeuēng sinarōë meutangga-tangga, de stam (van dien boom) was buitengewoon groot en de takken vormden verscheidene lagen, (Djoehan Meusapi). Vgl. tanggam.

TANGGAM, inkeping (b.v. in een klapperboom om er gemakkelijker in te kunnen klimmen), keep, kerf, (ook) de maatstrepen op den stok van een datjéng (zie aldaar en zie ook i.v. mata), (fig.) streep, rustpunt, grens (van plaats of tijd), termijn, afdeeling, hoofdstuk, paragraaf;

(verb.) inkepen, inkepingen maken, (ook) insnijden (van ornamenten), met het mes of op de draaibank bewerken; maséng teuntèë boeët iradat, meuhat-meuhat han meutoeka; njang keukaphé han keuéseulam, njang lam djahnam han lam tjeuroega; ... njang keupoetéh han keuitam, meuhat tanggam me'òh tangga, de wil (des Heeren) staat ten aanzien van ieder object vast, dat daardoor zijne bestemming krijgt, die niet met die van een ander object verwisseld raakt; wie tot ongelooft is voorbestemd, wordt geen geloovige, wie voor de hel is bestemd, komt niet in den hemel; ... wat voorbestemd is wit te worden, wordt niet zwart, alles heeft zijne grenzen en zijne plaats, (Akeubarō Karim); lhèë seun soetji leupaïh ba'hé, beutrōih halé keunòë gata; njan hat 'idah ba' gèt tapham, 'òh trōih tanggam beutateuka, na drie malen de maandzuivering gehad te hebben moet ge weer hier komen; dat is de duur van de 'iddah-periode, onthoud dat goed, wanneer die termijn verstreken is, moet ge hier komen, (Tamim Ansa); saban oedjōng njan ngòn oeram, ma geutanggam laré' boenga; lheuëh geu'oe ké kajèë djròh that, teuma geu'euntat sigrasigra, aan beide uiteinden gelijk gemaakt werd het hout vervolgens

met lofwerk bewerkt; nadat er zeer mooi snijwerk in was gesneden, werd het vervolgens snel verzonden, (Meudeuha'). Meu-, of teutanggām, ingekeept, met inkepingen, met snijwerk bewerkt. Peutanggām, laten tanggam, of tanggam (verb.) met versterkte beteekenis. Teumanggām, de handeling tanggam verrichten; djiseu-moeratpatah kalam, djiteumanggām teusië djaròë, als hij schrijft, breekt de schrijven, als hij in hout snijdt, snijdt hij zich in den vinger, (Tambéh toedjōh blaïh). Teunanggām, de handeling tanggam, de wijze of het resultaat ervan, inkeping, houtbewerking, snijwerk. Vgl. takò', tangga.

TANGGILÉ'; keunòng tanggilé', zie i.v. keunòng.

TANGGILÉNG, ook teunggiléng, miereneter; sisé' tanggiléng, de schubben van den miereneter, (ook) daarop gelijkende versiering of rangschikking.

TANGGŌ', zie sanggō'.

TANGGÒÈ, iets op iets anders als onderlegger of tegen iets anders als steun plaatsen, (b.v. een stuk hout, dat men bekappen wil); (verder) reikend tot, bereikt, komend of gekomen tot, tot aan, tot, (ook) ver reikend, tot het uiterste reikend, recht door gaande, rechthoekig, oprecht, raak, precies treffend, hevig, krachtig, stevig, groot en flink, zwaar; bè' tatanggòë ateuëh (of ba') batèë, tjoemèh sròn

treu', plaats (het hout, dat gesplijten wilt) niet op (of tegen) een steen, straks krijgt de bijl breuken in het scherp; oemoe seuneuréb peuët plōh oeròë, kapaj tanggòë oenanggròë Nata, na veertig dagen kwam het schip te N. aan, (Malém Diwa); dipasi kòntanggòë oeglé, beudjitrōnlé habéh rata, van de kust tot de bergen toe, laten ze allen komen, (Indra Bangsanwan; zie ook vbd. i.v. leusōh, linteuëng, tadjō', tagō II); doemnan djeu'ōh neuploeëng tanggòë, keunòng asòë Malém Diwa, ofschoon M. D. zoover was gevluht, werd hij toch (door de neervallende geureuda) getroffen, (Malém Diwa; hierop volgt de regel i.v. seubèë); ka neutōt boemsoedjittanggòë, djitrōn meuntròë ngòn béntara, hij schoot (het kanon) af en bulderend klonk het geluid heel ver (of met groote hevigheid), en de meuntròë's en béntara's daalden (naar de kust) af, (Goemba' Meuñh); la'énniba' njan doemkamaté, oeròë piakhé karab tanggòë, de overigen waren allen gesneuveld, en het was al laat op den dag, de zonging bijna onder, (Radja Bada); ... didōnja hingga trōih doedòë ba' oeròë di padang matja; njan toeankoe narittanggòë, ba' lōn sidròë han doea tjita, ... (ik zal u altijd volgen)

in deze wereld tot later op de vlakke des oordeels; dat zijn, heer, oprechte woorden, ik koester geen twee gedachten, (Indra Bangsawan); *tanggòë that keunòng ba' oelèë*, juist precies, goed raak aan het hoofd getroffen; *dadang-dadang dalém neupangkèë, keunòng lòm ba' oelèë di Teukoe Lam Nga*; ... di Teukoe Lam Nga *tanggòë that keubit, sinan lé tjahit hilang ngòn njawa*, terwijl T. L. Ng. zijn (getroffen) broeder op den schoot hield, werd ook hij aan het hoofd getroffen; ... T. L. Ng. was goed geraakt en hij stierf daar als geloofsmartelaar, (Prang Gõmpeni); *peutòë beusòë njòë tanggòë that*, deze ijzeren kist is er erg stevig, erg zwaar. Meutanggòë, gelegd op, geplaatst tegen; *bè' meutanggòë ba' batèë*, laat het hout niet op een steen geplaatst worden. Peutanggòë, laten *tanggòë*, of *tanggòë* (verb.) met versterkte beteekenis. Teunanggòë, onderlaag, onderlegger, steun.

TANGGŌH, uitstel, opschorting, termijn ervan, crediet, wachttijd, de den mensch in deze wereld toegemeten levensduur, het einde ervan; op crediet koopen; *kadja' tanggōh breuëh oe peukan baranggapat*, ga op de markt, waar ook, rijst op crediet koopen; *blòë tanggōh*, op crediet koopen; *habéh oemoe sampòë tanggōh, limòng reutōih peuët*

plōh oemoe lam dōnja, zijn levenseinde kwam, toen hij vijfhonderd en veertig jaren in deze wereld had geleefd, (Meudeuha'; zie ook vbd. i.v. *pia-man*); zie verder vbd. i.v. *maba, plōih*. Meutanggōh, uitstel vragen; zie vbd. i.v. *harōih* (sprkw., ook i.v. *oetang*), hat, *neuhaïh, oepah*. Peutanggōh, uitstellen, opschorten, uitstel verleenen, crediet geven, op crediet verkopen; *neupeutanggōh oemoe doea boeleuën*, stel het twee maanden uit, (of) geef twee maanden uitstel; *neupeutanggōh keulōn breuëh sabòh goeni*, geef mij op crediet een zak rijst. Teumanggōh, de handeling *tanggōh* verrichten. Teunanggōh, de handeling *tanggōh*, uitstel, tijd van uitstel, crediet; *lōn blòë ngòn teunanggōh*, ik heb het op crediet gekocht. Vgl. *toenòë*.

TANGGŌNG, zich verantwoordelijk stellen, instaan, borg staan voor, waarborgen, op zich nemen; (verder) passend, gelijkend, in overeenstemming, in harmonie, bij elkaar passend, bij elkaar behoorend, op elkaar gelijkend; *meung hana neutanggōng lé dròëneu, hana lōn tém*, als u er niet voor instaat, wil ik niet; *tanggōng that roepadji, lagèë adòë adoeën*, wat lijken hun gezichten veel op elkaar, ze lijken broeder en zuster, (b.v. van een bruidspaar gezegd); *tanggōng that djimeukawén*,

ze zijn zeer passend getrouwd, zijn voor elkaar passende partijen. Meutanggōng, waarvoor iemand instaat, borg staat, gewaarborgd, (verder) = tanggōng (passend, enz.); kameutanggōngba' (of ateuëh) N. N., bè' tatakōtlé, N. N. heeft er zich borg voor gesteld, wees er niet meer bang voor; geunaboeròëmakeuënminòm, djròh meutanggōngpoetròëngònradja; hana si'at na moebantah, poetròëdasahradja soeka, elken dag aten en dronken zij (samen), de vorst en de vorstin harmonieerden zeer met elkaar; nooit hadden zij twist, de vorstin was gelukkig en de vorst tevreden, (Gadjah toedjōh oelëë); ngoejpeukajan gleuëngngònsoebang, idja dibadanpeuënjangsoeka; peuënjang gala' djròh meutanggōng, siloeuëlambdajōng idja soetra, zij droeg juweelen, (zooals) armringen en oorkrabben, en kleeren, zooals ze naar haar zin, naar haar genoegen waren en die haar goed pasten, eene donkerpaarse broek en een zijden lendenkleed, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. oejōng. Peutanggōng, verantwoordelijk stellen, doen instaan voor, als borg stellen, (verder) passend enz. maken.

TANGIRIË', e.s.v. steltlooper, die in moerassen in de Benedenstreken leeft; takoeësi Poelan djéhlagèëtakoeëtangir-

rië', de hals van dien N. N. daar is als die van een tangirië'. TANGIRÒË, eene lange en smakelijke soort zeevisch, (Mal. tengiri); soorten: tangiròëbateuëng (of als Mal. t. batang), t. meuntròë, t. moesang (gestreept).

TANGKAB, (Mal. tangkap), grijpen, pakken, vatten, vangen, (meer in hik.); zie vbd. i.v. silè', sraih.

TANGKAIH, zie tangkeuëh.

TANGKAJ, gebed, tooverspreuk, bezweringsformule, (die bij het belezen wordt gepreveld, of, opgeschreven, als amulet dient); daarmede belezen, bezweren, betooveren; tangkajboerōng, bezweringsformule tegen de boerōng, (of) de boerōng bezweren, (zie i.v. boerōng I); tangkajgeusōng, t. tikōih, papieren talismans, beschreven met bezweringsformules en in een bamboekoker geplaatst op een rijstveld, waar de padi aan het rijpen is, om hiervan geusōng's en veldmuizen te weren; tangkajseuloesōh, = doe'aseuloesōh, zie i.v. seuloesōh. Meutangkaj, met een tangkaj belezen, bezworen, betooverd, voorzien van eene tangkaj-amulet, met tangkaj behandeld; peuëmeutangkaj-tangkaj, oebat njòëtabōh, poeléh, waartoe tangkaj's te gebruiken, leg dit geneesmiddel op en het zal genezen. Peutangkaj, laten tangkaj, of tangkaj (verb.) met versterkte beteekenis; tajoeëpeu-

tangkaj aneu' geutanjòë ba' gòb, laten we ons kind door een ander laten belezen. Teutangkaj, met tangkaj's behandeld, belezen, bezworen, betoovert. Teumangkaj, de handeling tangkaj verrichten; oereuëng teumangkaj, iemand, die in staat of bezig is te tangkaj; zie verder vbd. i.v. seungab. Teunangkaj, de handeling tangkaj, de wijze of het resultaat ervan; ië teunangkaj, water waarover eene bezweringsformule uitgesproken is, belezen water. Zie doe'a, radjah.

TANGKÉ, steel, stengel (van bladeren, bloemen, vruchten, wordt ook als hulptelwoord gebruikt), (verder) gebogen of oorvormig handvat (aan voorwerpen), hengel, oor; boengòng sitangké, een tros bloemen, één bloem; boengòng awan sitangké, zie i.v. boengòng; tangké tima, handvat van een emmer; tangké tjawan, oor van een kopje; tangké tjirië, handvat van een ketel; tangké até, hartje als liefkoozingswoord, (zie vbd. i.v. peungaba); poesat sitangké, zie i.v. poesat; zie verder vbd. i.v. beudé I, moe II, pineung. Meutangké, voorzien van een tangké, met een tangké, bij tangké's; raga meutangké, zie i.v. raga. Peutangké, een steel, een handvat aanbrengen, daarvan voorzien; tapeutangké tima njòë, maak aan

dezen emmer een handvat. Vgl. gò I, idōng.

TANGKÉH, afweren (van een slag), afwenden, pareeren, afslaan, (zie vbd. i.v. likè' I, loepōt, salòb, tangkeuëh); tangkéh-mangkéh, allerlei afweren, allerlei afweerbewegingen maken, elkanders slagen afweren, scheremen; tindja'-mindja'tangkéh-mangkéh, le that oeréh geunab oeròë, allerlei gedans en geschermd, elken dag waren er vele soorten (vermakelijkheden), (Banta Ahmat). Meutangkéh, afgeweerd, afgewend, enz.; de handeling tangkéh verrichten, scheremen, de slagen van elkander afweren, met elkander scheremen; (verder) schots en scheef, door elkander (als zwaarden waarmede wordt geschermd, in deze beteekenis gew. meutangkéh-tangkéh); ladōm djimeugrōh djimeutangkéh, peudeuëng njang poetéh hibat mata, sommigen sprongen en schermden met blanke en vreeswekkende zwaarden, (Pòtjoet Mochamat; zie ook vbd. i.v. gōgō I); meutangkéh gleuëngba'djilinggang, tam-sé tjanang meusoeara, bij haar armgezwaai onder het loopen sloegen hare armringen tegen elkaar en maakten een geluid als tjanang's, (Dioe Plinggam); boengòng boepagalō njan 'òh meutangkéh-tangkéh saré, hana gèt, de versieringen van die boepagalō staan schots en scheef door elkaar, ze

zijn niet goed geordend. *Peutangkéh*, laten afweren enz., afweren enz. met, schots en scheef maken. *Teutangkéh*, afgeveerd, afgewend, enz. *Teumangkéh*, de handeling *tangkéh* verrichten. *Teunangkéh*, afwering, afwending, enz.

TANGKEUËH, in hik. voor het rijm ook *tangkaïh* (vgl. *Mal. tangkas*), snel, vlug, (ook) flink, stevig, krachtig en vlug in zijne bewegingen; *tangkeuëh that boeëtdji*, reudjang *lheuëh*, hij werkt erg vlug, hij is gauw klaar; *teukasipeureuti kilat njang tangkeuëh*, *han, djan djitangkéh* Beuseunoe Diwa, (de pijl) kwam zoo snel als de bliksem en B. D. had geen tijd om hem af te weren, (*Diwa Akaïh*); *la'ot diateuëh angèn njang tangkaïh*, *kèëwasa Alah han é'* *djoega*, (die) zee rust op een snellen wind, de macht van Allah is niet te peilen, (*Masa djeuët dōnja*); *oeleuëpirajeu'sisé' pikreuëh*, *ikoe tangkeuëh keumang roepa*, de slang was groot en de schubben waren hard, de staart was stevig en liep breed uit, (*Meudeuha'*). *Peutangkëuëh*, iets vlug doen, haast maken met, vaart zetten achter, krachtig maken; *peutangkëuëh dròë*, zich haasten, spoed betrachten, (ook) zich flink houden, doen alsof men krachtig is; *bè' kapeutangkëuëh boeët*, maak er geen haast mee. Vgl. *lanteuëh*, *tangkōh*.

TANGKINTŌNG, stuit; *toeleuëng tangkintōng*, stuitbeen. Zie *keukitōng*.

TANGKIOET, zie *sangkiō'*.

TANGKIRŌNG, zie *keukirōng*.

TANGKŌ', beetnemen, bedriegen, oplichten, aftroggelen; *Alah, ka djitangkō' pèng lōn siplōh roepia*, ach, hij heeft mij tien gulden afgetroggeld, heeft mij voor tien gulden opge-licht.

TANGKŌB, inzetten (van een stuk in eene omwandig, in de huid van eene prauw), aldus oplappen, (ook als *Mal. tangkoep*) tegen of op elkaar plaatsen (van twee op elkaar passende stukken); *katangkōb njang la'é*n, zet er een ander stuk in; *sarōng tangkōb*, eene scheede, die uit twee tegen elkaar geplaatste stukken bestaat. *Meutangkōb*, ingezet, opgelapt, op, aan of tegen elkaar aan sluitend; *langèt boemòë ka meutangkōb*, *meunan labōt ba' djisangka*, (de wilde dieren waren door het kanongebulder tijdens den hevigen veldslag in rep en roer), ze dachten, dat hemel en aarde zich stellig zouden sluiten, (*Banta Ahmat*; zie ook vbd. i.v. *rangginòë II*); zie verder vbd. i.v. *pineung*, *soejò'*. *Peutangkōb*, laten *tangkōb*, laten *meutangkōb*, op, aan of tegen elkaar aan doen sluiten, (ook) *tangkōb* met versterkte beteekenis, bedekken, overdekken (met iets als eene omgekeerde kom). *Teutangkōb*, ingezet, opgelapt, bedekt, overdekt. *Teu-*

m a n g k ō b, de handeling t a n g k ō b verrichten. T e u n a n g k ō b, de handeling t a n g k ō b, de wijze of het resultaat ervan. TANGKOELŌ, e.s.v. zeevisch, gelijkend op de aloë-aloe, doch kleiner.

TANGKOELŌ', hoofddoek; soorten: t a n g k o e l ō' A t j è h, (de gewone Atjèhsche hoofddoek), t. b o e n g ò n g k a l a, (rood), t. k a s a b m b ō n (wit en met zilver-, of gouddraad bestikte figuren), t. l a m b a j ō n g m e u k a s a b (zie i.v. l a m b a j ō n g), t. m e u s r ō' (zie i.v. s r ō'), t. p a t é' (gebatikt), t. p l i k a t (van Klinganeesch maaksel), t. s o e k ò m, of t. a s è è k ò m (rood, ouderwetsch), t. t j è k a r ò m (van t j è k a r ò m); wijzen van vouwen en strikken van den hoofddoek: t a n g k o e l ō' a s è è (of b o e è) t j e u n g e u' m ò n (met een aan den voorkant vooruitstekenden strik, die lijkt op een hond of een aap, die over den rand van een put in den put kijkt), t. m e u g l ō n g (opgerold, omwonden met katoen of metaaldraad en cirkelvormig zoodanig gestrikt, dat de stijve uiteinden opstaande horens vormen), (zie verder i.v. p l i n t è, s a n g s ō j); t a n g k o e l ō' s i g l ō n g, één hoofddoek, (zie vbd. i.v. s i m p l a h); n e u t j ò' t a n g k o e l ō' j ō h m a s a n j a n, n e u d j ò' t o e a n d o e m p e u t o e a; n e u t j ò' t a n g k o e l ō' n a n a m p l ō h g l ō n g, b a d j è è p o e n t ō n g n a m p l ō h d o e a, hij nam toen hoofddoeken en ver-

deelde ze, heer, onder al de hoofden; hij nam zestig hoofddoeken en twee en zestig baadjes met korte mouwen, (Pòtjoet Mochamat); i k a t, l i l é t, p a l é t of t ò b t a n g k o e l ō', een hoofddoek strikken, om het hoofd winden, opmaken, (zie vbd. i.v. k o e p i a h, p a l é t, r o e m b ò è, s a j I I, s a n g s ō j, t e u p a n g); zie verder vbd. van t a n g k o e l ō' o.a. i.v. b i d e u è n g, s a r ō' I, t o e j - t o e j. M e u t a n g k o e l ō', een hoofddoek hebben of dragen, met een hoofddoek omwonden.

TANGKOERA', (grof voor) hoofd, kop, hersenpan, schedel; b r o e è' t a n g k o e r a', schedel; t a n g t a n g k o e r a', zelfs het hoofd enz., het geheele hoofd enz., (zie vbd. i.v. t r e u è n); b è' a n a s è è m e u n g t a n g k o e r a' h a n a, laat staan dat er vleesch aan zou zitten, zelfs een schedel zit er niet aan, (zegt men van een mager beest); k r e u è h t a n g k o e r a', zie i.v. k r e u è h, en vbd. ook i.v. r o e s ō h; zie verder vbd. i.v. a d e u l ò, k e u b a, l h i è t, p a' p a' I, p o e s a, r e u è n g, t a g ō I.

TANGKŌH, floreerend, gedijend, welvarend, welgedaan, weelderig, overvloedig, talrijk, (ook) stevig, krachtig, ferm, flink; n a n g g r ò è t e u n g ò h t a n g k ō h, het land is welvarend; l a d a t e u n g ò h t a n g k ō h, de peper ziet er juist goed uit; o e n j ò è t a n g k ō h t h a t d j i m o e b ò h, deze klapper draagt zeer goed; t a n g k ō h t h a t b a d a n l e u m ò n j a n, dat rund ziet er erg welgedaan, erg

stevig uit; ngòn peukajan pi that tangkōh, niba' toebōh doem meudjoe-hang, en gij zijt weelderig uitgedost, de stukken steken aan alle kanten uit, (Plandō' Kantjé); koetaken ba' kōng beudé ba' tangkōh, njòë bōh beureutōh ba' Toe-an Beusa, (in den brief stond:) versterk je vesting en schaf je een groot aantal geweren aan, hier heb je de granaten van den T. B., (Prang Gōmpeuni); dji'é' oe nab meusoerōt oe likōt, bōh beudé srōthana reuda; njang tangkōh that bōh meureujam, di gam-pōng Soelōjman le broeë' oe ka, ze drongen voorwaarts, maar moesten weer terugwijken, de geweerkogels vielen zonder ophouden neer; die hevig woedden waren de kanonskogels, in het dorp van S. vielen vele granaten, (Noen Parisi); njan djimeunan Atjèh lhèë sagòë, geudoebang di djaròë tangkōh rata, die (drie gebieden) heeten de drie zijden van Atjèh, en de lieden ervan hebben allen stevige zwaarden in de hand, (Tadeukiratō rakidin); Sa'it piteuga loeka pi djinòh, prang pi tangkōh niba' njang ka, S. was hersteld, zijne wond was genezen, en de strijd werd krachtiger gevoerd dan tevoren, (Noen Parisi); rakan Sa'it tangkōh-tangkōh, na limōng plōh teuga-teuga, de volgelingen van S. waren stevige kerels, er waren er vijftig,

die sterk waren, (Noen Parisi); tangkōh that boeëtdji, doempuë djiteumèë poeboeët, het is een flink werker, hij kan alles doen, (of weet voor alles tijd te vinden). Peutangkōh, maken dat iets tangkōh wordt; puë kantjakab tapeutjakab, tabōh alat doemna goeda; puë kantangkōh tapeutangkōh, ra'jat ta'oeròh keunòë sigra, maakt gereed wat niet gereed is, zadelt alle paarden; maakt stevig (of talrijk) wat niet stevig (of talrijk) is, en roept al het volk gauw hierheen op, (Pha Soeasa). Vgl. tangkeuëh.

TANGLONG, lantaarn, lampion; sabōh meuseugit doea tanglōng, één moskee, twee lantarens, d.w.z. in eene gam-pōng, in eene streek twee geleerden, die elkaars roem en kunde betwisten; tanglōng meugisa, draaiende papieren lantarens, (gebruikt als illuminatie bij feesten); boengōng tanglōng, e.s.v. versieringsmotief; zie verder vbd. i.v. pra', teuka. Meut anglōng, voorzien van eene lantaarn, met eene lantaarn, door eene lantaarn verlicht. Peut anglōng, van eene lantaarn voorzien, eene lantaarn aanbrengen, met eene lantaarn verlichten. Zie kandé.

TANIË, e.s.v. parkiet.

TANJÔË, afkorting van geutanjòë; zie vbd. i.v. khimat.

TANJONG, vragen, informeeren, vernemen naar, navragen, onder-vragen; han puë tanjōng,

niet om er naar te vragen, vraag er niet naar, i.e. onbeschrijfelijk, ontzettend, buitengewoon, bovenmatig, in hooge mate, zeer, erg; gala' lōn that han peuë tanjòng, djaweuëb keunòng pò béntara, ik houd ontzettend veel (van haar), antwoord mij nu op de juiste wijze, heer béntara, (Noen Parisi; zie ook vbd. i.v. linggang, peuë); zie verder vbd. o.a. i.v. njata, pat (onder toe-pat), sasat, sō' II, soe'euë, tat-tat. Meutanjòng, gevraagd, nagevraagd, ondervraagd, de handeling tanjòng verrichten (meer teumanjòng), tanjòng met meerv. subject, elkander ondervragen, (in de laatste beteekenis meer meutanjòng-tanjòng); Iblih meutanjòng ba' Malingan Mawòt, peuë keuadeuëb keukèë kaba, de Duivel vroeg aan den Engel des Doods: „wat voor straffen breng je voor mij mee”, (Toedjōh kisah); lheuëhnjan djaga doem dëndajang, ka meutanjòng toeha moeda; „pakòn boe pòtjoet beudòih dilèë, pakri boe lagèë han tòm njang ka”, daarop werden al de hofjuffers wakker en allen, oud en jong, vroegen: „waarom, prins, zijt gij eerder opgestaan, wat is er aan de hand, het is nog nooit gebeurd, (Nabi Oesoëih). Teutanjòng, gevraagd, ondervraagd. Teumanjòng, de handeling tanjòng verrichten; zie vbd. i.v.

karōt, poesoe I. Teunanjòng, het vragen enz., vraag, ondervraging.

TANÒH, aarde, grond, aardbodem, land, landstreek; (ook) inheemsch, niet van elders ingevoerd; tanòh anòë, zandgrond, zand, (ook alleen tanòh, zie vbd. i.v. koetika, sapha II); t. kliët, klei; t. itam, oude humusaarde; t. koenèng, berg-aarde; t. meuj, zie meuj III; t. mirah, roode kleigrond, (zie ook kawii II); t. òn kajèë, jonge humusaarde; t. poetéh, witte aarde, pijp-aarde; t. oedéb, grond waar alles op groeien wil en gedijt; t. maté, onvruchtbare grond; t. tjémpaga, zie tjémpaga; minjeu' tanòh, zie i.v. minjeu'; tanòh manjang, hooge grond, (aanduiding van een berg, wanneer men op zee is, daar het dan verboden is om van goenòng te spreken, zie i.v. gadjah, goenòng); tanòh Pòteu Alah, Allah's, i.e. niemands grond, grond waar niemand rechten op heeft, (tegenover:) tanòh milé' gòb, grond van een ander, grond waar iemand rechten op heeft, (zie ook i.v. ha' I); tanòh radja, vorstengrond, i.e. de strook grond ter breedte van zeven deupa meunara aan weerszijden van de Atjèh-rivier, die vroeger voor de soeltans was gereserveerd; tanòh roemòh, bij een huis behoorend stuk grond, erf; tanòh Atjèh, het land Atjèh; tanòh meulia, zie i.v. meulia; oebat beudé tanòh, inheemsch kruit, (vgl.

la'òt); zie verder vbd. o.a. i.v. 'inasé, koebang, lhō' I, tawalō'. Meutanòh, voorzien van aarde, met aarde bedekt; pakòn badjèëkeu habéh meutanòh, waarom zit je baadje vol aarde. Peutanòh, van aarde voorzien, aarde aanbrenge, met aarde bedekken.

TANÒM, begraven, in den grond steken, leggen of zetten, planten (van zaden, in hik. naar Mal. tanam ook in het algem., zie vbd. i.v. sròë-bròë); tanòm manjèt, een doode begraven, (zie ook vbd. i.v. maté, salè, seubèë, teuleukin); tanòmreunggét, geld in den grond begraven; zie verder vbd. i.v. mat I (onder moemat). Meu-, of teutanòm, begraven, in den grond gestoken, gelegd, gezet, geplant. Peutanòm, laten tanòm, of tanòm met versterkte beteekenis; tapeutanòm ba' lhō' reunggét njòë, bè' djitoepeuë lé gòb, begraaf dit geld diep in den grond, dat anderen het niet weten. Teumanòm, de handelíng tanòm verrichten; kaleupaïh dja' teumanòm, men is reeds gaan begraven; èleumèë teumanòm, geheime wetenschap om toovermiddelen te begraven, (zie i.v. djhoeng II, en vbd. i.v. keunòng onder peukeunòng). Teunanòm, de handeling tanòm, de wijze of het resultaat ervan, het geen begraven is, (b.v. een toovermiddel). Zie teunaman.

TANSION, zie sansiōn I.

TANTRA, ook tandra, (Skr. tantra), leger, krijgsvolk, legerscharen, troepen, soldaten; bala tantra, id., (zie vbd. i.v. peunanggahan); zie verder vbd. van tantra i.v. da'òm, koemang, nari, oendi, pasōkan, peungilòë, pirang, rira', roedi I, roeeuëng, sarah I, sò II. Peutantra, tot een leger maken, een leger vormen, heerschen, beheerschen, (ook naar Mal. petenteraan), legerplaats, kamp, (in hik.); boemòënjangtoedjōhteumpatmala'ikat, njangnam meuhatiblih peutantra, de zevende wereld was de plaats der engelen, in de zesde heerschte de duivel, (de zesde was het kamp van den duivel), (Masa djeuët dōnja).

TA'ÒM, zie da'òm.

TAPA (Skr. tapas), ascese (inz. ter verkrijging van bovennatuurlijke krachten en kennis), boetedoening, (godsdiensstige) afzondering en onthouding; ascese beoefenen, boete doen, in afzondering en onthouding leven; zie vbd. i.v. djoegi, lawala, mat I, poenggéng, soetji, sroe. Meutapa, in den toestand van tapa zijn, de handeling tapa verrichten; neudòng di goenòng Ma'nikam Halam, oeròë malam neumeutapa, hij vertoefde op den berg M. H. en beoefende dag en nacht ascese, (Diwa Akaih). Peutapa, laten tapa. Peutapa'an, (Mal. pertapaan), plaats waar as-

ese wordt verricht, (ook) ascese, boetedoening, (in hik.); zie vbd. i.v. ika t. Te unapa, de handeling tapa, de wijze, de toestand van tapa; sabé lam te unapa, oeròë malam han djiteubiët, hij leeft voortdurend in godsdienstige afzondering, hij komt er dag en nacht niet uit.

TAPA', palm (van de hand), handpalm, zool (van den voet), voet-zool, hoef, afdruk, spoor (inz. van hand, voet of poot), voet-spoor, voetstap; tapa' dja-ròë, handpalm, afdruk van de hand, (zie ook vbd. i.v. paleu-ët I); tapa' gaki, voet-zool, voetspoor; tapa' djaròë ban òn boendi, tapa' gaki ban òn boega, hare handpalmen hadden den vorm van een boendi-blad, hare voet-zolen den vorm van een boega-blad, (Tamim Ansa; zie ook i.v. boendi); tapa' goeda, hoef of spoor van een paard, (oudtijds ook) e.s.v. geweer, (thans) Spencerkarabijn (zie i.v. beudé I), (ook) e.s.v. zwaard (naar den vorm van het gevest, zie ook i.v. peudeuëng), (voorts) e.s.v. heester met bloemen, die op de boengòng katjang keule undé gelijken, en eetbare bladeren, wordt geplant als pagger; djinòë geupoeprang doea sipadan, geudoebang ngòn tapa' goeda; ba' geudoebang Atjèh ngòn Pidië, di sipa'i ba' tapa' goeda, toen kon men met gelijke wapens strijden, met geudoebang's en tapa'

goeda's; de lieden van A. en P. met geudoebang's en de sipa'i's met tapa' goeda's; (Pòtjoet Moehamat); padoem-padoem kamarati, han sòë toekri ngòn tapa' goeda, talrijke donderbussen en tallooze t.g.-geweren, (Pòtjoet Moehamat); tapa' beudé, kolfplaat, (zie i.v. beudé I); tapa' Soelòjman, het zegel van den profeet Salomo, pentagram (als magische figuur op amuletten), (ook) e.s.v. daarop gelijkend siermotief (van b.v. gouddraad); tapa' tjatō, vak van een schaakbord, (ook) vierhoekige of ruitvormige figuren (op b.v. lijnwaad), met zulke figuren, geruit; djitjō' boengkōih tapa' tjatō, ngòn bōh roe meuih ban peuët poentja, zij nam een geruiten sirihdoek met gouden bōh roe's aan de vier punten, (Malém Diwa); boengòng tapa' badjeuëng, zie i.v. boengòng; òn tapa', algemeene naam van Europ. speelkaarten buiten aas, heer, vrouw, en boer, (zie i.v. sikoe-pan); dja' ngòn tapa', te voet gaan; rèt meudaratladōm geudja' ngòn tapa' ladōm ngòng goeda, sommigen gingen over land, deels te voet, deels te paard, (Pòtjoet Moehamat; zie verder sprkw. i.v. reuhab, roeëng); ghòntapa', zie i.v. ghòn; peudéh tapa', zie i.v. peudéh; poe-téh tapa', (uitdrukking voor:) op de vlucht slaan, vluchten, (eig. zóó dat de voet-zolen te zien zijn);

han tòm, pòtjoet, poe-
téh tapa', lamánka me-
dja' han sò' sangka, wij
zij nog nooit op de vlucht ge-
gaan, prins, als wij eenmaal ten
strijde getrokken zijn, weifelen
we (zelfs) niet meer, (Pòtjoet
Moeamat); bè' lé tapòh
tata' ngòn peudeuëng,
oelōn kōn oereuëng
takōt keu bahja; tapa'
meu'oeckheuë kajèë le
tjabeuëng, tjitka teu-
bileuëng oereuëng Lam
Tjahja, sla niet meer (met uwe
knots) en houw niet meer met uw
zwaard, ik ben niet iemand, die
bang is voor gevaren; mijne voet-
zolen hebben wortels geschoten
en mijn stam heeft vele vertak-
kingen (i.e. ik sta onwrikbaar als
een groote breedgetakte boom, of
ik behoor tot een oud en aanzien-
lijk geslacht), en ik ben beroemd
onder de lieden van L. Tj. (of en
de lieden van L. Tj., waartoe ik
behoor, zijn beroemd), (Djoehan
Meusapi); meung ka koe-
teubiët keundōe oe pa-
dang, pantang koeri-
wang boebé-bé njangka;
tapa' meu'oeckheuë ka-
jèë le tjabeuëng, lam
tjab sikoereuëng geu-
seuboet nama, als ik een-
maal op het slagveld ben versche-
nen, is het tot dusver voor mij
een heilig verbod om terug te
keeren; mijne voetzolen hebben
wortels geschoten en mijn stam
heeft vele vertakkingen, en mijn
naam komt in het (vorstelijke)
negenvoudige zegel voor, (Djoe-
han Meusapi); sitapa', één

voetstap, één voetbreed, (zie vbd.
i.v. gra', hat, padé, piloe,
en verder i.v. pra', sròb). Meu-
tapa', sporen, voetsporen ach-
terlaten, met tapa', te voet;
peuë njòë meutapa',
wat zijn dit voor voetsporen;
boengkōih meutapa' tjā-
tō, geruite doek; hana si-
dròë dja' meutapa', ban-
doem djigidoeë' ateuëh
goeda, niemand ging te voet,
allen waren te paard gezeten,
(Tjah Koebāt); panjang,
toeankoe, doeaboeluën
dja', adat meutapa' kōn
ngòn goeda, de uitgestrekt-
heid (van die vlakte), heer, is
twee maanden gaans, indien men
te voet en niet te paard gaat,
(Tjah Koebāt). Peutapa',
sporen, voetsporen achterlaten, te
voet afleggen, beloozen, te voet
gaan, (ook) doen gaan, doen loo-
pen, gaan of loopen met, (verder)
schoppen, trappen; dji'ōh that
teumpat njān, han é' ta-
peutapa', die plaats is erg
ver, men kan er niet te voet heen
gaan; padoem ampélan
geupeutapa', ngōnkoe-
ta dja' koeta mara, met
talrijke versterkingen rukten zij
voorwaarts, met „wandelende for-
ten” en „beschuttingen tegen ge-
vaar” (soorten van stormdaken),
(Pòtjoet Moeamat).

TAPE, e.s.v. zuurzoete, zwak alco-
holische lekkernij van gekookte,
door toevoeging van ragòë ge-
giste gewone rijst of kleefrijst, en
tot ballen samengepakt, (ook)
zulk eene soort lekkernij van oe-
bi; tapè breuëh bit, t.

leukat bit, t. leukat a-dang, t. oebi, tapè van gewone rijst, van gewone kleefrijst, van zwarte kleefrijst, van oebi; bôh tapè, een bal tapè; ië tapè, het nat van de tapè; beuneung bôh tapè, zie i.v. beuneung; ladôm dji-mat aliali, boebé bôh tapè batèë seureuta, sommigen hielden een slinger in de hand met projectielen zoo groot als tapè-ballen, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. Pidië (sprkw.), simpè I (raadsel), siweut, taloeëm. Meutapè, tapè hebben.

TAPÉ', (op het hoofd) slaan, (op het hoofd) kloppen; djitapé' ba' oelèë lôn, hij heeft mij op het hoofd geslagen; koe'eu kamòë ngôn ië mata, sòë seurapa sòë njang tapé', ik zie u tranen weenen, wie heeft u gescholden, wie heeft u op het hoofd geslagen, (Plandô' Kantjé). Meutapé', op het hoofd geslagen, geklopt, elkander op het hoofd slaan. Teumapé', de handeling tapé' verrichten.

TAPÉH, de vezelachtige bast van kokosnoten, kokosvezel; talòë tapéh, zie i.v. talòë; tapéh teunasòë, zie i.v. tasòë; boengkô' tapéh, zie i.v. boengkô', en vbd. i.v. sèt I (sprkw.); zie verder vbd. i.v. gasiën (sprkw.), lawan (sprkw.), lham II (raadsel), pakoe II, paleuëng (spotrijmpje). Meutapéh, kokosbast hebben, met een vezelachtigen bast, op tapéh gelijkend,

vezelachtig, vol vezels; bôh mamplam njòë meutapéh, hana le asòë, deze mangga zit vol vezels, er zit niet veel vleesch aan, (vgl. taleuëng tapéh i.v. taleuëng). Peutapéh, iets met kokosbast, met kokosvezels doen, b.v. schuren; kageusò' dalōng njòë kapeutapéh, meung han kapeutapéh hana gléh, schuur dit etensblad met kokosvezels, als je dat niet met kokosvezels doet, wordt het niet schoon.

TAPEUSÉ I, of teupeusé, (Arab. tafsîr), uitlegging, verklaring (inz. van den Qorân), Qorânexegese, Qorâncommentaar; uitleggen, verklaren, commenteeren; ... leungò lôn tapeusé ma'na sikarang, ... luistert, ik zal nu de beteekenis (van het aangehaalde Qorânvers) uitleggen, (Prang sabi van Teungkoe di Tirò); zie verder vbd. i.v. meutawaté, pat (ondersapati), soenoet. Meutapeusé, uitgelegd, verklaard, gecommenteerd, eene uitlegging hebbende; na meutapeusé ajat njan, is er eene uitlegging van dat Qorânvers. Peutapeusé, laten tapeusé, of tapeusé (verb.) met versterkte beteekenis; djeuët tapeutapeusé ajat njòë, kunt ge dit Qorânvers uitleggen.

TAPEUSÉ II, of teupeusé, (Arab. tafsîl), detailleering, het aangeven van de details, uiteenzetting, vermelding tot in details, volledige uiteenzetting; detailleeren, de details aangeven,

tot in details, volledig uiteenzetten, vermelden, opsommen, (in hik.); *ba' tapeusé sikoe-reuëng blaïh*, *ba' djeu-meulah lhèë blaïh sadja*, gedetailleerd (bedraagt het aantal vereischten voor de geldigheid van een *seumajang*) negentien, samengevat slechts dertien, (Akeubarō Karim). Vgl. *tabsili*.

TAPEUSILI, zie *tabsili*.

TAPI, zie *teutapi*.

TAPIH, afslaan, afweren, wegslaan (b.v. iets uit iemands hand); *tapih djaròë*, iemands hand wegslaan, de aangeboden hand weigeren; *neutapih oela'òt saré tjham-tjh oem*, *hantatoedoem hatngòn hingga*, zij (n.l. de engelen) sloegen ze (n.l. de vliegende geweerkogels) weg, zoodat ze in zee ploften in ontelbare massa's, (Malem Dagang; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. *kalòt*); *djitapihtjò'ma prisè beusòë*, soeara *bagòë glanteuë teuka*, hij weerde (den slag met) de knots met zijn ijzeren schild af en het geluid van den slag klonk als een donderknal, (Djoehan Meusapi). *Meu*, of *teutapih*, afgeslagen, afgeveerd, weggeslagen, (zie vbd. i.v. *peungeuliëh*); *meutapih*-(*tapih*), elkander wegslaan, van elkaar afslaan. *Peutapih*, laten *tapih*, of *tapih* met versterkte beteekenis. *Teumapih*, de handeling *tapih* verrichten; *toeih teumapih*, *rambeuë teumampa*, *toeih leumah*, *rambeuë*

djihila, de *toeih* (e.s.v. visch) slaat hem van zich af, de *rambeuë* (e.s.v. visch) geeft er een klap op, de *toeih* vertoont zich, de *rambeuë* sleept hem weg (n.l. den haak van den hengel), (tooverformule bij het hengelen).

TAPILÒT; *meutapilòt*, door elkander, in de war, verward; zie vbd. i.v. *seupéh*.

TARA, gelijke, wedergade, evenknie, evenbeeld, dergelijk, (meer in hik. en meest met eene ontkenning); *tameureupaïh pi han pajah*, *di gòb reu'ahgeu djéh tara*, verder hebt gij geworsteld zonder moe te worden, terwijl een ander doodop is zooals die daar, (Meudeuha'); *baranggasòë oereuëng binòë*, *njang na lakòëdji lam dōnja*; *djidja' meutandang dji-bòih roemòh dròë*, *teuma ba' lakòë djikheun hana*; *bè' meung tara dji-dja' meutandang*, *gèt roemòh nang ba' sèëdara*; *meung han djikheun oeba' lakòë*, *pagé doe-dòë itam moeka*, iedere vrouw, die in deze wereld een echtgenoot heeft, en uitgaat, haar huis verlaat zonder het aan haar echtgenoot te zeggen, laat staan voor haar plezier uitgaat, doch zelfs ook naar het huis harer moeder, naar hare broeders gaat, zal, indien zij het niet aan haar echtgenoot zegt, later in de andere wereld een zwart gezicht krijgen, (Printah Salam; vgl. *an*, en *antara*); *sitara*, gelijke,

evenknie, gelijk, als; doeë' sitara, gelijk in rang, op gelijke hoogte, naast elkander zitten; hana njang sitara njan, er bestaat geen gelijke daarvan; njang sitara njan bè' tapeulakoe lé, ge moet iets dergelijks (zoo iets) niet meer doen; djidoë' sitara ngòn radja la'én, njang na disinan sadjan beuginda, zij gingen op gelijke hoogte zitten als de andere vorsten, die daar met den oppervorst waren, (Tjah Koebat); han of hana tara, zonder gelijke enz., weergaloos, onvergelykelyk, buitengemeen, uitermate, bovenmatig, bijzonder, zeer, erg, (zie vbd. o.a. i.v. kòn II, lakoe, larab, ling kò ng, napakah, peukajan, ragam, soetji).

TARAH, bekappen, behakken (van hout om het gelijk te maken), aldus gelijk maken, (zie vbd. i.v. kiwiëng-kiwòt); tarah badjòë, e.s.v. klewang, (zie i.v. badjòë). Meutarah, bekapt, behakt, gelijk gemaakt. Teumarah, de handeling tarah verrichten; lòn seumoerat da'weuët bitjah, lòn teumarah teuta' djaròë, als ik schrijf, vervloeit de inkt, als ik hout bekap, hak ik mij in de vingers (doordat mijn hart onrustig is), (Banta Ahmat). Teunarah, de handeling tarah, de wijze of het resultaat ervan.

TARAIH (Arab. taraf), zijde, kant, rand, einde, (ook) rang, stand, (in hik.); geubri peu-

kajan ban njang taraih, adat meudjeulih han meutoeka, zij hadden klederen gekregen overeenkomstig hun rang, naar gebruik en gewoonte, zonder verwisseling, (Diwa Akaïh); radja njang la'én doem ban taraih, ban njang meudjeulih daseutō radja, de andere vorsten (zaten) overeenkomstig hun rang, overeenkomstig de gewoonten en regelingen onder de vorsten, (Tjah Koebat).

TARAKATA, zie sarakata.

TARAKI (Arab. taraqqî), stijging; stijgen, omhoog gaan, (in hik.); zie vbd. i.v. tanadōj.

TARÉ', trekken, naar zich toe trekken, aan-, in-, neer-, op-, uit-, voort-, wegtrekken, naar zich toe halen, aan-, in-, weghalen, spannen; (ook) gespannen, strak, hoog (van een prijs, vgl. tarië'), snel (van een gang, een stroom, den wind), fel brandend (van de zon), fel, fiksch,forsch, stevig, sterk, krachtig (van een slag, een zwaard, een persoon, een toovermiddel, een strijd, enz.); taré' naphaih, zie i.v. naphaih; taré' poekat, zie i.v. poekat en vbd. ook i.v. reunggōt; (zie verder vbd. van de verbale beteekenis i.v. boesoe I, lap euë, loej, parōh I, poe keuë I, preuë', rajéh, riba II, sintha', tang-ting, toela'); goela taré', zie i.v. goela; pap euën taré', zie i.v. pap euën; keundō taré', zie i.v. keundō; angèn taré' klat, zie i.v. angèn; taré'

that proeët lōn, mijn buik is erg gespannen, (door b.v. winden of door verzadigdheid, zie ook vbd. i.v. sapa I); taré' that ië, het water stroomt zeer snel, zeer sterk, (zie ook vbd. i.v. njoerōng); taré' that angèn, de wind waait erg hard; oeròë taré', fel branddende zon, (zie vbd. i.v. l a m b a jōng, oepama, tala I); taré' that djita', hij slaat erg fors; taré' geutië' djita' kamòë, hij gaf ons een forschen haal, (eig. zóó dat zijn oksel er strak bij gespannen werd); soe taré', een krachtig, sterk geluid; kah bè' taré' that babah, je moet niet zooveel praat hebben; dalam nanggròë njòë le njang taré', Diwa Sa'it njang koepala, in dit land zijn er velen, die sterk zijn, en aan het hoofd van hen stond D. S., (Diwa Akaih; zie ook vbd. i.v. sanè I); takheun hadjat tadja' meugoerèë, toen toet èleumèë njang taré'-taré', zeg, dat uw doel is om (bij haar) in de leer te gaan, om (geheime) wetenschappen te leeren, die eene krachtige uitwerking hebben, (Djoehan Meusapi); sabab neuleungò taré' that prang, panglima Nja' Bintang njang haja' dōnja, omdat hij gehoord had, dat (daar) de strijd hevig werd gevoerd en dat het panglima Nj. B. was, die de wereld deed schudden, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. van de bijvoeglijke of bijwoordelijke beteekenis

i.v. h a r e u g a (van prijs), l a w a (van het rijden te paard), s a m ò n (van geesten), s a n d r ò n g (van zwaarden). Meutaré', getrokken, naar zich toe getrokken, enz., (ook, meer meutaré'-taré') elk aan een kant trekken, aan elkander trekken; bè' meutaré' keunan, laat het niet daarheen getrokken worden; sara djiploeëng dang meutaré', kan tjit na é' lheuëh ikoenja; kōng that djikoeë masaboenòë, bandoea dròë meuhila-hila, terwijl ze (n.l. de tijger en de beer) hard wegliepen en aan elkander trokken, konden hunne staarten toch niet van elkaar losraken; ze hadden ze tevoren zeer stevig aan elkaar vastgebonden en zoo sleepten ze elkander voort, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. sintha'. Peutaré', laten taré' of taré' (verb.) met versterkte beteekenis, (ook) taré' (adj.) maken, iets met kracht doen, krachtig aanpakken; zie vbd. i.v. oendō. Teumaré', de handeling taré' verrichten.

TARÉH, met touw, met banden omwoelen, geheel omwinden; taréh peutòë, goetji, eene kist, een watervat met banden omwoelen. Meutaréh, met touw, met banden omwoeld, (fig.) schots en scheef, door elkander loopende (van b.v. naaisteken, litteekens, die het lichaam bedekken); pakòn meutaréh that peutòë njòë, waarom is deze kist zoo stevig omwonden; djitjeumeutjòb meuta-

rèh, zij naait met steken, die schots en scheef door elkander loopen; si Poelan njan parōt 'òh meutaréh ban sabòh badan, die N. N. heeft litteekens over zijn geheele lichaam; zie verder vbd. i.v. ngeudéh. Peutaréh, laten taréh, of taréh met versterkte beteekeenis; tapeutaréh ba' gèt peutòë njòë, b'è' teuboeaka, omwind deze kist goed (of laat deze kist goed omwinden), dat ze niet openga. Teumaréh, de handeling taréh verrichten. Teunaréh, de handeling taréh, de wijze of het resultaat ervan.

TARÈH (Arab. ta'rih), dateering, datum, tijdrekening, jaartelling, geschiedenis, króniek, geschiedboek; zie vbd. i.v. pat (onder sapat). Meutaréh, voorzien van een datum.

TARÈN, zie taròn.

TAREUWIAH, zie taroewiah.

TARI I, liefvallig, bevallig, schoon, (ook) coquet; dō ida idi, si nja' tjoet lōn roepa tari, d.i.i., mijn kindje ziet er liefvallig uit, (wiegelied); ni tië' alèh djròh neulinggang, mata ba' pinggang ngòn preumata; ba' oeròë njan ni ka tari, dalam até sang ka moeda, het grootmoedertje liep met hare armen zwaaiende en kijkende naar haar lendenkleed en naar de steenen (van haar ring); dien dag was het grootmoedertje coquet geworden en voelde zij zich in haar binnenste weer jong, (Noen Pari-

si). Peutari dròë, zich coquet aanstellen.

TARI II, zie nari.

TARIË', op prijs houden, niets van den prijs laten vallen, niet daarop laten afdingen, hoog houden (ook van een eisch), daaraan vasthouden; arè ba' sabé, joem bahlé tatarië', laat de arè gelijk zijn (geef eene goede maat), dan moogt ge den prijs hoog houden (moogt ge aan den prijs vasthouden). Meutarië', op prijs gehouden, hoog gehouden, de handeling tarië' verrichten; b'è' tameutarië' lé, pakòn kan tadjō', ba' that moerah batjoet, houd niet meer aan uw prijs vast, waarom geeft ge het maar niet, al is het een beetje goedkoop. Peutarië', laten tarië', of tarië' met versterkte beteekeenis. Teumarië', de handeling tarië' verrichten; meungnjò that lagòjna tateumarië', hana gèt, als ge al te zeer aan uw prijs vasthoudt, is het niet goed. Vgl. taré'.

TARIËNG, slagstanden (van een zwijn). Meutariëng, slagstanden hebben, met slagstanden; panè raja that boejnjan 'òh meutariëng, waar hebben ze dat varken vandaan, dat zoo groot is, dat het slagstanden heeft.

TARIKAT (Arab. tariqah), mystieke orde, mystieke broederschap, mystieke methode, mystieke oefening; tarikat Nakeusabandi, Sadali, Saman, Satari, de Naqsjibandijjah-, Sjadzilijjah-, Sammânijjah-, Sjat-

târijjah-orde; tamòng tarikat, tot eene mystieke orde toetreden, zich daarbij aansluiten, zich daarin laten opnemen, (zie vbd. i.v. hadat); tjò', of toeëngtarikat, eene mystieke methode leeren, zich daarin laten inwijden, tot eene mystieke orde toetreden, (zie vbd. i.v. khaléh, saman, teuleukin). Meutarikat, eene bepaalde mystieke methode volgen, tot eene mystieke orde behooren.

TARŌ', knop, bot (van eene plant), spruit, scheut, uitspruitsel, jonge plant; zie vbd. i.v. lingkō' (sprkw.), seulipō'. Meutarō', knoppen enz. krijgen of hebben, uitbotten, uitspruiten. Peutarō', knoppen enz. laten krijgen, laten uitbotten; bè' neubrikòh lé, neupeutarō' dilèë, laat (dien boom) niet meer kappen, laat hem eerst knoppen krijgen.

TARŌ', e.s.v. boom, van welks bast men touw vervaardigt; talòë tarò', touw vervaardigd van den bast van den tarò'-boom.

TARŌEWIAH, of tareuwiah, (Arab. tarwījah), naam van den 8sten Dōjhīdjah, den eersten dag van de Mekkaansche bedevaartseeremoniën; poeasatarōewiah, het onverplichte vasten op den 8sten en den 9den Dōjhīdjah.

TARŌH, inzet (bij een spel of weddenschap); tarōhba', hoofdinzet, i.e. bij een diereengevecht de inzet van de eigenaars der dieren, die men tegen elkaar laat vechten; tarōh tjabeuëng, ook t. loea, bijinzet, i.e. de inzet der toe-

schouwers tegen elkaar; reung-gét tarōh, het ingezette geld; zie verder vbd. i.v. asi, ganda-watra. Meutarōh, een inzet doen, een weddenschap aangaan, inzetten, dobbelen, wedden; ingezet; ka meutarōh manò' njan, is op dien haan al ingezet, zijn de inzetten op dien haan al gedaan; neumeutarōh geunaboeròë, neumeutadjòë meufèn panta, elken dag ging hij weddenschappen aan, hield hij hanengevechten of speelde hij met knikkers, (Malém Diwa). Peutarōh, inzetten (van geld), laten inzetten op (b.v. een haan), een dier tegen geld laten vechten, met een dier aan een diereengevecht deelnemen; tadjaja' peutarōh reung-gét lōn, doe een inzet met mijn geld; ka lōn peutarōh manò' lōn, ik heb op mijn haan laten inzetten, ik heb mijn haan aan het hanengevecht laten deelnemen, heb mijn haan mee laten vechten; ngòn manò' tòh neupeutarōh? — lōn han lōn peutarōh, lōn meutarōhba' manò' gòb mantòng, met welken haan neemt ge aan het hanengevecht deel? — ik laat geen haan van mij meevechten, ik zal maar op de hanen van anderen inzetten. Tarōhan (Mal. taroehan), bewaring, bewaarplaats, wat men als iets uitverkorens bewaart, (in hik.; zie vbd. i.v. djasa).

TARŌHAN, zie i.v. tarōh.

TARŌM, zie tarōng.

TARŌN, ook tarèn, strik (om b.v. garnalen, vogels, herten te van-

gen); met een strik vangen, strikken; aneu' taròn, de onderdeelen van een strik, (zie kadja); zie verder vbd. i.v. roessa. Meutaròn, gestrikt, een strik hebben. Peutaròn, laten taròn, of taròn (verb.) met versterkte beteekenis. Teumaròn, de handeling taròn verrichten; zie vbd. i.v. euntjho'.

TARONG, ook taròm, sarōng, saròm, de indigoplant, (ook) e.s.v. hagedis; tarōng tanòh, de bruine grondhagedis (Mal.-Jav. kadal), ook tarōng pageuë genoemd, wjl ze vaak onder paggers aangetroffen wordt, of alleen tarōng; tarōng idjò, de groene boomhagedis.

TASA' I, zie masa'.

TASA' II; meutasa'(-tasa'), elkander verdringen, voortdringen, dicht opeengedrongen, tjokvol; ta'eukeu ra'jat teuka meurōnrōn, takalòn djihoedōm djimeung en njōnja; ta'eukeu ra'jat meutasa'tasa', la'én teungòh dja' han é' takira, men zag de menschen bij stroomen komen, en men zag hen een dichten kring vormen om de Europeesche vrouw te zien; men zag de menschen elkander verdringen, terwijl er nog ontelbaar velen aan kwamen zetten, (Prang Gōmpeuni). Vgl. sa'.

TASA'-TASÉ', oceanen, (ook) wildernissen; hé ma teungkoe keusoeakaran that, Radja Ahmat keunōng peukara; radja joeë dja' oe poesat tasé', beunda

njang han é' neu joeë mita; gaséh sajang keu Radja Ahmat, han neutoepat tamè lé gata; han neutoepat tasa'tasé', djikheun sakét radja gila, (de prinsessen zeiden tot de geureuda:) moedertje, we zitten in groote moeilijkheid, R. A. is in eene (lastige) zaak gemoeid; de vorst heeft hem gelast naar het middelpunt van den oceaan te gaan om iets te zoeken, dat niet te zoeken is; heb genegenheid en medelijden met R. A., hij weet de plaats niet te vinden, neemt gij hem mee, hij weet van geen oceaan af (of weet in den oceaan den weg niet), de gekke vorst zegt, dat hij ziek is, (Gadjah toedjòh oelèë); dja' bōih dròë lam glé tasa'tasé', de bergen en wildernissen ingaan. Zie tasé'. TASÉ', zee, oceaan, (ook) meer, (in hik.); naga njan teudoeë' di poesat tasé', djròhthatsisé' meutjoe-la-tjoela, die draak woonde in het middelpunt van den oceaan, hij had mooie schubben, die uitstaken, (Diwa Akañh); zie verder vbd. i.v. pantjapeureusada, peunggawa, prang. Zie tasa'tasé'.

TASEUDIT, zie teuseudit.

TASOË, slaan, neerslaan (met een wapen, met b.v. een zwaard, een stok, ook met klauwen), afrosen, (verder) borstelen, afborstelen (van zijde na inwrijving met stijf sel om ze, b.v. na veroving met gomlakwater, ië malò bit, glad en glimmend te maken, zie vbd. i.v. boe I),

(ook) van de pitten zuiveren (van boomwol door met een aan het uiteinde gespleten rotan erin te draaien; vgl. *teumpa I* en *II*); *djisoeëtlé* *peudeu-ëng* *djimat di djaròë*, *laloë* *djitasòë* *ateuëh* *ra'sasa*, hij trok snel zijn zwaard uit, hield het (stevig) in de hand en sloeg er vervolgens mee op den reus, (*Diwa Akañh*); *di si Nja' Ti djeuheut pi'é*, *alèë* *djeungki djidja' mita*; 'òh *djiteumèë* *mat ba' djaròë*, *teuma* *djitasòë* *ba'ba'* *moeka*, *Nj. T.* was kwaadaardiger (dan de anderen), zij ging een rijststamper zoeken en toen zij er een vond, nam zij hem en sloeg (den koppelaar) ermede tot zelfs op het gezicht, (*Noen Parisi*; zie verder vbd. i.v. *poeta*); *tasòë* *gapeuëh*, *kapok* zuiveren. *Meutasòë*, geslagen, geborsteld, afgeborsteld, van de pitten gezuiverd; *meutasòë(-tasòë)*, elkander slaan. *Teumasòë*, de handeling *tasòë* verrichten. *Teunasòë*, de handeling *tasòë*, (ook) het middel daarvoor; *tapéh* *teunasòë* (ook *seunasòë*, en *sinasòë*), borstel van klappervezels om zijde te *tasòë*.

TAT-TAT; *meutat-tat*, trillend, rillend, sidderend, bevend; *oeleungò* *pisang* *meutat-tat*, *poetjō'* boelat doem *seureupa*, de klapperboomen schudden heen en weer, de *pisangboomen* trilden en de jonge spruiten waren geheel vernield (door de voortrukkende menig-

te), (*Pòtjoet Moehamat*); *tōh* *oedjeuën* *ba' that* *meutattat* *ba' òn* *teubèë*, *teuka* *dagang* *meukat*, *dji-tanjòng* *pat inòng* *balèë*, *inòng* *balèë* *likōt* *dapoe*, *djitagoeën* *boe* *djamèë* *teuka*, *djiteuka* *rèt* *seumeugit*, *trōn* *si* *Oebit* *kilib* *mata*, regen, stroom neer, zóó dat de bladeren van het suikerriet trillen, een *Klinganeesche* koopman komt (*desondanks*) en vraagt waar er eene weduwe woont, de weduwe is achter in de keuken, zij kookt rijst, en een gast komt, hij komt uit de richting van de moskee, en *si* *Oe.* komt beneden met halfgesloten oogen, (*kinderrijmpje* bij het aanroepen van regen); zie verder vbd. i.v. *bingòng*, *krawat*, *seumeunga*. *Peutat-tat*, doen trillen, enz.; *peutat-tat* *dròë*, opzettelijk trillen, doen alsof men onwillekeurig rilt.

TAT-TIËT, (freq. van *tiët*), herhaalde steken; telkens een steek krijgende; 'òh *tat-tiët* *bòh* *bòh* *poenggōngdji* 'òh *djidja' ba'* *roemòh* *geutanjòë*, *kan é'* *meung* *dji-doeë'*, het is net of hij telkens een steek in zijn *derrière* krijgt, als hij bij ons op bezoek is, hij kan niet eens blijven zitten, (zegswijze voor: hij kan niet rustig blijven zitten, als hij bij ons op bezoek is, maar moet dadelijk weer weggaan).

TATAH, inleggen, inzetten, inbeitelen (van goud, zilver, edelstenen), uitbeitelen (om er goud enz. in te zetten), bezetten (met goud enz.);

djitatah ba' sikin panjang, hij beitelte goud in een sp.; tatah preumata, juweelen inzetten; zie verder vbd. i.v. seuëh II. Meutatah, ingelegd, ingezet, ingebeiteld, uitgebeiteld, bezet (met goud enz.), (fig.) geordend, ordelijk, netjes; hana meutatah boeëtdji, hij gedraagt zich niet netjes, niet behoorlijk; zie verder vbd. van de beteekenis ingelegd, bezet (met juweelen) i.v. keubah, koe-aròë, patam, peuë. Teumatah, de handeling tatah verrichten; oereuëng teumatah, iemand, die bezig is met, of wiens beroep het is om goud enz. in te beitelten, in te zetten.

TATANG, op de palm van een of van beide handen dragen, in de hoogte heffen, (bij overdracht ook gezegd van b.v. golven als subject); padoempadoem gloembang tatang, lōn djeumeurang ba' adé'eunda, vele golven hebben mij in de hoogte geheven bij het oversteken van zeeën om tot u te komen, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. pawè, sila', soendi. Meutatang, op de palm van de hand gedragen, in de hoogte geheven, tatang met meerv. subject. Peutatang, laten tatang, of tatang met versterkte beteekenis; tapeutatang ramèramè, laten we hem gezamenlijk op de handen dragen, (b.v. een zwaar lijk). Teunatang, ook seunatang, de handeling tatang, het object ervan; toengkat

beusòë lam seunatang, ka neulinggang Meugat Lam Tjahja, met zijn ijzeren stok in de hoogte geheven liep M. L. Tj. in een wiegelgang, (Malém Diwa).

TATÈH, langzaam en onvast, stap voor stap lopen, (zooals een kind dat pas begint te lopen); tatèh, tatèh, stap voor stap, stap voor stap, (zegt men tot een kind, dat leert lopen, terwijl men hem al loopende bij de handen vasthoudt). Meutatèh, de handeling tatèh verrichten; bah that djih, bè' tattyò' dilèë, dang djimeutatatèh keudròëddji, laat (het kind) maar, neem het niet eerst op, het is bezig zelf te leeren lopen. Peutatèh, (een kind) leeren lopen. Zie tèh-tèh.

TATJEUDIT, zie teuseudit.

TATKALA, zie teuteukala.

TAWA (Mal. tawar), krachteleos maken (van vergif, geheimzinnige ziekteoorzaken, onheilbrengende invloeden, enz. door middel van tooverformules of daarmede belezen medicijnen), de werking van vergif enz. verhinderen of opheffen, bezweren, neutraliseeren, behandelen, genezen; (belezen) medicijn, tegengif; (in hik. ook als Mal. tawar) flauw, smakeloos (= tabeuë, zie aldaar); Mandè Roebiah oetōih meu'oebat, oerat meusambat djepët geutawa, M. R. is eene zeer bekwame geneeskundige, afgebroken spieren kan zij genezen, zóó dat ze weer aaneenzitten, (Gadjah toedjōh oelèë); e

pòtjoet pò Meuloe Kajan, bit that boediman neutawa bisa, o prinses M. K., gij zijt waarlijk kundig in het neutraliseeren van vergif, (hier: fig. om iets van u af te wentelen), (Gadjah toedjōh oelèë); ba'sitawa, e.s.v. heester, waarvan de bladeren als geneesmiddel gebruikt worden en de bloemen wit zijn; meunan djikheun lakòë binòë, bah tapeugòë tabōh tawa; ... teumadjipeugètlé ngòn oebāt, na reudjang sihat djeuēb angèēta, aldus spraken (de twee apen), het mannetje en het wijfje, „laten we hem (n.l. den met gebroken leden voor dood liggenden Banta) wekken door hem met medicijn in te smeren”; ... daarop vervaardigden ze medicijn, opdat zijne ledematen snel weer gezond zouden worden, (Gadjah toedjōh oelèë); keupeuēt peurasa deungòn babah, masam ngòn boeaīh phét ngòn tawa, ten vierde de smaak, waardoor we proeven wat zuur, en zuurzoet, bitter en flauw is, (Ma'ripāt). Meutawa, krachteloos gemaakt, bezworen, geneutraliseerd, genezen, behandeld. Peutawa, laten tawa, of tawa met versterkte beteekenis. Teumawa, de handeling tawa verrichten; oereuēng teumawa, iem., die bezig is met of kundig is in het tawa. Teunawa, de handeling tawa, de wijze ervan, het middel ervoor; oereuēng Meulajoe tadjam that teunawa,

de Maleiers hebben zeer krachtige toovermiddelen; takheun saleuēm keun è' Roebiah, geubrioebāt ngòn teunawa, breng mijne groeten over aan grootmoeder R., (en vraag haar) of zij medicijnen en tawa-middelen wil geven, (Gadjah toedjōh oelèë). Zie peunawa, en vgl. tabeuē, taweuē.

TAWA'TAWA' (Mal. id.), e.s.v. koperen bekken, (in hik.); zie vbd. i.v. keuroemōng.

TAWADJŌH (Arab. tawadj-djoeh), het zich richten, zich wenden (tot Allah), concentratie van gedachten (inz. op Allah); zich richten, zich wenden (tot Allah), zijne gedachten concentreeren (op), zich wijden (aan); hareutòë tawadjōh hadab Alah, hana moeminah sikléb mata, de beteekenis van tawadjōh is dat men zich tot Allah keert, en geen oogenblik zich van Hem afwendt, (Ma'ripāt); teudoeē' haba oereuēng dja' beuēt, teungòh meunoentoet ba' panita; oeròë malam sabé soenggōh, até tawadjōh ba' agama, we laten het verhaal rusten van degenen, die op studie waren en bezig waren godsdienstwetenschappen bij den geleerde te bestudeeren, en dag en nacht zich met ernst aan den godsdienst wijdden, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. kōn, rasia.

TAWA'ĪH I, aluin, (wordt o.a. als geneesmiddel tegen b.v. oogziekte

en als kleefmiddel van b.v. gebroken porcelein gebruikt).

TAWAIH II (Arab. *tawâf*), omgang (inz. om de Ka'bah als eene der ceremoniën van de Mekkaansche bedevaart); een omgang, omgangen verrichten, om-, rondgaan, om iets heen loopen, (in de algem. beteekenis alleen in hik.); *tawaih toedjōh gò*, zevenmalige omgang (om de Ka'bah); *ma geutawaih lingka Ka'bah*, moetjahadah ba' Rabana, vervolgens verrichtte hij omgangen om de Ka'bah, terwijl hij daarbij zijne aandacht gericht hield op den Heer, (Noen Parisi; zie verder vbd. i.v. sa'i); *djaròë teuleuëng babah moemèt-mèt, tangaihoe langèt teuglòng mata*; *meunan bangòn di Parésah, jōh neutawaih lingka koeta*, met de handen opgeheven, de lippen in beweging (onder het prevelen van gebeden), het aangezicht ten hemel gericht en starende oogen; zoo zag P. er uit, toen hij om de vesting heen liep (om die te betooveren), (Noen Parisi); *Mahmoet Beureuma han peuë peugah, dawō' neutawaih neulingka dōnja*; *neulingka dōnja sangatpantai, lhèë oeròëdjlaïhsiseunlingka*, M. B. is (in zijne heiligheid) niet te beschrijven, hij deed niets anders dan de aarde rondgaan; hij ging zeer snel de aarde rond, in drie dagen verrichtte hij één omgang, (Banta Beuransah). Zie *mataih*.

TAWAKAJ, zie *tèëwakaj*.

TAWAKÖH (Arab. *tawâqqoef*), rust, stilstand, overdenking; rusten, stil staan (bij), overdenken.

TAWALÖ' (Arab. *tawâdhoe'*), nederigheid, bescheidenheid, zelfvernedering, ootmoed; zich nederig, bescheiden, ootmoedig gedragen, ootmoed betoonen, zich vernederen, zich verootmoedigen, (in geschr.); *koetjhoeë' tawalō'* *meureundah diri*, *ikōt Rabi barang keureundja*, nederigheid, ootmoed, het zich vernederen (voor God), het gehoorzamen van den Heer in al wat men doet (behooren tot de voorwaarden voor de innerlijke reinheid), (Akeubarō Karim); *peurangeuj tanōh djitawalō'*, *sabapi that lagi rila*, het karakter van de aarde (als een der vier elementen waaruit de mensch bestaat, zie 'inasé), is, dat ze nederig, zeer lijdzaam en berustend is, (Ma'ripat).

TAWAN (Mal. id.), gevangen nemen, krijgsgevangen maken, buit maken, veroveren, rooven, (fig.) in beslag nemen, beslag leggen op, boeien, beheerschen, bezighouden; *ladōm meunan nantang meunòë, siah lam nanggròëledjéntawan*; *iblih djisaïh geunab oeròë, hana bagòë lam djitawan*, sommigen (redeneeren) aldus, anderen weer anders (om zich aan den heiligen oorlog te onttrekken), vele schriftgeleerden in het land worden door booze geesten beheerscht; duivels fluis- teren hun elken dag (drogrede-

nen) in, en hebben hen geheel in hunne macht, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat); zie verder vbd. i.v. me u'è n. Me u- of te u t a w a n, gevangen genomen, krijgsgevangen, buitgemaakt, veroverd, geroofd, (fig.) in beslag genomen, geboeid, beheerscht, beziggehouden, opgaande (in); a- t é d j i k a t e u t a w a n b a' i- n ò n g n j a n, b a' m e u d j o e- d i, b a' m e u n e u k a t, zijn hart is in beslag genomen door, hij gaat op in die vrouw, in het spel, in het handeldrijven. Te u m a w a n, de handeling t a w a n verrichten. Te u n a w a n, of t a w a n a n (naar Mal. id.), krijgsgevangene, buitgemaakte, buit, geroofde.

TAWANAN, zie i.v. t a w a n.

TAWARŌ' (Arab. t a w a r r o e k'), de manier van zitten bij de s e u- m a j a n g tijdens de t a h j e u ë t a k h é, (n.l. met de beide beenen naar achteren gevouwen, den linkervoet onder den rechtervoet naar buiten uitstekend en het derrière op de bidmat), aldus zitten.

TAWARŌ' (Arab. t a w a r r o e'), (het) zich onthouden van verboden en afkeurenswaardige dingen, van hetgeen niet bepaald geoorloofd is, groote ingetogenheid, godvreezendheid; zeer ingetogen, godvreezend. Zie w a r e u' a.

TAWEUË, alleen in te u p ō n g t a w e u ë, zie i.v. te u p ō n g. Vgl. t a b e u ë, t a w a.

TAWI, of, voor het rijm, t a w i l a (Arab. t a w i l), naam van eene Arabische versmaat, in het A- t j è h s c h toegepast op het s a n- d j a'-metrum met 9 of meer ma-

ten per halfvers; zie vbd. i.v. b a- r é h, p e u t a.

TA'WI (Arab. t a'w i l), verklaring, uitlegging, interpretatie, (ook) beteekenis, zin (die uitlegging behoeft), verborgen bedoeling, bedekte aanduiding, zin-, toespe- ling; (verder) verklaren, uitleg- gen, interpreteren, bedektelijk aanduiden, toespelen, zinspelen; k r i t j i t n a r i t d i D j é b r a' i, n e u k h e u n t a'w i b a' s ò j- d i n a; k a m ò è m o e b a p e u- r e u m a n R a b i, w a h é n a- b i, p a k ò n p e u s o e n a; ..., wat zeide toen (de aastengel) Gabriël, hij gaf aan onzen heer (den profeet Adam) eene verkla- ring (van zijne handelwijze); „ik breng u het bevel van den Heer, waarom, profeet, spreekt ge er kwaad van; ..., (Asaj djeuët pa- dé); b è' h a j d a l é m h a b a m o e p a n s i ë, o e r a m m o e- p o e t i ë o e d j ō n g m o e p o e- t a; d i l ō n d a l é m h a n l ō n t o e k r i, l h ō' t h a t t a'w i h a b a k e u k a n d a, spreek niet, broeder, in toespelingen, waarvan het begin gedraaid en het einde gewenteld is (i.e. waarvan de be- doeling anders is dan de bewoor- dingen); ik begrijp uwe woorden niet, broeder, ze hebben een zeer diep verborgen zin, (Noen Pari- si); h a b a t a'w i t h a t m e u- s e u k é, h a n a l a h é t e u s ò m p o e n t j a, toespelingen zijn zeer moeilijk te begrijpen, het einde (i.e. de bedoeling) komt niet tot uiting maar is verborgen, (Ga- d j a h t o e d j ō h o e l è è; zie den hier- aan voorafgaanden regel i.v. p o e t i ë); b è' t a t a'w i o e

geuniréng, bè' tapaléng niba'loeéng beuna; meusé ta'wi kawōm bédeu-ah, peureulèë kipajah djikheun boeëtrada, huldigt geen (van de rechtzinnige leer) afwijkende opvattingen (eig. geeft geen afwijkende interpretaties), wijkt niet af van het rechte pad; (huldigt) b.v. (niet) de opvatting der ketters, die leeren, dat het voeren van den heiligen oorlog (geen individueele maar) eene op de gemeente in haar geheel rustende plicht is, (Tadeukiratō rakidin); batjoet meusië niba' doeanjan, keunòng bala 'am ateuëh koepala; sòë njang ta'wioe geuniréng, meuhat teupoenggéng lam tjilaka, wijkt gij allen een weinig van die twee (n.l. Qorân en traditie van den Profeet) af, dan wordt gij door eene algemeene ramp getroffen; alwie (van Qorân en traditie) afwijkende opvattingen huldigt, wordt stellig ondersteboven in het ongeluk gestort, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. misé. Meuta'wi, verklaard, uitgelegd, eene verborgen beteekenis, bedoeling hebbende, eene toespeling bevattende; narit toean koesang meuta'wi, han lōn toekri pham haba njòë; adat njang kroëng pilhō' toewi, sòë beurani djeuët grōb keunòë, uwe woorden, heer, schijnen een diep verborgen zin te bevatten, ik vermag die woorden niet te begrijpen; betrof het eene rivier, het

zou er eene zijn met eene diepe kolk, wie zou het wagen daarin te springen, (Goemba' Meuih).

TAWILA, zie taw i.

TAWŌ, boom of staak, waarlangs men klimplanten (zooals sirih, peper, reuteuë'-soorten) laat opklimmen, steunboom, steunplant; tawō maté, staak voor dat doel, „dooë” steunboom, (zie vbd. i.v. ranoeb); na tamsé ranoeb patah tawō, tamsé koendō han hòlata, (de prinses, na het verlies van haar gemaal) was als eene sirihplant, waarvan de steun gebroken is, als een koendō-plant, die nergens heen kan kruipen, (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. reubah, seuleupōng. Meuta-wō, met een tawō, een tawō hebbende. Peuta-wō, tegen, langs een steunboom, een staak op laten klimmen, (fig. gezegd van woorden:) een woordje medespreken, aan het gesprokene iets toevoegen, het gesprokene vervolgen; Waki Minatlōm meutoetō, djipeutawō ngōn narit dròë; ..., W. M. sprak toen weer en zeide, (de pantōn's van den ander) vervolgende: ..., (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. djoedō, si-reu'.

TAWŌ', roepen, laten komen (door te roepen of te laten roepen), vragen, verzoeken te komen, ontbieden, uitnoodigen, (ook) noemen; njang djeuët oelōn-toe an tawō' dròëneu, teukoe keutjhi', teungkoe, bandoem dròëneu njang toeha-toeha, lōn

keumeung peugah aneu' lōn si N. N. ka lōn peungklèh, de reden waarom ik u verzocht heb te komen, teukoe keutjhi', teungkoe en gij allen ouderlingen, is, dat ik u wensch mede te deelen, dat ik mijn kind N. N. aan de zorgen van haar man heb overgedragen, (zie i.v. meungklèh); djithèë that aréh poetròë Meuloe, njò sikoepoe sabé padra; ... bit geumaséh ngòn seutia, boeët pi beunasangòn roepa; ta'eu khoeloe' ngòn teuladan, geutawō' nan poetròë adara, zij beseften, dat prinses M. zeer kundig was, dat zij waarlijk (bij den prins) paste en zijn evenknie was; ... zij koesterde oprechte liefde en trouw (voor hem) en haar gedrag was goed, in overeenstemming met haar uiterlijk; met het oog op haar karakter en haar voorbeeld noemde men haar de hemelsche prinses, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. kòn II (onder sakòn), pèpè, peuka'. Meu-, of teutawō', geroepen, ontboden, uitgenoodigd; meutawō'(-tawō'), elkander roepen, uitnoodigen, tawō' met meerv. subject. Teumawō', de handeling tawō' verrichten. Teunawō', de handeling tawō', geroep, uitnoodiging. Zie hōj I, oeròh.

TÈ, thee; iëtè, aftreksel van thee, gezette thee; tè klat, sterke thee; tè tabeuë, slappe thee. TÈ, gew. tètè, klanknabootsing van een schel geluid, zooals dat

van de sroenè, ook van het gesnor van een spinnewiel; zie vbd. i.v. nè (onder sanè). Meutè (-tè), dat geluid makende; ngòn seuroenè ka meutètè, ngòn napiri ka meu'a'a, seuroenè's lieten tètè, en napiri's 'a'a-geluiden hooren, (Malém Dagang); sangkaka la ka meutètè, ngòn napiri reujōh boenjòë, bazuinen lieten tètè-geluiden hooren, en napiri's maakten veel geraas, (Radja Bada). Zie 'è'è, 'è'ò, ta-tè, tè-tò, tè-tèt.

TÉ-GOEBLÉ, of thé-goeblé; meuté-goeblé, door elkander, in alle richtingen gaande (van b.v. vluchtenden, ook van geluiden), dooreenwarrelend, in verwarring, in rep en roer; rajat la'én meuté-goeblé, oedalam glé ka djigoe da, het overige krijgsvolk raakte in verwarring en vluchtte naar de bergen, (Goemba' Meuih); trōih siboeleuën moeprang sabé, meuté-goeblé lam-lam doeròë, een maand lang strede zij steeds door, dooreenwarrelend tot zelfs in doornige struiken, (ibid.); zie verder vbd. i.v. lagèë, rintha'.

TÈ-TÒ, (freq. van tè), klanknabootsing van het geluid van b.v. verschillende blaasinstrumenten door elkander; zulke geluiden maken; zie vbd. i.v. 'è'ò. Zie ta-tè.

TÈ' I, borsten (van eene vrouw, ook van een man en van dieren), knop (van een schild); iëtè', zog; bri tè', de borst geven, zoogen; zie verder vbd. i.v. doe-

ròë, lhaïh, piëb, poeténg. Meutè', borsten hebben, met een knop; aneu' njan gòh lòm meutè', (meer: gòh lòm djipeudoeë' tèt'), dat kind (dat meisje) heeft nog geen borsten; prisè meutè' (of meudè'), zie i.v. prisè. Zie abin, dè', mi' I, mòm.

TÈ' II, klanknabootsing van een tikkend geluid, (ook) een tikje, een beetje, een weinig, nog al, tamelijk, vrij (als versterking van hetgeen als gering, onbeduidend, klein wordt voorgesteld); (verb.) tikken, een tikkend geluid maken (in deze beteekenis gew. tèt'-tèt'), (verder bij het tjoe-ka'-spel:) één steentje of pitje naar een volgend leeg kuiltje verplaatsen, (bij het panta-spel:) met den bòh panta zacht naar een speler werpen om dezen te sparen, (in beide gevallen lett. ook tikken, een tikkend geluid maken); tèt'-tèt' tamèh, op den huisstijl tikken; pakòn waarom geeft u zoo weinig; batjoet tèt' thatneudjò', taseu' batjoet tèt', schuif een klein beetje op; zie verder vbd. van de beteekenis een weinig i.v. boedjang, langkah, meurahè', moeka, oelah, taba', tampoe. Meutè', de handeling tèt' verrichten; meutèt'-tèt', een tikkend geluid, een getik maken, tikken, (van b.v. een horloge); bè' tamente', (bij het panta-spel) je moet niet zoo zacht werpen; peuë kamente'-tèt' njan si'oeròë soentò', wat maak je daar toch voor een getik den ge-

heelen dag. Zie keutè', tèt'-tò'.

TÈ' III (Men. kètè', klein), in het dial. van de Westkust in apatèt', oom (jongere broeder van vader of moeder), en matèt', tante (jongere zuster van vader of moeder).

TÈ'-TÈ' I, e.s.v. rijstvogeltje, dat zoo klein is als een toelō, op een keudidì gelijkt en bij het vliegen knipbewegingen maakt, (zie vbd. i.v. meungòh, pansië, seuté'); wordt in verhalen ook té-té'-wang genoemd.

TÈ'-TÈ' II, (in de dreumestaal) = ité', eend; aneu' tèt'-tèt', jong van eene eend, jong eendje.

TÈ'-TÒ', (freq. van tò'), klanknabootsing van herhaald geklop, van een zwaar getik van b.v. eene groote klok; zulk een geluid makende. Vgl. tèt' II.

TÈB, gew. tèt-b-tèt, klanknabootsing van b.v. het vallen van waterdruppels op b.v. bladeren. Meutèt-b-tèt, zulk een geluid makende. Peutèt-b-tèt, zulk een geluid doen maken, veroorzaken, (waterdruppels) laten vallen, (water) laten neerdruppelen; peuë kapeutèt-b-tèt iëdoem, waarom laat je al het water neerdruppelen. Zie tèt-b-tòb, titèt.

TÈB-LÈB; beudé tèt-b-lèt, repetergeweer.

TÈB-TÒB, (freq. van tèt), klanknabootsing van b.v. het vallen van waterdruppels; zulk een geluid makende; iët tidjòh 'òh tèt-b-tòb, ban sabòh roemòh tiréh, men hoort het water voortdurend neerdruppelen, het

heele huis lekt. *Peutèb-tòb*, die geluiden laten maken, veroorzaken, (waterdruppels) laten vallen, (water) laten neerdruppelen.

TÈÈ, gew. *tèè-tèè*, klanknabootsing van een hard, schel geluid, van b.v. kijkende, scheldende vrouwen, van luid getjilp van vogels. *Meutèè(-tèè)*, zulk een geluid, zulke geluiden makende; *sikin panjang meung di babah, njang that gagah meuseurapa; han tapiké keu meunalèè, babah meutèè-tèè that tjéntjala* (var. *séb meutèè-tèè ngòn soe-ara*), (gij vrouwen draagt) een s.p. alleen in den mond, die erg sterk is in het schelden; om schande bekommt ge u niet, *gij kijft (alleen) met uw beweeglijken mond* (var. *het is u voldoende als ge maar kijft*), (*Pòtjoet Moehamat*); *waki beungèh hana lagèè, soeara meutèè-tèè di tjōng rambōng*; „*paléh that kah aneu' djalang, joeë wèh reudjang tō' pang tjalōng*; ..., het dwerghert was ontzettend boos en schel klonk zijne stem in den *rambōng-boom*: „*vervloekt ben je, hé hoerejong, laat gauw den hond weggaan*; ..., (*Plandō' Kantjé*); ... *pa'ikō ngòn tjijém pala, taleungò gabra soe meutèè-tèè*; ..., (allerlei vogels verzamelden zich daar), *pa'ikō's en tjémpala's*, en men hoorde het lawaai van hun schel geschreeuw, (*Plan-dō' Kantjé*). Zie *keutèè, kiëw*.

TÈÈBAT (Arab. *taubah*), berouw, inkeer, bekeering; berouw hebben, tot inkeer komen, zich bekeeren, berouw betuigen, vergiffenis voor zonden vragen; wordt verder gebezigd ter versterking van eene verzekering of een eed, z.v.a. God beware, waarachtig, waarlijk; *beukeumeunantjarattèèbatnalhèè peukara, preutama tatinggaj boeët njang ma'siët, keudoea taseusaj dròèteuniba' boeët ma'siët, keulhèè tatjita-tjita oeba' atéteu hanta-wòè-wòè lé oeba' boeët ma'siët njan, welnu, de voorwaarden van berouw zijn drie in aantal, ten eerste dat ge zondige handelingen nalaat, ten tweede dat ge spijt hebt van uwe zondige handelingen, en ten derde, dat ge u in uw hart voorneemt nooit meer tot die zondige handelingen terug te keeren, (Beukeumeunan); *tèèbat nasoeha*, zie i.v. *nasoeha*; *bintang koetōb tanda kiblat, han lōn toepat takat nanggròè; oeròè kaleuhō lōn keumeung tèèbat, han lōn toepat meunasah sagòè*, de poolster is het teeken van (de richting) der kiblat, ik weet niet in welke richting het land (of de stad) gelegen is; het is *alleuhō-tijd* en ik wil vergiffenis voor mijne zonden vragen, maar ik weet niet waar het bedehuis van het dorp ligt, (*Meudeuha'*; een bekende *pantōn*); (zie verder vbd. i.v. *ha' I, man I, rantjana, roegòè, tèè-**

phië', toentoet); tèëbat, haj dalém, han koedòng lé, bahlé tjr é-bré kèë ngòn gata; hareuëm-keu tèëbat, han koedòng lé, bahlé maté hò angèn ba, waarachtig, broeder, ik blijf niet langer (in dit land), laten we dan maar van elkander gescheiden raken; vervloekt, waarachtig, ik blijf hier niet langer, laat ik elders sterven waarheen de wind mij voert, (Pòtjoet Moehamat; hierop volgt de regel geciteerd i.v. di I, en daarop de regel i.v. kambam); ba' neup euk a boe j oel é Toehan, ba' sikaphan sabòh kreunda; hareuëm tèëbat agam njang la'é, han kamòë tém hé keukanda, moge de Heer mijne bede verhooren, moge ik lijkkleed en lijkst met u deelen; waarlijk, verboden zijn alle andere mannen voor mij, ik zou hen niet willen hebben, o mijn gemaal, (Tjah Koebat). Meutèëbat, de handeling tèëbat verrichten; tadjá' meutèëbat djinòë gata, ga nu berouw betuigen, vergiffenis voor uwe zonden vragen. Peutèëbat, laten tèëbat, tot inkeer brengen, bekeeren; zie vbd. i.v. soempah.

TÈEHIT, of tòhit, (Arab. tauhîd), de eenheid Gods, de belijdenis daarvan, de leer dienaangaande, de Moh. dogmatiek; hareutòë tèëhit sidròë Toehan, han bilangan sangòn doe, de beteekenis van tèëhit is, dat er één Heer

is, en geen eerste en tweede in getal, (Akeubarō Karim); kalimah of tjahdat tèëhit, de woorden, waarmede Gods eenheid wordt beleden, i.e. de eerste helft van de Moh. geloofsbelijdenis, (zie vbd. i.v. sra, tjahdat); zie verder vbd. i.v. meutjahadah.

TÈEKIT, zie ta'kit.

TÈELAN (Mal. tolan), vriend, makker, kameraad, vriendin, (in hik.); zie vbd. o.a. i.v. mòseulima, peuë (ønder moep euë), rabé, tèëphië'. Meutèëlan, een vriend, tot vriend hebben, bevriend zijn, omgaan; Sa'it Boerian djimeutèëlan ngòn soeloetan pòteu radja, S. B. was bevriend met den soeltan, den vorst, (Noen Parisi). Zie handi.

TÈEPHIË', of tòphië', (Arab. taufiq), (Gods) hulp, bijstand; neubri tèëphië' ba' djitèëbat, peuë njang na boeët doem salahan, verleen hun hulp (o Heer) in hunne bekeering van de zonden, die zij bedreven hebben, (Tambihō nisa); talakèë tèëphië' niba' Toehan, ba' djeuët keu tèëlan doem èëlia, roept de hulp des Heeren in, opdat alle heiligen uwe vrienden worden, (Mènhadjōj abidin); zie verder vbd. i.v. seudië'.

TÈÉRIT, of tòrit, (Arab. taurât), de wet van Mozes.

TÈEWAKAJ, ook tawakaj, (Arab. tawakkoel, of imperatief tawakkal), vertrouwen (inz. op God, ook wel op den Profeet, den vorst), Godsvertrouwen;

(op God) vertrouwen, zich verlaten, (ook) iets zonder leiding zichzelf aanleeren of trachten aan te leeren, zonder leiding zichzelf in iets oefenen, iets zelf trachten klaar te spelen; barang preu-boeëtan njang tapoe-boeët, asaj gèt niët keu Rabana; tatèëwakaj oe-ba' Alah barang moedah neukarōnja; ma'na tètè-wakaj kheunba' Toehan, barang boeëtan hanina-nja, al wat ge doet, indien ge slechts het goede voornemen daartoe wijdt aan den Heer en gij op Allah vertrouwt, zal Allah gemakkelijk voor u maken; de beteekenis van Godsvertrouwen is, dat ge u tot den Heer wendt, dan zal geen handeling u schade toebrengen, (Asaj djeuët padé); harab tètèwakaj keu Alah keu Nabi, kōmdian lagi keu sròëpada; djaròë siplōh laman seu'ōn, meunoentoethoekōmba' sròëpada, met hoop en vertrouwen op Allah, op den Profeet en vervolgens nog op Uwe Majesteit, en met onze beide handen op ons hoofd vragen wij aan Uwe Majesteit eene beslissing, (Noen Parisi); (zie verder vbd. i.v. kandjaj, roebeuët, ook i.v. loebha); lōn, lōn ngiëng boeët gòb, tō' oe roemòh lōn peulakoe, djeuët atawa han, lōn tètèwakaj mantōng, hana lōn meuroenòë, ik, ik heb het een ander zien doen, thuis gekomen heb ik het geprobeerd, of ik het kon of niet, ik heb het maar zelf getracht

te doen, ik heb het niet (van een ander) geleerd. Meutètèwakaj, Godsvertrouwen hebben, de handeling tètèwakaj verrichten; patkameuroenòë, tjeudaïh that? — hana lōn meuroenòë, meutètèwakaj mantōng, waar heb je het geleerd, dat je er zoo knap in bent? — ik heb het niet (van een ander) geleerd, ik heb het mijzelf maar wat aangeleerd. Peutètèwakaj, laten tètèwakaj, of tètèwakaj (verb.) met versterkte beteekenis; wa'tètèna boeët gòb, han kapeutètèwakaj, han katém kalōn, als iemand iets doet, wil jij niet trachten het jezelf aan te leeren, wil je er niet naar kijken.

TÉGOEBLÉ, zie té-goeblé.

TÉH I (Arab. tibb, geneeskunde), wichelboek (bevattende, behalve allerlei over behandeling van zieken door middel van medicijnen, amuletten of gebeden, ook allerlei over de berekening van gelukkige tijdstippen, theologische en mystieke fragmenten, gebeden, tooverformules, enz.); zie vbd. i.v. dapeuta, pantja'indra. Zie dapeuta, koetika, latipah, phaj I.

TÉH II, verkorting van poetéh, gebruikt als eigennaam.

TÉH III, (meer Toenōngsch), aanduiding in de 2de en 3de pers. van een jongeren broeder of eene jongere zuster van den grootvader, de grootmoeder, den vader, of de moeder, (ook) aanduiding van eene jongere onder de oudere zusters; mataéh, tante, (jongere zus-

ter van vader of moeder), (ook) aanduiding van eene oude vrouw, moedertje; *apa téh, nè' téh, tjoet téh*, zie onder het eerste woord; *djitamòng bintang peureuséh, ba' roemòh téh ajah poetròë*, de heldere ster (n.l. Lila Banggoena) trad toen (met zijne gemalin Goemba' Meuih) het paleis van zijn oom (hier: zijn schoonvader), den vader der prinses binnen, (Goemba' Meuih).

TÈH-TÈH, langzaam en onvast, stap voor stap loopen, (zooals een kind, dat pas begint te loopen, of een nog zwakke herstellende zieke); *aneu' barò djeuët djitèh-tèh, madji leubèh até roegha*, het kind begon juist te kunnen loopen, en dat maakte zijne moeder nog mismoe-diger (doordat zijn vader reeds gestorven was en zijne moeder daardoor met hem in ellende verkeerde), (Banta Ahmat); *dji-nòë keukanda kana poeléh, é' neutèh-tèh meung 'òh loea*, nu is hij wat beter geworden, hij kan ten minste tot buiten (het vertrek) langzaam loopen, (Noen Parisi). *Meutèh-tèh*, de handeling *tèh-tèh* verrichten. *Peutèh-tèh*, laten *tèh-tèh*, langzaam loopen met (een kind, een herstellenden zieke), leeren loopen. Zie *tatèh*, en vgl. *keutèh-keutèh*.

TÈH-TÒH, syn. van *dèh-dòh*, en *katèh-katòh*, (zie aldaar). *Meutèh-tòh*, veel drukte maken, druk in de weer zijn; *di pòda bidan njang na*

meutèh-tòh, ma'nikam sabòh radja karōnja, de vroedvrouw was (bij de bevalling van de prinses) steeds druk in de weer, en de vorst schonk haar (tot belooning) een edelsteen, (Tjintaboehan).

TÉM, willen, lust, zin, neiging hebben, genegen zijn, begeeren, wenschen, (wordt ook gebezigd van wil-, en levenlooze zaken, en in den zin van:) vermogen, kunnen; *tém han tém*, met of tegen iemands zin, goedschiks of kwaadschiks; *han djitém meukawén*, hij wil niet trouwen, hij heeft geen zin om te trouwen; *lōn, hana lōn tém teungeut*, ik wil niet slapen, ik heb geen zin om te slapen; *lōn hana djitém teungeut*, ik kan maar niet slapen, ik kan den slaap niet vatten; *manò' hana djitém meulōt*, een haan, die niet wil vechten; *ba' kajèë njòë hana djitém rajeu'*, deze boom wil maar niet groeien; zie verder vbd. o.a. i.v. *mòhrém, piloe, poenjië, salén, seulangké, seuleu'-ah, seumirah, seuraja, soerah, tadah, tèëbat, teubarō'*, en van zaken o.a. i.v. *oedjeuën, peuté' I, saloeën, seureupa, soembéng. Meuté, =* *tém* met meerv. subject; *lah katadòng doea lhèë at, deungòn sahbat beutameuté; bè' moepòh-pòh ngòn rakan sahbat, soe-ara sihat bè' meudeung-kéng*, (het dwergheert zeide tot de verzamelde dieren, die hij aan

het visschen met een poekat had gezet:) daar ge toch voor een paar oogenblikken bij elkaar zijt, moet ge onder vrienden bereidvaardigheid betoonen; vecht niet onder kameraden en vrienden, spreekt netjes en niet snauwend, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. piha'. *Peutém*, maken, zorgen, dat iemand wil, dwingen, er toe brengen, verleiden; *peuë tapiké meudéh meunòë*, njang mèë sidròë pòtjoet Banta; *ada' han neutém pi tapeutém*, *ba' neutjhén geutanjòë njang na*; *han é' mangat deungòn sakét*, pòtjoet tapeudjeuët tabòh keura dja, waartoe er lang over te be raadslagen, de eenige, die het (nl. vorst) behoort te worden is prins B.; als hij niet wil, dan zullen we maken, dat hij wil, dat hij medelijden met ons allen krijgt; kan het niet goedschiks, dan zullen we den prins kwaadsehiks tot vorst aanstellen, (Gadjah toedjöh oelèë); *tjithana boeët kah njang la'é n*, *lam ka peutém gòb meudina*, (jij, koppelaar), je doet ook niets anders dan anderen er toe brengen om ontucht te plegen, (Noen Parisi).

TÈM, of *tèm*, (Eng. tin), blik (bladmetaal, of bus van blik); *minjeu' tanòh sabòh tèm*, een blik petroleum. *Meutèm-tèm*, blikken vol, bij blikken. Zie blèt II, kansò.

TÈM, zie *tèm*.

TÈN I (Arab. tin), vijf, vijfge-

boom; *manò' tén*, = *manò' moesama*, (zie i.v. moesama).

TÈN II; *tikōih tén*, zie i.v. *tikōih*.

TÈNG, zacht schuddende wannen, (van b.v. meel, zie vbd. i.v. *tampòë*); *si téng-téng teupōng*, (eig. het meelwannertje), e.s.v. spin, ook *gōt-gōt* (roemòh) genoemd, die men aan wanden van huizen aantreft en die op hare lange pooten steeds in schuddende beweging is, (van daar den naam), wordt als *peugaséh* te eten gegeven om liefde of vrees te verwekken, (zie ook *gōt-gōt II*). *Meutén g*, gewand, *téng* met meerv. subject, de handeling *téng* verrichten. *Teumeutén g*, de handeling *tén g* verrichten.

TÈNG-PANÈNG, of *meutèngpanèng*, in alle richtingen gaande, rondzwerfende (ook van één persoon, b.v. ten gevolge van eene vervloeking); *aneu' njan katèngpanèng*, dat kind is rond gaan zwerven, is de wijde wereld in gegaan; *misé rimoeëng lét kawan kamèng*, *meutèngpanèng sigaladja*, (de acht vorsten waren) als tijgers, die een troep geiten achtervolgden, al de vorsten (onder de vijanden) stoven in alle richtingen uiteen, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. *kaliphah*. *Peutèngpanèng*, doen *tèngpanèng*.

TÈNG-TÔNG, of *tèng-tò n g*, klanknabootsing van het geluid van b.v. bekkens, klokken, bellen; dergelijke geluiden makende;

(ook) wat zulke geluiden maakt, inz. e.s.v. kindertrommeltje of rammelaar (zie i.v. geundrang); *trè-trò* 'è-'ò boen-jòë gènggòng, têng-tòng mòng-mòng tjannang doea, er klonken geluiden uit (n.l. uit de wonderboelōh meurindoe) als die van verscheidene gènggòng's, (têng-tòng's), mòngmòng's en stellen tjannang's, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. moekhalapé.

TÈNG-TÔNG, zie têng-tòng.

TÈNGPANÈNG, zie têng-panèng.

TÈNGTEUÈNG, zie tinteuèng.

TÉT, of aneu' tét, kittelaar, clitoris; bōh poekòë lhèè ngòn aneu' tét, *djamò' goetèè lhèè ngòn pidjét*, penis, vagina, ten derde clitoris, en muskieten, luizen, ten derde wandluizen (zijn drietallen die bij elkaar behooren; zie i.v. lhèè); *peuë kapeugah*, tétkeu, wat zeg je, je clitoris, i.e. wat klets je daar, (tegen een meisje of vrouw gezegd); zie verder vbd. i.v. *santō'* (schelduitdrukking). Zie *plana*.

TÉT-TE, het geluid van den gekko; zie 'èt-'è, en *pa'è*.

TÉT-TÉT, klanknabootsing van het geluid van trompetten, of bazuinen. *Meutèt-tèt*, dat geluid makende. Zie *tè*.

TÉT-TÒT, druk in de weer, in rep en roer, in verwarring; zie vbd. i.v. *palèt-palòt*. *Peutèt-tòt dròë*, zich druk maken,

iets zenuwachtig doen. Vgl. *tèh-tòh*.

TEU I, verkorte en accentlooze vorm van het pers. vnw. v.d. 1ste pers. *geutanjòë*, en van het pers. vnw. v.d. 2de pers. *gata* bij algeheele afwezigheid van nadruk, of als possessief of objectief suffix; luidt soms *teuh*, en in een paar uitdrukkingen *ta*; *na teu keunòë*, zijt ge herwaarts (gekomen?), (formule bij plechtige begroeting van gasten, b.v. bij eene bruiloft); *bè'ta poeboeët*, *han é' teu*, laten we het niet doen (of doe het niet), we zijn er niet toe in staat (of ge zijt er niet toe in staat), (met allen nadruk op het niet in staat zijn); *meuhan teu*, zie i.v. *han*; *hana sòë lé teu*, zie i.v. *sòë*; *Pòteu*, onze Heer (i.e. God, of de soeltan); *Pòteu Alah*, onze Heer Allah; *pòteu radja*, onze heer de vorst; *toeanteu*, onze heer, inz. aanduiding van gewijde personen uit de omgeving van den Profeet; *toeanteu* (of ook wel *toeanta*) Ali, onze heer Ali, (neef en schoonzoon van den Profeet); *oelōnteu*, uw dienaar, beleefd pers. vnw. v.d. 1ste pers.; *roemòhte u*, ons, uw huis; *banta*, zie *aldaar*; *oedéhta*, zie i.v. *oedéh*; *treu'djipòhte u*, straks slaat hij ons (of u).

TEU II, voorvoegsel, dat aan werkwoorden, zoowel overgankelijke als onovergankelijke, en aan sommige bijvoeglijke naamwoorden voorgevoegd kan worden, en dan aanduidt, dat de door het werkw.

uitgedrukte handeling heeft plaats gehad (dus overeenkomt met het Nederl. verleden deelwoord), of dat het onderwerp in den door het werkw. of bijv. nw. aangegeven toestand is gekomen, in beide gevallen vaak nog met de betekenis, dat het onwillekeurig, onopzettelijk, toevallig, bij ongeluk, bij vergissing of plotseling is gebeurd; heeft soms den vorm *seu*, zooals *seu* naast *teu* voorkomt ook waar ze geen voorvoegsels zijn (b.v. *seuleukōm* naast *teuleukōm*, *seuleukin* naast *teuleukin*, *seunamba'* naast *teunamba'*); van *teu*-afleidingen kunnen soms weer afleidingen gevormd worden met de voorvoegsels *meu* en *peu* (b.v. *menteubōih*, *peuteubōih* van het grondwoord *bōih*, *peuteusrō'* van *srō'*); verder worden soms ontleende woorden, die in de Atjèhsche uitspraak met *teu* beginnen, als *teu*-afleidingen beschouwd, (zie b.v. i.v. *sawō II*, *seudiē'*); *teukab*, gebeten, bij ongeluk gebeten; *teudja'*, *teudoeē'*, *teudōng*, *seulinteuēng*, naast *teulinteuēng*, *teutahe*, zie onder de respectieve stamwoorden. Vgl. *treu*.

TEU III, of *teuē*, uitroep ter aansporing van een karbouw bij het ploegen, door sommigen beschouwd als eene afkorting van *teupat*, dus „rechtuit, recht-door”.

TEU', zie *euntreu'*.

TEUBADÉ, ergens verzeild rakende, terechtkomende, verzeild geraakt, terechtgekomen, (in hik.);

oereuēng sisat didalam glé, geutjò' awé lilén sinaròë; dji'òh gampōng keunòë teubadé, barangpatlépimeukheun dròë, iemand verdwaalt in het gebergte, overal *awé lilén* nemende; uit een verafgelegen dorp hier verzeild geraakt, *vertrouw ik mij toe aan wie maar (mij opnemen wil), (Meudeuha')*; *salèh hò-hò lōn teubadé, 'òh kamaté Pò Meukoeta*, ik weet niet waar ik nog verzeild zal raken, nu *gij, Majesteit, gestorven zijt, (Banta Ahmat)*.

TEUBADŌ, (Arab. *tabâdoer*, het onmiddellijk blijken), opkomende (van eene gedachte, een denkbeeld), in de gedachte komende, schietende, gekomen of geschoten, (in hik.); *toedjōh malam toedjōh oeròë beurahman pròë sabòh bitjara; akhé malam wattè sawō, jōh njan teubadō sabòh bitjara*, zeven nachten en zeven dagen zon de brahmaan op een middel (om Meudeuha' een valstrik te spannen); den laatsten nacht, in den *sawō*-tijd schoot hem een middel in de gedachte, (Meudeuha').

TEUBAJ, dik (van platte voorwerpen, zooals eene plank, een doek), dicht opeen, (fig.) ongevoelig (voor b.v. terechtwijzingen, voor hoon, schande); *oerèt si teubaj*, e.s.v. kruipplant met dikke bladeren; *eungkōt teubaj bibi*, zie i.v. *bibi*; *pakōn teubaj that tapoela padé njan*, waarom

hebt ge die padi zoo dicht opeen geplant; gloenjoeëng teubaj, ongevoelig voor wat het oor treft, voor terechtwijzingen, voor krenkende woorden; lidah teubaj, ongevoelige tong, niet kunnende proeven; moeka teubaj, ongevoelig voor wat krenkt, voor schaamte, dikhuidig, schaamteloos, onbeschaamd; zie verder vbd. i.v. goempaj, soeroeë' (sprkw.). Peuteubaj, dik, dicht opeen maken. Teuneubaj, dikte, dichtheid; teuneubaj koe-ta na doea blaïh haïh, meunan peuneugah pò tjalitra, de dikte van de verschansing bedroeg twaalf el, aldus luidt het verhaal, (Goemba' Meuih).

TEUBANG, kappen (van boomen, kreupelhout), omkappen, omhakken, vellen, neervellen; lōn teubang kajèë rajeu', rōh meuteubang kajèë tjoet, ik kapte een grooten boom om en hakte bij toeval een kleinen boom om; laman maté ba' pòteu moeprang, teutab jèë teubang pawōih seuba, als ze in den oorlog, dien de vorst voert, sneuvelen, zullen ze vast door haaien worden neergeveld en door walvisschen worden verslonden, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. rampagòë. Meuteubang, gekapt, omgekapt, omgehakt, enz., teubang met meerv. subjeet. Peuteubang, laten teubang, of teubang met versterkte beteekenis. Teumeubang, of teumoebang, de

handeling teubang verrichten, een bosch om-, openkappen. Teuneubang, handeling teubang, de wijze of het resultaat ervan, hetgeen omgekapt is.

TEUBARŌ' (Arab. tabarroek), zegening, zegen, (in geschr.); teuka nasihat niba' Toehan, neujoeë kheun ba' mò'min doemna; salèh na djitém toeëng teubarō', meung ka tapeutō' oelégata, de vermaning is van den Heer gekomen, die Hij gelast heeft aan alle geloovigen over te brengen; misschien willen zij er zegen aan ontleenen, indien gij haar aan de menschen doet toekomen, (Soerat kriman Sèh Salèh).

TEUBAWŌ, opkomende, opgekomen (van eene gedachte), in de gedachte komende of gekomen, op eene gedachte komende of gekomen, denkende, gedacht; hana teubawō ba' até lōn lōn peulakoe (of dji-peulakoe) meunan, de gedachte zou niet in mij opkomen om zoo iets te doen, (of ik had niet gedacht dat hij zoo iets zou doen).

TEUBÈÈ, suikerriet; soorten: teubèè beungga (met donkerrooden bast), t. djatòë (het gewone suikerriet), t. gadéng (geelachtig), t. gapoe (witachtig en dik), t. gatja, of t. itam (zwartachtig), t. kama (donkerrood en dik), t. lambajōng (donkerpaars met donkergekleurde bladeren), t. oerèt (met kruipende stengels), t. reuliëng, of t. salah (donkerge-

kleurd, met zeer dunne lange geleidingen en zeer hard, zoodat men er ook stokken van maakt, de jonge bladeren worden voor karbouwenvoer gebruikt, groeit aan rivieroeveren), t. reulò (lang), t. rimoeëng (donkergekleurd met lichte strepen), t. seuleumbé' (met dikken bast en nog al broos, het sap alleen aan de uiteinden der stengels een weinig smakelijk, zie sprkw. beneden), t. soegōt (rood en dun), t. tjina (met een zachten stengel); meudjeudjeunèh doemba' kajèë, djeunèh teubèë han treukira; teubèë rimoeëng ngòn teubèë itam, sabòh langgam teubèë beungga; teubèë djatòë ngòn teubèë oerèt, dròë sit doem gèt njang neupoela, (hij plantte) allerlei soorten boomen, ontelbare soorten suikerriet, „tjiger-suikerriet”, en „zwart suikerriet”, in een vak beungga-suikerriet, „echt” suikerriet en „liane-suikerriet”, en al wat hij plantte gedijde goed, (Asaj djeu-èt padé); teubèë meu'ōn, suikerriestokken met de bladeren eraan, (die men bij huldebetoen aanbiedt, of in optochten gebruikt, zie vbd. i.v. lasōn, en vgl. alangan I); teubèë meusoebang, in schijfjes gesneden suikerriet, (zie vbd. i.v. gapoe); ngòn blòë ië teubèë, om suikerrietsap te koopen, drinkgeld, fooi; poela teubèë ba' baba h, (iem.) suikerriet op

den mond planten, (sprkw. voor) iemand stroop om den mond smeren; teubèë seuleumbé', oeram geubòih oedjōng geusé', (als) seuleumbé'-suikerriet, de stam (het begin van den stengel) wordt weggegooid, de punt (het uiteinde) wordt afgeschild (om er het sap uit op te zuigen), (sprkw., gebezigd van b.v. iem., die een aangenomen kind vertroetelt en naar zijn eigen kind weinig omkijkt); awé teubèë, zie i.v. awé; zie verder vbd. i.v. meulisan, sreue. Meuteubèë, suikerriet hebben, planten.

TEUBÈT, (boomwol, met e.s.v. handboog, bespannen met ijzerdraad, ook teubèt genoemd) ontwarren en van de pittten zuiveren (om er garen van te vervaardigen, of er lampekous van te maken, of om het in een koepliah te steken, enz.); (verder) = teubòt, zie i.v. bòt; teubèt gapeuëh, boomwol ontwarren, zuiveren. Meuteubèt, ontward, gezuiverd. Peuteubèt, laten teubèt, of teubèt met versterkte beteekenis. Teumoebèt, de handeling teubèt verrichten. Vgl. pinjòë, teumpa II.

TEUBIËT, naar buiten komen, naar buiten gaan, uitkomen, tevoorschijn, voor den dag komen, verschijnen, uitgaan, uitvloeien, uitstroomen, uitspruiten, opkomen (van b.v. de zon), opwellen (van b.v. eene bron, van iets uit het hart); gòbnjan ka geuteubiët oe seu-

meugit, hij is uitgegaan naar de moskee; aneu' ka teubiët, het kind is reeds ter wereld gekomen, geboren; lōn ka teubiët geuntōt, ik heb een veest gelaten; mata oerōë ka teubiët, de zon is al opgekomen; zie verder vbd. o.a. i.v. mata, nirōh, oekam, padja, peudiëng, pindōë, piōh I, pirét, prōih, roeeuëng, seungat, siseuë, sraih, sreueëng, ta'akhé, tampaïh (sprkw.), tapa, tapa'; teubiët tamōng, in en uitgaan, (zie vbd. i.v. maniaga). Peuteubiët, doen teubiët, naar buiten brengen, uitgeven (van b.v. geld), teubiët met; zie vbd. i.v. peudjam, salén (onder meusalén), sroe.

TEUBŌ', een gat door iets heen maken, doorsteken, doorboren, (ook) eene opening, eene open plek in een bosch kappen (om een doorgang te maken of een ladang aan te leggen), (verder) uitsnijden, uitbeitelen (van figuren in hout), snijden, beiten (in hout), knippen van figuren (in papier of laken b.v. voor een tampō' banta j), uitknippen; teubō' bintéh, in een wand een gat, eene opening maken; teubō' broeë' tjinoe, in een waterschepper van klapperdop een gat maken (om er een steel in te plaatsen). Meuteubō', een gat er doorheen gemaakt, doorstoken, doorboord, enz. Teumeubō', de handeling teubō' verrichten. Teuneubō', de han-

deling teubō', de wijze of het resultaat ervan, ontginning in een bosch (in de laatste beteekenis gew. seuneubō', zie aldaar).

TEUBOEËNG, de metalen ring of bus om den steel van blanke wapens waar het ijzer in den steel zit, heft-, schacht-, steelring; teuboeëng toemba', sikin, parang, enz., de steelring van eene lans, een mes (of zwaard), een kapmes, enz.; saré neukalōn ka meuroempa', toemba' teuboeëng pira' neuglōng ba' dada, zoodra hij (n.l. Teungkoe Oesoëih) hem (n.l. Si Boerō') zag en hem (daar slapende) aantrof, plantte hij zijne lans met een zilveren schacht-ring in zijne borst, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v. klah (sprkw.). Meuteuboeëng, voorzien van een steelring.

TEUBOEËT, snel grijpen, snel weggrijpen, wegpakken, weg nemen, (inz. van wat men met de hand kan omvatten, van eene handvol); teuboeët pèng, geld, eene handvol geld wegpakken; djiteuboeët sireugam, kakeu djiwèh, hana le le narit, hij greep snel een handvol weg, en ging heen, zonder veel te zeggen; djéh sië ka djiteuboeët lé asèë, kijk, daar is het vleesch door een hond weggepakt; lheuëh njan poetrōë beudōih reudjang, neutjō' makanan sigra-sigra; 'ōh saré trō-

ih oe meuligòë, neutebuoeët di djaròë eumpang neuhila, daarop stond de prinses snel op om vlug eten te halen; zoodra zij in het paleis kwam, greep zij snel een zak en trok hem naar zich toe, (Malém Diwa). Meuteuboeët, snel gegrepen, snel weggegrepen, enz., (ook) = teuboeët met meerv. subject, om strijd, om het eerst teuboeët, (in de laatste beteekenissen meer meuteuboeët-teuboeët); 'òh banteumèë keumeukeunan, bandoe mlé meuteuboeët-teuboeët, zoodra zij (de kinderen) daar gepofte rijst kregen, namen ze allen dadelijk om strijd eene handvol ervan. Peuteuboeët, laten teuboeët, of teuboeët met versterkte beteekenis. Teumeuboeët, de handeling teuboeët verrichten. Teuneuboeët, de handeling teuboeët, wat snel wordt weggepakt.

TEUBŌIH, inlossen (van een pand), koopen (van een slaaf, eene verstoofing), af-, los-, vrijkoopen: tameuniët kamòë teumòn tateubōih, sòë sampòh brōih dinanggròë gata, beschouw mij als een slaaf, dien gij gekocht hebt, om vuil weg te vegen in uw land, (Pòdi Amat); oeròë djéhhaj teukoe tjitka meuteuntèë, peuët plōh ribèë ngòn teubōih njōnja, indertijd, teukoe, is immers het bedrag van den losprijs van de Europeesche vrouw (die we

gevangengenomen hebben) al vastgesteld op veertig duizend (dollars), (Prang Gōmpeuni); teubōih njawòng, een doodschuldige loskopen; zie verder vbd. i.v. beulaga II, hat, taleuë'. Meuteubōih, ingelost, gekocht, enz. Peuteubōih, laten teubōih, of teubōih met versterkte beteekenis. Teuneubōih, ook seuneubōih, inlossing, afkoop, (ook) losgeld, losprijs, afkoop-som, afkoopprijs; hòka gata rakan meutoeah, djindèl lōn peugah teuneubōih njōnja, waar zijt gij, gezegende vrienden, ik zal u nu den losprijs van de Europeesche vrouw zeggen, (Prang Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v. oemòm. Teubōihsan, ook teubōsan, (Mal. teboesan), (gekochte) slaaf, of slavin; hambateubōihsan, id.; zie vbd. i.v. ikat, misé, nadjih, patè, sambōt (onder peusambōt), simpan.

TEUBŌIHSAN, zie i.v. teubōih.

TEUBŌNG, allerlei vertellen, dat men niet verantwoorden kan, praatjes verkoopen, kletsen (over); peuëtateubōng baranggapeuë, meunòë bangòn, wat zit ge toch te kletsen, zoo (als ik je zeggen zal) is het; gata bè' tateubōng-teubōng gòb, njang hana-hana takheun, 'òh djipeudinabteu djitampa lé gòb, je moet geen praatjes over een ander verkoopen, je zegt dingen die niet waar zijn, als je met hem geconfronteerd

wordt, dan geeft hij je nog een klap; sit meung babah njang na mantòng, meung djikò teubòng si geupòh geusoeën, hij heeft alleen een grooten bek, hij kan alleen maar kletsen, de lafaard, dien men dood moge slaan, (Plandò' Kantjé). Teumeubòng, de handeling teubòng verrichten.

TEUBÖSAN, zie i.v. teuböih.

TEUDEUBI (Arab. tadbîr), regeling, behandeling, ordening; regelen, behandelen, ordenen (in hik.); sòë njang na èleumèë dalam nanggròë, tapeuroenòë djalan agama; sòë na akaj dalam gam-pōng, tapeugah keuoereu-ēng teudeubi rada, wie in het land kennis (van den godsdienst) bezit, geve voorlichting omtrent wat de godsdienst voorschrijft; wie in de dorpen verstand heeft, zegge aan de menschen hoe ze den oorlog moeten regelen, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. srah II.

TEUDJALI (Arab. tadjalli), het zich openbaren (van God aan den mensch), verschijning; zich openbarende, zich vertoonende, verschijnende, te voorschijn, voor den dag, aan het licht komende, blijkende, zichtbaar, duidelijk, klaar, geopenbaard, (meer in hik.); tilé' kaleubi pandang até, ròh deungòn sé Dat njang baka; raléb meukheuloe' phana sikeulian, teudjali Toehan ba' rasia, beschouw met uw hart, met uwe ziel, met uw

diepste innerlijk het eeuwige Wezen, zóó dat het geschapene grootendeels, geheel voor u verdwijnt, dan openbaart zich de Heer (aan u) in uw binnenste, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat); han sapenü lé njang na teudjali, 'araïh ngòn koeroesit jeuroega noeraka; habéh langèt ka teugoelōng, habéh goenōng pi doem rata; ... Toehan sidròë njang na teudjali, la'én saré bandoem phana, er is dan niets meer, dat zich vertoont, geen troon en geen zetel (van Allah), geen hemel en geen hel; de hemel is geheel opgerold, al de bergen zijn weggevaagd; ... alleen de Heer vertoont zich, al het andere is vernietigd, (Toedjöh kisah); njòë sabòh treu' dali mòmkén, dilèë gasiën doeddòë rani; masa moeda roepatjandén, doeddòë la'én teuma teudjali, hier is nog een bewijs van het mogelijke (in het werk van den Heer), n.l. dat men eerst arm en vervolgens rijk kan zijn, dat men in zijne jeugd een schoon uiterlijk heeft, dat vervolgens anders blijkt te zijn, (Radja Bada); kheunda' toelōng poetròë moeda, Boera'sa ka rab teudjali, ik wil de jeugdige prinses helpen, (want de reus) B. komt bijna te voorschijn, (Indra Bangsawan); preuboeētannjòë kateudjalinjòë boeët gatatjit, hana sòë la'én, het is van dit werk gebleken dat het toch

uw werk is en van niemand anders; zie verder vbd. i.v. *tama-ih*.

TEUDJEUMAH, zie *teureudjeumah*.

TEUDJEURIT (Arab. *ta d j r i d*), afscheiding, afzondering, abstractie; afgescheiden, afgezonderd, geabstraheerd, (in hik.); *di oe-lōn handjeuëttanraseu-kingōn khoet, gata ka teudjeurit niba' dōnja; sigala meukheuloe' katatinggaj, tōh pakri haj djindōē di hamba*, ik kan niet buiten levensonderhoud en buiten mijn deel, en gij zijt al van de wereld afgescheiden; gij hebt u van al het geschapene afgewend, hoe moet het nu met mij, (*Mēnhadjōj abidin*).

TEUDJI, zie *tidji*.

TEUDŌH, tot rust, tot stilstand gekomen (van eene beweging, van handelingen, van geluiden, van b.v. den wind, den regen, de zee, de golven, den strijd, enz.), bedaard, geluwd, geëindigd, opgehouden, kalm, rustig, tot rust, tot stilstand komende, bedarende, enz.; zie vbd. i.v. *khab* (van geweerschoten), *kirōh* (van geweerschoten), *la-élah a-élah* (van een hoofdstuk van eene hikajat), *lingkang* (van het opwinden van garen), *ranab* (van den wind), *reu-ēn-mareuēn* (van de golven), *roebōh* (van de zee), *saleu-ēm* (van den wind); *han* (*hana*, of *tan*) *teudōh*, niet tot rust, tot stilstand komende, niet ophoudende, enz., (verder vaak als bijwoordelijke uitdrukking:)

zonder ophouden, aanhoudend, voortdurend, steeds door, (zie vbd. o.a. v. *koeroe'an, kram-kroem, rō, seuëb, seun, sōh-sah, tala' II*). *Meuteudōh*, tot rust, tot stilstand komen, ophouden, bedaren, luwen, eindigen, (ook) rust nemen, rusten, uitrusten, zich verpoezen, beschutting zoeken, schuilen (tegen b.v. regen); *geunab oer-rōē djiba peuseumahan, sigala boeah-boehan asōē rimba*; '*ōh ka malam djimoepiōh, djimeuteudōh doem roekōn kra*, elken dag kwamen de apen geschenken aanbieden, vruchten en al wat het bosch opleverde; des nachts hielden ze er mee op en rustten ze uit, (*Tjah Koebat*); *oemoe lhèē oer-rōē geumoepiōh, geumeuteudōh sikoetika*, na drie dagen (strijden) hielden zij er mee op en namen een oogenblik rust, (*Pōtjoet Mochamat*). *Peuteudōh*, tot rust, tot stilstand brengen, doen ophouden, enz. *Teuneudōh*, rust, stilstand, bedaren, kalmte, (ook) schaduw, koelte; *dalam teuneudōh*, in rust, in de schaduw.

TEUDŌNG, zie *seudōng*.

TEUË I, de lontarpalm.

TEUË II, zie *teu III*.

TEUËH-TAREUËH, of *treuëh-tareuëh*, of *meut(r)euëh-tareuëh*, allerlei soorten door elkaar, van alle soorten, allerhande; ... *djeuëb-djeuëb boengōng tjitjém dji-dōng, boeē ngōn eungkōng di peureudēē; ka-*

mèng batèë loetōng
ngòn djloeëh, meuteu-
ëh-tareuëh djeuëb-djeu-
ëb soekèë, ... op elke bloem
zat een vogel, en bij de stammen
zaten lang-, en kortstaartige a-
pen, antilopen, slankapen, en
wilde geiten, allerlei dieren van
elke soort, (Plandō' Kantjé).
Peut(r)euëh-tareuëh, al-
lerlei soorten door elkaar doen,
allerlei bijeendoen; b'è' ka pe-
teuëh-tareuëh sinan
doem, doe daar niet alles bij
elkaar.

TEUËNG, spannen, spannend vast-
maken (van b.v. een vel over het
lichaam van eene trom, van een
geitevel om het te drogen), strak
spannen, uitspannen, uitsprei-
den, uitslaan (van de vleugels);
ka te u ë n g ko el é t ka
mèng, teungòh na oeròë,
span het geitevel uit, er is juist
zon; zie verder vbd. i.v. alén,
ko em a n g. Meuteuëng,
gespannen, uitgespannen, uitge-
spreid, uitgeslagen. Teumeu-
te u ë n g, de handeling te u ë n g
verrichten.

TEUËNG-BAJEUËNG, of me-
te u ë n g-b a j e u ë n g, in alle
richtingen verspreid, verdwenen,
naar alle kanten verstrooid, zich
in alle richtingen verspreidende,
in alle richtingen gaande, rond-
zwervende (ook van één persoon);
ka ha b é h teuëng-bajeu-
ëng, hana meuhò lé, ze
zijn naar alle kanten verstrooid,
ik weet niet waarheen ze gegaan
zijn (waar ze gebleven zijn); ma-
sa na Nabi, ja akhí, ta-
leungò lōn kheun kri

simalam; ... tjòëtān dji-
kli' teuëng-bajeuëng, pa-
tōng doem kēngkeuëng
ka peudjam, toen de Pro-
feet op een avond geboren werd,
luistert broeders, ik zal u vertel-
len wat er toen gebeurde; ... de
duivels gilden en raakten in alle
richtingen verstrooid, de afgods-
beelden geraakten door elkander
en verdwenen, (Mò'lōt Nabi).
Peuteuëng-bajeuëng, in
alle richtingen verstrooien, ver-
spreiden, doen verdwijnen of
rondzwerven.

TEUGA, krachtig (vol lichaams-,
vol spierkracht, ook gezegd van
iem., die van eene ziekte volle-
dig is hersteld, of van iem., die
ondanks ouderdom nog krachtig
is), sterk (ook sterk in het een
of ander), gespierd, stevig; kracht,
sterkte, gespierdheid, stevigheid;
ka n sak é t lé djih, ka
teuga, hij is niet meer ziek,
hij is al weer krachtig, (zie ook
vbd. i.v. tangkōh); teuga
that seumeu'ōn, (hij is)
sterk in het dragen op het hoofd;
teuga that djitjeuma-
rōt, zij is erg sterk in het schel-
den, zij kan erg goed (hevig of
aanhoudend) schelden; (zie ver-
der vbd. i.v. landjoet, mi-
rah, oebāt, oegòh, piti,
prò' II, seuëh I, sreueing,
tangkōh); peusa' teuga,
al zijne krachten inspannen, met
kracht op-, voortdringen (in den
strijd; zie vbd. i.v. langga,
seu'oe). Meuteuga(-teu-
ga), met elkander in kracht wed-
ijveren. Peuteuga, krach-
tig maken, iets met kracht, met

inspanning doen; *peuteuga dròë*, zich krachtig maken, zich inspannen; *beudòih reudjang, tapeuteuga (dròë)* batjoet, sta gauw op, span u een beetje in. *Teuneuga*, kracht, sterkte; *koeat dilèë taleungò lôn peugah, sireutòih gadjah doemnan teuneuga*, de kracht van (mensen van) den ouden tijd, luister naar wat ik zeg, was gelijk aan die van honderd olifanten, zoo groot was hunne kracht, (Banta Beuransah).

TEUGAH, verbieden, tegen-, terug-, weerhouden, beletten, verhinderen, tegengaan; verbod, weerhouding; zie vbd. i.v. *gaséh* (sprkw.), *keubah, môngka, riba I. Meuteugah*, verboden, tegen-, teruggehouden, enz.; *ba' tjari'at djeuët keusalah, meuteugah agama Nabi*, volgens de (Moh.) Wet is het verkeerd, het is door den godsdienst van den Profeet verboden, (Radja Bada). *Teumeugah*, de handeling *teugah* verrichten; *pakòn le that oereuëng teumeugah, hana lôn toehò leungò*, waarom verbieden er zooveel, ik weet niet naar wien ik luisteren moet. *Teuneugah*, het verbieden, enz., verbod.

TEUGAJĔ, of *teugajoe*, (Mal. *dirgahajoe*, Skrt. *dîrghâyû*), langlevende, (gebezigd als zegenwensch bij het spreken tot een vorst), wien een lang leven gegeven moge worden, die lang moge leven, (in hik.); *dèëlat*

teugajō tjahi alam, seu mah laman di sròëpada, heer der wereld, wien geluk en een lang leven gegeven mogen worden, onze hulde aan Uwe Majesteit, (Nabi Oesoëih).

TEUGAJOE, zie *teugajō*.

TEUGANG (Mal. *tegang*), gespannen, strak; *tataré' talòë njòë ba' teugang*, trek dit touw strak aan; *angèn teugang klat*, stijve koelte, sterke wind, (zoodat het klat-touw strak staat); *djimeudawa 'òh teugang oe-rat takoeë*, hij spreekt tegen, zóó dat zijne halsaderen strak staan. *Peuteugang*, spannen, strak spannen.

TEUGIAN, ook *teukian*, (Mal. *ketagihan*), veel trek, onbedwingbaren lust hebbende, zeer sterk verlangende, belust, verslaafd; *teugian lôn keumeung padjòh bië' oe-ròë djéh*, ik heb ergens trek in wat ik onlangs gegeten heb; *teugian lôn keumeung kalòn djih*, ik verlang erg haar te zien; *teugian keuinòng, keumeudjoedi*, verslaafd aan vrouwen, aan het spel; zie verder vbd. i.v. *djoe-djoeët, harò', oetò'*. *Peuteugian*, ergens trek, onbedwingbaren lust doen krijgen, zeer sterk doen verlangen, belust, verslaafd maken; *peuteugian dròë*, zich belust, verslaafd maken, zich verslaven.

TEUGĔ (Mal. *tegoer*), begroeten, verwelkomen, aanspreken, vriendelijk vermanen, (meer in hik.; dikwijls verbonden met *sa-*

pa); gèt that djiteugō sa-
pa keugentan jōē njang
dja', hij heeft ons, die kwamen,
zeer vriendelijk verwelkomd; sa-
ra djitrōn di ateuēh
koeroesi, djiteugōlé ka
djisapa, terwijl hij van zijn ze-
tel neerdaalde, begroette en ver-
welkomde hij (hen), (Tjah Koe-
bat). Zie sapa I.

TEUGō', slok, teug; slokken, slik-
ken, in-, doorslikken, (in ééne
teug, bij teugen) drinken, inne-
men (van medicijnen); „bahlé
koedjéb iē la'ōt njōē, oe-
rōē njōē koekheun koe-
djaphō'; ... meunan leu-
mah dalam até, iē masén
tjajé ka djiteugō'; na
lhēē teugō' iē ka djidjéb,
atédjisa kēt sangat moe-
rō', laat ik het water van de zee
hier drinken, ik zal zeggen, dat ik
vandaag (de zee) in beroering
zal brengen; ... aldus dacht (het
dwerghert) bij zich zelf en hij
begon het dunne zoute water
bij slokken te drinken; nadat hij
drie slokken had gedronken,
werd hij inwendig boos en zeer
kregelig, (Plandō' Kantjé); zie
verder vbd. i.v. loelōih. Meu-
teugō', geslokt, geslikt, enz.,
bij slokken, bij teugen; han
djeuēt lōn djéb oebat
njan, — pétmata, ba' meu-
teugō' batjoet, ik kan dat
drankje niet innemen, — doe je
oogen (daarbij) dicht, dat er ten
minste iets ingeslikt wordt. Peu-
teugō', doen slikken, enz., in-
geven (van medicijn).

TEUGōH, hecht, stevig, vast, on-
wrikbaar, onwankelbaar (van

b.v. trouw, in het gegeven woord,
zie vbd. i.v. oelōn, pakat,
rampheuē', roendō', sa-
lén onder meusalén), (ook)
voorzichtig (b.v. bij het loopen,
zoodat men niet zijn evenwicht
verliest, zie vbd. i.v. limba',
njab-njab, sireu'), (ver-
der) = teugōē, zie i.v. gōē,
en vbd. ook i.v. ladém, ri (on-
der meuri). Meuteugōh
(-teugōh), tegenover of onder
elkaar iets hecht enz. maken;
meuteugōht-eugōh
djandji, met elkander eene
vaste afspraak maken, elkander
beloven zich onwankelbaar aan
het afgesprokene te houden.
Peuteugōh, hecht enz. ma-
ken; zie vbd. i.v. meulila I,
saj I.

TEUGōM, zich voorover werpen op
of over, zich storten op, met eene
van boven naar beneden gaande
beweging der hand of met een
sprong grijpen, bespringen (zoo-
als een tijger doet), (verder)
teu-afleiding van gōm, zie al-
daar; si soela ba' rimoe-
ēng teugōm (of teugōn),
de galgebrok, dien een tijger mo-
ge bespringen (of neerdrukken);
ka djipeulheuēh ngòn
boesoe bleuēt, meu'ikōt-
ikōt ngòn broeē' oeka;
ka djiteugōm ngòn peu-
risè, hana lalè djileuē'
djoenga, men schoot (uit de
vesting) pijlen af, gevolgd door
granaten; (maar de bestormers
der vesting) wierpen er zich met
hunne schilden op, terwijl zij niet
ophielden de versperringen uit-
een te halen, (Pötjoet Moeha-

mat); zie verder vbd. i.v. groe-
i h. Meuteugòm, bespron-
gen, met een sprong gegrepen,
over iets heen geworpen. Teu-
meugòm, de handeling teu-
gòm verrichten.

TEUGÒN, drukken op, neerdruk-
ken, onderdrukken, dood-, plat-
drukken; koeteumèë tja-
roeëh kah di sinòë, koe-
teugòn ba' boemòë oel-
lèë koepala, ik kom er nog
toe je hier vast te binden en je
hoofd op den grond neer te druk-
ken, (Meudeuha'); ba' gaki
Meudeuha' ma'nikam
meugoelé, Beurahman
Kajoeti tjòlé sigra;
Meudeuha' teugòn ta-
koeë beurahman, deun-
gòn tangan seureuta
beukata; haj beurah-
man, bè' taseumah di
gaki, idin lòn bri èleu-
mèë keugata; ..., de edel-
steen rolde naar beneden tot bij
de voeten van M., en B. K. wou
hem snel grijpen; M. drukte toen
den hals van den brahmaan met
zijne handen neer, terwijl hij
zeide: hé brahmaan, maak geen
seumah voor mijne voeten,
vergeef mij, dat ik u wat van
mijne wetenschap heb gege-
ven; ..., (Meudeuha'; hierop
volgt de regel i.v. toelah, en
daarop weer de regel i.v. teu-
keulit); tateugòn-teugòn
takoeë lòn si'at, druk een
oogenblik wat op mijn hals, (bij
wijze van massage); teugòn
tjab, op een stempel drukken,
een zegel afdrukken; zie verder
vbd. i.v. beunò, khòb, pasa',

teugòm. Meuteugòn, ge-
drukt op, neergedrukt, platge-
drukt, doodgedrukt; ra'jat
maté ladòm meugeun-
tòn, habéh meuteu-
gòn deungòn béhtra, de
mensen stierven, deels doordat
ze door de schepen dood-, en plat-
gedrukt werden, (Boeda' Meu-
seukin; zie de hieraan vooraf-
gaande regels i.v. sreüëng).
Peuteugòn, laten teugòn
of teugòn met versterkte be-
teekenis. Teumeugòn, de
handeling teugòn verrichten,
(ook) tyranniek; misérimoe-
ëng keumeung teumeu-
gòn, meunan bangòn la-
koe roepa, hij geleek een tij-
ger, die (zijne prooi) neer wilde
drukken, zoo zag hij er uit,
(Tjah Koebat); oelèëbalang
njan teumeugòn that, die
oelèëbalang onderdrukt (zijne
onderhoorigen) erg, is zeer ty-
ranniek. Teuneugòn, de
handeling teugòn, het middel
daarvoor (b.v. het handvat van
een ploeg, gew. verkort tot neu-
gòn, zie i.v. langaj, lat waar-
mede men door erop te druk-
ken suikerriet uitperst, zie i.v.
wéng).

TEUH, zie i.v. teu I.

TEUKA, komen, aankomen, opko-
men (van b.v. eene ziekte, toorn,
zie vbd. i.v. koetika, roema,
soepa'), overkomen (ook van
een ongeluk, schade, zie vbd. i.v.
palòë, saniën); gekomen,
aangekomen, opgekomen, overge-
komen, overkomen; wordt verder
gebezigd ter uitdrukking van
verwondering, van iets dat men

niet verwachtte, dat anders blijkt te zijn dan men dacht, z.v.a. zie! kijk!, nog wel, toch, waarachtig; teuka kheun dròë-neu boenòë *han djeuët dja'* (teuma neudja' tjit), zooeven zaidet ge nog wel dat ge niet kondet gaan, (en daarna gingt ge toch), (zie ook vbd. i.v. roedò'); zie verder vbd. van de beteekenis komen, aankomen of gekomen, aangekomen o.a. i.v. bè', djan, masa, rintang, roeuëng, salah, seudeukah, sòë (onder meusòë), srôt, tampò', tanggam, teubarò'. Meuteuka (weinig gebr.), de handeling teuka verrichten, teuka met meerv. subject; djidja' keumiët toe an poetròë, doem sinaròë djimeuteuka, zij gingen de wacht houden bij de prinses (die bevallen moest), allen kwamen (bij haar), (Diwa Akāih); zie verder vbd. i.v. seuriwòë. Peuteuka, laten komen, enz., komen met, (of) komen bij, tot, naar (geconstrueerd met een direct object of met ba'), zich begeven naar, ergens naar toe gaan, op iets of iem. afkomen, afgaan; ... aneu' proemòh moeba keunòë, oe-ba' poetròë tanglōng dōnja"; ban poetròë ngò haba meunan, „that boediman gata radja; aneu' proemòh taba keunòë, oe-ba' kamòë tapeuteuka; ... (de uit zijn land verdreven vorst zeide:) ... mijne vrouw en kinderen heb ik hier gebracht, bij u, prinses, de lantaren der we-

reld"; toen de prinses die woorden hoorde, zeide zij: „gij zijt zeer verstandig, koning, dat gij uwe vrouw en kinderen hier gebracht hebt, met hen bij mij zijt gekomen, (Pha Soeasa); ada' moeprang pi neulawan, soeròh Toehan neupeuteuka, moest hij (n.l. de Godsgezant) strijden, hij bond den strijd aan om maar de boodschap van den Heer (tot) de menschen over te kunnen brengen, (Akeubarò Karim); nabi Moehamat dja' lé leug-at, ba' Halarat neupeuteuka, de profeet M. gaat dan snel naar den Heer toe, (Toedjòh kisah); teuma lōn dja' ladjoe keunan, ba' tjahja njan lōn peuteuka, vervolgens ging ik er snel heen, op dien glans afgaande, (Tamim Ansa); zie verder vbd. i.v. gra', lika', sraih. Teuneuka, ook seuneuka, komst, aankomst, herkomst, (ook) gebeurtenis, wat overkomt; lheu-ëh bri saleuëm moemat djaròë, wahé samlakòë panè teuneuka, nadat zij elkander begroet en elkander de hand gegeven hadden, (vroeg de hertenjager aan Banta Beusiah:) schoone jonkman, waar komt gij van daan, (Banta Beuransah); moe'além djō' soerat oe djaròë, Abeusi pindòë tanjōng teuneuka; panè soerat teuka keunòë, oe-ba' kamòë *hantòm njangka*, de stuurman overhandigde den brief en de booze Abyssiniër (Abyssini-

sche koning) vroeg naar de herkomst ervan: „van waar komt die brief hier bij mij, nooit tevoren gebeurde zoo iets, (Pha Soe-asa); oelèë teuneuka, die het eerst ergens komt, aan het hoofd staat van b.v. een intocht, de bestorming en inneming van eene vesting; toeankoe ampōn sabòh sagòë Pangoe-lèë Meunaròë oelèë teuneuka, heer, van een groep, die binnen (eene vesting) is gekomen, staat P. M. aan het hoofd, (Pòtjoet Moehamat; hierop volgt de regel i.v. tamòng); kèëka teulaih apōih oelèë, hana koethèë meunòë teuneuka, ik heb ontzaglijk veel spijt, ik wist niet, dat dit zou gebeuren, (Gadjah toedjōh oelèë).

TEUKA', zie tjeuka' II.

TEUKABŌ (Arab. takabboer), verwaandheid, verwatenheid, hoogmoed, hoovaardij; verwaand, verwaten, hoogmoedig, hoovaardig; beukeumeunan njang geupeunan teukabō han tatém ngoej njang sibena seureuta tapeuhina ma'noesia, nu, wat teukabō genoemd wordt, dat is dat men geen gebruik wil maken van (niet wil luisteren naar) wat juist is en de menschen vernedert (met minachting op hen neerkijkt), (Beukeumeunan); zie verder vbd. i.v. djoeara, gah, masa'alah, peuë', sarah I, seurapah (sprkw.). Meuteukabō, verwaand enz. zijn, zich verwaand enz. gedragen; oedjōb seumeu'ah meuteukabō, sinan njang le

djeuët binasa, zelfbehagen, roemzucht, en verwatenheid, daardoor gaan velen te gronde, (Banta Beuransah; bekend gezegde, dat gew. luidt: oedjōb seumeu'ah ria teukabō, sinan njang le oereuëng binasa, zelfbehagen, roemzucht, praalvertoon en verwatenheid, daardoor gaan vele menschen te gronde). Peuteukabō, verwaand, enz. maken; peuteukabō dròë, zich verwaand enz. gedragen, zich verhoovaardigen. Zie oedjōb.

TEUKALA, zie teuteukala.

TEUKAT, borduren, stikken; borduursel; zie vbd. i.v. larat. Meuteukat, geborduurd, gestikt, met borduursel; bantaj njang meuteukat tatjò' keunòë, breng hier het geborduurde kussen. Peuteukat, laten teukat, of teukat met versterkte beteekenis. Teumeukat, de handeling teukat verrichten. Teuneukat, de handeling teukat, de wijze of het resultaat ervan, borduursel; gèt that teuneukat, het is erg mooi geborduurd.

TEUKEUBI (Arab. takbîr), het reciteeren van de formule „Alahō akeuba" (Arab. Allâhoe akbar), i.e. God is groot, (b.v. bij de seumajang); die formule reciteeren; pa'idahteukeubi Toehan balaïh, koeboe loeaïh ngòntjeuroega; ... njang han teukeubi, ingat beut that, Toehan bri arat lam koeboenja; arat pi that seupōt toelòë, beu-

njeum tawòëlé oe dōnja; jōh njan teulaīh apōīh oelèë, that paléh kèë seumajang hana, het nut van het reciteeren van de formule „Allahoe akbar” (hier: bij de seumajang) is, dat de Heer u ter vergelding ervan een ruim graf en den hemel geeft; ... degene, die die formule niet reciteert (i.e. niet de seumajang verricht), — wees hieraan indachtig, — hem geeft de Heer engte in het graf, eene erg nauwe en stikdonkere ruimte, zoodat hij naar de wereld terug zou willen keeren; dan heeft hij ontzaglijk veel spijt (en klaagt:) „wat ben ik rampzalig, dat ik geen seumajang's verrichtte”, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. t a h e u l é. Meuteukeubi, de handeling teukeubi verrichten, teukeubi (verb.) met meerv. subject. Zie teukeubiratō.

TEUKEUBIRATō; teukeubiratō (of teukeubiratōj, teukeubiratōn) èhram, (Arab. t a k b ī r a t o e 'l i h r ā m), het uitspreken van de formule „Allāhoe akbar” bij den aanvang van een seumajang, waardoor de toestand van wijding tijdens de seumajang intreedt; zie vbd. i.v. teumèë. Zie teukeubi.

TEUKEUBIRATōJ, zie teukeubiratō.

TEUKEUBIRATōN, zie teukeubiratō.

TEUKEUDI (Arab. t a q d ī r), (Gods) raadsbesluit, (Gods) be-

schikking, voorbeschikking; beschikken voorbeschikken; beschikt, voorbeschikt, (wordt vaak gebezigd van eene plotselinge, onafwendbare, onverhoopte, hetzij noodlottige hetzij vurig gewenschte gebeurtenis); teukeudirōlah (Arab. t a q d ī r o e 'l l ā h), (door) Allah's beschikking, (zie vbd. i.v. meuleuha, moeda, seun); rōë (of drōë) tjit (ofsit) kangōn teukeudirōlah, het was eenmaal Gods beschikking, het was eenmaal door God beschikt of voorbeschikt, (in hik.); rōë sit kangōn teukeudirōlah, neumeulangkah oe blang sidrōë; Sajét Oesén tamōng lam prang, sitrēë ampeuëng meuri bēë katōë, het was eenmaal Gods beschikking, dat S. Oe. (Moehammads kleinzoon) alleen zich naar het (slag)veld begaf en den strijd inging, terwijl duizenden vijanden hem tegemoet kwamen, (Sōjdina Oesén); neuteukeudi oelé Alah, door Allah beschikt, voorbeschikt; meungnjō ka teukeudi, è' broedjoeë' é' djeuët keu tjampli, als het eenmaal voorbeschikt is, kunnen broedjoeë'-uitwerpselen Spaansche peper worden, (rijmpje ter bespotting van iem. die het steeds over teukeudi heeft; men zegt daarvoor ook:) teukeudi bōh limèng djeuët keu bōh soenti, het is Gods beschikking dat b.l. b.s. wordt (i.e. dat blimbings gedroogd en gezouten worden);

zie verder vbd. o.a. i.v. boelat, kri, leu'a, mangat, matja'alah, mawòt, peunjakét, peuteumoeën, roeman I, seuhaj, sroej. Meuteukeudi, beschikt, voorbeschikt, (wel eens gebezigd in den zin van:) ongehoord, alle perken te buiten gaande; boeët gata meuteukeudi that, uwe handeling gaat alle perken te buiten.

TEUKEUDIRŌLAH, zie i.v. teukeudi.

TEUKEULIT, ook takeulit, (Arab. taqlîd), (het) als gezaghebbend erkennen, (het) volgen van vroegere autoriteiten op godsdienstig gebied, of van een anderen ritus (meudeuhab) dan den Sjafi'itischen ten aanzien van eenig onderdeel van den ritus, (in de laatste beteekenis ook genoemd balé' meudeuhab, zie i.v. meudeuhab), (verder in het algem.) blindelings, gedachteloos de meening van anderen volgen, op iem.'s mededeelingen afgaan; hareutòë ma'ripat meungeunaj Toehan, deungòn jakin dalidji na; ada han dali ba' ma'ripat, oereuëng njan meuhatteukeulit nama, de beteekenis van ma'ripat is de kennis van den Heer (is Godskennis) met stelligheid en met bewijzen; als men voor zijne Godskennis geen bewijzen heeft, heet men een gedachte-looze volgeling van anderen, (Akeubarō Karim); tamè keunòë lôn meung eu ba' deuñh, bè' teukeulit ka-

mòë ajah eunda, breng (hem) hier, ik wil (hem) duidelijk zien, opdat ik, zijn schoonvader, niet alleen op mededeelingen van anderen (omtrent hem) behoef af te gaan, (Gadjah toedjōh oelèë); gata toeha lôn aneu' miët, ba' teukeulit tamsé bapa, gij zijt oud en ik ben een jong broekje, naar de sleursche (de gewone) opvatting staat ge (voor mij) gelijk met een vader, (Meudeuha'; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. toelah); zie verder vbd. i.v. kéngkeuëng, sreueñg.

TEUKEURÉM (Arab. takrîm), eerbetoon, hulde, beleefde groet, (in brieven en hik.); moemeunòë boenjòë haba lam soerat, niba' halarat peudoeka ajah eunda; saleuëm doe'a seureuta ta'lém, lagiteukeurém keu aneu'eunda; ..., de brief van zijn vader (n.l. oom), den vorst, luidde als volgt: „de groeten en goede wenschen, benevens hoogachting en hulde aan mijn zoon; ..., (Diwa Akaiñ); takheun saleuëm seureuta ta'lém, takheun teukeurém keu Lila'indra, breng mijne groeten en mijne hoogachting, breng mijne beleefde groeten over aan L. (Tjah Koebat).

TEUKEUSÉ (Arab. taqqîr), nalatigheid, verzuim, tekortkoming; nalatig, verzuimend, in verzuim, te kort schietend; kheun beuteupatsoenggōhaté, bè' teukeusé meu ba' gata, zeg het ronduit en met oprecht-

heid, opdat ik (in mijne beslissing) mij niet aan een verzuim tegenover u schuldig zal maken, (Meudeuha'); *p e u l h e u ë h t e u k e u s é*, eene nalatigheid herstellen, zich tegen eene nalatigheid vrijwaren, voorkomen dat men zich daaraan schuldig maakt, zijn plicht doen, (zie vbd. i.v. *l h e u ë h* onder *p e u l h e u ë h*); *h a b é h t e u k e u s é*, zijn plicht volbracht hebbende, (zie vbd. i.v. *s é*); zie verder vbd. i.v. 'am, *seumajang*. *Meuteukeusé*, = *teukeusé* (adj.).

TEUKEUSEH (Arab. *t a c h ç i ç*), bijzondere, uitsluitende toewijzing, toekenning; in het bijzonder, uitsluitend toewijzen, toekennen, specificeren, in bijzonderheden verklaren, duidelijk maken; *neupeudjeuët tjeuroegadeungòndjahnam*, *neupeutamòngsòënjangsoeka*; *kòñ teukeuséh keusi mò'min*, *djanatò na'im neukarònja*; *sòënjang kheunda' neubri ladjoe*, *ban njang nabsoe Alah Ta'ala*, Hij (n.l. Allah) heeft het paradijs en de hel geschapen om er in te laten gaan wien Hij wil; niet uitsluitend aan den geloovige geeft Hij het paradijs, Allah de Verhevene geeft het aan wien Hij wil, naar Zijn welbehagen, (*Malém Daging*). Vgl. *koesoeih*.

TEUKIAN, zie *teugian*.

TEUKÔ, zie *tjeukò* II.

TEUKOE, titel van bezitters van wereldsche ambten (zooals *keutjhi*, *panglima*, *imeumadat*, *oelèëbalang*) en hunne

zonen, vroeger ook van met *oelèëbalangs* gelijk gestelde hoofdnigitarissen (zie i.v. *kali*); wordt, uit onderdanigheid of vleierij, ook wel toegekend aan meer of minder aanzienlijke personen zonder wereldlijk gezag, zooals rijke lieden; *teukoe ampōn*, versterking van *teukoe*, ter betuiging van meer beleefdheid of onderdanigheid, (inz. gebezigd als betiteling van *oelèëbalangs*, zie vbd. i.v. *ampōn*, en *haj II*); *teukoe raja*, zie i.v. *raja*. Vgl. *teungkoe*, *toeankoe*.

TEUKOEJ, (het hoofd) buigen, neer-, vooroverbuigen, met neergebogen hoofd zitten of staan; *teukoej oelèë*, het hoofd buigen, neer-, vooroverbuigen; *tangah oelangèt teukoej oe boemòë*, het hoofd opwaarts, met de oogen ten hemel gericht, heffen, en neerbuigen, met de oogen naar de aarde gericht, (of) *teukoej tangah*, het hoofd neerbuigen en opheffen, (fig.) uitdrukkingen voor: radeloos, niet wetende wat te doen; *peuë kateukoej*, *peuë kangiëng brōtkeu*, wat zit je daar met voorovergebogen hoofd, waar kijk je naar, naar je schaamdeel?, (gezegd, tot een meisje, dat b.v. in die houding zit te suffen); *toendō' oelèë teukoej batjoet*, *teumpat soedjoet pandang gata*, buig (in de staande houding tijdens de *seumajang*) uw hoofd neer, een weinig voorover, en kijk naar de plaats voor de prosternatie, (*Akeubarō Ka-*

rim); doem djileungò si-
keulian, malèë han ban
teukoej ngòn oelèë, al
de (dieren) hoorden (de verwij-
ten van het dwerghert) aan, wa-
ren zeer verlegen en bogen het
hoofd voorover, (Plandō Kan-
tjé); ka djiteukoej ba'
oelèë teu'ōt, ië mata srōt
hana reuda, zij zat (van ver-
driet) met het hoofd gebogen tot
hare knieën, terwijl hare tra-
nen voortdurend neerdruppelden,
(Malém Diwa); lōn prèh
djih si'oeròë soentō' teu-
koej tangah, ik heb den
geheelen dag op hem gewacht,
het hoofd neerbuigende en op-
waarts heffende, (i.e. van onge-
duld niet wetende wat te doen);
tangah oe langèt teu-
koej oe boemòë, ra'jatsi-
naròë hireuën bitjara,
nu eens hief hij (bij het verrich-
ten van de bezwering) zijn hoofd
opwaarts met zijne blikken ten
hemel gericht, dan weer boog hij
het voorover met zijne blikken
naar de aarde gericht, en al het
volk stond verbaasd te kijken,
(Noen Parisi); laloe teu'-
ingat njan keuloempòë,
moeda samlakòë neu'eu
hana; neutangah oe
langèt neutekoej oe
boemòë, ri geumanòë
trō ië mata, vervolgens (n.l.
nadat zij uit haar slaap ontwaakt
was en op was gaan zitten)
dacht zij aan haar droom en zag
den schoonen jonkman niet (dien
zij in den droom had gezien); nu
eens hief zij haar hoofd opwaarts,
dan weer boog zij het voorover

(i.e. zij was radeloos), terwijl zij
in tranen baadde, (Nabi Oesoe-
ih). Meuteukoej, gebogen,
neer-, voorovergebogen; hireu-
ën teutjeungang ban si-
naròë, geu'eu samlakòë
La'sana Diwa; oelèë me-
teukoej mata meuta-
ngah, han tòm peureu-
nah geukalòn njang ka,
zij waren allen verbaasd en ver-
bluft, toen zij den schoonen L.D.
zagen; (zij zaten van verbazing)
nu eens met het hoofd voorover-
gebogen dan weer met de oogen
ten hemel gericht, nog nooit had-
den zij zoo iemand gezien, (Diwa
Akañh). Peuteukoej, laten
teukoej, of teukoej met
versterkte beteekenis. Teuteu-
koej, = meuteukoej, doch
meer onopzettelijk of als toe-
stand; Banta neutrōn neu-
dja' manòë, neupiōh
djindòë joeb kajèë raja;
djipōt angèn seupoej-
seupoej, meunjeum leu-
boej boelèë mata; ba-
dan sidjoeë' meunjeum
sang sroej, teuteukoej-
teukoej joeb kajèë ra-
ja; na sikeudjab neu-
dooë' di sinan, reubah
pangsan teungent nji-
dra, B. daalde (in de rivier) af
om een bad te nemen, daarna
ging hij onder een grooten boom
uitrusten; er woei een zachte
wind en B. werd dommelig; hij
had het frisch en had het gevoel
alsof zijn lichaam tintelde, en hij
knikkebolde (lett. en telkens viel
zijn hoofd voorover) onder den
grooten boom; toen hij daar

een oogenblik gezeten was, viel hij neer in een diepen slaap, (Banta Beuransah). Teuneukoej, de handeling teukoej, de wijze of de toestand ervan.

TEULADAN, ook seuladan, (Mal. teladan), voorbeeld, model, toonbeeld, (ook) gelijke, wedergade, partij, portuur; (verder) namaken, nabootsen, vergelijken, eene vergelijking maken; njang keu roepa hana seuladan, barangri énsan hana ngòn peusa, wat het uiterlijk betreft heeft zij geen gelijke, geen enkel mensch is met haar gelijk te stellen, (Di-oë Plinggam); Noen Parisi bè' taharab, hana meuhat djeuët ngòn gata; keureuna Parisi seumah dèëlat, raja meureutabat aneu' radja; gata adé' kòn teuladan, tan siwadan djih ngòn gata, koester geen verwachtingen van N.P., het is niet zeker (dat hij) met u (vereenigd) kan (worden); want P. is van vorstelijken bloede, is hoog in rang, is een vorstenzoon; gij, zusje, zijt geen partij voor hem, hij en gij zijn geen portuur voor elkaar, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. rawi, riwang, srèkaja, tawō'.

TEULAMPÈÈ, zie seulampèè.

TEULANGKÉ, zie seulangké, en vbd. ook i.v. djahé.

TEULEÈ, zie lhèè.

TEULEU'AH (Arab. moeṭāla'ah, beschouwd als meu-afleiding), aandachtige beschouwing, onderzoek, bestudeering, lezing;

aandachtig beschouwen, onderzoeken, nagaan, bestudeeren, lezen; keureuna gata aréh bélah, é'tateuleu'ahèleumèë rasia, want gij zijt zeer geleerd, gij zijt in staat (iets in) geheime wetenschappen na te gaan, (Malém Dagang). Meuteuleu'ah, aandachtig beschouwd, onderzocht, enz., de handeling teuleu'ah verrichten.

TEULEUKIN, ook seuleukin, (Arab. talqīn), voorzegging, onderricht, inz. gebed (ook doe'a teuleukin), dat bij eene begrafenis, nadat het graf is gedicht, wordt uitgesproken (gew. door den dorpsteungkoe, gezeten bij het hoofdeinde van het graf), en tot strekking heeft den doode voor het laatst de geloofsbelijdenis voor te zeggen en hem te onderrichten in hetgeen hij op de vragen van de grafengelen Môngkarōnwanangké (zie i.v. môngka en soe'euë) heeft te antwoorden; (ook verb.) het „voorzeeggings"-gebed reciteeren (voor een pas begraven); soerat teuleukin, boekje, bevattende het teuleukin-gebed; ha' teuleukin, belooning voor het uitspreken van het teuleukin-gebed, (behoort tot de min of meer vaste inkomsten van den dorpsteungkoe en bedraagt volgens de adat l ma-ih); lōn ha'-ha' teuleukin ka abéh djitjò', zelfs mijn teuleukin-geld hebben ze weggenomen, (sprkw. voor:) ze (b.v. dieven) hebben alles van mij weggenomen, (naar de ge-

woonte dat men reeds bij zijn leven het teuleukin-geld voor zijne begrafenis zorgvuldig afzonderlijk bewaart); lheuëh geutanōm manjèt lam liëng, njawōng sadjan djara' hana; geuteuleukin manjèt sidròë, ka geutoepeuë tinggaj dōnja; teuma teuka mala'ikat, keudéh lam djeuratsadjan doea, wanneer het lijk in de holte van den grafkuil is begraven, terwijl de ziel er bij blijft en er zich niet van verwijderd, wanneer voorts het teuleukin-gebed voor den doode is uitgesproken, dan weet men dat er iemand van de aarde is weggegaan; dan komen daar in het graf de twee grafengelen, (Mènhadjōj abidin); sòë tan teuleukin niba' goerèë, han meuteuntèë amaj doemna; baranggasòë goerèëtida', tamséaneu' hana bapa; toeëng tarikatniba' meureutjit, oe-reuëng njang abét Alah Ta'ala wie (in de mystiek) geen onderriicht van een leeraar ontvangt, al diens werken zijn van twijfelachtige waarde; wie geen leermeester heeft, is als een kind zonder vader; laat u in de mystiek inwijden door een leeraar, door iemand, die Allah den Verhevene dient, (Mènhadjōj abidin). Peuteuleukin, = teuleukin (verb.); zie vbd. i.v. seubèë.

TEULEUKŌM, zie seuleukōm.

TEULEUKONG, zie seuleukōm.

TEULEUNGOEJ, zie seuleuningoej.

TEULEUPŌ', zie seuleupō' I. TEULINGA (Mal. telinga), oor, (meer in hik.); zie vbd. i.v. angèn, pitjèt, soenténg. Zie gloenjoeëng.

TEULIPŌ, zie seulipō'.

TEULŌB BLANGA; badjèëteulōb blanga, e.s.v. lang, tot aan de knieën reikend baadje.

TEULOENGKÊË, zie seunoengkêë.

TEULOENGKEUE, zie teunoengkeue.

TEULOENJŌ', zie i.v. toenjō'.

TEUMA, of, meer in hik., verkort ma, daarop, daarna, vervolgens, verder, voorts, (of, indien het slaat op hetgeen eraan voorafgaat:) weer, wederom, opnieuw, terug; teuma lōn riwang, daarna kom ik terug; lōn riwang teuma, ik kom weer terug; teumasakét, vervolgens ziek (geworden); sakét teuma, weer ziek (geworden); oe-ròë djéh ka poeléh, dji-nòëkasakétteuma, onlangs (was hij) al beter, nu (is hij) weer ziek; zie verder vbd. van de beteekenis daarop, vervolgens o.a. i.v. geulawa, lheuëh, lheuëng (onder peulheuëng), lingkòng, linò II, loeta, ma'na, teumèë, teungòh I, van den vorm ma i.v. ligan, limeuīh, timphië', van de beteekenis weer i.v. oelang, raja.

TEUMAGA (Skr. tāmraḥ, Prakṛt tāmaga), koper, koperen, koperkleurig; teumaga koenèng, geel koper; teu-

maga lōjang, zie lōjang; teumaga mirah, rood koper; teumaga poetéh, nikkel; teumaga kanèt, oud versleten koper (van rijstpotten); è' teumaga, kopergroen, (groen patina op koperen voorwerpen); kanèt teumaga, koperen rijstpot; pèngteumaga, kopergeld; boeja teumaga, koperkleurige krokodil; driën teumaga, koperkleurige doerian; zie verder vbd. i.v. singkla.

TEUMALANG, e.s.v. langwerpigen emmer, vervaardigd van de blad-scheede (seutoeë') van den pinang-, of nibōng-palm, (o.a. gebruikt om er karbouwen uit te laten drinken); ladōm, e pò, djikoeët reudjang-reudjang, ngòn-ngòn teumalang djiteumò' landja, sommigen, o heer, pakten (in de verwarring de nog heete spijzen) snel bijeen of schepten ze (daar ze niet zoo gauw iets anders konden vinden) maar met seutoeë'-emmers op, (Prang Gōmpeuni).

TEUMASA (Perz. tamâsjâ), schouwspel, merkwaardigheden van de natuur, van een land, ontspanning in de open lucht, sport, vermaak, genoegens; (ook) zich vermakende, plezier makende, (in hik.); eu teumasa, naar een schouwspel kijken, de merkwaardigheden van de natuur, van een land bezichtigen, voor zijn genoegten reizen; meu'èn teumasa, zich met een spel, eene sport inz. met den wapenhandel vermaken, schermen, de

wapens hanteeren, de degens kruisen; masanjan radja Neugara Poeriteudoeë' di balè neu'eu teumasa; seumanjam diateuëh bangòn-bangònan, neu'eu piasan di loea koeta, de vorst van N. P. zat toen in een open gebouw naar het schouwspel te kijken; hij zat op eene hooge tribune en keek naar het feest (hier bedoeld: den strijd) buiten de stad, (Diwa Akaïh); wahé indra, kariwang dilèë, keundèë ngòn kèë meu'èn sinjata; hò kameung ba ploëëng njawòng kah djinòë, riwang keundèë meu'èn teumasa, hé indra, keer even terug, kom hier met mij met de wapens spelen; waar wil je nu met je leven heen vluchten, kom hier terug om ons met de wapens te vermaken, (Diwa Akaïh); teutab radja lam meuligòë, malam oeròë soeka teumasa, de vorst bleef in het paleis en vermaakte zich dag en nacht, (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. lawi I.

TEUMATOE; pisang teumatoe, zie i.v. pisang.

TEUMBÖIH, er door heen, door iets heen gedrongen, doorstoken, doorboord, door iets heen gegaan (en ergens op uitgekomen); ka teumböih djitjah oeteuën njan, ze hebben een doorgang door het bosch gekapt tot aan den tegenovergestelden kant toe; habéh djoe-rōng teumböih oe blang, joeb keutapang meu-

seuninja, nadat ze de dorpspaden doorgelopen waren, kwamen ze op een veld en rustten onder een keutapang-boom uit, (Banta Beuransah); keunòng beudé teumbōih oe likōt, door een gewerschot doorboord; zie verder vbd. i.v. paléng, reulōh, salōb. Peuteumbōih, doorsteken, doorboren, door iets heen dringen of gaan.

TEUMBŌN, dik (van mensch of dier), zwaarlijvig, gezet, vleezig, vet; teumbōn iē, pappe-rig dik; teumbōn asōē, of teumbōn kreuēh, goed, stevig in het vleesch zittend; zie verder vbd. i.v. koeloe, lhōh, pidjoeēt, ranggōng II, sinjōman. Peuteumbōn, vet maken, vetmesten; dilēē kapadjōh le that ma-kanan, peuteumbōn badanjōh lam dōnja, vroeger toen ge nog op aarde waart, at ge heel veel en mestet ge u zelf vet, (Toedjōh kisah); niba' pidjoeēt koepeteumbōn, njan oebé badankeu ka raja, van mager heb ik je vet gemaakt, zoo groot is nu je lichaam geworden, (Plandō' Kantjé).

TEUMÈÈ, of teumeung, ontmoeten, tegenkomen, aantreffen, betrappen, vinden, ondervinden, ervaren, beleven, krijgen, verkrijgen, verwerven, te pakken krijgen, (verder, indien gevolgd door een werkwoord, dus met een werkwoord tot object:) ondervinden, ervaren, beleven dat, er op uit loopen dat, er toe komen te, sla-

gen te, weten te, gelegenheid, tijd vinden of hebben om te; nateumèē (of tateumeung) djih di roemōh, hebt gehem thuis getroffen; hanalōn teumèē (of teumeung) dja', ik heb geen gelegenheid gehad, geen gelegenheid kunnen vinden om te gaan; zie verder vbd. van de eerste groep betee-kenissen van teumèē o.a. i.v. manjōh, mawōt, mbōih, palèt-palōt, poetra, rali, roej-roej, sampé, seurapa, seuroekan II, ta-sōē, teuboeēt, en van teumeung o.a. i.v. dit, peureuléng, phoe', rabin, samoeē', séb, seuroekan II, van de tweede groep van betee-kenissen van teumèē o.a. i.v. mēh-mōh, reupaīh, ri, rō, salah (onderseunalah), seurapa, soerah, ta'di, tang-kōh, teugōn, timpla', en van teumeung o.a. i.v. kilē' I, oelō'-oelō', seukō'. Meuteumèē, of meuteumeung, ontmoet, tegengekomen, aange-troffen, betrapt, enz., (ook) voor zich verkrijgen, voor zich verwer-ven, (verder) eene ontmoeting hebben, ontmoeten, elkander ont-moeten, teumèē met meerv. subjeet; keureuna doeli han neutém wōē lé, doe-dōē pagé meuteumeung mata, want de vorst wil niet meer terugkeeren, later, in de an-dere wereld (pas) zullen we el-kaar weer zien, (Gadjah toedjōh oelēē); zie verder vbd. van meuteumèē o.a. i.v. miē (sprkw.), moeda, nirōh, oeréh, peu-

saka, seu'oe, sibōn-bōn, ta'lém, teupō', en van meuteumeung o.a. i.v. dit, gantjéng, lòb, mada, mè I, meudjra, nab, oepah, oesòë, peuë, poeëh, poenggéng, raja, rèt I, roempa', roempang, roesa, salé-ala, sapa II, sarab, sidjoeë' (onder seunidjoeë'), sinjòman, sō' II, sò' II, tabé'. Peuteumèë, of peuteumeung, doen teumèë, of doen meuteumèë, in kennis, in contact, in aanraking brengen, samenbrengen, (ook) verzoenen; beukeumeunan wa'tèë tabeu'oe-ët doea djaròëteu oentōngtaseuboetphōnteukeubiratōn èhram seurenta tapeudjareuëng sigala aneu' djaròëteu peuteungòhan djareuëng dan tapeuteumèë doea oelèë inòng djaròëteu ba' toepòng doea gloenjoeëng, 'òh lheuëh njan teuma tapeutrōn doea djaròëteu oe ba' da dateu diateuëh poesatteu, nu, wanneer ge (bij de seumajang) uwe beide handen opheft, terwijl ge de wijdingsformule „Allâhoe akbâr" begint op te zeggen, moet ge tevens uwe vingers eenigszins uit elkaar houden, en de toppen van uwe beide duimen in aanraking brengen met uwe beide oorlellen, daarna brengt ge uwe beide handen naar beneden tot uwe borst boven den navel, (Beukeumeunan); adat han meunan neuwòë oenanggròë, han

neupeuteumèë dròë deungòn radja, als dat niet het geval zou zijn, wou hij naar zijn land terugkeeren en geen ontmoeting met den vorst hebben, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. reuda. Teuneumèë, of teuneumeung, wat men ontmoet, tegenkomt, aantreft, enz., ontmoeting, vondst, ondervinding, ervaring, verwerving; di phōn dilèë kòn hantòm nateuneumeung njang meunòë, van vroeger af (hebben we) nooit zoo iets ontmoet (verkregen, beleefd). Zie peuteumoeën.

TEUMÈN, zie teumèng.

TEUMÈNG, ook teumèn, seumèng, mesje van bamboe, dat inz. gebruikt wordt om de navelstreng van een pasgeboren kind af te snijden, (bij voorkeur neemt men hiervoor een stuk van reeds tot eene fluit gesneden boelōh of igeuëh, om te maken, dat het kind eene mooie stem krijgt; indien het mesje van triëng is vervaardigd, krijgt het kind eene schelle stem, van a wō: eene fijne stem).

TEUMEU'A, of teumeu'a h, (Arab. t a m â' a h), hebzucht, inhaligheid, schraapzucht, winzucht; hebzuchtig, inhalig, schraapzuchtig, winzuchtig; loebha teumeu'a, begeerig en hebzuchtig; njankeu oereuëng teumeu'a that, djimeung ngòn si'at djih beukaja, dat is iemand, die zeer schraapzuchtig is, die in een oogenblik rijk wil worden, (Banta Beuransah). Peuteumeu'a,

hebzuchtig enz. maken; *peu-teumeu'a dròë keu areu-ta gòb*, zich naar eens anders goed begeerig maken, eens anders goed begeeren.

TEUMEU'AH, zie *teumeu'a*.

TEUMEULÈÈ, zie i.v. *lhò I*.

TEUMEULÒH, zie i.v. *lhò h*.

TEUMEUNG, syn. van *teumèë*, zie aldaar; in het Pedirsch ook syn. van *keumeung* (willen), zie *keumeung I*.

TEUMEUNGÒNG, groote, diepe en langdurige wond, chronische wond; chronisch '(van eene wond); *gakil lōn ka djidoeë' teumeungòng*, (of *ka djeu-ët teumeungòng*), ik heb aan mijn voet eene chronische wond gekregen. *Meuteumeungòng*, eene chronische wond hebben, chronisch geworden (van eene wond); *ka meuteumeungòng loeka lōn*, mijne wond is chronisch geworden.

TEUMEUNTOEË', feestgeschenk, geschenk, dat een gast op een feest, n.l. het feest bij de geboorte van een kind, bij het *peutji-tjab*, het *peutrōn*, bij de besnijdenis (indien het een jongen is), bij de doorboring der oorlellen (indien het meisje is), en vooral het trouwfeest, aanbiedt, bestaande uit geld, of lijnwaad, of ook een bok of buffel, (vgl. *neumè* i.v. *mè I*); als gast op een feest een geschenk aanbieden; *le that djiteumèë teumeuntoeë'*, ze hebben heel veel geschenken van de gasten gekregen; *balaïh teumeuntoeë'*, of, in het dial. v.d. Westkust, *lapéh teumeun-*

toeë', de geschenken der gasten vergelden, i.e. den gasten bij hun vertrek een geschenk in geld geven, dat gew. iets meer dan de waarde van hun feestgeschenk, of, indien het op eene bruiloft de bloedverwanten der bruid en des bruidegoms betreft, ongeveer de dubbele waarde van hunne feestgave vertegenwoordigt; *padoem natateumeuntoeë' di gata boenòë tadja' ba' keureudja*, hoeveel hebt ge aan geschenken gegeven zooeven toen ge naar het feest gingt; *padoem lawét teuma doedòë, hamè poetròë aneu' ka na; ... hingga tō' hatgeuseumanòë, ban adat ngòë reusam dōnja; ... oereuëng teuka sinan sinòë, boeloeëng meuntròë boeloeëng panglima; mè boe leukat deungòn toempòë, peusen'ōn njòë toeëng sampeuna; teumeuntoeë' mè boengòng djaròë, boeloeëng meuntròë boeloeëng peudana*, eenigen tijd daarna kwam het kind, dat de prinses in den schoot droeg, ter wereld; ... toen het tijdstip gekomen was, dat (de kraamvrouw) volgens de adat gebaad moest worden (i.e. na het *madeuëng*), ... kwamen er van alle kanten menschen, vrouwen van ministers en vrouwen van panglima's; zij brachten (gele) kleefrijst met *toempòë* mee, om er de zegening mee te verrichten; verder brachten zij, de vrouwen van de ministers en

van den rijksbestuurder, feestgaven mee, (Indra Bangsawan); dja' teumeuntoeë' doem sinaròë, teuma djiwòë doem peutoea, al de hoofden kwamen geschenken aanbieden, en keerden daarna terug, (Noen Parisi).

TEUMEUROEJ, eene groote soort boom met kleine bladeren, die voor den geur in vleesch of visch worden gedaan.

TEUMIKA, of timika, scherf; teumika tjawan, scherf van een porceleinen kopje; teumika kanèt, scherf van een aarden rijstpot; pèng of reung-gét teumika, zooveel mogelijk rond gemaakte scherven, door kinderen in sommige spelen gebruikt als geld.

TEUMIKÈ; timòn teumikè, zie i.v. timòn.

TEUMIRANG, ook seumirang, want (van een vaartuig), wantouw; talòë teumirang, id.; dji'eu seumirang na doem djeundrang, dji'eu tihang na doem rimba, hij zag de wanttouwen (zoo talrijk) als padistoppels, hij zag de masten als (boomen in) een woud, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. seuma', seuntagi.

TEUMIRÈH, eene groote soort visch, die gew. opengespalkt en gedroogd wordt.

TEUMÒ', scheppen, opscheppen (van b.v. spijzen uit den pot); tateumò' goelè ngòn tjamtja, schep de goelè met een lepel op; zie verder vbd. i.v. tampòë, teumalang. Meuteumò', geschept, opge-

schept; meuteumò'(-teumò'), = teumò' met meerv. subject, om het eerst iets opscheppen. Peuteumò', laten teumò', of teumò' met versterkte beteekenis; mèn keunòë, lòn peuteumò', geef het hier, ik zal het opscheppen. Teumeumò', de handeling teumò' verrichten. Teuneumò', de handeling teumò', de wijze of het resultaat ervan.

TEUMOEDA, zie toemoeda.

TEUMÒN, slaaf, lijfeigene (zie vbd. sprkw. i.v. aweuë', parië', sòjda), (ook) metgezel, deelgenoot (gew. van dieren gezegd, zie vbd. i.v. saleuë'), (verder) spijs, die bij eene andere gegeten behoort te worden, toespjijs, bijgerecht, (vgl. lawan, ngòn); teumòn boe, toespjijs bij de rijst; njòë teumòn njan, dit (gerecht) behoort bij dat (gerecht), (zie verder vbd. i.v. klambé). Meuteumòn, een teumòn hebben. Peuteumòn, tot slaaf enz. maken, als slaaf beschouwen, behandelen, als toespjijs (bij eene andere spijs) gebruiken; teukoe waki, gaséh sajang, tapeuteumòn singòh loesa; meungnjò katém hò ka-soeròh, kan peuë koepeugah djindòë sigra, t.w. (o dwergheert), heb medelijden en genegenheid met mij, (en bevrijd mij), dan kunt ge mij in het vervolg als uw slaaf beschouwen; wanneer ge mij ergens heen wilt sturen, waarheen het ook zij, zal ik zonder iets te zeggen u onmid-

dellijk gehoorzamen, (Plandō' Kantjé).

TEUMPA I, smeden, hameren (van een smid), kloppen (van een pottenbakker), (metaal) bewerken, beeldhouwen; zie vbd. i.v. djakhōb, keutoemboe I, rantjōng, roengkhé. Meuteumpa, gesmeed, gehamerd, geklopt, enz. Teumeumpa, de handeling teumpa verrichten; zie vbd. i.v. keuleupa', keuleupò', keuta-keutèë, leukham-leukhoem. Zie teumpeuën, en vgl. tasòë, en teumpa II.

TEUMPA II, snel tusschen de beide handen heen en weer draaien, (inz. van een van anderen gespleten rotanstokje in kapok om het pluis van de pitten te scheiden, of van een stokje in een horizontaal gelegd en uitgehold stuk zachte houtsoort om vuur te maken, of van e.s.v. handboor; wordt bij verkorting gew. geconstrueerd met gapeuëh of apoej tot object), (ook) het instrument, dat men snel tusschen de handen heen en weer draait; teumpa gapeuëh, kapok van de pitten zuiveren door er met een van anderen gespleten rotanstokje in te draaien, (zie ook kirè', teubèt, tasòë en hierbij teumpa I); teumpa apoej, vuur boren, door boren vuur maken. Meuteumpa, (door teumpa) van de pitten gezuiverd (van katoen), aangeemaakt (van vuur). Teumeumpa, de handeling teumpa verrichten.

TEUMPA III, ook tampa, bijvor-

men van deumba, zie aldaar, en vbd. ook i.v. amilan; salah tampa (of teumpa), verkeerd opvatten, verkeerde opvatting, (in deze aan het Mal. ontleende uitdrukking wordt deumba niet gebezigd); meung ngòn sigra, toean koe ampōn, radja sikeulian salah tampa; lompigeutanjòë djikheun tata-kōt, han tabri doeë' didalam koeta, indien gij er haast mee maakt, heer, zullen al de vorsten het verkeerd opvatten; ze zullen dan denken, dat we bang zijn en daarom niet willen hebben, dat zij in de vesting verblijven, (Diwa Akaih; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. labeuën).

TEUMPAT, plaats, plek, verblijfplaats, oord, de plaats waar, waarop, waarin, (ook) gelegenheid, omstandigheid, (zie vbd. i.v. soelét), (verder) de persoon bij, in, of tot wien, (zie vbd. i.v. lakèë); doeateumpat, zie i.v. doe; zie verder vbd. o.a. i.v. rè' I, roengga I, sandja', soeloetan, soetji. Meuteumpat, eene plaats hebben, verblijven, wonen, plaats, ruimte beslaan, innemen, aan eene plaats gebonden; djinnòë pat njang ka teuntèë tameuteumpat gata, waar houdt ge nu uw vaste verblijf; zie verder vbd. i.v. misé. Peuteumpat, plaats, eene plaats, een verblijf geven; pakōn han tapeuteumpat aneu' gata, waarom bezorgt

ge uw kind geen plaats, b.v. huwelijkt ge uw zoon niet uit.

TEUMPE, ook toempè, luier, luur, windselen om het onderlijf van een kind gewikkeld (zie i.v. geudōng II); in eene luier wikkelen; idja teumpè, = teumpè (subst.); gò teumpè, = gò simpè, (zie simpè I); gata mantōng dalam teumpè, teungòh neumè-mè oelé tjoet ma, gij waart toen nog een kind in de luren en wordt door uwe moeder nog rondgedragen, (Noen Parisi); tateumpè aneu' tjoet njòë, wikkel dit kind in eene luier. Meuteumpè, in eene luier gewikkeld. Peuteumpè, laten teumpè, of teumpè (verb.) met versterkte beteekenis. Teuneumpè, de handeling teumpè, de wijze ervan, (ook) = idja teumpè.

TEUMPE', in hik. voorkomende, uit het Mal. (tempik) overgenomen bijvorm van deumpé', zie aldaar.

TEUMPEUËN, (uit teumpa'an, zie teumpa I), loods waar een bedrijf wordt uitgeoefend (inz. smidse), bereid-, kweekplaats; teumpeuën pandé, smederij, smidse; teumpeuën beusòë, ijzersmederij; teumpeuën (meer lantjang) sira, zoutkeet; teumpeuën bakōng, kweekbed, waarop de tabak wordt uitgezaaid; teumpeuën ië, zie i.v. poekat.

TEUMPOH, zie toempōh.

TEUNA', beknorren, een standje geven, schelden, uitschelden; pa-

kòn tateuna' gòb lé gata, waarom scheldt ge anderen uit. Meuteuna', beknord, gescholden, uitgescholden; meuteuna'(-teuna'), elkander uitschelden. Peuteuna', = teuna' met versterkte beteekenis. Teumeuna', de handeling teuna' verrichten; zie vbd. i.v. hōb-hōb, oerè, reunoëë.

TEUNAKÉH, zie tanakéh.

TEUNAMAN (Mal. tanaman), het geplante, aanplant, plant; zie vbd. i.v. sròë-bròë. Zie tanòm.

TEUNANGAN, zie toenangan.

TEUNANGKÉ, zie seulangké.

TEUNEULÒB, = seuneulòb (afdamming), zie i.v. lhòb II, en vbd. i.v. plah.

TEUNEUN, inslag (van een weefsel); sabé teuneun ngòn neudōng, gelijk van inslag en schering, inslag en schering zijn gelijk, (gezegd van een bij elkaar passend paar, van b.v. een bruidspaar, gelijk in rang, rijkdom enz., van twee evenknieën, die tegen elkaar opgewassen zijn); jōh njankeu sabé teuneun ngòn neudōng, di teungòh padang meu'èn sinjata, zij bleken toen gelijk van inslag en schering te zijn (elkanders portuur te zijn), terwijl zij op het veld de wapens tegen elkander hanteerden, (Dioe Plinggam); ze verder vbd. van teuneun i.v. plang, sandja', soetra. Meuteuneun, voorzien van een inslag, inslagzijde hebben; gèt that meuteuneun idja njan,

dat kleed heeft een mooien inslag.

TEUNGA, e.s.v. boom (Mal. *tengar*), waarvan de bast gebruikt wordt als kleur-, en looi-stof, (voor het rood kleuren van goed en voor het tanen van netten en hengeltouw); *ikan teunga*, e.s.v. zeevisch, rood van kleur; *e ma Pi'*, *e ma Pi'*, *boelèë geutië'* *moebereunga*; *boelèë geutië'* *geukawé loelòh*, *boelèë bòh geukawé ikan teunga*, o moeder P., o moeder P., met weelderig okselhaar; van de okselharen zou men een hengelsnoer kunnen maken om *loelòh*-visch te vangen, en van de schaamharen van den man een hengelsnoer om *teunga*-visch te vangen, (spotrijmpje).

TEUNGEUT, slapende, in slaap, ingeslapen, (ook) slaperig, slaap hebbende; *tabri lôn éh*, *teungkoe*, *si'at*, *lôn teungeut that leuboej mata*, sta mij toe, *teungkoe*, om een oogenblik te liggen, ik heb erg veel slaap, mijne oogen vallen van den slaap dicht, (*Malém Diwa*; zie ook vbd. i.v. *éh I*); *teungeut njidra* (*njin-dra*, of *indra*), vast slapende, in diepen slaap, (zie vbd. i.v. *djan onder toedjan*, *koelè'*, *leunjab*, *seumeunga*, *teukoej*); zie verder vbd. van *teungeut* i.v. *djaga*, *djan*, *éh I*, *hè-hè*, *hò onder sahò*, *lòb*, *loengkeuëng*, *pipòë*, *seumeunga*, *tandang*, *teu'òh*. *Peuteungeut*, doen inslapen, in slaap doen vallen, in

slaap brengen, in slaap sussen; *peuteungeut dròë*, zich in slaap brengen, doen alsof men slaapt, zich slapende houden; *peuteungeut aneu'*, een kind in slaap sussen; *neujoeë djaga ateuëh meuligòë*, *bè' trōih keundòë djén pari teuka*; *keureuna djén pari oetōih hékeumat*, *djipeuteungeut latat oereuëng lam koeta*, hij beval het paleis te bewaken, opdat er geen *djén's* en *pari's* zouden komen, want de *djén's* en *pari's* waren zeer kundig in tooverij, ze zouden de lieden in de vesting in een heerlijken slaap kunnen doen vallen, (*Djoehan Meusapi*); *ateuëh keuta toean poetròë*, *peuteungeut dròë poera-poera*, op eene rustbank (liggende) deed de prinses alsof zij sliep, (*Indra Bangsawan*). *Teuneungeut*, ook *seuneungeut*, het slapen, slaap, slapende toestand; zie vbd. i.v. *groebét*, *loempòë*, *loeta*, *seubòt*.

TEUNGGILÉNG, zie *tanggiléng*.

TEUNGKOE, betiteling van personen, die zich door godsdienstige kennis of vroomheid van de groote massa onderscheiden, of die een ambt bekleeden, dat met den godsdienst verband houdt, zooals heiligen, schriftgeleerden, *hadjis*, godsdienstonderwijzers, inz. de dorpsautoriteit, die belast is met de zorg voor de godsdienstige aangelegenheden in het dorp, en nader wordt aangeduid

met teungkoe gampōng, teungkoe meunasah, of teungkoe sagòë (zie i.v. meunasah, en sprkw. i.v. djaròë, hareuga, keutjhi', oelèëbalang, pidjët), wordt, in hik, en overgeleverde zegswijzen, en in Pedir en op de Oostkust algemeen, ook gebruikt voor teukoe, (zie aldaar en vbd. i.v. haj II, meuseuké, teuritéb), (ook) betiteling van vrouwelijke soeltansverwanten, wordt verder gebezigd als liefkoozingswoord of beleefdheidstitel (zie vbd. o.a. i.v. pò I, ri onder toeri, seu', taba I, takoeng, tasa'tasé', teungeut), en door de vrouw ter aanduiding van haren echtgenoot; teungkoe di balè, hoofd van eene groote godsdienstschool, wjl hij in een balè onderwjs geeft, hoofdleeraar; teungkoe rangkang, hulpleeraar aan eene groote godsdienstschool, wjl hij in een rangkang onderwjs geeft; bòh peukhém teungkoe, zie i.v. ròm II; zie verder vbd. o.a. i.v. andjōng, kira, koeala, leubè, salah, sida. Peuteungkoe, met teungkoe betitelen, als teungkoe beschouwen, tot teungkoemaken; oereuëng Atjèh peuleubèh leubèh dròë, oereuëng Meulajoe peuteungkoe teungkoe dròë, Atjèhers trachten elkander in aanzien te overtreffen, Maleiers in godsdienstige kennis, (sprkw.).

TEUNGòH I, naar eene hooger gelegen plaats gaan, eene hoogte

opgaan, opwaarts, omhoog gaan, stijgen, opstijgen, opklimmen, opgaan, bestijgen, beklimmen (van b.v. een berg), (ook) opdringen (ondanks een weerstand of moeilijkheden, b.v. in den strijd), oprukken, ingaan (in b.v. een woud); glajang lōn gèt that djiteungòh, mijn vlieger gaat zeer goed op, stijgt mooi omhoog; teungòh oe darat, aan wal, aan land gaan, (zie vbd. i.v. loempang, peunang-gahan, roendō', tandang); teungòh glé, of teungòh oe glé, een berg be-, opklimmen, de bergen ingaan, (zie vbd. i.v. pinah); pakri, toeankoe, neuteungòh rimba, keureuna hamba brat that badan, hoe wilt ge, heer, het woud ingaan (om op herten te jagen), want ik ben in positie, (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. landa, reuleuëng, sreueëng (onder seumeureuëng), tamoeë'. Peuteungòh, doen of laten teungòh, naar boven brengen, ophalen, aan wal brengen, lossen; doe'a peuteungòh boeja, zie i.v. boeja; teungòh teungòh djikoeëhtanòh, seunsreut meukeutò' sabòh peudeuna; teuma djilimeuñh pantañh-pantañh, ka leumah deuñh peudeuna raja; laloe djipeuteungòh ka oe ateuëh, deuñh ka leumah meuñh simoea, terwijl zij in den grond groeven, stieten zij opeens op een grooten pot; daarna groeven zij dien snel uit, en

zagen duidelijk dat het een groote pot was; zij haalden hem vervolgens naar boven en zagen dat hij geheel met goud was gevuld, (Gadjah toedjōh oelèë); lheu-ēh njan geupeuteungòh beudé dila'ōt, barōlah that niba' radja, daarop werden de geweren, van den vorst afkomstig en ontzaglijk veel, aan land gebracht, (Pòtjoet Moe-hamat). Teumeungòh, de handeling teungòh verrichten. Teuneungòh, ook seuneungòh, de handeling teungòh, stijging, opgang, oplopend terrein, weg of pad waarlangs men naar boven gaat, b.v. een berg beklimt; tapeuleumah teuneungòh, oelōn peugah teuneurōn, wijs mij den weg opwaarts, en ik zal u den weg afwaarts zeggen, (sprkw., z.v.a.) een goed begin is het halve werk, (of) komt men over den hond, dan komt men ook over den staart; limòng ribèē thōn ba' teuneungòh, limòng ribèē thōn teuma njang rata, vijf duizend jaren gaans is er eene stijging (van de brug over de hel), vervolgens een efen deel van vijf duizend jaren gaans, (Toedjōh kisah).

TEUNGÒH II, midden, helft; middelste, half, in het midden, te midden van, ((ook in eene minder precieze beteekenis:) deel, gedeelte, binnen, in, naar, uit (eene omsloten of omgrensde ruimte), (verder) bezig met, in den toestand van, aan den gang met, aan het, onder het, juist, terwijl;

teungòh malam, midder-nacht, (zie vbd. i.v. hò onder sahò, peunjakét, srō'; men zegt echter gew. niet teungòh oeròë, dat aan het Mal. ontleend is, maar tjòt oeròë); teungòh lhèē plōh, vijf en twintig, (gebruikelijk als aanduiding van de sagòë der XXV Moekims, zie vbd. i.v. sranta; eig. van het derde tiental de helft); teungòh doea reutōih, honderdvijftig; siteungòh, de helft, (zie vbd. i.v. seurapah, tirèë), (ook) een deel, sommigen, sommige, (zie vbd. o.a. i.v. phō I, sapoej, sra', sreueñg, srōng, teurawèh, tidji, tidji', timang); siteungòh oemoe, van middelbaren leeftijd, niet jong meer (veeleer oud), (ook van zaken gebezigd:) niet nieuw meer; diphōn moeda trōih antoeha, malé radja han aneu'eunda; radja toeha siteungòh oemoe, até rindoe keu aneu'eunda, van zijne jeugd af tot zijn ouderdom toe was de vorst kinderloos gebleven; de vorst was (vrij) oud, was niet jong meer en verlangde (toch) erg naar een kind, (Gadjah toedjōh oelèë); lagòë siteungòh oemoe idja njòë, dit kleed is niet bepaald nieuw meer, (of) is nog niet bepaald oud; diteungòh, midden in of op, te midden van, (ook) op, binnen, in (eene omsloten of omgrensde ruimte, b.v. op eene vlakte, in een bosch, zie vbd. i.v. rèt I), (fig.) dōng di teungòh, neutraal,

onpartijdig zijn, geen partij kiezen, (zie vbd. i.v. piha'); oe teungòh, (zieh begeven) midden in, naar, in, binnen (eene omsloten of omgrensde ruimte, zie vbd. i.v. dja j, pasang, tanda); djaròë teungòh, middelvinger; teungòh djaròë, de middelste der vingers, (zie vbd. i.v. djaròë); djoeih teungòh, de middelste djoeih, (zie i.v. sōbeuha); sama teungòh, zie i.v. sama II; teungòh njan, in het midden daarvan, (of) toen dat aan den gang was, middelertwyl, ondertusschen; teungòh lōn dja', ik liep juist, terwijl ik liep; teungòh teungeut, (hij is) aan het slapen, slaapt juist; teungòh geupadjōh boe, hij is bezig te eten; zie verder vbd. van de beteekenis bezig met, terwijl o.a. i.v. apōn, gra'groe', lawan, pandang, panglima, peunapat, peureunama, ri (onder meuri), roemadja, roempa', saphansapha, seungab, seungka I, seungka', seuninja, siboe, soea III, seekèë, sroej, tasa' II, tawadjōh, teuëng, teumpè, teungòh I. Peuteungòhan, (Mal. pertengahan), midden, middelmaat, middelweg, middelmatig, tussehenbeide, tamelijk, eenigszins, halverwege; Malém djidōng teuntang tihang, djiplōih reudjang soerat djibatja; peuteungòhan djibeuët soerat, Malém beungèh that hoe ngòn

mata, M. (Dagang) stond bij den mast, vouwde snel den brief open en las hem; toen hij den brief voor de helft had gelezen, werd hij zeer boos en vlamden zijne oogen, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. asa II, gèt, oereuëng, teumèë. Zie ngòh.

TEUNOENGKEË, zie seunoengkèë.

TEUNOENGKEUË, ook teuloengkeuë, seunoengkeuë, seuloengkeuë, toengkeuë, = peunoengkeuë, zie aldaar; kadjibeu'oeët ngòn peunoeman, ngòn srah tangan Bangta moeda; di joeb seunoengkeuë di ateuëh peunoeman, di dalam njan batésoeasa, zij bracht een watervat, waaruit de jeugdigge B. zijne handen kon wasschen, met een schaal als onderlegger, daarop het watervat en daarin een kommetje van soeasa, (Banta Ahmat).

TEUNOERIËNG, zie soeriëng.

TEUNTANG, vlak tegenover, in de nabijheid, in den omtrek, op de hoogte, ter hoogte van, omstreeks, bij, ten aanzien, ten opzichte van; (verb.) vlak aankijken, recht in de oogen zien, recht uit kijken, zich stellen tegenover; teuntang tòh roemòh gata, waar ergens (in welke richting) staat uw huis; teuntang panjòt lōn keubah barang njan, ik heb dat ding bij (tegenover, onder) de lamp gelegd; ka neutjeupét teuntang teu'ot, tō

teukeudjōt laloe djaga, zij kneep hem ter hoogte van de knie, en met eene trilling schrok hij wakker, (Malém Diwa; zie verder vbd. i.v. dja', roedò', simban, sō' I); roepa hibat djeumeureulang, hansòè djeuët teuntang meung ba' moeka, zijn uiterlijk was ontzagwekkend en schitterend, niemand dorst hem zelfs in het gezicht te kijken, (Pòtjoet Moehamat); roepa indah lang-goemilang, han djeuët tateuntang seumiloe mata, haar gelaat was zoo schitterend schoon, dat men haar niet kon aankijken, want de oogen raakten er door verblind, (Boeda' Meuseukin); salèh aneu' njòè njang é' moeprang, mèè djiteuntang ra'jat radja kra, misschien is het deze knaap, die in staat zal zijn den strijd aan te binden en zich te stellen tegenover het leger van den apenvorst, (Tjah Koebat); siteuntang, vlak tegenover, op dezelfde hoogte, ter hoogte van, op een rij, (zie vbd. i.v. dilèè, landang, pantjapeunawa); siteuntang mata, zoover het gezicht reikt. Meuteuntang, zich bevinden vlak tegenover, zich stellen tegenover, zich op een rij bevinden (met), zich tegenover elkaar stellen of bevinden, elkander vlak aankijken, in het gezicht zien; sòjdi neupiōh di joeb kumpang, neumeuteuntang ngòn pò meukoeta, de Arabische schriftgeleerde zette

zich neer onder den kumpang-boom vlak tegenover den soeltan, (Malém Dagang); meuteuntang mata djipoeboeët tjit meunan, vlak voor je oogen doet hij het toch; keureuna kamòè malèè ba' adat, hana mangat meuteuntang mata, want ik zou mij dan naar de adat moeten schamen en ik zou (hem) niet goed in de oogen kunnen zien, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. seumoeang. Peuteuntang, plaatsen vlak tegenover, ter hoogte van, op eene rij met (ngòn). Zie euntang.

TEUNTÈÈ, zeker, stellig, gewis, vast, bepaald, beslist, uitgemaakt, geregeld; kateuntèè boeët njan, staat die zaak al vast, is die zaak al uitgemaakt; zie verder vbd. i.v. oemòm, soengkab (sprkw.), tanggam. Meuteuntèè, tot zekerheid, tot vastheid gebracht, zonder mankeeren, zeker, vast, bepaald, vastgesteld, beslist, uitgemaakt, met eene vaste bestemming, met een bepaald doel, geregeld, geordend, regelmatig, ordelijk, stipt, correct, keurig, uitgezocht; zie vbd. o.a. i.v. khōdenumat, oedéb, salasari, sawa', srigala, teubōih, teuleukin, ti'ti'-groem. Peuteuntèè, zeker maken, verzekeren, vergewissen, vaststellen, bepalen, beslissen, uilmaken, eene vaste bestemming geven, bestemmen, regelen, ordenen; peuteuntèè kira-mira, eene rekening afsluiten, afrekenen; zie verder vbd.

i.v. kisenëh, rōh, teura-djèë. Teuteuntèë, = teuntèë, of meuteuntè, (meer als feit of toestand voorgesteld, en meer in hik.); ngòn dénda-jang meureuribèë, doem teuteunteuntèë moedam o e d a, en duizenden hofjuffers, allen uitgezocht uit die van jeugdigen leeftijd, (Nabi Oesoëih).

TEU'OEËM, met iets heets op iets drukken (inz. op een b.v. ten gevolge van een val of slag gezwollen lichaamsdeel met in een lap gewikkelde heete asch, heet zout of heetgemaakten baksteen, of alleen met de door het tegen elkander wrijven warm gemaakte handen om de zwelling te doen verdwijnen); ba' njang keumòng doem geuteu'oeë, abèë seu'oeë bōh lam roedja, op de gezwollen plekken (van zijn lichaam) drukte zij met in een lap gewikkelde heete asch, (Noen Parisi); njang prōih mata teu'oeë oelèë, la dō m la gèë pōt ngòn idja, er waren er, die in de oogen (van den bewustelooze) bliezen, die met iets warm op zijn hoofd drukten en die met een kleed hem koelte toewaaiden, (Noen Parisi); o ereuëng njang le trōh meuīh pira', njang han gala' keublandja prang; keudjih sésa oeròë doedòë, geuteu'oeë asòë han tòm reunggang; badan geuteu'oeë ngòn meuīh pira', lòm geutimpla' boekòn boebarang, lieden, die

veel goud en zilver bezitten en het niet voor den (heiligen) oorlog willen besteden, zullen in het hiernamaals martelingen ondergaan; hunne (in het vuur der hel) verhitte schatten zullen zonder ophouden op hun lichaam worden gedrukt, en bovendien zal hun op vreeselijke wijze hun gedrag ((op aarde) worden voorgehouden, (Prang sabi van teungkoe di Tirò; vrije vertaling van Qor. IX 34—35). Meuteu'oeë, met teu'oeë behandeld, met iets heets gedrukt op. Peuteu'oeë, laten teu'oeë, of teu'oeë met versterkte beteekenis. Teumeu'oeë, de handeling teu'oeë verrichten; djitjeumeutjòb patah djarōm, djiteumeu'oeë keumòng asòë, als zij naait, dan breekt de naald, als zij eene zwelling met heete asch behandelt, dan wordt de zwelling juist grooter, (Tambéh toedjōh blaīh). Vgl. seu'oeë.

TEU'òH, vermelden, ter sprake brengen, gewagen van, melding, gewag maken van, spreken van of over (inz. van hetgeen reeds gebeurd is, van het verleden), herinneren aan, oprakelen, (verder) noemen, aan-, toeroepen, (ook) zich herinneren, zich voor den geest halen, zich te binnen brengen, gedenken, denken aan; djiteu'òh tō' ba' éndatoekeu, meungnjò kapoeboeët njang hana gèt, hij rakelt je afstamming op tot je voorouders toe, als je iets verkeerd gedaan hebt, (zie ook vbd. i.v. oerè); salèh geuteu'òh

goena njang dilèë, boe-
kòn malèë tameungiëng
mata, misschien worden er
vroegere weldaden opgerakeld
en dan moet men zich erg
schamen om elkander in de
oogen te zien, (Potjoet Moe-
hamat); teudoeë' haba poe-
tròë di roemòh, djinòë
lōn teu'òh keu Malém
Diwa, ik zal het verhaal van de
prinses tehuis laten rusten en nu
gewag maken van M. D., (Ma-
lém Diwa); adat maté han
sòë teu'òh, adat gadòh
han sòë mita, als ik sterf
zal niemand over mij spreken (of
aan mij denken), als ik verdwijn,
zal niemand mij zoeken, (Tjinta-
boehan); ada' oereuëng
mita sahbat, bè' taweu-
ëh that keu pajah dròë;
bè' tateu'òh pajah toe-
leuëng, leubèh koereu-
ëng bè' takira, als men
een vriend zoekt, moet men niet
erg tegen moeite opzien, moet
men niet spreken van (of denken
aan) eigen moeheid, en met meer
of minder geen rekening houden,
(Dioe Plinggam); Tjah Koe-
bat tjita Beureuma Sa'-
ti, dalam até djiteu'òh
nama, Tj. K. concentreerde
zijne gedachten op B. S. en riep
in zijn binnenste zijn naam aan,
(Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v.
djròh, he'he', oedjoet, ra-
wòh, reulòih, srō'. Meu-
teu'òh, vermeld, gewaagd van,
melding, gewag gemaakt van, enz.,
de handeling teu'òh verrichten,
teu'òh met meerv. subject, on-
der elkander teu'òh; padoem

lawét hana meuteu'òh,
kakeu gadòh han lé geu-
mita, daarna werd er geruimen
tijd niet meer over hen gesproken,
zij waren verdwenen en men zocht
hen niet meer, (Èëlia toedjōh);
teuma teupiké oelōn si-
dròë, peuë nanggròë njòë
salèh nama; salèh hò-hò
lōn ka leupaïh, meunan
meulintaïh, dalam dada;
dadang-dadang lōn me-
teu'òh, teuka sabòh tji-
tjém rimba, daarop dacht ik
bij mijzelf: „hoe zou dit land wel
heeten, waar zou ik terecht geko-
men zijn”, die gedachten kwamen
bij mij op; terwijl ik bezig was
zoo te denken, kwam er een bosch-
vogel aan, (Tamim Ansa); dji-
leungò haba ba'ba' me-
rawòh, gòb meuteu'òh
sabé rakan; pakri di
djén hana teungeut, é'-
keu djibleut oeròë ma-
lam; geumeuteu'òh sabé
keudròë, djileungò dji-
nòë lé waki njan, terwijl
hij (n.l. het dwergghert) ronddool-
de, hoorde hij menschen, makkers
onder elkaar (over het volgende)
spreken: „hoe is het mogelijk, dat
djén's nooit slapen, dat ze dag
en nacht hunne oogen open kun-
nen houden”; zij spraken erover
onder elkander, en het dwergghert
hoorde het toen, (Plandō' Kan-
tjé); 'òh saré tō' dalam
khimah, meuteu'òh-teu'òh
haba njang ka, toen zij in
de tent gekomen waren, spraken
zij onder elkander over de af-
geloopen gebeurtenissen, (Diwa
Sangsaréh); zie verder vbd. i.v.

pra'. Peuteu'òh, latent eu'òh, of te u'òh met versterkte beteekenis. Teuneu'òh, de handeling te u'òh, het vermelden enz., vermelding.

TEU'OT, knie; broeë' te u'ot, knieschijf, (ook broeë' kreuëng); lha' te u'ot, kniegewricht; lipat te u'ot, knieholte; oelèë te u'ot, buitenkant van de knieschijf, bovenste deel van de knie, (zie vbd. i.v. reunggōt, roekoeë', santeut, teukoej); (doeë') peudōng te u'ot, (bij het zitten) één knie optrekken, met één knie opgetrokken zitten, (geldt als eene onbeleefde manier van zitten); zie verder vbd. o.a. i.v. kiwiëng, oeneun (sprkw.), sagòë, tadjō, teuntang. Meuteu'ot, op de knieën staan, knielen, op de knieën steunen (van b.v. zwakte, ouderdom), met moeite opstaan, staan of loopen, (ook) stand houden, zich schrap zetten; geubeudōih geumeuteu'ot, (of geupeuteu'ot), ka tjhi', panè é' geudja' hòl a'én, als hij opstaat, moet hij op zijne knieën steunen (hij kan slechts met moeite opstaan), hij is al oud, hoe zou hij ergens heen kunnen gaan; djidja' djimeuteu'ot mantōng, oemoe ka tréb, hij kan alleen op zijne knieën steunende (met moeite) loopen, hij is al oud; meuseuki oeròë meuseuki malam, beuthat ba' klam glab-goelita; meung ka djidōng djimeuteu'ot, han djisoe-

rōt djitjang landja, om het even of het over dag is of in den nacht, al is het stikdonker, als zij eenmaal staan, houden zij stand, wijken zij niet terug, maar houwen er vervolgens op op los, (Malém Dagang); beudōihkeu adōë tameuteu'ot, tapòh Si Oedjoet bila tjèédara, sta op, broeder, laten we ons schrap zetten, laten we S. Oe. dooden om onze boeders te wreken, (Malém Dagang). Peuteu'ot, iets op zijne knieën doen, (fig.) iets met moeite of met kracht doen, stand houden.

TEUPAKHŌ, of teupakō, (Arab. tafakkoer), het nadenken, overpeinzing; in diep nadenken verzonken, (zitten) met het hoofd diep voorovergebogen (b.v. bij het overdenken van zijne zorgen, bij verdriet), (ook) voorovergezakt, vooroverzakkend (van b.v. een doode); ië han neudjébbōe han neupadjōh, pidjoeëtkeu toebōh sakét angèëta; dalam neudoeë' teupakhō-pakhō, ië mata trō meuleuloemba, hij dronk niet en hij at niet, en zijn lichaam was vermagerd en ziek; als hij zat, zat hij met het hoofd diep voorovergebogen, terwijl zijne tranen bij stroomen neervloeiden, (Tjintaboehan); badan beukah djih teupakhō, meuhambō di ateuëh goeda, met gespleten lichaam zakte hij voorover en lag uitgespreid op zijn paard, (Radjā Bada).

TEUPAKŌ, zie teupakhō.

TEUPANG, dwars of zijwaarts horizontaal spannen of uitstrekken (zooals de armen van iem., die gekruisigd wordt), kruisigen; aldus gespannen of uitgestrekt; dwarsstuk, dwarshout, dwarslat; r a n t é t e u p a n g, ketting, waarmee men vroeger een misdadiger met zijwaarts gestrekte armen aan een lang dwarshout bij de handen vastkluisterde; l o e n g k è t e u p a n g, horizontaal zijwaarts uitstekende horens (van een buffel); t e u p a n g g l a j a n g, dwarslatten aan een vlieger om hem beter tegen den wind bestand te maken, (zie i.v. g l a j a n g); t e u p a n g t e u p e u ē n, spanstokje van een weefgetouw, om het weefsel op de juiste breedte te houden, bestaande uit een bamboelatje met aan weerszijden een met garen vastgebonden ijzeren punt, die in de zijranden van het weefsel gestoken kan worden; zie verder vbd. i.v. p a s a n g, r a d j a m. M e u t e u p a n g, dwars of zijwaarts, horizontaal gespannen of uitgestrekt, horizontaal zijwaarts uitstekend (als dergelijke rechte horens van een buffel); n e u t ò b t a n g k o e l ò' m e u j o e b m a n j a n g, goendjè m e u t e u p a n g w i ē o e n e u n l i n g k a, hij wikkelde zijn hoofddoek om het hoofd op en neer en zóó dat de punten links en rechts aan beide kanten recht zijwaarts uitstaken, (Pòtjoet Moehamat). P e u t e u p a n g, laten t e u p a n g, of t e u p a n g met versterkte betekenis; l a d ò m d j i t e u m e u n g d j i d r ò b d i b l a n g,

d j i p e u t e u p a n g d j a r ò ē d j i s i n g k l a, sommigen werden op het veld gepakt en met uitgestrekte armen aan een dwarshout vastgekleuisterd, (Prang Gòmpeuni); p e u t e u p a n g d j e u ē, een net door middel van eene dwarslat uiteenspreiden (en ophangen om het te drogen); zie verder vbd. i.v. b l e u t. T e u n e u p a n g, de handeling t e u p a n g, de wijze ervan.

TEUPAT, recht, in eene rechte lijn, op eene rechte rij, rechthuis, rechtdoor, recht toe recht aan, (fig.) recht door zee, ronduit, oprecht, naar waarheid, eerlijk, richtig, juist, (van het reciteeren van den Qorân:) volgens de regelen van de t a d j o e i t; eerlijkheid, oprechtheid, juistheid; r è t t e u p a t, een rechte weg, (of) weg recht voor iem. uit, rechtdoor, (zie vbd. i.v. r è t I); s ò ē h a n p o e d j ò ē A l a h n g ò n N a b i, h a n a s ò ē b r i k e u d j i h t j e u r o e g a; d j i d j a' h ò t e u p a t d j i p a d j ò h p e u ē l è t, p a g é t e u m p a t d j i l a m n o e r a k a, wie Allah en den Profeet niet prijst, hem zal niemand den hemel geven; hij gaat waar hij voor zich uit een weg ziet, en eet wat door zijn keelgat gaat (i.e. hij gaat doeleloos door het leven en weet niet wat verboden en geoorloofd is), en later zal zijne plaats in de hel zijn, (M a' r i p a t); o e r e u ē n g t e u p a t, iemand, die recht door zee gaat, die ongekunsteld, eenvoudig is, eenvoudige van geest, (ook) onnoozele; t j i t l e s o e l è t m i t n a t e u p a t, m e u

nan adat akhé dōnja, velen toch zijn vals en weinigen eerlijk, zoo is het eenmaal nu de wereld ten einde loopt, (Noen Parisi); Si Poelan teupat that djaròë, N. N. heeft eene erg vaste hand, (bij het schieten of werpen; zie ook vbd. i.v. sròm); zie verder vbd. van de letterlijke beteekenis i.v. peuë', ranoeb, siba II, soembéng, en van de fig. beteekenis i.v. akaj, aleuham, dōseuta, liké, mintra, pangkaj (sprkw.), peunjakét (sprkw.), riba II, seudèë, seunang, teukeysé. Meuteupat, zich recht uitstrekken, rechtdoor gaan, recht door zee gaan, ronduit spreken, in het reine komen, iets onder elkander in het reine brengen, vereffen; dja' oedéh tameuteupat, laten we de zaak ginds vereffen (door b.v. de tuschenkomst van een ander in te roepen). Peuteupat, recht maken (zie vbd. i.v. kiwiëng), recht uitstrekken, recht zetten, in het reine, in orde brengen, vereffen, bijleggen, ronduit, eerlijk zeggen, op de hoogte brengen, informeer, inlichten, verbeteren, naar de tadjoeit-regelen verbeteren, de tadjoeit-regelen onderwijzen, (ook) zich rechtstreeks begeven, rechtdoor gaan naar (zie vbd. i.v. loempang, panglima); pòteu meusabda oe ba' boedjang; pakòn boe dagang kiam gabra; peuë djipeugah dagang krè-krè, han tatoehò leungò

haba; tandi ngòn boedjang teuma peuteupat, toeankoe ra'jat le that teuka; toeankoe ra'jat that barōlah, habéh djirampaïh dagang doemna, de vorst vroeg aan zijn adjudant: „waarom maken die Klinganeezen zulk een leven; wat zeggen die Klinganeezen, die zoo rumoeren, dat men hun woorden niet kan onderscheiden”; de intendant en de adjudant zeiden toen ronduit: „heer, er is heel veel volk gekomen, ontzaglijk veel, heer, en zij hebben al de Klinganeesche kooplieden beroofd”, (Pòtjoet Moehamat); ahalōj noedjoem teuma moepakat, bè' tapeulihat deu-ih ba' radja; meung ka tapeugah tapeuteupat, akhé salah that doemteu rata, de wichelaars spraken toen met elkaar af: „laten we het niet duidelijk aan den vorst laten zien; als we het hem ronduit zeggen, dan krijgen we allen er later de schuld van”, (Gadjah toedjōh oelèë); peuteupat dròë, doen alsof men eerlijk, braaf, onnoozel is, zich braaf, onnoozel aanstellen, (ook) zich op de hoogte stellen, (of) doen alsof men zich op de hoogte wil stellen, inlichtingen vraagt; jōh njan neutanjōng moeda samlakòë, neupeuteupat-teupat dròë moeda balia; pakòn moemeunan, hé ma teungkoe dròë, sidròë poetròë le that radja, toen vroeg de schoone jonkman,

alsof hij nadere inlichtingen wilde hebben (zieh van den domme houdende:) „hoe komt het zoo, moedertje, dat er één prinses is en er zooveel vorsten zijn (die hare hand zijn komen vragen), (Diwa Akañh); djipeuteupat dròë doe alhèë oeròë, 'òh lheuëh njan djitjeumentjoeë, hij stelde zich twee drie dagen braaf aan, daarna stal hij; peukaranjan kageupeuteupat lé teukoe, die zaak is al door den teukoe in orde gebracht, beslist; peuteupat beuët, de tadjoeit-regelen onderwijzen, het Qorân-reciet er naar verbeteren, (zie ook vbd. i.v. laloe).

TEUPEUËN, weefgetouw, weefsel (wijze waarop iets geweven is); idja mantòng ba' teupeuën, hana lheuëh lòm, het kleed is nog aan het weefgetouw, het is nog niet klaar; idja njòë hana gèt, teupeuën brō', dit kleed is niet mooi, het is leelijk geweven; pò' of ta' teupeuën, weven, (eig. met de weeflade den inslag aankloppen, aandrijven); djipeu'é' ië beukah tajeuën, djipò' teupeuën keundō asòë, als zij water (uit den put haalt en) in huis brengt, dan breekt het watervat, als zij weeft, dan zit de inslag losjes, (Tambéh toedjōh blañh; zie verder i.v. pò', en vbd. van ta' teupeuën i.v. goendja' II, pè'-pò'); alatteupeuën, weefgetouw, onderdeel ervan; geugoelōng teupeuën, de houten, die voor het oprollen

van den ketting dienen, (zie verder onderdeelen van het weefgetouw i.v. tjeudōh, peusa, lōh, peunggoelōng, soeri I, teupang, peunò', tjakò I, teuroesō, seukeuë, teunoeriëng, toereuë', tjakah, peunjarō', teuneun, neudōng i.v. dōng); zie verder vbd. i.v. pinjòë. Meuteupeuën, een weefgetouw hebben, aan het weefgetouw arbeiden, aan het weven zijn. Peuteupeuën (zelden), weven.

TEUPEUSE, zie tapeusé I en II.

TEUPI (Mal. tepi), kant, rand, boord, zoom, oever, grens, (meer in hik.); zie vbd. i.v. sarah I. Meuteupi, een kant, rand enz. hebbende, met een kant, rand, enz., gezoomd; djisō' seu loeeuë kasab meuteupi, djippingang lagi toeléh diwa, zij trok eene broek aan met een kasab-rand (aan de pijpen), en deed zich een len-denkleed om, versierd met hemelsche teekeningen, (Dioe Plinggam). Vgl. teupin.

TEUPIN, plaats aan eene rivier waar men baadt, wascht of water haalt, bad-, waschgelegenheid aan eene rivier, (vgl. Mal. tepian). Meuteupin, een teupin hebbende, met een teupin; gèt that meuteupin kroeëng njan, die rivier heeft eene mooie plaats waar men kan baden en waschen. Vgl. teupi.

TEUPŌ', ook keupō', met de vlakke hand slaan, klappen, kloppen; teupō' da da, (zieh) op de

borst slaan, (b.v. bij droefheid); teupō' djarðë, in de handen klappen, (zie vbd. i.v. niët, poe-dja, roedi I); teupō' pha, (zich) op de dijen slaan, (wordt gedaan bij ergernis, teleurstelling, spijt, in hik. ook om zijne wondermacht in werking te stellen); ... bladéh pageuë oeloea eumpōih, plandō' beudōih djiploeëng sigra; sara djikheun ka djeuët koepadān, koeja jōh njanneukeupō' pha; bina-tang paléh le thatakaj, peuë han meuteumèë koepeséb ma, ... (de oude man wierp het dwerghert, dat zich dood hield) over den pagger heen buiten den tuin, en het dwerghert stond op en liep snel weg, terwijl hij zeide: „ik heb hem voor den gek kunnen houden”, de oude man sloeg zich toen (van spijt) op de dijen (en zeide:) „vervloekt beest met zijne vele streken, wacht maar, als ik je te pakken krijg, zal ik je dooden”, (Plandō' Kantjé); djiteupō' phana sikeudjab, apoej ngòn asab moeboeboera, hij sloeg zich op de dijen en in een oogenblik kwamen er vuur en rookwolken te voorschijn, (Tjah Koebat); teupō' pintō, met de vlakke hand op de deur slaan. Meu-, of teuteupō', met de vlakke hand geslagen; meuteupō', (ook) elkander teupō'; 'òh kòng djandjimeuteupō' tangan, doem djiriwang aneu' radja, toen de afspraak was gemaakt en met handslag be-

krachtigd, gingen de vorstzenen (naar hunne landen) terug, (Dioe Plinggam). Teumeupō', de handeling teupō' verrichten. TEUPOEË, overslaande, overgaande, aanstekende, besmettende, (van eene ziekte, een gebrek, ongeluk, ook van iets dat men vurig wenscht); ba' teupoeë ba' kajëë batèë, moge (die ziekte b.v.) overslaan op hout en steen, (zegt men bij het noemen van b.v. eene gevreesde ziekte, z.v.a.) God beware ons ervoor; bè' kapeukhém gòb, teupoeë keudròëkeu, lach een ander (die b.v. mismaaft is) niet uit, (het gebrek) slaat op jou over, (dan krijg je het gebrek later ook); ba' teupoeëkeu keulōn aneu' sabòh, ja Alah, ja Toehankoe, (zegt eene kinderlooze, sterk naar een kind verlangende vrouw bij het aanvatten van eens anders kind:) moge ik ook een kind krijgen (eig. moge ik door dit kind met een kind besmet worden), o Allah, o Heer. Peuteupoeë, doen overslaan, doen overgaan, enz., doen krijgen; kageupeuteupoeë lé Pò-teu Alah, onze Heer Allah heeft (b.v. die ziekte) doen overslaan, heeft (haar het door haar vurig verlangde) doen krijgen. Vgl. djangkét.

TEUPOEË', met de vlakke hand slaan, klappen, een klap geven (inz. in het gezicht); njankeu inòng misé tjanggoeë, njeum tateupoeë' boemoepaléng, dat is eene vrouw (die altijd kwaakt) als een kik-

vorsch, men zou zin krijgen haar een klap in het gezicht te geven, zóó dat zij er een scheef gezicht van krijgt, (Tambéh toedjöh blaïh). Me u-, of te u te u p o e ë', met de vlakke hand geslagen, geklapt, een klap gekregen. Te u me u p o e ë', de handeling te u p o e ë' verrichten. Te u ne u p o e ë', de handeling te u p o e ë', klap. Zie te u p ō'.

TEUPOEJ I; me u te u p o e j-te u p o e j, met vlekken, (inz. vale of witte), ongelijkmatig van kleur, (van b.v. een kleed van ouderdom, door het verschieten, of wijl slordig, niet gelijkmatig geverfd, of ook door gaten); p a k ò n k a l h a b i d j a me u te u p o e j-te u p o e j, h a n a s a r é, waarom heb je het kleed met vlekken gekleurd en niet gelijkmatig; h a b é h d j i k a b i d j a l é t i k ō i h, 'òh me u te u p o e j-te u p o e j, het kleed is heelemaal door muizen aangevreten, zoodat de gaten er als het ware vlekken op vormen. Pe u te u p o e j-te u p o e j, vlekken doen ontstaan, vlekken, gaten vormen, ongelijkmatig kleuren of doen verkleuren.

TEUPOEJ II; me u te u p o e j-te u p o e j, met rukken waaiende (van den wind), of opgewaaid, verstrooid (door den wind); a n g è n me u te u p o e j-te u p o e j, rukwinden; d j i t r ō n k e u a n g è n me u te u p o e j-te u p o e j, me u g a s o e j-g a s o e j d j i p l o e è n g b é t r a, er staken rukwinden op en de schepen vlogen ruischend over de baren, (Malém Dagang; var. van

den i.v. g a s o e j geciteerden regel); zie verder vbd. i.v. r e u l o e j. Pe u te u p o e j-te u p o e j, met rukken doen waaien, opwaaien, verstrooien; b è' k a p e u te u p o e j-te u p o e j a b è è k e u n ò è, waai niet telkens asch dezen kant op, (bij b.v. het aanwaaien van vuur). Zie s a p o e j. TEUPŌNG, meel, fijngemalen poeder, deeg; te u p ō n g b r e u è h b i t (of b r e u è h d j a t ò è), meel van gewone rijst; te u p ō n g l e u k a t, meel van klee frijst; te u p ō n g b ò h o e b i, c a s s a v e m e e l; te u p ō n g d j a g ō n g, meel van maïs; te u p ō n g g a n d ō m, meel van graan, tarwemeel; te u p ō n g k a h w a, fijn gemalen of gestampte koffie, (zie vbd. i.v. k a h w a); te u p ō n g t a w e u è, water met een weinig rijstemeel vermengd, meelwater, (gebruikt om te „verkoelen”, zie p e u s i d j o e ë' onder s i d j o e ë', en vbd. i.v. s i s e u è); t ò b b te u p ō n g, meel stampen, tot meel fijnstampen; i è b o e te u p ō n g, e.s.v. pap van meel gekookt met suiker en santan; s i t é n g-t é n g te u p ō n g, zie i.v. t é n g; zie verder vbd. i.v. r a m a i h I, t a m p ò è, t i t è', t j a j é. Me u te u p ō n g, meel stampen of hebben, vol meel zitten, op meel gelijkende, zoo fijn als meel, als poeder, tot poeder geslagen, fijn gestampt, vergruisd, vermorzeld; me u te u p ō n g t a w e u è, met meelwater „verkoeld”, besprenkeld; k a l h e u è h t a me u te u p ō n g, hebt ge al meel gestampt; p a d o e m-p a d o e m n j a n g k e u b a j s a-

rōng, badjèè meuteupōng asòë han loeka, van verscheidenen, die van nature onkwetsbaar waren, werd het baadje tot poeder geslagen, terwijl hun lichaam ongedeerd bleef, (Meudeuha'). Peuteupōng, tot meel, tot poeder stampen, fijn stampen, vergruizen; peuteupōng taweuë, met meelwater besprenkelen, „verkoelen”.

TEURADJANG, zie teureudjang.

TEURADJÈÈ (Perz. tarâzê, weegschaal, recht, rechtvaardigheid), in de dagelijksche taal het meest bekend in talòë teuradjèè (of teuradjeuë) van een vlieger, zie i.v. glajang, ook wel in de beteekenis van: schietlood, met een schietlood waterpassen, verder, meer in hik., fig.: recht, macht, leiding (ook van God), richtsnoer, regel, maatstaf, voorbeeld, vergelijking; zich richten naar, tot richtsnoer enz. nemen, naar zekeren regel of zekere maat inrichten, in dichtmaat samenstellen, dichten, (ook) zijne schreden richten naar, zich rechtstreeks, snel begeven naar, zich met snelle vaart spoeden naar, snellen, toeren, toeschieten, op iem. of iets afrennen; mat teuradjèè, de macht in handen hebben, heerschappij voeren, heerschen, (vgl. mat neuratja i.v. neuratja); ta'ikōt Rasoej amanat goerèë, reumbang teuradjèè hadab Rabana, volgt den Gezant (Gods), de boodschap van uw leermeester, het juiste richtsnoer

door u tot den Heer te wenden, (Poetròë Peukisōn); Alah peukaboej ban neulakèë, neupeuleumah teuradjèè neupeunjata; hidajatnjanniba' Toehan, neujoëë prèh lam mōn Siti Mara, Allah verhoorde zijn gebed en openbaarde hem wat hij doen moest; het was eene aanwijzing van den Heer, die hem beval in den put Siti Mara te wachten, (Nabi Oesoeih); meuhasoetji Pòkoe Toehan, njòë karangan phōnlōn moela; oelōn soerat lōn peuteuntèë, lōn toeëng teuradjèë ba' oelama, allerreinst is mijn Heer, hier begin ik het verhaal; ik schrijf en orden het, mij richtende naar (de commentaren van) schriftgeleerden, (Èëlia toedjōh); toetō mamèh na doem saka, ngōn goela sabōh teuradjèë, hare woorden waren zoo zoet als suiker, of, naar een andere vergelijking, als suikerkwerk, (Radja Bada); niba' siah lōn toeëng tirèë, lōn teuradjèë doem sikada, aan (mededeelingen van) schriftgeleerden heb ik (dit verhaal) ontleend, en ik stel het in dichtmaat op naar mijn vermogen, (Tamim Ansa); haba leumò 'òhnan simpan, la'én, tèëlan, lōn teuradjèë, hiermede is het verhaal van den stier ten einde, ik zal nu, vrienden, een ander verhaal dichten, (Plandō' Kantjé); bajeuën deungò narit Parisi, teureubanglé pan-

taïh sigra; lam atana djiteuradjèë, ba' panghoelèë djitrôn landja, toen de bajeuën die woorden van P. gehoord had, vloog hij met groote snelheid weg; hij schoot naar het paleis toe en daalde vervolgens bij de vorstin neer, (Noen Parisi); lheuëh njan Malém djiteuradjèë, oe pintō djoerèë leupaïh panglima, daarop snelde M., de panglima, naar de deur van het binnenvertrek, (Malém Dagang).

TEURADJEUË, zie teuradjèë.

TEURAPAN, of trap an, omranding van metaal, inz. e.s.v. gouden, à jour en met bloemen bewerkte kraag, die door vrouwen wordt gedragen, tot het midden van de borst reikt en telkens vast-, en losgenaaid wordt (ook teurapan badjèë genoemd), ook b.v. gouden omkleedsel met soeasa-rand van een soebang, of krاندam, (verder) wierookvaatje (gew. teurapan apoej genoemd); alat goeda doem ma'nikam, meuih teurapan ba' peulana, het tuig van het paard was geheel bezet met edelsteenen en het zadel had eene gouden omranding, (Tamim Ansa); teuma djitjò' ngòn teurapan, tōt keumoenjan ban bōh panta, vervolgens nam zij een wierookvaatje en brandde benzoë zoo groot als een knikker, (Malém Diwa). Meuteurapan, voorzien van een teurapan; soebang meuteura-

pan, oorkrabben met gouden omkleedsels.

TEURATA', ook teureuta', trata', treuta', terras, laag, verdieping, rang, klasse, categorie, afdeeling, groep, hoofdstuk; meuligòë that djròhlhèë teurata', boebōngjdi pira' bintéh soeasa, het paleis was zeer schoon en had drie verdiepingen, een zilveren dak en eene omwanding van soeasa, (Banta Beuransah); doea pasaj lōn bōh sinòë, tangò adòë lōn tjalitra; pasaj njang phōn Wadihirah, njang that meugah hanatara; lōn bōhsadjan ngòn Meudeuha', siteurata' sabōh tangga, ik geef hier (een verhaal in) twee hoofdstukken, luister, broertje, ik ga het nu vertellen; in het eerste hoofdstuk (handel ik over koning) W., die weergaloos beroemd was; ik plaats hem samen met M. in één hoofdstuk, één afdeeling, (Meudeuha'); sabab keubadjikan boeët Meudeuha', ba' teurata' limòng peukara, van wege de goede werken van M., die, in groepen verdeeld, uit vijf soorten bestaan, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. koeta', oemòng. Meuteurata', terrassen enz. hebbende, uit terrassen enz. bestaande, terrasvormig, laagvormig, terrasgewijs, laagsgewijs (gerangschikt), in klassen enz. ingedeeld, geclassificeerd, gegroepeerd; reunjeun meuseugit gèt that meuteurata'-teurata', de trap van de moskee is

zeer mooi terrasvormig gemaakt. Peuteurata', van terrassen enz. voorzien, terrasgewijs aanleggen, in klassen enz. indeelen, classificeeren, groepeeren.

TEURAWAH, of trawah; koeli, meudang teurawah, zie i.v. koeli I, meudang.

TEURAWÈH, of trawèh, (Arab. tarâwih), de door de Moh. Wet aanbevolen godsdienst-oefening, die in de vastenmaand gew. na de seumajang 'itjha door velen gezamenlijk onder leiding van een imeum elken avond in de meunasah getrouw wordt verricht, uit 20 raka'at's bestaat met rustpoozen na elk viertal raka'at's, en zich door groote luidruchtigheid (zie i.v. salé-ala) kenmerkt; die godsdienst-oefening verrichten, daaraan deelnemen; (ook) praatjes, gezwets, (vgl. peurawèh); seumajang teurawèh, teurawèh-dienst, dien dienst verrichten; sinjan le thatteurawèh, die vent heeft veel praat, is een praatjesmaker; ka leupaïh geudja' (seumajang) teurawèh, hij is al weggegaan om aan den teurawèh-dienst deel te nemen. Meuteurawèh, de handeling teurawèh verrichten, teurawèh met meerv. subject, (ook) praatjes maken, zwetsen, kletsen; siteungòh ridjimeutra-wèh, siteungòh sahèh ratéb mènsa, sommigen verrichtten den teurawèh-dienst, anderen voerden den ratéb mènsa overeenkomstig de regels uit, (Malém Dagang); bè'

kameuteurawèh simalam soentō', klets niet den heelen avond door.

TEUREUBAN, ineengestort, ingestort, ineengezakt, verdelgd, vernietigd, te niet gegaan, verdwenen, weg, ineenstortend, ineenzakkend; roemòh ka teureuban bandoem, het huis is heelemaal ingestort; soera' deumpé' hana sabé, njeum reulòih glé goenòng teureuban, hun gejuich en geschreeuw was ontzettend, men zou meenen, dat lage en hooge bergen daardoor ineenzouden zakken en ineenzouden storten, (Radja Bada); wië ngòn oeneun doem teureuban, sinòë sinan meuteutimpa, links en recht zakten (de vijanden onder zijne slagen) ineen, overal vielen zij op elkaar, (Indra Bangsawan); areuta djih ka teureuban bandoem, zijne bezittingen zijn heelemaal op; kawan eungkòng peunòh lampōih, djipadjōh habéh teureuban, de tuin zit vol apen, die alles opvreten, (Plandō' Kantjé); kanlé radja sidròë di padang, habéh teureuban djiploeëng lamrimba, er is op het slagveld geen enkele vorst meer, zij zijn allen naar de bosschen gevlucht, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. palangpaléng, sababiah. Peuteureuban, ineen doen storten, ineen doen zakken, omverhalen, verdelgen, vernietigen, te niet doen gaan, op-, wegmaken,

doen verdwijnen. Vgl. *reu-ban* I.

TEUREUBANG (Mal. *terbang*), vliegen, op-, wegvliegen, (in hik., en in een paar staande uitdrukkingen in de spreektaal, n.l.) *ikan teureubang*, vliegende visch; *peureuda teureubang*, zie i.v. *peureuda*; *sara teureubang*, zie i.v. *sara* III; zie verder hik.-vbd. i.v. *kangka*, *lajang* I, *oembang*, *pa'pa'* I, *rabét*, *ramboej*, *rampoeët*, *rèt* I, *ri* (onder *meuri*), *sama* I, *samat*, *sambang* III, *soedjoet*, *srang*.

TEUREUBÉH, steilte (inz. gevormd door inzakking van den grond, van b.v. den oever van eene rivier, den rand van een put), afgrond, diepte, steile kant, steile oever, steile wand (van b.v. een afgrond); *bè' kadja' keunan ba' teureubéh*, ga niet daarheen, naar den rand van den afgrond; *teureubéh njan lhō' that*, die afgrond is zeer diep; *Banta tjeungeu' ba' teureubéh kapaj*, *dji'eukeu haj ikan doemna*; *Radja Boensoe gala' até*, *djikawélé eungkōt sigra*; *naga ngòn eungkōt teungòh moeploeëng-ploeëng*, *djitoela' di roeëng srōtlé Banta*, B. (Boensoe door zijne twee broeders geroepen) keek over het hoog boven het water uitstekende scheepsboord in de diepte en zag al de visschen (zooals zijne broeders hem gezegd hadden); R. B. was blij en ging snel naar de visschen

hengelen; terwijl de draken en visschen naast het schip om het hardst zwommen (en B. ernaar hengelde), *duwden* (zijne broeders) hem tegen den rug en B. viel over boord, (*Gadjah toedjōh oelèë*); zie verder vbd. i.v. *ama'* (sprkw.). *Meuteureubéh*, met een steilen wand, met een steilen kant, steil (van b.v. een afgrond); *tanòh meuteureubéh*, steil terrein, steilte, (vgl. *tanòh meuteureudjōn*).

TEUREUBŌIH, ook *teuroebōih*, *toeroebōih*, (Arab. *tarbôesj*), e.s.v. roode muts (o a. door zeevolk gedragen), Turksche fez; *koepiah teureubōih*, id., (zie ook i.v. *koepiah*). *Meuteureubōih*, een *teureubōih* hebben of dragen.

TEUREUDJANG, ook *teuradjang*, (Mal. *teredjang*, *teradjang*), op iets of iem. afrennen of afvliegen, naar iets of iem. toeren, aanvliegen, (ook) schoppen, trappen, (weinig gebruikel.); *manò' ka djiteureudjang oe ateuëh eungkōt*, de kip is op de visch afgevlogen; *koeteureudjang ba' moekakeuh*, ik zal je een trap tegen je gezicht geven.

TEUREUDJEUMAH, of *teureudjoemah*, *teudjeumah*, *teudjoemah*, (Arab. *tardjamah*), vertaling, overzetting, vertolking; vertalen, overzetten, vertolken; *oelōnteutoeëngdalam kitab*, *nan nasihaat mōseulimina*; *lōn teu-*

reudjeumah keu hika-jat, Atjèh meuhat lôn bôh basa, ik heb ze (n.l. de tradities) ontleend aan een boek, getiteld Raadgevingen aan de Moslims, en heb ze in hikajat-vorm overgezet en daarbij bepaaldelijk het Atjèsch gebezigd, (Prang sabi); zie verder vbd. i.v. pat onder sapat, ramah I. TEUREUDJÛË, e.s.v. huidziekte, die zich openbaart als zwarte, jeukende vlekken op handen en voeten, (ook) e.s.v. zwarten duizendpoot, ook oelat koentji geheeten, die in de bergen voorkomt, zich bij aanraking oprolt en alsdan zelfs tegen een steenworp bestand is, en als geneesmiddel tegen de teureudjÛë-ziekte wordt gebruikt (n.l. de teureudjÛë trôn) door het beest in water te doen waarmede de lijder aan teureudjÛë-ziekte zich dan baadt, of als wrijfmiddel door het eerst droog te braden en, na fijnwrijving, met olie te vermengen; oereuëng njan teureudjÛë gaki, die persoon heeft de teureudjÛë-ziekte aan zijn voet; teureudjÛë é', een teureudjÛë-dier, aangetroffen een berg op kruipende, (niet goed als geneesmiddel tegen de teureudjÛë-ziekte, omdat die ziekte dan ook é', i.e. verergert); teureudjÛë trôn, een teureudjÛë-dier, aangetroffen een berg af kruipende, (goed als geneesmiddel tegen de teureudjÛë-ziekte). MeuteureudjÛë, de teureudjÛë-ziekte hebben, daaraan lijden; meuteureu-

djÛë gaki dji, hij heeft de teureudjÛë-ziekte aan zijn voet.

TEUREUDJOEMAH, zie teureudjeumah.

TEUREUDJÛN, naar beneden stor-ten, naar beneden vallen, stroomen, of springen, neerstroomen, van iets afspringen, zich storten in of op, (ook) zich met groote vaart voortbewegen, zich spoeden, snellen, snel stroomen; Keuseuna Pari reudjang djitrôn, djiteureudjôn diateuëh ra'ta, K.P. daalde snel, sprong van zijne wagen af, (Diwa Akaïh); Goentala beungèh boekôn boebarang, djiteureudjôn oe ba' Goempita, (de draak) Goentala ontstak in hevigen toorn en stortte zich op (den draak) Goempita, (Boeda' Meuseukin); njankeu inông bidan teureudjôn, toerôn meunoerôn bidan radja, dat was eene vroedvrouw, die tot het vroedvrouwengeslacht behoorde, dat van generatie op generatie aan de vorstelijke familie was verbonden, (Tjintaboehan); ië teureudjôn, waterval, (ook in het algem.) snel stroomend water, sterke stroom (zie vbd. i.v. njoerông, oela', peuleuheuën); zie verder vbd. i.v. pa'pa' I. Meuteureudjôn, naar beneden gestort, gevallen, gestroomd, enz., de handeling teureudjôn verrichten, (verder) naar beneden stortend, vallend, stroomend, enz. afloopend, hellend (van een terrein); tanôh meuteureu-

djōn, aflopend terrein, (vgl. tanòh meuteureubéh). Peuteurendjōn, doen teurendjōn, naar beneden storten (transit.), af laten loopen, af laten zakken; tapeuteurendjōn landja djalō lam kroeëng, laat vlug de kano in de rivier afzakken.

TEUREUKAH, zie teureukaïh.

TEUREUKAÏH, ook teureukah, (Perz. tarkasj), pijlkoker, (verder) bagage, uitrusting, materieel, benoodigdheden, (fig.) macht, inz. legermacht; dji'eukeu peudeuëng njan ngòn panah, ngòn teureukaïh di sinan na, hij zag er een zwaard en pijlen en ook een pijlkoker, (Tjah Koebat; zie ook vbd. i.v. pantjawa-reuna); le that teureukaïh roemòh, heel veel huisraad; teureukaïh prang, oorlogsmaterieel, oorlogstoerusting, krijgsmacht; Beureuma Kasan raja teureukaïh, njang ateuëh gadjah doea plòh la'sa, B. K. bezat eene groote legermacht, het aantal ruiters op olifanten bedroeg twee honderdduizend, (Dioe Plinggam); Parésah Soerimoe-tabakah ba' teureukaïh khoeloe' roepa, P.S. muntte in macht uit evenzeer als in karakter en uiterlijk, (Noen Parisi). Meuteureukaïh, een pijlkoker hebben of dragen, bagage enz. hebben, machtig; ampōn toeankoe dèēlat djeunoelang, han djeuēt keu sibang pò meukoeta; kòn laman sròēpada meuteureukaïh, djeuēt keu

toelah pò meukoeta, vergeving, heer, geëerbiedigde Majesteit, ik kan geen zwager van Uwe Majesteit worden (t.w. ik kan de gevangen genomen prinses, die ik als eene jongere zuster van mij aangenomen heb, niet als gemalin aan u afstaan), ik, de dienaar van Uw Majesteit, ben geen machtig vorst, ik zou daarvoor onheil wegens schending van den u verschuldigten eerbied op mij laden, (Malém Dagang). TEUREUKOJ, ook treukōj, teuroekōj, troekōj, buks, karabijn; beudéteureukōj, id. TEUREULA', ook teureulat, (Ned.) achterlaadgeweer; beudéteureula', id.

TEUREULAT, zie teureula'.

TEUREUPA I, zie teureupaj.

TEUREUPA II, bijvorm van seureupa, zie aldaar.

TEUREUPA III (Mal. terpa), op iets of iem. afrennen, afstormen, naar iets of iem. toeren, toestormen, voortrennen, voortstormen, zich storten, zich werpen op, (in hik.); neutoeriba' soe Diwa Akaïh, reudjanglépantaïh neutoureupa; neuwa di gaki moeda samlakòë, hana bagòë aténeu soeka, hij herkende D. A. aan diens stem en snel rende hij naar hem toe; hij omarmde de beenen van den schoonen jonkman en was inwendig zeer verheugd, (Diwa Akaïh); pat na oereuëng njang meutamòn, oeleuë keunan djiteureupa; ra'jat djiploeëng keudéh keunòë, misé oenòë kleuëng

in anja, waar er mensen bijeen waren, daar vloog de slang naar toe; de menschen vluchtten naar alle kanten als bijen, die door een kiekendief werden aangevallen, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. siseuë.

TEUREUPAJ, ook, doch minder, teureupa, gewast zeildoek of zakkenlinnen; idja teureupaj, id.

TEUREUTA', zie teurata'.

TEUREUTIB (Arab. tartîb), ordening, regeling, rangschikking, orde, volgorde, opeenvolging, de vereischte volgorde van de lichaamsbewegingen en het reciet bij de seumajang, de juiste vormen, manieren, gebruiken, etiquette; ma'na teurentib peu'atōran ba' boeët lisan ngòn angèëta; njang ha' dilèë han mèë doedòë, ba' até njòë njang briadja, de beteekenis van teurentib (bij de seumajang) is de juiste opeenvolging van de verrichtingen van de tong en van het lichaam; wat vooraf dient te gaan mag niet volgen, en uw binnenste moet de aanwijzingen geven, (Akeubarō Karim); teurentib meudjeulih, goede vormen, beschaafde manieren, welgemanierdheid, beschaafdheid, wellevendheid, (zie vbd. i.v. peureuba); zie verder vbd. i.v. meudjeulih, peurintah. Meuteurentib, geordend, geregeld, gerangschikt, ordelijk, fatsoenlijk, netjes, welgemanierd, beschaafd, wellevend, vormelijk; Alah, teukoe njan me-

teurentib that ba' narit, boeët hōm, o, wat is die teukoe netjes in zijne woorden, maar in zijne daden, dat weet ik niet. Peuteurentib, ordenen, regelen, rangschikken, opeen doen volgen, de juiste volgorde in acht nemen.

TEURINGKÉT, zie seuringkét.

TEURITÉB, e.s.v. kleine schaaldieren, die zich aan vaartuigen vastzetten; teungkoe ampōn, hajoet takalōn, meueumpoengtirōm han ban poebila; boekōn boebarang tapandang garib, ngòn teuritéb han treu kira, heer, het is duizelingwekkend om naar (die aangespoelde reusachtige scheepskiel) te kijken en ze zit geheel vol oesterschelpen; ze ziet er verbazingwekkend uit en er zitten tallooze teuritéb-diertsjes aan, (Malém Dagang). Meuteuritéb, volzittend, begroeid met teuritéb-diertsjes.

TEUROEBŌ', of toeroebō', troebō'; inòng teuroebō', e.s.v. zeevisch, ook krisi geheeten, waarvan de kuit, bōh teuroebō', ook alleen teuroebō', gezouten, bij de rijst wordt gegeten; zie vbd. i.v. goelama, en peuda.

TEUROEBŌIH, zie teureubōih.

TEUROEKŌJ, zie teureukōj.

TEUROEMPÊT, ook seuroempêt, seunoempêt, (Ned.) trompet; jōb teuroempêt, op eene trompet blazen, trompetten; zie verder vbd. i.v. seu'ōt.

TEUROENTJIËN, zie siroentjiën.

TEUROENTJIENG, zie siroentjiën.

TEUROEPONG, of toeroepōng, troepōng, kijker, verrekijker; door een verrekijker zien, met een verrekijker bekijken, onderzoeken; teuroepōng sabōh mata, kijker met één buis, verrekijker; teuroepōng doea mata, dubbele kijker, binocle; teuroepōng beudé, vizier van een geweer; 'òh lheuëh meureu jam djiteuroepōng, dji'eu gampōng ngòn Radja Moeda; „Alah haj pò, peuëkeu oentōng, seungoeë gampōng ra'jat hana, nadat zij het kanon had afgeschoten, keek zij door een verrekijker naar het dorp en naar R. M.: „o heer, wat een geluk, het dorp is leeg, daar is geen volk”, (Banta Beuran-sah); zie verder vbd. i.v. lhōh.

TEUROESŌ, ook toeroesō, seuroesō, soeroesō, roller van een weefgetouw, dienen-de voor het neerdrücken van de kettingdraden, waaraan de lus-sen van den ophaler (zie i.v. tjakò I) zijn verbonden.

TEUSARŌH (Arab. tağarroef), beschikking, besteding; beschik-ken over, besteden, (in geschr.); masalandjiteusarōh ba-gian sabilélah keupada oereuëng njang hanamò-seutaha' trimōng akan dia dan masalan djiti-pèë keu oereuëng njang dalam nanggròë, dji-kheun keu blandja prang sabilélah, maka teuteukala meusapat

blandja njan djiteusa-rōh keupada hawa nab-soe, haba sipeureuti èë-lia, preuboeëtan sipeu-reuti Pra'oen, b.v. dat men het voor den heiligen oorlog be-stemde deel besteedt aan perso-nen, die geen recht hebben het te ontvangen, en b.v. dat men de lieden van het land voorliegt en zegt dat (wat men verzamelt) voor de kosten van den heiligen oorlog dient en wanneer het geld bijeen is, het besteedt voor (ter bevrediging van) eigen lusten en hartstochten, zoodat men spreekt als een heilige doch handelt als P., (Tadeukiratō rakidin).

TEUSAWŌ, zie sawō II.

TEUSAWŌH (Arab. tağaww oef), mystiek, soefisme; èleu-mèë teusawōh, de weten-schap der mystiek; zie vbd. i.v. ladaoeni.

TEUSEUBEH (Arab. tasbīh), de formule „soebhâna 'llâh”, (i.e. lof zij God), lofprijzing van God met die formule (soms met andere vermeerderd); de genoem-de formule uitspreken, daarmede God prijzen; oetjab teuseu-bèh, de formule soebhâna 'llâh uitspreken; seumajang teuseubèh, zie i.v. beureu'-at; (zie verder vbd. i.v. taheu-lé, tahmit, tjanggoeë); pisan g teuseubèh, e.s.v. kruid, de Indische can-na (Mal. boeah tesbih), waarvan de ronde, gladde en uit-wendig zwarte zaden gebruikt worden als kralen van een rozen-krans (bōh meusabah), en waarvan men twee variëteiten

onderscheidt: pisang teuseubèh oeteuën, eene wilde variëteit met minder mooie bloemen, en pisang teuseubèh nanggròëgòb, eene uitheemsche variëteit. Meuteuseubèh, de handeling teuseubèh verrichten, teuseubèh (verb.) met meerv. subject, God loven, (ook) de seumajang teuseubèh verrichten.

TEUSEUDIË', zie seudië'.

TEUSEUDIT, of taseudit, teutjeudit, tatjeudit, en, verkort, seudit, tjeudit, (Arab. tasjdîd), syn. van sadoe, zie aldaar en vbd. i.v. maté. Meuteuseudit, = meusadoe.

TEUSEUHOET, zie teutjeuhoet.

TEUSEULÉM (Arab. taslîm), overgave, onderworpenheid, onderdanigheid, onderhoorigheid; overgegeven, onderworpen, onderdanig, onderhoorig, behoorende tot; zich overgeven, zich onderwerpen, onderhoorig zijn, volgen, gehoorzamen, behooren tot; doemna ra'jat sikoereuëng moekim, njang teuseulém oe ba' gata; di gòb ra'jat misé sidòm, sigra geugòm é' seureupa, al het volk van de IX Moe-kims is aan u onderhoorig, maar de ander (tegen wien gij het wagen wilt ten strijde te trekken) heeft volk (zoo talrijk) als mieren en kan u daarmee snel overdekken en verstikken, (Pòtjoet Moeamat); beungòh djidja' seupòt djidòm, djih teuseulém ba' bòh

panta, des ochtends gaan ze erop uit, des nachts rusten ze, ze geven zich over aan het knikkerspel (en andere spelen en vermaken), (Printah Salam); meung taprèh-prèh tateuseulém dròë ba' meukeusoet blòë na djlaïh oetang; meung kantadjò' njang kaneublòë, ingat adòë sé'sa geupasang, indien ge wacht met u te onderwerpen aan de bedoeling van den koop (als gezegd in Qor. IX 112) ter vereffening van de schuld, indien gij niet levert wat Hij (n.l. Allah) gekocht heeft (n.l. uw leven en goed voor den heiligen oorlog), dan zullen, denk er om, broertje, u straffen opgelegd worden, (Prang sabi van Teungkoe di Tirò); zie verder vbd. i.v. djeumalōj, oesō, en de sprkw. i.v. ta'lém, waarin men ook tateuseulém (gehoorzaamt geenz.) bezigt i. pl. v. tata'lém. TEUSEURÉH (Arab. taçrif), flexie, conjugatie, (Arab. grammatische term); zie vbd. i.v. sarah II.

TEUT, zie toet, en tōt.

TEUTAB I, vast, onbeweeglijk, onveranderlijk, blijvend, voor goed, voor altijd, standvastig, stil, rustig, kalm; kadoeë' ba' teutab, zit rustig, zit stil; gòb njan ka teutab geudoeë' lam nanggròë Atjèh, hij heeft zich voor goed in Atjèh gevestigd; tabbat jadâ Abi Lahabin wa tabb, ba' teutab, „de handen van Aboe Lahab zullen ten verderve gaan,

en hij zelf zal verdorven worden" (Qor. CXI 1), dat het tot stilstand kome, (doe'a peudòng darah, gebed om bloed te stelpen, het Qorân-vers alleen voor het rijm; zie ook vbd. i.v. leupië); dilèë mantòng lèlò, djinòë ka teutab akaj, vroeger was hij nog ongedurig, nu is hij rustig geworden: teutab até, rustig, gerust, kalm, standvastig; zie verder vbd. o.a. i.v. lawan, mat I (onder poemat), minah, poelapoelòë, poelang, rahim II, riwat I, roebenuët, samat, seuba'seubò', seunda, soeloe, soeroeë', soeroekhò', teubang, teumasa. Peuteutab, vast, onbeweeglijk enz. maken, vaststellen, bestendigen, tot rust, tot stilstand brengen, kalmeeren, geruststellen; zie vbd. i.v. gōga, seudang.

TEUTAB II, aan het Mal. (tetap) ontleende bijvorm van keutab II, zie aldaar.

TEUTAH I, zie teutaïh.

TEUTAH II, vol, tjokvol, geheel vullend, (in hik.); mideuën teutah peunòh arat, la'én damòh that teungòh teuka, het plein was vol, tjok-, en tjokvol, terwijl er nog zeer velen kwamen aanzetten, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. ragab.

TEUTAÏH, ook teutah, lostorren, los-, openmaken (van wat dichtgebonden of dichtgenaaïd is), lossnijden, in-, opensnijden (van b.v. den buik van een visch), doorbreken, (fig.) verbeteren

(van eens anders werk, vaak met de bijbeteekenis van op wijsneuzige wijze), overdoen; tateutaïh neutjòb, torn den naad los; tateutaïh lòm badjèë njòë, hana gèt tatjòb, torn dit baadje weer los, je hebt het niet goed genaaïd; tateutaïh eumpang si'at, maak den (dichtgenaaïden) zak even open; teutaïh bintéh, een stuk van den huiswand losmaken en wegnemen, (b.v. om een doode voor de begrafenis weg te dragen; zie ook i.v. phō I); ada' kasalahneudoeë'beuleubaïh, mangat tateutaïh oentōng gòh toeha, als de rib, waartegen de bijsparen van het dak rusten, verkeerd is aangebracht, het is gemakkelijk om die weer los te maken, nu ze nog niet oud is, (Pòdi Amat); dji'eu pawōih raja maté, djiteutaïhlé Malé dara, zij zagen dat de groote walvisch dood was, en de vrouw van (Datō') Malé sneed gauw den buik van den visch open, (Malém Diwa; zie de hierop volgende regels i.v. papah); keupeuë tateutaïh boeë't gòb, waarvoor verbeterd ge het werk van een ander. Meu-, of teuteutaïh, losgetornd, losgemaakt, enz. Peuteutaïh, laten teutaïh, of teutaïh met versterkte beteekenis. Teumeutaïh, de handeling teutaïh verrichten. Zie beureutaïh.

TEUTAJ, dicht (aaneen, bijeen, ineen, opeen, van b.v. vruchten aan een boom, van eene bevolking,

van een weefsel), zeer talrijk, dicht geweven; *idja teutaj*, een dicht geweven kleed; *teutaj that bôh rambôt njôë*, deze ramboetan-vruchten groeien dicht bijeen, deze ramboetan-boom zit vol vruchten; *gampông njan teutaj that oereuëng*, dat dorp is zeer dicht bevolkt. *Peuteutaj*, dicht aaneen enz. maken, dicht weven; *idja njôë tapeuteutaj ba' that*, ge moet dit kleed erg dicht weven.

TEUTAPI, of, verkort, *tapi*, (Skr. *tathâpi*, toch, niettemin), doch, maar, evenwel, daarentegen, echter, niettemin, (ook wel) tenzij, behalve; wordt verder ook gebruikt zonder eene bepaalde tegenstelling te bedoelen, maar alleen om iets anders, eene andere gedachte te kennen te geven; *njang teutapi ngôn malingkan, balé' ninan niba' boenôë; han sah doe'a teutapi ngôn tjarat, han oebat malingkan ngôn njôë*, (de woorden) *teutapi* en *malingkan* drukken het omgekeerde (de tegenstelling) uit van hetgeen tevoren gezegd is; (b.v.) een gebed is niet geldig tenzij met (in achtneming van) wat daarbij vereischt wordt, er is geen geneesmiddel (daarvoor) behalve dit, (Basa Djawôë); zie verder vbd. i.v. *amèng, lôb II, mata, misé, ragam, saba, sambé II*.

TEUTEUKALA, ook *teukala, tatkala*, (Mal. *tatkala*, uit Skrt. *tatkâla*, tegenwoordige

tijd), tijd, tijdstip; tijdens, ten tijde van, ten tijde dat, toen, wanneer, (meer in geschr.); *teuteukala njan*, in dien tijd, op dat tijdstip, toen, (zie vbd. i.v. *seudôt*); zie verder vbd. i.v. *paléng, reuba, roeëng, teusarôh, tjahja*.

TEUTJEUDIT, zie *teuseudit*.

TEUTJEUHOET, ook *teuseu* (Arab. *tasjahhoed*), het opzeggen van de Moh. geloofsbelijdenis, de *seumajang*-formule, die in het Atjêsch meer, naar het begin ervan en niet naar het hoofdbestanddeel (n.l. de geloofsbelijdenis), *tahjeuët* wordt genoemd, (zie aldaar): *teutjeuhoet awaj, teutjeuhoet akhé*, = resp. *tahjeuët awaj, tahjeuët akhé*.

THA I, schoonouders, schoonvader, schoonmoeder, (3de pers.; in de 2de pers. noemt de man de ouders zijner vrouw op dezelfde wijze als de vrouw hen noemt, en omgekeerd); *toean tha*, id., (zie ook *toean*); *tha agam*, schoonvader; *thainông*, in hik. ook *tha dara*, schoonmoeder; zie verder vbd. i.v. *salén* (onder *meusalén*). *Meutha*, (tot) schoonouders, schoonvader, schoonmoeder krijgen of hebben; *sôë é' labô koeta meuligôë, meuih sinarôë bè' soeasa; koebrikeudjih aneu'koe poetrôë, meulintêë kamôë lôn djimeutha*, wie de versterkingen en het paleis geheel met goud, niet met soeasa kan overtrekken, hem zal ik

mijne dochter, de prinses, geven, hij zal mijn schoonzoon worden en mij tot schoonvader krijgen, (Banta Beuransah).

THA II; meutha, zich blootstellen (inz. aan regen), blootstaan; blootgesteld; *kan é'* djitheun *lé djimeutha*, teuma *dji-boengka* doem *meurèë-rèë*; *ladōm djiploeëng* dalam rimba, *lōb lam goeha padò'* oelèë, zij konden het niet meer volhouden om zich (aan den door een wonder ontstanen regen van steenen) bloot te stellen en trokken toen bij massa's weg; sommigen vluchtten het bosch in en gingen grotten in om voor hunne hoofden beschutting te zoeken, (Radja Bada). Peutha, blootstellen; *bè'* kapeutha *dròë lam oedjeuën*, stel je niet aan den regen bloot. Teutha, blootgesteld, blootstaande, blootliggende; *areuta teutha ba' rèt raja*, *hana sòë tjò'*, *aman that*, goederen lagen open en bloot op den openbaren weg en niemand nam ze weg, zoo veilig was het er.

THAM, tegenhouden, weerhouden, terug-, aanhouden, beletten, verhinderen, verbieden, af-, ontraden, (ook) trachten te vangen, op te vangen, jacht maken (op dieren door te trachten ze in een gespannen net op te vangen, zie vbd. i.v. *roesa*, *seunòm*), den toegang versperren, afsluiten, sluiten; *tham koeala*, de monding eener rivier sluiten; *meuta' tham*, zie i.v. *ta'*; zie verder vbd. i.v. *hè'-hè'*,

koemeun, koephō, landa, mōseulihat, oekam, oeram, rō, seungka', simbang. Meu-, of teutham, tegengehouden, weerhouden, enz.; 'òh lōn ploëëng rōh meutham, toen ik wegliep, werd ik opeens tegengehouden. Peutham, laten tham, of tham met versterkte beteekenis.

THAM, zie *ta m*.

THAM-THOEM, zie *ta m-toem*.

THAT, erg, zeer, duchtig, geducht, krachtig, hevig, hard (van b.v. een slag, eene beweging, een geluid), (ook) te, al te, zoo (bijw. van graad); wordt verder in uitroepende zinnen gebezigd om de kracht der uitdrukking te verhoogen, z.v.a. wat!; *le that*, erg veel, te veel, zoo veel, wat veel!; *djròh that*, (het is) erg mooi, te mooi, zoo mooi, wat (is het) mooi!; *kamarit malam bè' that-that*, *djileungò lé gòb*, spreek des nachts niet zoo luid, de menschen hooren u; *ba' that*, of *beuthat*, (drukt, met nadruk op *that*, een bevel of verzoek uit, dat iets op duchtige, krachtige wijze geschieden moet:) laat het duchtig, krachtig wezen, dat ge ..., (doe het) met duchtigheid, met kracht, (of, zonder nadruk op *that*;) hoezeer, hoewel, ofschoon, al (in toegevende zinnen), laat het ook ..., laat het zelfs wezen, dat, al is, al ware, (ook) laat maar, (zie ook i.v. *ba' III*, *ba h*); *tadja' ba' that*, loop hard, (zie verder vbd. o.a. i.v. *djròh*, *malèë*, *rampagòë*, *roentōh*, *séb*, *tat-tat*, *teukeubi*, *teu-*

ta j); ba' thattadja', al gaat ge, (zie verder vbd. o.a. i.v. ba' III, seungka', tarië', teu'-ōt); ba' that djilé, laat hem (haar, enz.) maar, (ba' = bah); kamèng teungòh dji-rèt naleuëng, — ba' that djilé, de geit is bezig het gras op te vreten, — laat haar maar, (zie ook vbd. i.v. tatèh); zie verder vbd. van that o.a. i.v. ngamò', oeram, simbang, singkat, tilé'. Peuthat, iets op duchtige, krachtige wijze doen, krachtig maken; kapéuthat kamarit ngòn kèë, meung han, hana koeleungò, spreek tegen mij met luide stem, anders versta ik je niet; tapeuthat batjoet tataré' talòë, trek het touw wat sterker aan.

THÈ; meu-, of teuthè-thè, nutteloos liggend (van b.v. koopwaren, die geen aftrek vinden, van onafgewerkte dingen); meuneukat meuthè-thè (of teuthè-thè) doem, hana njang lagòt, de koopwaren liggen allemaal nutteloos, er wordt niets verkocht. Peuthè-thè, laten meuthè-thè, nutteloos laten liggen; boeët djipeuthè-thè, hana njang lheuëh-lheuëh, hij laat alles wat hij maakt maar nutteloos liggen, niets maakt hij af.

THÈ-GOEBLÉ, zie té-goeblé.

THÈÈ, weten, kennen, kennis, verstand, bewustzijn of ervaring van iets hebben, kunnen, bewust zijn, beseffen, ervaren, ondervinden; bri thèë, laten weten, kennis geven; peuë thèë a-

neu' dròëneu?, ka thèë (of ka djeuët) doeë', meu'euj, enz., wat kan uw kind al? — hij kan al zitten, kruipen, enz. (gebruikelijke wijze om naar den lichamelijken groei, i. pl. v. naar den leeftijd, van een kind te informeeren en dien aan te geven): hana djithèë rrgòb, hij weet niet dat er iemand is, (of) hij negeert anderen, cijfert anderen weg, (zie vbd. i.v. bakò, djoengkat I); thèë keudròë (dji), zich zelf kennen, van zich zelf besef hebben, zijne plaats weten, (zie vbd. i.v. an, keundò, meureuka); zie verder vbd. o.a. i.v. dèëlat, goena, larang, pat, peuë, poera I, rantjana, roejoeb, sabét, samat, sië II, silèë, singkat, ta'kit, tawò', teuka, tjahit. Meuthèë, geweten, bekend, gekend, beseft, ondervonden; (ook) = teumeuthèë, (verder) = thèë met meerv. subjeet, onderling kennis van iets hebben; meungnjò meuthèë ba' radja nanggròë, ingat doedòë koe-pòh gata, als het aan den vorst van het land bekend raakt, denk er om, dan zal ik u doden, (Banta Ahmat; zie ook vbd. i.v. hèë); beukeumeunan, tòhken lawan sipheuët doea plòh njang mòseutahé ba' Pòteu Alah, ... keulapan hana neumeuthèë lawan 'èleumoe, nu, welke zijn dan de opposita van de twintig attributen van Allah, die ten aanzien van onzen Heer

Allah onmogelijk zijn, ... ten achtste, dat Hij, in tegenstelling tot (Zijn attriboot) het weten, niet zou weten, (Beukeumeunan); *rasia geutanjòë djindòë tapeugah, tapeuleumah maséng rata; ban peuët geutanjòë beutameuthèë, Adjasan dilèë peugah rasia*, laten we nu onze geheimen aan elkander mededeelen, laten we het allen openbaren; laten we alle vier het van elkander weten, laat A. het eerst zijn geheim mededeelen. (Meudeuha'). *Peuthèë*, doen of laten *thèë*, laten weten, kennis geven, bekend maken; *salèh sòë peuthèë njòë ba' ajah, pakri ilah deungòn bitjara*, wie zou van deze kwestie aan vader kennis gegeven hebben, wat voor list moeten we nu verzinnen, wat moeten we doen, (Dioe Plinggam). *Teumeuthèë*, in den toestand verkeeren van te weten, te kennen enz., wetende zijn, wetenschap, kennis, besef, ervaring hebben, met iets bekend zijn; *keulapan 'èleumoe, peuë hareutòë 'èleumoe?, neuteumeuthèë Alah Ta'ala kòngòn akaj bitjara*, ten achtste (behoort tot de attributen van Allah) het weten, wat beteekent het weten (van Allah)?, het weten van Allah den Verhevene geschiedt niet door middel van het verstand of de rede, (Beukeumeunan). Zie toe III.

THÉGOEBLÉ, zie té-goeblé.

THÈM; *lada thè m*, zie i.v. *lada*.

THEUË'; *meutheuë'(-theuë')*, bouwvallig, uit zijne voegen geraakt, loszittend, (van b.v. de planken van een wand, de sparren van een dak door rotting of door het losraken der verbindingen); *bintéhkameutheuë'-theuë'*, *ka brō'*, de wand van het huis zit al los, hij is al oud. *Pentheuë'(-theuë')*, bouwvallig doen worden, uit zijne voegen doen raken, los doen zitten.

THEUN, tegenhouden, weerhouden, aan-, af-, terug-, vasthouden, inhouden, bedwingen, beteugelen, achterhouden, onthouden, uit-, volhouden, verduren, doorstaan, weerstaan, bestand zijn tegen, standhouden, ophouden, opvangen, pareeren, gereedhouden, vellen (van lansen, zie vbd. i.v. *sandrōng*), gereedleggen, uitzetten, plaatsen, spannen (van b.v. strikken, vallen, fuiken, zeilen, zie vbd. i.v. *aréng I, boebèë, geutah, tadah*); *theundjaròë*, de hand ophouden (om iets te ontvangen); *theunaté*, zich bedwingen, zich beteugelen, zich beheerschen, zich bedaard houden; *theun nabsoe*, zijne hartstochten bedwingen, (zie vbd. i.v. *soepi*); *beukeumeunan njang meukrōh dalam seumajang, ... tatheun 'ië' dan è' dan angèn seureuta loeaïh wa'tèë, dan djakalèë pitjé' wa'tèë, naseutjaja wadjéb taseumajang seureuta ta-*

theun lhèë peukara njan, beukit hana djeu-ët keu meularat badanteu, nu, afkeurenswaardig tijdens de seumajang is, ... dat ge aandrang om eene kleine of eene groote boodschap te doen of een wind te laten bedwingt, terwijl er nog veel tijd is (om die seumajang te verrichten), maar is er weinig tijd, dan zijt ge verplicht de seumajang te verrichten onder het bedwingen van den aandrang tot die drie dingen, indien zulks (althans) niet tot schadelijke gevolgen voor uw lichaam leidt, (Beukeumeunan); zie verder vbd. o.a. i.v. beusōt, djaròë, gatò', lapang, la'sana, moeléh, nap haïh, oela', oetang, poepō II, radja, ri' (onder meuri), salah (onder seunalah), simban (onder peusimban), sròb, tadah, tajeuën, tha II, titah (sprkw.). Meutheun, tegengehouden, weerhouden, aan-, af-, terug-, vastgehouden, enz., de handeling theun verrichten, theun met meerv. subject, (ook) tegenhoudende, weerhoudende, enz.; saléh pat nanggròë ka meusoegang, saléh pat blang meutheun moesara, welke streek is (tegen Uwe Majesteit) in verzet gekomen, van welke velden wordt de belasting achtergehouden (niet opgebracht), (Pha Soeasa); meutheun aneu', eene moeilijke bevalling hebben; meutheun è', meutheun 'ië', zie onder het twee-

de woord; badandji meutheun that, tréb that toeha, thōn djéh ditnan tjitroepa, zijn lichaam houdt zich goed, hij wordt niet gauw oud, zooveel jaren geleden zag hij er ook zoo uit; gōbnjan meutheun koelét, han djipadjōh lé sinjata, hij heeft eene onkwetsbare huid (eig. eene huid, die weerstand biedt), ondoordringbaar voor wapens, (zie ook vbd. i.v. rigét); njankatalō djindō Moe-kim Lhòng, la'é n pi han kòng, meutheun pi hana, zoo was dan M. Lh. onderworpen, en de andere (vestingen) waren ook niet sterk, en hielden ook geen stand, (Prang Gōmpeuni); meukatō' hat adjaj sampòë, lam koeta beusòë pi han meutheun lé, wanneer het stervensuur heeft geslagen, kan men zelfs in eene ijzeren vesting het niet houden, (Prang sabi). Peutheun, laten theun, of theun met versterkte beteekenis: bè' tapeutheun lōn, oeròë ka djoela, houd mij niet op, het is al laat; zie verder vbd. i.v. oeneun. Teumeutheun, de handeling theun verrichten; meung tateu-meutheun han djeuët, je kunt niet eens (b.v. je handen) ophouden (om b.v. iets te ontvangen, om de vruchten uit den boom op te vangen). Zie neuheun.

THō, droog, verdroogd, af-, op-, uitgedroogd, dor, verdord, (ook)

zeer laag (van water in b.v. een put, rivier), (fig. ook wel) platzak, blut; *bœ thō*, droge rijst, (zie vbd. i.v. *rabœë-toeë*); *gapœ thō*, droge, ongebluschte kalk; *eungkōt thō*, zie i.v. *eungkōt*, en sprkw. i.v. *koekō*; *œ thō*, verdroogde klapper, copra; *peunadjōh thō*, zie i.v. *padjōh*; *moesém k hoeëng, thō tanōh*, het is nu het droge jaar-ge-tijde, de grond is droog; *thō moeka lagèë oereuëng keumeung maté*, droog (d.w.z. kleurloos) van gezicht, als iemand, die op sterven ligt; *djinòë thō ië, djeuët kadjeumeurang*, het water (in de rivier) staat nu erg laag, je kunt oversteken; *goelè thō that, hana koeah*, de *goelè* is erg droog, er is geen nat in; *lōn ka thō*, ik ben al droog, (fig.) ik ben platzak, (zie ook i.v. *meureubō'*); zie verder vbd. i.v. *djeupat, gapœ, langga, moeléh, pawōt I, peuë', peusam, pinëung, roengkhé, sidjoeë', soejōng*. *Meuthō*, droog worden, zich drogen, zich afdrogen, droge kleeren aantrekken; *kadja' meuthō*, *bè' meukòt-kòt*, ga droge kleeren aantrekken, dat je niet zoo (van de kou, in je natte kleeren) bibbert. *Peuthō*, droog maken, droog laten worden, drogen, af-, op-, uitdrogen (transit.); *tadja' peuthō idja lōn ba' oeròë*, ga mijn kleed in de zon drogen; *gadjah pajah dalam abeuë', pò wa-*

ki teudoeë' peuthō boelèë, de olifant was druk in de weer in het moeras (om visch te vangen), en het dwergghert zat (in den boom) zich te drogen, (*Plandō' Kantjé*); *saré trōih ba' koelambaté, ië pitan lé thō doem rata; ... sòë peuthō ië lambaté njòë, panè keunòë oereuëng teuka*, toen zij bij het waterreservoir kwam, (zag zij dat) er geen water meer in zat, dat het heelemaal droog was; ... (zij dacht bij zichzelf:) wie heeft het water in dit bakje opgemaakt, van waar kan iemand hier gekomen zijn, (*Indra Bangsawan*); zie verder vbd. i.v. *leusōh*.

THŌ' I, stooten, afstooten, kloppen, tikken, (ook, gew. verdubbeld) het geluid van geklop, van b.v. trommelslagen; (fig.) aanraken, aan iets of iem. komen, hinderen, (gew. met eene ontkenning gebezigd); *bè' kathō'-thō' joeb lōn éh*, stoot niet onder tegen den vloer, waar ik lig; *bè' kathō' bōh kajèë, ka'ikat tjeunoekèh*, stoot de vruchten niet (met een staak van den boom) af, bind een haak (aan den staak) vast; *bè' tathō' lōn, teungòh lōn moebœët*, hinder mij niet, ik ben aan het werk; *bè' tathō'-thō' geumeutò tanòh, simalam beungòh han gadòh bisa*, kom niet aan aardwespen, (als ge gestoken wordt) dan kan het gif den geheelen nacht niet verdwijnen, (sprkw.); zie verder vbd. i.v. *geureudoe', pageuë* (sprkw.), roe-

s ō' (sprkw.), en van het fig. gebruik i.v. b a n g s a, s o e k è è. M e u t h ō', gestooten, afgestooten, enz., een kloppend, tikkend geluid maken, de handeling t h ō' verrichten; p e u ē n j a n m e u t h ō'-t h ō' d i l i k ō t r o e m ò h, wat is het voor een getik (of geklop) achter het huis. T e u m e u t h ō', de handeling t h ō' verrichten. Vgl. d j o e t h ō', t ò', t ō'-t ō'.

THŌ' II, ook d h ō', eene groote soort zeevisch, die met de k a w é t o e n d a wordt gevangen en soms als m e u d j é n wordt beschouwd; zie ook d é n d é n II. THŌ', indrijven, inslaan, inkloppen (van b.v. een spijker), indrukken (van b.v. figuren in gouden sieraden); t a t h ò' b a t j o e t t r e u', sla, klopp hem (b.v. den spijker) een beetje dieper in; b e u s ò ē t h ò', ijzeren stempel voor het indrukken, instempelen van figuren in gouden voorwerpen. M e u t h ò', ingedreven, ingeslagen, enz. Vgl. t ò'.

THOE, de dikke pees, die zich van de kuitspier naar beneden voortzet (bij menschen en viervoetige dieren), Achillespees; o e r a t t h o e, id.

THOEM, zie t o e m, en t a m-t o e m.

THŌH-THŌH, ook d h ò h-d h ò h, de slingerende beweging van iets, dat men, b.v. in een doek gewikkeld, laat bungelen, (het gebruikelijkst in de m e u-, en p e u-aflleidingen); b ò h s i t h ò h-t h ò h, b ò h s i d ò m k o e a, k e u l o e s a b ò h h a b é h b i n a s a, bungelende vruchten (of ballen, verstaan: testikels), eie-

ren van de s i d ò m k o e a, door den b ò h (i.e. penis) is zij tot schande gebracht, (gezegd van een gevallen meisje, of alleen als schertsrijmpje). M e u t h ò h-t h ò h, bungelend, slingerend, afhangend; p e u ē n j a n m e u t h ō'-t h ō' d i l i k ō t r o e w a t bungelt daar in uw kleed, wat draagt ge daar bungelend in uw kleed gewikkeld; ō' d j i s a n g g ō j m e u t h ò h-t h ò h k e u d é h o e l i k ō t, zij heeft haar haar opgebonden in eene wrong, die achter aan haar hoofd bungelt; b a d j è è n j ò è 'ò h m e u t h ò h-t h ò h s a r é, dit baadje is (zoo lang), dat het slingerend naar beneden hangt. P e u t h ò h-t h ò h, laten bungelen, laten afhangen en slingeren, in een bungelenden zak dragen of laten dragen; k e u p e u ē k a p e u t h ò h-t h ò h k e u d é h k e u n ò è, h a n k a p e u d o e è', waarom draag je het bungelend heen en weer en zet je het niet neer; a n e u' s a b ò h g e u p e u t h ò h-t h ò h b a' b r o e è' m a t a, (fig. voor:) hij vertroetelt zijn eenig kind.

THŌN, jaar, (ook) jaardag (inz. van heiligen); t h ō n n j ò è, dit jaar; t h ō n d j é h, dat jaar (in het verleden), indertijd, zooveel jaren terug, (zie vbd. i.v. t h e u n); t h ō n t e u n g ò h, = t h ō n d i k e u è, het volgend jaar; t h ō n d i l è è, of t h ō n n j a n g k a, verleden jaar; h a r a i h t h ō n, zie i.v. h a r a i h I; s i t h ō n, een jaar; s i t h ō n o e b a' s i t h ō n, van jaar tot jaar, jaar in jaar uit, jaar op

jaar, ieder jaar; a dat sithōn oeba' sithōn, doem ra'jat trōn oeba' radja; peuseumahan doem geu'euntat, meunan adat deureuhém dōnja, ieder jaar kwam al het volk naar den vorst toe, geschenken medebrengende, zoo waren de wereldlijke zeden en gewoonten, (Meudeuha'); kanoeri oelèë thōn, kanoeri tō' thōn, zie i.v. kanoeri, en i.v. meurah. Meuthōn (thōn), jaren lang; prang njòë barō gòh trōih meuthōn, toean koe ampōn bantoesigra, deze oorlog is pas aangevangen en duurt nog niet jaren lang, geef gauw hulp, heer, (Noen Parisi).

THÔNG, zie thòng.

THÔNG, ook thòng, het laag neerhangende kruis van eene Atjèhsche broek, (zie i.v. siloeuë, en zie meuseuta', soedja); 'òh djikalònlé dëndajang ra'jat sikeulian le that teuka; doemdji saré habéh teukeudjōt è' ngòn geuntōt moeboera-boera; ladōm hāndjan djibeudōih dōng, ka peundh thòng è' moeboera, toen de hofjuffers zoo veel volk zagen aankomen, schrokken zij allen zóó, dat zij (van angst) bij massa's ontlasting kregen en veesten lieten; sommigen hadden nauwelijks tijd om op te staan, hunne broek zat reeds vol ontlasting, (Diwa Akaih).

TI I, verkorting van siti (zie al-

daar), wordt meest gebruikt als beleefdheids-, of liefkoozingswoord; zie vbd. i.v. lila II, malòëri, rawi, roengkōm I, soepi, sreuet, tandi.

TI II, verkorting van ōkeuti, (zie aldaar).

TI, meer ti-ti, klanknabootsing van een pieperig, schel geluid, van het tuiten van de ooren. Meuti(-ti), zulk een geluid makende; meuti(-ti) lam gloenjoeëng, (mijne) ooren tuiten, (volgens het volksgeloof o.a. een teeken, dat men door een doode wordt geroepen); b'è' kajōb njān, é' meuti-tilam gloenjoeëngteu, blaas daar niet op, je ooren tuiten ervan; zie verder vbd. i.v. tang.

TI-TI'; meuti-ti', laag neerhangende, bungelende, slingerende; beudōih koenangan lōm djiriwang, boengkōih djigoelam boebé raga; krādam meuih boebé bōh oe, tjeumbōj bōh roemeunandjoega; koenangandja' dikeuēkeutjhi', bōh roe meuti-ti' ban peuët poentja, de volgeling (van den oelëëbalang) stond op, keerde terug (om den sirihdoek van den oelëëbalang te halen) en droeg den sirihdoek, zoo groot als een mand, op zijn schouder; de gouden kalkpotjes waren zoo groot als klappers, en de doosjes voor tabak en andere sirihingrediënten, alsook de bōhroe-versieringen eveneens; de oelëëbalangdienaar liep voor den keutjhi', terwijl de aan de vier punten van den sirihdoek

neerhangende b ò h-r o e-versieringen heen en weer slingerden, (Noen Parisi). *Peuti'ti'*, laten *meuti'ti'*, laag neer laten hangen, laten bungelen, heen en weer laten slingeren; *bè' ka-peuti'ti' idja*, laat je schouderdoek niet zoo laag neerhangen en heen en weer slingeren.

TI·TI·GROEM, klanknabootsing van het geluid, dat bij het hoozen van water met een hoosvat wordt gemaakt, van het spelend geplas in het water bij het baden; dergelijke geluiden makende; *di peulandō' kheunti'ti'-groem*, *gadjah 'am'oem seuët meuteuntèë*, het dwergheert zeide *ti'ti'-groem* (gaf, het geluid nabootsende, de maat aan), terwijl de olifant het (afgedamde) water met bulderende geluiden regelmatig hoosde, (*Plandō' Kantjé*). Vgl. *groem*.

TIA, verkorting van *seutia* in eigennamen.

TIAMÒM (Arab. *tajammoem*), ritueele reiniging door middel van zuiver droog zand, n.l. door daarmede over gelaat, handen en voorarmen te wrijven, (door de Moh. Wet toegestaan, indien er geen voor het doel bruikbaar water is of indien ziekte of verwonding ritueele wassching met water belet; in Atjèh gebruikelijk als ritueele reiniging van het lijk van een nog niet besnedene).

TIB, uitroep bij een dieren-, inz. hanengevecht ter aanmoediging van den eigen haan of den haan, waarop men ingezet heeft, wanneer die haan zich goed houdt,

terwijl men daarbij met de vingers knipt en springt of danst, z.v.a. goed zoo, bravo, vooruit!, (ook) klanknabootsing van het geluid bij het dooddrukken van eene luis; (verder) met *tib*-geroep aanmoedigen; *tib*, *Seudōng*, *katòb sigò*, bravo, *Seudōng*, geef eens een steek (met je sporen); *tib djippingkòm goe-tèë*, met een *tib*-geluid drukt zij eene luis dood; *tatib manò' njan*, moedig dien haan aan. *Meutib*, da handeling *tib* verrichten, *tib* met meerv. subject, een *tib*-geluid maken; *meutib-tib*, = *meutib* met intensieve beteekenis, aanhoudend of aan weerszijden met *tib*-geroep aanmoedigen, (ook) zeer stevig, zeer krachtig, (van het vastbinden van het een of ander, ook van een geluid); *djimeutib ba' manò' meulōt*, zij roepen *tib* bij het hanengevecht; *dji'ikat 'òh meutib-tib*, ze hebben het erg stevig vastgebonden; *djibeuët meutib-tib*, hij reciteert (den *Qorân*) met eene krachtige stem. *Peutib*, laten *tib*, of *tib* (verb.) met versterkte beteekenis. Vgl. *tjabāih*.

TIBA I, zie *siba I*.

TIBA II, gew. *tiba-tiba*, (Mal. id.), onverwachts, opeens, plotseeling, (meer in hik.); zie vbd. i.v. *leu'a*, *loelōih*, *seun*.

TIBEUÈNG, kraal in een bosch om wilde karbouwen te vangen.

TIBŌ', opscheppen en er weer in gooien, uit-, en inscheppen, (van b.v. warm water of warme *goelè* ter afkoeling, of *goelè*, die

men bezig is te koken, om het schuimen te voorkomen, of bij het schuimen te voorkomen, dat het nat uit den pot vloeit); *tatibō'* goelè, *bè'* meukoe-bōih, schep de goelè uit en in ter voorkoming dat ze schuimt; *tatibō'-tibō'* mangat *sidjoeë'*, schep het uit en in om het af te koelen. *Meutibō'*, opgeschept en er weer in gegooïd, uit-, en ingeschept. *Peutibō'*, laten *tibō'*, of *tibō'* met versterkte beteekenis. *Teumibō'*, de handeling *tibō'* verrichten.

TIDJI, of *teudji*, ook wel *tadji*, (Perz. *te zî*, *tâ zî*, Arabisch, inz. gebezigd van een Arabisch paard), voortreffelijk, snel, (van een paard, ook wel van andere dieren), (in hik.); *nanjanggidoeë'* singa *tidji*, *siteungòh ri keukeuta indra*, sommigen reden op snelle leeuwen, anderen zaten op hemelsche zetels, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. *lawā*, *peunjeuri*.

TIDJI', aan of in de neerhangende hand dragen, (ook) met één hand meesleuren, meetrekken, (van b.v. een onwillig kind aan zijn arm of aan zijn oor); *tidji'eungkōt*, visch aan een touwtje geregen met neerhangende hand dragen; *ka djibeudōih doem keulasi dja'* mita ië toeha moeda; *ladōm seu'ōn njan ngòn goetji*, *siteungòh ri tidji'* tima, de matrozen stonden allen, oud en jong, op om water te zoeken; sommigen droegen een watervat op het hoofd, anderen een emmer aan de neer-

hangende hand, (Banta Beuran-sah); *djidja'* euntat sië sigoepang, *djibōh sadjan* oë sitangké; *hana sa-peuë la'én niba'* njan, *djitidji'* pisang sabōh sisi, hij brengt vleesch ter waarde van (slechts) een goepang tegelijk met een enkelen klapper; verder niets, (alleen) draagt hij nog aan de neerhangende hand een kam pisangs, (Hik. Rantò); *o ereuëng tjhi'* *tidji'* idja brō', een oud mensch, dat een oud kleed aan de neerhangende hand draagt, (raadsel, waarvan de oplossing is: pisangboom); *meusantoeë* (of *meusintoeë*) *tidji'*, zie i.v. *sintoeë*; *meutingkoeë* *tidji'*, zie i.v. *tingkoeë*; *tidji'ba'ōn gloenjoeëng*, (iem.) aan het oor meesleuren. *Meutidji'*, aan de neerhangende hand gedragen, enz. *Peutidji'*, laten *tidji'*. *Teumidji'*, de handeling *tidji'* verrichten.

TIDJÒH, druppel; druipend, af-, in-, neerdruipend, druppelend, af-, in-, neerdruppelend, (intransit.), (ook) vallend, af-, neer-, uitvallend, (inz. van iets, dat men daardoor ongemerkt onderweg verliest, ook:) aldus verliezende, (verder) gedropen, af-, neergedropen, enz., (euphemistisch:) sneuvelend, gesneuvelde, (zie i.v. *tité'*); *sitidjòh*, een druppel, (zie vbd. i.v. *peuë'*); zie verder vbd. i.v. *ngeut*, *sidjin*, *sreuët*, *tèb-tòb*, *tita*h (sprkw.). *Peutidjòh*, laten *tidjòh*, indruppelen

(van b.v. medicijn); tapeu-
tidjòh oebat lam ma-
talōn, druppel mijn oog met
medicijn in. Teumidjòh, aan
het druipen, enz., iets verliezen-
de doordat het ongemerkt valt;
lōn ka teumidjòh boe-
nòë dirèt, ik heb zooveen iets
onderweg verloren.

TIDŌ (Mal. tidŋer), slapen.
slaap; zie vbd. i.v. gō-gō I.

TIĒ', gooien, werpen, smijten, af-
neer-, uit-, weggooien (werpen
of smijten), uitslaan, zwaaien
(van de armen of beenen bij b.v.
het dansen, het zwierig loopen),
(ook) verslingeren, laten liggen,
in den steek laten, aan zijn lot
overlaten, achterlaten, verlaten;
tiĒ' djeuē, een net uitwerpen,
(zie vbd. i.v. tingkoeē);
tiĒ' kawé een hengel uitwer-
pen, (zie vbd. i.v. reunteuēt);
tiĒ' sa'ōh, het anker werpen,
(zie i.v. sa'ōh); ba'tiĒ' dja-
ròë oelèē meulinggang,
meugeureulab soebang
meuhambō tjahja, bij het
zwaaien met hare armen slinger-
de haar hoofd mee, zoodat hare
oorkrabben flikkerden en de
glans ervan zich naar alle kan-
ten verspreidde, (Dioe Pling-
gam); inōng Lam Tjahja
jōh njan meunari, dji-
tiĒ'-tiĒ' gaki diateuēhti-
ka, de vrouwen van L. Tj. voer-
den toen een dans uit, hare bee-
nen telkens op de mat uitslaan-
de, (Djoehan Meusapi); tiĒ' a-
lèh, zie i.v. alèh I, en vbd. ook
i.v. tari I; tatiĒ' boeëtta-
dja' keunòë gata, laat het
werk liggen en komt gij hier;

djitiĒ' aneu' proemòh di
nanggròë gòb, djih dji-
wòë, hij laat zijn gezin in een
vreemd land achter en komt zelf
terug; zie verder vbd. i.v. ga-
soej, kēj, moetadarah,
oerōng, singkla, sin-
thòb, sita II, soekrèë,
tingkoeē, tipè'. MeutiĒ',
gegooid, geworpen, gesmeten,
enz., (verder) = tiĒ' met meerv.
subjeet, onder elkander, om strijd
tiĒ'; meutiĒ' sadeuēb, om
strijd met een grasmies werpen,
i.e. e.s.v. spel van jongens, die
gras snijden, waarbij ieder met
zijn grasmies naar een opgezette
stok of grashalm werpt en de-
gene, die het doel treft, den in-
zet, bestaande uit het door hen ge-
seden gras, wint; zie verder
vbd. i.v. sirōng. PeutiĒ',
laten tiĒ', of tiĒ' met versterk-
te beteekenis, (meest fig.) over-
dragen, overdoen, overlaten; lōn
peutiĒ' narit ba' dròë-
neu, ik draag wat ik te zeggen
heb aan u over, ik laat het aan
u over voor mij te spreken; lōn
peutiĒ' oetang lōn ba'
dròëneu, ik draag mijne schuld
aan u over; hana sidròë
djeuēt meutoetō, jò me-
gō-gō doem peutoea; pe-
tiĒ' keudéh peutiĒ' keu-
nòë, hana sidròësòë djeu-
ēt boeka, niemand dorst te
spreken, al de hoofden beefden
(van angst); de een liet het aan
den ander over (om te spreken),
maar niemand dorst er mede te
beginnen, (Noen Parisi). Teu-
tiĒ', gegoid, geworpen, gesme-
ten, enz., (ook) terechtgekomen,

verzeild geraakt; neumarit ba' oereuëng doea dròë, neutanjòng nanggròë neuparé'sa; neutanjòng nan neutanjòng bië', pakri bah teutië' oe Poelò Roedja, hij sprak tot die twee personen en vroeg naar hun land, naar hunne namen, naar hunne afkomst en hoe zij op Sumatra terechtgekomen waren, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. 'ò. Teumeutië', de handeling tië' verrichten.

TIËB, meest tiëb-tiëb, (Mal. tiap-tiap), elk, ieder, een ieder, alwie, alwat, telkens, (deftig en in geschr.); zie vbd. i.v. moesōh, naphi, peuë (onder teumoepeuë), sikoetoe, siphenuët.

TIËNG, eene kleinigheid, een weinig, een beetje, vrij, tamelijk, erg (als versterking van wat als klein, gering of onbeduidend wordt voorgesteld); tadjō' keulōn oebé tiëng, geef mij een beetje; batjoet tiëng, een klein beetje. Vgl. tè' II.

TIËT, steek, prik, stekend, prikkelend of brandend gevoel, stekende pijn. Meutiët, stekend, prikkelend, brandend, een stekend, prikkelend, brandend gevoel, eene stekende pijn veroorzakende; djamò' njòë 'òh djikab meutiët saré, deze muskieten geven eene stekende pijn als ze bijten; lōn teuta' djaròë sakét meutiët-tiët tō' oedjōng ò', ik heb mij in den vinger gesneden, zoo dat ik eene stekende pijn heb, die ik tot in mijne haartoppen (tot in merg en

been) voel; 'òh tapadjōh meutiët saré ba' lidah-teu, le that djibōh tjamp-li, als je ervan eet, dan krijg je een brandend gevoel op de tong, er is erg veel lombok in gedaan; atélōn sakét ba' Si Poelan meutiët that, ik ben in mijn hart diep gegriefd door N. N. Zie tat-tiët.

TIEUËB, achtervolgen, vervolgen, naloopen, nazetten; geutiëu-ëb moesōh trōih ba' gaki koeta, zij achtervolgden den vijand tot aan den voet van de vesting; bè' katiëuëb-tieuëb manò', habéh riōh dji, je moet de kippen niet nazetten, ze maken zoo'n lawaai. Meutiëuëb, achtervolgd, vervolgd, enz.; (verder) tieuëb met meerv. subjeet, elkander tieuëb; aneu' miët teungòh djimeutiëuëb-tieuëb lam blang, de kinderen zijn bezig elkander op het veld na te zetten, (krijgertje te spelen). Peutiëuëb, laten tieuëb, oftieuëb met versterkte betee-kenis. Teumieuëb, de handeling tieuëb verrichten.

TIEUËN; meutiëuën, zwanger, zwangerschap; zie vbd. i.v. haj II, masa I. Peutiëuën, zwanger maken; ka djipeutiëuën aneu' gòb, hij heeft eens anders dochter zwanger gemaakt. Zie boenténg.

TIGA (Mal. id.), drie, (in hik. en verder in eene speciale betee-kenis in de me-, en peu-afleidingen, en in de uitdrukking:) langkah tiga, zie i.v. langkah, en vbd. i.v. keutoem,

lagèë, sandja'; zie verder vbd. i.v. leumah. Meutiga, (aan een derde) overgedragen, (van eene vordering); oetang njòë ka meutiga, bè' ta-toentoet lé gata ba' lôn, deze schuld is (door u) al (aan een ander) overgedragen, gij moet haar dus niet meer van mij opeischen. Peutiga, (aan een derde) overdragen, (van eene vordering), (ook) met zijn beiden naar een derde gaan om door dezen een geschil te laten onderzoeken en uitmaken (b.v. of een der partijen de waarheid gesproken heeft), aan een arbiter voorleggen en aan diens beslissing onderwerpen, de tusschenkomst van een arbiter inroepen; ka lôn peutiga oetang, ik heb de vordering al aan een ander overgedragen; dja' oedéh tapeutiga, laten we gindsheen gaan om de zaak aan een de beslissing van een arbiter te onderwerpen.

TIH, naam van een worp bij het patjih-spel, zie i.v. patjih. Meutih, e.s.v. kruis-of-muntspel (spelen), waarbij een der spelers drie geldstukken opwerpt en de tegenspeler, die kruis of munt moet raden, wint wanneer minstens twee der drie geldstukken met de door hem genoemde zijde naar boven komen te liggen, en anders verliest. Vgl. meu'itam poetéh i.v. itam.

TIHANG, mast; tihang oelèë, voormast, fokkemast; tihang ikoe, achtermast, bezaansmast; tihang teungòh, middenmast; zie verder vbd. i.v. peu-

dòë, peuneupi, rindang I, sambōng, seuma', simban, talòë, teumirang, teungòh II. Meutihang, voorzien van een mast of masten, op masten en wanttouwen gelijkende; han djeuët meung tadjaja' joeb mòh njòë, meutihang-tihang doem, je kunt onder dit huis niet eens loopen, het lijkt hier vol masten en wanttouwen. Peutihang, een mast of masten aanbrengen, ervan voorzien, tot masten en wanttouwen maken, erop doen gelijken, (b.v. door allerlei aan stijlen vast te binden); peuë ka peutihang-tihang idjaba'tamèh, wat doen jullie hier met allerlei doeken aan de huisstijlen vast te binden, (gezegd tot kinderen, die onder het huis huisje spelen en ruimten afschutten met doeken).

TIKA, in het Toenōngschtingka, of ingka, ook eungka, mat; tika awé, ibōih, ngòm, seukè, mat gevlochten van rotan (zie vbd. i.v. leupeuët), van ibōih-bladeren, van ngòm-biezen, van pandanbladeren; tika sibideuëng, zie i.v. bideuëng; tika silapéh, uit één laag bestaande mat; tika doea lapéh, mat bestaande uit eene grovere onderlaag en eene fijnere bovenlaag; tika aleuë, vloermat; tika doeë', zitmat; tika lapé' doeë', zitlap van laken; tika éh, slaapmat; tika meu'a dèë, mat voor het drogen van padi; tika seumajang, bidmat; tika bantaj, mat en kussen, i.e. slaap-

plaats; *tjòb tika bantaj*, matten en kussens naaien, (uitdrukking voor:) een uitzet voor een huwbaar meisje gereed maken; *oepah leuëng tika*, zie i.v. *leuëng*; zie verder vbd. i.v. *lindōng I*, *manjòh*, *ragoe*.

TIKAM (Mal. id.), steken, overhoopsteken, doodsteken, (in hik.). *Meutikam*, gestoken, dood-, overhoopgestoken, (ook) elkan-der steken, enz.

TIKŌIH, muis, rat; *tikōih breuëh*, huismuis, (zoowel de kleinere als de grotere soort); *t. ië*, veldmuis; *t. kaseutoeri*, zie i.v. *kaseutoeri*; *t. moendōh*, e.s. rat; *t. oe*, e.s. rat, die in klapperboomen klimt, op sawahs voorkomt en onder den grond huist; *t. tén*, stinkmuis, (zie i.v. *hanggōj II*); *birah tikōih*, zie i.v. *birah II*; *oeleuëtikōih*, zie i.v. *oeleuë*; *toebatikōih*, zie i.v. *toeba*; zie verder sprkw. i.v. *abeudi*, *mië*, *moerè*, en vbd. i.v. *reuhoeng*, *tangkaj*.

TILAM, matras of bultzak, gew. gevuld met *ōn kroesōng*, ook wel met kapok en gebruikt als zitplaats of slaapstede, (ook) e.s.v. lage rust-, of zitbank zonder pooten, gew. met eene matras of bultzak er op; *tilam doeë'*, zitmatras, of zitbank; *tilam doeë' dara barō*, zetel voor de bruid, bestaande uit eene fraai bekleede matras, of lage bank plus matras; *tilam doeë' lintō*, zetel voor den bruidegom, (iets hooger dan die voor de bruid); *tilam éh*, slaapma-

tras, slaapstede; zie verder vbd. i.v. *alam tarakòj*, *peudjam*, *soelam*, *Meutilam*, een *tilam* hebben.

TILANSAHIT, zie *lansahit*.

TILANTAHIT, zie *lansahit*.

TILAWAT (Arab. *tilâwah*), lectuur, reciet (van den *Qorân*); *soedjoet tilawat*, proster-natie, aanbevolen te verrichten bij het voordragen of aanhooren van bepaalde *Qorân*-verzen, (of) die prosternatie verrichten.

TILÉ', aanzien, aandachtig gade slaan, beschouwen, waarnemen, acht slaan, letten op, naar iets of iem. omzien, omkijken, zorgen voor, waken over, zich bekommeren om, zich gelegen laten liggen aan, ontzien, eerbiedigen; *blik*, beschouwing, waarneming, zorg; *tatilé' ba' deuïh*, beschouw het aandachtig; *tilé' moeka*, (fig.) den persoon aanzien, op den persoon letten, rekening houden met den persoon, (gew. met eene ontkenning gebezigd, zie vbd. i.v. *hò onder sahò*, *njam-pang II*, *pantang*, *seuëb*, *seunang*); *pakòn*, *pòtjoet*, *that neutakòt boeët meukheuloe'*, *njangsabé doeë' dalam dōnja*; *pakòn kantoeankoetèëwaka-j ba' Alah*, *njawòng ngòn darah milé' Rabana*; *padoem neudja' oe poetjat tasé'*, *sòë njang tilé' njan peulara*; ... *njòë pimeunan Allah tilé'*, *pakòn hanneusé' ngòn bitjara*, waarom, prins, zijt gij zoo bevreesd voor het werk van een schepsel (van

een-mensch), dat evenals wij op aarde verkeert, waarom vertrouwt ge niet op God, ons leven en ons bloed zijn toch het eigendom van den Heer; hoe hebt gij naar het middelpunt van den oceaan kunnen gaan, wie zorgde (toen) voor u, wie behoeftte u; ... zoo zal ook nu God voor u zorgen, waarom hebt ge dat niet overwogen, (Gadjah toedjöh oelëë); ba' oer ò ë njòë bè' lé katilé', tapòh beutjapië' doemdjirata, ontziet hen vandaag niet meer, slaat hen allen zóó, dat ze kreupel worden, (Noeboeët Nabi); zie verder vbd. i.v. kiët, ligang, noeraka, pansa, teudjali. Teumilé', de handeling tilé' verrichten.

TILŌ, gebrekkig, krom sprekende, gebrekkig van uitspraak, (zoo wel van kinderen als van volwassenen, die b.v. een spraakgebrek hebben of dialect spreken, of als vreemdelingen geen goede uitspraak hebben, ook b.v. van het Arabisch bij het Qorânreciet); ka djeuët djimarit tilō-tilō alang, (het kind) kan al een beetje gebrekkig spreken; aneu' njan tilō that, dat kind spreekt erg krom. Peutilō dr ò ë, opzettelijk krom spreken, doen alsof men krom spreekt.

TIMA, emmer, putemmer, schepvat, (gew. vervaardigd van de blad-scheede van den pinang-, of nibōng-palm; het lichaam heet badan, de randhoepel geuët, het handvat tangké); oedeuëng tima, zie i.v. oe-

deuëng; zie verder vbd. i.v. leuë'-kapuë', lhab I, lhat I, mita (sprkw.), poe'ōj, sawa', sèt I (sprkw.), seurat. Meutima, een emmer hebben, voorzien van een emmer, bij emmers.

TIMAH, lood, tin, zink; timah itam, lood; timah poetéh, tin; timah leupéh, zinkblad, (zooals gebruikt voor het bekleden van prauwen); prahō leupéh timah, eene met zink bekleede prauw; bidjé timah, tinerts; peuklò' timah, zie i.v. klò'; zie verder vbd. i.v. reuñè', tampang.

TIMANG, wegen, afwegen, toewegen, op de armen wiegen onder het zingen van wiegeliedjes, dergelijke liedjes zingen, op de armen of de handen op en neer of heen en weer bewegen (om het b.v. weg te slingeren, zie vbd. i.v. lagi I), (fig.) overwegen, overdenken, wikken en wegen, (in hik. ook wel) zorgen voor, regelen, besturen, (gew. peutimang, zie vbd. i.v. sibòë); (verder) in evenwicht, evenwichtig, tegen elkaar opwegend, tegen elkaar opgewassen, gelijk op, symmetrisch, precies, juist (b.v. in het zenith van de zon, precies vierkant van een vierhoek), onpartijdig, rechtvaardig, billijk; sitimang brat, zooveel als men weegt, (gew. verstaan:) zeer zwaar, zeer gewichtig, van groot gewicht, van groote waarde, of zeer veel; han ó' takira boeëtdji, sitimang brat, zijn werk is van niet te schatten waarde, het is zeer belangrijk (of

het is heel veel); seurenta neukheun ba' meura' djantan, djakalèë beuna ban haba gata; oelōn bri oepah sitimang brat, keureuna beureukat babah gata, tevens zei- de zij tot den mannetjespauw: „indien het waar blijkt wat gij zegt, zal ik u eene groote beloo- ning geven terwille van den ze- gen uwer woorden, (Diwa Akaïh); ada' njò gata takheun teubōsan, sítimang badan takheun ha- reuga, indien gij u voor een slaaf uitgeeft, zeg dan dat uwe waarde zooveel is als uw lichaam weegt, (Nabi Oesocih; zie verder vbd. van de beteekenis wegen, af-, toewegen i.v. djangka, tampang); timang aneu', een kind op de armen wiegen on- der het zingen van wiegeliedjes. (zie vbd. i.v. keubōih, li- dah, pajang, pra'); ti- man g-timangan, naam waarbij men een kind bij het wiegen noemt, kindernaam, lief- koozingsnaam, lieveling, (in hik.); Ra'na Keumala timang- timangan, meunan seu- boetan ajah ngōn boen- da, haar liefkoozingsnaam is R. K., aldus noemen hare ouders haar, (Diwa Akaïh; zie de hier- aan voorafgaande regels i.v. seu- leungoej); keunòë aneu' njawōng badan, timang- timangan peudoeka boenda, kom hier, mijn kind, moedersleven en moederslieve- ling, (Diwa Akaïh); timang that geumeuhoeckōm, hij

oordeelt erg rechtvaardig; ka timang narit, (hunne) woor- den wegen al tegen elkaar op, (zegt men b.v. van twee perso- nen, die van elkander kwaadspre- ken); tjòt timang, zie i.v. tjòt; zie verder vbd. van de be- teekenis in evenwicht, evenwich- tig, enz. i.v. linténg, neurat- ja, sagòë, seumoeang, seunang. Meutimang, ge- wogen, af-, toegewogen, gewiegd, overwogen, (ook) de handeling timang verrichten, (verder) = timang (adj. of adverb.); narittoetō djròh meuti- mang, gaséh sajang ra- dja-radja, zijne woorden wa- ren steeds weloverwogen (of evenwichtig), zoodat de (onder- hoorige) vorsten hem zeer toe- genegen waren, (Indra Bangsa- wan); zie ook vbd. i.v. tjati II. Peutimang, in even- wicht brengen of houden, in stand houden, passen op, zorgen voor, verzorgen, regelen, besturen, re- geeren, heerschen over, rechtvaar- digheid betrachten; peutimang djamèë, zie i.v. djamèë; peutimang boeët, de zaak regelen, inz. voor de ontvangst der gasten op een feest zorgen, (= peutimang djamèë); wahé adé'koe pò Moeha- mat, Banta pakōn that darōhaka; niphōn tjoet kōn koepetimang, ni phōn seudang trōih an raja, o mijn broertje, heer M., prins, waarom zijt gij zoo opstan- dig (tegenover mij); ik heb u van kleins af verzorgd, van uwe jeugd af tot gij volwassen zijt

geworden, (Pòtjoet Moehamat); djikeuradjeuën loeaïh sangat, peutimang ra'jat misé neuratja, hij heerschte over een zeer uitgestrekt rijk en regeerde over zijne onderdanen met eene rechtvaardigheid als eene weegschaal, (Dioe Plinggam); peutimang nanggròë, over een land heerschen, regeeren, een land besturen, (zie vbd. i.v. khoesi, neuratja, peudòë, salén); zie verder vbd. i.v. pasihat, sama II, seunang (onder peuseunang). Teumimang, de handeling timang verrichten; siteungòh ridjiteumimang, ladôm dagang djilakèë doe'a, sommigen zongen wiegeliedjes, en sommigen onder de Klinganeezen spraken gebeden uit, (Malém Dagang). Teunimang, of seunimang, de handeling timang, de wijze of het object ervan, lieveling, troetelkind; zie vbd. i.v. sidjalòh. Zie meunimang.

TIMBA', schieten, afschieten, beschieten, (ook) aanleggen (van een vuurwapen), richten, mikken; zie vbd. i.v. leuka, pha' II, sië II. Meutimba', geschooten, afgeschoten, enz.; bè' meunan meutimba', hankeunòng, leg het (geweer) niet zoo aan, dan raakt ge het niet. Peutimba', laten timba', of timba' met versterkte beteekenis. Teumimba', de handeling timba' verrichten; zie vbd. i.v. rira'. Teunimba', de handeling timba', de wijze ervan,

het schieten, enz.; salah teunimba' gata, de wijze waarop ge (het geweer) aanlegt is verkeerd, (of) uw schot is mis.

TIMIKA, zie teumika.

TIMOE, oost, oosten, oostelijk, (ook) het gedeelte van Atjèh beoosten Pidië, Noord-, en Oostkust van Atjèh (buiten Pidië); timoe djatdòë, of t. teupat, recht oost; timoe la'òt (of lawòt), noordoost, noordoosten, noordoostelijk; timoe padang, zuidoost, zuidoosten, zuidoostelijk, (zie ook toegara); angèn timoe, oostenwind; zie verder vbd. i.v. bintang, moerè, moesém, oelèë, roepa, samat. Peutimoe, naar het oosten, oostwaarts wenden of richten, in oostelijke richting brengen; tapeutimoe batjoet oelèë prahò, wend den voorstevan van de prauw een beetje oostwaarts.

TIMOEË, naar boven, aan de oppervlakte, boven water komen, opduiken, opkomen (ook van b.v. uitslag, genegenheid), boven iets uitsteken, uitpuilen, (wordt gew. niet als verbum geconstrueerd); batèë timoeë, puimsteen; mata timoeë, uitpuilende oogen; timoeë that kapaj njan, wat steekt dat schip hoog boven het water uit; zie verder vbd. i.v. lham II, nari, peurakan, poenggéng. Peutimoeë, naar boven, aan de oppervlakte, boven water doen komen of brengen, ophalen, optrekken, doen opduiken, doen opkomen, uit doen steken, (fig.) ophalen, oprakelen; boe-

èt njang ka dilèë keu
peuë tapeutimoeë lòm,
waarvoor haalt ge oude kwesties
weer op; waki gabra dji-
seumeuseuëb, „bagaïh
lam reujeuë' peutimoeë
lampōng; ... het dwerg-
hert schold luide (op de dieren die
het sleepnet aan wal trokken,
en zeide:) „trekt gauw de dob-
bers uit de golven op; ... (Plan-
dō' Kantjé); radja naga
peutimoeë dròë, tòë ngòn
kapaj Banta Moeda, de
drakenkoning hief zich uit het
water op, dicht bij het schip van
B. M., (Gadjah toedjōh oelèë).

TIMòH, opkomen (van planten,
ook van b.v. haren, veeren, uit-
slag), ontkiemen, uitkiemen, uit-
komen, uitspruiten, ontspruiten,
ontstaan, groeien, wassen; ti-
mòh-timòhan, allerlei plan-
ten, gewassen, (in hik.); ka dji-
timòh koedé, poerèë, enz.,
er is koedé-, poerèë-uitslag
opgekomen, (hij heeft) koedé-,
poerèë-uitslag gekregen, (zie
ook vbd. i.v. poentjië); zie
verder vbd. i.v. beuneung,
drang, mata, pantjaloe-
gam, samat, sibòë, soea
III, tampaïh, teulipō',
tjeubeum. Peutimòh,
doen of laten timòh, doen
opkomen, enz.; sòë peuti-
mòh kajèë di sinan,
ba' poelò njan siba'
glima, wie heeft daar dien
boom doen groeien, een gra-
naatboom op dat eiland, (Toe-
djōh kisah). Teunimòh, het
opkomen enz., groei; gèt that
teunimòh padé njan, die

padi groeit zeer goed; a n e u'
njan kapatah teunimòh,
dat kind is in zijn groei gebro-
ken, (gezegd van een kind, dat
om de een of andere reden lang-
zaam groeit, na eerst normaal in
zijn groei geweest te zijn).

TIMòN, komkommer, (of) meloen;
timòn bateuëng, lange,
grootte soort komkommer, ivoor-
kleurig geel in rijpen toestand;
t. broeë', kleine soort water-
meloen; t. gapoe, komkommer-
achtige soort meloen (Jav. kra-
hi), langwerpig, en, indien rijp,
lichtgeel gestreept, wordt met
suiker en santan gegeten, en
in onrijpen toestand gew. ge-
noemd t. panjang; t. ga-
wè, zie i.v. gawè I; t. i-
lèh (meer dial. v.d. Westkust),
grootte, witte soort komkommer;
t. keumikè (of meunikè,
teumikè), grootte soort water-
meloen (Mal. semangka); t.
moesang, soort meloen met
donzige schil; t. oetenuën, wil-
de, boschkomkommer; t. pa-
dang, op velden groeiende wil-
de soort komkommer, (zie vbd.
i.v. koelōm); t. padé, kleine
eivormige soort komkommer; t.
panjang, zie t. gapoe; t.
phang, grootte, donkergele soort
augurk; t. saka, suikermeloen;
t. tikōih, augurk; di gòb
toeah (of oentōng) bòh
timòn broeë', ba' geu-
doeë'-doeë' teuka areu-
ta; dilōn toeah (of oen-
tōng) bòh timòn phang,
djeuëb-djeuëb sawang
meurabaraba, anderen heb-
ben het geluk (het lot) van den

watermeloen, terwijl zij (niets) zitten (te doen), vloeit hun geld toe; ik daarentegen heb het geluk (het lot) van de komkommer, die langs waterplassen aan de kust voortkruipt (zooals ik door de wereld zwerf), (sprkw., zie een eenigszins anderen vorm ervan i.v. oentōng); ika ntīmōn, e.s.v. visch die in zoutwaterkreeken voorkomt.

TIMPA, omvervallen, neervallen, neerkomen, neerstorten op, (ook van b.v. zonnestralen:) schijnen op, beschijnen, (van den wind:) waaien tegen, blazen tegen; zie vbd. i.v. lam I, meurahè', nīpah, ranab, reubah. roengkōm I. Meutimpa, omvervallende, neervallende op, enz., omvergefallen, neergevallen op, enz., op elkaar vallende, of gevallen, (zie vbd. i.v. pring, seuroebeuët, tанда); meuteutimpa (in hik.), = meutimpa-timpa, = meutimpa, met meerv. subject of intensieve beteekenis, (zie vbd. i.v. klah, koewiën, ladang, peuë, ramboej, rangga-ih, seuriwòë, simpan, sra', tamōn, teureuban). Peutimpa, doen omvervallen, neervallen enz. op; peutimpa dròë, zich neer doen vallen, zich werpen op.

TIMPÉ, onmiddellijk laten volgen (van een seumajang op een andere, van eene prosternatie op andere verrichtingen bij de seumajang, eig. er tegen aan plakken, Mal. témpél); 'òh lheuëh seumajang djeumeu'at djitimpé

leuhō, na aan den Vrijdagsdienst deel genomen te hebben, liet hij daarop de leuhō-godsdienstoefening volgen; dji-timpé soedjoet sawi, hij verrichtte onmiddellijk daarop extra-prosternaties; soedjoetsawingòntatimpé oelégata, ab'ajlapantjoebabileuëng njòë lōnkata, en de extra-prosternaties moet ge laten volgen op (het verzuimen van een van) de acht (aanbevelenswaardige maar toch niet te verwaarlozen) bestanddeelen (van de seumajang), tel ze maar, ik zal ze opsommen, (Nalam sipheuët doea plōh van Teungkoe Ba' Djeuleupè).

TIMPEUËNG, met een grooten stap of met groote stappen, het been of de beenen flink oplichtende op iets of over iets heen stappen, op die wijze op-, of afstappen, op-, of afstijgen, bestijgen of afdaalen; timpeuëng djeunapheuë', zie i.v. djapheuë'; timpheuëng reunjeun, een trap opstijgen; Bansawan trōn lé djitimpeuëng, djilheueñg-lheuëng seun-seun sitangga, B. daalde snel naar beneden met groote stappen telkens eene trede overslaande, (Indra Bangsawan); Bangta djitrōn binèhreuleuëng, djitimpheuëng ba' oelèë naga, B. ging den hoogen oeverrand af en stapte met een grooten stap op den kop van den draak, (Banta Ahmat); teuma neubōh talòë keukang, timpeu-

ēng reudjang ateuēh goeda, vervolgens deed hij het paard den teugel aan en steeg er snel op, (Malém Diwa). Meutimpeuēng, overheen gestapt, gestapt op, enz., de handeling timpeuēng verrichten. Peutimpeuēng, laten timpeuēng, met iem. timpeuēng, of timpeuēng met versterkte beteekenis. Teumimpeuēng, de handeling timpeuēng verrichten.

TIMPHAN, zie djeumphān.

TIMPHIË', plat, niet rond, niet gewelfd; idōng timphië', een platte neus; oelèë timphië', een plat achterhoofd, (geldt bij vrouwen als mooi voor het dragen van de haarwring en als een teeken van meutoeah); pakōn timphië' that tapeugèt peungaroe, waarom hebt ge den houten roerlepel zoo plat gemaakt; nabitjang-tjang neupeuhantjō, ma neutaboe dalam oema; ladōm boelatladōm timphië', habéhneuseupeuē' dalam oema, de profeet (Adam) hakte toen (zijn zoon) in fijne stukjes, en strooide vervolgens de stukjes op den akker; sommige waren plat, andere waren rond en alle strooide hij op den akker uit, (Asaj djeuēt padé); soerè timphië', zie i.v. soerè. Peutimphië', plat maken, pletten.

TIMPLA', verwijten, voorhouden, onder den neus wrijven; verwijt, verwijting; zie vbd. i.v. gala', nab, peuē', teu'oeēm. Meutimpla', verweten, voorgehou-

den, onder den neus gewreven, de handeling timpla' verrichten, elkander verwijten, (in de laatste beteekenis meest meutimpla'-timpla'); adat han, toean, tateumèë dja', doedòë meutimpla' ba' pòteuradja, indien wij, heeren, er niet toe komen om te gaan, zal het ons later door den vorst verweten worden, (Pòtjoet Moehamat). Peutimpla', laten timpla', of timpla' met versterkte beteekenis. Teumimpla', de handeling timpla' verrichten. Teunimpla', de handeling timpla', verwijting.

TIMPOEËNG, onwillig, ongezind zijn om iets te doen of voort te zetten, onwil betoonen, weerspannig zijn, zich verzetten, weigeren, vertikken, zich terugtrekken, zich onttrekken; han djitém dja' lé keubeuēnjòë, ka djitimpoeëng (of djimeutimpoeëng), deze karbouw wil niet verder gaan, hij vertikt het; wahé aneu' lōn meuīh meuntah, djoedō di kah njan Si Kamba; soedah oentōng lōn niba' Alah, lōn ka leupaīh djandjilōn ka; ... bè' e aneu' njan katimpoeëng, aneu' tatoeëng njan Si Kamba, o mijne dochter, o zuiver goud, de u voorbeschikte echtgenoot is S. K.; dat lot (om hem tot schoonzoon te krijgen) is mij eenmaal door Allah beschoren, ik heb al eenmaal mijn woord gegeven; ... verzet je er niet tegen, mijn kind, neem

S. K. (als echtgenoot) aan, (Indra Bangsawan); hana peuë soesah neu joeë dja' toeëng, tjit lôn meung tamông ngadab ajah-èunda; hana sikali oe-lônteu timpoeëng, meuseuki barangdoem teumeureuka, het is niet noodig dat hij mij af laat halen, ik was immers al van plan om bij vader (i.e. schoonvader) mijne opwachting te maken; ik ben volstrekt niet ongezinnd om dat te doen. hoe vertoornd hij ook op mij moge zijn, (Diwa Akaïh); baranggasòë djandji djitimpoeëng, bòh beudé toeëng sikléb mata, wie zich aan zijne belofte onttrekt, zal in een oogwenk door een geweerkogel worden weggerukt, (Tjintaboehan). Meutimpoeëng, aan het timpoeëng zijn, de handeling timpoeëng verrichten. Peutimpoeëng, doen of laten timpoeëng.

TIMPŌH, zitten met de beide beenen naar links of naar rechts achterwaarts gevouwen, (geldt als eene fatsoenlijke wijze van zitten voor vrouwen), de beenen aldus vouwen; djidoeë' djitimpōh (of meutimpōh), zij zit op timpōh-wijze; ka djitimpōh ba' rêt, han é' djidja' lé, zij is op den weg op timpōh-wijze gaan zitten, ze kan (of wil) niet meer gaan; balé' timpōh, bij het op timpōh-wijze zitten de beenen in eene andere richting verplaatsen, b.v. de eerst naar rechts achterwaarts gevouwen beenen naar

links vouwen of omgekeerd; dang neumarit neubalé' timpōh, boengông pi neubōh dalam tjeurana, onder het spreken verplaatste zij hare op timpōh-wijze gevouwen beenen en deed zij de bloemen op een presenteerblad, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. simpan. Meutimpōh, op timpōh-wijze gezeten zijn. Peutimpōh, laten timpōh of timpōh met versterkte beteekenis; kapeutimpōh gaki batjoet, vouw je beenen een beetje achterwaarts. Teutimpōh, op timpōh-wijze gezeten, (als toestand of onopzettelijk); na sikeudjab djimeuta'ta', Indra Atjhé' keunông di pha; Indra Atjhé' reubah teutimpōh, ka djitamah di koepala, een oogenblik nadat zij op elkaar waren gaan houwen, werd I. A. in de dij getroffen; I. A. zakte ineen, zoodat hij op timpōh-wijze kwam te zitten, en kreeg een slag na op zijn hoofd, (Tjah Koebat). Teumimpōh, de handeling timpōh verrichten, op timpōh-wijze gaan zitten, aldus gezeten zijn; Parisi soedjoet ngòn 'Arian, poetròë sadjan sinan sama; 'òh trōih soedjoet doeë' teumimpōh, sabda djabatōh niba' radja, P. en 'A. prosterneerden zich (voor den vorst), terwijl de vorstin er ook bij was; nadat zij zich geprosterneerd hadden, gingen zij op timpōh-wijze zitten, waarna de vorst sprak, (Noen

Parisi). Teunimpōh, de handeling timpōh, de wijze ervan, de toestand van het op timpōh-wijze gezeten zijn; dji-doeë' dalam teunimpōh di phōn beungōh tō' an seupōt, zij zat op timpōh-wijze van den ochtend tot den avond.

TINDÉH, plaatsen, zetten, leggen op, drukken op (door er iets op te plaatsen), beleggen, (ook) aan iets toevoegen, bijvoegen, bijdoen, een toeslag geven; tatindéh tjawan di ateuëh tjipé, plaats het kopje op een schotel-tje; katindéh mata panjòt batjoet, bè' raja that, leg iets op de lampepit, dat ze niet zoo hoog brandt; bè' tatindéh lōn, druk niet op mij (door op mij te zitten of te liggen); djimè doea plōh, lōn tindéh siplōh, hij bracht (b.v. als teumeuntoeë', als feestgave) twintig (reunggét), ik heb tien (reunggét) als toeslag gegeven, (i.e. heb hem als tegengeschenk dertig reunggét gegeven); tindéh narit, versterken of nog eens herhalen wat men zelf of een ander gezegd heeft, (zie vbd. i.v. leukang); koetananggròëtoedjōh lapéh, sit djitindéh lādōm meulila, de vesting van de stad had zeven wallen, waarvan sommige met staal waren belegd, (Pha Soeasa); lōn peuleumah'òhtrōihkeudéh, oereuëngtindéh nikah keukanda, ik zal, als we daar aangekomen zijn, u la-

ten zien, dat iemand uw huwelijk in verdrukking brengt, (i.e. minnehandel met uwe vrouw drijft), (Noen Parisi). Meutindéh, gedrukt, verdrukt, belegd, onder iets liggende, (verder) op elkaar gestapeld, op-, opeengestapeld, bij stapels, bij lagen, zich opstapelende, (in de laatste beteekenissen meer meutindéh-tindéh, en in hik. ook meuteutindéh); meutindéh lapéh, ook meutindéh-péh, stapels, lagen vormende, bij stapels, bij hoopen, opeengestapeld; bè' tatanjōng meutindéh lapéh, masala'alah djéh mantōng ba' gata, ge moet geen vragen bij hoopen stellen, terwijl de u gestelde vraag nog bij u is, (i.e. nog niet beantwoord is); zie verder vbd. van meutindéh i.v. keuba, peureulan, van meutindéh-tindéh of meuteutindéh i.v. blèt I, likè', sra', van meutindéh lapéh i.v. soesōn. Peutindéh, laten tindéh, of tindéh met versterkte betekenis. Teutindéh, gedrukt, verdrukt, onder iets liggende. Teumindéh, de handeling tindéh verrichten. Teunindéh, de handeling tindéh, de wijze ervan, (ook) het middel daartoe, iets, dat dient om op iets anders geplaatst te worden, b.v. eene scherf om die op eene lampepit te plaatsen.

TINDJA', ook tinja', stappen, springen, (bij b.v. het dansen, den krijgdsdans, het schermen, zie vbd. i.v. likè'); tindja'-mindja', allerlei stappen of spron-

gen doen, (zie vbd. i.v. tang-kéh). Meutindja', de handeling tindja' verrichten, tindja' met meerv. subject. Peutindja', laten tindja', of tindja' met.

TINDJOE, met de vuist in horizontale richting slaan of stompen, boksen, een vuistslag geven; koe-tindjoe ba' oelèëkeu, ik geef je nog een vuistslag tegen je hoofd. Meutindjoe, met de vuist geslagen of gestompt, elkander met de vuist slaan of stompen, met elkander boksen. Peutindjoe, laten boksen. Teutindjoe, met de vuist geslagen of gestompt. Teumindjoe, de handeling tindjoe verrichten.

TING, nabootsing van een zachten metaalklank, van b.v. het geluid van armbanden tegen elkaar, van belletjes. Meuting, zulk een geluid makende; pò Ahmattjoetkeunòng bahō, doem koelétthō meuting geunta, kleine A. werd op den schouder getroffen, en (de zwaardslag kwam neer) als op eene droge huid en maakte een geluid als een belletje, (Malém Diwa). Peuting, een tinggeluid maken of laten maken; bē' kapeuting gleuëng, han harōih, teukabō, laat je armbanden (b.v. onder het loopen) niet rinkelen, het past niet, het geeft blijk van trots. Zie keuting.

TINGGAJ, laten, laten liggen, laten staan, laten blijven, achter-, over-, nalaten, achterwege laten, laten varen, verzuimen,

overslaan, verlaten, den rug toekeren; gelaten, achter-, over-, nagelaten, verlaten, achter-, overblijvende of achter-, overgebleven, blijvende of gebleven, blijvende liggen; tinggaj dōnja, de wereld verlaten, sterven, (zie vbd. i.v. teuleukin); djih ka maté, djitinggaj lhèë aneu', hij is gestorven en heeft drie kinderen achtergelaten; ka djitinggaj sabòh bandja, hij heeft een regel overgeslagen; tinggaj goena, zie i.v. goena; tinggaj seumajang, zie i.v. seumajang; pakònta ploëëng gata keunòë, tatinggaj nanggròë ngòn ajaheunda, waarom zijt ge hierheen gevlucht en hebt ge uw land en uw vader verlaten, (Tjah Koebat); gadòh boedhòë bitjara akaj, han lòn tinggaj ban kheungata, al zou ik ten einde raad geraken, ik zal niet nalaten aan uwe woorden (uw wensch) gevolg te geven, (Tjah Koebat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. peunòh); njankeu, aneu', goena di kamòë, pakri bah djindòë, aneu', taloe-pa; hana peuë tinggaj, aneu', ba' kamòë, oebah djindòë, aneu', ba' gata, die weldaden, mijn zoon, heb ik u be-wezen, hoe hebt gij ze nu, mijn zoon, kunnen vergeten; mijnerzijds, mijn zoon, is er geen enkel verzuim (tegenover u) geweest, gij zijt, mijn zoon, nu (tegenover mij) veranderd, (mij afgefallen), (Pòtjoet Moehamat); tinggaj-

minggaj, allerlei achterlaten, nalaten, achterwege laten, overslaan, veruimen, allerlei nalatigheden, verzuimen, omissies, (zie vbd. i.v. bakaj); zie verder vbd. van tinggaj o.a. i.v. keupōng, loebha, mōngka, oedjoet, oesdè, paldè, piaman, poentōng, poerò, rabé, randè, roeëng, roekōn, roengka I, roesa, sa II, saphansapha, seubaj, tèëbat, teudjeurit, tjawarat. Peutinggaj, laten tinggaj, achter, over laten blijven, (ook) tinggaj (verb.) met versterkte beteekenis; tapeutinggaj dròëteu dilèë di likōt, blijft gij eerst achter, (laat b.v. eerst anderen voorgaan). Teuminggaj, de handeling tinggaj verrichten, (ook) iets bij ongeluk achterlatende, latende liggen, enz., vergetende; lōnka teuminggaj di peukan, ik heb iets op de markt laten liggen. Teuninggaj, ook seuninggaj, en, naar het Mal., en meer in hik., peuninggaj of peuningaj, peuninggalan, wat achter-, achterwege-, nagelaten, of achter-, overgebleven is, nalatenschap, rest, restant, overschot; peuninggaj, (ook) vertrek, dood; meugah gata ka meukawén, ba' Beurahim gòb mèhaba; njangseuninggaj (var. peuninggalan zonder njang) Paréh Soeloetan, 'Ajan Sibajan geukheun nama, het gerucht gaat, dat gij een huwe-

lijk hebt gesloten, men heeft dat B. bericht; (dat gij getrouwd zijt met) de gewezen vrouw van P. S., genaamd 'A. S., (Noen Parisi); radja joeë toeëng doem rampasan, peuninggalan radjaradja; peuninggalan radja Djiran, radja sikeulian sireutōih sa; peuninggalan tjèëdaga oelèëbalang, doem sibarang oereuëng keukaja, vorst (Wadihirah) gelastte voor goeden buit te verklaren wat de (weggetrokken) vorsten, vorst Dj. en al de 101 vorsten, achtergelaten hadden, en wat de handelaren, de oelèëbalangs en al de aanzienlijken achtergelaten hadden, (Meudeuha'); sipeuninggaj, na het vertrek, na den dood; sipeuninggaj oereuëng mè soerat, na tréb si'at teuka Béntara, na het vertrek van dengene, die den brief over moest brengen, eenigen tijd daarna kwam B., (Diwa Akañh). Keuninggalan (Mal. ketinggalan), (meer in hik.), achter-, achterwege-, nagelaten, overgeslagen, vergeten, achter-, overgebleven, (ook) bij ongeluk achterlatende, vergetende; zie vbd. i.v. tjéntjala.

TINGGI (Mal. id.), hoog, verheven, voornaam, (in hik.). Peutinggi, hoog maken, verhoogen, verheffen, hoog houden; sòë na hadjat keupahlanjan, soerōh Toehan tapeutinggi, wie dat loon (in het hiernamaals) begeert, houde het

bevel des Heeren hoog, (Prang sabi).

TINGGŌJ, geknield op het linkerbeen zitten, terwijl het rechter onderbeen staat, en seumah's maken, (inz. van de bruid voor den bruidegom bij de eerste ontmoeting); seumah tinggōj, in die houding seumah's maken. Teuminggōj, de handeling tinggōj verrichten; dara barō njan tjeudaïh that djiteuminggōj, wat is dat bruidje knap in het maken van de seumah tinggōj.

TINGGŌNG, hurken, nederhurken, gehurkt zitten, op de hurken zitten; doeë' tinggōng, id., (zie vbd. i.v. araïh II); pakòntatinggōng lagèë oereu-ëng tōh è', waaromt zit ge gehurkt als iemand, die zijne behoefte doet; phōn meuteumeung tjanggoeë' sabòh, doeë'-doeë' beudòih grōh-grōb tinggōng, eerst ontmoette hij (n.l. het dwerg-hert) een kikvorsch, die afwisselend zat, opstond, sprong en weer gehurkt zat, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. kanèt (raadsel). Meu-, of teutinggōng, gehurkt, neergehurkt, op de hurken gezeten, gehurkte houding; ma djibeudòih niba' teutinggōng, kateukōng lam kawan gadjah, daarop stond hij (n.l. het dwerg-hert) uit zijne gehurkte houding op en stootte tegen de (slapende) olifanten, (Plandō' Kantjé; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. groenggōng, 2de vbd.). Peutinggōng, laten

hurken, op de hurken laten zitten; tapeutinggōng aneu' ba' goeha, laat het kind boven het gat in den vloer hurken (om zijn gevoeg te doen). Teuminggōng, de handeling tinggōng verrichten, gehurkt zitten; b'è' kateuminggōng, djitrōn bōh keumiròë, je moet niet gehurkt zitten, je krijgt balverzakking.

TINGGRŌM, ook tinggròm, (met den voet of de voeten) stampen, (den voet of de voeten) met kracht neerzetten; Beureuma Kasan radja geutoeri, neutinggròm gaki di ateuëh dōnja; dōëlé la'òt djeuët keu padang, rajasa'tian radja indra, B. K. was een beroemde vorst, hij stampte met zijn voet op den grond en onmiddellijk was de zee gedempt en eene vlakte geworden, de indra-vorst had buitengewone wondermacht, (Dioe Plinggam). Meutinggròm, gestampt, met kracht neergezet (van de voeten), de handeling tinggròm verrichten; b'è' kadja' meutinggròm-tinggròm, patah aleuë-aleuë, loop niet zoo stampende, de vloer breekt er nog van. Peutinggròm, laten tinggròm, of tinggròm met versterkte beteekenis. Teuminggròm, de handeling tinggròm verrichten.

TINGKA, zie tika.

TINGKAB, venster, raam, venster-gat, vensterluik, blinde; zie vbd. i.v. iseuëng, khōb, nab. pét, roebéng I, tampaïh,

tjakab. Meutinkab, voorzien van een venster of vensters enz., met vensters; le that meutinkabroemòhnjan, dat huis heeft veel vensters; beudé meutinkab, zie i.v. beudé I. Peutinkab, een venster of vensters enz. aanbrenge-
 gen of laten aanbrenge-
 ren, ervan voorzien; keupeuë tapeutinkable-le that, waartoe laat ge er zooveel vensters aan aanbrenge-
 ren.

TINGKAH (Mal. id.), manier, wijze van doen, gedraging, gril, kuur, (ook) modulatie; tingkah lakoe, gedragingen, doen en laten, handel en wandel, (zie vbd. i.v. sòë onder meusòë). Meutinkah (-tingkah), eene bepaalde wijze van doen hebben, grillen, kuren hebben, moduleeren, met modulaties; soedji meutinkah-tingkah thatba'djibeuët, hij moduleert erg bij het voordragen (van b.v. den Qorân). Peutinkah, moduleeren of laten moduleeren; tapeutinkahsoeba'ta-beuët, ge moet met stembuiging voordragen.

TINGKEUËM, e.s.v. grooten woudboom, waarvan de bast kleur-, en looistof levert.

TINGKOEË, al of niet in een doek op de heup dragen met den arm er om heen geslagen, (van b.v. een kind; zie vbd. i.v. oelèë, soeroegoëj); ba' (si) tingkoeë bòh, (ook uitgesproken:) ba' sineukoeë bòh, ook genoemd ba' doekōng bòh, e.s.v. kruid, dat op elk blaadje een vruchtje draagt

en als groente of als geneesmiddel wordt gebruikt, (Bat. Mal. gèndonganak). Meutinkoeë, op de heup gedragen, de handeling tingkoeë verrichten; meutinkoeë tidji', onafscheidelijk, innig verbonden, (eig. beurtelings op de heup en aan de neerhangende hand dragen); meutinkoeë tidji' that djih ngòn inòng njan, wat is hij onafscheidelijk van die vrouw; tadja' oepasi tadja' djeuë tjirië', sigòtatië' keunòngdjeunara; rakanlōnla'én habéh lōn tië', meutinkoeë tidji' dilōn ngòngata, we gingen naar het strand om met een werpnet tjirië'-visch te vangen, we wierpen eenmaal het net uit en vingen een djeunara-visch; al mijne andere makkers heb ik laten schieten, ik ben alleen met u innig verbonden, (pantōn). Peutinkoeë, laten tingkoeë, of tingkoeë met versterkte beteekenis. Teuminkoeë, de handeling tingkoeë verrichten. Teuningkoeë, ook tiningkoeë, seuningkoeë, siningkoeë, seulingkoeë, silingkoeë, de handeling tingkoeë, de wijze ervan, de plaats van het tingkoeë, het middel daarvoor; djitjò' areuta atat peukajan, lam tarōhan maséng rata; lam seuningkoeë doem djidoekōng, djikeumiëng ploëngteubiët oeloea, zij (n.l. de vrouwen in de vesting) namen al wat zij aan geld, ju-

weelen en kleederen bezaten, en droegen alles in een doek op de heup om de vesting uit te vluchten, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. koelè', tipè'. Zie doekōng, keumië'.

TINGRÒM, zie tinggròm.

TININGKOEË, zie i.v. tingkoeë.

TINJA', zie tindja'.

TINTEUËNG, ook téngteuëng, (den boel) overhoop halen (b.v. om iets te zoeken, bij het opruimen voor b.v. eene verhuizing, ook in het algem.) dooreengooien, in alle richtingen verstrooien, (teehn.) met de handen uitschudden (van door trappen gedorschte padihalmen om de nog resteerende padikorrels af te zonderen), aldus zuiveren; tinteueṅg djeumpoeng, gedorschte padihalmen van de korrels zuiveren; doempœuka dji-tinteueṅg, djikeumeung wêh, ze hebben alles al overhoop gehaald, ze willen weggaan (verhuizen); pakòn habéh katinteueṅg njòë? — na peuë lôn mita, ka gadòh, waarom haal je dit alles overhoop? — ik zoek iets, dat weg is; zie verder vbd. i.v. abeuëṅg, abeuëṅg. Meutinteueṅg, overhoop gehaald, dooreengegoid, enz. Peutinteueṅg, laten tinteueṅg, oft tinteueṅg met versterkte beteekenis. Teuminteueṅg, de handeling tinteueṅg verrichten; koedja' teuminteueṅg dilèë, ik ga eerst de gedorschte padihalmen zuiveren.

TINTJOE, zie tjintjoe I.

TIÖNG, beo, (geldt als helderziend,

wordt vereenzelvigd met den bajeuën-vogel in verhalen, die ook tiōng bajeuën wordt genoemd); soorten: tiōng apoej, tiōng batèë (wordt inz. vereenzelvigd met den bajeuën-vogel), tiōng gadéng; haj bajeuën bina-tang oeteuën, peuë boeët sinan, kawêh sigra; beurahman sròm deungòn kajèë, tiōng batèë tōh è' sigra; lam babah beurahman rōh è' bajeuën, malèë beurahman niba' radja, „hé bajeuën, boschvogel, wat doe je daar, ga gauw weg"; de brahmaan wierp met een stuk hout (naar den vogel) en de tiōng batèë (de bajeuën) loosde gauw wat vuil; het vuil van den bajeuën viel in den mond van den brahmaan, die daardoor zich voor den vorst schaamde, (Meudeuha'); lidah tiōng, zie i.v. beudé I; zie verder vbd. i.v. loej (sprkw.), loerōng (sprkw.), ta' (onder peuta').

TIPE', smeren (van eene klodder, van b.v. deeg, slijk), doen kleven, plakken, opplakken, plekken; (ook) plekje, stukje, (grond, sawah; in de laatste beteekenis ook ipè'); lôn na oemōng sabòh tipè', ik bezit een stukje sawah; tipè' keureutaïh ba' bintéh, plak papier tegen den wand aan; zie verder vbd. i.v. tampoe. Meutipè', gesmeerd, geplakt, opgeplakt, klevend, klodders, plekken, plakketen vormende, bij klodders, bij

stukjes, bij vakken; glajang 'òh meutipè' lam awan, leuboe that dji'é, de vlieger lijkt tegen de wolken (tegen den hemel) geplakt, hij is erg hoog gestegen; lheuëh njan keunòng Pòtjoet Moehamat, ka meukeumat bòh ramtaka; neu'eumeutipè' timah ba' asòë, neutjò' ngòn djaròë tië' lam djoenga, vervolgens werd prins M. getroffen, en de geweerkogel bleef aan hem vastzitten; toen hij het lood plat aan zijn lichaam vastgeplakt zag, nam hij het met de hand af en wierp het tussehen de versperringen weg, (Pòtjoet Moehamat); lam seuningkoeë tenbiët 'ië' è', habéh meutipè' ba'ba' idja, (het kind) op de heup gedragen loosde water en vuil, zoodat het vuil plakkaten tot zelfs op het lendenkleed vormde, (Noen Parisi; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. koelè'). Teumipè', de handeling tipè' verrichten. Vgl. titè'.

TIPÈÈ, bedriegen, misleiden, beetnemen, erin laten loopen, voor den gek houden, verschalken, een valstrik spannen; bedrog, list, misleiding; tipèë daja, list en bedrog, bedrieglijke list, allerlei listen en bedriegerijen, (zie vbd. i.v. roedjoeë'); tipèë Daja, taki Peusangan, lagèë Meulabòh, reupoen Seunagan, D. is bekend om zijne listen, P. om zijne bedriegerijen, M. om zijne wijzen (om menschen lekker te maken), S. om zijn bluf, (of) Daja'sche lis-

ten, P.'sche bedriegerijen, enz. (zie dergelijke zegswijzen ook i.v. reupoen, taki); zie verder vbd. i.v. daja I, moerè, ri (onder toeri), saleuë', teusaròh. Meutipèë, bedrogen, misleid, beetgenomen, enz., (ook) met bedrog, bedrieglijk, misleidend, listig; dala m boe-ët njanna meutipèë batjoet, in die handeling steekt een beetje bedrog; oe-reuëng meuloempòë hana di sinòë, meutipèë kamòë djandjinjangka, de persoon, van wien ik gedroomd heb, bevindt zich hier niet, ik ben ten aanzien van de (in den droom) gedane belofte misleid, (Nabi Oesoëih); meutipèë(-tipèë), of tipèë meutipèë, elkander bedriegen. Peutipèë, laten tipèë, of tipèë met versterkte beteekenis. Teumipèë, de handeling tipèë verrichten, bedrog plegen, (zie vbd. i.v. ië onder penië); tipèë teumipèë, of tipèë-mipèë, allerlei bedriegerijen plegen, elkander bedriegen, allerlei listen. Teunipèë, de handeling tipèë, de wijze ervan, bedrog, list, misleiding; le that teunipèë ba' gata, gij hebt zeer veel listen.

TIRÈ (Tamil tirai), gordijn, voorhangsel, hemel, (een doek als) scherm; tirè gantoeng, of tirè dilangèt, tegen de zoldering gespannen gordijn, hemel van een vertrek, (zie ook i.v. langèt); tirè lingka, gordijnen die de wanden van een vertrek bedekken, wandgordijn,

behangsel, (zie ook vbd. i.v. ra-meung); tirè linteuëng, gordijn, voorhang om een vertrek of de slaapstede af te scheiden, scherm; gantoeng tirè, een gordijn tegen de zoldering aanbrengen, spannen; ikat tirè, een gordijn vastbinden, ophangen; lhat, sangkōt of sawa' tirè, een gordijn aanhaken, ophangen; zie verder vbd. i.v. simbat, soelam. Meutirè, voorzien van een gordijn of gordijnen, met gordijnen. Vgl. kleumboe, tabéng.

TIRÈÈ, nadoen, namaken, nabootsen, naäpen, navolgen; voorbeeld (dat men navolgt); toeëng tirèè, een of tot voorbeeld nemen, navolgen, (zie vbd. i.v. teuradjèë); boeët dji-tirèè-tirèè, hana djimeugoerèè, het is iets, dat hij maar nadoet, hij heeft er geen leermeester in gehad, (zie ook vbd. i.v. goerèè); han é' siteungòh meung sisoeckèè, beutatirèè meudjeulih radja; keureuna radja waki nabi, sòë njang meu'oengki darōhaka, volgt, kunt ge het niet voor de helft, dan ten minste voor een kwart, de (goede) gewoonten van vorsten na; want de vorst is de plaatsvervanger van den Profeet, wie hem loochent, maakt zich aan eene zonde schuldig, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. apit. Meutirèè, nagedaan, nagemaakt, enz., nadoende, namakende, enz., de handeling tirèè verrichten, tirèè met meerv. subject; boeët ga-

ta bandoem meutirèè, het is alles naäperij wat ge doet. Teumirèè, de handeling tirèè verrichten; boeët teumirèè, hana njang gèt, het is maar naäperij, er is niets goed van.

TIRÉH, lek, lekkend, doorlekkend, doordruipend, doorsijpelend, (fig. ook van geld, van eene verkwistende hand), (ook wel) laten lekken, laten doorlekkeren, enz., (gew. gezegd van eene zoutkeet); ka lheuëh tatiréh lantjang gata, hebt ge uwe zoutkeet al door laten druipen; djaròë tiréh, handjeuët mat pèng, eene verkwistende hand, (hij, zij) kan geen geld bewaren, (zie ook vbd. i.v. reugéh); zie verder vbd. i.v. oemòng, oetang (sprkw.), peudab, soesōb, tēb-tōb. Peutiréh, lek maken of laten, laten lekken; pakòn kapeutiréh roemòh, hana kapeudab, waarom laat je het huis lekken, en maak je het lek niet dicht. Teumiréh, de handeling tiréh verrichten. Teuniréh, de handeling tiréh, de wijze of het resultaat ervan; ië teuniréh, het gefiltreerde zeewater in eene zoutkeet (zie ook lantjoeëng), het door een zak gefiltreerde bezinksel van uitgekookt suikerrietsap (è' ië teubèè), ook genoemd ië è'.

TIROET, smal aflopend, spits toeloopend, puntig uitlopend (van b.v. een muizenstaart, van mooi gevormde vingers), in een scherpen hoek, smal uitlopend (van b.v. eene ruimte, een stuk grond),

smal, spits, klein (van de afnemende maan); *katiroetthat boeleuën njòë, alèh padoem oeròë boeleuën*, de maan is al erg smal, de hoeveelste van de maand zou het wel zijn; *ikoe tikōih tiroet oedjōng*, de staart van eene muis loopt puntig uit; *tanòh njan tiroet oe barat*, dat stuk grond loopt naar het westen toe smal uit; zie verder vbd. i.v. *keutoeb, lé-lé, lōt I. Peutiroet, tiroet maken*, smal laten afloopen, spits doen toelopen, enz.

TIRÒM, oester; zie vbd. i.v. *teuritéb. Meutiròm*, vol oesters zittende, met oesters.

TITAH, woord, bevel, last (van een vorst, ook van Allah); bevelen, gelasten; *pakri njang titah taseu'ōn, pakri njang tidjòh tatheun*, wat er bevolen wordt, volgen we op, wat er afvalt, vangen we op, (of volg op wat er bevolen wordt, vang op wat er afvalt), (sprkw. om geheele gehoorzaamheid uit te drukken); *adat njeum djeu-ët keu meunapa'at, keu oereuëng njang soerat beuna doe'a; beutalakèë oe ba' Alah, beuneutitah njang sidjahtra*, indien ge meent, dat het nut geeft, bid dan voor den schrijver (van deze hikajat); bid God, dat Hij (ten aanzien van hem) moge gelasten wat heilzaam is, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. o.a. i.v. *dròë, jò, soeka II. Meutitah*, spreken, een bevel geven, bevelen, gelasten.

TITÉ', punt, stip, druppel; druppelen, af-, neerdruppelen, (verder, evenals *tidjòh*, euphemisme voor:) vallen, sneuvelen; zie vbd. i.v. *aléh, ba I, hidja, larab, preuë', sòë. Meutité', voorzien van eene punt, van een stip, gestippeld, (ook) druppelend, af-, neerdruppelend, bij druppels, (in de laatste betekenissen gew. *meutité'-tité'*, in hik. ook *meuteutité'*); *ië mata trō meugeugoe-lé, meuteutité' trōih bandja dada*, hare tranen rolden naar beneden en druppelden langs hare borst neer, (Pòtjoet Mochamat). *Peutité'*, eene punt, een stip plaatsen, ervan voorzien, doen of laten druppelen, af-, of neerdruppelen; *bè' tapeutité' ië ateuëh soerat*, laat het water niet op den brief druppelen. Zie *titèb*.*

TITÈ', (iets kleiachtigs, of papachtigs) zachtjes en gelijkmatig op een voorwerp drukken, platdrukken, aldus smeren, strijken, (zoals deeg op eene kneedplank tot eene dunne laag, slijk op eene muur, pap van hennabladeren op de handpalmen of voetsoelen, zie *gatja*); *titè' teupōng*, deeg tot eene dunne laag op eene kneedplank drukken; *sòë titè' tanòh ba' gakireunjeun*, wie heeft er klei op den voet van de trap gesmeerd. *Meutitè'*, gelijkmatig gesmeerd, platgedrukt. *Peutitè'*, laten *titè'*, of *titè'* met versterkte beteekenis. *Teumitè'*, de handeling *titè'* verrichten. Vgl. *tipè'*.

TITÈB, druppel; druppelen, af-,
neerdruppelen; sititèb, een
druppel. Meutitèb, druppe-
lend, af-, neerdruppelend, bij
druppels. Peutitèb, laten
druppelen, laten af-, of neer-
druppelen, druppelen (transit.),
indruppelen; bè' kapeutitèb
ië ba' tika, laat het water
niet op de mat druppelen; pe-
titèb oebat lam mata,
medicijn in het oog laten drup-
pelen, het oog met medicijn in-
druppelen. Vgl. tèb, tèb-tòb,
tité'.

TITEUË, weinig gebr. bijvorm van
siseuë, zie aldaar.

TITI, brug, inz. smal bruggetje, vlonder, brug over de hel (zie vbd. i.v. oebah, peunjeuri, reusah, soeroeë', tadjam); (verb.) voorzichtig loopen, bij elken stap, dien men wil doen, eerst kijkende waar men zijn voet neer zal zetten (zooals men over een smal bruggetje loopt), aldus op zijne steenen loopen (b.v. bij het binnen gaan van de sramòëna zijne voeten gewasschen te hebben), aldus klimmen; titiawé, zweefbrug van rotankabels; titikajèë, houten bruggetje, titipara, zie i.v. para I; (zie verder vbd. i.v. leuntō, reunjò'); Keureunoenteungòh titiparé', djiloempatlé djié' Geuntasoeara, terwijl K. voorzichtig over de brug over de gracht liep, sprong G. eroverheen en steeg (de vesting) in, (Tjah Koebat); 'òh saré lheuëh neusrah gaki, neutiti neudoeë' ba' tika, nadat hij

zijne voeten gewasschen had, liep hij voorzichtig op zijne teenen en zette zich op de mat neer, (Malém Diwa); neumoemat djarròë neutjeukam gaki ka neutiti ba' pineung moeda, hij greep (den stam) met beide handen vast, zette zijne voeten er stevig tegen, zóó dat de teenen krom gespannen waren, en klom voorzichtig in den jongen pinangboom, (Malém Diwa); aneu' djamèë djimeunari, djitititititiat euëh tika, lieden van de Westkust voerden dansen uit en stapten voorzichtig (parmantig) op matten, (Malém Diwa; zie verder vbd. i.v. lajeuë I, ta'). Meutiti, voorzien van eene brug of een bruggetje, met een bruggetje, de handeling titi verrichten, titi met meerv. subject. Peutiti, eene brug, een bruggetje aanbrengen, van een bruggetje voorzien. Zie titimama, toetoeë.

TITILANTAHIT, zie l a n s a h i t.

TITIMAMA, ook s i t i m a m a ,
plafondhangers van een huis,
(waaraan echter zelden een pla-
fond wordt aangebracht).

TITLANSAHIT, zie i.v. l a n s a h i t.

TIWAÏH, het afleggende, het ver-
liezende, het onderspit delvende,
onderdoende, de mindere zijnde,
overwonnen, verslagen, het afge-
legd, het verloren hebbende, enz.;
leumò njòë teuntèë ti-
waïh, sabab oe bit, deze
stier zal het zeker afleggen, want
hij is klein; oereuëng ti-
waïh djipoemeunang.

sabab tadjam akaj bi-
tjara, lieden, die (een proces,
een geschil, een strijd) verloren
hadden, bracht hij (n.l. het dwerg-
hert) tot overwinning, doordat
hij zeer scherp van verstand en
van inzicht was, (Plandō' Kan-
tjé); adat roepa pi han
peuë kheun, tiwaïh boe-
leuën njang peunama,
wat haar uiterlijk betreft, het is
niet te beschrijven, de volle maan
legt het daartegen in schoonheid
af, (Banta Beuransah); soe ara
mangat tiwaïh bangsi,
meudjan-djan risang bi-
oela, (met) eene stem, die schoo-
ner klonk dan eene fluit (eig.
waartegen eene fluit het afleg-
de), en soms als eene viool klonk,
(Radja Bada); ploeëng ti-
waïh goeda, sneller dan een
paard rennen, (zie vbd. i.v. lét
I); pantaïh tiwaïh, zeer
snel, (zie i.v. pantaïh); zie
verder vbd. i.v. ilat, karat,
landè III, pada II, padan
II, padra, rakab (vorm ti-
waïhsan), sama I, sròh II.
Peutiwaïh, het doen afleg-
gen, doen verliezen, het onderspit
doen delven, overwinnen, ver-
slaan, onderwerpen; ... keu Di-
wa Akaïh akhé doedòë,
peutiwaïh nanggròë si-
gala bangsa, ... dat D. A.
ten slotte alle landen, en alle
volkeren zou onderwerpen, (Di-
wa Akaïh); tapeutiwaïh
dròëteu ngòn djih, doe
alsof ge het tegen hem aflegt, de
mindere van hem zijt, bied geen
tegenstand tegen hem. Keuti-
waïhsan, of keutiwasan,

= tiwaïh, (meer als toestand
of resultaat of plotseling); zie
vbd. i.v. hò (onder sahò), ta'.
TJA; broeë' tja (uit Perz.
boeqtjah), reiszak, knapzak,
bedelnap; zie vbd. i.v. kandòë.
Zie bō'tja.

TJA' I, (plaggen, kluiten aarde)
afsteken, loswerken, plaggen;
(ook: losgewerkte of natuur-
lijke) aardkluit, aardplak, plagge,
zode; tanòh tja', = tja'
(subst.); aneu' gōt-gōt di
tjōng peureula', keu-
didi-meudha'gakidjiha-
na; meung gòh teutōb
deungòn tanòh tja', pat
lōn bridja' Pò Meukoe-
ta, een gōt-gōt-vogeltje zit in
een peureula'-boom, een keu-
didi-vogel met een halsband
en zonder pooten; als ik nog
niet onder de aardkluiten ben
bedolven (i.e. nog niet begraven
ben), hoe zou ik, Majesteit, u la-
ten gaan, (Goemba' Meuïh; zie
ook vbd. i.v. ramah I); dji-
koeëh tanòh dji'angkōt
tja', djitamba' peugèt
ngòn koeta, zij groeven aar-
de uit, haalden de aardkluiten
weg, en legden daarvan dammen
aan om eene vesting te bouwen,
(Noen Parisi); aneu' tja', een
houtje, dat aan den dissel (éh)
van een ploeg (langaj) uit-
steekt om de talòë dham te-
gen te houden; pheuët tja',
zie i.v. pheuët; zie verder vbd.
i.v. beuleunta', keuba.
Meutja', afgestoken, losge-
werkt (van aardkluiten, enz.),
bij plaggen. Peutja', laten

tja' of tja' (verb.) met versterkte beteekenis. Teutja', afgestoken, losgewerkt, (van aardkluiten, enz.). Tjeumeutja', de handeling tja' verrichten. Tjeuneutja', de handeling tja', de wijze of het resultaat ervan.

TJA' II, aanduiding in de 2de en 3de pers. van een ouderen neef (cousin).

TJAB I (Perz. tjâp), zegel, stempel, druk, afdruk; zegelen, stem-pelen, drukken, afdrukken, (ook) schoren en eenigszins oplichten (van een huis, wanneer men b.v. den vloer te laag vindt, of wanneer eene der neuten, keunaleuëng tamèh, verzakt is en men die weer op de juiste hoogte wil brengen; het schoren en oplichten geschiedt met een soedjòë, zie i.v. soedjòë II, of met eene dommekracht, beusdëgila); tjab sikoereuëng, het negenvoudige soeltanszegel, bestaande uit 9 cirkelvakjes, waarvan één — het grootste en bevattende den naam van den regeerenden soeltan — in het midden en 8 — bevattende de namen van 8 be-roemde vroegere soeltans, onder wie steeds Soeltan Meukoeta Alam voorkomt — eromheen, werd gebruikt voor sarakata's, die ook wel naar dat zegel genoemd worden, (zie vbd. i.v. tapa'); tjab limòng, (uitdrukking gevormd naar den term tjab sikoereuëng), het vijf-voudige zegel, i.e. de hand als symbool der macht; tadjam peudeuëng ngòn tjab limòng, la'én toempōj

doem hana bisa, als het zwaard scherp is en de hand krachtig, dan is de rest (daartegenover) bot en zonder gif, (Tadeukiratō rakidin); tjab moesala, zie i.v. moesala; manò' tjab peudeuëng, zie i.v. peudeuëng; euntjiën tjab, zegelring; bōh tjab, een stempel, een zegel drukken, stem-pelen, zegelen; moepatpat geusaleuë' boeleuën, geutjab limpeuën bintang kala, hier en daar was er (op de wandplanken) de maan afgebeeld, en een duizendpoot of het sterrenbeeld de Schorpioen gedrukt, (Pòtjoet Moehamat); tjab roemòh, een huis schoren en oplichten. Meu-, of teutjab, gestempeld, gezegeld, gedrukt, afgedrukt, bestempeld, bezegeld, bedrukt, geschoord en opgelicht. Peutjab, laten tjab, of tjab (verb.) met versterkte beteekenis. Tjeumeutjab, de handeling tjab verrichten.

TJAB II, gew. tjab-tjab, gesmak bij het eten, (minder luid dan klab-klab, doch luider dan tjèb-tjèb). Meutjab-tjab, smakken. Vgl. keutjab.

TJAB-TJIB, of tjrab-tjrib, (freq. van tjib-tjib, of tjrib-tjrib), klanknabootsing van het gepiep van pas uitgebroede kiekens of vogeltjes; zulke geluiden makende; peusoejdjéhtjab-tjib lagèè aneu' manò' ban tjèh, wat is dat daar voor een geluid als dat van pas uitgebroede kiekens. Meutjab-tjib, dergelijke geluiden ma-

kende. *Peutjab-tjib*, dergelijke geluiden laten maken; *bè' kapeutjab-tjib aneu' manò'*, laat de kiekens niet zoo piepen. Vgl. *tjab-tjiëb*.

TJAB-TJIEB, of *tjab-tjriëb*, ook *kra-b-kriëb*, klanknabootsing van het geschreeuw van kiekens of vogeltjes, die om de moeder roepen, (een sterker geluid en van grootere kiekens dan *tjab-tjib*); zulke geluiden makende; *aneu' geureuda di tjōng kajèë, djitjeun geu' oe peureudèë ka leumah naga; aneu' pi gòh keumang boelèë, pakri lagèë leupaïh ba' baja; soeara tjab-tjriëb hana lagèë, di peureudèë katrōih naga*, de geureuda-vogeltjes in den boom keken (uit het nest) naar den stam beneden en zagen den draak; die vogeltjes hadden nog geen veeren, hoe zouden ze aan het gevaar kunnen ontkomen; ze schreeuwden hevig (om de moeder, die weggevlogen was om voedsel te zoeken), doordat er beneden bij den stam een draak gekomen was, (Banta Beuran-sah). *Meutjab-tjiëb, tjab-tjiëb*-geluiden makende. *Peutjab-tjiëb*, die geluiden laten maken.

TJABA', niet stil kunnende zitten (inz. van een kind, dat overal met de vingers aan zit, zijne handen niet thuis kan houden), beweeglijk, dartel, speelsch, lastig, onrustig, woelig, (ook van den mond:) praatziek, welbespraakt, aandringend; *tjaba' djaròë*,

zijne handen niet thuis kunnen de houden, overal met de vingers aan zittende, (zie vbd. i.v. *phoe'*, en ook i.v. *riba II*); *tjaba' that dji'éh*, wat slaapt (het kind) onrustig; *teuma djiba é' ië abin rimoeëng, aneu' djiploeëng tjaba' raja; djiploeëng keudéh djigrōb keunòë, ra'jat sinaròë habéh gabra*, vervolgens (nadat Banta Ahmat voor de angstige blikken van het volk de tijgerin gemolken had) ging hij met de melk het paleis in, terwijl de tijgerwelp zeer dartel in het rond rende; hij rende en sprong overal heen, en al het volk geraakte in opschudding, (Gadjah toedjōh oelèë); *sabab lōn deungō geupeuhaba, oe-reueëng lingkatjaba' babah; ... keuhikajat geujoeë peugèt, njeum hana rèt lōn seuleu'ah*, (ik heb deze hikajat van het dwerghert vervaardigd), omdat ik (die verhalen) had hooren vertellen, en lieden uit mijne omgeving toen met aandrang ... mij verzochten er een hikajat van te vervaardigen, terwijl ik meende geen weg te weten hoe ik het klaar moest spelen, (Plandō' Kantjé); *lōn peugèt njòë kōn ngōn gala', piha' tjaba' gōb seuraja*, ik vervaardig deze (hikajat) niet voor mijn genoegen, (maar) omdat men met aandrang mijne hulp daartoe ingeroepen heeft, (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. *klala*. *Peutjab a'*

dròë, zich tjaba' gedragen, doen alsof men tjaba' is. Tjeunaba', het tjaba' zijn; si'oemoe oedéb kantòm neupandang, peuë geupeunan keunarang gata; teuman neuseu'ot moedasamlakòë, karangan meunjòë hana meunama; keureuna lôn karang ngòntjeunaba', gala'-gala' kònn gònsadja, haar leven lang had (het oude vrouwtje) nooit (zoo'n samenshikking van bloemen) gezien, (en zij vroeg) „hoe heet deze wijze van bloemen schikken”; de schoone jonkman antwoordde toen: „deze bloemenschikking van mij heeft geen naam; want ik heb ze zoo maar geschikt, zooals mijne vingers eraan kwamen en ik er plezier in had”, (Diwa Akaïh).

TJABAH, zie tjabaïh.

TJABAÏH, ook tjabah, sabaïh (Perz. sjâbâsj), goed zoo, mooi zoo, bravo, braaf zoo, (uitroep ter aanmoediging, of goedkeuring, ook gebezigd tegen kinderen, die nog niet kunnen praten, wanneer men hen iets wil laten afgeven, dat ze vasthouden en niet willen afstaan, verder ook tegen dieren bij dierengevechten); tjabaïh, aneu', tjabaïh, braaf zoo, kindje, braaf zoo!, (geef het maar hier); tjabaïh, rakan, padjan tjitlòm, mooi zoo, vrienden, wanneer (zullen we het) weer (doen); kheun tjabaïh, goed zoo enz. zeggen, zijne goedkeuring te kennen geven, goedkeuren, aanmoedigen; peuleumah tjabaïh,

baïh, zijne kunsten vertoonen, zijn beste beentje voorzetten (om een plasdankje te behalen). Peutjabaïh dròë, = peuleumah tjabaïh; gata ta-peutjabaïh dròëba' teukoe, ge hebt uw beste beentje voorgezet bij den teukoe, hebt getracht een plasdankje van hem te verdienen. Vgl. tib.

TJA'BAN, ook Sa'ban (Arab. Sja'bân), naam van de 8ste maand van het Moh. jaar, (zie i.v. boeleuën, en verder i.v. beuët, beuren'at, kanoe-ri, ma'meugang), werd ook als slavennaam gebruikt.

TJABANDA, zie sabanda.

TJABÉH, e.s.v. gespikkelde of gestreepte bot, (geldt als pantang voor iemand, die eene wond heeft); tjabéh di beutò', eene woordverdraaiing voor tjabò' di beutéh, eene open wond aan de kuit; zie verder vbd. i.v. poetéh (spotrijmpje).

TJABEUËNG, tak, vertakking (ook van b.v. een weg), splitsing; ba'dji siba', tjabeuëng limòng, didalam ba'oerat tamòng, de stam is een, de takken zijn vijf in getal, en in den stam loopen aderen, (raadsel, oplossing: de hand); taprèh lôn ba' tjabeuëng rèt, wacht mij waar de weg zich vertakt; bagi nadjih na peuët tjabeuëng, sadjan bileuënglôn kheun nama, de onreine zaken worden in vier groepen verdeeld, ik zal de namen ervan opnoemen, tel ze meteen, (Akeubarō Karim); ta-

rōh tjabeuëng, zie i.v. tarōh; zie verder vbd. i.v. lawin, mita (sprkw.), tangga, tapa'. Meutjabeuëng, getakt, vertakt, zich vertakkend, gevorkt, gesplitst, gespleten (van b.v. de tong van eene slang); ba' glima dròëneupoe la djinòëka meutjabeuëng, de granaatappelboom, dien gij geplant hebt, heeft nu al takken; meutjabeuëng até, met gedachten, die in twee, in verschillende richtingen gaan, op twee gedachten hinkende, (ook) dubbelhartig, vals, onoprecht; Toehan balaïh keudjih la'nat, sòë njang oemat até meutjabeuëng, de Heer zal met eene vervloeking straffen wie onder het geloovige volk dubbelhartig is, (Plandō' Kantjé); lidah meutjabeuëng, eene gespleten tong, (fig.) eene dubbele tong (hebbende), met twee monden sprekende, dubbelhartig; radja pi paléh kan djeuët mat kaleuëm, lidah meutjabeuëng sang meuroea, de vorst is een ellendeling, op wiens woord men zich niet kan verlaten, hij heeft eene dubbele tong als een leguaan, (Noen Parisi); keureuna kamòë lam tapoewajang, lidah meutjabeuëng narit le roepa, want gij drijft den spot met ons, gij spreekt met twee monden en uwe woorden zijn telkens anders, (Djoehan Meusapi). Peutjabeuëng, zich laten vertakken, zich laten splitsen, splitsen, een zijweg aanleggen; pe-

tjabeuëngrèt, aan een weg een zijweg aanleggen. Zie dheuën, ranténg, simpang, tjadheuen.

TJABÒ', diepe open en vieze wond (ten gevolge van eene zweer of puist, inz. aan arm of been); lōn na tjabò' ba' gaki, ik heb eene open wond aan mijn voet; loeka Banta gaki djaròë, lalat sinaròë keunanteuka; ilé danòh badan tjabò', badan that boesō' khiëng lagòjna, op de wonden van B. aan zijne voeten en zijne handen kwamen al de vliegen af; de etter vloei-de eruit, zijn lichaam zat vol open wonden, die ontzettend stonken, (Gadjah toedjōh oelëë); zie verder vbd. i.v. tjabéh. Meutjabò', eene open wond hebben. Peutjabò', eene open wond bezorgen, doen ontstaan, doen voortduren.

TJABŌJ, in onrust, in beroering (van b.v. een land door allerlei plagen zooals door een oorlog, door besmettelijke ziekten, door wilde dieren), onrustig, onveilig, geplaagd, onstuimig (van b.v. de zee), woedende, aan het woeden (ook van b.v. eene epidemie); (ook) = peutjabōj; (verder) onrust, beroering, plaag, verzoeking (van den duivel); nanggròë tjabōj, een land, dat in beroering is, een onveilig land; tjabōj ngòn prang, ngòn rimoeëng, in beroering door een oorlog, door eene tijgerplaag; peunjakét teungòh tjabōj, le that oereuëng maté, de epide-

mie woedt hevig, er sterven heel veel menschen; la'ŏtteungòh tjabŏj, kan djeuët tamelajuë, de zee is onstuimig, we kunnen niet uitzeilen; zie verder vbd. i.v. bimarān. seutèt (onder peuseutèt). Meutjabŏj, = tjabŏj (adj.), doch minder gebruikelijk. Peutjabŏj, in onrust, in beroering brengen, onrustig, onveilig maken, plagen, storen, lastig vallen, afleiden, verleiden, verzoeken, in verzoeking brengen; bè'tapeutjabŏjlŏn, teungòhlŏn seumoerat, stoor mij niet, ik ben bezig te schrijven; ada'tagantoeng ba'reukoeëng manja', iblih djara' nantiasā; kan djipeutjabŏj djén ngòn tjèëtan, toelŏng Toehan njang peulara, indien men (die amulet) om den hals van een zuigeling hangt, dan blijft de duivel steeds verre van hem; djén noch duivel zal hem plagen, de Heer zal hem helpen en hem bewaken, (Pra'oē); jŏh masā njanteuka tjèëtan, djipeutjabŏj iman ma'noesia; djipeutjabŏj tjit that goendah, djijoeë takeubah ngòn agama; „ada' kakeumiëng keubadjikan, kakhēun Toehankeu njan doea", dan komt de duivel om het geloof van den mensch van den rechten weg af te leiden; hij doet dat op zeer zorgelijke wijze, hij spoort u aan om den godsdienst (het ware geloof) te laten varen: „indien je heil begeert,

zeg dan dat er twee goden zijn". (Toedjŏh kisah). Vgl. tja wŏj, tjeubŏj.

TJABŏT, uittrekken, uitrukken. (van planten, haren, spijkers, enz.); ka djiloempat meudilèë-dilèë, djitjabŏtka-jèë doem njang raja; djigeulawa lé ngòn ka-jèë ateuëh oelèë aneu' radja, zij sprongen om het hardst voort en rukten groote boomen uit; die boomen smeten zij naar de hoofden van de vorstenzonen, (Tjah Koebat). Meutjabŏt, uitgetrokken, uitgerukt. Tjeumabŏt, de handeling tjabŏt verrichten; inŏng teungòh djitjeumabŏt, eene vrouw, die bezig is (padi uit het kweekbed) te trekken.

TJADĒN, zie i.v. tja tŏ.

TJADHEUĒN, tak, (vgl. dheuën en tjabeuëng); di binèh koelam kajèë siba', tja-dheuëndji rampa' ba' pi raja, aan den kant van den vijver stond een boom, breedgetakt en met een grooten stam. (Banta Beuransah); aneu' ba' tjadheuën, zie i.v. aneu'.

TJADŏĒ, verknoeid (van iets dat goed bedoeld was), slordig, niet goed uitgevallen, mis, faliekant uitgekomen; tjadŏĒ that boeëtdji, hij knoeit erg, het is knoeiwerk, dat hij verricht, levert; moeròë sabab djiploeëng pajah, rŏh djipeugah lagèë tjadŏĒ; djikeumeungkheuntoeankoe ampŏn, rŏh djikheun ŏn dama beusòë:

teuma djimeung kheun Diwa Sangsaréh, djikheun biléh goelè rampòë, doordat hij van het rennen uitgeput was, kwam wat hij zeggen wilde er verkeerd uit; hij wilde t.a. zeggen en zeide o.d.b.; vervolgens wilde hij D. S. zeggen en hij zeide b.g.r., (Diwa Sangsaréh). Peutjadòë, knoeien, slordig maken, verknoeien, faliekant doen uitkomen; bè' kapentjadòë that boeëtkeu, verknoei je werk niet al te erg, werk niet zoo slordig.

TJA'É, zie sa'é I en II.

TJA'É, zie sa'é I en II.

TJA'È, zie tja'ië.

TJAGA', stelling waarop een instrument rust, vork, bok, affuit, opstelling; beudé, meureujam kalam tjaga', het geweer, het kanon is al opgesteld, (gereed om afgeschoten te worden). Meutjaga', voorzien van een tjaga', opgesteld. Peutjaga', een tjaga' aanbrengen, ervan voorzien, opstellen; peutjaga' meureujam, een kanon opstellen.

TJAGÈÈ, honigbeer. Zie beuroeang.

TJAH I, kappen, weggkappen, afkappen (van planten), snijden, afsnijden (van gras, riet), open-, schoonkappen (van een tuin, een bosch voor b.v. eene ontginning, een weg); tjah naleuëng, gras, onkruid weg-, afsnijden; tjah lampōih, oeteuën, een tuin, bosch schoonkappen; zie verder vbd. i.v. oepah, oeteuën, rabò, saphan-sapha, teumbōih. Meu-, of teu-

tjah, gekapt, weggekapt, enz. Tjeumeutjah, de handeling tjah verrichten; oereuëng Meureudoe tandi nanggròë, doem djibōih dròë dalam rimba; oereuëng Meureudoe geuloegeusah, dja' tjeumeutjah tiëb-tiëb rimba, de lieden van M. bevonden zich niet in het dorp, zij waren allen naar de bosschen gegaan; de lieden van M. hadden het zwaar (een zwaren arbeid te verrichten), zij waren naar allerlei bosschen gegaan om ze schoon te kappen, (Malém Dagang). Tjeuneutjah, of neutjah, de handeling tjah, het resultaat ervan, boschontginning; 'òh trōih ba' neutjah Pra'oen oeglé, djipoeblòë goelè rō'rō' massa, toen P. op eene ontginning in het gebergte gekomen was, ging hij daar elken dag groenten verkopen, (Pra'oen).

TJAH II, achter-achterkleinkind, afstammeling in den 4den graad, (ook wel verstaan:) achterkleinkind; zie vbd. i.v. moejang, tjoetjò.

TJAH III, zie tja'ih.

TJAH IV, of tjhah (Perz. sjâh), koning, vorst, heer, heerscher, (in hik. en in eigennamen); tjahi alam (Perz. sjâhi'âlam), heer der wereld, (zie vbd. i.v. alam tarakòj, teugajō).

TJAH-TJÖH, ook keutjah-keutjöh, druk, druk in de weer, druk bezig, jachtend, gehaast; ba' rèt raja mòtò tjah-tjöh that, er is op den grooten weg een druk gerij van au-

to's; geuteumagoeën
tjah-tjōh saré, wòë lin-
tō treu' malam, ze zijn erg
druk aan het koken, vanavond
komt de bruidegom thuis. Meut-
jah-tjōh, druk in de weer,
druk bezig zijn. Peutjah-
tjōh, het druk doen hebben,
jachten, haasten; peutjah-
tjōh dròë, het zich druk ma-
ken, druk in de weer zijn, zich
haasten, (of) doen alsof men het
druk heeft, druk bezig is.

TJAHBANDA, zie sabanda.

TJAHDĀH, zie tjahdat.

TJAHDAN, ook sah dan (Mal.
sja hdan), wijders, voorts, ver-
volgens; (ook) afdeeling, hoofd-
stuk (van een verhaal), (in hik.);
teutab 'ò hn an sabòh
tjah dan, lōn karang
njang la'én bagòë, tot zoo-
ver dit eene hoofdstuk, ik zal
iets anders dichten (van iets an-
ders' vertellen), (Indra Bangsa-
wan); zie verder vbd. i.v. lheu-
ëng.

TJAHDAT, ook sahdat, en, in
hik. voor het rijm, tjahdah,
(Arab. sjahâdah), (Moh.) ge-
loofsbelijdenis; kalimahtjah-
dat, id.; tjahdat tèëhit
(of tòhit), de eerste helft van
de Moh. geloofsbelijdenis, (n.l. dat
er geen god is dan Allah, zie
tèëhit); tjahdat rasoej,
de tweede helft van de Moh. ge-
loofsbelijdenis, (n.l. dat Moham-
mad Allahs gezant is); awaj
wadjéb ba' moekalaïh,
moetjab tjahdah kali-
mah doea; tjahdat tèë-
hit tjahdat rasoej, da-
lam oesoej lahé njata,

in de eerste plaats is de Moslim,
op wien de plicht tot naleving
van de godsdienstige wet rust,
verplicht de uit twee zinnen be-
staande geloofsbelijdenis op te
(kunnen) zeggen; (n.l.) de belij-
denis aangaande Gods eenheid
en de belijdenis aangaande Gods
gezant, waarvan de beteekenis in
de geloofsleer nader blijkt, (A-
keubarō Karim); zie verder vbd.
i.v. pròë (onder moepròë),
soempah (onder peusoem-
pah). Meutjahdat, de Moh.
geloofsbelijdenis opzeggen, tot
den Islam overgaan; kamòë
njang trōih keunòë ha-
djaat, moemeutjahdat
ba' Pò Meukoeta, wij zijn
hier gekomen om bij Uwe Ma-
jesteit tot den Islām over te gaan,
(Malém Dagang). Peutjah-
dat, de Moh. geloofsbelijdenis
laten opzeggen, leeren, tot den
Islām bekeeren, doen overgaan;
katém patéh njòë nasi-
hat, koepentjahdat ga-
ta tjèëdara; ... ikòt dji-
nòë agama Moehamat,
koepentjahdat hé tjèë-
dara, wil je naar een raad van
mij luisteren, dan zal ik je, broe-
der, de Moh. geloofsbelijdenis lee-
ren; ... volg nu den godsdienst
van Mohammad, ik zal je, broe-
der, de Moh. geloofsbelijdenis
leeren, (Malém Dagang; wegge-
laten zijn de regels geciteerd i.v.
mènsòh); zie verder vbd. i.v.
rantjana.

TJAĤĤ (Arab. sjâhid), ge-
tuige, (weinig gebr.). Zie tjoe-
hoet.

TJAĤĤ, met een ruk afsnijden,

afrukken met een scherp werktuig (van b.v. een pisangblad met een aan een staak gebonden mes); *koetjahètba'takoeë*, ik zal je nog je hals afrukken, (bedreiging). *Meu-*, of *teutjahèt*, afgerukt, met een ruk afgesneden. *Tjeumahèt*, de handeling *tjahèt* verrichten.

TJAHEUNG, vooruitstaande (van de tanden), met zulke tanden; *tjaheung gigòë*, met vooruitstaande tanden.

TJAH, zie i.v. *tjah* IV.

TJAHIT (Arab. *sjahîd*), geloofsgetuige, martelaar; als geloofsgetuige sterven, het martelaarschap zoeken, zich voor het geloof, zich Gode opofferen, in den heiligen oorlog sneuvelen; *maté tjahit*, als geloofsgetuige sterven, in den heiligen oorlog gesneuveld, (zie vbd. i.v. *griët*); *tadja' tjahit jōh masanjan*, *pagétatamōnglam tjeuroega*, ga dan het martelaarschap zoeken en ge zult later in het paradijs komen, (Tadeukiratō rakidin); *djitjahitkōn keureuna kēë*, *na meung geuthēë beuhe raja*, (Allah zegt dan:) hij is niet ter wille van Mij in den heiligen oorlog gesneuveld, maar om wegens zijne dapperheid beroemd te worden, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat); zie verder vbd. i.v. *tanggòë*. *Peutjahit*, als martelaar doen sterven. Zie *tjoe hada*.

TJAHJA, ook *tjaja* (Skr. *châyâ*), glans, afstralende glans, schijnsel, luister; *tjahja ma-*

ta oeròë, de glans der zon, (zie ook sprkw. i.v. *oeròë*); *tjahja moeka*, glans van het gelaat, (van schoonheid, of gezondheid, vriendelijkheid, vreugde, strijdlust); *jōhnjan goerèë mangat até*, doemgeu saré *tjahja moeka*, de *goerèë's* waren toen zeer vergenoegd en hunne gezichten straalden ervan, (Meudeuha'; zie ook vbd. i.v. *kilat*, *klat I*, *peungila*, *pò II*, *srōt*); *tjahja mata*, de glans der oogen, (ook) als liefkoozingswoord gebezigd, lieveling, (zie vbd. i.v. *sipheuët*); zie verder vbd. o.a. i.v. *djahét*, *é' I*, *koemang*, *matja'alah*, *peungeuròë*, *peutalabajoe*, *pò II*, *randō-randòë*, *ranggaïh*, *reudèë*, *ri* (onder *meuri*), *seu'-meu'*, *sòë*, *soembang*, *teuka* (onder *peuteuka*). *Meutjahja*, glanzend, stralend, glans verspreidend, licht uitstralend; *tamsé intan lakoe ragam*, *lam seupōt klampimeutjahja*, (zij) was als diamant, ook in de duisternis verspreidde zij glans, (Indra Bangsawan); *tatkala bangkét dōng peutoea adat*, *prang djeuët hibat njan meutjahja*, wanneer de adathoofden (de hoofden van het land) oprijzen en overeind staan, dan zal er duchtig gestreden worden, dat geeft luister, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. *reukah*.

TIAHWAT, ook *tjawat* (Arab. *sjahwah*), zinnelijke begeerte.

lusten, (ook fijn voor) penis, erectie; beudòih tjahwat, zinnelijke begeerte of erectie krijgen; kreuëh tjahwat, sterke erectie; tjahwat toepè, penis van een eekhoorn, (n.l. die afgebroken in een klapperbladsteel, peuleupeuë'oe, is gevonden, en dan als middel geldt om zinnelijke begeerte en erectie op te wekken, poebeudòih tjahwat).

TJA'ĪĒ, ook, doch minder, tja'è, eene groote spinsoort, waarvan men het witte web op versehe wondjes of sneden in de huid gebruikt bij wijze van watje; dja'koetimang si nja' basō, gaki le proeëtdji raja, laat ik het waterzuchtige kleintje wiegen, dat veel pooten en een grooten buik heeft, (zegt men op de tja'īē doelende); bōh tja'īē, e.s.v. gouden knoopjes, die beschouwd worden op de eieren van de tja'īē te gelijken, i.e. met kleine verhevenheden (het vischkuitsmotief, bōh eungkōt) zijn versierd en dienen tot sluiting van de voorzijde of de mouwen van een baadje.

TJAJĪH, ook, doch minder, tjah, coquet, aanstellerig, mal; tja-īh that inōng njan, koeat that djikhém, (of didi roem òh djingoej njang gèt-gèt), die vrouw is erg aanstellerig, zij lacht voortdurend, (of: ook thuis draagt zij mooie kleeën). Peutjaīh dròë, zich coquet, enz. aanstellen. Zie keutjha'.

TJAJA, zie tjahja.

TJAJĒ, dun (van eene vloeistof),

niet gebonden, niet dik, slap, week, vloeibaar; tië b-tië b njang tja-jé lagi mabō', nadjih soentō' geubōh nama, op al wat vloeibaar en tevens bedwelmend is (op elke bedwelmende vloeistof) is de qualificatie „onrein" steeds van toepassing, (Akeubarō Karim); tanōh tja-jé, weeke grond (waarop water staat); teupōng njòë tja-jé that, dit deeg is erg dun; likat-likat tja-jé, zie i.v. likat; zie verder vbd. i.v. kliët, teugō'. Peutja-jé, dun enz. maken, verdunnen; pakōn tapeutja-jé ië boe njòë, waarom hebt ge deze pap dun gemaakt.

TJAJĒNG (Mal. tjaing), in stukken snijden, stukken afsnijden van, gezamenlijk slachten (van een stuk vee om het te verdeelen); katja-jéng ba' sabé-sabé, snijd het in gelijke stukken, snijd er gelijke stukken van af.

TJAKAB, passend, gepast, behoorlijk, zooals het behoort, keurig, netjes, in orde, ordelijk, geordend, aan het doel beantwoordend, geschikt, vaardig, gereed, klaar, (in de beteekenis van gereed meer in hik.); tjakab that boeëtdji, zijn werk is erg keurig, wat hij doet is in orde; tjakab that ba' djimarit, hij spreekt erg gepast, keurig; nanggròë pidjròh agama tjakab, tamsé tingkab roemòh raja, het land bloeide en de godsdienstige aangelegenheden waren goed geordend als de vensters van een

groot huis, (Meudeuha'); dja-nan seumah beuginda Tjah Koebat, sòë njang tjakab tajoeë dja' mita, vorst Tj. K. vroeg toen: „wie is er geschikt om gezonden te worden hem te zoeken, (Tjah Koebat); seu'õt Tjah Koebatadat moemeunan, ba' tjakab toean singòh taboengka, Tj. K. antwoordde: „als het zoo is, weest dan gereed, heeren, om morgen te vertrekken. (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. gadang II, glab, leungkab, santeut, seurigab. Meutjakab, = tjakab, (ook) zich gereed maken; zie vbd. i.v. dhab-dhab, manòë, moendjéng, ragab, seupleupōng. Peutjakab, passend enz. maken, in gereedheid brengen of houden; zie vbd. i.v. djeumba I, nalam, tangkōh, tjoeekōb.

TJAKAH, de twee, veelal met snijwerk versierde, door eene dwarslat (soedjòë) aan elkaar verbonden en op eene plank als voetstuk (neudoeë' tjakah) rustende houten staanders, die dienen om den kettingboom (peunggoelōng of lhòh) van een weefgetouw te bevestigen door dien kettingboom in eene breede gleuf van de staanders (gheuëm tjakah) te plaatsen; de dwarslat (soedjòë) wordt met touwen verbonden aan een tusschen twee stijlen van het huis bevestigd dwarshout (kajèë dilikōt) en door tusschen de huisstijlen en de tjakah eene plank (papeuën tja-

kah) op te hangen maakt men bij het weven, doordat bij het aanslaan van den inslag de tjakah's heen en weer gaan, een klepperend geluid; biëng tjakah, zie i.v. biëng.

TJAKE, scheef en stijf (van den nek), scheef (van hetgeen stijf en min of meer rechtstandig is, van b.v. den hals van een geunoeke, van het heft van een zwaard); reunjeun njòë tjòtthat, é' tjaketeuba' ta'é', wat is deze huistrap steil, je krijgt er een stijven nek van als je haar opgaat, (n.l. van het naar boven kijken); geunoeke njòë tjake, handjeuët lōn keumeuke deze rasp is scheef, ik kan er niet mee raspen. Peutjake(-tjake) dròë, doen alsof men een scheeven stijven nek heeft.

TJAKEUË, een beetje mank, een beetje kreupel, (b.v. wanneer men een beetje pijn aan één voet heeft, of het eene been iets korter is dan het andere); djidja' tjakeuë, hij loopt een beetje mank. Peutjakeuë dròë, opzettelijk een beetje mank loopen, doen of men een beetje mank loopt; pakōn kapeutjakue dròë kadja', waarom loop je een beetje mank.

TJAKEUË', e.s.v. fraaien blauwen vogel met witte borst; tjakeuë' idjō, eene kleine soort, waarvan de veeren zeer fraai zijn; tjakeuë' raju', eene groote soort met minder fraaie veeren; idjō boelèë tjakeuë', e.s.v. blauw (als de kleur van de veeren van den tjakeuë'-vogel).

TJAKÒ I, de ophaler van een weefgetouw, bestaande uit een rechten stok (aneu' tjakò) van palmhout, rotan, bamboe of de bladnerf van een palmboom, waaraan met behulp van verschillende lussen van garen de voor de vorming van het patroon op te halen scheringdraden verbonden zijn; (ook) de ophaler van een scheerraam, zie i.v. siwut; tjakò tjhi' srōng (of rōng) teuneun, (of loeëng teuneun), hoofdophaler om den inslagdraad er onder door te schuiven (of om eene opening te maken voor den inslagdraad), i.e. de gewone ophaler, waarmede men alleen gestreepte of geruite doeken kan weven, in onderscheiding van den bamboezen ophaler voor het inbrengen van goud-, en zilverdraad (tjakò kasa b, of tjakò peuniléh, keuze-ophaler; zie ook i.v. peunjarō', en sarō' I); djitjé' tjakò boenjòë gènggōng, djita' meudeungōng bagòë rapana, als zij de ophalers opnam, klonk er een geluid als dat van eene mondtrom en als zij den inslagdraad aansloeg, klonk er een geluid alsof er op eene tamboerijn werd geslagen, (Malém Diwa).

TJAKÒ II, knap, kundig (inz. naar men zich zelf verbeeldt); knapheid, kundigheid; Alah, tjakò that pò njòë, o, wat is dit baasje knap; peuleumah tjakò, zijne knapheid, zijne kundigheden laten zien, zijne kunsten vertoonen. Peutja-

kò dròë, zich tjakò aanstellen, zijne kunsten vertoonen. Vgl. bakò.

TJAKÒ III, (Mal. tjakau), snel grijpen (inz. met de klauwen), snel aangrijpen, (in hik.); djilajang dròë batjoet djipò, ka djitjakò diroeëng geureuda; lheuëh djitjakò doeddòë djikòh-kòh, le that loerōih boelèë geureuda, (de milōn) zweefde een oogenblik in de lucht en greep toen den geureuda snel in den rug aan; nadat hij de geureuda snel in den rug had aangegrepen, sloeg hij er met zijne klauwen op, zoodat zeer veel veeren van den geureuda afvielen, (Tjah Koebat).

TJAKRA I, grap, gekheid, gekeuvel, gebabbel, praatjes, gezwets; pòh tjakra, schertsen, boomen, babbelen, keuvelen; adat hana tatrōh taleungò gòb peugah, meunan pi sah tateumèë pahla; 'òh katalaungò gòb hikajat, doeë' beuseungab bè' le tjakra; soepaja neubri oelé Toehan, pahla meunan njang that raja, hebt ge (de hikajat Noeboeët Nabi) niet in bezit, dan verkrijgt ge toch hetzelfde loon (in het hierna maals), wanneer ge een ander eruit hoort voordragen; hoort ge iemand uit die hikajat voordragen, zit dan stil en babbel niet, opdat de Heer u het groote loon voor het aanhooren ervan zal geven, (Noeboeët Nabi); di gòb geudoeë' doem geumoe-pakat, geubeuëth hikajat

geupòh ngòn tjakra, de lieden zaten met elkaar te overleggen, uit een hikajat voor te dragen of te schertsen, (Prang Gõm-peuni; zie ook vbd. i.v. kalō', pitah, en verder i.v. gèt). Meutjakra, grapjes maken, schertsen, boomen, keuvelen, babbelen; badan seudang oemoe sampòë, lòm pi ragòë ba' meutjakra, (hij had) een passenden lichaamsbouw en een passenden leeftijd, en was een aangename prater, (Banta Ahmat). Peutjakra, = meutjakra, doch opzettelijker, of met verhalen, grapjes tot object, (grapjes) maken, schertsen, enz., (ook) praatjes, grapjes, scherts, gescherts; bè' kapeutjakrale that haba, verkoop niet zooveel praatjes; seurenta teutawa ngòn meungilòë, teusinjom poetròë ngò peutjakra, terwijl zij daarbij schaterend lachte, zoodat de prinses glimlachte bij het hooren van het gescherts, (Diwa Akaïh); di meura' meuih teungòh bōh lagèë, leubèh ba' dilèë djimè peutjakra; lòm pīramè teuma geumeukhém, doem hanteu'iēm bansineuna, de gouden (wonder-)pauwen gingen door met allerlei gekheid uit te halen, en maakten grapjes nog meer dan te voren; (de hofjuffers) lachten nog luider, niemand hield zich stil, (Diwa Akaïh). Zie tjakri.

TJAKRA II (Skrt. cakra), rad, radpijl, werprad, (gew. gehouden voor) e.s.v. werpspies, (in

hik.); tjakra dōnja, „het rad der wereld”, (naam van een schip van Meukoeta Alam met eene door een geloovigen djén bezielde kiel en gebruikt in de expeditie tegen Si Oedjoet, verder in hik. ook gebruikt als naam van eene soort van schip); dji-mat tjakra djipoeséng-poeséng, hana bandéng tadjam mata; dji-sròm oe ateuēh Eseatat Moe-hébat, reudjang djiloempat pantaïh sigra, hij nam een zeer scherp werprad in de hand, dat hij ronddraaide en vervolgens naar E. M. wierp, die snel (van zijn rijdier) afsprong, (Diwa Akaïh): a dat tapatéh narit kamòë, djimeunan rindang njòë Tjakra Dōnja, indien gij naar onzen raad wilt luisteren, dan heete deze scheepskiel Tj. D., (Malém Dagan); padoem sambō' ngòn koeangkang, bēntjalang ngòn tjakra dōnja, talrijke s., en k., b. en tj. d., (Malém Diwa); ladōm sambō' njan ngòn banténg, meutjandréng ngòn tjakra dōnja, sommigen (gingen in) s. en b., varende naast tj. d., (Pòtjoet Moe-hamat). Meutjakra, een tjakra hebben, met een tjakra gewapend zijn; njang meutjakra beuloeta-loetaran, gala' takalòn lakoe roepa, die met tjakra's gewapend waren, wierpen elkan-der daarmede, en het was een ge-

noegen om er naar te kijken, (Diwa Akañh).

TJAKRA-TJAKRI, klanknabootsing van het lawaai van b.v. eene rumoerige menigte, van eene menigte in rep en roer, van twistende lieden; dergelijke geluiden, lawaai, rumoer makende; doemna dagang *tjakrat-tjakri*, *han djitoe kri poe bitja-ra*; geutaré' idja diba-dan, *djaròëdji*, toean, *ateuëh djeumala*, al de Klinganeezen (door het krijgs-volk beroofd) maakten rumoer, zij wisten niet wat zij doen moesten; hunne kleeren werden hun van het lichaam afgerukt, terwijl zij, heer, hunne handen op hun hoofd hielden (om genade te smeeken), (Pòtjoet Moeamat). Zie *kra-kri*.

TJAKRABALA, zie *tjakrawa-la*.

TJAKRABALAT, zie *tjakrawa-la*.

TJAKRAWALA, ook wel *tjakrabala*, *tjakrabalat*, (Skrt. *cakrabâla*, kring, horizon), hemelsche sfeer, hemelgewelf, firmament, rondwenteling der hemellichamen; *silagina idaran tjakrawala*, zoolang er eene rondwenteling der hemellichamen bestaat; *langèt toedjōh bandoem meugisa*, *tjakrawala han tò m meugis éng*; ..., de zeven hemelen draaien alle rond, en de hemellichamen schuren in hunne wentelingen nooit langs elkaar, ..., (Tambéh toedjōh blañh; zie de hierop volgende regels i.v. *lap éng*);

... *bintang siri njang ka seupōt*, *njan ka djitōb lé goerahna*; *siri djirém njang han meugra'*, *han djitém dja' tjakrawa-la*; *leumah neu'eu dalam pala'*, 'Arian bidja' *ba' meu'angka*, ... welke ster donker was, bedekt door eene verduistering, welk (hemel-)lichaam zich niet bewoog, waarvan de rondwenteling hokte, dat alles zag hij bij het wichelen, 'A. was knap in het maken van wichelberekeningen, (Noen Parisi); ..., *bintang toedjōh tjakrabalat*, *djikeunaj moepatlimōng peukara*, ... de Pleiaden en de wenteling der hemellichamen, zij wist die vijf zaken (in hare wichelkunst) te vinden, (Banta Beuransah).

TJAKRĒĒ; *awé tjakrĒĒ*, zie i.v. *awé*.

TJAKRI, syn. van *tjakra I* (zie aldaar), (techn.) syn. van *hadi* (zie aldaar); zie vbd. i.v. *djeumba I*, *poe'euët*, *sing-ké*. *Meutjakri*, = *meutjakra*, of *meuhadi*; *balé bè' kabri*, *aneu' teungkoe*, *han koemeunabsoe pòda di gata*; *meusé*, *aneu'*, *koemita soedi*, *koemeutjakri koemeuseunda*, geef haar dan maar niet, mijn zoon, ik begeer uwe zuster niet; het was alleen om als het ware naar haar te informeeren, mijn zoon, ik maakte alleen grapjes, ik schertste, (Malém Dagang); *oentōng tjoet koe dji-ba-ba*, 'òhrabatjoetba' *djeuët meutjakri*, zoo

lang je klein bent, brengt vader je overal heen, ben je wat grooter geworden, moge je dan in staat zijn te meutjakri, (= meuhadi), (wiegelied); zie verder vbd. i.v. kabat, mènsa.

TJAKROEM, geneurie, waarmede de dalém's van een sadati de zangen van den sadati inleiden of begeleiden. Meutjakroem, dat geneurie doen hooren, aldus neuriën.

TJALABIA, e.s.v. lekkernij, vervaardigd van gadōng.

TJALAM-MALŌM, door elkander, niet gelijk, niet tegelijkertijd, niet geordend, niet geregeld, onordelijk, in wanorde, verward, janboel; tjalam-malōm that djimeuseula weuët, wat reciteeren ze de seula weuët door elkaar; djimarittjalam-malōm, han djitoepeuë kheun, hij spreekt verward, hij weet niet te zeggen wat hij te zeggen heeft; bè' kameukawén lam gampōng njan, tjalam-malōm that, han djeuët tatoeëng keu bië', bandoem bië' moemoekah, je moet geen vrouw uit dat dorp nemen, het is daar een janboel, men kan er geen vrouw nemen als echtgenoot, het zijn allemaal vrouwen, die ontucht plegen; tjalam-malōm ba' meuneugòë, alamat nanggròëtanpeutoea, ze bewerken de velden niet in denzelfden tijd, een teeken dat het land geen hoofden heeft, (Pòtjoet Mochamat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. reuta'). Peu-

tjalam-malōm, door elkander doen, dooreenwarren, mengen, doorenmengen, in wanorde brengen; bè' tapeutjalam-malōm areuta lōn ngòn areuta gata, han tatoeritreu', doe het mijne en het uwe niet door elkander, straks kunt ge ze niet van elkander onderkennen; bè' kapeutjalam-malōm dròëkeu keundë, meng je niet hier (in ons gezelschap). Zie tjalōm'I.

TJALAWALA, in de war, verward; boeët ka tjalawala, de zaak is in de war geraakt; lōn ka tjalawala, hana lōn toehò sahò lé, ik ben in de war, ik weet niet meer hoe te gaan (of hoe te doen). Peutjalawala, in de war brengen, verwarren.

TJALEUËT, ook paleuët, litteeken, (kleiner dan parōt); tjaleuët plawa, litteeken eener pok, pokputje. Meutjaleuët, een litteeken, litteekens hebben of achterlaten; diroeëng gata kameutjaleuët, peuë sabab, er is op uw rug een litteeken, wat is de oorzaak ervan. Peutjaleuët, een litteeken vormen, achterlaten.

TJALITRA (Skr. caritra), verhaal, vertelling, overlevering, geschiedenis; verhalen, vertellen, beschrijven, overleveren, overbrengen (van iem.'s woorden); pò tjalitra, de verhaler, de verteller, de overleveraar, de auteur van een geschrift, (zie vbd. i.v. teubaj); zie verder vbd. o.a. i.v. pakhō', peurawèh,

soeloetan, tjathé, en van het gebruik als werkw. o.a. i.v. meuroeah, moealat, pangkèë, patè, peurawèh, roengga III, sakét, salasilah, salōran, ta', teurata'. Meutjalitra, verhaald, verteld, overgeleverd, overgebracht, de handeling tjalittra verrichten; sinankeu Nabi neumeuhaba, oereuëng njangleungò pithatlikha; laloe Djébra'i neumoebrisaleuëm, Nabi pigameum meutjalitra; geunab lhèë seun moebri saleuëm, neuseu'òtkeu siseun sigra-sigra, daar zit dan de Profeet (Mohammad) te praten en de lieden, die naar hem luisteren, luisteren met gebocide aandacht: (de aartsengel) Gabriël groet hem met den vredesgroet, maar de Profeet gaat geheel op in hetgeen hij aan het vertellen is; pas als G. drie keeren den vredesgroet heeft gebracht, antwoordt de Profeet snel één keer, (Toedjōh kisah); zie verder vbd. i.v. haba. Peutjalitra, = tjalittra (verb.) met versterkte beteekenis; zie vbd. i.v. hikajat, lagèë, lheuëh (onder peulheuëh), reubōh-reubah.

TJALò', eenigszins diepe plaats, kuil in een veld, sawah, aan den oever van eene rivier of kreek, waar gew. ook in den drogen tijd water in zit, kleine op zich zelf staande waterplas, (ook) op zich zelf staand boschje op eene vlakte, bosschage; pat na dji'eu

ië sitjalò', pat meuroempò' loeëng sideupa; dji-meusoetjilé disinan, nadjih badan han djikira, waar ze een plasje water zien, waar ze een greppeltje van een vadem aantreffen, daar reinigen ze zich maar, zonder zich te bekommeren om de onreinheid van hun lichaam, (die daardoor niet verdwijnt), (Akeubarō Karim); lam tjalò' njana nari-moeëng, in dat boschje bevindt zich een tijger; zie verder vbd. i.v. bahië (sprkw.), pataroe-li. Meutjalò', met tjalò's; le that meutjalò'-tjalò' oemōng njòë, deze sawah zit vol kuiltjes.

TJALōM I; meutjalōm, door elkander, doorengemengd, vermengd, verward, niet gelijk, niet geordend, niet geregeld, in wanorde; (ook) zich mengen, zich inlaten, zich afgeven, omgaan (met); bè' kameutjalōm (of kapeutjalōm dròë) oegampōng njana, je moet je niet in dat dorp mengen, je moet je niet afgeven met de menschen van dat dorp; tjalōm-malōm, = het meer gebruikelijke tjalam-malōm, (zie aldaar). Peutjalōm, door elkander doen, dooreenwarren, dooreenmengen, mengen, in wanorde brengen; peutjalōm dròë, = meutjalōm (verb.).

TJALōM II, zie tjalōng.

TJALōNG, ook tjalōm, e.s.v. djerook met een afgeplatten vorm en zoetachtigen smaak; Atjèh tjalōng, de Atjèher is een paderast, sodomieter van een A-

tjèher, (scheldwoord, inz. gebezigd door een a neu' Rawa in antwoord op het scheldwoord Rawa meu'ikoe, zie i.v. rawa II; naar men zegt, naar een dorp Tjalōng in Pidië, waar de sodometerij het eerst of het meest voorkwam); tō' pang tjalōng, aanduiding of bijnaam van den hond in verhalen, (zie vbd. i.v. tēē); Ra'na Goempita pikadjisinjōm, oebé bōh tjalōm tan meuda'wa, R. G. glimlachte, zoodat zijn mond een tjalōm-vrucht geleeke, en maakte geen tegenwerping, (of... glimlachte, en maakte geen bezwaren, zelfs niet ter grootte van eene tjalōm-vrucht), (Boeda' Meuseukin).

TJALŌT, uittrekken, uitrukken, (inz. van gras, van onkruid, ook van b.v. haren); tjalōt naleuēng, ō' poetéh, gras (of onkruid), grijze haren uittrekken. Meutjalōt, uitgetrokken, uitgerukt. Tjeumalōt, de handeling tjalōt verrichten. Vgl. lōt I, tjabōt.

TJAM, zie tjham.

TJAM-TJAM-TJŌË; meu'èn tjam-tjam-tjōë, aapje spelen, i.e. e.s.v. suggestie-spel, waarbij een der kinderen, dat de aap moet worden, ōn kroesōng omgebonden krijgt, dat den staart moet verbeelden, vervolgens met een kleed wordt bedekt, waarna de andere kinderen op zijn rug kloppen onder het opdreunen van een grootendeels onverstaaenbaar versje, dat zoolang wordt herhaald, tot het kind, een

jongen, onder het kleed een aap is geworden, d.w.z. een aap nabootst, als een aap in een boom klimt enz.; is hij in een boom geklommen dan mag men hem niet bij zijn naam roepen, want dan valt hij; wil men de suggestie opheffen, dan roept men hem bij zijn naam, wanneer hij weer op den beganen grond is; het rijmpje, naar welks beginwoorden het spel wordt genoemd, luidt: tjamtjam-tjōë, tjō' tilam tjari mangkōë, wōë-wōë oelang, oemōng sijō' oemōng sijang, darah lintah keu meulisan, tjamtjili ampōn, ōn bala bēbē', beudōih dja' meunari, da banggi, ōn moelēmoelē', (waarvan de laatste woorden beteekenen: sta op, ga dansen, opiumschiiver, — i.e. aap —, ō. m.-m.), (het versje wordt ook gebruikt om een kind een olifant te laten nabootsen, zie i.v. gadjah; i. pl. v. da banggi zegt men dan tjamtjili). Vgl. tjē'tjē'malittjē', tjhō'-kalittjhō'.

TJAMA, zeemeeuw.

TJAMBŌ', ook sambō', zweep, dun rotanstokje, badinetje. Zie seunoeët, tjeumentti.

TJAMBŌNG (Men. tjamboeēng), groote porceleinen kom, waarin rijst en groenten worden opgedischt, gew. mangkōng genoemd.

TJAMPEUNA, ook tjémpuena, tjeumpana, (Mal. djempaña), draagstoel, staatsiedraagstoel, (in hik.); kadjiteubiët oe loea taman,

dji'é' jōh njan ateuēh tjampeuna, zij ging den tuin uit en steeg toen in eene draagstoel, (Tjah Koebat).

TJAMPLI, of tjapli, Spaansche peper, lombok; soorten: tjamppli awé of tj. rajeu' (de gewone groote en langwerpige soort), tj. gadéng (ivoorkleurig), tj. piët (klein en kogelvormig), tj. poeta of boeta (de Jav. lange peper, Mal. lada pandjang of tjabé djawa, behoort tot de aweuēh peuët plōh peuët), tj. tjoet of tj. tjina (de kleine, langwerpige, zeer heete soort, Mal. tjabé rawit), tj. meutoembōb (kort en dik); tjamppli kléng, of tj. thō, gedroogde lombok, (gew. de groote soort); boengōng tjamppli, zie i.v. boengōng; keu'euēng bōh limēng niba' tjamppli, ka trōih djan-dji teuka masa, blimbing is (nu) heeter dan lombok (i.e. alles is omgekeerd, de wereld loopt ten einde), de tijd daarvoor is gekomen, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. banda (sprkw.), keu'euēng (sprkw.), lasa, piroeët, seu'oeēm (sprkw.), teukeudi (sprkw.), tiët. Meutjamppli, lombok hebben, met lombok. Peutjamppli, lombok doen in; koepetjamppli ba' babahdji, ik zal haar mond met lombok inwrijven, (bedreiging).

TJAMTALIRA, oude, in hik. voorkomende, naam van Sumatra, inz.

van het oude rijk Samoedra — Pasè op de Oostkust.

TJAMTJA, ook tjantja (Perz. tjam tja h), lepel (van metaal, blik of porcelein); tjam tja aweuē', ronde en diepe blikken lepel, (gelijkend op een aweuē', lepel van klapperdop); tjam tja aneu' djarōē, vork; zie verder vbd. i.v. teumō'. Meutjam tja, een lepel, lepels hebben, bij lepels.

TJAMTJI, of samsi (Perz. sjamsjîr), sabel, zwaard, (in hik.); laloe djisoeët sabōh samsi, matadji meusé toemba' soeasa, vervolgens trok hij een zwaard uit, waarvan het lemmet op eene piek van soeasa geleeke, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. gandōē, (waar in de vertaling knots te verbeteren in sabel).

TJAMTJOEROEYH, tuinkerszaad, (behoort tot de aweuēh peuët plōh peuët).

TJANAM; talōē tjanam, eene dunne doch sterke soort touw, o.a. gebruikt als vliegertouw, (voor de glajangkluēng).

TJANANG, eene kleine soort gong, klein koperen bekken met een slagknop in het midden, waarop met een omwonden stok (gō) wordt geslagen, wordt gebruikt als omroepersbekken, of in een stel van twee in een soeléng-orkest, (zie i.v. soeléng, vbd. i.v. kahwa, likha, moekhalapé, paloe, srang, en zie ook i.v. mōng-mōng); tjannang triēng, (eig. bamboezen bekken), e.s.v. snaarinstrument, bestaande uit een bamboe-

koker, waarvan drie vezels zijn losgemaakt en als snaren over een kam gespannen, terwijl aan den onderkant eene langwerpige opening is aangebracht, wordt met een stokje bespeeld; tji-tjém tjanang, e.s.v. vogel.

TJANDÉN, mooi, schoon, lief, bevallig; bè' kadja' thōn njòë, bōh até tjandén, areuta dalém hana sapeuë na, ga niet dit jaar (ter bedevaart naar Mekka), lief hartje, uw broeder heeft volstrekt geen middelen, (sadati-vers); ba' boengōng keureutaïh tjandén, zie i.v. keureutaïh; zie verder vbd. i.v. koe-tjandén, teudjali.

TJANDOE I, onvermengde toebe-reide opium, (vgl. apioen, madat); piëbofisa btjandoe, opium schuiven; gò tjandoe, opiumpijp; djambōtjandoe, opiumhut, waar men in gezelschap opium schuift; pa' tjandoe, zie i.v. pa' II; è' tjandoe, aanzetsel van opium in eene opiumpijp; minjeu' tjandoe, = minjeu' keumoenjan (zie i.v. keumoenjan, o.a. gebruikt om met tabak vermengd te worden). Meutjandoe, opium hebben, opium schuiven; simeutjandoe, opium-schuiver.

TJANDOE II; tjandoe peuti (Mal.), juweelenkistje of trommeltje.

TJANDONG, de kromme punt van e.s.v. kapmes (parang tjandòng, zie i.v. parang), dienende ter bescherming van het lemmet; parang lōn ka pa-

tah tjandòng, mijn kapmes is aan de punt gebroken. Meutjandòng, voorzien van een tjandòng; parang meutjandòng, = parangtjandòng.

TJANDRÉNG, zie tjindrén.

TJANÈ (Tamil சாநை), slijpen, wetten op een draaibaren slijpsteen, ook tjanè of batèë tjanè genoemd, bestaande uit een slijpsteen, geplaatst op eene tusschen twee staken draaibare houten rol, die men bij het slijpen heen en weer draait door beurtelings aan de einden van een eromheen gewonden touw te trekken, terwijl een ander het te slijpen voorwerp tegen den slijpsteen houdt, (zie vbd. i.v. lapè); keureutaïh tjanè, schuurpapier. Meu-, of teutjanè, geslepen, gewet. Tjeumanè, de handeling tjanè verrichten. Tjeunanè, de handeling tjanè, de wijze of het resultaat ervan; gèt that tjeunanè sikin njòë, dit mes is zeer goed geslepen.

TJANÈ', bijtrosje van de bloeikolf (moe) van palmgewassen, zooals klapper, djō', nibōng, pineung, (n.l. zijtakje van de hoofdspil, waaraan eerst de bloem en daarna de vrucht zich ontwikkelt; van den klapper, ook djoenggreuëh genoemd, o.a. gebruikt tot soegòë, zie aldaar), (fig.) tak, onderdeel, afdeeling, hoofdstuk; pineung sitjanè', een bijtrosje, een takje pinangnoten; doea plōh doea Meuntròë Adan, tjanè' bisan

ngòn pòteu radja, van de XXII (Moekims) M. A., die tot den koning in de verhouding van bisan stond, (Pòtjoet Moehamat); 'òh ka trōih ba' sabòh tjanè', djibeudòih, reunè' niba' njang ka, in dit eene hoofdstuk is het verhaal nog schitterender, (Goemba' Meuih). Meutjanè' (-tjanè'), zijtakjes enz. hebbende, in afdeelingen verdeeld; narit gata meutjanè'-tjanè', wat ge zegt, heeft verschillende onderdeelen.

TJANG, (met b.v. een zwaard) hakken, houwen (op), neerhakken, neerhouwen, in stukken hakken of houwen, fijnhakken, fjn-snijden, kerven; tjang bakōng, tabak kerven; bakōng tjang, gekorven tabak; tjang panaïh, zie i.v. panaïh I; tjang sambaj, bladeren, bloemen, vruchten fjnsnijden tot sambaj; si geutjang, die neergehouwen moge worden, (scheldwoord, vooral gebezigd door vrouwen tegen hare echtgenooten, zie verder i.v. geutjang); zie verder vbd. o.a. i.v. lhat II, loelōih, peungilòë, phoe', poega, roeeuëng (onder meuroeeuëng), sa I, simban (onder peusimban), simeureulét, soempah (onder peusoempah), ta', takōt, timphië'. Meutjang, gehakt, gehouwen, neergehakt, enz., (ook) de handeling tjang verrichten, tjang met meerv. subject, op elkander hakken, houwen; zie vbd. i.v. kilat, leunjoeë', meu'èn,

rampang, rō', salé-ala. Peutjang, laten of doen tjang of meutjang, laten vechten, laten strijden; pakri meugriët tadja' gata, kamòë njang na han djeuët tapeutjang; kamòë la'én mantōng doemna, pakòn gata teubiët oebalang, hoe kunt gij (heer) zoo'n haast hebben om u in den strijd te begeven, kunt gij ons, die hier zijn, niet laten vechten; wij anderen zijn er allen nog, waarom wilt gij naar het slagveld gaan, (Radja Bada); Radja Bada raja tantra, binatang rimba djeuët djipeutjang, R. B. had een machtig leger, hij kon (zelfs) de dieren des wouds laten vechten, (ten strijde voeren), (Radja Bada); njankeusabab djeuët keusalah, tapoebantah oereuëng doea; roedéh tajoeë dōng roenòë tajoeë prang, boeët tapeutjang radja doea, dat is de reden, waarom gij verkeerd doet, gij stookt de twee mannen tegen elkaar op; genen kant laat gij stand houden en dezen kant laat gij strijden, daarmede brengt ge de twee vorsten er toe met elkaar te strijden, (Pòtjoet Moehamat). Tjeumeutjang, de handeling tjang verrichten; zie vbd. i.v. peutjrò', sè, seuriwòë.

TJANGA', e.s.v. reiger met blauwe veeren.

TJANGAH, e.s.v. zeevisch, rond van lichaam, roodachtig van

kleur en met roodachtige vin-
nen.

TJANGGANG, lang van beenen of
pooten (ook *tjanggang gaki*), of van nek (ook *tjang-
gang takoeë*) en daarbij kort
van lichaam, langbeenig, langpoo-
tig, langhalzig; *meungnjò
hana siwaïh di blang*,
daroeët tjanggang
djeuët keu radja, als er
op het veld geen *siwaïh* (e.s.v.
roofvogel) is, is de *daroeët*
tjanggang koning, (sprkw.,
z.v.a.) in het land der blinden is
éénoog koning. *Peutjang-
gang dròë*, zijn hals rekken.

TJANGGÈ, in hik. voor het rijm
ook *tjanggòë*, langgegroeide
nagel, gew. aan duim of pink
(als sieraad), (ook) gouden kunst-
nagel (die over een langgegroeide
nagel wordt geschoven, ook
tjanggè goekèë genoemd),
(verder) gouden nagelvormig
haarsieraad, (ook) puntig en ge-
bogen uitsteeksel aan de scheede
van een *reuntjōng* bij de
opening, of aan het heft van een
gliwang, (ook) het puntige
uiteinde van het knievormig ge-
bogen heft van een *reuntjōng*,
(voorts) puntig naar boven loo-
pend versieringspatroon aan de
pijpen van eene broek; *lheuëh
njan neudjō' seu loeeuë
peudeundang*, *tjanggè
sitoelang bōh roe soe-
asa*, verder gaf hij hem (n.l.
Pòtjoet Mochamat aan *Pangoelëe
Meunaròë*) eene karmijnroode
broek, gouden kunstnagels van
een toelang lengte, en *bōh
roe's van soe asa*, (of: ... broek

met *tjanggè*-versieringen van
een toelang lengte, ...), (*Pò-
tjoet Mochamat*; zie ook vbd. i.v.
diwangga, waar *tjanggè*
ook opgevat kan worden als
broekversiering en de regel dan
te vertalen is: ... van rood *di-
wangga* met ingelegde en met
edelsteen bezette *tjanggè*-
versiering); *di oedjōng o'
djigantoeng tjanggè*, *di
oedjōng tjanggè dji-
gantoeng geunta*, aan de
punt (slip) van hare haarwong
heeft zij een gouden nagel ge-
hangen en aan de punt van den
gouden nagel een belletje, (*Ma-
lém Dagang*); *keupoela
tjanggè*, zie i.v. *keupoe-
la*; *bōh mamplam tjang-
gè*, zie i.v. *mamplam* (met
eene gebogen punt); *tangkoe-
lō' tjanggè* (of *meutjang-
gè*), een hoofddoek zoodanig om
het hoofd gevouwen, dat hij aan
den voorkant uitsteekt en eene
overwelfde opening vormt, waar-
in bloemen kunnen worden gesto-
ken, (eene wijze van hoofddoek
dragen van b.v. den *lém sada-
ti*, en ook genoemd *tangkoe-
lō' tjeungeu' mōn*, in den
put kijkend, zie ook i.v. *tang-
koelō'*), (of) zoodanig om een
koepiah gewonden, dat hij
aan één kant dikker is opgerold
en een opstaand uitsteeksel vormt.
Meutjanggè, lange nagels,
gouden kunstnagels hebben of
dragen, voorzien van een *tjang-
gè*, met een *tjanggè*; *sō' seu-
loeeuë njang meutjang-
gòë*, *leubèh sambinòë ni-
ba' njang ka*, zij trok eene

broek aan met eene tjanggè-versiering en zag er nog schooner uit, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. djoe hang, reuntjōng.

TJANGGÔË, zie tjanggè.

TJANGGOEË', kikvorsch, (het op-hangen van een gedooden kikvorsch onder aan de huistrap geldt als een middel om regente verwekken); soorten; tjanggoeë' phang (de groene langpootige waterkikvorsch, die o.a. in sawahs huist, en ook tj. idjō wordt genoemd), tj. pisang (groen met donkerkleurigen rug en lange pooten, klimt in pisang-boomen), tj. poerèë (met ruwe, bultige huid), tj. prò of pòng (groot met dikken buik en sonoor geluid, zie i.v. prò), tj. sira (klein, huist in putten); „tj. anggoeë' meusoekiam boenjòë, di djih njan peuë salèh haba"; „moetjabteuseubèhpoe-djòë Rabi, hanteungeutlé malam djoela; soelōih njang akhé bandoem djibeudòih, hana sabòh njang hana djaga; soebhâna 'llâh Rabén ma'boet, njandjiseuboet bandoem rata", (de Jood-sche geleerden vroegen:) „en de kikvorschen, die met heel veel lawaai geluid maken, wat zeggen ze daarmee"; (Ali antwoordde:) „ze verkondigen den lof van mijnen Heer, ze slapen niet meer als het laat in den nacht is; in het laatste derde deel van den nacht staan ze alle op, geen een is er dan die niet wakker is; lof

zij den Heer, die aangebeden wordt, dat is het wat ze allemaal zeggen", (Èëlia toedjōh); zie verder vbd. i.v. teupoeë', tinggōng, en van wat naar den tjanggoeë' genoemd wordt i.v. awé, barah I, boeja, pha I, pi', troeëng. Meutjanggoeë', vol kikvorschen zittend, waar kikvorschen in huizen.

TJANGKÊ (Mal. tjangkir), kopje met een oor, (mod., weinig gebr.).

TJANGKÉNG, ook djangkéng; tjangkéng-mangkeuëng, ook tjangkéng-lahé, spartelende, zich in allerlei bochten wringende, vallende en opstaande (van b.v. vluchtenden), schots en scheef, door elkander, in wanorde, in verwarring; dji-sa'tjoetjò'ò'tjangkéng-mangkeuëng (of tjangkéng-lahé), zij heeft hare haarnaalden schots en scheef in het haar gestoken; djimeulawan tjangkéng-mangkeuëng, pneumat 'òh kòng niba' njang ka, (het dwerg-hert) verzette zich, zich in allerlei bochten wringende, (maar de oude man) hield hem nog steviger vast, (Plandō' Kantjé); djibeudòih ninantjangkéng-mangkeuëng, toempangngòn keu'iëng meugeugisa, die daaruit opstonden, zich (van de pijn) in allerlei bochten wringende en met de handen om hun middel rondtol-lende, (Pòtjoet Moehamat; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. 'ò); ta'e u dji ploëng

tjangkén-g-mangkeu-
ëng, meutjawië' keuëng
ba' pageuë koeta, men
zag hen vluchten, al vallende en
opstaande, en met hunne kinnen
aan de omheining van de vesting
hakende, (Malém Dagang); zie
verder vbd. i.v. rabò. Meu-
of teutjangkén, (liggend)
met de beenen of de pooten in
de lucht (van b.v. een dier, eene
tafel), onderste boven gekeerd.
Peutjangkén, onderste bo-
ven keeren, overhoop halen. Vgl.
djrangkén.

TJANGKÉNG-LAHÉ, = tjang-
kén-g-mangkeuëng.

TJANGKÉNG-MANGKEUËNG, zie
i.v. tjangkén.

TJANGKLA', welbespraakt, wel-
sprekend, wel ter tale, knap,
handig in het spreken, keurig,
vloeiend van taal; hana gèt
atō deungòn sandja', ha-
na tjangkla' hantòm bi-
asa, (de verzen) zijn niet goed
van rythme en van rijm, vloeien
niet wel, (want) ik heb mij nooit
(in het vervaardigen van hika-
jats) geoefend, (Dioe Pling-
gam); zie verder vbd. i.v. aja',
meuroeah, oemòng, oe-
ra-oera, sawō II. Peu-
tjangkla' dròë, zich
tjangkla' aanstellen.

TJANGKŌ' (Mal. tjangkoek),
stek, afzetsel (van eene plant).
Zie gasi.

TJANGKŌJ, ijzeren hak of spade
om grond om te werken, patjol;
daarmede ompspitten, omwerken,
patjollen; hoekōm tjang-
kōj, zie i.v. hoekōm. Meu-
tjangkōj, met den tjang-

kōj omgewerkt, omgespit, een
tjangkōj hebben. Peu-
tjangkōj, = tjangkōj
(verb.) met versterkte beteeke-
nis. Tjeumangkōj, de han-
deling tjangkōj verrichten;
zie vbd. i.v. lasa.

TJANGTJÉNG, of tjantjéng,
in verschillende richtingen om
iets heen winden (van een touw),
aldus vastbinden, omwinden.
Meutjangtjéng, aldus om-
gewonden, vastgebonden, omwon-
den. Peutjangtjéng,
= tjangtjéng met versterkte
betekenis; zie vbd. i.v. oelang
(onder meu'oelang).

TJANGTJŌT, zie sangsōt.

TJANŌ'; è' tjanò', = è' ma-
nò', (dial. v.d. Oostkust).

TJANTÉ' (Mal. tjantik), sier-
lijk, bevallig, liefballig, elegant,
keurig, (in hik. en zegswijzen; in
de dagelijksche taal gew. gebruikt
als) syn. van leunté'; tjanté'
that boelèë mata, de
wimpers zijn zeer mooi naar bo-
ven gebogen; tjanté' that
aneu' djaròë, de vingers zijn
mooi naar boven gebogen; dji-
tjeumeutjòb tjanté'-
tjanté' saré, zij naait met
naar boven gebogen steken; beu-
reutéh òn panaïh beu-
reutaïh òn teubèë,
meungnjòna agambeu'é'
tjanté' inòng didjoerèë,
nangkablakknoppen gaan open,
suikerrietbladeren raken los, als
er mannen zijn, moeten de vrou-
wen zich keurig in het binnen-
vertrek bevinden, (sprkw.); keu-
meungdja' toeëng poe-
tròë tjanté', lòm geu-

peu'é' ngòn ramtaka, zij wilden de liefvallige prinses gaan halen, en zij laadden verder geweren (in de schepen), (Goemba' Meuih); zie verder vbd. i.v. ladat. Meutjanté' (weinig gebr.), = tjanté'; meutjanté' patah, half gaar (van rijst, = meua'neu' dalam, zie i.v. aneu' onder meua'neu'). Peutjanté'(-tjanté') dròë, zich tjanté' aanstellen.

TJANTEUËN, verandering, belemmering, beletsel, hinderpaal; meungnjò hana tjanteuën sapeuë, éntja Allah lôn teuka ba' dròëneu, als ik geen verandering heb, zal ik, zoo God wil, bij u komen. Me u-, of teutjanteuën, verhinderd, belemmerd, belet, eene verandering hebbende, opgehouden; tanggòhmeu, pòtjoet, oemoe siboeleuën, ra'jatteutjanteuën djipoemoela, ik vraag u, prins, een maand uitstel (om met u mee te gaan), het volk is nu verhinderd, doordat zij bezig zijn met (padi te) planten, (Pòtjoet Moehamat). Peutjanteuën, verhinderen, belemmeren, beletten, ophouden. Zie tjantōj.

TJANTJA, zie tjamtja.

TJANTJENG, zie tjangtjéng.

TJANTŌJ, syn. van tjanteuën, zie aldaar.

TJAPA, e.s.v. heester (Mal. id. of semboeng), waarvan de bladeren, uitgekookt of uitgeperst, als koortswerend of eetlust opwekkend middel worden gebruikt; 'òh lôn kalôn òn tjapa,

hawa lôn keu dadéh, 'òh lôn kalôn roepa gata, hawa lôn areuta djéh, als ik tjapa-bladeren zie, verlang ik naar gestremde karbouwenmelk; als ik uw gezicht zie, verlang ik naar dat ding daar, (gew. verstaan: naar dat ding van u).

TJAPA' (Arab. sjafaq), avond-schemering; tjapa' mirah (Arab. as-sjafaq al-ahmar), de roode schemering, avondsrood, avondschemering; peuë kadja' seumajang asalòm, hanaléasa, katjapa' mirah, waarvoor ga je nog de asa-godsdiensstoefening verrichten, de tijd daarvoor is al voorbij, er is al een roode gloed aan den hemel; zie verder vbd. i.v. padja.

TJAPA'AT, zie tjopeu'at.

TJAPAH, groote, ronde en ondiepe schotel van hout of aardewerk, (voor rijst); zie vbd. i.v. gloenjoeëng (sprkw.). Meutjapah, een tjapah hebben, daarop gelijkende; moekameutjapah, een groot, rond en plat gezicht.

TJAPAJ I, e.s.v. zeevisch.

TJAPAJ II, de handen niet thuis kunnende houden, gauw met slaan, handtastelijk; tjapaj thatdjaròë, (hij is iem.,) die gauw slaat.

TJAPANG, in oneigenlijke betekenissen ook tjapeuëng, wijd zijwaarts naar buiten uitstaande (van b.v. horens, ooren, eene snor), met zulke horens; loeng-kè tjapang (niet tjapeuëng), wijd zijwaarts uitstaande horens; keubeuë tjapang,

een karbouw met zulke horens, (zie vbd. i.v. groe'); *tjapang* *ōn* gloenjoeëng, met wijd naar buiten uitstaande ooren; *lōn ka tjapang* (of *tjapeuëng*) *pha-pha ba' lōn dja'*, ik ben door het loopen zoo moe, dat mijne dijen uiteen blijven staan, dat ik mijne beenen niet bijeen kan brengen. *Peu-tjapang*, *tjapang* maken.

TJAPÉNG, vierkante soort gordelplaat, (verder) stuk lood, leer of hoorn, dat de snaren van een *hareubab* uit elkaar houdt, (ook) gouden voorwerp, dat de gouden kettinkjes, waaraan een *krandam* hangt, uiteenhoudt, (voorts) het houten werk tusschen de beide wanden van voor-, en achterstevén (*tjapéng oelèë*, en *tjapéng ikoe*) van eene prauw, zeker vak van een sleepnet (zie i.v. *poe kat*). *Meutjapéng*, eene *tjapéng*-gordelplaat dragen, voorzien van een *tjapéng*, met een *tjapéng*; *prahō meutjapéng*, zie i.v. *prahō*.

TJAPEUËNG, zie *tjapang*.

TJAPIË', kreupel, mank; zie vbd. i.v. *bah*, *loeka*, *roengkōm I*, *tilé'*. *Peutjapië'*, kreupel maken (door b.v. te slaan); *peutjapië'* *dròë*, doen alsof men kreupel is.

TJAPI'I, (Arab.) *Sjâfi'i* (naam van den stichter van den *Sjâfi'*-itischen ritus), *Sjâfi'iet* (aanhanger van dien ritus), *Sjâfi'*-itisch; *meudeuhab Tjapi'i*, *Sjâfi'*-itische ritus; zie verder vbd. i.v. *lapaj*.

TJAPLI, zie *tjampli*.

TJAPÒË, naar iets dat hoog ligt grijpen, naar de hoogte grijpen; *goenōngmanjangkheunda'tjapòë*, *hantrōih djaròëteubandoea*; *bè'that ingat keu raja dròë*, *mata oeròë takheun hana*, naar een hoogen berg wilt ge grijpen, maar uwe handen reiken niet zoover; denk niet te veel aan eigen grootheid, ge meent (zelfs), dat de zon niet bestaat, (dat de zon in luister voor u onderdoet), (*pantōn*); zie verder vbd. i.v. *seungka I*. *Meutjapòë*, gegrepen, reikend tot, de handeling *tjapòë* verrichten; *Alah, djih ka bhoeë'*, *djaròë meutjapòë-tjapòë leumah oe ateuëh*, ach, hij verdrinkt, je ziet zijne handen spartelend naar boven komen.

TJAPRANG-TJAPRING, syn. van *prang-pring* (zie aldaar), (ook) aan flarden, haveloos, met gescheurde kleeren; *teuma nasidròë sadjan tjahbanda, aneu' miët tjeuma koetō raja*; *ngōn idja brō' tjaprang-tjapring*, *parang poeténg djiseutèt pi na*, vervolgens was er iemand die met den havenmeester meekwam, een vuile, smerige knaap; zijne oude kleeren hingen aan flarden, en een kapmes zonder heft had hij bij zich, (*Boeda' Meuseukin*).

TJARA', watergootje van half omgerold pinangblad, dat men aan een pinangboom vastbindt om bij zwaren regen in een daaronder geplaatst vat het afvloeiende re-

genwater op te vangen, (ook) gootje van een suikermolen (wén g), waarlangs het uitgeperste sap afvloeit, (in Pidië:) houten buis om water van de hooger gelegen sawahs naar de lagere te leiden, (mod. ook) tuit van eene pomp waarmede men petroleum uit het blik pompt, kraan van b.v. een waterfilter; ta'ika t t j a r a' b a' b a' pineung, bind een tjara' aan den pinangboom vast.

TJARA', ook s a r a' (Arab. s j a r'), godsdienstige wet, de Mohammedaansche Wet, godsdienstige voorschriften; hoekōm t j a r a', id., (zie vbd. i.v. para', plara, roed joeë'). Meutjara', eene godsdienstige wet hebben; o e m ò n g m e u' a t e u ē n g, e u m p ō i h m o e p a g e u ē, n a n g g r ò ē m e u t j a r a', de sawahs zijn met dijkjes omgeven, de tuinen met eene omheining, en het land heeft eene godsdienstige wet, (gezegd van een goed bestuurd en welvarend land, of als wensch:) een sawah hebbe eene bedijking, een tuin eene omheining, een land eene godsdienstige wet, (gezegd b.v. tot iem., van wien men wenscht dat hij eene zaak goed behandelt). Zie t j a r i' a t.

TJARAH (Arab. s j a r h), commentaar, verklaring, (inz. van een godsdienstig geschrift).

TJARAM, voorschot op het loon van te presteeren arbeid of op de koop-, of huursom van te leveren goederen ten bewijze dat de overeenkomst tot stand is gekomen, (dat, b.v. bij eene koop-

overeenkomst, de koper verbeurt, wanneer hij de overeenkomst te niet doet, en de verkoper in tweevoud terug moet betalen, indien hij de transactie verbreekt), godspenning; zulk een voorschot geven, (fig.) bespreken, (en gew. verdubbeld) polsen, poolshoogte nemen, het terrein verkennen; bri t j a r a m, een voorschot, godspenning geven; t j ò' of toeēng t j a r a m, voorschot nemen, aannemen, ontvangen; ta t j a r a m dilèē, geef eerst een voorschot; k a n a g ò b t j a r a m i n ò n g n j a n, die vrouw is al door iemand besproken, (gepolst, gevraagd voor een huwelijk). Meutjaram, voorgeschoten, waarop voorschot is gegeven, besproken. Peutjaram, laten tjaram of tjaram (verb.) met versterkte beteekenis. Tjeunaram, het geven van voorschot, bespreking, voorschot. Zie t j i n g g r ò m.

TJARAT, ook s a r a t (Arab. s j a r t), voorwaarde, beding, vereischte, (ook Arab. s j a r a t:) teeken, kenteeken, bewijs, (verder) zegen, zegening, (of) bezwering, betoovering, vereischte of middel daarvoor; o e n a b p o e t r ò ē g e u b e u' o e ē t b o e l e u k a t, g e u t o e ē n g t j a r a t n g ò n s a m p e u n a, voor de prinses werd (gele) kleeftijst gebracht om daarmede de zegening te verrichten, (Meudeuha'); zie verder vbd. van de beteekenis voorwaarde, vereischte i.v. g a d è I (sprkw.), g a s é h (sprkw.), h i m a t (sprkw.), h o e

kōm, lhèë, meutjeuroet (sprkw.), mōdjéutahét, seurapat, soeloetan, soepa', soetji, tèëbat, teutapi. Meutjarat, (tot) voorwaarden hebben, tot teeken hebben, zegen ontleenen, zegenen, gezegend, bezworen, betooverd; bāndjileungò lé Leubè Déah, geutjò' langkah meusampeuna; phōn-phōn neutjò' langkah oeneun, Nabi neukheun langkah tjeuroega; ba'lhèë langkah Leubè meutjarat, meunan adat hadih mādja, toen L. D. (die opdracht) gehoord had, vertrok hij, op bepaalde wijze stappende, ter zegening (van zijne onderneming); eerst deed hij een stap met zijn rechter voet d.i., naar de Profeet gezegd heeft, de stap naar het paradijs; door de eerste drie schreden volgens zekere vereischten te doen verrichtte de leubè de zegening (van zijne onderneming), zoo was het van ouds bestaande gebruik, (Malém Diwa); meutjarat ba' tjanggoeë', betooverd door middel van een kikvorsch, door iets te doen ten aanzien van een kikvorsch, (b.v. door om den hals van een kikvorsch een strik te leggen en dien onder het prevelen van zekere tooverformules aan te halen, waardoor de betooverde persoon zijne spraak kwijt raakt); meutjarat ba' ō', betooverd door middel van een haar, n.l. door ten aanzien van een haar van de betrokken per-

soon de betoovering te verrichten. Peutjarat, betooveren, bezweren; si njan ka dji-peutjarat lé gòb, han djeuët djimarit lé, hij is door iemand betooverd, hij kan niet meer spreken.

TJAREH, ook saréh (Arab. sjarîf), titel van mannelijke afstammelingen van den Profeet; zie vbd. i.v. soeloetan.

TJAREUËH, met eene houten hark of egge bewerken, harken, eggen; (ook) schraal, niet welig, niet dicht opeen (van takken en bladeren), met schrale, weinig takken, kaal, (verder) slordig (van b.v. kleeding, schrift, werk), slordig afgewerkt; tjareuëh that dheuën, hana rampa', de takken zijn erg schraal, niet dicht bijeen en bladerrijk; bè' tjareuëh that taseumoerat, schrijf niet zoo slordig. Meutjareuëh, geharkt, geëgd, (ook) = tjareuëh (adj.); kheuët gata pakòn meutjareuëh-tjareuëh, waarom is uw schrift zoo slordig. Tjeumareuëh, de handeling tjareuëh verrichten. Tjeunareuëh, de handeling tjareuëh, het werktuig daarvoor, hark, egge. Zie tjoereuëh, tjreuëh.

TJAREUKIAH (Arab. sjarqijjah), oostelijk, oostersch, (in geschr.); zie vbd. i.v. gareubiah.

TJARI'AT (Arab. sjarî'ah), godsdienstige wet, de Moh. wet, godsdienstige voorschriften; hoe-kōm tjari'at, id.; zie vbd. i.v. kri (onder peukri), teugah.

Meutjarí'at, eene godsdienstige wet hebben. Zie tjara'.

TJARIKAT (Arab. sjarikah), vennootschap, compagnie, maatschap, deelgenootschap; lōn si-tjarikat (of meutjarikat) ngòn gōbnjan, ik ben in compagnie met hem, ben een compagnon van hem. Meutjarikat, eene vennootschap aangaan, in compagnie zijn; atra of laba meutjarikat, zie i.v. hareukat. Peutjarikat, eene vennootschap laten aangaan, tot vennoot, deelgenoot maken.

TJARIPHAH, zie sariphah.

TJARŌ'; tjārō' bangè, mengelmoes (gew. van mensen, van volk), allegaartje, bont allerlei; lam Gampōng Plang-gahan oereuēng tjārō' bangè, in de G. Pl. vindt men een mengelmoes van volk, (n.l. Atjèhers en niet-Atjèhers van allerlei ras).

TJARŌ', in de war, gestoord, verknoeid, verijdel, (van b.v. eene zaak door kwaadsprekerij); boeët njan ka tjārò', die zaak is in de war gebracht, verknoeid. Meutjarò', = tjārò'. Peutjarò', in de war brengen, storen, verknoeien, verijdelen; bè' kapeutjarò' boeët lōn, breng mijn werk niet in de war.

TJARŌ'BANGÈ, zie i.v. tjārō'.

TJAROEË, onevenredig lang en mager (van het gezicht en van den hals), met zulk een gezicht en hals (b.v. door langdurige ziekte), er smal uitziende, (verder) traag, langzaam en slordig (van werk); ka tjaroeë, takoeë-takoeë ka panjang,

hij ziet er smalletjes uit, zijn hals is onevenredig lang geworden; pakòntjaroeë that boeët gata, waarom werkt ge zoo traag en slordig. Peutjaroeë, tjaroeë maken, slordig verichten.

TJAROEË', de al of niet met planken overdekte ruimte tusschen de wanden van den voor-, en achterstevan van eene prauw, (ook in het algem.) smalle holle ruimte, nauwe holte; tjaroeë' oelèë, t.j. i koe, al of niet overdekt voor-, achterruim (van eene prauw); tjaroeë' glé, bergkloof; tjaroeë' mata, oogholte, met holle oogen. Tjeunaroëë', = tjaroeë'.

TJAROEËH, bijeen-, samenbinden (inz. van de pooten van een slachtbeest om het te doen vallen en vervolgens te slachten, ook van b.v. de beenen of handen van een mensch), aldus vastbinden, (ook) strikken, verstrikken; (verder) e.s.v. ziekte in de beenen of pooten, (volgens sommigen) e.s.v. kramp, (volgens anderen) = baroeëh (zie baroeëh I), die ziekte hebbende; tjaroeëh leumò, mangattasië, bindt de pooten van het rund bijeen om het te slachten; la'én pile meureureutōih, ngòn tjaroeëh gadjah toedjōh koepala, verder nog honderden andere dingen om den zevenkoppigen olifant te verstrikken, (Gadjah toedjōh oelèë; zie verder vbd. i.v. teugòn); Alah, ka tjaroeëh that gakilōn, han é' lōn dja' lé, o wat heb ik eene kramp in

mijn been, ik kan niet meer loopen. Meutjaroeëh, bijeen-, samengebonden, vastgebonden, verstrikt, door strikken gevangen, over b.v. een gespannen touw gestruikeld; aneu' panah njan djeuët keu talòë, meutjaroeëh djaròë toedjòh blaïh radja; radja toedjòh blaïh karòh lam talòë, gakingòn djaròë bandoem lam singkla; ... teutab meutjaroeëh gakingòn djaròë, djikeumeung jò dròë hana kèëwasa, de (afgeschoten) pijl veranderde in touwen en de handen van de zeventien vorsten raakten daarin verstrikt; de zeventien vorsten waren in de touwen geraakt, hunne voeten en handen waren vastgebonden; ... hunne voeten en handen bleven vastgebonden, want ze waren niet bij machte om die banden van zich af te schudden, (Djoehan Meusapi); ka meutjaroeëh lòn ba' rèt njan, djitheun talòë di rèt lé oereuëng gampōng njan, ik ben op dien weg over een touw gestruikeld, de lieden van dat dorp hebben een touw over den weg gespannen. Peutjaroeëh, laten tjaroeëh, laten meutjaroeëh (b.v. een touw spannen om iem. te laten struikelen), of tjaroeëh (verb.) met versterkte beteekenis. Tjeumaroeëh, de handeling tjaroeëh verrichten. Tjeunaroëh, de handeling tjaroeëh, de wijze ervan, het middel daarvoor; tjeunaroëh

poetōih goeda pi dji-khém, teugeutib malém doea blaïh deupa, de touwen om de pooten van het paard (dat men wilde slachten) braken en het paard lachte: de malém (die het beest slachten wou) viel twaalf vadem verder neer, (Hik. Goeda).

TJARONG, knap, kundig, bekwaam, bedreven, handig, (ook knap van uiterlijk, en knap van eenig werk); knapheid, kundigheid, enz.; peuleumah tjaròng, zijne knapheid, zijne kundigheden laten zien; tjaròng that djiseumoerat, ba' djimarit, hij is zeer bedreven in het schrijven, in het spreken; tjaròng that roepa, zeer knap van uiterlijk; nakeu barò djeuët djidòng-dòng, gòh lòm tjaròng ba' djitròn é', ze (n.l. de twee té-té'-jongen) konden pas een beetje staan, ze konden nog niet goed stijgen en dalen, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. kōléhaj, meunaròë, ròh, silè', ta'. Peutjaròng dròë, zich tjaròng aanstellen, doen alsof men tjaròng is. Vgl. tjeudaïh.

TJAROT, schelden, uitschelden, uitvaren, tieren (tegen), beleedigende woorden uiten (tegen of over), krenkende woorden toevoegen, afgeven op, smalend spreken over, gispn, een standje schoppen; tjarōt ma, beleedigende woorden uiten tegen of over iem.'s moeder, iem. zeer krenkend uitschelden; zie verder vbd. i.v. gamat I, paké, ra-

wé (onder meurawé), salah, seu'ōt, talèh. Meutjarōt, gescholden, uitgescholden, enz.; meutjarōt(tjarōt), elkander uitschelden. Peutjarōt, laten tjarōt, of tjarōt met versterkte beteekenis. Tjeumarōt, de handeling tjarōt verrichten; zie vbd. i.v. latjeuëb, prang, seuëb, sirōng. Tjeunarōt, ook tjinarōt, de handeling tjarōt, gescheld, het uitschelden enz.; *han é' lōn leungò lé tjeunarōt gata*, ik kan uw gescheld niet meer aanhooren.

TJA'SI, zie sa'si.

TJAT, met verf, verguldsel, vernis bestrijken, verven, vergulden, vernissen, beschilderen, kleuren; verf, kleurstof (om iets mee te bestrijken), verguldsel, vernis; zie vbd. i.v. peureuda, rika, tjeuradi. Meutjat, met verf enz. bestreken, geverfd, gekleurd, gevernist; zie vbd. i.v. peurakan. Tjeumeutjat, de handeling tjat verrichten; njang tjeumeutjat pi siribèë, njang pheuët batèë meunan poela, ververs ook ten getale van duizend, en steenhouwers eveneens, (Meudeuha').

TJATADEURIA, of tjatadria, tjatatria, tjataria, tjitadeuria, tjitadria, tjitatria, tjitaria, blijde, opgeruimd, vroolijk, opgetogen, uitgelaten, (ook) genoegens smakende, in voorspoed verkeerende, welvarend, (in hik.); *laman gèt, toean, nanggròë Atjèh, geutanjòë pi djadèh tjataria*, als het in

(Groot-)Atjèh goed gaat, heeren, zullen we (in Pidië) ook in voorspoed verkeerend, (Pòtjoet Moehamat); *beukit Oesoeih djikeuradjeuën, geutanjòë toean doem lam tahta; geutanjòë doem lam hōreumat, baranggapattentjataria; peuë njang kheunda' teu doem moedah, Pòteu Allah brikarōnja*, indien (de door God begenadigde) Oe. over het land regeert, dan zullen wij allen (zijne broeders), heeren, mede aanzien genieten; we zullen allen geëerd worden en overal genoegens smaken; al wat we wenschen zullen we gemakkelijk krijgen door de gunstbewijzen van Allah, (Nabi Oesoeih). Zie tji-ta, en deuria.

TJATADRIA, zie tjatadeuria.

TJATARIA, zie tjatadeuria.

TJATATRIA, zie tjatadeuria.

TJATEUËNG, vooruitstekend (van den buik van b.v. eene hoog zwangere vrouwe, van een bijna tot ontbinding overgegaan lijk of kreng, ook van iem., die met den buik vooruit hard loopt, verder ook van de borsten van eene vrouw, die een corset draagt), opgezet, gezwollen, met zulk een buik; *meung si'at treu' teuka toepheun, angèn ngòn oedjeuën ië dji'é-lé; teutab maté bandoem tjateuëng, meung toe-leuëng han meuteumeung eu lé*, als straks over een oogenblik de stormen en de regens komen, zal het water onmiddellijk stijgen; dan zullen

allen verdrinken en een gezwollen buik krijgen, en men zal zelfs de beenderen niet terug kunnen vinden, (Plandō' Kantjé); dji-dja' pantaïh misé ribōt, leunté' oe likōt proeët-dji tjateuëng, hij rende zoo snel als een vliegende storm, achterovergebogen met den buik vooruit, (Diwa Sangsaréh). Meutjateuëng, = tjateuëng, (doch minder gebr.). Peutjateuëng dròë, opzettelijk den buik vooruitsteken. Zie tjeudent.

TJATEURIA, of tjeuteuria (Mal. *tjeteria*, Skrt. *kṣatriya*), adellijke krijgsman, edelman, (in hik.); geubōh geugaséng intan teularé', geupeudoeë' aneu' tjateuria; habéh bandoem djimat alat, aneu' njan meuhat lhèë plōh doea, (op die verdieping) waren tolvormige versieringen van gedraaide diamanten aangebracht en waren edelknappen geplaatst; allen hielden een wapen in de hand en zij waren twee en dertig in getal, (Tjah Koebat).

TJATHÉ (Arab. *sjâṭir*), knap, kundig, scherpzinnig, scherp, listig, handig, (in hik.); koedrat iradatta'lō' ba' mòm kén, han hò la'é n ba' tjalitra; han ba' wadjé b ngòn mōs sentahé, beuthat tjathé tapham ma'na, de macht en de wil (van de attributen van Allah) hebben tot object alleen hetgeen mogelijk is, zegt de overlevering (der geleerden); ze hebben niet tot object hetgeen nood-

wendig en hetgeen onmogelijk is, ge moet die beteekenis scherp vatten, (Akeubarō Karim).

TJATI I, naam van eene groep van niet-Mohammedaansche, uit Madras afkomstige Voor-Indiërs, (volgens den Atjèher zijn de mannen te herkennen aan een tjawat als kleedingstuk en aan doorboorde oorlellen, en de vrouwen aan een doorboorden neusvleugel voor het dragen van een sieraad); hareuga Tjati, of lagèë Tjati, gelijk een Tjati, (gezegd van een geldschietter, woekeraar, of schraper, omdat de Tjati's geldschietters zijn). Meutjati, op een Tjati gelijkende.

TJATI II, ook tjeuti, (Mal. *tjita rasa*, smaak, gewaarwording), de zinnen streelend, aange naam, lekker, heerlijk, (gew. in combinatie met *rasa*), (in hik.); teuma neumakeuën siboe djoe djaròë, nè'mat ka tròë tjati rasa, vervolgens at hij eene handvol (rijst met toebehooren) en voelde zich heerlijk verzadigd, (Malém Diwa); djiseu'ōtkeu jōh njan imeum limōng, narit meutimang tjati rasa; sabét njō meunan, pòtjoetteungkoe dròë, sadjan kamòë doem mèë taba, de vijf imeum's antwoorden toen op de weloverwogen en aangename woorden (van Pòtjoet Moehamat): „inderdaad is het zoo, geëerbiedigde prins, en het is gepast, dat gij ons allen meeneemt", (Pòtjoet Moehamat); djeunèh makanan tjati

ladat, neubri keu ra'jat njang tjati rasa, allerlei heerlijke, smakelijke spijzen, spijzen, die verrukkelijk van smaak waren, gaf hij aan het volk, (Djoehan Meusapi).

TJATJA', iets tijdelijk en zoodanig ergens in steken, dat het uitsteekt, aldus inplanten; tatjatja' di sinan toemba' njan, steek die piek voorloopig daar in (b.v. in den grond); tjatja' boelōh, = peunatja', of aneu' lōt (zie i.v. patja', en lōt I), (ook) naam van den stand van buffelhorens, die recht naar boven uitsteken (als klosspillen). Meutjatja', ergens in gestoken, ingeplant. Peutjatja', laten tjatja', of tjatja' met versterkte beteekenis. Tjeumatja' de handeling tjatja' verrichten; djitjeumatja' hana moepat-pat, 'ōh reubah teusiē gakiteu, hij steekt (b.v. een lham, eene spade) zoo maar ergens in den grond, als je erover struikelt, dan verwond je je voet.

TJATJAH, met kracht trappen, stampen op of in (inz. op iets weeks, b.v. in modder, in een plas water, van den pottenbakker op klei en zand om de specie te mengen, ook op iets, dat daardoor week of verbrijzeld wordt), plassen, vertrappen, stuk-, plat-trappen; bē' katjatjah ba' leuhōb, trap, plas niet in de modder; bē' katjatjah iē, plas niet met je voeten in het water; ada' naoedēbtoean meurah, sit that salah kēē binasa; meung hana

gēt njan lōn peugah, djiteumēē tjatjah lé gadjah raja, (de tijger jammerde:) als de olifant nog in leven is, ben ik verloren, want ik heb verkeerd gedaan; als ik het hem zeg, zal de groote olifant mij zeker stuk trappen, (Pha Soeasa); gōgasi leumōh meunjeum pajah, kakeu oebah oemoe ka toeha; Bangta seumpōm kakeu reubah, neutjatjah di moekamoeka, de gōgasi was al verzwakt en voelde zich uitgeput, hij was al krachteloos geworden, hij was ook al oud; B. smee hem toen op den grond neer en trapte op hem tot zelfs op zijn gezicht, (Banta Beuransah). Meutjatjah, getrapt op, vertrapt, stuk getrapt, (ook) tjatjah met meerv. subject. Peutjatjah, laten tjatjah, of tjatjah met versterkte beteekenis. Tjeumatjah, de handeling tjatjah verrichten; dawō' djitjeumatjah sabē, (dat kind) moet altijd (in de modder) plassen.

TJATJANG, ook tja'tjang, rechtop, kaarsrecht, (ook) flink, kranig (van postuur); dōng, dja' ba' tja'tjang, bē' boeng kō'-boeng kō', sta, loop rechtop, niet gebogen; tja'tjang saré, hana meung leumōh batjoet badan-dji, hij is kaarsrecht van lichaam, in geen enkel opzicht slap; walēē hana lōm sawami, mangat lōn brilakōē gata; djeuēt oelōn ba keunōē agam, tōh njang

tjatjang moeda-moeda;
 tòh njang tjeudaïh
 njang gèt siga', sòë
 njang gala' até gata,
 (de koppelaar antwoordde:) als
 gij nog geen echtgenoot hebt,
 zal ik u een man geven; ik
 kan hier een man brengen, die,
 naar uwe keuze, kranig van pos-
 tuur en jong is, die knap van
 uiterlijk en keurig van gestalte
 is, wien gij maar hebben wilt,
 (Noen Parisi); zie verder vbd.
 i.v. lahé, sanggōj. Peutja-
 tjang dròë, zich rechtop enz.
 houden. Vgl. djeundjang I.

TJA'TJANG, zie tjatjang.

TJATJAT, een of meer gebreken,
 onvolkomenheden of fouten heb-
 bende (zoowel uiterlijk als inner-
 lijk, van menschen als van dieren
 en voorwerpen), met een of meer
 gebreken behept, gebrekkig, mis-
 maakt, misvormd, verminkt, ge-
 geschonden, bedorven, onvolkomen,
 onvolmaakt, waar iets op aan te
 merken valt; gebrek, onvolko-
 menheid, fout; (ook wel, doch
 zelden, verb.) = peutjatjat;
 hana sapat toebōh tja-
 tjat, hana sapat keu-
 nòng sinjata, nergens bleek
 zijn lichaam (n.l. van den plotse-
 ling in den strijd gevallen Pa-
 ngoelëë Meunaròë) geschonden,
 nergens was het door een wapen
 getroffen, (Pòtjoet Moehamat);
 inòng njan ka tjatjat
 (of meutjatjat), han
 djeuët tameukawén, dat
 meisje is geschonden (onteerd),
 ge kunt niet met haar trouwen;
 ba' langs at di ateuëh
 djeurat, geukòh geutja-

tjat keupha djeureu-
 kha; teukoe piōh kada
 meung si'at, lōn meutja-
 warat ngòn sèëdara, een
 langs at-boom op een graf, zij
 hakken en bekappen hem tot stij-
 len van een spinnewiel; teukoe,
 wacht een oogenblikje, ik zal
 met mijne vrienden overleggen,
 (pantōn bij bruiloftsgesprek); zie
 verder vbd. i.v. rapat I, sa-
 da, sipat, tabi'at. Meutja-
 tjat, = tjatjat (adj.). Peu-
 tjatjat, schenden, misvormen,
 verminken, bederven; pakòn
 tapeutjatjat kitab lōn,
 waarom hebt ge mijn boek bedor-
 ven.

TJA'TJEUREULA', charmant, be-
 koorlijk (door uiterlijk voorko-
 men en door manier van doen en
 spreken), innemend, lief; njan
 njang leubèh tjangkla'
 bidja', tja'tjeureula' ha-
 natara, zij was degene, die
 het welbespraaktst en het knapst,
 en buitengewoon charmant was,
 (Noen Parisi); tja'tjeureu-
 la' dalam bintéh, kran-
 dam gapoe Pòteuloekéh,
 iets aantrekkelijks in eene om-
 wandling, een kalkpotje door on-
 zen Heer gegraveerd, (raadsel:
 oplossing: bōh meureuja;
 tja'tjeureula' hier meer
 voor het rhythme).

TJA'TJI-TJA'TJÛË, zie i.v. tja'-
 tjòë.

TJATJÛË, zie tja'tjòë.

TJA'TJÛË, ook tjatjòë, knots,
 strijdcolf, (zie vbd. i.v. hoe-
 dōm, kilòë, seuligòë,
 tampa I); tja'tji-tja'tjòë,
 allerlei knotsen, of dergelijke wa-

pens; 'òh meusapatra'jat kaphé, geubeudòihlé geudja'sidròë; handjan djiploeëng meung sipadé, habéh meugoelé ban sinaròë; beukah oelèë poentōng lihé, handjan djimè tja'tjit-tja'tjòë, toen het leger van de ongelooovigen verzameld was, stond hij plotseling (uit zijne schuilplaats) op en ging alleen op hen af; zij hadden niet eens den tijd om een stap te zetten om te vluchten, zij rolden allen neer met stuk geslagen hoofd of doorgehouden hals, en hadden geen tijd om naar hunne knotsen of andere wapens te grijpen, (Radja Bada).

TJATŌ (Skr. catur, vier), zoodanig naaien, dat er vierkante vakken (en kuiltjes) ontstaan, (zooals men een bultzak of tilam doëë' naait), (verder) schaak, schaakspel, (ook) e.s.v. belegerings-, of damspel, (= meurimoeëngrimoeëng, ook tjatō rimoeëng genoemd, en tjatō akaj, = meurimoeëngrimoeëng-peuëtplōh, zie i.v. rimoeëng), (ook) e.s.v. spel met geutoeë-, of keupoeladja wapitten, of ook wel steentjes, en een schuitvormig houten blok (oeroë' tjatō) met twee rijen van zeven kuiltjes (roemòh geheeten) en een groo-teren kuil (geudōng, of tjōh) aan beide einden, (men maakt die kuiltjes ook wel eenvoudig in den grond); dit laatste tjatō-spel, dat veel door vrou-

wen en meisjes wordt gespeeld, heet ook djoenkka', en tjoeka'; men speelt het met zijn tweeën op eene der volgende wijzen, die meusoeëb, meuta', meutjōh en meuliēh heeten; bij het meusoeëb zetten beide speelsters in elk der 7 aan haar kant gelegen kleinere kuiltjes (roemòh) 4 pit-ten (aneu') en een van haar begint met uit een harer roemòh's de pitjes over de daarop volgende roemòh's, in de richting van links naar rechts en vervolgens over de roemòh's van hare tegenpartij van rechts naar links, te verdeelen door in elk dier kuiltjes één pitje te laten vallen en telkens als zij slechts één pitje over houdt de pitjes in het daarmede bereikte kuiltje er bij te nemen; komt zij echter met één pitje in een leeg kuiltje terecht, dan is zij „dood'', moet het pitje daarin deponeeren en de tegenpartij aan de beurt laten komen; bereikt zij met haar laatste pitje een kuiltje met 3 pitjes, zoodat dit kuiltje 4 pitjes telt, d.i. het aantal van den oorspronkelijken inzet, dan heeft zij z.g. soeëb, mag die 4 pitjes als winst in haar geudōng, d.i. het rechts van haar gelegen grootere kuiltje, leggen en met den inhoud van het volgende kuiltje (adòë soeëb geheeten) door- gaan; is dit kuiltje echter ledig, dan is zij „dood'', (de soeëb heet dan soeëb poentōng); zoo gaat men door, totdat er zoo weinig pitjes overgebleven zijn, dat men beurtelings slechts met

één pitje één kuiltje verder kan gaan; dit heet *tè'* en degene, die met haar pitje in een kuiltje van de tegenpartij komt, verliest het pitje; zij, die het eerst al hare roemòh's leeg heeft, moet bij het opnieuw beginnen van het spel de tegenpartij laten beginnen, (dit heet *poelangreunt a'*); bij het *meuta'* begint men op dezelfde wijze als bij het *meuso eëb*; het verschil in verloop is als volgt: komt degene, die aan de beurt is, met het laatste pitje in de hand in een ledig kuiltje aan haar kant, terwijl het daar tegenover gelegen kuiltje van de tegenpartij gevuld is, dan legt zij op den inhoud daarvan beslag door het in hare hand overgebleven pitje aan den rand van het kuiltje te plaatsen; dit heet *ta'* (slaan) en bij de *meuta'-gōt* (slaan en naar zich toetrekken) geheeten variant mag de in beslag genoem pitjes naar de eigen roemòh overgebracht worden; het kuiltje met de in beslag genomen pitjes blijft verder buiten spel, in zooverre, dat degene, die die pitjes in beslag genomen heeft, er wel een pitje in mag laten vallen, doch ook dood is wanneer zij er met haar laatste pitje in de hand terecht komt (*matélam ta'*), terwijl de tegenpartij bij haar spel het over moet slaan; laat zij er bij vergissing een pitje in vallen, dan moet zij het erin laten blijven, indien de eigenares van den inhoud van het kuiltje tijdig „*tjrië*” roept, anders mag zij het er weer uit halen; kan het spel niet verder, door-

dat alle pitjes in *ge-ta'-te roemòh's* opgehoopt liggen, dan verdeelt ieder hare pitjes over hare roemòh's, in elke roemòh, van rechts beginnende, 4 pitjes leggende; heeft eene speelster te weinig pitjes over om een roemòh te bezetten (dus minder dan 4), dan mag zij die pitjes òf buiten spel laten òf er een roemòh onvolledig mee bezetten (*plara asèë*); zulk een onvolledig bezette roemòh heet *dèn*, *tjadèn* of *asèë*, en een door gebrek aan pitjes ledig gelaten roemòh heet *toetōng*; het spel begint dan op nieuw, waarbij de *toetōng's* door beide partijen als niet bestaande worden beschouwd en een bij vergissing er in gelegd pitje weer eruit genomen mag worden, terwijl de *tjadèn* aangedaan moet worden door degene aan wie ze toebehoort doch niet door de tegenpartij, die een daarin bij vergissing gelegd pitje alleen er uit mag halen, wanneer de eigenares van de *tjadèn* niet tijdig „*tjrië*” roept, en verder op de *tjadèn* geen beslag mag leggen (niet mag *ta'*), wanneer zij in een daartegenover gelegen kuiltje „dood” gaat; is degene, die *toetōng's* heeft, bij een volgend spel in staat ze te vullen, dan heet dat *teubōih* (inlossen); heeft ten slotte eene der speelsters alle pitjes verloren, dan is zij, zooals het heet, *papan*, (eig. plank; *kalōn poepapan djih*, ik heb haar geheel, eig. tot de plank, verslagen); bij het *meutjōh* is de inzet 7 pit-

jes per roemòh; beide partijen beginnen tegelijk en doen telkens ook in de eigen tjōh een pitje, de tjōh van de tegenpartij echter overspringende; komt eene speelster met haar laatste pitje in de hand in haar eigen tjōh terecht, dan mag zij van een harer roemòh's uit op nieuw beginnen; komt zij met haar laatste pitje in een ledige roemòh terecht, dan is zij dood; is het echter een van hare eigen roemòh's en is de daartegenover gelegen roemòh der tegenpartij gevuld, dan mag zij den inhoud ervan met haar overgebleven pitje als winst in haar tjōh doen; is eene der speelster dood gegaan, dan moet zij wachten tot de tegenpartij ook dood gaat, en dan gaat het spel beurtelings verder; zijn er te weinig pitjes over, dan gaat men evenals bij het meusoeëb telkens met één pitje één kuiltje verder (tè'), tot men de eigen tjōh bereikt of het pitje door de tegenpartij wordt genomen, doordat zij met hare beurt juist in een daartegenover gelegen kuiltje belandt; dan begint men het spel opnieuw door de roemòh's weer te vullen met de gewonnen en in de tjōh's verzamelde pitjes, waarbij men dan, evenals bij het meuta', toetōng's en tjadèn's heeft; de gene, die alle pitjes verloren heeft, heet ook papan; bij het meuliëh, waarbij de inzet 4 pitjes per roemòh is, en de tjōh's bij het spelen overgeslagen worden en alleen als verzamel-

plaats dienen, gaat men, wanneer men met het laatste pitje in de hand in een roemòh terecht komt, niet met den inhoud van die roemòh plus het laatste overgebleven pitje door, maar, dat pitje in die roemòh latende, met den inhoud van de daarop volgende roemòh; dit doet men ook wanneer men met het laatste pitje in een ledige roemòh belandt; volgt op de laatste roemòh, die men bereikt heeft, een ledige roemòh, dan mag men den inhoud van de daarop volgende roemòh nemen en als winst in de eigen tjōh deponeren, (dit heet tjò' liëh); dit mag men ook doen met den inhoud van de weer door een ledige roemòh daarvan gescheiden roemòh, (adòë liëh); eene speelster is pas dood, wanneer zij met haar laatste pitje terecht komt in een roemòh, waarop twee ledige roemòh's volgen; deze speelwijze eindigt ook met het tè'; meu'èn tjatō, het tjatō-spel (in eene der betekenissen) spelen; tapa' tjatō, zie i.v. tapa'; tjatō bōh moerōng, zoodanig op tjatō-wijze naaien, dat er gekartelde randen worden gevormd, (wijze van naaien van bultzakken); tjatō tilam doeë', eene zitmatras naaien, (of) naaien op de wijze als men eene zitmatras naait, i.e. zonder gekartelde randen als bij een bultzak. Meutjatō, op tjatō-wijze genaaid, een tjatō-spel spelen. Tjeumatō, de handeling tjatō (naaien) verrichten. Tjeuna-

tō, ook tjinatō, de handeling tjabatō, de wijze of het resultaat ervan; gèt that tjeunatō kasō njan, die bultzak is zeer mooi genaaid.

TJATÒ', op iets tikken, hakken of houwen met een gekromd werktuig of met de hand (b.v. wanneer men iets snel naar zich toe wil halen), (zoo ook) schoffelen, omspitten (van den grond), pikken (met den snavel), (verder) het instrument om te tjabatō', schoffel, spade (kleiner dan tjangkōj), (ook) haan van een geweer; han djeuët dji'eu han djeuët djitjò', djitakōt geutjabatō' ba' koepala, zij konden er niet in kijken (n.l. in hun koetika-boekjes), en konden ze niet medenemen (wegens overhaaste vlucht), zij waren bang, dat zij een tik op hun hoofd zouden krijgen, (Malém Dagang; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. krèh-kròh); tji-tjém djitjabatō' bòh kajèë, de vogels pikken in de vruchten. Meutjabatō', getikt, enz., voorzien van een tjabatō' (subst.); beudé meutjabatō', zie i.v. beudé I. Tjeumatō', de handeling tjabatō' verrichten; zie vbd. i.v. reu'òh. Vgl. patō', tjoetō'.

TJAWAH-TJAWIH, syn. van keutjawah-keutjawih, zie aldaar.

TJAWAJ (Arab. Sja wwâl), de 10de maand van het Moh. jaar, (zie i.v. boeleuën).

TJAWAN, kommetje, kopje; tjawan meutangké, of meuidōng, kopje met een oor; tja-

wan ië tè of ië seu'oeëm, theekopje; tjawan ië kahwa, koffiekopje; tjawan pingan, kommen en schotels, servies, (zie vbd. i.v. khōb, phoe'); boengōng beukah tjawan, zie i.v. beukah; zie verder vbd. i.v. lèt-lòt, reusam, tindéh. Meutjawan, een kommetje, kommetjes hebben, kommetjes vol.

TJAWARAT, ook tjèëwarat, sèëwarat, zie i.v. meutjawarat; ajoehan ékhoean sikeulian djeuëb preuboeëtan tjawarat beuna; ... baranggasòëtinggaj tjawarat, keunōng la'nat akhé masa, o broeders, in elke zaak zij er overleg (n.l. met de der zake kundigen); wie overleg achterwege laat, zal in het hiernamaals door een vloek getroffen worden, (Tadeukiratō rakidin); zie vbd. van meutjawarat ook i.v. piké, patōt.

TJAWAREUDI, zie radjawa-reudi.

TJAWAT I, een tusschen de beenen door, meer of minder strak tegen de schaamdeelen opgebonden, en aan een band om het middel van voren en van achteren bevestigde of om het middel geslagen lap, (zooals de Tjati's dien als kleedingstuk plegen te dragen of vrouwen bij menstruatie of na de bevalling, in welk laatste geval de tjawat uit een langwerpige zakje bestaat, gevuld met fijngestampte en met diverse oliën vermengde geneeskrachtige kruiden), schaambedekking; (verb.) op de aangegeven wijze

opbinden, als *tjawat* (subst.) dragen, aldus met een lap bedekken; ... dan *wadjéb* 'òh *lheuëh djimanòë* dan 'òh *lheuëh djisrah paròtdji djisoempaj deungòn gapuëh teuma* 'òh *lheuëh djisoempaj djitjawat deungòn roedja*, ..., en zij (n.l. de vrouw onder zekere omstandigheden) is verplicht om, na zich gebaad en zich het pudendum gereinigd te hebben, hierin watten te doen en er een lap tegen aan te binden, ... (alvorens de ritueele reiniging en de *seumajang* te verrichten), (*Beukeumeunan*). *Meutjawat*, een *tjawat* dragen, (fig. bij wijze van vergelijking:) opgetrokken, opwaarts gedrukt (als door het dragen van een *tjawat*); *Tjati bandoem djimeutjawat*, de *Tjati*'s dragen allemaal een *tjawat*; *gloenjoeëng meutjawat*, *hana meuri toepòng*, als het ware opgedrukte ooren, de lellen hebben geen duidelijke vormen. *Peutjawat*, een *tjawat* aanbrengen, aanleggen, aantrekken, als *tjawat* opbinden, dragen.

TJAWAT II, zie *tjahwat*.

TJAWÉ, ook *sawé* (Arab. imperat. *sjâwir*, raadpleeg), overleg, overdenking, overpeinzing, overweging, gedachte; overleggen, overdenken, overpeinzen, overwegen, denken, bedenken; *meunankeu niët dalam até*, *djitjawé-tjawé dalam dada*, zoo waren de gedachten, die hij in zijn binnenste wikte en

woog, (*Malém Dagang*); zie verder vbd. i.v. *ië*, *keubō*, *pangoelèë*, *pròë* (onder *poepròë*), *seuda*'. *Meutjawé*, de handeling *tjawé* verrichten, *tjawé* met meerv. subject, onderling overleggen, enz., beraadslagen; *aleukisah radja moepiké neumeutjawé ngòn peutoea*; *geumoepiké keu oesō nanggròë*, *siri sagòë njang tan moesara*, verteld wordt nu, dat de koning met de hoofden overlegde en beraadslaagde over de belastingen van het land, welke streken geen belasting opbrachten, (*Tjintaboehan*).

TJAWIË'; *troeëng tjawië*, zie i.v. *troeëng*.

TJAWIË', haken, aan een haak bevestigen, met een haak grijpen of trekken; *tjawië'* *eumpeuën kawé*, aas aan een vischhoek haken; *kadja' tjawië'* *tima*, *ka rôt lam mòn*, ga den emmer uit den put met een haak ophalen, hij is erin gevallen; zie verder vbd. i.v. *kawé*. *Meutjawië'*, gehaakt, met een haak of door een haak of iets puntigs b.v. een doren gegrepen, blijvende haken; *idjalōn meutjawië'* *ngòn doeròë*, *habéh beukah*, mijn kleed is aan een doorn blijven haken en heelemaal gescheurd; zie verder vbd. i.v. *tjangkéng*. *Tjeunawië'*, haak van hout of van metaal om iets mee te grijpen, te trekken (b.v. takken of vruchten) of aan op te hangen of te bevestigen;

tjeunawië' panjòt, haak om eene lamp aan of mee op te hangen; tjeunawië' kleumboue, gordijnhaak; tjeunawië' boengòngsoenténg, haakje van een boengòngsoenténg ter bevestiging in het haar. Meutjeunawië', voorzien van een haak, op een haak gelijkende, haakachtig, haakvormig; zie vbd. i.v. 'in.

TJAWÒ, roeren, omroeren, door-eenroeren, (fig.) doorzoeken, afzoeken, in alle richtingen door-kruisen, afloopen; tjawò goelè, de goelè omroeren. Meu-, of teutjawò, geroerd, omgeroerd, enz.; meutjawò até, innerlijk omgeroerd, i.e. ongerust, radeloos. Peutjawò, laten tjawò, of tjawò met versterkte beteekenis. Tjeumawò, de handeling tjawò verrichten; sòë tjeumawò lam mòn, habéh tjeukòë ië, wie is aan het roeren in den put geweest, het water is heelemaal drabbig. Vgl. gawò, kintja.

TJAWÒJ, verward, dooreengeward, in de war; na katoepeuë han koeseu'òt, nabè' loepòt koepikéran; dang koe'ingat dang kameuhej, habéh tjawòj gèt koediam, weet je waarom ik geen antwoord gaf, (zeide het dwergheert, dat met een djén een wedstrijd hield om niet te slapen, en, ingeslapen, wakker was geschrokken door herhaald geroep van den djén), opdat ik ten einde kon denken wat ik aan

het overdenken was; terwijl ik nadacht, riep je mij telkens, ik raakte in de war en zweeg daarom liever, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. poekòj. Meutjawòj, verward enz. gerakend of geraakt; ka meutjawòj boeët geutanjòë keureuna djih, onze zaken zijn door zijn toedoen in de war geloopt. Peutjawòj, verwarren, dooreenwarren, in de war brengen. Vgl. gawòj, tjabòj, tjeubòj.

TJÉ, ook tjé', (verkorting van Mal. ketjil); ma tjé, zie i.v. ma I, en vbd. i.v. saroeë'.

TJÉ' I, iets met één of beide handen of daarin opnemen, opheffen, oplichten, optillen, inz. om de zwaarte ervan te schatten, (techn.) met één hand opnemen van den ophaler van een weefgetouw en de daaraan verbonden scheringdraden om de lade eronder te schuiven (zie vbd. i.v. tjakò I), (verder) van munten bij e.s.v. hazardspel, (zie beneden); tjoe-ba tjé', padoem na brat, til het eens op, hoe zwaar is het; Alah Alah, aneu', bòh até doe, pakrilakoe dji-nòë di gata; gata geutjang oelõnteu malèë, njòë koeteumèë 'òh ka toeha; wa'tèë han é' lé lòn tjé' geudoebang, lòn gròb oe blang misé njang ka, ach, ach, mijn zoon, vaders lieveling, hoe moet het nu met u gaan; men heeft op u gehakt (en u verwond), en ik kan (niets doen dan alleen) de schande ervan dragen, dit moet ik on-

dervinden, nu ik oud ben, nu ik het zwaard niet meer kan opnemen en niet meer op het veld kan springen als vroeger, (Noen Parisi); djoedi tjé', e.s.v. hazardspel, waarbij een der spelers als bankhouder telkens met een of beide handen een greep doet in een hoop kopergeld of steentjes en de andere spelers raden of het aantal ervan even of oneven is, (ook gasa j-gasa j-geunab, en kòh of plah batèë genoemd); Walét meudjoe-di that bit lisé', pitéh djitjé' sireugam doea, W. was erg slim in het dobbelen, bij het tjé'-spel deed hij een, twee grepen in de muntstukken, (Pra'oen; de lezing sireugam doea onzeker). Meutjé', opgenomen, opgeheven, enz., het tjé'-spel spelen. Tjeumeutjé', de handeling tjé' verrichten.

TJÉ' II, zie tjé.

TJÉ'-TJÉ'-MALITJÉ'; me u'è n tjè'-tjè'-malitjè', aapje spelen, e.s.v. suggestie-spel, waarbij jongens bij dengene, die een aap moet verbeelden, de suggestie daartoe opwekken door, om hem heen gezeten, gezamenlijk op den grond te kloppen onder het opdreunen van de woorden: tjè'-tjè'-malitjè' sabét njò meunan meugeudoemba' a. Zie tjam-tjam-tjòë.

TJÉB, met de tanden pellen, de schil uitspuwen en den inhoud opeten (van b.v. padikorrels, gedroogd en gezouten semangka-zaad, ook van luizen, tjéb goetèë, zooals, volgens den Atjèher,

Jav. vrouwen doen), aldus knabbelen (ook zooals muizen doen), knagen, opknabbelen, (fig.) doen verkwijnen, doen wegteren, doen sterven (doordat men iem. verdriet aandoet, b.v. een kind den ouders, de eene broeder den anderen, ook) als het ware om den dood van iem. bidden, iem. den dood toebidden (door steeds met hem oneenigheden te hebben, terwijl er harmonie moest zijn); pakò n kamò ë sabé, peuë kah keumeung tjéb koekeuh, waarom huil je altijd, wil je soms je vader doen sterven (zegt eene moeder tot haar kind, dat altijd ontevreden is en steeds haar zin wil hebben); zie verder vbd. i.v. gram I. Meutjéb, op tjéb-wijze opgeknabbeld, enz., tjéb met meerv. subjeet, elkander tjéb; neupējēuēt Adam 'alòjhé salam, aneu' tjoetjò njan oeleuë bisa; djimeutjéb-tjéb geunab oeròë, sabé keudròë ma'noesia; djeuēt binasa di ateuëh boemòë, geunab oeròë haròhara, (de aarstengel 'Edra'i zeide tot den Heer:) ... Gij wilt Adam, vrede zij hem, (uit aarde) scheppen, zijne nakomelingen zullen dan (als) giftige slangen zijn; zij, de menschen onder elkaar, zullen elken dag aan elkander knabbelen (elkander den dood toebidden); zij zullen op de aarde te gronde gaan, doordat zij steeds oneenigheden met elkander zullen hebben, (Toedjòh kisah). Tjeumeutjéb, de handeling tjéb

verrichten, (verder van een kiekendief:) een zeker akelig geluid aanhoudend laten hooren, aldus schreeuwen, (omdat hij, volgens het volksgeloof, daarmee den naderenden dood van iem. aankondigt, iem. den dood toebid, *djilakèë doe'a ba' maté oereuëng*; het geluid zelf wordt met *tjoeit-tjoeit* weergegeven); *djéhkleuëng djitjeumeutjéb*, hoor, daar laat een kiekendief zijn onineus geluid hooren; *peuë kah kakeumeung tjeumeutjéb*, *dawō' kamoepakésabé, han tòm na meuteumèë boelèë ngòn tjèédara*, wil je soms (je broertje) den dood toebidden, altijd heb je met hem ruzie, nooit kun je met je broertje opschieten, (indien twee kleine kinderen, broertjes van elkaar, steeds met elkaar twisten, is het, volgens het volksgeloof, een teeken, dat een van beiden spoedig zal sterven).

TJÈB I, gew. *tjèb-tjèb*, klanknabootsing van het smakken (bij het eten, minder luid dan *tjab-tjab*), dat geluid maken of laten maken, smakken (gew. met *babab* tot object); *dji-tjèb-tjèb* (of *dji-peutjèb-tjèb*) *babab*, hij smakt, (zoo lekker vindt hij het). *Meutjèb-tjèb*, aan het smakken zijn, (ook) voortdurend in beweging (van den mond, van de lippen, gezegd van iem., die altijd wat eet, of veel kwebbelt, veel zwetst, vaak van anderen kwaad spreekt); *meutjèb-tjèb sabé kah*

lagèë djeungki moegè, je hebt altijd wat te kauwen, als het rijstblok van een vischopkopper (altijd padi te verwerken heeft); *inòng njan meutjèb-tjèb that (babab)*, die vrouw kwebbelt altijd. *Peutjèb-tjèb*, = *tjèb-tjèb* met versterkte beteekenis, opzettelijk *tjèb-tjèb*, (of) laten *meutjèb-tjèb* (ook fig.); *peutjèb-tjèb babab*, smakken, opzettelijk smakken (zooals slachters doen om te maken dat het vleesch lekker zal zijn); *dji-peutjèb-tjèb dròèdji lagèë poenggōng manò'*, zij beweegt hare lippen voortdurend als de aars van eene kip (steeds in beweging is), i.e. zij kwebbelt voortdurend.

TJÈB II, diak. v.d. Oostkust, = *tè'* (borsten).

TJÈBRÉ, zie i.v. *tjré*.

TJÈBRÉ', zie *tjèbré'*.

TJÈBRÉ', ook *tjèbré'*, e.s.v. boom (Mal. *djoear*), die, dicht bij eene woning groeiende, de *raseuki* harer inwoners doet verminderen; levert eene zwarte hars (*meuntatjébré'*), welke als geneesmiddel wordt gebruikt of tot inkt wordt verwerkt, (van daar ook:) gitzwart, glimmend zwart; zie vbd. i.v. *sanè I, seunbreun*.

TJÈÈ, of *tjhèè*, meer *tj(h)èè-tj(h)èè*, klanknabootsing van een suizend geluid door de lucht, van eene snelle beweging. *Meutjèè(-tjèè)*, zulk een geluid makende, suizende; *leubèh koeatniba' dilèè, pò meutjèè-tjèè didalam*

hawa, (de geureuda) was toen krachtiger geworden en vloog suizend voort in de lucht, (Banta Beuransah); meunan neukheun oeléh Indra, Dika Diwa beudòih meutjhèë; adoeën adòë sit bandoea ba' ra'jat bha doem djibri thèë, aldus sprak Indra (Bangsawan), en Dika en Diwa stonden snel op; de twee gebroeders gingen aan het talrijke volk (den wensch van Indra Bangsawan) mededeelen, (Indra Bangsawan). Vgl. hèë.

TJÊEDAGA, ook sèëdaga, (Perz. saudâgar), handelaar in het groot, groothandelaar, voornamen koopman; handeldrijven; katém adé' tjoet kadja' hareukat, ba' sabòh teumpat kadja' tjèëdaga, wilt ge, kleine broeder, verdiensten zoeken en op eene plaats handel gaan drijven, (sadati-vers); zie verder vbd. o.a. i.v. plah, reundang. Meutjèëdaga, handel drijven.

TJÊEDARA, ook sèëdara, (Skt. sodara), broeder of zuster, neef of nicht (van dezelfde generatie), (ook) makker, kameraad, vriend, vriendin; tjèëdara agam, broeder; tj. inòng, zuster; tj. sabòh masabòh koe, volle broeder, volle zuster; tj. sabòh koe, halfbroeder of halfzuster van vaderszijde; tj. sabòh ma, of, naar het Mal., tj. andjéng, ook tj. asèë, halfbroeder of halfzuster van moederszijde; tj. sileumoeëng, zie i.v. leumoeëng;

tj. sabòh nè', neef (cousin), nicht (cousine); tj. wali, neef of nicht van vaderszijde, (zoo-wel de kinderen van vadersbroeders, als de kinderen van vadersneven); tj. karōng, of tj. sampèë, neef of nicht van moederszijde, (ook de kinderen van moedersneven of nichten); zie ook i.v. poepò, en vbd. o.a. i.v. lapaj, meudjeumaj, milé'. Meutjèëdara, broeders of zusters hebben, met iem. broeder of zuster zijn, als broeders of zusters, als vrienden leven, verkeeren, tot makker, vriend nemen of hebben; zie vbd. i.v. bah, moeparikah.

TJÊËKAH, ook sèëkah, (Arab. sjaukah), macht, gezag, kracht, (in hik.); hé Djoecha Alam peue kapeugah, peuleumah tjèëkah deungòn peukasa, hé Dj. A., wat zegt ge daar, wilt ge uwe kracht en uwe dapperheid laten zien, (Djoechan Meusapi; zie den hierop volgende regel i.v. keudjōt); zie verder vbd. i.v. na'éb, paké. Meutjèëkah, macht enz. hebben, machtig, krachtig; zie vbd. i.v. peureukah.

TJÊËTAN, of tjòëtan, (Arab. sjeitân), satan, duivel; zie vbd. o.a. i.v. ikōt, lapaj, naphaïh, parōh I, rabé, ri (onder toeri), roebeuët, seutèt, sikoetoe, tjabōj.

TJÊËWARAT, zie tjawarat.

TJÊH; meutjéh, te onderscheiden, te herkennen, opvallend, in het oog vallend, goed uitkomende,

uitmuntend, onderscheiden, bekend, beroemd, uitzonderlijk, uitzonderd, bijzonder, speciaal, afzonderlijk, bepaald, (ook) kieskeurig; geubōh di nab alam poetéh, na meung meutjéh soekèè radja, vooraan werd een wit vaandel geplaatst, opdat de groep te herkennen zou zijn als de groep van den vorst, (Gadjah toedjōh oelèè); djitōtkeu beudé doem beureutéh, na meung meutjéh brangkakat radja, er werden geweersalvo's afgeschoten, die als het openbarsten van gepofte rijstkorrels klonken, opdat bekend zou worden, dat de vorst vertrok, (Pòtjoet Moeamat); ... tajoëë seutèt doem beuhabéh, kawōm waréh ban silinka; na meuri njang han tém patéh, na meutjéh njang tém seureuta, (het beste is) ... dat ge hen allen laat komen, al uwe verwanten, opdat blijke wie u niet wil gehoorzamen en wie u wel wil volgen, (Radja Bada); peuët bōh kitab beutatoeri doem boemeutjéh, Tèërit, Dabō, Èndji, Koe-roe'an, ban peuët ka habéh, vier (openbarings-)boeken dient ge te kennen en van elkaar te onderscheiden, t.w. de T., D., È. en K., dat zijn die vier boeken, (Nalam sipheuët doea plōh van Tjèh Mareudoeki); djigidoëë' ngòn gadjah poetéh, roepameutjéh djròh han matjam, zij reed op een witten olifant, zoodat hare bui-

tengewone schoonheid opviel, (Goemba' Meuìh); nama geutanjòë bandoea meutjéh, geuseuboet djandéh sigala dōnja, ons beider namen zijn beroemd en zullen tot in de verre toekomst op de geheele wereld genoemd worden, (Diwa Akaih); ... bōh meusabah seureuban poetéh, njannjang meutjéh ba' oereuëng toeha, (ze geven den menschen om hen te winnen al wat hun welgevallig is) ... rozenkransen en witte tulbanden, die speciaal aan oude lieden, (Tadeukiratō rakin); meutjéh that pōnjan, meung kōnsiëmanò' hanlèt, meung hana tangkoelò' meukasab, hana djiteubiët, wat is dat baasje kieskeurig, als er geen kippenvleesch bij is, lust hij geen eten, als het niet met een met gouddraad doorweven hoofddoek is, gaat hij niet uit; zie verder vbd. i.v. gidoeë', peudéh, sa I. Peutjéh, meutjéh maken, nader, nauwkeurig, afzonderlijk, speciaal, in bijzonderheden bekend maken, aanduiden, omschrijven, beschrijven, bepalen of verklaren, specialiseeren, specificceeren; sabda Nabi'alòjhé salam, le that énsan tamòng tjeuroega; djitamòng tjeuroega mantòng-mantòng, sahbattanjàng sòè ja mèèlana; djaweuëb Nabinjan neupeutjéh, sòè njang gaséh keu oelama; meung na boebé drah

gaséh lam até, doedòë pagé masō' tjeuroega, de Profeet, vrede zij hem, zeide: „heel veel menschen zullen in het paradijs komen; zij zullen zoo maar (zonder moeite) in het paradijs komen”; de gezellen vroegen: „wie zijn het, heer”; de Profeet antwoordde, hen nader aanduidende: „zij, die genegenheid koesteren voor schriftgeleerden; wanneer iemand slechts een greintje genegenheid (voor schriftgeleerden) koestert, komt hij later in het paradijs”, (Tambéh toedjōih blaīh); ... keupeuēt geupeutjéh njang badjèë poetéh, bōh dō'ma meutindéh niba' dada, ... ten vierde beschrijft zij (n.l. de nē' peungandjō) hem (n.l. den bruidegom) als in een wit baadje gekleed met gouden knopen als over de borst opeengestapeld, (bruiloftsgesprek).

TJÈH I, fijn (door b.v. stampen, drukken, trappen, wrijven, kauwen, malen), gebroken (van een ei door broeden), uitgebroed, uitgekomen (van b.v. een kieken), verteerd (van spijsen in de maag); (verb. gew. alleen van luizen) stuk-, platdrukken; katōbba' tjèh, stamp het fijn, (b.v. de padi, of bras tot meel; zie ook vbd. i.v. lhō I); ranoeb han tjèh lé lōn padjōh, ik kan de sirih niet meer fijnkauwen; tjèh ranoeb sigapoe, zie i.v. gapoe; karabtjèh bōh manō' lōn, de eieren van mijne kip zijn bijna uitgebroed, (zie ook vbd. i.v. tjab-tjib); aneu' ban tjèh, een pasgeboren kind,

nog nat achter de ooren; aneu' ban tjèh djitoepuē boe-ët oereuēng tjhi', hij is nog nat achter de ooren en weet al van de aangelegenheden van oude menschen af; inōng ban tjèh aneu', (grof voor:) eene pas bevallen vrouw; peunadjōh han é' tjèh, onverteerbaar eten; tjèh kasō-kasō, idja-idja, de bultzakken, de kleeren gaan er stuk van, (door het stoeien van de kinderen, door er op te trappen); djiteuna' lōn 'ōh tjèh, zij heeft mij, als het ware, murw gescholden; tjèh goetèë, luizen stuk-, dooddrukken; neusoe-gōt ō' tjèh ngōn goetèë, phoejkeu oelèë aneu' dara, (het oude vrouwtje) kamde haar de haren en drukte de luizen dood, en het jonge meisje voelde haar hoofd verlicht, (Malém Diwa). Peutjèh, fijn maken (door stampen, enz.), breken, uitbroeden, verteren; kapentjèh teupōng njòë, stamp dit meel fijn. Tjeumeutjèh, de handeling tjèh verrichten.

TJÈH II, zie tjhèh.

TJÈH I, ook tjòh, een rukje, een korte afstand; na 'èt tjèh mantōng, hanadjara', het is maar een kort rukje, het is niet ver.

TJÈH II, zie tjhè I.

TJÈH-MÈH, besmeerd, bevuild, bemorst (met b.v. gemorste dranken of spijsen); ka habéh tjèh-mèh, het is heelemaal bevuild. Peutjèh-mèh, bevuilen, bemorsen, besmeren.

TJÈH-TJÒH, ook *tjòh-tjòh*, druk (bij het zitten, loopen), onrustig, overal met de vingers aan zittende, lastig (van kinderen); *kah bè' tjèh-tjòh that di keuë gòb*, wees niet zoo druk (zoo lastig) voor vreemde menschen. *Meutjèh-tjòh*, druk enz. zijn. *Peutjèh-tjòh*, druk enz. maken; *peutjèh-tjòh dròë*, = *meutjèh-tjòh*, doch opzettelijker of in meerdere mate; zie vbd. i.v. *sihat*.

TJÈKARÒM, zie *atjèkaròm*.

TJÈM, praatjes, gezwets, praatjes voor de vaak; *bè' le that tjèm*, ge moet niet te veel praat hebben; *geutanjòng keutjèm mantòng, padahajka geutoepuë*, hij vraagt het maar voor de leus (om wat te vragen), hij weet het intusschen al; *tjèm-oenjèn*, versterking van *tjèm*, (ook) allerlei tegenwerpingen, tegenspraak. *Meutjèm*, praatjes maken, zwetsen; *bè' kameutjèm-oenjèn, oeròë ka djoela*, maak geen tegenwerpingen, het is al laat.

TJÈM-OENJÈN, zie i.v. *tjèm*, en vgl. *oenjèn*.

TJÉMPAGA, ook *tjeumpaga*, zwavel; *tandòh tjémpaga*, zwavelaarde, zwavel, (wordt als geneesmiddel gebruikt tegen *koedé*).

TJÉMPALA, ook *tjitjémpala*, e.s.v. *ekster* (Mal. *moerai*), die als vechtvoegel wordt gebruikt, n.l. de soort *tjémpala bit*, of *tjémpala oeteuën*; eene andere soort heet *tjémpala è' keubeuë*, of *tjémpala*

leumò (met waaievormigen staart, strijkt graag op den rug van een karbouw of koe neer); zie verder vbd. o.a. i.v. *djoedò*, *pantòn*, *seuriwòë*, *tèë*, en zie ook i.v. *diwata*.

TJÉMPEUDA', eene nangka-soort, (Mal. *tjempedak*).

TJÉMPEUNA, zie *tjampeuna*.

TJÉN, zie *tjhén*.

TJÉNDÀ, zie i.v. *tjèt I*.

TJÉNDANA, zie *tjeunana*.

TJÉNDAWAN, of *tjeundawan*, *tjeunawan*, ook *déndawan*, e.s.v. groot, opvouwbaar mes, o.a. gebruikt als pinangmes, zie vbd. i.v. *lasòn*.

TJÉNG, weegschaal, balans met twee schalen van gevlochten rotan-, of klapperbladreepen, of *bili* (*òn tjéng*) middels touwen (*talòë tjéng*) bevestigd aan een houten stok (*gòtjéng*), en gebruikt voor het wegen van grove voorwerpen, zooals vleesch, tabak, gambir, (ook wel) verkorting van *datjéng*, (zie aldaar en vbd. i.v. *mata, oenggaj*), wordt ook fig. gebezigd; (verder verb.) met een *tjéng* wegen; *lidah tjéng*, zie i.v. *lidah*; *tjéngilat*, ook wel *tjéngkaròt*, eene valsche, onzuivere weegschaal; *timang ngòn tjéng*, met de weegschaal wegen; *oelèëbalang ngòn oereuëng além*, *tjéngteupoenggéng han sòë kira*; *boeët njang soenat that dji'ingat, hareuëm môteula' han sòë kira*, onder de *oelèëbalangs* en de geleerden is er niemand, die zich er om bekommert,

dat de weegschaal ondersteboven ligt (alles averechts toegaat): aan wat (slechts) aanbevelenswaardig is laten ze zich erg gelegen liggen, maar om wat volstrekt verboden is bekommert zich niemand, (Tadeukiratō rakidin); a w é t j é n g, zie i.v. a w é. M e u t j é n g, met een t j é n g gewogen. T j e u m e u t j é n g, de handeling t j é n g verrichten. Vgl. neuratja.

TJÉNTJALA (Skr. cācala), beweeglijk, in aanhoudende beweging (van b.v. den mond van iem., die veel zwetst, van de golven, zie vbd. i.v. boelèë, oemōng, tampang, tēē), onrustig, ongedurig, onstandvastig; s a t j é n t j a l a, keudoea randjoena, keulhèëkeut inggalan, keupeuët keupanasan, ..., ten eerste onstandvastig, ten tweede heldhaftig, ten derde achtergebleven, ten vierde verhit (ongeluk aanbrengend), ..., (woorden, waarmee men de hoedanigheid van een slag-, of stootwapen, b.v. reuntjōng, gliwang, nagaat door daarbij b.v. de breedte van zijn duimnagel op het lemmet af te meten, zie ook i.v. gadjah); m e u n a n d j i k h e u n s a r a d j i p l o e ē n g, p e u d e u ē n g d i r o e ē n g d o e m t j é n t j a l a, aldus spraken zij, terwijl zij vluchtten en het zwaard (van Indra Bangsawan) aanhoudend op al hunne ruggen neerkwam, (Indra Bangsawan); n e u d o e ē ' s e u d a ' n e u d ò n g s e u b ò', t a m s é b i d ò' l a m t j é n t j a l a, als zij zat, voelde

zij zich radeloos, als zij stond, was zij (innerlijk) in heftige beweging (zij kon rust noch duur vinden), zij was als eene vlerkprauw, die voortdurend op de golven op en neer gaat, (Poetròë Peukisōn). M e u t j é n t j a l a, = t j é n t j a l a, in aanhoudende beweging zijnde, zich aanhoudend bewegende; b o e k ò n h i r e u ē n k o e ' e u g l o e m b a n g, m e u j o e b m a n j a n g m e u t j é n t j a l a, ik ben een en al verbazing als ik naar de golven kijk, ze gaan op en neer en zijn voortdurend in beweging, (Masa djeuēt dōnja).

TJÉ'SA, zie sé'sa.

TJÉT, sits, gebloemd katoen; i d j a t j é t, id.; t j é t - t j é t, vlekken (inz. witte), met vlekken, gevekt; m o e k a d j i t j é t - t j é t, leuki doem, zijn gezicht is gevlekt, het zit vol witte leukivlekken. M e u t j é t - t j é t, met (witte) vlekken, (wit) gevlekt, bevekt; p a k ò n i d j a l ò n k a m e u t j é t - t j é t, waarom heeft mijn kleed (witte) vlekken. P e u t j é t - t j é t, vlekken, bevekken (met b.v. kalk, poeder); b è ' k a p e u t j é t - t j é t p a p e u ē n, maak geen vlekken op de planken (van b.v. den huiswand door er sirihkalk op te smeren).

TJÉT I, of t j è t j è t, achterkleinkind, afstammeling in den 3den graad; t j è n d a, of t j è t j è n d a, beleefde vorm van t j è t, vorstelijk achterkleinkind; j ò h n j a n t e u k a B e u r e u m a S a ' t i, n e u d j a ' k h e u n k r i k e u t j è t j è n d a, toen kwam B. S. om aan zijne achterklein-

dochter aanwijzingen te geven, (Tjah Koebat). Zie *tjoetjò*.

TJÈT II, of, meer, *tjèt-tjèt*, klanknabootsing van het geluid van de huishagedis, ook van een ongeveer dergelijk geluid met de tong als teeken van afkeuring, van verontwaardiging of verbazing. *Meutjèt-tjèt*, dergelijke geluiden makende; *radja peuleumah soerat keuriman ba' oelèëbalang doem peutoea*; 'òh ka djikheun soerat keuriman, *keu Sa'it Boerian até doem loeka*; ... *keutjhi' panglima imeum nanggròë, teukab djarròë doem teupò' pha*; *di sahbanda haria peukan, moeka masam misé tjoeka*; *meutjèt-tjèt lidah meu'asé' oelèë*, *di keuë goerèë di nab radja*, de vorst liet den brief aan de oelèëbalangs, aan al de hoofden zien; toen de brief voorgelezen was, voelden allen zich door S. B. gegriefd; ... de *keutjhi's*, de *panglima's* en de *imeum's* beten zich op de vingers en sloegen zich op de dijen; de haven-, en de marktmeester keken zoo zuur als (hadden zij) azijn (gedronken); zij lieten vóór den goerèë, vóór den vorst een *tjèt-tjèt*-geluid hooren en schudden hun hoofd (van verontwaardiging), (Noen Parisi). *Peutjèt-tjèt lidah*, een *tjèt-tjèt*-geluid met de tong maken.

TJÈT III, zie *tjòt*.

TJÈTJÈNDA, zie i.v. *tjèt I*.

TJÈTJÈT, zie *tjèt I*.

TJEU'AB-TJEU'OEB, freq. van *tjeu'oeb*, zie aldaar.

TJEU'AT-TJEU'IËT, freq. van *tjeu'iët*, en syn. van 'at-iët, en *keutjeu'at-keutjeu'iët*, (zie onder die woorden).

TJEU'AT-TJEU'IT, freq. van *tjeu'it*, en syn. van *keutjeu'at-keutjeu'it*, zie onder die woorden en vbd. i.v. *apit, itit*.

TJEUBEUEH, dapper, moedig, onversaagd, onverschrokken; *toeah leubèh pangkat manjang, lagi toengang tjeubeueh teuga*, met bijzonder veel geluk bedeed, hoog in rang was hij bovendien onverzettelijk, dapper en krachtig, (Indra Bangsawan); *djiteuka keunòë ngòn kansidròë*, *dara bisòë tjeubeueh lagòë na*; *djidoeë' pitòë hanangeudéh, agamteu'éh djipeudjaga*, zij komt hier, door niemand begeleid, eene gemeene maagd, die erg onverschrokken is; zij zet zich dicht bij (een man) neer zonder eenige angst en wekt een man, die aan het slapen is, (Gadjah toedjòh oelèë; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. *kapéta*). *Peutjeubeueh-tjeubeueh dròë*, zich zoo dapper mogelijk gedragen, doen alsof men dapper is. Vgl. *seubeueh*.

TJEUBEUM, (van een tand:) voor of achter een anderen tand opgekomen; (*gigòë*) *tjeubeum*, zulk een tand; *beum beum gawè, timòh tjeubeum*

meusangkōtè, b.b.g., voor en achter de tanden zijn weer tanden opgekomen, en er tusschen blijft vuil zitten, (spotrijmpje, waarmede kinderen een ander met dergelijke tanden plagen). Meutjeubeum, voor of achter een anderen tand opkomende of opgekomen; gigdè gata meutjeubeum, ge hebt tjeubeum-tanden, (of) je tanden zullen tjeubeum zijn (b.v. tot een kind, dat aan het tanden wisselen is). Peutjeubeum, de tanden tjeubeum maken of laten; bè' kapeutjeubeum, katheun koe-lhèh gigdè, laat je tand niet voor (of achter) een anderen opkomen, tracht het uit te houden, dat ik hem uittrek.

TJEUBō (Mal. tjeboer); teutjeubō, geplompt, gevallen, gestort, gesprongen, (in het water, fig. in b.v. zonden), (in hik.); patnjangsalah lōn teutjeubō, keu Toehankoe harab lōn na, waar ik tot zonden verval, stel ik mijne hoop op mijnen Heer, (Indra Bangsanwan).

TJEUBōJ, verward, in wanorde, (inz. van droge, niet geoliede haren:) droog en sprietig; é'tjeubōj ō'ō' lōn, hanalōn teumèè bōh minjeu', het is om verwarde haren te krijgen, ik heb geen gelegenheid kunnen vinden om mijne haren met olie te bestrijken. Meutjeubōj, zich verwarde, droge en sprietige haren bezorgen, dergelijke haren krijgen; bè' kameutjeubōj (of kapeutjeubōj ō'keu)

lam oeròë, bezorg je geen droge en sprietige haren (door) in de zon (b.v. te spelen). Peutjeubōj, verwarren, maken dat de haren droog en sprietig worden, of aldus laten. Vgl. tjabōj, tjawōj.

TJEUDAĪH, knap (zoowel uiterlijk als verstandelijk), welgevormd, welgemaakt, schoon, mooi (ook wel van zaken), kundig, bekwaam, handig, bedreven, ervaren; inōngtjeudaĪh, meuih meuntah, sië meugapah, eene knappe vrouw, gedegen goud en vet vleesch (zijn drie begeerenswaardige dingen, waarbuiten men niets meer heeft te wenschen), (zegswijze, zie i.v. lhèë); ... siloeuē brō' idja beukah, panè dikah tanjōngnahoda; ... koe-ningiēng idja pi that tjeudaĪh, sampōh babah oereuēng toeha, ... zijne broek was versleten en zijn kleed gescheurd, en de scheepskapitein vroeg (spottend): „waar kom jij vandaan; ... met een kleed aan, dat, naar ik zie, erg mooi is en wel een doek lijkt, dien oude menschen gebruiken om hun mond af te vegen”, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. banda (sprkw.), djaròë, gloem, ië, landè III (sprkw.), latèh, lawa, ma'roeih, meunasah (sprkw.), moetabakah, oelèë, pò I (onder moepò), ramah I, rō' (onder peurō'), sòm, tala III, tandaiih, tèëwakaj, tinggōj, tjatjang. PeutjeudaĪh-tjeudaĪh dròë, zich zoo

tjeudaïh mogelijk gedragen, zich tjeudaïh aanstellen. Vgl. tjaròng.

TJEUDÉ', de armen van eene vlerkprauw, waaraan de balancerstokken (bòh gati) bevestigd zijn, (zie i.v. bidō'). Meutjeudé', voorzien van dergelijke armen.

TJEUDÈNG, ook verkort tot dèng, koud (van spijzen en dranken, die warm genuttigd behooren te worden, ook wel van andere zaken, b.v. van het lichaam of eenig lichaamsdeel), kil, koel; boe-boe ka tjeudèng, sòë lèt padjōh lòm, zelfs de rijst is koud, wie zou die nog lusten; gaki lōn tjeudèng that, mijne voeten zijn erg koud, ik heb erg koude voeten. Meutjeudèng, koud enz. worden, zich koude, kilheid bezorgen; bè' kameutjeudèng (of kapeutjeudèng dròë) lam ië, bezorg je geen kilheid (door zoo lang) in het water (te spelen). Peutjeudèng, koud enz. laten worden; pakòn tapeutjeudèng boe, waarom hebt ge de rijst koud laten worden.

TJEUDEUT, vooruitstekend, opgezet, gezwollen en gespannen, (van den buik van b.v. eene zwangere vrouw, van iem., die te veel gegeten heeft, van een rijstbuik, ook van de borsten van eene vrouw, die een corset draagt); proeët ka tjeudeut (of kameutjeudeut), pakri djidja' lòm, haar buik is al erg gezwollen (zij is al ver gevorderd in hare zwangerschap), hoe zou zij

nog kunnen gaan. Meutjeudeut, = tjeudeut, of aldus geworden; inòng Blanda meutjeudeut saré dada-dada, bij Hollandse vrouwen steekt de borst heelemaal vooruit. Peutjeudeut, tjeudeut maken, doen zwellen; djipeutjeudeut proeëtdji aneu' njòë, djipadjōh boetròë-tròë that, dit kind wil een gezwollen buik krijgen, hij eet maar door, terwijl hij al genoeg heeft. Vgl. tjateuëng.

TJEUDIËNG, uitspruitsel, spruit, (van padi of suikerriet, nadat het gesneden is), (ook fig.) spruit, telg; ba' tjeudiëng, uitspruitsel van suikerriet, (zie ook vbd. i.v. oesòë); bòh (padé) tjeudiëng, of padé tjeudiëng, uitspruitsel van padi, wordt ook als liefkoozingswoord gebruikt; adat han sinan bòh padé tjeudiëng, Koeala Gigiëng lōndja' euntat gata, als (gij) niet derwaarts (wilt gaan), o padispruitje, dan zal ik u naar K. G. begeleiden, (sadativers); zie verder i.v. peu'òh. Meutjeudiëng, uitspruitsels, spruiten krijgende, (ook) daarop gelijkende; padénjang kalheuëh takòhoeròë djéhkameutjeudiëng djinòë, de padi, die wij onlangs gesneden hebben, heeft nu al uitspruitsels gekregen; ba'meu'aneu'ba'meutjeudiëng, ba'meusé triëng njang le mata, moogt gij kinderen krijgen, moogt gij spruiten bekomen, moge het zijn als bamboe met vele geleidin-

gen, (zegenspreuk over den bruidegom); *bentéh doea meutjeudiëng padé, hana misé* dalam *dōnja*, hare beide kuiten waren als padispruiten, zij had op de wereld geen gelijke, (*Goemba' Meuih*).

TJEUDIT, zie *teuseudit*.

TJEUDÒ', met erg vooruitstekend voorhoofd, holle oogen, platten neus en kleine kin, ingebogen, ingezonken, als het ware *concaaf* (van een gezicht); *moeka Si Poelan njan tjeudò'* *lagèè aweuë'*, het gezicht van N. N. is ingebogen als een lepel van klapperdop. *Meutjeudò'*, een weinig *tjeudò'*.

TJEUDOEË, stomp van een afgesneden of afgebroken struik, tronk; *bè' tadjà' keunan rèt, tjeudoeë kajèè tadjam-tadjam that*, ga niet daarlangs, er zijn daar zeer scherpe stompen van struiken. *Meutjeudoeë*, waar zich *tjeudoeë's* bevinden, vol *tjeudoeë's* zittende; *meutjeudoeë-tjeudoeë saré di sinan, han djeuët meung tadjà'*, het zit daar vol stompen van struiken, je kunt daar niet loopen.

TJEUDÖH, zie *tjeudōih*.

TJEUDÖIH, of *tjidōih*, ook *tjeudōh, tjidōh*, lendenjuk, rugplank van de weefster, bestaande uit een rechthoekig, aan eene zijde *concaaf* plankje, dat bij het weven als kussen dient om met den rug tegen de aan de uiteinden van den borstboom bevestigde touwen te drukken en daardoor de schering strak te

spannen, welke spanning de weefster door voor-, en achteroverbuigen losser en strakker kan maken; *bōh tjeudōih*, id.; *sawè' broeë' tjeudōih*, zie i.v. *sawè'*; zie verder vbd. i.v. *lōih I*.

TJEUË I, grens, grensscheiding, afscheiding, grenslijn, lijn, streep, kras, schrap, *seham*, min of meer lang litteken of spoor (van b.v. het dragen van een knellenden gordel, knellende ringen of armbanden, van boeien); eene grens enz. trekken, eene afscheiding maken, afscheiden, lijnen trekken, linieeren; *katjeuë euë galah panjang*, trek de lijnen voor het *galahpanjang*-spel; *keurentaihn njan kalheuëh tatjeuë*, hebt ge dat papier al gelinieerd. *Meutjeuë*, eene grens of grenzen enz. krijgende of hebbende, begrens, gelinieerd; *neupeugèt eumpōih neubōh pageuë, maséng meutjeuë ateuëng oema*, hij legde tuinen aan en omheinde ze, terwijl de (droge) rijstvelden dijken als grensscheidingen kregen, (*Asaj djeuët padé*).

TJEUË II, of *tjheuë*, schaduw, lommer, beschutting (tegen zon of regen); *ba' njòë rampa' that, gèt that tjeuë*, deze boom is mooi breedgetakt, hij heeft eene mooie schaduw; *tapiōh lam tjeuë*, laten we in de schaduw uitrusten. *Meutjeuë*, schaduw gevende, schaduwrijk, (ook) schaduw, beschutting zoeken, schuilen; *tameutjeuë* (of *tapeutjeuë dròëten*)

joeb ba' kajèë njan, laten we onder dien boom schaduw zoeken; t a m e u t j e u ã d i j o e b p a j ò n g, b è' k e u n ò n g o e d j e u ã, schuil (loop) onder den pajoeng om niet nat te regenen. P e u t j e u ã, beschaduw, beschutten; t a p e u t j e u ã d r ò è t e u, b è' k e u n ò n g o e r ò è, beschut u tegen de zon.

TJEUGÒ', bewegingen maken als die bij den coïtus, den coïtus uitoefenen; t j e u n g - t j e u n g - t j e u g ò', id.; d i o e r e u ã n g d o e a t j e u n g - t j e u n g - t j e u g ò', r o e m ò h m e u g ò' - g ò' m i s é g e u m p a, die twee personen ..., dat het huis ervan schudde als bij eene aardbeving, (Noen Parisi). M e u t j e u g ò' (t j e u g ò'), die handeling verrichten.

TJEUGÒNG, zie t j e u n g g ò n g.

TJEUGÒT, zich uittrekkende en met gestrekten arm grijpen (naar), aldus naar zich toehalen, naar zich toe trekken, (van wat even buiten het bereik is); t a t j e u g ò t p l ò' d a w e u ã, haal den inktkoker naar u toe; n a m p e u k a r a m a d i l i k ò t, m a l i n g k a n m a w ò t t a s é d i s a n a; n j e u m m e u t j r a ï h - t j r a ï h r a b d i l i k ò t, n e u k e u m e u n g t j e u g ò t n j a w ò n g h a m b a, ten zesde moet ge (wanneer ge u opgericht hebt om de s e u m a j a n g te verrichten) u voor den geest halen, dat achter u de engel des doods (u vervolgt); ge moet u voorstellen, dat hij met snelle vaart achter u nadert en met uitgestrekten arm uw leven wil grijpen, (Akeubarō

Karim). M e u t j e u g ò t, met uitgestrekten arm gegrepen, naar zich toegehaald, uitgestrekt, uitgerekt (van b.v. den arm), (ook) de handeling t j e u g ò t verrichten, zich uitrekken (om iets te grijpen); 'ò h m e u t j e u g ò t o e l è è - o e l è è, p a k ò n h a n k a p e u t ò è s i' a t, (hij) moet heelemaal zijn hals (eig. zijn hoofd) uitrekken (om er bij te komen), waarom breng je het niet even dicht bij. P e u t j e u g ò t, laten t j e u g ò t, of t j e u g ò t met versterkte beteekenis; p e u t j e u g ò t d r ò è b a t j o e t, m a n g a t t ò' t a t j ò', rek je een beetje uit, opdat je er bij kunt om het te nemen. Vgl. l e u g ò t, r e u n g g ò t.

TJEUHA (Mal. t j a h a r), dunne ontlasting, diarrhee; diarrhee hebbende, gepurgeerd, (in hik.); 'ò h l h e u ã h m o e p a d j ò h k a m ò è p i t j e u h a, d j a n a n k e u t j e u m a d i l a m t j e u r o e g a, toen we (die paradijsvrucht) gegeten hadden, kregen wij diarrhee, en toen werd het vuil in het paradijs, (Toedjöh kisah). Zie p e u n j e u h a.

TJEUHOE, zie m e u t j e u h o e.

TJEU'IĒB, klanknabootsing van het piepend geluid van b.v. eene kip, die bij de keel gegrepen wordt; bij de keel grijpen, wor-gen, dooddrukken, dooden, zóó dat zulk een geluid wordt gemaakt, (ook fig.); m a n ò' k a d j i t j e u' i ĩ b l é t j e u r a p è, de kip is door een wezel gegrepen; b è' k a d j a' - d j a' s i d r ò è - d r ò è, d j i t j e u' i ĩ b k e u l é s i m e u r a n t é, d j i s a' i d j a

lam babah, han sòë toepeuë, han é' kameura-wōng, je moet niet alleen uitgaan, straks word je door een kettinganger gegrepen, hij stopt je een kleed als prop in den mond, dan weet niemand het, je kunt niet schreeuwen, (bangmakerij van een uithuizig kind). Meutjeu'iëb, een piepend geluid maken (van b.v. eene kip, die gegrepen wordt), aldus gegrepen, gedood, doodgedrukt, geworgd. Peutjeu'iëb, laten tjeu'iëb, of laten meutjeu'iëb, een piepend geluid laten maken, (ook) tjeu'iëb met versterkte beteekenis.

TJEU'IËT, klanknabootsing van het piepende of knarsende geluid van b.v. eene deur of eene kist, die opengemaakt wordt, van takken, die tegen elkaar schuren; zulk een geluid makende; djitjò' koentjisabòh oe djaròë, tjeu'iët peutòë ka djiboeka, zij nam een sleutel en met een knarsend geluid opende zij de kist, (Banta Beuransah). Meutjeu'iët, een tjeu'iët-geluid makende; sòë é' njan, meutjeu'iët oe lèë reunjeun, wie komt daar (het huis) binnen, dat het boven-deel van de trap piept; meudjandjan tangò meutjeu'iët-tjeu'iët, na njang oe bit bagòë bioela, soms hoorde men een piepend geluid, ook een fijn geluid als dat van eene viool, (Plandō' Kantjé; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. gisēng). Peutjeu'iët, een tjeu'iët-geluid laten ma-

ken. Zie 'iët, tjeu'att-tjeu'iët.

TJEU'IT, syn. van it, zie it-it, en vgl. tjeu'at-tjeu'it.

TJEUKA' I, tusschen duim en wijsvinger vatten, grijpen, omvatten, met duim en wijsvinger bij de keel, in den strot grijpen, aldus de keel toeknippen, worgen; (verder) sitjeuka', zooveel als men met duim en wijsvinger kan omvatten, in de holte tusschen duim en wijsvinger kan houden; 'òh ka leupaïh masi manja', plandō' tjeuka' aneu' boebrang; 'òhlheuëh djipòh kakeu maté, ma djidoeë'lé djih di sinan, toen de otter-moeder vertrokken was, greep het dwerghert het otterjong in den strot; nadat hij het aldus gedood had, bleef hij daar zitten, (Plandō' Kantjé); tjeuka' sanggōj, een om de haarwring gebonden gouden ketting met uitstekende gouden bloempjes. Meutjeuka', tusschen duim en wijsvinger gevat, gegrepen, enz. (ook) gekneld, knellend (inz. om den hals), nauw sluitend, (verder) elkander tjeuka'; kamēngka meutjeuka' ngòn talòë, de geit is met den hals in het touw verward geraakt, heeft het touw knellend om den hals gekregen; loeuë njòë meutjeuka' that, han djeuët lōnngoej, deze broek zit (mij) erg nauw om het middel, ik kan haar niet dragen; djimeutròm-tròm djimeutjeuka', meusi pa'sipa' sinan lam déah, zij (n.l. de met elkaar vechtende

olifant en neushoorn) traptten tegen elkander, grepen elkander bij de keel, schopten tegen elkander in het bedehuis, (Plandō' Kantjé). Tjeumeuka', de handeling tjeuka' verrichten; djidja' ban rimoeëng lheuëh tjeumeuka', meunankeu siga' lakoe roepa, hij liep als een tijger, die pas zijne prooi in den strot had gegrepen, zoo zag hij er in zijne bewegingen uit, (Tjah Koebat). Vgl. geutjaj, tjenkië'.

TJEUKA' II, ook wel naar het Mal. teuka'; aneu' tjeuka', de huid, het lelletje in de keel; lagèë oereuëng hana aneu' tjeuka', als iemand, die geen huid heeft, (zegt men van iem., die b.v. geen antwoord geeft op eene vraag); kreuëh that aneu' tjeuka' gata, wat hebt ge eene stijve huid, (zegt men van iem., die steeds tegen spreekt). Zie euntò' I.

TJEUKA'-TJEUKU, ook, in hik. voor het rijm, tjeuka'tjeukòë, moeilijk door het keelgat krijgende (van droge spijsen, het woord slaat eig. op de bewegingen, die men daarbij met den hals maakt; verder fig.) kieskauwende, met lange tanden etende, (wanneer men geen trek tot eten heeft of iets eet, dat men niet lust); padjōh boet tjeuka'tjeukeu saré, meukoeah kan é' na, het eten gaat moeilijk door het keelgat, zelfs groentenat is er niet; djipadjōh boet tjeuka'tjeukòë, até teugòë-gòë keu tjhòë-khoena, zij aten met lange

tanden, doordat zij in hun hart (met verbazing) aan de vrouw van den kali dachten, (Noen Parisi); neupadjōh boet tjeuka'tjeukòë, lhèësoeëb ka tròë neukheun séb ka, hij at met lange tanden, was na drie happen verzadigd en zei de dat het voldoende was, (Noen Parisi). Peut tjeuka'tjeukeu dròë, opzettelijk met lange tanden eten, doen alsof men met lange tanden eet; pakòn kapoemadjōh kapeut tjeuka'tjeukeu dròëkeu, waarom eet je zoo met lange tanden.

TJEUKA'-TJEUKÒË, zie tjeuka'tjeukeu.

TJEUKAM, (de voeten) stevig op of tegen iets plaatsen, zoodanig dat de teenen krom gespannen zijn, zich schrap zetten, (ook wel) met de klauwen grijpen; djit tjeukam gaki ba' leuhòb, hij plaatste zijne voeten stevig in de modder; Djoechan Meusapi sakét that até, neutjeukam gaki neupét ngònmata; nasikeudjab djitrōn lamawan, glanteuë sadjan ngòn badè raja, Dj. M. (zijn volk ziende verdrinken in het door de toovermacht van zijn tegenstander te voorschijn getooverde water) raakte zeer vertoornd, hij zette zich schrap, deed zijne oogen dicht en een oogenblik daarna stak er een stormwind op, vergezeld van bliksemslagen, (Djoechan Meusapi; zie verder vbd. i.v. titi); di djih ngòn goekèë njandjitjeukam, pi-

ha' tadjam sangat bisa, zij (die djén's) grjpen (Djoet en Madjoet) met hunne klauwen, die zeer scherp en giftig zijn, (Toedjöh kisah); tjeukam sanggōj, e.s.v. haarnaald met een boog waaraan gouden bloemen zijn bevestigd, die als diadeem voor in de haarwring wordt gedragen, (ook tjoe-tjò' sanggōj, meest boengōng ō' geheeten; zie vbd. i.v. gampōj, sarō' I). Meutjeukam, stevigneergezet (van de voeten); ba' meutjeukam gaki tadōng, sta met uwe voeten stevig op den grond. Tjeumeukam, of sakét tjeumeukam, eene ontsteking aan de nagels van de groote teenen, die ontsteking hebbende. TJEUKANG, stijf (van b.v. lichaamsdeelen, van een lijk, ook van het schrift, van eene onaangename stem of onaangename woorden), stram, verstijfd, verstramd, (ook grof voor:) dood, gecrepeerd; krang tjeukang, zie i.v. krang, en vbd. ook i.v. njampang II; bangké ka tjeukang, een verstijfd kreng; haraiħ tjeukang, stijve letters; zie verder vbd. i.v. sangkiō'. Peutjeukang, verstijven, verstrammen; pakōn tapeutjeukang dròë gata, waarom houdt ge u stijf.

TJEUKÈH, eene kleine soort dissel om hout te bekappen (tarah), zie i.v. bliōng, en djrabat. Meutjeukèh, een tjeukèh hebben of dragen.

TJEUKÉN, barsch, norsch, stuursch,

zuur, onvriendelijk, boos, nijdig, driftig; ... ngòn gata, adòë, hana siwadan, han é' talawangata that moeda; bitpimeunan, wahésamlakòë, salèh kreuëh gigdòë ba' tameuda'wa; meukatjeukén ba' oelōn pandang, peuë salèh nannama di gata, (trek uterug) ... voor u, broertje, ben ik geen partij, gij zult niet in staat zijn het tegen mij op te nemen, gij zijt te jong; maar, schoone jonkman, misschien zult gij mij koppig tegenspreken; ik zie, dat gij norsch kijkt, hoe is dan uw naam, (Djoehan Meusapi); han koe-toeëng djih keu meulin-tèë, bè' lé ba' kèë kapeuhaba; Malém Diwa tjeuningèh beungèh, hana mamèh tjeukén raja, ik neem hem (i.e. Malém Diwa) niet tot schoonzoon, spreek er niet meer met mij over; M. D. is een nijdas, hij is niet vriendelijk, doch zeer norsch, (Malém Diwa). Meutjeukén, barsch enz. worden of zijn, zich boos maken, op elkander boos zijn; bè' tameutjeukén (of tapeutjeukén dròë) ngòn gòb, wees niet norsch tegen anderen. Peutjeukén, barsch enz. maken.

• TJEUKI, of òn tjeuki, Chinese speelkaarten. Meutjeuki, = meut'èn tjeuki, met de kaarten spelen.

TJEUKIË', de keel dichtknijpen, worgen, (oudtijds ook eene speciale wijze van bestraffing van vrouwen wegens ontucht, waarbij de schuldige vrouw, tjeu-

neukië' genoemd, bij den oever van eene rivier achteroverliggend onder water werd gehouden en op een dwars over hare keel gelegden bamboe aan beide kanten een volgeling van den oelëbalang ging staan om haar te worgen); si geutjeukië', die geworgd moge worden, (scheldwoord tegen vrouwen); talòë tjeukië', zie i.v. peutah. Meutjeukië', de keel dichtgeknepen, geworgd; kamèng ka meutjeukië' ngòntalòë, de geit wordt door het touw geworgd, heeft het touw knellend om den hals gekregen. Tjeumeukië', de handeling tjeukië' verrichten. Tjeuneukië', de handeling tjeukië', de wijze of het object ervan, (ook) geul voor de monding eener rivier, die bij moessonswisselingen door aanslibbing nauw wordt. Vgl. tjeuka' I.

TJEUKŌ, e.s.v. kruid (Mal. tje-koer), waarvan de sterk riekende wortel (bòh tjeukŌ), die tot de aweuëh peuët plòh peuët behoort, als geneesmiddel wordt gebruikt, o.a. gekauwd met uien en kurkuma als pap, die men op het voorhoofd van kleine kinderen, die de sakét manja' hebben, legt; de bladeren worden in de roekò' siawan gebruikt; zie verder vbd. i.v. bèë (sprkw.), keundō, naleuëng.

TJEUKŌ' I, ook tjikŌ', e.s.v. boom (Mal. oekam) met eetbare vruchten, die, in onrijpen toestand groen van kleur en wrang van smaak zijn en met azijn en

lombok gegeten worden, en, indien ze rijp zijn, rood van kleur en zoet van smaak zijn; de boom heeft, indien hij nog jong is, dorrens, die later afvallen.

TJEUKŌ' II (Mal. tje-koek), (een geneesmiddel) met geweld in de keel gieten, ingeven, (weinig gebr.); tjeukŌ' aneu' manja', keubeuë, een kind, een buffel een geneesmiddel met geweld ingeven.

TJEUKŌ' I, krom, gebogen, krom getrokken; baréhtjeukò', = baréhkiwiëng, (zie i.v. baréh); djaròëtjeukò', eene kromme hand, kromme vingers, (zie vbd. i.v. kiwiëng); kajèëtjeukò', een krom, gebogen stuk hout; tjeukò' pirò' (of birò'), versterking van tjeukò', erg krom, erg gebogen, met bochten; tjeukò' pirò' oentôt boerôt, that bit djeuheut peunjakét rimba, men wordt er krom en scheef van, men krijgt er waterzuchtige beenen van, men krijgt er eene aderbreuk van, de ziekten, die men in het woud kan oplopen, zijn zeer kwaadaardig, (Malém Dagang). Peutjeukò', krom maken.

TJEUKŌ' II, ook teukò', de hik; bòh tjeukò' malém, zie i.v. rōm II, (eig. waar een vromeden hik van krijgt). Tjeumeukò', den hik hebben, hikken; pakòn gata tjeumeukò' sabé, waarom hikt ge voortdurend. Peutjeumeukò', den hik doen krijgen; peutjeumeukò' dròë, zich den hik

bezorgen, (of) doen of men den hik heeft.

TJEUKòĒ, troebel, onklaar, niet helder, drabbig, (fig. van de oogen:) slaperig en pijnlijk, zeer doende wegens het opblijven, (ook wel van de maag:) een wee gevoel veroorzakende, wee, (wanneer men b.v. nog niet ontbeten heeft, terwijl het al laat in den ochtend is); tjeukòĒ proeët, een wee gevoel in de maag hebbende; tameudjaga é' tjeukòĒ mata-matateu, we waken om er pijn in de oogen van te krijgen, (zie ook vbd. i.v. reukam); zie verder vbd. van water i.v. tala' II, tjawò. PeutjeukòĒ, troebel enz. maken; aneu' miët, tamanòĒ djipeutjeukòĒ ië, tapadjòh boe djipeuhabéh eungkòt, kinderen maken het water vuil, als men zich baadt, en maken de visch op, als men eet, (sprkw., z.v.a.) kinderen zijn hinderen; hanlōn toepeuē djih tjit sidròĒ, djipeutjeukòĒ ië la'òt djidjaphō', ik wist niet dat hij alleen het water der zee drabbig kon maken door het heftig te beroeren, (Plandō' Kantjé).

TJEUKOEĒ, met de hand scheppen, opscheppen; meung timahana, lōn boendòĒ lōn tjò' ië lōn tjeukoeĒ, er is niet eens een emmer, ik heb zooveel bij het nemen van water het met de hand moeten scheppen; sitjeukoeĒ, zooveel als men met de hand op kan scheppen, of in de holle hand kan houden. PeutjeukoeĒ, laten

tjeukoeĒ; djipeutjeukoeĒ ië, djipeureugam angèn, bè' tapatéh, hij laat u water met de hand opscheppen en wind in de vuist houden, geloof hem niet, (sprkw., z.v.a. hij spelt u wat op de mouw, of hij maakt u blij met eene doode musch).

TJEUKòT, draaien, draaiende buigen of breken (van b.v. een stengel, een stuk hout), (fig.) oprakelen; tjeukòt ba' pha, draaiend in de dij knijpen; tjeukòt roempoeën, roempoeën plukken door de stengels draaiende af te breken; adat djimeungiēng hana teupat, mata tjeukòt misé djoelēng, bij het kijken kijkt zij niet recht voor zich uit, hare oogen zijn gedraaid als ware zij scheel (de oogen rollen haar in het hoofd), (gezegd van eene lichtzinnige vrouw), (Tambéh toedjòh blaìh); boeët njang dilèē ka djitjeukòt lòm, hij heeft die oude zaak weer opgerakeld. Meutjeukòt, gedraaid, enz. Peutjeukòt, laten tjeukòt, of tjeukòt met versterkte beteekenis.

TJEULA, afkeuren, laken, misprijzen, afgeven op, aanmerkingen maken op, bespotten, beschimpen, kwaadspreken van; zie vbd. i.v. dam II, karòt, meuoengki, rampang. Meutjeula, afgekeurd, gelaakt, enz. Peutjeula, laten tjeula; bè' tapeutjeula dròĒ teuba' gòb, ge moet u niet door anderen laten misprijzen,

maak, dat anderen u niet misprijzen. Tjeumeula, de handelings tjeula verrichten.

TJEULA', oogzwartsel, (syn. van, doch minder gebr. dan seureuma); ngoej bèë-bèëwan tjeula' mata, inòng tjilaka peulagèë dròë, zij gebruikten parfums en oogzwartsel, ellendige vrouwen, die zich aanstelden, (Tambéh toedjōh blaīh). Meutjeula', oogzwartsel gebruiken, daarmede bestreken; mata meutjeula', met oogzwartsel bestreken oogen, (ook, en in de spreektaal gew. meulha':) oogen met blauwachtige wallen, (worden als een schoonheidsteeken beschouwd); meutjeula' mata mirah ngòn bibi, beureuhi sòë njang ngiēng dasah, hare oogen waren met oogzwartsel bestreken (of hadden blauwachtige wallen), hare lippen waren rood, wie haar zag werd met liefde beziel en geraakte in extase, (Plandō' Kantjé); mata meulha', njeum lagèë ra djibōh seureuma, zij heeft blauwachtige wallen onder de oogen, alsof zij er oogzwartsel op gestreken heeft.

TJEULAKA, zie tjilaka.

TJEULAKEUE', zie i.v. tjilaka.

TJEULEUNGGGA, mislukt, bedorven, beschadigd, gedeerd, stuk, vernield, vernietigd, verongelukt, in het verderf gestort, te gronde gegaan, (meer in hik.); leugat djipōh naga ba' oelèë, meung si'ōn boelèë tjeuleungga hana, snel sloeg hij den draak op den kop, maar

geen haartje werd van hem gedeerd, (Djoehan Meusapi); poetròë piké dalam até, kèë njòë akhé djeuēt tjeuleungga, de prinses dacht bij zich zelf, het zal ten slotte met een ongeluk voor mij eindigen, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. phoe'.

TJEULEUPA, zie tjeureupa.

TJEULEUTJI, zie tjeulitji.

TJEULITJI, ook tjeuleutji, inhalig, hebzuchtig, schraapzuchtig, gierig, karig, kreterig, bang dat men verliest of niet krijgt waar men recht op heeft, op zijn recht staande; klib-klib lingka goetji, mirah pati lingka koelam; jōh masa dilèë ka tabri, 'òh ka tjeulitji talakèë poelang (of jōh masa dilèë ka habéh djandji, ka lheuēh tabritalakèë poelang), vuurvliegjes om een waternat, duiven om een vijver; vroeger hebt ge het reeds gegeven, nu ge inhalig geworden zijt, vraagt ge het weer terug, (of: vroeger hebt ge het beloofd, nu ge het gegeven hebt, vraagt ge het weer terug), (spot-pantōn op iem., die tjeulitji is); gata tjeulitji that lagèë Pidië, ge zijt kreterig als een Pedirees, (zegt b.v. iem. tot zijn reisgenoot, die zijne rijst niet met de zijne wil vermengen uit vrees, dat zijn makker er meer van zou eten dan hij). Peutjeulitji dròë, zich tjeulitji gedragen of aanstellen.

TJEULÖB, zie tjeureulōb.

TJEUMA (Mal. tjemar), vuil,

smerig, vies, onrein, (van eene vrouw ook:) menstrueerend, (fig.) onveilig (van b.v. eene landstreek door roovers), (verder fig.) besmet, onrein; vuilheid, vuiligheid, viezigheid, onreinheid; *bèë tjeuma*, eene vieze lucht; *neubri raseuki lôn njang haleuë*, *bè' na sagaj areuta tjeuma*, dat Hij (de Heer) mij een middel van bestaan geve, dat (godsdienschtig) geoorloofd is, en geen verdiensten, waaraan eene smet aan kleeft, (*Mênhadjōj abidin*); zie verder vbd. i.v. *nadjih*, *soekla*, *taharat*, *tjaprang-tjapring*, *tjeuha*. *Peutjeuma*, vuil, enz. maken, bevuilen, verontreinigen, besmetten, onveilig maken; *neuseumanjam*, *toeankoe*, *ateuëh koeroesi*, *peutjeumagaki ba'teumpat adé'eunda*, heer, ga op een zetel zitten, wees zoo minzaam om uwe voeten in het verblijf van uwe jongere zuster vuil te maken, (i.e. om in het nederige verblijf van uwe jongere zuster te komen), (*Tjah Koebat*); *badeuë' gadjah mangat até*, *hana sòëlé peutjeuma dōnja*, de neushorens en olifanten waren blijde (dat de *gōgasi* dood was), er was niemand meer, die de aarde onveilig maakte, (*Banta Beuransah*).

TJEUMARA (Skrt. *camara*, yack-staart), een bos valsch haar, dienende om de haarwring dikker te maken en het haar weliger te doen schijnen, e.s.v. *chignon*; *oelèë tjeumara*, e.s.v. ouderwetsch haarsieraad van goud of

soeasa in den vorm van eene zeszijdige pyramide met een ketinkje aan den top, dat in een haakje eindigt ter bevestiging van het sieraad in de haarwring, of, bij een bruidegom, in den hoofddoek, wordt van wege de overeenkomst in vorm ook *batèë djeurat*, i.e. grafsteen, genoemd, (zie vbd. i.v. *toej-toej*); zie verder vbd. i.v. *simplah*. *Meutjeumara*, een *tjeumara* hebben of dragen.

TJEUMAT, vasthechten, vaststeken met eene speld (van iets, dat men met de hand wil naaien, in b.v. zijn kleed op de knie), vast-, insteken (van eene speld of draad), (ook) losjes naaien, losjes vasthechten met een draad, rijgen, (verder) verhalen (van een vaartuig), vastleggen, meren, (ook fig.) hechten, vasthechten, vastleggen; *tatjeumat idja*, steek het kleed vast; *djarōm tjeumat* of *tjeuneumat*, speld om iets vast te steken; *neuseu'ōt Bibi' Sigandawati*, *han lôn toekrikarang boenga*; *teuma neutjō' boegōng oedjarōë*, *neupeuroenōë poetrōëmoeda*; *seurentageutōblé ngòn djarōm*, *ba'teumpatphōnmoelamoe-la*; *djanangeuseutèt lalatlidjō*, *hō njang djipō di sinan tanda*; *reudjang neutjeumatlé ngòn beuneung*, *na bè'ilang gadōh dimata*, (de oude) B. S. antwoordde: „ik heb (eigenlijk) geen verstand van het schikken van bloemen”; daar-

op nam ze bloemen in de hand om de jeugdige prinses te leeren (hoe ze te schikken); tevens stak ze eene naald in op de plaats waar ze beginnen moest; daarop volgde zij de groene vlieg (die Diwa Akaïh met zijne wondermacht in het leven had geroepen), waar die neerstreek, daar was het het teeken, (waar zij de bloemen moest plaatsen) en snel stak zij er een draad in, opdat zij die teekens niet uit het oog zou verliezen, (Diwa Akaïh); tjeumat sa'ōh, een hulpanker uitwerpen om het vaartuig een oogenblik tegen te houden; sa'ōh tjeumat, hulpanker; talòë tjeumat, werptros; han djeuët lōn toeëng lé, ka geutjeumat narit (of ka meutjeumat narit gòb), ik kan niet meer (een aanzoek) aannemen, een ander heeft al (over het meisje) gesproken. Meu-, of teutjeumat, vastgehecht, vastgestoken, enz.; sabé ngòn aneu' teubiët lam djasat, gaséh teutjeumat dalam dada, hij had voor hem genegenheid opgevatt als voor een eigen kind, (Diwa Akaïh). Peutjeumat, laten tjeumat, of tjeumat met versterkte beteekenis. Tjeumoemat, de handeling tjeumat verrichten. Tjeuneumat, de handeling tjeumat, de wijze ervan, het middel ervoor. Zie seumat.

TJEUMBŌJ, rond doosje van zilver of soeasa tot opberging van tabak, gambir en kruidnagelen, dat men in den sirihdoek, of soms,

middels een kettinkje vastgeknoopt, aan eene punt daarvan draagt, (zie i.v. boengkōih en vbd. i.v. ti'ti', ook vbd. i.v. patam, sampa', seuntagi), (ook) modern rond tabaksdoosje, (tjeumbōj meutjeureumèn, zulk een doosje met een spiegeltje op het deksel), (verder) aarsklief van de civetkat (moesang djeubeuët), die het civet bevat, (ook) het zakje in het lichaam van den python, waarin, naar men zegt, geneeskrachtige olie zit, (zie i.v. lhan); boelèë tjeumbōj, stuitdons, staartveer; geureudakalòn mantòng paròt, lòm djijoeë bôt boelèë teuma; boelèë tjeumbōj, aneu', kabôt, gadòh paròt han meuri loeka, de geureuda zag, dat er (van de wond op de dij van Banta Beuransah) nog een litteeken was overgebleven, en liet weer eene veer (van haar zelf) uittrekken (om die als geneesmiddel te gebruiken); „trek eene staartveer uit, mijn zoon, dan zal het litteeken verdwijnen en zal er van de wond geen spoor meer te zien zijn", (Banta Beuransah). Meutjeumbōj, een tjeumbōj hebben of dragen.

TJEUMEUB, even met den bek boven het water uitkomen, (van een visch, die naar lucht hapt). Meutjeumeub, die handeling verrichten, tjeumeub met meerv. subject. Peutjeumeumeub dròë, = tjeumeub, of meutjeumeub, doch opzettelijker. Vgl. tjeupeuëb.

TJEUMEULÔ, zie i.v. lhò I.

TJEUMEUTI (Mal. *tjemeti*, Tam. *çamattī*), zweep, rij-zweep, karwats; met de zweep slaan, zweepen, een zweeps slag geven, (in hik.); zie vbd. i.v. hambī, sèë. Zie seunoeët, tjam-bō'.

TJEUMEUTJÔT, zie tjeumoe-tjôt.

TJEUMOEROE (Mal. *tjemboeroe*), jaloersch, naijverig, ijverzuchtig, afgunstig, benij-dend, argwanend, achterdochtig; jaloersch enz. zijn; jaloezie, naij-ver, enz.; *padjōh ranoeb han tòm mirah tanda tjeumoeroe*, sirihkauwen zonder ooit roode lippen te krij-gen is een teeken van een ja-loersch karakter; *makaseu'ôt Malém samlakòë, bè' adoeën dròë ta'é' di gata; bè' hé rakan tatjeumoe-roe, boeët han meulakoe hankoekureudja*, daarop antwoordde de schoone M.: „broe-ders, stijgt niet (met mij mee in het paleis); vrienden, weest niet achterdochtig, ik zal niets doen, dat niet gepast is, (Malém Da-gang); zie verder vbd. i.v. keu-reudja, salihin. *Peutjeu-moeroe*, jaloersch enz. maken.

TJEUMOETJÔT, ook tjeumeu-tjôt, tjoemoetjôt, e.s.v. stekelig gras, waarvan het zaad zich aan de kleederen hecht en de halmen gebruikt worden om pas in de oorlellen gemaakte gaten langzaam te verwijden (zie i.v. beungka), wordt ook na-leuëng tjeumoetjôt ge-noemd, is volgens een volksver-

haal ontstaan uit een uit ontucht geboren kind, vandaar het raad-sel: *aneu' badjeuëng teu-dông dirèt gòb dja' dji-seutèt*, een hoerekind, dat op den weg staat en de voorbij-gangers volgt, (oplossing: *na-leuëng tjeumoetjôt*, om-dat het zich aan de kleeren van voorbijgangers hecht); *tjeu-moetjôt lingka* (of *di bi-nèh*) *la'ôt*, tjeumoetjôt-gras rondom (of aan den oever van) de zee, (raadsel; oplossing: oogharen); *gatalagèëtjeu-moetjôt*, *gala' that tata-mông sadjan boeët gòb*, ge lijkt op tjeumoetjôt-gras, ge houdt ervan om u in an-dersmans zaken te steken. Zie tjôt.

TJEUMÔNG, luid weenen, schreien, weeklagen, jammeren; beweenen, weeklagen over, jammeren over, (in hik.); ... *dan tatjeu-mông keu manjèt atawa keu oereuëng keunông bala seureuta taseu-boet-seuboet siphuët-dji* ..., (tot de zonden behoo-ren) ..., en dat ge jammert over een doode of over iemand, die door eene ramp getroffen is, ter-wijl ge daarbij zijne (goede) eigenschappen uitroept, ..., (*Ben-keumeunan*); *neutjōmkeu aneu' neubōh lam leu-moeëng, radja tjeumông manjèt aneu'eunda*, de vorst kuste het lijk van zijn zoon, plaatste het op zijn schoot en jammerde hevig over zijn dood, (*Tjintaboehan*); *ja Toehan-koe tateurimông niba'*

doe'a n j a n g k o e t j e u -
m ò n g, m i s é N a b i d o e ' a t a -
t o e ã n g M o e h a m a t n j a n g
i l ò ' d j a m i n, o H e e r, v e r h o o r
d e g e b e d e n, d i e i k w e e n e n d u i t -
r o e p, z o o a l s G i j d e g e b e d e n v e r -
h o o r d e t v a n d e n s c h o o n e n i n n e -
m e n d e n p r o f e e t M., (Tj a ' é H a -
d a t); z i e v e r d e r v b d. i. v. ' o e,
r e u ë t, s a w a'. M e u t j e u -
m ò n g, d e h a n d e l i n g t j e u -
m ò n g v e r r i c h t e n, t j e u m ò n g
m e t m e e r v. s u b j e e t, b e w e e n d.
P e u t j e u m ò n g, d o e n t j e u -
m ò n g.

TJEUMPAGA, zie t j é m p a g a.

TJEUMPANA, zie t j a m p e u n a.

TJEUNANA, ook t j i n a n a,
t j e u n d a n a, t j é n d a n a,
(Skr. c a n d a n a), s a n d e l h o u t;
k a j è è t j e u n a n a, i d.; t j e u -
n a n a m i r a h, r o o d s a n d e l h o u t,
(g e b r u i k t a l s m e d i c i j n); n e u -
m a t b a' d j a r ò è t j e u n a -
n a m i r a h, s a n g m e u i h
m e u n t a h o e l a h r o e p a; ...
s ò è n j a n g s a k é t o e b a t
n e u b r i, g è t n e u t o e r i g è t
n j a n g h a n a; n e u ' a s a h
t j e u n a n a n e u b ò h b a'
t o e b ò h, p e u n j a k é t l o e -
r ò h g a d ò h s i g r a; b a r a n g
p e u n j a k é t d j e u ë t k e u
o e b a t, g a d ò h s i ' a t s i k l é b
m a t a, h i j (n. l. M e u d e u h a') h i e l d
r o o d s a n d e l h o u t i n d e h a n d, d a t
e r u i t z a g a l s z u i v e r g o u d; ... h i j
g a f m e d i c i j n a a n w i e z i e k w a s,
o m h e t e v e n o f h i j h e m k e n d e o f
n i e t; h i j z e t t e h e t s a n d e l h o u t a a n,
l e g d e h e t o p h e t l i c h a a m (v a n
d e n z i e k e), e n s n e l l i e t d e z i e k t e
l o s e n v e r d w e e n; h e t h o u t d i e n d e
t o t m e d i c i j n v o o r e l k e z i e k t e, d i e

daardoor in een oogenblik ver-
dween, (Meudeuha'); zie verder
v b d. i. v. r o e p i a.

TJEUNAWAN I, of t j e u n d a -
w a n, z i e t j é n d a w a n.

TJEUNAWAN II, of t j e u n d a -
w a n, (M a l. t j e n d a w a n), p a d -
d e n s t o e l, (i n h i k.).

TJEUNDANA, zie t j e u n a n a.

TJEUNDAWAN, zie t j e u n a -
w a n I e n I I.

TJEUNDE, zie t j i n d è.

TJEUNDOJ, e. s. v. l e k k e r n i j, b e -
s t a a n d e u i t e e n e d u n n e b r i j v a n
s a g o o f m e e l v a n k l e e f r i j s t m e t
s a n t a n e n s u i k e r.

TJEUNDOT, ook t j i n d ò t;
m e u t j e u n d ò t, o p b o l l e n d,
z w e l l e n d, o p g e b o l d, g e z w o l l e n,
(v a n b. v. e e n k l e e d d o o r e e n
v o o r w e r p d a t z i c h e r o n d e r b e -
v i n d t, v a n d e h u i d d o o r e e n e
o p k o m e n d e p u i s t o f i e t s, d a t
e r d o o r h e e n w i l b r e k e n; o o k
g e z e g d v a n h e t g e e n d e z w e l l i n g
v e r o o r z a a k t); s o e s ò h m a n ò'
n j ò è k e u m e u n g t e u -
b i ë t, k a m e u t j e u n d ò t, d e
s p o r e n v a n d e z e n h a a n z u l l e n
g a u w d o o r b r e k e n, z e z w e l l e n a l;
t j o e m o e ë t l ò n k a m e u -
t j e u n d ò t l ò m, m i j n e p u i s t i s
w e e r o p g e k o m e n. P e u t j e u n -
d ò t, d o e n o p b o l l e n, d o e n z w e l -
l e n. V g l. t j i n ò t.

TJEUNEULO, zie i. v. l h ò I.

TJEUNEUROEËT, e. s. v. l e k k e r n i j
v a n k l e e f r i j s t e m e e l e n s t r o o p i n
v e e l o l i e g e b a k k e n, g e l i j k t o p d e
t o e m p ò è, w o r d t o o k m e t b o e
k o e n j è t g e g e t e n, d o c h i s m i n -
d e r z o e t; b a' g a t a t j e u n e u -
r o e ë t b a' l ò n t o e m p ò è,
t a s r ò m n g ò n b a d j ò è, l ò n

balaïh ngòn noega, hebt gij tj., ik heb t., werpt gij met eene wig, ik antwoord daarop met een hamer (om eene wig in te drijven), (sprkw. voor: ik doe niet voor u onder, baas boven baas).

TJEUNG-TJEUNG-TJEUGÒ', zie i. v. tjeugò'.

TJEUNGAI, e.s.v. boom (Mal. tjengal), die hout voor woning-, en prauwenbouw levert.

TJEUNGANG, ook tjeungòng; me u-, of meer teutjeungang, verbaasd, verwonderd, verbluft, verstomd; zie vbd. i.v. mèt, oedjōb, tala' II, teukoej, toembō'. Peutjeungang, verbaasd enz. doen staan, (ook) toovermiddel om iem. verstomd, versuft te doen staan en de kluts kwijt te doen raken, (in de laatste beteekenis ook wel peunjeungang); si meuranté watèë djitjeumeutjoeë djibōh peutjeungang, een kettingganger wendt, wanneer hij steelt, een toovermiddel aan om de menschen suf te maken; peutjeungang dròë, doen alsof men verbaasd is.

TJEUNGÈH, de onaangename door-dringende reuk van b.v. gebrand haar, gebrande veeren of horen; zulk eene lucht verspreidende, (fig.) norsch, stuursch, zuur (van het gezicht); sidòm tjeungèh, zie i.v. sidòm; pat loengkè toetōng, tjeungèh that bèë, waar brandt er horen, dat het er zoo sterk naar ruikt; haj ma, tjeungèh that koetjōm bèë, sa-

lèh peuë boelèë geutōt haj ma, moeder, wat eene door-dringende brandlucht ruik ik, wat voor veeren zou men wel branden, (Banta Beuransah); tjeungèh beungèh, zeer boos, toornig, nijdig, nijdassierig, driftig, (ook) zich boos enz. maken, zich opwinden, zich ergeren, zich verontwaardigen; beukeumeunan njang djimeunan tjeungèh beungèh djoe darah ba' atéteu, teuteukala takeumeung toela' barangga peuë njang moebri keusakétan njang keumeung teuka oe ateuëhteu, atawa takeumeung pòh sidròë-dròë oereuëng njang peuhasé keusakétan oe ateuëhteu, nu, wat tjeungèh beungèh wordt genoemd, dat is dat uw bloed in uw hart kookt, wanneer ge iets, dat leed over u dreigt te brengen, af wilt weren, of iemand, die u leed veroorzaakt, zoudt willen slaan (of dooden), (Beukeumeunan); beukeumeunan tjeungèh beungèh njang neugeuma oelé Toehan, sipeurenti tatjeungèh beungèh keuoereuëng njang poe-boeët keudjeuhatan, nu, toorn, waarin de Heer welgevalen heeft, is b.v. dat ge u toornig maakt op (of over) iemand, die iets slechts doet, (Beukeumeunan); hana sapat tjeungèh beungèh, djimeugaséh djih bandoea, nooit waren zij boos op elkaar, zij hiel-

den beiden van elkaar, (Gadjah toedjōh oelèë; zie verder vbd. i.v. tjeukén). Peutjeungèh, eene tjeungèh-lucht doen ontstaan, daarvan doen stinken, norsch maken; peuë tatōt njan, tapeutjeungèh dapoe, wat brandt ge daar, ge doet de keuken ervan stinken.

TJEUNGEU', ook tjingeu', tjingoe', djeungeu', djingeu', kijken met uitgerekten hals (b.v. over iets heen naar beneden, door een venster, om een hoekje), aldus gluren; zie vbd. i.v. poela-poelòë, tangkoelò', teureubéh, tjab-tjiëb, tjanggè. Tjeumeungeu', de handeling tjeungeu' verrichten; njang tjeumeungeu' niba' tingkab, sinan teutab han meuriba, die uit het venster keken, bleven daar en verroerden zich niet, (Tjah Koebat).

TJEUNGGÒ', zie tjeunggòt.

TJEUNGGÒNG, ook tjeunggòng, wijd opengespalkt en onbeweeglijk, star (van de oogen, van den blik, b.v. bij verbazing), staroogend; 'òh djingiënga teuëh gòb, tjeunggòng mata-mata dji, als hij iemand aankijkt, staan zijne oogen wijd open en onbeweeglijk; doemna dëndajang teudoeë' mantòng, mata tjeunggòng peunab radja; aman djipeunab teukoej tangah, atédji soesah leuboej mata, al de hofjuffers bleven voor den vorst zitten met starende oogen; zij ble-

ven er zitten, niet wetende wat te doen, zij wisten geen raad, want zij hadden slaap (en weggaan durfden zij niet), (Gadjah toedjōh oelèë). Meutjeunggòng, = tjeunggòng. Peutjeunggòng, wijd openspalken (van de oogen); peu-tjeunggòng dròë, met wijd opengespalpte oogen kijken, staroogen.

TJEUNGGÒT, ook tjeunggò', met uitgerekten hals het hoofd opheffen, opsteken (b.v. bij het luisteren naar een geroep in de verte), of uitsteken (b.v. uit het raam om naar iets te kijken, of uit het water), of over iets heen steken of buigen (b.v. bij het tjeumeungeu'); naga leungò Ahmat panggé, djitjeunggòtlé pantaïh sigra, de draak hoorde A. roepen en stak snel zijn kop op, (Banta Ahmat); 'òh trōih oe kroëng ka djipanggé, djitjeunggòtlé oelèë naga, aan de rivier gekomen riep hij (den draak) en onmiddellijk kwam de kop van den draak uit het water, (Banta Ahmat). Meutjeunggòt, opgestoken enz. (van het hoofd), met opgestoken hoofd enz., (ook van andere zaken:) over iets heen gebogen, laag neerhangend; meutjeunggòt-tjeunggòt, zich op en neer bewegende, op en neer gaande, (van b.v. het hoofd, het lichaam bij het loopen, van een tak); kareupang òn njan, bè' meutjeunggòt ba'-ba' padé, snijd die bladeren af, dat ze niet tot de padi

neerhangen; djidja' 'òh meutjeunggòt-tjeunggòt, hij loopt met zijn lichaam op en neer gaande, (zoo lang is hij); zie verder vbd. i.v. pathoeë', waar meutjeunggòt te verbeteren in meutjeunggòt. Peutjeunggòt, laten tjeunggòt, of tjeunggòt met versterkte beteekenis; peutjeunggòt oelèë, of peutjeunggòt dròë, zijn hoofd opsteken enz., (b.v. bij het tjeumeungeu').

TJEUNGKHÒ·TJEUNGKHÉ, ook tjingkhò-tjingkhé, hinkende, strompelende, kreupel, (van velen, of in ergen graad van één persoon); meung njang roesa' kan é' peugah, ladōm patah ladōm loeka; ta'eu djidja' tjeungkò-tjeungkhé, ladōm dji'euj sang meuroea, wat de verminkten betreft, ze zijn niet te beschrijven, sommigen hadden gebroken ledematen, anderen kwetsuren; men zag hen strompelende gaan, en sommigen kropen als een leguaan, (Malém Diwa). Zie tjingkhé.

TJEUNGKLÒT, zie tjingklòt.

TJEUNGÒM, iem. links laten liggen, negeeren, niet tot hem spreken, op zijne woorden niet antwoorden, zwijgend boos zijn op, pruiln jegens; padoem oeròë dji'tjeunggòmlōn kan djimarit ngōn lōn, hoeveel dagen al laat hij mij links liggen en spreekt hij niet tot mij; meung han djipatéh djih tatjeunggòm, bè'keu tadōm ba' djih lhèë oe-

ròë, als zij (n.l. uwe vrouw) niet naar u luistert, laat haar dan links liggen en breng gedurende drie etmalen den nacht niet bij haar door, (Tambéh toedjōh blaïh; zie verder vbd. i.v. peuë onder moe peuë); tjeunggòm-meunggòm, elkander links laten liggen, negeeren, jegens elkander pruiln; gataban peuët ba' kamòë saban, misé lam badan gataba aneu'eunda; bè' tjeunggòm-meunggòm aneu'bòh até, boengōng padé bè' na meuda'wa, gij viert u voor mij gelijk, gij zijt voor mij als mijne eigen kinderen; pruilt niet jegens elkander, lievelingen, en twist niet met elkander, padibloemen, (Djoehan Meusapi). Meutjeunggòm, links gelaten, genegeerd, de handeling tjeunggòm verrichten, elkander tjeunggòm; njang njò djiranna tatoe'òh, peuët plōh roemòh silingka dròë; ... bè' meutjeunggòm bè' moepaké, sit beutabri barangapeuë, bureu — weet hoever dat begrip zich uitstrekt — zijn zij, die in de naaste veertig huizen rondom u wonen; ... negeer hen niet (of negeert elkander niet) en twist niet met hen (of met elkander), maar geef hun (of geeft elkander) geschenken, (Tambéh toedjōh blaïh). Peutjeunggòm, laten tjeunggòm, of tjeunggòm met versterkte beteekenis. Tjeumeunggòm, aan het tjeunggòm zijn.

TJEUNGÒNG, zie tjeungang.

TJEUNÔT, zie *tjinôt*.

TJEU'OEB, klanknaboetsing van een doffen slag, poef; zulk een geluid makende; *tjeu'oeb keudéh leupeung keundë. patah djaròë ladōm loek a*, (hij gaf) ginds een doffen slag en hier een klinkenden slag, en sommigen kregen gebroken handen, anderen verwondingen, (Malém Diwa). *Meutjeu'oeb*, een *tjeu'oeb*-geluid makende, (ook gebezigd van eene plotse-linge zwelling, van b.v. eene vrouw, die zeer spoedig na haar huwelijk zwanger is geworden); *handedjan si'at meutjeu'oeb lé*, zij is, bij wijze van spreken, in een oogwenk zwanger geworden. *Peutjeu'oeb*, een doffen slag maken, met een doffen slag slaan, plotseling doen zwellen. Zie *tjeu'a-b-tjeu'oeb*.

TJEUPAM-TJEUPOEM, of *tjeupham-tjeuphoem*, ook *tjeuplam-tjeuploem*, (freq. van *tjeupoem*, of *tjeuploem*), klanknaboetsing van een herhaald geplons of geplas in het water; zulke geluiden makende; *bòh oe rōt tjeupam-tjeupoem lam ië*, klappers vallen plonzend in het water; zie verder vbd. i.v. *kheuë, mōn, seuba'seubō'*. *Peutjeupam-tjeupoem*, die geluiden doen maken, of maken met, laten plonzen of plassen, laten klotsen; *bè' kapentjeupam-tjeupoem timalam mōn*, laat den emmer niet telkens in den put plonzen.

TJEUPAT, zie *djeupat*.

TJEUPÉT, bijvorm van *djeupét*, en van *seupét*, zie onder die woorden, (ook) masseeren, knijpende masseeren; zie vbd. i.v. *peunèng, seurindét, sibòë* (vorm *tjeumoepét*), *teuntang*.

TJEUPEUËB, grijpen (inz. gezegd van een visch of krokodil met den bek naar boven, ook in het algem.) pakken, aanpakken, aanvatten; *ba' boeja tjeupeuëb*, moge een krokodil (hem) grijpen, (verwensching); *Alah, lōn le that boeët, hana lōn toehò tjeupeuëb*, ach, wat heb ik veel te doen, ik weet niet wat ik aan moet vatten, (waarmee ik beginnen moet). *Meutjeupeuëb*, gegrepen, enz., *tjeupeuëb* met meerv. subject, elkander grijpen, enz. *Peutjeupeuëb*, laten grijpen, iem. verwenschen, door te zeggen, dat hij door b.v. een krokodil gegrepen moge worden; *pakōn kateuna' gòb kapentjeupeuëb-tjeupeuëb*, waarom scheld je iemand uit met verwenschingen, dat hij (door een krokodil) gegrepen moge worden. *Tjeumeupeuëb*, de handeling *tjeupeuëb* verrichten. Vgl. *tjeumeub*.

TJEUPHAM-TJEUPHOEM, zie i.v. *tjeupam-tjeupoem*.

TJEUPHOEM, of *tjeupoem*, ook *tjeuploem*, klanknaboetsing van een plons of een geplas in het water; *tjeuphoem-tjeuphoem*, dergelijke geluiden bij herhaling, (ook verb.) = *peutjeuphoem-tjeuphoem*; *djitjeuphoem*.

tjeuphœm ië, hij laat het water (met b.v. zijne voeten) klot-sen, hij plast in het water. Meutjeuphœm, een plonzend geluid makende; bôhmamplam rôt lam ië 'ôh meutjeuphœm, een mangga viel met een plons in het water. Peutjeuphœm, een tjeuphœm-geluid doen maken of maken met, laten plonzen of plassen, laten klotsen; bê' kapœutjeuphœmtimalammôn, laat den emmer niet in den put plonzen. Zie tjeupam-tjeupoem.

TJEUPLAM-TJEUPLOEM, zie i.v. tjeupam-tjeupoem.

TJEUPLOEM, zie tjeuphœm.

TJEUPOEM, zie tjeuphœm.

TJEUPOEN, ook Djeupoen, en, modern, Djapang, Japan, Japanner, Japansch; nanggrôë Tjeupoen, Japan; oereuëng Tjeupoen, Japanner; idja Tjeupoen, zie i.v. idja I (waar Tjeupôn te verbeteren in Tjeupoen).

TJEUPÔM, buik (alleen gezegd van een gevulden buik), baal (van tabak); ka trôë tjeupôm djidja' éh, na zich den buik gevuld te hebben gaat hij slapen, (zie verder vbd. i.v. sapa I); tjeupôm bakōng, baal tabak; bakōng sabôh tjeupôm, één baal tabak.

TJEUPÔNG; meutjeupông, met een plof (gaan zitten), plat op den grond (zitten), (ook) veel plaats in beslag nemende bij het zitten (als iem., die zich met een plof heeft neergezet); djidoeë' 'ôh meutjeupông,

hij zet zich met een plof neer, hij zit veel plaats in beslag nemende. Peutjeupông drôë, zich met een plof neerzetten, zich laten neerploffen.

TJEURADÊN, zie seuradên.

TJEURADI, of tjradi, e.s.v. versieringspatroon, bestaande uit aaneengenaaide vierkante of ruitvormige lapjes, die weer uit vierkante, ruitvormige of driehoekige stukjes van verschillende kleur zijn samengesteld (wordt o.a. gebruikt als randversiering van tirê's, van kleedjes), zulk eene randversiering, (ook wel) zulk eene versiering door beschildering aangebracht, (verder) de vlakjes, facetten van een geslepen diamant; (verb.) tjeuradi's (subst.) aanbrengen, daarmede versieren; mata tjeuradi, het middenstuk van een veelkleurig tjeuradi-lapje; lheuëh njan djitjô' ngôn tjeuradi, atœuëh koeroesi lé djihampa; Banta neudoeë' atœuëh koeroesi, ngôn tjeuradi bansiseun lingka, daarop nam zij een kleed met eene veelkleurige randversiering en spreidde het op een zetel uit; B. zette zich op den zetel neer, die geheel omgeven was met de afhangende tjeuradi-randversiering, (Banta Beuransah); geuleuëng di atœuëh peureumadani, intantjeuradi doem meutia, daarop is een tapijt uitgespreid, versierd met geslepen diamanten en parelen, (Akeubarô Karim); njangsilapéh geutjeuradi, ta-

nòh kaw i geutjat rata, eene laag (van de omwallingen der vesting) werd met het tjeura di-patroon versierd, kleiaarde werd daarvoor geverfd, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. dji-daj. Meutjeuradi, met tjeuradi's versierd, met geslepen vlakken (van een diamant); intan meutjeuradi, (ook wel intan tjeuradi), diamant met geslepen vlakken; neubri kawōih njang ba' gaki, meutjeuradi ngòn preumata, zij gaf schoeisel versierd met veelkleurige edelstenen, (Noeboeët Nabi); zie verder vbd. i.v. hamb i, peuta. Zie mirahpati.

TJEURADIËH, of tjradiëh, e.s.v. zeer hoogen boom met hoog aangezette kroon en rinsche vruchten (Mal. kerandji). Zie krandjòë.

TJEURANA, of tjrana, e.s.v. koperen blad of schotel, (voor b.v. sirihbenoodigdheden, om er eene drinkwaterkan op te plaatsen, of als presenteerblad gebruikt); zie vbd. i.v. hiroe-biroe, meuhalabi. Meutjeurana, zulk een presenteerblad hebben, bij zulke bladen.

TJEURAPÈ, of tjrapè, e.s.v. wezel, die kippen eet en slangen doodt, (Mal. tjerpelai); (zie vbd. i.v. linòng, reupaïh, seuëabeuë, soej, tjeu-iëb); ikan tjeurapè, eene groote soort zeevisch met rooden bek.

TJEURATJA', of tjratja', een bij de trap van een huis geplaatst of bevestigd stuk hout met vier

tot tien uitstekende punten om er emmers met water aan op te hangen voor het wasschen der voeten, kapstok, (weinig gebruikel. woord).

TJEURATJAB, of tjratjab, (Mal. tjeratjap), bekkens, (in hik.); kakeu djipèh ngòn tjeuratjab, ka djipèh dab ngòn rapana, ze sloegen op bekkens, en ze sloegen op kleine en grootere tamboerijnen, (Malém Diwa).

TJEURATJEUË', of tjratjeuë', kabbelende golfjes, kabbeling van het water; nidéh ninòë 'òh meudjoephueuë', ngòn tjeuratjeuë' hantjō doemna, laat aan alle kanten het water klotsen, zóó dat de kabbelende golfjes verdwijnen, (Malém Dagang, gezegd van een stormaanval); lam alōn rab binèh reujeuë', sang tjeuratjeuë' kawan keukirōng, in de deinende golven dicht bij den rand van de op het strand brekende golven leken de scholen keukirōng-visschen op kabbelende golfjes, (Plandō' Kantjé). Meutjeuratjeuë', kabbelende golfjes vormende, kabbelende.

TJEUREUBI, (Perz. tjarbī, voor-spoed?), kundig, bedreven, handig, knap, (inz. in het spreken, ook van uiterlijk), wel ter tale, welbespraakt, gevat, snedig; ... njang tjeureudé' ngòn tjeureubi, joeë srah gaki aneu' radja, ... (zij riep hofjuffers), die knap en handig waren en beval haar de voeten van den vorstenzoon te wasschen,

(Noen Parisi); roepa pi gòt that tjeureubi, neulhat bari njang meugeunta, hij was zeer knap van uiterlijk en droeg eene lange kris met belle-tjes, (Malém Diwa); tjeureubi babah, knap, handig in het praten, welbespraakt; zie verder vbd. i.v. beugi, sinjata.

TJEUREUDÉ' (Mal. tjeredik), verstandig, schrander, vernuftig, met een vlug doorzicht, snedig, gevat, slim, (meer in hik.); zie vbd. i.v. peunggawa, reuntéh, riba II, tabíat, tjeureubi, tjinta I.

TJEUREULÖB, ook tjeulōb (Mal. tjeloep), indompelen, indoopen (in eene vloeistof, inz. in een verfbad), aldus verven, kleuren; gòh lòm djitjeureulōb, (de doek) is nog niet gekleurd; idja tjeureulōb Banggala, e.s.v. zwarte stof, afkomstig uit Bengalen, (o.a. gebruikt voor broeken). Meutjeureulōb, ingedompeld, ingedoopt, geverfd, gekleurd; idja lōnka meutjeureulōb si'at njdë lam leuhōb, tasrah, mijn kleed is zoo net in de modder geraakt, wasch het. Peutjeureulōb, laten tjeureulōb, of tjeuren-lōb met versterkte beteekenis. Zie lhab I.

TJEUREULÖNG, zie djeureulōng.

TJEUREUMAT (Mal. tjermat), zorgvuldig, nauwgezet, nauwkeurig, stipt, ordelijk, spaarzaam, zuinig, op de kleintjes passende; himat tjeureumat pang-

kaj kaja, zuinigheid en spaarzaamheid zijn bronnen van rijkdom, (sprkw.); tjeureumat that djimoeblandja, zij is erg zuinig in het doen van uitgaven; tjeureumat that boeëtdji, hij werkt zeer nauwkeurig.

TJEUREUMÈN, (Mal. tjermin), spiegel, glas (in den zin van glazen plaat, zooals:) glasruit, glasplaat (b.v. in een dak), glazen deur van eene kast, horlogeglas, brilleglas, bril; tjeureumèn apoej, brandglas, vergrootglas; tj. bantaj, gekleurde stukjes glas in een tampō' bantaj; tj. djeuëm, horlogeglas; tj. lhōh drdë, of tj. moeka, spiegel; tj. mata, brilleglas, bril; tingkab tjeureumèn, glazen venster; iënjang lhō', tjeureumèn njang peungeuïh, water, dat diep, en een spiegel, die helder is, (zegswijze voor:) zuiverheid van hart, oprechtheid, goede trouw, blijk van een en ander; zie verder vbd. i.v. peutalabajoe, pintjé, reumèn. Meutjeureumèn, voorzien van een tjeureumèn, een bril dragen, brillen; zie vbd. i.v. tjeumbōj.

TJEUREUMÒÈ, e.s.v. boom (Mal.-Jav. tjermé) met zure vruchten, die geconfijt worden; taldë takoeë bōh tjeureumòè, zie i.v. takoeë.

TJEUREUPA, ook tjeuleupa, en, meer Pedirsch, tjeureupoe, langwerpig vierkant doosje met afgesneden hoeken en

scharnierend deksel, van zilver, soeasa of goud, dienende tot opberging van tabak en gambir, wordt in de boengkōih ranoeb meegedragen; boengōng tjeureupa, zie i.v. boengōng; geunadéng tjeureupoe, (in dezen term wordt alleen de vorm tjeureupoe gebruikt), zie i.v. gadéng. Meutjeureupa, een tjeureupa hebben, met een tjeureupa; beudé meutjeureupa, achterlaadgeweer, (eig. geweer met een klepdoosje; zie vbd. i.v. sampé, en zie verder i.v. beudé I).

TJEUREUPOE I, zie tjeureupa.

TJEUREUPOE II (Mal. tjerpoe, Tam. geruppu), sandalen, (in hik.); tamōng bagandilèë kiri, tjeureupoe gaki beutapakòë, (het is aanbevelenswaardig) om de bestekamer eerst met den linkervoet binnen te gaan en daarbij sandalen aan te hebben, (Akeubarō Karim).

TJEUREUTJA, (Mal. tjertja, Skrt. carca), afkeuren, laken, misprijzen, afgeven, smalen op, hekelen, hoonen, gispén, beschimpen, bespotten; afkeurenswaard, laakbaar, bespottelijk; afkeuring, laking, misprijzing, enz.; boeët njan dèësa ba' Pòteu Allah, tjeureutja ba' dōnja, khém oereuëng dja', soera' oereuëng le, zulk eene handelwijze is zonde tegen onzen Heer God, en bespottelijk voor de wereld, menschen, die voorbijgaan, lachen er om, de menigte juicht er hoonend om,

(zegswijze); djheutkeuboenjòë, pò djoendjōngan, thatkeu toean keunōng tjeureutja, gij krijgt er, Majesteit, een zeer leelijken naam door, men zal u daarom, heer, zeer misprijzen, (Nabi Oesoëih); zie verder vbd. i.v. loenih, rassa, sòë. Meutjeureutja, afgekeurd, gelaakt, enz. Peutjeureutja, laten tjeureutja; peutjeureutja dròëdji ba' dōnja, zieh door de wereld laten laken, laakbare handelingen verrichten.

TJEUROEBŌNG, of tjoeroebōng, dak van atap op eene prauw, daarmede overdekte plaats. Meutjeuroebōng, van zulk een dak voorzien.

TJEUROEGA, of tjoeroega, seuroega, soeroega, (Mal. soerga, Skrt. swarga), paradijs, hemel (als verblijf der gelukzaligen); tjeuroega nè'mat, zie i.v. nè'mat; njang tjeuroega di oereuëng binòë, leungò djinòë koe-tjalitra; di joeb tapa' gaki lakòë, barangga-sòë djoedōdji na, (de Profeet zeide:) de hemel voor de vrouw, — luister, ik zal het u nu vertellen — ligt onder de voetzolen van haren echtgenoot, wie hij ook zij, (i. e. de vrouw verwerft den hemel door jegens haren echtgenoot gehoorzaamheid en onderdanigheid te betoonen), (Printah Salam; een algemeen bekend gezegde); beutapatéh oebé kheun lakòë, djipeuroenòë bè' tabōh

da'wa; keureuna tjeuroega si oereuëng binòë, joeb gaki lakòë kheun ambia, luister naar wat uw echtgenoot u zegt, spreek niet tegen als hij u terechtwijst, want de hemel voor de vrouw, — zoo heeft de Profeet gezegd — ligt onder de voeten van haren echtgenoot, (Djoehan Meusapi); tjeuroega njang that manjang, di joeb peudang tadjam mata, de hoogste hemel ligt onder een zwaard, dat scherp is, (i.e. men verwerft den hoogsten hemel door in den heiligen oorlog te strijden en als martelaar te sterven), (Tadeukiratō rakidin; zie den hierop volgende regel i. v. tjahit); zie verder vbd. o. a. i. v. kandé, khaleudi, koendjōng, leungò I, meunang, moeléh, oe-neun, reumèn, reusab, rōh (onder peurōh), salén (onder meusalén), santeut, talém (sprkw.), tjahit, tjarat, tjéh.

TJEUROETJŌ', of tjoeroetjō', tjroetjō', havenhoofd; tjeuroetjō' batèë, tj. kajèë, steenen, houten havenhoofd.

TJEUROETJONG, of tjoeroetjōng, tjroetjōng, ravijn, bergkloof; oelōn tië' dròë lam tjeuroetjōng, hanlé njawòng njeum lōn rasa, ik wierp mij in een ravijn (om aan hem te ontkomen), en had het gevoel alsof ik niet meer leefde, (Tamim Ansa).

TJEUT, e.s.v. kwaadaardige zweer aan de hand, waardoor een ge-

deelte van de hand soms wegzweert. Vgl. tjòng.

TJEUT, stekende pijn, stekend, (ook fig.) grievend; *tjeut lam proeët lōn*, ik heb eene stekende pijn in mijne maag. *Meutjeut*, eene stekende pijn veroorzakende, stekend, grievend, gegriefd; 'òh lōn leungò njān, *meutjeut* (lam) até lōn, toen ik dat hoorde, voelde ik een steek in mijn hart, voelde ik mij diep gegriefd. *Peutjeut*, eene stekende pijn veroorzaken, steken, grieven, leed doen; *dji-peutjeut até lōn*, *peuë njang lōn lakèë han djibri*, hij heeft mij erg gegriefd, hij heeft niet gegeven wat ik vroeg.

TJEUTEURIA, zie *tjateuria*.

TJEUTI, zie *tjati II*.

TJEUTJAH, zie *tjitjah*.

TJHA; *meutjha-tjha*, gutschend, tappelings neerstroomend (van b.v. bloed uit eene wond, water van kletsnatte kleeven), (ook) een kletsend, klinkend geluid makende; *teubiët darah 'òh meutjha-tjha*, het bloed komt er gutschend uit; *ladōm meutjha-tjha*, *ladōm meutjha-tjha*, *ladōm meutjha-tjha*, *ladōm meutjha-tjha*, deels klonken er *tjha-tjha*, deels *tjha-tjha*, deels *trè-trè*, en *trang-trang* geluiden, (bij een groot feest), (Radja Bada). *Peutjha-tjha*, doen of laten *meutjha-tjha*.

TJHA'; *meutjha'*, keurig, kranig, coquet, aanstellerig; *njòë roepa djroh bagòë pira'*, *teudòng meutjha'* ateu-

ëh goeda, en nu is hij schoon van uiterlijk gelijk zilver, en stond (in den strijd) kranig op een paard, (Indra Bangsawan). Zie *keutjha'*.

TJHAH, zie *tjah* IV.

TJHAM, ook *Tjam*, *Sam*, (Arab. *Sjâm*), *Syrië*, *Syriër*, *Syrisch*; *idja Tjham*, zie i.v. *idja I*; zie verder vbd. i.v. *peuteumoeën*.

TJHAM, klanknabootsing van een plons in of het plassen door of met het water, ook van het geluid van eene snelle beweging door het water of in het algemeen. *Meutjham* (*-tjham*), zulk een geluid makende, plonzend, plassend, klotsend (van het water). (ook) zich snel door het water bewegende, door de golven schietende, de baren klievende, (in het algem.) zich snel voortbewegende, snellende, weg-, voortsnellende, (ook) het geluid makende door eene snelle beweging veroorzaakt, snorrende. (verder) open en zich ver uitstrekkend, onafzienbaar (van b.v. eene vlakte, een weg, die over een grooten afstand recht loopt, zoodat men hem door kan snellen); *srōt lam paja Balé'* *Aseunam*, *rab meutjham lam babah naga*, hij viel in het moeras B. A. en plonsde bijna in den bek van den daar huzenden draak, (*Malém Diwa*); *di poetjō'* *goenòng nasabōh koelam*, ië *meutjham-tjham khoeëng keumarèë*, op den top van een berg bevond zich een vijver, waar het water ook in den drogen tijd

klotste, (*Plandō'* *Kantjé*); *kaj paj njan ladjoe that*, *meutjham-tjham*, dat schip gaat erg snel, het schiet door de golven; *na lhèë reutōih siseun karam*, *doea plōh nam trōih djiganda*; *ta'eu dji'é'* *keunan meutjham*, *hana matjam trōih lōm teuka*, drie honderd schepen tegelijk vergingen (door het schot), maar zes en twintig maal zooveel kwamen er opdagen; men zag ze door de golven schietende opdringen, onbeschrijfelijk veel kwamen er opzetten, (*Goemba'* *Meuñh*); *meunan neukheun oclé radja*, *pōdj rōh roepa beudōih meutjham*, aldus sprak de vorst, en de schoone prinses stond op en snelde weg (om hare moeder uit de boeien te bevrijden), (*Goemba'* *Meuñh*); *djoerōng njōë teupat that*, 'ōh *tangiëng meutjham-tjham leumah keudéh*, wat loopt dit pad recht, als je er langs kijkt, kun je heel ver in de verte zien; zie verder vbd. i.v. *tjhoem*. *Peutjham*, doen of laten *meutjham*; *laseuka Djiransoera'* *taré'*, *djikeumiëng é'* *ateuëh koeta*; *djikeumiëng pōh sindja malam*, *djikeumiëng peutjham gadjah lam koeta*, het leger van (vorst) *Dj.* hief een luid gejuich aan, zij wilden de vesting bestormen; zij wilden in den nacht de vesting aanvallen en de olifanten er in jagen, (*Meudeuha'*). Zie *tjham-tjhoem*, *tjhoem*.

TJHAM-TJHOEM, (freq. van *tjham*, of *tjhoem*), klanknabootsing van een herhaald geplons in of geplas door of met het water, ook van het geluid van snelle bewegingen door het water of in het algem., van b.v. het gesnor van kogels; dergelijke geluiden makende; *sidéh meut ham sin òë meut hoem*, *bòh beudé tjham-tjhoem* dalam hawa, van beide kanten klonken er gewerschoten en de kogels snorden telkens door de lucht, (Tamim Ansa); *djita goeën goelè tjham-tjhoem saré*, ze hebben de goelè met plassen water (erg waterig) gekookt; zie verder vbd. i.v. *tapih*.

TJHE, zie *tjre*.

TJHĒ I, ook *tjèh*, aanstrijken (van een lucifer), door middel van een lucifer aansteken; *tjèh kèh*, een lucifer aanstrijken; *tjèh panjòt*, eene lamp met een lucifer aansteken; *sigò tjèh*, één streek met een lucifer. Zie *kèh*.

TJHĒ II; *meutjèh-tjèh*, een huilend, jengelend geluid makende, jengelende, huilende, (van b.v. een kind, ook van een muziekinstrument); *dawò' meutjèh-tjèh djim òë*, *alèh kameu'a dòë*, (het kind) moet altijd huilen, misschien is er al een broertje (of zusje) op komst; zie verder vbd. i.v. *tjha*. *Peutjèh-tjèh*, doen *meutjèh-tjèh*.

TJHĒ III, (meer Toenòngsch), doorboren (van de oorlellen van een meisje, ook van den neus

van een karbouw of koe); zie vbd. i.v. *gloenjoeëng*.

TJHĒĒ, zie *tjèë*.

TJHĒH, ook *tjèh*, (Arab. *sjeich*), leidsman, leider, hoofd (van eene mystieke broederschap, van eene *ratéb*-uitvoering, van een *sadati*-troep, van een gezelschap Mekkagangers), verder ook wel gebruikt als titel van schriftgeleerden, gew. die tevens b.v. hoofd zijn van eene mystieke broederschap, (in hik. ook wel) schriftgeleerde; *hana sòë keutjèh*, er is niemand om als leider (van b.v. een *ratéb*) op te treden; zie verder vbd. i.v. *kabi*, *krah*, *madat*, *sadati*, *seulaweuët*. Vgl. *siah*.

TJHĒN, ook *tjén*, lief hebben, houden van, gehecht zijn aan, gesteld zijn op, (ook) sterk, met weemoed verlangen (naar afwezige dierbaren, om iem. te zien), (verder) medelijden, deernis hebben met, het jammer vinden, er tegen opzien; *misé koetjén keu Malém Dagang*, *meunankoesajang, aneu'*, *keugata*, zooals ik van M. D. houd, zoo houd ik ook van u, mijn zoon, (Malém Dagang); *sòë han that tjén keu areuta*, *doedòë teuma pahla hasé*, wie niet al te zeer aan zijne bezittingen gehecht is, hem staat in het hiernamaals loon te wachten, (Tambéh toedjòh blaìh); zie verder vbd. i.v. *ban* (onder *paban*), *hawa I*, *kawén*, *lan-sahit*, *lindan*, *masén*, *roegòë*, *sarat I*, *séb*, *seureukoe*, *singguh*, *tém*. *Meutjén*, liefde, deernis koeste-

rende, sterk verlangende, bezielde met een sterk verlangen (om iem. te zien, naar een afwezigen dierbare), elkander *tjhén*; ... *peudoeka adé'eunda neujoë basadján, meutjén djōndjōngan neumeungiēng mata; ka tréb hana beupandangan, ajaheunda moemeunan neumeusabada*, ... (ik ben hierheen door uw schoonvader gezonden om u af te halen), hij laat u vragen om ook uwe gemalin mee te nemen, Zijne Majesteit is erg verlangend haar te zien, want al lang hebben zij elkander niet gezien, zoo heeft uw vader bevolen, (Diwa Akañh); zie verder vbd. i.v. *manjòh, para', peurakan*.

TJHÈN, zie *tjhòn*.

TJHEUÈ, zie *tjeuë II*.

TJHI', oud, bejaard, wordt ook in titels gebruikt (Teukoe *Tjhi'*), verder ook wel van zaken: voor-naamste, hoofd-, (zie vbd. i.v. *tjakò I*); *gòbnjankatjhi'*, hij is al oud, (zie ook vbd. i.v. *teu'òt*); *oereuēng tjhi'*, oud mensch, oude lieden, (ook) oude lui, ouders, oude heer, vader, moeder, voorouders, (zie vbd. i.v. *kanoeri, peureunah, peusaka, tidji', tjèh I*); *oereuēng tjhi' agam*, vader; *oereuēng tjhi' inòng*, moeder; zie verder vbd. i.v. *ajah, nè'*. *Meutjhi'*, op een oude gelijkende, oud schijnende, oudachtig, ouwelijk; *meutjhi' roepadji*, hij ziet er ouwelijk uit.

TJHIRE', ook *siré'* (Arab. *sjirk*), polytheïsme, afgoderij; polythe-

ïst, afgodendienaar, ongeloovige, (in geschr.); *teuma djiseu'òtlé moemeunan, djikheun toean djibalañh tabé'*; *kamòë toean teuka di djeu'òh*, boekòn *moesòh boekònsiré'*, daarop antwoordde hij als volgt, terwijl hij hem met toean aansprak en zijn groet beantwoordde: „wij zijn van verre gekomen, heer, en zijn geen vijanden, wij zijn geen ongeloovigen”, (Diwa Sangsaréh).

TJHÒ, door den neus (spreken, om het even door welke oorzaak); *soedji tjhò*, zijne stem klinkt door den neus, hij heeft eene neusstem; *djimarit tjhò* (of *meutjhò*), hij spreekt door den neus. *Meutjhò*, door den neus sprekende. *Peutjhò*, door den neus laten klinken; *peutjhò soedji*, of *peutjhò dròë*, opzettelijk door den neus spreken.

TJHÒ' I, syn. van *koebè'*, (zie aldaar; in deze beteekenis meer Toenòngsch); *tjhò'-tjhò'*, (in een sirihvijzeltje, of in het algem. in een cylindervormigen koker) fijn stampen, fijn stooten; *tjhò'-tjhò' ranoeblam koebè'*, sirih in een sirihvijzeltje fijn stooten. Zie *koetjhò'*.

TJHÒ' II, zie *sò' II*.

TJHÒ' III, zie *tjhoë'*.

TJHÒ'-KALITJHÒ', beginwoorden van een rijmpje, dat men bij een der aap-suggestie-spelen opdreunt, n.l. *tjhò'-kalitjhò'*, *kali-tjhò' kandji roemi, meuteumeungkajèë tjeukò'*, *djigò'-gò' lé si banggi*,

(..., hij vindt een krommen boom, de opiumschuiver, i.e. de aap, schudt er aan); me'u'èn t'jhō'-kalit'jhō', dat spel spelen. Zie t'j a m-t'j a m-t'j ò ē, t'j è'-t'j è-malit'j è'.

TJHō'-TJHEUē', ook t'j ò'-t'j e u ē', onordelijk, wanordelijk, ordeloos, losbandig, in strijd met wet en zede, janboel, (ook) slordig; dig a m p ō n g n j a n d j i n ò ē o e r e u ē n g t'j h ō'-t'j h e u ē', d j i m e u r e u b ō t, d j i t'j e u m e u t'j o e ē, d j i m o e m o e k a h, het is in dat dorp nu een janboel, de menschen daar rooven, stelen en bedrijven on-tucht; t'j h ō'-t'j h e u ē' t h a t b o e ē t g a t a g i j g e d r a a g t u e r g l o s b a n d i g, (of) ge werkt erg slordig; zie verder vbd. i.v. n j a t a. P e u t'j h ō'-t'j h e u ē' d r ò ē, zich t'j h ō'-t'j h e u ē' gedragen. Vgl. s r a'-s r ō'.

TJHōē, of t'j ò ē, t'j (h) ò j, (Arab. s j e i'), zaak, ding, iets, (ook) oorzaak, reden, (in hik. en door geleerden gebezigd); t'j h ò j l é l a h (Arab. s j e i' l i l l ā h), iets om Gods wil, (formule, die in d i k é's dient ter inleiding van het reciet van de p a t i h a h ter eere van een profeet of heilige, en bij het d a b ō i h-, of r a p a' i-spel, vaak verbasterd tot s ò j d i l a h, gebruikt wordt bij het aanroepen van een heilige, zie vbd. i.v. k h ò j l é; wordt verder gebezigd in den zin van:) hevig, geweldig, allemachtig; t a s a' i d j ō t a s o e ē t m i r a h, t'j h ò j l é l a h t a k o e t'j h ò'-k o e t'j h ò' (of t a k o e p r ò b-

k o e p r ò b), men stopt het groen erin en haalt het rood eruit, na er geweldig op gestampt te hebben (of: en kauwt er vervolgens geweldig op), (raadsel; oplossing: sirihpruimpje, dat men in een k o e b è' fijn stampst); d j i m e u r a t é b t'j h ò j l é l a h, zij voeren een r a t é b geweldig geestdriftig uit; zie verder vbd. van t'j h ò ē i.v. p e u ē (onder t e u m o e p e u ē), t a l é b I.

TJHOEē', ook t'j r o e ē', t'j h ò'; m e u t'j h o e ē'-t'j h o e ē', druipend, door en door nat, druipnat, kletsnat; m e u t'j h o e ē'-t'j h o e ē' i d j a l ō n b a s a h b a' o e d j e u ē n, mijn kleed is kletsnat van den regen. P e u t'j h o e ē'-t'j h o e ē', kletsnat maken. Vgl. t'j i ē'-t'j o e ē'.

TJHOEēng, urinelucht, naar urine ruikende; s ò ē t ō h 'i ē', b è ē t'j h o e ē n g t h a t, wie heeft er geürineerd, het ruikt sterk naar urine; s i t'j h o e ē n g, de naar urine stinkende, (noemt men vaak kinderen, jongens tot zij besneden zijn, meisjes, tot zij in het huwelijk getreden zijn). P e u t'j h o e ē n g, naar urine doen rieken.

TJHōEKHI, of t'j h ò j k h i, (Arab. s j e i c h i), (mijn) t'j h è h, leider, leidsman, hoofd, ook gebezigd van de vrouw van den t'j h è h, (in hik.); n e u' é h s a d j a n d e u n g ò n t'j h ò ē k h i, t e u n g k o e k a l i m o e ē n g k o e p a l a, hij ging bij de vrouw van den t'j h è h (van den r a t é b, n.l. den kali) liggen, terwijl de kali haar hoofd op zijn

schoot hield, (Noen Parisi). Zie *tjhèh*, *tjhòèkhoena*.

TJHòÈKHOENA, of *tjhòèkhoe-na*, (Arab. *sjeichoena*), = *tjhòèkhi*, (eig. onze *tjhèh*), (in hik.); zie vbd. i.v. *tjeuka'-tjeukeu*.

TJHOEKÒ, zie *tjoekò* II.

TJHOEM, klanknabootsing van een plons in of het plassen door of met het water, ook van het geluid van eene snelle beweging door het water of in het algemeen, (een zwaarder geluid dan *tjham*). *Meutjhoem* (-*tjhoem*), zulk een geluid makende, plonzend, plassend, klot-send (van het water), (ook) waterig, dun (van b.v. *goelè*, *seura wa*), (verder) brommend, snorrend, (van b.v. kogels); *goelè djitagoeën* 'òh *meutjhoem-tjhoem*, *asòè oebédrah*, *meunjeum pi han*, ze hebben de *goelè* met plassen water (erg waterig) gekookt, de vaste substanties erin zijn maar ter grootte van stofdeeltjes, je proeft er niets van; *tantramoësòhlhiëtmeureu-jam*, *nanjeum karam koeta radja*; *patah kajèè hana matjam*, *meughoem meugham keunòng koeta*; *asòè koeta moeka hiram*, *bagòè deumam jò angèèta*; *nanjeum hantjò koeta karam*, *meutjhoem meutjham ban silingka*, het vijandelijke leger schoot hunne kanonnen af en het was alsof de vorstelijke vesting weg zou zinken; boomen braken zonder tal en met dreu-

nende slagen werd de vesting getroffen; de lieden in de vesting keken zeer somber en beefden over hun heele lichaam alsof zij koorts hadden; het was alsof de vesting verbrijzeld zou worden, weg zou zinken, aan alle kanten was er een gesnor en gebrom van kogels, (Indra Bangsawan). *Peutjhoem-tjhoem*, doen *meutjhoem-tjhoem*. Zie *tjham-tjhoem*.

TJHOEM-KATJHE, of *tjhoem-tjhe*, klanknabootsing van zekere wijze van slaan op geundrang's, (b.v. bij optochten); *sang-sang tjanang boenjòè tambò*, *tjhoem-katjhe sang-sang soe geundrang*, er waren geluiden als die van *tjanang's*, als die van *tambò's*, en als de *tjhoem-katjhe*-wijs van *geundrang's*, (Radja Bada); *ara' poetròè dara barò*, *tjhoem-katjhe taleungò boenjòè*, men begeleidde in optocht (en met muziek) de prinses, de jeugdige bruid, en men hoorde de *tjhoem-katjhe*-wijs (van de *geundrang's*), (Goemba' Meulih); zie verder vbd. i.v. *lagèè*.

TJHOEM-TJHE, zie *tjhoem-katjhe*.

TJHòJ, zie *tjhòè*.

TJHòJKHI, zie *tjhòèkhi*.

TJHòN, ook *euntjhòn*, *intjhòn*, en *tjhèn*, springen, opspringen; *tjhòn-tjhòn*, op en neer springen, huppelen, op en neer dansen (zooals een dwingend kind doet); *roepa pidjròh bajé' radjén*, *djigròb dji-*

tjhèn meugring geunta, (het paard) was mooi en vurig, en sprong en huppelde, zoodat de belletjes (van het tuig) klingelden, (Indra Bangsawan); la-dōm djikheun di koedidèn, teungòh djitjhèn-tjhèn dalam bétra, sommigen neurieden „di koedidèn”, terwijl zij op het schip op en neer sprongen, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. blaneu'. Meutjhòn-tjhòn, de handeling tjhòn-tjhòn verrichten. Peutjhòn-tjhòn, doen springen, springen met; teungòh djipeutjhòn-tjhòn boe pagalō, ze zijn aan het springen (dansen) met de boe pagalō, (bij een optocht); peutjhòn-tjhòn dròë, opzettelijk of hevig springen.

TJI I, op de proef stellen, beproeven, probeeren, (wordt vaak gecombineerd met het syn. tjoe-ba, zie aldaar); tjoe-ba-tatji si njan, djeuët tapeutjaja atawa han, stel hem eens op de proef, kunt ge hem vertrouwen of niet; tatji tapeugèt njòë lé gata, probeer eens dit te maken (of in orde te maken); dja' tji glajangoe blang, ga den vlieger op het veld probeeren, (of hij goed opgaat); tji-tji, zachtjes aan, voorzichtig probeeren; zie verder vbd. i.v. poepō', soelō'. Meutji, op de proef gesteld, de handeling tji verrichten, (ook gebezigd van zaken, z.v.a.) beginnen (te komen, op te komen); bōh mamplam di peukan lagòë meutji-

tji (of lagòë tjeumeutji), hana le lòm, de mangga's beginnen pas op de markt te komen, er zijn er nog niet veel. Peutji, laten tji, of tji met versterkte beteekenis. Tjeumeutji, de handeling tji verrichten.

TJI II (Chin.), eene gewichtseenheid voor het wegen van opium, = 10 mata, = 1/10 tahé.

TJIAH, zie siah.

TJIB-TJIB, oftjrib-tjrib, klanknabootsing van het gepiep van pas uitgebroede kiekens of vogeltjes, van het getjilp van rijstdiefjes. Meutjib-tjib, dat geluid makende, piepende, tjilpende; leuë' djikoetroe toelō meutjrib-tjrib, kalheuëh gatib Malém Moeda, de duiven koerden, de rijstdiefjes tjilpten, en M. M. was in den echt verbonden, (Pòdi Amat). Peutjib-tjib, doen meutjib-tjib. Zie tja-b-tjib, en vgl. tjiëb-tjiëb.

TJIDŌH, zie tjeudōih.

TJIDŌIH, zie tjeudōih.

TJIDRA (Skr. chidra), gebrek, fout, schade, nadeel, ongemak, ongerief, letsel, verwonding, verminking, ongeval, onheil, ramp; met een gebrek, ongemak behept, gebrekkig, fout, verwond, verminkt, door een onheil getroffen; akan teutapi batjoet lōn seuboet, le that karōt hikajat toeha; keureuna tan keunòng baréh lapan, njankeu toean djeuët keu tjidra; teumalōnoebahbatjoetbatjoet, sikoereuëng

d j e u ë t moepat-pat na, maar — ik moet er hier even melding van maken — die oude hikajat (waarvan ik een afschrift moest maken) bevatte zeer veel fouten; de achtvoetige maat der verzen n.l. was niet (altijd) goed getroffen, dat was, heer, het gebrek ervan; ik heb ze toen een beetje gewijzigd en op sommige plaatsen zijn ze negenvoetig geworden, (Malém Dagang); silawét oelōnteu doeë' di sinōë, hana sapeuë teuka tjidra; oerōë malam hana meu'éh, ban toedjōh lapéh meulingka koeta, zoolang wij hier zijn, heeft er zich nooit eenig ongeval voorgedaan; we slapen dag en nacht niet, en doen voortdurend de ronde om al de zeven wallen van de vesting, (Tjah Koebat); bè' meung loeka asōë badjèë pi han beukah, toelōng Alah hana tjidra, laat staan dat hij gewond zou raken, zijn baadje kreeg zelfs geen scheurtje, door Allah's hulp bleef hij ongedeerd, (Nabi Oesoeih); na sikeudjab prang moemeunan, tjidra poeprangan Samsoe Diwa; keunōng panah teuntang takoeë, reubah meugoentoeë maté phana, na een oogenblik aldus gestreden te hebben, verongelukte S. D. in den strijd; hij werd door een pijl in den hals getroffen, en smakte dood neer, (Diwa Akaïh); oereuëng njan tjidra, han djeuët tabōh keu peutoea, die

man is gebrekkig, we kunnen hem niet tot hoofd aanstellen; zie verder vbd. i.v. gapoe, goesoeë', loerōng. Meutjindra, = tjidra (adj.). Peutjindra, tjidra (adj.) maken.

TJIË, dwergachtig (van personen), met weinig lichaamsontwikkeling; oereuëng tjië, een dwergachtig mensch, een dwerg.

TJI'Ë, zie sa'ë I.

TJI'Ë, zie sa'ë I.

TJIË'-TJOËË', naar alle kanten spattende, vloeiende of gemorst (van eene vloeistof), (fig.) verward, door elkander, wanordelijk, slordig; djimoeboeëttjië'-tjoeë', zij werkt met het water morsende, (of) slordig; djimarit tjië'-tjoeë', hij spreekt verward (zonder eerst na te denken). Peutjië'-tjoeë', naar alle kanten doen spatten, doen vloeien, morsen, iets verward, slordig doen, dooreenwarren; bè' kapentjië'-tjoeë' narit, spreek niet zoo verward, spreek er niet zoo op los. Vgl. tjhoeë'.

TJIEB, deuk (in b.v. een voorwerp van blik of tin); eene deuk hebbende, ingedeukt; tajeuënka tjiëb, het watervat (van messing) heeft eene deuk. Meutjiëb, eene deuk gekregen hebbende, ingedeukt. Peutjiëb, eene deuk maken in, indeuken.

TJIEB-TJIEB, of tjriëb-tjriëb, klanknabootsing v.h. geschreeuw van kiekens of vogeltjes, die om de moeder roepen, (een sterker geluid dan tjib-tjib, zie ook tjab-tjiëb). Meutjiëb-tjiëb, die geluiden makende,

schreeuwende. *Peutjiëb-tjiëb*, die geluiden doen of laten maken, doen of laten schreeuwen.

TJIËN, zie i.v. *reunggét*.

TJIH, uitroep, waarmede men een hond wegjaagt. *Meutjih*, *tjih* zeggende, dat geluid makende. *Peutjih*, *tjih* zeggen, daarmede wegjagen; *peuë tapeutih*, *tapeutih* asèë, wat zegt ge daar *tjih*, jaag daarmede een hond weg.

TJIKO', zie *tjeukō' I*.

TJILA, zie i.v. *tjilaka*.

TJILAKA, ook *tjeulaka*, ongeluk, onheil, ramp, rampspoed; ongelukkig, rampspoedig, rampzalig, ellendig, noodlottig, vervloekt, vermaledijd, ongeluk aanbrengend, ongeluks-, onheils-, (wordt vaak als scheldwoord gebezigd, geldt echter als omineus, en wordt daarom, als men dat tijdig bedenkt, of verdraaid tot *tjilakeuë'*, *tjeulakeuë'*, of niet ten einde uitgesproken, maar na *tjila* vervolgd met 'ò: *haj*, *aneu' tjilakeuë'*, of *aneu' tjila 'ò*); *ba'* of *oekheuë tjilaka*, e.s.v. wortel, dien men onder iem.'s huis onder het binnenvertrek (*djoerèë*) begraaft om zijn huwelijk kinderloos te doen blijven; *katimòh bòh tjilaka ba' babahdji*, *sabab djimeuseura pa sabé*, er is eene *tjilaka*-vrucht (vrucht van het steeds *tjilaka* zeggen, bedoeld: eene puist) op zijne lip opgekomen, omdat hij altijd scheldt, (zegt men schertsend van iem., die eene puist op de lip heeft, of spottend wanneer die persoon inderdaad van

schelden houdt); zie verder vbd. o.a. i.v. *gatja, lan II, leungò I* (onder *leumeungò*), *limbang, madoe II, meureut*, *padò', paléh, palòë* (onder *poepalòë*), *peureuléng, pleu'òh, rabé, roebéng II, salib, sarō' I, soempah, soetji, ta'wi*. *Meutjilaka*, = *tjilaka* (adj.), of min of meer *tjilaka*, *tjilaka*-achtig. *Peutjilaka*, *tjilaka* maken, *tjilaka* schelden.

TJILAKEUË', zie i.v. *tjilaka*.

TJILÈT, iets met den top van zijn vinger (gew. wijsvinger) op iets anders smeren, strijken, wrijven of afvegen, den top van zijn vinger over iets strijken, op iets wrijven, aan iets afvegen of in iets steken om er vervolgens b.v. aan te likken; *sitjilèt*, een veegje, een streekje met den vinger; *gapoesitjilèt*, een veegje *sirihkalk* (b.v. op een *srihblad* voor eene *sirihpruim*); *katjilèt gapoe ba' ranoeb kèë*, smeer een veegje kalk op mijn *sirih*; *bè' katjilèt gapoe baranggapat*, smeer de kalk aan je vingertop niet overal op, veeg je vingertop met kalk niet overal aan af; *katjilèt minjeu' si'at ba' ò' kèë*, smeer even wat olie met je vingertop op mijn haar; *bè' katjilèt djaròëkeulam goelè*, steek je vinger niet in de *goelè*; zie verder vbd. i.v. *plang*. *Meutjilèt*, met den vingertop gesmeerd enz., (ook) alsof met den vingertop gesmeerd, met een veegje, een streekje; *peuë*

meutjilèt ba' moekakeu, adang, wat is er op je gezicht gesmeerd (wat is er voor eene vlek op je gezicht), roet? Peutjilèt, = tjilèt met versterkte beteekenis, opzettelijk tjilèt. Tjeumilèt, de handeling tjilèt verrichten. Zie tjoelèt.

TJIN (Arab. sjîn), de 13de letter van het Arab. alphabet, (zie i.v. sin).

TJINA, China, Chinees, Chineesch; nanggròë Tjina, China; oereuëng Tjina, Chinees; beudé tjina, zie i.v. beudé I; manò' tjina, zie i.v. manò'; tjina boeta, (blinde Chinees, of Skrt. eihna bhukta, een teeken, dat er — van de vrouw — genoten is?), de tussehenpersoon, die eene driemaal door haar echtgenoot verstooten vrouw tegen belooning huwt om haar terstond daarop weder te verstooten, ten einde een nieuw huwelijk tussehen haar en haar eersten echtgenoot mogelijk te maken; nanggròë ngòn asòë tamsé poetròë, Alahdjò' ba'djaròë radja-radja; neujoeë brihoekōm ngòn keu'adélan, ateuëh sikeulian asòë dōnja; ... teuteukala oebah niba' soerōh, nanggròë djabatōh keula'én radja; poetròë djoe hari seutèt djoedō, sadjan lintō radja moeda; ... djoedō awaj leupaïh 'idah, han djeuët ilah tjina boeta; tala wan prang pi han djeuët lé, poetròë djoe hari

ba' lintō moeda, een land met de bevolking is als eene prinses, die Allah aan een vorst geeft met de last om met rechtvaardigheid over de bevolking te heerschen; ... wanneer de vorst van dat bevel afwijkt, valt het land een anderen vorst ten deel; de kundige prinses volgt dan den haar toebedeelden echtgenoot, haar bruidegom, den nieuwen vorst; ... haar eerste gemaal kan, na het verstrijken van de 'iddah-periode, noch het expediënt met een tjina boeta toepassen, noch ook door een oorlog haar terug winnen, de prinses blijft bij haren nieuwen bruidegom, (Tadeukiratō rakidin).

TJINANA, zie tjeunana.

TJINARÔT, zie i.v. tjarôt.

TJINATÔ, zie i.v. tjatō.

TJINDÊ, ook tjeundê, e.s.v. veelkleurige gebloemde zijden stof, (waarvan men o.a. sjaals voor vrouwen, sjerpen voor mannen maakt); idja tjindê, id., tjindê-kleed; lagèë idja tjindê, gelijk (de kleur van) een tjindê-kleed, (o.a. gezegd van de lhan-slang).

TJINDÔT, zie tjeundôt.

TJINDRA (Mal. tjandra, Skrt. candra), e.s.v. bovennatuurlijk wezen, (in hik.); zie vbd. i.v. dinoe, moe'além.

TJINDRAWASÉH (Mal. tjendrawasih), de paradijvogel, (in hik.); djibrisabòh batèë 'akè', namadji Manè' Beureuma Kasana; neuraja ban teulō (Mal. teloer) tjindrawaséh, roepa poetéh meutjah-

ja-tjahja, hij gaf hem een agaatsteen, genaamd M. B. K., die zoo groot was als het ei van de tj., en er glanzend wit uitzag, (Diwa Akaïh).

TJINDRÉNG, ook **tjandréng**; **meutjindrén**g, aan de zijde van (ngòn), op eene rij met, naast; **meutjindrén**g-tjindrén, in hik. ook **meutjeutjindrén**g, aan elkaars zijde, naast elkaar, gerijd; **inòng Blanda djidja'** **meutjindrén**g-tjindrén **ngòn lakòëddji**, Hollandse vrouwen loopen met hare mannen naast elkaar; **goeda meutjindrén**g **doea**, een span van twee paarden, een tweespan; zie verder vbd. i.v. **keureulén**g, **ngièng**, **soentén**g, **tjakra** II. **Peutjindrén**g(-tjindrén), naast elkaar, op eene rij plaatsen; **bè'** **kapeutjindrén**g-tjindrén **dròë-keu sinan**, je moet daar niet naast elkaar zitten. Vgl. **indrén**g.

TJINGEU', zie **tjeungeu'**.

TJINGGRAM, ook **tjinggròm**, (Mal. **tjengkeram**), syn. van **tjaram** (subst.), zie aldaar.

TJINGGRÒM, zie **tjinggram**.

TJINGKHE', zie **tjingkhè'**.

TJINGKHE', ook **tjingkhé**, mank, kreupel, hinkend, (alsof men om den anderen stap inzakt); **tjingkhè'** **gaki**, met een kreupelen voet, mank loopende. **Meutjingkhè'**, mank zijnde, hinkende; **djidja'** **meutjingkhè'**, hij loopt mank. **Peutjingkhè'** **dròë**,

opzettelijk mank loopen. Zie **tjingkhò'**-**tjingkhé**.

TJINGKHÒ'-**TJINGKHE'**, zie onder **tjeungkhò'**-**tjeungkhé**.

TJINGKLÒT, ook **tjeungklòt**, op de teenen staan of loopen; **djitjingklòt djikalòn** **oe loea**, hij stond op de teenen en keek naar buiten; **djitjingklòt lam leuhòb**, hij loopt op de teenen in de modder; **djidja'** **djitjingklòt**, hij loopt op de teenen. **Meutjingklòt**, op de teenen (staan, loopen); **djidja'** **meutjingklòt**, hij loopt op de teenen. **Peutjingklòt** (**dròë**), = **tjingklòt** met versterkte beteekenis, opzettelijk **tjingklòt**.

TJINGOE', zie **tjeungeu'**.

TJINITJAH, zie i.v. **tjitjah**.

TJINÒ (Men. **tjénò**, Skrt. **cihna**), teeken, kenteeken, (n.l. aan een vechthaan, dat hij goed, onoverwinnelijk is); **ladōm njang biē'** **toepeuē tjinò manò'**, **oebé-bé na tarōh djitheun landja**, sommigen, n.l. dezulken die van de kenteeken van een vechthaan verstand hebben, zetten onmiddellijk tegen elken inzet in.

TJINOE, of **broeë'** **tjinoe**, waterschepper met langen steel, vervaardigd van klapperdop, (dient bepaaldelijk gebruikt te worden om het gelaat van een overledene even te wasschen voordat tot de ritueele lijkwassching wordt overgegaan, verder om over een pas gekochten buffel water over den kop te storten, en bij bezwerin-

gen, zie i.v. rampòt); zie vbd. i.v. teubò. Meutjinoe, een tjinoe hebben, met een tjinoe geschept, in of uit een tjinoe, bij tjinoe's; iëmeutjinoe, water in of uit een tjinoe, of bij tjinoe's.

TJINòT, ook tjeunòt; koelat tjinòt, champignon.

TJINTA I (Skr. eintâ), gedachte, zorgvolle gedachte, droefheid, liefdesmart, liefde, verlangen, wensch, begeerte, (ook) geliefde, liefje; (verder) denken aan, zijne gedachten concentreeren op, door gedachtenconcentratie oproepen, te voorschijn roepen, doen ontstaan, te voorschijn tooveren, zijne zinnen zetten op, sterk verlangen, begeeren, liefhebben, houden van, beminnen; *han koe-meukawén oe Bandja Koelam*, Tjintaboehan njangkoetjinta; *bè' han*, *adòë*, *tapeutrōih hadjat*, *lōn tjinta that keu sidròë gata*, ik wil niet te B.K. (met de prinses aldaar) trouwen, Tj. is het (n.l. gij zijt het), die ik begeer (lief heb); voldoe toch, zusje, aan mijn verlangen, ik heb u alleen erg lief, (Tjintaboehan); „toeankoe teuka ra'jat le that, *peuē na hadjat oe ba' hamba'*”; Beugin-da 'Oema seu'òt *panta-ih*, *laloe neupeugah njang neutjinta*; „oelōn *keunòë njang trōih langkah*, *lōn meungpeugah sabòh haba*; ... ('Alí vroeg:) „heer, gij zijt met zeer veel volk gekomen, wat wenscht ge van mij”; de chaliel 'Oemar

antwoordde snel, terwijl hij dadelijk mededeelde wat zijne gedachten bezighield: „ik ben hier gekomen om een verhaal te vertellen (waarom trent ik u inlichtingen wil vragen) ... (Tamim Ansa); *tjinta goena*, aan bewezen diensten of weldaden denken, dankbaarheid betoonen, genegenheid en dankbaarheid (betoonen), dankbare genegenheid (koesteren); *keureuna*, *haj pòtjoet*, *areutalōn tan*, *keuhina'an ba' oe-reuēng njang na*; *bidja' pi han tjeureudé' pi han*, *patkeu*, *toean*, *geutjinta goena*; *njang na batjoet ba' rakan dròë*, *keureuna boedhòë dji-bala'ih goena*, want, prins, bezittingen heb ik niet, zoodat ik in de oogen der menschen een nederig persoon ben; schrandereheid bezit ik ook niet, noch vernuftigheid, waar zou men, heer, voor mij dankbaarheid en genegenheid kunnen koesteren; dat is alleen het geval bij mijne eigen kameraden, die dankbaarheid betoonen voor mijne welwillendheid, (Tjintaboehan); ... *adoeēn ngōn adòë gampōng laman*, *pakōn djindòë han tjinta goena*; *masa djindòë han sòë ingat*, *gaséh sangat jōh lam dōnja*, (de ziel van den doode klaagt dan:) ... en broeders in mijn gampōng, waarom betoonen zij nu geen genegenheid voor mij; nu denkt niemand aan mij en zij waren mij zoo genegen toen ik op aarde was, (Toedjōh kisah; zie verder vbd.

i.v. goena); djitōt keu-
moenjan djihōj mala-
kat, trōihlé si'at djén
lam hawa; ... trōih ba'
Meuloe djiteumanjōng,
djikheun pakōn kamōē
neutjinta, zij brandde benzoē
en hield den wondersteen boven
den rook, en in een oogenblik
kwamen de djén's uit de lucht;
... toen zij bij M. gekomen wa-
ren, vroegen zij: „waarom hebt
ge ons in uwe gedachten opgeroe-
pen”, (Gadjah toedjōh oelēē);
zie verder vbd. i.v. laréh, mī-
sé, talarō'. Meutjinta,
zekere gedachten, zorgvolle, droe-
vige gedachten, liefde, verlangen
koesteren, daarmede bezielde zijn,
bezorgd, bedroefd, verliefd zijn;
kaleungò kēē, hé Ra'na
Diwi, bè' weuēh até ka-
meutjinta; lakōēkeu
njan hana maté, ka 'a-
peurét mè djipeudaja,
hoor mij aan, R. D., wees niet zoo
innig bedroefd, je man is niet
dood, hij is door een apeurét-
geest heimelijk ontvoerd, (Tjah
Koebat); tabrikoemeuteu-
meung ngōn Oesoeih
sidrōē, manjōhkoelagōē
hana tara; atékoe beu-
reuhi manjōh deundam,
oerōē malam koemeu-
tjinta, (hij bad:) geef (o Heer),
dat ik Oe. ontmoete, ik ben erg
verlangend hem te zien; mijn hart
is met liefde voor hem en met
verlangen naar hem vervuld, dag
en nacht verlang ik naar hem,
(Nabi Oesoeih); peuēt plōh
malam deungōn oerōē
hana sapeuē lōn meutjin-

ta; gèt makanan gèt mi-
nōman, batjoet pi han
lōn meuhawa, gedurende
veertig dagen en nachten ver-
langde ik naar niets; noch naar
eten noch naar drinken had ik
het minste verlangen, (Tamim
Ansa). Peutjinta, doen
tjinta of meutjinta, (ver-
der) = peütjinta'an (naar
Mal. pertjintaän), zorg,
kommer, droefheid, verdriet, be-
zorgd, bekommerd, bedroefd, ver-
drietig; ranoebtan djibri
toeanpoetrōē, dawō' dji-
mōē sangat peütjinta,
de prinses bood (Malém Dagang,
die zich voor haar had neergezet)
geen sirih aan, maar bleef zeer be-
droefd weenen, (Malém Dagang):
djanankeu njawōng that
peütjinta'an, dji'eukeu
badan ka binasa, de ziel
(van den doode) is dan zeer be-
droefd, wanneer ze ziet, dat het
lichaam al vergaan is, (Toedjōh
kisah); zie verder vbd. i.v. keu-
tina. Vgl. tjita.

TJINTA II, (mod., van Mal. tjonto), staal, monster, model, voor-
beeld, patroon.

TJINTAMANI, of tjintrama-
ni, (Mal. tjintamani, uit
Skr. cintāmaṇi, e.s.v.
wenschsteen, die alle wenschen
vervult), e.s.v. mythisch slangetje,
dat van de vogels voedsel krijgt
en door hen wordt vervoerd, en
geluk aanbrengt, alle wenschen
vervult; oeleuē tjintama-
ni, id.; doe'a oeleuē tjin-
tamani, toovergebed, waardoor
men voorspoed verwerft en al
zijne wenschen vervuld krijgt.

TJINTJOE I, ook tintjoe, in eene punt uitlopend, puntig, spits, scherp (van iets dat puntig is); kalam tintjoe keureutaïh lipéh, gòh lòm aréh lôn meurika, de pen is scherp, het papier dun, en ik ben nog niet kundig in het schrijven, (Goemba' Meuïh); roekò' tjroeb tjintjoe oedjōng, een sigaar met een puntigen vorm; lipat tjintjoe, zie i.v. lipat. Peutjintjoe, in eene punt doen uitloopen, puntig enz. maken, aanpunten; zie vbd. i.v. tamphœuë'.

TJINTJOE II, Chineesche gezagvoerder van een schip, of supercargo.

TJINTJONG, klanknabootsing van het Chineesch, van het spreken der Chineesche taal; trōïh oe kapaj meuteumèë Tjina, tangò soebra basa tjintjōng, aan boord gekomen ontmoeten zij de Chineezers, die men met veel lawaai Chineesch hoort praten, (Radja Bada; zie de hiearaan voorafgaande regels i.v. dala j).

TJINTRA (Mal. djentera, Skrt. yantra), mechaniek (waar door iets in werking, b.v. in beweging, wordt gebracht, zooals eene veer), (ook) kooi, vogelkooi; dji'eu teumpat djròh lakoean, jōh njan Adjasan manòë sigra; di atœuëh papeuën tjintra hékeumat, Adjasan mat tajeuën teumaga; neubœu'oëët tajeuën papeuën píbrat, tjintra hékeumat gantjéng teu-

pantja; meutoenggéng papeuën srōt Adjasan, tajeuën sadjan keunōng koepala, hij zag dat de plaats (om een bad te nemen) zeer schoon was, en A. ging zich gauw baden; maar op (of boven) de plank (over den put) was een geheim mechaniek aangebracht, en toen A. het koperen watervat greep en opnam en de plank zwaarder belast raakte, spatte de grendel van het geheime mechaniek los, werd de plank opgewipt en A. viel naar beneden en kreeg tevens het watervat op zijn hoofd, (Meudeuha'); tjintra moeka, e.s.v. klepkooi om vogels te vangen, (eig. met een mechaniek aan den voorkant); tjintra moela, e.s.v. boom (Mal. djentera moelia); tamèh daraïh doem meusi-seuë', roeneu badeuë' tjintra moela, de stijlen van de deur der omheining waren geheel met mos begroeid, (en de omheining bestond uit) r.b., en tj. m.-boomen, (Malém Diwa); zie verder vbd. van de beteekenis kooi i.v. koerōng, loej, loerōng, ramah I, saleuë', takaj. Meutjintra, voorzien van een tjintra, of van eene afbeelding van een tjintra, van eene tjintra-vormige versiering; pintō meutjintra, eene deur met eene veer, die haar, na opengetrokken te zijn, van zelf dicht trekt; soebang meutjintra, zie i.v. soebang.

TJINTRAMANI, zie tjintamani.

TJINTRAMOELA, zie i.v. tjintra.

TJIPÉ, klein rond bord, rond schoteltje (zoals een theeschoteltje); tji^{pé} katja, rond glazen schoteltje; tji^{pé} lhō', diep bordje of schoteltje. Meutji^{pé}, zulke bordjes of schoteltjes hebben, met of bij tji^{pé}'s.

TJIRÈ', zie tjirië'.

TJIRÉT, waterige ontlasting, dunne afgang, diarrhee, buikloop; waterige ontlasting enz. hebbende; lōn tji^{rét} ka doea oeròë, ik heb al sedert twee dagen diarrhee; ghoeën sakét, tji^{rét} teuga, als ze hard afgaan zijn ze ziek, als ze dun afgaan zijn ze gezond, (zegt men van Klinganeezen; zie ook vbd. i.v. kléng); è' tji^{rét}, = tji^{rét} (subst.); djimarit lagèè è' tji^{rét}, zij spreekt eene diarrhee van woorden, aan één stuk door ratelend (zonder te bedenken wat zij zegt); moe(n)ta^h tji^{rét}, zie i.v. moeta^h en ta'eun; zie verder vbd. i.v. pi^{rét}, pi^{tjét}, ròh III, séb. Peutji^{rét}, dunne afgang, diarrhee veroorzaken. Teutji^{rét}, plotseeling of onwillekeurig dunne ontlasting krijgende of gekregen hebbende.

TJIRIË', dial. ook tji^{rè}', ketel met tuit, koffie-, theepot, (in het algem.) vaatwerk met tuit, (verder) e.s.v. zeevisch met rond lichaam en tuitvormigen bek (zie vbd. i.v. tingkoeë); tjirië' kansò, blikken ketel, blikken koffiepote; tjirië' tanòh, aarden pot met tuit, (zie vbd. i.v. pèh); panjòt tjirië', zie

i.v. panjòt; babah tjirië', tuit van een ketel, (of) bek van den tjirië'-visch; soorten tjirië'-visch: tji. boedjoe (eenigszins langwerpige van lichaam), tji. djantōng (gelijkt in vorm op de djantōng van de pisang, is zeer smakelijk en wordt daarom ook genoemd eungkōt radja-radja, vorstelijke visch), tji. eumpiēng (klein), tji. kha' (heeft veel gratten), tji. teupang (met harde gratten). Meutji^{ririë}', een ketel enz. hebben, ketels vol, op een ketel gelijkend; zie vbd. i.v. ta.

TJIT I, ook sit, nadrukwijzer, met verschillende beteekenissen naar gelang van de plaatsing ten opzichte van het woord waarop hij betrekking heeft: slechts, alleen, eenmaal, juist, net, (in deze beteekenissen staat tjit steeds vóór het woord waarop het betrekking heeft), ook, eveneens, evenzoo, evenzeer, geheel, (in deze beteekenissen volgt tjit steeds op het bepaalde woord), immers, toch, wel, toch wel, dan, dan toch, dan wel, (in deze beteekenissen kan tjit zoowel vóór als — wat het meest voorkomt — na het bepaalde woord geplaatst worden); tjit (meung) sabòh, slechts één; sabòh tjit, ook één; tjit lōn sidròë, slechts ik alleen, slechts ik in mijn eentje; lōn sidròë tjit, ik ook alleen, ik toch alleen; tjit ban si'at njòë, slechts een oogenblik geleden, juist zooveen, net; tjit ka meunan, het is eenmaal zoo, het is altijd zoo geweest; meunan tjit,

ook zoo, eveneens; *tjit na*, *hana gadòh*, het is er toch, het is niet weg; *natjitbatjoet*, er is wel wat; *sabantjit*, ook dezelfde, geheel dezelfde, wel gelijk; *peuë tjit hana mata djih*, *hana dji'eu*, heeft hij dan geen oogen, dat hij het niet zag: *pakri tjit*, hoe dan, (zie vbd. i.v. *prò*); zie verder vbd. o.a. i.v. *dèësa*, *hidja*, *lapéng*, *masén*, *ma wòt*, *mòë*, *ngòn*, *paneu'*, *pangkaj*, *panjang*, *pat*, *peuë*, *peusaka*, *pitjèt*, *poenjië*, *prisè*, *rabé*, *ramah I*, *reungië*, *roengkhé*, *sambat*, *sambé II*, *sambòt*, *sangsòt*, *seukoeët*, *sikoetoe*, *soelét*, *talò*, *teubòih*, *teukeudi*, *teuntang*, *tjabòj*.

TJIT II, afstammeling in den 6den graad, (de laatste in de reeks: *aneu'*, *tjoetjò*, *tjèt*, *tjah*, *tjòng*, *tjit*).

TJITA (Skr. *citta*), gedachte, verlangen, voornemen; denken aan, zijne gedachten concentreeën op, door gedachtenconcentratie oproepen, te voorschijn roepen, doen ontstaan, te voorschijn tooveren, door zijne gedachten in werking brengen; *doekatjita*, bedroefd, zielsbedroefd, droefheid, smart; *soeka tjita*, blijmoedig, blijde, verheugd, zich verheugende, zich verlustigende, blijdschap, vreugde, (zie vbd. i.v. *ma'tjhò'*, *seubò'*, *si I*); *han* (of *hana*) *doea tjita*, geen twee gedachten koesterende, niet op twee gedachten hinkende, vastbesloten, vastberaden,

eensgezind, niet dubbelhartig, oprecht; *ba' oeròë njòë koe-pòh maté*, *hana peuë lé doea tjita*, nu zal ik je dooden, ik ben er vast toe besloten, (*Plandò' Kantjé*; zie verder vbd. i.v. *reump an*, *tang gòë*, *toelòih*); *tjita-tjita*, zekere gedachten, voornemens koesteren, denken aan, zich voornemen, (zie vbd. i.v. *tèëbat*); zie verder vbd. i.v. *leukat*, *lòn II*, *manggoe*, *salén* (onder *meusalén*), *teu'òh*. Vgl. *tjinta I*.

TJITADEURIA, zie *tjatadeuria*.

TJITADRIA, zie *tjatadeuria*.

TJITABIA, zie *tjatadeuria*.

TJITATRIA, zie *tjatadeuria*.

TJITJA', de huis-, of muurhagedis, (wordt als *paléh*, ongeluk aanbrengend, beschouwd, omdat volgens eene algemeen bekende legende, toen de Profeet Mohammad tijdens de *hidjrah* in eene spelonk schuil hield, het geluid van een *tjitja'* in die spelonk den vervolgers op het denkbeeld bracht, dat de Profeet zich daarin bevond; daarom geldt het als een verdienstelijk werk, waarvoor men in het hiernamaals wordt beloond, om op Donderdagavond een *tjitja'* te dooden, en geldt het *tjèt-tjèt*-geluid van een *tjitja'* als eene verwensching van den mensch, die bij het hooren daarvan op b.v. den wand klopt, opdat de verwensching niet hem maar den wand treffe); *sòë njang pòh tjitja'* *seupòt djeumeu'at*, *meuteumeung pahla*,

wie een tjitja' op een Donderdagavond doodt, wordt (in het hiernamaals) beloond; kah hareuga tjitja' poetéh, jij bent als eene witte hagedis, (zegt men tot iem., die uitflapt wat hij verzwijgen moest, of een ander in de rede valt); keubeuë boelèë tjitja', een karbouw met eene kleur als die van een tjitja', i.e. lichtgrauw; barah tjitja', zie i.v. barah I. Peutjitja', waarschuwen voor de kwade gevolgen van het een of ander, verbieden met vermelding van de kwade gevolgen, (wordt gebezigd, wanneer men vreest, dat die kwade gevolgen zich inderdaad zullen voordoen of wanneer die gevolgen zich reeds voorgedaan hebben); bè' ka peutjitja'-tjitja', verbied het hem niet, (zegt men b.v. tot iem., die een kind, dat in een boom geklommen is, verbiedt erin te klimmen, en erbij zegt „straks val je”, wanneer men vreest, dat het kind dan inderdaad zal vallen); boeët njang ka geupeutjitja' bè' tapoeboeët, wat men je verboden heeft moet je niet doen, (zegt men b.v. wanneer de betrokkene de gevolgen reeds heeft ondervonden).

TJITJAB, met den vingertop van iets nemen en het proeven, op die wijze van iets proeven; (ook) hetgeen bij het peutjitjab van een pasgeboren kind gebruikt wordt, n.l. wat dadels, santan en kleumba', verder een mengsel van allerlei fijn gestampte rauwe vruchten met wat suiker; bè' katjitjab goelè

njan, proef niet met je vinger van de goelè; hòkatjitjab, tamè keunòë, waar zijn de ingrediënten voor het peutjitjab van het kind, breng ze hier. Peutjitjab, laten tjitjab, inz. van een pasgeboren kind, n.l. eene ceremonie op den zevenden dag na de geboorte van een kind, waarbij, na een groote kanoeri, door den teungkoe een klein stukje dadel, vermengd met santan, over de lippen van het kind wordt gewreven, en vervolgens door den teungkoe en de bloedverwanten van het kind hem van een mengsel van fijn gestampte rauwe vruchten met wat suiker te proeven wordt gegeven, (aan deze ceremonie hecht men wel de betekenis, opdat het kind later niet kieskeurig zal zijn op het punt van spijzen, en niet gierig zal zijn; tijdens de ceremonie mag men niet spreken, daar anders het kind later veel praat zal hebben; met het peutjitjab gaat gewoonlijk gepaard de eerste hoofdschering van het kind, en soms ook de naamgeving), het peutjitjab-feest voor een kind geven; alèh geupeutjitjab ngòn poenggōng manò', misschien heeft men haar als kind (bij het peutjitjab) van den aars van eene kip (die altijd in beweging is) laten proeven, (zegt men van iem., die veel praat heeft); zie verder vbd. i.v. lakab II.

TJITJAH, ook tjeutjah, fijn snijden, inz. van vruchten, zooals mangga, komkommer, jongen kla-

per (oe gròh), ook van stokvisch, en verder Spaansche peper, ook uien, sreue, bòh limèng, enz., en het geheel doorenmengen met zout en azijn, zulk een mengsel bereiden van, aldus bereiden; *tjitjah keumamaïh*, bòh *mamplam*, stokvisch, mangga fijnsnijden en met kruiden enz. vermengen; zie verder vbd. i.v. *ramaïh I*. *Tjeunitjah*, ook *tjinijah*, *seunitjah*, het resultaat van het *tjitjah*, een door *tjitjah* toebereid gerecht, e.s.v. roedjak; *keumamaïh tjeunitjah*, fijngesneden en gekruide stokvisch; *tapeugèt tjeunitjah*, maak roedjak.

TJITJÉM, vogel, vogelvormig voorwerp; *tjitjém djeureukha*, zie i.v. *djeureukha*; *tj. djoedah*, zie i.v. *djoedah*; *tj. keureunda*, zie i.v. *keureunda*; *tj. koenèng*, zie i.v. *barèë-barèë*; *tj. mirah roeëng*, zie i.v. *mirah en seumaloe*; *tj. moerōng*, zie i.v. *moerōng*; *tj. oedjeuën*, zie i.v. *oedjeuën*; *tj. pageuë*, zie i.v. *pageuë*; *tj. pala*, zie *tjémpala*; *tj. raja oelèë*, zie i.v. *brikhië'*; *tj. roemòh*, e.s.v. vogel, die nesten maakt tegen het dak van een huis en, naar het volksgeloof, dan geluk aanbrengt, gelijkt op de *tj. seumaloe* doch is minder rood; *tj. sarang*, zie i.v. *sarang I*; *tj. seumaloe*, zie i.v. *mirah en seumaloe*; *tj. soebang*, zie i.v. *soebang*; *tj. tjanang*, zie i.v. *tjanang*. *Meutjitjém*, vogels hebben,

vogels vangen, op een vogel gelijkend; zie vbd. i.v. *euntjiën*, *ladém*, *moerōng*.

TJITJEUË, ontvelling van den voet tusschen de teenen gepaard met jeukte (b.v. tengevolge van veel loopen in de modder), ook van de handen tusschen de vingers; *lōn timòh tjitjeuë ba' gaki*, ik heb eene ontvelling aan mijne voeten tusschen de teenen gekregen; *gaki lōn habéh tjitjeuë* (of *meutjitjeuë*) doem, mijne voeten zijn overal tusschen de teenen ontveld. *Meutjitjeuë*, *tjitjeuë* hebben.

TJITJEUËT, eene kleine soort zeevisch, wit van kleur; *lagèë tjitjeuët hana teupeukoenjèt*, gelijk *tjitjeuët*-visch, die zonder *kurkuma* is toebereid, (zegt men van een flets gelaat).

TJITJIË', of *aneu' tjitjië'*, het jong van een *tjémpala*-vogel.

TJLAM-TJLOEM, klanknabootsing van herhaald geplons of geplas in het water; dergelijke geluiden makende; zie vbd. i.v. *oebat*. Zie *tjham-tjhoem*.

TJÒ I, zie *tjoetjò*.

TJÒ II; *meutjò-tjò*, gutsend, stroomend; *boe deungòn ië han neuhirò*, *reu'òh meutjò-tjò lam-lam mata*, zij bekommerde zich noch om rijst noch om water, het zweet gutste haar zelfs uit de oogen, (Pha Soe-asa). Vgl. *tjhò' III*.

TJÒ' I, nemen, op-, wegnemen, halen, op-, weghalen, brengen, wegbrengen, grijpen, pakken, weggrijpen, wegpakken; zie vbd. o.a. i.v.

gaséh (sprkw.) hò (onder meuhò), kōj, langkah, leuka, oeneun, peuë (onder moepeuë), piaman, poekue I, poelang, rantjōng, reugam, reunteuët, reu'ōh, riba II, ripè, roendō', roengkōm I, rōh (onder peurōh), sapa II, sarat I, seunòm, soeroekhō', taba I, tatèh, teukat, tha II, tjaram, tjarat, tjatò', tjeugōt, tjeu'iët, tjeukoeë. Meutjò'(tjò'), = tjò' met meerv. subject, om strijd tjò'; zie vbd. i.v. seuninja, soegōt. Tjeumeutjò', de handeling tjò' verrichten.

TJÒ' II, zie i.v. tjòt.

TJÒ'-TJEUË', zie tjhō'-tjheuë'.

TJÒB I, blazen, aanblazen (van vuur). Meutjòb, de handeling tjòb verrichten; meutjòb-tjòb, blazen (bij het branden van de tong met te heete spijs); meutjòb-tjòb saré lagèë blaneu' mabō', blazen (bij het branden van de tong) als een bedwelmd (en naar lucht happende) blaneu'.

TJÒB II, uitroep in „tjòb kalitjòb", gezegd tot kinderen, aan wie men iets vertoont om het te geven aan het kind, dat daarop het eerst „tjòb" roept, (verder) uitroep, gezegd tot een kind, dat iets op verkeerde wijze doet; tjòb, haj, kōn lagèë njan, neen, o neen, niet op die wijze.

TJÒB III; meutjòb-tjòb, het lichaam op en neer bewegende (bij snel stappen), aldus snel stappende; jōhlōndōng diateu-

ëng boenòë, lōn kalōn gata teungòhtadja' meutjòb-tjòb di djeu'ōh, toen ik zooeven op den dijk stond, zag ik u in de verte snel stappen met uw lichaam op en neer gaande. Peutjòb-tjòb dròë, min of meer opzettelijk of sterk het lichaam op en neer bewegen (bij snel stappen), aldus snel stappen; dja' boemeuseulihat batjoet, bè' kapeutjòb-tjòb dròë, loop wat bedarder en niet zoo snel.

TJÒB, naaien, borduren; tjòb'ōn, bladeren naaien, i.e. atap's rijgen, atap maken, (zie vbd. i.v. rambèë I); zie verder vbd. i.v. kilang, paté' I, reungat, teutaïh, tika. Meutjòb, genaaid, geborduurd, de handeling tjòb verrichten, (fig.) als het ware aan elkaar genaaid, genaaid aan (ngòn), tegen aan, tot aan, reikend tot, tot ver, heel ver gaande; ranoebkoenèng njang teupat oerat, pineung moeda klatnjang meutjòb até; bit pilōn doeë' doeal hèë pat, djinnòë na si'at njang seunang até, geel sirihblad met rechte nerven, eene jonge pinangnoot met samentrekkenden smaak en waarvan het gaatje in de kern reeds dicht is, (vgl. pineung meutangkōb); ofschoon ik op twee drie plaatsen gewoond heb, voel ik nu pas een oogenblikje op mijn gemak, (Banta Ahmat); tadōngba' meutjòb ngòn bintéh, sta tegen den wand aan, staat op eene rij tot den wand toe; ba' meutjòb

keudéh lòm, ga nog verder ginds heen, (zegt men b.v. bij het oplaten van een vlieger tot dengene, die den vlieger eerst in de hoogte moet houden); lōn dja' keudéh 'òh meutjòb, ik ben heel ver, heelemaal daarheen gegaan. Peutjòb, laten tjòb, meutjòb doen zijn. Tjeumeutjòb, de handeling tjòb verrichten; zie vbd. i.v. kilang, meusén II, teu'oeëm, tjanté'. Tjeuneutjòb, of, meer, neutjòb, de handeling tjòb, de wijze of het resultaat ervan, naaisel, naad, borduursel; zie vbd. i.v. beureutaïh siloeuë, teutaïh.

TJ6BEUHAT, ook sōbeuhat, (Arab. sjoeb hah), twijfel, onzekerheid, verdenking, rechtsdwaling; twijfelend, onzeker, twijfelachtig, verdacht, onregelmatig; meung ta'ikōt Rasoelōlah, tjeuroega neubalaïh Toehan neubri; meung tapatéh meutumeung rahmat, meung tjōbeuhat djeuët keu 'asi, indien ge Allah's Gezant volgt, zal de Heer u als belooning den hemel geven; als ge in hem gelooft, ontvangt ge genade, als ge aan hem twijfelt, vervalt ge in ongehoorzaamheid (jegens den Heer), (Radja Bada); areuta tjōbeuhat, goederen, zaken, dingen van twijfelachtige, verdachte herkomst, waarvan men niet zeker is of ze al dan niet geoorloofd (haleuë) zijn; areuta tjōbeuhat han neupadjōh, hareuëm meukrōh han neurila, van

dingen van twijfelachtige herkomst maakte hij geen gebruik, met verboden en afkeurenswaardige dingen nam hij geen genoegen, (Meudeuha'); kheuët pi karōt ngōn tjōbeuhat, batjoet sapat lheuëng sibandja, (mijn) schrift wegelt ook van fouten en is onregelmatig, met hier en daar een overgeslagen regel, (Meudeuha'); zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. bakaj). Peutjōbeuhat, tjōbeuhat (adj.) maken of noemen, als zoodanig beschouwen.

TJOE I, aanpunten, eene punt maken aan, puntig of puntiger maken, (ook) met den angel steken; tameuhadjat beudjrōh lantjō', tatjoedawō' teuma patah; meung tahadjat njan that djrōh, akhéteubōih djeuët keuteulaïh, indien men iets al te puntig wil hebben en het steeds door aanpunt, dan breekt het; wanneer men iets al te mooi wil hebben, dan raakt het ten slotte verknocid en heeft men spijt, (Goemba' Meuïh); sara djiploeëng makén djitjoe, djih meu'oe'oe le lagōëna, terwijl hij (n.l. de tijger) vluchtte, werd hij nog meer (door de wespen) gestoken, die in grooten getale gonsden, (Plandō' Kantjé); zie verder vbd. i.v. leukoeëb. Tjeumeutjoe, de handeling tjoe verrichten, graag stekende (van b.v. wespen). Zie tjoej I.

TJOE II, e.s.v. boom, van welks hout men scheeden voor blanke

wapens, zooals sikin, rin-tjōng, en hareubab-halzen vervaardigt.

TJOE III, zie i.v. tjoet.

TJÖË, zie tjhòë.

TJOEAJË, het rotantouw, dat de visschersgezellen om het middel slaan bij het aan wal trekken van het sleepnet, (zie i.v. poekat).

TJOE'AKA', zie i.v. kaka'.

TJOEALA, e.s.v. giftige slang, (in hik.); keudéh keunòë hana tiwaïh, sabé gagah ngòn peukasa; oereuëng la'énh anlédjimoep rang, djikalòn biram lawan tjoeala, geen van beiden dolf het onderspit, zij waren even dapper en even krachtig; de anderen streken niet meer, zij keken naar die twee, die als eene biram-, en eene tjoeala-slang met elkaar vochten, (Dioe Plinggam).

TJOEALË, eene platte, lange soort zeevisch, e.s.v. zeeaal; tjoealè djtòb galah, ikan siblah keumeung panglima, een tjoealè, die eene prauw wil boomen, een platvisch, die panglima wil worden, (sprkw., gezegd van iem., die naar iets streeft, dat boven zijne krachten ligt, waarop hij geen aanspraken kan laten gelden); peudeuëng, roedoeïh tjoealè, zie onder het eerste woord.

TJOEALI; meutjoeali, intiem, bevriend zijn, omgaan; han mèë tameutjoealingòn Si Poelan njan, hana gèt akaj, ge moet niet met dien N.N. omgaan, hij is van slecht gedrag.

TJOE'ANAM, ook koe'anam, (Mal. tjoenam), pincet, buig-

tangetje, tangetje om kleine stukjes metaal op te pikken of vast te houden, (instrument, van den goudsmid), wordt ook babah ité' (eig. eendensnavel) genoemd; tjoe'anam randjò, e.s.v. randversiering, bestaande uit eene aaneenschakeling van tangvormige figuren.

TJOEARË', zie i.v. dagang.

TJOEATJA (Mal. id., Skrt. svaacha, helder), glans, schijnsel, luister, klaarheid, helderheid (inz. van den aanbrekenden dag, van de lucht, den hemel), ochtendlicht, licht; (ook) glanzend, helder, licht (adj.); meungnjò hana lé tjoeatja lam mata, keumeung maté, als er in de oogen geen glans meer zit, is men den dood nabij; zie verder vbd. i.v. koe'oet, larab, malam, seu'õt. Meutjoeatja, glans uitstralend of verspreidend, glanzend, helder, licht; gigòëddji poetéh meutjoeatja, hare tanden zijn glanzend wit; lheuëhseumajang oeròë pipotéh, jōh njan moeréh meutjoeatja, nadat hij de godsdienstoefening had verricht, begon de ochtend te gloren en werd het licht, (Asaj djeuët padé); zie verder vbd. i.v. lindōng I, seu'-meu'.

TJOEB, interjectie ter uitdrukking van eene plotselinge beweging; sadjan habéh doem neupeugah, tjoeb neuseumah teungkoe tapa, toen de heilige asceet uitgesproken was, maakte (Banta Beuransah) onmiddellijk een seumah voor

hem, (Banta Beuransah). Zie *tjroeb I*.

TJOEBA, probeeren, beproeven, wagen, trachten, pogen, op de proef stellen; wordt ook, en alsdan vaak in combinatie met *tji*, alleen ter aansporing, ter versterking van een verzoek of verzachting van een bevel gebezigd, z.v.a. eens, en verder, vaak versterkt door den nadrukwijzer *keu*, in den zin van: stel eens, gesteld dat (zie vbd. van de laatste beteekenis i.v. *mita*); *tjoeba* (*tji*) *neukalòn si'at*, kijkt u eens even, (*tji* alleen in dezen zin is niet beleefd: *tjikeu kalòn si'at*, ga even kijken, zegt men b.v. tot een kind); zie verder vbd. o.a. i.v. *bah*, *djam-prōng*, *rantjōng*, *reuté'*, *salasilah*, *sawō III*, *soelō'*, *timpé*. *Peutjoeba*, laten *tjoeba*, of *tjoeba* met versterkte beteekenis; *tapeutjoeba mantōng*, *tapi bè'* bit-bit, stel (b.v. zijne kracht) maar op de proef, maar (doe het) niet echt. *Tjeunoeba*, het probeeren enz., beproeving, poging, verzoeking, de handeling of de zaak waarmede men iets probeeren wil, probeersel, proef; *tjeunoeba ka na*, de poging is wel gedaan, het probeersel is er wel; *Teukoe A na geupeu'ét sidròë oereu-ēng keunòë*, *tjeunoeba-tjeunoeba na geulakèë inōng B*, *Teukoe A* heeft iemand hierheen gezonden om te probeeren (te laten polsen) of hij vrouw *B* kan vragen; *bè' ta'amaj doe'a njan*, le that

tjeunoeba, pas dat gebed niet toe, er zijn veel beproevingen aan verbonden.

TJOEBA', als Maleisch beschouwde bijvorm van *tjoeba*.

TJOEBAN, e.s.v. klos van hoorn met eene keep aan beide uiteinden, waarop men over de lengte, over de kepen heen (niet om de dikte) fijn touw of *kasab* windt.

TJOEBÈ', zie *koebè'*.

TJOEBÉT, *Pedirsch tjoebéut*, met duim en wijsvinger knijpen, aldus een stuk afknijpen (van b.v. vleesch-, of vischspijzen); *djitjoebét eungkōt raja-raja that*, hij knijpt erg groote stukken van de visch af. *Meutjoebét*, geknepen, afgeknepen. *Peutjoebét*, laten *tjoebét*. *Tjeumoebét*, de handeling *tjoebét* verrichten. Vgl. *tjoetiët*.

TJOEBEUT, zie *tjoebét*.

TJOEDIËT, zie *tjoetiët*.

TJOEË I, stelen; *manò' lōn ka djitjoeë beuklam*, mijn haan is van nacht gestolen. *Peutjoeë*, laten stelen. *Tjeumeutjoeë*, de handeling *tjoeë* verrichten, diefstal plegen, stelen, (ook) bestolen, (in den laatsten zin niet verbaal geconstrueerd); *lōn han lōn tjeumeutjoeë*, ik heb niet gestolen; *lōn ka tjeumeutjoeë*, ik ben bestolen; zie verder vbd. i.v. *teupat* (onder *peuteupat*), *tjeungang*, *tjhō'-tjheuë'*. Zie *pantjoeri*.

TJOEË II; *sitjoeë*, een deel van iets, dat in meer dan vier deelen in de lengte is gesneden of gehakt, b.v. een deel van een in acht dee-

len overlans gesneden nangka-, of semangka-vrucht; *sikhan tjoeë*, een stuk, de helft van een *tjoeë*; *tjoeë-tjoeë*, in *tjoeë*'s verdeelen, snijden, hakken. *Meutjoeët-tjoeë*, in *tjoeë*'s verdeeld, gesneden, gehakt. Vgl. *tjoemèh*.

TJOEE III, e.s.v. hoornslak, die in zoet en brak water voorkomt en gegeten wordt, b.v. in de sajoer wordt gekookt.

TJOEE', ronde aarden kom, (waarin men lumbok, *koenjèt*, en andere kruiden bewaart); *lagèë tjoeë'*, zie i.v. *lagèë*; *ratéb tjoeë'*, en *tjoeë'* *poelèt*, zie i.v. *ratéb*.

TJOEE', zie *tjoeët I*.

TJOEEH I, afkoelen (van iets, dat gloeiend heet is in koud water, naar het geluid, dat daarbij gemaakt wordt), blusschen, (ook van vuur door er water op te gieten); *tatjoeëh beusdèë lam ië*, na mangat *sidjoeë'*, koel het (gloeiende) ijzer in water af, opdat het koud worde; *lheuëh tateumagoeën*, *tatjoeëh apoej*, als ge aan het koken (van spijzen) zijt geweest, moet ge het vuur blusschen; zie verder vbd. i.v. *meulila I*. *Meu-*, of *teutjoeëh*, afgekoeld, gebluscht. *Peutjoeëh*, laten *tjoeëh*, of *tjoeëh* met versterkte betekenis. *Tjeumeutjoeëh*, de handeling *tjoeëh* verrichten. Vgl. *tjroeëh*.

TJOEEH II, e.s.v. boom, waarvan het sap der bladeren als geneesmiddel tegen koorts wordt ge-

bruikt, (als drank in een mengsel met andere ingrediënten). Vgl. *tjoeëh I*.

TJOEET; *meutjoeët-tjoeët*, heen en weer gaande, heen en weer bewegende, slingerende; *asèë njan meutjoeët-tjoeët ikoe*, die hond kwispelt met zijn staart, kwispelstaart; *pò reundah kheun gèt toean gèt*, *meutjoeët-tjoeët djidja' landja*, de „korte” (i.e. de kikvorsch) zeide: „goed, heer, goed”, en slingerend kwam hij (naar het dwergghert toe), (*Plandō' Kantjé*). *Peutjoeët-tjoeët*, doen *meutjoeët-tjoeët*.

TJOEET I, ook *tjoeë'*, strak of strakker aanhalen, aantrekken, flink vastbinden, strikken, vast of vaster strikken, verstrikken; *tjoeët loeeuë*, de broek vast-, of vaster binden, aanhalen; *bè' katjoeët gakimandò'*, bind den poot van den haan niet zoo vast; *soetra tjoeët*, zie i.v. *soetra*, (eig. verwarde zijde); *talòë tjoeët*, strik, (zie i.v. *peutah*, *peuté' I*). *Meutjoeët*, strak of strakker aangehaald, aangetrokken, flink vastgebonden, gestrikt, vastgestrikt, verstrikt, verward, (van touw, ook fig.); *talòë ka meutjoeët*, *tapeuglaïh*, het touw is verward, ontwar het; *gakimandò' meutjoeët ngòn boe'ō'*, de pooten van den haan zijn in haren verward geraakt; *boeët ka meutjoeët-tjoeët*, de zaak is in de war geraakt; *lam*

boeët njan ka meutjoeët lôn, ik ben in die zaak verstrikt; Boera'sa djébiën njan leug at, pa' talòë djrat sit teuprèh ka; Dangki Hidjō, ampōn dèelat, djitakat ka rōh Boera'sa; bandjikalōn ka rōh lam djrat, ka djiloempat na siplōh deupa; goeda hidjō pi djiloempat, pa' talòë djrat meutjoeët sigra; djitaré' lé lôm makén that, gadòh koeatlé Boera'sa, (de reus) B. dronk snel van dat water, terwijl de strik er gereed lag; (het wonderpaard) D. H., heer, kwam snel op B. af, die in den strik was geraakt; zoodra het zag, dat B. in den strik was geraakt, maakte het een sprong van wel tien vadem ver; door den sprong van het groene paard werd de strik onmiddellijk vast aangetrokken; het paard trok er nog meer aan en B. verloor al zijne krachten, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *tjoeët* II. *Peutjoeët*, maken, dat iets of iem. *meutjoeët* raakt.

TJOEËT II, e.s.v. zeevisch, die speciaal aan kraamvrouwen te eten wordt gegeven, mangat *meutjoeët* proeët (om te maken dat de buik stevig aangehaald wordt, ter voorkoming dat ze een slappen buik krijgen).

TJOEEUËNG, flauw, flets, laf van smaak, (van iets, dat daarbij een weinig zuur of ziltig is, van b.v. het water van een te jongen klapper, van *goelè*, waarin men te weinig zout en lombok gedaan

heeft, doch voldoende bòh soenti); ië oe njòë *tjoeuëng* that, hana meua-sòë lôm, het water van dezen klapper is erg flauw, er zit (ook) nog geen vleesch in; *goelè njòë ijoeeuëng*, hana meunjeum sira, deze *goelè* smaakt flauw, men proeft er geen zout in; roepa *tjoeeuëng*, een flets gezicht, een gezicht met weinig uitdrukking, een vervelend gezicht. *Peutjoeeuëng*, *tjoeeuëng* maken.

TJOEGA'; *meutjoga'*, hinderlijk naar buiten uitstekend, vooruitstekend; bè' meunan *meutjoga'* kagoelam kajèë, teupèh gòb, draag het hout niet zoo op je schouder, dat het hinderlijk uitsteekt, je stoot er anderen mee. *Peutjoga'*, doen *meutjoga'*; bè' *kapeutjoga'*, ba' gèt kahat, laat het niet zoo uitsteken, steek het er goed in.

TJOEGONG, kropgezwel, struma; daaraan lijdende, (zie als daarvan opgegeven oorzaken i.v. *djoedjoeët*, loembé); *tjoegong boeë*, gezwel aan de onderkaak, (dat op den gevulden wangzak van een aap gelijkt), die ziekte hebbende; *oe-reuëng tjoegong*, iem., die een kropgezwel heeft, strumalijder; *takoeëdji tjoegong*, hij heeft een kropgezwel; *plandō' seu'ot haj teungkoe djròh*, *han lé koepòh tjatò' oelèë*; *ba' tjoegong timòh wahé bakòh*, *meungnjò koepòh misé dilèë*, het dwergheert antwoord-

de: „o schoone teungkoe, ik zal u niet meer op uw hoofd tikken; ik moge een kropgezwel krijgen, o reiger, als ik u als indertijd sla'’, (Plandō' Kantjé).

TJOEHADA (Arab. sjoehadâ', mrv. v. sjahîd), geloofsgetuige, martelaar, (in hik.); zie vbd. i.v. tabi'in. Zie tjahit.

TJOEHOET, ook soehoet, seuhoet, (Arab. sjoehôed, mrv. v. sjâhid, en infinitief v. sjahida), getuige; getuigen, eene getuigenis afleggen, (weinig gebr., gew. sa'si, zie ook tjahét), (verder als mystieke term:) (het) zien, aanschouwen van het Eene (n.l. het Wezen van Allah) in het vele en van het vele in het Eene, van Allah door middel van Allah; dji'é' tjoehoet, hij treedt als getuige op; sidròë Toehan njang na mēē-djoet, la'én tjoehoet alam nama, er is maar één Heer, die bestaat, al het andere legt alleen getuigenis omtrent Zijn Bestaan af, en heet de (geschapen) wereld, (Noen Parisi); djinòë lōn njata tèēhit Dati, Toehan Rabi djal-lawā'azza; datnjangla'én tapeugadòh, Dat njang sabòh éseubat gata; Dat njang kadim njang tatjoehoet, milé' Ma'boet Dat njang asa; ...'òh tatjoehoetnjan Datōlah, phana habéh woe-djoet njang na, nu zal ik uitleggen de eenheid van het Wezen van onzen Heer, die groot en machtig is; denk u alle andere wezens weg, en bepaal uwe ge-

achten tot dat eene Wezen van den Aangebodene; ... als ge het Wezen van Allah aanschouwt, dan verdwijnen alle andere wezens, (Mēhadjōj abidin).

TJOEIT-TJOEIT, klanknabootsing van zeker klagend geluid van den kiekendief, (zie i.v. tjé b).

TJOEJ I, aanpunten, eene punt maken aan, puntig of puntiger maken; zie vbd. i.v. lantjō', patjang. Meutjoej, aangepunt. Tjeumeutjoej, de handeling tjoej verrichten. Zie tjoe I.

TJOEJ II, (met iets puntigs, met b.v. de punt van een mes, eene naald) uitpeuteren, uithalen, (inz. van een doorn uit het vleesch); teuma djimoeēng gaki lakòë, djitjoej doeròë njang bisa-bisa, daarop nam zij de voeten van haar man op haar schoot en peuterde de giftige dorens eruit, (Malém Diwa). Tjeumeutjoej, de handeling tjoej verrichten.

TJOEJ III, betrokken (van het ge-laai), zuur, norsch, onvriendelijk, somber; tjoej moeka-moe-kadji 'òh geutanjòë dja' ba' roemòhdji, hij kijkt zuur, wanneer wij bij hem thuis komen. Peutjoej moeka, een zuur enz. gezicht zetten. Zie tjōn.

TJOEJ IV; tjoejt-tjoej, klanknabootsing van het geluid van eene snelle beweging. Meutjoejt-tjoej, dat geluid makende, snorrend, suizend; 'òh saré trōih oe binèh blang, leumah djipandang kawan asèë; ka

djipeutjrò'lé dji hoe-meuj, djiploeëng meutjoej-tjoej meudilèë-dilèë, toen hij (n.l. het dwerg-hert) aan den rand van die vlak-te kwam, zag hij een troep hon-den; hij werd achtervolgd en na-gezet, hij zette het op een loopen en rende om het hardst (met de honden), (Plandō' Kantjé); dji-ta' ladjoe lé meutjoej-tjoej, djigrōb lakoe lambōng singa, hij hakte (met zijne sabel) suizend er op los, en maakte daarbij sprongen in de hoogte als een leeuw, (Ma-lém Diwa; zie den hieraan voor-afgaanden regel i.v. hēë). Vgl. tjòih.

TJOEKA (Skr. eukra, zure smaak), azijn; tjoe ka djō', tj. nipah, azijn, verkregen door gisting van arèn-, van nipahpalmwijn; tjoe ka blan-da, Europeesche azijn, azijnes-senee; inōng tjoe ka, schuim van azijn, die lang bewaard is; zie verder vbd. i.v. seureubō', tjèt II. Meutjoe ka, azijn hebben, met azijn vermengd, toebereid; siē meutjoe ka e.s.v. peukasam van vleesch met azijn toebereid, (zie i.v. peukasam); zie verder vbd. i.v. seureubō'.

TJOEKA', zie i.v. tjatō.

TJOEKÈ (Mal. tjoe kai), belas-ting, heffing, tol, recht; aan be-lasting onderwerpen, belasting heffen van, belasten; tjoe ké djalō, belasting op kano's, veergeld, (oudtijds door den oe-ëëbalang geheven); teuma lheuēh njan koedja' oe

kroeëng, koemeung dja' toeëng tjoe ké béhtra, daarna ga ik naar de riviermon-ding, ik wil de belasting op de schepen invorderen, (Malém Di-wa); sangkira tan sòë prang Blanda, djeuēb koepala ka djitjoe ké; djeuēb-djeuēb sagòë ha-na lapang, djeuēb-djeu-ēb si'ōerang djilakèë wasé, indien niemand de Hol-landers had beoorloofd, hadden zij elk hoofd belast, geen enkele sagi (of gampōng) ware vrij ge-bleven, van ieder zouden zij be-lasting vorderen, (Prang sabi).

TJOEKÈH, even aanraken (b.v. om iem.'s aandacht te trekken), tik-ken, een tikje geven (ook van b.v. eene kat met haar klauw), wegnemen (van iets kleins, van b.v. een beestje, dat in het eten gevallen is); djitjoe kèh la-lat srōt lam goelè, hij neemt eene vlieg weg, die in de goelè gevallen is; Si Salèh tjoe kèh è' biëng, bōh ki-wiëng keu daih panjòt, S. heeft even het vuil van eene krab aangeraakt, zijn kromme pe-nis is geschikt om als lampepit te dienen, (plaagrijmpje van een jongen met een bōh kiwiëng); Meudeuha' tjoe kèh È-meura' di oelèë, neu'eu lagèë sabōh oedjòë; a-dat beungèh Èmeura' koewèh, adat han beu-ngèh koedōng sinòë, M. gaf È. een tikje op het hoofd om haar op de proef te stellen; „als È. boos wordt, ga ik weg, als zij niet boos wordt, blijf ik hier”

(aldus was zijne bedoeling), (Meudeuha'); ...teungeut dirèt njan teupipòë, nabi peugòë hana djaga; teuma neutjoeckèh ngòn oedjōng gaki, djibeudòihlélaloedjaga; njan-keu salah nabiōlah, ba' Pòteu Alah kan neurila, ... (die man) sliep ineengekronkeld op den grooten weg en de profeet (Dawōt) wekte hem, maar hij werd niet wakker; vervolgens raakte hij hem even met de punt van zijn voet aan, en hij ontwaakte en stond op; dat was de fout van dien profeet, waarmede Allah geen genoegen nam, (Tambéh toedjōh blaīh); zie verder vbd. i.v. djabat (sprkw.), si II. Meutjoeckèh, even aangeraakt, getikt, (ook) elkan-der even aanraken, tikken, (fig.) (met elkander) ruzie hebben, in onmin leven; bè' tameutjoeckèh ngòn sèëdara, gij moet niet met broeders in onmin leven. Peutjoeckèh, laten tjoeckèh. Tjeumoekèh, of tjeumoekèh, de handeling tjoeckèh verrichten; zie vbd. i.v. èëwalat (sprkw.). Tjeunoekèh, de handeling tjoeckèh, de wijze ervan, (ook) = tjeunoengkèh, zie i.v. tjoengkèh.

TJOEKI (Mal. id.), e.s.v. damspel, (in hik.); poetròë Djamani Ra'na Diwi, neumeu'èn tjoekingòn Keumala Indra, prinses Dj. R. D. was aan het dammen met K. I., (Tjah Koebat).

TJOEKÖ I, scheren, zich scheren; zie vbd. i.v. lapang, palòë (onder poemalòë), pisang, rōh, salib, soera' II. Meu, of teutjoeckō, geschoren. Peutjoeckō, laten scheren. Tjeumoekō, de handeling tjoeckō verrichten of ondergaan; lōn teungòh lōn tjeumoekō, ik ben aan het scheren (van een ander of van mijzelf), (of) ik ben bezig geschoren te worden; hikajat Nabitjeumoekō (of meutjoeckō), titel van een hikajat over het verhaal hoe de Profeet eens door Gabriël geschoren werd. Zie peunjoeckō.

TJOEKÖ II, ook tjhoeckō, soekō, (Arab. sjoekœr), dank, dankzegging (aan Allah, ook wel aan den Profeet), Gode zij dank; danken, dank zeggen; soedjoet tjoeckō, prosternatie of zich prosterneeren om Allah te danken (voor redding uit moeilijke of gevaarvolle omstandigheden); Nabitjeumoekō ba' 'Abdōlah, dhòë neukeubah ba' moesala; sabab neutjoeckō njan keu Alah, keu Rasoelōlah meunandjoea, de Profeet deelde het aan 'A. (Hadat) mede, die (onmiddellijk) zijn voorhoofd op zijn bidkleed legde (i.e. zich prosterneerde); hij dankte n.l. Allah en ook Allah's Gezant (voor diens tusschenkomst), (Kisah Hadat); zie verder vbd. i.v. goena, koephō, nè'mat.

TJOEKÖB (Mal. tjoekoep), genoeg, toereikend, voldoende, vol-

tallig, compleet, volledig, voltooid, klaar, gereed; zie vbd. i.v. *phō I*, *rindang I*, *talèh*. *Peutjoe kōb*, genoeg enz. maken, completeeren, in gereedheid brengen, uitrusten, toerusten; *peutjakab sampan keuloea oe la'ōt*, di darat *peutjoe kōb koeta-koeta*, rust prauwen uit en gaat er mee in zee, en brengt aan den wal de vestingen in gereedheid, (*Tadeukiratō rakidin*).

TJOELA (Mal. id., Skrt. *cūlā*), kam, hoorn, uitwas, uitsteeksel op den kop van een draak, (zie vbd. i.v. *koentjōm*, *lhiët*), (dial. ook) *rhinocehos-hoorn*; *ba'tjoe la naga*, zie i.v. *naga*; *tjoe la kajèë*, afgeknotte of afgebroken stam van een boom of heester, tronk, naar boven uitstekende dorre tak. *Meutjoe la*, naar boven of naar buiten uitstekend; *meutjoe la-tjoe la*, in hik. ook *meutjeutjoe la*, = *meutjoe la* met meerv. subject; zie vbd. i.v. *djidaj*, *leukiët*, *oendja*, *paténg*, *ranggaïh*, *tasé'*.

TJOELA-TJOELÒÈ, syn. van *keutjoe la-keutjoe lòè*, en *poela-poelòè*, (zie voor de beteekenissen aldaar); *tjoe la-tjoe lòè djitòb padé*, *hana meung sòë parōh mand'*, zij stampet druk in haar eentje *padi*, en niemand jaagt de kippen (van het rijstblok) weg; *pò Hawa Blang Òë*, *bòih aneu' mita lakòë*, *aneu' pi han lakòë pitan*, *tinggaj badan tjoe la-tjoe lòè*, (als) vrouw H. (eig. begeerte)

van Bl. Òë, die haar kind in den steek liet om een man (of haar man) te zoeken, zij verloor haar kind en vond geen man (of vond haar man niet), en bleef alleen in haar eentje zwoegen, (*spotrijmpje*); *seureuta djimat misé boenòë*, *tjoe la-tjoe lòë meulawan koeja*, terwijl hij (n.l. de krokodil) denouden man als tevoren vasthield, die zich spartelend verzette, (*Plan-dō' Kantjé*); *oeròë malam hana teudōh*, *tamoepajah sit keudōnja*; *tahareukat tjoe la-tjoe lòë mita beukaj oedéb lam dōnja*, dag en nacht zonder ophouden geeft gij u alleen terwille van de wereld moeite; druk zoekt gij verdiensten, zoekt gij leeftocht (alleen) voor deze wereld, (*Poetròë Peukisōn*); *la'é niba' njan teumpat piasan*, *ramè sinan malam oeròë*; *oeròë beungòh meu'èn gala'*, *khém meukha'kha' tjoe la-tjoe lòë*, verder is het dag en nacht druk op plaatsen, waar er feesten gegeven worden; zoodra het dag is gaan ze plezier maken en lachen druk en luidkeels, (*Akeubarō Karim*); zie verder vbd. i.v. *harō'*, *lòë II*, *poela-poelòë*, *reubōh-reubah*. *Peutjoe la-tjoe lòë dròë*, zich *tjoe la-tjoe lòë* maken, zich aldus gedragen.

TJOELAIH I, weinig voorkomende bijvorm van *soelaïh*, zie aldaar.

TJOELAIH II (Mal. *tjoe las*), lui, traag, (ook) valsch, gemeen.

onoprecht, onzuiver, (in hik.); oelōn patéh ban kheun teungkoe, soeratladjoe bè' sangtjoelaïh; nareu. djanglheuëh bè' thatlawét, bè'keu that tréb haba indah, ik luisterde naar de woorden van den teungkoe, en ging dadelijk schrijven, opdat ik niet den indruk zou maken lui te zijn, en opdat het schoone verhaal gauw klaar zou zijn en het er niet te lang mee zou duren, (Goemba' Meuïh); neubri hé Pò boeët bè' tjoelaïh, beurōh ékeulaïh dalam até, geef, o Heer, dat mijne handelingen niet onzuiver zijn, dat er in mijn hart zuiverheid van bedoeling zij, (Nasa'ihōn radat).

TJOELÉ', peuteren in, steken in uitpeuteren, uitsteken, graveeren, in-, uitbeitelen; (ook) het instrument om te tjoelé', (of) het resultaat van het tjoelé'; tjoelélé' è' gloenjoeëng, oorpeutertje; tjoelélé' gapoe, kalklepeltje; tjoelélé' gigdōë, tandenpeuter, tandenstoker, (zie ook i.v. boengkōih); tjoelélé' mata, de oogen uitsteken, (zie vbd. i.v. gasi, lagdōë, ranté); tjoelélé' sipōt, gegraveerde of uitgebeitelde figuren in den vorm van slakken, (zie vbd. i.v. oeké, en hierbeneden); zie verder vbd. i.v. koebè', seulipō'. Meutjoelélé', uitgepeuterd, uitgestoken, gegraveerd, uit-, ingebeiteld, voorzien van uitgebeitelde figuren, (ook) de handeling tjoelélé' verrichten; oelèë reunjeun meutjoelélé' sipōt, poejōh

meulōt ngòn tjémpala, het boveneinde van de trap was voorzien van uitgebeitelde figuren in den vorm van slakken en van vechtende kwartels en eeksters, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. saré. Peutjoelélé', laten tjoelélé', of tjoelélé' (verb.) met versterkte beteekenis. Teutjoelélé', uitgepeuterd, uitgestoken, gegraveerd, uit-, ingebeiteld. Tjeumoelélé', de handeling tjoelélé' verrichten; oetōih tjeumoelélé', kundig in het graveeren, uitbeitelen, houtsnijder, houtgraveur; siki n tjeumoelélé', graveermes; laddōm oetōih ba' tjeumoelélé', laddōm lisé' taldōë peunoeta, sommigen waren bedreven in de houtsnijkunst, anderen waren knap in het aanbrengen van versieringen in den vorm van gedraaide koorden, (Goemba' Meuïh). Tjeunoelélé', de handeling tjoelélé', de wijze of het resultaat ervan; oe tjeunoelélé' (ook teutjoelélé'), copra. Zie peunjoelélé', tjoengké.

TJOELÈT I, zie tjoelòt.

TJOELÈT II, bijvorm van tjilèt, zie aldaar.

TJOELIA, Klinganees; zie vbd. i.v. oeseuëng. Zie dagang.

TJOELIB, ook tjoelit, klein maar stevig, inz. gezegd van eene kleine keupoela-pit, die mas-sief en daardoor zeer sterk is en erg gezocht voor het poepò' van die pitten (zie i.v. keupoe-la), klein maar dapper (van b.v. een kind); teuga that si tjoelib lōn njdōë, leumò gòb talō bandoem, deze

kleine (keupoela-pit) van mij is erg sterk, de „stieren” (i.e. pitten) van anderen hebben het allemaal tegen hem afgelegd; tjam tjoelib, aneu' geutoeë thō, een flink kereltje, het is een droge geutoeë-pit, (zegt men van een kleinen jongen, die flink is; tjam ter versterking); seupōt tjoelib, stikdonker; oebé tjoelib, een ziertje, een greintje. Peutjoe-lib, klein of kleiner maken; kapentjoe-lib panjòt, draai de lamp neer.

TJOELIT, zie tjoelib.

TJOELÒ', steken (van iets, dat min of meer puntig is, als subject of object, ook ermede als instrument), insteken, indoen, steken met, steken in (ook met datgene, waarin iets gestoken wordt, als object); hanapatōt, toean-koe dròë, aneu' djaròë tjoelò' mata, het zou niet betamelijk zijn, heer, dat een vinger in het eigen oog stak, (Banta Ahmat; hier bedoeld: dat een neef een aanslag zou plegen op zijn oom; in het algem. sprkw. voor iets absoluut onbehoorlijks of absurds, zie ook vbd. i.v. tjoetjò', en vgl. dergelijke uitdrukkingen i.v. paleuët I, roesō'); seupōt tjoelò' mata, stikdonker; tjoelò' daweuët, de pen in de inkt doopen, inkt nemen door de pen er in te doopen; tjoelò' seureuma, oogzwartsel aan eene stift nemen, (ook) de stift die daarvoor dient; zie verder vbd. i.v. seureubō'. Meu-, of teutjoe-lò', gestoken, ingestoken; matalōnka

meutjoe-lò' ngòn kajèë, mijn oog is met een stuk hout gestoken, ik heb mij het oog aan een stuk hout gestoken; zie verder vbd. i.v. leundé. Peutjoe-lò', laten tjoelò'. Tjeumoelò', de handeling tjoelò' verrichten. Tjeunoelò', instrument om te tjoelò', pen, stift, sonde (gebruikt bij de besnijdenis); zie vbd. i.v. doeë, seureuma. Vgl. tjoetjò'.

TJOELOEËT, e.s.v. heester, waarvan de op sirih gelijkende bladeren als geneesmiddel (als poepō') worden gebruikt; seunanggōjnabambōhtjoe-loeët, leupi' proeët ban pineungdara, de haarwring (van het oude vrouwtje) was (zoo klein) als de vrucht van de tjoeloeët-plant, en de plooiën van haar buik waren als jonge pinangnoten, (Malém Diwa).

TJOELŌH, ook djoelōh, naar iets in de hoogte stooten (b.v. naar vruchten aan den boom met een staak), aldus afstooten, (syn. van djoethō'). Meu-, of teutjoe-lōh, naar boven gestooten, afgestooten. Tjeumoelōh, de handeling tjoelōh verrichten. Tjeunoelōh, ook peunjoe-lōh, het voorwerp, b.v. de stok, waarmede men naar iets in de hoogte stoot, iets in de hoogte afstoot.

TJOELÒT, ook tjoelèt, aarden theepotvormige lamp met een tuit voor de pit, ook panjòttjoe-lòt genoemd, (ook) glans, schijnsel, schittering, glanzend, schitterend; wordt verder als vrouwel. persoonsnaam gebruikt; Tjah

Pari eu poetròë that gèt, ban tjoelèt kandé soeasa, Tj. P. zag, dat de prinses er zeer schoon uitzag, zoo schoon als de glans van eene lamp van soeasa, (Indra Bangsawan); na ban tjoelèt tjahja bandrang, oelèë moemang sòë eu roepa, zijn glans was zoo helder als die van eene tjoelèt-lamp, en wie naar hem keek werd duizelig, (Indra Bangsawan); b'è' kheun meunan, intan tjoelèt, neukheun beugòt lōn ngò njata, spreek niet aldus, schitterende diamant, spreek behoorlijk, opdat ik u duidelijk begrije, (Malém Diwa).

TJOEMÈH, eene schaarde, kerf of breuk in den rand hebbende (van b.v. een mes in het scherp, van een bord, eene kom in den rand), schaardig, met eene of meer scharden, met een of meer stukjes van den rand eruit; (verder) sitjoe m'èh, een deel van iets, dat in vier deelen in de lengte is gesneden of gehakt, een vierde part van b.v. eene vrucht, (zie vbd. i.v. soegòt, waar de vertaling „een stukje” te verbeteren in „een vierde part”, en vgl. tjoë II); ... èleumèë battjoet han sakòn djeuèt, na tamsé pheuèt toempōj mata; that takilòë beukah oelèë, adatkreuëh kajèë tjoemèh mata, ... (gelijk een domkop) die weinig kennis bezit en tot niets in staat is, en te vergelijken is met een stompen beitel; slaat men er al te hard op, dan gaat het heft

stuk, en als het hout hard is, krijgt het ijzer scharden, (Gadjah toedjōh oelèë; zie eene dergelijke vergelijking i.v. sakaj, en verder vbd. van tjoemèh van een wapen i.v. parañh I, tanggòë); tjawan tjoemèh, een kopje met eene breuk in den rand; djikòh andam tjoemèh saré, ze hebben het ponyhaar niet gelijkmatig afgesneden; bibi tjoemèh, hazenlip; oereuëng tjoemèh, iemand met eene hazenlip; tjoemèh-tjoemèh (verb.), in tjoemèh's, in vier parten verdeelen. Meutjoe m'èh-(tjoe m'èh), in vier parten verdeeld. Peutjoe m'èh, scharden enz. maken in, schaardig maken, in vier parten verdeelen. Vgl. rigét.

TJOEMOEËT, puist, etter-, steenpuist; soorten: tjoemoeët gadjah (groot), tj. gapuëh (minder groot), tj. lada (klein); zie verder vbd. i.v. kòm, mata, pasi II, seungka', tjeundòt.

TJOEMOEKÈH, zie i.v. tjoe k'èh.

TJOEMOETJOT, zie tjeumoe-tjòt, en i.v. tjòt.

TJOEMPANG-TJAMPÉNG, ook toempang-tampéng, overal gescheurd (van kleeren), aan flarden, haveloos; Alah, idja njòë tjoempang-tjampéng, hana ngòn peuë lōn blòë, ach, dit kleed heeft overal scheuren, en ik heb niets om (een nieuw kleed) te koopen. TJOENGKA', bijvorm van tjoe ka', en djoengka', (zie i.v. tjatō).

TJOENGKÉ, syn. van tjoelé', zie aldaar; di oereuëng Diwa palét ranté, di Meulabari djitjoengké mata, de lieden van de Malediven slingerden zich (gloeiende) ketens om het lichaam, en de lieden van Malabaar staken zich in de oogen. (Banta Beuransah); djitjò' toemba' djimeutòb-tòb, bandoealòb toempōj mata; ka djeuët meusé tjoengké gigòë, amarah ba' boenòë Peureuba Nanta, zij namen beiden eene pick en staken elkander ermede, van beider pieken raakten de punten omgebogen, werden stomp en geleken tandenstokers, P. N. werd toen nog toorniger dan tevoren, (Diwa Akaïh); zie verder vbd. i.v. oekam. Meutjoengké, peutjoengké, teutjoengké, tjeumoengké, tjeunoengké, = de overeenkomstige afleidingen van tjoelé'. Zie ook peunjoengké.

TJOENGKÈH, of, meer, tjeunoengkèh, of tjeunoekèh, stuk hout of ijzer, dat men als een weerhaak aan het einde van een staak vastbindt, om er b.v. vruchten aan den boom mee af te rukken, of een in den put gevallen emmer uit op te halen; zie vbd. i.v. thō' I. Meutjoengkèh, uit iets stekend, uitstekend; pakònkasa' reunòng meutjoengkèh, kan kasa' ba' leupaïh, waarom heb je den staak zóó (onder den vloer van het huis) gestoken, dat hij naar buiten uitsteekt, en niet heelemaal tot het einde eronder ge-

stoken; sa' tjoetjò' ò' meutjoengkèh-tjoengkèh, haarnaalden in het haar steken zóó dat ze uitsteken. Peutjoengkèh, doen meutjoengkèh, doen uitsteken; pakònkapeutjoengkèh-tjoengkèh reunòng, 'òh djidja' gòb teutòb mata-mata, waarom heb je den staak (onder den huisvloer) uit laten steken, als iemand voorbijgaat, kan hij er zich nog de oogen aan stooten.

TJOENINJA (Mal.-Chin. tjoenia), e.s.v. vaartuig; zie vbd. i.v. soelòb.

TJOEPA, geschonden, bedorven, niet gaaf, onvolkomen, met een of meer gebreken behept; ka tjoepa idja lòn 'òh sigò djingoej, mijn kleed is bedorven, nadat hij het eens gebruikt heeft; inòng njan ka tjoepa, die vrouw is geschonden (onteerd); sentia that ngòn roepa djròh, doem meusabòh hana tjoepa, hij was zeer trouw en schoon van uiterlijk, alles was (alle deugden waren) in hem vereenigd, hij had geen enkel gebrek, (Gadjah toedjòh oelèë). Peutjoepa, schenden, bederven.

TJOEPA', eene denkbeeldige inhoudsmaat voor droge en natte waren, gelijk aan $\frac{1}{2}$ arè, of 2 kaj; tè' na oebé tjoepa', meugha'-gha' oebé raja, inòng njan ka rabapa', ada' hana lòn dja' lheu-èhkeu dara, de borsten zijn zoo groot als een tjoepa', en trillen, zoo groot zijn ze, die

vrouw is bijna muf, als ik niet kom, zal zij steeds maagd blijven, (spotriempje op eene oude vrijster); Lada Sitjoepa', zie i.v. lada.

TJOEPÉNG, schaamplaatje van metaal (goud, soeasa, zilver of koper) of van klapperdop, door kleine meisjes, die nog naakt loopen, gedragen ter bedekking van de pudenda; ha' tjoepéng, adatbelooning van den keutjhi' voor zijne bemoeienis bij het uithuwelijken van eene vrouw van zijn gampōng, (volgens de adat ten bedrage van samāih); tjoepéng biēng, het gedeelte van de buikschal van eene krab, waar de eieren uitkomen; zie verder vbd. i.v. peuradja. Meutjoepéng, een tjoepéng dragen.

TJOEPEU'AT, ook soepeu'at, tjapa'at, (Arab. sjafâ'ah), tussschenkomst, bemiddeling, voorspraak (inz. van den Profeet bij Allah), (ook) zegen, genade; (verder) tussschenkomst enz. verleenen; beukeumeunan keu oerôë kiamat wadjéb ateuëh geutanjôë njan ta'è'tikeuët keubit na kôn tan, ... dan neutjoepu'at oelé Nabi Moehamat keu oemat pi keubit na kôn tan, ..., welnu, ten aanzien van den dag der opstanding zijn wij verplicht te gelooven, dat die dag werkelijkheid zal zijn en geen onwezelijkheid, ... en dat de voorspraak, die de Profeet M. (op dien dag) aan zijne gemeente (bij Allah) verleent, werkelijkheid zal zijn en

geen onwezenlijkheid, ..., (Beukeumeunan); sidrôë tjahit karōnja Toehan, dji-tjoepu'at oerang toedjōh la'sa, ieder, die ter wille van het geloof sterft, ontvangt van den Heer het genadebewijs om aan zeventigduizend menschen voorspraak (bij den Heer) te verleenen, (Tadeukiratō rakidin): jōh njan rajat tangah oe langèt, lakèë tjoepu'at ba' Hakoe Ta'ala, de menschen richtten toen hunne blikken hemelwaarts en vroegen genade aan den Heer, die Verheven is, (Pra'oen); oerôë malam koeseumajang soenat, koelakèë tjoepu'at keupanglima; peukatakōt oelèëbalang, tapeu'é' prang aneu' lé gata, dag en nacht verricht ik extra-godsdienstoefeningen en bid ik om zegen voor u, panglima; wat vreest ge dan, oelèëbalang, bind nu den strijd aan, mijn zoon, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. talém. Meutjoepu'at, tussschenkomst enz. verleenen, aan wien tussschenkomst wordt verleend, (ook) zegenen, om zegen, om genade bidden, gezegend, op wien of waarop zegen rust; neuleuēngkeu djarôë neumeutjoepu'at, neulakèë rahmat ba'Alah Ta'ala, hij hief zijne handen geopend op en bad, hij smeekte om genade aan Allah den Verhevene, (Prang Gōmpeuni); han meutjoepu'at sagaj boeët kah, er rust absoluut geen zegen op wat je

doet, (gezegd tot een deugniet of een nietsnutter).

TJOEPHò', bijvorm van djoe-phò', zie aldaar.

TJOEPIOEĪH, ook koepioeĪh, (Mal. tjepiau, Port. chapéo), hoed, pet van Europ. model, (geldt als een specifiek hoofddeksel van ongeloofigen); zie vbd. i.v. peuseumèn. MeutjoepioeĪh, een tjoepioeĪh hebben of dragen.

TJOEPòNG, zie toepòng.

TJOEPòNG, zie toepòng.

TJOERA', strepen van een kleed, gestreept patroon; tjoera' kasab, strepen van metaaldraad, met metaaldraad gestreept; tjoera' soetra, strepen van zijde, met zijden strepen; tjoera' Peulimbang, strepen volgens Palembangsch patroon; siloe-euë moepoetjō' krawang intan, tjoera' Peulimbang ragam djiba, eene broek met eene poetjō'-versiering van à jour gerangschikte diamanten en strepen volgens Palembangsch patroon, (Noen Parisi); geubōh tjoera' poedòë ngòn intan, hanalawan diateuēh dōnja, er waren strepen op aangebracht van edelsteen en diamanten, ze waren zonder wedergade op de wereld, (Nabi Oesoēh). Meutjoera', met strepen versierd, gestreept.

TJOERAH, gieten, uit-, afgieten, storten, uitstorten, (van eene vloeistof, van dunne ontlasting, verder fig. van b.v. zegeningen, woorden, wat men op het hart heeft); tjoerah ië ladjoe,

giet het water dadelijk uit; tjoerah è', dunne ontlasting uitstorten; kan é' meung taseumeurah, djitjoerah ladjoe-ladjoe, het is niet mogelijk om (het kind) te wasschen, het heeft maar steeds door diarree; djitjoerah peuē njang teusréh lam dadadji, hij stort uit (flapt uit) wat in zijn binnenste opkomt. Meutjoerah, gegoten, uit-, afgegoten, enz.; meutjoerah rahmat Toehan, de zegeningen des Heeren worden uitgieten, de Heer giet Zijne zegeningen af. Peutjoerah, laten tjoerah. Tjeumoerah, de handeling tjoerah verrichten.

TJOERAM, hellend, aflopend, steil, (ook) snel afstroomend (van water), (verder in het algem.) snel stroomend, toestroomend, zich snel bewegende, snel gaande (van eene menigte, ook van één persoon), (ook wel) snel doen stroomen, uitgieten, uitstorten; glé njantjoeram that, die berg is zeer steil; radja neumarit sara meukalam, neu-mòë tjoeram teubiët ië mata, terwijl de koning sprak en praatte, schreide hij stroomende tranen, (Djoehan Meusapi); ka gaddōh ah ra'jat di dalam, geu'é' lé tjoeram doem ië raja, het volk binnen de vesting was radeloos geworden, de aanvallers stormden tegen de vesting op als een watervloed, (Pòtjoet Moehamat); teungkoe leungò meunankalam, beudōih tjoeram tamòng landja, toen

de teungkoe die woorden had gehoord, stond hij snel op en ging onmiddellijk naar het paleis, (Indra Bangsawan); teuma dji-tōt lōm meureujam, dji-tjoeram ba' babah koe-ta, daarop schoten ze weer de kanonnen af en stortten de kogels uit op de poort van de vesting, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. krōt-kreuēt, noebat, reugam, roeng kōm I, seungka'.

TJOERÈ' (Mal. tjoerék), kras, schram; krassen, schrammen, (ook) graveeren. Zie peunjoe-rè', en vgl. tjoeréh.

TJOERÈH, ondiepe snede, kerf, kras, schram; eene ondiepe snede of sneden enz. maken in, kerven, krassen, schrammen, met een scherp werktuig lijnen trekken in, insnijden, graveeren; tjoeréh plawa, door insnijding vacce-neeren, (ook) het litteken daarvan. Meutjoeeréh, gekrast, geschramd, gekorven, ingesneden, gegraveerd; Parésah Soeri teuma seumoerat, ngōn pantaīh that kalam neuba; Parésah soerat basa Ingréh, meutjoeeréh-tjoeréh kheuēt Banggala, (Beulanda?), P.S. schreef vervolgens (den brief) en zeer snel bewoog hij de pen over het papier; P. schreef in het Engelsch in Bengaalsch (Hollandsch?) schrift, dat kriskras liep, (Noen Parisi). Peutjoeeréh, laten tjoeréh, of tjoeréh (verb.) met versterkte beteekenis. Tjeumoe-réh, de handeling tjoeréh verrichten. Tjeunoeréh, de

handeling tjoeréh, de wijze of het resultaat ervan; lhō' that tjeunoeréh, de insnijding is erg diep. Vgl. oeréh.

TJOERÈH, uitstekende punt (van b.v. opstaand dood hout in eene rivier, van rotsen of steenen); uitstekend (van dergelijke punten), scherp, puntig; tjoeréh kajèë le that lam kroë-ëng, kan djeuēt tameu-djeuë, er zijn zeer veel puntige stukken hout in de rivier, we kunnen niet met een werpnet vissen; ... sabab meudja' djeu'ōh sapa, goenōng raja manjang kan sōë; padoem batèë kareuëng tjoeréh, gaki teupèh hanna tōm padōë, ... want wij hebben ver gereisd, over groote en zeer hooge bergen met talrijke puntige steenen en rotsen, waaraan wij aanhoudend onze voeten stootten, (Indra Bangsawan).

TJOERÈNG, de verschillend gekleurde banen van een kleed of gordijn, (ook als Mal. tjoeréng:) streep, krabbel; tjoeréng-tjoeréng, banen van verschillende kleur aanbrengen, strepen, krabbels maken (in); bè' katjoeeréng-tjoeréng kitab lōn, maak geen krabbels in mijn boek. Meutjoe-réng(-tjoeréng), met verschillend gekleurde banen, met strepen, krabbels. Peutjoe-réng, banen van verschillende kleur aanbrengen, strepen, krabbels maken (in); tapeutjoe-réng tirè njan toedjōh roepa idja, breng aan dat

gordijn banen aan van zeven verschillende soorten stof.

TJOEREUEH, ook njoereuëh, harken, met een hark bijeenhalen (van b.v. vuil); tjoereuëh brōih, vuil met een hark bijeenhalen. Meutjoereuëh, geharkt, met een hark bijeengehaald; meutjoereuëh(-tjoereuëh), slordig, schots en scheef (van schrift); zie vbd. i.v. kireuëh. Tjeumoereuëh, de handeling tjoereuëh verrichten. Tjeunoereuëh, de handeling tjoereuëh, het werktuig daarvoor, hark. Zietjareuëh, tjreuëh.

TJOERIËN, onvriendelijk, barsch, norsch, nijdig, nijdasserig, kwaadaardig; hana tjoeriën sagaj, reumèh that, (hij is) volstrekt niet onvriendelijk, (hij is) erg minzaam; tjoeriën thatakajddi, dawō' moepaké ngòn aneu' gòb, (het kind) heeft een erg nijdig karakter, hij heeft altijd ruzie met andere kinderen. Peutjoeriën, onvriendelijk enz. maken, stemmen; peutjoeriën dròë, zich onvriendelijk enz. gedragen of aanstellen.

TJOEROE, bamboeverband (bij arm-, of beenbreuk, bestaande uit door een touw verbonden bamboelatjes), (ook) verband om een huisstijl of mast, waar die wat wrak geworden is, (verder) e.s.v. plukkorf, bestaande uit een bamboestaak, waarvan het boveneinde in stukken is gespleten en tot e.s.v. bolvormigen korf is gevormd met eene opening in het midden, waarin de vruchten aan

den boom worden gevat en vervolgens afgetrokken, (ook) het verbrijzelde en op een vruchten-tjoeroe gelijkende einde van een fluitje van padistengel (wa padé), (ook wel) het fluitje zelf; djibōh tjoeroe ba' sapaj, ze hebben om zijn (gebroken) arm een bamboeverband aangelegd; tjoeroesangka', een vruchten-tjoeroe, waarvan de bovenopening eenigszins wijd is, (op een broedmand gelijk). Meutjoeroe, met een tjoeroe. Peutjoeroe, van een tjoeroe voorzien, een tjoeroe aanbrengen, aanleggen; rōt euntjōng ba' kajèë, djinòë ka geupeutjoeroe, uit een boom gevallen heeft hij nu (om zijn gebroken lid) een bamboeverband gekregen.

TJOEROEBÒ'; soerè tjoeroe-bò', zie i.v. soerè.

TJOEROEBÔNG, zie tjeuroe-bông.

TJOEROEGA, zie tjeuroega.

TJOEROETJÔNG, zie tjeuroe-tjông.

TJOET, klein, gering, jong; duidt in samenstelling met verwantschapsnamen een jonger lid van den door den verwantschapsnaam aangeduide generatie aan, indien het er op volgt, en, indien het vóór den verwantschapsnaam staat, in welk geval het bij eene vlugge uitspraak ook als tjoe klinkt, geeft het aan dien verwantschapsnaam een fijneren vorm, die dan ook inz. in de 2de pers wordt gebezigd; in denzelfden zin wordt het ook gebezigd in

eigenamen en titels, en verder in den zin van: lief, geliefd, geëerd; ajah tjoet, jongere broeder van vader of moeder; ma tjoet, jongere zuster van vader of moeder; tjoet ma, of tjoet wa, oudere zuster van vader of moeder, (tjoet ma, ook stiefmoeder, en moeder, geliefde moeder, zie vbd. i.v. teumpè); tjoet abang, tjoet bang, of tjoet lém, oudere broeder, (syn. van doch fijner dan abang, bang, lém, zie vbd. i.v. meunasabat); tjoet da, tjoet pò, (ook tjoeda, tjoepò), oudere zuster; pò tjoet, prins, prinses, (zie i.v. pò I, en vbd. i.v. rata); sit tjoet, de kleine, het kleintje, (aanduiding van een kind, van het eigen kind); sinja' tjoet, = sit tjoet, (zie vbd. i.v. tari I); nja' tjoet, en daartegenover tjoet nja', zie i.v. nja' I; tjoet téh, eene der jongere onder de oudere zusters; tjoet ngòh, de middelste onder of eene der jongere onder de oudere zusters; toean tjoet, betiteling van het dwergheert in verhalen; Tjoet Brahim, mannel. persoonsnaam; Tjoet Salimah, vrouwel. persoonsnaam; Teukoe Tjoet Banta, mannel. persoonsnaam en titel; zie verder vbd. van het gebruik van tjoet in verwantschapsnamen i.v. apa, nè', in titels of in den zin van lief, geliefd, geëerd i.v. leusòh, lila II, pang, seuloeka, taba I, en van de beteekenis klein, gering, jong o.a. i.v. blaneu', dé dé,

dōdi, krabat, oereuëng (fig.), pangkaj, pingkòm, raja, sahbat (fig.), seuìh, soeleuëng, teubang, tjakri. Peutjoet, klein of kleiner maken, verkleinen; peutjoet panjòt, de lamp neerdraaien; jōh njan djimè moeda samlakdè, sadjan poetròè djipeudoeë' doea; toean poetròè pika malèè, toendō' oelèè neupeutjoet mata, (de hofjuffer) geleidde toen den schoonen jonkman en liet hem bij de prinses plaats nemen; de prinses werd verlegen, boog haar hoofd neer en deed hare oogen half dicht, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. raja (van de stem). Neutjoet, kleinheid, geringheid, jeugd; sineutjoet-neutjoet, op zijn kleinst, enz., hoe klein ook; sineutjoet-neutjoet boeët njang salah, geutjeula lé gòb, hoe gering eene fout ook zij, anderen zullen die afkeuren.

TJËËTAN, zie tjèëtan.

TJOETIÈ', zie tjoetiët.

TJOETIËT, ook tjoetië', tjoediët, knijpen tusschen de toppen of de nagels van duim en wijsvinger; zie vbd. i.v. griët, langgam. Meutjoetiët, geknepen. Tjeumoetiët, de handeling tjoetiët verrichten. Vgl. tjoebét.

TJOETJA, doorenmengen, dooreenwarren, dooreenkneden, dooreenroeren, dooreenknoeien, knoeien met of aan, samenklutsen, dooreenwoelen, dooreenkrabbelen, (ook) aan gerechten komen, er

iets van afnemen vóór den tijd of terwijl die gerechten voor een ander bestemd zijn, (eig. ook er aan knoeien); *bè' kapeuhah meunan, katōb, djitjoe-tja lé djén treu'*, 'òh *ta-padjōh djeuēt keu sakét proeēt*, laat het (eten) niet open staan, dek het toe, straks wordt er iets door *djén's* van afgenomen, dan krijgt men buikpijn als men er van eet; *padjōh, padjōh beugèt-gèt, bè' katjoetja*, als je eet, eet dan goed, knoei er niet mee (war het niet dooreen); *njòë peuē djeuēt lòm oelōn peugah, pageuē ka beukah ban silingka; padé han lé ban sabōh blang, ka teureuban keubeuēt tjoe-tja; meunan pòtjoet misé lōn bōh, peunōh moesōh ban silingka*, waartoe zal ik nu nog iets zeggen, de omheining is al aan alle kanten stuk; er is op het heele veld geen padi meer, de padi is vernield, door karbouwen dooreengeward; daarmee, prins, vergelijk ik den toestand, aan alle kanten zit het nu vol vijanden, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. *srèkaja*. *Meu-*, of *teutjoetja*, dooreengemengd, dooreengeward, dooreengekneed, enz.; zie vbd. i.v. *pèh*. *Peutjoetja*, laten *tjoetja*; *peuē kapeutjoe-tja è' ba' aneu'*, *kabeudōih dja' srah*, waarom laat je het kind met zijne ontlasting knoeien, sta op en ga hem afwasschen. *Tjeumoetja*, de handeling *tjoetja* verrichten.

TJOETJI (Mal. id.), wasschen, schoonmaken, reinigen. *Meutjoetji*, gewasschen, schoon gemaakt, gereinigd, (ook) zich wasschen, enz.; *koeloempòë addòë koedja' oe hadji, koedja' meutjoetji nanggròë meulia*, ik droomde, broertje, ter bedevaart (naar Mekka) te gaan, dat ik mij ging reinigen in de edele stad, (sadati-vers). *Peutjoetji*, laten *tjoetji*, of *tjoetji* met versterkte beteekenis; *peutjoetji manjèt*, een lijk wasschen. **TJOETJĲ**, steil (van b.v. een dak, een berg), met een hoog, steil dak, met een kegelvormigen top (van een b.v. met rijst overvol gemeten *arè*), (verder) e.s.v. gebak van deeg van kleefrijstemeel met water en suiker vermengd en in olie gebakken, (aldus naar den vorm genoemd, zie vbd. i.v. *sarang I*), (ook) snel aflopend, af-, neer-, uitvloeiend, af-, neerstroomend (van b.v. water, tranen), (ook) doen neerstroomen, doen neervloeien, storten, uitstorten, uit-, begieten, (in de spreektaal inz. gebezigd van een reeds gewasschen kleed:) nog eens en voor de laatste maal met water begieten, naspoelen; *arè tjoe-tjō*, zie i.v. *arè*; *sikaj tjoe-tjō*, een *kaj* zoo vol gemeten dat er een kegelvormige kop op staat; *bè' tjoe-tjō that tasoe-kat breuēh*, meet de rijst niet zoo dat er een kegelvormige kop op de inhoudsmaat staat; *iē tjoe-tjō that*, het water loopt erg snel af; *teupeuēn dji-pò' iē mata trō*, doem geu-

tjoetjò ateuëh peusa, zij arbeidde aan het weefgetouw, terwijl hare tranen neerstroonden alsof ze op den borstboom werden uitgestort, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. leunjoeë', peuë', sréh. Meutjoeetjò, gestort, uitgestort, uitgegoten, begoten, nagespoeld. Peutjoeetjò, laten tjoetjò (verb.). Tjeumoetjò, de handeling tjoetjò verrichten. Tjeunoetjò, de handeling tjoetjò, de wijze of het resultaat ervan, het middel ervoor; iëtjeunoeetjò, water ter naspoeling.

TJOETJÒ, in de 2de pers. ook verkort tot tjò, kleinkind, kleinzoon, kleindochter, (ook) nakomeling, afstammeling; hat lé taseutèt kawōm Nabi, meureutabat wali tjoetjò ambia, laten we ophouden met een lid van het geslacht van den Profeet (n.l. Pòten Djeumalōj) te achtervolgen, een afstammeling van den Profeet heeft den rang van een heilige, (Pòtjoet Moeamat; zie ook vbd. i.v. plara); aneu' tjoetjò, nakomeling, nakomelingen, nageslacht, (zie vbd. i.v. hò onder sahò, tjéb), (ook) kleinkind, (zie vbd. i.v. sra); ba'tò' ba' tjoetjò tjah tjòm kah (b.v. bè' seulamat), moge het je tot in je verre nageslacht (beroerd gaan); zie verder vbd. i.v. oetjab, pò I, seuñh. Meutjoeetjò, een kleinkind of kleinkinderen krijgen of hebben; zie vbd. i.v. mibò.

TJOETJÒ', pen, pin of naald om iets te bevestigen of door iets

heen of in iets gestoken te worden; met eene pen bevestigen, insteken (van b.v. eene pen, eene haarnaald), steken (met iets dat min of meer puntig is), pikken (van een vogel); tjoetjò' ò', ook tjoetjò' sanggōj, haarnaald, (zie vbd. i.v. seundèt, tjoeng kèh); tjoetjò' sanggōj, (ook) = het meer gebruikelijke tjeukam sanggōj, (zie i.v. tjeukam); tjoetjò' doeë, zie i.v. doeë; ka lheuëh tatjoeetjò' doeë njan boenòë, hebt ge het dak zooeven al met pennen bevestigd; na tò'm roesò' djithò' até dròë, na tò'm djaròë tjoetjò' mata, heeft ooit eene rib in het hart gestooten, heeft ooit een vinger in het eigen oog gestoken, (Pòtjoet Moeamat; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. paleuët I, 2de vbd. uit den Pòtjoet Moeamat, en zie verder i.v. tjoelò'); bè' kamatmat manò', rōh djitjoeetjò' dròëkeu, kom niet aan den haan, straks pikt hij je. Meu-, of teutjoeetjò', met eene pen bevestigd, ingestoken, gestoken, gepikt; ban neukalòn poetròë leupañh, neugrōb pantañh reudeuëb neuwa; mentjoeetjò' (var. teutjoeetjò') djaròë deungōngaki, darahilé santent dada, zoodra hij zag, dat de hemelprinses in den reudeuëb-boom was gevlucht, nam hij snel een sprong en omarmde den boom; hij stak zich de handen en de voeten (aan de dorens) en het

bloed stroomde over zijne borst, (Malém Diwa). Tjeunoetjò', pen om iets te bevestigen; tjeunoetjò' doeë, zie i.v. doeë.

TJOETJÖH, zie tjöh I.

TJOETO', of toetò', (met den bek, met den snavel) pikken, op-, uit-, wegpikken; teungòh djitjoetò' eumpuën, (de haan b.v.) is bezig voer te pikken. Meutjoetò', gepikt, elkaar pikken; pakòn pisang njòëka meutjoetò' doem, waarom zijn al deze pisangs stuk gepikt, dragen ze sporen er in gepikt te zijn; teuma dji-meulòt misé manò', dji-meutoetò' doe-a-doe-a, daarop vochten zij met elkaar als hanen en pikten zij elkander, (Tjah Koebat). Peutjoetò', laten pikken, elkander laten pikken, (techn. van vechthanen: de snavelen even tegen elkaar laten tikken ten bewijze, dat men ze over eenige dagen tegen elkaar zal laten vechten en het over den inzet eens geworden is, ook genoemd peutjatò', en peutjöh); kalōn peutjoetò' manò' lōn, tarōh doe-a-plōh limōng reunggét, ik heb mijn haan al even (met een anderen haan elkaar) laten pikken (i.e. ik heb mijn haan al verbonden), de inzet is 25 reunggét; bè' kapentjoetò' padéba' manò', laat de kippen niet de padi pikken. Tjeumoetò', de handeling tjoetò' verichten. Vgl. tjabatò', tjöh.

TJÖH I, ook tjoetjöh, aansteken (van eene lamp, eene lont), afsteken, afvuren, afschieten (van

een vuurwapen), (verder) (met hars, met gomlak, malò) in het heft bevestigen (van een blank wapen), vast soldeeren (van het heft), (ook) brandmerken; tjöh panjòt, eene lamp aansteken; tjöh meureujam, een kanon afvuren, (zie verder vbd. i.v. goetjöh); tjöh oelèë sikin, gòparang, het heft van een sikin, van een parang vastsoldeeren, (zie verder sprkw. i.v. bliōng). Meu-, of teutjöh, aangestoken, afgestoken, afgevuurd, enz. Tjeumeutjöh, de handeling tjöh verichten.

TJÖH II, de grootere kuilen aan de uiteinden van het tjabatō-bord, (zie i.v. tjabatō). Meutjöh, zekere wijze van tjabatō-spel spelen, waarbij de tjöh's niet uitsluitend als verzamelplaats van de gewonnen pitten dienen, maar ook bij de omgangen van het spel aangedaan worden, (zie i.v. tjabatō).

TJÖH III, gew. tjöh-tjöh, uitroep, waarmede men een hond aanhitst. Meutjöh-tjöh, dat geluid makende, aangehitst. Peutjöh-tjöh, met tjöh-tjöh-geroep aan-, ophitsen, (van een hond, ook fig. van een mensch); peutjöh-tjöh asèë, een hond aanhitsen; oereuëng njan djipatéh gòb peutjöh-tjöh, dat mensch luistert naar de ophitsing van anderen. Vgl. oeïh.

TJÖH, pikken (van een vogel), op-, uit-, wegpikken, bijten (van eene slang), steken (van bijen, wespen); lah koepaban geu-

meutò tjòh, ada' meung gòb pòh koedja' toeëng bila, wat kan ik er nu aan doen, dat ge door wespen gestoken zijt, (zeide het dwerghert tot den tijger), als ge door iemand geslagen waart, zou ik wraak voor u kunnen nemen, (Plandò' Kantjé); zie verder vbd. i.v. klōng, poeëb, seuninja, toelō (sprkw.). Meutjòh, gepikt, op-, uit-, weggepikt, enz.; meutjòh-(tjòh), = tjòh met meerv. subject, elkander tjòh; zie vbd. i.v. lheuëb, pathoeë'. Peutjòh, laten tjòh, elkander laten tjòh, (zie i.v. tjoetò'). Tjeumeutjòh, de handeling tjòh verrichten.

TJòH, zie *tjèh* II.

TJòH-TJòH, zie *tjèh-tjòh*.

TJòIH, gew. *tjòih-tjòih*, klanknabootsing van het geruisch, dat iem., die des nachts in de eenzaamheid loopt en angst gevoelt, soms achter zich meent te hooren, (beschouwd als het geluid van een boerōng, die den eenzamen nachtelijken wandelaar volgt), ook in het algem. van een ruischend geluid door de lucht (b.v. bij eene snelle beweging). Meutjòih-tjòih, dat geluid makende; peüë salèh meutjòih-tjòih di likōt lōn, wat zou dat voor een geluid zijn, dat achter mij ruischt; djiploeëng meutjòih-tjòih, hij rende erg hard weg. Vgl. *tjoej* IV.

TJòJ, zie *tjhòë*.

TJòKA, zie i.v. *patjih*.

TJòKAH, zie i.v. *patjih*.

TJòM, ruiken, beruiken, opsnuiven

(van den reuk van iets), kussen, zoenen (n.l. door te beruiken, door een druk met den neus te geven en den geur op te snuiven); *tjōm bèë*, den geur van iets opsnuiven, ruiken, (zie vbd. sprkw. i.v. *pidjét*, en verder i.v. *seudeuka h*, *tjeuningèh*); zie verder vbd. i.v. *adang*, *gòm*, *kidam I*, *koe-tjoeëb*, *leukhoem*, *reuhab*, *sagòë*, *tjeumōng*. Meutjōm, geroken, beroken, enz.; meutjōm-(tjōm), elkander beruiken, elkanders geur opsnuiven, elkander kussen; *dami meuteumeung djimeutjōm-tjōm*, boeda' *dji-roegoeëmoeba' dada*, toen zij elkander ontmoetten, kusten zij elkander terwijl zij den knaap tegen hare borst drukte, (Boeda' Meuseukin). Peutjōm, laten *tjōm* of laten meutjōm, laten ruiken, beruiken, laten kussen, elkander laten kussen of laten beruiken, (techn. van twee runderen ten bewijze, dat men ze tegen elkaar zal laten vechten en de inzet is vastgesteld); *kalōn peutjōm minjeu' njan keu (of ba') si A boenòë*, ik heb zooeven die olie al aan A laten ruiken. Teutjōm, geroken, beroken, enz., (toevallig, bij ongeluk of als feit voorgesteld). Zie *peuntjiōm*.

TJòM, ook *tjōng*, afstammeling in den 5den graad; *diphōn ba'nitrōihba'tjahtjōm*, hoekōm ma'loem Banta keu radja, (naar onze meening blijve uw geslacht aan de regeering) van uwen stamvader

af tot in uw verre nageslacht, zoo zijn wij van meening, dat B. als vorst aan de regeering moet komen, (Gadjah toedjōh oelèë); di phōn gata trōih ba' tjèt tjōm, gata ma'loem geunaséh radja, van u af tot in uw verre nageslacht zult gij allen bekend zijn als gunstelingen van den vorst, (hier: ik maak u en uwe nakomelingen tot bibeuëh, tot vrijheeren), (Gadjah toedjōh oelèë); zie verder vbd. i.v. tjoetjò.

TJŌ'MA (Mal. tjokmar), knots, strijdkolf, knuppel, (het wapen, waarmee de grafengelen Mōngkarōnwanaŋké de zondaren in het graf kastijden, verder in hik.); zie vbd. o.a. i.v. keutam-keutoem, kilōë, lawa, poerō, sakaj, soelam, tadi, tapih. Meutjō'ma, eene knots hebben of dragen, ermede gewapend zijn. Peutjō'ma, met eene knots slaan, neder-slaan; oelèëbalang njang siblaih drōë, oelah bagōëoereuënggila; ... djipeutjō'ma ban sabōh blang, siplōh djitjang peuët plōh teuka, de elf oelèëbalangs woedden als razenden; ... zij sloegen met hunne knotsen in het rond op het slagveld, maar tegen tien, die zij neerhieuwen, kwamen er veertig opdagen, (Banta Beuransah). Zie tja'tjòë.

TJŌN, betrokken (van het gelaat), somber (van verdriet of van boosheid), zuur, onvriendelijk, norsch, barsch, (ook) verwrongen (van angst, van pijn); tamōëman-

tōng hana salah, meung bè' tapeugah le peuë djéh njòë; ... bè' antara geutanjòë oemat, Nabi Moehamat pi na neu-mòë; ... Nabi Adams sireu-tōih thōn, sit dalam tjōn malam oeròë; sabab sidròë aneu'neu maté, djipòh lé Kabé aneu' samlakòë, als men (over een doode) alleen weent, is er niets tegen, mits men daarbij niet allerlei dingen, dit en dat (van den doode zegt (i.e. hem prijst zooals bij het ba'e gebruikelijk is); ... laat staan (dat) wij, volgelingen van den Profeet (het weenen zouden kunnen bedwingen), ook de Profeet M. zelf weende (bij een doode); ... de profeet A. verkeerde gedurende honderd jaren dag en nacht in eene sombere stemming, doordat een van zijne kinderen, een schoone jonkman, door Qâbil (Kaïn) was gedood, (Tambéh toedjōh blaïh); tjōn-broeën, versterking van tjōn, (zie vbd. i.v. peuë'). Peutjōn, tjōn maken; djipeutjōn moekadji, 'dh geutanjòë dja' ba' roemòh djih, hij zet een zuur gezicht (zijn gezicht betreft), als wij bij hem thuis komen. Zie tjoej III.

TJŌN-BROEËN, zie i.v. tjōn.

TJŌNG, ook euntjōng, in(g)-tjōng, het bovenste deel van iets, boven op, boven in, van boven uit, van boven af, op, in, uit, van, (naar gelang van het voorzetsel, n.l. di of oe, of, zonder een voorzetsel, naar gelang van het werkwoord, dat eraan voor-

afgaat; inz. moet *tjōng* in eene dier beteekenissen gebezigd worden vóór boomen of namen van boomen, ook al bedoelt men niet bepaald den top); di *tjōng* *peutōē dōng*, boven op de kast, (of) van boven de kast (gevallen b.v.); *é' tjōng goe-da lòm samlakōē*, *neumat tja'tjōē lé neugoesa*, de schoone jonkman steeg weer op zijn paard, en dreef het met de knots, die hij in de hand hield, aan, (Indra Bangsawan); *ban neudeungō ka trō-ih Nabi*, *Toeanteu Ali trōn tjōng goeda*, zoodra hij hoorde, dat de Profeet aangekomen was, steeg onze heer Ali van zijn paard af, (Radja Bada); *é' tjōng ba' kajēē*, in een boom klimmen; *doeē' tjōng ba' kajēē*, in een boom zitten; *rōt tjōng ba' kajēē*, uit een boom vallen, (zie vbd. i.v. *leukang*, *panggang*, *tjoe-roē*); zie verder vbd. i.v. *laneuj*, *lawa*, *peuradja*, *radjam*, *reula*, *reupa-ih*, *roengga II*, *salōb*, *seureuba*, *singkla*, *soegōt*, *srampa'*, *takaj*, *tampa-ih*, *tēē*, *waba*.

TJONG I, e.s.v. zeer pijnlijke zweer aan de voeten; *ka timōh tjōng*, zulk eene zweer is opgekomen.

TJONG II, zie *tjōm*.

TJOT, met een van een haak voorzien staak afrukken, aftrekken, (van b.v. bladeren, vruchten aan den boom), aldus plukken; zie vbd. i.v. *kawét*, *pét*, *poe-téng* (sprkw.). *Tjeumeu-*

tjōt, ook *tjeumoetjōt*, *tjeumoetjōt*, de handeling *tjōt* verrichten, (in sommige uitdrukkingen ook) blijven haken, vastzitten, (zie i.v. *djamō'*, en *tjeumoetjōt*).

TJOT, dial. ook *tjèt*, rechtop, recht overeind, recht in de hoogte, verticaal, zeer steil, hooggelegen, hoog (van de maan), in het zenith, hare grootste hoogte bereikt hebbende (van de zon), middag; (verder) heuvel, hoogte te midden van eene vlakte, een sawah of veld, (komt in de laatste beteekenis vaak in namen van dorpen voor als eerste lid in combinatie met een ander woord en wordt dan soms als *tjō'* uitgesproken); *tadōng ba' tjōt*, sta rechtop, (zie ook vbd. i.v. *goeha*, *mèt-mōt*, en i.v. *leusōh*, *nga-nga*, *roeëng*, *tōb*); *tōh koe'ingat keumeunallēē*, *tjōtngōn boelēē hoe ngōn mata*, als ik aan de belediging denk (die hij ons aangedaan heeft), dan gaan mijne lichaamsharen overeind staan en vlammen mijne oogen, (Malém Dagang; zie ook vbd. i.v. *koentjōb*, *toenggégng*); *blang-dji pi djrōh gampōng pitjōt*, *teunaman pigōt* *doem djipoela*, de velden van die streken werden (door het afvoeren van het moeraswater) mooi en de *gampōngs* kwamen hoog te liggen, en al wat ze plantten, kwam goed op, (Pòtjoet Moehamat; zie ook vbd. i.v. *oemōng*); *glé njōē tjōt that*, deze berg is erg steil, (zie ook vbd. i.v. *sideu*, *tjakeu*);

boeleuën ka tjòt, de maan staat al hoog; tjòt oeròë, middag; tjòt (oeròë) timang, of reumbang, precies middag, de zon staat juist in het zenith, (zie vbd. i.v. keuloebōng, seumoeang, en verder i.v. éh I, leuhō, nab, reubah, reumèn, sireu'); Tjòt Jang, of Tjò' Jang, naam van een gampōng in den Toenòng, bekend om hare gliwang's, die ook tjòtjang of gliwangtjòtjang genoemd worden, (zie i.v. gliwang). Peutjòt, tjòt maken, recht op, recht overeind doen staan, verticaal, steil maken, in de hoogte heffen, omhoog heffen, op-, verheffen, hoog of hooger maken, ophoogen; tapoela kajèë njan bè' keumeung reubah, tapeutjòt ba' gèt, plant dien boom niet zóó, dat hij dreigt om te vallen (scheef staat), zet hem goed overeind; djeunòë ka djipeutjòt dròëdji, sabab ka kaja, han djimarit léngòn geutanjòë, hij is nu trotsch, omdat hij rijk is geworden, hij wil met ons niet meer spreken; kréh djireugam keu'iëng djipeutjòt, djikheunda' tòb poetròë djròh roepa, met zijne hand zijn kris omklemmende stelde hij zich recht overeind en wilde de schoone prinses doodsteken, (Tjintaboehan); 'òh leumah lōn njan djipandang, djibeudòih reudjang sigra sigra; ka djipeutjòt moeka djoeah, ka dji-

langkah oe ba' hamba, toen hij (de djén) mij zag, stond hij snel op; met zijn woeste ge-laat omhoog geheven stapte hij op mij toe, (Tamim Ansa); boemòë njang lhō' doem djipeutjòt, ròt djipeugòt doem dji rata, inzinkingen in den grond hoogden zij op, de wegen maakten zij in orde en gelijk, (Masa djeuët dōnja). TJRA'-TJRA'-INDRÉNG, zie i.v. pét.

TJRA'-TJRA'-SIGOELOEPA', zie i.v. pét.

TJRAB I, inspannen, (voor den wagen of den ploeg) spannen; (fig.) aan het werk zetten, laten werken, allerlei laten doen; tatjrab leumò ba' langaj, span het rund voor den ploeg; tjrab doea, tweespan, als een tweespan inspannen, (zie vbd. i.v. djagòn); geutjrab lōn di beungòh kōn tō' an seupōt, men heeft mij van den ochtend tot den avond laten werken; zie verder vbd. i.v. rōn. Meutjrab, gespannen, ingespannen. Peutjrab, laten tjrab, of tjrab met versterkte beteekenis.

TJRAB II, gezamenlijk lezen, voordragen; tatjrab sadjansadjan sabòh hikajat, laten we gezamenlijk uit een hikajat voordragen; tabeuët geutanjòë tatjrab doea, laten we gezamenlijk met ons beiden (den Qorân b.v.) reciteeren. Meutjrab, de handeling tjrab verrichten; bōh tameutjrab doeateu, goed, laten we met ons beiden lezen.

TJRAB III; meutjrab(-tjrab), met groote vaart, met groote snelheid (b.v. rennen, achtervolgen, opdringen); ta'eudjiteubiët that meutjrab-tjrab, djikeumeung pagab Pra'na Lila, men zag hen met groote vaart te voorschijn komen, zij wilden P.L. omsingelen, (Diwa Akaïh). Peutjrab(-tjrab), met groote vaart gaan, snellen, of doen gaan, doen snellen, of snellen met; damidjikalòn sinjata tiwaïh, that amarah Peureuba Nanta; ta'eudji'é' djipeutjrab-tjrab, landja oenab Pra'na Lila, toen P. N. zag, dat zijn wapen het (tegen dat van zijn tegenstander) afgelegd had, werd hij zeer boos; men zag hem met groote vaart opdringen, recht door tot voor P. L., (Diwa Akaïh); sama meunjama beu'-oeséran, misé lakoean, oereuëng meuseunda; njang meura'ta ra'ta djipeutjrab, thatken 'adjab takalòn roepa, zij trachtten elkander in de vlucht te grijpen, en achtervolgden elkander alsof zij dat schertsend deden; die in een (vliegende) wagen gezeten waren, snelden met hunne wagens voort, verbazingwekkend om te zien, (Diwa Akaïh).

TJRAB-TJRIËB, zie tjab-tjiëb.

TJRAB-TJROEB, (frequentatief van tjroeb), interjectie of klankna bootsing van snelle bewegingen, van b.v. het gespring van kinderen of vissen; djigrōb tjrab-tjroeb, ze maken snelle sprongen; djarōëddji baga-

ih that tjrab-tjroeb, zijne handen bewegen zich zeer snel, (b.v. bij het maken van seumah's).

TJRADI, zie tjeuradi.

TJRADIËH, zie tjeuradiëh.

TJRAH, gescheurd, gebarsten, gespleten, eene scheur of scheuren hebbende, krijgende of gekregen hebbende; scheur, barst, spleet, reet, kloof; tjipé ka tjrah, het bord heeft eene barst; papuën tjrah, eene gebarsten plank; di lōn meung-njò malèë lōn, lam tanòh tjrah é' lōn lōb, als ik verlegen ben, zou ik in eene scheur in den grond kunnen verdwijnen; keunòng ba' oe kajèë patah, ra'jatoegah doem di loea; adat nanjeum boe-mòë beukah, djilōb lam tjrah sikoetika, de klapperboomen, die (door de kanonskogels) getroffen werden, braken en al het volk buiten (de vesting) werd angstig; zij waren zoo angstig te moede, dat, indien de aarde openscheurde, zij onmiddelijk de scheur zouden ingaan, (Meudeuha'); atéhantjōlōn beulisah, sang-sang oelaha teubiët njawa; sang ka lōn lōb lam tanòh tjrah, meunan oelah bangòn rasa, mijn hart is verbijzeld, ik ben aan onrust ter prooi (nu gij mij verlaten wilt), het is mij alsof mijn leven reeds uit mij is gevaren, alsof ik reeds in een kuil in de aarde (in het graf) ben gedaald, (Indra Bangsawan); pat njang keunòng habéh tjrah blah,

koelétdji teuhah keunòng bisa, waar zij door het (door de draken uitgespuwde) gif getroffen werden, kregen zij groote scheuren en spleten in hun lichaam, (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd i.v. kada, lhi, sarah I. Peutjrah, eene scheur of scheuren doen of laten krijgen, laten barsten, laten scheuren; bè' tapeutjrah papuën lam oeròë, laat de planken geen barsten krijgen door ze in de zon te laten.

TJRAH, zie *sraih*.

TJRAIH, zie *sraih*, en vbd. van *meutjraih* ook i.v. *tjeugõt*.

TJRANA, zie *tjeurana*.

TJRANG, kanknaboetsing van de rinkelring van b.v. tamboerijnen, waarop gelijktijdig een slag wordt gegeven, van voorwerpen met belletjes, van de klettering van zwaarden. *Meutjrang*, rinkelend, rammelend, kletterend; zie vbd. i.v. *tjrang-tjring*, en *tjring*.

TJRANG-KATJRING-TJRING, zie *tjrang-tjring*.

TJRANG-TJRING, ook *tjrang-katjrang-tjring*, freq. van *tjrang* of *tjring*, en syn. van *keutjrang-keutjring*, (zie aldaar); djitië' alèh poetròë linténg, taleungò *tjrang-tjring* euntjiën meugeunta, de slanke prinses liep zwaaiend met hare armen, en men hoorde hare ringen, die hol en binnenin van steentjes voorzien waren, rammelen, (Malém Diwa; var.: djitië' alèh oegeuniréng, *tjrang-ka-*

tjrang-tjring ikaj meugeunta, zij liep met hare armen zijwaarts zwaaiende, en hare armbanden, die hol en binnenin van steentjes voorzien waren, rammelen daarbij). *Meutjrang-tjring*, rinkelend, rammelend, kletterend; *meutjrang meutjring*, id. als afzonderlijke geluiden, met langere tusschenpoozen; *han lé meutjrang hanlé meutjring*, soeara peudeuëng saré gabra, het was geen geklinkklank meer, het was een geweldig lawaai van zwaardslagen, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. *tjring*. *Peutjrang-tjring*, laten rinkelen, laten kletteren; *peutjrang-tjring reunggét*, rijksdaalders laten rinkelen.

TJRAPÈ, zie *tjeurapè*.

TJRATJA', zie *tjeuratja'*.

TJRATJAB, zie *tjeuratjab*.

TJRATJEUE', zie *tjeuratjeuë'*.

TJRE, ook *tjhe*, klanknaboetsing van het welluidend vloeien van woorden, van een vloed van woorden, (ook) van geweeklaag, van geweën; *bahkeu lôn bōh bangòn ba'e*, taleungò *tjre* soeara madja, laat ik nu vertellen, hoe ze dan weeklagen, waarbij men de woorden aanhoudend van de lippen van oude vrouwen hoort vloeien, (Hik. Rantò); zie verder vbd. i.v. *sapa I. Meutjre*-(*tjre*), op welluidende wijze spreken, weeklagen, weenen; *djibrisaleuëm teuma sigra*, *keuradjanjang tamòng keunòë*; *tangò meutjhengòn*

soeara, djiseumapa si nja' poetròë, snel begroette zij den vorst, die daar bij haar binnenkwam, en men hoorde de welluidende woorden van de prinses, die (den vorst) verwelkomde, (Goemba' Meuih); djimeusa'é lagèë ba'e, meutjtje-tjtjepeutdè meunjanjòë, zij droegen Maleische liederen voor op de wijze van het geweeklaag bij een sterfgeval en klagend klonk het geluid als dat van eene zingende tooverkist, (Goemba' Meuih); meunankeu doem djimoe ba'e, saré meutjtretjtje sang sròb dōnja, zoo weeklaagde zij steeds door, dat hare stem de wereld met lawaai scheen te vervullen, (Malém Dagang). Vgl. tjreu'.

TJRÉ, scheiden (intransit.), heen-, weggaan, zich afscheiden, zich afwenden van, (ook) gescheiden, heen-, weggegaan, vertrokken; toeankoe lawét tatjtéré kamòë, tadja' prang nanggròë oe Djhō Lama; pakrina prang nanggròë timoe, gata di Djhō lawét masa, heer, gij zijt lang van ons weggeweest om het land Djh. L. te bestrijden; hoe is de strijd in de oostelijke streken geweest, dat gij zoo lang te Djh. L. zijt geweest, (Malém Dagang); 'òh maté djih hana teutab, si'at sapat lōn peuteuka; padoem nanggròë njang ka koetjtéré, njang misé éseutirikoe-dja' mita, na haar dood (zeide

de bajeuën) ben ik ongedurig geworden, en ben ik telkens van de eene plaats naar de andere gegaan; van heel veel landen ben ik (op die wijze telkens) weggegaan om eene vrouw te zoeken als mijne overleden vrouw, (Meudeuha'); meuseuki maté ba' tamoeprang, soerōh Toehan bè' tjit tatjtéré, al sneuvelt ge in den strijd, van het bevel des Heeren moogt ge u toch niet afwenden, (Prang sabi); tjéré oedéb, tijdens het leven gescheiden, verstooten (van eene vrouw); tjéré maté, door den dood gescheiden; Si Poelan ngōn binòëdjikatjtéré (of ka djimeutjtéré), N. N. is al van zijne vrouw gescheiden; (zie verder vbd. i.v. adat II, kòh, makén II, peuë onder sapeuë, piaman, piloe, sambat); tjéré-bré, ook tjébré, van elkaar gescheiden, uit elkaar, overal verspreid, in alle richtingen gegaan, (zie vbd. i.v. moekah, roengkhé, sè, tèëbat). Meutjtéré, scheiden, van elkaar scheiden, zich (van elkaar) afscheiden, uiteengaan; gèt tametjtéré ngōn inōng njan, het is beter, dat ge van die vrouw scheidt; zie verder vbd. boven en i.v. hò (onder sahò), sōseuë, weuëh. Peutjtéré, scheiden (transit.), afscheiden, afzonderen, verwijderen, van elkaar scheiden, van elkaar verwijderen, uiteendoen gaan; zie vbd. i.v. hò (onder toehò), rawé (onder meurawé), santeut (onder meusanteut).

TJRÉ-BRÊ, zie i.v. *tjr é*.

TJRÊ'-TJRÊ', klanknabootsing van het kabbelen van het water, b.v. in of uit eene goot, (minder luid dan *tjrò'-tjrò'*) Meutjrê'-tjrê', dat geluid makende, kabbelende. Peutjrê'-tjrê', dat geluid doen maken, laten kabbelen, doen neerdruppelen, morsen (met water); bè' kapeutjrê'-tjrê' ië, mors niet zoo met het water.

TJRÊT I, e.s.v. roofvogel, die zich met kikkers voedt.

TJRÊT II, e.s.v. plant, waarvan de bladeren als groente worden gegeten; meusé kajèë le ban lagèë. Toehan teuntèë maséngroepa; ... bangòn awé han sang oerèt, bangòn ba' tjrèt han sang boega, zooals de planten vele vormen hebben, die de Heer voor elke plant afzonderlijk heeft vastgesteld; ... de vorm van het rotan is niet als die van de (andere) lianen, de vorm van de tjrèt-plant is niet als die van den boega-boom, (Akeubarō Karim).

TJRÊT III, klanknabootsing van het geluid, dat met kracht uitgespoten of uitgeperste vloeistof bij het te voorschijn komen maakt; kabōh oebatlama matakjisi gò tjrèt, pers eenmaal (een druppel) medicijn in zijne oogen. Meutjrèt, een tjrèt-geluid makende; meutjrèt-tjrèt, telkens een tjrèt-geluid makende, bij kleine beetjes vallende of druppelende (van water, van regen b.v.), bij kleine

beetjes spuitende, spattende of in-, uitgespoten, (ook fig.) bij kleine beetjes; oedjeuën meutjrèt-tjrèt lagèë è' tji-rét, het regent telkens bij kleine beetjes als een stoelgang bij diarree; djibajeuë oetang meutjrèt-tjrèt, hij betaalt zijne schuld bij kleine beetjes af. Peutjrèt-tjrèt, tjrèt-tjrèt-geluiden laten maken, doen meutjrèt-tjrèt, bij kleine beetjes laten vallen, neerdruppelen, in-, of uitspuiten; peuë kapeutjrèt-tjrèt sabé, wat spuw je toch telkens (water) uit. Zie patjrèt.

TJRÊT IV; meutjrèt-tjrèt, week, zacht, (van b.v. vleesch, haren); sië leumpō' meutjrèt-tjrèt, erg zacht vleesch; boe'ō' lōn leumpō' that, 'ōh tamat meutjrèt-tjrèt lagèë boelèë leuë, mijn haar is erg zacht, als je het bevoelt, dan voelt het zacht aan als de veeren van eene duif.

TJRÊT-BRÊT, ook tjròt-bròt, telkens een beetje, van alles wat, van alles door elkaar; djipadjōh tjrèt-brèt, hij eet telkens een beetje, of van alles door elkaar.

TJREU', praten, babbelen, zwetsen, opsnijden (over); praatjes gepraat, gebabbel, gezwets, opsnijderij, grootspraak; djitjreu' baranggapeuë, hij zwetst over alles; lethattjreu' gata, ge hebt te veel praat. Meutjreu', de handeling tjreu' verrichten, tjreu' met meerv. subjeet; haj, peuë tameu-

tjreu' sabé, dja' oedéh wòë, oeròë ka seupòt, hé, wat zitten jullie daar te babbelen, gaat gindsheen naar huis, het is al laat in den middag; Boelia'indra jōh njan djimeutjreu', djikheun ba' aneu'dji bandoea; hé Meureutjoe Singa Singa Meureuban, njòkeu meunan bidjèh mata; adat tasoeòt aneu' dimideu-ën prang, boekòn boe-barang gadòh nama; ..., B. zeide toen vol grootspraak tot zijne beide zonen: „hé, M. S. en S. M., zoo is het inderdaad, lievelingen; indien ge van het slagveld wijkt, mijne zonen, is het eene groote schande voor onzen naam; ..., (Tjah Koebat); saré bandoem rasa mabō', taleungò djimeutjreu' oebé-bé raga, toen zij allen dronken waren, hoorde men hen geweldig opsnijden, (Diwa Akaïh). Vgl. tjre.

TJREUË, afsnijden (van takken van een boom), snoeien, afsnoeien, besnoeien; tjreuë dheuën, ba' kajèë, takken afsnijden, een boom snoeien; bè' toean-koe neutjreuë kajèë, ba' meusilèë tjitjém noeri; han neu'ingat goena dilèë, neubòih euntèë lōn haj doeli, heer, snoei den boom niet af, waar de papegaai beschutting zoekt; gij denkt niet aan vroegere diensten, dat gij mij, Majesteit, te gronde wilt richten, (Goemba' Meuïh); òn han lōn pèt, tjabeuëng tan

lōn tjreuë, hana sapeuë na meularat, ik heb de bladeren niet geplukt en ik heb de takken niet afgesneden, de boom heeft absoluut geen schade onder-vonden, (Tambéh toedjōh blaïh). Meutjreuë, afgesneden, gesnoeid, afgesnoeid, besnoeid. Peutjreuë, laten tjreuë, of tjreuë met versterkte beteekenis. Tjeumeutjreuë, de handeling tjreuë verrichten.

TJREUËH, hark, eg (om den grond van een beploegden akker gelijk te maken, bestaande uit eene plank met houten tanden, aneu' tjreuëh, twee opstaande houten waartusschen aan den bovenkant een horizontaal hout, dat als handvat, gò of neumat, dient, en verder een boom, éh, waaraan het rund middels een juk, jō', en een talòë linggang wordt gespannen); harken, eggen, met eene egge bewerken; tjreuëh tanòh, den grond met eene egge bewerken; hoekōm tjreuëh, zie i.v. hoekōm. Meutjreuëh, geharkt, geëgd, met de eg bewerkt. Peutjreuëh, laten tjreuëh, of tjreuëh met versterkte beteekenis. Tjeumeutjreuëh, of tjeumeureuëh, de handeling tjreuëh verrichten. Tjeuneutjreuëh, de handeling tjreuëh, de wijze of het resultaat ervan. Vgl. tjareuëh, tjoereuëh.

TJREUËNG, syn. van reuëng, zie aldaar.

TJREUNG, klanknabootsing van het suizende, snorrende of fluitende geluid van eene snelle bewe-

ging. *Meutjreung*, zulk een geluid makende, suizend, snorrend, fluitend, zeer snel; *djigrōb* 'òh *meutjreung*, hij sprong zóó dat hij een suizend geluid maakte, hij sprong zeer snel; *radja Tapeuhimisé rimoeëng*, *neugrōb meutjreung neumeutjang Bangta*, vorst T. maakte als een tijger een suizenden sprong om B. een houw te geven, (Banta Ahmat). *Peutjreung*, een *tjreung*-geluid laten maken; *kapeutjreung ladjoe kahōng*, smijt het met een suizend geluid (erg hard) weg.

TJRIË-TJRIË, zie *tjib-tjib*.

TJRIË, klanknabootsing van het sissen van b.v. water, dat men op een heet voorwerp laat vallen, van iets, dat men om het te braden in reeds kokende olie in de pan doet, ook van het snerpen van eene roede, waarmede men slaat of die men snel heen en weer beweegt, (verder) uitroep bij het *tjatō*-spel in een bepaald geval (zie i.v. *tjatō*); (ook verb.) doen sissen, doen snerpen, (visch b.v.) in kokende olie in de pan doen, bakken, braden; *tjrië geureund ang eungkōt*, met een sissend geluid begon zij visch te bakken; *katjriëlam blangōng minjeu' doea bōh*, doe in de pan met kokende olie twee stuks; *djipōh djitjrië-tjrië* (of *djipeutjrië*), hij slaat met de roede, dat hij er een snerpend geluid mee maakt. *Meutjrië(-tjrië)*, een *tjrië*-ge-

luid, of *tjrië*-geluiden makende, sissend, snerpend; *djipōh ngōntalōëtima* 'òh *meutjrië-tjrië*, hij sloeg met een emmertouw, dat het snerpende geluiden maakte. *Peutjrië*, een *tjrië*-geluid laten maken. Vgl. *tjroeëh*.

TJRIË', scheuren, stuk scheuren, vaneen scheuren, af-, door-, uit-, verscheuren, rijten, vaneenrijten, ritsen, (ook) uitrafelen, pluizen; (verder) afgescheurd stuk, stukje; zie vbd. i.v. *boelat*, *pineung*, *sawa'*. *Meu-*, of *teutjrië'*, gescheurd, stukgescheurd, enz.; *meutjrië'* (*-tjrië'*), (ook) elkander stuk scheuren, elkander verscheuren; *tateumèë moepōh teuma ban sibië'*, *tameutjrië'-tjrië'* *sama radja*, het zal er toe leiden, dat wij, soortgenooten, tegen elkaar strijden, en wij, vorsten, elkander verscheuren, (Boeda' Meuseukin); zie verder vbd. i.v. *reuteuë'*, *soedja*. Zie *prië'*.

TJRIËB-MOERIËB, wemelend, krioelend, zeer talrijk; *lethat djiplara manō'*, *tjriëb-moeriëb*, hij houdt er zeer veel kippen op na, het wemelt ervan; *lethataneu'dji*, *tjriëb-moeriëb sirōn reunōng*, hij heeft heel veel kinderen, het wemelt ervan, zooveel dat men hen met een staak bijeen zou moeten drijven. *Peutjrië-moeriëb*, doen wemelen, doen krioelen; *bè'* *kapeutjriëb-moeriëb doem keunōë*, breng hen niet alle-

maal hier, dat het van hen kri-oelt, (b.v. tot een kind, dat met heel veel kornuiten thuis komt). *TJRIËB-TJRIËB*, zie *tjiëb-tjiëb*.

TJRIËH, e.s.v. lotusplant, waarvan de jonge stelen en bladeren, als ook de zaden als groente worden gegeten.

TJRIËH, zie *sriëh*.

TJRIËT, gespannen (van de huid en het vleesch tengevolge van b.v. eene wond), brandend, gloeiend, (van eene wond, ook van de zon); oeròë *tjriët*, de brandende zon, een gloeiend heete dag; zie verder vbd. i.v. *silië'*. *Peutjriët*, laten branden, laten gloeien; *pakòn kapeutjriët*, *hana kabõh minjeu'*, waarom laat je (je wond) branden, en smeer je er geen olie op. Vg. *taré'*.

TJRING, kanknabootsing van een rinkelend, rammelend, of kletterend geluid; *talòë tjring*, het touw, dat aan den achterkant van eene trom over het vel is gespannen (*talòë tjring tambõ*), (ook wel) vioolsnaar (*talòë tjring bioela*). *Meutjring*, een *tjring*-geluid makende, rinkelend, kletterend; toeanteu Ali *rèt geuniréng*, *neuta' meutjring lhõng wië radja*, onze heer A. gaf van op zij een klinkenden slag op de linkerzijde van den vorst, (Radja Bada); *meugeuroepõh soe geudoe bang*, *meutjring meutjrang soe sinjata*, hevig klonken de zwaardslagen, het was een geklinkklank van wapens,

(Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. *tjrang-tjring*.

TJRING-KATJRRANG, ook *tjring-katjring-tjrang*, freq. van *tjring* en *tjrang*; *meusoe geunta tjring-katjring-tjrang*, *sang tjjanang soeara bagòë*, de belletjes klonken met een geklinkklank van geluiden als die van bekens, (Indra Bangsawan). *Meutjring-katjrang*, die geluiden makende; *djipòh lawa meutjring-katjrang*, *ladjoe seunang ba' samlakòë*, zij reed op het (vliegende) paard, dat rinkelende geluiden maakte, rechtstreeks en snel naar den schoonen jonkman toe, (Goemba' Meuih). Zie *tjrang-tjring*.

TJRING-KATJRING-TJRRANG, zie *tjring-katjrang*.

TJRÒ'-TJRÒ', klanknabootsing van het geluid van b.v. water, dat men uit een vat schenkt, van het kabbelen van water in of uit eene goot (luider dan *tjrè'-tjrè'*). *Meutjrò'-tjrò'*, dat geluid makende, klokkende, kabbelende; *ië djitrõn meutjrò'-tjrò'* *lam salõran*, het water stroomt klokkend uit de goot naar beneden. *Peutjrò'-tjrò'*, doen *meutjrò'-tjrò'*; *peuë kapeutjrò'-tjrò'* *ië di sinan*, waarom giet je daar water uit.

TJROE; *bõh tjroe*, e.s.v. ring aan eene der slippers van den *sirihdoek*, die als passant en tevens als versiering dient, (zie i.v. *boengkõih*).

TJROE', afstroopen (van b.v. bla-

deren door met de hand langs den steel krachtig te strijken), afstrijken, afstrooken, afrissen, met kracht strijken langs; ta-tjroe' òn moerōng, stroop moerōng-bladeren af; dja-kalèë keubaj kah, ka-tjoeba tjroe' ba' mata sikin kèë, als je onkwetsbaar bent, probeer dan eens langs het lemmer van mijn sikin met kracht met je hand te strijken. Meu-, of teutjroe', afgestroopt, afgestreken, enz.; bè' meunan meutjroe', habéh djipò si'ōn sahò, strijk de baderen niet zoo af, ze vliegen naar alle kanten uit. Peu-tjroe', laten tjroe'.

TJROEB I, interjectie ter uitdrukking van eene snelle of plotselinge beweging, klanknabootsing van het daarbij gemaakte geluid; tjroe b djitjò', djidròb, djigròb, met eene snelle beweging nam hij het, greep hij het, maakte hij een sprong. Meu-tjroe b, snel, plotseling, suizend, snorrend, (van eene beweging); djiploeëng 'òh meu-tjroe b, hij liep plotseling hard weg. Vgl. tjoeb, tjra b-tjroe b.

TJROEB II (Eng. cheroot), sigaar; roekò' tjroe b, id.; piëb tjroe b, eene sigaar rooken; zie verder vbd. i.v. tjin-tjoe I.

TJROEBŌNG, zie tjeuroebōng.

TJROEË' I, meer tjeuneuroeë', inlaschgat (in een stijl, b.v. in een huisstijl, waarin men een ander stuk hout inlascht), verbindingsplaats, (ook) zwakke plek

(in b.v. een stengel); oedjōng tjroeë', zie i.v. poekat; tamèh roemòh ka patah lam tjeuneuroeë', de stijl van het huis is op de verbindingsplaats (met een anderen balk) gebroken; padé ka patah lam tjeuneuroeë', de padihalmen zijn op de zwakke plekken (ongeveer midden in) gebroken; tjeuneuroeë' takoeë, de plaats ter hoogte van de schouders waar de nek overgaat in de ruggegraat. Tjeumeuroeë', breken, knakken, kraken, instorten (van b.v. grond), gebroken, geknakt, enz.; tabri roeeu-ëng doemteu toean, bahlé djiploeëng njang mirah mata; ka djisoeròt doemna ra'jat, gadjah djiloempat sabòh njang raja; tjeumeuroeë' daneun njan ngòn deukoe, gadjah 'a'oe ka dji-boengka, „maakt ruimte, heeren, (zeide de olifantenbezweerder), laat die met de roode oogen maar wegloopen”; al de menschen weken terug, en een groote van de (omsingelde wilde) olifanten sprong weg; de stevige daneun-, en deukoe-stengels braken, en de olifant liep luid schreeuwend weg, (Pòtjoet Moe-hamat); ateuëng manjang habéh reulòih, tjeumeuroeë' tanòh seun sideupa, de hooge dijken werden (door de kanonskogels) geheel vernield, de grond stortte telkens (bij elk schot) over eene lengte van een vadem in, (Pòtjoet Moe-hamat).

TJROEË' II, zie *tj hoeë'*.

TJROEËB, op zijn buik liggen; *bè' katjroeëb teungòh leuën, maté makeu, lig niet op je buik op het voorerf, dan sterft je moeder. Meu-, of teutjroeëb, op zijn buik liggende; bè' meutjroeëb ka'éh, lig niet op je buik. Peutjroeëb, op den buik leggen, laten liggen.*

TJROEËH, dial. *tjrōh*, (in vet, in olie) bakken of braden, (eig. in kokende olie doen, naar het sissende geluid dat daarbij wordt gemaakt, zie *tjoeëh* I, in de beteekenis waarvan *tjroeëh* ook wel wordt gebruikt; vgl. verder *tjrië*); *tatjroeëh eungkōt reudjang, koe-meung padjōh boe, bak vlug visch, ik wil rijst eten. Meu-, of teutjroeëh, gebakken, gebraden. Peutjroeëh, laten tjroeëh, of tjroeëh met versterkte beteekenis. Tjeumeutjroeëh, de handeling tjroeëh verrichten.*

TJROEËNG; *peutjroeëng*, Toenòngsch voor *peusidjoeë'*, inz. in de fig. beteekenis, in den zin van bezweren, (zie i.v. *sidjoeë'*).

TJROEÏH, klanknabootsing van eene snelle beweging. *Meutjroeëh(-tjroeëh)*, zulk een geluid makende, snel, met groote vaart zich voortbewegende; *meutjroeëh-tjroeëh saré koe-ploeëng, leumbéng diroeëng sihaïh mata, ik vluchtte hard weg, terwijl achter mij in den rug de werpspies met eene punt ter lengte van een elle-*

boogsel (dreigde), (Malém Dagan); teubiëtè' meutjroeëh-tjroeëh, de ontlasting stroomde eruit. Peutjroeëh-tjroeëh, doen meutjroeëh-tjroeëh. Vgl. tjòih-tjòih.

TJROETJŌNG, zie *tjeuroe-tjōng*.

TJRŌH, zie *tjroeëh*.

TJRŌJPADA, zie *sròëpada*.

TJRŌN, drijven, op-, voort-, samen-, wegdrijven, opjagen, voortzweepen, voort-, openduwen, voort-, opeenschuiven, (ook) aanhoudend doorgaan (met schelden, mopperen, hoonen); *ploeëng oerambatdoem meurōnrōn, pò Ahmat tjrōn ngòntalòëtima, zij vluchtten allen in drommen naar den doorgang van het huis, maar het baasje A. zweepte hen voort met een emmertouw, (Malém Diwa); boelèë panjang han lé si'ōn, lamangèntjrōnrō'rō' masa, van de lange haren (van den eekhoorn) was er geen een overgebleven, (ze waren afgevallen en) werden steeds door den wind voortgedreven, (Malém Diwa); jōhnjan apoejdoem habéhlōn, kabadè tjrōn meutimpatimpa, toen werden al (de te voorschijn getooverde bergen van) vuur uitgedoofd, ze werden door den (eveneens door toovermacht voortgebrachten) stormwind weggedreven, zoodat ze op elkaar vielen, (Tjah Koebat); ... narit si njan katém deungò, meung si anò na boebéseukeuëm; ... bè'na sagaj trōih lam até, si*

geupòh djahé akaj boe-doeëng; meung kòn ba' kèë teuka narit, peuë ta'isib djih kheun dji-tjrōn-tjrōn, ... aan woorden van die kerels, kerels zoo nietig als padikaf, wil jū je storen, (zeide het dwerghert tot den olifant, die door gehoon van andere dieren weg wilde loopen en door het dwerghert werd tegengehouden); .A. laat het niet tot je hart doordringen (wat ze zeggen), die stomme domkoppen, die men dood moge slaan; als het geen woorden van mij zijn, (hoef je er niet naar te luisteren), wat bekommer jū je dan om hun aanhoudend gehoon, (Plandō' Kantjé); djiteuna' geutanjōë djitjrōn-tjrōn (of meutjrōn-tjrōn), hij heeft ons aan een stuk door uitgescholden. Meutjrōn, gedreven, op-, voort-, samen-, weggedreven, enz., elkander tjrōn; meutjrōn keudéh meutjrōn keunōë, leungò boemōë misé geumpa, (de twee strijdenden) duwden elkander heen en weer, en de aarde schudde ervan als bij eene aardbeving, (Banta Beuransah); zie verder vbd. boven en i.v. pōng. Peutjrōn, laten tjrōn, of tjrōn met versterkte beteekenis Tjeumeutjrōn, of tjeumeurōn, de handeling tjrōn verrichten. Vgl. rōn.

TJRÒN-BRÒN, zich lusteloos, onlekker, niet al te wel gevoelend; tjròn-bròn that asòë lōn, njeum bè' lōn beudòih, ik voel mij erg lusteloos, ik heb

zin om maar niet op te staan. Meutjròn-bròn, id.; keumeung mangat badan, meutjròn-bròn, (ik voel) ziekte opkomen, (ik voel mij) niet erg wel. Zie bròn.

TJRÒNG, (met een emmer) putten, uit het water ophalen, scheppen, opscheppen (ook fig.); ta-tjrōng ië lam mōn ngōn tima, put (het) water uit den put met een emmer, (zie verder vbd. i.v. poe'ōj, siboe); manò' ka rōt lam mōn, ka-tjrōng, de kip is in den put gevallen, haal die op; adatna djiba kapaj siribèë, di sinōë mèë djimaniaga; meuih njang koetrōh toe-djōh geudōng, beuhabéh koetjrōng keu beulandja, (indien het handelaren zijn en) mochten zij ook duizend scheppen medegebracht hebben, dan kunnen zij hier handel drijven; het goud, dat ik in zeven schatkamers bewaar, zal ik op (laten) scheppen om er inkooppen mee te doen, (Malém Dagang). Meu, of teutjrōng, geput, uit het water opgehaald, geschept, opgeschept; bè' meutjrōng tanòh, laat er (bij het water putten) geen aarde (mee) opgehaald worden. Tjeumeutjrōng, de handeling tjrōng verrichten.

TJRÒT-BRÒT, zie tjrèt-brèt.

Tō, meer tō-tō, trilling, zenuwtrekking, (geldt als een voortteeken); tō teukeudjōt, met eene trilling schrikkende, wakker schrikkende, met schrik ontwakende, (zie vbd. i.v. teuntang). Meutō(-tō), tril-

lend, sidderend, lillend; bahō meutō singkèë meugra', neutoela' ikaj meugeunta, hare schouders trilden en hare ellebogen bewogen zich bij het opduwen van hare holle en binnenin van steentjes voorziene bovenarmbanden, (Malém Diwa); na toedjōh seun peudja' poewdèë, meutō-tō asdè djeuëb angèëta, zeven malen wreef zij heen en weer (over het lichaam van den bewusteloozen Malém Diwa), en zijn geheele lichaam begon te trillen, (Malém Diwa); badan meutō-tō beungèh ban birang, teumakōt sikeulian dangki panglima, zijn lichaam trilde (van woede) en hij was zoo woedend (van woede zoo rood) als eene birang-slang, en al de panglima's der dangki's zaten in angst, (Djoehan Meusapi); Malém Dagang djisoeët peudeuëng, meutō-tō oedjōng panjang sideupa, M. D. trok zijn zwaard uit, dat, een vadem lang, aan de punt trilde, (Malém Dagang); meutō langèt meutō boemdèë, njeum lham nanggrdèë sikléb mata, de hemel trilde, de aarde trilde, het was alsof in een oogwenk de aarde zou vergaan (van het krijgsgescheeuw en krijgsrmoer), (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. klèb, tadjō, trang. Peutō(-tō), doen trillen.

Tò; ranoebtò, zie i.v. ranoeb.

Tò' I, zie trōih.

Tò' II, verkorting van datō', (zie aldaar); wordt ook gebezigd als

betiteling van heilig geachte of gevreesde personen, dieren en voorwerpen; zie vbd. i.v. kroej, lhò', soekèë.

Tò' III; tō'-tō', zie ta'-tō'.

Tò', klanknabootsing van b.v. een klopp op de deur; tō'-tō', klanknabootsing van een herhaald geklopp, (ook) kloppen (op); sòë tō'-tō' (ba') pintō, wie klopt er op de deur; eungkōt tō'-tō', e.s.v. zeevisch, (naar het geluid dat hij maakt; zie ook tō'-tō'-bragòë). Meutō'-tō', de handeling tō'-tō' verrichten. Peutō'-tō', laten tō'-tō', of tō'-tō' (verb.) met versterkte beteekenis. Zie keutō', tē'-tō'.

Tò'-KEUTAMPI, ook tō'-tō'-keutampi, en toetō'-keutampi, eene groote soort nachtuil, (= boerōng keutoetō', of boerōng hantoe, zie onder boerōng II, en keutoetō'); boerōng hantoe tō'-keutampi, djan djinari keunòng lagèë; soeara tam-bō hana khali, ngòn gaki djigidòng boelèë, (verder waren er) groote nachtuilen, die, wanneer ze dansten, het rhythmisch deden; dan klonk er zonder ophouden het geluid van trommelslagen, terwijl ze (dansende) op hunne veeren traptten, (Plandō' Kantjé).

Tò'-Tò', zie i.v. tō' III.

Tò'-Tò', zie i.v. tō'.

Tò'-Tò'-BRAGÔË, e.s.v. spreekt met rooden kop, (aldus genoemd naar het kloppend geluid, dat hij maakt door met zijn snavel tegen boomstammen te tikken, zie verder i.v. bragòë, zoo-

als die vogel ook heet); tō'-tō'-bragōë koepiah mirah, tjitjém doea babah djimèkeureunda; meung bè' toeankoe boeët moemoekah, djalan meunikah oelōnteurila, de tō'-tō'-bragōë heeft eene roode muts op (i.e. heeft een rooden kop), de vogel met twee snavels lijkt steeds eene doodkist te dragen (i.e. de tjitjém keureunda, e.s.v. neushoornvogel); mits gij, heer, niet slechts een minnarijtje wilt hebben, met een huwelijk neem ik genoegen, (Goemba' Meuih).

TŌ'-TŌ'-KEUTAMPI, zie tō'-keutampi.

TŌB I, dekken, be-, toe-, overdeken, sluiten, af-, op-, toesluiten; tatōb boe, dek de rijst toe, (zie ook vbd. i.v. tjoetja); idja tōb oelēë, vrouwenhoofddoek, sluier, (zie ook vbd. i.v. mōhrém); tōb pintō, sluit de deur, doe de deur dicht; ka keunōng tōb, (of ka geutōb), (hij is) opgesloten, in de gevangenis gezet; tōb larang, zie i.v. larang; tōb meunalēë, zie i.v. malēë; zie verder vbd. i.v. haïh (sprkw.), hoegōb, pipōë, ramah I, reuën-mareuën, rō', tjakrawala. Meu-, of, meer, teutōb, gedekt, bedekt, toege-dekt, overdekt, enz.; djakalēë tan areuta, aneu', meudja' meu'oetang, beuteutōb, toe an, tjahjana-ma, indien ik geen geld had, mijn zoon, ging ik geld leenen (ter wille van u), opdat de glans

van uw naam ongerept (eig. bedekt, beschut) zou blijven, (Pò-tjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. khōb, lhòm I, sawō III, seulimbōt, soesōb, tja' I. Teumeutōb, de handeling tōb verrichten. Zie toeëb I, toetōb.

TŌB II (Mal. top), e.s.v. schip, op Europeesche wijze getuigd als een kapaj, doch kleiner en met twee masten; dēelat toeankoe tjahi alam dēelat, ka trōih brangkat Bahrōn Diwa; lhēë bōh kapaj njang lhēë tihang, la'én béntjalang tōb sikoena, gezegende heer, gezegende heer der wereld, (vorst) B. D. is al aangekomen, met drie driemasters en verder béntjalang's, tōb's en sikoena's, (Noen Parisi).

TŌB, steken, met kracht insteken, doodsteken, doorsteken, doorboren, doorpriemen, werpen (met b.v. een harpoen, eene werpspies), (ook) stampen (met een stamper), fijnstampen, stooten, fijnstooten, (verder) opmaken (van den hoofddoek, van het haar), strikken, vaststrikken, opbinden, (ook) inzetten (bij het dobbelen, zie vbd. hiervan i.v. dadoe, parō-parō); tōb ngòn rintjōng, ngòn leumbéng, met een dolk steken, met eene werpspies werpen; sigeutōb, die dood gestoken moge worden, (scheldwoord van eene vrouw tegen een man, tegen haren man); tōb gloenjoeëng, de oorlellen doorboren, (zie verder i.v. gloenjoeëng); tatōb (of

tapeutòb) keudéh oe la'ōt, hana koetoeëng, gooi het (voor mijn part) ver weg in zee, ik wil het niet hebben; tòb padé, padi stampen, (zie vbd. i.v. moentèë, en sprkw. i.v. até); tòb, tampòë, tagoeën, padjōh, njanken boeët, (rijst) stampen, wannen, koken, en eten, dat is werk (n.l. van eene vrouw); tòb kahwa, teupōng, koffie, meel fijnstampen, (zie i.v. kahwa); tòb gapoe, zie i.v. gapoe, en vbd. ook i.v. pipèt; tòb alèë eumpiëng, en alèë tòb blatjan, zie i.v. alèë; ... poenggōng-poenggōng lōn ka beusōt, tòb-tòb-tjabōt hana meung reuda, ... (het oude, weggeworpen rijstblok zeide:) mijn achterdeel is heelemaal stuk gestooten, doordat ze zonder ophouden (met stampers in mij) op en neer stampten, (Plandō' Kantjé; zie ook vbd. i.v. keutangkouling); tòb tangkoe-lō', den hoofddoek opmaken, (zie vbd. i.v. poeséng, saj II, sangsōj, teupang); tòb koepiah, een hoofddoek om eene muts opmaken, (zie vbd. i.v. simplah); djitòbbœ'ō' tjòtbantihang, handjeuët tapandang moemètmèt mata, zij heeft heur haar opgemaakt recht omhoog als een mast, men kan er niet naar kijken zonder trillingen in de oogen te krijgen, (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. leuë'kapœuë', leumbéng, lòb, paléng (onder teupaléng), peunoëa, salòb, tadjō (zogs-

wijze), tampoeléng, tib, tjeumat, tjoealè (sprkw.), tjòt. Meutòb, gestoken, ingestoken, doodgestoken, enz., (in deze beteekenissen meer teutòb, zie vbd. i.v. pra'-prò', ri onder meuri, tjoengkèh), (verder) = tòb met meerv. subject, om strijd tòb, elkander steken, enz., (in deze beteekenissen gew. meutòb-tòb, zie vbd. i.v. lòb, sòë-goemòë, tjoengké), (ook) reikend tot, stootend tegen; 'òh meutòb lamawan, tot de wolken reikend, in de wolken stekend, (van b.v. hoge boomen); djibeudòih asab seupeuëts-eupōt, kakeu meutòb oe adara, donkere rookwolken stegen omhoog, zeer hoog de lucht in, (Moehamat Napiah). Peutòb, laten tòb, laten meutòb, tòb met versterkte beteekenis; pakòndigata tapeutòb manò' gòb, waarom laat ge een andermans haan (door uw haan) bevechten (steken met b.v. kunstsporen); zie verder vbd. boven. Teutòb, zie boven. Teumeutòb, de handeling tòb verrichten; zie vbd. i.v. geurengab-geurengoeb.

TOE I, vader (2de en 3de pers., fijner dan koe); toeajah, id.; nè'toe, = nè'ajah, (zie i.v. nè'); toe moeda, zie toemoeda. Zie doe I.

TOE II, maateenheid van strengen garen of zijde, bundel, bos, knot; 1 toe, = 10 rihan.

TOE III, accentlooze vorm van thèë als eerste lid in eenige werkwoordelijke samenstellingen, n.l.

toeban, toebé, toebèë, toedit, toedjan, toedoem (toedoeb), toe'èt, toehò, toekòn, toekri (toekré), toenè, toenjeum (toenjoem), toe'òh, toepat, toepuë, toepò, toeri (toeré), toesdèë, toetòh, zie onder die woorden en onder het tweede deel der samenstelling.

TOE-TOE, ook *toeng-toeng*, klanknabootsing van een zacht geruisch of gesuis (inz. in het oor). *Meutoe-toe*, ruischend, suizend, tuitend; *lōn meutoe-toe lam gloenjoeëng*, het ruischt mij in de ooren, mijne ooren suizen.

TÔË, na, nabij, dicht, dichtbij, bijna, (ook) in de nabijheid verkeerende (van), veel omgaande, intiem, vertrouwelijk (met), (verder) na bestaande; *djih tòë ngòn lōn*, hij is dicht bij mij, (of) hij is intiem met mij, (of) hij bestaat mij na; *wali tòë*, zie i.v. wali I; zie verder vbd. i.v. *djara'*, *idjadah*, *ki-lòë*, *lambōng I*, *larab*, *larang*, *makén II*, *moerib*, *pawōt I*, *seuriwòë*, *timoeë*. *Meutòë*, dichtbij zijn, zich in de nabijheid houden, toenadering zoeken, elkander naderen; *gèt tametòë ngòn tjèëdara*, ge moet met een broeder in elkaars nabijheid blijven, u niet van elkaar verwijderen, niet in onmin met elkaar leven. *Peutòë*, dichtbij of dichterbij brengen, ergens naar toe brengen, bij elkander brengen, (verder, eig. met verzwegen *dròë*) dichtbij of dichterbij komen, naderen, naar iets

of iem. toekomen, op iem. toetreden, naar toe gaan; zie vbd. i.v. *doem* (onder *padoem*), *maté* (onder *poematé*), *pin-dòë*, *ramboej*, *seungoeë*, *seupéh*, *sòë-goemòë*, *tjeugōt*. Zie *rab*.

TOEA', ook *toeeuë'* (Mal. *toe-ak*), gegist palmsap, palmwijn; zie vbd. i.v. *plara*.

TOEA'-TOEA', bijvorm van *ta-wa'-ta-wa'*, zie aldaar.

TOEADJEUHIA, of *toewadjeuhia*, afkorting van de formule bij den aanvang van de *seumajang*, die begint met de woorden *wadjdjah toe wadjhi* (A-tjèhsch *wadjah wadjeuhia*, i.e. ik wend mijn gelaat...), het opzeggen van die formule; *teukeubi pilheuëh niët pi soedah*, *batja wadjah wadjeuhia*; *hadab até oe-ba'* *Toehan*, *masa takheun toeadjeuhia*, wanneer ge de *teukeubi* hebt gereciteerd en de bedoeling (de *seumajang* te verrichten) hebt uitgesproken, dan reciteert ge de formule „*wadjah wadjeuhia*”; bij het reciteeren van die formule wendt ge uw hart tot den Heer, (*Akeubarō Karim*). Zie *wadjah II*.

TOEAH, geluk (dat iem. is voorbeschikt, is beschoren en waardoor hij ook anderen geluk aanbrengt), heil, zegen, gelukkig lot, voorspoed, het aanbrengen van geluk, geluk aanbrengende waarde of eigenschap; *toeah 'òh toemèt han 'òh teu'ōt*, *toeah 'òh poesat han 'òh dada*, geluk tot de hielen reikt

niet tot de knieën, geluk tot den navel reikt niet tot de borst, (i.e. ieder heeft het geluk, dat hem beschoren is, de een meer de ander minder), (Pòtjoet Moeamat; zie ook sprkw. i.v. raseuki); gadòh toeah, wiens geluk verdwenen is, (euphemisme voor:) verbijsterd van zinnen, niet wel bij het hoofd, van zijne zinnen beroofd, (zie vbd. i.v. dja' onder teudja', sangeu, tahe); hōj toeah, zijn geluk uitroepen, snoeven op zijn geluk, op zijn gelukkige gesternte; pasang toeah, zie i.v. pasang; peusa' toeah, zie i.v. sa'; zie verder vbd. i.v. alōn, aréng II (sprkw.), dèēlat, manja'pajét, meureubō' (sprkw.), nirōh, oeréh, poesa, ri, roeman I, soeleuēng, tímōn (sprkw.), tjeubeuēh, toeaha (onder teunoeha). Meutoeah, wien geluk, heil, voorspoed is beschoren, geluk hebbende, gelukkig, voorspoedig, fortuinlijk, door de fortuin begunstigd, op wien of waarop zegen rust, gezegend (vaak in de beteekenis van een wensch gebezigd), geluk aanbrengend, geluks-; dja', aneu' meutoeah, dja', ga, gezegend kind (i.e. op wien zegen moge rusten), ga, (zie ook vbd. o.a. i.v. hingga, idjadah, oemòm, prō'-preuē', salah, seuleu'ah, sōbeuhana-lah); zie verder vbd. i.v. bagia, dhòē, gah, la'nat, paléh, roempét I, santō', seu'ōn, soe'adah, soempah (onder peusoempah).

TOEALA (Eng. towel), hand-

doek, baddoek; idja toeala, id. Zie paweuē.

TOEALANG, een hooge woudboom, waarin de honigbij gaarne haar nest maakt; ba' toealang timòh digoenòng, kajèē meuganòng meudang ara; lōn soerat kan djeuēt, khuēt kan keunòng, kamòēngeutbingòng kan tòm biasa, de toealang-boom groeit in de bergen, in den meudang ara huizen geesten; schrijven kan ik niet en mijn schrift is niet mooi, ik ben dom en raak gauw de kluts kwijt, ik ben nooit gewend geweest (om te schrijven), (Prang Meuké').

TOEAN, heer, meester, mijnheer, meesteres, mevrouw, (wordt inz. gebezigd als aanspreekwoord tot voornamen niet-Atjehers, vooral Europeanen, als betiteling van heiligen van niet-Atjehsche afkomst, en, vooral in hik., als beleefd pers. vnw. v.d. 2de pers.), (verder) schoonvader, schoonmoeder, schoonouders, (in de 3de pers., syn. van tha); (ook wel verb.) = peutoean; oelōn toean, of lōntoean, beleefd pers. vnw. v.d. 1ste pers., (zie i.v. oelōn); toean lōn, mijn schoonvader, schoonmoeder, (zie ook vbd. i.v. salén onder meusalén); toean agam, schoonvader; toean inòng, schoonmoeder; toean tha, schoonouders, schoonvader, schoonmoeder; toean koe, mijn heer, mijn meester, mevrouw, meesteres, (zeer beleefd pers. vnw. v.d. 2de pers.,

meer in hik., gebezigd tot vorsten en vorstentelgen, zie vbd. o.a. i.v. seu', tadjòë, teumpa III versterkt met ampōn), (verder) titel van en aanspreekwoord tot mannelijke soeltansafstammelingen; toean teu, onze heer, inz. aanduiding van gewijde personen uit de omgeving van den Profeet, (zie vbd. o.a. i.v. mawòt, rimbaïh II); toean beusa, (Mal. toean besar), betiteling van den gouverneur van Atjèh, ook van den Gouverneur-Generaal, (zie vbd. i.v. ngoej, tabé'); toean tjoet, betiteling van het looze dwerghert in verhalen, (zie vbd. i.v. proeët); toean poetròë, prinses, (zie vbd. o.a. i.v. rantja', rantjōng, rata, soeréng, teungeut); Toean di Bitaj, zie i.v. Bitaj; keu Atjèh takheun teungkoe, Meulajoe takheun abang, keu Tjina takheun tōké, keu kaphé takheun toean, tot een Atjèher zegt men teungkoe, tot een Maleier abang, tot een Chinees tōké, tot een ongeloo-vige (i.e. Hollander, Europeaan) toean, (rijmpje); sòë njang dja' mat djaròë kaphé, iman hanlé kadjitoean, wie de hand van een ongeloo-vige vat, heeft geen geloof meer, hij heeft al (tot een ongeloo-vige) toean gezegd, (Prang sabi). Meutoean, tot heer nemen, krijgen of hebben, als heer beschouwen of erkennen, tot schoonvader of schoonmoeder nemen, krijgen of hebben, (ook) als heer beschouwd,

erkend; ka lōn meutoean ngòn teungkoe njan, ik heb dien teungkoe tot schoonvader gekregen, ben een schoonzoon van hem geworden; Dang Sadjaja Lila teuma marit, bantjikoe bit meura' keuntjana; hana sòë lé njang meutoean, njang sa'tian tjit meung pò gata, D. S. L. zeide toen: „ik heb erg het land aan dien gouden (wonder-)pauw, (die zoo over zijn heer opsnijdt); er is (in je oogen) niemand anders, die als heer erkend wordt, die bovennatuurlijke macht bezit, dan alleen je baas, (Diwa Akaih). Peutoean, toean zeggen (tot), als toean beschouwen, erkennen. Vgl. toehan.

TOEANG, gieten (van metaal), (ook) gietsel, gietwerk, (fig.) vorm (als die van gietwerk); toeang aneu' beudé, kogels gieten (in ijzeren vormen); toeang batèë djeuë, het lood voor een werpnet gieten (in een houten vorm); boe'ō' itam hana lagèë, toeang oelèë djròh that boenta, heur haar was gitzwart, en de vorm van haar hoofd was mooi rond, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. keutoemboe I. Meutoeang, gegoten. Peutoeang, laten gieten. Teumoeang, de handeling toeang verrichten; ra'jat lam nanggròë neujoëë teumoeang, aneu' seunampang ngòn aneu' lila, hij beval de bevolking van het land kogels te gieten, kogels voor ge-

weren en kogels voor kanonnen, (Djoehan Meusapi); oet ò ì h te u m o e a n g, metaalgieter. Te u n o e a n g, de handeling toe a n g, de wijze of het resultaat ervan, gietsel, gietwerk, (ook) gietvorm; beus ò è te u n o e a n g, gietijzer; gèt t h a t te u n o e a n g, zeer mooi gegoten. To e a n g a n, (naar het Mal. id.), gietsel, gietwerk, gietvorm. TOEANGAN, zie i.v. toe a n g.

TOEB, klanknabootsing van een ploffend geluid, syn. van keu toeb. Me u t o e b, zulk een geluid makende; zie vbd. i.v. tab toeb.

TOEBA I, gif, vergift, venijn (ook fig., zie vbd. i.v. gèt); vergiftigen; toe b a d j e u n e u n (of d j e u n o e n, of d j e u n e u), e.s.v. giftige plant, die, gekneusd en in het water gegooid, tot bedwelming van visschen dient om ze gemakkelijk te kunnen vangen; toe b a d j e u n e u t a b ò h d a l a m i è, d i d a l a m t o e w i e u n g k ò t t a t o e b a; p h ò n l ò n t e u m e u n g b a' Te u n g k o e L a n g g o e' (= Lamgoet), l h è è o e r d è r ò' n e u p e u h a b a, doe d j e u n e u - g i f in het water, vergiftig daarmede de visschen in de kolk; het eerst heb ik (dit verhaal) gehoord van T. L., die het mij drie dagen achtereen vertelde, (Banta Beuransah; zie ook vbd. i.v. se u m i r a h); toe b a k l o e è t, = koelat Lamteuba, eene bijzonder vergiftige soort koelat radja padang, (naar de groote kennis, die de lieden van Lamteuba hebben om gif-

tige paddenstoelen uit te zoeken, zie i.v. koelat); toe b a t i k ò ì h, rattenkruit, (ook) e.s.v. kruipplant met kleine, harige, blaasvormige vruchten, waarmede kinderen knallende geluiden maken door ze tussehen de handen stuk te slaan; b a j a m t o e b a, zie i.v. b a j a m; è l e u m è è t o e b a, de geheime wetenschap der vergiften, vooral der paddenstoelen, (zie i.v. koelat); toe b a - m o e b a, allerlei soorten vergift, elkander vergiftigen; k o e t o e è n g d i K e u n e u' e u n k e u t j h i' P ò B a j ò h, r a' j a t g e u t o e d ò h t o e b a - m o e b a, ik zal uit K. keutjhi' P. B. (te hulp) halen, wiens onderhoorigen aangewezen worden als kenners van allerlei soorten vergift, (Pò-tjoet Mochamat). Me u t o e b a, vergiftigd, vergift hebben. P e u t o e b a, laten toe b a, of toe b a (verb.) met versterkte betekenis. Te u m o e b a, of t o e m o e b a, de handeling toe b a verrichten; m e u n ò è h a b a d a l a m k e u r i m a n, R a d j a D j i r a n k h e u n d a' t o e m o e b a; ... d j i b r i a r a' s a b ò h m o e n d a m, s a d j a n d i d a l a m r a t j ò n t o e b a, het bericht in den brief luidde aldus: „R. Dj. wil (u) vergiftigen; ... hij zal u eene kan arak geven, waarin zich allerlei soorten vergift bevinden, (Meudeuha').

TOEBA II, Toba in de Bataklanden; Bata' Toe ba, Toba-Batak.

TOEBAN, zie i.v. b a n I e n t o e III, en vbd. ook i.v. l o e p ò t, r a h ò b II, s a w ò II, en als aanvul-

lingen het volgende: Teumoeban, kennis, bewustzijn hebben; sipheuët doea plōh njankeu tapham, sipheuët Toehan sidrōë asa; la'én han sidrōë meusipheuët meunan, doem sikeulian njang meunjawa; han njang oedéb njang teumoeban, malingkan Toehan sidrōë asa, die twintig eigenschappen, begrijp dit goed, zijn (uitsluitend) de eigenschappen van den Heer, die eenig is; buiten Hem is er geen, die dergelijke eigenschappen heeft, geen onder al wat leeft, onder al wat leeft en bewustzijn heeft, alleen de Heer, die eenig is, (heeft die eigenschappen), (Ma'ripat). Teunoeban, (ook) bewustzijn, besef, bezinning; gadōh ingat ngòn teunoeban, lheuēh niba' njan teuma djaga, ik verloor mijn bewijstzijn, vervolgens kwam ik weer bij, (Tammim Ansa); zie verder vbd. ook i.v. djasa.

TOEBĒ, zie i.v. bé I, en toe III.

TOEBĒĒ, zie i.v. bèë, en toe III.

TOEBŌH, lichaam, lijf; phoej toebōh, gezond, frisch, (zie vbd. i.v. phoej I); wa toebōh, zie i.v. wa III; sitoebōh, vleeschelijke gemeenschap hebben; baranggasōë oereuēng binōë njang na lakōēdji lam dōnja; sōē sitoebōh malam djeumeu'at, aneu' meuhat djeuët panita, wanneer eene vrouw, die op de wereld een echtgenoot heeft, in den nacht van Donderdag op Vrijdag vleesche-

lijke gemeenschap met hem heeft, zal het kind (dat daaruit geboren wordt) stellig een geleerde worden, (Printah Salam); zie verder vbd. van toebōh o.a. i.v. djalah, é' II (sprkw.), moeda, nirōh, piaman, pitrah, reudōm, salōb, seuīh, seuni, seuninja, soenoet, teupakhō. Meutoebōh, een lichaam hebben; ka meutoebōh, het heeft al een lichaam, al menschenlijke vormen, (zegt men b.v. van een ontijdig geboren kind).

TOEDIT, zie i.v. dit, en toe III.

TOEDJAH, zijne schreden richten, op-, voort-, wegrukken, gaan (naar), (ook) richten (van b.v. geschut), doelen (op), beschuldigen, betichten, aantijgen, (als schuldige) aanwijzen; ka djitoedjah oe peukan, hij is naar de markt opgerukt, gegaan, (nog al grof); Lantoej Agam phōntjō' langkah, ladjoe djitoedjah oe gaki koeta, eerst was het L.A., die zijne stappen (op bepaalde wijze) nam en vervolgens doorging naar den voet van de vesting, (Noen Parisi). Vgl. toedjoe, toedōh.

TOEDJAN, zie i.v. djan, en toe III, en vbd. ook i.v. seungkōë.

TOEDJOE (Mal. id.), de richting nemen, zijne schreden richten (naar), den koers richten, koers zetten, (fig.) doelen (op), op het oog hebben, (meer in hik.); zie vbd. i.v. leukang. Vgl. toedjah, toedōh.

TOEDJŖH, zeven, (geldt als een

heilig getal); zie uitdrukkingen met toedjōh i.v. bintang, èëlia, gadè I, hajaké, kanoeri, meureutabat I, pantang, patihah, piaman, zie ook i.v. rampòt, en pensa-doea i.v. sa I, en verder vbd. i.v. ta'lém. Meutoedjōh, zeven ... hebbende, met zeven ...; zie vbd. i.v. hékeumat. Peutoedjōh, tot zeven of den zevenden maken; oeròë lhèë geupeutoedjōh, zij maken den derden dag tot den zevenden, (zegt men bij bekorting van de bruiloftsceremonieën van zeven dagen tot drie dagen). Teunoedjōh, ook seunoedjōh, herdenking van een doode op den zevenden dag na zijn overlijden, kanoeri op dien dag; lōn dja' ba' teunoedjōh Si Poelan, ik ga naar de kanoeri van den 7den dag na het overlijden van N. N.; teuma geutanòm radja maté, bè' kiam lé baranggasòë; lheuëh seunoedjōh hinggá akhé, hankeu é' lé oelōn peudòë, vervolgens werd de overleden vorst begraven, opdat men geen misbaar meer zou maken; van de herdenking van den 7den dag af tot het einde toe (d.w.z. en van de verdere herdenkingsdagen) kan ik hier niet vertellen (daar het verhaal anders te lang zou worden), (Goemba' Meuih).

TOEDō, zie toedōh.

TOEDOEB, bijvorm van toedoem, zie aldaar.

TOEDOEM, zie i.v. doem, en toe III, en vbd. ook i.v. seuma'.

TOEDōH, in hik. voor het rijm ook wel toedō, de richting nemen, zijne schreden richten, op-, voort-, wegrukken (naar), koersen (op), richten (van geschut), doelen (op), beschuldigen, betichten, aantijgen, (als schuldige) aanwijzen; dalam nanggròë hana meusoebeudé, kaleupaïh oe glé agam ngòn dara; njòë di kaphé la djoe djitoedōh, oe Gampōng Barōh sigò seureupa; oeròë ka seupōt kaphé djiriwang, sabab hana prang lawan hana, in die streek klonken er geen geweerschoten, de menschen, mannen en vrouwen, waren naar het gebergte gevlucht; de ongeloovigen rukten dadelijk voort naar G. B., aan één ruk door; toen het middag was keerden de ongeloovigen terug, want er was (daar) geen strijd te voeren, er waren geen tegenstanders, (Prang Gōmpeuni); meusoekeubeudé Meunasah Barō, keunan lòm djitoedō leubèh ba' njangka, geweerschoten klonken van M. B., en daarheen richtte zij toen hun aanval (of hunne schoten), heviger dan voor dien, (Prang Gōmpeuni); toedōhmoedōh, elkander over en weer beschuldigen, (zie vbd. i.v. reuba I, seuntōh); zie verder vbd. i.v. toe ba I. Vgl. toedjah, toedjoe.

TOEDōNG, e. s. v. kegelvormig hoofddeksel van bangkoe-ang-, ook wel nipahbladeren, of

van seutoeë', tot beschutting tegen zon en regen, (ook) eene toedōng-, i.e. kegelvormige hoop modder; (verder verb.) = peutoedōng; toedōng seutoeë', eene groote soort toedōng vervaardigd van de bladscheede van den pinang-, of nibōngpalm, (meest door oude lieden gedragen, zie sprkw. beneden); talòë toedōng, touwtje om de toedōng onder aan de kin vast te maken, (ook) bakkebaarden; ië mata ban talòë toedōng, ngòn ië idōng meuteentalòë, hare tranen vloeiden (langs hare wangen) als banden van een toedōng, (of als bakkebaarden), en het snot vloeide haar in slierten uit den neus, (Goemba' Meuih); poetja' toedōng, top van de toedōng, (ook schertsend voor:) tepel; broeë' toedōng, e.s.v. schaaldier met eene schaal als een toedōng; digòb oentōnggeu ban tiōng, lam keunoerōng geunaboeròë; dilōn oentōngkoe ban pajōng, lam gòb toedōng padò' oeròë, anderen hebben een lot als dat van een beo, die elken dag in eene kooi zit (en verzorgd wordt); ik heb een lot als dat van een pajoeng, dien men gebruikt om zich tegen de zon te beschutten, (Hik. Rantò). Meutoedōng, een toedōng hebben of dragen, als toedōng gebruiken, zich van boven dekken, zich het hoofd beschutten; di phōn lōn meutoengkat broeë' trōih an lōn

meutoedōng seutoeë', van den tijd af, dat ik op mijne knieën (eig. knieschijven) steunde (i.e. op handen en voeten kroop) tot dat ik (nu) een toedōng seutoeë' draag, (sprkw. voor:) van mijne kindsheid af tot in mijn ouderdom, van kindsbeen af; djimeutoedōng ngòn peurisè, hanalalè djileuë' soeda, zij (n.l. de bestormers der vesting) dekten zich het hoofd met hunne schilden en gingen door met de voetangels uiteen te halen (en zich een weg erdoor heen te banen), (Pòtjoet Moehamat). Peutoedōng, van boven beschutten, overdekken, toedekken, overschaduwten; ta'eu keumanglèngòn pajōng, djipeutoedōng bandoem radja, men zag de opengezette pajoengs, die de vorsten beschutten, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. pajōng. Teutoedōng, beschut, overdekt, toegedekt, overschaduwde; teuma djibalé dëndajang, dalamtalamnjangpreumata; teutoedōng deungòn seuhab sangè, landja djimè oe nab beuginda, daarop brachten hofjuffers (de ingrediënten voor het bad) op presenteerbladen, bezet met juweelen en toegedekt met een versierd kleed van een spijzendeksel, voor den vorst, (Diwa Akaïh).

TOEË, e.s.v. boom, waarvan men huisstijlen maakt.

TOEË', afgekorte vorm van seutoeë', zie aldaar, (Daja'sch ook:)

emmer (tima); toeë' peunoelië', zie i.v. poelië'.

TOEËB I, sluiten, afsluiten, dichtdoen, dichtsluiten, potdicht sluiten, dichtsnoeren, (heeft eene sterkere beteekenis dan tōb); toeëb baloeë m, een zak dichtsnoeren; toeëb babah, den mond dichtdoen, dicht houden (door b.v. de hand ervoor te houden), (fig.) de hand op den mond leggen, maken dat iem. iets niet verklapt (door hem b.v. geschenken te geven); toeëbidōng, den neus dichtdoen, dichtknijpen (b.v. met de hand of met een zakdoek bij het ruiken van eene onaangename lucht); babah rêt ka dji-toeëb, ze hebben den ingang van den weg afgesloten; zie verder vbd. i.v. toewò (zegswijze). Me u-, of teutoeëb, gesloten, afgesloten, enz. Peutoeëb, laten toeëb. Teumeutoeëb, de handeling toeëb verrichten. Zie tōb I.

TOEËB II; meutoeëb-toeëb, kloppend, (van den pols, van het hart als teeken van leven, ook b.v. bij schrik); atédji hana meutoeëb-toeëb lé, zijn hart klopt niet meer.

TOEËNG, nemen, aannemen, aanvaarden, in ontvangst nemen, op zich nemen, afnemen, wegnemen, overnemen, ontnemen, innemen, veroveren (van b.v. eene vesting, een land), ontleenen, halen, afhalen, weghalen, terughalen, plechtig inhalen; aneu' geutoeëng, zie i.v. aneu'; tatoeëng atra njan, neem dat ding; toeëng balaïh, ver-

gelden, wraak nemen, (zie vbd. i.v. loeka); toeëng beureukat, toeëng sampena, of toeëng teubarō', zegen ontleenen, (zie vbd. onder het tweede woord en i.v. seu'ōn); toeëng bila, wraak nemen, (zie vbd. i.v. poesa, soeloe, tjòh); toeëng keuboeloeëng, zie i.v. boeloeëng; toeëng djandji, eene belofte (van b.v. trouw, om iets te doen) afnemen of afleggen, eene afspraak maken; malèë aneu' oebah djandji, 'ajébkedjikamòëradja; ... doea seunka djandji lōntoeëng, dinaboereuëng radjaradja; siseun djandji soesoe rimoeëng, siseun lōntoeëng pòh Boera'sa, ik schaam mij, mijn kind, om van mijne belofte af te wijken, het zou mij, een vorst, tot schande strekken; ... twee keeren heb ik eene belofte afgelegd ten overstaan van het volk en van de vorsten; één keer ten aanzien van de tijgerinnemelk (dat wie die kon bezorgen mijne dochter zou krijgen), en één keer ten aanzien van wie (den reus) B. zou dooden, (Indra Bangsawan; deze regels behooren tot de in het eitaat i.v. timpoeëng weggelaten regels; zie verder vbd. i.v. ië); toeëng (keu) ibarat, leering trekken, (zie vbd. i.v. ibarat, pleu'òh); toeëng ië moentèë, zie i.v. moentèë; toeëng ië seumajang, zie i.v. seumajang; toeëng laba, winst nemen, winst maken, (zie vbd. i.v. rō');

toeëng lintō, zie i.v. lintō;
 toeëng keu meulintèë,
 tot schoonzoon nemen, als schoon-
 zoon aannemen, (zie vbd. i.v.
 malèë, tjeukén); toeëng
 meunarō, zie i.v. meuna-
 rō; toeëng na, zie i.v. na, en
 vbd. ook i.v. poera I; toeëng
 oepah, zie i.v. oepah; toe-
 ëng pakat, raadplegen, be-
 raadslagen; toeëng peus-
 aka, erven; toeëng poe-
 asa, zie i.v. poeasa; toeëng
 saréng, zie i.v. saréng;
 toeëng seumangat, zie i.v.
 seumangat I; toeëng ta-
 heulé, zie i.v. taheulé; toe-
 ëng tarikat, zie i.v. tari-
 kat; tatoëëng keu gata
 lōn bri, tabrikeulōnlōn
 toeëng, neemt gij het aan,
 dan geef ik het (laat ik het aan
 u over), geeft gij het aan mij
 (laat gij het aan mij over),
 dan neem ik het aan, (o.a.
 gezegd om den gedaagde in een
 proces den zuiveringseed te laten
 afleggen of den eed terug te doen
 wijzen); zie verder vbd. o.a. i.v.
 koemeun, lantjōng, la-
 wan, meunapa'at, nalam,
 ngeurén, oepah, oeraoe-
 ra, oesōng, pagé, rabin,
 rintah, riwang, roeëng,
 roehé, roendō', roeng-
 khé (onder meuroengkhé),
 sa', sa'-da', sahèh, seubaj,
 seunang, seuninja, seu'-
 oe, sikoetoe, sreueëng, ta-
 mōng, teuradjèë, tim-
 poeëng, tirèë, tjalam-
 malōm, tjeumat, tjeu-
 mōng, tjoeké, toe ba I, toe-
 la', wakeuëh. Peutoeëng,

laten toeëng; zie vbd. i.v.
 seumajang. Teumeutoe-
 ëng, de handeling toeëng
 verrichten, inz. halen, af-, in-
 halen; oereuëng teumeu-
 toeëng, iemand, mensen (die
 gezonden is, gezonden zijn) om
 een ander te halen, af of in te ha-
 len; teuseuboet haba oe-
 reuëng teumeutoeëng,
 ka trōih oereuëng oe
 Indra Seuloeka, verteld
 wordt nu van de lieden, die ge-
 zonden waren om (Diwa Akaïh)
 af te halen, die lieden waren
 reeds te I. S. aangekomen, (Diwa
 Akaïh).

TOE'ÈT, zie i.v. 'èt, en toe III.

TOEEUÈ', zie toea'.

TOEEUÈH, overhoophalen, door-
 eenhalen, overhoopgooien, rom-
 melen in, (om b.v. iets te zoeken),
 weg-, opruimen; tamarit pò
 ma sihabéh-habéh, doem
 tapeugléh bè' seuma'
 rèt raja; pat njang seu-
 ma' doem tatoeeuëh, bè'
 taweuëh-wenuëh teulaïh
 teuka, vertel, moedertje, alles
 zoo uitvoerig mogelijk en tot het
 einde toe, maak, als het ware, al-
 les schoon, opdat er (zelfs) op
 den grooten weg geen vuilnis zij;
 waar er vuilnis is, ruim het op,
 zie er niet tegen op, opdat ge la-
 ter geen spijt zult hebben, (Ga-
 djah toedjōh oelèë); lōn toe-
 euëh lam peutōë hana
 lōn teumèë, ik heb in de kist
 gerommeld, ik heb het niet ge-
 vonden; zie verder vbd. i.v. ki-
 reuëh. Meutoeeuëh, over-
 hoopgehaald, dooreengehaald, enz.

Teumoeuëh, de handeling
toeuëh verrichten.

TOEHA, oud (van menschen, die-
ren en voorwerpen), bedaagd, be-
jaard, (van vruchten:) voldra-
gen, bijna rijp, (van kleuren:)
donker, (verder) hevig, fel, vin-
nig, erg; (ook) bemiddelaar, tus-
schenpersoon (ter vereffening van
een twist, van een geschil),
scheidsman, arbiter, (dial. ook)
hoofd (van een onderdeel van
een oelëëbalangschap, van een
gampōng), adathoofd (onder een
oelëëbalang); toeha dji h
ng ò n lō n, hij is ouder dan ik;
toeha moeda, oud en jong,
rijp en onrijp, ouden en jongen,
(zie vbd. i.v. oesōng, peuka-
jan, taba I); toeha bi-
djèh, zie i.v. bidjèh; oe-
moe ka toeha, al oud, (zie
vbd. i.v. tjatjah); oereu-
ëng toeha, een oud mensch,
oude lieden (zie vbd. i.v. geu-
reuba'geureuboe', roem-
pang, tjeudaïh), (ook) ou-
ders, vader, moeder, (= oereu-
ëng tjhi'), (verder) ouderling
van een gampōng, dorpsoudste
(met den keutjhi' en den
teungkoe het bestuur van
het dorp uitmakende, gew. ten
getale van meer dan een), (ook)
iem. van ervaring en adatkennis
(tot wien men zich om raad of
bemiddeling wendt in allerlei
zaken), bemiddelaar, tussen-
persoon (zie vbd. i.v. irang I,
tawō'); blandja habéh
hana pa'idah, djikheun-
da' meusoelòh han sòë
toeha, hun geld is op zonder
dat zij er eenig nut van gehad

hebben, en zij zouden wel vrede
willen sluiten, maar er is nie-
mand, die als bemiddelaar kan
optreden, (Tadeukiratō rakidin);
tam ò ng of tamoeë' toeha,
als bemiddelaar, arbiter optreden,
bemiddeling verleenen, (zie vbd.
i.v. da'wa, lang); adat toeha,
zie i.v. adat II; bōh dri-
ën ka toeha, rabrōt, de
doerians zijn bijna rijp, ze vallen
bijna af (van den boom); me-
i h toeha, fijn, zuiver goud
(zonder zilveralliage en met eene
donkere goudkleur); mirah
toeha, donkerrood; djeuëb-
djeuëb oeròë moebagòë-
bagòë, hana padòë toeha
ba' njang ka, elken dag wa-
ren er allerlei verschijnselen (van
de ziekte), die steeds erger wa-
ren, (Prang Gōmpeuni; zie den
hieraan voorafgaanden regel i.v.
srō'); 'òh saré tō' Teukoe
Asan, prang meugo en-
tjang toeha ba' njang
ka, toen T. A. gekomen was,
woedde de strijd nog heviger
dan voor dien, (Prang Gōmpeuni;
zie ook vbd. i.v. oedéb); zie
verder vbd. o.a. i.v. oesōng,
seudang, teutaïh, tjidra,
toelah. Meutoeha, oud-
achtig, ouwelijk. Pentoeha,
toeha laten worden, (verder,
en alsdan ook vaak in den vorm
peutoea:); oudste, hoofd, (in Pi-
dië en op de Westkust inz.) dorps-
hoofd, (ook) betiteling van het
looze dwerghert in verhalen (zie
vbd. i.v. srab), (verder) hoofd
zijn, als zoodanig fungeeren, aan
het hoofd staan; bè' neupèt
dilèë bōh peuté' njan,

neupeutoeha, pluk die papaja niet eerst, laat ze wat rijper worden; peutoeha-toeha dròë, zich oud aanstellen; peutoea adat, zie i.v. adat II, en vbd. ook i.v. tjahja; peutoea gampōng, dorpsheofd; peutoeasseuneubō', zie i.v. seuneubō'; (zie verder vbd. i.v. lapaj, larang, linteu-ēng, oegah, tjalammalōm, tjèt II, tjidra); laman tan ra'jat dalam nanggròë, patgeutanjòë tapeutoea, als er in het land geen volk is, waar zouden we dan hoofd kunnen zijn, (Pòtjoet Moeamat). Teumoeha, ietwat oud, een weinig oud, oudachtig, ouwelijk; ka teumoeha batjoet, al een beetje oud. Meuteumoeha, oud schijnende, oudachtig, ouwelijk; oemoedjimoeda, roepa meuteumoeha (of meuteunoeha, of meutoeha), hij is jong van jaren, maar ziet er ouwelijk uit. Teunoeha, ook seunoeha, het toeha zijn, ouderdom; nahoeda peudjō' ba' éseutiri, wahé pòtinjòë peulara; kanaaneu' Toehan neubri, toeah pòtidi teunoeha, de nahoeda gaf (den knaap) aan zijne vrouw over: „o mevrouw, hier verzorg hem; de Heer heeft u een kind gegeven, in uw ouderdom is u, mevrouw, geluk beschoren, (Banta Beuransah). Meuteunoeha, oudachtig, ouwelijk; zie vbd. boven.

TOEHAN, de Heer, God, (ook) godheid, afgod (zie vbd. i.v. peu-

reumeun, tjabōj); Toehankoe, mijn Heer, (zie vbd. i.v. tjeubō, tjeumōng); zie verder vbd. o.a. i.v. djalalah, phana, phoej I, roengkhé (onder meuroengkhé), srah II, tjabōj, tjre, toeban, toeha (onder teunoeha). Meutoehan, als god beschouwen, vereeren, aanbidden, tot afgod hebben; trōnkeusabdaradja Pra'oen, oelōnteutoehan gata doemna; meung han kapatéh kèë kaseumah, ka'ingatkoebōh lamnoeraka; han ka'eu kawōm njang ka koetagoëen, handjimeutoehan dji kèë meulia, koning Pharao zeide toen: „ik ben de god van u allen; indien gij niet in mij gelooft, en mij niet aanbidt, zal ik u, denkt er om, in de hel doen; hebt gij niet de lieden gezien, die ik gekookt heb, zij erkenden mij, die verheven ben, niet als hun god, (Pra'oen). Vgl. toean.

TOEHIE, ook toengië, eigenzinnig, koppig, halsstarrig, hardnekkig, onbuigzaam, onverzettelijk, ongezeglijk; toehië that si Agam, peuë njang takheun handjipatéh, wat is A. ongezeglijk, wat je ook zegt, hij luistert er niet naar; njankeu oereuëng njang that toehië, njang that branipeukab sinjata, dat waren lieden die zeer onverzettelijk waren, die zeer dapper waren in den strijd met blanke wapens, (Pòtjoet Moeamat).

Peutoehië dròë, zich toehië gedragen. Vgl. toengang.
TOEHÒ, zie i.v. hò, en toe III, en vbd. ook i.v. *krè-krò*, reubòh-reubah, tjala wala, tjeupeuëb.

TOEI, zie toewi.

TOEI', zie toewi'.

TOEIH, of toewih, e.s.v. zeevisch; zie vbd. i.v. *tapih*.

TOEIN, (in de dreumestaal:) bloedzuiger.

TOEJ-TOEJ, ook doe-j-doe-j; meutoej-toej, naar beneden hangend, af-, neerhangend, (van b.v. franjes, eene lange sik), bengelend, fladderend; *keunam tangkoelò' njang moepoeta talòë*, boengòng meutoej-toej oelèë tjeumara, ten zesde (wordt de bruidegom beschreven als iemand) met een hoofd-doek met gouddraad bestikt in den vorm van gedraaide koorden, terwijl bloemen en een oelèë tjeumara eruit afhangen, (bruiloftsgesprek); zie verder vbd. i.v. *soenat*.

TOEKA, ruilen, in-, uit-, verruilen, wisselen, in-, uit-, verwisselen; *toeka pèng*, geld wisselen; *toekagigòë*, tanden wisselen; *toeka-moeka*, over en weer, onder elkander ruilen; *toekasali*, zie i.v. *sali*; *toekata-mah*, ruilen met toegift; zie verder vbd. beneden. Meutoeka, geruild, in-, uitgeruild, verruild, enz., (ook) veranderd, afwijkend, afgeweken van, verdraaid (van woorden), gedraaid (van den wind), verward, door elkander, verkeerd, averechtsch, (verder)

met, onder elkander ruilen; *idja lòn ka meutoeka ngòn idja dròëneu*, mijn kleed is met het uwe verwisseld; (zie verder vbd. i.v. *geutoet*, *leubéng*, *peungeuròë*, *rabé*, *reudjang*, *sabét*, *sagang*, *salén* onder *meusalén*, *soeloetan*, *tanggam taraïh*); *njang tandigòb na di tanjòë*, oereuëng *binòë djimeutoeka* (var. *djipeutoeka*), wat bij anderen niet voorkomt, is bij ons voorgekomen: men heeft onder elkaar vrouwen geruild, (*Malém Dagang*); *meuteutoeka* (in hik.), = *meutoeka-toeka*, = *meutoeka* met meerv. subjeet, van vele zaken; *soerat njan han meuteurimòng*, *bandja han keunòng meuteutoeka*, ik neem dien brief niet aan, de regels (d.w.z. de manieren) zijn daarbij niet goed in acht genomen, maar loopen door elkaar (zijn geheel averechtsch), (*Pòtjoet Moehamat*); *meutoeka-také*, versterking van *meutoeka-toeka*, (zie vbd. i.v. *ajat*). Peutoeka, doen of laten toeka, of toeka met versterkte beteekenis, (ook) veranderen, afwijken van, verdraaien, verwarren, dooreenhalen, averechts, verkeerd doen; *oereuëng peutoeka pèng*, iem., die geld wisselt, geldwisseelaar; *keupeuë katagoeën manò' gasi*, *njang koejoeë mèka katoeka*; *boeët Kléng paléh that kianat*, *ban amanat djipeu-*

toek a, waarom heb je dien kapoen gekookt en heb je den haan, dien ik gelast heb mee te brengen, geruild; het is eene handelwijze van een vervloekten Klinganees, die eene opdracht averechts uitvoert, (Banta Beuransah); *peulandō' kheun han djeuēt meunan, djandjinjan bè' tapeutoeka*, het dwerg-hert zeide: men mag zoo niet handelen, men mag zijn woord niet breken, (Plandō' Kantjé); *han lé keutjhi' imeum nanggròë, wadi meuntròë djipeutoeka*, er zijn (in de oogen van den ongeloovige) geen keutjhi's en geen imeums meer, wadi's en meuntròë's haalt hij dooreen, (Prang sabi; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. rata onder *peurata*); zie verder vbd. boven. *Tentoeka*, geruild, verwisseld, enz. *Teunoe ka*, ook *seunoe ka*, de handeling *toeka*, het resultaat ervan, ruil, verruiling, verwisseling, verandering: *djimita bidjèh mamplam la'é n, sabé bandé njan g sa roepa; raja sabé roepa sabé, ma djibōhlé njan keuteunoe ka*, zij zocht eene andere manggapit, die gelijk was (aan de weggegeven pit), gelijk in grootte en gelijk van vorm, en legde die (in de kist) in ruil voor de andere, (Noen Parisi); *pè ng teunoe ka*, gewisseld geld.

TOEKA-TAKĒ, zie i.v. *toeka*.

TOEKAĪH, beschuldigen, betichten (inz. valschelijk of lichtvaardiglijk), aantijgen; *koeat that*

djitoekaīh gòb njang hana salah, hij is zeer sterk in het betichten van lieden, die onschuldig zijn; ... *na dèësa tjoet, na dèësa raja, misé ... dan tatoekaīh gòb meudina*, ... er zijn kleine en er zijn groote zonden, zooals ... en het valschelijk beschuldigen van een ander van ontucht, (Beukeumeunan; zie ook vbd. i.v. *plara*); ... *njang preutama bè' tatoekaīh hamba Alah ban sineuna; gèt oereuë ng loca gèt asòë meuligòë, baranggasòë beugèt sangka*, ... (er zijn vijf dingen waardoor de vorst in het paradijs zal komen) ten eerste, dat gij (Majesteit) geen van Allah's dienaren (geen mensch) lichtvaardiglijk beschuldigt, om het even of hij iemand van buiten of iemand binnen het paleis is; van ieder moet ge het goede denken, (Meudeuha'); *toekaīh-moe kaīh*, elkander beschuldigen, allerlei beschuldigingen; *didalam haj teukeudi-rōlah, toekaīh-moe kaīh gòb njandoea*; ... *djeuēt keu da'wa rōh ba' paké, hingat tjré-bré gòb njandoea*, door Gods beschikking beschuldigden die twee lieden (man en vrouw) elkander (van ontrouw); ... het werd eene oneenigheid en een twist, totdat zij van elkaar gingen, (Noen Parisi). *Meutoekaīh*, beschuldigd, beticht, enz.; *meutoekaīh*-(*toekaīh*), (ook) elkander beschuldigen. *Teumoe kaīh*, de handeling *toekaīh* verrichten.

Teunoekaïh, beschuldiging, betichting, aantijging.

TOEKAJ, zie doegaj II.

TOEKANG, timmerman, inz. scheepstimmerman, (ook) Chineesche goudsmid, (verder ook wel naar het Mal.) iem., die bedreven is in eenig ambacht, ambachtsman; (verb.) timmeren, in elkaar timmeren, bouwen; zie vbd. i.v. peureunah, roengka, sawō III. Teumoekang, de handeling toekang verrichten, zich met timmerwerk bezig houden; djanan koekisah keu Walét lheuëh teumoekang, djiwòë lé reudjang oeba' boenda, ik vertel nu dan van W.: nadat hij bij den scheepstimmerman gewerkt had, ging hij gauw naar zijne moeder terug, (Pra'oen; aan dezen regel gaat, door een paar regels gescheiden, het citaat i.v. roengka vooraf).

TOEKANGKA, e.s.v. bovennatuurlijk wezen, (in hik.); milōn toekangka, id., e.s.v. milōn; ladōm di ateuëh ra'ta teureubang, ladōm djipasang milōn toekangka, sommigen zaten op vliegende zetels, anderen reden op een milōn toekangka, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. milōn.

TOEKÒ', bij-, toeleggen (op wat men te weinig aan geld voor een bepaald doel heeft), het tekort dekken, (ook) gedeeltelijk voorschieten, vergoeden (wat men beschadigd of verloren heeft); tatoekò' batjoet meungnjò hana séb, schiet een beet-

je voor, als het niet voldoende is, (n.l. het geld, dat ik u meegeef om dit en dat te koopen); pakòñ hantatoekò' arenta gòb njang ka gadòh, waarom vergoedt ge niet eens anders goed, dat verloren gegaan is; toekò'-moekò', telkens toeleggen, allerlei of elkanders tekorten dekken. Teumoekò', de handeling toekò' verrichten; lōn le that teumoekò' dalam boeleuënnjòë, ik heb in deze maand zeer veel moeten toeleggen.

TOEKÒ', stomp (hout), stronk, tronk, (ook) voet van een klapperbladsteel, waarmede het blad aan den stam vastzit, (in onderscheiding van toekò' kajèë ook toekò' oe genoemd); le that toekankoe lahé boeda', niba'sinja' Tjah Keubandi; teutapi toekò' ngònggeuloepa', djéhpataba' ateuëh boemi; kantòm digòb meunannjangka, njan beurala djoedò doeli, heer, er zijn veel kinderen uit de lieve Tj. K. geboren, maar het zijn allemaal (geen menschelijke wezens doch) stompen van klapperbadstelen en klapperschillen, daar liggen ze op den grond; nog nooit is zoo iets bij anderen voorgekomen, uwe gemalin, Majesteit, is (klaarblijkelijk) een kwade geest, (Goemba' Meuñh); tatjò' toekò' kajèë djéh, mangat tatòt, haal dat stompje hout daar om het te verbranden; badjèë toekò', zie i.v. badjèë.

TOEKŌH (Mal. *tokoh*), dwarsbalk aan den achterstevan van eene prauw, waarin de roerstut rust; *taré' lajeuë wéng ngòn sa'ōh, bōh lam toekōh lha' keum oed dōë; pakri takheun euntreut 'ōh trōih, geutanjōë toedjōh tinggaj nam drōë*, hijzcht de zeilen, windt het anker en plaatst den roerstut in den dwarsbalk; wat moeten we zeggen straks als we thuis komen, we waren met ons zevenen en zijn nu met ons zessen overgebleven, (Malém Diwa; *pantōn*).

TOEKŌJ, eene kleine soort *tjangkōj* (hak) om onkruid op een rijstveld te wieden; daarmede wieden.

TOEKŌN, zie i.v. *kōn* II, en toe III.

TOEKŌNG, ook *soekōng*, (Mal. *sokong*), schoor tot steun van een zeil; *galah toekōng*, id.

TOEKŌNG; *glajang toekōng*, zie i.v. *glajang*; *bintang glajang toekōng*, zie i.v. *bintang*.

TOEKRE, bijvorm van *toekri*.

TOEKRI, zie i.v. *kri*, en toe III, en vbd. ook i.v. *lagèë, rawi, reunoëë, reuté', ri* (onder *peutoeri*), *roedi* I, *tjeumat*.

TOELA', weren, keeren, afweren, afwenden, duwen, af-, terug-, uit-, weg-, in-, op-, voortduwen, af-, terugstooten, af-, terugwijzen, wegsturen, verwijderen, (verder) aftrekken, (rekenkundig); *toela' angèn*, zie i.v. *angèn* en vbd. ook i.v. *peuneupi*;

toela' apoej, zie i.v. *apoej*; *toela' bala*, zie i.v. *bala* I en *kanoeri*; *toela' bara*, (Mal. *toelak behara*), ballast (van een vaartuig); *toela' mara*, zie i.v. *maras*; *toela' moela'*, elkander weren, enz.; *toela' taré'*, duwen en trekken, (fig.) weifelen, aarzelen, besluiteloos; *'ōh djileungō toetōpoetrōë, toela' keum oed dōë doem djeuëb bētra*, toen ze de woorden van de prinses gehoord hadden, duwden ze elk schip met het roer af, (om te vertrekken), (Malém Diwa); *gètkeu tatoeëng, wahé ajah, habibōlah Moehamat moeda; bē' tatoela' keureuna gasiën, han kōngoena leareuta*, neem hem (als schoonzoon) aan, vader, de jeugdige M. is een vriend van Allah; wijs hem niet af, omdat hij arm is, rijkdom is van geen nut, (Noeboeët Nabi); *saré hasé ban njang kheunda', madjitoela' djijoeë gisa*, na zijn wensch bevredigd te hebben, stuurt hij haar weg en laat hij haar naar huis teruggaan, (Prang sabi); *tatoela' lhèë plōh limōng niba' sireutōih, padoem tinggaj*, trek 35 van 100 af, hoeveel blijft er over; zie verder vbd. i.v. *daraih, dōdi, leula, masa', oena', oendō, sō' II, teureubéh, tjeungèh, tō. Meutoela'*, geweerd, gekeerd, afgeweerd, enz., (ook) elkander weren, afweren, afduwen, enz.; *meutoela' deungki*, zie i.v. *deungki*, en vbd. ook i.v. *si-*

bòë. Peutoela', laten toela', of toela' met versterkte beteekenis, inz. aanzetten, aan-sporen (om te gaan); „dja'keu kawòë njan oelōn dròë, kapoewòëkeu djindòë njan ngòn goeda"; „oelōnteu, pòtjoet, bè' tapeutoela', oelōnteu koe-dja' sadjan gata", „ga naar huis terug, mijn dienaar, en breng het paard thuis"; „stuur mij niet weg, prins, ik wil met u medegaan", (Nabi Oesoëh); zie verder vbd. i.v. phét. Teumoela', de handeling toela' ver-richten. Teunoela', de hande-ling toela', het resultaat ervan. TOELAH, ook toelaïh, vloek, dien men op zich laadt door in eerbied te kort te schieten tegen-over personen, aan wie men eer-bied verschuldigd is (b.v. tegen-over de ouders, den leeraar, een heilige, den vorst), onheil, ramp ten gevolge daarvan; door zulk een vloek, een onheil getroffen, op wien zulk een vloek rust, ver-vloekt, vloekwaardig, ellendig, rampzalig; meung bè' toe-lah, nama koe lōn pò A, (zegt men, wanneer men den naam van een zijner ouders noe-men moet:) moge er geen vloek het gevolg van zijn, de naam van mijn vader is A; bè' taseu-mah djeuët lōn toelah, lōn niët sang eumbah gata toeha, maak geen seu-mah voor mij, dat zou mij met een vloek kunnen beladen, want ik beschouw u, die al oud zijt, als een vader van mij, (Meudeu-ha'; zie de hieraan voorafgaande

regels i.v. teugòn); zie verder vbd. i.v. teureukaïh.

TOELAÏH, zie toelah.

TOELANG, eene lengtemaat, n.l. de afstand van den pols tot den elleboog; jōh njan djima-rit Imeum Silang, si-haïh sitoelang boemòë teuboeke; ..., toen zeide I. S.: „al zou de aarde zich ter breedte van een el en een toelang (i.e. de breedte van het graf) ope-nen, ..., (Pòtjoet Mochamat; zie den erop volgende regel i.v. pandang); zie verder vbd. i.v. tjanggè.

TOELÉH (Mal. toelis), schrij-ven, teekenen, figuren aanbren-gen; schrift, geschrift, teekening, sierfiguur, (in hik.); pangli-ma peuët dròë meunan meukalam, djitoeléh keuriman jōh njan lé sigra; meunòë haba di-dalam soerat, saleuëm niba' Boediman Ra'na; ..., aldus spraken de vier pangli-ma's, en snel schreven zij toen een brief; de brief luidde als volgt: „de groeten van B. R. ..., (Djoehan Meusapi); njang toeléh siribèë meu'oeke siribèë, njang laré' ka-jèë doem peukara, die de figuren teekenden waren duizend in getal, die het hout sneden even-eens, (verder waren er) die het draaiwerk en alle andere dingen verriichten, (Meudeuha'); (zie verder vbd. i.v. teupi); toe-léh-moeléh, allerlei schrijf-, of teekenwerk verriichten, elkander schrijven, (zie vbd. i.v. poe-kōj). Meutoeléh, geschre-

ven, geteekend, beschreven, met teekeningen. Teumoeléh, de handeling toeléh verrichten; sabòh oetōih djiteumoeléh, meudjeudjinèh seundi wareuna, een der ambachtslieden maakte de teekeningen in allerlei schakeeringen, (Nabi Oesoeih). Teunoe-léh, de handeling toeléh, de wijze of het resultaat ervan, schrift, geschrift, teekening.

TOELÈH, achterom of ter zijde kijken, omkijken, omzien; toelèh oe wië, oeneun, oelikōt, naar links, naar rechts, achterom kijken; teuma neutoelèh ba' djaròë wië, neu'eu mata euntjiën han meuhò ka, toen keek hij zijwaarts naar zijne linkerhand en zag dat de steen van zijn ring weg was, (Malém Diwa); kapaj pi djiwòë hana djitoelèh, landja lhō' Atjèh djikarat sigra, het schip keerde terug zonder om te zien (i.e. recht-door), het spoedde zich snel naar de baai van A., (Prang Gōmpeuni). Meutoelèh, de handeling toelèh verrichten; pakòn meunan kadja' di kah, njang djeuët meutoelèh oe wië oeneun, waarom loop je zoo, dat je naar links en naar rechts kijkt; meutoelèh-toelèh, telkens meutoelèh, (ook) over en weer, elkander antwoorden, op de woorden van elkander reageeren, redetwisten, disputeeren; meutoelèh-toelèh hiëm, elkaar raadsels opgeven; meutoelèh dalèh, of meutoelèh-lagèh, redetwis-

ten, disputeeren; meuseu'ōt sambōt bladéh blandè, oedjōng moewòë keu Meuloe Adara; ban peuët poetròë meutoelèh dalèh, marit sikrè' Habib Nada, zij redetwisten (over wie het eerst zou beginnen een verhaal te vertellen) en ten slotte kwam het op M.A. neer; de vier prinsessen redetwisten, totdat H. N. het woord richtte (tot M.A. die de oudste was), (Gadjah toedjōh oelèë); keudjroeën sabé neumeutanggōh, singòh beungòh neukheun neugisa; Banoe 'Ibat han neutém prèh, meutoelèh-lagèh geumeuda'wa, de keudjroeën drong op uitstel aan en zeide dat hij den daarop volgende ochtend naar huis zou gaan; B. 'I. wilde niet wachten, en zoo disputeerden zij met elkaar, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. pèh (onder teupèh). Peutoelèh dròë, omkijken, zich omwenden.

TOELÈH-LAGÈH, zie i.v. toelèh. TOELÉT, zie toelōt.

TOELEUÈNG, been, bot, knook, gebeente, geraamte, (ook) graat, nerf van een blad, (in sommige uitdrukkingen ook van voorwerpen:) wat het geraamte uitmaakt of daartoe behoort, (zie i.v. glajang, roeëng); toeleuëng bahō, t. beutéh, t. dada, t. djaròë, t. djoengka, t. gaki, t. idōng, t. pha, t. sapaj, t. singkèë, t. takoeë, schouder-, kuit-, borst-, hand-, kaak-, voet-, neus-, dij-, arm-, elleboogs-

halsbeen; toeleuëng da-jōng, t. 'èh-hèm, t. gasiën, t. keukitōng, t. kroeb-kroeb, t. printjoeën, t. roeëng, t. roesō', t. sadeu-ēb, t. sōleubi, zie onder het tweede woord en vbd. van t. roeëng ook i.v. toengang; poetéh toeleuëng, de beenderen worden wit, met wit geworden beenderen, (uitdr. voor:) sneuvelen, (zie vbd. i.v. poetéh, roeëng); teumpat toeleuëng éndatōe, de plaats van het gebeente der voorouders, i.e. waar de voorvaderen hebben gewoond, geboorteplaats, geboorteground, vaderland, erfland, erfgrond; toeleuëng eungkōt, vischgraat, (zie ook vbd. i.v. soeleuëng); toeleuëng dōng, e.s.v. spook in de gedaante van een menschelijk geraamte, dat bij naderend onweer beenderen opstapelt om ze door den bliksem te laten vernietigen; peudja toeleuëng, zie i.v. peudja; zie verder vbd. i.v. oeta', roengka, teu'òh, toelōng. Meutoeleuëng, met toeleuëng's; eungkōt njòë hana meutoeleuëng, deze visch heeft geen graten; bakōng meutoeleuëng, zie i.v. bakōng. TOELŌ, e.s.v. rijstvogeltje, rijstdiefje; soorten: toelō beungga, t. breuēh, t. è' asèë, t. itam oelèë, t. poetéh oelèë, t. tōt; toelō beungga, habéh bōh nala djitjōh bōh naleuëng, toelō Lam Seupeuëng habéh bōh nala djitjōh bōh naleu-

ëng, een beungga-rijstvogeltje, als de nala-vruchtjes op zijn, pikt het vruchtjes van gras, een rijstvogeltje van L.S., als de nala-vruchtjes op zijn, pikt het vruchtjes van gras, (sprkw., gebezigd van iem., die zich steeds weet te behelpen, door kinderen ook gezegd alleen bij het zien van rijstdiefjes); toelō tōt, tōt panjōt lam ba' boega, een toelō tōt, hij steekt eene lamp aan in een boega-boom, (kinderrijmpje, gezegd bij het zien van dat rijstvogeltje); kleuëng ngòn gōt-gōt tjitjém seumaloe, njang halō-ih soe toelō è' asèë, (er waren daar) kiekendieven, koekeken, seumaloe-vogels, toelō è' asèë met hun fijn geluid, (Plandō' Kantjé); ajeu-ēm toelō, zie i.v. padé; triëng toelō, zie i.v. triëng; zie verder vbd. i.v. sawō II (sprkw.).

TOELŌ' (Mal. tolok), vergelijk (van eene maat met eene andere, of met eene ijkmaat), verifiëren, ijken, (fig.) toetsen, op de proef stellen; vergelijking, ijk, toetsing; tatoelō' breuēh njòë ngòn breuēh djéh, tōh brat, vergelijk deze (bepaalde hoeveelheid) rijst met die, welke is zwaarder; tatoelō' boebirinjòë ngòn boebiridjéh, tōh njang kreuēh, stel dezen ram op de proef tegen dien anderen, welke is sterker; zie verder vbd. i.v. soekat. Meutoelō', vergeleken, geverifieerd, enz.; arè njan ka

meutoelō', sabé, die arè-maat is al geverifieerd, ze is goed. TOELÒÈ, doof, (ook) hevig, erg, in hooge mate; ba' oereuëng boeta tadjō' soerat, taba hikajat ba' oereuëng toelòë, een brief geven aan een blinde, eene hikajat voordragen voor een doove, (Basa Djawōë; sprkw., gebezigd van iets, dat geen zin heeft, absoluut nutteloos is); boeta toelòë, zie i.v. boeta; klò toelòë, doofstom; seupōt toelòë, zie i.v. seupōt, en vbd. ook i.v. teukeubi; lampajanjan kalapeusan, limpeuën, toean, bisa toelòë, in dat moeras bevonden zich allerlei schorpioenen en duizendpooten, die, heer, zeer giftig waren, (Goemba' Meuñ; zie ook vbd. i.v. leusōh); si toelòë, de houten pennen, waarmede de beide helften van voor-, en achterstevan van een vaartuig aan elkaar bevestigd zijn, (eig. de doove, omdat ze ongevoelig zijn voor het slaan der golven); zie verder vbd. i.v. matja. Peutoelòë, doof maken; peutoelòë (toelòë) dròë, zich doof houden.

TOELŌYH (Mal. toeloës), trouw, oprecht, ongeveinsd, (in hik.); toelōih ékeulañh, trouw en oprecht, geheel oprecht, met geheel zuivere bedoelingen; la'én niba' njanidjanjanghalōih, toean koe toelōih njang ngòn gasa, verder, oprecht gezegd, heer, (of trouwe heer), fijne en grove kleedjes, (Nabi Oesoëih); neubri salén keu oereuëng lhèë,

aneu' meulintèëneuban tiga; toelōih ékeulañh niba' até, hana peuë lé doea tjita, (de vorstin) gaf aan hare drie schoondochters juweelen ten geschenke met een oprecht hart zonder eenige bijgedachte, (Noen Parisi).

TOELŌNG, helpen, bijstaan; hulp, bijstand; ngòn toelōng Allah, met Gods hulp, (zie vbd. i.v. moedah, en ook i.v. rabōn II, seuloesōh); toelōng ngòn toeleuëng, ngòn pèng, ngòn bitjara, met lichaamsarbeid, met geld, met raad helpen; (zie verder vbd. i.v. at, gaséh, sprkw., nirōh, pasang, pinta I, ploëng, riwajat, sababiah, soedjoet, ta'ipah, teudjali, tjabōj, tjidra); toelōngmoelōng, elkander helpen, wederkeerig hulpbetoon; oeròë akhiraat hantōelōngmoelōng, beuthat sigampōng beuthat sitangga, in het hiernamaals bestaat er geen wederkeerig hulpbetoon, zelfs onder gampōng, zelfs onder huisgenooten niet, (Poetròë Peukisōn). Meutoelōng, geholpen, (ook) wederkeerig helpen, (in de laatste betekenis gew. meutoelōngtoelōng); zie vbd. i.v. koeë I. Peutoelōng, laten helpen, helpen met; geupeutoelōng lé keutjhi' siplōh dròë geunab oeròë, de keutjhi' laat elken dag tien man helpen. Teumoelōng, de handeling toelōng verrichten, hulp, bijstand verleen. Teunoelōng,

de handeling toelōng, hulpverleening, hulp, bijstand; panè oereuēng njòë njang trōih teunoelōng geutanjòë, van waar zijn deze lieden tot hulp van ons gekomen, (gekomen om ons te helpen).

TOELŌT, dial. ook toelét, jongste (van meer dan twee kinderen uit één gezin), laatstgeborene, (ook) jongste (van meer dan twee vrouwen van denzelfden man), laatstgehuwde; zie vbd. i.v. aneu', leumoeēng, raweueñ. Zie lét II, lōt III.

TOEM, ook thoem, klanknabootsing van b.v. een geweer-, of kannonshot; zie vbd. i.v. gram II. Meutoem, dat geluid makende, knallend, bulderend; zie vbd. i.v. groem, tam-toem. Zie keutoem.

TOEMBA', lans, spies, speer, piek; met eene lans steken; toemba' beudé, bajonet; soorten lansen: t. boengōng djeumpa, met een lemmet in den vorm van eene djeumpa-bloem; t. ikoeiléh, met een lemmet als een palingstaart; t. lhèë sagòë, of t. meusagòë, met een driekantig lemmet; t. matakréh, met een kronkelend lemmet (als eene kris); t. meudjanggōt, met eene harige pluim aan de schacht, gepluimde lans, (zie vbd. i.v. lantjō'); t. ōnboelōh, met een lemmet als een bamboeblad; t. ōnseukè, met een lemmet als een pandanblad, i.e. met getande randen; t. panjanggò, met eene bijzonder lange schacht; t. Pidië, Pedirsch model met lange schacht;

t. tōb gadjah, met lange schacht en breed dik lemmet, speciaal voor de olifantenjacht; t. Trangganoe, Tr.'sch model, met een lemmet in den vorm van eene rechte kris; zie verder vbd. o.a. i.v. peungimbōj, poetéh, roedò', sandrōng. Meutoemba', eene lans hebben of dragen, daarmede gewapend zijn, (ook) op eene lans gelijkende; zie vbd. i.v. oendja, sō' I, toembòh.

TOEMBANG MANGKŌ', e.s.v. drogerij (Jav. tjangkok), n.l. de gedroogde bloemkroon van e.s.v. plant, behoort tot de aweuēh peuët plōh peuët.

TOEMBI, ook toemi, een stuk ergens aan of inzetten om het hooger of grooter te maken, b.v. een reepje hout aan een wand of deksel van eene kist; tatoembibinèh batjoet mangat teutōb, zet een stukje aan den rand (van het deksel) aan, opdat het sluit; tatoembitoetōb peutòë, mangat loe-aïh, zet een stukje aan het deksel van de kist aan om het breeder te maken. Meutoembi, aan-, of ingezet.

TOEMBŌ', met de vuist slaan, stompen, (ook) met een handstamper (alèë djaròë) stampen, fijnstampen, (verder) eene lengtemaat, n.l. de afstand van den elleboog tot het uiteinde van de tot eene vuist gesloten hand; toembō' dada, op de borst stompen, zich op de borst stompen, (zie vbd. i.v. makén II, phō I, reuët, seunggō'); angèn toembō' koerōng,

zie i.v. angèn; lajeuë toembò' koerōng, zie i.v. lajeuë I; toembò' teupōng, meel stampen; zie verder vbd. i.v. goelè, leugoeb, paléng, poelapoele, tang-ilang. Meutoembò', met de vuist geslagen, gestompt, enz., (ook) toembò' met meerv. subject, elkander toembò', (verder) op eene klip stootende of gestooten, (van een vaartuig); djidja' seumah toean poetròë, djimeutoembò' dròëban sineuna; toean poetròë ka teutjeungang, neu'eu dëndajang habéh gabra, zij (n.l. de hofjuffers) gingen het aan de prinses mededeelen, terwijl zij allen zich (uit wanhoop) stompten; de prinses was verbaasd de hofjuffers misbaar te zien maken, (Tjah Koebat); 'òhlheuëh makeuëndjéb minòman, si'oealahan gata gila; si'oealahan oe-reuëng mabò', tameutoembò' sabé radja, als ge gegeten en gedronken hebt, moet ge doen alsof ge dol geworden zijt, moet ge doen als dronken lieden, en elkander, gij vorsten, met de vuist slaan, (Meudenha'). Peutoembò', laten toembò', laten meutoembò'. Teumoembò', de handeling toembò' verrichten. Teunoembò', ook seunoembò', de handeling toembò', vuistslag, stomp, (ook) e.s.v. vallans om olifanten en neushoorns te dooden of te vangen, bestaande uit eene zware lans, die zoodanig vertikaal is opgehangen,

dat een olifant of neushoorn, die eronder door loopt, tegen een gespannen rotan stoot, en daardoor de lans op zich laat vallen.

TOEMBÒB, bijvorm van koembòb, zie aldaar; tjampli meutoembòb, zie i.v. tjampli. Vgl. toembòh.

TOEMBÒH; meutoembòh, zwellend, opbollend, puilend, uitpuilend, gezwollen, opgebold, bol; tèt'dji ka meutoembòh, hare borsten beginnen al te zwellen; peuë meutoembòh joeb tika njan, wat bolt daar onder de mat op; ba' meutoemba' bòh meutoembòh, ba' oedjōng bòh moeboelèë, de stam gelijkt op eene lans, de vrucht is opgebold, en aan het uiteinde van de vrucht zitten haren, (raadsel; oplossing: djagōng, maïs). Peutoembòh, doen meutoembòh.

TOEMÈH, (een weinig olie of minjeu' sapi) koken met uien, Spaansche peper en andere ingrediënten, in zulk een mengsel toebereiden, bakken of stoven (van vleesch, visch of groenten); djitoemèh minjeu', sië, goelè, zij kookt olie, bakt vleesch, stooft groenten met olie en kruiden; gata toemèh minjeu' sapi, nakeu tabri paki makan, hebt ge, wanneer ge minjeu' sapi met kruiden kooktet (of gerechten daarmede toebereiddet), den arme daarvan te eten gegeven, (Plandō' Kantjé); keumamaïh toemèh, zie i.v. keumamaïh; sië, eungkōt toemèh (of me-

toemèh, of teunoemèh), vleesch, visch in een weinig olie met kruiden gebakken; toemèh-moemèh, allerlei toemèh-gerechten maken, (zie vbd. i.v. bandari); djitoemèh-toemèh dròë, (fig.) zij dirkt zich op (met allerlei opschik, lett. met allerlei ingrediënten). Meu-, of teutoemèh, op toemèh-wijze toebereid. Peutoemèh, laten toemèh. Teumoemèh, de handeling toemèh verrichten. Teunoemèh, de handeling toemèh, de wijze of het resultaat ervan.

TOEMÈT I, hiel, hak (van den voet), de onderste punt van een gespannen zeil; toemèt moeda, bovenste deel van den hiel, plaats waar de Achillespees in den hiel overgaat; toemèt ban bōh manò', hielen als kippen-eieren, (een der teekens van vrouwelijke schoonheid); toemèt na ban teulō boerōng, rōh deungōng leuēng ba' gakinja, hare hielen waren als als vogeleieren (Mal. telor boeroeng) en waren in harmonie met hare voetringen, (Tamim Ansa); njang brani djikab bibi, meugō-gō gaki toemèt moeda, de dapperen beten zich op de lippen, terwijl hunne beenen tot hunne hielen beefden, (Pòtjoet Moeamat); rasa leukan g djeuēb-djeuēb atōt, rasa njeum srōt toemèt moeda, men zou er het gevoel door krijgen alsof alle gewrichten los zaten, en alsof de hiel af zou vallen, (Pòtjoet Moeamat; zie den

hieraan voorafgaanden regel i.v. peudéh, eerste citaat uit den P. M.); zie verder vbd. i.v. toeah (sprkw.).

TOEMÈT II, (gew. verdubbeld) in kleine stukjes scheuren of plukken, (van b.v. bloemen om ze in haarolie te doen, van papier door kleine kinderen), (onverdubbeld ook) met de nagels of de toppen van duim en wijsvinger knijpen (= tjoetiët). Meutoemèt-toemèt, in kleine stukjes gescheurd, enz., (ook fig.); até lōn meutoemèt-toemèt, mijn hart is in stukjes gescheurd, i.e. ik ben diep gegriefd, voel diepe zielesmart. Peutoemèt (-toemèt), laten toemèt (-toemèt); bè' kapeutoemèt-toemèt keureutaïh ba' aneu'keu, kōn seuma' njan, laat je kind geen papier in stukjes scheuren, het wordt daar immers een rommel (op den vloer). Teumoemèt, de handeling toemèt verrichten.

TOEMI, zie toembi.

TOEMOEBA, zie i.v. toeba I.

TOEMOEDA, ook teumoeda, oudere schoonbroeder of schoonzuster, d.w.z. oudere broeder resp. oudere zuster van den echtgenoot (of de echtgenoot), of de echtgenoot, resp. echtgenoot van eene oudere zuster, resp. ouderen broeder.

TOEMOEWO, zie i.v. toewò.

TOEMPAH (Mal. id.), storten, uitstorten, gestort, uitgestort, (mod. in de eveneens aan het Mal. ontleende uitdrukking:) teumpat toempah darah, geboorteplaats, geboortegrond, vaderland.

TOEMPANG I, steunen, stutten, schragen, schoren; steun, stut, schoor, schraag; katoempang ba' pisang, rab reubah, stut den pisangboom, hij valt bijna om; toempang goesi, eene tabakspruim tusschen de onderlip en de tanden steken, (eig. het tandvleesch daarmee steunen), pruimen, pruim; toempang goesi mantông sikajbakông, alleen om te pruimen (heeft zij) een kaj tabak (noodig); toempang keuëng, de kin (met de hand) steunen, (bij verdriet of zorgen, zie vbd. i.v. koekō); toempang keu'iëng, het middel steunen, de handen in de zijde zetten, de zijden vasthouden (van b.v. pijn); djidja' djitoempang (of meutoempang) keu'iëng, hij loopt met de handen in de zij; kréh djireugam keu'iëng djitoempang, meutamah thatsajang keupoetròë moeda, met de kris in de hand zette hij de handen in de zijde, want hij kreeg nog meer medelijden met de jeugdige prinses, (die hij moest dooden), (Tjinta-bochan; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. tjòt onder peutjòt; zie verder vbd. i.v. tjangkéng); toempang oelèë, het hoofd (met de hand) steunen, met het hoofd op de hand steunen, (bij verdriet, bij zorgen); lheuëh njan poetròë neutoempang oelèë, mòë meurèë-rèë trō ië mata, daarop steunde de prinses met haar hoofd op hare hand en schreide stroomende tranen, (Banta

Beuransah); oereuëng njan teudoeë' doealhèë, toendō' oelèë toempang koe-pala; keureuna ma'siët tan èleumèë, kakeu malèë waki Béntara, die twee drie lieden zaten met het hoofd voorover op de hand steunende, want zij waren niet godsdienstig en bezaten geen godsdienstige kennis, en zoo voelden zij, de afgevaardigde van den Béntara en zijne volgelingen, zich beschaamd (bij het aanschouwen van de bedrijvigheid op de godsdienst-school), (Pòtjoet Mochamat; zie verder vbd. i.v. seupō'); walèë langètsròt oedōnja, ngònkoe palaoelōntoempang, stort de hemel op de aarde neer, we zullen hem met onze hoofden stutten, (Radja Bada; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. djoelang); djinnòëtoeankoeneubrihoe-kōm, ateuëh oelōn peuë njang hawa; toempang gantoeng neupòh maté, rila até boeët meukoeta, vel nu vonnis over mij, heer, zooals het u goed dunkt; laat mij stutten (spietsen), ophangen of dooden, ik zal genoeg nemen met wat Uwe Majeiteit doet, (Noen Parisi); toehamoeda hana meuri, njeum tata-dingòn toempang wéng, oud of jong, zij zijn niet van elkaar te onderscheiden, (die lichtzinnige vrouwen), men zou haar wel met den stut van een suikermolen willen aflossen, (Tambéh toedjōh blaïh); toempang beunteuëng, naam van e.s.v.

gevoert gevest van zwaarden (sikin panjang, eig. dwarsstut), (ook) zwaard met zulk een gevest, (zie vbd. i.v. klah, soendi); lajeuë toempang, (Mal. lajartopang), fokkezeil. Meutoempang, gesteund, gestut, enz., steunend; kajèë njan meutoempang, meung hana takòh ba' djéh, hana rôt oe baròh, die tak heeft daar steun, als ge dien anderen boom niet omhakt, valt hij niet naar beneden; radja dioe kalòn soerat, amarah that ban oeleuë bisa; neukalòn narit meutoempang-toempang, narit krang tjeukangharabkeutantara, toen de dioe-vorst den brief zag, werd hij zoo nijdig als eene giftige slang; hij zag eene opeenstapeling van tergende woorden, in vertrouwen op het leger, (Djoehan Meusapi). Peutoempang, laten toempang, of toempang (verb.) met versterkte beteekenis. Teumoempang, de handeling toempang verrichten. Teunoempang, steun, stut, schoor, schraag, (b.v.) rotanhoepeltje door pas besneden jongens onder hun kleed gedragen ter voorkoming dat het kleed met de nog niet genezen wond in aanraking komt; zie verder vbd. i.v. djeungki, jang-jang.

TOEMPANG II, kruitkokertje van bamboe, (vgl. Men. satoempang van kruit: zooveel als er voor één schot gebruikt wordt).

TOEMPANG-TAMPÉNG, zie i.v. tjoempang-tjampéng.

TOEMPÉ, vooruitbrengen, inz. bootmen (van eene prauw), met een boom voortduwen; djitoempé prahō ngòn galah, hij duwt de prauw met een boom voort; dajōng toempé, hulpriem, (dien men alleen gebruikt, wanneer de prauw gemakkelijk vaart). Teunoempé, boom, vaarboom; galah teunoempé, id.

TOEMPÈ, zie teumpè.

TOEMPŌ, hoop, stapel, groep, troep; ophoopen, opstapelen, in eene groep vereenigen, (fig.) kalmeerende woorden als het ware opstapelen en doen doordringen, balsem leggen, sussen, kalmeeren; rimoeëng leungò haba plandō', doem geutoempō' dalam dada; keunōng lagèë ba' djipeurōh, até djabatōh pò tjilaka; doem nan ka djra kan teu'ingat, lòm djimoemat misé njang ka, toen de tijger die woorden van het dwerghert hoorde, was het hem alsof op zijn hart balsem werd gelegd; het dwerghert had den juisten toon getroffen, en de rampzalige raakte vermurwd; ofschoon hij genoeg had ondervonden, was hij alles weer vergeten, en de woorden van het dwerghert hadden weer als voor dien vat op hem, (Plandō' Kantjé); tòh siri toempō' tòh siri sagòë, lōn bōh djinòë gata koepala, van welke groep, van welk dorp zal ik nu ieder van u tot hoofd aanstellen, (Prang Gômpeuni); zie verder vbd. i.v.

dit (onder peudit), linteu-
ëng (onder peulinteuëng).
Meutoempō', opgehoopt, op-
gestapeld, op een hoop, in een
groep vereenigd, bijeen; zie vbd.
i.v. pinjòë. Peutoempō',
laten toempō' of toempō'
met versterkte beteekenis. Teu-
moempō', de handeling toem-
pō' verrichten. Teunoempō',
de handeling toempō', het re-
sultaat ervan, ophooping, opsta-
peling, hoop, stapel, groep.

TOEMPÒÈ I, e.s.v. lekkernij van
deeg van kleefrijstemeel, vermengd
met uitgewrongen pisang ta-
lōn, suiker of meulisan, en
santan, in olie gebakken en
met een kaj tot platte koeken ge-
plet, behoort als toespijs bij met
kurkumagemengde kleefrijst (boe
koenjèt, of boe leukat
koenëng); tamsé toem-
pòë ngòn boe leukat, ge-
lijk toempòë en (gele) kleef-
rijst, (zegt men van een bij elkan-
der passend paar, zie vbd. i.v.
seuōn); meungjò tròë
toempòë piklat, meung-
njò deuë' ië abeuë' leu-
gat, als men verzadigd is, smaakt
zelfs toempòë wrang, als men
honger heeft, gaat zelfs water uit
een zoutwatermoeras er snel in,
(sprkw., z.v.a.) honger maakt
rauwe boonen zoet; zie verder
vbd. i.v. meugòë (sprkw.),
teumeuntoeë', tjeuneu-
roeët (sprkw.). Meutoem-
pòë, een toempòë hebben, met
toempòë; boe koenjèt
meutoempòë, gele kleefrijst
met toempòë.

TOEMPÒÈ II; toempòë nab,

eene lasch van buiten tegen een
stijl van een huis aangeslagen,
wanneer men het huis wil uitbrei-
den, om den tōj-balk aan te
kunnen brengen zonder den stijl
te schenden.

TOEMPÒH, ook teumpōh, iets
op den koop toe, nog daarenboven
doen, er bij doen, er aan toevoe-
voegen, (ook) meedoen, meehel-
pen, te hulp komen, helpen (niet
van Allah gebezigd, en niet met
geld of raad, maar met lichaams-
arbeid), (in hik. ook als Mal.
tempoeh:) aanvallen, aantas-
ten; bè' an djitoelōng keu
geutanjòë, djitoempōh
pōh lōm, laat staan, dat hij
ons hielp, hij gaf ons zelfs slagen
er bij; bè' an djitoelōng
keu gèt, djitoempōh keu
djheut, in stede van ten goede
te helpen voegt hij er nog kwaad
aan toe; tatoempōh lōn
tjeumeutjah, help mij met
het schoonkappen (van het bosch
b.v.); teuma djitrōn lé
poetròë ti, tjōm di ga-
ki Pari moeda; djidjō'
ranoeb dalam baté, dji-
toempōhlé ngòn soeara,
daarop kwam de lieve prinses te
voorschijn en kuste den jeugdi-
gen P. op de voeten; zij bood hem
sirih aan in een bakje, terwijl zij
daarbij ook hare stem liet hooren
(er ook eenige woorden bij sprak),
(Indra Bangsawan; zie den hier-
op volgende regel i.v. seuleu-
pōng); meung bè' toean
tatoempōh tjang, beuna
sajang tangiëng mata,
mits gij, heer, slechts niet mee-
helpt (tegen mij) te vechten, kijk

slechts met genegenheid toe, (Pò-tjoet Moehamat); toempōh-moempōh, elkander helpen, wederkeerig hulpbetoon; oereu-ëng moeprang that bit riōh, teumpōh meuneumpōh (Mal. tempoeh menempoeh) doemna radja, hevig woedde het strijdrumoor, al de vorsten vielen elkander aan, (Tjah Koebat). Peutoempōh, laten toempōh, of toempōh met versterkte beteekenis. Teumoempōh, de handeling toempōh verrichten. Teunoempōh, de handeling toempōh, het resultaat ervan, hulpverleening, hulp; tòh teunoempōh kah njang deuīh takalòn, waar is het resultaat van je hulp (van je werk bij het meehelpen), dat duidelijk te zien is.

TOEMPŌJ, bot, stomp, (fig.) bot (van verstand), niet of niet meer werkend, geen uitwerking (meer) hebbende, krachteloos, (van b.v. een gebed, bezweringsformule, vergift); akaj toempōj, een bot verstand; sòënjang meudoë' ngòn Sibajan keukoerangan siplōh peukara; ... keulimòng meukeusoetdji han sampòë, keunam toempōj barang doe'a, wie met S. samenleeft (gehuwd is), lijdt in tien opzichten schade; ... ten vijfde bereikt hij niet wat hij zich ten doel stelt, ten zesde worden al zijne gebeden krachteloos, (Noen Parisi); bit pisispheuët oereu-ëng binòë, hana meunòë meung sabòh sa; di

joeb langèt di ateuēh boemòë, barang gasòë toempōj bisa, ofschoon eene vrouw had zij geen gelijke (die haar in macht evenaarde); onder den hemel op de aarde was een ieder tegenover haar machteloos (eig. krachteloos van gif), (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. peungimbōj, radjah, sakaj, soembéng, tjab I, tjoemèh, tjoengké. Peutoempōj, bot, stomp maken.

TOENAM, lont, (vervaardigd van de nerf van den arènpalm, poeréh djō', of van het omhulsel van den bloemkelk van den klapper-, pinang-, of nibōngpalm); met eene lont aansteken, afschieten; rakan beudòih reudjang-reudjang, pasòë meureujam njang raja taga; lheuēh djipasòë teuma djitoenam, soegeumeuntam soebra dōnja, zijne volgelingen stonden snel op en laadden een kanon, waarvan de knal hevig was; nadat zij het geladen hadden, staken zij het met eene lont aan en de aarde dreunde van het schot, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. meudjra. Peutoenam, = toenam (verb.); lheuēh njang geupeudoë' di babah meureujam, geupeutoenam ngòn ramtaka, vervolgens werd hij (n.l. Si Oedjoet) voor den mond van een kanon geplaatst, en werd het kanon afgeschoten, (Malém Dagang). TOENANG, verloving, (ook) afspraak om twee dieren na een bepaalden tijd en tegen een zekeren

inzet tegen elkaar te laten vechten; *ka lam toenang*, (het meisje) is al verloofd, (of) (omtrent het beest) is al eene afspraak voor een gevecht gemaakt; *sidròë aneu' oereuëng binòë, gòh na lakòë mantòng dara; teutapi ka lam na toenganan, nikah toenang djimeunama*, er was (verder) een meisje, dat nog geen man had en nog maagd was; maar zij had al een verloofde, zij was, zooals het heet, al gehuwd (al gebonden) door eene trouwbelofte, (Noen Parisi). *Meutoenang*, verloofd, bestemd voor een bepaald gevecht, (ook) in een wedstrijd of gevecht tegen een ander of tegen elkaar uitkomen, zich meten met, een wedstrijd houden, strijd voeren, zich stellen, staan tegenover, als tegenpartij optreden, tegenpartij, partuur, wedergade zijn, opgewassen zijn, opgewassen, opwegend tegen, gelijk aan (elkaar); *tadja' kalòn boebiri meutoenang*, laten we naar den voor het gevecht bestemden ram kijken; *meutoenang glajang*, een vliegerwedstrijd houden, (wiens vlieger het hoogst gaat); *meutoenang ratéb*, in een *ratéb*-wedstrijd uitkomen, een *ratéb*-wedstrijd houden; *hana patòt meumoebisan, han é' meulawan keusròëpada; han é' toeankoe moemeutoenang, keureuna koereuëng kamòë hina*, (de *sahbanda* zeide tot den vorst:) het past niet, dat ik een *bisan* van u

word (dat een kind van mij een kind van u trouwt), ik kan mij niet tegenover Uwe Majesteit stellen; ik kan, heer, geen partuur voor u zijn, want ik sta lager, ik ben een nederig persoon, (*Boeda' Meuseukin*); *takalònkeroepa na ban poelò, teudòngkeu sahò meutoenang doea*, men zag hen beiden zoo groot als een eiland, staande tegenover elkaar, (*Boeda' Meuseukin*); *'òh saré trō-ih oe teungòh blang, meutoenang ngòn Radja Moeda*, op het veld gekomen kwam hij tegenover R. M. te staan, (*Malém Diwa*; zie den hierop volgende regel i.v. *leupeung*); *prang meuhaja' jòh masanjan, prang meutoenang sabé padra*, de strijd woedde toen hevig, en ging gelijk op, de partijen waren tegen elkaar opgewassen, (*Banta Ahmat*); *sireutòih lhèë radja meugaséh that, hana sapatnjang na da'wa; hana sabòh hoekòm meutoenang, Meudeuha' peutimang lidah neuratja*, de honderd en drie (onderhoo-rige) vorsten droegen elkander groote genegenheid toe, nergens was er oneenigheid; geen een voerde een bestuur, dat tegen dat van een ander gericht was, want M. hield (met zijn oppertoezicht) de weegschaal in evenwicht, (*Meudeuha'*). *Peutoenang*, doen *meutoenang*, *meutoenang* maken, tegenover (elkaar) stellen, tot een gevecht bestemmen; *ka dji-*

peutoenang boebiri njòë ngòn boebiri djéh, deze ram is al bestemd voor een gevecht tegen dien ram, om tegen dien ram uit te komen. Toenangan, ook teunangan, seunangan, die naar de hand van een meisje dingt, vrijer, verloofde; zie vbd. i.v. kōseumat, salasilah. Meutoenangan, verloofd, een verloofde hebben; keureuna poetròë na toenangan, pakri padan djindòë bagata; aneu' radja njang meutoenangan, djih djimeunan Tjaja Indra, want de prinses heeft al een verloofde, wat denkt ge nu te doen; de vorstenzoon, met wien zij verloofd is, heet Tj. I. (Tjah Koebat). Peutoenangan, verloofd doen zijn, verloven.

TOENANGAN, zie i.v. toenang.

TOENDA, op sleeptouw nemen, slapen, (van b.v. een vaartuig, een hengel); op sleeptouw genomen, gesleept; prahō njan djimeulajeuë djitoenda djalō dilikōt, die prauw zeilde eene kano achter zich aan sleepende; sabòh djiploeëng la'éen meunan, meu'ikōt bandjalō toenda, eene (der wagens) zette zich in beweging en de andere deden evenzoo, achter elkaar volgende als op sleeptouw genomen kano's, (Radja Bada; zie de hierop volgende regels i.v. roej-roej); kawé toenda, sleephengel, (zie i.v. kawé); gadjah toenda, zie i.v. gadjah. Meutoenda, op sleeptouw ge-

nomen, gesleept, (ook) de handeling toenda verrichten. Peutoenda, laten toenda, of toenda (verb.) met versterkte beteekenis; tapeutoenda prahō lōn lé gata, laat mijne prauw door de uwe op sleeptouw genomen worden. Teumoenda, de handeling toenda verrichten.

TOENDJA', gang, ruk, stuk (van eene handeling, van eene verrichting, b.v. een stukje muziek, eene telkens terugkeerende melodie), keer, maal, reis (van eene telkens terugkeerende handeling of gebeurtenis, van eene opeenvolging van handelingen of gebeurtenissen; wordt gew. gebezigd in combinatie met een ander woord, dat maal, keer beteekent, zooals gò, seun); sigò-gò toendja' djidja' tjò' tiròm di kroeëng lele leupa ih, elken keer dat hij in de kreek oesters gaat zoeken, vindt hij erg veel; ka padoem gò toendja' oedjeuënoeròënjòë, hoeveel keeren heeft het vandaag wel (telkens met tusschenpoozen) geregend; aneu' meuseukin dja' joeb balè, poetròë djitoeri moeda balia; boengòng djitaboe lhèë seun toendja', peunòh tangkoera' moeda balia, de arme jongen liep onder het paviljoen langs en de prinses (die uit degenen, die naar hare hand dongen, moest kiezen door op den gekozene bloemen te strooien) herkende den jongen man; drie keeren strooide zij bloemen over hem, zoodat het hoofd

van den jongen man er vol van was, (Boeda' Meuseukin). Meutoendja'-toendja', bij rukken, bij tussehenpoozen, keer op keer, herhaalde malen, telkens; geutōt meureujam meutoendja'-toendja', dja-dèh geupeudja' Radja Moeda, keer op keer werd er een kanon afgeschoten en de stoet zette zich in beweging met (den bruidegom) R. M., (Malém Diwa).

TOENDJAJ, dicht (weinig of geen tussehenruimte overlatende), bijzonder veel, erg talrijk, (ook) hevig, hard, erg; toendjaj thateungkōt oeròë njòë dipeukan, er is vandaag erg veel visch op de markt; laloe djipeudiēnglé lam sampān, teuma sadjan ngōn balatantra; djipeuteubiēt oeba' kapaj, sampantoendjaj keunandji-hala, vervolgens werd hij (n.l. Oesoeih) op eene sloep ingescheept tegelijk met het scheepsvolk; zij voerden hem weg naar het schip, waarheen de sloepen in dichte drommen koersten, (Nabi Oesoeih); pakōn hana tapèh ba' toendjaj, waarom hebt ge (den spijker b.v.) niet hard erin geslagen, niet zóó geslagen, dat hij heelemaal (in het hout) gaat; djitōt beudé meugeuroepōh, njeumka roentōh alam dōnja; ka geutalèh di lam kapaj, soeara toendjaj beudé raja, ze schoten knallend geweren af, dat het was alsof de wereld verging; de schoten werden

van het schip uit beantwoord, waar de schoten uit groote geweren hevig klonken, (Nabi Oesoeih). Peutoendjaj, dicht, veel enz. maken of doen zijn; oedjeuën djipeutoendjaj ladjoe, kapadoem oeròë toendjaj sabé, steeds door regent het hard, al hoeveel dagen vallen er aanhoudend hevige regens. Teunoendjaj, hevigheid, enz., (ook) middel om een spijker erg diep in te slaan, (n.l. stuk hout of ijzer, dat men op den spijker drukt). Vgl. djaj.

TOENDJANG, luchtwortel; teumpatdji'éhdjihnjandoea, toendjang bangka djibōh keu tilam, als slaapplaats gebruikten die twee (n.l. het otterpaar) de luchtwortels van een bangka-boom, (Plandō' Kantjé); toendjangnga, seukè, luchtwortes van den nga-boom, van den pandan. Meutoendjang, luchtwortels hebben.

TOENDJONG (Mal. toendjoeng), e.s.v. lotus, (in deze beteekenis weinig gebr. en meer in hik., gew. wordt er onder verstaan:) eene naar de bloem van die lotussoort genoemde vierkan- te of ruitvormige en met bloem- vormige figuren gevulde versie- ring van gouddraad (b.v. op het kruis of het uiteinde der pijpen van eene broek, op een baadje, in de hoeken of het midden van eene mat of van den hemel van een ledikant), of van goud (b.v. als broche gebruikt, of op het ge- vest of de scheede van een reun- tjōng); boengōng toen-

djōng, lotusbloem, (of) toendjōng-versiering, (zie i.v. boengōng); roepa ban boengōng toendjōng meuih, tjahja peungeuih kilat angèëta; boengōng timòh di teungòh koelam, ië didalam madoe nama, zij geleele door haren glans en de schittering van haar lichaam eene gouden lotusbloem, die in een vijver van honig groeide, (Meudeuha'); toendjōng badjèë, e.s.v. ruitvormige gouden broehe; toendjōng badjèë boengōng prië', zulk eene broehe met loovertjes; toendjōng badjèë doea lapéh, een uit twee lagen bestaande t.b.; toendjōng badjèë meuranté, een stel van drie door kettinkjes aan elkaar verbonden t.b.; boetoendjōng, zie i.v. boe I. Meutoendjōng, voorzien van eene toendjōng-versiering; siloeuë meutoendjōng, eene broek met eene toendjōng-versiering. Peutoendjōng, van eene toendjōng-versiering voorzien, zulk eene versiering aanbrengen.

TOENDŌ', buigen, neer-, vooroverbuigen (van het hoofd, den kop, den top, het lichaam), zich buigen, zich neer-, vooroverbuigen, zich onderwerpen; gebogen, neer-, voorovergebogen, onderworpen; limōng ribèë radja njang ta'ō', keunan dji-toendō' ba' radja diwa, vijf duizend vorsten zijn er, die aan den diwa-vorst onderworpen zijn en het hoofd voor hem

buigen, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. roekoeë', salén, seupō', teukoej, tjoet, toempang. Meutoendō', gebogen, neer-, voorovergebogen, onderworpen, (ook) = toendō' (verb.) met meerv. subject. Peutoendō', buigen, neer-, vooroverbuigen (transit.), onderwerpen. Teutoendō', gebogen, neer-, voorovergebogen, onderworpen; zie vbd. i.v. peungila. Zie peunoendō'.

TOENÈ, zie i.v. nè, en toe III, en vbd. ook i.v. ragam.

TOENG-TOENG, zie toe-toe.

TOENGANG, koppig, stijfhoofdig, eigenzinnig, hardnekkig, halsstarrig, onbuigzaam, onverzettelijk, onwrikbaar, volhardend, (ook) doordringend (van een reuk); peuë bèë di sinòë toengang that, wat is dat hier voor eene doordringende lucht; haj gata pakòn toengang that, han tapatéh oebé narit gòb, hé, gij daar, waarom zijt ge zoo koppig om niet naar de woorden van anderen te luisteren; gata Meureudoe bit that toengang, kreuëh toeleuëngroeëng bandi baka, gij, lieden van M., zijt waarlijk erg koppig, gij hebt allen eene onbuigzame ruggegraat, (Malém Dagang); patah kajèë doem geureupang, boekòn toengang Malém Diwa, de boomen braken (door de kogels getroffen) alsof ze horizontaal afgehouden werden, maar M. D. was zeer onverzettelijk, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. moea, sië II, sòë (onder

meusdè), tjeubeuëh. Peu-
toengang dròë, zich koppig-
enz. gedragen of aanstellen.

TOENGARA, zie toenggara.

TOENGGAJ (Mal. toenggaj),
eenig, alleenstaand, op zich zelf
staande, solitair, (ook) uniek, on-
vergelijkelijk, weergaloos; aneu',
bawang, boej, gadjah,
oekheuë toenggaj, zie on-
der het eerste woord; Tjoet
Bén Oeròë beuhe toeng-
gaj, hana sagaj ngiloe
mata, Tj. B. Oe. was weergaloos
dapper, zijne oogen kenden abso-
luut geen angst, (Noen Parisi).

TOENGGANG-TOENGGÉT, met het
achterdeel op en neer gaande
(van b.v. iem., die de seuma-
jang verricht, van eene stam-
pende prauw, van iem., die mank
loopt, wjl het eene been korter
is dan het andere), stampend
(van eene vaartuig), (ook) schom-
melend (van een vaartuig), heen
en weer of op en neer zwikkend,
schots en scheef; toenggang-
toenggét, mata hò la'én,
zijn lichaam gaat op en neer (i.e.
hij verricht de seumajang),
maar zijne oogen zijn ergens an-
ders heen gericht; djidja'
toenggang-toenggét, hij
zwikt op en neer bij het gaan;
prahō toenggang-toeng-
gét, de prauw stamp, (of) schom-
melt; kajèë toenggang-
toenggét, pakòn kanta'-
atō ba' gèt, het hout ligt
schots en scheef, waarom leg je
het niet netjes op elkaar. Zie
poenggang-poenggét,
toenggét.

TOENGGARA, ook toengara,

(Mal. tenggara), zuidoosten,
zuidoostelijk, zuidoost, zuidoosten-
wind, (zie vbd. i.v. ridjalōj,
santent, seumoeang); ti-
moe toenggara, oostzuid-
oost; seulatan toengga-
ra, zuidzuidoost.

TOENGGÈÈ, betaling (van eene
schuld) eischen, invorderen, ma-
nen (om geld, tot betaling), aan-
inmanen; zie vbd. i.v. adeuëb,
aneu', oengkab, oetang.
Teumoenggèè, de handeling
toenggèè verrichten; ha'
teumoenggèè, het recht voor
het manen, i.e. hetgeen men bo-
ven den prijs van iets eischt bij
verkoop op crediet, (ook) beloo-
ning voor het innen van geld.

TOENGGÉNG, hellend houden (van
b.v. eene kan, een pot, een kopje
om te schenken), schenken, gie-
ten, storten uit, uitschenken, uit-
gieten, uitstorten, (ook) voor-
overhellen, zich vooroverbuigen;
neutoenggéng geupét
poebasah djaròë, neu-
makeuëndjinòëoeròëka
djoela, giet water uit het wa-
tervat, maak uwe hand nat, en
eet nu, want het is al laat op den
dag, (Malém Diwa); habéh
djisalén doem barang
ri, radja kaphé toeng-
géng peutòë, aan allen gaf
hij geschenken, de ongeloovige
vorst stortte zijne kisten leeg, (Ra-
dja Bada); djibōhtalòëba'
koepiah, na bè' reubah
'òh djitoenggéng, zijne
muts heeft hij met een touw vast-
gemaakt, opdat ze niet (van zijn
hoofd) afvalt, als hij zich voor-
overbuigt, (Tambéh toedjōh bla-

ih); toenggéng boejōng, (eig. als eene hellend gehouden waterkruik met dikken buik, nauwen hals en wijden mond), van boven lang en smal, van beneden kort en dik, met een dikken buik; *badan lōn leumbam toenggéng boejōng, leupi' meugoelōng boebébé raga*, mijn lichaam is vet met een dikken buik, waarvan de plooiën rollen vormen zoo groot als rotanballen, (*Gadjah toedjōh oelëë*). *Meutoenggéng*, hellend gehouden, geschonken enz. uit, uitgeschonken enz., vooroverhellend, voorovergebogen, met het achterdeel in de hoogte, opgewipt, ondersteboven gekeerd; *dji'éh meutoenggéng, tjòt poenggōng lagèë goetèë*, hij ligt met zijn achterdeel in de hoogte als eene luis; zie verder vbd. i.v. *la'én* (onder *meula'én*), *tjinttra*. *Peutoenggéng*, laten toenggéng, *meutoenggéng* maken of doen zijn, (of) toenggéng met versterkte beteekenis. *Teutoenggéng*, = *meutoenggéng* (als toestand, plotseling of onopzettelijk). *Teumoenggéng*, de handeling toenggéng verrichten. Vgl. toenggét.

TOENGGÉT, opgewipt, in de hoogte, opwaarts (van het achterdeel, van de billen), wippend (met het achterdeel bij het loopen); *dji-dja' toenggét poenggōng* (of *poenggōng toenggét*), zij loopt met het achterste omhoog; toeng-

gét *poenggōng, poekòë meutjawat*, zijn de billen (van eene vrouw) opgewipt, dan is haar schaamdeel (als door een *tjawat*) naar achteren opgetrokken. *Meutoenggét*, = toenggét. *Peutoenggét*, (het achterdeel) opwippen, omhoog doen gaan, met (het achterdeel) wippen; *pakōn kapeutoenggét poenggōng*, waarom wip je je achterdeel omhoog (bij het loopen); *peutoenggét djalō*, den achtersteven van eene kano opwippen, omhoog doen gaan. Zie toenggang-toenggét, toenggéng.

TOENGGÖJ (Mal. *toenggoel*), tronk, paal, vlaggestok, vaandelstok, (in hik.); zie vbd. i.v. *ranggaïh*.

TOENGIË, zie *toehië*.

TOENGGANG, of *tōngkang*, (Mal.-Chin. *tongkang*), e.s.v. Chineesche aak, (ook) e.s.v. los-, en laadprauw van Chineeschen oorsprong, (om de lading van en naar de schepen op de reede te brengen). Zie *wangkang*.

TOENGGAT, stok, staf (b.v. dien degene, die bij den Vrijdagsdienst de *kōteubah* voordraagt, in de hand houdt), wandelstok, wandelstaf, kruk, steun, stut, schoor, schraag; wordt ook wel als hulptelwoord gebruikt voor b.v. pieken, groote krissen; *geudjō' bahri sabòh toenggat, oelèë djròh that oeké Djawa; djambangdji meuïh sarōng pira', doelang manda'dji soeasa*,

hij gaf hem eene lange bahri-kris, waarvan het gevest mooi op Javaansche wijze was bewerkt, het breede bovendeel van de scheede van goud was, het scheedeovertrek van zilver, de handbeschermmer en de steelring van soeasa, (Noen Parisi); ōn toengkat ali, e.s.v. kruipplant, waarvan de bladeren in de kandji boeleuën poeasa worden gebruikt, (ook) de bladeren van die plant, (eig. staf van Ali); zie verder vbd. i.v. djeungki, lhabl, sandang, seumamboe, tatang. Meutoengkat, een stok hebben of gebruiken, als stok, steun gebruiken, tot steun hebben, steunen (intransit., ook fig.) bouwen, zich verlaten, vertrouwen op, vertrouwen stellen in, (verder) op een stok gelijkend; pakōn gata teukabō, han tameutoengkat ba' Pōteu Allah, waarom zijt gij zoo trotsch, gij verlaat u niet op onzen Heer Allah; barangpeuë boeët tameung peulakoe, talakēē bantoe ba' Toehan Asa; tameutoengkat dilēē ba' Toehan, beurōh toe an pakrinjang hawa, bij al wat ge wilt doen moet gij de hulp van den Eenigen Heer inroepen; stel eerst uw vertrouwen in den Heer, opdat het door u beoogde doel bereikt zal worden, (Djoehan Meusapi); peudeuēng ba' bahō meutoengkat bahri, kawōih ba' gakiindah roepa, met een zwaard over den schouder en met eene lange kris, en ge-

schoeid met mooi schoeisel, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. aléh, toedōng (sprkw.). Peutoengkat, steunen (transit.), stutten, schoren, schragen; tapeutoengkat titi njan, bē' patah, ge moet dat bruggetje stutten, ter voorkoming dat het breekt. Teunoengkat, steun, stut, schoor, schraag.

TOENGKEUË, zie teunoengkeuë.

TOENGKIË', oorvloed, die ziekte hebbende, (in eene enkele uitdrukking ook:) zeer, erg, in hooge mate, (vgl. toelōē); gloenjoēng toengkië', loepend oor; masam toengkië', erg zuur; peudaïh toengkië', erg heet.

TOENGKŌJ, tros (van vruchten, zooals van de lansat, de boejōng), tuiltje, ruikertje (bloemen; 1 toengkōj, = 10 talōē), stel (juweelen); boengōng sitoengkōj, djeumpalhēē talōē, boengōnglōn dja' blōē Geutapang doea, (ik wil hem geven) een tuiltje bloemen, waaronder drie ruikertjes djeumpa-bloemen, ik ben die gaan kopen te G.d., (sadati-vers; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. roeuēng); lheuēh njan djitjō' tjeukam sanggōj, na sitoengkōj ngōn tjeumara, vervolgens nam zij een tjeukam sanggōj, een stel vormende met een (oelēē) tjeumara, (Malém Diwa); talakēē aneu' ajeuēmsanggōj, koebri sitoengkōj oelēē tjeumara, gij vroegt,

mijn zoon, een haarsieraad, ik gaf u een stel met een oelèëtjeumara, (Pòtjoet Moehamat). Meutoengkōj (toengkōj), toengkōj's vormende, bij toengkōj's.

TOENGÒÈ, een stuk brandhout, een voor brandhout bestemd of geschikt stuk hout, een brandend of gedeeltelijk verbrand (nog of niet meer brandend) stuk hout, (ook) tronk; keupeuëkajèë njan, — keutoengòè, waartoe dient dat hout, — tot brandhout; toengòè apoej, brandhout, brandend of gedeeltelijk verbrand stuk hout, (zie vbd. i.v. phoe'); zie verder vbd. i.v. krang, poentjië, reula, sòè-goemòè. Meutoengòè, brandhout hebben.

TOENJÈ, in hik. voor het rijm ook toenjòè, hevig, doordringend (van een geluid), oorverdoovend, tuitend, doof (van de ooren door lawaai), pijnlijk voor de ooren (van een onaangenaam of sterk geluid, ook fig. van onaangename woorden); han mèë koeleungò naritdji, toenjè gloenjoeëng, njang kònkòndjikheun, ik kan zijne woorden niet aanhooren, mijne ooren doen er pijn van, hij zegt dingen, die niet gepast zijn; nìdéh soera' ninòè pìsoera', njeum meuhaja' lam adara; toenjè gloenjoeëng handeuìhtameungò, njeum-njeum leungò meugeumpa dōnja, beide partijen (van de in de lucht vechtende djén's) hieven een gejuich aan, dat het was alsof de lucht

ervan daverde, de ooren erdoor verdoofd raakten, zoodat men niet duidelijk kon hooren, en de aarde beefde en schudde, (Tamim Ansa); pakringòn teumpat djròh meudeunè, ratéb toenjè moegréb 'itjha, het waren ook mooie en ruime plaatsen (in de moskeeën en meunasah's), en daverend klonkende ratéb's in de avonden na de moegréb-, en de 'itjha-godsdienstoeffening, (Banta Beuransah); soe bioelathatkeu toenjòè, ladōm djimòè pòh noegara, de violen klonken oorverdoovend, sommige ervan klagend, terwijl er op pauken bij werd geslagen, (Malém Diwa); reudjang djitangkéh deungòn prisè, soeara toenjè toedjòh peusangga, snel ving hij (den op hem afgeschoten pijl) met zijn schild op en het geluid van den slag was zoo doordringend, dat het zeven farsangen ver werd gehoord, (Diwa Akaìh); zie verder vbd. i.v. mè I, òli-òli, singké. Peutoenjè, toenjè maken of doen zijn; bè' kapeutoenjè kèè, kahilé keudéh, verdoof mijne ooren niet (met het lawaai dat je maakt), ga weg gindsheen.

TOENJEUM, zie i.v. njeum, en toe III.

TOENJÒ', (met den vinger) wijzen, aan-, nawijzen, toonen, aantonen, aanduiden, (het is niet harōih, niet voegzaam, niet goed, om naar iem. of iets met den vinger te wijzen; kippen b.v. gaan dood,

vruchten vallen van den boom af, voordat ze rijp zijn, padi verkwijnt, wanneer men er met den vinger naar wijst; men mag dit wel doen, wanneer men ze daar bij quasi telt en b.v. zegt sipadé, doea padé etc., aldus eene werkelijke telling verrichten b.v. van kippen, is echter ook niet harō-ih); sitoenjò', eene span, met den wijsvinger gemeten, (= siddjeungkaj teuloenjò', zie i.v. djeungkaj); ōntoenjò' langèt, e.s.v. moerasplant met eetbare bladeren; tatoenjò' lōn ateuēh djalan, keurila'an Gata geuma, leid mij (o Heer) op den weg, die U welgevallig is, waarin Gij welbehagen schept, (Prang sabi); (zie verder vbd. i.v. oepat I); toenjò'-moenjò', naar elkander wijzen, elkander aanwijzen. Meutoenjò', gewezen, aan-, nagewezen, enz.; meutoenjò'(-toenjò'), (ook) naar elkander wijzen, elkander aanwijzen. Peutoenjò', = toenjò' (verb.) met versterkte beteekenis en meer fig., wijzen, aanwijzen, aanduiden, toonen, laten zien, aantoonen, bewijzen; peutoenjò' rèt, den weg wijzen; peutoenjò' moeka, zijn gezicht laten zien, zich vertoonen, zich laten zien; pakri lōn toe-ēng njawōng meukheuloe', tapeutoenjò' tabri tanda, (de engel des doods vroeg aan den Heer:) in welk geval mag ik het leven van een mensch nemen, duid het aan, geef daarvoor een teeken, (Toedjōh kisah); doemgeu saré peu-

toenjò' sa'ti, peuleumah brani di nab beuginda, allen lieten voor den vorst hunne bovennatuurlijke krachten en hunne dapperheid zien, (Diwa Akaiih); zie verder vbd. i.v. gah, reugam, ri (onder peuri), riwang, seumōng. Teumoenjò', de handeling toenjò' verrichten. Teunoenjò', ook teuloenjò', seunoenjò', seuloenjò', wijsvinger; eungkōt di la'ōt meung taleungōgah, seuloenjò' patahlampiala, van zeevisch zult ge alleen den naam hooren (zult ge alleen hooren spreken), uw wijsvinger zal breken (bij het steken ervan) in het (zout-)vaatje, (Malém Diwa; uitdrukking van bescheidenheid voor: het eten, dat ik u voorzet, bestaat slechts uit droge rijst en zout; visch is er niet bij; i. pl. v. lam piala zegt men ook lam tjawansira, in het schoteltje met zout); zie verder vbd. i.v. djaròë, djeungkaj. Peunoenjò', wijzer, aanwijzer, aanwijzing, vingerwijzing, (meer in hik.); keureuēng mò'min djalan njang seunang, peunoenjò' Toehan Rabōndjali, voor den geloovige is de juiste weg die naar de aanwijzing van den Heer, die verheven is, (Prang sabi).

TOENJòÈ, zie toenjè.

TOENJOEM, bijvorm van toenjèum, zie aldaar.

TOENOE, uit zijn humeur, slecht geluimd, landerig (van boosheid, van verdriet, van zorgen), het land hebbende, verdrietig, geër-

gerd, zich ergerende, kregelig, ontstemd, boos, wanhopig, in verwijfeling; *toenoe that até lôn oeròë njòë*, aneu' sakét, gòbnjan hana, ik ben vandaag wanhopig, mijn kind is ziek, en hij (i.e. mijn man) is niet thuis; *lôn doeë' pi toenoe lôn dòn g pi toenoe*, até lôn rindoe keu tjahi alam, of ik zit of ik sta, (zeide de prinses) ik voel mij verdrietig (of wanhopig), (want) mijn hart verlangt naar den vorst, (Goemba' Meüih); *di kaphé pi keunan djidoe*, babah pintò doem djimeusa; *toe anteu Ali teungòh toenoe*, banneu'eumpoe beukah doe a, de ongeloovigen dokken daarheen en verscholen zich achter de poort; onze heer A. was juist erg boos, en zoodra hij een slag op de poort gaf, brak deze in tweeën, (Radja Bada); zie verder vbd. i.v. *moerò'*. *Peutoenoe*, uit zijn humeur brengen, landerig maken, verdrietig stemmen, ergeren, ontstemmen, wanhopig maken.

TOENÒÈ (Mal. *toenai*), contant, gereed, direct, compleet, volledig, voldaan, vereffend, afgedaan, geëindigd; *p è n g t o e n ò è*, contant geld, contanten; *seumajang toenòë*, direct, i.e. binnen den daarvoor vastgestelden tijd, verrichte *seumajang*, een *seumajang* direct verrichten, niet uitstellen; *habib meulakèë simalam beungòh*, *oeròë soebòh eumpang meu'asòë*; ra-

djòt peunòh baloeëm arat, *ban njang babat oetang toenòë*; *abéh djlah oetang habib* 'Adja-jeuë sidròë, de habib bad mi, Toehankoe Rabi baden geheelen nacht, en toen het ochtend was, waren de eumpang's gevuld, de *radjòt's* vol, en de *baloeëm's* propvol, zoodat zijne diverse schulden afgedaan konden worden; al de schulden van habib 'A. werden vereffend, doordat de Heer zelf ze betaalde, (Tambéh toedjòh bla-ih); ja Toehankoe *djinòë pakri*, *peuë oelôn bri keu oereuëng binòë*; 'òh *djilakèë peuë oelôn bri*, *keureuna djandji pi ka toenòë*, o Heer, hoe moet het nu, wat moet ik aan mijne vrouw geven; als zij er om vraagt, wat moet ik haar geven, want de termijn van de belofte, die ik haar gedaan heb, is nu geëindigd, (Tambéh toedjòh bla-ih); *sireutòih peuët bla-ih deungòn toenòë*, *pa'idah djinòë mèë takira*; *sireutòih peuët bla-ih neupeutrôn soerat*, *keu Moe hamat pangoelèë kita*, honderd en veertien (letters) in totaal (telt de *patihah* tot zoover), aan het nut (den zin) ervan moet ge nu denken; honderd en veertien *soerat's* (n.l.) heeft Hij (Allah) aan M., onzen voorganger, geopenbaard, (Akeubarò Karim); *njòë nasabòh pantôn Atjèh*, *lapaj sarèh ma'na toenòë*, hieronder volgt een Atjèhsche *pantôn*, waar-

van de bewoordingen duidelijk zijn en de beteekenis volledig en direct is (te begrijpen), (Akeubarō Karim). Peutoenòë, constant betalen, direct doen, volledig maken, voldoen aan; tapeutoenòë taseumajang ladjoe, verricht de seumajang direct (nu de tijd daarvoor aangebroken is).

TOENONG, bovenland, binnenland, bovenloop (van eene rivier); bovenlandsch, binnenlandsch, bovenstrooms, stroomopwaarts, (ook, eig. van Groot-Atjèh uit gerekend:) zuiden, zuid, zuidelijk; toenòng Atjèh, Pidië, Meulabōh, de boven-, binnenlanden van Groot-Atjèh, van Pidië, van Meulabōh; oereuëng toenòng, bovenlander, (geldt als minder beschaafd, doch als dapper en in het bezit van allerlei tooverwetenschappen; zie vbd. i.v. nahò); aneu' toenòng kroeëng, een zoon van den bovenloop der rivier, (bijnaam van dappere lieden); lahé takalòn aneu' toenòng kroeëng, njang geuta' di roeëng keudji nama, duidelijk kan men aan zijn uiterlijk zien, dat hij (n.l. de Atjèher) een zoon van den bovenloop der rivier is, waar als eerloos geldt wie een houw op den rug (d.w.z. op de vlucht) krijgt, (Tadeukiratō rakidin; zie de hierop volgende regels i.v. malèë); pantang dalém ba' lōn ploëng-ploëng, aneu' toenòng kroeëng goena biasa, verzegd is het, broeder, dat ik zou vluchten, (ik

ben) een zoon van den bovenloop der rivier, bedreven en ervaren (in den strijd), (sadati-vers); angèn toenòng, landwind, zuidenwind, (zie vbd. i.v. djan onder meudjan); zie verder vbd. i.v. barōh, loengkië', oela', rawatō II, rèt I, roepa, samat, sambé I, wa III. Meutoenòng, op een bovenlander, bovenlandsch gelijken; meutoenòng that roepadji, tapi djih aneu' banda, hij ziet er erg als een bovenlander uit, maar hij is van steedsche afkomst; djimarit meutoenòng, hij spreekt als een bovenlander.

TOENTOEËN, zie toetoeën.

TOENTOET, (Mal. id.), streven naar, nastreven, najagen, trachten te verkrijgen of te bereiken, eischen, opeischen, opvorderen (van b.v. eene schuld), ijveren voor, zich toeleggen op (b.v. de wetenschap); toentoet bila, zie i.v. bila en vbd. i.v. loelō-ih; toentoet èleumèë, zie i.v. èleumèë en vbd. i.v. hareutōë, taré'; toentoet akirat, t. dōnja, doeleinden in het hiernamaals, op deze wereld najagen, voor de andere, voor deze wereld leven; beutataèëbat doemba' Alah, kanpa'idah toentoet dōnja, bekeert u allen tot Allah, het heeft geen nut om (alleen) voor deze wereld te leven, (Poetròë Peukisōn); toentoet meunalèë, wraak trachten te nemen, trachten zich genoegdoening te verschaffen voor aangedanen smaad; toentoet peusaka, eene erfenis,

zijn aandeel daarin opvorderen; toentoet raseuki, eene broodwinning zoeken, den kost trachten te verdienen, (zie vbd. i.v. lawala); toentoetmoentoet, allerlei nastreven, op elkander wraak trachten te nemen, over en weer wraak zoeken; peuë geuntoentoet, toean, ba' geutanjòë. peuë kheunda' dròë pòteu radja, (het opgeroepen volk vroeg:) wat wordt er van ons geëischt, heer, wat wenscht onze vorst, (Pòtjoet Moehamat); zie verder vbd. i.v. tiga. Meuntoentoet(-toentoet), op elkander wraak trachten te nemen, over en weer wraak zoeken. Meunoentoet, (Mal. menoentoet), de handeling toentoet verrichten, inz. zich op de een of andere wetenschap toeleggen, studeeren, (vaak in hik.); zie vbd. i.v. gigèh, linteuëng, meureudéka, tawadjòh.

TOEÛ, zie toewò.

TOE'ÛB, bol, bolrond (van het gezicht, ook van het lichaam), erg dik, kort en dik; 'òh toe'òb dji saré, teumbõn that, hij is heelemaal bolrond, zoo dik is hij. Meutoe'òb, bol, opgeblazen (van het gezicht bij b.v. boosheid, norsch met gesloten mond); wa'tèë beungèh djih meutoe'òb moeka, als hij boos is, ziet hij er opgeblazen uit, (kijkt hij norsch met gesloten mond). Peutoe'òb dròë, zich bol maken, zwiiggend boos en norsch kijken, prullen.

TOE'ÛH, zie i.v. 'òh, en toe III,

en vbd. ook i.v. tjeungòm, trōih, wareuta.

TOEPAH I (Arab. toeffâh), appel, appelboom, (vaak wordt er echter onder verstaan:) eene manggasoort, (in hik.); sigala kajèë njang geupadjòh, neu'eu djròh-djròh doem geupoela; meusé mamplam mantjang toepah, that barōlah ba' seureuba, allerlei planten met eetbare vruchten zag hij daar heel mooi geplant, zooals mamplam's, mantjang's en toepah's (manggasoorten), en heel veel seureuba-boomen, (Banta Beuransah).

TOEPAH II (Arab. Toehfah), of kitab Toepah, naam van den meest gezaghebbenden Sjâfi-'itischen wetscommentaar, (geschreven door Ibn Hâdjâr, gest. 1567 n. Chr.).

TOEPAT, zie i.v. pat, en toe III.

TOEPÈ, eekhoorn; toepè Malém Diwa, eene groote soort eekhoorn, zwart met witten buik, (aldus genoemd naar den eekhoorn, die in het verhaal van Malém Diwa door dezen werd losgekocht van hen, die het dier wilde doden, en vervolgens uit dankbaarheid hem trouw betoonde); tjahwat toepè, zie i.v. tjahwat; bòh toepè, zie i.v. beudé I; sitoepè, klampen aan b.v. den mast of den wand van een schip om er tegen op te kunnen klimmen, aan eene deur of venster om den grendel erin te schuiven; zie verder vbd. van toepè i.v. moerè (sprkw.),

pōng. Zie keutjoebōng II, meuloë'.

TOEPÈNG (Mal.-Jav. topèng), masker, mom, maskerspel. Zie keutoepèng.

TOEPEUE, zie i.v. peuë, en toe III, en vbd. ook i.v. larab, reuëh-mareuëh, en vanteu-noepuë i.v. raboeë-toeë.

TOEPHEUN, ook tōhpēun, (Arab. ṭəfān), zondvloed, orkaan, storm, stormwind; toepheun nabi Nòh, de zondvloed ten tijde van Noach; zie verder vbd. i.v. hireun, krèkrò, mbōih, pantjawareuna, reuën-mareuën, reujōh, sa-leuëm, seunòm, tōng I.

TOEPIEB, babbelziek, praatzuchtig, flapuit; zie vbd. i.v. gigdōë. Peutoepiëb dròë, zich babbelziek gedragen of aanstellen, als een flapuit doen.

TOEPÒ, zie i.v. po I, en toe III.

TOEPÒNG, ook tjoeponng, keutoepòng, toepòng, tjoeponng, lel (van het oor), oorlel (ook van hoenders); toepòng gloenjoeëng, id.; zie vbd. i.v. sa II, teumèë, tjawat I.

TOEPÒNG, zie toepòng.

TOERA' I, ook doera', (Arab. दौरا), aarden waterkruik met een oor en een langen hals, (ook) waterkaraf in het algem.; toera' ië, id.

TOERA' II, e.s.v. visch, die zoowel in zoet als in zoutwater leeft; toera' sisé', eene in zoutwater levende soort toera', die als meudjén geldt, des nachts phosphoresceeren kan, en den aanstaanden dood voorspelt van

dengene, die hem ziet phosphoresceeren.

TOERAB, metselen, pleisteren, van metselwerk voorzien, bemetselen, bepleisteren, bemuren, ommuren, plaveien; metselwerk; zie vbd. i.v. manòë, mara, Meura'sa, roentōh. Meutoerab, gemetseld, voorzien van metselwerk, bemetseld, enz.; zie vbd. i.v. moendjéng, silan. Peutoerab, laten toerab, of toerab met versterkte betekenis. Teumoerab, de handeling toerab verrichten, metselwerk verrichten, metselwerk aanbrengen; zie vbd. i.v. seurigab. Teunoerab, ook seunoerab, de handeling toerab, de wijze of het resultaat ervan, het middel ervoor, metsel-, pleisterwerk, plaveisel, muur, ommuring; djibōh reunjeun dji'é' teunoerab, djimeung loempat oeloea koeta, zij plaatsten eene ladder tegen den muur om er op te klimmen, en naar buiten de vesting te springen, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. amplaih, pipèt.

TOERÉ, bijvorm van toeri, zie aldaar.

TOEREUE', spoelkoker (waarin de weefspoel, seunoeriëng, waarop de inslagdraad wordt gewonden, wordt gestoken, gew. vervaardigd van de bamboesoort igeuëh, aan één einde gesloten en met hars bedekt, en in den wand voorzien van een gaatje tot doorlating van den draad), (ook) het geheel van spoel en spoelkoker, schietspoel;

srōng toereuē', de schiet-spoel, den inslagdraad insteken; trōih lam oeteuēn neudoeē' si'at, idja neulipat sigrasigra; pasōē lamtoereuē' bōhlamboelōh, neupeudjeuētsabōh hékeumat dōnja, in het bosch gekomen ging hij (n.l. Malém Diwa) een oogenblik zitten, vouwde snel het (weggenomen) kleed (van de badende hemelprinses Boensoe) op, stak het in een spoelkoker, deed dien in een bamboe en maakte er door zijne toovermacht iets wonderbaarlijks van, (n.l. visschen), (Malém Diwa); nōih toereuē', zie i.v. nōih; zie verder vbd. i.v. preuē'. Meutoereuē', een spoelkoker hebben, met een spoelkoker.

TOERI, zie i.v. ri en toe III, en vbd. ook i.v. tjeunana, toendja'.

TOERŌ', e.s.v. zeevisch.

TOEROEBŌ', zie teuroebō'.

TOEROEBŌIH, zie teureubōih.

TOEROEIH (Mal. toeroes), rechttop staand hout aan den achterstevan van een sampan, waaraan het roer wordt vastgemaakt, en waaromheen men, bij een sampan poekat, het trektouw van het sleepnet slaat, (ook wel als Mal. toeroes) rechttop staande staak om b.v. een boom aan vast te binden; neudoeē' toeroeih, de plank, waarop de toeroeih van een sampan rust.

TOEROEKI, of Troeki, (Arab. Toerki), Turk, Turksch, Tur-

kije; zie vbd. i.v. kawōm, koe-piah, peudeuēng, tabi'at, troeēng. Zie Êseutambōj, Rōm I.

TOEROEPŌNG, zie teuroepōng.

TOEROESI, of troesi, (Tam. turuçi), kopervitriool, (wordt tegen huidziekten gebezigd).

TOEROESŌ, zie teuroesō.

TOERŌN (Mal. toeroen), op elkander volgen, afstammen (zie vbd. i.v. kawōm), (ook) puntig uitloopen, spits toelopen; opeenvolging, afstamming, herkomst; a neu' djarōē bangōn loelōn, oedjōng toerōn boengōng djeumpa, hare vingers geleken zijde-cocons en liepen puntig uit als djeumpa-bloemen, (Malém Diwa); atō toerōn, en meu' atō toerōn, zie i.v. atō, en vbd. ook resp. i.v. meusapé, en nalam; toerōn-moerōn, in hik. ook naar het Mal. toerōn-teumoerōn, en toerōn-meunoerōn, van geslacht tot geslacht (overgegaan, overgeleverd, overgeërfd); meungnjō proemōh teungkoe kali, djimeung soephi njang sampōreuna; ba' mēēdjibeuēt kitab ba' lōn, toerōn-moerōn ba' panita, indien de vrouw van den kali zich op de ware mystiek wil toelleggen, moet zij bij mij de boeken bestudeeren, die door eene reeks van geleerden zijn overgeleverd, (Noen Parisi; zie verder vbd. i.v. peunjakét, teureudjōn). Meutoerōn, opeenvolgend, in volgorde, gerang-

schikt, geregeld, geordend, vloeiend (van b.v. verzen), rhythmisch, harmonisch, puntig uitlopend, spits toeloozend; neu'eu boelèë gèt meutoerōn, djampoe si'ōn-ōn poedòë meutia, zij zag de veeren (van den wondervogel) mooi geordend, elke veer vermengd met edelsteenen en parelen, (Tjah Koebat); djidjaweuëb narit deungōn pantōn, gèt meurōn taleungò haba, hij antwoordde op mijne vragen met pantōn's, die bij het aanhooren erg mooi vloeiden, (Tjah Koebat); zie verder vbd. i.v. leumòh. Zie trōn.

TOERŌT, volgen, opvolgen, gevolg geven aan, gehoorzamen, toegeven aan, zich voegen naar, navolgen, nadoen, meedoen, gelijken op, overeenkomen met; volgens, overeenkomstig; lōn toerōt ban kheun dròëneu, ik volg op wat ge zegt, ik zal uw raad opvolgen; toekoe that neutoerōt nabsoe, wa'siët teungkoe doem neuloepa, gij geeft, heer, te veel aan uwe hartstochten toe, gij zijt al wat de teungkoe u op het hart gedrukt heeft, vergeten, (Noen Parisi); meung sigentoe hana oebah, neutoerōt ajah boeda' barō na, er was geen greintje verschil, het pas geboren kind leek precies op zijn vader, (Diwa Akañh); angèn toerōt, zie i.v. angèn; toerōt adat kan djeuët, toerōt hoe kōm djeuët, volgens de adat mag het niet, volgens de (Moh.)

wet wel; zie verder vbd. i.v. lin-teuëng, pigò, reusam (sprkw.), sia II, sreueing (sprkw.). Meutoerōt, gevolgd, opgevolgd, enz.; overeenkomstig, volgens; de handeling toerōt verrichten; meutoerōt(-toerōt), in hik. ook meuteutoerōt, achtereen-, opeenvolgend, achter elkander, achtereenvolgens, aanhoudend; boeët meungnjò meutoerōt nabsoe, meuhat binasa, als men, aan zijne driften toegevend, handelt, gaat men zeker te gronde; zie verder vbd. i.v. goempita, krawat, loepōt, pajoe, poendjōt. Peutoerōt, = toerōt (verb.) met versterkte beteekenis; peutoerōt até, het hart, de neiging van zijn hart volgen, (gew. gezegd van iem., die uit wanhoop iets doet); peutoerōt até, maté, peutoerōt langkah, leupañh, volgt men (in wanhoop) de neiging van zijn hart (doet men wanhoopsdaden), dan gaat men (ten slotte) den dood in, volgt men zijne schreden, dan raakt men ver weg (raakt men aan het zwerven), (sprkw.); paléng moekadji keulakòë, njang djeuët dji-bòih dròë peutoerōt até, doordat zij zich van haar man afgewend heeft, is hij weggegaan, de neiging van zijn hart volgende, (Hik. Rantò); peutoerōt nabsoe, aan zijne driften, hartstochten toegeven; teukoe neusoerōt kan é' neutheun lé, landja oe glé peukòh lam rimba;

di kaphé djiprang dji-
peutoerōt, habéh djitōt
gampōng Lam Seuninja,
de teukoe week terug, hij kon
(den strijd) niet meer volhouden,
en ging naar het gebergte, den
weg door het woud nemende; de
ongeloovigen vochten hartstoch-
telijk door en staken de geheele
kampoenng L. S. in brand, (Prang
Gōmpeuni); zie verder vbd. i.v.
moeròë. Teumoerōt, de
handeling toerōt verrichten.
Zie noerōt.

TOESòÈ, zie i.v. sòë, en toe III,
en vbd. ook i.v. palòë.

TOET, ook teut, uitroep, waar-
mede men een karbouw, koe of
varken wegjaagt; wordt ook ge-
bezigd tegen iem., die men als een
varken wegjaagt en tegen een
kind, dat iets verkeerd doet;
toet keudéh, voort, ginds-
heen; toet teu haj, ga weg,
jij daar; toet, haj, pakòn
meunan, bingòng that,
(tot een kind:) neen, hé, waarom
doe je het zoo, wat raak je gauw
in de war; aneu' hana dji-
toepeuë toet, een kind, dat
nog niet weet wat toet betee-
kent, dat van toeten noch blazen
weet. Meutoet, dien uitroep
uiten, toet zeggen, dat geluid
maken; peuë soe meutoet
djéh, wat is het daar ginds
voor een toet-geluid. Peutoet,
toet zeggen tegen, met dien uit-
roep wegjagen; peuë kèë
boej kapeutoet, ben ik
soms een varken, dat je toet
tegen mij zegt, mij met toet
wegjaagt.

TOETÈT, zie toetòt.

TOETÒ, het gesprokene, woorden,
uiting, mededeeling, gepraat,
spraak, taal; (ook) uiten, zeggen,
uitbrengen; peuënjangmeu-
lintaìh dalam até, neu-
toetò lé pòteuradja, wat
in zijn hart opkwam, uitte de
vorst (in zijn verdriet), (Tjinta-
boehan); toetò binatang
tjitjém teureubang,
doem sibirang neuthèë
ma'na, van de spraak der dieren
en der vogels, van alles weet hij
de beteekenis, (Meudeuha'); zie
verder vbd. i.v. mòsentahé,
oemòm, 'òh (onder sa'òh),
patòt, pitjét, poerò, seu-
òt, singké, timang (onder
meutimang). Meutoetò,
spreken, praten; zie vbd. i.v.
haraìh I (onder meuhara-
ìh), iblih, linteuëng,
moe'alam, pat (onder me-
sapat), pò I, radja (onder
meuradja), sarat I, sa-
réng, simbò, seekèë. Peu-
toetò, zeggen, uiten, vertellen.

TOETÒ', zie tjoetò'.

TOETÒ'-KEUTAMPI, zie tō'-keu-
tampi.

TOETÒB, deksel; zie vbd. i.v.
khōb, toembi. Meutoe-
tòb, met een deksel, voorzien
van een deksel; zie vbd. i.v. ra-
ga. Zie tōb I.

TOETOÈÈ, brug, bruggetje, vlon-
der, (in deze beteekenissen meer
Pedirsch en Toenòngsch, zie vbd.
i.v. loeaìh), (verder) katoenen
heiningen, die men bij de begra-
fenis van een familielid van een
oelèëbalang of iemand van dien
stand aan staken spant ter weers-
zijden van den weg, dien de lijk-

stoet zal volgen, van de trap van het huis af tot een eindweegs buiten de gampōng, en die bij het zich in beweging zetten van den stoet de gampōngbevolking gaande weg in stukken van 4 haïh scheurt, waarin die lange lappen door kleine scheuren zijn verdeeld. Zie titi.

TOETOEËN, ook toentoeën, de kleine vruchtjes aan het uiteinde van een tros (moe) pisang, (zie ook i.v. moe II), (op de Westkust ook fig.) jongste kind, laatstgeborene; a neu' toe(n)-toeën, jongste kind.

TOETOH, zie i.v. tōh, en toe III.

TOETONG, brandend (van b.v. de zon, den dag, heete spijs), verbrandend, verzengend, verschroeënd, heet, warm, (ook) gebrand, verbrand, afgebrand, verzengd verschroeid, in brand staande, zich brandend, het warm hebben-de, van de hitte te lijden hebben-de; oeròë njòë toetōng that, het is vandaag erg warm; leroemòhnjangtoetōng, er zijn veel huizen afgebrand; teu'ingatkeundëatépeudéh, teu'ingatkeudéh atéloeka; bandoea hò atétoetōng, meugeugoe-lōng ngòn ië mata, dacht hij in deze richting, dan kreeg hij een brandend gevoel in het hart, dacht hij in gene richting, dan kreeg hij het gevoel van eene wonde in het hart; in beide richtingen (denkende) werd zijn hart (telkens) verschroeid, en zijne tranen rolden aanhoudend neer, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. aweuë' (sprkw.), blah

(onder meusiblah), hoe-gōb, kasambōn, kleuēng, kòh (onder peukòh), la'òt (sprkw.), lindōng I, loe-rōng, mat I, pajōng, phoe', pōt I, prōih, ramboej, reuloej (onder peureuloej), reunōng (sprkw.), roebueñg, sésa, seuleupōng, sidjoeë', soepa', tampaïh, tjeungèh, tōng I. Peutoetōng, toetōng maken of doen zijn, branden, af-, verbranden, verzengen, verschroeien, in brand steken; peutoetōng roemòh gòb, het huis van een ander in brand steken.

TOETÒT, dial. toetèt, in de war (van b.v. zenuwachtigheid), in verwarring, verward, uit den pas gerakend of geraakt; toetòt gaki ba' djidja', ba' djinari, hij raakt in zijne passen verward bij het loopen, bij het dansen; toetòt dilōn han djeuët lōn peugah, ik ben in de war, ik kan het niet zeggen; é' toetòt teu saré, geumarit le that, het is om in de war te raken, zooveel spreekt hij. Meutoetòt, = toetòt; é' meutoetòt teu, het is om in de war te raken. Peutoetòt, in de war enz. brengen.

TOEWADJEUHIA, zie toe adjeuhia.

TOEWI, of toei, diepte, kolk (in eene rivier, waar visschen, krokodillen zich plegen op te houden), draaikolk, maalstroom; narit gata lagèè' lam toewi, meuriwang-riwang (of

meugisagisa), uwe woorden zijn als drek in een draaikolk, ze komen telkens op hetzelfde punt terug; zie verder vbd. i.v. ta'wi (onder meuta'wi), toeba I. Meutoewi, eene diepte enz. hebbende.

TOEWI', of toei', kamgaren; idja toewi', id.

TOEWIH, zie toeih.

TOEWÒ, of toeò, vergeten, vergeten zijn, (wordt echter, behalve in hik., niet als verbum geconstrueerd), vergetende, niet denkende, niet indachtig; lōn ka toewò, ik ben, heb het vergeten; lōn toewò doem geutoeëb, ik ben, heb het absoluut vergeten, (eig. alsof het potdicht gemaakt is); lōn toewò lōn ba kitab, ik heb vergeten een kitab mee te brengen; pakōn toewò gata keu tjèëdara, waarom zijt ge uwe broeders vergeten, denkt ge niet aan uwe broeders; beuta'ingat wahé adòë, bè'keu toewò keu soerōh Rabi, weest er indachtig aan, o broeders, vergeet den last van den Heer niet, (Prang sabi); zie verder vbd. i.v. sara b, seudò. Peutoewò, doen vergeten, (ook) vergeten met versterkte beteekenis, opzettelijk vergeten; peutoewò dròë, opzettelijk vergeten; tjit ta peutoewò dròëteu, ge hebt het maar opzettelijk vergeten; sabòh seumajang dji peutoewò, kōn ngòn 'oedò djisadjasadjā; 'òh djan maté kan lé tjahdat, lagi geusoerat djih tjilaka, één keer had hij op-

zettelijk vergeten de seumajang te verrichten, niet wegens eene geldige verontschuldiging (had hij het nagelaten), maar met opzet, en toen hij op sterven lag, kon hij de geloofsbelijdenis niet meer opzeggen, en bovendien werd hij tot rampzaligheid verdoemd, (Tambéh toedjōh blaìh). Teumoewò, of toemoewò, iets vergeten hebbende of vergeten zijnde, vergeetachtig; lōn na teumoewò di peukan, ik heb iets op de markt vergeten; bè' kamat bahō siblah, teumoewò koe, pak mij niet bij één schouder, ik word er vergeetachtig door, (aldus volgens het volksgeloof). Teunoewò (weinig gebr.), het vergeten, wat vergeten is.

TOH, loozen, uit het lichaam verwijderen, ontlasten, (ook) vallen (van den regen); tōh aneu', jongen werpen, (ook van een mensch, doch grof:) een kind baren; tōh bōh, een ei of eieren leggen, kuit schieten, (zie vbd. i.v. lisi, sareuë', seutèt onder seumeutèt, sò' I); tōh è', uitwerpselen loozen, zijn gevoeg doen, (zie ook i.v. è', en vbd. i.v. djeudjaìh, tinggōng, tiōng, treut I); tōh geuntōt, een wind laten, (zie i.v. geuntōt); tōh 'ië', zie i.v. 'ië'; tōh peuëng, zie i.v. peuëng; djitōh oedjeuën het regent, (zie ook vbd. i.v. keunōng, talòë onder meutalòë, tat-tat). Peutōh, laten tōh; zie vbd. i.v. reumbang.

TÒH, (vragend vnw., gebezigd bij het vragen naar eene persoon of zaak, ook naar eene plaats, die bekend of bepaald is, of uit een bekend of bepaald gedacht aantal:) welk, welke, wie, wat, waar, (wordt verder ook gebezigd als bepaling aankondigend en tevens betrekkelijk vnw.); tòh (of njang tòh) koegata, welke is uw vader; tòh njang gèt, welke (van deze twee of meer zaken) is de beste, wat is het best (om te doen); tòh bitjara, wat raad, wat te doen; wa'tèè tòh, welke tijd, op welken tijd; tòh gampōngteu, waar is uw dorp; tòh-tòh takeumeung tjò', tatjò'keu, welke ge nemen wilt, neem die maar; baranggatòh, onverschillig welke, wie, wat of waar, welke enz. ook; zie verder vbd. i.v. daroeët, imeum, pat, pòh, randè, rèt I, ri (onder peuri), roengga I, roengkhé, salèh I, sarab, seutèt (onder peuseutèt), thèè, tjatjang, toelō', toempō', toempōh (onder teunoempōh). Meutòh, bepaald of bekend welke, wie, wat of waar; ba' meutòh areuta lōn, ba' meutòh areuta gata, laat het vaststaan wat van mij en wat van u is, laten we uiteenhouden wat van mij en wat van u is; hana meutòh-tòh inōng tameukawén, gij trouwt zoo maar met eene vrouw, van wie u niet bekend is wie zij is, zoo maar met de eerste de beste vrouw. Peutòh, bekend maken of bepalen welke,

wie, wat of waar; tjoebatapeutòh lé gata pat roemòh teungkoe, wijs eens aan waar het huis van den teungkoe staat. Toetòh, weten welke, wie, wat of waar; hanalōn toetòh pengah, ik kan niet zeggen welke (wie, wat of waar). Vgl. siri I.

TÒHIT, zie tèèhit.

TÒHMAH, ook tōmah, tōma, tōhmat, (Arab. toehmah), verdenking, betichting, belastering, laster, (ook) ruzie, twist; (verder) verdenken, betichten, belasteren, kwaad spreken van; oelōn boeëthanasapeuë, ka djitōhmahateuëh oelōn, ik heb niets gedaan en men heeft mij verdacht; oelōn ka keunōng tōhmah, ik ben door verdenking, laster getroffen; keuloesa njan ka djeuëtkeutōhmah, om dat ding is er ruzie ontstaan; zie verder vbd. i.v. ngeurén, Meutōhmah, verdacht, beticht, belasterd, (ook) elkander verdenken, enz., met elkander of met een ander ruzie hebben, twisten; pakōn tameutōhmah ngòn gòb njan boenòë, waarom twisttet ge zooeven met dien man. Peutōhmah, laten tōhmah, of tōhmah (verb.) met versterkte beteekenis.

TÒHMAT, zie tōhmah.

TÒHPEUN, zie toephleun.

TÒJ, de door de stijlen heen stekende dwarsondersloven van een Atjèhsch huis; bladéh rō' geugeumampōj, blandè tōj geusréngsoetra; na taleungòteungkoedjeu-

malōj, lōnikatka'ōjbeu-reudjang teuka, aan den anderen kant van de langsondersloven is men bezig zijde op te winden, aan dezen kant van de dwarsondersloven is men bezig zijde te draaien; luister, geëerbiedigde teungkoe, ik heb eene gelofte gedaan, opdat ge spoedig (terug) mocht komen, (Malēm Diwa; een, met kleine variaties, algem. bekende welkomstpantōn van eene vrouw tot haren echtgenoot bij diens terugkeer van b.v. eene verre reis); zie verder vbd. i.v. gōj, habeusah, sahbat (sprkw.).

TŌJBAH (Arab. *ṭajjibah*); kalimah tōjbah, de Moh. geloofsbelijdenis, (eig. het heerlijke woord; zie verder i.v. kalimah, en tjahdat); Nabi joeë seuboet kalimah tōjbah, la-élaha-élalah neujoeë batja, de Profeet liet hem de Moh. geloofsbelijdenis uitspreken, liet hem opzeggen de woorden er is geen god dan Allah, (Tambéh toedjōh blaīh); la-élaha-élalah, kalimah tōjbah oebat dēssa, er is geen god dan Allah, de geloofsbelijdenis is medeijnt tegen zonde, (Meudeuha'); zie verder vbd. i.v. até.

TŌJPADA, zie srōēpada.

TŌKĒ, Chineesche baas, aanspreekwoord tot volbloed-Chineezers; zie vbd. i.v. toe an. Vgl. baba, tjé' III.

TŌKIT, zie ta'kit.

TŌM, ooit, weleens; na tōm tādja' gata oe gampōng njan, zijt ge wel eens in dat dorp geweest; han (of hana)

tōm, nooit, nog nooit; han tōm tan, immer, steeds, (ook wel) versterking van han tōm, (zie vbd. i.v. saweuë); han tōm sitōm, versterking van han tōm; han tōm sitōm na djidja' keun dē, hij komt hier nooit; keureuna sabab oedéb doea seun, han tōm djameun taleungōna; njankeubarō katakalōn, hantōmsitōm tangiēngroepa, want zij (n.l. Radén Meuntrōe en Tjintaboehan) leefden voor den tweeden keer (waren uit den dood herrezen), nog nooit had men van zoo iets gehoord; toen pas zag men het, nog nooit had men zoo iets gezien, (Tjintaboehan); zie verder vbd. van tōm i.v. pageuë, paleuët I, tjoetjō', en van han (of hana) tōm o.a. i.v. itam, lakoe, mita (sprkw.), pal dē, rika, tannjōng, teumēē (onder teuneumēē), tjaba', tjeumoe-roe.

TŌMA, zie tōhma.

TŌMAH, zie tōhma.

TŌMPĒ', portemonnaie van Europ. model.

TŌNG I, stooten (met de horens, met het hoofd), (ook) op iem. of iets afstormen, afrennen, voortstormen, voortrennen (eig. met voorovergebogen kop of hoofd); koedjō' batjoet treu' poetjō' djagōng, kasoe-rōt katōng kaleukang kaba, (tot een vechtstier gezegd:) ik zal je ook nog wat maïsspruitjes geven, ga (in het

gevecht) achteruit, stoot, ruk (de horens van je tegenstander) los en neem (ze) mee, (Hik. Leumò); neutië' peudeuëng ka neutadjō, neutōng ladjoe neudròb neuwa, hij wierp zijn zwaard weg, stormde op (de gògasi) af, en omgreep (haar) snel met zijne armen, (Banta Beuransah); zie verder vbd. i.v. salòb, en srōng, (de vertalingen te verbeteren in resp.: T. P. rende er op af, en ..., (en) ... stormde hij blindelings voort onder de vijanden, ...). Meutōng, (met het hoofd) stootende of gestooten, tegen elkaar stooten, voortstormen met meerv. subjeet, op elkaar afstormen; lōn dōng di joeb meutōng oelèë ba' aleuë roemòh, ik stond onder het huis en stootte het hoofd tegen den vloer; takalōnkeu ra'jat ladōm meutōng-tōng, ba' koeta toetōng geudja' moemita; ladōm tjò' beusòë ladōm taré' papeuën, ban boenjòë toephleun djimeuda'wa, men zag sommigen om het hardst rennen om in de in brand gestoken (en verlaten) vesting allerlei te zoeken; sommigen namen stukken ijzer, anderen trokken planken weg, en zij krakeelden daarbij met elkaar zoo luid, dat het was alsof er een stormwind woei, (Prang Gōmpeuni). Peutōng, laten tōng of laten meutōng, doen stooten, stooten met, tegen elkaar doen stooten, doen voortstormen, snel voortbewegen, voortstormen, snel voortgaan

met; geupeutōng boebiri, zij laten rammen tegen elkaar stooten (vechten); geupeudōng dileuën pra'naseumah, neupeusoempah oeléradja; mageupeutōng kalamōlah, bè' lé oebah singòh loesa; 'òh saré lheuëh geupeusoempah, 'Ibat patihah neubeuët doe'a, men stelde hem (n.l. den tot keudjroeën aangestelde) op het voorplein van het wacht-paviljoen op om door den vorst beëdigd te worden; daarop stootte men een Qorânexemplaar tegen zijn hoofd, opdat hij in het vervolg trouw zou blijven; nadat hij beëdigd was, reciteerde 'I. de patihah en sprak een gebed uit, (Noen Parisi); ta'eukeu djidōng ka djipeudjoe-rōng, groeba' djipeutōng ladjoe ba' koeta, men zag hen in gelid staan en vervolgens snel met de grobaks voortgaan naar de vesting, (Prang Gōmpeuni). Teutōng, (met het hoofd) stootende of gestooten, (bij ongeluk of als feit voorgesteld); tateukoejbè' teutōng lampoe, buk, opdat ge uw hoofd niet tegen de lamp stoot. Teumeutōng, de handeling tōng verrichten, (ook) stootend, geneigd tot stooten; boebiri teumeutōng, een stootende ram.

TONG II, (Mal. tong, uit Ned.), ton, vat, (ook) ledige kist, gew. petroleumkist, gebruikt als inhoudsmaat o.a. voor peper en gedroogde visch, (verder) cylinder van boomschors met rotanreepen aan elkaar genaaid en rotanhoe-

pels aan de randen, ter verpakking van tabak; teumbōn lagèë tōng seumèn, zoo dik als een cementvat; tōng minjeu' tanòh, petroleumkist; oebat keureutōih geubōh dalam tōng, doem geuboeloëng rata-rata; beudé sikra' oebat sitōng, meunan bandoem neupeudjeumba, kruit en patronen in vaten gedaan verdeelde hij gelijkelijk onder hen; een geweer en een vat kruit gaf hij aan ieder als deel, (Noen Parisi); pinjië tōng-tōng, zie i.v. pinjië; pisang tōng, zie i.v. pisang. Meutōng(-tōng), bij tonnen enz., tonnen enz. vol.

TÔNG III, verkorting van oentōng, zie aldaar.

TÔNG IV, of, meer, tōng-tōng, klanknabootsing van een sonoor geluid; zie vbd. i.v. wa II. Meutōng(-tōng), zulk een geluid makende.

TONGKANG, zie toengkang.

TÔPHIË', zie tēēphië'.

TÔRIT, zie tēërit.

TÔT, Pedirsch en Toenongsch teut, branden, verbranden, in brand steken, aansteken (van b.v. eene lamp), doen ontbranden, afschieten (van geschut), afsteken (van vuurwerk), boven vuur houden, roosteren, poffen, bakken (ook van aardewerk); tōt apoej, vuur aanmaken; tōt gapoe, kalk branden; tōt keumoenjan, benzoë, wierook branden, (zie vbd. i.v. teurapan, tjinta I); tōt roemòh, gampōng, een huis, een dorp in brand steken, (zie vbd. i.v. leu-

la', sagdèë, toerōt); tōt panjòt, eene lamp aansteken, (zie vbd. i.v. lōn II, rajeu', toelō); tōt beudé, meureujam, een geweer, een kanon afvuren, (zie vbd. i.v. geuroepōh, peungala', rambang, ramtaka, riba II onder meuriba, sambang I, sawō III, tanggòë, tjoeram, toendja', toendja); tōt beudé tjina, vuurwerk afsteken, (zie vbd. i.v. tampang); tōt ranté, zie i.v. ranté; zie verder vbd. i.v. leumang, leumbam, lōb I, pasang, reuloej (onder peureuloej), sanam, sidjoeë', tjeungèh, toekdò'. Teutōt, gebrand, verband, in brand gestoken, enz.; zie vbd. i.v. geureuhéng. Teumeutōt, de handeling tōt verichten.

TÔT; toelō tōt, zie i.v. toelō.

TÔT-TEUËT, spanning, of samentrekking en ontspanning (der spieren), zich beurtelings samentrekkende en ontspannende, gespannen (van de spieren); zie vbd. i.v. krōt-kreuët.

TÔTÔ, (Ned.) dokter, geneesheer, (mod.); zie vbd. i.v. seutèt.

TÔ'TÔ' (Mal. totok), volbloed, van ongemengd bloed, (inz. van Europeanen); Blanda tò'tò', een volbloed Hollander, een volbloed Europeaan.

TRAN (Mal. teran), syn. van ran, zie aldaar.

TRANG, licht, helder, klaar, duidelijk; boeleuën trang, heldere maan; tapeugah ba' trang, zeg het duidelijk; trang

até, helder van verstand, vlug van begrip, (zie vbd. i.v. oelang, phoej I, seuih); trang bandrang, zeer helder, helder licht, (zie vbd. i.v. malab, simadōn); mië trang, zie i.v. mië, en vbd. ook i.v. panggang, trōh I; zie verder vbd. i.v. larab, oemōm, peungaba, ri (onder meuri). Meutrang, iets openlijk, niet in het geheim doen, met open kaart spelen, iets duidelijk, ronduit zeggen; ba' tameutrang, ge moet met open kaart spelen. Peutrang, helder enz., lichtend maken, van licht voorzien, verlichten, verhelderen, ophelderen, verduidelijken, verklaren, toelichten; meusé tanglōng toebōh énsan, njang até njan meusé kandé; ... njang peutrang katja noe Allah tjahjalimpahoeba' kandé, als eene lantaarn is het lichaam van den mensch, en zijn hart als eene (glazen) lamp; ... wat die glazen lamp lichtend maakt is het licht Gods, waarvan de glans rijkelijk op de lamp afstraalt, (Noe Mochamat). Keutangan (Mal. keterangan), opheldering, verklaring, aanwijzing, bewijs, (mod.).

TRANG, klanknabootsing van een helder metaalgeluid. Meutrang, zulk een geluid makende, helder klinkend, rinkelend, kletterend, klingelend, rammelend; djita' poetōih doem meuhambō, oedjōng meutō meutrang geunta, hij gaf (met zijn zwaard) een houw en allen

rolden uiteen in tweeën gespleten, terwijl de punt van het zwaard trilde en de belletjes rinkelden, (Indra Bangsawan); zie verder vbd. i.v. tjha.

TRANGGANOE, (Mal. Terengganoe), naam van een rijkje op de Oostkust van het schiereiland Malaka; toemba' trangganoe, zie i.v. toemba'.

TRAPAN, zie teurapan.

TRAT-TROEËT, klanknabootsing van krassende, snijdende, piepende geluiden, dergelijke geluiden makende; gasa halōih batjoet-batjoet, trat-troeët 'at'oeët sang bioela, sterke en zachte fijne geluiden (klonden uit de wonder-boelōh meurindoe), allerlei krassende geluiden als die van eene viool, (Indra Bangsawan).

TRATA', zie teurata'.

TRAWAH, zie teurawah.

TRAWÈH, zie teurawèh.

TRÈ, klanknabootsing van een schel geluid van b.v. een muziekinstrument. Meutrè(-trè), zulke geluiden makende; zie vbd. i.v. tjha.

TRÈ-TRÒ, freq. van trè; zie vbd. i.v. têng-tòng.

TRÉ', zie tréb.

TRÉB, in de spreektaal ook tré', lang (van tijd), lang durende, langdurig, lang over iets doende, lang geleden, oud (van zaken, van tijd); sithōn tréb, een jaar lang; bè' tréb kariwang, keer niet lang hierna terug, blijf niet lang weg, (zie vbd. i.v. bè'); tréb that djiseumoerat, hij is al heel lang aan het schrijven, hij doet lang over het schrijven.

ven, hij schrijft al gedurende langen tijd; tréb that toeha, het duurt lang vóór (hij) oud wordt, hij houdt zich goed, (zie vbd. i.v. theun onder meutheun); tréb oeba' tréb, op den duur, ten langen leste; tréb-tréb sigò, telkens na langen tijd één keer, met lange tusschenpoozen, (zie ook vbd. i.v. santò'); sitrèb-tréb, op zijn langst, zoo lang als; tréb ka maté, (hij is) al lang geleden gestorven; pana 'òh hattréb ka, hoe lang geleden; nakeu sithōn tréb ka, al ongeveer een jaar geleden; oemoe ka tréb, al oud, (zie vbd. i.v. teu'ōt); peukajan ka tréb, oude kleederen; zie verder vbd. i.v. djameun, djasa, hò, mat I, ngòb, oeliën-oeliën, para', salèh I, sampòë, séb, seubaj, sibòë, sipheuët (onder meusipheuët), taléb I, tjhén, tjoelaïh II. Meutréb, lang over iets doen, het lang maken, lang wegblijven; bè' tameutréb, keureuna kamòë prèh gata di sinòë, blijf niet lang weg, want wij wachten hier op u. Peutréb, lang doen duren, (meer opzettelijk) lang doen over, treuzelen met, wachten met, uitstellen; bè' tapeutréb tapòh kamòë, lōn takōt geuwòë djoe-dō meukoeta, wacht niet (te) lang met mij te dooden, ik ben bang, dat mijn vorstelijke ge- maal terug zal keeren, (Tjintaboehan); deungòn kaphémoe. prang wadjéb, han djeu-ët peutréb taprèh pa'sa,

tegen de ongeloovigen te strijden is plicht, ge moogt het niet uitstellen om het gunstige oogenblik af te wachten, (Prang sabi); zie verder vbd. i.v. kla I, kò I (onder peukò), oelang. Teuneuréb, ook seuneuréb, lengte van tijd, duur, tijdsduur; sithōn teuneuréb, een jaar lang; siteuneuréb, een tijd lang, gedurende eenigen tijd, na eenigen, zekeren tijd; nakeu oemoe siteuneuréb, padoem lawét lheuëng niba' njan; kakeu hamè djikandōng boeda', doe adji gala' deungòn ma wang, na zekeren tijd, eenigen tijd daarna werd (de wijfjes-otter) zwanger, droeg ze een kind, en beide, de moeder en de vader, waren blijde, (Plandō' Kantjé); siteuneuréb-teuneuréb, op zijn langst; zie verder vbd. i.v. tanggòë.

TRÈH-TRÈH, zie drèh-drèh, en vbd. ook i.v. simbat.

TREN, zie trōn.

TREU, partikel, dat, voorafgegaan door eene ontkenning en gevolgd door een werkwoordstam of een vervoegden vorm van het werkwoord, de niet-mogelijkheid van de door het werkwoord uitgedrukte handeling te kennen geeft: niet te ..., niet in staat te ..., niet kun-nende ...; wordt ook wel door eene andere woordsoort gevolgd om eene niet te beschrijven mate uit te drukken; han treu ba-gòë, op niet te beschrijven wijze, ontzaglijk, in zeer hooge mate, (zie vbd. i.v. njaréng I); han treu hisab, niet te tellen, on-

telbaar, onmetelijk, (zie vbd. i.v. hisab I); *kan treu kira*, niet te berekenen, niet te gissen, ontelbaar, (zie vbd. i.v. teubèë); 'òh *ka djimòë*, *kan treu tapeu'iēm*, als hij eenmaal huult, kan men hem niet tot zwijgen brengen, is hij niet te sussen; *kan treu tatheun keubeuē njòë*, teuga *that*, deze karbouw is niet tegen te houden, hij is erg sterk; 'òh *ka djidja'*, *kan treu djiwòë lé*, *hanadji'ingat keuboe lé*, *dji'ingat keu meu'èn mantòng*, als hij (als die jongen) eenmaal uitgegaan is, kan hij niet meer thuis komen (denkt hij niet meer aan naar huis gaan), denkt hij niet meer aan zijn eten, denkt hij er alleen maar aan om te spelen; zie verder vbd. o.a. i.v. soerōt, tahta.

TREU', zie *euntreu'*, en vbd ook i.v. *djarōm*, *keutina*, *malam*, *peusiēng*, *sarō' I*, *seundèt*, *soegòë*, *soekèë*, *soesōb*, *tōng I*.

TREUĒH-TAREUĒH, zie *teuēh-tareuēh*.

TREUĒN, door de zon verbrand (minder sterk dan *reuēng* of *tjreuēng*), aan de zon blootgesteld, (indien van de peper-, of sirihplant gebezigd: zoodanig, dat de bladeren groengeel van kleur zijn, wat van sirih als mooi en smakelijk geldt), de juiste zonnwarmte; *ba' ta'oerōt pioe*, 'òh *treuēn tang-tangkoe-ra'teu*, we hebben heelemaal een verbrand hoofd gekregen bij het uitpersen van rottend klapervleesch (in de zon); *lada*

treuēn, peperplant, die groengeel van blad is; *ranoeb treuēn*, groengeel sirihblad; *treuēn that ranoeb njòë*, wat is deze sirih mooi groengeel van blad; *gèt that ranoeb njòë*, *sabab hana tjeuē meung batjoet geupoe-lalam treuēn*, deze sirih is erg mooi, hij is ook in de zon geplant zonder eenige schaduw. *Peutreuēn*, aan de zon blootstellen, door de zon laten verbranden; *bè' kapentreuēn aneu' lam oeròë*, stel het kind niet aan de zon bloot.

TREUKÖJ, zie *teureukōj*.

TREUN, zie *trōn*.

TREUT I; *meutrent-trent*, achter elkaar (stroomende, vloeiende), achtereenvolgend; *oreuēng dja' meutrent-trent mantòng di likōt*, de menschen loopen nog in stroommen achter; *djiro breuēh meutrent-trent*, hij stort achter elkaar rijst uit; *djitōh è' meutrent-trent ba'ba' pha*, hij krijgt aanhoudend ontlasting, zoodat die langs zijne dijen afstroomt. *Peutrent-trent*, doen of laten *meutrent-trent*; *djipeutrent-trent djitōh è'*, hij krijgt aanhoudend ontlasting.

TREUT II; *seuntrent*, zie i.v. *seun*.

TREUT-TAREUĒT; *meutrent-tareuēt*, = *meutrent-trent*, zie i.v. *trent I*. *Peutrent-tareuēt*, = *peutrent-trent*.

TREUTA', zie *teurata'*.

TRI, eene kleine soort spiering;

(verder) klein, klein blijvend, (van een kind, een dier); *tri that aneu' njòë*, wat is, wat blijft dit kind klein; *kamèng tri*, zie i.v. *kamèng*.

TRIÈNG, algem. naam voor bamboe, behalve de soorten, die *boelōh* en *igeuëh* genoemd worden; soorten *trièng*: *trièngawō*, meest alleen *awō* genoemd (zie *awō I*), *tr. beutōm* of *beutōng* (de grootste soort, waarvan de jonge uitspruitsels, *reubōng*, gegeten worden), *tr. djatòë* (de gewone soort), *tr. gadéng* (met gele dunne stengels), *tr. meudoeròë* (gedoornd), *tr. oelaja* (met sterke en lange stengels, Mal. *bamboetali*), *tr. phét* (met bittere baderen, die als voeder worden gegeven aan vee, dat pas geworpen heeft), *tr. toelō* (met dunne stengels en lange bladeren); men onderscheidt de soorten ook naar de plaats waar ze gew. groeien, n.l. *tr. blang* (de op het veld groeiende soorten) en *tr. gampōng* (de in het dorp groeiende soorten), of naar het gebruik, dat men gew. ervan maakt: *tr. gòpajōng* (voor pajoengstokken), *tr. patjō'* (voor waterkokers), *tr. poeriëh* (voor ladders); *pisang trièng*, zie i.v. *pisang*; zie verder vbd. i.v. *reubōng* (sprkw.), *tjeudièng* (spreuk). *Meutrièng*, bamboe hebben, met bamboe, (ook) op bamboe gelijkend; *meutrièngblang*, als een bamboestoel op het veld, (vaak gebezigde vergelijking van een mooi gevormd

lichaam, zie vbd. i.v. *djakhōb*, *linténg*).

TRIMŌNG, aannemen, ontvangen, in ontvangst nemen, accepteren, aanvaarden, op zich nemen, genoeg nemen met, (ook wel) opgewassen, bestand zijn tegen; *djikeumièng dōng kapaj hanlé*, oereuëng *maté moeplōh la'sa*; *beudé didarat han'é' trimōng*, *poetōih tihang kapaj béhtra*; ..., hij wilde stand houden, maar er waren geen schepen meer, terwijl van zijn volk tienduizenden gesneuveld waren; tegen het geschut aan den wal waren de verschillende schepen niet bestand, de masten waren gebroken; ..., (Malémi Diwa); zie verder vbd. i.v. *boemòë*, *djoelang*, *hōng II*, *oemōng* (onder *meu'oemōng*), *teusarōh*, *toeka*, *wakilah*. *Meu-trimōng*, aangenomen, ontvangen, in ontvangst genomen, enz. *Peu-trimōng*, laten *trimōng*, overhandigen.

TRING-TRING, ook *dringdring*; *lipéh meutring-tring*, zeer dun, zeer fijn, (zoodat men er door heen kan zien).

TRŌ, gestort, vloeiend, stroomend, neervloeiend, neerstroomend, (samentrekking van *teurō*, *teu*-afleiding van *rō*, doch als grondwoord beschouwd, meer in *hik*. en gew. gezegd van tranen); zie vbd. i.v. *djoenoen*, *gram II*, *hantjō*, *hò*, *keunōng*, *leumoeëng*, *limpah*, *mòë*, *pakhō'*, *peungila*, *preuë'*, *reumpān*, *rō*, *roengkhé* (onder *meuroengkhé*), *sam-*

pé (onder meusampé), soerōj, teukoej, teupakhō, tité', tjoetjō, toempang. Peutrō, storten (van tranen), doen stroomen.

TRÖ', afgesloofd, afgewerkt, afge-
mat, uitgeput, op, geheel ver-
zwakt, er teringachtig uitziende,
(van b.v. eene vrouw door het
steeds kinderen krijgen, door zor-
gen, door zwaren arbeid, ook van
dieren, b.v. van een paard);
trō' ba' djimeu'aneu', zij
is heelemaal verzwakt van het
kinderen krijgen; djimoeboe-
ët 'òh trō', hana sòë peu-
doeli, hij werkt tot hij er afge-
sloofd uit ziet, (hij slooft zich af),
en niemand geeft iets om zijn
werk; trō' ba' djimeudja-
ga malam, hij is op van het
des nachts waken; zie verder vbd.
i.v. moerō'. Peutrō', afslo-
ven, afwerken, uitputten, geheel
verzwakken; pakòn tapeu-
trō' dròë gata, waarom
slooft gij u zoo af.

TRÖB, (Ned.) troef. Meutrōb,
kaarten met een spel van 32 Eu-
rop. kaarten onder 4 spelers, die
beurtelings de troef bepalen. Zie
sikoepan.

TROË, verzadigd, genoeg krijgende
of hebbende, (wordt ook fig. gebe-
zigd); é' tròë proeët-proeët-
teu tangiëng, het is om van
het kijken genoeg te krijgen; lōn
ka tròë ba' (of keu of ngòn)
inòng, ik heb genoeg van vrou-
wen; neupeusingèt geu-
pét neupoebasah dja-
ròë, neumakeuën beu-
tròë boe ngòn sira, houd

de waterkan scheef (i.e. schenk
water uit de waterkan), bevoch-
tig uwe hand en eet van de rijst
en het zout (i.e. van het weinige
eten, dat ik u voorgezet heb) tot
ge verzadigd zijt, (Gadjah toe-
djōh oelèë); deuë' tròë, zie
i.v. deuë', en vbd. ook i.v.
njampang II; zie verder vbd.
i.v. boedjoe, kira (onder
keunira), leulah, moe-
da, sapa I, seungkòë, tja-
ti II, tjeudent, tjeupòm,
toempòë (sprkw.). Peutròë,
verzadigen, genoeg doen krijgen.
TROEBÖ', zie teuroebō'.

TROEËNG, verzamelnaam van ver-
schillende soorten van planten,
die als vormen van de eierplant
(Mal. teroeng) worden be-
schouwd: troeëng ara (met
langwerpige vruchten), tr. itam
(met groote zwartachtige vruch-
ten), tr. khië (met kleine
vruchten, die op die van de tr.
poengò gelijken doch een an-
deren vorm van tampō' heb-
ben), tr. kléng (tomaat), tr.
mirah (met roode vruchten),
tr. poengò (met vergiftige
vruchten, Mal. ketjoeboeng),
tr. poetéh (met witte vruch-
ten), tr. tjanggoeë' (met
ronde vruchten ter grootte van
een kikvorsch), tr. tjawië
(met zeer kleine vruchten), tr.
toeroeki (een ander woord
voor tomaat, zie tr. kléng).

TROEKI, zie toeroeki.

TROEKÖJ, zie teureukōj.

TROENTJIËN, zie siroen-
tjiën.

TROENTJIËNG, zie siroen-
tjiën.

TROEPONG, zie teuroepōng.

TROESAN, kreek (inz. tusschen twee rivieren of zeeinhammen), kanaal.

TROESÉB, e.s.v. plant.

TROESI, zie toeroesi.

TRŌH I, bergen, op-, wegbergen, in bewaring, in bezit hebben, bewaren, bezitten, in zich hebben, in zijn boezem omdragen, koesteren (van b.v. wrok), (ook) in bewaring geven; trōh dam, trōh krōh, wrok koesteren, (zie vbd. i.v. dam I, krōh, reukam); ranoebnjangka oelōntoean bri, ka teukoepadjōh, naritnjanglōntrōhlōn keumeungboekā, den sirih, dien uw dienaar u heeft voorgezet, hebt gij, teukoe's, reeds genuttigd, hetgeen mij op het hart ligt wil ik thans mededeelen, (inleiding tot een formeel gesprek); zie verder vbd. i.v. gèt, lahé, loca, peuë (onder moepeuë), pha I, reusab (sprkw.), rō', rōh (onder meurōh), soelét, teu'oeēm, tjakra I, tjrōng. Meutrōh, geborgen, op-, weggeborgen, enz. Peutrōh, laten trōh, of trōh met versterkte beteekenis; neutrōh (of neutrōh) areutālōn sikeudjab, bewaar mijn goed voor een oogeblik; nalōn peutrōh (of trōh) areutālōnba'djih, ik heb mijn goed aan hem in bewaring gegeven. Teumeurōh, ook, doch minder, teumeutrōh, de handeling trōh verrichten; rōhba'soelétdji-teumeurōh, djidjō'tikōih rōhba'miëtrang, juist

aan een bedrieger had zij iets in bewaring gegeven, eene muis had zij gegeven juist aan een grooten kater, (Goemba' Meuih; sprkw. voor: er leelijk ingeloopt zijn, in den aap gelogeerd zijn); zie verder vbd. i.v. pada II. Teuneurōh, hetgeen bewaard, in bewaring genomen of gegeven wordt of is; bè'kamát-mat, teuneurōhgòb, kom er niet aan, het is iets dat een ander in bewaring gegeven heeft.

TRŌH II, zie trōih.

TRŌIH, of tō', en dial. trōh, komende of gekomen tot, aankomende of aangekomen, terechtkomende of terechtgekomen, er toe komende of er toe gekomen, reikende tot, bereikende, bereikt (ook van een doel), vervuld (van een wensch), slagend, geslaagd, volbracht, toereikend, voldoende, volledig, compleet, tot het einde toe, tot, tot aan; trōih an, tot, tot aan, (van tijd, zie vbd. i.v. rō' onder meurō', seudang, teungòh II, en van den vorm tō' an i.v. boeleuën, keutoetō', peuë, timpōh onder teunimpōh); trōih oe, tot, tot aan, (van plaats, zie vbd. i.v. di I); djihkatrōih, hij is al aangekomen; katrōihadjaj (of djan-dji, of hat, of masa, of oemoe), het door Allah vastgestelde tijdstip (van sterven) is daar, de vastgestelde levensduur is ten einde, het doodsuur heeft geslagen, (zie vbd. i.v. kri onder pakri, larab, pawōt I, piaman, roesō', theun onder meutheun); katrō-

ih djandji, (ook) de belofte is vervuld, de termijn der belofte is ten einde; ka trōih hat (of masa), (ook) de tijd (voor het een of ander) is aangebroken, (zie vbd. i.v. hat, teumeuntoeë'); ka trōih oemoe, (ook) al volwassen; kan trōih èleumèë, piké, de kennis, de gedachte reikt niet zover, is niet toereikend, i.e. geen kennis, geen begrip van iets hebben, iets niet kunnen bedenken, doorgronden, (zie vbd. i.v. simereulét, sòë-goemòë); tapham beutō', begrijp het volledig, begrijp het goed, (zie vbd. i.v. soeloetan); trōih mata, helderziend; keurenagata aréh bélah, oetōih tatoe'òh èleumèë rasia; ban njang takheun kan moeminah, poetròë meutoeah tjit trōih mata, want gij zijt zeer kundig in allerlei wetenschappen en weet met uwe geheime wetenschap allerlei te doorgronden; al wat gezegt komt uit, gij zijt, gezegende prinses, met helderziendheid begaafd, (Malém Dagang); trōih (ban) hadjat, nabsoe, meukeusoet, zijn wensch vervuld krijgende of gekregen hebbende, zijn doel bereikende of bereikt hebbende, (zie vbd. i.v. keunan II, khoet, lakoe, peuët, phoej I, rali, sidjalòh, sra); trōih moeboeleuën, maanden lang, (zie vbd. i.v. boeleuën, roebuët); zie verder vbd. van trōih o.a. i.v. labeulala, lam I, mè I, oepah, peunapat,

ragam, ramboej, reuntang, ri, rintang, roeët, roeeuëng, salah, sampòë, santeut (onder meusanteut), sarakata, seurigab, tanggam, thōn, timpōh, tjapòë, tjinta I, tjòm, tjrōn, tōb II, toekōh, wa III, wadjah I, en vantō' o.a. i.v. djab I (sprkw.), hoekōm, moerō', mòseutaha', na (onder peuna), nahò, oemoe, padèë, peunapat, peunoeman II, peureulèë, pham, rō' (onder meurō'), roekōn, roemòh, sampeuna, seunòm, sōbeuha, sòë, soeka II, soelō', soephi, tabé', tang, teu'òh, thōn, tjoetjò, waloeha. Meutrōih, zich ergens heen begeven om iets over te brengen, iets overbrengen; neumeutrōih si'at ba' teukoe, gaat u even naar den teukoe om (b.v. het besprokene) over te brengen; meutrōih-trōih, trachten toe te komen; tameutrōih-trōih, séb kan séb, tracht er mee toe te komen, of het voldoende is of niet. Peutrōih, doen komen, doen aankomen, doen reiken, enz., overbrengen, bezorgen, doen toekomen, vervullen, voldoen aan, opvolgen, toepassen, ten einde brengen, volbrengen, toereikend, volledig maken, (ook, meer in hik.) het brengen tot, gaan tot, gaan naar, zich begeven naar, (eig. met verzwegen dròë, zie vbd. i.v. panglima); kalōn peutrōih soerat oe roemòhgeu, ik heb den brief al naar zijn huis gebracht; gèt-

keu dalém tapeutrōih
 djandji, ka habéh raseu-
 kidilōn lam dōnja, voldoe
 dus, broeder, aan uwe belofte
 (aan de vorstin om mij te doo-
 den), mij is geen leven meer op
 deze wereld beschoren, (Tjinta-
 boehan); R a d j a R a d é n
 kheun jōh masa njan,
 koe'ikat toean meung
 keu tanda; bah meung
 batjoet, pò, koe'ikat, koe-
 peutrōih adat deureu-
 hém dōnja; keureuna
 koemeung ba oe'ba' soe-
 loetan, radja djimeu-
 nan E'seukanda Moeda,
 R. R. zeide toen (tot zijn gevan-
 gen genomen broeder Si Oe-
 djoet:) ik zal u boeien, heer, al-
 leen als teeken; ik zal u, heer, al-
 leen een beetje boeien om aan de
 gewoonten en gebruiken der we-
 reld te voldoen, want ik wil u
 voor den soeltan brengen, den
 vorst, die E. M. heet, (Malém Da-
 gang); zie verder vbd. i.v. hoe-
 kōm, lakèë, loeat, sara-
 kata, tjinta I, en van pe-
 tō' i.v. akeuma', hoekōm,
 kōléha', lilét, na (sprkw.
 onder peuna), teubarō'.
 Neutrōih; sineutrōih, tot
 het einde toe, geheel volledig, (zie
 vbd. van neutō' i.v. poeasa);
 sineutrōih-neutrōih, id.,
 (of) zoo volledig mogelijk, op zijn
 volledigst, (zie vbd. van neutō'
 i.v. soerah).

TRòJPADA, zie sròëpada.

TRòM, schoppen, trappen, met den
 voet stooten, afstooten; zie vbd.
 i.v. pingkōm, rampa'ih, seu-
 peuë'. Meutròm, geschopt,

getrapt, (ook) elkander schoppen,
 trappen; ba' djimeutròm
 deungòn djimeugloeëng,
 tanòh di mideuën djipò
 lam hawa, bij het elkander
 schoppen en elkander trappen
 (der twee strijdenden) vloog het
 stof op de vlakte de lucht in,
 (Djochan Meusapi); zie verder
 vbd. i.v. tjeuka' I. Pe-
 utròm, laten tròm, of laten
 meutròm, of tròm met ver-
 sterkte beteekenis; zie vbd. i.v.
 ta' (onder peuta'). Teu-
 meuròm, of teumeutròm,
 de handeling tròm verrichten,
 een schop of schoppen geven.
 Teuneuròm, de handeling
 tròm, het schoppen, schop, trap.
 TRòN, dial. trén, treun, dalen,
 af-, neerdalen, af-, uitstijgen, af-,
 uitstappen, naar beneden komen
 of gaan, uit een (Atjèhsch) huis
 (dat op palen staat) komen, zich
 naar buiten begeven, uitgaan,
 naar beneden stroomen, af-,
 neer-, uit-, toestroomen, opkomen,
 opsteken (van den wind), ver-
 schieten (van eene kleur); idja
 njòë oebah, djitrōnië, dit
 kleed is niet vast van kleur, de
 kleur verschiet; djitrōn a-
 ngèn, de wind steekt op, (zie
 vbd. i.v. pantjawareuna,
 sapoej, simban, soekèë,
 teupoej II); é'-trōn, zie i.v.
 é' I; peukajan of salénsi-
 seun trōn, zie i.v. peuka-
 jan, en salén; zie verder vbd.
 o.a. i.v. aneu', boeleuën,
 geuroegōh, hantjō, ma-
 nò', mita, moepeuti I,
 njawòng, oela', reunoëë,
 reuntang, roej-roej, roe-

mòh, sambang I, seuté', siram, tab-tib, tanggòë, teukoej (onder teuteukoej), tjōng, waba, wadjah I, woeloeë'. Meutrōn, de handeling trōn verichten, aan het dalen enz. zijn, (ook) omlaag, nederwaarts, lager; kangoej idja ba' meutrōn batjoet, bè' manjang that, draag je kleed wat lager, niet zoo hoog; meu'é' meutrōn, zie i.v. é' I, en vbd. ook i.v. peureulèë, riwang. Peutrōn, doentrōn, doen dalen enz., dalen enz. met, openbaren, ingeven (met God als subject), naar beneden brengen, neerlaten, strijken (van b.v. de zeilen), uitladen, lossen, lager maken, verlagen, afzetten, ontzetten (uit een ambt), verminderen, afslaan (van den prijs van koopwaren), aftrekken (in de rekenkunde, bij wicelberekeningen), berekenen, becijferen, doen afloopen, doen eindigen (van eene melodie, van een muziekstuk); lagèë Djawa djipeu'é' phōn, teuma djipeutrōn lagèë Siam, ze begonnen eerst met eene Javaansche wijs en eindigden met eene Siameesche wijs, (Kamarō Daman); peu'é' peutrōn, zie i.v. é' I; peuët dròë krani njang toeléh soerat, njangoetōih that ba' peutrōn angka, vier schrijvers waren er, die de boeken bijhielden, die zeer kundig waren in het maken van becijferingen, (Djoehan Meusapi); oelèëbalang doem djipeutrén, djisa-

lén njang la'één bangsa, al de oelèëbalangs hebben zij afgezet en vervangen door lieden van een ander ras (of geslacht), (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat); lheuëh njanteuka teukeudirōlah, neupeutrōn soesah keu pò meukoeta, daarop kwam Gods beschikking, waarbij Hij zorgen op den vorst deed nederdalen, (Malém Dagang); njankeu alamat Toehan peutrōn, hana hireuëntoean Béntara, dat was een teeken, door den Heer geopenbaard, maar de heer B. bekommerde er zich niet om, (Pòtjoet Moehamat; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. roengkòb); Malém Dagang mat di djaròë, tadjaja' keundè wahé pòda; ka djipeutrōn di meuligòë, toean poetròë laloe djiba, M. D. vatte haar bij de hand, (en zeide:) „kom hier, zuster"; hij geleidde de prinses uit het paleis en nam haar mede, (Malém Dagang); peutrōn aneu', een kind (voor het eerst) buitenshuis brengen, (eene ceremonie, gew. in eene der onevenmaanden, van de 3de maand af gerekend, na de geboorte van een kind, waarbij men, na het geven van een kanoeri, het kind voor het eerst buitenshuis brengt en vervolgens, gew. met geundrangmuziek, naar een heilig graf, waar bloemen worden gelegd, wierook wordt gebrand, de grafsteenen met nieuw wit goed worden omhuld, salòb batèë, en

het hoofd van het kind plechtig wordt gewasschen, srah oe-lëë); wahé teungkoe goe-rëë kamòë, pòteu djindòë meukeureudja; neudja' peutrôn Noen Parisi, ba' Toehan bri njang sidjahtra; ... keureuna oemoenakeu peuet thôn, neumeung peutrôn di atana, (de vorstin zeide toen:) o, teungkoe's, onze goerëë's, de vorst wil nu een feest geven; hij gaat N. P. voor het eerst buiten brengen, moge de Heer hem zegen geven; ... want hij is al ongeveer vier jaar oud, de vorst wil hem buiten het paleis brengen, (Noen Parisi); peutrôn boerōng, zie i.v. boerōng I; peutrôn prahō, (met eenige plechtigheden) een vaartuig van stapel laten loopen; zie verder vbd. i.v. peunjampa', sa I (onder peusa), salōran, sidé' I, teumèë (onder peuteumèë), toenòë. Teumeurōn, de handeling trôn verrichten; dja' prèh keudéh, eungkōtteumeurōn, ga ginds (de visschen) afwachten, de visschen zwemmen daarheen af. Teuneurōn, ook seuneurōn, daling, af-, neerdaling, afgang, inz. weg waarlangs men afdaalt, b.v. een berg afgaat, weg afwaarts; ba' teuneurōn (of rèt trôn) goe-nōng bladéh, op den weg waar men den berg aan gene zijde afdaalt, op de helling van den berg aan gene zijde; zie verder vbd. i.v. teungòh I (onder teuneungòh, sprkw.).

TRÖNG, e.s.v. boom, waarvan de bladeren gebruikt worden als geneesmiddel tegen siawan, en het hout voor huisstijlen; zie pantōn i.v. moerōng.

W.

WA I, (in verwantschapsnamen:) aanduiding van een ouderen broeder of eene oudere zuster van den vader, de moeder, den grootvader of de grootmoeder; (verder) aanduiding van eene oude vrouw, b.v. wier naam men niet kent, moedertje; ha j, wa, pan è gata, hé, moedertje, waar komt ge vandaan; koe wa, aja h wa, oom (oudere broeder van vader of moeder); ma' wa, tjoet wa, tante (oudere zuster van vader of moeder); n è' wa, (gew. alleen) oudtante, (oudere zuster van grootvader of grootmoeder).

WA II, of wa padé, e.s.v. kinderfluitje van padistengel, (met een verbrijzeld einde als mondstuk, zie i.v. tjoeroe, en soms met eene trechtervormige omwinding van klapperbladeren, waardoor in vorm gelijkend op de sroenè, wordt van wege die gelijkenis op de Westkust sroenè genoemd); tōng-tōng 'at, si poentōng lakòë da 'At, wa-wa boeëng, han kameusoe koetië' oe kroeëng, wa-wa padé, han kameusoe koetië' oe glé, wa-wa leukat, han kameusoe koetië' oe rambat, t.t. 'at, de verminkte is de man van zuster 'A.; fluitje, fluitje

van moeraspadi, als je geen geluid geeft, gooi ik je in eene rivier weg; fluitje, fluitje van padi, als je geen geluid geeft, gooi ik je in de bergen weg; fluitje, fluitje van padi van klee-frijst, als je geen geluid geeft, gooi ik je in den gang van het huis weg, (liedje, dat kinderen zingen bij het maken van een wa-fluitje, bij wijze van bezwering om het fluitje mooi te doen klinken).

WA III, met een of beide armen omvatten, omgrijpen, omvangen, omsluiten, omstrengelen of omklemmen, een of beide armen slaan om, omarmen, omvademen, omhelzen; wa djaròë, de eene hand met de andere omvatten of omvat houden, (zooals bij de seumajang met de rechterhand den linkerpols, zie vbd. i.v. wéhweuëh), de handen over elkaar leggen, de armen gevouwen over elkaar slaan, (bij verbazing, bij eerbiedige houding); rakan tahewa ngòn djaròë, ban peuët plòh dròë teulaïh han ban, al zijne veertig volgelingen stonden verstomd met de armen over elkaar geslagen, en hadden niet weinig spijt, (Plandō' Kantjé); dangki panglima doem oelèëbalang, bandoem watangan djidèëlat radja, de panglima der dangki's en al de oelèëbalangs brachten met over elkaar geslagen armen den vorst hulde, (Djoehan Meusapi); meusé batjé badan boelat, djaròë ba' proeët bandoem geuwa, gelijk de batjé-visch

zonder wapens, allen met de handen over elkaar op den buik, (Noen Parisi); neuwaku djaròë oeba' toebòh, teubiëtkeu reu'òh Mambang Soegara; teubiëtkeu alat meuribèë ban, alat poeprangan ngòn pòh naga, M. S. sloeg zijne armen over elkaar op de borst en zweet kwam te voorschijn; te voorschijn kwamen toen duizenden soorten wapens, oorlogswapens om de naga's te dooden, (Boeda' Meuseukin); wa toebòh, (eig. zijn eigen lichaam omarmen), de armen over elkaar slaan op de borst, de armen over de borst kruisen; Bangtateu-doeë' wa ngòn toebòh, hò salèh tròih hé Rabana, B. zat met de armen over de borst gekruist (en vroeg zich af:) waar zal ik nog terechtkomen, o Heer, (Banta Ahmat); wa teu'òt, de handen om een of beide opgetrokken beenen slaan, zitten met de handen om een of beide opgetrokken beenen geslagen; djipòtangèntoe-nòng baròh, djitië' sa'òh pi han djiwa, de wind woei van het Noorden en van het Zuiden, zij wierpen het anker uit, maar het greep niet, (Banta Ahmat); zie verder vbd. i.v. dam I, katjèë, kilè' I, leu'a, nganga, reupaïh, silè', sinthòb, soendi, taba', takoeng, teureupa III, tjoetjò', tōng I. Moewa, met een of beide armen omvat, enz., (ook, meer moewawa) elkander met een of beide

armen omvatten, enz.; zie vbd. i.v. *sita II, tang-ilang*. Poewa, laten wa, of laten moewa; poewa djaròë manjèt, de handen van een doode over elkaar leggen als bij de *seumajang*. Teuwa, met een of beide armen omvat, enz.; naboe barat djaròë teuwa, dalam goeha teudoë' keudròë, met het ge-laat naar het Westen gekeerd en de armen over elkaar geslagen zat hij (ascese verrichtende) alleen in de grot, (Banta Ahmat); bandoem teukoej mata oe boemòë, teuwa djaròë bandoem ba' dada, allen stonden (eerbiedig) met het hoofd voorovergebogen, de oogen naar den grond gericht en de armen over elkaar geslagen op de borst, (Noen Parisi).

WA IV (Arab. id.), en, (in eeden:) bij, (in Arab. uitdrukkingen; vóór een woord, dat in het Arab. met het bepalend lidwoord begint ook: wan; verder in eene enkele sprkw.); zie vbd. i.v. *lantja, madoe II, môngka, rahim II, samsoe, walahi, walèë*.

WA'; pisang wa', zie i.v. *pisang*.

WA'-WA', ook oea'-oea', het geluid van zekeren nachtvogel, die daarmee ziekte of eene rijke vischvangst voorspelt, (ook) naam van dien nachtvogel, (wordt geïdentificeerd met de *tjitjém keureunda*). Moewa'-wa', dat geluid maken, krassen. Poewa'-wa' soe, = moewa'-wa' (doch opzettelijker of luider).

WA'-WA', klanknabootsing van het geluid van bamboe, dien men na splijting uiteenscheurt, van eene schelle keel-, of kraakstem (volgens het volksgeloof doordat bij de geboorte de navelstreng met een mesje van triëng werd afgesneden, zie i.v. *teumèng*), van een karbouw in angst. Moewa'-wa', dat geluid maken. Poewa'-wa' soe, = moewa'-wa', (doch opzettelijker of luider).

WA'-WÈ', freq. van wa'-wa', zie aldaar. Zie ook *wè'*.

WA'AT (Arab. wa'd), belofte, afspraak, overeenkomst, verbond, (in hik.); 'òh sadjan lheu-èh wa'at ngòn djandji, hé keumat djibri oeléradja, nadat de belofte was afgelegd en de afspraak was gemaakt, gaf de koning (der djén's) hem een wondervoorwerp (n.l. een wonderding), (Diwa Akañh).

WAB, wasem, damp, stoom, uitstralende hitte of koude, gloed, uitwaseming, uitstraling, (in hik. ook) oorzaak, toedoen, schuld, door, omdat; (verb.) boven damp, stoom enz. houden of plaatsen; wab boe, damp van gekookte rijst; wab apoej dji'é' keunòë oe ateuëh, de gloed van het vuur stijgt hierheen naar boven (in huis); batèë njòë dji'é' wab sidjoeë', er stijgt koude (koude damp) van dezen steen op; kawab ateu-èh boe, houd ze (b.v. bladeren voor een geneesmiddel) boven damp van gekookte rijst; ada'

reulòih kòn wab kamòë, gata gala' dròë boeët neupoega, als (het land) te gronde gaat, is het niet mijne schuld, het is uw eigen wil geweest om de zaak te beginnen, (Noen Parisi). Moewab, wasemend, uitwasemend, hitte of koude uitstralend, boven damp gehouden of geplaatst. Poewab, wasemen, uitwasemen, uitstralen (transit.), (ook) = wab (verb.).

WABA (Arab. wabâ'), pest, pestilentie, epidemie, pestgeest (die voorgesteld wordt geluiden te maken), (verder gebezigd in den zin van:) alles verslindend, vraatzuchtig, gulzig, (vgl. geureureuda); aneu' si waba poeta (of tjò'), een kind, dat de pest ineen moge draaien (of moge halen), (scheldwoord, zie ook vbd. i.v. poeta); djitrôn tjông goenông na doemoenòë, soearamoeboenjòë na doem waba, (de apen) daalden den berg af in zwermen als bijen, en hunne geluiden klonken als die van den pestgeest, (Tjah Koebat; zie ook vbd. i.v. grab-groeb, lòë II, en zie verder sprkw. i.v. kroë III); waba that aneu' njòë, wat is dit kind gulzig. Moewaba, waar de pest heerscht, door de pest, door epidemieën geteisterd, vol epidemieën; moesém moewaba, een tijd van epidemieën. Poewaba, (tot iem.) zeggen, dat de pest hem hale, daarmede verwenschen; pakòn tateuna' gòb tapoewaba-waba tjò', waarom verwenscht ge een ander door

te zeggen dat de pest hem moge halen.

WADAN (Arab. wazn), gewicht, gelijkheid van gewicht, (in het Atjèhsch alleen fig. gebezigd:) partuur, portuur, wedergade, gelijke; (ook) versmaat, metrum, (zie vbd. i.v. baréh); (verder) opwegend, opgewassen tegen, evenarend, gelijk aan: djròh that roepa bintang timoe, han tòm ta'eu siba-gòë njan; koelét badan djròh han sakri, boedi-adari keumeung wadan, zeer schoon was zij, die Venus als morgenster geleek, nooit had men zoo'n uiterlijk gezien; hare huid was buitengewoon schoon, zij was bijna eene hemelnymf gelijk, (Goemba' Meuih); sabé wadan, of si wadan, opwegend, opgewassen tegen, evenarend, gelijk aan; hana sapat njang na soeloetan, njang sabé wadan meukoeta paté', nergens is er een soeltan, die gelijk is aan mijn vorst, (Djoehan Meusapi; zie verder vbd. i.v. teuladan, tjeukén).

WADI I (Arab. wazîr), vizier, rijksbestuurder, minister, grootwaardigheidsbekleeder, (in hik.); zie vbd. i.v. é' I, sapaj, toeka.

WADI II (Arab. wadzî), sperma; zie i.v. manikam.

WADJAH I (Arab. wadjh), aanzicht, gelaat, voorkomen, uiterlijk, richting, kant, zijde, wijze, (ook) grond, reden, (verder) tijd, tijdstip; neumeulakèë oe-ba' Alah, neumeulhôn ba' wadjah indah roepa; na

meung gala' sigala dén-dajang, na meung bim-bang sigala manoera; doe'a pilheuëh beugin-da neubeuët, roepa pi gèt leubèh ba' njang ka, hij bad tot Allah en smeekte om een schoon voorkomen, opdat al de hofjuffers van hem zouden houden, al de hofdames verzot op hem zouden zijn; toen de vorst het gebed uitgesproken had, was zijn voorkomen schooner dan voordien, (Diwa Sangsaréh); lheu-ëh neudèelat Radja Sarah, doeë' ba' wadjah teumpat njang ka, nadat hij vorst S. hulde had betoond, ging hij aan den kant van zijne gewone plaats zitten, (Noen Parisi); kèë ngòn gata tasangka pakri, ada' han wali rōh meung bèë-bèë; ada' gòb kheun lòm koe-marah, ateuëh wadjah njang rōh sampèë; meung kòn waréh peuë lōn pseudoeli, ba' djita-dibeukah oelèë, (het dwerg-hert zeide tot den olifant, dien hij had gehoond en die boos was geworden, om hem weer te sussen:) ik en gij, hoe denkt ge dat onze verhouding is, indien wij al geen bloedverwanten in de mannelijke zijn, zijn wij toch in de verte aan elkaar verwant; indien anderen zeggen, dat ik boos op u ben, dan is het op grond van onze verwantschap; indien gij geen verwant van mij waart, wat zou ik mij dan om u bekommeren, laten ze u slaan tot uw kop stuk gaat, (Plandō' Kantjé); hana pa-

tōt gata salah, ateuëh wadjah njòkeu meunan, het zou niet gepast zijn om u in het ongelijk te stellen, want het is waar (wat ge gezegd hebt), (Plandō' Kantjé; zie de hieraan voorafgaande regels i.v. sabab); dròë njan doea neu-joeë peunikah, ateuëh wadjah djandji njang ka, zij beiden hebben mij bevoelen u in den echt te verbinden, overeenkomstig de gemaakte afspraak, (Noen Parisi); Parisi seu'ot han lōn peugah, 'òhtrōih wadjahlōnpeuhaba, P. antwoordde: „ik zeg het u niet, als de tijd daarvoor gekomen is, zal ik het u vertellen”, (Noen Parisi); masalōntrōn ka habéh wadjah, reunjeun lōn loedah masalōn boengka, toen ik mijne woning verliet, was mijn tijd ten einde, ik spuwde op de huistrap, toen ik vertrok, (i.e. ik heb mij al ten doode gewijd, ik ben vastbesloten te sterven of te overwinnen), (Dioe Plinggam).

WADJAH II, afkorting van de Arab. formule bij de seumajang: „wadjdjahtoe wadjhi ...”, i.e. ik wend mijn aangezicht ..., (ook afgekort tot wadjah wadjjeuhia, of toeadjeuhia); 'òh lheuëh wadjah takheun patihah, a'oe doe béléh dilèë tabatja, als ge (bij de seumajang) de wadjah-formule opgezegd hebt, reciteert ge de patihah, na eerst de formule a'oe doe béléh enz. (i.e. ik neem mijne toevlucht tot Allah

enz.) opgezegd te hebben, (Akeubarō Karim); zie verder vbd. i.v. *toe adjeuhia*.

WADJÉB I (Arab. wâdjib), gebiedend voorgeschreven, ter nakoming gesteld, als plicht opgelegd (inz. door den Moh. godsdienst), noodzakelijk, noodwendig (inz. in de dogmatiek en in sprkw.), verplicht, gehouden, moetende, behoorende; gebiedend voorschrift, plicht, verplichting, noodzakelijkheid, noodwendigheid; wadjéb ateuëh of ba', gebiedend voorgeschreven aan, noodwendig voor, (zie vbd. i.v. *imeum*, *keureuna*, *seumajang*, *tjahdat*); njang wadjéb *han teusawō tan niba' akaj*, njang mōseutahé *han teusawō nadji sagaj*, het noodwendige is datgene, waarvan het niet-bestaan de rede zich niet kan denken, het onmogelijke datgene, waarvan het bestaan niet gedacht kan worden, (Nalam sipheuët doea plōh van Teungkoe Ba' Djeuleupè); doem geutanjòë teumpat lalè, doemteu saré natarasa; malingkan Allah sidròë njang *han*, meung énsan sit wadjéb loepa, wij allen zijn onderhevig aan onachtzaamheid, wij hebben het allen weleens ondervonden; alleen Allah is het niet, de mensch moet noodwendig (weleens wat) vergeten, (Pòtjoet Mochamat); zie verder vbd. i.v. 'èseumat, harōih (sprkw.), lapaj, lipat, naphi, oetang (sprkw.), ri (onder meuri), rōh, seunang (onder meuseunang),

simpan, soetji (onder peusoetji), tabsili, tjathé, tjoepeuat. Poewadjéb, gebiedend voorschrijven, ter nakoming stellen, ten plicht stellen, als plicht opleggen, verplicht, noodzakelijk of noodwendig maken; zie vbd. i.v. *pitrah*, *sipheuët*.

WADJÉB II, e.s.v. koek van kleefrijst gekookt met santan en suiker of stroop, (zie i.v. *roe bōh*).

WADJEUHIA, zie i.v. *toe adjeuhia* en *wadjah II*.

WAH I, uitroep van verbazing, ook van medelijden: o, ach, och!; wah, peuë tapoeboeët, o, wat doet ge daar; nakeu patōt oelōnteu pōh, aneu'teu djrōh wahlōn pisajang, paste het mij (uw kind) te doden, o, ik voelde ook genegenheid voor uw kind, dat zoo schoon was, (Plandō Kantjé).

WAH II, barstend, openbarstend, splijtend, opensplijtend, gebarsten, opengebarsten, gespleten, opengespleten, (van zelf, niet door eene waarneembare of onmiddellijke oorzaak, van b.v. rijpe vruchten, een rijstpot, den grond); bōh glima masa' wah keudròë, een rijpe granaatappel barst van zelf open; blangōng ka wah, de rijstpot is gebarsten; zie verder vbd. i.v. *oeli*. Poewah, maken, dat iets barst, laten barsten.

WAHAB, mannel. persoonsnaam, verkorting van *Abdōwahab* (Arab. 'Abdōe 'l-Wahhâb).

WAHAM (Arab. wahm), verbeel-

ding, voorstelling, idee, gedachte, meening, opvatting, waan, gissing, vermoeden, argwaan, wantrouwen, verdenking; (ook) zich verbeelden, zich voorstellen, denken, opvatten, meenen, houden voor, wanen, gissen, vermoeden, wantrouwen, verdenken; *ba' waham lōn*, naar mijne meening, naar mijn idee, vermoeden, enz.; *salah waham*, verkeerd van opvatting, zich vergissende of vergist hebbende, misvattende, (zie vbd. i.v. *sangka*, en hier beneden); *sangka waham*, zie i.v. *sangka*; *bè' tawaham waham gōb*, ge moet anderen niet verdenken; *wahé pò-tjoet tjoet da meutoeah, bè' neumarah sipatah haba; kōn oelōn kheun bè' neuwaham, nabi Adam njang pò haba*, o prinses, gezegende zuster, wees niet boos om die enkele woorden; die woorden (die ik aangehaald heb) zijn niet van mij, verdenk mij er niet van (of vat het niet verkeerd op), het zijn woorden (afkomstig) van den profeet A., (Tjintaboehan); *Oelanda sikarang salah waham, Atjèh djiwaham meusé Djawa*, de Hollanders hebben zich nu misrekend, zij dachten, dat de Atjèhers als de Javanen zouden zijn, (Tadeukiratō rakidin); *hana teu'ingat keu oeròë doedòë, tawaham nanggròë seunangsima-sa*, gij hebt niet aan latere dagen gedacht, ge meendet, dat het land steeds door in voorspoed zou verkeerren, (Tadeukiratō rakidin); zie verder vbd. i.v. *dja-*

lò', khiaj, khò', tadjō'. *Moewaham*, gedacht, gemeend, opgevat, vermoed, verdacht, (ook) elkander verdenken, elkander wantrouwen; *pakōntatjò' areutalōn, bōh wasé kroeëng ngòn koeala; sòë joeë gata hé 'Arian, peugahreudjang djinnòë sigra; ... djakalèë pòteu joeë didalam, neutjò' poelang wasé doemna; tjoeba peugah hé 'Arian, bè' moewaham lōn ngōngata*, waarom hebt gij genomen wat mij toekwam, zoowel de rivier-, als de havenrechten; wie heeft het u bevolen, *hé A.*, zeg het nu gauw; ... als de vorst in het paleis u bevolen heeft om alle (weggeschonken) rechten terug te nemen, zeg het dan *hé A.*, opdat wij elkander niet zullen wantrouwen, (Noen Parisi). *Poewaham*, laten *waham* (verb.) of *waham* (verb.) met versterkte beteekenis.

WAHDANIËT (Arab. *waḥdānījāh*), eenheid, (van Allah; een van de *sipheuët doea plōh*).

WAHÉ, interjeetie: o, *hé, hei, ach, och*, (in hik.); zie vbd. o.a. i.v. *lindōng* (onder *peulindōng*), *rintah, sabét, trōn* (onder *peutrōn*), *waham*. Zie *haj I, hé II*.

WAHÉT (Arab. *wāḥid*), één, eenig, (van Allah; verder in hik. en sprkw.), (ook) mannel. persoonsnaam, verkorting van *Abdōwahét* (Arab. *'Abdoe 'l-Wāḥid*); *neupeudjō' dròë oe ba' Wahét, tèëhit ma'*

ripat hana doea, hij vertrouwde zich toe aan Hem, die Eenig is, die volgens de geloofsleer en de mystiek geen gelijke heeft, (Diwa Sangsaréh); zie verder vbd. i.v. koephoe (sprkw.). Moewahét, de leer van de eenigheid (van Allah) belijden, het inzicht in de eenigheid (van Allah) bezitten; si moewahét ahalōj katjah, dō' njang sahèh tjati rasa, hij, die inzicht heeft in de eenigheid (van Allah), aan wien de kennis van Allah is onthuld, smaakt hierbij de heerlijkheid der ware extase, (Mènhadjōj abidin; deze regel behoort tot de weggelaten regels in het citaat i.v. tjoehoet, en sluit aan bij het eerste deel van dat citaat).

WAHI (Arab. wahi), ingeving, openbaring; oemoenabijōh gōh wahi na peuēt plōh thōn, doemoemoenja lampdōēniba' anam plōh thōn, de Profeet bereikte, voordat (Gods) openbaring tot hem kwam, den leeftijd van veertig jaren, en zijn totale leeftijd bedroeg meer dan zestig jaren, (Akidatō awam); boeët njang doedōē ka neutoekri, sang na wahi Djébra'iba, wat nog gebeuren moest wist hij vooruit, het was alsof de engel Gabriël hem eene openbaring (Gods) daaromtrent bracht, (Meudeuha').

WAHWEUËH, zie wéhweuëh.

WAHWÒË, of wawòë, heen en weer slingerend of geslingerd, heen en weer gaande, in onrust, in beroering, onrustig, ongerust, in

tweestrijd, radeloos; 'òh tō' kapajateuëh Lam Beusdōë, ta'eukeu wahwòë meugisa-gisa, toen het schip ter hoogte van L. B. kwam, zag men het heen en weer slingeren en ronddraaien, (Prang Gômpeuni); angèn seungab djih pi wahwòë, radja keudròë srōt oedōnja, de wind (die den vorst meevoerde) ging (door de bezwering) liggen, de vorst slingerde heen en weer en viel van zelf op den grond, (Goemba' Meuih); bandjileungò soeara bangsi, djibeudòihlé ra'jat doemna; djiploeëng keudéh djiploeëng keundōë, habéh wawòë poengò gila, toen de menschen de tonen van de fluit hoorden, stonden zij allen snel op; zij renden hierheen, zij renden daarheen, zij gingen heen en weer als gekken, (Malém Diwa); boeneupadjōh handjeuët keuasdōë, radja wawòë atélam dada, de rijst, die hij at, werd niet in het lichaam opgenomen, want innerlijk was de vorst onrustig, (Djoehan Meusapi); djeundōë aneu' bè' goendah lé, ba' teutab atébè' that wahwòë, wees nu, mijn kind, niet bedroefd meer, wees kalm en wees niet te ongerust, (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. inga-inga. Poewahwòë, heen en weer slingeren (transit.), heen en weer bewegen, in onrust, beroering brengen, onrustig enz. maken; zie vbd. i.v. rawòë I.

WAHWAH, zie wéhweuëh.

WAJ; moewaj-waj, zich kronkelend, zich slingerend voortbewegen, (zooals eene slang); peuë njan moewaj-waj lam leuhòb, wat kruipt daar kronkelend in de modder. Poewaj-waj, slingerend bewegen, heen en weer slingeren (transit.).

WAJANG I, scherts, gekheid, grap, gestoei; phōn-phōn wajang, teuma ka bit, eerst was het een gescherts (gestoei), daarna werd het ernst; wajang-wajang, schertsend, stoeiend, voor de grap iets doende, (zie vbd. i.v. pangoelèë); boekòn wajang, of kòn wajang-wajang, geen scherts, geen grap, hooge ernst, zeer ernstig, in hooge mate, buitengemeen, ontzaglijk; lōn peugah njòë boekòn wajang, neutrōn reudjang pò meukoeta, ik zeg dit niet voor de grap, kom gauw beneden, Majesteit, (Goemba' Meuñh; zie ook vbd. i.v. ta'kit); preuboeëtann jòë kòn wajang-wajang, Poelōt Kheureudam pajah sòë sangga, deze zaak is eene zeer ernstige zaak, P. Kh. is moeilijk te weerstaan, (Djoehan Meusapi; zie ook vbd. i.v. krang); zie verder vbd. van wajang i.v. kha'khi', lawi I, oendang-oendang II, seunang. Moewajang, ook moe'ajang, schertsen, voor de grap iets doen, gekheid maken, gekscheren, stocien; zie vbd. i.v. kra, matan, na, sabi II, seunang, sireu'. Poewajang, schertsen enz. met, spelen met, voor den gek houden, in de

maling nemen, plagen, den spot drijven met; zie vbd. i.v. haba, seunda, tjabeuëng.

WAJANG II (Mal.-Jav. id.), tooneel, tooneelvertooning (met poppen of personen), schimmentoneel, tooneelpop, schaduwbeeld, (in hik.); phadji sipeureuti gamba wajang, bimbang-bimbangan Radén Moeda, hare dijen waren (zoo tenger) als die van tooneelpoppen, en R. M. was geheel van liefde voor haar vervuld, (Tjinta-boehan); oereuëng Tjina meu'èn wajang, oereuëng dagang pèh rapana, de Chineezen gaven tooneelvoorstellingen, de Klinganeezen sloegen op tamboerijnen, (Noen Parisi); zie verder vbd. i.v. linggang.

WAKAÏH (Arab. waqf), rust, pause (inz. bij het Qorânreciet, ook bij het hikajatreciet en in de rede; zie peuniōh i.v. piōh I, en tawakōh). Vgl. wakeuëh.

WAKÉB (Mal. wakap), e.s.v. vogel, (in hik.); moeda samlakòë djeuët keu wakéb, djimeulét-lét di andara, de schoone jonkman veranderde zich (nadat zijn tegenstander de gedaante van een radjawali had aangenomen) in een wakéb, en zij achtervolgden elkander in de lucht, (Diwa Akañh).

WAKEUËH (Arab. waqf), vrome stichting (roerend of onroerend goed, door den rechthebbende voorgoed afgezonderd om het gebruik of de opbrengst ervan tot een volgens de Moh. Wet vroom

doel, b.v. een liefdadig doel of ten algemeenen nutte, te doen strekken), tot vrome stichting gemaakt, (verder) geprivilegieerd, vrijheerlijk, (= bibeuëh, zie aldaar); (ook wel verb.) = poewakeuëh; koeroe'an wakeuëh, een Qorânexemplaar in b.v. eene moskee tot algemeen gebruik gesteld; lampōih wakeuëh, een vruchten-tuin, waarvan de opbrengst voor een algemeen doel, ten bate van b.v. een bedehuis is bestemd; Atjèh lhèë sagòë sang wakeuëh, oereuëng bibeuëh bi'at radja; meung tan djitoeëng lé oereuëng Atjèh, hana djadèh djeuët keu radja, de drie sagòë's van Atjèh zijn als geprivilegieerde gebieden, en de bevolking geprivilegieerd om den koning (van Atjèh) in te huldi-gen; aanvaardt de bevolking van Atjèh diens koningschap niet, dan komt dit niet tot stand, (Tadeukiratō rakidin; zie verder vbd. i.v. bibeuëh); ... kamòëlam ranté siribèë peuët reutōih, beuhabéh meu'aïh ba' meukoeta; ... seumah Oesoeih keu doeli halarat, neumeuhōnkeu ra'jatlambéntjara; ... djih tjitaneu' kèë kakathèë, peuë djilakèë koekarōnja; njòë djilakèë oereuëng lam ranté, djakalèë maté kèë djih keu radja; oereuëng lam ranté siribèë peuët reutōih, keu djih wakeuëh ban sineuna, ... (Oesoeih

zeide: ik ga niet uit de gevangenis, wanneer de andere gevangenen niet mede in vrijheid gesteld worden), er zijn veertien honderd personen in de gevangenis, moge Zijne Majesteit hun allen vergiffenis schenken"; ... (de bode zeide tot den vorst:) ... „Oesoeih laat bij Uwe Majesteit eerbiedig het verzoek voorbrengen, of hij de lieden in de gevangenis mag hebben"; ... (de vorst antwoordde:) „je weet dat hij mijn zoon is geworden, en dat wat hij vraagt ik hem zal geven; nu heeft hij om de gevangenen gevraagd en als ik dood ga, wordt hij toch vorst: die veertien honderd gevangenen worden hierbij allen aan hem gegeven", (Nabi Oesoeih); doem neuwakeuëh keureuna Alah, hanboebédrah keureuna moeka, alles (al die genoemde zaken) maakte hij tot waqf ter wille van Allah, en volstrekt niet ter wille van uiterlijk vertoon, (Meudeuha'). Poewakeuëh, tot waqf, tot vrome stichting maken; moe'alaïh Soelòjman djiblòë roemòh, djipoewakeuëh sòënjangteuka, de bekeerling S. kocht (te Mekka) een huis en maakte het tot waqf ten bate van een ieder die er kwam, (Noen Parisi). Vgl. wakaïh. WAKI (Arab. wakîl), in hik. voor het rijm of het rhythme ook wakila, gemachtigde, gevolmachtigde, zaakgelastigde, zaakbezorger, plaatsvervanger, vertegenwoordiger, adjudant, (verder) titel van den beambte, die als rechterhand van het dorpshoofd,

den keutjhi', tot het dorpsbestuur behoort, en in sommige streken titel van het dorps hoofd, terwijl keutjhi' titel van dien aan het dorps hoofd ondergeschikten beambte, (ook) betiteling van den krokodil (eig. van den krokodil, die als adjudant van een heilige diens graf bewaakt, en in het algem. als betiteling van krokodillen gebezigd, vooral wanneer men zich dicht bij eene plaats bevindt waar veel krokodillen huizen), (in verhalen:) betiteling van het looze dwerg hert (dat als adjudant van den koning-profeet Salomo wordt voorgesteld); (ook verb.) = poewaki; lōn waki N. N., ik ben de gemachtigde van N. N.; lagèë waki gadòh neumat, als een dorpswaki, die zijne functie kwijt is, (zegt men van iem., die radeloos is, die druk heen en weer rent); njang keukeutjhi' han keutandi, njang keuwaki han béntara, wie tot k. is voorbestemd wordt geen t., wie tot w. is voorbestemd wordt geen b., (Akeubarō Karim; deze regel behoort tot de weggelaten regels in het citaat i.v. tanggam); teukoe waki, betiteling van den krokodil of van het looze dwerg hert, (zie vbd. van het dwerg hert i.v. kanoeri); waki boejōng, of waki Saba (naar het rijk van de koningin van Saba), betiteling van het looze dwerg hert, (zie vbd. van den eersten titel i.v. lingkōng II, weuëh); djih ka lōn waki, ik heb hem als mijn gemachtigde, mijn plaatsvervanger aangewezen;

ka lōn waki ba' djih, ik heb het hem als mijn gemachtigde opgedragen, ik heb hem als mijn gemachtigde aangewezen; zie verder vbd. i.v. bibeuëh, meug at, salah, tirèë, toempang, en van het gebruik als betiteling van het looze dwerg hert i.v. oengkab, palèt-palòt, rabét, roepa, sapa II (vorm wakila), sō' II, tèë, thō. Moewaki, een of tot waki hebben, de handeling waki verrichten; han djeuët tamoe waki ba' djih, ge kunt hem niet tot gemachtigde aanwijzen of hebben. Poewaki, tot waki maken, als waki aanstellen, machtigen, volmacht geven, iets aan iem. als gemachtigde opdragen.

WAKILA, zie waki.

WAKILAH (Arab. wakâlah, of wikâlah), lastgeving, machtiging, volmacht, (inz. gebezigd van de machtiging, die bij het sluiten van een huwelijkscontract de wali van de bruid of de bruid zelf aan een teungkoe, gew. den dorpsteungkoe, geeft om de huwelijksvereenkomst met den bruidegom te sluiten); (ook) machtigen, als gemachtigde aanstellen (inz. voor het sluiten van een huwelijkscontract); wakilah oelōntoean ba' teungkoe neupeunikah aneu' oelōntoean Si Poelan ngònlintō teuka, ik machtig u, teungkoe, om mijne dochter N. N. uit te huwelijken aan den bruidegom, die (aanstonds) komen zal; inōng njan djiwakilah keudròëddji, die

vrouw heeft zelf (den teungkoe) gemachtigd om haar uit te huwelijken, (zegt men van eene vrouw, die zonder bijstand van een bloedverwant als wali een huwelijk heeft gesloten); bri, trimòng wakilah, machtiging geven, ontvangen; trō-ihlé kali radja wakilah, neujoeë peunikah poetròë Keumala; 'òh lheu-ēh kali trimòng wakilah, neudja' peunikah poetròë ngòn radja, toen de kali aangekomen was, machtigde de vorst hem om het huwelijk van prinses K. te sluiten; nadat de kali die machtiging had ontvangen, ging hij de prinses met den prins in den echt verbinden, (Djoehan Meusapi); zie verder vbd. i.v. dapa, nikah, sarakata. Moewakilah, de handeling wakilah verrichten, machtiging geven.

WALA' (Arab. wadh', plaatsing, stelling), plaatsen, toevertrouwen, vaststellen, bepalen, bestemmen; plaatsing, vaststelling, bepaling, bestemming, (in hik. en door geleerden gebezigd); oebé-bé na areuta lōn ka lōn wala' ba' gòbnjan, gòbnjan njang kèëwasa, al mijne bezittingen heb ik aan hem toevertrouwd, hij voert er het beheer over; masa lōn peugèt ka lōn wala' keudjih, toen ik het vervaardigde, bestemde ik het al voor hem; neumeudjandji jōh sabòh ròë, deungòn kamòë gòh na gata; adat maté

radja Wadirah, oe Pantjalarah neujoeë teuka; njan handjeuët hanba' oelōn dja', meunan wala' djandji njang ka, hij sprak eens, toen gij nog niet geboren waart, met mij af, dat, wanneer vorst W. gestorven zou zijn, ik (bij hem) te P. zou komen; daarom moet ik noodzakelijk erheen gaan, want zoo is eenmaal de afspraak vastgesteld, (Meudeuha'); pòtjoet Lidam gadòh piké, hanneutoekri neubōh sangga; kaleuëm poetròë ka neuwala', njang djih djidja' ngòn lōn sama, prins L. was ten einde raad, hij wist niet hoe hij (de prinses) tegen moest houden; „de prinses heeft vastgesteld (heeft het eenmaal in haar hoofd gezet), dat zij met mij mee zal gaan” (dacht hij), (Noen Parisi). Poewala', = wala' (verb.) met versterkte beteekenis, of doen wala', bevestigen, bekrachtigen; neubri nanggròë djandji Meudeuha', neupoewala' sigra-sigra, (de vorst) gaf (aan den brahmaan) een stuk land, daarmede prompt bevestigende de belofte, die M. hem gedaan had, (Meudeuha').

WALAH, zie walahi.

WALAH, ook walah, vooral in de versterking walah bélah, bij Allah (in eeden, Arab. wal-lâh); walahi ba' hareuëm lōn, bij Allah, ik mag vervloekt zijn, (zweerformule); zie verder vbd. van walah bélah i.v. meu', poe'euët.

WALAHŌ ALAM (Arab. wallâ-hoe a'lam), (en) God weet het het best, (zegt men aan het einde van een verhaal, voor de waarheid waarvan men niet wil in staan, verder in deftige spreektaal in den zin van: ik weet het niet).

WALĒĒ (Arab. wala'u), al (in toegeevende bijzinnen), al ... ook, ook al, al ware 't, hoezeer, hoe wel, (verder) indien, als, voor het geval dat, mocht het zijn dat; *peuë kapaj njòë koe'eu taba, kan tòm njang ka koe'eu datang; walèë kapaj mè meuneukat, teungòh leugat peudiëng barang; walèë kapaj oe-reuëng moesòh, dõng ba' djeu'òh koepoemeureu-jam*, wat zijn dit voor schepen, die gij, naar ik zie, medegebracht hebt, en die ik nooit voor dezen hier heb gezien; als het koopvaardijschepen zijn, gaat dan gauw aan wal om goederen in te laden; als het vijandelijke schepen zijn, gaat dan veraf liggen, dan zal ik er met kanonnen op schieten, (Banta Ahmat); *walèë ... walèë, of bõh ... walèë, of meuseuki ... walèë, of walèë ... gèt, zoowel ... als, hetzij ... hetzij, laat het zijn ... ook zelfs, of ... of; walèë panglima gèt oelèëbalang, doem si-barang njang matsagòë*, zoowel panglima's als oelèëbalang's, allen, die aan het hoofd van een gebied staan, (Dioe Pling-gam); *meuseuki peutoea walèë ra'jat, boe geu'euntat maséng rata,*

of het hoofden waren of onderhoorigen, aan allen werd gelijkelijk eten gezonden, (Noen Parisi); zie verder vbd. van *walèë* i.v. *njampang II, ri, rintah, sama II, seubat, sibòë, sikoetoe, tjatjang, toempang*, en van *bõh ... walèë* i.v. *bõh II*.

WALI I (Arab. walî), de naaste manlijke bloedverwant in de manlijke lijn van eene vrouw, die haar bij het sluiten van een huwelijkscontract moet vertegenwoordigen, (ook) de manlijke bloedverwanten in de manlijke lijn van eene vrouw, die volgens eene bepaalde volgorde, ieder bij ontstaan of onbevoegdheid van den hem in rangorde voorafgaande, het recht hebben haar uit te huwelijken, (verder in het algem.): agnaten, manlijke bloedverwant in de manlijke lijn, (doch in het dagelijksche spraakgebruik verstaat men er gew. onder:) de meer verwijderde agnaten in de zijlijn, (niet: ad-, of descendenten, noch broeders, zie vbd., behalve beneden, i.v. *aneu', seukoeët, wadjah I*), (ook) de overheidspersoon, of de door de aanstaande echtgenooten aangewezen persoon, die bij een huwelijk van eene vrouw, die den bijstand van een tot hare bloedverwanten behoorenden wali mist, als wali fungeert, (verder ook) heilige (minder gebr. dan *èëlia*, zie vbd. i.v. *peurangeuj, tjoe-tjò*); nadere onderscheidingen van huwelijks-wali's: *wali diba'*, of *wali meuteula'*, ook *wali nasab*, de persoon, die

als bloedverwant eene vrouw bij haar huwelijk vertegenwoordigt; wali mòd jeubé, zie i.v. mòd jeubé; wali radja, of wali hakim, de overheidspersoon, door den vorst (of het landschapshoofd of de adat) aangewezen om voor eene vrouw zonder wali nasab als wali bij haar huwelijk op te treden; wali tahkim, de door de aanstaande echtgenooten als wali der vrouw aangewezen persoon, (zie tahkim); Si A ngòn Si B wali (of siwali of talòë wali), A en B zijn verwanten van vaderszijde; tjè è d a r a wali, volle of verre neef van vaderszijde, (in onderscheiding van b.v. een broeder); wali tòë, naverwante wali (manlijke bloedverwant van vaderszijde); wali djeu'ō h, verwerwante wali; wali (ngòn) karōng, in hik. voor het rijm ook karōng (ngòn) wali, agnaten en cognaten, verwanten van vaders-, en van moederszijde, (zie vbd. i.v. mita, roengkhé, sa I); waliōlah, vriend van Allah, heilige.

WALI II (Arab. wâlî), gouverneur (van eene provincie), landvoogd, bestuurder, (weinig gebr. woord); wali nanggròë, bestuurder van een land, van een gebied.

WALI III (Mal. id.), kleine gele doek, die in tegenwoordigheid van den vorst los over den schouder wordt gedragen, (in hik.); meunjandang wali keukoenengan, teudongrab toean poetròë moeda,

met een gelen doek over den schouder geslagen stonden zij (n.l. sommige hofjuffers) voor de jeugdige prinses, (Diwa Akaïh); meunjandang wali keukoenengan, pajōng teukeumang toedjōh plōh doea, zij (n.l. de vier onderhorige vorstenzonen) droegen een gelen doek over den schouder, terwijl twee en zeventig pajoengs opengezet waren, (Tjah Koebat).

WALIÖLAH, zie i.v. wali I.

WALOEHA, het 93ste hoofdstuk (soerat) van den Qorân (naar de beginwoorden „w a d h d h o e h â”), (ook de laatste helft van de 30ste, i.e. laatste, djoeih van den Qorân, (naar de beginwoorden van Qor. XCIII, waarmede de 2de helft van die djoeih aanvangt); panè 'èt ka tō' tabeuët? — ka tō' ba' waloeha, tot hoever zijt ge met het Qorânreciet gevorderd? — tot (de soerat) waloeha, (i.e. bijna uit).

WAN I, (verkorting van toean), titel, dien men aan dochters van sajét's geeft, inz. titel van vrouwelijke afstammelingen van Pòteu Djeumalōj (zie i.v. djeumalōj). Zie wandi.

WAN II, zie i.v. wa IV.

WAN-WAN I, drukken, knellen, omknellen, (fig.) aandringen bij, met aandrang vragen; kangkōng geubri keupeukajan, ikat keu'iēng pasōng wan-wan, halsboeien krijgen zij (n.l. de zondaren in de hel) als versierselen, en als gordels knellende blokken, (Tja'é Hadat); ladōm tadjō wadi

reukoeëng, ladōm diroeëng ka djiwan-wan, sommige (der apen) stortten zich (in hunne verwarring om hun in den strik geraakten koning te helpen) op zijn hals, dien zij omvatten, andere drukten hem op den rug, (Plandō' Kantjé); djiwan-wan si njan wa'tèë djimeulakèë, hij dringt erg aan, als hij wat vraagt; djiwan-wan geutanjòë djimaba, hij drong erg bij ons aan om ons mee te troonen; djiwan-wan dròëddji, hij drukt op zijn lichaam (b.v. zijn buik), krimpt ineen (van buikpijn b.v.). Moewan-wan, gedrukt, gekneld, enz., de handeling wanwan verrichten. Poewanwan, laten wanwan, of wanwan met versterkte beteekenis.

WAN-WAN II, zie wòn-wòn.

WANDI, (uit wan en di), zie di II, en vbd. i.v. peungaba. Zie wan I.

WANG I, ook oeang, (Mal. id.), geld, (mod.); wang keureutaïh, papieren geld, bankbiljet, (zie nòt); wang koepala, hoofdgeld, belasting, (zie vbd. i.v. hata).

WANG II, krombeenig, met o-beenen.

WANG III, vader, (in hik., zie vbd. i.v. lindan); ma wang, vader en moeder, ouders; tinggaj nanggròë deungòn ma wang, dja' lam oeteuën doem tjoet raja, zij verlaten hun land en hunne ouders, en gaan, kinderen en volwassenden, de bosschen in, (Hik.

Rantò; zie verder vbd. i.v. tréb onder teuneuréb).

WANGKANG (Mal. id.), e.s.v. Chi-neesche jonk, ook koeangkang, en koerangkang geheeten; zie vbd. (van den vorm koeangkang) i.v. peudòë, roengka, seunang, soelōb.

WANGSA, ook wansa, en voor het rijm wan(g)si, (Mal. wangsas), in moedawangsa, jong, jeugdig, en gambang wangsas, e.s.v. gambang (in hik.); djijōbsoeléng ngònnapiri, beudòïh naringòn meunjanjòë; tjanté' manèhmoe-dawangsi, kantanatoe-kripeugah bagòë, zij bliezen op fluiten en bazuinen, en jongelieden, onbeschrijfelijk bevallig en bekoorlijk, stonden op om te dansen en te zingen, (Goemba' Meuïh); zie verder i.v. gambang.

WANGSI, zie wangsas.

WANSAS, zie wangsas.

WANSI, zie wangsas.

WANTA; glimawanta, zie i.v. glima.

WAPEUËT, of wapheuët, ook wa'pheuët, (Arab. wafâh), overlijden, verscheiden, (subst.); overleden, gestorven, verscheiden, (gebezigd van profeten, vereerde personen, heiligen, ook vorsten, in hik. vrijer gebruik); diateuëhra'ta djihka wapheuët, djisoera'léra'jat Meureutjoe Nagara, op zijn wagen was hij gestorven (n.l. in den strijd gedood), en het volk van M. N. hief een ge-

juich aan, (Diwa Akañh); zie verder vbd. i.v. lah I, sama II. WAPHA' (Arab. wafq), magisch quadrat of pentagram, talisman bestaande uit geteekende magische figuren; teuma djitjò' bidjèh mamplam, keu Boerian djidjò' sigra; tjò' adjeumat deungòn wapha', keu hékeumat ba' geupoela; ba' Boerian djipendjaròë, djipeuroenòë léngòn doe'a, vervolgens nam zij de manggapit en gaf die snel aan B.; zij nam eene amulet en een talisman, die als toovermiddelen moesten dienen bij het planten van de manggapit; zij stelde ze B. ter hand en leerde hem de daarbij behorende gebeden, (Noen Parisi).

WAPHEUËT, zie wapeuët.

WA'PHEUËT, zie wapeuët.

WAR'A, of wareu'a, ook war'a', (Arab. wara'), strikte onthouding niet alleen van godsdienstige ongeoorloofde en afkeurenswaardige dingen, maar ook van dingen, waarvan men niet zeker is, dat ze geoorloofd zijn, strenge ingetogenheid, strenge vroomheid; zich strikt onthoudende van niet bepaald geoorloofde dingen, zeer ingetogen, zeer vroom; zie vbd. i.v. gōseuti, katjah. Poe-war'a-war'a dròë, zich aanstellen alsof men war'a is. Zie tawarō'.

WARA', zie war'a.

WARANG, rattenkruit, (= toeba tikōih); (verb.) met een mengsel van rattenkruit en citroensap (sap van de bōh koejoeën) insmeren, (van blanke

wapens om er eene donkerblauwe kleur aan te geven); djiwarang sikin, hij smeert een mes (een zwaard) met rattenkruit en citroensap in.

WAREH (Arab. wârith), erfgenaam, (verder in het algem.): verwant, bloed-, of aanverwant, familie, (bij uitbreiding ook:) genoot, kameraad, vriend; (verder) verwantschap, kameraadschap; waréh blah koe, blah ma, familie van vaders-, van moederszijde, (zie ook vbd. i.v. sòë onder peusòë); waréh gampōng, dorpsgenoot, (zie ook vbd. i.v. njampang II, waar het woord ook weer te geven is met dorpsgenooten); padit joem njan, waréh, wat is de prijs daarvan, vriend, (zegt men op den pasar ook tot een onbekenden verkooper); zie verder vbd. i.v. bisan (sprkw.), gasiën (sprkw.), gòb, la'én (onder peula'én), rila (erfgenaam), sambat, tabi'in, wadjah I. Moewaréh, erfgenamen, enz. hebben, (van elkander) erfgenamen, familie, enz. zijn, (aan elkander) verwant zijn; zie vbd. i.v. talòë.

WAREU'A, zie war'a.

WAREUNA, of warna, (Skr. varṇa), kleur, soort; zie vbd. i.v. koembang I, pantjaloegam, pat (onder moepat), peureuséh, rika, seunbreun, seundi. Moewarna, eene bepaalde kleur hebbende; moewarnawarna, van verschillende kleuren, van verschillende soorten.

WAREUTA, of warta, (Skr.

vârttâ), tijding, nieuws, bericht, mededeeling, verhaal, mare, gerucht; wareuta gòb meunan, bit kan bithana lōntoean toe'òh, zoo zegt men, in hoever het juist of onjuist is weet ik niet; 'òh saré lheuëh haba poetròë, neupeugèt djeunòë sabòh warta; teuma neupeugèt sabòh soerat, neujoëë euntat keu radja moeda, toen de prinses met haar verhaal klaar was, stelde hij eene mededeeling op; hij stelde een brief op, dien hij bij den radja moeda liet brengen, (Dioe Plinggam); zie verder vbd. i.v. loepōt (onder peuloepōt). Poewarta, berichten, mededeelen, verhalen, verkondigen; nanggròë loe aih lòm ngòn ma'moe, that meuseuhoe geupoe wareuta, zijn rijk was uitgestrekt en welvarend, veel roem werd ervan (of van hem) verkondigd, (Diwa Akaïh).

WARNA, zie wareuna.

WARŪNG (Mal. waroeng), tent (waarin waren, inz. eetwaren te koop worden aangeboden), kraam, winkeltje, (mod.).

WARTA, zie wareuta.

WASAJ (Arab. waçl), vereeniging, verbinding (inz. in het Arabisch van den slotklinker van een woord met het daarop volgende woord door elisie van den beginklinker van het tweede woord; bekend uit de regels om trent het Qorânreciet), (ook) naam van het teeken in het Arab.

schrift, dat zulk eene verbinding aangeeft.

WASÉ, bijvorm van hasé (zie aldaar), inz. gebezigd in de betekenis van: belasting, heffing, recht, in-, en uitvoerrechten, schatting; wasé djalan, wegenbelasting, belasting op het vervoer van producten voor het onderhoud der wegen en bruggen; w. koeala, havenbelasting geheven van de schepen, havenrechten, (zie i.v. adat II, en vbd. i.v. krang onder peukrang, meudjeulih, mirahpati, oepeuti, waham); w. kroëng, rivierbelasting, (zie vbd. i.v. waham); w. ladang, belasting op bergaanplantingen, (zie vbd. i.v. keuradja t); w. oelèëbalang, de door den oelèëbalang geheven belasting, inz. zijn aandeel in de belasting op peper en pinang, (zie sprkw. i.v. oelèëbalang); w. oeteuën, belasting op boschproducten; w. pangkaj, het aandeel in de belasting op peper, dat aan degenen, die kapitaal, voorschot verstrekten voor den aanleg der tuinen, toekomt; w. radja, belasting voor den vorst, het aandeel van den soeltan in het uitvoerrecht op peper en pinang; (zie verder vbd. van de beteekenis belasting i.v. oepeuti, tjoe-ké); 'òh trōih lam koeta beuginda Tjah Koebat, djijoeë peusapat doemna radja; doem ba' wasé doem sikeulian, ba' tjakabtoeanngònsinja-ta, toen vorst Tj. K. in de vesting gekomen was, beval hij alle

vorsten te verzamelen; „weest allen gereed, heeren, weest klaar met uwe wapens”, (Tjah Koebat); wahé bapa bè' lalè lé, tapoewasé njan ka teuka, hé vadertje, wees niet onachtzaam, houd u gereed, daar komt hij aan, (Plandō' Kantjé).

WASIËT, of wa'siët, (Arab. waṣijjah), uiterste wil, uiterste wilsbeschikking, testament, (ook) nadrukkelijke opdracht, boodschap of verzoek, wat men iem. op het hart drukt, vermaning, zedenles, les, raadgeving; (ook verb.) bij testament beschikken, nadrukkelijk opdragen of verzoeken, op het hart drukken, vermanen; wasiët teungkoe Anjang kamatéoebéareuta dròëgeuh bandoem geujoeë bōh keu meunaté ba' abéh, de uiterste wil van den overleden teungkoe A was, dat al zijne goederen aangewend zouden worden ten bate van de lijkfeesten; wa'siët Nabi, zie i.v. kriman; wasiët goerèë, de vermaning, lessen van den leeraar; habéh geuwasiët boeët njang sihat, geubri peu'ingat njang sampōreuna, (de schriftgeleerde) gaf hun (n.l. den tot den Islâm bekeerden vorsten) goede lessen en vermaningen naar behooren, (Malém Dagang); djiwasiët ba' radja Taléb Djamiah, ampōn di bawah toekoe radja; meungnjò hana trōih ba' lapan oeròë, meuriwang keunòë karōh lam

bahja; ba' reudjang toekoe neukrah angkatan, dja' toelōng laman didalam bahja; ... habéh wasiët Simbōj Akasan, djipò meulajang dalam andara, hij drukte vorstin T. Dj. op het hart: „vergeving, vorstin, wanneer wij na acht dagen hier niet teruggekeerd zijn, dan zijn wij in gevaar geraakt; roep, meesteres, dan gauw het leger bijeen en kom ons in het gevaar te hulp; ... nadat S. A. zijn verzoek had gedaan, vloog hij zwevend de lucht in, (Djoe-han Meusapi); zie verder vbd. i.v. sé, toerōt. Vgl. amanat, peusan I.

WA'SIËT, zie wasiët.

WASIT (Arab. wasîṭ), bemiddelaar, tussenpersoon, arbiter, (zelden gebruikt woord).

WAT, kracht, sterkte; krachtig, sterk; oereuëng ka toeha, hana wat ba' dja', hij is al oud, hij heeft geen kracht meer om te gaan; inōng ka habéh wat, doem hò djitoe pat rèt, eene vrouw, die geen kracht meer heeft (van het rondzwerven, rondloopen) en alle wegen kent, (zegt men van eene vrouw, die ongunstig bekend staat); hoekōm ba' babah, wat ba' (aweue') djaròë, oordeelen doet men met den mond, maar de kracht zit in de hand (in het corpus van de hand), (sprkw., z.v.a. zonder machtsmiddelen kan men zijn gezag niet handhaven, is men machteloos); oedeuëng wat, zie i.v. oedeuëng. Moewat, krachtig,

sterk. Poewat, krachtig maken; kapoewat dròëken, span je krachten in, zet je schrap. WATÈÈ, of wa'tèë, (Arab. waqt), tijd, gelegenheid, tijdstip, inz. de tijd aangewezen voor het verrichten van de dagelijksche ritueele godsdienstoefeningen, (ook) die godsdienstoefeningen zelf, (verder) ten tijde van, tijdens, gedurende, wanneer, als, toen, nu (voegw.); ba' sabòh-sabòh watèë na djidja' keunòë, hij komt hier wel van tijd tot tijd; wa'tèë seumajang, de tijd aangewezen voor een seumajang, tijdens een seumajang, als of toen (hij) een seumajang (doet, deed); wa'tèë limòng, de tijden der vijf dagelijks te verrichten godsdienstoefeningen, (ook) die godsdienstoefeningen zelf, (n.l. soebòh, leuhò, asa, moegréb 'itjha); seumajanglimòng wa'tèë, de vijf dagelijks te verrichten godsdienstoefeningen, die godsdienstoefeningen verrichten; zie verder vbd. van de beteekenis tijd voor een seumajang of de seumajang zelf onder de namen dier seumajangs en i.v. lambat, lheuëng, padja, peureulèë, theun, van de beteekenis tijd in het algem. i.v. boe I, sambé II, en van de beteekenis als voorzetsel of voegw. i.v. doeë' (onder meudoeë'), iseuëng, keuta'keutò', njoeë, palòë (onder poemalòë), rimbat, seurigab, seuté', sòë, tjé' I, tjeungang. Moewatèë, tijd hebben, aan een be-

paalden tijd gebonden, bepaald ten aanzien van den tijd, geregeld. Poewatèë, den tijd vaststellen. Zie òkat.

WA'TÈÈ, zie watèë.

WATEUËH, samentrekking van oeteuëh, zie i.v. ateuëh, en vbd. ook i.v. simbò.

WATI (Arab. waṭ'), coïtus; vleeschelijke gemeenschap hebben met. Moewati, den coïtus uitoefenen, (ook) beslapen (verleden deelw.).

WAWÒÈ, zie wawòë.

WÈ-WÈ, zie i.v. wèt III.

WÈ'; aneu' wè', het jong van een buffel, buffelkalf, (naar het geluid, wè'-wè', dat het maakt). Moewè'-wè', schreeuwen, (van een buffelkalf). Zie 'è', 'oeë II, wa-wa', wa'-wè'.

WÈ'-WÈT, zie i.v. wèt III.

WÈÈ I (Arab. wâw), de 26ste letter van het Arab. alphabet; wordt ook gebezigd als vrouwel. persoonsnaam; wèë moemoendò' nanggròë, de letter wèë heeft den vorm van een moendò' (es.v. kapmes) van het land, (zie i.v. hidja); peuë tatakòt ka lòn i-kat, tapòh leugat bè' djan djikheun wèë, wat vreest ge nog, ik heb hem al vastgebonden, slaat hem gauw dood, voordat hij nog wèë kan zeggen, (een kik kan geven), (Plandò' Kantjé); oebé tangkoera' wèë, zoo groot als de kop van de letter wèë, i.e. een speldeknoop, een ziertje, een klein beetje.

WÈÈ II, zie koeëë.

WÈH, weggaan, zich wegscheren,

zich verwijderen, uit den weg gaan, uitwijken, vertrekken, ontkomen; kawèh keudéh, ga weg gindsheen; wèh-wèh, koe-meung tōt beudé, uit den weg, uit den weg, ik wil een geweer afschieten; zie verder vbd. i.v. ri, roeëng, sahèh, sambang II (sprkw.), singkla, srang, tèë, tjoekeh. Moe-wèh(-wèh), = wèh met meerv. subjeet, om strijd weggaan. Poe-wèh, doen of laten weggaan, enz., verwijderen, verdrijven, weg-jagen, afwenden (van b.v. de oogen, den blik); sòënjang kalònthat soeka'an, njeum di sinan bè' tapoewèh mata, wie haar zag, raakte ver-rukt, en zou de oogen van haar niet willen afwenden, (Malém Diwa); zie verder vbd. i.v. boe-ëh. Teuwèh, weggegaan, weg, uitgeweken, ontkomen, verwijderd, verdreven, weggejaagd, afgewend; mata kan teuwèh keunan djipandang, njeum bè' leukang djipandang landja, zijne oogen raken niet (van haar) afgewend, het is alsof hij zijne blikken niet van haar los kan maken, steeds door kijkt hij naar haar, (Gadjah toedjōh oelèë).

WÉHWEUËH, ook, doch minder, wahweuëh, en, in hik. voor het rijm, waïh-waïh, (Arab. waswâs), inblazing (van den duivel), ingeving van slechte, ook van onrustige, zorgvolle, angstige gedachten; onrust, ongerustheid, bezorgdheid, zorgen, angst; onrustig, ongerust, bezorgd, angstig; plara até

lam seumajang, wéhweuëh tjèëtan bè' tabawa, zorg voor uw hart tijdens de seumajang, dat ge de inblazingen van den duivel niet in u omdraagt, (Akeubarō Karim); di joeb dada ateuëh poe-sat, peuë hékeumat djaròë tawa; ... niët tareugam bè' rōh waïhwaïh, tjèëtan khanaïh lawan gata, dat ge (bij de seumajang) uwe handen over elkaar legt onder de borst op den navel, wat is de diepe zin daarvan; ... dat ge (uw hart) vasthoudt, opdat er geen inblazingen van den satan, uw vijand, in komen, (Akeubarō Karim); njang na soesah di até oelōn, sabab nasadjan ma'noesia; keureuna ma'noesia neupendjeuët lé Toehan, keuleubèhanniba' njangna; njankeu batjoet njang na waïhwaïh, salèh tiwaïh geutanjòë njangna, (de geestenvorst zeide:) wat mij bezorgd maakt is, dat er zich een mensch onder hen bevindt; want de mensch is door den Heer geschapen voortreffelijker dan andere schepselen; dat geeft mij een beetje bezorgdheid, dat we het misschien zullen afleggen, (Diwa Akaïh).

WÉLEUDAH (Arab. wilâdah), partus, bevalling, baring; manòë wéleudah, bad na eene bevalling, (z.g. 44 dagen na de bevalling bij het bōïh dapoe, zie i.v. dapoe); wadjébm-anòë oe ba' énsan, nakeu nam ban ba' tjalitra; ...

keudoea hé keulhèë ni
phaih, keupeuët wéleu-
dah boeda' njata, een ri-
tueel reinigingsbad is voor den
mensch, naar de geleerden lee-
ren, in zes gevallen verplicht; ...
ten tweede na de menstruatie,
ten derde na nabloedingen bij de
bevalling, ten vierde na de ba-
ring van een kind, (Akeubarō
Karim).

WÉLEUMAN (Mal. wilmana,
Skr. vimāna), vliegende go-
denwagen, (ook) e.s.v. fabelach-
tigen vogel, (in hik.); teuma
goenōng njan djeuët
keu wéleuman, meuribèë
jōh njan siseun djiteu-
ka; beuginda Tjah Koe-
bat pi that pantaïh dji-
peulheuëh panah oe a-
dara; aneu' panah njan
pi that sa'ti, jōh njan
djeuët lé keu geureuda;
meuribèë-ribèë djidja'
ba' wéleuman, djimoe-
prang sinan di adara;
sama meunjamatakalōn
djimoeprang, binatang
wéleuman ngōn geureu-
da, die (in de lucht geworpen)
berg veranderde vervolgens in
wéleuman's, die toen bij
duizenden tegelijk aan kwamen
zetten; vorst Tj. K. was er ook
zeer snel bij en schoot een pijl
in de lucht af; die pijl had ook
wonderkracht en veranderde toen
snel in geureuda's, bij dui-
zenden gingen ze op de wéleu-
man's af en ze vochten daar in
de lucht; men zag ze al strijden-
de op elkaar afschieten, de wé-
leuman-dieren en de geureu-

da's, (Tjah Koebat); pajōng
meuriti diteungōh a-
lam, ateuëh wéleuman
njang bië' panglima, de
pajoengs stonden in rijen op het
slagveld, en zij, die tot de pang-
lima's behoorden, waren op
wéleuman's gezeten, (Dioe
Plinggam).

WÈN-WÈN, zie wòn-wòn.

WÉNG, draaien, ronddraaien, win-
den (van b.v. het anker, zie vbd.
i.v. toekōh), opwinden, op-
draaien (van b.v. vioolschroeven,
zie i.v. sipōt), aandraaien (zie
vbd. i.v. sréng I), in een molen
uitpersen, malen (van suikerriet),
(ook) molen, inz. suikermolen om
suikerriet uit te persen, bestaande
uit twee op een massief houten
voetstuk (neudoeë') dicht bij
elkander rustende houten cylin-
ders, waarvan de eene (wéng
agam) langer is dan de andere
(wéng inōng) om daaraan
den naar beneden gebogen hou-
ten boom (wòë-wòë) te kun-
nen bevestigen, die door een buf-
fel in het rond wordt gedraaid;
de draaiende beweging wordt
van den eenen cylinder op den
anderen overgebracht door in el-
kaar grijpende tanden (blim-
béng), waarvan beide cylinders
voorzien zijn, die verder, ter ver-
steviging, geklemd zijn tussehen
twee onder die tanden aange-
brachte dwarslatten (blida),
welke aan de vier uiteinden op
stijlen (tamèh blida) rusten;
twee om de cylinders gebonden
dwarslatjes (soeri) beletten het
rijzen en dalen van de suikerriet-
stengels, die daartusschenin tus-

schen de beide cylinders worden ingeschoven (s a' of s o e r o e n g); het uitgeperste sap loopt af in eene in het voetstuk tusschen de cylinders aangebrachte goot (t j a r a') en van hier in een daaronder geplaatsten pot (p a s o e), en wordt verder in een ronden oven (d a p o e w é n g) tot suiker of stroop verkookt; w é n g d j a r ò ë, ook w é n g g e u n t j h ò t, handpers om suikerriet uit te persen, bestaande uit een spits naar beneden uitlopend houtblok (b ò h w é n g), bevestigd aan een verticaal in den grond geplaatsten paal, die, ter versteviging, aan een tusschen twee stijlen bevestigden dwarsbalk is vastgemaakt; in den opstaanden paal vlak boven de b ò h w é n g, of in de b ò h w é n g zelf is eene opening aangebracht, waarin eene ingestoken dwarslat (t e u n e u g ò n) vrij op en neer bewogen kan worden; die dwarslat is aan het vrije uiteinde door een touw verbonden met eene trapplank (k a j è ë g i d ò n g), die met een der uiteinden op den grond rust; de uit te persen suikerrietstengel wordt tusschen de b ò h w é n g en de t e u n e u g ò n gelegd, of, indien de t e u n e u g ò n in eene opening in de b ò h w é n g is aangebracht, tusschen de t e u n e u g ò n en een onder de opening spits naar beneden uitstekend gedeelte van de b ò h w é n g, en wordt door telkens op de trapplank met den voet te drukken gekneusd; het uitgeperste sap loopt langs het spitse

uiteinde van de b ò h w é n g in een daaronder geplaatsten pot; w é n g a n e u' m a n j a', gew., indien er geen aanleiding tot misverstand bestaat, ook alleen w é n g genoemd, e.s.v. loopmolen om kleine kinderen te leeren loopen, bestaande uit een in den grond geplanten ronden stok, waaromheen een met een der uiteinden op de punt van den stok rustend stuk bamboe kan draaien; aan dien bamboe of aan een daaraan bevestigden houten steel laat men het kind zich vasthouden, zoodat het in cirkelgang om den stok heen kan loopen; zie verder vbd. van de betekenis van suikermolen i.v. g i s é n g, l a m I, t o e m p a n g. M o e w é n g, gedraaid, rondgedraaid, enz., de handeling w é n g verrichten, suikerriet in een molen uitpersen; p a d o e m l a w é t d o e d ò ë n i b a' n j a n, t e u b è ë p i p a n j a n g l é h ò r a j a; p e u l a n d ò' k h e u n l ò m b a' r i m o e ë n g, b a h l é t a m o e w é n g h é t j è ë d a r a; ... d j i k h e u n b a' l e u m ò : k a h t a r é' w é n g, b a' m o e p o e s é n g k a d j a' l i n g k a; b a h l é r i m o e ë n g s o e r o e n g t e u b è ë, k o e t a r é' l é k è ë s i b l a h s a n a; 'ò h k e u m a i h p a k a t d j i h n j a n b a n l h è ë, d j i w é n g t e u b è ë s i g r a - s i g r a, eenigen tijd daarna was het suikerriet hoog opgeschoten en werd het steeds grooter; het dwerg-hert zeide toen tot den tijger: „laten we het suikerriet in een molen uitpersen”; ... (het dwerg-

hert) zeide (toen het suikerriet bijeen was gebracht) tot den stier: „trek jij den molen in de rondte, zoodat hij ronddraait; laat de tijger de suikerrietstengels in den molen duwen, dan zal ik ze van den anderen kant uittrekken”; toen zij met hun drieën het onderling eens geworden waren, gingen ze gauw het suikerriet malen, (Plandō' Kantjé; zie de hieeraan voorafgaande regels i.v. p o e g a). T e u w é n g, gedraaid enz., uitgeperst (van suikerriet).

WÊT, in eene andere richting brengen (van b.v. een roer, een zeil), omgooien (van een roer), wenden, omwenden, draaien, om-draaien, overstag wenden of werpen, innemen (van een zeil), omvouwēn (van een of beide beenen), op elkaar leggen (van de omgevouwēn beenen); w é t k e u m o e d ò ë, het roer wenden, omwenden, omgooien; w é t l a j e u ë, het zeil innemen; w é t s i l a, zie i.v. sila en vbd. ook i.v. soempan; w é t l, wend je om!, (zegt men tot een ploegenden karbouw, vgl. t e u III). M o e w é t, in eene andere richting gebracht, gewend, omgewend enz., de handeling w é t verrichten; k a k e u g e u j ò b n j a n n g ò n b a n s i, k a d j i n a r i a n e u' m i è t m o e d a; ... d j i g i s a k e u' i è n g m o e w é t d j a r ò ë, t h a t b i t r a g h ò ë a n e u' m i è t m o e d a, ook werd er op bansi's geblazen, en jongelieden voerden dansen uit; ... zij draaiden met hun bovenlichaam (eig. middel) en

draaiden hunne armen om, die jonge lieden waren erg kundig in het dansen, (Malém Dagang).

WÊT I, eene veel in bergstreken voorkomende soort van heester, die goed brandhout oplevert.

WÊT II, ook w è t, e.s.v. sardijn.

WÊT III, draaien, ineendraaien, (van touw); w è t-w è t, in de spreektaal ook w è'-w è t, heen en weer slingeren, heen en weer bewegen, laten bengelen, (met den staart) kwispelen, (ook) handel, kruk (om iets te draaien, b.v. een spinnewiel, zie i.v. d j e u r e u k h a), kruishout om touw te draaien, bestaande uit een kruis van bamboelatjes met een loodrecht daarop staanden steel, die in een bamboekoker kan draaien, (als subst. ook w è-w è en w è ë w è ë, zie i.v. w é n g); p l a n d ò' d o e ë' a t e u ë h b a l è, d j i m e u d j o e n t è w è t-w è t g a k i n j a n, het dwerghert zat op (het dak) van de hut en liet zijne pooten heen en weer bengelen, (Plandō' Kantjé); w è t-w è t i k o e, met den staart kwispelen, kwispelstaarten. M o e w è t-w è t, heen en weer geslingerd, enz., de handeling w è t-w è t verrichten, heen en weer slingerend, (intransit.); m o e w è t-w è t l a g è ë i k o e a s è ë, heen en weer gaande als de staart van een (kwispelstaartenden) hond, (zegt men van de tong van een zwetser, van iem. met veel praats).

WÊT-WÔT, heen en weer slingerende, zich heen en weer bewegende (ook zonder vooruit te komen, b.v. van een visch op het

droge), spartelende, zich telkens omwendende, woelende (van b.v. een slapende), woelig, onrustig (ook fig.), ongedurig; wèt-wòt that dji'éh, wat slaapt hij onrustig; wèt-wòt that akaj, hij is erg onrustig van aard, ongedurig. Poewèt-wòt dròë, zich heen en weer bewegen, spartelen, zich onrustig gedragen.

WEU', e. s. v. langarmigen aap; djaròë gata panjang that lagèë sapaj weu', uwe armen zijn zeer lang, evenals die van een weu'; zie verder vbd. i.v. simplah (onder meusimplah). Zie kra.

WEUË, stal (inz. voor karbouwen en koeien), kraal, (zie vbd. i.v. rō' onder neurō'); tjitjém pèh weuë, of tjitjém pèh neurō', e.s.v. nachtvogel, die een kloppend, een tō'-tō'-geluid maakt, alsof hij op den sluitboom (neurō') van een stal klopt, en met dat geluid de terugkomst van een afwezigen bloedverwant aankondigt, (zie vbd. i.v. keuta'-keutō'). Moeweuë, een stal hebben, op stal gezet. Poeweuë, in een stal drijven of opsluiten, op stal zetten, tot stal maken; bè' kapoeweuë kapéu'éh leumò joeb mōh, maak de ruimte onder het huis niet tot een stal door er de koe te laten slapen.

WEUË', deelen, in deelen splitsen, verdeelen, uitdeelen, toebedeelen; weuë' areuta, bezittingen, eene nalatenschap verdeelen; weuë' pra'é, eene nalatenschap verdeelen; weuë' sabé, gelijk deelen, in gelijke deelen

verdeelen; weuë' (keu) doe-a, (keu) lhèë, in tweeën, in drieën deelen, (ook) de helft, een derde; doea weuë' (keu) lhèë, twee derde; njang djeunòë doem tapeusapat, euntreu' meuhat koeweuë' keu lhèë, breng ze (n.l. de visschen) alle bijeen, straks zal ik ze vast in drieën verdeelen, (Plandō' Kantjé). Moeweuë', in deelen gesplitst, verdeeld, (ook) zich verdeelen, zich splitsen, uiteengaan, zich scheiden, (verder) = weuë' met meerv. subjeet, onder elkander verdeelen; ladōm leupaïh rêt oe Djileuë' (?), siteungòh moeweuë' rêt Keumalala, sommigen vertrokken in de richting van Dj. (?), anderen scheidden zich af in de richting van K., (Pòtjoet Moehamat); geulhòm lam la'òt han djitém bhoeë', ië pimoe-weuë' lheuëng sideupa, hij werd in zee geworpen, maar wilde niet verdrinken, het water scheidde zich in tweeën met eene tusschenruimte van een vadem, (Pòtjoet Moehamat). Poeweuë', laten weuë', of weuë' met versterkte beteekenis; adat tadoeë' takeumarang, minjeu' pitanseupōt boeta; poenggōng keubōih djaròë tjeukang, pa'idah tan poeweuë' laba, als ge aan de hikajat door blijft werken, terwijl er geen olie in de lamp zit en het stikdonker is, dan raakt uw achterdeel maar verdoofd en raken uwe vingers stijf

zonder eenig resultaat, dat u voordeel geeft, (Banta Ahmat).

WEUËH, innerlijk bewogen, ge-roerd, ontroerd, aangedaan, deernis of leed gevoelende, weemoedig, bedroefd, treurig, verdrietig, (ook) ontstemd, boos, gegriefd; ontroering, aandoening, deernis, medelijden, weemoed, droefheid, verdriet, leedgevoel, ontstemming, boosheid; (ook verb.) bewogen enz. zijn, treuren over, betreuren, bejammeren, jammer vinden, opzien tegen, bang zijn voor, geven om; b'è' weuëh até, wees niet verdrietig, (ook) wees niet boos, (wordt b.v. gezegd, wanneer men op een prijs veel afdingt); keureuna sabab geukeumeung meutjré, weuëh-keu até hana tara, omdat zij van elkander zouden scheiden, waren zij zeer aangedaan, (Diwa Akañh); han lé taweuëh ngòn tasajang, e ma badan tapòh aneu'eunda, gij hebt geen deernis en geen medelijden meer met uw zoon, o moeder, dat gij hem wilt doden, (Djoehan Meusapi); adat taweuëh djalan meunaté, pakòn takò tjré boenòë atana, indien gij (prins) bang zijt voor den weg des doods (i.e. voor den strijd), waarom hebt ge tevoren uw zin doorgedreven om het paleis te verlaten (en den oorlog te ontketenen), (Pòtjoet Moeamat); weuëh-moe weuëh, = weuëh met meerv. subject, weuëh ten opzichte van elkander, (ook) weuëh met versterkte beteekenis; oelōnteu han koekeuradjeuën, wa-

hé adoeënpadoeën mama; b'è' akeuma' ba' asòë nang-gròë, lōn bōh geunantòë la'én radja; b'è' weuëh-moe weuëh dalam até, doedòë pagé meuteumeung ngòn gata, ik wil geen koning zijn (ik aanvaard het aangeboden koningschap niet), o broeders en ooms; om tegenover het volk niet in gebreke te blijven zal ik een ander als vervanger tot koning aanstellen; weest niet bedroefd (of boos), later in de toekomst zal ik u weer ontmoeten, (Gadjah toedjōh oelëë); zie verder vbd. van weuëh i.v. blandja, inseuëh, koelōm, lagòë, mòë, ngeuren, oeë, peuë (onder moepeuë), prò' II, satibati, teu'òh, tjinta I (onder meutjinta), toeuëh. Poeweueh, weuëh (adj.) maken, medelijden, droefheid, boosheid opwekken; ... di geutanjòë ban njang oentōng, waki boejōng ka djimòë lé; ngòn ië mata meugeugoelōng, waki boejōng poeweueh até, ... het zal ons vergaan naar het lot dat ons beschoren is'', en het dwergghert begon te huilen; zijne tranen rolden neer, zoodat hij medelijden (bij de geurenda) opwekte, (Plandō' Kantjé). WIË, links, linker, linkerzijde; zie vbd. o.a. i.v. oeneun (sprkw.), oengië', paléng, sama I (onder seumama), toelèh. Poewië, naar links laten gaen, links richten of houden, iets met de linkerhand doen, (wat tegen-

over een ander als ongemanierd geldt); *djisa mbōt ngòn* (*djaròë*) *wië*, *djipoewië* *geutanjòë*, hij nam (b.v. onze hand bij de begroeting) met de linkerhand aan, hij behandelde ons ongemanierd; zie verder vbd. i.v. *oeneun*.

WIËT, iets buigen of draaien zóó dat het breekt, aldus af-, stukbreken, stukbuigen, stukdraaien, wringen, af-, stukwringen; *han é' tawiët*, *djiwiët that*, het is niet stuk te buigen, het is erg taai; *wiët-wiët dròë*, zich in allerlei bochten wringen, kronkelen, (zie vbd. i.v. *geumandō*); zie verder vbd. i.v. *bibeuë*, *kasiët*, *kram*, *lheuëb*, *salib*. **Moewiët**, stukgebogen, stukgedraaid, enz., de handeling *wiët* verrichten. **Poewiët**, laten *wiët*, of *wiët* met versterkte beteekenis.

WILAJAH (Arab. *wilâjah*), bewind, bestuur (over een gebied), aanstelling van wege den vorst; *teukoe Ana geubri wilajah lé pòteu*, *teukoe A* heeft eene aanstelling van den vorst gekregen.

WITĒ (Arab. *witr*); *seumajang wité*, eene uit een oneven aantal (1, 3, enz.) *raka'at's* bestaande, niet verplichte maar aanbevelenswaardige godsdienst-oefening, te verrichten na de verplichte uit 4 *raka'at's* bestaande *seumajang 'itjha*, voordat men gaat slapen, om het getal *raka'at's* van laatstgenoemde *seumajang* oneven te maken; (verb.) die onverplichte *seumajang* verrichten.

WÒ, dwalen, ronddwalen, ronddolen, (gew. alleen van krabben gezegd); *masa keunòng si-koereuëng biëng kōng wò*, in de 9de *keunòng* dwalen de *biëng kōng's* rond.

WÒĒ, terugkeeren (naar de plaats van waar men gekomen is, naar huis, naar zijn *gampōng*, tot God, enz., ook tot oude gewoonten of zonden), teruggaan, terugkomen, naar huis gaan, thuis komen, naar zijne vrouw gaan, bij zijne vrouw komen, (ook al woont de vrouw nog bij hare ouders in), zijne vrouw bezoeken; *kawén mantōng hana wòë*, alleen getrouwd, maar (hij) komt niet thuis (niet bij haar), (zegt men van kinderen, die men met elkaar in den echt heeft verbonden doch nog niet laat samenleven); *wòë-wòë*, zie i.v. *wéng* en *wèt* III; zie verder vbd. van *wòë* o.a. i.v. *aroeah*, *baka I*, *hò*, *kanoeri*, *keukaj*, *lalat*, *lam I*, *meu'aïh*, *meunarō*, *moesém*, *pawōt I*, *poe-tja'*, *pra-proe*, *rèt II*, *reunteuët*, *ridjalōj*, *riwang* (onder *peuriwang*), *roeëng* (sprkw.), *roekōn*, *seupéh*, *silè'*, *singké*, *soeng-gōh*, *tabaj*, *těëbat*, *tjreu'*, *toelèh*, *treu'*. **Moewòë**, de handeling *wòë* verrichten, terugkeerend, terugkomend, enz., (ook) *wòë* met meerv. subject, (meer *moewòë-wòë*, dat ook telkens terugkeeren, heen en weer gaan beteekent); *beusòë moewòë ba' beusòë*, *geutanjòë moewòë ba' tanòh*, ijzer keert tot ijzer terug, wij kee-

ren tot de aarde terug, (uit eene onkwetsbaarheidsformule); ha-béhken doem geumoewòë-wòë, oe nanggròë dròë dalam adara, zij gingen al-len terug, ieder naar zijn eigen rijk in de lucht, (Boeda' Meuseu-kin); teuma djilambōng hékeumat di djaròë, ka moewòë-wòë Malém Di-wa; sideupa oe nab boe-ra' brangkat, ka meusoe-rōtsiplōh deupa, hij wierp het toovermiddel, dat hij in de hand hield, in de hoogte, en M. D. (onder den invloed daarvan geraakt) zweefde heen en weer; bij elken vadem dat de boera' (waarop hij reed) vooruitschoot, ging hij tien vademen achteruit, (Malém Diwa); meudja' moe-wòë, of moewòë oelang, heen en weer gaan, telkens naar het punt van uitgang terugkeeren, in een cirkel-, of spiraal-gang zich voortbewegen, in het rond draaien, (zie vbd. i.v. ling-kang, soesōn); zie verder vbd. van moewòë i.v. doeë' (onder teudoeë'), koera-ngan, piaman, pròë (on-der moepròë), salah (onder seunalah), sambang III, toelèh. Poewòë, doen te-rugkeeren, enz., terugkeeren enz. met, terugbrengen, naar huis me-denemen, thuis brengen (inz. als geschenk voor zijne vrouw); peudja' poewòë, doen meudja' moewòë, heen en weer doen gaan, enz., (zie vbd. i.v. tō); poe-wòë sië, zie i.v. sië I; zie ver-der vbd. i.v. geutah, latèh, paké, rabin, randè, reu-

ëh-mareuëh, reunteuët, roendō', salasilah, salé-ala, sama II, seuleusòë, sibòë (onder seunibòë), toela'. Peunoewòë, wat men thuis brengt of gebracht heeft, inz. geschenk aan zijne vrouw. Teuwòë, teruggekeerd, enz., (plotseling, toevallig of als feit voorgesteld).

WOEDJOET, zie oedjoet, en vbd. ook i.v. pintjé, seu-mōng, tjoehoet.

WOELOEË' (Arab. woedhoe'), de z.g. kleine ritueele wassching, i.e. de ritueele wassching, die men, wanneer men in den toe-stand van eene z.g. kleine onrein-heid (zie i.v. hadaïh) verkeert, moet verrichten om in ritueel rei-nen toestand te komen, noodig voor het verrichten van een seumajang. (verb.) die ri-tueele wassching verrichten, (gew. genoemd toeëngië seuma-jang); lheuëh neuwoe-loeë' neuseumajang, oe-lëëbalang teuma neu-trén, nadat hij (de vorst) de kleine ritueele wassching had verricht, verrichtte hij de seu-majang, en daalde vervolgens, o oelëëbalang, de trappen af, (Goemba' Meuih).

WÒH-WÒH; moewòh-wòh, her-, en derwaarts gaan, rondgaan, rondloopen, rondscharrelen; moe-wòh-wòh djeuëb-djeuëb gampōng, in alle dorpen rondloopen; djimèlōn moe-wòh-wòh lam gampōng, hij nam mij overal heen mee in het dorp. Poewòh-wòh, doen of laten moewòh-wòh, her-,

en derwaarts gaan met, rondgaan met.

WÒN-WÒN, ook wèn-wèn, w a n, in den slaap praten, hardop droomen, (ook) in zijn eentje praten, bazelen, onsamenghangende taal spreken (zooals iem., die kindsch of idioot is, doet), (zoo ook:) kindsch, idioot, onnoozel; *ka tjhi' ka wòn-wòn ka lagèè aneu' manja', (hij is) al oud, al kindsch, hij is al als een klein kind; 'òh ka teungeut lōn meuloempòë, dalém sidròë njeum hana tjré; njeum tameudoeë' sapat doea, tameuseunda hana lalè; kajém leupaïh lōn djan wan-wan, ka sib oelan meunan sabé, als ik slaap, droom ik, dat mijn man niet van mij weg is, dat wij samen op eene plaats zitten en aanhoudend schertsen; vaak gaat het zoover, dat ik soms in mijn slaap praat, zoo gebeurt het al eene maand lang, (Noen Parisi). Moe wòn-wòn, aan het wòn-wòn zijn. Poewòn-wòn dròë, opzettelijk in zijn eentje praten, zich aldus als een idioot aanstellen.

WÒT I, dooreenmengen, dooreenknedden, dooreenroeren, omroeren, (waarbij men eenige kracht noodig heeft, b.v. van deeg, van eene dikke vloeistof), (fig.) in alle richtingen zoeken, doorzoeken, doorkruisen, afzoeken, afloopen; ka lōn wòt ban sabòh gampōng, hana meuteumeung, ik heb het heele dorp afgezocht, ik heb (hem) niet gevonden; zie verder vbd. i.v. bata, eumpiēng, kamè I. Moe wòt, dooreengemengd, dooreengekneed, enz., de handeling wòt verrichten, (fig.) van het onderwerp van een gesprek afwijken, eene andere wending aan een gesprek geven, het over een anderen boeg wenden; Alah, ka djimoe wòt, o, hij wijkt van het onderwerp van het gesprek af.

WÒT II, zie wèt II.

Z.

ZÈNDÈ' (Arab. zindîq), ketter, (in geschr.); zie vbd. i.v. meurendoeet.

ZÒÈ (Arab. zâj), de 11de letter van het Arab. alphabet.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

Deel I.

A.

'A-'A; me u'a-a, zie vbd. i.v. 'è-'è, t è.
 'A-'È, freq. van 'è-'è, zie aldaar, en vbd. i.v. t a-t è.
 'A-'OE, (in het algem.) klankna-bootsing van geschreeuw, van la-waai door geschreeuw, (van men-schen of dieren); schreeuwende, lawaai makende; zie vbd. i.v. r òn, se u b ò', t j r o e ë' I.
 'AB-'AB, klankna-bootsing van het gekwaak van b.v. eenden. Me u'a b-'a b, dat geluid maken, kwaken.
 AB-'AJ (Arab. a b'â d h, mrv. v. b a'd h), de bestanddeelen van de se u m a j a n g, die, ofschoon niet tot de verplichte ceremoniën be-hoorende, in die mate als aanbe-velenswaardig gelden, dat wie ze verzuimt twee extra-prosternaties moet verrichten; zie vbd. i.v. t i m p é.
 ABANG, (ook) aanspreekwoord tot Maleiers; zie rijmpje i.v. t o e a n.
 ABAT; r. 1: eeuwigheid, lees: eeu-wigheid; p. 3b, r. 14: t a r a', lees: t a r a.
 P. 4, opschrift: ABDÖKADE, lees: ABDÖKADE.
 ABÈÈ; me u'a b è è, (ook) met een waas bedekt (van de oogen), wa-zig ziende, beneveld.
 ABÉT, (ook) dienen, vereeren, aan-bidden, (van God; eig. dienende, enz.); zie vbd. i.v. t e u l e u k i n.

ABEUÈ'; zie sprkw. i.v. paré', to e m p ò è I.
 ABEUSAH, zie h a b e u s a h.
 ABI; zie vbd. i.v. b i'at.
 P. 6, opschrift: ABOE NAWAÏH, lees: ABOE NAWAÏH.
 ABÖ; a b ö d j a g a t, zie i.v. d j a-gat; r. 8 v.o.: me u''é', lees: me u' é'.
 ACHI, zie a k h i (onder de Aan-vullingen en Verbeteringen).
 ADANG; s r a h a d a n g b a' (of di) m o e k a (sprkw.), zie i.v. s r a h I.
 P. 11, opschrift: ADE', lees: ADE'.
 P. 12, opschrift: ADEÈ, lees: A-DEÈ.
 ADÈÈ; me u'a d è è, zie vbd. ook i.v. r ö.
 ADI; r.6: k e u t ö', lees: k e u t ö'.
 'ADI; zie vbd. i.v. s a'ti.
 ADJAM; zie ook vbd. i.v. t a' (on-der m e u t a'), t a l a III.
 'ADJAM; r. 8—9 te lezen: om bij het zoenen van den heiligen „zwarten steen" van de Ka'bah dien te bevuilen.
 ADÖÈ; r. 18: a d ò e, lees: a d ò è; a d ò è l i è h, zie i.v. t j a t ö.
 AGA' I; zie ook vbd. i.v. s a r a h I.
 AGAÏH; r. 8: r i m o e ë g, lees: r i m o e ë n g.
 AGAMA; me u'a g a m a, zie ook vbd. i.v. m a d a t I.
 AH; g a d ò h a h, zie ook vbd. i.v. t j o e r a m, t o e a h (onder m e u t o e a h).
 AHAT, zie vbd. i.v. p h a t.

AHLI; zie vbd. i.v. ri (onder peuri).

AHLÖLAH (Arab. ahloe 'l-lâh), kenners van God, Godskenner, Godsman, heilige; zie vbd. i.v. meuseuhab.

A'JAN (Arab. a'jân), zelfstandigheden, afzonderlijke dingen, (als mystieke term bekend in de uitdrukkingen:) a'jan sabitah (Arab. a'jân thâbitah), de afzonderlijke dingen, die bij de schepping der wereld nog slechts in de wetenschap van Allah vaststonden; a'jan charidjah (Arab. a'jân chârîdjah), de naar buiten getreden zelfstandigheden, (die als afschaduwing van de a'jansabitah opgevat worden); zie verder vbd. i.v. pintjé.

AJAT; ajat toedjôh, zie i.v. patihah; geubeuët Jasin ajat toedjôh, hana teudôh ban teulèë dròë, alle drie reciteerden (bij het bewaken van het paleis) zonder ophouden de Jasin en de patihah, (Noen Parisi).

P. 22, opschrift: AJE I, lees: AJÉ I.

AJÉB; zie ook vbd. o.a. i.v. roehé, toeëng. Keu'ajépan, schande, (zie vbd. i.v. roehé).

AJEUËM; ajeuëm djaròë, zie vbd. i.v. dana, pajang (ook onder de Aanvullingen en Verbeteringen); ajeuëm padé, en ajeuëm toelô, zie i.v. padé; ajeuëm sanggôj, haarsieraad, (zie vbd. i.v. toengkôj).

AJOEHAN (Arab. ajjoehâ, gevolgd door een door het artikel bepaald woord), interjectie: o,

(in hik.); zie vbd. i.v. ingat, kawôm, panglima, roengkhé, tjawarat.

AJÖH; zie vbd. i.v. pisang.

'AKEULI (Arab. 'aqli), wat de rede of het verstand betreft, redelijk, verstandelijk, (in geschr.); zie vbd. i.v. seumông.

AKEUMA'; zie ook vbd. i.v. roempa', weuëh.

AKHI, ook achi (Arab. achi), mijn broeder, broeder, (in hik.); zie vbd. i.v. saré, soenggôh.

AKIBAT; zie ook vbd. i.v. saba.

AKÖB; lees: mannelijke, i.pl.v. mannelijk.

'ALA; zie vbd. i.v. tanadôj.

ALAM II; zie ook vbd. i.v. tjoehoet.

ALANG; zie ook vbd. i.v. sapéh; r. 25: frische, lees: frissche.

ALANGAN II; r. 13: teungôh, lees: teungòh.

ALAT; r. 1: Arab. mrv. âlât, lees: Arab. âlah.

ALÈH I; p. 34b, r. 9 v.o.: hij, lees: zij; p. 35b, r. 23: hem (den weegschaal), lees: haar (de weegschaal).

ALÈH II; r. 17: salèh, lees: salèh I.

ALÉN, (ook) vlotje van gevlochten bamboe, of van pinangblad-scheede (seutoeë'), dat men met offerspijzen voor de geesten, b.v. voor ziektegeesten, de rivier laat afdrijven; (verder) tot zulk een vlotje vlechten, zulk een vlotje maken; ta'aléntriëng njan, vlecht dien bamboe tot een vlotje voor offerspijzen. Meu-, of teu'alén, tot zulk een vlotje gevlochten; meu'a-

lén, (ook) de handeling alén verrichten.

ALEUË; aleuë para, zie i.v. para I, en vbd. i.v. bajah (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

ALEUKISAH (Arab. al-qicṣah), het verhaal (luidt), er wordt verteld, verteld wordt nu, (in verhalen en hik. gebezigd ter inleiding van een verhaal of van eene afdeeling van een verhaal); zie vbd. i.v. roengkhé (onder peuroengkhé), sampena, tjawé.

ALEUPI; zie vbd. i.v. paté' I.

ALÖH-ALAH; zie ook vbd. i.v. palèt-palèt, ranab.

P. 39, opschrift: 'ALPIAH, lees: ALPIAH.

'AM-'OEM; zie ook vbd. i.v. sandrōng, taga, ti'ti'-groem.

AMA I; r. 1 en 4: nahi, lees: nahi; zie verder vbd. i.v. bida.

AMA'; p. 40b, r. 12: ama-ama', lees: ama'-ama'.

AMAJ, = 'amaj.

'AMAJ, ook amaj; in de betekenis van droom is het eig. van Arab. amal, hoop, voorspiegeling; p. 41b, r. 17: meuneupa'at, lees: meuneupeu'at, (of meunapa'at).

AMAN; zie ook vbd. i.v. lang, ma'moe, pada II (sprkw.).

AMAT II; lees: mannelijke, i.pl.v. mannelijk.

AMBIA; zie vbd. i.v. ma'siët, soeloetan, tjeuroega, tjoetjò.

AMBONG II; zie ook vbd. i.v. moesara.

AMEUNG, zie rameung.

AMIE' I; p. 47a, r. 1: meu'amië. lees: meu'amië'.

AMILAN; zie ook vbd. i.v. lakoe. Meu'amilan, bedoelingen, listen hebben, met bedoelingen, met listen, listig; zie vbd. i.v. tahta.

AMIRA, of amiran, of miran amira, = ami, (eig. verbogen vorm van Arab. amîr, en amîr al-oemarâ', emir der emirs); zie vbd. i.v. soeloetan.

AMIRAN, zie amira (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

P. 48, opschrift: AMPELAN, lees: AMPÉLAN.

AMPÉLAN; zie ook vbd. i.v. sa' (onder peusa').

AMPEUËNG; zie ook vbd. i.v. soeleuëng, teukeudi.

AMPÖN; peu'ampön, zie ook vbd. i.v. meutjahadah, rika.

AMPÖNG; meu'ampöng, zie ook vbd. i.v. lampöng. Teu'ampöng, drijvende, dobberende; zie vbd. i.v. lampöng.

AN; lees: AN I.

AN II, achtervoegsel, dat, behalve op Maleische wijze in aan het Maleisch ontleende afleidingen, in hik. en sprkw. gebezigd wordt alleen ter wille van het rythme of het rijm, waarbij de in het grondwoord gewijzigde of afgevoeren slotmedeklinker, wjl niet meer aan het slot voorkomende, weer wordt hersteld, soms met behoud van de gewijzigde uitspraak als slotmedeklinker, (b.v. tiwaïhsan naast tiwasan van tiwaïh); sommige dier afleidingen zijn ook in het dage-

lijksche spraakgebruik gangbaar geworden, b.v. soerōjlan (zie i.v. soerōj); zie verder vbd. o.a. i.v. analan, loepōt (batangan, en pandjangan), loeta (pandangan), masén (lakoean), ma'tjhō' (soeka'an), meu'oengki (habaran), mim (njata'an), rakab (tiwa'ih san), rata (dagangan), simbō (meusimbōran), simpan (neupoemeulia'an onder meusimpan), tēēphiē' (sala-han), tjawōj (koepikéran).

'AN; lees: an I, i.pl.v. an.

ANA'; lajeuē ana', zie i.v. sandang.

ANALAN; zie ook vbd. i.v. rō' (onder peurō').

ANDAH, lees: ANDAH I; r. 5—6, schrap: ook ... gebruikt.

ANDAH II (Arab. Hamzah), mannel. persoonsnaam.

ANEU'; aneu' mirah, (op p. 54b, r. 10), zie vbd. i.v. seurapah. Meu'aneu', zie ook vbd. i.v. mibō, rō'.

ANG-ANG, klanknabootsing van b.v. het geschreeuw of gehuil van wilde dieren. Meu'ang-ang, dat geluid maken, schreeuwen, huilen, brullen; sang-sang soelēng sang-sang beureugoe, sang meu'oe'oe sang meu'ang-ang, (de geluiden, die het feestvierende, uit menschen en dieren bestaande, leger van Radja Bada maakte) klonken als fluitklanken, als het geluid van signaalhorens, als een gebrom, als een gebulder, (Radja Bada). Zie ang-ōng.

ANG-ÖNG; zie ook vbd. i.v. reu-poen.

P. 58, opschrift: ANGEETA — ANGEN, lees: ANGÈETA — ANGÈN.

P. 59, opschrift: ANGEN, lees: ANGÈN.

ANGÈN; si'angèn, een klein beetje, een tikje, (zie vbd. i.v. anggét II onder de Aanvullingen en Verbeteringen); angèn mirah (op p. 59b, r. 7) is eene vertaling van Arab. ar-rîḥ al-aḥ-mar; zie verder i.v. rihōj (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

ANGGARA, bijvorm van angka-ra; komt in verbinding met nila voor in hik.; zie i.v. nila II.

ANGGÉT, lees: ANGGÉT I; r. 3 en 10: wenkbrouwen, lees: wenkbrouwen.

ANGGÉT II, hellen, naar één zijde overhellen (van b.v. de armen van eene weegschaal, van de schouders), overslaan (van eene weegschaal), telkens overslaan, op en neer gaan, (ook) doen hellen, doen overhellen, scheef doen staan, zijwaarts neigen; tjéng dji'anggét (of meu'anggét) siblah, de weegschaal slaat over; tjéng mantòng dji'anggét (of mantòng meu'anggét), gòhlòm teutab, de weegschaal gaat nog op en neer, staat nog niet stil; dji'anggō' oelèë, dji'anggét bahō, hij (b.v. de sadati-knaap) neigt (nu eens) zijn hoofd voorover, (dan weer) zijn lichaam (eig. zijne schouders) zijwaarts. Meu'anggét, hellend, overhellend, telkens overslaande, ge-

neigd; me u'a n g g é t si'a-
ng è n, een tikje hellend, (van
b.v. de armen van eene weeg-
schaal).

ANGGÖ, zie hang g ö.

ANGGÖ'; zie ook vbd. i.v. ang-
g é t II (onder de Aanvullingen
en Verbeteringen), o e p a t I,
p a j I.

ANGKA; me u'a n k a, zie ook
vbd. i.v. p l a h, t j a k r a w a l a.

ANIKA; si'a n i k a, zie vbd. i.v.
r a m p ò ë.

ANÖ; si a n ò, zie ook vbd. i.v.
t j r ò n.

ANSARI (Arab. a n ç â r î), behoo-
rende tot de z.g. helpers (Arab.
a n ç â r) van Mohammad, i.e. de
bewoners van Medina, die den Is-
lâm hadden aangenomen en de
zijde van Mohammad hadden ge-
kozen; zie vbd. i.v. m a m a.

ANTÊNG-ANTÊNG; p. 65b, r. 11:
zekere, lees: zeker.

ANTJA'-ANTJA'; me u'a n t j a'-
a n t j a', (ook) flikkeren, fonke-
len, schitteren; b a n b i n t a n g
t i m o e me u'a n t j a'-a n t j a',
b a r a n g s ò ë g a l a' a t é l a m
d a d a, hij fonkelde als Venus
als morgenster, en ieder (die hem
zag) raakte opgetogen, (Dioe
Plinggam).

APA'; zie ook vbd. i.v. t j o e p a'.

APAJ, (ook) geheugen, memorie;
zie vbd. i.v. k h i a j.

APÉT; a n e u' a p é t, zie ook i.v.
p e u s a; p. 68b, r. 8: P e u n g a-
p è t, lees: P e u n g a p é t.

APÊT-APÔT, zie ook vbd. i.v. p a-
l è t-p a l ò t.

APEULAJ (Arab. a f d h a l), be-
ter, uitnemender, best, uitne-

mendst, (in hik.). Te u'a p e u-
l a j, id.; me u d é h p i s a h
me u n ò ë p i m è ë, n j a n g
te u'a p e u l a j d i l è ë p o e-
d j ò ë, op gene wijze is het goed
(om eene hikajat te beginnen),
op deze wijze ook, maar het best
is om eerst met het loven (van
God) te beginnen, (Hik. Rantò;
zie den hierop volgende regel
i.v. k ö t e u b a h).

APOEAH; r. 1—2: (Arab. 'a f w,
... gunst), lees: (Arab. a f w â h,
monden; Atjêhsch b a b a h heeft
echter eene ongunstige beteeke-
nis).

APÖH-APAH; zie ook vbd. i.v.
s o e k r e u ë t.

APÖIH; t e u l a i h a p ö i h o e-
l è ë, zie vbd. i.v. t e u k a (onder
te u n e u k a), t e u k e u b i.

APÖN; o e r e u ë n g g a s i ë n m a-
t é a p ö n, o e r e u ë n g k a j a
m a t é a s a, de arme sterft met te-
leurstelling over onvervulde ver-
langens, de rijke sterft met teleur-
stelling over onvervulde verwach-
tingen, (sprkw. om de ijdelheid
van het leven uit te drukken);
zie verder vbd. i.v. p o e l a-p o e-
l ò ë.

ARA' II; r. 4 en p. 72b, r. 1 en 2
resp.: Chineesch, Hollandsch, Eu-
ropeesch, lees: Chineesche, Hol-
landsche, Europeesche.

ARA-IRI; b ö h a r a-i-r i komt in
eene sprkw. voor, zie i.v. r e u-
s a m.

ARANG; r. 3: hik in hik. te ver-
beteren.

ARAT; zie ook vbd. i.v. s e u n g-
k a', t e u k e u b i, t o e n ò ë.

P. 74, opschrift: ARE, lees: ARÊ.

ARÉ; aré apa aré ama, of alleen aré apa, of aré ama, klanknabootsing van het spreken van de Klinganeesche taal, aanduiding van die taal, die taal sprekende, aanduiding van een Klinganees; pat tatoepuë geutanjòë, aré apa aré ama, (of éнна тјаéли), hoe kunnen we het begrijpen, het is Klinganeesch; di likōt njanna oereuëng Kléng, djròh that bandéng aré apa; ... djimeugrōb-grōb djimeudeungkékéng, na ban andjéng hoemeuj roesa; djimeunari ban keudidi, aré-aré alèh apa; dji'asé'asé' na ban ité', sang peuleunté' aré ama, daarachter volgden Klinganeezen, mooi naast elkaar, die aré-apa-schreeuwers; ... zij maakten sprongen, snauwden elkander af als honden, die een hert achtervolgden, en dansten als keudidi-vogels, die aré-apa-schreeuwers; zij schudden hunne hoofden heen en weer als eenden, en waren (zoo beweeglijk) als muskietenlarven, die aré-amaschreeuwers, (Gadjah toedjòh oelèë).

ARÈ; arè njang sabé, radja njang adé, banda njang ramè, eene zuivere arè-maat, een rechtvaardige vorst, eene drukke havenstad, (zijn drie wenschelijke dingen; zie i.v. lhèë).

ARÉH; aréh bélah, zie vbd. i.v. idjadah, tabib, teu-leu'ah, trōih.

ARÉNG I; r. 7: in te voegen tus-

schen aréng en honden: netten. AREUTA; meu'areuta, zie ook vbd. i.v. blat I (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

ARIPIN; r. 4: mannelijk, lees: mannelijke.

AROEAH; zie vbd. ook i.v. kli'.

AROEN; r. 2: mannelijk, lees: mannelijke.

'ARŪJ (Arab. 'aroe dh), de laatste voet van het eerste halfvers (in de Arabische prosodie), Arab. versmaat, (in hik); zie vbd. i.v. peuta.

ARŌNG; zie ook vbd. i.v. sandang; bōh arōng dapoe, zie i.v. rōm II (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

ASA I; zie ook sprkw. i.v. apōn (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

ASAH; zie ook vbd. i.v. soekat.

ASAM; kandjeuēt, pōtjoet, moebalé'kan, meuninggalan goena njang ka; asam garamle kamōē padjōh, kaleuēm teugòh lōn ngòn radja, ik kan, prins, mij niet (van den vorst) afkeeren en zijne weldaden vergeten; ik heb veel weldaden van den vorst genoten, en ik heb mij vast aan hem verbonden, (Pōtjoet Moehamat).

ASAN II; r. 1: mannelijk, lees: mannelijke.

ASÉ'; teu'asé', het hoofd heen en weer bewegende, schuddende, (onwillekeurig, zonder opzet, of als feit voorgesteld); zie vbd. i.v. lheuëng.

ASÉM; r. 1: mannelijk, lees: mannelijke.

ASEULIAH; zie vbd. i.v. poen-
tja, talòë.
ASEUMA (Arab. asmâ', mrv. v.
ism), namen, naam; zie vbd. i.v.
reusam.
ASEUTANA; r. 4: vost, lees: vorst.
ASI; p. 86a, r. 8: gezamenlijk, lees:
gezaamenlijk.
'ASI; zie vbd. i.v. tjōbeuhat.
ASOË; p. 86b, r. 9: bē, lees: bē';
r. 11 v.o.: asòëdj, lees: asòë-
dji.
AT; zie ook vbd. i.v. rō' (onder
meurō'), tém (onder meu-
tém).
'AT, e.s.v. waterplant; zie sprkw.
i.v. poeréh.
'AT-'EUT, (freq. van 'eut-'eut),
klanknabootsing van veel gehik
of gesnik, van verscheidenheid
daarin, dergelijke geluiden ma-
kende, hikkende, snikkende; la-
dōm oereuēng meutoeka
aneu', habéh 'at-'eut poe-
ngò gila, sommigen hadden
(in de verwarring) een ander
(dan haar eigen) kind opgeno-
men, en snikten als gekken, (Ma-
lém Diwa).
'AT-'IËT; p. 88a, r. 4: pinto,
lees: pintō.
'AT-'OEËT; zie ook vbd. i.v. *trat-*
troeët.
ATA II; r. 1: Arab. 'aṭar, lees:
Arab. 'aṭṭār, parfumeur, 'itr,
parfum.
ATÉ; p. 89a, r. 8 v.o.: stamt, lees:
stamp; r. 7 v.o.: gewinst, lees:
ge winst.
ATEUË'; r. 2: bōh, lees: bōh.
ATEUËNG; onder meu'ateu-
ēng: meutjara'entjara',
lees resp.: meutjara', tjara-
ra'.

P. 90, opschrift: ATJA, lees: A-
TJA'.
P. 91, opschrift: ATJEH, lees: A-
TJÊH.
ATJÊH; p. 92a, r. 12: op gebied,
lees: op het gebied.
ATJHÉ'; p. 93a, r. 21: peu'atjhé,
lees: peu'atjhé'.
ATŌ; meu'atō, zie ook vbd. i.v.
reuntang (onder meureun-
tang).
'AWAM; zie ook vbd. i.v. sim-
pan.
AWÉ; a. beutō, zie vbd. i.v. seu-
reupa.
AWEUËH; p. 100a, r. 13: eng-
kōt, lees: eungkōt.
AWŌIH, aldus i.pl.v. AWŌIH te
lezen op p. 101 (opschrift) en p.
101b, r. 9 v.o., alwaar ook HA-
WŌIH te verbeteren in: HAWŌ-
IH.

B.

BA II; zie ook vbd. i.v. oeraïh
(van de beteekenis: uithouden);
r. 15: è', lees: é'.
BA' II; r. 3, schrap: iets zich be-
vindt; p. 104b, r. 19: man, lees:
men; r. 11 v.o.: oe ba, lees: oe ba'.
BAB-BOEB; moebab ... moe-
boeb, zie vbd. i.v. oeb.
BABA, betiteling van in den Indi-
schen Archipel geboren Chinees-
zen van gemengd bloed. Zie tjé'
III (onder de Aanvullingen en
Verbeteringen), tōké.
BABAH; r. 15: aroïh, lees: arō-
ih; r. 1 v.o.: den, lees: de.
BABAT; bannjang babat, zie
ook vbd. i.v. toenòë.
BABI (Mal. id.); òntalibabi,
zie i.v. tali; (verder) Malaïsme

- voor varken (zie vbd. i.v. soe-tji onder peusoetji).
- BABŌJ; i.pl.v. de gegeven vertaling van het citaat te lezen: te Samalanga hield de vorst stil, de plaats was bijzonder mooi, (zie èëla onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BADAJ, (ook) in plaats van, (zie vbd. i.v. roengk hé); r. 24, achter meudja' de komma te schrappen. Beunadaj, vervanging, (ook) vervanger, plaatsvervanger, opvolger; zie vbd. i.v. kri (onder meukri).
- BADAN, (ook) het veld, het middenstuk van een doek (badan idja).
- BADJÈÈ; b. gōh, zie vbd. i.v. loengk è.
- BADJEUËNG; r. 5: vóór ontwikkeling, lees: vóór tot ontwikkeling; zie verder vbd. i.v. lawa.
- BADAWI, = beudawi, zie aldaar.
- BADOEWI, of beudoewi, (Arab. badawī), Bedoeïen. Vgl. badoe, beudawi.
- BA'E; moeba'e, zie ook vbd. i.v. laram.
- BA'ÉN (Arab. bâ'in) in taleuë' ba'é n, zie i.v. taleuë'.
- BA'ÉT II; ter verduidelijking aan het slot toe te voegen: de teukoe van het landschap Ba'ét; Si Ba'ét, mannel. persoonsnaam, (van b.v. iem., die uit het landschap Ba'ét afkomstig is, of wiens ouders er gewoond hebben).
- BAGAN; r. 3: ië', lees: 'ië'.
- BAGI; r. 12: mawaïh, lees: mawaïh.
- BAGIA; zie ook vbd. i.v. rabé.
- Moebagia, zie vbd. i.v. krang (sprkw.), paléh.
- BAH; poebieuë bah, zie i.v. bieuë; zie verder vbd. van het gebruik als werkw. i.v. salah.
- BA'IKŌ BATJAKŌ, klanknabootsing van het spreken van de Menangkabausche taal, aanduiding van die taal, die taal sprekende, aanduiding van Menangkabauers; ka neupiōh di joeb seumantō', saré datō' doem peutoea; ka meuhimpōn doem meusahō, ba'ikō batjakō saré gabra, daar rustten zij onder een seumantō'-boom uit, al de datō's en al de hoofden (van de Westkust); daar waren zij allen bijeen en spraken luidruchtig in hunne Menangkabausche taal, (Pôtjoet Moehamat).
- BAJAH, of bajaïh, eene palmsoort (Mal. bajas); tadja' oeglé tadja' kōh bajah, taplah-plah keu aleuë para; balé teukoe oelōn-toean peugah, balé oe meunasah kamōë meuseuninja, gaat naar het gebergte om bajah's te kappen, en splijt de stammen voor een zoldervloer; goed, teukoe's, we zullen het dan zeggen, laten we maar in de meunasah uitrusten, (brui-loftsgesprek).
- BAJAÏH, zie bajah (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BAJŌNG, verkorting van lambajōng, zie aldaar.
- BAKA I; r. 1: baqâ, lees: baqâ'; (in de dogmatiek:) het eindeloze Zijn van God (naast kidam), geen einde hebbende, eindeloos,

oneindig; zie ook vbd. i.v. sampeuna, seumong.

BAKA II; r. 1: mannelijk, lees: mannelijke.

BAKAM (Arab. id.), stomheid (gemis van vermogen om te spreken), sprakeloosheid; stom, spraeloos, (in geschr.); lòm mòseutahé neumeusipheuët deungòn bakam, hana toetò sagaj-sagaj lawan kalam, verder is het (ten aanzien van God) onmogelijk, dat Hij het stom zijn tot eigenschap zou hebben, dat Hij geen spraak zou hebben als tegenstelling tot (Zijne eigenschap) de spraak, (Nalam Tjèh Mareudoeki).

BAKEUTI, (ook) toewijding, zich toewijgend; zie vbd. i.v. ma'ani.

BAKONG; r. 4 v.o.: geunoeti, lees: geunoetië, en zie verder i.v. goetië.

BALA-BILOEJ, ook bila-biloej, = bala-bili; lheuëh njan talō La'ot Apoej, bila-biloej tinggaj koeta; la-dōm leupaïh djiploeëng oe barat, oe Boebòn ròt leupaïh oe Wòjla, L. A. werd toen overwonnen, de bevolking vluchtte in alle richtingen, de vesting verlatende; sommigen vluchtten in westelijke richting naar B. en verder naar W., (Pò-tjoet Moehamat).

BALAIH; zie vbd. van de beteekenis: eerst ... daarna, na ... komt, op ... volgt, ook i.v. reuja. Moebalaïh(-balaïh), (ook) elkander vergelden, elkander beantwoorden, iets wederkeerig doen; zie vbd. i.v. meu'èn, salah.

BALÈH; balèh òn kroesōng, = balèh tjoet, (en daardoor:) dartel, onstuimig, (van een jongen man).

BALI; bali-bali, zie ook vbd. i.v. pirò.

BALŌ', (Mal. balok uit Ned.) balk; kajèë balò', id.; zie vbd. i.v. rakét.

BALOEJ; r. 12: poepò', lees: poepò'.

BALŌT; p. 127b, r. 21 v.o.: verdonkeremanan, lees: verdonkeremanan; r. 18 v.o.: babòt, lees: balòt.

BAN I, (ook) soort, (zie vbd. i.v. kra' II, wa III); bieuë ban, zie i.v. bieuë; han ban, zie vbd. i.v. bah, meu'oengki, moerò', piasan, pitjèt, plara, wa III. Saban, (ook) ééne, dezelfde wijze, op ééne, dezelfde wijze; hana saban, (ook) er is niet ééne wijze, er is geen wijze, op geenerlei wijze. Peusaban, gelijk maken, gelijk stellen, als gelijk beschouwen; haleuë hareuëm kapeusaban, keuleupasan nabsoe hawa, wat geoorloofd en wat niet geoorloofd was steldet ge gelijk, uwe begeerten gingen de perken te buiten, (Tambéh toedjōh blaïh). Zie verder i.v. toeban.

BANDA; zie ook i.v. parō-parō, en vbd. i.v. toenong.

BANDARI, zie ook meunaròë.

BANDENG, (ook) evenaren, opwegen tegen, wedergade, (zie vbd. i.v. ri, soenténg onder peusoenténg, tjakra II); zie verder vbd. i.v. masén, toeka (onder teunoeka).

- BANDJA, (ook) eene vlaktemaat (ter aanduiding van de grootte van een rijstveld); sibandja, een rijstveld, dat slechts 1/2 naléh zaapadi ter bezaaiing noodig heeft, (zie ook neudòng i.v. dòn g, en jō' I); poeboeët boeët di ateuēh bandja, goed, behoorlijk handelen; poeboeët boeët di barōh (of di loea) bandja, slecht, onbehoorlijk handelen; zie verder vbd. i.v. deunè, toeka.
- BANG-BEUNG; zie vbd. i.v. koe-euēng.
- BANGKANG I; r. 10: het jou, lees: jī het.
- BANGKĒH (Men. id.), lichtbruin (van de veeren van een vechthaan), met zulke veeren.
- BANTAH; moebantah, zie ook vbd. i.v. péteunah, palòë. Poebantah, zie vbd. i.v. lalat, tjang.
- BANTAHAN; moebantahan, (in hik. ook) = moebantah, zie vbd. i.v. reukam.
- BANTJHÖT; moebantjhot bantjhot, zie vbd. i.v. roeddò' (onderteuroeddò').
- BANTJI; zie vbd. i.v. toean (onder meutoean).
- BANTÖ', zie beuntö'.
- BANTÖT; zie ook vbd. i.v. sangsöt.
- BARA III (Mal. bahara in:) toela' bara, zie i.v. toela'.
- BARANG II; p. 140a, r. 2 v.o.: meusèh, lees: meuséh.
- P. 141, opschrift: BARĒĒ-BARĒĒ, lees: BARĒĒ-BARĒĒ — BARĒH.
- BARĒH; p. 141b, r. 9: moseutab'ilōn, lees: mōseutab'i-lōn; r. 1 v.o.: slavo, lees: salvo; p. 142a, r. 6: waas, lees: was.
- BARĒNG I; zie ook vbd. i.v. moereuēt.
- BARI III, zie i.v. oeri II.
- BARŌ I; zie ook vbd. i.v. malém (sprkw.), pintō.
- BAROE; zie ook vbd. i.v. mōseutahé, seumòng.
- BARŌH; oe barōh, (ook) ster-ven, (zie vbd. i.v. euntat). Poebarōh, ook seubarōh.
- P. 144, opschrift: BARŌLAH, lees: BARŌLAH — BASA I.
- BASA I; zie vbd. van de beteekenis een teeken of teekens geven ook i.v. lòë II, seun; basa Meulajoe, (ook) de taal van de Westkust, Atjèhsch vermengd met Maleisch of Menangkabausch, (zie vbd. i.v. pēh onder teupēh).
- BASA III (Arab. baḡar), gezicht, vermogen om te zien, (zie i.v. piaman).
- BASAH; poebasah, zie vbd. i.v. toenggéng, tròë.
- BASI I; zie vbd. i.v. kira (onder meukira).
- BATANG, (ook) montuur voor het vatten van edelstenen, (zie vbd. i.v. rō'); r. 22 en 23 i.pl.v. meugaleuēng en galeuēng, resp. te lezen meukaleuēng en kaleuēng.
- BATAT; zie ook vbd. i.v. sangkiō'.
- BATĒ; r. 13: den, lees: de.
- BATĒĒ; r. 2: paj, lees: paj (paal, zie paj II); p. 148b, r. 4 v.o.: batéë, lees: batèë; p. 149a, r. 16: werden, lees: werd; r. 17, schrap de komma achter: steen.

BATJA I; zie ook vbd. i.v. leu-
peung.

BATJÉ; zie ook vbd. i.v. wa III
(ongewapend).

P. 151, opschrift: BE I, lees: BÉ I.

BÉ I; doem sagaj bé, zie ook
vbd. i.v. boelat, boenjòë;
barangabé, hoe groot ook,
onverschillig hoe (groot); 'òh
meuteumèë han koekeu-
bah, beuthat meugah ba-
rangabé, als ik (een vijand)
ontmoet, zal ik hem niet laten
gaan, hoe beroemd hij ook moge
zijn, (Radja Bada). Sabé, zie
ook vbd. i.v. tilé'; han (of
hana of tan) sabé, (ook)
weergaloos, onvergelykelyk, in
hooge mate, uitermate, ontzet-
tend, erg, (zie vbd. i.v. geunta
II, hambí, lé-lé, samarani,
sampani, soenténg onder
meusoenténg, teureu-
ban); p. 152a, r. 11 v.o.: sabè,
lees: sabé. Meusabé, (ook)
zich vereenigen, vereenigd zijn,
het eens worden of zijn, eensge-
zind zijn; bitpimeunan ha-
na tòmtjré, djimeusabé
sadjan doea, desondanks
(n.l. ofschoon het wezen van
Allah en Zijne attributen van on-
derscheiden aard zijn) zijn zij
nooit van elkaar gescheiden, doch
steeds vereenigd, (Akeubarō Ka-
rim); zie verder vbd. i.v. keu-
reudja; p. 152b, r. 22, schrap
de komma achter: bè'. Peu-
sabé, zie ook vbd. i.v. na-
lam. Seunabé; njòëpiha-
na ngòn seunabé, misé
badètangòtoelòë, ook de-
zen waren zonder wedergade, als
een oorverdoovende storm (ruk-

ten zij voorwaarts), (Radja Ba-
da); p. 153a: zie de verbetering
van de vertaling van het citaat
uit den Meudeuha' i.v. reuloej.

P. 152, opschrift: BE I, lees: BÉ I.

P. 153, opschrift: BE II — BE',
lees: BÉ II — BÉ'.

P. 154, opschrift: BEB, lees: BÉB.

BÉB; zie vbd. van bèë-bèë, in de
verte verwant, ook i.v. wa-
djah I.

P. 155, opschrift: BENTARA, lees:
BÉNTARA.

BÉN I; r. 3: genealogiën, lees: ge-
nealogieën.

BÉNTARA, (ook) béntara zijn,
de functie van béntara ver-
vullen, zie vbd. i.v. sòë (onder
meusòë).

BÉNTÈNG (Mal. id.), vesting, fort,
versterking; zie vbd. i.v. raseu-
dèn.

BÉSEUMÉLAH, (ook) hoofdstuk,
afdeeling van een geschrift, (om-
dat zulk een hoofdstuk met die
formule begint); zie vbd. i.v.
djeuët (onder peudjeuët).

BÉSEUNOE (Mal. Bisnoe, Skrt.
Viṣṇu), naam van eene Hin-
doeïstische godheid, komt in de
koetika-leer voor; habéh
ka neupham bintang
doea blaïh, Leubè Meu-
rah goeroe njang ra-
ja; Siri Brama ngòn
Béseunoe, meulakoe
djeuëb pantja'indra, L.
M., de groote bezweerder en wi-
chelaar, ging na (den stand van)
de twaalf sterren, (van) S., Br.
en B., gaande langs alle windstre-
ken, (Pòtjoet Moehamat; hieraan
gaat vooraf de regel i.v. oen-
dang-oendang II, en erop

- volgt de regel i.v. *srōt* onder *peusrōt*).
- BÈT, bijvorm van *bōt*, zie aldaar, en de i.v. *sèt* I aangehaalde sprkw., waarin men i.pl.v. *teubōt* en *sōt* ook resp. *teubèt* en *sèt* zegt.
- BETRA, lees: BÈTRA.
- BEUDAWI, ook *badawi*; zie verder vbd. i.v. *pra'oen*, *reulè*. Vgl. *badoewi* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BEUDÉ I, (ook) kanon, geschut, (zie vbd. i.v. *sambang I*); p. 158a, r. 2: *poemoeraih*, lees: *poemoeraih*; r. 16: *systeem-Snijder*, lees: *systeem-Schneider*; zie verder soorten van geweren i.v. *pasa'*, *tèb-lèb*.
- BEUDJABA, lees: BEUDJABA'.
- BEUDJÒÈ, zie *bidjòè*.
- BEUDOEWI, zie *badoewi* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BEUDÒIH; *beudòih dōng*, zie ook vbd. i.v. *thōng*. *Poebeudòih*, zie vbd. i.v. *seunòm* (onder *peuseunòm*).
- BEUËT; *neubeuët*, zie ook vbd. i.v. *laloe*.
- BEUHE; zie vbd. i.v. *tjahit*.
- BEUKAÏH; r. 11: *voor*, lees: *voor*.
- BEUKEU; r. 1: *hik in hik*. te verbeteren.
- BEUKIT; zie vbd. i.v. *theun*, *tjatadeuria*.
- BEULAIH (Mal. *belas*), medelijden, deernis, (in *hik*.); zie vbd. i.v. *piloe*.
- BEULEUDAN II; r. 1—3, schrap: (uit Arab ... kleedingstuk?).
- BEULINTJEUH, of *blintjeuh*, zie i.v. *oelat*.
- BEULIÖNG, = *bliōng*.
- BEULISAH; zie ook vbd. i.v. *kram-kroem*, *tjah*.
- BEULOERANG, of *bloerang* (Men. *biloerang*), met roode veeren, witte pooten en witten snavel, (van een *vechthaan*), zulk een *vechthaan*.
- P. 167, opschrift: BEUMKIRE, lees: BEUMKIRÈ.
- BEUNA'; *njankeu lōn kheun bah tadjah' beuët*, *jōh masatjoet mantōng moeda*; *meung ka toeha beuna' até, hankeu djeuët lé seupōt mata*, daarom zeg ik: laten we (godsdienswetenschappen) gaan studeeren, terwijl we nog klein, nog jong zijn; als men al oud is, is men hardleersch en ziet men niet goed meer, dan gaat het studeeren niet, (Noen Parisi).
- BEUNARÒÈ, zie *meunaròè*.
- BEUNGEU; *djeunòè la'én lōn keumiëng seuboet*, *balé teudoeë' haba njòè si'at*; *meung that panjang lōn takōt beungeu*, *lòm pi hé pò pajah geusoerat*, nu wil ik van iets anders gewag maken, dit (gedeelte van het) verhaal blijve een oogenblik rusten; als het al te uitvoerig wordt verteld, vrees ik, dat men er een afkeer van krijgt, bovendien, baas, is het dan vermoeiend om het te schrijven, (Diwa Sangsaréh).
- BEUNGKA; p. 169a, r. 8—7 v.o., schrap: *kajèë loengkè*.
- BEUNGKÖNG; r. 3, schrap de dubbele punt achter: *schering*.
- BEUNTEUENG; p. 171a, r. 18: *dwarslaten*, lees: *dwarslatten*.

BEU'OEËT I; zie ook vbd. i.v. teumèë (onder meuteumèë).

BEURADOE, = bradoe; zie vbd. i.v. peudjam.

BEURAHMAN, of brahman, (Skt. brâhmaṇa), brahmaan, (in hik.); zie vbd. i.v. doem (onder padoem), lindōng I (onder teulindōng), peureulēng, seekat, talòë (onder meutalòë), tiōng.

BEURAKAH, = brakah, zie aldaar.

BEURAMA, zie brama (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

BEURAWANG, = brawang, zie aldaar.

BEUREUGOE; zie vbd. i.v. angang (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

BEUREUKAT; p. 174a, r. 1: malalah, lees: malah.

BEUREUNGA; moebheureunga, zie ook vbd. i.v. teunga.

BEUREUTAH; zie ook vbd. i.v. tjanté' (sprkw.).

BEUREUTĒH; zie ook i.v. keumeung II, en vbd. ook i.v. nala I, tjanté' (sprkw.).

BEUREUTŌH; zie ook vbd. i.v. ri.

BEUSEUTARI, zie peuseutari.

BEUSŌT; zie ook vbd. i.v. matan (fig.), reuhoeng, tòb.

BEUTĒNG; zie ook vbd. i.v. seungkōh.

BEUTĪĒ; r. 6: goeti, lees: goetië.

BEUTINA (Mal. betina), vrouwelijk, (in de dagelijksche taal bekend in den term:) manò' beutina, zie i.v. manò'.

BHA; p. 179a, r. 1 v.o.: 'l-bahr, lees: 'l-bahr; p. 179b, r. 6: 'llâh, lees: 'llâh; r. 8: hik in

hik. te verbeteren; r. 17 v.o.: lōt, lees: loet; r. 10 v.o.: (Arab.), lees: (Arab.).

BHA' I; p. 179b, r. 1 v.o., zet eene komma achter: prahō; zie verder vbd. i.v. peungaba.

BHAN; r. 7: moet, lees: moeten; r. 11 v.o., schrap de komma achter: tollē.

BHEUĒ; r. 4: djiweu', lees: djiweuë'; r. 7, zet eene komma achter: Moebheue'; p. 181a, r. 5: weu', lees: weuë'.

BHŌ; moebhō', zie ook vbd. i.v. sanggrōh.

BHOĒ; zie ook vbd. i.v. weuë'.

BHŌT, zie bōt III.

BIDA; p. 185a, r. 1: tjara', lees: tjara'.

BIDAN; r. 2: onder oebāt, lees: onder ma I; zie verder vbd. i.v. teureudjōn.

BIDEUËNG; r. 7: 'ōh, lees: 'òh.

BIDJA'SANA; r. 1: skt., lees: Skrt.

BIDJĒH; p. 186a, r. 22: bidjéh, lees: bidjèh.

BIDOEËN; r. 3: eene Maleische, lees: een Maleischen; r. 6: lichte kooien, lees: lichtekooien.

BIĒ; r. 5: Ajtēsch, lees: Atjēsch; zie verder vbd. i.v. tjalammalōm.

BIEUĒ; zie ook vbd. i.v. rabé (onder peurabé).

BILA-BILOEJ, zie balabiloej (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

BILEUËNG I; moebileuëng, zie ook vbd. i.v. seekat (onder seumoekat). Teubileuëng, zie ook vbd. i.v. tapa'.

BILEUËNG II; ōn bileuëng papeuën, eene variëteit van

- de ōn bileuëng met dikkere bladeren.
- BILŌN; i.pl.v. ta'-tham, lees: galah.
- BIMARAN; p. 192a, r. 1: patient, lees: patiënt.
- BIOELA; p. 197b, r. 3 v.o.: Atjèsche, lees: Atjèhsche; r. 2 v.o.: muzikanten, lees: muzikanten.
- BIRAMANI; p. 199b, r. 1: biramani-bloemen, lees: biramani-vruchtjes.
- BISAN; moebisan, zie ook vbd. i.v. toenang (onder meutoenang).
- P. 201, opschrift: BISE', lees: BISE'.
- BITA; p. 202b, r. 2: voor, lees: van.
- BITJAH; zie ook vbd. i.v. pi-tjét, sè (van prang).
- BITJARA; p. 205a, r. 16: sila, lees: sila-.
- BLA; p. 205b, r. 8 en 7 v.o.: Indar, lees: Indra.
- BLAH, dient in sommige uitdrukkingen ook (naar het Mal. belah, gespleten) ter versterking, (zie vbd. i.v. bitjah, tjrah); ikansiblah (op p. 207a, r. 20 v.o.), zie sprkw. i.v. tjoealè; p. 207b, r. 9 en 8 v.o.: meusibah, lees: meusiblah.
- P. 208, opschrift: BLAÏHI, lees: BLAÏH I.
- BLANAN, zie i.v. blah.
- BLANDA; r. 4: batéë, lees: batèë.
- BLANGAN; r. 3: takkeen, lees: takken; zie verder vbd. i.v. seun.
- BLAT I; moeblat, een blat hebben, daarmede visch vangen; meunankeu pa'idah tameu'areuta, keudéh teu-
- ma pi meusampé; meusé tameudjeuë ngòn moepoekat, meusé tamoeblat ngòn keumawé, dat is het nut om bezittingen te hebben, men krijgt er later ook ginds (i.e. in het hiernamaals) voldoening van; b.v. wanneer men met het werpnet, met het sleepnet, met de blat of met den hengel vischt, (Tambéh toedjöh blaïh; zie den hieraan voorafgaanden regel i.v. tjhén).
- BLATJAN; zie vbd. i.v. tampoe.
- BLÈT I; p. 211b, r. 7 v.o.: hopen, lees: hopen.
- P. 212, opschrift: BLET II, lees: BLÈT II.
- BLEUT; zie ook vbd. i.v. teu'òh (onder meuteu'òh); p. 212b, r. 10: kruizigden, lees: kruisigden.
- BLIBÉH, mes van bamboe (grooter en grover dan teumèng, zie aldaar), (ook) e.s.v. spoel, gebruikt bij het nettenknoopen: hana sikin tasië ngòn blibéh, als er geen mes is, slaacht je (de kip b.v.) maar met een mes van bamboe.
- BLIÈN; r. 1: Weskust, lees: Westkust.
- BLIMBÉNG; pinjië blimbéng, zie i.v. pinjië.
- BLINTJEUH, zie i.v. oelat.
- BLIÖNG; r. 14 en 15: het sanggōj, lees: heet sanggōj.
- BLOERANG, zie beuloerang (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BOE I; p. 217b, r. 11: kòng, lees: khòng; boe krèb-krèb, zie i.v. krèb (onder de Aanvullin-

- gen en Verbeteringen); p. 218a, r. 14: iewat, lees: ietwat.
- BOEAH, of boeaïh; masam masam-boea(ï)h, zie i.v. masam.
- BOEAÏH, zie boeah (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BOEANG; zie ook vbd. i.v. oendi.
- BOEB, klanknabootsing van een doffen slag. Moeboeb, zulk een geluid makende; zie vbd. i.v. oeb. Zie bab-boeb.
- P. 219. opschrift: BOEBAJ, lees: BOEBAJANG.
- BOEBEUE; zie ook vbd. i.v. lata.
- BOEDA' (Mal. boedak), knaap, meisje, kind, wieht, (meer in hik.); zie vbd. i.v. tjōm, toekō', toerōt, tréb, wéleudah.
- BOEDHÖE; zie ook vbd. i.v. soetji (onder peusoetji), tinggai, tjinta I. Moeboedhōë, zie ook vbd. i.v. satōh.
- BOEDJANG, (ook) ordonnans, boede, boodschapper; zie vbd. o.a. i.v. nasang, tandi, teupat (onder peuteupat).
- BOEDJOE, (ook) de schering van een vlechtwerk; zie verder vbd. i.v. srōng, tjati II.
- BOEDJANGGA; r. 2: schidknaap, lees: schildknaap.
- BOEËT; hasé boeët, zie vbd. i.v. meutjeuroet.
- BOEÏH; r. 12, wijzig de komma achter bhaïh-bhoeïh in eene punt.
- BOEJ; zie ook i.v. soedjōë II.
- BOEJONG I; r. 4: boejong, lees: boejōng.
- BOEJONG III, (Mal. boejoeng), e.s.v. waterkruik met dikken buik, nauwen hals en wijden mond; zie sprkw. i.v. toeng-géng.
- P. 228, opschrift: BOEKET, lees: BOEKÉT.
- BOEKÉT; p. 229a, r. 5 en 6: Moeboekèt-boekèt, lees: Moeboekét-boekét.
- BOEKÖNG; zie ook vbd. i.v. moegè.
- BOEKÖT; r. 1: hik in hik. te verbeteren.
- BOELAT; boelat mata, zie ook vbd. i.v. paléng (onder teupaléng), salōb (onder meusalōb); badan boelat, zie ook vbd. i.v. wa III.
- BOELEË; p. 232a, r. 2: boelōë, lees: boelèë; zie verder vbd. van het fig. gebruik i.v. tjéb (onder tjeumentjéb).
- BOELEUËN; n. 233b, r. 18 v.o.: i.v. Tja'ban en Sa'ban te lezen Tja'ban en Sa'ban.
- BOELOET; zie ook vbd. i.v. païh II.
- BOELÖH; boelōh meurindoe, zie ook i.v. rindoe.
- BOEM-BOEM, komt ook onverdubeld voor als klanknabootsing van b.v. een kanonschot; zie vbd. i.v. tanggōë.
- BOEMBA; zie vbd. i.v. roeeuëng.
- BOENGKA II; (ook) met wortel en al losgerukt, ontworteld; zie vbd. i.v. lōt I, reula (onder meureula).
- BOENGKÖ'; zie ook sprkw. i.v. sèt I.
- BOENGÖNG; moeboengōng, (ook) op eene bloem gelijkende; oemoeboengōng djeumpa, zie i.v. oe I.

- BOENJÔË: poeboenjôë, zie ook vbd. i.v. roedjoeë'.
- BOENŌH (Mal. boenoech), dooden, ombrengen, (in hik.); zie vbd. i.v. reupaïh.
- BOENTA; zie ook vbd. i.v. toeng.
- BOERA; moeboera-boera, zie ook vbd. i.v. thòng.
- BOERIË'; r. 3: ontborsteld, lees: ontbolsterd.
- BOESŌ' II; zie vbd. i.v. tjabò'.
- BOETA I; boeta até, zie vbd. i.v. peudab.
- BŌH II; p. 249b, r. 12: boh, lees: bōh.
- BŌIH, (ook) vergooien, (zie vbd. i.v. soerōt); bōih dròë, zie ook vbd. i.v. seuë-abeuë, seungoeë, tjah, toerōt (onder neutoerōt).
- BŌIH, aldus i.pl.v. BŌIH te lezen op p. 253, opschrift, en p. 253b, r. 1.
- BŌJ III; r. 4 en 5, lees: vlaggen, (de l aldaar onduidelijk).
- BŌJDOERI; r. 2: b. hanggōj, lees: b. anggō.
- BŌJT; p. 254b, r. 11—14: (Arab. bait ... verstaan), lees: (Arab. al-bait al-ma'mær, Qor. LII, 4), het druk bezochte Huis, i.e. de Kaäba, (of).
- BŌT II. (ook) optrekken, lichten, (van b.v. het anker, zie vbd. i.v. roeda I); zie verder vbd. i.v. tjeumbōj.
- P. 255. opschrift: BŌT II, lees: BŌT III.
- BŌT; teubòt, zie vbd. i.v. sèt I (sprkw.).
- BŌ'TJA (Perz. boeqtjah), reizak, knapzak, bedelnap, (in hik.); zie ook broeë' tja i.v. tja.
- BRA-BRŌË; zie ook vbd. i.v. roe-jaroejòë.
- BRAGŌË; zie ook tò'-tò'-bragòë.
- BRAHMAN, zie beurahman (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BRAÏH-BRAÏH; r. 4: Moebraïh-braïh, lees: Moebraïh-braïh.
- BRAKAH, ook beurakah; zie ook vbd. i.v. peureuboela, reupoen; pòh brakah, zie vbd. i.v. pinjòë.
- BRALEUËN; zie ook pantōn i.v. reula (onder meureula).
- BRAMA, of Beurama, (Mal. Brahma, Skrt. id.), naam van eene Hindoeïstische godheid, komt in de koetika-leer voor; zie vbd. i.v. Béseunoe (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- BRANDANG, (ook wel) bergplaats voor b.v. gedroogde visch, zout; zie vbd. i.v. poenggégng.
- BRANGKAT; zie vbd. i.v. rèt I.
- BRAT-BREUT; r. 3 en 4: Moe-brat-breut, lees: Moebrat-breut.
- BRAWANG, ook beurawang; zie vbd. i.v. rōn (onder peurōn).
- BRÈT-BRŌT; r. 7: bròt, lees: bròt.
- BREUN I; r. 3: breun, lees: breun; p. 261a, r. 2: moebreun, lees: moebreun.
- BREUN II; breun biëng, i.pl.v. de opgegeven beteekenis te lezen: de kieuwen van eene krab.
- BRŌ'-BRÈNG-BRÈNG, het geluid van zekere wijze van slaan op

tamboerijnen; zie vbd. i.v. kalipha h. Zie *proe'bring-bring*.

BROEDJOEË'; r. 8, schrap de komma achter toean; zie verder *spotrijmpje i.v. tenkendi*.

BROEË'; p. 263b, r. 7 v.o.: *broeë*, lees: *broeë'*.

BRŌN; *kantōmsakét badan geuhōn*, sit *kantōm brōn poetrōë intan*, het juweel van eene prinses was nooit ziek, was nooit ongesteld en voelde zich zelfs nooit onlekker, (Goemba' Menih).

C.

CHAN, zie *khan II*.

CHANA, zie *khan II*.

CHANA H, zie *khanah*.

CHATAM; i.pl.v. naar *hatam* te verwijzen naar *khatam*.

CHATĒM, zie *khatam*.

CHŌH, zie *khōh I en II*.

D.

P. 266, opschrift: DABEË, lees: DABĒË.

DABĒH; r. 4: die op zee, lees: die zich op zee.

DABEUĒH; r. 3: handelsartikelen, lees: handelsartikelen.

DADEUĒB, zie i.v. *leupeuēt*.

DADJEUĒ; zie ook vbd. i.v. *peuē* (onder *moepēuē*).

DAJA I; zie ook vbd. i.v. *bimaran, rabé, reu'ah*.

DAJA III; zie *sprkw. i.v. taki, tipēē*.

DAJDARI; zie vbd. i.v. *peuta*.

DAKARA; i.pl.v. de gegeven ver-

klaring, te lezen: zie i.v. *moe-djakarah*.

DAKARAH, = *dakara*.

DAKI I; zie ook vbd. i.v. *rasia*.

DALEUDARI, bijvorm van *dajdari* en *dareudari*, (zie *dajdari*).

DALI; zie ook vbd. i.v. *lapaj*.

DAMAJ; r. 1: zoemal, lees: *zoemmâl*.

DAMPĒNG, (ook) gesteld naast, vergeleken met, evenarend; zie vbd. i.v. *ri*.

DANA; r. 1: *danâ*, lees: *danâ'ah*.

DANDI; r. 3: gewoonlijk, lees: *gewoonlijk*; r. 8 en 9: *hareudamadama*, lees: *hareudamama*.

DANĒ, e.s.v. geest of spook, waar mede men o.a. kinderen bang maakt; *bè' kadja' keunan. na danè meu'aneu'*, ga niet daarheen, daar is een *danè*, die pas een kind gekreuen heeft (en daardoor gevaarlijk is).

DANGADĒ, zie *langadè*.

DANGKI; r. 9 en 10: gezich, lees: *gezielt*.

DAPA; zie ook vbd. i.v. *meu'ha*.

DAPOE; *bōh arōng dapoe*, zie i.v. *rōm II* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

DARADJI; *idja daradji*, zie vbd. i.v. *meuroemani*.

DARAT; r. 5: *eunkōt*, lees: *eungkōt*. *Meudarat*, zie ook vbd. i.v. *tapa'*.

DAREUBA' (Perz. *zarbaft*), brokaat, (in *hik.*); zie vbd. i.v. *peuta*.

DARŌ', richting, kant, zijde, streek, de plaats omstreeks, ergens, in de richting van, aan of van den kant

van; darò' tòh tadoeë', waar ergens woont ge; dròë-neu han tòh leupaïh darò' gampōng lōn, u gaat nooit in de richting van (komt nooit in) mijn dorp; peuneugèt pat blangōng njòë, — darò' Ateuë', waar zijn deze potten gemaakt, (waar komen deze potten vandaan), — te (van) Ateuë'.

DAROEËT; daroeët tjang-gang, zie sprkw. i.v. tjang-gang.

DARŌHAKA; r. 9: pieteitsschenis, lees: piëteitsschennis; zie verder vbd. i.v. tirèë.

DASEUTŌ; r. 4: 'adat, lees: 'adat; zie verder vbd. i.v. madoe II.

DATI (Arab. dzâtî), tot het wezen (inz. van Allah) behoorende, (ook ter wille van het rijm of het rhythme) = dat, wezen; zie vbd. i.v. tjoehoet.

DATŌ', wordt ook gebezigd als betiteling van heilig geachte of gevreesde personen, dieren of voorwerpen; zie verder vbd. van de beteekenis adat-hoofd ter Westkust i.v. ba'ikò batjakò (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

DATŌLAH (Arab. dzâtŏe'llâh), het wezen van Allah; zie vbd. i.v. tjoehoet.

DA'WA; meuda'wa, zie ook sprkw. i.v. talō.

DA'WEUËT; r. 8, schrap de komma achter da'weuët.

DAWŌ'; p. 288a, r. 8 v.o.: be', lees: bè'.

DAWŌN (Mal. dao'en) in patjat dawōn, zie i.v. patjat.

DÊ', (ook) ster-, of halve bolvormige knop op b.v. een schild. Meudè', borsten of knoppen hebben; zie vbd. i.v. prisè.

DÊË; r. 4, schrap de komma achter Peudèë-dèë.

DÊËSA; p. 290a, r. 19 v.o.: Amat, lees: Ahmat.

DÊN; r. 3; tjatō II, schrap: II.

DEUË; zie ook vbd. i.v. peuë.

DEUË'; zie ook sprkw. i.v. toempòë I, en vbd. van deuë'tròë i.v. njampang II.

DEUKOE; zie vbd. i.v. tjroeë' I.

DEULIMA, of dlima, = glima, zie aldaar.

DEUNË; p. 295b, r. 10: tjabeuën, lees: tjabeuëng.

DEUNGŌNG; meudeungōng, zie ook vbd. i.v. srang, tjakò I.

DEUREUMA (Skr. dharmā, deugd, eigenschap) komt in een paar samenstellingen voor met de beteekenis van bijzonder, met bijzondere eigenschappen (?): koembang deureuma, zie i.v. koembang I; oenggaïh deureuma, zie i.v. oenggaïh.

DHA'; meudha', zie vbd. i.v. tja' I.

DHAB-DHAB; meu-, en teu-dhab-dhab, zie ook vbd. i.v. seungka', soengkab (sprkw.).

DHŌ'-DHŌ'; r. 10: dha-dhō', lees: dha'-dhō'.

DHŌJ; zie ook vbd. i.v. ri (onder meuri). Meudhōj, zie ook vbd. i.v. sèë.

P. 301, opschrift: I II, lees: DI II.

DIBA', voorzetsel samengesteld uit di en ba', zie i.v. ba' II en di I.

DILAM, voorzetsel samengesteld uit
di en la m, zie i.v. di I, en la m I.

DIN (Arab. dîn), godsdienst,
(meer in geschr.); a k a j s a l è h
a t é m ò ' m i n, b a n h o e k ò m
d i n h a n a l a l è, h i j w a s v r o o m
en geloovig, en verzuimde nim-
mer de voorschriften van den
godsdienst. (Goemba' Meuih); zie
verder vbd. i.v. r a b ò n II, s a -
m a n.

DINA II; meudina, zie vbd.
i.v. t é m (onder p e u t é m).

DINAB; p e u d i n a b, zie vbd. i.v.
t e u b ò n g.

DINDÉNG II, (in de mystiek weer-
gave van Arab. h i d j â b) g o r -
dijn, scherm, afscheiding tus-
schen Allah en den mensch. Zie
h i d j a b I.

P. 304, opschrift: DINOE, lees:
DIRI.

P. 305, opschrift: DIOE, lees: DI-
ROEJ.

DIROEJ; r. 9, schrap de komma
achter het eerste diroej.

DIWAJ III; p. 307a, r. 9 v.o.: ge-
trofen, lees: getroffen.

DIWANGGA; zie omtrent de ver-
taling van het citaat uit den Tjah
Koebat ook i.v. t j a n g g è.

DIWATOE; i.pl.v. van rawatoe
te lezen rawatoe I.

DJA'; meudja' moewòë, zie
i.v. w ò ë. P e u d j a', (ook) gaan
met, zich in beweging zetten,
zich op weg begeven met. (zie
vbd. i.v. t o e n d j a'); p e u d j a'
n o e w ò ë, zie i.v. w ò ë.

DJAB I; p. 310b, r. 21 en 22:
d a n d o e a g a k i, lees: d a n
p r o e ë t d o e a g a k i.

DJABÉT; r. 2 en 3: k e u s e u m è h,
lees: k é s e u m è h.

DJADÉH; r. 1, wijzig de punt na
„geschiedend” in eene komma;
zie verder vbd. i.v. w a k e u ë h.

DJAGA, (ook) oppassen, zorgen
voor, (zie vbd. i.v. r e u l ò h); p.
313a, r. 15: t e u n e u t, lees:
t e u n g e u t.

DJAGAT; p. 313a, r. 4 v.o.: I m e u -
ëm, lees: I m e u m.

DJAHÉ; zie ook vbd. i.v. l a n II,
t j r ò n; p. 314a, r. 18 v.o.,
schrapp de komma achter p e u -
d j a h é.

DJAHÉLIAH; r. 4 en 5: vóór-
Mohamedaansche, lees: vóór-Mo-
hammedaansche.

DJAJÉH; r. 18: n é l i g e a b l e, lees:
n é e l i g e a b l e.

DJAKARA, zie i.v. m o e d j a k a -
r a h.

DJAKARAH, = d j a k a r a.

DJAKHAB I; r. 24: den, lees: de.

DJALI (Arab. d j a l i l), verheven.
(van Allah gebezigd); zie vbd.
i.v. t o e n j ò' (onder p e u n o e -
n j ò').

DJALÒ'; t e u d j a l ò', zie ook vbd.
i.v. s a r a b.

DJAMA'; r. 8: o e r e u ë n g', lees:
o e r e u ë n g; p. 320a, r. 2: B e u -
keuman, lees: B e u k e u m e u n a n.

DJAMADŌ; r. 4: M o' l ò t, lees:
M ò' l ò t; r. 8: ' l â c h i r, lees:
' l â c h i r.

DJAMAH; r. 7: de, lees: den.

DJAMALŌLÉN; lees: d j a m a l ò -
l é. i.pl.v. d j a m a l o l é.

DJAMBANG; zie ook vbd. i.v.
m a n d a', t o e n g k a t.

DJAMIN, lees DJAMIN I.

DJAMIN II (Arab. d j a m i l),
schoon, mooi, (in hik.); zie vbd.
i.v. t j e u m ò n g.

- DJAN; meudjan ... meudjan, zie ook vbd. i.v. sakét.
- P. 328, opschrift: DJANEB, lees: DJANÈB.
- DJANGA' II; r. 10 en 11: gam-gampōng, lees: gampōng.
- DJAPHEUË', ook gapheuë', inz. in de afleiding geunapheuë'. Meudjeunapheuë', voorzien van of gelijkend op een djeunapheuë'; zie vbd. i.v. lam II.
- DJARÒË; boengōng djaròë, zie vbd. i.v. talòë (onder meutalòë); p. 334b, r. 3: peudjaróë, lees: peudjaròë.
- DJARŌM; meudjarōm, (ook) als djarōm halōih, als koppelaar of koppelaarster fungeeren, tusschenkomst verleenen voor het aanknoopen van liefdesbetrekkingen, vertrouwelijk daarover spreken; sòë njang kheunda' tamōng gampōng, ba' djih bandoem geuseuraja; oetōih dji that boeët meudjarōm, reudjang ma'loem djibitjara, wie in een dorp liefdesbetrekkingen wilde aanknoopen, riep zijne hulp in; hij was er erg handig in om de besprekingen daartoe te voeren en wat hij besprak vond spoedig gehoor, (Noen Parisi).
- P. 335, opschrift: DJAWA, lees: DJAWA I.
- P. 336, opschrift: DJAWIË, lees: DJAWÒË.
- P. 337, opschrift: DJEH, lees: DJÈH.
- DJÉB; r. 2: medecijn, lees: medicijn. Meudjéb, ook djeu-meudjéb.
- DJÉH; p. 337b, r. 11: tusschen nè en 'òh in te voegen: oe bit.
- P. 338, opschrift: DJÈH-DJEH, lees: DJÈH-DJÈH.
- DJÉN; p. 338b, r. 3, lees: bikédji, (aldaar onduidelijk).
- DJEUË, (ook verb.) met een werpnet vangen, (zie vbd. i.v. tingkoeë). Meudjeuë, zie vbd. i.v. blat I (onder de Aanvullingen en Verbeteringen), rangkeuëm, tjoerèh. Zie madang.
- DJEUËT; han djeuët han, volstrekt moetende, noodzakelijk, zeer stellig, (zie vbd. i.v. wala'); p. 342a, r. 5: Aah, lees: Alah. Peuneudjeuët, zie ook vbd. i.v. roengkhe (onder meuroengkhe).
- DJEULA', = djla'; zie vbd. i.v. ta'.
- DJEULAÏH; zie ook vbd. i.v. toenòë. Peudjeulaïh, (ook) oplossen (van een vraagstuk, een raadsel); zie vbd. i.v. peuë (onder sapeuë). Peuneudjlaïh, oplossing, (zie i.v. hiëm).
- DJEUMAJ, zie i.v. meudjeumaj.
- DJEUMALA; r. 13: oeōntoean, lees: oelōntoean.
- DJEUMBA I; zie ook vbd. i.v. soep hi.
- DJEUMBA II, aldus te lezen op p. 344, opschrift, en p. 344a, r. 7 v.o. i.pl.v. DEUMBA II.
- DJEUMEULAH; p. 345b, r. 1: categoriën, lees: categorieën.
- DJEUMEURAH; r. 4 en 5: 'oe kōh, lees: oekōh.
- DJEUMEURANG; peudjeu-

meurang, zie ook vbd. i.v. lheuëh (onder peulheuëh), roendō'.

DJEUMPA; aneu' djeumpa, (laatste regel i. pl. v. de verwijzing naar aneu' te lezen:) slavin, bijzit, (in hik.); hanalōn kheunda' njan keumilé', boekōnggoendé' njò tjèëdara; kōnkoemeungtoeëng njan keu djoedō, boekōn, toekoe, aneu' djeumpa, ik begeer haar (n.l. de door mij gevangen genomen prinses) niet tot bezit (tot slavin), zij is geen bijzit, maar inderdaad eene zuster (voor mij); ik ben niet van plan haar tot vrouw te nemen, zij is, heer, (ook) geen slavin (van mij), (Malém Dagang); zie verder vbd. i.v. roeeuëng (onder peuroeeuëng).

DJEUNGKAJ I; p. 348b, r. 5: deungkaj, lees: djeungkaj.

DJEUNGKAJ II; laatster.: djeungkaj, lees: djeungkaj.

DJEUNTAJOE; r. 2: eige-, lees: eigen-.

DJEURAGAN, of djoeragan, (Mal. djoeragan), schipper, gezagvoerder, kapitein; zie vbd. i.v. djamprōng.

DJEURAT; batèë djeurat, zie ook i.v. tjeumara.

DJEUREUKHA, (in het algem.) wiel, rad, (b.v. van een kanon); soera' reujōh doem la-seuka, hoeë lila deungōn meureujam; djibōh talòë ba' djeureukha, oe koeala djihoeë tjoeram, al de soldaten hieven een luid gejuich aan ten einde de kleine en

groote kanonnen voort te trekken; zij bevestigden touwen aan de wielen en trokken ze snel naar den riviermond voort, (Banta Ahmat).

DJEUREUNGÈH; r. 13: tahja, lees: tjahja.

DJEUROEMIAH; r. 5: get., lees: gest.

DJHEUT; r. 7: melaatscheid, lees: melaatschheid; p. 353b, r. 11 en 10 v.o.: mogelijk, lees: mogelijk; beteekenis van sineudjheut-neudjheut ook: op zijn slechtst, op zijn ergst.

DJIDJAJ (Mal. djedjal), instoppen, inproppen, dichtstoppen; zie vbd. i.v. soempaj (sprkw.).

DJIÈ; r. 1: grimpeld, lees: gerimpeld.

DJIHÈ (Arab. djahr), het overluid uitspreken van de formules bij de seumajang; seumajang djihé, zie i.v. seumajang.

DJIMA' (Arab. djimâ'), vleesche-lijke gemeenschap, den coïtus uitoefenen; zie vbd. i.v. roengkhé (onder meuroengkhé).

DJINGEU', zie tjeungeu'.

DJIRAN; zie ook vbd. i.v. tjeuningòm.

DJIRÈM; zie ook vbd. i.v. tjakrawala.

DJLOEÈNG; meudjloeëng, zie ook vbd. i.v. tròm. Djeumeuloeëng, zie ook vbd. i.v. paléng (onder teupaléng), salòb.

DJLÖNG, (ook in het algem.) inplanten, insteken, planten, stekken, (zie vbd. i.v. teuboeëng). Teudjlòng; teudjlòng

- mata, zie ook vbd. i.v. tawa-ih II.
- DJOE; zie ook vbd. i.v. tjeungèh.
- DJOEARA; r. 7 en 8: voortreffelijkheden, lees: voortreffelijkheden.
- P. 362, opschrift: DJOEDJEE, lees: DJOEDJEE.
- DJOEEM, (fig.) slap, saai, zonder enthousiasme, zonder energie, zonder fut, futloos; Alah, djoeëm that, hana goendja' sagaj, o, wat saai, heelemaal niet levendig, (van b.v. een ratéb); beudé djoeëm, (eig. een vochtig geweer, een geweer met vochtig kruid, zoodat het niet afgaat) wordt fig. gebezigd van iem., wiens bemoeienissen, b.v. als tusschenpersoon, geen resultaat opleveren. P. 363b, r. 8: douw, lees: dauw.
- DJOEGA; r. 13: geëerbiedige, lees: geëerbiedigde; zie verder vbd. i.v. tangkeuèh.
- DJOEHARI; zie vbd. i.v. poe-keuë I, tandaïh, tjina.
- DJOELÖ'; meudjoelö', gepeild, onderzocht, doorgrond, de handeling djoelö' verrichten, djoelö' met meerv. subject; zie vbd. i.v. misé.
- DJOENDRÖNG; p. 367a, r. 3 v.o.: oelòë, lees: oelèë; zie verder vbd. i.v. seunang (onder peuseunang).
- DJOENGKA'; schrap II natjatō.
- DJOENGKAT I; zie ook vbd. i.v. sabab; r. 8: Peudjoenkata, lees: Peudjoengkata.
- DJOENGKAT II; r. 5: djeugki, lees: djeugki.
- DJOENOE; r. 3, en r. 7 en 8: voor zich starend, lees: voor zich uit starend.
- DJOENTÈ; meudjoentè, zie ook vbd. i.v. wèt III.
- DJOENTHOEË; r. 19 en 20: takalōnkeu, lees: takalōnkeu; r. 11 v.o.: het punt, lees: de punt.
- DJOERAGAN, zie djeuragan (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- DJOERÖNG; peudjoerōng, zie ook vbd. i.v. tōng I.
- DJOETHÖ'; r. 5: mamplan, lees: mamplan.
- DJRA I; zie ook vbd. i.v. toempō'; p. 373b, r. 10 en 8 v.o.: deed hen ... in den boei, lees: legde hun ... vrijheidsbeperking op.
- DJROEË'; r. 5: zoet zuur, lees: zoetzuur.
- DLIMA, = glima.
- DÖ' II; r. 11: exstase, lees: extase; zie verder vbd. i.v. wahét.
- DÖDI; p. 377b, r. 3: Klinganeezen, lees: Klinganeezen.
- DOE I; r. 1: Perdisch, lees: Perdisch.
- DOE II; zie ook vbd. i.v. toenoe. Peudoe, zie ook vbd. i.v. rampagòë, saré (onder peusaré).
- DÖË I; p. 378b, r. 3: piskanal, lees: piskanaal.
- DOEA, (ook) bij, met of tegen elkander, samen, (zie vbd. i.v. simadōn, soej, tapa', tjoet onder peutjoet, wōn-wōn en verder i.v. bé I onder de Aanvullingen en Verbeteringen); doe-a-doe-a, allebei, met hun beiden, (of) twee aan twee, (zie

vbd. i.v. roengkhé onder meuroengkhé).

DOEDÔÊ; p. 380b, r. 23 na r. 20 te lezen.

P. 380, opschrift: DOEE, lees: DOEË.

DOEË'; ba'tadoeë'bè'tabeu-dôih, zie vbd. i.v. plôih. Peudoeë', zie ook vbd. i.v. tjoet (onder peutjoet). Teudoeë', zie ook vbd. i.v. doe I.

DOEËT; zie ook vbd. i.v. reugéh.

DOEKA; zie ook vbd. i.v. manjôh.

DOEKÔNG, (ook) op de heup dragen; zie vbd. i.v. tingkoeë.

DOELANG, (ook) handbeschermmer aan het gevest van eene kris; zie vbd. i.v. manda', toengkat.

DOEM; meudoem, zie ook vbd. i.v. la'sana.

DOEMPÊT, portemonnaie van Europeesch model.

DOENARAH; r. 1—2: zoennârah, lees: zoennâr.

DOESI, stout, ondeugend.

DOESÔN; zie ook vbd. i.v. meudjeulih.

DÔH-DÔH, aldus op p. 388a, r. 20 te lezen i.v. DÔD-DÔH.

DÔHEURA; zie vbd. i.v. rasia.

DÔNG, (van sommige dieren, b.v. vogels:) zitten.

P. 391, opschrift: DRAÏH, lees: DRAÏH I.

DRAB-DRAB; meudrab-drab, zie ook vbd. i.v. reuhab.

P. 392, opschrift: DREUEB, lees: DREUEB.

DRÊH, lees: DRÊH.

DRIH; verwezen naar drêh, lees: drêh.

DRING-DRING, zie tring-tring.

DRÔ-DRÔ; p. 393b, r. 12 v.o.: de, lees: den.

DRÔB; meudrôb, zie vbd. i.v. kandja (onder de Aanvullingen en Verbeteringen); deumeurôb, ook deumeudrôb.

E.

Ê; zie ook vbd. i.v. tjeubeum.

Ê' I; p. 396a, r. 19 en 18 v.o.: Oesoë, lees: Oesoëh. Meu'ê'-meutrôn (op p. 397a), zie ook vbd. i.v. peureulêë, riwang; p. 397b, r. 5: Peu'ê', lees: Peu'ê'; zie ook vbd. i.v. trôn (onder peutrôn).

P. 397, en 398, opschrift: Ê' II, lees: Ê' II.

Ê-Ô; zie ook vbd. i.v. têng-tông.

ÊBEUNOE; zie ook vbd. i.v. sabi I.

ÊDJEUMA'; zie ook vbd. i.v. plara.

ÊELA; p. 401b, r. 20—21 te schrappen: schoone poort of plaats, i. pl. daarvan in te voegen: uitermate, bijzonder, buitengemeen, uiterst, in de hoogste mate; zie verder de verbetering i.v. babôj onder de Aanvullingen en Verbeteringen.

ÊHEURAM, (ook) toestand van wijding tijdens de seumajang, zie i.v. teukeubiratô.

ÊHTILAM; r. 2: sexuele, lees: sexueele; (als beteekenis in te voegen:) pollutie, eene pollutie hebben; r. 6—7: een sexueelen droom, lees: eene pollutie.

P. 404, opschrift: ÊLEUHAM, lees: ÊLEUHAM.

- ELEUMÈÈ; èleumèè dōnja, zie vbd. i.v. ma'loem.
- ELEUMOE, wetenschap, het weten als attribuut van Allah, (anders zegt men èleumèè); zie vbd. i.v. thèè.
- ENDJÈ, = éntoe, zie aldaar.
- ENNA TJAËLI, klanknabootsing van het spreken v.d. Klinganeesche taal, aanduiding van die taal, Klinganeesch sprekende, aanduiding van een Klinganees; zie i.v. aré (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- ENSAN; zie vbd. i.v. lheuëng, tjéh, trang, wadjéb I, wéleudah.
- ESEUMA'È, zie Ma'è.
- ESEUTAMBOJ, Stamboel, Constantinopel, Turkije, Turk, Turksch; zie vbd. i.v. pawōn, peureumadani, rakam.
- ESEUTINDJA; zie ook vbd. i.v. lipat.
- ET I; r. 2: voorgesteld, lees: voorgesteld; p. 409b, r. 8—9: 'è'tnòë, lees: 'ètnòë.
- È'TIDAJ; r. 7: roekoeë', lees: roekoeë'.
- È'TIKEUËT; zie ook vbd. i.v. ma'ripat, oentōng, rasoeat, seunda.
- EUM, werkwoordelijk invoegsel, zie onder meu V, sub 7 b; aan het daar medegedeelde toe te voegen: het infix luidt ook oem, indien het grondwoord in de eerste lettergreep eene oe heeft, b.v. toemoeba naast teumoeba van toeba, toemoe-wò naast teumoewò van toewò; van sommige woorden heeft de afleiding ook eene passieve beteekenis of de beteekenis

van eene onwillekeurigheid, een getroffen worden door, een te lijden hebben van, of een lijden aan hetgeen het grondwoord uitdrukt, b.v. tjeumoekō, bezig zijn te scheren of geschoren te worden; tjeumeutjoeë, diefstal plegen, of bestolen; teuminggaj, de handeling tinggaj verrichten, of iets bij ongeluk achterlatende; toemoe-wò, iets bij ongeluk vergeten, vergeetachtig; geumadòh, door het verlies van iets getroffen worden, iets bij ongeluk verliezen; verder kunnen eum-afleidingen in afgekorten vorm (n.l. met weglating van de eerste lettergreep, zelden, gew. naar het Mal., in volledigen vorm) met het grondwoord samenstellingen vormen, en wel als tweede deel, met de beteekenis van eene meervoudigheid, eene herhaling, voortdurende of wederkeerigheid, b.v. kira-mira, tinggaj-minggaj, toedòh-moedòh, toerōn-moerōn of, naar het Mal., toerōn-teumoerōn, (zie onder het grondwoord).

EUMBAH; p. 412a, r. 10: peue, lees: peuë.

EUMPANG; eumpangneurōng, ook eumpangseurōng, zie i.v. srōng.

EUMPOE; r. 8, wijzig de punt na njòë in eene komma.

EUMPOENG; meu'eumpoeng, (ook) op een nest gelijken, den vorm van een nest hebben, (zie vbd. i.v. srabè); zie verder vbd. i.v. teuritéb.

EUN, invoegsel ter vorming van zelfst. nw., zie onder neu III;

aan het daar medegedeelde toe te voegen: naast eun komt ook de vorm in voor, b.v. *tjinitjah*; sommige eun-afleidingen worden afgekort door weglating van de eerste lettergreep, b.v. *neun* van *teuneun*, *neugòn* van *teuneugòn*.

EUNGKHÉ; r. 8: *meungké*, lees: *meungkhé*.

EUNGKONG, aldus te lezen i.pl.v.

ENGKONG op p. 419a, r. 10 v.o.

EUNGKOT; r. 7—8: zoutwaterkeek-, lees: zoutwaterkreek-; r. 8, 11, 20, en in het opschrift van de bladzijde: *eunkōt*, lees: *eungkōt*.

EUNTJÏEN; p. 423b, r. 19 v.o.: *seuleupō*-versiering, lees: *seuleupō'*-versiering.

EUNTJIT; p. 424a, r. 10: *bakat I*, lees: *bakat II*.

EUNTÒ I; r. 4: *huig*, lees: *adamsappel*.

G.

GA, naam van de letter g in het Mal-Arab. alphabet.

GAÏH, (Ned.) *gas*, (mod.); *minjeu' gaïh*, *gasoline*, (ook) *petroleum*.

GAJEB; zie vbd. i.v. *roepa*.

GALAGARŌ; zie sprkw. i.v. *saba*.

GALAH; r. 14: *midderdnacht*, lees: *middernacht*.

GALANG; *simeugalang*, zie i.v. *sikoepan*.

GALAWALA; vgl. *lawala*.

GALÉB; zie ook vbd. i.v. *teudjali*.

GALEUË; p. 437b, r. 3 v.o.: *pi-kòn*, lees: *pakòn*.

GALŌNG I; zie sprkw. i.v. *taki*.

GAM I; p. 439a, r. 12: *den*, lees: *de*.

GAM II; p. 439a, r. 5 v.o.: *den*, lees: *de*.

GAM-GOEM; p. 439b, r. 12 v.o.: *van den*, lees: *van de*.

GAMBŌIH (Arab. *qanbâs*), e.s.v. *luit*; zie vbd. i.v. *peuté' I*.

GAMEUM, (ook) *opgaand*, *verdiept in*; zie vbd. i.v. *tjalitra*.

GAMPŌJ; *geumampōj*, zie vbd. i.v. *krèt, tōj*.

GAMPŌNG; *tamòng gam-pōng*, zie vbd. i.v. *djarōm* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

GANDJAJ, zie *kandjaj*.

GANDOË; r. 7: *doe*, lees: *doea*; r. 8 v.o.: *oetōih*, lees: *oetōih*; r. 2 v.o.: *knots*, lees: *sabel*; p. 445b, r. 7: *spannen*, lees: *uitzetten*; r. 9: *lin*-, lees: *ling*-; r. 10: *naam*, lees: *nam*.

GANË; zie ook vbd. i.v. *sawō III*.

GANGGANG, lees: *GANGGANG I*.

GANGGANG II, e.s.v. *heester met welriekende gele bloemen*, wordt als *pagger geplant en*, wanneer er geen *nawāih*-struik voorhanden is, als *voorloopig grafteeken* gebezigd, (zie i.v. *nawāih*).

GANI; de verklaring verbeterd i.v. *rani I*, zie aldaar, en vbd. ook i.v. *teudjali*.

GANŌNG; *meuganōng*, zie ook vbd. i.v. *lhōng II*, *toealang*.

GAPHA; r. 4: *eigenamen*, lees: *eigennamen*.

GAPHEUË', zie *djapheuë'* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

GAPIËT; *meugapiët*, (ook) *nauw*, (zie vbd. i.v. *prantjōt*).

- GARANSÖT; p. 452b, r. 1 en 2 te wijzigen in: Arab. q a r a m s ö d, uit het Perz.
- GARI; zie ook vbd. i.v. p è I.
- GARIB; zie ook vbd. i.v. roeja-roejdè, taléb I.
- GASÉH; meug as éh, zie ook vbd. i.v. p èh (onder teup èh), toenang (onder meutoenang). Geumas éh, zie ook vbd. i.v. salihin. Geunas éh, zie ook vbd. i.v. tjòm.
- GASÉNG; zie raadsel i.v. hiëm, (verbeterd i.v. hiëm onder de Aanvullingen en Verbeteringen). Meug as éng, zie vbd. i.v. njaréng I.
- GATHÖB, gatōb, of kat(h)ōb, dichtklappen (transit.), dichtslaan, dichtdoen, sluiten; na padoem tréb neudja' di sinan, trōih neu, toean, oe babah naga; neubōh hékeumat lé Diwa Akaïh, teuhah babah radja naga; djikeumiëng katōb hana djeuëtlé, neuloempatlé siseun bandoea, nadat zij (n.l. Diwa Akaïh en de koning der djén's) daar (n.l. in den buik van den naga-koning) eenigen tijd geloopt hadden, bereikten zij, heer, den muil van den draak; D. A. wendde een toovermiddel aan, waardoor de muil van den drakenkoning openging en de draak hem niet meer kon dichtdoen; snel sprongen die twee toen tegelijk naar buiten, (Diwa Akaïh). Meugathōb, (ook) dichtgeklapt, dichtgeslagen, dichtgedaan.
- GATJHÉB; p. 459a, r. 21—22: meugatjéb, lees: meugatjhéb; r. 24: Peugatjéb, lees: Peugatjhéb; r. 13 v.o.: Geumatjéb, lees: Geumatjhéb.
- GATJI, zie katjië.
- GATJIE, zie katjië.
- GATJOEË; p. 459b, r. 21: de hals, lees: den hals.
- GAWANG; p. 460b, r. 4—5: djigawang-wang; lees: djigawang-gawang.
- GEU; peugen, met het pers. vnw. geu aanduiden.
- GEUDET; meugeudèt(-geudèt), schuddend, schokkend, (zooals een zich voortbewegende spoortrein); zie vbd. i.v. randjanèt. Peugeudèt(-geudèt), doen schudden, doen schokken.
- GEUDOEBANG; peugeudoebang, met een geudoebang houwten, neerhouwen, neersabelen; lhèë seun sahò neupeugeudoebang, ra'jat djiploeëng ka geutōt koeta, hij sabelde (bij de bestorming van de vesting) in elke richting telkens drie (vijanden) neer, en de bemanning (der vesting) vluchtte na de vesting in brand gestoken te hebben, (Pòtjoet Moeamat).
- GEULANTEUË, = glanteuë, zie aldaar.
- GEULIMA, = glima, zie aldaar.
- GEULOEGEUSAH; zie ook vbd. i.v. tjah I.
- GEULOEMPANG, = gloempang, zie aldaar en vbd. i.v. rindang II.
- GEUMEUTJIE'; zie ook vbd. i.v. sandrōng (onder meusandrōng).

- GEUNAB; r. 6: veertig volle, lees: volle veertig.
- GEUNDRANG; *meugeundrang*, zie vbd. i.v. reusam; p. 472a, r. 1: geundrang-muziek, lees: geundrang-muziek.
- GEUNIRENG; zie ook vbd. i.v. goendjè, *tjring*. Meugeuniréng, zie ook vbd. i.v. seunang, seungkōh.
- GEUNOEË II; zie ook vbd. i.v. reunggōt (onder meureunggōt).
- GEUNTÈN; meugeuntèn, zie ook vbd. i.v. teugòn, (onder meuteugòn).
- GEURADEË, klanknabootsing van het plotseling voorwaarts stormen van b.v. een paard, plotseling of met eene vaart voorwaarts stormen; zie vbd. i.v. sèë. Meugeuradèë, een geuradèë-geluid maken, de handeling geuradèë verrichten.
- GEURATAN II; meugeuratan, voorzien van geuratan-balken, (zie vbd. i.v. simpan).
- GEUREUDA', lees: GEUREUDA' I.
- GEUREUDA' II, klanknabootsing van b.v. het plotseling voorwaarts stormen van een paard, van een rommelend geluid; zie vbd. i.v. sèë.
- GEUREUGAB-GEUREUGOEB; p. 478a, r. 1 v.o.: Boeda, lees: Boeda'.
- GEUREUTJIE', klanknabootsing van b.v. het getjilp van eene groote menigte vogels, van vele fijne geluiden door elkaar. Meugeureutjië', zulke geluiden maken, tjilpen; zie vbd. i.v. mirië'.
- GEUREUTÒ; oelat geureutò, zijderups, (zie vbd. i.v. prè-prò).
- GEUTA-GEUTEË, zie keutakeutèë.
- GEUTAH; meugeutah, (ook) op geutah gelijkend, zie vbd. i.v. moerōng.
- GEUTANJÒË; het citaat uit den Malém Diwa te schrappen, (niet geutanjòë, maar gatanjòë te lezen).
- GEUTEË, zie keutèë.
- GEUTI I; r. 9: tot, lees: te.
- GEUTI II; p. 485b, r. 17: Dwai, lees: Diwa.
- GEUTIB; p. 486a, r. 9: hebt, lees: zijt.
- GEUTOEË; aneu' geutoeë, zie sprkw. i.v. tjoelib.
- GHA'; meugha'-gha', zie vbd. i.v. tjoepa'.
- GHAM; talòë gham, zie i.v. manè'.
- GHIN, of rin, (Arab. ghain), de 19de letter van het Arab. alphabet.
- GHOEËN, (ook) hard, (van ontlasting), zie vbd. i.v. tjirét.
- GHÒN; ghòn badan, zich niet wel gevoelend, onlekker, ongesteld, (zie vbd. i.v. bròn onder de Aanvullingen en Verbeteringen; vgl. phoej I).
- GIDÒNG; zie ook vbd. i.v. reudòm. Teugidòng, zie ook vbd. i.v. sarō' I (onder meusarō'), sroej.
- GIGÉNG; zie ook vbd. i.v. meutjahadah.
- GIGÒË; p. 490b, r. 12: staptje, lees: stapte.
- GILA; peugila, zie vbd. i.v. hajaké.

- GILANG-GOEMILANG, zie lang-goemilang, en vbd. ook i.v. samsoe I.
- GIRANG; zie ook vbd. i.v. sabab.
- P. 492, opschrift: GIRE' — GISENG, lees: GIRE' — GISENG.
- GISA I; gisarannaga, zie vbd. i.v. oendangoendang II.
- GISENG; meugiseng, zie ook vbd. i.v. tjakrawala.
- GLAIH II, (ook) stopflesch.
- GLAIH III; zie vbd. i.v. randjanèt.
- GLEUENG; meugleueng, zie vbd. i.v. soeleueng (onder seunoелеueng).
- GLOENJOEENG; zie sprkw. i.v. loengkè (onder de Aanvullingen en Verbeteringen), sréng I.
- GÒ I; r. 9 v.o.: go, lees: gò.
- GÖE; peugòë, zie ook vbd. i.v. lalè (onder peulalè).
- GOEË; r. 4: kabéh, lees: habéh.
- GOEJ; p. 508b, r. 18 v.o.: Kanjté, lees: Kantjé; zie verder vbd. i.v. rambaloej I.
- GOEJOEB, zie roejoeb.
- GOELONG; p. 512a, r. 21—22: sibalaloeëm, lees: sibaloeëm. Teugoelōng, zie vbd. i.v. teudjali. Geugoelōng teupeuën, zie i.v. teupeuën.
- GOEMBA'; p. 512b, r. 1 v.o.: goemba, lees: goemba'.
- GOEMBEUË', e.s.v. plant, waarvan de bladeren (ōn goembeuë') als groente worden gegeten; sawè' bōh goembeuë', zie i.v. sawè', (eig. met een slot als goembeuë'-vruchtjes).
- GOEMOË; p. 513b, r. 16: Tjinataboehan, lees: Tjintaboehan.
- GOEMTIA; r. 16: Tjintabehan, lees: Tjintaboehan.
- GOENA; balaïh goena, zie vbd. i.v. poeëh (onder poepoeëh), sampòë (onder peusampòë); tjinta goena, zie ook i.v. tjinta I; p. 515b, r. 1 v.o.: Tjintaboehan, lees: Tjintaboehan.
- GOENDJÊ; zie ook vbd. i.v. plintè.
- GOENTO, (in hik. ook als Mal-Jav. goentoer) donderend, dreunend, instortend, ingestort; zie vbd. i.v. tagō II.
- GOERØ (Mal. goerau), scherts, grap, gekheid, gestoei, (in hik.); zie vbd. i.v. pròë.
- GOESA; zie ook vbd. i.v. peuët (onder moepeuëtblah).
- GÖJBANA; verwezen naar: bōjana, te lezen: bōjbana.
- GÖJROE, of ròjroe, (Arab. gheir), ander, (in hik.); njata sigala njang gōjroe, poentja ba' noenjan di Nabi, al het andere (van de schepping) ontstond uit het profetenlicht (van Mohammad), (Asaj noe Mochamat).
- GÖMPEUNI, zie kōmpeuni.
- GÖSEUTI, lees: GÖSEUTI I.
- GÖSEUTI II (Mal. goesti, Perz. kustî), worsteling, worstelen, (in hik.). Meugōseuti, de handeling gōseuti verrichten, met elkander worstelen.
- GÖT; p. 528b, r. 25: ge-, lees: gehaald.
- GÖT-GÖT II; zie ook i.v. tēng.
- GRAM-GROEM; p. 531b, r. 4: geweersalvo's, lees: geweersalvo's.

GRAPÈÈ; *grapèè minjeu'*,
e.s.v. *grapèè* met glinsterende
schubben.

GRÈ-GRÈ, klanknabootsing van een
schor of heesch geluid. *Meu-*
grè-grè, zulk een geluid ma-
kende. Vgl. 'iët-*grè* (onder de
Aanvullingen en Verbeteringen).

GRÈÈ-GRÈÈ, klanknabootsing van
een knarsend geluid, b.v. bij het
malen van gebrande koffieboon-
nen. *Meu grèè-grèè*, zulk een
geluid makende.

GREUSA'-GREUSOEÈ', klankna-
bootsing van geritsel, van geknet-
ter (van b.v. geweervuur), zulke
geluiden makende, ritselend, knet-
terend; zie vbd. i.v. *pasa'*.

GRIÈB-GRIÈB II; r. 3: *patjō'*,
lees: *patjō' I*.

GRIÈT; p. 534a, r. 1 v.o. te schrap-
pen: meen.

GRIWAT; zie ook vbd. i.v. *oe-*
ngië'.

GROEB; r. 1—2: *geweerslavo's*,
lees: *geweersalvo's*. *Meu groeb*,
een *groeb*-geluid makende; zie
vbd. i.v. *ploeëng*.

H.

HA' I; *hakoe adam*, zie ook
vbd. i.v. *rampaïh*.

HA' II; *ha'-ha'*, zie ook vbd. i.v.
srampa'.

HABÉH; *habéh han habéh*,
zie ook vbd. i.v. *piléh*.

HABEUSAH; r. 5: *ngōn*, lees:
ngōn.

HABIB, (ook) vriend (van God);
habibōlah (Arab. *ḥabīboe*
ʾllāh), id.; zie vbd. i.v. *salé'*,
toela'.

HABIBŌLAH, zie i.v. *habib* (on-
der de Aanvullingen en Verbete-
ringen)

HADI; r. 12: *brijmde*, lees: *berijm-*
de.

HADIAH; r. 4: *de*, lees: *den*.

HADIH; *hadih mādja*, zie
vbd. i.v. *tjarat*.

HADJI I; r. 2: *hâdjddj*, lees:
ḥâdjddj; *hadjiba' hadji*,
zie vbd. i.v. *soetra* (onder
meusoetra).

HAH I; *meuhah-meuhah*, zie
ook vbd. i.v. *salah* (onder
meusalah).

HAJA'; zie vbd. i.v. *reuleuë'*.
Meuhaja', zie ook vbd. i.v.
leu'a.

HAJAT, zie *hōjat*.

HAJOET; zie ook vbd. i.v. *teuri-*
téb.

HAKIKAH; p. 552a, r. 13: *zijn*,
lees: *zij*; r. 19 v.o.: *hakika-of-*
fer, lees: *hakikah-offer*.

HAKIM; *wali hakim*, zie i.v.
wali I.

HALÉ; zie ook vbd. i.v. *meuha*.

HALEUBA; er achter in te voegen:
(Arab. *ḥoelbah*).

HALEUKŌM; zie ook vbd. i.v. *ma-*
rèh.

HALŌEAN I; p. 555a, r. 5 v.o.:
'*Alawân*, lees: '*Alwân*; r. 2 v.o.:
'*Alawânijjah*, lees: '*Alwânijjah*.

HAMBALI (Arab. *ḥanbalī*), aan-
hanger van den ritus van Aḥmad
ibn Ḥanbal (gest. 855 n. Chr.), Ḥan-
baliet, Ḥanbalitisch; imeum
Hambali, de Ḥanbalitische
imâm, i.e. Aḥmad ibn Ḥanbal;
zie verder vbd. i.v. *meudeu-*
hab.

HAMÈÈ; r. 6: *talrijk*, lees: *talrijke*;
r. 9: *sīkajèè*, lees: *sikajèè*.

- HAN; p. 559b, r. 16 v.o.: elleptisch, lees: elliptisch.
- HANAPI (Arab. ḥanafî), aanhanger van den ritus van Abû Ḥanîfah (gest. 767 n. Chr.), Ḥanafiet, Ḥanafitisch; imeum Hanapi, de Ḥanafitische imâm, i.e. Abû Ḥanîfah; zie verder vbd. i.v. meudeuhab.
- HANTJÔ; p. 562b, r. 19—20: hantjô leubô angèëta, lees: hantjô leubô jô angèëta, (zie ook i.v. samoeë).
- HARAIH; r. 3: hoerœf, lees: hoerœf.
- HAREUGA; zie vbd. van de betekenis „als” ook i.v. piti.
- HAREUKAT; r. 1: ḥarkah, lees: ḥarakah; djalan hareukat, zie vbd. i.v. njaréng I.
- HAROET-MAROET, = meuharoet-haroet; radja njang la'én hana lôn seuboet, haroet-maroet teungòh teuka, van de andere vorsten vertel ik niet, zij kwamen in een onafgebroken stroom aanzetten, (Diwa Akaïh).
- HASE, (ook) bevredigd, vervuld (van een wensch, zie vbd. i.v. toela'), (verder) aanwezig. Peuhasé, (ook) bevredigen, vervullen, aanwezig doen zijn, maken dat iets aanwezig is, dat iets er is, doen ontstaan, maken, vormen, verwekken, verzinnen; zie vbd. i.v. oera-oera, plara.
- HASEUTA (in hik.), = haïh, zie aldaar en vbd. i.v. seunòm.
- HAT; p. 573a, r. 15 v.o.: 'òh, lees: 'òh; r. 7 v.o.: 'ét nan, lees: 'ét nan; p. 574a, r. 11: Gadjah, lees: Gadjah. Poemeuhat, de handeling peuhat verrichten, (of) meuhat maken; zie vbd. i.v. seunang.
- HAWIAH, zie i.v. noeraka.
- HÉBAH; r. 1: ḥibbah, lees: ḥibb.
- HÉKEUMAT, (ook) diepe zin, (zie vbd. i.v. wéhweuëh); zie verder vbd. o.a. i.v. sakat (onder de Aanvullingen en Verbeteringen), toereuë', wapha'.
- HÉNDEUBA (Arab. hindibâ'), andijvie, (in hik.); zie vbd. i.v. sinoebari.
- P. 579, opschrift: HELE-HELE, lees: HÉLÉ-HELÉ.
- HEUË-HEUË; meuheuë-heuë, (ook) rondtrekkend, rondzwerwend; aneu' ka meuheuë-heuë, hana sòë pseudoeli lé, een rondzwervende jongen, om wien niemand zich bekommert; zie verder vbd. i.v. lapeuë.
- HEUH, uitroep, (wanneer men b.v. iets te pakken krijgt); zie sprkw. i.v. pidjët.
- HEULÉ (Mal. helai), vel, blad, lap, (in hik.); zie vbd. i.v. pinggang.
- HIA, interjectie, gebezigd bij het aanroepen van Klinganeezen; zie vbd. i.v. peureudami.
- HIDJA; p. 582b, r. 12 v.o.: van den maan, lees: van de maan; p. 583a, r. 12 v.o.: alhamdoe, lees: alḥamdoe.
- HIDJÉ, r. 3: Ka'bah, lees: Ka'bah.
- HIËH; zie ook vbd. i.v. lakoe (onder peulakoe).
- HIËM; p. 584a, r. 9—8 v.o.: lham tadjam tadjam tadjòë, lees: lham tadjam tadjòë,

en verbeter de vertaling van het raadsel in: eene spade, zoo scherp als eene stalen kunstspoor van een vechthaan, men slaat (ermee) op een (stuk) glima-wortel, wie dat niet weet, diens moeder krijgt een haan tot man, (oplossing: gaséng agam, „mannelijke” tol, die van eene ijzeren beitelvormige punt is voorzien, en waarmede men op andere tollén, vervaardigd van glima-wortel, slaat).

HIKAJAT; ba hikajat, zie ook sprkw. i.v. toelòë; p. 585b, r. 3: babab, lees: babah.

HILANG, of ilang, (Mal. hilang), verdwenen, weg, verloren, (in hik.); zie vbd. i.v. reudjang, sòngsòng, srōt, ta'ajén, tanggòë, tjeumat.

HIMAT; zie ook sprkw. i.v. tjeureumat.

HINA; peuhina, zie vbd. i.v. leubèh.

HIRAM, (ook) somber (van angst, van bezorgdheid); zie vbd. i.v. tjhoem.

HÖ'-HA'; r. 11: meuhō-ha', lees: meuhō'-meuha', (zie ook i.v. roemadja).

HOEBÖN, zie i.v. oebön.

HOEDÖM; zie ook vbd. i.v. sandrōng (onder meusan-drōng).

HOEË; r. 1: voortrekken, lees: voorttrekken; zie verder vbd. i.v. djeureukha (onder de Aanvullingen en Verbeteringen). Meuhoeë-hoeë, zie ook vbd. i.v. lata.

HOEGA (Perz. hoeqqah), Turksche pijp.

HOEKÖM; zie ook vbd. i.v. si-pheuët.

HOENJAT; zie ook vbd. i.v. rimbat.

HOENJÖ, = hoendjō, zie aldaar.

HÖJ II; zie ook vbd. i.v. malakat.

HRÖT, dial. = srōt, zie aldaar.

I.

'I'I, of hi-hi; meuhi-hi, zie vbd. i.v. seunda.

IDAH; zie ook vbd. i.v. tanggam, tjina.

IDIN, (ook) verschooning, vergeving, (zie vbd. i.v. teugòn). Peu'idin, zie ook vbd. i.v. reu'ōh.

IDJA I; er achter in te voegen: (Arab. izâr, e.s.v. lendenkleed, gedragen in den iḥrâm-staat bij de Mekkaansche bedevaart); p. 609b, r. 21 v.o.: Tjeupōn, lees: Tjeupoen.

IDJÖ; r. 7: groen, lees: blauw, (zie ook i.v. tjakeuë').

IE; p. 611b, r. 22—21 v.o.: en gedronken wordt, lees: en dat gedronken wordt; r. 4—3 v.o.: oplossing, lees: oplossing; p. 612, opschrift: IE, lees: IE. Meuië, zie ook vbd. i.v. la'ōt, pipèt.

P. 613, opschrift: 'IE-'IE, lees: 'IE-'IE.

IEËM; meuiëm (ook) = iëm met meerv. subject; zie vbd. i.v. kheunda' (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

'IÊT-GRÊ, klanknabootsing van een zacht of schor piepend geluid, van b.v. een zacht gemiauw van eene kat, zulk een geluid

makende; zie vbd. i.v. simpè I.
Vgl. *grè-grè* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

IKAN; met *ikan* samengestelde vischnamen ook: i. timòn, i. tjeurapè.

ILANG; lees: ILANG I; zie verder sprkw. i.v. koesōt.

ILANG II, zie *hilang* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

ILŌ' (Mal. *élok*), mooi, schoon, fraai, (in hik.); zie vbd. i.v. paréh, rō' (onder *meurō'*), tjeumōng.

IMPŌJ, (dial. v.d. Westkust) = pringkhent, zie aldaar.

IN, zie *eun* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

INDRÉNG; r. 3: waarskanten, lees: weerskanten.

P. 623, opschrift: INOEEN, lees: INOEEN.

INGÈN; *keu'ingènan*, zie ook vbd. i.v. loeat.

INSEUÈH; r. 1: *ingaf*, lees: *ingâf*; zie verder vbd. i.v. maleuloem.

IRANG II; zie ook vbd. i.v. rigét.

ISAB; r. 12: moedersborsten, lees: moederborsten.

P. 629, opschrift: ISEUET, lees: ISEUET.

ISIB I; zie ook vbd. i.v. tjrōn.

ISIB II; zie ook vbd. i.v. roehé.

J.

JAHOEDI; r. 4 na: zoonanbidder, in te voegen: zie i.v. mènshòh.

JAKIN; zie ook vbd. i.v. poentōng (onder *peunoentōng*).

JASIN; zie vbd. i.v. peusaka.

JÉT, verkorting van *sajét*, zie

aldaar; *teungkoe jét*, aanduiding van een *sajét*.

JŌ'-JŌ'; zie ook vbd. i.v. prō' II.

K.

KABÉ; r. 3: gagaai, lees: pagaai.

KADA; *sikada*, zie ook vbd. i.v. takōt.

KADAM; r. 2: mrv. *chadam*, lees: *chaddām* (enkely.).

KADIM; r. 2: geen begin noch einde hebbende, lees: geen begin hebbende, beginloos; zie verder vbd. i.v. seumōng.

KAJ; *meukaj*, bij *kaj's*, per *kaj*; *soetra meukaj*, zie i.v. *soetra*, (eig. zijde, die per *kaj* verkocht wordt).

P. 646, opschrift: KAJEM, lees: KAJEM.

KAJÈÈ; *kajèè gloenjoeëng*, zie i.v. *gloenjoeëng*; *minjeu' kajèè poetéh*, zie i.v. *minjeu'*.

P. 647, opschrift: KAJET, lees: KAJÉT.

KALEUÈNG; *keunaleuëng lidah*, zie ook i.v. *lidah*.

KALIMAH; *kalimah tèëhit*, en *kalimahrasoej*, = resp. *tjahdat tèëhit*, en *tjahdat rasoej*, (zie i.v. *tjahdat*, en vbd. i.v. *sra*); zie verder vbd. i.v. *oetjab*.

KALIPAH, = *kaliphah*, (ook) betiteling van den neushoorn in verhalen, (zie vbd. i.v. *phét*); zie verder vbd. i.v. *rō'*, *sapaj*.

KALŌN; *peukalòn*, zie ook vbd. i.v. *saweuë*.

KAMARATI; zie vbd. i.v. *sandang*.

KAMBAM; p. 656b, r. 21: ròh, lees: rōh.

KAMBÉNG (Mal. *k a m b i n g*, geit), gebruikelijk in de uitdrukking *soeja' kambéng*, zie i.v. *soeja'*.

KANDJA; *meukandja*, een *kandja* hebben of dragen, daarmee gewapend zijn; *njang meukandja djimeudròb-dròb, djimeutòb-tòb khandjikira*, die met een dolk gewapend waren, trachtten elkander te grijpen en staken verwoed naar elkander, (Tjah Koebat).

KANOEN; r. 14—15: *reusam I, schrap: I*.

KANTJÖT, aaneennaaien, dichtnaaien, aaneenhechten, dichthechten (met garen, met een touwtje); *takantjöt gampét*, naai den rijstzak dicht. *Meukantjöt*, aaneen-, dichtgenaaid of gehecht. *Peukantjöt*, laten kantjöt, of kantjöt met versterkte beteekenis. *Keumantjöt*, de handeling kantjöt verrichten.

P. 665, opschrift: KAPETA, lees: KAPÉTA.

KAPAJ, (in sommige samenstellingen:) van overzee, geïmporteerd; zie vbd. i.v. *oedeuëng, padé*.

KAPÉTA; er achter in te voegen: Skrt. *pāpistha*, zeer zondig, zondigst.

KARAIH; *pinjië karaih*, zie i.v. *pinjië*.

KARANG; *keumarang*, zie ook vbd. i.v. *weuë'*. *Keunarang*, zie ook vbd. i.v. *oendja, roembouët*.

KARAT; zie ook vbd. i.v. *toelèh*.

KARÈ; zie ook vbd. i.v. *rō'*.

KAREUË; zie ook vbd. i.v. *peuneupi*.

KAREUËNG, (ook in het algem.) rots; zie vbd. i.v. *tjoerèh*.

KARÖT; *peukaröt*, zie ook vbd. i.v. *palòë*.

KASAB; r. 11: kwalitiet, lees: kwaliteit.

KASEUMIRI, Cachemirsch; zie sprkw. i.v. *meuhalabi*.

KATÉ; *lhō' katé*, zie ook vbd. i.v. *koeta*.

KATJA, (ook) doorschijnend, ragfijn, (in hik.); zie vbd. i.v. *lajang I, salòb*.

KATJAH; zie ook vbd. i.v. *wahét*.

KATJËË; zie ook vbd. i.v. *seuninja* (onder *peuseuninja*).

KATJÖ', de in diverse spelen met steenen of pitten aan ieder der spelers afzonderlijk toebehoorende, gew. iets grootere steen of pit; zie i.v. *simbang*. *Meukatjō'*, een *katjō'* hebben.

KAWAN, (ook) kameraad, vriend, medestander, (zie vbd. i.v. *ri onder meuri*); zie verder vbd. van de beteekenis: troep, school (visschen) i.v. *lila II, reumpan*. *Meukawan*, zie vbd. ook i.v. *reumpan, tamòn*.

KAWÉ; *meukawé*, (ook) op een haak gelijkende, (zie vbd. i.v. *lam II*). *Keumawé*, zie ook vbd. i.v. *blat I* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen), *singké*.

KAWI III, (ook) betrouwbaar, geloofwaardig, authentiek, (van eene overlevering, opp. van *lah'èh*); *lòm teumaba' hadih Nabi, njang kawikòn ba-*

- rang-barang, verder (ontleende hij argumenten) aan zeer betrouwbare overleveringen betreffende den Profeet, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat).
- KAWŌT; tjò' kawōt, zie i.v. simbang.
- KĒB; kēb badjèë, zie vbd. i.v. seu'-meu'.
- KĒH; kēh-kēh koedé, zie ook vbd. i.v. rawé (onder meura-wé).
- KĒT-KŌT; zie ook vbd. i.v. reump-an.
- KEUBIT; zie ook vbd. i.v. kòng I (onder peukòng), soekèë (onder meusokèë), tjoe-peu'at.
- KEUBOEË; meukeuboeë, (ook) bijeen, eensgezind, eendrachtig; njankeulōn kheun, wahé addèë, beugèt boedhòë ngòn tjèë-dara; tadjā' sapat takheun beusapoeë, boe-meukeuboeë ngòn tjèë-dara, daarom zeg ik, broeder: wees uwen kameraden welgezind, ga waarheen zij gaan, zeg wat zij zeggen, wees met uwe kameraden eensgezind. (Noen Parisi).
- KEUBŌIH; zie ook vbd. i.v. weuë'.
- KEUHIËNG, zie khiëng.
- KEUKAJ; keukaj baka, zie ook vbd. i.v. sampeuna.
- KEUKAPA' (Mal. kekapah), zadel, (in hik.); zie vbd. i.v. sawa'.
- KEUKARAÏH; zie vbd. i.v. sarang I.
- KEULANDAN; zie ook vbd. i.v. rō'.
- KEULEUPA'-KEULEUPŌ'; r. 18: Meureuha', lees: Meudeuha'.
- KEULILĒNG (Mal. keliling), rondom, in het rond. Meukeulilēng, rondgaan, ronddraaien; zie vbd. i.v. poeséng.
- KEUMARĒË; zie ook vbd. i.v. reuēng.
- KEUMBEUË; p. 704a, r. 4 v.o.: philippine-cocons, lees: philippine-cocons.
- KEUMEH; p. 705a, r. 2: Noeboët, lees: Noeboeët.
- KEUMEUNG II; r. 12: uitgekonnenn, lees: uitgekomen.
- KEUMIBŌ, zie mibō.
- KEUMOEREUËNG; r. 2, te schrapen: reeds.
- KEUNEULHEUËH, zie i.v. lheu-ëh.
- KEUNEUSĒB, zie i.v. séb.
- KEUNŌNG; p. 713a, r. 6 v.o.: loelōh, lees: loelōh. Meukeunōng, zie ook vbd. i.v. nawōng; p. 715a, r. 7: mooie, lees: mooi. Peukeunōng, (ook) doen passen, passend maken, in orde brengen, verbeteren; zie vbd. i.v. loenih.
- KEURAMAN, zie kraman.
- KEURAWANG, zie krawang.
- KEUREUBŌIH; r. 1: Arab., lees: Arab. ..., uit het Turksch.
- KEUROEMŌN; p. 726a, r. 2 v.o.: samentroomen, lees: samenstroomen.
- KEUSOEMBA; zie ook vbd. i.v. peureunah.
- KEUTA'IN; meukeuta'in, zeer oud en vuil, (van b.v. een boek, een handschrift).
- KEUTĒ'; meukeutè', (ook) enkel, alleen; tjit sabōh meukeutè', alleen één.
- KEUTEUNGGA, zie koethang.

KEUTJAH-KEUTJŌH, zie *tjah-tjōh*.

KEUTJOEBŌNG II; zie vbd. i.v. *srōng*.

KEUTŌ'; zie ook vbd. i.v. *leukham-leukhoem*. Meukeutō', zie vbd. i.v. *teungdōh I* (onder *peuteungdōh*).

KEUTOEB; r. 3: gezeuze, lees: *gazeuse*; r. 8: geef, lees: *geeft*; r. 5 v.o.: *kapeutoeb*, lees: *kapeukeutoeb*.

KEUTOEBAN; r. 5: bevaling, lees: *bevalling*.

KEUTOEMBA; r. 10: *manè*, lees: *manè'*.

KEUTOEPŌNG I; zie ook *pōng*.

KHA'; *meukha'-kha'*, zie ook vbd. i.v. *tjoelat-tjoelōē*.

KHALÉ'; r. 12 v.o.: *Alah*, lees: *Alah*.

KHANATH (Arab., Qor. CXIV, 4, *al-channâs*, die zich terugtrekt als een mensch God noemt, i.e.) *satan*; zie vbd. i.v. *wéhweuēh*.

KHATĒM, zie *khatam*.

KHATIMAH; r. 5: *seuneumah*, lees: *seunamah*; r. 8: *huldebewijs*, lees: *toevoegsel*, (zie ook i.v. *tamah I*).

KHĒ'-KHĒ', klanknabootsing van een luid gelach, (minder luid dan *kha'-kha'*). *MeukhĒ'-khĒ'*, luid lachen.

KHĒH; p. 741b, r. 1: *wees*, lees: *weest*.

KHĒM; *meukhém*, zie vbd. i.v. *tjakra I* (onder *peutjakra*).

KHEUNDA', (ook) *minnaar*, *minnares*, (Mal. *kendak*). *Meukheunda'*, een minnaar of minnares hebben, *liefdesbetrekkingen* hebben, *minnehandel* drijven,

overspel plegen; *oelōn kisah Sa'it Boerian*, *ngōn Sibajan aneu' Moesala*; *trébka meu'iēm na siboeleuēn*, *kantōm meuteumeung meungiēng mata*; *sabab kawōē Parisi Soeloetan*, *oerōē malam neuwēh hanna*; *djimeukheunda' ngōn Sibajan*, *pajah djalān rēt djidaja*, ik vertel nu van S. B. en (zijne minnares) S., de dochter van M.; *gedurende* langen tijd, wel eene maand lang, *hielden* zij zich stil, nooit ontmoetten of zagen zij elkander; want P. S. (de echtgenoot van S.) was thuis gekomen en ging nooit uit, noch over dag noch des nachts; het was (voor S. B.) moeilijk om een weg te vinden om met S. minnehandel te drijven, (Noen Parisi).

KHIANAT, zie *kianat*.

KHIĒNG; zie ook vbd. i.v. *pitjēt. tjabō'*.

KHIRAB; r. 1: *chirâb*, lees: *chirab*, mrv. van *chirbah*.

KHOEĒNG; zie ook vbd. i.v. *reuēng*.

KHOELOE'; r. 6—7: *meureureukah*, lees: *meureukah*.

KHOET; zie ook vbd. i.v. *teudjeurit*.

KHŌNG, niets dan, met niets er bij, enkel en alleen, uitsluitend, zuiver, onvermengd, (gew. van zaken en meer in de kindertaal of tot kinderen gebezigd); *tjitsabōh khōng*, alleen één; *boe khōng*, niets dan rijst, droge rijst zonder eenige toespis, (i.v. *boe I*, p. 217b, r. 11: *kōng*

fout voor *khòng*); *ië khòng*, zuiver, onvermengd water.

KIA; p. 750a, r. 1: scherst, lees: schertst.

KIAMAT; r. 2: wederopstandig, lees: wederopstanding.

KIANAT, (ook) bedrog, bedrieglijk, bedrog plegen; zie vbd. i.v. soekat, toeka (waar in de vertaling i.pl.v. eene handelwijze, te lezen: de bedrieglijke handelwijze).

KIÈH; zie ook vbd. i.v. édjéuma', plara. Meukièh-kièh, allerlei of op elkander toespelingen maken; aneu' bè' meukièh-kièh, beugèt meudjeulih ngòn tjèédara, mijne zonen, maakt geen toespelingen op elkaar, gedraagt u onder broeders wellevend tegenover elkaar, (Pòtjoet Moehamat).

KIKÉ; zie ook vbd. i.v. moesōh.

KIRAM, (Arab. kirām, mrv. van karīm), milddadig, barmhartig, eerbiedwaardig, eerbiedwekkend; zie vbd. i.v. rabōn II.

KIRAMAN KATIBIN (Qor. LXXXII, 11: ... kirāmān kâtibin..., eerbiedwaardig, die nedereschrijven ...), de twee wachtengelen, die den mensch, een ter rechter-, en een ter linkerzijde, steeds bewaken om diens goede en slechte daden op te teekenen, (zie de namen i.v. soe'e uë); soms wordt het accent gelegd op de opteekening van goede, soms op die van slechte daden; tatkala ka trōih oe mideuënprang, beuteuntangan ngòn Oelanda; poentōng èleumèè doemna meukheuloe', han é'

hisablethatpahla; kiraman katibin han é' seu-moerat, sabablethatpahla hamba, wanneer hij (de strijder in den heiligen oorlog) op het slagveld tegenover de Hollanders komt te staan, dan (reeds) schiet menschelijke kennis te kort om het overvloedige loon (dat hij daarmede in het hiernamaals behaalt) uit te rekenen; de wachtengelen (zelfs) zijn niet in staat om het op te teekenen, zoo overvloedig is zijn loon, (Tadeukiratō rakidin); akhé dōnja rab kiamat, kamōë oemat, ja Rabana; oerōë bimbang malam lalōë, mala'ikat doea drōë soerat dèësa; kiraman katibin djara' han tòm, malam djidòm sadjan hamba, de wereld loopt ten einde, de dag der opstanding is nabij, en wij, geloovigen, o Heer, gaan dag en nacht (in ons wereldsch gedoe) op, terwijl de twee engelen onze zonden opteekenen, terwijl de wachtengelen zich nooit van ons verwijderen en (ook) den nacht samen met ons doorbrengen, (Meudeuha'); zie verder i.v. padò'.

P. 760, opschrift: KIRE II, lees: KIRÈ II.

KLAB I; siklab-sikléb, = sikléb-siklab, zie vbd. i.v. roepa.

KLANG-KLŌNG, freq. v. klōng-klōng (zie aldaar onder de Aanvullingen en Verbeteringen), het geluid van b.v. slagen op rapa'i's.

KLÈ'-KLÒ', (fig.) veranderlijk, onbestendig, onstandvastig; narit-dji klè'-klò', zijn woord is veranderlijk, hij spreekt telkens anders.

KLÈB; r. 2: diklèb, lees: dji-klèb.

KLÈH, zie meungklèh.

KLOEANG; ikoe kloeang, (Mal. sikoe kloeang), e.s.v. versieringsmotief, gelijkend op de poetjō'reubōng en roesō'keubeuë, doch met minder scherpe hoeken, (zie i.v. poetjō' en roesō').

KLŌNG-KLŌNG, klanknabootsing van een zwaar en sonoor geluid. Meuklōng-klōng, zulk een geluid makende, daverend, donderend; boebéragameung bōh poenggōng, soearameuklōng-klōng (var. meukōng-kōng) that geumeuntam, alleen hare billen (n.l. van de reuzin) waren zoo groot als rotanmanden, en daverend en donderend klonk hare stem, (Goemba' Meuih). Zie klang-klōng (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

KŌ I; zie ook vbd. i.v. teubōng, weuëh.

KŌB-KŌB, klanknabootsing van het klokken van eene hen, die een ei wil leggen, ook van gemompel, gepruttel. Meukōb-kōb, die geluiden maken, mompelen, pruttelen. Zie djaba.

KOEDRANG; r. 1—2: gedoorenden, lees: gedoornden.

KOEË I; meukoeë, zie ook vbd. i.v. pinggang.

KOEËN; rimoeëngkoeën, zie i.v. rimoeëng.

KOEËT; meukoeët, (ook) gekromd, gebogen, krom; zie vbd. i.v. seurindét.

KOELAH II; zie ook vbd. i.v. pipèt.

KOELAT; p. 789b, r. 7: die, lees: dien; koelat Lamteuba, zie ook i.v. toebea I; koelatra-dja padang, zie vbd. i.v. plara.

P. 791, opschrift: KOELET, lees: KOELÉT.

KOEL-HOE, benaming van het 112de hoofdstuk (soerat al-ichlâc) van den Qorân naar de twee eerste woorden; geubeuët koel-hoe batja seula-weuët, peuë njang na djeuët geuhareutòë, zij reciteerden (bij het bewaken van het paleis) de koel-hoe, de seula-weuët en wat zij verder maar kenden, (Noen Parisi).

KOEMBÈË; zie ook vbd. i.v. lagèë (onder peulagèë), palòë, ratèë.

KOEMÔB, = koembòb, zie aldaar.

KOENDJŌNG; r. 9: koendjōnmoendjōng, lees: koendjōng-moendjōng.

KOENJÈT; meukoenjèt, kurkuma hebben, er mede vermengd, toebereid. Peukoenjèt, met kurkuma vermengen, toebereiden, kurkuma doen bij. Teupeukoenjèt, met kurkuma vermengd, toebereid; zie vbd. i.v. tjitjeuët (zegswijze).

KOENÒ; meukoenò, (ook) omgebogen, omgekruld; ka neutòb sigò sapò, kréh meukoenò ka bandoea, zij gaven elkander ieder een

steek, en hun beider krissen raakten omgebogen, (Pòtjoet Mochamat).

KOENOET; r. 1: qoenœt, lees: qoenœt.

KOENTJI; oelat koentji, zie i.v. teureudjòë.

KOEPRÒB, (gew. verdubb.) klanknabootsing van het fijnkauwen van sirih, met dergelijke geluiden sirih kauwen; zie vbd. i.v. tjhòë. Meukoepròb(-koepròb), die geluiden maken, de handeling koepròb(-koepròb) verrichten.

KOERA; papeuën koera, zie i.v. panda'.

KOEREUËNG; koereuëng leubèh, = leubèh koereuëng, zie i.v. leubèh en vbd. i.v. boe I.

KOEROEBEUËN; r. 1—2: qoerbâh, lees: qoerbân.

KOERONG; keunoerōng, (ook) kooi; zie vbd. i.v. toedōng.

KOESOEÏH; r. choegœg, lees: choegœg; p. 809a, r. 20: Oesoeïh, lees: Oesoeïh.

KOETA; koetadja', en k. mara, zie i.v. panda'.

KOETJHÒ', fijnstampen, fijnstooten (in een vijzeltje, van b.v. sirih in een koebè'); zie vbd. i.v. tjhòë. Meukoetjhò', fijn-gestampt, fijngestooten. Peukoetjhò', laten koetjhò', of koetjhò' met versterkte beteekenis. Keumoetjhò', de handeling koetjhò' verrichten.

Zie tjhò' I.

KOETÒ'; zie ook vbd. i.v. meureuka.

KOETÖB; zie de pantōn met

bintang koetōb volledig i.v. tèëbat.

KÖH; p. 814b, r. 9: bakkerbaarden, lees: bakkebaarden. Meukòh, zie ook vbd. i.v. sitrèë. Peukòh, zie ook vbd. i.v. toerōt; p. 815a, r. 16—17: niet niet, lees: niet.

KÖLÉHA', r. 1—2: (Arab. koelloe haqq), de geheele waarheid, lees: (verbasterd uit Arab. qauloe hoe 'l-haqq), zijn woord is de waarheid, (formule gebezigd als hoofd van brieven), (verder, wellicht ook in verband te brengen met de in de mystiek voorkomende formule: al-koelloe hoewa 'l-haqq, het Al is de Realiteit, i.e. Allah), de geheele waarheid, de werkelijkheid; ban kōléha', de geheele waarheid, alles overeenkomstig de waarheid, naar waarheid, (ook) met zuivere bedoelingen, zonder bijbedoelingen, oprecht, van ganscher harte, om Gods wil; tapoeboeët ban kōléha', doe het om Gods wil.

KÖN, mogelijk ook Arab. kaun (het zijn, wezensvorm), en door analogie met dōn (verkorting van dōnja), daar men van Arab. kaun in het Atjèhsch kōn, en niet kōn, zou verwachten.

KÖN; han kōngoena, zie ook vbd. i.v. toela'. Sakōn; han of hana sakōn, (om) geenerlei reden, (van) geenerlei nut, (zie vbd. i.v. tjoeëmèh).

KÖNG I; teupeukōng, zie ook vbd. i.v. njoerōng.

KÖNG-KÖNG, klanknabootsing van een sonoor geluid, van b.v. het maanblaffen van een hond. Meu-

kōng-kōng, zulk een geluid maken, maanblaffen; zie vbd. i.v. klōng-klōng (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

KONG I; p. 820b, r. 9—8 v.o. schrap: boe kōng, zie i.v. boe I, (daarin kōng fout voor khōng). Peukōng, zie ook vbd. i.v. reunggōt.

KONTÒ; minjeu' kōntò, zie i.v. minjeu'.

KÖSEUMAT; zie ook vbd. i.v. reukam. Meukōseumat, zie ook vbd. i.v. peusaka.

KÖTEUBAH; p. 822b, r. 19 v.o.: Pandō', lees: Plandō'; r. 14 v.o.: 'llâh, lees: 'llâh.

P. 824, opschrift: KRA II, lees: KRA' II.

KRAB I; r. 3—4: oenjan, lees: oenjan.

KRÈB; boe krèb-krèb, in de zon gedroogde gekookte rijst, (wordt als lekkernij gegeten; de naam naar de geluiden, die men bij het kauwen ervan maakt).

P. 831, opschrift: KRÈH. II, lees: KRÈH II.

KRÊNG, (ook in het algem.) droog; zie vbd. i.v. loetêng.

KREUËH; r. 3: geweldadig, lees: gewelddadig; p. 833b, r. 4 v.o.: baro, lees: barō.

KRI; p. 835b, r. 14: Djoe, lees: Dioe; p. 836a, r. 3—4: mangri, lees: mangkri.

KRIËB-KRIËB, syn. van tjriëb-tjriëb, zie i.v. tjiëb-tjiëb.

KRIMAN; zie ook vbd. i.v. toelêh.

KROE I; kroeseumangat, (ook z.v.a.) God behoeude u, God beware; p. 839a, r. 17 v.o.: dwenghert, lees: dwerghert.

KROESÖNG; balèh en poengdōn kroesōng, zie i.v. balèh (onder de Aanvullingen en Verbeteringen), en poengdō.

KRÒH-KRÒH, klanknabootsing van een ritselend geluid, (iets sterker dan krèh-krèh, zie aldaar, en zie krèh-kròh).

KRÖT, (ook) vertrokken, verwrongen (van het gelaat); zie vbd. i.v. peuë'.

L.

LA (Arab. zâ'), de 17de letter van het Arab. alphabet.

LABANG; labang pajōng, (in het algem.) spijker met een grooten kop, (zie vbd. i.v. peungila, sapa II); p. 846b, r. 16—17: boengdōn, lees: boengdōng.

LABEUËN, tegen-, aan-, ophouden, inz. aanhouden en nageven (van een aan een hengel gevangen visch om hem af te matten).

LABŌ; p. 847a, r. 3—2 v.o.: geknauwde, lees: gekauwde; p. 847b, r. 7—8: verstrekte, lees: versterkte.

LABŌH; r. 6: pakōn, lees: pakdōn. Neulabōh, de handeling labōh, (ook doch zelden) ankerplaats, reede, haven, (ook) oude vorm van den plaatsnaam Meulabōh.

LABÖT; zie vbd. i.v. tangkōb.

LAD (Arab. dhâd), de 15de letter van het Arab. alphabet.

LADAT; zie ook vbd. i.v. rika, teungeut.

LADÉM; awaloe koetoebi-at, peuë njang ladém njang njang mangat, (sprkw.) ... (het eerste deel, qua-

si-Arab., heeft geen beteekenis, dient alleen voor het rijm), wat men gewend is, is het aange-naamst, (of) gewoonte is eene tweede natuur, (ook) wat gebruikelijk is, is het aangenaamst, men doet het best de gebruiken te volgen. *Peuladém*, zie ook vbd. i.v. *napakah*.

LADOENI; r. 1: *ladoennî*, lees: *ladoenî*.

LADONG I, haast hebbende, zich haastend, gehaast, gejaagd, (ook) schichtig, wild; (*lagèë*) *moegè laddong*, (als) een vischopkooper, die haast heeft, (uit vrees op eenige wijze verlies te lijden) zich haast, (gezegd van iem., die b.v. haastig loopt; de uitdrukking wordt ook in verband gebracht met den plaatsnaam *Ladong*: een vischopkooper van L.; vgl. *moegè seupōt* i.v. *moegè*); *djitîë' linggang lagèë moegè laddong*, hij zwaait (snel loopende) met zijne armen als een zich haastende vischopkooper; *moegè laddong, djipadjōh boe sara djitōh è'*, (als) een zich haastende vischopkooper, hij eet terwijl hij zijn gevoeg doet; *keubeuë laddong*, een schichtige, wilde karbouw.

LADONG II, eene groote soort aard-appel.

LA'EH, (techn.) niet erg betrouwbaar, onbetrouwbaar, (van b.v. eene overlevering; vgl. *kawī* III onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

LAGÈÈ; p. 853a, r. 10, schrap de komma na: *doek*; p. 854b, r. 4 v.o.: *zangressen*, lees: *zangeres-*

sen; p. 855b, r. 5 v.o.: *peul-gèë*, lees: *peulagèë*; r. 1 v.o.: *Malén*, lees: *Malém*; *lagèë raja*, zie i.v. *meulabari*; zie verder vbd. van *lagèë* i.v. *tipèë* (sprkw.).

LAH I; *teulah apōih oelèë*, zie i.v. *apōih*, en *oelèë*, vbd. ook i.v. *teuka* (onder *teuneuka*), *teukeubi*.

LAJEUE I; *lajeuëtoempang*, zie i.v. *toempang*; zie verder i.v. *sandang*.

LAJOE; p. 864a, r. 3 v.o.: *bij*, lees: *boven*.

LAJOH; zie ook vbd. i.v. *pèh* (onder *moepèh*).

LAKAH-LAKÈH (freq. van Men. *lakèh*), vlug, snel, haastig, gezwind, (min of meer spottend gebezigd van lieden van de Westkust); *ladōm taleungō lakah-lakèh, keudéh oe Atjèh oe Gampōng Djawa*; *rantō Seumanjam trōih oe Seunagan, rajatdoem tjoeram oe Gampōng Djawa*, sommigen hoorde men (druk pratende) zich haasten naar A., naar G. Dj.; van de kust van Seumanjam tot Seunagan toe stroomde het volk naar G. Dj. toe, (*Põtjoet Moeamat*).

LALÖ I, te schrappen.

LALÖ II; II te schrappen.

LALOE; *seulaloe*, zie verder i.v. *seulaloe*.

LAMA I, vergulden, verzilveren; verguldsel, vergulding, verzilvering; *lama meuih*, vergulden; zie verder vbd. i.v. *li I. Meu-*, of *teulama*, verguld, verzilverd; *aneu' Atjèh soe-*

bang gadéng, di aneu'
Klénsgsoebangmeulama,
de Atjèhsche meisjes droegen
ivoren oorkrabben, de Klinganee-
sche vergulde, (Malém Diwa).
Peulama, laten vergulden of
verzilveren.

LAMA II (Mal. id.), lang van
duur, langdurig, lang geleden,
oud; silama, zoolang als, (zie
vbd. i.v. pra', sipheuët);
silama-lama, steeds door, al-
tijd, voor altijd, (zie vbd. i.v.
sampé, soembéng); seu-
dialama, zie i.v. seudia;
zie verder vbd. van lama i.v.
sampòë.

AMAN I; laman pada, zie ook
i.v. pada I.

AMAN II; zie ook vbd. i.v. sō-
seuë, tapa', teubang, toe-
ha (onder peutoeha).

LAMBAT; zie ook vbd. i.v. ngòb.

LAMBONG II; p. 876b, r. 9—8 v.o.:
keunōng, lees: keunōng.

LAMPÒÈ, wordt ook gebruikt in
den zin van lampèë II (zie
vbd. i.v. wahi); p. 878b, r. 7:
lampèë, lees: lampèë II.

LAMPOEJANG; r. 5: moeglè,
lees: moeglé.

LANDANG; koeta landang,
(ook) grensvesting, (zie vbd. i.v.
meulila I); oereuënglan-
dang, zie ook vbd. i.v. sama
II (onder peusama).

LANDONG; p. 883b, r. 18: Plandò',
lees: Plandò'.

LANGGAM; zie ook vbd. i.v. teu-
bèë.

LANGKAH; langkahoeuneun,
eerste stap met den rechtervoet,
den eersten stap met den rechter-
voet doen, (brengt geluk aan; zie

vbd. i.v. oeuneun, tjarat);
singkat langkah, zie ook
vbd. i.v. singkat; zie verder
sprkw. i.v. toerōt (onder peu-
toerōt).

LANGOEE I; r. 5: drijvende, lees:
drijvenden.

LANOEN (Mal. id.); oereuëng
Lanoen, zeeroover, (gedacht
als afkomstig van een overzeesch,
overigens onbekend, land of dorp
Lanoen); zie vbd. i.v. lhat II.

LANTAH, zie leulantah.

LANTJONG; r. 6—7: rinjang,
lees: rinjang.

LA'OT; meu'iëla'ōt, zie ook vbd.
i.v. poerōn.

LAPANG, (ook) vrij (van b.v. belem-
mering, van bezetting, belasting),
zie vbd. i.v. tjoekeké.

P. 899, opschrift: LAPENG, lees:
LAPÉNG.

LAPÉH; lapéh teumeun-
toeë', zie i.v. teumeuntoeë';
p. 899b, r. 5: reuléh, vermoed-
elijk: reugéh, (het woord
reuléh is niet bekend), en in
de vertaling: mijn hart ... als
staal (r. 11—12), te wijzigen in:
mijn hart zal (door uw vertrek)
verteerd worden (van verdriet)
als staal (dat schaarlijk is).

LARI; zie ook i.v. parō-parō.

LATJA'; p. 908a, r. 4: keu-
meunng, lees: keumeung.

LAWAN; zie ook vbd. i.v. ri (on-
der meuri), wéhweuëh.

LĒ; r. 8: fuks, lees: fluks; p. 914a,
r. 3 v.o. na: kan zijn, in te voe-
gen: bij intransit. werkwoorden
echter zelden, men gebruikt in de
plaats van lé, dat dan meer na-
drukwijzer is, gew. den nadruk-
wijzer di.

- LÉT I, (ook) opjagen, opdrijven;
zie vbd. i.v. soerōn. Meulét,
zie ook vbd. i.v. wakéb.
- LÉT-LÉT I; p. 918a, r. 2: dji'oe-
loe, lees: dji'oeloe.
- LEUBÈH; leubèhkoereuëng,
zie ook vbd. i.v. teu'òh. Teu-
leubèh, zie ook vbd. i.v. na-
dji.
- LEUBEUÈNG, is een bijvorm van
loebeuëng, zie aldaar.
- LEUBOE II; r. 5: voete, lees: voe-
ten.
- LEUBOEJ; zie vbd. i.v. pipòë,
sroej, teukoej (onder teu-
teukoej), teungent.
- LEUÈNG; teuleuëng, zie ook
vbd. i.v. tawaïh II.
- LEUGAB-LEUGOEB; laatste r.:
kwetbaar, lees: kwetsbaar.
- LEUHŌ II op p. 927b, r. 2, lees:
LEUHŌ II.
- LEUKANG; zie ook vbd. i.v. tōng
I, wèh.
- LEUKAT; andere kleeftijstsoorten:
leukat bring, l. gala, l.
seupéng.
- LEUMBAM; zie ook vbd. i.v.
toenggéng.
- LEUMBOE; oeleuë leumboe,
zie i.v. oeleuë.
- LEUNGAÏH; p. 936b, r. 4: Peu-
klam, lees: Peuleungaïh.
- LEUPÈB; r. 3: gluid, lees: geluid.
- LEUPOEÈB, zacht, week (van b.v.
koekjes), vermolmd (van hout);
peunadjōh njòë leupoe-
ëb that, deze koekjes zijn erg
zacht.
- LHA' I; r. 9—10: ranggaïh
III, schrap: III; lha' keu-
moedòë, zie vbd. i.v. toekōh.
- LHAB II, (ook) aantasten, aangrij-
pen, zich vastklampen aan; zie
vbd. i.v. seumilō', sidang-
gila, sinoebari.
- LHEUÈH; p. 954a, r. 4—5: neu-
peulheuëh, lees: neuplò-
ih, en het citaat dus als vbd. van
peulheuëh te schrappen.
Seuneulheuëh, zie vbd. i.v.
ramboej.
- LHEUÈNG; lheuëng-lheuëng,
(ook) telkens iets overslaan, (zie
vbd. i.v. timpeuëng); zie
verder vbd. i.v. nga II (onder de
Aanvullingen en Verbeteringen),
tjōbeuhat; p. 955b, r. 13—
14: teu'asé'-asé', lees: teu'-
asé'-asé'; p. 956a, r. 22: Mén-
hadjōj, lees: Mènhadjōj.
- LHŌB I; meulhòb, zie vbd. i.v.
reunjah.
- LHŌB II; seuneulòb, ook teu-
neulòb, zie vbd. i.v. plah.
- LHŌM I; zie ook vbd. i.v. weuë'.
- LHŌN; r. 3—4: talhòn, lees:
talhōn.
- LIDANG-LIDANG; laatste r.: A-
kaï, lees: Akaïh.
- LIÈH; r. 8: tjatō II, schrap: II.
- LIÈNG; zie vbd. i.v. teuleukin.
- LIHAT (Mal. id.), zien, kijken, (in
hik.); zie vbd. i.v. mat I. Peu-
lihat, laten zien, toonen, ver-
toonen; zie vbd. i.v. teupat
(onder peuteupat).
- LILA III, verwezen naar nila, lees:
nila II.
- LIMŌ I (Men. id.), vijf, zie i.v. sa-
ngè' I.
- LIMŌ II (Men. limau), citroen,
zie i.v. sangè' II.
- LINGAH II; adatsit handji-
tém pinah, dagang li-
ngah bah djirasa, als zij
(hunne koopwaren) niet willen
opbergen, laten die onverschillige

kooplieden dan maar (de gevolgen) ondervinden, (Pòtjoet Moe-hamat).

LIPEH; zie ook vbd. i.v. séh.

LÖB II; zie sprkw. i.v. ping-gang (onder poepinggang); r. 15: tuband, lees: tulband.

P. 989, opschrift: LOË I, lees: LÖE I.

LOEAIH; zie ook vbd. i.v. theun (ruim van tijd).

LOEËB; p. 992a, r. 6: wagen, lees: wangen.

LOELÖH I; zie spotrijmpje i.v. teunga.

LOEMBÈM, log (zooals een karbouw), traag, langzaam, vadsig; bè' that loembèm kadja', ba' багаïh batjoet, loop niet zoo langzaam, loop wat vlugger. Peuloembèm dròë, opzettelijk traag doen, langzaam doen.

LOEMPANG; meuloempang, de handeling loempang ver-richten, aan het loempang

zijn, (ook) loempang met meerv. subject.

LOENGKÈ; han é' loengkè poeta gloenjoeëng, beudòih kòh poentōng dja-ròë Oelanda, kunt ge geen horens omdraaien, draait dan ooren om, staat op en hakt de handen van de Hollanders af, (Tadeukiratō rakidin; het eerste halfvers is eene sprkw., hier: indien ge geen belangrijke, moeilijke dingen kunt doen, doet dan wat van minder belang, wat gemakkelijk is; zie ook i.v. sréng I).

LOERÖH; (in hik. ook) afzak-kend, af-, neerdalend, zie vbd. i.v. singklét; zie verder ook vbd. i.v. tjeunana.

LOETÖNG; loetōng meuka-sab, naam van een kasab-patroon, zie i.v. siloeuë.

LÖH; löh pira', zie vbd. i.v. pira'.

LÖT I; p. 1010b, r. 8: waarin, lees: waarop; r. 14 v.o. schrap: eene.

Deel II.

M.

MA I; r. 19, achter ma' tjé in te voegen: ma' tjé'; p. 1a, r. 4—3 v.o.: wang II, lees: wang III; verder dient ma in schelduitdrukkingen en verwen-

schingen ook alleen ter versterking, (zie i.v. séb, seuëb, tjara-rōt).

MABÖ', (ook) bedwelmend, (zie vbd. i.v. tja-jé); zie verder vbd. i.v. plara, toembō'.

MADAT; r. 4, zet eene komma ach-

- ter: stellage, (zie vbd. van die beteekenis ook i.v. *pisang*).
- MADEUËNG**; *poemadeuëng*, ook *seumadeuëng*.
- MADOE II**; zie ook vbd. i.v. *tampoe*.
- MALA**; zie ook vbd. i.v. *ngenu salén* (onder *seunalén*).
- MALAKAT**; r. 1—2, schrap: (Arab. *malakah*, bezit).
- MALAM**; *simalam beungòh*, zie vbd. i.v. *toenòë*.
- MALIKI** (Arab. *mâlikî*), aanhanger van den ritus van *Mâlik ibn Anas* (gest. 795 n. Chr.), *Mâlikiet*, *Mâlikitisch*; *imeum Mâlikî*, de *imâm* van den *Mâlikitischen* ritus, i.e. *Mâlik ibn Anas*; zie verder vbd. i.v. *meudeuhab*.
- MA'LOEMAT** (Arab. *ma'lûmah*), bekende zaak, wetenschap, kennis, bekendmaking, kennisgeving, (in hik., en mod.); zie vbd. i.v. *noe*.
- MAMEUNG I**; zie ook vbd. i.v. *sapa II*.
- MAMPLEUË**; *poemampleuë*, laten *mampleuë*, (of) *mampleuë* (transit.) met versterkte beteekenis. *Teumampleuë*, als bruidegom in optocht begeleid.
- MANPADA**, zie i.v. *pada I*.
- MANTONG**; zie ook vbd. i.v. *tjéh* (onder *peutjéh*), *tjeunggòng*.
- MARA**; *bè' mara*, (ook) volstrekt niet (in een verbod), opdat volstrekt niet, (zie vbd. i.v. *seunda onder peuseunda*); p. 31b, r. 7: en, lees: als; r. 8: werden, lees: werd.
- MARAH**; zie vbd. i.v. *wadjah I*, *waham*.
- MARHABAN**, zie i.v. *mò'lòt*.
- MASA I**; *simasa*, zoo lang als, (ook) steeds, altijd, (zie ook vbd. i.v. *waham*).
- MASA'**, (ook) rijp, klaar om beplant te worden (van een akker); zie vbd. i.v. *oemòng*, *pawò'*.
- MASALAN**; zie vbd. i.v. *teusaròh*.
- MASÉN**; p. 34b, r. 4 v.o.: *masen*, lees: *masén*.
- MA'SIET**; p. 35b, r. 8—7 v.o.: ongehaarzaam, lees: ongehoorzaam.
- MASŌ'**; zie ook vbd. i.v. *roendō'*.
- MAT I**; p. 37a, r. 7—8: toovermiddel, lees: (toovermiddel); r. 12—13: van wien, lees: van hem van wien; p. 37b, r. 19: trijd, lees: strijd; r. 23: *deunnghè'*, lees: *deungghè'*; *neumat*, (ook) functie, (zie vbd. i.v. *waki*).
- MATA**; p. 38a, r. 3: fieveling, lees: lieveling; *mata oeròë*, (ook) zonneschijf; *mata boeleuën*, (ook) maanschijf.
- MATÉ**; r. 1—2: geweldadige, lees: gewelddadige. *Poematé*, zie ook vbd. i.v. *srat*. *Meunaté*, zie ook vbd. i.v. *weuëh*.
- MAWANG**, (samentrekking van *maenwang*), ouders, (zie i.v. *ma I*).
- MÈN**; laatste r.: *Èëia*, lees: *Èëlia*.
- MÈT**; *moemèt-mèt*, zie ook vbd. i.v. *randjanèt*.
- MEU V**; p. 50b, r. 19 v.o.: *djaròë*, lees: *djaròë*; p. 52b, sub 7b, zie de aanvulling onder *eum* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

MEU'AH; r. 1—2: (Arab. moe-
'âfah), lees: (Mal. ma'af).

MEUDEUHA' (Mal. Masjhoedol-
hak, uit Hindoestansch Maho-
şadha), mannel. persoonsnaam.

MEUDEUHAB; r. 6: Hanafistische,
lees: Hanafitische; r. 6—7: Mâli-
kitisihe, lees: Mâlikitische.

MEUDJAKARA, = moedjaka-
rah, zie aldaar.

P. 57, opschrift: MEU'EN, lees:
MEU'EN.

MEUHADJANA; zie ook vbd. i.v.
saphansapha.

MEUKEUTÖB, geschreven, beschre-
ven. Teumeukeutöb, (naar
Mal. termaktoeb), geschre-
ven, gedateerd (van b.v. een
brief).

MEULABÖH; lagèë Meula-
böh, zie ook i.v. tipèë (sprkw.);
zie verder i.v. laböh (onder de
Aanvullingen en Verbeteringen).

MEULEUHA; r. 1—3: (Arab. moez-
har ... gemaakt), lees: (Arab.
mystieke term mazhar, plaats
of wijze van manifestatie).

MEULILA I; meulila böh pan-
djöë, zie i.v. pandjöë.

MEULOEË'; r. 6: lhōng, lees:
lhōng.

MEUNASABAH, = meunasa-
bat, zie aldaar.

MEURAKAB, zie i.v. rakab.

MEUREUBÖ'; r. 9: geluidi, lees:
geluid.

MEUREUTJIT; zie vbd. i.v. teu-
leukin.

MEUROEA; hiermede wordt ook
eene vrouw met een leelijk uiter-
lijk vergeleken: geutoeëng
keugöbnjangsambinöë,
teuma geugantöë njang
sang meuroea, eene mooie

vrouw heeft men u afgenomen,
en eene vrouw (zoo leelijk) als
een leguaan heeft men u in hare
plaats gegeven, (Malém Dagang).

MEUSEUDJIT; r. 7: masdjid
al-haram, lees: al-masdjid
al-harâm.

MEUSEUHOE, zie meutjeu-
hoe.

MEUSEULIHAT, = mōseuli-
hat, zie aldaar, (ook) bedaard,
kalm, rustig; zie vbd. i.v. tjōb
III.

MEUTALA'AH; r. 6: bestudeeren,
lees: (zonder leiding van een
leeraar) bestudeeren.

MEUTJAWARAT; zie ook vbd. i.v.
patöt.

MIË; miëtrang, zie ook sprkw.
i.v. panggang, trōh I.

P. 88, opschrift: MILEN, lees: MI-
LËN.

MINANG (Mal. meminang), ten
huwelijk vragen, (in hik.); zie
vbd. i.v. ri.

MIRAN, zie i.v. amira (onder
de Aanvullingen en Verbeterin-
gen).

MOEBALAGHAH; r. 10: den uiter-
sten, lees: de uiterste.

MOEDAH; p. 99a, r. 7 en 11: met
den hulp, lees: met de hulp; r. 9:
dien hulp, lees: die hulp.

MOEDJAKARAH; r. 1—2: meud-
jakarah, lees: meudja-
kara(h); r. 6: djakarah en
dakara, lees: djakara(h)
en dakara(h).

MOEGË; moegë ladōng, zie
i.v. ladōng I (onder de Aan-
vullingen en Verbeteringen).

MOEHAJ (Arab. moehâl), ab-
surd, onmogelijk, ondenkbaar, (in
geschr.); zie vbd. i.v. pintjé.

- MOEKA; p. 102b, r. 7: Dieoe, lees: Dioe. Moemoeka, zie ook vbd. i.v. sabab.
- MOEKAH; moemoekah, zie ook vbd. i.v. tjalām-malōm, tō'tō'-bragōē.
- MOEKALAPAH; p. 104a, r. 9—10: moeparé, lees: moeparé'.
- MOEKAMAJ; r. 5—7: Alaédin Kha ... n. Chr., lees: Alaédin Rijat Tjah, gereg. ± 1588—1604 n. Chr.
- MOEKARANAH; voorlaatste r.: doet ge het, lees: vormt ge de nijjah (de bedoeling).
- MOELÉH; p. 105b, r. 12 v.o.: verdachte, lees: verdachten.
- MOENASABAH, = meunasabat, zie aldaar.
- MOENASABAT, = meunasabat, zie aldaar.
- MOENDŌ; zie ook oendō.
- MOERAH; r. 1, en p. 109b, r. 4: mildadig, lees: milddadig.
- MOERÈ; p. 111a, r. 1: heerendienst, lees: heerendienst (of rampen).
- MOETAH; zie ook vbd. i.v. pi'é.
- MOETAKABIRIN; r. 4: moetakabirin, lees: moetakabirin.
- MOEWAHÉT (Arab. moewahid), zie i.v. wahét (ook onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- MŌ'MIN; r. 3—4, en 8: mildadig, lees: milddadig; zie verder vbd. i.v. din (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- MŌREUSALIN (Arab. verbogen mrv.-vorm moersalīn), gezanten, Godsgezanten; zie vbd. i.v. tahrét.
- MŌSEULIHAT, ook meuseulihat, (ook) bedaard, kalm, rustig; zie vbd. i.v. tjōb III.
- MŌSEUTADJAB, (meer in hik.), = mōseutadjeuëb, zie aldaar, en vbd. i.v. talab.
- MŌSEUTADJABAH, (in hik.), = mōseutadjeuëb, (eig. Arab. vrouwel. vorm moestadjābah); zie vbd. i.v. rampōt.
- MŌSEUTA'ÈB; r. 7: geschakeerd, lees: geschakeerd; zie verder vbd. i.v. sanëub.
- MŌSEUTAHA'; r. 1—2: moestahāqq, lees: moestahiqq; zie verder vbd. i.v. teusarōh.
- MŌSEUTAKA; r. 2: Klinagneezen, lees: Klinganeezen.
- MŌTŌ, (Ned.) motor, automobiel, auto, (mod.); zie vbd. i.v. tjah-tjōh.
- MPADA, zie i.v. pada I.

N.

- NA; toeëngna, zie ook vbd. i.v. poera I.
- NAB; zie ook vbd. i.v. wa III. Peunab, zie ook vbd. i.v. pawira.
- NADRA; p. 128b, r. 4—3 v.o.: veron-treinigen, lees: veront-reinigen.
- P. 134, opschrift: NANGGRŌE, lees: NANGGRŌÈ.
- NASEUBAH; r. 1—2, i.pl.v. de gegeven verklaring te lezen: (Arab. nisbah, of verkorting van Arab. moenāsabah), betrekking, verhouding, overeenstemming, gepastheid, (gew. gebezigd in den zin van:) hetgeen gepast, betamelijk is, inz. gepaste houding, handelwijze, gedrag. Vgl. meunasabah, moenāsabah (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

NAWAÏH; r. 5: ze, lees: zie.
 P. 140, opschrift: NE', lees: NÊ'.
 NÊH I; p. 141a, r. 5 v.o.: den, lees: de.
 NEU III; zie ook eun (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
 NEUGÒN, verkorting van teu-neugòn, zie i.v. teugòn.
 NGA, lees: NGA I.
 NGA II, naam van de letter voor ng in het Mal.-Arab. alfabet; niba' oedjōng oelōn bōh nga, mim noen pī na oelōn seulang-seulang (Mal. ter wille van het rijm voor lheu-ēng-lheuēng), de versregels laat ik op ng uitgaan en er tusschen door ook wel op m of n, (Prang sabi van Teungkoe Nja' Ahmat).
 NGEUN-NGEUN; p. 148b, r. 7: djimeugeun-geun, lees: djimeungeun-geun.
 NGEURANG; r. 2: hik in hik. te verbeteren.
 NGEUT; zie ook vbd. i.v. toea-lang.
 P. 150, opschrift: NGIENG, lees: NGIENG.
 NGILOE; zie ook vbd. i.v. toeng-gaj.
 NGILÒÈ; meungilòë, de handeling ngilòë verrichten, ngilòë met meerv. subject, (of Mal. mengilau); zie vbd. i.v. tjakra I (onder peutjakra).
 NGOEJ; peungoej, (ook) tui-gen, optuigen, (zie vbd. i.v. roengga II).
 NGÒN; peungòn, zie ook vbd. i.v. rèt I.
 NI I, (ook) oudje (van een man gebezigd), oude man.

NIDA; laatste r.: Poetròë, lees: Poetròë.
 NILA I; zie ook vbd. i.v. seunam.
 NJA, naam van de letter voor nj in het Mal.-Arab. alfabet.
 NJAMPANG II; r. 6: waréh di gampōng, ook op te vatten als: gampōnggenooten (zie i.v. waréh).
 NJIDRA; p. 167b, r. 2: ling-kōng, lees: lingkōng II.
 NJÒ; ook na andere woorden dan meung, die „indien” beteekenen, b.v. adat, komt njò soms zonder, of met verzwakte beteekenis voor; zie vbd. van adat njò i.v. tandang, timang.
 NJOENGKÉT; r. 1: bij vorm, lees: bijvorm.
 NÒ', lees: NÒ' I.
 NÒ' II, verkorting van manò', zie spotrijmpje i.v. soep hi.
 NOEBAT; r. 15: zonsdondergang, lees: zonsondergang.
 NOENGKÈÈ, zie seunoengkèë.
 NÒTEUPAH (Arab. noetfah), teelvocht, zaad, druppel zaad; zie vbd. i.v. rahim II.

O.

Ō' I; oebit ō', zie ook zegswijze i.v. gloenjoeëng.
 ÒÈ I; p. 176b, r. 8: goë, lees: gòë.
 ÒÈ II; r. 5: oë, lees: òë.
 OEÈÈ; zie ook vbd. van oebé o.a. i.v. gloenjoeëng, ō' I, toengang, wasiët, en van (b)oebé-bé o.a. i.v. oelaïh, reuleuëng, roekōn, tapa', tjreu', toenggéng, wala'.
 OEDÉB; peu'oedéb, zie ook vbd. i.v. pitjét.
 OEDÒ II; zie ook vbd. i.v. toewò.

- 'OEE I, aldus i.pl.v. 'OEE I te lezen op p. 185, opschrift, en p. 185b, r. 17.
- 'OEE T I; zie ook vbd. i.v. pi'é (fig.).
- OEGAHRI, (ook) als, gelijk, evenals; zie vbd. i.v. reuhang.
- OEKA; broeë' oeke, zie vbd. i.v. ri.
- OEKHEUE, wortel; oekheuë toenggaj, hoofd-, penwortel; zie verder vbd. i.v. boengka II, oesé I, tjilaka. Meu'oeckheuë, wortels hebben, wortel schieten, vastwortelen, vastgeworteld zijn, (ook fig.); lōn doeë' lamgampōngnjan ka meu'oeckheuë, panëkeu lōn tém minah lōm, ik ben in dat dorp al vastgeworteld, hoe zou ik nog willen verhuizen; zie verder vbd. i.v. tap a'. Peu'oeckheuë, wortels laten hebben, wortel laten schieten, laten vastwortelen, (ook) wortels vormen, wortel schieten (met versterkte beteekenis).
- OELAIH; r. 19—20: vreeselijke, lees: vreeselijke.
- P. 194, opschrift: OELANG-ALENG, lees: OELANG-ALÉNG.
- OELAT; oelat geureutò, zijderups, (zie vbd. i.v. prè-prò); oelat koentji, zie i.v. teureudjòë; oelat mië, zie i.v. sangkadoe.
- P. 195, opschrift: OELEE, lees: OELEE.
- OELEE; p. 195a, r. 5 v.o.: maar, lees: naar; p. 195b, r. 17—18: meumang, lees: meunang.
- OELEEBALANG; p. 196b, r. 6—5 v.o.: oeoelèëbalang, lees: oelèëbalang.
- OELEUE; p. 197a, r. 9 v.o.: gifig, lees: giftig.
- OELON; p. 199b, r. 2—3: bezittel in bezittel te verbeteren.
- OEM, zie onder eum (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- OEMONG; p. 203b, r. 20 v.o.: julie, lees: jullie.
- P. 206, opschrift: OENDIE, lees: OENDIE.
- OENGGAÏH; zie ook vbd. i.v. peut é' I.
- OENÒ'-OENÒ'; r. 2—4; schrap: (Arab. ... Oenâq?).
- OENÒE; lagèë oenòë kleuëng ta', zie vbd. i.v. seubō', teureupa III (waar in anja i.pl.v. ta').
- OENTONG; peudéh oentōng, zie vbd. i.v. seureulōng, srang-abrang.
- OERÉH, (fig. ook) vorm, soort, wijze; zie vbd. i.v. tangkéh.
- OERÉT; r. 9: buizamen, lees: buigzamen; r. 14: dien, lees: die.
- OEROEPAH; r. 1—3: (Arab. ... hik.), lees: (wellicht Arab. 'oerf met achtervoeging van ah, i.e. gebruik), komt in hik. voor in den zin van: geld, geldelijk.
- OETEUEH; voorlaatste r.: waarom, lees: waarom.
- OETJAB; p. 230a, r. 10: Madina, lees: Madinah.
- 'OH; p. 231b, r. 6: vervolgens, lees: vervolgens; r. 11—10 v.o.: hingge, lees: hingga.
- 'OJNÒN, wordt ook gebezigd als vrouwel. persoonsnaam; 'òjnònn a'im, (ook) het paradijs.
- ONG; r. 9: boe, lees: boeë.

P.

PA III, naam van de letter p van het Mal.-Arab. alphabet.

PADÉ; r. 7: uitgezaaid, lees: uitgezaaid.

PADJŌH; poemadjōh, dial. ook seumadjōh.

PADRA; r. 7, schrap: het.

PAGÉ, (in hik. ook als Mal. pagi), ochtend, morgen; peutang pagé, des morgens en des avonds, van den morgen tot den avond, (zie vbd. i.v. seumèng).

PAGEUË; p. 247a, r. 15: ge, lees: de.

PAJAH; zie ook sprkw. i.v. reu-nōng.

PAJANG; p. 249a, r. 13: speelkameraad, lees: speelgoed.

PAKAT; p. 251a, r. 7—6 v.o.: hōreureumat, lees: hōreumat.

PAKÈH; r. 5: eigenaam, lees: eigennaam.

PALEH; r. 2: ramspoed, lees: ramspoed; p. 255a, r. 12—11 v.o.: ramspoedig, lees: rampspoedig. Zie verder ook pangèh (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

PALÉNG; p. 256a, r. 10: bandanneu, lees: badanneu.

PALEULAJ (Arab. fadhil), voortreffelijkheid, gunst, genade, (in geschr.); zie vbd. i.v. soe'eue.

PANDJÈ'; r. 11: Cineezen, lees: Chineezen.

PANGÈH, vervorming van paléh om hieraan zijne kwade, omineuze beteekenis te ontnemen. Zie paliëng.

PANGGANG; p. 265b, r. 11—10: diefachtiger, lees: diefachtigen.

PANGKÈÈ; p. 267b, r. 21 v.o.: ranggaïh III, schrap: III.

PANJANG; p. 271a, r. 22: Teugkoe, lees: Teungkoe.

PANTJA II; teupantja, zie ook vbd. i.v. tjintra.

PANTŌN; p. 280a, r. 14—15: elke volgende, lees: elk volgend; r. 17: de, lees: het; p. 280b, r. 9 v.o.: beënvloeden, lees: beïnvloeden.

PANTŌN; r. 4: pantōn, lees: pantōn.

PA'PA' I; p. 281b, r. 13 en 10 v.o.: hij, lees: zij, (eene vrouw bedoeld).

PAPAN; p. 282b, r. 2—3: tjatō II, schrap: II.

PAPEUËN; ōn bileuëng papuën, zie i.v. bileuëng II (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

PASI I, (in hik. ook als Mal. pasir:) zand, (zie vbd. i.v. saphansapha); seukè pasi, zie i.v. seukè; zie verder vbd. van pasi i.v. koeëb, sreueëng, talòë, tanggòë, tingkoeë.

PAT; hana sapat (op p. 293b, r. 17 v.o.), (ook) bij geen gelegenheid, onder geen omstandigheid, nooit, (zie vbd. i.v. tjeungèh).

PATARA'NA; r. 4: hik in hik. te verbeteren.

PATHIËB; r. 6: men, lees: met.

PATHOEË'; p. 298b, r. 2—3: meutjeunggòt, lees: meutjeunggòt.

PATJA'; p. 299b, r. 12 v.o.: vluchtende, lees: vluchtenden.

PATJŌ' I; r. 3: arènstap, lees: arènsap.

- PAWANG; p. 304a, r. 15—14 v.o.: poepoekat, lees: poekat.
- PAWŌ'; p. 305b, r. 1: djeuë-djeuëb, lees: djeuëb-djeuëb.
- PAWŌH; zie ook vbd. i.v. roemadja.
- PAWŌN; zie vbd. i.v. randjanèt.
- PĒH; p. 309b, r. 19: antwoord, lees: antwoord.
- PĒT; p. 312a, r. 19: geblindoekt, lees: geblinddoekt.
- PEU; p. 314b, r. 15: peuhinga, lees: peuhingga.
- PEUDAĪH; r. 11: poepeuadaĭh, lees: poepeudaĭh.
- PEUDĒH; até peudĒh, zie vbd. i.v. reugĒh.
- PEUDEUNA; zie ook vbd. i.v. teuningòh I (onder peuteuningòh).
- PEUDIWAKAN; r. 1—2: pedéwawakan, lees: pedéwakan.
- PEUĒ; p. 323a, r. 13, tusschen: einde, en: vaststonden, in te voegen: betreft.
- PEUGANG (Mal. pegang), grijpen, vasthouden; seungka peugang, zie i.v. seungka I.
- PEULANGGI, zie planggi.
- PEULOEROE, zie ploeroe (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- PEUNGAPĒT; papeuën peungapĒt, zie vbd. i.v. seurikoej.
- P. 334, opschrift: PEUNGEULIEH, lees: PEUNGEULIĒH.
- PEUNJEUPĒT, zie i.v. seupĒt.
- PEUNJOELŌH, zie i.v. tjoelŌh.
- PEUNOEMAN I; zie vbd. i.v. teunoengkeuë.
- PEURADJA; r. 19—20: als een schaamplaatje, lees: in den tijd van het schaamplaatje (i.e. terwijl het meisje nog een schaamplaatje draagt).
- PEURAKAN; r. 6: geranschikt, lees: gerangschikt.
- PEUREUDĒĒ, (fig. ook) hoofd, voornaamste, (zie vbd. i.v. roeëttaboëët).
- PEUSAM; p. 353, r. 13 v.o. in te voegen vóór ladŏm: ladŏm reu'ŏh trŏih 'ŏh poesat, ladŏm ra'jat trŏih 'ŏh dada.
- PEUTANG (Mal. petang), achtermiddag, avond, (in hik.); peutang pagé, zie i.v. pagé (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- P. 356, opschrift: PEUTE' I, lees: PEUTĒ' I.
- PEUTĒ' I; p. 356b, r. 5: citer, lees: luit.
- PHA II; r. 1—2: Atjèsche, lees: Atjĕhsche.
- PHA' I; zie vbd. i.v. srŏb.
- PHANA; r. 8: mytieke, lees: mystieke.
- PIASAN; r. 19: ontzagelijk, lees: ontzaglijk.
- PIHA'; p. 371b, r. 12 v.o.: familie-relatie, lees: familiere-relatie.
- PIKŌJ; r. 7: pipŏj, lees: pikŏj.
- PILĒH; p. 373b, r. 7 v.o.: keizen, lees: kiezen.
- PILŌT, bijvorm van pilĒt, zie aldaar, en vbd. i.v. seupĒh.
- PISANG; p. 387a, r. 16: den, lees: de.
- PITJĒ'; zie ook vbd. i.v. theun (van den tijd).

PLAWA; p. 394a, r. 8—9: bōh plawa, bij te voegen: poela of tjoeréh plawa.

PLÊ; r. 8—9: Leumè, lees: Leumò.

PLINTÈ; r. 6—7: hoofdoeken, lees: hoofddoeken.

P. 397, opschrift: PLÒEH, lees: PLÒEH.

PLOEROE, of peuloeroe (Mal. peloeroe, Port. pellouro), kogel, (meer in hik.); aneu' ploeroe, id.; oebat beudé aneu' ploeroe, peudiëng breuëh boe eungkōt ngòn sira, kruit en kogels, verder laadden ze in de prauwen ongekookte en gekookte rijst, visch en zout, (Noen Parisi).

PÔ I; p. 398b, r. 5 v.o.: sirihprum, lees: sirihprum.

PÔ'; p. 401a, r. 13—12 v.o.: brui-lofstfeest, lees: bruiloftsfeest.

POEASA; r. 13: vbd. hat, lees: vbd. i.v. hat.

POENDJOT; p. 415b, r. 16—15 v.o.: meumeutoerōt-toerōt, lees: meutoerōt-toerōt.

POENTONG; p. 420b, r. 7: verber, lees: verder; zie verder vbd. i.v. kiraman katibin (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

POEPALÊH; r. 3: buizen, lees: huizen.

POEPANDJI; r. 9: heilge, lees: heilige.

POEPÔ I; r. 6—7: bemeerd, lees: besmeerd.

POERA I; p. 423b, r. 7 v.o.: konig, lees: koning.

POESÊNG; zie ook vbd. i.v. tjakra II.

POETJÔ'; p. 432a, r. 10 v.o.: verbieringsmotief, lees: versierings-

motief; zie verder vbd. van het gebruik als hulptelwoord i.v. roendō'.

PÔH; moepòh, zie vbd. i.v. tjrië'.

PRANG-PRING; laatste r.: ringkelende, lees: rinkelende.

PRA'OEN; zie ook vbd. i.v. teusarōh.

PREUË'; r. 1—2, schrap: (het stamwoord ... in:); (beteekenis ook:) uitstrooien, sprenkelen; zie vbd. i.v. sampeuna.

PREUNGGI; p. 444a, laatste r. — p. 444b, r. 1: perangkî, lees: perenggi; p. 444b, r. 4: Europeesch, lees: Europeesch.

PRIËN; r. 4: blijft, lees: blijft.

R.

RABÊ; p. 455b, r. 20 v.o.: adaj, lees: adjaj.

RABÔ; r. 18: rabō-riet, lees: rabō-riet.

RABOE; r. 1: Arbî'â', lees: Rabœ'.

RABOËË-TOËË; p. 458a, r. 10, na: niet, in te voegen: nu.

RADJA; radja oemōng, (op p. 460, r. 1), zie ook vbd. i.v. samōn.

RADJAH; meuradjah, zie ook vbd. i.v. seumbō.

RADJAT; r. 5—6: voeeen, lees: voeten.

RADJEU'I (Arab. radj'î), herroepelijk (van eene verstooting); taleuë' radjeu'i, zie i.v. taleuë'.

RAGÔË II; p. 466a, r. 4: bruidegm, lees: bruidegom.

RAHEUNG; r. 1: omhoog, lees: omhoog; p. 466b, r. 21: kapeu-

- raheungg, lees: kapeuraheung.
- RAJA; p. 469a, r. 17: bevattelijk, lees: vatbaar.
- RAKAB; r. 15, schrap: het; r. 24: owetendheid, lees: onwetendheid, (dja hl moerakkab, eig. dubbele onwetendheid).
- RAM; bōh ram, zie rijmpje i.v. seureulōē.
- RAMBAT; p. 475b, r. 2 v.o.: eene, lees: de.
- RAMPŌT; p. 483b, r. 19: rampōt, lees: rampōt.
- RAMTAKA, (ook) kanon; zie vbd. i.v. toenam.
- P. 489, opschrift: RANGKILEH, lees: RANGKILĒH.
- RANI I; zie ook vbd. i.v. teudjali.
- RANOEB; r. 14 en 17, schrap: tawō.
- RANTŌB, of reuntōb, roentōb, (in) opschudding, beroering, ontsteltenis, verwarring, in rep en roer; Oema Ali kalōn ka lheuēh geudrōb, makén rantōb beungēh raja, toen Oc. en A. zagen, dat hij (n.l. Moehamat Napiah) gevangen was genomen, geraakten zij nog meer in beroering en in toorn, (Moehamat Napiah); peumanjēnan malam oerōē, djeuēb-djeuēb sagōē roentōb alam, dag en nacht waren er overal feestelijkheden, zoodat de wereld in opschudding geleek, (Kamarō Daman).
- RAPŌH; p. 497a, r. 5—6: Parisih, lees: Parisi.
- RASEUKI; ka habéh raseuki, (ook) niet lang meer te leven hebben, het stervensuur heeft geslagen, (zie vbd. i.v. trōih onder peutrōih).
- RASŌ'; zie ook i.v. sarō' I.
- RASOEJ; kalimah rasoej, zie i.v. kalimah (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- RA'TA; meura'ta, een wagen hebben, daarin rijden; zie vbd. i.v. tjrab III.
- P. 505, opschrift: RAWĒ, lees: RAWĒ.
- RAWŌNG; r. 1: ranggerekt, lees: langgerekt.
- RET, dial. = rōt, srōt, (zie aldaar).
- REUBA; p. 513b, r. 8—7 v.o.: geusadeuē bila, lees: geusadeuē reuba bila.
- REUĒN-MAREUĒN; p. 520b, r. 4 v.o. schrap de komma achter ba'. REUGAM; peureugam, zie sprkw. i.v. tjeukoeē.
- REUHA'; r. 4: vodaan, lees: voldaan.
- REUKAM; p. 527a, r. 19: trijden, lees: strijden.
- REUMĒN; r. 8: pinses, lees: prinses.
- REUMŌ'; r. 11: allerei, lees: allerlei.
- REUNTA'; p. 541a, r. 21: tjatō II, schrap: II.
- REUNTŌB, zie rantōb (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- RIHŌJ; rihōj (of rihōn) ahma (of éhma), (ook) e.s.v. gebed tegen booze geesten; rihōj ahma geubeuētsabé, han tatoekré salé-alōē, zij reciteerden (ook) aanhoudend het rihōj ahma-gebed, het is niet te beschrijven hoe druk zij gebeden reciteerden, (Noen Parisi;

- zie den hieaan voorafgaanden regel, gewijzigd naar eene andere redactie, i.v. a j a t onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- RIH6N, zie rih 6 j (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- RIN, zie ghin (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- RINDOE; p. 564a, r. 7—8: overgelijkelijk, lees: onvergelijkelijk.
- RIRA'; p. 567a, r. 11 v.o.: steeds, lees: steeds.
- RIS66; p. 567b, r. 7 v.o.: hieru 6 n, lees: hireu 6 n.
- R6'-R6'; p. 573b, r. 6—7: niet eerst, lees: nog niet.
- ROEBAH; r. 1—3: (Arab ... baviaan), lees: (Perz. roebâh, vos).
- ROEBEU6T; p. 576a, r. 15 v.o.: keupelhout, lees: kreupelhout; r. 5, en 3 v.o.: laten, lees: laat.
- ROEGOE6M; p. 585a, r. 9—8 v.o.: niet eerst, lees: nog niet.
- ROEMBA'; p. 590b, r. 11 v.o.: teukoe, lees: teukoe.
- ROEMBEU6T; p. 591a, r. 4: uitspruisel, lees: uitspruitsel.
- ROEMB66; r. 8: gebruikte, lees: droeg.
- ROEMPA'; r. 19: neukheu, lees: neukheun.
- ROEND6'; p. 594b, r. 3 v.o.: djiroend 6', lees: djiroend 6'.
- ROENT6B, zie rant 6 b (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- ROEPA'AN (Mal. roepawan, Skrt. rûpavân), goed van uiterlijk, mooi, welgevormd, (in hik. en sprkw.); zie vbd. i.v. bin 6 6.
- ROES6'; p. 604b, r. 7 v.o.: onbehoorlijks, lees: onbehoorlijks.
- ROETI; r. 11: aan, lees: van.
- R6H; p. 606b, r. 4 v.o.: schepen, lees: scheppen; p. 607a, r. 7: abeu 6 n-abeu 6 ng, lees: abeu 6 ng-abeu 6 ng.
- R6JROE, zie g6jroe (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).
- R6M II; p. 609b, r. 12, na tjeuk 6' mal 6 m in te voegen: of b6h ar6ng dapoe.

S.

- SA I; p. 610b, r. 1 v.o. — p. 611a, r. 1—3: wanneer ... brengen, te wijzigen in: sa wordt gew. v66r eenlettergrepige, en si v66r meerlettergrepige woorden gebruikt; in enkele gevallen komt si ook v66r eenlettergrepige woorden voor, zooals in siba', si'6 n, sig 6, terwijl vormen als sineu', sidr 6 6, sipl 6 h te verklaren zijn uit de oorspronkelijke tweelettergrepigheid van het grondwoord; p. 611a, r. 17 v.o.: neujo 6, lees: neujo 6 6.
- SA III (Arab. thâ'), de 4de letter van het Arab. alphabet.
- SA-SI6, zie i.v. si 6 I.
- SAB6T; r. 11: takheum, lees: takheun.
- SAD; r. 2: alpaet, lees: alphabet.
- SADATI; er achter in te voegen: (van den in Arab. erotische poëzie voorkomenden uitroep: jâ sâdati, o, mijne heeren).
- SADOE; r. 12: nja, lees: njan; r. 13—14: verdubbelinsteeken, lees: verdubbelingsteeken.
- SAG66; p. 625a, r. 9 v.o.: toe6eigenen, lees: toe6eigenen.
- SAH; p. 625b, r. 3—2 v.o.: wettigheid, lees: wettigheid.

SAJONG I; r. 2, zet eene komma achter: schuin.

SAKAT; r. 1: betooveren, lees: (Mal. *sakat*, hinderen, kwellen), betooveren (inz. om den betooverde te hinderen of te kwellen), door betoovering stuiten, tegenhouden, hinderen of kwellen; *noedjoem peugah tabōh hékeumat, bah tasakat* (var. *tasingkat*) *Malém Diwa*, de wichelaar zeide: laten we een toovermiddel toepassen, en M. D. daarmee tegenhouden, (Malém Diwa; hierop volgt de regel i.v. *wòë*); *Malém Diwa keunòng hékeumat, keunòng sakat deungòn mintra; maté pi han oedéb pi han*, soentō' *meunan rō'rō' masa*, M. D. is door een toovermiddel, door een stuitings-, en bezweringsmiddel getroffen; hij is niet dood, maar is ook niet levend (hij zweeft tussehen leven en dood), in dien toestand verkeert hij steeds, (Malém Diwa).

SAKÉN, of *sakinah*, (Arab. *sâkin*, en vrouwel. *sâkinah*), in rust, (inz. van een consonant of halfvocaal:) niet gevolgd door een klinker, vocaalloos, (zelden gebruikt, gew. *maté*, zie aldaar); *namalakab njang geutoesòë, oereuëng njang tòë rab-rab linka; di ateuëh andah baréh lamah, wèë sakinah sapat doea; di meujoeb sad baréh kaseurah, ja sakinah habéh nama*, het is een bijnaam, waaronder (mijne) omgeving (mij)

kent, bestaande uit de letter *andah* met een oe-teeken, twee *wèë's* (de tweede) in rust, een *sad* met een i-teeken, een *ja* in rust, en daarmee is de naam uit, (dus *Oeci*), (Prang *sabi van Teungkoe Nja' Ahmat*). Zie *soekōn II*.

SAKINAH, zie *sakén* (onder de Aanvullingen en Verbeteringen).

SALAH; p. 634a, r. 15: wist niet van, lees: wist niet wat.

SALÉM, lees: SALÉM I.

SALÉM II (Arab. *sâlim*), vrij van gebreken, van zonde, feilloos, zondeloos, (zie vbd. i.v. *ta'lém*); wordt verder als mannel. persoonsnaam gebruikt.

SALÖB; de vertaling van het citaat uit den Prang *Gömpeuni* verbeterd i.v. *tōng I*.

SAM III, van Skrt. *çam*, partikel, dat voorspoed, geluk aanduidt.

SAMA I; p. 647a, r. 16 v.o., schrap: het; r. 15 v.o.: den, lees: de.

SAMAT; p. 650a, r. 16, zet eene komma achter: Oosten.

SAMBANG I; r. 1—2: tijdtijdsein, lees: tijdsein.

SAMBÖ; r. 17: goudraad, lees: gouddraad.

SAMBÖ' I, van Arab. *sanbêq*.

SANAH; r. 1—2: *sannah*, lees: *sanah*.

SANGA', zie *seunga'*.

SANGÈ' I; r. 2: *sâ'ah*, lees: *sâ'ah*.

SANTAB; r. 14: maaltijd, lees: maaltijd.

SANTAN; p. 676a, r. 7—6 v.o.: toebreiden, lees: toebereiden.

SANTÖ'; p. 678b, r. 14 v.o.: *meusantō'*, lees: *meusantō'*.

SAPA II; r. 2: *safara*, lees: *sâfara*.

SAPOEJ; zie ook vbd. i.v. teukoej (ondertenteukoej).

SARŌNG I; p. 691b, r. 20—21: Meusasarōng, lees: Meusarōng.

SAWŌ II; p. 697b, r. 6 v.o.: die, lees: dien.

SĒ; p. 699b, r. 9: mijne, lees: mijn.

SĒ'; zie ook vbd. i.v. tilé'.

SĒB; séb ma, en peuséb ma, in het algem. gebezigd als eene bedreiging, als eene dreigende waarschuwing.

SĒT, bijvorm van sit, zie tjit I.

SEU IV, dial. v. Pedir, = peu of poe als werkwoordelijk voorvoegsel (n.l. vóór grondwoorden, die met eene lipletter beginnen, b.v. seubarōh, = poebarōh, seumalèë = poemalèë), en als eerste lettergreep van eum-, of oem-afleidingen van werkwoorden, die met eene p, inz. door voorvoeging van het prefix peu of poe, beginnen, (b.v. seumadjōh = poemadjōh, seumoebloë = poemoebloë); zie ook onder meū V sub 7b, en onder peu.

SEUBA'-SEUBŌ'; p. 706a, r. 6, schrap: miët.

SEUDŌ; p. 712a, r. 1 v.o.: zijn, lees: wezen.

SEU'Ē; meuseu'è, zeer veel, in overvloed; lethatmeuseu'è, ontzaglijk veel.

SEUĒ-ABEUĒ; r. 15: ze, lees: zie.

SEUĒB; er achter in te voegen: (Arab. sabb). Seumeuseu-ëb, zie vbd. i.v. timoeë.

SEUĒT; r. 6: uitboozen, lees: uitboozen.

SEULAMPĒĒ; r. 8—9: djipeudoë', lees: djipeudoë'.

SEULASĒH; er achter in te voegen: ook keulaséh.

SEULAWAĪH; r. 13: leden, lees: lieden.

SEULIPŌ'; r. 20: werd, lees: werden.

SEUMAH; p. 731b, r. 14 v.o.: naam, lees: nam.

SEUMĒN, lees: SEUMĒN I.

SEUMĒN II, (Ned.) cement, (mod.); zie vbd. i.v. tōng II.

SEUMEU'AH; r. 1: sam'ah, lees: soem'ah.

SEUNASŌĒ; verwezen naar tasŌĒ I, schrap: I.

SEUNDA; p. 743b, r. 14 v.o.: Tjintaboelan, lees: Tjintaboehan.

SEUNGĒH; r. 19: maeka, lees: moeka.

SEU'ŌN; peuseu'ōn, zie ook vbd. i.v. teumeuntoeë'.

SEUPEUĒ'; r. 4: zaaid, lees: zaad.

SEUREUBAT; voorlaatste r.: sorbert, lees: sorbet.

SEUREULŌNG; p. 765b, r. 7 v.o.: zouwater, lees: zoutwater.

SEUREUPA; sigò seureupa, in één keer afgeloopen, geëindigd, enz., (ook) in één ruk, aan één ruk door, (zie vbd. i.v. toedōh).

SEUROENĒ I, dial. v.d. Westkust ook: padifluitje, zie i.v. wa II.

SEUSAJ; voorlaatste r.: weggeven, lees: weggegeven.

SEUTĒT; p. 772b, r. 1 v.o.: tō, lees: tō'.

SIBRANG (Mal. seberang), overkant, overwal, overwalsch. Peusibrang, naar den overkant brengen, overzetten.

SIDA'; p. 782b, r. 2, schrap de komma achter: hebt.

SIDAB; r. 7: verzoorzaken, lees: veroorzaken.

SIDJARATŌ MŌNTAHA, of sidjaratōj, sidjaratōn mōntaha, (Qor. LIII, 14, sidratoe 'l-moentahâ, de lotusboom aan de uiterste grens), wordt voorgesteld als de hemelboom, waaraan ieder mensch zijn eigen blad heeft hangen, dat zijn leven vertegenwoordigt; kajèë njan di joeb 'araïh Toehan, njandjimeunan sidjaratō mōntaha; òndji pile han treu khi mat, sadoem ngòn ra'jat di lam dōnja; tjit bandoem òn njanteusoerat, sinan meuhat nan ma'noesia; teubiëtkeu poe-tjō' didalam ba', alamat boeda' kakeu njata; srōt òn teuma niba' tangké, alamat matéma'noesia; srōtkeu oe nab malingkan mawòt, dji'enkeu soerat sòë pòtanda; leumah soerat tjit ka meusòë, peuët plōh oeròëtreu' lam dōnja, die boom staat onder Gods troon, en heet s.m.; de bladeren zijn ontelbaar veel, zooveel als er menschen op aarde zijn; al die bladeren zijn beschreven, elk met den naam van een mensch; ontspruit er aan dien boom een knop, dan is het een teeken, dat er een kind is geboren; valt er verder een blad van den steel af, dan is het een teeken, dat er een mensch zal sterven; het blad valt vóór den engel des doods, die aan den naam, welke daarop is geschre-

ven, ziet, van wien het blad is; blijkt hem uit den naam wie het is, dan zal die persoon nog veertig dagen op aarde blijven (voordat de engel des doods zijn leven neemt), (Toedjōh kisah).

SIDJOEË'; p. 784b, r. 9: van dag, lees: vandaag.

SIHAT; zie ook vbd. i.v. té m, wasiët.

SILOEUEË; r. 3—4: Arab. sirwâl, lees: Perz. sjalwâr.

P. 802, opschrift: SIMBO, lees: SIMBŌ.

SIMBŌ; p. 803a, r. 10: bezuinen, lees: bazuinen.

SIMPANG; p. 806b, r. 11 v.o.: elleboogen, lees: ellebogen.

SIN (Arab. sín), de 12de letter van het Arab. alphabet; sin moemata gògadjòë, de letter sin lijkt op de tanden van eene zaag, (zie hidja).

SINASÒË; verwezen naar tasòë I, schrap: I.

SINGKAT; p. 811b, r. 8: hoofdaar, lees: hoofdhaar.

SINGKÈË; p. 813a, r. 12: hoekvorimge, lees: hoekvormige.

SINJŌM, (ook het grondwoord komt voor:) glimlachen; zie vbd. i.v. tjalōng.

SINTHŌNG; p. 818a, r. 8 v.o.: verstrekte, lees: versterkte.

SIPHEUËT; p. 820b, r. 10—11: attribuiten, lees: attributen.

SIT; verwezen naar tjit, lees: tjit I.

SIWAYH II; zie sprkw. i.v. tjan gang.

SLIMÈNG; p. 830b, r. 2: de, lees: den.

SŌBEUHA; r. 8: Qor. XV, lees: Qor. XVII.

- TAKŌT; r. 6: moeiheid, lees: moeiheid.
- TA'LŌ'; zie ook vbd. i.v. t j a t h é.
- TALŌË; talòë n j a n g k e u k a j b a k a, het bestendige, eeuwige koord, i.e. Gods leiding, Gods beschikking, (= t a l ò ë n j a n g h a n p o e t ō i h, op p. 943b, r. 14—13 v.o.); sinan-keu sagaj kamòë meusrah dròë, b a' t a l ò ë n j a n g k e u k a j b a k a, aan Hem alleen vertrouwen wij ons toe, aan Zijne bestendige leiding, (Pòtjoet Moe-hamat); p. 944b, r. 20 v.o., zet eene komma achter: rijen; r. 16 v.o.: m e u t a l ò ë, n e u t a n j ò n g, lees: m e u t a l ò ë - t a l ò ë, en in hik.
- TAMBŌJ I; r. 1, in te voegen: Skrt. t ā m b o e l a.
- TAMŌNG; r. 8: doordat, lees: doordat er.
- TAMPAÏH; p. 953b, r. 4—5: toe-verformule, lees: tooverformule.
- TANGGA, (ook) sport, trede (eener ladder of trap, zie vbd. i.v. t i m p e u ë n g); p. 965a, r. 19 v.o.: heete, lees: heette.
- TANGGŌË; p. 967a, r. 22 v.o., schrap: er.
- TANGKEUËH; r. 10, schrap de komma achter: h a n.
- TANGKŌB; r. 2: omwandig, lees: omwanding.
- P. 977, opschrift: TAPE', lees: TAPÉ'.
- P. 982, opschrift: TARON, lees: TARŌN.
- TAROEWIAH; r. 2: t a r w i j j a h, lees: t a r w i j a h.
- TATÈH; r. 13—14: niet eerst, lees: nog niet.
- TA'WI; r. 14: aarstengel, lees: aartsengel.
- TÈHRÈH, uitvoerig vertellen, omstandig mededeelen; h a n é' l ō n t è h r è h l é o e b a' g a t a, l ō n p e u g a h n g ò n p a n e u' m a n t ō n g, ik kan het u niet meer uitvoerig vertellen, ik zal het maar in het kort zeggen. Meu-tèhrèh, uitvoerig verteld, de handeling tèhrèh verrichten. Peutèhrèh, laten tèhrèh of tèhrèh met versterkte beteekenis.
- TEU II, wordt, in navolging van Mal. t e r, ook gebezigd in de beteekenis van een superlatief, of van: in hooge of hoogere mate, b.v. t e u' a p e u l a' j, t e u l e u b è h.
- TEUKEUDI; p. 1011b, r. 2 en 6, zet eene komma achter resp.: beschikken, en noodlottige.
- TEUKOE; p. 1013b, r. 2—3: hoofdignitarissen, lees: hofdignitarissen.
- TEUKOEJ; p. 1014a, r. 7: Plandō, lees: Plandō'.
- TEUMEU'A; r. 2: t a m â' a h, lees: t a m a'.
- TEUNEUN; p. 1023b, r. 6 v.o.: ze, lees: zie.
- TEUNTÈË; p. 1029a, r. 3: m e u t e u n t è, lees: m e u t e u n t è ë; r. 7: t e u t e u n t e u n t è ë, lees: t e u t e u n t è ë.
- TEU'ŌH; p. 1030b, r. 11, schrap de komma achter: m e u l i n t a i h.
- TEU'ŌT; p. 1031b, r. 7, schrap: op; r. 13: boeders, lees: broeders.
- TEUPAT; p. 1033a, r. 4 v.o., wijzig de komma-punt achter b o e d j a n g in eene dubbele punt.

- TEUREUBAN; r. 19: recht, lees: rechts.
- TEUTJEUHOET; r. 1: teuseu-, lees: teuseuhoet; r. 3—4: geloosbelijdenis, lees: geloofsbelijdenis.
- THEUN; p. 1051a, r. 12 v.o.: saléh, lees: salèh.
- THÒH-THÒH; p. 1053b, r. 7—8: meuthò-thò', lees: meuthòh-thòh.
- TIB; p. 1055b, r. 14: da, lees: de.
- TITI; r. 10: steenen, lees: teenen.
- TJA, lees: TJA I.
- TJA II, naam van de letter voor tj in het Mal.-Arab. alphabet.
- TJAKRA I; p. 1089b, r. 11 v.o.: verkrijgt, lees: verkrijgt.
- TJALITRA; p. 1093a, r. 21—20, en r. 17 v.o.: vredesgroet, lees: vredegroet.
- TJANÈ'; p. 1097a, r. 6, schrap de komma achter: djibeudòih; r. 8: dit eene, lees: het volgende.
- TJANTÈ'; p. 1101a, r. 6: weing, lees: weinig.
- TJAPAKAT (Arab. sjafaqah), medelijden, deernis, (in hik.); pakrikeu haj aneu' keu kamòë, takheun djinòë oelégata; tabòh tjapakat aneu' djinòë, djandjikeu kamòë oelégata, wat moet ik doen, mijn zoon, (zeide de verliefde vorst tot Meudeuha'), zeg het mij nu; heb nu medelijden met mij, mijn zoon, doe eene toezegging (van hulp), (Meudeuha').
- TJAPI'I; imeum Tjapi'i, de imâm van den Sjâfi'itischen ritus, i.e. Moehammad ibn Idris as-Sjâfi'i (gest. 820 n. Chr.).
- TJARA'; r. 3: godsdientige, lees: godsdienstige.
- TJATEUÈNG; r. 3: vrouwe, lees: vrouw.
- TJATÒ'; meutjatò', (ook) elkander tikken of pikken. Peutjatò', laten tjatò', laten meutjatò', (zie i.v. tjoe-tò').
- TJAWAT I; meutjawat, zie ook vbd. i.v. toenggét.
- P. 1116, opschrift: TJE' I, lees: TJÉ' I.
- TJÉ' III, aanspreekwoord tot en aanduiding van volbloed Chinezen, (zie baba onder de Aanvullingen en Verbeteringen, en tōké); tjé', tjé', pigi (Mal.) Lam Njòng, maté tjé' tinggaj inòng, tj., tj., ga naar L. Nj. (waar zich eene bekende Chineesche begraafplaats bevindt), als jij dood bent, blijft je vrouw achter, (rijmpje, waarmee kinderen Chinezen plagen).
- TJÉB; p. 1117b, r. 19: haar, lees: zijn.
- TJEUKOEË; p. 1133b, r. 7: spelt, lees: speldt.
- TJEUMOETJÖT; p. 1137b, r. 19—20: andersmans, lees: andermans.
- TJHÒ'-KALITJHÒ'; p. 1151a, r. 6: tjè'-tjè-malitjè', lees: tjè'-tjè'-malitjè'.
- TJHÒ'-TJHEUË'; r. 13, zet eene komma achter: gata.
- P. 1150, opschrift: 'TJHÒ'-KALITJHÒ', lees: TJHÒ'-KALITJHÒ'.
- TJHOEË'; r. 7: kletsmat, lees: kletsnat.
- TJHÒH, enkel, alleen, niet meer dan; sabòh tjhòh, alleen één.

TJHÒN; p. 1153a, r. 14—15: *Peu-tjhò n-tjò n*, lees: *Peutjhò n-tjhò n*.

TJINA; p. 1156b, r. 4: *de*, lees: *den*.

TJIRÉT; p. 1161a, r. 15 v.o.: *dun-ne*, lees: *dunnen*.

TJIRIË'; p. 1161b, r. 3: *tjirië-visch*, lees: *tjirië'-visch*.

TJITJA'; r. 6, na: *Mohammad*, in te voegen: *zich*; r. 9: *den*, lees: *de*.

TJITJAB; p. 1163b, r. 13 v.o.: *peutjitjab-feest*, lees: *peutjitjab-feest*.

TJITJÉM; *tjitjém pèh weuë* of *pèh neurō'*, zie i.v. *weuë*.

TJÒ II; r. 5—6: *noch om rijst* *noch om water*, lees: *noch om eten* *noch om drinken*.

TJÒB; p. 1165b, r. 6 v.o.: *voel ik*, lees: *voel ik mij*; p. 1166a, r. 17—18: *beurentaïh siloeuë*, lees: *beurentaïh, siloeuë*.

TJOEALË; r. 3: *djtòb*, lees: *djitòb*.

TJOE'ANAM; p. 1167b, r. 3, schrap de komma achter: *instrument*.

TJOELA; r. 5: *rhinocchos-hoorn*, lees: *rhinoceros-hoorn*.

TJOELA-TJOELÒË; p. 1174b, r. 16, zet eene komma achter: *tjoela-tjoelòë*.

TJOEPEU'AT; p. 1179a, r. 5—4 v.o.: *onwezelijkheid*, lees: *onwezenlijkheid*.

TJOERAH; p. 1180b, r. 17: *af*, lees: *uit*.

TJOET; p. 1182b, r. 3 v.o.: *pers in pers*, te verbeteren.

TJRAH; r. 6: *eene*, lees: *een*.

TJRÈ'-TJRÈ'; r. 4, zet eene punt achter: *tjrò'-tjrò'*.

TJREU'; r. 2, zet eene komma achter: *praatjes*.

TJROE'; p. 1198a, r. 17: *baderen*, lees: *bladeren*.

TJROEB II; r. 1, achter: *che-root*, in te voegen: *uit Tam-guruŋtu*.

TOEBAN; p. 1208a, r. 20 v.o.: *be-wijstzijn*, lees: *bewustzijn*.

TOEDJÒH; p. 1209a, r. 17: *brui-loftsceremonieën*, lees: *bruiloftsceremoniën*.

TOEDÖNG; p. 1210a, r. 2: *eene*, lees: *een*.

TOEHA; p. 1214a, r. 2: *niet eerst*, lees: *vooreerst niet*.

TOEKA; p. 1216a, r. 4: *eene handelwijze*, lees: *de bedrieglijke handelwijze*.

TOENDJANG; r. 9: *luchtwortes*, lees: *luchtwortels*.

TOENGGANG-TOENGGÉT; r. 8: *eene*, lees: *een*.

TOENÒË; p. 1239b, r. 3—4, lees: *djlaïh*, (aldaar de *ï* onduidelijk); de volgorde van r. 5 en 6 om te zetten.

TOENTOET; p. 1241a, r. 10, na *geutanjòë* eene komma, (aldaar onduidelijk).

TOEPË; r. 7: *wilde*, lees: *wilden*.

TOEPHEUN; r. 2: *toefân*, lees: *têfân*; r. 6: *hireun*, lees: *hireuën*.

TOERÖN; p. 1244a, r. 12—13: *meurōn*, lees: *meutoerōn*.

TOET; r. 4: *die*, lees: *dien*.

TOETÖNG; r. 5, zet eene komma achter: *verzengd*.

TÖH; r. 3, na: *regen*, in te voegen: *eig. ook loozen*; r. 6—5 v.o., zet eene komma achter: *oedjeuën*.

P. 1248, opschrift: TÒJ, lees:
TÒJ.

TÒJBAH; r. 15: geloosbelijdenis,
lees: geloofsbelijdenis.

TREU'; r. 1, zet achter „vbd” eene
punt.

TREUT I; r. 10: meutreu-treut,
lees: meutreu-treut.

TRIËNG; r. 16: baderen, lees: bla-
deren.

TROESAN, er achter in te voegen:
(Mal. teroesan).

TRON, p. 1260b, r. 13: peutrōn,
lees (voor het rijm): p e u-
treun; p. 1260b, r. 12 v.o.: one-

venmaanden, lees: oneven maan-
den.

W.

WADJAH I; p. 1265a, r. 10 v.o.:
mannelijke, lees: mannelijke lijn.

WAHAB; r. 3: 'l-W a h h â b, lees:
'l-W a h h â b.

WAHDANIËT; r. 2: eenheid, lees:
eenigheid.

WAHÉT; p. 1268a, r. 7, achter:
Moewahét, in te voegen:
(Arab. moewahid).

WÉHWEUËH; r. 3: waïh-waïh,
lees: waïh waïh.

